161
H
19.

161
H
19

Digitized by Google

Digitized by Google

SACRORUM
CONCILIORUM
NOVA,
ET AMPLISSIMA COLLECTIO.
TOMUS DECIMUS NONUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

JOANNIS DO MINICI MANSI
ARCHIEPISCOPI LU CENSIS EFFIGIES
ÆTATIS SUÆ LXXVII

SACRORUM
CONCILIORUM
NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,
IN QUA PRÆTER EA QUÆ
PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.
Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere,*
EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ
JOANNES DOMINICUS MANSI,
ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.
EDITIO NOVISSIMA
AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE
POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE
EM.MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO
SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,
ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS, CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.
ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.
TOMUS DECIMUS NONUS,
Ab anno DCCCCLVII. uſque ad ann. MLXX. excluſive,
IN QUO ETIAM RES A JOANNE DOMINICO MANSI GESTÆ DESCRIBUNTUR.

VENETIIS MDCCLXXIV.
APUD ANTONIUM ZATTA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Pluries a nonnullis eruditis Viris, tranſalpinis præcipue, admonitus fui, ut tum Vitam, moreſque, tum res cunctas a Joanne Dominico Manſi geſtas literariæ rei ditandæ gratia, antequam ad Lucenſes Infulas a felicis memoriæ Clemente XIII. *eveheretur, in hoc Conciliorum Opus insererem, nomenque ejuſdem immortalitati commendarem. Equidem fateor, me extra officium rem diſtuliſſe, non quia cæteroquin a ſuggeſtionibus eorum recedere exiſtimaſſem, ſed quia ſinceris putiſque Viri tanti monumentis profecto carebam. Ipſe ſiquidem multa obiverat & gravia, & maxima, quæ me fugiebant; labores improbos in illuſtrandis aliorum Scriptis exantlaverat, quorum nonnulla magnæ quidem molis, & pluribus comprehenſa Voluminibus eleganter, pureque latine verterat; alia ſuppleverat luculenter, & abunde; varias inſuper ingenii ſui præſtantiſſimi elucubrationes protulerat; ac demum præter cuncta Inſtituti ſui munia, nulla habita ratione ætatis ſenectute confectæ, hujuſce emendandæ, augendæ, & ad artem Critices revocandæ P. Labbei, & Jacobi Coſſartii Collectionis provinciam orſus erat, digeſſerat, perfeceratque.*

At re quidem vera, longi temporis intervallo jam exacto, a Matris Dei tandem Congregationis Clerico Regulari, cui venerando in Eccleſia Inſtituto ſe voverat ab ineunte ætate prædictus Manſius, Acta ipſius obtinere mihi conceſſum fuit. Hinc nullus amplius excuſationi locus; adduntur ſiquidem mihi quotidie ſtimuli, quibus reniti nefas. Accedit, quod communibus deſideriis illud me impellit facere ſatis, nimirum obſequium meum, ſummaque erga eundem, dum inter vivos agebat, obſervantia, adeo ut ab officio meo recedere quammaxime cenſerem, ſi hoc etiam ſupremum ipſi parentare inficiarer. Quapropter ne Acta eadem ulterius inquirantur, neque aptius, neque opportunius, quam hic edere, viſum eſt; præponuntur enim volumini Operis, cui multum inſudavit optime meritus Manſius, ut ſpecimen indefeſſi Viri in literis promovendis præbere poſſint Poſteritati.

NOI

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Roſa Lanzi* Inquiſitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel Libro intitolato : *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jeſu curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Manſi &c.* non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebaſtian Zuſtinian Riform.
(Alviſe Vallareſſo Riform.
(Franceſco Moroſini ſec.Cav.Proc.Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 335. al N. 2304.

Davidde Marcheſini Segr.

SYLLABUS
EORUM, QUÆ IN TOMO XIX. CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata ſunt, noſtræ Editioni noviter acceſſere *P. Joannis Dominici Manſi* cura, qui ad Archiepiſcopatum Lucenſem evectus, glorioſe obiit; omiſſis iis, quæ forte tipothetarum vitio notari non potuerunt.

ANNO CHRISTI			
		Vita Joannis Dominici Manſi Archiepiſcopi Lucenſis, qui poſtremam hanc Conciliorum editionem illuſtravit, & auxit.	pag. IX.
967	☞	*Synodus Ravennatenſis.*	1
968	☞	Ravennatenſe Concilium alterum.	3
	☞	Bulla Joannis XIII. ad Adalbertum Magdeburgenſem Archiep.	5
	☞	Ejuſdem Bulla altera ad eundem.	6
	☞	Decretum Hattonis Archiep. Moguntini.	*ibid.*
	☞	Diploma Ottonis Magni Imp.	7
969	☞	Diſputatio inter Catholicos & Jacobitas.	*ibid.*
	☞	Synodica Joannis Patriarchæ Jacobitarum.	*ibid.*
	☞	*Nota Aſſemanni.*	12
	☞	*CONCILIUM ANGLICUM.*	15
		— *ROMANUM.*	19
		— *MEDIOLANENSE.*	21
970		— *LONDONIENSE.*	23
		Diploma Joannis Papæ XIII.	24
971		Charta Edgari Regis.	25
	☞	*Ad Concilium Londonienſe Additio.*	27
	☞	Joannis Papæ XIII. Epiſtola ad Alfricum.	28
		CONCILIUM ROMANUM.	29
	☞	*Synodus Tullenſis.*	30
972		*CONCILIUM APUD MONTEM SANCTÆ MARIÆ.*	31
		VITA DONI PAPÆ V.	34
	☞	*CONCILIUM INGELHEIMENSE.*	35
	☞	*Ejuſdem Concilii Decretum.*	37
		VITA, ET EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VI.	38
	☞	*CONCILIUM COMPOSTELLANUM.*	39
	☞	— *ROMANUM.*	*ibid.*
973		— *MARZIALENSE.*	42
		— *MUTINENSE.*	*ibid.*
	☞	— *BATHONENSE.*	45
	☞	— *ROMANUM.*	*ibid.*
	☞	Privilegium Benedicti Papæ.	*ibid.*
974		Charta Edgari Regis.	47
975		VITA BENEDICTI PAPÆ VII.	49
		Ejuſdem Epiſtola ad Gallos & Germanos.	52
	☞	Adnotatio ad Epiſtolas Benedicti Papæ VII.	54
	☞	Benedicti VII. Epiſtola ad Ludolphum.	55
	☞	*Præfatio Collectoris.*	*ibid.*
		CONCILIUM ROMANUM.	57
	☞	— *ROMANUM ALTERUM.*	57
975	☞	Benedicti Papæ VII. Bulla.	*ibid.*
976	☞	*CONCILIUM RAVVENNATENSE.*	59
		— *CONSTANTIPOLITANUM.*	*ibid.*
		— *REMENSE.*	*ibid.*
		— *WINTONIENSE.*	61
977	☞	— *MAGNUM KYRTLINGTONIÆ.*	63
978		— *CALNÆ VILLÆ REGIÆ.*	*ibid.*
		— *AMBRESBIRIÆ.*	65
	☞	Ottonis III. Auguſti Lex.	*ibid.*
	☞	Leges Presbyterorum Northumbrenſium.	67
979	☞	*CONCILIUM ROMANUM.*	71
	☞	Privilegium Benedicti Papæ VII.	*ibid.*
980	☞	*CONCILIUM ENGELHEIMENSE.*	*ibid.*
981	☞	— *ROMANUM.*	73
		— *SENONENSE.*	75
	☞	*Ad idem Concilium Adnotatio.*	*ibid.*
982	☞	*CONCILIUM REMENSE.*	*ibid.*
983	☞	— *ROMANUM.*	77
	☞	*Ad idem Concilium Adnotatio.*	79
984		VITA JOANNIS PAPÆ XIV.	*ibid.*
985		VITA ET EPISTOLÆ JOANNIS PAPÆ XV.	81
	☞	Ad Epiſtolas ejuſdem Appendix.	83
	☞	Ejuſdem Bulla.	85
		Adalberonis Archiep. Remenſis Epiſtola.	86
986		*CONCILIUM APUD GALDONIS CORTEM.*	87
988		— *LANDAVENSE.*	*ibid.*
989		— *ROMANUM.*	*ibid.*
		— *KARROLENSE.*	89
	☞	De Conciliis in cauſa Arnulfi Archiep. Remenſis Diſſertatio.	*ibid.*
		CONCILIUM REMENSE.	93
		— *SILVANECTENSE.*	95
990		— *ANSANUM.*	99
	☞	*Ad Concilia Anſana duo Adnotatio Critica.*	101
	☞	Donatio Ardaldi Comitis Monaſterio Savinianenſi.	*ibid.*
		CONCILIUM NARBONENSE.	103
991		Conciliabulum Remenſe.	*ibid.*
		Notæ Severini Binii.	105
		Electio Gerberti Remorum Archiepiſcopi.	106
		Ejuſdem Profeſſio Fidei.	107
	☞	*CONCILIUM REMENSE.*	*ibid.*
	☞	*Ad idem Concilium Præmonitio.*	*ibid.*
	☞	Capitula.	109

Concil. General. Tom. XVIIII. a Ca-

ANNO CHRISTI		
☞	Canones.	110
☞	Oratio Invectiva Epiſcoporum.	117
☞	Girberti Epiſtola ad Wilderodum Ep.	153
☞	Ejuſdem ad Siguinum Archiep. Senon.	167
☞	Hugonis Regis ad Papam Joannem Epiſtola.	168
	Conventus Epiſcoporum apud Urgelium.	ibid.
993	*Synodus Provinciæ Remenſis.*	169
	CONCILIUM ROMANUM.	ibid.
994	Confirmatio Hugonis & Roberti RR. Franc.	171
☞	Gallicana Synodus incerti loci.	173
	Miſcella Epiſtolarum ad Arnulphi, & Gerberti Remenſium Archiep. controverſiam pertinentium.	ibid.
	CONCILIUM ANSANUM.	177
☞	Liber Legum Eccleſiaſticarum.	179
995	*CONCILIUM MOSOMENSE.*	193
☞	— *VERONENSE.*	195
	— *REMENSE.*	197
	Nota Gabrielis Coſſartii.	ibid.
996	VITA ET EPIST. GREGORII PP. V.	199
☞	*Ad Epiſtolas Gregorii Papæ V. Appendix.*	205
☞	*Adnotatio Chronologica ad Concilium Sandioniſianum.*	ibid.
☞	*Synodus Senonenſis.*	207
	CONCILIUM ROMANUM.	ibid.
	Subſcriptiones.	214
997	*CONCILIUM RAVENNATENSE.*	219
	— *TICINENSE.*	221
	— *SANDIONISIANUM.*	ibid.
☞	— *PARISIENSE.*	223
998	— *ROMANUM.*	ibid.
	Bulla Gregorii Papæ V.	227
☞	Ad idem Concilium Additio.	229
☞	Definitio Judicatus de Sancta Maria Apiniaci.	230
☞	Præceptum Domini Ottonis Imperatoris.	232
☞	Capitula conſtituta a Gregorio Papa.	233
☞	Conſtitutio Decretalis ſacræ Legis Ottonis III.	ibid.
☞	In eandem Conſtitutionem conjecturæ.	236
999 ☞	*CONCILIUM MAGDEBURGENSE.*	ibid.
☞	— *ROMANUM.*	237
	VITA ET EPISTOLÆ SILVESTRI PAPÆ II.	239
☞	Ejuſdem Epiſtola de electione Theotardi in Epiſcopum Aniciacenſem.	244
☞	Canones G. excerpti e diverſis Conciliis.	245
☞	In eoſdem Præmonitio.	ibid.
	CONCILIUM ROMANUM.	265
	Obſervatio P. Antonii Pagi.	ibid.
☞	Præmonitio in Synodos ſequentium ſeculorum.	ibid.
1000	*CONCILIUM PICTAVENSE.*	ibid.
	— *COMPENDIENSE.*	267
	— *POLONICUM.*	268
	Concilia varia Germanica.	269
☞	*CONCILIUM GNESNÆ IN POLONIA.*	ibid.
	Statuta per Widonem Anicienſem Ep.	271
	CONCILIUM ROMANUM.	ibid.
☞	Geſta hujus Concilii.	272
☞	*Synodus Padalithi.*	274
1001	*CONCILIUM TUDERTINUM.*	275
1002	— *ROMANUM.*	ibid.
	— *FAVENTINUM.*	277
	Concilia varia Galliarum.	ibid.
1003	VITA JOANNIS PAPÆ XVI.	279
	VITA JOANNIS PAPÆ XVII.	ibid.
1005	*CONCILIUM TREMONIENSE.*	ibid.
	Adnotatio P. Pagi.	280
☞	*Ad idem Concilium additio.*	281
1007	*Synodus Romana.*	283
	CONCILIUM FRANCOFORDIENSE.	ibid.
	Acta ejuſdem.	285
	Diploma Joannis Papæ XVII.	286
	Adnotatio P. Pagi.	288
☞	*Ad idem Concilium adnotatio Critica & variantes lectiones.*	ibid.
☞	Ejuſdem Concilii Acta.	290
☞	Privilegium Henrici Wirzburgenſis ep.	291
☞	*CONCILIUM PARISIENSE.*	ibid.
☞	— *AQUILEJENSE.*	293
1008	— *KALENSE.*	ibid.
1009	Conventus Epiſcoporum Barcinonenſis.	295
☞	*CONCILIUM ÆNHAMENSE.*	297
☞	— juxta aliud exemplar.	304
☞	*Synodalia Decreta ejuſdem.*	ibid.
☞	*CONCILIUM MEDIOLANENSE.*	309
☞	— *MOGUNTINUM.*	311
	VITA SERGII PAPÆ IV.	ibid.
	Sermo Synodalis parochianis enuntiandus.	ibid.
1010 ☞	*CONCILIUM COMENSE.*	315
1011	— *BAMBERGENSE.*	316
1012	Leges Eccleſiaſticæ Æthelredi Regis.	319
☞	Privilegium Regis Æthelredi.	321
	VITA ET EPISTOLÆ BENEDICTI PAPÆ VIII.	323
☞	Privilegium Benedicti Papæ de confirmatione Babebergenſis Ep.	ibid.
☞	Alia ejuſdem Privilegia.	*ibid. & ſeq.*
	Privilegium Henrici Imperatoris.	331
	Diploma Canuti Regis.	335
☞	*Synodus ad Confluentiam.*	ibid.
	CONCILIUM LEGIONENSE.	ibid.
	CONCILIUM TICINENSE.	343
	Decretum Domni Papæ.	353
☞	Conſtitutio Nova Henrici Imp.	357
1014 ☞	*Synodus Ravennatenſis.*	359
☞	— *Romana.*	ibid.
☞	— *Veronenſis.*	ibid.
☞	— *Ravennatenſis alia.*	361
1015	— *Romana.*	ibid.
	CONCILIUM REMENSE.	365
☞	*Synodus Aquilejenſis II.*	ibid.
1016 ☞	Conſtitutiones Eccleſiaſticæ ſub S. Stephano Hungariæ Rege.	367
1017	*CONCILIUM AURELIANENSE.*	373
☞	*Synodus Legionenſis.*	379
1018	— *Goslarienſis.*	381
☞	*CONCILIUM NOVIOMAGENSE.*	ibid.
1019	Conventus Gerundenſis Epiſcopor.	ibid.
☞	*Synodus Fritislariæ.*	385
1020	*CONCILIUM AIRIACENSE.*	387
☞	*Ad idem Concilium.*	ibid.
	Conventus Epiſcoporum Toloſæ.	389
☞	*CONCILIUM GERMANICUM.*	ibid.
1021	— *WINTONIENSE.*	ibid.
	— *GALLICANUM.*	391

LE-

ANNO CHRISTI		
☞	— *LEMOVICENSE.*	*ibid.*
1022 ☞	— *SELEGUNSTADIENSE.*	393
☞	Canones ex Schannato, & Hartzeim. 399.	
	Appendix ejuſdem Concilii.	400
	CONCILIUM AQUISGRANENSE.	405
	— *GEYRENSE.*	*ibid.*
☞	— *INCERTI LOCI.*	*ibid.*
	Conventus Epiſcoporum apud Monaſterium Rotenſe in Catalonia.	407
1023	*CONCILIUM PAMPILONENSE.*	409
	— *MOGUNTINUM.*	411
☞	Ad Moguntinum Concil. Adnotat.	413
	Synodus Pictavienſis.	*ibid.*
1024	Vita Joannis Papæ XVIII.	415
	Ejuſdem Epiſtolæ.	*ibid.*
☞	Ejuſdem Epiſtola & Privilegium.	419
	CONCILIUM PARISIENSE.	421
1025	— *ANSANUM.*	423
	Synodus Atrebatenſis.	*ibid.*
1026	*CONC. SELINGENSTADENSE.*	460
	— *ROTOMAGENSE.*	461
☞	— *CONSTANTINOPOLITAN. G. L.*	*ib.*
1027	— *CONSTANTINOPOLITANUM ALTERUM G. L.*	*ibid.*
1028 ☞	— *CONSTANTINOPOLITANUM ſub Alexio Patriarcha G. L.*	467
	— *FRANCFORDIENSE.*	477
☞	Additio ad idem Concilium.	479
☞	*CONCILIUM ROMANUM.*	*ibid.*
	— *ROMANUM alterum.*	481
	Synodus Helenenſis.	483
☞	*CONCILIUM AUSONENSE.*	485
	Synodus Moguntina.	*ibid.*
☞	Addit. ad Geizliacenſe Concilium.	*ibid.*
	CONCILIUM KARROFENSE.	*ibid.*
	Synodus Romana.	487
1029	*CONCILIUM LEMOVICENSE.*	489
	Conventus Epp. pro dedicatione Eccleſiæ S. Aniani Aurelianenſis.	*ibid.*
	CONCILIUM IN PALITHI.	491
	— *AUSCENSE.*	*ibid.*
	Synodus Conſtantinopolitana.	*ibid.*
	— *Romana.*	*ibid.*
1030	— *Pictavienſis ſub Roberto Rege.*	495
	— *Viennenſis.*	497
1031	Epiſtola Canuti Regis ad Angliæ Proceres.	499
	CONCILIUM BITURICENSE.	501
☞	Additio ad idem Concilium.	507
	CONCILIUM LEMOVICENSE II.	*ibid.*
	Obſervatio de fictitio Bellovacenſi Concilio.	549
	Concilia Galliarum.	*ibid.*
1032	*CONCILIUM TRIBURIENSE.*	553
	— *PICTAVENSE.*	*ibid.*
☞	— *NARBONENSE.*	*ibid.*
☞	Leges Eccleſiaſticæ Canuti Regis.	555
	Conventus Epiſcoporum in Monaſterio Rivipulenſi.	563
	CONCILIUM PAMPILONENSE.	567
1033	Vita Benedicti Papæ IX.	*ibid.*
☞	*CONCILIA DUO ROMANUM, & MAGALONENSE.*	569
☞	Collectoris Adnotatio.	571
1034 ☞	*CONCIL. PROV. BITURICENSIS.*	*ibid.*
	Synodus Landavienſis.	573
1035	Conventus Epiſcoporum pro Monaſterio Coxanenſi.	*ibid.*
1036	*CONCILIUM TRIBURIENSE.*	575
☞	Ad idem Concilium Additio.	577

ANNO CHRISTI		
☞	*Synodus Provinciæ Turonenſis.*	*ibid.*
	CONCILIUM PICTAVENSE.	579
	— *ROMANUM.*	*ibid.*
1038	Conventus tres Epiſcoporum in Gallia Narbonenſi.	581
☞	*CONCILIUM ITALUM.*	587
☞	— *ROMANUM.*	*ibid.*
☞	Leges pro morum Reformatione.	589
1040	Conventus Epiſcoporum pro dedicatione Monaſterii Vindocinenſis.	*ibid.*
	CONCILIUM VENETUM.	591
1041	Concilia in diverſis Galliarum locis.	*ib.*
☞	*GERMANICUM CONCILIUM.*	593
☞	*Synodus Biſuntina.*	595
1042	*Synodus Cæſenatenſis.*	597
	Synodale Decretum de Pace.	*ibid.*
1043	Concilia duo Provinciæ Narbonenſis.	599
☞	*Ad Narbonenſe Concilium Additio.*	601
	CONCILIUM NARBONENSE.	*ibid.*
☞	*Ad idem Concilium Additio.*	603
1044	*CONCILIUM CONSTANTIENSE.*	*ibid.*
☞	*Ad idem Concilium Additio.*	605
	Synodus Romana.	*ibid.*
	Vita Gregorii Papæ VI.	609
☞	Gregorii Papæ VI. Epiſtola.	611
1045	Conventus Epp. apud S. Michaelem.	*ib.*
1046	Conventus Epiſcoporum Arulenſis.	613
	CONCILIUM TICINENSE.	615
	— *SUTRINUM.*	617
☞	— *ROMANUM.*	*ibid.*
	Vita et Epistolæ Clementis Papæ II.	619
☞	Privilegium ejuſdem.	621
☞	Bulla ejuſdem.	624
	CONCILIUM ROMANUM.	625
1047	— *ROMANUM alterum.*	627
☞	*Concilii ejuſdem contra Simoniacos Canon ibid.*	
1048	*CONCILIUM GERMANICUM.*	*ibid.*
	Vita Damasi Papæ II.	629
	CONCILIUM SENONENSE.	*ibid.*
	Conventus Wormatienſis.	630
☞	*Synodus Amalphitana.*	631
☞	*CONCILIUM SILVANECTENSE.*	*ibid.*
☞	Conſtitutiones Eccleſiaſticæ Andreæ I. Hungariæ Regis.	*ibid.*
1049	Vita et Epist. Leonis Papæ IX.	633
	Epiſtolæ ejuſdem XIX. a pag. 635. uſque ad	687
☞	Appendix ad eaſdem Epiſt. ſcilicet, ad Henricum Bambergenſem Ep.	688
☞	Ad Canonicos Eccleſiæ Lucenſis.	691
☞	Ad Udalricum Abbatem.	*ibid.*
☞	Adnotatio ad Epiſt. ad Epiſc. Italiæ.	*ib.*
☞	Ad Henricum Bambergæ Epiſ. altera.	693
	Leges Eccleſiaſticæ Maccabæi Regis Scotorum.	697
	Canones Ælfrici.	*ibid.*
	Capitula incerti Auctoris ad Eccleſiæ regimen congeſta.	703
	Leges Eccleſiaſt. S. Edwardi Regis.	713
	Ejuſdem Leges aliæ.	720
	CONCILIUM ROMANUM I.	721
☞	*Ad idem Additio.*	723
	CONCILIUM TICINENSE.	725
	— *ROMANUM.*	727
	— *REMENSE.*	*ibid.*
	Canones.	741
☞	Ad idem Concilium Additio.	745
	Teſtamentum Odalrici Præpoſiti Remenſis.	747

CON-

ANNO CHRISTI		
	CONCILIUM MOGUNTINUM.	749
☞	Leges Eccleſiaſticæ Maccabei Regis Scotorum.	750
	CONCILIUM ROTOMAGENSE.	751
	Nota Angeli Godin.	754
	De damnatione Berengarii Opuſculum. 757.	
1050	*CONCILIUM ROMANUM II.*	759
	Nota Gabrielis Coſſartii.	761
☞	*Ad idem Concilium Additio.*	ibid.
	Berengarii ad Lanfrancum Epiſtola.	768
☞	*Ad Concilium Romanum Additio.*	769
	Conventus Brionenſis.	773
	CONCILIUM VERCELLENSE.	ibid.
	Aſcelini & Berengarii literæ mutuæ.	775
☞	*Ad Concilium Vercellenſe Additio.*	779
	CONCILIUM PARISIENSE.	781
☞	*Ad idem Concilium Adnotatio.*	785
	CONCILIUM COYACENSE.	ibid.
☞	Ejuſdem Concilii Præfatio.	789
	CONCILIUM SIPONTINUM.	793
	— *PROVINCIALE APUD S. TIBERIUM.*	ibid.
1051	— *ROMANUM III.*	795
☞	*Ad idem Concilium Additio.*	797
1052	*CONCILIUM MANTUANUM.*	799
☞	*CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	ib.
	Conventus Epiſcoporum in quo Iſterius electus eſt Epiſcop. Lemovicenſis.	805
1053	Conventus Sandionyſianus.	807
	CONCILIUM ROMANUM IV.	809
☞	*Ad idem Additio.*	811
☞	*CONCILIUM AFRICANUM.*	ibid.
1054	Pſeudoſynodus Conſtantinopolitana G. L.	ibid.
☞	*Ad eandem Additio.*	821
	CONCILIUM NARBONENSE.	827
	Conventus Barcinonenſis.	831
	CONCILIUM MOGUNTINUM.	833
1055	VITA ET EPISTOLA VICTORIS PAPÆ II.	ibid.
	CONCILIUM FLORENTINUM.	835
	— *IN LUGDUNENSI GALLIA.*	837
	— *LEXOVIENSE.*	ibid.
	— *TURONENSE.*	839
☞	— *ARELATENSE.*	841
	— *ROTOMAGENSE.*	ibid.
1056	— *COLONIENSE.*	ibid.
	— *CABILONENSE.*	843
	Excerpta Concilii apud S. Ægidium.	ibid.
☞	Ad idem Adnotatio.	845
	Synodus Landavenſis.	ibid.
☞	Canones Tarviſini anni incerti.	846
	CONCILIUM TOLOSANUM.	847
	— *COMPOSTELLANUM.*	855
1057	— *ROMANUM.*	857
☞	Ad idem Additio.	ibid.
	VITA ET EPISTOLÆ STEPHANI PAPÆ IX.	861
☞	Ejuſdem Decreta.	863
	CONCILIUM NOVARIENSE.	865
☞	— *AD FONTANETUM.*	ibid.
	— *ROMANUM.*	ibid.
	VITA ET EPISTOLÆ NICOLAI PP. II.	867
☞	Ad Epiſtolas ejuſdem Appendix.	875
1058 ☞	*CONCILIUM TOLOSANUM.*	877
	Conventus duo Epp. in Provincia Narbonenſi.	ibid.
☞	*Synodus Diœceſana Bambergenſis.*	883
1059	*CONCILIUM SUTRINUM.*	885
☞	Conventus Mediolanenſis.	ibid.
☞	*CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	895
	— *ROMANUM.*	ibid.
☞	Ad idem Concilium Additio.	905
☞	*CONCILII ROMANI CANONES.*	907
☞	Subſcriptiones.	909
☞	In eaſdem Adnotatio, & conjecturæ.	913
☞	Decreta addita Concilio Romano.	915
☞	Ad idem Additio nova.	ibid.
	CONCILIUM AMALPHIÆ.	919
☞	Ad Synodum Melphitanam Additio.	ib.
☞	*Synodus Beneventana.*	921
	Conventus Remenſis.	923
1060	*CONCILIUM VIENNENSE.*	925
	— *TURONENSE.*	ibid.
	— *AVENIONENSE.*	929
	— *JACCETANUM.*	ibid.
☞	— *SLEVICENSE.*	933
	— *BENEVENTANUM.*	935
	— *ROMANUM II.*	ibid.
☞	Ad idem Additio.	937
	Synodus Cadomenſis.	ibid.
1061	VITA ET EPIST. ALEXANDRI PP. II.	939
	Epiſtolæ XLV. a pag. 941. uſque ad	982
☞	Ad eaſdem Appendix.	ibid.
☞	Tabula Chronologica.	995
	CONCILIUM BASILEENSE.	ibid.
☞	*Ad idem Additio.*	997
1062	*Synodus Romana.*	ibid.
☞	*Ad eandem Additio.*	999
	CONCILIUM BENEVENTANUM.	ibid.
	— *OSBORIENSE.*	1001
	— *ARAGONENSE.*	1019
☞	— *PARMENSE.*	1021
☞	— *LUCENSE.*	ibid.
1063	— *ROMANUM I.*	1023
	— *CABILONENSE.*	1025
	— *ROTOMAGENSE.*	1027
	Conventus Epiſcoporum in Cadurcis. 1029.	
☞	*Synodus Ambianenſis.*	ibid.
1064	*CONCILIUM MANTUANUM.*	ibid.
☞	*Ad idem Additio.*	1033
	CONCILIUM BARCINONENSE.	1035
1065	— *ROMANUM II.*	1037
	— *ROMANUM III.*	1039
	— *ÆDUENSE.*	ibid.
	Nota Gabrielis Coſſartii.	1040
	CONCILIUM HELENENSE.	1041
	Nota Gabrielis Coſſartii.	1043
1066 ☞	*CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	ibid.
☞	Nicephori Botaniatæ aurea Bulla G. L. 1045.	
	Conventus Weſtmonaſterienſis.	1049
☞	*CONCILIUM IN PROVINCIA GRADENSI.*	1057
	Conventus Compendienſis.	ibid.
1067 ☞	*CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	1059
	Synodus Melphienſis.	1063
1068	*CONCILIUM AUSCENSE.*	ibid.
	— *TOLOSANUM.*	1065
	— *BURDEGALENSE.*	1067
	Concilia celebrata in Hiſpania Citeriori.	1069
	CONCILIUM GERUNDENSE.	ibid.
	— *MASCONENSE.*	1073
1069	— *MOGUNTINUM.*	1075
1070	— *ANSANUM.*	1077
	— *WINTONENSE.*	1080

COMMENTARIUM

COMMENTARIUM
DE
VITA ET SCRIPTIS
JO: DOMINICI MANSI,

CONGREGATIONIS MATRIS DEI PRIMUM CLERICI REGULARIS,

DEINDE ARCHIEP. DIOECESIS LUCENSIS.

JAm fere conſuetudo obtinuit, ut qui de Literaria Republica bene meruerint, eorum Vita poſteritati conſignetur. Etſi enim mentis acumen, præſtantiam, laborem eorum ſcripta exprimant, ſemper tamen legentium animis quoddam ſtudium inhæret Viri ingenium animique indolem, quam ſibi pro ſuo quiſque affectu effingit, cognoſcendi. Hac noſtra ætate, qua verum ab Eruditis Viris maxime amatur, nihil acceptius offerri poſſe arbitrati ſumus quam Joannis Dominici Manſi hominis in omni literatura præſtantis animum, vitæque inſtitutum exhibere.

Et ut Stirpis originem leviter attingam, eam Gens Manſia e Germania deducit, quæ a dictione Man, *quæ illius provinciæ vocabulo Virum exprimit, Manſi ſubinde Italica lingua vocitari cæpit. Quidam enim Gherardus Vir in primis Nobilis, Moguntinus natione, qui inter Othonis* (Forte ſub Othone I. qui Roma in Germaniam rediens Lucam advenit, An. 964.) *Imperatoris copias merens, cum in Italiam adveniſſet Lucæ conſtitit, ibique domicilium nactus, ac Civitatem adeptus, & Filio, qui ibi natus fuit, cui primum nomen Manſus, ſtirps* Manſi *vocari cæpit* (Jo: Villan. lib. 4. hiſt. Cap. 1. & 5.). *Ab hoc Manſo pervetuſtæ tabulæ probant omnium Manſorum gentem propagatam eſſe, quæ primas ſemper in Republica obtinuit, quæque præclariſſimis Viris floruit, qui maximis muneribus, legationibus, ac præcipue ſcientiarum laude majorem Nobilitatem Familiæ aſciverunt.*

Ne quid vero Joanni Dominico ornamenti deeſſet, Joſeph Manſi, a quo ipſe progenitus, Joannis Filius, in Uxorem duxit Roſam Torre, quæ patrem habuit Joannem Torre, Virum cum Juris peritia, tum morum probitate præclarum. Is nobili loco natus non inter ſuos cives modo prædocti Viri laudem meruit, ſed & apud Parmenſem Ducem Raynutium II. Farneſium ſummam æſtimationem adeptus eſt. Ejus quippe invitatu Parmam conceſſit, ut inter ampliſſimum illud Judicum Collegium optaretur, a ſummis Conſiliis illi eſſet, ac præclariſſimis muneribus ornaretur. Haud recens tamen hoc Nobili Familiæ decus fuit. Nam centum ferre annos ante Franciſcus Torre, Avi ipſius Frater, eodem Collegio optari meruit, & ab Alexandro Farneſio, cui apprime carus, Civitate Placentiæ donatus fuit. Ex hac nobiliſſima Uxore, quæ cum ſtirpis Nobilitate morum ſuavitatem, ſolidamque virtutem conjunxit, longam filiorum ſeriem ſuſcepit Joſeph Manſius, quorum inter Maſculos natu primus fuit Joannes Dominicus, qui anno 1692. die 16. Februarii in hanc lucem prodiit. Duo alii Fratres poſt multas ſorores ſubſecuti ſunt, quorum alter natu minor, Franciſcus nomine Romam ſe contulit, ubi cum ſui ingenii præclarum ſpecimen dediſſet,

acerba morte abreptus ſuit. Alter domeſticis curis intentus, publicis Magiſtratibus perſunctus, honoribuſque Senatus auctus, improviſo morbo oppreſſus & vitæ, & ſtirpi ſuæ finem impoſuit. Nondum enim Matrimonium inierat, ſolnſque ſuperſtes ex ſua gente nec filios, nec hæredes habuit. Sorores omnes, quarum nonnullæ etiam majores natu in Sacrarum Virginnm contnberniis uſque a teneris annis diverſatæ, in iiſdem, ubi per ætatem licnit, ſacramentornm fœdere ſe perpetuo devoverunt, ſacratiſque diverſis clauſis addictæ ſumma Religionis, ac Pietatis laude vitam tranſegerunt.

Adoleſcentis animus per eas artes excultus fuit, quæ pro illorum temporum infelicitate in pretio erant, & in quibus magis e conſuetndine quam ex inſtituto ingenui adoleſcentes imbuebantur. Deſiderabatur enim in multis Parentibus ſolicitudo, & in Præceptoribus ſcientia, quibus ingenia & excitarentur, & ornarentur. Jacebant turpiter liberaliores artes, Græcæque literæ omnino a ſcholis exnlabant, pnriorque ſcribendi ratio omnino exoleverat. Verbornm delectus nnllus, niſi qni ant ineptum ſenſum redderet, vel plane inntilem. Sententiæ eæ in pretio erant, qnæ vel futilem ſalem efferrent, vel inconcinna verborum conjunctione, diſtractaque ſignificatione inanem laborem mentis oſtentarent. Sed adoleſcentis peracre ingenium, ac ſingnlare mentis acumen nemo erit, qui ſane non miretur; nam vix latinæ linguæ rudimenta didicerat, ut ſe ipſo, nullo dnce, eam ſcribendi rationem inierit, quæ puriorem locntionem ſaperet, & incomptum novumque ſtylum, primo faſtidire cœperit, ac demum omnino reſpuere. Libros præcipue hiſtoricos jam tum avidiſſime perlegere conſuevit, nec hianti ore, ut adoleſcentum mos eſt, omnia probabat, ſed quæ veriora ſibi videri poterant, ſeligebat. Memoria cum mire ſupra reliquos ætatis ſuæ adoleſcentulos præſtaret, ita ut quæ ſemel ſub oculos obvenerant alte ſervaret, & uſque ad ultimam ſenectutem reminiſceretur, Authores ſimul conferre, rerum geſtarum ordinem, temporum computationem accuratius dignoſcere haud ipſi difficile: Quam exercitationem ſenſim, ac primo levi conatu, ac quaſi per jocum ſuſceptam, dehinc pro virili proſecutus eſt. Nemo ſibi mentem fingat eos, quos ad ſummam ſcientiarum laudem perveniſſe ſuſpicimus, facili aditu eo contendiſſe, ſed ſummo labore non intermiſſa contentione, immaniqne ſtudio adnixos fuiſſe. Contemnenda eſt profecto nonnullorum audacia, qui cum ſummis labiis ſcientiam aliquam degnſtarint, injuriam ſibi irrogari putant, ſi docti viri eorum lucubratiunculas vel parum laudant, vel minus avide excipinnt.

Non eo inficias tamen Patrem Bartholomeum Beverini (Beverinus obiit Lucæ Kal. Octob. 1786.) *e Congregatione Matris Dei Virnm literarum bono natum, multos annos ante puriorem ſcribendi rationem in patriam revocaſſe, & ad omnes liberaliores artes publicis inſtitutionibus aditnm ampliorem aperuiſſe. Sed neſcio quo malo fato, quæ meliora ſunt ex ſe ipſis in deterius abeunt, ac quaſi rubigine quadam quæ præclariora ſunt, obvolvnntur, ita ut ſi non omnino abſumantur, dignitatem tamen fere omnem amittunt.*

Verum Manſius in illo quaſi flexu ætatis non ad omnem literaturam ſolum paratiſſimum ingenium, ſed etiam quamdam ingenuæ virtutis indolem præferebat, ita ut æque ſcientiis, ac pietati incumberet. Quare mens illi ſubiit, quo primum per ætatem liceret, abdicatis rebus omnibus ſe totum in aliqua ſacra ſodalitate cultui Divino devovendi. Ætatis ſuæ jam annum decimum ſextum attigerat, cum Matris Dei Congregationi nomen dare ſecum, & ex animo cogitabat. Prima enim Religionis ſemina, ac animi ſui in pietate excolenda ſtudia eidem referebat accepta. Adoleſcentium ſodalitia, in quibus ab ineunte ætate erga Matrem Dei ſingulari cultu addictns fuerat,

rat, conſodalium exempla, ac præcipue moderatorum graves exhortationes; quibus ad virtutem juvenes excitantur, ſtimulos addebant animo jam natura ipſa ad Pietatem comparato, ita ut ſine hæſitatione propoſitum ſuum firmaret.

Anno igitur 1708. Neapolim conceſſit, ut ibi Religioſæ vitæ rudimentis imbueretur. Locus quippe pro tota Congregatione Tyrocinio addictus Neapoli conſtitutus eſt, ubi Religioſi Tyrones in peramæno receſſu recluſi, ab omni alia cura avocati per biennium, uni pietati, ac ſeverioris diſciplinæ inſtitutis per omnes exercitationes excolendis ſe dedunt. Quare decreti biennii ſpatio incredibili alacritate, divinis rebus cogitandis, ac moribus ad Virum Religioſum formandum ſanctioribus comparandis incubuit. Quam a primis diebus vivendi rationem inſtituit, ſervandi ad religionem uſque ſancitas leges ſemper uſque ad extremum ſuæ vitæ diem ſancte conſtanterque ſervavit. Quare jam tum præclarum virtutum omnium ſpecimen in juvene adhuc homine vel emeriti viri admirabantur, morum præcipue ſuavitatem, innocentiam, ac eximiam caſtimoniam efferentes.

Exacto Tyrocinii biennio Sacramentorum fœdere Congregationi obſtrictus die 15. Auguſti 1710, in Patriam revocatus fuit, ut conſuetum ſtudiorum curſum, & aggrederetur, & conficeret. Nihil ipſi tunc jucundius quam ut vacare poſſet ſcientiarum ſtudiis, quas ipſe, ut flagrantibus juvenum animis evenire ſolet, properato curſu, nec moræ patienti ſibi addiſcendas eſſe putabat. At in ipſo quaſi veſtibulo, aditque Philoſophicarum quæſtionum, in quibus inutili ambage verborum ingenia torquentur, hæſit anceps; rsmque non ut ſibi finxerat animo, dignitatis, ac ſententiarum plenam; ſed aridis vocabulis, obſcuris, & inanibus oppletam præceptis repe-riens, quam ſibi ineundam eſſe ſtudiorum rationem ferme ignorabat. Hæc ſæpe ſunt vada, & ſcopuli, in quæ plurima juvenum ingenia illiſa franguntur ſummo Reipublicæ literariæ damno. Nam tædio affecti flagrantiores animi, etſi quæ noſtris hiſce temporibus, traduntur philoſophicæ inſtitutiones utiliores redditæ ſint, ſtudiorum curſum inconſultius abrumpunt, nulloque rectore ducti, quo propria voluntate pelluntur, vel gloriæ ſtudio, eo incertum iter dirigunt, nec portum ullum, metamque ſibi proponunt. Quare inutili labore fracti miſero otio tandem contabeſcunt, vel nulla inſtructi ſolida ſcientia inanibus ſcriptiuneulis præſtantium virorum ſibi laudem præripere geſtiunt, vel inepte ſibi deberi contendunt. Manſius qua pollebat mentis acie, a recto tramite non deflexit, conſiliumque iniit ex his vadis ſine periculo emergendi. Nam quæ inutilia ſatis eſſe ſciviſſe ſibi ducens, quæque captioſi ſermonis, ancipitiſque obvoluta tricis revolvens, felici exitu ex his ſcopulis evaſit. Quamobrem multum diei in evolvendis præſtantioribus libris, & in unaquaque facultate magis probatos Authores ſeligens, iiſque maxime inhærens, inſumebat. Nec ei quæ permittuntur ab aſſidua contentione otia voluptati erant, niſi librorum aliqua lectione condirentur, quos ſecum ſemper deferre illi in more erat. Quare ob memoriæ incredibilem præſtantiam, mentiſque perſpicuam methodum tantum ſibi ad hiſtoriarum maxime cognitionem, omnemque literaturam commodi, ac quaſi naturalis habitudinis ſibi comparavit, ut non modo poſtea in ſcribendo non hæreret calamus, ſed quaſi per otium arduis etiam, obſcuriſque rebus illuſtrandis incumberet.

Abſoluto præſcripto ſtudiorum curſu munus ipſi eaſdem facultates tradendi fuit demandatum. Collegam habuit Patrem Hieronymum a Porticu, (Hieronymus a Porticu obiit Lucæ anno 1752. decimo Sept. Kal. Decembris.) *qui ſummam ſibi in Theologicis præcipue facultatibus ſcientiæ laudem magis promeruit, quam ſibi compararit. Hic enixe non modo quæ ad*

illuſtrandas difficiliores quæſtiones ſibi aptiora videbantur librorum lectione ; ac morata conſideratione parabat, ſed tanta etiam animi contentione perficiebat, ut vix otii aliquid ad alias mentis exercitationes ſupereſſet ; modo cuncta ſerio perpenderet, in iiſque gravius momentum haberet. Hæc profecto ſtudiorum ratio maxime probanda eſt, cum raro veræ doctrinæ laude præſtare cæteris quiſquam poſſit, niſi qui per omnes ſcientiarum gradus morato animo conſcenderit. Alter vero ne minimum quidem a reliquarum facultatum ſtudiis abreptus tantum impendebat Operis, quantum ſibi ſat eſſe norat ad ſuas ſententias firmandas; jam tum animo ſuo præclariora moliebatur, quæ poſtea aggreſſus bono totius Reipublicæ literariæ perfecit. Unum tunc in Manſio deſiderabatur ab omnibus, quod in ipſo juventutis æſtu, quo vires alacriores ad ſtudiorum labores afferri poſſunt, melior ipſi valetudo ineſſet. Nam anhelitus difficultate, ac pectoris anxietate laborabat, qua ſenſim abſumi, ac viribus exhauriri videbatur ; quare medicæ artis periti verebantur ne tandem acerbo fato functus expectationem, quam excitarat, extingueret.

Sed ætate etiam corporis valetudo augeri cœpit, & quo præſtare viribus ſibi videbatur, eo vehementiori contentione, ac ſtudio in rimandis pluteis Domeſticæ Bibliothecæ, in perlegendis quæ ibi aſſervantur antiquis Monumentis, ac undique perquirendis incumbebat. Trienii ſpatio Theologicis facultatibus tradendis immorato, alia illi demandata fuit provincia, Theologicas nempe inſtitutiones, quæ mores ſpectant publice edocendi Lucenſem Clerum, *caſuſque conſcientiæ, uti vocant, explicandi. Frequentem auditorum numerum P. Conſtantinus Roncaglia,* (Conſtantinus Roncaglia obiit Lucæ 6. Kal. Mart. 1737.), *ſumma doctrinæ commendatione, qua apud omnes præſtabat, ad ſe advocarat, Manſius eidem muneri ſuffectus non ſolum non minui, ſed in diem augeri meruit. Cum vero deprehenderet anxios, dubioſque Tyrones quotidie impingere in nonnullas difficultates, quæ in caſuum reſervatorum, uti appellantur, explicatione, offendi neceſſe erat, cum a nullo adhuc ſatis elucidatæ, ac evolutæ eſſent, operam ſuam in iis declarandis ſtatim navavit. Prodiit hic primus ſuæ curæ partus anno 1724., qui vividum ſui authoris ingenium ſatis perſpicue profert. Exceptus liber omnium plauſu, tantam illi æſtimationem aſcivit, ut eo inconſulto quidquam momenti a nullo ſuſciperetur, & quaſi ad Oraculum ex omni ordine homines ad illum confluerent. Multos annos has facultates tradendi incommodam provinciam ſuſtinuit, partim amorem in Juvenes ſacris rebus addictos, partim ne quæ diuturno labore didicerat, deſuetudine tandem memoria exciderent. Cum enim Theologicarum quæſtionum ſcientia, quæ ad mores attinet, nullis, ut ita dicam, limitibus circumſcribatur, nullaque certa methodo inſtructa ſit, quin potius ſententiarum varietati, innumeris ferme decretis, ac legibus nitatur, menti firmius conſuetudine docendi, quam uno ſtudio, ac meditatione adhæreſcit. Ad hæc accedebat, flagrantis ingenii vis, qua ad alia ſtudia, eaque longe ab his aliena rapiebatur; quare enixe illis incumbens, ægre ferebat ſe omnino a Theologicis facultatibus removere. Neque enim æſtum animi ſui in una continere poterat facultate, ſed quidquid a doctis viris probari poſſet, quidque bono eruditorum utcumque cedere poſſe putaret, ſtatim in mentem erigebatur vel notis illuſtrare, vel novis lucubrationibus ornatum publico donare. Prodiit libellus, per id tempus Jo: Burch: Menckenii,* (Lucæ Typis Leonardi Venturini. 1726.) de Charlataneria eruditorum declamationes duæ cum notis variorum, *tumultuariis notis ab ipſo auctæ, quæ cum laude exceptæ ab eruditis fuerunt.*

Ad hujus interim Reipublicæ Archiepiſcopalem ſedem, a Clemente XII.

elatus

elatus fuit Fabius Colloredo, eductus pene invitus ex Oratorio Romano (ut vocant) S. Philippi Neri, qui non gentis modo Nobilitate, verum etiam morum innocentia, animique ſuavitate, ſumme apud omnes commendatus, dignus viſus fuit, ut Bernardino Guiniſio Patritio Lucenſi Antiſtiti numeris omnibus abſoluto, ſufficeretur. Tanto oneri quod maximum a bonis omnibus habetur, ſe imparem ſuſtinendo reputans, viri prædocti, probique opem quærebat. In Manſium ſtatim licet fama ſolum ſibi notum ſpem omnem convertit, nec minimum hæſit, quin ipſum præeligeret ut ſibi & a confeſſionibus, & a conſiliis eſſet. Quamobrem Lucanæ Eccleſiæ regimen ſuſcipiens ipſum in curandis rebus ſacris, in inſtituendis animarum Rectoribus, in tota adminiſtranda Diœceſi non adjutorem, ſed quaſi ducem adhibuit. Sed cum vere demiſſi animi ſui ſenſu, honoris vel ipſam ſpeciem exhorreret, probatæ virtutis, ſpectatæque fidei virum in omni juris exercitatione verſatum ſuo Antiſtiti conſtituit, cui ſummæ curæ, adminiſtrandæque Eccleſiaſticæ rei illuſtrior provincia incumberet. Ipſe interim comes adhibitus in reliquis muneribus, totum ſe dedit maxime in Sacræ Viſitationis, *ut vocant, laboribus obeundis. Quare peramplæ Diœceſis ruralia templa perluſtrans, diſſitas etiam regiones, acceſſuque aſperas ipſe præſens adibat, curabatque ubique ut nihil a ſacrarum legum ſtatutis alienum permitteretur. Nitorem in ſupellectile, præcipue in iis quæ ad ſacrum faciendum præſcribuntur, ornamentis, ſi minus pretium, ſolicite quærebat; quod omnes etiam pauperes Ædium ſacrarum cuſtodes facili negotio præſtare poſſunt. Studioſius vero ad ſanctas probataſque Canonum leges populorum Rectorum mores, eorumque vitæ rationem componere ſatagebat. Periculum ſæpius ſumebat de eorum ſcientia, quos ſi minus gnaros reperiſſet, ipſis religionem injiciebat, ut ultro abdicato regimine, magis idonei ſufficerentur, vel nacto opportuno temporis intervallo ſedulo curarent, ne impares tot obeundis muneribus, ineptique in novum periculum vocati deprehenderentur.*

Hiſce diſtentus curis, noviſque ſemper implicitus mentem eandem, eandemque alacritatem ad ſcribendum, legendumque afferebat, ita ut illi magis deeſſe libros, quam tempus videretur. In Armariis Archivi Archiepiſcopalis templi, multi, iique pervetuſti, ac rariſſimi Codices, tabulæ ac membranæ aſſervantur, quæ omnia Mabillonius, ac Ludovicus Muratori, præclariſſimi noſtri ævi Viri ſumme laudarunt. Manſio loci hujus penitioris non modo facilis datus, quin etiam omnia illi patere vel rariſſima humaniſſime permiſſum fuit; quod illi apprime gratum fuit, cum multas diei horas remotis arbitris, inſumere in illis rimandis pro ſuo voto poſſet. Hæc ſua erant oblectamenta, hæc ſpectacula, hæc ſolatia, quibus defatigatus animus ab omni cura levaretur. Sed cum perpaucæ diei horæ, quas ſibi ex aſſiduis laboribus detrahebat, nec ſatis pro legendi difficultate, nec pro ſua cupiditate eſſent, ſuppliciter petiit, obtinuitque ut ſecum deportaret, ac pro ſuorum ſtudiorum opportunitate retineret, quos nactus eſſet codices, qui in rem ſuam conducere opportune æſtimaret. Perilluſtris illius ſacri cœtus ampliſſimis Viris, penes quos cuſtodia Archivi, omniſque facultas eſt, pro ſingulari humanitate ita devictus vivebat, ut omnia illis ſe debere putaret. Neſcio, quo malo fato, a quibuſdam præſtantiorum Bibliothecarum Præfectis tanta æmulatione ab evolvendis antiquorum ſcriptis Viros eruditos arcent, ut vix illis ſuorum Authorum nomina innoteſcere permittant. Quantum profecto noſtra Italia Muratorio debeat vix verbis exprimi poteſt, qui ex abditiſſimis pluteis præſtantiorum Bibliothecarum innumera pene Monumenta eruit, & in apertam lucem incredibili eruditione prolata, omnium eruditorum commodo donavit.

Sed

Sed cum in Scientiarum acquiſitione, ac maxime in perquirendis antiquitatis monumentis, congerendiſque ad veritatem hiſtoriæ illuſtrandam novis abditiſſimis notionibus, id eveniat, quod mercatoribus aſſolet, qui auctis pecuniis, in dies ipſis nova ex inopinato aperiantur uberiora negotia, quibus multiplicato fenore rem propriam in immenſum excreſcere ſentiant; ita Manſio quotidie rerum conſcribendarum ferme infinita ſeges parabatur. Nec illum, quod hominum conditioni commune eſſe ſolet, in ſuis lucubrationibus producendis laudis gloria, vel nominis commendatio movebat: ſed ipſa voluptas quam animis creare ſolet ſcientiarum acquiſitio; atque illud ſingulare obleᴄtamentum, quod veritas ipſa propius inſpecta, ac proprio labore ex ſuis quaſi latebris educta ingerere ſolet, non alliciebat modo, ſed quibuſdam quaſi ardentiſſimis facibus ſubjectis, animum inflammabat. Verum flagrantes motus ita continebat, ut id ſolum quod publicæ utilitati, quodque Catholicæ Religionis dignitati, quod profecto virum Religioſum maxime decet, prodeſſe plurimum poſſet, ſeligeret. Quare ad ſtomachum uſque ſe faſtidire, ajebat, aliquorum ſcriptorum ineptiſſimam audaciam, qui hac noſtra ætate cæteris ſe præſtare vi ingenii arbitrantur, quod a receptis veterum ſententiis, firmatiſque & ſapientiſſimorum Virorum probatione & ſæculorum diuturnitate inſtitutis, longius abducuntur. Flagrante igitur mentis ſuæ æſtu agi permittebat in ea omnia quæ ſibi utiliora videri poterant, ac pro rerum copia non uni perficiendo operi allaborabat, ſed in multa, eademque maxima mentem animumque intendebat. Jam anno 1725. ex gallico idiomate in latinum verſum prodierat Lucæ (Typis Cappurii, & Venturini.) Dictionarium hiſtoricum *&c.* literale ſacræ Scripturæ, *ea elegantia ac opportuna animadverſionum additione ornatum, ut præſtantiſſimi Authoris ſui Auguſtini Calmeti dignitati omni ex parte abſolutum reſponderet* (Videantur acta eruditorum Lypſiæ an. 1729.) *Iiſdem typis ſubmittebantur imprimenda ſupplementum ad Dictionarium* (Prodiit anno 1731. Typis Leonardi Venturini.) *&c. & prolegomena* (Prolegomena prodierunt ann. 1729. ſumptibus Leonardi Venturini.) *ac Diſſertationes ejuſdem authoris eadem diligentia latinis literis donata: eodemque tempore ſedulam operam navabat in transferendis in latinum ſermonem Commentariis* (Prodierunt duo Volumina Typis Salvatoris & Dominici Mareſcandoli an. 1730.) *literalibus in omnes libros veteris, & novi teſtamenti, ut immenſum opus a ſuo authore ſumma laude confectum, tantum incrementum ſumeret commendationis, quantum latius ejus præſtantia utilitatis pateret. Diſertas etiam animadverſiones addiderat paulo antea Ludovici Thomaſini operi* de veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina, *Lucæ recuſo ſumptibus Leonardi Venturini anno 1728. Manum interim admoverat, quaſi tot lucubrationibus exornandis diſtentus omnino vacaret, ac pro virili aggreſſus fuerat Immortalis Cardinalis Baronii Annalium novam editionem curare, quæ omnibus numeris ut abſoluta prodiret, criticem hiſtorico-chronologicam Antonii Pagii ſingulis paginis ſubjecit, notiſque eruditis ubi opus eſſet ornavit, una cum animadverſionibus Clariſſimi Viri Dominici Giorgi, quæ conſulares faſtos reſpiciunt; Perſecutus poſtea etiam exornare Odoryci Rainaldi* (Typis ejuſdem Leonardi Venturini.) *eorumdem Annalium continuationem. Prodiit primum Volumen anno 1738. Paucorum igitur annorum ſpatio tot Reſpublica literaria præclaris Monumentis inſtructam, ac ornatam ſe vidit, ut mirum non fuerit ſi undique docti Viri certatim gratias referrent, ſummiſque laudibus flagrantem animum ad novos labores excitarent.*

Verum enim vero etſi in delectu ſtudiorum uſque ad Religionem ſui animi integritatem ſervaret; tamen ipſi labes impacta fuit, quod hianti ore

la-

laxiores ſententias, & amplecteretur, & efferret; perinde ſpecimen parum morati Viri, caſtigatique conſilii non leve tandem præbuiſſet, in permittendis novis quibuſdam voluminibus, quæ Lucenſibus typis recudebantur; in quibus etiam levibus, uti a quibuſdam ſuis æmulis objiciebatur, animadverſionibus, vel ut errores obtegerentur, vel ut a nullo improbarentur efficere ſui nominis authoritate patiebatur. In tantam hominum invidiam vocatus ne minimum quidem vel indignationis, vel querelæ ſenſum edidit, ſed incredibili demiſſione ſtatim calamum amovit ab exarandis notis, quæ opportune ſubjiciebantur operi, ac ubi innotuit ſuum laborem improbari omnino alienæ voluntati paruit. Hæc etſi ſerius ipſi evenerint, tamen hic adnotare operæ pretium duxi cum altius origo hujus invidiæ eſſet repetenda.

Magno jamdiu æſtu diverſæ ſacrarum ſodalitatum ſcholæ, ferventes nimium, ſuiſque ſententiis adhærentes, quæſtiones aliquas de probabili opinione (ut vocant) agitabant. Nec privata contentione res agebatur, ſed in publicum acrioribus ſcriptis erumpebat tanto impetu, ut quotquot probabilem opinionem defenderent in eandem invidiam impellerentur. Exorta interim Lucæ levis momenti controverſia inter recentis ſodalitii ſocios, & aliquos ſacros conſodales e perilluſtri Dominicana familia de quadam imagine Depictæ Sanctiſſimæ Virginis, excitataque ara in Publico templo ſub nuncupatione Roſarii, uti appellant, ipſe ſententiam ſuam aperuit, qua ſodalitio favebat. Quare ut probabilis opinionis aſſertor, in ſuſpicionem venit nimium favere poſſe facili doctrinæ, laxioreſque ſententias proferre. Hæc fuerunt quaſi primæ ſcintillæ odii, ac invidiæ, quæ poſtea in ipſum exarſit. Immorabatur tunc Florentiæ P. Hieronymus Lagomarſinius Vir e Societate Jeſu literarum laude eruditis omnibus notus. Inter ipſum & Manſium crebræ viciſſim epiſtolæ dabantur, quibus invicem de re literaria certiores reddi curabant. In vulgus prodierant quædam carmina, quæ cum authorem non præferrent, obtuſos ictus qui in iis in ſe jaciebantur, nec repellere cogitavit. Hos tamen ad Lagomarſinium miſit, qui ut amabat politas literas, reſcripſit, ſe nec legiſſe carminum ſeriem, quæ ſibi incompta videbatur. Hæ litteræ a Manſio deperditæ, vel potius e ſuo penu ſubtractæ declarare poſſe putabantur, quod aliqui ſuſpicari omnino cæperunt curaſſe ipſum editionem cujuſdam libri, quem Pater Ghezzius e Societate Jeſu lucubraverat. Prodiit Lucenſibus Typis liber in vulgus tanta commendatione ut nihil præſtantius & ſapore ſermonis, ac vi ſententiarum, ac doctrinæ, aliquibus viſus fuerit. Sed cum profuſam Patris Danielis Concinæ Viri æque docti, ac Religioſi, ſed fervidi ſane ingenii, argumentorum rationem, ac potius declamationum ſeriem qua & hiſtoriam probabiliſmi, & rigoriſmi, & ſuam Chriſtianam Theologiam compoſuit, lepide quidem ſed acerrime reprehendat, facile invidiam aliquibus creaſſet. Ut enim multitudinis mos eſt in diverſas partes ſciſſi multi fortaſſe imperitiores ad Cælum uſque laudibus Patris Concinæ doctrinam, acutumque ſcribendi ſtylum attollebant, æquiores alii vel modeſte ferebant æſtum prædocti viri, ac ſilentio animi ſententiam tegebant, vel faciles nimium in publicum privatas querelas cenſuraſque efferebant. Interim deperditæ literæ fuerunt Manſio, humaniter redditæ a Viro Religioſo e Dominicana familia, quem ſtatim adivit, ut gratias illi referret pro ſingulari officio, quo ſe proſecutus fuerat. Hanc colloquendi familiariter occaſionem nactus, de ſuorum ſtudiorum ratione, ac etiam de mutuis Lagomarſinium inter & ſe epiſtolis certiorem reddidit: Obteſtatus illi interim, perilluſtrem ampliſſimamque Dominicanam ſodalitatem, viroſque omnes vere, & ſincere colere, doctrinam maximi facere, quin ſe totamque ſuam Congregationem ex ſuis legibus Divi Thomæ ſententiis in Divinis

ma-

maxime facultatibus adhærere. Teſtari vero ſibi nec in mentem quidem veniſſe unquam Patris Danielis Concinæ doctiſſimas lucubrationes, Theologiamque Chriſtianam vel verbis carpere, vel ſcriptis improbare. Mirari ſane quod in ſuſpicionem ſit vocatus, monitum quod in limine totius operis legitur, ſcriptum a ſe fuiſſe. Quantum a veritate alienum ſit, vel hoc unum aperte demonſtrat. Ipſe enim longe aberat a Civitate, quando amico, cui Editionis Ghezzianæ perficiendæ cura demandata fuit, monitum operi præfigendum traditum fuit, ſibique omnino ignotum auctorem fuiſſe. Precari denique, obteſtarique ut injuſtam de ſe opinionem abjiceret, ac valida ſua officia interponeret, ut P. Daniel Concina certior redditus de animi ſui in illum obſequio, veraque æſtimatione, inutilem contentionem abrumperet. Comiter inde uſque ad ædium fores deductus, officiiſque omnibus viciſſim obſtricti, omnem penitus litem extinctam putavit.

Addictus igitur ſuis ſtudiis, pacato animo totus erat in evolvendis libris, congerendiſque monumentis, quæ jam in ordinem componebat, pro conficienda nova Conciliorum collectione, quæ ad Labbeanam Venetam addenda erat; & quæ in ſex maxima Volumina diſtincta prope diem prælis committere moliebatur. Quare ipſi novum, inopinatumque accidit, ut lis, quam jam omnino extinctam putabat, acrius inſtauraretur, ſibique jam aperta odia ſubeunda eſſent. Romæ etenim tot ſubjiciebantur invidiæ faces apud Dominicanæ familiæ alumnos præclariores, ut P. Daniel Concina Vir ſane Religioſus tam injuſtam Manſi imaginem in ſua mente expreſſerit, ut in eum ardentis ſui ſtudii ingeniique vim omnem efferre cœperit. Laxiores, ut ipſe ajebat ſententias, nimiumque faciles, quæ ex tractatu reſervatorum Caſuum, ut inſcribitur, eductas, cenſuraque notatas, ſtatim ad ſummum Magiſtratum, qui Doctrinæ ſanctiori ſervandæ præeſt, libroſque vel permittere vel proſcribere penes ipſum eſt, detulit. Mentemque firmavit ipſo authore librum Ghezianum in vulgus emanaſſe. Manſius ſubmiſſam, humanamque epiſtolam dedit ad perilluſtrem Virum, qua a ſe removebat omnem injuriam, ſincereque teſtabatur, & ſi opus eſſet juramento etiam firmaſſet, ſe nullo pacto editionis libri jam memorati conſcium fuiſſe, ſeque ignaro prælo ſubmiſſum fuiſſe. Extant epiſtolæ utrinque datæ, quibus faciles rationes, quibus impoſitas ſibi notas purgare nititur, immobiles alterius ſententia, nec jurandi quidem fidem præſtandi, utpote qui probabilem ſe gereret, nec unquam in mitiorem partem deſcendendi, perſpicue dignoſcitur. Pater etiam Mamachius Vir ex eadem familia præclariſſimus, in Ephemeridis literariis Romæ editis, acrius in eum ſtylum acuit, quæque prodibant in vulgus a Manſio exornata non levibus animadverſionibus carpebantur. Alii etiam ad apicem uſque eoſdem caſus reſervatos ſcrutati, multas ſimul congeſſerant labes, ut omnino proſcribendum eſſe Manſianum opus videretur. Quantam in eum hæc excitaſſene injuriam præcipue apud Principes Romanæ Curiæ Viros, facile qui eorum ſtudium in ſervanda doctrinæ puritate, ſummamque Religionem norunt, conjicere poterunt. Cardinalis Beſozius, qui non Manſium ſolum, ſed totam etiam Congregationem, benevolentia ſingulari amplexus erat, vir ſummæ integritatis, morumque innocentiæ, ægre ferens ipſum, totamque ſacram ſodalitatem in tantam hominum invidiam, ſermonemque vocari, literas ad eum dedit amoris plenas, quibus de notationibus, cenſuriſque ſuo de Caſibus reſervatis libro impoſitis certiorem reddidit, & enixe hortatus fuit ut, in periculum jam adductas nonnullas ſuas ſententias, non ſatis perſpicue expoſitas defenderet, declararetque. Se ingenue fateri nullo pacto deſcendere poſſe in aliquorum ſententiam, qui ſuum opus in proſcriptorum librorum numerum accenſendum eſſe putabant, cum maximi & Viri probitatem, ac doctrinæ integritatem ſemper fecerit.

Man-

Manſio ea de re nihil cogitanti, moleſtius quicquam haud evenire potuit, quam cum Cardinalis literis, quantam ſibi invidiæ notam inuſtam eſſe intellexit. Reſpondit ſtatim ſe incredibili amantiſſimi Principis benevolentiæ obſtrictiſſimum vivere, quantique faceret, & quantum rebus ſuis opportuna futura ſit authoritas, & ſuus favor vix eloqui verbis poſſe. Gratias igitur maximas agere, ſeque libentiſſime juſſis ſuis obtemperare, daturumque ſuarum theſium defenſionem, clarioremque explicationem quam primum. Haud profecto vereri cauſſam ſuam apud ſapientiſſimos Romanæ Curiæ viros, tum apud omnes æquos homines diluendam eſſe; ſed non ignorare nonnullorum infenſam mentem, conſtantemque invidiam, a quibus ſe defendere poſſe omnino deſperabat. Non ire inficias, dejici prorſus, ac in omnem mœrorem agi, cum ea a ſe exarata objicerentur, quæ laxiorem in omnem turpitudinem viam aperirent, frænumque in omnem luxuriam e perditorum hominum moribus omnino divellerent. Sibi profecto nihil antiquius ſemper fuiſſe, quam veteris diſciplinæ, ſanctiorumque morum inſtituta ut ſarta, tectaque ſint pro virili curare, & inductas iniquis præſertim hiſce temporibus libertates frænare, convellere, ac ſi ſibi daretur, omnino profligare. Qui ergo fieri potuit, ut aliqui homines, qui & diſciplinæ, & Religioſæ vitæ ſeveriorem rationem profitentur, ſe præclare feciſſe putarint, ſi inutiles turbas excitaverint, ſi injurioſas maculas impune ſibi inuſſerint, & in pravum ſenſum ac omnino a ſua mente alienum detorſerint leviora quædam, quæ ſola non ſatis ſervata verborum conjunctione in ſuum opus irrepſerunt peccata. Caſuum reſervatorum Tractatum, *qualiſcumque ille ſit, publici jamdiu juris factum in omnium manibus ſine offenſione verſatum fuiſſe, oculis omnium ſubjectum tot annorum ſpatio, ac ad trutinam quotidie ferme revocatum, nec unquam a tota prædocta Lucenſi Curia non improbatum modo, ſed nec ulli ex tot præclaris viris, ſapientiſſimiſque Epiſcopis ne religionem quidem erroris vel peccati injeciſſe. Mirari profecto perſpicaciſſimam privati hominis ingenii aciem qui tandem aliquando hoſcitantem tot præſtantium virorum inſcitiam ſuis animadverſionibus excitarit.*

Verum ſi Manſio apud ſummos illos Chriſtianæ Reipublicæ Moderatores hæc ſummam injuriam procrearunt, facile tamen fuit infinitis ferme Authorum ſententiis ſuas in dubium vocatas Theſes a cenſuris vindicare: Quæ vero ex ancipiti verborum ſenſu, ac non ſatis perpenſa mutilatione dictionum, in præpoſterum ſenſum detorta, peccata objiciebantur, ſubmiſſe, ſincereque mentem declarando, ac verum ſcribendi inſtitutum, omnem offenſionem excutere, maculamque prorſus diluere. Quamobrem omnis cenſuræ nota a ſupremo illo Magiſtratu ſublata fuit, firmaque ſtetit jam acquiſita laus præſtantis, ſanæque doctrinæ Viri. Quare literas dedit Cardinali Beſozio, ipſius benevolentiæ ac amori ſingulari acceptum referens, quod cum laude ab omni injuria opus ſuum vindicatum fuerit. Cui humaniſſime reſcripſit (Data Romæ Kal. Aug. 1750.) *præſtantiſſimus Princeps; Officiis ſuis, quæ profecto in ſua cauſa adhibuit, nihil referendum eſſe, ſed felicem exitum uni tribuendum ſuæ virtutis merito, ac æſtimationi, quam in Romana Curia ſibi comparavit. Verum animadverſiones in Manſium notatæ in vulgus prodierunt, quodque omnino ab omnibus bonis improbandum, vindicatæ jam ab omni ſuſpicione erroris in periculum vocatæ ſententiæ in apertam lucem producuntur, ac ſumma injuria honeſtiſſimo viro infenſiſſimæ maculæ appinguntur.*

Cum jam in promptu haberet abſolutam novam Conciliorum Collectionem, quam jam prælo ſubmiſerat, conſilio ſuorum Amicorum in tanto invidiæ æſtu ampliſſimum Mecænatem qui & ſe & ſuas lucubrationes defenderet,

deret, ſibi quærendum eſſe putavit. Laudes interim quibus pleno ore ab omnibus Rex Sardiniæ commendabatur, & maxime ſingularis amor iu literas, bonaſque artes, ac in Viros qui ſcientiarum bono ac utilitati allaborant benevolentia, in mentem erexerunt ut tantum ſibi Patronum aſciſceret. Auguſtam igitur Taurinorum ſe contulit, ut Regi præſens ipſe ſua maun abſolutum primum volumen offerret; ſimulque occaſionem ſumeret opportunam, quoſdam præſentes viros ſalutandi, quorum conſortio frui aliquando jam conſtituerat, bibliothecaſque ornatiſſimæ illius civitatis, ac monumenta perluſtrare. Hoc ipſi præclarius erat inſtitutum, ut longa itinera, laboreſque ipſi ſolatio eſſent, ſi docti alicujus viri amicitiam, vel abditi alicujus vetuſtatis monumenti inveutionem compararent. Quare non illi oblectamento fuere, quæ in omnibus admirationem excitare ſolent, voluptatemque creare rariora urbis ornamenta, ſed una ſolicita amicorum inquiſitio. Veneriam, quæ villa eſt ita magnifice, ac ornate inſtructa ut nihil deliciis, nihil Regiæ dignitati deeſſe omnes ſateantur, non louge diſſitam libenti animo nec viſit, ratus ſe nimio diſpendio temporis hoc ſibi oblectamentum quærere, ſi aliquam horam vel eruditis colloquiis, vel librorum lectioni detrahere cogeretur. Indicta die, qua ſibi ad Regem aditus permiſſus ſuerat, tanta benignitate exceptus fuit, ut facile intelligeret quanta apud eum in æſtimatione eſſet. Submiſſe igitur, ac modeſte opus ſuum offerenti, precautique ut pro animi ſui magnitudine, inſitaque benignitate, ſpecimen etſi humile obſequentiſſimi ſtudii, ac officii ſui, quod exhibebat, dignaretur grato animo excipere; Rex humaniſſime reſpondit: Nihil ſibi acceptius evenire potuiſſe, quam præſtantem Virum, omnium commendatione jam ſibi perſpectum, præſentia cognoſcere. Mirifice delectari in ſcientiarum Patronum ſe vocari, cum bonas artes maximi ſaceret, viroſque doctos amaret. D. O. M. ſe profecto gratias agere, quod ſibi hanc mentem dederit, ut præclarum in ſuo imperio duceret, ſi pro virili curaret ut liberaliores artes, ſcientiæque omnes excolerentur impenſius, ac præmiis, honoribuſque propoſitis majus quotidie incrementum haberent. Se ſcire profecto prius eſſe populi Patrem, quam Regem ſibique prius ejus felicitati proſpiciendum, quam ſui nominis immortalitati. Unam incolumitatem populi, ac Reipublicæ tranquillitatem ſe beatum facere, rerum geſtarum laudes, præliorum felicitatem, victoriarum gloriam, cum vel unius hominis ſanguine comparari debeat, nonniſi ſibi moleſtiam creare. Quare laudes quibus efferri utcumque poterat ſuis potius copiis tribuendas, quam ſuæ virtuti; & ſi quid nominis, ac gloriæ ſibi comparavit, hoc D. O. Maximi ſingulari in eum largitati referre acceptum. Gratum profecto ſibi eſſe Volumen a tanto Viro lucubratum, ſciret, & maximi æſtimare quod ſuo nomini dicatum eſſet. Ad hæc Manſius modeſte proferens ea, quæ in eum gentes omnes pleno ore encomia congerunt, hæc pauca ſubdidit.

Regem præſtantiſſimum a ſe in Patronum ſui operis vocatum ut ſua dignitate, ac nominis ſplendore, quidquid minus laude dignum offendi in publica luce poſſet omnino obtegeretur. In eam mentem elatum non a ſuæ lucubrationis pretio, quod quanti valeat ſatis ipſe perſpicue noverat, ſed omnium ferme Doctorum hominum, qui ipſum ut ſcientiarum omnium Mecænatem ampliſſimum ſuſpicantur aſſidua perſuaſione effecerunt ut ipſi inſcriberet, offerretque. Gratias interim, quo ipſe majores poſſet referre pro incredibili benignitate, qua ſe ſuumque opus proſequi dignatus eſt: Seque ad laudes quibus illum jure optimo non ſuæ ditionis modo populi, ſed Civitates omnes, vel ipſæ barbaræ gentes, ad quas rerum geſtarum ſuarum fama pervaſit, ad Cælum uſque attollunt, addere, quod minimum humillimi officii ſui ſpecimen in tantum Principem, quod aliquando dederit, gratum acceptumque

pro

pro ſua magnanimitate acceſſerit. Colloquiis inde habitis, humaniſſimis, ornatiſſimiſque verbis ab eo eſt dimiſſus.

Tanti Regis favore auctus, Mediolanum verſus iter deflexit, ut Ambroſianam Bibliothecam præcipue, innumeris fere antiquioribus monumentis refertam perluſtraret. Verum cum multa jam a Muratorio publici juris facta inde deprompta ad omnem literaturam documenta probe ſciret, nec ſibi tantum otii datum, quantum ad effodiendos Theſauros illos antiquitatis pro ſuo voto exoptaret; fortaſſe invidiam etiam excitaret in ſciolis quibuſdam, ſatis ſibi duxit nonnullis notatu dignis diteſcere. Poſt laudem quam ſibi vindicarunt nonnulli præclari Viri, præcipue Muratorius ex immani labore, quem in rimandis iſtis Antiquitatis Monumentis, ac ſolicite perquirendis inſumpſerunt, quaſi recentioribus quibuſdam omnis præcluſus ad gloriam aditus eſſet, & exhauſti ad nova producenda antiquitatum omnium Theſauri, inſana æmulatione ſepeliunt, & nulli literato Viro vel externam Voluminum inſcriptionem legendam permittunt. Quare diu præſtantiora monumenta deliteſcunt, quæ tandem omnino vel pulvere abraſa, vel vetuſtate conſumpta prorſus depereunt, vel inutiliter in pluteis latent. Multi enim maxime ferventioris ingenii homines aliorum gloria excitati ſumma moliri animo inſtituunt: Sed cum labori multum, ſtudioque dandum ſit, hærent in medio turpiter; quæque ipſis ardua evadunt, nec aliorum induſtriæ concedunt.

In Patriam tandem reverſus novum opus idque maximum aggredi decrevit. Cum enim ſibi pro complemento ad Labbeana Concilia ſui ſupplementi ſex a ſe Volumina exacta nec dignitati operis, nec rerum addendarum moli reſpondere ſibi viderentur; totam recudere, eamque additamentis ſuis locis ornatam; novis undique collectis Conciliis, Synodis, Epiſtolis, Canonibus etiam ineditis, rarioribuſque auctam publicæ utilitati donare excogitavit. Multa jam ſibi in promptu erant, multa facili negotio conquiri, multa etiam deſiderabantur, quæ non aliunde quam e præſtantioribus Bibliothecis a ſe erui poſſe intelligebat. Erat tunc temporis Viennæ in Auſtria a negotiis Reipublicæ Lucenſis apud Imperatorem Joannes Baptiſta Sardinius, qui, cum aliquot Annos ex Senatus Conſulto ibidem immorandum ſibi eſſet, ſecum adduxerat Claram Sardiniam Uxorem ſuam. Legati munus non ſolum ſumma integritatis laude, ſed ea etiam dignitate qua delectum Optimatem decet, obibat. Accedebat etiam Viri ingenium, indoleſque animi, qua ſemper in omnibus ad præclare agendum movebatur, quare & ſuæ originis Nobilitatem, delatique muneris ſplendorem, & induſtria, & impenſa modeſte quidem, quod omnibus probatur, ſuſtinere ipſi perfacile erat. Cogitatio illi inceſſit Manſium per aliquod temporis ſpatium, ut ſui amiciſſimum ad ſe Viennam vocandi; quippe qui cum ſumma eruditionis laude apud illam etiam nationem commendaretur, facile conſortium literatorum virorum, multorumque præſtantium etiam authoritate & dignitate in illa ſumma Imperii Aula familiaritatem ſibi conciliaſſet. Hoc enim ſtudioſe quærunt ii, qui ſuorum Principum apud exteras nationes negocia curant, ut Principum Virorum clientelas, & æqualium amicitiam familiaritatemque obtineant, ut opportuna ad rem propriam tempora aperiantur, officia, favoreſque aſſequantur facilius, quæque pertractant prompto aditu, & cum laude conficiant. Vix literæ redditæ ſunt Manſio, quibus humaniſſime Viennam invitari intellexit, non modo ſe amiciſſimi Viri obſequi deſiderio, ſed ejus invitatum pro ſuis votis omnino ceſſiſſe reſcripſit, tum ut optimatem a ſe ſumme dilectum, ſuamque uxorem fœminam omnium virtutum laude præclariſſimam inviſeret, tum ut iter ſuſciperet quod tandem ſuorum ſtudiorum cauſa aggredi meditabatur. Vindobonenſem enim lectiſſimam Bibliothecam uberrimam ſibi mate-

riem parare poſſe intelligebat, multamque ex nonnullorum literatorum Virorum conſortio, quod niſi præſens numquam obtinuiſſet. Iter igitur, quo citius potuit Venetias arripuit, ibique cum Antonio Zatta Bibliopola ſibi devinctiſſimo, cujus curæ multum debet literaria Reſpublica ob præſtantiſſimas librorum editiones, quibus producendis ſemper inſudat bono omnium eruditorum, conſilium iniit, firmavitque adornandæ nempe novæ univerſæ Labbeanæ Conciliorum Collectionis. Recta inde expeditiore via Viennam ſe contulit.

Hoſpitem a ſe vocatum quanta animi ſui voluptate Sardinius exceperit, omne officiorum genus, quo ipſum proſecutus eſt, declaravit. Vir Munificentiſſimus, veræque laudis flagrans non eum modo pro ſuæ dignitatis ſplendore, ſed pro ſuæ etiam benevolentiæ ac amoris ſingularis ſtudio & domi ſuæ, ſuoque contubernio perhonorifice colere; & apud optimates, Principeſque Viros laudibus extollere, in eorumque ſocietatem adducere, doctorum virorum conſortium apud ſe vocare, ut nihil ipſi ad hoſpitii ſolatium, voluptatemque deeſſet, ſolicite comiterque curavit. Verum Manſius etſi mirifice tot exquiſitis ad ſolatium Viri Religioſi aptiſſimis oblectamentis delectari poſſet; nulla tamen alia voluptate arripiebatur vehementius, quam Windobonenſem Bibliothecam adire, magnamque ibi diei partem in evolvendis libris inſumere. Tanta hærebat ſemper animo addiſcendi cupiditas, ut nec leviter illum attigerit commune omnibus, Italis præcipue, Imperatorem, vel ipſam Reginam Hungariæ, ubi ſaltem ex ipſo occurſu obvia ſeſe offerret occaſio, videndi. A diuturna legendi contentione revocabant ſolum conſortia Doctorum virorum, quibuſcum verſari, amicitiamque inire illi fuit ſemper antiquiſſimum. Inter omnes Comitem Firmian virum æque Nobilem, ac eruditione præclarum, Viriſque doctis addictiſſimum ſingulari amoris fœdere ſibi devinxit. Ob ſua merita multum valebat gratia apud Imperatorem, tantique æſtimabatur ut legationis ad Regem Carolum Neapolim munere optime functo, gubernium Inſubriæ una cum Mutinenſi Principe cui primus honos eſt, ipſi demandatum fuerit. Tres ibi Menſes commoratus gratiis humaniſſimo hoſpiti habitis, in Italiam rediit, Lucæque receptus manus ſtatim præconcepto operi admovit. Etſi uberem in novam Conciliorum Collectionem adornandam ſecum opem detuliſſet, multaque jam ſepoſita in ſuo penu haberet, attamen deſiderabantur quamplurima, quæ niſi e Vaticana Bibliotheca ab ſe erui poſſe perſpicue noverat. Eo ſe conferre, ubi otium nactus eſſet, jamdiu decreverat, & Neapolim iter ſuum ſubinde protrahere. Romam igitur vere anni 1756. rediit ſtatimque ad Vaticanam Bibliothecam ſe contulit, ut ſi poſſet propoſitum, conſiliumque ſuum conficeret. At cum infinita propemodum ibi ad omnem eruditionem Monumenta congeſta ſint, Theſauros illos antiquitatis effodiens, uberiorem materiem reperit, quam pro temporis anguſtiis inſtrui poſſet. Operæ pretium duxit modo ſe facturum ſi iter ſuum conficeret, reverſuſque poſtea Lucam in ſeriem & ordinem conquiſitas notas referret, Romam denuo regreſſurus, ut pacatiori animo aliquos Menſes ibidem inſumeret. Remiſſa igitur ſua contentione Cardinalem Paſſioneum ſæpius adiit, qui in ſuis ædibus ampliſſimam Bibliothecam inſtruxerat, quam non modo delectu librorum, ſed & ornamentorum pretio ſingularem effecerat, quocum primis obſequii officiis exactis ſtatim in ſummam familiaritatem, amicitiamque venit. Delectabatur mirifice Princeps præſtantiſſimus prædocti Viri ſocietate, ſermonemque maxime de librorum Authoribus, præſtantia, raritate, delectu, quæ omnia præclare noverat, quam frequenter habere. Quamobrem cum prope diem ſe recepturus eſſet in receſſum quemdam, quem omni & ad delicias, & ad commodum apparatu ſibi conſtruxerat in Monte Portio, duodecim circiter ab Urbe Milliariis diſſito, eni-

xe

xe, ut ſecum aliquot dies ruri degeret, ſumma comitate invitavit. Locum ſelegerat in ipſo clauſo, quod Sancti Romualdi ſodales, dicti Camaldulenſes Eremitæ ſancte religioſeque ſervantes, ab omnium aliorum hominum ſocietate, vel ab ipſa etiam conſodalium converſatione ſejuncti, ſilentio, jejunio, ſacriſque faciendis toti vacant. Quaſdam ſibi caſas in amœniori nemoris loco conſtituerat, quæ, uti Camaldulenſium legibus ſancitur, ſingulæ ſejunctim addictæ ſunt Eremitis. Hæ cum rudi muro extructæ ſint, ac ſimplici cultu ad paupertatem Religioſam compoſitæ; ipſe ſervata forma ad delicias uſque exornaverat. Quot hoſpites humaniſſimo Principis invitatu eo conveniebant, tot caſulæ ſingulis aſſignabantur, in quibus nihil deerat & commodi ad hoſpitium, & nitoris ad voluptatem. Inter alterutram caſam, quæ plurimæ erant, & ſeparatæ, variæ intercedebant viæ ſepibus vago ordine clauſæ, buxo viridi conſitis, quæ ex æquo tonſæ, ac intervallis diſtinctæ & aditum aperiebant ad ſingulas domos, & aſpectu delectabant. Aliæ viæ ad deambulationem magis protractæ hinc antiquioribus monumentis diſtinguebantur, inde fontium aliquorum, qui etiam ad quoddam clauſum, in quo aves aliquæ incluſæ hoſpites cantu excitabant, deducebantur, ornamento decorabantur. Quædam etiam arborum quorumdam umbra obtegebantur, quæ tandem in denſiorem inſimul conſertorum ramorum quaſi teſtudinem deſinebant. Eo quotidie pomeridianis horis ſolitam potiunculam, ex fabulis ex Aſia petitis, uſtulatiſque confectam, quam Caffè vocant, locuſque etiam ex eodem vocabulo barbaro Caffeaus dicebatur, ſumpturi omnes hoſpites conveniebant. Frequens profecto hujus exoticæ potionis uſus hac noſtra ætate tantum excrevit, ut raro merus ſit puruſque. Attamen multi tum e plebe, tum etiam culti urbium incolæ non ſatis ſtomacho feciſſe putant, niſi hanc atram potionem, quæcumque illa tandem ſit ſumant, modo nomen Caffè retineat. Hoc etiam uſuvenit ad animi ſolatium ſocietatemque Amicorum alendam: quare locus miſcendis ſermonibus, nuntiiſque vel veris, vel falſis venditandis, aut captandis invicem deſignatus Caffè vocitatur.

Officiis tanto Principi perſolutis, reliquos inviſit amicos. Quare ad Collegium Romanum ſe contulit, Patres Lagomarſinium, Lazzarium, ac Boſcovick ſalutaturus. Vix aditum prætergreſſus obviam caſu habuit eundem Patrem Hieronymum Lagomarſinium, quem peramanter amplexus, de tota literaria contentione, quam cum P. Daniele Concina maxime habuit, in quam & ipſe licet inſcius vocatus fuerat, certiorem reddidit, indicavitque quibus levibus ſcintillis invidiæ tantum in ſe incendium excitatum fuerit. Ipſo comitante ac deducente ad prædivitem, inſtructiſſimamque bibliothecam acceſſit, ubi Patres Lazzari, ac Boſcovick invenit, cum quibus de literaria re ſermones habuit. Inſpiciendam inde obtulerunt humaniſſimi illi Patres pretioſam multarum antiquitatum, ac monumentorum collectionem, & aliquas præcipue tabulas depictas, quæ ſi fides aſſertæ vetuſtati habenda eſt, nullibi præſtantiores conſpiciuntur. Hæ in antiquis parietibus confectæ ſunt, quas pictor quidam in ſubterraneis vetuſtioribus locis inventas, præciſas, ſectaſque, integras eruerat, ac litura quadam purgatas, expolitaſque ita antiquæ venuſtati reddiderat, ut nitorem mirabilem, perinde ac recenter a ſuorum Authorum manibus ſublatæ eſſent, præſeferrent. Quanti facienda ſint hæc antiquitatis Monumenta, ſi ſuppoſita non ſint, vel hoc unum declarat, quod lineamentorum proportionem, ordinem, ac elegantiam, colorumque vivacitatem, alborum præcipue, qui colores incogniti antiquis ſupponuntur, perſpicue proferant. Patrem Mamachium poſtea primus adire voluit, ut ſi quæ ſimultas adhuc præſtanti Viro hærere poſſet, prorſus extingueretur. Hac Manſi ſincera demiſſione ita captus fuit, ut non modo ſe comem exhibue-

rit

rit, ſed arctiſſimo etiam amicitiæ vinculo ſe obſtrictum declaraverit. Neapolim Roma, qua via Monaſterium Caſſinenſe adiri poteſt, ſtatim ſe contulit, ut interim pervetuſtam illam Bibliothecam inſpiceret, quæque ad ſuam rem proficere poſſent, notata ſecum deferret. Literatorum Virorum ſtudia Manſi adventum Neapolim præſtolabantur, præcipue Comitis Firmian, qui tunc temporis a negociis Imperatoris conſtitutus apud utriuſque Siciliæ Regem legati munere fungebatur. Plures ibi menſes commoratus & tempus, & otium habuit, quo cum illis prædoctis Viris, præcipue Martorello, ac Mazochio diu verſaretur. Sed cum ex una Vaticana Bibliotheca minori labore a ſe comparari poſſe cognoſceret, quæ rara ibi, nec ad ſuam rem apta vetuſtatis monumenta inveniebantur; quo primum æſtivi calores deferverent, nec diverſitas Cæli, aeriſque in Campania, ac Romano agro infecti, valetudini officere poſſet, Lucam redire decrevit, inibique rebus ſuis utcumque compoſitis Romam reverti. Hoc vere inſequentis anni effecit, Urbemque petens plures Menſes in Vaticana Bibliotheca tanto æſtu ſtudii, ac laboris inſumpſit, ut in ſcribendo ac legendo, evolvendiſque theſauris illis antiquitatis, multiſque non adhuc bene perpenſis ad exemplaria conferendis, animi ſui contentionem ad decem uſque horas in diem protraxerit. Summo quippe mane ex S. Mariæ in Campitello ædibus, ubi morabatur, ad Vaticanum ſe quantocius conferebat, tantumque temporis, quantum ad cibum ſumendum ſufficere poterat, ſibi ſubducens, reliquum diei integrum lectioni, ſcriptionique dabat. Sub veſperam domi ſeſe recipiebat, ægre quidem, cum inde ſibi abſcedendum eſſet, ſummamque voluptatem abrumpere cogeretur. Cardinalem interim Paſſioneum, quando ipſi vacuum fuerat, frequenter adibat, quocum de ſuo inſtituto ſermones habebat, Viroque apprime in omni eruditione verſato quæ a ſe congeſta fuerant ſubjiciebat, ipſumque quaſi ducem in tanta rerum copia ſuſpicabatur. Quod ita gratum illi erat, tantaque animi ſui voluptate afficiebatur, ut Manſio ampliſſimam facultatem fecerit in eadem Bibliotheca pro ſua voluntate immorandi, utque etiam rariora in pluteis ſepoſita quæcumque monumenta ipſi paterent mandato ſuo effecit, quippe quem penes ſumma in eamdem Bibliothecam authoritas erat. Tantum eſt doctorum hominum, qui cum nobilitate ſcientiæ, etiam animi nobilitatem conjungunt, in literas, bonaſque artes ſtudium, ut ſe præclare feciſſe putent, ſi eaſdem pro virili foveant, iiſque qui ſcientiarum bono allaborant opem, favoremque præſtent. Quod contra evenit quibuſdam animis parum ingenuis, qui numquam depoſitis Natalium Maculis, potius invidia tabeſcunt, quam patere ſinant theſauros antiquitatis, perinde pretium amittant, ſi in rem publicam aliorum labores educantur (a).

Romæ

(a) *Quanti faceret Em. Paſſioneus Joannem Dominicum Manſium facile ex litteris conjicere licet, quas pro exhauriendis Bibliothecæ Vaticanæ Pluteis ſupplicatus ipſe Princeps reddidit Antonio Zatta. Sio ipſæ ſe habent.*

Dei due Soggetti, ch'ella mi accenna aver idea di preſciegliere per la ſovraintendenza alla grand'Opera Labbeana, m'è ſolamente noto il nome di quello, che dimora in Firenze, e l'ho in qualche ſtima; dell'altro poi dimorante in Venezia, non poſſo dir coſa alcuna, poichè affatto di lui mi ritrovo all'oſcuro. Siccome poi da lei ſono ricercato del mio parere, deſiderando che a' ſuddetti due Soggetti preſtaſſi la mia aſſiſtenza, e daſſi loro la libertà di eſaminare i Codici della Vaticana, di cui tengo la Prefettura (poichè appunto a tale effetto a ſue ſpeſe è determinata mandarli qui); non mi poſſo riſolvere a darle verun conſiglio, ſtantechè non ho cognizione dell'abilità d'eſſi due Soggetti in tali materie. Dirò bene, come ſcriſſi in altra mia, eſſere neceſſario, che mandi Perſone dotte, ed intendenti, trattandoſi di eſaminar Carte, e Codici molti intricati.

L' unico conſiglio, ch' avrei a ſuggerirle (giacch'è diſpoſta di ciò far eſeguire a proprie ſpeſe) ſi è, che procuri, che il P. Gio: Domenico Manſi della Congregazione della Madre di Dio ſi diſponeſſe a qui venire. Queſto ſolamente io conſidero capace di diſſotterrare

rare

Romæ hoc tempore luctus fuit ex morte Ss. Pontificis Benedicti XIV. qui ob eximiæ Virtutis laudem non ab Urbe ſolum, ſed ab omnibus nationibus, vel ab ipſis infenſis Chriſtianæ Religionis hoſtibus ſummo honore colebatur, quaſi delapſus e Cælo eſſet ad totius Orbis gubernium præclare regendum. Ad novi Pontificis creationem ſummi Senatus Principes ex diſſitis etiam regionibus aſciti Romam convenire ex antiquo inſtitutu debent, qui in Vaticanas ædes, ubi extructis cubiculis recepti ſunt, concedunt. Inde poſtea egredi cuique neſas eſt, Clauſumque tanta religione ſervatur, ut ad illos aditus nec ad amicos, familiareſque ullo modo pateat. Hac occaſione, cum Manſius quotidie ad Vaticanas ædes accederet, ſæpius ſua ſolita officia vel per Nuntium vel per ſe ipſum, fortaſſe ex peculiari permiſſu ſacri Senatus, Cardinali Paſſioneo perſolvebat, & ſæpius ad horam uſque colloquia protrahebat. Hinc Manſi nomen apud illos præclariſſimos Principes, Authore Paſſioneo plura de illo colloquente, commendari cæpit, ac in omni literatura inter primos Italiæ Viros præſtantes accenſeri. Cardinali etiam Rezzonico, qui Pontifex Maximus renuntiatus fuit, mirifice gratum erat tot ſapientiſſimorum Principum calculo Viri ingenium laboremque probari, ut in delectu poſtea eorum, quos in ſummum Cardinalium Senatum optandi ſunt, præ oculis ſpectatum Virum haberet. Profecto multi, iique probatiſſimi Viri, in eam ſententiam venerunt, Pontificem optimum tunc temporis in Manſium mentem, propoſitumque defixiſſe, ipſum inter alios ad tantum honoris gradum aſſumendi.

Verum præclariſſimi honores, quos Manſio deferri poſſe quidam ſuſpicari, quidam etiam vereri cæperunt, novam ipſi invidiam procrearunt. Manum jam Lucam reverſus appoſuerat ad purgandam Dictionarii Enciclopedici editionem, quod cum primum Pariſiis ſummo omnium plauſu prodiiſſet, Lucenſes nonnulli e re literaria non leve aliquid ſe facturos putarunt, ſi propriis typis caſtigatum, illuſtratumque denuo prodiret. Hæc maxime Manſio provincia demandata fuit ut pro operis dignitate opportunis notis appoſitis ſi quid ſubeſſet erroris corrigeretur, ut in omnium manus nova editio libri devenire abſque ulla ſuſpicione poſſet. Ut primum volumen in lucem prodiit, ſtatim ad eos qui librorum cenſuræ præſunt, delatum fuit, cumque jam Pariſiana editio proſcripta eſſet, ac anathemate confixa, hæc in Manſium injuria a ſuis æmulis apud probos omnes conflata fuit; ipſum nempe ad libri correctionem vocatum fuiſſe, ut quaſi nominis ſui authoritate errores foveret. Notulis enim quibuſdam, ut ipſi opponebatur, ubi opus eſſet appoſitis, non tolli errores, ſed liberius permitti videbatur. Pontifex ipſe hanc Manſio inuſtam notam ubi intellexit ita averſam mentem ſumpſit, ut Patri Friderico Sarteſchi totius Congregationis moderatori teſtatus fuerit, maxime dolere, quod Vir ſummus, & in magna apud omnes æſtimatione ea ſtudia proſecutus eſſet, quæ ſuæ laudi iniquiſſimam maculam intulerant, quam nullo pacto apud ſe diluere potuiſſet. Hæc ut primum illi ab eodem Friderico Sarteſchi per Epiſtolam patefacta ſunt, non alacriter modo paruit, & omnem ab ſe abjecit ſuſceptam provinciam: Verum etiam nullam pro ſe

cau-

rare dalla Gran Biblioteca Vaticana coſe degne delle fatiche, ch'ha impreſo; ed a lui, piucchè ad ogn'altro accorderò l'acceſſo io ogni tempo, ed ora alla medeſima. La conſiglio valerſi di lui, ſiecome quello, il cui nome eſſendo coſpicuo, può accedere ad ogn'altra Biblioteca sì d' Italia, che d'Oltramonti, ſenza che per lui ſia biſogno di veruna raccomandazione. Lodo intanto le buone intenzioni di lei, nè poſſo ſe non ammirare il grand'animo, con cui ſi accinge ad una sì laborioſa, e diſpendioſa Opera. Tali ſono li miei ſentimenti, de'quali potrà ſervirſene, ſe li conoſce giovevoli, e intanto le auguro dal Cielo ogni felicità.

C. Paſſionei.

cauſam dixit, nec purgare ſe apud Summum Pontificem opportunum duxit; ratus ſe melius otio ſuo conſulere, ac tranquillitati, ſi tempori, ac oblivioni omnia relinqueret. Vacuum enim illi erat in ſui defenſionem afferre aliquorum Cardinalium præſtantiſſimorum facultatem ſibi factam purgandi Operis, plane perutilis, ſuffragiumque quo Lucenſium conſilium approbarunt. Sed ſemel impreſſæ animis Principum infenſæ mentes nunquam ut plurimum ita revocantur, ut primæ rurſus locum habeant: nec iniquæ notæ obliterantur, cum nec aditus ad ipſos facilis, & aliorum officia ſemper deſiderentur.

At cum impendiis Antonii Zatta, qui comes ei in hoc itinere fuit, Romam denuo ſe contuliſſet, Bibliothecæ Vaticanæ Codices inviſendi gratia, ibique ambo ad oſcula pedum intromiſſi eſſent, Sanctiſſimus Pater Clemens XIII. quæſivit a Manſio, quibusnam ſtudiis tunc addictus eſſet? Reſpondenti Manſio in novam Conciliorum Collectionem incumbere, ſubjunxit Pontifex: P. Manſi ci è nota la voſtra virtù, perciò fate aſsai meglio impiegarla nella grand' Opera de' Concilj, di quello che nell' Enciclopedia. Reprehenſio quidem mitiſſima ſi ob calumnias ei injuſtas conferatur animi Pontificis exarcebatio! Utriſque deinde benedictione collata, addidit Pontifex interrogans Manſium, Volete nulla? cui ipſe reſpondit; B. P. la facoltà di dar cento benedizioni in articolo di morte; aliaque permulta, quæ obtinuit; ſicut & Antonius Zatta eadem ipſamet occaſione. Robuſtiſſimi erat corporis habitus adeo ut in reditu cum ipſo Antonio Zatta, Venetias verſus, ut quæ Romæ collegerat, digereret, Auriga jam prope Viterbum relicta Rheda, ipſe nec ferventis æſtus timore percitus, nec montis aſcenſus, totam viam pedibus percurrerit, nulla ætatis grandævæ ratione habita. Ex quo factum eſt, ut Venetiis in domo ejuſdem Zatta lethali corriperetur morbo adeo ut a Medicis jam deſtitueretur, attamen divina auxiliante ope, ſummiſque curis, & impendiis amiciſſimi hoſpitis ad priſtinam valetudinem redactus eſt.

Manſius interea in patriam redux, cum ingenio ita pacato comparatus eſſet, ut nec proſpera nec adverſa vix minimum moverent, omni ſepoſita ſolicitudine ſuis ſtudiis vacabat, nec Conciliorum modo novæ Collectioni perficiendæ allaborabat, ſed etiam ad ea omnia, quæ literarum bono eſſe utcumque putabat, mentem operamque convertebat. Fabricii jam anno 1754. Bibliothecam mediæ & infimæ latinitatis notis, additamentis, ac multa auctorum ſerie illuſtratam Typis Patavinis publici juris fecerat. Pii II. dum quotidie prælo ſubmitterentur Supplementi Labbeani immani labore adornata volumina, in lucem prodierunt Orationes ex manuſcriptis Codicibus partim erutæ, partim hinc inde diſperſæ diligentiſſime ſimul collectæ, quæ etiam argumentis (quod nonniſi apprime in omni literaria hiſtoria Verſato facile) adornatæ notiſque illuſtratæ fuerunt. Novam pariter editionem præſtantiſſimi Anacleti Reinfeſtuel additamentis nonnullorum Theologorum auctam promendam curaverat, in cujus operis fine Epitomen moralis doctrinæ, & Canonicæ ex Bullis præcipue aliiſque operibus Immortalis Pontificis Benedicti XIV. concinnatam adjecit. Sumptibus Joannis Baptiſtæ Albrizzi publico donatum fuit anno 1758. Ad Balutiana anecdota, ferme eodem tempore, novis ineditis monumentis, præfationibus, notis, adornanda ſua ſtudia diviſit. Opus in quatuor Volumina diſtributum diſtincto charactere, charta nitida Lucenſibus Typis prodire cœpit anno 1761. Nec calamum eodem tempore removit ab illuſtranda notis præſtantioribus hiſtoria Eccleſiaſtica Patris Graveſon, quæ Venetiis anno 1762. impreſſa fuit. Hæc porro erant Viri oblectamenta pluribus (etſi arduis) ſtudiis inſudare, & ne una contentione animus defatigatus tandem infringeretur, modo ad hiſtoriam ſacram, modo ad mo-

ralia,

ralia, nunc ad philologica, quodque mirum eſt modo etiam ad latinam Poeſim ſe convertere. Quamobrem ut ſedulo agrorum cultori advenire ſolet, quod cum ſegetes matureſcere, fructuſque reſpondere ſuo labori cœperint, tantæ ſunt opes, Theſaurique, ut quibus gaudere magis debeat prorſus ignoret. Latinis verſibus, quibus componendis, niſi adoleſcens, nunquam ſtudium ſuum navavit, ſucciſſivis horis delectari jam ſenex cœpit, cum muſæ jam frigeſcere ſolent, & carmina omnino jacere. Quare nonnulla Epigrammata confecit, quæ hac noſtra tempeſtate pro nitido ac polito eruditorum guſtu quaſi omnino exoleſcere viſa ſunt; horum aliqua tamen cum ab humaniorum artium amatoribus non improbata fuerint, ipſi etiam anſam dederunt ut ſuæ vitæ ſeriem exametris & pentametris deſcriberet. Cum Laurentio Graziani, qui Medicæ Artis non minus peritus, quam ad omnem leporem, ac ſalem comparatus erat, quocum familiariſſime quoad vixit agebat, verbis, jociſque ludens hoc Diſticho eum in conventu ſuorum Conſodalium excitavit.

Gratia nulla tibi eſt: quamvis det gratia nomen.
Te Medicum populus: non medicina facit.

Pluris tamen æſtimabat Virum honeſtiſſimum, qui nihilominus ſtatim, ut promptiſſimus erat, etruſco Epigrammate reſpondit: Ipſum inquiens, in eruditione non magis valere quam boves qui arandis agris inſudant, ſed meſſes aliis cedunt; quare eruditi Viri laudem ſibi præripere, magis quam mereri ut boves, qui revera nomen familiæ, ipſi vero laborem jugumque ceſſerunt.

Dum his ſtudiis, remota omni aliarum rerum cura, quieto animo vacaret, jamque ætate ad ſenectutem vergente, annum enim ſeptuageſimum expleverat, quidquid ſupererat Vitæ ſuæ temporis, ac Virium, impendendum ſibi eſſe ſperaret in adornandis novis ad Eruditorum commodum lucubrationibus, donandiſque Reipublicæ literariæ ſui ingenii maturis fructibus, ſublato inopinata morte e vivis Joſeph Palma, Lucano Archiepiſcopo, omnis ſtudiorum ratio turbata fuit, in omnemque animi dejectionem conjectus. Cum etenim Summus Pontifex Benedictus XIV. Rempublicam Lucenſem, humaniſſimoſque illius cives ſingulari amore proſequeretur, tum ob ſanguinis conjunctionem, qua ſua familia cum illis erat conjuncta, tum ob officia ſummæ comitatis, ac benevolentiæ, quibus, dum Lucæ prima ſua juventute conſtitiſſet cumulatus fuerat, Senatui indulſerat, ut quadam ad inſtar dotis pecuniæ ſumma erogata in novum Eccleſiæ Lucenſis proventum, penes ipſum facultas eſſet trium Virorum nomina conſcribendi, quibus Summo Pontifici delatis, quem ipſe probaſſet, eligeret. Senſit ſtatim Manſius omnium Senatorum animos in ſe eſſe converſos, nomenque ſuum pro certo in eligendorum numerum recenſendum. Quare coacto Senatu in Manſium omnia Senatorum ſuffragia eligendum convenerunt, dein in Patrem Martinum Trenta ex Servorum Mariæ (uti appellatur) Ordine, poſtremo Vincentius Torre Eccleſiæ S. Petri Majoris præpoſitura ornatus electus fuit. Ubi nomen Vincentii Torre inter electorum numerum relatum quoque eſſe ipſi utcumque innotuit, inopinata voluptate perfuſus fuit, in ſpem erectus ſe poſſe ex his vadis ac ſcopulis tuto emergere, ac in ſuo cubiculo, ſtudiiſque conſiſtere. Sanguinis enim, ac amicitiæ vinculo cum Vincentio Torre devinctus erat, ipſiuſque præclaram ingenii indolem noverat tum ex aſſidua cum eo, totaque ejus gente conſuetudine, tum quia uſque ab ineunte ætate ab ipſo & animi, ac rerum ſuarum moderator, ac quaſi parens obſervatus, ſemperque

dilectus fueras. Ætatis jam ſeneſcentis ſibi conſcius, etſi viribus conſtaret, tamen hanc pro ſe cauſam afferre ſincere poſſet, ac pro virili curare ut ſibi in electione ad Epiſcopatum Vir ætate adhuc florens præferretur. Epiſtolam ſtatim dedit ad Cardinalem Cavalchini, qui Prodatarii munere apud Summum Pontificem fungebatur, in qua Conſobrini ſui majoribus quibus poterat laudibus animi ornamenta efferens, ut ipſi tantum munus demandaretur orabat, & obteſtabatur. Se enim imparem, dicebas, maximo ſuſtinendo oneri, vel ratio haberetur ætatis ſuæ, vel animi ſui imbecillitatis, omni pro dignitate muneris adjumento virtutis deſtituti. Se profecto ducere ſibi piaculo, ſi hæc reticeret, ſummumque Pontificem latere utcumque pateretur. Epiſcopum Lucenſis Reipublicæ magnis iiſque difficillimis curis ſubeſſe, & ubi Antiſtites beneficiis, ſuis Principibus obſtricti ſunt, etſi nihil ſibi de ſua Republica verendum eſſet, tamen ne validiores quidem poſſe in gradu conſiſtere. Virum fractum viribus, ſtudiiſque aſſiduis conſumptum, quod Virtutis robur opponere ſi Eccleſiaſtica jura vel pravis Conſiliis convelli videat, vel authoritate infringi? Divina & humana ſus deque verti ac permiſceri neceſſe erit; ſi connivere plus æquo deprehendatur. Ad hæc accedere Diœceſim longe, lateque fines ſuos extendere, magnaque ex parte alpinis Montibus eſſe poſitam, quo acceſſus aſper, præruptuſque, ſpem omnem ſibi eripere, a ſe luſtrari unquam poſſe, præſentiaque cognoſci: Precari igitur & obteſtari ut Pontifici Optimo enixas ſuas preces, ac ſua vota exponere dignaretur; Et ſi qua laus ſcientiæ, ſi quod ſpecimen Virtutis, quod nullum in ſe eſſe perſpicue cognoſcebat, Pontifici mentem injicere potuiſſet fortaſſe, ut ſe in Epiſcopum eligeret, ſciret ſe maximo beneficio cumulari, ſi tantam pro ſuo Conſobrino habere vim poſſet, ut ipſum eo honore donaret. Se profecto quamdiu vita ſpiraret ſua gratum futurum, nullamque oblivionem memoriam tanti beneficii deleturam. Hæc epiſtola ut Cardinali Cavalchinio reddita, ſtatim ad Sanctiſſimum Pontificem delata fuit, qua audita in Conſilium venit Virum a Manſio laudatum in Epiſcopum Lucenſem eligendi.

Verum cum male affecta valetudo Vincentii Torre (etſi incertam vitæ diutius protrahendæ ſpem faceret) cum viribus ætate adhuc florente præſtaret: Tamen non levis ſuſpicio apud Medicos erat ex anxietate reſpirationis, & aſſidua tuſſi tabem aliquam in pulmonibus ineſſe, purulentumque ulcus foveri ita ut in ſummo diſcrimine verſari vel ipſis Amicis videretur. Facta a Summo Pontifice electio ejuſdem Torre, ut per Tabellionem innotuit tanta illum voluptate perfudit, ut quaſi jam omnino valeret, Romam quam primum pergere decreverit, ubi expeditis, quæ ſibi agenda erant, Epiſcopali Ordine inſignitus ſtatim in Patriam reverteretur. Obortæ interim inter Romanum Pontificem ac Lucenſem Rempublicam de penſionibus imponendis levi controverſia, negocium hæſit; cumque jam prope diem ſpecimen exhibiturus ſuæ ſcientiæ coram Pontifice ſe pararet, nuntium ei miſſum fuit ne condicta die ad Pontificias ædes accederet, ſciretque ſuum periculum differri. Res tandiu protracta eſt, ut tædio affectus melius ſibi proſpicere putarit, ſi re infecta, in Patriam reverteretur, ibique ut privatus degeret, ac domi ſuæ quieſcens meliorem opperiretur fortunam. Morbi interim vis non remiſſa modo, ſed ex hyemis rigore vehemenſior facta ipſum paulatim abſumere, & corporis vires exhaurire cæpit: denique Martio menſe dum ruri moraretur ut Cælo mitiore frui poſſet, ultimum diem obiit, eadem virtutis, ac innocentiæ laude, qua totius ſuæ vitæ curſum pie, ſancteque duxerat.

Electi Antiſtitis obitu, ex candidatorum numero unus ſuperſtes relinquebatur Manſius: Pater enim Martinus Trenta, cum & ipſe interno morbo

bo laboraret, novam expertus medicamenti vim, potionis nempe cujuſdam aquæ in pice dilutæ, quam Gallice eau du Coudran appellant, in ſummam anxietatem, difficilemque anhelitum inopinata morte abreptus fuit. Miror equidem quod Itali, qui Patres ſcientiarum ſunt, ita alienis moribus addicti ſint, ut propria, quamvis ſæpiſſime meliora parvipendentes, incredibili voluptate peregrina amplectantur, quæ ſæpe inutilia, ſæpe cenſui, ſæpiſſime valetudini incommodum afferunt; & ut medicamenta, ita & vitæ inſtituta, quæruntur. Omnium bonorum luctu vere Religioſi Viri mors tum Civitati tum Senatui innotuit, qui ob virtutum ſuarum præſtantiam ab omnibus cultus, dignus tanto in Patria honore habitus fuit. Quodam igitur quaſi jure Manſius a Senatu, in numerum eligendorum rurſum optandum eſſe, nec in dubium facile revocari poterat. Quare pro virili Senatorum ſtudia a ſe removere & precibus, & amicorum officiis interpoſitis ſtudens, hoc præjudicium antevertere poſſe pro certo habebat. Verum ut Conſcripti Patres indicta die ad electionem convenerunt, Manſique nomen in concione prolatum fuit, non ſuffragiorum conſenſu modo, ſed & omnium plauſu probatum fuit.

Lucam redeunti, Romam enim perrexerat ut Comitiis ſuæ Congregationis intereſſet, dum ſenis in Conventu quorumdam literatorum hominum, quem penes ſe Pius Giannelli Vir bonis artibus apprime deditus comes, honeſtuſque ſtudioſe vocabat, redditum nuntium fuit per epiſtolas, quod ad Epiſcopatum Lucenſem denuo a Senatu electus fuit. Subticuit primo Manſius ſilentio premens ſui animi turbationem, nec cauſam ſtatim ſubitæ mœſtitiæ aperire opportunum duxit. Sed cum ſatis latere internus animi æſtus inſpectantium oculis non poſſet, rem totam aperuit, omneſque nova lætitia affecit. Quare illi certatim gratulabantur honorem quem diu reddi debere pleno ore prædicabant.

Jam antea Romæ dum aliquot dies immoratus fuerit, præſcius, ſeu verius timens ne in numerum trium candidatorum rurſus accenſeretur, Cardinali Cavalchinio enixas preces obtulerat, ipſi præſentia teſtatus, propoſitum ſuum, jam per literas alias ipſi ſignificatum, altius hærere animo ſuo, nec ab eo ullo pacto recedere unquam poſſe; etſi res ſuæ morte electi ſui conſobrini immutatæ utcumque viderentur. Quare ipſum obteſtabatur ut & ſuam authoritatem, & validiſſima officia apud Sanctiſſimum Pontificem interponeret, ipſique ſuum conſilium aperiret, ne in ſe eligendum mentem aliquando converteret. Quæ enim momenta quondam prorſus dimoverant ab omni vel leviſſima cogitatione, quæ obrepere poſſet tanti ſubeundi muneris, eo modo longe validiora eſſe, cum ad ſeptuageſimum duo ferme anni acceſſerint. In hac profecto ætate nec e re ſua, neque e publica Eccleſiæ utilitate ſe facturum putabat ſi hanc dignitatem ſibi deferri permitteret; quin probi cordatique Antiſtites preces afferre ſolent, ut ipſis liceat ſummam provinciam abdicare, curarumque infinitarum molem deponere. His confectis Lucæ receptus ſuis ſtudiis pacatiori animo, quaſi nihil ſibi impoſterum timendum eſſet totum ſe dedit. Decimum jam Labbeanæ Collectionis volumen prælis Venetis ſubmittebatur, & ipſe, perinde ac tempus aliquando deeſſe poſſet, nervos omnes intendebat, ut quæ imprimenda ſubinde erant, in promptu haberet, numerus enim voluminum vigeſimum longe excedere ſupputabatur. His ſtimulis quotidie excitabatur, ne quid ſibi adverſi contingeret tum per ætatem, tum etiam quia tempore & otio utendum eſt ſedulo dum vacat: ſemper enim homines tempus ſibi ſero ſentiunt deeſſe.

His diſtento ſtudiis, nihilque amplius verenti, en nuntiatio reddita per Epiſtolam a Cardinale Negroni mandato Pontificis ſcriptam, ipſum tandem ad Archiepiſcopalem ſuæ Civitatis ſedem implendam delectum fuiſſe. Vix fa-

eile dictu quanto ipſum moleſtiæ dolorisque ſenſu allatum nuntium affecerit. Incredibili enim perturbatione commotus, ac quaſi oppreſſus, nec reſponſa amicis, honorem gratulantibus, ſuppetere, nec quid conſilii ſibi ſumendum ignorare omnino videbatur. Senſit enim ſtatim quam ægre laturus eſſet, a libris ac ſtudiis omnino divelli, & antiquam vivendi conſuetudinem prorſus immutare debere: inde quam ſibi provinciam aſſumendam, quod curarum onus ſuis humeris imponendum, in quos tempeſtatum fluctus conjiciendus eſſet. Proſtratum amicorum corona, qui aderant reficere curantes, rem ajebant non ita arduam eſſe, ut ſibi fingebat; Nonnulla enim, ſi procul conſpiciantur, inanem timorem injiciunt, quæ propius admota, quaſi larvæ, umbræque evaneſcunt. Id quotidie evenire ſolet in his omnibus, quæ maxima haberi ſolent dum turbata mente ſuſpiciuntur, quippe quæ primo aſpectu ita ardua apparent, ut etiam paratiſſimum quemque virum e gradu dejiciant. Sed facili aditu eo ſæpius adnitimur, quo nec obtutus convertere poſſe confidimus, & ubi eo gradum ducimus ſæpe voluptati ſunt, quæ nec poſſibilia putabamus. Verum hæc nec ſubjicienda erant Viro, quem longe præſtantiora argumenta movere poterant. Quare æternis Providentiæ decretis ſibi omnino acquieſcendum eſſe ſtatim duxit, ſeque non humana ſed Divina mente delectum, quem nec ullius præſtantis Viri ſuffragatio, aut Amicorum officia, eo advexerant.

His igitur tandem excitatus, & maxime ne viri probi partibus ullo pacto deeſſet (nam per amicum jam antea epiſtola Romam miſſa fuerat, qua declarabatur ipſum a ſuo propoſito dimotum ſuiſſe) literas reddidit Cardinali Negronio, quibus gratias illi referebat maximas, qui incredibili benignitate ad ſe Epiſtolam dederit, qua de ſua electione certiorem reddiderit, tum etiam Pontifici optimo, qui nihil ſibi merenti maximum honorem in ſua patria contulerit. Ægre quidem perpetuum vale ſe dicere ſuis ſtudiis, cum Epiſcopalis muneris curæ nec otium, nec tempus ad legendum, ſcribendumque ſibi eſſent impoſterum daturæ. Agi ſe profecto in immenſum Mare, relicta tranquillitate ſui conſueti contubernii, ac humilis ſui cubiculi, fractis pene viribus & in ea ætate conſtitutum, in qua gratius nihil Viro poteſt evenire, quam ut in tuto ſe recipiat, incertoſque vitæ curſus laboreſque quieto animo finiat. Se præterea ad Eccleſiæ gubernium vocari populos regendi arte omnino imperitum, ac ignarum ubi vada ſcopulique laterent. Una tamen ſpe refici quod qui ſuæ Providentiæ vi ad Epiſcopalem dignitatem vel invitum ſuſtulit, D. O. M. omne etiam auxilium quo curſum tenere, & tempeſtates eludere poſſet ſibi eſſet collaturus.

Romam igitur Martio menſe (die 11. Mart. 1765.) *ſe contulit, ut Summo Pontifici ſe ſiſteret, a quo probatus in publica ſummi illius Senatus concione Epiſcopus renuntiaretur. Perbenigne exceptus fuit a Sanctiſſimo Principe, eique ſuum obſequium, ſubjectionemque teſtatus, gratiis actis, ſupplices preces exhibuit, quibus ſubmiſſe petebat, ut expenſarum, quæ ſibi ſubeundæ erant, partem ſibi aliquam remittere dignaretur, ut poſtea pro ſuo voto majores populis ſuis eleemoſinas erogare poſſet. Unum e ſua gente ſupereſſe, quæ ex improviſa fratris ſui minoris ſe natu morte, extincta fuit, cenſumque & fortunas omnes diſtractas fuiſſe. Se etſi primogenitum, omnia a ſe jura uſque ab ineunte ætate abdicaſſe, ſeque ita impoſterum ab omni pecuniarum quæſtu alienum vixiſſe, ut quæ in pretium laborum non levia emolumenta ſibi ſoluta fuerunt, ne teruntio quidem ſervato, in comparandis libris, maxime ad ſua ſtudia neceſſariis, & in ornanda ſui Collegii Bibliotheca, inſumpſerit. Oblatas preces futuro Senatui in Menſem Aprilis indicto perbenigne remiſit, ipſique gratulatus ſua ſtudia, ac præcipue Novam*

Lab-

Labbeanæ Collectionis Conciliorum editionem ab Antonio Zatta ſibi jam perſpecto, curatam, diſceſſum a ſe permiſit. Quanta vero apud Patres ſummi illius Senatus in commendatione eſſet Manſius, vel hoc unum declarat, quod ſupplicem libellum illis in Conſiſtorio oblatum, in quo ut taxæ expenſarum, quæ ſingulis pro rata in vectigal cedunt, ut ex parte ſibi donarentur rogabat, eo tempore, quo nullum iniquius excogitari poteſt, non modo incredibili liberalitate, verum etiam ſumma alacritate remiſerunt. Annonæ enim caritate tota Italia, ſed maxime Roma premebatur, ob ingentem frumenti vim, quam alio aſportari ac diſtrahi ab his qui rei frumentariæ præſunt, fidentes nimis agri fecunditati, permiſerant. Quare Principes illi angebantur urbis totius ſumma egeſtate, & cum quotidie ex vicinis oppidis incolæ turmatim in Urbem confluerent, ne ſame aſſumpti extremum diem obirent, communi malo largioribus pro eximia pietate eleemoſinis proſpicere adigebantur: Adeo ut aliqui Cardinales eximiæ ſanctitatis Viri ut largiorem ſtipem egentibus ſuppeditarent, ſuis omnibus conſumptis Vectigalibus, cenſum etiam imminuerint, & e proprio patrimonio non mediocrem pecuniæ ſummam diſtraxerint.

Indicta die, quæ fuit ſexta Aprilis, qua coram Summo Pontifice publicum ſuæ ſcientiæ ſpecimen documentumque daturus erat, ſtatim ut in genua provolutus periculo ſe ſubjecit, momentum inſolita benignitate ipſe Sanctiſſimus Pater adjecit, eumque ab examine abſolvit, hæc in viri commendationem proferens: Luculentum de tua idoneitate teſtimonium habemus. Pontificio oraculo probato electorum examinatorum cœtus non gratulari modo præclarum honorem, ſed novis laudibus pleno ore perſequebantur. Nona die ejuſdem Menſis in Senatum vocatis Patribus, iiſdem diverſa opinantibus circa rationem opportune proſpiciendi annonæ caritati, quo factum fuit ut ad plures horas concio protracta fuerit, animique Cardinalium tædio afficerentur; tamen Manſi proclamationem a Pontifice factam in Archiepiſcopum Lucenſem pergrate exceperunt, quodque ſummam admirationem creavit, ſupplicem libellum non modo ſine moleſtia audierunt, ſed unanimi etiam conſenſu ſupplicantis votis paruere. Demum Cardinali Enrico Eſtuardo Regio cum ſanguine præclaro, tum ſingulari Pietatis ac Religionis ſtudio omnium ore commendato facultas facta fuit ab eodem SS. Pontifice, ipſum in Epiſcopum conſecrandi, quod ſupplicibus precibus petierat.

Regius Princeps dum in Tuſculana Civitate ſacris peragendis in Paſchate immoraretur, tertio die feſto, novo permiſſu Pontificis extra Urbem ſolemnes ritus habendi conſecrationum Epiſcoporum, ab ejus manibus, pompa qua tantum decebat Principem, & Ordinem Epiſcopalem, & inſignia dignitatis recepit. Florenti adhuc ætate Cardinalem Eſtuardum, qui ingenuæ innocentiæ indolem fronte ipſa exprimebat, ſeni imponere manus, chriſmate ſacro inungere, ac in Epiſcopum ſolenni ritu inaugurari, vix ſine pietatis ſenſu, & ut verius dicam, lacrymis nemo præſens aſpiciebat: Tantum in Viro juvene Majeſtatis, ac decoris ſpecimen: Tantum in ſene demiſſionis modeſtiæque documentum elucebat. Gratiis habitis Regio Principi, ad cujus Ædes poſtea deductus, hoſpitii etiam honore cumulatus fuerat, Romam altera die rediit, ut quæ ſupererant ſibi obeunda apud illius ſummi Senatus delectos Viros, & præcipue apud Summum Pontificem officia perſolveret. Interim a Pompejo Batoni ſtudia aliquorum Conſodalium ut Manſius in ſua Congregatione æternum viveret depictam effigiem obtinuerunt. Ardua quidem res erat Virum in ſumma commendatione maxime apud exteras nationes ob excellentem pingendi artem, qua pollebat, eo tempore quo Nobiliores advenæ Romam frequentes ventitant, & magno pretio ſuas effigies ad

vivum

vivum pictas comparare curant, adducere ut aliquam horam ab inceptis tabulis conficiendis ſubtraheret, & manum operi admoveret. Tanta valet præſtantiſſimus pictor ingenii vi in effingendo coloribus quocumque vultu, ut quos depictæ tabulæ referunt, ipſos & audire & videre, præſentiaque cognoſcere videamur.

Romæ rebus confectis Lucam ſtatim rediit, die nempe 2. Maji Senaſque adveniens ibi per diem integrum conſtitit, ut amicorum quorumdam ſocietate frueretur, novamque quam conſtruxerant Librariam Cellam, multis jam refertam libris, ac maxime ineditis quibuſdam Voluminibus, inſpiceret. Conſtitit etiam apud Epiſcopum Saminiatenſem Dominicum Poltri, Virum tum literis, tum virtute, & maxime ſingulari humanitate commendatum, invicemque & curas Epiſcopales, & ſtudia communicarunt. Lucam ut pervenit, ex omni ordine Viri gratulatum venerunt, nec ſolum conſuetæ a Senatu gratulationes perſolutæ fuerunt, verum etiam ſinguli & ſua ſtudia in illum, & voluptatem qua maxima afficiebantur declarare geſtiebant. Etſi hæc ſuorum Civium amoris documenta grato animo exciperet, tamen in ſuo tandem cubiculo receptus obortis lacrymis; en (inquit) omnis ſpes otii præciſa, en ad ſcriptionem, ac lectionem, ac ſolita ſtudia extincta voluptas, en penitus ſublata privati hominis felicitas. Modo alieno ſtudio, aliena voluntate agemur: Faxit Deus ut ſecundo curſu inſtitutum, cœptumque iter teneamus. Quantum valeam vix mihi ipſi conſcius: hoc unum ſcio me tanto ferendo oneri & per ætatem, & virtutem animi prorſus imparem. Hæſit ſemper alte animo infixus hic ſtimulus, & nonniſi ægerrime memoriam refricare præteriti otii, ac ſolitudinis patiebatur. Suum cubiculum, ſuaque privata Cella Libraria, Bibliotheca ſuo labore, ac induſtria præſtantioribus libris inſtructa obverſabatur ſæpe ante oculos, nec facile inde animum avertere poterat. Sed graviores curæ, ac ab illius ingenio prorſus alienæ, quas ſecum defert Epiſcopale munus alio vel invitum avocabant.

De ejus religioſi inſtituti ſervando ſtudio.

Mirari profecto omnes, qui literarum ſtudiis incumbunt non deſinent, quod Manſius in omni fere eruditione verſatus, ſemperque in ſcribendo, evolvendis libris, in educendis e pulvere, & latebris pluteorum antiquioribus Monumentis, ſancte ad religionem uſque ſui inſtituti leges ſervarit. Norunt enim, qui in aliqua ſacra ſodalitate Sacramentorum vinculo obſtricti vitam degunt, quam ægre, quam incommode cum aſſidua legendi, ſcribendique contentione componantur disjuncta tempora, quibus ſtatutis horis ad obeunda diverſa munia vocantur, quæ non mediocrem, & meliorem ſæpe diei partem ſibi vindicant. Quod in illis maxime ſodalitatibus moleſtius efficitur, in quibus non ætas, non dignitatis, non literaturæ ornamentum vel a minima lege eximit, ſed omnes ex æquo ſingulis ſtatutis ſubjiciuntur. Manſio a primis uſque Tyrocinii ſui initiis, antiquius nihil fuit, quam leges omnes, quibus obſtringebatur integre ſervare, nec unquam a propoſito vel legendi voluptas, vel ſcribendi contentio vel minimum dimovit. Abreptus ſæpius evolvendi, percipiendique alicujus antiquioris Voluminis flagrantiſſima cupiditate & ſi diem integrum inſumere pro momento haberet, ut ſuis muniis reddendis præſto eſſet, ſummam voluptatem abrumpebat. Quoties cum prælo quæ ab ipſo adornata fuerant jam ſubmiſſa eſſent, a Typographis vel Lucenſibus, vel Venetis maxima injiceretur ſolicitudo curandi perficiendique quam primum quæ imprimenda erant, ad audiendas (ut ajunt) Confeſſiones vocatus, quod frequentiſſime eveniebat, quaſi omnino vacaret ſepoſitis libris, re-

licto

lićto calamo, vel linea ipſa abrupta, ſtatim ſedebat judex, aut verius Pater, omnes benigne excepturus, quot quot ad ipſum confluerent. Lepide quodam mane dum P. Daniel Concina, qui ſuæ male affectæ valetudinis cauſa Lucam venerat, ut Termalium aquarum vim experiretur, nervorumque præcipue dexteræ manus ſolutam virtutem reficeret, quibus morbis unicum remedium, eum viſitatum veniſſet, ac in ejus cubiculo miſcendis ſermonibus immoraretur, Manſio ſigno factum fuit, quo ad audiendam quandam pauperculam fœminam vocabatur: Tu ne, inquit admiratione plenus, qui tot ſtudiis implicitus bono publico adlaboras, confeſſarii munere fungeris? Hæc provincia, ſancta equidem, conſodalibus tuis omnino relinquenda eſt, qui ne inutilibus rebus vacent, ſatius in audiendis mulierum querelis, tempus inſumunt. Quod ſi etiam in dirigendis eorum animis, informandiſque perfectioris diſciplinæ inſtitutis pretioſum tempus aſſumeres, mehercule tecum iraſcerer, & a maximo piaculo nequaquam abſolverem. Cui Manſius, quæſo te (inquit) ſolitum animi tui æſtum cohibeas, neque hic uti in ſententiam probabilem, *vim tuam illam, qua Theologiam Chriſtianam docte ſcripſiſti, efferas perperam. Nam neque joco, neque ſerio id efficias, ut de ſententia abſcedam: En tibi meorum ſtudiorum ratio, quam ſervandam mihi propoſui: Tantum lectioni, ac ſcriptioni concedo temporis, quantum mihi supereſt ex horum meorum munerum abſoluta obſervantia, & ab his ſucciſſivas horas ſolum detrabo. Quin ſi tibi candide animi mei ſententiam aperiam, nulla alia in exercitatione verſari cum majori alacritate fateor, quam in excipiendis, ut tu lepide ais, muliercularum querelis; iiſque conſilio, omnique caritatis officio opem ferre, qui ad Pœnitentiæ Sacramenti tribunal accedunt. Imo mirifice erigor, incredibilemque voluptatem capio, quoties pauperculæ ac ruſticæ cujuſdam mulieris animi directioni incumbo. Hæc jam multos annos in ſuo potius Gurguſtio, quam domo infirma valetudine detenta parum inſtructo lectulo jacet, cum qua altiores ſermones habeo de rebus divinis, ſimplicique ejus ſermone magis edoceor ego, quam ipſi nova a me ſuppeditentur rudimenta virtutum.*

Hæc virgo ipſius curæ uſque a primis annis, quibus relicta ruſtica paterna domo, ſe in urbem receperat, cum excolendam ſe dediſſet, tot virtutibus animum exornari, tot divinæ gratiæ donis a Deo cumulari eſt admiratus, ut ipſius vitæ narrationem inſtituere, ac aliorum utilitati publico donare decreverit. Hæc igitur erat totius ſuæ vitæ ratio. Summo mane perſoluta primum hora ex inſtituti lege ſancita, pro rerum divinarum meditatione, ſtatim in templum deſcendebat, ut ſingulis etiam diebus qui ad ſe vel conſilio juvandi, vel peccatorum expiationem petituri accederent benigne amplecteretur, omnique caritatis officio proſequeretur. Qua hora ad ſacrum faciendum vocabatur, ordo enim ſervatur ætatis, & dignitatis, ut illi integrum erat, aſſurgebat continuo, tantoque muneri quo poterat majori animi affectu ſatisfaciebat. Quod ut præſtantius conficeret ſæpiſſime Zonam ferreis aculeis intextam cingebat, quod illi pro more erat diebus præcipue Virgini Matri Dei ſacris, vel nota aliqua Religionis diſtinctis. Exactis vix ſolitis gratiarum actionibus, quas protrahere pro voto prohibebatur, ne deeſſet ullo modo reliquis, qui ab ipſo audiri frequentes expetebant, quique opperiebantur quotidie vacuum horæ tempus, ut quaſi ab ipſo oraculum peterent: Tum demum quaſi rem omnem confeciſſet in ſuum cubiculum quieto pacatoque animo ſe recipiebat, lepide cum ſuis ſcriptoribus jocos aliquos miſcens quaſi per animi relaxationem, quibus tunc ſtudebat adornandis lucubrationibus totus incumbebat. Diebus vero faſtis, & maxime ſolemnioribus, integro mane ſedebat judex in ſuo Tribunali pœnitentiæ (ut ajunt) quod tem-

poris

Digitized by Google

poris ſpatium cum omnium votis explendis non ſufficeret, horis etiam veſpertinis, ad ſe aditum omnibus patere volebat, ut huic præcipuo Sacerdotis muneri ſatisfaceret. Sex integras horas continuas audiendis tum Viris tum Mulieribus inſumebat, quibus duas addebat ex veſpertinis, ad quas nonnullæ etiam accedebant nocturnæ in ſuo cubiculo, in quibus adiri ab aliquibus Sacerdotibus, & multis optimatibus ſolebat. Tantum illius animo alte hærebat legum ſuarum ſtudium, ut nulla alia exercitatione ne minimum quidem ab iis ſervandis removeri potuerit.

Verum non his ſolum maximis muneribus ſolvendis, ſed iis etiam omnibus ad quæ ex ſui inſtituti vel conſuetudine vel lege adigebatur, iiſque non levibus, ſubeundis ſedulo addictus erat. Sacras conciones ad populum tum in ſua æde, tum in aliis templis, quoties vocabatur, ſæpiſſime habebat. Cui etiam muneri ſufficiebatur, ſi quando condicta die conſodalis caſu aliquo vel imparatus exiſteret, vel impediens non poſſet. Quin etiam cum illi demandata eſſet ſingulis Feſtis diebus tradendi frequenti auditorum numero, explicandique ſacræ diſciplinæ inſtitutiones incommoda provincia, eadem multos annos functus fuit, ac levi intervallo facto ſuggeſtum aſcendere conſuevit, ac orationem elegantem, ac pro argumento eruditionis plenam recitare. Ipſi etiam in uſu erat, quaſi hæc omnia ſibi parvipendenda eſſent, poſt prolixiorem concionem, & catechesis traditionem vel ad clauſa ſacrarum Virginum eas divinis rebus inſtituendas, vel ad ægrotos, Sacramentali abſolutione donandos, vel morbo preſſos, ægeſtate aſſumptos & ſtipe, & caritate levandos. Diei vero aliquid ſibi ſemper ſupereſſe ſtudebat, quod vel ab ipſo neceſſario otio detrahebat, ut viſitatum iret infirmam Virginem, de qua jam ſatis diximus, quarum longiores ſermones de divinis rebus habebat, ſolicite incumbens ne ſanctioris vitæ inſtitutis ullo pacto deeſſet; Opificiumque divinæ gratiæ in ea admiratus, ſæpius reconditos animi ſinus perluſtrabat, ne illuſio, aut error aliquando ſubrepere poſſet. Nec deeſſe ferebat ullo pacto flagrantiſſimi amoris ac pietatis ſuæ officiis, quibus proſequi eo omnes ſolitus erat, (& ſi diuturnioris temporis jacturam ſibi faciendam eſſe dignoſceret), qui animorum ſuorum moderatorem, & parentem elegerant, opemque ſuam in extremis vitæ angoribus expetebant. Ad plures enim horas lectulis aſſidere, ſolatium omne afferens quo efficacius poterat; pluresque noctes etiam vigiles ducere viſus eſt in eorum cubiculis, uſque dum animam efflarent, momentumque ultimum obirent.

His diſtentus curis totque rerum diverſarum exercitationibus implicitus, ne dicam diſtractus, mirabitur jure aliquis, quomodo tot ac pene infinita volumina perlegerit, tot abditiſſimas notiones eruerit, tot membranas, tabulas, chartas ſcrutatus fuerit; & ea diligentia, & obſervatione, ut nihil momenti ſuam memoriam fugeret, quæque e diverſis authoribus eduxerat, nullo modo præteriret, ubi recenſenda ſibi eſſent. Quod profecto præclarum in Manſio, qui in ampliſſimis collectionibus, quas exornavit, tot diverſarum rerum non ipſum latuit, quod jam prænotatum ab aliis fuerit, publicique juris factum; quare laudem accuratioris Authoris jure promeruerit. At mirari deſinet, ſi ſciet, ipſi nullum unquam vacuum fuiſſe momentum temporis, quo vel non aliquid legeret, vel ſcriptioni daret. Si colloqui cum amicis, qui frequentiſſimi ad ſuum cubiculum conveniebant, ipſi vel neceſſum, vel honeſtum erat, calamus fere ſemper hærebat chartæ, ſuoſque mentis conceptus exarabat, dum interim alios ſermonis lepore recreabat. Alio avocabatur, lineam inceptam abrumpebat, ſummam mentis contentionem ſæpius in evolvendis perlegendiſque attente libris remittebat ſtatim, nec tamen longa intervalla, diverſa munia, alienæ prorſus a ſuis ſtudiis exercitationes,

tiones, id efficere poterant, ut non ſtatim vel litteras proſequeretur in ſcribendo, vel lineam in legendo omitteret, aut verbum apicemque præteriret. Neque hic taceam, quod ſæpiſſime illi contingebat, quod cum ſumme incumberet in recenſenda aliqua vel temporum computatione, vel declaranda difficultate, ſi futilis illi propoſitio, vel quæſitio fieret æquo animo audiebat, comique fronte reſponſum dabat; eoque proceſſit patientiæ ut adoleſcentibus quibuſdam, quibus ad ſcribendum utebatur, primas grammatices difficultates ſciſcitantibus, quaſi ludimagiſter declararet, quin etiam perlegebat quæ ab ipſis in latinum ſermonem verſa erant, ne ſuorum præceptorum animadverſionibus ſubderentur. Tempus profecto etſi deeſſe ſcientiarum magnitudini omnes fateantur, in annos tamen quaſi augeri videtur, ſi ordine, ac utiliter impendatur. Quare ne lineam quidem niſi rariſſime ipſa concubia nocte exaravit, tum ne ſuis legibus deeſſet, tum ne a neceſſario ſomno horas ſubtraheret. Præpoſtero conatu literati aliqui ſervente adhuc juventutis æſtu a neceſſaria quiete horas ſubripiunt, ut ſuis ſtudiis donent; ſed raro fructum percipiunt laborum, nam vel valetudini obſunt, vel rerum confuſione laborant. Scientiæ omnes, & maxime obſcuræ hiſtoriarum, monumentorum, & antiquitatis cognitiones pacatum animum, vacuumque curis, nullaque moleſtia fractum requirunt. Pomeridianis horis, æſtivis præcipue, in quibus quieti aliquid dare temporis natura ipſa exigit, in ſuo cubiculo receptus, ac ſedens, calamo inter digitos ſtricto, vel librum lectitando, bis, vel ter caput ad pectus ſemiſopitum demittebat, ſtatimque excuſſo ſomno libero ut antea curſu, vel ſcriptionem, vel lectionem perſequebatur; ſolum ut ita dicam remiſſiore ad momentum contentione refectus. Hæc uſque ad ætatis ſuæ ſeptuageſimum ſecundum annum, quo ſtudia, ſeceſſumque ſuum relinquere coactus fuit, conſtant, ac ſervata ratio ſui inſtituti, vitæque fuit.

De Animi ejus habitu, ac comi præcipue ingenio.

Mentis, animique, ut plurimum frons ipſa, ac vultus totus indicium eſt, internoſque animi habitus, indolemque indicare videntur. Manſio porro frons ſemper hilaris, vultuſque ad ſuavitatem, ac modeſtam feſtivitatem compoſitus, ejus comitatem, facilitatemque animi ſingularem ſatis perſpicue declarabant. Adeo pacatum ingenium illi natura dederat, ut nec mœroris nebulis, aut iræ æſtu perturbari niſi ad momentum potuerit. In morte fratris ſui minoris natu, qui acerbo fato dum Romæ degeret functus fuit, etſi ab omnium bonorum oculis, qui eum norant, lacrimas expreſſerit tam inopinatum nuntium; ipſe unus vix ad horam doloris ſignum oſtendit, ne de amiſſo fratre ſibi cariſſimo, non ſatis dolere videretur. Alterius fratris qui unus e ſua ſtirpe ſuperſtes erat, improviſa morte abrepti, ita parato animo extremum fatum audivit, ut vix unum alterumque triſtitiæ verbum emiſerit, ſolum mœrore affici aſſerens, quod improviſa morte functus eſſet, quod ſane chriſtiano viro maximi doloris argumentum eſt. Quod vero gens ſua extincta in funere fratris, ſtirps omnis ſublata eſſet: quod avitæ fortunæ, quod prædia, quod villæ ad extraneos hæredes devolverentur, quod domus ſuæ ornamenta ſub haſta exponerentur, diſtraherentur omnino, nullum in eo moleſtiæ ſenſum excitavit. Nec minori animi coſtantia Matris ſuæ funus duxit, quæ ad extremam uſque ſenectam ſemper bona valetudine, integriſque viribus vitam protraxit, etſi cum ea conſuetudine diuturna devinctus eſſet majori amoris vinculo, quam cum aliis fratribus: Res ſuas enim unus ſemper curavit, tamen tantum dolere de ejus morte viſus eſt, quantum filii amori dandum putavit, ne minimum quidem a ſuis ſtudiis, exercitatio-

nibuſque avocari permittens. Quin etiam morienti præſens ſemper adfuit, eique extrema officia, quibus agentem animam proſecutus, fuit, tum religionis, tum pietatis ſicco oculo perſolvit. Notatu etiam dignum videri poteſt, quod nihil ſibi ex materna hæreditate ſumpſit, etſi penes ſe ex teſtamento facultas omnis diſponendi eſſet, nec alius hæres e ſua ſtirpe ſupereſſet, niſi filiæ in diverſis Sacrarum Virginum Clauſis Deo Sacramentis devotæ, quæque jam non mediocrem partem avitarum fortunarum conſecutæ fuerant, cum nunquam nullam hæreditatem abdicaſſent; ſed totam & ex axe ad Gentem Torre, a qua ipſa progenita fuerat ut deferretur curavit, ſolum ſibi pertenui annuo in vitam ſuam legato relicto paucorum aureorum. Nihil de obitu ſui Genitoris diximus; eo enim orbatus fuit, dum prima ſua juventute ob male affectam valetudinem ac reſpirationis anxietatem ultimum ſibi fatum timeret; ac recenter a paternis amplexibus divulſus, eadem animi conſtantia, qua nuntium rebus omnibus remiſit, ejus mortem ſuſtulit.

At ſi rerum humanarum viciſſitudines, quibus omnes homines ſubſunt, vix moleſtiæ aliquid afferebant, ita ut ſolitam hilaritatem ſolvere ullo modo valerent: non minus tamen injuriis ipſis, quibus aliquando acriori ira exardeſcere ſolent, vel ipſi morati homines, quo pacatiore animo adverſa ſuſtinent, moveri potuit. Infenſæ inuſtæ fuerunt cenſuræ notæ quibuſdam ſuis libris, & quamvis ſibi compertum eſſet a quibus Authoribus tot conflarentur in ſe injuriæ, nullas tamen querelas de iis inſtituit; doluitque ſolum ſibi maculam impingi, a ſe pro virili diluendam; quod laxiores in ſuo de Caſibus reſervatis *tractatu doctrinas doceret, quibus profligati homines, perditique in omnem turpitudinem liberius abire, caſtique ac probi corrumpi poſſent. Quandam de Epochis Concilii Sardicenſis lucubrationem ediderat, quæ poſtmodum in noviſſima Conciliorum Collectione ſuo loco recuſa eſt: lis inde orta eſt literaria inter Patrem Mamachium quæ multarum Epiſtolarum concertationi locum dedit. Subjiciebantur interim invidiæ faces ab iiſdem ſuis æmulis; quare eo litis æſtus devenit, ut acriorem ſtylum in Manſium doctiſſimus vir exacuerit, actus quibuſdam verbis, quibus authoritatem quorundam Græcorum ſcriptorum ille excipiebat, eos appellans Græcæ fidei Authores. Ut ſenſit Manſius Virum probatiſſimum, quaſi in eum convicium jactaſſet, quippe quem Græcum natione, de injuria conqueri, non ſolum illum certiorem reddere pro virili ſtuduit, de præpoſtero ſenſu, & prorſus alieno a ſincera ſua ſcribendi ratione, ad quem ſua verba diſtorſerat, ſed & veniam petiit, rogavitque quam enixe ut injuſtam de ſe opinionem deponeret; Interim cui potior ratio faveret, cuique victoriæ laus deferenda eſſet, alieno judicio omnino committebat. Ipſum poſtea Mamachium viſitatum adiit, quoties Romam conceſſit, nec cum ipſo communi officiorum genere verſatus fuit, ſed quaſi ipſi devinctiſſimus viveret ſingularis amoris teſtimonia reddidit.*

Verum tam mite ingenium ut nec injuriis moveretur, nec rerum viciſſitudinibus perturbaretur, ut modum excedere conſummatæ virtutis unquam viſus fuerit, non tantum ejus Religioni ac pietati, quantum etiam naturæ tribuendum. Nec qui virorum excellentium animum exprimunt, laudationem intexere oratorum more inſtituunt, ſed veram effigiem animi efformare contendunt. Dum privatam vitam degeret hæc indoles comitatis, pacatique animi omnes, quotquot ipſum noverant, in ſui admirationem pertraxerat. At cum per Archiepiſcopalem dignitatem aliis præeſſe adactus fuit, una hæc fortaſſe etſi leviſſima nota ejus gloriæ quodammodo inurebatur. Virtutes enim ipſæ cum honoris gradu novam quandam dignitatem aſſumere conſpiciuntur, ita ut quæ privatum hominem decent, ſæpe in his

qui

qui perſonam publicam ſuſtinent vel vitio ſunt, vel ſaltem præſtantiam amittunt.

De ſingulari animi ſui demiſſione.

Quod profecto præſtare in Manſio viſum fuit, quodque ab ipſo ſervatum ſemper uſque ad extremum ſuæ vitæ tempus æquo curſu virtutis, fuit quidam animi ſui demiſſionis ſenſus, quo ſincere, nullaque ſimulationis ſpecie, nec ſcientiæ laudem affectare, nec ſua in pretio habere, quin immo parvi pendere conſuevit. Quamvis enim præclare cognoſceret ſe eruditione maxime multos alios ſuperare, ac multa ſibi comperta eſſe ex aſſidua, ac diuturna lectione librorum; lucubrationes tamen ſuas, ac quæcumque exararet ita modeſte alieno judicio ſubjiciebat, ut ſi nota aliqua cenſerentur, ſubmiſſe defenſionem exhiberet, quæ ſi non ſatis probari videret, æquo animo in aliorum ſententiam deſcendebat. Ad preces amicorum quorundam, qui inita inter ſe ſocietate Enciclopedicum dictionarium, uti inſcribitur, quod Lutetiæ Pariſiorum typis impreſſum, omnes literatos viros in ſui deſiderium pertraxit, denuo Lucæ quo poſſet accuratius recudere inter ſe convenerant, Manſius operam ſuam impendere actus fuit, ut opportunis notis, qua Catholicum dogma lædi poſſe videretur, caſtigatum prodiret. Vix in lucem primum volumen eductum fuit, ſumma approbatione ab omnibus exceptum fuit, quippe quod ab omni erroris ſuſpicione vindicatum, in omnium manus tuto devenire poterat; ſtatim tot in Romana Curia animadverſionibus notatum fuit, ut inter proſcriptos libros accenſeretur. Manſio vero tanta injuria creata fuit Æmulorum ſuorum nunquam extincta invidia, ut vehementer Optimi Pontificis animum moverit. Ut jam antea narratum fuit, rumor erat apud nonnullos, apud multos opinio, apud aliquos etiam metus, quod in ſummum Cardinalium Collegium optari poſſet. Nulla enim de ſelectu Religioſorum Virorum a Pontifice facta fuerat major commendatio, quam de Manſio: ac ſi qua illi mens de eo eligendo inceſſerat, nonnulli Cardinales, ut Paſſioneus, Antonellus, Gallius, aliique doctrinæ laude præſtantes augebant mirifice. Accedebat etiam, quod Pontifex non alio Conſilio agi maximopere optaret quam uno conſcientiæ ſuæ motu: Quare validiſſimæ, quæ ipſi quotidie ad faſtidium uſque preces offerebantur pro aliquibus præſtantioribus religioſis Viris, ab ampliſſimis Principibus, ipſum omnino retrahebant; nec melior ratio a tanto commendationum æſtu emergendi offerri ſibi videbatur, quam virum ſeligere, quem una doctrinæ laus commendaret. Sed tantam in Sanctiſſimo Pontifice hæc injuſta nota injuriæ offenſionem, moleſtiamque excitavit, ut Patri Friderico Sarteſchi totius tunc Congregationis Moderatori, pedes Sanctitatis ſuæ oſculaturo, hæc gravi ſupercilio, nec non ſine animi perturbatione effatus fuerit. Quæſo te, certiorem facias Manſium, quod ſuis ad Enciclopedicum dictionarium animadverſionibus adjectis, ſibi profecto rebuſque ſuis maxime obfuerit. Satis enim ſuperque tum ex tuis literis ad eum datis, tum ex Epiſtolis ampliſſimorum Cardinalium Beſozzi, & Galli ipſi innoteſcere debuit, a nobis improbari, quod operam ſuam navaret in curanda Editione libri, quod ab hac ſancta Sede omnino proſcriptum eſt, & anathemate confixum. Sciat igitur, iterum & non ſine animi noſtri dolore dicimus, ſibi, rebuſque ſuis, nimium obfuiſſe. Et quamvis idem P. Fridericus, pro ea qua apud Pontificem valebat gratia enixe illum purgare, ac ab omni injuria vindicare ſtuderet: ipſum, modeſte ſubjiciens, ſtatim ac per Epiſtolas ſibi redditas, vel leviter reſcivit ab hac ſancta ſede operam ſuam improbari, ſtatim calamum depoſuiſſe: Nec prius

denuo aſſumpſiſſe, niſi novo permiſſu ſibi facto a Cardinali Beſozio, certior redditus eſſet non ſolum Reipublicæ literariæ, ſed & Romanæ Curiæ non ingratum eſſe laborem ſuum. Verum enim vero tam alte Pontificis animo hærebat hæc macula inuſta Manſio, ut in eadem verba rurſus eruperit: Sciat Manſius ſibi, ſuiſque rebus maximopere detraxiſſe. Sane a quibuſdam cordatis amicis, ut norunt ipſum hanc invidiæ plenam in ſe ſuſcepiſſe provinciam; etſi laude dignum videri poſſet, opus omni literatorum generi apprime utile opportunis animadverſionibus, & ab erroris ſuſpicione, & a proſcriptione vindicare, tamen ut ab ſe omnino abjiceret, hortari, obteſtarique ſtuduerunt. In quibuſdam etenim libris virus tam alte latet, erroreſque tanto verborum fuco, & ornamentorum apparatu ſubjiciuntur, ut ne integra quidem volumina a legentium animis removere ſufficiant. Ad hoc accedere etiam videtur, quod novas ſententias aſſerendi procacitas, ac liberior ſcribendi licentia hac noſtra tempeſtate ita legentes ſibi conciliat, ut nihil verius putetur, quam quod novum, inuſitatumque; nihil magis probatum, quam quod audacius effertur. Quibus omnibus nullum remedium ſerius, inefficaciuſque adhibetur, quam animadverſiones ſubjicere, quas nec quiſquam ſibi religioni ducit legere, quin etiam præclarum putet, ſi eas vel deſpiciat, vel omnino convellat. Ut literæ redditæ fuerunt Manſio, quibus mens Pontificis patefacta fuit, ſtatim ab ſe omnem ſuſceptam operam abjecit, nec paruit modo, ſed nec ullam in ſui defenſionem, nec ad Beſozium, nec ad Gallium, nec ad Paſſioneum lineam exaravit. Quare mirari omnes videbantur, quam ſubmiſſe modo manum operi admoveret, modo retraheret; modo amicorum precibus morem gereret; modo obſiſteret, ſine ulla animi moleſtia, ac perturbatione, perinde ac illi eſſet vel ſuis amicis ſe ſubjicere, vel aliorum voluntati, modo ſubmiſſe ſe gereret.

Sed ſi unquam ſuæ veræ demiſſionis ſpecimen in apertam lucem prodiit, id profecto evenit, cum per Senatum in eligendorum ad Archiepiſcopatum Lucenſis Reipublicæ numerum relatus fuit. Cum enim per quendam ſui amiciſſimum ex Senatorio Ordine Optimatem de ſui electione fuerit certior redditus; vix dictu facile, in quantam animi perturbationem, ægritudinemque dejectus fuerit. Non illi tunc voluptati erant amicorum colloquia, non joci, ſaleſque, quibus mirificè delectabatur; quin nec ſolitis ſtudiis vacare, nec lectioni, vel ſcriptioni incumbere ullo modo valebat. Omnia illi faſtidium, moleſtiamque creabant, quæ antea oblectamento eſſe poterant. Cum vero reliqui qui a Senatu delecti erant Viri innotuerunt, quaſi nova ſpes improviſo affulgeret, qua fluctus animi ſedarentur, frontem in ſolitam hilaritatem explicavit, omnemque triſtitiæ ſenſum depoſuit. Ut jam ſatis narratum fuit, in trium Virorum, quos Senatus ſuo ſuffragio delegerat, numerum conſcriptus fuerat Vincentius Torre, ſibi ſanguinis, & amicitiæ vinculo devinctiſſimus, cui ſtatim tantam provinciam demandandam fore, tum per ætatem, tum per integritatem morum, pro certo exiſtimavit, ſi & ipſe ut pro voto res caderet ſtudium omne impenderet, ac pro virili curaret. Neque hanc animi ſui demiſſionem oſtentare affectabat, dum deferendos ſibi honores propius aſpiceret, ut quaſi conſuetudine fieri aſſolet etiam a probatis viris, qui quo magis æſtimatione virtutis præſtant, eo magis abduci a dignitatibus geſtiant, ut quaſi inviti eo vocentur, quo eniti vehementius exoptant: cum haud ignorent, ut plurimum a Sanctiſſimis Pontificibus eligi, qui minus ad ſuprema munera inhiare videntur. Verum ea eſt hominum conditio, ut ea etiam quæ omnino exhorrere videmur, quaſi conſuetudine timoris, aliquando tandem minus terreant, ac licet inviti tamen ſine moleſtia amplectimur. Hoc Manſio profecto evenit: nam quamvis non ſine animi ſui

per-

perturbatione ad Epiſcopalem dignitatem vocatus fuerit; ſubmiſſe tandem amicorum ſuorum conſiliis, totius Civitatis votis, Sedis Apoſtolicæ Oraculis ſe ſubjecit. Hoc enim veræ virtutis indicium eſt, ac probatio, quod flecti in alteram partem quis poſſit, nec firmato conſilio obdurataque mente ubi honeſtum præclarumque ſit de ſuo gradu permittat abſcedere.

Hanc demiſſam animi ſui indolem in omnibus ſemper prætulit, adeo ut dignitates omnes etiam in ſua Congregatione degens, vere & ex animo ſemper longe a ſe rejecerit. In comitiis ſuæ Congregationis habitis Lucæ anno 1738. ad Collegii ejuſdem Civitatis præpoſituram electus fuit, cui dignitati ex primævo inſtitutu, honos adjunctus eſt Vicarii Generalis, uti appellant, ut nota aliqua præclariori diſtingueretur, quippe quod caput, & Princeps eſt totius Congregationis. Præſenſerat ipſe electorum vota in ſui electionem collimare poſſe in futura concione, ac tempeſtive obtenta a Romano Pontifice facultate quamcunque dignitatem abdicandi, poſt multas preces oblatas, tandem ſibi factam facultatem in medium protulit, ſeque a ſuſcipienda provincia vindicavit. Quare nec Congregationis Moderatores, nec Conſodales ſui ullam impoſterum illi dignitatem demandandam eſſe rati ſunt, ne moleſtiam crearent Viro, quem apprime obſervabant.

Tanta vero vel ex ipſo ingenio ad omnem demiſſionem quaſi conſuetudo erat, ut non minus communia hominum obſequia æſtimaret, quam ipſis reddere etiam humilioribus e plebe quæcunque officia humanitatis, & amoris. Quare nec loca, nec tempora, nec conditio, nec ætas ne minimum quidem ipſum removebant, quin omnem opem, gratiamque paupello cuicunque humaniſſime afferret. Sæpiſſime dum per publicas vias, ac frequentiora urbis loca incederet, ſi ex humiliore loco natus aliquis ſibi obviam fieret, faciles aures præbebat, apertoque capite preces excipiebat. Quodam mane hiemis tempore cum ad Epiſcopales ædes jam electus Epiſcopus pergeret, ruſtica quædam mulier faſce lignorum onuſta, caſu prope ipſum corruit, onuſque ſuum improviſo lapſu longius abductum fuit. Ipſe ſtatim anxius an quidquam læſionis paſſa ſit ſciſcitatus, ſtatim auxiliariam manum porrigens erexit, ſtruemque lignorum ut rurſus capiti imponeret effecit. Quod cum a ſuo ſocio illi ſubmiſſe quaſi exprobraretur: An, inquit, pauperi auxilium præſtare dedecori eſſe poteſt Viro Religioſo? Quicunque mirari velit, miretur profecto: Semper mihi hæc cuicunque caritatis officia præſtare in uſu fuit: Seriuſque animadvertam an omnino deceat, quam opem tulerim. Denique veſtitus ipſe ad demiſſionem humilitatemque compoſitus erat. Nam plerumque vilis & abjectus, nullaque arte compoſitus, quin ſæpius neglectu quodam vilior efficiebatur: Sed tamen ſemper nitidus, ac mundus ſervabatur. Inceſſu ipſo, locutione, verbis ipſis tantam præferebat abjectionem ut niſi communis hominum æſtimatio præclarum redderet, parvipendendus primo aſpectu ab omnibus videretur. Nec huic ſuæ menti, ac demiſſo ingenio etiam Epiſcopali honore auctus, ullo pacto defuit, quin potius quaſi præclaram omnibus Virtutis facem extulit, ſpecimen præferens ſinceræ demiſſionis, humilitatiſque Chriſtianæ. Infinitæ propemodum pauperes mulieres, ac e trivio homines ad ipſum confluebant, ſolemnioribus præcipue feſtis diebus, ut Sacramento Pœnitentiæ ſua peccata expiarent, dum Religioſi viri in ſua congregatione privatam vitam degeret. Hos omnes eodem animi affectu, ac flagrantiſſima caritate amplecti etiam dum gravioribus curis agebatur, conatus fuit; quare dum per meliorem valetudinem, ac robuſtiores vires potuit, omnibus ſe præſto obtulit, & ex ſuperioribus ædibus in Principem Eccleſiam deſcendebat, ut facilis ad omnes aditus pateret, ac Patris peramantis, ac animorum moderatoris partibus omnibus ſatisfaceret. Nec his finibus contineri

neri potuit demiſſus animi ſui ſenſus, ac veræ pietatis flagrans, quin ad humiliores quoſque, dum ægri decumberent, ſtatim ac certior redderetur, inviſendos ſe conferret, eoſque & conſilio, & amore, & larga ſtipe ubi opus erat levaret, ac Apoſtolica benedictione ſolaretur. Nec ſemel, aut iterum hæc officia præſtabat, ſed quo abjectiores, eo frequentius inviſebantur, qui tantum aberant, ut ipſius præſentiam pertimeſcerent, quin potius lætitia ſingulari levarentur. Quare ad eorum tuguria libero acceſſu properabat, nulluſque vel ſuæ paupertatis, vel ſqualloris verecundia afficiebatur, quin ejus adventum præſtolabant vehementiſſime, quaſi amantiſſimum patrem excepturi, a quo a ſumma dejectione eſſent erigendi.

De iis, quæ in Epiſcopatu geſſit.

Multa, eaque præſtantiſſima a Manſio conficienda eſſe ſtatim ac gubernium ſuæ diœceſis moderari cœpit, omnes pro certo habebant, quotquot Virum cognoverant Sacrorum Canonum peritia, literis, ac ſcientiis omnibus ornatiſſimum. Nec communem expectationem ſefelliſſet eventus, ſi vel ætate validiori ad clavum ſui regiminis poſitus fuiſſet; vel quæ excogitantur meliora a ſupremis moderatoribus poſſent ſemper abſoluta lege ſanciri. In quacunque bene morata Republica infinita propemodum peccata leges tolerant, quibus omnibus occurrere nefas eſt; ne tranquillitas populi lædatur, neve mala erumpant pejora, quibus nec remedium apponi poſſit. Conſilium quippe ſtatim ſumpſerat, addendi ad ſancitas jam leges, recentes aliquas ſanctiones, quibus Clericorum præcipue morum ſanctitati proſpiceret, ac irrepentes nonnullos abuſus opportune reſcinderet. Quare concionem publicam indicere decreverat, ſtatim ac ſuæ diœceſis viſitationem, uti appellant, inſtituiſſet, ac præſentia, quibus maxime occurrere malis deberet, & in quæ peccata legibus magis animadvertendum, dignoſceret. A vigilantiſſimo Prædeceſſore ſuo, qui duo de viginti annos ad clavum Lucenſis Eccleſiæ ſederat, etſi multa edita eſſent paſtoralis ſolicitudinis præclara documenta, legeſque conditæ: Nullas tamen ſynodales ſanctiones edixerat: quare ſtatim viſitationem Diœceſis ſuæ aggredi decrevit.

Sed ipſo ſui regiminis initio, ita rei frumentariæ caritate Italia tota premebatur, ut in ſequentem annum Sacram Diœceſis Viſitationem remittere neceſſum duxerit. Ipſe enim præcipue Romæ cum Martio menſe immoraretur, oculis ſuis inſpexit quanta laboraret annonæ egeſtate vel Princeps illa urbs, quæ ob immenſam agri ubertatem frumentis redundare ſolet; tunc enim prorſus exhauſta, quotidie opperiebantur ad portus naves, quæ vim rei frumentariæ opportunam adveherent; quæ cum ex longinquis remotiſque regionibus deducenda eſſet, ob incerti itineris periculum, quiſque ſibi extremum fatum in diem timebat. Ubique locorum plurimi ſtabat frumentum, Lucæque aureum ad modium emendum vix ſufficiebat. Quod pretium etſi non leve, tamen minimum erat, quod in reliquis Civitatibus ſolveretur. Tot malis commotus, ne Rurales populorum Rectores, ſodalitates, ac æditui, omneſque qui cenſui ſubjecti ſunt, maximo populorum damno penſiones ſolverent, ac ſolitum vectigal conferrent, ſolius urbis viſitationem pro tunc inſtituit, quæ facili negotio, ac pertenui impenſa conficitur. Sacra profecto urbis loca, ac templa potius ab Epiſcopis ad ſervandum decorem, quam ut quidquam offendi a ſe poſſe putent, quod animadverſione dignum ſit, luſtrari ſolent. Tantus nitor in ſacra ſupellectile, tanta in Cuſtodibus templorum cura, tanta in Præfectis ſacrarum rerum vigilantia, ac ſtudium, ut nihil

ad

ad ornatum, nihil ad dignitatem, nihil etiam ad rerum omnium elegantiam deſiderari facile poſſit.

Vere igitur inſequentis anni 1765, in quo remiſſa annonæ caritate omnes Italiæ populi reſpirare viſi ſunt, ſacram Diœceſis viſitationem aggreſſus eſt, eaque loca primo ſibi luſtranda cenſuit, quæ remotiora, quæque vigili Paſtorum cura magis indigent. Caferoniæ regionem, quæ ſuæ dictioni ſubeſt, inviſendam, petiit; quæ Provincia cum inter Alpium montes poſita ſit ad Æſaris oras, unde originem ducit flumen, quod Reipublicæ Lucenſis agrum interluit, abruptas vias habet, imperviosque montes, quo acceſſus aſper prærupturſque. Pars major Provinciæ ad Mutinenſem Ducem pertinet, in qua oppida nonnulla Archiepiſcopi Lucenſis jurisdictioni ſubſunt, reliqua pars ejuſdem Reipublicæ imperio paret, multiſque privilegiis gaudet. Vix facile dictu quanta lætitia gens longe a ſuo Paſtore poſita, nec ſolita eum præſentia aſpicere Manſium exceperit; tanta erat in omnibus probitatis, benevolentiæ æſtimatio! Turmatim populi obviam illi gratulatum ibant, cumque ex cæli ingenio tum homines, tum mulieres acri mente præditi ſint, quaſi vel aſpectu ſolo Viri comitatem ſingularem dignoſcerent, omnes aut manum oſculari, aut veſtem propiuſque quo fieri poſſet accedere geſtiebant, nullus vel a Principis authoritate metu refugiens, vel dignitatem nimis veritus ab ejus conſpectu ſe ſubducebat. Pleno ore illi fauſta omnia precabantur, ſeque beatos ſi diutius, quam ſua jam longæva ætas ſibi ſperare permitteret, tanto bono gaudere poſſent, prædicabant. Neque eorum expectationem, ac opinionem Manſius feſellit. Se quippe omnibus facilem præbebat, hilari fronte, ac naturali quodam riſu qui humanitatem ſingularem indicabat vel humiliores excipiebat; præſto etiam ſe exhibens puerilis ipſis audiendis, quanta cum animi ſui voluptate oves ſuas inviſeret, declarabat. Sed non viarum aſperitas, non itinerum labor, ſed perditorum hominum vitia, obdurateque in pravis moribus conſuetudines ſunt, quæ Sanctiſſimum Paſtorem defatigant. Eheu quantæ ſolicitudinis ſunt vigiles curæ in excutiendis maxime Ruralium Sacerdotum moribus, qui ſi animadverſione digni reperiantur, nunquam vel delicta probantur, vel pœnis coercentur. Habent enim omnes ſuorum facinorum vel patronos, vel ſocios, qui ad Cælum uſque hos profligatos homines attollunt, quos alii ad inferos deprimunt, utque peſtes populi diris omnibus execrantur. Oppidulorum incolæ præcipue inter ſe diſſidentes in partes diverſas abeunt, ſingulorumque ſententiæ ita variæ ſunt, inconſtanteſque ut profligati, ac ſceleſtiſſimi homines facile ſolertiores eludant, totque offundere nebulas valeant, ut vel apertiſſima ſcelera obtegant. Quare non impune ſolum, audaciuſque graſſantur, ſed & probis, integriſque viris ſæpius præferuntur. Quamobrem leges in delicta feruntur, ne ſingulares homines probri nota cenſeantur, utque, ut ita dicam, boni plectantur, qui novis ſtatutis ſubduntur, ne ipſis liceat, quod ante impune licebat. Ipſe profecto Paſtoris pervigilis partibus pro virili ſatisfacere ſtuduit, cumque nunquam agi vel metu, vel ullius officio paſſus ſit, quando in vitia animadvertendum eſſe intelligeret, ſedula inquiſitione mores præcipue eorum qui animis præſunt obſervabat, peccata ſi quæ reperiret, acriter redarguens, ac inexorabilem in laxam vivendi conſuetudinem, ac profligatam in turpitudinem, libidinemque ſe præbens libertatem. Quod vero ſibi præcipuum duxit, probitatis ſingularis omnibus documenta relinquebat, & exemplo ad pietatem, integritatem, ad caſtimoniam, cæteraſque virtutes præclariſſimam facem præferebat.

Argumentum ſane non laudis modo, ſed admirationis, ac potius pietatis erat omnibus hominem ſuſpicere jam pene ætate confectum ad ſe ventitan-

titantes ruſticos, ac miſerabiles homines incredibili caritate amplecti, querelas facili aure excipere, verbis ſolari, favore proſequi, ad ſanctiores mores excitare, ipſoſque vel primis Chriſtianæ fidei rudimentis inſtituere. Ad multas horas, perinde ac florentibus viribus conſtaret alacri animo frequentiſſimam confirmandorum turbam ſacro Chriſmate liniebat, illique ſolatio erat quod ſacris rebus peragendis diutius immoraretur, ac Sacramentum conferret illis populis, ad quos perraro Epiſcopi accedunt. Quare etſi æſtivo calore defatigatus videri poſſet, iis qui ab eo ſciſcitabantur an laxitudine aliqua laboraret, ſe ne minimum quidem dolere ſtatim reſpondebat: tanea animi ſui voluptate in ſuas oves Pontificis munere fungebatur, ut vix poſtea ad momentum quieſceret, ut Vires omnes reficeret.

Neque vigilem curam ſolum declaravit in perluſtranda Diœceſi, quod munus ſtatim reſumere decreverat, remiſſo aeris rigore qui Anno 1765 intenſus adeo, diuturnuſque fuit, ut putarint ſeniores homines vim frigoris Anni 1709, ſuperaſſe, ſed & liberalitatem, ac munificentiam oſtendit. Decet profecto Principem, qui aliis eum dignitate, tum virtutibus præeſſe debet, non pœnis ſolum in pravos homines animadvertere, ſed & bonos præmiis afficere, & ſeguiores exemplo, ac voce excitare. Nihil illi antiquius ſemper fuit quam morum ſanctitatem, animorumque culturam promovere, etiam dum privati Viri perſonam gereret. Quare optimo ſeni vix verbis dici poteſt quantæ voluptati erat, ſi Sacerdotum mores ſanctiores inſpiceret, vel contentionem ad ſcientias, vel in adoleſcentulis præclariorem ad virtutem indolem dignoſceret. Nihil ex vectigalibus, ac ſuis proventibus, ſuum eſſe putabat, niſi quod ſtatim elargiri ad inopiam egenorum hominum levandam, vel ad alliciendos ad literas, ac virtutem comparandam ſuorum ſubditorum animos. Crebra, & larga Bellariorum dona, quæ ſingulari opificio a ſacris Virginibus Civitatis elaborata ad irritamentum gulæ, vel ad ſtomachi refectum antiſtiti offeruntur, vix ipſius oculis ſubjiciebantur, ſtatim ſui Seminarii alumnis diſtribui jubebat. Incredibili amoris ſenſu afficiebatur, erga hos ſelectos ex tota ſua ditione adoleſcentibus, cumque ex eorum cultura magna ex parte felicitas populi pendeat, pro virili curabat ut ſanctioribus moribus, literarumque laude præſtarent. Ipſe ſuo exemplo, cum nulli vel puerulis ipſis non notus eſſet publica omnium commendatione eruditionis ac doctrinæ, incitamento erat, ut alacrius ſuis partibus omnes reſponderent; quod acrius efficere ſatagebat præſentia non raro ipſe periculum ſumens in privatis literariis concertationibus, eruditaſque enodandas quæſtiones proponens, ac difficultates objiciens. Siſcitabatur frequentiſſime ab eorum moderatoribus ingenium, Indolem, Pietatem, ac mirifice de eorum progreſſu, ac commendatione delectabatur. Quare ſi publicum ornatis lucubrationibus ſpecimen ingenii darent, tantam animi ſui voluptatem, feſtivumque gaudium exprimebat, ut lacrimis etiam obortis eorum ſtudium, curam, laborem profuſis laudibus gratularetur; ita ut vix explicari poſſit quantum flagrantium juvenum animis lætitiam crearet, æſtumque ad ſcientias excitaret.

Singulari ejus liberalitati maximum deerat adjumentum, cum ſatis pro munifico ſuo ingenio nec præmiis præſtantes virtutibus homines, proſequi, nec egenorum inopiæ largiori ſtipe ſuccurrere poſſet. Permoleſte ferebat, nec magis ſuum animum angi ajebat, quam quod ad uſuras ſolvendas, penſioneſque ſibi impoſitas pars non tenuis ſuorum vectigalium, proventuumque, ſibi eſſet impendenda. Cum enim jam ſeneſcente ætate ad Epiſcopalem dignitatem evectus eſſet, nihilque ſibi æris toto vitæ ſuæ curſu reſervaſſet, aliena pecunia fere in immenſum obſtringi neceſſe fuit: Cumque uſuræ quæ ſibi ſolvendæ erant non menſuram ſumerent a conſueto pecuniæ acceptæ cenſu, ſed

a vi-

a vitæ ſuæ ſpatio, ac incerta ſorte nimium Vectigalia imminuebant. Ad hæc acceſſere annorum ſterilicas, reique frumentariæ Caritas, quæ maximam reddicuum partem conſtituit; quo fiebat ut preſſi coloni agrorumque Conductores rerum omuium inopia, ſolvendo omniuo impares eſſene. Quare non largitionibus ſolum, ac amplioribus eleemoſinis modum imponere cogebatur, ſed ſuæ rei domeſticæ ſedulo proſpicere, opportuue a neceſſariis etiam ſumptibus parcendo. Verum adeo ipſi moleſtum erat, & a ſui iugenii indole alienum, flagrantiſſimam in pauperes caritatem cobibere, ut ſi quæ ad ſuas manus obventiones deferri contingeret, rei domeſticæ moderatori ſubduceret, ſtatimque in eleemoſinam erogaret. Pauperculus quidam lenta tabe jam pene abſumptus in Epiſcopalium ædium veſtibulo procumbere adactus fuit, cum nec domus illi ſatis inſtructa eſſet, uec quiſquam illum in proprio boſpitio, ne conſanguinei quidem recipere vellent, ob morbi contagionem, qua infici poſſe e plebe bomines plus æquo verentur. Id quamvis ægre ferrent familiares, acquieſcere tamen ipſis neceſſum fuit. Nam mandavit ut aptiori loco receptus commode decumbere poſſet, uibilque ad vitæ alimentum, morbumque curandum deeſſet. Ipſe poſtea languentem egenum non ſemel inviſit, qui tandem omnino conſumptus diem extremum obiit. Unus reliuquebatur locus aliorum curæ, ut ab ejus conſpectu longius, quo fieri poſſet pauperes abducerentur, nec tam facilis ad ipſum aditus pateree. Quidquid enim æris inerat petentibus ſtatim largiebatur, nec ſatis ſibi dare videbatur, ſi vel teruncius reſiduus foret. Percupiebat quotidie ut tandem ære alieno ſolutus, integris ad ſe vectigalibus redeuneibus nullos imponere limites ſuæ liberalitati cogeretur. Anno 1766. Coloni omnes Lucenſis agri ad ſolvendos condictos canones ob communem ſterilitatem omnino impares, & ob præteritorum annorum rei frumentariæ caritatem præteritas debitiones in immenſum augere adigebantur: Ipſe ut redditus conſueti in commodum etiam miſerorum ruſticorum bominum ſibi excreſcerent, pactum iniit, ut dimidium penſionis debitæ perſolventi, totum debitum quodcumque illud eſſet remitteretur, nec quidquam ìnpoſterum peudendum ſupereſſet, niſi condictæ in annum obventiones. Id eo conſilio præſtitit ut quantocius fieri poſſet ab omni ære alieno liber nullum modum ſervare cogeretur, ſuoque in pauperes concives amori pro voto obſequi poſſet. Erat equidem lepida joci occaſio apud ſuos familiares, cum nimia pro ſui animi facilitate ſubmiſſione reë domeſticæ moderatorem obſervaret, qui ſtudens ſedulo parſimoniæ proventum omnem ſolicite præripiebat, rationemque eorum, quæ ab ipſo impendebantur, exigebat, plus æquo timens ne obæratus aliquando ſolvendo poſtea eſſe non poſſet. Si enim caſu aliquo ipſi pecuniæ ſumma ſolvi contingebat, eam eidem tradere omnino renuebat, ſubdens mirari profecto quod vix unius teruncii dominus eſſet. Caveret ſibi alio pacto; nam quæ ad ſuas manus obvenerant, pauperum erant, vel ad libros ſibi emendos, vel ad munera aliqua elargienda jam a ſe præſtituta. Sæpius etiam a quodam ſuo familiari Sacerdote, quocum verſari præ cæteris conſuebat, cum ſupplices deferrentur preces aliquorum miſerorum bominum, qui vel ad atrium, vel ad januam Epiſcopalium ædium frequentes accedebant, feſtivo quodam riſu ſtatim eleemoſinam largitus, reſpondebat, vereri ſe vebementer, ne cum biſce miſellis aliquam ſocietatem iniret lucri, nam cauſam illorum peralacriter agebat, & frequentiſſime ſine moleſtia inſtaurabat.

Inter aſſiduas ſui Paſtoralis muneris curas, ſemper illi obverſabatur ante oeulos, ſuæque mentis cogitatum rapiebat, quæ in ædibus ſuorum conſodalium extat Bibliotbeca ſuis ſumptibus, ac labore præſtantiſſimis libris aucta, & in elegantiorem amplitudinem redacta. Dum vitam in ſua Con-

gregatione privatam degeret ipſi curandæ Bibliothecæ provincia fuit demandata, quod munus ad vitam ſuam in comitiis anni 1751 illi confirmandum eſſe decretum fuit. Archiepiſcopali dignitate auctus perſonam hanc gerere etſi abſens voluit, nec a ſuo gradu decedere ullo pacto permiſit. Quare innumeros ferme ſelectos libros, quos libentiſſime a ſuis conſodalibus ampla facultate donatus fuit, ut ad ſuas ædes deſerret, retineretque, quippe quos ære proprio comparaverat, eidem ſemper addictos eſſe voluit, & quibus in dies augebatur vel amicorum liberalitate, vel literatorum virorum in eum æſtimatione, vel ſubditorum obſequio, ad eandem ſtatim ſubmittebat. Nonnullos etiam quos deſiderari in ipſa noverat ſolicite inquirere, ac numerata pecunia emere ſatagebat, ut quantum fieri poſſes in omni facultate abſoluta redderetur.

Quamvis ſint in Civitate Lucenſi nonnullæ illuſtres Bibliothecæ tum apud ſacras Religioſorum virorum ſodalitates, tum apud aliquos Cives eruditos, nulla tamen præſtat magis vel librorum delectu, vel numero, vel etiam elegantia quam S. Mariæ Curtis Orlandingorum, uti appellatur, Bibliotheca. Hæc in ſupremis Ædium locis ad commodum conſodalium, qui ibidem ſedem habent, ſepoſita eſt, ac pro loci anguſtia in ſatis amplam longamque cellam protrahitur. Ordine ibi, ut in bene inſtructis Bibliothecis ſervatur, libri compoſiti ſunt in ligneis armariis, quæ tantum inter ſe ſpatii habent, quantum columnulæ quædam affabre elaboratæ concedunt. Hæ ad ornatum erectæ porticum ſuſtinent & ipſam ligneam, quæ in duos ordines totam librorum congeriem dividit, facilemque aditum ad ſingulos præbet. Quaſi quodam periſtylio ampla in medio area relinquitur, quæ exedræ inſtar aliis diſtinctis pluteis hinc inde inſtructa diviſimque ſepoſitis, & ad ſcribendum & legendum aptiſſima efficitur. Sed cum in dies doctiſſimorum virorum in vulgus efferantur infinitæ lucubrationes, ac libri, quos deſiderari in Bibliothecis nimis ægre ferunt, qui literas, eruditionemque amant, mens ſemper illi inhæſit hujus cellæ librariæ fines extendere, locique anguſtiam disjecto muro removere, ut latius ſpatium nactus, uberiorem librorum vim conferre poſſet, & elegantiorem, & magis abſolutam reddere. Ubi liceret ſibi, mentem hanc conficere ſtatuerat, ſæpiuſque flagrantiſſimam hanc ſuam cupiditatem ſuis conſodalibus aperuerat, magnaque cum voluptate hac de re ſermonem inſtituerat. Nihil enim ipſi majus oblectamentum creabat, quam horum librorum acquiſitio, Bibliothecamque quaſi ſuam iiſdem augere. Sed ubi ſunt uberiores proventus, etiam impenſæ majores fiunt, maxime ſi aliorum etiam voluntate, ac cupiditate decernantur. Quare etſi Vectigalia ad extraordinarias etiam impenſas ſufficere abunde poſſent, tamen moleſta ægritudo demum, ac mors ipſa hanc illi ſummam voluptatem præripuit.

De ultima ejus infirmitate;

Septuageſimum ſextum jam vitæ ſuæ annum attigerat, cum ut mos eſt ſeneſcentium Virorum, qui ſi adhuc valeant, perinde ac integris primæ juventæ viribus conſtent, injuriam ſibi irrogari putant, ſi quæ a validioribus præſtari ſolent, iiſdem obeundis minus idonei cenſeantur, imparem ſuis viribus perſonam, provinciamque gerere omnino voluit. Nulla quippe ratione nec a ſuis familiaribus, nec a Medicis ipſis dimoveri potuit a firma voluntate geſtandi ſuis manibus argenteam Thecam, qua conſecrata hoſtia, uti appellatur, deferri ſolet in ſolemni ſupplicatione, quæ ubique Chriſtiani Orbis maxima pompa ad memoriam Sanctiſſimi Sacramenti verumque Chriſti Domini Corpus colendum, peragitur. Quæ inde creari ſolet defatigatio

præ-

præſtantiores etiam viros deterret, tum ob itineris longitudinem, tum ob ſolis ferme ad meridiem vergentis ferventiores radios, tum denique ob prolixum incommodumque progreſſum; quare vires jam debilis ſenis ita exhauſit, ut mirum fuerit, ſi in itinere non omnino defecerit. Sacri Miniſtri qui hinc inde comitantur Pontificem, ita illum pene fractum ſuſtinere conabantur, ut ſuis ferme brachiis deportarent. Ipſemet adactus fuit poſtea ſuis familiaribus ſincere fateri, ſe ita labore proſtratum fuiſſe viribus, ut omnino ignoraverit, an ſuo an alieno greſſu iter confecerit. Sed cum vires per ætatem exoleſcunt, quiete ac otio fovendæ ſunt, non violenta contentione ſolicitandæ; nam ægerrime quod virtutis amittunt reparant, ac ſæpiſſime prorſus extinguuntur. Quamobrem ſenem tanto ferendo labori imparem non quies poſtea, non conſuetæ potiones, uti præteritis annis contigerat, reficere valuerunt: Sed perinde ac nervorum virtus vividioreſque ſpiritus omnino jacerent, nulla arte erigebantur. Id unum curæ domeſticorum relinquebatur remedium, ut opportune proſpicerent, ne quod virium ſupererat ullo pacto imminueretur. Enervis igitur, ac languens Domi ſe continere adactus fuit, & quaſi tenui, nec ſatis perſpecto apoplexiæ ictu correptus fuiſſet, ex parte vi nervorum ſoluta nec dexteram manum libere movere, neque eidem lateri ſe ſuſtentare, linguamque ipſam ad expeditam loquelam ſolvere valebat. Inſomnes præterea noctes ducebat, prolixæque vigiliæ frequentes erant. Attamen reſpirare aliquantulum viſus fuit, ſtatim ac liberiori Cælo Marliæ, ubi Villa Epiſcoporum ſita eſt, vix quatuor mille paſſuum ſpatio a Civitate diſtans, frui licuit. In melioris ſtatim valetudinis gradu conſiſtit, viribuſque non mediocriter refici cœpit; & tum maxime dum Autumnalem ibidem ruſticationem exegit. Verum Aprili menſe 1768. cum quotidie familiaribus ſuis dictitaret vereri ſe ne ad momentum altero, eoque vehementiori apoplexiæ morbo corriperetur, tandem die 26. in conſueta ſua ſella ſedens ac reddito divinarum laudum penſo, quod in toto ſuæ malæ affectæ valetudinis tempore uſque ad religionem perſolvit, clamitans videri ſibi laxari nervos, cerebrumque vi inſolita perſtringi, ſtatim ferme oppreſſus ex eadem ſua ſella corruere, niſi a ſuo Domeſtico ſuſtineretur, illi neceſſum fuiſſet. Eo vis morbi ſtatim proceſſit, ut Medicos, qui advocati ad eum inviſendum convolarunt, ad extrema remedia adegerit. Sæpius vena inciſa fuit, largioreſque ſanguinis emiſſiones factæ, & affixa genibus urentia irritamenta, quæ vulgo viſcicantia *appellantur. Mens tamen illi ſemper integra fuit, licet morbi vis ne minimum quidem remitteretur, ita ut appoſita irritamenta a ſe divellere conaretur. Quæ enim a Jano Planco in hoc a Medicis excogitatum ægrotorum tormentum ſcripta fuerant ſubibant in mentem, & ut inutile omnino, & fortaſſe etiam exitioſum & ipſe reputabat. Tandem quaſi conclamata eſſet valetudo, etiam e temporalibus arteriis ſanguis emiſſus fuit. Sed tandem erigi non parum viſus fuit ex emetici cujuſdam ſumptione, quo è ſtomacho per vomitum biles permultæ, peccanteſque limphæ, quæ ibidem altius inſederant, exhauſtæ ſunt. Quare excitatæ vires, ſenſuſque minus torpidi, oculique vivaciores, vitæ protrahendæ non mediocrem ſpem omnibus, vel Medicis ipſis crearunt. At valetudo ita infirma jam tum prævidebatur, ut tantum ægerrime vivere poſſet, non ut aliquando convaleſceret. Igitur vix e cubiculo poſtea pedem efferre illi datum, nec vel unum greſſum producere niſi aliena ope ſuſtentaretur. Tædio affectus, cum nec librum legere, nec literariis ſermonibus vacare diu poſſet, nihilque oblectamenti reliquum eſſet, ad faſtidium levandum modo ruri degere, modo inde Lucam remeare adigebatur.*

Hic ſubdere non abs re facturos duximus, quod cum corporis vires lan-

langueſcunt, animi etiam virtus quodammodo immutatur. Dum integris enim viribus conſtabat, ac præſertim cum florente adhuc juventa robuſtum animum gereret, parum adeo ſervandæ valetudini ſtudebat, ut joci occaſio eſſet, aliorum nimis fortaſſe ſolicitam curam aſpicere. Eheu ſepiſſime dicebat, eheu quantis non indigemus! Ipſe enim nec pomeridianas potiones, quæ Caffè *dicuntur, ſumebat, nec ſub noctem hyemali tempore repetitos hauſtus calidæ aquæ ex exoticis herbarum foliis medicatæ, neque in mane ſorbitionem ex Americanis Amygdalis Zaccaro ac pretioſis aromatibus quaſi in pultem redactis compoſitam; quæ noſtra hac tempeſtate maxime a literatis hominibus, viriſque Religioſis tanto ſtudio adhiberi ſolet: perinde ac nec diu aliquam contentionem ferre, nec propria munera obire ſine præſidio hujuſce potionis valeant. Ætate jam jam ſeneſcente, ipſi quoque horum uſus primo frequens, deinde conſuetudine aſſiduus, ac neceſſarius evaſit. Sed Medicorum conſilia, eorumque pro curanda valetudine præcepta flocci facere ſemper perſtitit. Reficiendas equidem ajebat, eſſe vires, quæ per laborem, & per ætatem paulatim abſumuntur, & quidquid mentem, animumque chriſtiana permiſſaque ſobrietate recreat, virtutemque corporis ac robur ſervat, fateri plurimi habendum eſſe. At medicis legibus, quæ ab unoquoque vel pro temporum conſuetudine, vel pro hominum conditione, vel pro cujuſque ingenio, & cogitatu præſcribuntur, cæco ductu ſubjici, nonniſi mulierculis, & timidis homunciis convenire poſſe. Quare cum Laurentio Gratiani, quem alibi commemoravimus, quocum familiariſſime agebat, fere quotidie lepidos ſales, etiam dum ejus ope indigebat, contra Medicos artemque medicam jaciebat. Medicum, ajebat, ſi curantis perſonam aſſumit, gravi ſtatim inceſſu, ſupercilio ad terrendum compoſito, ad miſerum ægrotum accedere, quaſi Theſauros omnes naturæ in ſuo penu concluderet, pulſum explorat, frontem tangit, cibos removet, Arabos dehin quoſdam characteres ſcriptitat, horam, momentum ad ſumendum medicamentum præſcribit; valetudinem meliorem auguratur: abſcedit: res tota confecta eſt. Inde miſerrimus ægrotus vel moriatur, vel convaleſcat, perinde eſt. Nam ſi pereat, in fatis erat: ſi convaleſcat Medicæ peritiæ tribuendum. Sed cum ejus natura infirma fuit, ac pene imminuta Medicum propius, & quaſi ſemper hærentem lateri percupiebat: nec pedem e cubiculo efferre, nec ruri vel unum diem commorari tuto poſſe arbitrabatur niſi & Medici ſui, & amici præſentia reficeretur.*

Sed jam pro male affecta, & conclamata valetudine diu vitam protraxiſſe dici poterat. Quare cum quotidie alternis vicibus nunc melius haberi, modo in deterius abire videretur, tandem die 24. Septembris inſolito ac vehementiſſimo vomitu aggreſſus, quo concretus ſanguis etiam exhauſtus fuit, proſtratis omnino viribus, vitæ adhuc producendæ omnibus ſpem omnem extinxit, incredibilemque mœrorem injecit. Tanta quippe erant in præclariſſimum Virum, in optimum Epiſcopum, in communem Patrem Civium omnium ſtudia, ut modo viveret, ſatis ſibi pro votis omnia ſecunda eſſe putarent. Lucæ tum morabatur Dominicus Poltri Epiſcopus Saminiatenſis, qui e thermis lucenſibus redux, ad Epiſcopales ædes illo mane ejus invitatu conceſſerat. Præſentia amiciſſimi Antiſtitis quantam caperet animo ſuo voluptatem, quantumque viri docti, ac humaniſſimi colloquiis delectaretur, inde plane dignoſcitur, quod morbi magnitudinem ſuperare viſus fuerit, multaſque horas cum ipſo verſatus fuerit. Sed tandem illi decumbere neceſſe fuit, ac in ſummum angorem dejectus ob reſpirationis anxietatem, jam ultimum diem ſibi imminere perſpicue intelligens: tum non a Medicis, ſed a ſuis familiaribus Sacerdotibus extrema adjumenta petiit: Eos rogans enixe ut agentem animum, quando ipſe amplius non valeret ob virium debilita-

tem,

tem, & piis precibus, & validioribus affectuum excitamentis, in Beatiſſimam Virginem Patronam ſuam, & in ejus filium dulciſſimum Jeſum, in cujus vulnerum oſculo extremum ſpiritum exhalare percupiebat, juvarent, & uſque ad ultimum momentum perſequerentur. Eccleſiæ igitur Sacramentis ea pietate ac religione, qua ſemper toto vitæ ſuo curſu præſtare viſus fuit, a ſe receptis, dilecto ſuo populo ultimum vale dicens, ac flagrantiſſimo amore fauſta omnia a D. O. M. illi apprecatus, placido fine deceſſit die 27. Septembris 1769.

Quanto omnes Concives ſuos luctu, ac mærore affecerit mortis ejus rumor, ſtatim ac in publicum pervaſit, vix verbis exprimi poteſt, quamvis in diem vererentur, quod tandem evenit. Dolere omnes quod ad regimen Lucenſis Eccleſiæ ſerius acceſſiſſet, quam ut ampliſſima viri merita, ac bonum totius Reipublicæ poſtularent. Satis tamen ae diu vixiſſe illum omnes prædicare, qui probitate ſua omnibus magis ſubeſſe obſequio ac benevolentia, quam imperio præeſſe, ac dignitate, qui eximia morum integritate ſingulis præire exemplo, quam legibus viſus fuit.

Die 30. ejuſdem Menſis elatum cadaver in D. Martini templum quod Princeps eſt Civitatis, deportatum fuit, ibique ſolemnes exequiæ conſueta funebri pompa celebratæ fuerunt, virtuteſque defuncti diſerta Oratione laudatæ. Honeſtatæ etiam fuerunt a maxima populi frequentia, qui eo confluebat ex omni ordine, ut flagrantiſſimo quiſque ſuo in eum amori, ac obſervantiæ ſatisfaceret, profuſiſque lacrimis, ac acerbiſſimo dolori ſaltem ultimo conſpectu mortui Antiſtitis ſolatii aliquid daret. In tumulo quo Archiepiſcopi ſepeliuntur reconditum fuit Cadaver, & ad poſterorum memoriam in mortua ejuſdem manu ad pectus depoſita fuit conſcripta Charta in plumbea theca recluſa hac inſcriptione notata.

D. O. M.
JOANNES DOMINICUS JOSEPHI MANSI FILIUS
PATRITIUS LUCENSIS
MORUM SUAVITATE INNOCENTIA CASTIMONIA
EFFUSA IN PAUPERES LIBERALITATE
PRÆCLARUS
ERUDITIONE PRÆSTANTISSIMUS
DE REPUBLICA LITERARIA OPTIME MERITUS
ARCHIEPISCOPALI TANDEM DIGNITATE AUCTUS
SENIO ET LABORE CONFECTUS
OBIIT LUCÆ
IV. KALENDAS OCTOBRIS CIƆIƆCCLXIX.
VIXIT ANNOS LXXVII. MENSES VIII. DIES XII.

Memoria tanti Viri celebrata fuit ab Academia Obſcurorum, quæ Lucæ cum diu jacuiſſet, multos jam annos, rurſum in lucem ſe extulit flagrantis in literas juventutis Civitatis ſtudio, & aliquorum Eruditorum Civium induſtria, inter quos Manſius etiam accenſendus. Indicta quippe publica concione in diem ſeptimam Februarii anni 1770. ornatiſſima habita fuit a Conſocio P. D. Ubaldo de Nobilibus Canonico Regulari Lateranenſi Concionum præſtantia Celeberrimo, Funebris Oratio, quam ſecuta fuerunt nonnulla carmina, a doctis illis ſociis recitata. Hæc in unum collecta typis Lucenſibus mandata ſunt & in vulgus manarunt die 9. Maji 1770.

Nullum adhuc dederat ſuæ obſervantiæ documentum alia Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Academia, cum iiſdem ferme viris conſtet quæ Obſcurorum ap-

pel-

pellatur: Hanc Manſius ipſe, quippe qui ſumme ſacram eruditionem amabat, ad exercitationem Juvenum, quibus ad ſcribendum utebatur, frequenteſque in privata ſua Cella libraria verſari ſolebant, inſtituit. Primo fines non exceſſit ejuſdem Cellæ, poſtea in ſuos etiam conſodales dimanata, aucta interim etiam præſtantioribus Civitatis Viris formam publicam ſumpſit. In eandem demum nomen dederunt Ampliſſimi Viri, qui novam dignitatem, maximumque decorum eidem contulerunt. Inter quos in primis fuerunt Cardinalis Querinus, Nicolaus Antonelli, Æneas Silvius Piccolomini, Franciſcus Incontri, Donatus Archangeli, Scipio Maffei, P. Franciſcus Antonius Zaccaria, Gorius, ac ferme plerique Italiæ eruditi Viri. At die 26. Aprilis in publica concione, aliquorum ſociorum ſtudio coacta, in ſuum principem, ac auctorem laudatio recitata fuit a Diſertiſſimo Conſocio Philippo Sardi, Cathedralis Canonico, qui ea elegantia ſermonis, ea dicendi ſuavitate, Optimi Archiepiſcopi Virtutes, Eruditi, ac Religioſi Viri laudes expreſſit, ut ſumma omnium commendatione excepta fuerit.

In publico Cœtu, qui primum in Menſem cogebatur erudita diſſertatio ab uno ex Conſociis in Hiſtoriam Eccleſiaſticam habebatur: Atque ut ordo ſervaretur, a primis Eccleſiæ Sæculis exordium ductum fuit, quæſtioneſque vel ſolvendæ, vel declarandæ præſcriptæ. Manſius, ut Auctor, Academiæ Princeps perpetuus renuntiatus nonnulla addebat, quibus lumen propoſitæ quæſtioni præclarius accedebat. In illis lucubratiunculis ſemper aliquid novæ eruditionis elucebat, quod vim ingenii apprime in omni rei hiſtoricæ, ac præcipuæ antiquitatis peritia verſati perſpicue declarabat. Piget profecto harum lucubrationum ſeriem ad manus non deveniſſe, quas publico aliquando donandas eſſe putaram. Hæ inter inedita ejus opera accenſeri poſſunt.

Deſideratur etiam Martyrologium, quod S. Hieronymo vulgo aſcribitur a Franciſco Maria Florentinio Lucenſi Patritio vulgatum. Hoc Martyrologium e Manuſcripto Codice a Florentinio (Prodiit Lucæ Typis Hyacinti Pace 1668.) *publico donatum tantum illi apud Literatos Omnes nomen aſcivit, ut facile præſtantiſſimus haberetur. Ipſe enim Volumen adornarat commentario perpetuo, ac diſſertationibus elegantiſſimis illuſtrarat. Volumen jam rarum ipſemet Auctor denuo recudere decreverat, jamque in ſuo codice ad oram novas adnotationes adjecerat. Hic Codex Manſio communicatus, ut Typis mandaretur denuo curavit, & jam a ſe abſolutum anno 1745. Leonardo Venturini imprimendum dederat. Præter eruditas novas ſui Auctoris notationes, ipſe fere ad ſingulos dies alias ſubjecerat: Vita Florentinii ab ipſo adornata, præſcribebatur, una cum judiciis de illo clarorum Virorum illuſtrata. Accedebat denique Martyrologium Vandelberti ex Mſ. Codice Lucenſi ab editis non raro diſcrepantis. In eo adornando ſumma alacritate operam impenderat, cum in eo quaſi exultare videretur immenſa Viri eruditio. Ad duo Volumina maxima opus excreverat.*

OPERA EDITA JOANNIS DOMINICI MANSI.

1724. *Tractatus de Caſibus, & excommunicationibus Epiſcopis reſervatis, confectus ad normam tabellæ Lucanæ.* Lucæ Typis Sebaſtiani, & Dominici Capuril 1724. Prodiit iterum in vulgus declaratis nonnullis quæſtiunibus, quæ ex mutatione aliquorum verborum in eadem Tabella facta ad quintum, & octavum Caſum in Synodo a Fabiu Colloredo celebrata annu 1738., denuu ſulvenda erant, & illuſtranda.

1726. *Jo: Burch: Menckenii de Charlataneria eruditorum declamationes duæ cum notis variorum.* Recuſus fuit libellus Lucæ typis Leunardi Ventorini cui *ſupplementi loco* adjectæ fueruut ſuppreſſo nomine a Manſio *notæ tumultuariæ*. Cum plauſo exce-

exceptæ fuerunt ab eruditis, ſæpiuſque novam editionem conficere vi majori notarum aucta excogitarat. Sed fortaſſe hæc leviora poſtea viſa ſunt, quam ut a ſe publico donarentur.

1725. Prodiit in lucem Typis Capurii, & Venturini *Dictionarium hiſtoricum, criticum, chronologicum, geographicum, & literale Sacræ Scripturæ*. In hac verſione ex Gallico Sermone in Latinum Manſius ſui præſtantiſſimi Auctoris Auguſtini Calmet dignitatem, ac elegantiam non ſolum ſervavit, ſed auxiſſe etiam dici poteſt. Nam quæ ex vitio Typographi, vel ſui auctoris oſcitatione menda in opus immenſum irrepſere, opportuna ad marginem notula, vel in ipſo textu corriguntur; idque maxime in præfationibus Dictionario Biblico, Supplemento, diſſertationibus commentariiſque præfixis. Videantur acta Eruditorum Lipſiæ Anno 1729. pag. 166.

1729. Edita fuerunt Lucæ: *Prolegomena & Diſſertationes in omnes, & ſingulos Sacræ Scripturæ libros.... Emo ac Rmo Principi Proſpero S. R. E. Cardinali Lambertino*. Sumptibus Leonardi Venturini.

1731. Editum fuit, *Supplementum ad Dictionarium Hiſtoricum, Criticum, Chronologicum, Geographicum, & literale Sacræ Scripturæ Auctore R. P. D. Auguſtino Calmet Benedictino Abbate Senonenſi. Opus Gallice primum ab Auctore, nunc vero Latinis literis traditum a Jo: Dominico Manſi Congregationis Matris Dei Lucenſi. Emo ac Rmo Principi Joſepho S. R. E. Cardinali Accoramboni*. Lucæ Typis Leonardi Venturini.

1731. In vulgus manarunt duo prima Volumina: *Commentariorum literalium in omnes libros Veteris, & novi Teſtamenti* ejuſdem præclariſſimi Authoris; reliqua ſeptem volumina inſequentibus annis prodierunt. Typis Jo. Dominici Mareſcandoli. Verſio eadem qua aliæ, elegantia accurataque textuum collatione præſtat.

1728. Rurſum impreſſum Lucæ typis Leonardi Venturini, in tria maxima Volumina in vulgus manaverat Opus Ludovici Thomaſini *De Veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina*, opportunis animadverſionibus illuſtratum, *cum elogio hiſtorico* P. Ludovici Thomaſini latinis literis a Manſio tradito.

1738. Quo anno poſtremum Volumen *Commentariorum literalium* abſolutum fuit, prodiit e Leonardi Venturini prælis primum Volumen immenſi Operis Immortalis Cardinalis Baronii. *Annales Eccleſiaſtici Cæſaris Baronii S. R. E. Cardinalis una cum Critice Hiſtorico-Chronologica Antonii Pagii ſingulis Baronii paginis adjecta, ac eorumdem Annalium continuatione ſtudio Odoryci Raynaldi*. Ut opus apprime toti Reipublicæ literariæ utile numeris omnibus, quo fieri poſſet, abſolutum prodiret, a ſe excogitatum inſtitutum Leonardo Venturino præſcripſit, notas adjecit eruditione plenas, & opportunis animadverſionibus refertas, novis & adhuc ignotis Conciliis ſuo loco interpoſuit. Concilia addita ad ſexaginta accedunt. Adnotationes alias a Cl. Viro Dominico Giorgi lucubratas addidit, quæ faſtus conſulares ab anno urbis conditæ, uſque ad annum Chriſti 567. illuſtrant. Apparatum ad Annales ex plurium Auctorum ſimul congeſtis Opuſculis, cui longam eruditamque præfationem præſcripſit, confecit; appendicemque ſubdidit, ut lumen quod ſerius ipſi compertum fuit ad quartum Eccleſiæ ſæculum in obſcura Chronologia illuſtrandum afferret.

1742. *Rerum a Caſtruccio Geſtarum ex quo rediit in Patriam ſeries Chronologica ex editis, ineditiſque monumentis expreſſa a P. Joanne Dominico Manſi cum notis*. Incipit ab Anno Chriſti 1314. & definit in annum 1328. Legitur in Vita Caſtrucii Antelminelli Lucenſis Ducis Auctore Nicolao Tegrimi edita Lucæ Typis Capurri.

1746. *De Epochis Conciliorum Sardicenſium, & Sirmienſium, cæterorumque in cauſa Arianorum: qua occaſione rerum potiſſimarum S. Athanaſii Chronologia reſtituitur..... Emo Principi Joachimo Cardinali Beſutio nuncup:* Lucæ Typis Philippi Mariæ Benedini.

1748. *Sanctorum Conciliorum & Decretorum Collectio nova, ſeu Collectionis Conciliorum a PP. Philippo Labbeo, & Gabriele Coſſartio Societatis Jeſu Presbyteris primum vulgatæ, dein emendatioris, & amplioris Opera Nicolai Coleti Sacerdotis Venetiis recuſæ, ſupplementum; in quo additamenta, variantes lectiones, emendationes ad Concilia, ac decreta permulta exhibentur. Omnia ex editis, & MSS. Codicibus undique quæſitis Græcis, latiniſque collegit, digeſſit, additiſque præfationibus, notis, diſſertationibus hiſtoricis, criticis, chronologicis, dogmaticis illuſtravit Jo: Dominicus Manſi Lucenſis Clericus Regularis Congregationis Matris Dei. Lucæ typis Joſephi Salani, & Vincentii Juntini in ſex Volumina maxima omnia diſtributa*; quæ in ſingulos ſequentes Annos in vulgus manarunt.

In

In ephemeridis Venetiz ad diem ſo. Aprilis 1748. n. 16. pag. 113. hæc in laudem Manſiaoæ novæ Conciliorum Collectioniz habentur. „ Dopo avet terminato l'Autore la ſua lodevole impteſa delle Annotazioni al Pagi *Critica in Annales Baronii*: ed al Rsinsldi *Continuatio Annalinm Boronii*, la quale opera riſulta dalla edizioue, che peeſentemente ſi eſeguiſce in Lucca dl detti Anoali Baeoniani, e ſe ne divulgano di mano in mano i Volomi compioti: Ecco ſi accinge ad uoa nnova impoetaote ſatica, vale a dire alla Collezione de' Concilj, la qoale comprendeeà ſei Volumi in foglio. Nella prefazione ſpiega egli ampiamente il ſiſtema, ehe ne ha formato..... ed in queſta noova carriera è così felicemente riuſcito, che noi ſappiamo di certo avere egli radunato quì di nuovo ſeicento Concilj e più, i quali oon ſono raccolti nella ſopraccennata Collezione Veoeta.... Oltre poi il numero ſuddetto de' Coocilj, che il P. Manſi ebiama ouovi, egli ci ſomminiſtea notsbili agginnte a tutti qoelli, che leggooſi nell' ultima raccolta *Veneto-Labbeana*: e poichè non ſi è conteotato l'Autoee di conſeguire in tale occaſione la ſemplice gloria di Collettore, perciò veggooſi di quando in quando iotrodotte alcune ſue diſſertazioni, nelle qoali ci và correggendo l' Antica Ceonologia, e la Storia Conciliare. In oltee da libei inediti egli ha peodotto molti pezzi importaoti, che aſpettaoo a' Canoni de' Concilj, ed alla miglioee lezione di alcuni Documeoti già ds altri pubblicati... Ha con felicità reſtituite le ſottoſcrizioni del Concilio Romano del 743. ſotto Zsccaria Papa; le qoali per confeſſione dell'iſteſſo Labbè erano molto diſettoſe, e mal coocie...". Laudes iode perſequuotur eædem Ephemerides, quaz repetunt ad diem 12. Apr. 1749. n. 15. pag. 116. nec oon in ſequentibus Anois. Hæc hic ſubjicere operæ pretium duximus, ut reſpondere diffuſam libri inſcriptiooem ſui Auctoris menti, & Lectorum expectationi appareat. Videantur etiam acta Eruditorum Lipſiæ Anoo 1750. Kal. Maii.

1749. *Nova editio Hiſtoria Eccleſiaſtica P. Natalis Alexandri* &c. in volgus maoavit iiſdem typis impeeſſa, qubus pelma editio a P. Conſtaotino Roncaglia ſuis animadverſionibus publicæ utilitsti reddita, & ab omni cenſuræ nota vindicata. Huic Manſius oovas annotationes adjecit, quibus hinc inde Baſoagium ſcriptorem Aonalium Politico-Eccleſiaſticorum carpit, ac eruditè conſutat. In fine tertii Voluminis ſynopſim vitæ, & operum Patriz Roocaglia addit; ſuumqne aperit Cooſilium novaeom adootatiooum.

Venetiis aliam editionem e ſuis typis protulit Thomss Bettinelli noviz adhuc Maoſianis ootis adoenatam 1759.

1754. *Jo: Alberti Fabricii Lipſienſis Sacra Theologia inter ſuos D., & Profeſſoris publici, Bibliotheca Latina media, & infima ætatis, cum Supplemento Chriſtiani Schottgenii, editio prima Italica a P. Joanne Dominico Manſi Clericorum Regularinm Matris Dei Lucenſi s MSS. editiſque codicibus correcta, illuſtrata, & aucta. Accedunt in fine vetera plura monumenta tnm a Fabricio olim tradita, cum hic primo adjecta.* Patavii ex Typogeaphia Semioacii 1754. apud Joannem Manfrè Volum. in 4. tela.

1755. *Pii II. P. M. Olim Æneo Silvii Piccolomini Stnenſis Orationes Politica & Eccleſiaſtica: ex MSS. Codicibus fere omnes nunc primnm eruit; reliquas hinc inde diſperſas collegit, & ad MSS. Codd. recenſuit, argumentis, adnotationibus, & prafatione exornavit, atque appendice aliarum Pii II. lucubrationum ineditarnm auxit Joannes Dominicus Manſi Clericorum Regnlarium Matris Dei Lucenſis*. Ex Typographia Philippi Mariæ Beoedini. Vol. s. io 4.

1765. *Memorie della gran Conteſſa Matilda reſtitnita alla Patria Lucebeſe da Franceſco Maria Fiorentini. Seconda edizione illuſtrata con note ceitiche, e con l' aggiunta di molti Documenti appartenenti a Matilda, ed alla di lei Caſa da Gio: Domenico Manſi della Congregazione della Madre di Dio*: io Lucca 1756. nella Stamperia di Vincenzo Giuntioi.

1758. *R. P. F. Anacleti Reinffeſtuel Ord. Min. S. Franciſci Theologia Moralis, brevi ſimulque clara Methodo comprebenſa cum noviſſimis acceſſionibus PP. Moſſai Kreſlinger, & Dalmatii Kieki ejuſdem Ordinis. Accednnt ſupplementa nunc primum edita, in quibus prater Bullas ſelectas Benedicti XIV. continetur Epitome doctrina Moralis, & Canonica ex operibus ejuſdem Pontificis opera & ſtudio P. Joannis Dominici Manſi Congregationis Matris Dei*. Mutinæ ſumptibus Jo: Baptiſtæ Albtizzi Hieronymi filii Veneti Typographi 1758.

Epitome ſeorſim recuſa fuit Venetiis, & poſtea Lucæ 1769. in Typogtaphia Jacobi Juſti.

1759. *Sacrorum Conciliorum nova, & Ampliſſima Collectio, in qua præter ea quæ Philippus Labbeus, & Gabriel Caſſartius S. J. & noviſſime Nicolaus Coleti in Lucem edidere; ea omnia inſuper ſuis in locis optime diſpoſita exhibentur, quæ Joannes Dominicus Manſi Lucenſis Congregationis Matris Dei evulgavit: Editio noviſſima ab eodem P. Manſi, potiſſimum favorem etiam, & opem præſtante Emo Cardinali Dominico Paſſioneo Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Bibliothecario, aliiſque Eruditiſſimis Viris manus auxiliatrices ferentibus curata, novorum Conciliorum, novorumque decretorum additionibus locupletata, ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta: Accedunt etiam notæ, & diſſertationes quamplurimæ, quæ in cæteris editionibus deſiderantur*. Florentiæ expenſis Antonii Zatta Veneti.

Hoc opus jam abſolutum perfectumque miſit Venetias ad ſupradictum Typographum, una cum Salmonis latina traductione, *De methodo ſtudendi Conciliis*; opus quod notis & additionibus illuſtratum Apparatus pretioſi locum tenere voluit ut apparet ex ipſius litteris die 20. Aprilis 1769. conſcriptis, quæ ſunt hujuſmodi, prout in calce (a).

1760. *Theologia Moralis in quinque libros diſtributa, quibus materiæ omnes practicæ cum ad externum Eccleſiarum, tum internum conſcientiæ forum ſpectantes nova methodo explicantur Auctore Paulo Laymann Societ. Jeſu Theologo, in epitomen redacta, & nunc primum pluribus in locis expolita, caſtigata, aucta, & frequentibus, luculentiſſimiſque animadverſionibus illuſtrata a R. P. Joanne Dominico Manſi Congregationis Matris Dei Lucenſi. Accedunt ſuis locis accommodatæ egregiæ omnes regulæ in praxi obſervandæ ex Theologia Morali R. P. Conſtantini Roncaglia ejuſdem Congregationis. Editio noviſſima uberrimo rerum codice locupletata*. Patavii 1760. Sumptibus Remondinianis.

1761.

(a) Molt'Illuſtre Sig. Sig. Padron Colmo.

Lucca il dì 20. Aprile 1769.

Non fui pronto a riſpondere alla ſua Lettera dello ſcorſo Marzo per poter eſſere a portata di conſolarla con queſta, dandole notizia, che nel termine di un meſe incirca avrò finita la diſpoſizione di tutte le Aggiunte, che rimanevano a farſi a'Concilj, col ſegnarne a' luoghi loro i neceſſarj richiami.

Cert'è per altro che gli Amanuenſi ricercano il loro tempo per reſcrivere ciò, ch'ho ſcielto dagli ultimi Manoſcritti, che mi pervennero da Vienna, e da altre Città.

Dico che ci vorrà del tempo, perchè non ſono coſe, la cui eſecuzione ſi poſſa affidare alli ſoli Amanuenſi. V'ha molta difficoltà per intendere li caratteri, onde v'ha biſogno della mia aſſiſtenza, principalmente per quelli che mi pervennero dalla Germania. Non mi poſſo impiegare di propoſito ſe non qualche giorno fra la ſettimana, e qualche poco la ſera, atteſe le incombenze, alle quali devo ſoggiacere nel geloſo mio Stato.

Se viveſſi come prima, nel mio ritiro di ſemplice Chierico, l'avrei Sig. Antonio Cariſſimo, ſollevata aſſai prima della ſpeſa menſuale, di cui è aggravata per li detti Amanuenſi, del che pare appunto mi dia fretta per liberarſi: ſebben per altro, conſiderandola compiacente nelle ſpeſe ch'impiega per queſt'Opera, mi fa penſare, che la cagione delle ſue premure provenga dal rifleſſo alla mia età cadente, per la quale dovendo io cedere al comun Fato, reſtar doveſſe deluſa dell'intiero termine.

Su queſto punto gli dò ragione di dubitare. Mi ſento in fatti ancor io d'eſſer vecchio, nè quì ho biſogno d'alcuna prova: ſicchè non mi luſingo veder terminata l'intiera ſtampa. Sollecìti ella per tanto le ſtampe ſue, mentre già tiene in mano Originali abbaſtanza, mentr'io più preſto di quello le prometto, avrò condotto a fine il lavoro: e per darle un ſaggio della mia parola, ecco che le faccio ſpedire un fagotto con altri tre Tomi belli aggiuſtati. Me ne reſtano perciò in mano ſoli tre per il termine totale (*).

La Traduzion del Salmon intorno al Metodo di ſtudiar i Concilj è già compita, nè mi reſtano farle che poche Annotazioni per riporle a piè di pagina, e l'avrà fra due ſettimane. Abbenchè queſto dovrebbe andare nell'Apparato dell'Opera, come in altre mie le ho detto, con tutto ciò le dò la libertà di premetterlo a qualunque Tomo, che le piaceſſe, mentre ſarà coſa grata alli ſuoi Aſſociati, per eſſere un' Opera deſiderata, e neceſſaria; anzi la conſiglierei ſtamparne qualche centinajo a parte, aſſicurandola d'uno ſpaccio felice.

Giunto al termine di quel poco mi reſta a fare, darò mano, piacendo al Signore di darmi vita, alla Traduzione in latino del Dizionario de'Concilj; ma anche a queſto avrò molto da aggiugnere, ed accreſcerlo d'alcune mie coſe. Queſto del pari lo potrà ſtampare in ſeguela del Salmon, da frammetterſi verſo la metà dell'Opera, mentre daranno una grande illuſtrazione, e riſchiaramento. Penſi intanto a proſeguire a gran paſſi la ſtampa de'Concilj, co'quali avrò compiuta ogni letteraria mia fatica.

Parlai con il Librajo dell'Enciclopedia, che mi riſpoſe, ch'eſſo le ſcriverà l'occorrente.

La ho fatto un nuovo Aſſociato alla Storia Eccleſiaſtica di Monſignor Godeau, e potrà ſpedirmi li Tomi uſciti in Carta fina, unitamente agli altri libri che mi deve mandare. Faccio fine, e mi creda ec.

(*) *Due meſi dopo mandò gli altri tre rimanenti, e così ſupplì con gloria a tutti gl'impegni ſuoi.*

1761. *Stephani Baluzii Tutelenſis Miſcellanea novo ordine digeſta, & non paucis ineditis Monumentis, opportuniſque animadverſionibus aucta, opera ac ſtudio Joannis Dominici Manſi Lucenſis*. Lucæ 1761. Apud Vincentium Junctinum, ſumptibus Joannis Riccomini. Tom. 4. in folio.

1762. *Hiſtoria Eccleſiaſtica variis colloquiis digeſta, ubi pro Theologiæ Candidatis res præcipua non ſolum ad hiſtoriam, ſed etiam ad dogmata, Criticam, Chronologiam, & Eccleſiæ diſciplinam pertinentes per breves interrogationes & reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur: Opus novem tomis comprehenſum auctore Fr. Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon ſacræ facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo Ord. FF. Prædicatorum. Editio noviſſima luculentiſſimis additionibus, perpetuiſque adnotationibus illuſtrata, & continuatione uſque ad Annum MDCCLX. locupletata a P. Joanne Dominico Manſi Congregationis Matris Dei Lucenſi*. Venetiis ex Typographia Remondiniana.

Opuſcula nonnulla hic adnectimus, quæ alia etruſco ſermone ſcripta ſunt, alia latinis literis.

1753. *Diario Sacro Antico, e Moderno delle Chieſe di Lucca compoſto già da un Religioſo della Congregazione della Madre di Dio, riveduto ed accreſciuto dal P. Gio: Domenico Manſi della medeſima Congregazione*. In hoc libello ſuis civibus perutili non vulgare pretium habent quæ ibi afferuntur ex antiquioribus monumentis tum Archiepiſcopalis, tum Canonicorum S. Martini Archivi deprompta, quæ peculiares liturgias Eccleſiæ Lucenſis exprimunt, & obſcuriſſima Epiſcoporum Chronologiam illuſtrant.

Auctor hujuſce Opuſculi fuit primo P. Gabriel Grammatica ex eadem Congregatione, qui ſæpius Lucenſibus prælis novis ſemper additionibus auctum ſubmiſerat. In editione 1734. necnon 1736. a Manſio hæc confecta legitur diſſertatio. *Diſſertazione in difeſa del primato nella Criſtianità di Toſcana della Chieſa di Lucca.*

1755. *Succinto ragguaglio della Vita di Catterina Biagetti contadina dello Stato di Lucca Terziaria Franceſcana ſcritto dal P. Giov-Domenico Manſi della Congregazione della Madre di Dio ſuo Confeſſore*. In Lucca 1755. per Giuſeppe Salani.

De inſigni Codice Caroli Magni ætate ſcripto & in Bibliotheca Majoris Eccleſiæ Lucenſis ſervato commentarius. Extat in Opuſculis P. Calogerà Tom. 45. pag. 73. ad 123.

In nova editione Commentariorum in Sacram Scripturam P. Auguſtini Calmet additiones quaſdam ab Auctore è Nancis tranſmiſſas Gallice ſcriptas nec adhuc vulgatas, Manſius latinas reddidit, & inſerendas ſuis locis Typographo tradidit. Prodiit hæc editio Anno 1752. Typis Nicolai Coleti Venetiis.

Ne quid ſilentio prematur, hic ſubdimus etiam animadverſiones nonnullas appoſitas Dictionario Enciclopedico Lucæ recuſo, ad ea loca in quibus dogma Catholicum declarandum, aut ab erroris ſuſpicione vindicandum eſſe videri poterat, quas perſequi deſiit, cum non ſatis omnibus probari ſuam operam intellexerit.

Dedit pariter Apologiam pro ſua de Epochis Conciliorum Sardicenſis & Syrmienſium ad Cl. Virum Ephemeridum eruditorum, quæ Romæ vulgantur, Auctorem Anonymum Joannis Dominici Manſi pro diſſertatione ſua de Epochis Conciliorum Sardicenſis, & Syrmienſium Apologia Lucæ edita 1747.

Joannis Dominici Manſi Clericorum Regularium Matris Dei Lucenſis pro ſua de Anno habiti Sardicenſis Concilii ſententia ad V. C. P. Thomam Mariam Mamachium Caſanatenſis Bibliothecæ Praefectum Aſſertio altera. Lucæ Typis Joſephi Salani, & Vincentii Junctini.

Epitome Doctrinæ Moralis & Canonicæ ex Conſtitutionibus aliiſque Operibus f. r. Benedicti XIV. excerpta a P. Joanne Dominico Manſi. Epitome hujuſmodi addita eſt Theologiæ Ligorii excuſæ typis Remondinianis anno 1763.

A P. Friderico Lucenſi, Rectore Generali Congregationis Matris Dei in ſuo libro de Scriptoribus Congregationis ejuſdem, de Joannis Dominici Manſi Operibus ineditis §. 2. indicatur opus *de Ortu, & progreſſu Fidei Chriſtianæ*, quod nos omnino latuit. De hoc opere affertur Vinciolus in ſua Epiſtola ita ſcribens. *Omittam alia, quæ a te expectantur non minus elaborata, ut opus præcipue omni laude digniſſimum de ortu & progreſſu Fidei Chriſtianæ.*

Ad manus inter alia ab ipſo exarata, diſſertatio venit, ita inſcripta *de Catholicorum, & Hæreticorum Martyribus, ac Martyrio*. In ea diſſertatione notas quibus

veri

veri Chriſti Martyres diſtinguuntur eleganter & nitide aſſert, & luculenter hæreticorum, quos ipſi jactant Martyres, ex hiſtoria adducit, & quantum a vera Martyrii Laude abſint demonſtrat.

In eodem libro Epiſtola etiam notatur *Admodum R. P. Danieli Concina Ordinis Prædicatorum data*. Edita Lucæ Typis Joſephi Salani & Vincentii Junctinii in qua ſibi objectas cenſuras ad ſuum *de Caſibus reſervatis* &c. tractatum diluit, ac defendit. Ibidem etiam a diligentiſſimo auctore notatur quod idem P. Daniel Concina in opere edito Venetiis, non Lucæ anno 1755 cui titulus, *Eſplicazione di quattro paradoſſi* &c. paradoſſo V. pag. 47. n. 23. ſermonem habens *de Tractatu de Caſibus* &c. §. 5. n. 1. hæc habet. *Il libro del P. Manſi fu dinunziato alla Sagra Congregazione dell' Indice. E' ſtato meritevole della proſcrizione: E quando non lo ſtampi ſpurgato da molte propoſizioni falſe, e ſcandaloſe s'intende (come è notorio in Roma) iſſo fatto condannato*. Has iniquiſſimas maculas ita Manſius diluit, ut tantum abfuit ut a ſapientiſſimis illis Patribus proſcriptus fuerit, quin potius cum laude fuerit permiſſus. Extat Epiſtola reddita Manſio ab eodem Secretario S. Congregationis Indicis, uti appellatur P. Ricchinio ſub die 1. Auguſti 1750. Quæ hic ſubditur. *Era dovuto alla ſingolariſſima ſtima che ho di V. P. M. R. e della Congregazione il paſſo da me fatto al Sig. Cardinale Tamburini, per ſalvare da ogni pericolo il di lei libro, onde ella non deve ſapermene grado alcuno: devo ben io ringraziarla, ſiccome faccio divotamente de' corteſiſſimi ſentimenti con i quali meco ſi eſprime*... Eadem fermè reſcripſit ſub eadem die 1. Auguſti 1750. Cardinalis Beſuzzius. *Deve V. P. attribuire al ſuo merito, ed al concetto che qui ſi ha della ſua Virtù, e non a' miei uffizj, li quali per altro ho intrapreſo molto volentieri, l'eſito felice della ſua cauſa intorno al libro de Caſibus Reſervatis* &c. Cardinalis denique Geutili, ne alia teſtimonia afferam, hæc & ipſe in Epiſtola ad Manſium reddita die 29. Julii 1750. ſcribit. *Entrando a miſura della particolare ſtima che nudriſco per la perſona di V. P. a parte di ogni ſua letteraria ſoddisfazione e convenienza ho provato molto piacere, che non ſia per farſi più la motivata relazione del ſuo libro per cui, e per il benemerito Autore goderò del pari di potere ſempre con frutto impiegare ogni mia più efficace e dovuta aſſiſtenza*.

F I N I S.

Digitized by Google

O R A T I O

HABITA IN SEMINARIO LUCENSI X. CAL. JUNII MDCCLXIV.

CUM PRIMUM AD ILLIUS URBIS ARCHIEPISCOPALEM SEDEM ASCENDIT

JOANNES DOMINICUS MANSI

CONGREGATIONIS MATRIS DEI TOTO ORBE CLARISSIMUS.

SI imago animi vultus eſt, PRÆSUL AMPLISSIME, & indices oculi cupiditatum, ſtudiorumque intimorum; ex intenſione frontis, & conjectu luminum in me plurimorum, mirari admodum pleroſque ſuſpicor, quod nos Adoleſcentes, qui propter ætatem neque ad inveſtigandum ſatis acuti, neque ad ornandum uberes, neque multa ad intelligendum ſumus præditi ſagacitate, & celeritate ingeniorum, humeris noſtris tantum oneris in laudatione tua poſitum conamur ſuſcipere, quantum nec tobullus quiſque multam dicendi experientiam, uſumque habens rerum maximarum, poſſit cum dignitate ſuſtinere. Quin geſtu ipſo, & veluti digito innuere nobis velle videntur in tabula illa benè picta, & hic ad memoriam poſteritatis collocata vim, & copiam tantam Librorum, quos Tu Ipſe ſcripſiſti, ſuo ordine una cum tui imagine diſtributam; ut illinc ſpecies quædam aſpectu penè terribilis objiciatur, quæ ingenti ſplendore divinæ ſapientiæ, & doctrinæ tuæ undique circumfuſa Adoleſcentium noſtram percellat, & à ſuſcepto conſilio, veluti quodam impetu, pulſuque deterreat. Quomodo vero, inquiunt, vos, Pueri, afferre in medium aliquid licet induſtria veſtra circumlitum, quod jam Ipſe de ſe non dixerit, quod non ſua ipſa monumenta teſtentur, quod communis fama, & vel ſermo hominum exterorum non longè, latèque diſſeminarit? Arrogantis eſt igitur dicere hoc tempore; rectè de ſe, ſuiſque viribus ſentientis ſilere: concedat uſus, & conſuetudo, ſi quæ hactenus fuit, dum, non poteſt ſine periculo reprehenſionis teneri. Ergone quæ res invitamento adhuc & excitamento fuit, proh ſubito impedimento ſit, & offenſæ? Ergo quia immenſum quiddam, & infinitum ſentiunt homines in laude tua, adeo ut non modo tenuitas noſtra, ſed ne ulla quidem ubertas ingenii, nullum etſi incredibile genus orationis accedere illuc, imo nec aſpicere, & aſpirare poſſit: iccircò vel in primo aditu, veſtibuloque labatur oratio, multitudinis perculſa clamore monentis eam non poſſe tantos curſus conficere? at non idem frontis tuæ indicium, non hæc clamitant iſti oculi; alia profectò vox oris, & vultus tui. Erumpit, erumpit inquam iſtinc ea, quæ antea in nos ſemper fuit humanitas, & ſuavitas illa mirabilis, cui, quod nunquam ferè apud alios, ex dignitatis acceſſione accretio dulcedinis facta eſt. Hæc nos ſinit bono indulgere animo, & conceptam intime prædicationis tuæ voluntatem emittere tandem, vel cum periculo ſatietatis. Inſtar Parentis optimi, qui lubens circa ſe patitur digladiari cum ſtrepitu puerulos filios; ut ex umbratili illa pugna cujuſque indoles extet, & quis audacior, quis fractior, quis valentior viribus, quis ingenio ſolertior appareat. Quid? O pluſquam paterni amoris argumentum! Non modo laudes ſinis hauriſe tuas, ſed & earum aperis fontes uberrimos, non quidem tui cauſa tanquam inanis gloriæ cupidus, quam nunquam amaſti, ſed communi omnium maxime Eccleſiaſticorum, quos ad eandem contentionem laboris, eandemque rationem ſtudiorum domeſtici exempli vis, & efficientia poteſt allicere. Et quanto id validius modo, cum ipſius Eccleſiaſtici Ordinis Principem, & Ducem Eundem, quem tot Scriptorem Librorum, tantæ parentem eruditionis, tot tantorumque auctorem monumentorum habemus? Sit igitur magnus campus, ſit infinitus, immenſus; ut eſt apertus ad laudem; at ſi minus glorioſa, juſta tamen, & debita excurſio, quin & propter exempli utilitatem ſalutaris: vix enim fieri poteſt, ut tot præclare factorum amplitudinem, dignitatemque imitatio aliqua non conſequatur.

Obvium quidem ad intuendum, & ad contemplandum perſpicuum fuit Ornamentum illud, non modo dignitatis, ſed & virtutis Inſigne, quod præter cætera Summus Hebraicæ Gentis Sacerdos gerebat in pectore veluti monile quoddam à collo pendens, & è monili veluti bulla *gemmis* diſtincta clariſſimis, in medio pictas opere Phrygio duas voces habens, quæ Latine DOCTRINAM ſonant, & SANCTITATEM. Ex quo omnibus bene veritatem intuentibus facile erat cogitatione complecti, debere Pontificem, ſecretis penitus vitiis, omnium laudum, maximè vero ſcientiæ, & virtutis lumine accendi. Hæc ſpecies objecta extrinſecus ad interiorem mentis habitum pertinebat, non modo illorum veterum, ſed & noſtrorum Antiſtitum multo magis, quo ſanctior eſt muneris functio, & publicæ religionis, ſaluſque animorum propior cura; adeo ut quanto quis eo ornamenti genere reliquis præſtat modo, tanto melius magnitudinem Imperii, & Nominis dignitatem ſuſtineat; beatiſſimique ſint illi, qui Pontificem habent iiſdem partibus expletum undique, & cumulatum.

An quærat hic *Urbs Luca* num ſit ejuſmodi novus antiſtes ſuus? Proh ſuperi! id quærat *Urbs Luca*, quæ non peregrinum illum ſortita eſt, ſed Civem ultrò in hanc ſortem aſcivit, non aliundè accerſitum, ſed hic ex Patricia Gente ſuſceptum, hic ingenue altum, atque inſtitutum, & è ludo ipſo, & pueritiæ diſciplina in Religioſam Domum ſummis, & eruditiſſimis viris affluentem profectum: tanto ingenio, tanta memoria, tanto diſcendi ardore, tantaque juvandi cæteros cupiditate in ſtudiis penitioribus, ut vel extrema adoleſcentia docendi ſacra Dogmata munus honorificentiſſimè tueretur? *Urbs Luca*, quæ Illum juvenem adhuc mirata eſt in publicum edentem Sacrarum Literarum ſeriem univerſam cum interpretatione rerum omnium Latine redditam, quæ antea Gallice legebatur; itemque duos earum Libros, qui in quæſtionem venire poſſunt cum magno ad Indicem ſupplimento, ſimiliter in Latinum converſos? Subinde plures Theologiæ morum tum aliorum vel emendatos, vel auctos, tum ſuum de peccatis, quæ ſibi Epiſcopus apud nos voluit integra reſervari? Paulo poſt totum *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ* per ſæcula bene multa diffuſum Opus, notationibus temporum, & promiſcuis animadverſionibus diſſeminatum? Hinc *Caſtruccii*, & *Mathildis* res geſtas cum additamento ex fontibus reconditis hauſto: hinc *Pii Secundi* P. M. Orationes, quæ nondum lucem aſpexerant: hinc *Baluzii* monumenta in ordinem digeſta: hinc *Fabricii* Bibliothecam quamplurimis ſcriptorum nominibus auctam: hinc additiones *Annato* factas, *Graveſonio*, *Thomaſinio*, *Doujatio*, *Natali Alexandro* graviſſimas: hinc collectas, & in ſex volumina diſtributas ſanctiones multas ubique terrarum per Eccleſiam in Conciliis omnis generis latas: hinc denique eaſdem in novas editiones traductas, & ſuo loco perpolitas, & arte diſpoſitas? *Urbs Luca*, quæ, ſi mores ſpectes, vidit Eum apud ſe integerrimi ſemper, & religioſiſſimi viri opinione florentem; adeoque ſibi à pleriſque vel è ſummis Poteſtatibus delectum moderatorem animi, datum Cenſorem Libru-

brorum, Inſpectatorem rerum Monaſticarum, & Eccleſiaſticarum, propoſitum ſibi à ſuis tanquam exemplar veteris diſciplinæ, ab omnibus ſapientia, & virtutis? Et quærat *Luca* num & moribus, & doctrina perfectus ſit Antiſtes ſuus, & quid beatitudinis poſſit ſibi ab Eo jure optimo polliceri?

Illuſtriora hæc ſole ipſo ſunt: cum MANSI nomino, mihi videor dicere omnia, & ſumma. Quærendum igitur potius, quid præcipua quæque geſtarum rerum poſtulaverit ab Eo laboris, eruditionis, & omnis generis Literaturæ. Quo in loco fortunam mihi ipſe gratulor meam, qui tuis pene verbis loqui poſſum, PRÆSUL SAPIENTISSIME, & in medium explicare ea, quæ Tute de ſcriptis tuis in limine quorumcumque Operum attuliſti. Et quod ad Interpretationem illam Sacrarum Literarum Latine redditam: Senſiſti Ipſe quidem nullum adhuc eadem re proditum Commentarium, qui foret numeris omnibus abſolutus: tenebas plures doctiſſimos viros uni aut alteri earum parti operam navaſſe cum laude: præclare tractaſſe ea, quæ ad Geographiam ſpectant, *Bonfrerium*, *Clericum*, *Relandum*, *Bochartum*: hunc itidem de animantibus ſacris: De veſtimento veterum Sacerdotum largiter *Braunium*: uberrime *Maſium* in Joſue: In Pſalmus *Muiz*: in Ezechielem *VVillalpandum*: unum, qui omnia ſcite complecteretur, cui nec prophana eruditio, nec linguarum penitior ſcientia, nec cenſorium judicium deeſſet; qui ſervare modum, & juſtis finibus contineri, & temperanter uti noſſet ingenio, deſiderari. Verum vix in manus inciderunt *Calmeti* V. C. commentaria, ac uni huic datum vidiſti, quod nondum alteri. Videre vero, ac verſionem in Latinum ſuſcipere una cum emendatione, expolitione, exornatione conjunctam, idem fuit: *Inſitus ille meus in ſtudium Sacrarum Literarum amor*, Ipſe inquit, *diutina conſuetudine factus validior, & initum jam conſilium juvandi noſtros in eo genere eruditionis, in hanc me ſubito dimicationem objecit.*

At quanta dimicatio hæc ſubeunda, Dii boni! Quæ immenſitas latitudinum, longitudinum, altitudinum. Quod mare ſcopuloſum, profundum, in quo veluti adverſo agmine facto luctantur venti, & undæ quaſi æſtu quodam effervent, & huc accedunt modo, modo illuc recedunt! Quid cum Tibi & incerto curſu, & maxima hyeme navigandum? Omnia vincet amor communis boni. Et vicit quidem, Auditores, magnificentiſſime vicit. Jamdiu extat Opus integrum, expolitum undique, limatumque, certa doctrina refertum, omni undique affluens eruditione: non ita fuſe extentum, ut legentes deterreat, nec contractum adeo, ut eorum mentes cumulate non expleat. Ceſſet igitur MANSI, & præclare ſecum actum videns, ſuo bono fruatur, tandem in molli otio quieſcat. Ut quieſcat, ut otioſe vivat MANSI? Dixerat ille olim: *Utinam quod de Sacris Literis per nos inchoatum jam, tandem felici exitu perfectum eſt, decem voluminibus editis; idem & in Eccleſiaſtica Hiſtoria eruditus aliquis aggreſſus efficeret, ut ex graviſſimis Animadverſionibus Noriſii, Pagii, Tyllemontii, Dupinii, Nourrii, ac doctiſſimorum virorum, qui ſcripta omnia SS. Patrum ediderunt, inſtauratam Eccleſiaſticorum Annalium ſeriem haberemus.* Quod cum diceret, jam complexam animo tenebat Ipſe ejuſmodi renovationem. Jam notaverat locos omnes, qui forent exornandi, qui emendandi, qui ſupplendi, qui ex inordinato in ordinem ducendi: Jam viderat Monumenta omnia, quæ poſt V. *Baronii* primi Annalium Parentis clariſſimi mortem prodierant, vel quæ ipſius *Pagii* acerrimam aciem effugerant, utpote in locis adhuc ſepulta tenebricoſiſſimis. Detexerat Concilia multa, quæ vel alter omiſerat, vel alter non ſuo loco poſuerat. Percurrerat duo *Peterſeii* volumina, tria *Baluſii*, quinque *Mabillonii*, ſeptem *Lunigii*, novem *Martenii*, & *Durandi*, viginti ſeptem *Muratorii*, triginta & octo a *Bollando*, ejusque Sociis, quæ Sanctorum Acta continent, elaborata: inſuper *Anecdota* omnia, quæ vocant, *Eccardi*, *Baſnagii*, *Cotelerii*, *Leibnitii*, *Dacherii*, *Tollii*, *Grabii*, *Peziorum*, & aliorum novem, quos Ipſe nominatim recenſet. Hæc, inquam, omnia intentis luſtraverat oculis, lingula veluti cribro ſubcreverat, excripſerat, quæ ſibi facerent, codices magnos earum rerum impleverat. O ſi vidiſſes ingentem illam ſcriptorum ſtruem, illam ornamentorum vim uno in loco congeſtam: quænam magnifico opere excitanda moles, dixiſſes, quanta munitione ſepienda, quanto intercludenda vallo, in quantum faſtigium attollenda? Architectum quæris, qui faciendo operi manum admoveat? Ecquis tantus Artifex, qui te melius, te citius poſſit ejuſmodi ſubſtructionem ad Cœlum uſque pertingentem fabricari? Nullus profecto fuiſſet, Auditores, nullus tantus machinator, & opifex, qui cum pari artificii, celeritatis, & pulchritudinis laude conficeret.

Recte Typographus ſub Præfatione, tanquam in poſte Templi, inſcriptum voluit: *Si quo Annales hi in volumina bene triginta diſpertiti modo emicant ſplendore, ſi qua fulgent eruditione, ſi quo rerum novarum lumine illuſtrantur, id totum acceptum referendum eſt JOANNI DOMINICO MANSI: Reſtinctus certe fuiſſet ille ad hos legendos animorum ardor, niſi pabulum ſtudii ſubjeciſſet Iſte additamentis ſuis. Maxime vero continuatio rerum per Rainaldum facta ſqualuiſſet penitus horrido ſitu demerſa, niſi in tergendo, expoliendoque deſudaſſet hic Vir nunquam labore, aut ſtudii ſatietate defeſſus.*

Veriſſime dictum: *Nunquam labore, aut ſtudii ſatietate defeſſus*. Nam, obſtupeſcat Poſteritas, ſi præſens hæc ætas nondum ſatis grata miratur, viden' ut poſt tot curſus novum pedibus iter ingreditur, longum, ſalebroſum, deterrimum, non una lata via, & perpetua, ſed multis, itemque tranſverſis abruptum, pulverulentum hic, & æſtuoſum, illic præceps, & lubricum? Plane loquar. Res, quæ ad cognitionem Conciliorum pertinet, ab initio ad hæc uſque tempora in Eccleſia univerſe una cum ſæculis, & ætatibus hominum, eo adducta videbatur jam, ut nihil illi detrahi, nihil vix addi poſſet. Quod enim ſæculo decimo ſexto *Merlinus* fuerat duplici Libro complexus, idem opera *Crabbe* ad volumina crevit poſtmodum tria, ſubinde ad quatuor ſtudio *Surii*, ad novem conſequenti ſæculo labore *Binii*, brevi ad decem, & ſeptem ſudoribus *Labbei*, & *Coſſartii*, noſtro tandem contentione *Coleti* ad viginti & unum. Proh fidem veſtram! nonne magnum fuiſſet homini robuſto, & otioſo hæc omnia præter illa jam dicta legere curſim, & leviter tangere? At quantum igitur à primo capite ad extremum inſiſtere ſingulis, cuncta inciſe, membratimque ſcrutari, ad rationem temporum, ad naturam, ſitumque locorum, ad præcepta diſciplinæ perpendere; hæc argumentis probare, illa auctoritate convellere, hæc tractu leni, duro illa expolire, totas quandoque paginas commovere, adjicere vero tanta, ut ſex ingentia volumina ſeparatim confecta ex rebus additis extent: & tamen adhuc multa ſuperſint, ut nunc temporis cum nova editio excuditur, præter illa ſex volumina in hanc traducenda, tam lauta ſupellex adſit Typographo, ut quando totum Conciliorum Opus recuſum fuerit, cum Annalium Libris de numero poſſit contendere: adeoque ſi cum decem illis primis Sacrarum Literarum, & triginta conſequentibus Annalium, triginta rurſus volumina Conciliorum conjungas, ſeptuaginta *Tomos*, quos dicunt *in folio* habebis ampliſſimos, quarum ſinguli dabunt tibi hunc Virum paſſim interpretantem obſcura, exornantem incondita, diſtinguentem ambigua, multiplices ſententias afferentem, nihil dubium in *Chronologia*, in *Geographia*, in *Hiſtoria* relinquentem, nova ex ſe ſe perenniter propter infinitam rerum omnium cognitionem prementem: Solis inſtar, qui dux, princeps, moderator luminum reliquorum totum orbem ſuis radiis accendit, nec quicquam patitur tenebricoſum latere. O rem portenti ſimilem in omnium ſæculorum memoriam propagandam!

Poteſtis hic vos cum animis veſtris, Auditores, cogitare quanti ſudoris hæc fuerint, & quanti ſumptus; ſuſcipiendæ etenim Illi fuerunt peregrinationes in longe diſſitas oras, deliteſcendum in tenebris Bibliothecarum, tabeſcendum inter codices mendis corruptos, & membranulas lituris interlitas, duriſſimus excribendi labor exantlandus. Erravi, Auditores, erravi. Nihil Illi dulcius, nihil jucundius, quam in ejuſmodi tenebris occultari, pulvere infici, excribendo defatigari. Non ita delectantur alii conviviis, celebritate ludorum, corporis voluptatibus, ut Ipſe labore improbo, quo fallere quandoque horas, quin dies ſolidos conſuevit. Fuit in locis, in quibus nobilitas urbium ampliſſimarum, ædium regiarum magnificentia, majeſtas Imperatorum grandem Illi admirationem movere potuiſſent. Relinquebat

bat hæc alia, ſibi aditum in Bibliothecas Regum illorum unice poſtulebat: ibi deliciæ, & amores ſui, ibi ſuaviteter & gaudia, ibi opes, & divitiæ, quæ in aliorum commodum perabantur. At quid longinqua loca commemoro? Propinqua nobis, & quaſi finitima eſt illa ad *D. Martini* Bibliothece, eugulla quidem, & fencta, locuples, & referta Monumentis pretioſiſſimis, & ſpeciatim codicibus bene quedringentis manuſcriptis, quorum Ipſi per *Canonicos Illuſtriſſimos* exemplum ſumere licuit, ſeque novis divitiis exageerare adeo, ut, quod olim de *Origene* ferebatur, Ipſe *Bibliotheca ambulans* fieret. Et revera quoties hæc Domus, quoties ſuburbium noſtrum poſt ambulationes illas æſtivas, quibus ipſi honoris noſtri gratia libuit ſæpe intereſſe (dulcis adhuc, ac emare in poſterum recordatio; nam quod darum antea, ultre non dubitur) quoties, inquam, hæc Domus, ſuburbium nullum vidit Eum ſedentem in medio, corona maxima exterorum, domeſticorumque virorum, ſubito, & ex ebtepto ſatis melta itemque diverſa inter ſe quærentibus ſacere, & memoriter eiſdem verbia, quæ legerat, recitare tum *Latina*, tum *Græca*, tum *Prophana*, tum *Sacra*, *Oratoria*, *Poetica*, *Polemica*, *Hiſtorica*; ex Scriptoribus omnibus reprehendere hunc, laudare illum, æſtimare pro dignitate Libros quoſque, de Theologia vero morum tam late undique ad multas horas diſſerere, ut facultas hæc ſe totam in ſine Ejus collocaſſe videretur?

O *Urbs Luca*, ò Libertatis Sedes inclyta, ò beata *Reſpublica*, quem tibi Antiſtitem eſſe voluiſti! Quid ſi præter hanc immenſam doctrinæ copiam, uno aſpectu, uti initio, & quaſi prætereiens judices ſanctiretem; quid, inquam, tam illuſtre, egregium, præclarum in omni virtutum genere, cujus eb Eo petere exempla non poſſis? Temperantiæ ne, & mirabilis in ſumma poteſtare rerum omnium modi? At non vides cum dignitate acceſſionem factam eſſe humanitatis, cum fortuna moderationis, cum emplitudine modeſtiæ, Chriſtianæ humilitatis, & lenitudinis? Amoris ne in ſalutem tum animorum, tom corporum, in publicam incolumitatem, & religionem? At non vides æſtuantem Ipſi ſub pectore flammam illam, quæ non paritur dies, noctesque niſi de extirpandis vitiis, & de excitanda virtute, & ſublevendis calamitatibus cogitare? Voluntatis in ſtudia literarum, & ea maxime, quæ Eccleſiaſticum Ordinem poliant, exornent, perficiant? At non vides hac una de cauſa ſibi oblatam Poteſtatem, cæteroquin inviſam, & ſemel, & ſæpius firmiſſime repudiatam, gratulari; quod Clericos maxime Adoleſcentes liceat in hanc muneris partem explendam impenſius commovere, & vehementius impellere? Non ſentis iccirco patienter ferre, ut de ſuis laudibus prædicetur, ideoque adductum, ut labores ſuos Ipſe per ſe carminibus exornaret: caneret quem ſummis viris carus, quam eruditis acceptus, in quos cætus literatos aſcripius, à quot Civitatibus ejuſmodi ſocietate donatus: & me, diceret, *Roma*, me *Venetiæ*, *Peruſia*, *Piſanum*, *Coſentia*, *Fulginium*, *Auximum*, *Cortbona*, *Ferum Cornelii*, *Volaterræ* ſimiliter honeſtarunt, ne dum *Patria*, ubi alterius cætus ſocium, alterius ducem ſapientum agmina voluerunt? Quid ſibi hec narietione propoſitum, niſi ut quemadmodum ſcriptis, ita & exemplo ipſo, & ſpecie honoris ſui ad pugnam provocet, cuncta moveat, moliatur cuncta, et tandem ingenie non emplius molli otio tabeſcaet, nec levi, & nugatorio ſtudio implicentur verius, quam explicentur; ſed rite ordine, & ratione formentur ad illuſtre aliquid in eſpectum, & communem lucem cum ſuo, tum aliorum commodo, & Eccleſiaſtici Nominis dignitate proferendum?

Et ob id ipſum putandum præſertim Te, PRÆSUL AMPLISSIME, ad hæc uſque tempora ſervatum divinitus, toties è faucibus mortis ereptum, iſta forti, & operoſa ſenectute auctum, ſuis tandem manibus à Deo ipſo in tam ſublimi ſede locatum, ut ex altitudine iſta non inſculptam pectori extrinſecus, ſed intrinſecus inſitam, & foras ex ſcriptis, dictis, & factis tuis erumpentem veram doctrinæ, & ſanctitatis ſpeciem largiter emicantem intuentes Clerici habeant, quem pene ſequantur, quem imitentur, quem exprimant. Quod ſi commune id cæteris, præcipuum tamen nobis, quorum oculi tanto propius exemplum hoc perfectiſſimum tangunt; tantoque preſſius hæc imitationis neceſſitas urget, quanto arctiorem hic vivendi rationem profitemur. Quia & hæc eadem imitatio majorem continebit laudationem, quem quæ verbis exprimi poſſit; probate enim tunc facto videbimur, quod modo oratione perſequimur.

FINIS.

Dicebat Joſeph Landus Civis Lucenſis, Alumnus Seminarii, Philippi Landi antea in eodem Seminario Rhetoris, nunc Rectoris Nepos.

ORA-

ORAZIONE FUNEBRE
IN COMMENDAZIONE
DELL' ILLUSTRISS. E REVERENDISS. MONSIGNORE
GIAN-DOMENICO MANSI
DELLA CONGR. DELLA MADRE DI DIO PATRIZIO, ED ARCIV. DI LUCCA

Recitata il dì XXX. Settembre MDCCLXIX. nel Giorno della ſua ſolenne Depoſizione

DALL' AB. CRISTOFANO MATTEO MARTELLI LEONARDI

Maeſtro di Eloquenza nel Seminario Arciveſcovile.

AHi viſta, piena d' orrore, e d' affanno! E queſto è l' auguſto Tempio, terrena Geruſalemme, che, quaſi reale Spoſa, in altri tempi io vidi lieta, e con faſto abbigliarſi a pompa, e d' oſtro, d' argento, e d' oro riccamente veſtita far di ſe vaga moſtra al Divino ſuo Spoſo? Queſto è quel Tempio, a cui, pochi dì andarono, io vidi in lungo maeſtevol treno l' almo SENATO, e l' affollato popol Luccheſe tripudiando concorrere, mentre all' intorno in maniera giuliva, e trionfale e le ſonore trombe, e i timpani militari, e i ſacri bronzi ſuonavano; e le interne pareti d' armonioſi concenti, di feſtevoli cantilene, inni giulivi echeggiavano ſoavemente, e per mano de' Sacerdoti pompoſamente adorni, ſovra gli Altari di faſto, e di dovizia veſtiti, e fregiati l' incruenta immolavaſi Eucariſtica Divina Vittima? Oh! come nel volger di pochi giorni (che in breve cangiano la umana coſa) e tanti oggetti ridenti, e tante cagioni di giubilo in un lacrimevol ſpettacolo, in una ſorgente di dolore, e di pianto ſonoſi in ſtrana guiſa rivolte! Sparì dalla bella figlia di Sion tutto il ſuo maraviglioſo decoro: il vivace color ſalubre le venne meno ſul volto; e quaſi vedova ſconſolata in nero lugubre ammanto, di diletto in vece, preſenta agli occhi miei triſtezza, e paura. Il lungo, rotto, lentiſſimo ſuono de' ſacri metalli mi rimbomba ſul cuore, e mi sbigottiſce. Le patetiche melodie, i canti manchevoli, i Sacerdoti gementi, il volto ſquallido de' primati, del folto popolo, che mi circondano, il funeſto barlume di quelle fiaccole, oggetti ſon tutti, che ovunque rivolgami il guardo, mi ſcuotono di raccapriccio, e di orrore. Ma che forſe del sì grave, e pubblico lutto è ingiuſta, e ſconvenevole la cagione? Ah che ſe il guardo umiliato innalzo alla cima di quella funeſta mole, e veggio là sù giacerſi la fredda ſalma del Nobile, Saggio, Virtuoſiſſimo GIO: DOMENICO MANSI, inclito voſtro Concittadino, e amatiſſimo Paſtor voſtro non meno, che mio, ahi ch' io temer go convinto, che ſiccome al cader del paſtore, tutto ſi ſcompiglia, e diſerta il gregge, ed ogni valle, ogni luogo al lamentevol belato delle ſmarrite Pecorelle piange, e riſponde; così ben ſi debbe a tanta perdita l' univerſale coſternazione, e deſolamento. E perchè la ſola eloquenza nel pubblico lutto mancava, non ad eccitare (che nella morte del pubblico Amore inutil sforzo ſaria) ma a prender parte nel pianto altrui, a me ſi è dato il grave incarico di farmi interpetre del ſuo dolore. E come che io mi veggia, che al merito per ſe medeſimo, ed alla virtù ſovragrande di un tanto Principe, non più opportunamente l' eloquenza debbe delinearſi, e colorarſi de' tratti più lugubri, armarſi de' più compaſſionevoli modi, ed affetti; quanto adoperarmi io non deggio di lei debole interpetre, io, che dal favore di quello ottenni, comunque l' eſercitì, di eſercitarla? aperta da lungi a me la via, ad eſſergli grato in queſto, non mai da me penſato, acerbo cimento. E perchè il core e le midolle, penetrate dall' acerba ambaſcia, comune a tutti, in me hanno di ſoprappiù il colmo di quel dolore, che è miſero figlio della mia gratitudine, tuttochè non mi luſinghi di vincer colla coſtanza la forza del duol, che mi affanna, pure facciam coraggio, nè ſi defraudi l' aſpettativa voſtra, ed il merito ſuo, in tiandando, io colla voce, voi col penſiero ſeguace de' detti miei qual perdita abbiam noi fatta nella morte del comun Paſtore l' Inclito GIOVAN DOMENICO MANSI.

TRE ſono i pregi, e le doti, che ad ogni Principe a me ſembrano convenire; sì perchè egli ſia degno in ſe dell' alto grado, a cui vien ſollevato; sì perchè ſia da i popoli a lui ſoggetti amato, e riverito: cioè a dire nome, e concetto di ſingolar probità: ricco teſoro di non volgar dottrina; e diligente, indefeſſa operazione in ciò, che ha rapporto alla dignità che ſoſtiene: per la prima delle quali prerogative ſi rende ei meritevole del principato, che ottiene: per la ſeconda ſcuopre le vie, e le maniere conoſce, per ritenerſi con lode in quello: e per l' ultima alla dignità, che lo fregia, aggiunge ornamento, e decoro. Or queſti luminoſi caratteri, che propri eſſer denno di ogni Principe, da cui nella terrena ſocievole felicità ſi abbiano i ſudditi ſuoi a ſtabilire; con quanto più di ragione vengono eſſi preteſi dall' Apoſtolo Paolo a Timoteo, e Tito nella perſona ſuvrana di un Veſcovo, che al ſegno più ſcabroſo, e ſublime della celeſte beatitudine debbe incamminare, e quaſi ſoſpingere il popolo a ſe commeſſo? Degniſſimo adunque di ogni approvazione, Veſcovo, Prelato, e Paſtore veracemente è, e dir ſi debbe colui, che di queſti ſuoi peculiari, nobiliſſimi ſegni venga notato, e diſtinto. Sia pure ſtato a profitto, e ſia a gloria perenne di queſta Repubblica fortunatiſſima, e ſia in benedizione, e mercede di quell' Anima grande, come queſti tre chiari ſegnali nel noſtro Paſtor defonto concorſero inſieme, e tal moſſer tra loro glorioſa lite, che incerto penderà il giudizio d' ognuno, che decider voglia di maggioranza. Venne egli a queſta voſtra Arciveſcovile ſpezioſa Cattedra con la coſtante, univerſal fama di ſpecialiſſima probità. Vi venne già conſumato, e maturo nella più ſoda prodigioſa dottrina. Vi ſtette (ahi! poco vi ſtette) adoperando una mirabile attività. Sicchè tutti il deſiderarono in Principe, e l' accolſero approvando, e plaudendo: tutti ſentiron, per fin che viſſe, ſoave, ed amabile l' obbedirgli: tutti videro più glorioſo il felice governo di un Paſtore eſemplariſſimo, dottiſſimo, operoſiſſimo.

Ed in fatti qual più perenne, più vera, più diſteſa rinnomanza precorrere lui potava alla Cattedra Veſcovile? Qual' aura più favorevole ſenza contraſto recarvelo? E quando io dico, che ſu perenne l'idea della ſua probità, intendo dir coſa, principalmente richieſta in un ſacro Paſtore, ed aſſai commendabile nel noſtro Defonto. Polchè per quanto uno ſiaſi adoperato a riſtorare, forbire, e radere con genere di vita ſanto, e virtuoſo le macchie, che in qualche tempo, ſebben lontano, vergognoſamente il notarono; ha ſempre la memoria dell' uomo, di che togliere al pregio preſente, e diminuirlo col paſſato confronto; e coſa mala giudicare, o almeno imperfetta quella, che non è libera da qualunque difetto: nella maniera, che ſulla candida prezioſa veſta di colta Donzella una benchè minima ſozza macchia ſi conoſce diſconvenire. E queſta taccia quanto più perniziosa, quanto più diſdicevole a dirſi è in un ſacro Prelato, che il ſuo principal dovere,

re, ad ogni vizio, ad ogni viziоſo correggere, eſercitando; ben ſenza profitto altrui, e con ſua vergogna il ſarebbe, quando ei, rampognando i colpevoli, ſi udiſſe riſpondere: e tu ancora tal foſti un giorno, e tu foſti, di quel che mi accuſi, accuſato. Ma chi nell' innocentiſſimo, ed integerrimo Paſtor noſtro una menomiſſima colpa poteva farſi, a rinfacciar tra le accuſe? Anzi di tante virtù, che ſono, qual mai non ſi dimoſtrava apertamente in Lui, e nella opinione degli uomini intimante ſilenzio, e vergognoſa umiliazione tra le accuſe, e le rampogne del contrario difetto? Deh! perchè non poſs' io udir adeſſo le voci di quella Religione, che nella ſua più tenera età raccolſe, ed allevò nel ſuo chiuſo recinto queſta bennata ſincera pianta, e che tutto potè ſpiarne il vigore, l' incremento, e la produzioni? Quella Religione là mi par di vedere adeſſo appiè di quel tumulo col crin ſparſo, ed incolte deſolata, e ſoſpiroſa: e ritorcendo di tanto in tanto lo ſguardo impaurito all'albero prediletto, reciſo, e giacente, parmi che dica affannoſamente: Ah! quando avrò ne io l' uguale? Ben mi ricordo con quanto traſporto, con quanta virtuoſa importunità volle, ei giovinetto, venirmi in ſeno. Come egli vinſe, quaſi per ſcherno i ritegni, e le forze de i Parenti, e del ſangue. Rimembro la generoſa rinunzia, ch'ei Primogenito, e ſenza riſerbo, fece del ſuo patrimonio, per veſtirſi di queſte povere, e ruvide lane mie, più baldanzoſo per ciò che acquiſtava, che diſanimato per quanto ei perdeva. Rammento ancora quel robuſto, non mai rallentato volo, che ei toſto preſe pe' i vaſti ſpazi della più ſublime virtù, onde ſtupivano i più provetti, e ſi incoraggivano i più dimeſſi. Mi ſtà ancora preſente alla memoria la rigida, ed incolpabile oſſervanza fin della menoma delle mie leggi; l' amore appaſſionato alla religioſa povertà, per cui e le veſti più logore, e le cella più traſcurate a diſcommode eran l' uſata ſua più bella ſcelta. La cieca ubbidienza ricordo, ſol di ſe paga, per cui chinava ad ogni impero la fronte, e di cui per modo ſi dilettò, che, ricuſata ogni preminenza ſopra degli altri, antepoſe l' ubbidire al comandare, lo ſtato di ſuddito, a quello di Superiore; tanto, che nel grado pur di Arciveſcovo, mandando lettere al Preſidente Generale, volle ſerbare, più del coſtume, l' effetto ſommeſſo, di proteſtarſi umiliſſimo figlio. Ahimè! Chi più di lui dedito alla Orazione? Chi più tenero amante della Divina Madre? Chi più ardente di zelo nella ſalute delle anime; incatenando indefeſſamente azione ad azione, con cui vedeſſe, poterſi a quelle render giovevole? Chi più paziente di lui ne' ſuoi diſagi, e nelle infermità? Chi più geloſo della ſua immacolata pudicizia, cui ancora farneticando nelle malattie guardò così, che ſeppe contraſtare agli occhi altrui una viſta, fatta omai neceſſaria? Chi più di lui mortificato? Io, io lo vidi, ſtringerſi in ogni tempo al fianco un iſpido ſanguinoſo cilicio, e ſo ben io, che già ſettuagenario, già eletto a queſta Cattedra andò a preſentarſi al ſommo Pontefice cinto di queſta tormentoſiſſima zona. Chi finalmente più umile e men curante di ſe medeſimo? Egli virtuoſo così, benemerito della ſua Congregazione, amato ſovra modo da tutti, allorchè ſi moſſe alla volta di Roma, per eſſere unto le Arciveſcovo, proſtrato la ſera innanzi a' piedi di tutti piangendo tutti teneramente, implorò dal minimo ſino al maſſimo di ogni mancanza ſua benigno compatimento, e perdono. Ecco quello che dice a noi la Religione, aggravando il ſuo dolore colla rimembranza di tanta virtù perduta. E più coſe minutamente direbbe, ſe non le troncaſſe la voce il ſoſpiro, e il ſinghiozzo. Ma taccia pur ella, che la luce di un tanto uomo venne largamente a riſplendere lo faccia ancora del Mondo: coſicchè ciaſcheduno di voi potè a lungo tempo, dopo un maturo eſame, reſtarne ferito, e abbarbagliato. Richiamate alla memoria l' importanza univerſale, e continua della opera ſua, e francamente giudicherete, che ben doveva eſſer per ogni riguardo perfetto quello, il quale in ogni occaſione potè eſſere a tutti neceſſario, e ſoddisfacente. Molti ſono tra voi, che ſentono tuttavia nell' animo, e nel coſtume la ſoaviſſima forza della Divina parola, che egli, non dallo ſtudio, ma dal ſuo fervore animata, vibrava ſul popolo affollato, e commoſſo. La voſtra Città, le vicine ville ſpirano ancora la ſana dottrina, che egli, catechizzando i fanciulli, inneſtò a frutto, e propagazione perpetua in quelle docili, e tenere menti. Nel ſuo Tribunale di Penitenza, aperto ſempre ad ogni condizion di perſone, chi può ridire le traccie ſegrete, cui egli adoperava, traccie ſicure, e non vuote di effetto, a convertire, a confermare, ed a perfezionare le anime, che alla condotta ſua ſi commettevano? I ſuoi penitenti, perſone nella voſtra Città integerrime, e coſtumatiſſime, e quella Caterina, la di cui probità avendo egli ſteſſo lodevolmente reſa immortale, nelle lodi di lei la virtù ſua non meno, che n' era ſtato il Direttore, venne, ſenza volerlo, a manifeſtare; tutti queſti fanno chiara teſtimonianza, quanto più puro foſſe quel fonte, da cui eſſi attingevano le acque, onde eran fatti così mondi, e forbiti. Chi era quegli al cui diſcernimento da chiccheſſia fidavaſi l'eſame pericoloſo de' figli ſuoi, che aſpiravano a' voti migliori, ſe non il Padre Gian Domenico Manſi? Chi quegli, a cui ſi ricorreva per lume, per giudizio, per regola ne' caſi dubbi, ſtanti a taluno a coſcienza, ſe non il Padre Gian Domenico Manſi? Dal Padre Gian Domenico Manſi gli ſteſſi Magiſtrati, per ſe illuminatiſſimi, non poche fiate tra gl' incerti pareri, e di più difficile ſchiarimento, addimandaron conſiglio: e ſicuri della ſua probità non corrotta dall' amor di partito, non violata da propria dilezione, le ſue riſpoſte, quaſi divino oracolo riverirono, accolſero, e s' affrettarono a compiere fedelmente.

Ma nulla più ne convince della ſua ſingolare, e coſtante virtù, nulla più ne paleſa la buona fama, non mai alterata, non mai diminuita nella opinione degli uomini, quanto il ſaperſi, che quattro de' voſtri, l' uno all' altro ſucceduti, Arciveſcovi, Calchi, Guinigi, Colloredo, e Palma (i quali io nomino con quella riverenza, che ſi conviene alla loro glorioſa memoria) e lui ſtimarono ſommamente, e a lui commiſero nella maſſima, e più malagevole parte le cure della Dioceſi, e dove eſſi giugnere non poteano colla vigilanza, e col conſiglio, ſi confidarono di avere aſſai provveduto colla accortezza, e collo zelo di un tanto Miniſtro. E non ſappiam noi, che l' immortal Colloredo, titubante nell' animo, ad accettare l' offertagli Luccheſe Cattedra, quando nel maſſimo ondeggiamento de' ſuoi penſieri udì aſſicurarſi, che nella perſona del Padre Gian Domenico Manſi avrebbe trovato in Lucca un valido appoggio, un braccio deſtro delle ſue Paſtorali incumbenze, allor finalmente preponderando queſta fiducia, inchinò l' animo alla onorevole offerta? Sicchè ſe di un sì degno Paſtore, ſe del ſuo felice, pacifico, e ben regolato governo, il quale è e bramerà, che ſia un prototipo a tutti i poſteri, tu, o Lucca, ne andaſti ſuperba, e faſtoſa, tu iſteſſa ne ſei debitrice, e ne dei aver grado non meno a quegli, per la cui eſtimazione il zelantiſſimo Fabio ſi moſſe a ſollecitarti. Che dirò poi di quella mirabile coſpirazione voſtra, o Padri Luccheſi, quando nelle due ultime ſcelte de' più ragguardevoli perſonaggi, che voi proponeſte al Sommo Pontefice, onde riempiere queſto Seggio vacante, voi in ambedue con pieni ſuffragi concorreſte nella perſona dell' adeſſo defonto Prelato? Io non ſo, che altro mai dir ſi poſſa le piena conteſtazione di una luminoſa virtù, da tutti conoſciuta, e veramente provata. Poichè in una Repubblica, dove tanti ſono gli occhi principali, veglianti ſopra i coſtumi de' Cittadini, accorti a ſcoprirne i difetti, e le vere, o ſimulate virtù; quello certamente è ſuperiore ad ogni eccezione, che per unanime ſentimento venga giudicato ſaggio, retto, e da bene. Che ſe a queſta librata pubblica ſcelta l' approvazione ſi aggiunge dello ſteſſo Vicario di Criſto, quaſi direi, che la teſtimonianza c'è reſa poco men che infallibile. Ma che altro poteva attendere queſta Repubblica, ſe non che Roma facilmente approvaſſe nella perſona di Gian-Domenico Manſi, al primo leggerne il nome famoſo, la voſtra ſaggia elezione? Già fin dalla prima preſentazione ſi manifeſtò del Sommo Pontefice l' aperto favore, inclinante a lui; Ma il Manſi ſolo mancando a ſe ſteſſo, adoperati tutti gli sforzi della ſua umiltà, e della non curanza di ciò, che ſi ſtima dagli uomini, potè rimuover l' animo di Clemente, e farlo piegare, mercè le ſue parti offizioſe, nel meritevoliſſimo Monſignor Torre Arciveſcovo eletto; ſtupendo Roma, trovarſi uomo,

che

che ad una dignità cotanto ambita, ripugnaſſe così, come pugnano gli altri, per conſeguirla. Ma piacque a i giuſti giudizj del Cielo, di rapire a queſta Città per morte immatura quell' Arciveſcovo, eletto non men per iſtanza del Manſi, che per voto del Sommo Pontefice; e allora fu, che dovette il noſtro Prelato alla irremovibile deſtinazion di Clemente cedere ſenza difeſa, e ſu queſta Cattedra diſprezzata ſantamente una volta, piagnendone egli inconſolabilmente, e lagnandoſi della ſua inſufficienza, aſcendere per la ſeconda. La qual nuova lietiſſima ai Padri, lietiſſima al popolo, poichè giunſe a queſte mura, parve che la Città tutta, moſſa a tripudio ſi ſvelleſſe dalle ime ſedi, e che da ogni porta, e per ogni via sboccando a torrenti la folla delle genti, empiente ogni luogo di plauſo, e di evviva, non che l'aria, il ſuolo medeſimo ne veniſſe commoſſo. Manifeſtandoſi in queſta inſolita eſultazione, che non tanto era grato il dopo molti anni acquiſtato in Paſtore, qualunque egli foſſe; quanto l'avere acquiſtato in Paſtore il già da tutti conoſciuto, e deſiderato virtuoſiſſimo Gian-Domenico Manſi.

Ed ecco per qual coſtante, divolgatiſſima fama di ſpecial probità fu queſto Paſtor Santiſſimo riputato degno di aſcendere ſu queſta luminoſiſſima Cattedra. Alla quale principaliſſima dote, e quaſi unico fondamento, ſui cui ſi debbono le dignità collocare, oh! come opportunamente ſi aggiunſe, non ſolo a meglio condurvelo quaſi con raddoppiati vanni, ma a ſtabilirvelo ancora con ſomma lode, una ſingolare, e a quello grado convenevol dottrina! E quivi, o voi che mi udite, qual mi ſi ſtende dinanzi agli occhi profondo ſterminato Oceano, cui dee ſolcar la noſtra Orazione. Ma vi s' ingolfi pure, chi il brama, e tutta l'altezza, la longitudine, e la vaſtità ne miſuri, che io non ho remi, non vele, non legno per inoltrarvimi. Egli ſciogliendo dal lido, ſi arreſti pure, ad ammirare il vivace, penetrantiſſimo ingegno del Manſi, e ſtupiſca, come egli poteſſe, Maeſtro a ſe medeſimo, le più ardue diſcipline Filoſofiche, e Teologiche apprendere per maniera, da poterne eſſere altrui precettore. Paſſi a fermarſi col guardo nella ſua, direi quaſi infinita indelebil memoria, e credendo a ſe ſteſſo appena, conſideri, come egli mai vi potè ſcolpire perpetuamente, e le idee di tutte le facoltà, che gli acquiſtarono il nome di letterato, e le infinite opinioni, e ſentenze di innumerabili autori letti ed appreſi; e la ſerie di tutti i tempi, de' ſecoli, degli anni, e de' momenti, e la diſtinzione di ogni perſona, di ogni fatto, che eran preſenti nel ſuo diſcorſo non meno, che ſe degli avvenimenti giornalieri della ſua patria favellaſſe. Spinga più oltre il naviglio, ed imbattutoſi in quella grandioſa mole di maſſicci volumi, altri per lui tradotti, altri raccolti, altri illuſtrati, ed altri infine prodotti dal proprio fondo, dieci Tomi in Foglio del Calmet, trenta del Baronio, altrettanti de' Concilj, quattro del Baluzio, le memorie di Caſtruccio, e Matilde, le Orazioni di Pio ſecondo, le Aggiunte all' Annato, al Graveſon, al Tomaſini, al Dujazio, al Natale Aleſſandro, la Biblioteca del Fabbrizio, i Caſi Riſervati, il Roncaglia, il Laiman, epilogato, e reſo alla Pratica, e cento altri opuſcoli quaſi per ſcherzo ſdrucciolati alla penna; imbattutoſi, io dico, in quello gran monte di volumi, che ſtancarono, e ſtancano tuttavia i Torchi Veneti, ed i Luccheſi, inarchi per iſtupore le ciglia, nè ſappia comprendere, come egli poteſſe mai, divorar col guardo, vagliar colla mente, il fior cogliendo, rigettando la forfora, conciliando pareri, in viſta contraddicentiſi, decidendo ſulle ſentenze, alterandole, rinuovandole, il numero innumerabile di tanti voluminoſi Libri: come egli poteſſe, tante pergamene, tanti manuſcritti, roſi dalle età, cancellati dalle ſozzure, reſi impercettibili per vizio dello Amanuenſe, ſcorrer volando, e legger qual ſuo carattere, per iſtabilire, confrontare, e ordinare, quanto ha di più controverſo, di più diſparato la Cronologia. E che poi lo poteſſe quel Manſi, cagionevole della ſalute ne' primi anni della ſua giovinezza; involto in quotidiane brighe di Pulpito, di Scuola, di Confeſſionario, di Viſite, di Eſami, di lunghi corſi, e ricorſi viaggi, da Lucca a Roma, da Lucca a Turino, da Lucca a Vienna, e per la Liguria, e per la Lombardia, e per lo Regno di Napoli, e per cent' altre rinomate contrade; queſto è quello, che più reſta ad ammirare: ſembrando, che ad uomo appena, tutto ſacro agli ſtudj, non che a colui, che mendicar doveva i ritagli del tempo, ed i momenti notturni, dal ſonno, e dalla ſtanchezza interrotti, poteſſe venir ben fatto, quanto egli fece. Continui pure l'ardito nocchiero a ſpaziare, e chieda alla Senna, al Tamigi, al Danubio, alla Dora, al Tebro, ed all'Adria, ſe udiron mai riſuonar le lor foci del nome di Gio Domenico Manſi: ſe le produzioni del ſuo ingegno han preſſo de i loro abitanti e ſtima, e valore; e compreſo di meraviglia, al nome glorioſo feſtivamente riſpondere udrà ogni ſponda; e mormorando ſoavemente ogni flutto, che adeſſo dovrà gonfiarſi del comun pianto, moſtrerà in ſua maniera, che la fama di lui non ha più anguſti limiti del dotto mondo; che un volume, recanteſi in fronte il ſuo nome, oltre paſſa i mari: che lo deſidera ogni biblioteca: che rende ſicuro il commercio ad ogni Stampatore, e che ne conſacra alla immortalità il ſuo autore, riverito da i dotti, amato da i Principi, favorito da i Cardinali, e commendato, non ſenza mercede, da i Sommi Pontefici. Queſta è la ricca merce di cognizioni, onde può ritornare onuſto, chiunque voglia, tenerſi all' alto della ſua interminabil dottrina. Ma io barcheggiando ſu picciolo ſchifo, e in lago placido, e chiaro, anzichè eſaminarne la quantità, ſon vago piuttoſto, di farmi ammiratore della qualità di una ſcienza sì rinomata: E ben ſon pago di me medeſimo, tal ritrovandola, qual più era dicevole a quello, che aveva il Ciel deſtinato in voſtro Arciveſcovo: cioè dottrina ſemplice, e pura, dottrina ſchietta, e ſincera; non eccitante un dolce prurito alle orecchie; non tendente lacci naſcoſi ai piedi mal cauti, o non troppo ſicuri, non celante ſotto il vago aſpetto de' fiori e delle erbe odoroſe un toſſico micidiale; ma dottrina utile, e fruttuoſa, e che riſchiarando a buon giorno l' intelletto, eccitando la volontà, nella diſciplina, nel dogma, nel coſtume derivava i ſalubri benefici influſſi. E queſta lode, oh! quanto pochi arrogar ſe la ponno gli ſcrittori de' tempi noſtri! i quali, allo ingegno diſpiegando ſoverchiamente le vele, e fidati di troppo nelle forze, per ſe manchevoli, della ragione, mentre ſi fingono di ſcuoprir nuovi mondi, non mai ſcoperti, e imperſcrutabili, o in manifeſti errori ſi avvolgono; o per malizia e parlano, e ſcrivono in modo, che de' ſenſi loro è a temere non meno, che delle ambigue riſpoſte di Apollo Delfico. Ma il Manſi, che per la profonda univerſale erudizione, per lo ſuo acutiſſimo macchinante ingegno poteva al pari di ogni altro, far plauſibile moderna pompa o di ſpirito forte, e di Filoſofo di nuovo penſare, ammainando le vele ad ogni traſporto della ſua mente, tenne le note vie, procurò di agevolarle altrui, e fuggendo ogni cieco ſcoglio per acque tranquille, e pure manifeſtanti il fondo in ogni parola, in ogni ſcritto, e ſe, ed ogni altro conduſſe felicemente alla verità. Di queſta dottrina del Manſi, rimirata in queſto proſpetto, io più mi paſco, mi diletto, e mi conſolo. Nè ſon lontano dal credere, che di queſta ſi dimoſtraſſe appieno ſoddisfatto Clemente XIII. quando, venutogli il Manſi innanti all' uſato eſperimento del ſuo ſapere, con iſpecial privilegio, con ampliſſimo encomio alla ſua dottrina, così dicendo, lo licenziò. *Luculentum de tua idoneitate habemus teſtimonium*: cioè di quella idoneità di dottrina ſincera, Criſtiana, Cattolica, e confacentiſſima ad un Arciveſcovo. E ben per te, fortunato Dominio Luccheſe, ben per lo ſteſſo Paſtore, or defonto, che quaſi egli preſago, di dover un tempo aver uopo, e contentezza di quella ſchietta dottrina, onde aveva e la mente, e le carte imbevuto, penſò per tempo a propagarla ancora nelle quotidiane ſcuole in tanti, e tanti diſcepoli, che poi trapiantati dal ſuo rigoglioſo ſeminario, ora in preſſo che tutte le parrocchie ruſticane, ed urbane, frutto di ſana dottrina producono, e lo verſan ſu i popoli, per nulla degenerante dal primo ſeme. Oh! come aſſunto egli a queſta Cattedra, dovette ſentirſi inondato l' animo di dolce ſoavità, veggendo così moltiplicato lo ſpirito della ſua dottrina; conſiderando, che per quanto dal ſuo Paſtore lontane foſſero le Pecorelle, eſſe non oſtante, quaſi lontaniſſimi prati, cui bagna, e feconda lo ſteſſo fiume diramato in più rivi, avevan

paſcoli, ed acque ſalubri per canali, da ſe provenienti; fuor d'ogni timore d'intorbidamento, di corruttela, e di ſiccità. Nè queſto steſſo lieto penſiero ſaprà abbandonarlo per l'avvenire, nè non potrà riſorgere ad ogni iſtante nella ſua mente nel Cielo ancora. Poichè per quanto ſopravviveranno i ſuoi diſcepoli, e i diſcepoli de i diſcepoli, perpetuanti per ſucceſſiva tradizione il vigore della ſua dottrina; fintanto che in queſta dotta Città ſaranno aguzzati gl'ingegni dalla Accademia Eccleſiaſtica, per lui iſtituita, promoſſa, perfezionata, e al preſente dopo on qualche languore reſtituita per zelo altrui, ed egli di ſe medeſimo, e del vantaggio di queſta Dioceſi, preparato da lui, dovrà compiacerſi; e non pur noi viventi, ma i noſtri poſteri inſieme ammireranno la ſana, la perpetua dottrine di queſto dottiſſimo Paſtore. Degno ben era adunque, che un uomo per tante virtù luminoſo, per tanta erudizione impareggiabile; non rimaneſſe più nella aſcoſa condizion di privato; ma che finalmente quaſi gran candelabro, poſto ſovra del moggio, tramandaſſe luce dall'alto, per meglio diffonderſi a beneficio degli abitanti nella caſa di Dio. Eccolo pertanto innalzato a queſta ſublime Cattedra Arciveſcovile. Ecco veſtito degli altri arredi Sacerdotali quel gran Sacerdote, che già nel ſuo Razionale dell'Urim, e Tummim, cioè di perfezione, e di dottrina andava adorno, e fregiato.

E pare a me, che per iſtimarſi ben collocato queſto onor principale nella perſona del Manſi; per credere, che più d'ornamento dal Manſi alla Cattedra, che dalla Cattedra al Manſi ne veniſſe allor compartito, doveſſero baſtare con traboccenza quelle due ſingolari doti, che noi riconoſcemmo fin quì: per le quali e potevaſi ſare perfetto eſemplare di probità al gregge commeſſogli; ed alla erudizione, al diſinganno, al nutrimento ſuo, mercè di una ſcienza integerrima, adoperare. Ma ſe d'altronde alla retta cognizione di quello, che in tempo acconcio, e opportuno ſi reputa bene, e giuſto a farſi, ſi aggiunga l'azione iſteſſa dalla propria mente dirètta, e il noſtro Paſtore egregio, non accorto legislatore ſoltanto, ma fattore lui ſteſſo delle leggi del ſuo intelletto; non intelligente alla più delle ottime, e ſane maniere, ma eſecutore, ed operatore di quelle riguarderemo, deh! ſe Dio vi ſalvi a qual ſplendor più brillante poteva egli recare l'onor del Bacolo, ed il fulgor della Mitra? Convinto egli dalle grandezza dell'animo ſuo, e dalla vera ſapienza, che quello ſolo veracemente è principe, il quale e gli animi giunge, e la perſone de' ſudditi a dominare; e che non al ſopracciglio minacciòſo, e ſevero; non al tuono imperioſo delle parole; non al diſprezzo ributtante degl'inferiori, ma alla ſerena dolcezza del volto, e dell'animo, alla facilità luſinghiera del tratto, volontarj ſi arrendono i cuori; giudicò, eſſer legge principaliſſima della ſovrana dignità, intelligenza primaria della ſua mente, ed operazione la più incumbente al ſuo carico, il trionfare per queſta vie ſugli animi e ſulla perſona ſoggette, per dirigerle, a ſuo talento, ove tornaſſe meglio l'indrizzarle. Ond'ei ſi abbaſsò e ſi addomeſticò per maniera, adattandoſi ad ogni qualità di perſona, che eſſendo egli pure per dignità ſuperiore a tutti, parevn ſovente nella familiarità del diſcorſo, nella uniformità de i pareri, nella affabiliſſima converſazione pari a qualunque perſona volgare. Chi, per alto o per umil che foſſe, chi mai vi fu, ſu cui non ſcendeſſe il ſoave riſo della ſua bocca? Che non foſſe allettato dalla dolcezza di ſue parole? Che non s'incoraggiſſe a venire a lui? Chi può nominarmiſi, che dimandato, non otteneſſe ad ogn'ora facile acceſſo? Che parlando, non foſſe benignamente aſcoltato? Che, interrogando, e pregando, non ne riportaſſe riſpoſta, promeſſa, ed eſaudimento; e che, non eſaudito, dolce per la ſua bocca non ſentiſſe fin la ripulſa? O Dio immortale! Quali e quanti eſempj tanto maggiormente ſtupendi, quanto renduti più rari di amorevolezza, di carità, di compaſſione abbiamo veduto noi cogli occhi noſtri nella perſona del noſtro Prelato! Quando, ſpiate egli le malattie, le agonie di ogni perſona o nobile, o plebee, lui vedevamo recarſi alle loro caſe, ed ajuti ſpirituali, e corporali diſtribuire graziosamente. Ed io medeſimo non poſſo già ſenza un intimo ſenſo di confuſione inſieme, e di tenerezza, non poſſo non ricordarmi, che, giacendo pericoloſante in letto, per ben due volte vidi l'umile tetto mio penetrare, appreſtarſi oſpitalmente alle coltri del mio dolore (ah! che dirlovi non poſs'io, ſenza piagnere, e ſinghiozzare) queſto gran Pontefice appreſtarſi vid'io, queſt'Unto del Signore, e il proſternato ſuo ſervo racconſolar per maniera, che gli agitati, e ſrenetici ſpirti miei parte di quel ſollievo ſentivano, che cercavano invano dall'arte, e dalle medicine. Ma tempo è omai, che l'altro effetto d'amore, la liberaliſſima munificenza ſua prenda luogo nel mio ragionare; quella, che fuor d'errore può dirſi l'effetto ſuo predominante: quella, che talora impotente alle ſue funzioni, in anguſtie l'animo, in ſoſpiri il petto, in lacrime gli occhi all'ineſaudito clamor de' poveri gli fece rivolger ſovente; quella alla fine, che ſola ſola il ſè deſioſo di ſcarſe monete, e di tutti i teſori dell'Univerſo. A voi, a voi mi appello, o mendichi, o Donzelle orfane, biſognoſe, o famiglie liete una volta, e poi ridotte a paſcervi tra le vergogne del pane del voſtro dolore, voi dite, ſe io dice il vero. Non foſte voi quegli, che a torme affollandovi al ſuo palagio per ogni dì, con quella iſteſſa ſicurezza, con cui al voſtro granajo, al teſoro voſtro ſareſte andati, quindi ne ritornavate ſempre lieti di liberali elemoſina? Non foſte voi quelle, che l'oneſtà voſtra, ridotta a grave cimento, poneſte in ſalvo col di lui pronto opportuno ſuſſidio, e di dote per lo Matrimonio, e di alimento per lo Monaſtero? E voi Famiglie onorate, e miſere inſieme non foſte quelle, che per meſi, per anni vi ſoſtentaſte di ciò, che ſegretamente vi veniva da lui Religioſo, da lui Arciveſcovo in rilevanti ſomme di venti, di quaranta, e fin di cinquanta Scudi per ogni fiata. Parlate pur francamente, parlate: ciò ch'era bene occultare, lui vivo, meglio è il rivelare adeſſo, lui morto. E quando, egli reſtituitoſi da Roma a Lucca già unto in Arciveſcovo, voi pezzenti vi affollaſte al ſuo cocchio, additandogli il voſtro biſogno tra le voſtre congratulazioni, deh! ditemi, qual ne aveſte riſpoſta? Se nel dirlo temete, d'intenerirne troppo, ciò non mai vi ritenga, che in queſto giorno di tanto dolore il pianto non vuol miſura. Egli meſſo in mezzo da queſta vil calca di gente, cui guadagnata avea già colle ſue caritatevoli profuſioni, più lieto del ſuo trionfo, che i Ceſari, piagnendo per tenerezza, così riprese. *Figli amatiſſimi. Pregate il Cielo, che io viva; e ſe mi verrà fatto, di uſcire da quelle anguſtie, che ſtrettamente mi premono, tutto quello, che avrò, ſarà voſtro.* O ſpirito di carità, di munificenza ſingolare! E ben tutto fu voſtro mai ſempre; poichè non in luſſi, non in addobbi, non in morbidezza, non in lauti conviti, non a grandezza de' parenti diſſipò la annue entrata; ma tutto quello, che da un modeſto equipaggio, da una maſſarizia non ſordida, da una menſa frugale, dalla quiete dai debiti ſopravanzogli, fu tutto quanto per voi: coſicchè, eletto egli Veſcovo, per tanta ſomma di denaro, ritratto dalle ſue vagliate carra, non più d'uno Scudo trovò eſſer l'avanzo dalla ſua liberalità; e morto adeſſo Arciveſcovo ...... Deh! permettatemi, che da queſta troppo penetrante immagine io ritorca il penſiero, eſſendo a voi noto, com'egli è morto, e laſciate piuttoſto, che io più a volo, che a corſo le altre azioni ſue delibi per ſaggio. Saggio dello zelo ſuo verſo delle anime e ſe confidata fu la ſua preſenza al Confeſſionario alla richieſta di chiccheſſia; e l'impazienza, e la fretta, che dieſſi della Viſita Paſtorale, con egli in poco più di tre anni quaſi conduſſe a termine, non laſciando angolo della ſua vaſta Dioceſi ſenza dal ſuo provvedimento. Saggio dell'amor ſuo rapporto a Dio, e furono i quotidiani ſuoi Sacrifizj, finchè lo potè, e le quotidiane Comunioni, quando laſciò di potere; e fu l'aſſiſtenza d'ogni dì, talvolta a più d'una Meſſa. Furon le viſite giornaliere a i ſacri Templi; il ſuo ritiro d'ogni giorno, e per più ore alle ſante meditazioni; la ſua aſſiſtenza alle Prediche, ai ſacri Uffizj; la compoſtezza, la divozione, nell'eſercitare le ſacre Funzioni. Nel che pregovi, a richiamare alla mente quelle due ultime Proceſſioni, una a dimoſtrazione di penitenza, l'altra al trionfo dell'Auguſtiſſimo Sacramento impiegate, nelle quali, per quanto foſs'egli conſigliato, e quaſi ſforzato, a cedere alla ſua provetta etade, e debolezza di membra; ciò non pertanto, vinto ogni conſiglio, ogni iſtanza

dal

Digitized by Google

dal ſuo ſanto coraggio, che lui faceva di ſe maggiore, vidimo cogli occhi noſtri il tremolo vecchiarello canuto, a bianco pel lungo giro delle noſtre contrade, muovar traendo il ſtanco antico, ed aitarſi col buon volere, rotto dagli anni, e dal cammino, e dal peſo, che reggeva, ſtanco, e anelante: ſendo egli così ad ognun, che il vedea, e miravalo, tenero ſpettacolo di compaſſione, e in uno efficaciſſimo eſempio di zelo, di ſofferenza, di divozione, forſe non mai veduto l' eguale in queſta Città. Ah! che ſe io teneſſi queſto diſcorſo, e queſte coſe narraſſi preſſo altri popoli, che non le videro, non le provarono, confido, che tutti gli deſterei a meraviglia di un tanto Paſtore. Ma ben ſtrano ſaria, che tu o ſaggio, o gentil popolo Lucchese, tu, che vedeſti, tu, che toccaſti con mano le tante mirabili azioni di un tuo Concittadino, di un Paſtor tuo, non ammiraſſi queſt' uom ſingolare tanto affabile, tanto miſericordioſo, tanto fatichevole, ed operoſo. Ma queſt' uom ſingolare, queſto tuo Paſtore zelantiſſimo, o Lucca, già fu, ed or più non è. Egli, che per la ſua impareggiabile probità, per la ſua inarrivabil dottrina, per la ſua ineſtimabile attività degniſſimo era, di rimanerſi immortale, in quella Cattedra, ſu cui venne, in cui ſtette, cui meritò con fama univerſale di virtù, e di ſcienza, e cui illuſtrò maggiormente colle ſue paſtorali fatiche; ah! che egli dovette alla fine, correr la ſteſſa via, che tutti han corſa, e correranno i mortali. Un anno e mezzo già andò, che in grave periglio di morte, donandolo il Cielo a i pubblici voti, alle preghiere de' poveri, parve, volerne promettere la ſua immortalità. Ma oggi ha il terzo giorno, che il Cielo iſteſſo di furto, temendo quaſi direi, che le accorte ſupplica noſtra gli faceſſero amabile violenza, e lo toglieſſero ancora a lui, per ritenerlo fra noi, ce lo ha tolto all'improvviſo. Sì. Il ſantiſſimo, il dottiſſimo, il zelantiſſimo Gian-Domenico Manſi, il voſtro Prelato, il voſtro Paſtore nella età di anni 77. meſi 7. giorni 11. dopo cinque anni, cinque meſi, giorni 28. di glorioſo Pontificato, caro ai Padri, cariſſimo certamente a tutto il popolo, a tutta la plebe (teſtimonianza del merito ſuo al pari di ogni altra valevole) nel bacio del Signore egli è morto. Deh rimiratelo per l' ultima volta sù quella eccelſa Piramida, e piangete amaramente il voſtro danno irremediabile. Mirate ſenza operazione quel capo, in cui coſtituirono il ſuo domicilio tante dottrine. Mirate ſenza moto quelle mani, che ſi ſteſero tante volte in ſollievo de' biſognoſi. Mirate ſenza vita quel petto, in cui ſoggiornarono tante virtù. Non più dagli occhi ſi volge ſopra di voi quel guardo benigno. Non più nel labbro ſi ſpiega quel dolce riſo, nè ſuonano le ſoavi parole. Nè più da tutta la perſona partono atti, a voſtro vantaggio condotti. Di tutto il voſtro Paſtore ſol la memoria, e l' anima grande ſovralla ancora. Quella ſarà ſempre in eterna benedizione, finchè ſtarà la voſtra Repubblica, che io deſidero permanente, quanto la durazion delle coſe. Queſta, fatta abitatrice fortunata ne' Cieli, mercè dovuta alla ſua integrità, nè ſpogliata ancora dell' indole ſua beneficentiſſima verſo di voi, dall'alto vi mira, e porge all' Altiſſimo preghiera per voi. E per ſommo de' ſuoi deſiderj prega iſtantemente, che i ſaggi Padri Luccheſi, librando la ſcelta de i Perſonaggi, degni di ſuccedere a lui, a quelli inchinino i ſuoi ſuffragj, ne' quali ſia rettitudine di coſtume, e ſaniſſimo ſapere, e zelo grande delle Anime. Prega, che il Sommo Pontefica quello traſcelga, in cui meglio riſplendano queſte tre doti, proprie di un Sacro Paſtore. E prega alla fine, che quel gregge una volta ſuo abbia un immagine più bella di ſe nel ſuo Succeſſore. Deh! vagliano queſti ſuoi voti: onde noi, ricuperando un Paſtore, che raſſomigli quel, che perdemmo, potiam ſentir meno acerba, meno affannoſa la privazione preſente.

Queſto con orazione forſe troppo prolíſſa, a chi mi aſcolta, ma certo mancante al merito non volgare del Perſonaggio compianto, io in luogo di molti, che per dignità, per dottrina poteano di gran lunga avanzarmi, per ſolo ſenſo di pietà, e di gratitudine verſo un Paſtore tanto di me benemerito dicea.

E L O G I O
PE' FUNERALI
DI MONSIGNORE
GIAN-DOMENICO MANSI

DETTO NELL' ADUNANZA DE' VII. FEBBRARO MDCCLXX.

DALL' ABATE

D. FRANCESCO UBALDO DE' NOBILI.

FRA i tanti Ufizj, che gli Uomini viventi in Società debbono renderſi ſcambievolmente, il fare Elogio a coloro, che per coſpicui Attributi, o dell' Intelletto, o del Cuore lo meritarono, non è l' Ufizio il meno importante. La lode, che ſi dà a quegli Uomini, che furono Grandi, è una lezione per quelli, che debbono eſſer tali; e a coloro, che in prò della Società impiegarono i loro talenti, la Società iſteſſa, che ne ricevè o comodo, o decoro, retribuiſce per certo vicendevole patto queſte, quaſi mercede d' encomio. Dritta Ragione vorrebbe, che gli Uomini virtuoſi ancor viventi riguardaſſero queſte lode come Patrimonio dalle Virtù inſeparabile; imperciocchè per una parte la Virtù eſige onore in quel momento iſteſſo in cui comincia o ad eſiſtere, o a manifeſtarſi; e per l'altra parte l'Uomo che dona alla Società i ſuoi talenti, e gran porzione del ſuo *ſe ſteſſo*, non ferma patto d'eſſere grande dopo morte, ma ſibbene d'eſſere felice, e perciò riputato, ed onorato mentre egli vive: Ma la lode, che ſi rende ad uno ſolo ne umilia molti; e la Paſſione troppo ſpeſſo offende, e vince la Ragione. Una vergognoſa eſperienza ci dimoſtra per queſto, che l'Umano Genere quaſi ſempre fu ingiuſto con gli Uomini coetanei; e l' Encomio de' Virtuoſi divenne omai un debito della Poſterità.

I Funerali di Gian-Domenico Mansi ſtabilirono un confine immobile tra la preſenza, e la ricordanza di Lui; e la tomba, che vieta vedere anche gli avanzi, mette un' intervallo immenſo tra Lui, e coloro, che lo anno conoſciuto: Così rimangono tranquilli quegli affetti, che commuovonſi nell' Uomo, e ingeloſiſcono in viſta d'un' Oggetto troppo ſorpaſſante l' uguaglianza de' ſimili; e l' Ambizione, l' Intereſſe, i propri riguardi, e quella che ledi naſce peſſima prole, emulazione, ed invidia, ſi placano, mentre non agiſcono contro un' Uomo, che non è più.

Noi, Accademici, ſummo ſempre gli ammiratori d'un tanto Uomo quanto fu il Mansi; Noi lo amammo ancor vivente. Rimane adeſſo, che rendaſi alla memoria di Lui queſt' ultimo tributo; ed Egli, che vive ſempre, e ſempre viverà negli ammirabili ſuoi Volumi, viverà del pari ne' Faſti della ſua Patria. I noſtri Nipoti nel riandarli in ogni tempo diranno, che la Patria fu giuſta verſo un Cittadino così illuſtre, e impareranno qual gloria ne venga agli Uomini alloracchè, ſiccome fece il Mansi, a profitto, e a decoro dell' umano genere divengono luminoſi, e grandi. Queſto, Accademici, è quello eſattamente, che ciaſcheduno di Voi penſa, e ſente; ed io facendo l' Elogio d'un tanto Uomo, che fu noſtro Concittadino; noſtro Paſtore, noſtro Socio, non altro debbo eſſere ſennonchè organo delle voſtre idee, e de' voſtri ſentimenti. Queſto è l' Ufizio per me il più giocondo, e il più glorioſo, che poteſſe da Voi decretarmiſi.

Gian Domenico Mansi fu l'Uomo della Società, o piuttoſto un Genio vivente a gloria, e ad utile della Società. Queſto è il più vero, e il più magnifico Elogio, che per qualſieſi sforzo d'Eloquenza poſſa farſi. Chi non ignora quali ſieno i Sociali doveri, e di quali attributi l' Uomo in Società vivente aver debba fornito lo ſpirito, non può ignorare quel' Elogio ſia per un' Uomo il dire, che Egli di ſociali virtù ſia ricco, e de' ſociali riguardi eſatto oſſervatore. O Società! Nome ſoave, e ſacro! Chi fa fedagli Uomini in Società viventi, e delle ſociale vita gloriantiſi fei abbaſtanza inteſo, e venerato: Lo inteſe, lo venerò Gian-Domenico Mansi; ed ecco perciò nel Mansi un' Uomo di nulla più ſollecito che di adempire que' ſacri riguardi, che la Società degl' Individui gradatamente, e con certo ordine richiede. Dico gradatamente, e con certo ordine; Imperciocchè, ſebbene l' unione degli Uomini richiede dagl' Individui tutti ugualmente quegli eſſenziali Ufizj, e quei riguardi, che ſono i vincoli neceſſarj per cui gli Uomini ſtanno inſieme; vi ſono però que' ſingolari ufizj, che a proporzione del rango, de' miniſteri, de' talenti, da i non eguali Individui ſono inegualmente richieſti. Altro è che chiedeſi da i Grandi, altro dal Volgo: da i facoltoſi Uomini, e degli Artieri, dagli Uomini di baſſo ingegno, e di cuore mediocre; e da quegli Uomini, che anno maggiore intendimento, e cuore più vaſto, non chiedonſi le medeſime coſe. Dirò più preciſamente. Per naturale Dettame, e per ſociale Iſtituzione è ogni Uomo debitore di certi Ufizj a ſe ſteſſo; è debitore di certi altri ufizj a i ſuoi ſimili. Debbe a ſe, all' ingegno ſuo, al Cuore, coltura, correzione, acquiſto di lume, di cognizioni, di Virtù, d' attitudine ad eſercitarla: Debbe a i ſuoi ſimili amore, preſidio conſiglio, magiſtero. Queſti ſono que' riguardi, e que' doveri per i quali formaſi l' Uomo Cittadino; Queſti ſon quegli ufizj, per i quali comodo, e ſicuro vivere nella Città ſi ſtabiliſce. Coloro che di tali doveri ſono violatori, rei ſi fanno tutto inſieme di offeſa Società; ma non tutti ugualmente. E delitto più grave a i Ricchi il negare ſovvenimento, che non agli Uomini di facoltà mediocre: Più grave a i periti Artefici il negare magiſtero, ed opere, che non agli altri di mezzana sfera: Più grave agli Uomini di ſcelto lignaggio il negare coltura a i proprj talenti, che non al Volgo.

Queſto, Accademici, è quaſi il compendio de' Sociali Doveri; e queſto è in corto l' Elogio del Mansi. I più grandi Attributi, che formano l' Uomo Sociale, ſono i colori, o piuttoſto i lineamenti formanti l' immagine di Lui. Nacque Egli in queſta libera Patria da chiariſſime Stirpe tra i Patrizj;

e una

e una felice educazione iſpirogli quel generoſo orgoglio che ſdegna i baſſi ſentimenti, e ſi volge alle azioni più utili, e più glorioſe. Il Formatore della Natura fornillo d'ingegno vivace, di ſenſo ſublime, di cuore dritto, e grande; ed Egli inteſe, che non de' vulgari, ma de' maſſimi Ufizj era perciò alla Società debitore.

Uno ſpirito di sì fatta tempra, e di tale capacità, doveva dunque a ſe ſteſſo coltura, e iſtituzione. Penſano volgarmente gli Uomini, che il negare a ſe tale ufizio, e il conſentire, che nell'ozio languiſca, e ſi disfaccia il vigore dell'intelletto, e che in una lunga ignoranza ammortiſca alfine l'intima, del diritto ſenſo compagna, avidità di ſapere, penſano, dico, che tal coſe non ſia iniquità; e che non debba l'Uomo per tal coſa rimproverarſi: Ma queſto non è che acciecamento. O ſia, che nell'Uomo parli un'intimo Dettame, ovvero un'appetito ingenito di Società: O ſia, che la Natura iſpiri nell'animo de' Ragionevoli l'amicizia de' ſuoi ſimili, ſiccome veramente i ſommi Trattatori del naturale Diritto penſarono; ſempre, e da ogni ſiſtema per invitta conſeguenza deduceſi, che giuſte i naturali principj la coltura del proprio ſpirito non può dall'Uomo, non da qualunque degli Uomini traſcurarſi, ſenza offendere il Nume, ſenza tradire ſe ſteſſo, ſenza nuocere a i ſuoi ſimili. Conobbe il Manzi fino dalle prime giovinezza un Vero così ſemplice, e ſentendoſi nell'animo una facoltà corredata di molto vigore, e di fame vaglioſa, e di nozioni, poſe toſto ogni cura per rendere a ſe medeſimo il troppo importante Ufizio.

Sciolſe i primi paſſi ſulle vie della ſcienza; e a vita ſolitarie ſi rivolſe. Abbandonò il paterno tetto, e ſtabilì di trarre i ſuoi giorni in parte ove non giugneſſero a ſcuoterlo gli ſtrepiti del Foro, non quelli del Senato: ove niuna cura perturbatrice toccar lo poteſſe; non ſollecitudine di Patrimonio, non penſiero di famiglia, non diſturbo di cittadineſche faccende. Potrà queſto ſembrare ſtrano a coloro, i quali nemmeno intendono di Filoſofia il vocabolo; poichè non ſanno qual tranquillità, e ſicurezza di animo, e libertà di Cuore, ed equilibrio di affetti ſtia bene ad un Uomo delle ſcienze inveſtigatore. Pur troppo a grave danno della Società non mancano coloro, a i quali il quieto, e tranquillo vivere non altro è che ragione d'ozio, di prevaricazione, e d'ignoranza; ma queſti ſono il diſonore dell'umano Genere. Non meritano nemmeno l'onore d'un rimprovero; forſe nemmeno quello d'un diſprezzo: ignorarli è meglio. Bello ſpettacolo all'incontro era vedere Gian Domenico Manzi nella ſua ſolitudine. Stabiliſce tra ſe, e ſe, Egli dovere eſſere quell'Uomo, che a giovamento degli altri Uomini dovea *ſapere*; e comincia a riguardare ſe come Uomo ſacro interamente allo Studio. Spettacolo grande, ammirabile era il vedere Lui abitatore d'anguſto tugurio; e là non altre intorno a Lui aggirarſi cure, e deſiderj ſennon di Scienza, e di Verità; non altre ore traſcorrere, non giorni, non ſtagioni ſennon ſtagioni, giorni, ore di lezione, di profonda inveſtigazione; non altra delizia avvicinarſi a Lui, non altre idee di piacere, ſennon il ſolo piacere di erudirſi: Piacere, che tutte rapivagli le ore del giorno, e in gran parte quelle ancora della notte. Là nel romito abituro non altro vedevaſi ſennonchè volumi, alimento di Scienze: Non d'altro là parlavaſi ſennon di Scienza: Agli Amatori delle Scienze era ſolo noto quel tugurio, e dalle labbra del Manzi parlante non altro ſcendeva ſennonchè parole di Scienza.

Un'ingegno per tal modo avido di ſapere avrebbe ſdegnato ogni altro Oggetto fuorchè un'Oggetto abbracciante in ſe le ſcienze tutte, e le azioni, d'ogni genere; ma il conoſcere che coſa ſia *ſapere* gl'inſegnò, che l'Uomo poichè ha limitata facoltà, e corto vivere, non può eſſere Sommo ſe non ſia d'una ſola Scienza inveſtigatore. Sentiva in ſe vigore d'ingegno incapace d'atterrirſi a viſta delle più ſublimi, delle più ardue, ma il Manzi ſacro alla Società, più che la grandezza, e la gloria del ſuo Nome, cercar volle negli Studj la pubblica utilità. Per non negare a ſe ſteſſo e ciò che a ſe ſteſſo doveva, traſcorſe prima quelle diſcipline per le quali formaſi nell'Uomo il Cuore: divorò avidamente i Trattatori delle Divine coſe, e delle morali; traſſa con piè franco, e con animo imparziale le ſpinoſe quiſtioni per le quali anche in grembo all'Unità dividonſi le ſcuole; e laſciando tra vie le ſterili ſpeculazioni, ſolo raccoglie i ſodi Principj, le accertate Maſſime, gli utili Documenti, e con tante dovizie ſe ne forniſce, che a prò de' ſuoi molti Diſcepoli può ſpenderne, non rivi, ma fiumi. Nell'ampie, e profonde, e per ogni verſo diſteſa Facoltà delle Teologiche Inveſtigazioni avrebbe potuto immergere tutto il vigore del ſuo ingegno; ma penſò, che la ſcienza dell'Iſtoria, dalla quale anche le Teologiche nozioni in gran parte dipendono, ſtata ſarebbe più utile.

Vi è chi diſſe, che l'Erudizione, e le Storie eſſer doveva occupazione degl'ingegni di non primaria sfera; ma non ſo ſe con ragione. Sapere l'Iſtoria non è certamente il riempiere la memoria d'una folla innumerabile di Nomi, con un nudo ricordare i paſſati avvenimenti: Queſta è vanità, anzi frode di coloro, che, o debbono, o vogliono appagarſi di menar rumore tra il volgo degl'ignoranti. L'immergerſi nelle folte caligini dell'Antichità, e sbarrazzarle, e cercare in quel bujo un Vero: lo ſtabilire a i fatti il proprio rango, onde il falſo non ſi meſcoli col Vero, non il probabile col certo: il dar regole, e ordine a i ſecoli oltrapaſſati, coſicchè ſviluppandoſi con chiarezza ſotto gli occhi de' Viventi moſtrino la non confuſa corriſpondenza de' fatti, e de' Tempi: il diſſotterrare dalle antiche rovine, e dal cenere di tante ſpente Popolazioni le più vetuſte, le più importanti memorie, coſicchè per opera del diligente Iſtorico vedano i Viventi paſſare ſotto i loro occhi non interrotta l'iſtoria dell'umano Spirito; e quaſi una gran tela formarſi, ove con i nativi colori vedanſi rivivere i coſtumi, i penſamenti, gli affetti di tanti Uomini, di tante Nazioni, che già furono: il formare il vero carattere degli antichi Eroi, onde la Virtù degli eſtinti ſia ſempre in mezzo all'umano Genere aperta ſcuola, e vivente lezione: Queſto è il vero ſpirito, e l'intimo Genio dell'Iſtorie, e queſto non è certamente affare per i mediocri ingegni.

Anche l'ingegno del Manzi poteva ſcorrere vie così ardue; ma egli era Uomo ſacro all'utile della Società: Laſciò quello, che potea ſembrare più ſplendido; e ſi applicò a quello, che era più vantaggioſo, e alle neceſſità de' tempi più adattato. L'Iſtoria per divenire utile dee farſi nitida, e piena; e tale non può divenire ſenza lunghe, e noioſe ricerche. Queſte non poſſono farſi ſennon da chi ama eroicamente il pubblico vantaggio; e queſte furono dal Manzi coraggioſamente intrapreſe. Era quel Tempo, in cui cominciava il miglior ſenſo dopo lungo ſonno a riſvegliarſi. L'imperizia, e la negligenza de' tempi precedenti laſciati aveva negletti nelle Biblioteche tanti illuſtri Monumenti; e tanti altri avevane sformati con inette favole, e con vane immaginazioni, e intanto l'Iſtorie, e l'Eccleſiaſtica maſſimamente, chiedeva di venire nel ſuo bel giorno.

Non v'è chi non ſappia quanto con la pubblica utilità ſia intimamente congiunto lo ſgombrare l'Iſtoria della Chieſa da i ſuppoſti Fatti, degli apocrifi Scritti, dalle groſſolane credulità. I contaminatori del buon ſenſo fabbricato avevano in queſt'ultima Età un ſiſtema, in cui gli affari di Religione ſconneſſi vedevanſi da quelli delle Repubbliche, e quelli inutili a queſti, anzi pernizioſi; ma quel ſiſtema, che meritava di mai non naſcere, rapidamente paſſò, e perì. Importava alla Repubblica, alla Chieſa, alla Società, che la ſacra Iſtoria veniſſe nel vero ſuo lume. Le Città, e le Nazioni ſono giornalmente ciò che ſono, o ciò che di mano in mano divengono: la Chieſa, la Religione non può eſſere ſennon quello, che fu ſempre. Se incominciaſſe ad eſſere ciocchè non fu, finiſce di eſiſtere; e la verace Iſtoria eſſer debbe irrefragabile teſtimonio d'una invariabile identità: Ed ecco quanto importi, che dall'Eccleſiaſtica Iſtoria i dubbj, gl'immaginati, gl'inetti Monumenti ſi sbandiſcano. Queſto incominciato era allorquando Gian Domenico Manzi alle iſtoriche inveſtigazioni recò il ſuo ingegno: Ma, come ſpeſſo interviene, che dagli Uomini emendatori d'un diſordine un altro ſe ne produca; così, ſpiegataſi allora nel ſuo valore l'arte critica, e divenuta il Genio dominatore, mettendo a groſſi faſci i dub-

bj documenti, e gl'incerti fatti, con falce, determinata ſempre a recidere, quaſi ſenza diſtinzione recidevaſi il tutto. L'Iſtoria della Chieſa diveniva a gran paſſi un fluttuante Pirronìſmo: e forſe la Miſcredenza non ſe ne doleva. Oh quanta moleſtia preparavaſi, qual'inedia, quante nojoſe indagini a i Profeſſori dell'Iſtoria, agli Amatori del Vero, della Chieſa, della Società!

Ecco intanto un Dato, onde ridurre a calcolo la ſomma quaſi immenſa de' travagli, delle fatiche, de' tedioſi ſtudj, a pubblica utilità dal Mansi ſoſtenuti. Eſcludo dal computo quello, che dee farſi da chiunque voglia dell'Eccleſiaſtica Iſtoria acquiſtare le generali nozioni. I claſſici Scrittori, gli Annaliſti, gli antichi, i moderni, gl'Italiani, gli oltramontani Trattatori formano una ſerie di ſmiſurati volumi da atterrire ogni ingegno, che ſia mediocremente intollerante. Aggiugnete tutto quello, che a colmo d'erudizione dovè traſcorrere il Mansi: Egli non laſciò angolo di sì vaſta Provincia non veduto, non eſaminato. Voi, che ſpeſſo lo ripetaſte una vivente biblioteca, Voi lo ſapete, che Scrittore non vi fu tra gli antichi a Lui ignoto, non avvenimento, di cui non ricordaſſe ancora le minute circoſtanze, non Fatto di cui non determinaſſe l'Epoca, non Autore di cui ignoraſſe il Nome, o non ſapeſſe il valore. Le Greche, le Latine, le Franzeſi, le Germaniche, le Angliche, le Italiche Iſtorie, e delle particolari Chieſe i ſingolari Monumenti, tutto era a Lui maniſeſtiſſimo. Dio immortale, quanti ſtudj, qual portentoſa pazienza! Eppure GIAN-DOMENICO MANSI non altro fa ſino a quì ſennon erudirſi un po più eſattamente di quelle coſe, che ad ogni Profeſſore d'Iſtoria non è lecito ignorare.

Guardate adeſſo le tante Opere, ed inſigni, che furono dal Mansi donate al Pubblico, e ſingolarmente il Supplemento da Lui dato alla collezione de' Concilj, le memorie di Matilde, il Baronio, l'Annato, il Fabrizio, e molte altre, ch'io trapaſſo, e che a tutti ſon note. Non contate le orribili fatiche di compilare, dettare, ſcrivere un sì gran numero di Volumi: e nemmeno valutinſi i lunghi, e frequenti viaggi per l'Italia, per la Germania da Lui fiacco, infermo, e di non freſca Età ſoſtenuti. Formatevi ſolo un'idea di quello che da Lui dovè farſi per viſitare, e rimeſcolare tanti Archivi, tante Biblioteche; ed ivi dalla polvere ſcoſſe, rintracciare, divorare un numero quaſi immenſo di pergamene, e conſunte dal tempo, e quaſi impercettibili caratteri; indi raccogliere, digerire, valutare, giudicare, emendare innumerabili Monumenti, permodochè nel diligente confronto nemmeno sfuggangli le varianti lezioni, e finalmente per eſatto eſame, e ben peſato giudizio riordinare ciò che era indigeſto, ſapere ciò che apocrifo, conciliare ciò che diſcordante, ſtabilire ciò che negli aſtruſi cronologici punti vi è di più controverſo: formatevi, dico, un'idea di tutto queſto: valutate quindi il vantaggio tutto, che alla Sacra Iſtoria, alla Chieſa, alla Società ne riſulta, e poi dite ſe Gian Domenico Mansi fu Uomo, anzi Vittima ſacra al pubblico Bene.

Tu, Sapientiſſimo Senato, Voi, Ottimi Padri di queſta libera Patria Reggitori, nominandolo alla Cattedra Veſcovile lo voleſte Maeſtro di queſta Chieſa, Paſtore di queſti Popoli, ſpiegaſte così la pubblica riconoſcenza. La Patria, i Cittadini, ogni Nazione, Roma iſteſſa, e in Roma il Sommo Sacerdote applaudirono. Applaudirono quelli alla vulgata omai, e in ogni luogo celebre erudizione di Lui; ma quelli non poterono farne pieno Elogio, poichè ne ignoravano i più glorioſi Attributi. Fu grande l'ingegno di Gian-Domenico Mansi, fu portentoſa la ſollecitudine con cui a perfezione di ſe, e vantaggio de' ſuoi ſimili lo coltivò; ma fu non meno grande il Cuor di Lui, ed Egli non meno ſollecito di farlo atto, per rendere a ſe, e agli altri i più importanti ſociali Ufizj.

Se l'Uomo abbia vaſto, e ſublime ingegno, ma baſſo, e picciolo il cuore, ſe abbia colto l'intelletto, ma incolta, e feroce la Volontà, o non è capace, o non ardiſce giovare a i ſuoi ſimili, o tutto intraprende per nuocere. Ed oh perchè in mezzo alla Società tante Scuole ſi aprono per eſſer fonti di ſcienza all'intelletto de' Giovanetti, niuna ſe ne apre per formarne il cuore! Il vero mezzo conducente all'umana Felicità è l'amicizia del Nume, la noſtra, de' noſtri ſimili; e quindi l'eſercizio di quelle Virtù, che a i tre mentovati generi d'amicizia ſono riſpondenti. Allorachè con le nozioni dell'oneſto e del giuſto iſtruito è l'intelletto, con l'aſſidua eſercitazione acquiſtaſi tal'indole, che l'operare bene, e oneſtamente divenga un coſtume, Così formaſi il cuore dell'Uomo ſociale; così il Mansi formò il ſuo.

Già è detto più ſu, che Egli ſulle prime moſſe della ſua glorioſa carriera tutte traſcorſe quelle ſcienze, che erano a tal formazione opportune. Quindi, poichè nello ſtudio dell'Iſtoria, che è maeſtra del vivere, e vera formatrice de' coſtumi, ſempre vedeſi ſott'occhio gli eſempj, le geſta, le inſigni Virtù de' grandi Uomini, un cuore fatto come quello del Mansi di nulla più fu vago, che d'imitarli. Voi conoſceſte, Accademici, e Voi ſapete ſe in quell'Amico vedeſti germogliare quelle tante Virtù, ch'egli formando ſe ſteſſo vi aveva ſeminate. Il Genio dominante di quel cuore era l'Amore de' ſuoi ſimili. Ed oh qual Ritratto! quanti ſplendidi colori! Equilibrio d'inclinazioni, moderazione, tranquillità, ſchiettezza, attitudine al bene d'ogni genere, orrore al nuocere, equità, diſintereſſe, valità, fortezza, ecco quanti glorioſi attributi chiedonſi in un cuore perchè ivi l'ingenua, e magnanima benevolenza ſtia come in propia ſua ſede: ne ecco tutto inſieme il perchè ad un Animo formato come quello del Mansi il beneficare, il ſoccorrere, il giovare era, e inclinazione, e coſtuma.

Se anche i lineamenti del volto, e il contegno della Perſona ſono un' indice dell'animo, il volto del Mansi manifeſtava con verità, ch'egli era un' Uomo formato per amare, per giovare a i ſuoi ſimili. Sulla fronte di Lui, e nel ciglio regnava una ſerena tranquillità da iracondia, e da indiſcreta ſeverità forſe non mai turbata. Sulle labbra del Mansi ſempre fioriva un riſo dimoſtrante benevolenza, verità, e ſchiettezza: un riſo confinante col cuore. Ed oh qual cuore ſotto tali ſembianze! Un cuore ſempre a giovare preparato; un cuore invitante ſempre i ſuoi ſimili a paſcerſi delle ſue beneficenze: largo in verſare que' teſori di ſcienza, che poſſedeva, non mai ad alcuno negò conſiglio, non mai agli afflitti conforto; non mai a i deſideroſi di ſapere negò magiſtero: ſebbene i diſcepoli, gli afflitti, i biſognoſi di conſiglio foſſero in tanta frequenza, che poteſſero ad un' Uomo men voglioſo di giovare divenir oltremodo peſanti.

Un cuore così vaſto, così magnanimo, così benefico doveva giugnere all' Eroiſmo. Vi giunſe; ma non dovè per giugnervi o uſcire fuora del ſuo ſentiero, o violentare il paſſo. La prima volta, che, il Nome di Lui ſcritto fu tra gli Eletti a queſto Arciveſcovado, per rifiutarlo, per determinare l'animo del Sommo Sacerdote alla ſcelta di Vincenzo Torre, (la di cui glorioſa memoria ſempre a noi è cara, e degna tra noi di perpetua ricordanza) non altro dovè fare ſe non che ſeguire placidamente, ſiccome ſempre ſoleva, i conſigli del ſuo Diſintereſſe, i moti della magnanima ſua Benevolenza. So, che un tale rifiuto, ſe chiamiſi a filoſofico eſame, può tra la virtù, e la viltà divenire un Problema. Non già parlandoſi del Mansi. Non era orrore di fatica, non picciolezza di genio, non biaſimevole timore, che formaſſe in Lui l'idea del gran rifiuto. Un' Uomo avvezzo alle più gravi fatiche, e nelle più penoſe occupazioni invecchiato, non ſarebbeſi atterrito alla viſta di quel peſo, che anche un Prelato portato aveva per sì lungo tempo, mentre l'ottimo Colloredo alle cure del Mansi tutte laſciava le più peſanti paſtorali ſollecitudini; e un Cuore sì grande a viſta d'una Dignità anche maggiore non era da ſgomentarſi. La vera ſtima, la ſincera, e fervida affezione, che il Mansi nudriva per un tal' Uomo qual'era il Torre; e finalmente la perſuaſione ingenua, che ſtava in mente al Mansi, che a vero vantaggio di queſta Dioceſi, e di queſti Popoli doveſſe il Torre a queſta Cattedra innalzarſi, fu la ragione, che potè a tale Ufizio determinarlo.

Dio immortale! un' Uomo di tante Scienze, e di tanta Virtù fornito, avente un cuore sì grande, e tan-

e tanto benefico qual mai ſarebbe divenuto a prò della Chieſa e della Società ſulla Sede Veſcovile, allorchè, ſoſpingendovelo i communi Voti, dovè finalmente montarvi? Da quella profonda miniera di beneficenza veduto avrebbe l'umana Società ſcenderne a torrenti ammaeſtramento, e conſiglio, e preſidio, e correzione, e ſovvenimento, e tuttociò onde gl'indigenti anno ſollievo, i ciechi ſcorta, i deboli fermezza, gli afflitti conforto, i timidi ſicurezza, gl'ignoranti magiſtero.

Ma finalmente ſotto 'l peſo degli anni, e più delle fatiche tanto vigore d'ingegno, tanta vivacità, e grandezza di cuore dovè rimanerſi oppreſſa. La Morte, che finirebbe d'eſſere un male, ſe accorciando i giorni de' cattivi, e pernizioſi Uomini, quelli riſerbaſſe de' Grandi, e de' Benefici, la morte preſto ci tolſe anche il piacere di vedere uno ſpirante avanzo d'un'Uomo sì grande, cinto il capo di Tiara, e veſtito di manto Sacerdotale moſtrare agli Uomini da sè beneficati gli argomenti di quella gratitudine, che aveangli potuto retribuire. Venne quel giorno infauſto in cui ſentimmo dire, Gian-Domenico Mansi non è più. Morì l'Uomo della Società; e noi vediamo nell'Univerſo rimanere un vuoto, cui riempiere ſarà forſe opera di Secoli. La memoria di Lui ſarà immortale tra noi; ed Egli che vive ſu in Cielo tralle Anime Grandi ſi compiacerà di vedere vivar tuttavia in Terra il ſuo genio, e durare permanente la ſua Beneficenza, ſe la memoria di Lui chiami a ricalcarne le grandi orme i Poſteri imitatori.

Digitized by Google

IN MORTE DI MONSIGNORE

GIO-DOMENICO MANSI

DELLA CONGR. DELLA MADRE DI DIO, ARCIVESCOVO DI LUCCA

ORAZIONE

Recitata nella Pubblica Adunanza dell' Accademia Eccleſiaſtica da Lui inſtituita in detta Città

DA FILIPPO SARDI

PATRIZIO LUCCHESE, CANONICO DELLA CATTEDRALE,

Il dì XVI. Aprile dell'anno MDCCLXX.

GRende, e pericoloſo intraprendimento egli è quello, Virtuoſi Accademici, a che l'altrui comando vuol ch'io m'accinga in queſto giorno, di ragionare, io dico, alla preſenza voſtre delle lodi, e la memoria celebrare del Defunto noſtro Paſtore, Padre inſieme, ed Iſtitutor primo di queſta Accademia Eccleſiaſtica, MONSIGNORE GIO-DOMENICO MANSI. Perciocchè, ſe le geſta degli uomini grandi da altri uomini medeſimamente grandi trattate eſſer vogliono ſolamente, come potrò io rozzo, e novello Oratore parlar degnamente d'un Uomo all'età noſtra ſingolariſſimo, e come potrà il debile, e baſſo ragionar mio l'altezza, e lo ſplendore adeguar delle coſe, che del MANSI parlando, ſono e dirſi graviſſime tutte, e luminoſiſſime? La qual coſa ſe ardua, e difficile ſarebbe in ogni tempo, difficiliſſima oggi diviene, dappoichè due valenti Oratori in queſto tempo già innanzi diſceſi il più bel fior della meſſe avendo già tolto, poca, o niuna ſperanza di ben raccogliere ad altri, che appreſſo venga, hanno laſciato. Per la qual coſa io ſarei già per cedere di buon grado all'onore inſieme, ed all'incarico, ſe la ſteſſa altezza, e nobiltà del ſuggetto, che da una parte mi dà ragion di timore, per l'altra meglio, e più ſottilmente conſiderata non mi porgeſſe motivo di conforto, di ſperanze, e direi ancora di ſicurezze. E nel vero, ſe vi ha alcuno tempo, in cui l'Oratore dell'artificio, e degli ornamenti dell'eloquenza non abbiſogni, o poſſa ſenza danno di ſua cauſa eſſere incolto, ciò allora certamente addiviene, quando l'argomento, ch'ei prende a trattare, è per ſe grande, magnifico, ſublime: perciocchè quella coſa non ha d'uopo d'eſſere da altri aggrandita, ed ornata, che grandiſſima è da ſe, e colla propria mole ſtà, e della propria luce ſi adorna baſtevolmente. E certo, ſiccome veggiamo nella natura il belliſſimo Cielo eſſere a noi cagione di grande maraviglia, e diletto ſoltanto, che nudo, ed aperto venga a moſtrarſi: così le chiare azioni de' ſommi Uomini, ſebbene con piano, e ſemplice modo ſi manifeſtino, per la natia loro bellezza grandemente piacciono, e ſi ammirano altamente, e ſi lodano. Ecco dunque quali avranno ad eſſer le parti mie in ragionarvi del MANSI. Dirò nudamente, e ſchiettamente le coſe operate da lui; ma ſiccome queſte grandi ſaranno, e luminoſe, queſta iſteſſa nudità, e ſchiettezza mia diverrà per eſſe grandezza, e ſplendore. Preparatevi, o Signori, ad udir l'elogio del MANSI non da altri formato, che da lui, e a più non dividere come far doveſte in addietro, l'attenzion voſtra, e la lode tra il merito del lodatore, e la virtù del lodato.

L'eſſer dotato d'una piena chiarezza d'intendimento, onde conoſcere il vero perfettamente, e di una vigoroſa fermezza di volontà, onde il bene abbracciare, e a quello attenerſi coſtantemente, queſta era la bellezza, queſta la perfezione dell'Uomo nell'invidiabile, ma troppo breve ſtato della ſua prima innocenza. L'avvolgerſi ora per entro alle tenebre dell'ignoranza, e dell'errore, e fluttuar nell'incerto diſordine delle ſue paſſioni; queſta è l'altiſſima miſeria di lui caduto da tanto onore, ed a corrotta, e inferma condizione venuto. Quell' Uomo pertanto, che per mezzo di ſolide ſcienze l'oſcuro intelletto riempiendo vade perpetuamente della pura, e candida luce del vero, e l'inferma volontà procuri di rendere ſtabile, e coſtante nell' acquiſto, e poſſedimento delle virtù, è manifeſto, che quanto in queſte due coſe avrà fatto d'avanzamento, altrettanto dalla preſente umana miſeria allontanandoſi, a quella primitiva bontà e perfezione ſi ſarà avvicinato, in cui ſiccome ogni pregio è riposto, così ogni coſa, ed ogni ſtudio dell'Uomo eſſer dee collocato, e rivolto per ogni tempo. Or eccovi, o Signori, additata la ricca, e nobil ſorgente, da cui le molte, e ſingolariſſime laudi diſcendono del noſtro MANSI. Sebbene mal diſſi additata, dovea piuttoſto dire rammentata: perciocchè a chi tra noi può eſſere ignoto, queſte due coſe aver formato tutto l'ordine, e la condizion tutta del viver di lui, voglio dire un perpetuo acquiſto di vaſto ſapere, e dottrina, in cui fu eccellente, e un continuo eſercizio delle più ſublimi Morali, e Criſtiane virtù, nelle quali divenne ſingolare? Per queſta doppia via, che ad una ſola meta conduce camminando egli, tanto a quella perfezione ſi appreſsò, che può dall'Uomo in terra ottenerſi, quanto ſi è da noi ſteſſi e ſentito, e veduto, e chiara fama nelle più rimote parti diffuſa altamente ſuona, e per l'Orazion mia ſarà manifeſto.

E perchè la copia grande delle coſe per ogni parte mi circonda, e mi ſtrigne, io già non mi arreſto, o Signori, a porvi ſott'occhio i luminoſi pregi, e diſtinti della chiara Stirpe, da cui il noſtro GIO: DOMENICO traſſe i natali; quantunque per altre parte ciò doveſſi io pur fare, acciocchè foſſe a tutti aperto, e paleſe, quanto la gloria de' Domeſtici eſempli co' ſuoi onorati fatti accreſceſſe egli, e dilataſſe, e in tal guiſa quello ſplendor degli Avi, che ne' più degli Uomini ſi rimane vuoto, e ſtraniero ornamento, in Lui mercè il buon frutto, e l'ottima corriſpondenza della propria Virtù proprio merito diveniſſe, e ſuo verace onore.

Ma non paſſerò io già ſotto ſilenzio la freſca, e puerile età di Lui, che nella Paterna Caſa quell' ottima iſtituzione ritrovò che era di ſe degna, e del ſuo ſangue: perciocchè in queſta io già vedo il primo non dubbio germe ſvilupparſi manifeſtamente di quella virtù, e i primi lampi apparire di quel ſapere, che a tanto grande altezza crebbero appreſſo, e ſi ſollevarono. Era veramente ſingolar coſa, e piena di altiſſimo preſagio vedere il MANSI in quell'età, che l'etade eſſer ſuole della leggierezza, dell'incoſtanza, del divagamento, appena conoſciuta la bellezza della virtù, a lei rivolgerſi, e vinta ogni difficoltà lei con maturo conſiglio, e con paſſi uniformi, e coſtanti ſeguire; nè minor maraviglie recar dovea certamente il vedere quell'ingegno naſcente dominato già in ſublime grado dall'amor della ſcienza, e del vero, già non conoſcer altro diporto, che lo ſtudio, i libri eſſer l'unica ſua cura, e delizia, queſti avidamente ricercare, conſervar diligentemente, e in ſolo vederli arreſtarſi, quaſi ſin d'allora prevedeſſe quale, e quanta ricchezza

di

di ſapere potuto avrebbe un giorno ritrarne a comun giovamento: ciaſcuno agevolmente s'immagina, quanto belle, e grandi ſperanze ſi dovettero riſvegliare a tal viſta nell'animo de' Genitori, de' Congiunti, e degli Amici di Lui. Io non ſo però, ſe quelli tanto innanzi giugneſſero colla ſperanza, quanto Egli appreſſo pervenne felicemente coll'opere.

Ma quantunque laudabile ſia la Paterna educazione, non così ſovente addiviene per avventure, che l'Uomo tra le domeſtiche pareti a gravi, ed ardue coſe ſi deſti, e ſi accinga: per la qual coſa la Divina Provvidenza, che far volea di Gio: Domenico Mansi un Uomo, che ſopra il comune degli altri ſi levaſſe, ne preparò a lui con maraviglioſa diſpoſizione il più atto e confacente mezzo, che deſiderar ſi poteſſe. Era di quella ſtagione, ſiccome per ogni tempo, in ſingolar grido di Santità, e di Dottrina l'Iſtituto de' Chierici Regolari della Madre di Dio, e ſe altrove chiaro ſplendeve, in Lucca potea veramente dirſi il Santuario d'ogni lodevol coſtume, e della più ſolida ſcienza: Uomini riputati per Apoſtoliche fatiche, chiari per fama di Eccleſiaſtica erudizione qui ſi vedevano, e ſi ammiravano; qui la ſollecita iſtituzione della Gioventù, l'ammaeſtramento del Popolo, il difficile indrizzo dell'Anime erano a tal ſegno pervenuti, che avidamente accorrendovi i Cittadini, larghiſſima meſſe ne ridondava nel campo Evangelico. Or dove potea meglio collocarſi quell'Uomo, che in coſtume, e in dottrina doveſſe ottenere eccellenza, ſe non là dove e l'uno, e l'altra sì grandemente fiorivano? Quì fu dunque dalle voci del Cielo chiamato il noſtro Mansi. Pendeva dalla ſua ubbidienza a' divini voleri l'adempimento del nobil fine, a cui per quelli venia deſtinato: l'ubbidienza fu pronta, e generoſa; l'evento illuſtre, e ſingolare, e il Mansi in mezzo a dotti, e virtuoſi Uomini divenne quell'Uomo, che in ſapere, e in virtù e molti ſovraſtando, pochi a ſe uguali conobbe.

Molti, e bei pregj ſi racchiudono in queſta ſola azione di lui, la quale per lo ſuo ſtato, e condizione aſſai più grande, e virtuoſa fu, che in molti eſſer non ſuole, in cui talvolta per torti, e baſſi fini degenera, e diviene anco brutta, e vizioſa. Era Gio: Domenico in ſua Famiglia Primogenito: la Paterna ſucceſſione, le pubbliche Dignità lo aſpettavano, Era nel fior degli anni, d'egregia indole, di vivaci talenti; gli onori, ed i piaceri ſotto un aſpetto ſe gli offerivano innanzi, che i ſenſi allettando, potevano agevolmente ſedurre, e vincere la ragione. Nulla però potè ſuperare la coſtanza di quell'animo fermo, ed immobile in ſuo proponimento, e per colmo di ſtraordinaria virtù volle per fino abbandonar con generoſità ciò, che potea tenere con giuſtizia, ed altro non recò ſeco, entrando in Religione, che quella povertà, che a profeſſar ſi accingeva.

Queſte furono le virtù, di cui quaſi cinto, ed armato poſe mano all'opera della Religioſa perfezione, e ſiccome allora pienamente ſi manifeſta il maſchio valor del Soldato, quando poſto ſi vede entro il duro cimento della battaglia; così locato egli in queſta eſercitazione, ed eſperimento della Clauſtral vita, incominciò teſto a far paleſe, quanto foſſe egli ricco di pregj e nell'animo, e nel cuore. Sono le Regolari oſſervanze, ſiccome quelle, che all'umane paſſioni contraddicono, accompagnate da una certa quotidiana difficoltà, e fatica, la quale non ſenza un lungo eſercitamento ſi vince, e allor ſolamente ſi perde, e dilegua, quando il dovere divenuto coſtume, divien nel tempo ſteſſo placida, e conſumata virtù. Ella è però certa coſa, che ſino da' primi anni di ſuo Religioſo vivere il noſtro Gio: Domenico ſoddiſfaceva a tutte così compiutamente, che i più provetti Uomini, e coloro, che a lui per comando ſopraſtavano, ſtupivano altamente di ſcorgere in un Giovine, che incominciava, tanto di perfezione, quanto appena in chi è preſſo al termine ſi ritrova. Queſti erano gl'incominciamenti del Mansi: niuno ſtimi però, che l'animo di lui veramente grande, ed elevato ſe ne appagaſſe, perchè a coſe ſempre maggiori era inteſo, e rivolto perpetuamente. Quindi ſentendoſi egli fornito di non ordinarj talenti, e conſiderando maturamente, quell'iſteſſa Provvidenza, che glie ne aveva fatto dono, avergli ancora chiamato a profeſſare un Iſtituto, di cui il fine primiero è la Criſtiana iſtruzione, e giovamento de' Popoli, dirittamente penſò di conſacrarli tutti ad un tanto nobile intendimento, e deliberò di farlo per modo, che al molto valore delle ſue forze inſieme foſſe corriſpondente, ed inſieme all'eccellenza della ſua vocazione. Difficil coſa è, o Signori, a ridire, quanto il Mansi adoperaſſe per giugnere al conſeguimento di un tanto fine: quanta foſſe la contenzion dell'animo, la diligenza, la coſtanza nell'apprendere; quanto retto, e luminoſo l'ordine, il metodo degli ſtudj, quanti di numero, quanto varj per età, per le trattazioni i volumi foſſero da lui aſſiduamente letti, e ponderati; quanto ei meditaſſe, conferiſſe, e ſcriveſſe in quel tempo, che tutto per lui fu tempo di ſtudio, di profitto, e di ſcienza. Aſſai più manifeſtamente il diranno le molte, e ſublimi cognizioni, di cui in breviſſimo giro d'anni colma, e ricca divenne la gran mente di lui.

Fatto ſuperiore alla condizion de' ſuoi tempi coltivò egli, e diligentemente appreſe i ſecreti, e gl'inſegnamenti della natural Filoſofia, ma non quella Filoſofia l'intelletto del Mansi potè appagare, che o involta, e confuſa nella barbara oſcurità de' i vocaboli, e dietro ſmarrite alle inutili quiſtioni infinite, o per ſoverchia arditezza d'immaginare preſontuoſa troppo dalla verità, ch'eſſer pur dee l'unico ſuo ſcopo, traviando ſi allontana; ma quella benſì, che a grado a grado a' principj delle coſe riſalendo il creato tutto a parte a parte contempla, l'ordine ne ricerca, la bellezza ne diſcuopre, ne ſente la bontà, e sà dove ſia d'uopo dubitare opportunamente, e dove affermare. Penetrò innanzi nello ſtudio dell'Uomo, cui ſottilmente conobbe; in ciò da molti diverſo, i quali ſe medeſimi ignorando, le più eſtranee, e rimote coſe avidamente cercano di ſapere: la varia indole ne diſtinſe, gli uſi, le coſtumanze, gli ufficj, le leggi non meno quelle, per cui l'uomo ſe ſteſſo governa, che le altre tutte, per cui la comunanza naſce, e la ſocietà, e le Nazioni ſi formano, e ſi reggon gl'Imperj.

E queſte verità tutte o naturali, o profane egli, quantunque Uomo ſacro, ed all'acquiſto inteſo precipuamente di ſacra dottrina, non riputò già di poter ſenza biaſimo ignorare, nè ſenza danno del medeſimo intendimento ſuo principale, ben conoſcendo il vincolo, e legame ſtrettiſſimo, che tra di loro congiunge le noſtre cognizioni tutte, e ſaggiamente avviſando, che in vano ſi luſinga di pervenire ad altezza di ſacro Eccleſiaſtico ſtudio colui, che innanzi non ponga il neceſſario fondamento del naturale, ed umano. Egli è il vero però, che ſiccome a quello, quaſi a nobil meta, tendeva il Mansi primariamente: così, come vi fu pervenuto, in quello tutto l'animo poſe, in quello ſtette coſtantemente, ſenza più altrove deviare, ed in quello, a vero dire, acquiſtò valore, e fama ſingolariſſima.

Or chi non ſa quante coſe abbracci, ed a quante ſi eſtenda la ſacra Eccleſiaſtica ſcienza? Tutte però nell'ampiezza loro abbracciò, ed a tutte ſi eſteſe con maraviglioſo evento il ſublime ingegno del Mansi. La cognizione delle verità da Dio all'Uom rivelate, ſiccome quella, che leva l'Uomo ſopra ſe ſteſſo, ed avvicinandolo al ſuo principio il rende quaſi divino, è la belliſſima, e principaliſſima parte di queſti ſtudj; e in queſta riuſcì egli ſingolarmente dotto, e valente. Nè per ottener queſto fine fu egli contento di tener l'uſato e comun ſentiero; perchè gli Uomini grandi per altre vie camminano, che non i volgari. Vide, e conobbe egli certamente quelle dotte, ed inſigni opere, in cui a' giorni noſtri la Teologia bene, e copioſamente ſi tratta, s'illuſtra: ma non doveva baſtare i rivi, benchè limpidi, e chiari a quell'ingegno, che per ſe ſteſſo riſalir poteva alle fonti, d'onde queſta ſcienza ſcaturiſce, e ſi attinge. Di quì nacque l'oſtinato ſtudio, e da queſto la profonda intelligenza delle divine Scritture, che a lui non meno coſtò della accurata cognizione delle originali lingue Latina, Greca, Ebraica, della notizia, ed eſame delle Verſioni, e Paraſraſi così antiche come moderne de' Santi Libri, delle opinioni, de' ſentimenti de' Sacri Interpreti ormai quaſi ad infinito numero creſciuti: Di quì nacque la vaſta lezione, e il profon-

do

Digitized by Google

do conoſcimento delle Opere de' Padri della Chieſa, delle definizioni de' Pontefici, e de' Concilj, dove non meno la infallibile interpretazione delle Sante Scritture ſi ritrova, che l'incorrotta teſtimonianza delle Sacre Tradizioni; ſopra le quali due coſe tutta è collocata, e riposa la Teologica Facoltà. Queſti ſtudj, o Signori, così originalmente fatti ſingolar fatica richiedono, e coſtanza d'animo, compreſi eſſendo, e diſperſi dentro una immenſa ſerie di volumi; pronta accortezza, e forza di raziocinare addimandano per trar fuori dalle tenebre degli altrui detti la verità, per dividere il dubbio dal certo, il falſo dal vero, per librar con giuſta lance l'autorità di chi ſcrive, il peſo, e valor de' concetti, e tutto condurre alla forma, ed unità della Cattolica Dottrina. Per queſti è neceſſaria l'intelligenza della ſtoria di tutte le Genti, l'eſatta notizia dell'antica e moderna Geografia, il preciſo calcolo de' tempi, coſe tutte ſpinoſe, e da infinite opinioni intricate, e ravvolte. Tutte queſte coſe addimandano tali ſtudj, e niuna al Mansi mancò. Nè ciò ſolamente, ma tante, e sì variate cognizioni, quante ſono quelle non meno profane, che ſacre ſin quì da me ricordate, e deſcritte, le quali inſieme raccolte, e conſiderate quaſi ſembrano ſuperare le forze dell'umano intendimento; queſte, io dico, non ſolo non generarono entro la mente di lui confuſione, e diſordine, lo che in molti veggiamo accadere; ma tutte vi ſi trovarono sì chiare, diſtinte, ordinate, e tenacemente impreſſe, che baſtava un ſolo cenno di ſuo volere, per averle tutte pronte all'occorrenza, e preſenti. Era coſa veramente piena di ſtupore udir quell'Uomo negli ſteſſi ſuoi familiari trattenimenti entrar con chiaro, piacevole, e profondo ragionare in qualunque ardua, e diſparata materia, render di tutto fondata ragione, e ſempre nuove, ed inaſpettate coſe produrre, e non eſſervi mai quiſtione, benchè difficile, ed improvviſa, alla quale non ſapeſſe egli con altrettanto pronta, che adeguata riſpoſta ſatisfare maraviglioſamente.

Ecco, o Signori, la grande, e luminoſa maniera, con che il Mansi ſi apparecchiò a giovare l'anime de' Fedeli, ed iſtruir la Chieſa di Dio. Io non ſo, quanti tra gli Uomini contar ſi poſſano, che un sì nobil fine con tanta eccellenza di mezzi ſi afforzino d'ottenere. So bene, ch'egli in guiſa il conſeguì, che a pochi, o quaſi a niuno è conceduto. Niun ſacro miniſtero è più geloſo, e difficile, niuno più importante, ed alla Chieſa giovevole di quello, che nella poteſtà delle chiavi locato le veci in terra del Sommo Dio, legando, e ſciogliendo le anime, ſoſtiene. Or quanto, e qual foſſe il frutto, che queſto altiſſimo officio amminiſtrando ricavò il Mansi dalla ſua vaſta dottrina a comun bene, aſſai fu manifeſto per coloro tutti, che d'ogni condizion, d'ogni ſtato a gara accorſero a valerſi dell'opera di Lui, i quali non ſapran bene qual coſa in lui più doveſſero ammirare, o la vaſtità del ſapere, o la fermezza dello zelo, o la dolcezza della carità, con cui mirabilmente ſapea condur le anime nel cammino della ſalute. Nè baſtando a Lui quella dottrina, che alle tenebre, ed al ſegreto delle orecchie è commeſſa, paſſò a diffonderla nella Luce dell'Evangelica Predicazione, e potè vedere (coſa a pochi conceduta) i certi, e ſenſibili effetti negli animi di chi lo aſcoltava del ſuo fervido, e dotto, comecchè eſtemporaneo parlare.

Ma una via ancor più ſingolare trovò egli di renderſi altrui giovevole. Fatto tra' ſuoi Profeſſore di ſacra ſcienza morale ſeppe con altrettanto erudita, e profonda, che facile, e accomodata maniera tutti dichiararne i principj, e le conſeguenze, chiaro il metodo renderne, e manifeſta l'applicazione, che avidi, e bramoſi accorrendo ad udirlo in folto numero i noſtri Uomini Eccleſiaſtici, avvenne coſa maravglioſa a dire! tramandata così per lungo giro di anni, e con perpetua ſucceſſione propagata la ſana dottrina di lui nel noſtro Clero, e da queſto vicendevolmente a queſti Popoli tutti traſmeſſa, ſentì finalmente, e ſi avvide la Dioceſi tutta quanta, non d'altronde venirle quel ſanto, ſalutar paſcolo, con cui viveva, e pel Cielo ſi nutriva, che dal Mansi, il quale colla voce, e coll'opera di molti poteva dirſi veracemente, che quaſi tutta la paſceſſe, e giovaſſe mirabilmente.

Queſte però erano coſe domeſtiche; ove la dottrina del Mansi era tale, che non una, od altra particolare, ma la Chieſa tutta universale doveva ſentirne utilità, e giovamento. Vedete, o Signori, come andava gradatamente creſcendo, e dilatando i confini. Era a luce comparſa la grande Opera voluminoſa, con cui il Franceſe Calmet con inſigne fatica tutta dall'imo al ſommo illuſtrando la Divina Scrittura, aveva a comun giudizio degli Uomini dotti portato a ben'alto ſegno queſto ſtudio degniſſimo, ed alla Chieſa giovevole ſopra ogni altro. Il Gallico idioma, in cui l'Opere fu ſcritta dal celebre Autore, ne limitava ſenſibilmente la generale utilità, e giovamento: la Italia, e la Germania ſpezialmente con molto deſiderio aſpettavano un Uomo, il quale non con baſſa, e mercenaria Opera, come pur troppo ſpeſſo addiviene, ma con altrettanta coſtanza nella fatica, che fondo di ſapere tutta chiamandola a critico eſame la illuſtraſſe, e caſtigaſſe, ed eſtendeſſe, e tale renduta la faceſſe nell'idioma latino a loro familiare, e comune. Queſt'Uomo ſi trovò, e fu il Mansi; il quale talmente nell'impreſa riuſcì, che nello univerſale applauſo gli Eretici Scrittori del Giornale di Lipſia con pubblica non ſoſpetta teſtimonianza giunſero a rendergliene un tributo di ringraziamento, e di lode.

Ma io non debbo abuſarmi della pazienza voſtra, e mi ſembra di eſſere a quel Pellegrino ſomigliovole, a cui già il giorno, e la luce vien meno per giungere alla prefiſſa meta del viaggio, il quale non ſenza diſpiacimento Palagi, e Ville ad oſſervarſi belliſſime dai lati ſi laſcia, e paſſa oltre; così io intatte laſciando molte coſe degne tutte di memoria, vengo finalmente a quella parte più luminoſa della Scienza del Mansi, con cui e tutta la Chieſa di Dio rendè immortale, e ſegnalatiſſimo giovamento. Non è alcuno, che ignori, quanta ſia la bellezza, la dignità, la utilità indicibile della Storia Eccleſiaſtica. Per Iſtoria Eccleſiaſtica, io non intendo di quella, che con nuda, e digiuna narrazione deſcrive le coſe alla Chieſa accadute. Io intendo dire di quella, quaſi primitiva, ed originale, la quale tutte abbracciando le Divine, ed Eccleſiaſtiche Scienze, che ad eſſa fanno capo, ſiccome al Mare i Fiumi, dimoſtra la Cattolica Dottrina colle ſteſſe Divine parole; che la dichiara, e la conferma con la incorrotta perpetua Tradizione, manifeſtandola nell'autentico Teſtimonio de Padri, e de' Dottori d'ogni età, d'ogni Nazione; che diſcopre il veleno d'infinite Ereſie, e ne porge l'antidoto ſalutare colle voci della Chieſa, o ne' Concilj adunata, o per bocca parlante de' Sommi Pontefici; di quella io parlo, che la ſana Morale da' ſuoi puriſſimi fonti deduce: dove le leggi ſi ritrovano, con che ſtà, e ſi governa il grande Corpo della Chieſa, dove ſi rende ragione de Sacri Riti, e coſtumanze, con cui al ſommo Eſſere il pubblico culto ſi preſta. Di queſta io parlo, e dico, che queſta utiliſſima, e degniſſima Facoltà, ſiccome fu dal Mansi in ogni ſua parte poſſeduta con eccellenza; così per opera di Lui maſſimamente montò in quel grande, e ſingolare incremento, in cui la veggiamo, e per cui fu degna della luce di queſti tempi. Interroghi la univerſal fama dell'età noſtra colui, ſe pur v'ha, che di ciò, che io dico pur voleſſe più diſtinta prova, e più manifeſta, e udirà narrarſi per ogni parte, come per lui parlarono il più eſatto, e gaſtigato linguaggio della moderna Critica i primarj, e più riſpettabili Scrittori della Chieſa; nuove, e molte, e utiliſſime notizie per lui dalla polvere delle vetuſte Biblioteche vennero a luce; d'ignote geſta, e Decreti di Venerabili Concilj in grandiſſimo numero ſi arricchirono i Faſti della Chieſa; Finalmente per lui le parti tutte di queſta ſcienza, ſeparatamente illuſtrate, e ſtabilite da i più famoſi Uomini di queſta età, così rinnovate in un ſi congiunſero felicemente, e ſotto la ſua mano nuova ſtabilità ricevettero, nuova vita, nuova bellezza. Queſto riſtoramento della Storia Eccleſiaſtica tutta fu il grande, e ſingolar beneficio, che a degnamente corriſpondere alla ſua vocazione, recò il Mansi alla Chieſa tutta di Dio, e fu forſe il più grande, che recar le poteſſe l'ingegno, e il ſapere di un ſolo Uomo privato. Egli

però

Digitized by Google

però quaſi poco ſatisfatto della ſola opera ſua, quantunque sì fruttuoſa, e feconda, acciocchè queſto giovamento viepiù creſceſſe, ſi dilataſſe, e anco nel tempo avvenire ſi eſtendeſſe, cercò di moltiplicarla, per così dire, coll'altrui, e renderla così permanente, e perpetua. Voi già ben vi accorgete, o Signori, di qual coſa intendo io quì di parlare: voi vedete, che io parlo della Iſtituzione di queſta Accademia, che alla illuſtrazione dell' Eccleſiaſtica Storia deſtinata unicamente, da lui riconobbe la ſua origine, il ſuo naſcimento, da lui ebbe vita, forma, e vigore, e che ad alto ſtato creſciuta rapidamente diede ben preſto indubitate prove di quanto ne aveſſero a ſperare la Patria, e la Chieſa, e quanto efficacemente alle mire, e al deſiderio del Chiariſſimo ſuo Iſtitutore foſſe per corriſpondere.

Quelle coſe tutte, che degli ſtudj, e del ſapere del Mansi ho diviſato ſin quì, ſebbene con ingiuria di altre molte, che mi è ſtato forza tacere, tali ſono, e così grandi, che alcuno forſe entrar potrebbe in ſoſpicione, aver queſte sì fattamente ingombrato il vivere di lui, che allo eſercizio delle virtù tutte poco, o nulla di luogo vi rimaneſſe, e di tempo. Ma chi così dubitaſſe dimoſtrerebbe di non ſapere, che in ciò appunto da i comuni i grandi Uomini ſi diſtinguono, i quali più, e diverſe coſe fanno ad un tempo, e sì perfettamente ciaſcuna, quaſi in eſſa ſola ſi eſercitaſſero unicamente. E nel vero quali, e quante furono le virtù, con che il Mansi accompagnò ſempre i ſuoi lunghiſſimi ſtudj, e faticoſiſſimi? E quì nulla io dico dell'alto fine, a cui furon rivolti quelli ſuoi ſtudj medeſimi, nè dell'uſo, ch'ei ne fece coſtantemente rettiſſimo, per cui divennero anch'eſſi altrettante belle, e luminoſe Virtù. Tanta dottrina, e tanto ingegno da tutti conoſciuto, e riputato, chi non vede quanto agevolmente avrebbon potuto levarlo in orgoglio, e renderlo difficile, aſpro, della propria opinione tenace, e d'altri poco curante, come in molti ſuole addivenire? Niuno però fu più umile, umano, facile, corteſe, di ſua ſcienza liberale, ed a ricrederſi pronto, che il Mansi. Uomini ſtranieri, da lontane parti a bella poſta venuti per conoſcere, ed ammirare un tale Uomo, appena a' proprj occhi potean credere, naſconderſi ſotto sì abbietta, e ſemplice apparenza quel celebre Letterato, di cui tanto ſuonava la Fama; ſe la dottrina che in larga copia fluiva dalla ſua bocca convinti non gli aveſſe, poter nelle grandi Anime ottimamente inſieme albergare grande umiltà, e grande ſcienza. E a chi mai negò egli lume, e ajuto, e conſiglio ſia nelle Morali, ſia nelle Letterarie occorrenze? Quella ſteſſa Cella ſolitaria, dov' egli cinto da i Libri ſi logorava nello ſtudio, diveniva ſpeſſo per le altrui neceſſità ſtrepitoſa, e frequente: colà tutti accorrevano, i dubbioſi per conſiglio, gl'ignoranti per luce, i timoroſi per conforto. Potea ben eſſer egli nelle più profonde, e dilette ſpeculazioni immerſo, ed intento, niuno da lui perciò veniva rigettato; ma prontamente abbandonandole, tutti pazientemente aſcoltava, con ſereno viſo, e dolci maniere accoglieva, conſolava, ed ammaeſtrava: la dottrina di lui non era qual torrente, che inondando percote, ed opprime, ma quaſi Fiume reale, che ſoavemente irrigando i campi gli feconda, ed impingua. Coſa ella è queſta piena di ſtupore il penſare, come con raro inneſto ſapeſſe il Mansi inſieme congiungere quelle virtù, che la eſteriore opera dell' Uomo richiedendo, vivono del tumulto, e della diſtrazione, con quegli ſtudj, che occupandone tutto l'interno animo addimandano la ſolitudine, ed il ritiramento. Ma quanto creſcerà la maraviglia, ſe ſi pon mente a quelle molte, e gravi coſe, che da lui non entro alle Religioſe Mura, ma nella ſocietà, e nel commercio degli Uomini ſi adoperavano? In quel tempo ſteſſo, che per lui di nuove opere ſi arricchivan di giorno in giorno la Chieſa, e le lettere, nel Tribunale di Penitenza ſedeva con inſtancabile aſſiduità, e diligenza; gl'infermi ſe lo ritrovavano appreſſo al doloroſo letto per conforto, e per ſoccorſo non tanto di lingua, che di mano: appariva nelle Carceri oſcure, e luce donava, e conſolazione a quegli infelici: tenea cura principaliſſima delle Sacre Vergini Clauſtrali, cui con ſoaviſſima prudenza reggeva, e a cui veniva moſtrando il vero cammino della perfezione. Ma che più? Quattro zelanti, e ſaggj Paſtori noſtri ſi ſtimarono felici di poter dividere col Mansi le altiſſime cure del ſanto miniſtero; le quali con quanta integrità, zelo, e dottrina ſi amminiſtraſſero da lui, farebbe a dirſi diſtintamente, ſe la Città tutta, e la Dioceſi non ne riſonaſſe pur anco altamente.

E tante, e sì varie coſe da eſſo ad un tempo operate, per le quali l'opera ſua creſcer ſembrava, e moltiplicarſi oltre l'uſato, già non ſi creda, che a ſe medeſimo il toglieſſero, e che per giovare altrui, con difetto non difficile ad intervenire, a ſe recaſſe nocumento. Pari alle deſcritte ſinora da me erano le più intime, e ſegrete virtù, e doti del Mansi; ferma ed immobile la Religione, ſolida ed illuminata la pietà, ſingolarmente illibato il pudore; era ſobrio ne'cibi, e rigido caſtigatore del ſuo corpo, ſino a doverſegli vietar l'uſo di quegl'Iſtrumenti, che non mortificato l'avrebbon ſolamente, ma diſtrutto; finalmente vuoto di ogni ambizione, e talmente degli onori ſchivo, e del comando, che degniſſimo eſſendo di preſedere, eleſſe coſtantemente di ſempre ubbidire. Ma ſe il Mansi gli onori fuggiva, e il comando, per lo contrario il comando, e gli onori lo ricercavano ſpontanei, e lo attendevano: e il tempo era venuto finalmente, in cui queſta lucerna, che ſotto il moggio ſi ſtava occulta e naſcoſta, ſovra il candeliere ſi poneſſe, e nella Chieſa maggiore, e ſempre più benefica luce veniſſe a diffondere.

Siamo giunti, o Signori, a quel paſſo, in cui tutto ciò, che io ſon venuto moſtrando ſin quì del ſapere, e della virtù di Gio: Domenico Mansi l'intera ſua eſtrinſeca prova, e adempimento riceve per la più autentica, e ſolenne teſtimonianza, che giammai ſe ne poſſa deſiderare. Per la morte di Giuseppe Palma, Uomo di memoria degniſſimo, e di lode, era vuota rimaſta, e vedova del ſuo Paſtore la Cattedra di Lucca. Egli è ben chiaro di quali, e quanto gravi, e ſublimi, ed eminenti prerogative riveſtito eſſer debba quell'Uomo, che dal comune ſtato, e condizione per comando di Dio ſi aſſume, e ſi ſolleva alla divina Dignità, ed al formidabile officio di ſacro Paſtore. La ſcienza delle umane, e Divine coſe, e il ſanto, ed illibato coſtume tanto in eſſo debbon creſcere, e dalla comune miſura allontanarſi, quanto creſce, e dal comun ſi allontana l'altiſſimo grado, in cui vuol collocarſi. Or queſte prerogative, che tanto grandi ſono, e tanto a ritrovarſi difficili in un ſolo Uomo congiunte, ſcorte furono, e ritrovate nel Mansi. E dee ben notarſi da chi ſcorte furono, e ritrovate. Non da uno, od altro privato Uomo, il cui giudizio è alla prevenzione ſoggetto, ed all'inganno; ma dal Senato noſtro illuminatiſſimo formato, e compoſto di quanto v'ha tra noi di principale, ed illuſtre; dal Senato noſtro, il quale lo aveva ſotto degli occhi preſente, e di tutta la vita di lui era il teſtimonio d' ogni eccezione maggiore, da queſto, io dico, fu il Mansi riputato degno, ed unitamente a due elettiſſimi Uomini nominato per ben due volte all'Arciveſcovato di queſta Patria. Queſta illuſtre teſtimonianza del valor ſuo ognun vede, quanto ſia ſplendida, e certa; pur non è nè la ſola, nè la maggiore; ma ſi conferma, e ſi accreſce per altra la più ſacra, e venerabile, che in Terra aver ſi poſſa, per l'Oracolo, io dico, del Sommo Pontefice, del Vicario di Gesù Criſto, il quale, ſecedendo da prima all'umile, e ritroſa modeſtia di lui laſciollo ſtare nella privata ſua condizione; poſcia più al bene, e al decoro di quella Chieſa riguardando, che non alle preghiere di lui, lo eleſſe ad eſſerne degno Capo, e Paſtore, e quaſi non pago di aver data una cotanto maniſeſta prova dell'alto concetto, in che tenea Gio: Domenico Mansi, altra ne aggiunſe ancor più luminoſa, e diſtinta, allorchè volle, ch'ei libero foſſe da quella uſata legge, che i Veſcovi novellamente eletti a ſoſtener coſtrigne pubblico eſame di lor dottrina, e ſapere, dichiarando ſolennemente in faccia al Mondo tutto, non eſſervi d'uopo di alcuno eſperimento a conoſcere quella Dottrina, e valore, che già da tanto tempo per pubblica, e coſtante Fama era a tutti aſſai noto, e paleſe.

Dovrei or quì, ſe il tempo non mi foſſe nemico, e la Orazione già non toccaſſe il ſuo termine, quelle coſe ridire, che Gio: Domenico Mansi, noſtro

ſtro Padre, e Paſtor divenuto operò di ſe degne, e di un tanto miniſtero. Dovrei farvi paleſe, come quelle virtù, che a lui furon compagne nell'oſcurità, e nel ſilenzio del Chioſtro, il ſeguirono coſtantemente in mezzo al tumulto, e alla luce della novella dignità; onde ſeppe eſſere nell'altezza del grado umile, nell'autorità manſueto, nello ſtrepito delle cure d'animo ſempre chiaro, fermo, e tranquillo. Dovrei dimoſtrarvi, come le altre doti, che più largo campo richiedono, e proprie ſon veramente degli elevati poſti, e ſublimi, crebbono in lui, e ſi dilatarono quaſi fiumi reali, che vinti una volta gli argini ſi ſpandono per la Campagna, e l'inondano; coſicchè fu intrepido, e fermo nell'opporſi al diſordine, generoſo, e magnanimo nel cuſtodire, e promovere i dritti del Santuario, animato perpetuamente da quella Carità ſollecita, ardente, univerſale, che il primo, e principal carattere coſtituiſce di ſacro Paſtore. Tutto ciò dovrei dirvi, ma queſte coſe, che ancor vive, e recenti s'aggirano nella pubblica luce, e vivono nella memoria di tutti, poſſono per me tacerſi ſenz'alcun danno del nome, e della gloria di lui, poichè la Fama aſſai meglio parla, e ridice ciò, che io non ſaprei con acconcie parole ſpiegare. Una coſa dirò ſolamente, che potrà per tutte valere ſenz'alcun dubbio. Le virtù, ed il ſapere del MANSI in mezzo a tanto ſplendore, e in tanta altezza di Dignità lungi dal perdere l'antica lor luce e bellezza, l'accrebbero sì fattamente, che ſe per eſſe era egli ſtato fino a quel tempo buon Cittadino, ottimo Religioſo, valentiſſimo letterato, fu ancora a giudizio univerſale degniſſimo Arciveſcovo.

Tale, e tanto era l'Uomo, o Signori, ch'ora da noi con danno irreparabile ſi piagne perduto. Ma la memoria di lui non è da credere, che ſia giammai per eſtinguerſi in alcun tempo tra noi, nè cancellarſi: i noſtri poſteri ammirandone la virtù, lodandone la ſcienza, ci porteranno invidia d'averlo conoſciuto, e trattato preſente: Così ſia egli per ogni tempo da' noſtri Eccleſiaſtici tutti, ſiccome grande, e perfetto eſemplare, riguardato, ed imitato; e ſpezialmente queſti eletti Giovani, i quali in queſto ſacro aſilo (*) nutriti ſono, ed educati per la Vigna del Signore, e per la ſperanza della Chieſa, ogni qual volta rimireranno la terrena Immagine di Lui, che pendente da queſte Pareti ſtà loro dinanzi agli occhi continuamente, ſi rammentino ancora quelle eccellenti prerogative, che l'animo ne adornarono, le quali a miſura delle forze imitando eſſi, saranno ad un tempo la delizia de' ſuoi, il bene della Patria, il ſoſtegno e l'onor della Chieſa.

(*) *L'Orazione fu recitata nella Sala del Seminario Arciveſcovile, dove di preſente riſiede l'Accademia Eccleſiaſtica.*

I L F I N E.

RAVENNATENSIS SYNODUS

ANNO CHRISTI 867.

A JOHANNE XII. PONTIFICE,

Præſente Ottone I. Imperatore,

ANNO DCCCCLXVII. HABITA.

Ex Menſ. Suppl. T. III. Append. pag. 1378. Ex Arch. Ferrar. Major. Eccl. miſit D. Can. Scalabr.

IN oomine Domioi. Johaoes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Dei & ſanctæ eccleſiæ fidelibus denunciantes mandamus, qualiter poſt juſtam, & legalem electionem, & conſecrationem Martini epiſcopi Ferrarieuſis, iu ſancta Romana eccleſia a nobis factam, iu civitate Ravennæ venimus cum ipſo venerando Martino epiſcopo, aliiſque quampluribus de noſtra urbe Romanis, & io generali placito cum dopno Ottone imperatore diverſas cauſas, lites iospiciendas, & deliberandas, & nobiſcum tum reſidentium quoque aſtautium populorum multitudo clericorum, & laicorum, epiſcoporum, & abbatum de quamplutibus regionibus infra baſilicam beati Apollinaris convocatur; novus occurrit ſermo prædicti Martini epiſcopi Ferrarieuſis ſupplicaus & peteus a nobis, ut omnia quæ a ſancta Romana univerſali eccleſia per papam Vitellianum, & Adriauum, & Leonem ſanctæ Romanæ eccleſiæ pootifices anteceſſores noſtros in tempore Conſtaotiui, & Caroli imperatoris, per aotiqua privilegia fuerant largita, tradita, & confirmata; ita & nos per hoc noſtrum confirmaremus præceptum; cujus ſcilicet precibos, & petitionibus, & omnium principum, epiſcoporom, & abbatum, aliorumque clericorum, & laicorum inclinati pro Dei timore, & illius venerabilis fratris noſtri præſulis Martini, omnia quæ a ſanctis noſtris anteceſſoribus, Romanæ ſedis pootificibus, per antiqua privilegia

A Urſonem judicem Ferrarienſem perlecta ſanctæ Ferrarienſis eccleſiæ beati Georgii, tempore Martini, & Aodreæ, & Johannis prædeceſſorum prædicti Martini tradita eſſe cognovimus per hoc noſtrum a parte ſanctæ Romanæ eccleſiæ beati Petri apoſtoli iu prædicta ſancta Ferrarienſi eccleſia beati Georgii ſimiliter coram cunctis aſtaotibus, & videntibus per hoc noſtrum confirmamus præceptum, Maſſam videlicet Babilonicam illam, quæ vocatur Ferraria, io qua ipſa ſancta eccleſia beati Georgii ſita, & conſecrata eſt cum duodecim fundis ſois; cui alias omnes maſſas minores poſitas infra noſtrum ducatum, & co-

B mitatum Ferrarienſem cum omni obedieutia, & ſecuritate ſubjugamus; maſſam ſcilicet & ripam Pullariolus, cum duodecim fuodis ſuis, & maſſam Conſtantiacus cum duodecim fundis ſuis, & maſſam quartiſianam cum duodecim fundis ſuis; & maſſam Doncro cum duodecim fundis ſnis; ſicque maſſam Petricoli cum duodecim fundis ſuis; & maſſam Popularis cum duodecim fundis ſuis; ſimiliter maſſam Curuli, & maſſam Salectam cum vigioti quatuor fundis ſuis; & maſſam Seneticam, & Caſtilionem cum omnibus fundis ſuis; ſimiliter & maſſam Firmiaum cum omni-

C bus fundis, & pertinentiis ſuis. Has quidem omnes maſſas cum omnibus juribus ſibi pertinentibus, ſicut a ſanctis noſtris ſupradictis anteceſſoribus in præfata ſancta Ferrarienſi eccleſia beati Georgii largitum fore cognovimus; ita & oos per hoc noſtrum, ſicut ſupra dictum eſt, in ſancta noſtra eccl. & ſibi prædicto Martino confratri, & epiſc. noſtro, & ſucceſſoribus tuis infra totom

☞ ducatum, atque comitatum, & epiſcop. noſtrum A Ferrarienſem in ſingulis maſſis, eccleſias, clericos, presbyteros, diaconos ordinare, & conſecrare. Super hæc quidem omnia, omnibus tam præſentibus quam abſentibus notum fieri volumus, per prædictum epiſcopatum Ferrarienſem, & eccleſiam S. Georgii, & te Martinum epiſcopum, tuosque futuros ſucceſſores, epiſcopos, utramque parochiam perpetuo, ſicut ſupradicti noſtri anteceſſores habuerunt, & tenuerunt in ſuo dominio; ita & nos in jure, & dominio, ſeu privilegio ſanctæ noſtræ Romanæ eccleſiæ beati Petri apoſtoli, & noſtro noſtrorumque ſucceſſorum ſemper tenemus. Ut ſit ſemper ſub noſtra electione, ordinatione, inveſtitione, & conſecratione, & diſtrictu. Et non liceat unquam nemini de tuis B ſucceſſoribus futuris, eligendis in ipſo epiſcopio epiſcopis ad nullius electionem, neque inveſtitionem, vel conſecrationem ire, niſi ad noſtram ſanctiſſimam ſedem Romanam & apoſtolicam beati Petri apoſtoli noſtrorumque ſucceſſorum; & non liceat nemini noſtrorum ſucceſſorum, vel alicui regni magnæ perſonæ, regis ſcilicet vel ducis, epiſcopi, neque archiepiſcopi hunc præfatum epiſcopum, & eccleſiam ſancti Georgii, neque epiſcopos a dominio, & jure, & electione, ordinatione, inveſtitione, conſecratione, diſtrictu ſanctæ Romanæ eccleſiæ beati Petri apoſtoli ſeparare. Si quæ vero perſona hujus noſtri regni, regis vel ducis parva, vel magna hanc ſupradictam noſtram Ferrarienſem ſanctam eccleſiam beati C Georgii a jure, & dominio & poteſtate epiſcoporum ſuorum, electione, conſecratione, & inveſtitione ſanctæ eccleſiæ, & ſedis Romanæ beati Petri apoſtoli ſeparaverit, vel alienaverit, aut ſi de omnibus, quæ a ſancta Romana eccleſia ſibi ſunt data, & tradita diminuere vel moleſtare tentabit ullo modo, vel ingenio unquam in aliquo tempore anathematis vinculo a parte omnipotentis Dei, & beatæ virginis Mariæ, & beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli, & omnium ſanctorum, & noſtra perpetuo alligamus, cui omnes qui aderant ibi reſponderunt dicentes: fiat, fiat. Quorum nomina ſunt hic in parte deſcripta, id eſt in primis:

Martinus epiſcopus ſanctæ Sutrinenſis eccleſiæ. D
VVido epiſcopus ſanctæ Serſenatis eccleſiæ.
Johannes epiſcopus ſanctæ Cornelienſis eccleſiæ.
Azio prothoſerinarius & apocriſarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ.
Johannes dux urbis Romæ, qui vocatur Gambarino.
Stephanus inieulator urbis Romæ.
Nec non Paulus Glorioſus judex.
Vigo judex Ferrarienſis.
Petrus Dativus iſtius civitatis Ravennæ.
Johannes Dativus Ferrarienſis.
Leo Dativus de civitate Faventia.
Petrus & Stephanus Dativi Ferrar.
Petrus comes.
Garardus, & Hirardus de comitibus.
Arderatus, & Rambertus germani comitibus.
Johannes dux de Romano.
Johannes & Almericus germani filii ſui.
Paulus & Petrus ducibus Traverſaria.
Petrus filius ipſi Pauli.
Romualdus dux.
Paulus filius Vitabiani.
Johannes conſul, & patricius.
Heraldus filius Jaraldi ex genere ducum.
Atelbertus, & Sergius germani ducibus.
Andreas filius quondam Amabil Dativus.
Deus dedit de Ponte Auguſto.
Gaſirius filius Johannis conſulis.
Vitalis de Liuto.
Johannes & Luieio germani, filii quondam Anaſtaſii conſulis.
Leotarius.
Petrus de Malo.
Mauricius Spaza inferno.
Vitalis filius Vitalis de Marino.

De tabellionibus autem cives Ravenn.

Johannes conſul de Tabellio, qui vocatur Uter.
Stephanus Tabellio.
Dominicus Tabellio. Apollinaris Tabellio.
Sergius Tabellio.

De cancellariis autem.

Vitalis cancellarius.
Martinus cancellarius & ſarſore.
Leo cancellarius.
Sarius de Ciſterno.
Dominicus & Bernardus cancellarii de arbore Gaudenti. Iſti omnes de civitate Ravenna.
De Ferrarienſibus autem. Johannes archipresbyter ſanctæ Ferrarienſis eccleſiæ.
Lopicinus archidiaconus.
Petrus presbyter. Georgius presbyter. Bonizo presbyter, & primicerius. Johannes archiſubdiaconi.

De Layeis.

Leo de Andrea conſul.
Roſredo filio ejus. Leo conſul.
Gregorius de Danielis, & alius Gregorius conſul. Petrus conſul filius Leonis conſulis. Anſelmus conſul filius Raimbaldo. Paulus conſul, qui vocatur de Naſtaſia. Johannes qui vocatur de Criſtinia; & aliorum hominum multitudo, quorum nomina eſſet longum ad ſcribendum. ☜

☞ RAVENNATENSE CONCILIUM ALTERUM

Pro abſolvenda archiepiſcopatus Magdeburgenſis inſtitutione, Anno 968. octobri menſe, præſente Ottone I. & Joanne XIII. celebratum.

Ex Manſi Suppl. To. I pag. 1155.

RAvennatenſia concilia duo pro ſtabilienda Magdeburgenſis archiepiſcopatus inſtitutione diſtinguenda eſſe Pagius in critica Baronii ad An. 967. n. 4. & 5. dudum animadverterat; conſtatque plane ex narratione rei ea de cauſa geſtæ in iiſdem conciliis, alterum ab altero ſeſquianno ſejungi. Ex his vero in meis ad Pagium adnotationibus deduxi alterum Ravennatenſe Concilium Octobri menſe an. 968. conveniſſe. Id vero ex calculi ſupputatione deduxi: tum pariter ad poſtremum hoc concilium referenda ea omnia inſtrumenta cenſui, quæ Ravennæ Octobri menſe anni illius, ſive a Joanne XIII. ſive ab Ottone I. imperatore ad cauſam illam pertinentia data ſunt. Ex his quædam ſuppeditat Lunig, quæ cum ad acta ejus concilii referri poſſint, ideo ex eo huc transferuntur.

JOAN-

ANNO CHRISTI 968.

JOANNIS XIII. BULLA
AD ADALBERTUM MAGDEBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Primatum illi inter univerſos Germaniæ præſules, & æqualem cum primariis Galliæ honorem conſtituit.

Johannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto nobis in Chriſto confratri, Adalberto S. Magdeburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo in Domino æternam ſalutem.

Ex Lunig. Spicil p. 11.

SI ea loca, quæ ad ſalutem maxime populi & B gentis ad Deum converſionis fundata ſunt privilegio noſtræ auctoritatis munimus & decoramus; hoc ad provectum & divinæ religionis coltum pertinere nullo modo dubitamus. Igitur quia ſedem Magdeb. cui Deo aethore præſides, noſtra tuorumque comprovincialium authoritate archiepiſcopalem eſſe decrevimus, quem inter cæteras eccleſias ordinem, vigorem, primatum, & æquitatem habere in poſterum debeat, apoſtolicæ ſedis privilegio muniri ſanximus. Dei igiter omnipotentis auctoritate, & B. Petri, apoſtolorum principis, & noſtra, te tuoſque ſuceeſſores in perpetuum, & eccleſiam tuam omnium eccleſiarum archiepiſcoporum, & epiſcoporum, qui in Germania ſunt, ordinari in ſedendo, in judicando, C in confirmando, in ſubſcribendo, in ſententiis dandis, omnique eccleſiaſtico ordine primatum habere volumus. Eorum vero, qui ſunt in Gallia, item Mogoncienſ. Trevirenſ. & Colonienſ. eccleſiæ in omnibus parem honorem & ſimilem vigorem præſenti privilegio confirmamus. Cæterum, more Romanæ eccleſiæ, eccleſiam tuam duodecim presbyteros, & ſeptem diaconos, & viginti-quatuor ſubdiaconos Cardinales, qui ſandaliis & liſinis utantur habere volumus. Super hoc vero iiſdem presbyteris, & abbatibus eccleſiæ ſancti Johannis Baptiſtæ in ſuburbio ejuſdem civitatis conſtructæ tunicis uti concedimus. Quibus exceptis & epiſcopis ſuper altare in honorem B. Mauritii dedicatum miſſam celebrare aliquis nullo mo D do præſumat, quod non ad ſuperbiam, ſed ad loci ſanctitatem ſpeciali reverentia præſenti privilegio munimus, & decoramus. Quapropter frater fraterrime, Dominicorum ſalubriter reminiſcens mandatorum ita in commiſſæ plebis regimine, lucrandiſque animabus invigila, ut redemptori noA ſtro fructum bonæ operationis, in quo lætari poſſis, exhibeas. Scriptum per manum Stephani Scriniarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ in menſe Octobri indict. XII.

ALTERA EJUSDEM AD EUMDEM BULLA.

Conſecrationem epiſcoporum omnium inter Albiam & Salam, juſque pallii illi & ſucceſſoribus tribuit.

Johannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, chariſſimo confratri noſtro Adalberto ſanctæ Magdeburgenſis eccleſiæ Archipræſuli in Domino æternam ſalutem.

Ex eodem pag. 16.

ITa te, frater chariſſime, & coepiſcope noſter vita moreſque tui hactenus idoneum reddidere, ut multa tibi credere, plura etiam committere, ſicut bono diſpenſatori, non hæſitemus. Igitur quia ad paſtorale culmen plebis tuæ, & comprovincialium tuorum, & noſtra poſt Deum te authoritas promovit, & quia tanta Sclavorum plebs ultra fluvios Albiam & Salam, ſcilicet Deo noviter acquiſita, paucis paſtoribus minime regi poteſt, qualiter epiſcopi tuæ ſedi ſubjectis parochias rationabiliter, & caute dividas, & diſtribuas, ſuæ diſpenſationis & diſcretionis examini committo; & hoc ſereniſſimi ſpiritualis filii noſtri imperatoris auguſti, qui ejuſdem tuæ eccleſiæ C fundator & auctor eſt, cura, diligentia, & judicio fieri, per præſentia privilegii munimen ſtatuo, & confirmo. Si ergo ab apoſtolica ſede, cui Deo auctore præſideo, eccleſiæ tuæ conceſſum, ut ab ejus rectoribus epiſcopi, qui ultra Albiam & Salam conſtituti, & conſtituendi ſunt, poſt futuris temporibus conſecrentur, & ipſi ejuſdem tuæ ſcilicet eccleſiæ archiepiſcopos, ſicut pro tempore fuerint, conſecrent, qui pallium ſecundum morem Romanæ eccleſiæ a noſtra ſede recipiant. Unde, frater chariſſime, dilectationem * tuam admoneo & obteſtor, ut animo ſis ſolicitus, ne aliquid ſibi commodi dato aut gratia, quæcumlibet ſupplicatio perſonarum in ſacris ordinibus vendices, ſed ad hoc officium ille perducatur, quem D morum gravitas commendet, & vitæ præteritæ actio. Oramus autem omnipotentem Deum, ut ſua te munitione circumagat, & ſacerdotii ſuſceptum officium operibus implere concedat. Actum per manus Stephani Scriniarii, & bibliothecarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ in menſe Octobri, Indictione ſtatutum duodecima.

* *ſ.* dilectionem.

HATTONIS II. MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI ET PATRUM QUORUNDAM SYNODI RAVENNATENSIS
DECRETUM,

Quo loca quædam ditionis ſuæ a ſe avulſa Magdeburgenſi archiepiſcopo ſubjicit.

Ex eodem ibid.

Ibid. p. 1157.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, E Hatto, divina auxiliante clementia ſanctæ Mogonciacenſis eccleſiæ archiepiſcopus. Quia ſollicitudo paſtorum in augmento gregis probatur; nec tantum eccleſiis noſtris præeſſe, quantum prodeſſe jubemur. Idcirco nos onus nobis impoſitum in plura dividendum cenſuimus, ut dum in plures participatur, ab unoquoque noſtrum jugum Chriſti, quod ſuave, & onus ejus, quod leve eſt, æquius, & portabilius portetur. Ad dilatandos quippe fidei chriſtianæ terminos, & Sclavorum indomitas gentes ultra Albiam & Salam jugo Chriſti ſubdendos, in Magdeborg ſedem archiepiſcopalem fieri, & in Merſeburg epiſcopum, Magdeburgenſi eccleſiæ ſubjiciendum & ab ejus archiepiſcopo ordinandum, archiepiſcopali noſtra auctoritate cenſemus, & inſtituimus. Epiſcopos vero ultra Albiam, Brandenburgenſem ſcilicet, & Havelbergenſem, noſtræ hactenus eccleſiæ ſubjectos, a debita nobis obedientia abſolvimus, &

ANNO CHRISTI 968.

præſcriptæ Magdeburgenſi eccleſiæ, ejuſque archiepiſcopo obedituros æque permittimus, & conſentimus. Ne quam vero ſancta Magdeburgenſis eccleſiæ futuris, quod abſit, temporibus a noſtris ſucceſſoribus inde moleſtiam patiatur, cartam conſentaneam conſcribi juſſimus, & in præſentia ſereniſſimi domini auguſti imperatoris, vel venerabilium epiſcoporum, quorum nomina inferius inſerentur, legi vel recitari, & ſubſcriptionibus corroborari & confirmari rogamus. Ego Hatto S. Moguntinæ eccleſiæ archiepiſcopus manu propria confirmavi & ſubſcripſi. Ego Everardus ſanctæ Leodicenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſi, & ſubſcripſi. Ego Reginoldus ſanctæ Rubilocenſis epiſcopus conſenſi, ac ſubſcripſi. Oldericus Pergami epiſcopus interſui & ſubſcripſi. Hubertus epiſcopus ſubſcripſi. Milo epiſcopus ſubſcripſi.

OTTONIS MAGNI DIPLOMA IN EO CONCILIO EDITUM,

Quo prædium quoddam archiepiſcopo Magdeburgenſi concedit.

Ex eodem pag. 99.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Otto, divina favente clementia imperator Auguſtus. Noverit omnium noſtrorum tam præſen- A tium, quam & futurorum induſtria, qualiter nos interventu dilectæ conjugis noſtræ Adelheidis, filiique & coimperatoris noſtri Ottonis, tale noſtræ proprietatis prædium, quale nos in Bodenhuſen uſque ad hanc diem habuimus, cum omnibus appenditiis ſuis, tam in mancipiis, quam in ædificiis, terris cultis, & incultis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumque decurſibus, molendinis, in mobilibus, & immobilibus, exitibus & reditibus, quæſitis, & inquirendis, ſancto Mauritio in Magdeburg liberaliter offerimus, & archiepiſcopis illius eccleſiæ perpetualiter concedimus, ut teneant, & poſſideant, & ſuis uſibus, ſicuti res eccleſiaſticas juxta libitum adjungant. Et ut hoc noſtræ munificentiæ munus eidem ec- B cleſiæ fidelibus noſtriſque verius credatur, hanc cartam ſcribi, & annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus, quam & propria manu ſubterfirmavimus. Data VII. non. Octob. anno Dominicæ Incarnat. DCCCCLXVIII. Indictione X. (lege XI.) anno vero regni Domini Ottonis XXXIV. imperii autem VII. Actum Ravennæ in Domino feliciter. Amen. Signum domini Ottonis magni & invictiſſimi imperatoris auguſti. Ludigerus cancellarius ad vicem Haddonis archicapellani recognovi.

DISPUTATIO INTER CATHOLICOS ET JACOBITAS CONSTANTINOPOLI HABITA.

Agentibus pro Jacobitis Joanne eorum patriarcha, & pro catholicis patriarcha Conſtantinopolitano, forte Polieucto.

Anno Alexandri 1280. Chriſti 969. menſe Ab, vel Auguſto coram Imperatore habita.

Ibid. p. 1159.

SIluerunt huc uſque conciliorum editiones celebrem diſputationem, juſſu Græci imperatoris Nicephori anno Alexandri 1280. die 23. menſis Ab, id eſt Auguſti feria ſecunda, inter Jacobitarum, & catholicorum Græcorum patriarchas de fide inſtitutam. Renaudotus tom. 2. Litur. Orient. pag. 489. ejus ſummam e MS. codice Seguierano; integra vero acta mox e Syriaco codice vulgavit Aſſemanus Bibl. Orient. tom. II. pag. 133. quæ tamen acta non e publicis quidem tabulis, quæ tunc forte ſcriptæ ſunt, ſed e Synodica Joannis patriarchæ Jacobitæ ad Mennam patriarcham Coptorum repræſentantur. Quæ ſiquid referant catholicis aliquanto invidioſum, id ſtudio partium hæretico ſcriptori debetur. Hæc ſcire juvat lectorem, antequam Synodicam ipſam legat.

SYNODICA JOANNIS PATRIARCHÆ JACOBITARUM,

Ad Mennam Alexandrinum Coptorum patriarcham.

Ex Aſſemano Bibl. Orient. tom. 2. p. 133.

QUum imperator ex urbe Emeſa Conſtantinopolim rediiſſet, quo nos (*Joannem Jacobitarum patriarcham*) addnxerat; patriarchæ (*Polyeucto*) mandavit, ut nos arceſſeret. Arceſſivit ille feria quinta ante Dominicam in Hoſanna, præſentibus ejus clericis. Antequam vero patriarcham adiiſſemus, occurrit nobis ingens hominum multitudo, qui inconditis clamoribus terrorem nobis incutere volebant, ad patriarchæ colloquium euntibus. At Deus per tuas acceptas preces patientiam nobis dedit, & fortitudinem.

Poſt multum vero temporis ad patriarchæ tandem ædes pervenimus, cui milites & turba magna aſſiſtebant. Salutavimus eum, & ipſe ſalutem quoque nobis dicens, ſedere nos juſſit. Mox percontatus eſt, inquiens, *cujuſnam loci patriarcha es? Antiochenæ ſedis*, reſpondimus. Tum ille: *duo igitur patriarchæ eſtis, qui unam ſedem tenetis; an ſchiſma inter vos eſt, & tu unam ſedem tenes,* C *& alter alteram?* cui ego: *ſchiſma*, inquam, *inter nos eſt*. Quod cum ille audiſſet, excepit: *ecquis patriarcharum te admiſit quum in patriarcham ordinatus fuiſti?* Reſpondimus: *dominus Mennas*. Ait ille: *at is hæreticus eſt: ſcripſit enim nobis epiſtolam erroribus plenam, ejuſque in Chriſtum fides haud orthodoxa eſt: Alium autem habemus orthodoxum Alexandriæ patriarcham, Eliam nomine.* Cui nos confeſtim reſponſum dedimus, prout Deus nobis ſuppeditavit, dicentes: *non alium novimus Alexandriæ patriarcham, præter patrem Mennam, qui eſt noſter in Chriſto pater & communiſter.* Tum ille: *Tua vero quanam eſt in Chriſtum fi-* D *des? Affirmas ipſum de cælo deſcendiſſe, & inhabitaſſe in ſancta Maria Virgine, & ex ea corpus connaturale nobis induiſſe, nec ne?* Reſpondi: *confiteor, Deum Verbum, qui eſt ante ſæcula filium patris, de cælo deſcendiſſe, & inhabitaſſe in ſancta Dei genitrice Virgine Maria, & ex ea perſonaliter corpus connaturale nobis, anima rationali, & intelligente præditum aſſumpſiſſe, atque ita ex ea natum fuiſſe Deum hominem factum abſque mutatione & converſione.* His auditis: *duæ*, inquit, *ſunt igitur in Chriſto naturæ?* Cui nos: *Chriſtum ex duabus naturis compoſitum novimus: unam autem duntaxat*

natu-

ANNO CHRISTI 969.

naturam ipſum fatemur poſt unionem, & unam perſonam Verbi Incarnati. Et poſt longam diſceptationem diſceſſimus eo die.

Quum vero dies Dominica paſchatis eſſet, etſi Liturgiæ & oblationis atque feſtivitatis expertes, juxta illud prophetæ: *ſolemnitates veſtræ, in triſtitiam convertentur*: arceſſivit nos tamen imperator ad magnam eorum eccleſiam, oſtenditque nobis ornamenta eccleſiæ, ejuſque multiplicem apparatum, & ſtolas, & vela, & lampades, & innumerum populum, qui eo confluxerat, & magnitudinem imperii ſui, exiſtimans caducis iis rebus puerorum inſtar, capi nos poſſe. Sumpta autem euchariſtia egreſſus imperator arceſſitos nos duris ſermonibus hunc in modum allocutus eſt. *En Chriſtum dividimus, ut ait Paulus, & alius quidem dicit, ego ſum Cephæ, alius alterius ſe eſſe dicit, & id negat quod prior affirmat.* Cui ſuggerente Deo per veſtras acceptas preces congruum & opportunum dedimus reſponſum. Et poſt longam confabulationem dimiſit nos cum populo; a quo in paratas nobis ædes uſque deducti ſumus.

Dominica nova iterum adeſſe nos juſſit imperator, & blande nos eſt allocutus. *Moslemani, ait, & Judæi reprehendunt nos, auditores, & dicunt, varias inter nos hæreſes eſſe, quoſdam ſcilicet Melchitas, alios Jacobitas, alios Neſtorianos & alias in aliis ſectis. Quæ autem, rogo, cauſa eſt ſchiſmatis inter nos & vos? Congregamini, & ſcrutemur ſcripturas, uno, duobus, aut tribus menſibus, & inquiramus ubinam ſit veritas, & ſequamur eam omnes.* Hæc ait, volens nos dulcibus ſermonibus capere: exiſtimabat enim ſe veritatem tenere. Cui protinus reſpondimus, nos in ea re ab imperatore haudquaquam diſſentire, ſimulque pro ejus incolumitate precati ſumus. Rogat ille: *quem futuræ diſputationi præeſſe ipſe velim: utrum ipſum, an patriarcham, aut metropolitas, vel monachos?* Reſpondimus, eum nos optare, quem clementiſſimus imperator ſtatuiſſet: *quandoquidem,* ajo, *ſub veſtra ſumus poteſtate; modo abſit vis, & injuria.* His ab eo dimiſſi, ad noſtras ædes regredimur.

Poſt biduum a patriarcha vocati accedimus. Invenimus eidem aſſidentes epiſcopos & magiſtratus imperii. Diſputatum eſt. At illi nullum ex ſcripturis teſtimonium protulerunt, ſed ſola ſui cerebri commenta producentes, eadem pertinaciter tueri conabantur, affirmantes Chriſto duas naturas ineſſe. Nos contra Chriſtum ex duabus quidem naturis compoſitum; id tamen intelligendum eſſe ad mentem omnium ſanctæ eccleſiæ Doctorum, velut in homine animam & corpus. Quumque illi repoſuiſſent, homini quoque duas ineſſe naturas; contradiximus, affirmantes nos unicam agnoſcere naturam compoſitam, nec Chriſtum dici niſi unum, & unam voluntatem, atque operationem unam. At illi a ſententia minime receſſere, nec ſcripturarum verba attenderunt. Et quoniam identidem opponebamus, a nobis nihil ex noſtro ſenſu affirmari, ſed ea dumtaxat, quæ ſancti patres, & ſanctæ eccleſiæ doctores Chriſti Dei noſtri unitatem optime intelligentes docuerant: qui non agnoſcebant poſt unionem, niſi A naturam unam Dei Verbi incarnati, atque omnino dualitatem peracta unione remanſiſſe negabant: patriarcha ſubiit tolit. *Cedo doctores, quos veſtræ opinioni, ſectæque patronari affirmatis. Omnes,* ajo, *patres dabo, qui eccleſiam ædificarunt, fidemque confirmavere ſua quiſque ætate. Hujus,* ſubdit ille, *quam memorabas unionis teſtimonium mihi ex Cyrillo redde.* Quod nos actutum facturos ſpopondimus. Exiſtimabat nimirum id nos nunquam effecturos. Deſcriptam ergo Græce obtulimus Syllogem teſtimoniorum, quam ad hujus voluminis calcem ſubjiciemus. Quum porro ea minime legeretur: *Jubes,* ajo, *ut perlegantur patriarchæ teſtimonia doctorum orthodoxorum, qui communi partium conſenſu ſuſcipiuntur; ipſique ſunt B patres noſtri. Et oſtendite nobis ex patrum decretis, utrum Chriſto duas naturas ante unionem, an poſt illam tribuerint, noſque patrum dictis conſentientes habebitis. En teſtimonia: ſunt autem pauca quædam: ignorantes enim veſtrum ſermonem, cætera multa prætereunda duximus, ut inde fidei noſtræ veritatem certitudinemque cognoſcatis, neque nos imperitos atque erroribus implicitos exiſtimetis.* Ad hæc conticuere illi, hoc tantummodo ſubdentes, Gregorium theologum in priori epiſtola ad Caledonium Apollinari objicere, eumdemque graviter reprehendere, quod Chriſtum negaret aſſumpſiſſe corpus perfectum, anima rationali intelligente præditum: duaſque naturas ſicut animam, & corpus Chriſto aſſerere. Tum vero: *percurrite,* C ajo, *epiſtolam ab initio uſque ad calcem, & perſpicietis, quomodo ſanctus doctor unionem definiat in eadem epiſtola, quam protuliſtis, & quomodo affirmet*: non alius eſt & alius; abſit: ſed uterque in unione, & commiſtione unus: Non quod ſanctus Gregorius inducat in Chriſto commiſtionem, & confuſionem; ſed quia veritatem unionis certam, atque indubitabilem reddere voluit, Chriſtumque unum eſſe, & agnoſci in corpore; nec duabus conſtare naturis, ſicut dicitis. At illi ſententiam ſuam pertinaciſſime tuentes: *en ergo,* ajebant, *commiſtionem, & confuſionem facitis, & divinitatem paſſam fuiſſe affirmatis, ſi unicam naturam aſſeritis.* Unus porro Deus novit, quæ geſta ſunt, & quæ in hac noſtra cum illis D diſputatione diſſeruimus: quoniam duodecies hactenus nos ad collationem provocarunt.

Hæc vero ſunt teſtimonia (a) quæ græce ſcripta iis obtulimus conſona doctrinæ ſancti Cyrilli: quorum primum eſt ejuſdem Cyrilli: ex ſermone Athanaſii de Incarnatione Dei Verbi &c. Vos itaque legite & expendite omnes ejuſmodi textus, quos Spiritus Sanctus loquutus eſt per ora ſanctorum patrum, & quidquid demonſtravit S. Pater Cyrillus in omnibus ſuis libris, quorum lux eſt lux ſolis: quæve idem circa incarnationem Dei Verbi oſtendit: quoniam ubi anathematizat, & affirmat mentem ſpeculationi intentam videre duas naturas ad unionem, & compoſitionem venire in Chriſto, noſque confiteri E unam naturam, unamque perſonam perfectam ex duabus per unionem ſine defectu aut commiſtione, aut corruptione unam incarnatam. Teſtatur etiam pater Cyrillus antiquos patres hoc idem ſenſiſſe, & eadem ſimilitudine uſos fuiſſe: & ſecun-

(a) *Teſtimonia.* Auctores quos citat Joannes, hi ſunt. *Cyrillus* Orat. in Diodorum, & Andream Samoſatenum, ubi Anaſtaſii ſermonem de Incarn. Dei verbi citat. *Gregorius Taumaturgus* de fide. *Julius papa Romæ* Orat. adverſus eos, qui incarnationem Dei Verbi impugnant. *Idem* orat. de unione deitatis & corporis Chriſti. *Idem* in epiſtola ad Dionyſium epiſcopum Cypri. *Gregorius Theologus* orat. de nativitate Domini. *Idem* orat. de Deo verbo. *Cyrillus* epiſt. ad Acacium Meletinenſem epiſcopum. *Idem* epiſt. ad Succeſſum. *Idem* tom 2. adverſus Neſtorium. *Idem* epiſtola heortaſtica ad Theodoſium imperatorem. *Idem* epiſtola ad Eulogium presbyterum Conſtantinopolitanum. ASSEMAN.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 969.

cundum reliquos omnes electos patres credimus, & affirmamos unum eſſe Chriſtum ex duabus naturis & perſonis (*a*) divinitate & humanitate perfecta, factamque fuiſſe unam naturam, & perſonam unam Verbo incarnato homini facto. Omnino autem negamus poſt unionem duas naturas duaſque perſonas, vel duas voluntates, aut contrarias operationes. Quicumque enim hoc dicit, anathematizatur & rejicitur a ſanctis patribus & præſtantibus doctoribus, quemadmodum præſati ſumus. Et hæc eſt Neſtorii aſſertio, & doctrina, & omnium ejus gregalium.

Porro quoties ajebam, hanc eſſe Neſtorii hæreſim, vehementer excandeſcebant, ſibique id permoleſtum eſſe præſeferebant, Neſtorium cum ſuo errore execrantes, quamvis & ipſi ejus doctrinam conſectentur, & doceant. Et nos quidem hæc & alia, quæ conſulto præterimus, illis ſæpius ſuggeſſimus. At illi in ſua pertinacia, atque inveterato errore perſtitere, his modis nobiſcum agentes, ſuique imperii auctoritate nobis inſtantes, & vim inientantes, juxta vetus adagium: qui dominatur, ſapit. Ut vero intelleximus, ſcripturarum oraculis eos minime acquieſcere, nec veritati manus unquam daturos: *nec noſtra*, ſubjecimus, *voluntate ad vos venimus, nec vobiſcum diſputare ambivimus unquam; ſed imperatoris mandato nos huc accedere adegiſtis, rogatique, fidei noſtræ fundamenta aperuimus, quodque nobis tradidere, præſtantiſſimi patres, & orthodoxi doctores, qui Dei eccleſiam rexerunt, eamque propugnarunt, atque apoſtolicam fidem confirmarunt. Vos autem nec illis, neque nobis acquieſcitis. Implete igitur opera patrum veſtrorum, eorumque veſtigiis inſiſtite; Nos itidem noſtros ſequemur.*

Enimvero poſtquam patuit nos nulla vi, nullo metu a propoſito diſceſſuros, nec minis nec pollicitationibus infirmitatem virtutis noſtræ ad eorum vota pertractum iri, (quoniam extrema pati nobis deliberatum fuerat, & mortem cætera inevitabilem oppetere) ipſi contuentes mortis metu noſtram conſtantiam minime fractam, continuere ſeſe parumper, noſque in carcerem conjecerunt. Sic hactenus nobiſcum agitur. Meliora a Dei clementia præſtolamur, veſtris nimirum exorata precibus. Spes autem noſtra in Deo eſt & patientia firma, quam nulla vis, nullus metus, aut caſus ullus franget: & confidimus in eo, cujus ſpes non confundit, fore ut nos minime deſerat, ſed contra nobis gaudium & finem bonum ſit allaturus, ſuumque judicium in nobis impleturus.

Quod autem rerum noſtrarum ſeriem hoc libello retexere ſuaſit, fuit, quoniam comperimus vobis nunciatum fuiſſe noſtrum in urbem Conſtantinopolitanam adventum: ſed fortaſſe res, ut geſtæ ſunt, minime tenetis; fama quippe a veritate plerumque aberrat. Compertumque præterea nobis eſt, vos pro veſtra in nos benevolentia ex noſtro infortunio non mediocri mœrore affectos; quandoquidem alter alterius membra ſumus, & quum unum membrum dolet, reliqua eidem condolere conſequens eſt, quia uno ſpiritu animati ſumus. Tum etiam ne vobis, quod abſit, ulla incidat adverſus nos ſuſpicio ex iis, quæ Satanas maledictus ſerere ſolet, aut a flagitioſis hominibus vobis inſuſurrari contingat: qui enim maledicto diabolo adhæret, ipſe decipitur, & ſeductus puras mentes perturbat; etſi de veſtra bona mente optime ſentiamus, nec eam delatorum obtrectationibus patere credamus. Demum quia Deus, cujus nomini laus & gloria, videt quam oppido cupiamus fieri certiores, vos bene valere, veſtraque omnia quam optime ſeſe habere: veſtras, inquam, benedictas eccleſias, & omnes paſtores veſtræ juriſdictioni ſubjectos, quos ut Deus veſtris precibus tueatur, oramus: nec non monachos, qui in deſerto agunt, & ſanctos patres: ut tribuat nobis Deus benedictionem veſtrarum eorumque orationum. Quod autem ſupplices etiam atque etiam a ſanctitate veſtra flagitamus, rogate omnes ſanctos, qui in veſtris provinciis commorantur, tum propinquos, tum a vobis remotos, ut pro noſtra infirmitate, & pro univerſa eccleſia orthodoxa ipſorum matre ac nutrice orent: quia nobis incertum non eſt, a Deo non confundi eos, qui ſimpliciter in corde puro invocant illum, ſed illum petitionem eorum ipſis tribuere. Precamur etiam ſanctitatem & præſtantiſſimam fraternitatem veſtram, ut nos ſolari dignemini in hac tribulatione, in qua ſumus, & in hoc exilio literis veſtris, in quibus conquieſcamus. Enimvero epiſtolam veſtram contueri perinde erit, ac ſi glorioſam perſonam veſtram videamus. Salutem divinam ſpiritalem dicimus dilectioni nobilis animæ tuæ & omnibus electiſſimis epiſcopis nominatim, atque univerſis diſcipulis veſtris, & iis qui pro vobis accepti ſunt; & præcipue illuſtri ac ſapienti domino Macario ſcriptori. Ego vero & Sergius Metropolita Symnadæ, & Joannes epiſcopus Ramatuæ, & Conſtantinus epiſcopus Garmæ, qui mecum ſunt in exilio: & omnes noſtri diſcipuli, David, & Zacharias: & fideles familiares noſtri in regia urbe vobis ſalutem dicunt: voſque Deo commendamus, & oramus, ut nos ſimiliter Deo vos commendetis, nobiſque parcatis, atque in veſtra acceptabili oratione noſtri memoriam habeatis.

Hæc ſcripſimus feria ſecunda die vigeſima tertia Ab. (auguſti) anno Alexandri Macedonis milleſimo ducenteſimo octogeſimo.

(*a*) *Ex duabus naturis & perſonis*. Locutio a nullo veterum Monophyſitarum, quod ſciam, uſurpata, primum occurrit in Synodica Theodoſii, ut notavi ſupra tom. II. pag. 125. Eadem legitur in epiſtola Athanaſii Antiocheni ad Philotheum ſexageſimum tertium Coptorum patriarcham, his verbis: *Confitemur, quod Emmanuel eſt Chriſtus unus, Dominus unus, unus filius, unum proſopon, una natura, una perſona incarnata ex duabus perſonis, hoc eſt naturis, ex divinitate ſcilicet, & humanitate*. Ubi Athanaſius perſonam cum natura confundit: mox ſubjungit hoc ineptiſſimum ratiocinium: *Quod ſi dicemus Chriſtum Dominum poſt adunationem duas eſſe naturas, aut in duabus naturis, ut opinantur qui ſe ſapientes putant, quum inſipientes ſint, quomodo dicendum non erit, Chriſtum quoque duas eſſe perſonas, & in duabus perſonis: Et ſic pro Trinitate quaternitas obtrudetur, quum fieri nequeat, ut natura ſit, niſi in perſona*. Perſonam ergo a natura haud diſtinguunt recentiores Monophyſitæ, qui tamen quum in Trinitate naturam unam, treſque perſonas in iis ipſis Synodicis, quas citavi, diſerte fateantur; neceſſario ſequitur, eos vel omnino cæcos eſſe (id enim in Incarnatione non vident, quod in Trinitatis myſterio perſpicaciſſime intuentur): vel ſibimet repugnare, qui nunc perſonam a natura diſtinguunt, nunc utramque pro una eademque ſumunt. *ASSEMAN.*

NOTA ASSEMANNI.

Is fuit annus Chriſti 969. quo dies 23. Auguſti in feriam ſecundam incidit, non annus 958. ut perperam ſcribit Renaudotius tom. 2. Liturg. Orient. pag. 489.

NO-

Digitized by Google

NOTÆ DAV. WILKINS.

QUis Aelfricus ille fuit, qui hos ſcripſit canones, aut VVulſinus iſte, ad quem ſcripti ſunt, rimatu quidem non eſt facile. Videntur ambo fuiſſe epiſcopi: ſic dignoſcitur VVulſinus ex Aelfrici verbis, & VVulſino parem innuit ſe Aelfricus, dum alloquitur eum fratris nomine. *Aelfricus (inquit) humilis frater, venerabili epiſcopo VVulſino &c.* Reperio ſub hoc ſæculo duos tantum VVulſinos, ſeu VVulſinos epiſcopos: unum qui Schirburnenſem cathedram adiit an. DCCCCXL. eamdemque tenuit uſque ad an. Dom. DCCCCLVIII. alterum qui Dorceſtrenſem accepit an. MLIII. eaque fruebatur uſque ad annum Dom. MLXVII. neutri vero horum Aelfricum quempiam coepiſcopum. In interſtitio multos quidem. Cridianenſem anno Dom. DCCCCLXXVIII. Herefordenſem DCCCCLXXXIII. VViltunenſem an. DCCCCXC. Cantuarienſem in an. Dom. DCCCCXCV. Et Eboracenſem in an. Dom. MIII. qui Alfricus Putta, al. Puttoc dictus uſque ad an. Dom. MLI. ſedem dicitur tenuiſſe. VVulſinum inter iſtos ne vel unum. Mox autem ab exceſſu Aelfrici Puttæ (proximo ſcilicet, vel anno altero) VVulſinus quidam (ut e dictis videas) ſemet exhibet in Dorceſtrenſi cathedra, quam an ille citius adierit, vel Aelfricus Putta Eboracenſem diutius obtinuerit; certum non omnino eſt ex auctorum calculis: ena autem ſe elateerint, ego illis canones iſtos attribuerem, & circa an. Dom. MLII. collocarem.

Sunt vero qui ſuperiori VVulſino (ideſt Schirburnenſi epiſcopo) hos referre videntur, & Aelfrico illi Grammatico, quem alias dicunt abbatem S. Albani, alias Malmesburiæ, alias Abbingdoniæ, & demum Cantuariæ archiepiſcopum. Sed his male quadrat Synchroniſmus: nam Aelfricus ille grammaticus erudiri ſe ait in ſchola venerabili præſulis Aethelvvoldi VVintonienſis, qui hoc non claruit præſulatu ante an. Dom. DCCCCLXIII. hoc eſt poſt ſexennium a VVulſini Schirburnenſis obitu. Quod ad Aelfricum etiam abbatem S. Albani, nihil horum in vita ejus memoratur: nec quod Malmesburiæ unquam eſſet abbas aut Abbingdoniæ, aut archiepiſcopus Cantuariæ; ſed quod monaſterii ſui S. Albani rebus intentus, cito poſtea naturæ debita perſolvit, ut inquit codex illius monaſterii MS. Hæc ab aliis ſuggeruntur. Audi ſemetipſum de ſe ipſo in præfatione ad ſermones ſuos catholicos, quibus & hi ſubnectuntur canones: *Ego Aelfricus monachus, & miſſalis presbyter, tenuior licet, quam tali conveniat ordini, miſſus fui in diebus Aethelredi regis ab Aelfeago epiſcopo ſucceſſore Aethelvvoldi ad monaſterium quoddam Cernell appellatum, rogatu Aethelmeri Thani* (ſeu miniſtri) *cujus ortus, atque bonitas uſquequaque innotuere. Mihi jam tum in mentem venit (& Dei ſpero motu) librum iſtum e Latino ſermone in Anglicum* (ſic jam Saxonicum appellabant) *transferre idioma*, &c. E quibus liquet illud MS. in quo primum exhibebantur ſermones illi catholici, & iſti canones, ſcribi etiam & transferri e Latino in linguam Saxonicam cœpiſſe in diebus Aethelredi regis, cum jam mortuo Aethelvoldo, VVintonienſem cathedram obtineret Aelpheagus, hoc eſt inter an. Dom. DCCCCLXXXIII. quo ſedem illam adiit, & MVI. quo evectus inde eſt in Archiepiſcopatum Cantuariæ: floruiſſe etiam ſub eodem tempore deprehendimus Æthelmerum Thanum (de quo loquitur) Cernenſis monaſterii in Dorceſtrenſi pago fundatorem. Subſcribentem enim eum jam tum vidimus in charta quadam Æthelredi regis ſup. (anno MVI) ad hunc modum. *Ego Æthelmer domini mei dapifer teſtis ſum.* Quas præterea tulit Ælfricus iſte dignitates, exploratum non habeo, niſi quod ad Sigvverdum ſcribens ſe abbatem nominat. Sed eſto demum quod hic non epiſcopus, VVulſinum epiſcopum tanquam frater ſalutavit: deſideretur tamen (ut dixi) epiſcopus quiſpiam, cui ſcriberet, Wulſinus Synchronus. Ad ſuperiorem vero VVulſinum, ſi hi ſpectent canones, ſuperiori alicui anno tribuendi ſunt: ſed Aelfricum, quem hic quærimus, eundem eſſe conſtat, qui ſermones vertit, i. grammaticum. Hæc SPELMANN.

Licet Spelmannus in nota marginali (Clar. Uſſer. in MSS. notis audis) Savilium in hac chronologia ſtatuenda caligaſſe dicat, oculatiſſimum tamen ego putaverim fuiſſe Savilium noſtrum, & caliginem obſervaſſe, quam Schirburnenſium epiſcoporum hic ſucceſſioni affuderunt Flor. VVigorn. & Matth. Florilegus, cum Alfredum noſtri hujus VVulſini anteceſſorem alter anno DCCCCXLI. alter DCCCCXL. obiiſſe ſcribat. Anno enim DCCCCXLVIII. regis Edredi chartæ ſubſcribit Alfredus Schireburn. epiſcopus. Neque minus fallitur idem Florilegus cum anno DCCCCLVIII. Alfſium Dorſet epiſcopum obiiſſe narrat; VVulſinum noſtrum eo nomine intelligens, de cujus ſucceſſore etiam addit: *Anno DCCCCLXXVIII. Alfvvoldus Dorſetenſium epiſcopus obiit, & in Scyreburna ſepultus eſt.* Quum tamen de VVulſino ſcriptum reliquerit in Schireburnenſium epiſcoporum catalogo Guillielmus Malmesburius: hunc Dunſtanus archiepiſcopus, cum eſſet epiſcopus Londoniæ, abbatem apud VVeſtmonaſterium fecerat. Ita commiſſum officium ſancte & prudenter adminiſtranti honos epiſcopalis apud Schireburniam impactus. Anno vero DCCCCLVIII. (quo Alfſium, ſive VVulſinum mortuum fingit Florentius) Londinenſis eccleſiæ epiſcopatum Dunſtano commiſſum indeque ad ſedem Cantuarienſem ſequente anno translatum illum fuiſſe, ipſe quoque agnoſcit Florentius VVigorn. ad ann. ſecund. Dionyſ. DCCCCLVII. & DCCCCLIX. eodemque anno Matthæus Florilegus Vulſium, ſive VVulſinum (quem anno DCCCCXL. vita functum fuiſſe dixerat) VVeſtmonaſterienſis cœnobii a Dunſtano Londinenſi tum epiſcopo conſtitutum fuiſſe abbatem confirmat.

Neque neceſſe eſt, ut VVulſini ſynchronum aliquem Aelfricum epiſcopum quæramus, ob illam epiſtolæ canonibus hiſce præfixæ epigraphen: *Aelfricus humilis frater venerabili epiſcopo VVulſino, ſalutem in Domino.* Neque enim VVulſinum fratrem hic appellat, ſed ſeipſum humilem fratrem, id eſt, humilem monachum nominat; non auſus (ut ſtatim ſubjicit) aliquid ſcribere de epiſcopali gradu, ſed de inferiorum tantum ordinum officiis, ac ſi presbyterum non admodum deceret canones aliquos epiſcopo præſtituere. Nihil igitur obſtat, quominus canones iſtos circa annum Domini DCCCCLXX. ab Aelfrico præſcriptos exiſtimemus; quando VVulſinus (ut in libro 2. de geſtis Pontif. refert Malmesburius) confeſtim in ſede epiſcopali monachos, clericis ejectis, inſtituit, ne in tanta contemporaneorum epiſcoporum ſedulitate dormitare videretur, cui conjugatorum clericorum ejectioni prævii fuerunt priores iſti Aelfrici canones.

In anno illo DCCCCLXX. completi ſunt poſt regis Aethelſtani mortem anno 30. Porro Aelfricum poſt regis Aethelſtani mortem plus annis 30. conſtat abbatem Malmesburiæ factum fuiſſe, ut habet in vita Aldhelmi, ejuſdem monachus cœnobii Guillielmus, de quo etiam in Croylandenſis monaſterii hiſtoria, Ingulphus. Hoc eodem tempore, rex Edgarus clericis ejectis e monaſterio Maldemesburiæ, quos Edvvinus frater ſuus monachis expulſis nequiter intruſerat, monachos revocavit, præficiens eis in abbatem Alfricum, virum in eccleſiaſticis officiis nunc celeberrimum, donans ei chartam ſuam in hunc modum. Deinde integram Edgari chartam anno DCCCCLXXIV. datam recitat; in qua de Aelfrico honorificam hanc rex facit mentionem: *Quorum unum nomine Alfricum, virum in omnibus Eccleſiaſticis experientiſſimum officiis, famoſiſſimi conſtitui cœnobii, quod Angli biſaria vocant onomate Maldelmesburg.* Vide quæ Guil. Malmesb. in libro de vita Aldhelmi memorat. Hæc doctiſſimus USSERIUS.

CONCILIUM ANGLICUM

A DUNSTANO ARCHIEPISCOPO CANTUARIÆ adverſus Clericos conjugatos celebratum,

In quo monachatus promovetur: comes quidam præpotens ob inceſtas nuptias publicam agit pœnitentiam. Referuntur obiter Edgari regis cum velata virgine violentus concubitus, & injuncta ei pœnitentia ſeptennalis.

Annal. parte 2. p. 426. Et Matth. Weſt. in hoc anno 969.

Hujus concilii occaſionem præbuit dicta jam Edgari regis oratio, & indulta pariter authoritatis copia, de qua ſic Hovedenus: Anno 969. rex Anglorum pacificus Eadgarus ſancto Dunſtano Dorobernenſis, & beato Oſvvaldo VVigornenſis, & ſancto Ethelvvaldo VVintonienſis eccleſiæ epiſcopis, præcepit ut expulſis clericis, in majoribus monaſteriis per Merciam conſtructis monachos collocarent. Unde ſanctus Oſvvaldus ſui voti compos effectus, clericos VVintonienſis eccleſiæ monachalem habitum ſuſcipere renuentes de monaſterio expulit; conſentientes vero huic, ipſe antiſtes monachizavit, eiſque VVlſinum magnæ religionis virum loco decani præfecit.

Surius item & Baronius.

De ipſo autem concilio ſic Osbernus præcentor Cantuarienſis, qui floruit anno Domini 1074. & hunc ſecutus Joannes Capgravus. Per idem tempus (*intellige ſub quinquennio annum 974. præcedenti*) authoritate Joannis papæ Dunſtanus archiepiſcopus, coacto generali concilio, ſtatuit, & decreto firmavit, ut canonici omnes, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, aut caſte viverent, aut eccleſias, quas tenebant, dimitterent. Habebat autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem adjutorem, & firmum defenſorem. Hujus enim decreti executio Oſvvaldo VVigornenſi, & Ethelvvoldo VVintonienſi epiſcopis commiſſa eſt. B. ergo Oſvvaldus ſeptem monaſteria in ſua diœceſi, ejectis clericis inſolenter viventibus, conſtruxit, & monachos introduxit, & abbatem ei præfecit, *&c. Addit præterea poſt aliquot Osbernus:* in aliis etiam Angliæ locis inſignes eccleſias B. Oſvvaldus ob eamdem cauſam, ejecta clericis, monaſticæ inſtitutionis viris tradidit; puta eccleſiam Sancti Albani, ſanctæ Æthelredæ virginis in Eli, & eam quæ apud Benmſledam honorabilis habebatur. In eccleſia ſancti Albani Elfricum abbatem, in eccleſia Elienſi Brithnotum, in Beamſledenſi Gotmannum. Quæ vero monaſteria conſtituit, ea inviſere ſolebat, & tum ſermone, tum opere, ea quæ ad animarum ſalutem pertinerent, illis paterno affectu miniſtrare. Porro monaſterio in Rameſeiæ Abbo Floriacenſem monachum degere voluit, morum ſanctitate præclarum; & literis egregie eruditum, ut monachos doceret, ſcholis præeſſet, & tum regularem ſive monaſticam diſciplinam, tum literarum ſcientiam promoveret. Is Abbo Dunſtani hortatu, beati Edmundi regis & martyris paſſionem accurate conſcripſit. Tandem Floriacum reverſus, & abbas effectus, a ſuis monachis occiſus eſt. *Hæc in actis ſancti Oſvvaldi habentur, juxta Baronium, qui ad hiſtoriam Edgari regis clauſtralem virginem vi comprimentis jam deflectens, ſemet ad præmiſſa demum recipit, & ex Osberno (quem Osbertum vocat) ita pergit.*

S. Ethelvvoldus corrector incontinentium clericorum.

Præſidebat ea tempeſtate VVentanæ eccleſiæ Ethelvvoldus vir eximiæ ſanctitatis, & educatione patris Dunſtani non parum inſignis. Hic cognita de canonicis eccleſiæ ſuæ, quod nimium ſæculares exiſtebant, voluntate Dunſtani, monuit eos ſemel & ſæpius, mores & actus mutare, * correctionis vitæ ſemitas relictis fœminis arripere. At in præſentiarum quidem id ſibi poſſibile eſſe negantes, voce corvina ſemper in craſtinum correctionem ſui pollicebantur. Quod ipſe gnarus non diu ſuſtinuit: paratis namque quamplurimis monachorum cucullis, die quo communio, Servite Domino in timore, cantabatur, chorum intravit, veſtes quas paraverat ſecum deferri faciens. Et projectis illis in medium, canonicis ait:

* Forte, correctionis. Hard.

Animadvertiſtis quid modo cantaveritis? Animadvertimus, inquiunt. Igitur, inquit, ſi ſervire Domino in timore, & ei vultis exultare cum tremore, apprehendite diſciplinam, veſtem ſcilicet monachalem, ne pereatis, ſicut cantaſtis, de via juſta. Ad quod illi obſtupefacti, more ſolito inducias petunt: id ſe facturos in futuro promittunt. Tunc ille: Mihi credite, amplius non credam huic veſtræ reſponſioni corvinæ. Sed aut diſciplinam in præſenti apprehendetis, aut locis iſtius beneficiis & converſationi, hinc eliminati, jamjam cedetis. Itaque nonnulli ex illis ſtatim, abjecto clericali habitu, monachi facti ſunt, cæteris verbo pontificis de eccleſia eliminatis. Cæterum quia iſti qui noviter fuere converſi, regularis diſciplinæ normam ſine aliorum magiſterio docte ſervare nequibant, monachi de Abendonia illuc ab eodem pontifice adducti ſunt, qui monaſticæ inſtitutionis tramitem ibi docerent. † *Quæ autem poſt hæc ſecuta ſunt de duobus conciliis eadem de cauſa celebratis, VVintonienſe & Calenſe, inferius ſuis locis opportune dicetur.*

Clerici in monachos converſi.

Ad id concilium generale (ita ab eis nominatum, quod omnes Angliæ epiſcopi in idem conveniſſent) ſpectat quod de publica comitis inceſtuoſi pœnitentia ibi facta idem Osbertus ſcribit his verbis.

Quare concilia Anglicana dicuntur generalia.

Comes quidam præpotens cognatam ſuam illicito ſibi matrimonio copulaverat, & a Dunſtano ſemel, ſecundo, & tertio redargutus, inceſtum ſuum divortio expiare nolebat. Quapropter gladio Spiritus ſancti a viro Dei percuſſus, a liminibus eſt ſanctæ eccleſiæ ſeparatus. Qui typho tactus ſuperbiæ, regem adit, Dunſtanum impiæ & immoderatæ ſeveritatis accuſat, regia ſanctione ſe ab ejus tyrannide liberum conſtitui querula voce precatur & obſecrat. Cujus verbis rex acquieſcens, Dunſtano mandat, ut hominem cum ea quam duxerat, in pace manere ſinat, & a quibus ipſum ſuſpenderat, liminibus ſacris reſtituat. Miratur ille ad auditum, & dolet religioſum regem per mendacem hominis linguam, ante rei inquiſitionem & examinationem, eſſe ſeductum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commiſſo crimine, quam & propter injuſtam ſui criminationem apud principem terræ factam, paulo durius increpat, cupiens eo modo ad pœnitentiam, & correctionem cor illius emollire. At ubi vidit ipſum non ſolum verbis ſuis non conſentire, ſed inſuper contumaci ſpiritu contra ſe furere,

De comite inceſtuoſo. Osbertus in Dunſtano cap. 31. apud Sur. die 19. Maji tom. 3.

ANNO CHRISTI 963.

ſurere, minarique, ſupra id quod ab ingreſſu domus Dei ſuſpenderat, ut dixi, omnem ei communionem fidelium, donec a ſua pravitate diſcederet, interdixit. Tunc illa ſeipſo deterior effectus, immani eſt furore correptus, & nihil eorum quæ poſſidebat alicujus eſſe momenti reputans, ad hoc ſolum ſe totum ſtudebat impendere, ut Dunſtano excitaret ſcandalum, & Chriſtianæ legis jugum, quo a ſua libidine coercebatur, ſibi faceret alienum. Legatos itaque ſuos Romam deſtinat, & talibus aſtucia quorumdam Romanorum corda, & ora in ſuam cauſam largo munere, largiori ſponſione, permutat. Quid inde? præſul apoſtolicæ ſedis Dunſtano, peccatori homini condeſcendere, verbis ac literis mandat, & cum eccleſiæ gremio integre conciliare monet, hortatur, imperat. * *Sed ſi pœnitens peccatum relinqueret, voluit mandatum intelligi; nec enim aliter potuit intellexiſſe. Pergit enim:*

* Verba Baronii.

Comes inceſtuoſus in concilio publice pœnitet.

Ad quæ Dunſtanus ita reſpondet: Equidem cum illum, de quo agitur, ſui delicti plenitudinem gerere videro, præceptis domni papæ libens parebo. Sed ut ipſe in peccato ſuo jaceat, & immunis ab eccleſiaſtica diſciplina nobis inſultet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus a me, ut ego cauſa alicujus mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, poſtponam legem quam ſervandam ſtatuit in ſua eccleſia idem Dominus meus Jeſus Chriſtus Filius Dei. Hæc ille relata ſibi audiens, & Dunſtanum ex his quæ certo diceret inflexibilem eſſe certiſſime ſciens, & excommunicationis ſuæ pœna, cum pudore hominum, conſtrictus, tum timore periculorum quæ talibus nonnunquam accidere ſolent perterritus, obſtinationem ſuæ mentis depoſuit, & abdicato illicito conjugio, pœnitentiæ ſibi cultum impoſuit. Dunſtano itaque generale totius regni concilium de obſervantia Chriſtianitatis celebrante, ipſe ſuimet oblitus, nudis pedibus, laneis indumentis corpus amictus, virgas manu ferens, concilio ſeſe medium ingeſſit, & ante pedes Dunſtani gemebundus & ejulans corruit. Quo viſo moti ſunt omnes qui aderant ad pietatem; & ipſe pater omnium majori præ cæteris pietate motus eſt. In vultu tamen ſervato diſciplinæ rigore, utpote hominem Deo conciliare deſiderans, lacrymas ejus ad horam ſeverus ſuſtinuit: ac demum a toto concilio poſtulatus, lacrymans & ipſe culpam indulſit. Ita ab excommunicationis vinculo abſolutum, communioni fidelium, gaudentibus cunctis, eum reſtituit. *Hucuſque Baronius.*

Sequitur prælibata narratio de Edgaro rege clauſtralem virginem comprimente, & de injuncta illi ſeptennali pœnitentia.

P*Erpetratum eſt Edgari hoc ſcelus pluribus annis ante iſtud concilium, & injuncta tum etiam hæc pœnitentia, in qua in conjugatos clericos rex graviſſime excitatur. Anteriori igitur loco erant iſta tribuenda: ſed cum huic ab authoribus referantur, nos ſic utique collocamus, Osbertum a Baronio recitantes.*

Quadam enim vice rex Edgarus in monaſterium virginum, quod * VViltoniæ ſitum eſt, venit. Ibique captus ſpecie cujuſdam puellæ, quæ de nobilibus Anglorum nata, inter non velatas nutriebatur & cuſtodiebatur: eam in ſuum colloquium adduci ſecretius juſſit. Illa cum duceretur, timens pudori ſuo, raptum ab una ſanctimonialium capiti ſuo velum impoſuit, eo modo ſe protegi ſperans, ſi forte rex quid inhoneſti a ſe exigere vellet. Quam ipſe velatam intuens: quam ſubito, inquit, ſanctimonialis effecta es! arreptumque velum detraxit capiti ejus, illa conatu quo poterat fruſtra obnitente: abuſus ſiquidem ipſa eſt, & gravi ſcandalo quoque per Angliam religioſi ex hoc mente vulnerati ſunt. Quod ſcandalum eo vehementius fuit, quod rex idem legitimam uxorem habebat, Elfledam videlicet cognomine Candidam, Ordineri præpotentis orientalium Anglorum ducis filiam, de qua & ſanctum Edvvardum genuerat.

* al. Melſ. min. Apud Sur die 19 Maii tom. 3. c. 38.

Ubi vero res Dunſtano innotuit, acerbo mœrore percuſſus eſt. Igitur cum in re non ſegnis ad regem veniret, & ille venienti pro more occurreret, eumque per manum ad ſolium ſuum perducere vellet: manum Dunſtanus turbato vultu retraxit, nec eam ab homine contingi paſſus eſt. Ad quod ille attonitus (non enim illum ſcire putabat quod clanculum a ſe factum exiſtimabat) cur manum ſibi non dimitteret inquiſivit. Ait: Tu, poſtpoſito omni pudore, adulterium commiſiſti: tu, deſpecto Deo, & ſignum caſtitatis non veritus, virgini ſuam integritatem præripuiſti: & cur manum ſummo Patri Virginis Filium immolanti * impuris manibus non tradam, quæris? Lava prius per pœnitentiam manus tuas a ſordibus ſuis: & tunc demum, quo gratiæ Dei concilieris, honora & amplectere manum pontificis. Tertius ille ad hæc, terræ procumbit, pedes antiſtitis petit; ſe peccaſſe gemitu verba interrumpente conteſtatus. Quod Dunſtanus videns tantum in rege humilitatis exemplum, vehementer complectitur. Velocius ergo illum erexit, & pacato vultu cum eo familiariter, quæ ſalutem animæ ejus operarentur, loquens, ſeptennem ei pœnitentiam injunxit. At ille pontificali abſolutione potitus, omni ſtudio injunctæ ſibi pœnitentiæ operam dare, & multa quibus Deum placaret pietatis opera ipſi pœnitentiæ, inſtinctu & conſilio patris ſui, ſollicitus cœpit ſuperaddere.

* immolantem.

Rex pœnitens increpatur a Dunſtano.

Ipſe præterea omni ordini hominum in ſuo regno conſiſtentium legibus ſibi in Chriſtiana religione ſanctis uti præcipiebat: ipſe ſecus agentes indicta vindicta corripiebat: ipſe in pravitate perſiſtentes condigno examine puniebat. Exempli cauſa, ordo clericalis plurimum ea tempeſtate erat corruptus, & canonici cum presbyteris plebium, voluptatibus carnis plus æquo inſerviebant. Quod malum Dunſtanus corrigere cupiens, authoritate Joannis apoſtolicæ ſedis antiſtitis apud regem obtinuit, quatenus canonicis, qui caſte vivere nollent, eccleſiis quas tenebant depellerentur, & monachi loco eorum intromitterentur.

Correctio incontinentium clericorum.

Hæc ex Osberto & Surio Baronius, de quibus etiam videndus Capgravius in vitis ſanctorum Dunſtani, Oſvvaldi, Ethelvvoldi. Et audi quid idem Capgravius referat de pœnitentia iſta regi impoſita.

Denique cum magnitudinem peccati expoſuiſſet Dunſtanus, & paratum illum regem ad omnem ſatisfactionem reddidiſſet, ſeptennem ei pœnitentiam indixit, ut in toto hoc ſpatio coronam regni non geſtaret: jejunium in hebdomada biduanum tranſigeret: theſauros ſuos pauperibus large diſpergeret. Super hæc ſacrandis Deo virginibus monaſterium Septoniæ fundaret: quatenus qui unam per peccatum Deo virginem abſtuliſſet, plures & per plura ſæculi volumina aggregaret. Clericos etiam malæ actionis de eccleſiis propelleret, monachorum agmina introduceret, juſtas Deoque acceptas leges ſanciret, & per omnes fines regni, populis cuſtodiendas mandaret. Nihil enim erat quod minus aut ſegnius rex impleret, quod a rectore vitæ ſuæ præceptum fuiſſet.

Forma pœnitentiæ Edgaro regi injunctæ.

ANNO CHRISTI 969.

fuiſſet. Elapſo tandem ſeptennalis pœnitentiæ termino, congregatis omnibus Angliæ principibus, epiſcopis, & abbatibus, impoſuit regi coronam coram omni multitudine populi Anglorum, cunctis lætantibus, Deum in ſancto Dunſtano laudantibus, &c.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc ſynodus celebrata eſt in Anglia a ſancto Dunſtano Cantuarienſi archiepiſcopo, authoritate Joannis Romani pontificis; de quo in actis ſancti Oſwaldi epiſcopi VVigornienſis apud Surium 15. Octobris iſta habentur. *Per idem tempus authoritate Joannis papæ Dunſtanus archiepiſcopus, coacto generali concilio, ſtatuit & decreto firmavit, ut canonici omnes, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, aut caſte viverent, aut eccleſias quas tenebant, dimitterent.* Generale Concilium nominatur, quia in eo omnes Angliæ epiſcopi conveniſſent. In eodem hoc concilio comitem quemdam præpotentem ob inceſtuoſas nuptias publicam egiſſe pœnitentiam refert Oſbertus apud Surium in Dunſtano, decimonono Maii.

Cur generale concilium appelletur.

CONCILIUM ROMANUM

A Joanne Papa XIII. celebratum anno Domini DCCCCLXIX.

In quo Beneventana ſedes Archiepiſcopatus titulo inſignita.

NIhil ex hac ſynodo ſupereſt præter Joannis papæ litteras in eadem datas, quibus Beneventana archiepiſcopatus inſtituitur: quas ex Italia ſacra tomo VIII. hic exhibemus.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei. *Dilectiſſimo nobis Landulpho, venerabili atque merito honorabili Beneventanenſis & Sipontinæ S. eccleſiæ, & modo per noſtræ apoſtolicæ authoritatis conceſſionem archiepiſc.*

CUm certum ſit, Deo ſervientibus ineffabilia æterni regni præmia reſervari: nobis tamen neceſſe eſt horum beneficia eis tribuere, ut in Dei laudibus ex remuneratione valeant multipliciter inſudare. Et quia Beneventanenſis eccleſia, in exercendis Dei laudibus magno conatu piaque religione inſiſtit, atque erga reverentiam ſanctæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ præcipue exuberaſſe cognovimus, quod nobis olim apud eam manentibus omnino conſtat inventum: debemus itaque ex ardore caritatis, atque ſtudio Divini cultus eam cauſa honoris ac reverentiæ ſublimiorem inter cæteras ordinare. Et quoniam ſancta ſedes eſt, ubi beati Bartholomæi apoſtoli corpus requieſcit, merito decet augmento; cultus amplioris decorare, quoniam & ad hoc divinæ miſerationis reſpectu curam regiminis ſuſcepimus, & ad exhibenda Deo ſedula ſervitia, & canoras laudes potentiæ ſuæ devotos debemus ſollicite invitare. Itaque præſidentibus nobis in ſancta ſynodo acta ante confeſſionem beati Petri apoſtolorum principis ſeptimo Kalendas Junias, propoſitis in medio ſacroſanctis quatuor evangeliis, præſente domino Ottone glorioſiſſimo imperatore auguſto, Romanoque, noſtro filio, necnon Romanis, atque Italicis, & Occidentalibus religioſis quamplurimis, atque etiam catholicis & ſapientiſſimis totius ordinis viris; hortatu ſiquidem benigno ipſius præfati domini clementiſſimi imperatoris auguſti, una cum conſenſu infradictorum præſulum, atque ſacerdotum, omniumque clericorum S. R. E. qui inferius ſubſcripſerunt, quibus..... Beneventanam cathedram velle exaltare, intervenientibus videlicet Pandulpho Beneventanæ & Capuanæ urbium principe, ſeu Spoleti & Camerini ducatus marchione & duce, ſimulque & Landulpho excellentiſſimo principe filio ejus, uſum pallii tibi, præfate præſul, ad ſola Miſſarum ſolemnia peragenda conceſſimus, ſcilicet in his feſtivitatibus, id eſt, in nativitate Domini, Epiphaniæ, Purificationis ſanctæ Dei genitricis & virginis Ma- B riæ, ſimiliter & in Annuntiatione ejuſdem beatæ Mariæ, & in Paſchali feſtivitate, & in aſcenſione Domini, & Pentecoſte, & feſtivitate S. Joannis Baptiſtæ, & in natalitiis beatorum apoſtolorum, & in aſſumptione beatæ Mariæ, paritérque in nativitate ejuſdem, ſimulque & in dedicatione ſanctæ eccleſiæ tui archiepiſcopatus, necnon & in die conſecrationis, & conſecratione epiſcoporum, tribuentes tibi inſuper cum eo poteſtatem & honorem archiepiſcopatus, ita ut fraternitas tua, & ſucceſſores tui infra ſuam diœceſim, in locis, quibus olim fuerant, ſemper in perpetuum epiſcopos conſecret, qui veſtræ ſubjaceant ditioni, ſcilicet ſanctæ Agathæ, Abellini, Quintodecimi, Ariani, Aſculi, Bibini, Vulturariæ, Larini, Theleſiæ, Aliſæ. Adjecimus etiam ut utaris pallio in feſtivitatibus B. Michaelis ar- C changeli, & translatione B. Bartholomæi apoſtoli. Poſteri vero tuæ eccleſiæ rectores poſt obitum tuum conſecrationem ipſius archiepiſcopatus, ac honorem pallii ab hac ſancta & apoſtolica, cui Deo authore deſervio, ſede percipiant. Confirmamuſque tibi ſucceſſoribuſque tuis ſimiliter Sipontum & eccleſiam B. Michaelis archangeli in Monte Gargano, & Varranum oppidum cum maſſis, & villis, & omnibus pertinentiis eccleſiarum ſuarum, qualiter ab anteceſſoribus noſtris per conceſſionem privilegiorum poſſideri videntur. Statuentes inſuper apoſtolica cenſura ſub Divini judicii obteſtatione, & validis atque atrocibus anathematis interdictionibus, ut nullus unquam alicujus dignitatis poteſtate præditus homo D præſumat, vel etiam quæcunque magna parvaque perſona quoquo modo audeat deſtruere, dum profecto perenniter irrefragabili jure decernimus, ut ordinata in ſuo eſſe maneant: ſi tamen, ut ſupra dictum eſt, ſucceſſores tui a ſancta Romana & apoſtolica ſede conſecrationem & uſum pallii decretaliter accipere non diſtulerint. Si quis autem, quod non optamus, nefario auſu præſumpſerit hæc refragare aut deſtruere, vel aliquam jacturam aut moleſtiam inferre, ſit anathematis vinculis innodatus, & cum diabolo & ejus atrociſſimis pompis, & cum Juda proditore Domini noſtri Jeſu Chriſti, æterni ſupplicii incendio concremandus. At vero qui pio intuitu obſervator, & in omnibus extiterit cuſtodiens hujuſmodi a- E poſtolici inſtituti, ad cultum Dei reſpiciens, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Amen.

Scriptum per manum Stephani ſcriniarii S.R.E. in menſe Maji, Indict. XII.

Ego

Ego Joannes ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ XIII. papa in hoc privilegio a nobis promulgato manu propria ſubſcr. A
† † Signum dom. Ottonis piiſſimi imperatoris.
Sico ſ........... eccleſiæ in hoc privilegio conſenſi & ſubſcr.
Joannes epiſcopus Galiſanæ eccl.
Joannes epiſcopus Anagninæ eccl.
Marinus epiſcopus ſanctæ Sutrenſis eccl.
Benedictus epiſcopus ſanctæ Terracinenſis eccl.
Leo epiſcopus ſanctæ Oſtienſis eccl.
Benedictus epiſcopus ſanctæ Portuenſis eccl.
Gregorius epiſcopus ſanctæ Albanenſis eccl.
Joannes epiſcopus ſanctæ Salernitanæ eccl.
Joaones humilis epiſcopus ſanctæ Caſtranenſis eccleſiæ. B
Joannes epiſcopus ſanctæ Sarſinaten. eccleſiæ conſenſi & ſubſcr.
Stephanus epiſcopus ſanctæ Ficodenſis eccleſiæ conſenſi.
Conſtantinus epiſc............
Ignizzo epiſcopus Floren. eccl.
Hubertus epiſcopus.......... ſubſcripſi.
Guifridus epiſcopus ſanctæ Virodunenſis eccl.
Signlphus ſanctæ Placentinæ eccleſiæ conſenſi & ſubſcripſi.
Luitprandus epiſcopus interſui.

Bozzo epiſcopus ſanctæ Aſtenſis eccl. conſenſi.
Abraham ſanctæ Friſingenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſi.
Raterius epiſcopus ſanctæ Marſicanæ eccl. conſenſi & ſubſcripſi.
Reginaldus ſanctæ Rubilanenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Albericus S. Reatinæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcr.
Domninus archipresbyter S. R. E. conſenſi & ſubſcripſi.
Creſcentius presbyter Card. S. R. E. conſenſi & ſubſcripſi.
Theophylactus S. R. E. presbyter conſenſi & ſubſcripſi.
Benedictus archidiaconus S. R. E. conſenſi.
Ego Bonifacius humilis diaconus S. R. E. conſenſi.
Leo diaconus S. R. E. conſenſi.
Joannes ſubdiaconus S. R. E. conſenſi.

Datum VII. Kal. Junii per manum Guidonis epiſcopi ſanctæ Sylvæcandidæ eccleſiæ, & Biblioth. ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno pontific. Domini noſtri Joannis XIII. Papæ quarto, imperatoris Ottonis majoris VII. & minoris II. Indict. ſupradicta duodecima, anno dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX.

CONCILIUM MEDIOLANENSE,

In quo Albenſis Eccleſia Aſtenſi unitur,

DE ea hæc habet *Ughellus Ital. ſacr. tom. 4. in* C *Epiſcopis Aſtenſibus num. 19.* Cum autem iis temporibus Albenſis civitas ita a Saracenis devaſtata ac deſolata fuiſſet, ut ad antiquam civitatis dignitatem aſſurgere non poſſe videretur, ipſamet Albenſis cum ſua diœceſi Aſtenſi Eccleſiæ unita eſt, illiuſque Epiſcopo Rozoni, ac ſucceſſoribus ſubjecta in Concilio Provinciali, quod Mediolani in Eccleſia S. Theclæ Landulphus Mediolanenſis Archiepiſcopus coegit; eaque unio a Benedicto VI. fuit comprobata ann. 13. ſui Pontif. indictione XIII. *Et in Epiſcopis Albenſibus n. 8. eadem pene tradit.* Quod cum Otho M. Alba pertranſiens deprehendiſſet, & ubi Romam devenit, rem ad Pontificem ſummum detuliſſet, nulla aptior ad eam eccleſiam in priſtinum re- D vocandam viſa ratio, quam ſi Aſtenſi tum maxime florenti eccleſiæ uniretur. Itaque Pontifex ad id coacto Epiſcoporum tum Romæ exiſtentium Concilio, eorumque ſuffragio reprobata, tum ipſe, tum Imperator ad VValpertum Mediolanenſem Metropolitam literas dant, quibus præcipiebatur, ut in Concilio Provinciali hoc ipſum executioni mandaretur. Cogitur itaque in S. Theclæ templo ſuffraganeorum cœtus, adfuerunt Epiſcopi Antonius Brixienſis, Aldegradus ſeu Andegraſſus Laudenſis, Ampoldus Novarienſis, Luitifredus Auguſtanus, Guitifredus Aquenſis, Otho Derthonenſis, & Robo ſeu Rozo Aſtenſis, qui Pontificis & Cæſaris epiſtolis auditis Albenſem Epiſcopatum in perſona ejuſdem Rozonis univerunt. Quæ quidem eveniſſe cenſemus, cum Otto Romam ſecundo eſt profectus, hoc eſt anno 966. quod non pridem eveniſſe perſpectum habemus ex Aſtenſis Eccleſiæ monumentis, quæ Rozonem eo ipſo anno electum affirmant. *Unde hæc hauſerit Ughellus, neque profert; neque prolata in examen deduxit. Nam (prætermiſſo, quod ann. 966. non fuit ſecunda Othonis Magni Romam profectio, ſed quarta;) anno 966. non Benedictus VI. ſed Joannes XIII. Romæ ſedebat, & indictio 9. non 13. currebat; imo nulla indictio* XIII. *incidit in Pontificatum Benedicti VI. aſſumpti anno 972. & poſt annum defuncti. Mihi tamen poſſe rejici videtur hoc Concilium in ann. 969. quo Romæ morabatur Otto M. & Joannes XIII. 7. Calend. Junias Synodum celebravit, in qua Beneventum erecta eſt in metropolim. Ex hac Synodo datæ ad Valpertum Archiep. Mediolan. literæ ſuper ea unione, quæ in Synodo provinciali a Valperto decreta comprobata deinde fuerit a Joanne XIII. anno ejus Pontiſ.* IV. *vel* V. *ind.* XIII.

Digitized by Google

CONCILIUM LONDONIENSE,

Habitum ſub Edgaro rege anno regni ſui XII. hoc eſt Domini noſtri DCCCCLXX. vel DCCCCLXXI.

In quo celeberrima privilegia ab Edgaro rege Glaſtonienſi cœnobio conceſſa confirmantur, reſervata autem regi & hæredibus ſuis conferendi baculum paſtoralem fratri electo poteſtate.

Malm. de geſt. reg. l. 2. c. 8.

GLorioſæ recordationis Edgarus Anglorum rex, filius Edmundi regis, cujus ſtudium divinis cultibus potiſſimum invigilabat, ad monaſterium ſanctæ Dei genitricis Mariæ in Glaſtingabiri frequenter adveniens, & eumdem locum clariori præ cæteris dignitate excolere ſummo elaborans ſtudio, plura admodumque magnifica privilegia contulit communi epiſcoporum, abbatum, primorumque conſilio.

Ut nullus niſi monachus ſit abbas Glaſton.

Quorum primum, ut nullus niſi ejuſdem loci monachus ibidem fungatur abbatis nomine vel officio; nec alius niſi quem ſecundum tenorem regulæ concorditer elegerit parilis conventus aſſenſio. Quod ſi alterius loci abbatem vel monachum eidem loco præfici neceſſitas ingruerit; non alium aſſumi cenſuit, niſi quem congregatio ipſius monaſterii ſecundum timorem Dei ſibi præeſſe elegerit. Tamen ne hoc fiat, obſervato omnimodo, ſi ibidem quiſpiam, vel extremus congregationis, illi officio aptus reperiri potuerit. Monachis ſiquidem electionem ſui abbatis perpetuo manere cenſuit: ſibi vero ſuiſque hæredibus tribuendi fratri electo paſtoralem baculum poteſtatem retinuit.

Monachi abbatem eligant, rex baculum dabit.

Monachi eligant qui ſuos ordinent.

Sanxit etiam, ut quoties abbas loci vel monachi aliquos ſuorum ſacris ordinibus inſigniri decernerent, a quocumque præſulum canonice ordinatum, aut in illius ſede, aut in eodem ſanctæ Mariæ Glaſtingenſi monaſterio, tam monachos quam clericos, quos idoneos judicarent, ad titulum ſanctæ Mariæ ordinari facerent.

Conceſſit etiam, ut ſicut ipſe in propria, ita totius inſulæ cauſas in omnibus tam eccleſiaſticis quam ſæcularibus negotiis, abſque ullius contradictione, abbas aut conventus corrigeret. Nec ulli omnino inſulam nativitatis ſuæ conſciam, ſive epiſcopus, ſive dux aut princeps, aut cujuſcumque ordinis alius, licitum foret intrare cauſa quidpiam faciendi quod contrarium ibi Deo ſervientibus eſſe poſſit: ſicut & prædeceſſores ſui ſanxerunt, & privilegiis ſuis confirmaverunt, videlicet Cenvvines, Ines, Ethelardus, Cuthredus, Elfredus, Edvvardus, Ethelſtanus, Edmundus, omnino prohibuit.

Glaſtonia abbati, ut Angliæ regi.

Lituus ſuper altare ponitur traditionis ſymbolum.

Ubi ergo generali aſſenſu, ut dictum eſt, pontificum, abbatum, optimatumque ſuorum, hæc privilegia ipſi loco conferre diſpoſuit: lituum proprium ebore decentiſſime formatum, auroque decoratum, ſuper altare ſanctæ Dei genitricis poſuit, ipſiuſque donatione eidem ſanctæ Dei genitrici, ac ſuis monachis, ea perpetualiter poſſidenda attribuit. Eumdemque lituum mox in ſui præſentia fecit ſecari in medium, ne cum cuiquam dare vel vendere poſſet quilibet abbatum ſequentium: præcipiens partem illius ſervari in loco ad jam dictæ donationis teſtimonium. Recogitans vero quam multa temeritas humanæ levitatis, quibuſque ſolet ſubrepere, vereuſque ne forte quis in poſterum vel hæc privilegia loco illi auferre, vel monachos inde moliretur ejicere: inclyto domno Joanni papæ, qui Octaviano in regiminis honore ſucceſſerat, direxit idem chirographum regiæ liberalitatis, orans ut & ipſe hæc roboraret ſcripto apoſtolicæ authoritatis: qui benigne directam ſuſcipiens legationem, concordi aſſenſu Romani concilii ſancita ab iis firmavit, ſcribendo apoſtolicæ authoritatis præceptionem; terribiliter intorquens in violatores, ſi qui forte emerſerint, perpetui anathematis ultionem. Igitur domni prædicti apoſtolici eidem loco directum teſtamentum, venuſtæ recordationis rex Edgarus, ſuper aram beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ ibidem ad perpetuale poſuit monumentum, jubens diligenter aſſervari in poſterum ad notitiam quorumcunque ſequentium.

Petit confirmationem papæ.

Ea etiam utraque, ne videamur talia commentari, his gratum habuimus ſubdere adverſus eos, qui non ut paſtores per oſtium intrare, ſed ut fures & latrones in idem ovile ſanctæ Mariæ aliunde quærunt irrumpere.

DIPLOMA JOANNIS PAPÆ XIII.

Joannis papæ XIII. * Sic in exemplari.

Noverit cunctorum notitia fidelium quod ego Joannes * XII. conditoris clementia, ſanctæ Romanæ ſedis exiſtens indignus papa, glorioſi Anglorum regis Edgari, necnon & ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ archipræſulis Dunſtani, ſummiſſo pulſatus ſum rogatu pro monaſterio ſanctæ Mariæ, videlicet Glaſtingeberi, quod ipſi acti amore ſuperni regis, in multis & magnis poſſeſſionibus ditaverant, monachorum inibi multiplicantes normam, præceptoque regali firmaverant, quod & ipſe facere non differam. Quorum aſſentiens benignæ petitioni, in ſinu Romanæ eccleſiæ, & beatorum apoſtolorum protectione, eumdem locum ſuſcipio, & privilegiis aſtruo & corroboro; quo fine tenus in eo quo nunc pollet, permaneat monachali ordine. Ipſi quoque monachi de ſuis ſibi adhibeant paſtorem. Ordinatio vero tam monachorum quam clericorum in arbitrio abbatis & conventus ſit. Decernimus etiam, ut nulli omnino hominum eamdem inſulam, cauſa placitandi, vel aliquid perſcrutandi aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem id molitus fuit contraire, aut poſſeſſiones ejuſdem eccleſiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex authoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſanctæque Dei genitricis Mariæ, ac Ss. apoſtolorum Petri & Pauli, omniumque ſanctorum, perpetuæ ſit addictus maledictioni, niſi reſipuerit. Omnibus vero eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, Amen: noſtraque ſtipulatio inconvulſa permaneat.

Actum tempore Ælfardi ejuſdem monaſterii abbatis. Hæc igitur prædictus rex Edgarus duodecimo anno regni ſui ſacro ſcripto Londoniæ con-

ANNO CHRISTI 971.

* Corr 975.

confirmavit, eodemque anno (qui fuit * nongen- A teſimus ſexageſimus quintus dominicæ incarnationis) præfatus papa Romæ in generali ſynodo auctorizavit: cunctoſque potioris dignitatis, qui præſuerunt eidem concilio generali, ea corroborare imperavit. Perpendant ergo contemptores tantæ comminationis, quantæ ſubjaceant ſententiæ excommunicationis, &c.

CHARTA EDGARI REGIS.

Ex vetuſto manuſcripto codice Glaſtonienſi.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Quamvis decreta pontificum, & verba ſacerdotum inconvulſis ligaminibus, velut fundamenta montium, fixa ſunt: tamen plerumque tempeſtatibus B & turbinibus ſæcularium rerum religio ſanctæ eccleſiæ maculis reproborum diſſipatur ac rumpitur. Idcirco profuturum ſuccedentibus poſteris eſſe decrevimus, ut ea quæ ſalubri conſilio, & communi aſſenſu diffiniuntur, noſtris literis roborata firmentur. Quapropter dignum videtur, ut eccleſia beatiſſimæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ Glaſtoniæ, ſicut ex antiquo principalem in regno meo obtinet dignitatem, ita ſpeciali quadam & ſingulari privilegii libertate per nos honoretur.

Glaſtonia principalis regni eccleſia.

Hoc itaque, Dunſtano Dorobernenſi atque Oſvvaldo Eboracenſi archiepiſcopo adhortantibus, conſentiente etiam & annuente Brithelmo Fontanenſi epiſcopo, cæteriſque epiſcopis, abbatibus, C & primatibus, ego Edgar divina diſpoſitione rex Anglorum, cæterarumque gentium in circuitu perſiſtentium gubernator & rector, in nomine almæ Trinitatis, pro anima patris mei qui ibi requieſcit, & anteceſſorum meorum, præſenti privilegio decerno, ſtatuo, confirmo, ut prædictum monaſterium, omniſque poſſeſſio ejus, ab omni tributo fiſcalium negotiorum nunc & in perpetuum libera & quieta permaneant, & habeant ſocam & ſacam &c. ita libere & quiete ſicut ego habeo in toto regno: eamdem quoque libertatem & poteſtatem, quam ego in curia mea habeo, tam in dimittendo quam in puniendo, & in quibuslibet omnino negotiis, abbas & monachi præfati monaſterii in ſua curia habeant. Si autem D abbas vel quilibet monachus loci illius, latronem qui ad ſuſpendium, vel quodlibet mortis periculum ducitur, in itinere obvium habuerit, poteſtatem habeat eripiendi eum ab imminenti periculo in toto regno meo.

Ejus privilegia ſæcularia.

Sicut regis in regno.

Ejus abbas vel monachus obvium latronem a ſuſpendio liberet.

Confirmo etiam & corroboro, ut, quod hactenus ab omnibus noſtris anteceſſoribus diligenter obſervatum eſt, Fontanenſis epiſcopus, vel ejus miniſtri, ſuper hoc monaſterium, vel ſuper parochiales ejuſdem eccleſias, videlicet, Streete, Miteling̃e, Budeclea, Schapvvicke, Sovvi, aut ſuper eorum capellas, nec etiam ſuper eas quæ inſulis continentur, ſcilicet Bekeria, quæ parva Hibernia dicitur, Godeneja, Marteneſeja, Ferramare, Padenebergia, & Adredeſeja, nullam po- E teſtatem omnino habeant; niſi tantum cum ab abbate, cauſa dedicandi vel ordinandi, advocati fuerint; nec eorum presbyteros ad ſynodum ſuam, vel capitulum, vel ad quodlibet placitum convocent; nec ab officio divino ſuſpendant, & omnino nullum jus in eos exercere præſumant. Monachos ſuos & prædictarum eccleſiarum clericos, ſecundum antiquæ eccleſiæ Glaſtoniæ conſuetudinem, & apoſtolicam auctoritatem, archipræſulis Dunſtani, & omnium epiſcoporum regni mei aſſenſu, abbas a quocumque comprovinciali epiſcopo voluerit ordinari faciat.

Ejus privilegia eccleſiaſtica.

Dedicationes vero eccleſiarum, ſi ab abbate rogatus fuerit, Fontanenſi epiſcopo permittimus. In paſcha quoque chriſma ſanctificationis & oleum a Fontanenſi epiſcopo ex more accipiat, & præfatis eccleſiis ſuis diſtribuat.

ANNO CHRISTI 971.

Dedicationes & chriſma petat a Fontanenſi epiſcopo.

Hoc etiam ſuper omnia Dei interdictione & noſtra auctoritate (ſalva tamen ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Dorobernenſis dignitate) prohibeo, ne perſonæ cujuſcumque poteſtatis, ſive rex, ſive epiſcopus, ſive dux, aut princeps, vel quilibet miniſtrorum eorum, Glaſtoniæ terminos, vel ſupradictarum parochiarum, perſcrutandi, rapiendi, placitandi gratia, vel quidquam aliud faciendi, quod contrarium poſſit eſſe ibidem ſervientibus, intrare præſumant: abbati tantummodo & conventui poteſtas ſit, tam in notis cauſis quam in ignotis, in modicis & in magnis, & in omnibus omnino negotiis, ſicut ſupra memoravimus. Quiſquis autem hujus privilegii mei dignitatem qualibet occaſione, cujuſcumque dignitatis, cujuſcumque ordinis, cujuſcumque profeſſionis, pervertere vel in irritum deducere ſacrilega præſumptione amodo tentaverit: ſciat ſe proculdubio ante diſtrictum judicem, titubantem tremebundumque rationem redditurum, niſi prius digna ſatisfactione emendare ſtuduerit.

In violatores.

Acta eſt hæc privilegii pagina & confirmata apud Londoniam communi conſilio omnium primatum meorum, anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti nongenteſimo ſeptuageſimo primo, indictione quartadecima. Hujus doni conſtipulatores fuerunt, quorum nomina inferius charaxari videntur.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Edgar rex totius Britanniæ præſtatam libertatem cum ſigillo ſanctæ crucis confirmavi.

Ego Elfgina ejuſdem regis mater cum gaudio conſenſi.

Ego Edvvard clyto * patris mei donum cum triumpho ſanctæ crucis impreſſi.

* clytos

Ego Kinedius rex Albaniæ acquievi.

Ego Maſcuſius archipirata confortavi.

Ego Dunſtanus Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus, cum trophæo S. Crucis, & cum ſuffraganeis præſulibus, regia donum corroboravi.

Ego Oſvvalde Eboracenſis eccleſiæ primas conſentiens ſubſcripſi.

Ego Ethelvvolde VVintonienſis eccleſiæ miniſter, & Glaſtonienſis monachus, ſignum ſanctæ Crucis impreſſi.

Ego Britthelm Fontanenſis epiſcopus conſentiens corroboravi.

Ego Elſtan epiſcopus confirmavi.

Ego Oſvvolda epiſcopus acquievi.

Ego Elſvvolde epiſcopus conceſſi.

Ego VVinſige epiſcopus cum ſigno ſanctæ Crucis concluſi.

Ego Segegar abbas vexillum ſanctæ Crucis impreſſi.

Ego Eſevvi abbas confirmavi.

Ego Ordgar abbas corroboravi.

Ego Ethelgar abbas conceſſi.

Ego Kinvvorde abbas conſenſi.

Ego Fideman abbas conſolidavi.

Ego Elphch abbas ſubſcripſi.

Ego Adulf Hereſordenſis eccleſiæ cataſcopus corroboravi.

Ego Ellphere dux dominæ meæ ſanctæ Mariæ Glaſtonienſis eccleſiæ libertatem omni devotione cum ſigillo ſanctæ Crucis confirmavi.

Ego Oslac dux conſenſi.

Ego

ANNO CHRISTI 971.

Ego Ethelvvine dux hoc donum triumphale A hagiæ crucis propriæ manus depictione impreſſi.

Ego Oſvvolde miniſter confirmavi.

Ego Elvvrde miniſter corroboravi.

Ego Ethelſie miniſter conſenſi.

Ego Ellſkia miniſter conſenſi.

Hanc privilegii paginam rex Edgarus, duodecimo anno regni ſui, ſacro ſcripto apud Londoniam, communi conſilio optimatum ſuorum confirmavit. Eodemque Joannes papa XIII. hanc ipſam paginam Romæ in generali ſynodo auctorizavit: cunctoſque potioris dignitatis viros, qui præfuerunt eidem concilio, confirmare fecit, ad inſtantiam prædicti regis Edgari, & beati Dunſtani, ac aliorum nobilium præſcriptorum. Et ad ſupplementum firmioris ſecuritatis idem apoſtolicus dictum privilegium apoſtolica ſuffulſit auctoritate, cujus hæc eſt ſeries;

DIPLOMA JOANNIS PAPÆ XIII.

Noverit cunctorum notitia fidelium, quod ego Joannes XIII. conditoris clementia ſanctæ Romanæ ſedis exiſtens indignus papa, glorioſi Anglorum regis Edgari, necnon & ſanctæ Doroberneñſis eccleſiæ archipræſulis Dunſtani, ſummiſſo pulſatus ſum rogatu, pro monaſterio S. Mariæ Glaſtengeburi, quod ipſi acti amore superni regis in melius reſtauraverunt, & monachorum ibi majorem numerum aggregantes, normamque arctiorem inſtituentes, præcepto regali firmaverunt, ut & ipſe idem facere non differam. Quorum aſſentiens benignæ petitioni, in ſinum Romanæ eccleſiæ & beatorum apoſtolorum protectionem eumdem locum ſuſcipio, & privilegiis aſtruo & corroboro; quo fine tenus in eo quo nunc pollet permaneat monachali ordine: ipſique monachi de ſuis ſibi adhibeant paſtorem, & ſe ſunſque, quos idoneos judicaverint, quocunque in Dorobernenſi diœceſi placuerit, ad ordinandum B dirigant.

Decernimus etiam ut nulli omnino hominum eamdem inſulam, placitandi cauſa, vel aliquid aliud ibi perſcrutandi, aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem hujus rei molitus fuerit contraire, aut poſſeſſiones ejuſdem eccleſiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex auctoritate Patris & Filii & Spiritus ſancti, ſanctæque Dei genitricis Mariæ, ſanctique Petri apoſtoli, omniumque ſanctorum, perpetuæ ſit addictus maledictioni, niſi reſipuerit. Omnibus autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: noſtra autem ſtipulatio inconvulſa permaneat.

AD CONCILIUM LONDINENSE

Quo privilegia Glaſtonienſis cœnobii firma & rata eſſe jubentur anno 971. habitum,

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſ. pag. 277. Anno 971.

CUm de juribus in commodum cœnobii Glaſtonienſis ab Edgaro rege conceſſis in concilio iſto actum ſit, eademque occaſione literæ quædam Joannis XIII. ea de re datæ apud Lab- C beum afferantur, juvat & aliam epiſtolam e VVilkins ibidem reciterem, ejuſdemque argumenti hic afferre.

JOHANNIS XIII. PAPÆ AD ALFRICUM DUCEM,

de Glaſtonienſis cœnobii juribus conſervandis.

EPISTOLA.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Ælfrico inclyto duci amantiſſimo filio noſtro ſpirituali, ſalutem continuam, & apoſtolicam benedictionem.

Ex VVilkins tom. I. pag. 277.

REIatione quorumdam fidelium comperimus, te plura agere mala in eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ vocatur Glaſtingebury, (quæ totius Britanniæ prima, & ab antiquis temporibus, ad proprietatem, & tutelam Romani pontificis pertinere dignoſcitur) & prædia, ac villas (ſcilicet & eccleſias de Brente, de Pulton, quas Ine rege dante operam cum aliis eccleſiis, quas adhuc juſte, & canonice poſſidet, ſcilicet Sovvejeſtret, Mereling, Budecel, Seepvvic) ab ejus jure tua avida cupiditate diripuiſſe, & propter quod eidem loco propinqua inhæres habitatione, illi ſemper nocivum eſſe. Opportunum autem exiſteret, ut tuo ſuffragio ſancta D Dei eccleſia, cui propinquus habitando effectus es, perplurimum accreſceret, & copia tui adjutorii proprietatibus ditaretur. Sed (quod nefas eſt) tuo decreſcit impedimento, tuaque humilietur oppreſſione. Et quia, licet indigni, non dubitamus nos in beato Petro apoſtolo omnium eccleſiarum curam, omniumque fidelium ſuſcepiſſe ſollicitudinem; ideo tuam ammonemus dilectionem, ut pro amore apoſtolorum Petri & Pauli, E noſtraque veneratione ab ipſius loci ceſſes direptione, nil de ejus proprietatibus, eccleſiis, capellis, villis, & poſſeſſionibus invadens. Quod ſi hæc non feceris, ſcias te vice apoſtolorum principis noſtra auctoritate excommunicatum, & a cœtu fidelium remotum, perpetuoque anathemati ſubmiſſum, & æterno igni cum Juda traditore perenniter mancipatum.

CON-

CONCILIUM ROMANUM

QUO PRIVILEGIA MONASTERIO SANCTÆ MARIÆ GLASTONIÆ

A rege Anglorum Edgaro conceſſa confirmantur anno Domini DCCCCLXXI. tempore Joannis papæ XIII.

Cauſa Concilii.

EDgarus rex Anglorum, & Dunſtanus Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus Glaſtingebiſi monaſterium quoddam in honorem Dei & beatæ Virginis erexerant, plurimiſque opibus ditarant. Et cum metuerent, ne poſteris fortaſſe temporibus ab aliquo ſucceſſore ea quæ ipſi pia ſanctèque fundaverant everterentur; miſſo per legationem ad Joannem pontificem fundationis inA ſtrumento, rogarunt, illud auctoritate apoſtolica muniri & confirmari. Pontifex cum benigne directam legationem ſuſcepiſſet, *concordi aſſenſu*, inquit VVillelmus de geſtis regum Anglorum, *Romani concilii, ſancita ab eis firmavit, ſcribendo apoſtolicæ auctoritatis præceptionem, terribiliter intorquens in violatores, ſi qui forte emerſerint, perpetuæ anathematis ultionem.*

Ex Calmet Hiſt. Lothar. affert Hartzheim tom. 2. Conc. Germ.

☞ SYNODUS TULLENSIS

SUB GERARDO EPISCOPO

Anno Chriſti CMLXXI. Joannis XIII. Papæ VII. Ottonis I. Imp. X.

S. Gerardus Epiſcopus donat Eccleſiæ S. Michaelis bona quædam Tullo vicina, in monte ſita.

In nomine Dei æterni Creatoris, ac Redemptoris generis humani, Gerardus dono divinæ dignationis humilis Sanctæ Leuchorum Sedis Epiſcopus.

JUſtæ rationis ordo, & Chriſtianæ fidei Religio cunctos Catholico nomine glorianter commonendo poſtulat, ne vitam præſentem, ſecularium cupiditate bonorum ducti, voluptuoſe tranſigant, veluti pecora, quæ natura finxit prona, atque ventri obedientia; neque in bene agendis torpeſcant neve errent pariter cum his, qui aliam vitam præter hanc minime ſperant. Si igitur hujus conſiderationis cautela competit omnibus Crucis Chriſti vexillo armatis; quanto magis Epiſcopis, quos pietas Divina præſidere voluit in tractandis S. Eccleſiæ negotiis, & corrigere pro viribus, quidquid in Divinis negligitur cultibus. Proponentes denique ante oculos æternorum magnitudinem bonorum, ne præſenti negligentia officii in culpam trahamur; actus noſtros impigro ſtudio in melius revocantes more paſtorali, timore perterriti cœpimus meditari de conſtruendis, & renovandis Sanctorum Oratoriis, quatenus eorum ſuffragiis conſequeremur præmium æternæ remunerationis, & pro terra cælum hæreditare poſſemus. Accreſcente vero per dies aliquot hujus voluntatis deſiderio, lacrymis ſtratum rigando, per revelationem divinam commonemur honori S. Michaelis conſtruere domum orationis in ſupercilio Barri-montis. Hac viſione plurimum exhilarati, de miſericordia ubertim certiores effecti, grates egimus Omnipotenti, qui inſert ſe mediam de ſe loquentibus, præſertim vineam ſponſæ ſuæ fideliter excolentibus. Poſt expleti noſtri operis ſolemnia conſtituitur dedicationis dies, illis ipſis Calendis, quibus recolitur memoria ejuſdem Archangeli a fidelibus populis. Terminavimus ergo hujus Eccleſiæ ambitum, habentem ex uno quoque latere longitudinem XII. perticarum, quæ pertica continuit numerum pedum XX. & unum, ubi & ſacravimus ſepulturam defunctorum. Ad hoc oratorium dedicandum multi convenere fidelium, quorum conſultu, auctoritatis B varo ſacræ decreto, noſtræque Eccleſiæ judicio, ſacris uſibus illius Eccleſiæ conceſſimus dotis nomine, omnem decimationem proximæ villæ Barri nomine, ex omnibus, unde decima datur; quin etiam ſtatuimus, ut ipſi parrochiani ibi habeant baptiſterium, ſepulturam, omneque corporis & animæ refugium: ac ne ad aliam Eccleſiam convenire cogantur, auctoritate Divina interdicendo excommunicamus, & ab introitu Sanctæ Eccleſiæ ſegregamus, conſortioque illorum, qui dixerunt C Domino: *Domine, recede a nobis*, innodamus. Ad hanc etiam donationem adjecimus decimationem vinearum, quæ ſunt plantatæ retro XXX. annos, ac poſtmodum plantandæ ab ipſa radice utriuſque montis. Barri videlicet & Barriſini. His itaque perfectis, providentes, ne ſervitus Divina mihi negligeretur, apud ſacratiſſimum atque antiquum ſuburbii noſtri locum, Corpore glorioſi Chriſti Confeſſoris, ac primi noſtræ Eccleſiæ Doctoris Manſueti, decoratum, ubi Abbas D Faribertus præeſſe videtur, locum illum cum omnibus, quæ nobiſcum ibi contulit pia fidelium devotio, ſervitiuti ejuſdem ſacrati loci, & Abbatis Fariberti, ejuſque ſucceſſorum providantiæ, per teſtamentum hoc legali conceſſione & confirmatione ſubjicimus, ac perpetim habendum decernimus, eo rationis tenore: ut unus de monachis ſuis ibi ſemper moretur, atque de præbenda monaſterii alatur, ac veſtiatur. Enimvero precamur, obteſtamur, & monemus per tremendam Divinæ poteſtatis juſtitiam omnes, qui hanc Sanctam poſt E nos eſtis recturi ſedem, ut incertæ vitæ memores, hoc noſtræ parvitatis decretum, quod juſte a nobis videtur factum, & Divinæ auctoritatis ſententia roboratum, noſtra etiam manu noſtræque Eccleſiæ conſenſu adjudicatum, ſive ſubſcriptum, nullo modo ſciatis irritum, ſed veſtræ ſemper pietatis cenſura ſubnixum, inviolabile maneat in ævum. Cæterum ſi quiſpiam mente perculſus ad tam illicita fuerit prorumpere auſus noſtra Paſtorali auctoritate, ut dignum eſt coerceatur; & niſi digne pœnitendo, vel Eccleſiæ, cujus pervaſor extitarit ſatisfaciendo ſuam corre-

xe-

ANNO CHRISTI 971.

xeria pravitatem, perpetuæ maledictionis incurrat damnationem, nec habeat cum Sanctis aliquam partem, quorum non timuit invadere poſſeſſionem. Et ut in poſterum verius credatur, ac firmius obſervetur manu propria ſubterfirmavimus, & manibus fidelium noſtrorum roborari fecimus. Ego Gerardus huic Teſtamento faveo, & ſigno Crucis roborando ſubſcribo, annuloque noſtræ Eccleſiæ conſigno. Signum Grimaldi Primicerii. Sign. Sindebaldi Comitis Tull. Sign. Bernizonis Advocati. Sign. Amaelardi Decani. Sign. Odelrici de Mirumvalt. Sign. Arieti Majoris. Sign. Heriberti Archidiaconi. Sign. Richardi de Caſtiniaco. Sign. Archimenni Scabinii. Sign. Rodrodi Presbyteri. Sign. Ludovici de Commercio. Signum Harvini de Tiropolis Scabinii. Signum Nanteri Presbyteri. Sign. Beraldi de Vindopera. Sign. VVarnerii Scabinii de Viddiaco. Sign. Girardi Presbyteri. Sign. Folchemni de Aſimanna. Sign. VValheri Scabinii de Tullo. Signum VVarneri Diaconi. Sign. Almarici laici. Signum Seivaldi Scabinii. Signum Heinrici Diaconi. Signum Norberti laici. Sign. Vizonis Scabinii. Signum Adzonis Diaconi. Sign. Immonis laici. Sign. Leutberti Scabinii. Sign. Jonæ Cantoris. Sign. Hugonis laici. Signum Hayducii. Signum Hildebaldi Archidiaconi. Sign. Letucil de Rignejo. Signum Magni. Signum VValdulfi Presbyteri. Signum Seivardi laici. Signum Arnaldi. Actum Tulli publice in plenaria Synodo VII. Idus Octobris anno Incarnationis Dominicæ CMLXXI. Indictione XIV. ordinationis vero noſtræ VIII. Regnante Magno Ottone Sereniſſimo Imperatore XXXV. Imperii ſui anno. Duce Lotharienſium Friderico. Summo, & Pontifice Joanne XIII. Ego Heribertus indignus Sacerdos, atque Eccleſiæ B. Stephani Cancellarius ſcripſi.

ANNO CHRISTI 972.

CONCILIUM APUD MONTEM SANCTÆ MARIÆ

IN PAGO TARDANENSI,

Io quo a comprovincialibus epiſcopis confirmatum eſt decretum Adalberonis archiepiſcopi Remenſis, qui monachos iu Moſomenſi cœnobio pro canonicis collocarat, habitum anno Chriſti DCCCCLXXII.

Hujus concilii nihil edidit R. P. Jacobus Sirmondus, præter Adalberonis decretum. Reperit autem poſtea codicem antiquum MS. in quo & decretum idem emendatius, & litera Joanais Papæ XIII. in eodem concilio recitata, & epiſcoporum ſubſcriptiones, & concilii clauſula. Quæ nos ex ejus apographo nunc edimus, non ad annum 984. ut ille mendoſi codicis vitiis deceptus ediderat, ſed ad annum 972. ut ex S. Arnulfi vita, & Joannis XIII. epiſtola intelligimus. In illo igitur codice, poſt S. Arnulfi Lotharienſis adoleſcentis martyrium, miracula, translationem, narratur origo Moſomenſis cœnobii ab Adalberone Remorum epiſcopo inſtituti. Menſis, inquit, erat November, VII. Id. quando in hoc loco conſtituti ſunt monachi: ab Incarnat. ann. DCCCCLXXI. Indict. XV. * epacts XXII. concurrente VII. LII. decemnovennali cyclo lunari XIX. Adalbero natali Domini celebrato legatos ſuos cum literis Romam dirigit ad D. Joannem papam, cognomento album gallinam privilegium poſcit monaſterio. Regreſſis legatis cum apocriſiariis papæ, & privilegio, CONCILIUM IN PAGO TARDANENSI apud montem S. Mariæ colligit menſe Majo, (*anni ſcilicet conſequentis 972.*). In eo lectum eſt privilegium Joannis papæ.

* Inchoata menſe Septembri.

Joannes vpiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Domino fratri Adalberoni ſanctæ Remenſis eccleſiæ digniſſimo archipræſuli, perpetuam in Domino ſalutem.

SI eccleſias longe lateque diffuſas divino nutu in ſancta religione creſcere cognoſcimus, Deo omnipotenti laudibus exultare gratiaſque juges referre debemus. Quapropter cognovimus tua induſtria ſtabilitum in Moſomo caſtro, quod eſt ſuper fluvium Moſæ, in veneratione Dei genitricis Mariæ, monaſterium monachorum religione decuſatum, * tuiſque proprietatibus, eccleſiæque tuæ, terris & eccleſiis dotatum, quod ſub pagina B. Petri apoſtolorum principis decreti, noſtrique, te orante ſuſcepimus. Inſuper locellum, qui a Stephano viro illuſtri atque ejus conjuge Freduide, Tui nomine conſtitutus, ſanctoque Remigio ſuppoſitus fuit, quem eidem monaſterio Moſomo, quia per ſe ob exiguitatem rerum ſtare non poterat, contuliſti, collatis rebus in compenſatione B. Remigio, conſentientibus fratribus. Ut autem cognoſcat univerſa eccleſia, nos unanimiter aſſentire: a te collata vel conferenda, ſeu a quibuslibet, in terris cultis, & incultis, vineis, pratis, eccleſiis, mancipiis utriuſque ſexus; aquis, aquarum decurſibus, in omnibus ad ſupradictum monaſterium pertinentibus, B. Petri apoſtolorum principis, & noſtri, firmamus decreto: quatenus ſine livore oblatrantium locus quietus & inviolabilis jugiter permaneat. Si quis interea, quod non credimus, temerario auſu contra ea quæ ab hac noſtra auctoritate pie & firmiter per hoc noſtrum privilegium diſpoſita ſunt, ire tentaverit, vel hæc quæ a nobis ob laudem Dei, pro ſtabilitate jam dicti monaſterii, ſtatuta ſunt, frangere & in quoquam tranſgredi: ſciat ſe auctoritate B. Petri, cujus quamquam immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo & Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti, æterno incendio concremandum. At vero qui pio intuitu obſervator in omnibus extiterit, cuſtodiens noſtri apoſtolici conſtituti ad cultum Dei reſpicientis præceptionem, benedictionis gratiam, & delictorum ſuorum indulgentiam conſequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur.

* ſor. decoratum, vel a decus decuſtum.

Scriptum per manum Stephani ſcriniarii S.R.E. in menſe Aprili. Data per manus Andreæ epiſcopi IX. Kalend. Maji, anno pontificatus Domini noſtri ſanctiſſimi *, & tertii decimi papæ ſeptimo. Imperii autem D. Ottonis majoris Auguſti XI. Junioris II. quinto: in menſe Aprili. Indictione XV.

* Joannis ;

ANNO CHRISTI 972.

Decretum Adalberonis archiepiſcopi de reformatione cœnobii Moſomenſis, & monachis in eo conſtitutis.

ADalbero divina propitiante clementia ſanctæ Remenſis ecclaſiæ archiepiſcopus. Notum fiat univerſis tum præſentibus, tum etiam & futuris fidelibus, quondam nobis epiſcopio gratia ac benignitate regia contradito, ſanctorum quoque loca quædam honore integro reperiſſe plurimum valentia; quædam vero priſtinæ dignitatis ſtatu deficiente piorſus neglecta. Inter quæ etiam ille Moſomi cœnobialis locus, antiquitatis ſtudio certatim conſtructus, ab exordio ſcilicet ſanctimonialium vitæ aptatus, poſtmodum vero canonicorum ordine ab Heriveo prædeceſſore noſtro melius informatus, atque in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ digne conſecratus, ſed nefandis uſibus utrobique negligenter incultus, rebus quidem partim ſubtractis, partim vero intercurrentibus malis, ſiniſtræ ceſſit fortunæ. Quo igitur comperto, adhibito fidelium noſtrorum diligenti conſilio, liquido perpendens eumdem locum, pro mundi infelicitate, in canonicali ordine utiliter ſtare non poſſe, æternorum ſpe, prout opportunum extitit, ibidem monaſticæ religionis vitam ordinato abbate * Ledaldo conſtituit: ut ejusdem loci religioſi cultores, tam rebus delegatis quam etiam forte delegandis utentes, continua vota Deo ſolventes, ſint & pro nobis, & pro poſteris noſtris, cæteriſque ordinibus jugiter orantes. Quocirca paternitatem loco noſtri ſubrogandorum in illa charitate enixius imploramus, quo ſub divini amoris reſpectu, hujus rei geſtæ conducibili negotio conſentaneæ pietatis faveans zelo, idque liberalis auxilii indeficienti baſe dignentur temporum curriculis conſolari atque fulcire: ut ex eo gratiam Dei felicitat adipiſcentes, hujus præſtantioris emolumenti mereantur fore conſortes. Sed & hoc ex decretis ſanctorum patrum, ſub auctoritate paſtorali omnimodis inhibemus, immo etiam cum divini nominis obteſtatione omnino interdicimus, ne unquam hujuſcemodi ſtatutum qualibet temeritate ab ullo noſtri ordinis violetur: quin potius in reliquum ſtabile & inconcuſſum jure perpetuo id ipſum venerabiliter conſervetur. Nam ſi per laicos in rem hanc injuria invehatur, in eos proculdubio excommunicationis jaculum cum anathemate intorqueatur.

* al. Leoaldo.

Anno igitur ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti, DCCCCLXXII. provinciali ſynodo menſe Majo conſtituta, generaliter congregata apud montem ſanctæ Mariæ in pago Tardanenſi, hoc decretum ſolemniter recitatum eſt coram venerandis epiſcopis, abbatibus, cæteriſque fidelibus, huic noſtræ inſtitutioni pio aſſenſu faventibus, immo etiam collaudantibus atque confirmantibus. Quorum videlicet primus ego Adalbero jam præſcriptus archipræſul, eidem concilio Deo auctore pontificali auctoritate præſidens, manu noſtra ſubſcribens, idem corroboravi. Sed & cæteri non ſecus cenſuerunt manibus impoſitis ſolidari hoc ipſum pontificale ſtatutum, apoſtolicæ auctoritatis privilegio petitionis noſtræ obtento, undecumque ſubnixum, ac per hoc ſummo honori omnibus reverenter habendum.

Ego Adalbero ſanctæ Remenſis eccleſiæ archipræſul ſubſcripſi & corroboravi.
Ego VVido Sueſſionenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Hildricus Belvacenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Thebaldus Ambianenſis epiſcopus.
Ego Haidulfus Noviomenſis epiſcopus.
Ego Theudo Cameracenſis epiſcopus.
Ego Adalbero Laudunenſis epiſcopus.
Ego * Gibvinus Catalaunenſis epiſcopus.
Ego Conſtantius Silvanectenſis epiſcopus.
Ego Lindulfus Tarvanenſis epiſcopus.
Signum Alberti Remenſis archidiaconi.
Signum Leudonis.
S. Thebaldi archidiaconi.
S. Hugonis archidiaconi.
S. Geranni archidiaconi.
S. Rogeri archidiaconi.
S. Etlutni archidiaconi.
S. Emmonis archidiaconi.
S. Rodulfi abbatis ſancti Remigii.
S. Odelei abbatis ſancti Medardi.
S. Ratoldi abbatis Corbejenſis.
S. Berlandi abbatis ſancti Vincentii.
S. Azonis abbatis ſancti Baſoli.

* al. Gipuinus. H.

Poſtquam hæc acta ſunt, bonæ memoriæ præſul Adalbero data benedictione ſolvit concilium, cum pace & gratia redeuntibus ſingulis ad propria. Moſomenſi abbatiæ advocatum dedit Godefridum fratrem ſuum, & ejus ſucceſſores. Annis XIX. eccleſiam Remenſem rexit. Obiit X. Kal. Februar. Cui eodem anno ſucceſſit Arnulfus.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Decretum hoc Adalberonis extat in appendice ad Flodoardum. *Hic etiam*, inquit, *Adalbero Moſomenſe Cœnobium a priori dignitate prolapſum, in monaſticum ordinem reformavit, ejuſdemque reformationis tenorem, ne per ſuccedentia tempora immutaretur, hujuſmodi auctoritatis ſuæ privilegio confirmavit*. Lectæ ſunt etiam in hac ſynodo literæ Joannis papæ XIII. ad Adalberonem archiepiſcopum, Moſomenſis Monaſterii fundationem ab eo factam confirmantes, datæ IX. Kal. Majas. Indictione XV. Anno pontificatus ejus VII. qui annus fuit Chriſti DCCCCLXXII.

VITA DONI PAPÆ V.

DOnus, qui ab aliis Domnus & Domnio nuncupatur, patria Romanus, factus eſt pontifex hujus nominis ſecundus anno 972. duodecimo Kalendas Octobris. Qui, cum ſediſſet menſibus duntaxat tribus, obiit XIV. Kalendas Januarii.

ANNO CHRISTI 972.

☞ CONCILIUM INGELHEIMENSE

ANNO CHRISTI CMLXXII.

Ventilata cauſa Adalberonis, nepotis S. Udalrici, vivente Udalrico Epiſcopo Auguſtano, deſignati Epiſcopi Auguſtani: ſtatutum Udalricum manſurum Epiſcopum: Adalberoni vero commendandam ab Ottone ſolam procurationem cum ſpe ſucceſſionis in Epiſcopatum poſt mortem Udalrici.

Ex Chron. Herm. Contract. aſſert Hartzeim Conc. Germ. tom. II. pag. 634.

REvertentibus de Italia Imperatoribus, Patre ſcilicet, & ipſius prole ad Franciam, facta eſt Synodus in loco, qui dicitur Ingilenheim, ad quam Archiepiſcopi, cum cæteris ſuis ſuffraganeis Sanctum Udalricum cum ſuis Legatis honorifice invitaverunt, Adalberonemque ejus nepotem cum eo venire decreverunt. Illuc vero cum pervenirent, & Antiſtites ibidem congregati, Adalberonem baculum Epiſcopalem publice portare cognoviſſent (deſignatus enim ſolummodo fuerat ab Ottone M. avunculi ſui in Epiſcopatu Auguſtano ſucceſſore) irati ſunt contra eum, & dicebant, ut contra canonicæ rectitudinis regulam in hæreſim lapſus fuiſſet, & quod Pontificalis honorem ſublimitatis vivente Epiſcopo ſibi plus juſto vindicaret, & ideo ultra eum Epiſcopum ordinari non deceret. Quibus ille auditis, prima die Synodale colloquium intrare devitavit, & in alia domo cum cæteris Clericis Epiſcopi remanebat, Antiſtes autem cum paucis ſuis capellanis Synodum intravit.

Cumque cauſa S. Udalrici fuiſſet ventilanda (Nam nigrum cucullum indutus, Epiſcopalibus curis penitus ſe exuerat) & ille pro infirmitate tam ſonora voce, ut tota Synodus audire potuiſſet rationem proferre non poſſet; advocabatur unus ſuus Clericus nomine Gerhardus, qui extra Synodum cum Adalberone remanebat, ut pro eo deſiderii ſui rationem per latinitatis locutionem manifeſtaret; cumque vix pro denſitate multitudinis in præſentia Imperatorum, & Epiſcoporum præſens ſtetiſſet, interrogabatur quid deſideraret dominus ſuus? quibus interrogationibus multiplicatis dixit: non debeo interrogationibus veſtris reſpondere pro domino meo, niſi illo præcipiente. Cui dixit Epiſcopus: frater, bene tibi notum eſt, deſiderium meum, enarra hoc, & obſecra, ut eorum conſiliis, & permiſſionibus Deo juvante, expletum fiat. Tunc præfatus Clericus Gerhardus in præſentia omnium dixit: Excellentiſſimi Imperatores, & religioſiſſimi Antiſtites deſiderium domini mei eſt relinquere ſeculum, & ſecundum regulam S. Benedicti ſanctam inire vitam, & in contemplativa vita diem expectare obitus ſui. In indumento pro certo habitus exterioris, poteſtis cognoſcere voluntatem animi interioris. Iſtis, & aliis rationibus in voluntate domini ſui in finem deductus, terra tenus cecidit ante pedes Imperatorum, & Antiſtitum obſecrans, ut petitionem domini ſui ſecundum Dei voluntatem implere non dedignarentur. Qui ſimul reſpondendi inducias uſque in craſtinum diem poſtulaverunt, & poſtea inter ſe æſtimaverunt qualiter cauſa Adalberonis terminaretur.

Quidam vero Epiſcoporum adjutores Adalberonis fuerunt ne prorſus a ſpe Epiſcopalis ordinationis poſt vitam Avunculi ſui excluderetur. Hæc cum inter ſe prolixe ſermocinarentur; ultima in unum ratione coadunati omnes ſimul firmaverunt, niſi Adalbero ſe ſacramento excuſaret, quod non ſciret hæreſim manere, quia Epiſcopalem potentiam cum baculo arripuit, nullo modo ulterius legaliter Epiſcopus fieri potuiſſet. Altera vero die cum Epiſcopo etiam Adalbero Synodali interfuit colloquio, & cum ei prædictum crimen imputaretur multis objectionibus diverſorum cum ſuis adjutoribus a prædicto crimine ſe defendere ſtatuit. Hoc cum ei adunatio omnium Epiſcoporum non conſentiret, ſecundum prædictam deſtinationem Epiſcoporum Sacramentum perfecit per nomen Patris, & Filii, & Spiritus ſancti ſuper quatuor Evangelia.

Tunc iterum Epiſcopus Udalricus petitionis ſuæ reſponſa, quæ pridie procraſtinata fuerunt, per prædictum ſuum Clericum expetivit: quia deſideravit ut prædictus ſuus nepos Epiſcopus ordinaretur, & ille ſecundum regulam S. Benedicti in Monaſterio cum eorum conſenſu deſervire mereretur. Epiſcopi autem, quamvis eis ex toto non placeret, aperte ei in Synodo contradicere noluere petitionem ſuam: ſed ſapientiſſimi ex ipſis cum conſilio aliorum extra Synodum eum ambulare cum illis poſtulaverunt, ibique cum eo, & cum ſuis Clericis ſapientiſſimis ſecretam locutionem habuere, dicentes: Reverende Pater, cui nota eſt omnium Eccleſiaſticorum librorum normula, qui ſemper callem rectitudinis ambulaſti, non deviando: non decet nunc iſtam viam, quam ſemper tenuiſti, omittens, ſeminarium ex te ſumat talis error, ut alius in loco tuo te vivente ordinetur: quia ſi ex te talis conſuetudo incipit præſtari; in poſterum multis reverendis, & bonis Epiſcopis ab eorum nepotibus, & Clericis talia deſiderantibus multa concreſcant adverſa. Melius tibi eſt, ut in eo miniſterio, in quo cepiſti Deo ſervire, permaneas, quam tuam voluntatem ſequens, aliis plurimis ſcandalum facias, quia ex te Canonici, & Monachi, & Sanctimoniales, & cæteri Chriſtiani ad rectitudinis ſtatum debent conſtringi, qui ex ſemetipſis per climata cadere feſtinant: qui autem, incaute ambulando, ceciderunt, ex te, Deo juvante, erigi poſſe, ſperandi ſunt. De nepote autem tuo Adalberone tuæ voluntati ſatisfaciendo in commune firmamus, ut nullus alius a nobis poſt tuum diſceſſum ad illum locum in quo tu paſtor exiſtis, eo vivente ordinetur, niſi ipſe.

His conſiliis conſentiens S. Epiſcopus Udalricus, cum eis in Synodum regrediebatur, & tunc cum conſenſu aliorum antiſtitum fecit ab Imperatore Adalberoni commendari in eorum præſentia, procurationem ſui habere, & ſub ipſo totius Epiſcopatus cautam diſpoſitionem in omnibus adimplere. Taliter vero iſtis terminatis finita Synodo Epiſcopus, & Adalbero cum ſuis ad Auguſtam revertebantur.

Ejuſ-

ANNO CHRISTI 972.

Ejuſdem Concilii Ingelheimenſis Decretum, quo Corbejenſis Abbas, & Herfordenſis Abbatiſſa coguntur reſtituere decimas Epiſcopo Oſnabrugenſi.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis. Otto divina ſavente clementia Imperator Auguſtus. Noverit omnium induſtria fidelium noſtrorum tam præſentium, quam futurorum, qualiter vir venerabilis Luidolſus Oſnebruggenſis Eccleſiæ Epiſcopus, noſterque fidelis, ac conſanguineus, neceſſitate compulſus, de Saxonica terra Ravennam uſque ſerenitatis noſtræ clementiam adiit querimoniam faciens, Eccleſiam ſuam decimis, unde jam a XII. annis tranſactis, Apoſtolica auctoritate, & multorum noſtri Regni Principum conſultu, & judicio definivimus, & Drogoni ejuſdem Sedis Præſuli, noſtræ libertatis, & immunitatis præceptum ſuper hac eadem re fieri præcepimus, & dedimus, iterum a Corbejenſe Abbate, & Heriſordenſe Abbatiſſa, ſuiſque fautoribus, temeraria præſumtione deprædatam eſſe, & multos acceptis inde beneficiis, nam nos de hac vita deceſſiſſe, apud illos diſſamatum eſt in eorum adjutorium conjuraſſe. Hoc vero non æquo animo ferentes, quoniam iter noſtrum Romam direximus, prædictum Epiſcopum nobiſcum illuc uſque venire fecimus. Ibi vero hoc negotio, cæteriſque pro quibus venimus apud Patrem noſtrum Joannem Apoſtolicum tractatis, *ejus juſſu & conſilio mox literis directis Synodum Inglinheim congregandam proximo autumnali tempore pro Eccleſiaſtico honore ſtabiliendo in hac re*, cæteriſque quamplurimis condiximus. Illuc præſatum Epiſcopum, ſuoſque adverſarios ante nos convocare præcepimus: huic vero Synodo interſuerunt Ruodbertus Mogontienſis Archiepiſcopus, & ſui ſuffraganei Othalricus Auguſtenſis, Poppo VVereiburgenſis, Anno VVormatienſis, Erkanbaldus Argentinenſis, Otuvvinus Hildinesheimenſis, Rehinoldus Rabulocenſis, vel Rubilocenſis: Gero Colonienſis archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, Notkero Luoduenſe, Liudolſo Oſnabruggenſe, Buodone Mimigardeſordenſe: Thidricus Treverenſis Archiepiſcopus, & ſui ſuffraganei: Theodricus Metenſis, Virigſrithus Viurdunenſis, Gerhardus Tolenſis: Freduticus Juvanenſis Archiepiſcopus, Athaldagus, Hammaburgenſis Archiepiſcopus; Athalbertus Magdeburgenſis Archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, Fokkone Miſnenſe, Giſilhario Merſeburgenſe, multique alii noſtri Principes, Duces, Comites, Clerici & laici quorum nomina, & numerus comprehendi non poſſunt. His vero nobiſcum in *Synodo* conſidentibus, Epiſcopus, & ſui adverſarii in medio conſtabant; ibi utrinque ſententiis auditis & ſubtiliter dijudicatis decimas Epiſcopo canonica auctoritate reddi debere omnes affirmabant, ſicque Abbas, & Abbatiſſa ſuique fautores *Synodali ſententia* convicti decimas Epiſcopo reddiderunt, & XXX. libras auri pro injuſtitia illata, & ııı. bann. . . . . certis induciis, perſolvendas promiſerunt.

Quapropter ob amorem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & monitum dilecti filii noſtri Ottonis . . . . Oper. . . . Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & cæterorum plurimorum.

VITA ET EPISTOLA

BENEDICTI PAPÆ VI.

Benedictus VI. quando pontifex factus.

BEnedictus patria Romanus, filius Hildebrandi, poſt obitum Doni ſubrogatus eſt in locum ejus XIII. Kal. Decemb. anno Redemptoris 972. Hujus temporibus Otto magnus Imperator, ſuneribus matris & VVilelmi Moguntini epiſcopi præmiſſis, mortuus eſt in Saxonia anno imperii ſui duodecimo. Adelais relicta conjunx animam defuncti Ottonis mariti ſui proſecuta fuit iis pietatis Officiis, quæ a VVitichindo in fine libri 3. deſcribuntur. Poſt obitum patris Otto ſecundus ſolus imperare cœpit, qui cum patre ſextum annum imperii ſui inchoaverat. Benedictus a Boniſacio Francone Romano Fernitii filio, cardinale diacono, viro ſceleſtiſſimo, captus & in carcerem detruſus, ſtrangulatus eſt ab eodem, anno Chriſti 974 cum ſediſſet annum unum, menſes tres, & dies aliquot. Sedem apoſtolicam ſacrilega cæde optimi pontificis vacantem ſacrilegus homicida Bonifacius, qui ſeptimus ejus nominis reperitur alibi nuncupatus, violenter invaſit, eamque annum unum & menſem tenuit. Hunc ego, antiquiores ſcriptores imitatus, inter veros & legitimos pontifices numerandum non eſſe judicavi, quod ſedem apoſtolicam turpiter ingreſſus, turpius deſeruerit. Nam cum poſt multa alia ſcelera & flagitia homo neſarius Vaticanam baſilicam omnibus ornamentis ſuis expoliaſſet, Benedictus Albericorum, de quorum familia erat, ope & auxilio fretus, eum uſque adeo exagitavit, ut Roma relicta Conſtantinopolim abire cogeretur. Quando & qua occaſione Romam redierit, dicam infra in vita Joannis XIV.

Ottonis imperatoris mors.

Benedicti papæ mors qualis.

Bonifacius VII. pſeudo-pontifex.

BENEDICTI PAPÆ VI. EPISTOLA AD FRIDERICUM SALISBURGENSEM Epiſcopum, & ejus comprovinciales.

Ipſi ejuſque ſucceſſoribus vices Apoſtolicas in Norica & Pannonia concedit.

Benedictus divina ſavente gratia atque totius populi Romani electione Apoſtolicus, Friderico Salisburgenſis eccleſiæ archipræſuli, una cum ſuis fratribus, videlicet Noricæ provinciæ epiſcopis, manſuram in Chriſto felicitatem.

PRotoplaſto generis humani, atque ejus ſemine ſerpentina ſuaſione in gemina cadente morte, multas Deus miſericordia ductus medicinas miſit in hunc mundum, patriarchas ſcilicet juſtos, prophetas veridicos, legiſerum cum lege: & his omnibus mundum ſalvare non valentibus, noviſſime filium ſuum humana carne indutum ad redemptionem generis humani ad terras tranſmittere dignatus eſt. Eo itaque inter homines converſante, duodecim elegit apoſtolos, quos ad ſeminandum verbum Dei in corda fidelium per univerſum tranſmiſit orbem: quorum atque totius eccleſiæ ſanctum conſtituit Petrum principem, cui gregem commiſit eccleſiaſticum, tertio ei dicens; *Paſce oves meas*: cui etiam ligandi atque ſolvendi tradidit poteſtatem dicens: *Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum, & in cælis*. Et non ſolum ſancto talis conceſſa eſt Petro potentia, ſed etiam ſuis ſucceſſo-

Joan. 21.

Matth. 16.

ANNO CHRISTI 972.

ceſſoribus, ejus vicem in eccleſia recentibus, eadem ligandi atque ſolvendi a Deo tradita eſt poteſtas. Sancti itaque Petri apoſtoli ſucceſſores per loca, prout opus erat atque decuit, conſtituerunt archiepiſcopos, qui eorum vicem tenerent in eccleſiis: quia ipſi univerſas regere non poterant eccleſias. Nos quoque vicem Beati Petri apoſtoli, prout hominibus illius temporis poſſibile eſt, in eccleſia tenentes, ſtatuta illorum anteceſſorum noſtrorum confirmare, quantum poſſumus, libenter deſideramus.

Concedimus itaque vicem apoſtolicam Friderico Salisburgenſis eccleſiæ antiſtiti, ejuſque ſucceſſoribus, in tota Norica provincia, & in tota Pannonia, ſuperiori videlicet & inferiori, quomodo ſui anteceſſores eandem poteſtatem a noſtris habuere anteceſſoribus: ita ſcilicet, ut nulli liceat in præfatis provinciis ſibi uſurpare pallium, nec epiſcopos ordinare, nec ullum officium quod ad archiepiſcopum pertinere debet, præter præfatum archiepiſcopum ejuſque ſucceſſores. Quicunque au-A tem huic refragari, vel contendere voluerit decreto, quod nos vice B. Petri apoſtoli fungentes, conſenſu noſtrorum epiſcoporum ac totius cleri Romanæ eccleſiæ, decrevimus; ſciat ſe B. Petro ejuſque vicario eſſe contrarium, atque fore anathema uſque ad ſatisfactionem, ſive ſit epiſcopus, aut presbyter, ſive clericus cujuſcunque ordinis, ſive laicus cujuſcunque fuerit dignitatis: quia ſancta ſanctorum anteceſſorum noſtrorum ſolvere nolumus neque valemus. Sed quomodo illi conſe-B ſu ſuorum epiſcoporum ac totius cleri conſtituerunt, fiat ex eorum pariter, & noſtro decreto firmum atque perpetuum. Quicumque autem epiſcopi per amicos, ſive clam per aliquam fraudem, aliquando ejuſdem dignitatis petierint, ſive petierunt privilegium, illos ſuſpendimus ab ea dignitate: quia illicitum judicamus, ut aliquis epiſcopus, ſine totius ſuæ provinciæ, atque ſuffraganeorum ſuorum conſenſu, pallium, ſive aliquod archiepiſcopatus privilegium, a Romano Pontifice acquirere præſumat.

ANNO CHRISTI 972.

☞ COMPOSTELLANUM CONCILIUM

Pro initianda Cæſario abbate S. Ceciliæ Monteſerratenſis in Tarraconenſem archiepiſcopum.

Anno circiter 972. celebratum.

Ex Suppl. Manſi pag. 1174.

EX epiſtola Cæſarii abbatis S. Cæciliæ in Monteſerrato, quam ex Baluzii tom. VII. Miſcellan. pag. 57. Venetus Labbei editor in collectionem ſuam tranſtulit, diſcimus monachum illum ad S. Jacobum Compoſtellam perrexiſſe, ut Tarraconenſis archiepiſcopus conſecraretur, ibique in concilio epiſcoporum ejus provinciæ admiſſum, probatum, ac demum conſecrationem obtinuiſſe. Agendum fuerat a patribus, de reſtituendo eo archiepiſcopatu, poſtquam a Saracenorum vexatione provincia requieviſſet. Deliberari id nequaquam poterat ab epiſcopis ejuſdem Tarraconenſis provinciæ, qui archiepiſcopo alteri, C Narbonenſi ſcilicet ſubjecti fuerant. Quare ad ſynodum alterius provinciæ res delata. Decretum eſt pro Cæſario, qui tamen initiatus, & in ſuam provinciam redux eoſdem provinciæ ſuæ epiſcopos adverſarios nactus eſt; qua de cauſa ad Joannem XIV. literas dedit in loco mox relato recitatas. Ad annum hujus concilii quod attinet, quanquam annos 938. in iiſdem literis exprimitur, mendum tamen ſubeſſe ex eo demonſtrat Baluzius in notis ad eandem epiſtolam, quod Cæſarius anno 972. abbatem tantummodo agebat, ut ex Bulla Benedicti VI. ad eum anno illo data conſtat.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Pro confirmanda auctoritate apoſtolica tranſlatione Monachorum ad cœnobium Moſomenſe.

A Joanne XIII. anno 972. celebratum.

Ibid pag. 1175.

MOſomenſe Remenſis diœceſis cœnobium canonicis regularibus olim ceſſerat; ſed cum religioſæ profeſſionis ardor in eo plurimum intepuiſſet, Adalbero Remenſis archiepiſcopus tranſlatis de Tiogeoſi cœnobio monachis illud attribuit. Ne quid vero ad tranſlationis hujus firmitatem deeſſet, poſt natalitium J. C. feſtum anni 971. legatos ſuos Romam miſit apoſtolicum diploma ea de re impetraturus. Pontifex habito concilio bullam dedit cum apoſtolicis legatis, qui concilio in venturum menſem Majum in pago Tardenſi habendum intereſſent. Rem narrat auctor chronici Moſomenſis in ſpicilegio Dacherii tom. 11. pag. 569. edit. in fol. his verbis: *Papa ſuorum officialium & conſacerdotum in his omnibus ſententiale requirit judicium, & per Dei gratiam,* D *ut tanto viro, pontifici videlicet noſtro* (Adalberoni) *annueret, unum omnium in hoc bono opere aſſenſit conſilium. Proinde accepto notario, & ſecundum Romanæ dignitatis conſuetudinem paratis ſcriptiſque ex papireo tomo chartis fecit privilegium, conſtituit decretum, quod hanc Moſomenſem eccleſiam cum ſuis monachis, atque monachico ordine in perpetuum tueretur, quandiu illum divina clementia ſer-* E *vandum diſponeret: ac in ſuo concilio coram epiſcopis & generali ſynodo recitatum miſit.* Quod hic indicatur Joannis XIII. papæ privilegium inter acta Synodi apud montem S. Mariæ in pago Tardenenſi recitatum legitur apud Labbeum to. XI. col. 947. edit. Venet. ſignaturque die IX. Kal. Maji, ex quo certum tempus habitæ ſynodi Romanæ deducitur.

CONCILIUM MARZIALENSE

ab Honeſto archiepiſcopo, & comprovincialibus provinciæ Ravennatis, celebratum anno Domini DCCCCLXXIII.

Ex Labbei Append. tom. 9.

In quo, inter cætera, compoſitæ epiſcopatus Bononienſis, & Parmenſis controverſiæ.

Ex Tomo II. Italiæ ſacræ.

IN nomine ſanctæ, individuæque Trinitatis. Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXXIII. apoſtolatus domini Benedicti primo, imperii vero domini Othonis octavo, pontificatus domini Honeſti Ravennatis metropolitani tertio. Dum ab eodem ſacroſancto Honeſto archiepiſcopo, ſuiſque ſuffraganeis, ſcilicet Joanne epiſcopo Cornelienſi, Gerardo epiſcopo Faventino, Dodone Ceſinate, Alberto Bononienſi, Uberto Parmenſi, Sigulpho Placentino, in capella juris ſanctæ Parmenſis eccleſiæ in loco Marzalia ſita, ad honorem vocabulumque S. Mariæ dedicata, ſancta ſynodus de quibuſdam neceſſariis ac utilibus regni eccleſiarum ſtatus rebus habita coleretur: perventum eſt, ut Albertus epiſcopus Bononienſis in medio illorum aſſurgens, inopiam ſui epiſcopii adeo conqueſtus eſt, quatenus ſuarum eccleſiarum ſarta tecta, clericorum pauperumve ſumptibus neceſſaria, ſuppeditate nullatenus valeret. Inter ceteras denique ſuæ inopiæ anguſtias, quædam loca juxta Bononiam ſita, ab Uberto Parmenſi epiſcopo tunc temporis detenta, juris ſuæ eccleſiæ, videlicet Bononienſis, eſſe penitus conclamabat.

Cujus quidem inceſſabilibus querelis prælibatus dominus archiepiſcopus commotus, Ubertum Parmenſem epiſcopum omni affectione, quid ad eum prædicta loca pertinerent, diſcuſſit. Tunc demum præfatus Ubertus epiſcopus eadem loca ſuæ ſanctæ Parmenſi eccleſiæ, ſibique quarundam ſcriptionum titulo, ex quorumdam prædeceſſorum ſuorum epiſcoporum parte deveniſſe, profeſſus eſt. Enimvero dominus * archiepiſcopus Uberto epiſcopo ſuggeſſerunt, quatenus prædicti amore præſentiaque domini metropolitani, ſuorumque ſociorum & fratrum, prædictum Bononienſem epiſcopum non jure fori ventilaret, ſed potius illius epiſcopio diligentiam adhibens, res omnes illas, de quibus ſuper eum hactenus querebatur, Bononienſi eccleſiæ, ipſique Uberto epiſcopo legaliter refutaret; & ut ille Uberto epiſcopo, ſuæque Parmenſi eccleſiæ, ob hoc proprietario jure plebem ſanctæ Mariæ de Monte Bello concederet, & in duobus locis tornaturas vinearum triginta, videlicet in primo loco juxta monaſterium S. Iſaiæ vineam unam, quæ tribus viis publicis circumdatur, quarto latere cohæret terræ Gauſipigæ; alteram vero prope monaſterium ſancti Joannis ſitam, quæ ſimiliter tribus viis publicis circumdatur, quarto latere cohæret terræ, quam detinet Dominicus filius Britonis; necnon & terrulam jugerum decem in finibus ipſius Parmenſis epiſcopii jacentem, molendinumque cum fullone pariter ſuper ſe habentem, unanimiter omnes decreverunt.

* *f.* domini epiſcopi.

Quibus conſultibus ambo, tam Ubertus Parmenſis epiſcopus, quamque Albertus Bononienſis, acquieſcentes, prout præſcriptum eſt, alternatim unum alteri in eorum præſentia conceſſit: ſicque in eadem ſynodo ſancta definitum eſt, ut poſthac a nemine illorum ſuorumque ſucceſſorum replicetur. Sin autem quiſpiam illorum deinceps temerario auſu hanc canonicam ſynodalemque cenſuram tranſgredi quoquo modo tentaverit, tam Ubertus Epiſcopus, quam Albertus, ſuique etiam ſucceſſores: decrevit ſancta ſynodus libras centum auri, ut violator injuriam patienti componat: hæc tamen decreti pagina in ſuo vigore conſiſtat. Itaque pari conſenſu tam dominus archiepiſcopus, quam omnes prætaxati epiſcopi, ſanxerunt, quatenus hæc ſynodalis inſtitutio in perpetuum inconvulſa permaneat. Et ut ab omnibus, præſentibus videlicet, & futuris, firmius obſervetur, huic ſubſcripſerunt.

Honeſtus Dei nutu, ſanctæ Ravennatis eccleſiæ metropolitanus archiepiſcopus, huic diffinitioni interſui, diffiniens annui, & ſubſcripſi.

Joannes epiſcopus ſanctæ Corneliæ eccleſiæ, in hac diffinitione interſui, & ſubſcripſi.

Gerardus epiſcopus ſanctæ Faventinæ eccleſiæ, huic diffinitioni interſui, & ſubſcripſi.

Albertus epiſcopus ſanctæ Bononienſis eccleſiæ, ſubſcripſi, huic diffinitioni interſui.

CONCILIUM MUTINENSE

IN QUO CONTROVERSIA INTER DISSIDENTES (a)

Germanos proceres Petrum & Lambertum compoſita fuit, anno Domini DCCCCLXXIII. tempore Benedicti papæ VI.

Cauſa & locus concilii.

HÆc ſynodus convocata eſt ab Honeſto archiepiſcopo Ravennate apud Mutinam, ad componendum diſſidium illud, quod inter duos germanos proceres, Petrum nimirum & Lambertum, agitatum fuerat. Id qua ratione factum fuerit prolixius enarrat Rubeus, libro 5. hiſtoriæ Ravennatis, anno 973.

G. C.

(a) Anno huic Synodos Provinciæ Ravennatenſis binas aſſignatas a Labbeo in Collectione ſua reperio. Id vero ex incuria factum non dubito, cum Synodus Marzalienſis & Synodus Mutinenſis unum, idemque Concilium fue-

ANNO CHRISTI 973.

G. C. Hæc tantum Binius. Nos vero operæ pretium duximus acta ipſa hujus, ſeu conventus, ſeu concilii, quamlibet lacunoſa, & barbariem redolentia, hic exhibere, uti a Rubeo lib. 5. hiſt. Ravenn. edita ſunt ex MS. codice Urſianæ bibliothecæ, vetuſtate exeſo.

Temporibus domni Benedicti apoſtolici .... ejus, in Dei nomine anno primo: imperante domno Ottone piiſſimo anno VI. die nono Septembr. Actum in loco ubi dicitur Martialia, territorio Mutinenſi, dum reſideret ibidem Honeſtus coangelicus, ſanctiſſimus archiepiſcopus S. Ravennatis eccleſiæ, prope fluvium Sicla, ſubtus papirione ejuſdem archiepiſcopi, & cum eo etiam reſidentibus, quamque multitudo, fulgidaque fama pollentibus, tam Romanorum, & Longobardorum, archiepiſcoporum, ducum, comitum, presbyterorum, diaconorum, & aliorum gradunm clericorum, judicum, conſulum, caſtaldiorum, & aliorum ordinum,..... nobilium: inter quos etiam Ubertus epiſcopus Parmenſis eccleſiæ, Ubertus epiſcopus Bononienſis, Joannes epiſcopus Cornelienſis, & Leo epiſcopus Ferrarienſis eccleſiæ .... S. Ariminenſis eccleſiæ, Adalbertus gratia Dei comes, filius quondam Bonifacii; Petrus comes, filius quondam Severi; comes, Garardus, & Arardus Germani comitibus, Lambertus comes,...... S. Petri, Marinus comes Ferrarienſis, Ildebrando, & Rodulfo ger.... Ariminenſis, Petrus, & Lambertus germ...... filiis quondam Joanni de civitate Bononia. Paulus judex ex genere ducis, de civitate Ravenna, Petrus judex de civitate Ravenna; presbyeri .... diaconi ...... S. Ravenn..... presbyteri.... diaconi.... Parmenſis eccleſiæ ..... dux de Traverſaria.... Andrea filius quondam Petri magiſtri milit. Rodaldus filius Rodaldi dux, magiſtro militum, Romoaldo filius Sergi, Petros filius Adelberti, Henricus Romualdi ducis..... Attelianus, & Gerardus germ. conſulibus. Mauritius filius quondam Romano conſule, qui vocatur de Theodo .... Item Bononien. de monte cleri, de Galligaia, de Bobio. In iſtorum ſupraſcriptorum præſentia, orta eſt lis, & magna altercatio, inter Petrus, & Lambertus germ.... filii ſupraſcripti ..... eccleſiæ, quo modo ſupraſcriptum Ubertum detinet prædia, & rebus, poſſeſſionibuſque eorum, contra voluntatem Petri, & Lamberto germ. & ſic cum illis contendat. Tunc domnus Honeſtus ſanctiſſimus ..... quale, altercationes, audientes, una voce cœperunt dicere, quod bonum & ratum eſt, ut lege inter ſe definiamur, ut inimicitia inibi non adcreſcat. Supraſcripti vero epiſcopi, & comiti, & duces atque ...... epiſcopus ſanctæ Parmenſis, clara voce, dixit: Paratus ſum hæc omnia adimplere, & per legem definire. Sicuti vos commendatis, atque ſancitis .... ſupraſcriptis Petro, & Lamberto germ. hæc andien..... ex jure q. perentum noſtrorum jure, proprietatis, & quam per præceptores & Emphyteoſim de ſancta Ravennate eccleſia ...... Ubertus epiſcopus detinet, & contempſit noſtra P........ dimus, & tu nobis contempſit ante dello potito in integro. & curte

A Suſiano, poſitæ ſubtus pleno jure proprie ...... monaſterio ſancti Joannis caſa Puronia, atque, & a ſanct. Roman...... ſancti Martini, ibi ædificata, cum ſuis pertinentiis, & maſſa Silicenſe, cum oratorio ſancti Angeli, atque fundum Olmitula ..... & in fundo Ruda, ſimiliter jure .... & in quarto ſimiliter ſuper fluvio Rheno, & intro civitate Bononia ſolos terræ, cum caſis, & vacuamentis, una cum .... dicitur Melloncello, juxta Repone, & ..... præfata ſan-
B ctæ Ravennatæ eccleſiæ, & de monaſterio ſancti Joannis caſa Puteria.... verumetiam, & de ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & aliis rebus circo circa Bononia. vel ubi...... quam nobis pertinentibus proprio quamque, & de condi...... domnus, Domnus Ubertus epiſcopus ſanctæ Parmenſis eccleſiæ, reſpondit pariter cum ſuo avocatore, nomine Ingelfredus .... quondam Benedicti de Vallaria, de ipſius prædiis, & curte, & capellis, cum omnibus eorum pertinentiis..... Unde vos, adverſum nos convenitis, nos etiam contemptimus, & habemus pro inveſtituris magnis Ottonis imp...... & dictum audivimus, quod pertinent
C ſupraſcriptæ res, qualiter ſupradictum, noſtræ Parmenſis eccleſiæ, ante præſentiam imp. unde reclamavimus, & per ejus juſſionem, inde inveſtiti fuimus, unde nunc modo ſum..... quia nullam ſcriptionem inde habemus, nec ullum directum inde reperire potuimus, nec nihil noſtræ Parmenſis eccleſiæ attinet, nec nos; ſed veſtra juſtitia eſt, ad habendum vos, & veſtris hæredibus: & ſi ullum unquam in tempore, Ego Ubertus epiſcopus .... ſucceſſoribus, aliquam ſcriptionem oſtenderit, vel hæc ex parte noſtræ eccleſiæ, & vacua, & inter ſcedula, & falſa computetur, & nullum in ſe habeat vigorem, vel firmitatem....
D utrumque ſpopondiſſe ſupraſcripta Ubertus epiſcopus Parmenſis eccleſiæ pariter cum ſuo avocatore in aliquo tempore ille, vel ſui ſucceſſores, aliqua moleſtia inde fecerit, vel altercaverit, vel inveſtitionem ille facere voluerit, vel inſtiu ....quot inde monſtraverit, tunc daturo ſe promiſit a ſupraſcriptis Petrus, & Lambertus Germano, vel ad eorum hæredibus, argenti libras centum, & omnis iſtas ſupraſcriptas res in duplum reſtituere ſcilicet ſupraſcripto Paulo judex, & Petrus item judex de civitate Ravennæ prudenter ſanxerunt, ſecundum manifeſtationem, atque ſponſionem judicavimus, eidem Ubert. epiſcopi manere in ipſa
E ſponſione, & de ipſis omnibus rebus, & poſſeſſionibus, & curtis, ſeu prædiis, & capellis, & omnibus prædictis rebus, tacito, & contempto, ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus, eſſe & permanere, & ipſis Petrus, & Lambertus germ. quiete, & pacifice ipſi, & hæredibus illorum habere, & poſſidere in perpetuum. Tunc ſenatus & populi multitudo, qui inibi aderant, laudaverunt, quod rectum, & judicatum eſt, & definitum. Hoc factum eſt ſub die, menſe, Indict. ſupraſcripta ſecunda, Territorio Mutinenſe, in loco ubi dicitur Martialis.

Honeſtus Chriſto auxiliante, ſanctæ Ravennatæ eccleſiæ archiepiſcopus, huic ut prætaxatum eſt, notitiæ conſenſi, & ſubſcripſi.

Joan-

fuerint. Lege, ſi lubet, Chartam apud Rubeum Hiſt. Ravenn. lib. v. ad Ann. 973. ex qua una Synodus illa Collectoribus innotuit. Temporibus Benedicti Apoſtolici .... anno ejus primo, imperante R. Othone anno vi. die ix. Septembris. Actum in loco ubi dicitur Martialia territorio Mutinenſi. Ex his ergo conſtat Concilium Marzalienſe idem fuiſſe ac Mutinenſe, & in eo duplicem illam controverſiam tum de juribus Eccleſiæ Bononienſis ab Epiſcopo Parmenſi uſurpatis, cum de diſſidio Petri, & Lamberti fratrum definitæ ſunt. Animadvertere tamen juvat mendum irrepſiſſe quo ad annos Othonis II. in inſcriptione Concilii Marzalienſis; neque enim Otho die ix. Septembris anni hujus imperii annum viii. ut ibid. legitur, at ſextum tantummodo, ut recte in Charta apud Rubeum, agebat. Reliquæ notæ temporariæ anno huic 973. congruunt, cum hoc ipſo anno die ix. Septembris Benedictus annum pontificatus ſui primum & Honeſtus Archiepiſcopus Ravennenſis annum præſulatus ſui tertium referant. Cœpiſſe enim Honeſtum anno 971. poſt diem xx. Julii ex tabulis a Rubeo indicatis diſcimus. *Manſi.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 973.

Joannes epiſcopus ſanctæ Cornelienſis eccleſiæ, A in hac notitia, ſicut judicatum eſt, interfui, & ſubſcripſi.
Joannes archidiaconus Bononienſis.
Joannes diaconus, & * veſt.
Joannes presbyter Bonon.
Petrus presbyter Bonon.
. . . . Presbyter Bonon.
Petrus exiguus presbyter Bononien.

* Forte veſtiarius. Harduinus.

Adalbertus comes, & Arardus comes.
Paulus, Deo annuente, Dativo ex genere ducis, ut ſuperius judicavi.
Petrus, divina gratia, Dativo, ut ſuperius interfui, & ...
Aſpirandus judex ſacri palatii.
Angelottus judex ſacri palatii.
Theutpertus judex ſacri palatii.
Et alii plures.

BATHONENSE CONCILIUM

In quo Edgarus rex Angliæ conſecratur.

ANNO DCCCCLXXIII. celebratum.

Ex chron. Saxon. ad eum annum.

Ex VVilkins tom. I. pag. 259. Ex Suppl. Mansi pag. 1175.

HOc anno fuit Eadgarus Anglorum guberna- B tor cum magno honore in regem conſecratus in veteri civitate Acemanneſceaſter (dicta); incolæ vero alio vocabulo Bathoniam appellant. Ibi fuit gaudium magnum omnibus exortum in ſancto illo die, quem vulgus nominat, appellatque Pentecoſtes diem. Ibi convenerat ſacerdotum cœtus, ingens monachorum turba, ſapientumque concilium.

ROMANUM CONCILIUM

Pro confirmandis eccleſiæ Trevirenſis juribus.

A Benedicto VI. pontifice anno I. die VI. Kal. Februarii Indict. I. Chriſti anno 973. celebratum.

Ibid.

COncilii hujus, ſubobſcura licet, mentio & C res geſtæ deducuntur ex bulla Benedicti VI. pro juribus eccleſiæ Trevirenſis confirmandis, & approbandis. Ait enim in ea pontifex ſe illa decreviſſe *totius ordinis ſedis Apoſtolicæ conſultu, gratuitoque aſſenſu*. Quibus verbis deſignari concilium aliquod cleri, & epiſcoporum ſuburbanorum evocatione collectum, neminem arbitror refragaturum, qui pontificum Romanorum ejus ætatis mores in rebus alicujus momenti decernendis compertum habuerit. Annus & menſis habiti cœtus in ipſa bulla recte expreſſi deſignant Januarium menſem anni 973. En vero bullam ex auctore geſtorum Trevirenſium archiepiſcoporum in D collectione Monumentorum Martenii tom.IV. acceptam.

PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPÆ,

Quod dedit epiſcopo Theodorico Trevirenſi.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimis nobis in Chriſto fratribus univerſis epiſcopis, ac totius dignitatis, & ordinis catholicis viris, præſentibus ſcilicet & futuris, perpetuam ſalutem.

Ex Martene veter monum. tom. IV. col. 152.

QUia, licet indigni, divinæ tamen dignationis gratia diſponente, beati Petri apoſtolorum principis ſacratiſſimam ſedem, univerſaleque in toto orbe magiſterium ſuſcepimus, neceſſe eſt omnium eccleſiarum, ut diligentiſſimam ſollicitudinem ita continenter habeamus, ne earum jura auctoritate ejuſdem apoſtolorum principis, cæterorumque ſucceſſorum ejus venerabilium patrum inviolabiliter ſtatuta, & confirmata, noſtro minuantur ac pereant tempore; ſed potius corroborata decenter augeantur atque proficiant. Ideo veſtram noſſe volumus ſanctitatem, quod Theoderico dilectiſſimo fratre noſtro Treverenſis eccleſiæ archiepiſcopo Romam dirigente legatarium, ad ſanctorum apoſtolorum limina audivimus, ſicut etiam pridem audiendo, immo & legendo compertum habuimus, eamdem ipſam præ cæteris Galliarum eccleſiis catholicæ Religionis exordium, & chriſtianæ Religionis catholicæque fidei rudimenta prima percepiſſe per ſanctorum virorum Eucharii, Valerii, Materni, & cæterorum evangelicam doctrinam, quos tempore ſuo prædictus beatiſſimus Petrus apoſtolus ordinavit, & inſtruxit, nec non illuc ad prædicandum direxit. Unde totius ordinis noſtræ ſedis apoſtolicæ conſultu, gratuitoque aſſenſu jura privilegiorum, quæ a ſancta Romana matre Eccleſia præfatis ſanctis, eorumque reliquis ſucceſſoribus, ideſt Agritio, Maximino, Paulino, Severo, almificis & apoſtolicis viris, a primordio uſque nunc authentice conceſſa ſunt, quæque etiam ipſius civitatis excidio, incendio aliquove caſu conſumpta approbantur, eidem Treverenſi eccleſiæ prædictoque fratri noſtro Theoderico, & per eum cunctis ſucceſſoribus ſuis reconfirmare, recorroborare & omni modo reſtituere dignum duximus decernentes &c. E Ut Treverenſis præſul poſt quemlibet ordinarium legatum apoſtolicæ ſedis in Galliam, Germaniamve deſtinatum, primum inter alios pontifices locum obtineat. Et ſi miſſus Romanæ eccleſiæ defuerit, ſimiliter poſt imperatorem, ſive regem ſedendi, ſententiam dicendi, & ſynodale judicium canonice promulgandi primatum habeat, utpote in illis partibus vicarius noſtræ ſedis apoſtolicæ merito conſtitutus. Neque enim dignum eſt, ut illius eccleſiæ præſul aliquo tempore cæteris non habeatur prælatus, cujus honor in illis partibus ſub ipſo apoſtolorum principe extitit primitivus. Pari namque modo ſancimus, omnes in pa-

ANNO CHRISTI 973.

parochiis ejus degentes, ſive ordinationem, & A domiſationem, atque ditionem, per hujus no- promotionem cujuslibet eccleſiaſtici gradus a pontifice ipſius percipientes, eidem ipſi matrici eccleſiæ epiſcopoque illius debere canonice placere obſequi, & jure obedire. Si quidem decreto beati Clementis papæ ſuper hoc ita cautum videtur. * *Si vobis epiſcopi non obedirent, omnes presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, ac reliqui clerici cuncti, omneſque principes tam majoris ordinis, quam inferioris, atque reliqui populi, tribus & linguæ non obtemperaverint, a liminibus ſanctæ eccleſiæ Dei alieni erunt, dicente Domino: Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Inter hæc quoque omnia, quæ ad ſupradictam Treverenſem eccleſiam intra & extra civi- B tatem pertinere videntur, ideſt eccleſias cum univerſis rebus ſibi attinentibus, ſeu monaſteria tam monachorum, quam virginum, quæ ex præceptis, ſive ſcriptis regum, ſeu imperatorum, ſive eorumdem fundatorum auctoritate, ad ſe pertinent, & pertinere debent, & quidquid omnino illa ipſa eccleſia ubique, & quoquo merito poſſidet, & poſſidere debet generaliter & ſpecialiter concedimus, reformamuſque præfato Theoderico fratri, & coepiſcopo noſtro, ſuiſque ſucceſſoribus ad perpetuam ſanctæ Treverenſis eccleſiæ

* Clem ep. III ad Ruſticum Toron.

ſtræ apoſtolicæ ſedis præceptionis ſeriem, hac præſenti I. indictione, & uſque in finem ſæculi valituram. Contra quam ſi quis agere præſumpſerit, & quod juſte, & canonice a nobis decretum eſt in aliquo infringere tentaverit, ſciat ſe ex omnipotentis, & prædicti beatiſſimi apoſtolorum principis, omniumque ſanctorum, ac deinde noſtra auctoritate damnandum & anathematizandum, cum omnibus impiis æternis ſuppliciis deputandum. Qui vero hoc privilegium noſtrum obſervare fideliter ſtatuerit, benedictionis gratiam & miſericordiæ plenitudinem in cæleſtibus caſtris inter electorum numerum efficaciter a Domino Deo conſequi mereatur.

Scriptum per manum Stephani notarii, ſcriniarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, in menſe Januario indictione I. Data VI. Kal. Februarii per manum VVidonis epiſcopi & bibliothecarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno, Deo propitio, pontificatus domni Benedicti ſanctiſſimi ſummique pontificis, & univerſalis VI. papæ primo, imperii autem domni Ottonis majoris XII. minoris autem VI.

ANNO CHRISTI 973.

ANNUM CHRISTI 974.

C H A R T A E D G A R I S R E G I S

Malmesburienſi cœnobio confecta.

Se indicat clericos ſæculares ejeciſſe, monachoſque vitæ regularis induxiſſe.

Ingulph hiſtor. Croyl. pag. 864. Malm. de geſt. reg. lib. 2. cap. 8.

EGo Edgarus totius Albionis baſileus, necnon maritimorum, ſeu inſulanorum regum circumhabitantium, adeo ut nullius progenitorum meorum ſubjectione, largiflua Dei gratia ſuppetente, ſublimatus, quid imperii mei potiſſimum Regi regum dono darem, tanti memor honoris, ſolertius ſæpe tractavi. Piæ igitur ſautrix devotionis pervigili meæ ſtudioſitati ſuperna ſubito inſinuavit pietas, quæque in regno meo ſancta reſtaurare monaſteria, quæ velut muſcivis ſcindulis, carioſiſque tabulis, tigno tenus viſibiliter D diruta, ſic (quod majus eſt) intus a ſervitio Dei ferme vacua fuerant neglecta. Idiotis nempe clericis ejectis, nullis regularis religionis diſciplinæ ſubjectis, plurimis in locis ſanctioris ſerici, ſcilicet monachici habitus, præfeci paſtores, ad ruinoſa quæque templorum redintegranda opulentos eis fiſcalium munerum exhibens ſumptus. Quorum unum nomine Elfricum, virum in omnibus eccleſiaſticum, famoſiſſimi conſtitui cuſtodem cœnobii, quod Angli biſario vocitant E onomate Maldemelsburh. Cui pro commoditate animæ meæ, ob Salvatoris noſtri, ejuſque Θεοτόκου ſemper virginis Mariæ, necnon apoſtolorum Petri, & Pauli, Aldelmique almi præſulis, honorem, particulam terræ, & nominatim terram cum pratis, & ſilvis, munifica liberalitate reſtitui. Hæc a prædictis accommodata clericis a contentioſo injuſte poſſeſſa eſt * Edolnoto: ſed ſuperſtitioſa ſubtilique ejus diſceptatione a ſapientibus meis audita, & confiſcatione illius mendoſa ab C eiſdem me præſente convicta, monaſteriali a me reddita eſt uſui, anno dominicæ incarnationis nongenteſimo ſeptuageſimoquarto, regno vero mei decimoquarto, regiæ converſationis primo. *Hæc Malmesburienſis.*

Monaſteriorum miſera jam ſpecies.

* al. Eidelnodo.

S U B S C R I P T I O N E S.

Ego Edgarus totius Albionis finitimorumque regum baſileus cum ſigno ſanctæ Crucis iſtud chirographum confirmavi.

Ego Dunſtanus Dorobernenſis archiepiſcopus iſtud donum regium hagiæ Crucis tropæo corroboravi.

Ego Oſvvaldus Eboracenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ego Athelvvoldus epiſcopus VVintonienſis conſignavi.

Ego Leſvvinus Dorcaciſtrenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Alſtanus epiſcopus Londonienſis annui.

Ego Turketulus abbas Croylandiæ ſubnotavi.

Ego Athelgarus abbas novi monaſterii VVintoniæ approbavi.

Ego Adulphus abbas Burgenſis collaudavi.

Ego Alferus dux adfui.

Ego Athelvvinus dux adſtiti.

Ego Britholdus dux aſpexi.

Et alii.

VITA

VITA BENEDICTI PAPÆ VII.

Benedictus quando & quibus auxiliis pontificatum quoque adeptus.

BEnedictus hujus nominis ſeptimus, omnium ſuffragio anno Chriſti 975. creatus eſt Romanus pontifex, quando auxilio Albericorum, de quorum familia ipſe erat, adjutus, tyrannum, & invaſorem throni apoſtolici Bonifacium ab urbe diſcedere, & pontificatum deſerere coegiſſet.

Cur Bonifacio omiſſo hic pontifex ſubjungitur præcedenti Benedicto?

Exemplo & auctoritate Leonis Oſtienſis, qui libro 2. cap. 4. Benedictum ſeptimum ejuſdem nominis Benedicto ſexto, nullo alio interpoſito, ſucceſſiſſe refert, ego cum reverendiſſimo & illuſtriſſimo cardinale Baronio, Bonifacio illo ſedis invaſore e numero & ſerie pontificum expuncto, eumdem Benedictum ſeptimum ſexto cognomine Benedicto ſubjungo, ob cauſas quas ſupra allegavi.

Hic Sergium Damaſcenum epiſcopum a Saracenis relegatum benigne excepit, eique eccleſiam S. Bonifacii, ſive Alexii, colendam tradidit: in qua cum ille monachos collegiſſet, reſtitutaque obſervantia monaſtica annos quatuor illic egiſſet, ſancto fine quievit.

Otto II moritur.

Hujus temporibus Otto ſecundus, dum poſt obitum patris decem annis imperium tenuiſſet, propter cladem ſibi ſuoque exercitui in Calabria per Græcos, & Saracenos illatam mœrore confectus, obiit Romæ anno Redemptoris nongenteſimo octuageſimo tertio.

Otto III. ſuccedit.

Otto tertius, quem pater adhuc vivens per Moguntinum, & Ravennatem archiepiſcopos Aquiſgrani regem eligi & coronari procuraverat, in locum patris defuncti ſucceſſit.

Benedicti obitus.

Octavo menſe poſt mortem Ottonis, Benedictus papa ex hac vita migravit decima Julii, anno Chriſti nongenteſimo octuageſimo quarto, cum annos novem ſedem pontificiam tenuiſſet. Sepultus eſt in baſilica ſanctæ Crucis.

PILGRIMI LAURIACENSIS PRÆSULIS EPISTOLA AD BENEDICTUM PP. VII.

Petit pallium, & privilegia cætera eccleſiæ ſuæ alias conceſſa: fidei ſuæ confeſſionem mittit.

Ordinis ac nominis chariſmate prærogato ſanctæ Romanæ ſedis univerſali pontifici Benedicto, Pilgrimus ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ humilis ſervitor, Fidelitatem precum, devotumque ſervitium.

NOtum fieri dignetur vobis, ſumme ſacerdotum præſul, quod ſuper omne animi mei deſiderium nunc delectarer, & apoſtolorum viſitare limina, veſtraque optabili perfrui præſentia, & ea facie ad faciem, quæ literis, & internuntiorum committo indiciis, ſanctiſſimæ paternitati veſtræ coram rationari: niſi quod a neophyta Ungarorum gente hinc ire prohibeor, apud quam fœdere pacto, ſub occaſione pacis fiduciam ſumpſimus operam exercere prædicationis. Hujus enim terror gentis ex longo tempore etiam aliarum provinciarum prædicatoribus meæ diœceſis hactenus aditum clauſit, ad quas nihilominus præſentis opportunitas temporis ita me vocavit. Quibus Deus omnipotens, quoniam ſolita ſua pietate ſemper diſperſa congregat, aperire dignatus eſt januam cordis ſui, diu clauſam: ut diſciſſo velamine duritiæ A ſuæ, depoſitaque ferina crudelitate, leni jugo Domini colla ſubmittant. A qua ergo præfata Ungarorum gente multis precibus ipſe invitabar venire, aut miſſos meos in opus evangelii illuc dirigere. Ad quos dum tranſmitterem ſatis idoneos viros ex monachis, canonicoſque presbyteros, atque de ſingulis eccleſiaſticis gradibus clericos, & vita, omnique converſatione illorum ſic ordinata, quemadmodum in geſtis Anglorum didici: tantum divina gratia fructum illatim miniſtravit, ut ex eiſdem nobilioribus Ungaris utriuſque ſexus catholica fide imbutos, atque ſacro lavacro ablutos circiter quinque millia Chriſto lucrarentur. B Chriſtiani autem, quorum major pars populi eſt, qui ex omni parte mundi illuc tracti ſunt captivi, quibus nunquam ſoboles ſuas licuit niſi furtive Domino conſecrare: modo certatim, nullo obſtante timore, offerunt eos baptizare, & gratulantur omnes tanquam de peregrinatione ſua in patriam reducti, quod Chriſtiano more oratoria audent conſtruere, & licentia percepta linguam ligatam in laudem ſalvatoris præſumunt ſolvere. Ipſi enim barbari mira omnipotentis Dei operante clementia, quorum licet adhuc gentilitate ſint quidam detenti, nullum tamen ex illo- C rum ſubditis vetant baptizari, nec ſacerdotibus invident, quocumque libet proficiſci. Sed ita concordes ſunt pagani cum Chriſtianis, tantamque ad invicem habent familiaritatem; ut illic videatur Iſaiæ impleri prophetia: *Lupus & agnus paſcentur ſimul: leo & bos comedent paleas.* *(Iſaia 11.)* Factum eſt ergo, ut pene cuncta Ungarorum natio ſit prona ad percipiendum fidem ſanctam, ſed & aliæ Sclavorum provinciæ ad credendum promptæ: & eſt ibi meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Inde quoque viſum eſt, jam neceſſarium eſſe, quatenus ſanctitas veſtra illic jubeat aliquos ordinari epiſcopos, quia & quondam Romano- D rum Gepidarumque tempore proprios VII. antiſtites eadem orientalis Pannonia habuit, & Mœſia, meæ ſanctæ Lauriacenſi, cui ego indignus miniſtro, eccleſiæ ſubjectos, quorum etiam quatuor, uſque dum Ungari regnum Bavvariorum invaſerunt ſicut præſenti cognitum eſt ætati, in Maravia manſerunt. Quod nimium grave, ac valde oneroſum eſt mihi, ut mei pontificii parochias ſolus prædicando circumeam, quibus neceſſitate, & adjutorii inopia cogor nunquam meam ſubtrahere præſentiam. Ecce, dominorum amatiſſime, hujuſmodi eccleſiaſticis mancipatus officiis detineor, & ne feciſſem moram ſæpe dictæ gentis con- E verſioni, ire & proſterni ad veſtra ſanctiſſima veſtigia diſtuli. Legatos autem meos, præſentium ſcilicet portitores, ad veſtram deſtinavi ſerenitatem: quos audire dignetur, quæſo, clementia veſtra, & eorum, meiſque mixtim precibus præbere aſſenſum; quatenus pallium, infulamque pontificalem, quod ſpeciale munus honoris ab hac ſede tantum dirigitur metropolitanis, quod etiam mei prædeceſſores a glorioſis hujus principalis cathedræ primatibus accipere ſoliti erant, mihi vero hoc ipſum benigno animo per illos dirigere dignetur. Pariterque etiam privilegia apoſtolicæ auctoritatis meæ eccleſiæ per eoſdem miſſos meos ve-

veſtris præſentata ſacris obtutibus, more prædeceſſorum veſtrorum roborari ſupplico, & confirmati: ut hac apoſtolica ſanctione, & benedictione munitus, mihi commiſſi populi gubernationem canonice exequi valeam; & veſtris in die judicii rationibus imputetur, quod in illis finibus ex paganis nova eccleſia domino lucratur. Quondam variæ, ac perverſæ hæreticorum ſectæ timendæ ſunt, quos ſæpe contigit deprehendi, alios, quibus præſunt, errore ſuo corrumpere, quos agnitione orthodoxæ veritatis debuerant illuſtrare. Ut hæc tam peſtifera de me amputetur ſuſpicio, ſolenne ſymbolum catholicæ fidei, quam ipſe teneo, ac doceo, veſtro apoſtolatui profitendum ſalubre cenſeo.

Confiteor, & credo ſanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum S. unum Deum naturaliter eſſe, unius ſubſtantiæ, unius naturæ, unius majeſtatis, & virtutis: & Patrem quidem non genitum, non factum, ſed ingenitum profiteor. Fons ergo, & origo ipſe eſt totius Trinitatis. Pater namque ineffabili ſubſtantia Filium genuit, nec tamen aliud quam quod ipſe eſt, genuit, Deus Deum, lux lucem. Filium quoque de ſubſtantia Patris, ſine initio, natum ante ſæcula, nec tamen factum fateor. Igitur non ſicut Filius a Patre, ita Pater a Filio eſt: quia non Pater a Filio, ſed Filius a Patre generationem accepit. Filius ergo Deus de Patre, Pater autem Deus, ſed Deus non de Filio. Si enim Pater fuit, ſemper habuit Filium, cujus eſſet Pater Deus: & ob hoc Filium de Patre natum ſine initio confiteor. Spiritum autem ſanctum, qui eſt tertia in Trinitate perſona, unum atque æqualem cum Deo Patre, & Filio, credo eſſe Deum, unius ſubſtantiæ, unius quoque naturæ, nec tamen genitum, vel creatum, ſed a Patre Filioque procedentem, amborum eſſe Spiritum. Nec enim procedit de Patre in Filium, nec de Filio tantum procedit ad ſanctificandam creaturam *: ſed ab utriſque procedere monſtratur; quia caritas, ſive ſanctitas amborum eſſe cognoſcitur, & nec Patris tantum, nec Filii tantum, ſed ſimiliter Patris, & Filii Spiritus dicitur. In relativis vero perſonarum nominibus, Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus ſanctus ad utroſque refertur. Quæ cum relative tres perſonæ dicantur, una tamen natura, vel ſubſtantia creditur. Nec ſicut tres perſonas, ita tres ſubſtantias prædico: ſed unam ſubſtantiam, tres autem perſonas. Quod enim Pater eſt, non ad alium, ſed ad Filium; & quod Filius eſt, non ad ſe, ſed ad Patrem eſt; ſimiliter Spiritus ſanctus non ad ſe, ſed ad Patrem, & Filium relative refertur, in eo quod Spiritus Patris, & Filii prædicatur. In hac ergo ſancta Trinitate tres perſonas unum Deum confiteor. Ergo non ipſum qui Pater eſt, dico etiam Filium, vel Spiritum S. nec ipſum Filium, Patrem aut Spiritum S. fateor; vel eum qui eſt Spiritus S. Patrem vel Filium dicere valeo: ſed quod Pater eſt, hoc Filium eſſe, hoc eſſe Spiritum S. ſine ulla ambiguitate pronuncio. Perſonas enim diſtinguo, non naturam Deitatis ſeparo. Tres ergo illas unius atque inſeparabilis naturæ perſonas ſicut non confundo, ita ſeparabiles nullatenus prædico. Cum nulla ante aliam, nulla poſt aliam, nulla ſine alia, vel extitiſſe, vel quippiam operata fuiſſe aliquando credatur. Inſeparabiles enim inveniuntur in eo quod ſunt, & in eo quod faciunt. Habet enim Pater æternitatem ſine nativitate, Filius æternitatem cum nativitate, Spiritus vero ſanctus æternitatem proceſſionis a Patre & Filio ſine nativitate. De his ergo tribus perſonis, ſola Filii perſonæ hominem verum ſine peccato pro liberatione generis humani, ex Maria virgine, novo ordine, novaque nativitate ſumpſit. Novo ordine, quia inviſibilis in divinitate, inviſibilis monſtratur in carne; nova autem nativitate eſt genitus, quia incorrupta virginitas, & virilem coitum neſcivit, & fœcunda per Spiritum S. carnis materiam miniſtravit. Dei enim Filius non perſonam hominis accepit, ſed naturam. Naturam enim noſtram in unitatem ſuæ perſonæ aſſumpſit: & idcirco Filius Dei, & Filius hominis unus eſt Chriſtus. In eo namque quod Filius eſt Dei, æqualis eſt Patri; & in eo quod Filius eſt hominis, minor eſt Patre. Qui etiam ex quo homo eſt, pro delictis noſtris paſſionem ſuſtinuit: mortique addictus & cruci, veram carnis mortem accepit. Tertia quoque die virtute propria ſuſcitatus de ſepulcro. Hoc ergo exemplo capitis noſtri, in hac carne, qua nunc ſum, & moveor, reſurrecturum me credo. Idem autem Dominus & Salvator noſter, peracto reſurrectionis ſuæ triumpho paternam ſedem repetiit, a qua per divinitatem nunquam receſſit. Inde in finem ſæculorum venturus, judicabit vivos, & mortuos, redderque ſingulis prout geſſit quiſque in corpore, ſive bonum ſive malum. Eccleſiam ſane catholicam pretio ſui ſanguinis redemptam, cum eo credo in perpetuo regnaturam. Credo & confiteor unum baptiſma, in remiſſionem omnium peccatorum. Hanc ergo fidem profeſſionis meæ inviolatam me retinere, & ab ea nunquam deviare promitto.

Qualiter ergo ex prælibata fide idiotas erudire debeam, & ipſe in ſuſcepta novitiorum eccleſia converſari, reſcripto paternitatis veſtræ cautius flagito ut merear edoceri. Memetipſum enim iterum iterumque ſanctitatis veſtræ fidei, precibuſque ſubnixe commendo. Dignam autem veſtræ ſublimitatis memoriam, quam tota per orbem frequentat eccleſia, ego cum omnibus mihi ſubditis, votis & orationibus celebrare non deſiſto. Quidquid etiam humani ſervitii, quod veſtram deceat magnitudinem, ex me conferri poſſit, totum, & ex toto, pro libitu voluntatis veſtræ liberaliter expendere, pater dilectiſſime, ſatago.

* al. naturam.

BENEDICTI PAPÆ VII. EPISTOLA
AD GALLOS ET GERMANOS.

Laureacenſem, hoc eſt, Pataviensem eccleſiam metropolitanam eſſe decernit: hujus & Saliſburgenſis limites conſtituit: Pilgrimo Lauriacenſi archiepiſcopo vices apoſtolicas delegat.

*Dilectiſſimis nobis in Chriſto filiis, Hradeberto, ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ, & Diatrico, ſanctæ Treverenſis eccleſiæ; atque Adalberto ſanctæ Magdeburgenſis eccleſiæ; parique modo Gereoni ſanctæ Colonienſis eccleſiæ; atque Friderico ſanctæ Juvavenſis eccleſiæ; ſed & Adaldago ſanctæ Bremenſis eccleſiæ, archiepiſcopis. Pariterque domino Ottoni glorioſiſſimo imperatori Auguſto, atque nepoti ſuo Henrico præcellentiſſimo duci Bavvariorum, cæteriſque comitibus Galliæ, atque Germaniæ, Benedictus divina gratia præditus * apoſtolicæ ſedis pontifex, ſervus autem ſervorum Dei, in Domino ſalutem.*

* prædictus. ſemper in ſupraſcr. epiſtola.

OPortet juſtis ſupplicationum petitionibus nos ſemper faciles, & humiles exhibere: & præcipue cum fraternis religioſorum conſacerdotum precibus ſollicitamur, qui paſſim ab omni mundi termino tenorem & regulam, atque proprii offi-

cii

cii vigorem ab hac univerſali ſancta Romana eccleſia, ejuſque ſortiuntur miniſtro, vicario ſcilicet beati Petri principis apoſtolorum: cujus quamvis indigni, ejuſdem tamen gratia & dono, poteſtati ſucceſſimus, & ordini, cui voce dominica dicitur: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*. Quapropter dignum æſtimavimus, aſſenſum præbere congruis poſtulationibus reverendiſſimi archiepiſcopi, quas per probabiles perſonas nobis intimavit, reſponſalium ſuorum duorum presbyterorum, quatenus ſibi pallium, & metropolitanum honorem cathedræ ſuæ, ſanctæ Lauriacenſi eccleſiæ reſtitueremus, confinio Ungrorum adjacenti: quod omnino nos eidem eccleſiæ debere teſtantur antiquiſſima ſecum apportata privilegiorum teſtimonia. In quibus e- B nim continebatur, quod ætate pontificatus beati Symmachi hujus almæ ſedis apoſtolici præſulis, præfata ſancta Lauriacenſis habetur eccleſia metropolis: & in quantum tam exinde quam etiam de paſſionibus beatorum martyrum, qui illic plures in tempore perſecutionis pro fide Chriſti variis ſunt tormentis mulctati, colligere poſſumus, ex omnibus eccleſiarum diœceſibus Pannoniæ, hæc antiquitate, & archiepiſcopii dignitate eſſe primitiva creditur: quæ jam multis retro actis temporibus ex vicinorum frequenti populatione barbarorum deſerta, & in ſolitudinem redacta, nullum Chriſtianæ profeſſionis habitatorem meminit, uſquedum invictiſſimus Auguſtus, & pater gratiæ, genitor quippe pii imperatoris noſtri, C quem adhuc ſupereſſe, & diu dominari mundus exoptat, bellico trophæo eorum vires retundit. Nunc autem, quamobrem votis exultantibus in laudem omnipotentis Dei erumpimus, non ſolum ſæpe dicta ſancta Lauriacenſis eccleſia, hoſtium ceſſante terrore, cum accolis ſuis pace, & tranquillitate potitur: verum etiam ipſi dudum inimici, illum quem perſecuti ſunt more gentili, jamjam Chriſtum baptizati profitentur, & ſacerdotes modo habere deſiderant, ac prout ſcire rudes poterunt, venerantur; & eccleſias quaſdam in ſua terra, quas patres incendio dederunt, poſteri reſtaurare videntur. Hac ergo ſuadente ratione: quod prænominati ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ archiepiſcopi poſtulatio, antiqua apoſtoli- D ca authoritate commendatur; & præterea, quod cum juſtum eſſet, pariter etiam utile viſum eſt, ut ad fructificandas Deo gentes, ex novitiis cultoribus fidei Ungrorum, atque Maravorum, ſive etiam aliis multis provinciis Sclavorum ſuæ parochiæ finitimis, illic ordinatis epiſcopis ſecundum quod antiquitus * depoſiti erant, eis hunc conſtitueremus archiepiſcopum. Quoniam autem Saliſburgenſis eccleſia metropolis abuſa eſt ſubjectione ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ, pontifici obliterata & attenuata ſua dignitate ex devaſtatione barbarorum, quam propterea perceptis apoſtolicis privilegiis nequaquam patimur privari: cum

* Forte, diſpoſiti. H.

A & priora ſint Salzburgenſibus, & ideo authoritativa, vel authorabiliora. Quæ conditio teſtimonii etiam apud ſæcularia viget, & prævalet. Nos vero in hujuſmodi conſtitutionibus omnem calumniam atque contentionis occaſionem, Domino adjuvante, facile propulſamus, ambabus parochiis ab invicem certis limitibus ſequeſtratis, & tamen apoſtolicis ſanctionibus ubique ſtabilitis, quas noſtrum eſt ſemper defendere, & ſecundum evangelicam ſententiam nihil ex eis ſolvere, ſed adimplere. Unde ergo auctoritate & poteſtate B. Petri principis apoſtolorum, atque exemplo beatorum pontificum ſcilicet prædeceſſorum noſtrorum, eandem ſanctam Laureacenſem eccleſiam, ejuſque rectores jam archiepiſcopos, amodo per- B petim ab omni Sazburgenſis eccleſiæ ejuſque præſulum ſubjectione ac ditione abſolvimus; & honore metropolitano ſublimamus. Et ſicut modernis temporibus ſanctæ memoriæ Agapitus papa terminos earumdem parochiarum ab invicem diſtinxit, ſic & ipſi diffinimus: ita quoque ut ſancta Salzburgenſis eccleſia ſuperioris Pannoniæ epiſcopos habeat ſuffraganeos, quibus uſque huc ſui pontifices præeſſe videbantur, cum tanta talique diœceſi, quali hactenus in inferiori uſi ſunt Pannonia: ſancta autem Laureacenſis eccleſia in inferioris Pannoniæ, atque Mœſiæ regiones, quarum provinciæ ſunt Bavvaria atque Maravia, in quibus ſeptem epiſcoporum parochiæ antiquis temporibus continebantur, ſuique antiſtites archiepi- C ſcopalem deinceps habeant poteſtatem, cum tanta talique diœceſi, quali hactenus in ſuperiori uſi ſunt Pannonia. Quibus utique in ſuperni * præceptis injungimus, ut juxta beati Gregorii decretum, Anglorum archiepiſcopis directum, alter illorum qui prior ſit in ordinatione tempore, & quoad vivat, prioratum teneat & in ordine. Penitus enim determinatis utriuſque eccleſiæ diœceſibus, omnique excluſa altercandi occaſione: canonica ſub diſtrictione interdicimus, ut neuter earumdem eccleſiarum archiepiſcopus invadere alterius parochiam præſumat, vel quibuſcumque jurgiis aut diſceptationibus ſuper diffinitis a nobis modo rebus alter alterum ſollicitare audeat. His igitur ſedatis, venerabilem confratrem noſtrum D Pilgrimum archiepiſcopum, canonicis literis munitum, ſedi ſanctæ Laureacenſis eccleſiæ inthronizavimus, palliumque ei ſecundum antiquum ejuſdem eccleſiæ uſum direximus: atque in provinciis Bavvariæ, regionum quoque inferioris Pannoniæ ſive Mœſiæ, & in contiguis ſibi Sclavorum nationibus circumquaque manentium, noſtram apoſtolicam authoritatem, & vicem exercere committimus atque delegamus: quatenus illic, more anteceſſorum ſuorum ſanctæ Laureacenſi eccleſiæ archiepiſcoporum, habeat poteſtatem presbyteros, & epiſcopos ordinare, atque conſtituere, & ex prædictis gentibus ſua ſancta prædicatione parare domino plebem perfectam.

* ſ. inſuper

AD EPISTOLAS BENEDICTI VII. PAPÆ LABBEANAS

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl. Manſi pag 1173. Anno 975.

UNicam Benedicti VII. epiſtolam affert Labbeus, eademque pontifex juſtis Piligrini Laureacenſis epiſcopi petitionibus annuens diviſionis terminos inter metropolim Saliſburgenſem, & Laureacenſem conſtituit. Sed non ſuo authori E has literas adſcriptas fuiſſe, cum ad Benedictum VI., non vero ad Benedictum VII. referendæ ſint, ita ego in meis ad Pagium animadverſionibus ad A. 979. 9. evici.

Has literas Piligrini archiepiſcopi Laureacenſis epi-

ANNO CHRISTI 971.

epiſtolæ reſponſivas, magno errore Benedicto VII. tribui cenſeo, cum revera a Benedicto VI. ſcriptæ fuerint, quod nullo negotio demonſtro. Directæ ſunt ad varios per Germaniam epiſcopos, ac inter cæteros ad Geronem epiſcopum Colonienſem. Gero autem deceſſit anno 974. die III. Kal. Julii, ut aſſerit annaliſta Saxo Eccardi ad eumdem annum. Suo igitur authori Benedicto A VI. qui anno 973. & deinceps ſacris præfuit tribuendæ ſunt, & a Benedicto VII. cui hucuſque adſcriptæ fuerunt abjudicandæ. Quamquam enim Benedictum VII. anno 974. cœpiſſe ſupra in nota ad A. 975. 3. oſtendimus, ab exitu tamen anni illius exordium ejus duci oportet; Gero autem dimidio ejus anni deceſſerat.

BENEDICTI VII. EPISTOLA

PRÆFATIO COLLECTORIS.

EA quæ de aliis Romanorum pontificum epiſtolis monui; hæc pariter de epiſtola hac Benedicti VII. arbitror repetenda. Nimirum pontificis hujus, quemadmodum & aliorum epiſtolas alias me facile potuiſſe colligere, niſi ea mihi propoſuiſſem tantummodo afferre, ex quibus momenti aliquid ad eccleſiaſticam hiſtoriam accederet. Eo conſilio ductus unam hanc Benedicti VII. epiſtolam, ſeu bullam affero, pro Corbejenſibus datam, in qua & vetera cœnobii illius jura aſſeruntur, & pontificalium inſignium uſus in certis per annum ſolemnibus abbati ejus monaſterii conceditur, cujus conceſſionis exemplum, vel novum prorſus tunc fuit, vel ſane non commune, & fere ſingulare. Affert bullam hanc Lunig Spicileg. pag. 80. ſignaturque Benedicti anno VII. indictione IX. imperii Ottonis XII. legendum tamen XIV. quem agebat Otto imperator anno 981. quo bullam illam ſcriptam annus pontificis & indictio demonſtrant.

AD LIUDOLPHUM ABBATEM CORBEJENSEM

Corbejenſis monaſterii jura confirmat & pontificalia ornamenta abbati concedit.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Liudolpho, religioſo abbati ſanctæ Corbejenſis eccleſiæ, noſtroque dilectiſſimo filio, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum.

Anno 981. ex Lunig Spicileg. pag. 80.

CUM ſummæ apoſtolicæ dignitatis apex in hoc divini profectus nitore dinoſcitur præfulgere, cum in exercendis Dei laudibus ſui impenſius ſtuduit laboris exhibere certamen; ob hoc debita nos ejuſdem apoſtolicæ paſtoralis compulit ſollicitudinis cura, quidquid ad ſtabilitatem piorum pertinere dinoſcitur locorum uberius promulgari, & apoſtolicæ inſtitutionis cenſura confirmari. Igitur quia poſtulaſti a nobis, quatenus monaſterium SS. Martyrum, protomartyris Stephani, atque Viti martyris in loco, qui dicitur Corbeja, privilegiis ſedis apoſtolicæ, & inſulis decoretur, ut ſub juriſdictione ſanctæ noſtræ ſedis, cui Deo auctore deſervimus, eccleſiæ juriſdictionibus ſubmittatur: pro qua re piis deſideriis faventes hac noſtra auctoritate, id quod poſtulas effectui mancipamus, & omnem cujuslibet eccleſiæ ſacerdotem, in præfato monaſterio ditionem quamlibet habere, & auctoritatem, præter ſedem apoſtolicam prohibemus: ita ut, niſi ab abbate monaſterii fuerit invitatus, nec miſſarum ibidem ſolemnia quiſquam præſumat celebrare, omnimodo ſtatuentes, apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione, & validis, atque atrocioribus anathematis interdictionibus, ut nullus unquam præſumat, quacumque dignitate ſit præditus vel poteſtate, vel etiam quæcumque magna parvaque D perſona in eodem monaſterio vel ejus cauſis incumbere, aut de rebus & poſſeſſionibus, vel quidquid ad illud monaſterium pertinere videtur, quoquo modo auferre, vel alienare; promulgantes nempe, & hoc auctoritate beati Petri apoſtolorum principis, coram Deo, & terribili ejus futuro examine per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium atque conſtitutum ſancimus atque decernimus, ut loca, quæ ab abbate quolibet in eodem monaſterio commutata, vel etiam conceſſa ſunt, nec non & aliæ laicorum poſſeſſiones, B quæ a regibus, vel ducibus, & a cæteris chriſtiania ad eumdem ſanctum locum largitæ atque oblatæ ſunt, aut inpoſterum illi conceſſæ fuerint firma ſtabilitate prædicti monaſterii exiſtenda, atque in perpetuum ſtatuimus permanenda. Concedimus etiam, & confirmamus apoſtolica auctoritate, ut de alio monaſterio abbas ibi non conſtituatur; ſed ipſi ſervi Dei ſecundum regulam beati Benedicti viventes, etiam ex ſua propria congregatione poteſtatem eligendi abbatem habeant. Inſuper etiam concedimus, ut in præcipuis feſtivitatibus, ideſt in natali Domini, atque in Epiphania, & purificatione ſanctæ Mariæ, die reſurrectionis, & aſcenſionis, pentecoſte, & feſtivitate S. Joannis Baptiſtæ in nata- C litiis apoſtolorum, in feſtivitatibus S. Mariæ & Sanctorum, quorum meritis jam dictum monaſterium dedicatum eſt, abbas ipſius loci intra miſſarum ſolemnia dalmatica, & ſandaliis utatur. Si quis autem, quod non optamus, nefario auſu præſumpſerit his, quæ a nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate jam dicti monaſterii ſtatuta ſunt, refragari, aut in quoquam tranſgredi, ſciat ſe anathematis vinculo innodatum; & Diabolo & ejus atrociſſimis pœnis, atque cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti æternis incendiis & ſupplicio concremandum deputamus a Domino. Qui vero pio intuitu, & in omnibus extiterit cuſtoditor hujus noſtri apoſtolici conſtituti, ad cultum Dei reſpicientis, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Scriptum per manum Johannis notarii noſtri, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, nonis Aprilis indictione IX. Datum per manum Stephani epiſcopi & bibliothecarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno, Domino propitio, pontificatus Domini noſtri Benedicti ſummi Pontificis & univerſalis eccleſiæ papæ in ſacratiſſima ſede beati Petri Apoſtoli ſeptimo, imperante Domino noſtro Ottone coronato, anno imperii ejus XII. quarto nonas Aprilis.

CON-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 975. Ex P. Pagi ad an. Chr. 975. n. 5.

ANNO CHRISTI 975.

CONCILIUM ROMANUM

IN QUO BONIFACIUS VII. ANTIPAPA EXCOMMUNICATUR,

Habitum anno DCCCCLXXV.

BEnedictus VII. ubi Apoſtolicam ſedem adeptus eſt, Synodum celebravit, in qua Bonifacium VII. Antipapam excommunicationis ſententia perculit, uti diſcimus ex Epiſtola Adalberonis Remenſis Archiep. & Stephani Romani diaconi ad Theobaldum Epiſcopum Ambianenſem, mox in Remenſi Concilio afferenda, in qua Stephanus & Adalbero in Concilio Remenſi congregati 8. Cal. Octob. eumdem Theobaldum excommunicant, quod alias ab Hugone pſeudo-Archiepiſcopo Remenſis ordinatus fuiſſet, & præſenti ſynodo intereſſe recuſaſſet: *Et quoniam,* inquiunt, *judicio domini Benedicti VII. Papæ in ſynodo, qua Bonifacius damnatus eſt, incurabilis repertus es, nec ejus filius Stephanus S. R. E. diaconus mederi tibi prævalet* &c. Porro hujus ſynodi adverſus Bonifacium VII. meminit etiam Gerbertus Remenſis Archiepiſcopatus invaſor, in Actis Remenſis Synodi a ſe, vel ſuo juſſu ſcriptis: *Succedit Romæ,* inquit, *in Pontificatum horrendum monſtrum* (nempe Benedicto Papæ VI.) *Malefacius* (ita Bonifacium VII. appellat) *cunctos mortales nequitia ſuperans, & jam prioris Pontificis ſanguine cruentus. Sed etiam hic fugatus, & in magna ſynodo damnatus eſt.* Denique ejuſdem ſynodi mentio in epitaphio Benedicti VII. a Baronio an. 984. n. 2. recitato.

☞ CONCILIUM ROMANUM

Quo Trevirenſium epiſcoporum jura iterum confirmantur,

A Benedicto VII. pontifice anno ejus primo, Chriſti 975. celebratum.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1181.

ANno 975. Januario menſe Benedictus VII. ſummum ſacerdotium jam renuiſſe contra Pagium, ſerius illud repetentem, in mea ad Pagium nota ad eumdem annum num. I. demonſtravi. In hoc ipſo vero pontificatus exordio, a Theodorico Trevirenſi epiſcopo rogatus, jura eccleſiæ ſuæ præſertim in cellam SS. Quatuor Coronatorum de Urbe aſſeruit. Qua in re conſerenda, vel confirmanda concilium ex Romano clero & epiſcopis Romano pontifici aſſiſtentibus eſt habitum, ut illis verbis indicatur: *Nos cum auctoritate B. Petri Apoſtolorum principis gratuitoque ſacerdotum, clericorumque, totiuſque Romanæ plebis aſſenſu* &c. Perſimile eſt igitur concilium illud alteri in eadem cauſa a Benedicto VI. collecto, de quo ad annum 973. Annus vero poſterioris hujus ſynodi in eadem Benedicti bulla expreſſus ſignat annum 975. En bullam ex geſtis Trevirenſium archiepiſcoporum ex Martene Veter. monum. tom. IV. col. 154.

☞ BENEDICTI PAPÆ VII.

Bulla pro Trevirenſis archiepiſcopatus juribus.

Ex Martene Vet. monum. tom. IV. col. 154.

BEnedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, chariſſimis nobis in Chriſto fratribus univerſis epiſcopis, ac totius dignitatis & ordinis catholicis viris, præſentibus ſcilicet & futuris, perpetuam ſalutem. Quia licet indigni &c. Unde omnium tam præſentium, quam futurorum ſanctitatem, & induſtriam noſſe volumus de ſancta fratris noſtri Theodorici ſanctæ Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopi primatiſque, noſtra prædeceſſorumque noſtrorum ab exordio chriſtianitatis per beatum Petrum conſtitutione, totius Galliæ & Germaniæ in eumdem apoſtolorum principem devotione, qui in ſua ſede, eccleſiam Chriſti glorioſius gubernando multa monaſteria, quæ uſque ad ſua tempora manſerunt, deſerta reſtaurando, beatorumque apoſtolorum limina cæteris ſæpius, nullo longioris vitæ periculo ſeu labore territus, liberaliſſime viſitando, nobis ad hoc uſque complacuit, quod eidem ſuæque eccleſiæ poſſidenda in perpetuum aliqua conferre juſtum duceremus. Quapropter notum ſit omnibus, nos cum auctoritate B. Petri Apoſtolorum principis, gratuitoque ſacerdotum, clericorumque totiuſque Romanæ plebis aſſenſu eidem S. Treverenſi eccleſiæ cellam quatuor Coronatorum condonaſſe in perpetuum poſſidendam, cum omnibus appenditiis ſuis, aquis ſcilicet, aquarumque decurſibus, pratis, paſcuis, vineis, ſilvis, cultis & incultis, curtibus & manſionibus. Quæ omnia eidem fratri noſtro Theoderico S. Treverenſis eccleſiæ archiepiſcopo vicarioque noſtro cariſſimo in partibus totius Galliæ & Germaniæ, ac per eum cunctis ſucceſſoribus in perpetuum poſſidenda, tenenda, ac ordinanda per hujus noſtræ apoſtolicæ præceptionis ſeriem tribuimus, quæcumque eadem cella ex diverſis donationibus fidelium authentice ſecundum legem Romanam poſſidet, vel jure poſſidere debet, data videlicet, & uſque in finem ſæculi quoquo pacto danda, ſeu per violentiam inimicorum eidem cellæ ablata, ſeu per incuriam commanentium in eadem cella perdita ex integro, & ad integrum eidem fratri noſtro Theoderico S. Treverenſis eccleſiæ archiepiſcopo, digniſſimoque noſtro vicario in partibus totius Galliæ & Germaniæ, univerſiſque ſucceſſoribus ſuis per eum a præſenti indictione III.

bea-

ANNO CHRISTI 975.

beati Petri Apoſtolorum principis noſtraque permittimus auctoritate. Contra quam ſi quis agere præſumpſerit, & quod juſte, & canonice a nobis decretum eſt, in aliquo infringere tentaverit, ſciat ſe ex Omnipotentia, & prædicti beatiſſimi apoſtolorum principis, omniumque ſanctorum, ac deinde noſtra auctoritate damnandum &c.

Scriptum per manum Stephani notarii regionarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ in menſe Januario indict. III. bene valete.

Data XV. cal. Februarii per manum VVidonis epiſcopi & bibliothecarii S. Sedis apoſtolicæ, anno Deo propitio, pontificatus domni Benedicti ſeptimi papæ primo, imperante domno piiſſimo principe auguſto Ottone a Deo coronato magno imperatore anno VIII. indict. III.

RAVENNATENSE CONCILIUM

Pro ſimonia in electione abbatum cœnobii S. Joannis Evangeliſtæ Parmenſis vetanda, Anno circiter 976. ab epiſcopis ejus provinciæ celebratum.

Anno 976. circiter.

DE hac ſynodo ita ego in meis ad Pagium notis ad An. 976. 5. diſſerui. Hoc circiter anno celebrata fuit ſynodus quædam Ravennatenſis, de qua hæc author coævus vitæ S. Joannis abbatis Parmenſis vulgatæ a PP. Bollandianis ad diem 22. Maji pag. 179. *Ravennam perrexit* (S. Joannes) *atque ibi in ſancta ſynodo ſubter confirmante archiepiſcopo cum cæteris coepiſcopis decretum in prænominato monaſterio* (S. Joannis Evangeliſtæ in ſuburbiis Parmæ) *tali ordine conſcripſit, ut ſi quis unquam ex ſucceſſoribus ſuis per pecuniam, aut aliunde abbatem conſtitueret, anathematis jaculo ferietur.* Hæc author de Joanne in abbatem jam conſecrato a Sigefrido II. qui Parmenſem epiſcopatum non citius quam anno 973. adire potuit. Cum autem Joannes iſte poſt adminiſtratam abbatiam ſeptennio, anno 982. obierit, ut correcto errore, qui in acta irrepſit, probant Bollandiani, hinc liquet ſynodum Ravennatenſem non citius anno 975. nec ſerius anno 982. celebrari potuiſſe. De hac ſynodo nihil apud collectores.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

QUO BASILIUS PATRIARCHA

Depoſitus fuit anno (a) MCCCCLXXV. ſub Benedicto papa VII.

IN hac ſynodo, quæ teſte Curopalate habita fuit indictione tertia, Baſilius patriarcha criminis accuſatus deponitur, & in locum ejus ſubſtituitur Antonius Studites. Baronius anno 975. num. 10.

CONCILIUM REMENSE,

IN QUO THEOBALDUS EPISCOPUS AMBIANENSIS

Eccleſiæ uſurpator, excommunicatus eſt, præſidente Stephano diacono Benedicti VII. papæ legato, celebratum anno Chriſti MCCCCLXXV.

Epiſtola Adalberonis Remenſium archiepiſcopi, & Stephani Romani diaconi, ad Theobaldum epiſcopum Ambianenſem.

INveterate dierum malorum, vide tandem quid lucri tua tibi contulit abſentia: noſtrane ut abutaris patientia, contemptor legum divinarum atque humanarum? Sedem apoſtolicam appellaſti, nec adiſti. Literas pecunia, & mendacio tuo Romæ editas, a te accepimus XIV. Kalendas Auguſti, pluſculum in te quam pro te continentes. Cui ſynodo nec interfuiſſes, niſi interpoſita conditione reſervandi honoris: quod abeſſe fuit, non adeſſe. Cur latitas? Cur ſanctam ſynodum fugis? Ei quæ acta eſt V. Non. Jul. exhibere te noluiſti: & præſenti, quæ denunciata eſt agi VIII. Kal. Octobr. intereſſe recuſas. Convenerunt pro te reverendi medici, qui morbos tuos optime noverint, tyrannicam ſcilicet vim qua inſulatus es contra regum velle, ac illum tuum pſeudoarchiepiſcopum * cum epiſcopis excommunicatis, qui ſuarum manuum impoſitione velut quodam contagio te infecerunt. Et quoniam judicio domni Benedicti VII. papæ in ſynodo, qua Bonifacius damnatus eſt, incurabilis repertus es, nec ejus filius Stephanus S. Romanæ eccleſiæ diaconus mederi tibi prævalet: velut morbidum & morboſum hircum ſeparamus te a grege dominico,

* nempe Hugonem.

(a) Baſilium Patriarchatu CP. an. 974. dejectum oſtendunt Zonaras, qui ait, cum *poſt quadriennium ſuæ deſignationis* loco motum eſſe, & Leo Diaconus, qui ea de re agit, cum de iis, quæ anno 974. geſta ſunt, loquitur. *Pagius ad An. Ch. 975. n. 13.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 971.

nico, & ex authoritate omnipotentis, & S. Mariæ, ſanctique Petri principis apoſtolorum, damnamus te, & excommunicamus, ſacriſque liminibus eccleſiæ arcemus, uſque ad veram tui recognitionem, & dignam ſatisfactionem.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus ad vicem domni Benedicti Papæ VII. huic ſtatuto præfui, & præſcripſi.

Ego Adalbero ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopus interfui, & firmavi cum reliquis.

ANNO CHRISTI 971.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Sententiæ hujus exemplum ex veteri libro deſcriptum, Andreæ Quercetani diligentiæ debemus. Annum autem ex conjectura illum adſcripſimus, quo conſtabat damnatum a Benedicto VII. expulſumque ab apoſtolica ſede quam invaſerat Franconem, qui Bonifacius dicebatur. Theobaldum porro ante annos fere triginta epiſcopum Ambianis ordinarat Hugo pſeudoarchiepiſcopus Remenſis. Quam ob cauſam excommunicatus jam fuerat in ſynodo Trevirenſi, cui Marinus legatus præfuit anno 949. & nunc iterum eadem ſententia percellitur.

CONCILIUM VVINTONIENSE,

SUB SANCTO DUNSTANO CANTUARIÆ ARCHIEPISCOPO,

In interſtitio regnorum Edgari, & Edvvardi martyris regum celebratum.

In quo dum acerrime contenditur de clericis uxoratis monachiſve præferendis, imago dominica pro monachis dicitur elocuta, & controverſiam protinus diremiſſe, præſentibus Edgaro rege cum ſua conjuge, ſancto Dunſtano archiepiſcopo Cantuariæ, cum cæteris epiſcopis, abbatibus, &c. Elfera principe Merciorum, Ethelvvino duce orientalium Anglorum, Elfvvoldo ſuo germano, Brithnotho comite, cum nobilitate totius regni.

DE *hoc concilio hæc Binius e Baronio*: Dum Angliæ clerici non ſatis probatæ vitæ opera principum & optimatum, abbates eorumque monachos optime viventes e monaſteriis ab Ethelvvaldo VVintonienſi epiſcopo aliiſque regibus & viris pie fundatis ejeciſſent, eorumque bona invaſiſſent: delatum eſt negotium ad Dunſtanum Cantuarienſem epiſcopum, qui ſynodum apud VVintoniam congregavit, in qua circa medium utriuſque partis diſputantis conflictum, *inquit Matthæus VVeſtmonaſterienſis*, imago dominica, quæ altercantibus aſtabat in eccleſia, expreſſe locuta ita allegatur: Non fiet, non fiet: judicaſtis bene, male mutaretis. Quare (*inquit idem Matthæus*) clerici, omneſque eorum fautores, elingues redditi, nullam deinceps monachis controverſiam moverunt.

B

C

Habetur in hanc ſententiam vetuſtioris authoritatis ſcriptor VVilhelmus Malmesburius, qui rem ſic memorat: Defuncto Eadgaro, clerici quondam ab eccleſiis rediviva prælia ſuſcitarunt, dicentes ingens eſſe, & miſerabile dedecus, ut novus advena veteres colonos migrare compelleret: hoc nec Deo gratum putari, qui veterem habitationem conceſſiſſet; nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet quod aliis præjudicio accidiſſe cerneret. Ea de re in clamores & iras for ſectum, & ad Dunſtanum perrectum eſt, præcipue proceribus, ut laicorum eſt, ſuccla mantibus præjudicium, quod clerici paſſi fuerant injuſte, leniori conſilio ſuccidi debere. Nam & unus eorum Elferius omnia pene monaſteria, quæ reverendiſſimus Ethelvvoldus monachus, & VVentanus epiſcopus conſtruxerat in provincia Merciorum, magna uſus inſolentia evertit. Itaque frequenti ſynodo coacta, primum VVintoniam ventum. Quis ibi fuerit finis certaminis, aliæ literæ docent, dominicam imaginem expreſſe locutam, clericos eorumque fautores confudiſſe; ſed adhuc non ſedatis animis, Calnæ concilium indictum: ubi, *&c. ut leges in Calnenſi concilio hic inferius habito.*

Geſt. reg. lib. 2. c. 9.

D

Hæc itemque Farnalenſi, & præterea quidpiam. Congregato, *inquit*, ſuper hoc celebri concilio apud VVinton, imago Crucifixi voce humana in veteri monaſterio VVinton coram omnibus viam Dunſtani aſſeruit eſſe veram, ſic dicens: Abſit hoc ut fiat, Abſit hoc ut fiat; Judicaſtis bene, mutaretis non bene. In cujus rei memoriam, in capite refectorii ejuſdem monaſterii ſuper caput Crucifixi ſic ſcribitur:

Humano more crux præſens edidit ore
Cœlitus effata, quæ proſpicis hic ſubarata.

Hujus litis, & ipſius ſynodi, ante Malmesburium meminit Edgari ſæculi vicinus Florentius VVigornenſis, non miraculi. Cujus, *inquit, ſcilicet Eadgari*, deceſſu totius regni ſtatus eſt perturbatus, & poſt tempus lætitiæ, quod illius tempore ſtabat pacifice, cœpit tribulatio undique advenire. Nam princeps Merciorum Alferus, quampluresque regni primates, magnis obcæcati muneribus, abbates cum monachis de monaſteriis, in quibus rex pacificus Eadgarus eos locaverat, expulerunt, & clericos cum uxoribus ſuis introduxerunt. Sed huic veſaniæ, viri timorati, dux orientalium Anglorum Athelvvinus Dei amicus, & ſuus germanus Alfvvoldus, & Brithnotus comes vir religioſus, reſtiterunt, & in ſynodo conſtituti ſe nequaquam ferre poſſe dixerunt, ut monachi ejicerentur de regno, qui omnem religionem tenuerunt in regno. Congregato dein exercitu, monaſteria orientalium Anglorum maxima ſtrenuitate defendunt. Dum hæc aguntur, de rege eligendo magna inter regni primores oborta eſt diſſenſio. Quinam namque regis filium Edvvardum, quidam vero fratrem ejus elegerunt Æthelredum. *Sic VVigornenſis, totidemque plane verbis ipſum idem poſtea Hovedenus. Audiendus demum author chronici VVintonienſis monaſterii, ex vetuſta manuſcripto, qui longe aliter rem exhibuit.*

Anno, *inquit*, dominicæ incarnationis nongenteſimo ſexageſimo octavo, anno regni Chriſtianiſſimi regis Edgari octavo, anno pontificatus ſui Athelſtvvoldi quinto, ſabbato Ramiſpalmarum, expulſi ſunt clerici a novo monaſterio VVintoniæ, quod modo Hyda nominatur. Chronic. VVintonienſe.

Clerici vero, dum ab eccleſia, quæ vetus nominatur cœnobium, in urbe VVentana, expulſi, rediviva prælia ſuſcitarunt; inter ſe altercantes, ingens eſſe & miſerabile dedecus, ut novus advena

ANNO CHRISTI 979.

vena veteres colonos migrare compelleret; hoc nec Deo gratum putari, qui veterem habitationem conceſſiſſet, nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet, quod aliis præjudicium accidiſſe cerneret: ea de re in clamores & iras ſurrectum, reſpirandique ad priſtinam dignitatem propoſitum arripientibus canonicis, apud VVintoniam ſuper hac re conventitur.

Adſcivit rex inclytus Edgarus, & Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſanctus Dunſtanus, pro utraque parte judices veraciſſimos, in refectorio prædicti monaſterii pro tribunali conſidentes, in orientali videlicet parte ipſius refectorii, in medio ſedilis, habentes a tergo murum, in quo erat crux immurata, a tempore quo canonici, rege Æthelredo* tertii filii Athulphi regis permittente, graviter tamen id ferente, monachis per Danos interfectis, eccleſiam ſæpe dictam uſurpantes intrabant, rege Edgaro cæteriſque ibidem præſentibus penitus ignorantibus. Qui murus tunc erat ubi modo tertius gradus conſiſtit, quo itur ad ſedem præſidentis, ſive ad prædictæ crucis imaginem, ſecundum Vigilantium in libro de baſilica Petri, capitulo nono, cum quo etiam concordant plurimi antiqui chronicantes. Stant parte ſiniſtra refectorii duces, cum totius regni magnatibus, necnon cum expulſis canonicis, pro ipſis clericis allegantibus. Ex parte vero dextra ſoli duo ſanctiſſimi pontifices aſtiterunt, videlicet ſanctus Oſvvaldus Eboracenſis archiepiſcopus, & VVentanæ ſedis antiſtes ſanctiſſimus Athelvvoldus, cum monachis, & pro ipſis ut permanerent, coram rege & archiepiſcopo philoſophantes. Tandem magnates regni contemplantes ſe fore victos, promiſſa vitæ emendatione ex parte clericorum, regem & archipræſulem humillime deprecantur, ut reintrarent canonici, quorum precibus, lacrymis, ſuſpiriis, motus clementiſſimus rex Edgarus, in arcto conſtituitur, quid ſuper hoc agere debeat mente ruminatur. Quid multa? Veniam clericis ſub ſpe emendæ conceſſuros, licentiam reintrandi ipſis annuere propoſuit. Cum igitur ſententiam ſuæ diffinitionis erat in proximo proponendi, audita eſt vox divinitus afflata de imagine crucis muratæ perſonans: Abſit hoc ut fiat: Abſit hoc ut fiat: Judicaſtis bene: Mutaretis non bene. Quam quidem vocem articulatam ſoli Edgarus inclytus princeps, & ſanctus archipræſul Dunſtanus, qui judices cauſæ extiterant, audiverunt. Ad quam quidem vocem ſtupefacti rex, & archipræſul, corruerunt proni in terram, cæteri vero omnes audientes vocis ſonum quaſi tonitrui magni, ciciderunt perterriti in terram. Quid plura? Vox ſecundo de cruce perſonuit regi, & archipræſuli ſub hac forma: Surgite, ne expaveſcatis, quia hodie juſtitia, & pax in monachis oſculatæ ſunt. Sicque ſtabilimentum ſuſcepit ordo monaſticus, ut inhabitet in domo domini in longitudinem dierum, maligno conſilio clericorum diſſipato, ut ſcribit Vigilantius in libro de baſilica Petri, capitulo nono, ut ſcribit VVilielmus Malmesburienſis de regibus libro ſecundo, Athelvvoldus ex monacho Glaſtonienſi abbas Abbandonienſis.

* *Recte ab eius ſenio filio*

ANNO CHRISTI 977.

CONCILIUM MAGNUM KYRTLINGTONIÆ*

* *alias Kyrtlinegr. alias Kyrdling, ſeu Kerling.*

POST PASCHA HABITUM ANNO CHRISTI DCCCCLXXVII.

Præſentibus Edvvardo rege & Dunſtano archiepiſcopo Cantuarienſi.

Ex Chron. Sax. pag. 124.

Ex verſione VVilk. to. I. pag. 282.

ERat magnum aliquod concilium Kyrtlingtoniæ poſt Paſcha; & ibi obibat Sidemon epiſcopus ſubitam mortem 2. calend. Maji. Erat ille Devoniæ epiſcopus, & in votis habebat, ut corpus ſuum ſepeliretur Cridiantunæ in ſede ſua epiſcopali.

Tunc ordinavit Edvveardus rex & Dunſtanus archiepiſcopus, ut illum ferrent in monaſterium S. Mariæ, quod eſt Abbanduniæ, (a) ſquod etiam ita factum eſt.

Et honorifice quoque ſepultus eſt in Boreali parte in porticu S. Pauli.

ANNO CHRISTI 978.

CONCILIUM CALNÆ VILLÆ REGIÆ

VVILCERIÆ SUB S. DUNSTANO ARCHIEPISCOPO CANTUARIÆ,

Habitum, anno IV. ſancti Edvvardi martyris: cui præter epiſcopos alios & ceterum clerum, omnes aderant Anglorum optimates, rege tamen propter teneram ætatem abſente:

In quo dum acrius contenditur de ejiciendis monachis, reducendiſque presbyteris ſæcularibus, cum uxoribus ſuis & liberis, conciliabuli decidit ſolarium.

Geſt. reg. lib. 2. c. 9.

DE hoc *Malmesburias ita:* Sed adhuc non ſedatis animis, Calnæ concilium indictum: ubi cum in cœnaculo, abſente propter ætatem rege, conſidentibus totius Angliæ ſenatoribus, magno conflictu, & controverſia res ageretur, & validiſſimum illum murum eccleſiæ, Dunſtanum dico, multorum conviciorum jacula impeterent, nec quaterent, ſuas partes cujuſcumque or-

(a) In verſione Spelmanni paulo aliter hæc efferuntur; ita enim ibi: *Ordinarunt jamnunc rex Edvvardus & Dunſtanus archiepiſcopus ut homines ruſticani religionis cauſa ad eccleſiam S. Mariæ Abbandunenſem peregrinarentur; quod & factum eſt.*

ANNO CHRISTI 978.

dinis viris ſummo ſtudio tuentibus, ſolarium totum repente cum axibus, & trabibus diſſiluit & concidit. Omnibus ad terram eliſis, ſolus Dunſtanus ſtans ſuper unam trabem quæ ſuperſtes erat, evaſit probe: reliqui vel exanimati, vel perpetui languoris compede detenti. Hoc miraculum archiepiſcopo exhibuit pacem de clericis, omnibus Anglis tunc & deinceps in ejus ſententiam concedentibus. *Hæc e Malmesburio Baronius. De eodem Henricus Huntingdonienſis hiſt.* A *lib.* 5. Edvvardi ſancti regis anno quarto omnes optimates Anglorum ceciderunt a quodam Solario apud Calne, præter ſanctum Dunſtanum, qui trabe quadam apprehenſa reſtitit. Unde quidam eorum valde læſi ſunt, quidam vero mortui. Signum ſcilicet Dei excelſi fuit, quod proditione & interfectione regis ſui ab amore Dei caſuri eſſent, & a diverſis gentibus digna contritione conterendi.

ANNO CHRISTI 978.

CONCILIUM AMBRESBIRIÆ

SEU IN URBE AMBROSII VVILTONIENSI PAGO

Celebratum anno Chriſti DCCCCLXXVIII.

PRæter *nomen nihil exhibet hoc concilium. De hoc ita VVirgolenſis:* In Eaſtanglia apud villam quæ Kyrtlinege nominatur, maxima ſynodus celebratur. Dehinc apud Calneregiam villam dum alia celebraretur, totius Angliæ majores natu, qui ibidem congregati fuerunt, excepto Dunſtano, de ſolario corruerunt; quorum quidam mortui ſunt, quidam vero mortis periculum vix eva- B ſerunt. Tertia apud Ambresbyrig ſynodus celebrata eſt. Domnaniæ præſul Sidemannus obiit. *Hæc ille & inferior Jornalenſis:* Celebratæ ſunt (*inquit*) in Anglia tres ſynodi; prima apud Kerlynge, ſecunda apud Calne, ubi omnes proceres, excepto Dunſtano, de ſolario corruerunt: tertia fuit Ambresbyteri. *Anni non meminit, ſed hæc ille in Edgari regis vita poſuit.*

An. 983. circ.

☞ OTTONIS III. AUGUSTI LEX

OTTO III.

„ *Roma* (a) *Sindonico Rex tertius invidet Otto.*

CAPUT I.

Ex Murat. Rer. Italic. t. 2. p. 2. pag. 174.

QUotidie contra leges agitur, quotidie malum mali facere non verentur. Ideo hanc (*b*) legem per omnes ævum divinitate propitia valituram eſſe adjicimus, ut toto anni tempore liceat judicibus cauſas agere, lites dirimere, tumultum quæſtionum determinare, & definire, ut qui quotidie legem offendunt, quotidie legis ſententia feriantur. Nec enim tempore meſſis, vel vindemiarum legis edictum effugere debent, qui in nullo tempore peccare deſierunt. Bene (*c*) eum facere, verum dicere, juſtitiam amare, rectum judicare omnibus temporibus licuit, ſemperque licebit, quia a bonis nunquam, a malis autem operibus ſemper requieſcendum eſſe catholice didicimus. D Et hoc jugiter conſervandum Deo auctore, & Imperiali majeſtate decernimus. David autem rex & propheta dicit: *Beati qui cuſtodiunt judicium, & faciunt juſtitiam in omni tempore.* In nativitate vero Domini, & in epiphania, & in ſtatutis jeju- C niorum diebus, in diebus Quadrageſimalibus, in Paſcha, in Aſcenſione Domini, in Pentecoſte, in Dominicis diebus & in feſtis præcipuis judiciarios motus ſequi, publicas quæſtiones appeti, ut hæ ſolemnitates, quæ ſunt Chriſtianorum, cum omnia vigilantia celebrentur, penitus prohibemus. II. 49. 2. ſecundum editionem Goldaſti.

(*Sequitur in cod. Eſtenſi ſive legis pars, ſive Gloſſa.*)

Hæ ſunt feſtivitates præcipuæ in anno, quæ per omnia venerari debent.

Natalimbum (*d*) Sancti Stephani.
Sancti Johannis Evangeliſtæ.
Innocentium.
Octavæ (*e*) Domini.
Octavæ Epiphaniæ.

☞ (*a*) Quid ſibi velit verſus iſte, quis œdipus mihi ediſſerat? corrigendum utique video; ſed aliis emendationem apponendam relinquo.

(*b*) Audi cod. Eſten. *Ideo hac lege omne per ævum divinitate propitia valitura, edicimus.* Infra: *tumultus quæſtionum terminare.* infra. *tempore, meſſium vel vindemiarum.*

(*c*) Error Typographi. Cod. Eſten. *Bene enim facere.* Infra. *In natali vero Domini.* Et infra. *Ut omni cum vigilantia ſolemnitates, quod Chriſtianorum eſt, celebrentur &c. Hæ ſunt feſtivitates.* An hæc etiam ab Ottone III. manarint, an vero addita a quopiam Gloſſatore vetuſto, non ſtatim decernas. Ego Gloſſam, ſed antiquam ſuſpicor quod ex aliquot feſtivitatibus hic minime commemoratis intelligere poſſumus. Illud *venerari debent* non ſatis conſonat cum eleganti ac nobili ſtylo, quo lex ipſa conflata eſt, Gerberto forſitan, qui Silveſter II. Papa fuit, eam dictante.

(*d*) Pro *natale*, ſive *natalitium* Sancti Stephani, cujus exemplum alibi non facile reperias, niſi ſit vitiatus codex.

(*e*) Hoc eſt circumciſionis dies. Quæ infra Octavæ dicuntur, re vera quam adhuc appellamus octavam diem

ANNO CHRISTI .....

Purificationis S. Mariæ.
Paſchæ dierum octo.
Letaniæ majoris.
Aſcenſionis Domini.
Pentecoſtes.
S. Joannis Baptiſtæ.
A Octavæ Apoſtolorum, maxime tamen SS. Petri & Pauli.
Dedicationis S. Archangeli Michaelis.
Sancti Martini.
Aſſumptionis ſanctæ Mariæ.

LEGES PRESBYTERORUM NORTHUMBRENSIUM

Cum ad mores eorum corrigendos, tum ad ipſorum miniſteria promovenda.

Ex MS. Coll. Corp. Chr. Cantabr. S. XVIII.

Damus ex nova verſione Davidis Wilkins to. I. pag. 218.

I. SI quis presbytero alicui injuriam aliquam intulerit, omnes ſocii ejus cum auxilio epiſcopi diligenter compenſationem curent, & ſint ad quodcumque juſtum faciendum, uti ſcriptum eſt, *quaſi cor unum & anima una*.

II. Et (quaſi) Dei interdictum prohibemus, ut nullus ſacerdos vel emat alterius eccleſiam vel recipiat, niſi is capitali crimine effecerit, ut altari deſervire impoſterum dignus non eſſet. Et ſi quis presbyter contrarium fecerit, perdat dignitatem ſuam, & ſociorum ſuorum amicitiam; & nullibi miſſam celebret, donec obtineat eam is, qui jure illam poſſidere debeat, & ſolvat is, qui injuriam fecit, xx. oras epiſcopo, xii. oras ſacerdoti, quem ex eccleſia ſua ejecit; xii. oras omnibus ſociis; & perdat etiam pecuniam illam, ſi injuſte aliquid pro alterius presbyteri eccleſia dederit. Quilibet etiam ſacerdos inveniat ſibi xii. fidejuſſiones, quod leges presbyterorum debite obſervare velit.

III. Et ſi quis ſacerdos delinquat, ac contra epiſcopi mandatum miſſam celebret, ſolvat pro (tranſgreſſione) mandati illius xx. oras; & ad hæc etiam delictum illud compenſet, quod antea patravit.

IV. Si presbyter epiſcopi proprium edictum negligat, ſolvat xx. oras.

V. Si presbyter tributum laicis det, quod ſacris initiatis debebat, ſolvat xx. oras.

VI. Si presbyter archidiaconi edictum negligat, ſolvat xii. oras.

VII. Si presbyter criminis ſit reus, & abſque archidiaconi edicto miſſam celebret, ſolvat xii. oras.

VIII. Si presbyter baptiſmum vel confeſſionem negaverit, compenſet hoc xii. oris, & ſaltem apud Deum intercedat ſedulo.

IX. Si presbyter juſto tempore chriſma non quærat, ſolvat xii. oras.

X. Quilibet infans mature baptizetur intra ix. dies ſub pœna vi. orarum; & ſi infans paganus (h. e. abſque baptiſmo) intra ix. dies per negligentiam mortuus ſit, emendent (parentes) apud Deum abſque mulcta mundana; & ſi ſupra ix. dies fuerit, emendent apud Deum, & ſolvant xii. oras parocho illi quod ethnicus tamdiu fuerit.

XI. Si presbyter populo male indicat feſtum vel jejunium, compenſet apud Deum, & ſolvat xii. oras.

XII. Si presbyter injuſte extra diœceſim ordinem obtineat, ſolvat xii. oras, & diaconus vi. oras; & perdant ordinem ſuum, niſi diœceſanus B epiſcopus ordinem illis confirmaverit.

XIII. Si presbyter in non conſecratis ædibus miſſam celebret, ſolvat xii. oras.

XIV. Si presbyter extra conſecratum altare miſſam celebret, ſolvat xii. oras.

XV. Si presbyter in ligneo calice euchariſtiam conſecret xii. oras.

XVI. Si presbyter abſque vino miſſam celebret, ſolvat xii. oras.

XVII. Si presbyter S. euchariſtiam negligat, ſolvat xii. oras.

XVIII. Si presbyter ſæpius, quam ter uno die, miſſam celebret, ſolvat xii. oras.

XIX. Si quis eccleſiaſticam pacem violet, compenſet pro eccleſiæ dignitate, & pro immunitate C ejus.

XX. Si quis cum eccleſia mercaturam exerceat, compenſet pœnam violatæ legis.

XXI. Si quis eccleſiam neceſſariis ſuis ſervire faciat, compenſet hoc pœna violatæ legis.

XXII. Si quis presbyterum injuſte ex eccleſia ejecerit, compenſet hoc pœna violatæ legis.

XXIII. Si quis presbyterum vulneret, compenſetur cura vulneris, & ad compenſationem altaris propter ordinem illius dentur xii. oræ; pro diacono vi. oræ ad altaris compenſationem.

XXIV. Si quis presbyterum occiderit, ſolvatur plena capitis æſtimatio, & epiſcopo xxiv. oræ D in altaris compenſationem; pro diacono xii. oræ ad altaris compenſationem.

XXV. Si presbyter eccleſiam dedecoret, unde omnis ejus gloria oriri debet, hoc compenſet.

XXVI. Si presbyter rem indecentem in eccleſiam poſuerit, hoc compenſet.

XXVII. Si presbyter rem eccleſiæ ejecerit, hanc compenſet.

XXVIII. Si presbyter ſua ſponte eccleſiam deſerat, in qua ordinatus erat, hoc compenſet.

XXIX. Si presbyter alium contempſerit, vel eum illuſerit verbo, vel facto, hoc compenſet.

XXX. Si presbyter cum alio pugnet, compen-E ſet ei & epiſcopo.

XXXI. Si presbyter aliis in re injuſta auxilio ſit, compenſet hoc.

XXXII. Si presbyter aliis juſtum auxilium deneget, hoc compenſet.

XXXIII. Si presbyter alium non admoneat ejus, quod noverit ipſi detrimento fore, hoc compenſet.

XXXIV.

poſt feſtum aliquod ſolemne ſignificant. Anaſtaſius ſive quis alius auctor vitæ Leonis IV. papæ aperte adveniſſe ait præclarum & celeberrimum diem, *quo Beatæ Dei Genitricis Aſſumptio celebratur*. Tum infra ſubdit: *Octavam Aſſumptionis beatæ Dei Genitricis diem, quæ minime Romæ antea celebatur, vigiliis ſacris &c. celebrari præcepit*. Vide Amalarium de eccleſ. Offic. lib. IV. cap. 36. Micrologum & alios.

☞ XXXIV. Si presbyter tondere negligat barbam vel comsm, hoc compenſet.

XXXV. Si presbyter eoneubinam deſerat, & aliam accipiat, anstbema ſit.

XXXVI. Si presbyter temporibus conſtitutis non pulſet vicea, nec horas cantet, hoc compenſet.

XXXVII. Si presbyter eum armis eccleſism ingrediatur, hoc compenſet.

XXXVIII. Si presbyter ineondite peragat eccleſiaſticum annuum miniſterium die vel noƈte, hoc compenſet.

XXXIX. Si presbyter ordalium male diſpoſuerit, hoc compenſet.

XL. Si presbyter tonſuram obvelet, hoc compenſet.

XLI. Si presbyter ebrietati deditus ſit, vel ſcurrilis aut cereviſiarius ſuerit, hoc compenſet.

XLII. Si presbyter aliquid occultet in parochia ſua inter viros ad injuſtum regimen, compenſet hoc.

XLIII. Si presbyter annuos ritus per oblivionem prætermittat, compenſet hoc.

XLIV. Si presbyter ſynodum negligat, hoc compenſet.

XLV. Si presbyter ad juſtitiam non inclinaverit, ſed epiſcopi decreto adverſatus ſuerit, hoc compenſet; vel ſeparetur a cœtu ordinatorum, & perdat tam ſocietatem, quam dignitatem quamlibet, niſi ſe ſubmittat, & magis compenſet.

XLVI. Si quis divinam vel humanam legem ſpernat, ſedulo compenſet.

XLVII. Omnea unum Deum venerari & diligere debemus, & unum chriſtianiſmum diligenter ſervare, & omnam paganiſmum omnino abjicere.

XLVIII. Si igitur aliquis notus fiat, quod paganiſmum aliquem exercuerit, vel per ſortilegium, vel per tædam, ſive aliquo veneficio deleƈtetur, aut idola colat, ſi ſit regis thanus, ſolvat x. ſemimarcas; dimidium Chriſto, dimidium regi.

XLIX. Si ſit alius terræ poſſeſſor, ſolvat vi. ſemimarcas; dimidium Chriſto, dimidium ſundi domino.

L. Si ſit ruſticus, ſolvat xii. oras.

LI. Si regius thanus hoc negaverit, tunc nominentur ei xii. & ſumat xii. cognatos & xii. peregrinos, ejuſdem æſtimationis; & ſi deficiat, tunc ſolvat pœnam violatæ legis, decem ſemimarcas.

LII. Si terræ poſſeſſor hoc negaverit, tunc nominentur tot ejus æquales, omnes ejuſdem æſtimationis, quot apud thanum regis; ſi hoc ei deſecerit, ſolvat pœnam violatæ legis vi. ſemimarcas.

LIII. Si colonus hoc neget, tunc comminentur ei tot æquales ipſius, omnes ejuſdem æſtimationis, quot aliis; ſi hoc ei deſecerit, tunc ſolvat pœnam violatæ legis, xii. oras.

LIV. Si conventus ſuperſtitioſus ſit in alicujus terra, circa lapidem, vel arborem, vel fontem, vel aliquas ejuſmodi nugas, tunc ſolvat is qui hoc fecerit, pœnam violatæ legis, dimidium Chriſto, dimidium terræ domino. Et ſi terræ dominus ad diſciplinam auxilium præbere noluerit, A tunc habeat Chriſtus & rex hanc compenſationem.

LV. Die ſolis mercaturam prohibemus ubique, & omnem populi conventum & omne opus, & quamlibet peregrinationem, tam cum curribus, quam cum equis & cum oneribus.

LVI. Si quis aliquid horum ſecerit, ſolvat mulƈtam, homo liber xii. oras, ſervus vapulet; exceptis peregrinis, qui ex neceſſitate metam emetiri debent. Et propter bellum proficiſci licet vigiliis feſtorum, neceſſitatis cauſa, inter Eboraeum, & ſex milliaria menſurata.

LVII. Si quis feſtum aut juſtum jejunium violet, ſolvat mulƈtam xii. orarum. Volumus etiam ut quilibet Romæ denarius ſolvatur circa B feſtum Petri epiſcopali cathedræ. Volumus etiam ut in quolibet Vvapentachio nominentur duo fideles Thani, & unus presbyter, ut eum colligant, ac deinde tradant, pronti audeant jurare.

LVIII. Si regius thanus vel aliquis terræ dominus eum detineat, ſolvat x. ſemimarcas, dimidium Chriſto, dimidium regi.

LIX. Si aliquis villaticus denarium celet, vel detineat, ſolvat terræ dominus illum denarium, & ſumat bovem unum illo homine, & ſi terræ dominus hoc negligat, tunc capiat Chriſtus & rex in plenam compenſationem xii. oras.

LX. Si quis decimas detineat, & ſit regis thanus, ſolvat x. ſemimarcas; terræ poſſeſſor vi. ſemimarcas, colonus xii. oras.

C LXI. Et prohibemus ex Dei interdiƈto, ut nullus vir habeat niſi unam uxorem, & illa ſit legitime conjugata, & data: & ut nullus vir uxorem ducat in cognatione, ſcilicet infra quartum gradum; neque vir aliquis ſponſorem ſuum in baptiſmo uxorem ducat, & ſi quis hoc fecerit, non habeat Dei miſericordiam, niſi reſipiſcat, & compenſet, ſicuti epiſcopus indixerit.

LXII. Si is tunc in injuſtitia vitam finiverit, perdat honeſtam ſepulturam, & Dei miſericordiam.

LXIII. Si quis cum moniali concubuerit, ſit uterque capitis æſtimationis reus, tam ille quam ipſa, & ſi in hoc abſque pœnitentia moriantur, perdant honeſtam ſepulturam, & Dei mi- D ſericordiam.

Si quis legitimam ſuam uxorem viventem dimittat, & aliam uxorem injuſte duxerit, non habeat Dei miſericordiam, niſi illud compenſet.

Sed retineat quilibet juſte uxorem ſuam, quamdiu illa vivat, niſi accidat, quod ambo eligant cum epiſcopi conſenſu ſeparari, & inde poſtea caſtitatem ſervare velint.

Si aliquis inpoſterum juſtam legem ſpernat, compenſet hoc diligenter.

Omnes debemus unum Deum diligere, & colere, & unum chriſtianiſmum ſedulo ſervare, & omnem paganiſmum abjicere. Volumus etiam ut pretium ſundi paƈto datum, & juxta legem faƈta emptio, & fidejuſſio, & verum teſtimo- E nium, & juſtum judicium, & plenarium juramentum, & præſtipulatio firmiter permaneant, & præmium ad potandum datum, & domini legitima dona; ac ſaltem unus chriſtianiſmus & unum regnum ſemper in populo ſint.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Quo monaſterium Biſuldunenſe ſub S. Petri tuitione recipitur, ejuſque jura ac latifundia aſſeruntur,

A Benedicto VII. anno 979. celebratum.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1183.

HUjus concilii acta omnia perierunt, nihilque ſupereſt niſi Benedicti bulla pro monaſterio Biſuldunenſe, quod ante nonnullos annos Miro Gerundenſis epiſcopus in pago diœceſis ſuæ conſtruxerat. En bullam, in cujus tamen notis chronicis error quoad æram irrepſit, cum non quidem æra MVII. ſed æra MXVII. legendum ſit.

PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPÆ VII.

pro monaſterio Biſuldunenſi.

Monaſterium ſub ſua protectione ſuſcipit, ejus poſſeſſiones confirmat, aliaque ei concedit privilegia.

Ex Vet. Monum. Marten. to. I. col. 338.

BEnedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Gausberto abbati monaſterii Biſulduno, quod eſt ſitum intra caſtrum Biſulduni, ad flumen Fluviani, ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris regularem vitam profeſſis, ſalus, pax, & benedictio, quod ad mundum permaneat. Amen.

Cum conſtet Dominum Deum noſtrum honorem ſanctæ univerſalis eccleſiæ inceſſanter a propagantibus beatæ fidei augmentare, neceſſe eſt accipientibus ab illo totius curæ regiminis: & (Dee. aliquid.) idcirco ego Benedictus papa cum cœtu epiſcoporum, presbyterorumque, cum omni caterva clericorum in Romana ſede degentium, ſub norma beatiſſimi Petri Deo militantium, in noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio roboramus illud donum, quod dilectus filius noſter (a) Miro epiſcopus Gerundenſis per paginam donationis Romanæ eccleſiæ tradidit pro remedio animæ ſuæ, ſuorumque parentum, videlicet eccleſiam S. Petri Biſulduno cum omnibus eccleſiis, & prædiis, & villis, & dominicaturis ab eo datis, ſeu ab aliquibus fidelibus in futurum conceſſis, adipiſci potuerit, noſtro in hoc præſenti privilegio in perpetuum confirmamus & in omni libertate diſponimus: ſtatuentes etiam, ut ordo monaſterii, qui ſecundum Deum & regulam B. Benedicti ab eodem epiſcopo inſtitutus eſſe dignoſcitur, ſemper inviolabiliter ſub regimine proprio abbatis obſervetur. Præterea quæcumque bona idem monaſterium in futurum donatione, & pontificum conceſſione, regum, vel principum oblatione, multorumque fidelium, danta Deo, poterint adipiſci, a modo firma no- A bis ſub tutela B. Petri & noſtra illibata in ſempiternum permaneant. Concedimus ſi quis de illis regionibus alodia, vel aliqua oblatio mercedis ſanctæ Romanæ eccleſiæ relinquitur, præfatum monaſterium per noſtrum beneficium poſſideat in ſempiternum, & abbas, qui præeſt, vel qui præfuerit in eodem monaſterio, per ſingulos annos quinque ſolidos S. Petro Romæ perſolvat in cenſum; & ſi minime annuatim venire non poſſunt, ad quartum annum viginti ſolidos perſolvant. Statuimus etiam, ut quando abbas ipſius monaſterii obierit, neque a regibus, neque a comitibus neque a quacumque perſona B ibidem abbas conſtituatur; ſed a cunctis ibidem degentibus ſervis Dei juxta patris Benedicti regulam eligantur abbates, qui a Romano pontifice, vel a ſuo mandatore benedictionem ſuſcipiant. Confirmamus igitur, & ſtabilimus ut nullus archiepiſcopus, nullus epiſcopus in ipſum monaſterium, ſive ſuas eccleſias a prædicto epiſcopo datas, neque clericos in eis ſtantes, in eodem monaſterio, neque abbatem, monachos & converſos ſuos audeat & præſumat ſententiam excommunicationis inferre, vel a nullo poſſint interdici vel excommunicari, niſi a Romano pontifice.

Item etiam concedimus, ut ſi quis cauſa orationis ad prædictum monaſterium venerit, C habeat licentiam introducendi, & omne officium audiendi, niſi forte quis reatu ſuo proprio fuerit excommunicatus. Concedimus quoque ipſius loci abbati correctionem cunctorum ſuorum clericorum, ut nullus epiſcopus, nulla eccleſiaſtica, vel laica perſona dominationem ibi habeat: ſed quidquid eccleſiaſticum eſt per manum ipſius abbatis, & ſub regimine ipſius cuncto ſubſiſtant tempore. Oleum vero ſeu ſanctum chriſma baptizantium, conſecrationes altarium, a quocumque voluerit catholico epiſcopo ſuſcipiat. Cimiterium de omni villa Biſuldini, & de omnibus D circumſtantibus villis, ſicut a ſupradicto epiſcopo conſtitutum eſt, confirmamus, & roboramus &c.

Datum VIII. idus majas, imperante domno noſtro Ottone, a Deo coronato, magno & pacifico, anno XII. & indictione VII. anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo ſeptuageſimo nono. Æra MVII.

☞ ENGELENHEIMENSE CONCILIUM

Pro aſſerenda utriuſque cœnobii Malmundarii, & Stabulenſis ſub uno abbate conjunctione, aliiſque eccleſiæ negotiis agendis.

Anno 980. coram Ottone II. imperatore celebratum.

Anno 980. Ex Suppl. Manſi pag. 1183.

DE hac Synodo juvat ea modo repetere, quæ olim in meis ad Pagium adnotationibus diſ- E ſerui, uno hoc tantum addito, nempe erraſſe me cum in annum 979. ſynodum hanc contuli, du-

ctus

(a) Fundationis chartam monaſterii Biſuldunenſis a Mirone epiſcopo Gerundenſi, & comite Biſuldunenſi, atque a fratribus ipſius Olibano, & Seniofrido comitibus habes in Marcæ Hiſpanicæ appendice pag. 919. MARTENE.

ANNO CHRISTI 980.

ctâ in eam opinionem ex indictione VII. & anno XIII. imperii Ottonis, quæ ambo convenire arbitrabar in anni 979. menſem junium, quo Ottonis diploma, unde concilium iſtud eruitur, obſignatur. Id vero per oſcitantiam a me aſſertum fateor, quanquam enim indictio annum illum 979. ſignat, anni tamen Ottonis cum anno 980. qui pariter annus in eodem diplomate adnotatus eſt, congruunt. Quare præſtat duos temporis characteres conſonos retinere, & indictionem corrigere, quam ad unicam indictionis notam utrumque reformare. Hoc ergo emendato errore, cætera mihi iterum adopto.

Anno iſto Synodus Engelenheimenſis ſub Ottone II. celebrata fuit, & in ea agitata cauſa monachorum Malmundarienſium, & Stabulenſium. Duo erant inſignia cœnobia a S. Remaclo Tungrenſi epiſcopo conſtituta, qua de re nos in nota ad A. 651. 9. Ambo vero uni, eidemque abbati parebant: Cum autem hæc monaſteriorum ſub uno Stabulenſi abbate conjunctio incommoda eſſet Malmundarienſibus, diviſionem & duplicis abbatis electionem tentarunt, quod tamen illis negatum fuit ſynodi Engelenheimenſis ſententia & diplomate Ottonis, quo judicium ſynodale confirmavit. Datum eſt illud II. *nonas Junii anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXXX. indictione VII. anno vero regni ſecundi Ottonis XIX. imperii autem XIII.* In eo vero imperator ſequiſe aſſerit conſilium *amatum in eadem ſynodo epiſcoporum maxime* VVilligiſi Moguntini, Deoderici Metenſis, & Notgeri Leodienſis. Ejuſdem ſententiæ & ſynodi tempore *divæ memoriæ Ottonis II.* habitæ interventu *viginti epiſcoporum* meminit Fridericus Colonienſis archiepiſcopus in ſuo diplomate dato anno 1128. indictione VI. Extat utrumque diploma in collectione Veter. monum. Martenii to. I. col. 50. & 88. De hac ſynodo nihil in collectionibus. Denique unam eamdemque ſynodum cenſeo, ac ſynodum illam Engelenheimenſem, cujus meminit Theodericus monachus auctor coævus, in hiſtoria inventionis corporis S. Celſi epiſcopi, quæ Treviris anno 978. acta eſt. Ita enim ille capit. II. *Non multo poſt* (ab inventione S. corporis, nempe poſt biennium) *corrogata eſt imperiali edicto ſolemnis ſynodus epiſcoporum, atque abbatum, patrum videlicet Belgicæ, nec non Germaniæ apud regale palatium, quod barbarico vocabulo Engilenhein vocatur, in qua nonnulla eccleſiaſticæ utilitati neceſſaria, ſacrorum canonum prævіante auctoritate dulciter ſunt promulgata; atque ſucceſſuræ poſteritati inviolabiliter obſervanda indicta. Cui neceſſarium interfuit Trevericæ eccleſiæ Metropolitanus benignus Ecbertus.* Addit in eo concilio decretam fuiſſe ſolemnem S. Celſi translationem.

ANNO CHRISTI 980.

ROMANUM CONCILIUM

Benedicto papa VII. & Ottone II. præſentibus Anno 981. habitum.

Ex Suppl. Manſi T. III. Append. pag. 1181. Ex archivo Major. Eccl. Ferrar. miſſis D. Canon. Scalabrin.

„ AN ſynodus hæc Romana eadem habenda ſit cum ſynodo ejuſdem loci, quam anno 983. habitam in cauſa Giſileri Magdeburgenſis archiepiſcopi Pagius ad A. 983. num. 10. contendit, ambiguus hæreo. In meis enim ad eumdem Pagium adnotationibus demonſtratum arbitror, ſynodum in cauſa Giſileri nonniſi anno 982. conveniſſe. Noſtram vero hanc habitam anno 981. chronicæ omnes notæ, recte inter ſe conſtantes, demonſtrant. Fit ergo, ut ſynodi duæ per duos ſuccedentes annos Romæ celebratæ cenſeri poſſint.

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Domno noſtro Otto, divina favente gratia, augusto imperatore, anno quarto decimo, ſitque domno Benedicto ſummo & univerſalis papa de apoſtolica ſacratiſſima beatiſſima beati Petri Apoſtoli domini anno ſeptimo, in menſe marcio & indic. IX., in Roma, reſidente magnifico domno Ottone imperatore, & feliciſſimo papa Benedicto in ſinodali concilio, in eccleſia ſancta Lateranenſi, & cum eis innumerabilis populus, epiſcopi, egregii, nobiles, ſapientes, Romani, Saſſones, abbates diverſi, nomina quorum graviſſimus eſt tranſcurrere affirmacionis cauſa (ſic legitur) *pars* litera narrat, patriarcha Aquilegenſis, Homo epiſcopus, Benedictus epiſcopus, Azo epiſcopus, Comaclenſis epiſcopus, Fantinus epiſcopus, Gebizo epiſcopus, Leo Vercellenſis epiſcopus, epiſcopus, epiſcopus, epiſcopus. Ugo abbas, abbas, abbas, abbas. Et omnibus his reſidentibus & de communi hutilitate ſanctæ eccleſiæ loquentibus, occurrit ſermo de Leone epiſcopo Ferrarienſe dicens: Queritur ſancta Ferrarienſis eccleſia beati Georgii epiſcopato coram univerſo concilio ad hanc ſanctam univerſalem eccleſiam matrem omnium eccleſiarum; & ego Leo, indignus adminiſtrator de prædicta ſancta Ferrarienſe eccleſia, de Oneſto archiepiſcopo ſanctæ Ravennatis eccleſiæ, a quo multa injuria & contumelia ipſa prædicta filia veſtra Ferrarienſis, & ego jam dictus indignus Leo procurator illius continue patimur; de hoc ſcilicet quod ſancta Romana eccleſia per beneficium in ipſa ſacroſancta Ferrarienſi eccleſia dedit, tradidit, atque in perpetuum emancipavit Maſſam idem quartiſianam quæ vocatur capore, quam domnus Leone ſummo & univerſalis papa in tempore de Andrea ipſius ſancta Ferrarienſis eccleſia epiſcopo emancipavit, una cum aliis undecim maſſis in noſtro territorio Ferrarienſi ſine omni condicione, & coram univerſo concilio ipſo inſtrumento emancipacionis atque tradicionis perlecto & audito. Quello eſt iterum de prædicta Maſſa quartiſiana quam ipſe Oneſtus archiepiſcopo, volens nobis malam conſuetudinem imponere, nunquam deprædare & devaſtare non ceſſat. Quo audito, jubente univerſalis papa & prædicto domno Ottone imperatore, omnibus reſident. ibi atque adſtantibus laudantibus refutavit ipſe Oneſto archiepiſcopo ipſam Maſſam quartiſianam in ipſo Leone epiſcopo Ferrarienſe. In tali tenore & pacto, quod ſi ipſe aut ſui ſucceſſores ipſam in futuro deprædare, aut devaſtare.... aliquo modo vel ingenio, promiſit & obligavit ſe in manu ipſius epiſcopi Ferrarienſis dare & componere ſibi ſuiſque ſucceſſoribus pena auri libras quadraginta; & ſoluta pena in ſua ſemper maneat firmitate & anathematis vinculo univerſalis ſedes teneatur. Hujus rei teſtis eſtat ſancta & univerſalis ſedes cum omnibus circumſtantibus. Et ego Stefanus ſcriptor ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcripſi, complevi & dedi.

CON-

ANNO CHRISTI 980. ANNO CHRISTI 980.

Ex Labbei Appendice Tom. 9.

CONCILIUM SENONENSE

ANNO DOMINI DCCCCLXXX. CELEBRATUM.

In quo Sevinus archiepiſcopus monaſterio S. Petri Vivi nonnulla reſtituit.

Ex chronico S. Petri Vivi, tom. II. Spicileg. Dacheriani.

ANno ab Incarnatione Chriſti DCCCCLXXX. Indictione octava. Cum ſederem ego Sevinus archiepiſcopus Senonenſis, & circumſederent quidam de coepiſcopis noſtris, cum perſonis eccleſiæ ſanctæ Mariæ virginis, ſanctique Stephani protomartyris, quorum conſilio & actu vigor eccleſiaſticus vigere debet: venerunt ante noſtram præſentiam abbas monaſterii ſancti Petri Vivi, & ſancti Saviniani martyris cum turma monachorum ejuſdem eccleſiæ, petentes a nobis ad ſupplementum victus & veſtitus ſui & ſucceſſorum ſuorum, aliquod augmentum largiri a nobis ſibi clementer. Quorum petitionibus, & precibus prædictarum vel prænominatarum perſonarum, conſentientes, aurem accommodavimus, & quod petebant, quia ſuum eſſe vidimus, conceſſimus. Scilicet altare quod eſt in pago Senonico, cum villa quæ dicitur Alſonus, in honore ſancti Petri dicatum, quod olim domnus Egil bonæ memoriæ hujus ſedis archiepiſcopus eidem eccleſiæ dedit, & litteris firmavit. Item in villa quæ dicitur Sanceias, altare quod eſt in honore ſancti Sanctiani martyris conſecratum. Item tertium quod diſtat a crypta prædicti monaſterii quinquaginta dextros in honore ſancti Saviniani martyris & protopræſulis noſtri. Quartum quoque in pago Pruvienſe in villa quæ dicitur Naudus, in honore ſancti Lupi conſecratum. Ad petitionem igitur Rainardi ejuſdem monaſterii abbatis, & monachorum ejus, dedimus hæc quatuor altaria, ut ipſi & ſucceſſores eorum ex omni tempore poſſideant abſque alicujus ſervitii adminiſtratione, & in eis fideles ſacerdotes ad ſerviendum Deo omnipotenti dignæ conſtituant.

Poſtulo ergo ſerenitatem ſucceſſorum meorum archiepiſcoporum, ut ſicut cupiunt ſcripta voluntatum ſuarum cuncto tempore fieri rata, ita orthographium deſiderii mei fideliumque meorum perenniter ſervent ſtabile. Unde & propria manu firmo, roborandumque coepiſcopis meis & fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ humiliter deprecor & trado. Præterea violatores hujus privilegii, & diminutores, gladio Spiritus ſancti, niſi reſipuerint, & ſatisfecerint quibus damnum datum eſt, ferimus. Actum in eccleſia ſanctæ Mariæ, & ſancti Stephani Senonicæ urbis, ſynodaliter atque feliciter.

Sevinus peccator archiepiſcopus firmo & ſigillo meo munio.

Odo Carnotenſis archiepiſcopus *.
Rainoldus Pariſiorum epiſcopus.
Milo Trecarum epiſcopus.
Ego Manaſſes Aurelianenſis epiſcopus.
Theodoricus hujus ſedis archidiaconus.
Grunerius hujus eccleſiæ archiclavis.
Albericus VVaſtinenſis archidiaconus.
Griverius cancellarius ſcripſit.

* Sic in MS

AD CONCILIUM SENONENSE

Quo juxta nonnulla monaſterio S. Petri Vivi aſſeruntur anno 980. celebratum.

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl. Mansi T. I. pag. 1183.

IN ſinceritatem concilii hujus ſuſpicionem movet Cl. hiſtoriæ eccleſiaſticæ Pariſienſis ſcriptor Du Bois adnotans ex teſtimonio D. Suaſſai nullum tunc temporis eccleſiæ Aurelianenſi Manaſſem (cujus nomen in ſubſcriptione concilii hujus legitur) præfuiſſe. Sed neque Rainoldus eccleſiam Pariſienſem tunc regebat. Idem vero Pariſiorum epiſcopus huic concilio ſubſcribit. Quare ſive ea, quæ de hoc concilio in chronico S. Petri Vivi aſſeruntur commentitia haberi, ſive concilium iſtud ad aliud tempus, quocum hæc omnia quadrent, transferri oportet.

ANNO CHRISTI 981. ANNO CHRISTI 981.

REMENSE[1] CONCILIUM

Pro veritate miraculorum S. Landoaldi indaganda.

Intra ſpatium anni 980. & 982. celebratum.

Ibid. p. 1183. Anno 981. circ.

ITa ego olim de concilio iſto ſcripſi in meis ad Pagium adnotationibus: Circa hunc annum ſynodum quamdam provincialem Remis celebratam diſcimus, non quidem ex collectoribus ſynodorum omnium, apud quos nulla de hac mentio; ſed ex monacho Gandenſi coævo in hiſtoria tranſlationis corporis S. Landoaldi relata apud Bollandiſtas ad diem 19. martii pag. 46. Narrat in ea auctor miracula viri illius ſancti litteris demandaſſe Herigerum, quod dein ſcriptum a Neotdegario Leodienſi epiſcopo approbatum, ſuiſque literis commendatum fuiſſe. Extant autem literæ illæ in exordio vitæ S. Landoaldi apud eoſdem Bollandiſtas ibidem ſcriptæ *anno 980. indictione octava tertio decimo Kalendas julii, imperante Domino Ottone poſt mortem patris octavo epiſco-*

ANNO CHRISTI 982.

☞ *epiſcopatus Nodgeri anno nono*. Poſt hæc, ſubdit author operis illius, ſcriptum illud Herigeri ad archiepiſcopum Remenſem allatum, ab ipſo auditis etiam teſtibus veritatem miraculorum, quæ in eo narrabantur, confirmantibus *in pleniſſima ſynodo ipſo cum aliis epiſcopis ſeptem*. His narratis author dein miſſos fuiſſe ſcribit monachos, qui cum epiſcopo Noviomenſi de tranſlatione ſa- A crarum reliquiarum in locum aptiorem agerent, quod ab ipſo Gandavum veniente præſtitum fuit, *Idibus junii anno ab incarnatione Verbi nonageſimo octogeſimo ſecundo Indict. decima*. Ex tota narrationis hujus ſerie intelligimus concilium hoc Remenſe collocandum eſſe intra biennium illud, quod inter diem XIII. Kal. junii anni 980. & diem iduum junii anni 982. comprehenditur. ☜

ANNO CHRISTI 983.

CONCILIUM ROMANUM

IN CAUSA GISELERI MAGDEBURGENSIS EPISCOPI SECUNDI

Celebratum anno [1] DCCCCLXXXIII. tempore Benedicti Papæ VII.

Giſelerus II. Magdeburg. archiepiſc.

HOc tempore habitam fuiſſe Romæ ſynodum, in qua inter alia agitata ſit cauſa Giſeleri Magdeburgenſis epiſcopi, teſtatur Ditmarus lib. 3. chron. Quod ait Giſelerum malis artibus ab Imperatore eam ſedem obtinuiſſe, fidem nullam meretur; cum Adam probatæ fidei antiquus chronographus, libro 2. cap. 14 Giſelerum virum ſanctum & Vvinulorum apoſtolum nominet. Vide Baronium anno 983.

Ex Labbei Append. t. 9.

CONCILIUM ROMANUM

A BENEDICTO PP. VI.

contra ſimoniacos habitum anno Chriſti DCCCCLXXXIII.

Ex codice Mſ. monaſt. Cuxanenſis in comit. Ruſcinonenſi edidit v. cl. St. Baluzius ad caput x. lib. VI. de concord. ſacerdotii & imperii.

B*Enedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei*. Notum eſſe volumus omnibus catholicis & orthodoxis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, regibus & principibus, ducibuſque & comitibus, vel univerſis in toto orbe terrarum Chriſto famulantibus, qualiter ſynodum aggregatum eſt in eccleſia beati Petri Apoſtolorum principis, ante ſacratiſſimum ejus corpus, una cum domno Ottone ſereniſſimo imperatore auguſto, ſpirituali filio noſtro, cum noſtris ſuffraganeis, archiepiſcopis, & epiſcopis, presbyteris, & diaconibus, vel cuncto clero ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ. Et ibidem perlecta ſunt capitula de ſacris canonibus, qualiter liceret epiſcopo de ſacris ordinibus aliquod præmium accipere. Et auxiliante Deo, & annuente ipſo apoſtolorum principe beatiſſimo Petro, in eodem loco interdictum eſt primitus a noſtro proprio ore, & poſtea a cunctis venerabilibus archiepiſcopis & epiſcopis in eodem ſacratiſſimo loco reſidentibus, quod ab iſta hora in antea, ab oſtiario uſque ad ſacerdotium, nullum pretium exinde accepturos eſſe, ſicuti in decretis ſanctorum patrum continetur. „ Si quis (epiſcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & ſub pretio redegerit gratiam, quæ non poteſt vendi, ordinaveritque) „ per pecunias epiſcopum aut presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur „ in clero, aut promoverit per pecunias diſpenſatorem, aut defenſorem, vel quemquam qui „ ſubjectus eſt regulæ, pro ſuo turpiſſimi lucri „ commodo: is cui hoc attentanti probatum fuerit, proprii gradus periculo ſubjacebit. Et qui „ ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione vel „ promotione, quæ eſt per negotiationem facta, „ proficiat: ſed ſit alienus a dignitate, vel ſollicitudine, quam pecuniis quæſivit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis vel „ acceptis extiterit: ſi quidem clericus fuerit, „ deponatur; ſi vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

* idest, Eccleſiaſticis.

Chalcedon. can. 2.

Uncinis incluſa deerant in exemplari Baluziano. Multa alia emendata ex ipſo archetypo.

„ Item in eiſdem decretis: Si per pecuniam „ hanc obtineat dignitatem: dejiciatur & ipſe, „ & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abſcindatur, ſicut Simon magus a Petro.

Can. apoſt. 30.

Verum etiam propter illam peſſimam emptionem Hieroſolyma capta eſt: quia ipſi ſacerdotes iniqui, qui debuerant eſſe obſervatores legis & prædicatores, ipſi primi facti fuerant prævaricatores. Denique invenerant ſibi quoddam ingeniolum, ut perſuaderent filiis Iſrael de longinquo venientibus, ut victimas ſecum non deferrent, ſed munera: offerentibuſque ſibi, non ſicut præceptum erat a Domino, immolabant; ſed ad hoc ſibi reſervabant, ut aliis atque aliis venderent, & ad hoc ſibi pretium muneris multiplicarent.

Nam idem Dominus & Salvator noſter Jeſus Chriſtus, non per prophetas, neque per apoſtolos, aut per doctores aliquos, ſed per ſe ipſum, *flagellum de funiculis fecit; & ejecit omnes de templo, boves quoque & oves; & nummulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit. Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis*. Domus autem a Salomone ita condita fuerat, ut domus Dei vocaretur, eſſetque, ſicut ipſe ſapientiſſimus Rex. Sed domus negotiationis facta eſt, quando in ea boves, & oves, & columbæ vendebantur.

Joan. 2.

Unde nos, cariſſimi fratres, & dilectiſſimi filii, ſollicite vigilare oportet, qui paſtoralem curam in noſtris ovibus exercendam ſuſcepimus, ne eas lupinis dentibus lacerandas tradamus; & ad ultimum noſmetipſi, qui paſtores vocamur, in die tremendi examinis apud pium & benignum judicem

1 Annus emortualis Adalberti Archiep. Magdeburgenſis, quo ſynodus hæc Romana habita, contigit non anno 983. ſed 981. ut tradit Chronographus Magdeburgenſis Mſ. in Bibliot. Regia aſſervatus, & ex eo Pagius ad an. Ch. 983. n. 7. & ſeqq. Chronographus item Magdeburgenſis a Meibomio publicatus aſſerit Giſilerium anno 981. *ſuſcepto a Benedicto Papa pallio* Archiepiſcopatum Magdeburgenſem ab Ottone Imp. 3. *Id. Septemb. ut mox exegit*, accepiſſe, & 1. *Kal. Decemb.* ſolemni ritu Magdeburgi a Clero & populo fuiſſe ſuſceptum. Hæc igitur Synodus hoc eodem anno 891. celebrata.

ANNO CHRISTI 983.

cem lupi rapaces inveniamur. Pro quibus veſtram ſanctam fraternitatem rogando, obſecrando, monendo, & arguendo mandamus, ut omni occaſione poſtpoſita, diligenti ſtudio, & ſollicitudine maxima, ea quæ vobis agenda tranſmiſimus, implere ſtudeatis. Nam ſi quislibet presbyterorum, aut diaconorum, gratis donum Spiritus ſancti ab archiepiſcopo, ſive a metropolitano ſuo accipere non potuerit: ſtudeat venire ad ſanctam matrem Romanam eccleſiam catholicam, atque apoſtolicam, & in eadem epiſcopalem benedictionem accipiat ſine omni ſimoniaca hæreſi.

S. Gregorius lib. 4. ep. 44.

„ Is autem qui ordinatus fuerit, ſi non ex „ placito, neque exactus, aut petitus, poſt acce„ptas chartas & pallium, offerre aliquid cuili„bet ex clero gratiæ tantummodo cauſa volue- B „rit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia „ ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, „ quæ ex accipientis ambitu non proceſſit.

Quicunque de ſanctis ordinibus hanc noſtram viderit epiſtolam, & verba vel exempla ſanctorum patrum non obſervaverit, ſciat ſe non eſſe connumeratum inter diſcipulos Domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti; ſed damnatum inter impios, & inter eos *qui dixerunt Domino Deo: Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.*

Job. 21.

Hi vero qui legitime illam cuſtodierint, & pio intuitu obſervaverint, recipiant partem cum A- A braham, Iſaac, & Jacob, in regno cœlorum, una cum eodem Domino & ſalvatore noſtro Jeſu Chriſto, qui nunc & ſemper vivit & regnat Deus in cuncta ſæcula ſæculorum.

Hanc itaque noſtram epiſtolam jubemus atque præcipimus, ut per manum cariſſimi confratris noſtri Mironis epiſcopi, cunctis aliis archiepiſcopis & epiſcopis deportetur, ut idem ipſe per ſuum laborem & certamen, dignam exinde mercedem recipiat, & fructum afferat * in pœnitentia.

* *Forte* in pœnitentia. *M.*

OBSERVATIO.

Nulla temporis nota inſignitum eſt hoc concilium. *Verum*, inquit Baluzius, *cum ejus publicandi cura delegetur Mironi epiſcopo, Gerundenſi nimirum; iſque circa annum* DCCCCLXXIII. *ad eam cathedram vocatus, ab Aymerico Narbonenſi archiepiſcopo conſecratus ſit: fas eſt exiſtimare, ſynodum illam eſſe revocandam ad annum* DCCCCLXXXIII. *quo Romanum concilium a Benedicto VII. celebratum eſt ad diſcutiendam cauſam Giſeleri epiſcopi Magdeburgenſis, qui malis, ut aliqui ajebant, artibus, ad eam ſedem pervenerat. Quæ res dare potuit occaſionem decernendi pœnas adverſus eos qui pecuniam pro ordinatione aut accipiunt, aut tribuunt. Eo autem anno Ottonem II. extitiſſe Romæ, ſatis conſtat.*

Ceterum hic Miro ex illuſtri genere ortus erat, frater nimirum Olibani comitis Biſuldinenſis; identidemque in veteribus actis ſe comitem & epiſcopum inſcribit. Fuiſſe autem virum magni nominis, patet ex veteribus actis illius ævi.

☞ AD CONCILIUM ROMANUM

In cauſa Giſelerei Magdeburgenſis epiſcopi.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex Suppl. Mansi T. I. pag. 1187. Anno 982. Ex adnotat. ad Pagi An. 982.

SYnodum hanc Romanam ad annum 982. pertinere vix dubito. Licet enim Adelbertus Moguntinus obiit anno 981. die XIII. Kal. julii, ut præter laudatos a Pagio ſcriptores, annaliſta Saxo Eccardus conſentit; Romana tamen Synodus, in qua ei ſucceſſor datus fuit, nonniſi ad ſequentem annum pertinet, cum habita fue- C rit die III. idus aprilis, juxta ac tradit Chronographus Magdeburgenſis apud Pagium hic, & annaliſta Saxo Eccardus, qui ambo cum Ditmarum ad literam exſcribant, perſpicue demonſtrant hanc pariter fuiſſe genuinam Ditmari lectionem, nec niſi corrupte in ejus textum pro aprili, irrepſiſſe *Septembrim*.

ANNO CHRISTI 984.

VITA JOANNIS PAPÆ XIV.

Joannes XIV. quando pontifex factus.

JOannes, qui antea Petrus nominabatur, ex epiſcopo Papienſi & archicancellario Ottonis ſecundi, anno Chriſti 984. ſub regno Ottonis tertii factus eſt Romanus pontifex, hujus nominis decimosquartus. Quod cum Bonifacio VII. apoſtolicæ ſedis invaſori, qui necato pontifice & expilata baſilica Vaticana, ut ſupra dixi, Conſtantinopolim fugerat, innotuiſſet; ſimulque Ottonem Imperatorem, qui ſuo hunc patrocinio defendebat, e vita deceſſiſſe cognoviſſet: ſedem iterum invaſurus, Romam rediit, cathedram Petri involavit, & quem in ea ſedentem inveniebat Joannem, inde non tantum exturbavit, verum etiam vinculis alligatum in ſancti Angeli E munitionem, quæ a ſuorum factione detinebatur, magna cum tyrannide intruſit, detentumque ibidem menſibus quatuor, violentus & ſacrilegus prædo tandem fame perire coegit: & ne quid illi, qui partium Imperatoris erant, amplius ſperarent, corpus extincti pontificis præ foribus munitionis Angelicæ civibus omnibus ſpectandum ex- D hibuit. Illi vero dum intuitu macilenti cadaveris pontificem fame extinctum vidiſſent, & doluiſſent, venerandum corpus in baſilicam S. Petri delatum ſepelierunt. Interea invaſor ſedis, duorumque pontificum crudeliſſimus interfector, parricida nefandus, & truculentus prædo Bonifacius antipapa, Petri cathedram, proh nefas! per tyrannidem occupavit. Poſt quatuor autem menſes quibus ſedem apoſtolicam violenter & injuſte detinuerat, ultore Deo punitus, morte repentina interiit. Defuncti cadaver, factioſi illi, quorum ſubſidio vivens nitebatur, nudatum lanceis vulnerarunt, & per urbem traxerunt. Hæc ex antiquis Vaticanis codicibus Baronius anno 984. & ſequentibus. Videant recentiores chronographi, quantum prædonem & tyrannum in numerum optimorum pontificum referant, qui potius inter famoſiſſimos latrones, & potentiſſimos patriæ proditores, Syllas, & Catilinas, annumerandus erat.

Bonifacius VII pſeudopapa Joannem fame enecat.

Bonifacius quamdiu ſedem illegitime detinuerit.

Obitus Bonifacii qualis.

Chronographi redarguuntur.

VITA

VITA
ET EPISTOLÆ
JOANNIS PAPÆ XV.

Joannes XV. quando & quomodo electus. Cur Roma diſceſſerit? JOannes patria Romanus, ex patre Leone poſtea presbytero natus, poſt extinctum tyrannum communi ſuffragio legitime electus eſt anno Chriſti 985. ſub regno Ottonis III. Hic timore eorum quæ prædeceſſor paſſus erat, ſeceſſit in Tuſciam, cum a novo tyranno Creſcentio Numentano, qui titulo conſulatus munitionem ſancti Angeli poſſidere aggreſſus eſt, infeſtaretur. Cumque legationes ad Ottonem mittere frequentaret, Qua occaſione Romam revocatus fuerit? Romani memores eorum quæ propter injurias pontificibus illatas ab Ottonibus anterioribus paſſi erant, e veſtigio honorifica legatione eumdem Joannem revocarunt, dataque illi omni ſecuritate in urbem redire rogarunt. Quod dum faceret, omnes adventanti occurrerunt, piis officiis & obſequiis eumdem honorarunt, ſeque illi ſubjecerunt. Libentio Hamburgenſi epiſcopo pallium conceſſit. Leonem Trevirenſem viceepiſcopum ad regem Angliæ & ducem Nortmannorum ablegavit, Pacem compoait. ut eos inter ſe diſſidentes conciliaret. Acta pſeudoſynodi Remenſis, qua amoto Arnulpho Gerbertus ſubrogatus fuerat, improbavit, & amotum ſedi ſuæ reſtitui ſcliciter * procuravit. Ad Creſcentii tyrannidem, quæ in dies magis magiſque invaleſcebat, propulſandam, Ottonem regem Germaniæ Romam venire rogavit. Antequam vero accederet, defunctus eſt pontifex optimus ſeptimo Maji, cum ſediſſet annos decem, menſes ... Obitus Joannis. dies duodecim. Sepultus eſt in baſilica S. Petri in oratorio S. Mariæ.

* non eſt ſeſſum niſi ſub Gregorio V. ut dicitur in notis ad Concil. Remenſ. ann. 995. J. C.

EPISTOLA JOANNIS PAPÆ XV.
AD OMNES FIDELES.

De pace concilianda inter Ethelredum regem Angliæ & Richardum ducem Nortmanniæ, quem marchionem vocat.

Joannes quintusdecimus ſanctæ Romanæ eccleſiæ papa omnibus fidelibus ſalutem.

Malm. de Geſt reg. lib. 2, cap. 10. NOverint omnes ſanctæ matris eccleſiæ fideles, & noſtri utriuſque ordinis per climata ſæculi dilatati, qualiter nobis relatum eſt a compluribus de inimicitia Ethelredi Saxonum occidentalium regis, nec non & Richardi marchionis. Unde nimium triſtis effectus, utpote de filiis noſtris ſpiritualibus: tandem inito ſalubri conſilio, accerſivi quemdam apocriſiarium noſtrum Leonem, viceepiſcopum S. Treverenſis eccleſiæ: & miſi eum illuc cum literis noſtris exhortatoriis, ut reſipiſcerent ab hac ſuperſtitione. Qui tranſiens veſtras intercapedines terrarum, tandem marinos tranſmeavit fines, & in die nativitatis Domini pervenit ante conſpectum regis præfati, moxque ex parte noſtra ſalutato obtulit literas, quas illi miſeramus. Qui, accerſitis cunctis ſui regni fidelibus utriuſque ordinis ſapientioribus, ob amorem & timorem Dei omnipotentis, nec non & S. Petri apoſtolorum principis, & per noſtram admonitionem paternam, firmiſſimam conceſſit pacem cum omnibus filiis & filiabus ſuis, præ- A ſentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus ſuis ſine dolo. Qua de re miſit Edelſinum ſanctæ Schireburnenſis eccleſiæ præſulem, nec non Leofſtanum filium Alfvvoldi, & VVulſtani filium Ederelnothum, qui tranſierunt marinos fines, & pervenerunt uſque ad Richardum præfatum marchionem. Qui & monita noſtra pacifice ſuſcipiens, ſimulque audiens decretum ſuprafati regis, libenti animo pacem firmavit eamdem cum filiis ſuis & filiabus præſentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus ſuis: eo rationis tenore, ut ſi aliquis eorum, vel ipſi, injuſte aliquid contra alium perpetraverint, digna emendatione purgetur. B Paxque maneat perpetualiter & inconvulſa, ſacramentorum utriuſque partis ſtigmate ſtipulata. Ex parte ſcilicet regis Ethelredi, Edelſinus, præſul ſanctæ Schireburnenſis eccleſiæ, & Leofſtanus Alfvvoldi filius, & Ederelnothus VVlſtani filius. Ex parte Richardi Rogerius epiſcopus, Rodulphus Hugonis filius, Truteno filius Thurgis. Actum Rothomagi Kalendis Martii, anno ab incarnatione Domini nongenteſimo nonageſimo primo, Indict. quarta. Et de hominibus regis, vel de inimicis ſuis nullum Richardus recipiat, nec rex de ſuis, ſine ſigillo eorum.

C

II. AD ARNULFUM COMITEM
ET ALIOS.

Ex chronico Centulenſi, edito a D. Luca Dacherio, tom. 4. ſpicilegii.

Ut monaſterio ſancti Richarii, quæ abſtulerunt, reſtituant.

Joannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Arnulfo comiti, Balduino comiti cum matre ſua, Gotberto vicecomiti, atque Iliardæ, dilectiſſimis filiis noſtris ſpiritualibus, omnimodam ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

D

MOnemus vos a pravis operibus recedere, & bonis operibus adhærere, quatenus Dei omnipotentis miſericordiam conſequi mereamini, & vitam perpetuam acquirere valeatis. Quapropter, cariſſimi, mandamus vobis, ut omnem hæreditatem, quam abſtuliſtis ex monaſterio S. Richarii confeſſoris, pro Dei omnipotentis amore reddere procuretis. Nam ſi reddideritis, habebitis benedictionem ſancti Petri, & noſtram: ſi autem monitionibus noſtris non obaudieritis, ex auctoritate Dei omnipotentis & noſtra, ſciatis vos eſſe excommunicatos & maledictos, & ab eccleſia Dei, E & a communione omnium Chriſtianorum ſeparatos, niſi ad ſatisfactionem perveneritis.

III. AD EPISCOPOS ALIQUOT

Ut reſtitui curent, quæ ſancti Richarii monaſterio ſunt ablata.

*Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Guidoni * venerabili epiſcopo, Fulconi Ambianenſis civitatis venerabili epiſcopo, Balduino Terganenſis civitatis* F *epi-*

* Suesſionenſi.

ANNO CHRISTI 985.

epiſcopo, dilectiſſimis filiis noſtris ſpiritualibus, carisſimam ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

SI ſoſpitatis copiam, alacritatiſque abundantiam erga vos fore noverimus, haud aliter, quam de nobis ipſis lætamur. Cæterum mandamus vobis, quatenus pro Dei omnipotentis amore, ſanctique Petri veneratione & noſtra interveniente, huic nomine Ingilardo ſuccurratis, ut monaſte- A rium ſancti Richarii confeſſoris per noſtrum & per veſtrum auxilium relevetur. Illis quoque militibus, qui hæreditatem monaſterii abſtulerunt, veſtras excommunicatorias literas unicuique mittere non prætermittatis, ut omnia, quæ de prædicto monaſterio abſtulerunt, reddere procurent. In hoc apparebit quod ſanctam Romanam eccleſiam diligitis, cum noſtra deprecatio apud vos venerit, ſi eam adimpleveritis.

ANNO CHRISTI 985.

☞ AD EPISTOLAS JOANNIS XV. PAPÆ

APPENDIX.

AD OMNES FIDELES

Bulla qua Corbejenſibus monachis jura quædam nova tribuuntur, aſſeruntur vetera.

Ex Suppl. Manſi pag. 1158. Ex Lunig. Spicil. eccl. pag. 81.

COnvenit epiſcopali auctoritate maximeque ſummi præſulis, pie, ſollicitéque ſemper cogitare quatenus ita eccleſiarum ſollicitudinem habeant, ut ſacris locis, in quibus jugi famulantium ſedulitate Deus placatur, opportuna conferre ſuffragia non detrectent. Unde ego ſervus ſervorum Dei Johannes ſacroſanctæ apoſtolicæ ſedis præſul omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus ſuggero, quod venerabilis abbas Thetmarus, monaſterii quod vocatur nova Corbeja, per interventum Hildibrandi Mutinenſis epiſcopi, noſtram efflagitavit clementiam, ut omnia præcepta glorioſiſſimorum imperatorum, ſeu regum, ſive quorumlibet principum chirographa, nec non etiam quæ a noſtris prædeceſſoribus, Adriano, atque Stephano collata, vel conſcripta ſunt, noſtra quoque auctoritate confirmaremus, & roboraremus; & his quæ ab apoſtolica ſede decreta ſunt, noſtræ ſubſcriptionis chartulam adjungeremus. Nos itaque conſiderantes religioſam ejus petitionem, paſtoraliſque eſſe officii ſervorum Dei jugiter utilitati, commodiſque proſpicere, decrevimus, ut duo monaſteria, Corbejenſe videlicet monachorum, atque Herifordenſe ſanctimonialium, de omnibus rebus, quæ vel in communi Principum charta, vel præceptis confirmata eſſe agnoſcuntur, nihilominus talem ex apoſtolica ſanctione obtineant firmitatem, ut nihil habeant unde ſe tueri poſſint, quicumque ſibi promittunt hæc aliquando ſe poſſe immutare, vel infringere. Habeant ergo præfata monaſteria rerum ſuarum liberam in omnibus diſponendi regulariter poteſtatem; & ut plenius proſequamur, quod ſanctos apoſtolicos jam dictos intendiſſe ſentimus, atque ante eos B. Gregorium, ac reverendæ memoriæ Nicolaum ſanxiſſe de ſtatibus monaſteriorum invenimus, nos humiliter tantis auctoritatibus ſubſcribendo confirmamus, ut nullus epiſcopus Patherbrunnenſis aliquam ex his vel accipiat, vel expoſcat portionem, neque vel in his, qui regiminis locum tenent, vel in ipſis congregationibus, aut ipſis cœnobiis poteſtatem obtineat; neque ipſorum dominatione potiatur ulla, neque in clericis, neque in famulis, aut in omnibus quæcumque ad monaſteria ipſa videntur habere poſſeſſionis reſpectum, ſicut ab omnibus eis hactenus ſervatum & conceſſum eſt epiſcopis, in quorum parochiis res eorumdem monaſteriorum conjacere videntur. Nam ipſius præfati monaſterii abbati ſuiſque ſucceſſoribus licentiam damus, juxta altare ſedendi, populoque infra ſuum monaſterium vel cellas, ſecundum Deum prædicandi ac docendi, ita ut nullus epiſcopus B per ſe ad ipſa monaſteria, vel cellas eorumdem, vel œconomus ejus, vel archipresbyter, aut archidiaconus illius, ſeu quilibet ex ejus agentibus perſona poteſtatem habeat accedendi, niſi forte neceſſitatis cauſa, vel dilectionis gratia vocatus advenerit; ne importunitate ſui, miniſtrorumque ſuorum inquietudine ſacris locis fiat moleſtia. Neque in eccleſiis præfatis monaſteriis ſubjectis, vel in presbyteris eiſdem eccleſiis ordinatis aliquam tentet facere perturbationem, novam conſtituendo, antiquam conſtitutionem violando; ſed ſicut regulariter ac canonice diſpoſuerint, ex longo jam tempore manentis ita futuris temporibus C maneant inconcuſſe. Ordinationes, quæ neceſſariæ fuerint ipſis monaſteriis, agere non differat; altaris quoque, & baſilicarum benedictiones, ſive conſecrationes, prout neceſſitas poſtulaverit, vel in ipſis monaſteriis, vel in agris eorum libenter concedat; chriſma quoque oleumque conſecratum per ſingulos annos præbere non differat, & pro his omnibus nullum munus exigat, ne Spiritus ſancti gratiam vendere conatus, inde, quod abſit, damnationem incurrat. Hoc conſtitutum non ſolum Patherbrunnenſem, verum etiam omnium locorum epiſcopos, ubicumque præfata monaſte- D ria, vel eccleſias, vel agros, vel familias habere noſcuntur, obſervare ſine cunctatione, ſeu contradictione oportet, ut nullus poteſtatis jure rebus eorumdem monaſteriorum abutatur, ſed maneant omnia in poteſtate prælatorum eis, & regulari diſpoſitione, quæcumque, ut diximus, vel in agris, vel in familiis, vel in decimis eis conſtant eſſe collata. Sicut & apoſtolica & imperialia præcepta, partim ſimul, partim ſingulatim eis confirmavimus. Abbatem vero, & abbatiſſam in his locis ſemper eligendi habeant poteſtatem, ut eam eligant perſonam, quæ propoſitum converſationis in utrolibet monaſterio, & moribus & E habitu profiteatur, non canonicum aut laicum, neque alterius monaſterii monachum, in quo ſpecialiter nos audire dignetur regia dominatio, ut nullam eiſdem monaſteriis proponat perſonam, quæ non ab ipſis congregationibus fuerit regulariter electa. Qua de re noverit clementia, vel nunc exiſtentium, vel ſucceſſionis jure omnium futurorum principum a ſede apoſtolica ſancitum, noſtraque ſubſcriptione roboratum, nec non antecedentium regum præceptis cautum, ut prædictis monaſteriis nullam præficiant perſonam de quocumque ordine, niſi quæ per electionem probabilem ſumatur. Quoniam vero multæ quæruntur ab importunis hominibus malignitatis occaſio-

ANNO CHRISTI 985.

ſiones, ac neceſſe ſemper adverſa tela clypeo protectionis repellere, quod apoſtolica decrevit auctoritas, nos quoque approbamus, ut qui ordinati fuerint ad regimen ſæpedictorum monaſteriorum, nulla poteſtate prævalente dejiciantur, niſi criminis cauſa fuerint deprehenſi, cujus merito Rectores non debeant adminiſtrare officium. Infamiæ vero maculis, ſive criminis alicujus denotatione ſi fuerint aſperſi, non præter canonicam aut regularem deponantur examinationem. Si quis ergo apoſtolicæ ſedis decretum contempſerit, proculdubio damnationis cenſuram ſuſcipiet, quam credimus divino Spiritu per apoſtolicam linguam probatam. Nos igitur noſtram ſubſcriptionem annuli noſtri impreſſione ſignantes, obſecramus coepiſcopos noſtros omnes, in quorum manus iſta devenerint, ut ſua etiam auctoritate & ſubſcriptione hæc confirmare velint, ut quicumque hæc temerare præſumpſerit generalitatis noſtræ ſententiis ita anathematis vinculo obligetur, ut neminem habeat, de cujus favore blandiatur, aut ſe tueri putet a ſententia damnationis. Ab imperatoribus etiam aut regibus ſive ducibus, aut a quacumque poteſtate, quæ pro tempore tunc ordinata fuerit componere cogantur mille libras auri optimi, medietatem prædictis monaſteriis, ac medietatem cameræ eorum principum. Cunctis autem iſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ quietis inveniant. Scriptum per manus Stephani primi ſcrinei Sanctæ Romanæ eccleſiæ in menſe Junio, & indictione ſecunda. Datum calend. Julii per manus Joannis epiſcopi Sanctæ Ephesienſ. * eccleſiæ, & Bibliothecarii ſanctæ Sedis apoſtolicæ. Anno pontificatus domini Joannis ſanctiſſimi, quinti decimi papæ, IV. Indictione ſecunda.

* An tunc dabantur jam epiſcopi titulares?

EJUSDEM BULLA.

Qua monaſterium conditum a Gebhardo II. Conſtantienſi epiſcopo ſub apoſtolica tuitione excipit, variiſque donat.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris videlicet, & Filii, & Spiritus ſancti.

Louis Spicil. pag. 103.

NOtum eſſe volumus omnibus Chriſti fidelibus, qualiter Gebehardus II. amabilis epiſcopus Sanctæ Conſtantienſis eccleſiæ, dilectiſſimus confrater noſter, orationis cauſa Romam veniens, ad limina Apoſtolorum Principum Petri, & Pauli, & ante noſtram præſentiam, retulitque nobis, quatenus ipſe, Dei nutu compulſus, eccleſiam Cœnobitarum conſtruxiſſet ſuper ripam fluminis, quod dicitur Rhenus, ad honorem Beati

A Gregorii Confeſſoris Chriſti, in quo loco regulam S. Benedicti abbatis, & monachorum fratrum luculentiſſimo ordinaret: ubi devotiſſime de ſuis propriis prædiis, quæ a ſuis parentibus illi evenerunt, & partem de rebus ſanctæ ſuæ eccleſiæ obtulit ad ſubſtentationem & ſtipendium illorum videlicet monachorum, qui in ipſo ſancto monaſterio ſeculo * Chriſti laudes perſolvere diu noctuque non ceſſant: de quibus noſtræ humilitatis ſupplicans clementiam, ut prædictus locus ipſe ſub tuitione & defenſione S. Petri noſtraque noſtrumque ſucceſſorum pontificum in perpetuum maneat. Ita tamen ut nullus rex, aut dux, neque marchio, nec etiam epiſcopus, qui per tempora in ipſo epiſcopio fuerit, aut ulla perſona audeat
B de omnibus, quæ ibidem ab ipſo jam dicto Gebehardo epiſcopo conceſſa ſunt alienare, aut quoquo modo de ipſo ſancto monaſterio extrahere, ſed tuta & ſtabilita, atque firma, uſque in futura tempora concedimus permanenda. Sed & hoc apoſtolica præceptione, rogante ſupradicto confratre noſtro interdicimus in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ne aliquis eidem monaſterio præficiatur, niſi quem communi conſenſu fratres, ibidem Chriſto ſedulo ſervientes elegerint, electumque epiſcopus benedictionis titulo confirmare procuret. Et hoc ipſum de Advocati electione decerni placuit. Si vero, quod abſit, aliquando contigerit, ut epiſcopus ejuſdem ſanctæ eccleſiæ hæreticus vel ſchiſmaticus exiſtat, fratres ſupradicti
C monaſterii ex auctoritate ſedis apoſtolicæ habeant poteſtatem eccleſiaſticos ordines requirendi, ubicumque catholicum noverint eſſe epiſcopum, ne ille iniquus de hoc aliquam eis injuriam inferre præſumat. Nam ſi quis aliquis homo, cujuſcumque ſit ordinis vel poteſtatis, quod non credimus, in aliquo diſrumpere temptaverit ea, quæ ab ipſo jam dicto confratre noſtro in prædicto monaſterio conceſſa ſunt, & a jure, & ditione ipſius monaſterii auferre voluerit, niſi reſipiſcat, excommunicatus a corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti conſiſtat, & anathematizatus a SS. Patribus omnibus & a nobis, nec in exitu vitæ communicet, ſed etiam mortuo nomen ejus inter miſſarum ſolemnia nullo modo recitetur. Qui
D vero pio intuitu cuſtos & procurator hujus noſtri præcepti extiterit, benedictionis gratiam, vitamque ab ipſo Domino Deo & Salvatore Jeſu Chriſto mereatur in ſæcula ſæculorum amen. Scriptum per manum Joannis Notarii, & Regionarii, & Scriniarii ſacri Lateranenſis palatii, in menſe Aprili, & Indictione ſecunda: Datum vero ſeptimo calendas majas per manus Gregorii epiſcopi ſacræ Portuenſis eccleſiæ, & Bibliothecarii ſedis apoſtolicæ, anno pontificatus Domini noſtri Joannis ſanctiſſimi papæ quarto.

* reconciliatos

ANNO CHRISTI 985.

ADALBERONIS ARCHIEPISCOPI REMENSIS

ANNO CHRISTI 985. Ex ſupplemento Conciliorum Galliæ.

EPISTOLA EVOCATORIA.

Ad comprovinciales epiſcopos.

MUlta ſuper ſtatu eccleſiarum Domini, multa ſuper publicis privatiſque negotiis ratiocinaturi, cum noſtræ diœceſeos confratribus cariſſimo vos invitamus affectu, non tantum noſtri, quantum veſtri cauſa honoris, ac utilitatis. Locus loquendi, mons S. Mariæ Terdo-
E nenſis; tempus, III. Iduum Decembris. Valete.

Quid in hoc conventu geſtum ſit, incompertum eſt.

Ejuſdem epiſtola Rhotardo Cameracenſi epiſcopo.

Ibidem.

HIs litteris acceptis, Balduinum, quem nuper excommunicavimus, excommunicate: ob

ANNO CHRISTI 981.

ſuam uxorem male derelictam: & quod negligentia diutius eſt delatum, obedientia corrigatur, nihilque ſibi profuerit Romam adiiſſe, dominum Papam mendaciis diluiſſe: cum Paulus dicat: *Si quis vobis aliud annunciaverit, præterquam accepiſtis, etiam Angelus, anathema ſit.* Eſtote ergo nobiſcum divinarum legum defenſores, qui ſacerdotalis dignitatis gaudetis eſſe participes. Valete.

ANNO CHRISTI 986.

Ex ſupplemento Concil. Galliæ.

CONCILIUM APUD GALDONIS CORTEM

IN PROVINCIA REMENSI,

Ad quod VValo, ejuſque fautores iterum vocati ſunt ſub pœna excommunicationis.

HUjus ſynodi mentionem legimus inter epiſtolas Gerberti, quarum XXIX. ſcribitur VValoni, ejuſque ſequacibus ex perſona Adalberonis Archiepiſcopi Remenſis, quæ ſic habet. *Hactenus ſtultitiam veſtram patienter tulimus, & quia ſynodalia decreta parvipenditis, vocati contemnitis, humana divinis præfertis. Ad Conventum noſtrorum Fratrum apud Galdonis cortem habendum in Cal. Juliis vos iterum audiendos vocamus. Eo autem venite, aut ſententiam damnationis eadem die, quo animo vultis, cum veſtris fautoribus expectate.*

c. ANNUM CHRISTI 988.

* al. GUCAUNO.

SYNODUS LANDAVENSIS

SUB * GUCANO XXVI. LANDAVIÆ EPISCOPO,

A ſancto Dunſtano archipræſule Cantuariæ, anno Domini DCCCCLXXXVIII. conſecrato.

Qua Arthmail rex Guentiæ ob fratricidium anathema declaratur.

E Landavenſis mſ.

ARthmail Guentiæ, filius Nougui, occidit fratrem ſuum Eliſed, immo ſemetipſum, ut eſt metrice dictum.

Quicunque .... alium molitur lædere, primum
Ipſum ſe jaculo percutiet proprio.

Ex facto tam execrabili homicidio, & humano generi exoſo, epiſcopus Gucaunus miſit legatos per totam parochiam ſibi ſubditam, & obtemperantem eccleſiæ ſuæ Landaviæ, propter clericos omnes de majoribus gradibus uſque ad inferiores gradus, ut ſimul convenirent apud Landaviam. Et congregatis illis omnibus de fine ad finem, ut prædiximus, affirmante tota ſynodo, fecit regem anathematizare, & ablata ſibi tota chriſtianorum communitate, & audito ſibi facto anathemate, requiſivit veniam lacrymabili devotione apud Landaviam, & injuncta ſibi pœnitentia de fratricidio perpetrato, largitus eſt in eleemoſyna Deo, & ſanctis Dubricio, Teliavo & Oudoceo, & Gucauno epiſcopo, & omnibus præſulibus Landaviæ in perpetuo, *Lanm Mihaegel, Liebrit*, &c.

ANNO CHRISTI 989.

CONCILIUM ROMANUM

IN CAUSA S. ADALBERTI EPISCOPI PRAGENSIBUS

Reſtituendi celebratum, anno [1] DCCCCLXXXIX. tempore Joannis papæ XV.

Cauſa concilii.

SAnctus Adelbertus Pragenſis epiſcopus cum Bohemos ſuos ſibi valde contrarios eſſe experientia didiciſſet, ſecundum evangelicam ſententiam eos deſerens, anno Chr. 983. ſub Benedicto papa VII. Romam venerat, ut conſenſu Romani pontificis epiſcopatum dimitteret, ſibique ad loca ſancta peregrinari liceret. Peracta peregrinatione Romam reverſus, monaſterium S. Bonifacii ingreſſus eſt. Cumque in eo, tanquam in palæſtra Chriſti, integro quinquennio ſe pugilem ſtrenuiſſimum exhibuiſſet: Pragenſes emendationem polliciti, epiſcopum ſuum repetiverunt, eaque de cauſa duos viros ad ſedem apoſtolicam ablegarunt. Quos cum pontifex audiviſſet, conventum hunc ſynodalem collegit, in quo poſt diligentem facti inquiſitionem viſum eſt ſanctæ patrum congregationi, plane neceſſarium eſſe, ut epiſcopus ad pœnitentem populum redire cogatur, quantumvis ille reluctetur. Addidit pontifex hanc legem & conditionem: *Si audierint eum, teneant cum benedictione: ſi vero non audierint, abſque periculo ſui capitis malorum conſortia, declinet.* Sententiæ concilii & imperio abbatis Adelbertus obtemperans, magno cum dolore plurimiſque lacrymis ad epiſcopatum redit. Qua ratione eumdem epiſcopatum ob ingraveſcentia populi peccata iterum deſeruerit; quave occaſione poſtea Hungarorum apoſtolus effectus Stephanum regem baptizaverit, refertur apud Surium in actis S. Adelberti, die 23. Aprilis, tomo 2. & in vita Stephani Hungarorum regis apud eumdem tom. 4. die 25. Auguſti.

Decretum concilii.

Adalbertus Hungarorum apoſtolus.

CON-

[1] Diethmaro primo Pragenſi Epiſcopo anno Ch. 983. defuncto ſubrogatus eſt S. Adalbertus. Poſt annos Epiſcopatus ſeptem, inquit primus Auctor ejus vitæ coævus, relicto Epiſcopatu Romam venit. *Erat ipſis diebus Romæ Imperatrix Auguſta Theophania, mater ejus, qui modo regnat, tertius, & Deo juvante maximus Otto.* Quare Theopha-

ANNO CHRISTI 989. ANNO CHRISTI 989.

CONCILIUM KARROFENSE

APUD KARROFUM PICTAVENSIS

Diœceſis monaſterium ab epiſcopis Aquitaniæ II. celebratum Kal. Juniis, anno Chriſti circiter DCCCCLXXXIX. Joannis XV. papæ, anno v. Hugonis regis III. Villelmo III. Aquitanorum duce.

Ex apographo Jac. Sirmondi S. J. qui illud deſcripſit ex Engoliſmenſi codice Joan. Tillii.

INDEX CANONUM.

I. Anathema infractoribus eccleſiarum.
II. Anathema res pauperum diripientibus.
III. Anathema clericorum percuſſoribus.

PRÆFATIO.

PRædeceſſorum noſtrorum auctoritatibus ſynodalicis roborati, in nomine Domini, & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Kalendis Junii: ego Gunbaldus archiepiſcopus ſecundæ Aquitaniæ, cum omnibus epiſcopis comprovincialibus, convenimus aulam quæ olim Karroſ vocitatur, tam epiſcopi, quam & religioſi clerici, necnon etiam & omnis uterque ſexus, auxilium divinæ pietatis implorantes: ut qui quædam in noſtris domiciliis, moribus peſtiferis, per longam tarditatem concilii diu pullulare cognovimus, reſpectu cæleſtis gratiæ, & eradicentur noxia, & plantentur utilia. Nos ergo in Dei nomine ſpecialiter congregati decrevimus, ſicut in ſequentibus manifeſtata clareſcent, ita.

CANONES.

I. Anathema infractoribus eccleſiarum.

Si quis eccleſiam ſanctam infregerit, aut aliquid exinde per vim abſtraxerit, niſi ad ſatis confugerit factum, anathema ſit.

II. Anathema res pauperum diripientibus.

Si quis agricolarum, ceterorumve pauperum, prædaverit ovem, aut bovem, aut aſinum, aut vaccam, aut capram, aut hircum, aut porcos, niſi per propriam culpam, ſi emendare per omnia neglexerit, anathema ſit.

III. Anathema clericorum percuſſoribus.

Si quis ſacerdotem, aut diaconum, vel ullum quemlibet ex clero, arma non ferentem, quod eſt ſcutum, gladium, loricam, galeam, ſed ſimpliciter ambulantem, aut in domo manentem invaſerit, vel ceperit, vel percuſſerit, niſi poſt examinationem proprii epiſcopi ſui, ſi in aliquo delicto lapſus fuerit, ſacrilegus ille, ſi ad ſatisfactionem non venerit, a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ habeatur extraneus.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Ego Gunbaldus archiepiſcopus Burdegalenſis ſubſcripſi.
Ego Gislebertus Pictavenſis epiſcopus ſubſcr.
Ego Hildegarius Lemovicenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Frotarius Petrocororum epiſcopus ſubſcr.
Ego Abbo Santonus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Hugo Engoliſmenſis epiſcopus ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 988. ANNO CHRISTI 988.

☞ DE CONCILIIS IN CAUSA ARNULFI REMENSIS ARCHIEPISCOPI

Ante annum 988. & deinceps celebratis.

DISSERTATIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1151.

ARnulfus Lotharii regis filius ſpurius eccleſiaſticæ licet quietis & a curis ſæcularibus vacationis profeſſionem aſſumpſiſſet, a publicis tamen negociis ſe continere nequaquam potuit. Carolo Lotharingiæ duci patruo ſuo favorem occultum primo, dein & palam præſtavit. Quare cum ducis illius arma cædibus & vaſtationibus Galliam depopularentur, tot malorum auctor & conſcius habitus Arnulfus in conventu totius Galliæ epiſcoporum damnatus eſt, ait Gerbertus Remenſis archiepiſcopus in epiſtola ad VViderونum Argentinum epiſcopum, cujus fragmentum Duchesnius in tom. IV. hiſt. Francorum ediderat; paulo integriorem e Mabillonii ſchedis Martene Veter. Monum. tom. I. col. 351. vulgavit, ſed omnino integra dabitur inferius poſt acta Conc. Doro-

phania cum anno 990. Romæ fuerit, Chronographus Magdeburgenſis adhuc ineditus recte ſcripſit: *Anno 990. S. Adalbertus Romæ ad S. Alexium, tacito Abbate quis eſſet, factus eſt Monachus*. Integro ſaltem quinquennio ibi Monachum profeſſus eſt, ut aſſerit Auctor poſterioris ejus vitæ in Actis SS. ad diem 23. Aprilis n. 24. *Quinquennio pleno miles in monaſterio erat*, ab anno ſcilicet Chriſti 990. ad 994. quo ad Epiſcopatum redire compulſus eſt. Ad hunc igitur annum protrahenda hæc Romana Synodus ejus cauſa celebrata.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 988.

rocurtenſis. Concilium hoc primum eſt omnium quotquot deinceps in cauſa Arnulfi celebrata ſunt, eodem Arnulfo adhuc privatam vitam agente, ut ex epiſtola illa conſtat, in qua, proſequitur Gerbertus, damnationem illam ſubſtulit dein Adalbero epiſcopus Laudunenſis, in cujus diœceſi agebat Arnulfus; atque ita eccleſiæ reſtitutus, Remenſis archiepiſcopus renunciatus fuit. Concilii hujus, cujus certus locus ignoratur, annus facile detegitur; cum enim Carolo arma infeſta in Galliam inferenti Arnulfus cohæſerit, ejuſque criminis reus eam pœnam incurrerit, haberi utique non potuit ante annum 987. quo idem Carolus a Gallis poſthabitus, præferri ſibi in regni gubernatione Hugonem acerbiſſime tulit. Nemo huc uſque inter collectores concilii hujus, quod ſane frequentiſſimum fuiſſe oportet, meminit.

Ita vero eccleſiæ redditus Arnulfus, anno ſequenti a damnatione ſua nempe 988. in concilio Remenſis provinciæ eccleſiæ illius inſulis donatur. Extat concilium iſtud apud Labbeum tom. XI. pag. 983. Venet. edit. quamvis anno non ſuo referatur; non enim anno 989. ſed potius 988. die X. Kal. Februarii, ut Pagius demonſtrat, Adalberoni Remenſi fatis functo Arnulfus ſucceſſit. Alterum eſt hoc ex conciliis in cauſa Arnulfi habitis.

Tertium dein ſuccedit concilium Silvanectenſe, quo in prædones Remenſis provinciæ, & epiſcopii Laudunenſis pervaſores anathema dictum. Arnulfi in eos ſententiam legas in collectione Veneto Labbeana tom. XI. col. 986. ſed annum corrigas; cum enim urbis Remenſis invaſio ſexto nondum elapſo ab ordinatione Arnulfi menſe contigerit; qua occaſione in prædones ſæviit, & in illos concilium animadvertit; ab anno 988. removeri concilium illud nequaquam poteſt. Utrum vero hæc omnia ſincere præſtiterit Arnulfus, an vero potius, ut proditionem ſuam ea ſimulatione tegeret, aliis judicandum dimitto. Non diu enim poſt cædium & vaſtationum illarum, quin & in carcerem detruſionis auctor ipſe ſuæ redargutus eſt, qua de re legas Baronium in annalibus ad A. 990.

Quartum concilium in collectionibus omiſſum illud fuit, cum Remenſis, vel forte etiam aliarum provinciarum epiſcopi Arnulfum turpis proditionis reum inſimulaturi convenerunt. Dies tunc dicta Arnulfo, qui ſæpe vocatus, numquam venit; quare e patribus ſynodica data eſt ad Joannem XV. ut ſua ipſa auctoritate vel Arnulfum cogeret ad cauſam ſuam defendendam, vel deponendum permitteret. Extant literæ illæ poſt concilium Silvanectenſe apud Labbeum col. 988. Datas vero in concilio quodam indicat Gerbertus in eadem epiſtola ad VVidonodum his verbis: *Interea legatis, literis ſynodicis Romanus pontifex, ut eccleſiæ turbatæ ſubveniat, admonetur.* Quodnam ſit concilium, vel forte concilia iſte, & ubi locorum Galliæ celebrata, ignotum. Nec de anno ſatis conſtat; certe poſt Silvanectenſe parum, convenit.

Quintum aliud concilium indicat idem Gerbertus, paulo poſt verba illa ſubjungens: *Itaque gravium epiſcoporum facta conſultu, legatis & literis ſynodicis, ac trinu admonitione Arnulfus convocatur decem & continuis menſibus, ut a cœpto furore deſiſteret.* Cum vero vocationem illam factam aſſeret Gerbertus, poſtquam Romanus pontifex requiſitus, ut manum adjutricem ferret, neglexit; recta inde conſecutione deducimus, ſynodum hanc poſteriorem, & plane diverſam ab ea eſſe, quæ literas ea de re ad pontificem dedit. Nec hujus pariter concilii, immo forte plurium conciliorum, locus certumque tempus reſcitur; quamvis de tempore facilis eſt conjectura; cum enim decem & octo continuis menſibus judiciali illi vocationi Arnulfus reſtiterit, totum temporis illius ſpatium quod ab anno 989. inclinante, ad 990. intercedit, concilio vel conciliis illis aſſignandum eſt.

Hæc omnia concilia pone ſequutum eſt conciliabulum Remenſe, cujus Gerbertus in eadem epiſtola meminit, ejuſque acta Aimoini continuator, ex quo Labbeus tom. XI. col. 991. Venet. edit. complexus eſt. Omnium ibi geſtarum ſumma eo tendit, ut Arnulfus & epiſcopatu, & libertate privaretur, Gerberto in ejus loco conſtituto: annus, menſis, & dies non latet, leguntque ibidem. (a)

Res ita conſtitutæ ſunt, non vero compoſitæ; nam paucis elapſis annis proſtratus Arnulfus erigi iterum cœpit. Igitur Joannis XV. juſſu miſſus eſt in Gallias Leo abbas S. Bonifacii, qui concilium primo quidem Moſomii oppido Belgicæ (in Remenſi metropoli habuit. Cognita tunc Arnulfi cauſa eſt, audituſque Gerbertus pro ſe perorans; prohibere tamen non potuit quominus a ſacris abſtinere ſe juberetur, donec res maturius in Remenſi concilio ad Kalendas Julii ejuſdem anni indicto diſcuteretur. Habitum eſt concilium iſtud Remis; pro Arnulfo judicatum: tum res Romam delata ad Pontificem. Num ſtatim e Remenſi concilio cauſa delata ſit Romam, penitus ignoro; illud conſtat, nonniſi ſub Gregorio V. qui cœpit anno 966. Majo menſe, & Roberto in Galliis regnante miſſum fuiſſe Romam Abbonem Floriacenſem abbatem, ut curaret Arnulfi reſtitutionem, teſte Aimoino in vita ejuſdem Abbonis, ſcribente miſſum Abbonem ad Gregorium, ut Arnulfi cauſam tractaret, regreſſumque eidem Arnulfo pallium, a Romano pontifice acceptum tuliſſe. Cum vero addat idem Aimoinus Gregorium pontificem ſtatim ab aſſumptione ſua anathema in totum regnum Francorum comminatum fuiſſe, niſi Arnulfus reſtitueretur; indicari his cenſeo, ſubobſcure licet, dejecti hujus archiepiſcopi cauſam jam tunc a Romano Pontifice definitam, abſolutamque fuiſſe; id vero præſtitum in Ticinenſi quodam Concilio demonſtrat Canon primus Concilii Romani anni 998. prout legitur in codice Udalrici Babenbergenſis, de quo ego in additionibus ad idem concilium. En Canonis verba: *placuit ſanctæ ſynodo, ut omnes epiſcopi occidentales, qui in depoſitione Arnolfi Remenſis Archiepiſcopi fuerunt, & cæteris induciis vocati Papienſem ſynodum ſpreverunt, & inconvenientes cauſas ad confutandam ſynodum per manum laicalis perſonæ miſerunt, ab epiſcopali officio ſuſpendantur.*

Quo tempore ſynodus hæc Ticinenſis convenerit, ſub quo pontifice, has habeo conjecturas, quas proferam. Anno 997. *Papa Ticini complurium Epiſcoporum concilium adunavit*, verba ſunt Chronici Hildenſheimenſis. Hoc igitur forte in concilio eadem Arnulfi cauſa cum aliis definita eſt. Ratio temporis, & rerum circumſtantiæ omnes cum hac ſynodo quadrant; nam anno 995. pro Arnulfo in Gallia deciſum eſt: anno 996. vacatio eſt facta, ſive quod Galliæ res adeo fuerint perturbatæ, ut nihil obtineri potuerit pro Arnulfo; ſive quod vivo adhuc Hugone rege numquam evinci potuerit, ut reſtitueretur Epiſcopus parti ejus averſus. Anno demum 997. Hugone jam e vivis tranſlato, ſedatiſque domeſticis diſſenſionibus exteras ac potiſſimum Gallicanas turbas ſopire aggreſſus eſt Gregorius; Quare in concilio

(a) Concilii hujus acta fuſiori ſtilo ab ipſo Gerberto deſcripta inferius proferentur. *Manſi.*

ANNO CHRISTI 988.

cilio Ticini habito cauſam hanc iterum diſcuſſit, Arnulſum reſtituendum judicavit, recuſantaſque Gallos minis terruit. Tunc a Roberto Francorum rege Abbo Floriacenſis mittitur ut pacem amice cum Pontifice componeret. Vir ſanctus Pontificem adiit, mandata ab eo accepit, & pallium pro Arnulfo, regreſſuſque ita cum rege ſe geſſit, ut tandem depoſitus Epiſcopus ſacerdotium amiſſum reciperet.

A Nec ita tamen cauſa penitus abſoluta eſt; cognoſcendum enim ſupererat de Epiſcopis, qui Arnulſum injuſſo Romani Pontificis exauctoraverant. In illos ergo dicta eſt ſuſpenſionis ſententia in Concilio Romano anni 998. Huc uſque nos ducunt ea, quæ ſuperſunt, hiſtorica monumenta. An res ultra proceſſerit, æque cum ignorantibus ignoro.

ANNO CHRISTI 989.

CONCILIUM REMENSE

ANNO [a] DCCCCLXXXIX. IN QUO ARNULFUS

Archiepiſcopus Remenſis, electus eſt.

Sanctæ ac univerſali eccleſiæ catholicæ, ſalutem dicunt filii Remorum metropolis.

PIæ memoriæ patre noſtro Adalberone ſenſus corporeos relinquente, clarum lumen paſtoris amiſimus, præda hoſtium facti ſumus. Itaque dum molimur tanti viri reſarcire ruinas, elapſa ſunt canonica tempora, violatæ ſunt leges, quibus cavetur nullam ſedem amplius triginta dierum ſpatio vacare licere. Nuncque tandem pulſantibus divina lux ſe aperuit: & quo ſequeremur oſtendit, depulſo antichriſto, ſimoniaca hæreſi damnata. Nos, inquam, dicimus * apiſcopi diœceſeos Remorum metropolis, cum omni clero, diverſi ordinis populo acclamante, orthodoxis regibus noſtris conſentientibus, eligimus nobis in præſulem virum pietate præſtantem, fida inſignem, conſtantia mirabilem, in conſiliis providum, rebus gerendis aptum; in quo hæ virtutes quæ ſic clara relucent, indicio ſunt cæteras abeſſe non poſſe. Arnulſum dicimus regis Lotharii filium: quem etſi altus ſanguis vitio temporis ſub anathemate poſiti aliquo infecit contagio, ſed tamen hunc mater eccleſia purificans myſticis ſabluit ſacramentis. Hunc, inquam, dicimus Laudunenſis eccleſiæ filium, & ut verius fateamur, Remenſis. Ea quippe civitas Remenſe territorium, Remenſis parochia eſt, nec ſic a B. Remigio diviſa, ut fieret aliena. Nimirum ille Deo plenus, unitatem appetens, non ſciſſionem affectans, ſic ſcidit, ut cohæreret velut pars in toto: & quis, & quantus futurus eſſet intelligens, natale ſolum beavit ſacerdotii dignitate. Eligimus ergo Arnulſum, hinc ortum, hinc aducatum, ſimoniacæ hæreſis expertem, a factione tyrannica remotum, ſua cuique debita jura reddentem, ſanctuarium Dei non diſſipantem. Sint procul ab electione noſtra dolus, & fallacia: nec putent eam ad ſe pertinere filii Belial. Filii pacis & concordiæ, E ſtabilem & ſolidam in perpetuum faciant, confirmando, corroborando, ſubſcribendo.

** Forte, qui dicimur. M.*

LIBELLUS FIDELITATIS ſub ſpecie chirographi editus ab Arnulſo archiepiſcopo.

EGo Arnolfus, gratia Dei præveniente, Remorum archiepiſcopus, promitto regibus Fran- B corum Hugoni & Roberto, me fidem puriſſimam ſervaturum; conſilium & auxilium, ſecundum meum ſcire & poſſe, in omnibus negotiis præbiturum; inimicos eorum, nec conſilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem ſcienter adjuturum. Hoc in conſpecto divinæ majeſtatis, & beatorum ſpirituum, & totius eccleſiæ aſſiſtans, promitto, pro bene ſervatis laturus præmia æternæ benedictionis. Si vero, quod nolo, & quod abſit, ab his deviavero: omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & epiſcopatum meum accipiat alter. Recedant a me amici mei, ſintque perpetuo inimici. C Huic ego chirographo a me edito, in teſtimonium benedictionis, vel maledictionis meæ ſubſcribo, fratreſque, & filios meos, ut ſubſcribant, rogo.

Ego Arnulphus archiapiſcopus SS.

NOTA SEVERINI BINII.

Argumentum in libellos duos qui ſequuntur, nempe Arnulphi commonitorium cum excommunicatione; & concilii Silvanectenſis invectivam & anathema.

Arnulſus Remenſis archiepiſcopus ab Hugone Fran- D corum rege ad eam dignitatem promotus, venerat in ſuſpicionem, quaſi conſcius foret illius proditionis, qua per presbyterum quendam Remenſem * Guilebertum nomine Carolus frater Lotharii civitate Remenſi potitus erat, ipſumque Arnulſum captivum abduxerat. Augebat ſuſpicionem, quod filius Lotharii regis defuncti, & Caroli nepos eſſet, adeoque ejus juſſu civitas Carolo patruo ſuo tradita fuiſſet. Ad quam ſuſpicionem tollendam cum ille ſententiam excommunicationis, quæ extat in concilio Remenſi, cap. 12. adverſus omnes qui tam nefaria perpetraſſent, privatim intorſiſſet; voluit Galliarum epiſcopos convenire, idemque quod ille fecerat præſtare. Obtemperarunt ſuo archiepiſcopo aliarum eccleſiarum antiſtites, atque eodem prædones, poſt habitam orationem invectivam, ſententia anathematis condemnarunt. Recitata ſunt iſta omnia poſtea E in Remenſi concilio, atque inde a Gerberto in ſuum commentarium tranſlata fuerunt.

** Adalgerum.*

AR-

[a] Bis Arnulphus poſt ejus ad Remenſem Archiepiſcopatum evectionem ab Hugone rege deſcivit, & utraque Arnulphi rebellio per menſes 19. duravit, in univerſum annos tres, ut colligitur ex epiſtola Gerberti ad VVilgerodum Argentinenſem Epiſcopum a Baronio ad ann. Chriſti 992. n. 39. relata. Quare cum ejus depoſitio contigerit in Synodo Remenſi an. 991. neceſſe eſt ejus electionem ad an. 988. referre. Vide *Pagium ad Annum Chriſti 991. n. 1. & ſeq.*

ANNO CHRISTI 990.

A

ARNULFI ARCHIEPISCOPI
Remenſis Commonitorium et anathema in prædones Remorum.

Arnulfus gratia Dei archiepiſcopus. Commonitorium prædonibus Remorum.

QUid tibi vis prædonum Remenſium ſcelerata manus? Nihilne te movent pupilli, & viduæ lacrymæ, nec advocatus eorum? Velis nolis, dominus tuus ipſe teſtis, & judex, & gravis ultor, cujus judicium non effugies. Vide quid ante oculos ipſius egeris. Sanctam pudicitiam virginum non erubuiſti: matronas, etiam barbaris verendas, nudas reliquiſti: orphanum & pupillum B non reſpexiſti. Parvum tibi hoc. Acceſſiſti ad templum matris Dei cunctis mortalibus reverendum, ejus atrium perfregiſti, polluiſti, violaſti. Quod oculi ibi viderunt, concupiviſti; quod manus attrectare potuerunt, rapuiſti. Et nos quidem contra divinum ac humanum jus, miſericordia abutentes, quod cibi & potus abſtuliſti, non indulgemus, ſed propter impia tempora non exigimus. Exigimus autem reliqua omnia, quæ pollutis manibus pervaſiſti ac retines. Redda ergo, aut ſententiam damnationis in pervaſores rerum eccleſiaſticarum a ſacris canonibus promulgatam, eam in te latam, multotieſque ferendam, excipe.

Anathema in prædones.

Auctoritate omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, interveniente & adjuvante beata Maria ſemper Virgine, auctoritate quoque & poteſtate apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, anathematizamus, maledicimus, damnamus, & a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus vos, Remenſium prædonum auctores, factores, cooperatores, fautores, & a propriis dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores. Obtenebreſcant oculi veſtri, qui concupiverunt: areſcant manus, quæ rapuerunt: debilitentur omnia membra, quæ adjuverunt. Semper laboretis, nec requiem inveniatis, fructuque laboris veſtri privemini. Formidetis ac paveatis a facie perſequentis, & non perſequentis hoſtis, ut tabeſcendo deficiatis. Sit portio veſtra cum Juda traditore Domini, in terra mortis & tenebrarum, donec corda veſtra ad plenam ſatisfactionem convertantur. Hic autem ſit modus plenæ ſatisfactionis, ut omnia injuſte ablata, præter cibum & potum, propriis dominis ex integro reſtituatis, coramque Remenſi eccleſia pœnitendo humiliemini, qui ſanctam Remenſem eccleſiam reveriti non eſtis. Ne ceſſent a vobis hæ maledictiones, ſcelerum veſtrorum perſecutrices, quamdiu permanebitis in peccato pervaſionis. Amen, fiat, fiat.

CONCILIUM SILVANECTENSE

in quo provinciæ Remenſis episcopi,

Prædonibus Remenſis civitatis anathema dixerunt, anno Domini [1] dcccclxc.

Invectiva epiſcoporum Remenſis diœceſeos vice decreti.

QUouſque ſe extendet effrœnata licentia veſtra, alterius proditoris Judæ ſatellites? Ad quem finem ſcelerum progredietur incœpta veſtri ducis audacia? Ducis dicimus Adalgeri presbyteri, qui nomen ſacerdotalis dignitatis ſuo nomine polluit. Te igitur interpellamus, funeſte presbyter. Quid tibi viſum eſt, poſt illa cruenta arma, quibus te Lauduni exercuiſti, ut iterum vilis apoſtata factus, Arnulfum Remorum archiepiſcopum traderes: cum ante velut fidiſſimus cuſtos cubares, conviva aſſiduus eſſes, conſilia diſponeres, ſacroſancta adminiſtrares? Num rigorem eccleſiaſticæ ſeveritatis, vel judicium omnipotentis Dei effugere te putaſti? Urbis portas aperuiſti, hoſtes introduxiſti, venerabile templum matris Dei, atque ipſis barbaris reverendum, velut hoſtium caſtra oppugnaſti. Num etiam vos, prædonum maxima portio, qui eccleſiæ ingentibus beneficiis eratis obligati; qui dicitis, hæreditate poſſideamus E ſanctuarium Dei; qui ſigna militaria loricati, & galeati, cum ſcutis, & lanceis ante aram B. Dei genitricis intuliſtis, qui pollutis manibus paſtorem cum clero, & populo, inter ſancta ſan-C ctorum comprehendiſtis, cuſtodiæ diſtribuiſtis, carceri mancipaſtis, & adhuc retinetis. Num, inquam, vos divina jura effugietis? Vos quoque, quorum dolo & fraude, conſilio & auxilio, tantum ſcelus factum eſt, cum his qui principes tanti facinoris fuerunt, conſociandi eſtis: ut pœnam peccati ſimul feratis, qui cauſa peccati ſimul conſpiraſtis, bonaque civium Remenſium prædones impiiſſimi, velut ſub haſta diſtraxiſtis. Nec etiam vos abeſſe debetis, qui in Adalberonem Laudunenſem epiſcopum non minus levia perfeciſtis. D Et ut pullulantem hæreſim reſcindamus, quæ dictitat omnia licere Karolo etiam in ſacris locis: Remenſem ſimul ac Laudunenſem eccleſiam, utramque ſacrilegio, quamvis diſſimili pollutam, a ſacris removemus officiis, donec legitime reconcilietur utraque. Et ne quis nos talibus monſtris hominum favere, talibus negotiis aſſenſum præbituros putet, ſed pro fide, qua vivimus, omnibus expoſitos periculis: ſententiam noſtram ita confirmamus, ſtabilimus, corroboramus.

Anathema in reos.

Auctoritate omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, interveniente & adjuvante B. Maria

[1] *Necdum a ſua ordinatione ſextus menſis elapſus erat*, inquit Gerbertus in laudata epiſt. ad Argentinenſem epiſcopum, *& ecce quaſi tempeſtas urbem ab eo proditam hoſtis invaſit, Sanctuarium Dei polluit, ſpolia diripuit, Clerum & populum captivavit. Poſt hæc vero Arnulphus ſuos prædones ſub anathemate poſuit, atque ut idem facerent Galliarum epiſcopis imperavit*, reſpiciens Gerbertus ad Synodum Silvanectenſem. Quare Arnulphi proditio & Silvanectenſis Synodi celebratio anno 988. ſexto nempe menſe ab ordinatione Arnulphi accidere. *Pagius ad Ann. Chriſti 991. n. 5.*

ANNO CHRISTI 990.

Maria ſemper Virgine, cum omnibus ſanctis: auctoritate quoque ac poteſtate apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, anathematizamus, damnamus, & a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus Adalgerum presbyterum diaboli membrum, epiſcopi & cleri, & totius populi Remenſis traditorem: eos quoque qui hujus traditionis extiterunt inventores, auctores, factores, cooperatores, fautores, civiumque depopulatores, & a propriis dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores. His adjungimus Laudunenſis epiſcopii pervaſores, ac ipſius epiſcopi graviſſimos tortores. Fiat illis, ſicut ſcriptura dicit: Qui dixerunt, hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti, ſicut ignis qui comburit ſilvam, & ſicut flamma comburens montes; ita perſequeris eos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos; imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Erubeſcant & conturbentur in ſæculum ſæculi, & confundantur, & pereant; & cognoſcant quia nomen tibi Dominus, tu ſolus altiſſimus in omni terra: & quia pupillum & viduam non miſerati ſunt, neque templa Dei reveriti, dominiumque eccleſiarum ſibi uſurparunt, fiant filii eorum orphani & uxores viduæ, ſcrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eorum, & diripiant alieni labores illorum: nutantes transferantur filii eorum & mendicent: ejiciantur de habitationibus ſuis: fiant dies eorum pauci, & principatum eorum accipiat alius: & duplici contritione contere eos Domine Deus noſter: niſi reſipiſcant, & eccleſiæ catholicæ fructuoſa pœnitentia ſatisfaciant, Amen, fiat, fiat.

EPISCOPI REMORUM DIOECESEOS

Salutem dicunt Reverendiſſimo Patri R.

Mittunt exemplar præcedentis anathematiſmi.

QUoniam frater & coepiſcopus noſter Arnulfus intra ſuam eccleſiam captus, propter vim hoſtium, ut fertur, non ſatis quæ ſui juris ſunt, exequi valet: nos noſtri officii non immemores, quod olim in famoſiſſimos prædones ſuo conſilio feceramus, repetivimus: hoc addito, quod in cibo & potu contra divinum & humanum jus nulla miſericordia abuſi ſumus * ut ipſe. Sed inſuper duces, & comites, & conſcios totius factionis, anathemate damnavimus: eamque eccleſiam ab officio ſuſpendimus, cæteras Chriſtianis fidelibus ſufficere poſſe judicantes. Itaque decreti atque anathematis exemplar vobis mittimus, noſtræque ſententiæ vos favere atque idem facere hortamur, monemus, oramus.

* *Arnulfus in ſuo anathemate pag. 81. comperat illo ... ſtis & potum. iſti non comperant in ſuo.*

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. J.

Huc uſque Arnulfo ſtuduerant, ut vides, comprovinciales epiſcopi. Mox autem Hugoni Regi obſecuti, alia omnia ſenſerunt: ut ex epiſtolis & Synodo Remenſi, quæ ſubjicio, intelliges.

Beatiſſimo Papæ Joanni Hugo gratia Dei Francorum Rex.

NOvis atque inuſitatis rebus permoti, ſummo ſtudio, ſummaque cura, veſtra conſilia expetenda decernimus: quippe cum ſciamus vos omne tempus in humanis ac divinis ſtudiis exegiſſe. Conſiderate ergo quæ facta ſunt, & facienda præſcribite: ut & ſacris legibus ſuus honor

A reddatur, & regalis poteſtas non annulletur. Arnulfus Regis Lotharii, ut dicunt, filius, poſt graves inimicitias ac ſcelera, quæ in nos, regnumque noſtrum exercuit, loco parentis adoptatus eſt a nobis, ac metropoli Remorum gratis donatus, jusjurandum præbuit, quod contra præterita & futura valeret ſacramenta. Libellum fidelitatis ſub nomine chirographi conſcripſit, recitavit, corroboravit, corroborarique fecit. Milites ac omnes cives jurare coegit ut in noſtra perſiſterent fide, ſi ipſe aliquando in poteſtatem hoſtium deveniret. Contra hæc omnia, ut certiſſimi teſtes ſunt, ipſe portas hoſtibus patefecit; clerum ac populum ſuæ fidei creditum captivitati & prædæ diſtribuit. Sed eſto eum eſſe addictum alienæ poteſtati, ut ipſe vi-B deri vult: cur cives & milites pejerare cogit? cur arma contra nos comparat? cur urbem ac caſtra contra nos munit? Si captus eſt, cur non patitur liberari? ſi vi hoſtium oppreſſus, quare non vult ſibi ſubveniri? & ſi liberatus eſt, cur ad nos non redit? vocatur ad palatium, & venire contemnit: invitatur ab archiepiſcopis, & coepiſcopis, nihil ſe eis debere reſpondet. Ergo qui vices Apoſtolorum tenetis, ſtatuite quid de altero Juda fieri debeat, ne nomen Dei per nos blaſphemetur: & ne forte juſto dolore permoti, ac veſtra taciturnitate, urbis excidium, totiuſque provinciæ moliamur incendium. Nec judici Deo excuſationem prætendetis, ſi nobis quærentibus atque ignorantibus, formam judicii dare nolue-C ritis.

Domino & reverentiſſimo Papæ Joanni, Epiſcopi Remorum Diœceſeos.

NOn ſumus neſcii, beatiſſime pater, jamdudum oportuiſſe nos expetere conſulta ſanctæ Romanæ eccleſiæ pro ruina atque occaſu ſacerdotalis ordinis: ſed multitudine tyrannorum preſſi, longitudine terrarum ſemoti, deſideria noſtra hactenus implere nequivimus. Nunc itaque veſtro examini non ſine magno dolore perferimus novum atque inuſitatum crimen Arnulfi Remorum Archiepiſcopi, qui famoſus apoſtata factus, locum Judæ traditoris olim in eccleſia te-D net. Qui filius quondam eccleſiæ Laudunenſis, cum epiſcopum ſuum dolo & fraude ceperit, eccleſiam ejus pervaſerit, ad cumulum ſuæ damnationis Remenſem ſibi creditam cum clero & populo captivavit. Nec movet eum noſtra vocatio, vel potius ſaluberrima exhortatio, non Archiepiſcoporum comprovincialium multoties repetita admonitio, non canonice facta coram Deo & Angelis ejus profeſſio, non chirographi in conſpectu eccleſiæ recitata deſcriptio, non numeroſa ſacramenta miris excogitata conſiliis. Stant ſuo vitio quamplures eccleſiæ paſtoribus viduatæ: pereunt innumerabiles populi ſine ſacerdotali benedictione & confirmatione: ipſe factione tyrannica, divina humanaque jura contemnens, tyrannidem E exercet: regibus noſtris, a quibus tantam gloriam gratis conſecutus eſt, interitum meditatur. Ergo tandem ad monſtra perditiſſimi hominis expergefacti, ivimus in ſententiam Domini dicentis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore teſtium duorum vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic eccleſiæ: ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Matth. 18.

Adeſto, pater, ruenti eccleſiæ, & ſententiam ex ſacris canonibus promulgatam, vel potius ab

ipſa veritate prolatam, profer in reum. Sentiamus in vobis alterum Petrum defenſorem & corroboratorem Chriſtianæ fidei: ferat ſancta Romana eccleſia ſententiam damnationis in reum, quem univerſalis damnat eccleſia. Suffragetur nobis veſtra auctoritas, & in hujus apoſtatæ dejectione, A & in ejus qui domui Dei præeſſe poſſit, archiepiſcopi nova ordinatione; ſimulque e invocatis epiſcopis noſtris fratribus neceſſaria promotione: ut ſciamus & intelligamus, cur tunc cæteros apoſtolatum veſtrum præferre debeamus.

CONCILIUM ANSANUM

Anno DCCCCXC. celebratum. In quo Cluniacenſis monaſterii poſſeſſiones epiſcopali auctoritate confirmantur, & varia eduntur decreta.

Ex chartario Cluniacenſi.

Decretum quod apud (a) Anſam fecit Burchardus Lugdunenſis cum aliis bene multis epiſcopis congregatis venerabili abbati Majolo juxta petitiones ſuas & fratrum.

NOverit omnis catholica ſancta mater eccleſia, quia anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti 990. indictione II. in Lugdunenſe territorio quem vocant Anſam in baſilica beati Romani congregatam ſynodum vidimus, aggregatis ibi ſcilicet ſanctis ac venerabilibus patribus, videlicet Domino Burchardo ſanctæ ſedis Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopo, Teubaldo ſanctæ ſedis Viennenſis archiepiſcopo, VValterio ſanctæ ſedis Æduenſis venerabili epiſcopo, necnon Domnu Lamberto ſanctæ ſedis Cabilonenſis epiſcopo, & Leutbaldo ſanctæ ſedis Matiſcenſis epiſcopo, VVigonem etiam ſanctæ ſedis Valentinæ eccleſiæ civitatis epiſcopo, Erboldum Utracæ urbis epiſcopo, Eurardum ſanctæ ſedis Moritanæ civitatis epiſcopo, Humbertum ſcilicet ſanctæ ſedis Gratiopolitanæ civitatis epiſcopo, Anſelmum ſanctæ ſedis eccleſiæ Auguſtæ civitatis epiſcopo, Amicu ſanctæ ſedis eccleſiæ Terentanæ civitatis epiſcopo: quibus multa ob ædificationem orthodoxæ fidei & ſanctæ Dei eccleſiæ ſtabilimentum multa tractantibus, & SS. Patrum roborati documentis, eorum ſanctorum patrum auxilium ſcilicet & abbatum conventum, necnon & aliorum religioſorum virorum, adiit ſancti loci Cluniacenſis cœnobii dilectus & a Deo nobis datus Odilo abbas venerandus, necnon & Domnus Vivianus præcipuus prior, cum alia cohorte ſibi cohærentium non modico conventu fratrum, implorantes eorum præſulatus dignitatem, inſuper & oſtendentes quantis qualibuſque premerentur anguſtiis, ſeu jam dictus locus Cluniacenſis ſanctiſſimus premeretur malis: poſcentes eorum ſanctitati, ut ſub anathematis terribili vinculo privilegium in Dei nomine ad habendum eis concederent. Quibus ſanctiſſimis patribus adquieſcentibus poſtulantibus, & tam pro reverentia ſancti Petri, cujus fungebantur officio, & aliorum ſanctorum quorum ibi memoria habetur, quamque & domni ac ſanctiſſimi Majoli abbatis in omnibus Dei magnifico cultore, de cujus (b) tranſitu triſtati, ſed olim claveſcentibus gratulati, vel etiam pro perſecutoribus, jam ſacratiſſimi loci infeſtationibus, quidquid in illorum ſonat privilegiis vel cartis acquiſitionum, ſine alicujus inquietudine, ſua pontificali auctoritate inviolabile privilegium conceſſerunt. Scilicet omnia eorum eccleſias cum decimis & ſervitiis ad eumdem cœnobium pertinen- B tibus, vel burgum ejuſdem ſancti loci infra & extra ſine præcepto & conſenſu abbatis, vel fratribus ejuſdem loci, aliquam perſonam nullus præſumat. Sancimus etiam privilegio concedendo, & in omnibus confirmando poteſtate ſancti loci ſuperius dicto, infringere, aut violare, vel prædam auferre, vel eccleſiis cum domibus & cellariis ad eumdem locum pertinentibus, ſcilicet in pago Matiſcenſi, Lordonem montem capere, vel deprædare ſua pontificali auctoritate excommunicando, anathematizando, vehementiſſime contradixerunt: Blanoſcum ſcilicet, & Bernoſiacum, curtem & villam ſibi adhærentem, Mace- C rias & Peronnam, Caviniias, Soleſtriacum, Socionas & Claromane cum appenditiis ſuis, S. Victorem conſtitutum ſupra fluvium Remis, Belmontem etiam in pagu Cabilonenſi ſito, in pago Lugdunenſi Saviniacum & Romanam poteſtatem, Chavariacum, & Toſciacum, Poliacum, Artadunum, Ambertam cellam cum appenditiis ſuis, Luvirendam, & caſtrum Ojedellis, Monaſterium Somna, qui vocatur Caruſlocus, Reyniacum monaſterium in comitatu Matiſconenſi ſupra fluviolum Remis, necnon & eccleſias cum poteſtatibus ad locum ſupradictum Cariloci cœnobium, D necnon etiam Regniacum eum ſibi pertinentiis: videlicet domibus, cellariis ſibi adhærentibus, & quidquid modo habere vel poſſidere videntur, vel quidquid in futurum ad augendum nutu divino fuerit, in quocumque loco & pago, nulla qualibet perſona infringere vel deprædare minime audeat, ſuæ etiam præſulatus auctoritate prohibuerunt & vehementer ſub teſtificatione anathematis vetuerunt: ut nullus judex publicus, aut exaccionarius, comes quoque, vel quilibet exercitus proprius aut conductitius, caſtrum facere, aut aliquam firmitatem infra aut juxta eumdem locum vel poteſtates ejusdem jam dicti loci ſa- E crati ædificare aliquotiens quis præſumere audeat, ſtatuerunt etiam in eodem ſancto concilio, ut nulla ſæcularia dignitas, ſeu militaris ſublimitas, aut homines juxta Cluniacum commanentes, & in locum quoque jam dictum Carum locum commorantes, in eumdem caſtrum vel in burgum ejuſdem loci prædam auferre, vel prædam aliquam tam in bubus, vaccis, vel porcis, quamque etiam in caballis, vel quidquid præda videri aut nominari poteſt, foris intus nec de intus foris

(a) Anſa oppidum olim non incelebre ad Ararim fluvium quatuor a Lugduno diſſitum leucis verſus Matiſconem.

(b) Tranſitus hoc loco non de vita ad mortem intelligendus eſt, qui anno 994. contigit, ſed de abbatiali dignitate, quam aliquot ante obitum annis dimiſit, ſubrogato ſibi S. Odilone, cujus electionem habes Spic. tom. 6.

ANNO CHRISTI 990.

ris mittere audeat: quia non decet ſanctis cœnobitis in jam dicto loco morantes a malignis vel ſuperbis hominibus moleſtias ingeri. In hoc privilegio conſcribi juſſerunt. (a)

I.

Ac vetaverunt a nullo homine Corpus & Sanguinem . . . . . tare ad infirmum u.ſi ſacerdotis ſolius.

II.

Nunquam autem ſervetur Corpus Dominicum in eccleſia amplius quam diebus VIII. & ſemper renovetur in die dominico.

III.

Ad vigilias frequenter veniant: cum gemitu & ſuſpitio ibi ſtent, ſine loquacitate, & ſcurrilitate. Ad opus Dei nihil agant aliud niſi quod expedit animabus eorum.

IV.

Ad venationem nullus clericus eat, ab eo ſciat, quem irridet, eſſe damnandum.

V.

Eſt autem decretum a ſanctis patribus in concilio & catholicis epiſcopis, ut ſacerdotes ab uxoribus ſe abſtineant: ſin autem, in eccleſiis ſacrum myſterium non faciant, & ipſas eccleſias quas poſſident perdant.

VI.

Incantationes neque auguria nec divinationes faciant, nec credant. Qui autem ſecerit, nec a pœnis perpetuis nec ab incendiis liberabitur, niſi per veram ſatisfactionem emendaverit.

VII.

Sabbato vero poſt nonam opera nulla faciat. Dominico autem emere aut vendere nullus præſumat, niſi tantum quod in die manducet. Placitum non quærat neque faciat.

VIII.

Laici omnes feria IV. a carne abſtineant, & VI. feria jejunent, ſi ita poſſunt perficere, aut pauperibus eleemoſynas tribuant. Secunda & IV. & VI. feria miſſas audiant ſi poſſunt.

IX.

Hujus igitur privilegii conſervatoribus pax a Deo patre & Domino Jeſu-Chriſto omni benedictione cœleſti veloci curſu ſuper eos deſcendat. Violatores autem anathema maranatha damnentur, niſi reſipuerint & pœnitentiam egerint, aut ab abbatibus ſanctiſſimi loci Cluniensis vel a fratribus ipſius loci abſoluti quandoque fuerint. Sin aliter æterno ſupplicio damnati permaneant, Amen. Fiat, fiat.

☞ AD CONCILIA ANSANA DUO,

Alterum anno 990. alterum anno 994. celebrata.

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl. Mansi T. I. pag. 1193. Anno 990. 994.

IN conciliorum collectione Veneto-Labbeana tom. XI. col. 987. anno 990. collocatur concilium quoddam in oppido Anſa, quod leucis quatuor Lugduno diſtat, celebratum, aſſidentibus Burchardo Lugdunenſi, & Theobaldo Viennenſi archiepiſcopis cum epiſcopis comprovincialibus novem. In eo vero canones IX. ad eccleſiaſticam diſciplinam reformandam ſanciti; ſicut & Cluniacenſibus poſſeſſiones ſuæ aſſeruntur. Item ad an. 994. concilium aliud Anſanum profertus ex iiſdem omnino patribus conſtans, in quo canonici in eccleſia S. Romani oppidi Anſa inſtituuntur, vel reſtituuntur. Duo hæc concilia unum idemque cenſeri debere, nec niſi ab uno eodemque concilio anni 994. hæc omnia ſancita fuiſſe, multiplici argumento demonſtro. Inſcriptio concilii anni 990. plane mendoſa eſt, cum anno illi aſſignet Indictionem II. quæ ſuperiori anni 989. conveniebat; ſecundo', Patres illi gravius ſe accepiſſe ſignificant nuncium de *tranſitu* S. Majoli. Obiit autem S. Majolus anno 994. ut Pagius ad An. 993. egregie demonſtrat. Martenius quidem, qui concilium iſtud primus vulgavit, Anecdot. tom. IV. col. 74. cenſet *tranſitus* nomine deſignaſi hic ſpontaneam illam demiſſionem dignitatis, qua S. Majolus aliquot ante obitum annis ſeſe abdicavit. Sed vix perſuaderemur muneris paſtoralis dimiſſionem a patribus illis deſignari nomine *tranſitus*. Quin & abdicationem illam non ocius quam anno 992. contigiſſe Pagius ad annum 1048. 3. demonſtrat. Non ergo ſermo de illa haberi potuit in concilio anni 990. Denique

C concilio huic Anſano aſſedit Leubaldus Matiſcenſis, qui ſedem illam poſt Milonem tenuit. Milo vero Matiſcæ recenſetur inter patres conciliabuli Remenſis anno 991. celebrati; & Leubaldus unus fuit ex patribus concilii ſecundi (ut creditur) Anſani anno 994. habiti. Abſurdum erit igitur concilium Anſanum anno 990. comminiſci, cui Leubaldus quidam Matiſcenſis interfuerit; ideoque pronum eſt reputemus Anſanum concilium fuiſſe unicum an. 994. coactum, in quo & canones illi conditi ſunt, & firmata Cluniacenſium privilegia illa, quæ concilium anni 990. authoritate ſua roboraſſe creditum fuit; ac demum in eo pariter concilio de eccleſiæ Romanenſis administratione deliberatum, quod hucuſque ad D idem Anſanum concilium anni 994. optime relatum eſt.

Ad hoc ipſum concilium ſpectare cenſeo ſequens inſtrumentum donationis, quod in bibliotheca Sebuſiana centur. I. num. XXXIX. Guicheonus vulgavit, ex quo hic.

DONATIO ARDALDI COMITIS

Monaſterio Saviniacenſi.

In Dei nomine.

E EGo Artaldus (b) comes, Geraldi (c) quondam nobilis viri, & Gimbergiæ filius, reminiſcens malorum omnium, quæ tam pro acquiſitione, quam etiam pro defenſione honoris mei, con-

(a) Hic unum in chartario deeſt folium, continens ſubſcriptiones epiſcoporum & initium ſtatutorum ejuſdem concilii.

(b) *Artaldus comes*) Lugdunenſis ſcilicet & Forenſis, Hiſtoricis Lugdunenſibus & *Quercetano* notus. Horum comitum pleniorem hiſtoriam habemus ab eruditiſſimo Domino de la Mirre, *eccleſiæ Montisbriſonis collegiatæ canonico & ſacriſta digniſſimo*. GUICHEON. (c) *Geraldi*) cujus pater fuerat alter *Artaldus* comes. GUICHEON.

ANNO CHRISTI 990.

contra Dei præcepta, egi; paveſco Dei judicia, pro his metuens æterna perpeti ſupplicia; verum quia longanimis eſt ſuper me Domini patientia, non differo diutius pœnitentiæ ſubire remedia. Nuper itaque ſacerdotum ac miniſtrorum Dei adii conſilium, quærens ab eis ſalobre conſilium, qui dijudicantes me ſecundum ſanctorum canonum ſtatuta, hæc inter cætera mihi indixerunt monita, quo poſſint levius mea ſolvi peccata. His ſalutaribus præceptis monitus, conſiderans quæ, & quanta erga ſancti Martini monaſterium, quod vocatur Saviniacum, (*a*) commiſerim mala in deprædando villas ejus, ac devaſtando agros, primum ipſi *beato Martino* aliquid ex rebus meis poſſeſſionis tribuo. Igitur ego *Artaldus* dono de hæreditate mea eccleſiæ ſancti Martini, quam regit Dominus abbas Hugo, (*b*) una cum grege ſibi commiſſo. Eſt autem ipſa hæreditas ſita in pago Lugdunenſi, in agro Cogniaceuſi, ſuper fluvium Ararium, in villa Toriniaco, hoc eſt vinea indominicata, cum curtilis, viridariis, campis, pratis, ſylvis, aquis, aquarumque decurſibus, ſervis etiam & ancillis, quantumcumque in ipſa villa viſus ſum habere, & in villa Caſocco manſum unum, cum omnibus appenditiis ſuis, id eſt curtilia, campis, pratis, ſylvis, & quidquid ibi viſus ſum habere hæreditatis, & quidquid in *Miſeriaco*, & in Mota videor habere, id eſt, portum cum piſcationibus, terras cultas & incultas, ſervos & ancillas utriuſque ſexus, quidquid ego in prædictis villis, & a rivulo *Morgona* uſque in Ronuecum viſus ſum habere totum, ac integrum uſque in exquiſitum, dono ſancto Martino, & monaſterio Saviniacenſi ad ſtipendium fratrum, Deo ibi inſervientium, pro emendatione mali facti, pro abſolutione omnium peccatorum meorum, & omnium parentum meorum; tali vero ratione hanc eleemoſinam in donationem fieri juſſi, ut a die præſenti ſupradictæ res in dominio & poteſtate Sancti Martini permaneant. Nullique hominum liceat ab hodierna die, & deinceps, quidquam de ipſis rebus ab ipſa eccleſia auferre & deminuere, nec mihi, nec alicui parentum meorum, vel propinquorum, nec epiſcopo, nec abbati, nulli, inquam, poteſtati. *S. Artaldi* comitis & uxoris ejus Theodebergiæ (*c*) qui ita fieri & firmare rogaverunt. *S. Fredelanni*, *Vicbardi*, *Milonis*, *Bernardi*, & alterius *Beraldi*, *Eteleni*, *Leudegarii*. Data per manum Gerberini, menſe martio, regnante Conrado (*d*) rege.

CONCILIUM NARBONENSE ADVERSUS

ECCLESIASTICORUM BONORUM INVASORES

habitum anno Chriſti circiter DCCCCXC.

ANno dominicæ incarnationis circiter 990. Ermengaudus Narbonenſis archiepiſcopus provinciale concilium habuit, adverſus nobiles viros, qui non tantum eccleſiaſticorum bona omnia invadebant, ſed in eos etiam ſæviebant. Interfuerunt autem concilio non tantum provinciæ Narbonenſis epiſcopi, ſed etiam multi laici nobiles, ut Raymundus comes Rutheneſis, Rogerius comes Carcaſſonenſis, ejuſque filius Raymundus, Raymundus vicecomes Narbonenſis, idemque Ermengaudi archiepiſcopi frater, Guillelmus vicecomes Biterrenſis, aliique. *Ita Guillelm. Catellus in commentariis Occitaniæ. lib. V. in Ermengaudo.*

ANNO CHRISTI 991.

CONCILIABULUM SIVE PSEUDOSYNODUS

Remenſis, qua Arnulfus archiepiſcopus depoſitus, & Gerbertus eidem ſubſtitutus fuit, anno Domini DCCCCXCI. tempore Joannis Papæ XV.

Quid actum in Conciliabulo.

QUid in hac pſeudo-ſynodo geſtum fuerit, ex legitimis actis Egmaldus in auctario quod eſt apud Aimonium deſcripſit his verbis: In illis diebus in Remenſium civitate erat archiepiſcopus vir bonus & modeſtus, frater * Lotharii regis ex concubina, nomine Arnulfus. Hugo autem rex invidebat ei, volens exterminare progeniem Lotharii regis. Congregatoſque in urbe Remenſi ſynodum, in eum locum idem Hugo rex invitavit archiepiſcopum Senonicæ urbis nomine Seguinum, cum ſuffraganeis ſuis. In quo concilio fecit degradari dominum Arnulfum archiepiſcopum Remorum dolo nepotis ſui, quem tenebat in carcere, dicens non debere eſſe epiſcopum natum ex concubina. In loco autem ejus conſecrari fecit dominum Gerbertum monachum philoſophum: qui Gerbertus magiſter fuit Roberti regis, filii iſtius Hugonis; & domini Leutherici archiepiſcopi ſucceſſoris venerabilis Seguini: Arnulfum autem mancipari cuſtodiæ in Aureliana civitate. Venerabilis autem Seguinus archiepiſcopus non conſenſit in degradationem Arnulfi, neque in ordinationem Gerberti; juſſio autem regis urgebat. Alii vero epiſcopi, licet inviti, tamen propter timorem regis degradaverunt Arnulfum, & ordinaverunt Gerbertum. Seguinus autem

* alias

(*a*) *Saviniacum*) monaſterium ordinis S. Benedicti, Divo Martino dicatum, in pago Lugdunenſi non longe ab oppido la Bresle. *GUICHEON*.

(*b*) *Abbas Hugo*) qui electus fuit anno 984. indict. 2. conſentiente Conrado rege, & Burchardo Archiepiſcopo Lugdunenſi vid. cartul. Saviniac. *GUICHEON*.

(*c*) *Theodebergia*) alibi Tetbergis vocatur. *GUICHE*.

(*d*) *Regnante Conrado rege*) annus hic deeſt, ſed cum Hugo Saviniacenſis abbas vixerit ab anno 984. uſque ad annum 1005. & Conradus mortuus ſit anno 993. uti jam ſuperius judicavimus, neceſſe eſt illum eveniſſe ab anno 984. uſque ad annum 993. *GUICHEON*.

ANNO CHRISTI 991.

tem plus timens Deum, quam terrenum regem, noluit conſentire nequitiæ regis: ſed magis quantum potuit redarguit ipſum regem, propter quam cauſam ira regis contra eum efferbuit. Cum magno itaque dedecore expelli juſſit Arnulfum de eccleſia beatæ Mariæ Dei genitricis Remenſis, & ſic alligatum retrudi in carcerem. Alligatus autem in carcere Aurelianæ civitatis, ubi detinebatur nepos ejus Carolus, manſit ibi annis tribus. Nunciantur hæc omnia præſuli Romano, qui valde indignatus ſuper hoc facto, interdixit ſacris, omnibus epiſcopis qui Arnulſum dejecerant; & Gerbertum ordinaverat, *&c. Hæc de rebus in pſeudo-ſynodo Remenſi geſtis, prædicto loco. Poſt hæc ibidem ſubjungitur, quomodo Joannes papa indicta alia ſynodo Remenſi, in præſentia Leonis abbatis a ſede apoſtolica ablegati, acta hujus conciliabuli retractari & plane improbari mandaverit. De quibus infra ſuo loco.*

Notæ Severini Binii.

Cauſa conciliabuli. Cauſam habiti conciliabuli præbuit rumor, qui de urbe Remenſi per Arnulfum prodita augebatur. Nam cum Hugo rex Francorum ſua promotione Arnulfum ad hanc dignitatem archiepiſcopalem evexiſſet: hoc ſummo ſtudio deinceps peregit, ut epiſcopum ſuo judicio ingratum in ordinem redigeret, aliumque in ejus locum ſubrogaret. Cumque Arnulfus ad judicium ſynodale vocatus, ad pontificem tanquam competentem judicem provocaſſet: miſſis iſthuc binis legationibus hoc non ſine dolo ac fraude mandatum fuit, ut ſi poſt literas ſedi apoſtolicæ ante triduum exhibitas non audirentur, in Gallias redirent. C Quod cum legati præſtitiſſent, ſuoque judicio id quod leges eccleſiaſticæ de pontifice hac in re conſulendo jubent ſumma cum fraude perfeciſſent, & in Gallias revertiſſent: indicta eſt epiſcoporum congregatio: vocatus eſt, de proditione aliiſque criminibus & irregularitatibus accuſatus Arnulphus archiepiſcopus Remenſis. *Acta conciliabuli.* Cumque ille allegaret ſe a Carolo patruo ſuo Lauduni captivum detineri, neque alio proficiſcendi veniam impetrare poſſe; Hugo rex Francorum Laudunum proditione epiſcopi ſubegit, & Arnulfum qui ibidem in vinculis detinebatur captivum abduci, & ſynodali hoc patrum congregationi judicandum præſentari: eoque modo quo ſupra dixi dijudicari mandavit.

Acta Conciliabuli germana non extant. Acta Concilii germana, pura, ſimplicia, & ſincera, ſicut ab exceptoribus notariis vel aliis ſcripta fuere, non extant. Gerbertus Arnulfi adverſarius in hoc conciliabulo ad Remenſem archiepiſcopatum evectus, & a Romano pontifice deinceps amotus, eadem acta edidit, ſed paraphraſtice & rethorico magis quam hiſtorico more. D Nam, ut ipſe fatetur in prologo, alibi quædam addidit, alibi vero ex iiſdem nonnulla ſuſtulit & expunxit, quædam autem paraphraſtica tranſtulit & mutilavit.

Libellus Gerberti ſub nomine ſynodi Remenſis editus Francofurti qualis ſit. Quod ſi ita eſt, veriſſimum eſſe apparet, libellum illum, quem multis blaſphemiis & mendaciis intextis antehac ediderant centuriatores, quemque hoc noſtro tempore in odium Romanæ eccleſiæ novatores anno 1600. Francofurti in lucem emiſerunt, non tam acta ſynodalia Remenſis concilii, quam ſcriptum quoddam & opus Gerberti in ipſa acta ſynodalia pro arbitratu illius emiſſum, continere, vanamque & mendacem eſſe inſcriptionem, qua libellus & opus ipſius Gerberti *Synodus eccleſiæ Gallicanæ* nominatur. Si enim Romanus pontifex, prout infra dicemus, acta hujus congregationis plane improbavit, amotumque judicio ſynodali Arnulfum E ſedi ſuæ reſtitui demandavit; non tam ſynodus, quam pſeudoſynodus appellanda erat. Quas blaſphemias & calumnias contra Deum & eccleſiam, quæve mendacia hunc ſuo libello Gerbertus inſeruerit, videre eſt apud Baronium, a quibus recenſendis atque hoc loco

A memorandis ego propterea in primis abſtineo, quod non tam actis alicujus conciliabuli, quam commentitio Gerberti ſcripto contineantur. Quiſquis ea ſcire voluerit, anno Domini 992. numero 12. & ſequentibus Baronium conſulat. (*a*)

II.

ELECTIO GERBERTI REMORUM Archiepiſcopi.

Ex ſchedis P. Sirmondi cum ſequ.

SEmper quidem, dilectiſſimi fratres, judicia Dei juſta ſunt, ſed interdum occulta. Ecce enim poſt diſſolutionem bonæ memoriæ patris Adalberonis, quemdam ex regio ſemine prodeuntem nobis eccleſiæque Remenſi præfecimus, & B clamore multitudinis impulſi, ſcriptura dicente, vox populi, vox domini; & ſanctorum canonum inſtitutis deſiderium ac vota cleri & populi in electione epiſcopi perquirentium. Caligavit acies mentis noſtræ literam incaute ſequendo, contra eandem ſententiam divinarum ſcripturarum parum inveſtiganda. Non erat quippe vox domini, vox populi clamantis, crucifige, crucifige. Ergo non omnis vox populi, vox domini: nec omnia cleri & populi vota & deſideria in electione epiſcopi perquirenda ſunt; ſed tantum ſimplicis & incorrupti, id eſt ſpe quæſtus minime illecti. Sententiæ patrum expanendæ: non liceat, inquit, turbis electionem facere eorum qui ad ſacerdotium provocantur: ſed judicium ſit eC piſcoporum, ut eum ipſi qui ordinandus eſt probent, ſi in ſermone & fide, & in epiſcopali vita edoctus eſt. Non igitur epiſcopi Remorum diœceſeos, ſecundum has conſtitutiones patrum, favore & connivencia utriuſque principis noſtri domini Hugonis Auguſti, & excellentiſſimi regis Roberti, aſſenſu quoque eorum qui Dei ſunt in clero & populo, eligimus nobis archiepiſcopum Abbatem Gerbertum, ætate maturum, natura prudentem, docibilem, affabilem, miſericordem. Nec præferimus illi vagam adoleſcentiam, ambitionem ſe extollentem, omnia temere miniſtrantem: immo nec talibus ſubjugari patienter auditu perferimus, quorum ſapientia & conſilio eccleſiaſtica ac civilia jura adminiſtrari non poſſe ſciD mus. Cumque in unoquoque epiſcopo ſit hoc ſpeculandum, maxime tamen in eo qui cæteris præeſt metropolitano. Eligimus itaque hunc Gerbertum qui . . . . fuit. Hujus vitam ac mores a puero novimus, ſtudium in divinis ac humanis rebus experti ſumus. Hujus conſiliis ac magiſterio informari quærimus. Ejus electionem ſubſcribendo confirmamus, ſtabilimus, corroboramus communi omnium bonorum conſenſu.

III.

☞ (*a*) Hæc tamen Acta a Gerberto conſcripta hic ego danda cenſui ex editione Francofurtenſi anni 1600. tum quod rariſſime ſeſe offerant, cum pariter quod nonnulla, imo plura contineant ex vetuſtioribus aliis Conciliis deſumpta, ex quibus lectiones nonnullæ veterum illorum Conciliorum facta collatione deſumi poſſunt. Ceterum quod ibi nonnulla ſeſe offerant aſperiora in Romanam Eccleſiam dicta orthodoxas lectorum aures nequaquam offendent, quippe qui juſtum dare pondus noverint rebus ac dictis efferatorum in eamdem Eccleſiam hominum, quos non ratio, ſed rabies, & ſæpe etiam aſſentatio trahebat in adverſum. Porro ſi hæc ratio valeret ad acta iſta ſupprimenda prævaluiſſet etiam, ne acta concilii Baſileenſis darentur, ut multa pariter ſupprimerentur eorum, quæ adverſus Gregorium VII. dicta & geſta ſunt. Addendum eſt etiam Pontifices Romanos caliginoſis illis temporibus non ea luxiſſe morum ſanctimonia, qua & præcedentium, & noſtrorum ſeculorum tempora claruerunt. *Manſi.*

ANNO CHRISTI 991.

III.

PROFESSIO FIDEI GERBERTI REMORUM ARCHIEPISCOPI.

EGo Geibertus gratia Dei præveniente mox futurus archiepiſcopus Remorum, ante omnia fidei documenta verbis ſimplicibus aſſero, id eſt Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, unum Deum eſſe confirmo: totamque in Trinitate Deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædico. Singulam quamque in Trinitate perſonam verum Deum, & totas tres perſonas unum Deum profiteor. Incarnationem divinam non in Patre, ne- B que in Spiritu ſancto, ſed in Filio tantum credo, ut qui erat in divinitate Dei Patri Filius, ipſe fieret in homine hominis matris filius. Deus verus ex patre, homo verus ex matre. Carnem ex matris viſceribus habentem, & animam humanam rationalem, ſimul in eo utriuſque naturæ, id eſt hominem & Deum, unam perſonam, A unum filium, unum Christum, unum dominum creaturarum omnium quæ ſunt & auctorem, & dominum, & rectorem eum patre & ſpiritu ſancto confiteor; paſſum eſſe vera carnis paſſione, mortuum vera corporis ſui morte, reſurrexiſſe vera carnis ſuæ reſurrectione, & vera animæ reſurrectione, in qua veniet judicare vivos & mortuos aſſero. Novi & veteris teſtamenti unum eumdemque credo authorem, & dominum, & Deum. Diabolum non per conditionem, ſed per arbitrium factum eſſe malum. Credo hujus quam geſtamus, & non alterius carnis reſurrectionem: credo judicium futurum, & recepturos ſingulos pro eis quæ geſſerunt vel pœnas vel præmia. Nuptias non prohibeo, ſecunda matrimonia non B damno, carnium præceptionem non culpo, pœnitentibus reconciliatis communicari debere confiteor. In Baptiſmo omnia peccata, id eſt, tam illud originale contractum, quam ea quæ voluntarie admiſſa ſunt, dimitti credo. Et extra eccleſiam catholicam nullum ſalvari poſſe confiteor. Sanctas ſynodos quatuor, quas univerſales mater Eccleſia confirmat, confirmo.

ANNO CHRISTI 991.

IN SEQUENTEM SYNODUM

PRÆMONITIO.

HAnc Synodum ideo ſupprimendam, nec cum cæteris inſerendam Labbeus cenſuit, quod Card. Baronii rationibus convictus fictitiam eſſe credidit, fabellam a Gerberto archiepiſcopo primum Remenſi, dein Ravennatienſi Archiepiſcopo, tandem Romano Pontifice ſub nomine Silveſtri II. fabricatam, ut intruſionem ſuam in Remenſem cathedram defenderet. Quas autem Baronius affert rationes tanti non eſſe hodie Eruditi judicant, ut Gerberto putidum adeo commentum affingant, cenſentque vulgo omnes Gerbertum reipſa & ſincera recitaſſe acta Concilii vere habiti pro aſſumptione ſua ad Remenſem cathedram & Arnulphi depoſitione. Illa tamen, non ut a ſcribis ejuſdem Concilii deſcripta ſunt, dedit Gerbertus, ſed ſtilo ſuo veſtita & expolita, quod & ultro ipſe in præfatione ad hanc hiſtoriam admonuit. Fateor equidem Concilii hujus Patres in agenda cauſa Arnulphi ultra præſcriptos Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopis limites tranſcendiſſe, & multo liberius, quam ut par erat, in Romanorum Pontificum auctoritatem excurriſſe adverſus tunc vigentem in Gallia diſciplinam, adverſus capitularia Regum Francorum. Sanxerat enim Carolus Magnus imperator quouſque provehenda eſſenr obſequia erga Romanum Pontificem verbis illis: *in memoriam B. Petri Apoſtoli honoremus ſanctam & apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat magiſtra eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, feramus, & pia devotione toleremus. Si vero, quod non decet, quilibet, ſive ſit presbyter, ſive diaconus aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando redarguatur, falſam ab apoſtolica ſede detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid, quod id non convenerit, ſalva fide & integra circa apoſtolicum humilitate penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, uſque quo per epiſtolam, aut per idoneos, ſuæ partis legatos apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus, juſto ordine, lex Romana ſtatuat definire; ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.* Hanc legem recitat Gratianus diſt. XIX. cap. 3. & eſt integra in can. XXX. concil. Tribur. an. 895. Affert etiam Baluzius inter Capitularia an. 801. Hæc igitur diſciplina tunc in Eccleſia Gallicana vigebat, & ex ea pariter intelligimus, Epiſcopos ita debacchantes in Romanam Eccleſiam digniſſimos eſſe nomine ſeditioſorum.

REMENSE CONCILIABULUM

Habitum Durocortori Remor. ſub Hugone Arch. & Roberto Francor. Reg. Cum Apologia ejuſdem Synodi ſcripta a Girberto, tum quidem Archiepiſcopo Remenſi.

Ex vetuſtiſſimo Codice Miciacenſis quondam Monaſterii.

Incipit prologus Synodi Remenſis. G. Papæ.

Ex edito Francofurti. an. 1600.

LIcet æmuli mei dentes in me exacuant, dictaque, & facta proſcindere parent: plus tamen amicorum obſequio, quam invidorum odio permoveor. Non enim ubi non erat timor, ti- C mere didici; nec amicorum infecta relinquere negocia. Accingar igitur, & ſummarum quidem genera cauſarum, in Remenſi concilio expoſita breviter attingam, ut & geſtorum veritas innoteſcat,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 991.

ſcat, & quæ a ſummis viris retractata ſunt agnoſcantur. Pein autem ab hujus ſacri conventus prælatis, ſi quid minus grave vel parum comptum expreſſero, non ſuæ injariæ, ſed meæ adſcribi ignorantiæ: ab auditoribus quoque; ne me aliena vel parum dixiſſe deneutent. Siquidem triplici genere interpretationis utendum fore cenſeo, ſcilicet ut quædam ad verbum, ea alia in aliam transferantur linguam. In quibuſdam autem ſententiarum gravitas, & eloquii dignitas dicendi genere conformentur: Porro in aliis una dictio occaſionem faciat, & abdita inveſtigari, & in lucem ipſos affectus manifeſte proferri. Quæ etſi ad plenum aſſequi non potuero, his tamen modis doctiſſimorum hominum ſententias conabor interpretari. Sed earum amplificationes, digreſſiones, & ſi qua ejuſmodi ſunt, quodam ſtudio reſtringam: ne odio quarundam perſonarum, potiſſimumque Arnulphi proditoris moveri videar, quaſi ea ejus legitima depoſitione Remenſe epiſcopium legitime ſortitus videri appetam. Alterius erit hoc operis, aliiſque implicitum quæſtionibus cum de propriis, communibus, & differentiis epiſcoporum, archiepiſcoporum, vel metropolitanorum, patriarcharum, ſeu primatu, vel etiam Romani epiſcopi poteſtate, ut animo concepi, prolixius diſputabo. *Explicit Prologus.*

INCIPIUNT CAPITULA.

I. *Qui, & quo, & ex quibus provinciis epiſcopi convenerint.*
II. *Pralocutia Arnulphi epiſcopi, de examinanda Arnulphi cauſa.*
III. *Reſponſio Siguini archiepiſcopi, de cognitione judicii.*
IV. *Objectio Daiberti archiepiſcopi, & Hervei epiſcopi.*
V. *Conqueſtio Brunonis epiſcopi.*
VI. *Proſecutio Goteſmanni & Brunonis epiſcoporum, de diſcuſſione Arnulphi.*
VII. *Ratbodus epiſcopus, Lotharienſes epiſcopos chirographum Arnolphi reprehendere dicit.*
VIII. *Libellus Arnolphi.*
IX. *Arnulphus epiſcopus eundem libellum in parte vituperat, & in parte laudat.*
X. *Exemplar libelli cujuſdam heretici converſi.*
XI. *Confeſſio Adalgeri presbyteri.*
XII. *Odo epiſcopus commonitorium Arnulphi, & anathema inducit.*
XIII. *Gualterus epiſcopus ea reprehendit.*
XIV. *Guido epiſcopus aliud anathema inducit.*
XV. *Siguinus archiepiſcopus argumentatur, Arnulphum, & ſuos complices damnatos videri.*
XVI. *Exempla canonum de damnatis, qui miniſtrant.*
XVII. *Arnulphi epiſcopi admonitio, pro defenſione Arnulphi.*
XVIII. *Siguini archiepiſcopi anathema, pro eadem re.*
XIX. *Qui Arnulphum defendere conati ſunt, & quibus exemplis.*
XX. *Epiſtola Stephani archiepiſcopi ad Damaſum Papam.*
XXI. *Reſcriptum Damaſi ad eundem.*
XXII. *Ratbodus epiſcopus decretalem tomum Synodi porrigit, pro Arnulphi defenſione.*
XXIII. *Brevis annotatio accuſationis, & defenſionis Arnulphi.*
XXIV. *Quod juſte captus ſit, ex Africano concilio.*
XXV. *Exempla epiſtola Regis, ad Romanum pontificem directa, pro cauſa Arnulphi.*
XXVI. *Item, epiſcoporum ad eundem.*
XXVII. *Quid regis & Brunonis epiſcopi legati Romæ egerint.*
XXVIII. *Luculenta oratio Arnulphi epiſcopi, vim totius Synodi continens.*
XXIX. *Exempla canonum contra Arnulphum.*
XXX. *Arnulphus in Synodum deductus, epiſcoporum ſententiis contradicit: ſed retineri ſententiam non ferens, ſeceſſum petit.*
XXXI. *Synodus abſente Arnulpho, in ejus crimina capitula annotat.*
XXXII. *De conſanitimis hoſtium ſacerdotibus, qui ſine regis licentia legat.*
XXXIII. *De his, qui regibus fidem promiſſam non ſervant.*
XXXIV. *De Clericis, qui capitalia crimina committunt.*
XXXV. *De confugientibus ad hoſtes.*
XXXVI. *De his, qui rege ſuperſtite, aut ſibi, aut aliis affuturum provident regnum.*
XXXVII. *De cuſtodia vita principum.*
XXXVIII. *De refugis atque perfidis clericis ſive laicis.*
XXXIX. *De Clericis, vel monachis, contra regem perjuris.*
XL. *Epiſcoporum collectio, & Arnulphi confeſſio, & ſuper ejus depoſitione quaſtio.*
XLI. *De Maximo epiſcopo depoſito.*
XLII. *De Eutychete presbytera.*
XLIII. *De Ratberto & Petro ejectis.*
XLIV. *De injuſte depoſitis.*
XLV. *Quomodo Arnulphus deponi debeat.*
XLVI. *Exemplum de Potamio archiepiſcopo depoſito.*
XLVII. *De Egidio & Ebone depoſitis.*
XLVIII. *De judicio non innovando.*

Sequentis diei Synodus.

XLIX. *Ingreſſus Regum in Synodum.*
L. *Arnulphus epiſcopus, prateriti diei acta breviter recapitulat.*
LI. *Arnulphus epiſcopus Arnulphi confeſſionem ſubornat contra comitem Brochardum.*
LII. *Arnulphus a regibus veniam petit, & accipit, modumque abdicationis agnoſcit.*
LIII. *Libellus abdicationis Arnulphi.*
LIV. *Adalgeri presbyteri reclamatio, & depoſitio.*
LV. *Africanum concilium, in quo modus Romani epiſcopi cognoſcitur.*

INCIPIT SYNODUS REMENSIS.

CAPUT I.

ANno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCCXCI. indictione quarta, anno V. regni Domini Hugonis Auguſti, & excellentiſſimi regis Roberti, congregata eſt Synodus in Remenſi territorio. Actum eſt autem magna induſtria principum, ut quia omnes Galliarum epiſcopi eo convenirent, qui comprovinciales eſſent. Deinde ex vicinis provinciis fama & dignitate honeſtiores, & qui legatione ſuarum provinciarum digni viderentur, ſuorumque fratrum abſentiam ſua præſentia ſuſtinere poſſent.

Igitur XV. Kalend. Jul. collecti ſunt in baſilica domni Baſoli confeſſoris, Remorum quidem Diœceſani: Guido Sueſſonicæ urbis epiſcopus, Adalbero Laudunenſis, Herveus Beluacenſis, Goteſmannus Ambianenſis, Ratbodus Noviomenſis, Odo Silvanectenſis: ex provincia Bituricenſium, quæ Aquitanorum eſſe putatur, Daibertus Archiepiſcopus: ex provincia Lugdunenſium prima Gualterus epiſcopus Auguſtidunenſis, Bruno, Lingo-

ANNO CHRISTI 991.

Lingonenſis, Milo Matiſconenſis. Ex provincia A Senonenſium, quæ eſt prima Sequanorum metropolis, Remenſique provinciæ contigua, Siguinus archiepiſcopus, Arnulfus Aurelianenſis, Herbertus Antiſiodorenſis; præterea diverſarum urbium abbates quamplurimi aderant: poſt ſolitariam epiſcoporum diſputationem, reſidere juſſi ſunt: habitaque ratione totius ſummæ Synodi, dignitas prælaturæ ac poteſtas quaſi judiciaria, ſtetit penes archiepiſcopum Siguinum, quem & ætas & vitæ meritum ac ſcientia commendabat. Arnulfus autem venerabilis epiſcopus, ordinis cuſtos, ac omnium gerendorum interpres declaratus eſt, eo quod inter omnes Galliarum epiſcopos ſapientia, & eloquentia clarior haberetur. Hunc poſt B expoſitam allegationem eorum Sacerdotum qui minime adeſſe poterant, poſt totius Cleri ingreſſum, quibuſdam ſententiis pertractatis, hoc modo prælocutum accepimus.

CAPUT II.

Ita quidem eſt ut dicitis, reverendiſſimi Patres: nullus tumultus, nullus accuſator improbus, nullus judex iniquus, hoc ſanctum Concilium agitare debet. Servetur unicuique perſonæ ſuus locus, debita reverentia: nulluſque aut ſe aut alium præjudicio gravari putet, cum ſit libera facultas & proponendi, & ſciſcitandi, & reſpondendi. Conſultationes autem, ſive deliberationes, ſic in medio locentur, ut nemo cauſetur imponi ſibi C quod nolit, aut eripi quod velit. Sane quem me priorem dicere voluiſtis, dicam quod ſentio in præſentia veſtra, ut cleri nuper admiſſi, id paulo altius repetam, ut res bene digeſta melius innoteſcat. Ego quippe cum inter varios tumultus bellorum pro pace Eccleſiæ, cui authore Deo deſervio, totis virib. elaborarem: novi nuncii fama, inauditi ſceleris rumore, ſic ſubito turbatus ſum, ut etiam in vilibus rebus lingua balbutirer, intellectus hebeſceret. Ferebatur quippe illa nobilis urbs Remorum, dolo proditionis hoſtibus patuiſſe, prædæ ac direptioni ceſſiſſe, ſancta ſanctorum armata militum acie polluta fuiſſe. Horum omnium malorum incentor, auctor, quod ſine magno dolore animi referre nequeo, is qui D tutari debuerat, Arnulfus epiſcopus nunciabatur: ſacerdotalis dignitas hujus cauſa impetebatur: vixque erat qui noſtro ordini non inſultaret. Nunc quia religionis amore, & ſtudio ſereniſſimi regis noſtri domni Hugonis congregati ſumus, quærendum eſt, quomodo tanta infamia carere poſſimus, & ſi frater & coepiſcopus noſter Arnulfus illata crimina diluere queat, vel crimen regiæ majeſtatis propulſare. Scitis enim, omnes nos inſimulari probro infidelitatis & perfidiæ, cauſa unius. Si, inquiunt, juſtis epiſcopi utuntur legibus, fidiſſimique ſuis regibus ſunt, cur hominem impuriſſimum ſuis legibus non puniunt? nimirum aliorum flagitia ideo moliuntur celare, E ut impune liceat eis peccare. Abſit hoc ab veſtro ſanctiſſimo coetu, abſit, ut contra divinas & humanas leges quenquam moliamur defendere, vel damnare. Dicant tantum qui noverunt ſeriem geſtorum: iique ſuos exponant caſus, qui graves (ut ipſi aſſerunt) injurias pertulerunt: tum, ſi qua contradictio fuerit oborta, diſcuſſis partibus ex authoritate canonum judicium promulgetur.

CAPUT III.

Tum Siguinus: non patiar, inquit, diſcuſſionem fieri ejus qui dicitur eſſe majeſtatis obnoxius, niſi forte convicto ſupplicii indulgentia promittatur. *Simulque trigeſimum primum caput Toletani concilii prolatum eſt ex eadem re.*

„ Sæpe principes contra quoslibet majeſtatis ob„ noxios, ſacerdotibus negocia ſua committunt: „ & quia Sacerdotes a Chriſto ad miniſterium „ ſalutis electi ſunt, ibi conſentiant regibus fieri „ judices, ubi jurejurando ſupplicii indulgentia „ promitteretur: non ubi diſcriminis ſententia „ præparatur. Si quis etiam Sacerdotum contra „ hoc commune conſultum, diſcuſſor in alienis „ periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis, ad „ Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium „ gradum.

CAPUT IV.

Graviſſimum vero eſt, ait Daibertus, ideo te judicem præbere in alienis negotiis, ut cum reum convincis, tu concidas: cum dijudicas, tu damnatus abeas: ſi hoc, *inquit Herveus epiſcopus*, periculoſum eſt: videte ne ſit periculoſius, judicia eccleſiaſtica deinceps a ſecularibus non expectari. Conſequens enim eſt, ad forenſia jura nos pertrahi, ſi divinis legibus in aliquo videbimur obniti. At quomodo ſine judicio relinquetur, quod commiſſum eſſe conſtiterit? vel cur contra principem noſtrum cauſabimur, ſi quod attingere non audebimus, judiciaria poteſtate conceditur.

CAPUT V.

Bruno epiſcopus dixit: Nullum certe veſtrum æque turbat tanti diſcriminis examen, ac me: ego quippe ſolus ob hunc infœliſſimum per ora omnium volito. Ego eum in has miſerias præcipitaſſe videor, qui contra omnium bonorum vota, memetipſum in pignus obſidis dedi, pro ſe conſervandæ fidei: tanti erant apud me regis Lotharii merita: tantumque me carnis affinitas permovebat. Et cum ſcirem hunc Laudunenſis urbis pervaſorem, totiuſque tyrannicæ factionis fuiſſe principem; ſub obtentu tamen hujus honoris, ad meliorem ſtatum vitæ attrahere niſus ſum: ut qui diſcordiarum & bellorum incentor extiterat, pacis & charitatis ipſe jaceret fundamenta. Attendite pacis principia; attendite hominem mala pro bonis reddentem. Homines mihi percharos, & ad uſum vitæ multum neceſſarios, id eſt, unicum fratrem meum, comitem Gislebertum, meumque conſobrinum comitem Guidonem, cum ceteris, quorum amicitia gloriabar, ſua ſimulata captivitate veræ captivitati contradidit; me pacis ſponſorem in mortis diſcrimine, dereliquit: & o impudens audacia hominis! qui mei, imo ſui & totius Eccleſiæ homicida, adhuc improba fronte negat, quod negari non poteſt. Certe ex his quæ confitetur, eliciemus ea quæ propalare erubeſcit. Certe in præſentia regum, in præſentia epiſcoporum, ante ora cleri & populi, ſacramento volens obligatus eſt, ſe principibus ſuis adjumento futurum conſilio & auxilio, ſecundum ſuum ſcire & poſſe contra Carolum; itemque inimicis dominorum ſuorum, nec conſilium nec auxilium ſe laturum ſcienter ad eorum infidelitatem; neque pro præterito aut futuro ſacramento ſe præſens relicturum. An non erat inimicus Carolus qui regnum pervadere nitebatur? an non inimici Rotgerius & Mannaſes,

qui

ANNO CHRISTI 991.

qui clerum & populum ejus in aecleſia ipſius ar-A mata militum manu ceperant? Hos ipſe cooſecrerales & primos amicorum eſſe fecerat; hos eorum bonis ditaverat, qui ſe alegerant, qui ſibi principatum contularaut, quibus ſine perjnrio auferra nihil poterat, quos neceſſario juvara debebat, oiſi io ſe peccarent. At quid peccaverunt? Fidemne promiſſam ſervata, qoid ſibi perſoadera niſi ſunt? Ignoſcita, fratres, ſi dolor nimius da gravitate ſacerdotali aliquid derogavit, & ſi orationem finita nou ſinit, quam veſtra intelligentia ex præcedantibus ad plenum compiabeodit.

CAPUT VI.

Hic Godeſmanous Ambianeoſis ecclaſiæ epi-B ſcopus ſubiotolit: multa venerabilis pater Bruno proſecutus aſt, quæ quanto magis fidem dubiis faciuut, tanto magia reum majeſtatia aignuut, ac ſacerdotio iodignum reviucunt. Sed quia panlo sote de periculoſa diſcuſſione ſermo habitus eſt, velim noſſa, quid pater Bruuo ioda ſentiat. Non eſt enim æquum nos fieri auctores aſſundaudi ſanguinis, qui debemus eſſe auctores ſalutis. Et illa: ſautio, inqnit, reverendi patres, & hoc vos intelligere quod dicitis, & alterum pudori eſſa qnod tacetis. Nam movent vos divinæ leges; movet atiam homo affinitate carnis mihi aonjuoctiſſimus, utpote avunculi mei regis Lothaiii filius; habeo & rependo charitati veſtræ multiplices grates. Sed abſit hoc a me, ut amo-C si Chriſti amorem ſanguinis præferam; aut ut meo ſanguine (quantum iu ma eſt) eccleſia Dei polluatur. Ergo agite: diſenſſionem ſimol & judiciom aggrediamor: nec ſanguinia effuſionem perhorreſcita, cum apnd benevolentiam principum juſte petita obtinere non difficila ſit. Cum hoc maxime ſit partimeſcandum, ua dum forte uni perſonæ parcere volumus, ſicnt frater & coepiſcopus noſter Herveus paulo aota retulit, & eam, & omnem Eccleſiaſticum ordioem ſub paricolo ſanguinis relinquamos. Itaque is presbyter, qui urbis portas aperuit, iutromittatnr ſi placet: atque geſtorum ordinem pandat. Ab univerſis dictum aſt: Placet.

CAPUT VII.

Quoniam, ioquit Ratbodus Noviomenſis eccleſiæ epiſcopus, a multis noſtrorum fratrum audio dici, libellum fidelitatis ſub ſpecia chirographi editum ab Arnulpho, ad damnationem ejus poſſe ſufficera; quoniamque Lotharienſium quoſdam cootra haoa ſcripturam fama eſt diſputata: iotarim da hac ra judicium ſaotorum patrum experiri valim, quidque de eo ſentiendum ſit, agnoſcere. Synodus dixit: Proferatur in medium: prolatus aſt itaqua libellus chirographi ad hunc modum.

CAPUT VIII.

„ Ego Arnulphus gratia Dei præveniente Re-
„ morum archiepiſcopus, promitto regibus Fran-
„ corum Hugoni, & Rotberto, me fidem puriſ-
„ ſimam ſervaturum, conſilium, & auxilium,
„ ſecundom meum ſcire, & poſſa, in omoibus
„ negotiis præbiturum: ioimicos eorum nec con-
„ ſilio; nec auxilio ad eorum infidalitatem ſcien-
„ ter adjutorum. Hæc in conſpecto divinæ ma-
„ jeſtatis & beatorum ſpirituum, & totius Eccle-
„ ſiæ aſſiſtens, promitto, pro bene ſervatis laturus
„ præmia æternæ benedictionis: Si vero, quod

A „ oolo, & quod abſit, ab his deviavero, omnia
„ benedictio mea convertatur iu maledictionem,
„ & fiant dies mei pauci, & apiſcopatum menm
„ accipiat alter. Recedaot a me inimici mei,
„ ſintque parpetuo inimici. Huic ergo chiro-
„ grapho a ma edito, in teſtimonium benedi-
„ ctionis, val maledictionis meæ ſubſcribo, fra-
„ treſqoa & filios meos ot ſubſcribant, rogo.
„ Ego Aroulphus archiepiſcopus. SS.

CAPUT IX.

Quo perlecto, Arnulphus Aurelianaoſis eccleſiæ venerabilis epiſcopus ſubjunxit: Habet, inquam, hæc ſcriptura maximam vim reprehenſionis; habet etiam ſubtiles deſanſionis vires, habita ratione perſonarum. Nam ejus auhor Arnulphus deteſtabilis eſt, eo quod ob immenſum ambitum affectati honoris; iusuditum ſeculo prius monimeutum ſui deteſtabila reliquit. Qoi vero commeniati ſunt, rem utilem ac neceſſariam feciſſe viſi ſunt: ot ſi aliquaodo fidem promiſſam parnegata vellet, ſcriptura contra ſe teſtis exiſteret; & ſi deviaret ipſe, contra ſuam profeſſionem & ſubſcriptionem venieus, honora ſe privaret, & na forta peccaus nomine ſummi Pontificis diutius defendereiur: ipſe ſummus pontifex ſententiam ſuæ damoatioois iu ſe dixiſſe viſus eſt. Sed quia presbyter adeſt, finem dicendi faciam, ut ipſi locus pateat. Interim tamen dum presbytero C ſtandi locus eligitor, ſignificabat ſibi aſſidentibus, quendam epiſcopum ex hæreſi ad fidem catholicam converſum, beato Gregorio ſimilem libellum porrexiſſe: ſed hoc intereſſe, quod hic Arnulphus malarum caſsium rationibus permotus ſit, ideſt, perfidia & cupiditate: ille autem optimarum, ideſt, fide catholica & amore habeodi Deum. Erat vero ibi ita ſcriptum inter cætera.

CAPUT X.

„ Et ideo, poſtquam comperto diviſionis la-
„ queo, quo tenebar, diutina mecum delibera-
„ tione pertractaos, prona & ſpontanea volunta-
„ te ad unitatem ſedis Apoſtolicæ, divina gra-
D „ tia duca, reverſus ſum; ne noo pura mente,
„ ſed ſimnlara reverſus exiſtimar, ſpondeo ſub
„ ordinis mei caſu, & anathematis obligatione,
„ atque promitto tibi, & per ta S. Petro Apo-
„ ſtolorom principi, atque ejus vicario beatiſſi-
„ mo Gregorio, val ſucceſſoribus ipſius, me
„ nunquam quorumlibet ſuaſionibus val quocun-
„ que alio modo ad ſchiſma, da quo Redempto-
„ ris noſtri miſericordia liberaote ereptus ſum,
„ reverſurom: ſed ſemper ma iu unitate eccle-
„ ſiæ catholicæ, & concioae Romani pontificis
„ per omnia permanere. Unda juratus dico per
„ Deum omnipoteotem, & hæc ſancta quatuor E-
„ vangelia, quæ io meis manibus tenao, & ſa-
„ lutem geniumqua Mauricii atque Theodoſii do-
E „ minorum noſtrorum R. P. gubernatoras, ma
„ in onitata (ſicut dixi) Eccleſiæ, ad quam Deo
„ propitio reverſus ſum, & communiona Roma-
„ ni pontificis, ſemper, & ſina dubio permane-
„ re. Quod ſi (quod abſit) aliqua excuſatione,
„ vel argomento ab hac ma unitata diviſero,
„ perjurii reatum incurrens, æternæ pœnæ obli-
„ gatus iovauiar, & cum autora ſchiſmatis ha-
„ beam in futuro ſaculo portionem.

H CA-

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XI.

Adalgerus : Scin me, inquit, non magnam
habiturum expectationem in dicendo, reverendiſ-
mi Patres, cum omnia quæ pro defenſione mea
dicturus ſum, contra me fortaſſe videantur, hoc
enim & in initio intellexi, cum Dudo, Caroli
miles, ut hujus proditionis auctor exiſterem,
machinatus eſt. Cui cum reſponderem, cur ex
tanta maſſa hominum ego clericus & Sacerdos
potiſſimum eligerer, ut ſeniorem & epiſcopum
meum traderem ob cauſam Caroli, ad quem ni-
hil attinebam? Primum, ſocordiam & fatuita-
tem hominum me ſcire dicebat; meum autem
ingenium, prudentiam, animi magnitudinem, B
miris laudibus extollebat; denique ipſum meum
ſeniorem hoc ita velle, ſibique ita præcepiſse;
cui cum fidem quaſi ſpopondiſſem, non tamen
ſatis tutum fore hoc mecum reputabam, niſi ex
ipſius ſenioris ore, non bene credita, per me-
metipſum ſine interprete recognoſcerem. Ejus a-
mor, ejus imperium, me in has præcipitavit mi-
ſerias. Quærebam tamen ex eo, cujuſnam fre-
tus auxilio imperata perficerem, & ſi ſibi perti-
meſcendum foret: qui cum Karolum ſibi patruum
eſse dixiſset, Mannaſſen quoque & Rotgerium
ſacramenta quæ voluerit præſtitiſſe: avunculum
ſuum Rotbertum, Caroli ſervum, comitem fidiſ-
ſimum ſore deſignavit, cum aliis quibuſdam; &
ut hoc factum ſub ſpecie honeſti tegeretur, ma- C
nus, & Sacramenta ſimul Carolo præbui. Sed
juſſu ipſius, claves urbis accepi: ſed a manu ip-
ſius portas aperui, ſed illius præcepto. Hæc ſi
quiſquam veſtrum aliter eſſe putat, meque indi-
gnum cui credatur; credat igni, ferventi aquæ,
candenti ferro: faciant fidem tormenta, quibus
non ſufficiunt verba mea. Ipſi hoſtes mei, quibus
nuper inviſus eſſe cœpi, teſtimonio erunt, cum
ſuo me beneficio vivere comprobabunt; quando
veſtrum anathema perhorreſcens, eorum tunc mi-
ſeratione, gladios Richardi fratris epiſcopi vix
evaſi, hanc meam confeſſionem expaveſcentis.

CAPUT XII.

Ad hæc Odo epiſcopus Silvanectenſis: Bene
nunc (inquit) anathema in memoriam redit.
Pater enim Arnulfus, hunc noſtrum Arnulfum
in chirographo ſe damnaſſe dicit; nos autem quod-
dam ſcriptum ab eo in tempore ipſo accepimus,
per manus Guidonis venerabilis epiſcopi, in quo
& confeſſio ſui facti, & damnatio ipſius conti-
neri videbatur, quod in præſenti jubeat reci-
tare ſanctitas veſtra. Synodus dixit: Recite-
tur. Recitatum itaque eſt in hunc modum: „
„ Arnulfus gratia Dei archiepiſcopus commoni-
„ torium prædonibus Remorum. Quid tibi vis
„ prædonum Remenſium ſcelerata manus? nihil- E
„ ne te movent pupilli & viduæ lachrimæ, nec
„ advocatus eorum? velis, nolis, dominus tuus,
„ ipſe teſtis & judex, & gravis ultor, cujus ju-
„ dicium non effugies. Vide quid ante oculos ip-
„ ſius egeris: ſanctam pudicitiam virginum non
„ erubuiſti, matronas etiam barbaris verendas nu-
„ das reliquiſti: orphanum & pupillum non re-
„ ſpexiſti. Parvum tibi hoc? acceſſiſti ad tem-
„ plum matris Dei, cunctis mortalibus reveren-
„ dum: ejus atrium perfregiſti, polluiſti, viola-
„ ſti. Quod oculi ibi viderunt, concupiviſti:
„ quod manus attrectare potuerunt, rapuiſti. Et
„ nos quidem, contra divinum ac humanum jus,
„ miſericordia abutentes, quod cibi, & potus
A „ abſtuliſti, non indulgemus: ſed propter impia
„ tempora non exigimus: exigimus autem reliqua
„ omnia, quæ pollutis manibus pervaſiſti, ac re-
„ tines. Redde ergo, aut ſententiam damnatio-
„ nis, in pervaſores rerum Eccleſiaſticarum, a
„ ſacris Canonibus promulgatam: eam in te la-
„ tam, multotieſque ferendam, excipe.

ANNO CHRISTI 991.

Anathema in prædones.

„ Authoritate omnipotentis Dei; Patris &
„ Filii, & Spiritus Sancti, interveniente, & a-
„ diuvante beata Maria ſemper Virgine, aucto-
„ ritate quoque ac poteſtate Apoſtolis tradita,
„ nobiſque relicta, excommunicamus, anathemati-
B „ zamus, maledicimus, damnamus, & a limini-
„ bus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus, vos Re-
„ menſium prædonum auctores, factores, coope-
„ ratores, fautores, & a propriis dominis rerum
„ ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores.
„ Obtenebreſcant oculi veſtri, qui concupiverunt:
„ areſcant manus, quæ rapuerunt: (debilitentur
„ omnia membra, quæ adjuverunt.) Semper la-
„ boretis, nec requiem inveniatis, fructuque la-
„ boris veſtri privemini: formidetis & paveatis a
„ facie perſequentis, & non perſequentis hoſtis,
„ ut tabeſcendo deficiatis. Sit portio veſtra cum
„ Juda traditore Domini, in terra mortis & te-
„ nebrarum, donec corda veſtra ad plenam ſa-
„ tisfactionem convertantur. Hic autem ſit mo-
C „ dus plenæ ſatisfactionis, ut omnia injuſte a-
„ blata, præter cibum & potum, propriis domi-
„ nis ex integro reſtituatis, coramque Remenſi
„ eccleſia pœnitendo humiliemini, qui ſanctam
„ Remenſem eccleſiam reveriti non eſtis: Ne
„ ceſſent a vobis hæ maledictiones, ſcelerum
„ veſtrorum perſecutrices, quandiu permanebitis
„ in peccato pervaſionis. Amen: Fiat, Fiat.

CAPUT XIII.

Quo perlecto, Gualterius Auguſtidunenſis ec-
cleſiæ epiſcopus: Quidnam, inquit, hoc porten-
tum eſt: ſatiſne ſanæ mentis eſt hic epiſcopus,
qui pro jactura viliſſimæ ſupellectilis eos damnat:
D ſuper ſui autem & cleri & populi captivitate ta-
cet: pro pauperum tuguriis forte magis carie,
quam vi ruentibus, anathematizat: & pro popu-
lo Dei per orbem terrarum famoſiſſimo nihil di-
cit? Nempe, omnis terrena creatura, homine
vilior eſt: & omne manufactum ædificium, tem-
plo Dei vilius. Sed forte quia Apoſtolus dicit,
*ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, po-
tum da illi*: tanquam pietate uſus, prædonibus
cibum & potum indulget: attamen ab auro &
argento deterret. Quid hoc ad pauperes Chriſti?
certe ii aurum & argentum non perdiderunt,
quia non habuerunt: ſed cibum & potum, quem
E ad uſum vitæ non ſine magno labore conquiſive-
runt. Ecce audiſtis, fratres, argumentum perdi-
ti hominis, pauperum necatoris, prædonum nu-
tritoris. Intellexiſtis quia ad hoc voluit capi, ut
ſua ſimulata captivitas, veram nobilium efficeret
captivitatem. Ideo ſacrilegos a concione non ar-
cet, quia ſe auctorem ſacrilegii eſſe cognoſcit:
nec ſic tamen evadit, dum auctores, inventores,
factores, cooperatores, fautoreſque ſimul permi-
ſcet. Ipſe enim auctor, cujus conſilio & imperio
proditio facta eſt. Ipſe factor & cooperator, ut
per quemdam ſapientem dicitur: *Comites illi tui,
manus erant tuæ*. Ipſe fautor, qui uſque in præ-
ſens tacendo conſenſit: &, ut fama eſt, magnis
inſuper beneficiis cumulavit. Tendit materia hæc
in

in immenſum, ſed contraho ſermonem qua poſſum brevitata, ne videar quaſi criminales dictare.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XIV.

Guido epiſcopus: Si in propriis conſcriptionibus, ubi cavare ſibi potuit Arnulfus, ita læſus aſt: quomodo in proxima Synodo Sylvanectis habita, damnatus non eſt? Conveneramus quippe in unum nos omnes, qui hic adſumus Remorum diœceſani, conqueſtum ſanctam Remenſem eccleſiam noſtrarum omnium matrem deſolatum iri. Metropolitanus noſter cum elero, & populo teneri ab hoſtibus prædicabatur. Rumor tamen factæ proditionis frequens erat: itaque noſtrorum comprovincialium communi conſultu, ſtatuimus anathema in reos, quod nullus aliquo modo ſa occultans, ſubterſugere poſſet. Ejus exemplar (ſi placet) proferatur, prolatumque eſt in hunc modum.

Oratio invectiva episcoporum

Remenſis Diœceſeos, vice decreti, habita Sylvanectis.

QUouſque ſe extendet effrænata licentia veſtra, alterius proditoris Judæ ſatellites? Ad quem finem ſcelerum progredietur, incœpta audacia veſtri ducis, ducis dicimus Adalgeri presbyteri, qui nomen ſacerdotalis dignitatis ſuo nomine polluit? Te igitur interpellamus, ſimelle presbyter? Quid tibi viſum eſt, poſt illa eruenta arma, quibus te Lauduni exercuiſti, ut iterum vilis apoſtata factus, Arnulfum Remorum archiepiſcopum traderes, cum ante velut fidiſſimus cuſtos cubares, conviva aſſiduus eſſes, conſilia diſponeres, ſacroſancta adminiſtrares? Num rigorem eccleſiaſticæ ſeveritatis, vel judicium omnipotentis Dei effugere tu putaſti? urbis portas aperuiſti, hoſtes introduxiſti, venerabile templum Matris Dei, atque ipſis barbaris reverendum, velut hoſtium caſtra oppugnaſti. Num etiam vos, prædonum maxime portio, qui Eccleſiæ ingentibus beneficiis eratis obligati: qui dicitis, *Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei*, qui ſigna militaria, loricati & galeati, cum ſcutis & lanceis ante aram beatæ Dei Genitricis intuliſtis; qui pollutis manibus paſtorem cum clero & populo intra ſancta ſanctorum comprehendiſtis, cuſtodiæ diſtribuiſtis, carceri mancipaſtis, & adhuc retinetis: num, inquam, vos divina jura effugietis? Vos quoque, quorum dolo & fraude, conſilio & auxilio tantum ſcelus factum eſt, cum his qui principes tanti facinoris fuerunt, conſociandi eſtis, ut pœnam peccati ſimul feratis, qui cauſa peccati ſimul conſpiraſtis, bonaque civium Remenſium, prædones impiiſſimi, velut ſub haſta diſtraxiſtis. Nec etiam vos abeſſe debetis, qui in Adalberonem Laudunenſem epiſcopum non minus levia perfeciſtis. Et, ut pullulantem hæreſim reſcindamus, quæ dictat omnia licere Carolo, etiam in ſacris locis: Remenſem ſimul ac Laudunenſem eccleſiam, utramque ſacrilegio (quamquam diſſimili) pollutam, a ſacris removemus officiis, donec legitima reconcilietur utraque. Et ne quis nos talibus monſtris hominum favere, talibus negotiis aſſenſum præbituros putet: ſed pro fide qua vivimus, omnibus expoſitos periculis ſententiam noſtram ita confirmamus, ſtabilimus, corroboramus.

Anathema in reos.

„ Auctoritata omnipotentis Dei Patris & Filii
„ & Spiritus ſancti, interveniente, & adjuvante
„ beata Maria ſemper Virgine, cum omnibus
„ Sanctis: auctoritate quoque ac poteſtate Apo-
„ ſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus,
„ anathematizamus, damnamus, & a liminibus
„ ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus, Adalgerum
„ presbyterum, diaboli membrum, epiſcopi, cleri,
„ & totius populi Remenſis traditorem: eos quo-
„ que qui hujus traditionis extiterunt invento-
„ res, auctores, factores, cooperatores, fautores,
„ civiumque depopulatores, & a propriis dominis
„ rerum ſuarum ſub nomine emptionis abaliena-
„ tores, his adjungimus Laudunenſis epiſcopii
„ pervaſores, ac ipſius epiſcopi graviſſimos tor-
„ tores. Fiat illis, ſicut Scriptura dicit: qui di-
„ xerunt, *Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei*,
„ *Deus meus, pone illos ut rotam, & ſicut ſtipu-*
„ *lam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit*
„ *ſylvam, & ſicut flamma comburens montes; ita*
„ *perſequeris eos in tempeſtate tua, & in ira tua*
„ *turbabis eos. Imple acies eorum ignominia, &*
„ *quærent nomen tuum Domine: erubeſcant &*
„ *conturbentur in ſeculum ſeculi, & confundantur,*
„ *& pereant: & cognoſcant, quia nomen tibi Do-*
„ *minus, tu ſolus altiſſimus in omni terra*. Et quia
„ pupillum & viduam non miſerati ſunt, neque
„ templa Dei reveriti, dominiumque eccleſia-
„ rum ſibi uſurpaverunt, fiant filii eorum or-
„ phani, & uxores viduæ. Scrutetur fœnerator
„ omnem ſubſtantiam eorum, & diripiant alieni
„ labores illorum. Nutantes transferantur filii
„ eorum, & mendicent, ejiciantur de habitatio-
„ nibus ſuis: fiant dies eorum pauci, & princi-
„ patum eorum accipiat alter. Et duplici contri-
„ tione contere eos, Domine Deus noſter: niſi
„ reſipiſcant, & eccleſiæ Catholicæ fructuoſa pœ-
„ nitentia ſatisfaciant. Amen; fiat, fiat.

CAPUT XV.

Siguinus Archiepiſcopus: Pervenit hoc ſcriptum ad notitiam Arnulphi? dictum eſt perveniſſe: ſubjunxit: ſuſpendit ſe poſt ab eorum communione, quos juſtiſſime damnatos accepit? Immo, inquiunt, eos omni fidelium communione, dignos habuit. Ego, inquit non ſatis admirari queo ſuper ejus audacia. Primum ipſe prædones ſuos a communione removit, eiſque modum damnationis præſcripſit, ut omnia injuſte ablata reſtituerent, coramque Remenſi eccleſia humiliarentur, qui ſanctam Remenſam eccleſiam reveriti non eſſent; & ſicut paulo antea a quibuſdam fratribus mihi relatum eſt, reſtitutio amiſſarum rerum aut vix ulla facta eſt, aut nulla; pœnitentia autem a nullo publice ſuſcepta, ob facinus publica admiſſum. Occulte autem qui potuit, cum ſcriptum ſit: *Qui publice peccat, publice pœniteat*? vel, quomodo pro vili ſupellectile reos damnavit, ſicut frater & coepiſcopus noſter Gualterius paulo ante retulit, pro violata eccleſia a communione nullum removit? an vile putavit eſſe crimen, quod divinæ leges per ſe totum ulciſci poſſe non putant, niſi ad humana jura transfundant? Sicut enim ſcriptum eſt in Toletano Concilio, capite decimo: *Nullo teneantur eventu neceſſitudinis, qui Dominicis ſe defendendos commiſerunt clauſtris. Si quis autem hoc decretum violare detentaverit, & eccleſiaſticæ excommunicationi ſubjaceat, & ſeveritatis regiæ feriatur ſententia*. Ecce

ANNO CHRISTI 991.

hic plane dicitur, quod ab epiſcopis excommunicandi ſint hi ſacrilegi, & a rege digna pro meritis pœna animadvertendi: ſed quis ipſos abſolvere poteſt, niſi pœnitentes, & digna ſatisfactione veniam poſtulantes? At hi quando ſatisfecerunt, ut abſolvi poſſent, eum neminem revera captum abire liberum ſciverint? Sed eſto, Arnulfus eos abſolverit: cur ergo clericus ejus Raineri vicedomini filius, retentus eſt? Si per vim factum eſt, & Arnulfo invito, in crimine ſacrilegii permanentes, etiam ab idoneo epiſcopo abſolvi non potuerunt. Si autem eo conſentiente, obligationem pro abſolutione ab obligato acceperunt. Item, eſto, Arnulfus eos abſolverit: quomodo id ſine ſuorum clericorum præſentia potuit? At eos non interfuiſſe conſtat, dum abſolverentur: interfuerunt autem, dum obligarentur. Irrita autem habenda eſt, quæ ſolennis debuit eſſe, ſi in abditis abſolutio facta eſt. Scriptum quippe eſt in concilio Carthagineuſi, capite vigeſimo tertio, *Ut epiſcopus nullius cauſam audiat, abſque præſentia clericorum ſuorum: alioquin irrita erit ſententia epiſcopi, niſi præſentia clericorum confirmetur*. Et quia ſcriptum eſt, *Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*: tantorum ſcelerum ipſe ſibi conſcius, ſacroſancta tractare non erubuit in eccleſia; quam fratres, & coepiſcopi noſtri Remorum Diœceſeos, noſtro conſultu a communione ſuſpenderant juſtiſſimis de cauſis. Quapropter ſi placet, capitula Canonum ſuper his perquirantur, ut nemo cauſetur hunc noſtro, ſed vero ſanctorum patrum damnatum eſſe judicio. Synodus dixit: Placet, perquirantur: prolatæ ſunt itaque in medium hæ ſententiæ.

CAPUT XVI.

De damnatis, & miniſtrare tentantibus ex concilio Antiocheno, cap. 4.

Si quis epiſcopus damnatus a Synodo, presbyter aut diaconus a ſuo epiſcopo, auſi fuerint de miniſterio ſacro contingere, ſive epiſcopus, juxta præcedentem conſuetudinem, ſive presbyter aut diaconus: nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis. Sed & communicantes ei omnes abjici de eccleſia, & maxime ſi poſteaquam didicerint adverſum memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentaverint. Item, ſi quis excommunicatus, ante audientiam communicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit.

Ex concilio Carthaginis, cap. 29.

Item placuit univerſo Concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu, ſive epiſcopus, ſive quilibet clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communionem præſumpſerit, ipſe in ſe damnationis judicetur protuliſſe ſententiam.

Item ex Concilio Carthaginis, cap. 13.

Ut epiſcopus, qui contra ſuam profeſſionem in concilio habitam venerit, deponatur. Si quis contra profeſſionem vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore privabit.

CAPUT XVII.

Arnulphus epiſcopus dixit: Quamvis hæc ita ſe habeant, reverendiſſimi patres, certumque ſit hunc Arnulphum omnium patrum concordibus damnari ſententiis; tamen ne in invidiam adducamur, admoneantur ſi qui ſunt ſtudioſi ejus defenſionis; habeantque locum contradicendi; ſummque Arnulphum quomodo libet defenſandi. Sitque hoc noſtrum edictum ſub diſciplina Eccleſiaſtica; ita ut nullus deinceps excuſandi pateat locus. Excuſet nunc, qui eum juſtas putat habere cauſas. Hic clerus ipſius adeſt, hic abbates ſcientia & eloquentia non ignobiles; exigant jacentem, attollant humiliatum: & ſi injuſte dejectum exiſtimant, qua juſtitia reformari debeat, edoceant. Non enim in ruina fratris & conſacerdotis noſtri lætari nobis fas eſt; nec quiſquam in injuriam ſui ducet, ſi ea quæ contra Arnulphum dicta vel facta ſunt, veracibus cognoverit refelli aſſertionibus.

CAPUT XVIII.

Siguinus archiepiſcopus dixit: Sicut frater & coepiſcopus noſter venerabilis Arnulphus peroravit, auctoritate Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus ſancti, adjuvante beata Maria ſemper virgine; cum omnibus ſanctis; auctoritate quoque hujus ſacri conventus præcipimus, ut nemo in hac Synodo ſilentio tegat, quæ pro defenſione Arnulphi putaverit eſſe idonea; vel ſi ea quæ circa ipſum facta ſunt, reprehenſione digna exiſtimat. Nec deinceps alicui licentia pateat refricandi aut remordendi, quod hoc ſacroſanctum Concilium decreverit, qui ſe nunc defenſioni ſubduxerit; cum utique & ex tanto tempore excurrere potuerit, & nunc ei omnis copia dicendi adſit. Sed nec occaſione inſidiarum ſibi quiſquam blandiatur, cum ſciamus Principes noſtros, omnibus licentiam abſque injuria veniendi, & cauſas proprias exponendi, quæ vellent, conceſſiſſe. Sic accuſatoribus ſive obtrectatoribus, tam præſentibus, quam futuris, vel contra Arnulphum, vel contra nos teſtis conſcientia præſens, quæ in extremo examine quiſque dijudicandus eſt: ſit nobis judicantibus, præſens forma Chriſti in ultimo judicio judicantis; habeant defenſores exemplar miſericordiæ, qua miſericordibus miſerendum eſt.

CAPUT XIX.

Hic cum ab univerſis patribus pronunciatum eſſet, Placet, placet hoc edictum Siguini: ſtupor ſe quamplurimis infudit, qui pertinaci epiſcoporum ſententia Arnulphum damnandum fore putabant: quoſdam autem ſpes defendendi in magnam animi alacritatem perduxit. Et ſuæ quidem eccleſiæ filii accuſare nolebant, pudore permoti: defendere autem minime præſumebant, conſcientia ſimul & anathemate devincti. Sed aderant acerrimi defenſores, ſcientia & eloquentia inſignes, Johannes ſcholaſticus Antiſiodorenſis, Romulfus abbas Senonenſis, Abbo rector cœnobii Floriacenſis, ignorantia præteritorum geſtorum preſſi, & anathemate ad dicendum provocati.

Facto itaque ſilentio, diverſarum partium multiplicia librorum volumina ſubito apparuerunt. Multa denique in medium prolata, multa inter conſidentes collata ingens ſpectaculum præbuerunt: imprimiſque Stephani archiepiſcopi, e trium Conciliorum epiſtola ad Damaſum perlecta eſt: itemque Damaſi reſponſio continuata in hunc modum.

CA-

ANNO CHRISTI 991.

C A P U T XX.

Quod epiſcoporum & ſummorum negotiorum eccleſiaſticorum cauſæ ſemper ad ſedem Apoſtolicam ſint referendæ.

Has epiſtolas, & ſequentia Decreta ex apocryphis Iſidori deſumpta notum eſt. *Manſ.*

Domino beatiſſimo & Apoſtolico culmine ſublimato, ſancto patri patrum Damaſo papæ, & ſummo omnium præſulum pontifici, Stephanus archiepiſcopus concilii Mauritaniæ, & univerſi epiſcopi ex tribus conciliis Africanæ provinciæ.

Notum veſtræ facimus beatitudini, quod quidam fratres in confinio nobis poſiti, quoſdam fratres noſtros, venerabiles videlicet epiſcopos, vobis inconſultis, a proprio dejicere moliuntur gra- B du, cum veſtræ ſedi epiſcoporum judicia, & ſummorum finem eccleſiaſticorum negotiorum, in honorem beatiſſimi Petri, patrum decreta omnium, cunctam reſervara ſententiam, inquirendi reverentia de Dei rebus, quas omni cura & ſolicitudine obſervare debemus. Maxime vero debent ab ipſo præſulum examinari vertice Apoſtolico, cujus vetuſta ſolicitudo eſt, tam mala damnare, quam relevare laudanda. Antiquis enim regulis cenſitum eſt, ut quidquid horum quamvis in remotis, vel in longinquo poſitis ageretur, provinciis, non prius tractandum vel accipiendum ſit, niſi ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum, ut ejus auctoritate, juxta quod fuiſſet pronunciatum, firmaretur. Et reliqua mul- C toties talia, & his ſimilia, quæ ſuper his conſtituta ſunt. Quibus, ſi illicite factum eſt, ut ſemper veſtræ ſedi conſuetudo fuit, feſtinanter occurrite, & pro his viriliter, ut pater pro filiis certantes, ſtate. Sicut bene ad Jeſum filium Syrac dictum eſt: *Uſque ad mortem certa pro veritate, & ſemper Dominus Deus tuus pugnabit pro te; accipere enim perſonam impii non eſt bonum, at declines a veritate judicii.* Sin minus illicita ſunt hæc, pateat nobis talis omnibus licentia, beatiſſime pater: aut ſi liceat hos vel aliquos etiam minorum graduum clericos, niſi canonice tempore legitimo vocatos, aut ſine legitimis accuſatoribus, aut abſque veris & innocentibus teſtibus: vel niſi manifeſte canonice convictos, aut ſponte D confeſſos, vel a ſuis ſedibus, aut ſuis rebus expoliatos, vocare ad Synodum, vel damnare. Quia legimus, eos non poſſe canonice ad Synodum, aut ſuam diu tenendam & gubernandam, viribus ſcilicet pleniter reſumptis, reſtitutionem vocari ſuiſque omnibus ſibi legaliter reſtitutis integerrime: & ſic imperare, ut veniant ad Synodum, niſi ſponte voluerint.

C A P U T XXI.

Item epiſtola Damaſi ad eumdem Stephanum, & ad concilia Africæ, quod epiſcoporum judicia, & majores cauſæ non aliter quam auctoritate Sedis Apoſtolicæ ſint terminandæ.

Damaſus ſervus ſervorum Dei, atque per gratiam ejus epiſcopus ſanctæ eccleſiæ catholicæ orbis Romæ, Stephano archiepiſcopo concilii Mauritani, & univerſis epiſcopis Africanæ provinciæ. Lectis fraternitatis veſtræ literis, primo gratias ago, quod tantorum fratrum merui benedictione frui. Deinde, quod circa fratres ſolicitos vos reperi, & cum eis crucem Domini deferre, qui ait: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me:* & reliqua ad hunc modum pertinentia. Igitur quoniam in præſenti opportune geſtorum conſultatione, Apoſtolicis ve- A ſtra beatitudo viſceribus commota nos hortata eſt, tuitione fratrum Apoſtolica impendere auctoritate, & eorum injuriis ſubvenire: dum conſtat, vos eadem cum Apoſtolo compaſſibiliter dicere, *quis infirmatur, & ego non infirmor, quis ſcandalizatur, & ego non urar?* ſatagentes, ne aliquis de his qui nobis crediti ſunt, a ſævis beſtiis laceretur, aut capiatur; pro qua re oportet juxta veſtram prudentem commonitionem, magis autem ſecundum Domini divinam præceptionem, nos qui ſupra domum ejus, hoc eſt, univerſalem catholicam Eccleſiam epiſcopale ſuſcepimus miniſterium, ſolicite vigilare, ut ne quid de ſacris ejus muneribus, id eſt, Apoſtolici juris, Apoſtolorumque ſucceſſoribus atque miniſtris, quiſquam B nobis dormitantibus valeat ſupprimi, atque injuſta nobiſque inconſultis damnari. Scitis fratres chariſſimi; firmamentum a Deo fixum & immobile, atque titulum lucidiſſimum ſuorum ſacerdotum, ideſt, omnium epiſcoporum, Apoſtolicam ſedem eſſe conſtitutam, & verticem eccleſiarum. Tu es enim, ſicut divinum pronunciat veraciter verbum, Petrus: & ſuper firmamentum tuum, Eccleſiæ columnæ, qui epiſcopi intelliguntur, confirmatæ ſunt: tibi & claves cælorum regni commiſſi, atque ligare, & ſolvere poteſtatem, quæ in cælis ſunt, & quæ in terris, promulgavi. Tu prophanatorum hominum & membrorum meorum, maximeque meorum diſcipulorum exiſtis, ut princeps & doctor orthodoxæ & immacu- C latæ fidei, cujus vice hodie (gratia Dei) legatione pro Chriſto fungimur: & omnes hujus ſanctæ Sedis præſules ejus vicem geſſerunt, gerunt, & gerent. Ideo omnia, quæ innotuiſtis non licere mandantem, niſi vos tam pleniter inſtructos eſſe ſcirem, quod cuncta ſuper quibus conſulitis, illicita eſſe non dubitetis. Diſcutere namque epiſcopos, & ſummorum Eccleſiaſticorum cauſas negociorum, metropolitanos, una cum omnibus ſuis comprovincialibus, ita ut concordent negociis, licet. Sed definire eorum atque eccleſiarum ſummas querelas cauſarum, vel damnare epiſcopos, abſque hujus ſanctæ ſedis auctoritate, minime licet, quam omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & ejus fulciri auxilio oportet. Nam, ut noſtis, Sy- D nodum ſine ejus auctoritate fieri, non eſt catholicum: nec epiſcopus niſi in legitima Synodo & ſuo tempore Apoſtolica vocatione congregata, definite damnari poteſt: neque ulla unquam concilia rata leguntur, quæ non ſunt fulta Apoſtolica auctoritate. Accuſatores autem clericorum, & teſtes ſuper quibus rogitaſtis, abſque ulla infamia aut ſuſpicione vel manifeſta macula, & veræ fidei & pleniter inſtructi eſſe debent; & tales, quales ad ſacerdotium eligere divina jubet auctoritas. Quoniam ſacerdotes (ut antiqua tradit auctoritas) criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent nec poſſunt provehi honorem. Vocatio enim ad Synodum, juxta decreta patrum, canonica ejus qui impeti- E tur, tam ſua præſentia, quam & ſcriptis atque apocriſiariis, per ſpacium fieri debet congruum atque canonicum: quia niſi canonice vocatus fuerit ſuo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit ad conventum quacunque neceſſitate, niſi ſponte voluerit, nullatenus ſuis reſpondebit inſidiatoribus. Quoniam nec ſeculi leges hoc permittunt fieri: quanto magis divinæ? De ejectis vero, atque ſuis rebus expoliatis, nihil vobis verius ſignificare queo, quam quod ſancti patres definierunt, & noſtri prædeceſſores Apoſtolica auctoritate roboraverunt. Ita enim hæc ſe habent: epiſcopos ejectos, atque ſuis rebus expoliatos, eccle-

ANNO CHRISTI 991.

ecleſias proprias primo recipere, & ſua omnia eis legaliter reddi, ſancti Canones decreverunt: & poſtea ſi quis eos accuſare vellet, æquo periculo facere ſanciverunt. Judices eſſe decernentes epiſcopos recte ſapientes, & juſte volentes ad tempus, diuque illis reſumptis viribus & ſuis poteſtative fruentibus rebus, amiciſque, & Dei ſervis ſapientibus conſulentibus viris, in eccleſia convenientes, ubi teſtes eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbantur, & reliqua ad hunc ordinem pertinentia, quæ prolixitatem vitantes hic non inſeruimus, quia his ſufficere credimus. Si quis autem his non eſt contentus, legat ea, & ſatiabitur. Scimus enim, homines inarmes non poſſe cum armatis rite pugnare. Sic nec illi qui ejecti, vel ſuis bonis ſunt expoliati, cum illis qui in ſuo ſtant ſtatu, & ſuis fruuntur amicis atque bonis, litigare rite poſſunt. Nec ſeculi quoque leges hæc ſecularibus fieri permittunt: ſed prius ejectos vel oppreſſos aut expoliatos, cum ſuis omnibus reſtitui jubent: & poſtea ſuo tempore (ſicut lex eorum continet) ad placita venire præcipiunt, nec ulla carceris cuſtodia appellantem arceri permittunt. Docent enim ex parte (ſicut noſtis) terrena, quæ ſunt cæleſtia. Accuſatores vero & accuſationes quas ſeculi leges non adſciſcunt, nullatenus ſunt in horum admittendæ cauſis: quia omne quod irreprehenſibile eſt, catholica defendit eccleſia: & hoc a majoribus definitum eſſe, propter pravorum hominum inſidias non dubitatur. Decet enim Domini ſacerdotes fratrum cauſas pie tractare, & venerabiliter intendere, atque eorum judicia ſuper ſacrificia ordinare, ne proterve aut tyrannica dominatione (ut de quibuſdam refertur) ſed charitative pro Deo & fraterno amore cuncta peragere, & quod ſibi quis fieri juxta Dominicam vocem non vult, alii inferre non præſumat; &, in qua menſura menſi fueritis, remetientur vobis. Ea vero quæ Apoſtolorum prædicatione & patrum inſtitutione percepimus, ſemper tenere debemus, ne aliqua nova cudere, aut ad noxam fratrum ſemper intendere videamur. Sed alterutrum onera portemus, ut juxta Apoſtolum, legem Domini adimplere valeamus. Tempus enim congruum prævideri oportet, quando uniuſcujuſque accuſatæ perſonæ cauſa, rectiſſime in medium producatur, quatenus gravitatem ejus & conſonantiam, quæ contra patrum decreta vel Synodi confeſſionem prodi, minime cognoſcatur, quam ordinabiliter (omnes intendant, ut ad eam in omnibus rationabiliter) reſpondeant, & juſte ſe velle manifeſte oſtendant. Nullus autem introducatur perſonaliter; ſed accuſatores, & accuſati æqua audiantur ratione, juxta quod geſtorum ordo exigit. Accuſatores vero & judices non iidem ſint: ſed per ſe accuſatores, per ſe judices, per ſe teſtes, per ſe accuſati, unuſquiſque in ſuo ordinabiliter ordine. Nam inſcriptio primo ſemper fiat, ut talionem calumniator recipiat: quia ante inſcriptionem nemo debet judicari, vel damnari, cum & ſæculi leges hæc eadem retineant: de quibus omnibus vera ſemper fiat æquitas, quatenus accuſationis & judicii ac teſtimonii mercedem per veritatem geſtorum conſequi valeant. Scriptum eſt enim: *Abominatio Domino labia mendacia, & teſtem fallacem, proferentem mendacia, & ſeminantem inter fratres ſcandala, atque litigia deteſtatur, ipſo monente, atque dicente: Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum, non facies quod iniquum eſt, nec injuſte judicabis: non conſiderabis perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Juſte judica proximo tuo: & quod tibi non vis fieri, alteri non facias, & reliqua.*

Et maxime præceptum habentes Apoſtolicum, attendere nobis ipſis & gregi, in quo nos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Dei eccleſiam, quam acquiſivit per ſanguinem ſuum proprium; convenit & iterum, Attendite lupos, attendite malos operarios, qui perverſa faciunt, & adverſa loquuntur, ut detrahere ſemper diſcipulos Domini, & infamare queant. Quos corrigere vos, & omnes Domini ſacerdotes ſummo ſtudio oportet: quia pejus malum non eſt, quam ut cives civibus invideant, & ſacerdotes, vel clerici, ſacerdotibus vel pontificibus inſidientur, teſtante etiam veritatis voce: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei: & qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis melius eſt illi ut ſuſpendatur mola aſinaria in collum ejus, & demergatur in profundum maris.* Et item: *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me.* Ille proculdubio ſcandalizatus eſt in me, qui ejus ſcandalizat epiſcopum vel ſacerdotem: & multa talia, quæ hic non inſeruntur, ne nimis prolixa efficiatur epiſtola. Monentes quoque, inſtruere debetis memoratos vicinos veſtros, ut a talibus ſe ſubtrahant: & quæ illicite circa præfixos fratres egerunt, cito corrigant: & quos nobis inconſultis læſerunt, nobis inconſultis plena ſatisfactione ſanent, & cito ſibi eos reconcilient, ſi noluerint Apoſtolicæ ſedis ſuſcipere cenſuram. Nam ſi quid fortaſſe in eis aut contra eos emerſerat, noſtrum fuerat expectandum examen, ut noſtra (ut ſemper huic ſedi fuit conceſſum privilegium) aut condemnarentur auctoritate, aut fulcirentur auxilio; neque enim ſuo pro libitu noſtra debuerant jura pervadere, abſque Apoſtolicæ ſedis diſpoſitione mandante. A talibus deinceps omnes ſe abſtineant ſacerdotes, qui noluerint ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus (ut prædictum eſt) univerſalem conſtruxit eccleſiam, cui epiſcoporum ſumma judicia atque majorum cauſæ (ſicut paulo ſuperius memoratum eſt) reſervatæ ſunt, ſoliditate, atque ſacerdotali honore ſecludi. Induciæ enim accuſatis in criminalibus, epiſcopis, ſex menſium, vel eo amplius (ſi neceſſe fuerit) concedendæ ſunt: quoniam & laicis hoc permiſſum, nullus ſecularibus imbutus diſciplinis ignorat: quanto magis ſacerdotibus, qui ſuperiores eſſe eis non dubitantur? Habetur quoque in decretis patrum ſancitum, non fore canonicum, quemquam ſacerdotem judicare, vel damnare, antequam accuſatores canonice examinatos præſentes habeat, locumque defendendi accipiat: ideſt, inducias eccleſiaſticas, ad abluenda crimina, & cætera: nec extra propriam fiat provinciam, primo diſcuſſionis accuſatio ſine Apoſtolica præceptione, cui in omnibus cauſis debet reverentia cuſtodiri: quoniam & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & imperialia pariter ſtatuta concinunt. *Criminum*, inquiunt, *diſcuſſio ibi agitanda eſt, ubi crimen admiſſum eſt*; nam alicubi criminum reus prohibetur audiri, & alibi in canonibus præcipitur: *quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta, ſunt finienda*: & reliqua. Talia & his ſimilia; ſalva tamen in omnibus Apoſtolica auctoritate, ut nihil in his diffiniatur, priuſquam ei placere cognoſcatur, qua omnes ſuffultos eſſe oportet: & ſi quid eis grave intolerandumque acciderit, ejus eſt ſemper expectanda cenſura, neque enim proterve, aut ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus (ut ſæpe actum agnovimus) detrahere, aut accuſare præſumat quenquam ſacerdotum: quia injuria eorum ad Chriſtum pertinet, cujus vice legatione pro populo Chriſti ſanguine redempto funguntur. Cauſas enim eorum, qui Dei cauſæ ſunt, ejus judicio

ANNO CHRISTI 991.

cio reſervandas, qui valet corpus occidere, & animam mittere in gehennam, qui dicit: *Mihi vindictam, & ego retribuam*, apud quem conſcientia nuda eſt, cui non abſconduntur occulta. Iuſtruendi etiam omnes ſunt, quoniam per nos illis Chriſtus intonuit, non eſſe ovium, lupi inſidias prævidere, ſed paſtoris. Monet igitur beatus apoſtolus Paulus, ut de his temere, leviterque præſumatur judicium, de quibus nemo poteſt verius, vel melius judicare quam Deus. Tu autem, inquit, quare judicas fratrem tuum, aut cur ſpernis eum? omnes enim ſtabimus ante tribunal Dei. Scriptum eſt enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Domino. Itaque unuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo. In hoc ergo non ſibi quiſpiam temerarius aulus uſurpet, ut præter quod ad concordiam pertinet, aliud agat, unde unitas eccleſiæ diſſipetur. Non ergo leviter quiſquam aſſentiat in detractione, vel judicatione, aut damnatione fratrum, maximeque ſacerdotum qui proximiores ſunt Deo, & qui proprio ore Chriſti corpus conficiunt: quia ad hoc venit ira Dei in filios prævaricatorum, qui Chriſtum in ſuis perſequuntur membris. Nolite, fratres, nolite effici participes eorum, nec communicetis peccatis talium, aut infructuoſis verbis illorum: magis autem & redarguite talium cœtus, qui extendere moliuntur quaſi arcum in fratres linguas ſuas. Defendite ergo fratres, & omnes monete, ut armentur contra fratrum perſecutores. Confidimus autem de vobis meliora & viciniora ſalutis, qua neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua (magiſtro gentium docente) poterit nos ſeparare a charitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, quæ maxime in ſacerdotibus & reliquis perficitur membris ejus. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. Ecce enim judex ante januam aſſiſtit, coronas hilariter promittens his qui pro eo fratribus auxilium ferunt, & oppreſſis ſuccurrunt, atque in charitate collaborant. Quod ſi ſubtraxerit ſe quis, non placebit Deo, ſed cadet: quia non ſublevavit cadentem, ſed emarcuit.

Et poſt aliquanta.

Temere enim judicat, ſi quis epiſcopum abſque ſedis Apoſtolicæ auctoritate condemnat, cum ei (ut paulo ſuperius prælibatum eſt) hoc ſpecialiter privilegium reſervatum ſit.

Item poſt aliquanta.

Ille proculdubio fecit in judicio, qui ea ſibi vendicat, quæ ei vindicare non licet: ideo quæ huic ſedi conceſſa ſunt, ut nullus uſurpare ſine ejus conſultu præſumat, qui non vult honore eccleſiaſtico indignus aut contemptor judicari. Itaque oportet propulſare negligentes, ſed ita, ut nolentes non roborentur: & bonos improbis atque inſidiatoribus fratrum reſiſtere, ne corpore deſidiæ oppreſſi, taciturnitatis teneamur obnoxii. Itaque qui poteſt obviare, & perturbare oppreſſos, & non facit, nihil agit aliud quam favere impietati. Nec enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinore deſinit obviare. & reliqua.

C A P U T XXII.

Allatus eſt autem etiam Tomus, ab Lotharienſi regno per manus Ratbodi epiſcopi Noviomenſis, in quo hæc continebantur. Ex decretis ſancti Clementis papæ, de accuſatione epiſcoporum. Accuſandi vel teſtificandi licentia denegetur, qui Chriſtianæ religionis, & nominis dignitatem, & ſuæ legis, vel ſui propoſiti normam, aut regulariter prohibita neglexerunt. Tranſgreſſores enim legis ſuæ ſponte, ejuſque violatores, Apoſtatæ nominantur. Omnis enim apoſtata reſutandus eſt, & ante reverſionem ſuam non in accuſatione aut teſtimonio ſuſcipiendus.

Ex decretis Stephani papæ.

Nullus epiſcoporum, dum ſuis fuerit rebus expoliatus, aut a ſede propria qualibet occaſione pulſus, debet accuſari, aut a quoquam ei poteſt crimen objici; priuſquam integerrime reſtauretur, & omnia quæ ei ablata quocunque ſint ingenio, legibus redintegrentur, & ipſe propriæ ſedi, & priſtino ſtatui regulariter reddatur.

Item ejuſdem.

Accuſatores & accuſationes, quas ſeculi leges non recipiunt, & anteceſſores noſtri prohibuerunt, & nos ſubmovemus; nullus enim alienigena, aut accuſator epiſcoporum fiat, aut judex. Unde & de Loth ſcriptum eſt: Ingreſſus erat advena, nunquid ut judices? Accuſator autem eorum nullus ſit ſervus, aut libertus, nullaque ſuſpecta aut infamis perſona. Repellantur etiam cohabitantes inimici, & omnes laici.

Ex decretis Xyſti Papæ.

Nemo pontificum aliquem ſuis rebus expoliatum epiſcopum, aut a ſede pulſum excommunicare aut judicare præſumat: quia non eſt privilegium, quo expoliari poſſit jam nudatus.

Ex decretis Julii Papæ.

Si quis ab hodierna die & deinceps epiſcopum, præter hujus ſanctæ ſedis ſententiam damnare, aut propria ſede pellere præſumpſerit, ſciat ſe irrecuperabiliter eſſe damnatum, & proprio carere perpetim honore, eoſque qui abſque hujus ſedis ſententia ſunt ejecti vel damnati, hujus ſanctæ ſedis auctoritate ſcitote priſtinam accipere communionem, & in propriis reſtitui ſedibus.

Item.

Nocumenta epiſcoporum ſunt prohibita, itant qui talia tentaverint, aut eis nocere præſumpſerint, ſiquidem clerici fuerint, a proprio gradu decidant: ſi vero monachi aut laici fuerint anathematizentur.

Ex decretis Symmachi Papæ.

Ordinis dignitate, & communione privetur, qui vivo pontifice, quolibet modo epiſcopatum ejus convictus fuerit ambiſſe, vel tentaſſe, omneſque pariter hujus culpæ reos, anathematis pœna duximus plectendos.

Item.

Nulli fas eſt vel velle vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ ſedis præcepta, nec ejus diſpoſitionis miniſterium, quod omnium ſequi oportet charitatem. Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus, quiſquis Apoſtolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps inter ſacerdotes habeat, ſed extorris a ſancto miniſterio fiat: nec de ejus judicio quiſquam poſtea curam habeat, quoniam jam damnatos a ſancta, & Apoſtolica Eccleſia, ejuſque auctoritate & propria inobedientia atque præſumptione a quoquam eſſe non dubitatur: quia majoris excommunicationis dejectione eſt exigendus, cui ſanctæ Eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina: quia non ſolum prælatæ ſanctæ Eccleſiæ juſſionibus parere debuit, ſed etiam alios, ne præterirent, inſinuare. Sitque alienus a divinis, & pontificalibus officiis, qui noluit præceptis obtemperare Apoſtolicis.

Ex

ANNO CHRISTI 991.

Ex decretis Euſebii Papæ.

Oves ergo, quæ paſtori ſuo commiſſæ fuerunt, eum nec reprehendere, niſi a recta fide exorbitaverit, debent, nec ullatenus accuſare poſſunt: quia *facta* paſtorum, oris gladio ferienda non ſunt, quanquam recte reprehendenda videantur. Ideo iſta dicimus, quia his ſcriptis veſtris reperimus, quoſdam epiſcopos veſtris in partibus a propriis ovibus accuſatos, aliquos videlicet ex ſuſpicione, & aliquos ex certa ratione: & idcirco quoſdam ſuis eſſe rebus expoliatos, quoſdam vero a propria ſede pulſos: quos ſcias nec ad Synodum comprovincialem, nec ad generalem poſſe vocare, nec in aliquibus judicare, antequam cuncta quæ eis ſublata ſunt, legibus poteſtati eorum redintegrentur.

Item ejuſdem.

Errorem veſtrum corrigite, fratres, & ab omni erroris macula vos cuſtodite, ut purum Deo munus offerre valeatis. Servos Dei nolite perſequi, Epiſcopos nolite infamare, neque accuſare: quia Deus eos ſuo judicio voluit reſervari.

Ex decretis Adriani Papæ.

Homicidæ, malefici, fures, ſacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerit, vel falſum teſtimonium dixerit, ſeu qui ad ſacrilegos magoſque cucurrerint, nullatenus ad accuſationem, vel ad teſtimonium erunt admittendi. Qui crimen intendit, agnoſcendum eſt, ſi ipſe ante non fuit criminoſus: quia periculoſum eſt, & admitti non debet rei adverſus quemcunque profeſſio.

Ex decretis Fabiani Papæ.

Similiter ſtatutum eſt, & nos eadem ſtatuta firmantes ſtatuimus, ut ſi aliquis clericorum ſuis epiſcopis infeſtus, aut inſidiator fuerit, eoſque criminari tentaverit: aut conſpirator fuerit, ut mox ante examinatum judicium ſubmotus a clero, curiæ tradatur, cui diebus vitæ ſuæ deſerviat, & infamis abſque ulla reſtitutionis ſpe permaneat, nec ullus unquam præſumat accuſator ſimul eſſe & judex.

Ex decretis Marcelli papæ.

Si qui epiſcoporum expulſi fuerint, aut expoliati ſuis rebus, primo omnia legaliter reddi, quæ eis ab inimicis aut perſecutoribus ablata ſunt, & ſedes proprias cum omnibus ad ſe pertinentibus regulariter congregatis reſtitui, & poſtea tempore congruo vocari ad Synodum regulariter congregatam, cenſemus: nec liceat ei, priuſquam hæc fiant, de ſe juxta ſtatuta prædictorum reſpondere, aut de ſuis impetitionibus, ſi ſe viderit prægravari, reddere rationem. Sed his rite peractis, ſuiſque omnibus libere diſpoſitis, ſi tum juſte videtur, ſuis reſpondeat accuſatoribus: & ſi ei neceſſe fuerit, inducias accipiet non modicas, ut explorare valeat ea, quæ objiciuntur ei, ne aliqua deluſus fraude nocenter ruat.

Ex decretis Anacleti papæ.

Accuſatores, inquit, & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternum diem, aut nudiuſtertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, ne læſi ulciſci ſe velint. Inoffenſus igitur accuſatorum, & teſtium affectus quærendus eſt, & non ſuſpectus.

Ex decretis Damaſi papæ.

Qui accuſare alium elegerit, præſens per ſe, & non per (alium) accuſet, neque ullus unquam judicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina.

A Sylverius autem papa de fraudulenta ſui comprehenſione querimoniam faciens, inter cætera dixit: Qui talia contra me egerunt, anathematizavi: & una cum epiſcopis, Apoſtolica, & Synodali auctoritate ſtatuo, nullum unquam epiſcoporum ita decipi: hujuſmodi vero præſumptionem anathema maranata fieri in conſpectu Dei & ſanctorum Angelorum.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XXIII.

In his omnibus qui defenſioni Arnulfi ſtudebant, quatuor quædam principaliter ingerebant. Primum, ut ſuæ ſedi reſtitueretur: neque enim ſpoliatum reſpondere debere. Deinde legitimas vocatio- B nes, & ut Romano pontifici cauſa ſignificaretur, tum accuſatum, accuſatores, teſtes, ac judices in magna Synodo diſcernendos, neque ſibi aliter ex ratione canonum poſſe videri cauſam conſtare. Quibus omnibus diligenter conſideratis, ab altera parte reſpondebatur: Juxta hunc ordinem decretorum, omnia pene conſummata eſſe. Nam ut ab ultimis, inquiunt, repetamus, accuſator ejus ad hanc cauſam ſatis idoneus eſt. Quippe nec ante inimicus, nec ad accuſandum metu aut præmio adductus: ſed tantum zelo religionis permotus; & qui, ſi eum non cognoviſſet, eo quo utitur presbyteratu dignus haberi poſſet. Vocationes autem ejus ad Synodum per epiſtolas canonicas, & per apocriſarios, non ſolum lex men- C ſium, ſed etiam anni ſpatia tranſcendunt. Addebant præterea, ſedi ſuæ minime poſſe reſtitui, eo quod etiam reſtitutus vocem loquendi non haberet: Sic enim contineri in Africano concilio, titulo duodecimo: *Si clerici intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.* Et quia captio ejus invidioſa putabatur, neque inuſitatum, neque alienum a ſacris legibus idem reperiebatur. In hiſtoriis quippe Remenſium pontificum ſcriptum conſtabat, Hildemannum Belvacenſem epiſcopum, detentum in monaſterium ſancti Vedaſti, Synodum expectaſſe: eo quod apud Imperatorem Ludovicum inſimularetur, ad Lotharium Cæſarem profugere voluiſſe. Ebonem quoque Remorum ar- D chiepiſcopum idem molientem, per Rothadum Sueſſonicum, & Erchenradum Pariſiorum epiſcopum in Fuldenſi monaſterio, pro ſimilibus ſimilia ſuſtinuiſſe. Juſtum ergo videri, ut qui de Regiæ majeſtatis crimine impeditus, vocationi epiſcoporum non paruerit, judiciaria poteſtate conventus ſit, idque firmari ex Africano concilio, titulo trigeſimo octavo.

CAPUT XXIV.

Creſconius Villaregienſis epiſcopus, plebe ſua derelicta, Turbunienſem invaſit eccleſiam, & uſque hodie commonitus, ſecundum quod ſtatutum fuerat, relinquere eandem quam invaſerat E eccleſiam, contempſit adverſus ſtatuta, quæ pronunciata fuerant: Confirmata quidem audivimus, ſed petimus ſecundum quod nobis mandatum eſt, ut dignemini dare fiduciam; quo neceſſitate ipſa cogente, liberum nobis ſit, rectorem provinciæ ſecundum ſtatuta glorioſiſſimorum principum adverſus illum adire: ut qui mitti admonitioni ſanctitatis veſtræ acquieſcere noluit, & emendare illicitum, auctoritate judiciaria protinus excludatur. Aurelius epiſcopus dixit: Servata forma diſciplinæ, non exiſtimabitur appetitus, ſi veſtra charitate modeſte conventus recedere detrectaverit, cum fuerit ſuo contemptu & contumacia

Digitized by Google

macia faciente, etiam auctoritate judiciaria, conventus.

ANNO CHRISTI 991.

Item ex eodem concilio, titulo quadrageſimo tertio. Sunt pleriqua conſpirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt (ut dictum aſt,) eurum ſcalpentes aures, ad ſeducendum vitioſæ vitæ homines: vel certa inflati, & ab hoc conſortio ſeparati, qui putant propriæ plebi incubandum: & nonnunquam conventi ad concilium venira detrectant, ſua forta ne prodantur flagitia metuentes. Dico (ſi placet) circa hos non tantum Diœceſes eſſe ſervandas: verum etiam & de propria eccleſia, quæ illis mala fuerit, omni modo adnitendum, ut etiam auctoritata publica rejiciantur, atque ab ipſis principalibus cathadris removeantur. B Oportet enim, ut qui univerſis fratribus, ac toto concilio inhæſerit, non ſolum ſua jure integro, ſed & diœceſea poſſideat. At vero qui ſibimet putant plebes ſuas ſufficere, fraterna dilectione contempta, non tantum diœceſes amittant, ſed (ut dixi) etiam propriis publica careant auctoritate, ut rebelles.

CAPUT XXV.

Ad Romanum autem pontificem cauſam perlatam fuiſſe dicebant, exemplaribus in hunc modum prolatis: Beatiſſimo papæ Joanni Hugo gratia Dei Francorum Rex. Novis, atque inuſitatis rebus permoti, ſummo ſtudio, ſummaque cura veſtra conſilia expetenda decrevimus, quippe C cum ſciamus, vos omne tempus in humanis ac divinis ſtudiis exegiſſe. Conſiderate ergo quæ facta ſunt, & facienda præſcribite, ut & ſacris legibus ſuus honor reddatur, & regalis poteſtas non annulletur. Arnulfus, regis Lotharii (ut dicunt) filius, poſt graves inimicitias ac ſcelera, quæ in nos regnumque noſtrum exercuit, loco parentis adoptatus eſt a nobis, ac metropoli Remorum gratia donatus, jusjurandum præbuit, quod contra præterita & futura valerat ſacramenta. Libellum fidelitatis ſub nomine chirographi conſcripſit, recitavit, corroboravit, corroborarique fecit. Milites ac omnes cives jurare coegit, ut in noſtra perſiſterent fide, ſi ipſe aliquando in poteſtatem hoſtium deveniret. Contra hæc omnia, D ut certiſſimi teſtes ſunt, ipſe portas hoſtibus patefecit: clerum ac populum ſuæ fidei creditum, captivitati & prædæ diſtribuit. Sed eſto eum eſſe addictum alienæ poteſtati, ut ipſe videri vult; cur cives, & milites pejerare cogit? Cur arma contra nos comparat? Cur urbem ac caſtra contra nos munit? Si captus eſt, cur non patitur liberari? Si vi hoſtium oppreſſus, quare non vult ſibi ſubveniri? & ſi liberatus eſt, cur ad nos non redit? vocatur ad palatium, & venire contemnit. Invitatur ab archiepiſcopis & coepiſcopis; nihil ſe eis debere reſpondet. Ergo qui voces apoſtolorum tenetis, ſtatuite, quod de altero Juda fieri debeat, ne nomen Dei per nos blaſphemetur, & ne forte juſto dolore permoti, ac veſtra taci- E turnitate urbis excidium, totiuſque provinciæ moliamur incendium. Nec judici Deo excuſationem prætendetis, ſi nobis quærentibus atque ignorantibus, formam judicii dare nolueritis.

Item epiſcoporum epiſtola ad eundem.

CAPUT XXVI.

Domino & reverendiſſimo papæ Joanni, epiſcopi Remorum Diœceſeos: Non ſumus neſcii, Beatiſſime pater, jamdudum oportuiſſe nos expe- A tere conſulta ſanctæ Romanæ eccleſiæ pro ruinis, atque occaſu ſacerdotalis ordinis; ſed multitudine Tyrannorum preſſi, longitudine terrarum ſemoti, deſideria noſtra hactenus implere nequivimus. Nunc itaque veſtro examini non ſine magno dolore perferimus novum, atque inuſitatum crimen Arnulfi Remorum archiepiſcopi, qui famoſus apoſtata factus locum Judæ traditoris olim in eccleſia tenet, qui filius quondam eccleſiæ Laudunenſis cum epiſcopum ſuum dolo, & fraude ceperit, eccleſiam ejus pervaſerit, ad cumulum ſuæ damnationis Remenſem ſibi creditum cum clero, & populo captivarit; nec movet eum noſtra vocatio, vel potius ſaluberrima exhortatio; non archiepiſcoporum comprovincialium multo- B ties repetita admonitio, non canonica facta coram Deo, & angelis ejus profeſſio; non chirographi in conſpectu eccleſiæ recitata deſcriptio; non numeroſa ſacramenta miris excogitata conſiliis. Stant ſuo vitio quamplures eccleſiæ paſtoribus viduatæ, pereunt innumerabiles populi ſine ſacerdotali benedictione, & confirmatione; ipſe factione tyrannica divina humanaque jura contemnens tyrannidem exercet. Regibus noſtris, a quibus tantam gloriam gratis conſecutus eſt, interitum meditatur. Ergo tandem ad monſtra perditiſſimi hominis expergefacti ivimus in ſententiam Domini dicentis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te* C *non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic eccleſiæ. Si autem & Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* Adeſto pater, ruenti Eccleſiæ, & ſententiam ex ſacris Canonibus promulgatam, vel potius ab ipſa veritate prolatam, profer in reum. Suffragetur nobis veſtra auctoritas, & in hujus apoſtatæ dejectione, & in ejus qui domui Dei præeſſe poſſit, archiepiſcopi nova ordinatione, ſimulque, invocatis epiſcopis noſtris fratribus, neceſſaria promotione; ut ſciamus & intelligamus, cur inter cæteros Apoſtolatum veſtrum præferre debeamus.

CAPUT XXVII.

His epiſtolis in media Synodo recitatis, miſſionis earum tempus, & relata legatio a defenſoribus Arnulfi perquirebatur, & de primo quidem menſis undecimus reperiebatur, de altero autem nihil memoria dignum. Sed legatos tantum ſcripta Romano pontifici porrexiſſe, primoque ſe blande acceptos eſſe; poſtea vero quam Heriberti comitis legati equum corpore præſtantem, niveo colore inſignem cum aliis muneribus pontifici obtulerunt, ſe per triduum ante januas palatii defatigatos, nec admiſſos, infecto negotio, rediſſe. Aſtipulabantur etiam huic rationi Brunonis epiſcopi præſentes clerici, qui ſe pro ejus ca- E ptione Romanum pontificem adeſſe dicebant. A quo maledicta in reos cum ex auctoritata Apoſtolica expeterent, ejus miniſtri ſummam ſolidorum decem dari cenſebant. Quibus deriſis, eo quod ſi pecunia redimi poſſet, nec mille talenta moras inferrent, hoc tandem in reſponſis ab ipſo pontifice receperunt, ut is, pro quo captus eſſet, bene illi proſpiceret. Non ergo ſedem Apoſtolicam huic judicio præjudicare. Bene quoque Africanos epiſcopos ſuper hoc Romanorum typo permotos fuiſſe, qui ſuper hac re Synodo CCXVII. epiſcoporum, tempore Zoſymi papæ inchoata, & per tempora Bonifacii diſtenta, tandemque ſub

Cœleſtino conſummata, quid de Romani epiſcopi poteſtate ſentiri vellent, in æternis monimentis ſtatuerunt. Quod concilium quoniam inſigne eſt, & beati Auguſtini præſentia illuſtratum, & artificioſis conſultationibus expolitum, vimque multiplici argumenti huic Synodo præbuit, ad plenum his geſtis annectere utile judicavimus.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT XXVIII.

Multa ſuper his pater Arnulphus publice locutus eſt, multa cum ſibi tantum aſſidentibus contulit, quæ ne forte minus ſuavitatis habeant, ita ipſiſſima poſita, ut ſunt ab eo prolata, ea in unum colligere maluimus, ut continuata oratio plus utilitatis ſtudioſo lectori conferat. Nos vero, inquit, Reverendiſſimi patres, Romanam eccleſiam propter Beati Petri memoriam ſemper honorandam decernimus, nec decretis Romanorum pontificum obviare contendimus, ſalva tamen auctoritate Nicæni concilii, quod eadem Romana eccleſia ſemper venerata eſt. Statuta etiam ſacrorum Canonum diverſis locis, diverſis temporibus (ſed eodem Dei ſpiritu conditorum) in æternum valere præcipimus, ab omnibus ſervanda cenſemus. Duo autem ſunt, quæ magnopere a nobis præſideri debent, ideſt: Si Romani pontificis ſilentium, aut nova conſtitutio promulgatis legibus Canonum, vel decretis priorum præjudicare poteſt. Si enim ſilentium præjudicat, omnes leges, omnia priorum decreta, eo ſilente, ſilere neceſſe eſt; ſi autem nova conſtitutio, quid proſunt leges conditæ; cum ad unius arbitrium omnia dirigantur? Videtis, quia de his duobus cauſis admiſſis eccleſiarum Dei ſtatus periclitatur, & dum legibus leges quærimus, nullas omnino leges habemus. Quid ergo? num privilegio Romani pontificis derogabimus? minime. Sed ſi Romanus epiſcopus is eſt, quem ſcientia, & vitæ meritum commendet, nec ſilentium, nec nova conſtitutio metuenda eſt. Quod ſi vel ignorantia, vel metu, vel cupiditate abalienatur, vel conditio invidiam facit (quod ſæpe ſub hæc tempora vidimus, Romæ tyrannide prævalente) tunc multo minus idem ſilentium, & nova conſtitutio formidanda ſunt. Non enim is, qui quolibet modo contra leges eſt, legibus præjudicare poteſt. Sed o lugenda Roma, quæ noſtris majoribus clara patrum lumina protuliſti, noſtris temporibus monſtruoſas tenebras futuro ſeculo famoſas effudiſti! Olim accepimus claros Leones, magnos Gregorios. Quid dicam de Gelaſio, & Innocentio, qui omnem mundanam Philoſophiam ſua ſapientia & eloquentia ſuperant? Longa ſeries eorum eſt, qui ſua doctrina mundum repleverunt. Eorum itaque diſpoſitioni, qui vitæ merito & ſcientia cunctos mortales antellerent, recte univerſalis eccleſia credita eſt; quamvis & in hac ipſa fœlicitate hoc privilegium tibi ab Africanis epiſcopis contradictum ſit, has credo quas patimur miſerias magis, quam typum dominationis formidantibus. Nam quid ſub hæc tempora non vidimus? Vidimus Johannem cognomento Octavianum, in volutabro libidinum verſatum, etiam contra eum Ottonem, quem Auguſtum creaverat, conjuraſſe, quo fugato, Leo neophitus in pontificem creatur. Sed Ottone Cæſare Roma diſcedente, Octavianus Romam venit, Leonem fugat, Johannem Diaconem naſo, dextris digitis, ac lingua mutilat, multaque cæde primorum in urbe debacchatus in brevi moritur, cui Benedictum Diaconem, cognomento Grammaticum, Romani ſubſtituunt, cum quo-
A que Leo neophitus cum ſuo Cæſare non longe poſt aggreditur, obſidet, capit, deponit, perpetuoque exilio in Germaniam dirigit. Succedit Ottoni Cæſari Cæſar Otto natura, ætate cunctos principes armis, conſilio ac ſcientia ſuperans. Succedit Romæ in pontificatu horrendum monſtrum Bonifacius, cunctos mortales nequitia ſuperans, etiam prioris pontificis ſanguine cruentus, ſed hic etiam fugatus, atque in magna Synodo damnatus poſt obitum Divi Ottonis Romam redit, inſignem virum Apoſtolicum Petrum, Papienſis eccleſiæ prius antiſtitem, data ſacramentorum fide, ab arce urbis dejicit, deponit, ſqualore carceris affectum perimit. Num talibus monſtris hominum ignominia plenis, ſcientia divinarum & hu-
B manarum rerum vacuis innumeros ſacerdotes Dei per orbem terrarum, ſcientia, & vitæ merito conſpicuos ſubjici decretum eſt? Quid eſt hoc, Reverendiſſimi Patres? vel quonam vitio fieri credendum eſt, ut caput eccleſiarum Dei, quod in ſublime erectum gloria, & honore coronatum eſt, ita in infima dejectum ignominia & dedecore deturpatum eſt? Noſtrum, noſtrum eſt hoc peccatum, noſtra impietas, qui quærimus, quæ noſtra ſunt, non quæ Jeſu Chriſti. Si enim in quovis ad epiſcopatum electo morum gravitas, vitæ meritum, divinarum ac humanarum rerum ſcientia ſubtiliter inveſtigantur, quod in eo qui omnium epiſcoporum magiſter videri appetit, inveſtigandum non eſt: cur ergo in ſumma ſede ſic
C infimus conſtituitur, ut etiam in clero nullum habere locum dignus inveniatur? Quid hunc, Reverendi patres, in ſublimi ſolio reſidentem, veſte purpurea, & aurea radiantem, quid hunc (inquam) eſſe cenſetis? Nimirum ſi charitate deſtituitur, ſolaque ſcientia inflatur & extollitur, Antichriſtus eſt, in templo Dei ſedens, & ſe oſtendens tanquam ſit Deus. Si autem nec charitate fundatur, nec ſcientia erigitur, in templo Dei tanquam ſtatua, tanquam idolum eſt, a quo reſponſa petere, marmora conſulere eſt. Quo ergo conſultum ibimus? Evangelium docet, quendam in ficulnea ter fructum quæſiſſe, & quia non repererit, ſuccidere voluiſſe, ſed admonitum expectaſſe. Expectemus ergo primates noſtros, quo-
D ad poſſumus; atque interim divini verbi pabula, ubinam aperiri valeant, inveſtigemus. Certe in Belgica & Germania, quæ vicinæ nobis ſunt, ſummos ſacerdotes Dei, in religione admodum præſtantes, inveniri, in hoc ſacro conventu teſtes quidam ſunt. Proinde ſi regum diſſidentium animoſitas non prohiberet, inde magis epiſcoporum judicium petendum fore videretur, quam ab ea urbe, quæ nunc emptoribus venalis expoſita, ad nummorum quantitatem judicia trutinat. Quod ſi quiſpiam dixerit ſecundum Gelaſium, Romanam Eccleſiam de tota Eccleſia judicare, ipſam ad nullius commeare judicium, nec de ejus unquam judicio judicari. Is, inquam, qui hoc dixerit, eum nobis in Eccleſia Romana conſtituat, de cujus judicio judicari non poſſit: quanquam hoc ipſum Africani epiſcopi impoſſibile indicant, niſi forte (inquiunt) quiſquam eſt qui credat, unicui-
E libet poſſe Dominum noſtrum examinis inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in concilium ſacerdotibus denegare.

Sed cum hoc tempore Romæ nullus pene ſit (ut fama eſt) qui literas didicerit, ſine quibus (ut ſcriptum eſt) vix oſtiarius efficitur; qua fronte aliquis eorum docere audebit, quod minime didicit? Ad comparationem quippe Romani pontificis in aliis ſacerdotibus ignorantia utcunque tolerabilis eſt; in Romano autem, cui de fide,

mori-

ANNO CHRISTI 991.

moribus, diſciplina ſacerdotum, deque univerſali eccleſia catholica judicandum eſt, intolerabilis videri poteſt. Is enim eſt (ut quibuſdam placet) qui ſecundum Ezech. prophetam moratur in gazophylacio, quod reſpicit viam meridianam, & excubat in cuſtodiis templi; cur autem loco prior, ſcientia inferior non æquo animo ferat judicium loco inſerioris, ſcientia prioris? Certe ipſe Apoſtolorum princeps non abnuit judicium quamvis loco minoris, Pauli, ſcientia prioris, in faciem ſibi reſiſtentis; quoniam non ſana videbatur doctrina magiſtri, & Gregorius papa cum dicat, ſi quæ culpa in epiſcopis invenitur, neſcio quis Apoſtolicæ ſedi ſubjectus non ſit, ſubinſert. Cum vero culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis pares ſunt. Involutus ergo criminibus ſentiat præeſſe ſibi Romanum pontificem; qui nullis atrocioribus factis prægravatur, intelligat parem dignam ſe ac Romano pontifice in quolibet negotio laturus ſententiam. Sed eſto, ponamus nunc Romæ eſſe Damaſum; quid contra ejus decretum actum eſt? nempe, ſi bene recordor, primum capitulum fuit, quod Epiſcoporum & ſummorum negociorum Eccleſiaſticorum cauſæ ſemper ad ſedem Apoſtolicam ſint referendæ. Utique relatæ ſunt non ſolum ab epiſcopis, ſed etiam a Principe noſtro ſereniſſimo, liberaque poteſtas Apoſtolicæ ſedi data eſt, & vera inveſtigandi, & cognoſcendi, & dijudicandi per temporum intervalla nimis prolixa, nec prius ad cauſam acceſſimus, quam deſperatione judicii ejus protraheremur. Conſultus eſt ergo Romanus epiſcopus ut oportuit, & de hujus Arnulphi depoſitione, & ejus qui domui Dei digne præeſſe poſſet, ſubſtitutione; ſed cur nihil reſponderit, quorum intereſt, ipſi viderint. Nos autem Sardicenſe concilium, quod privilegio Romanæ Eccleſiæ plurimum favet, ita ad hanc cauſam inflectimus, ut quod de ſolo epiſcopo in qualibet provincia relicto dicit, ad Romanum epiſcopum affectum eſſe credamus. Sic enim habetur titulo ſexto.

„ Oſius epiſcopus dixit: Si contigerit in una „ provincia, in qua fuerint plurimi epiſcopi, „ unum forte remanere epiſcopum, ille vero per „ negligentiam noluerit ordinare epiſcopum, & „ populi convenerint epiſcopos vicinæ provinciæ, „ debere illum prius conveniri epiſcopum, qui in „ eadem provincia moratur, & oſtendere quod „ populi petant ſibi rectorem, & hoc juſtum eſ„ ſe, ut & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent „ epiſcopum. Quod ſi conventus literis tacuerit, „ & diſſimulaverit, nihilque reſponderit, tunc „ ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex vici„ nis provinciis, & ordinent epiſcopum.

Juxta hujus ſententiæ tenorem, ad petitionem populorum ab epiſcopis, & principe conventus eſt, ut ſua auctoritate Arnulphus deponeretur, & alter ſubſtitueretur.

Quia ergo conventus literis tacuit, & diſſimulavit, & nihil reſpondit, nunc ſatisfaciendum eſſe populis cenſeo, ut epiſcopi, qui ex vicinis provinciis convenerant, & hunc Arnulphum, ſi depoſitione dignus eſt, deponant, & ſi forte qui domui Dei præeſſe poſſit, repertus eſt, epiſcopum conſtituant. Et quoniam Damaſus epiſcoporum ſumma negocia metropolitanis diſcutere concedit, definitionem eorum ſuæ poteſtati attribuit: Damaſo quidem non reſiſtimus, ſed ſcriptum beati Gregorii in medium proferimus. *Lator*, inquit, *præſentium Nemeſion ad nos veniens, indicavit Paulum Teatinæ civitatis epiſcopum, inter alia mala in corporali crimine lapſum, a ſuis fuiſſe clericis accuſatum, atque habita cognitione ita, quod ſine dolore dicere non poſſumus, claruiſſe, atque inſuper poſtquam convictus eſt, etiam libellum eum, in quo ea, de quibus accuſatus fuerat, vera eſſe confeſſus eſt, obtuliſſe. Qua de re illo depoſito, epiſcopali ſententia, ejus loco cum fraternitatis veſtræ conſenſu eſſe epiſcopum ordinatum.* Ecce hic Paulus epiſcopus, ignorante Gregorio, deponitur, alter in loco ejus ſubſtituitur, cauſis cum ſuis effectis per latorem apicum Gregorio ſignificatur; non in depoſitores Gregorius ulciſcitur, ſed in depoſitum alterius ſævit: ait enim poſt aliquanta: *Qui ſi forte (quod non credimus) poſt depoſitionem ſuam inverecunde, ac mente perverſa aliquid de epiſcopatu loqui, atque rurſus ad hoc qualibet aſpirare præſumptione tentaverit, fraternitatis veſtræ ſe contra improbitatem ipſius omnino vigor accendat, atque Dominici corporis, & ſanguinis communione privatum in monaſterio eum uſque ad diem obitus ſui ad agendam curet pœnitentiam retrudendum, quatenus perpetrati ſceleris maculas dignis diſcat fletibus emundare, quas magis in interitu animæ ſuæ nequiter augere deſiderat.* Quomodo nunc decretum Euſebii papæ ſervatum eſt? Etenim paulo ante in Tomo decretali lectum eſt. Oves ergo, quæ paſtori ſuo commiſſæ fuerint, eum nec reprehendere, niſi a recta fide exorbitaverit, debent, nec ullatenus accuſare poſſunt. Quia facta paſtoris oris gladio ferienda non ſunt, quamquam recte reprehendenda videantur. Certe hic Paulus a ſuis ovibus, ideſt, a ſuis clericis reprehenſus & accuſatus eſt, non de fide, ſed de corporali crimine. In hac itaque decretorum vel canonum varietate hoc obſervandum eſt, ut cauſarum eventus finem accipiant juxta æquitatem, nullis animorum perturbationibus improvide admixtis. Et quoniam ſummi negocii diſcuſſionem & definitionem a metropolitano primæ Juſtinianæ factam fuiſſe cognovimus, doceamus etiam nunc, quod epiſcopis etiam ſuorum metropolitanorum ſumma negocia diſcutere liceat. Scribit item Gregorius univerſis epiſcopis concilii Vizachii: *Sicut*, inquit, *laudabile diſcretumque eſt, reverentiam & honorem debitum exhibere prioribus, ita rectitudinis, & Dei timoris eſt, ſi qua in eis correctionis indigent, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum, quod abſit, corpus incipiat morbus invadere, ſi languor non fuerit curatus in capite. Ante multum ſiquidem temporis quadam ad nos de fratre noſtro Clementio primate veſtro perlata ſunt, quæ cor noſtrum non modico mœrore transfigerent, ſed prementibus diverſis tribulationibus, & maxime circumſævientibus hoſtibus, ea nobis non fuit ſpatium requirendi; & quoniam ita ſunt gravia, ut tranſire indiſcuſſa, nullo modo debeant, fraternitatem veſtram his hortamur affatibus, ut cum omni ſollicitudine ac vivacitate veritatis indagare ſubſtantiam multis modis debeatis, &, ut audita ſunt, ultione canonica reſecentur, aut falſa, & fratris noſtri innocentia diu ſub nefanda opinionis dilaceratione non jaceat.*

Unde ne quis deſidia tepor in requiſitione ſit, admonemus ut non cujuſdam perſonæ ſit gratia, non favor, non blandimenta, vel quodlibet aliud, quenquam veſtrum, vel ab his, quæ nobis nunciata ſunt molliat, vel a tramite veritatis excutiat, ſed ſacerdotaliter ad inveſtigandam vos veritatem propter Deum accingite. Nam ſi quis in hoc aut piger eſſe, aut negligenter præſumpſerit ſe exhibere, dictis criminibus apud omnipotentem Dominum ſe noverit eſſe participem, cujus zelo ad perſcrutandas ſubtiliter nefandi cauſas facinoris non movetur. Et hic profecto intelligimus, nullam perſonam peccantem eſſe, quæ judicio univerſalis Eccleſiæ non ſubjaceat,

ANNO CHRISTI 991.

ceat. Omnis enim criminaliter peccans, vel, ut ita dicam, alteratus, & quaſi legibus capite minor cenſetur. Accuſatur apud Gregorium Lucillus Militæ civitatis epiſcopus, & ea epiſtolis coepiſcoporum illata crimina vera eſſe cognoſcit. *Et ideo*, inquit, *quia tanti facinoris ultio nulla debet dilatione differri, fraternitas veſtra tres vel quatuor de fratribus ac conſacerdotibus ſibi noſtris adhibeat, ut ipſis quoque præſentibus, prædicta, ac ſatisfacta veritate, prædictum Lucillum de epiſcopatus ordine, quem hujus ſceleris contagium maculavit, ſtudeat ſine ambiguitate deponere.* Progreditur ultra, & in conſocios criminum dignam Romano pontifice ſententiam jaculatur. *Quia vero*, inquit, *presbyteri, vel diaconi quidam proditæ iniquitatis fuiſſe conſcii ac participes memorantur, ſancti-* B *tas veſtra ſubtili indagatione diſcutiat; & ſi ita repererit, ab honoris ſui & ipſos ſimiliter gradu dejiciat, & in monaſteriis, ubi digne valeant agere, ad pœnitentiam deputentur. Non adhuc ſatis eſt, quia ſcit dictum Ezechielis prophetæ: Fili hominum, perfode parietem, ſed quia*, inquit, *per hos multi hujus labe peccati perhibentur eſſe collapſi, cunctos, qui rei eſſe claruerint, Dominici corporis & ſanguinis participatione privare vos convenit.* Ecce hic convenit non nutrit vitia, ſed amputat. Quid eſt enim aliud, de manifeſtis peccatis tacere, quam ſcelera nutrire. Sed eſto. Taceamus de his, in quibus ſe lædi conqueritur, quid acturi erimus, ſi armati duces genialis lecti nocturna furta deprehenderint? Si irati reges quemlibet no- C ſtrum majeſtatis reum convicerint? Quid, inquam, acturi erimus, ſi quodam colludio, longis ambagibus, perplexis cavillationibus ſe deludi ſenſerint; num eus judicii formam Romæ pecunia redempturos putatis? reumque ſibi defuturum, quin auri & argenti montes Romanis offerat, ſi ſe redimi pecunia ſperet? At ſi remota ab uſu & conſuetudine & ſpacio terrarum eſſe putatis, quæ præponimus, ſint vobis exempla e vicino petita. Egidius certe Remorum archiepiſcopus, quia Hilperici regis amicitia uſus fuiſſe convictus eſt, ad Childeberti regis ſui infidelitatem, in urbe Metenſi a Galliarum epiſcopis depoſitus, apud Argentoratum (quæ nunc Strateburgis dicitur) perpetuo exilio damnatus eſt, cui mox Romul- D ſus, Lupi ducis filius jam presbyter ſubſtituitur; nec Magnus Gregorius, privilegii Romanæ eccleſiæ acerrimus defenſor quicquam pro his, aut contra hæc dixiſſe reperitur. Ebo etiam ejuſdem Remenſis eccleſiæ metropolitanus ob crimen regiæ majeſtatis apud Theudonis villam a Galliarum epiſcopis deponitur, longeque poſt a Nicolao papa requiſita, & cognita ejus depoſitio eſt, ac deinde a Sergio corroborata. Quid ergo? Num Damaſi decreta damnabimus? minime. Sed in cauſis latentibus, & in quibus ob magnitudinem ſui juxta provocatio fit, ad univerſale Concilium, vel ad Damaſum recurremus, ſi tamen eum Romæ commorari audierimus: quamvis etiam ad Damaſum provocatio Africanis inhibeatur con- E ciliis, ut ſuperius dictum, & adhuc dicendum eſt; at in cauſis evidentibus, & in quibus ad Romanum epiſcopum nulla provocatio fit, provincialibus, vel comprovincialibus utemur conciliis. Quod etiam Antiochena Synodus velle videtur, capitulo 14.

Si quis, inquit, *epiſcopus de aliquibus cauſis criminalibus in judicio epiſcoporum fuerit accuſatus, contingat autem de ipſis epiſcopis provinciæ, qui convenerunt diverſas habere ſententias, & alios quidem innocentem eum pronunciare, alios reum: propter hujuſmodi igitur controverſiam amputandam,* A *placuit ſanctæ ſynodo, Metropolitanum Epiſcopum alterius vicinæ provinciæ, & aliquantos cum eo epiſcopos alios, qui pariter reſidentes, quæcumque fuerit, dirimant quæſtionem, propter hoc ut firmum ſit judicium, quod ab unius provinciæ Epiſcopis fuerit promulgatum.*

Quamvis & hoc Concilium, quod de privati coepiſcopi noſtri cauſa agitur, univerſale videri debeat, utpote plurium provinciarum judicia continens, ne forte ad placitum loqui videamur, veterumque ſententias male interpretari, audite quid hinc ſentiat Hincmarus Remorum archiepiſcopus, & in lege Dei eruditiſſimus. Scribens enim ad Nicolaum Papam, ita inquit: *Abſit a nobis, ut privilegium primæ & ſummæ ſedis ſanctæ Romanæ* B *Eccleſiæ pontificis pro ſic parvo pendamus, ut controverſias & jurgia tam ſuperioris quam etiam inferioris ordinis, quæ Nicæni, & cæteri ſacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ pontificum decreta, in Synodis provincialibus, a Metropolitanis præcipiunt terminari, ad veſtram ſummam auctoritatem fatigandam ducamus. At ſi forte de Epiſcopis cauſa nata fuerit, unde certa & expreſſa in ſacris regulis non habeamus judicia, & ob id in provinciali, vel in comprovinciali nequeat examine diffiniri, ad divinum oraculum, ideſt, ad Apoſtolicam ſedem nobis inde eſt recurrendum.* De provocationibus autem idem Hincmarus æque nobiſcum ſentit, quod a ſuſpectis judicibus & minoris auctoritatis ad ma- C joris auctoritatis judices legitima provocatio fit. Ab electis vero, & ubi reus cauſa decidit, nullam omnino fieri poſſe, de quo & in Africanis conciliis ita legitur: *Ut ab electis judicibus provocare non liceat.* Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit, judices, & cum eo ille contra quem provocaverit, & ab ipſis deinceps nulli liceat provocare. Item in eiſdem Conciliis de eadem re, capite vigeſimo ſecundo: *Quod ſi clerici ab Epiſcopis provocandum putaverint, non provocent niſi ad Africana concilia, vel ad primates ſuarum provinciarum, ſicut & de epiſcopis ſæpe conſtitutum eſt. Ad tranſmarina autem qui putaverint appellandum, a nullo intra Africam in communione ſuſcipiantur.* Nimirum per tranſmarina Romanam ec- D cleſiam volentes intelligi, cauſam, ubi orta eſt, debere terminari, Africani epiſcopi confirmaverunt. Videat autem, qui poteſt, quod non ſine quodam ſcrupulo paulo ante lectum eſt: *Ut noſtis*, inquit Damaſus, *Synodum ſine ejus, ideſt, Romanæ Sedis auctoritate fieri, non eſt catholicum.* Quid ergo, ſi barbarorum gladiis circumſævientibus licentia commeandi Romam intercludatur: vel ſi Roma barbaro cuilibet ſerviens metu libidinis ejus in aliquod regnum efferatur, num interim aut nulla concilia erunt, aut orbis terrarum epiſcopi ad ſuorum regum damna, vel interitus ab hoſtibus diſponendarum rerum conſilia, & concilia expectabunt? Et certe Nicænus canon, qui ipſa Romana eccleſia teſte omnia con- E cilia, omnia decreta eminentia ſui exuperat, bis in anno concilia debere fieri dicit, nihilque inde ad Romani epiſcopi auctoritatem ſpectare præſcribit. Sed inſuper ejus privilegio (ſicut Africana Synodus interpretatur) multum derogat. Et de privatis quidem cauſis, in provinciali Synodo: de communibus, in generali concilio eadem Africana Synodus judicandum præſcribit, capite nono concilii Milevitani. At nos controverſiarum lite depulſa Romanam quidem Eccleſiam, ob memoriam Apoſtolorum principis, ita ut a majoribus noſtris accepimus (quoad poſſumus) amplius quam Afri colamus; &

ſeu

ANNO CHRISTI 991.

ſeu ſe digna ſeu indigna prolatura ſit, ſi ſtatus A regnorum patitur, ab ea reſponſa petamus, ſicut etiam pro cauſa Arnulfi factum eſſe conſtat. Si in expetendis vel vitandis juſtam vel injuſtam judicii promulgaverit formam, in altero pax eccleſiarum, & unitas conſervabitur, in altero vocem Apoſtoli audiemus dicentis: *Quicunque vobis annunciaverit præter quod accepiſtis, anathema ſit*, licet angelum de cælo eſſe ſe fingat. Porro ſi tacebit, ut nunc, conſultæ leges voce conditorum loquentur. Sed, o infelicia tempora, quibus patrocinio tantæ fruſtrantur eccleſiæ. Ad quam deinceps urbium confugiemus, cum omnium gentium dominam humanis ac divinis deſtituatur ſubſidiis videamus? ut enim planius dicamus, palamque fateamur poſt Imperii occaſum hæc B urbs Alexandrinam eccleſiam perdidit, Antiochenam amiſit; & ut de Africa taceamus, atque Aſia ipſa jam Europa diſcedit: nam Conſtantinopolitana eccleſia ſe ſubduxit, interiora Hiſpaniæ ejus judicia neſciunt. Fit ergo diſceſſio, ſecundum Apoſtolum, non ſolummodo gentium, ſed etiam Eccleſiarum: quoniam cujus miniſtri Gallias occupaverunt, noſque totis viribus premunt, Antichriſtus inſtare videtur, &, ut idem Apoſtolus ait, jam myſterium iniquitatis operatur tantum, ut qui nunc tenet, teneat, donec de medio fiat, ut ille perditionis filius reveletur, homo peccati, qui adverſatur, & extollitur ſupra Dei numen, Deique culturam. Quod jam in aperto ſit, ut Romana potentia conquaſſata, re- C ligione profligata, numen Dei frequentibus perjuriis impune humilietur, ipſius divinæ religionis cultus etiam a ſummis ſacerdotibus contemnatur. Ipſa inſuper Roma jam pene ſola a ſeipſa diſcedit, dum neque ſibi neque aliis conſulit. Proinde ſi placet charitati veſtræ, quia Pelagium patriarcham a duodecim epiſcopis auditum eſſe ſcimus, ut Beatus Auguſtinus in libro quodam contra eundem Pelagium ſcribit, quoniamque Romana eccleſia a nobis conſulta nullam judicii formam promulgavit, ex ſacris legibus capitula proferantur, & a quot epiſcopis epiſcopus detentus audiri debeat, & qui cauſæ ſuæ dicendæ adeſſe noluerit, quam ſententiam excipiat. Itaque jubente D Synodo hæ ſententiæ recitatæ ſunt. Ex concilio Carthaginis titulo decimo.

C A P U T XXIX.

„ Fœlix Epiſcopus dixit: Suggero ſecundum
„ ſtatuta veterum conciliorum, ut ſi quis epiſco-
„ pus, quod non optamus, in reatum aliquem
„ incurrerit, & fuerit ei nimia neceſſitas, non
„ poſſe plurimos congregare, ne in crimine re-
„ maneat a 12. Epiſcopis, & presbyter a ſex
„ epiſcopis cum proprio ſuo epiſcopo audiantur,
„ & diaconus a tribus.

Ex concilio Carthaginis cap. 7. „ Aurelius epi-
„ ſcopus dixit: Quiſquis epiſcoporum accuſatur,
„ ad primatum provinciæ ipſius cauſam deferat E
„ accuſator, nec a communione ſuſpendatur, cui
„ crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicen-
„ dam electorum judicium, die ſtatuta, literis
„ evocatus minime occurrerit, hoc eſt, infra ſpa-
„ cium menſis ex ea die, qua eum literas acce-
„ piſſe conſtiterit. Quod ſi aliquas veras neceſſi-
„ tatis cauſas probaverit, quibus eum occurrere
„ non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ ſuæ dicen-
„ dæ intra alterum menſem integram habeat fa-
„ cultatem. Verum tandiu poſt menſem ſecun-
„ dum non communicet, donec purgetur. Si au-
„ tem ad concilium univerſale anniverſarium oc-
„ currere noluerit, ut vel ibi cauſa ejus termi-
„ netur, ipſe in ſe damnationis ſententiam dixiſ-
„ ſe judicetur: tempore ſane quo non communi-
„ cat, nec in ſua eccleſia vel parochia commu-
„ nicet. De contemptu judicii, ex epiſtola Pa-
„ pæ Bonifacii: " probat vera eſſe illa, quæ ad-
„ verſum ſe dicta ſunt, qui ad ea confutanda
„ adeſſe minime vult, ei nullus dubitat, quod
„ ita judicium nocens ſubterfugit, quemadmo-
„ dum ut abſolvatur, qui eſt innocens, quærit.
„ Sed aſtuta cavillatio eorum, qui verſutis agen-
„ dum credunt eſſe conſiliis, nunquam inno-
„ centiæ nomen accipiet. Confitetur enim de
„ omnibus, quiſquis ſe ſubterfugere judicium di-
„ lationibus putat. Veniet tamen aliquando ille,
„ qui talis perhibetur, in medium; nec prodeſt
„ illi toties latuiſſe, toties ſubterfugiſſe, quem ſui
„ actus, & commiſſa, quocunque fugerit, ea quæ
„ ſubjiciunt illi, ſi vera ſunt crimina, perſequun-
„ tur, ut ſi adeſſe voluerit præſens, ſi confidit,
„ ad objecta reſpondeat; quod ſi adeſſe neglexerit,
„ dilationem ſententiæ de abſentia non lucretur.
„ Nam manifeſtum eſt, confiteri eum de crimi-
„ ne, qui indulto, & toties delegato judicio,
„ purgandi ſe occaſione non utitur. Nihil enim
„ intereſt, utrum in præſenti examine, omnia
„ quæ dicta ſunt, comprobentur, cum ipſa quo-
„ que pro confeſſione procurata conſtet abſentia.

C A P U T XXX.

His omnibus pertractatis, a defenſoribus Arnulphi venia poſtulatur, & quod ejus negotia minus caute prius inquiſierint, & quod concilium magnis dilationibus defatigaverint. Deinde adjungunt non ſe controverſiarum genere adductos ad ſtudium defenſionis acceſſiſſe, ſed epiſcoporum anathema ſibi neceſſitatem dicendi impoſuiſſe. Epiſcopi vero, & qui contra Arnulphum ſtetiſſe videbantur, æquo animo ſe objecta accepiſſe dicebant. Sibi quoque placere, quod judicium poſſe fieri jam in commune legitimum putaretur: nihilque aliud ſupereſſe, quam ut ipſe Arnulphus in medium deduceretur, & de qualitate ſui facti juxta quod vellet, reſponderet. Itaque juben- D te Synodo, in epiſcoporum ordine conſedit, cui pater Arnulfus circa eum regis beneficia, itemque ipſius in regem maleficia miti colloquio commemorat. Negat ille ſe quicquam contra regis ſalutem egiſſe, ſed pro fide ad eum conſervata cum clero & populo ſe in propria urbe ab hoſtibus captum fuiſſe, nihilque ſolatii proinde a rege tuliſſe, ſed inſuper maleficia pro beneficiis recompenſata ſibi eſſe. Opponit pater Arnulphus præſentem presbyterum, qui urbis portas, acceptis a manu ejus clavibus, juſſu ipſius affirmabat ſe hoſtibus aperuiſſe. Ille reſpondet, presbyterum longe meditata dicere, falſaque pro veris narrare, ſuamque innocentiam ejus fictis criminationibus haberi ſuſpectam non debere. Cui e contra E presbyter ingerebat, quod ſe ad accuſandum nemo impulerit, quod locus fugæ ſibi patuerit, quod ſibi ſemper fidiſſimus fuerit; nihilque aliud in accuſandi cauſa ſe habere, quam ut crimine proditionis liberaretur, qui ejus imperio paruiſſet; & ſi quid in veri confeſſione Synodi dubitet, vel ſuo vitio adſcribat: Synodi decretis ſe ſubjacere pollicebatur, tantum eccleſiaſticæ communioni reſtitueretur. Ad hæc Arnulphus, teneri ſe ab hoſtibus conque rebatur, nec aliquando ſe vidiſſe epiſcopum ſic attractatum; ideoque ſe reſpondere neſcire. Neque vero ſibi relictos eſſe ſuos monachos, ſuos clericos,

ANNO CHRISTI 991.

cos, ſuos abbates, quibus, quæ vellet, præcipere poſſet, quod dictum inſulſi hominis eſſe putabatur. Et quidnam, inquit pater Arnulphus, his præcipiendum eſt? num ut te a culpis eximant? & quidem, ſi pro teſtimonio ferendo dicis, en tui epiſcopi, qui te frequenter pro ſemetipſo, ut apud Synodum venires, hortati ſunt. En tui Abbates, tuuſque clerus cum ſibi prælatis; his omnibus datur licentia te defendendi non ſolum voluntaria, verum neceſſitate impoſita. Ad hæc ille ad priora relabebatur, non ſe vidiſſe epiſcopum ſic attractatum dicens, nec ita ſe habitum ſcire reſpondere; doctum etiam hominem inter tot ſapientes inſipientem videri poſſe. Cur ergo, inquit epiſcopus Guido, ſecundum tua vota habitus, totieſque ab epiſcopis, & domino tuo rege vocatus, reſpondere noluiſti? & ille: Delatus ad regem eram, & ideo quo vocabar, ire non audebam. Non ita eſt, inquit Guido epiſcopus, ſed cum te in vicinia Lauduneoſis urbis apud Cavinionem conveniſſem, coram fidelibus teſtibus clericis & laicis, tertio te ad fratrum tuorum conventum invitavi ſub obteſtatione Divini nominis, ex canonum auctoritate & ſocietate omnium fidelium, ad dominorum quoque tuorum præſentiam ire monui, per fidelitatem, quam eis promiſeras, per omnia ſacramenta, quæ ipſis præbueras; unde perjurum te eſſe negare non potes per chirographum, cui ſubſcripſiſti, & omnes nos ſubſcribere feciſti. Sed cum tu reſponderes, non poſſe te ire ſine ductoribus Oddone, & Heriberto, eo quod vim tibi inferri timeres, filium meum Gualterum obſidem tibi obtuli, me & patrem meum comitem Gualterum itineris ductores pollicitus ſum, ut ſine periculo vitæ, membrorum, captionis ad tua redires. Idemquoque in eodem momento, ſacramento firmare propria manu præſto fui: cumque te a Carolo captum eſſe prætenderes, eiſque ſacramenta & obſides præbuiſſe; ideoque ſine ejus licentia ire non poſſe percontabar a te, quinam obſides pluris tibi viderentur? utrum Richardus frater tuus, Bruno epiſcopus conſobrinus tuus, ejus ſororis filius, in regum poteſtate conſtituti? an milites tui Sehardus & Rainoldus, qui datis pro ſe pueris abire permiſſi ſunt, quorumque beneficii ſimulatis captivatoribus tuis attribuiſti, palam faciens, quanta in dante & accipiente obſidum diligentia fuerit. Quodnam etiam tibi ſacramentum potius ſervandum foret, requirebam, ſcilicet quod regi, & domino tuo ſponte dederas, aut quod hoſti armato invitus dare debueras? Tria autem erant ſacramenta, quæ nulla arte, nullo ingenio effugere poteras. Primum quo te obligaſti, ut pro nullo a te facto vel faciendo ſacramento a fidelitate dominorum noſtrorum recederes. Secundum, ut ſi ab hoſtibus interceptus eſſes (ſicut tunc ſimulabas) mox ut locus fugæ tibi pateret, ad dominos tuos redire, per rectam fidem non differres. Idque in præſenti facere monebam, cum tecum pauci eſſent; ego autem optimorum militum copias haberem. De tertio vero quid dicam? cum tam multiplicis perjurii reus ſis, quot eſſe perjuros facis? Omnes enim cives tui ac milites, te jubente, juraverunt, ut ſi aliquando ab hoſtibus caperéris, vel ſi ipſe tua ſponte a Regis fidelitate deficeres, regi ſe fidem ſervaturos, urbemque & caſtra ſub eorum jure retenturos. Econtra cum tu a fidelitate regis defeceris, contra omnes mortales tibi ſacramenta præbere juſſiſti, domino tuo regis portas civitatis obſtruaiſti, Carolo, quoties tibi libuit, aperuiſti, nec ad profeſſionem tui chirographi reſpicere voluiſti, cum inimicis dominorum tuorum conſilium, & auxilium, ſecundum ſcire tuum & poſſe, ſubminiſtrares. Nunquid & hæc negare contendet? Addebat etiam de pactis, & conſtitutis in vulgari lingua cum eodem habitis, quibus epiſcopos a ſua ſubjectione quaſi emancipaverat, ſi a chirographi conditionibus declinaſſet: ſeque id ex ſua ac reliquorum epiſcoporum perſona jamdudum apud Cavinionem eſſeciſſe. Ad hæc ille de non ſervatis chirographi, & ſacramentorum conditionibus erubeſcebat, quibus tamen poterat modis hæc eadem attenuabat. Petebant ergo epiſcopi, ut aliquis familiarium ejus teſtis horum admitteretur, cujus conſcientiam veretur. Admittitur ergo Raynerius, ſecretorum ipſius per omnia conſcius, & qui eum inter alia perjuria etiam contra ſe ac ſuam uxorem ac filium publice perjurum proteſtabatur. Cui cum a ſacro conventu diceretur, quæ Arnulfus de regis infidelitate denegaret, tali eum ſermone aggreſſus eſt: cur omnem populum tuo errore perdis? neſcis quæ ante urbis traditionem juxta fluvium Aſonam mihi retuleris? & ut omnium melius recorderis, neſcis & Ludovici amorem filii Caroli omnibus prætuliſſe mortalibus? & ſi tibi placere vellem, ut de ejus ſalute cogitarem? Vade ergo, & ſcelera tua epiſcopis confitere, ut quia corpus perdidiſti, ſaltem animam per pœnitentiam ſalves, & populum, qui de tuis criminibus adhuc dubitat, ab hoc errore abſolvas. Quod ſi nolueris coram epiſcopis, coram omni multitudine, quæ pro foribus aſtat, peccata tua, quæ adhuc dubia ſunt, manifeſta faciam, & ſcelera tua, quæ in nulla opinione populi ſunt, in medium proferam, ut omnes ſciant, & intelligant, quid de te ſentire debeant, & ut verbis meis fides in æternum habeatur, poſtquam peroravero, mea dextera ita eſſe ſacramento firmabo, meumque vernaculum epiſcopis tradam, qui per ignitos vomeres incedens, Deum de te judicare manifeſtis declaret indiciis. Ad hæc Abbatum quidam dicebant, debere dari Arnulfo receſſum deliberandi, cum quibus vellet, ut conſultius pro ſe reſpondere valeret. Quibus paret Arnulfus: quis, inquit, prohibet? Surgat, & quoſcunque delegerit, ſuis conſultationibus adhibeat. Surgens itaque ad criptæ ſecretiorem partem, oſtiis diligenter obſeratis, venerabiles deduxit epiſcopos Siguinum Senonenſem, Arnulfum Aurelianenſem, Brunonem Linguonenſem, Gotelmannum Ambianenſem.

CAPUT XXXI.

In horum abſentia multa ex canonum capitulis in Synodo prolata ſunt, multa inter aſſidentes collata, utpote omnium ignaros, quæ in abditis agerentur, non tamen neſcios imperatricis Theuſanii, ac hoſtium regis colloquia contra ipſius regis voluntatem & utilitatem Arnulfum expetiſſe, ſuorumque militum copias ſub ſignis Caroli contra eumdem regem in acie conſtituiſſe, & inſuper criminis regiæ majeſtatis reum eſſe. Itaque variis quoque ſacramentorum generibus implicitum videri, ut a nemine ſacerdotum tot perjuriis obvoluto epiſcopale miniſterium ullis legibus valeret impleri. Ad has autem cauſas hæ ſententiæ quaſi e vicino reſpicientes reperiebantur.

Ex Concilio Toletano cap. 30.

CAPUT XXXII.

„ Confinitimi hoſtium ſacerdotes præter eos,
„ qui a regia poteſtate licentiam acceperunt, a
„ quo-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 591.

„ quolibet mandatum agentes extraneum occulte accipere val diligere non præſumant. Qui autem deprehenditur aut convincitur, denunciatus principi apud concilium digna animadverſione multabitur.

Item ex eodem titulo 75.

CAPUT XXXIII.

„ Poſt inſtituta quædam Eccleſiaſtici ordinia, vel decreta, quæ ad quorundam pertinent diſciplinam; poſtrema nobis eunctis ſacerdotibus ſententia eſt pro robore noſtrorum Regum, & ſtabilitate gentis Gothorum, pontificale ultimum ſub Deo judice ferre decretum. Multarum quippe gentium (ut fama eſt) tanta extat perfidia animorum, ut fidem ſacramento promiſſam regibus ſuis obſervare contemnant, & ore ſimulent juramenti profeſſionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem. Jurant enim regibus ſuis, & fidem, quam pollicentur, prævaricant, nec metuunt volumen illud judicii Dei, per quod inducitur maledictio, multaque pœnarum comminatio ſuper eos, qui jurant in nomine Dei mendaciter. Quæ igitur ſpes talibus populis contra hoſtes laborantibus erit, quæ fides ultra cum aliis gentibus in pace credenda, aliter quod fœdus poſt fœdus non violandum? quæ in hoſtibus jura iſta permanebunt ſponſione, quando nec ipſius propriis regibus juratam fidem conſervant? Quis autem adeo furioſus eſt, qui caput ſuum manu ſua propria deſecet? illi, ut notum eſt, immemores ſalutis ſuæ propria manu ſe ipſos interimunt, in ſemetipſos ſuoſque reges proprias convertendo vires: & cum Dominus dicat, *nolite tangere Chriſtos meos*, & David: *Quis*, inquit, *extendit manum ſuam in Chriſtum Dominum, & innocens erit?* illis nec vitare metus eſt perjurium, nec regibus inferre exitium. Hoſtibus quippe fides pacti datur, nec violatur. Quod ſi in bello fides vigeat, quanto magis in ſuis ſervanda eſt? ſacrilegium quippe eſt, ſi violetur a gentibus regum ſuorum promiſſa fides, quia non ſolum in eis ſit pacti tranſgreſſio, ſed & in Deum quidem, in cujus nomine pollicetur ipſa promiſſio. Inde eſt, quod multa regna terrarum cœleſtis iracundia ita permutavit, ut pro impietate fidei & morum alterum ab altero ſolveretur. Unde & nos oportet cavere caſum hujuſmodi gentium, ne ſimiliter plaga feriamur præcipiti, & pœna puniamur crudeli. Si enim Deus angelis in ſe prævaricantibus non pepercit, qui per inobedientiam cœleſte habitaculum perdiderunt (unde & per Eſaiam dicit: Inebriatus eſt gladius meus in cœlo) quanto magis nos noſtræ ſalutis interitum timere debemus, ne per infidelitatem eodem ſæviente gladio pereamus? Quod ſi divinam iracundiam vitare volumus, & ſeveritatem ejus ad clementiam provocare cupimus, ſervemus erga Deum religionis cultum, atque timorem, cuſtodiamus erga principes noſtros pollicitam fidem atque ſponſionem. Non ſit in nobis, ut in quibuſdam gentibus, infidelitatis ſubtilitas impia, non ſubdolæ mentis perfidia, non perjurii nefas, & conjurationum nefanda molimina; nullus apud nos præſumptione regnum arripiat, nullus excitet mutuas ſeditiones civium, nullus meditetur interitus regum, ſed defuncto in pace principe, primates gentis cum ſacerdotibus ſucceſſorem regni communi ex more conſtituant, ut dum unitatis concordia a nobis retinetur, nullum patriæ, gentiſque diſſidium per vim ambitionis moveatur. Quod ſi hæc admonitio mentes noſtras non corrigit, & ad ſalutem communem cor noſtrum nequaquam perducit, audite ſententiam noſtram. Quicumque igitur a nobis, vel totius Hiſpaniæ populis qualibet conjuratione vel ſtudio Sacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ ſalute, gentiſque Gothorum ſtatu, vel conſervatione regiæ ſalutis pollicitus eſt, temeraverit, aut regem nece attrectaverit, aut poteſtate regni exuerit, aut præſumptione tyrannica regni faſtigium uſurpaverit, anathema ſit in conſpectu Dei Patris, & angelorum, atque ab eccleſia catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Chriſtianorum alienus cum omnibus impietatis ſuæ ſociis. Quia oportet, ut una pœna teneat obnoxios, quos ſimilis error invenerit implicatos. Quod iterum ſecundo replicamus, dicentes: Quicunque amodo ex nobis, vel cunctis Hiſpaniæ populis, quolibet tractatu vel ſtudio ſacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ ſalute, gentiſque Gothorum ſtatu, vel conſervatione regiæ ſalutis pollicitus eſt, violaverit, aut regem nece attrectaverit, aut poteſtate regni exuerit, aut præſumptione tyrannica regni faſtigium uſurpaverit, anathema in conſpectu Chriſti & Apoſtolorum ejus ſit, atque ab Eccleſia catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni conſortio Chriſtianorum alienus, & damnatus in futuro Dei judicio habeatur cum comparticibus ſuis. Quia dignum eſt, ut qui talibus ſociantur, ipſi etiam damnationis eorum participatione obnoxii teneantur. Hoc etiam acclamamus, dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hiſpaniæ populis, qualibet meditatione vel ſtudio, ſacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ ſalute, gentis Gothorum ſtatu vel incolumitate regiæ poteſtatis pollicitus eſt, violaverit, aut regem nece attrectaverit, aut poteſtate regni exuerit, aut præſumptione tyrannica regni faſtigium uſurpaverit, anathema ſit in conſpectu ſpiritus ſancti, & martyrum Chriſti, atque ab eccleſia catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Chriſtianorum alienus, nec partem habeat juſtorum, ſed cum diabolo & angelis ejus æternis ſuppliciis condemnetur una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur, ut par pœna perditionis conſtringat, quos in perniciem prava ſocietas copulat. Et ideo ſi placet omnibus, qui adeſtis, hæc tertio reiterata ſententia veſtræ vocis conſenſu confirmate. Ab univerſo clero vel populo dictum eſt: Qui contra hanc veſtram definitionem præſumpſerint, anathema, maranatha, hoc eſt, perditio in adventu Domini ſint, & cum Juda Iſcharioth partem habeant, & ipſi & ſocii eorum; Amen. Quapropter nos ipſi, & ſacerdotes omnes Eccleſiam Chriſti, ac populum admonemus, ut hæc tremenda, & totiens reiterata ſententia nullum ex nobis præſenti, atque æterno condemnet judicio, ſed fidem promiſſam erga glorioſiſſimum dominum noſtrum regem Siſenandum cuſtodientes, ac ſincera illi devotione famulantes, non ſolum divinæ pietatis in nobis clementiam provocemus, ſed etiam gratiam anteſati principis percipere mereamur.

Item

ANNO CHRISTI 991.

Item ex concilio Agathenſi, titulo quinquageſimo capite trigeſimo quarto.

CAPUT XXXIV.

„ Si epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiſerint, aut chartam falſaverint, aut teſtimonium falſum dixerint, ab officii honore depoſiti in monaſterium retrudantur, & ibi tantummodo, quam diu vixerint, laicam communionem accipiant.

Item ex concilio Toletano ſexto, capite duodecimo.

CAPUT XXXV.

„ Pravatum audacia mentium, ſæpe malitia cogitationum, aut cauſa culparum refugium appetit hoſtium, unde quiſquis patrator cauſa extiterit talium, virtutem potens defendere adverſariorum, & patriæ vel genti ſuæ detrimenta intulerit rerum, in poteſtatem regis ac gentis reductus, excommunicatus & retruſus longinquioris pœnitentiæ legibus ſubdatur. Quod ſi ipſe mali ſui prius reminiſcens, ad eccleſiam fecerit confugium, interceſſu ſacerdotum & reverentia loci regia in eis pietas reſervetur, comitante juſtitia.

Item ex eodem Concilio, titulo 17.

CAPUT XXXVI.

„ Quamvis in concilio anteriori, quod anno primo glorioſi Principis noſtri habitum eſt, de hujuſmodi re fuerit promulgata ſententia, tamen placet iterare, quod convenit cuſtodiri. Itaque regis vita conſtante, nullo ſibi aliquo opere vel deliberatione cujuſcunque dignitatis laicus, ſeu gradu epiſcopi, aut presbyteri, aut diaconi conſecratus cæteriſque clericatus officiis deditus futurum regem prævideat contra viventis regis utilitatem, & proculdubio voluntatem, nullo blandimento vel ſuaſione pro eadem ſpe aut alios in ſe trahat, aut ipſe in alium acquieſcat. Iniquum enim, & valde execrabile Chriſtianis debet haberi, futuri temporis illicitis proſpicere, & vitæ ſuæ ignaria ventura diſponere. Quod ſi quiſquam jam talia iniqua deliberatione cum quocunque eſt meditatus, hoc ſibi noverit eſſe ſacerdotali moderatione conceſſum, ſi veniabiliter poſcit, ut hoc ſine mora præſentis Principis auribus ſtudeat publicare. Si autem retineat, & deliberationis ſuæ machinamenta novarit dicere, peſſimo plectatur anathemate.

Item ex eodem Concilio tit. 18.

CAPUT XXXVII.

„ Jam quidem in antecedenti univerſali Synodo ſaluti noſtrorum principum conſtat eſſe conſultum, ſed libet iterare bene ſancita, & digna auctoritate munire ſalubriter ordinata. Ideoque teſtamur coram Deo, & omni ordine angelorum, coram prophetarum, & apoſtolorum, vel omni martyrum choro, coram omni eccleſia catholica, & Chriſtianorum cœtu, ut nemo intendat interitum regis, nemo vitam principis attrectet, nemo eum regni gubernaculis privet, nemo tyrannica præſumptione apicem regni uſurpet, nemo quolibet machinamento in ejus adverſitate ſibi conjuraiorum animum adſociet. Quod ſi quiſpiam horum quicquam noſtrorum temerare præſumptor extiterit, anathemate divino perculſus abſque ullo remedii loco habeatur condemnatus æterno judicio. Is autem qui ejus ſedem fuerit aſſecutus, ſi vult tanto expiari piaculo, quaſi proprii patris ejus ulciſcatur interitum.

ANNO CHRISTI 681.

Iterum ex eodem concilio, æra DCLXXXIV.

CAPUT XXXVIII.

„ Non parum proficit ad emendationem multorum, ſi ea, quæ conſtituta ſunt, per fraternam collationem ad memoriam reducantur, ſi illa etiam adjiciantur, quæ aut deeſſe videntur, aut omnino conſtituenda competenter æſtimantur. Quis enim neſciat, quanta ſint hactenus per tyrannos & refuges, transferendo ſe in externas partes illicite perpetrata, & quam nefanda eorum ſuperbia jugiter frequentata, quæ & patriæ diminutionem afferrent, & exercitui Gothorum indeſinentem laborem imponerent. Quod ſi quidem laicorum inſania fuiſſet factum, tolerandum nobis forſitan aliquotiens videretur. Illud autem eſt vehementius ſtupendum, quod pejus eſt; quia tanti ex religionis propoſito in hac interdum præſumptione præcipites efferuntur, ut non ad levem confuſionem noſtram pertineat, ſi res ullatenus inulta remaneat, quam & mundana lege & eccleſiaſtica convenit inſtanter diſciplina corrigere. Ideoque placuit nunc concordi ſententia definire, ut quiſquis in ordine clericatus a maximo gradu uſque ad minimum conſtitutus in alienæ gentis regionem ſe quacunque cauſa transduxerit, ut exinde ſuperbiendo, vel reditum ſuum, vel quodlibet aliud videatur expetere, ſive etiam quod gentem Gothorum, vel patriam, aut regnum ſpecialiter ſub hac occaſione poſſit nocere, vel fieri diſpoſuerit, vel aliquatenus fecerit, ſed & quicumque talibus conſcius reperitur, eiſque vel conſilium, vel opem adminiſtrare cognoſcitur, qualiter aut ad gentem alienatam fugam appeterent, aut in malis quæ cœperant, perdurarent, ſeu quamcunque læſionem genti Gothorum, vel patriæ principi poſt fugam inferrent, atque in eadem pravitate perſeverarent: quiſquis hoc feciſſe dignoſcitur, iſte ita indubitanter omni honoris ſui gradu privetur, ut locum ejus in quo miniſtraverat, alter continuo perpetim regendum accipiat. Ipſe vero tranſgreſſor ſub pœnitentia conſtitutus, ſi reminiſcens mali, quod fecerat, uſque in diem mortis ſuæ ſi rectiſſime pœnituerit, in ſolo tantum fine communio ei præſtanda eſt, ita ut antequam finis ejus tempus adveniat, ſi quiſpiam ſacerdotum etiam ordinante Principe ei communicare conſenſerit, particeps criminis illius effectus, anathema fiat in perpetuum, ac ſimili cum eo, cui communicaverit, ſententia condemnetur: quoniam poteſtati principis nullus ſacerdotum in hoc præbere debet aſſenſum, unde vel perjurium videatur incurrere, vel (quod abſit) ſi quicunque catholicæ fidei prævaricator Princeps ſurrexerit, ſacerdos nullatenus vel favore principis, vel terrore a recto credulitatis lumine ad tenebras cogatur reverti. Sic enim nec ſuper adnexa, vel imperiis principum, vel terroribus oportebit unquam evacuari; quia novimus om-

ANNO CHRISTI 991.

„ omnes pene Hiſpaniæ ſacerdotes, omneſque ſeniores vel judices, ac cæteros homines officii Palatini juraſſe, atque ita nunc legibus decretum fuiſſe, ut nullus refuga, vel perfidus, qui contra gentem Gothorum, vel patriam, ſeu regem agere, aut in alterius gentis ſocietatem ſe transducere reperitur, integritate rerum ſuarum nullatenus reformetur, niſi forſitan princeps humanitatis aliquid perſonis talibus impertire voluerit, cui tamen non amplius quam viceſimam partem rerum ei, qui perfidus extitit, de rebus unde rex elegerit, tribuendi poteſtatem habebit. Sed quia pleroſque clericos inſtantis levitatis interdum gravitas ita elevat, ut prætermiſſa ſui ordinis gravitate, ac polliciti ſacramenti immemores, conſtante principe, cui fidem ſervare promiſerant, in alterius electionem temeraria levitate conſentiant, abrogari decet hanc omnino licentiam, & a noſtro conſortio penitus extirpari; ita ut ſi quicunque laicorum quandoquidem intra fines patriæ Gothorum ſuperbiens, regni apicem ſumere fortaſſe tentaverit, eique clericorum quilibet adjutorium vel favorem præſtiterit, atque hunc, qui ſuperbire videtur, ad eam regni ambitionem prævalente delicto pervenire contigerit, ex eodem quidem die vel tempore eundem epiſcopum, vel cujuslibet ordinis clericum excommunicatum manere perpetim oportebit, quo tali ſe ſcelere implicavit, tamen ſi propter improbitatem principis, cui inique conſenſit, non potuerit inſtantia ſacerdotum a communione ſuſpendi, ſaltem ſi ſuperſtitem poſt ejuſdem regis obitum tempus invenerit, ſuperiori anathematis correctioni ſubjiaceat. Et quicunque illi præter in ultimo vitæ ſuæ fine (ſi tamen eum legitime pœnitere probaverit) communionis gratiam conſenſerit impendendam. Nobis interim ratio perſuaſit, Synodali ſuper hoc conſtitutione decernere, ut quicunque etiam laicorum interdictis capitulis, hoc eſt, in adverſitatem gentis, aut patriæ, vel regiæ poteſtatis, in externas partes ſe conferendo, vel talibus opem præbendo noxius fuerit ultra repertus, non ſolum (ut dictum eſt) omni rerum ſuarum proprietate privetur, ſed & perpetua excommunicatione damnatus nunquam illi niſi ultimo mortis ſuæ tempore communio tribuatur. Excepto, ſi communionis ejus remedium, vel eorum, de quibus ſupra taxavimus, imploratione ſacerdotum apud principem fuerit impetratum. Nam ſi in derogationem aut contumeliam principis reperiatur aliquis nequiter loqui, aut in necem regis, ſeu direptionem intendere, vel conſenſum præbere, nos quidem hujuſcemodi excommunicatione dignum cenſemur. Utrum tamen ſit quandoque communicandum, pietati principis decernendum relinquimus, cujus proculdubio poteſtatis eſt, ſubjectorum culpas miſericordiæ, judiciique ſententia temperare. Conteſtamur autem clementiſſimos principes, & per ineffabile divini nominis ſacramentum obteſtantes unanimiter obſecramus, ne quandocunque abſque juſta, ubi neceſſe fuerit, imploratione ſacerdotali excommunicationis hujus ſententiam a perfidia clericis, vel laicis ad externas partes ſe transferentibus, vel conſenſum præbentibus quacunque temeritate ſuſpendat. Nam hoc magis utilitatibus videtur fore conſultum, ut conſtitutionis noſtræ forma ſervetur, & ut execrandum anathema fiat, & velut prævaricator catholicæ fidei ſemper ad Dominum reus exiſtat, quicunque Regum deinceps canonis hujus cenſuram in quocunque crediderit, vel permiſerit violandam.

Item ex Concilio Toletano Æra S. DCLXVIII.

CAPUT XXXIX.

„ Frequentiam moleſtiarum nocens impulſus contemni quidem magnitudine decentis poterit gravitatis, ſed quia honeſta ſollicitudo cohibere properat, quod frequentata uſitatio vitare non curat, ideo cum & quorundam paternorum ſanctionibus decretorum, & inſtitutionibus ſit legalibus cautum, ne contra ſalutem principum, gentiſque, aut patriæ quiſnam meditari conetur, adverſum hoc unum ſpecialiter nunc depromitur obſervandum, ut ſi quis religioſorum ab epiſcopo uſque ad extremum ordinis clericorum, ſive monachorum generalia juramenta in ſalutem regiam, gentiſque, aut patriæ data reperiatur violaſſe voluntate profana, mox propria dignitate privatus, & loco, & honore habeatur excluſus.

CAPUT XL.

Hæc & hujuſmodi dum ſibi quiſque vel alteri replicat, Epiſcopi, qui in Synodo reſidebant, ab eis convocantur Epiſcopis, qui Arnulphum ad remotiora comitati fuerant. Quo cum conveniſſent, cauſam ſui adventus non ſine lacrimis & multo gemitu didicerunt. Erat autem Arnulfi cauſa Apiarii presbyteri cauſæ conſimilis, de quo, ſicut Africani epiſcopi Cæleſtino papæ Romano retulerunt, ita & hic de Arnulpho epiſcopi epiſcopis in hunc modum referre viſi ſunt. Tergiverſationes Arnulphi, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur, Deus judex juſtus, & fortis, & longanimis magno compendio reſecavit. Tetriore quidem ac putridiore obſtinatione compreſſa, qua tantum lividum cœtum impudentia negationis volebat obruere, Deo noſtro ejus conſcientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat etiam hominibus publicante, repente in confeſſione cunctorum objectorum flagitiorum doloſus negator erupit, & tandem de omnibus incredibilibus opprobriis ultroneus ſe ipſe convicit. Atque ipſam quoque noſtram ſpem, qua eum & credebamus & optabamus de tam pudendis maculis poſſe purgari, convertit in gemitus: niſi quoniam iſtam noſtram mœſtitiam uno tantum ſolatio initiavit, quod & nos labore diuturnioris quæſtionis abſolvit, & ſuis vulneribus qualemcunque medelam, etſi invita ac ſuæ conſcientiæ reluctante confeſſione, providit. Addebant præterea confeſſores epiſcopi, eum ſuis pedibus provolutum cum lacrimis & gemitu ſua crimina ſub nomine confeſſionis declaraſſe, ſeque a ſacerdotali officio, quo hactenus indigne uſus fuerat, removeri velle. Sed epiſcopi, qui conſentiente Arnulpho confeſſionis teſtes admiſſi fuerant, ab ipſius ore ſe audire malle dicebant. Quod cum factum eſſet, epiſcopi per terribile nomen omnipotentis Dei ſub tremendo anathemate præcipiunt, ne ulla formidine coactus aliquid falſi de ſe proferat, ſeque illi omne ſolatium laturos, ac priſtinum honorem etiam invitis regibus recuperaturos pollicentur, tantum innocentiam ex æquo, & utili aſtruere velit. At ille epiſcopis quidem pro ſalutis ſuæ ſtudio gratias agens,

ANNO CHRISTI 992.

agens, quæ eorum fidei commiſerat, vera eſſe confirmat, nec ſe Deo, in cujus conſpectu adeſt, velle mentiri, ad cujus judicium ire formidet. Petebant ergo epiſcopi, quoniam ea, quæ per confeſſionem protulerat, graviſſima ſibi viderentur, ut abbatum & clericorum doctiſſimos ac religioſiſſimos intromitti liceret, quique ſacramento vel anathemate devincti & ſua peccata fido ſilentio tegerent, & quid facto opus eſſet, in commune decernerent, futuris quoque temporibus dictorum & factorum fidiſſimi teſtes exiſterent. Quod aliquandiu ſecum reputans fieri permiſit. Admiſſi ergo ſunt ex omni abbatum & clericorum collegio fere numero triginta, quibus per conditionem anathematis Arnulphi confeſſio, ipſo jubente, in ipſius præſentia propalata eſt. Itaque eo remoto, longis conſultationibus definitum eſt, quomodo ejus arcanum tegeretur, & clero ac populo abſenti pro ejus depoſitione ſatisfieret. Jam enim eum, qui ſibi delectos judices conſtituerat, ad alterius non poſſe commeare judicium certum erat. Jam epiſcopi invidia Romani privilegii carere videbantur, cum Arnulphus nec ad alios judices, nec ad Sedem Apoſtolicam provocaſſet, vel ante electorum judicum audientiam; quod heos quidem licuerat, ſi ſe juſtam habere cauſam putaſſet, vel poſt eorundem judicum ſententiam, quod minime licere manifeſtum erat; ſed utpote reus a torquente ſe conſcientia convictus, & ſua ſponte (ut videri tunc potuit) confeſſus judicii formam improbus accuſator ſui expoſtulaverat. Quæſitum ergo eſt, qualiter ipſius depoſitio celebraretur, ut lege & conſuetudine conſtaret. Et de lege quidem manifeſtum erat, quod una & eadem ſemper ad æquitatem ſpectet. De conſuetudine vero, quod neque una, neque eadem, neque ſemper ad æquitatem intendat, ſed eam præcellere, quæ legi vel æquitati vicina ſit. Quærebatur ergo lex & conſuetudo depoſitionis epiſcoporum, vel Archiepiſcoporum. Et lex quidem hæc reperiebatur in Africanis conciliis, ſed ſine depoſitionis celebritate & conſuetudine.

CAPUT XLI.

„ De Maximino autem Bagajenſi, & ad eum „ & ad ipſam plebem placuit de Concilio literas „ dari, ut & ipſe ab epiſcopatu diſcedat, & illi „ ſibi alium requirant.

CAPUT XLII.

Item Eutiches presbyter in Conſtantinopolitana Synodo depoſitus non aliud depoſitionis feſtum excepit, niſi quod anathema ipſi ab univerſis conclamatum eſt, & poſt aliquanta a Flaviano epiſcopo ſententia in huncmodum prolata. „ Per omnia Eutyches quondam presbyter, & „ archimandrites ex his, quæ ante acta ſunt, „ & propoſitis ejus quæſtionibus, Valentini & „ Apollinaris perverſitate repertus eſt ægrotare, „ & eorum blaſphemiis incommutabiliter ſequi, „ qui nec noſtram reverens perſuaſionem & do„ ctrinam rectis voluit conſentire dogmatibus. „ Unde gementes, perfectam ejus perditionem „ decrevimus per Jeſum Chriſtum Dominum „ noſtrum ab eo blaſphematum, extraneum eſſe „ ab omni officio ſacerdotali & noſtra commu„ nione & primatu monaſterii. Sciant ergo & „ hi, qui poſtea cum eo colloquentur, & ad eum „ convenerint, quoniam rei erunt & ipſi pœna „ excommunicationis, ſi non declinaverint con„ fabulationes ejus.

CAPUT XLIII.

Item quæ circa Ratherium Veronenſem epiſcopum, vel circa Petrum Ravennatem archiepiſcopum uſu, vel conſuetudine provenerunt, ab omnibus abrogata ſunt. Uterque enim nec abdicationis porrecto libello, nec ſacerdotalibus depoſitis inſignibus ſucceſſorem acceperat: Ratherius quidem Milonem, Petrus vero Honeſtum monaſterii beati Apollinaris abbatem, quem Honeſtum domnus Joannes Papa, cognomento Bonus, ad conſecrandum prius ſibi oblatum vidit, quam de Petri dejectione vel fama nunciante cognoverat. Deferebatur ergo lex & conſuetudo ſive depoſitionis feſtivitas, ex concilio Toletano, cap. 28.

CAPUT XLIV.

„ Epiſcopus, presbyter, aut diaconus, ſi a „ gradu ſuo injuſte dejectus, in ſecunda Synodo „ innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fue„ rat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altari „ de manu epiſcoporum. Si epiſcopus eſt, hora„ rium, annulum, & baculum: ſi presbyter, ho„ rarium & planetam; ſi diaconus, horarium, & „ albam: ſi ſubdiaconus, patinam, & calicem: ſic „ & reliqui gradus ea in reparationem ſui reci„ piant, quæ cum ordinarentur, perceperant.

CAPUT XLV.

Ex hac itaque ſententia intellectum eſt, ut quæ in promotione ſua quiſque acceperat, ea in depoſitione reddere deberet. Arnulphus autem in ſui promotione annulum & baculum acceperat, quoddam genus horarii, quod per differentiam pallium dicitur; hæc ergo eum reddere debere. Neque vero in hoc facto primati Romano præjudicium inferri, quod neque ad eum ab Arnulpho provocatum ſit, neque eidem Arnulpho depoſitionis neceſſitas ulla impoſita, quodque ab epiſcopis & Principe Romanus epiſcopus conventus reſpondere noluerit, cum ipſe potius ſacrorum canonum executor & reum ſua damnare authoritate, & epiſcopos judicium remorantes inſtigare debuerit, ut Gregorius Epiſcopus concilii Vizachii pro crimine ſui primatis. Idem decretum pro Potamio Braccarenſi archiepiſcopo, ex concilio Toletano, lege, & conſuetudine valere conſtitutum eſt. Erat autem hujuſmodi.

CAPUT XLVI.

„ Adſumere poteramus canonicam in cantum „ fraternæ lætitiæ tibiam, quia divina pietas con„ ventum noſtrum ad concordiæ convocaverat „ ſtudia, & convenerat mœſtitiam vitare, quo„ niam viſitatione diſciplinæ videbamur paternas „ regulas innovaſſe, ſed gravius ſiſtrum pro cym„ balo ſumimus, & funus pro carmine decanta„ mus, gementeſque cum Hieremiæ queſtibus „ dicimus: Diſſolutum eſt gaudium cordis noſtri, „ verſus eſt in luctum chorus noſter. Unde & „ væ coram nobis conſpicimus, quoniam cecidiſ„ ſe coronam capitis noſtri videmus, dum tam „ nobile in infimum corruit, quod in ſtatu ſu„ blimi ſanctitatis optime ſteterat. Ecce etenim „ tractantibus nobis in pace de Eccleſiaſticis re„ gulis, delatum eſt conventui noſtro epiſtolium „ confuſæ confeſſionis & abolendæ ſubſcriptionis, „ quod Potamius Braccarenſis Eccleſiæ epiſcopus

„ de

ANNO CHRISTI 991.

„ de factis propriis, ſuis verbis, ſuis adnotarat articulis. Quo reſerato, quid obliteranda pagina, & abolenda literarum panderent elementa, fletibus potius quam ſermonibus lacrymoſa concio recenſuit. Tunc ſolitarie tantum ſecretimque adunatis pontificibus Dei, prædictum epiſcopum adeſſe fecimus coram nobis, quem ſingultibus aggredientes amplius quam loquelis, reſeratam illi ſuæ deformitatis, & noſtræ confuſionis protulimus ſcripturam, quam accipiens ac recurrens, ſciſcitantibus nobis, utrum ſui operis, & ſuæ annotationis intimatio eſſet? Ille ſuum actum, ſuique oris eloquium, ſuorumque digitorum eſſe robur adſeruit, quod illic relegendo prævidit. Rurſum divini nominis conteſtatione hunc adjurantes obteſtati ſumus, ut an de ſe ſponte mendacium diceret, aut alicujus violentia premeretur, & perterritus talia enarraret, veraciter indicaret? Qui mox flebili voce, luminibuſque madentibus ploratu, & fragore ſingultuum, cum unius Dei nominis juramento clamavit, ſe & vere eadem mala de ſe confiteri, & ad hæc confitenda nulla ſe violentia prægravari. Unde etiam ferme per novem menſes ſponte deſeruiſſe regimen Eccleſiæ ſuæ, & ergaſtulo quodam pro admiſſo flagitio acturus pœnitentiam ſe concluſiſſe prædixit. Tunc per fidelem confeſſionem eſt agnitio, quod tactu fœmineo ſorduiſſet, declarata; & licet hunc paterna antiquitas ſacris regulis ab honore decerneret, nos tamen miſerationis jura ſervantes, non abſtulimus nomen honoris, quod ipſe ſibi ſui criminis confeſſione jam tulerat: ſed valida authoritate decrevimus, perpetuæ pœnitentiæ hunc inſervire officiis & ærumnis, providentes melius illum per aſperam ire pœnitentiæ ſolitudinem, ut quandoque perveniret ad refrigerii manſionem, quam relictum in voluntatis ſuæ latitudine, ad præcipitium deiici æterna damnatione. Tunc venerabilem Fructuoſum Eccleſiæ Dumienſis epiſcopum communi omnium noſtrum electione conſtituimus Eccleſiæ Braccarenſis gubernacula continere, ita ut omnem Metropolim provinciæ Galliciæ, cunctoſque epiſcopos, publicoſque conventus ipſius, omniumque curam animarum Braccarenſis eccleſiæ gubernandam ſuſcipiens, ita componat, atque conſervet, ut & Dominum noſtrum de rectitudine operis ſui glorificet, & nobis de incolumitate Eccleſiæ ejus gaudium præſtet. Quia vero ad futurum proſpicere convenit, ne exoriatur in ſtatu pacis quædam commotio, patrum ſententiam, quæ jam dictum Potamium epiſcopum rectitudine damnat, huic decreto connectere vigilantia noſtra procurat.

„ Ex concilio Valentino, titulo quarto. Nec illud, fratres, ſcribere alienum ob eccleſiæ utilitatem cenſuimus, ut ſciretis, quicunque ſub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii, vel epiſcopatus mortali crimine dixerint ſe eſſe pollutos, a ſupradictis ordinibus ſubmovendos, reos ſcilicet vel veri confeſſione, vel mendacio falſitatis. Neque enim abſolvi poteſt in his, ſi in ſe ipſos dixerint, quod dictum in alios puniretur: quoniam omnis qui ſibi fuerit mortis cauſa, major homicida ſit. Multæ quidem & aliæ ſententiæ huic poterant annecti decreto, quæ dictum Potamium epiſcopum ſeveriſſima auſteritate abjicere jubent, ſed ex omnibus hanc conſcriptam ponere ſententiam maluimus, ne ſi tot condemnationis edicta replicaſſemus, graviſſimæ ultionis auctores exiſtere videremur.

CAPUT XLVII.

Poſt hæc Potamii dejectionem, Remenſium Archiepiſcoporum Egidii & Ebonis depoſitiones ad legem ſimul & conſuetudinem valere viſæ ſunt. Quod ergo tertio factum ſit, nec reprehenſum, ſed inſuper æternis traditum monimentis, pro lege, & conſuetudine valere cenſebant. Nec quenquam Epiſcoporum in depoſitione ſua ſcindendum, more Romanorum honeſtum judicabant, cum hoc nec lege firmaretur, nec conſuetudine factum in hiſtoriarum monimentis reperiretur. Africanum ergo concilium ſequentes, ut ipſius Arnulphi verecundiæ parceretur, ſtatuebant, & propter Eccleſiæ opprobrium, & propter inſolentem inſultationem ſecularium, ne dignitas ſacerdotalis pollueretur, & ne forte de his, de quibus impetitus, & adhuc impetendus erat, publice convictus foret. Libellum ergo ejus depoſitionis dictandum, & coram eo ipſius juſſu ſcribendum cenſebant, & propria manu corroborandum, & vivæ vocis confeſſione atteſtandum, ut ejus abdicatio nec exquiſita, nec invita vel extorta fore videretur: tot enim ſceleribus inquinatum ſacris altaribus adſtare non poſſe. Quod ſi corpore languens epiſcopus, abdicationis porrecto libello, ſecundum Gregorium, ſucceſſorem accipere poteſt, multo magis qui in anima Deo mortuus eſt, abdicationis porrecto libello, ſucceſſorem accipere poſſe. Addebant præterea, quia ſi hæc ita feſtive & ſolemniter determinata forent omnino judicium hoc innovari non poſset: idque firmari ex concilio Antiocheno, capite 15.

CAPUT XLVIII.

„ Si quis epiſcopus criminaliter accuſatus, ab omnibus qui ſunt intra provincialem epiſcopis exceperit unam conſonamque ſententiam, ab aliis ulterius judicari non poterit, ſed manere circa eum oportet tanquam convenientem, quæ ab omnibus prolata eſt, firmam, ratamque ſententiam. His ita definitis, diſceſſum eſt.

CAPUT XLIX.

Sequenti autem die, conſidentibus epiſcopis in baſilica domni Baſoli confeſſoris, totiuſque cleri depoſito conventu, pauca de civilibus, plurima vero de Eccleſiaſticis negociis pertractata ſunt. Rurſumque Arnulphus Remenſis in memoriam rediit. Cumque cauſa ejus jam non in defenſione, ſed maxime in conqueſtione verſaretur, aliis illum propter genus, aliis propter florem juventutis miſerantibus, Epiſcopos ruina fratris, & ignominia ſacerdotalis dignitatis gravius ſtimulabat, unuſquiſque enim eaſum ejus ex ſeipſo metiebatur, ſeque ab infamia liberari putabat, ſi is qui publice impetebatur, a criminibus liber foret (vel periclitari, ſi cauſam perderet).

CAPUT L.

Sed cum has in longum ducerent querimonias, ecce Francorum reges cum primoribus palatii ſacro conventui ſe inſerunt, epiſcopis gratias agunt, quod pro ſalute principum diutius conſultando, devotionem ſuam plena fide ſignaſſent. Laudant quod a privatorum hominum conſpiratione non ſolum

lum ſe removiſſent, verum aliam ipſa meote ſe alienos fuiſſe ſuo ſtudio demonſtraſſent, ſimulque geſtorum ſeriem breviter expooi petunt, & in quo fine aonſtiterint.

ANNO CHRISTI 991.

CAPUT LI.

Non inquit pater Arnulphus, hoc nobis adſcribi debet, qnod minime promeritos aonſtat. Pro ſalute enim veſtra quamvis omni tempore conſultandum ſit, hoc tamen tempus ſaluti fratris noſtri in periculo poſiti totum contulimus, & ſi res eo, quo volumus, deducta non eſt, non utique amore & benevolentia veſtri, vel odio ipſius hoc actum aſt, ſed difficultata cauſarum, in qnibus ſi aliqna ſimilitudo defenſionia apparuiſſet, argumentorum fortia machinamenta, ſententiarum validiſſima jacula pro ejus munimine B excitaſſemus, tanta nos pietas commovit, tantus charitatis fervor accendit. Deniqua non ſolum aos qui defendere parati erant, pro eo exacuimus, verumetiam eos qui impugnare videbantur, noſtro enathemate dubitare coegimus. Itaque utrimque numeroſæ patrum ſententiæ prolatæ ſunt, ſed nulle earum adjutus eſt. Deductus quoque in medium eſt, & interrogatua, qui primo qnidem omnie negavit, ſed cum ſibi ſingillatim ſpecies cauſarum proponerentur, oeceſſe erat ſibi confiteri, quod publice factum cunſtabat. Cumqne ax his quæ confitebatur, conſequerentur ea, quæ negaverat, illa quoque qnæ plurimum celare nitebatur, iu dubium adducebat. Inter has tergiverſationes cnm hæreret, propoſitum ſibi eſt, ut ſibi C conſuleret, qui ſeceſſum petens, epiſcopos ad remotiora duxit. Ibique dnm de qnalitate purgationum egere putaretur, ſtimulante conſcientia, ſubito in confeſſionem peccetorum ſuornm erupit, cunctoſque, qui aderant, attonitos reddidit. Epiſcopis eutem ſalutem illi promittentibus, nihilqua grave paſſurum, ſi rumores adverſos propelleret, ille nihilominus in ſui confeſſiona permanſit, ſeque ſacerdotiu privari popoſcit. Huic confeſſioni qnidam ex abbatibus, multi ex clero interfuerunt, ſecretorum Arnulfi teſtes per longa ſecula futuri. Sed ſi placet, in præſentiam omnium deducatur, coramqne multitudine ipſe ſibi teſtis, & judex cauſam ſuam exponat, ſimulque accuſatores, teſtas, etque judices invidia liberet, in ſe D uno horum omnium perſonam gerens.

CAPUT LII.

Quo ingreſſo cum univerſo populo, poſt paululum ſilentium indictum eſt. Deinda pater Arnulſus ad Arnulſum: Videſne omnium ora in te unum converſa? cur pro te ipſo non loqueris? Qui cum male concinna verba effunderet, minuſque intelligi poſſet, ait pater Arnulſus: Eſne adhuc in ſententia, in qua ta ſero reliquimus? Sum inquit. Viſne te abdicare a Sacerdotii honore, quo hactenus abuſus es? & ille: Sicut dicitis. Tum comes Brochardus: Quid eſt, inquit, iſtud, ſicut dicitis, palam eloquatur, palam confiteatur, ne poſtmodum epiſcopos crimina, quæ voluerint, finxiſſe dictitet, ſe confeſ- E ſum eſſe abneget. Et ille: Palam, inquit, dico, & profiteor me erraſſe, & a fidelitate regia deviaſſe. Sed peto, ut Domino Arnulpho pro me loquenti credatis, ipſumque in veſtra præſentia deprecor, ſicut mihi conſcius, & ſibi placet, ut ita cauſam meam exponat. Natura, inquit pater Arnulfus, taciturnus eſt, & inſuper quæ ſub teſtimonio Chriſti noſtræ fidei celanda commiſit, palam confiteri erubeſcit: Sufficiat vobis hoc tantum noſſe, quod publice confitetur, ſcilicet ſacramenta quæ regibus publice præbuit, minime conſervaſſe, contra confeſſionem & ſubſcriptio- A nam ſuam ſub ſpecie chirographi factam publica veniſſe. Non eſt mihi ſatis, inquit comes Brochardua, niſi publice fateatur, aut publice pernegat ſub veſtro teſtimonio, ſe traditionem feciſſe, ut alteri ſit libera facultas in ejua locum ſuccedendi. Imo inquit pater Arnulſus, non eritis hodie pares ſacerdotibus, qnibus ſolis pura debetur confeſſio: nonne, ſi qnis militum pro nominato crimine apud regem inſimularetur, ipſe autem illud qnidem denegaret, confiteretur autem ita ſe in aliis peccaſſe, ut nec prædium nec beneficium obtinere poſſet, proque ſola vita ſupplicaret: ſi ejus, inquam, prædium vel beneficium regali munificentia vobis offerretur, accipere recuſaretis. Quid enim intereſt inter omnia mortiB fera crimina, utrum homicidio vel adulterio, an veneficio quis poniatur? Satis ergo vobis ſit, quod per confeſſionem nobis ſua peccata manifeſtavit, qnod publice ſe indignum ſacerdotio proteſtatur, quod ſic ſe peccaſſe coram regibus in conſpectu Eccleſiæ confitetur, ut nullo honore hujus ſeculi dignus ſit: non anim ad rem ſpectare videtur, utrum hoc an illo crimine ſe ipſum ſacerdotio privet.

CAPUT LIII.

Tum converſus ed Arnulſum: Qnid ad hæc, inqnit, dicis quæ pro te hactenus locutus ſum? Ita, inquit, dico & profiteor, ſicut hactenua locuti eſtis. Proſternere ergo, inquit pater Arnulſus, coram tuis Dominis, coramque tuis regiC bus, quos inexpiabiliter offendiſti, propriamque confitens culpam, pro tui vita ſupplica. Qui cum in modum crucis proſtratus pro vita & membria ejulatu, quo poterat, ſupplicaret, in lacrymas, & ſuſpiria ſynodum totam convertit. Moxque Daibertus Byturicenſium archiepiſcopus ad genua Principum obvolutus humillimas preces omnium pro ſalute viri offert. Qui pietate flexi: Vivet, inquiunt, veſtro beneficio, noſtraque degat ſub cuſtodia, nec ferrum, nec vincula metuens, niſi forta in fuga ſpem poſuerit. Hoc dictum Epiſcopis non ſatis placuit, quippe cum putarent adoleſcenti fugam facila poſſe perſuaderi, ob eam rem mortis legibus iterum ſubjaceret. Iterant ergo preces, & iterum obtinent, juvenem minime D gladio feriendum, niſi iterum digna ultore gladio committat. Elevatus itaque a terra, nihilquo grave ultra metuens, depoſitionem ſui attonitus expectabat. Quærebatur itaque ab eo, utrum abdicationem ſuam ex auctoritate Canonum ſolemniter celebrari vellet. Quod cum poteſtati Epiſcoporum aſſignaſſet, perſuaſum illi eſt, ut culmen honoris, quod gradibus extulerat, gradibua deponeret. Reſignat ergo Regi, quæ a Rege acceperat. Deponit quoque ſacerdotalis dignitatie inſignia apud Epiſcopos non quidem exigentes, nec retinera cupientes, ſed iis, quorum intererat, in futurum reſervare diſponentes. Deinda libellum ſuæ abdicationis ſecundum exemplar abdicationis prædeceſſoris ſui Ebonis præſcribi rogat: E præſcriptumque hoc modo in medio conventu recitat.

CAPUT LIV.

„ Ego Arnulſus quondam Remorum archiepiſcopus recognoſcens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum teſtes confeſſores meos, Siguinum archiepiſcopum, Daibertum archiepiſcopum, Arnulſum epiſcopum, Goteſmannum epiſcopum, Herveum epiſcopum, Ratbodum epiſcopum, Gualterium epiſcopum, Brunonem epiſcopum, Milonem epiſcopum, Adalberonem epiſcopum, Odonem epiſcopum, Guidonem epiſcopum, Heribertum epiſcopum

„ con-

ANNO CHRISTI 991.

„ conſtitui mihi judices delictorum meorum, & puram ipſis confeſſionem dedi quærens remedium pœnitendi, & ſalutem animæ meæ, ut recederam ab officio & miniſterio pontificali, quo me recognoſco eſſe indignum, & alienam me reddens pro reatibus meis, in quibus peccaſſe me ſecreto ipſis confeſſus ſum, & de quibus publice arguebar, eo ſcilicet modo, ut illi ſint teſtes alii ſuccedendi, & conſecrandi in loco meo, qui digne præeſſe, & prodeſſe poſſit Eccleſiæ, cui hactenus indignus præſui; & ut inde ultra nullam repetitionem aut interpellationem auctoritate Canonica facere valeam, manu propria mea ſubſcribens firmavi “. Quo perlecto ita SS. Ego Arnulphus quondam Archiepiſcopus SS. Huic libello Arnulfi, præſentes Epiſcopi teſtes adfuerunt, ab eo rogati ſubſcribere, SS. ac ſingillatim illi dixerunt: Secundum tuam profeſſionem & ſubſcriptionem ceſſa ab officio. Poſt hoc clerum & populum a ſacramentorum nexu abſolvit, ut omnibus libera facultas in alterius tranſmeandi jura pateret.

CAPUT LV.

His ſolenniter peractis, ecce Adalgerus presbyter ad regum pedes proſternitur, ſeque privari communione conqueritur, eo quod imperio domini & archiepiſcopi ſui, cui reſiſtendum non erat, paruerit. Cui pater Arnulfus: Aperuiſti, inquit, urbis portas hoſtibus? & ille: Aperui; & pater Arnulfus: Ingreſſus es templum Dei hoſtiliter? Tum presbyter: Negare non poſſum; & pater Arnulfus: Ex ore, inquit, tuo te judico. Sanguis tuus ſuper caput tuum. Subjunxit Gualterius epiſcopus: Quando, inquit, imperans epiſcopus ita mulctatus eſt, tu obtemperans, ac manibus juſſa perficiens, conſequentem mulctam exolves. Et pater Bruno: Tu, inquit, ac tui ſimiles malis conſiliis, & malis executionibus juvenem perdidiſtis: Ut ergo ille ploret, & tu cantes? aut quomodo queſtibus temperare potero, ſi nulla afficiantur pœna, qui filium patrui mei in has præcipitavere miſerias? Itaque presbytero jubetur, ut quod malit, eligat, aut perpetuum anathema, aut ſuam legitimam depoſitionem: ſua enim ſponte venerat ſub conditione, ne quid violentiæ pateretur. Diu ergo ſecum deliberans, maluit deponi, quam ſub perpetuo anathemate detineri. At epiſcopi nulla miſeratione circa eum adducti, veſte ſacerdotali induunt, ac mox illi ſingula quæque uſque ad ſubdiaconatum ſine reverentia detrahentes, ſingillatim per ſingula ſubinferunt: Ceſſa ab officio. Deinde per legitimam reconciliationem, laicam illi tantum communionem concedunt, ac pœnitentiæ ſubdunt; eos vero ſacrilegos, urbiſque proditores, qui nec ſponte, nec vi ad ſatisfactionem venerant, iterato anathemate damnant. Poſt hæc Concilium ſolemniter determinatur.

Explicit Synodus Remenſis.

WILDERODO ARGENTINÆ CIVITATIS EPISCOPO.

Girbertus ſalutem.

BEne concepta meliuſque retenta caſta ſocietas, ſanctaque amicitia quantorum ſint cauſæ bonorum docti noverunt, indocti ſæpe ſtupuerunt: Et quia bonum bonorum cauſa bonum eſt, & quod exinde gignitur, bonum eſſe neceſſe eſt. Unde enim familiæ, unde urbes, & regna, niſi ſocietate, & amicitia ſtabiliuntur? Quidnam aliud ad eremi devia mortales attraxit, niſi ad Deum ſocietas? Mundus ipſe contraria ſui potentia aliter diſſidens, aliter conciliator amice, corporeum hominis incorporeo eadem copula nectit. Quæ cuncta bona a maximo bono, id eſt Deo, & magno bono ſocietatis & amicitiæ æterna lege ſui conditoris ordinem ſervant. Hoc igitur amicitiarum bonum tam præclarum, tamque jucundum, meo quidem judicio, propter ſe, non ut quibuſdam videtur propter aliud, expetendum eſt; ut enim Seneca ait in moralibus.

Sapiens etſi contentus eſt ſe, tamen habere amicum vult, ſi nihil aliud, ut exerceat amicitiam, nec tamen magna virtus jaceat. Non ad hoc, quod dicebat Epicurus, ut habeat, qui ſibi agro aſſideat, ſuccurrat in vincula conjecto, vel inopi, ſed ut habeat aliquem, cui ipſe agro aſſideat, quem ipſe circumventum hoſtili cuſtodia liberet. Hæc generoſitas, hæc animi veſtri prudentia ſubtilius intellexiſſe viſa eſt, cum me remotum, vixque ſolo nomine cognitum fidei interpretis dulci alloquio recreaſti, mea vel commoda, vel incommoda exponi vobis curaſtis, eoque præſtanti officio palam feciſtis, cui & quanto Helvetia pareat ſacerdoti. Deponam igitur apud tanti judicis aures moderni temporis malorum materiam, quidve inter diſſidentes conveniat, quidve in controverſia ſit, ut toto genere cauſæ cognito judicium diligens haberi poſſit, cui parti faveat æquitas.

Arnulfus regis Hlotharii, ut fama eſt, filius, poſtquam ſuum Epiſcopum dolo & fraude circumventum cum propria urbe captivavit, poſt multum cruorem humani ſanguinis a ſe effuſi, poſt prædas, & incendia, in conventu Epiſcoporum totius Galliæ damnatus eſt, at deinde poſt obitum beatæ memoriæ Adalberonis a ſolo Adalberone Epiſcopo Laudunenſi reconciliatus ſpe obtinendæ pacis metropoli Remorum donatus eſt, acceptis ab eo terribilibus ſacramentis, & libellari profeſſione pro fide ſui regibus conſervanda, quam & viva voce in conventu Eccleſiæ recitavit, & propria manu ſubſcribendo corroboravit. Necdum a ſua ordinatione ſextus menſis elapſus erat, & ecce quaſi tempeſtas urbem ab eo proditam hoſtis invaſit, ſanctuarium Dei polluit, ſpolia diripuit, clerum, & populum captivavit. Poſthæc vero Arnulphus ſuos prædones ſub anathemate poſuit, atque ut idem facerent, Galliarum epiſcopis imperavit, prædia Eccleſiæ, quæ per ſacramentum ſuis militibus dederat, abſtulit, hoſtibus contulit, conjuratorum manum contra ſuum regem, ejuſque exercitum in aciem ſub ſignis Caroli produxit. Interea legatis & literis Synodicis Romanus Pontifex, ut Eccleſiæ turbatæ ſubveniat, ammonetur. Sed neque legatis, neque literis conſulentibus conſulit. Itaque graviam Epiſcoporum facto conſultu, legatis & literis Synodicis ac miti ammonitione Arnolphus conventus decem & octo continuis menſibus, ut a cœpto furore deſiſteret, ſeque a ſcelere proditionis, & rebellionis, quo impetebat, regulariter purgaret: noluit. Sed cum a ſe fautores maximos nequitiæ ſuæ diſcedere ſenſit, territus, regem adiit, noviſque ſacramentis, ac novis rerum conditionibus regiæ menſæ particeps factus eſt. Atque ita ira regis ſedata, omni crimine ſe exutum credidit: indeque mox rediens fidem ſacramentorum rupit, conditionibus non ſervatis. At ii, quorum intererat, toties ſe decipi, toties bonis ſuis privari non ferentes Lauduni arcem occupant. Arnulphus inter hoſtes regis invenitur, Synodo repræſentatur, pro tot tantiſque flagitiis rationem reddere depoſcitur. Qui diu ſecum atque cum

ſuis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 991.

ſuis familiaribus multum deliberans, ſua ſponte in confeſſionem peccatorum ſuorum erupit ſuiſque confeſſoribus alios teſtes adhibuit, crimina ſua in libellum retulit, eique a ſe viva voce coram Eccleſia recitato ſubſcripſit, inſignia ſacerdotii depoſuit, eoque ſe abdicavit, confeſſoribus ſuis ac teſtibus atteſtantibus & reſpondentibus: Secundum profeſſionem, & ſubſcriptionem tuam ceſſa ab officio.

His de flagitiis & ſceleribus Arnulphi ſatis inter partes convenit, ſed defenſorum ſtudia bifariam ſe ſcindunt. Alii quippe regem ſacerdoti Arnulfo omnium peccatorum veniam tribuiſſe dicunt, neque poſt veniam quicquam non veniabile commiſiſſe. Alii Romano Pontifici injuriam factam videri volunt, quaſi ſine ejus auctoritate, & ſuis juribus reſumptis deponi non debuerit. Ad hæc, Reverende, ſimiliter diſcutienda, quoniam res ſub judiciali genere cauſarum poſita tum ratione tum ſcripto tractatur, ideſt, conſtitutionibus conjecturali, diffinitiva, tranſlativa, qualitativa, itemque legalibus ſtatibus. Primum mihi videtur breviter dicendum de ratione & veritate, conſuetudine & lege, itemque de legum differentia, & quæ quibus anteferantur in Eccleſiaſticis dumtaxat cauſis. His enim præcognitis, facilius quæſita patebunt.

Plane, inquit Auguſtinus, *verum eſt, quia ratio, & veritas conſuetudini præponenda eſt*. Sed cum conſuetudini veritas ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri. Is enim in libro de baptiſmo inter cæteras: *Quod ſi conſuetudo Eccleſiæ priſtina non habebat, & poſtea catholicus orbis terrarum robuſtiſſima firmitate conſenſionis excluſit, ut quod per diſputationes ejuſmodi in aliquorum mentes irrepere cœperat, de ſalute veniens unitatis potentior veritas, & univerſalis medicina ſanaret*. Legem partim natura, partim auctoritate firmari diximus; & lex quidem naturæ manifeſta eſt; quæ autem in auctoritate conſiſtit, partim divina, partim habetur humana, & in divinis vel in humanis facienda, vel non facienda præſcribit. Poſt legem vero naturæ data eſt lex tum naturæ, tum gratiæ, quæ utraque auctoritate divina ſubnixa, tanto eſt utraque præſtantior, quanto divinitas humanitatem ſupervenit. Et quoniam legem literæ lex gratiæ tranſcendit, hæc eadem ſubtilis & multiplex, velut ab ipſo divinitatis fonte emanans ab Apoſtolo accepta, tum a primæ ſedis Pontificum decretis, tum ab innumerabilium ſacerdotum conciliis dilucidata, & quaſi per quoſdam puriſſimos rivulos pene in infinitum derivata eſt. In hac itaque lege ſummopere, ut diximus, auctoritas ſpectanda eſt. Multum enim intereſt, utrum Deus loquatur, an homo; & ſi homo, utrum Apoſtolus, an ſimpliciter epiſcopus. Porro in epiſcopis item multa differentia eſt, quæ differentia eadem auctoritate fulcitur. Hanc autem auctoritatem aut numerus, aut ſcientia, aut locus, ut quibuſdam videtur, attribuit. Et numerus quidem in Conciliis, ubi multorum catholicorum aſſenſus, ideſt, ſcientia in particularibus vel in divinis ſuperveniens. Locus vero in maximis conſideratur urbibus. Rurſum numerus, ſcientia, & locus tum a ſe, tum inter ſe differunt. Et numerus quidem a numero, vel pluralitate, vel rationis & veritatis pondere ſuperatur. Pluralitate, cum inter æque bonos & doctos pars a parte diſſentit. Rationis & veritatis pondere, ut Ariminenſis numero famoſa Synodus a parvo Epiſcoporum numero caſſata. Idem in numeroſis ad individua. Itemque locorum ad alia & inter ſe collationem perſpici licet. Sit ergo in legibus maximum & præcipuum, quod per Chriſtum, per Apoſtolos, perque prophetas innotuit. Deinde his conſona, & conſenſu omnium catholicorum corroborata ſecundum in legibus vigorem obtineant. Tertio ſuccedunt loco quæcunque a ſingularibus viris ſcientia & eloquentia clariſſimis in lucem intelligentiæ prolata ſunt. Et ne forte ad placitum loqui videar, injuriamque decretis pontificum Romanæ inferre eccleſiæ, Gelaſium Romanæ ſedis pontificem ſententiæ meæ primum afferam teſtem. Hic quippe in catalogo divinorum librorum authenticis præmiſſis ſcripturis, Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam, Chalcedonenſem quoque Synodum ſubjungit, ita ſubinferens: *Et ſi qua concilia a ſanctis patribus inſtituta, poſt horum quatuor auctoritatem & recipienda & cuſtodienda decrevimus*. Deinde ab univerſalibus ad ſpecialia, ſeu individua tranſitum fecit, atque adjunxit: *Item opuſcula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nulla a ſancta Eccleſiæ Romanæ conſortio deviarunt, nec ab ejus fide vel prædicatione ſejuncti ſunt, ſed ipſius communionis per gratiam Dei uſque ad ultimum diem vitæ ſuæ fuere participes, legenda decernimus*. Deinde qualiter ipſius ſedis decreta accipienda ſint, hoc modo diſtinguit: *Item Decretales epiſtolæ quæ beatiſſimi papæ diverſis temporibus ab Urbe Roma pro diverſorum patrum conſolatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendas*. Et ſic nominatim quædam ſpecialia determinans legenda, ſolertiſſime ac diſcretiſſime tam de epiſtolis quam de ſpecialibus opuſculis quid foret ſentiendum expreſſit. Sed cum hoc, inquit, ad catholicorum manus advenerit, beati apoſtoli præcedat ſententia: *Omnia probate, quod bonum eſt tenete*. Hinc locum differentiarum etiam Hincmarus Remorum venerabilis antiſtes nepoti ſuo æquivoco ſcribens ita interpretatus eſt. *Animadvertenda igitur eſt diſcretio ex verbis beati Gelaſii inter Synodalia concilia & apoſtolicorum virorum epiſtolas, quas ante concilia celebrata diverſis temporibus pro diverſorum patrum conſolatione dederunt, quaſque venerabiliter ſuſcipiendas dicunt. Si qua ſunt autem concilia ſanctis patribus inſtituta poſt quatuor conciliorum auctoritatem cuſtodienda & obſervanda decrevit. Unde item in decretis ſuis idem dicit: Patres*, inquit, *noſtri Catholici, doctique Pontifices in unaquaque hæreſi quolibet tempore ſuſcitata quidquid pro fide, pro veritate, pro concione catholica, atque apoſtolica ſecundum ſcripturarum tramitem prædicationemque majorum, facta ſemel congregatione, ſanxerunt, inconvulſum voluerunt, deinceps firmumque conſtare, nec in hac eadem cauſa denuo, quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præſumptione permiſerunt. Quantum enim diſtet inter illa ſcilicet concilia, quæ cuſtodienda & recipienda decrevit, & inconvulſa firmaque deinceps patres Catholici manere voluerunt, & illas epiſtolas, quæ diverſis temporibus pro diverſorum conſolatione datæ fuerunt, quas venerabiliter ſuſcipiendas dicunt, nemo in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatus ignorat. Si enim quædam ex his, quæ in quibuſdam illis epiſtolis continentur, tenere, & cuſtodire velle inceperimus, adverſus ea, quæ antea ſervare voluimus, faciemus; & conciliis ſacris, quæ perpetuo nobis recipienda, tenenda, cuſtodienda, atque ſequenda ſunt, deviabimus. Sed & a conſuetudine, quam Catholica Eccleſia habuit, ex quo in ſacrum Nicænum concilium patres noſtri convenerunt, qui adhuc, ſicut Leo dicit, nobiſcum in ſuis conſtitutionibus vivunt, perniocioſiſſime diſcedemus, & nihil certe tenentes, in ſectam Genethliacorum, ideſt, Mathematicorum offendemus, qui diffinierunt omnia*

in

ANNO CHRISTI 991.

in incertum. Nam & beatus Gelaſius eaſdem epiſtolas non ſolum ſacris canonibus in quibuſdam adverſas, ſed etiam ſibi ipſi diverſas oſtendit, cum dicit illas diverſis temporibus pro diverſorum conſolatione datas: Et hinc forte adverſum me dices: Ergo calumniaris Apoſtolicam ſedem in ſanctis ejus pontificibus, eo quod male ſenſerint, & non tenenda decreverint. Unde tibi reſpondebo, quod de lege non judaice ſervanda contradicentibus ſibi & dicentibus: * Lex ergo adverſus promiſſa Dei, Reſpondens Apoſtolus, Abſit: Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum, ſed perſonis & temporibus ſuis congrua, quæ propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen, cui repromiſerat Deus, ordinata per angelos in manu mediatoris. Et illas epiſtolas ſanctorum & Apoſtolicorum virorum diverſis temporibus pro diverſorum conſolatione, ſicut Gelaſius dicit, a ſede Apoſtolica datas, & per eoſdem Domini ſacerdotes, qui & Angeli ſecundum ſcripturam appellantur, ordinatas cum beato Gelaſio Apoſtolico viro venerabiliter ſuſcipiendas dico, quæ ſuis temporibus congruentes fuerunt, donec per ſacra concilia patres noſtri in unum convenientes, ſicut ejuſdem Apoſtolicæ ſedis Pontifices proteſtantur, ſuggerente ſibimet ſancto ſpiritu, quoniam aliter credendum non eſt, manſuras uſque in finem ſeculi leges condiderunt. Et ſicut dicit de lege Apoſtolus: Si enim eſſet, quæ poſſet vivificare, vere ex lege eſſet juſtitia, ita, ſalva reverentia ſedis Apoſtolicæ, dico, quia ſi illa, quæ in eiſdem epiſtolis continentur, & ſuis temporibus congrua fuerunt, ſubſequentibus temporibus, ita ut in eis temporibus continentur, omnia & ſimul cuſtodiri valerent, & ſervari, ac teneri congruerent, patres noſtri catholici, doctique Pontifices in conſiliis ſacris leges manſuras uſque in ſeculi finem non conderent. Suſcipiendas igitur illas epiſtolas venerabiliter cum beato Gelaſio dico, & cum leguntur, ſicut ipſe præcepit Gelaſius, Apoſtolica illa præcedat ſententia, quæ dicit: omnia probate, quod bonum eſt tenete. Et hæc dico non ut in eis dicam quædam non eſſe bona, ſed non per omnia ſacris canonibus patrumque conciliis conſona. Sicut & Apoſtolus dicit: Lex quidem bona & ſancta, & mandatum ſanctum & juſtum & bonum, ſed in temporibus ſuis. Item idem Hincmarus ſacrarum legum differentia loquens inter cætera ſic dicit: Quædam denique, ſicut in eiſdem epiſtolis ab Apoſtolis tradita leguntur, vel ex legibus Romanis aſſumpta inveniuntur, ita plenariorum conciliorum auctoritate ſirmata ſervantur, & quædam ex his in conciliis immutata fuerunt. Sed & quædam de his quæ in regionalibus fuere ſtatuta conciliis, plenariorum Conciliorum immutata auctoritate, vel in poſterum irrefragabiliter conſervanda tenentur, ſicut catholici Doctores, & eccleſiæ magiſtri demonſtrant, & partim ex eorum dictis ſupra oſtendi. Et præter ea quæ de verbis Auguſtini in hoc opuſculo poſui, in libris de Baptiſmo dicit, primum quidem oſtendens differentiam inter epiſtolare colloquium, quo iſtæ epiſtolæ apoſtolicorum, de quibus agitur, conditæ ſunt, & regionale ac plenarium concilium. Video, inquit, quid adhuc a me poſſit inquiri, videlicet, ut reſpondeam veriſimilibus illis rationibus, quibus vel ante Agrippinum vel ipſe Cyprianus vel illi, qui eis in Africa conſenſerunt, vel ſi forte aliqui ex tranſmarinis terris longe diſcretis, nullo quidem ſive plenario, ſive ſaltem regionali concilio, ſed epiſtolari colloquia commoti ſunt, ut eſſe faciendum putarent, quod & ſi conſuetudo Eccleſiæ priſtina non habebat, & poſtea catholica orbis terrarum robuſtiſſima firmitate conſenſionis excludit, ut quod per diſputationes ejuſmodi in aliquorum mentes irrepere cœperat, de ſalute veniens unitatis potentior veritas & univerſalis medicina ſanaret. Item differentiam inter regionalia, & plenaria concilia oſtendit hoc modo: Nobis, inquiens, tutum eſt in ea non pertrahi aliqua temeritate ſententia, quod nullo in catholico regionali concilio cœpta, nulla plenaria terminata ſunt. Id autem ſecurum eſt ſententia vocis aſſerere, quod in gubernatione Domini Dei noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti univerſalis eccleſiæ conſenſione roboratum eſt. Item differentiam oſtendit inter authenticas ſcripturas & regionalia & plenaria concilia; item inter priora & poſteriora concilia: Quis, inquit, neſciat ſanctam ſcripturam catholicam tam veteris, quam novi teſtamenti certis ſuis terminis contineri, eamque omnibus poſterioribus Epiſcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari, vel diſceptari non poſſit, utrum verum, vel utrum rectum ſit quicquid in ea ſcriptum eſſe conſtiterit? Epiſcoporum autem literas quæ poſt confirmatum canonem vel ſcripta ſunt, vel ſcribentur, & per ſermonem forte ſapientiorem cujuslibet in ea re peritioris & per aliorum Epiſcoporum graviorem auctoritatem, doctorumque prudentiam per Concilia licere reprehendi, ſi quid forte in eis deviatum eſt, & ipſa Concilia, quæ per ſingulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritate, quæ fiunt ex univerſo orbe Chriſtiano ſine ullis ambagibus cedere, ipſaque plenaria ſæpe priora poſterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat ſine ullo typo ſacrilegæ ſuperbiæ, ſine ulla inflata cervice arrogantiæ, ſine ulla contentione lividæ ſuperbiæ, cum ſancta humilitate, cum pace Catholica, cum Chriſtiana?

Et item: Quapropter illud unum iſti conſiderent; quod omnibus patet, ſi auctoritas Cypriani conſequenda eſt, magis eam ſequendam eſſe in unitate conſervanda, quam in Eccleſiæ conſuetudine commutanda. Si autem Conſilium ejus attendimus, huic eſſe univerſæ Eccleſiæ poſterius Concilium præponendum, cujus ſe membrum eſſe gaudebat, & ut ſe in totius corporis compage retinenda ceteri imitarentur, ſæpius ammonebat.

Nam & concilia poſteriora prioribus apud poſteros præponuntur, & univerſum partibus ſemper optimo jure præponitur. Cyprianus enim ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ univerſitas non fuit, ſed in ejus univerſitate permanſit, cujus radicem nunquam deſeruit, ſed in cujus radice fœcundus, ut eſſet fœcundior, ab agricola cæleſti purgatus eſt.

Hæc de aliis Conciliis a Beato Auguſtino ſunt dicta.

Cæterum de ſacra, & myſtica Nicæna Synodo, ſicut ſupra ex verbis Leonis & aliorum oſtendi, nihil unquam a quoquam vel Apoſtolicæ ſedis Pontifice, vel a plenario Concilio, minime autem a regionali eſt immotatum, quod non penitus ſit irritum. Sicut & Gelaſius in decretis ſuis dicit: Non, inquiens, nos latet in tempeſtate perſecutionis Arianæ plurimos Pontifices de exiliis pace reddita reſpirantes, per certas provincias congregatis ſecum fratribus Eccleſias turbatas compoſuiſſe, non tamen ut illius Synodi Nicænæ quidquid de fide, & communione catholica diffinierat, immutarent, nec nova quemquam pro lapſu damnatione percellerent, ſed illius decreti tenore ſi reſipuiſſet, judicare damnatum, eſſetque conſequens ut niſi corrigeret, damnationi proculdubio ſubjaceret. Item hinc Hincmarus ad eundem. Repetam tibi quod de ſacris conciliis ad Januarium dicit beatus Auguſtinus: Omnia itaque talia, quæ neque ſanctarum ſcripturarum auctori-

* In rebus fidei & morum, ſecta docet Hincmarus, quæ vero ſunt diſciplinæ veluti temporum & locorum circumſtantiis accommodanda ſunt.

ANNO CHRISTI 991.

ctoritatibus continentur, nec in conciliis Epiſcoporum ſtatata inveniuntur, nec conſuetudine univerſalis Eccleſiæ roborata ſunt, ſed diverſarum locorum diverſis motibus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino nunquam inveniri cauſæ poſſint, quas in eis conſtituendis homines ſecuti ſunt, ubi facultas tribuitur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quæ verba B. Auguſtini quomodo placeant tibi tu videris: exiguitati autem meæ tutius & ſalubrius videtur cum illo ſacra ſequi concilia, & omnibus qui me audire voluerint, inculcare, non ſequi, relictis ſacris conciliis, illa quæ exiſtimat reſecanda quam illa, quæ tu reſecata, & diſſecata proponis ſectanda, quoniam ſibi ipſis diverſa oſtendunt ſe non poſſe eſſe in omnibus ſervanda, atque ſequenda. *Oportet igitur*, inquit Innocentius ad Decentium Eugubinum B Epiſcopum, *eos, qui ſunt Domini ſacerdotes hoc ſequi, quod Eccleſia Romana cuſtodit, a qua eos principium accepiſſe non dubium eſt, ac dum peregrinis aſſertionibus ſtudent, caput inſtitutionum videantur omittere. Quid ſit autem quod Eccleſia Romana cuſtodit, & Domini ſacerdotes oporteat ſequi*, demonſtrat Gelaſius: *Confidimus*, inquiens, *quod nullus jam Chriſtianus veraciter ignoret uniuſcujuſque Synodi inſtitutum, quod univerſalis eccleſia probavit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem præ ceteris oportere quam primam, quæ unamquamque Synodum & ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit pro ſuo ſcilicet principatu, quem beatus Petrus Apoſtolus voce perceptum, Eccleſia nihilominus ſubſequente & tenuit ſemper & retinet. Ecce habes* C *ſecundum legem & Evangelium plenitudinem teſtium teſtificantium de ſequendis inconvulſis conciliis, & de non ſtudendis peregrinis aſſertionibus*, Apoſtolo etiam præcipiente: *Doctrinis variis & peregrinis nolite adduci. Peregrinas autem eas aſſertiones ideo cum Innocentio dico, quia ex quo ſacra concilia in eccleſia catholica celebrari cœperunt, illa quæ ſuo tempore parum viguerunt, in quantum ex eis ſacra concilia aſſumenda viderunt, ab uſu Eccleſiaſtico effluxerant, uſquequo nuper a te quantum ex te eſt, recrudeſcere cœperunt, ut ad ea, quæ aſpirat libenter tranſire poſſis in affectum cordis licenter, & a nullo coerceri vel judicari valeas regulariter. Sed non ſentiunt tecum, neque tibi conſentiunt Doctores & magiſtri Eccleſiæ.* Hæc quidem Hincmarus. D Porro Nicæna Synodus quem locum obtineat in divinis legibus, quibuſvis nitatur teſtibus, breviter audi: *Illa*, inquit, *Nicænorum canonum per ſanctum vere Spiritum ordinata conditio nulla unquam eſt parte ſolubilis, nulla ſibimet de multiplicatione congregationis ſynodalia concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo epiſcopis quantumlibet copioſior numerus ſacerdotum vel comparare ſe audeat, vel præferre: cum tanta divinitus privilegia Nicæna ſit Synodus conſecrata, ut ſive per pauciores, ſive per plures eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate ſit vacuum quidquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum. De cujus privilegio & beatus Ambroſius dicit: Non humana induſtria, non compoſitione aliqua trecenti de-* E *cem & octo epiſcopi ad concilium convenerunt, ſed ut in numero eorum per ſignum ſuæ paſſionis & nominis Dominus Jeſus ſuo probaret ſe adeſſe concilio. Crux in trecentis, Jeſu nomen in decem & octo eſt ſacerdotibus.*

Et mihi, inquit, Hilarius, *ipſe ille numerus hic ſanctus eſt, in quo Abraham victor regum impiorum, ab eo, qui etiam in ſacerdotii eſt forma, benedicitur.*

Et idem beatus Leo Papa: *Sancti illi & venerabiles patres, qui in urbe Nicæna, ſacrilego Ario cum ſua impietate damnato, manſuras uſque in fi-* A *nem mundi leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, & adhuc in toto orbe terrarum in ſuis conſtitutionibus vivunt, & ſi quid uſquam aliter quam illi ſtatuerunt, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur.*

Et hinc Sanctus Leo ad Pulcheriam Auguſtam: *Contra ſtatuta*, inquit, *canonum paternorum, quæ ante longiſſimæ ætatis annos in urbe Nicæna ſpiritualibus ſunt fundata decretis, nihil cuique audere conceditur, ita ut ſi quis diverſum aliquid decernere velit, ſe potius minuat, quam illa corrumpat.*

Quæ ſi ut oportet a cunctis Pontificibus intemerata ſerventur, per univerſas Eccleſias tranquilla erit pax & firma concordia, nullæ de menſura honorum diſſenſiones, nullæ de ordinationi- B bus lites, nullæ de privilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni uſurpatione certamina, ſed æquo jure charitatis rationabilis morum, officiorumque ordo ſervabitur, & ille vere erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus.

Hæc de legum divinarum differentia, & quæ quibus antefetantur, breviter dicta ſufficiant. Nunc quibus rerum Arnulphus ſacerdotio in æternum defunctus ſit, expediendum eſt; prius de peccatorum generibus, deque ordine judiciario paucis præmiſſis.

Sunt igitur peccata in Deum, ſunt in hominem. Eorum autem peccatorum quædam ſunt occulta, quædam manifeſta.

Unde manifeſtum eſt judicia & judiciorum or- C dinem juxta peccatorum diſtribui qualitatem. Hinc ſcriptum eſt: *Qui occulte peccat, occulte pœniteat: & qui publice, publice pœniteat.*

Hinc judiciarius ordo duplex: Unus de quo dicit Apoſtolus: *Si quis nominatur fornicator:* eam nominationem intelligi volens, ut dicit Auguſtinus in libro de pœnitentia, quæ fit in quemque, cum ſententia ordine judiciario & cum integritate profertur. Noluit enim hominem ab homine judicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario uſurpato judicio, ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem eccleſiæ, ſive ultro confeſſum, ſive accuſatum, atque convictum. Nam ſi nominatio ſufficit, multi damnandi ſunt innocentes: quia ſæpe falſo in quemquam crimen no- D minatur.

Qui ordo judiciarius qualiter exequi debeat, beatus Gregorius in commonitorio ad Joannem defenſorem euntem in Hiſpanias dicit: videlicet ut alii ſint accuſatores, & alii teſtes, deinde cauſarum qualitas, & ut præſente accuſato ſub jurejurando dicatur teſtimonium ſcriptis alligatum, & accuſatus reſpondendi, & defendendi ſe locum habeat, & examinatio perſonarum accuſantium, ac teſtificantium regulariter fiat. Quem judiciarii ordinis modum etiam Dominus innuit, cum in reſuſcitatione puellæ in domo jacentis mortuæ, ac ſi in revelatione non omnibus cauſæ notæ, quoſdam diſcipulorum ſuorum teſtes, ſed & patrem, & matrem puellæ ſecum adhibuit. Alter E vero judiciarii ordinis modus eſt eorum, quæ non ſub paucorum notitia, quaſi adhuc in cubiculo contacta, ut peccata credantur, teſtibus indigent; ſed quaſi jam extra portam civitatis multa turba comitante elatus, ad multorum cognitionem delata eſſe noſcuntur. De quo judiciarii ordinis modo dicit Apoſtolus. *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu jam judicavi ut præſens eum, qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini Jeſu tradere hujuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis.* Et paulo ſuperius: *Ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.* Unde Ambro-

ſius

Digitized by Google

ANNO 991.

ſius cognito opere pellendum peccantem fuiſſe de A cœtu fraternitatis dicit: *Omnes enim crimen ejus ſciebant*. In qua re neque teſtibus opus eſt, neque tergiverſatione aliqua poterat regi crimen. De patratore autem manifeſtorum etſi ad judicium adduci non poteſt, Bonifacius Papa ad VII. provincias decernens dicit de Maximo, qui conventus etiam devitabat, & adeſſe minime volebat. *Nullus*, inquit, *dubitat, quod ita judicium nocens ſubterfugit, quemadmodum ut abſolvatur, qui eſt innocens quærit*. Sed aſtuta cavillatio eorum, qui verſutias agendi credunt eſſe conſilia, nunquam innocentiæ nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus quiſquis ſe ſubterfugere judicium dilationibus putat. Nihil enim intereſt utrum in præſenti examine omnia, B quæ dicta ſunt, comprobentur, cum ipſa quoque pro confeſſione procurata toties conſtet abſentia. Quod ſi adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ de abſentia non lucretur. Sic & Cæleſtinus de Daniele Galliarum quondam Epiſcopo judicavit. Et quia nemo præpoſtere, vel præpropere ſcilicet non commonitus neque conventus eſt, judicandus de conventione hujuſmodi patratoris manifeſtorum criminum lex dicit: *Quicunque tribus auctoritatibus judicis conventus, vel tribus edictis ad judicem fuerit provocatus, aut uno pro omnibus peremptorio, ideſt, quod cauſam extinguit, fuerit evocatus, & præſentiam ſuam apud eum judicem, a quo ei denunciatum eſt, exhibere noluerit, adverſus eum quaſi in contumacem judicari poteſt. Quinimo nec* C *retractari per appellationem negotia poſſunt, quoties in contumacem fuerit judicatum*. Et hanc ſententiam de tribus auctoritatibus conventis ex evangelica virtute Cæleſtinus ad Neſtorium ſcribens de Epheſina Synodo de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Joannem ſcribens comprobat.

De peremptorio autem ſcripto Africanum concilium monſtrat de Creſconio, ut ſi conventus reſipiſcere detrectaverit, ſuo contemptu & contumacia faciente auctoritate judiciaria protinus excludatur. Et idem concilium de ſacerdotibus qui conſpirant, & ſuis plebibus incubant, & ad concilium venire detrectant, ſua forte ne prodantur flagitia metuentes hoc ſtatuit, ut non tantum Diœceſes non retineant, verum etiam de propria D Eccleſia, quæ illis male faverit, omnimodo adnitendum, ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipſis principalibus cathedris removeantur, & etiam propriis publica careant auctoritate ut rebelles.

Animadvertit prudentia ſacerdotalis Arnulphi peccata non inter occulta, ſed inter manifeſta computari: Epiſcopos quoque Galliarum novas leges in Arnulphum non condidiſſe, ſed legum conditarum diligentes executores fuiſſe; & quia legibus parere noluerit, lege peremptoria, ideſt, epiſcoporum totius Galliæ literis conventus, ſuo contemptu & contumacia faciente, auctoritate judiciaria a ſua eccleſia excluſus ſit; & ut vox ejus audiri non poſſit, contemptus & contumacia unius E anni efficit.

Neque vero objici poteſt, aut eum extra ſuam provinciam evocatum quaſi ad externa concilia, quo teſtes producere difficile ſibi fuerit, cum obſides & ſacramenta oblata ſibi abunde fuerint, aut extra provinciam dijudicatum ab his, qui ejus cauſam ignorarent. * Sed neque primati Romano injuriam illatam, cum per XVIII. menſes literis & legatis commonitus reſpondere noluerit: Non enim ejus ſilentium aut diſſimulatio vel nova conſtitutio jam conſtitutis præjudicat legibus. Sed o improborum hominum aſtuta cavillatio! Deus dicit: *Peccantem fratrem uſque ad eccleſiæ aures corripiendum & commonendum, monitaque non audientem habendum ſicut hæreticum & publicanum*: & Synodus Africana, *poteſtate principis coercendum, & ab Eccleſia expellendum*: & tu dicis, Arnulphum incendia, ſeditiones, traditiones, flagitia, captivitates, ſuorumque direptiones exercentem, ſuorum regum interitus molientem, patriam hoſtibus prodentem, divina humanaque jura contemnentem nec communione debuiſſe privari, nec poteſtate principis abjici ſine epiſcopi Romani juſſione, cum Apoſtolus dicat: *Quia princeps non ſine cauſa gladium portat, ſed ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*. Favete omnes qui regibus veſtris fidem promiſiſtis, promiſſamque ſervare vultis, qui clerum vobis commiſſum & populum nec tradidiſtis, nec tradere diſponitis, vos, inquam, qui tantorum ſcelerum facta perhorreſcitis, favete his qui obediunt Deo jubenti: *Peccantem & eccleſiam non obaudientem habendum ſicut ethnicum, & publicanum*. Qui iterum dicit: *Væ vobis, ſcribæ & Phariſæi, qui tranſgredimini mandatum Dei, ut traditionem veſtram ſtatuatis*. Iterum oro & deprecor favete his qui principi Apoſtolorum obtemperant dicenti: *Oportet Deo obedire magis quam hominibus*: & Apoſtolo concionanti: *Si quis vobis annunciavit præter quod accepiſtis, etiam Angelus de cælo, anathema ſit*. Et propheta his conſonat: *Væ*, inquit, *his qui dicunt bonum malum, & malum bonum*. Et ne quis nos in invidiam adducat, quaſi privilegiis Romanæ eccleſiæ derogantes, audiat Hieronymum dicentem: *Si auctoritas quæritur, orbis major eſt urbe*. Quod ſi perſona major presbytero quæritur, ille ſacerdos magnus Leo Papa accedat: *Non tenetur*, inquit, *Petri privilegium, ubi non ex ejus æquitate fertur judicium*. Sed eſto, in non judicatis novum & æquitate Petri ponatur judicium, indeque ad Sedem Apoſtolicam tanquam ad divinum ponatur oraculum. At quid judicata, ſi judicanda exinde non informantur, aut quomodo manſuras in æternum leges trecenti decem & octo patres conſtituerunt, ſi horum conſtituta ad unius libitum permutantur, aut perimuntur? Apiarius presbyter ab Afris damnatus, a Romanis communioni reſtitutus eſt. Scribunt Africani Epiſcopi Cæleſtino Papæ, *contra Nicænam Synodum factum videri*. Ajunt calumniatores noſtri ſummum ſacerdotem Arnulphum a ſummo ſacerdote Romano debuiſſe tantum dijudicari. Ait beatus Auguſtinus: *Si Cæcilianus totius Africæ primatem ejus accuſatores, quod in vita non potuerunt, poſt mortem convincant a ſacrorum proditoribus voluminum ordinatum, vel ipſum proditorem fuiſſe, etiam poſt mortem ſine retractatione ſe ei anathema dicturum*. Licuit ergo epiſcopis Galliarum viventi Arnulpho confeſſo, & convicto, ut ethnico & publicano dixiſſe anathema; licuit, inquam, ſequi Evangelium, Apoſtolos, prophetas, ſacra concilia, vivorum Apoſtolorum decreta, ab his quatuor non diſcordantia ſemper in uſu habita, ſemper habenda: *Si oculus tuus*, inquit Chriſtus, *ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te*. Et Apoſtolus: *Corde creditur ad juſtitiam &c*. Et item: *Si noſmetipſos judicaremus, non utique judicaremur*. Et Synodus Nicæna: *Si qui ſine examinatione promoti ſunt presbyteri, aut epiſcopi vel cum diſcuterentur, confeſſi ſunt quod peccaverunt, vel ſi ab aliis evincantur, & confitentibus contra canonem homines commoti manus eis impoſuerunt, tales canon non ſuſcipit, sed abjicit*. Hoc enim quod irreprehenſibile eſt defendit catholica eccleſia. Confeſſus ergo Arnulphus eſt ſua ſponte ſe contra ſuam profeſſionem, & ſubſcri-

ANNO CHRISTI 991.

* Caute lege, nam per eaſdem cauſas per quas lex naſcitur, per eaſdem tollitur. *Manſ.*

ANNO CHRISTI 991.

ſcriptionem ſuis regibus factam veniſſe: Confeſſus eſt ea, quæ ſui novere confeſſores, & hoc poſt indultam ſibi vitam, membra ſupplicia; poſtquam impoſitum ſibi anathema ab epiſcopis, ne quid falſi de ſe proferret, dijudicavit ſemetipſum, ut Judas, ut Achar, ut Achitofel; crimina in libellum retulit, ut Potamius Bracharenſis Eccleſiæ Epiſcopus, & hoc juxta ſedis Apoſtolicæ traditionem, juxtaque ſui facti qualitatem. Scribit Zoſimus Papa Aurelio & provinciis ſeptem inter alia dicens.

Lazarus dudum in Taurinenſi concilii graviſſimorum epiſcoporum ſententiis pro calumniatore damnatur, cum Bricii innocentis epiſcopi vitam falſis objectionibus appetiſſet, poſt vero indebite ab eodem Proculo, qui inter cæteros in Synodo damnationi ejus
B *aſſenſerat, ſacerdotium conſecutus eſt, a quo ipſe vitæ ſuæ conſcius, datis literis in abdicationem ſui ſponte ſubmovit.* Et Joannes Papa de contumelioſo quodam epiſcopo ad univerſos epiſcopos per Gallias conſtitutos ſcribit: *prædictum*, inquiens, *contumelioſum epiſcopum, ut habeat pœnitendi licentiam petitorium dare vobis cenſemus, ubi errorem ſuum evidenter allegans ſub die profiteatur, & Conſule.* Et S. Gregorius ad Joannem primæ Juſtinianæ Archiepiſcopum: *Dilectiſſimus*, inquit, *lator præſentium Nemeſion ad nos veniens indicavit, ſicut & geſtorum exemplaria, quæ huc detulit, continebant, Paulum Diadinæ civitatis epiſcopum:* & poſt pauca: *etiam libellum, in quo ea, de quibus accuſatus fuerat, vera eſſe confeſſus eſt, obtuliſſe.*
C *Qua de re ſententia epiſcopali, illo depoſito, ſe ejus loco eam fraternitatis veſtra conſeoſa eſſe epiſcopum ordinatam.* De moderatione autem, ac temperantia hujuſmodi libelli Leo ad univerſos epiſcopos per Campaniam, & Samnium, ac Picenum, cæteraſque provincias ſcribit, dicens: *Magna indignatione commoveor, & multo dolore contriſtor, quod quoſdam ex vobis comperi iſſe Apoſtolica traditionis oblitos, & ſtudio erroris immeritos.*

Et poſt aliquanto, de pœnitentia, quæ a fidelibus poſtulatur: *nec de ſingularum peccatorum genere libello ſcripta profeſſio publicetur conſcientia peccatorum, ſufficiat ſolis ſacerdotibus indicari confeſſione ſecreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homi-*
D *nes erubeſcere non veretur, tamen quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea qui pœnitentiam poſcunt, non timeant publicari, removeatur improbabilis conſuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerari, quibus poſſint legum conſtitutione percelli.*

Et beatus Gregorius, ſicut in ejus epiſtolis multotiens invenitur, quia etiam pro infirmitate corporis, dato libello ab epiſcopatu ſe valeat epiſcopus, ſi voluerit, removere, & in loco ejus alius ſubrogari, demonſtrat, ut de pluribus unum ponamus de Joanne Archiepiſcopo: *Si*, inquit ad Anatholium diaconem, *idem reverendiſſimus Joannes fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, ut ab Epiſco-*
E *patus honore debeat vacare, ea petitionem ſcripto dante, concedendum eſt.* Quod ſi ex ſententia Gregorii epiſcopus corpore languens dato libello ſucceſſorem accipere poteſt, quænam invidia eſt, ſi Arnulpus in anima Deo & Eccleſiæ defunctus, dato libello ſucceſſorem ex Synodi ſententia accepit? Sed forte, inquies, falſa de ſe dicit. Decernit Africanum concilium de illo epiſcopo, qui ſe Donatiſtis communicaſſe mentitus eſt, ut epiſcopatum amittat, ejuſque profeſſioni, & ſubſcriptioni credi debere judicatum eſt ſecundum ſententiam Synodi, cui ſanctus Cæſarius Arelatenſis
A epiſcopus ſedis Apoſtolicæ vicarius, ſicut in ipſius ſedis invenitur ſcriptis, præſedit, docente Antiochena regula, *perfectum eſſe concilium, ubi interfuerit Metropolitanus Antiſtes:* quod juxta Nicænos & aliorum conciliorum Canones Romanæ ſedis auctoritate formatos, & continua moderatione firmatos, bis in anno omnibus ſemel epiſcopis congregatis provinciæ celebrari, & in eis præcipiuntur ſingula, quæ fortaſſe emerſerint, corrigi, quatenus, ut dicit Gregorius, *& præterita corrigantur, & regulam futura ſuſcipiant.*

Nec illud (inquit præfata Synodus plurimorum Metropolitanorum cum ſuffraganeis ſuis, cui præſedit Cæſarius) *fratres alienum ab eccleſia utilitate cenſuimus, ut ſciretis quicunque ſub ordinatio-*
B *ne vel diaconatus, vel presbyterii, ſeu epiſcopatus mortali crimine dixerint ſe eſſe pollutos, a ſupradictis ordinationibus ſubmovendos, reos ſcilicet tueri confeſſionis, vel mendacio falſitatis. Neque enim abſolvi poteſt ie qui in ſeipſo dixerit mortis cauſam, quæ dicta in alium puniretur: cum omnis qui ſibi fuerit mortis cauſa, major homicida ſit*, Domino dicente in Evangelio: *ex verbis tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.*

Et item: *Ex ore tuo te judico.* Et David propheta ad eum etiam qui mendaciter ſe ait interfeciſſe Saul Chriſtum Domini: *Sanguis tuus ſuper caput tuum: os enim tuum locutum eſt adverſum te.* Et S. Gregorius ad Maximum Solitanum Epiſcopum de Andrea dixit: *quia flagitari judicium non*
C *debet de cauſa, quam ipſe judicavit.* Si enim Arnulphus, ut tunc dixerunt Epiſcopi, de ſe verum confeſſus fuit, quod pro reatibus ſuis ab officio, & miniſterio pontificali ſe reddidit alienum, criminoſus: ſi falſum, tanquam falſus contra ſemetipſum teſtis abjiciendus fuit: quoniam cum non liceat dicere contra proximum falſum teſtimonium, Domino dicente in Decalogo, quod & in Evangelio comprobat: *non loqueris contra proximum falſum teſtimonium*, multo minus contra ſemetipſum. Et ſacri Canones, & jam publicæ leges ad accuſationem majoris natu neque ad teſtificationem contra eum criminoſos admittunt, multo minus ad gradum Eccleſiaſticum accedere, vel in gradu Eccleſiaſtico manere permittunt.
D Sicut Zoſimus de Lazaro, qui in Taurinenſi concilio graviſſimorum Epiſcoporum ſententia pro calumniatore damnatus eſt, ſcribit. *Unde*, ſicut Leo dicit ad Ruſticum, *hujuſmodi lapſis ad promerendum miſericordiam Dei, privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.*

Toletana porro concilia pro regum robore proprias leges condentia Arnulphum ſpoliari proprio honore confeſſum vel convictum ſine mora juſſerunt, eumque uſque in diem mortis ſuæ ſine communione in perpetuo ergaſtulo retruſerunt. Cæleſtinus autem Papa eundem totiens juſte damnatum fruſtra in examen deductum demonſtrat, ſciens, ut ait Proſper contra Caſſianum, *damnatis non*
E *examen judicii, ſed ſolum ſententiæ remedium eſſe præſtandum:* ideoque Cæleſtinum quaſi non diſcuſſi negotii audientiam poſtulantem, totius Italiæ finibus juſſit extrudi, adeo & prædeceſſorum ſuorum ſtatuta, & decreta Synodalia inviolabiliter ſervare cenſebat, ut quod ſemel meruerat abſcidi, nequaquam admitteret retractari. Monſtratum eſt, ut arbitror, nullam Romano Pontifici jure factam videri poſſe injuriam, nec ſine Romanorum Pontificum auctoritate Arnulphum damnatum, nec ſuos legibus vires recipere debuiſſe: De quibus omnibus in Remenſi concilio plenius expoſuimus.

Prior

ANNO CHRISTI 992.

Prior vero pars Arnulphi cauſam defendentium per ſeipſam infirma eſt, ſcilicet quod Reges Arnulpho peccatorum ſuorum veniam attribuerint, & quod poſt nihil non veniabile commiſerit: ſacerdotibus quippe animarum pontificium, non regibus commiſſum eſt: Neque vero ipſis pontificibus ligandi & ſolvendi poteſtas ad placitum commiſſa eſt: quem enim in peccatis mortuum Chriſtus ad vitam erigit, ſacerdos abſolvit; & quem proprius reatus implicat, ſacerdos ligat. Oſtendit Chriſtus hoc in Lazaro reſuſcitato, oſtendit Petrus in Simone Mago damnato. Jam vero alter clamentibus clamat Propheta: *Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivunt*. Quod Gregorius exponens ait: *Sæpe in ligandis, ac ſolvendis ſubditis paſtor ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur.* Unde fit, *ut ipſa hac ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus & non pro ſubjectorum moribus exercet*. Unde recte per Prophetam dicitur: *Mortificabant animas*, ut ſuperius. Non morientem quippe mortificat, qui juſtum damnat, & non victurum mortificare nititur, qui reum ſupplicio abſolvere conatur. Ac ſæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatos ſolvat. Et Juſtiniani Catholici Imperatoris lex, quam probat & ſervat Eccleſia Catholica, capitulo 441. decrevit, *ut nemo epiſcopus, nemo presbyter excommunicet aliquem, antequam cauſa probetur, propter quam Eccleſiaſtici canones hoc fieri jubent*.

Si quis autem adverſus ea excommunicaverit aliquem, ille quidem qui excommunicatus eſt, majoris ſacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat. Is autem qui legitime non excommunicavit, in tantum a ſacra communione abſtineat Epiſcopus, quantum majori ſacerdoti viſum fuerit, ut id quod injuſte fecit, ipſe juſte patiatur. Et hinc Sanctus Gregorius ad Joannem epiſcopum injuſte excommunicantem inter cætera ſcripſit dicens: *Caſſatis prius atque ad nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex beati Petri Apoſtolorum principis auctoritate decernimus in triginta dierum ſpatio ſacrata communione privatum, ab omnipotente Deo noſtro tanti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia, ac lacrymis exorare. Quod ſi hanc ſententiam noſtram te cognoverimus impleſſe, remiſſius non tantum injuſtitiam, ſed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoſcas, juvante domino, ſeverius puniendam.* Et item alibi: *Quod ſi contra hæc, quæ ſtatuimus, quolibet tempore, qualibet occaſione, vel ſubreptione venire tentaveris, ſacra te communione privatum, nec eam te, excepto vitæ ultimo tempore, niſi cum conceſſa Romani pontificis decernimus juſſione recipere. Hæc enim conſona ſanctis patribus diffinitione ſancimus, ut qui ſacris neſcit obedire canonibus, nec ſacris adminiſtrare, nec communionem capere ſit dignus altaribus*. Stulte ergo Arnulfus a regibus peccatorum abſolutionem accepiſſe putatur, cum Epiſcopis tanto ſui periculo conceſſum eſſe videatur. Illud quoque irriſione potius dignum, quam admiratione, quod poſt, eum nihil non veniabile commiſiſſe edicunt. Cum enim ſcriptum ſit: *Verba ſacerdotis aut vera, aut ſacrilega*, quonam modo purgandus eſt, qui os ſuum poſtea perjurio polluit, qui ſacroſancta privilegio profanavit, ea nimirum dextera, quam tot perjuriis addictam, tot ſceleribus implicitam a ſacroſanctis & myſticis nunquam retraxit, quam impiis, & damnatis a ſe & totius Galliæ epiſcopis cum ſacra Euchariſtia oſculandam præbens non erubuit.

Erudito antiſtiti ſatisfactum eſſe arbitror: Arnulfum jure videri damnatum, legibus Evangeliorum, Apoſtolorum, Prophetarum, Sacrorum Conciliorum, Decretorum quoque Romanæ eccleſiæ præſulum, viris doctiſſimis, atque eloquentiſſimis conſona: his ſentientibus, atque atteſtantibus. At nunc te convenio, meaque tibi ſeria ſuggero, magne Dei ſacerdos, ego parvus meritis non loco ſacerdos: ego ille *multis jactatus* * *terris & alto*, dum philoſophorum inventa perſequor, dum gentes indiſciplinatas fugio, & non evado. Ego, inquam, qui magnæ urbis Remorum proditæ, captivi, & ſpoliati populi pars non parva fui, ad te quaſi ad tutiſſimum confugio portum. Ergo fluctuanti ſalutarem porrige manum, feſſum alleva, paria ſi ſors dederit, rependurum. Nam & Amalecites recreatus Dux David factus eſt. Non aurum poſcimus, non prædia requirimus, ſola charitas eſt, quam interceptam repoſcimus. Edax livor, cupiditas cæca ſiniſtrorum ore diſſeminaverunt me alterius invaſiſſe ſedem, meo inſtinctu paſtorem captum, accuſatum, dejectum, quod ita non eſſe ſacerdotalis dignitas Galliæ teſtis eſt, teſtes reges & proceres. Neque vero me importunum injeciſſe huic officio quiſquam probare poteſt. Noverunt hoc, qui me inſcio, ſuper hac re plurimum elaboraverunt; noverunt fratres & coepiſcopi mei, qui poſt Arnulfi dejectionem ſub divini nominis atteſtatione hoc officium me ſuſcipere coegerunt. Cur ita factum ſit, ſi forte requiras, neſcire me fateor; fateor, inquam, me neſcire cur egenus & exul, nec genere, nec divitiis adjutus, multis locupletibus, & nobilitate parentum conſpicuis prælatus ſit, niſi quod tui eſt muneris, bone Jeſu, qui *de ſtercore erigit pauperem, ut ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat*. Tu omnium horum dator & diſtributor, tu pacis, & charitatis auctor, tu ſcis me Germaniam & Belgicam ſemper honoraſſe ut dominam, coluiſſe ut matrem, pro earum adverſis palluiſſe, pro ſecundis lætam mentem tuliſſe: & nunc quidem a te dulces affectus, quos perdidi, repoſco, tuumque antiſtitem Villelmum gratiæ indebite amiſſæ reconciliatorem fieri oro, meæque interpretem innocentiæ coram præſulibus, coram rege ſuo, cui ſavendo tempore Regis HLotharii gladiis hoſtium addictus ſum. Et nunc quidem mala pro bonis retribuuntur nobis ab his, quos pacis amatores, innocentium protectores exiſtimabamus. Preſſa jacet tyrannide omnis Eccleſia Gallorum; atqui non a Gallis, ſed ab his ſperabatur ſalus. Sed una ſalus hominum, o Chriſte, tu es. Ipſa Roma omnium Eccleſiarum hactenus habita mater bonis maledicere, malis benedicere fertur, abutens ligandi, & ſolvendi poteſtate a te accepta: cum apud te non ſententia ſacerdotum, ſed reorum vita quæratur, nec poſſit hominis eſſe, impium juſtificare, juſtumque damnare.

* al. remis.

Hæc ſunt, dulciſſime frater, quæ rhetorum nugis complexus ſum, amicitiarum, pariendæ ſocietatis, retinendæ benevolentiæ cauſa, inſuper vobis & veſtris me, meaque impenſurus. Perinde veſtrum expectabo judicium, cum in his, tum in Remenſi concilio a me utrumque interpretato. In quo opere res genuſque dicendi doctis auribus ſi placuerint, erit mihi tutiſſime merces id effeciſſe, quod ſummis viris potuerit placuiſſe.

ANNO CHRISTI 991.

GERBERTUS

Siguino Archiepiſcopo Senonenſi.

OPortuerat quidem prudentiam veſtram callidorum hominum verſutias evitaſſe, & vocem Domini audire dicentis: *Si dixerint vobis, ecce hic Chriſtus, aut ecce illic, nolite ſectari.* Romæ dicitur eſſe, qui ea, quæ damnatis, juſtificet, & quæ juſta putatis, damnet; & nos dicimus, quod Dei tantum eſt, & non hominis ea, quæ videntur juſta, damnare, & quæ mala putantur, juſtificare. B *Deus*, inquit Apoſtolus, *eſt, qui juſtificat, quis eſt, qui condemnet?* conſequitur ergo ſi Deus condemnat, ut non ſit qui juſtificet. Deus dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum.* 1. t. d. 1. 5. & reliquas uſque, *ut ethnicus, & publicanus.* Quomodo ergo noſtri æmuli dicunt, quod in Arnulfi dejectione Romani epiſcopi judicium expectandum fuit? Poteruntne docere Romani epiſcopi judicium Dei judicio majus eſſe? Sed primus Romanorum Epiſcopus, immo ipſorum Apoſtolorum princeps clamat: *Oportet obedire Deo magis quam hominibus*; clamat & ipſe nobis terrarum magiſter Paulus. C *Si quis vobis annunciaverit, præter quod accepiſtis, etiam Angelus de cælo, anathema ſit.* Num quia Marcellinus papa Jovi thura incendit, ideo cunctis Epiſcopis thurificandum fuit? Conſtanter dico, quod ſi ipſe Romanus Epiſcopus in fratrem peccaverit, ſæpiuſque admonitus Eccleſiam non audierit, hic, inquam, Romanus epiſcopus præcepto Dei eſt habendus ſicut ethnicus & publicanus. Quanto enim gradus altior, tanto ruina gravior eſt. Quod ſi propterea ſua concione nos indignos ducit, quia contra evangelium ſentiendi nullus noſtrum conſentit, non ideo a concione Chriſti nos ſeparare poterit; D cum etiam presbyter niſi confeſſos aut convictus ab officio removeri non debeat, præſertim cum Apoſtolus dicat: *quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?* Et iterum: *Certus ſum enim, quod neque mors, neque vita* &c. Et quænam major ſeparatio quam a Filii Dei corpore, & ſanguine, qui quotidie pro noſtra immolatur ſalute, quemlibet fidelium removere? Quod ſi hic, qui vitam ademit corporalem, vel ſibi, vel alteri homicida eſt hic; qui ſibi vel alteri vitam adimit ſempiternam, quo nomine appellandus eſt. Neque vero Gregorii ſententia in populum relata in epiſcopos referri poteſt: *Sive*, E inquit, *juſte, ſive injuſte obliget paſtor, ſententia paſtoris gregi timenda eſt:* Non enim epiſcopi grex dicitur, ſed populus; quantum namque vita paſtoris diſtat a grege, tantum vita paſtoris diſtare debet a plebe. Non igitur a ſacra concione quaſi criminoſi confeſſi, vel convicti ſuſpendi debuiſtis; neque vero velut rebellis, ac refuga, qui ſacroſancta concilia nunquam devitaſtis, maxime cum actus & conſcientia ſit pura, nec legalis ſententia damnationis in vos adhuc ſit lata, nec legibus inferri poſſit. Legalis ideo illata non eſt, quia Gregorius dicit:

Sententia ſine ſcripto prolata, nec nomen ſententiæ habere meretur. Legibus inferri non poteſt, quia Magnus Leo Papa dicit: *Non tenetur Petri privilegium, ubicunque non ex æquitate fertur judicium.* Non eſt ergo danda occaſio noſtris æmulis, ut ſacerdotium, quod ubique unum eſt, ſicut Eccleſia Catholica una eſt, ita uni ſubjici videatur, ut & pecunia, gratia, metu, vel ignorantia corrupto nemo ſacerdos eſſe poſſit, niſi quem ſibi hæ virtutes commendarint. Sit lex communis Eccleſiæ catholicæ evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, canones ſpiritu Dei conſtituti, & totius mundi reverentia conſecrati, decreta Sedis Apoſtolicæ ab his non diſcordantia; & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur. Porro hæc ſervanti, & pro viribus exequenti, ſit pax continua, & continuo ſempiterna. Vos bene valere optamus. xxccv. Iterum valete & a ſacroſanctis, & myſticis ſuſpendere vos nolite. Qui enim accuſatus ante judicem tacet, confitetur; & qui judice judicante pœnæ ſe addicit, confitetur. Confeſſio autem fit aut ſalutis, aut perditionis cauſa ſalutis, cum quis confitetur de ſe vera; perditionis, cum falſa de ſe confingit, vel in ſe patitur confingi. Tacere ergo ante judicem, confiteri eſt; confiteri porro falſa & mortalia crimina homicidæ eſt: quia omnis, qui ſibi mortis cauſa fuerit, major homicida eſt, & Dominus dicit: *Ex ore tuo te judico.* Repellenda igitur falſa accuſatio, & contemnenda illegalis judicatio, ne dum volumus videri innocentes coram Eccleſia, efficiamur nocentes.

HUGO REX.

PAPÆ JOANNI.

BEatitudini veſtræ ego & Epiſcopi mei per T. Archidiaconum Remenſis Eccleſiæ ſcripta direximus, in quibus Arnulphi rationes vobis explanavimus; ſed hoc nunc obſecrando ſuperaddimus, ut mihi, meiſque juſta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra Apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus: quod ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ, & Galliæ poſita eſt, ad quam Romani Pontifices Francorum regibus occurrere ſoliti fuerunt. Hoc ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos, & noſtra inviſere libet, ſummo cum honore deſcendentem de alpibus excipiemus, ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis, & cognoſcatis nos & noſtros veſtra nolle declinare judicia. Petimus itaque, ut Archidiaconi legationem benigne ſuſcipiatis, ut dum quod petit, obtinuerit, nos in ſuo adventu efficiat lætos, & in veſtro obſequio ferventiſſimos.

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD URGELLUM.

Anno Chriſti DCCCCXCI.

ANNO 991. Salla Epiſcopus Urgellenſis ad ſe evocavit Vivanem Epiſcopum Barcinonenſem, & Aimericum Ripa-curtienſem, tum etiam Canonicos & Sacerdotes, monachoſque diœceſeos Urgellenſis: & cum eorum authoritate, & conſenſu excommunicavit, & alligavit, ſeu interdicto ſuppo-

ANNO CHRISTI 991.

ſuppoſuit, ut poſteriorum temporum verbis nitamur, *omnem Epiſcopatum Cerdanienſis, vel Berchitanenſis*, ideſt, pagos Cerdanienſem, & Bergitanenſem pertinentes ad diœceſim Urgellenſem. Quia pravi homines authoritate uſi Ermengardis Comitiſſæ Certanienſis, filiorumque ejus, eoſdem pagos, eorumque eccleſias perruperant, & cenſum exinde Epiſcopo debitum ei denegabant. Ne ta-

A men in ſe concitaret odia ejuſdem Comitiſſæ filiorumque ejus, diſpenſatione uſus eſt, eoſque excipiens ab excommunicatione, eam tulit in conſiliarios & miniſtros eorum, Arnaldum ſcilicet, & Radulphum, & omnes ſequaces eorum. Tum literæ encyclicæ rem geſtam continentes miſſæ ad omnes epiſcopos, ut & ipſi quoque eam excommunicationem ſua authoritate confirmarent.

C. ANNUM CHRISTI 991.

SYNODUS PROVINCIÆ REMENSIS

Adverſus illius pervaſores circa ann. Domini DCCCCXCIII. habita.

Hujus ſynodi nihil ſupereſt, præter epiſcoporum commonitorium quod ſubjicio.

GERBERTUS gratia Dei Remorum epiſcopus, Guido Sueſſonicus, Adalbero Laudunenſis, Ratbodus Noviomenſis, Rotardus Cameracenſis, Odo Silvanectenſis, Fulco Ambianenſis, Framericus Morinenſis, Ill. Belluacenſis, per gratiam S. Spiritus epiſcopi. Vobis Gerberto*, & his qui ſubſcripti ſunt pervaſoribus, atque tyrannis. Diu modeſtia ſacerdotum, furoris veſtri rabiem ſuſtinuit: & adhuc patienter expectat. Quouſque ergo inſania veſtra ſanis intellectibus noſtris obſiſtet? Quouſque diſſimulatio pravorum, ſimplicium quietem perturbabit? Cædes clero infertis; a cleri, monachorum, & pauperum rapinis non ceſſatis. Convenimus ergo conſcientiam veſtram omnes epiſcopi Remorum diœceſeos, & ad ſatisfactionem invitamus, ſpatiumque pœnitentiæ uſque in proximis Kalendis attribuimus: tunc vos aut* inſertiles eccleſiæ palmites recogituri, aut tanquam inutile lignum ab agro Dei gladio ſancti ſpiritus exciſuri.

* ſ. Heilberto.

* ſ. fertiles

G. C. Circa hæc quoque tempora datam fuiſſe neceſſe eſt a Gerberto archiepiſcopo Remenſi epiſtolam ad Fulconem Ambianenſem epiſcopum: quam, quod & ad res eccleſiaſticas attineat, neque extet in ejus epiſtolarum corpore, hic repræſento.

B

GERBERTI REMORUM ARCHIEPISC.

Ad Fulconem epiſcopum Ambianenſem epiſtola.

Increpat quod bona eccleſiaſtica pervaſerit.

INTER varias magnarum rerum occupationes nulla moleſtia magis afficimur, quam veſtrorum exceſſuum crebra relatione. Et ſi enim totius metropolis Remorum cura nobis injuncta eſt; ſed veſtri potiſſimum, qui & annorum teneritudine, & morum levitate, pondus ſacerdotale necdum ferre didiciſtis. Cur ergo contra pactum in commune ſtatutum uſque ad tempus concilii pervaſionem in propria parochia feciſtis? nec in hoc enim alleviamini, ſi res eccleſiæ ſunt quas diripuiſtis, cum hoc niſi

C legibus fieri non liceat. Acceſſit ad hoc inlicitum, armorum præſumptio, eccleſiæ violatio, quaſi ſacerdoti omnia in eccleſiis liceant. Sed ait apoſtolus, *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt*. 1. *Cor.* 6. Licent per liberum arbitrium, quo male uſi eſtis ſed non expediunt per jura divina, quæ contempſiſtis. Monemus itaque fraternitatem veſtram, errata corrigere; & nobis, quos offendiſtis, ſi placet, ſatisfacere: ut horum exceſſuum recognitio multorum peccatorum poſſit eſſe abolitio.

CONCILIUM ROMANUM

Pro Canonizatione Sancti Udalrici Auguſtani epiſcopi celebratum anno Chriſti redemptoris DCCCCXCIII. tempore Joannis Papæ XV.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, in Gallia & Germania commorantibus, ſalutem in domino ac apoſtolicam benedictionem.

Quanta fuerit ſolemnitas feſti S. Udalrici patet ex ejus vita & ex Greg. VII. epiſt. 3. lib. 6.

CUM conventus eſſet factus in palatio Lateranenſi pridie Kalendas Februarii, reſidente Joanne ſanctiſſimo papa cum epiſcopis & presbyteris, adſtantibus diaconibus & cuncto clero, ſurgens reverendiſſimus Luitolphus Auguſtæ epiſcopus inquit: Domine ſanctiſſime præſul, ſi vobis placet & omnibus epiſcopis & presbyteris hic reſidentibus, libellus quem præ manibus habeo, coram vobis legatur, de vita & miraculis venerabilis Udalrici, ſanctæ Auguſtanæ eccleſiæ dudum epiſcopi, & quid libitum vobis fuerit, decernatur. Quia Spiritus ſancti teſtatur præſentia & congregatio ſacerdotum, certum eſſe quod legimus, quia nec poteſt veritas noſtra mentiri, cujus in evangelio iſta eſt ſententia: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum*. *Matth.* 18. Quod

D cum ita ſit, nec huic tam brevi numero Spiritus ſanctus deeſt: quanto magis eum nunc intereſſe credamus, quando in unum convenit turba ſanctorum? ſanctum namque eſt pro debita veneratione collegium.

Cumque perlecta eſſet vita prædicti ſanctiſſimi epiſcopi, ventum eſt ad miracula, quæ ſive in corpore, ſive extra corpus geſta ſunt, videlicet cæcos illuminaſſe, dæmones ab obſeſſis corporibus effugaſſe, parlayticos curaſſe, & quamplurima alia ſigna geſſiſſe, quæ nequaquam calamo & atramento illuſtrata ſunt.

Quæ omnia lepida ſatis urbanitate expolita re-

E cepimus, & communi conſilio decrevimus, memoriam illius, id eſt ſancti Udalrici epiſcopi, affectu piiſſimo, devotione fideliſſima venerandam: quoniam ſic adoramus & colimus reliquias martyrum & confeſſorum, ut eum cujus martyres & confeſſores ſunt adoremus, honoramus ſervos, ut honor redundet in dominum, qui dixit: *Qui vos recipit, me recipit*: *Matth.* 10. ac proinde nos qui fiduciam no-

ſtræ

ANNO CHRISTI 993.

ſtræ juſtitiæ non habemus, illorum precibus & meritis apud clementiſſimum Deum jugiter adjuvemur, quia divina ſaluberrima præcepta, & ſanctorum canonum ac venerabilium patrum inſtabant efficaciter documenta omnium eccleſiarum pio conſiderationis intuitu, immo apoſtolici moderaminis anniſu, utilitatum commoditatem, atque firmitatis perficere integritatem, quatenus memoria Udalrici jam præfati venerabilis epiſcopi divino cultui dicata exiſtat, & in laudibus Dei devotiſſime perſolvendis ſemper valeat proficere. Si quis interea (quod non credimus) temerario auſu contra ea quæ hac noſtra authoritate pie ac firmiter per hoc privilegium conſtituta ſunt, contraire tentaverit, vel hæc quæ a nobis in laudem Dei, & pro reverentia jam dicti epiſcopi ſtatuta ſunt refragari, aut in quoquam tranſgredi: ſciat ſe authoritate B. Petri principis apoſtolorum, cujus vel immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum. At vero qui pio intuitu obſervator extiterit, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro multipliciter conſequatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur. Scriptum eſt per manum Stephani notarii regionarii & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Februario, indictione VI. anno nongenteſimo nonageſimo tertio.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Joannes ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ epiſcopus huic decreto a nobis promulgato conſenſi & ſubſcripſi.

A Joannes epiſcopus S. Anagninæ eccl. conſenſi:

Benedictus epiſc. S. Pipernenſis eccl. conſenſi.

Dominicus epiſc. S. Ferentinæ eccleſiæ conſenſi.

Creſcentius epiſcopus ſanctæ Silvæ-candidæ eccleſiæ conſenſi.

Anniſo epiſcopus S. Cerenſis eccleſiæ conſenſi.

Bonizo archipresbyter & cardinalis S. Luciæ conſenſi.

Benedictus presbyter & cardinalis S. Stephani conſenſi.

Leo presbyter & cardinalis S. Nerei conſenſi.

Joannes presbyt. & cardin. S. Damaſi conſenſi.

Leo presbyter & cardinalis S. Sixti conſenſi.

Joannes presbyter & cardinalis Ss. Apoſtolorum conſenſi.

B Joannes presbyter & cardinalis Ss. quatuor Coronatorum conſenſi.

Joannes presb. & card. S. Clementis conſenſi.

Creſcentius presb. & card. S. Calliſti conſenſi.

Benedictus archidiaconus.

Joannes diaconus & oblationarius.

Benedictus diaconus.

Joannes diaconus.

Hi omnes conſenſerunt & ſubſcripſerunt.

Data tertio * Kalendas Februarii per manum Joannis epiſcopi ſanctæ Nepeſinæ eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno pontificatus domini noſtri Joannis ſanctiſſimi papæ XV. octavo, & indictione ſexta.

* Nonas.

ANNO CHRISTI 994.

HUGONIS, ET ROBERTI RR. FRANC.

Confirmatio fundationis Burguliacenſis.

IN Chriſti nomine Hugo atque Robertus opitulante divina gratia Francorum reges, anno incarnationis dominicæ DCCCCXCIV. indictione VII. regni autem noſtri VIII. communi omnium notitiæ tam præſentium, quam etiam futurorum notum eſſe cupimus, quia Emma Pictavienſis comitiſſa, in quadam curti, vocabulo Corguliaca, pro amore omnipotentis Dei, cum conſenſu comitis Odonis ſui fratris, eam ex noſtro beneficio tenentis, monaſterium conſtruxit, futuroſque ibidem monachos perpetualiter decrevit. Ut vero utriuſque largitio firmior haberetur, jam defuncto Odone comite, uxor ipſius Berta nomine, una cum filiis ſuis, pariterque Gauberto abbate clementiam noſtram humiliter poſtulavit, ut noſtra aſſertione eamdem rem corroboraremus. At nos curam ſan- D ctæ Dei eccleſiæ in mente habentes, eamque ſemper exaltare cupientes, cum conſilio & aſſenſu tam epiſcoporum, quam optimatum noſtrorum, pro animarum noſtrarum redemptione, eorumque, qui hoc expoſtulaverunt, æterna ſalute, ipſorum petitionem noſtra authoritate munitam in perpetuum fore volumus. Sed ne poſtmodum humana calliditate vel invidia contrarietas aliqua oriretur, deſignando judicavimus, ut quicquid ad C eamdem curtim pertinet, cum vicaria, & ceteris adjacentiis integrum habeatur, ſalvo tamen jure eccleſiaſtico. Præterea noſtræ inſcriptioni inſerere placuit, quatenus nullius judiciaria poteſtas incolis ejuſdem loci moleſtiam inferat, malamve conſuetudinem ingerat, nec ad aliquem quicquam ex eadem re pertineat. Præter id, ut decedente abbate, alium conſtituendi electum a fratribus, abſque ullius pretii commercio, reſpectus ad prædictam comitiſſam, filioſque ejus habeatur. Super hoc etiam addimus, ut nulli futuro abbati liceat terras ad eumdem locum pertinentes ſecularibus diſtribuere, aut aliquo modo mutare abſque illius loci utilitate. Si quis vero contra prælibatam interdictionem aliquid præſumere tentaverit, libras centum coactus exſolvat, iramque Dei omnipotentis irrecuperabiliter abſolvendus incurrat: ſtultaque ejus repetitio omnimodo fruſtretur. Signum Hugonis glorioſiſſimi Regis. Signum Roberti regis. Data eſt hæc authoritas Pariſiaco palatio. Regnantibus Hugone & Roberto regibus anno VIII.

Rogerius protocancellarius ſubſcripſit.

ANNO CHRISTI 994. & 1016.

GALLICANA SYNODUS LOCI INCERTI

Qua libertas quorumdam, qui ſe in tuitionem monachorum Beſuenſium contulerant, aſſerta eſt.

Inter annum 994. & 1016. celebratum.

Ex Suppl. Mart T. I. p. 1399. Inter annum 994. & 1016.

HEctor Biſuntinus archiepiſcopus cathedram illam nonniſi poſt annum 994. aſcendit, ut ex Sammarthania in Gallia Chriſtiana to. I. conſtat. Bruno vero Lingonienſis epiſcopus anno 1016. deceſſit, teſte authore chronici Beſuenſis. Intra hoc temporis ſpatium habitum eſt iſtud Gallicum incerti loci concilium. Quid in eo geſtum ſit, ignoratur, præter pauca illa quæ memorantur in charta quadam relata in chronico Beſuenſi, unde concilii hujus memoria ad poſteros tranſmiſſa eſt. En chartam ex Beſuenſi chronico legendo in Spicilegio Dacherii to. II. pag. 415. edit. in fol.

Charta de Buſtello.

NOtum eſſe volumus præſentibus & futuris, quod Fulbertus & Berengerius fratres recedentes de Buſtello, pro inimicitiis, quas vicini eorum contra eos exercebant, dederunt alodium ipſius vici Buſtelli S. Petro, & ſeipſos, & omnem poſteritatem ſuam commendaverunt perpetualiter eidem ſancto, una denerata ceræ omni anno, tam virum, quam mulierem. Ea conventione, ut ſi ipſi, aut aliqui ex eorum progenie reverterentur in regionem, hæreditatem ſuam, quam ſancto dederant, ab abbate loci, & monachis tenerent. Diſcedentes itaque de epiſcopatu Lingonico, tem- A pore Brunonis epiſcopi, & ducis Henrici, venerunt in diœceſim archiepiſcopatus Veſuncinnenſis tempore Hectoris archiepiſcopi, & comitis Vuillelmi, pervenerunt in locum, qui dicitur Rollens, & remanſerunt ibi ſuper terram Teduini, & Beroardi fratris ejus: qui ſcilicet Teduinus, pater fuit Bernardi. Ea verò conventione in terra illorum remanſerunt, ut ipſis reditus, & conſuetudines terræ perſolverent; ſancto vero Petro Beſuæ cenſum, quem debebant, annuatim deportarent. Timentes autem monachi, ne per ſuccedentia tempora hæredes Teduini, & Beroardi fratris B ejus, ipſis hominibus aliquam violentiam irrogarent, vel in ſervitutem eos redigere vellent, cum abbate ſui Vuillelmo adeuntes concilium, in quo archiepiſcopus Hector, & epiſcopus Bruno cum aliis epiſcopis reſidebant, deprecati ſunt, ut hanc chartam pariter, & libertatem iſtorum hominum eccleſiaſtica authoritate roborarent. Quod ipſi libenter concedentes cum conſenſu aliorum epiſcoporum, & totius ſancti concilii eoſdem omnes liberos ſancti Petri eſſe ſtatuerunt, & perpetuo anathemate excommunicaverunt, qui illis ſervitutis jugum ullo modo imponere auſi fuiſſent. Signum Hectoris archiepiſcopi. Signum Brunonis C Epiſcopi. Signum Vualteri Epiſcopi. Signum Burchardi epiſcopi. Signum Goſſeni Epiſcopi.

ANNO CHRISTI 994.

MISCELLA EPISTOLARUM

AD ARNULPHI ET GERBERTI REMENSIUM ARCHIEPISCOPORUM

Controverſiam pertinentium.

Cum Joanni XV. renunciatum eſſet, depoſitum eſſe a Remenſi ſynodo Arnulfum ſuffectumque Gerbertum, epiſcopis omnibus, qui concilio interfuerant, ſacris interdixit, quod ſe inconſulto id auſi eſſent. Hoc primum. Deinde miſſis ad ipſum regis & epiſcoporum legationibus, minime placatior effectus, legatum miſit in Gallias Leonem S. Bonifacii abbatem, qui Moſomenſe concilium, ac deinde Remenſe habuit, in quo ſtatutum, ut reſtitueretur Arnulfus, Gerbertus deponeretur. Datas interim epiſtolas quatuor, idcirco huc tanquam in faſciculum unum colligimus, quod nullam præferant certam notam temporis, cui tribuantur.

HUGONIS FRANCORUM REGIS epiſtola ad Joannem P. XV.

Tuetur ea quæ geſta ſunt adverſus Arnulfum: Pontificem rogat, ut veniat in Gallias, ut de iis præſens ipſe judicet.

BEATITUDINI veſtræ ego & epiſcopi mei per T.* archidiaconum Remenſis eccleſiæ ſcripta direximus, in quibus Arnulfi rationes vobis explanavimus. Sed hoc nunc obſecrando ſuperaddimus, ut mihi, meiſque juſta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus: quod ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ & Galliæ ſita eſt, ad quam Romani pontifices Francorum regibus occurrere ſoliti fuerunt. Hoc, ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos & noſtra inviſere libet, ſummo cum honore deſcenden- D tem de Alpibus excipiemus: morantem, ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoſcatis, nos & noſtros veſtra nulla declinare judicia. Petimus itaque, ut T. archidiaconi legationem benigne ſuſcipiatis: &, dum quod petit obtinuerit, nos in ſuo adventu efficiat lætos, & in veſtro obſequio ferventiſſimos.

* al. Joannem

G. C. Non venit in Gallias Joannes, ut ab Hugone rogabatur, ſed legatum miſit Leonem S. Bonifacii abbatem, qui de hac cauſa cognoſceret.

II.

GEBBERTI REMORUM ARCHIEPISCOPI

E Epiſtola ad Conſtantinum Miciacenſem abbatem. Quid Leonis legatione, præſertim epiſcopis metuendum.

SATIS ſuper venerabilis A. legatione miratus ſum. Referebat quippe? Hæc autem omnia non

ANNO CHRISTI 995.

non dolores, ſed initia dolorum ſunt. Majus eſt, quod quæritur, & quod appetitur, quam ego humilis & parvus; verumque proverbium eſt: Tua res agitur, paries cum proximus ardet. Et divinus ſermo: A ſanctuario meo incipite, id eſt a regni ſundamento, & ab arce. Hoc factum qui doli comitentur in aperto eſt. Hoc enim conceſſo, dignitas, vel potius gravitas confunditur ſacerdotalis, ſtatus regni periclitatur. Quod ſi hoc inconſultis epiſcopis agitur, epiſcoporum poteſtas, gravitas, dignitas annullatur: qui epiſcopum, quamvis ſceleratum, ſacerdotio privare nec potuerunt, nec debuerunt. Si vero conſultis, ipſi ſuæ damnationis teſtes ſunt: quia a ſe non judicandum judicaverunt; & qui contra profeſſionem ſuam & ſubſcriptionem ſuam, in libello abdicationis a ſeipſis factam, venire præſumpſerunt. Reducetur ad memoriam ejus captio, carcer prolixus, alterius in ejus ſedem ordinatio, ordinatores, ordinatus, atque ab eo ordinati calumniæ ſubjacebunt. Ipſi quoque reges in peccatis ſingulis peccatores apparebunt. Nec ſibi quiſque blandiatur quolibet conquaſſato, ſe incolumi, nec falſo nomine ſponſionis decipiatur: cum res & facta non ex indulgentia judicum, ſed ex ſtabilitate pendeant cauſarum.

III.
EJUSDEM AD SIGUINUM ARCHIEPISCOPUM SENONENSEM EPISTOLA.

Eum obfirmare conatur adverſus Romanum judicium, quo ſacris interdictum erat epiſcopis, qui ſynodo Remenſi apud S. Baſſolum interfuerant.

Transmitti hæc epiſtola non debuit, cum jam edita ſit a Baronio.

OPORTUERAT quidem prudentiam veſtram callidorum hominum verſutias evitaſſe, & vocem domini audire dicentis: *Si dixerint vobis: ecce hic Chriſtus, aut ecce illic, nolite ſectari.* (*Matth. 24.*) Romæ dicitur eſſe qui ea, quæ damnatis, juſtificet; & quæ juſta putatis, damnet: & nos dicimus quod Dei tantum eſt, & non hominis, ea quæ videntur juſta, damnare: & quæ mala putantur, juſtificare. *Deus*, inquit Apoſtolus, *eſt qui juſtificat, quis eſt qui condemnet?* (*Rom. 8.*) conſequitur ergo ſi Deus condemnat, ut non ſit qui juſtificet. Deus dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolum*, & reliqua uſque, *ut ethnicus & publicanus.* (*Matth. 18.*) Quomodo ergo noſtri æmuli dicunt, quod in Arnulfi dejectione, Romani epiſcopi judicium expectandum fuit? Poteruntne docere Romani epiſcopi judicium Dei majus eſſe? Sed primus Romanorum epiſcopus, immo ipſorum Apoſtolorum princeps clamat: *Oportet obedire Deo magis, quam hominibus.* (*Act. 5.*) Clamat & ipſe orbis terrarum magiſter Paulus: *Si quis vobis annunciaverit, præter quod accepiſtis, etiam Angelus de cœlo, anathema ſit.* (*Galat. 1.*) Num quia Marcellinus papa Jovi thura incendit, ideo cunctis epiſcopis thurificandum fuit? conſtanter dico: quod ſi ipſe Romanus epiſcopus in fratrem peccaverit, ſæpiuſque admonitus eccleſiam non audierit, hic, inquam, Romanus epiſcopus præcepto Dei eſt habendus ſicut ethnicus & publicanus. Quantum enim gradus altior, tanto ruina gravior eſt. Quod ſi propterea ſua communione nos indignos ducit, quia contra evangelium ſentiendi nullus noſtrum conſentit, non ideo a communione Chriſti nos ſeparare poterit: cum etiam presbyter, niſi confeſſus aut convictus, ab officio removeri non debeat, præſertim cum apoſtolus dicat; *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?* (*Rom. 8.*) Et iterum. *Certus ſum enim, quod neque mors, neque vita, &c.* Et quænam major ſeparatio, quam a filii Dei corpore & ſanguine, qui quotidie pro noſtra immolatur ſalute, quemlibet fidelium removere? Quod ſi hic, qui vitam ademit corporalem vel ſibi, vel alteri, homicida eſt: hic qui ſibi, vel alteri, vitam ſempiternam, quo nomine appellandus eſt? Neque vero Gregorii ſententia, in populum relata, in epiſcopos referri poteſt: *ſive*, inquit, *juſte, ſive injuſte obliget paſtor, ſententia paſtoris gregi timenda eſt.* (*Gregorius.*) Non enim epiſcopi grex dicitur, ſed populus: Quantum namque vita paſtoris diſtat a grege, tantum vita paſtoris diſtare debet a plebe. Non igitur a ſacra communione, quaſi criminoſi confeſſi, vel convicti, ſuſpendi debuiſtis: neque vero veluti rebellis ac refuga, quia ſacroſancta concilia nunquam devitaſtis: maxime cum actus & conſcentia ſit pura, nec legalis ſententia damnationis in vos adhuc ſit lata, nec legibus inferri poſſit. Legalis ideo illata non eſt, quia Gregorius dicit: *Sententia ſine ſcripto prolata nec nomen ſententiæ habere meretur.* (*Gregorius.*) Legibus inferri non poteſt quia magnus Leo papa dicit: *Non tenetur Petri privilegium, ubicumque non ex æquitate fertur judicium.* (*Leo.*) Non eſt ergo danda occaſio noſtris æmulis, ut ſacerdotium, quod ubique unum eſt, ſicut eccleſia catholica una eſt, ita uni ſubjici videtur, ut & pecunia, gratia, metu, vel ignorantia corrupto nemo ſacerdos eſſe poſſit, niſi quem ſibi hæ virtutes commendarint: Sit lex communis eccleſiæ catholicæ evangelium, apoſtoli, prophetæ, canones ſpiritu Dei conſtituti, & totius Mundi reverentia conſecrati, decreta ſedis apoſtolicæ ab his non diſcordantia, & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur. Porro hæc ſervanti, & pro viribus exequenti, ſit pax continua & continuo ſempiterna. Vos bene valere optamus. xxccv. Iterum valete, & a ſacroſanctis & myſticis ſuſpendere vos nolite. Qui enim accuſatus ante judicem tacet, confitetur: & qui judice judicante pœnæ ſe addicit, confitetur. Confeſſio autem fit aut ſalutis, aut perditionis cauſa: ſalutis, cum quis confitetur de ſe vera; perditionis, cum falſa de ſe confingit, vel in ſe patitur confingi. Tacere ergo ante judicem, confiteri eſt: confiteri porro falſa & mortalia crimina, homicidæ eſt: quia omnis qui ſibi mortis cauſa fuerit, major homicida eſt. Et dominus dicit: *Ex ore tuo te judico.* Repellenda igitur falſa accuſatio, & contemnenda illegatis judicatio; ne, dum volumus videri innocentes coram eccleſia, efficiamur nocentes.

Immemor eſt Gerbertus dominicæ vocis: Quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite, ſecundum opera vero eorum nolite facere.

IV.
EJUSDEM AD ADELAIDEM IMPERATRICEM, ET EPISCOPOS Remenſis diœceſeos epiſtola.

Remis aberat Arnulfus, cum Remenſem ſynodum brevi habiturus eſſet Leo legatus: hortabatur Adelais, ut rediret: cauſas ille affert, cur redire nolit.

DOMINÆ *& glorioſæ Adelaidi reginæ ſemper auguſtæ Gerbertus gratia domini Remorum epiſcopus, omnibus ſuis confratribus, & coepiſcopis Remorum diœceſeos, bene valere in Chriſto.*

EPISTOLA veſtri nominis læta principia pertulit, monita ſalubria habuit, ſed triſti fine concluſa eſt. Suavem quippe animi veſtri affectum circa me oſtendit, ad propriam ſedem reditum maturare admonuit. Sed quid ſibi voluit tam acerba con-

concluſio? Ita enim ſe habet. Cognoſcite quia ſi modo hujuſce monita parvi penderitis, utemur noſtrorum rebus, & conſiliis abſque crimine veſtri. Me urbi Remorum præſidente, quando non licuit, licet, vel licebit, veſtris uti conſiliis, & rebus mihi commiſſis? An melius licuit Arnulfo eam obtinente? Sed ille eam vobis dolo & fraude abſtulit: ego contra multorum dolos & fraudes vobis eam multis vigiliis multoque labore conſervavi. Mirum nimis eſt, veſtrorum hoſtium vos non ſentire inſidias. Qui enim Arnulfum ad veſtri regni confuſionem ſuæ ſedi reſtituere quærunt, non ſibi hoc tutum fore putant, niſi me prius qualibet occaſione perdant. Quod multum veriſimile eſſe duplici capimus argumento, quia me Remis nuper poſito eum abſolvere decreviſti: & quia Leo Romanus abbas, ut abſolvatur, obtinuit, ob confirmandum ſenioris mei regis Roberti novum conjugium, ut mihi a Remenſibus per literas ſignificatum eſt. Accedit ad hoc diſcrimen fides a præſentibus Corte calmiciaca a Gibuino Gibuini nepote pervaſa. Infinitus, credo, erat villarum numerus, nec ad poſſidendum ſufficere poterant Remenſes, niſi ad colonias obtinendas invitarentur Catalaunenſes. Quid ergo ſi Arnulfus abſolvendus eſt, vel ſi Gibuinus, vel alius quilibet in ſede mea inthronizandus eſt: reditum meum ſine capitis mei periculo intelligere non eſt. Quod ita eſſe, ſed vos minus animadvertere, dubitare non debeo. Novi enim ſtudia veſtra omnibus mortalibus prædicanda, novi animi veſtri dulciſſimos affectus circa me. Quibus ſi reſpondere nequeo meritis, reſpondebo votis. Quocirca ut mea vobis minus ingeram, deque me omnino taceam, quem divina gratia a periculorum immenſitate liberat, & in quantum ad me ſolum attinet, in omni felicitate diſponit & conſervat: per terribile nomen omnipotentis Dei oro & deprecor, ut Remenſi eccleſiæ deſolatæ & attritæ, ſi quolibet modo valetis, ſubveniatis. Quæ quoniam regni Francorum caput eſt, ſi deperierit, ut membra ſequantur neceſſe eſt. At quomodo non deperit, quæ ſub nomine duorum, quaſi inter malleum & incudem diſpoſita, dum eorum neutrum rectorem approbat, velut inter undas maris ſine remige fluctuat? Quid porro fieri, putatis, ſi tertius ſine judicio eccleſiæ ad numerum acceſſerit? Neque vero hæc loquor tanquam augur aut divinus. Memini etiam meos conſpiraſſe non ſolum milites, ſed & clericos, ut nemo mecum comederet, nemo ſacris intereſſet. Taceo de vilitate & contemptu, nihil dico de graviſſimis injuriis ſæpe mihi a pluribus illatis. Ad hæc ut redeam provocatus, & ut graviora patiar, minas ſuperaddit epiſtola. Quid eſt, o divina majeſtas! adeo-ne me infatuatum, vel a te abalienatum putant, ut vel gladios imminentes non videam, vel eccleſiam tuam ſchiſmate confundam? Ego vero improborum verſutias acute conſpicio, & contra omnia ſchiſmata unitatem eccleſiæ, ſi ſic decretum eſt, morte mea defendo. Peto ergo, o domina mea ſemper auguſte, item a fratribus meis coepiſcopis, qui pro cauſa traditoris Arnulfi, ſive juſte, ſive injuſte ſub anathemate poſiti ſunt, ut me judicium eccleſiæ expectantem patienter ferant. Neque enim eccleſiam, quam epiſcoporum judicio regendam accepi, ſine epiſcoporum judicio relinquere volo. Nec rurſus contra epiſcoporum judicium, ubi major auctoritas adſit, eam quaſi per vim retinere diſpono. Quæ judicia dum expecto, exilium, quod a multis felix putatur, non ſine multo dolore tolero.

G. C. Hanc epiſtolam credidit Baronius ſcriptam poſt Remenſem ſynodum Leonis legati. Probabilius autem mihi videtur, ſcriptam eſſe, cum jam jamque cogenda eſſet; eo ſcilicet tempore quo abſtinere a divinis officiis juſſum eſſe in Moſomenſi concilio Gerbertum, mox videbimus.

CONCILIUM ANSANUM

Anno DCCCCXCIV. celebratum Canonicos in Eccleſia Romanenſi inſtituit, ſeu reſtituit.

Ex chartario Romanenſi.

In nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis Theutbaldus ſanctæ Viennenſis eccleſiæ archipræſul præſentibus & futuris fratribus in Chriſto ſalutem. Patrum orthodoxorum ſanctione multifarie multiſque modis promulgatum comperimus, qualiter paſtoralis cura erga filios eccleſiæ exercenda, quove pacto res ejuſdem pro qualitate temporum, tranquillitatis videlicet, favente Chriſto, dilatatæ ordinandæ, inquietudinis vero defenſandæ a malignis & importunis hominibus, qui ſanctuaria Dei diripiunt, ſicut nunc cernimus fere per plurima eccleſias deſolatas, & pene a religione a ſanctis patribus expoſita diſſolutas, inſtigante hoc vento contrario, id eſt diabolo, qui contra ipſam confligere non deſinit, malens eam ſuis erroribus innectere, quam nequiter funditus evertere, auctoris ſui juſſa ſervando fulta munimine, qui cum illa ſe affore promiſit omni tempore. Fidei ergo dogmatis regulam, quam a Chriſto ſumſit, incontaminate ſervans inviolabili & igniti ſponſi ſui, qui eam ſine macula & ruga elegit amore ſuccenſa, quam viriliter, ut ita dicam, in juventute viguit, ipſe cum ſe a Domino doctam a juventute ſua meminit, & pronunciandam ſe mirabilia ejus dicit: *Deus docuiſti me ex juventute mea*, &c. Declarant hoc Acta apoſtolorum inſignia, martyrumque de antiquo hoſte atque de tyrannis accepta victoria, necnon & confeſſorum & doctorum palmam, qui, ſicut B. Gregorius dicit, mundum vicerunt & ſexum, ſed quoniam mundi appropinquante termino, jam jamque quaſi confecta ſenio a ſtatus ſui rectitudine paulatim non omnino in ſe, ſed in quorumdam improbis filiorum ſuorum moribus deflexa, liberari ſe de procelloſo hujus ſæculi mare turbido cupiens, & ad portum ſalutis pervenire deſiderans, ne a Domino deſeratur, jugiter cum pſalmiſta orando poſtulat, *ne projicias me in tempore ſenectutis, cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Et iterum, *& uſque in ſenectam & ſenium, Deus ne derelinquas me*, &c. Præordinante igitur & favente ſublimi arbitris clementia, nobis de ejus pace & ſtabilitate atque doctrina tractantibus, reſidentibus me & coepiſcopis noſtris quodam loco in epiſcopio Lugdunenſi, in Synodali conventu anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXCIIII. per conſenſum & adhortationem magnifici viri domni Silvionis, adierunt præſentiam no-

Pſal. 70. 9.

Ibid. 18.

ANNO CHRISTI 994.

noſtram quidam canonici ſanctæ Romanenſis eccleſiæ, quæ eſt conſtructa ſuper fluvium Iſaram in honorem XII. apoſtolorum, ſive trium martyrum Severini, Exuperii, & Feliciani dicata, noſtram omnifarie expetierunt clementiam, ut eos per pontificale auctoritatis noſtræ præſidium, ſecundum auctoritatem canonicam à ſanctis patribus evangelicis atqua propheticis inſtrumentis & catholicorum ſanctorum opuſculis compoſitam, in prædicta ſede locaremus. Totis autem viribus nihilominus flagitantes, ut de hoc quod ad id peragendum, & ſuffultiendum, & conſtruendum ego conſero, & prædictus Silvius & ipſi canonici reddunt ad ipſam eccleſiam, vel ex ſua tribuunt, & quod ſingillatim ex rebus præfixæ eccleſiæ poſſidebant, & quæcumque poſſident, ſicut ſupra ſcriptum eſt, ad muniendum reddiderint memoriale illis præceptum ſub privilegio juris eccleſiaſtici more fieri juberent, & pro futura firmitate traderent; ita dumtaxat, ut nemo ſine ſuo detrimento irrecuperabili auferra audeat. Verumtamen ſi ipſi ſæpe nominati regulares a fide non exorbitaverint, & propoſitum ſuum ſecundum poſſe ſuum, ſi gratia divina contulerit, non obſervaverint, Ut ergo eorum cognovi appetitum probum, ſi Deo auſpice, ad optatum pervenerint effectum, ne bonæ voluntati eorum videret impedite quemadmodum expetiere, hanc ſerulam more prædeceſſorum noſtrorum illis contuli, ſupplici devotione implorando. Poſco ſucceſſoribus meis ſuper hujuſmodi decretum auctoritata noſtra, immo venerabilis eccleſiæ noſtræ collatum prædictis canonicis, ut ipſi ab ipſis inviolabiliter obſervetur, & a nullo quolibet pacto & rationa quoquo tempore diſſolvatur; & ita per omnia tempora ab ipſis obſervetur, utpote ſua decreta & ſtatuta a ſuis ſucceſſoribus voluerint obſervari. Si quis nempe violator hujus collectionis noſtræ exiſtere, aut diſſolvere, & dirumpere quolibet pacto tentaverit, nullatenus vindices, ſed ſit damnatus & a corpore & vivifico ſanguine Chriſti alienatus, ac ab omni communione & conſortio ſanctæ Dei eccleſiæ ſequeſtratus, & dicatur ei in æternum, anathema maranatha. Ut hæc autem noſtræ collationis auctoritas noſtris ac ſucceſſorum noſtrorum temporibus firmiorem obtineat vigorem, manu propria ſubter eam firmavimus, & venerabilibus epiſcopis, & filiis eccleſiæ noſtræ firmare decrevimus. Signum Theutbaldi Viennenſis archiepiſcopi, (a) Barnardus archiepiſcopus Lugdunenſis SS. Amiſo præſul Tarentaſienſis, Gualterius epiſcopus Auguſtodunenſis, Lanbertus pontifex Cabilonenſis, Leutbaldus Matiſcenſis, Humbertus præſul Gratiopolitanenſis, Guigo epiſcopus Valentinenſis, Ebraidus pontifex Maurienenſis, Anſelmus pontifex Aug. Aribaldus Uticenſis, Odilo abbas Cluniēnſis eccleſiæ, Ado abbas, Aldebertus abbas Inſulæ Barbarenſis eccleſiæ, Hugo abbas Sabinienſis eccleſiæ, Barnardus abbas, Othmarus præpoſitus Viennenſis, & ceteri abbates & canonici ejuſdem eccleſiæ. Renco præpoſitus, L. Silvius, G. Orgerius decanus Viennenſis, Barnardus decanus, Fulcherius decanus, Gundulſus poeta. Acta ſunt hæc in Baſilica S. Romani in loco qui vocatur Aoſa vel territorio Lugdunenſi publice in concilio reſidentibus præfatis pontificibus eccleſiæ ordinibus anno ſequente quo ſupra notavimus, anno 11. Rodulfi regis regnante Domino noſtro in æternum.

ANNO CHRISTI 994.

☞ LIBER LEGUM ECCLESIASTICARUM.

Ex Mſ. Colleg. Corp. Chr. Cantabr. S. XVIII.

Procemium hortativum ad legendum hæc capitula.

Ex Verſione Wilkins t. I. pag. 265.

EGo vos obſecro, fratres dilectiſſimi, ut vigilanti curetis labore emolumentum bonorum operum, & compenſationem malefactorum vobis ſubjecti populi, quomodo cum ſemper quam diligenter poſſitis docere viam, quæ promovet ſalutem, ſive doctrinam ſive etiam exemplis juſtæ veſtræ vitæ, ut tam vos pro eorum progreſſu, quam nos pro veſtra promptitudine, poſſimus Deo dignos fructus ferre iis, qui nobis concrediti ſunt, utiles. Rogo vos etiam ſedulo fratres, ut vos hæc pauca capitula, quæ pro veſtro communi uſu ex ſacris libris collegi, ſæpiſſime legatis, & ea in memoria veſtra retineatis, & vitam veſtram quotidia ſacrorum librorum lectione & bonorum operum cultibus ornetis ac emendetis, & cum vobis ſubdito populo, Deo auxiliante, ad cæleſte regnum aſpiretis.

I. *De munere & dignitate Sacerdotum.*

Abſque dubio ſcire debetis & ſemper meminiſſe, quod nos quibus commiſſa eſt cura populi Dei, & regimen animarum illorum, pro omnibus iis, qui ex noſtra negligentia pereunt, rationem reddituri ſimus in die judicii, & pro iis, quos noſtris exemplis, & doctrinis Deo theſaurizaverimus, accepturi ſimus præmium, vitam æternam. Nobis dictum eſt per Dominum noſtrum: „Vos eſtis ſal terræ“: Si igitur populus Chriſtianus eſt Dei cibus, & nos ſumus ſal, tunc Deo auxiliante per nos populus ad Dei voluntatem (perficiendam) contineri debet.

Scire etiam debetis, quod veſtri ordines ſint poſteriores noſtris ordinibus, & nobis proximi; ſicuti epiſcopi ſunt in loco apoſtolorum in ſancta ſua eccleſia, ita presbyteri ſunt in Chriſti miniſtrorum loco. Epiſcopi Aaronis, & presbyteri ordinem tenent filiorum ejus, quoniam vos decet ſemper eſſe memores tam magni honoris ordinis veſtri, & conſecrationis etiam ac unctionis ejus, quam in manibus veſtris accepiſtis per epiſcopi manus, eum ordinem ſuſcipere, ut nunquam tam ſacram benignitatem perdatis, nec manus veſtras tam ſacro unguento unctas peccando polluatis, ſed conſervantes veſtram cordis & corporis puritatem omni populo exemplum ſiſtatis bene vivendi, & iis quibus præeſtis oſtendatis viam veram ad regnum cæleſte.

II. Quod

(a) *Lege* Burchardus.

ANNO CHRISTI 994.

II. *Quod ſacerdotes debeant orationi & lectioni incumbere.*

Vos decet admodum ſedulo ſacros libros legere, & frequenter orare, quoniam juſti hominis vita per lectionem ſacrorum librorum ad Deum incitatur, & diſponitur, & per orationem ornatur juxta id quod David dicit: „ In corde meo abſcondo eloquia tua, ne peccem contra te. „ Hæc nempe ſunt arma, quibus diabolus ſuperatur, ſcilicet crebra & aſſidua lectio ſacrorum librorum & continuæ preces. Hæc ſunt illa inſtrumenta, quibus cæleſte regnum obtineri poteſt. His armis quodlibet vitium comprimitur & his alimentis omnes virtutes nutriuntur, & promoventur.

III. *Quod vacantes opificium exerceant manuale.*

Illis temporibus, quibus a lectione ſacrorum librorum, & oratione ceſſatis, debetis aliquod utile opus mundanum auſpicari, quoniam otium inimicus eſt animæ, & quia diabolus ultro ſæpe eum ad vitium aliquod perducit, quem invenerit ceſſantem ab aliquo bono opere. Per conſuetam igitur ſacrorum librorum lectionem, poteſtis tam diſcere quomodo ipſi ad regnum cœleſte pervenire poſſitis, quam etiam quomodo (illud) alios docere debetis. Per preces autem poteſtis tam vobis ipſis, quam aliis hominibus, quibus vero amore conjuncti eſtis, ſæpe multo auxilio eſſe, tam viventibus, quam morientibus. Per hanc operationem manualem poteſtis corpus veſtrum regere, ut ſit eo minus habile ad vitia, & etiam operari poſſitis per opus illud, ut bonis veſtris pauperes auxiliari queatis, qui ipſi nihil habent, & vires non habent, ut operari queant.

IV. *Ad Synodum venientes quid ſecum ferent.*

Quandocumque ad epiſcopi Synodum convenitis, habeatis vobiſcum quilibet veſtimentum miſſale, & quilibet librum, & quilibet vaſa euchariſtiæ; & ſingula quibuſcum vobis concreditum officium adminiſtrare poſſitis; & duos presbyteros, vel tres, aut tot laicos ad ſervitium reſponſorium, ut ſanctum ſacramentum reverenter vobiſcum celebrare poſſint, ut in vobis cerni poſſit, quam diligenter & quam magnifice vos Deo in veſtris miniſteriis ſerviatis.

V. *Ut panis, vinum, & aqua in miſſa ſint mundiſſima.*

Injungimus etiam ut panes euchariſticos, quos in ſancto Sacramento Deo offertis, vel vos ipſi coquatis, vel ſervi veſtri coram vobis, ut ſciatis munde & nitide factos eſſe; & ut tam panes euchariſtici, quam vinum & aqua, quæ ad eorum oblationem pertinent, in miſſæ celebratione omni cum puritate, & induſtria, & timore Dei tractentur, & cura eorum habeatur, ut nihil immundum in iis ſit, nec impurum, quoniam nulla celebratio miſſæ fieri poteſt abſque his tribus rebus, hoc eſt, panibus euchariſticis, & vino, & aqua, prouti S. ſcriptura dicit: " Sit Dei timor vobiſcum, & omne quod facitis, facite „ multa cum diligentia „. Vinum ſignificat Domini noſtri paſſionem, quam pro nobis ſuſtinuit, aqua populum, pro quo Chriſtus ſanguinem ſuum effudit.

VI. *Ut feminæ ad altare in celebratione non accedant.*

Injungimus etiam, ut iis temporibus, quibus presbyter miſſam celebrat, nulla mulier appropinquet altare, ſed ſtet in ſuo loco, & presbyter ibi ab illa oblationem accipiat, quam Deo offerre velit. Mulieres recordari debent infirmitatis ſuæ, & ſexus ſui imbecillitatis, & ideo cavere

ANNO CHRISTI 994.

A debent, ne aliquid illarum ſacrarum rerum immundent, quæ ad eccleſiæ miniſterium pertinent; laici viri etiam caveant ne forte talem promereant pœnam, qualem Uzza promeruit, cum aream Dei portare vellet, id quod eum non decebat, quoniam ſtatim ibi a Domino percutiebatur.

VII. *Ut ſacerdos ſolus non celebret.*

Non debet presbyter unquam ſolus abſque aliis viris miſſam celebrare, ut ſciat, quem ſalutet, & quis ei reſpondeat debet ſalutare circumſtantes ſuos, & illi ei reſpondere debent. Recordari debet tunc dominici ſermonis, quem in evangelio ſuo dicebat. Inquiebat. „ Ubicunque duo vel „ tres congregati ſunt in meo nomine, ibi ſum B „ in medio eorum. „

VIII. *Ut nihil non ſanctum ponatur in eccleſiis: non meſſes, non fœnum &c.*

Sæpe etiam vidimus in eccleſiis tam frumentum, quam fœnum, & quodcumque mundanum quid contineri; aſt nolumus, ut ibi aliquid contineatur, niſi quod ad eccleſiaſticum ornatum pertinet; hoc eſt, ſanctus liber, & vaſa euchariſtica, & veſtimentum miſſale, & eccleſiaſtici habitus in ſingulis negotiis, tam in veſtimentis, quam in vaſis, ne forte alias ad nos dicatur, prouti ad Judæos: „ Domus mea dicta eſt domus orationis, nunc feciſtis illam latronum cryptam. „

IX. *De non ſepeliendo in eccleſiis &c.*

C Antiquus erat mos in his regionibus, mortuos homines frequenter in eccleſiis ſepelire, & loca, quæ ad Dei miniſterium ſanctificata, & conſecrata erant ad offerendum, ipſi facere cœmeteria. Jam nolumus ab hinc, ut aliquis in eccleſia ſepeliatur, niſi ſit vir ſacerdotalis ordinis, aut etiam tam juſtus laicus, ut ſciatur quod vivus propter meritum vitæ ſuæ talem locum corpus ſuum ibi reponendi promeruerit. Nolumus tamen ut corpora quæ prius in eccleſia ſepulta erant, ejiciantur, ſed tumuli, ubi appareant, ut utrum horum (eligatur) vel profundius illa in terra ſepeliantur, vel tranſitus ſuper ea fiat, & æqualiter, ac convenienter cum eccleſiæ pavimento condantur, ut nullus tumulus ibi videatur. Si autem in ali- D quo loco tot tumuli ſint, ut hoc difficile ſit factu, tunc ſinant loca illa eſſe cœmeteria, & auferatur altare inde, & in purum locum ponatur, & ibi eccleſiæ ſint, ubi Deo reverenter & pure offerri poſſit.

X. *Ut in eccleſiis non ſint vaniloquia &c.*

Non eſt æquum, ut ob aliquam aliam rem ad eccleſiam adeamus, niſi ad orandum, & ex Dei amore; prohibemus etenim tam tumultus, quam luſus & vaniloquia, imo quæcunque inutilia in ſacris locis fieri. Procul dubio ubicunque Dei nomen crebro invocatur, & ſacrum Sacramentum in miſſæ celebratione offertur; nullum eſt dubium, quin Dei angelorum præſentia ibi valde propie ſit; & ideo admodum periculoſum eſt in ſacris E illis locis vel illud facere aut dicere, quod locis illis non convenit, cum Dominus noſter illos homines ejecerit ex templo ſuo, qui tam emebant, quam vendebant quicquid Deo offerebant. Quanto magis putes, quod illos in ira ex templo ſuo ſit ejecturus, qui mendaciis & vaniloquiis, & immodicis riſibus, & hujuſmodi nugis loca ad Dei miniſterium conſecrata fœdant & polluunt.

XI. *Ut miſſa non celebretur, niſi in loco ſacro.*

Neque etiam juſtum eſt, ut miſſa celebretur in aliquo loco, niſi in eccleſiis, neque in domibus, neque in aliquo loco, niſi in locis illis, quæ Deus

 ad

ANNO CHRISTI 924.

ad id elegit, prouti ſcriptum eſt : “ Non offeras „ hoſtiam tuam in quolibet loco, quem videris, „ ſed in illo loco, quem Deus ad id elegit, ut „ nomen ſuum ibi ponat : “ præterquam in exercitu, tunc ſervetur tentorium ad hoc tantum, & conſecrata altaria, in quibus miniſterium celebrationis miſſarum expleatur.

XII. *Ut femina non habitet cum ſacerdote.*

Non eſt juſtum, ut mulier aliqua cum presbytero habitet in domo, licet hoc canones matri & ſorori concedant, & illis perſonis, quas alicujus infamiæ accuſare non audemus ; attamen interdicimus ſingulis mulieribus, quoniam ſi de cognatione earum ſint, habent alias ancillas, quas vereri poſſumus, ne presbyterum ad peccatum alliciant.

XIII. *Ut ſacerdos ebrietatem & tabernas fugiat, & inordinata etiam convivia.*

Cuicumque presbytero etiam quam maxime neceſſarium eſt, ut ſibiipſi ab ebrietate caveat, & etiam populo, qui ei ſubjectus eſt, illud doceat. Presbyteri non debent in tabernis comedere vel bibere, neque debeat peregrini territorium, vel domum vel ſpectaculum aliquod frequentare, neque cum mulieribus, vel cum aliquibus impuris perſonis aliquod commercium habere; ſed ſi aliquis venerandus paterfamilias eum ad domum ſuam invitet ſi velit cum uxore ſua & liberis ſpirituali gaudio lætari, & ab eo accipere refectionem ſpiritualis doctrinæ, ac ipſi ex charitate porrigere corporalem refectionem; tunc decet, ut illum in humilitate viſitetis, ac eum ſpiritualibus veſtris doctrinis reficiatis, qui vos mundanis ſuis bonis refecit.

XIV. *Ut ſacerdotes aliorum parochianos ad ſe non alliciant ob contrahendas decimas.*

Non ſuadeat aliquis presbyter aliquem de alterius eccleſiæ auditoribus ad ſuam eccleſiam, neque (aliquem) alterius parochiæ doceat, ut ſuam eccleſiam frequentet, & ipſi decimas ſuas det, & eos corrigat, qui aliis illas dare deberent. Sed quilibet gaudeat propterea quod quis ad eccleſiam ſuam veniat, & Deo ejus rei cauſa gratias agat, quoniam ſcriptum eſt : “ quod nemo alteri id „ facere debeat quod nolit, ut quis ei faciat. “ Et dictum eſt etiam in S. Evangelio: “ quæcumque vultis, ut vobis alii faciant, facite hoc illis ipſi. Quiſquis autem hæc inſtituta, & noſtram doctrinam ſpreverit, ſciat alterutram horum (ſe incurrere) vel quod ordinem perdere, vel quam graviſſime compenſare debeat juxta jus legis.

XV. *Ut ſacerdos alterius clericum non ſubducat.*

Jubemus etiam omnibus modis, ut nullus presbyter alterius presbyteri clericus fiat, nec eum perſuadeat, nec aliquem, licet ipſe quæſiverit, illi ſubducat, quoniam quam firmiſſime in canonibus prohibitum eſt.

XVI. *De presbytero, qui data munere alterius eccleſiam ambierit.*

Si quis presbyter inventus ſit; quod vel ſacerdotalis, vel laici ordinis homini aliquod munus impendat, vel impenderit, pro eo quod velit alterius presbyteri eccleſiam ſurripere, puniatur pro hac rapina, & pro hac violenta avaritia, alterutro horum; vel quod eccleſiam ſuam perdere, vel in carcere per longiorem & ærumnoſiorem pœnitentiam emendare debeat, juxta præſcriptum legis, & pro epiſcopi juſſu ac auctoritate.

XVII. *Ut nullus presbyter ægrotantem parvulum recuſet baptizare.*

Si quis aliquem ægrotum infantem ad presbyterum apportat, cujuſcumque presbyteri parochiæ ſit, tunc ſtatim eum baptizet, & ob nullum impedimentum illum baptizare negliget, quocumque modo ſit; ſi propter aliquam rem hoc negligat, & abſque baptiſmate moriatur, tunc ſciat, quod in die judicii pro anima illa rationem redditurus ſit Deo.

ANNO CHRISTI 894.

XVIII. *Vaſa ſacra non profananda.*

Nullus ſacerdos, vel laicus unquam audeat præſumere, vel calicem, vel patinam, vel aliquod vaſorum, quæ ad divinum cultum ſanctificata ſunt, ad aliquem mundanum uſum convertere. Nimirum qui ex conſecrato calice aliquid aliud præter Chriſti ſanguinem bibit, qui in ſacramento Miſſæ conſecratus eſt, vel patinam ad ulla alia ſervitia adhibet præter altaris, cogitet ne ipſi accidat, quod Balthazari, cum Domini conſecrata vaſa in ſuum ſervitium adhiberet, perdebat ſimul tam vitam quam regnum ſuum.

XIX. *De ſcholis in eccleſiis.*

Si quis presbyter velit nepotem ſuum, vel quendam conſanguineum ſuum erudiendum mittere ad eccleſias, quæ nobis ad gubernandum concreditæ ſunt, concedimus ei hoc libentiſſime.

XX. *Ut presbyteri per villas ſcholas habeant, & gratis parvulos doceant.*

Presbyteri ſemper debent in domibus ſuis ludimagiſtrorum ſcholas habere, & ſi quis devotus (homo) parvulos ſuos eis ad inſtructionem concredere velit illos quamlibentiſſime ſuſcipere, & benigne docere debent. Cogitare debetis quod ſcriptum ſit, quod qui docti ſunt fulgebunt ſicut ſplendor cæli, „ & quod „ qui multos ad juſtitiam erudiverunt & docerunt, ſplendebunt ſicut ſtellæ in æternum. “ Attamen non debent pro inſtructione eorum aliquid a conſanguineis ipſorum expectare, niſi quod propria voluntate facere voluerint.

XXI. *De vita ſanctius inſtituenda præcepta plurima.*

Cum nempe tota ſacra ſcriptura exemplis ac doctrinis bonorum operum repleta ſit, & cum in campis ſacræ ſcripturæ facillime arma inveniri poſſint, quibus vitia comprimi, & bona opera promoveri queant ; tamen nobis placuit in his ſcriptis cujusdam ſancti Patris ſententiam addere, ad promovendum & docendum bona opera. In ea ſententia paucis verbis dictum eſt, quid facere, & quomodo nos gerere debeamus. Primo omnium ibi juſſum eſt, ut quiſque diligat Dominum Deum ſuum cum toto ſuo corde, & cum tota ſua anima, & cum omnibus ſuis viribus ; & proximum ſuum ſicut ſeipſum. Poſtea etiam juſſum eſt, ne quis occidat, ne quis injuſtum adulterium committet, ne furetur, ne alterius rem injuſte cupiat, ne in falſo teſtimonio inveniatur ; juſſum etiam eſt, ut quemlibet honoret; & nemini faciat quod nolit, ut quis ipſi faciat, & abneget corporis ſui deſideria, & ſequatur Chriſti præcepta, ac mundet corpus ſuum, & mundi ornamenta non deſideret, & jejunium amet, inopes nutriat & nudos veſtiat, infirmos viſitet, mortuos ſepeliat, omnibus afflictis auxilio ſit, & dolentes conſoletur, & eos ipſos quantum poteſt, ſemper poſtea tam verbis quam factis mundanis moneat ac conſervet, & nihil eis adeo imprimat, quam amorem Chriſti. Et in ira ſua nihil faciat, cujus eum poſtea pœnitere poſſit, neque ſaltem per aliquod tempus iram retineat, ac in corde ſuo nullum dolum foveat, & nulli homini pacis oſculum det, niſi in corde eum eo plenam pacem habeat. Et cum nemini iram retineat poſt ſolis occaſum in animo ſuo remittat, & verum Dei ac proximi amorem nunquam negligat; & nunquam juret, ne forte pejeret,

ANNO CHRISTI 994.

jeret; & ex corde ac ore ſuo ſemper veritatem proferat, & nemini malum malo compenſet. Nemini injuriam faciat, ſed ſi quis ei aliquam fecerit, patienter illam ferat, ac ex Dei amore inimicum ſuum diligat. Et ſi quis ei maledixerit, ipſe iterum non maledicat, ſed ei potius benedicat. Et ſi quis cum coram aliquo judicio execretur & perſequatur, perferat hoc libenter. Non ſit ſuperbus; non ſit ebrietati deditus, non ſit ſomnolentus, non ſit nimium edax, non ſit piger, non ſit murmurans, non ſit detrectator, ſed omnem ſpem ſuam in Deo collocet, & ſi quid boni fecit, attribuat Deo non ſibi ipſi, & quod ipſe malum facit, vel antea fecit, ſciat hoc ex ſe ipſo oriri. Recordetur ſemper diei judicii, & timeat inferni pœnam, & omni cum ſpirituali deſiderio deſideret æternam vitam, & meminerit quotidie noviſſimi diei vitæ ſuæ, & quovis tempore conitatur bonum facere, & cogitet abſque dubio, quod ſemper ſit in conſpectu Dei; & ſi malæ cogitationes quædam in animo ipſius oriantur, tunc confiteatur ea ſtatim ſpirituali ſuo medico, qui eſt confeſſor ejus. Et ſemper meminerit paſſionis Domini noſtri, quomodo ille ex humilitate ſua & pro noſtra neceſſitate egebat, qui creavit omnes creaturas, humiliatus in cruce eſt affixus, & quomodo ipſius deinde tam pedes, quam manus clavis perforatæ ſunt, & quomodo latus ejus haſta transfixum eſt. Tunc his cogitationibus diſpellere poteſt malas cogitationes, & ex animo ſuo exterminare. Os ſuum a perverſis malis eloquiis continere debet, non ſit ipſi gratum multa injuſte loqui, neque loquatur vana verba, quæ inutilem riſum excitant, neque diligere debet multas & immodicas cachinnationes, ſed ſanctorum librorum lectionem libenter audiat, ac crebro preces ſuas dicat; & ſic anteactum malum lachrymis & gemitibus quotidie in oratione Deo debet confiteri, & remiſſionem ab eo petere, & Deum ſedulo orare, ut ipſum inpoſterum præſervet tam ab anteacta mali repetitione, quam a quocumque maleficio. Corporis ſui deſideriis non obſequatur, nec propriam voluntatem ſequatur, ſed in omnibus rebus magiſtri ſui præceptum audiat, licet ſit tale, quale Deus vult ut non ſit. Quod ſi doctor, qui eum in doctrina inſtruit; ipſe aliud quid faciat, recordari debet ſermonis, quem Dominus noſter in evangelio ſuo dicebat, quod id, quod vos facere jubent; faciatis, & quod ipſi faciunt, non faciatis, cum ipſi vos in doctrina inſtruunt & contrarium faciunt. Non vult ipſe ut ſanctus dicatur antequam talis ſit, ſed mereatur prius, ut juſte poſſit ſanctus nominari. Dei præcepta quotidie factis impleat, caſtitatem diligat, nullum hominem oderit, invidiam aut rancorem non foveat, diſputationes non diligat, ſuperbiam fugiat, ſeniores veneretur, & juniores amore Chriſti amet, & pro inimicis ſuis oret. Cum iis quibuſcum diſcordiam habuit, ante ſolis occaſum redeat ad pacem, de miſericordie Dei nunquam deſperet. Jam hæ ſunt doctrinæ & inſtrumenta ſpiritualis artis, quæ ſi a nobis die & nocte indeſinenter exercitata ſint, & ad vitæ noſtræ finem adimpleta, tunc erit nobis ejuſmodi a Domino compenſatio, quam promiſit iis, qui præcepta ipſius obſervabunt ac præſtabunt: cum " nullus unquam oculus vidit, nec ulla auris audivit, neque in ullius hominis cor aſcendit, quæ præparavit Deus illis, qui ipſum amant.

XXII. *De oratione dominica & ſymbolo diſcendis.*

Omnes fideles commonendi ſunt generaliter a minimo ad maximum, ut quilibet diſcat Pater noſter & Credo; & ipſis dicendum eſt ac conſiderandum, quod in his duobus fundamentum totius chriſtianæ fidei eſt; & niſi quis has duas ſententias cantare poſſit & ita credat, prouti inibi dictum eſt, & illas ſæpe recitet, non poteſt eſſe chriſtianus. Olim conſtitutum erat, ut nullus eorum, qui neſciebat Credo & Pater noſter, vel ad epiſcopi confirmationem, vel ad baptiſma aliquem ſuſcipiat, neque aliquis ſponſor ejus ſit dum baptizatur vel confirmatur, niſi ejus ſit ætatis, ut ante nominatas ſententias diſcere nequeat.

XXIII. *De mane & veſpere orando.*

Chriſtianis laicis etiam dicendum eſt, ut quiſque bis ſaltem oret die, niſi ſæpius queat, hoc eſt, mane & veſperi, niſi quis Pater noſter & Credo poſſit, cantet & dicat: " Tu Domine, „ qui me formaviſti, & creaviſti, miſerere mei: „ Deus miſerere mei peccatoris. " Et Deo gratias agat pro quotidiano victu, & quod ipſum ad imaginem ſuam creaverit, & quod eum a pecoribus ſegregaverit. Et his ita factis, & poſtquam creatorem ſuum ſolum adoraverit, invocet Dei ſanctos, & oret ut pro eo apud Deum intercedant; primo ſanctam Mariam & omnes Dei ſanctos. Illi qui eccleſiam adire poſſunt, faciant in eccleſia; illi qui eccleſiam adire non poſſunt faciant id ubicunque ſunt, ſive veſperi, ſive mane, quoniam pſalmiſta dicebat. In omni loco eſt dominatio Dei: & deinde loquebatur ad Deum: „ In omni loco tu es, & licet in cælum aſcen„ dero ibi tu es. " Similiter dicebat: „ Nullum „ locum invenire poſſum, in quo dominatio tua „ non ſit. "

XXIV. *De die dominica cautius celebranda.*

Dies ſolis admodum ſancte eſt celebrandus, ideo jubemus, ut nullus homo præſumat in hoc ſancto die aliquod ſeculare opus inchoare, præterquam quum cibum ſuum præparat. Excipe ſi accidat ut proficiſci debeat; tunc poteſt ſive equitare, ſive navigare, ſive eam viam aggredi, quæ ad iter illius conducit, ea conditione ut miſſam ſuam, & preces ſuas non negligat. Die ſolis Deus creabat prius lucem, & eo die mittebat populo Iſraelitico in deſerto cæleſtem panem, & illo die reſurgebat a mortuis, poſtquam antea ſponte pro humani generis ſalute mortem eſſet paſſus; & in illo die mittebat ſpiritum ſanctum ſuper ſervus ſuos; ideo quam maxime juſtum eſt, ut quilibet chriſtianus illum diem maxima cum veneratione celebret. Oportet etiam omnem chriſtianum, qui hoc perficere poteſt, die Saturni ad eccleſiam venire, & luminare ſecum adferre, ac ibi cantum veſpertinum audire, & noctu laudes nocturnas, & mane cum oblationibus ſuis venire ad miſſarum ſolemnitatem. Et cum illuc veniunt, non audiatur ibi aliqua contentio, nec aliquod jurgium, nec aliquod ſcandalum, ſed ſereno modo in hoc ſacro miniſterio tam pro ſeipſo, quam pro omni Dei populo intercedat tam precibus, quam eleemoſynis ſuis, & poſt hoc ſacrum officium domum redeat, atque cum amicis, & proximis, ac cum exteris ſpiritualiter cibo ſe reficiat, & contra ingluviem & ebrietatem ſe muniat.

XXV. *De ſuſcipiendis hoſpitibus ſine munere.*

Cuilibet presbytero etiam maxime neceſſarium eſt, ut parochianos ſuos diligenter inſtruat, ut doceat, ut hoſpitales ſint, & nullis itinerantibus hominibus domum ſuam denegent, benefaciant eis Dei gratia omnia, quæ facere velint vel poſſint, quoniam abſque dubio quod Dei cauſa advenie factum eſt, Deo ipſi factum eſt, prouti ipſe in die judicii dicet illis, qui ad dexteram

ejus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 994.

ejus manum collocati ſunt: “ Ego advena fui, & vos me ſuſcepiſtis: “ Qui vero Dei gratia aliquos advenas ſuſcipiunt, oon deſiderent aliquod mundanum præmium, per hoſpitalitatem quam multi Deo placuerunt, adeo ut digni fuerint, quod Dei angeli eos viſitarent. Nemo præmium mundi cupiat ab adveuis, quuniam illius locu ei promiſſum eſt æternum gaudium in regnu Dei.

XXVI. *De perjurio.*

Maxime etiam neceſſarium eſt, nt diligenter perjuria inhibeatis, & parochiadis veſtris dicatis, quam indecurum peccatum boc ſit, & quantopere prohibitum tam in lege, quam iu libris prophetarum, & in prupriis Chriſti libris. Etenim auditu accepimus, quod uonnulli hoc nimis parvum delictum, quale non eſt, credant; ſed eſt aliquod maximorum delictorum, & eodem modu cumpenſandum, ac homicidium, vel adulterium, vel aliud quoddam capitalium flagitiorum compenſari. Scire etiam debetis & veſtris parochianis dicere, quod cuilibet eorum, qui capitale crimen aliquod commiſerit, & ad pœnitentiam ſe convertere nolit, prubibeatur quælibet communio cum chriſtianis huminibus tam in eccleſiis quam extra, tam cibus quam potus & cohabitatio iu dumibus niſi ad pœnitentiam ſe convertere velint.

XXVII. *De falſo teſtimonio.*

Presbyteris etiam valde neceſſarium eſt ut parochianis ſuis dicant, quod uemu eorum ſtudiu proſerat falſum teſtimonium, quoniam quam graviſſimum delictum eſt, & Dominus noſter ſeveriſſime in monte Sinai illud delictum prubibuit, & ita dixit: “ non ſiis unquam in aliquo falſo teſtimunio, quoniam falſus teſtis nunquam erit impunitus. Quilibet bumu, qui delictum hoc committit, vel commiſit eadem pœnitentia id purgare debet, quam prius de perjuriis & etiam aliis capitalibus criminibus ſtatuimus vel ab umui chriſtianiſmu ſit ſeparatus. Quid magis ſtultum eſſe poteſt, quam cum quis ex cupiditate auri & argenti, vel pretioſorum veſtimentorum, vel alius mundanæ rei, iu tale grave delictum cadat, ut vel ſeptem annis, in ſeveriſſima ærumna in pœnitentia vivere, vel ab omni chriſtianiſmo ſegregari debeat? Dominus noſter dicebat, “ quod ho„ mini nihil proſit, licet totum mundum lucre„ tur, ſi animam ſuam perdere velit. “

XXVIII. *Ut ſacerdos quilibet modo aliquo plebem doceat.*

Præcipimus etiam presbyteris, qoi nobis ſubjecti ſunt, ut diligentiſſimi populum doceant; eos (quidem) qui in libris verſati ſunt, ut ſæpe ac diligenter parochianos ſuos ex libris doceant; qui autem in libris non ſunt verſati præcipiant junioribus ſuis, ut a malo abſtineant, & bonum faciant, pacem quærant & ſequantur, & dicant eis, “ quod oculi Dei ſint ſuper juſtos, & aures „ ejus audiant juſtorum petitionem, & facies Do„ mini ſit ſuper male agentes, ideo ut eos per„ dat, & deleat de terra memoriam illorum. “ Nemo veſtrum ab hac doctrina excuſare ſe poteſt. Quilibet veſtrum linguam habet, qui bona eloqui vult, ſemper aliquos corrigere poteſt. Simul ac ſacerdos quidam aliquem iu errore viderit, omnes vires impendere debet, ut ipſum ad virtutem ducat tam increpandu, quam obſecrandu, & orando, ac nemiocm illurum dimittat, antequam illos ad aliqua bona opera perduxerit. Volo etiam ut temporibus conventiunis, Deo juvante, ad ſynodos conveniamus, ut unuſquiſque mihi dicere ſciat, quos fructus, Deo juvante, in parochia ſua collegerit, & quomodo parochianos ſuos ad juſtitiam deduxerit, qui antea in errore

A vixerant, & ſi quis meo auxilio indigeat, tunc ſtatim præparet ſe in vero amore Dei & hominum, & quam optime potero illud poſtea præſtabo.

XXIX. *De formula orandi.*

Debetis etiam monere parochianos veſtros, ut preces ſuas præcipue eo modo faciant, quo vos eos orare docuiſtis. Primum Credo cantare debent, tunc erit ſimillima vera illurum fides huic veſtro fundamento. Et poſtquam *Credo* cantaverit, dicat ter, *Deus qui me creaviſti, miſerere mei*, & ter, *Deus miſerere mei peccatoris*. Et deinde cantet orationem Dominicam, ac poſtea ſi locum & tempus habeat, invocet prius ſanctam Mariam ac ſanctos apoſtolos, & ſanctos marty-

B res, & umnes Dei ſanctos, ut pro eo apud Deum intercedant. Et tunc frontem ſuam cum ſanctæ crucis ſigno armet, hoc eſt ſignet ſe, & tunc cum elevatis manibus & oculis in corde ſuo Deo gratias agat pro eo, quod ipſi remiſerit tam levia quam gravia; ſi autem tempus non habeat, ut hæc umnia facere poſſit, faciat tamen ſicue ſupradiximus; hoc eſt, dicat ter: *Deus qui me creaviſti miſerere mei*, & ter, *Deus miſerere mei peccatoris*. Et poſtea interiori corde cantet orationem Dominicam, & ſe ſignet.

XXX. *De eodem & de confeſſione.*

Quolibet die Deo ſemel vel bis vel ſæpius, ſi poſſumus, iu oratione noſtra peccata noſtra confiteri debemus, dicente propheta. “ Domine delictum

C „ meum tibi notum feci, & injuſtitiam meam ad„ verſus meipſum, & tu Domine remiſiſti mihi „ impietatem peccati mei. “ Tunc poſt confeſſionem cum gemitu, & cordis compunctione debemus ad Dominum orare, & tum quinquageſimum pſalmum cantare vel xxiv. vel xxv. vel eorum aliquem, qui ea de re tractat; & ſic orationem complere. Confeſſio, quam ſacerdotibus facimus peccatorum noſtrorum, ad hoc nobis utilis eſt, quod per eam conſequamur ſalubria conſilia, & medicamenta eorum delictorum, quæ iu nobis ipſis propter propria noſtra opera ineſſe dicimus, & ut per obſervationes præceptorum illorum, quæ nobis injungit, poſſimus peccata noſtra abolere. Deinde confeſſio, quam Deo ſoli con-

D fitemur, ad hoc nobis utilis eſt, quod quanto ſæpius (peccatorum) meminimus, tanto libentius Deus ea remittit, Domino dicente per prophetam; *peccatorum tuorum non recordor*. Aſt e contrariu quanto ſæpius peccatorum obliviſcimur, eo libentius Deus illorum recordatur. Nos oportet cogitare id, quod David propheta dicebat, & illud etiam quantum valemus facere. Dicebat: *injuſtitiam meam cognoſcebam, & peccatum meum ſemper eſt coram me.*

XXXI. *De peccatis in confeſſione enumerandis.*

Quodlibet peccatum pœnitentiario confiteri debemus; umne quod unquam commiſimus vel verbo, vel opere, vel cogitatione. Octo ſunt principalia vitia, aſt admodum pauci ſunt, qui

E non (in) aliquibus vel omnibus deliquerunt. Unum eſt gaſtrimargia, alterum fornicatio, tertium triſtitia mundi, quartum deſiderium pecuniæ, quintum vana gloria, ſextum invidia, ſeptimum ira, octavum ſuperbia. Cum quis ad pœnitentiarium ſuum venit eo conſilio, ut neceſſitatem ſuam ipſi indicare velit, & peccata ſua confiteri; tunc pœnitentiarius eum diligenter interrogare debet de eo, quod ipſi confitetur, quomodo res facta ſit, an ſponte, an invite, & an ſubito, an conſideratu modo; & tunc ei pro quolibet malefacto pœnitentiam injungat pro ratione facti. Valde differt bumo, qui ſeipſum defendendu

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 994.

do alium occidit, ab eo qui alii inſidiatus fuerit & ipſum occiderit. Ita ſe res habet tam cum concubitu, quam cum quibuſvis maleficiis. Pœnitentisrius interrogare debet unumquodque, quod ad neceſſitatem ejus conducit, & ipſum docere ut nihil ei diſſimulet nec in verbo, nec in facto ejus, quod unquam cogitavit ſe contra Dei voluntatem feciſſe; & pœnitentiarius pro quibuslibet rebus compenſationem ei imponere debet.

XXXII. *Ut opera charitatis quiſque faciat, & quonam modo fiat.*

Eſurientibus cibum dare debemus, ſitientibus potum, nudi operiendi ſunt, & infirmos, ac qui in carcere ſunt, viſitare debemus, & advenas excipere, uti Dominus noſter ipſe dicebat: "Eſurivi, & vos mihi dediſtis cibum, ſitivi & vos mihi dediſtis potum, fui nudus & vos me veſtiviſtis, fui infirmus, & in carcere, & vos me viſitaviſtis." Tunc quilibet in ſeipſo illud ſpiritualiter habere debet, & in aliis corporaliter id adimplebit. Aſt licet hoc omnino impleverit, non poteſt eum ad vitam æternam perducere, ſi in luxuria, & ſuperbia, & in invidia, & in aliis diverſis vitiis, quæ enarrare nimis longum eſſet, vitam ſuam tranſigat. Sed ſimulac homo meminerit, quod Chriſtum in ſe non habeat, qui dixit: "Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi:" nec verum amorem, qui eſt animæ nutrimentum, abſque dubio tunc eſt eſuriens. Aſt ſi per bona opera deſerat priſtina ſua vitia, Chriſto ſe adjungit, & ſeipſum veri amoris dulcedine implet, tunc nutrivit ſeipſum eſurientem in animo ſua. Qui autem ſeipſum vidit ſeparatum a fluvio doctrinæ ſacræ ſcripturæ, & Spiritus ſancti, ille ſatis erit ſitiens; aſt qui ſeipſum cum ſcaturigine verbi divini irrigat, & animum ſuum cum dulcedine ſpiritualis potus implet, dat potum ſitienti ſuo animo. Quicumque crediderit ſeipſum juſtitia, & aliis bonis operibus ſeipſum operit, quid aliud agit, quam quod ſeipſum nudum veſtiat. Qui autem jacet in lecto vitiorum, & morbo injuſtitiæ ſuæ, tunc ſatis ægrotus eſt, & in carcere valde tenebroſo. At ſi ſurgat de lecto vitiorum ſuorum, & per confeſſarium aggrediatur, & per lamentationem veræ compenſationis abſolvatur a peccatis ſuis; & deinde ſtudioſe egrediatur ad lucem bonorum operum, hic abſque dubio ſeipſum infirmum & in carcere viſitat. Qui autem ſeipſum viderit in via præſentis vitæ laborare, & cum procellis vitiorum, quaſi cum magnis aeris procellis inquietari, & viderit ſe receptaculum bonorum operum non habere, tunc ſciat, quod ſit in itinere, & hoſpitio bene indigeat. Aſt ſi ſeipſum invitet ad domum ſanctarum virtutum, & ſe ibi in illarum tutamine conſervet, tunc recipit advenam illum in ſeipſum. Omnia quæ homo ſibi ipſi ſpiritualiter facit, Chriſtum in ſe cujus membrum homo eſt, nutrit, & potat, & veſtit, & viſitat, & ſuſcipit.

XXXIII. *De mutuis parentum & liberorum officiis.*

Dei amici etiam admonendi ſunt, ut liberos ſuos doceant obedientes eſſe parentibus ſuis, quoniam Dominus dixit. "Honora patrem tuum, & matrem tuam ut ſis longævus ſuper terram." Parentes etiam erga liberos ſuos benevoli eſſe debent, dicente apoſtolo: "Parentes non provocetis filios veſtros ad iram, nulla tamen peccata impunita linquere debetis." Salmon dicit: "Qui parcit virgæ, odit filium ſuum." Nullum peccatum in futuro ſæculo abſque vindicta negligetur, niſi antea hic pœnitentia compenſatum ſit; quare cuilibet multo melius eſt, hic filium ſuum A corripere pro malefactis ſuis, quam ad iram Dei ipſum reſervare.

XXXIV. *De vera charitate.*

Presbyteri etiam populo dicere debent, quod ſit vera charitas, cum quis Deum diligit magis quam ſeipſum, & proximum ſuum uti ſeipſum; & nulli homini id faciat, quod non vult, ut ſibi fiat, & multa alia, quod nunc longum eſſet recenſere. Aſt putant nonnulli, quod in cibo & potu ſit vera charitas. Hoc non eſt. De hoc enim dicit apoſtolus. "Regnum Dei non eſt cibus nec potus" Attamen ubicumque cibus & potus ex vero amore Dei datur, hoc eſt valde bonum opus, & inter alia ſancta opera numeratur.

B XXXV. *Ut decimæ & eleemoſinæ tam ex negotiatione debeantur, quam e fructibus.*

Admonendi etiam ſunt qui de mercaturis vivunt, ut ita mundana præmia deſiderent, ut ſaltem vitam æternam non perdant. Proculdubio qui nimis cogitat de mundanis præmiis, de animæ ſuæ ſalute valde aberrat. Et de hoc quidam ſapiens dicit: conſcientiam perdit in via ſua, qui præſentem vitam ſumit pro via, ſed neceſſe eſt ei audira apoſtoli doctrinam. Apoſtolus dicit: non circumveniat veſtrum aliquis alterum in mercatura, quoniam injuriæ illius, qua quis alios affecerit vel in minimis rebus, Deus erit ultor. Navigantibus æqualiter injunctum eſt agricolis, ut omnium eorum, quæ in illorum negotiatione C incrementa ceperint, Deo decimam partem dent, & ex novem partibus etiam eleemoſynas ſuas faciant. Ita etiam cuilibet injunctum eſt, ut per artificium illud, quo corporis ſui neceſſaria proſpicit, animæ ſuæ neceſſaria procuret; illa eſt melior corpore.

XXXVI. *Ut in hebdomada ante quadrageſimam confeſſiones, & pœnitentiæ fiant &c.*

Septimana ante initium quadrageſimæ proxima, quilibet ad pœnitentiarium ſuum abeat, & facta ſua confiteatur, & pœnitentiarius ejus talem ei pœnitentiam imponat, qualem ob facta ſua ei faciendam eſſe intelligit. Et omnibus parochianis ſuis præcipere debet in mandato Dei, ut ſi eorum aliquis cum quodam ullam diſcordiam ha- D beat, cum eo in gratiam redeat. Si quis autem reverti nolit, tunc ejus confeſſionem accipere, ſed epiſcopo indicet ut ipſum ad juſtitiam deducat, ſi ad Deum pertinere velit; tunc omnis diſcordia & diſputationes ſedandæ ſunt. Et ſi aliquis ibi ſit, qui aliquam diſcordiam cum alio habeat, tunc remittere ſibi debent, ut eo libentius dicere poſſint in oratione dominica: "Domine remitte nobis debita noſtra, prouti remittimus iis, qui nos offendunt." Et ſic purificatis animis ingrediantur tempus ſancti jejunii, & per pœnitentiam ſeipſos purificent verſus ſanctum paſcha, quoniam pœnitentia ſimilis eſt ſecundo baptiſmo. Sicuti in baptiſmo, prius commiſſa peccata remittuntur, ita per pœnitentiam etiam pu- E rificantur peccata, quæ poſt baptiſmum commiſſa ſunt.

Septem modis dicit nobis ſacra ſcriptura peccata remittuntur, primo in baptiſmate, quod nobis datum eſt propter remiſſionem peccatorum, & ſecundo modo per afflictiones. De eo ait pſalmiſta: "Beatus eſt vir, cui Dominus peccatum non imputavit." Juxta ejuſdem Davidis ſententiam peccata remittuntur per baptiſmum, & teguntur per pœnitentiam, & per martyrium non imputantur. Et tertio per eleemoſynam remittuntur. De hoc Daniel ait ad Nabuchodonoſorem regem: "redime peccata tua eleemoſynis in miſe-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 994.

miſericordia pauperum. " Et hoc ſicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum. Et Dominus in evangelio dixit: *date eleemoſynas veſtras, tunc per hoc eritis mundi*. Quarto cum remittis iis, qui erga te peccaverunt, prouti in evangelio dictum eſt: *remittite, & remittetur vobis, date & dabitur vobis*. Et deinde: *Si dimiſeritis illis, qui erga vos peccaverunt, tunc remittet vobis cæleſtis Pater veſter peccata veſtra*. Quinto, cum quis per doctrinam & per prædicationem præceptorum Dei aliquem ab errore ſuo ad juſtitiam reducit, prouti apoſtolus dicit: *ſi quis peccatorem ab errore ſuo ad juſtitiam reduxerit, animam ipſius liberat a morte, & multitudinem peccatorum ejus cooperit*: Sexto per verum Dei & hominum amorem, prouti dictum aſt: verus amor Dei & hominum cooperit multa B peccata per ſalvatorem Chriſtum Dominum noſtrum. Septimo per pœnitentiam, uti David dixit: *converſus ſum in ærumna mea, tunc mihi fractum eſt tergum*. Similiter dicebat, ſimulac a ſuperbia mea & vitiis meis ceſſavi, & pœnitentiam eorum egi coram Deo remiſſionem eorum habeo.

XXXVII. *De obſervatione Quadrageſimæ.*

Jejunium quadrageſimale maxima cum cura obſervandum eſt, ita ut nullus dies ſit, præter dies dominicos ſolos, quo quis aliquo cibo utatur ante horam decimam vel duodecimam, niſi quis adeo infirmus ſit, ut jejunare nequeat, & (niſi ſint) juvenes, qui adeo adulti non ſunt, ut jejunium obſervare poſſint. Illi enim dies ſunt dies decimarum anni, & nos eos cum omni re- C ligione, & ſanctitate celebrare debemus. Mos eſt ſæpe alius jejunium ex charitate amici eleemoſynis redimere, ſed hoc nullo modo merendum eſt. Alio tempore homo jejunans præmium abſtinentiæ, & peccatorum ſuorum remiſſionem apud Deum promereri poteſt, dummodo jejunium hoc cum eleemoſynis adornaverit. Aſt hoc tempore cum quis jejunare poſſit & nolit, abſque dubio æternam pœnam ſibi ipſi acquirit, quoniam Dominus ipſe dies illos per Moyſen & per Eliam & per ſeipſum ſancto jejunio ſanctificavit.

XXXVIII. *Ut jejunantium cibus prætermiſſus pauperibus erogetur.*

Quotidie unicuique homini neceſſe eſt eleemoſynas ſuas indigentibus hominibus tradere; atta- D men cum jejunamus, plures eleemoſynas dare debemus, quam aliis diebus, quoniam cibum & potum, quibus uti deberemus, quando non jejunamus inter pauperes diſtribuere debemus. Quando quidem cum jejunamus & prandium ad cœnam ſervamus, non eſt hoc jejunare ſed tempus prandii differtur, & cœna dupliciter augetur.

XXXIX. *Ut jejunium non ſolvatur ante Veſperas.*

Multorum hominum conſuetudo eſt cum jejunare volunt, cum ſimulac ſignum nonæ diei horæ audiverint, cibum capiant; ſed hoc non aſt permiſſum ut id ſit legitimum jejunium: Sed hoc eſt verum (jejunium) ut poſt cantum nonalem miſſa audiatur, & poſt miſſam cantus veſper- E tinus illius temporis, & poſt cantum veſpertinum quilibet eleemoſynam ſuam tradat, prout ipſi placuerit, & deinde cibum capiat. Si quis autem per officium aliquod coactus ſit, ut nec ad miſſam nec ad cantum veſpertinum venire poſſit, attamen ita remaneat jejunans uſque dum ſciat, quod miſſa & cantus veſpertinos peracta ſint, & tunc adimpletus propriis ſuis precibus, & eleemoſynis, bonis ſuis orator, & prandium capiat.

XL. *A quibus rebus & quomodo abſtinendum ſit.*

Hoc tempore abſtinentia debet eſſe omnium A deliciarum, & ſobrie ac caſte nobis vivendum eſt: Cum quis hoc ſacro tempore a caſeo & ovis & piſcibus abſtinere poteſt, ſummum hoc jejunium eſt. Illi autem, qui ex infirmitate, vel ex aliis aliquibus cauſis ab his abſtinere nequit, neceſſe eſt, ut moderate iis utatur, & illis temporibus quibus permiſſum eſt, hoc eſt, poſt cantum veſpertinum, nec vinum neque alium potum ſumat ad ebrietatem aliquam, ſed ad cordis refectionem. Vini ebrietas & voluptates peccati ſunt prohibita, lac & caſeus non ſunt. Non dixit apoſtolus, nullum edite caſeum nec ovum, ſed dicit: Ne inebriamini vino neque omni alio (potu), in quo eſt luxuria.

XLI. *De crebra corporis & ſanguinis Domini ſuſceptione in Quadrageſima.*

Quolibet die ſolis hoc ſancto tempore (quadrageſimali) ſacra ſynaxis ſumenda eſt ab omnibus exceptis illis qui excommunicati ſunt, uti etiam die jovis ante paſcha, & die veneris & vigilia paſchatis & omnes dies ſeptimanæ paſchalis æquali religione celebrandi ſunt.

XLII. *De litibus & debitis in jejunio remittendis.*

Sanctis jejunii diebus nullæ diſputationes aut lites movendæ ſunt, ſed ſemper in Dei amore, & in neceſſariis operibus firmiſſime permanere debemus, quoniam Dominus noſter redarguit eos qui diebus jejunii fidejuſſores ſuos monent, & contentiones ac lites excitant, per prophetam: *In diebus Jejunii inveniuntur voluntates veſtræ, in illis diebus quæſiviſtis omnes veſtros debitores, & propter lites ac contentiones jejunatis, & admodum injuſte percutitis fratres veſtros*. Omnes Chriſtiani in Deo fratres.

XLIII. *Ut conjuges invicem ſe jam abſtineant.*

Conjugibus etiam valde neceſſarium eſt, ut ſe ſanctis his diebus caſte gerant, abſque ulla concubitus inquinatione, ut per vitam religioſam, purificata corda & corpora ſancta per bona opera ad ſanctos paſchatis dies adducere queant. Quoniam nihil prodeſt jejunium, quod cum conjugali opere inquinatum eſt, neque illud commendatur, niſi orationibus & vigiliis, & eleemoſynis ſit ornatum.

XLIV. *Ut populus excitetur ad crebram corporis & ſanguinis Domini ſuſceptionem &c.*

Populo etiam dicendum eſt, quod illis temporibus, quibus ſanctum ſacramentum ſumunt corporis & ſanguinis Chriſti, hoc eſt ſacram communionem, hoc magno cum timore & reverentia faciant, & antea tam jejuniis, quam eleemoſynis ſeipſos purificent & abſtineant a conjugali opera, & a quibuſcumque vitiis, ac ſe tam precibus, quam eleemoſynis, & quibuſcumque bonis operibus præparent, quomodo tunc multa cum reverentia eam recipiant. Valde etiam periculoſum eſt, ſi quis impurus & negligens illam ſumat, & etiam ſi quis nimis, dico, ab ea abſtineat; & nemo ſaltem (eam) recipiat abſque pœnitentia in ſui venia, quam habere debet antequam confiteatur omnia quod contra Dei voluntatem peregit, quod meminiſſe poteſt, & juxta ſtatutum ejus emendare (vult). Multi Monachi tamen ſunt, & viduæ tam ſanctæ, (&) religioſæ vitæ, ut quotidie quandocumque voluerint, hoc facere poſſint.

XLV. *Ut Miſſæ publicæ non officiat peculiaris.*

Deinde injungimus presbyteris etiam, qui tam diebus ſolis quam aliis feſtis ante miſſam magnam (miſſam) cantare volunt, ut hoc privatim faciant, ut nullam populi partem a miſſa magna abſtrahant. Peſſima namque eſt conſuetudo quam

multi

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 994.

multi homines tam diebus ſolis, quam aliis feſtis obſervant, hoc eſt quod ſtatim primo mane miſſam audire velint, & illico poſt miſſam a primo mane per totum diem in ebrietate & deliciis ventri ſuo ſerviant, non Deo. Præcipimus igitur, ut nemo cibum aliquem guſtet, antequam ſervitium miſſæ publice impletum ſit, ſed omnes tam feminæ quam viri congregentur ad miſſam magnam, & ad ſanctam & ſpiritualem eccleſiam, & ibi miſſam magnam & prædicationem verbi divini audiant. Et ſicuti antea diximus, presby-A teri præterquam in oratoriis nullibi cantent, niſi ſecrete hoc faciant, ita ut neminem a miſſa magna abſtrahant; & hoc fiat medio tempore matutino, ut deinde poſſint ipſi miſſæ magnæ intereſſe. Cujuſcumque ordinis hominibus injungimus, ut quilibet miſſam magnam frequentet, exceptis conſecratis virginibus ſolis, quarum non eſt mos, aut conſuetudo ex monaſteriis ſuis egredi, debent intra monaſterii ſui clauſtra remanere, & ibi miſſam audire.

Capitula hæc incertæ editionis Joannes Johnſon vicarius olim Cranbrookiæ in comitatu Cantii Theodulfo epiſcopo Aurelianenſi in Gallia attribuit, eorumque verſionem Anglo Saxonicam Aelfrico VViltonienſi primum epiſcopo, dein Cantuarienſi Archiepiſcopo adſcribit an. 994. vel 995. *VVilkins.*

CONCILIUM MOSOMENSE

ANNO CHRISTI 995.

Habitum anno DCCCCXCV. a Leone legato Apoſtolico, ubi lectæ litteræ Joannis XV. auditus Gerbertus, & a divino officio uſque ad Remenſem ſynodum abſtinere juſſus.

Anno ab incarnatione domini DCCCCXCV. Indictione VIII. a papa Joanne ſynodus denunciata eſt habenda in parochia Remenſi Metropoli. Itaque IV. Nonas Junii convenientibus Moſomum venerabiliſſimis epiſcopis, Liutolfo Treverenſi, Aymone Virdunenſi, Noigario Leodicenſi, Sigefrido civitatis Minigardeverdæ, Leo abbas monaſterii ſancti Bonifacii urbis Romæ, vicem agens domni Joannis papæ, medius inter eos conſedit in eccleſia B. Dei genitricis Mariæ. Atque in eorum proſpectu Gerbertus Remorum archiepiſcopus, pro ſua ordinatione rationem redditurus. Interfuerunt etiam huic concilio diverſarum urbium abbates non ignobiles, ſed vita, moribus, & ſcientia præclari. Ex laicis quoque admiſſi ſunt Godefridus comes, & reliqui. Facto itaque ſilentio, cunctis reſidentibus qui aderant, Aymo epiſcopus ſurrexit, & Gallice concionatus eſt, domnum Joannem papam epiſcopos Galliarum, cauſa ſynodi, ad Aquas Grani palatii invitaſſe, & eos illò venire noluiſſe: iterum invitaſſe in urbem, & eos non veniſſe: nunc pro ſua ſollicitudine, in Remenſi provincia concilium ſtatuiſſe. Et qui de Arnulfi dejectione & Gerberti promotione contraria ſibi dicerent, per ſuum vicarium velle cognoſcere. Poſt hæc protulit epiſtolam plumbeo ſigillo munitam, quam diſſolvens coram omnibus recitavit hoc modo ſe habentem. Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus archiepiſcopis Galliarum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem, & reliqua.

Hac epiſtola recitata, ſurrexit Gerbertus Remorum archiepiſcopus: & hanc orationem ſubintulit.

Semper quidem, reverentiſſimi patres, hanc diem præ oculis habui, ſpe ac voto ad eam intendi, ex quo a fratribus meis ammonitus onus hoc ſacerdotii non ſine periculo capitis mei ſubii. Tanti erat apud me pereuntis populi ſalus, tanti erat authoritas qua me tutum fore exiſtimabam. Recordabar præteritorum beneficiorum, dulcis atque affabilis benevolentiæ veſtræ, qua ſæpenumero cum multa laude præſtantium uſus fueram: cum ecce ſubitus rumor vos offenſos inſinuat, vitioque dare laborat, quod magna paratum virtute inter alios conſtabat. Horrui, fateor, & quos ante formidabam gladios, præ indignatione veſtra poſthabui. Nunc quia propitia divinitas co-B ram contuli; quibus ſalutem meam ſemper commiſi, pauca ſuper innocentiam meam referam. Ego quippe poſt obitum divi Ottonis Auguſti cum ſtatuiſſem non diſcedere a clientela patris mei Adalberonis: ab eodem ignorans ad ſacerdotium prælectus ſum, atque in ejus diſceſſu ad dominum, coram illuſtribus viris, futurus eccleſiæ paſtor deſignatus. Sed ſimoniaca hæreſis in Petri ſoliditate me ſtantem inveniens repulit, Arnulfum prætulit. Cui tamen pluſquam oportuerit fidum obſequium præbui, donec eum per multos & per me apoſtatare palam intelligens, dato repudii libello cum omnibus ſuis apoſtaticis dereliqui, non C ſpe nec pactione capeſſendi ejus honoris, ut mei æmuli dicunt, ſed monſtruoſis operibus diaboli territus in effigie hominis latitantis. Non, inquam, ideo illum dereliqui, ſed ne illud propheticum incurrerem: *Impio præbes auxilium, & iis qui oderunt me amicitia jungeris: & idcirco iram quidem Dei merebéris.* 1. Paral. 19. Deinde ſanctionibus eccleſiaſticis per longa temporum ſpatia peractis, legeque peremptoria conſummata, cum nihil aliud reſtaret, niſi ut judiciaria principis poteſtate coerceretur, & tanquam ſeditioſus ac rebellis a principali cathedra removeretur: lege Africani con-D cilii iterum a fratribus meis & regni primatibus conventus & commonitus ſum, ut excluſo apoſtata curam deſertæ & dilaniati ſuſciperem populi. Quod quidem & diu diſtuli, & poſtea non ſatis ſponte acquievi: quoniam quæ tormentorum genera me comitarentur, omnimodis intellexi. Hæc eſt viarum mearum ſimplicitas, hæc innocentiæ puritas, & coram Deo & vobis ſacerdotibus in his omnibus munda conſcientia. Sed ecce ex adverſo occurrit calumniator, vocum novitatibus, ut major fiat invidia, obloquitur: Dominum tuum tradidiſti, carceri mancipaſti, ſponſam ejus rapuiſti, ſedem pervaſiſti. Itane ego do-E minum, cujus nunquam ſervus fuerim, cui etiam nullum ſacramenti genus unquam præſtiterim? Etſi enim ad tempus famulatus ſum, fecit hoc imperium patris mei Adalberonis, qui me in Remenſi eccleſia commorari præcepit quoadnſque pontificis in ea ſacrati mores actuſque dinoſcerem. Quod dum opperior, hoſtium præda factus ſum: & quæ veſtra munificentia, magnorumque ducum largitas clara & præcipua contulerat, violenta prædonum manus abſtulit, meque pene nudum gladiis

ANNO CHRISTI 991.

ſuis ereptum doluit. Denique poſtquam illum apoſtatam dereliqui, vias & itinera ejus non obſervavi, nec quolibet modo ei communicavi. Quomodo ergo eum tradidi, qui ubi tunc temporis fuerit neſcivi? Sed neque eum carceri mancipavi, qui nunc nuper ſub præſentia fidelium teſtium ſeniorem meum conveni, ut propter me nec ad momentum ulla detineretur cuſtodia. Si enim authoritas veſtra per me ſtaret, in tantum Arnulfus viluſceret, ut mihi minimum valeret obeſſe. Quod ſi contraria mihi, quod abſit, ſententia veſtra decerneret: quid mea intereſſet utrum Arnulfus, an alius Remorum conſtitueretur epiſcopus?

Jam de ſponſa rapta, ſedeque pervaſa quod dicitur, ridiculoſum eſt. Dico enim primum nunquam illius fuiſſe ſponſam, quam pro legitima donatione ſpiritualis dotis collatis ante beneficiis expoliavit, proſcidit, & dilaniavit. Necdum ſacerdotali anulo inſignitus erat, & jam omnia quæ denominatæ ſponſæ fuiſſe videbantur, ſatellites Simonis vaſtaverant. Dico etiam ſi concederetur quolibet modo illius ſponſam fuiſſe, utique eſſe deſiit, poſtquam pollutam & violatam, & ut ita dicam, adulteratam, ſuis prædonibus proſtravit. Num igitur eam, aut quam non habuit, aut quam ſuo ſcelere perdidit, illius ſponſam rapui? Sedem autem multorum populorum multitudine refertam advena & peregrinus nullis fretus opibus pervadere qui potui? Sed forte apoſtolica ſedes nobis opponitur: tanquam ea inconſulta ſummum hoc negotium diſcuſſum ſit, vel ignorantia, vel contumacia. Certe nihil actum vel agendum fuit, quod apoſtolicæ ſedi relatum non fuerit: ejuſdem per decem & octo menſes expectata ſententia. Sed dum ab hominibus conſilium non capitur, ad filii Dei ſupereminens eloquium recurritur: *Si oculus tuus ſcandalizat te*, & reliqua. Et fratrem peccantem coram teſtibus eoramque eccleſia commonitum, & non obaudientem decernit habendum tanquam ethnicum & publicanum. Conventus ergo Arnulfus, & communitus literis & legatis epiſcoporum Galliæ, ut a cœpto furore deſiſteret, &, ſi valeret, quoquo modo ſe a proditionis ſcelere purgaret: dum monita ſalubria contemnit, habitus eſt tanquam ethnicus & publicanus. Nec tamen idcirco dijudicatus ut ethnicus ob reverentiam ſedis apoſtolicæ, ſacerdotiique ſacri privilegia; ſed a ſeipſo in ſeipſum damnationis ſententia lata, hoc ſolum eum in omni vita ſua præclare egiſſe dijudicatum eſt. Quia nimirum ſi ſe ipſo damnante epiſcopi abſolverent, pœnam ſceleris ejus incurrerent. *Si*, inquit magnus Leo papa, *omnes ſacerdotes & mundus aſſentiat damnandis, damnatio aſſentientes involvit. Hoc enim Dominus omnium indicavit, qui peccantem mundum generali diluvio interemit.* Et papa Gelaſius: *Error qui ſemel eſt cum ſuo authore damnatus, in participe quolibet pravæ communionis effecto execrationem ſui geſtat & pœnam.* Excluſo itaque illo a Remenſi eccleſia, mihi reluctanti, multumque ea quæ paſſus ſum, & adhuc patior, formidanti, a fratribus meis Galliarum epiſcopis hoc onus ſacerdotii ſub divini nominis obteſtatione impoſitum eſt. Quod ſi forte a ſacris legibus quippiam deviatum eſt: non id malitia, ſed temporis importavit neceſſitas. Alioqui tempore hoſtili omne jus, omneque licitum cavere, quid eſt aliud quam patriam perdere, & necem inferre? Silent equidem leges inter arma, quibus ille feralis beſtia O....... ita abuſus eſt, ut reverentiſſimos ſacerdotes Dei quaſi vilia mancipia caperet, nec ab ipſis ſacroſanctis altaribus temperaret, commeatus publicos intercluderet. Redeo ad me reverentiſſimi patres, cui ſpecialiter ob ſalutem pereuntis populi, totiuſque reipublicæ curam, mors furibunda cum omnibus ſuis incubuit copiis. Hinc dira egeſtas, hortea & apothecas armata manu ſibi vindicat, ſola veſtra authoritas ut tantorum malorum levamen fieret expectata eſt: quæ tantam vim habere creditur, ut non ſolum Remenſi, ſed omni eccleſiæ Gallorum deſolatæ & pene ad nihilum redactæ, ſubſidio eſſe valeat. Quod divinitate propitia exſpectamus, & ut fiat, omnes in commune oramus.

Hanc orationem Gerbertus finiens Leoni abbati ſcriptam protulit, & epiſtolam papæ recepit. Tum epiſcopi a concilio recedunt, & comitem Godefridum conſultationibus ſuis adhibent. Poſt hæc Gerbertum ad ſe vocant, & Leonis abbatia monachum Joannem ad reges Francorum cum omni honore deduci faciat, orant & obtinent. Deinde Kalendis Juliis Remis habendam ſynodum denunciant. Jam ſynodus ſoluta eſſe videbatur, cum ecce Gerbertus epiſcopus legatos epiſcopos accipit, tanquam a parte Leonis, ut a divino officio uſque ad denunciatam ſynodum abſtineat. Qui eum renueret, in præſentia ipſius Leonis perventum eſt. Ibique breviter commemorat, non eſſe in poteſtate cujuſquam epiſcopi, vel patriarchæ, vel apoſtolici, quemquam fidelium a communione removere, niſi ſponte vel convictum, vel ad concilium venire nolentem. Sibi autem nihil horum obſtare. Quippe qui nec confeſſus, nec convictus ſit, & qui ſolus de Gallia ad concilium venerit. Non ergo ſe ſuo judicio damnaturum, qui in nullo genere oppoſitorum ſibi male conſcius ſit. Sed modeſtia & probitate domni Luidulfi Treverenſis archiepiſcopi conventus, & fraterne commonitus, ne occaſionem ſcandali ſuis æmulis daret, quaſi juſſionibus domni apoſtolici reſultare vellet, ſub nomine obedientiæ, ut a miſſarum tantummodo celebritate abſtineret, adquievit uſque ad proximas Kalendas Julias, quo tempore altera ſynodus indicta erat, & ſic diſceſſum eſt.

Matt. 9. — Matth. 18.

VERONENSE CONCILIUM

Quo jura Veronenſis epiſcopi in eccleſias quaſdam Aquilejenſi patriarchæ ſubjectas definiuntur.

Anno 995. vel forte 994. celebratum.

Ex Suppl. Manſi pag. 1199.

AQuilejenſis epiſcopus Joannes eccleſias quaſdam in urbe Verona ſitas obtinebat, quarum eccleſiarum presbyteri debitam Veronenſi epiſcopo ſubjectionem negabant. Moleſte id ferens Otbertus Veronenſis epiſcopus querelas ea de re ſuas ad provincialem ſynodum detulit, in qua auditis partibus definitum eſt, ut eccleſiarum illarum ſacerdotes Veronenſi epiſcopo ad ſynodum, & *proceſſiones*, vel ſupplicationes invitanti, tum & in feſtis per annum ſolemnibus jubenti epiſcopo, ne

ANNO CHRISTI 995.

miſſæ ibi celebrarentur, parerent. Adſuerunt ſynodo præter Joannem Aquilejenſem Joannes alter, quem Æmonenſem epiſcopum egiſſe ex Ughellio Muratorius conjicit. Siebardus quem Cenetenſi eccleſiæ præfuiſſe ex eodem ſcriptore idem recognoſcit, cum aliis, quorum nomina apud Ughellium plane depravata leguntur. Hanc ſynodi ſententiam vulgavit Muratorius in differt. Med. ævi tom. V. col. 1003. eamdemque ex documento a Bartholomæo Campagnola ſibi tradito dedit P. de Rubeis in monum. eccl. Aquilej. pag. 485. Cum verò integrius appareat quod datum eſt a Muratorio præ altero; ideo hic ex eodem Muratorio acceptum reddo, adſcriptis in margine ex Rubeo variantibus. Concilii annus inter 994. & 995. fluctuat. Indictio enim VIII. qua ſententia ejuſdem mox recitanda ſignatur, cum novembri menſa conjuncta annum 994. ferret; ſed in eadem ſententia annus 995. notatur. Quare vel indictio IX. pro VIII. legenda eſt, vel nullam ſeptembri menſe indictionis mutationem contra morem fere ubique tunc obtinentem factam agnoſcamus oportet.

SYNODI VERONENSIS SENTENTIA

pro Otberto Veronenſi epiſcopo.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Anno Incarnationis ejus DCCCCXCV. Indictione VIII. die vigeſimotertio menſis novembris. Dum in Dei nomine Johannes patriarcha ſanctæ Aquilejenſis eccleſiæ in ſynodo reſideret in eccleſia beatæ Mariæ ſitæ in civitate Veronæ cum cœtu epiſcoporum, ſacerdotum ſeu levitarum; ſurgens Otbertus epiſcopus ejuſdem ſedis beatæ Mariæ, queri cœpit contra eundem Johannem patriarcham de clericis habitantibus in titulis ipſius monaſterii ſanctæ Mariæ antiquæ, & ſanctæ Margaritæ, quia * ipſi ſecundum canonicam traditionem, & antiquam conſuetudinem ſibi obedire vetarent * ita ut nec ad ſynodum, nec ad proceſſionem

* de Rub. aut ipſis.
* Vetarentur.

A ipſius venire vellent, nec illud obſervare *, quod cæteri tituli de eadem civitate faciunt, ſcilicet & miſſas publicas præcipuis feſtis interdictis ab epiſcopo facere non deberent. * Ad hæc idem patriarcha reſpondens agebat quod hic eſſet antiquus mos, ut homines tui titulari agere deberent. Tunc Lambertus epiſcopus Vicentinus ſurgens ait; *ſcio quod me in hac eccleſia archidiacono manente clerici prædictarum eccleſiarum prælibata ſervitia epiſcopo hujus noſtræ eccleſiæ exhibebant.* Id ipſum etiam presbyteri & diaconi prænominatæ Veronenſis eccleſiæ dixerunt. Tunc præfatus patriarcha videns, quod rectum & canonicum erat, quod ipſe epiſcopus ſciebat, * conſultu omnium epiſcoporum ac ſacerdotum, qui in eodem concilio reſidebant, B ſtatuit, ut deinceps clerici de præfatis ſuis titulis parati eſſent obedire Veronenſi epiſcopo, tam in ſynodali advocatione, quamque & in proceſſionis honore, ſeu etiam in miſſarum, cum ab eodem epiſcopo interdictum ſolemnibus feſtis noverint, obſervatione. Verum ſi aliquid e quoquam objectum fuerit, vel ſi epiſcopus ejuſdem ſedis illos ad placitum ducere voluerit, nulli ſuorum clericorum poteſtatem illos corrigendi vel diſtringendi tribuat; ſed advocato abbate ſanctæ Mariæ, qui pro tempore fuerit, in organo, quidquid juſtum & canonicum eſt, eo * definiat. Quod ut verius credatur, diligentiuſque ab omnibus obſervetur pro futuris temporibus idem patriarcha cum cæteris epiſcopis, qui in eodem concilio C adfuerunt, propriis manibus ſubſcribentes, hanc diffinitionis chartulam roborarunt.

Ego Johannes patriarcha conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Johannes epiſcopus interfui.
Ego Sichardus epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.
Rozo Tarviſianenſis eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.
Rainoardus * Tridentinus epiſcopus interfui ac ſubſcripſi.
Lambertus Vicentinus epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 995.

* Integra hæc periodus abeſt apud de Rubeis.
* petebat.
* eam in
* Rainſardus.

CONCILIUM REMENSE

Quo per Leonem ſedis apoſtolicæ legatum Arnulfus, Gerberto depoſito, Remenſi eccleſiæ reſtitui jubetur, anno Domini DCCCCXCV. tempore Joannis papæ XV.

H*æc eſt illa vera & legitima ſynodus Remenſis, qua acta præcedentis pſeudo-ſynodi authoritate apoſtolica improbantur & plane annullantur. Quid in ea geſtum fuerit in appendice Aimoini narratur his verbis:* Nunciantur hæc omnia, *de quibus ſupra in conciliabulo Remenſi*, præſuli Romano, qui valde indignatus ſuper hoc facto, interdixit ſacris, omnibus epiſcopis, qui Arnulfum dejecerant & Gerbertum ordinaverant. Miſit quoque Leonem abbatem a ſede apoſtolica ad dominum Seguinum archiepiſcopum urbis Senonicæ, qui vice ſua in urbe Remenſi ſynodum congregaret, mandans illi, ut ſine dilatione revocaret Arnulfum, & degradaret Gerbertum. Collecto igitur concilio iterum in urbe Remenſi, ex juſſione apoſtolica revocatus eſt Arnulfus de cuſtodia, & cum honore magno, E receptus in propria ſede. Gerbertus autem intelligens quod injuſte pontificalem ſuſcepiſſet dignitatem, pœnitentia ductus eſt. Altercationem vero Gerberti pontificis & Leonis abbatis valde utilem plenius invenies in geſtis pontificum Remenſium. *Hæc de actis hujus ſynodi, Aimoini appendix. Libellus Gerberti refert, quod in hac ſyno-* D *do, epiſcopi illi, qui Arnulfum ſede ſua ejecerant, dixerint, in totius regni diſcrimine nihil melius & utilius fieri potuiſſe, quam ut tyranno excluſo paſtor aliquis populo & regno utilis conſtitueretur: cumque a Leone arguerentur, quod illud ſine apoſtolicæ ſedis authoritate feciſſent; reſpondebant, binas hac de re legationes Romam miſſas, non fuiſſe auditas ideo, quia Creſcentium palatii cuſtodem nullo munere corrupiſſent: nihilque, quod falſum eſſe conſtat ex verbis Aymoini ſupra in pſeudoſynodo Remenſi recitatis, ſine conſenſu & authoritate Seguini Senonenſis archiepiſcopi, ſediſque apoſtolicæ legati, peregiſſe. Plura hac de re Baron. ann. 992. & 995. &c.*

NOTA G. C.

Perſuaſit ſibi Baronius, quem Binius, ut in omnibus ſolet, ſecutus eſt, tantam fuiſſe Hugonis regis erga Rom. Pontificem reverentiam, ut obſecutus ſit huic poſteriori Remenſi ſynodo, eductumque de carcere Arnulfum reſtituerit: quamquam ipſum, ut germen Carolinæ ſtirpis, ſibi adverſantem expertus eſſet. Hunc in errorem inductus eſt ab Aymoini continuatore, cujus modo verba legiſti. At reſtitutum Arnulfum non fuiſſe, neque Aurelianenſi e carcere eductum, niſi annis poſt Leonis legationem

ANNO CHRISTI 995.

tionem ac ſynodum tribus, jam functo Hugone rege, Roberto ſolo regnante, Gregorio V. Pontifice, diſcimus ex Aymoino in libro de vita S. Abbonis. „ Pauca labentibus anni, inquit cap. xı. occaſio ſe præbuit, ut rogatu ac precibus glorioſi regis Rotberti, (Abbo) „ Romuleam repedaret ad urbem. Præcipua vero eorum, „ pro quibus directus eſt, cauſarum hæc fuit: quia „ Arnulfus Remorum archiepiſcopus, abſque juſta audientia, ſede ſua privatus, cuſtodiæque fuerat mancipatus. Ob hoc Gregorius, qui Joanni in apoſtolica ſucceſſerat ſede, non ſolum nobilitate generis, „ verum etiam probitate clarus mentis, toti regno „ Francorum anathema ſe invecturum comminatus eſt. „ Hac igitur ex re Italiam repetere ſervus Dei cogitur. Et capite xıı. Regreſſus itaque honorabilis Abbo ad regem, a quo miſſus fuerat: cuncta pro quibus „ ierat, perfecta nunciat. Arnulfum Remenſem cuſtodia exemptum pontificatui reſtituit: pallium illi a „ domno Papa directum reddidit. Poſt hæc per internuntios ipſi venerabili apoſtolico domno Gregorio „ amicabiles plenaſque reverentiæ dirigit literas: in „ quibus innoteſcit, ſe cuncta, uti juſſerat, perfacil- A „ ſe: quarum iſtud eſt exordium. Domino ſemper in „ Chriſto venerabili, S. Romanæ & Apoſtolicæ ſedis „ præſuli, ac ideo univerſalis eccleſiæ doctori, ſuus ilius, Abbo Floriacenſium rector, in Chriſto ſalutem. „ Sæpius contingit, ut puritas integræ veritatis, vacillet ſententia maleſidi interpretis. Quod ego, venerabilis Pater, cavens, veſtri animi ſenſa fideliter ſimpliciterque, ut præcepiſtis, deprompſi: nec animoſitem regis perhorrui, dum fidem, quam vobis promiſeram, ex aſſe ſervavi. Quando quidem nihil addidi, „ nihil minui, nihil immutavi, nihil reliqui. Horum „ omnium, ipſe Arnulfus, e cuſtodia liberatus & abſolutus, teſtis eſt: cui veſtrum pallium coopertum „ obtuli, quomodo illud acceperam ex ſanctis manibus „ veſtris.

Quod ſi tunc reſtitutus Arnulfus eſt, cujus rei fides cer- B ta eſt penes Aymoinum & Abbonem; qui factum eſt, ut qui Gregorio ſucceſſit Silveſter, eumdem quaſi de integro reſtituerit, palliumque miſerit per literas, quas infra poſt Silveſtri ejuſdem vitam reperies? Ad epiſtolam illam hæc a nobis controverſia diſceptabitur.

ANNO CHRISTI 996.

VITA ET EPISTOLÆ
GREGORII PAPÆ V.

Quando pontifex factus.

GREGORIUS, qui Bruno nominabatur, natione Germanus, Ottonis imperatoris conſanguineus, factus eſt pontifex anno domini 996. antequam Otto Romam veniſſet. Hunc Brunonem nominatum fuiſſe ante pontificatum, teſtantur Ditmarus & Rupertus abbas Tuitienſis. Creſcentii ſtudio & opera contra eum in ſchiſmate elevatus eſt in thronum apoſtolicum Joannes (quem XVI. nominant, & in numerum pontificum male referunt) natione Calaber, Placentinus epiſcopus. Sed cum Otto imperator ad vindicandam injuriam pontifici per Creſcentium illatam in Italiam veniſſet, Romam expugnaſſet, invaſori ſedis apoſtolicæ manus ſacrilegas amputari, aures abſcindi, atque oculos evelli præcepit. Cumque a tyrannide Creſcentii (de quo Otto obtruncatione capitis extremum ſupplicium ſumpſerat) Romani liberiores facti eſſent, poſt illam membrorum amputationem aſello impoſuerunt, tenentemque alterius aſini præeuntis tanquam rectoris caudam in manibus, compulerunt ut per publicam totius urbis viam hæc caneret: „ Tale ſupplicium patitur qui Romanum papam da ſua ſede pellere nititur ".

Gregorius V. Bruno antea dictus.

Joannes XVI pſeudopapa.

Joannes pſeudopapa membris mutilatus aſino imponitur.

Hoc ſchiſmate ſublato, Otto III. Romæ coronatus eſt imperator, poſtquam regnum Germaniæ duodecim annis obtinuiſſet.

Gregorius V. jus eligendi Romanorum regem Germanis ſolis concedit.

Hic pontifex patriam ſuam inſigni aliqua dignitate ornare volens, prævio ſynodali judicio Romæ conſtituit, ut penes ſolos Germanos eſſet jus eligendi regem Romanorum, qui poſt diadema a Romano pontifice acceptum imperator & Auguſtus appellaretur. Idem Boniſacium Ottonis cognatum recens ad fidem Chriſti converſum, & martyrio ſancti Adelberti inflammatum, ad prædicandum gentibus munere apoſtolatus donatum miſit in Ruſſiam. Heriberto Colonienſi archiepiſcopo pallium donavit, in numero ſeptem electorum, quibus eligendi imperatoris Romani poteſtas conceſſa fuit, eumdem aſſumpſit. Defunctus eſt anno Chriſti 999. pridie Nonas Februarii, cum ſediſſet annos 2. menſes 8. dies 4.

I. GREGORII V. EPISTOLA
AD JOANNEM RAVENNATENSEM ARCHIEPISCOP.

Placentinam eccleſiam reſtituit, Montaferetranam ſubjicit.

C

Dilecto filio Joanni S. Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopo venerando, tuiſque ſucceſſoribus archiepiſcopis in perpetuum.

Rubeus monitum edidarat, Ughellus integrum.

DIVINÆ remunerationis præmia, & bonæ actionis noſtræ labores ab æterna manu optate fructificari ſperantes, dignum duximus omni divinæ ſervitutis obſequio, hilari mente, impendere famulatum, maxime in reſtaurandis eccleſiis, quas ab anteceſſoribus noſtris ad divini uſum ſervitii dicatos conſpeximus. Quapropter conſiderantes etiam univerſas hæreſes in S. catholica eccleſia miſerabilitar ortas, dignas raſecari S. Ravennat. eccleſiæ, tibi Joanni ejuſdem eccleſiæ vene- D rando archipræſuli, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, paterno amore ſubvenimus. Placentinam eccleſiam injuſte tibi a meo anteceſſore ablatam, & contra canones ſub nomine archiepiſcopatus locatam, tibi, tuiſque ſucceſſoribus reſutantes in perpetuum. Inſuper etiam a noſtro apoſtolatu poſtulaſtis, quatenus pro omnipotentis Dei amore, mercedeque animæ noſtræ, necnon & pro ſtatu regni domini invictiſſimi tertii Ottonis imperatoris auguſti, apiſcopatum Monteferetranum, cum omni integritate ſua, ex noſtro dono ſub jure S. Ravennatis eccleſiæ donando, & epiſcopum conſecrandi amodo in antea cui volueritis, ſibi tuiſque ſucceſſoribus, noſtræ apoſtolicæ authoritatis privilegio munitemus in perpetuum. Propterea tuis E flexi precibus, ad honorem S. Ravennatis eccleſiæ, & ſtabilitatem ejuſdem venerandi loci, ipſum jam fatum venerabilem epiſcopatum Monteferetranum, cum omni integritate ſua, ſcilicet eccleſiis, capellis, caſis, caſalibus, curtibus, manſis, coloniis, abbatiis, cellis, fundis, ſeu terris, vineis, pratis, paſcuis, etiam famulis utriuſque ſexus, & cum omnibus ad jus notati apiſcopii legaliter pertinentibus, ſalvum & in cunctis quietum conſiſtere ſub jure ſanctæ Ravennatis ſedis tuitione, ſine cujuſlibet quacumque contradictione. Ita ſcilicet confirmantes, decernimus, ut epiſcopus, qui in eodem epiſco-

Digitized by Google

ſcopio pro tempore fuerit a te, vel a tuis ſucceſſoribus ordinatus, ſine omni contredictione, ſubjectionem impendat, & ut alii ſuffraganei, in omnibus ſecundum eccleſiæ tuæ profectum obediant. Inſuper namque ſub divini judicii obteſtatione interminantes jubemus atque præcipimus, ut nullus imperator, vel rex, dux, aut marchio, de præfate conſecratione in aliquo te, tuoſque ſucceſſores, lædere præſumat, ſed a præſenti decima indictione in antea uſque in perpetuum, quemcumque eligere voluerint, per noſtram conceſſionem, eccleſiaſtico more, in præfato epiſcopatu, epiſcopum conſecrare debeatis, remote omnium hominum contradictione. Statuentes apoſtolica cenſure ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis interdictu, ut ſi quicumque homo, cujuslibet poteſtatis exiſtens, præſumpſerit auſu temerario contre hoc apoſtolicæ confirmationis privilegium agere, aut e jure S. Ravennatis eccleſiæ præfatum epiſcopatum, donum, & conſecrationem ſubripere tentaverit, niſi reſipuerit, & his monitis noſtris acquieverit, auctoritate Dei & noſtra non ſolum anathematis vinculis innodetur, ſed a regno Dei alienus exiſtat; qui autem verus cuſtos & obſervator extiterit, benedictionis gratiam a Domino conſequi mereatur.

Scriptum manu Petri ſcriniarii, notarii, & regionarii, S.R.E. in menſe Julio, indictione ſupradicta x. Dat. non. Jul. per manus Joannis epiſcopi S. Albanenſis eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis.

II. AD GERBERTUM RAVENNATEM

EPISCOPUM.

Mittit pallium, Ravennatenſem eccleſiam multis ornat privilegiis, multis donationibus auget.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gerberto S. Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopo, ac noſtro ſpirituali filio, & per te in eandem eccleſiam, cunctiſque ſucceſſoribus tuis archiepiſcopis in perpetuum.

Ex Rubeo & Ughello. QUONIAM apoſtolicæ ſedis benevolentia, & antiquæ conſuetudinis zelo provocati, fraternitatem tuam Ravennati eccleſiæ præfecimus; inſignia præſulum ejuſdem eccleſiæ dignum duximus tibi conferenda, cum uſu pallii, quo uti debeas certis temporibus, certiſque modis, ſicut anteceſſores tuos uſos fuiſſe cognoſcis. Hoc te nihilominus admonentes, ut ſicut a nobis hujus decoris uſum, ac ſacerdotalis officii honorem accepiſſe te gaudes, ita etiam morum, atque actuum probitate, inſceptum in Chriſto ſacerdotium adornare contendas. Sic enim æterno eris honore conſpicuus, ſi cum habitu corporis, mentis quoque bona concordant, ut foris compoſitus, intus autem directus, Deo cum propheta vere dicere poſſis: *Providea* [*] *Deo in conſpectu meo ſemper, ut ſit a dextris mihi, ne unquam commovear.* Ut autem caritatis in nobis fundatæ dulcedinem recognoſcas: ex gratuita largitate noſtra, poſt mortem Adeleidæ Imperatricis auguſtæ, donamus tibi, tuæque eccleſiæ, diſtrictum Ravennatis urbis, ripam integram, monetam, teloneum, mercatum, muros, & omnes portas civitatis. Si vero alia privilegia aliquibus facta apparuerint, ſanctæ eccleſiæ obnoxie, & huic noſtro privilegio contraria: auctoritate Dei, & S. Petri, ad nihilum redigenda illa dijudicavimus: & hoc quod facimus, ſtabilimus, & intactum permanendum jubemus. Dona-

Pſal. 15.
* Vetus Deum. M.

A mus etiam tibi, tuæque eccleſiæ ſanctæ, Comaclenſem comitatum, poſt mortem Adeleidæ Imperatricis auguſtæ: ut tu, tuaque ſancta eccleſia, tuique ſucceſſores, illum, cum omnibus inibi pertinentibus, libere teneant, & ordinent in perpetuum. Et quod bene factum eſt ut bene reſervemus, & in melius corroboremus: privilegium, quod tuo prædeceſſori Joanni, cum Monteferetrana, & Cerviensi eccleſiis, & cum omnibus, quæ ſibi largiti ſumus, ex noſtra benevolentia, tibi, tuæque S. Ravennati eccleſiæ, tuiſque ſucceſſoribus confirmamus, & incorrupta ſemper eſſe decernimus: id eſt, monaſterium ſancti Thomæ apoſtoli, & Euphemiæ martyris, cum omni integritate eorum, & cum omnibus rebus, & poſſeſſionibus eorum cul-
B tis, & incultis, tam in civitate Ariminenſi poſitis, quam extra, ſcilicet in comitatu Piſaurenſi, Ariminenſi, & Monteferetrano collocatis. Quæ omnia per centum jam curricula annorum, veſtra eccleſia, & veſtri anteceſſores tenuerunt, & vos, Deo gratias, tenetis quiete: id eſt, caſtellum quod vocatur Ligeb zei, cum omni pertinentia ſua, & curte de ſancto Hermete, cum prædicta eccleſia, & cum caſalibus, & appendicibus ſuis: ſcilicet caſtellum, quod vocatur Galliola, cum omni pertinentia ſua: nec non & caſtrum, quod vocatur Granariolo, cum omnibus rebus, & poſſeſſionibus ſuis. Et caſtellum quod vocatur Montecorlino cum omni integritate ſua: necnon & integrum caſtellum quod vocatur crucis, cum
C omnibus rebus, & poſſeſſionibus ſuis. Et ut paternitas bonitatis noſtræ, filiationem tuæ devotionis ſummo affectu, & affluenter in Chriſto enutriat, auctoritate Dei omnipotentis, & S. Petri principis apoſtolorum, hoc noſtro privilegio, præceptum de Regienſi epiſcopatu, cum omnibus ſibi adjacentiis, a venerabili Ottone auguſto, tibi, tuæque eccleſiæ, tuiſque ſucceſſoribus attributum, confirmamus, ſtabilimus, & inconvulſum permanendum præcipimus, ut teneas, defendas, regas, & ad Dei honorem, tam tu, quam tui ſucceſſores, libere ordinetis. Confirmamus etiam tibi, tuæque eccleſiæ in perpetuum dominus Cæſenam, cum omnibus inibi pertinentibus: & poteſtate apoſtolica jubemus, ut de labiis ſtratæ, uſ-
D que ad mare, nullus audeat diſtrictum, aut venationem ullam exercere, niſi cui tu, aut tui ſucceſſores juſſerint: ſed abſque omnium hominum inquietudine, ad honorem, & utilitatem tuam, poteſtative omnia ibi facias & præcipias. Omnia etiam privilegia jampridem a prædeceſſoribus noſtris tuæ eccleſiæ collata, omniaque præcepta aut a regibus, aut imperatoribus, pro Dei reſpectu, attributa, hoc noſtro privilegio in voluntate Dei, & auctoritate ſancti Petri, confirmamus, corroboramus, & in æternum valere volumus, & præcipimus. Si quis igitur contra hæc, quæ per hoc noſtrum privilegium pie & firmiter diſpoſita ſunt, temerario auſu ire tentaverit: ſciat ſe auctoritate B. Petri principis apoſtolorum, cujus im-
E merito vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & Juda traditore, æterni ſupplicii incendio concremandum; ſicque irremediabiliter involvendum, ne unquam a nexibus anathematis ſit abſolutus. At vero qui obſervator in omnibus extiterit, cuſtodiens hujus noſtri apoſtolici conſtituti auctoritatem, ad cultum Dei noſtri reſpicientis, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Deo noſtro multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur.

Script. per manus Petri notarii, & ſcriniarii S. Romanæ eccleſiæ, in menſe April. Indict. xi. Bene valete.

Dat.

Dat. IV. Kal. Maji, per manum Joannis epiſcopi S. Albanen. eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ Apoſtolicæ ſedis, anno pontificatus domni Gregorii ſummi pontificis, & univerſalis papæ, in ſacratiſſima ſede B. Petri apoſtoli anno II. imperante domno Othone III. a Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno II. in menſe, & indict. ſupraſcripta.

III. DIPLOMA QUO PRIVILEGIUM ABBATIÆ S. AMBROSII CONFIRMATOR.

POſtquam beato Petro apoſtolorum principi, dominus ac redemptor noſter Jeſus Chriſtus ex utero virginis pro noſtra redemptione, ut erat Deus verus ante ſæcula, verus homo in fine ſæculorum apparere dignatus eſt, ligandi, atque ſolvendi in cœlo, & in terra poteſtatem tribuit, etiam januas regni cæleſtis reſerandas conceſſit, ſupra ſoliditatem fidei ſanctam ſtabilire dignatus eſt eccleſiam, ſecundum illius veridicum vocem, dicentis: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, ligatum erit & in cælo; & quodcumque ſolveris ſuper terram, ſolutum erit & in cælo.* Matth. 16. Poſtquam & hujus vicarii ſinceriſſime Deo famulantes, carentes nebularum denſitatibus, tantam dignius perceperunt poteſtatem, & univerſi curam ſunt ſortiti regiminis; inter quos, & noſtram parvitatem Dei omnipotentis miſericordia connumerare dignata eſt. Ob hoc univerſitati credentium innoteſcere voluimus, quoniam abbatiam in honore celeberrimi Chriſti confeſſoris Ambroſii, necnon venerabilium martyrum Protaſii & Gervaſii conſtitutam, ubi eorum ſacra corpora reconduntur, per hujus noſtræ authoritatis privilegium integerrime corroboramus cum omnibus eccleſiis, oraculis, curtibus, maſſaritiis, diſtrictis, ad ipſam reſpicientibus: ſcilicet Baſiliano, monte Feliciano, Leveniano, Cereſola, Lemonta, Capiate, Oleoducto, Campilioni, Anticiaco, Colonia, Veredezio, Cavenaco, Villa Alba, Cugniano, atque cum univerſis ad præfatam abbatiam ſpectantibus: eo ſcilicet ordine, ut monachi ipſius cœnobii ſimul cum abbate, qui nunc ſunt, vel qui pro tempore fuerint, prætaxatas eccleſias, oracula, curtes, maſſaritios, ſervos, ancillas, Aldiones, & Aldianas, ſine alicujus majoris, minoriſve perſonæ contradictione, habeant, teneant, & poſſideant, atque in eorum uſum ac ſumptum, prout melius providerint diſtribuant, noſtra apoſtolica authoritate concedentes. Si quis vero, quod non credimus, diabolico ſuaſu contra hujus noſtræ apoſtolicæ conceſſionis firmitatem in poſterum agere tentaverit, & prælibati monaſterii cœnobitas in aliquo, quod eis conceſſimus, inquietaverit; ſit anathema horrendum a trecentis decem & octo patribus, & ex conſenſu fraudis Judæ, Ananiæque adæquetur flammis, & a Patre, Filio, ſanctoque Spiritu, necnon a beato apoſtolo Petro maledictus in præſens, & futurum, rei crimine aſtrictus ſemper maneat; atque a catholica eccleſia ſit eliminatus, donec prænominatæ abbatiæ monachos, eorumque patrem digna ſatisfactione placare ſtuduerit.

Datum IV. Kal. Majas, per manus Joannis epiſcopi S. Albanenſis eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis: anno, Deo propitio, pontificatus domni Gregorii ſummi pontificis, & univerſalis quinti papæ, in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſecundo: imperante domno Ottone tertio, a Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno II. in menſe, & Indict. ſupra ſcripta XI. Scriptum per manus Petri notarii & ſcriniarii S. R. E. in menſe Aprili, & indictione undecima. P. Bene valete.

IV. AD CONSTANTIAM * REGINAM GALLIARUM.

* Roberti R. Franc. conjugem.

Ut qui villas Juliani epiſcopi prædati fuerant, & incenderant, eccleſiaſtica, regiaque authoritate coerceantur.

Ex Batchardo lib. II. c. 33. Et ex apographo Sirmondi quod deſcripſerat ex codice S. Sergii Andegav.

CUm devotiſſimam dominam ſciam de cæleſti vita atque remedio animæ ſuæ ſedulo cogitare, culpam me committere vehementer exiſtimo, ſic ea quæ pro timore omnipotentis Dei ſunt ſuggerenda, ſiluero; & te ſanctiſſimam de eccleſiaſtica pace ſedule non commonuero. Nimis me Juliani fratris & coepiſcopi noſtri proclamatio nuper contriſtavit: maxime cum villæ ſuæ, videlicet eccleſiæ, a nequiſſimis prædonibus ſint deprædatæ, atque nocturnis incendiis more furum combuſtæ: & dum iidem maligni juxta noſtri prædeceſſoris Bonifacii decreta, pro emunitate illud emendare noluerint: dum & ſæculi leges hæc eadem ita habere voluerint, lege vulgari teſte in qua ſic ſcribitur: Si quis manu armata uſque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille qui prior eſt pro illicita præſumptione componat ſolidos DCCCC. Sequaces vero ejus, unuſquiſque ſolidos LXXX. Si vero ibi incendium fecerint, ſibi nonam componant, prædam vero in quadruplum reſtituant. Si ſæculi leges talem juſtitiam habere voluerint, lex divina cur inferior eſſe debebit? Cum in ipſius veritatis præſentia a Zacchæo conlaudatum ſit, ſi aliquem defraudaret, ut in quadruplum reſtitueret. Et quia ſummum in regibus bonum eſt juſtitiam colere, ac ſua cuique jura ſervare, & in ſubjectos non ſinere quod poteſtatis eſt fieri, ſed quod æquum eſt cuſtodiri; quod vos & diligere, & omnino confidimus ſtudere. Quapropter excellentiæ veſtræ menſe Novembri præſentis anni * II. Indict. Petrum fratrem & coepiſcopum a gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ tranſmittimus, ut fratribus ejuſdem provinciæ in unum congregatis, emunitas, & præſumptio, & ſacrilegium, canonica authoritate, & veſtra regia dignitate talem terminum accipiant, ne poſt hæc membra diaboli, filii nequam, in ſancta eccleſia te etiam ibi regnante talia præſumant.

* Cor. XII.

NOTA GARBIELIS COSSARTII.

Indictionis certiſſima, quam appoſui, emendatio eſt. Scripta eſt enim epiſtola menſe Novemb. ann. 998. quo anno Conſtantiam Robertus rex conjugem duxit. Neque enim ſcribi potuit, vel anno præcedenti, quo nondum regina erat Conſtantia; vel conſequenti, quo Gregorius Pontifex jam inde a Februario menſe obierat. Porro Novembri ann. 998. currebat indictio XII. inchoata a Kal. Septembr. quod erat iis temporibus pontificiæ indictionis initium, immo & aliquandiu poſtea fuit, ut ex Gregorii VII. epiſtolis apparet, ac nominatim lib. I. epiſt. 19.

Non deſignat Gregorius, cujus urbis epiſcopus eſſet ille Julianus. Andegavi forte, ſiquidem epiſtolæ hujus exemplum ex Andegavenſi codice deſcriptum eſt. Quod ſi ita eſt, addendus Julianus Andegavenſium epiſcoporum catalogo. Neque locus ipſi deerit. Nam circa hæc tempora magnus hiatus eſt in Gallia Chriſtiana.

AD

Ex Suppl. Manſi pag. 1202.

☞ AD EPISTOLAS GREGORII V. PAPÆ

APPENDIX.

Bulla pro confirmandis juribus monaſterii de Pettershauſem ad ripam Rheni in diœceſi Conſtantienſi:

Ex Lunig. Spicileg. pag. 400.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis, A Gregorius qui & Bruno ſanctæ catholicæ, & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ Dei gratia epiſcopus & ſervus ſervorum Dei. Deſiderium quod ad religioſum propoſitum & ſanctorum locorum ſtabilitatem pertinere monſtratur, ſine aliqua eſt Deo authore dilatione perficiendum; & quoties in quibuſdam ſanctæ eccleſiæ utilitatibus, vel commodis noſter aſſenſus, & ſolitum apoſtolicæ authoritatis expoſcitur præſidium, ultro benignitatis intuitu nos convenit ſubvenire, & ratum propoſitum pro integra ſecuritate ex ratione ſolidare, ut ex hoc ſanctorum veneratio locorum, ſalus, & indemnitas profligetur, & nobis quoque lucri potiſſimum præmium a conditore omnium præſcribatur. Volente igitur atque rogante tertio Ottone B imperatore Auguſto & Lamperto ſanctæ Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopo, quoddam monaſterium in ripa Rheni, juxta Conſtantiam in villa quæ vocatur Petrishuſa, de Gebehardo beatæ memoriæ epiſcopo, in honorem S. Gregorii conſtructum, apoſtolica defenſione munimus, & præceptis Romanæ eccleſiæ eo tenore decoramus, quatenus ad ipſum monaſterium, cui nunc abbas Pericherus præeſt, cum omnibus ad ſe pertinentibus, diverſis prædiis, cultis & incultis, colonis, & familiis, vel quæcumque idem Gebehardus epiſcopus hæreditario jure, vel aliqua acquiſitione ad idem monaſterium contradidit, aut quæcumque de epiſcopio commutavit, aut ſine commutatione permiſit, nec non quicquid C prædictus Lampertus epiſcopus ad ipſum monaſterium in quocumque negotio conceſſit, cum Siggeri prædiis, Tuſcenanch, & VVengiu vocatis, in pago Turgeu, ſub comitatu Peretholdi Comitis ſitis, quorum unum de rebus epiſcopii per epiſcopum Gebehardum, aliud de ejuſdem monaſterii rebus per prædictum abbatem Pericherum acquiſitum eſt, vel quodcumque per aliquem Dominum timentium ad eundem pium locum concedendum eſt, aut conceſſum jam venit, apoſtolica Beati Petri defenſione, ac tuitione ſtabilitum, & inconcuſſum ſub Chriſti teſtimonio permaneat & perſiſtat. Hoc etiam jam apoſtolica juſſione, cum conſenſu tertii Ottonis imperat. aug. & Lamperti ſupradicti epiſcopi, qui hæc fieri rogaverunt, omnino interdicimus, ne forte aliquis eidem monaſterio præfigatur, niſi quem communis fratrum ibidem Deo ſervientium concordia eligat; ad epiſcopum vero eum, qui ita electus eſt, ſtabilire tantum pertineat. Id ipſum etiam de advocati electione decernimus. Electo autem abbati, vel monaſterio advocato curæ ſit res monaſterii curare, eaſque diſſipantibus reſiſtere. Si quis interea, quod non credimus, temerario auſu contra ea, quæ ab hoc hac noſtra authoritate pie, ac firmiter per hoc noſtrum privilegium diſpoſita ſunt, contraire, vel his, quæ a nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate jam dicti monaſterii ſtatuta ſunt, refragari, aut in quoquam tranſgredi temptaverit, ſciat ſe ex auctoritate B. Petri principis apoſtolorum, cujus vel immeriti vicem agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum Diabolo atque Juda traditore Chriſti æternis incendiis concremandum. At vero qui pio intuitu obſervator noſtræ ſalutiferæ præceptionis extiterit, benedictionis gratiam a juſto retributore Domino multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ex eodem.

☞ AD SANDIONYSIANUM CONCILIUM

Anno 996. habitum pro decimis eccleſiæ reſtituendis

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Anno 996.

DE anno quo concilium iſtud convenit ita ego olim diſſerui in meis ad Pagium adnotationibus ad annum 997. 12. Concilium Sandionyſianum ad annum ſuperiorem 996. referendum eſſe potius quam ad præſentem 997. certum deinceps, ratumque eſſe debet; nam Seguinus Senonenſis, qui in eo concilio tam fœde habitus fuit, ac narrat Aimoinus apud Pagium, hic D e vivis deceſſit anno illo 996. die XVI. Kal. junii, ut adnotat diligentiſſimus author brevis chronici Senonenſis S. Columbæ vulgatus a Martene Anecdot. tom. III. col. 1451. qui licet exeunte ſæculo XII. ſcribebat, res tamen ſuperioris ætatis, accuratiſſime adnotat, ut eodem in corrigenda annalium chronologia feliciſſime non ſemel uſus fuerim.

SENONENSIS SYNODUS,

Ex eodem.

In qua Pariſienſibus canonicis altaria quædam juris eccleſiæ Senonenſis traduntur.

Anno 996. habita.

Anno 996. SYnodi hujus acta deſunt, ſola ſupereſt charta Leotherici Senonenſis archiepiſcopi in hoc concilio firmata, quam profert Dubois Hiſt. eccleſ. Pariſ. tom. 1. pag. 682. ex quo hic datur.

Imperante auctoritatis ſumma ſereniſſimo favore Leothericus Senonenſis archipræſul illuſtriſſimus, Chriſticolis in urbe degentibus univerſis, pignus pacis cum felicibus incrementis gemina ſalutis.

Noverit cœtus reipublicæ, immo cunctorum concio ſedis noſtræ fidelium, quoniam divini judicii & inexorabilis memores periculi, pietatis, utiliter cogimur immortali præceptis, ſcilicet ut quidquid ſupplicii pro humana fragilitate ſumus obnoxii, per officia debitæ qualitatis, ex altera fraternæ dilectionis impendia, ſanctorum præcipue per amoris incendia facile ſit expurgatum, & B quidquid dignum quæritur veniæ, nihil negari detur noſtræ fragilitati, unde ſentiat amplitudo chriſtiani nominis, munificentiam noſtræ ſerenitatis ordinantem. Privatis & publicis etiam complusibus conventam negotiis erga frequentiam providæ dilectionis domni & chariſſimi nobis Raginaldi Pariſiorum pontificis, nec non & congregationis ſanctæ Mariæ glorioſæ cultricis jam dictæ ſedis, & nihil noſtris dignius fieri votis, quam verbi eorum obſequi ſtudiis; qua ipſe roborati, & precum ſub arma collecti prænominatæ ſedis A Pariſiorum canonici oborta humilitate Senonum præſidia ſubeuntes, noſtram acceſſerunt præſentiam, rogantes ſibi optata concedi de quatuor altaribus noſtræ Diœceſi ſubjacentibus. Quorum orata cordia ſereno corde ſuſcipientes, & cæleſtis curiæ palatia tam nobis, quam ſucceſſoribus mereari curantes, in amore agni divini, & in devotione ſanctæ Dei genitricis Mariæ, omnium ſupernorum civium, & pro ambarum utilitate partium conceſſimus in publica Senonenſis eccleſiæ ſynodo cum aſſenſu Ragenoldi archidiaconi noſtri, ex cujus miniſterio eſſe videntur, prænominatis canonicis quatuor altaria, videlicet altare de cellis in honore S. Germani dedicatum, & aliud in Vernolio in nomine ſancti Petri, aliud quoque in Sicovilla in nomine ſancti Germani, aliud quoque in Machello in nomine S. Germani; & hæc quidem altaria, per interventum domni pontificis Raginaldi, tali tenore obtulimus canonicis Pariſiis S. Mariæ ſervientibus, & pro habenda inibi jugiter noſtri, noſtrorumque epiſcoporum memoria, ſine tenus teneant, regant, atque poſſideant ſine alicujus repetitionis infeſtatione & calumnia. Datum in menſe ſeptembri regnante Roberto rege Francorum anno IX.

CONCILIUM ROMANUM,

Quo conſtitutum fuit, ut Imperator deinceps a ſeptem electoribus (a) Germaniæ principibus eligatur.

Habitum fuit anno Domini DCCCCXCVI. tempore Gregorii papæ V.

SEVERINI BINII.

Habitum fuiſſe hoc concilium probatur quinque aſſertionibus. Prima aſſertio.

HUjus concilii acta omnia interierunt; ob cauſam tamen in titulo allegatam hoc tempore habitum fuiſſe evidenter ſatis colligit reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Baronius ex quinque aſſertionibus. Quarum prima eſt: Res magni momenti non niſi conſultis patribus, & collectis epiſcopis in ſynodo, fieri conſueverunt. Hæc res quanti momenti ſit, indicat magna illa controverſia, quæ hac de re inter catholicos & novatores hæreticos jamdiu agitata fuit. Non enim jus eligendi regem Romanum pontifici Romano Gregorio V. vel. X. acceptum ferimus: illi imperatori Ottoni, aut Friderico idem acceptum referunt.

Secunda aſſertio.

Secunda ejuſdem aſſertio eſt, hoc tempore ſynodum Romæ celebratam fuiſſe, idque probat ex vita S. Adelberti apud Surium his verbis: *Poſt hæc facta eſt ſynodus, & zelo juris ductus Moguntinus archiepiſcopus antiquam cantilenam cantat, & epiſco-* C *pum ſanctum a quiete monaſterii ad relictos greges revocare inſtituit. Aſſenſit papa Gregorius, & ſemel ſuſceptum gregem non poſſe impune eum dimittere ſcriptura ſententiis affirmat. Velit nolit vir Dei, eat, inquiunt epiſcopi ſedentes; aliter vinculis nectatur anathematis. At ille ſecretum petens, ad papam ait: Hoſtis quieti meæ invidet, qui vos ſuo ſtimulo inſtigat, ut eo me redire compellatis, ubi animarum fructum non faciam, detrimenta autem capiam animæ meæ immunia: mitiga ærumnam meam, defectui meo remedium appone: triſti receſſui meo da vel unum ſolatium: ſi audiunt oves meæ quam clamo vocem, vivens moriar cum eis: ſin minus, pietas tua mihi ſuccurrat, ut verba vitæ eis ſpernentibus, cum licentia tua vadam ad exteras & incultas gentes quæ* D *neſciunt nomen Domini. Acquievit libens voluntati hominis Dei papa Gregorius, ut erat ſatis bonus, quantum permiſit vaga juventus. Reliquit ſanctus Adelbertus monaſterium non ſine magno planctu ſuo & fratrum, moleſte ferens ruptam quietem, ſed habens*

(a) Electorale Collegium non in hac Synodo, ſed ſerius inſtitutum docet Pagius ad an. Ch. 996. n. 10. & ſeqq.

ANNO CHRISTI 996.

bens de illo martyrii ſpem vivam, cujus in ſuo pectore ardebat longum deſiderium, &c. Iſta tunc in ſynodo. At hujus quoque concilii mentio habetur in vita ſancti Burchardi VVormatienſis epiſcopi, ubi pariter dicitur interfuiſſe eidem concilio Franco tunc epiſcopus VVormatienſis, accepiſſeque ab eo tunc abbatiam, cujus inveſtituram in eadem ſynodo recitatam tradit, eumque hoc anno eſſe defunctum.

Tertia aſſertio.

Tertia ejuſdem aſſertio hæc eſt. Ottoni magno a Romano pontifice conceſſum fuit, ut ſibi ſucceſſorem deligeret: ceteri autem imperatores eo jure caruerunt. Probat eadem his verbis: Extat de his Leonis papæ octavi decretum ad Ottonem primum imperatorem datum, quod & recitant ipſi novatores, cum inter alia ipſe pontifex, quo pertrahat ipſum Imperatorem ad liberandam Romanam eccleſiam a tyrannis oppreſſam, concedit ipſi facultatem eligendi ſibi ſucceſſorem. Sunt hæc verba ab iiſdem pariter recitata: *Nos quoque Leo ſervus ſervorum Dei, epiſcopus ſimiliter cum cuncto clero & univerſo populo Romano, omnibus ordinibus hujus almæ urbis (ſicut in ipſis conſcriptis apparet) conſtituimus, confirmamus, corroboramus, & per noſtram apoſtolicam authoritatem concedimus atque largimur domino Ottoni primo Teutonico regi, dilectiſſimo ſpirituali in Chriſto noſtro filio ejuſque ſucceſſoribus, hujus regni Italici in perpetuum tam ſibi facultatem ſucceſſorem eligendi*, &c. idque factum, ut authoritate diplomatis hujus, ipſe ſibi filium eligeret ſucceſſorem, in regnum primo, inde in imperium promovendum. Ex præſcripto igitur Romani pontificis factum videmus, ut non rex eligeretur ab electoribus, ſed ipſi imperatores primus & ſecundus Otto, ſucceſſores regni in imperium promovendos filios nominaverint. Otto autem tertius, quod prole caruerit, per pontificem Gregorium aliter imperio conſulendum putavit, nempe ut electoribus principibus id concederetur ab ipſo.

Conſt. 10. cap. 16 pag. 910. V. 9.

Quarta aſſertio.

Quarta aſſertio, quam ad acta concilii inveſtiganda affirmat, & probat, iſta eſt. Eſt firma, & in omnibus conſtans aſſertio, ſicut imperium authoritate Romani pontificis ex oriente in occidentem tranſlatum eſt, ita jus eligendi imperatorem Germanis conceſſum, vel dixerimus regem in imperatorem promovendum, ab eorumdem Romanorum pontificum authoritate, & conceſſione manaſſe: Accipe quæ de his Innocentius tertius papa ſcripſerit ad ducem Cariogiæ ſive Turingiæ: *Illis principibus jus, & poteſtatem eligendi regem, in imperatorem poſtmodum promovendum, recognoſcimus, ut debemus: ad quos de jure antiqua conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cum ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab apoſtolica ſede pervenerit, quæ Romanum imperium in perſonam magnifici Caroli a Græcis tranſtulit in Germanos*; hæc Innocentius. In concilio Viennenſi eadem Clemens quintus his verbis: *Romani principes orthodoxæ fidei profeſſores, ſanctam Romanam eccleſiam, cujus caput eſt Chriſtus redemptor noſter, ac Romanum Pontificem ejuſdem redemptoris vicarium, fervore fidei, & claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, a quo approbationem perſonæ ad imperialis promptitudinis apicem aſſumendæ, necnon unctionem, conſecrationem, & imperii coronam accipiunt, ut ſua ſubmitterent capita, non reputarunt indignum, ſeque illi, & eidem eccleſiæ, quæ a Græcis imperium tranſtulit in Germanos, & a qua ad certos eorum principes jus, & poteſtas eligendi regem in imperatorem promovendum pervenit, aſtringere vinculo juramenti*, &c. id quidem adeo ſine contradictione a majoribus receptum eſt, ut ſemper ipſi electores & imperatores ab iis electi, ingenue hoc ipſum profeſſi ſint, intellexerintque pariter ejus eſſe facultatis qui dedit, & auferre pariter, cum viderit expediens eſſe reipublicæ Chriſtianæ: quod & cetera exempla demonſtrant.

Extra de elect. c. venerabilem 34.

Clement. de jurejur. cap. 1.

ANNO CHRISTI 998.

Quinta aſſertio.

Quinta ejuſdem aſſertio hæc eſt. Facultas eligendi imperatorem conceſſa eſt electoribus non ab alio quam a Gregorio papa V. Quod ut probet, iſta præmittit: Sane quidem dum Otto Romæ fuit, tractaſſe inter alia quæ ad regni jura pertinent Sigebertus affirmat. Si concilii Romani, de quo agimus, monumenta extarent, nobis haud laborandum eſſet in perquirendo qualis fuerit iſta ab ipſo pontifice iiſdem electoribus tributa conceſſio: num ſcilicet ipſa fuerit omnibus Germaniæ principibus generatim collata, an tantum ſex vel ſeptem certis nominatiſque expreſſis principibus (ut nunc ſunt) eccleſiaſticis atque laicis exhibita. Certe quidem revocandum non eſt in dubitationem, generalem ſaltem conceſſam Germaniæ principibus omnibus eamdem facultatem eligendi regem in imperium promovendum. Etenim id omnino aſſerere, etiamſi alia quæque teſtimonia deeſſent, facta ipſa non modo ſuadent, ſed cogunt. Cum enim, ut audiſti, conceſſum fuerit a Leone VIII. Ottoni primo ejuſque ſucceſſoribus, ſucceſſores eligere reges in imperium promovendos, & ab eis factum uſque ad tertium Ottonem conſtet, & poſt ipſum nunquam id tantatum ab ipſis fuiſſe inveniatur: plane dicendum eſt, eam facultatem demptam fuiſſe imperatoribus ipſis penitus, & Germaniæ collatam principibus, nec ab alio quam a Romano pontifice; cujus dumtaxat id eſſet authoritatis, quod, ut nuper audiſti, electores, & electi imperatores publicis ſcriptis ingenue ſunt profeſſi.

Sigebertus anno 1001.

His præmiſſis, quintam aſſertionem ita probat. Ut autem non ab alio quam ab ipſo Gregorio id factum ſit, multa ſunt quæ nos id affirmare cogunt. Atque in primis, quam diximus, ipſe rei uſus, cum poſt ipſum Gregorium Ottone imperatore defuncto, non amplius per imperatores, ſed per electores principes, conſtat fuiſſe ſucceſſores electos, quod ſcriptores omnes affirmant, & quævis vetera monumenta teſtantur: ſpeciatim vero complures authores, qui ſuorum temporum res ſcripſerunt, id abſque controverſia aliqua aſſerunt; quod & ipſi etiam refractarii novatores, ut dictum eſt, profitentur.

Iſta autem decernendi Gregorio ipſe Otto imperator fuiſſe author videri poteſt. Cum enim abſque liberis eſſet, & ſpes omnis dempta, ut in filium, quod fecerunt prædeceſſores, transferret imperium: ne poſt ejus obitum inter omnes ſibi conſanguinitate, & affinitate conjunctos, & alios æmulos ejuſdem honoris principes, exoriri poſſent bella civilia, quibus idem conflagrans perderetur imperium: in electores eam refundendam poteſtatem authoritate pontificia conſultius exiſtimavit. Et quod viderat æmulos gloriæ Germanorum Francos, exploſis Carolinis ignominiæ nomine ſugillatos, novos eoſdemque pugnaciſſimos habere cœpiſſe ex alia linea reges: ne illis imperium pariter affectandi, & ad Francos, a quibus in Germanos fluxerat, revocandi aliqua quærentibus pateret occaſio, bene conſultum rebus Germanorum putavit, ſi apoſtolica authoritate firmaret, ut iidem tantum eſſent Germani, quibus facultas eſſet creandi regem, quem idem Romanus pontifex promoveret in imperatorem: ita tamen, quod ſi cauſa aliqua eſſet id negandi, libere facere poſſet, nec aliquo neceſſitatis nexu, quem ipſi elegiſſent in regem, compelleretur probare atque ungere

Concil. General. Tom. XIX. O

ANNO CHRISTI 996.

Extra de elect. c. Venerabilem.

gere imperatorem. Nam audi Innocentium tertium idipſum electoribus his verbis inſinuantem: *Sed & principes recognoſcere debent, & utique recognoſcant, ſicut iidem in noſtra recognovere præſentia, quod jus & authoritas examinandi perſonam electam in regem, & promovendam ad imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, & coronamus. Eſt enim regulariter, & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat. Numquid enim ſi principes non ſolum in diſcordia, ſed etiam in concordia ſacrilegum quemcumque vel excommunicatum, in regem, tyrannum, vel fatuum hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem hujuſmodi deberemus? Abſit omnino.* Hæc Innocentius. Porro quis non intelligat, quod ſi perſonam electam in imperatorem aſſumendam ex cauſa ipſe poteſt rejicere pontifex, multo magis ipſos electores ab electione repellere poteſt ex cauſa: præſertim vero ſi inquinatus ſit hæreſi, in qua nec recipiendus, ſed ſpernendus ab eo eſſet imperator electus? Porro non ſic jus eligendi in alios tranſtulit Romanus pontifex, ut illud apud ſe noluerit remanſiſſe, & cum opus fuerit, & neceſſitas exegerit, eo pro arbitrio uti poſſet, hunc recipiendo, abjiciendo autem illum, prout opportunitas poſtularet. Nam audi quid dicat Glaber Rodulphus, horum temporum probatus ſcriptor, qui ab hoc tempore uſque ad milleſimum quadrageſimumquintum hiſtoriam ſcripſerit ad ſanctum Odilonem abbatem ſuum. *Illud*, inquit: *nihilo minus nimium condecens, & perbone ſtatum videtur, atque ad pacis tutelam optimum decretum, ſcilicet, ut ne quiſquam audacter Romani imperii ſceptrum præproperus geſtare princeps appetat, ſeu imperator dici, aut eſſe valeat, niſi quem papa ſedis Romanæ morum probitate delegerit aptum reipublicæ, eique commiſerit inſigne imperiale.* Hæc ipſe, haud ignorans, quæ aſſidue ante ejus oculos verſabantur, per principes imperii feudatarios eligi qui eſſet in imperium promovendus, probe noſcens ſummam rerum penes pontificem eſſe, ut probaret, vel non probaret quem elegiſſent qui jus habuerant eligendi.

Glab. hiſt. lib. 1. c. 5.

Cum ergo ex his manifeſtum ſit, hanc rem tanti momenti Romæ in præſentia Ottonis tertii imperatoris a Gregorio quinto conſtitutam fuiſſe: ſine dubio ea de re actum fuiſſe oportet in illo, quod eodem tempore Dei providentia celebrabatur, Romæ concilio in cauſa Adalberti Pragenſis, & Burchardi VVormatienſis epiſcopi.

De ſeptem electorum origine, & inſtitutione.

De ſeptem electorum origine, & inſtitutione, illud ibidem ſubjungit Baronius: Reperitur magnopere controverſum, & prolixa diſceptatione agitatum, num ſeptem tantum electorum ſelectio, & electio, qui Romanorum regem crearent, fuerit ejuſdem Gregorii papæ quinti inſtitutio, vel alterius Romanorum pontificum. Hujus rei occaſione, ſcimus Panvinium commentarium de comitiis imperatoris elaboraſſe: quo nihil aliud probare nititur, quam ſeptem electores non a Gregorio quinto inſtitutos fuiſſe, ſed a Gregorio ejuſdem nominis decimo, nullum alium habens ſuæ ſententiæ quem ſequatur authorem, niſi infectam hæreſis ſcabie beſtiam, quem indigne nimis ipſe homo catholicus pectore ſcalpit eburneo, dum eum prædicat virum eſſe diſertum. Quem ſi cominus inſpexiſſet lucerna Cleanthis, eum potius ſicut pietate, ita & doctrina intellexiſſet omnino deſertum, nullo autem modo diſertum: ut enim ex multis aliis, tum ex ipſo in quo ſequitur eum quem laudat, & in quo laudat errantem, intelliges. Quos ambos turpiter errantes egregie corrigit, quem jure laudaverimus, Bellerminus vere doctiſſimus, oſtendens (quod ipſos latuit) complures, eoſdemque fide integros, ſcripſiſſe ante Gregorium decimum auctores de ſeptem electoribus jam antea conſtitutis, adeo ut nequaquam vel fingi potuerit eoſdem ab ipſo Gregorio decimo originem ducere, quorum ante ejus pontificatum fieret mentio a diverſis ejuſdem temporis claris auctoribus.

Aventinum author intelligit, qui lib. 5. annalium Bojorum id aſſerit.

Bellarminus de tranſlatione Romani imperii lib. 3.

De numero electorum.

Exploſis igitur novatorum falſis opinationibus, repudiatiſque novitatibus eorumdem, nec ſic definita remanet quæſtio, ut factum a Gregorio V. affirmare poſſimus, quod a Gregorio X. inſtitui potuiſſe negatur. Siquidem etſi in controverſiam revocari non poteſt, ut dictum eſt, id quod tributum fuerat a Romano pontifice Ottonibus imperatoribus eligere ſucceſſorem, per Gregorium V. transfuſum ad Germaniæ principes: haud tamen adeo liquet, per ipſum fuiſſe electores ipſos numero ſenario, vel ſeptenario definitos; ſed & ſi factum fuerit, conſtare tamen nequaquam id fuiſſe uſu receptum. De his ergo modo nobis agendum, ac demum a quo potiſſimum Romano pontifice id primum inveoerimus inſtitutum, in medium adducendum.

Feudatarii imperii iidem electores.

Sane quidem nemo jure inficias ire poterit, poſt tertii Ottonis imperatoris obitum, ducentis & amplius annis, quotquot electi fuerunt Romanorum reges, imperatores deſignati, eoſdem non ſeptem dumtaxat electorum, ſed omnium principum Germanorum qui ad comitia conveniſſent ſuffragiis fuiſſe ad regium culmen electos. Quod præterquam ſingulorum promotiones perſpicue ſatis edocent, ut dubitationi nullus poſſit locus eſſe relictus: quæ adhuc extant de ipſis promovendis literæ diverſorum pontificum Romanorum ad Germaniæ principes datæ, & inter alias, quas Gregorius ſcribit ad omnes epiſcopos, duces atque comites Teutonicos, de novi regis electione facienda, ſi Henricus in ſynodo excommunicatus non reſipiſceret, oſtendens illorum omnium jus eſſe par in eligendo rege in imperium promovendo. Ita etiam perſeveraſſe tempore Innocentii papæ tertii, anno redemptoris milleſimo ducenteſimo, cum mortuo Henrico ſexto imperatore principes Germaniæ ſciſſi ſunt inter ſe, eligentibus aliis Ottonem IV. aliis vero Philippum, literæ ambarum partium ad Innocentium papam datæ ſignificant: quibus manifeſte apparet, non penes ſeptem tantum fuiſſe jus eligendi, ſed penes omnes tam eccleſiaſticos quam laicos feudatarios imperatoris in utraque Germania principes. Extat ſcriptus tunc codex omnium illarum epiſtolarum, quæ in ea cauſa ultro citroque datæ fuere, aſſervaturque in archivo apoſtolicæ ſedis in caſtello ſancti Angeli in Urbe: nimirum literæ Balduini comitis Flandriæ unius ex electoribus; aliæ comitis Daburgenſis, & Metenſis eodem munere perfungentis: Adolphi archiepiſcopi Colonienſis, & aliorum qui elegerunt Ottonem: quæ cum non ſint adeo prolixæ, hic exempli cauſa recitandas eſſe haud duximus otioſum. Sic ſe habent.

Gregorius VII. lib. 4. epiſt. 3.

Eod. cod. epiſt. Innocentii papæ epiſt. 9. Eod. cod. epiſt. 8. Eod. cod. epiſt. 9. Eod. cod. epiſt. 10.

Sanctiſſimo patri, ac domino, Innocentio ſacroſanctæ Romanæ ſedis ſummo pontifici, principes, & barones Alemanniæ, clerici, & laici, debitam in Chriſto reverentiam, & ſinceritatem obſequii.

CUm placuiſſet ei qui aufert ſpiritum principum, & magnus & terribilis eſt ſuper reges terræ, dominum Henricum imperatorem de medio auferre: neceſſarium nobis fuit viſum, de ſubſtituendo rege tractatum, & colloquium habere.

ANNO CHRISTI 998.

bere. Convenimus ergo ſæpius, & miſerias, & A oppreſſiones, quas hactenus ſuſtinueramus, recenſentes, per univerſos regni..... animos noſtros ereximus, & quid honori eccleſiæ Dei, & paci ac quieti ſubjectorum expediret, deliberantes, nunc unum, nunc alium, quaſi finaliter eligere putabamus. Verum quia non eſt prudentia, non eſt potentia, non eſt conſilium, niſi per Deum: placuit ei qui Abrahæ filium immolare volenti victimam providit, & David fratribus juniorem de poſt fœtantes accepit, atque Matthiam ex diſcipulorum numero ad ſortem apoſtolatus elegit, ſereniſſimum dominum noſtrum Ottonem quondam Henrici ducis Saxoniæ filium, ad regimen Romani imperii de terra peregrinationis ſuæ ex inopinato offerre nobis. Invocata itaque, S. Spi- B ritus gratia, prædictum dominum Ottonem, Chriſtianæ fidei cultorem devotiſſimum, atque ſanctæ Romanæ eccleſiæ advocatum, & defenſorem fideliſſimum, & judiciariæ poteſtatis obſervatorem juſtiſſimum, de longa, & antiqua regum proſapia ex utraque linea ſpecialiter editum, ad Romani regni faſtigium juſte, & rationabiliter elegimus; &, ſicut debuimus, ipſius electioni conſenſimus, ipſamque in Auguſtorum ſede a Carolo magno apud Aquiſgranum huic dignitati deputata locavimus, & corona, & regni diademate, per manum Domini Adolphi Colonienſis archiepiſcopi, ea qua decuit ſolemnitate, feliciter coronavimus.

Nos autem principes, qui jam dictum domi C num in regem elegimus, feuda noſtra quæ ab imperio tenemus, a manu ipſius recipientes, hominium ſibi fecimus, & fidelitatem juravimus. Tantæ igitur dignitatis munus excellentiſſimus princeps divinæ potius gratiæ quam ſuis meritis adſcribens, primitias hujus honoris afferens domino, propria voluntate juramento firmavit in primis ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, deinde omnia eccleſiarum jura bona fide ſervare, & manutenere, & ſubjectos imperii, exhæredatos maxime, & a ſuis poſſeſſionibus violenter ejectos, in ſua juſtitia pro poſſe juvare, & conſervare. Pravam illam conſuetudinem inſuper, quam imperatores anteceſſores ſui in occupandis rebus mobilibus vel ſe moventibus decedentium epiſcopo- D rum vel abbatum principum huc uſque ſervaverunt, penitus extirpans, nos eccleſiaſticos principes ex hac indebita vexatione, regali benevolentia, liberos dimiſit, & decedentium bona ſuis ſucceſſoribus ſervanda liberaliter ſtatuit.

Paternitati ergo veſtræ dignum ſupplicare duximus, quatenus fidem, & devotionem Domini noſtri regis attendentes, merita quoque illuſtriſſimi patris ſui Henrici ducis Saxoniæ, qui ab obſequio ſanctæ Romanæ eccleſiæ nunquam receſſit, memoriter tenentes, paci, & quieti noſtræ, & veſtræ, intuitu Dei ac noſtri obſequii, providentes, ipſius electionem, & conſecrationem, auctoritate veſtra confirmare, & imperiali coronatione armare, paterna pietate dignemini. Sancti E tatem inſuper veſtram obnixe rogamus, quatenus principes, & barones, a tam rationabili electione diſcordes, eccleſiaſtica cenſura ad concordiam revocetis, & ab illicita fidelitate partis adverſæ clave ſancti Petri reſolutos, ad præſtandam regi domino noſtro fidelitatem & ſubjectionem auctoritate veſtra compellatis. Ut autem a domino rege noſtro jura Romanæ eccleſiæ, ut prædictum eſt, integra & illibata ſerventur, nos in bona fide ſpondemus, & pro domino rege noſtro fidejubemus.

SUBSCRIPTIONES.

ANNO CHRISTI 998.

Ego Adolphus Colonienſis archiepiſcopus elegi, & ſubſcripſi.

Ego Berardus Paderbornenſis epiſcopus elegi, & ſubſcripſi.

Ego Thietmarus Mindenſis epiſcopus elegi, & ſubſcripſi.

Ego VVitichiodus Condejenſis Abbas elegi, & ſubſcripſi.

Ego Gerardus Tudenſis abbas elegi, & ſubſcripſi.

Ego Eribertus VVardenſis abbas elegi, & ſubſcripſi.

B Ego Henricus dux Lotharingiæ, qui & Brabantiæ, marchio Romani imperii, elegi, & ſubſcripſi.

Ego Henricus comes de Kuke conſenſi, & ſubſcripſi.

Porro hos omnes legitimos fuiſſe electores, ipſe Innocentius papa ſuis eſt ſæpe literis teſtatus, ad Germaniæ epiſcopos & principes datis, eodem codice comprehenſis. Sed neque adverſarii ipſi negarunt hos legitimos fuiſſe imperii electores, ſed tantum fuiſſe numero pauciores objecere, eoſdemque auro corruptos ab Anglorum rege eidem nepoti ſuo Ottoni favente.

Sed ut ſcias reliquos electores Philippo Sueviæ C duci ſtuduiſſe, quem in regem elegerunt, ex titulo literarum earumdem ad Innocentium papam tunc ſcriptarum ſic accipe:

Reverendo in Chriſto patri domino Innocentio, ſanctæ Romanæ eccleſiæ pontifici, Germaniarum principes & magnates, in Chriſto filii, Magdeburgenſis archiepiſcopus, Treverenſis archiepiſcopus, Biſuntinæ ſedis archiepiſcopus, Ratiſponenſis epiſcopus, Friſingenſis epiſcopus, Auguſtanus epiſcopus, Conſtantienſis epiſcopus, Eiſtetenſis epiſcopus, VVormatienſis epiſcopus, Spirenſis epiſcopus, Brixenſis electus, Hildesheimenſis epiſcopus, imperialis aulæ cancellarius, abbas Fuldenſis, abbas Herſvoldenſis, abbas de Tergente, abbas Ebutracenſis, D *item rex Bohemiæ, dux Saxoniæ, dux Bavvariæ, dux Auſtriæ, dux Moraniæ, marchio de Ruteſperg, aliique Alemanniæ nobiles.*

Magnitudini veſtræ duximus declarandum, quod mortuo inclyto domino noſtro Henrico Romano imperatore Auguſto, collecta multitudine principum, illuſtrem dominum noſtrum Philippum in imperatorem Romani ſolii rite, & ſolenniter elegimus, &c.

In fine autem numerantur, & alii principes abſentes, qui per literas conſenſum præſtiterunt. Incipit epiſtola: *Exiſtimare non valet ratio*, &c. & iſta eſt, ad quam reſpondet Innocentius illa quæ habetur deſcripta in capitulo *Venerabilem*. E Ex quibus redarguas Oſtienſem, dum interpretans decretalem illam, hos, quos ipſe papa redarguit, exiſtimavit fuiſſe illos ſeptem vulgatos ore omnium electores. Nam ex his perſpicue intelligimus, quam procul abſit ut temporibus Innocentii papæ tertii ſeptem tantummodo fuerint electores, cum liqueat ex dictis epiſtolis, omnes imperii fundatarios eccleſiaſticos, archiepiſcopos, epiſcopos, & abbates, & ſæculares principes, duces, marchiones, comites, & barones, legitimos eſſe habitos electores Romanorum regis, deſignanti imperatoris. Sed neque id mutatum reperitur cum anno milleſimo ducenteſimo duodevigeſimo

Cap. Venerabilem ext. de elect.

Certa fides de tempore quo creati ſunt ſeptem electores.

ANNO CHRISTI 996.

poſt Ottonem Fridericus II. creatus eſt Cæſar, ut apparet ex commiis rune ea cauſa habitis. Hæc cum ita luce meridiana perſpicua habeantur, attamen non uſque ad Gregorium decimum fuit ſeptem electorum dilata creatio; quæ a quonam Romano pontifice fuerit primitus decreta, & ubi locorum, qui electi fuerint, certo certius ex ſynodalibus actis in promptu eſt demonſtrare, ut ea tuto affirmare poſſimus. Et ne de impoſtura, vel levis ſuſpicio poſſit oriri, ipſos etiam ſanctæ eccleſiæ Romanæ hoſtes acerrimos, & implacabiles, ſuis libris aſſerentes, & in medium afferentes, & aliud licet agentes, id tamen ingenue profitentes, adhibebimus teſtes: quorum alter ſuis temporibus res geſtas conſcripſit, & ex epiſtolis Romanorum pontificum, imperatorum, regum, aliorumque principum, necnon ex conciliorum actis aliiſque publicis monumentis ex integro recitatis, hiſtoriam texuit; alter vero ex recentioribus hujus temporis novatoribus, qui in odium quo flagraret adverſus Romanam eccleſiam, illum e latebris erutum edidit commentarium. Hæc autem ut exacte percipias attende.

Vixit temporibus illis Matthæus Pariſienſis monachus S. Albani in Anglia, qui Anglicanam hiſtoriam aggreſſus eſt ſcribere ab anno Redemptoris milleſimo ſexageſimo ſexto, perduxitque eam uſque ad annum milleſimum ducenteſimum quinquageſimum, ut in fine ipſe teſtatur his verbis: *Hic terminantur fratris Matthæi Pariſienſis monachi ſancti Albani chronica, quæ pro utilitate poſteritatis ſubſecuturæ, Dei amore & beati Albani Anglorum protomartyris honore, ut memoriam eventuum modernorum vetuſtas aut oblivio deleat, literis commendavit.* His vero mox ſubjicit verſus iſtos:

Virginis a partu jam mille volumina Phœbus
Cum bis centenis, & quinquaginta peregit
Annus; ſed viſum non eſt ſub tempore tanto
Aprilis ſexta fuerit quod paſcha Kalendas,
Dum quinquagenus orbem percurreret annus.
Hoc tamen evenit anno cui terminus hic eſt.

Addit vero: *Fluxerunt utique ab incarnatione Domini vigiati & quinque annorum quinquagenæ*, &c. Hæc ad tempora authoris cognoſcenda, quibus vixit & ſcripſit, dicta ſunto. Qui ſuis ſcriptis quam fuerit animo infenſiſſimo in apoſtolicam ſe-
Matth. 26. dem, juxta illud, *loquela tua manifeſtum te facit*, quivis facile poterit intelligere (niſi probra illa fuerint additamenta potius ejus qui edidit novatoris hæretici hominis, cum peculiare ſit illis, libros, quos potuerint, depravare) dum nulla in eo libro prætermittitur occaſio carpendi Romanos pontifices: immo & ſine occaſione, omnia ipſorum facta in deteriorem accipiens partem, cordis ſecreta rimans, & in malum ſenſum ſemper interpretans, in eos eorumque miniſtros acerbiſſime invehitur ſemper, nec parcit unquam: ut plane de
Matth. 12. illo ſit jure meritoque dicendum: *Malus homo de theſauro ſuo profert mala*: cum & ſecundum illud
Matth. 6. dictum Salvatoris acciderit ipſi: *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebroſum erit*: dum etiam quæque ſancta, quæque juſta ac pia in pravum ſenſum accipiens, ſugillat pariter, & infamat. Sed quid accidit? cum liber iſte, indignus luce a majoribus judicatus, occultatus lateret in angulo, his ipſis temporibus noſtris, magno præconio tanquam prævia face, emerſit in lucem, novatoris opera editus Londini in Anglia, anno redemptoris milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo. A quo libro ſi quis demat invectivas, dicacitates, & blaſphemias in apoſtolicam ſedem frequenter iteratas, aureum ſane dixerit commentarium, utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, ut dictum eſt, egregie contextum, & coagmentatum inveniatur.

De concilio œcumenico ſub Innocentio papa IV.

In quo quidem, inter alia nobilia monumenta, habentur acta concilii Lugdunenſis œcumenici, cui interfuerunt in primis ipſe qui indixit Innocentius papa IV. anno redemptoris milleſimo quadrageſimoquinto, ſimulque duo patriarchæ orientales, Conſtantinopolitanus videlicet, & Antiochenus: ſuamque præſentiam eidem exhibuit imperator Conſtantinopolitanus, præter alios principes, regumque legatos, poſt præſides diverſarum eccleſiarum. In eo autem poſt excommunicationis ſententiam promulgatam ab ipſo pontifice in Fredericum imperatorem, poſt tractationem eorum quæ ſpectant ad expeditionem in ſubſidium terræ ſanctæ, complura alia ad ſtatum eccleſiæ bene diſponendum conſtituta ſunt: & inter alia titulus eſt additus de electionibus ob litium deciſionem: in eoque ſimul ſeptem definiti ab eodem pontifice electores imperatorum leguntur:

ELECTORES IMPERATORUM.

Septem primitus inſtituti electores.

LAICI —
Dux Auſtriæ.
Dux Bavvariæ.
Dux Saxonum.
Dux Brabantiæ, qui & Lovaniæ.

PRÆLATI —
Archiepiſc. Colonienſis.
Archiepiſc. Moguntinus.
Salzburgenſis.
— PRINCIPALES.

Sequuntur hæc: *Iſti ducentur in inſulam quamdam Rheni, & dimittentur ſoli in ea, & amovebuntur omnes naviculæ, & ibi tractabunt de electione imperatoris. Nec adveniat aliquis ad eos, donec ſint concordes. Huic negotio præerit archiepiſcopus Colonienſis, ſecundus Moguntinus, tertius Salzburgenſis.*

Hæc de electoribus ſeptenario numero definitis. Stetit numerus conſcriptus, perſeveravitque in futurum: perſonæ autem quatuor mutatæ, nempe ut pro Saltzburgenſi poſitus fuerit archiepiſcopus Trevirenſis; proque tribus illis ducibus, Auſtriæ, Bavvariæ, atque Brabantiæ, fuerint ſubrogati, comes palatinus Rheni, marchio Brandeburgenſis, atque rex Bohemiæ, qui potius locum teneret definitoris, ſi diſcreparent electores, quam unius ex electoribus ipſis.

A quonam autem, retento electorum ſeptenario numero, facta fuerit iſta mutatio, num ab eodem Innocentio, vel alio aliquo ex ſucceſſoribus ejus, hoc fatemur nos latere. Ex conventione autem Germaniæ principum id eſſe ſancitum, qui ſui temporis chronicon ſcripſit, perduxitque uſque ad annum ducenteſimum quinquageſimum ſextum, poſt indictum ſub Innocentio IV. concilium Lugdunenſe annos undecim, Albertus abbas Stadenſis, quod haud pridem Helmæſtadii excuſum eſt, anno Domini 1587. hæc habet: *Ex prætaxatione principum, & conſenſu eligunt imperatorem, Trevirenſis, Moguntinus, & Colonienſis*: & de ſæcularibus: *Palatinus eligit* (inquit) *quia dapifer eſt; dux Saxoniæ, quia marſcalcus; & margravius de Brandeburg, quia camerarius; rex Bohemiæ, quia pincerna eſt, non eligit, quia non eſt Teutonicus.* Hæc ipſe.

Ex quibus illud in primis intelligere poſſumus, id ipſis expoſcentibus principibus ſimul conſentientibus, (nam hoc eſt illud quod ait *ex*

præ-

ANNO CHRISTI 996.

prætaxatione principum, & conſenſu) vel ab ipſo A Innocentio IV. poſt Lugdunenſe concilium factum eſſe, vel ſub ejus ſucceſſore Alexandro IV. cujus annus ſecundus incidit in annum redemptoris 1256. ad quem ſdictus author ſuum perduxit chronicon, & non ab ipſis principibus ſua ſponte. Nam cujus fuit de ſeptem electoribus legem contendere, non alterius quam ipſius eſſe potuit eam aliquo modo mutare, vel quomodolibet moderari.

Elicitur etiam ex dicta Alberti aſſertione, ipſum regem Bohemiæ nondum in electorem vel definitorem inter electores ad numerum ſeptenarium cooptatum fuiſſe, ante ſcilicet dictum annum quinquageſimum ſectum poſt milleſimum ducenteſimum, quo ea ipſe ſcribebat. Quod vero B qui ab Innocentio electi principes electores, dux Auſtriæ dux Bavvariæ, & dux Brabantiæ, ceſſerint aliis: inde proveniſſe videri poteſt, quod magis cuperent eligi, quam eligere imperatores: ſicque inter eligendos potius quam inter electores locum habere maluerint.

Porro ante hæc tempora nullum hiſtoricorum invenire eſt, qui vel nomine tenus ſeptem electorum meminerit. Qui primus horum meminiſſe reperitur Martinus Polonus, qui claruit eodem Innocentio papa IV. in Ottone III. de iſtis agit his verbis: *Et licet iſti tres Ottones per ſucceſſionem generis regnarint, tamen poſtea fuit inſtitutum, ut per officiales imperii imperator eligeretur, qui ſunt ſeptem, videlicet primi tres cancellarii, Moguntinus Germaniæ, Trevirenſis Galliæ, Colonienſis Italiæ; marchio Brandeburgenſis camerarius eſt, palatinus dapifer; dux Saxoniæ enſem portat, rex Bohemus pincernam agit. Unde verſus:* C

Moguntinenſis, Trevirenſis, Colonienſis,
Quilibet imperii ſit cancellarius horum.
Eſt palatinus dapifer, dux portitor enſis,
Marchio præpoſitus cameræ, pincerna Bohemus:
Hi ſtatuunt dominum cunctis per ſæcula ſummum.

Hæc Martinus, primus omnium author qui ſeptem meminit electorum, in Ottone III. referens, quæ poſtea ſuo tempore facta eſſent. Unde irrepſit error, ut ſub Ottone III. ſub quo id D ab eo ſcriptum invenerunt, multi putaverint ſeptem fuiſſe creatos electores, ſcripſerintque a Gregorio factum, quod ſcriptum repererunt ſub eodem Gregorio papa V. nimirum ab ipſo coſdem ſeptem conſtitutos fuiſſe electores. Cum tamen illud quod Martinus ait: *Tamen poſtea fuit inſtitutum, ut per officiales imperii*, &c. ad ſua ipſius Martini tempora, ut audiſti, ſit referendum. Et cum non alius quam Martinus ut dictum eſt, ut primus author hujus aſſertionis habeatur (nullus enim, quod repetendum eſt, ante eum repertus eſt author qui vel nomine tenus ſeptem electorum meminerit) ad ipſum alluſiſſe oportuit S. Thomam, dum de regimine principum ſcribens hæc obiter ait: *Otto imperium* E *tenuit uſque ad tertiam generationem, quorum quilibet vocatus eſt Otto. Et tunc, ut hiſtorici tradunt, per Gregorium V. genere ſimiliter Teutonicum proviſa eſt electio, ut videlicet per ſeptem principes Alemanniæ fiat quæ uſque ad iſta tempora perſeverat, quod eſt ſpatium ducentorum ſeptuaginta annorum vel circiter: & tantum durabit, quantum Romana eccleſia, quæ ſupremum gradum in principatu tenet, Chriſti fidelibus expediens judicaverit.* Hæc ſanctus Thomas: qui cum numeret ducentos ſeptuaginta vel circiter annos a Gregorio V. utique ad ultima tempora ejuſdem ſancti doctoris ea eſt ſcriptio referenda, cum ipſe obiiſſe dicatur anno ſeptuageſimo quinto poſt milleſimum atque ducenteſimum annum.

Thom. de reg. princ. lib. 3. c. 19.

Ceterum etſi Martini hiſtoria hæc excedat tempora, ut quæ perveniat uſque ad annos redemptoris mille ducentos ſeptuaginta ſex, eam prius editam, annuis acceſſionibus, dum vixit, auctam poſſumus exiſtimare. Cum igitur ſanctus doctor his quæ eſſerit de ſeptem electoribus citet hiſtorias, nec aliæ uſquam ſint inventæ quæ ſeptem electorum meminerint, niſi Martini in Ottone III. ipſe eum ſecutus, quod ipſum ſenſiſſe putavit, bona fide conſcripſit, ſicut & ceteri poſtea eadem ſcribentes feciſſe noſcuntur. Verum non dixit Martinus: Poſt Ottonem id B fuit obſervatum, ſed ſic. *Poſtea fuit inſtitutum, ut per officiales imperii.* &c. Quando autem acciderit illud, *poſtea*, certe non ante Innocentium IV. ut eſt demonſtratum. Verum amphibologia Martini ſcriptores illos omnes fecit errare, qui conſtitutionem ſeptem electorum Gregorio V. tribuerunt, qui tantum author reperitur fuiſſe ut electio regis in imperatorem promovendi, ut ſuperius dictum eſt, ad omnes Germaniæ principes, & prælatos imperii feudatarios pertineret. At hæc his ſatis qui puram diligunt veritatem. *Hic Baronius anno* 996. *num.* 54. *& ſeqq.*

ADDITIO AD CONCIL. ROMANUM a Gregorio Papa V. habitum anno Chriſti DCCCCXCVI.

C

ANNO *Chriſti* DCCCCXCVI *Herluinus Cameracenſis epiſcopus Romæ a Gregorio V. Pontif. Max. ordinatus, cum in Romana ſynodo de iis qui eccleſiæ ſuæ bona invaſerant, conqueſtus eſſet: Gregorius privilegiis eccleſiam illam communiit, invaſoreſque excommunicavit. Cujus rei mentionem, & Gregorii litteras, habet Baldrici epiſcopi Noviomenſis chronicon lib.* 1. *cap.* 111. Exin, *inquit*, habita inibi ſynodo cum imperatore, papa reſidente cum epiſcopis, abbatibus, presbyteris, cum de neceſſariis eccleſiæ negotiis ſatis tractaretur, Herluinus epiſcopus ſurgens, populatores ſuæ parochiæ cum D gravitate querimoniæ indicavit. Sed & quod nuper opes ſui anteceſſoris, ut præmiſimus a VValthero, & ab aliis devaſtatas repererit, in medio proclamationem extulit. Unde papa confirmante, immo epiſcopis, abbatibus, cunctis quoque, qui ibi reſidebant, aſſentientibus, charaxaturam fieri obtinuit hujuſmodi.

GREGORIUS *epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Herluino, ſanctæ Cameracenſis eccleſiæ antiſtiti, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum.*

CURÆ paſtoralis officium, ſummæ ſedis dignitas, qua nos licet indigni utimur, compellit nos non ſolum nobiſcum manentia, verum E etiam longe poſita ſanctæ Dei eccleſiæ myſteria, Chriſto annuente, vigilanti ſollicitudine cuſtodire & gubernare. Quoniam vero, ſicut omnibus pene notum eſt, interveniente hac re, quæ inter Arnulſum Remenſis eccleſiæ archipræſulem, & Gerbertum invaſorem ejus exercvit, idem prædictus Herluinus præſul, illorum odiis, Remis canonico more conſecrari nequivit: ejus conſecratio ad apoſtolicam ſedem uſque ad nos haud injuſte pervenit. Quem conſecrantes, lacrymabilem ab eo querimoniam audivimus: ſcilicet, quod tempore anteceſſorum ſuorum idem epiſcopium multipliciter a malignis hominibus de-

præ-

ANNO CHRISTI 996.

prædatum ſit. Unde & nos humillime implora- A vir, ut noſtra apoſtolica authoritate, aliquod ei ſubſidium contra inimicos ſanctæ eccleſiæ daremus. Cujus precibus annuentes, per iſtud noſtræ apoſtolicæ authoritatis privilegium ſancimus, ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, ſeu aliqua magna vel parva perſona, dehinc prænominatæ eccleſiæ loca invadere ſeu deprædare præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ſciat ſe a nobis, Chriſto authore, ac B. Petro apoſtolo, anathemate illigatum, quouſque prædictæ ſedis antiſtiti ſatisfecerit: vel, Romam veniendo, ſe ibidem purificaverit. Hoc quoque nobis ſimiliter intimatum eſt, quod obeunte epiſcopo, vel ceteris ſacerdotibus prædictæ ſanctæ Cameraceuſis eccleſiæ, aliqui diabolico repleti ſpiritu, ſoleant res ecclesiaſticas, quas vel epiſcopus, ſive etiam ſacerdotes reliquerint, diripere ac devaſtare. Quibus itidem apoſtolica cenſura, ne hoc amplius agere præſumant interdicimus. Quod ſi fecerint, cujuſcumque ſunt ordinis vel dignitatis, ſciant ſe anathematis vinculo perculſos, quouſque hoc digna ſatisfactione correxerint. Illud quoque magnopere præoptamus, ut fratres in cœnobio ejuſdem eccleſiæ commanentes, cunctæque congregationes ad eam pertinentes, quicquid juſte ac legaliter poſſidere debent, ſine aliqua diminutione firmiter teneant atque poſſideant, ut temporalibus præſidiis ſufficienter adjuti ſine murmuratione, ſempiterna fiducialius appetere valeant. Inſuper eidem Herluino epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, per hanc noſtri præcepti paginam concedimus & confirmamus, ut nullus dux, marchio, vel comes, ſeu alia quævis magna vel parva perſona, aliquem diſtrictum, ſive judicium, vel aliquod placitum in aliquo loco ſæpe nominati epiſcopii tenere audeat, niſi ab ejuſdem ſedis epiſcopo licentiam acceperit, vel invitatus fuerit: ſed liceat ſibi de ſuis quemcumque voluerit, ad id officium peragendum ordinare. Si quis autem, quod non optamus, hujus noſtri apoſtolici privilegii violator exiſterit ſciat B ſe cum Juda traditore, & apoſtaticis angelis æterno igne concremandum. Qui vero curator & obſervator fuerit, benedictionem & gratiam, & indulgentiam peccatorum ſuorum, ac vitam æternam a Chriſto ſalvatore noſtro conſequi mereatur. Amen. Scriptum per manus Petriſgionis notarii, & ſcriptoris ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Majo, & Indict. nona. In Chriſto bene valete. Anno 1. pontificatus domni Gregorii ſummi pontificis, & univerſalis eccleſiæ papæ, imperii vero domni Ottonis tertii imperatoris anno undecimo.

ANNO CHRISTI 997. ANNO CHRISTI 998.

☞ CONCILIUM RAVENNATENSE

A GERBERTO ARCHIEPISCOPO HABITUM ANNO CMXCVIII.

De multis ad Eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantibus.

PErpetuo regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto; imperio Pii Cæſaris Ottonis M. in anno ſecundo imperii ejus XI. indict. ſub imagine Salvatoris infra valvas majoris Eccleſiæ Ravennatenſis, Gerbertus ejuſdem Eccleſiæ præſul reſidens cum pluribus Epiſcopis & Presbyteris Eccleſiæ memoratæ adſtantibus Diaconibus & cuncto Claro dixit.

I.

In ſancta ac Ravennatenſi Eccleſia, cui divina diſpenſatio præeſſe me voluit, dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis orta, ut ſubdiaconi corpus Domini quod formatam appellant tempore conſecrationis Epiſcoporum ipſis vendant Epi- D ſcopis, & chriſma vendant Archipresbyteris annualiter parochiæ noſtræ; in quibus apparet venditio Filii Dei, & venditio Spiritus Sancti. Qua de re præſenti decreto conſtituto, ut in hac Sede & in his omnibus quæ ad nos pertinant ulterius minus fiat. Quod omnes ſtantes laudarunt, & dixit: Si quis contra hoc noſtrum decretum auſus fuerit attentare, anathema ſit. Et reſponderunt omnes Amen.

II.

Statuimus etiam ut annualiter in feſto S. Vitalis omnes Archipresbyteri ad nos pertinentes pro reſpectu ſedis * Subdiaconis noſtris perſolvant ſolidos duos, & quicumque contempſerit, cenſualem ſentiat C ultionem arbitrio primorum hujus eccleſiæ. Et ab omnibus eſt laudatum.

* non parum diſſonat a Lab.

III.

Et quamvis antiquitus ſit ſtatutum, ut nullus Epiſcoporum alterius clericum ſine commendatitiis litteris recipiat, aut Eccleſiam in alterius diœceſi * conſecret, aut aliquem promoveat ad ſacrum ordinem qui ſit alterius Diœceſeos, vel per acceptam ſive promiſſam pecuniam. Sed neque illum quem vita probabilis ad officium non invitat, aut immatura ætas vel crimen excludit. Nec illum quem inſcitia D literarum coercet, vel leges infamia damnant, aut debilitas vel imminutio membrorum cohibeat, ſeu quem abjecta officia vel miniſteria deformia notant, vel quem turpis lucri cupiditas abjicit vel contra leges procreatio, neque ullum eorum quos neophytos dicunt bigamos vel curiales, vel laicos, vel eorum qui in canonibus & legibus cohibentur. Tamen competere non ambigimus, ut præſenti concilio priſcorum Patrum ſanctiones fir- E mantes teneamus, ut nemo noſtrum Eccleſiam vel aliquando Oratorium in alterius Diœceſi dedicare attentet ſine permiſſu & conſenſu Epiſcopi, ad quem pertinet ipſa Diœceſis; neque alterius Diœceſenſes vel Parochianos recipere aut promovere ſeu retinere præſumat ſine canonicis

* [illegible]

ANNO CHRISTI 991.

nicis epiſtolis quas Nicææ Synodus apud Bithyniam congregata ſancivit latino more vocitari formatas; & ut nullum ſacris committat ordinibus niſi quem ætas, vita, doctrina, mores, auctoritas canonica commendat atque legalis. Ut autem hæc ſanctio per omnia firmior teneatur, & ut hoc indignis non concedatur, * quod ſolis dignis concedi præcipitur ſub anathematis obligatione uoſmetipſos coſtringimus & ſucceſſores noſtros Epiſcopos qui contra hæc decreta præſumpſarit. Et ſi quis ſacri ordinis de ſepultura mortuorum aliquid acceperit, niſi forte ea quæ ſponte ab amicis vel propinquis mortuorum Eccleſiæ fuerint collata, hac maledictione teneantur obnoxii.

* nonnulla hic deſunt in Lab.

Et laudavarunt omnes pariter placere ſibi, ac dicentas clamaverunt: fiat, fiat.

Promulgata ſunt hæc an. 997. Incarnat. Dominicæ dia Kalendarum Majarum indict. XI. ſub clementiſſimo impario memorati Principis Ottonis ſiqnidem III. & ſubſcribentes confirmaverunt Epiſcopi qui intererant & presbyteri Cardinales Eccleſiæ Ravennatis.

Gerbertus.
* Albertus Livienſis.
* Alboardus Sarſenas.
Joannes Bononienſis.
* Rambaldus Cornalienſis.
Ildeprandus Faventinus.
Georgius * Eumiclenſis.
* Sargius Seſinas.
Leo * Ficoclenſis.
Teupertus Pupilienſis.
Chriſtophorus & * Grimizo nuncii S. Permanſis Eccleſiæ
Joannas * & Varimus Presbytari. Anaſtaſius & Deuſdedit. Paulus & Leo.

* Lab. ſtg. Uberius
* Alberdus
* Rombaldus
* Comaclenſis
* Georgius Ceſenas
* Ficodenſis
* Grimizo
* & Joannes & Venerius

Concilium iſtud expreſſi ad normam codicis Vallicellani vetuſtiſſimi, & concilio huic fere coævi, ſignati A. A. IV. in quod eodem Labbei vitiatum & non ſemel luxatum ſit, variantes tamen nonnullas ex Labbeo dare viſum eſt. Manſi.

Observatio Gabr. Cossartii.

Huic ſynodo interfuiſſe Otton. Imp. ait Rubeus hiſt. lib. v. ſed ex his actis, falſi convincitur. Quam vero refert Riveſius in hiſtoria conciliorum ſynodum Ravennæ hoc ipſo anno habitam, Gerberto præſide, in qua Hugonem abbatem Farfenſem, inique & Simoniace ingreſſum, pœnitentiam egiſſe ait, & Arnulfo Mediolanenſi *Papatum ablatum*: nullum ejus apparet hoc an. veſtigium: at neque tunc Arnulfus ullus erat Mediolanenſis archiepiſcopus, cui *Papatus auferretur*. Nam Arnulphus primus obiit anno 975. Arnulfus vero ſecundus anno tantum 999. archiepiſcopatum iniit. *Vide Ottonis Conſtitutionem poſt aliquot paginas.*

Observatio P. Antonii Pagi. *ad Ann. Chr. 998. n. 22.*

Hoc anno 998. Gerbertus Concilium habuit Epiſcoporum omnium, qui Ravennati Eccleſiæ ſubjiciuntur, in quo tres canones conditi ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes. Refertur hic, uti & apud Rubeum in hiſt. Ravennat. ſed cum anno 997. male conjungitur, ut ex ipſius Concilii Præfatione liquet: *Perpetuo regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto. Tempore pii Cæſaris Ottonis III. in anno ſecundo Imperii ejus, undecima indictione.* &c. ideoque Chriſti anno 998. quo Otto III. uſque ad 21. Menſis Maii ſecundum Imperii annum numerabat, & Indictio XI. in curſu erat. Verum eſt infra poſt Canones legi: *promulgata ſunt hæc anno 997. Incarn. Dominicæ die Kalendarum Majarum Indict. XI.* At annus Chriſti manifeſtiſſime ibidem corruptus, legendumque *anno* 998. ut ipſamet Indictio XI. cum Kalendis Maii conjuncta oſtendit. Præterquam quod anno ſuperiori eo die Joannes Gerberti deceſſor adhuc in vivis erat. Denique anno ſuperiori Otto III. Kalendis Maii non ſecundum, ſed primum Imperii annum numerabat.

CONCILIUM TICINENSE,

A Gragorio Papa V. habitum anno DCCCCXCVII. in quo Creſcentius excommunicatus.

I*Ta de hac ſynodo chronicon Hildesheimenſe:* Anno DCCCCXCVII. papa Ticini adunato complurium epiſcoporum concilio Creſcentium anathemata perculit. *Cur autem anathemate perculſus? Cauſam anno ſuperiore præmiſit:* Otto imperator habito cum Romanis placito, quemdam Creſcentium, quia prioram papam injuriis ſæpe laceraverit, exilio ſtatuit deportari. Sed ad preces novi apoſtolici Imperator omnia remiſit. Sed non molto poſt imperatore urbe exeedente, idem Creſcentius domnum apoſtolicum, nudum omnium Romana urbe expulit. *De hoc Creſcentio vide Glabr. Rodul. l. 1. c. 4.*

CONCILIUM SANDIONYSIANUM

In quo actum de decimis Eccleſiæ reſtituendis, anno Chriſti circiter DCCCCXCVII.

D*E hac ſynodo ſic Aimoinus in vita S. Abbonis Floriacenſis abbatis, cap.* IX. In illis ſane diebus, in monaſterio S. Dionyſii, haud procul a Pariſiis, concilium aggregatum eſt quamplurium epiſcoporum. Qui cum de fidei puritata, de corrigendis tam ſuis quam ſubditorum pravis moribus, ſermocinari debuiſſent, juxta vulgare proverbium, cunctum ſuum ſermonem ad decimas verterunt eccleſiarum. Quas laicis, ac Deo ſervientibus monachis auferre moliti, reſiſtentibus in hac re hoc venerabili Dei cultore Abbone, promiſcuam in ſe vulgi concitavere manum. Ortaque ſubito ſeditione, tantus in epiſcopos timor irruit, ut publica ſtatione relicta, paſſim quiſque diffugeret, inter quos Seguinus Senonum archiepiſcopus, primatum Galliæ in ea ſynodo ſibi uſurpans, primatum quoque fugæ arripuit. Et inter fugiendum ſecuri inter ſcapulas ictus, luto que', a popularibus oblitus ægre evaſit. Uni quoque epiſcoporum timor fugienti

tam

ANNO CHRISTI 998.

tam veloces addidit alas ut aſſiduentiſſimo prandii A apparatu, quem ſibi ſtruxerat, relicto, vicinæ urbis Pariſiorum mœnia, fugitabundus expeteret. Totam ergo tantæ calumniam injuriæ, tam a præſtito Arnulfo * quam a reliquis pontificibus ſub ſemet devolvi perpendens hic Deo devotus Abbo, in eodem apologetico non ſolum ab hoc, verum & a quibuſdam aliis, hoc modo ſe purgat objectis. Nec me veſtro ait Regibus *, aliorumque ſapientum examini ſubduco, qui contra „ canones ſenſiſſe ſuſpicor. In epiſcopos, manum „ monachorum moviſſe accuſor, veſtram benevolentiam proprio epiſcopo tuliſſe blaſphemor, „ quibuſdam excommunicatis participaſſe criminor. Sed eſto, cui ſententiæ canonum contradixi, qui in illo concilio vix apertum librum B „ videre potui? Aut concilium illud fuit, ubi „ conciliati venerunt, & diſconciliati receſſerunt? „ Cum ibi diſcordes reconciliari debuerint, aut „ canonica diſtrictione mulctari. Quid in me ſingulariter commiſerunt epiſcopi, ut eis ſaltem „ cogitatione obeſſe voluerim? præſertim cum „ non inimicum, ſed fide & opere amiciſſimum, „ graviora pericula * pertuliſſe contigerit. Ecce „ coram Deo in Chriſto non mentior, quia audita inſequentium conclamatione, ultra quam „ dici poſſit indolui, recordatus priſtinæ amicitiæ & beneficiorum tanti viri, cujus nix venerandum caput oſtendit, excepta primatis prærogativa, & ſacerdotali infula. Qua ſuggeſtione vos decepi, ut veſtram benevolentiam, opi- C „ mis auferretis, male meritis confarratis? Num A „ ego Deus ſum, qui mutat mentes, mutat corda, mutat regna & tempora? Vere fateor me „ magicam ignorare, nec aliquid malarum artium didiciſſe.

* Aurelian. epiſcopo de quo ſupra ibidem Aymoinus, cap. 8.

* Hugoni & Roberto.

* Quid paſſus ſit Abbo ab Arnulpho Aurelian. epiſc. vide ib. c. 8.

De eodem concilio ita in ſchedis MSS. quas penes me habeo.

Apud cœnobium Dionyſianum conventus factus eſt plurimorum epiſcoporum de rebus eccleſiaſticis. Cumque de decimis quæ a laicis plurimum occupabantur, & monachis paſſim detrahebantur, ad parochos reducendis, quæſtio in medium foret propoſita, Abboque monaſterii Floriacenſis cœnobiarcha reſiſteret: is monachos ſancti Dionyſii, & ceteros familiares illorum contra epiſcopos concitavit. Seditione gravi orta, B pontifices re infecta huc illucque diffugere coacti, & fuga ſibi ſalutem quærere. Seguinus Senonenſis archiepiſcopus canitie venerandus, fugiens, inter ſcapulas ſecuri ictus, a populo cœno & luto oblitus, pene mortuus relictus eſt: nec eum dignitas ſacerdotalis protexit, aut canities, quin pene occideretur. Cujus cauſam concitationis in Abbonem omnes rejecerunt: & de ea, apologetico ad reges Hugonem, & Robertum ſcripto, expurgare ſe nititur.

OBSERVATIO G. C.

Miror a Gregorio Riveſio conjectam hanc ſynodum fuiſſe in annum Chriſti milleſimum. Hrbita eſt certe Hugone & roberto regnantibus: apud quos ſpologarico C ſe purgavit Abbo. At obiit Hugo anno 997. Oct. 24.

PARISIENSE CONCILIUM

AN. DCCCCXCVII. CELEBRATUM FORTE IDEM CUM PRÆCEDENTI.

Ad hoc Concilium pertinet fragmentum chartæ Roberti regis Francorum quod affertur a Breuul antiquit. Pariſ. pag. 1139.

ROobertus rex Francorum ſemper auguſtus &c. D Damus Deo, & S. Dionyſio quaſdam res juris noſtri cum conjuge ac filiis. Hoc eſt bannum hominis vulnerati vel interfecti & infracturam intra vel extra caſtellum ipſius cœnobii, & legem duelli quod vulgo dicitur campus, ac totum procinctum intra vel extra, ſicut antiqui Reges ei dederunt & nos hactenus tenuimus &c.

Si quis autem, quod non credimus temerario auſu infringere præſumpſerit auctoritate noſtra & Epiſcoporum noſtrorum qui nobiſcum hoc præceptum in ſancta ſynodo (quæ XVI. Kal. Junii Kalæ noſtræ ſedis palatio collecta reſedit) firmaverunt, anathema ſit.

Leithericus Senonenſis archiepiſcopus ſubſcripſit, Hugo Turonum archiep. Fulbertus Carnotenſis epiſcopus, Fulco Aurelian. epiſcopus, Fulco Sueſſionenſis epiſc. ſubſcripſit, Fromondus Trecaſſinorum epiſc. ſubſcr. Rogarius Belvacenſis epiſc. Adalbertus Laudunenſis epiſc. Wido Catalaunenſis epiſc. ſubſcripſit, Giſlebertus Meldenſis epiſc. Robertus Silvanecten. epiſc. Beldoinus Tarvanen. epiſcopus, Franco Diaconus atque chartigraphus relegit & ſigillavit.

ANNO CHRISTI 998.

CONCILIUM ROMANUM

In quo de Roberti regis, qui conſanguineam duxerat, diſſolvendo conjugio actum eſt, in baſilica ſancti Petri a Gregorio papa V. præſente Ottone III. imp. celebratum anno Domini DCCCCXCVIII. Gregorii ejuſdem papæ anno III. Roberti vero regis anno II.

Nunc primum in lucem editum, ex apographo R. P. Jacobi Sirmondi S. J. quod excepit, ex cod. S. Mariæ Anicienſis.

TITULI CANONUM.

I. *Ut Robertus rex Bertam uxorem conſanguineam dimittat.*

E II. *Excommunicantur epiſcopi qui tale conjugium conſecrarant.*

III. *Epiſcopatus Merſeburgenſis in priſtinum ſtatum reſtitutio.*

IV. *De*

IV. *De Giſilario epiſcopo, qui a minore ſede ad majorem migrarat.*
V. *Stephani Vallavenſis epiſcopi contra canones electi & ordinati depoſitio.*
VI. *Excommunicantur epiſcopi qui Stephanum ordinarant.*
VII. *Ut in Stephani Vallavenſis locum alter eligatur, & a papa conſecretur.*
VIII. *Ut rex Robertus Stephano depoſito non faveat.*

P R Æ F A T I O.

Edidit hanc præfationem domnus Lucas D'Acheri, to. 9. Spicil.

IN nomine Domini Dei ſummi, incipiunt capitula generalis concilii edita a domino Gregorio quinto Papa, cui interſuitglorioſiſſimus tertius Otto Cæſar Auguſtus, & omnes ſubſcripti epiſcopi; habiti Romæ in baſilica beati Petri principis Apoſtolorum, anno tertio imperii ejuſdem Cæſaris, & Apoſtolatus præfati Papæ.

C A N O N E S.

I. *Ut Robertus rex Bertam uxorem conſanguineam dimittat.*

Ut rex Robertus conſanguineam ſuam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & ſeptem annorum pœnitentiam agat, ſecundum præfixos eccleſiaſticos gradus, judicatum eſt. Quod ſi non fecerit, anathema ſit: idemque de eadem Berta fieri præceptum eſt.

II. *Excommunicantur epiſcopi qui tale conjugium conſecrarant.*

Erchembaldum Turonenſem archiepiſcopum talis conjugii conſecratorem, cum omnibus epiſcopis qui conſentientes interfuerunt his inceſtis nuptiis regis, & Bertæ conſanguineæ ſuæ, a ſacroſancta communione ſuſpendimus, donec ad hanc ſanctam ſedem apoſtolicam veniant ſatisfacturi.

III. *Epiſcopatus Merſeburgenſis in priſtinum ſtatum reſtitutio.*

Ut epiſcopatus Merſeburgenſis a ſede apoſtolica, & bonæ memoriæ Ottone I. Imperatore per univerſale concilium fundatus, & ab imperatore Ottone II. ſine concilio deſtructus, ut in proprium honorem redeat a ſede apoſtolica judicatum eſt per univerſale concilium, præſidente D. Ottone III. Auguſto Cæſare, & D. Gregorio V. papa.

IV. *De Giſilario epiſcopo qui a minori ad majorem ſedem migravit.*

Si [1] Giſilarius ſanctæ Magdeburgenſis E eccleſiæ epiſcopus potuerit canonice comprobare, quod per ambitionem de minori ſede Marſeburgenſi, ad majorem Magdeburgenſem non migraverit: ut non deponatur, judicatum eſt. Sed ſi populi & cleri invitatione migravit, in eadem permaneat metropoli. Quod ſi abſque eorum invitatione & electione migravit, non tamen per ambitionem, & avaritiam factum eſſe conſtiterit, ad priorem redeat ſedem. At ſi ambitionem, & avaritiam negare non potuerit: definitum eſt, amittat utramque.

V. *Stephani Vallavenſis epiſcopi contra canones electi, & ordinati depoſitio.*

Stephanus ſanctæ [2] Vallavenſis eccleſiæ dictus epiſcopus, ut omni ordine ſacerdotali careat, authoritate apoſtolica edicimus, eo quod a Widone vivente epiſcopo avunculo & prædeceſſore ſuo, ſit electus ſine cleri & populi voluntate: ac poſt ejus mortem, a duobus tantum epiſcopis non comprovincialibus ſit ordinatus.

VI. *Excommunicantur epiſcopi qui Stephanum ordinarant.*

[3] Dagbertum Bituricenſis eccleſiæ archiepiſcopum, & Rodenum Nevernenſis eccleſiæ epiſcopum, a communione ſuſpendimus, donec ad hanc ſanctam & apoſtolicam ſedem veniant, & ſatisfaciant, eo quod Stephanum Widonis epiſcopi nepotem eo vivente contra leges eccleſiaſticas in epiſcopum ordinare præſumpſerint.

VII. *Ut in Stephani Vallavenſis locum alter eligatur, & papa conſecretur.*

Ut clerus, & populus civitatis Vallavorum licentiam habeant eligendi epiſcopum, judicatum eſt: ut electus, a domno papa conſecretur in epiſcopum, judicatum eſt.

VIII. *Ut rex Robertus Stephano depoſito non faveat.*

Ut rex Robertus Stephanum, Widonis quondam [4] Vallavorum epiſcopi nepotem juſte damnatum, & depoſitum, nullomodo juvare præſumat, nec ei præbere auxilium, judicatum eſt: ſed ut cleri, & populi faveat electioni, ſalva ſibi debita ſubjectione decretum eſt.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Ego Gregorius, ſanctæ catholicæ, & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ præſul, præſui, & ſubſcripſi.
Gerbertus [5] Ravennenſis archiepiſcopus.
[6] Giſlebardus Capuanus archiepiſcopus.
Sigefridus Placentinus epiſcopus.
Hubertus Firmenſis epiſcopus.
Petrus Cumanus epiſcopus.
Lambertus Conſtantienſis epiſcopus.
Hugo Genavenſis epiſcopus.
Hugo Sedunenſis epiſcopus.
Henricus [7] S. Kyliani vicarius.
Benedictus [8] Laicanenſis epiſcopus pro ſe, & pro omnibus cardinalibus epiſcopis.
[9] Joannes Maturanenſis epiſcopus.
Teibaldus epiſcopus [10] Velleternenſis,

Petrus

1 *Dach.* Giſlarius. 2 *Dach.* Vellavenſis. 3 *Dach.* Dagobertum; *& mox*, Roclenum. 4 *Dach.* Vellavorum. 5 *Dach.* Ravennaſ. 6 *Dach.* Giſebardus. 7 *Dach.* S. Juliani. 8 *Dach.* Lavicanenſis. 9 *Dach. hic addit*: Joannes Albanenſis Epiſcopus. 10 *Dach.* Bellexenſis.

ANNO CHRISTI 998.

Petrus Prænestinus epiſcopus.
Gregorius Oſtienſis epiſcopus.
Benedictus Portuenſis epiſcopus.
Stephanus Cerenſis epiſcopus.
[21] Arfridus Ferentinenſis epiſcopus.
Ingizo Caſtellanus epiſcopus.
Hubertus Luſcalis epiſcopus.
Hubertus Arimas epiſcopus.
[22] Ildeprendus Faventinus epiſcopus.
Joannes Sueſſanus epiſcopus.
[23] Adelbertus . . . . . . epiſcopus.
[24] Adelbertus Piſaurenſis epiſcopus.
Rainerius Fundenſis epiſcopus.
Beroardus Cajetanus epiſcopus.
Arialdus Cluſinæ epiſcopus.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

Paruiſſe regem ſedis apoſtolicæ mandato, Bertamque conſanguineam cui ſe ſociaverat, dimiſiſſe, cum hiſtoriæ noſtræ ſcriptores teſtantur, tum Leo papa IX. in epiſtola ad Henricum regem ejus filium, cujus partem recitat Ivo Carnotenſis part. IX. cap. VIII. Pater, *inquit*, tuus Robertus, laude & conſultu epiſcoporum regni tui, Bertam matrem Odonis comitis ſibi duxit uxorem: ob quam rem, quoniam ſibi erat carnis affinitate conjuncta, ab anteceſſore noſtro cum epiſcopis, qui placito interfuerunt excommunicati: poſt ad ſedem apoſtolicam venientes cum ſatisfactione ſuſcepta pœnitentia, redierunt ad propria.

In hoc eodem concilio deciſa lis Arnulphum inter & Guadaldum, quorum ſinguli Auſonenſem Epiſcopatum ſibi vindicabant, & Guadaldus in ordinem redactus.

Acta typographi oſcitantia hic omiſſa ad voluminis hujus calcem dabimus.

BULLA GREGORII V.

pro Arnulpho in Epiſ. Auſonenſem eligendo.

Ex Baluzii Miſcellaneorum t. p. 60.

GRegorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Divina nobis ſaluberrima præcepta & ſanctorum canonum inſtituta veneranda nos admonent conſiderationis intuitu, immo & apoſtolici moderaminis anniſu, utilitatum commoditatem atque firmitatis proficare integritatem, quatenus procurandarum utilitatum ſubſidia, ut divino cultui dedicata exiſtunt, inconcuſſe permaneant, atque in laudibus Dei diutiſſime perſolvendis valeant proficere. Hoc procul dubio commiſſa ſollicitudo nos provocat pia conſideratione ſanare, ut ex hoc divina placata clementia, in ſydereis arcibus nobis adſcribatur remuneratio. Ideoque omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus tam præſentibus quam & futuris notum eſſe volumus, qualiter peracta fuit ſynodus ſeptimo Idus Maias in baſilica beati Petri Apoſtolorum principis, ante aram ſive altare ejus, cum omni Romanæ Eccleſiæ Epiſcopis & ultramontanis necnon Diaconibus utriuſque gradus ſanctæ noſtræ apoſtolicæ ſedis, cunctæque ſedis Romanæ urbis, inter quos etiam adfuit Domnus glorioſiſſimus & ſereniſſimus Otto tertius Imperator auguſtus cum ultramontanis Longobardorumque Ducibus, comitibus, ſeu militiæ copia nimis. Et reſidentes illic ad pedes præfati Auguſti Ermengaudo Comite filio Borrelli Aquitaniorum ſive Gothorum nobiliſſimo Marchione cum optimatibus ſive clericis ſuis, Arnulpho Epiſcopo, & Guadaldo advocato Epiſcopo, in eodem conventu vel ſynodo inter ſe altercantibus de epiſcopio Auſonenſi, Guadaldo ſe reclamante ante apoſtolicam & imperialem præſentiam quod prædictus Arnulphus per vim & injuſte tolleret ei prædictum Auſonenſem epiſcopatum, una cum Raymundo ipſius A provinciæ Marchione, Arnulpho Epiſcopo reſpondente quod ei non abſtuliſſet per vim nec injuſte prædictum epiſcopatum, ſed juſte & legaliter ſe obtinere, & a proprio Metropolitano Narbonenſi, cujus diœceſis fore debet, eſſe conſecratum, & Guadaldum vivente Fruiano Pontifice Auſonenſi ab alio Metropolitano Oddone Galliæ provinciæ Archiepiſcopo fraudulenter & abſque lege ordinatum, & a Joanne Papa anteceſſore noſtro & a cœtu Epiſcoporum Romanæ Eccleſiæ ſive aliis compluribus condemnatum & anathematizatum, reclamante ſe prædicto Epiſcopo Fruiano, quem Guadaldus interfici fecerat cum fratre & conſanguineo ſuo & aliis pluribus. Hæc talia illis dicentibus, diligenti animo, cum ſum- B mo ſtudio, letaniis, pſalmis, & orationibus intercedentibus, & fidem catholicam relegentes, tractare cœpimus qualiter fida relatione ad regularem tramitem perducaremus & ſecundum canonicam & apoſtolicam auctoritatem eos diſcuteremus. Tunc nos demum ſecundum canonicam & apoſtolicam auctoritatem ferula excommunicationis & bandi noſtri conſtrinximus prælibatum Ermengaudum Comitem cum clericis & optimatibus ſuis ut quicquid exinde veraciter ſentirent, nobis pro amore Dei & Apoſtolorum principis Petri renunciare ſatagerent. At illi profeſſi ſunt uno animo unaque voce ea quæ ab Arnulpho Epiſcopo audieramus vera & recta omnia eſſe & Guadaldum vivente Fruiano Epiſcopo epiſcopatum C ſibimet uſurpaſſe & ab alio Metropolitano injuſte ſubintroductum, & poſtea prædictum Fruianum a præfato Guadaldo innocenter occiſum. Deinceps noſmet cœtuſque Epiſcoporum diligenter præfatum Guadaldum inquirendo diſcuſſimus, ſi vera eſſent quæ ipſi contra eum objecerant. At ille, quia negare non potuit, ſe proprio ore profeſſus eſt præfatum epiſcopatum vivente Fruiano Pontifice ſibimet ſubripuiſſe, & ab alio Metropolitano, non a diœceſano Narbonenſi, ordinatum, & ſeditionem ſe incitaſſe, qua ipſe prælibatus Pontifex Fruianus a ſuis fuit interemptus. Tunc nos deinceps hæc audientes, & ejus verbis magis quam aliorum teſtimoniis credentes, cœpimus perquirere ſanctos canones, & recitando in- D venimus capitula a ſancto Niceno Concilio conſtituta, non debere uſurpari alicui epiſcopatum Epiſcopo vivente, nec ab alio Metropolitano niſi diœceſano ordinari, etiamſi talem clerus & plebs eligerent, ſed hujus rei factorem ſecundum ſuam profeſſionem, & canonicam & apoſtolicam auctoritatem debere deponi. Nos denique obedientes præceptis canonum, judicantibus Epiſcopis Romanis, Longobardis, & ultramontanis, conſentiente & judicante Domno Ottone Imperatore Auguſto, juſſimus a Benedicto Archidiacono noſtro & Roiberto Oblationario ipſum Guadaldum deponi. Qui ſtatim noſtris juſſibus obedientes, ut mos eſt Romanorum, de dextera illius annulum evellentes, & virgam paſtoralem ſuper E caput ipſius frangentes, & caſulam atque dalmaticam ſcindentes, & ab ordine pontificatus eum degradantes, in terram ſedere fecerunt. Poſt hæc omnia peracta, Domno Imperatore jubente, & Epiſcopis Romanis, Longobardis, atque ultramontanis judicantibus, conſentiente & acclamante Ermengaudo Comite cum clericis & optimatibus qui de regione illa ibi aderant, una cum ſenato & militia Romana Longobardorum & ultramontanorum, privilegio noſtræ auctoritatis confirmando & corroborando Arnulphum prænomina-

ANNO CHRISTI 998.

21 *Dach.* Alfredus. 22 *Dach.* Lideprandus. 23 *Dach.* Aldebertus. 24 *Dach.* Aldebertus.

ANNO CHRISTI 998.

natum Epiſcopum in ordine pontificali Eccleſiæ Auſonenſis ſtatuimus atque ſublimavimus, annulumque & virgam paſtoralem ei dedimus, ligandi ſolvendique poteſtatem vice Apoſtolorum & noſtra ei conceſſimus, & epiſcopatum præfatum una cum præcepto Domni Auguſti cum omnibus ſuis pertinentiis quæ ad ſedem ipſam pertinent vel pertinentiis quæ ad ſedem ipſam pertinere debent, illi ſtabilivimus, ita ut nullus homo vel judicialis poteſtas in præfato epiſcopatu vel ſede aliquid contra hunc Arnulphum Epiſcopum ſive ſucceſſores ſuos temerario auſu contra Eccleſiam (ſeu res) ſancti Petri ſeu ſanctæ Mariæ in vico Auſonenſi ſitas diſrumpere, invadere, ſurripere, vel dehoneſtare aut dilaniare, aut aliquid per vim auferre, contendere, vel extorquere præſumat, id eſt, nec parrochias, neque fiſcos, nec prædia, aut caſtella, neque monetam, neque telonea, neque paſcuaria, neque omnia, quicquid dici vel nominari poteſt, ſeu etiam abbatias quæ ad jus Eccleſiæ pertinent. Si quis autem contra hoc noſtri privilegii robur vel contra jus ſupradictarum Eccleſiarum, ſive præcepta epiſcopii, vel contra Canonicos ibidem Deo famulantes, ad irrumpendum venerit, aut in aliquo moleſtiam fecerit, aut legerit niſi reſipuerit anathematis vinculo ex auctoritate Beati Petri, & aliorum Apo-

A ſtolorum, atque ex parte noſtra ſciat ſe eſſe excommunicatum, & cum Juda traditore catenis igneis nodatum.

Scriptum per manus Petri notarii, & ſcriniarii S. Romanæ Eccleſiæ in menſe Majo indictione XI.

Benedictus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus, qui depoſuit Guadaldum.

Joannes Diaconus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui Homo vocor.

Ego Notkerius Sanctæ Leodicenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.

Benedictus Diaconus.

Joannes Diaconus S. Eccleſiæ Romanæ.

Petrus Abbas, qui in ſynodo, quod hoc privi-
B legium narrat, relegi, & ſubſcripſi.

Ego Otto Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus ſubſcripſi.

Anno Pontificatus Domni Gregorii ſummi Pontificis, & univerſalis quinti Papæ in ſacratiſſima ſede Beati Petri Apoſtoli tertio, imperante Domno tertio Ottone a Deo coronato magno, & pacifico Imperatore anno ſecundo in menſe Madio, & indictione XI.

Joannes Præfectus, & Comes Palatii, atque dativus Judex.

AD CONCILIUM ROMANUM

Pro variis eccleſiæ negotiis agendis a Gregorio V. Papa & Othone II. imperatore.

Anno 998. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1108.

AD concilium hoc Romanum pertinere non dubito chartam quandam in chronico VVulturnenſi Rer. Ital. tom. I. par. II. pag. 487. relatam. Charta illa ſignatur indictione XI. Gregorii V. anno II. Ottonis imperatoris anno II. die XXX...... Characteres ipſos chronologicos exprimere cenſui tempus Romani concilii anni 998. ante majum menſem, quo Gregorius & Otto annum ſecundum nondum exceſſerant. Ipſum vero concilium charta repræſentat, commemorans pontificem & imperatorem *in baſilica S. Petri* cum venerabilibus archiepiſcopis & epiſcopis ultramontanis & Italicis reſidentes. Altera eſt etiam charta in eodem concilio ſignata, in qua Otto III. imperator Hugoni Farfenſi monacho abbatiam illam committit. Hanc vero ad concilium hujus anni pertinere hoc indicio demonſtro. Hugo ille Farfenſis abbas in ea, quam anno 1014. ſcripſit, querimonia de uſurpatis monaſterii ſui ſeudis legenda in chronico Farfenſi Rerum Italicarum tom. II. part. II. col. 553. narrat oblatam ſibi cœnobii illius abbatiam ab Ottone III. non acceptaſſe *uſque Romam ad ſynodum:* Ottonis vero diploma, quo eundem Hugonem a ſe olim exauctoratum reſtituit abbatem, ibidem legendum col. 492. ſignatur *VIII. Kal. martias anno DCCCCXCVIII. indictione XI. Ottonis III. regnantis XV. imperii II. actum Romæ*. Pro martias tamen legendum Majas, ex iis quæ ad Romanum concilium anni 999. afferemus, conſtabit. Romanum ergo concilium ce-
C lebratum eſt anno Ottonis II. ante majum, quin & intra aprilem menſem. Porro utramque chartam tum VVulturnenſem illam, atque alteram Farfenſem hic dare juvat, quippe quas ad idem Romanum concilium anni 998. pertinere arbitror. Sed antequam VVulturnenſem proferam, monendos cenſeo eruditos hac ipſa charta ſanari luxationem quandam in ſubſcriptionibus epiſcop. quæ canonibus concilii ſubjiciuntur. Porro in illa ſic repræſentatur epiſcopus quidam *Adelbertus ..... epiſcopus*. Hunc igitur *Brixienſem* tenuiſſe eccleſiam ex charta iſta docemur. Hac ergo
D luxatione ſanata, ita ſcribendum eſt; *Adelbertus Brixienſis epiſcopus*.

DEFINITIO JUDICATUS DE SANCTA MARIA DE APINIANICI.

Actum Romæ.

LEo archidiaconus & Adelbertus epiſcopus Brixienſis, miſſi conſtituti ab Ottone III. imperatore, in Placito adigunt Rainaldum comitem ad reſtituendum monaſterium S. Mariæ Apinianici abbati Sancti Vincentii ad Vulturnum anno
E DCCCCXCVII.

In nomine Domini Dei Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Anno Deo propitio pontificatus Domni noſtri Gregorii ſummi pontificis & univerſalis V. papæ in ſacratiſſima ſede B. Petri Apoſtoli ſecundo, imperante Domno (*a*) Ottone a Deo co-

(*a*) Placitum hoc Chronographus noſter ad tempora Ottonis II. Auguſti retulit, ſed perquam ſupine. Memoratur hic Gregorius V. ſummus Pontifex, una cujus mentio ſat aperte monere eum poterat, memorari hic Otto-nem

ANNO CHRISTI 995.

☞ coronato magno & pacifico imperatore anno II. indictione XI. die XXX....... Decretum judicum ex juſſione Domni Ottonis piiſſimi imperatoris auguſti, qualiter idem ipſe Domnus imperator proclamationem audivit a Johanne religioſo abbate venerabilis monaſterii ſancti Vincentii martyris Chriſti, ſitum ſuper Vulturni fluminis fontes, ſuper quendam comitem Raynaldum de monaſterio ſanctæ Dei Genitricis Mariæ Dominæ noſtræ, qui nominatur Apinianiciæ, in comitatu Marſicano eſt conſtructum, quæ eſt cella prædicti cœnobii ſancti Vincentii, quem idem ipſe prædictus Raynaldus comes jam pro duobus annis invaſit ſuprascripto monaſterio ſanctæ Mariæ cum omnibus ſuis pertinentiis, & uſque hactenus vi virtutis retinuit, & violenti manu vindicabit. Unde nutu Dei, ejuſque clementia dum domnus imperator in *Secretario*, qui eſt juxta Baſilica ſancti Petri apoſtolorum principis, reſideret cum venerabilibus archiepiſcopis & epiſcopis Ultramontanis & Italicis, & Ottoni duci, & honoratiſſimis viris, in quo ſuper manibus eorum adnotatur. Tunc ſuprascriptus Johannes abbas in medio eorum adiit, & proclamatus eſt dicens, *Domine ſanctiſſime imperator, & ſemper auguſte, quatenus mihi & meo denique monaſterio ſancti Chriſti martyris Vincentii legem & juſtitiam faciatis; qualiter vim & violentiam paſſus a Raynaldo comite videlicet de monaſterio S. Mariæ, qui vocatur Apinianici, quæ eſt cella ſuprascripti cœnobii ſancti Vincentii*. Quibus ad hæc pius imperator miſericordia motus juſſit ſuis fidelibus, videlicet Domno ſanctiſſimo Leoni archidiacono, & judicem ſacri palatii almifici imperatoris, & exinde foras abirent, & cum eo domno Adelberto epiſcopo ſanctæ Brixienſis eccleſiæ per Deificam legem eos finirent. Et mox inde egreſſi abierunt in dexteram partem hujus baſilicæ, reſidentibus ambobus judex, & epiſcopus, & plurimis viris ibidem conſpectui adſtantibus. Rurſum Johanni abbati eis reclamavit eumdem ſuprascripto ſermone. Tunc prædictus Raynaldus, qui & comes reſpondit: *noli * Deus ut ſuprascriptam cellam, quæ & monaſterio ſanctæ Mariæ contravi, neque contrare permiſi*. Tunc ſuprascripti judices judicaverunt, ut prædicto Raynaldo comite reſutaret jam dictam cellam ſuprascripto abbati, ejuſque cœnobio ſancti Vincentii: Et mox Raynaldus comes apprehendit virgam manu, & conſona voce reſutavit eundem monaſterium ad ſuprascriptum abbatem, & ſuis ſucceſſoribus in perpetuum, cum omnibus ſuis rebus, ſervis, & ancillis, vineis, & terris, montibus, & collibus, planis, & planitiis, rupibus, & fontibus, molendinis & piſcariis, rivis, aquis, aquarumque decurſibus, omnibuſque ſuprascripto monaſterio ſanctæ Mariæ generaliter, & in perpetuum pertinentibus. Et ſuper hæc ſpondeo, polliceor vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, omni tempore, ego una cum heredibus, & ſucceſſoribus meis, vobis, & veſtro monaſterio ſemper defendere, adjuvare, & in omnibus auxiliare ſuprascripto monaſterio ſanctæ Mariæ conavero ab omni inſurgenti pars hominum. Et ſi hoc non fecero ego vel heredibus meis, tunc de auro nos promittimus componere auri puriſſimi libras centum, medietatem cameræ ſanctiſſimi imperatoris, & medietatem vobis & monaſterio S. Vincentii. Qui vero ibidem vim

* al. *noli*.

A virtutem fecerunt, & ejecerunt monachos ejuſdem loci foras jecerunt, & ſuorum filiæ ibidem vexaverunt intuiti eos prædicti judices recompenſaverunt dicentes tunc. *Cur tam inceſtam vobis dedit licentiam, ut ſuprascripta monaſteria invaſiſſetis, & ſine nutu Dei, & voluntate nominati abbatis monachos foras ejeciſſetis & velatas mulieres introduxiſſetis?* Quibus illi reſpondentes dixerunt: *Domine ſcimus autem quia injuſte, & irritam fecimus; ſed ſi placet vobis, hoc, quod injuſte fecimus, reſutamus, & ob hoc ſuprascriptum pœna obligamus nos noſtriſque heredibus*. Et ſtatim apprehenderunt virgam manu, & clara voce reſutaverunt monaſterio ſanctæ Mariæ a ſuprascripti judices, & prænominato abbate, ut nunquam ulterius exinde

ANNO CHRISTI 998.

B altercare, vel moleſtiam præparare, aut vim facere maluerimus. Et ſi autem, quod abſit, aliquando in tempore aliquam temeritatem, aut violentiam facere conamus, tunc daturi nos pro unoquoque, & noſtris heredibus promittimus componere vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & partem veſtri monaſterii auri puriſſimi libras L. medietatem cameræ domni imperatoris, & medietatem prædicto abbati ejuſque monaſterio. Unde pro futura memoria futurorumque teſtimonio ſuprascriptos Leonis domno archidiacono & Judici ſacri palatii, imperatoris miſſus, Johannes ſcriniarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcribere præcepit in menſe & indictione ſuprascripta XI.

Adelbertus gratia Dei Brixienſis epiſcopus, &

C domni imperatoris miſſus interfui & ſubſcripſi.

Leo ſacroſancti palatii, & miſſus domni imperatoris interfui & ſubſcripſi.

Signum manu Raynaldi ſcripſit, & confirmavit.

Signum manu Giſoni ſcripſit, & confirmavit.

Signum manu Donelli ſcripſit, & confirmavit.

Ego Johannes ſcriniarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & ſcriptor hujus judicati pagina ex juſſione domni imperatoris feci, complevi, & abſolvi.

INCIPIT PRÆCEPTUM DOMNI OTTONIS IMPERATORIS.

D

OTTO Dei gratia Romanorum imperator Auguſtus. Omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ noſtriſque fidelibus præſentibus & futuris notum eſſe volumus, quoniam dudum non juſte ſuper quodam monacho, qui ſibi imperialis abbatiæ, monaſterii videlicet Farfenſis, abſque noſtro aſſenſu regimen uſurpaverat inique, & quod deterius eſt, pretio emerat a Romano pontifice; id ei quod habere videbatur, debito cum dedecore abſtulimus, & digne noſtris ab obtutibus ejecimus; monaſterium vero ipſum cuidam *Hugoni epiſcopo* in beneficium dedimus, & quemdam noſtrum cariſſimum Herphonem ibidem manere præcepimus. Poſt hæc vero ejuſdem monaſterii

E religioſi congregationi magnis precibus poſtulanti, noſtræ aures clementiæ accommodavimus, eumque Hugonem gratiam in noſtram recepimus, & in ipſius regimine confirmavimus. Præcipientes itaque imperiali potentia jubemus, ut deinceps juxta canonum regulæque monaſticam auctoritatem, & ejuſdem monaſterii per antiquorum regum, & imperatorum adeptam præceptorum libertatem, ele-

* Cur ann dicatur pertinere ad ann. 998. ante majum, quo indictio XI. currebat.

tonem III. auguſtum. Recte autem procedunt chronologicæ notæ, ſi menſem, qui hic deſideratur, ſeptembrem, aut ſequentes anni 997. ſub intelligas, tunc enim in curſu erat indictio XI. * Noſtrum decepit *Johannis Abbatis* mentio; ſed illi animadvertendum erit, alterum Joannem abbatem floruiſſe ſub Ottone III. auguſto, ut infra patebit. Memoratur hic *Otto dux*. Eundem vide in placito Ticinenſi anno 1001. ſub eodem Auguſto cap. XIV. pag. 235. Antiquitat. Eſtenſ. *Murator.*

ANNO CHRISTI 998.

clectus quiſque ab eadem coogregatione, prius ejuſdem imperiali patrocinio præſentatus gratis roboretur, & tunc a ſummo pontifice canonice conſecretur. Aliter ſi præſumpſerit, imperiali cenſura condemnetur, & quicquid de bonis monaſterii ſcriptitaverit, omnimodis evacuetur. Quod ut verius credatur, & in poſterum diligentius obſervetur, noſtri ſigilli impreſſione inferius inſigniri juſſimus.

Heribertus cancellarius vice Petri Cumani epiſcopi recognovi.

Datum VIII. Kal. Martii, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXCVIII. Indict. XI. anno autem Ottonis tertii regnantis XV. imperii II. Actum Romæ feliciter in Dei nomine. Amen.

Denique acta integra ejuſdem concilii cum canonibus ab editis in multis plane diverſis ſervavit nobis Udalricus Bambergenſis in ſuo codice vulgato ab Eccardo hiſtoric. med. ævi to. II. pag. 16. Ex quo hic dantur.

CAPITULA CONSTITUTA A GREGORIO ROMANO PONTIFICE

filio Ottonis regis (ducis.)

PLacuit ſanctæ ſynodo, ut omnes epiſcopi occidentales, qui in depoſitione Arnolfi Remenſis archiepiſcopi fuerunt, & cæteris inducias vocati, Papienſem ſynodum ſpreverunt, & inconvenientes cauſas ad confutandam ſynodum per manum laicalis perſonæ miſerunt ab epiſcopali officio ſuſpendantur. Adelberonem Laudunenſem epiſcopum, qui etiam Metropolitanum ſuum apprehendit & tradidit, ab epiſcopali officio ſuſpendimus, quia ad ſynodum venire contempſit. Auctoritate enim Julii papæ hoc ſanctum eſt, qui etiam occidentales epiſcopos, ad ſynodum venire contemnentes, depoſitionis reos judicavit: illos vero abſque apoſtolica auctoritate depoſitos innocentes remanere. Decretum eſt etiam, ut rex Rubertus, qui conſanguineam ſuam contra interdictionem apoſtolicam in conjugium duxit, ad ſatisfactionem convocetur cum epiſcopis his inceſtis nuptiis conſentientibus. Si autem renuerint, communione priventur. Conſtituit etiam ſancta ſynodus, ut ſi quis epiſcopus, presbyter, diaconus, aut clericus, papa incolumi, & eo inconſulto, aut ſubſcriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pitatio promittere, aut ſacramentum præbere tentaverit, aut aliquod certe ſuffragium pollicitus fuerit, loci ſui dignitate, & omnium fidelium communione privetur, & anathematizetur. Cum his & ſancta ſynodus ſancivit, ut Neapolitanus invaſor, qui illius loci archiepiſcopum apprehendi fecit, & ſe in eumdem locum per ſimoniacam hæreſim conſtitui fecit, niſi ſatisfaciat, anathematizetur.

Edita in collectione Romana Holſtenii.

CONSTITUTIO DECRETALIS

SACRÆ LEGIS D. OTTONIS III.

Piiſſimi Imperatoris.

Ex chronico Farfenſi MS.

Otto Dei gratia Romanorum imperator auguſtus, archiepiſcopis, abbatibus, marchionibus, comitibus, & cunctis judicibus intra Italiam conſtitutis, in perpetuum.

COmperimus quod epiſcopi, & abbates, eccleſiarum poſſeſſionibus abutantur, & perſcripta quibuslibet perſonis attribuant; & hoc non ad utilitatem eccleſiarum, ſed pecuniæ, affinitatis, & amicitiæ cauſa. Dumque eorum ſucceſſores, & pro domorum Dei reſtauratione, ac pro reipublicæ officio, noſtroque obſequio commonentur, ſuarum eccleſiarum prædia ab aliis detineri cauſantur; ſeque imperata non poſſe perficere re vera demonſtrant. Proinde quia ſtatus eccleſiarum annullantur, noſtrque imperialis majeſtas non minus patitur detrimentum, dum ſubditi nobis debita non poſſunt exhibere obſequia: conſtituimus, & imperiali edicto confirmamus, ut omnia ſcripta, ſive ſi libelli nomine, ſive ſi emphyteoſis, prolatum fuerit quid de eccleſiis Dei, ſive aliquo modo, effici non poſſit: obeunte auctore obeat, ſolaſque detrimentum habeat, qui ſe eo ſcripto obligavit atque vinxit; nec omnino ad eum ſuperſcripta damna pertineant, qui ei in regimine ſucceſſit: ſed ſit ei libera facoltas omnia quæ per libellos vel alias quaslibet ſcripturas abalienata fuerint, in proprium jus eccleſiæ revocare, & ita ordinare, ut Deo & nobis debitum obſequium valeat exhibere. Nam cum regibus, & imperatoribus, ea quæ regni & imperii ſunt, niſi ſervientibus, dare non liceat, exceptis eccleſiis: quomodo abbatibus, & epiſcopis, res eccleſiarum per tempora ſuorum ſucceſſorum diſtribuere liceat? Omne quippe jus, ſive lex, ſive quodlibet ſcriptum, vel quælibet conſuetudo, ſi contra eccleſiæ utilitatem fuerint, in irritum deducenda ſunt; nec noſtra auctoritate debent firmari, quæ contra imperii auctorem, & propagatorem, probabuntur inferri. Hoc ergo ſolum ſcriptum pro lege in talibus cauſis habeatur, quod eccleſiæ Dei praſit, & nullomodo obeſſe poſſit. Quod ſi aliquis contra hanc conſtitutionem noſtram tentaverit, tanquam rebellis judicetur, & ſit ei anathema maranatha, niſi reſipiſcat, ab omnibus epiſcopis, qui huic imperii noſtri edicto ſubſcripſerunt, vel aſſenſum præbuerunt, vel præbituri ſunt. Amen.

Actum XII. Kalend. Octobris, Indictione XII. anno tertio domini Gregorii V. papæ pontificatus, promulgata per manus Gerberti ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopi, in ea ſynodo, in qua Mediolanenſi epiſcopo, Arnulpho nomine, papatum ablatum eſt in baſilica ſancti Petri, quæ vocatur ad cœlum aureum. Et ſubſcripſerunt omnes qui adfuerunt epiſcopi.

IN

☞ IN CONSTITUTIONEM DECRETALEM OTTONIS III. IMPERATORIS,

Manſi Suppl. pag. 1210.

Quo res ob eccleſiæ præſulibus alienata reſtitui ſucceſſoribus jubentur.

Anno 998. editam

CONJECTURÆ.

Anno 998. OTtonis III. conſtitutionem ex Farfenſi chronico tunc MS. nunc a Muratorio Rer. Ital. tom. II. par. II. vulgato primus omnium edidit Holſtenius in collectione Romana, ex quo in ſuam tranſtulit Labbeus, legiturque tom. XI. col. 1031. editionis Veneto-Labbeanæ. Ita vero utrimque ſignatur. *Actum XII. Kal. Octobris, indictione XII. anno tertio domini Gregorii papæ pontificatus. Promulgata per manus Gerberti ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopi in ea ſynodo, in qua Mediolanenſi epiſcopo, Arnulfo nomine, papatum ablatum eſt, in baſilica beati Petri, quæ vocatur ad cœlum aureum; & ſubſcripſerunt omnes qui adfuerunt epiſcopi.* Adnotatio hæc crucem figit eruditis, quæ ſit enim hæc ſynodus; quæ Arnulfi in pontificem electio, electique depoſitio, plane ignoratur. Nec ſane licuit me eſſe tam felicem, ut tenebras hasce plane depellam; quamquam arbitror, lucis aliquid afferre rei obſcuriſſimæ in aliquo ſaltem poſſe illud quod in eodem Farfenſi chronico Hugo ejuſdem cœnobii tunc abbas narrat in ea querimonia, quam de uſurpatis rebus monaſterii ſui anno 1014 ſcripſit, legenda in eodem chronico col. 549. En ejus verba: *Prædictus autem imperator*, (Otto jam Romæ coronatus, habita jam Romana ſynodo anni 998 ut ex contextu liquet) *ex quo Ravennam venit, præcepit cunctis abbatibus & epiſcopis ut ſcriberent res perditas ſuarum eccleſiarum, qualiter, & quomodo perdiderint, vel a quibus detinentur; quod & ego feci. Deinde venimus ante præſentiam imperatoris & papæ* A *coram judicibus Romanis, & enumeravi omnia &c. Inter alia vero protuli, quod a nullo abbate haberet ſcriptum de prodicto caſtello, niſi ab ipſo Gaidone* (abbate intruſo) *qui donum ab imperatore non habuit, nec præceptum. Tunc ab imperatore judices interrogati uno ore dixerunt: epiſcopus aut abbas, qui pertinet palatio imperiali vel pontificali nullo modo valet facere ſcriptum, niſi prius ab ipſis donum adquirat.* Eadem per omnia continet Ottonis conſtitutio; quare non dubito, quominus ea occaſione lex illa data ſit, & quidem Ravennæ in quadam epiſcoporum ſynodo, vel conventu, ut totus chronici Farfenſis contextus demonſtrat. Menſis, & dies deſignati ſunt in ſubſcriptione ejuſdem conſtitutionis ſignantis diem XII. Kal. B Octobris, indictionem XII. ideſt annum 998. Semel igitur illa conſtituta, dein in ſynodo quadam Papienſi in baſilica S. Petri ad cœlum aureum nuncupata iterum confirmatur, & promulgatur. Ita legimus in ſubſcriptione ejuſdem conſtitutionis. Cum vero Synodus illa convenerit, cum Arnulfo Mediolanenſi antiſtitis papatus ablatus eſt, Gerberto nondum e Ravennatenſi eccleſia ad Romanam tranſlato, non inani conjectura ſuſpicarer, ſynodum illam poſt Gregorii V. obitum, qui in Februarium ſequentis anni 999. incidit, conveniſſe. Tunc enim forte vacuam pontificiam cathedram Arnulfus invaſit, e qua depulſus, Gerberto, qui Silveſter II. dictus eſt, locum conceſſit.

☞ MAGDEBURGENSE CONCILIUM

Ibid.

Pro ventilanda cauſa puellæ e Parthenopeo a ſponſo raptæ,

A Giſilerio Magdeburgenſi archiepiſcopo circa exordium anni 999. celebratum.

Anno 998. exeunte, vel in exordio anni 999. LIotgarda Ekkihardi marchionis filia, patre in Italia cum Ottone III. profecto, commendata fuerat, curæ Machtildis Quedelingeburgenſis abbatiſſæ, quæ illam in monaſterio educabat, VVeriobarius Thoringiæ comes, cui Ekkihardus puellam deſponderat, moræ impatiens clam in monaſterium irrumpens illam ſecum adduxerat; qua juvenis temeritate offenſa abbatiſſa, id egit, ut concilium in Magdeburgh haberetur, cui ambo ſponſi adeſſe juſſi ſunt, ut raptor de injuria reſponderet, raptæ voluntas exploraretur. Venerunt illi, & a patribus interrogata puella, velle ſe in conjugio perſeverare reſpondit; juvenis vero admiſſi criminis veniam ſupplex popoſcit, & impetravit. En verba annaliſtæ Saxonis ab Eccardo in corpor. hiſtoric. tom. I. vulgati. *Decretum in Magdaburgh fieri conventum*; (*epiſcoporum* C addit chronographus Saxo a Leibnitio in acceſſion. hiſt. tom. I. vulgatus; quin & idem habet annaliſta Saxo inferius) *hunc ſponſam cum ſponſa venire; auxiliatores quoque omnes ante ſe reos ibi præſentari, aut damnatos fugere: ſicque factum eſt. Confluente enim illuc multitudine ineffabili, VVerinharius cum ſuis cooperatoribus nudis pedibus pervolvitur; uxorem reddit, veniam de commiſſis ſibi ſuiſque auxilio principum promiſſa emendatione promeruit. Sed venerabilis in omnibus Machtildis finito colloquio Luitgardam ſecum duxit non pro retentione, ſed pro amoris magni confirmatione; bona autem ſua voluntatis propoſitum præventu ſubitanea mortis eſt in-* D *terruptum.* E poſtremis his verbis diſcimus concilium januario circiter menſe anni 999. conveniſſe, cum Machtildis VII. idib. februarii anni 999. deceſſerit. Porro conſentum hunc epiſco-

po-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 999.

porum verum concilium idem hiſtoricus inferius agnoſcit, nerrens Sigefredum Odonis marchiunie filium inter monachos Corbejæ novæ aliquandiu promeritum, dein abjecto cucullo ad ſæculum rediiſſe, quare, ait, ab abbate ſuo, & Giſilero archipræſule vocatus ad ſynodum Magdaburgh venit, & quemvie invitus priſtino habitu indutus, judiciali ſententia ipſe ſe XII. ſacramentis exulvit, exemplo unius qui Romæ ſimili ſententia *ſe in conſpectu Cæſaris ejuſdem purgavit. In eodem pariter concilio Machtild ſanctimonialis filia Theodorici marchionis, quæ ſancto religionis propoſito abjecto ſe ſubtraxerat, & conjugium admiſerat, ex quo fœta puerum genuit, ad ſanora tandem revocata tanta miſeria abſolutionem & abbatiam in Magdaburgh indigna percepit.* Id vero in Magdaburgenſi concilio hoc præſtitum, quamvis non dicit hiſtoricus, facile perſuadeor.

Ibid.

CONCILIUM ROMANUM

Ad varia eccleſiæ negotia tractanda,

Gregorio V. pontifice & Ottone III. præſentibus anno forte 999. celebratum.

Anno 999.

CONcilia Romana ſub Gregorio duo Labbeus, ceterique cum illo omnes agnoſcentes, alterum anno 996. aliud vero anno 998. conſtituerunt. Ex quo factum eſt, ut quotquot ſub Gregorio ſynodice Romæ conſtituta leguntur, omnia ad alterutrum ex hic conciliis retulerint. Ita canones illi octo, qui in MS. codicibus in Romano concilio ſub Gregorio editi leguntur, ad concilium anni 998. revocati ſunt; cum præſertim in præfatione ejus concilii, quam eiſdem canonibus præfixam vulgavit Dacherius, ac recuſa datur in nova Veneto-Labbeana conciliorum editione; in ea, inquam, præfatione coacta ſcribatur ſynodus illa anno tertio pontificatus Gregorii, & tertio itidem Ottonis imperantis, quæ ſane annorum epocha cum anno 998. Majo exeunte componitur. Itidem controverſia de Auſonenſi epiſcopatu, quæ ſublata refertur in concilio Romano anno ſecundo Ottonis, & tertio Gregorii indictione XI. concilium utique anni 998. expoſcit. Hæc ego pariter vera eſſe conveuio; nec diſſimulo concilium aliquod Romanum præter illud anni 996. celebratum anno 998. agnoſci oportere; nec ebnuo periter definitam in eo controverſiam de Auſonenſi epiſcopatu. Sed & aliud Romanum concilium vel exeunte anno illo 998. vel ſequenti 999. ineunte admitti oportet, cui vindicandi ſunt canones illi qui concilio anni 998. majo menſe incipiente habito hua uſque adſcripti ſunt. Id vero ex tempore, quo utrumque concilium conveuit, plene demnoſtro. In Romano concilio primo anni 998. ſeptimo idus maji, controverſia Auſonenſis peracta eſt; ſignatur enim eodem menſe & die Gregorii anno III. Ottonis II. Porro Gregorius anno 996. die III. Maji conſecretus; Otto vero nonniſi die XXXI. Maji, ut Pagius cenſet, vel ſaltem die XXI. ejuſdem menſis, ut ego quidem maluerim, imperii coronam, adeoque & ejuſdem imperii ſui epocham cœpit. Ex quo ſequitur concilium illud Romanum anni 998. die IX. maji abſolutum fuiſſe. Sed & diploma Ottonis III. pro Hugone Farfenſi, quod ego ſupra ad Romanum concilium anni 998. pertinere demonſtravi, ſignatur die VIII. Kal. martii, quod mendoſe ſcriptum eſſe pro majo nemo non videt, alias concilium a februario uſque ad majum perſeveraſſet, quod eſt incredibile. Aprili ergo exeunte concilium jam cœperat, illudque adhuc perſeverabat die XXX. ejuſdem menſis, quo ſignatum judicatum de Apininiaco cenſeo, quamvis menſis nomen ereſum eſt, de quo judicato ego ibidem egi. Conſtare ex hic arbitror, concilium Romanum prius anni 998. ad finem aprilis, & maji exordium referendum eſſe. Concilium vero Romanum, quod ſecundum appello non plane citius quam exeunte majo, vel forte junio jam cœpto haberi potuit, (quanquam ego ad exitum anni 998. vel forte ad ſequentis 999. exordium libentius revoco) cum ejuſdem concilii præfatio in Spicilegio vulgata ſignetur anno Ottonis III. & Gregorii itidem tertio, quæ ſane epocha nonniſi a die XXXI. vel ſaltem XXI. maji incipere potuit, cum Otto anno 996. die pentecoſte, ut Pagius cenſet, die ſcilicet XXXI. maji, vel die Aſcenſionis XXI. maji, ut ego quidem opinor, imperium aſcenderit. Nulla ergo ratione, aliqua ſaltem temporis intercapedine inter ſe diſcreta, unum idemque haberi poſſunt. Hoc ipſum ſynodi utriuſque diſcrimen evincit non obſcure factum Giſeleri archiepiſcopi Magdeburgenſis, quem Otto imperator in *ſynodo accuſans Romana judiciali eum ſententia ab officio ſuſpendi & ab apoſtolico Romam vocari per excommunicationem fecit.* Verba ſunt annaliſtæ Saxonis Eccardiani tom. 1. 371. id vero definitum eſt in canone IV. concilii Romani, quod ego ſecundum anni 998. appello. Porro Giſelerus anno 998. exeunte, vel forte etiam ineunte anno 999. depoſitionis ſententiam nondum retuleret, cum habita eodem tempore Magdeburgenſi ſynodo, de qua ſuperius dictum eſt, ipſe tanquam archiepiſcopus aſſederit, ſubjectoſque provinciæ ſuæ monachos ad ſynodum illam vocaverit, teſte eodem annaliſte Saxone ad annum 999. Quæ ſi admiſerimus, conſtare utique arbitror concilium hoc Romanum ſecundum, vel exeunte anno 998. vel in exordio ſequentis conveniſſe, cum Magdeburgenſe concilium circa idem tempus celebratum fuerit. Accedit etiam ad idem diſcrimen demonſtrandum controverſia de Auſonenſi epiſcopatu in concilio priori definita, quæ ſane inter canones concilii recurreret; quemadmodum aliæ perſimiles in illis exhibentur, ſi concilium, in quo controverſia illa diſcuſſa eſt, & illud pariter, cujus canones extant, unum idemque concilium fuiſſent. Accedunt inſuper epiſcoporum utriuſque concilii diverſa nomina, & ſedes; Guadaldus & Arnulphus, qui ambo Auſonenſes epiſcopi ſeſe vocantes in ſynodo anni 998. diſceptabantur, in ſubſcriptionibus alterius ſynodi fruſtra queruntur, ſicut neque apparet Roikerus Leodienſis epiſcopus. Sicut ergo Romana concilia per hæc tempora duo, quorum alterum die VII. id. majarum anni 998, abſolutum eſt; alterum vero, ſive eodem

dem anno deſinente, ſive in exordio ſequentis conveni. Forte tamen januario menſi anni 999. opportune aſſignaretur, tunc enim Otto III. imperator Romæ aderat, ubi & ſignavit diploma pro Pataviensi eccleſia legendum apud Lunig ſpicileg. num. XIX. pag. 770.

VITA
ET EPISTOLÆ
SILVESTRI PAPÆ II.

Silveſter II. fit Papa.

Silveſter hujus nominis ſecundus, ex Ravennate archiepiſcopo factus eſt pontifex Romanus, anno Chriſti redemptoris 999. tempore Ottonis III. imperatoris. Hic ante pontificatum Gerberti nomine appellatus, ille eſt, qui poſt captatam Hugonis Galliarum regis amicitiam, Arnulphum Remenſem archiepiſcopum ſede ſua amoveri, ſeque per decretum pſeudoſynodi Remenſis, de qua ſupra, in locum ejus ſubrogari procuravit: quique demum per Leonem ſedis apoſtolicæ legatum, & decretum Remenſis concilii inde ejectus, ad Ottonem imperatorem fugit. De injuriis Arnulpho illatis, & de calumniis ſedi apoſtolicæ per fraudem, dolum, & mendacium objectis, eum pœnitentiam egiſſe apparet, ex eo quod poſt hæc tempora talis extiterit, quem ad Ravennatem archiepiſcopatum populus jure meritoque eligendum, & imperator Otto promovendum eſſe judicaverint: quemque Gregorius pontifex talem reperiit, cui ipſe neque ordines, neque uſum pallii negari voluerit. Natus, inquit Ditmarus, de occiduis regionibus, a puero liberali arte nutritus: in philoſophia, & aſtrologia tantum profecit, ut ſuos quoſque coætaneos variæ artis notitia ſuperaverit. Ingreſſus vitam monaſticam, factus eſt præceptor Roberti regis & filii Hugonis. In regia aula hac occaſione aliquamdiu verſatus, primo ad Remenſem, atque deinde ad Ravennatem archiepiſcopatum ſibi aditum præparavit. Ad pontificatum evectus eſt ſtudio, & patrocinio Ottonis III. ejus nominis imperatoris, quamquam Aimoinus ſeribat eum a populo, imperatori ſine dubio adulante, poſtulatum fuiſſe. Credo faviſſe eidem imperatorem, tum quod Germanus eſſet; tum etiam quod cum eo diu converſatus, ut ait Ditmarus, in Magdeburg admirabile horologium feciſſet, atque ita per inſtrumentum dædalica inventione compoſitum, totum in ſui amorem & favorem pertraxiſſet.

Gerbertus ante nominatus.

Poſt actam pœnitentiam de injuriis aliis ſedibus illatis factus eſt papa.

Vita Gerberti, alias Silveſtri.

Aimoinus lib. 5. c. 41.

Cur Otto imperator III. faverit?

Benno qui ſe cardinalem archipreſbyterum nominat, quique ex ſchiſmaticorum ſciſſione ſibi nomen tantæ dignitatis abripuit, & tempore Gregorii VII. & Henrici imperatoris ſchiſmatici vixit, Papirio Maſſono teſtante, & refellente, primus architectus fuit iſtius fabulæ, qua vulgo jactatur, Silveſtrum magicis incantationibus ad apoſtolicæ ſedis culmen provectum eſſe, pacta pro mercede diabolo anima, quam ſtatuto loco Hieroſolymis (ſic nuncupatur in urbe ſanctæ crucis eccleſia) exactor violentus extorſerit. Sed cum auctor fabulæ non hunc tantum, verum etiam omnes Gregorii VII. prædeceſſores, aſtrologiæ, philoſophiæ, & naturalis magiæ peritos, maleficii accuſet & condemnet, ad refutationem fabulæ ſatis eſt auctorem prodidiſſe. Quamquam ſi hæc omnia deeſſent, epitaphium illud, quod Sergius IV. communi conſenſu vir ſanctus, huic poſt quintum annum obitus erexit, quodque infra ex Lateranenſi eccleſia deſcriptum invenies, abunde ſatis fabuloſum auctoris commentum refutaret.

Quid Benno de Silveſtro fabuletur?

Redargutio fabulæ.

Huic pontifici Otto imperator III. Vercellenſem civitatem cum comitatu, necnon ſanctæ Agathæ comitatum donavit. Novæ hæreſes, quas Glaber recenſet, ſub hoc pontifice plane ſunt ſopitæ eodem anno, quo fuerant exortæ. Stephanus, qui hactenus dux Hungarorum nominatus erat, per ſuos ad ſedem apoſtolicam ablegatos coronam regni Polonis præparatam accepit; quia ipſe (ut teſtatur Gregorius VII. epiſt. 13. lib. 2.) regnum Hungaricum Romanæ eccleſiæ contuliſſet. Sub hoc pontifice anno Chriſti 1000. vana multorum aſſertione prænunciatus eſt mundi interitus: cui Abbo Floriacenſis ſcripto apologetico contradixit. Otto imperator exceſſit e vivis. In locum ejus ab electoribus jam ante conſtitutis ſubrogatus eſt Henricus I. a VVilligiſo Moguntiæ archiepiſcopo inauguratus, quem poſt annos 12. Romanus pontifex Benedictus VIII. nomine tituloque Auguſti Imperatoris donavit. Ejuſdem tempore, opera S. Stephani regis Hungarorum, Tranſilvani ad fidem converſi fuerunt. Poſt quintum annum ſedis ſuæ inchoatum, mortuus eſt 12. Maii, anno Chriſti 1003. ut ex epitaphio, ejus ſepulchro a Sergio papa appoſito, ſatis apparet. Quod cum hactenus in baſilica Lateranenſi integrum ſervatum fuerit, & ad illam de magico Silveſtri ingreſſu fabulam, a Bennone homine ſchiſmatico primum excogitatam, ſtyloque mendaci vulgatam, plurimum conferat: hic deſcribendum curavimus. Sic enim ſe habet.

Res geſtæ ſub Silveſtro.

Infidelium converſio.

Obitus Silveſtri.

Iſte locus mundi, Silveſtri membra ſepulti
Venturo domino conferet ad ſonitum.
Quem dederat mundo celebrem doctiſſima virgo,
Atque caput mundi culmina Romulea.
Primum Gerbertus meruit Francigena ſede
Remenſis populi metropolim patriæ:
In Ravennatis meruit conſcendere ſummum
Eccleſiæ regimen nobile, ſitque potens.
Poſt annum Romam mutato nomine ſumpſit,
Ut toto paſtor fieret orbe novus.
Cui nimium placuit ſociali mente fidelis
Obtulit hoc Cæſar tertius Otto ſibi.
Tempus uterque comit clara virtute ſophiæ,
Gaudet, & omne ſeclum, frangitur omne reum.
Clavigeri inſtar erat cœlorum ſede potitus,
Terna ſuffectus cui vice paſtor erat.
Iſte vicem Petri poſtquam ſuſcepit, abegit
Luſtrali ſpatio ſæcula morte ſui.
Obriguit mundus diſcuſſa pace, triumphus
Eccleſiæ nutans dedidicit requiem.
Sergius hunc loculum miti pietate ſacerdos
Succeſſorque ſuus compſit amore ſui.
Quiſquis ad hunc tumulum devexa lumina vertis,
Omnipotens domine dic miſerere ſui.

Obiit anno dominicæ incarnationis 1003. indictione 1. menſis Maii die 12.

EPI-

EPISTOLA I. SILVESTRI PAPÆ II. AD AZOLINUM LAUDUNENSEM EPISCOPUM.

Ipſum de multis criminibus accuſatum ad proximam ſynodum Romæ evocat.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei * *Azolino Laudunenſi.*

* al. Aſcelino

SUper ſalute & apoſtolica benedictione nihil eſt quod admirari poſſis, quoniam, ſub pontificali nomine homo etiam moribus eſſe deſiiſti. Si fides mortalem Deo ſociat, perfidia nihilo minus rationabilem brutis animalibus æquat. Cum hoc totum te ſapere conſtet, vehementer admiramur nativam te conditionem reliquiſſe, & nova & inaudita ſcelera inhumanius perpetraſſe. Epiſtola regis Roberti & ſuorum pontificum, apoſtolicis & imperialibus oblata eſt manibus, quæ te coram univerſo clero ac populo his publicis accuſat criminibus. Ad ſynodum habitam Compendio, cum a Remenſi & Turonenſi archiepiſcopis ceteriſque confratribus invitatus fueris, acceptis a quibuſdam eorum & aliorum ſacramentis pro vitæ membrorum atque captionis ſecuritate, tandem veniſſe diceris: ſynodalem ſeveritatem cum tibimetipſi conſcius merito perhorreſceres, ad miſericordiæ preces eadem epiſtola teſte veniſti, legibus te non poſſe objectis reſpondere manifeſtaſti, dominum tuum regem offendiſſe te non negaſti, indulgentiam tantummodo poſtulans per univerſam ſynodum, regis gratiam innovatis perjuriis obtinuiſti, datis obſidibus, archidiacono ſcilicet tuo, & altero milite. Turres Lauduni te redditurum promiſiſti. Magiſtrum tuum Remenſem archiepiſcopum, pro accipiendis turribus ſub Judæ ſpecie tecum ducens, capere voluiſti: carcer quippe ceterorum, fraudis in eum conceptæ detegit dolum. O Juda magiſtri proditionem innovans, & pontificalem gloriam noſtris temporibus deturpans! Cum magiſtrum archiepiſcopum tradere velis, domino regi non parceres, ſi poſſes. In carcere tenes traditos milites, & feſelliſſe non vereris regem. Ex orationum epiſtolis quoties te monuimus, & ab his periculis eruere te deſudavimus! Sed quoniam irruentibus peccatorum cumulis te coercere nequivimus, in hac proxima paſchali hebdomada Romæ te adeſſe præcipimus, & generaliter ibi habendæ ſynodo repræſentare te monemus. Hujus ergo invitationis noſtræ nulla occaſione ſis tranſgreſſor vel ſuſpenſor, quoniam, niſi adſueris, ſynodicæ auctoritati in eodem concilio ſubjacebis; & de abſentia nihil lucraberis. Viarum excuſatio nulla te premat, quoniam in Lotharienſi regno nullæ te manent inſidiæ: Italia vero nullam prætendit formidinem: niſi corporis moleſtia occupatus fueris: aliter excuſatio nulla eſſe poterit. Sed teſtes mittendi ſunt, qui & tuum languorem confirment, accuſatoribus tuis reſpondeant, & legibus te expurgent.

NOTA SEVERINI BINII.

Hanc epiſtolam a Gerberto poſt Romanum pontificatum impetratum ſcriptam, in bibliotheca Papirii Maſſoni poſt obitum ejus inter codices repertam, hic inſeri viſum eſt, ne pereat. Quas idem Gerbertus ante pontificatum Romanum ſub nomine ſuo Gerberti ſcripſit, illæ numero centum ſexaginta, ex ejuſdem Papirii Maſſoni bibliotheca ſeparatim anno 1611. Pariſiis excuſæ ſunt.

II. AD ARNULFUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Reſtituit eum in jura omnia Remenſis archiepiſcopatus.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Arnulfo, ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopo.

Ex codice S. Remigii Remenſis a Sirmondo deſcripta, & nunc primum edita.

APostolici culminis eſt non ſolum peccantibus conſulere, verum etiam lapſos erigere, & propriis privatos gradibus reparatæ dignitatis inſignibus informare, ut Petro ſolvendi libera ſit poteſtas, & Romanæ gloriæ ubique ſulgeat dignitas. Quapropter tibi Arnulfo Remenſi archiepiſcopo, quibuſdam exceſſibus pontificali honore privato, ſubvenire dignum duximus, ut quia tua abdicatio Romano aſſenſu caruit, Romanæ pietatis munere credaris poſſe reparari. Eſt enim Petro ea ſumma facultas, ad quam nulla mortalium æquiparari valeat felicitas. Concedimus ergo per hujus privilegii noſtri ſtatuta, tibi baculo & anulo redditis, archiepiſcopali officio fungi, & omnibus inſignibus, quæcumque ad ſanctæ metropolim Remenſis eccleſiæ pertinent, ſolito more perfrui. Pallio ſolemnitatibus ſtatutis utaris, benedictionem regum Francorum, & tibi ſubjectorum epiſcoporum obtineas, & omne magiſterium quod tui anteceſſores habuiſſe viſi ſunt, noſtra auctoritate apoſtolica geras. Præcipimus etiam, ut nullus mortalium in ſynodo, aut in quacumque parte, abdicationis tuæ crimen tibi quoquo modo opponere præſumat, vel hac occaſione in improperii contra te verba exardeſcat; ſed noſtra te ubique authoritas muniat, etiam ſi conſcientiæ reatus accurrat. Confirmamus inſuper tibi & concedimus archiepiſcopatum Remenſem in integrum, cum omnibus epiſcopatibus ſibi ſubjectis, ſeu cum omnibus monaſteriis, plebibus, titulis, & capellis, atque curtibus, caſtellis, villis, caſalibus, & cum omnibus rebus ad eccleſiam Remenſem pertinentibus, ſalvo & inviolabili teſtamento B. Remigii Francorum apoſtoli. Statuentes apoſtolica cenſura ſub divini obteſtatione judicii, & anathematis interdictione, ut nulli unquam noſtrorum ſucceſſorum pontificum, vel aliæ cujuſlibet magnæ parvæque perſonæ, hoc noſtrum privilegium infringere liceat. Si quis vero, quod abſit, hoc Romanum decretum violare tentaverit, anathema ſit.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Jam reſtitutum a Gregorio V. Silveſtri deceſſore Arnulfum ſupra diximus ex Aymoino in vita S. Abbonis, cap. XII. Quo fit ut exiſtimem, hanc non Silveſtri, ſed Gregorii epiſtolam eſſe; & librarii ſive inſcitia, ſive incuria, mendum hoc irrepſiſſe. Quod ſi quis eam aſſerere Silveſtro pertinaciter velit, hoc dicat: voluiſſe Silveſtrum hoc judicio ſic Arnulfum reſtituere, ut eum ob crimina dejectum eſſe declararet, idque publico monumento teſtatum relinqueret: hoc enim facit, dum & *reatus conſcientiæ meminit*, & *quibuſdam exceſſibus pontificali honore privatum aſſerit*. Intererat enim Silveſtri, qui ante pontificatum Gerbertus dictus, & Remenſi primum, ac deinde Ravennenſi archiepiſcopatu potitus, non videri inſontem Arnulfum, ne calumnia ipſum olim oppreſſiſſe diceretur. Ejus ergo condemnationem abrogare ſe dicit, non quod fuerit injuſta per ſeſe, ſed *quod Romano aſſenſu caruerit*. Quæ conjectura ſi locum aliquem habeat, cenſeri debet prior Arnulfi per Gregorium V. reſtitutio, non ſupremo judicio facta, ſed legitimo judicio præmiſſa. Spoliati ſiquidem ante reſtitutionem reſpondere non coguntur: eoſque prius reſtitui, quam conveniri, jus eſt.

III. AD ROBERTUM VIZELIAC. ABBAT.

Privilegia Vizeliacenſia confirmat.

Ex libro 2. hiſtor. Vizeliac. edita a D. Luca Dacherio, Tom III Spicilegii.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Roberto religioſo abbati ſancti Vizeliacenſis cænobii, omnique congregationi ejuſdem monaſterii, in perpetuum.

QUotiens illa a nobis tribui ſperantur que rationi incunctanter conveniunt, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſideriis congruum impertire ſuffragium. Atque ideo quia poſtulaſti a nobis, quatenus privilegium ſedis apoſtolicæ monaſterio Vizeliaco, cui præeſſe dinoſceris, quod conſtat olim a Gerardo nobiliſſimo, & B chriſtianiſſimo viro, necnon & Bertha uxore ejus, in honore domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & veneratione beatiſſimę Marię genitricis ejuſdem domini noſtri, conſtructum in regno Burgundiæ in parochia Auguſtodunenſi, in pago Avalenſi; quodque a præfatis fundatoribus B. Petro apoſtolorum principi liberali devotione & teſtamenti pagina collatum eſt, facere deberemus, veluti a prædeceſſoribus noſtris piæ memoriæ Nicolao papa, atque Joanne, jamdudum factum fuiſſe: inclinati precibus tuis libenter fieri decrevimus. Per quod apoſtolicæ auctoritatis privilegium, confirmamus, atque ſtatuimus, ut nulli imperatorum, nulli unquam regum, nulli antiſtitum, nulli quacumque prædito dignitate, nulli cuiquam C alii, de omnibus rebus mobilibus vel immobilibus, quæ eidem monaſterio a jam dictis fundatoribus, vel ab aliis quibuſcumque perſonis collatæ & conceſſæ, vel in futurum a quolibet de proprio fuerint jure donatæ, ſub cujuslibet cauſæ occaſioniſve ſpecie liceat minuere vel auferre, neque ſuis uſibus applicare: ſed cuncta quæ ibi oblata ſunt vel offerri contigerit a præſenti XIV. indictionis tempore illibata, & ſine inquietudine, in ſuſtentatione jam dicti monaſterii, & uſibus abbatum, & monachorum ſub regula patris Benedicti ibi Deo militantium, volumus, atque præcipimus poſſideri; ea videlicet conditione, ut nullus ſucceſſorum noſtrorum pontificum in hac ſancta ſede, cui Deo auctore ſervimus, unquam vel D uſquam quiddam de eiſdem rebus cuiquam beneficiare, commutare, aut ſub cenſu quolibet concedere per futura tempora patiatur: ſed cenſum tantummodo in teſtamento traditionis a fundatoribus, qui ex eodem monaſterio hanc ſanctam ſedem Romanam hæredem fecerunt, etiam delegatum, unam videlicet libram argenti annis ſingulis ſucceſſores noſtri accipientes, piæ paternitatis ſuffragium eidem monaſterio, & tibi, ſucceſſoribuſque tuis, ac monachis ſub jam dicti patris regula ibidem degentibus, ſollicitudine paſtorali vigilanter contra omnes infeſtantes impendere ſtudeant. Item conſtituimus, ut obeunte abbate dicti monaſterii, non alius ibi quacumque obreptionis aſtutia ordinetur, niſi quem conſenſus monacho- E rum ſecundum timorem Dei, & inſtitutionem regulæ B. Benedicti elegerit, & hujus apoſtolicæ ſedis pontifex providerit ordinandum. Unde conſtituimus, & apoſtolica auctoritate cenſemus, atque per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium confirmamus, ut nullus rex aut pontifex, vel abbas aut comes, vel qualiſcumque magna, parvaque perſona, avaritiæ cupiditate corruptus, aut diabolica ſuggeſtione deceptus, audeat vel præſumat contra tuum honorem, o venerabilis Roberte abbas, qualicumque modo inſurgere, vel in tuo loco, aut de tuo honore moleſtias tibi inferre, vel de om- A nibus rebus monaſterii, quæ tibi tuiſque deceſſoribus a nobis noſtriſque anteceſſoribus per paginam privilegii conceſſa atque firmata ſunt, aliquas invaſiones vel rapinas, ſive violentias inferre; ſi non vult auctoritate Dei, & S. Petri, & noſtra apoſtolica excommunicatione, a corpore & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ab ingreſſu eccleſiæ noverit ſe eſſe disjunctum. Hoc quoque capitulo præſenti ſubjungimus, ut locum avaritiæ ſecludamus, nulli unquam liceat de regibus, nulli de epiſcopis vel ſacerdotibus, vel de quibuſcumque fidelibus, per ſe, ſuppoſitamve perſonam, de ordinatione ejuſdem abbatis, aut clericorum, vel presbyterorum, aut de largitione chriſmatis, vel de conſecratione baſilicæ, vel de B quibuſcumque cauſis ad idem monaſterium pertinentibus, audere in qualibet ſpecie exenii loco quicquam accipere, neque eumdem abbatem pro ordinatione ſua aliquid dare; neque epiſcopus civitatis ipſius parochiæ, niſi ab abbate ipſius monaſterii invitatus, ibidem publicas miſſas agat, neque ſtationes in eodem cœnobio indicat, ne ſervorum Dei quies quocumque modo populari conventu valeat perturbari, neque manſionaticos exinde præſumat exigere. Suſceptionem autem fidelium, aut religioſorum virorum, atque beneficentiam quam jubet apoſtolus cunctis exhibendam, pro poſſibilitate loci & facultate, non modo ibidem fieri denegamus, verum etiam ſuademus. Si quis vero regum, epiſcoporum, ſacerdotum, C abbatum, judicum, comitum, aut ſæcularium perſonarum, contra hanc noſtræ inſtitutionis paginam tentaverit, percuſſus apoſtolico anathemate, poteſtatis honoriſve ſui dignitate careat, reumque ſe coram divino judicio cognoſcat: &, niſi ea quæ a ſe male acta ſunt, defleverit, a ſacratiſſimo corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque æterno examini diſtrictæ ultionis ſubjaceat. Cunctis autem eidem loca juſta ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud æternum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

☞ SILVESTRI II. PAPÆ EPISTOLA

D

De electione Theotardi in epiſcopum Anicienſem.

Gall. Chriſt. t. 2. pag. 226.

SIlveſter ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Domino filio Theotardo, ſanctæ Vallavenſis Eccleſiæ epiſcopo. Quotiens quæſtiones ex adverſo oriuntur, oportet ut ſynodali concilio finis quæratur, & ſecundum ſynodalem definitionem, quod ſtatutum fuerit impleatur. Quocirca, quia conſtat ex generali ſinodo habita * Romæ, Stephanum tuæ eccleſiæ invaſorem a prædeceſſore noſtro Gregorio V. jure damnatum, & ab omni ſacerdotali officio depoſitum, quod Guidone vivente epiſcopo avunculo & prædeceſſore ſuo ſit E electus, ſine cleri & populi voluntate; & a quibuſdam tantum Epiſcopis in Epiſcopum poſt ejus mortem, ſit ordinatus, & quia in ea ſynodo clericis in Vallavenſi eccleſia Deo famulantibus, licentia alium eligendi epiſcopum prius conceſſa decretum eſt, ut eorum electus a Romano Pontifice in epiſcopum ordinaretur, & cum te ab eiſdem electum didicerimus, ideo eorum electioni favente auctoritate apoſtolica, te in epiſcopum ordinamus, atque paſtorali ſollicitudine te, frater cariſſime, hortamur, ut ſolerti cura gregem tibi commiſſum cuſtodias, temetipſum ſic in bonis operibus diſponas &c. ut ſi quis Epiſcopus te

* *Huic ſynodo ſubſcripſerat Silveſter tunc archiepiſcopus Ravennæ ſub nomine Geberti.*

vel

vel tuum locum auſu temerario excommunicare præſumpſerit, aut anathematis vinculis irretire tentaverit, noſtro fretus munimine ipſam excommunicationem parvipendas.

☞ PRÆMONITIO

IN SEQUENTIA CAPITULA.

Quiſnam vir fuerit Atto Vercellenſis Epiſcopus, quo vixerit tempore diſputavi ego in Præfatione ad Sermones ejus, & ad Perpendiculum, quod eſt nomen Opuſculi ab eo conſcripti a me primum excuſi in appendice ad ſecundum volumen Miſcellaneorum Baluzii editionis Lucenſis pag. 561. Ex hac diſcent lectores attigiſſe illum ſeculum XI. quamquam aliter ſenſit Ughellius in Vercellenſibus. Nec ſane negari poteſt Attonem quendam Vercellenſem Epiſcopum ſæculo decurrente X. diem clauſiſſe ut perſpicue demonſtrant documenta ab eodem Ughellio prolata; ſed forte noſter hic ſecundus fuit ab illo, quamquam, ut vera fatear, Atto alius poſterior in tabulis Ughellianis non comparet. At in perpendiculo ab Attone Vercellenſi conſcripto mentio videtur fieri Silveſtri II. Summi Pontificis veluti jam demortui; conſtat autem Silveſtrum ſeculo jam decurrente XI. obiiſſe; Utcumque res habeat ſe ſe, capitula iſta, quæ in collectione Conciliorum ego hic primus inſero hucuſque ceu genuinus Attonis labor credita, & habita ſunt non repugnante titulo quem Dacherius, Spicileg. tom. 1. pag. 402 nov. edit. de ſuo adjecit. Sed in codice unico Vaticano 4322. quem ego conſului, alium reperi adſcriptum, ex quo aliter perſuademur, eundemque hic repræſento. Quod interdum hic hiulca nonnulla appareant fecit humor noxius, qui in Cod. ſuperiores foliorum lineas corrupit.

INCIPIUNT CAPITULA

Ex Cod. Vatic. 4322. ubi ſunt Epiſtolæ quædam & opuſcula Attonis Vercellenſis Epiſcopi. Eſt autem Codex membranaceus ſæculi ut arbitror X. ſed primæ lineæ ſingularum paginarum ex humore penitus computruerunt.

Canonum (ſic) *Excerptarum de diverſis Conciliis, decretalibus, ſtatutis, atque epiſtolis congruentium ad Forenſe judicium collecta tempore Domni Attonis epiſcopi.*

Sequitur brevis indiculus, ſeu tituli ſingulorum Canonum, qui tamen tituli cum repetantur ante ſingulos canones, ideo hic omittendos cenſui.

INCIPIUNT CANONES.

CAPUT I.

Admonitio Pontificis ad Presbyteros, qualiter erga ſubditos agant.

Theodulfi capitulare cap. 1.

Obſecro vos fratres dilectiſſimi ut erga ſubditarum plebium profectum, & emendationem vigilantiſſima cura laboretis, quatenus illis viam ſalutis oſtendentes, & eos verbis & exemplis inſtruentes, & vos de eorum profectu, & nos de veſtro Domino noſtro Jeſu Chriſto auxiliante fructuoſos illi manipulos reportemus. Obſecro etiam fraternitatem veſtram, ut hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digeſſi aſſidue legatis, & memoriæ commendetis, & eorum, ſive cæterarum ſacrarum ſcripturarum lectione mores componatis, vitam emendetis & cum ſubditis plebibus, opitulante domino, ad regna celeſtia pergere certetis.

II.

Retractatio ejuſdem, & de Ordinis diſcretione, bonaque vitæ exhortatione.

Ibidem.

Veraciter noſſe debetis, & ſemper meminiſſe, quia nos quibus regendarum animarum cura commiſſa eſt; pro his, qui noſtra negligentia pereunt rationem reddituri ſumus; pro his vero, quos verbis, & exemplis lucrati fuerimus præmium æternæ vitæ percipiemus. Quod ſi populus fidelis cibus eſt Dei, condimentum ejuſdem cibi nos ſumus. Scitote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum, & pæne conjunctum eſſe; ſicut enim epiſcopi Apoſtolorum in eccleſia, ita nimirum presbyteri ceterorum diſcipulorum Domini vicem tenent; & illi tenent gradum ſummi Pontificis Aaron; iſti vero filiorum ejus. Unde oportet vos ſemper memores eſſe tantæ dignitatis, memores veſtræ conſecrationis, memores ſacræ, quam in manibus ſuſcepiſtis, unctionis, ut nec ab eadem dignitate degeneretis, nec veſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacro ſanguine delibutas peccando polluatis. Sed cordis, & corporis mundiriam conſervantes, plebibus exemplum bene vivendi præbentes his, quibus præeſtis ducatum ad cæleſtia regna præbeatis.

III.

De ignorantia vitanda, & doctrina ſectanda.

Conc. Tolet. IV. cap. 24.

Ignorantia mater cunctorum errorum maxime ſacerdotibus Dei vitanda eſt; quia docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas ſcripturas frequenter admonet Apoſtolus dicens ad Timotheum: *attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ ſemper mane in his.* Sciant igitur ſacerdotes ſcripturas & canones. Ut omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.

IV.

Ut omnes Fidem Catholicam memoriter teneant.

Primo omnium fidem catholicam omnes presbyteri, & diacones, ſeu ſubdiacones memoriter teneant; ut ſi quis hoc faciendum prætermittat, quadraginta diebus a vino ſe abſtineat; & ſi poſt abſtinentiam neglexerit, condemnandum dupliciter (duplicetur) in eo ſententia.

V.

De negligentia cavenda, juſtitia amplectenda, & vita emendanda.

Nemo clericorum ultra hæc, quæ juſſa ſunt diſſimulet, aut negligere ullatenus audeat ſed libenter expleat; & ſacramenta divina nequaquam negligenter contractet; ideo tam juvenes, quam ſenes de his, & de omni converſione ſua, hac converſatione, & pœnitentia valde eſſe ſollicitos, ſatiſque agere oportet, ut hæc condigne agant; & de reliquo orent. Tam clerici, quam ſæculares animas ſuas ornamentis digniſſimis, dogmatibus ſcilicet veritatis, decore pudicitiæ, ſplendore juſtitiæ, candore pietatis, aliiſque omnibus, quibus comptam eſſe decet rationabilem mentem. Tunc præterea declinare a conſortiis inhoneſtis, & infidelibus, & ſocietatem habere fidelium, atque illos frequentare conventus, in quibus de pudicitia, de juſtitia, de pietate tractatur. Orare ſemper Deum, & ab ipſo petere quæ decet, ipſi gra-

gratias agere, & veram pœnitudinem gerere præteritorum geſtorum. Aliquantulum etiam ſi poſſibile eſt per miſericordiam pauperum juvare pœnitentiam.

VI.

Theodulf. cap. 21.

Quibus armis diabolus, & vitia expugnentur.

Oportet vos aſſiduitatem habere legendi, & inſtantiam orandi; quia vita viri juſti lectione inſtruitur, oratione ornatur. Et aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato juxta illum qui dicebat: *in corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Hæc ſunt enim arma, videlicet lectio, & oratio, quibus diabolus expugnatur; hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

Pſ. 118. 11.

VII.

Quod ſacerdos Miſſam ſolus nequaquam celebret.

Idem cap. 7.

Sacerdos miſſam ſolus nequaquam celebret; quia ſicut illa celebrari non poteſt ſine ſalutatione ſacerdotis, reſponſione nihilominus plebis; nimirum nequaquam ab uno debet celebrari; eſſe debent qui ei circumſtent quos ille ſalutet, e quibus & reſpondeatur. Et ad memoriam illi reducendum eſt, illud Dominicum: *ubicumque fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, & ego in medio eorum ſum.*

VIII.

Quod ſacerdos miſſas niſi in ſacratis ab epiſcopo locis non præſumat celebrare.

Cap. Nullus Presbyter. de conſec. Diſt. 1.

(*ſic*) Hic in Romana ſynodo conſtitutum eſt omnium cum conſenſu ſynodi: ut nullus presbyter miſſas niſi in ſacratis ab epiſcopo locis celebrare (præſumat; juxta illud quod ſcriptum eſt: vide ne offeras holocauſta tua in omni loco quem videris, ſed in loco quem elegit Dominus, ut ponat nomen ſuum ibi) Qui particeps de cætero tui voluerit eſſe ſacerdotii, (& pietatis affectus niſi magna neceſſitas præoccupaverit; & hoc cum judicio epiſcopi fiat.)

Aſſeſſa includuntur in Dacherio.

IX.

Quod divina Myſteria ſtudioſe celebrentur.

Theodulf. cap. 5.

In ſacrificiis, dilectiſſimi, ante omnia diligenter obſervetur, ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus miſſæ nequeunt celebrari mundiſſime atque ſtudioſe tractentur; & nihil in his vile, nihil non probatum inveniatur. Sit timor Domini nobiſcum, (& cum diligentia cuncta facite.)

X.

Item ex eiſdem.

Corpus Domini nullo modo conſecretur, niſi ex integra oblatione; neque enim Dominus ſui corporis aliquam ſuſtinuit diminutionem; ſicut ſcriptum eſt: *non dabis ſanctum tuum videre corruptionem*; & alibi: *os non comminuetis ex eo.* Miſſæ etiam niſi a jejunis ſacerdotibus, non celebrentur.

Pſ. 15. 10. Joan. 19. 36.

XI.

Ut fœminæ ad Altare non accedant.

Idem cap. 6.

Fœminæ miſſam Sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant; ſed locis ſuis ſtent, & ibi ſacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores eſſe debent fœminæ infirmitatis ſuæ, & ſexus imbecillitatis. Et idcirco quædam mulier qualibet ſancta in myniſterio divino contingere voluit, & Dei judicio percuſſa eſt.

XII.

Ut fœminæ ſacrata vaſa, vel pallas non contingant.

Cap. Sacratas. Diſt. 23.

Sacratas Deo fœminas, vel monachas ſacra vaſa, vel ſacratas pallas penes vos contingere, & circa altaria incenſum deferre perlatum eſt ad Apoſtolicam ſedem; quæ omnia reprehenſione, & vituperatione plena eſſe nulli recte ſapientium dubium eſt. Quapropter hujus ſanctæ Sedis auctoritate hæc omnia reſecare funditus quantocius poteritis, cenſemus; & ne peſtis hæc latius divulgetur per omnes provincias abſtergi citiſſime mandamus.

XIII.

Ut nullus præſumat qualibet ex ſacris illicite uſurpare.

Theod. cap. 18.

Nullus præſumat calicem, aut patenam, aut quælibet vaſa ſacra & Divino ſervitio mancipata ad alios uſus retorquere, nec de calice ſacro aliud bibat præter ſanguinem Chriſti, qui in ſacramento accipitur. Nec patenam ad aliud officium admittere audeat, quam ad altaris miniſterium; & altaria non cooperiantur, niſi nitidis, & novis pannis. Corpora vero mortuorum in ipſis nullo modo involvantur.

XIV.

Ut veſtimenta eccleſiaſtica ſacrata, & honeſta ſint.

Cap. Veſtimenta. De conſec. Diſt. 1.

Veſtimenta igitur eccleſiaſtica, quibus Domino miniſtratur ſacrata debent eſſe, & honeſta; quibus aliis uſibus nemo debet frui, quam eccleſiaſticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, niſi a ſacratis hominibus, ne ultio, quæ Balthaſar percuſſit, ſuper hæc tranſgredientibus & alia præſumentibus veniat divina. Qui dum vaſa Domini in uſus communes aſſumpſit vitam pariter cum regno amiſit.

XV.

Ut Clerici ſæcularibus indumentis non utantur.

Presbyteri, & Diaconi ſæcularibus indumentis minime utantur, niſi ut condecet, tunica ſacerdotali. Sed neque dum ambulaverint in civitatem, aut in viam, aut in plateas ſine operimento præſumant ambulare præter ſi in itinera longa ambulaverint. Quia ſicut *mulier orans in eccleſiis non velato capite deturpat caput ſuum*, juxta apoſtolicam vocem; ita ſacerdos ſine operimento deturpat ſacerdotium ſuum. Nam ſi temere præſumpſerit contra Statuta agere, communione privetur, donec quæ ſtatuta ſunt adimplere maturet.

21. q. 4. cap. Epiſcopi.

1. Cor. 11. 5.

XVI.

Quando ſymbolum competentibus tradatur.

Conc. Agat. cap. 13.

Symbolum etiam placuit ab omnibus eccleſiis una die, ideſt ante octo dies Dominicæ Reſurrectionis publice in eccleſia competentibus tradi.

XVII.

De temporibus Baptiſmi.

Gelaſ. in ep. ad Epiſ. Lucan. cap. 10.

Baptizandi ſibi quiſpiam paſſim quocunque tempore nullam credant ineſſe fiduciam præter Paſchale Feſtum, & Pentecoſten venerabile Sacramentum, excepto dumtaxat graviſſimi languoris incurſu, in quo verendum eſt; ne homo ſuccreſcente periculo ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio præventus abſcedat.

XVIII.

Qualiter Baptiſmi Sacramenta celebrari oportet.

Catechumeni antequam baptizentur inſtruantur qualiter credant, ut ſacerdotibus cum baptizantur . . . . facultas loquendi . . . . imminente periculo obmutuerint per Chriſtianiſſimus teſtes eorum fides examinetur, qui illis antequam obmutuerint, adfuiſſent: Et ſi eorum teſtimoniis digni inventi fuerint, baptizentur; hi vero qui ab infantia muti fuerint ſi aliquibus nutibus, ac indiciis Chriſtianos ſe eſſe velle, vel baptiſmum petere videantur, non eſt illis vetandum. Pro infantibus vero, quibus ætas adhuc loquendi non eſt aliis non abnuimus reſpondendum, ca-

catholicis tamen, ſed qui pro eis fidem promit- A tunt, curam & ſollicitudinem habere debent, ut illi hoc impleant quod ipſi pro eis promiſerunt. Si autem religioſi, & docti talibus parentes fuerint, ipſis cum hac proteſtatione committendi ſunt. Qui ſi deſuerint, illi eos frequentius inſtruant, ſuiſque beneficiis ſæpius ſtudeant confortare.

XIX.

Item de parvulis ægrotantibus.

Theod. cap. 17. Si parvulus ægrotans, ad quemlibet presbyterorum Baptiſmi gratia de cujuslibet Parochia allatus fuerit, Baptiſmi ſacramentum nullo modo denegetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit; & ille parvulus abſque Baptiſmi gratia mortuus fuerit, noverit ſe ille qui eum B non baptizavit pro ejus anima rationem redditurum.

XX.

Ut Presbyteri abſque diaconibus Baptiſma non celebrent.

(*ſic*) Ut nulla Eccleſia cujuslibet Diœceſeos, ubi Baptiſmum celebratur, Presbyter abſque Diacono eſſe reperiatur, unde omnis Presbyter non habens diaconem eligat ſibi perſonam, & plebi ſuæ innoteſcat; tunc ad Pontificem ſuum conſignans deducat cujus vitam probatam habeat, & diaconus conſecretur. Quod ſi diſtulerit Presbyter dicens, eo quod non habeat talem clericum, epiſcopus ſuus provideat ex eccleſia ſua aut unde voluerit bonam perſonam. Tantum eſt, ut C ſine diacone non ſint.

XXI.

Quæ in eccleſiis recondi liceat.

Theod. Cap. 8. Videmus crebro in eccleſiis meſſes, & fœnum congeri unde volumus, ut hoc pœnitus obſervetur, ut nihil in eccleſia præter veſtimenta eccleſiaſtica, & vaſa ſacra, & libros recondatur. Si autem tempore perſecutionis propter improbitatem prædonum ſua pauperes alimenta ibi ſervanda reponunt, non ſunt ejicienda; ita ſane ut de eadem eccleſia pace recepta illico tranſportentur. Vendendi, enim, vel emendi ibi nulla detur licentia; ne forte ſi alia ibi qua oportet negotia
Luc. 19.46. exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea domus orationis eſt, vos autem ſpeluncam latronum* D *feciſtis.*

XXII.

Quod in eccleſiis Convivia, & accubitus non fiant.

Laodic. cap. 27. Quod non oporteat in Domini eccleſiis convivia quod vocantur agapæ fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus ſternere.

XXIII

Quod in eccleſiis ſepulturæ non fiant.

Theod. cap. 9. Antiquus in his regionibus in eccleſia ſepeliendorum mortuorum uſus fuit, & pleraque loco divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hoſtias præparata, cimiteria, ſeu poliandria facta ſunt; unde volumus, ut ab hac re deinceps abſtineatur; & nemo in eccleſia ſepelliatur, niſi forte talis ſit perſona ſacerdotis, aut cujuslibet E juſti hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit. Corpora vero, quæ antiquitus in eccleſia ſepulta ſunt, nequaquam projiciantur; ſed tumuli, qui apparent profundius in terra mittantur, & pavimento deſuper facto nullo tumulorum veſtigio apparente, eccleſiæ reverentia conſervetur. Ubi vero tanta eſt multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile ſit, locus ille pro cimiterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco conſtructo, ubi religioſe, & pure Deo ſacrificium offerri valeat.

XXIV.

Ut ſepulturæ non vendantur.

Queſta nobis eſt Nereida clariſſima fœmina quod ſolidos pro filio ſuo ſepultura Fraternitas veſtra velit exigere, atque ſuper doloris gemitum majorem diſpendii ſtudet inferre moleſtiam. Quod ſi ita ſe veritas habet, quia grave nimis, & procul eſt a ſacerdotis officio pretium de terra conceſſa putredini quærere & de alieno velle facere luctu compendium, ab hac ſe petitione Fraternitas veſtra contineat, & moleſta ei de cetero non exiſtat. Hoc autem vitium & nos poſtquam Deo auctore ad epiſcopatus honorem acceſſimus de eccleſia noſtra omnino vetuimus, & pravam denuo conſuetudinem nequaquam uſurpari permiſimus, memores quia dum Abraham a filiis Effron, hoc eſt a Filio Soor ſepulcrum pretio ad humandum corpus conjugis poſtularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui ſacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium, vel in alienis denuo tentari præſumatur admoneo; ſed ſi quando aliquem in eccleſia veſtra ſepellire conceditis ſiquidem parentes ipſius proximive hæredes pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint accipi non vetamus; peti vero aut aliquid exigi omnino prohibemus. Ne quod valde irreligioſum eſt, aut venalis fortaſſe, quod abſit, dicatur eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, ſi de eorum cadaveribus ſtudetis quærere quolibet modo compendium. Greg. lib. 7. ep. 55.

XXV.

Ut Diœceſes ſingulis annis viſitentur.

Multorum experientia caſuum magiſtrante reperimus nonnullas Diœceſes (ſic) eccleſias deſtitutas, pro qua re id conſtitutione decrevimus ut antiquæ conſuetudinis ordo ſervetur, & annis ſingulis ab epiſcopis Diœceſes viſitentur; & ſi qua forte baſilica reperta fuerit deſtituta, ordinatione ipſius reparetur. Tarracon. ſub Hormiſda cap. 8.

XXVI.

Qui Presbyteri chriſma petant.

Presbyteri qui per Diœceſes eccleſias regunt non a quibuslibet epiſcopis, ſed a ſuo, nec per juniorem clericum, ſed per ſeipſos, aut per illum, qui ſacrarium tenet ante Paſchæ ſolemnitatem chriſma petant. Conc. Carth. IV. cap. 36.

XXVII.

Quod ſingulis annis ſynodus celebretur.

Nulla pene res diſciplinam plus ab eccleſia Chriſti depellit, quam ſacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus ad corrigendos eccleſiaſticos mores ſynodum facere negligunt. Ob hoc a nobis univerſaliter definitum eſt, ut quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporis fieri concilium non ſinit, ſaltem vel ſemel a nobis celebretur. Tolet. IV. cap. 3.

XXVIII.

Qualiter majores Presbyteri ad Synodum veniant.

Quando more ſolito ad ſynodum venietis veſtimenta, & libros, & vaſa ſacra, cum quibus veſtrum miniſterium, & injunctum officium peragatis vobiſcum deferte; nec non duos, vel tres clericos, ſive laicos, cum quibus miſſarum ſolemnia celebratis, vobiſcum adducite: ut probetis quam diligenter, quamque ſtudioſe Dei ſervitium peragatis. Theod cap. 4.

XXIX.

Quod ſingulas Kalendas collatio in Plebibus fiat.

Experimento didicimus non minus bonam collationem, quam etiam lectionem prodeſſe; unde a præ-

a præſenti ſtatuimus, ut per ſingulas plebes, ſingulis calendis omnes presbyteri, ſeu clerici ſimul conveniant, ut de fide, ac ſacramentis divinis, ſeu de vita, & converſatione, & ſingulis officiis ad eos pertinentibus communiter tractent. Et ſi forte aliquis inter eos negligens, aut reprehenſibilis invenitur, a cæteris corrigatur. Quod ſi corrigi omnino non ſtuduerit, mox ſuo nuntient epiſcopo, ut hæc acrius emendare quantocius ſtudeat, ne cum eadem Diœceſi . . . . tentur. Si autem Kalendæ in feſtivis fuerint ſub . . . . .

. . . .

XXX.

Quod nullus abſolute clericus ordinetur.

Chalced. cap. 6.

Nullum abſolute ordinari debere presbyterum, aut diaconem, vel quemlibet in gradu eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter eccleſiæ civitatis, aut poſſeſſionis, aut martyrii, aut monaſterii, qui ordinandus eſt pronuntietur. Qui vero abſolute ordinatur, decrevit ſancta Synodus irritam haberi hujuſcemodi manus impoſitionem, & nuſquam poſſe miniſtrare ad ordinantis injuriam.

XXXI.

Ut in ſingulis eccleſiis ſacerdotes ordinentur.

Clem ep. 3. ad Jacob.

Eccleſias per congrua, & utilia facite loca, quas divinis precibus ſacrare oportet; & ſingulis ſacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam gravari.

XXXII.

De Clericis, qui loca, in quibus ordinati ſunt, derelinquunt.

Arelat. 3. cap. 21.

De Presbyteris, ac Diaconibus, qui ſolent dimittere loca ſua, in quibus ordinati ſunt; & ad alia loca ſe transferunt, placuit, ut eiſdem locis miniſtrent; quod ſi derelictis locis ſuis ad alium ſe locum transferri voluerint, deponantur.

XXXIII.

De Presbyteris, qui pro alterius eccleſiis munera promittunt.

Theod. cap. 18

Auſulta inclaſa deſunt in Dacherio.

Multa verſ ant in Dacherio.

Si quis Presbyter, vel quislibet in Clero inventus fuerit alicui clerico, aut laico deinceps munera dare, aut promittere, aut eccleſiam alterius presbyteri ſubripiat, (quam ad ſe rectius pertinere non putat,) ſciat ſe pro hac rapina, ſeu cupiditate, aut gradum amiſſurum, aut gravi corporis maceratione caſtigandum. Illi vero, quem fatigare præſumpſerit, omne damnum, quod ei pro hac acciderit querela ipſoſque actionis ſumptus inſuper reſtaurare cogatur nulluſque alterius presbyteri clericum, vel parochianum perſuadeat, ut ad ſuam eccleſiam concurrat, relicta eccleſia propria, & ſuas decimas ſibi dent; ſed unuſquiſque ſua eccleſia, & populo contentus, quod ſibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illud evangelii: *quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis.*

XXXIV.

Ut nullus oblationes eccleſiæ, præter conſcientiam epiſcopi, aut det, aut accipiat.

Gangren. c. 7.

Si quis oblationes eccleſiæ extra eccleſiam mancipare, vel dare voluerit præter conſcientiam epiſcopi, vel ejus, cui hujuſcemodi officia commiſſa ſunt, nec cum ejus voluerit facere conſilio, anathema ſit.

XXXV.

Ut nullus Presbyter abſque permiſſu epiſcopi aliquid in ejus Parochia agat.

Clem ep. 1.

Nullum presbyterum in alicujus epiſcopi Parochia aliquid agere abſque ejus permiſſu docebat, ſed & cunctos presbyteros propriis epiſcopis in omnibus obedientes, inſtituente Domino, eſſe debere docebat. Nullum alteno concupiſcere, aut eorum præſumere, ſed unumquemque ſuis, ſibique commiſſis contentum eſſe docebat. Neminem etiam alicui aliquid facere, niſi quod ſibi vult fieri inſtruebat.

XXXVI.

Ut nullus clericus mulierem in conſortio familiaritatis habeat.

Tolet. II. cap. 3.

Illud præterea ſpeciali ordinatione decernimus quod nec antiqua concilia in univerſis pene canonibus ſiluerunt, ut nullus clericorum a gradu ſubdiaconii, & ſupra in conſortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, aut ancillam; ſed ſi ſunt ei hujuſcemodi ſervitia matri, vel ſorori aliæque cujuslibet propinquitati contradat; & quicquid ſuis manibus perfecerint, proprio Domino deferantur. Aut ſi propinquitas memorata deeſt, alia domus longe ad earum habitaculum requiratur, eo modo ut nulla occaſione introeundi domum clerici fœminæ permittantur, unde aut laqueos poſſit incurrere, aut noxialis fama innocenti fortaſſis poſſit inuri. Sane ſi deinceps poſt datam hanc admonitionem quiſquis harum conſortio frui voluerit, noverit ſe non ſolum a clericatus officio retrahi, vel eccleſiæ foribus pelli, ſed etiam ab omnium catholicorum clericorum, vel laicorum communione privari, nulla prorſus vel colloquii conſolatione relicta.

XXXVII.

Ut clericus nullam converſationem cum muliere poſt denominationem habeat.

Vid. Richuls. in cap. 29.

Ut ſi cui ſacerdoti ex qualibet muliere renuntiatum fuerit, ut exinde ſuſpicio malæ opinionis efficiatur, nullam cum ipſa habeat converſationem neque ſecretam, neque præſentem. Si deinde apiſcopus inventus fuerit per ſecundam, & tertiam conteſtationem ut contemptor gradus ſui periculum ſuſtineat.

XXXVIII.

Qualem profeſſionem Presbyteri, & Diaconi faciant quando ordinantur.

Tolet. IV. cap. 10.

Quando presbyteri, & diaconi per Parœchias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem epiſcopo ſuo facere, ut caſti, & puri vivant ſub Dei timore, & ut eos talis profeſſio alligatos talis diſciplinæ retineat.

XXXIX.

Item qualem Epiſcopus diaconem faciat.

A præſenti die epiſcopis omnibus dicatur, ut nullum facere diaconem præſumant, niſi qui ſe caſte victurum promiſerit.

XL.

Ut Clerici Epiſcopis ſuis obtemperent; ad honorem eos promovere volentibus.

Carthag. cap. 41.

Item placuit, ut quicunque clerici, vel diaconi pro neceſſitatibus eccleſiaſticarum rerum non obtemperaverint epiſcopis ſuis volentibus eos ad honorem ampliorem in ſua eccleſia promovere, nec illic miniſtrent in ſuo gradu unde noluerunt recedere.

XLI.

Quod nullus clericus die Dominico aliquod ſæculare negotium audeat judicare.

Tarracon. c. 4.

Ut nullus Præsbyterorum, vel clericorum die Dominico propoſitum cujuſcunque cauſæ negotium non audeat vindicare, niſi hoc tantum ut Deo ſtatuta ſolemnia peragant. Cæteris vero diebus cohibentibus perſonis illa quæ juſta ſunt habeat licentiam judicandi, exceptis criminalibus negociis.

XLII.

Ut clericis ludricis ſpectaculis non interſint.

Laodic. cap. 54.

Non oportet miniſtros altaris vel quoslibet clericos ſpectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis,

ant

aut in cœnis exhibentur, ioterelle; ſed antequam A muſici themalici ingrediantur, ſuigere eos de convivio, & habire debere.

XLIII.

Ut clerici per plateas, vel andronas, aut nundinas non ambulent.

Carthag. IV. cap. 49. 58. & III. c. 27. Clerici per plateas, vel androues, aut nundinas non ambuleut, & ad forum, vel tabernas non accedant abſque certa corporis, vel officii ſui neceſſitate, vel ſi fueriut peregrioatione compulſi, nec ibi comedere, aut bibere præſumant.

XLIV.

Item elericum ſcurrilem puniendum.

Carthag. IV. cap. 60. Clericum ſcurrilem, & verbis turpibus joculatorem ab officio retrahendum.

XLV. B

Item clericus adulator, & proditor degradetur.

Ibid. c. 56. Clericus qui adulationibus, & proditionibus vacare depreheoditur degradetur ab officio.

XLVI.

Clericus qui inter epulas cantat ſimiliter.

Ibid c. 61. Clericum inter epulas cantantem ſupradictæ ſententiæ ſeveritate coercendum.

XLVII.

Quibus negociis ſe miſcere debeant.

D ft 88. c. Decrevit. Decrevit Nicæna Synodus nullum clericum aut poſſeſſiones conducere, aut negociis ſæcularibus ſe miſcere niſi forte epiſcopus civitatis eccleſiaſticarum rerum ſollicitudinem habere præcipiat, aut pupillorum, & orphanorum, aut viduarum. Ubi liquido patet quia alia ſunt nego- C cia ſæcularia, & alia eccleſiaſtica.

XLVIII.

Ut clerici auguria non credant nec divinationes exquirant.

Tolet. IV. cap. 29. Si quis Presbyter vel Diaconus, vel quilibet ex ordine elericorum magos, & aruſpices, aut certe augures, vel ſortilegos vel eos qui profitentur artem magicam aut aliquos eorum ſimilia exercentes conſuluiſſe, fuerit deprehenſus ab honore dignitatis ſuæ depoſitus monaſterium ingreſſus pœnam excipiat ibique pro pœna pœnitentia datentus ſcelus admiſſum ſacrilegii ſolvat. Item ſi quis poſt hanc cognitionem eccleſiaſticam contendens doctrinam, ade..... vos prophetas, aut angelos vel aliquorum ſanctorum defunctorum æ- D quivocos falſo vocans abierit, eorumque pravis doctrinis inhæſerit, anathema ſit, nulliſque myſteriis eccleſiaſticis communicet, donec ad pontificis venerit ſatisfactionem, nam ipſe Dominus Matthæi 24. 24. in evangelio docet: *ſurgent enim pſeudo-chriſti, & pſeudo-prophetæ, & ſeducent multos;* & Paulus Apoſtolus: Hebr. 13. 8. *doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.* Similiter etiam de illis, qui arbores colunt, aut ad fontes hujuſcemodi religione accedunt, deliberare curavimus. Inſuper nullus talibus communicare præſumat.

XLIX.

Ut clerici uſuras non accipiant, nec laici quoque.

Carthag. III. cap. 16. Item placuit, ut clericus ſi commodaverit pe- E cuniam, pecuniam accipiat; ſi ſpeciem, eamdem ſpeciem, quantum dederit accipiat. Similiter Laici quoque ab uſuris ſe abſtineant. Quod ſi non fecerint excommunicentur.

L.

Ut clerici vilius emendi, & carius vendendi uſum non habeant.

Tarracon. c. 2. Sicut per canonum ſtatuta firmatum eſt, quicunque in clero eſſe voluerit emendi vilius, & vendendi carius ſtudio non utatur. Certa ſi voluerit exercere, cohibeatur a clero.

LI.

Ut clerici ſæcularem defenſionem adverſus eccleſiaſticam diſciplinam non requirant.

Agat. c. 8. Id etiam placuit, ut clericus ſi relicto officio ſuo propter diſtrictionem ad ſæcularem fortaſſe defenſionem tranſierit, & ei, ad quem recurrerit, ſolatium defenſionis impenderit, ne eccleſiæ communione pellatur.

LII.

Ut Clerici eccleſiaſtico judicio contenti ſint.

Clem. Epiſt. I. ad Iacob. Si qui ex fratribus negocium habent inter ſe apud cognitores ſæculi non judicentur, ſed apud presbyteros eccleſiæ, & quidquid illud eſt dirimat.

LIII.

Ut Clerici vigiliis non deſint.

Carthag. 4. cap. 98. Clericus qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis deeſt, ſtipendio privetur.

LIV.

Ut Presbyter in nuptiis bigami non prandeat.

Neocæſ c. 7. Presbyterum in nuptiis bigami prandere non convenit, quia cum pœnitentia bigamus egeat, quis erit, qui propter convivium talibus nuptiis poſſit præbere conſenſum.

LV.

Quod ex collatis convivia non celebrentur.

Laodic. c. 55. Quod non oporteat ſacerdotes aut clericos ex collatis vel comeſſationibus convivia celebrare; hoc autem nec laicis poſſe congruere.

LVI.

Quod ad agapem vocati, ciborum partem non accipiant.

Ibid. c. 27. Quod non oporteat ſacro miniſterio deditos clericos ad agapem vocatos ciborum partes accipere; propterea quod hinc eccleſiaſtico ordini fiat injuria.

LVII.

Quod clericos orare, & legere, ac manibus laborare inſtanter conveniat.

Theodul. c. 2. Clericus victum, & veſtimentum ſibi artificio, vel agri cultura abſque officii dumtaxat ſui detrimento præparet: & ſi quando a lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi, quia otioſitas inimica eſt animæ; & antiquus hoſtis quem a lectione, vel ab oratione vacantem invenerit, facile ad vitia rapit. (Petrus namque ait): Anſulis Ira cleis deſunt in Dacher. *lectione diſcetis qualiter, & vos vivatis, & alios doceatis.* Per ſtium orationis, & vobis, & his, quibus in caritate conjuncti eſtis, prodeſſe valebitis. Per manuum operationem, & corporis macerationem, & vitiis alimenta negabitis, & veſtris neceſſitatibus ſubvenietis, & habebitis quod neceſſitatem patientibus porrigatis.

LVIII.

Qui Pſalmi in eccleſia cantentur vel libri legantur.

In canon. Marti Brach. cap. 59. Quod non oporteat plebejos pſalmos in eccleſia cantari, nec libros præter canonem legi; ſed ſola ſacra volumina Novi teſtamenti, vel Veteris. Licet etiam legi paſſiones Martyrum cum anniverſaria eorum celebrantur.

LIX.

Ut Oratio Dominica quotidie proferatur.

Tolet. IV. cap. 10. Oratio quæ Dominica dicitur, quam Dominus proprio ore compoſuit, ſuiſque diſcipulis per eam orare docuit, non tantum diebus dominicis, ſed quotidie in omni oratione frequentanda eſt. Conſideret tamen unuſquiſque conſcientiam ſuam, quia ſi ex puro corde omnibus a quibus læſus fuerit non dimiſerit, hæc oratio magis ad occaſionem, quam ad veniam illi eſſe videtur.

LX.

LX.

Quod profundiores quæſtiones penitus non adſtruantur.

Celeſt. ad Epiſc. Gall. c. 17.

Profundiores vero, difficilioreſque partes incurrentium quæſtionum, quas latius perpetrarunt, vel contractarunt qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audemus contemnere, ita neceſſe non habemus inſtruere quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis credimus ſufficere quidquid ſecundum prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos ſcriptura docuerunt, ut prorſus non opinetur catholicum quod apparuerit præfixis ſententiis eſſe contraria.

LXI.

Ubi, & qualiter Scholæ habeantur.

Theodulf. c. 20.

Presbyteri etiam per villas & vicos ſcholas habeant, & ſi quislibet fidelium ſuos parvulos ad diſcendas litteras eis commendare voluerit, eos ſuſcipere, & docere non renuant; ſed cum ſumma caritate eos doceant: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates*. Cum ergo eos docent, nihil ab eis prætium pro hac re exigunt, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis Parentes caritatis ſtudio ſua voluntate obtulerint.

Dan. 12. 3.

LXII.

Quibus libertis manus mittatur.

Tolet. IV. cap. 72.

Quicunque libertatem a Dominis ſuis percipiunt, ut nullum ſibimet in eis obſequium patronus retentet; iſti ſi ſine crimine ſint ad clericatus ordinem libere ſuſcipiuntur; quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio manumiſſi ſunt pro eo quod adhuc a Patrono ſuo ſervitute tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticum ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis ſervi.

LXIII.

Quales ad miniſterium clerici eligantur.

Clem Epiſt. 4.

Tales ad miniſterium eligantur clerici, qui digne poſſint dominica ſacramenta tractare; melius eſt enim Domini Sacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne exercere opus Dei, quam multos, & inutiles, qui onus grave ordinatori adducant.

LXIV.

De jejunio Quadrageſimali Clericorum.

Teleſph. in Epiſt.

Cognoſcite a nobis, & cunctis epiſcopis in hanc ſanctam, & apoſtolicam ſedem congregatis ſtatutum eſſe, ut ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes clerici in ſorte Domini vocati a carne jejunent. Quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum a laicorum converſatione; ita & in jejunio debet fieri diſcretio. Has ergo ſeptem hebdomadas, omnes clerici a carne, & deliciis jejunent, & hymnis ac vigiliis, atque orationibus Domino inhærere die noctuque ſtudeant.

LXV.

Quod nulli Sacerdotum liceat canones ignorare.

Celeſt. in Epiſt. ad Epiſc. per Calabr.

Nulli ſacerdotum ſuos liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod poſſit Patrum regulis obviare: quæ enim a nobis res digne ſervabitur ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permiſſa frangatur?

LXVI.

Quod adverſa pro Chriſto patienter toleranda.

Anaclet. Epiſt. 1.

Nolite mirari, cariſſimi, quod perſecutiones patimini quaſi novi vobis aliquod contingat; ſed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete ut in A revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes; quia ſi exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis. Nec pro aliqua cupiditate, vel ſegnitia, aut metu hæc quæ vobis facienda, vel dicenda ſunt, dimittatis. Nec a populi increpatione ſi deviaverit ullo modo ceſſetis. Nemo autem veſtrum patiatur quaſi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus non erubeſcat; glorificet autem Deum in iſto nomine; quia ſcriptum eſt: *beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam; quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum*. Cavete, quia *propter juſtitiam* dixit; nam qui pro aliquo crimine patitur ob hoc non erit beatus.

Mat. 5. 10.

LXVII.

B *Quod cum excommunicato non ſit orandum.*

Can. 11. Apoſtol.

Si quis cum excommunicato ſaltem in domo ſimul oraverit, iſte communione privetur.

LXVIII.

Quod oblationes diſcordantium, vel pauperes opprimentium refutandæ ſunt.

Car. 4. c. 93. 94.

Oblationes diſcordantium fratrum neque in ſacrario neque in gazophylacio recipiantur. Eorum etiam qui pauperes opprimunt donaria a ſacerdotibus refutanda ſunt.

LXIX.

Ut ebrietas vitetur.

Agath. c. 41.

Ante omnia clericis vetetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix eſt. Itaque eum, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, ut ordo patet, C aut trium dierum ſpatio a vino ſtatuimus ſubmovendum, aut corporali ſubdendum judicio. Quod ſi hoc in uſum aſſumpſerit, excommunicatio prorafetur (ſic); ſi vero corrigi non potuerit, a ſacerdotali ordine depellatur.

LXX.

Qualiter ſingulis feriis agendum ſit.

Car. 4. c. 64.

Qui die Dominico ſtudioſe jejunat, non credatur catholicus; & nullum negotium, nullumque opus ſervile eodem die fiat. Quinta feria quoque non eſt jejunandum, ut inter jejunium Chriſtianorum & gentilium catholicorum atque hæreticorum diſcretio ſit. Die Dominico Dominus Jeſus Chriſtus . . . . . ſive quia eo die gratia Spiritus ſancti poſt aſcenſionem ad cælos D diſcipulos inflammavit, eiſque mittens tradidit chariſmatum dona. Quinta feria autem cum eiſdem diſcipulis ultimæ cœnæ myſteria celebravit. Nec multo poſt eodem revolvente die illis videntibus ad cœlos aſcendit; ipſo etiam die chriſma conficitur; eodem quoque die pœnitentes reconciliantur. Quarta vero, ſexta, & ſeptima feria præ cæteris jejunandum eſt; quia quarta feria Judas de proditione Salvatoris cum Judæis ſtatuit, ſexta autem Chriſtus crucifixus eſt. Sabbato quidem inter metum & ſpem Apoſtoli triſtem duxerunt diem, dubii aliquantulum de Reſurrectionis gloria permanentes. Qui ergo iſtis tribus diebus in crapula, vel epulis abſque magna interveniente feſtivitate vel neceſſitate fuerit, videtur aut cum E tradente tradere, aut cum crucifigentibus crucifigere, aut Apoſtolorum injurias deridere. Nam qui vult de Domini cum ipſis reſurrectione gaudere, triſtari quodammodo cum ipſis debet de Paſſione.

Cap. Jejuniorum Diſt. 14.

Innocent. Epiſt. I. c. 4.

LXXI.

Quod die Dominico ſtanter oremus.

Nicæn. c. 20.

Quoniam ſunt quidam in die Dominico genuflectentes, & in diebus Pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſtanter obſerventur, placuit ſancto Concilio ſtantes in his diebus Domino vota perſolvere.

LXXII.

LXXII.

Ut ſacerdotes admoneant populum qualiter feſtis diebus ſe habeat.

Sacerdotes admoneant populum, ut in diebus Feſtis non vacent conviviis malis, & jocis turpibus, ſed orationibus.

LXXIII.

Quibus Feſtis populus communicet.

Agath. c. 18. Sæculares vero, qui natalem Domini, Paſcha, & Pentecoſten non communicaverint catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur.

LXXIV.

Si Sacrificium per negligentiam ceciderit.

Cap. Si per negligentiam. Si cui Sacrificium per negligentiam ceciderit, aut lingua lambat, ut nihil inde remaneat, aut diebus XL. jejunet. Si autem per negligentiam alterius hoc factum fuerit, pœniteat ipſe cujus eſt negligentia. Locus autem in quo ceciderit, aut igne ſuccendatur, aut penitus extergatur; & quidquid exterſum fuerit, comburatur.

LXXV.

Si vomitus intra tres dies poſt communionem negligenter evenerit.

Si quis poſt accepta ſacroſancta myſteria infra tres dies * vomitum per negligentiam fecerit . . . . & quidquid rejectum fuerit comburatur.

* l. tres horas Burhar.

LXXVI.

Ut inergumeni non communicent, & balnea in ſacratis balneis non fiant.

Nulli liceat porrigere Corpus, vel Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti inergumenis, donec in eadem paſſione ſunt, niſi forte diſcrimen mortis incurrerit. Nam cum criminoſis talia ſacramenta vetentur, quanto magis illis, quos ipſe auctor criminis invadit? Si autem divina miſericordia liberati fuerint, longo tempore in abſtinentia, & oratione permaneant ſecundum arbitrium ſacerdotum, & ſic demum communicent inter cæteros chriſtianos. Quod ſi baptizati, vel conſignati nondum fuerint, licet eos omni tempore baptizare, vel conſignare. In aqua vero ſanctificata nullus balneum facere audeat pro aliqua infirmitate, vel neceſſitate, quæ ſpargi tantummodo conceſſa eſt. Hujuſcemodi enim lavacra nec in ſacris invenimus, nec a Patribus acta audivimus, nec nobis utilia videntur.

LXXVII.

Qualiter myſteria Baptiſmatis, vel Chriſmatis cuſtodienda ſint.

Qui ſacri Baptiſmatis myſterium, vel donum Spiritus Sancti in Chriſmate ſuſceperint, ante nonum diem cum mulieribus nullo modo coeant; ſimiliter hujuſcemodi mulieres omni modo a viris ſe abſtineant; nec ullo turpi ludo vel negotio ſe ullo modo miſceant. A carnium eſu tandiu abſtineant, donec epiſcopus loci pro qualitate perſonæ vel temporis providerit. Nec de ſacro fonte aliquem levare, aut ad conſignandum ante Epiſcopum tenere aliquis audeat; nec clericus ullum ſacrum ordinem adſumere præſumat, niſi prius hæc eadem prædicta ſacramenta in ſe celebraverit. Si quis autem in aliquo ſupradictorum prævaricator extiterit, judicio Epiſcopi pœniteat.

LXXVIII.

Ut ſpectacula ludorum diebus feſtis non celebrentur.

Conc. Afric. can. 61. Necnon & illud petendum, ut ſpectacula theatrorum, cæterorumque ludorum die Dominica, vel cæteris Religionis Chriſtianæ diebus celeberrimis amoveantur. Maxime quia S. Paſchæ octavarum die populi ad circum magis quam ad eccleſiam conveniunt, debere transferri (ſic).

LXXIX.

Ut nullus Kalendas Januarias colere, aut choros ducere præſumat.

Ut nullus Kalendas Januarias, & brumas ritu paganorum colere præſumat. Si quis Kalendas Januarias, & brumas colere præſumpſerit, aut menſas cum lampadibus in domibus præparare, aut per vicos & plateas cantiones & choros ducere præſumpſerit, quod magna iniquitas eſt, coram Deo anathema ſit.

LXXX.

Ut . . . . . . ad eccleſiam conveniendum ſit.

Theodul. c. 10. . . . . . debere ad Eccleſiam ob aliam cauſam convenire niſi ad laudandum Deum, & ejus ſervitium faciendum. Diſceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & cæteras actiones ab eodem loco ſancto penitus abigenda ſunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Domino ſacrificium offertur, Angelorum frequentiam eſſe non dubitatur, periculoſum eſt tale aliquid dicere, vel agere, quod loco non conveniat. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ ſibi offerrentur, emebant vel vendebant; quanto magis illos inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, riſibus, & hujuſcemodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant?

LXXXI.

De doctrina virorum, & mulierum.

Carth. 4. c. 98. 99. Laicus præſentibus clericis, niſi ipſis probantibus docere non audeat; & mulier quamvis docta, & ſancta viros in conventu docere non præſumat.

LXXXII.

Item de indumentis eorum.

Gangr. cap. 12. 13. Si quis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii utitur, quaſi per hoc habere ſe juſtitiam credens, & deſpicit eos qui cum reverentia birris, & aliis communibus, & ſolitis utuntur veſtibus, anathema ſit. Similiter & mulier quæ propter continentiam, quæ putatur, habitum mutat, & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit, anathema ſit.

LXXXIII.

Ut natalitia, ſeu nuptia in Quadrageſima non fiant.

Brachar. c. 48. Quod non oporteat in Quadrageſima martyrum natalitia celebrare; ſed eorum in ſabbato, & Dominico die tantum memoriam fieri.

Nuptiæ vero, aut natalitia eiſdem diebus nullo modo celebrentur.

LXXXIV.

De jejunio Quadrageſimali.

Agath. c. 12. Placuit etiam ut omnes eccleſiæ exceptis diebus dominicis in Quadrageſima, etiam die ſabbati Sacerdotali ordinatione & diſcretione communicationis debeant jejunare.

LXXXV.

Item de obſervatione ejuſdem.

Laod. c. 50. Quod non oporteat in quadrageſima in ultima ſeptimana quintæ feriæ jejunium ſolvere, totamque Quadrageſimam ſine veneratione tranſire magiſque conveniat omnem quadrageſimam diſtricto venerari jejunio.

LXXXVI.

Item unde ſupra.

Tolet. 4. c. 7. Quidam in die ejuſdem Dominicæ paſſionis ad horam nonam jejunium ſolvunt, & conviviis abſtinent & dum ſol ipſe eadem die tenebris palliatur lumen ſubduxerat, ipſaque elementa turbata mœſtitiam totius mundi oſtenderit; illi qui jejunium tanti diei polluunt, epuliſque inſerviunt. Et quia totum eumdem diem univerſalis eccleſia propter Paſſionem Domini in mœrore, & abſti-

☞ nentia peragit, quicunque in eo jejunium præter parvulos, ſenes, & languidos ante peractas indulgentiæ preces reſolverit a Paſchale gaudio depellatur; nec in eo ſacramentum corporis, & ſanguinis Domini percipiat, qui diem paſſionis ipſius per abſtinentiam non honorat.

LXXXVII.

De jejunio Quatuor temporum.

Calliſt. Epiſt. I.

Jejunium quod ter in anno apud nos celebrare didiciſtis, convenientius nunc per quatuor tempora fieri dicimus; ut ſicut annus per quatuor volvitur tempora, ſic & nos quaternum ſolemne agamus jejunium per quatuor tempora; juxta Prophetæ Zachariæ vocem qui ait: *hæc dicit Dominus exercituum: jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium ſeptimi, & jejunium decimi erit domus Juda in gaudium, & in lætitiam, & in ſolemnitates præclaras. Veritatem tamen, & pacem diligite dicit Dominus exercituum.* In hoc ergo omnes nos unanimes oportet eſſe, ut ſecundum Apoſtolicam doctrinam idipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata.

Zach. 8. 19.

LXXXVIII.

Jejunium eccleſiaſticum non diſſolvendum.

Gang. c. 19.

Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent abſque neceſſitate corporea tradita in commune jejunia & ab eccleſia cuſtodita ſuperbiendo diſſolvit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit.

LXXXIX.

Ut Pœnitentibus infirmis oleum ſanctificatum non fundatur.

Innoc. Ep. ad Decent. c. 8.

Pœnitentibus infirmis oleum ſanctificatum fundi non poteſt, quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?

XC.

Qualiter Presbyteri erga pœnitentes agant.

Non debet Presbyter injungere pœnitentiæ leges ſine aliquo reſpectu perſonæ, aut cauſæ; ſed tempora pœnitentiæ, aut reconciliationis epiſcopi arbitrio concedat. Et ut presbyter inconſulto epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi epiſcopo permittente. Sed potius Presbyteri, qui in plebibus ordinantur, providentiam magnam habeant, ne eorum Parochiani in criminalia incidant delicta. Quod ſi evenerit, tam ab ipſis, quam ab omnibus vicinis diligenter qualiter acta ſunt inquirant, & ſcriptis notare non differant, eoſque admonere frequenter . . . .

. . . .

. . . . quod ſcripſerat, ſecum aſſumat. Quod ſi iidem pœnitentes venire diſtulerint ipſa in capite jejunii ad primam ejuſdem epiſcopii ſedem eſſe nullo modo cum eodem diſſimulet ſcripto, ſuoque hoc ſuggerat epiſcopo, ut quid ei exinde agendum ſit, conſideret. Si autem etiam pœnitentes adfuerint, leges quæ illis pœnitentiæ imponuntur, rurſus deſcribat; curamque, & ſollicitudinem erga eos maximam gerat, ut eorum converſationem pleniſſime cognoſcere poſſit. Quod ſi obnixe aliquem pœnitentiæ viderit incumbere, ut debilitate incurrente periculum ſperet; aut ſi infirmitas quempiam oppreſſerit ad ſuum presbyter recurrat epiſcopum, ut illi per ipſum remedia concedantur; qui ſi defuerit cardinalibus primæ ſedis presbyteris interim ſuggeratur; ad diem namque reconciliationis, ideſt cœnæ Domini, ipſe quoque (recurrat ſingulorum acta pleniſſime indicandum. Similiter etiam quarto die poſt octavam Pentecoſten) cum ipſis pariter adeſſe feſtinet, ut rurſus quæ illis juſſa fuerint cognoſcere, & deſcribere poſſit.

Anſelli inclaſo omiſſis Dacherius.

XCI.

Ut Pœnitentes quotidie genua flectant.

Pœnitentes etiam diebus remiſſionis genua flectant. — Carth. cc. 8.

XCII.

Ut mortuos Pœnitentes ſepeliant.

Mortuos pœnitentes offerant eccleſiæ, & ſepeliant. — cap. 81.

XCIII.

Pœnitentes ſæcularibus negotiis abſtineant.

Qualitas lucri negotiantem aut excuſat, aut arguit, quia eſt honeſtus quæſtus, & eſt turpis; verumtamen pœnitenti utilius eſt diſpendia pati quam periculis negociationis obſtringi; quia difficile eſt inter ementis vendentiſque commercium non intervenire peccatum; unde monemus ne pœnitens aliquo negocio, ſeu venatione ſe obſtringat; ſed ſub cuſtodia ſacerdotis, qui loco præfuerit, orationi, & jejuniis vacet. Victum autem ſuum ſi egenus eſt tali artificio quærat, cui nulla inhæreat macula peccati; quatenus ita teſtimonio ſacerdotis fultus ad Pontificis ſui ſecurius recurrat ſententiam. Sed neque infra pœnitentiæ ſuæ actionem pergat ad militiam ſæcularem; cum Apoſtolus dicat: *nemo militans Deo implicat ſe negociis ſæcularibus.* Quapropter non eſt liber a laqueis diaboli qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare. Ergo illicitorum veniam poſtulantem oportet etiam a multis licitis abſtinere; dicente Apoſtolo: *omnia licent, ſed non omnia expediunt.* Unde ſi pœnitens habet cauſam, quam negligere forte non debeat melius expetit Eccleſiaſticum quam forenſe judicium.

Leo Epiſt. 92. cc. 9. — Ibid. c. 10. — 2. Tim. 4. — Leo 16. cap. 5. — 1. Cor. 6. 12.

XCIV.

Qualiter ſponſus & ſponſa a ſacerdote benedicantur.

Sponſus, & ſponſa antequam conveniant a parentibus ſuis, vel a paranymphis ſacerdotibus offerantur, & ab eis benedicantur. Qui eum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant.

Carth. 4. ca. 13.

XCV.

Quæ nuptiæ vitandæ ſint.

Ut nullus præſumat Deo dicatam fœminam, aut commatrem ſuam, ideſt novercam, ſeu matrem aut ſororem aut filiam ſpiritualem, vel de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, ſibi in conjugio copulare.

Rom. I. ſub Greg. II.

Et virginem, aut viduam nullus rapere præſumat, aut furari in uxorem, niſi deſponſatam habuerit a propriis parentibus, vel a tutoribus ejus, etiamſi ipſa voluerit. Si quis vero, vel ſi qua in aliquo prædictorum nefario conjugio convenerit, & in eo permanſerit, ſciat, ſe auctoritate canonica anathematis vinculo eſſe innodatum. Conſentientes vero, atque conſiliantes etiam anathematis vinculo implicentur. Si autem hi, qui convicti ſunt admoniti declinaverint, & ab alterutrum fuerint diviſi pœnitentiæ ſubmittantur, ut epiſcopus loci providerit. Similiter illi qui in hoc conſiliati fuerint, vel aliquam habuerint portionem. Quicunque vero Sacerdotum, vel clericorum in talibus aſſenſum præbuerit, aut communicaverit eorum conſortio, condemnatus ſacerdotii vel miniſterii ſui honore privetur.

XCVI.

Qualiter unuſquiſque docendus ſit.

Cum ergo omnium ſacrarum ſcripturarum paginæ inſtrumentis bonorum operum refertæ ſint, & per ſacrarum ſcripturarum campos poſſint inveniri arma, quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur; licuit nobis huic noſtro capitulari inſerere ſententiam cujuſdam Patris de Inſtru-

Theod. c. 22. — S. Bened. Regul. c. 4.

ſtrumentis bonorum operum, io qua magna brevitate quid agi, quidve vitari debeat continetur. In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute, deinde proximum tanquam ſeipſum. Deinde noo occidere, non adulterare, non facere furtum, non concupiſcere, non falſum teſtimonium dicere. Honora omnes homines; & quod ſibi non vult, alii non faciat. Abnegare ſemetipſum ſibi, ut ſequatur Chriſtum. Corpus caſtigare, delicias non amplecti. Jejunium amare, pauperes recreare, nudum veſtire, infirmum viſitare, mortuum ſepelire, dolentem conſolari, a ſæcularibus ſe facere alienum, nihil amori Chriſti præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reſervare, dolum in corde non tenere, pacem falſam non dare, charitatem non derelinquere. Non jurare, ne forte noo perjuret, veritatem ex corde & ore proferre, malum pro malo non reddere, injuriam non facere, ſed & factam patienter ſufferre, inimicos diligere, maledicentes non maledicere, ſed magis benedicere. Perſecutionem pro juſtitia ſuſtinere. Non eſſe ſuperbum, non vinolentum, noo multum edacem, non ſomnolentum, non pigrum, non murmuroſum, non detractorem. Spem ſuam Deo committere; bonum aliquod in ſe cum viderit Deo applicet non ſibi, malum vero ſemper a ſe factum ſciat, & ſibi reputet.

Diem judicii timere, gehennam expaveſcere, vitam æternam omni concupiſcentia ſpiritali deſiderare; mortem ante oculos quotidie ſuſpectam habere; actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire; in omni loco Deum reſpicere. Cogitationes malas cordis ſui advenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſeniori ſpiritali patefacere; os ſuum a malo, vel pravo eloquio cuſtodire, multum loqui non amare, verba vana, aut riſui apta non loqui, riſum multum aut excuſſum non amare, lectiones ſacras libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala ſua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipſis malis emendare, deſideria carnis non perficere, voluntatem propriam odere. Præceptis Sacerdotis, & Præceptoris in omnibus obedire, etiamſi ipſe aliter, quod abſit, agat, memores illud divinum

Mat. 23. 3. Dominicum præceptum: *quæ dicunt facite; quæ autem faciunt facere nolite*. Noo velle dici ſanctum antequam ſit; ſed prius eſſe quod verius dicatur. Præcepta Domini factis quotidie ſtudeat adimplere, caſtitatem amare, nullum odere, zelum & invidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, ſeniores venerari, juniores diligere, in Chriſti amore pro inimicis orare, cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire, & de Dei miſericordia nunquam deſperare. Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritalis; quæ cum fuerint a nobis die noctuque inceſſabiliter adimpleta & in die judicii reconſignata, illa retribuentur nobis a Domino recompenſabiliter quæ

1. Cor. 2. 9. ipſe promiſit, *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit quæ præparavit Deus his, qui diligunt eum.*

XCVII.

Ut Orationem Dominicam, & ſymbolum omnes memoriter teneant.

Theodul. c. 22. Commonendi ſunt omnes fideles, ut generaliter a minimo uſque ad maximum orationem Dominicam & Symbolum memoriter teneant; & dicendum eſt eis quod in his duabus ſententiis omne fidei Chriſtianæ fundamentum incumbit, & niſi qui has duas ſententias memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione ſæpiſſime frequentaverit catholicus eſſe noo poterit.

A Conſtitutum namque eſt, ut nullus chriſmetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium ſuſcipiat, neque coram epiſcopo ad confirmandum quemlibet teneat, niſi Symbolum & orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his, quod ad loquendum ætas minime perduxit.

XCVIII.

Ut hos canones nullus refutare præſumat.

Geláſ. Epiſt. 9. Cumque nobis contra ſalutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil licere; & cum ſedes apoſtolica ſuper his omnibus favente Domino, quæ paternis canonibus præfixa pio, devotoque ſtudeat tenere propoſito; ſatis indignum eſt quemquam vel pontificum, vel ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quam

B beati Petri ſedem & ſequi videat, & docere; ſatiſque conveniens ſit ut totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſervatione concordet, quam illic vigere conſpicit, ubi Dominus eccleſiæ totius poſuit principatum.

XCIX.

Ut quæ ſtatuta ſunt nullo modo immutentur.

Hæc vero ſtatuta nulla debent improbitate convelli, quia alia ratio eſt ſæcularium, alia divinarum.

C.

Quod ſcire etiam nos oporteat quæ in ſacris ſcripturis recipienda ſunt, quæve refutanda.

Geláſ. in Conc. Rom. Quamvis aliud fundamentum nemo poſſit ponere præter id quod poſitum eſt; Chriſtus Je-

C ſus, tamen ad ædificationem ſanctæ eccleſiæ poſt illas veteris, & novi teſtamenti, quas regulariter ſuſcipimus, etiam ſuſcipi noo prohibet ſcripturas. Ideſt S. Synodum Nicænam cccxviii. Patrum, mediante maximo Conſtantino Auguſto; ſanctam Synodum Epheſenam, in qua Neſtorius damnatus eſt conſenſu beatiſſimi Cæleſtini papæ, mediante Cyrillo Alexandrinæ ſedis Antiſtite, & Arcadio ab Italia deſtinato. Sanctam Synodum Calchedonenſem, mediante Marciano auguſto, & Anatolio Conſtantinopolitano epiſcopo, in qua Neſtoriana, & Eutychiana hæreſes ſimul cum Dioſcoro ejuſque complicibus damnatæ ſunt.

Item opuſcula B. Cæcilii Cypriani martyris Carthaginenſis epiſc. Opuſcula b. Gregorii Na-

D zianzeni epiſc. Opuſcula b. Athanaſii Alexandrini epiſc. Opuſcula b. Joannis Conſtantinopolitani epiſc. . . . . Opuſcula b. Hilarii Pictaveoſis (ſic) epiſc. Opuſcula b. Ambroſii Mediolanenſis epiſc. Opuſcula b. Auguſtini Hipponienſis epiſc. Opuſcula b. Hieronymi presbyteri, Opuſcula b. Proſperi viri religioſi, Opuſcula b. Leonis Papæ ad Flavianum Conſtantinopolitanum epiſcopum deſtinata, cujus textum quiſpiam ſi uſque ad unum jota diſputaverit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema ſit.

Item opuſcula, atque tractatus omnes diverſorum Patrum orthodoxorum, qui in nullo a S. Eccleſiæ conſortio deviarunt, nec ab ejus fideli prædicatione disjuncti ſunt, ſed ipſius communi-

E cationis per gratiam Dei, uſque in ultimum diem vitæ ſuæ fuerunt participes, legenda decernimus.

Item decretales epiſtolas, quas beatiſſimi papæ diverſis temporibus ab urbe Roma pro diverſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendas.

Item geſta ſanctorum Martyrum, quæ multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſſionum triumphis irradiant; quis ita catholicorum dubitet, majora eos in agonibus perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed Dei gratia, & adjutorio univerſa toleraſſe? Sed ideo ſecundum antiquam conſuetudinem ſingulari cautele in S. Romana

mana eccleſia non leguntur!, quia & eorum qui conſcripſere nomina pœnitus ignorantur, & ab infidelibus, vel idiotis ſuperflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, eſſe putantur. Sicuti cujuſdam Cirici, & Julittæ, ſicut Gregorii, aliorumque ejuſmodi paſſiones quæ ab hæreticis perhibentur compoſita. Propter quod, ut dictum eſt, ne vel levis ſubſannandi oriretur occaſio in ſancta Eccleſia non leguntur. Nos tamen cum prædicta eccleſia omnes martyres, & eorum glorioſos agones, qui Deo magis quam hominibus noti ſunt, omni devotione veneramur. Item vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, & omnium Heremitarum, quas tamen vir beatiſſimus compoſuit Hieronymus, com omni honore ſuſcipimus. Item actus b. Silveſtri epiſcopi Apoſtolicæ ſedis, licet ejus, qui conſcripſit nomen ignoretur; a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimos, & pro antiquo uſu multæ hoc imitantur Eccleſiæ. Item ſcriptura de inventione ſanctæ Crucis, & alia de capite S. Joanois Baptiſtæ, novellæ quidem relationes ſunt, & nulli eas catholici legunt; ſed cum hæc ad catholicorum manus pervenerint, beati Pauli præcedat ſententia: *omnia probate, quad bonum eſt tenete.*

Item Rufinus vir religio . . . . beatiſſimus Hieronymus cum in aliqnibus de arbitri . . . . notavit . . . . Hieronymum ſentire cognovimus. Et non ſolum de Rufino, ſed etiam de diverſis, quos . . . . . . memorat zelo Dei, ac Fedei religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuſcula, quæ vir beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus; reliqua autem omnia eum ſuo auctore renuenda. Item chronica Euſebii Cæſarienſis, atque ejuſdem hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros, quamvis in primo narrationis ſuæ libro (ſic) tentaverit, & poſt in laudibus, atque excuſatione Origenis ſchiſmatici unum conſcripſit librum; propter rerum tamen ſingularem notitiam, quæ ad inſtructionem pertinent, uſquequaque non dicimus renuendos.

Oroſium vero eruditiſſimum collandamus, quia valde nobis neceſſarium (ſic) adverſus Paganorum calumnias ordinavit hiſtoriam, miraque brevitate contexuit. Venerabilis viri Sedulii Paſchale opus, quod heroicis deſcripſit verſibus inſigni laude proſcrimus. Juvencii nihilominus laborioſum opus non ſpernimus, ſed miramur. Cætera quæ ab hæreticis ſive ſchiſmaticis conſcripta, vel prædicta ſunt nullatenus recipit catholica, & apoſtolica eccleſia; de quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & a catholicis vitanda ſunt, credimus eſſe ſubdenda.

Item Ariminenſem Synodum a Conſtantio Cæſare Conſtantini Auguſti filio congregatam mediante Tauro præfectu, & tunc & nunc in æternum confitemur eſſe damnatam. Itineratium nomine Petri Apoſtoli quod appellatur S. Clementis libri numero octo apocryphum eſſe ſcimus. Actus nomine Andreæ Apoſtoli apocryphi. Actus nomine Thomæ Apoſtoli libri numero decem, apocryph. Actus nomine Petri Apoſtoli alius apocriph. actus nomine Philippi Apoſtoli Apocryph.

Evangelia nomine Mathiæ apocryph. Evangelia nomine Barnabæ apocryph. Evangelia nomine Jacobi minoris apocryph. evangelia nomine Petri Apoſtoli apocryph. Evangelia nomine Bartholomei Apoſtoli apocryph. Evangelia nomine Andreæ Apoſtoli apocryph. Evangelia nomine Tho-

A mæ quibus Manichæi utuntur apocryph. Evangelia, quæ falſavit Luciano Apocryph. Libec de Infantia Salvatoris apocryph. Libec de nativitate Salvatoris & de Maria vel obſtetrice apocryph. Liber qui appellatur Paſtoris apocryph. Libri omnes, quos fecit Seleutius diſcipulus diaboli, apocryph. Liber qui appellatur fundamentum apocryph. Liber qui appellatur . . . . Liber Proverbiorum ab hæreticis conſcriptus, & ſancti . . . . apocryph. Revelatio quæ appellatur Thomæ apocryph. Revelatio quæ appellatue Pauli apocryph. Revelatio quæ appellatue Stephani apocryph. Revelatio quæ appellatur tranſlatio, ideſt aſſumptio S. Mariæ Apocryph. Liber qui B appellatue pœnitentiæ Adæ apocryph. Liber de Eugenio nomine Gigantis, qui cum Dracone poſt diluvium ab hæreticis pugnaſſe perhibetur, apocryph. Liber qui appellatur Pœnitentiæ Origenis apocryph. Liber qni appellatur Pœnitentia Cypriani apocryph. Liber qui appellatur Pœnitentia Jamne & Mambre apocryph. Liber qui appellatur Sortes Apoſtolorum apocryph. Liber qui appellatur Ludus Apoſtolorum apocryph. Liber qui appellatur Canones Apoſtolorum apocryph. Libec Phyſiologos, qui ab hæreticis conſcriptus, & beati Ambroſii nomine præſignatur, apocryph. Libec Hiſtoria Euſebii Pamphili apocryph. Opuſcula Tertulliani apocryph. Opuſcula Lactantii apocryph. Opuſcula Africani apocryph. Opoſcula Poſtumia-C ni apocryph. Opuſcula Montani & Priſillæ (ſic) & Maximillæ apocryph. Opuſcula omnia Fauſti Manichæi apocryph. Opuſcula alterius Clementis Alexandrini apocryph. Opuſcula Tuſci Cypriani apocryph. Opuſcula Arnobii apocryph. Opuſcula Tichonii apocryph. Opuſcula Caſſiani presbyteri Galliarum apocryph. Opuſcola Victoriani Pictavenſis apocryph. Opoſcula Fauſti Regienſis Galliarum apocryph. Opuſcula Frumenti cœci apocryph. Centoni (ſic) de Chriſto Virgilianis compaginatum verſibus apocryph. Epiſtola Jheſu ad Agarum apocryph. Scriptura, quæ appellatur Salomonis contradictio apocryph. Paſſio Georgii apocryph. Philacteria omnia, quæ non Angelorum ut illi confingunt, ſed dæmonum magis nomini-D bus conſcripta ſunt, apocryph. Hæc & his ſimilia, quæ Simon magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Baſilides, Hebion, Paulus etiam Samoſetanus, (ſic) Fotinus, & Bonoſus, qui ſimili errore defecerunt, Montanus quoque, cum ſuis obſceniſſimis ſequacibus, Apolinarius, Valentinus, Arrius, ſive Manichæus Fautus (ſic) Africanus, Sabellius, Macedonius, Eunomius vocatus Sabbatius, Euſtatius, Jovianus, Pelagius, Julianus Eclanienſis, Cæleſtius, Maximianus, Priſcilianus ab Hiſpania. Neſtorius Conſtantinopolitanus, Maximus, Cynicus, Lampecius, Dioſcorus . . . . Conſtantinopolitanus cum Conſortibus ſuis, nec non & . . . . . matici docuerunt, vel E conſcripſerunt, quorum nomina minime retinentur, non ſolum repudiata, verum etiam ab omni ſancta catholica & apoſtolica eccleſia eliminata, atque cum ſuis auctoribus ſub anathemate inſolubili vinculo in æternum confitemur eſſe damnata.

(*a*).

CON-

(*a*) Capitulare iſtud Attonis Vercellenſis collatum a me eſt cum unico Vaticano Codice, ex quo illud primus omnium Dacherius evulgavit ad ſe tranſmiſſum Roma a V. Cl. Joanne Bona, qui dein inter S. R. E. Cardinalis coopta-

CONCILIUM ROMANUM

In cauſa Giſeleri Magdeburgenſis epiſcopi celebratum, anno Domini DCCCCXCIX. tempore Silveſtri papæ II.

Ditmarus, ubi agit de ſecundo adventu Ottonis in urbem, de rebus in hac ſynodo geſtis ita ſcribit: *Synodus Romæ tunc, in qua accuſatus Giſelarus archiepiſcopus Magdeburgenſis, quod duas parochias teneret: percuſſus ille paralyſi venire non potuit; res repoſita ad concilium provinciale Germaniæ*. In eodem concilio imperatorem voluiſſe recitari privilegium Vvormatienſi eccleſiæ conceſſum teſtatur Baronius anno 999. nu. 12.

Observatio P. Antonii Pagi

Ad An. Ch. 999. num. 4.

Concilium Romanum in cauſa Giſeleri Magdeburgenſis Archiep. cujus meminit Ditmarus, anno Chriſti 998. A celebratum, cum jam Gerbertus, qui eidem ſubſcripſit, Ravennenſis Archiepiſcopus eſſet. Illud etiam ad eum annum a Collectoribus Conciliorum adfertur; cujus hæc verba quarti Canonis: *Si Giſilarius S. Magdeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus potuerit canonice comprobare, quod per ambitionem de minori ſede Marzeburgenſi ad majorem Magdeburgenſem non migraverit, ut non deponatur, judicatum eſt. Sed ſi populi & Cleri invitatione migravit, in eadem permaneat metropoli. Quod ſi abſque eorum invitatione, & electione migravit, non tamen per ambitionem & avaritiam factum eſſe conſtiterit, ad priorem redeat ſedem. At ſi ambitionem & avaritiam negare non potuerit, deſinitum eſt, amittat utramque.* Docet autem Ditmarus hanc rem repoſitam fuiſſe ad *Concilium Provinciale Germaniæ*, ut ſcilicet examinaret, an Giſilerius per ambitionem ad Magdeburgenſem Eccleſiam migraſſet. B Hic vero præfatum Concilium Romanum in duo perperam dividitur, primumque dicitur ſub Gregorio V. alterumque ſub Silveſtro II. coactum.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Præmonitio in Synodos ſequentium Seculorum.

Decurſo obſcurorum ſeculorum ſtadio, eo tandem devenimus quo ſcriptorum copia major eorundem temporum hiſtoriæ majorem lucem affundit. Factum inde ut maxima Conciliorum ſeges ſe ſe offerat quam ſi totam colligere tentaverim, voluminum multitudo creſceret in immenſum. Hunc igitur modum rei totæ imponendum mihi eſſe exiſtimavi: Concilia omnia, quæ in Labeanum opus inducta ſunt, diligenter retinenda cenſui. Ita pariter & præſtitum a me eſt cum Synodis, quas olim ego in meum Conciliorum ſupplementum invexi; cetera vero, quæ de novo inducenda occurrebant non ſine delectu recitanda duxi. De Synodis Diœceſanis loquor, quæ per ſequens, & poſteriora ſecula multa ſe ſe offerunt legenti. Igitur omnia ea Concilia, vel fere omnia, quæ in collectiones privatas inducta ſunt ſepoſui, ut ex. gr. Germanicam, Hiſpanicam, Hungaricam Anglicanam &c. niſi tamen C canones aliquos exhibeant: (& maxime ea quæ Sacras Donationes, privilegia, ſeu nova ſeu vetera confirmant, & his ſimilia: minimæ enim hæc ſunt utilitatis iis qui ſacris hiſce ſtudiis ſeſe dedicarunt. Hanc rationem tenui toto hoc ſequenti ſeculo, & ſuccedenti. Cum vero ad ſeculum XIV. ventum erit tunc nullas profecto Diœceſanas Synodos, typis excuſas, ad eas tantummodo me reſtringens, quæ ex MS. codicibus mihi quærenti obvenerunt. Hæc præmonuiſſe juvit, ne lectores eruditi querantur, ſi forte aliquas a me omiſſas repererint ſive in collectionibus, ſupra memoratis, ſive in ſingularum Diœceſeon hi- D ſtoriis.

CONCILIUM PICTAVENSE

Pictavis celebratum Idibus Januariis Anno Chriſti circiter milleſimo, Silveſtri Papæ II. anno II. Roberti regis III. Vvillelmo IV. Aquitanorum duce.

Ex apographo Jac. Sirmondi S. J. qui illud deſcripſit ex Engoliſmenſi codice Joan. Tilii.

INDEX CANONUM.

I. Ut de rebus controverſis omnes ſtent ad juſtitiam coram principe, vel judice.

E *II. Ut epiſcopus pro pœnitentia vel confirmatione munera non requirat.*

III. Ut presbyter & diaconus ſi fœminas domi habent, gradum amittant.

PRÆ-

cooptatus fuit. Corruptum ego reperi ex noxio humore; quare nonnulla in ſuperioribus pagellarum foliis evanuerunt; nec dubito quin etiam in eodem ſtatu fuerit quo tempore in uſum Dacherii tranſcriptus fuit; quare ſi ſanior eſt apud Dacherium quam extet in meo codice ex hoc proveniſſe credo, quod Dacherius lacunas illas expleverit ex vetuſtis monumentis excuſis ex quibus Atto ea recitaverat. Hinc tamen effectum eſt ut nonnulla aliter apud Dacherium expreſſa ſint quam in codice legantur. Ille enim idem Dacherius ex excuſis emendanda cenſuit. Dacherium ego pariter fere in omnibus ſecutus ſum; non tamen in poſtremo canone, quem ita deſcribendum judicavi, ut modo in codice legitur iiſdem lacunis ſervatis; quo conſilio id effecerim norunt eruditi. *Manſi*.

ANNO CHRISTI 999.

PRÆFATIO.

SPecioſum quidem nomen eſt pacis, & pulchra eſt opinio unitatis, quam Chriſtus aſcendens in cœlum reliquit ſuis diſcipulis. Igitur Idibus Januariis, Guillelmo Pictavenſe duce convocante concilium, Pictavi convenerunt epiſcopi numero quinque, archiepiſcopus Burdegalenſis Sigiuons, Giſlebertus Pictavenſis, Hilduinus Lemovicenſis, Grimuerdus Engoliſmæ civitatis, Iſlo Santonenſis, & abbates duodecim, pro reſtauratione eccleſiæ. Firmaverunt per obſides & excommunicationem dux, & reliqui principes, hujuſmodi pacis & juſtitiæ reſtaurationem.

CANONES.

I. *Ut de rebus controverſis omnes ſtent ad juſtitiam coram principe vel judice.*

COnſtituerunt ut a quinque annis præteritis quæcumque res invaſæ fuerunt, & ab ipſo præſenti concilio in reliquum tempus, unde altercatio in ipſis pagis habetur, quorum ibi erant principes, ſi ex contendentibus de ipſis rebus unus alium interpellaverit, veniant ante principem ipſius regionis, vel ante aliquem ipſius pagi judicem, & ſtent in juſtitia pro ipſis rebus: & qui ſub diſtrictione juſtitiæ ſtare noluerit, princeps vel judex, ipſius rei aut juſtitiam faciat, aut obſides perdat; & ſi juſtitiam facere non potuerit, convocet principes & epiſcopos A qui concilium inſtituerunt, & omnes unanimiter in deſtructionem & confuſionem ipſius pergant: & tamdiu patiatur ipſam perſecutionem & confuſionem, quouſque redeat ad juſtitiæ rectitudinem. Ergo dati ſunt obſides, & excommunicatum eſt in concilio pro hujuſmodi confirmatione, ut nullus ab ipſo die in antea eccleſiam infringat, & cetera ſicut in concilio Karroſenſe conſtitutum eſt.

ANNO CHRISTI 999.

II. *Ut epiſcopus pro pœnitentia, vel confirmatione, munera non requirat.*

B Ut nullus ſacerdos propter pœnitentiam, neque propter ſancti Spiritus donum, munera accipiat, neque requirat, niſi tantum ſi quis libenti animo donaverit.

III. *Ut presbyter & diaconus, ſi fœminas domi habent, gradum amittant.*

Ut nullus presbyter, neque diaconus, fœminam in ſua domo teneat, neque in cellario, neque in ſecreto loco intromittat, propter fornicationem. Nam ſi facere tentaverit, ſciat ſe omnem gradum perditurum, & cum aliis hominibus ſacrum C myſterium non celebraturum: quia qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & B. Gregorius: Nec opus bonum eſt aliquid ſine caſtitate, nec caſtitas vero magna eſt ſine bono opere.

C. ANNUM CHRISTI 1000.

CONCILIUM COMPENDIENSE

C. ANNUM CHRISTI 1000.

ANNO CIRCITER M. CELEBRATUM.

HIs temporibus Compendienſe Concil. habitum fuiſſe a nonnullis Archiepiſcopis Galliarum eruitur ex Epiſtola I Sylveſtri papæ III. ad Azo- D linum Laudunenſem Epiſcopum; in ea enim legimus. *Epiſtola Regis Roberti, & ſuorum Pontificum, apoſtolicis, & imperialibus oblata eſt manibus, quæ te coram univerſo clero ac populo bis publicis accuſat criminibus. Ad Synodum habitam Compendio, cum a Remenſi & Turonenſi Archiepiſcopis ceteriſque confratribus invitatus fueris, acceptis a quibuſdam eorum & aliorum ſacramentis pro vitæ, membrorum, atque captionis ſecuritate, tandem veniſſe diceris: ſynodalem ſeveritatem cum tibimetipſi conſcius merito perhorreſceres, ad miſericordiæ preces eadem epiſtola teſte veniſti, legibus te non poſſe objectis reſpondere manifeſtaſti, dominum tuum regem offendiſſe te non negaſti, indulgentiam tantummodo poſtulans per univerſam ſynodum, regis gratiam innovatis perjuriis obtinuiſti, datis obſidibus, archidiacono ſcilicet tuo, & altero milite. Turres Lauduni te redditurum promiſiſti. Magiſtrum tuum Remenſem archiepiſcopum pro accipiendis turribus ſub Judæ ſpecie tecum deducens, capere voluiſti &c.* Incertum tamen quo anno habitum fuerit hoc Concilium. Sed enim Robertus Rex ſucceſſerit Hugoni poſt an. 997. uti oſtendit Pagius ad an. 998. n. 3. & Sylveſter II. anno 999. die 2. Aprilis Romanam Eccleſiam adminiſtrandam ſuſceperit, obieritque an. 1003. die xi. Martii, intra hoc tempus celebratum fuiſſe ſtatuendum eſt.

CONCILIUM POLONICUM

Anno Chriſti M. ab Ottone III. imperatore coactum ob erectionem Gneſnenſis Metropolis.

DE hoc Chronographus Hildenſheimenſis apud E Pagium ad an. 1000. nn. 2. his verbis: *Imperator Otto cauſa orationis ad S. Adalbertum Epiſcopum, & martyrem quadrageſima tempore Sclavam (* idest Poloniam *) intravit, ibique coadunato ſynodo Epiſcopia ſeptem diſpoſuit, & Gaudentium fratrem B. Adalberti in principali urbe Sclavorum Praga (* legendum *Gneſna) ordinari fecit Archiepiſcopum, licentia Romani Pontificis, cauſa petitione Bolyzlavonis Behemiorum Ducis (* legendum, *Polonorum Ducis) ob amorem potius & honorem ſui venerandi fratris digni Pontificis & martyris.* Ubi

nonnu-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1000.

notandum, quod diſpoſuerit ſeptem Epiſcopia, non quod ea fundaverit, quæ jam ab anno 965. extabant, ut habet Pagius ad an. 999. ſed ſub nova metropoli Gueſneuſi ea collocaſſe intelligen-A dum eſt. Eadem docet Author vitæ S. Meinvveri Epiſcopi Paderboneoſis apud Bollandianos die 5. Junii.

ANNO CHRISTI 1000.

☞ GNESNÆ IN POLONIA CONCILIUM,

Quo Gneſneoſis archiepiſcopatus conſtituitur, Anno 1000. coram Ottone III. imperatore celebratum.

Ex Suppl. Manſi pag. 1125.

VEnetus Labbei editor concilium Polonicum a Labbeo omiſſum diligenter quidem ſupplevit ex hiſtorico Hildeosheimeoſi acceptum; ſed præterquamquod aliqua hiſtoricus ille omittit, locum etiam habitæ ſynodi reticet. Quare ſub nomine concilii Polonici ab eodem Veneto editore indicatur. Omiſſiones haſce ſupplet Annaliſta Saxo Eccardi ad annum 1000., cujus proinde verba in rem præſentem afferre juvat. Narrat igitur hiſtoricus ille Imperatoris iter Gneſnam, tum addit: *Nec mora fecit ibi archiepiſcopatum* (utique in ſynodo, quam ea de cauſa coactam notat Annaliſta Hildensheimenſis) *ut ſpero, legitime, ſine conſenſu præfati præſulis ſui Giſileri Magdeburgenſis; ſed tamen Romano pontifice aſſentiente* (ut notat Hildensheimenſis) *metropolitani, cujus diœceſi omnis hæc regio ſubjecta eſt; committens eundem prædicti martyris* (S. Adalberti Gneſnenſis epiſcopi) *fra-*B *tri, qui & Gaudentius, ſubjiciens ei Rombertum Salſecolnenſis eccleſiæ epiſcopum, Popponem Cracovenſem, Jeannem Vorotislaenſem, Uagero Poſnanienſi excepto; factoque ibi altari ſanctas in eo honorifice condidit reliquias* (S. Adalberti). *Diſpoſitis igitur in Slavia VII. epiſcopis a Bolesla o uſque Magdaburh deducitur ubi palmarum ſolemnia celebriter peracta ſunt.*

CONCILIA VARIA GERMANICA

Circa hæc tempora habita ſuper controverſia Vvilligiſum Archiep. Mogunt. inter & S. Bernvvardum Epiſc. Hildesheimenſem de cœnobio Gandesheimenſe; & ſuper cauſa Giſeleri Archiep. Magdeburgenſis duplicem ſedem occupantis.

Gandesheimense.

COncilium Gandesheimenſe circa hæc tempora habitum fuiſſe eruitur ex Chronico Hildensheimenſi, ad an. 1001. Indict. 14. v. aſſerente Bernvvardum Hildensheimenſem Romam ſe contuliſſe, atque coram Pontifice Sylveſtro, & Imperatore Ottone III. in Epiphaniis conqueſtum fuiſſe de ſynodo a Vvillegiſo Maguntino Archiepiſcopo habita cum extraneis Epiſcopis in ſua Gandesheimenſi eccleſia, præter ejuſdem alias infeſtationes, quod idem fuſius legitur in vita S. Bernvvardi Epiſcopi Hildensheimenſis in actis SS. ordinis S. Benedicti ſæculo 6. par. 1. pag. 214. n. 24.

Francofortense, et Frideslarense.

Duo hæc colliguntur ex eadem vita S. Bernvvardi p. 221. n. 30. ubi hæc habentur: *poſt diſceſſum autem illius* (nempe Legati Apoſtolici Friderici Archiepiſc. Raven.) *Epiſcopi dolentes litem, & controverſiam diutius bacchari, conventum Francofurti ſtatuunt: ad quem cum venerabilis Præſul noſter* (nempe S. Bernvvardus) *venire non poſſet gravi corporis infirmitate impeditus, vice ſua me direxit* (nempe Tangmarum presbyterum legatum S. Bernvvardi Epiſcopi ad ſummum Pontificem cum Ottone III. Imper. Tudertinæ ſynodo præſidentem.) *Tandem in communi reverendi Patres decreverunt, ut neque Archiepiſcopus* (nempe Villigiſus Moguntinus) *nec ſenior noſter* (nempe S. Bernvvardus epiſcopus) *de Gandeſemenſi cœnobio ſe intromittant uſque poſt octavas Pentecoſtes, & tunc Frideslare ad ſynodum pro hac cauſa conveniant.* Ex his igitur quilibet conjicere poterit tria hæc Concilia Germanica, nempe Gandesheimenſe, C Francofurtenſe, & Frideslarienſe coacta fuiſſe pro cauſa inter Vvilligiſum Archiep. Moguntinum, & S. Bernvvardum Hildesheimenſem Epiſcopum ſuper cœnobium Gandesheimenſe decertantes: de quo item Concilium Palithi infra ad an. 1029.

Magdeburgense, & Aquisgranense.

Concilium Magdeburgenſe ab Ottone III. coactum, de quo coævus author vitæ Mſ. Giſelerii ſecundi Archiep. Magdeburg. Ditmarus apud Bollandianos die 6. Junii pag. 922. hæc habet: *Anno Domini M. præfatus Imperator facta cum Epiſcopis in Magdeburg ſynodo, Giſilharium ejuſdem civitatis epiſcopum convenit, ut dans gloriam Deo,* D *uno & legitimo contentus eſſet Epiſcopio. Ipſe autem non ratione, ſed pecunia reſpondens hujus cauſa mediatoribus, uſque in frequentiorem curiam Paſche Quindilingburg agendam protelari rogavit. Quo dum per languoris inſtantiam venire non poſſet, quemdam Rotmannum Clericum ſibi familiarem, & Vvalsbardum Magdeburgenſis eccleſiæ Præpoſitum, ut eum excuſatum haberent, direxit: ubi nihilominus inducias ad Concilium Aquiſgrani coram Imperatore congregandum accepit. Huc ergo cum fratribus ſuis profectus ab Apoſtolicæ ſedis Legato de prædicta cauſa bis, terve convenitur; nec minas ille renitens defenſiones molitur; ſed tandem ſententia omnium convictus hæc uſque ad generalem Romanæ eccleſiæ Synodum differri callide precatur. Talibus machinamen-*E *torum artibus impedita res, nec terminata intercipitur.* Notum autem eſt Giſelharium a Merſeburgenſi ad Magdeburgenſem ſedem tranſiiſſe, atque obiiſſe an. 1006. 8. Kal. Februarias ex citato Ditmaro.

STA-

C. AN. CHRISTI 1000.

Ex Sammarth. Gall. Chriſt. tom. 3. p. 335. in Inſtrum.

STATUTA PER VVIDONEM ANICIENSEM

Epiſcopum ad pacem inter Chriſtianos conciliandam promulgata.

IN Nomine Dei ſummæ & individuæ Trinitatis. Wido D.i gratia Anicienſis præſul, ſupernæ pietatis miſericordiam expectantibus, ſalutem & pacem. Notum eſſe volumus omnibus Dei fidelibus, quoniam videntes maleficia quæ in populo quotidia accreſcunt, congregamus quoſque Epiſcopos, domnum Pe. Vivarienſem, Vvigonem Valentinenſem, Begonem Arvernenſem, Raimundum Toloſenſem, Deuſde Rutenenſem: Fredelonem Elnanſem, & domnum Fulcrannum Ludevenſem, & Vvidonem Glandenſem & alios quamplurimos Epiſcopos, & quoſque principes & nobiles, quorum numerus non eſt inventus. Et quia ſcimus, quia ſine pace nemo videbit Deum, admonemus propter nomen Domini, ut ſint filii pacis, ut in iſtis Epiſcopatibus, quos iſti Epiſcopi regunt, neque in iſtis comitatibus de iſta hora & in antea eccleſiam homo non infringat, extra eccleſiam quæ in firmamento caſtallaniæ, ſe ſciente niſi epiſcopi * propter eorum cenſum. Prædam in iſtis comitatibus, neque in iſtis epiſcopatibus homo non faciat; de equis, pullis de bovibus, de vaccis, de aſinis vel de aſinas, vel de faſcibus quos ipſi portant, neque de ovibus, vel de capris, neque de porcis, neque ea occidat niſi per conductum ſuum vel ſuorum; in itinere poſitus accipiat victum ſicut ad ſuam domum, nihil portet, vel ad caſtellum baſtire, aut obſidere, niſi unuſquiſque de ſua terra, aut de ſuo alode, vel de ſuo beneficio, vel de ſua commenda; clerici non porteot ſæcularia arma: monachis injuriam nullus * homo aliquam non faciat, neque his qui cum eo perrexerint, qui arma non portaverint, niſi epiſcopi aut archidiaconi propter eorum cenſum; villanum aut villanam propter redemptionem nonniſi per ſuum forsfactum *; & niſi eumdem villanum qui alterius terram araverit vel laboraverit, quod eſt in contentione, niſi unuſquiſque de terra ſua aut de ſuo beneficio; terras eccleſiaſticas, epiſcopales, canonicales, monachales, nullus præſumere audeat, neque aliqua mala conſuetudine dishonorare, niſi de manu Epiſcopi aut fratrum voluntate per precariam adquiſierit de iſta hore & in antea; negotiatores etiam nullus apprehendere vel rebus ſuis ſpoliare præſumat ſe ſciente. Interdicimus etiam, ut nullus laicorum ſe intromittat de ſepulturis eccleſiæ, vel offerendis; & nullus presbyterorum pretium de baptiſterio accipiat, quia donum Spiritus ſancti eſt. Si vero aliquis raptor fuerit, aut maledicus qui hanc inſtitutionem infregerit & tenere noluerit, ſit ipſe excommunicatus, & anathematizatus, & e liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ſegregatus, * uſque ad ſatisfactionem veniat. Quod ſi non fecerit, presbyter ei miſſam non cantet, divinum ei officium non faciat; & ſi mortuus fuerit, presbyter eum non ſepeliat, neque ad eccleſiam ſit ſepultus, communionem non donet ei ſe ſciente; & ſi aliquis presbyter hoc infregerit ſe ſciente, ab ordine deponatur. Precamur etiam vel admonemus ut in iſto tempore, ſcilicet mediante Octobrio menſe, ad iſtum Dei placitum cum bono animo & bona voluntate veniatis, in Dei nomine, ut remiſſionem peccatorum veſtrorum conſequi velcatis, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat. Confirmat hoc archiepiſcopus Dagobertus Biuricenſis ſedis, & domnus Theotbaldus Viennenſis Archipræſul.

* Hic exſcriptor videtur omiſiſſe verbum.

* alias.

* F. forisfactum.

* l. aliâ.

OBSERVATIO.

Ad an. 1002. decretum hoc in dubium revocat Marcæ Hiſpanicæ ſcriptor eruditiſſimus. *Cum enim*, inquit, *inter eos* (epiſcopos qui cum Vvidone decretum condiderunt) *nominatur Fredolo Elnenſis, nullaque ejus mentio reperiatur ante annum octavum regni Roberti regis, & anno milleſimo certum ſit Berengarium* (Fredelonis anteceſſorem) ſuiſſe Epiſcopum Elnenſem, liquet eum epiſcoporum conventum agi non potuiſſe ante an. milleſimum. *Sammarth.*

ANNO CHRISTI 1001. Ex Labbei Append. To. 9.

CONCILIUM [1] ROMANUM

ANNO DOMINI MI.

CHronicon *Hildeneheimenſe*. Anno MI. Ind. XIV. imperator natalem Chriſti Romæ celebravit: & illo Bernuardus epiſcopus in Epiphaniis ſuper multis infeſtationibus archiepiſcopi Vvilligiſi, & maxime de ſynodo quam in ſua, id eſt, Gandeshemenſi eccleſia, cum extraneis epiſcopis habuit, conqueſtus advenit: totamque ejuſdem metropolitani illicitam uſurpationem in præſentia Silveſtri papæ, & Imp. III. Ottonis, ſynodali authoritate prorſus adnullavit.

☞ GESTA HUJUS CONCILII

De Cauſa Ganderſheimenſi.

IN fronte actionis, poſt Evangelia lecta, & quædam Patrum Capitula, benedictione data, cum ſediſſent viginti Epiſcopi de Romania, aliquanti etiam de Italia, & Tuſcia; de Germania vero Sigefridus Auguſtenſis, Ilmiricus Wirceburgenſis, Hugo etiam junior Citicenſis, præſidente Domino Gerberto Apoſtolico cum Imperatore in Palatini Eccleſia S. Sebaſtiani Martyris, præſente nihilominus ſingularis meriti viro, Henrico Duce

[1] Res geſtas in hac ſynodo fuſius deſcriptas vide in vita S. Bernvvardi Epiſcopi Hildesheimenſis in Actis ſanctorum Ord. S. Benedicti ſæc. 6. par. 2. pag. 224. n. 24. *Harduinus*. Ex hac vita eruta ſunt quæ ego hic adjeci. *Manſi*.

ANNO CHRISTI 1001.

ce (*Bavaria*) pacatiſſimo, & Abbatibus, aſtantibus quoque Presbyteris & Diaconibus, omnique Romanæ dignitate.

Facto ſilentio Venerabilis Epiſcopus Bernardus de loco ſeſſionis ſuæ modicum progreſſus, humiliter Domno Henrico Duci, omnique Synodo cauſam Eccleſiæ ſuæ elimato ſermone expoſuit. Cunctis itaque queſtu ejus compunctis, ſapientiſſimus Papa, interrogavit Concilium, ſi Synodus habenda, vel vocanda eſſet, quam Archiepiſcopus cum ſuis, quos adduxerat, collegiſſet in Eccleſia, ab Hildeſemenſibus ſemper poſſeſſa Epiſcopis: præcipue cum Epiſcopus abſuerit, & ad Romanam Sedem pro eadem cauſa confugerit: vel quo nomine tale conventiculum vocandum ſit? Sanctum Concilium receſſum petiit, ut ſecretius inter ſe de his inquirant. Quod piiſſimus Papa libens annuit. Egreſſique ſunt ſoli Romani Epiſcopi: & poſtmodum introgreſſi, cum iterum conſediſſent: Apoſtolicus ait: Quid ſancitis, Fratres, de Synodo? Sanctum Concilium reſpondit: In aliena Eccleſia, & ab alio poſſeſſa, nil juris habuit, neque canonice ibi Synodum celebrare, aut aliquid conſtituere ſine conſenſu proprii Epiſcopi potuit: nec omnimodis Synodus dici poteſt. Sapientiſſimus Papa dixit: Ergo quo nomine rite vocari poteſt? Sanctum Concilium dixit: Schiſma concilians diſcordias. Sapientiſſimus Papa dixit: Abjicienda ſunt, quæ ibi geſta ſunt? Concilium reſpondit: Canonica auctoritate & Sanctorum Patrum, exterminanda ſunt, quæ ibi adinventa, vel ſtatuta ſunt. Apoſtolicus ad hæc inquit: Apoſtolorum poteſtate, Sanctorumque Patrum auctoritate diſſipamus, & effringimus, & annullamus, quæ abſente Fratre, & Coepiſcopo Bernvvardo, in ſuæ Diœceſi ab Archiepiſcopo Willigiſo, & ſuis complicibus adinventa, & ſacramentis ſtatuta ſunt. Et adjecit: Frater & Epiſcopus Bernvvardus petit ſibi reſtitui ſublatam veſtituram ab Archiepiſcopo: Quid ſancitis Fratres? Sanctum Concilium reſpondit: veſtituram quam Archiepiſcopus non potuit auferre, non eſt neceſſe illi reddere: ſed quia hoc ipſe petendo inſtat, ſi Domino Imperatori placeat, Apoſtolatus veſtri ferula veſtitura ei redintegretur & corroboretur. Papa reſpondit: Fiat juxta placitum veſtri, & tradidit illi Apoſtolicam ferulam dicens: Gandeneſemenſe Cœnobium cum adjacentibus villis, & terminis, tuo juri redintegro, & corroboro, & Apoſtolica Sanctorum Petri, & Pauli auctoritate interdico, ne aliquis, niſi quantum Canones permittunt, tibi obſiſtat.

His finitis Dominus Apoſtolicus, quid faciendum eſſet, Concilium requiſivit. Reſponſum eſt: Si utriſque Principibus id conveniat, ſcriptis Archiepiſcopum, quod tam audax incœptum, canonibus, Patrumque regulis contrarium attentavit; ſimul quoque ut impoſterum a tali controverſia deſiſtat, nec aliquid ſe intromittat, niſi canonice emancipet.

Synodum quoque Epiſcopis per Saxoniam indici, Vicarium nihilominus ex parte Domini Apoſtolici deſtinari, qui Synodo præſideat, complacitum eſt.

Locus Palatii habendæ Synodi diſponitur. Dies undecimo Kalendas Junii denuntiatur. Fritheriens Cardinalis, Presbyter S. Romanæ Eccleſiæ, poſtea Ravennæ Archiepiſcopus, Saxo genere, juvenis ætate, ſed ſenior morum probitate, Vicarius Domini Apoſtolici eligitur, atque dirigitur, Apoſtolicis paramentis atque inſigniis non minus inſulatus, quam Papa procedebat.

A

SYNODUS PALITHI

ANNO CHRISTI MI. SYLVESTRI II. PAPÆ IV.

ANNO CHRISTI 1001.

De actis præcedentis Synodi, habita Gandeſheimii

AFfuit ab Apoſtolico & Imperatore, vice Papæ directus, Cardinalis Presbyter Fridericus, omnibus inſigniis Apoſtolicis, ac ſi Papa procedat, inſulatus, equis Apoſtolica ſella, Romano more, oſtro inſtratis. Scripta quoque a Papa & Imperatore, Epiſcopis, & cæteris Principibus mittuntur, ut Romanum Legatum digno honore ſuſcipiant, ejuſque Legationi indubitanter omnes, quaſi Apoſtolicus præſens cernatur, obediant.

B Convenerunt itaque Palithi ad Synodum X. Kalendas Julii juxta decretum Apoſtolici: præſcriptum Legatum vero vario affectu excipiunt. Archiepiſcopus autem, & qui ei favebant, mira indignatione & execratione illum ſpernebant. Epiſcopus vero Bernvvardus, & Lievezo Hammaburgenſis Archi-Præſul, aliique quamplures reverenter eum tractabant, præcipuoque honore colebant. Sed poſtquam ad Concilium ventum eſt, vix dici poterit, quanta ſeditione, & tumultu agitetur. Nam nec locus ſeſſionis Vicario Apoſtolici idoneus conceditur, horribilis ſtrepitus ingeminatur, jus faſque contemnitur, Canonica diſciplina annullatur.

Vicarius inter Epiſcopos Lievezonem & Bero-C vvardum ſedens, Apoſtolici ſcripta & Legationem ad Epiſcopos ſe habere; facultatem exequendi, quæ ferat ſibi exhiberi orabat. Imperato denique ſilentio, primo dulci affamine Epiſcopos de pace, & caritate, & concordia commonet; deinde Epiſtolam Papæ, Archi-Epiſcopo ſpecialiter directam, profert, publiceque in auribus omnium recitari precatur; quam cum Archiepiſcopus tangere, vel videre dedignaretur; Epiſcoporum judicio palam eſt recitata, in qua ipſe Epiſcopus aperte corripitur, & de fraterna concordia, & obedientia admonetur. Vicarius autem, quamvis Archiepiſcopum irritare magno ſtudio parceret; tamen miti affatu, quæcunque illi objiciebantur, obedienter fratrum conſulta ſatisfacere, Apoſtoli-D ca auctoritate commonet.

Super his, etſi indignans, conſilium a fratribus, & præcipue ab Archiepiſcopo Lievezone quærit. Ad hæc ille: bonum ſibi, quia læſus frater Dominorum noſtrorum Apoſtolici, & Imperatoris ſuffragia petiit, coram Vicario, illorum Epiſcoporum judicio ſatisfaciat.

Januæ interim Eccleſiæ panduntur, laici intromittuntur. Fit ſtrepitus tumultuſque validus; Moguntinis exultantibus, arma expoſcunt, immenſas minas ingerunt adverſus Apoſtolici Vicarium, & Beatum Bernvvardum Epiſcopum. Legatus autem, & præfatus Epiſcopus nec tumultu moti, nec minis territi, licet numeroſiores haberent militum copias, non arma fremunt, ſed ſeditionem E compeſcunt. Epiſcopi autem, negotium in poſterum diem proſequendum ſuggerunt, in fidem ſuam ſuſcipiunt, Archiepiſcopum adventurum juſtitiamque obedienter exequuturum. Interea Archiepiſcopus nimio furore ſuccenſus egreditur, quem infra coronam fratrum Vicarius inſequitur, a banno Apoſtolicæ auctoritatis ad Synodum in eandem Eccleſiam ſequenti diluculo invitat. Sicque illa actio ſoluta eſt.

Matutino itaque crepuſculo clam Archiepiſcopus omnibus ignorantibus cum ſuis abſceſſit. Vicarius autem ſecundam actionem Synodi ſequenti die [f] adorſus in principio actionis Archiepiſcopum in-

ANNO CHRISTI 1001.

inquirit, quem, quia non aderat, ab omni Epiſ- A copali miniſterio, uſque ad Papæ præſentiam ſuſpendit. Cunctis vero Epiſcopis in natali Domini ad Papæ præſentiam Apoſtolica auctoritate indicit. Archiepiſcopo nihilominus ſcripta in hunc modum dirigit. „ Quia Synodo te ſubtraxiſti, & „ juſſis Romani Pontificis inobediens fuiſti an„ ctoritate Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pau„ li, & illorum Vicarii Papæ Sylveſtri ab omni „ ſacerdotali officio ſcias te uſque ad præſentiam „ illius ſuſpenſum. “ Sic ſecunda actio terminata eſt.

Ex Harduini Collect. Conc. Tom. 6 p. 165.

CONCILIUM TUDERTINUM

ANNO DOMINI M I. celebratum.

Quæ geſta ſunt in hoc concilio refert Tangmarus presbyter, in vita ſancti Bernvvardi episcopi Hildesheimenſis, in Actis ſanctorum Ordinis ſancti Benedicti, ſæcula VI. parte prima, pag. 221. n. 30. his verbis. Anno ſingularis Nativitatis Domini noſtri Jesu Chriſti milleſimo ſecundo, Indictione decima quinta, Apoſtolicus cum Imperatore, Tuderti natale Domini celebravit. Ubi in feſto ſancti Joannis Evangeliſtæ concilium coadunatur epiſcoporum per Romaniam, & aliquorum de Tuſcia & Italia. De noſtris quoque conſederunt, Rotgerus Leodicenſis, Sigifridus Auguſtenſis, Hugo Citienſis. Inter Miſſarum ſolemnia itaque conſidentibus ad triginta Patribus, præſidentibus quoque dominis ac principibus urbis, Papa, atque Imperatore. Poſt evangelium, recitatis ex decretis ſanctorum Patrum aliquibus capitulis, ad præſentiam ſynodi per oblationarium legatus venerabilis Bernvvardi epiſcopi ſtatutus eſt. Ad quem Apoſtolicus ait: Dic qua cauſa ad noſtram præſentiam veneris, vel quid ad ſynodum habeas? Mox legatus, toto corpore ad terram proſtratus, & erectus faventium manibus, pedibus utriuſque * principibus provolvitur, conſurgenſque, ſic ait: Dominus meus Apoſtolatus veſtri auctoritatem, Imperialem quoque majeſtatem mirifice gratatus eſt, pro cunctis in quibus pro ſua eccleſia elementer laboraſtis. Quid autem legatus veſter profecerit, aut quid in ſua legatione occurrerit, ipſe, quia præſens eſt, melius exponet. Poſt diſceſſum autem illius, epiſcopi dolentes litem & controverſiam diutius bacchari, conventum Franconovorti ſtatuunt: ad quem cum venerabilis Præſul noſter venire non poſſet, gravi corporis infirmitate impeditus, vice ſua me direxit. Tandem in communi reverendi Patres decreverunt, ut neque archiepiſcopus, nec ſenior noſter de Gandeſemenſi cœnobio ſe intromittant, uſque poſt octavas Pentecoſtes: & tunc Frideslare ad ſynodum pro hac B cauſa conveniant. Et quia hic ad Apoſtolatus veſtri ſedem delata (cauſa) veſtris ſcriptis multoties eſt annullata, veſtrum expetit judicium, ut veſtra auctoritas jubeat, in quo foro, vel ſub quibus judicibus cauſam terminare debeat. Ad præſentiam nihilominus hujus ſanctiſſimi conventus, gratia ſancti Spiritus hic per vos aggregati, parvitatem meam deſtinavit, ut omnis ſenatus Apoſtolicæ eccleſiæ publice cognoſcat, illum devotiſſimo affecto domino Apoſtolico & Romanæ ſedi obedire & conſentire; & veſtro judicio advenienta, vel decreta poſcere, & pro poſſe perpetuo ſervare. Ad hæc dominus Apoſtolicus obedientiam B. Antiſti- C tis, & devotionem ac ſtudium magnifice collaudavit. Proſequitur quoque venerabilis Ravennatis eccleſiæ metropolitanus Fridericus, & qui Palithi, atque in tota legatione ſua illi occurrerint, contexuit. Archiepiſcopi inobedientiam, injuriam, contemptum etiam Romanæ ſedis; & e contra B. Bernvvardi benignitatem, caritatem exponit: & quod ab illo præcipuo honore ſit habitus, & affluentia omnium bonorum opulentiſſime * refectus. Ad hæc animoſitas archiepiſcopi palam ab omnibus Romanis epiſcopis improbata, temeritas præſumptionis illius carpitur. In commune tamen D cuncti deliberant, Colonienſem archipræſulem, cæteroſque epiſcopos, qui proxime venturi erant, exſpectandos. Mittuntur etiam nuncii, qui in Epiphania Domini, ad præſentiam utriuſque principis illos venire jubeant. Sed cum minime venirent, exſpectantur ad tres inducias. Cum autem nullo modo fieri poſſet, ut convenirent; presbyter Tangmarus, ut abſolveretur, omni niſu inſtitit. Tertio itaque Idus Januarii Imperator dimiſit a ſe legatum cari ſui magiſtri ſæpe dictum presbyterum, largiſſime remuneratum. Epiſcopo quippe munera præcipua direxit; inter alia onychinum vas magni pretii, ſpecies quoque medicinales diverſas, pigmenta etiam diverſa.

Marginal notes: *Anno incipiente iglino a Natali Domini.* — * *Lege, principibus.* — * *Forte, refectus.*

ANNO CHRISTI 1001.

Ex Labbei Append. 10 p.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO DOMINI MII CELEBRATUM.

In quo inter cetera abbatiæ Peruſinæ immunitas aſſerta.

Ex tomo IX. Italiæ ſacræ.

Quæcumque lites judiciali calculo definiuntur, optimum eſt, ut ſcriptoris officio commendentur, ne protractu temporum oblivioni ſuccumbant, & recidivo ortu præteritum errorem incipiant.

Præſidente itaque domno Silveſtro II. Romanæ ſedis pontifice, in ſynodo habita in palatio E ſacroſancto Lateranenſi, anno quarto ordinationis ſuæ, menſis Decembris die tertia, Indictione prima, adſtitit Petrus ſcriniarius ejuſdem ſacri palatii, & coram univerſa ſynodo hunc protulit ſermonem dicens: Domine papa, hic abbas tuus de Peruſia queritur adverſus Cononem Peruſinum epiſcopum, qui armata manu ſuorum ſatellitum

de

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1002.

de ſub altare monaſterii tui, cujus ipſe regimen tenet, abſtractus fuerit, & extractus de ecclesiæ januis, & fratrum clauſtris, omnia quæ ibi inventa ſunt ad utilitatem fratrum, direptioni concesserint, de quibus partem noſcitur habere epiſcopus; quoniam eiſdem ſacrilegiis communicat epiſcopus, ejuſdemque criminis nequaquam creditur alienus. Ad quem præſens reſpondit epiſcopus: Paratus ſum me expurgare ſecundum iſtorum meorum fratrum judicium, quoniam neque mea præceptione, neque mea voluntate id factum fuerit: & ſi abbas de aliquo mihi proclamaret, aut ad ſatisfactionem illum cogerem, aut ſi non poſſem, meam gratiam cum omni beneficio ſibi defendeſem. Sed, omnium pontificum pater, miſericordiam tuam & totius conventus præſentis exoro, ut nullum mihi hodie præjudicium fiat. Tu mihi eccleſiam Peruſinam commiſiſti, & ut ego neque illum imminuerem, neque imminui conſentirem, me feciſti jurare. Monaſterium illud, quod iſte abbas tenet, ad meum epiſcopatum proprie pertinet, & nulli alteri juri ſubjacebit: ſi lex inde fieret, veſter apoſtolatus nullam ſpecialitatem in eo haberet.

Cui reverendus papa ſubjunxit: Ego monaſterium eccleſiæ tuæ neque ſubtraxi, neque ſubducere feci; ſub jure & dominio eccleſiæ noſtræ illud inveni, & ita poſſeſſum uſque nunc tenui. Veniunt privilegia noſtrorum anteceſſorum paparum, & his perlectis, cenſeant fratres coepiſcopi, quæ ſit æquitatis rectitudo. Prolatis ergo in me- A dium privilegiis, Joannis ſcilicet papæ, atque Gregorii ejus prædeceſſorum, ac coram omni ſynodo perlectis, ait epiſcopus: Privilegia hæc non teprobo: ſed ſine conſenſu anteceſſoris mei, cujus temporibus illud prius privilegium factum eſt, factum fuiſſe dico: ſi ſolum viderem conſenſum, haberem inde æternum ſilentium. Cui e contra omnis clerus ſanctæ Romanæ eccleſiæ ait: Vidimus omnes epiſtolam anteceſſoris tui, in qua & conſenſus erat, & precibus, ut hoc fieret, epiſcopus obnixe poſtulat: cujus rei teſtes ſumus, & ſecundum canonicam ſanctionem verum fuiſſe comprobamus. Oblatis denique evangeliis, & clericis jurare paratis, epiſcopi hanc dederunt ſententiam, ut aut epiſcopus teſtimonia illa recipe- B ret, & pœnam privilegii perſolveret, aut monaſterium illud refutaret. Epiſcopus autem prædictus Conon ſanctæ Peruſinæ eccleſiæ, monaſterium illud prænominatum ſancti Petri non longe a Peruſina civitate conſtitutum, cum omnibus ad id monaſterium pertinentibus, & in præfatis privilegiis titulatis, domino ſuo Silveſtro papæ refutavit, & præfato abbati pacis oſculum attribuit, atque eum ſe adjuturum deinceps promiſit. Poſt hæc autem idem reverendiſſimus papa hoc cum Romanis judicibus decrevit, ut quicunque Peruſinæ eccleſiæ epiſcopus hanc definitam litem renovare contra hunc abbatem, vel ſuos ſucceſſores tentaverit, decem libras puriſſimi auri Lateranenſi palatio componat. Hæc definitio in æternum valitura permaneat.

ANNO CHRISTI 10 . . .

CONCILIUM FAVENTINUM.

HUjus mentio fit in Decreto 2. par. Cauſa 16. qu. 2. cap. 6. *Quod Abbates abſque Epiſcopi conſilio in Parochialibus eccleſiis Presbyteros non ordinent*: cui decreto ſubditur: *Item ex Concilio apud Faventiam habito*. Ejus etiam meminit Ugonius C Epiſcopus Famauguſtanus in Synodia de Conciliis in præludiis his verbis: *Faventia. apud Faventiam* XVI. *q.* 2. *c. ſtatuen. nobis*. Quo tamen anno, & ſub quo Pontifice, ſive a quo coactum latet.

ANNO CHRISTI 1002.

CONCILIA VARIA GALLIARUM,

IN QUIBUS QUÆSITUM EST DE JEJUNIIS

Ante Pentecoſten, de cantu hymni *Te Deum*, & de feſto Annunciationis Dominicæ, Anno Chriſti MII.

NOn *unico, ſed pluribus Galliæ locis habita fuiſſe hoc anno concilia, inquit Glaber Rodulfus libro* III. *Hiſtoriæ, cap.* III. *ſimulque quid in his potiſſimum actum ſit, docet his verbis*. Tunc temporis, *inquit*, in Galliis plerique epiſcoporum nonnulla inter ſe diverſis quæſtionibus habuere ſynodorum conciliabula.

I.

Nam de jejuniis, quæ plerique fidelium inter Aſcenſionem Salvatoris & Pentecoſten obſervant, ita decreverunt, ut ne per imperium ſacerdotum fierent, excepto ſabbato Pentecoſtes; & a quibus fieri vellent, ne prohiberentur fieri.

II.

Simul incidit quæſtio, cur monachi per tres vel quatuor dominicas dies ante diem Nativitatis Dominicæ, ſeu quadrageſimalis obſervationis tempore, hymnum *Te Deum laudamus* decantarent contra morem Romanæ eccleſiæ. Qua videlicet D quæſtione aggreſſi tam abbates, quam monachi, reſponderunt ſe pro nulla re id agere, niſi ex B. Benedicti nominatiſſimi atque excellentiſſimi patris præceptione. Cujus etiam actus, ſimulque dicta a ſummo Romanorum pontifice, videlicet Gregorio, haberentur deſcripta, ac laudabiliter roborata. His denique compertis ab epiſcopis, uſus monachorum authentico ex more viguit.

III.

Nec non etiam de die Annunciationis Dominicæ, qui celebratur VIII. Kalendarum Aprilium, E ſi forte quolibet alio tempore præter quadrageſimam excoli congruentius potuiſſet, ab iiſdem pontificibus non parva illata eſt quæſtio. Ferebatur enim a quibuſdam, eamdem Annunciationem Dominicam more Hiſpanorum quintodecimo Kalendarum Januariarum die irreprehenſibiliter poſſe celebrari. Quid plura? apud nos antiqua conſuetudo, uti decebat, prævaluit.

ANNO CHRISTI 1003.

VITA JOANNIS PAPÆ XVI.

QUI PERPERAM XVIII. NOMINATUR.

Joannes quando pontifex factus.

JOannes, cognomento Siccus, patria Romanus, poſt obitum Silveſtri ſactus eſt ejus nominis pontifex decimus ſextus, anno domini milleſimo tertio, tempore regnantis & nondum imperantis Henrici primi. Qui cum, juxta antiquos Vaticanos indices, ſediſſet menſes quinque & dies aliquot, obiit.

VITA JOANNIS PAPÆ XVII.

QUI PERPERAM XIX. APPELLATUR.

Joannes XVII. papa factus quando.

JOannes, qui cognominatus Faſanus, creatus eſt pontifex hujus nominis decimus ſeptimus XII. Kalendas Decembris, anno Chriſti milleſimo tertio, tempore Henrici primi. Hic initio pontificatus ſui legatum miſit in Germaniam, qui Magdeburgenſem archiepiſcopum, juxta privilegium a ſede apoſtolica impetratum, auctoritate pontificia conſecraret. Sancto Elphego Cantuarienſi epiſcopo pallium miſit; ſancto Brunoni, ad Pruſſiæ populum convertendum, apoſtolatum contulit; quem cum fideliter perfeciſſet, a barbaris martyrio affectus eſt eodem prope tempore, quo ſanctus Boniſacius in Ruſſia eodem apoſtolico munere perſunctus, eadem martyrii corona inſignitus fuit. Hujus tempore Leuthericus Senonenſis archiepiſcopus, hæreſis Berengarianæ primordia & ſemina ſparſit. Auctore hoc pontifice Conſtantinopolitanam eccleſiam, cum Romana in communione catholica conjuncta fuiſſe, teſtatur Petrus epiſcopus Antiochenus in epiſtola ad Michaelem Cerularium, & epitaphium Joanni erectum quod recitat Baronius anno 1009. his verbis:

Res geſtæ a Joanne papa.

Unio Conſtantinopolitanæ & Romanæ eccleſiæ.

Quam ſolers Domino, placuit quam mente modeſta
Præſul apoſtolicus, orbis & omne decus.
Hic ſtatuit tumulo claudi ſua membra ſub iſto;
Hæc eadem ſperans ut ſibi reddat humus:
Ardua qui fulſit cunctis per ſidera cæli,
Auguſtis carus, gentibus, & tribubus:
Doctrinis comptus ſacris, & dogmate claro,
Per patrias ſancta ſemina ſudit ovans.
Nam Grajos ſuperans, Eois partibus unam,
Schiſmata pellendo, reddidit eccleſiam.
Principis hinc Petri ſed quiſquis tendis ad aulam,
Dic ſupplex iſdem regnet ut arce poli.

Tempus ſedis.

Defunctus eſt Joannes Papa, XV. Kalend. Auguſti, anno milleſimo nono. Poſt obitum ejus vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & diebus tredecim.

ANNO CHRISTI 1005.

CONCILIUM TREMONIENSE

PRO REFORMANDA ECCLESIA CELEBRATUM

Anno Domini milleſimo quinto, tempore Joannis papæ XVII.

Locus & acta concilii.

DItmarus libro *6.* teſtatur, allegato tempore celebratam eſſe in Germania magnam ſynodum Tremonienſem, in qua rex Henricus de ejus temporis ſanctæ eccleſiæ deformatione conqueſtus, magna inſtantia apud epiſcopos laboravit, ut collapſa eccleſiæ diſciplina reformaretur. Præſtiterunt illud pro viribus quibus id potuerunt diligentiſſime, communique conſenſu ediderunt ſacros canones, quibus ſanctiſſimæ leges eccleſiaſticæ in priſtinum uſum revocarentur, pravique mores, qui in clerum ac populum irrepſerant, exularent & corrigerentur. Quibus ſtatutis rex ſibi Deum propitium conciliavit, viamque ad victorias conſequendas, & Romanum imperium obtinendum, aperuit. Celeberrimi concilii acta plane interierunt: exordium duntaxat eorum apud Ditmarum deſcriptum reperitur tale: *Anno dominicæ incarnationis milleſimo quinto, anno autem domini Henrici ſecundi regnantis quarta*, inchoato, in *die nonarum Julii*. Reliqua deſunt.

Actorum fragmentum.

ADNOTATIO P. PAGI

ad An. Ch. 1005. n. 7. & ſeqq.

Ditmarus lib. VI. mentionem facit magnæ Synodi in Germania *Tremoniæ*, quæ Urbs eſt VVeſtphaliæ, hoc anno *in die Non. Julii* celebratæ, cujus Acta deſiderantur, indeque quilibet de Decretis in ea habitis ſuo modo diſcurrit. Verum Tom. I. Bibliothecæ Labbeanæ recitatur Vita *B. Adalberonis* Metenſis Epiſcopi a Monacho Anonymo, eique coævo ſcripta, qui hæc de illa Synodo narrat, quæ quia Tom. IX. Concil. non memorantur, hic referenda duxi: *Domnus Henricus rex*, inquit Anonymus, *qui tertio Ottoni divo Imperatori, ad regnandum quidem, necdum autem ad imperandum in tota Germania, quæ citra Rhenum eſt, & in Lotharii regno, quod cis Rhenum eſt, ſucceſſerat, colloquium Synodumque concivit. Ubi omnes pene regni ſui ſummos Sacerdotes coadunans, & ex diverſis diverſa diſputans, inter diſputandum ipſos ejuſdem Sacerdotes acerrime congreditur, cur videlicet in ſuis Diœceſibus, & Diœceſanis, ea quæ Synodali ac per hoc ſpirituali falce ſecanda erant, non reſecarent, ac gladio Spiritus ſancti putrida, & male ſana a membris fidelium abſcindere ſuperſederent. Mirantibus omnibus quid ſibi verba Regis, tam diſtrictiſſima vellent, quove tenderent, Rex admiratione eos abſolvere curavit, quidve prætenderet, palam fecit.*

Inter multa, inquit, *quæ in regno noſtro, ſuiſque Parochiis corrigenda ſunt, parentes ſic ſibi proxime conjugio copulantur, ut Deum non timentes, & Deum non reverentes, etiam tertii loci conſanguinitatem, quod nefas di-*

ANNO CHRISTI 1005.

...ſta eſt, ad copulam adſciſcare non refugiant, & lineam, quæ ad ſeptimam uſque generationem ſacris canonum inſtitutionibus illibata conſervari jubetur, Judæis, Paganiſque infeliciores in ipſis ſui exordiis abrumpere non formidant. Epiſcopis hinc inde ſedentibus, diuque ſilentibus, pars de qua diceretur neſciens, pars perſonam, de qua dicebatur, multum vel amans vel timens, quid dictis Regalibus reſponderet, prorſus ignorabat. Mens enim male ſibi conſcia, dum ea quæ non vult, audire compulatur, ſit ſtupida, non refugit, verba dilabuntur; ſapienti coram poſitus honeſtius ei videtur ſilere, quam loqui. Rex, quem fallere nemo poterat, quia erat homo litteris apprime imbutus, eloquentia facundiſſimus, ad regendum Dei timore vivaciſſime adſtrictus, motum cordis patientiæ premis reſtringens, ſacræ Scripturæ exemplis eos aggredi honeſtius eſſe judicans; Ecce, inquit, ecce vos eſtis loca quidem ſanctorum Sacerdotum tenentes, & in meliori cathedra, quam ſediſſet Moyſes, ſedentes, utpote vices Domini poſſidentes, qui & boni canes, & ſancti arietes pro vitæ merito dici debueratis, contraria vice, inverſoque ordine canes muti non valentes latrare, eſtis effecti, ipſaque cæcitate mulctati, dum ſubditis ducatum præbere cogimini, & ductor & ſequens ambo in foveam præcipitamini. Ecce, inquit, Conradus Dux Auſtraſiorum conſanguinitate nobis, & quicumque in tota patria nobiliores ſunt, cunctis affinitate conjunctus, uxorem duxit ſic ſibi propinquam, ſic proximam, ut ſicut timemus, non modo ipſi, verumetiam omni patria offenſa Dei citiſſime, &, ut dicitur, pro foris adeſſe videatur. Paramque minus crimen malis tacentibus judicatur, quam ei, qui idem ſcelus audacter, & ſine peccati æſtimatione perpetrare cernitur.

Domnus Adelbero Metenſium venerabilis Præſul, ſanguinitate & affinitate Regi adſidenti, & cunctis, qui ex magni Henrici (Aucupio dicti, Germaniæ Regis) *linea deſcenderant, apprime conjunctus, huic ſacræ Synodo interſedebat; &, ut erat cunctis Conſacerdotibus nobilior, excelſiorque, ſic nobiliori celſiorique ſella inter ſuos prominebat. Hic Regis objurgationem ultra ferre non valens, & tacere amplius inhonſtum judicans: interim, inquit, ætatis ſane titulis & ſcientiæ prærogativa locum quidem loquendi cum fratribus noſtris dantes, & honorem canis, ſenectutique divino præcepto exhibentes, quo dicitur, coram cano capite conſurgat, quum majeſtatis veſtræ potentiam, domine mi Rex, ad dedecus noſtri Ordinis objurgationi & invectioni plus ſinſque videmus verba angere, tacere ultra vere fatemur; & quæ recta ſunt non dicere, non ſolum ſtultitiæ, ſed quod majus eſt, magnæ verecundiæ deputamus. Domnus Otto Dux, pater iſtius venerabilis Conradi Ducis, nobis conſedentis, natus ex filia magni Ottonis eſt, cujus ſoror Girbergia dedit filiam ſuam Conrado Burgundionum Regi. Ex Conradi autem filia nata eſt domina Mathildis, hujus Conradi aſſidentis uxor. Hac ergo genealogiæ ordine, quia fratres, ſororque in ſupputationem non admittuntur, conſanguinitas horum non plus quam ſecundo loco elongari prævalet.*

Pergit Anonymus: *Hæc beato viro retexente, tantæ iræ, tantæque ſimultates in ipſa Synodo ſurgere cœpere, ut niſi eſſet ea nobilitas, qua cælo, terra, marique ultraque inclytus effulgebat Conradus Dux, de quo res agebatur, & quicumque ſuæ partis erant, neque Deum, neque majeſtatem Regiam reverentes, neque Sacerdotibus, quorum maxima & honeſtiſſima multitudo præſens aderat, aliquid* A *honoris exhibentes, arma furoremque corripuiſſent, & ad in unam ſatiandam quidquid mali manus robuſque inferre poſſet, non omiſiſſent. Aderat huic magis ſeditioni, quam Synodo domnus Theodericus, frater quidem hujus domni noſtri Adelberonis Pontificis, dux eorum, qui cis citraque Moſam, Moſellamque reſident, & hæc quæ agebantur, quæque juſte diſponebantur, ſua auctoritate firmabat, atque corroborabat, nuptiaſque ſolicitis cum celſis Ducibus, Comitibuſque, & quod majus eſt, Sacerdotibus Deo, & rectitudini ac Regiæ juſtitiæ faventibus damnans, & humanas iras non formidans, æquitatis leges quæ Dei erant, liberrime decernebat. Aderant etiam in hac venerabili Synodo primi & præcipui Sacerdotes, VVilligiſus Moguntinus Præſul, VVarmacenſis, &c. Argentenſis, VValterus Spirenſis, Notgerus Leodienſis, Hezel VViziburgenſis, Haimo Verdunenſis, Bertaldus Leucenſis, aliique quamplures, non ſolum ex Lotharii regno, verum ex omni Germania, quorum pars favore, pars timore nobilis perſonæ hinc inde agitati, hinc inde deflectentes* B *pauci admodum, at ipſi inter ſuos præcipui Deo dilectiſſimi Adelberoni, & dictis ejus juſtiſſimis teſtimonium veritatis exhibentes egerunt, ut inter verum falſumque diſſidii & diſcordiæ non modica diſceptatio fieret, quam etiam ipſe Rex omnino ſedare non potuit. Verum niſi eſſet domui & Pontificis noſtri Adelberonis incomparabilis nobilitas, furor cæcus & inſania miſera arma etiam, telaque corripuiſſet, & ad homicidium uſque iræ commotione pertingere contigiſſet.*

Hac igitur ſimultatione, his odiis infeſtiſſimis diſceſſum eſt, & unuſquiſque ad propria redire feſtinabat. Sed domnus Pontifex, dum ex patria propria eccedens, ad Regale colloquium perrexerat, nihil horum metuens, nihil ho- C *rum æſtimans, quia erat omnium ſui temporis mitiſſimus atque pacificus, non multa militari manu, ſed Clericorum & honeſtiſſimorum Laicorum dulciſſimo comitatu, uſus eſt, & propter id in redeundo, verens, ne forte in via hoſtis inſidias pateretur, ab itinere parum quid declinare dignum duxit, & cedere magis ad horam, quam veſaniæ furentis Principis locum cædis, aut alterjus alterius malignitatis dare voluit. Dei autem Omnipotentis & Chriſti ejus ineffabilis pietas, & æterna clementia aliter quam domnus Pontifex crediderat, rei eventum miſerando diſpoſuit, & diſponendo præordinavit, dum ſpiritum furoris & malignitatis, dum vim latrantis & turbulenti vertigine in eum pavorem in eumque timorem commutavit, ut eo im-* D *petu eaque virtute, qua Dei ſervum ante perſequi moliebatur, nunc fugere, ac retro ire, viribus, quibus poterat, aggrederetur, ac magis capi timeret, quam corpore elaboraret. Duabus igitur diebus fugæ fidem committens, donec in tuto ſe eſſe crederet, ſemper ſe a domno Pontifice, & fratre ejus Duce Theoderico inſequi exiſtimabat memoratus Conradus; noſtri vero nihil aliud quam patriam repetere, & ad id ſumma feſtinatione conabantur; & quia & tempus poſcebat, præter pacem, & ea quæ pacis ſunt videlicet metere, charis domeſticis utilia adminiſtrare.* Ita Auctor ille Anonymus, quod nullus ante eum nos docuerat. Geſtorum in hac *Tremonienſi* Synodo narratio in proximam Conciliorum editionem inſerenda erit. Antequam Vita beati *Adalberonis* Metenſis Epiſcopi e tenebris erueretur, hujus Synodi cauſa ignota erat.

AD CONCILIUM TREMORIENSE

Anno 1005. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi pag. 118. Ann. 1005.

TRemorienſe iſtud concilium notius eſt, quam ut diligentiam collectorum fugere potuerit. Ejus tamen acta hucuſque ignorata ſunt. Pagius V.Cl. in critica Baronii ad annum 1005. non modicam eorum portionem deprehendiſſe ſibi perſuaſit in Vita Beati Adalberonis II. Metenſis epiſcopi ab Anonymo coævo deſcripta, & vulgata in priori volumine Bibliothecæ manuſcriptorum Labbeanæ. Verum auctor ille ſynodi quidem meminit ab Henrico collectæ, ſed nomen loci ſilet; quare nonniſi per conjecturam, quæ ibi auctor exponit, ad Tremorienſem ſynodum referentur. Sed & ex conjectura plane contraria diſcimus, dicta illa de ſynodo plane alia a Tremo- E rienſi accipi oportere, cum Annaliſta Saxo Eccardi, qui ſeculo XII. nondum adulto ſcribebat, quique ſua omnia ex probatiſſimis accipit, acta quædam referat concilii Tremorienſis, quæ cum narratis ab Anonymo plane nihil congruunt; & inter archiepiſcopos, & epiſcopos, quos concilio adſuiſſe narrat, eos fere omnes recenſeat, qui in catalogo epiſcoporum apud Anonymum non comparent. Id vero argumentum validum eſt in archiepiſcopis. Cum enim illi præ epiſcopis multo pauciores fuerint, ſi alios exhibeat Annaliſta, alios Anonymus; id plane ad ſenſum demonſtrat, de conciliis inter ſe diverſis ab utroque tractari. Porro ex archiepiſcopis unus Willigiſus Moguntinus

tinus

ibid. ANNO CHRISTI 1005.

tinus ab Anonymo aſſertur; ac viciſſim apud Annaliſtam Moguntinus non apparet, & Colonienſis, Remenſis, ac Magdeburgenſis legitur. Denique Metenſis epiſcopus Theodericus eſt apud Annaliſtam, apud Anonymum vero Adalbero. Porro Adalbero anno 1005. decembri menſe deceſſit, ut Anonymus in ejus vita adnotavit, cui Theodericus ſucceſſit. Ex quo fit, ut cum decretum ſynodi Tremorienſis die nonarum Julii, teſte annaliſta Saxone & Ditmaro lib. VI. prodierit, ad ſequentem annum 1006. referendum ſit. Idque dies ipſa nonarum Julii confirmat, quæ ſequenti anno 1006. non vero præſenti 1005. in diem dominicam (qua haberi ſolebant concilia) incidit. Quod vero tam ab annaliſta Saxone, quam a Ditmaro annus concilii 1005. conſignetur, id me parum movet, cum norim Ditmari textum mendoſum eſſe in multis, & annaliſtam Saxonem ita Ditmari codicem ſequi, ut ſæpe erret cum illo. Proferenda ſunt modo Tremorienſis decreta illa ex fide Annaliſtæ: *Poſita eſt in loco, qui dicitur Trotmanni* (Tremoria in Weſtphalia) *magna Synodus, ubi Rex, Epiſcopis, & omnibus præſentibus plurima eccleſiæ inconvenientia & communi eorum conſilio hæc ſtatuit deinceps probiberi, & optimo novæ inſtitutionis decreto gravem peccatorum ſarcinam relevari. Actum eſt hoc* A *decretum nonas Julii in conſpectu Regis Henrici, & conjugis ejus Cunigundæ, & archiepiſcoporum Heriberti Colonienſis, Lievizonis Bremenſis, Thaginonis Magdaburgenſis; Epiſcoporum quoque Suicgeri Mimigardevordenſis, Theoderici Metenſis, Bernharii Fardenſis, Bernwardi Hildeneisheimenſis, Retharii Patherbrunnenſis, Burchardi Wormatienſis, Notgeri Leodicenſis, Auſridi Trajectenſis, Thietmari Aſnebruggenſis, Wicberti Merſburgenſis. In obitu cujuſque ſupra nominatorum ſinguli Epiſcoporum infra XX. dies, niſi infirmitas impediat, miſſam pro defunctis celebrent, & unuſquiſque Presbyterorum ſimiliter faciat. Presbyteri vero forenſes tres miſſas* B *peragant. Diaconi, & cæteri inferioris ordinis X. pſalteria. Rex, & Regina infra XXX. dies mille quingentos denarios pro animæ redemptione erogent, & totidem pauperes paſcant, & XXX. denarios expendant; & totidem lumina accendant. Dux autem Bernhardus quingentos pauperes paſcat, & XV. ſolidos expendat. Vigiliam S. Johannis Baptiſtæ, & Vigiliam Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Vigiliam S. Laurentii, & omnium Sanctorum in pane, ſale, & aqua decernimus jejunare. Vigiliam aſſumptionis S. Mariæ, & omnes Vigilias Apoſtolorum, ſicut in Quadrageſima; quatuor tempora ſicut in Quadrageſima, excepta ſexta feria ante Natale Domini, quam in pane, ſale, & aqua decernimus jejunare.*

C. ANNUM CHRISTI 1005.

SYNODUS ROMANA

A Joanne P. XVII. pro confirmanda erectione Eccleſiæ Bambergenſis celebrata anno MVII.

Concilium a Joanne Papa XVII. in S. Petri Baſilica anno Chriſti 1007. coactum pro confirmanda erectione Eccleſiæ Bambergenſis ab Henrico II. Imperatore facta teſtantur mox afferenda concilii Francofurtenſis acta in hæc verba: *Romanus vero Pontifex, & univerſalis Papa Joannes* C *precatorias prædicti Henrici Epiſcopi* (Wirceburgenſis) *literas inſpiciens, piiſſimi Regis Henrici devotione congaudens, habita in S. Petri baſilica Synodo pro confirmando Bambergenſi Epiſcopatu, privilegium fecit conſcribi, & Apoſtolica auctoritate corroborari* &c.

ANNO CHRISTI 1006.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

DE ECCLESIA BAMBERGENSI IN CATHEDRAM

epiſcopalem erigenda, celebratum anno Domini MVI. tempore Joannis papæ XVII.

SEVERINUS BINIUS.

Acta concilii.

IN hoc concilio, teſtimonio Ditmari, qui eidem præſens interfuit, inter alia tractatum eſt de eccleſia Bambergenſi in cathedram epiſcopalem erigenda: idque ad petitionem regis Henrici, qui eam civitatem a puero dilexerat, & ſemper excoluerat, & uxori in dotem aſſignaverat. Henricus Wirceburgenſis epiſcopus ad Synodum vocatus venire noluit, niſi poſt unionem ſuæ parochiæ cum Bambergenſi eccleſia factam ipſe archiepiſcopus conſtitueretur. Exordio concilii petitionem ſuam epiſcopis in ſynodo conſidentibus rex patefecit, verbis quæ a Ditmaro recitantur hiſce: Conſidentibus ibidem ordine archiepiſcopis cum omnibus ſuimet * ſuffragenſis rex humo tenus proſternitur, & a Willegiſo antiſtite Moguntino, in cujus diœceſi ſynodus habebatur, elevatus, cunctis præſentibus talia fatur: Ob recompenſationem futuram Chriſtum hæredem elegi, quia in ſobole acquirenda nulla ſpes remanet D mihi. Et quod præcipuum habui, meipſum cum modo acquiſitis ſeu acquirendis in ſacrificium Patri ingenito jamdudum ſecreto mentis obtuli. Epiſcopatum in Bavenberga cum licentia antiſtitis mei facere hactenus concupivi, & hodie juſtum hoc perficere volo deſiderium. Ob hoc ſereniſſimam veſtrimet interpello pietatem, ne abſentia ejus qui per me voluit obtinere quod mihi non licuit huic concedere, propoſitum voluntatis meæ queat impedire: cum in baculo ejus mutuæ E confirmationis ſigno clareſcat, hunc non propter Dominum, ſed ob dignitatis nullatenus adipiſcendæ dolorem, fugiſſe. Moveat omnium corda præſentium, quod per ambitionem ſuam ſanctæ matris eccleſiæ augmentum annullare cum nugigerula legatione præſumpſit. Ad hæc firmiter conſtituenda, conjectalis meæ præſentis, & unici fratris & cohæredis mei, larga benignitas aſpirat: & ſibi placita adimpletione his me eadem reſtituere utique pro certo ſcias. Si quando autem epiſcopus venire, & promiſſa dignatur ſuſcipere: pa-

* forte ſuffraganeis.

ANNO CHRISTI 1006.

paratum me ad omne quod vobis bonum videtur A proeul dubio inveniet.

Finitis talibus alloquiis, Bernigerus antiſtitis Henrici Wireeburgenſis capellanus ſurrexit: propter timorem regis, ſeniorem ſuum huc non veniſſe, & detrimentum eccleſiæ ſibi a Domino commiſſæ in aliquo fieri nunquam laudaſſe, teſtatur: & obſecrat cunctos præſentes per Chriſti amorem, ne talia fieri, abſente eo, futurum ſibi in exemplum paterentur. Privilegia ejuſdem ibi alta voce recitantur. Inter hæc quotiens rex anxiam judicum ſententiam nutare perſpexit, totiens proſtratus humiliatur.

Bambergenſis epiſcopatus erigitur.

Tandem archiantiſtiti Willegiſo, quid de his faciendum foret, judicio perſerutanti Tagmo primus reſpondit, hæc tunc ſecundum regis eloquium B legaliter fieri poſſe. Cunctis præſentibus ejus ſermonem tunc affirmantibus, & ſubſcribentibus, Eberardo tunc cancellario cura paſtoralis a rege committitur, & hic a præfato archipræſule eodem die conſecratur. Poſt hæc autem Henricus antiſtes, auxilio confratris Heriberti archiepiſcopi Colonienſis, regis gratiam & impletionem ſibi placitam acquiſivit.

ACTA EJUSDEM FRANCOFORDIENSIS CONCILII.

Ex tabulario eccleſiæ Bambergenſis.

ANno dominicæ Incarnationis M. VII. Indict. C v. Kal. Novembris regnante piiſſimo ac ſereniſſimo Heinrico ſecundo, anno regni ſui VI. pro ſtatu & augmento ſanctæ matris eccleſiæ, in loco Franconofurt dicto magna ſynodus habita eſt & celebrata. Nam idem rex Heinricus, magnus & pacificus, ut in Deum erat credulus & in homines pius, dum alta mentis deliberatione ſæpenumero cogitaret in quo Deum ſibi maxime placaret, ſumma inſpirante divinitate cogitando diſpoſuit, ut Deum ſibi hæredem eligeret & conſcriberet, & epiſcopatum in honorem ſancti Petri principis apoſtolorum, in quodam ſuæ hæreditatis paternæ loco Babenberk dicto, ex omnibus ſuis rebus hæreditariis construeret: ut & paganiſmus Sclavorum deſtrueretur, & Chriſtiani D nominis memoria perpetualiter celebris haberetur. Sed dum parochiam ad eumdem locum reſpicientem non haberet, & ſanctam pentecoſten in eodem regni ſui anno VI. Moguntiæ celebraret: quandam partem VVireiburgenſis diœceſis, comitatum videlicet Ratzengonvv dictum, & quandam partem pagi Volckfeldi dicti, inter fluvios Uraha, & Ratenza ſitum, ab Heinrico VVirciburgenſi epiſcopo firma ac legali commutatione acquiſivit, tradens contra VVirciburgenſi eccleſiæ CL. manſus in vico Meinungun dicto, & in proxime adjacentibus locis. Hoc conſentientibus & perſpicientibus venerabilibus patribus, in primis videlicet VVirciburgenſis eccleſiæ epiſcopo Heinrico, & VVilligiſo reverendo archiepiſcopo E Moguntino, & Burckardo VVormatienſi, & VValtero Spirenſi, & Adelberone Baſilienſi, & Lamberto Conſtantienſi, & Udalrico Curienſi, & Luidolſo archiepiſcopo Treverenſi, & Theodorico Metenſi, & Berchtoldo Tullenſi, & Heimone Virdunenſi, & Hereberto archiepiſcopo Colonienſi, & Nothkero Leodicenſi, & Eralvvino Camaracenſi, & Paginino archiepiſcopo Magideburgenſi, & Hildolſo Mantuano. Glorioſiſſimus vero rex Heinricus tunc voti compos effectus, pari ſupradictorum patrum conſultu duos ex capellanis ſuis Albericum videlicet & Ludovvicum, adjunctis Heinrici VVireeburgenſis epiſcopi literis, Romam uſque direxit, quatenus hic bene incæpta in melius proficerent authoritate Romana. Romanus vero pontifex & univerſalis papa Joannes, precatorias prædicti Heinrici epiſcopi literas inſpiciens, piiſſimi regis Heinrici devotioni congaudens, habita in ſancti Petri baſilica ſynodo pro confirmando Bambergenſi epiſcopatu, privilegium fecit conſcribi, & apoſtolica authoritate corroborari, univerſis Galliæ & Germaniæ epiſcopis reſeribens, ut & ipſi pari communique authoritate eundem epiſcopatum corroborarent & confirmarent.

ANNO CHRISTI 1006.

DIPLOMA JOANNIS P. XVII.

Qua confirmat epiſcopatum Bambergenſem.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

Ex vita S. Henrici a Gretſero edita.

OFficii noſtri eſt omnium ſanctarum Dei eccleſiarum commoda generaliter conſiderare, & maxime earum, quæ ſpecialiter ſub jure ac dominio noſtræ Romanæ eccleſiæ conſiſtunt: ſi quod eſt incommodum, abolere, ne pro gravi incommoditate ſua neglectæ viliſcant, vel qualibet nacta occaſione, debita ſolemnitate careant. Propterea omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, præſentibus ſcilicet & futuris, notum eſſe volumus: quia dilectus & ſpiritualis noſter filius Heinricus, glorioſiſſimus atque invictiſſimus rex, divina inſpirante clementia, de propriis hæreditariis rebus, pro ſua ſuorumque parentum anima, epiſcopatum in loco, qui dicitur Babenberk, perfectæ fidei & caritatis devotione, in honorem beatiſſimi Petri apoſtolorum principis eſſe conſtituit, commutatione facta jure ac legaliter cum Heinrico VVirzeburgenſi epiſcopo de aliqua parte parochiæ ſui epiſcopatus. Unde etiam prædictus epiſcopus nobis ſuas literas miſit, ut ſuo conſenſu, privilegio noſtræ apoſtolicæ authoritatis, epiſcopatus noviter factus fundaretur.

Pro qua ratione Heinricus ſecundus glorioſiſſimus rex nuncios ſuos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac ſede confirmanda interpellarent. Cujus ſanctiſſimam imitationem paterna & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas B. Petro apoſtolorum principi, in loco prænominato, legitima ratione collectas contulit, noſtræ authoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut epiſcopus ejus loci, & qui in perpetuum ſui fuerint ſucceſſores, ea ſecura tranquillitate poſſideant, & liberam habeant poteſtatem res & proprietates ejuſdem eccleſiæ, ordinare, atque componere, vel etiam augmentare; diſſipare vero, atque confundere, nullam habeant poteſtatem.

Noſtra quoque authoritate ſancimus, uti in terminis, & in rebus ejuſdem eccleſiæ, nulla ſit infeſtatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet pravorum hominum, ſive ſint in civitate ipſa Babenberk, ſive in caſtellis, & villis, ſervis & ancillis, tributariis, decimis, foreſtibus, ſilvis, piſcationibus, venationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, & quidquid modo illuc pertinet, vel in futurum acquiri poſſit, per noſtræ authoritatis privilegium corroboratum, in ſecura quiete permaneat. Nullus ibi comes aut judex legem facere præſumat, niſi quam, per conceſſionem glorioſiſſimi regis Heinrici vel ſucceſſorum ejus, epiſcopus loci ejuſdem deligeret. Nulla aliena poteſtas ibi per violentiam irruat. Sit ille epiſcopatus liber, & ab omni poteſtate

extra-

ANNO CHRISTI 1006.

extranea ſecurus, Romano tantummodo * mundiburdio ſubditus: quatenus epiſcopus eo melius cum canonicis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere, & primi conſtructoris ejuſdem loci & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem ſuo * metropolitano ſubjectus, atque obediens. Quicumque hæc præcepta ſervaverit, divinam remunerationem, & apoſtolicam benedictionem accipiat. Qui autem contemptor & violator extiterit, perpetui anathematis damnationis ſubjaceat, ſuiſi reſipiſcens ad ſatisfactionem perveniat. Scriptum per manus Petri notarii, & ſcriniarii S.R.E. in menſe Junio, Indict. v.

* Mundiburdium eſt defenſio:
* In cod. Vienn. additur, archiepiſcopo Moguntino.

Quod videlicet privilegium venerabiles patres in ſupradicta ſynodo Franconofurt habita, generali concilio conſiſtentes, ſumma veneratione legendo ſuſcipientes, & apoſtolicæ authoritati obedientes, devotis mentibus ſubſcribendo unanimiter laudaverunt, communiterque corroboraverunt.

VVilligiſus ſanctæ Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopus, qui eidem ſynodo vice Romanæ eccleſiæ præſidebam, conlaudavi & ſubſcripſi.

Radberius Padelbrunenſis eccleſiæ epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Megingaudus Eichſtatenſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Bernvvardus Hildinisheimenſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Lambertus Conſtantienſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Arnolfus Halberſtatenſis epiſc. interſui & ſubſcr.

Udalricus Curienſis epiſc. interſui & ſubſcripſi.

Burckardus VVormatienſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

VVerinharius Argentinenſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

VValtherius Spirenſis epiſc. interſui & ſubſcrip.

Brun * Augnſtenſis epiſcopus interſui collaudavi & ſubſcripſi.

*Forte, Bruno. H.

Luidolfus Treverenſis archiep. interſui & ſubſcr.

Berchtoldus Tullenſis epiſc. interſui & ſubſcripſi.

Heimo Virdunenſis epiſc. interſui & ſubſcripſi.

Hartungus * Juvavenſis archiepiſcopus interſui & ſubſcripſi.

*Al. Hartuvicus.

Chriſtianus Patavienſis epiſcopus interſui & ſub.

Gevehardus Radeſponenſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Egilbertus Friſingenſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Adalbero Brixienſis epiſc. interſui & ſubſcripſi.

Heribertus archiepiſcopus Colonienſis interſui ad votum ſynodi & ſubſcripſi.

Schvvidgerus Mimigardnordenſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Ansfridus Trajectenſis epiſ. interſui & ſubſcripſi.

Theodericus Mindenſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Thietmarus epiſcopus Oſneburgenſis interſui & ſubſcripſi.

Dagino archiepiſcopus Magdeburg. interſui & ſubſcripſi.

Hildivvardus Citizenſis epiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Burchardus archiepiſcopus * Landunenſis interſui & ſubſcripſi.

Baldolfus archiep. Taraſienſis * interſui & ſubſc.

* Lugdunenſis. ſic enim vocabatur qui tenebat Lugdun. archiep.
* For. Tarantaſienſis. H.

Anaſtaſius Ungrorum archiepiſcopus interſui & ſubſcripſi.

Adalbero Baſileenſis interſui & ſubſcripſi.

Hugo Genuenſis ſubſcripſi.

Heinricus Lauſonenſis ſubſcripſi.

Eckehardus Seleſvvigenſis ſubſcripſi.

Albericus Cumanus epiſc. interſui & ſubſcripſi.

Richolfus Tergeſtinenſis eccleſiæ epiſcopus.

G. C. Edidit Jac. Gretſerus S. J. vitam S. Henrici Imp. cujus caput 2. narrat quæ geſta ſunt in hac ſynodo ante privilegium a Joanne XVII. miſſum; & iiſdem pene verbis quibus in hoc inſtrumento.

Adnotatio P. Antonii Pagi

ad An. Ch. 1006. n. 3.

Henricus Germaniæ Rex Bambergam Franconiæ oppidum a puero dilexerat, & uxori in dotem aſſignarat. Cum itaque in ſobole acquirenda nulla ſpes remaneret ei, ut ipſemet in Synodo Francofurdienſi dixit, epiſcoparum in eadem civitate inſtituit, literaſque obtinuit a Joanne Papa ſupra recitatas, in quarum fine legitur: *Scriptum per manus Petri Notarii & Scriniarii S. R. E. in menſe Junio Indict. V.* id eſt, anno Ch. 1007. Quod privilegium magnus epiſcoporum numerus in Synodo Franconofurt habita unanimiter laudarunt, & ſuis ſubſcriptionibus corroborarunt, ut in fine laudati reſcripti Apoſtolici legere eſt. Quare Concilium illud non anno 1006. ſed ſequenti congregatum, & quidem die prima Novembris, quo Joannis Papæ literæ ab omnibus ſubſcriptæ. In Tabulario enim Barmbergenſis eccleſiæ ut ſupra in Labbeo videre eſt, legitur: *Anno dominicæ Incarn. MVII. Ind. V. Kal. Novembris, regnante piiſſimo ac ſereniſſimo Henrico II. anno regni ſui ſexto, pro ſtatu & augmento ſanctæ matris eccleſiæ, in loco Franconofurt dicta, magna Synodus habita eſt & celebrata.* Quare tam Hermannus Contractus ex editione Caniſiana, quam Chronographus VVirzibuergenſis a Baluzio Tom 1. Miſcel. editus hanc inſtitutionem cum anno 1007. accurate illigarunt. Præfata autem Indictio V. vel Natali Chriſti, vel a Kalendis Januarii inchoata.

AD CONCILIUM FRANCFORDIENSE

Ex Suppl. Manſi pag. 1119.

Pro conſtitutione epiſcopatus Bambergenſis Anno 1006. celebratum.

ADNOTATIO CRITICA, ET VARIANTES LECTIONES.

AD concilium iſtud hæc olim in meis ad Pagium adnotationibus diſſerui. Placent, & vehementer placent quæ ad rectam chronologiam dirigendam quoad exordium epiſcopatus Bambergenſis Bollandiani ſocii doctiſſimi contulerunt ad vitam S. Henrici die 14. Julii pag. 735. Igitur anno 1006. Synodus aliqua Francfordienſis omnino aſſignanda eſt, cum id tradat Ditmarus apud Baronium. Sed cum chronologus iſte pro ſuo more plura in unum annum congerat, quæ in plures diſtribuenda eſſent; ideo non eſt cur in eo concilio totum negotium abſolutum ſtatuatur, quamvis ibi rem totam ſub uno contextu narrat Ditmarus. In ea prima Synodo actum eſt de illiuendo Epiſcopatu, & cum id tandem decretum fuiſſet, Epiſcopus VVirczburgenſis, qui a Synodo, quamvis vocatus, abſuerat, & pro viribus in eadem ſynodo per Capellanum ſuum erectioni illi obſtiterat, tandem victas manus dedit roganti Henrico Imperatori, ut ex actis ejuſdem Concilii conſtat. Pertinent hæc omnia ad annum 1006. vel ad ſequentis exordium. Dein Henricus *duas*

a Ca-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1006.

e Capellanis ſuis. Albericum, & Ludovicum adjun- A ctis Henrici Vvirceburgenſis Epiſcopi literis Romam direxit, ut Francofurti bene cœpta, ibi proficerent auctoritate Romana. Joannes Papa *Nuncios* Henrici *ad ſe directos hæc omnia ſibi referentes, ſeque pro hac Sede confirmanda interpellantes* auſcultans (verba ſunt ejuſdem Joannis in ſuis literis) patentes literas ea de re ſcripſit, datas menſe Junio, Indict. V. id eſt anno 1007. His peractis, Synodus habetur nova, vel forte eadem, quæ ſuperiori anno nondum abſoluta Francofurti celebrata fuit, in qua literæ illæ Joannis XVIII. lectæ, & recognitæ fuerunt, ut ex epigraphe ejuſdem Concilii e Pagio relato conſtat. Ita ſalva eſt fides Ditmari ſcriptoris coævi, nec Baronius ita plane erravit, ut Pagius cenſet, quin & B Pagius nonnihil deceptus, dum Synodos duas in unum confudit. Porro duas ſynodos hac de re tunc celebratas etiam Anonymus in vita S. Henrici apud ſocios Bolland. ad 14. Julii cap. 2. num. 1. & 15. diſtinguit; quamquam illam, quæ poſterior fuit, priori præponit, & quæ poſteriori aſſignanda ſunt, ſuperiori tribuit. Vide Soc. Bolland. ibid. in Apparatu prævio §. II.

Addere his juvat, priori illi concilio ab alio ſequenti anno 1007. celebrato diſtinguendo valere pariter nomina epiſcoporum, qui utrique adfuerunt. Nam priori, antequam literæ Romam mitterentur, adfuiſſe inter cæteros legimus *Theodericum Metenſem*, & *Erluinum Cameracenſem*; quæ duo nomina in ſubſcriptionibus literarum C Joannis papæ, quas patres concilii poſterioris bullæ illi jam impetratæ addiderunt, non apparent.

Supereſt modo, variantia quædam ex collatione diverſorum codicum, acta ejuſdem concilii exhibentium, promamus. Udalricus Bambergenſis in codice, quem ex variis hujus ætatis diplomatibus, actiſque publicis compegit, vulgato ab Eccardo Hiſtoric. med. ævi tom. II. eadem acta concilii Francfordienſis refert, quæ Gretſerus ex codicibus Mſs. eccleſiæ Bambergenſis vulgavit; ex quorum collatione variantia hæc in ſubſcriptionibus epiſcoporum reſultant.

GRETSERUS	UDALRICUS.
Berenvvardus Hildinisheimenſis.	*Deeſt*.
Heimo Virdunenſis.	Hermo Virdunenſis.
Hartuigus Iuvavienſis.	Hartungus Juvavienſis.
Adalbertus Brixienſis.	Adalbertus Brixigenſis.
Svvidgerus Mimigerdvordienſis.	Svindegerus Mimegardefordienſis.
Baldoſus Taraſienſis.	Baldolfus Tarantaſienſis.

Juvat hic etiam totum Henrici regis ſermonem ad ſynodum reproducere; qui enim in collectione Labbeana ex Ditmaro affertur, pro, more ejuſdem ſcriptoris hinc inde craſus, breviatuſque exhibetur. Integriorem dat Annaliſta Saxo Eccardi ad hunc annum, ex quo hic deſcribo. Adjeci literas Henrici Vvirceburgenſis, qui copiam facit E erigendi novum epiſcopatum Bambergæ; (quæ urbs ditionis ſuæ erat) quas literas in concilio Francfordienſi anni 1006. datas ex ſuperioribus liquet. Has literas ſervavit Udalricus Bambergenſis ſæculi XII. ſcriptor in ſuo codice, quem Eccardus in altero volumine Hiſtoricorum medii ævi vulgavit.

FRANCFORDIENSIS CONCILII ACTA

ANNO CHRISTI 1006.

Ex Annaliſta Saxone Eccardi
Tom. I. col. 405.

CONſedentibus igitur per ordinem Archiepiſcopis cum ſuis ſuffraganeis, Rex Heinricus humotenus proſternitur, & a Vvilegiſo Archiepiſcopo, in cujus Diœceſi ſynodus habebatur, elevatus, cunctis præſentibus talia fatur: „ Domini, „ & Patres a mea parvitate huc aſciti conveniſtis, „ & quamobrem vos aſcierim, aperiam, precor- „ que omnium clementiam, ut in his, quæ divi- „ na gratia mihi, ut ſpero, inſpiravit, pro ejus „ amore faveatis. Nam quia in ſobole habenda „ nulla mihi ſpes ſupereſt, Chriſtum hæredem „ elegi, Epiſcopatum in Bavemberh, cum licen- „ tia Epiſcopi mei facere hactenus concupivi, & „ hodie perficere ſtatui. Ob hoc ſereniſſimam „ pietatem veſtram interpello, ne ejus abſentia, „ qui apud me voluit obtinere, quod mihi non „ licuit concedere, propoſitum meum valeat im- „ pediri. Ecce baculus, in quo mutuæ confirmatio- „ nis ſignum clareſcit, quod non propter Domi- „ num, ſed ob dignitatis nullatenus adipiſcendæ „ dolorem fugerit. Moveat corda omnium præſen- „ tium, quod augmentum S. Matris Eccleſiæ „ cum nugigerula legatione adnullare præſumit. „ Ecce ad hæc conjugis meæ præſentis, & uni- „ ci fratris mei, & cohæredis larga benivolentia „ aſpirat; meque placita ſibi redditione illis re- „ ſtituere uterque pro certo ſciat: ſique Epiſco- „ pus, venire, & promiſſa dignatur ſuſcipere, pa- „ ratum me ad omne, quod vobis placuerit, in- „ veniet. „ Tunc Beringerus, Heinrici Vvirceburgenſis Epiſcopi Capellanus, ſurrexit dicens: timore Regis Antiſtitem ſuum non veniſſe, detrimentum Eccleſiæ a Deo ſibi commiſſæ in aliquo fieri nunquam eum laudaſſe; obſecrat omnes præſentes per amorem Chriſti, ne tale fieri, eo abſente, ſibi futurum in exemplum patiantur. Privilegia quoque ejuſdem Eccleſiæ alta voce ibi recitantur. Inter hæc, quotiens Rex anxiam judicum ſententiam nutare perſpexit, totiens humilia- D tus ſolotenus proſternitur. Tandem Archiepiſcopo Vvilligiſo, quid de his faciendum eſſet, judicio perquirenti, Thagino archiepiſcopus primus reſpondit. Juſta voluntas & petitio Regis conſenſu omnium veſtrum legaliter poteſt impleri; cunctiſque præſentibus ſermonem ejus confirmantibus, Rex glorioſus Eberhardo Cancellario ſuo curam paſtoralem commiſit, quem præfatus Archipræſul Vvilligiſus eodem die conſecravit. Poſt hæc Heinricus Epiſcopus auxilio Heriberti Archipræſulis Regis gratiam, & adimpletionem ſibi placitam adquiſivit. Itaque eundem Epiſcopatum in honore S. Georgii, & Sancti Petri Apoſtoli conſtituit; locumque ipſum prædiorum divitiis, & omni ornatus decore, ut in præſentiarum cer- E nitur, copioſiſſime ditavit. In meridiana quoque parte civitatis Monaſterium in honore S. Stephani Protomartyris ſub ordine canonico conſtruens; ex altera vero, hoc eſt, aquilonari aliud Monaſterium ſub Monachili regula in honore S. Michaelis Archangeli, Sanctique Benedicti conſtituens, ſibi, ſuæque civitati ſupra petram Apoſtolicæ firmitatis fundatæ, muroque, & propugnaculis meritorum Sancti Georgii, cæterorumque Sanctorum munitæ, ac exornatæ contra incentivos vitiorum jactus turrim fortitudinis in Stephano, & contra refrigerantes flatus illius, qui in Aquilone; unde malum omne panditur, ſedem

ANNO CHRISTI 1006.

ponere diſpoſuit; refugium certum in Angelico A id ad perficiendum transfunderet, ſtudiuſe cœpit praæparavit præſidio, ut a dextris, & a ſiniſtris juſtitiæ armis vallatæ io nullo ſufficiat prævslere. Aliis quoque Sanctorum locis per regni latitudinem munificentiæ ſuæ impertivit largitatem, quædam delapſa in melius reſtituens, quibuſdam quæ minus ſuppetebant, adjiciens.

PRIVILEGIUM HENRICI VvIRZBURGENSIS EPISCOPI

de conſtitutione Bambergenſis epiſcopatus.

IN nomine Sanctæ, & iodividuæ Trioitatis. Omnium ſanctæ Dei eeeleſiæ fidelium, tam præſentium, quam futurorum notitiam oon late- B re deſideramus, qualitet glorioſiſſimus Rex Henricus, divinæ, ut credimus, ammonitionis ſtimulo compunctus, de prædiis, quæ Dei gratia, hæreditarioque jure parentum in ſuæ poſſeſſionis dominium provenerant, Dei ſervitium augere, epiſcopatum conſtitueodo atque ordinando, conſiderans, quomodo id legitime, rationabiliterque fieri potuiſſet, H. venerabilem Vvirtzbuegenſis eccleſiæ proviſorem quatenus quemdam locum, Babenberch nuncupatum, cum pago, qoi Ratenzgou dicitur, qui ad ſuæ diœceſeos ſtatum pertinere videbantor, de ſuo jure in ſuum jus id ad perficiendum transfunderet, ſtudiuſe cœpit flagitare. Qui, quoniam juſtæ atque rationabiles cauſæ videbantur, ejuſdem auguſtiſſimi atque invictiſſimi regis petitionibus acquieſcens, cum communi cleri ſui atque militum conſilio, nec non totius populi conſilio, & ſenſu præfatum locum eum prædicto pago, tribus parochianis eccleſiis exceptis cum ſuis adjacentiis, quarum hæc nomina ſunt, Vvachenrode, Lonenrſtat, Mulhuſen, omni poſtmodum remota contradictione, ſuæ poteſtati tradiderunt. Alterius autem pagi, qui Volzcelt vocatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partim eidem regi conceſſit, quantum eſt de Babenberch ad flumen Uraba in Ratenzam flumen, & ſic juxta decurſum fluminis ejuſdem in Moyn, B & inde ad rivulum Vvichebach, demum ad caput ejuſdem rivuli, ſicque quam citiſſime ac proxime perveniri poteſt ad Uraham. Et ut hæc traditio firma atque inconvulſa permaneat, ipſe præſul H. corroboravit, & ſubſcripſit. Actum in civitate Vvirtzburgenſi, præſente ſereniſſimo Imperatore H. ea conditione, ut decimam in novavilibus jam inciſis, & ad manſum menſuratis, cum veteri decima non commutata, Vvirtzeburgenſis eccleſia retinear; in novavilibus vero poſthinc excolendis decimam Babenbergenſis eccleſia poſſideat eum termino commutato.

CONCILIUM PARISIENSE

Anno 1006. habitum.

Concilii hujus annos & res in eo geſtæ contineotur in ſubjecta bulla Joannis papæ VIII. quam idcirco hic recitandam duxi acceptam ex tom. VII. Galliæ Chriſtianæ noviſſimæ editionis pag. 26. appendicis, ubi eruta aſſeritur ex Chartulario Pariſienſi lib. 19. cap. 11.

Johannes VIII. confirmat donum a Rainaldo epiſcopo Pariſienſibus Canonicis factum.

JOhanoes epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Im- C perioſæ rationis inſtitutione in quibuslibet ordinandis, ac diſponendis rebus antiquorum priſcæ, ac providæ auctoritati, ut totius poſteritatis ſubſequens adniſus diligenter obtemperando, & prudenter imitando reſpondeat, utilitate ſentitur, & ſanioris cenſura judicii omnimodis roboratur. Et quoniam vita ipſa, qua fruimur, pollice multimodæ brevitatis cohercetur, & pluriſque immatura ſucciditur, ad interminabilem diuturnitatis palmam altioribus ſalutarium velis virtutum ſubrigi, ac feliciotibus bonorum incrementis operum diatim uoumquemque ſubmoneri, quam ſit ſaniſſimum facile eſt intueri. Quibus in Dei oo- D mine & pace ſanctorum omnium permotus ego Regenoldus Pariſiorum epiſcopus ex mei vice officii commiſſi gregis vigilanti cura ſollicitus, & memor magnæ diei tremendi examinis, & utriuſque juſtorum, ſive injuſtorum retributionis, operæ pretium duxi ex acceſſibus patrimoniorum meorum, felici commercio mihi internotum, ſubſidia civium fœnorari. Cujus devotionis fervore ſuccenſus notum eſſe volo omnibus tam futuris, quam & præſentibus, quia ob ſempiternæ præmia remunerationis, & pro obtinenda delictorum venia genitorum meorum, Comitis videlicet Buchardi, E ejuſque opinatiſſimæ conjugis Eliſabeth, ut gremiis ſanctæ immortalitatis confoveri, & jucunditate lucis æternæ perpetim mereamur lætari, placuit veſtræ reverentiæ Synodali conventu, & favore, ac notitia cœtus reipub. quoddam alodum, vulgo vocitatum: *Largum Campum*, conferre Sanctæ Mariæ Pariſiacenſi Eccleſiæ, & rebus vel uſibus deputare fratribus inibi degentium, Deoque canonice militantium. Ut autem prædictus *Largus Campus*, in pago, & comitatu Vvaſtinienſi conſitus, ſilvis, villis, & villulis, vineis, pratis, terris cultis, & incultis eum eccleſia in honore S. Maturini dicata cum omnibus appendiciis ſuis, ea quidem lege: ac omne jam dicti poſſeſſionem allodi S. Mariæ, & prædictis collegis canonicæ congregationis offerimus, ut noſtri memoriale illis ab omnibus habeatur in pſalteriis, ac miſſarum ſolemniis, ac cunctis veſpertinis, ac matutinalibus vigiliis, perpetuoque ſit ratum jure, tria denique noſtri anniverſaria, videlicet patris, & matris, & ipſius Antiſtitis Regenoldi, ut regni devotione, & celebri commemoratione annuatim profiteatur obnoxie precamur. Si quis vero rationis expers, livore, & facibus avaritiæ pervaſus noſtræ devotionis adeo munificum pignus auferre, & quolibet jure, quacumque injuria voluerit impedire, mille auri librarum fratribus, vel canonicis S. Mariæ regia ſublimitate cogatur exſolvere, & ruſticano more, vel paralitate ſubmiſſus, capitali cenſus diſſolutione plectatur & ad tolerandum perpes intius perpetuitatis tormentum, auctoritate Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ſit maledictus, & confuſus, & nullis Sanctorum ſuffragiis mereatur mederi, ſit-

que

ANNO CHRISTI 1006.

que conjunctus diabolo & Angelis ejus in Inferno inferiori, & pereat in æternum. Datum IV. non. Decemb. per manus Petri Abbatis, & Cancellarii ſacri Lateranenſis palatii anno III. pontificatus Johannis octavidecimi, & univerſalis Papæ in ſacratiſſima ſede B. Petri Apoſtoli, indictione V.

AQUILEJENSIS SYNODUS

Qua conſtitutio novi Epiſcopatus Bambergenſis approbatur, Joanne Aquilejenſi præſide anno circiter 1007. celebrata.

Anno circiter 1007.

VOtis S. Henrici, tunc regis, dein Imperatoris ejus nominis I. novum epiſcopatum Bambergenſem condere optantis, aliquandiu obſtitit Henricus Vvirceburgenſis epiſcopus, in cujus diœceſi Urbs illa adjacebat. Dein vero exorabilem ſe præbens Patribus concilii Francfordienſis, ipſique demum regi obnixe id deprecanti optatum aſſenſum præſtitit. Rex, ut majori auctoritate conſtitutio illa firmaretur, literas Vvirceburgenſis, & concilii ſententiam ad omnes ditionis ſuæ epiſcopos approbandas tranſmiſit. Aquilejam ut venerunt literæ, Joannes Patriarcha ſynodum convocavit, rata habuit omnia, tum & ſuo, ac ſuffraganeorum nomine literas ad Vvirceburgenſem dedit. Has literas tamquam a concilio latas per partes exhibet Cl. P. de Rubeis in monumentis eccleſiæ Aquilejenſis. Ego vero ex codice Udalrici Bambergenſis deſumptas hic continuata ſerie recito.

SYNODICA JOANNIS PATRIARCHÆ AQUILEJENSIS.

Ad Henricum Vvirceburgenſem epiſcopum.

Beatiſſimo Domino & ſincera charitate diligendo H. ſanctæ Vvirtzburgenſis eccleſiæ venerabili epiſcopo, Joannes ſanctæ Aquilejenſis patriarcha cum omnibus ſuæ diœceſeos epiſcopis fraternam dilectionem in eo, qui prior dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, Jeſu Chriſto Domino noſtro.

LIcet, reverende frater, fraternæ dilectionis cura nos admoneat, ut in omnibus operibus bonis, quæ conditor humani generis miſericorditer ad ſalutem quotidie diſponit, immenſas gratiarum actiones ipſi agere debeamus, quandocumque tamen vel ubicumque ex provectu ſanctæ eccleſiæ vel ejus exaltatione locatione aliquid nos magnifici operis audire contigerit, immenſæ devotionis affectu illum laudare & benedicere & prædicare debemus, cujus hæc dona ſunt, & a quo bona cuncta infallibiliter procedunt. Quare inter innumerabilia ſempiternæ dignationis ſacramenta, ea & in ſuorum cordibus Principum dictat, quæ ad multorum ſalutem, & exemplum profutura procurat, in quibus unum eſt, quod divinitus nuper factum maximam mentibus noſtris lætitiam generavit. Audivimus nempe, quid dominus noſter H. * glorioſiſſimus, & invictiſſimus Rex, divina ſibi inſpirante gratia, ex ſuis prædiis & paterna hæreditate in loco, qui dicitur Babere epiſcopatum in honore beatiſſimi Petri Apoſtolorum principis conſtruxit, & commutatione facta digne & legaliter cum veſtra eccleſia partem quamdam ex ejus diœceſi acquiſivit, atque hoc concambium apoſtolicæ ſedis privilegio corroboravit. Quod quidem eximium, & laudabile opus ejus digniſſimam liberalitatem, & veſtram charitatem ſatis egregie laudabilem commendat, cum & ſuum eſt per operationem, & veſtrum per dilectionem. In quo omnipotenti Deo immenſas gratias referimus, ad cujus inæſtimabilem gloriam ſpectat, quod per regem noſtrum H. bonum & fidelem miniſtrum ſuum fundatiſſimam pacem omnibus eccleſiis parat, & inſuper novam eccleſiam format, per quam & de inimico humani generis in vicinias Sclavorum gentes Deo opitulante triumphabit, & innumerabilem familiam per lavacrum regenerationis ſibi multiplicabit. Nos autem cum omnibus noſtræ diœceſeos epiſcopis hoc divinum opus in commune laudamus, atque in eo juſte conſentientes, & ſubter conſcribentes in perpetuum valere confirmamus.

* Henricus.

ANNO CHRISTI 1008.

CONCILIUM KALENSE,

Anno Chriſti M. VIII. in Kale palatio præſente Roberto Francorum rege celebratum XVI. Kal. Jun. Hujus concilii nihil supereſt, niſi præceptum Roberti regis, quod ſubjicio.

Præceptum Roberti regis pro monaſterio S. Dionyſii datum in ſynodo Kalenſi, epiſcoporumque ejuſdem ſynodi ſubſcriptionibus firmatum.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Robertus divina ordinante clementia rex Francorum ſemper Auguſtus. Dum Deus omnipotens hanc Galliarum patriam a tenebris infidelitatis eruere diſponeret: ſanctiſſimum Dionyſium, divini videlicet verbi ſplendidiſſimam lampadem, eidem ad innoteſcendum veritatis ſuæ lumen dirigere dignatus eſt. Cujus prædicatione converſa, multa largiente Domino ſemper experta eſt beneficia. Idem autem pretioſus martyr Chriſti, cum omnibus ſuum quærentibus auxilium divinæ largitatis munificentiam prærogaverit: circa regum tamen Francorum excellentiam noſcitur per cuncta benignus, atque in omnibus adjutor piiſſimus: præſertim cum ipſi toto niſu ejus memoriam ſollicita mente, ac magnifico opere jugiter ſtuduerint ſublimare. Eos nempe, ut in eorum geſtis legitur, ad obtinendum regni princi-

ANNO CHRISTI 1008.

cipatum ſuis digniſſime ab ineunte ætate ſemper fovit auxiliis, hoſtium eripuit inſidiis, æternisque, depoſita carnis ſarcina, perfrui impetravit bonis. Dicimus autem eos, quos erga Dei cultum, ſuum quoque devotos cognovit obſequium. Denique ut liquido claret, quicumque ſummi Dei, atque ipſius curam ſollicito exhibere ſtuduerunt obſequio, poteſtate regia digniter necnon perenni feliciter ſublimati ſunt gloria. Qui autem Deo ipſique famulari, ut dignum erat, contempſerunt, vitam cum regno pariter amiſerunt. Quoniam a tempore Karoli tertii Imperatoris uſque ad præſens, in tantum a multis eorum ejuſdem beati martyris neglectus eſt locus, ut ordo ſacræ religionis, monaſtici ſcilicet ordinis, uſque ad ſæcularem pompam deveniret. Quocirca bona illius loci undique depopulata, diſtracta, atque diſperſa ab illo tempore multis modis videntur. Idemque locus multis calamitatibus oppreſſus, qui libertatem ac dignitatem præ omnibus hujus regionis cœnobiis adeptus fuerat. Hujus igitur calamitatis genitor noſter divæ memoriæ Hugo, atque genitrix noſtra glorioſa Adelaidis, noſque pariter compatientes, ordinem in eo monaſticum reparare, immo conſolidare auxilio Dei, & conſilio procerum noſtrorum ſtuduimus, ac venerabilem virum dominum Vivianum jam ſuperius fato ſancto loco abbatem præfecimus. Qui ut vir magnæ prudentiæ & induſtriæ, atque ſedulus inveſtigator bonorum loci ſibi commiſſi intus ac foris, noſtram adivit præſentiam, petens, ut ſicut ſpiritalia, ſic etiam terrena augere incrementa Deo digno loco provideremus. Cujus petitioni aſſenſum præbentes, cum dono priore patris noſtri glorioſi regis, ac præclariſſimæ genitricis, pro ſalute ac remedio animarum eorum ac noſtræ, immo pro ſalute animæ fidelis * noſtri Hugonis, damus Deo ac ſancto Dionyſio, quaſdam res juris noſtri, cum conjuge ac filiis noſtris, hoc eſt bannum hominis vulnerati vel interfecti, & infracturam intra vel extra caſtellum ipſius cœnobii, & legem duelli, quod vulgo dicitur campus, ac totam procinctam intra vel extra, ſicut antiqui reges ei dederunt, & nos hactenus tenuimus; ad VVaſſoniſvillam cum appenditiis ſuis, & prata quæ ab eadem villa uſque ad murum pertingunt, ac Rubridam ſilvam, cum legibus quæ ex ea fiunt, & quod in villa picta, vel fiſco Ruoilo, vel Ferriciaco tenebamus, omnes videlicet conſuetudines, quas ibi habebamus cum omni integritate. Unde hoc noſtræ integritatis præceptum fieri juſſimus, obſecrantes & nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti obteſtantes, ut nullus regum ſuccedentium aut principum, hæc noſtra Deo collata munera ullo modo infringere præſumat. Si quis autem, quod non credimus, temerario auſu infringere præſumpſerit, auctoritate noſtra, & epiſcoporum noſtrorum, qui nobiſcum in ſancta ſynodo, quæ XVI. Kal. Junii, Kala ſedis noſtræ palatio collecta reſedit, firmaverunt, anathema ſit. Ut enim pleniorem hoc idem præceptum obtineat vigorem, manu propria cum epiſcopis ſanctæ ſynodi noſtræ firmavimus, ac nomina epiſcoporum ejuſdem ſynodi ſubter adſcribi juſſimus, & anuli noſtri impreſſione ſigillari fecimus.

*ſ. Filii

ANNO CHRISTI 1009.

Leihericus Senonum archiepiſcopus ſubſcripſi.
Hugo Turonorum archiepiſcopus ſubſcripſi.
Fulbertus Carnotenſium epiſcopus ſubſcripſi.
Adalbero Laudunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Fulco Aurelianenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Rogerius Belvacenſium epiſcopus ſubſcripſi.
Fulco Sueſſionenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Frotmundus Trecaſſinorum epiſcopus ſubſcr.
Fulco Ambianenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Giſlebertus Meldenſium epiſcopus ſubſcripſi.
VVido Catalaunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Robertus Silvanectenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Baldoinus Tervvanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Franco diaconus, atque chartigraphus relegit, & ſigillavit.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Barcinone anno M. IX.

Ex Labb. Append. tom. 9.

ANno Chriſti M. IX. VII. Id. Mart. coactus eſt Barcinone conventus epiſcoporum, in quo confirmatæ ſunt donationes eccleſiæ Barcinonenſi factæ. Interfuerunt huic conventui Æthius epiſcopus Barcinonenſis, Arnulfus Auſonenſis, Odo Gerundenſis, Silla Urgellenſis, & Oliva Helenenſis. *Ex ſchedis illuſtriſſimi Petri de Marca archiepiſcopi Pariſienſis.*

Acta hujus Conventus in Append. ad Marcam Hiſpanicam allata p. 159. hæc ſunt.

An. 1009. Ex chartulario Eccleſiæ Barcinonenſis.

IN nomine Domini Dei æterni miſeratoris & pii. Si ſacerdotibus in quibuslibet neceſſitatibus eccleſiaſticis noſtra auctoritate ſublevandis conſulimus & ad miniſterium ſuum liberius exequendum opem ferimus, a ſummo Pontifice Domino noſtro Jeſu Chriſto æternæ remunerationis largiri nobis præmia non ambigimus. Igitur notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtris præſentibus ſcilicet & futuris qualiter in civitate Barchinona advenit quidam homo nomine Roberto negociatore: qui fatali caſu præventus juſſit Bonotii Presbyteri Canonici ſede ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ ut fieret ſuum eleemoſynarium, & omnia quæ ſecum attulit in Barchinona juſſit diſtribuere illi pro anima ſua. Ob hanc cauſam ſupraſato Bonutio, adhibito conſilio cum ceteris paribus atque Canonicis ſupra memoratæ Eccleſiæ poſtulantes clementiam domni ac illuſtriſſimi Raimundi Marchionis Comitis conjuxque ejus Ermeſindis pia ac benivola Comitiſſa ſi præberent illis adjutorium ac ſolatium conloquii, & unanimiter depoſcerent clementiam domni & venerabilis Pontificis Æthii, & ut reſtauraſſent canonicam, quod dudum deceſſores eorum habuerunt, & per incuriam atque ignaviam & oppreſſionem paganorum deperiit. Sed ſcimus veraciter a Karulo Imperatore initiatam, deinde a Ludovico filio ejus reſtauratam ſub Frodoino Pontifice. Qui utique & fecerunt. Deprecati ſunt unanimiter ſupra memoratum Pontificem ut dediſſes Eccleſiam ſanctæ Mariæ ſitam juxta mare cum ipſam parrochiam in ipſa canonica, & iſte meminitus Bonutius dimitteret eidem omnem ſubſtantiam quam ille defunctus ſupra libatus juſſit diſtribuere pro anima ſua, id ſunt palleos CXV. de variis coloribus. Denique adquieſcens

ANNO CHRISTI 1009.

ſcens domnus Pontifex precibus & oblocutionibus A
eorum conſulit ſupralibatam Eccleſiam ſanctæ Mariæ cum decimis & primitiis & oblationibus illius atque alodibus cunctis quæ nunc habet vel habere debet ſive Deo largiente ad futurum adquiſierit in ipſa canonica ab æternitate ſervitura, ut poſſideant ipſa Cannnici ſanctæ crucis qui hodie ſunt & futuri erunt abſque ullius inquietudine, & inſuper palleos VI. quod de ſupradicto Bonutio vel de aliis hominibus emit. Et Bonutius contulit ſupradictos palleos XIV. in ipſa Eccleſia ſanctæ crucis pro ipſa canonica ab æternitate ſerviturus. Præterea & ſupra memoratus princeps Raimundus ſimul cum conjuge ſua præfata ob remedium animæ eorum patribuſque illorum & ob proſperitata filiorum ſuorum contulit in ſupra me- B
morata canonica aliquod munus auri, ſpondentes ſe veraciter daturos, ut Deus omnipotens abluat cunctis piaculis eorum, & ut ipſi Cannnici inter ſe eligant Abbatem vel Præpoſitos ſive Decanos & miniſtros qui fideliter diſtribuant & ſerviant operibus illorum. Inſuper conceſſit ibi prædictus Æthius Pontifex ipſa clauſtra qui eſt juxta Eccleſiam ſede ſanctæ crucis, qui eſt circumdata ex pariete petra & calce, & aſt ibi domus inchoata ad reſectorium. Ruſum conceſſit ibi domnus Pontifex ipſius tertios de ipſos caſtros ab integre fideliter qui ſunt ultra alveum Lubricatum, ſimul cum ipſas ruptas, quæ vulgo nominant tretas, quæ nunc ſunt cultæ & ad futurum ad culturam perduxerint, ut habeant ipſi Canonici & C
pauperes ad proprium victum in omnibus locis epiſcopatus ſui. Jungit ſe jam dicta clauſtra a parte occidentali cum ipſa præfata Eccleſia, & pertingit uſque ad palatium Epiſcopi quem dicunt ſolarium longum, cum omnes arbores qui infra ſunt, & cum puteo vel vites, ut faciant ibi domos quoties voluerint. Et Arſinus Presbyter miniſter Epiſcopi largitus eſt Domino Deo & ipſa canonica.... III. de vineas, & ipſam decimam de Karucio Cerdano ſimiliter conceſſit ibi ob remedium animæ ſuæ. Nos quoque in unum pariter Æthius Præſul Barchinonenſis, Arnulſus Pontifex Auſonenſis, Oddo divina miſeratione Epiſcopus Gerundenſis, Salla Epiſcopus Urgellenſis, Oliva Epiſcopus ſedis Elenenſis, unanimiter ſponte annuentes confirmamus hæc omnia quæ ſupra taxata ſunt & in ipſa cannnica Domino Deo collata vel quæque ab hodierno die & tempora ibi a fidelibus Dei ad præſens collatæ fuerint vel ad futurum collatæ erunt ſub immunitatis noſtræ ſtilo confirmamus, ut nullus Princeps, vel Comes, ſeu Epiſcopus, vel aliquis ſucceſſorum noſtrorum, aut aliquis homo vivens utriuſque ſexus hoc infringere vel quippiam per vim exinde auferre præſumpſerit, percutimus eum & excommunicamus per gladium patris & filii & ſpiritus ſancti, inſuper innodamus eum ſub anathemate maranata inſolubili vinculo. Ipſe vero qui hoc pactum largitionis noſtræ cuſtodierit ac conſervaverit & adjecerit, addat Dominus dies ejus & accumulet cum proſperitata omni augmento illius & benedicat omnibus actis ejus omni per ævo. Amen, Acta ſunt hæc in Barchinona civitate VII. Idus Martii in æra XLVII. poſt milleſimam, Domini vero nono poſt milleſimum, regnante Roberto Rege Francorum XIII. anno, in Dei nomine. Raimundus gratia Dei Comes inclitus atque Marchio, Ermeſindis gratia Dei Comitiſſa conjux ejus, firmamus ultro & corroboramus omnia ſupra exarata.

Oliba gratia Dei ſedis Elenenſis Epiſcopus unus de conſervis vel Canonicis ſedis ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ hæc aſſentiens corroboravi.

Odo ac ſi indignus gratia Dei Epiſcopus ſanctæ ſedis Gerundenſis Eccleſiæ & nutu Dei Abba, qui hæc confirmo, ut ſtabilia permaneat omni per ævo.

Æthius ac ſi indignus gratia Dei Barchinonenſis Præſul, qui inſpirante Deo in corde meo hanc canonicam anoni, & in æterna confirmatione eam ſtabiliri percenſui, in ea tamen conditione ut qui temerator fortaſſe extiterit, anathema fiat & cum Juda particeps efficiatur.

Arnulfus ac ſi indignus humilis Auſonenſis Epiſcopus, qui & confirmo.

Ermengaudus Comes.

Bernardus gratia Dei Comes.

CONCILIUM ÆNHAMENSE

HORTATU ÆLFEAGI DOROBERNENSIS

Et Wlſtani Eboracenſis archipræſulum, ab Æthelredo rege indictum, accerſitiſque epiſcopis, & univerſis Anglorum optimatibus, in die ſanctæ pentecoſtes celebratum, inter annos Domini MVI. (id eſt regis Æthelredi XXVIII. quo Ælſeagus a Wintonia ad Doroberniam translatus eſt) & MXIII. hoc eſt Æthelredi XXXV. quo truncato a Danis nefandiſſime Ælſeago Livingius ſucceſſit in Dorobernenſi archiepiſcopatu.

CONCILIUM ÆNHAMENSE.

Ex mſ. Cott. Claudius A. 3.

Ex nova Verſione Wilkin. Concilior. M. Britan. t. I. pag. 285.

EGo ſum conſecrationis liber: Propitius ſit illi Dominus, qui me tam pulchre ornatum compoſuit, Thureth piæ memoriæ ſic me juſſit concinnari, amoris & honoris cauſa eorum, qui nummi candelaris ſunt memores. Multum valet is, qui illius explicationem perficere poteſt, & re-

tri-

Digitized by Google

tribuat ei rector nationum, quod ſolicitus ſit multos theſauros conſignatos mihi offerre, & ipſe mercedem integram inveniet, quod rectam ejus explicationem perfecerit.

De ſapientum decretis; in quibus multa ad eccleſiæ politiam, nonnulla ad ſalutem regis defenſionemque regni, & reipublicæ ſtatuuntur.

De chriſtiana religione promovenda.

Hæ ſunt conſtitutiones, quas Angli conſiliarii elegerunt, & edixerunt, ac inſtanter docuerunt, ut obſervarentur. Hue autem in primis eſt epiſcoporum primum conſultum, ut omnes a peccatis quam diligentiſſime poſſumus, revertamur, & maleſacta noſtra libenter confiteamur, & ſedulo emendemus, & unum Deum recte diligamus, & veneremur, & unam religionem chriſtianam firmiter teneamus, & quemlibet ethnicismum diligenter evitemus, & precum formulas inſtituamus inter nos, & pacem & concordiam admodum diligamus, atqui uni regi domino fideliter obſequamur, & ſedulo eum colamus cum vera fidelitate.

Decretum ſapientum etiam eſt, ut abbates & abbatiſſæ propriam ſuam vitam recte inſtituant, ac etiam familiam ſuam prudenter inſtruant, & ut cujuslibet ordinis homines diligenter ſe ſubmittant (in iis quæ ad Deum ſpectant) & (quæ) ad mundum, quilibet illi legi, quæ ad ipſum pertinet; & ante omnia Dei miniſtri, epiſcopi & abbates, monachi & monachæ, canonici & moniales ad juſtitiam convertantur, & regulariter vivant, & pro omni populo Chriſtiano diligenter intercedant.

Decretum etiam ſapientum eſt, ut quilibet monachus, qui extra monaſterium eſt, & regulas non obſervat, faciat prouti eum oportet; revertatur diligenter ad monaſterium cum omni humilitate, & a maleſactis abſtineat, & emendet quam diligentiſſime, quod transgreſſus eſt, meminerit voti & pacti, quod Deo promiſit. Monachus etiam qui monaſterium non habet, accedat ad epiſcopum provinciæ, & fideliter ſeipſum obſtringat coram Deo, & coram hominibus, quod tria ſaltem abhinc obſervaturus ſit, h. e. caſtitatem ſuam, & veſtitum habitus monachalis, & (quod) Domino, quam optime poſſit inſerviturus ſit. Et ſi hoc præſtiterit, tunc dignus ſit; ut eo melius æſtimetur ubicumque habitaverit.

Et canonici, ubi facultates ſuppetunt quod refectoria & dormitoria habere poſſint, teneant monaſterium ſuum in caſtitate, uti regulæ eorum adnotant. Attamen juſtum eſt, ut perdat locum illum, qui hoc nolit (ſervare).

De ſacerdotum & cleri cœlibatu.

Et omnes Dei miniſtros & in primis ſacerdotes rogamus, & docemus, ut Deo obediant, & caſtitatem diligant & caveant ſibi ipſis ab ira Dei. Certiſſime norint, quod non debeant habere ob aliquam coitus cauſam uxoris conſortium, aſt pejus eſt, quod aliquis habeat duas vel plures: & quidam licet demiſerit eam, quam nuper habuit, ipſa vivente tamen aliam ducit, quod nullos chriſtianos facere decet. Et quicumque ab hoc abſtinere voluerit, & caſtitatem ſervare, habeat Dei miſericordiam, & ad augendam mundi venerationem, ſit æſtimatione capitis Thani, & jure Thani dignus tam in vita quam in cœmeterio, & ſi quis hoc facere nollit, quod ordinem ejus decet, privetur dignitate ſua tam coram Deo, quam coram mundo.

Attamen volumus omnes amicos obſecrare, & omnem populum etiam diligenter docere, ut interiore corde unum Deum diligant & quemlibet paganiſmum diligenter evitent.

Ut ſagæ, incantatores &c. exulent.

Et ſi ſagæ vel harioli, incantatores vel ſcorta, homicidæ vel perjuri alicubi in terra inveniantur, eiiciantur ex hac terra, & purgetur natio hæc; vel cum omnibus (ſuis) terra exeant niſi abſtineant, & eo magis emendent.

Ut leges juſtæ ferantur & ſerventur.

Sapientum decretum, etiam eſt ut juſtæ leges conſtituantur concernentes Deum, & concernentes mundum, & omnis injuſtitia diligenter deleatur, & ut deinceps cuilibet homini tam pauperi, quam diviti juris gentium dignitas concedatur, & ut pax ac amicitia debite colatur intra hanc terram coram Deo & coram mundo.

Ut nemo vendatur extra patriam.

Sapientum decretum etiam eſt ut chriſtiani, & innocentes extra patriam non vendantur, neque ſaltem ad ethnicam gentem, ſed caveant diligenter ne anima perdatur, quam Chriſtus propria ſua vita redemit.

Ut pro modico delicto nemo moriatur.

Sapientum decretum etiam eſt, ut chriſtiani ante omnia pro re minima ad mortem non condemnentur, ſed potius præparentur pacificæ correctiones ad neceſſitatem populi, nec perdatur pro parvo opus manuum Dei, & propria ejus poſſeſſio, quam caro emit; ſed quodlibet crimen diſcernatur caute, & judicium ex facto temperetur juxta meritum prouti coram Deo eſt juſtum, & coram mundo tolerabile, ac cogitet diligentiſſime, qui alium judicat, quod ipſe petat, cum ita dicit: "& dimitte nobis debita noſtra" &c.

De gradibus matrimonium prohibentibus.

Docemus etiam inſtantius, ut Chriſtianus quilibet illegitimus fugiat concubitus, & chriſtianam legem recte teneat.

Et nunquam etiam fiat, ut chriſtianus uxorem ducat in quartam conſanguinitatem in propria ſua familia, h. e. intra quartum gradum, neque viduam quæ adeo propinqua eſſet, in mundana cognatione, neque cognatam uxoris, quam prius habuit, neque ſanctam aliquam monialem, neque ſuſceptricem ſuam, neque repudiatam aliquis Chriſtianus unquam uxorem ducat, neque aliam uxorem ducat, dum unam (jam) habeat, ſed habitet cum illa unica, quamdiu vixerit, ſi legem divinam recte curare velit, & ab inferni incendio animam ſuam liberare.

De multiplici pace eccleſiæ.

Et quælibet eccleſia ſit in pace Dei, & regis & totius populi Chriſtiani.

Et ſit cujuslibet eccleſiæ pax intra parietes, & pax regia manu data, æque incorrupta.

Et nemo in poſterum eccleſiæ ſervitium imponat, nec negotiationem eccleſiæ injuſte faciat, neque eiiciat eccleſiæ miniſtrum abſque epiſcopi juſſu.

De debitis Deo reddendis.

Et Deo debita præſtentur quovis anno quam diligentiſſime, h. e. eleemoſynæ aratri xv. dies ſaltem poſt paſcha.

Et fœtuum decimæ ad pentecoſten, & fructuum terræ ad omnium Sanctorum feſtum.

De denario S. Petri.

Et denarius Petri ad feſtum Petri, & cenſus eccleſiaſtici ad feſtum Martini.

De

ANNO CHRISTI 1009.

De cenſu luminarium & ſepultura.

Et luminarium cenſus ter in anno.

Et juſtiſſimum eſt, ut animæ cenſus ſolenniter ſemper ſolvantur ad apertum ſepulcrum.

Et ſi aliquod corpus extra ſuam parochiam alicubi condatur, tunc animæ cenſus præſtetur nihilominus monaſterio, ad quod pertinet, & omnia Dei jura diligenter promoveatur omnino, uti neceſſe eſt.

De feſtis & jejuniis.

Feſta enim & jejunia obſerventur legitime. Diei ſolis feſtum obſervetur ſedulo, prouti ad illud pertinet, & a mercatura ac conventu populi, & venatione ac operibus mundanis in ſanctis diebus abſtinendum eſt diligenter. Et S. Mariæ ſummum feſtum omnes ſedulo honorent, primum jejunio, & deinde feſtivitate; & ad cujuslibet apoſtoli feſtum jejunent diligenter, præterquam ad Philippi & Jacobi ſolemnitatem; neque jubemus aliquod jejunium ante paſchalem feſtivitatem, niſi quis velit. Omnia alia feſta & jejunia ſedulo celebrentur, prouti illi celebrant, qui ea optime celebrant.

De jejunio quatuor temporum.

Et jejunia quatuor temporum, & jejunia prouti S. Gregorius Anglorum nationi impoſuit.

De die Veneris jejunanda.

Et jejunandum eſt quolibet die Veneris, niſi feſtum ſit.

De diebus juridicis & matrimonialibus.

Et ordalium, ac juramenta, & matrimonia ſemper ſint prohibita ſummis diebus feſtis, & veris jejuniis quatuor temporum, & ab adventu Domini ad octavam Epiphaniæ, & a ſeptuageſima ad xv. dies poſt paſcha, & ſit ſacris illis temporibus, prouti juſtum eſt, omnibus chriſtianis D pax & concordia communis, & omnis contentio componatur. Et ſi quis alius debeat fidejuſſionem vel compenſationem pro rebus mundanis ſolvat illud ipſi tunc aut ſtatim poſtea.

Ut Viduæ ſint per annum innubæ.

Et ſit quælibet vidua, quæ ſeipſam recte continuerit, ſub præſidio Dei & regis, & ſedeat XII. menſes marito orba, deinde eligat, quem ipſa voluerit.

De confeſſione & pœnitentia agendis.

Et quilibet chriſtianus faciat, prouti ipſum oportet, E diligenter obſervet chriſtianiſmum ſuum, & frequenter aſſueſcat ſe confeſſioni, & intrepide peccata ſua confiteatur, ac diligenter emendet, prouti ipſi adnotatur. Præparet, etiam ſeipſum ad S. Euchariſtiam ſaltem ter in anno, qui proprium (animæ) ſuæ commodum intelligere velit, prouti illum oportet.

De verbis & operibus curandis.

Verba etiam & opera quilibet amicus obſervet decenter, ac juramentum & pactum caute teneat A & quælibet injuſtitia quam diligentiſſime quis poſſit, de hac terra ejiciatur & doloſa facta ac deteſtanda injuria admodum evitentur; h. e. injuſta pondera & iniquæ menſuræ & falſa teſtimonia & turpes rixæ, ac illiciti concubitus, & tremenda perjuria, & diabolica facta in homicidiis & in cædibus, in furtis & in rapinis, in avaritia, & in luxuria, in gula & in ebrietate, in faſcinationibus, & in variis violationibus legis, in adulteriis & in ſacrorum ordinum violationibus, in violationibus feſtorum & in jejuniorum violationibus, in ſacrilegiis, & in diverſi generis maleficiis.

Diligenter etiam intelligendum eſt, quod omne hujuſmodi ſit evitandum, & nunquam diligendum. B

Sed diligatur Dei judicium inpoſterum ſedulo, verbo & opere, tunc huic nationi Deus mox erit propitius.

De emendatione pacis numiſmatis.

Noverint etiam omnes pacis compenſationem & compenſationem nummariam quam diligentiſſime conſiderare.

Ita compenſationem pacis prouti patribus familias accepta & furibus odioſa ſit, & ita compenſationem nummariam, ut una moneta tranſeat per omnem hanc regionem præter falſum, & menſuræ ac pondera ſedulo examinentur, & omnis C injuſtitia inpoſterum evitetur. Oppidorum etiam & pontium inſtauratio diligenter ſuſcipiatur ubique, & militaris etiam ac navalis profectio, quandocumque neceſſe fuerit, prouti imperabitur ob univerſale commodum.

De navali expeditione ſub paſchate.

Cavendum etiam eſt, ut quolibet anno ſtatim poſt paſcha expeditio navalis præparetur.

Et ſi quis publicæ navi militari damnum intulerit, ſedulo (id) emendet, & regis pacem; & ſi eam ita deſtruxerit, ut nulli uſui inſerviat, plenario illam compenſet, & regi pacem violatam.

De militia detrectante.

Et ſi quis ab exercitu, cui rex ipſe intereſt, abſque venia revertatur, luat poſſeſſionem ſuam.

Ut homicida aut pejerator coram rege non veniat, priuſquam ſatisfecerit.

Et ſi occulti homicidæ vel perjuri vel manifeſti homicidæ adeo præſumant, ut in regis vicinia habitent antequam compenſationem inceperint coram Deo & coram mundo tunc luant poſſeſſionem ſuam & omnes ſuas facultates, niſi refugium petierint.

De vitæ regis inſidiatore.

Et ſi quis vitæ regis inſidietur, reus ſit vitæ ſuæ, & omnium quæ poſſidet, ſi hoc de eo affirmetur, & ſi ſeipſum purgare velit & poſſit faciat hoc per maxima ſolemne juramentum, vel per triplex ordalium in lege Anglorum, & in lege Danorum per illud, quod eorum lex eſt.

De eo, qui latrocinium fecerit.

Et ſi quis latrocinium contra leges Chriſti vel

regis

C. AN. CHRISTI 1009.

regis alicubi fecerit ſolvat capitis æſtimationem vel mulctam pro ratione facti; & ſi ſe oppoſuerit, & ipſe auctor ſit, quod occidatur, jaceat inultus.

De monialem aut viduam comprimente.

Et ſi quis monialem vitiaverit, vel viduam ſtupraverit ſerio hoc emendet coram Deo & coram mundo.

De conſilio efferendo Deo & populo probatiſſimo.

Et conſideretur ſemper quolibet modo quam certiſſime poſſit conſilium exequi, in commodum nationis, & verus chriſtianiſmus quam maxime ſtabiliri, ac quælibet injuſtitia diligentiſſime evitari, quoniam in terra poſſeſſio in bono ſtatu conſervatur, cum injuſtitia ſupprimitur, & juſtitia diligitur coram Deo, & coram mundo.

Exhortatio cum ad eccleſiaſticas tum ad ſeculares.

Nunc etiam Dei miniſtros ſedulo docere volumus, ut ſaltem eam rem animadvertant, & per Dei auxilium caſtitatem diligant, & ſedulo libris ſuis ac orationibus indulgeant, & die ac nocte, ſæpe & crebro Chriſtum invocent, & pro omni populo chriſtiano diligenter intercedant.

Inſuper etiam amicum quemlibet monere volumus, prouti nobis incumbit ſæpe facere, ut quiſque diligenter meminerit, & ut a peccatis diligenter revertatur, & aliorum hominum injuſtitiam cohibeat, & ut ſæpe ac crebro habeat in memoria quod hominibus quam maxime neceſſarium eſt ſæpiſſime reminiſci; h. e. ut ſinceram fidem unanimiter habeant in verum Deum qui gubernat, & fecit omnes creaturas, & ut rectam fidem chriſtianam recte teneant, & ut eccleſiaſticos doctores ſedulo audiant, ut Dei doctrinis & legibus diligenter obtemperent, & ut Dei eccleſias ubique diligenter ſalutent & tueantur, & cum lumine ac oblationibus eam ſæpe ſalutent, & ipſimet ſedulo ad Chriſtum orent.

Et ut Deo debita quolibet anno juſte præſtent, & feſta ac jejunia debite obſervent.

Et ut a mercatura diei ſolis, & conventu populari ſedulo ceſſent.

Et ut Dei miniſtros ſemper tueantur & honorent.

Et ut Dei pauperes foveant & nutriant.

Et ut viduas ac orphanas non laceſſant crebro, ſed ſedulo conſulentur.

Et ut peregrinos ac extraneos non vexent, neque graventur.

Et ut aliis hominibus injuriam non inferant omnino, ſed quilibet homo aliis faciat illam juſtitiam, quam ipſe voluerit, ut ei fiat juxta id, quod juſtum eſt, & hæc eſt lex æquiſſima.

Compenſationes pendendæ, ubi delinquitur.

Et quicumque unquam in poſterum veram legem ſpernat Dei, vel hominis, ſedulo hoc emendet quocunque modo id convenit, tam per eccleſiaſticam compenſationem, quam per mundanam diſciplinam.

Et ſi ex mulcta pro peccatis adverſus Deum commiſſis proveniente, compenſatio pecuniaria exſurgat, prouti mundi ſapientes diſciplinæ loco conſtituerunt, hoc debite pertinet juxta epiſcoporum conſtitutionem ad orationes comparandas, & ad commodum pauperum, & ad eccleſiarum inſtaurationem, & ad erudiendum, & ad veſtiendum, ac ad nutriendum eos, qui Deo inſerviunt, & ad libros, & ad campanas, & ad veſtimenta eccleſiæ, & nunquam ad mundanas inanes vanitates, ſed pro diſciplina mundana ad eccleſiaſticas neceſſitates, interdum de mulcta, interdum de ſolutione æſtimationis capitis, interdum ex pœna colli obſtricti, interdum ex mulcta legis violatæ, interdum de facultatibus, interdum de poſſeſſione, & interdum de majoribus, interdum de minoribus.

Potentes gravius mulctandi.

Et ſi quis ſit potentior hic in mundo, vel per honorem ſuperior in ordine, hic gravius peccata emendet, & omnia malefacta carius compenſet. Quoniam potens & impotens non ſunt æquales, neque æqualia onera habere poſſunt, neque infirmus ſano æqualis eſt. Et illi ſunt moderandi, ac diſcrete diſcernendi tam in eccleſiaſticis confeſſionibus, quam in ſæcularibus diſciplinis, ſenes & juvenes, divites & egeni, ſani & infirmi, & cujuſcumque ordinis.

Et ſi contigerit, ut quis invitus, vel fortuito aliquid malefecerit non ſit æqualis ei, qui ſponte & de induſtria ipſe malefecerit, & etiam qui neceſſitate compulſus hoc patraverit, hic tutamine, & meliore jure dignus ſit, quia neceſſitate compulſus erat ad id quod fecit.

Omne factum cautius diſcernendum eſt, & jus ſemper juxta factum recte diſponendum, & juxta merita moderandum coram Deo & coram mundo, & clementia exhibeatur ex timore Dei, & manſuetudo fiat libenter, & foveatur pro facti ratione is, qui ea opus habet, quoniam omnibus nobis neceſſe eſt, ut Dominus noſter crebro, & ſæpe miſericordiam ſuam nobis concedat. Amen.

CONCILIUM ÆNHAMENSE
JUXTA ALIUD EXEMPLAR.

PRÆFATIO.

Quondam tempore contigit, ut regis Æthelredi edicto concrepante, archipræſulumque Ælfeahi, & Vvulfſtani cohortatu inſtigante, univerſi Anglorum optimates, die ſancto pentecoſtes, ad locum ab indigenis Eanham nominatum acciti ſunt convenire. Collecto itaque ibidem Chriſticolarum cœtu venerabilium quam plurimorum, de catholicæ cultu religionis recuperando, deque etiam rei ſtatu publicæ reparando, vel conſulendo; plura, & non pauca, ut pote divinitus inſpirati, ratiocinando ſermocinabantur. Denique in eorumdem ſynodalis exordio ſermocinationis, epiſcopi ſemetipſos primitus fidei ſpeique, & caritatis quatuorque principalium virtutum, prudentiæ videlicet, & juſtitiæ, fortitudinis quoque, & temperantiæ decore adornari, mutuis colloquiorum inſtructionibus ſalubrium invicem cohortabantur, ſtatueruntque pro invicem quotidianam interventionem, atque pactum pacis & concordiæ fideliter firmiterque inter ſe confirmabant.

Cauſa hujus concilii.

SYNODALIA DECRETA.

I.

Regem & religionem colendos, populum inſtruendum.

Omnem quoque populum monebant, unum regem ſub unius cultu religionis Chri-

C. ANNUM CHRISTI 1009.

Chriſtianæ, ſuperſtitionis ritu fanaticæ omnimodo abjecto, & timere, & diligere. Deinde uniuſcujuſque ordinis, vel ſexus, vel ætatis catervam accitam aſſiſtentemque, ut juxta legis ſanctiones catholicæ ſuam ſobrie, & juſte, ac pudice in hoc ſæculo vitam inſtituerent, ſuggeſtionibus multimodis, ſecundum apoſtoli monita beati, arguebant, obſecrabant, increpabant. Ibi ergo epiſcopi, ut erga creditæ ſibi ſalutem plebis, paganorum incurſionibus vel irruptionibus, ceteriſque calamitatum ærumnis pluriformium opprimentibus, a religionis tramite recto anfractibus errabundis exorbitantis, pervigiles exiſterent: eiſque vitæ pabula vel alimenta, quibus ad fidei cultum catholicæ recrearentur, ſollicite inſtanterque miniſtrarent, monitibus cogebantur intentis. Memores enim fore prophetæ monebantur, dicentis: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei*. Abbatibus namque, necnon & abbatiſſis, maximis ibidem prædicabatur obſecrationibus, ut vitæ propriæ legis frœna regularis imponerent, colla que jugo Chriſti leviſſimo omnimodis infatigabiliter, humiliterque ſupponerent, & ſedula inſtantia ſagacitariſque ſtudio intenſiſſime monita ſibimet ſubjectis ſalutaria, actuumque exemplaria bonorum nomina majoris officiis æquantes, vel implentes, ſtudioſiſſime impendere procuraſſent, eoſdemque a ſanctæ tramite religionis, vel ab almi norma patris Benedicti per anfractus obliquos dextrorſum vel ſiniſtrorſum nequaquam deviare permitterent.

1. Petr. 5. Cœnobitæ regulam ſuam tenento.

Monachi, & moniales regrediantur ad ſua monaſteria.

Archipontifices etiam, una cum ceterorum conſenſu pontificum, orthodoxorumque jam tunc præſentium, ſalubre hoc piumque cœlitus afflati elegerunt tradideruntque conſilium, ut ſi quiſpiam monachorum, vel quæpiam monialium, ex cujuſpiam monaſterio abbatis, vel abbatiſſæ, ipſius videlicet vel anteceſſorum ejus temporibus regiminis, ritu apoſtatico per proprium arbitrium egreſſi, vel proprii reatu deliquii expulſi, alicubi reperti fuerint, in monaſterium iterum revertantur, & abſque ulla contradictione ſuſcipiantur. Caveant etenim abbates, necnon & abbatiſſæ, ne illud propheticum de illis dicatur: *Quod infirmum non conſolidaſtis, & quod ægrotum non ſanaſtis*.

Ezech. 34.

Regulariter vivant.

Reverſi ergo monachi, vel moniales, obſervantiæ regulari humiliter ſubjaceant, negligentiaſque priores nimium pœniteant, & a cunctis amodo vanitatibus deſiſtant. Vota enim, vel promiſſa, quæ Deo voverunt, mente ſollicita revolvant, factiſque eadem perſolvere ſtudeant. Si autem cujuſpiam monachorum monaſterium, quo ſe per promiſſionis votum, perque habitus ſuſceptionem ſpiritalis, domino obtulit omnipotenti, velut plerumque mutata temporum viciſſitudine contingere ſolet, cum canonicis vel cum ſanctimonialibus conſtitutum ſit; iſque tam alicui eccleſiæ vel monaſteriolo in Chriſti famulatu deditus fuerit: idem ipſe pontificem, ad cujus diœceſim eadem eccleſia vel monaſteriolum cui præeſt pertinet, promptiſſime adeat, triaque hæc ſe ſemper ſervaturum data dextra devoveat, caſtitatem videlicet, habitumque monachicum, & perpetuam in Chriſti ſervitute perſeverantiam.

Vita voveant.

Quod ſi hæc perſolverit, dignior habeatur. Canonici namque in ſuis ſe monaſteriis ita obſervent, ut in continentia pura, & in caſtitate magna, domino regulariter deſerviant; horis competentibus officium divinum in eccleſiis pariter concelebrent; & ſi eo loci ſubſtantiæ abundantia victualis non defuerit, in ſuis per dies ſingulos prandeant refectoriis; noctibus quoque ſingulis, ut eis regulæ monſtrat authoritas, in dormitoriis requieſcant. Quod ſi hæc obſervare neglexerint: vel regulariter emendent, vel de monaſteriis ejiciantur, & Dei hæreditate careant.

Canonici cœnobia inhabitent.

II.

Sacerdotes caſte vivant.

Sacerdotes itaque, ſive presbyteros, ſummopere obſecramus, ut caſte, & continenter domino jugiter ſervientes, a connubiis ſe fæmineis omnino abſtineant, ſicque domini iram devitent. Si enim aliter domino ſervire voluerint, domini cunctipotentis miſericordiam hic & in futuro conſequantur perpetuam; inſuper & nobilium honore perſonarum, & in vita præſenti, & poſt vitæ terminum, digni habeantur: Quod ſi hæc obſervare noluerint, omni honore penitus priventur.

III.

Deum unum, & fidem colendos.

Poſt hæc igitur archipontifices prædicti; convocata plebis multitudine collectæ, regis edicto ſuprascripti, omniumque conſenſu catholicorum, omnibus communiter prædicabant unum Deum colendum eſſe debere, Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum ſanctum; Patrem ſiquidem ingenitum, Filium autem ante tempora genitum a Patre, in tempore natum e matre; Spiritum vero ſanctum ab utroque procedentem; Trinitatem ſiquidem in perſonis, unitatem in ſubſtantia; deitate coæqualem; honore & gloria coæternum. Unum, inquiunt, Deum, unamque ſpem, & unam fidem, atque unum baptiſma nos colere oportet, & omnes paganas ſuperſtitiones contemnere.

IV.

Incantatores, ſagas, &c. ejiciendos.

Incantatores autem, magos, pythonicos, & veneficos, necnon idolorum cultores, acriter oportet conſtringere, vel etiam ex patria ejicere. Decreta namque, vel ſtatuta, vel ſcita legalia, æqua & juſta, ſemper teneamus, injuſta autem legique contraria penitus exterminentur, & ab omni-

C. ANNUM CHRISTI 1009.

omnibus eliminentur. Juris quoque ſtatuta civilis æquiſſima, nnili abſtrahantur perſonæ nobili neque ignobili.

V.

Pax & fides.

Fides firma, earitas non ficta, amicitia vera, & non falſa, intet ſingulos teneantur.

VI.

Christianus non vendendus extra patriam.

Nemo etenim, pro pecuniæ commutatione alicujus, quempiam Chriſtisoum inſontem ex parria ejiciar, ſed nec paganorum dominio ſubdat. Neſas igitnr eſt, ut quos Chriſtus ſanguinis ſui effuſione redemit, Judæorum vel Gentiiium vinculis B ſint irretiti.

VII.

Pro re modica nemo occidatur.

Delinquentes etiam, pro delictis modieis morti minime tradantur, ſed pie cauteque pnnianrur, ne forte punitionis ſeveritate judicis iram diſtricti provocent punientes: Dominus cnim dieit: *Nolite condemnare*, & reliqua. Et item: *In quo enim judicia judicaveritis, judicabimini*. Et apoſtolus dieit: *Caſtigate, & non mortificate*: plaſmari namque domini plaſmantis, qnod proprio ſanguine redemit, ſempet ubiqne pareatur.

Luc. 6. Matth. 7. 2. Cor. 6.

VIII.

Connubia illicita.

Connubia illieita cunctis generaliter interdicimus Chriſtianis, ſed legi divinæ cum Dei timore adſtringantur. Nemo igitut iiiicitis conjunctionibus ſe inquinet, id eſt, cum cognatis, vel cum conjugatis, vel cum Deo ſacratis, ſeu cum aliis iliicitis perſonis.

IX.

Ecclesiæ, & ministri immunes.

Eccleſiæ itsqne per ioca ſinguia ædificatæ in domini ſubſidio cunctipotentis, necnon & regis terteni, cunctæque plebis catholieæ, tuitione ſemper perſiſtant: nee quiſquam pro quopiam commereio, jugo ſervitii ſuam ſubjugans eccieſiam, venditor efficiatur eccieſiarum; ſed in Chriſti ſervitute ievifſima libere ſemper permaneant: neque ſacetdotes, vel miniſtri Deo ibidem fideliter ſervienres, abſque pontificis conſilio inde expeilanrur: nec ccclefiæ antiquitus conſtitutæ decimis, vel aliis poſſeſſionibns priventur, ita nt novis oratoriis tribuantur.

X.

Decimæ, & Deo debita reddenda.

Deeimationes frugum, & vitulorum, & agnorum, necnon & aratrales eleemoſynæ, eccleſiaſticaque munera, domino per ſinguios annos temporibus rependantur congtuis: eieemoſynæ videiicet aratrales quindecim diebns poſt paſcha peractis, vituli quoque, & agniculi decimsles, erga pentecoſten; frugum vero terræ deeimationes, circa omninm ſcſtivitatem ſanctotum, eccleſiis perſolvantur opportunis.

XI.

Denarius Romanus.

Pecunia quoque Romana erga beatorum A ſolennitatem apoſtolorum Petri & Pauli pontificibus per ſingulos annos reddatur.

XII.

Census ecclesiasticus. Luminaria.

Eccleſiaſtica vero munera in beati feſtivitate Martioi per ſinguios annos eccleſiis donentur competentibus. Lumina etiam cereorum ter in annis ſingulis reddantur, augeantur, reparentur.

XIII.

Defunctorum munera.

Munera necnon defunctorum animabus congruenria pureo impendantur aperto.

XIV.

Jejunia.

Jejunia quadrageſimaiia, & cetera a ſanctis patribus indicta, ſanctorumque feſtivitates a catholicis inſtitutæ, ſummopere obſerventut,

XV.

Dies dominica. Festum B. Mariæ. Apostolorum.

Dominicæ ſolennia diei cum ſummo honore magnopere celebranda ſnnt, neeqnidquam in eadem operis agatur ſervilis: negotia qnoque ſæcuiaria quæſtioneſque pnblicæ in eadem deponantur die. Genitricis namque domini noſtri, almæ videlieet Mariæ, feſts ſoiennia, primo cum jejuniis, & poſtea cum ſnsviſona melodiarum cantilena, honorifice ab omnibns celebrenrur C ſolenniter. Feſta quoque apoſtolorum cunctorum ſimiiiter cum jejuniis concenribuſque ſpiritualibns ſummopere colenda ſunt.

XVI.

Jejunium quatuor temporum.

Jejunia vero quatuor temporum nos obſervare oportet, ut ſanctns Gregorins nobis conſtituit; qnamvis aiiæ gentes aliter exercuerunt.

XVII.

Dies Veneris.

Sextæ etenim jejunia ſeriæ ab omnibua magnopere per ſingulas hebdomadas exercenda ſunt; ſi tamen in eadem die aliqua D feſtivitas non evenerit.

XVIII.

De diebus juridicis.

Judielum quippe, qnod Anglice *ordal* dicitur, & jursmenra vuigaria feſtivis temporibus, & legitimis jejuniis, ſed & ab adventu domini nſque poſt octavas epiphaniæ, & a ſeptnageſima nſque xv. dies poſt paſcha, minime exerceanrur; ſed ſit his temporibus ſnmma pax & concotdia inter Chriſtianos, ſicut fieri oportet.

XIX.

Viduæ per annum inube.

Viduæ ſingulæ in ſubſidio dominico, inque regis cunctæque plebis munirione ca- E tholicæ ſemper conſiſtant, perque menſes xii. in continentia perſeverent; quibus peractis, libero ntantur arbitrio, vel nubendi, vel in continentia permanendi.

XX.

Confessio & pœnitentia.

Chriſtiani qnique coiloquia frequentia, & ſainbria cum ſacerdotibus erebro exerceant, ſuaqne ſibi peccata inverecunde depromant, ac confiteantur, confeſſaque jnxta ſacerdotis inſtitutionem pœniteant, atque emendent; ſeque per continenriam,

& per

C. ANNO CHRISTI 1009.

& per reliqua operum ſtudia bonorum ita purificent, ut corporis & ſanguinis participatione creberrime digni, & mundi efficiantur.

XXI.

Verba, & facta. Verba, & facta unuſquiſque juſte diſponat, juramenta & vota fideliter compleat.

XXII.

Iniquitates aboleada. Nequitiæ namque cunctigenæ a cunctis Chriſtianis penitus ejiciantur, iræ videlicet, rixæ, diſtenſiones, blaſphemiæ, adulteria, homicidia, furta, rapinæ, necromantiæ, avaritiæ, fornicationes, perjuria, ſacrilegia, ſortilegia, ebrietates, comeſſationes, idololatriæ, falſa teſtimonia, fraudes ſubdolæ, maleficia, veneficia, pondera doloſa, menſuræ iniquæ, ſtateræ fraudulentæ, cæteræque peſtes, quæ ad interitum hominem pertrahunt. Si enim iſtas mortiferas peſtes a nobis avellere voluerimus, omnipotens & miſericors dominus nobis noſtræque genti procul dubio miſerebitur. *Monetarii.* Fraus itaque monetariorum funditus abſiſtat, exque pura, & ſimplici materia pecunia cudatur. *Furta, &c.* Furta autem, & latrocinia omnis radicitus abſiſtant, vel ea perpetrantes multimodis pœnis puniantur. *Munitiones.* Arcium muri, urbes, oppida, caſtella, civitates, pontes, reparentur, reſtaurentur, renoventur, vallis, & foſſis muniantur, & circumvallentur.

XXIII.

Expeditio navalis. Naves per ſingulos annos ob patriæ defenſionem, & munitionem præparentur, poſtque ſacroſanctum paſcha cum cunctis utenſilibus competentibus ſimul congregentur. Qua igitur etiam pœna damnari qui navium detrimentum in aliquibus perficiunt, notum cunctis eſſe cupimus. Quicumque aliquam ex navibus per quampiam inertiam, vel per incuriam, vel negligentiam corruperit, & tamen recuperabilis ſit, is navis corruptelam, vel fracturam ejuſdem, perſolidam prius recuperet, regique deinde ea quæ pro ejuſdem munitionis fractura ſibimet pertinent rite perſolvat.

XXIV.

A militia diſcedens. Si autem de expeditione, id eſt, de præcinctu, cui ipſe rex interierit, ſine licentis quiſquam diſceſſerit, rerum facultatumque cunctarum diſcrimen incurrat.

XXV.

Criminoſi non veniant coram rege. Si etiam quiſquam de excommunicatis, niſi cauſa refugii, in regis præſumpſerit præſentia ante pœnitentiæ ſatisfactionem peractam conſiſtere, facultatum proſcriptione damnetur.

XXVI.

Regi inſidians. Si quis dæmonisco inſtinctu regem circumvenire molitur: illum dignum morte judicamus, niſi forte maximo juramento, vel fervente ferro excuſetur.

XXVII.

Legibus reſiſtentes. Et ſi quis legi Dei manifeſte reſiſtit, vel contradicit, reddat quod debet legis deſertor: & ſi is contrarius rebellare armis nititur, & ſic occiditur, jaceat abſque redditione.

XXVIII.

Nonnam, &c. opprimens. Nullus itaque Chriſtianus nonnam Deo dicatam violet; nemo viduam vi opprimat ſine periculo ſubſtantiæ ſuæ.

Concluſio. In his itaque, *&* in cunctis, iniqua omnia & injuſta, quæ rex noſter una cum optimatibus exterminare decreverat, vel mandaverat, ſemper & ubique penitus abjiciantur, eliminentur, omnimodiſque excludantur: juſtitiaque & veritas ſemper ſervetur. Sicque pax ſumma, frugumque fertilitas, omniumque copia bonorum in patris abundabit, domino patrocinium præſtante, qui vivit, *&c.*

Hæc itaque legalia ſtatuta, vel decreta, in noſtro conventu ſynodali a rege noſtro magnopere edicta, cuncti tunc temporis optimates ſe obſervaturos fideliter ſpondebant. Ideirco ego N., gratia domini diſponente, Eboracenſium archiepiſcopus, eadem ad ſequentium memoriam, necnon & ad præſentium vel futurorum ſalutem, literis infixi, domini videlicet proximique dilectione compunctus. *Archiepiſcopus Eboracenſis ſcriba, ſeu cancellarius.*

MEDIOLANENSE CONCILIUM

Pro condemnatione, & depoſitione Olderici ab Henrico II. tunc rege, Aſtenſi epiſcopatu donati,

Anno 1009. ab Arnulpho Mediolanenſi archiepiſcopo celebratum.

Ex Manſi ſuppl. p. 1226. HEnricus II. rex, & I. imperator venerat in Italiam invitatus, expulſoque Arduino regnum illud occupaverat. Ne quid vero ſibi deinceps a fautore regis illius, Aſtenſi epiſcopo timeret, fuga dilapſum illum exauthorandum epiſcopatu curavit, Olderico viro nobili, & potenti in ejus locum ſubſtituto. Cum vero non rite electum, nec a populo expetitum conſecrare recuſaret Metropolitanus Mediolanenſis Arnulphus, ideo a Romano pontifice conſecrationem hanc expetiit, & obtinuit. Graviter id tulit Arnulphus, quare coacto Mediolani concilio Oldericum anathemate ferit; dein collecto exercitu, novum illum epiſcopum coegit, ut ſupplex veniam poſtularet, & Metropolitani ſui confirmationem efflagitaret. Quæ de concilio Mediolani habito dixi, hæc expreſſiſſe

ANNO CHRISTI 1009.

ſe mihi viſus ſum ex his Arnulphi vetuſti rerum Mediolanenſium ſcriptoris verbis lib. I. cap. XIX. *Veniens ergo* (Archiepiſcopus Mediolanenſis) *in* A *conventu Medìolanenſis eccleſiæ anathematis jaculo conſecrati* (Oldetici) *transfixit audaciam.*

ANNO CHRISTI 1009.

MOGUNTINUM CONCILIUM

Anno MXI. celebratum.

Anno 1011.

DE concilio hoc Moguntino omnia latent, & ex uno annaliſta Saxone Eccardi parum aliud præter nomen innotuit. Hæc igitur ibi ad annum 1011. *Eodem anno rex* (Henricus) *habuit concilium in Moguntia civitate, ubi Theodericus Me-* B *tenſis epiſcopus, & Heinricus dux fratres reginæ* (S. Conegundæ) *interfuerunt; cumque omnia ibi juxta ſuum placitum eis reſpondere non poſſent, revertebantur irati, pace tamen ad tempus facta.* Nec plura de hoc concilio.

VITA SERGII PAPÆ IV.

Sergius quando papa factus.

SErgius, ejus nominis quartus, poſt interregnum unius menſis, & tredecim dierum, pridie Kalendas Septembres, anno ſalutis 1009. tempore Henrici regis, ex epiſcopo Albanenſi creatus eſt Romanus pontifex, optimus, pluribuſque virtutibus exornatus. Hic ante Petrus nuncupatus,

Cur nomen mutaverit.

ob reverentiam apoſtolici culminis nomen priſtinum immutavit, & Sergius nominari voluit: ut C patet ex ſepulcrali inſcriptione, de qua infra. Errat ergo Ditmarus, qui ſuo judicio & aſſertione ideo id factum ſcribit, quod nomine non ſatis honeſto Buccaporci nominaretur. Turpius falluntur, qui hujus ſolius pontificis exemplo poſteros ſua nomina immutare arbitrantur: cum ex præcedentibus liquido conſtet, quod Joannes XII. ante

Novatores redarguuntur.

pontificatum Octavianus, Gregorius V. Bruno, Silveſter II. Gerbertus, nuncupati fuerint. Hoc judice, Libentio Hamburgenſi archiepiſcopo controverſia, quæ inter ipſum, & Bernarium Verdenſem de parochiæ Ramſolæ ſubjectione agitabatur, & ob quam ille Odonem Romam ablegaverat, adjudicata fuit. *Adam.*

Res geſtæ ſub Sergio.

Hoc tempore magno cum prodigio Romæ in D quadam eccleſia oleum ſcaturiit, ex quo vas aliquod impletum miſſum eſt ad Henricum regem. Rem geſtam deſcribit hujus temporis ſcriptor Ditmarus lib. 7.

Perſecutio eccleſiæ Anglicanæ.

Anglicanam eccleſiam Dani perſequuntur. Ex clericis & monachis, novem occiſis, ſtrangulatis, aut per verenda ſuſpenſis, decimum quemque vitæ reſervarunt. Sanctum Elphegum Cantuarienſem epiſcopum, poſt multas carceris & vinculorum injurias, glorioſo martyrio affecerunt.

Obitus Sergii.

Sergius papa, cum ſediſſet annos duos, menſes octo, & dies tredecim: obiit 13. Maji, anno ſalutis 1012. ſepultus eſt in baſilica Lateranenſi, cum hac ſepulcrali inſcriptione:

Quiſquis ad hæc tendis ſublimia limina lector,
Et caperis tanta nobilitate domus,
Intentis oculis aulæ percurrere rarae
Deſine materias, arte juvante manus.
Lumina cum greſſu prudente ſecula coercens,
Reſpice ſolicitus quid velit hic titulus.
Hic tumulata jacent paſtoris membra ſereni,
Quem decus eccleſiæ contulit Omnipotens.
Pauperibus panis, nudorum veſtis opima,
Doctor & egregius qui fuit in populo.
Jura ſacerdoti latas dum vidit ariſtas.
Cœtibus æquavit naviger angelicis.
Albanum regimen luſtro venerabilis uno
Rexit, poſt ſummum ducitur ad ſolium;
In quo mutatu permanſit nomine præſul,
Sergius ex Petro; ſic vocitatus erat.
Ductus mente pia, Jeſu, dic, parce Redemptor:
Utque vicem capias, dic: Deus hunc habeas.

Qui ſedit annos 2. & menſes 8. & dies 13. indictione x. anno dominicæ incarnationis milleſimo decimo tertio.

SERMO [a] SYNODALIS,

EX CODICE MANUSCR. MONASTERII NERESHEIMENSIS,

Scriptus anno Chriſti 1009. quod ex verbis iſtis colligitur: Ab initio Mundi uſque in adventum Domini ſecundum Hebraicam veritatem anni ſunt 3956. ſecundum vero interpretes, anni 5699. Colliguntur autem anni omnes a creatione primi hominis uſque in ſeptimum annum Henrici imperatoris ſecundum Hebraicam veritatem 4965. ſecundum vero interpretes 6708.

Eſt homilia Leonis IV. quæ in Synodis legi ſolebat Manſi.

Sermo ſynodalis, qui in ſingulis ſynodis, parochianis presbyteris enunciandus eſt.

FRatres presbyteri & ſacerdotes domini, cooperatores noſtri ordinis eſtis. Nos quidem, quam- E vis indigni, locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari & Ithamaris. Nos vice duodecim apoſtolorum fungimur, vos ad formam ſeptuaginta diſcipulorum eſtis. Nos paſtores veſtri ſumus, vos paſto-

a Extat etiam in Codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui inſcribitur, Liber cenſuum ſub hoc titulo: *Homilia Leonis papæ IV. De cura paſtorali, ejuſve officio ac munere, quam per Epiſcopos omnibus Sacerdotibus curam animarum gerentibus intimari voluit.* Harduinus. Vide totum prope hunc ſermonem ſupra poſt Vitam Leonis IV.

ANNO CHRISTI 1009.

paſtores animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis rationem reddituri ſumus ſummo paſtori domino Jeſu Chriſto, vos de plebibus vobis commiſſis. Et ideo, cariſſimi, videte periculum veſtrum. Admonemus & obſecramus fraternitatem veſtram, ut de communi ſalute veſtra cogitantes attentius audiatis admonitionem noſtram; & quæ vobis ſuggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere ſtudeatis.

In primis admonemus, ut vita & converſatio veſtra irreprehenſibilis ſit, ſcilicet ut cella veſtra ſit juxta eccleſiam, & in ea fæminas non habeatis. Omni nocte ad nocturna ſurgite. Curſum veſtrum certis horis decantate. Miſſarum celebrationes religioſe peragite. Corpus & ſanguinem cum timore & reverentia ſumite. Vaſa ſancta propriis manibus abluite & abſtergite. Nullus cantet miſſam, niſi jejunus. Nullus cantet, qui non communicet. Nullus cantet ſine amictu, alba, ſtola, fanone, planeta. Et hæc veſtimenta nitida ſint, & ad nullos alios uſus ſint. Nullus cum alba, qua in ſuos uſus utitur, præſumat miſſam cantare. Nulla fæmina ad altare domini accedat, nec calicem domini tangat. Corporale mundiſſimum ſit; altare coopertum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, niſi capſæ & reliquiæ, aut forte quatuor evangelia, & buxida cum corpore domini ad infirmos, cetera in nitido loco recondantur.

Miſſale plenarium, lectionarium, & antiphonarium, unaquæque eccleſia habeat. Locus in ſacrario aut juxta altare ſit præparatus, ubi aqua effundi poſſit quando ſacra vaſa abluuntur, & ibi vas nitidum cum acqua dependeat, ibique ſacerdos manus lavet, poſt communionem Eccleſiæ ſint coopertæ bene & cameratæ, & atrium ſit ſepe munitum. Nullus extra eccleſiam per domos aut in locis non cameratis miſſam cantet. Omnis presbyter clericum habeat aut ſcholarem, qui epiſtolam vel lectionem legat, & ad miſſam reſpondeat, & cum quo pſalmos cantet. Nullus ſolus miſſam cantet.

Nullus cum calcariis, quos ſporones ruſtice vocamus, & cultellis extrinſecus dependentibus, miſſam cantet: quia indecens eſt, & contra regulam eccleſiaſticam eſt.

Calicem & oblatam recta cruce ſignate, id eſt, non in circulo, & variatione digitorum, ut plurimi veſtri faciunt, ſed ſtrictis duobus digitis & pollice intus recluſo, per quos Trinitas innuitur, iſtud ſignum † recte facere ſtudete: non enim aliter quidquam poteſtis benedicere. Infirmos viſitate, & eos reconciliate, & juxta apoſtolum oleo ſancto inungite, & propria manu communicate. Et nullus præſumat tradere communionem laico, aut fæminæ, ad deferendam infirmo. *Jac. 5.*

Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam veſtram ullus infans ſine baptiſmo moriatur. Nullus veſtrum ſit ebrioſus & litigioſus, quia ſervum domini non oportet litigare. Nullus veſtrum arma ferat in ſeditione, quia arma veſtra debent eſſe ſpiritualia. Nullus canum aut avium jocis inſerviat.

Nullus in tabernis bibat. Unuſquiſque veſtrum, quantum ſapit, plebi ſuæ de evangelio vel apoſtolo, die dominico, vel feſtis diebus, annunciet. Verbum domini debetis prædicare. Curam pauperum, peregrinorum, & orphanorum habete, eos ad prandiola veſtra invitate. Eſtote hoſpitales, ut alii a vobis exemplum bonum ſumant.

Omni die dominica ante miſſam aquam benedictam facite, unde populus aſpergatur, & ad hoc ſolum vas habete. Sacra vaſa, & veſtimenta ſacerdotalia, nolite in pignore dare negotiatori, aut tabernario. Nullus veſtrum uſuras exigat, & conductor ſui fœnoris exiſtat. Res & facultates, quas poſt diem ordinationis veſtræ acquiritis, ſciatis ad eccleſiam pertinere. Nullus ſine ſcientia & conſenſu noſtro eccleſiam acquirat. Nullus per poteſtatem ſæcularium eccleſiam obtineat. Nullus eccleſiam ad quam titulatus eſt relinquat, & ad aliam quæſtus cauſa migret. Nullus plures eccleſias teneat ſine adjutorio aliorum presbyterorum. Nullatenus una eccleſia inter plures dividatur. Nullus alterius parochianum, niſi in itinere, & eum placitum fuerit, ad miſſam recipiat. Nullus in alterius parochia miſſam cantet. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare, & bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam fecerit. Nullus præſumat baptizare, niſi in vigilia paſchæ, & pentecoſtes, niſi propter periculum mortis. Unuſquiſque fontes habeat, & ſi non poteſt lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo nihil aliud fiat. Videte, ut omnibus parochianis veſtris ſymbolum, & orationem dominicam inſinuetis. Jejunium quatuor temporum, & rogationum, & litaniæ majoris, plebibus veſtris omnimodis obſervandum inſinuate: feria quarta ante quadrageſimam plebem ad confeſſionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite, non ex corde veſtro, ſed ſicut in pœnitentiali ſcriptum eſt. Quater in anno, id eſt, natale domini, & cœna domini, paſcha, & pentecoſte, omnes fideles ad communionem corporis & ſanguinis domini accedere admonete. Certis temporibus conjugatos ab uxoribus abſtinere exhortamini. Eulogias poſt Miſſam in diebus feſtis plebi tribuite. Nullus induatur veſtimentis laicalibus. Nullus rem, aut poſſeſſionem, aut mancipium eccleſiæ, vendere, aut commutare, aut quocumque ingenio alienare præſumat.

Diem dominicum, & alias feſtivitates, abſque opere ſervili a veſpera uſque ad veſperam celebrari docete. Cantus & choros mulierum in atrio eccleſiæ prohibete. Carmina diabolica, quæ ſuper mortuos nocturnis horis vulgus facere ſolet, & cachinnos quos exercent, ſub conteſtatione Dei omnipotentis vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus illis præſumat miſſam cantare, ſed & plebibus vobis hoc annunciate. Ad nuptias nullus veſtrum eat. Omnibus annunciate, ut nullus uxorem accipiat, niſi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimodis prohibete, & ut nullus ad proximam ſanguinis ſui accedat, & ut alterius ſponſam nullus ducat. Porcarios, & alios paſtores, vel dominica ad miſſam venire facite. Patrini filiolis ſuis ſymbolum, & orationem dominicam inſinuent, aut inſinuari faciant. Chriſma ſemper * ſub cera ſit ſigillo, propter quoſdam infideles. De miniſterio etiam vobis commiſſo vos admonere curamus, ut uniſquiſque veſtrum, ſi fieri poteſt, expoſitionem ſymboli, & orationis dominicæ, juxta traditionem orthodoxorum penes ſe ſcriptas habeat, & eam pleniter intelligat: & inde, ſi novit prædicando populum ſibi commiſſum ſedulo inſtruat; ſi non, ſaltem teneat, vel credat. Orationes quoque miſſarum, & canonem bene intelligat; & ſi non ſaltem memoriter ac diſtincte valeat proferre. Epiſtolam, & evangelium bene legere poſſit, & utinam ad literam ejus ſenſum poſſet manifeſtare. Pſalmorum verba & diſtinctiones regulariter ex corde cum canticis conſuetudinariis pronunciare ſciat. Sermonem, ut ſupra dixi-

* *for.* ſub ſera ſit, & ſigillo.

ANNO CHRISTI 1009.

diximus, Athanaſii epiſcopi de fide Trinitatis, cujus initium eſt: *Quicumque vult*, memoriter teneat. Exorciſmos & orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque conſecrandum & reliquas preces ſuper maſculum, & fœminam, pluraliter ac ſingulariter diſtincta proferre valeat. Similiter baptizandi, ad ſuccurrendum infirmis, ordinem quoque reconciliandi, juxta modum ſibi canonice ſervatum, atque ungendi infirmos, orationes quoque eidem neceſſitati competentes bene ſaltem ſciat legere. Similiter ordinem, & preces in exequiis agendis defunctorum. Similiter exorciſmos & benedictiones ſalis & aquæ memoriter teneat. Cantum nocturnum atque diurnum noverit.

B Computum minorem, id eſt, epactas, concurrentes regulares, terminum paſchalem, & reliquos ſapiat, ſi eſt poſſibile. Martyrologium & pœnitentiale habeat, & cætera. Volumus autem, fratres cariſſimi, quatenus quæ noſtra percepiſtis traditione, quantum humana patitur infirmitas, bonis ſtudeatis operibus adimplere, præſtante domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CONJECTURA MARCI VALSERI

de authore ſuperioris ſermonis.

Cum codex Neresheimi in Auguſtana diœceſi, anno Chriſti 1009. hoc eſt trigeſimo ſexto poſt mortem S. Udalrici, ſcriptus ſit: veriſimile ſit ſynodales has conſtitutiones a S. Udalrico fluere, quas ſequentes deinde C epiſcopi, quod inſcriptio innuit, ſæpius repetere & proponere conſueverint. Primum vero earum authorem S. Udalricum eſſe magnopere confirmat locus vetuſti ſcriptoris in ejus vita cap. 6. *In quibuſdam autem diebus capitula cum clericis habere diſpoſuit, in his locis ubi hæc aptiſſime fieri archipresbyteri putaverunt, & ubi cum ab* A *aliis mundanæ cancillis abſolutionem eſſe arbitrabantur. Congregatis ante ſe clericis archipresbyteros, & decanos, & optimos quos inter eos invenire potuit, caute interrogavit qualiter quotidianum Dei ſervitium ab eis impleretur & qualiter populus illis ſubjectus ex eo regeretur in ſtudio prædicandi docendique, quantaque cautela infantes baptizarentur, infirmi viſitarentur, & ungerentur, defunctorum etiam corpora quanta compaſſione ſepulturis traderentur, qualiter de decimis & oblationibus fidelium pauperes recrearentur, viduis, & orphanis in univerſis neceſſitatibus ſubvenirent, quantoque ſtudio in hoſpitalis & advenis Chriſto miniſtrarent; ſi ſubintroductas mulieres ſecum habuiſſent, & inde crimen ſuſpicionis inciderent, ſi cum canibus vel accipitribus venationes ſequerentur, ſi tabernas cauſa edendi vel bibendi ingrederentur, ſi turpes jocos in uſu haberent, ſi ebrietates & comeſſationes ſupra modum amarent, ſi iris & contentionibus & æmulationibus deſervirent, ſi nuptiis ſæcularibus intereſſent, vel ſi aliqui eorum miniſteria indecentia in conſuetudine haberent, ſi per Kalendas more anteceſſorum ſuorum ad loca* B *ſtatuta convenirent, ibique ſolitas orationes explerent, ſuaſque eccleſias ad tempus reviſerent, ſi obedientiam eorum magiſtris præbuiſſent, & in toto ſuo miniſterio devoti & apti manere ſtuduiſſent.* Cum pleræque harum interrogationum conſtitutionibus reſpondeant, tempus præterea locuſque conveniat: profecto nihil vetat uni eidem S. Udalrico conſtitutiones & interrogationes tribuere.

NOTA SEVERINI BINII.

Amice lector, hunc ſermonem ſynodalem, poſt primam editionem, conciliorum ſecundæ inſerendum miſit ad me ampliſſimus dominus Marcus Valſerus piæ memoriæ, quondam inclytæ reipublicæ Auguſtanæ duumvir, ſequens priſci ævi monumentum, una cum conjectura de autore; operæ pretium facturum me putavi, ut latentem ſermonem omnibus paſtoralibus ſynodis celebrandis utiliſſimum, e tenebris erutum in lucem emitterem. C Quod eccleſiaſticæ diſciplinæ fauſtum ſit: eritque ut ſpero, ſi qui in ſortem ac miniſterium domini cooptati ſunt, hæc tam ſalutaria monita in intimas medullas demittent, ut ad eorum præſcriptum, vitam, mores & actiones ſuas conformare ſtudeant. Cum incertum ſit quoto anno ab Udalrico habitus fuerit, præfixum initio ſcripti libri annum retinendum eſſe judicavi.

ANNO CHRISTI 1010.

COMENSE CONCIL. DIOEC.

ANNO 1010. CELEBRATUM.

In nomine ſanctiſſimæ & individuæ Trinitatis.

Extat apud Tatti Annal. Comenſ. to. 2. pag. 298.

DOmino ſancto ac beatiſſimo patri & confeſſori Abundio Albericus licet indignus tui vicarius. Si laudis tuæ uſibus aliqua ſervitura conquiro, tuum tibi reddo non meum dono. Nihil enim ſine te meum, per quem & a quo ipſum, quo fruor, habeo poſt Dominum. Cujus multiplicium beneficiorum copiam nullatenus poſſum recompenſare digniſſimam; tamen ne prorſus cuncta in vanum ſumpſiſſe comperiar, aliquid aſſidue tuo famulamini inſiſtendum aggrediar. Regens enim per triennium pontificatus tui cathedram, totiuſque gregis curam gerens, nullumque ſubditorum periclitari volens, ſancta ſtatuta ſynodo mores & acta præceſſorum Antiſtitum inquiſivi, ſi cujus forte incuria tuarum omnium Eccleſiarum funditus forent, deſtituta cœnobia. E Cumque multis referentibus vitam priorum, alterius digna facta laudantibus alterius perpetrata flagitia ſuſpirantibus, qualiter ſic cuncta deſolata eſſent, didicerim. Mox, Deo inſpirante, Civium & ſuburbanorum conſilio in animo ſtatui, & ſi omnia non poſſent, vel unum ex multis in tuo nomine recuperari. Ubi tamen aptius hæc renovatio conſurgeret, quam ubi tuum corpus venerabile jacet? Unde præſentibus totius epiſcopii clericis & laicis, ipſiſque multum cogentibus atque precantibus volo & ſtatuo in tua S. Eccleſia coti-

dia ſub monachico jure ſervituros, quibus neceſſaria victus & veſtitus diſtribuo, partim de tuo D hactenus in meum uſum ſumpto, partim aliunde acquiſito vel jam nunc acquirendo. In primis igitur dono ipſos ordines cum maſſariis, decimis & omnibus terris pertinentibus, quorum cenſum ibi ſervientes in ſtultitiam & ſecularem curam videbantur expendere ut ſicut hactenus temporalibus, & caducis inde ſerviarunt, ita deinceps de eodem Domino ſerviatur. Sancti quoque Carpophori VII. ordinum inveſtituram & traditionem Abbati diſpono. Curtem etiam de Abbate cum maſſariis & omnibus ſuis partinentiis, molendinum de Trinale, alterum de Broilo majore cum prato a ſuſſato quod eſt prope ipſum molendinum uſque ad pontem Petrinum, ſicut aqua Coſiæ diſcurrit ex parte montis. Maſſarium ad S. Joannem ſub monte, & campum ſub eadem Eccleſia poſitum molendinum juxta monaſterium ſanctæ Mariæ, & quartum molendinum ad Rondanarium. Quintum quoque de Broilo minore. Concedimus etiam ipſam Abbatiam ad ſuum uſum habere navem in noſtro Cumano lacu. De autem quoque fiſcalibus libris noſtri mercati, quæ hactenus Pontificum uſui fuerunt, largimur eidem abbatiæ decem Papienſium denariorum libras. Alias etiam XI. fiſci libras mediolanenſes & ſolidos IX. de piſcaria, de Adua, ſcilicet de neſi libram 1. de Inſula & Gaeno libram 1. de menaſio ſolidos VIII.

da

ANNO CHRISTI 1010.

de mandello ſolidos X. de Grancdona ſolidos XVI. de Anonio & valtellina librss VII. & dimidiam. A ſummo lacu villam, quam egu ædificavi, cujut nomen eſt villa nova cum omnibus rebus ad eam pertinentibus. Ibidem etiam piſcaria quæ dicitur ad Riziolum. De piſcaria quoque noſtra de Adua cocedimns centum truttas. De piſcaria de Poſtilavi centum truttas. De Ardenno & Barbenno concedimus centum & decem caſcos noſtri fiſci. Propteres largimur vincam ſitam prope tusm eccleſiam quæ dicitur S. Abundii ut verum ſit vocabulum, cum alia vinea, quæ ipſi Eccleſiæ propior eſt. Olivetum quoque quod dicitur uſque modo io mezagri noſtræ parti habuimus. Aliud etiam olivetum in Lalio ad Roſtaleſe. Eccleſiam etiam B. Martini ſita in Burmi B cum omni reditu ſuo & Roneum, quod eſt ſubtus Eccleſiam S. Carpophori. Etiam concedimus caſtellum de caſtcoate cum omni diſtrictione & de omnibus villis, quæ in ipſum caſtellum Caſtellantiæ ſcilicet de liberis & famulis. Et de abbate ſimiliter concedimus liberis & famulis qui ibi habitant, omnem diſtrictionem. Hæc omnia, & ſi qua acquirere poſſumut, concedimus, largimur, donamut, & a noſtra poteſtate & dominio & parte transfundimus & delegamus in jus & proprietatem tuæ Baſilicæ omnibus futuris Abbatibus & monachis. Ut Abbas cum monachis habeat licentiam, & poteſtatem de omnibus ſupradictis ad inveſtiendum donandum tollendum commutandum & quicquid ſibi ad utilitatem Eccleſiæ C faciendum placuerit de maſſariis vineis, pratis, terris, cultis & incultis, & de ſupradictorum locorum diſtrictu & de omnibus ſuis pertinentiis. Præcipientes vero & a Dei parte & ſanctæ Mariæ, tuaque, & omnium ſanctorum, excommunicantes anathematizamus, ut nullus noſter ſucceſſor, nullus vicedominus, nulluſque Epiſcopii miles, Gaſtaldio advocatus inquietare, moleſtare, ut de iis omnibus diſveſtire præſumat, ſed habeat idem abbas de omnibus licentiam & ordinare, & ſuum proprium quem elegerit advocatum ponere & habere. Verum ne livor antiqui hoſtis me, quem tantus amor huic operi nunc conſtringit aut meos ſucceſſores aliquando inſtiget, quo a dominio & poteſtate ſervientium in hac tua ſan- D cta Eccleſia Abbatis & monachorum aliquo tempore ſupradicta acquiſita, donata, vel unquam acquirenda dona ſubtrahere velimus laudantibus & confirmantibus Clericis, & laicis omnibus maledictionem imponimus, ut ſi quis diaboli calliditate deceptus hanc ordinationem infringere tentaverit, & acquiſita vel acquirenda minorare, vel tollere voluerit, anathematis irretiatur vinculis, & cum Juda Domini traditore æternis crucietur incendiis, ſuper quem terra os ſuum aperiat, & eum ſicut Dathan & Abiron abſorbeat, ut in judicio & juſtorum conſortio nunquam reſurgat. Hujus autem ordinationis obſervator in Paradiſi gaudiis ſe ſentiat ſanctiſſimis tuis, beate Abundi, ſemper adjutum meritis. Et ut hæc inſtitutio in omnium appareat placabilis animo, ego primus laudans, corroborans, manu mea ſubſcribo, deinde libenter Presbyteri, Diaconi ſubdiaconi Cardinales, & ceteri noſtri Compresbyteri: poſt quos militum civium quamplurimi laici.

Albericus Dei gratia hujus ſedis epiſc. inſtituens & laudans ſubſcripſi.

Flambertus archipresbyter laudans ſubſcripſit.

Ego Azo presbyter laudans ſubſcripſi.

Ego Gaudcotius presbyter laudans ſubſcripi.

Ego Adam presbyter laudans ſubſcripſi.

Adam presbyter laudans ſubſcripſit.

Andreas presbyter laudans ſubſcripſit.

Adelbertus presbyter laudans ſubſcripſit.

Aribertus presbyter laudans ſubſcripſit.

Aribert presbytes laudaos ſubſcripſit.

Ermarius archidiaconus laudans ſubſcripſit.

Ego Aritaldus diaconus laudans ſubſcripſi.

Ego Limpraudus diaconut laudans ſubſcripſi.

Ego Deuſdedit diaconus laudans ſubſcripſi.

Ego Adam diaconus laudans ſubſcripſi.

Ego Leodinus diaconus laudans ſubſcripſi.

Otto Diaconus laudans ſubſcripſit.

Ego Gaudencius ſubdiaconus laudans ſubſcripſi.

Adam primicerius huic ſcriptioni conſentiens ſubſcripſit.

Ego Malbertus ſubdiaconus laudans ſubſcripſi.

Ego Arioaldus ſubdiaconus laudans ſubſcripſi.

Vvido Ypolevita laudans ſubſcripſit.

Bonizo ſubdiaconus, laudsns ſubſcripſit.

Ego Flambertus Ypolevita laudans ſubſcripſi.

Adam ſubdiaconus laudans ſubſcripſit.

Ego Flambertus ultimus ſubdiaconus laudans ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1011.

CONCILIUM BAMBERGENSE,

De controverſiis quibuſdam epiſcoporum, celebratum anno MXI. tempore Sergii papæ IV.

Cauſa concilii.

CUm Henricus rex ad dedicationem baſilicæ Bambergenſis a ſe conſtructæ cætum plus- E quam triginta epiſcoporum convocaſſet, ab iiſdem iſta occaſione hoc loco congregatis habita eſt ſynodus, in qua ſedatæ ſunt controverſiæ illæ inter epiſcopos, de quibus Ditmarus Merſeburgenſis epiſcopus, qui eidem ſynodo præſens interfuit, hæc ſcribit: *Poſt hæc ſynodus hic fuit magna, in qua Gebehardus Ratiſponenſis eccleſiæ præſul ab archiepiſcopo ſuimet arguitur, & Metenſis eccleſiæ præſul Theodoricus a rege increpatur, eo quod epiſtola ſuimet hunc injuſte apud papam accuſaret. Hæc omnia, & multa alia conſilio prudenti finita ſunt, & reſtitutia parochia tunc promiſſa eſt mihi.* Idem Ditmarus fatetur ſe pro recuperandis ſuæ parochiæ bonis ſynodo huic libellum dediſſe, atque Theodorico Metenſi epiſcopo ab omnibus in ſynodo præſentibus interdictum, ut anno purgationem miſſam non caneret. Vide Baronium anno 1011. num 1.

Acta concilii.

** HILDESHEIMENSE *chronicon*. Rex (Henricus) cum ſumma regali reverentia Babenberg profectus eſt. Ibi venerabile monaſterium, ipſius domni regis nobile ac ſpeciale ſtudium, ab Eberhardo primo ejuſdem ſedis epiſcopo, cum conſenſu & conventu omnium Ciſalpinorum præſulum, 11. Non. Maji conſecratum eſt ad laudem & honorem D. N. Jeſu Chriſti, & pretioſiſſimi martyris ejus Gedrii.

Ex Lab. ex Append. To. 9.

LEGES

LEGES ECCLESIASTICÆ

Æthelredi Regis circa annum MXII. apud Habam coodita.

Quatuor partes habeatur in Jornalenſi manuſcripto. Tres priores nil conferuat in rem eccleſiæ: quartæ vero ſuat hæc capitula.

Ex Tom. 9. Concil. Britanniæ.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De denario ſanctæ eccleſiæ dando, & de decimatione thaynorum.*
II. *De jejunio, & feriatione trium dierum ante feſtum ſancti Michaelis.*
III. *Quid regi & populo omni die ſit cantandum.*
IV. *De conſuetudinibus ſanctæ Dei eccleſiæ reddendis.*
V. *Ne quis vendatur extra patriam.*
VI. *De roboria.*
VII. *De eleemoſynis, & rectitudinibus eccleſiæ.*

HÆC INSTITUERUNT REX ÆTHELR. & ſapientes ejus apud Habam.

CAPITULA.

I.

IN primis ut unus Deus ſupet omnia diligatur, & honoretur, & ut omnes regi ſuo pareant, ſicut anteceſſores ſui melius fecerunt, & cum eo pariter defendant regnum ſuum. Et conſtituerunt in primis Dei miſericordiam & auxilium invocare jejuniis, eleemoſynis, confeſſione, & abſtinentia, & malefactis, & injuſtitia abſtinere. Et ut detur de omni carruca denarius, vel denarium valens, & omnis qui familiam habet, efficiat ut omnis hirmannus ſuus det unum denarium. Quod ſi non habeat, det dominus ejus pro eo. Et omnis thaynus * detenet totum quod habet.

* *ſeu. decimet.*

II.

Et inſtituimus, ut omnis Chriſtianus, qui ætatem habet, jejunet tribus diebus, jejunet in pane, & aqua, & * bis crudis, ante feſtum ſancti Michaelis. Et omnis homo ad confeſſionem vadat, & nudis pedibus ad eccleſiam, & peccatis omnibus abrenunciet emendando, & ceſſando. Et eat omnis presbyter cum populo ſuo ad proceſſionem tribus diebus nudis pedibus, & ſuper hoc cantet omnis presbyter triginta miſſas, & omnis diaconus, & clericus triginta pſalmos, & apparetur tribus diebus corrodium uniuſcujuſque ſine carne in cibo, & potu, ſicut idem comedere deberet, & dividatur hoc totum pauperibus. Et ſit omnis ſervus liber ab opere illis tribus diebus quo melius jejunare poſſit: operetur ſibimet quod vult. Hi ſunt illi tres dies; dies Lunæ, dies Martis, & dies Mercurii proximi ante feſtum ſancti Michaelis. Si quis jejunium ſuum infringat, ſervus corio ſuo componat, reddat liber pauper triginta denarios, & regis thaynus centum viginti ſolidos, & dividatur hæc pecunia pauperibus. Et ſciat omnis presbyter, & tungravius, & decimales homines, ut hæc eleemoſyna, & jejunium proveniat, ſicut in ſanctis jurare poterunt.

* *legeherbis.*

III.

Et præcipimus, ut in omni congregatione cantetur quotidie communiter pro rege, & omni populo ſuo una miſſa ad matutinalem miſſam, quæ inſcripta eſt. Contra paganos, & ad ſingulas horas decantet totus conventus extenſis membris in terra pſalmum: *Domine, quid multiplicati ſunt,* (Pſal. 3.)

A & collectam contra paganos, & hoc fiat quamdiu neceſſitas iſta nobis eſt in manibus. Et in omni cœnobio, vel conventu monachorum, celebret omnis presbyter ſigillatim triginta miſſas pro rege & omni populo, & omnis monachus dicat triginta pſalteria.

Et præcipimus, ut omnis homo ſuper dilectionem Dei, & omnium ſanctorum det cyriſceattum, & rectam decimam ſuam, ſicut in diebus anteceſſorum noſtrorum fecit, quando melius fecit; hoc eſt ſicut aratrum peragrabit, decimam actam: & omnis conſuetudo reddatur ſuper amicitiam Dei ad matrem eccleſiam cui adjacet, & nemo auferat Deo quod ad Deum pertinet, & prædeceſſores noſtri conceſſerunt.

B

V.

Et prohibemus, ne quis extra patriam vendatur: ſi quis hoc præſumat, ſit præter benedictionem Dei, & omnium ſanctorum, & præter omnem Chriſtianitatem, niſi pœniteat, & emendet, ſicut epiſcopus ſuus edocebit.

VI.

Et prohibemus omnem roboriam omni homini. Et ſit omnis homo jure publico dignus, pauper, & dives, & reddatur omnis roboria: ſi quis aliquam fecerit, emendet ſicut prius, & poſtea fecit. Et ſi quis præpoſitus eam fecerit, dupliciter emendet quod alii judicaretur.

VII.

Et reddatur pecunia eleemoſynæ hic ad feſtum C ſancti Michaelis, ſi alicubi retro ſit per plenam Vitam, & omnibus annis deinceps reddantur Dei rectitudines in omnibus rebus quæ ſupra dictæ ſunt, per amicitiam Dei, & ſanctorum omnium, ut Deus omnipotens miſericordiam nobis faciat, & de hoſtibus triumphum nobis & pacem indulgeat, quæ ſedulo deprecentur, ut miſericordiam ejus conſequamur hic, & in futurum requiem ſine fine. Amen.

De officio judicis.

Omnis judex juſtus miſericordiam & judicium liberet in omnibus, ut in primis per rectam ſcientiam dicat emendationem ſecundum culpam, & eam tum admenſuret propter indulgentiam. Quædam culpæ reputantur a nobis judicibus ſecundum D rectum emendandæ: quædam per Dei miſericordiam condonandæ. Judicia debent eſſe ſine omni *Haderunga* quod non parcatur dimitti alieni, vel egeno, amico, vel inimico, jus publicum rectori, & nihil injuſtius eſt quam ſuſceptio munerum pro judicio ſubvertendo, quia munera excitant corda ſapientum, & ſubvertunt verba juſtorum. Dominus Jeſus dixit: *In quo judicio judicaveritis, judicabimini.* Timeat omnis judex, ac diligat judicem ſuum, ne in die judicii mutus fiat, & humiliatus ante oculos judicis cuncta videntis. (Matth. 7.) Qui innocentem opprimit, & dimittit noxium, pro pecunia, vel amicitia, vel odio, vel quacum-E que factione: opprimetur ab omnipotenti judice. Et nullus dominus ſtultos aut improbos judices conſtituat, quia ſtultus per ignorantiam, improbus per cupiditatem, vitat quam didicit veritatem. Gravius enim lacerantur pauperes a pravis judicibus

C. ANNUM CHRISTI 1012.

bus quam a externis hoſtibus. Nullus hoſtis acerbior, nulla peſtis efficacior quam familiaris inimicus. Poteſt aliquotiens homo fuga vel defenſione vitare pravos judices. Non ita poſſunt judices, quotiens adverſus ſubditos malis deſideriis inflammantur. Sæpe etiam boni judices habent malos vicarios, & miniſtros nefandos: quorum ipſi domini conſtringuntur, ſi non eos coerceant, & a rapacitate cohibeant, quia dominus & miniſter ſæculorum ait: *Non ſolum male agentes, ſed omnes conſentientes, digni ſunt æterna morte.* (Rom. 1.) Sæpe etiam pravi judices judicium pervertunt, vel reſpectant, & non finiunt cauſam, donec voluntas eorum impleatur. Et quando judicant, non opera ſed munera conſiderant impii judices, juxta verbum ſapientum: *Sicut rapaces lupi veſpere nil reſiduant uſque mane:* (Soph. 3.) id eſt, de præſenti ſolum vita cogitant, de futura nihil conſiderant. Malorum præpoſitorum mos eſt, ut quidquid poſſunt auferant, & vix neceſſarium parum quid relinquant ſuſtentationum. Iracundus judex non poteſt accedere rectam judicii ſatisfactionem: nam per furoris excæcationem non perſpicit rectitudinis claritatem. Juſtum judicium eſt, ubi non perſona conſideratur. Scriptum eſt: *Non attendas perſonam hominis in judicio, nec pro aliqua facie ut a vero declines, & injuſte judices.* Suſceptio muneris eſt dimiſſio veritatis.

☞ PRIVILEGIUM REGIS ÆTHELREDI

Eccleſiæ Chriſti Cantuarienſi, quo ejectionem clericorum de monaſterio Chriſti Cantuar. & inductionem monachorum gratulatur & confirmat villas eidem plurimas, & ampliſſima privilegia concedens. Ex mſ. Cott. Claudius A. 3.

Ex Wilkins T. I. pag. 282. anno Chriſti 1003.

IN nomine Domini Dei omnipotentis. Ego Æthelredus Dei gratia gentis Anglicæ rex, & monarcha etiam aliarum inſularum circumjacentium, notum facio Anglicis chriſtianis quod venerandus archiepiſcopus Ælfricus ex epiſcopali ſua ſapientia cura me circa præcepta Dei ſæpius occupatum reddidit; ego etiam Dei inſtinctu, quidquid divinæ illius doctrinæ & prædicationis mihi neceſſarium fuerit ſedulo addiſcere volo. Et hanc diſciplinam intelligo per hominum malitiam & injuſtitiam nimis late perditam & abolitam eſſe.

In intellectu meo etiam video & plane perſpicio, hanc diſciplinam per presbyterorum incuriam longe lateque negligenter corruptam ac Dei ſervitium omiſſum & frigeſcens eſſe vehementer doleo. Dixi etiam conſiliariis meis qui mihi de rebus divinis & mundanis conſilium dant, quod Deus illis intellectum dederit in animi mei exaltationem. Tunc illi inquiebant, Deo opitulante melius fore, ſi presbyteros ab eccleſiis Chriſti propter manifeſta illorum ſcelera & crimina expellerem, & in eccleſiis Chriſti monaſtici ordinis homines conſtituerem, qui pro me & gente mea ibidem rite Deo preces & gratias funderent. Hoc idem ego effeci: in eccleſiis Chriſti monachos conſtitui ad eorum exemplum quos S. Auguſtinus huc attulit quod ille ſcilicet in eccleſiis Chriſti ex S. Gregorii præcepto, & magni regis Æthelberti conſilio, & auxilio, eos ſanctos monachos ibidem collocaret, quos ſecum in terram hanc attulerat. Et cum monachi poſtmodum ob ſanctam eorum converſationem epiſcopi facti ſunt, terræ eorum eccleſiaſticæ florebant. Monachos etiam hos ibidem habitantes, congregatos eſſe in æternum hoc privilegio confirmo, & nominatim deſcribo illorum urbes, quæ antiquitus & a me Anglorum rege, ac ab aliis fidelibus hominibus hactenus ad illorum ſacram ſedem conceſſæ ſunt.

Prima eſt Eaſtrige, quam regionem ad eccleſiam Chriſti pro anima mea, tam in terris quam in littore maris perpetuo concedo. Tum Joccham, Boſingtun, Edesham & Apeldra, Berwic parvula, & Swyrdhlincas Præoſtatum, Gravanea, Wylan, Ciarr, Fernleah. In Suſſexia Peccingas. In occidentali Cantio Meaphsm, Colingas. In Suthria prope Londinum Wealawyrtoh itidem ultra Thamiſin. Hrisebyrgan ad marginem Ciltero, ad urbem eccleſiæ Chriſti prope adjacens. In Eſſexia Laelling. In orientali Anglia Hædleh, & vicinia Illaleh. In Taneta regione aliquæ terræ.

Sit inpoſterum hoc antedictum monaſterium ab omni terreno ſervitio liberum cum omnibus villis ad id pertinentibus, hoc eſt: in campis, & in paſcuis, & in pratis & in ſylvis, & in mariſcis ſalſis, & in piſcationibus, & in venationibus, & in aucupationibus, exceptis his tribus, ſcilicet expeditione, pontium refectione, & arcium reparatione. Si quis bene moratus homo hoc privilegium meum beneficiis augeat, Deus omnipotens habitationem ejus in cæleſtibus manſionibus, cum omnibus ſanctis cumulet. Si autem aliquis malus homo a diabolo inflammatus ſit, ut hoc meum privilegium diminuat, vel parvi faciat, ſit ſocius Judæ proditoris Chriſti, laceretur eorum infernalium dentibus inter terribilia gehennæ ſupplicia cum omnibus diabolis abſque ullo fine niſi illud ante obitum ſuum rite emendaverit, quod contra Dominum ſuum impie deliquerat. Siquidem ſatius eſt hominem a peccatis cavere, quam ea laborioſe emendare. Obſecro & adjuro vos omnes mei legitimi ſucceſſores, reges & epiſcopi & ſenatores, gentiſque dominatores ne ſitis eccleſiæ Chriſti prædones, ſed ut ſitis ſeduli cuſtodes patrimonii Chriſti, & monachorum illorum, qui ibi Deo ſerviunt, ut in perpetuum requie, vita æterna & gaudio fruamini cum omnibus ejus ſanctis ſemper in æternum. Amen.

Ego Æthelredus Angliæ, hoc eccleſiæ Chriſti privilegium ex auctoritate Chriſti confirmo.

Ego Ælfricus eccleſiæ Chriſti archiepiſcopus, boni regis munificentiam ſigno crucis in æternum corroboro.

Ego Wulfſtanus Londineorum epiſcopus Domini mei nobili dono ſemper conſentio.

Ego Ælfheah Wintonienſium epiſcopus hoc antedicti regis ſcriptum meis viribus confirmo.

Ego Ordbyrhtus epiſcopus idem hoc cum Dei benedictione feci.

Ego Æthelricus epiſcopus hoc idem feci.

Ego Athulfus epiſcopus hoc idem feci.

Ego Godwinus epiſcopus omne hoc idem feci.

Ego Lyfing epiſcopus Domini mei voluntatem, & bonitatem in æternum confirmo.

Ego Wulfricus abbas verus teſtis.

Ego Ælfwardus abbas ſimiliter.

Ego Wulfoſar abbas.

Ego Ælfſige abbas.

Ego Leofric abbas.
Ego Wighard abbas.
Ego Ælfricus ſenator.
Ego Ælfhelmus ſenator.
Ego Leofwinus ſenator.
Ego Leoffiga ſenator.
Ego Æthelmærus Domini mei dapifer teſtor.
Ego Ordulfus itidem verus teſtis.
Ego Eadricus fidelis teſtis.
Ego Byrhtricus regis miniſter teſtor.
Ego Æthelricus ſenior fidelis teſtis.
Ego Leofricus veſtiarius verus teſtis.
Ego Siwardus regis miniſter hoc verbum fideliter teſtor.

ANNO CHRISTI 1012.

VITA ET EPISTOLÆ
BENEDICTI PAPÆ VIII.

Benedictus quando papa factus.

Schiſma novum.

BEnedictus natione Toſculanus, hujus nominis octavus, creatus eſt pontifex anno redemptoris noſtri 1012. tempore Henrici regis. Adverſus hunc in ſchiſmate contra ſacros canones creatus eſt Gregorius, qui potentia Romanorum fretus, Benedictum ab urbe expulit. Pontifex hanc injuriam a ſchiſmatico illatam non ferens, ad Henricum regem in Saxonia degentem ſe contulit, expoſitoque coram imperatorem, quæ paſſus erat, vi & ignominia, Henricus rex parato & convocato quam potuit citiſſime exercitu, ad vindicandam injuriam ſedi apoſtolicæ illatam Romam profectus eſt. Cujus adventu Gregorius pſeudopapa ſchiſmaticus perterritus relicta urbe aufugit: Benedictus, quem rex præmiſerat, eamdem Petri cathedram recepit. Cumque Romam venienti coronam imperialem conferre decreviſſet: pro inſigni imperiali regi conferendo, juſſit, inquit Ditmarus, fabricari aureum pomum, atque circumdari per quadrum pretioſiſſimis quibuſque gemmis, ac deſuper auream crucem inſeri. Erat autem inſtar ſpeciei hujus mundanæ molis, quæ videlicet in quadam rotunditate circumſiſteſe perhibetur: ut dum illud reſpiceret princeps terreni imperii, foret ei documentum, non aliter debere imperare vel militare in mundo, quam ut dignus haberetur vivificæ crucis tueri vexillo: in ipſo etiam diverſarum gemmarum decoramine, videlicet imperii culmen plurimarum virtutum ſpeciebus exornari oportere. Venienti, & urbi jam appropinquanti, obviam proceſſit pius pontifex, quodque paratat ſtemma & inſigne imperii eidem obtulit: ac paulo poſt in urbem introductum, una cum Chunegunde conjuge ejus ſanctiſſima, titulo & corona imperiali decoravit. Henricus primordia ſui imperii Deo conſecrare volens, inſigni munificentia Romanam eccleſiam pie ſancteque eſt proſecutus, ut videre eſt ex inſtrumento privilegii quod infra ſubjungimus.

Benedictus quo inſigni imperiali imperatorem donaverit.

Benedictus Sarracenos bello fugavit.

Sarracenos, qui litora eccleſiæ invadebant, bello aggreſſus fugavit, & feliciter expugnavit. De Judæis quibuſdam Romæ degentibus, teſte Glabro lib. 3. cap. 8. capitis ſupplicium ſumpſit, quod in paraſceve, actionem eorum qui Chriſtum crucifixerunt imitati, imaginem Chriſti iiſdem injuriis & contumeliis affeciſſent, quibus olim ipſe Chriſtus affectus fuerat. Addit: eodem die poſt crucem adoratam circa veſperum turbine ventorum totam Romam concuſſam, omneſque pene Romanus occiſos eſſe: neque prius ceſſaſſe ventos, quam de Judæis per Judæum accuſatis pontifex capitis ſupplicium ſumpſiſſet.

De Judæis imaginem Chriſti crucifigentibus ſupplicium capit. Cur ſumpſerit.

Hujus hortatu Northmanni Græcos in Apulia pluribus victoriis debellarunt. Rogatus ab Henrico imperatore ad confirmandum ſua præſentia Bambergenſem epiſcopatum, quem ipſe imperator erexerat, Bambergam venit in Germaniam: ibique poſt dedicatam ſancti Stephani eccleſiam, per donationem imperatoris, ipſius urbis omniumque jurium ejuſdem dominium obtinuit. Nam cum aliquandiu poſt hæc tempora Romæ tanquam dominæ ſuæ annuum cenſum perſolviſſet, Henricus junior pro ea liberanda, & a Romanorum dominio eximenda, Beneventum pro ea tradidit, tempore Leonis IX. Romani pontificis. *Leo Oſtienſis, lib. 2. cap. 47.*

Bamberga Romano pontifici donata.

Imperatorem ad ſuppetias ferendas adverſus Græcos provocavit. Anno enim ſecundo poſtquam pontifex in Germaniam veniſſet, imperator hoſtibus tremendus in Italiam cum exercitu ſe contulit, ſuoque adventu Græcorum fautores alios cepit, alios fugavit; Capuam, Trojam aliaſque urbes Græcis deditas obſedit, & expugnavit. Anno ſequente in Germaniam reverſus cum Roberto Francorum rege de ſtatu regni, eccleſiæ, & imperii, congreſſum habuit, eumque pluribus muneribus donavit.

Imperatoris geſta qua?

Benedictus papa ex hac vita migravit tertio Kal. martii anno 1024. cum ſediſſet annos duodecim. Poſt obitum pœnas purgatorii paſſum fuiſſe, indicant duæ pluresve ejuſdem poſt mortem factæ apparitiones, quibus, ut refert Petrus Damiani in Odilone apud Surium, & in epiſtula ad Nicolaum ſecundum, per interceſſionem Odilonis, & eleemoſynas germani fratris in ſede apoſtolica ſucceſſoris, liberari petivit.

Obitus Benedicti.

EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VIII.
AD EPISCOPOS BURGUNDIÆ, AQUITANIÆ & Provinciæ.

Edita Tom. IV. hiſtor. Franc. Querceтani.

Mandat ut invaſores bonorum Cluniacenſium, niſi ſatiſfecerint, excommunicentur.

Benedictus per divinam gratiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſul & epiſcopus, omnibus fratribus & coepiſcopis per Burgundiam, Aquitaniam, & Provinciam conſtitutis, Burchardo ſcilicet archiepiſcopo Lugdunenſi, ejuſdem nominis archiepiſcopo Viennenſi, VValterio archiepiſcopo Beſonſienſi, VValterio ſummæ religionis epiſcopo Auguſtodunenſi, Stephano epiſcopo Arvernenſi, Fredeloni epiſcopo Anicienſi, Gaufredo epiſcopo Cabilonenſi, Lamberto epiſcopo Lingonenſi, Gauſlino epiſcopo Matiſconenſi, Vicigoni epiſcopo Valentinenſi, Harmanno epiſcopo Vivarienſi, Pontio archiepiſcopo Arelatenſi, Aribaldo epiſcopo Uzeticenſi Oldorico epiſcopo Tricaſſinenſi, Geraldo epiſcopo Vapicenſi, Petro epiſcopo Vaſſinenſi, Eldeberto epiſcopo Avinionenſi, Stephano epiſcopo Carpenteratenſi, Almerado epiſcopo Rhegenſi, ſalutationem & benedictionem, ex parte Dei omnipotentis, & beati Petri apoſtolorum principis, & mea, qui præſulatum, licet indignus, tenere videor apoſtolicæ ſedis.

LIquidum eſt, Cluniacenſe monaſterium olim a Willelmo nobiliſſimo Aquitanorum princi-

pe

pe in pago Matiſconenſi conſtructum, ipſo agente, cum apoſtolicæ ſedis pontifice, & Romanorum Imperatore, regibus quoque Francorum & Burgundionum; quod ita ſit ab omni ſubjectione cujuslibet perſonæ, ſive regia, ſive epiſcopi, ſive comitis liberum, ut aliquid debeat nulli niſi Deo, & ſancto Petro, & ſedis apoſtolicæ ſummo præſuli. Quæ libertas a cunctis anteceſſoribus noſtris, qui a conditione ipſius loci in hac ſancta Romana eccleſia fuerunt uſque ad nos, ſcriptis privilegiis, & a prælibatis principibus, datis præceptis; tam de ipſo loco, quam de omnibus ad ſe pertinentibus, in Burgundia, Aquitania, Provincia conſtitutis: videlicet monaſteriis, cellis, terris cultis & incultis, corroborata & confirmata eſt: eo voto & deſiderio, ut ſeculum deſerentes, B & in eodem loco ſub regulari diſciplina Chriſti ſervitio ex toto ſemet mancipantes, abſque ullius impedimento licentius Deo adhærerent, & de ibidem Deo & S. Petro a fidelibus oblatis, hoſpitalitati & egenorum curæ inſervirent. Quod hactenus, Deo propitiante, & apoſtolica authoritate ſuffragante bonitate inſuper circum ſe manentium adminiculante, in quantum potuerunt devote fecerunt.

Nunc vero, ſicut in præſentia Deo devoti domini Roberti regis Francorum, principumque ejus & optimatum, qui cum eo venerunt ad limina apoſtolorum, & reclamatoria legatione dilectiſſimi filii noſtri Odilonis ejuſdem loci abbatis, percepimus, ita malorum contra eos exardeſcens C inſurrexit & convaluit cupiditas & inſania; ſcilicet terras ipſorum invadendo, & ſubſtantias tam ipſorum, quam pauperum ſibi commiſſorum deprædando: ut multiplicibus anguſtiis & afflictionibus tribulati, nullomodo, ſicut nunc uſque fecerunt, convenienter Deo debitum obſequium valeant ſolvere, nec ſolitam curam ſupervenientium hoſpitum & pauperum poſſint exercere.

Igitur quia in eodem loco juges orationes, & miſſarum celebrationes, & eleemoſynæ fiunt pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ, & omnium fidelium vivorum & defunctorum ſalute & requie: ipſius diſpendium, commune omnium noſtrum eſt detrimentum. Et licet omnes boni fideles de eorum anguſtia & perturbatione debeant compaſſio- D nem habere, & ſummo cum ſtudio ſervos Chriſti juvare, ut abſque ullo impedimento queant in ſancto propoſito perſiſtere: ego tamen, ad quem poſt Deum & ſanctum Petrum cura & providentia ſæpe dicti loci ſpecialiter pertinet, juvamen & ſolatium authoritatis apoſtolicæ non deſiſtam ſubminiſtrare.

Sunt autem crudeliores ſæpe nominati loci habitatorum perſecutores: Ildinus omnis bonitatis inimicus, qui non ſolum in hoc illos irritat, quod ſua ſuorumque eis tollit; ſed etiam quod ſuam nequitiam in illos retorquere cupidus, facit circum ſe manentibus intelligere, omnem juſtitiam de male a ſe commiſſis eis velle ſe facere: & ita eos in ipſo placito & concordatione ſem- E per fallit & illudit, ut pro juſtitia deteriorem ab eo injuriam ſuſcipiant. Eſt & Wichardus de Belioco, qui eis tollit eccleſiam de Treſdo cum omnibus appendiciis ſuis. Bernardus quoque de Retorterio, Hugo de Monte Pavonis, & uxor ejus Arilina, qui eis tollunt poteſtatem de Laſiaco, cum omnibus ad ſe pertinentibus, ſicut divæ memoriæ comes Leotaldus primum, deinde Milo religioſus miles, per teſtamentum literarum olim contulerunt ſancto Petro, & præfato loco: Falco nepos Iterii clerici, & frater ejus, omneſque conſortes illorum, qui eis tollunt poteſtatem

A de Oiadellis cum omnibus appendiciis ſuis. Waulfus de Branceduna, & frater ejus Walterius Matiſcenſis præpoſitus, qui eis contrarii ſunt de precaria, quam tenebat de ſancto Petro beatæ recordationis Leobaldus epiſcopus, eorum videlicet avunculus; & de alia terra, quam idem præſul ante mortem ſuam, ipſam precariam reſtituens, ex ſua parte donaverat ſancto Petro. Durandus de Caudiaco, Aiminus de Caudiaco, Girardus de Centarpennis, qui eis contrarius eſt de Villa-Fontanedo. Robertus de Iſlevee, qui tollit eis plantas, quas Bernardus Dolun interfectus dederat S. Petro. Sed & illi qui eis contrarii ſunt de poteſtate Sarrianis; necnon & illi, qui deprædationes & injuſtas conſuetudines faciunt & requirunt in B poteſtate Valentiola, & in poteſtate Tudelleta, & in Podio Odolenis: & in ceteris poteſtatibus, villulis, & terris ad præfatum locum pertinentibus. Sunt etiam alii quam innumerabiles, quorum nomina longiſſimum eſſet huic ſcedulæ inſeri.

Hos ſupra nominatos, & omnes perſecutores, deprædatores, & invaſores terrarum, & ſubſtantiarum ad ſæpe dictum locum pertinentium, more anteceſſorum noſtrorum præfati loci ad nos ſpecialiter pertinentis curam & providentiam habentes, ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, vocamus ad reſipiſcendum: & monemus, ut contrarietates & injuſtas querelas, quibus ſervos Dei inquietant & conturbant, quamcitius deponant. Terras etiam injuſte pervaſas, & ſubſtantias de- C prædatas, cum omni integritate, juxta rationem quam cum eis invenire potuerint, reſtituant. Sed de injuria, quam ſine cauſa illis intulerunt, congrue ſatisfaciant infra ſpatium quod eſt ab hinc uſque in feſtivitatem S. Michaelis. Quod ſi fecerint, habeant gratiam & benedictionem & abſolutionem Dei, & S. Petri, & noſtram. Si autem, infra præfixum a nobis terminum, monitioni & vocationi noſtræ non adſenſerint, ſed contemptores & inobedientes extiterint, in ſua malitia perſeverantes: cauterio eccleſiaſtici examinis quaſi putrida membra a corpore Chriſti præſcindantur, ſintque a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ procul repulſi, & a conſortio fidelium alienati & excommunicati. Sint maledicti ſtantes & ambulan- D tes, vigilantes & dormientes, ingredientes & egredientes. Sint maledicti manducantes & bibentes. Sit maledictus cibus eorum & potus. Sit maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ eorum. Suſtineantque plagas Herodianas, quouſque diſrumpantur viſcera eorum. Et cum Dathan & Abiron de terra viventium perditi, cum diabolo & angelis ejus perpetualiter damnati, maneant in pœnis infernalibus ſine fine cruciandi. Fiant etiam filii eorum orphani, & uxores eorum viduæ. Nutantes transferantur filii eorum, & mendicent. Ejiciantur de habitationibus ſuis, omnibuſque maledictionibus, quæ in veteri vel novo teſtamento contineri videntur, maledicti & anathematizati ſubjaceant, quouſque reſi- E piſcant, & noſtræ vocationi & monitioni congrue ſatisfaciant.

Vobis etiam fratribus meis & coepiſcopis ſupra nominatis mando & præcipio authoritate apoſtolica, ut hanc meam confirmetis ſententiam, & ſimiliter illos excommunicetis: omnibuſque presbyteris, & ceteris ſacri ordinis miniſtris vobis commiſſis, excommunicare præcipiatis. Si quis autem veſtrum, quod minime credo futurum, non obedierit huic noſtræ juſſioni, de contemptu inobedientiæ noverit ſe habiturum rationem ante tribunal Chriſti. Ipſe namque dixit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*. Sed &

Sroiori quam reverendo domino Willelmo comiti, necnon præcipuæ bonitatis & dulcedinis domno Hugoni comiti domnoque Raioaldo comiti filio ſupranominati domni Willelmi; bonæ quoque indolis, ac totius affectu dilectionis amplectendo domno Ottoni comiti; omni etiam reverentia & veneratione dignissimæ domnæ Adeleidæ comitiſſæ, cognomento Blanche, * meruique ejus domnæ Gerbergæ comitiſſæ: ſed & illuſtribus viris domno Wigoni vice comiti, & fratri ejus domno Willelmo, domno quoque Odulrico, & domno Aololdo, & cæteris principibus & optimatibus totius Burgundiæ, Aquitaniæ, & provinciæ, qui auxiliu aſſe poſſunt habitatoribus ſæpe nominati loci, apoſtolicæ benedictionis & abſolutionis munus mittimus, ipſiſque omnium ſuorum peccaminum veniam implorantibus, in cunctis benefactis, quæ e nobis & a ceteris fidelibus in hac ſancta Romana eccleſia quotidie fiunt, ax parte Dei, ſanctique Petri, & noſtra, partem & ſocietatem damus: eo obtentu, ut ſemper adjutores & defenſores prædicti loci, omniumque ad ſe pertinentium, de omnibus ſibi contrariis exiſtant. Quod ſi neglexerint, non ſolum tanto beneficio privabuntur: ſed tuſoper de poteſtate ob defenſionem fidelium a Deo ſibi data in die ultimi examinis ſine dubio rationem reddent. Data Kal. Septembris.

* Lege, meruique, H.

☞ PRIVILEGIUM BENEDICTI PAPÆ de confirmatione Babebergenſis Epiſcopi.

Benedictus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Domino Jeſu Chriſto filio &c. ſanctæ Babebergenſis eccleſiæ venerabili epiſcopo perpetuam ſalutem.

Ex Codic Udalric. n. 37.

QUandocumque noſtræ apoſtolicæ corroborationis pie expoſcitur ſuffragium, celeri effectu eſt attribuendum. Et, ſi in his expoſcitur quæ durare perpetuo videntur, literis eſt & adnotandum, ne prolixitas temporum poſteris hoc reddat dubium vel incertum. Quapropter notum eſſe volumus cunctis ſanctæ eccleſiæ filiis tam præſentibus quam futuris, qualiter de epiſcopatu, quem Chriſtianiſſimus Heoricus imperator ad honorem principis apoſtolorum Petri Babebere devotiſſime præfecit, actum in eadem eccleſia nobis præſentibus fit. Sæpius enim obnixe dictus imperator fervens nimio amore epiſcopatus quem tactus divino impulſu perfecerat, honorifice ad confirmandum apoſtolica auctoritate Babeberc adire nos deprecatus eſt; cujus deprecationes aſſiduas & indeficientem inſtantiam de juſto deſiderio procedere cognoſcentes, iniquum judicavimus præſentiam noſtram illi denegare, & inhumanam calliditatem contra venerabilem locum aliquando occaſionem fumere.

Venimus igitur Babebere, ubi ab eodem imperatore ſuſcepti ſumus, prout poterat & noverat melius. Eccleſiam autem cum omni integritate epiſcopatus S. R. E. cui, Deo auctore, præſidamus, & nobis obtulit. Quod videntes, æquum conſideravimus ſeriem hujus noſtri privilegii, & epiſcopatum confirmare in perpetuum, eumque tibi dilectiſſime, & tuis ſucceſſoribus concedere, ea videlicet ratione, hoc ordine, ut nullus unquam viventium, cujuſcumque ſit dignitatis vel ordinis contra hanc noſtram confirmationem epiſcopatus venire audeat, vel contra te tuoſque ſucceſſores ob hoc agere, neque liceat ei de omnibus, quæ nunc habet, vel habiturus eſt prælibatus epiſcopus, vi, fraude aut iniqua calliditate A aliquid abradere, vel te tuoſque ſucceſſores de his omnibus inquietare aliquo modo; ita ſane ut ſingulis quibuſque indictionibus, ſub nomine penſionis equum unum album nobis noſtriſque ſucceſſoribus perſolvat cum ſella conveniente Romano pontifici. Si forte, quod non optamus, aliquis ſuperbus & arrogans temerario auſu contra hanc noſtræ præceptionis ſeriem pie a nobis promulgatam venire aut agere tentaverit, ſciat ſe Domini noſtri & apoſtolorum principis Petri cui oblatus eſt, a jam dicto Chriſtianiſſimo Imperatore epiſcopatus cum ſuis pertinentiis, & cujus ſuffragium & judicium per nos noſtroſque ſucceſſores expectat, anathematis vinculo innodatum eum diabolo, & cum ejus atrociſſimis pompis, B atque cum Juda traditore Domini & Salvatoris noſtri æterno igni concremandum.

Qui vero pro intuitu curator & obſervator hujus noſtræ ſalutiferæ præceptionis extiterit, benedictionis gratiam & cæleſtis retributionis gaudia a juſtiſſimo judice Domino conſequatur.

Scriptum per manus Raphonis notarii regionarii & ſcrinarii S. R. E.

ITEM PRIVILEGIA BENEDICTI PAPÆ ut ſupra.

Ibid n. 38.

Benedictus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo ſibi in Chriſto ſemper Domino & ſereniſſimo regi H. a Deo coronato, ſuoque ſpirituali filio &c. quoque C *confratri & epiſcopo ſuo ſanctæ videlicet Babebergenſis eccleſiæ venerabili epiſcopo æternam in Domino ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

INter omnia, quæ divino providentiæ conſilio diſponuntur, ad laudem reſpicit creatoris quando & a ſummis viris Deoque devotis intuitu pietatis & ſpe æternæ retributionis venerabilia loca eorum ſumptibus ſublimantur, rectiſſimeque ordinantur, poſſeſſionum ſuarum beneficiis cumulantur, & in meliorem ſtatum Chriſto auxiliante committuntur. Unde dilectiſſime fili, quia tu nobis, quæ te ad laudem & gloriam Redemptoris noſtri devote & miſericorditer feciſſe, manifeſtum eſt, nihil perfectius, nihilque me- D lius ad promerendum cælorum regnum agere potuiſti, quam quod illum tuum feciſti hæredem, a quo æternam accepturus hæreditatem es, quodque ſancta Babebergenſis eccleſia ad epiſcopalis dignitatis faſtigium per te ſublimata, illic tibi beatiſſimam Dei genitricem ſemperque virginem Mariam, beatiſſimoſque Chriſti apoſtolos Petrum & Paulum una cum ſanctis martyribus Georio & Chiliano elegiſti in patrocinium, qui Chriſto propitio compenſata viciſſitudine adipiſcendi regni cæleſtis perpetuum præſtabit auxilium. Pro tanto igitur Deo, ejuſque ſanctis collato ſervitio inprimis ipſi gratias debitaſque laudes referimus, qui tibi tam ſanctum opus inſpiravit faciendum, & ut ad votum tuum perficeres largiflua pietate E adjuvare diſpoſuit. Deinde quoniam S. R. eccleſia, quæ bene fundata eſt ſupra firmam petram, hoc ſemper habuit veræ charitatis indicium, ut de exteriorum gaudeat provectu eccleſiarum, competit noſtro apoſtolico moderamini, ut nos qui eidem Deo auctore ſervimus, ſancto ſtudio tuo pleniſſime congaudeamus, ſperantes tui operis habere portionem, ſi quid tuum eſt per laborem noſtrum facimus per charitatem. Quapropter quoniam petiſti a nobis una cum fratre noſtro &c. ejuſdem ſanctæ Babebergenſis eccleſiæ digno epiſcopo, ut omnia, quæ privilegiorum auctoritate ſibi ſuæque eccleſiæ a prædeceſſoribus noſtris, videli-

cet

☞ cer Domino Johanne & Sergio ſummis pontificibus collata ſunt, noſtræ quoque auctoritatis privilegio confirmaremus, conſiderantea nos quidem noſtræ devotionis affectum, piæque voluntatis propoſitum libentiſſime petitionibus veſtris aſſenſum præbere decrevimus. Quocirca ſtatuentes atque promulgantes coram Deo & terribili ejus futuro examine, per hujus noſtri apoſtolici privilegii ſeriem & conſtitutionem ſancimus, & beatæ Dei genitricis ſemperque Virginis Mariæ, nec non & beaturum apoſtolorum Petri & Pauli, Sanctorumque martyrum Georii & Kiliani, cæterorumque omnium Sanctorum auctoritate, in quorum nomine præmominata eccleſia prædicata eſt, decernimus atque obteſtamur tam apoſtolicæ Sedia futuros pontifices, quam qui eccleſiaſticas amminiſtraverunt actiones, cunctoſque chriſtianitatis titulo inſignitos, ut nullus habeat licentiam de his omnibus, quæ eidem eccleſiæ a prædeceſſoribus noſtris per privilegia conceſſa ſunt, vel a vobia data, vel danda ſunt, aut ab aliquibus fidalibus viris ac mulieribus præfatæ eccleſiæ tradita ſunt, vel inantea futuris temporibus contradentur tam in familiis, quam in terris ſeu in aliquibus poſſeſſionibus, convellendi, deſtruendi, moleſtandi, vel alienandi. Siquis vero, quod non eredimus, temerario auſu contra ea quæ hac noſtra ſtabili & inconvulſa firmitate pie & fideliter per hoc noſtrum privilegium diſpoſita ſunt, contraire tentaveris, & hæc, quæ a nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate præſcriptæ eccleſiæ ſtatuta ſunt, refragari, & in quoquam tranſgredi, ſciat ſe auctoritate beati Petri principis apoſtolorum omnium, noſtraque, cujus immeriti vicem agimus, anathematis vinculis innodatum, & cum diabolo ejuſque atrociſſimis pompis atque cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti æterni incendii ſupplicio concremandum, niſi reſipuerit, & eidem eccleſiæ digna emendatione ſatisfecerit. At vero qui devota intentione obſervator in omnibus extiteris hujus noſtri apoſtolici privilegii, ad cultum Dei reſpicientia, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Deo noſtro & Domino multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Sancta Trinitas charitatem veſtram illibatam cuſtodiat, dilectiſſime frater. Scriptum per manum Berardi S. R. E. ſcrinarii in menſe Julio indict. xi. Dat. xii. Kal. Febr. per manum Benedicti Portuenſis & bibliothecarii S. R. E. anno Deo propicio pontificatus Domini noſtri B. ſummi pontifiers & univerſalis octavi papæ primo in menſe ſupra dicto.

BENEDICTUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI

Dilectiſſimo in Domino ſpirituali filio H. invictiſſimo ac triumphatori auguſto.

Ibid.num 8c. QUanquam rei commutatio ex ipſa corporali traditione poſſit firma conſiſtere vel ea quæ legaliter geruntur nulla valeant refragatione convelli; ne quæ tamen poſſit eſſe contradendi dubietas, noſtrus debet intervenire auctoritatis amminiſus. Et quoniam curtes tres cum omnibus earum pertinentiis, ſervos denique & ancillas, colonos cum colonabus utriuſque ſexus ibidem reſidentibus, ſic haſtenus noſtra apoſtolica ſedes detinuit in jure ſanctæ Romanæ, cui, Deo auctore, deſervimua eccleſiæ, caritas noſtra poſcit & deſideras commutare; ad cujus vicem recompenſationis recepimus nos a vobis in ſenctam noſtram Romanam eccleſiam, dilecte fili H. imperator Auguſte, curtem regalem, quæ dicitur N. cum omni ſua pertinentia, conſtituta infra comitatum Spolitanum, quæ ad veſtrum videtur pertinere imperium, vobis in perpetuum jam dictas tres curtes tradimus atque commutamus, ut a præſenti die illas habeatis, teneatis, poſſideatis, & in veſtrum jus & dominium perpetualiter vindicetis, ita ut nullus unquam noſtrorum ſucceſſorum pontificii, vel quælibet alia magna vel parva perſona ipſas tres prædictas curtes cum omnibus earum pertinentiis a poteſtate & ditione veſtra auferre aut alienare audeat: ſed liceat vos in perpetuum omni tempore a noſtra S. R. E. receptas tenere & poſſidere. Quod ſi quis hoc noſtrum apoſtolicum præceptum, quod non credimus, infringere tentaverit, ſciat ſe vobis compoſiturum auri puriſſimi libras centum; & hanc commutationum paginam in ſua manere firmitate perpetualiter.

BENEDICTUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI

Cunigandæ venerabili abbatiſſæ æternam in Domino ſalutem.

COnvenit apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benivola compaſſione ſuccurrere, & poſcentium animis alacri devotione præbere aſſenſum. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium apud conditorem omnium dominum promeremur, ſi venerabilia loca Sanctorum opportuna ordinata ad meliorem ſtatum fuerint perducta, & ideo quia poſtulatis a nobis, quatenus apoſtolica auctoritate concederemus & confirmaremus vobis & eis, quæ vobis in perpetuum ſuccedere debent, monaſterium in honore ſanctæ Mariæ & S. Andreæ ſitum in loco qui vocatur Goſſia in comitatu Liobana a bonæ memoriæ Aribono & Adala conjuge ſua inceptum & a filio eorum Aribone venerabili diacono perfectum & in libertate dilectiſſimi filii H. imperatoris commiſſum: inclinati precibus veſtris, & præcipue deprecatione dicti imperatoris, & interventu ejuſdem Aribonis venerabilis diaconi perfectoris ejuſdem loci, concedimus & confirmamus vobis & eis quæ vobis ſuccedere debent in perpetuum, dictum monaſterium cum omnibus pertinentiis ſuis, & integritatibus, quæ quoquo modo habet vel habiturum eſt in perpetuum. Ita ſane ut ſingulis quibuſque indictionibus penſionis nomine unus aureus ſolidus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ perſolvatur. Statuentes igitur apoſtolica auctoritate cenſemus ut nulli unquam mortalium liceat contra tenorem hujus noſtri privilegii inſurgere uſurpando, invadendo aliquid de poſſeſſionibus monaſterii vel de rebus eccleſiaſticis, ſive de hoc quod modo habet, vel habiturum eſt in perpetuum ſeu inquietando vos poſterasque veſtras. Si quis, quod non optamus nefario auſu hoc noſtrum privilegium pie a nobis promulgatum in quoquam perfringere aut evacuare tentaverit, iram Dei incurrat, & principis Apoſtolorum, atque cum Juda traditore Domini in inferiori gehenna damnetur. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, gratiam Dei conſequatur & Apoſtolorum principis benedictionem mereatur, atque cum electis in cæleſti tabernaculo in æternum lætetur.

Scriptum per manus Stephani ſcrinarii Romanæ eccleſiæ in menſe Aprili indict. III.

PRIVILEGIUM HENRICI IMPERATORIS

QUO PATRIMONIA ROMANÆ ECCLESIÆ

ab anteceſſoribus piis eccleſiis quondam collata, Benedicto pontifici gratitudinis ergo & pietatis in principem apoſtolorum amore confirmavit.

Contulimus illud, inquit Baronius, *cum quatuor diverſis manuſcriptis, atque ita ob nonnulla, in quibus variant, diſtinximus, ut A. Codicem Cencii Camerarii, B. volumen privilegiorum Romanæ eccleſiæ, C. autographum molis Hadriani, D. noſtrum manuſcriptum denotet.*

Exemplum privilegii Henrici Imperatoris de regalibus beato Petro conceſſis.

IN nomine Domini Dei * omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti *. Ego Henricus Dei & gratia Imperator Auguſtus, ſpondeo atque promitto per hoc pactum confirmationis noſtræ, tibi beato Petro principi Apoſtolorum * & clavigero regni cælorum, & per te vicario tuo domno Benedicto ſummo pontifici & univerſali Papæ, ſicut a prædeceſſoribus veſtris uſque nunc in poteſtate veſtra ac ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis civitatem Romanam cum ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis ac maritimis litoribus, ac portubus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, oppidis, * ac viculis Tuſciæ * partibus, id eſt, Portum, Centumcellas, * Ceram, Bledam, * Maturianum, Sutrium, Nepem, caſtellum, * Gallicceſe, Orthem, Polimartium, * Ameriam, * Tudam, Peruſiam cum tribus inſulis ſuis, id eſt, * majorem & minorem, Pulvenſim (*a*) & lacu, Narniam & Utriculum, cum omnibus finibus & territoriis ad ſupradictas civitates pertinentibus, nec non & exarchatum Ravennatem ſub integritate, cum * urbibus, civitatibus, * oppidis & caſtellis, quæ piæ recordationis * dominus Pipinus, & dominus Carolus, & dominus Ludovicus, & Otto, & (*b*) itidem Otto filius ejus, prædeceſſores videlicet noſtri, beato Petro Apoſtolo & prædeceſſoribus veſtris jamdudum per donationis * paginam contulerunt, hoc eſt, civitatem Ravennam, & Æmiliam, Bobium, Ceſenam, Forum * populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, * Comiaclum, * Adrianis atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis atque inſulis, terra marique ad ſupradictas civitates pertinentibus; ſimul & Pentapolim, videlicet Ariminum, * (*c*) Peſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam * Auſimum, Humanam, * Eſim, Forum Sempronii, Montem Feltri, Urbinum, & territorium * Balneſe, * Callem, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus ac territoriis ad eaſdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut a prædictis Imperatoribus anteceſſoribus noſtris beato Petro Apoſtolo per donationis ſcriptum conceſſum eſt ſub integritate, (*d*) & eſt in partibus Tuſciæ, Longobardorum, Caſtellum Felicitatis, (*e*) Urbem veterem, Balneum regis, * Ferenti, Viterbium, Orthem, Martam, * Bledam, Tuſcanam, Suanam, Populonium, * Roſelles, cum ſuburbanis, atque viculis, & omnibus terri-

Marginal notes: * D. deeſt. * D. Amen. * D. deeſt. * D. ſeu. * D. pertinentibus. * D. Centum. * D. Marturianum, al. Maturanum. * D Gallicceſe. * D. Ameliam. * D Tudertum. * D. majore & minore. * D. omnibus urbibus. * D. pertinentibus, nec non & oppidis. * A B C donationis obitque. * D paginam gratiam. * C D Pompilii. * D Comaclum. * D. deeſt. * D. Piſaurum * D. Auximum. * D Æſium. * Balneoſe ac Balnenſem. * C. Callis, Luciolos. * D. Ferenti caſtrum. * C Pledam. * C D. Roſellas.

A toriis, ac maritimis oppidis, ſeu finibus omnibus. Itemque * (*f*) Almus cum inſula Corſica in Suriano, deinde in montem Bardonis, * deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in (*g*) Regium, * exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque provincia Venetiarum & Iſtria, nec non & cunctum Spoletanum ducatum, ſeu (*h*) Beneventanum, una cum eccleſia ſanctæ Chriſtinæ poſita prope Papiam juxta Padum quarto milliario. Item in partibus Campaniæ, * Sora, Arces, * Aquinum, (*i*) Arpinum, Theanum, Capuam, nec non & patrimonium ad poteſtatem * ditionem veſtram pertinentia, ſicut eſt patrimonium

B Beneventanum, & Neapolitanum, atque patrimonia Calabriæ ſuperioris & inferioris. De civitate autem Neapolitana cum caſtellis & territoriis, ac finibus & inſulis ibi pertinentibus, ſicuti ad * eaſdem aſpicere * videntur: nec non patrimonium * Siciliæ, ſi Deus noſtris illud tradiderit manibus. Simili modo civitatem (*k*) Cajetanum, & Fundum, cum omnibus earum pertinentiis. Super hoc confirmamus vobis * Fuldenſe monaſterium, & abbatis ejus conſecrationem, atque omnia monaſteria, curtes & villas quas in * ultramontanis (*l*) partibus ſanctus Petrus habe-

C re dignoſcitur, * abſque (*m*) Aterna, Wmiteringa, ſive Wilmbach, quæ a ſancti Petri eccleſia per conventionis paginam epiſcopo noſtro Bambergenſi collatæ ſunt: pro quibus ſæpe dictæ eccleſiæ ſancti Petri tranſcribimus, concedimus, & confirmamus omnem illam terram * quæ inter Narniam, * Teramnem vel Spoletum ex regni noſtri parte habuimus. Sub tuitione præterea ſancti Petri & veſtra veſtrorumque ſucceſſorum prætaxatum (*n*) epiſcopum Bambergenſem offerimus, unde ſub * penſionis (*o*) noſtræ equum

D unum album phaleratum ex ejuſdem loci epiſcopo * vos annualiter ſuſcepturos * ſancimus. Offerimus inſuper, firmamus, & corroboramus tibi beato Petro ac vicario tuo domno Benedicto & ſucceſſoribus ejus, prout bonæ memoriæ Papæ Joanni ſuiſque ſucceſſoribus a prædeceſſoribus noſtris Ottonibus * factum, civitates & oppida cum piſcariis ſuis, Reatem, Amiternum, * Furconem, Nurſiam, Balvam, & Marſiam, & alibi civitatem Teramnem cum pertinentiis ſuis.

E Has omnes ſupradictas provincias, urbes & civitates, oppida atque caſtella, viculos ac territoria, ſimulque patrimonia, pro ſtatu regni * noſtri, cunctoque Chriſtianorum populo conſervando, jam dictæ eccleſiæ tuæ, beate Petre, vicarioque tuo Benedicto ac ſucceſſoribus ejus, uſque in

Marginal notes: * C. Aloſia. * D. ſeu eſlimentum. * D. deeſt. * D. Suam. * D. deeſt. * D. noſtram & ditionem. * D. eccleſiam. * D. videntur & tenentur. * D. in Sicilia. * D. Fundenſe. * D. Ultramontanis. * D. atque Aterna Umiteringe. * D. quam. * D Interamnem &. * A B C epiſcopum. * D noſtræ penſionis debito. * D annualiter nos. * D ſancimus. * A B C factum eſt * D Furconium. * D. deeſt.

(*a*) Contuli cum exemplari Vaticano ed. a Cl. Cenni in noviſſima editione Operis inſcripti: *Monumenta Dominationis Pontificiæ*, &c. Romæ 1761. tom. II. pag. 187. *Manſi*. Deeſt *& lacu*. (*b*) Deeſt *itidem*. (*c*) *Penſaurum*. (*d*) *Item*. (*e*) Urbiveterum. (*f*) *a Lunis*. (*g*) *Regia*. (*h*) *Beneventum*. (*i*) *Ariminum*. (*k*) *Gajetam*. (*l*) Deeſt *partibus*. (*m*) *Anteſna*. (*n*) *Epiſcopum Babembergenſe*. (*o*) *nomine*.

in finem ſæculi eo modo confirmemus, ut in ſuo A
* D. deeſt. detineant jure, * principatu atque ditione. Si-
mili modo per hoc noſtræ delegationis pactum
confirmemus donationes, quas piæ recordationis
Pipinus rex, & poſtea donnus Carolus excellen-
tiſſimus Imperator, ec deinceps (a) Ottones piiſ-
ſimi, beato Petro Chriſti Apoſtolo ſpontenea vo-
*B.C.D. a. luntate contulerunt; necnon & cenſum, * vel
*B. donationes. penſionem; ſeu cæteras * donationes, quæ (b) an-
*A B C palatium nuatim in * paletio regis * Longobardorum in-
* D. deeſt. ferri ſolebant, ſive de Tuſcia, ſive de ducatu
Spoleteno, ſicut in ſupraſcriptis donationibus con-
tinetur, & inter ſanctæ memoriæ Hadrianum Pa-
pam & donnum Carolum Imperatorem conve-
*D pro tempore de ſupraſcriptis. nit, quando idem pontifex * eidem de ſupredi-
ctis ducatibus, id eſt, Tuſcano, & Spoleteno, B
ſuæ auctoritatis præceptum confirmavit; eo ſcili-
cet modo; ut annis ſingulis prædictus cenſus ed
partem eccleſiæ ſancti Petri perſolvetur, ſalva ſu-
per eoſdem ducatus noſtra in omnibus domina-
tione, & illorum ad noſtram partem ſubjectione.

Cæterum ſicut (c) duximus, (d), omnia ſupra
ſcripta nomina ita ed veſtram partem per hoc
* D. corroboramus. noſtræ confirmationis pactum * corroboravimus,
ut in veſtro permaneant jure, principatu, atque
ditione: & neque e nobis, neque e ſucceſſoribus
noſtris per quodlibet argumentum, ſive machina-
tionem, in quacumque parte veſtra poteſtas im-
*B.D. nobis. minuatur, aut a * vobis inde aliquid ſubtrahatur. C

De ſupradictis vero provinciis, urbibus, civi-
tatibus, oppidis, caſtris, viculis, territoriis, ac
patrimoniis, necnon & penſionibus atque cenſi-
bus (e) ſed potius omnia quæ ſuperius leguntur,
id eſt, provinciæ, civitates, urbes, caſtella, op-
pida, terræ, patrimonia atque inſulæ, cenſuſque
* D deeſt. & penſiones, ed partem eccleſiæ beati Petri *
Apoſtoli, atque pontificum in ſacratiſſima ſede
(f) illius reſidentium, nos in quantum poſſumus
*A. tenemur, B C. teſtamur. defenſores eſſe * teneamur; (g) ed hoc ut eam
(h) illi ditionem ad * utendum atque diſponendum
*D. deeſt. firmiter valeant (i) obtinere, ſalva in omnibus
poteſtate noſtra poſterorumque noſtrorum, ſecun-
dum quod in pacto & conſtitutione ac promiſſio-
nis firmitate Eugenii pontificis ſucceſſorumque il- D
lius continetur: ut omnis clerus & univerſi po-
puli Romani nobilitas, propter diverſas neceſſi-
tates & pontificum irrationabiles erga populum
ſibi ſubjectum aſperitates retundendas, ſacramen-
* D. deeſt. to ſe obliget: quatenus futura * pontificum ele-
ctio, quantum uniuſcujuſque intellectus fuerit,
canonice & juſte fiat: & ut (k) ille qui ad hoc
* B. C. regimen apoſtolicum. * ſanctum regimen eligetur, nemine * conſen-
tiente conſecratus fiat pontifex; priuſquam talem
* D. conſentiente. in præſentia miſſorum noſtrorum, ſeu univerſæ
generalitatis, faciat promiſſionem pro omnium
ſatisfactione, ac futura conſervatione, qualem
donnus & venerandus (l) ſpiritualis pater noſter E
Leo (m) ſponte feciſſe dignoſcitur.

*B C. inferendo. Præterea alia minora huic operi * inſerendum
prævidimus: videlicet ut in electione pontificum
neque liber neque ſervus ad hoc venire præſu-
mat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem
* D aliquis. per conſtitutionem ſanctorum patrum * antiqua
admiſit conſuetudo, aliquod faciat impedimen-
tum. Quod ſi quis contra hanc noſtram (n) * in-
* B C. conſtitutionem. ſtitutionem venire præſumpſerit, exſilio tradatur.

A Inſuper etiam, ut nullus miſſorum noſtrorum
cujuſcumque impeditionis argumentum compone-
re audeat in præfatam electionem, prohibemus.
Nam & hoc omnimodo inſtituere placuit, ut qui
ſemel ſub * (o) ſpirituali defenſione donni Apoſtoli- * B. C. D. ſpeciali.
ci ſive noſtra fuerint ſuſcepti, impetrata juſte
utantur defenſione. Quod ſi quis in quemquam
illorum qui hoc promeruerunt violare præſumpſe-
rit, ſciat ſe periculum vitæ ſuæ eſſe (p) incur-
ſum *. Illud etiam confirmamus, * ut donno Apo- * B C.D recurſurum.
ſtolico juſtam in omnibus ſervent obedientiam, * D in dominio.
ſeu ducibus & judicibus ſuis, ad faciendam juſti-
tiam. Huic enim inſtitutioni * hoc neceſſario an- * D. deeſt.
nectendum eſſe perſpeximus, ut miſſi donni apo-
ſtolici, ſeu noſtri, ſemper ſint conſtituti, qui
B annuatim nobis renunciare valeant, qualiter ſin-
guli duces ac judices (q) populo juſtitiam fa-
ciant. Hanc imperialem conſtitutionem quomo-
do obſervent, qui miſſi, decernimus ut primum
cunctos clamores, qui per negligentiam ducum
vel judicum fuerint inventi, ad notitiam donni
apoſtolici deferant, & ipſe unum e duobus eli-
gat, aut ſtatim per eoſdem * miſſos fiant neceſ- * D. nuntios.
ſitates emendatæ, aut miſſo noſtro nobis renun-
ciante per noſtros (r) nuncios a nobis directos
emendentur. Hoc ut ab omnibus fidelibus ſan-
ctæ Dei eccleſiæ, * & (s) * veſtris firmum eſſe cre- * D. deeſt.
datur, propriæ manus * ſignaculo hoc pactum * C nutu.
C confirmationis noſtræ roboravimus, & (t) * ſigilli * B ſignaculo, & nobilium epiſcoporum ſubſcriptionibus.
impreſſione aſſignari juſſimus.

Signum donni Henrici glorioſiſſimi * Roma- * C. ſigilli noſtri.
norum imperatoris Auguſti.
Signum * Erchandildi Maguntini archiepiſcopi. * D. Romani.
Signum Heriberti Colonienſis archiepiſcopi.
Signum Bobonis Trevirenſis archiepiſcopi.
Signum Thiederici Metenſ. epiſcopi.
Ego Eberhardus (u) Bambergenſis * eccleſiæ * D. Erkinbaldi Moguntinenſis.
epiſcopus * Romanæ ſedis * ſubditus ſubſcripſi. * D. eccleſiæ Apoſtolicæ.
* Ego (x) Mazelinus Wirceburgenſis epiſcopus
ſubſcr.
* Ego (y) Walterius Spirenſis epiſcopus ſub- * D Apoſtolicæ.
ſcripſi. *C.D. ſubditus ſervus
Ego (z) * Ricodardus Conſtantienſis epiſcopus * D. Mazelinus Vuirzemburgenſis epiſcopus ſervus.
D ſubſcripſi.
Ego (aa) * Zodalricus Curienſis epiſcopus ſub-
ſcripſi.
Ego Adalbertus Baſileenſis epiſcopus ſubſcripſi. * D. deeſt
Ego (bb) Hemmo * Werdunenſis epiſcopus ſub- * D. Rudoardus.
ſcripſi.
* Ego (cc) Walter Heichſtedenſis epiſcop. ſub- * D Ioldaricus.
ſcripſi. * D. Verdunenſis.
Signum * Richardi * Fuldenſis. * D. deeſt
Signum Arnoldi Herſfendenſis abbatis. * D Ricoldi Fuldenſis.
Signum (dd) * Bruardi abbatis. *B Fuldenſis abbatis.
Signum Gottifridi ducis. * D Grucardi.
Signum Beringardi ducis.
E * Signum Thiederici ducis. * D deeſt.
(ee) * Signum Simonis comitis. *A.B C deeſt.
Signum * Velphonis comitis. *D. Wiphonis.
Signum Cunonis comitis. * D. Conradi.
Signum (ff) * Kunzadi comitis.
Signum Ottonis comitis.
* Signum Adilbrahtis comitis. * D deeſt.
Signum * Bobonis comitis. * D Boybonis.
Signum Frederici comitis.
Signum Bezelini comitie.

Si-

(a) *ditiones.* (b) Deeſt *annuatim.* (c) *diximus.* (d) *omnia ſuperius nomina &c.* (e) Addit: *ita ut neque nos facturi ſimus neque quibuslibet ea facere volentibus conſentiamus. Sed potius &c.* (f) *illic.* (g) *teſtamur.* (h) *illius.* (i) *obtineri.* (k) *illi.* (l) *ſpiritualiter.* (m) Deeſt *ſponte.* (n) *conſtitutionem ire præſumpſerit.* (o) *ſpeciali.* (p) *incurſurum.* (q) Deeſt *populo.* (r) *miſſos.* (s) *noſtris.* (t) *ſigilli noſtri.* (u) *Babemburgenſis.* (x) *Macelinus.* (y) *VValtius.* (z) *Rundardus.* (aa) *Rodalricus.* (bb) *Heimmo.* (cc) *VValti Hethſteidenſis.* (dd) *Bruchardi Abbatis. Signum Ryodbois Elwanen. Abbatis. Signum &c.* (ee) Deeſt *ſignum Simonis Comitis.* (ff) *Cunradi.*

Signum Ezonis comitis Palstini.
Signum Frederici camerarii.
Signum * Ezonis (a) * in Fercore.
Signum * Heonzonis pincernarii.
Sigoum * Huzis.
* Alimunbereger.
Adilman.
Adilbero.
Egn * Wicelius Aftratabnrgenſis epiſcopus.
Sigoum * Ryndhois Fluvanenſis abbatis.

*A C Mezonis * D. infertorum. * A. C. D. Heimo Bonporto. * D Huſtis. * D Alemonm Roregis. * A. B. D. deſunt.

DIPLOMA CANUTI REGIS ANGLIÆ,

Quo eccleſiam Salvatoris in Dorobernia omnium eccleſiarum regni Angligeni matrem & dominam confirmat.

E veteri codice Cantuarienſi.

EGo denique Imperator Knuto, a Chriſto rege regum regiminis Angliei in inſula potitus, audiens beneficia prædeceſſorum meorum regum, ſcilicet regalia privilegia, ſimiliter cernens libertatem monaſteriorum intra Cantiam poſitorum, archipræſuliſque piiſſimi Livingi admonitionem, placuit cordi amborum præſentem chartulam corroborare, videlicet: Eccleſia Salvatoris A in Dorobernia ſita, omnium eccleſiarum regni Angligeni mater & domina, cum omnibus ad illam pertinentibus, ſit libera: nec quiſquam hominum in ea & rebus ſuis, aliquid juris vel conſuetudinis, præter archiepiſcopum & monachos ibidem Deo famulantes, exigat vel obtineat. In ſempiternum hoc noſtrum decretum inviolabile tempore meo & ſucceſſorum meorum, pro ſpe ſalutis æternæ, ſtabile perſeveret, his teſtibus quorum ſigna ſubtus annotantur.

B Ego Knuto gubernator Anglici orbis propria manu confirmo.

Ego Levingus metropolitanus archipræſul libenter annuo.

Ego Emma regina ſigno crucis confirmo.

Ego Wolſtanus Eboracenſis conſolidavi.

Ealdelmus epiſcopus gratum habens.

Ego Algarius epiſcopus concedo.

Ego Leofricus epiſcopus confirmo.

Ego Haldenne princeps regis pro viribus aſſeuſum præbeo.

C Et ego Turkillus dux concedo.

Facta eſt autem iſta conceſſio anno dominicæ incarnationis 1018.

ANNO CHRISTI 1012.

SYNODUS AD CONFLUENTIAM,

Anno 1012. Henrico rege præſente celebrata.

Ex Mosſ Suppl pag. 1227.

DE hac ſynodo pauca hæc debes Annaliſtæ Saxoni Eccardiano ad annum 1012.

Poſt feſtum S. Martini Confluentiæ ſynodum habuit, Theodericum Metenſem epiſcopum, cæteraſque ſuos rebelles cauſa damnandi, ſi nollent converti. Quod Regis decretum illi aliquantulum timentes, legatos de pace miſerunt. In eodem concilio ab omni- D *bus adſidentibus epiſcopis Theoderico interdictum eſt, ut ante purgationem Miſſam non celebraret. Rex recenti injuria ſaucius pacem poſcentibus per omnia non ſatisfecit. Tamen Moguntia ſe videndi licentiam dedit, quo quidam ex illis venire neglexerunt. Alii regia imperio parentes ſine ſecuritate ſuſpenſi adhuc redierunt.*

CONCILIUM LEGIONENSE

ÆRA ML. id eſt ANNO CHRISTI MXII. ſub Alphonſo V. rege Legionenſi.

Decreta Alphonſi regis & Geloiræ reginæ.

PRÆFATIO.

SUb æra milleſima quinquageſima, VIII. Kal. Auguſti, in præſentia regis domini Adelfonſi & uxoris ejus Geloiræ reginæ, convenimus apud Legionem in ipſa ſede beatæ Mariæ omnes pontifices, & abbates & optimates regis Hiſpaniæ, & juſſu ipſius regis talia decreta decrevimus, quæ firmiter teneantur futuris temporibus.

CANONES.

I.

In primis cenſuimus, ut in omnibus conciliis, quæ deinceps celebrabuntur, cauſæ eccleſiæ prius judicentur, judiciumque rectum abſque falſitate conſequantur.

D

II.

Præcipimus etiam, ut quidquid teſtamentis conceſſum & roboratum, aliquo tempore eccleſia tenuerit, firmiter poſſideat: ſi vero aliquis inquietare voluerit illud quod conceſſum eſt teſtamentis, (quidquid fuerit) teſtamentum in concilio adducatur, & a veridicis hominibus, utrum verum ſit exquiratur: & ſi verum inven-

E tum fuerit teſtamentum, nullum ſuper *eum agatur judicium, ſed quod in eo continetur ſcriptum, quiete poſſideat eccleſia in perpetuum. Si vero eccleſia aliquid jure tenuerit, & inde teſtamentum non habuerit, firment ipſum jus cultores eccleſiæ juramento, ac deinde poſſideat perenni ævo: * pateat triennium jure habito, ſeu teſtamen- *illud *præjudicet triennium.

(a) *inferioris.*

ANNO CHRISTI 1012.

mento: Deo etenim ſtaudem facit qui * per triennium rem eccleſiæ reſcindit.

* poſt tricennium.

III.

Decrevimus etiam, ut nullus contineat ſeu contendat epiſcopus abbates ſuarum diœceſeon, ſive monachos, abbatiſſas, ſanctimoniales, refuganos, ſed omnes permaneant ſub ditione ſui epiſcopi.

IV.

Mandavimus adhuc, ut nullus audeat * rapere ab eccleſia: verum ſi aliquid * infra cœmeterium per rapinam ſumpſerit, facrilegium ſolvat; & * ſi quid inde abſtulerit, ut rapinam reddat. Si autem extra cœmeterium * abſtulerit rem eccleſiæ, reddat eam, & calumniam * ipſius eccleſiæ, more terræ.

* aliquid rapere * intra * quidquid * Injuſte abſtulerit * calumnibus ipſius

V.

Item decrevimus, ut ſi furte aliquis hominem eccleſiæ occiderit, & per * ſeipſam eccleſia juſtitiam adipiſci non potuerit, concedat. *...... vocem judicii, * dividant per mediam, calumniam homicidii.

* ſe ipſa * majorino regis * dividatque

VI.

Judicato ergo eccleſiæ judicio, adeptaque juſtitia, agatur cauſa regis, deinde populorum.

VII.

Decrevimus iterum, ut nullus emat hæreditatem ſervi eccleſiæ: qui autem emerit eam, perdet eam & pretium.

Hic multa decreta 1 ſequebantur in codice ad civilem potius quam eccleſiaſticam regni gubernationem pertinentia, quæ ideo omiſimus. *Hæc Baronius anno 1012.*

NOTA SEVERINI BINII.

Acta concilii unde accepta.

Acta hujus concilii ex manuſcripto codice Hiſpanico per Valerium Serenum Lovanienſem anno Chriſti 1565. excerpta accepi a reverendo & doctiſſimo viro domino Jacobo Huttero ſacræ theologiæ doctore, & metropolitanæ eccleſiæ Colonienſis canonico presbytero. Contuli eadem cum exculis Baronianis, quæ etiamſi parum & non niſi locis in margine notatis diſcrepent: hoc tamen ſingulare habent, quod lacunam illam apud Baronii annales relictam implaent, verbaque apud ipſum omiſſa reſtituant iſta: *Concedat majorino regis, vocem judicii: dividatque per mediam, calumniam homicidii*. Item quod poſt ſextum capitulum, cujus initium eſt: *Judicato ergo eccleſiæ*, &c. additur in noſtro codice ſeptimum iſtud capitulum: *Decrevimus iterum ut nullus emat hæreditatem ſervi eccleſiæ: qui autem emerit eam, perdet eam & pretium.*

Poſt quod immediate ſubjungitur: *Reliqua quadraginta decreta pertinent ad res civiles.* Hujus concilii meminit Rodericus Toletanus his verbis: *Rex autem Aldefanſus concilium celebravit, & reædificavit Legionem, quem Almanzor & Habdelmalich filius ejus deſtruxerunt: & leges Gothicas reparavit, & alias addidit; quæ in regno Legionis etiam hodie obſervantur.*

Ex Card. de Aguirre Concil. Hiſp. t. 3. p. 190.

Alia decreta ejuſdem Concilii Legionenſis ad regimen populorum ſpectantia, nunc primum edita ex MSS. Toletano & Mondetaxenſi.

VIII.

Item mandavimus, ut homicida & rauſos omnium ingenuorum hominum Regi integra reddantur.

IX.

Præcipimus etiam, ut nullus nobilis, ſive aliquis de benefactoria, emat ſolare, aut hortum alicujus junioris: niſi ſolummodo mediam hæreditatem de foris: & in ipſa medietate quam emerit, non faciat populationem uſque in tertiam villam. Junior vero qui tranſierit de una mandatione in aliam, & emerit hæreditatem alterius junioris, ſi habuerit in ea, poſſideat eam integram; & ſi noluerit in ea habitare, mutet ſe in villam ingenuam, uſque in tertiam mandationem, & habeat medietatem præfatæ hæreditatis, excepto ſolare & horto.

X.

Et qui acceperit mulierem de mandatione, & fecerit ibi nuptias, ſerviat pro ipſa hæreditate mulieris, & habeat illam. Si autem noluerit ibi morari, perdat ipſam hæreditatem. Si vero in hæreditate ingenua nuptias fecerit, habeat hæreditatem mulieris integram.

XI.

Item decrevimus, quod ſi aliquis habitans in mandatione aſſeruit ſe nec juniorem, nec filium junioris eſſe; majorinus Regis ipſius mandationis per tres bonos homines ex progenie * inquietati, habitantes in ipſa mandatione, confirmet jurejurando eum juniorem & junioris filium eſſe. Quod ſi juratum fuerit, moretur in ipſa hæreditate junior, & habeat illam ſerviendo pro ea. Si vero in ea habitare noluerit, vadat libet ubi voluerit cum cavallo & atondo ſuo, dimiſſa integra hæreditate, ſua bonorum ſuorum medietate.

* locus corruptus.

XII.

Mandavimus iterum, ut ſicut alicujus pater aut avus ſoliti fuerint laborare hæreditates Regis, aut reddere fiſcalia tributa, ſic & ipſe faciat.

XIII.

Præcipimus adhuc, ut homo, qui eſt de benefactoria, cum omnibus & hæreditatibus ſuis eat libet quocumque voluerit.

XIV.

Et qui injuraverit aut occiderit Sayonem Regis perſolvat quingentos ſolidos.

XV.

Et qui fregerit ſigillum Regis, reddat centum ſolidos: & quantum abſtraxerit de ſubſigillo, ſolvat ut rapinam, ſi juratum fuerit ex parte regis: medium autem calumniæ Regi, aliud autem medium domino hæreditatis: & ſi jurare noluerit ex parte Regis, criminatus habeat licentiam jurandi: & quantum juraverit, tantum ut rapinam reddat.

Item

1 Edidit ea Card. de Aguirre tom. 3. Conc. Hiſp. p. 190. & inde huc mox transferemus.

ANNO CHRISTI 1020.

XVI.

Item ſi aliquis Sayo pignoram ſacerit in mandamento alterius ſayonis, perſolvat quemadmodum ſi non eſſet ſayo: quia vox ejus & dominium non valent niſi in ſuo mandato.

XVII.

Illi etiam qui ſoliti fuerint ire non foſſetum cum Comitibus, eum majorinis eant ſemper ſolito more.

XVIII.

Mandavimus iterum, ut in Legione, ſeu omnibus cæteris civitatibus, & per omnes alfoces, habeantur judices electi a B Rege, qui judicent cauſſas totius populi.

XIX.

Et qui aliquem pignoraverit, niſi prius domino illius conqueſtus fuerit, abſque judicio reddat in duplum quantum pignoraverit. Et ſi prius facta querimonia aliquem pignoraverit, & aliquid ex pignore acciderit; plane abſque judicio reddat in duplum. Et ſi facta fuerit querele ante judices de ſuperſtitione, illa quem ſuſpectum habuerint, defendat ſe juramento, & ca- C lida aque per manus bonorum: & ſi querimonie vera fuerit, & non per ſuſpectionem; perquirant veridici homines: & ſi non potuerit inveniri vere exquiſitio, parentur teſtimonia ex utraque parte talium hominum qui viderunt & audierunt: & qui convictus fuerit, ſolvat more terræ illud, unde querimonie facte fuerit. Si autem aliquis teſtium falſum teſtificaſſe probatum fuerit, reddat pro falſitate Regi ſexaginta ſolidus; & illi contra quem falſum protulit teſtimonium, quicquid ſuo teſtimonio pertulit, reddat integrum: domuſ- E que illius falſi teſtis deſtruatur a fundamentis, & deinceps e nullis recipiatur in teſtimoniis.

XX.

Conſtituimus etiam, ut Legionem * elvitas, quæ depopulate fuit, ad hos foros ſubſcriptos, & nunquam violentur iſti fori in perpetuum. Mandamus ergo, ut nullus junior, cuparius, ac vendarius, adveniens Legionem ad morandum, inde extrahatur.

* locus corruptus.

XXI.

Item præcipimus, ut ſervus incognitus D ſimiliter inde non extrahatur, nec alicui detur.

XXII.

Servus vero, qui per veridicos homines ſervus probatus fuerit, tam de Chriſtianis, quam de Agarenis, ſine aliqua contentione detur domino ſuo.

XXIII.

Clericus vel Laicus non det ulli homini rauſum, foſſatariam, aut maueriam.

XXIV.

Si quis homicidium fecerit, & fugere A potuerit de civitate, aut de ſua domo, & uſque ad novem dies captus non fuerit, veniat ſecurus ad domum ſuam, & vigilet ſe de ſuis inimicis, & nihil ſayoni vel alicui homini pro homicidio quod fecit perſolvat: & ſi infra novem dies captus fuerit, & habuerit unde integrum homicidium reddere poſſit, perſolvat illud: & ſi non habuerit unde reddat, accipiat ſayo domus ejus medietatem ſubſtantiæ ſuæ de mobili: altera vero medietas remaneat uxori ejus & filiis, vel propinquis eum eſſis & integre medietate.

XXV.

Qui habuerit caſam in ſolare alieno, & non habuerit cavallum, vel aſinum, det ſemel in anno domino ſoli decem panes frumenti, & mediam cannetelam vini, & unum lumbum bonum; & habeat dominum qualemcumque voluerit, & non vendat ſuam domum, nec exigat laborem ſuum coactus; ſed ſi voluerit ipſe ſua ſponte vendere domum ſuam, duo Chriſtiani, & duo Judæi appretientur laborem il- C lius: & ſi voluerit dominus ſoli dare diffinitum pretium, det hoc, & ſuum alvoroch: & ſi noluerit, vendat dominus laboris laborem ſuum cui voluerit.

XXVI.

Si miles vero in Legione in ſolo alterius caſam habuerit, bis in anno eat cum domino ſoli ad junctam. Ita dico, ut eadem die ad domum ſuam poſſit reverti, & habeat dominum qualemcumque voluerit, & faciat de domo ſua ſicut ſupra ſcriptum eſt: & ulli domino non det nutio.

XXVII.

E Qui autem equum non habuerit, & aſinos habuerit, bis etiam in anno det domino ſoli aſinos ſuos: ſic tamen ut eadem die poſſit reverti ad domum ſuam: & dominus ſoli det illi, & aſinis ſuis victum: & habeat dominum qualemcumque voluerit, & faciat de domo ſua ſicut ſupra ſcriptum eſt.

XXVIII.

Omnes homines habitantes infraſcriptos terminos (per ſanctam Martham, per Quintanellas de via de.... per cantumfontes, etiam per villam auream, per vil- D lam-feliciam, & per villas Niliarsa, & per Caſcantes, per villam Velite, & per villar Maſareſa, & per ville de Ardone, & per ſanctum Julianum) propter conditiones quas habuerunt contra Legionenſes, ad Legionem veniant accipere & facere judicium, & in tempore belli & guerræ veniant ad Legionem vigilare illos muros civitatis, & reſtaurare illos, ſicut cives Legionis, & non dent portaticum de omnibus cauſis, quas ibi vendiderint.

XXIX.

Omnes habitantes intra muros, extra præ-

ANNO CHRISTI 1020.

prædictæ urbis ſemper babeant & teneant in prima die quadrageſimæ ad eapitulum S. Mariæ de regula, & eonſtiroaot menſuras panis & vini & carnis, & prerium laborantium, qualiter omnis civitas teneat juſtitiam in illo anno. Et ſi aliquis præeeptum illud prætererit, quinque ſolidos monetæ ſub majorino Regis det.

XXX.

Omnes vinatarii ibi commorantes bis in anno dent ſuos aſinos majorioo Regis, ut poſſint ipſa die ad domos ſuas redire: & dent illis & aſinis ſuis victum abunde; & per unumquemque annum ipſi vinatarii ſemel in anno dent ſex denarios msjorino Regis.

XXXI.

Si qois menſuram panis & vini minoraverit, quinque ſolidos perſolvat majorino Regis.

XXXII.

Quicumque eibariam ſuam ad mercatum detulerit, & maquilas Regis furatus fuerit, reddat eas in duplum.

XXXIII.

Omnis morator eivitatis vendat cibarlam ſuam in domo ſua per rectam menſuram ſine ealumnia.

XXXIV.

Panatariæ quæ pondus panis falſaverint, in prima vice flagellentur; In ſecunda vero quinque ſolidos perſolvant majorino Regis.

XXXV.

Omnes carnizarii cum conſenſu Concilii carnem poreinam, hircinam, arietinam, vaccinam per penſum vendant, & dent prandium Coneilio una eum Zaunorres.

XXXVI.

Si quis vulneraverit aliquem, & vulneratus dederit vocem ſayoni Regis: ille qui plagam feeerit, perſolvat ſayoni Regis cannarelam vini, & componat ſe cum vulnerato: & ſi ſayoni vocem non dederit, nihil illi perſolvat; ſed tantum componat ſe cum illo vulnerato.

XXXVII.

Nolla mulier ducatur invita ad fingendum panem Regis, niſi fuerit ancilla ejus.

XXXVIII.

Ad hortum alicujus hominis non vadat majorinus, ſed ſayo invito domino horti, ut inde aliquid abſtrahat, niſi fuerit ſervus Regis.

XXXIX.

Qui vinatarius non fuerit per forum, vendat vinom ſuum in domo ſoa ſicut voluerit, per veram menſuram; & nibil inde habeat ſayo Regis.

XL.

Homo habitans in Legione, & infra prædictos terminos, pro olla calumnia non det fideatorem, niſi in qninque ſolidos monetæ urbis; & faciat jurameotum, ut calidam aquam per maoum bonorum ſacerdotum, vel inquiſitione per juridicos inquiſitores, ſi ambabus partibus; ſed ſi accuſatus fuerit feciſſe jam furtum, aut per traditionem homicidium, ant aliam proditionem, & inde fuerit eonvictus, qui talis inventos fuerit, defeodat ſe juramento, & per litem cum armis.

XLI.

Et mandamus, ut majorinus vel ſayo, aut dominus ſoli, vel aliqnis ſenior, non intrent in domum alicojus hominis Legione commorantis, pro ulla ealumnia, nec portas auferant a domo illius.

XLII.

Mulier in Legione non eapiatur, nec judicetur, nec inſidetur, viro ſuo abſente.

XLIII.

Omnes macellarii de Legione per unumquemque anoum in tempora vindemiæ dent ſayoni ſingulos utres bonos, & ſingulas arrelas de ſuo.

XLIV.

Monatariæ dent ſingulos argentos ſayoni Regis per unamquamque hebdomadam.

XLV.

Piſcatum maris, & fluminis, & carnes quæ adducentur ad Legionem ad vendendum, non eapiantur per vim in aliquo loco a ſayone, vel ab ullo homine: & qoi vim fecerit, perſolvat Concilio qninqne ſolidos, & Coocilium det illi centum flagella, in camiſia ducens illum per plateas eivitatis per funem ad locum ejus: ita & de exteris omnibus rebus quæ Legionem ad vendendum veoerint.

XLVI.

Qoi mereatum publicum, qnod qoarta feria aotiquitus agitur, perturbaverit, cum nudis gladiis ſcilicet, enſibus, & lanceis, ſexaginta ſolidos monetæ urbis perſolvat ſayoni Regis.

XLVII.

Qui in diebus prædictis a mane uſque ad veſperum pignoraverit, oiſi debitorem aut fidiatorem ſuum, & iſtos extra mercatum; * pectet ſexaginta ſolidos ſayoni Regis: & duplet pignuram illi quem pignoravit: & ſi Sayo aut majorinus ipſa die pignuram feeerint, aut per vim aliquid alicoi abſtulerint, flagellet eos Concilium, ſicut ſupra ſcriptum eſt, centum flagellis, & perſolvant Concilio quinque ſolidos: & nemo ſit auſus ipſa die contradicere ſayoni directum quod Regi pertinet.

* locus depravatus.

XLVIII.

Quiſquis ex noſtra progenie, vel ex-

tranea, hanc noſtram conſtitutionem ſciens frangere tentaverit; fracta manu, pede, & cervice, evulſis oculis, fuſis inteſti-A nis, percuſſus lepra, una gladio anathematis, in æterna damnatione cum diabolo & Angelis ejus luat pœnas.

ANNO CHRISTI ...

CONCILIUM TICINENSE

A BENEDICTO PAPA VIII. CELEBRATUM.

De continentia clericorum: de ipſorum filiis, & eorom maxime clericorum qui eccleſiæ ſervi ſunt: de acquiſitis a ſervis eccleſiæ.

INDEX CAPITULORUM.

I. *Ut nullus in clero mulierem attingat.*
II. *Ut epiſcopus nullam fœminam habeat, neque cum aliqua habitet.*
III. *Ut filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*
IV. *Ut filiis clericorum ſervorum eccleſiæ nullus judex libertatem promittat.*
V. *Ut ſervi eccleſiarum per manus liberi nihil adquirant.*
VI. *Ut ille qui chartam per ſuas manus accipit, finem eccleſiæ faciat.*
VII. *Ut nullus judex aut tabellio chartas ſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

PRÆFATIO BENEDICTI PP. VIII.

COmmunis honor, communis dolor: quia unde per Dei gratiam erigimur, inde promerentibus peccatis noſtris dejicimur. Quamdiu propitio Deo patrum noſtrorum regulis, & ſynodalibus obedivimus informatis: florente eccleſia floruimus, in via poſiti non deviavimus. Sed dum Deo irato a magiſtrorum via receſſimus: diſcipuli facti erroris, pecualiter erravimus. Obfuſcata enim noſtris exceſſibus eccleſia, merito obfuſcamur, merito dimergimur, merito ab inimicis vincimur & confundimur: nec erit unquam a profundo imo reſurgendum, niſi prius ad viam fuerit

Pſal. 118. revertendum. Sic enim legitur. *Beati immaculati in via*, id eſt in lege domini. Si beati in via, non ergo beati extra viam. Deus quidem eccle-D ſiam ſibi ſponſam elegit, non habentem maculam nec rugam: ſed manus omnium contra eam.

Hi tamen maxime contra eam ſæviunt, & pravis eam moribus & operibus commaculant, qui ſacerdotes Dei dicuntur, qui bonis ejus incraſſantur, & incraſſati recalcitrant. Reges utique & imperatores Chriſtum ſequuti, & populus catholicus armis fidei adquiſitus, ampliſſimis patrimoniis eccleſiam ditaverunt, & exquiſitiſſimis eam poſſeſſionibus ad mare uſque ampliaverunt. Sed

* Forte, parta. H. bene * parata, male ſunt conſervata. Omnes enim eam parturientes diripiunt: & hi maxime qui videntur eſſe rectores, modis omnibus quibus poſſunt conculcant, & pauperant. Prædia enim & poſſeſſiones aut tolluot, aut minuunt, aut qui-E buſdam titulis & ſcriptis colludio fabricatis, a nomine & a jure eccleſiæ alienant; ſervos libertant, licet non poſſint; filiis congerrones infrontati omnia congerunt. Ipſi quoque clerici, qui ſunt de familia eccleſiæ, ſi ſunt dicendi clerici, qui vivunt ut ethnici, cum ſint ab omni muliere legibus excluſi, ex liberis mulieribus filios procreant; ancillas eccleſiæ hac ſola fraude fugientes, ut matrem liberam filii quaſi liberi proſequantur. Ampla itaque prædia, ampla patrimonia, & quæcumque bona poſſunt, de bonis eccleſiæ, neque enim aliunde habent, infames patres infamibus filiis B adquirunt. Et ut liberi non per rapinam appareant, volunt enim in terra rapere libertatem, ut diabolus in cœlo voluit deitatem, in militiam eos mox faciunt tranſire nobilium.

Hi ſunt, o cœlum! o terra! qui tumultuantur contra eccleſiam. Nulli pejores hoſtes eccleſiæ, quam iſti. Nulli paratiores ad inſidiandum eccleſiæ & Chriſto, quam illi. Sic filii ſervorum in libertatem, ut falſo commentantur, remanentibus, eccleſia utrumque & ſervos perdit, & conquiſita. Sic eccleſia olim ditiſſima, incuria & malignitate præſidentium, & incorrecto auſu clericorum, pauperrima noſtris eſt effecta temporibus. Sic annullatur eccleſia, ſic mendicat. Sic aut perrarus, aut ex familia eccleſiæ nullus jam inveni-C tur qui valeat: quia hac fraude omnes filii ſervorum eccleſiæ ad clericatum aſpirant, non ut Deo ſerviant, ſed ut ſcortati cum liberis mulieribus, filii eorum de famulatu eccleſiæ cum omnibus bonis eccleſiæ raptis quaſi liberi exeant. Sic jam nonnullæ eccleſiæ pauperes ſunt in familiis, quod jam pretio ſervientes eccleſiarum miniſtri conducant, & in annuam mercede ſolvenda tranſeant neceſſitatem.

Deo itaque propitio, primo datis & receptis legibus oſtendemus, nulli in clero muliebrem complexum fuiſſe conceſſum. Poſtea vero de filiis eorum, qui nulli debuerunt eſſe, & permaxime de filiis eorum clericorum, qui ſunt de familia eccleſiæ, perfacilis erit cognitio.

D Nicæna enim ſynodus a CCC. XVIII. magiſtra Deo, patribus inſtituta, nec licere quidem in una domo vult clericis habitare niſi cum matre aut ſorore, aut cum eis perſonis quæ ſuſpectiones effugiant. Cautius autem poſtea contra cauſam cauſa inventa, permaxime etiam cum matre aut ſorore clericis tollitur: quia omnes qui cum matre mea veniunt, vel ſorore, poſſunt eſſe non matres, poſſunt meæ non omnes eſſe ſorores. Carnale quidem connubium ſubdiaconis in epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum Leo papa interdicit. Ecce, ecce, ſi ſubdiacono negatur: diacono & presbytero non datur: multo minus utique epiſcopo conceditur. Paulus autem Corinthiis, & utique laicis: abſtinete vos, ait, E ad tempus, ut orationi vacetis. Et ſi laicis, ut exaudiri mereantur, ad tempus eſt abſtinendum a licitis: quomodo non multo magis omni tempore clericis eſt abſtinendum ab illicitis, quibus ſemper eſt pro commiſſis orandum, & jugiter ſacrificandum? cum ſcriptum ſit, *Omnia munda* Tit. 1.
mundis. Formam ergo abſtinentiæ vel ſic erubeſcendo, a laicis clerici aſſumant, & lupanaria catillare erubeſcant. *Erubeſce enim Sidon, ait* Iſa. 23.
mare.

Neque murmurent contra nos idiotæ, vel qui ſpon-

ANNO CHRISTI ...

ſponte deviant, vel quibus magis pudendum aliquid diſcere, quam omnia neſcire videtur. Non certa novas leges edimus: ſed antiquas, ſed uſitatas, ſed catholicas proferimus. Nimirum antiqua eſt divinæ legis diſciplina, & ab initio cuſtodita. Sacerdotes utique Moſaicæ legis anno vicis ſuæ habitabant in templo, toto illo anno domorum & uxorum abſtinentes; ut nitidi ſine offenſa, imaginaria implerent præcepta. Si vero illi ad tempus abſtinebant, qui ad tempus templo ſerviebant: cur epiſcopis, presbyteris, diaconibus ſubdiaconibus, & omnibus qui ſunt in clero, jugiter non eſt abſtinendum, quibus juge & verum eſt ſacrificium? Quotidie enim aut in miſſarum ſolemniis, aut orationum frequentiis, aut baptiſmi ſacramentis occupantur; neque per annum, ſed per continuum ſerviunt. Sed neque deviante diabolo de via errent, dicentes ideo mulierum ſibi licere concubitus, quia veteribus miniſtris, peracta ſacerdotii vice, ad uxores liceret domoſque redire. Legant ſtulti, & ira Dei, quia Deum non cognoſcunt, juſte percutiendi: legant & addiſcant, & qui ſciunt proteſtentur quod verum eſt, quia non ob libidinis vitium, ſed propter ſucceſſionis ſtudium, uxorius eis uſus fuerat relaxatus. Nullus enim ex alia tribu niſi Levitica ad ſacerdotium admitti fuerat juſſus. Nunc autem, quia omnes Dei gratia vocavit & vocat, & ex omni populo, ſi ſit modo idoneus, promovetur ad ſacerdotum, non eſt ſacerdotibus de generis ſucceſſione hac conditione timendum: neque ut * ſacerdotium homine deficiente habeat defectum, uxoribus pro filiis hac occaſione procreandis inſerviendum.

* al.

Addiſcant pudicitiam ſaltem ab exteris, qui nolunt eam ſequi datam & juſſam a patribus. Abimelech enim Ægyptius nullum, utpote Rex hominum, timens, licet ferus immanitate & barbarus, in Rebecca Abrahæ tamen cuſtodita, & curam ſignificavit pudoris ſervandam, & adulterii crimen evidenter docuit effugiendum. Et ſi hic paganiſſimus & vir ſanguinum Deum timuit, & a vetito per ſomnium abſtinuit: cur clerici, qui cum ipſo lacte diſciplinam eccleſiæ ſuxerunt maniſeſtiſſimam, Deum non timent, & vel cum pagano homine adulterium fugiunt? Redeant, oro & obſecro, redeant, & reſipiſcant, cito rubore ſuffuſi, de prope, niſi de Sodoma aufugerint, fulminandi. Unicuique enim eorum cum rege Baſan ex ore domini loquitur propheta: *Ecce ego demetam poſteriora tua*. Omnibus igitur novi teſtamenti miniſtris omni tempore a mulieribus erit abſtinendum, quibus erit omni tempore ſerviendum, nec unquam de ſacerdotii ſucceſſione timendum.

3. Reg. 22.

Quod ſi inimici ſanctæ continentiæ garriunt, epiſcopis, presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & non ceteris qui ſunt in clero, abſtinendum eſſe: legant aliquando Leonem papam ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum ſcribentem ita: legem continentiæ eamdem eſſe altaris omnibus miniſtris, quam epiſcopis & presbyteris conſtat eſſe impoſitam. Siricii quoque monita extant evidentiſſima, ut incontinentes, in officiis talibus poſiti, omni honore priventur, nec ad tale admittantur miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri.

S. Leo ad Ruſtic.

Siricius P.

Contra hæc novæ & veteris legis ſtatuta ſpiritu Dei condita, & totius mundi reverentia conſecrata, ſacerdotes Dei, ut equi emiſſarii in fœminas inſaniunt: nec jam annum, ut veteres, cuſtodiunt, ſed toto vitæ ſuæ tempore ſummum bonum, ut Epicurus philoſophorum porcus, voluptatem adjudicant. Neque id caute faciunt incauti: cum publice, & pompatice, laſcivientes, obſtinatius etiam quam excurſores laici meretricari non erubeſcant. Merito his per Prophetam dominus minatur: Nolo vos, ait, nolo ſacrificia veſtra polluta. Recedite a me quia polluti eſtis.

De tali maledicto, quia illicito concubitu, filii maledicti naſcuntur, qui eccleſiam Dei bonis ante noſtra ſæcula adquiſitis omnino nudant, & rapta libertate expoliant. Taceo nunc de filiis, qui ingenuo clerico & libera matre, licet contra leges, naſcuntur: contra quos alia manu erit agendum, & in proxima ſynodo conſilio altiore tractandum. De illis modo ſit ratio, qui ſervo clerico, eccleſiæ, & libera putida procreantur; quorum filios ideo fures eccleſiæ liberos eſſe dicunt, quia uſuale eſt apud eos ſonare, filii matrem ſequuntur. Sed quam prave cum diabolo interpretentur ſcripturas, quas non didicerunt, volatica luſtrivagorum decreta putantes eſſe magiſtrorum, Deo vincente facile convincentur: & id non de filiis clericorum, ſed de filiis laicorum intelligendum eſſe, velint, nolint, docebuntur.

Chriſtianiſſimi namque reges & imperatores ditaverunt eccleſias, & omni libertate eas donaverunt, reſque earum & familias, ut hodie in præceptis eorum, quæ eccleſia pro teſtimonio ſervat, apparet, ab omni publica quæſtione fecerunt alienas: ſeipſos adjutores tantum & defenſores eſſe pro eccleſia coram omnibus promittentes, & coram Deo ſpondentes. Si ergo promulgatis prius legibus in poteſtate fuerat eccleſiæ de ſuis judicare; & res & familiæ eccleſiæ ab exſecutione principum, ipſorum principum donatione, longe prius erant remotæ: cur poſtea principes mundani de filiis eorum, qui in clero fuerant, judicare debuerunt, dum de eis judicare, ad eos non pertinuerit? & ſi quid ad eos pertinuerat, eſto; ſcriptis eorum teſtibus eccleſiæ conceſſum conſtiterit.

Verum nec pertinere, nec pertinuiſſe alicui laicorum jura eccleſiæ, conſtitutum papæ Symmachi de rebus eccleſiæ conſervandis clara voce demonſtrat, ubi Eulalio epiſcopo Syracuſano dicente, nulla unquam laicis, etſi religioſis, de eccleſiaſticis rebus & facultatibus aliquid diſponendi poteſtas eſt attributa: ubi nullum licet prædium ruſticum vel urbanum, ſub perpetua alienatione ad cujuslibet jura transferre, nec in uſufructu rura aliquibus dare, nec data retineri, præter clericos, & peregrinos: ubi donator, alienator, & venditor, honoris ſui amiſſione mulctantur; petens vero, accipiens, defendens, conſentiens, & ſubſcribens, anathemate feriuntur.

Symmachus P.

Reſtat itaque factores legum de illis quæ ad ſe pertinent protuliſſe judicium, id eſt de filiis ſæcularium ad eorum jura pertinentium, non de filiis clericorum ad ſolum diſtrictum eccleſiæ lege & antiquitate reſpicientium. Errant certe, & non intelligunt ſcripturas, & legum promulgatores injuſte inculpant, qui putant eos poſthabita ſolertia, legem pro filiis ſervorum eccleſiæ, & maxime ſervorum qui ſunt in clero, & pro filiis ſervorum ſæcularium æque conſtituiſſe. Neque enim pervigiles eſſe non potuerunt, qui mundum legibus ſummiſerunt. De filiis ergo laicorum ad publicum pertinentium, publici rectores fecerunt edictum: non de filiis ſervorum eccleſiæ, quam illi ipſi legum magiſtri ab omni publica exactione in perpetuum decreverunt eſſe immunem. Verum ſi conſpectius agatur, de filiis clericorum, qui nulli eſſe debuerunt, quæ lex, niſi nulla erit? Filiis quidem laicorum, qui

debue-

debuerunt eſſe ulli, ſit lex ulla. Filiis autem clericorum, qui debuerunt eſſe nulli, lex utique erit nulla. Neque enim legum moderatores illis, quos futuros non crediderunt, legem dare potuerunt. Sileant ergo ii, qui ſine lege ſunt nati: ſciant ſe legem non habere, ſed contra legem eniti. De quibus, ut pote de nullis, id eſt de non futuris, nulli ſæculi judices ad votum clericorum teſtamentum Dei profanantium impreſſera ſermonem. Qui ſi legem haberent, paterna bona legitima ſucceſſione perciperent; non confictam inſcriptionem contraherent. Et quia non ſuccedunt, legem ergo non habent. Et ſi haberent legem patri ſuccedendi, haberent utique & legem, matrem, quam garriunt liberam, proſequendi. Utrumque enim, & ſuccedere & ſequi, non ex plebeia levitate, ſed de publica authoritate deſcendit. Qui ergo patri legibus non ſuccedunt, matrem legibus non ſequuntur. Qui enim unum horum habebit, alterum obtinebit: & qui uno carebit, neutrum tenebit. Jure ergo filii clericorum nulli erunt, qui ita a patre & matre ſunt alieni, ut nec cum eis ſortem habeant, nec cum viventibus legem accipiant. Erunt igitur nulli, qui per legem, nec patrem ſequuntur, nec matrem. Sed de his duobus, id eſt ſuccedere, & ſequi, dicam amplius, ut teſtibus cœlo & terra, omnibus ſatisfaciam contra cauſantibus. Quæ duo quia filii clericorum non habent, tanquam non ſint, lege & nomine carent. Neque enim filii habebunt, quod patres legibus perdiderunt.

Amplius. Hæc autem duo, id eſt ſuccedere & ſequi, ideo filiis clericorum mundanæ leges attribuunt, quia ex patra & matra eorum, qui ea habuerunt, ad filios deſcenderunt. Quod enim parentes legibus habuerunt, relinquere filiis legibus potuerunt. Filii ergo laicorum legibus nati, legibus & patrem ſequentur & matrem. Filiis autem clericorum ideo hæc legitima leges non conſentiunt, quia pater eorum & mater, ut poſe indigni, ea non habuerunt. Et quia parentes nihil habuerunt, nihil filiis reliquerunt. Hæc enim legitima, id eſt ſuccedere & ſequi, ipſi parentes, dum eos contra legem genuerunt, ipſa lege jubente amiſerunt. Et ideo quæ miſeri parentes legibus perdiderunt, ad miſeros filios non pertinebunt, qui contra leges intraverunt & exieſunt. Nihil ergo pater & mater eorum habueſunt, quia contra leges naſcuntur. Nec patrem in hæreditate, nec matrem ſequentur in libertaſe: quia quæ parentes jam ſub lege peccati captivi non habuerunt, dara filiis non potuerunt. Quis enim dabit quod non habet? Sed habuerunt: quid autem? infamiam, & ſupplicium conſcientiæ. Hæc duo utique habuerunt, hæc duo ſuis parvulis dimiſerunt.

Sed ut in ſole convincantur, & ultra hiſcera non audeant: dicant, dicant, quæ leges filiis clericorum libertatem vel ſucceſſionem adjudicent. Et cum judicia conſcripta proferre non potuerint, hoc ſibi quod ſequitur a nobis reſponſum teneant, & de cetero laceſſere deſinant, & ultra jam contendere non aſpirent: immo contendiſſe & rebellaſſe ſuſpirent. Lege enim Nicæna, quicumque ex clero cum qualibet muliere habitaverit, vel eam turpiter cognoverit, vel filium, vel filiam genuerit, deponitur, Lege autem Juſtiniana æque deponitur, & curiæ civitatis; cujus eſt clericus, traditur. Ecce clericos legibus damnatos; ecce clericos curiæ, & ſervos legibus traditos. Num mutire fas erit? Si ſervi ſunt patres, ſervi erunt & filii. Servient itaque cum filiis patres in curia, id eſt, curam ſuper his tantum in publico habebunt, quæ ad ſolam eccleſiæ utilitatem forenſem pertinebunt: illa ſcilicet cauſa, ut qui noluerunt intus, id eſt in eccleſia ſervire ut clerici; ſerviant foris, id eſt in publico, ut laici.

Neque enim clerici, licet damnati, ut exeunt ab honore, ita a famulatu eccleſiæ exibunt: neque ulli extra eccleſiam, utpote officialium alicui perſonarum ſervient, ſed in publico ea tantum publica quæ ad eccleſiam reſpexerint, procurabunt. Et ideo poſtquam lex a Deo data proſcriptos curiæ tradidit civitatis cujus eſt clerus, cautiſſime addidit; ne forte publici apparitores ſibi eos mancipandos putarent, & eccleſiæ ſuæ ſervituros eſſe dubitarent. Filii autem eorum qui apparuerunt, ſervi eccleſiæ erant, quia ſervitutem a capite ad pedes traxerunt.

Sed ſi de clericis liberis, & eorum filiis: quid erit de clericis ſervis eccleſiæ, & de filiis eorum? Æquitas enim ipſa eſt, quæ paribus in cauſis paria jura deſiderat. Neque enim lex divina ait, & humana, ſi quis liber aut ſervus in clero mulierem acceperit, deponatur; ſed, ſi quis tantum ſignanter dixit, & generaliter ſcripſit, ſervum & liberum uno capiſtro & una lege aſtringens. Nullæ enim vero leges receptæ eccleſiis Dei præjudicant. Nullæ leges quodcumque proprium eſt eccleſiæ, mobile vel immobile, minuere vel auferre præſumunt. Nullæ utique leges filiis clericorum aut ſucceſſionem bonorum permittunt, aut corporum libertatem indulgent. Quod ſi facerent, non malorum eſſent ultrices, ſed malorum utique incentrices: ipſumque nomen leges perderent, quæ a ligando, id eſt a cohibendo, nomen ſumpſerant: quia non jam tranſgreſſores punirent, ſed tranſgreſſiones nutrirent, & tranſgreſſores contra ſeipſas defenderent: ipſique legum factores, non jam legum factores, ſed legum & rerum dicerentur everſores. Quomodo enim ſtaret mundus, ſi divina mandata, & jura raſcinderentur humana?

Sint itaque nulli filii clericorum, & maxime illorum clericorum, qui ſunt de familia eccleſiæ. Sint equidem, ſint, inquam, inquam erunt nulli. Qui injuſte cauſando matrem quantum ad ſe liberam, quantum vero ad Africanum concilium ultra mare ut ancillam vendendam, juſta & matrem perdiderunt & patrem, more æſtuantis diaboli, qui injuſte ambiendo illicita, juſte perdidit acquiſita. Qui, licentia mea dixerim, ſi nimis non inſaniret, non ita victus & confuſus, in interminabilem obſtinationem abiret. Ita quidem filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſi, prout juſte deberent, & genus avitum importat, ſervirent cum patre, adhuc forſitan ſi tacerent & caverent non ita ſollicitarentur, licet juſte potuerint pro matre. Sed profuit diabolum inſaniſſe, quia mundo eum jam non ferente, diſrupti cæli redemptorem velocius tranſmiſerunt. Prodierit & filios clericorum de familia eccleſiæ excanduiſſe, quia excludentur, id eſt, manifeſti fient, quod probati ſunt argento, id eſt, eloquentiæ autoramento. Filii igitur laicorum juſte geniti, & patrem ſequentur & matrem, quia legem a patre & matre venientem acceperunt: filii autem clericorum, & maxime illorum clericorum, qui ſunt de familia eccleſiæ, licet matre libera procreentur, matrem tamen non ſequentur in libertata, ſed nec patrem in hæreditate: quia nec a patre nec a matre legem venientem acceperunt, quam ipſi parentes contra leges mœchando legibus perdidaſunt. Sed ne ipſi filii clericorum, quia ſunt ſine lege, diſpereant, aut credant ſe, omni ſolutos

ſer-

ANNO CHRISTI ...

ſcrvitutis vinculo, liccnter abire poſſent profugos: miſercſcimus illis, hac conditinne præmiſſa, ut ex nullis appareant ulli, & ex Gabaonitis Naihinæi fiant: & cum Joſue vitam reſervando, hanc eis legcm concedimus, ut in ſervitium templi, quod cffugere nullatenus poſſunt, aquas, & ligna, & cetera generis cjuſdem, vcluti forenſes eccleſiæ actionarii comportent. Multis deinde multa non patent æque, & ideo multi crrant indiſcrete, nec putant omnia cſſe intelligenda: una Pauli ſententia ſatis circumſpecte communimur, qua ſcribitur: *Unuſquiſque fornicationis cauſa habeat ſuam*. (1. Cor. 7.)

Hoc Paulus de laicis tantum. Jovinianus autem de laicis & clericis æque dictum affirmat. Hoc intelligcndum erit de clericis, ut hæreſiarchæ colluentes effantur. Pcriit ergo omnium caſtitas, nec neceſſaria erit virginitas, & imperabit incontinentia, quam omnis catholica ſynodus cjicit de eccleſia. Et mcntiuntur Nicæni Patres, qui non ſolum connubium, ſcd etiam cum mulieribus habitationem, clericis omnibus apertiſſime interdicunt. Convicti ergo filii Belial abſque jugo legis taceant, & ſciant apoſtolum, ſicut de laicis tantum ut unam unuſquiſque habeat dixiſſe, ſic inventores legum de filiis tantum ſervorum ſæcularium, id eſt, laicorum, ut matrum conſecutionem habeant ſignificaſſe. Erit igitur hoc intcgrum judicare, filios & filias omnium clcricorum, qui fuerint dc familia eccleſiæ, ex quibuſcumque mulicribus, quocumque modo ſibi conjunctos, ſervos eſſe proprios ſuæ eccleſiæ in ſervili gcnere: quia & ſervitus paterna eos accuſat, & maternum adulterium eos infamat & damnat.

Adulterium enim non eſt ſolum eum aliena peccare conjuge, ſed omne quod non habet poteſtatem conjugis, teſte ſanctiſſimo Ambroſio in libro qui de Abraham inſcribitur. Verum illis, qui filios ſervorum clericorum eccleſiæ ex libera concubina liberos cſſe volunt, & e contra filios laicorum ſervorum eccleſiæ ex uxore ſcrvos eſſe putant, indiſcreti indiſcretam differentiam facientes, veluti bene offercntes ſed male dividentes, reſpondcre libet, nec ſine riſu dum licet, & paucis, eos, ut ſaltem ſic reſipiſcant, abſolvere. Dicant eja fanatici, dicant profani, dicant ultra inſenſatos Galatas faſcinati: dicant, adulterium ſit legalius, an matrimonium? Coacti rcſpondcbunt matrimonium: & adulterium, id eſt, alicrius uxoris violatinnem, & omnem contra leges Chriſtianas concubitum mecum damnabunt.

Quomodo igitur, reſpondeant, filii concubinarii ſint liberi, filii vero uxorii ſervi fiant? Filii enim clericorum ſervorum eccleſiæ, quos de libera matre male liberos eſſe volunt, ſervi certiſſime ſuæ erunt eccleſiæ, quia tribus inlicitis tenentur obnoxii. Uno, quia ex adulterio emerſerunt: quod enim poteſtatcm non habet conjugii, adulterum dicitur: alio, quia patre clerico prodierunt, ubi mater licet fuerit libera, quia ſe tamen petulanti clero vendidit ſponte, Africana ſynodo agente, ancillabitur corpore ut corde: tertio, quia patre ſervo proceſſerunt, patris ideo natalia ſecuturi. Si enim omne verbum tribus ſtat teſtibus, dicente evangelio: his ergo tribus elogiis hujuſmodi convicti clericorum filii ſtabunt perpetuo ſervitutis obligati opprobrio: filios vero laicorum ſervorum eccleſiæ bene ſervos eſſe volunt, quia & id leges concedunt. Sed filii uxorii, juſtius quam filii concubinarii, liberi viderentur, niſi patre ſervo nato retraherentur, & matre ancilla ſponte facta involvercntur. At mater uxoria, & concubinaria, utraque ante cognitio-
A nem libera fuit, & utraque ultronea ancilla facta eſt. Si utraque mater legibus ancilla utriuſque ergo filii lcgibus ſervi erunt. Si utraque mater eſt ancilla cum filiis, & uterque pater ſervitutem non abncgat: qua temeritate filii Nabal ſtulti unam partem libertati, alteram ſervituti dederunt? Qua fronte filios clericorum ſervorum eccleſiæ in adulterio natos liberos; & filios laicorum ſervorum eccleſiæ in conjugio, ſervos eſſe voluerunt, cum lex hos & illos æque ſervituti ſummittant? Num forſan iſti ideo liberi, quia adulteri; & hi ideo ſervi, quia legitimi? Erant utique Phariſæi, quia diviſi: unum, quod diviſionem non recipit, indiſciplinabiliter dividere volentes. Una enim filios ſervitus ligat, quorum & matres idem opus ea-
B demque indiſſimiliter copulavit voluntas.

Itaque hic, hic, ſi placet, filii matrem ſequantur: quia ut nimis & ultra jam inculcatum eſt, & matres ut ancillas ultra mare vendet eccleſia, & ſecundum placitum filios aut æque habebit venales, aut domeſtico ſervitio lcgibus ſubjugabit. Filii igitur clericorum ſervorum eccleſiæ, ita de libera ſicut de ancilla, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, quia ſi patrem ſequuntur, ſervi erunt ut pater; ſi vero matrem, ut judices ſine literis volunt, ſequuntur, ſcrvi pariter erunt ut mater; quia ancilla, quia voluit, ex libera fieri potuit.

Cur ergo paſſim erraverint, dicant; & cur unam partem damnaverint, alteram autem liberaverint, dicant. Utramque enim partem lex divina
C & humana eccleſiæ cujus eſt ſervituti addixit. Verum, quo hauſtu potionati inſanierint, eo quod tam ſtulte, & tam pueriliter erraverunt? Num legalior concubinaria deteſtatio, quam matrimonialis erit contractus? Unde, qua lege, quo inventore, honor libertatis datus eſt adulterio, quod ipſi damnant incogniti, & ignominia ſervitutis impoſita eſt matrimonio, quod Deus ipſe laudavit? Dicent quidem, velint nolint, dicent rubore confuſi verecundiæ legum violatores, nulla lege, nullo hoc fuiſſe præſumptum jubente. Illi ipſi certe male voluerunt, pejus dixerunt; peſſime, quod evomerunt, in injuriam legum verterunt. Et quia diabolum male ſcripturas interpretantes ſequuntur: ideo in dicendo & faciendo er-
D raverunt, & errant, & omnes uſque nunc ita intelligentes errare fecerunt, & faciunt. Certe, ſi filii damnandi ſunt pro conjugio: juſtius multo pro adulterio & inlicito concubitu damnabuntur.

Legant denique, vel ſi lcgcre faſtidiunt, legentem intelligant Juſtiniani Auguſti viri Chriſtianiſſimi ad Dominicum præfectum pro Lugdunenſibus conquerentibus fundos detrimentari, eorumque functiones minorari, & reipublicæ vectigalia deſutura, quia filii ſervorum ex liberis mulieribus, liberi recedebant. Sed imperator diſcretiſſimus in commune omnibus conſulens, generali lege, multa impoſita, præcepit & præcipit, filios ſervorum patrum ex liberis etiam mulieribus, non matrum, ſed patrum ſequi naturam. Longo oculo vir Ju-
E ſtinianus, nominis ipſo privilegio merito juſtus, futura videns dominorum diſpendia, ſi filii ſervorum, quia ex libero utero exirent, liberi abirent. Si ergo hoc conceditur ſæcularibus propter indemnitatem: cur non permittitur eccleſiæ propter utilitatem & neceſſitatem?

Ubi ſunt, ubi conturbatores & prædones eccleſiæ, qui filios ſervorum qui ſunt in clero, propter matres liberas liberos eſſe garriunt? Ecce, ecce filios ſervorum ex liberis matribus natos, qui lege data non matres, ſed patres ſequuntur. Et ſi hoc licet in ſervis ſæcularium, qui licito mulieribus utuntur: cur non licet in filiis ſervorum eccle-

ANNO CHRISTI ...

eccleſiæ, quos in clero, quibus mulierum omnino eſt uſus prohibitus? An non, qui legem non intelligit, ſi judicare quod ignorat cæcus præſumpſerit, omnes leges divinas & humanas pervertit? & factus Jeroboamita peccat, & peccare facit filios Iſrael?

Auſim erroneos judices Jeroboam fornicanti in excelſis conferre; quia ut ipſe erravit in vitulis armentorum, ita & iſti mendaces in ſtateris, errant in vitulis labiorum. Auſim & eccleſiarum magiſtros libere increpare, qui ſalutis communia & nolunt, & metuunt prædicare, quorum intereſt ſemper clamare, & nunquam ceſſare, & ovile Dei continuis latratibus cuſtodire, & malignantes odio perfecto odire. Neque enim propheta mirabilis increpare, nec ad ſua odia inimicos metuit excitare, qui Creatori omnium quaſi in munere ardenter obtulit, dicens: *Nunne qui te, Deus, oderunt, oderam? juſtitiam enim tuam non abſcondi in corde meo*, ut faciunt multi, ſed palam annunciavi. Qui ergo juſtitiam Dei palam intrepidi metuunt adnuciare, *canes muti ſunt non valentes latrare*. An non in eccleſia canes muti facti ſunt ſacerdotes? An non verboſo exercitu tantum verborum clamoſi in populo, ſine ſale palatii palatini facti ſunt judices? Sacerdotes enim Dei propter filios ſacerdotum & clericorum, quos libertate incaſſum moliuntur, iram Dei ſcienter incurrunt, & libertate animi amiſſa, ſervi fiunt diabolorum, pro filiis clericorum. Et ſortem Dei, a qua clerici vocantur, perdentes, ipſo etiam honore ſacerdotii canonum lege damnantur: jam apud Deum certo depoſiti, licet ante oculos hominum videantur proſperari, & in accepto honore ad votum extolli.

Psal. 138.

Psal. 55. Isaia 56.

Judices autem non judicantes, immo Judaizantes, pro filiis clericorum, quos a famulatu eccleſiæ abſtrahunt, & honorem palatii legibus perdunt, & rationem poſt mortem, niſi hic pœnitentia liberentur, veriſſime reddunt. Verum ſi ignorantia deliquerunt, quærant canonizatos magiſtros: & ſcholarum remedio ſenſum captivatum vel redimant, vel non datum accipiant. Si autem ſtudio bene inventa & ſcita depravarunt: currant ad celerem & ſuperabundantem miſericordiam Dei, qui pro certo corrigit pænitentia quod commiſit præſumptio, & impudens appoſuit negligentia. Et revera magna judicibus opus eſt pœnitentia, qui impudentes clerorum & ſacerdotum lenones effecti, ad hanc devenerunt ignominiam, ut ſicut dæmones de gaudio in ſupplicium, ita judices de palatio ceciderint in lenocinium. An non cleros ad lupanaria invitant, & quaſi ad ſtupra cogunt, qui filiis eorum libertatem mutuant, & hæreditatem promittunt? Si utique cleri crederent filios ſuos hac lege ſervituros, ſeque ipſos, ut ſunt deponendi ſecundum Nicænam regulam canonum matricem, paſſim viderent depoſitos: ad cor confuſi Deo medicante redirent, & forſan a paganiſmo reveriri quandoque ceſſarent. Ipſæ quoque curraces meretrices futuram ſecum filiorum & ſuam colligentes ignominiam, clerorum declinaſſent periculum, & in laicorum demigrandum eſſe deliberaſſent patrocinium.

Omnes igitur filii & filiæ omnium clericorum, quos de familia eccleſiæ, de quacumque libera nati fuerint, vel uxore, vel concubina, quia neutrum nec licet, nec licuit, nec licebit, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ in ſæcula ſæculorum. Conticeſcant ergo impii, ſaltem in publico, & ſtulti aliquando ſapiant, & ineptire vel imminente ſenio jam dediſcant: hoc ſcientes, hoc inviolabiliter perpetuo tenentes, quia ſi filii laicorum ſervorum eccleſiæ ex liberis uxoribus ſerviunt: multo magis filii omnium clerorum ſervorum eccleſiæ ex libera concubina procreati, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, neque inde exire debebunt: quia adulterium ab omni mundo damnatum, nulli unquam profuit, nec ſervum a jugo prementia liberavit, immo liberum ſervitio turpiter ſubjugavit. Ideoque nullo tempore honorem aut libertatem, ſed omnem ignominiam & ſervitutem apud Chriſtianos & paganos ſemper accepiſſe & ætas prodit & ſtylus. Sint itaque hujus conditionis filii & ſervi, &, ſi poſſit dici, ſerviores, qui omnibus aliis ſervis in naſcendo lege divina & humana probantur indigniores. Quorum patres, ut cleros impudicos ab eccleſia abjicit eccleſia, eoſque depoſitos ſervire ſibi ut forenſes in curiali facit impudentia: matres vero, utpote pro adulterio vendita libertate ancillantes, lex divina & humana prius in foro caſtigat, & poſtea exilio macerat.

A

B

Sed neque ipſæ liberæ meretrices, ex quibus cleri diacones aut ſacerdotes de familia eccleſiæ furati ſunt filios, cum bonis adquiſitis exibunt: ſed omnia quæcumque fuerint adquiſita, mobilia ſive immobilia, ad eccleſiam, unde omnia injuſte ſubtracta, ſubrepta ſunt, & ſubducta, cum filiis & filiabus juſte omnia revertentur: totumque eccleſia ut ſuum proprium recipiet, quidquid falſorum falſo judicum conſilio, per manus * autem, per nomen alicujus liberi hominis fuerit conquiſitum. De bonis enim ſervorum eccleſiæ, non de facultate illius liberi, cujus ſolum nomen ſonat in charta, hujuſmodi eſt adquiſitio facta. Et ideo judices, qui has ſcriptiones faciunt, & illi qui per ſuas nihil valentes manus recipiunt, æquo eccleſiæ feriendi ſunt judicio. Ipſa etiam mater, quæ dicebatur libera, niſi humanius ageremus, quia ſacrilegium fecit, ſervitio eſſet eccleſiæ mancipanda. Eſt enim ſacrilega, quæ rerum divinarum furtum facit. Res, inquam, divina eſt omnis * Deus. Rem ergo divinam omnis mulier furatur, quæ cum clero meretricatur; nec libera eſſe deberet, quæ exterminante furore libidinis ſuimet oblita, omnem a ſe corporis & animæ propulit libertatem.

* f. aut

C

* f. clerus

D

Quam tamen cum ſua quacumque libertate, ſynodi etiam Africanæ ſeveritatem temperantes, liberam ideo abire volumus, ut ii quos illa lupa devoraverat, per Dei gratiam liberentur. Exulet longe tamen volumus, ſed trans mare nolumus: ut a viſu, auditu, & congreſſu cleri aliena, pœnitentia reddat eccleſiæ, quod incurſione furentis perierat fœminæ. Trans mare vero ut exulet ideo nolumus, quia jugum importabile Deo prohibente non audemus imponere. Aeris enim alieni homo perfragilis infecta inclementia, & maceratione inſolita deſtituta, potius morti deſtinata, quam pœnitentiæ putaretur deputata.

Authore igitur Deo, & principibus noſtris Petro & Paulo, florente glorioſiſſimo filio noſtro H*. ſemper Auguſto, approbantibus fratribus noſtris, & omnibus conſacerdotibus, hunc ita de mundo tollamus errorem, & ita hanc intelligentiam omnibus ſæculis, omni dubietate fugata, infundamus: ut nullis unquam temporibus hæc peſtis repullulet, nec unquam in talibus ſine cauſa ſecutura poſteritas dubitet. Et ut firmum poſt hæc quod ſancimus permaneat, & in fines orbis terræ conſervandum perveniat, totius hujus ſummæ ſententiæ hæc noſtri forma decreti, fratribus & coepiſcopis noſtris ſubſcribentibus confirmabitur.

E

* Henrico.

DECRE-

ANNO CHRISTI ...

DECRETUM DOMNI PAPÆ B*.

* Benedicti.

I. *Ut nullus in clero mulierem attingat.*

Nollus presbyter, nollus diacoous, nullus ſubdiaconns, nullus io clero uxorem aut concubinam admittat: cum nulli quoque laicorum ſcire liceat mulierem prærer uxorem. Quod ſi fecerit, ſecundum eccleſiaſticam regulam deponatur. Sed neque ſecundum bumanas leges ex longo factas, & receptas, * ullus admiratioois locum in plebe habeat.

* *f.* ullius adminiſtrationis.

II. *Ut epiſcopus nullam fœminam habeat, neque cum aliqua habitet.*

Epiſcopus ſicut nullam habebit, ita cum nulla penitus habitabit. Quod ſi fecerit, & noſtris regulis, & muodanis legibus concordaotibus, hooore, quo ſe ipſe fecit indignum, abjicietur.

III. *Ut filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

Filii & filiæ omnium clericorum, omniumque graduum de familia eccleſiæ, ex quacumque libera muliere, quocnmque modo ſibi conjuncta fuerit, geniti, cum omoibos bonis per cujuſcumque manus adquiſitis, ſervi proprii ſnæ erunt eccleſiæ nec uoqnam ab eccleſiæ ſervitote exibunt.

IV. *Ut filiis clericorum ſervorum eccleſiæ nullus judex libertatem promittat.*

Quicumque filios clericorom ſervnrum eccleſiæ de quacumque libera procreatos, liberos eſſe judicaverit, anathema ſit: & babeat io judicio qood ſecit, quia eccleſiæ tulit quod non dedit.

V. *Ut ſervi eccleſiarum per manus liberi nihil adquirant.*

Nolli ſervnrum eccleſiæ, ſive in clericatu, ſive io laicatu, de quibus oostrum eſt & fratrum noſtrorum judicare, liceat comparare, aut ollo modo adquirere per manos aut oomen alicujus liberi bomloia. Quod qui fecerit, evaſibiliter cæſus, tamdio carceratus habebitur, quamdiu * nmnia eccleſia recipiat ſcriptionas.

* Forte, omnes. H.

VI. *Ut ille, qui chartam per ſuas manus accipit, finem eccleſiæ faciat.*

Ille autem male liber, qui factus eſt diaboli ſervos, per cujus manos latrneinantes ſervus eccleſiæ, qoicqnid illud fuerit, adquiſivit, aut eccleſiæ totam faciat ſecuritatem, aut maledictus inter forea eccleſiæ & ſacrilegos habeatur.

VII. *Ut nullus judex aut tabellio chartas ſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

Judex vero, aut tabellio, qui tam illicitas chartas ſcripſerint, & res pretio ſervorum eccleſiæ comparatas, aut aliqoa liberalitate conlatas, nomini alicujus liberi titolari præſumpſerit, anathemate ferientur. Sed neque hnnorabitor in palatio, qui eccleſiam palatii matrem non erubuit impugnare.

Hoc autem eccleſiæ Dei teſtameotom, contra malignantes, Deo authore, antboramentum, dilectiſſimi filii oostri H. Augusti edicti lege firmari, corroborari, & humanis inſeri & inſcribi legibus volumus: & per omnem imperii ſui latitndinem, ut ſuſcipiatur, teneatur, & publica autboritate omni tempore judicetur, omnes in commnne nramus & obſecramus. Erit enim Deo volente in æteroum valitorum: ſi, quod eccleſiaſtica gravitas prohibet, publico fuerit vigore extermioatum. Nec factioſi, hujus decreti ſcientiam diſſimnlabunt, quæ omnium libris inſcripta, per ora omniom evolabit. Nec impuoe purabunt audendum, quod publica damnatum ſeveritate cognoverint.

Ego B*. papa æternæ urbis huic conſtituto ſynodali ſubſcrip.

Ego A*. ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ego R*. Ticinenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego A*. Cumanus epiſcopus ſubſcripſi.

Ego L*. Taurinenſis eccleſiæ epiſcop. ſubſcripſi.

Ego P*. Terdonenſis eccleſiæ epiſcop. ſubſcripſi.

Ego Leo Euſebianæ eccleſiæ catholicus epiſcopus ſubſcripſi.

Actum Papiæ Kal. Auguſti, imperante domno H*. glorioſiſſimo Auguſto, per manus fratris Leonis Vercellenſis epiſcopi.

* Benedictus

* Arnulfus, vel Aribertus.

* Raynaldus

* Albericus

* Landulfus

* Petrus.

* Henrico

RESPONSIO AUGUSTI.

Nihil tibi, ſanctiſſime papa B. poſſum negare, cui per Deum omnia debeo: præſertim cum juſta petas, honeſta cum juſtis fratribus ſuggeras, & me in conſortium ſanctæ ſolicitudinis ideo advoces, ut ſicut laboris, ita participes ſimus & gaudii. Gratias itaque ſancto epiſcopatui tuo jure habeo uberes, qui & ſalubriter componit eccleſiam, & a clericorum incontinentia, unde omne malum velut ab Aquilone ſuper terram emerſit, correctionis vigilanter fecit principium. Omnia quidem, quæ pro eccleſiæ neceſſaria reparatione ſynodaliter inſtituit & reformavit paternitas tua, ut filius laudo, confirmo, & approbo: & ut omnes ſint paratiores, * eam me inviolabiliter ſervaturum adjuvante Deo promitto. Et in æternum manſura, & inter publica jura ſemper recipienda, & humanis legibus ſolenniter inſcribenda, hac noſtra authoritate viventis eccleſia per Dei gratiam victura, cum ſenatoribus terræ, cum domeſticis palatii, & amicis reipublicæ, coram Deo & eccleſia ita corroboramus.

* Forte eadem. H.

INDEX CAPITULORUM.

I. *Ut nullus in clero mulierem contingat.*

II. *Ut nullus epiſcopus mulierem habeat, aut cum ea habitet.*

III. *Ut filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint ſuæ eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

IV. *Ut nullus filiis clericorum ſervorum eccleſiæ libertatem audeat judicare.*

V. *Ut ſervi eccleſiæ per manus liberi hominis nihil adquirant.*

ANNO CHRISTI ...

VI. *Ut judex aut tabellio chartas * inſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

* *Cor. non ſcribant.*

VII. *Ut ille per cujus manus ſervus eccleſiæ chartas accepit, finem & ſecuritatem eccleſiæ faciat.*

Edictum Augusti.

I. *Ut nullus in clero mulierem contingat.*

Nullus in omni gradu eccleſiæ uxorem vel coocubioam habere præſumat, nec in una domo com muliere audeat habitare. Quod ſi fecerit, ſervata Juſtiniani Auguſti æquitate, curiæ civitatis tradatur eujus eſt clericus. Jure etenim manebit miſer in curia, quem eccleſiæ regula depo- B ſitum ejecit ab eccleſia.

II. *Ut nullus epiſcopus mulierem habeat, aut cum ea habitet.*

Epiſcopua cum nulla unqoam mullere habeat tectum, eum oulla habeat lectum. Quod ſi fecerit, ſervato antiquo & moderno eccleſiæ judicio deponatur. Eritque raoto caſos gravior, quanto grados altior.

III. *Ut filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint ſuæ eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

C Filii autem omnium clericorum, omniumque gradnom ſervorum eccleſiæ, de qoacumqne muliere, qoocumqne modo ſibi conjuncta fuerint oati, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, cum omoibus bonis adquiſitia: & quia ſervi ſuot, & erunt, nunquam de ſervitio eccleſiæ exire debeboot. Et omnia quæ ipſi per manus & per ſcriptiones alicujus liberi adquiſierint, eccleſiæ ſicot ſua propria reddimus. Sno eteoim juri totum eccleſia ut proprium veodicabit, quidquid ullo ingenio eccleſiæ ſervus contraxit: nec E ulli ſecundum phantaſmaticos dabit adulſerlum liberratem, qood corpus in inſamiam, & in ſetvitute trajicit aoimam.

IV. *Ut nullus filiis clericorum ſervorum eccleſiæ libertatem audeat judicare.*

Quicumque ergo poſt hac eos eſſe liberos judicaverit, & pro eis eootra eccleſism dederit ſententiam, & hoc capitulom authoritate ſanctæ eccleſiæ ſtatutum noſtræ* ceperit, & io ſuis libris noo ſeripſerit, & ſecundum hoc eapitolum filios clericorum de ſamilia eccleſiæ, propriosD ſervos eſſe ſuæ eccleſiæ oſu ſemper valituro non jodicaverit, facoltatum publicatione nudatus, perpetuo damoetur exilio. Ubi ſicut nolla unquam illi lex judicandi, oulla ita erit ſpes remeandi. Neque enim mirum, ſed juſtiſſimum, nimirum ſi is amiſſo officio corpore exulabit, quem eccleſia, quia Deum amiſit, anathemate fulminavit. Matres vero eorum libertatem adulterio vendentes, prius in foro caſtigatæ fiant exemplum, & poſtea judicio eccleſiæ & noſtro exulent. Quia ſi fuerint A io vicinia, vix aut nunquam eorum ceſſabit malitia.

* *f. non receperit*

ANNO CHRISTI 1014.

V. *Ut ſervi eccleſiæ per manus liberi hominis nihil adquirant.*

Servis eccleſiæ, ut noſtris, adquirere licet juſte, & licuit: ſed per manus alicujus liberi ſcriptiones ullas contrahere nollo unquam tempore licebit. Quod ſi fecerit, eccleſiæ judicio ut ſuus coercebitur. Si eoim ad noſtrum ſpectaret judicium, ut fugitivos addiceretor.

VI. *Ut judex aut tabellio chartas * inſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

* *Cor. non ſcribant.*

Judicibus vero & tabellionibus, quorum noſtra intereſt, ſi poſthac tales fecerint ſcriptiones, manum amputamus dexteram, quæ ſcripſit contra eccleſiam. Ut qui noloit ioteger verom jodicare in palatio, in foro mancus, corrigat alios a mendacio.

VII. *Ut ille, per cujus manus ſervus eccleſiæ chartas accepit, finem & ſecuritatem eccleſiæ faciat.*

C Ille aotem Deo, & hominibus execrandos, per cujus manus invalidas, & nomen vacuum, fraudulenter eccleſiæ ſervus ſcriptiones accepit, ſub ſacramento eiſdem redditis ſcriptionibus, ut omnium litium jacula ſopiantur, omnem eccleſiæ, proot conſtiterit, coactus faciet finem. Moxqoe eum inſequetur ſtylos proſcriptionis, quem mater & magiſtra noſtra eccleſia vulneravit gladio maledictionis.

SUBSCRIPTIO.

E Ego H*. gratia Dei Imperator Auguſtus hanc conſtitutionem legis perpetuæ per conſilium domni Papæ B*. ſuggerente plorimo cœtu epiſcoporum, Deo authore ſtatui, firmavi, & ſemper valere decrevi, & optavi, meoſque imperii primores firmare rogavi.

* Henricus

* Benedicti

Ego O. Marchio ioterfui, & hanc legem mundo pernecesſariam, & oculos eccleſiis ſublatos reddentem, firmavi, & laudavi.

Ego R. Marchio interfui, & laudavi.

Ego O. comes palatii interfui, & laudavi.

Et plures alii quorum nomina injuria temporis perierunt.

D Notæ Gabrielis Cossartii.

Hujus ſynodi nomina propria, initialibus tantum literis indicantur in MS. codice, ex quo eam deſcripſimus. Quærendum ergo tempus fuit, in quod ab iis inchoata literis tot nomina concurrerent. Quod repertum a nobis eſt Benedicto VIII. Pontifice maximo, & S. Henrico imperante.

Certum annum non aſſigno. Id tantum conſtat, celebratam eſſe hanc ſynodum inter annum 1014 quo Benedictus VIII. pontificatum, Henricus II. imperium ſimul tenuerunt, & 1024. quo uterque obiit.

Ticinenſem epiſcopum recte a nobis Raynaldum vocari, conſtat ex ſubſcriptionibus ſynodi Romanæ Benedicti VIII. anno 1015. quam hac ipſa in pagina legis. Quæ ex ſynodo a viro eruditiſſimo Ughello edita, Ughelli ipſius Italia ſacra non tam emendanda hoc loco, quam augenda eſt. Is enim Ticinenſes illius temporis epiſcopos ſic deſcribit, ut Ubertus anno 1008. cœperit;

Gui-

Guido anno 1026. Rayoaldus vero anno 1028. Quæ ſeries conciliari cum Romana illa ſynodo, & hac noſtra Ticinenſi non poteſt. Neceſſe eſt ergo, inter Ubertum & Guidonem, Raynaldus alter extiterit. Certe ex vetuſtis monumentis prodire quotidie prius ignotos epiſcopos, cuivis in his ſtudiis verſato compertum eſt. Atque ut ne ab hac ſynodo recedamus: habemus hic A. Cumanum epiſcopum, qui ſine dubio Albericus eſt, ut apparet ex ſubſcriptionibus ſynodi Francofurd. anni 1007. Atqui Alberici hujus nulla inter Cumanos epiſcopos ab Ughello facta mentio.

Terdonenſis epiſcopus, idem ac Dertonenſis. Nam Dertona Longobardiæ civitas, quæ hodie vulgo Tortona, ab ævi illius ſcriptoribus Terdona vocitata eſt.

A. Mediolanenſis epiſcopus, Arnulfus eſt, ſi coacta hæc ſynodus ante an. 1019 ſi poſt annum illum, Aribertus, qui & Heribertus ſæpius dicitur.

Observatio Justi Fontanini in Diſquiſitione de Corpore S. Auguſtini.

Gabriel Coſſartius, in colligendis veterum Synodorum actis Labbei ſocius, ex codice MS. primus vulgavit Concilium de continentia Clericorum a Benedicto VIII. P. M. Ticini celebratum coram *plurimo cætu epiſcoporum*, ut ait S. Henricus I. Imperator, qui præſens eidem ſubſcripſit, & *volente* ac *rogante* pontifice, ipſum *humanis legibus firmavit & corroboravit*. *Ex plurimis* tamen illis epiſcopis ſeptem dumtaxat, primis nominum literis ſubſcripti, ſuperſunt, omnes Mediolanenſi metropoli contributi, omneſque eodem A. D. 1022. certe ſuperſtites, ut de ſingulis facile oſtendi poteſt. Synodi annum Coſſartius non adſignavit, id tantum conſtare admonens, eam celebratam inter A. D. 1014 quo Benedictus VIII. pontificatum, & Henricus I. imperium tenuerunt, atque A. D. 1024. quo uterque ſupremum diem obiit. Ceterum A. D. 1022. Henricum I. Auguſtum in Italiam deſcendiſſe, inque ea verſatum, certiſſimis monumentis proditum eſt. Expeditionis cauſa fuit, ut Græcos & Saracenos, Apuliæ & Campaniæ oris infeſtos, ac Romæ ipſi ferme incubantes, retunderet. Vide Mabillonium tom. IV. Annalium libro IV. cap. XXV. pag. 288. & pag. 291. ante cap. 66. ubi functum Imperatorem in agro Lucenſi die XXIII. *Julii* ejuſdem anni 1022. moratum adnotavit. Quum autem dira lues ejus copias in-

A vaſiſſet, ipſe Ticinum ad Pontificem properavit, ubi *Kalendis Auguſtis* Concilio interfuit, eique ſubſcripſit apud Labbeum. Addam verba Anonymi Saxonis, quem illuſtris Eccardus primus vulgavit in Corpore hiſtorico tomo I. pag. 454. Aperte enim hanc Synodum Ticinenſem exprimere mihi videtur, ubi tradit, Henricum *citata curſu tranſgreſſum Alpium* (id eſt Apennini) *recumina; mox Synodale colloquium, confluentibus undique diverſorum regnorum Epiſcopis, aliiſque populis quampluribus, in partibus peregiſſe occidentalibus*; nimirum Ticini in *Langobardia*; quas pariter *occidentales regiones* vocat Ditmarus reſtitutus in Chronico lib. VI. pag. 397. editionis Leibnitii. Medii ævi ſcriptores eas Italiæ *partes & regiones occidentales*, *Heſperiam*, & *Neuſtriam*, quod perinde eſt, appellaverant, quemadmodum aptis teſtimoniis in Vita claræ memoriæ Philippi a Turre Adrienſis epiſcopi cap. 2. ante ejus Commentarium de Antii monumentis editionis III. Romanæ pridem oſtendimus. Caput autem *Neuſtriæ* erat Ticinum, *regiæ ci-*

B *vitatis* elogio a veteribus honeſtatum. Nullum vero Concilium præter hoc Ticinenſe, a *plurimis Epiſcopis* tunc celebratum fuiſſe comperimus. Non enim cum viris doctis verba Saxonis ad Selingeſtadienſe, vel Aquiſgranenſe trahenda ſunt, quæ non hoc, ſed inſequenti A. D. 1023. extra Italiam *perpauci* epiſcopi celebraverunt. Vir egregius Jo: Baptiſta Sollerius, qui Actis Sanctorum Bollandianis ſedulo proſequendis eruditam operam impendit, verba alterius Saxonis, quem edidit Leibnitius, rem paullo aliter narrantis, adduxit tomo III. Julii, de Sancto Henrico agens pag. 743. num. 150. & Mabillonius in tomo IV. Annalium pag. 291. quaſi magnum iſtud Concilium in *Germania* habitum fuiſſet: quod tamen certo adſignare non poſſunt. Sed monemus, verba illa eſſe confuſa: quod Sollerii ſagacitas alibi non ſemel in eodem Chronographo animadvertit. Corrigenda ea ſunt & reſtituenda ex alterius Anonymi Saxonis ab Eccardo prolatis Annalibus: quos in eadem hac re, de qua agimus, olim expreſſit Brovverus Trevirenſium An-

C nalium tomo I. lib. 11. pag. 511. col. 2. Non eſt hoc loco mihi tacendus præclarus & vir & amicus Guido Grandius Abbas Camaldulenſis, qui in pereruditâ Epiſtola de Pandectis Florentinis pag. 9. tantum non attigit hujus Ticinenſis Concilii epocham, ubi ait, *circa annum* 1022. id celebratum. Unde vir doctus hoc hauſerit, neutiquam prodit, neque jam vacat ſcriptis ad eum literis hoc ſciſcitari.

CONSITUTIO NOVA

D. HENRICI IMPERATORIS AUG.

Dat. IIII. die menſis April. civitate Arimino.

Quam hic edo legem ex MS. non profers etiam Murator. Rer. Ital. to. I. par. II. pag. 331.

QUoniam legibus cautum eſt, ut nemo clericus jurare præſumat, alibi vero reperitur ſcriptum, ut omnes principales perſonæ in primo litis exordio ſubeant juramentum calumniæ; nonnullis legum peritis res venit in dubium; utrum clerici jusjurandum præſtare debeant, aut alii perſonæ hoc officium liceat delegare; quia illud conſtitutionis edictum, ubi clerici jurare prohibentur a * Marco Aug. Conſtantino p. p. de Conſtantinopolitanis clericis promulgatum fuiſſe videtur, idcirco ad alios clericos pertinere non creditur. Ut ergo iſta dubietas ab omnibus penitus auferatur, nos illam divi * Marci conſtitutionem, ita interpretari decrevimus, ut ad omnium eccleſiarum clericos generaliter pertinere

* Marciano.

* Marciani

D judicetur. Nam cum divus Juſtinianus jure decrevit, ut canones patrum vim legum habere oporteat, & in nonnullis patrum canonibus reperiatur, ut clerici jurare non audeant, dignum eſt, ut totus clericalis ordo a præſtando jurejurando immunis eſſe proculdubio cenſeatur. Quapropter nos utriuſque videlicet divinæ, & humanæ Legis intentione ſervata decernimus, ut

E non epiſcopus, non abbas, non presbyter, non cujuſcumque ordinis clericus, non aliquis monachus vel ſanctimonialis, in quacumque controverſia, ſive criminali, ſive civili jusjurandum compellatur qualibet ratione ſubire; ſed ſuis idoneis advocatis hoc officium liceat delegare.

SYNODUS RAVENNATENSIS

IN CAUSA ADALBERONIS ARCHIEPISCOPI INTRUSI

Anno 1014. coacta.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1147.

RAvennatenſis cujuſdam Synodi iſto quidem anno 1014. Labbeus ex Ughellio Italiæ S. tom. 2. pag. 358. vet. edit. meminit; ſed cum in ſynopſi actorum quam ex veteri ſcheda Ughellius, & ex illo Labbeus exhibet, habita illa legatur anno III. Henrici Imperatoris die pridie Kal. Majarum, chronici iſti characteres in annum 1016. nos deducunt. Nec eſt, cur mendum in his chronicis notis ſuſpicemur; quamquam enim hoc ipſo anno 1014. Concilium Ravennæ admitti oporteat, aliud eſt tamen poſtremum hoc ab eo, quod Ughellius commemorat; nam huic præfuiſſe Arnoldum Ravennatenſem Archiepiſcopum acta ipſa perhibent. Huic vero noſtro alius quiſpiam, & forte ipſe Benedictus VIII. papa, ut ex iis, quæ inferius dicentur, conſtabit. Stet igitur in ſua ſede anni 1016. Ravennatenſis provincialis ſynodus, ad quam acta Ughellio Labbeana referuntur. Huic tamen anno 1014. ſua conſtet ſynodus ex teſtimonio annaliſtæ Saxonis Eccardi aſſerta, cujus ſunt hæc verba: *Rex* (Henricus) *Ravennam properans habita ſynodo Arnoldum fratrem ſuum Epiſcopali dignitate prius donatam, & quorumdam vi vedere coactum, auctoritate Papæ, ac cuncti Senatus conſilio revocat eumque archipræſulem* (Ravennatenſem) *digno honore ſtabilivit*. Hæc annaliſta, qui dein ſubdit Romanam Henrici profectionem, & in urbe aſſumptionem ad Imperium. Dein proA ſequitur: *Arnoldum fratrem ſuum Imperator ab Apoſtolico conſecrare fecit*. (Ubique Romæ, habita jam antea Ravennatenſi ſynodo, cui proinde Arnoldus præfuiſſe nequaquam potuit) *ſupplantatorem autem ejus Adelbertum* (cujus & ſynodus Ughelliana meminit) *injuſte diu ſedentem primo degradare voluit; ſed aſſidua piorum interceſſione devictus Ariciæ præfecit Eccleſiæ*. Legendum ſuſpicor Aretinæ, nam Aricium oppidum, nunquam vero urbs fuit Epiſcopalis, & Aretinæ EccleB ſiæ tabulæ per hos annos Albertum, qui idem eſt ac Adalbertus, Epiſcopum ſignant apud Ughellium in Aretinis tom. I. *In Ravenna*, pergit idem annaliſta, *duos, & Romæ totidem ſynodali judicio Papa depoſuit, ab Archiepiſcopo Leone* (Ravennatenſi) *jam mutuo conſecratos*. His verbis ſynodum quamdam Romæ a Benedicto habitam deſignari cenſeo, in qua forte accepta, & confirmata fuit conſtitutio illa Imperialis Henrici, in ejus conſecratione lata, qua jura Romanæ Eccleſiæ agnoſcuntur, & aſſeruntur. Id enim tunc C in moribus poſitum fuiſſe, ut cum novi Imperatores coronam Romæ accipiebant, ſynodus haberetur, tum ex ſynodis ſub Ottonibus habitis conſtat, cum vero diſerte aſſerit Benzo horum temporum ſcriptor in vita Henrici III. Imperatoris lib. I. cap. XII. Statuatur ergo ſequens ſynodus in Collectoribus omiſſa.

SYNODUS ROMANA.

ANNO 1014

Sub Benedicto VIII. præſente Henrico I. Imperatore celebrata.

Ibid.

QUo anno & tempore Henricus imperator Romanæ ſe contulit imperialis coronæ recipiendæ gratia, (quam vel die VI. vel XVI. Kal. Majas accepiſſe ſatis conſtat) ſynodum habitam indicat Annaliſta Saxo Eccardianus ad eumdem annum his verbis: *In Ravenna duos, & Romæ totidem ſynodali judicio Papa depoſuit*. Quinam depoſiti hi fuerint, nec indicat Annaliſta, & ſilent alii. Suſpicor tamen æmulos eſſe quoſdam, qui pontificalem dignitatem illi refragarint. Nam minus pacificam dignitatem non ſtatim obtinuiſſe Benedictum colligo ex verbis ejuſdem AnnaD liſtæ Saxonis Eccardiani, ad annum 1012. ubi Gregorium quemdam æmulum, & adverſarium habuiſſe illum aſſirmat. Hunc forte, & alium aliquem ejus patronum, & defenſorem in eo concilio Romano pontifex depoſuit. Ejuſdem Romani, vel forte Ravennatenſis, nam amborum ſimul meminit Annaliſta, decreta alia deſignat his verbis: *Sanctorum Patrum inſtituta diu in his partibus neglecta cum excommunicatione redintegrata renoventur. Prohibent namque canones, ut ante XXV. annos Diaconus, Presbyter autem, & Epiſcopus ante XXX. annos aliquis nullatenus ordinetur*.

SYNODUS VERONENSIS

AD DEFINIENDAS LITES INTER PATRIARCHAS GRADENSEM ET AQUILEJENSEM

Coram Benedicto VIII. & Henrico I. imperatore anno forte 1014. celebrata.

Ibid. pag. 1159 Ad ſone 1014.

VEtus erat controverſia ſæpe in utramque partem agitata, & numquam ita definita, ut ſtabilem quietem paturierit, quæ inter Gradenſem, & Aquilejenſem patriarchas ventilabatur. Huic definiendæ ſub Benedicto VIII. eo anno 1014. quo S. Henricus ſuſcipiendæ imperii coronæ

ANNO CHRISTI 1014.

Ibid.

næ venit in Italiam, ambo præſules, Urſo ſcilicet Gradenſis, & Aquilejenſis patriarcha ad Synodos Ravennatenſem primum, dein Romanam acciti ſunt; quorum alterum, Gradenſem ſcilicet, utrique concilio defuiſſe accuſat Popo Aquilejenſis patriarcha in concilio Romano anni 1027. de quo infra. Dies ergo utrique dicta eſt tertio ad ſynodum Veronenſem, accitumque Gradenſem tertio affuiſſe palam coram eadem ſynodo Romana anni 1027. arguit idem Popo Aquilejenſis. Atque hæc tantummodo ſcimus de ſynodo illa Veronenſi, cui & Henricum imperatorem, & Benedictum pontificem adſediſſe non obſcure deſignant verba illa actorum concilii Romani, unde concilii hujus notitiam accepi: ex quo deducendum arbitror Veronenſem hanc ſynodum eodem ipſo anno, quo Ravennatenſis, & Romana, conveniſſe, anno nempe 1014. quo Henricus imperialem coronam Romæ ſumpturus veniens ſimul una cum Pontifice perſæpe ſynodos celebravit. En verba actorum concilii Romani, quæ ſuo loco integra dabimus ex de Rubeis Monum. Eccleſ. Aquilejen. tom. I. cap. LV. col. 513. *Urſo, qui in eadem plebe falſum patriarchæ nomen ſuſceperat, olim tempore Benedicti Papæ, atque Henrici imperatoris ad Ravennatem, atque Romanam, nec non Veronenſem ſynodum canonice appellatus, nunc quoque ad ſacratiſſimum concilium apoſtolicis literis convocatus, præſentiam ſuam exhibere juſſus eſt.*

SYNODUS RAVENNATENSIS

AB ARNALDO RAVENNATENSI EPISCOPO

& Epiſcopis diverſarum Provinciarum celebrata anno Chriſti MXIV. ſub Benedicto Papa VIII.

ANNO EJUS II.

Adverſus ea quæ Adelberti archiepiſcopi tempore irrepſerant.

PErpetualiter Jeſu Chriſto Domino noſtro regnante quartodecimo anno poſt milleſimum divinæ mortalitatis aſſumptæ ſub imperio Clementis Auguſti Domini Henrici in tertio anno per quartamdecimam olympiadem prid. Kal. Maj. Congregata eſt venerabilis Synodus Patrum in Eccleſia Ravennate, cui vocabulum eſt S. Reſurrectionis infra portas majores ſub imagine Salvatoris, præſidente in ea SS. ac venerabili Arnaldo archiepiſcopo Sedis ejuſdem ſimulque cum eo celeberrimo atque in Chriſto fideliſſimo Sigenfredo Placentino epiſcopo aliiſque Patribus pluribus Hemiliæ, Flaminiæ, atque Pentapolis provinciarum * exarchatus Ravennæ, cum multis aliis diverſorum ordinum Eccleſiæ ſanctæ Dei.

* hoc additur alia manu ſed antiqua.

Relatum eſt in Synodo quod in viduitate Eccleſiæ Ravennatis quæ pro peccatis noſtris XI. annis vidua manſit; hoc eſt a morte Præſulis Frederici uſque ad ordinationem ſanctiſſimi patris Arnaldi, unde multa mala crimina, vitia atque peccata hac in provincia ſunt excreta. Qua de re contra Canonum conſtitutiones, ſanctorum decreta Pontificum contra etiam ſtatuta noſtrorum Præſulum Gerberti & Frederici multæ malæ atque illicitæ ordinationes atque promotiones ſacrorum ordinum & dedicationes Eccleſiarum, Monaſteriorum, Plebium & Capellarum atque invaſiones ordinum per alteros quibus minime competebant inventæ ſunt extitiſſe. Unde ſtatutum eſt, ut omnes tales ordinationes ſuſpenderentur a myſteriis uſque ad diſcuſſionem certiſſimam.

Altera autem die Synodi ſtatuere placuit ut omnes eccleſias vel capellas, quas invaſor Adelbertus conſecrare præſumpſit ab omni officio divino immunes eſſe conſtarent, & ipſa benedictio haberetur perpetuo irrita in omni provincia Ravennatis Epiſcopatus.

Placuit etiam tertia die Synodi, ut ſicut in decretis SS. Patrum cautum eſt, & Romanæ legis conſtitutionibus ſtatutum, ut omnes res Petri clerici interfecti, quæ per bona Eccleſiarum, quas a S. Ravennate eccleſia obtinuit ſibique nullo modo conquiſivit Eccleſiæ poteſtati ſubjaceant. Statutum eſt etiam, & ſub anathematis vinculo noſmetipſos conſtringimus. Si nullus noſtrorum Epiſcoporum ad Ravennatenſis Eccleſiam pertinentium deinceps chriſma vendiderit, aut commendationes animarum, aut horum omnium quæ interdicta ſunt a ſanctis Patribus, & noviter a nobiſmetipſis damnata temporibus religioſorum præſulum Gerberti atque Friderici, & tam per nos quam per noſtros ſubjectos. Item ſtatuimus, ut nullus archipresbyter benedictionem ſuper populum det, non confirmationem chriſmatis faciat, neque illud conficiat, & ſi aliter fecerit communione privetur.

Hujus Synodi integriorem ac ſaniorem lectionem, quam ſit in Labbeo reſtitui ex MS. cod. Bibliotb. Vallicellanæ num. IV. A.A. Manſi.

ANNO CHRISTI 1015.

Ex tom. 2. Italiæ ſacræ pag. 996.

SYNODUS ROMANA

BENEDICTI VIII.

In qua Fructuarienſis cœnobii privilegium editum.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Anno qui computatur ab incarnatione Domini MXV. Indictione XII. reſidente in ſynodo domino & glorioſo papa Benedicto intra baſilicam Lateranenſem, adfuit quidem abbas Willelmi nomine, quiddam præſtandum, valdeque utile a materno univerſalis eccleſiæ ſinu, ſuppliciter exponens: videlicet, ut monaſterio Fructuarienſi, quod

ANNO CHRISTI 1015.

quod in honorem Dei, & Domini noſtri Jeſu A Chriſti, ejuſque intemeratæ genitricis, in paterno ſolo conſtruxerat, apoſtolica dignitas libertatis ſuffragium exhiberet. Cujus petitioni, Romanæ ſedis non contemnenda ſublimitas aſſenſum ideirco tam facillime præbuit, quia præfatum monaſterium in deſerto loco, unde nullus nnquam epiſcopus alicujus vel decimæ redditum noſcitur habuiſſe, fundavit, & apoſtolica, regalia, necnon & imperialia teſtamenta adquiſivit, juſtum votum, juſtumque laborem pie cunctis juvantibus. Præterea idem ipſe Warmundus epiſcopus * Hipporienſis, in cujus epiſcopii limite idem locus ſitus eſſe videtur, manu propria firmavit, pluresque firmare rogavit epiſcopos teſtamentorum, ubi excommunicationis noſtræ minamine prohibetur B temeraria cunctorum hominum audacia, videlicet ne qua regia, epiſcopalis, vel cujuſpiam mundani vel eccleſiaſtici ordinis dignitas valeat, ſub qualicumque occaſione ſæcularis ambitus, vel eccleſiaſticæ religionis obtentu, habitatores illius loci ullo modo inquietare. Unde dominus Benedictus univerſalis pontifex ad confirmationem teſtamentorum omnium, unde corroboratus eſt locus ipſe Fructuarienſis, ſacro ſuo eum dotavit privilegio: inſuper hoc, cui omnis hæc ſancta ſynodus favens ſubſcriberet, exarare præcepit decretum. Unanimiter ergo tanti patris, ſummique pontificis libentiſſime parentes imperio, ſaluberrimoque ejus ſubjacentes deſiderio, * corrumpere nituntur tantæ auctoritatis privilegia, atque violare C illa, quæcumque vel a Gnutardo Levita, vel ab epiſcopis, aut a regibus ipſi ſancto Fructuarienſi cœnobio collata, vel fuerint teſtamenta: ipſos confidenter hæc ſancta ſynodus eccleſia perculit in gladio, utpote contradicentes jura majorum, patrumque inſtituta contemnentes ſanctorum, qui ſanctæ Romanæ eccleſiæ ab ipſo apoſtolorum tempore omnem obedientiam a cunctis ordinibus exhibendam fore decreverunt. Hujuſmodi armis inſtructi, excommunicationis jacula in eos retorquentes, neminem perverſorum permittimus immutare, vel infringere quicquid ad quietem, libertatem, ſecuritatem, honorisque honeſtatem ipſi Fructuarienſi monaſterio, ſuiſque ſectoribus per tanta ac talia con- D ceſſa ſunt teſtamenta. Quæ quicumque ſervaverint, dilexerint, & magnificantes auxerint, gaudeant cum eis, quorum nomina ſcripta ſunt in cælo: qui autem contempſerint, corruperint, & pro poſſe deleverint, caveant, ne & ipſi deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur: quoniam niſi reſipuerint ab hac nequitia, a cunctis etiam ſe noverint excommunicatos. Quorum hic ſubter ſcripta ſunt nomina.

Ego Benedictus S. Romanæ eccleſiæ præſul.

Ego * Eribertus S. Mediolanenſis archiepiſcopus.

Ego Michael archiepiſcopus.

Ego Theobaldus ſanctæ Veliternenſis eccleſiæ epiſcopus. E

Ego Petrus ſanctæ Prænestinenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Cono Peruſinus epiſcopus.

Ego Arduinus Monteferetranus epiſcopus.

Ego Petrus Caſtellanus epiſcopus.

Ego Emino epiſcopus Aſculanenſis.

Ego Adelbertus epiſcopus Spoletanus.

Ego Lambertus epiſcopus Polimartienſis.

Ego Joannes epiſcopus Balneoregienſis.

Ego Deusdedit ſanctæ eccleſiæ Amerinæ epiſcopus.

Ego Benedictus epiſcopus.

Ego Joannes Quieſthomo epiſcopus.

Ego Stephanus Narnienſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Gregorius epiſcopus N.

Ego Joannes ſanctæ Alinæ epiſcopus.

Ego Joannes ſanctæ Tudertinæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Creſcentius ſanctæ * Phalaritanæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Domnus ſanctæ Sutrienſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Petrus Centumcellenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Joannes ſanctæ Suanenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Heldericus Urbevetanus epiſcopus.

Ego Boto epiſcopus.

Ego Henricus Populonienſis epiſcopus.

Ego Georgius Aſſiſinatenſis epiſcopus.

Ego Theobaldus ſanctæ Albanenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Raynerius Roſelenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Lambertus Lingonenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Benedictus ſanctæ Caſtrienſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Petrus ſanctæ Pipernenſis eccleſiæ epiſc.

Ego Liotulphus ſanctæ Trivenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Benedictus Cerenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Creſcentius Nepeſinæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Joannes Sabinenſis eccleſiæ epiſcopus. C

Ego Deodatus Terracinenſis eccleſiæ epiſcop.

Ego Joannes Fundanæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Robertus Signenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Benedictus Ferentinus eccleſiæ epiſcopus.

Ego Sigefredus Placentinus eccleſiæ epiſcopus.

Ego Raynaldus Ticinenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Landulphus Taurinenſis eccleſiæ epiſcop.

Ego Henricus Pecmenſium epiſcopus.

Ego Dertonenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Joannes presbyter, & cardinalis, tituli ſanctæ Suſannæ.

Ego Landulphus Genuenſis eccleſiæ epiſcopus.

Ego Stephanus presbyter cardinalis, tituli ſanctæ Cæciliæ.

D Ego presbyter Petrus, & cardinalis, tituli ſancti Sixti.

Ego Joannes presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Marcelli.

Ego Petrus presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Marci.

Ego Petrus presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Damaſi.

Ego Creſcentius presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Stephani in Celerina.

Ego Sebaſtianus presbyter, & cardinalis, tituli ſancti Clementis.

Ego Benedictus diaconus.

Ego Creſcentius diaconus.

Ego Joannes diaconus.

E Ego Creſcentius diaconus.

Ego Petrus diaconus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & cancellarius ſacri palatii.

Ego Franco diaconus.

Ego Landulphus Cremonenſis cuſtos.

Ego Guido abbas.

Ego Dominicus abbas Capitolii.

Ego Joannes abbas ſancti Silveſtri.

Ego Joannes abbas ſancti Matthæi.

Ego Petrus abbas ſanctæ Mariæ ad vincula.

Cujus teſtamenti notitiam præcepit ſcribere mihi Benedicto, ſacri palatii ſcriniario, dominus papa Benedictus, tertio die menſis Januarii.

CON-

* Qui melius Eporedienſis. Sed nec ille erat locati.

f. deeſt, ſi qui

* Ego & Aribertus vocatur.

f. Civitatenſis.

CONCILIUM REMENSE

Anno MXV. celebratum, in quo Arnulphus archiepiſcopus conceſſa Moſomenſi cœnobio, a coepiſcopis ſuis confirmari procurat.

Ex Autographo Moſonenſi.

Ex Martene Theſaur. Anec. t. 4. p. 95.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis notum ſit omnibus tam præſentibus quam futuris fidelibus, quod ego Arnulfus gratia Dei Remorum Archipræſul venerandi Abbatis Boſonis cæterorumque meorum fidelium imploratione rogatus, conceſſi S. Mariæ Moſomenſis eccleſiæ quartas omnium eccleſiarum, quæ ad præfatum pertinebant locum, haud contra S. Remigii ſtatuta, qui indigentibus juſſit dari illas, ſed ad relevandam ipſius loci paupertatem, & ob peregrinorum pauperumque ſuſceptionem. Indulſi etiam in adjutorium victus Monachorum omnem decimam porcorum, quos prædicti loci Abbas & fratres mitterent in Ardennam ſylvam gratia ſaginandi, & decimam illorum porcorum, quos homines ſuæ poteſtatis, videlicet villæ Bervelliacenſis in prænominatam ſylvam haberent. Simulque donavi piſcationem Cari fluminis ſecus Duſiacum decurrentis, a loco ubi bannum tenent de Bervelliaco, uſque ad decurſum ipſius fluminis in Moſam. Hæc omnia præſcripta, quæ a me, vel ea, quæ ab anteceſſore meo Adalberoni, ſeu a quibuslibet fidelibus perſonis collata, aut conferenda ſunt, perpetualiter ſecureque & abſque ulla repetitione meorum ſucceſſorum vel præpoſitorum aut officialium pertinentium ad Remenſem epiſcopum, ſeu cujuslibet perſonæ, locus jamdictus poſſideat, pro animæ meæ, anteceſſorumque meorum, ſeu cæterorum fidelium remedio, Romanique privilegiis & apoſtolicis decretis ſub anathematis vinculo corroboravimus: & nunc in præſenti Synodo fratres coepiſcopos cæteroſque fideles confirmare fecimus. Quod ſi quis contra hujus donationis ſcriptum cupiditatis felle præventus ire tentaverit aut infringere voluerit, iram omnipotentis Dei incurrat; & quod repetit non evendicet, ſed cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti æterno gehennæ incendio concremetur, niſi reſipuerit, & coram abbate fratribuſque loci ejuſdem ad ſatisfactionem confugerit. Fiat, fiat.

S. Arnulfi Dei gratia Remenſis eccleſiæ archipræſulis.

S. Adalberonis ſanctæ Landonenſis eccleſiæ epiſcopi. †

S. Fulconis Ambianenſis epiſcopi. †

S. Rotgeri Catalaunenſis epiſcopi. †

S. Rodulfi Silvanectenſis epiſcopi. †

S. Gerardi Cameracenſis epiſcopi. †

S. Rotgeri Belvacenſis epiſcopi. †

S. Harduini Novomagienſis epiſcopi. †

S. Balduini Tavarnenſis epiſcopi. †

S. Rayneri Præpoſiti.

S. Alulfi Vicedomini.

Acta Remis in monaſterio[1] S. Mariæ anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti MXV. indictione XII. 4. id. Maji, regnante glorioſiſſimo Rege Francorum Rotberto.

Ego Dario Vice Cancellarii ſubſcripſi.

SYNODUS AQUILEJENSIS II.

Pro confirmanda largitione Joannis patriarchæ facta Præpoſitio, & Canonicis S. Stephani Forolivienſi anno 1015. celebrata.

Ex Suppl. Mand. pag. 1119.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Regnante D. Henrico Romanorum Imperatore Auguſto, anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quinto decimo, indictione tertiadecima. Joannes licet indignus Patriarcha. Si laudis tuæ, beata Maria Virgo genitrix Domini, uſibus aliqua ſervitura conquiro, tuum tibi reddo, non meum dono. Nihil enim mihi ſine te meum, per quam, & a qua ipſum, quo fruor, habeo poſt Deum: cui multiplicium beneficiorum copiam nullatenus poſſum recompenſare digniſſimam. Tamen ne cuncta tua proceſſus in vanum ſumpſiſſe comperiar, aliquid aſſidue tuo famulamini manendum aggrediar. Regens igitur per trigeſimum ſecundum (*annum*) pontificatus tui cathedram, totiuſque gregis curam gerens, nullumque ſubditorum periclitari volens, ſancta ſtatuta ſynodo, mores, & acta prædeceſſorum antiſtitum inquiſivi, ſi cujus forte incuria tuarum omnium Eccleſiarum ſunditus forent canonicæ deſtitutæ. Cumque, multis referentibus vitam priorem, alterius digna facta laudantibus, alterius perpetrata flagitia ſuſpirantibus, qualiter cuncta deſtructa eſſe didicerim, mox Deo inſpirante, civium, & ſuburbanorum conſilio ſtatui: & ſi omnia non poſſunt, vel unum ex multis in tuo nomine recuperavi. Unde præſentibus epiſcopis, clericis, & laicis; ipſiſque multum cogentibus, atque precantibus, volo, atque conſtituo in tua ſancta eccleſia deinceps ſub canonicali jure ſervitutis, quibus neceſſaria victus, ac veſtitus diſtributa, partim de tuo hactenus in noſtrum uſum ſumpto, partim aliunde acquiſito, vel jam nunc acquirendo. In primis igitur dono tibi Moronto præpoſito, tuiſque ſucceſſoribus, necnon omnibus ſancti Stephani canonicis habitantibus in civitate Forojulii, Decaniam in loco, qui dicitur Lanc, & alteram in loco, qui dici-

1 Monaſterium hoc loci non pro cœnobio, ſed pro templo ſumitur: qua ſignificatione ab auctoribus ſeculi x. ſæpius uſurpatur. Eſt autem Eccleſia S. Mariæ cathedralis Remenſis. *Martene*.

ANNO CHRISTI 1015.

dicitur Fuſcja, & montem, qui vocatur Onuf, & decimam de villa, quæ vocatur Peregula, & unam Maſſariciam in Yſopo, & aliam Glemona, & unam in Retenia, & quatuor campos in S. Daniele, & decimam, quæ debet exire de plebe, quæ vocatur Walzana, & decimam de porta pontis, & decimam de porta S. Petri, nec non & decimam de omnibus rebus, quæ pertinent ad meam curtem ſuam in civitate Forijulii: inſuper villam, quæ vocatur Primariſcus, cum terris, cum vineis, ac decimis, necnon penſionibus: & omnes illas terras, quas noſtri anteceſſores, ſive boni comites, necnon alii homines, atque clerici in ipſam canonicam miſerunt. Hæc autem ſupradicta loca concedimus, largimur, donamus, & a noſtra poteſtate, & dominio & parta transfundimus, & delegamus in jus, & proprietatem canonicæ S. Stephani, & omnibus futuris præpoſitis, atque ipſius eccleſiæ canonicis, ut habeant licentiam, & poteſtatem de omnibus ſupradictis ad inveſtiendum, tenendum, collocandum, ac commutandum, & quidquid illis ad utilitatem illorum placuerit faciendum; videlicet cum placitis, & diſtrictionibus, collectis, & angariis, foro, & ſuffragiis, cum omnibus famulis in ſupradictis locis manentibus, & liberis ſimiliter hominibus, cum eorum maſſariciis, vineis, pratis, terris cultis, & incultis, montanis, & planis, aquis, aquarumve decurſibus, molendinis, herbaticis, atque pabulaticis, necnon gemmaticis, ſive eorum ameſſer, & de omnium ſupradictorum locorum diſtrictu, ſeu cum omnibus ſuis pertinentiis, atque publicis functionibus, quæ noſtri anteceſſores, vel nos tenuerimus. De his vero omnibus ſupradictis, excommunicantes a Dei parte, & Sanctæ Mariæ, & omnium Sanctorum anathematizamus, ut nullus noſter ſucceſſor, vicedominus, advocatus, gaſtaldio, ſculdaſio, nulluſque epiſcopii miles ipſam canonicam inquietare, moleſtare, aut de his omnibus diſveſtire præſumat. Sed præpoſitus licentiam de omnibus habeat & ordinare, & ſuum, quem elegerit, advocatum, judicem ponere, & habere. Verum ne livor antiqui hoſtis aut me, quem tantus amor huic operi nunc conſtringit, aut meos ſucceſſores aliquando illiget, quo a dominio & poteſtate præpoſiti, & canonicorum aliquo in temporo ſupradicta dona acquiſita, & acquirenda ſubtrahere velimus, laudantibus, & clamantibus clericis, & laicis, maledictionem imponimus, ut ſi quis diaboli calliditate deceptus hanc ordinationem infringere temptaverit, & acquiſita, vel acquirenda minorare vel tollere temptaverit, anathematis irretiatur vinculis, & cum Juda Domini traditore æternis crucietur incendiis, ſuper quem terra os ſuum aperiat, & eum ſicut Dathan, & Abyron ſorbeat: ut in judicio, & juſtorum concilio numquam reſurgat. Hujus autem ordinationis obſervator in paradiſi gaudiia ſentiat. O beate Stephane ſanctiſſimis tuis ſemper adjutum meritia præſta, ut hæc inſtitutio, magis omnibus placeat, ac certior, firmiorque appareat, ſanctiſſima, & laudabili ſynodo Aquilegiæ congregata. Ego Joannes patriarcha hujus inſtitutionis conſervator, libens ſubſcribo. Si quis igitur hanc inſtitutionem infringere temptaverit, anathema ſit. Bertholdus Polenſis epiſcopus, Riebiro Feltrenſis epiſcopus, Ricolphus Tergeſtinus epiſcopus, Lodoicus Belunenſis epiſcopus, Almericus Tarviſienſis epiſcopos, Azo Civitatis-Novæ epiſcopus, Mayo Concordienſis epiſcopus, Stephanus Petenenſis epiſcopus, dixerunt: Si quis hanc inſtitutionem infringere temptaverit, anathema ſit. Et clamaverunt omnes: fiat, fiat, fiat.

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ

SUB S. STEPHANO REGE HUNGARIÆ.

conditæ circa annum 1016.

PRÆFATIO AD DECRETA.

Ex Mansi Suppl. pag. 1053.

REgnante divina clementia, opus regalis dignitatis alimonia catholicæ fidei effectum, amplius, ac ſolidius alterius dignitatis ſolet operibus eſſe: & quoniam unaquoque gens propriis agitur Regibus, idcirco nos quoque Dei nutu noſtram gubernando Monarchiam, antiquos, & modernos imitantes Auguſtos, decretali meditatione noſtra ſtatuimus genti, & populo noſtro; quem admodum honeſtam, & inoffenſam ducat vitam; ut ſicut divinis legibus ſunt ditati, ſimiliter etiam ſæcularibus ſint addicti: ut, quantum boni in his divinis amplientur, tantum mali, & rei in iſtis viliſentur. Quæ autem decrevimus, in ſequentibus ſubnotavimus.

CAPUT I.

De ſtatu eccleſiaſtico, & de veneratione domus Dei. (*a*)

Quiſquis faſtu ſuperbiæ elatus domum Dei duxit contemptibilem, & poſſeſſiones Deo conſecratas, atque ad honorem Dei ſub regiæ immunitatis defenſione conſtitutas inhoneſte tractarit, vel infringere præſumpſerit, quaſi invaſor, & violator domus Dei excommunicetur (*b*) Decet enim, ut indignationem ipſius domini regis ſentiat, cujus benevolentiæ contemptor, & conſtitutionis prævaricator extitit. Nihilominus tamen rex

CL. V. P. CAROLI PETERFEY SOCIETATIS JESU.

NOTÆ.

(*a*) Totum caput cum ſequente, nullis mutatis, legitur in Concilio Moguntino I. ſub Rhabano Archiepiſcopo, tempore Leonis Papæ IV. & Lothario Imperatore celebrato an. 847. cap. VI. apud Binium Tom. 3. p. 1. ſect. poſt.

(*b*) Graviores pœnæ ſunt illæ, quibus in fundationum clauſulis divus rex comminatur. Tres, ne longius excurſum, attuliſſe ſuffecerit: enarratis epiſcopatus Quinque-eccleſienſis limitibus ait: *Quos terminos, ſi quis violare præſumpſerit in poſterum, componat* 100. *libras auri optimi &c. &, ut plus Divinæ iræ occurſum paveat, ſciat, ſe a Deo Patre, Filio, & Spiritu Sancto, & glorioſa Dei genitrice Maria, & a S. Petro Apoſtolo, in cujus honorem memo-*

ANNO CHRISTI 1016.

rex ſuæ confeſſionis immunitatem ab hominibus ditioni ſuæ ſubjectis illæſam præcipiat conſervari; aſſenſum vero non præbeat improvide affirmantibus, non debere eſſe res dominicas, id eſt, Domino dnminantium traditas. Itaque ſub defenſione regis ſit, & ſicuti ſuæ propriæ hæreditati, magiſque advertat. Quia quanto Deus excellentior eſt homine, tanto præſtantior eſt Divina cauſa mortalium poſſeſſione; quocirca decipitur quiſquis plus in propriis, quam in Dominicis rebus gloriatur: quarum defenſor, & cuſtos Divinitatis conſtitutus, diligenti cura, non ſolum eas ſervare, ſed etiam multiplicare debet, magiſque illa, quæ diximus, præſtantiora, quam ſua defendere oportet, & augmentare. Si quis igitur inſanus importunitate, improbitateque ſua, regem a recto propoſito pervertere tentaverit, nulliſque remediis mitigari poſſe viſus fuerit, licet obſequiis aliquibus, & tranſitoriis ſit neceſſarius, abſcindendus ab eo, projiciendusque eſt, juxta illud evangelium: *Si pes, manus, aut oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te*. Matth. 18.

Caput II.

De poteſtate epiſcoporum ſuper res eccleſiaſticas.

Ut epiſcopi habeant poteſtatem res eccleſiaſticas providere, regere, gubernare, atque diſpenſare ſecundum Canonnm auctoritatem volumus, ut laici eorum miniſterio obediant epiſcopis, ad regendas eeeleſias, viduas, & orphanos defenſandum, & ut obedientes ſint eis, ad eorum chriſtianitatem ſervandam, conſentienteſque ſint comites, & judices præſulibus ſuis ad juſtitias faciendas, juxta præcepta legis Divinæ, & nullatenus per aliquorum mendacia, vel falſum teſtimonium, neque per perjurium, aut per præmium lex juſta in aliquo depravetur.

Caput III.

Quales debeant eſſe accuſatores, & teſtes, & quod laici clericos accuſare non poſſint.

Teſtes autem, & accuſatores, ſine aliqua ſint infamia, uxores, & filios habentes, & omnino Chriſtum prædicantes. Teſtimonium laici adverſus clericum nemo recipiat. Nemo etiam quemlibet clericum in publico, niſi in eccleſia, excommunicare præſumat.

Caput IV.

De aſſiduo, & gravi labore Sacerdotum.

Scitote patres cuncti, quod ſupra omnes laborant Sacerdotes, unuſquiſque enim veſtrum ſuum fert laborem proprium, illi vero & ſuum, & ſingulorum. Ideo ſicut & illi pro omnibus vobis, ita & vos omnes pro ei ſummopere laborare debetis, in tantum, ut ſi neceſſitas fuerit, animas veſtras pro eis ponatis. (*a*)

Caput V.

De conceſſione regali propriarum rerum.

Decrevimus regali noſtra potentia, ut unuſquiſque habeat facultatem ſuam dividendi, tribuendi uxori, filiis, filiabuſque, atque parentibus ſive Eccleſiæ; nec poſt ejus obitum, quis hoc deſtruere audeat. (*b*)

Caput VI.

De obſervatione dominicæ diei, ut abſtineant a laboribus.

Si quis igitur presbyter, vel comes, ſive aliqua alia perſona fidelis die dnminica invenerit quemlibet laborantem, abigatur: ſi vero cum bobus, tollatur ſibi bos, & civibus ad manducandum detur: ſi autem cum equis, tollatur equus, quem dominus bove redimat, ſi velit; & idem bos manducetur, ut dictum eſt. Si quis aliis inſtrumentis, tollantur inſtrumenta, & veſtimenta, quæ, ſi velit, cum cute redimat.

CA-

memoratus conſtructus eſt epiſcopatus, perpetuo anathemate damnandum, & ante tribunal Chriſti rationem redditurum. Datum X. Kal. Septemb indict. VII. anno Chriſti MIX. Pio Stepano regnante an. IX. Actum in Civitate Jaurtana. Donationem itidem epiſcopatus Veſprimienſis ſic finit: *Si quis igitur hujus noſtri præcepti paginam frangere tentaverit, aut prælibatæ S. Michaelis Veſprimenſis eccleſiæ Stephanum magnificum epiſcopum, ſuoſque ſucceſſores ex cunctis prænotatis rebus, eccleſiis, nec non dotibus, moleſtare conaverit* 800. *librarum auri cocti, ſciat ſe compoſiturum, medietatem cameræ noſtræ, & medietatem prælocutæ S. Michaelis Veſprimienſis eccleſiæ, nec non Stephano celebri epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus, trecentorumque decem & octo patrum* (qui in concilio Nicæno I. Oecumenico an. 324. ſub Sylveſtro I. pap. habito, interfuerunt) *anathemate feriendum atque perpetuali ſupplicio puniendum, jugiterque barathri pœna, perpetuo fore cremandum. Ut verius credatur, diligentiuſque ab omnibus obſervetur, paginam hanc noſtram propriam corroborantes annuli impreſſione ſubterconſignari curavimus. Datum in Scoly apud Capellam B. Stephani Protomartyris, anno ab incarnatione Domini MIX.*

Denique fundationis literas monaſterii vallis Veſprimin. monialium, græco idiomate ſcriptas ſic terminat: *Si vero quis præſumpſerit ex iis, quæ dedi, ab hac habitatione abſcindere, aut abalienare aliquid, ſive ex generatione mea, ſive alter quiſpiam, ſive reges, ſive principes, ſive epiſcopi, ſive duces militum, ſive alii quidam, ut habeat anathema a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, glorioſa Domina noſtra Dei genitrice, & ſemper virgine Maria, glorioſis Apoſtolis, & trecentis, & octo patribus, & omnibus Sanctis, & a me peccatore.* Ex tranſcriptione Colomanni R. ad an. 1028. Aliorum regum, Geyzæ nempe I. & II. Belæ I. & II. Andreæ II. Stephani II. Caroli I. Ludovici I. & plurium literas prætərimus. Quid porro ad hæc illi? qui invadere eccleſias malunt, quam ornare, diripere, quam dotare.

(*a*) Huc facit monitum a divo rege, Emerico filio datum, Cap. 3. de epiſcopi nomenclatura, & de impendendo honore pontificibus. Decerpo nonnulla: *Sine enim illis non conſtituuntur reges, neque principatus. Si illorum benevolentiam habebis, neminem adverſariorum timebis. Ab hominibus interdixit reprehendendos eſſe per David Deificum regem. Nolite tangere Chriſtos meos.* Pſalm. 140. *Ille autem tangit Chriſtos Dei, qui contra Divinum, atque canonum inſtitutum ſacri ordinis viros falſis criminibus fœdat, atque in publicum protrahit, quod te omnino fili mi agere prohibeo, ſi vis beatus vivere, & tuum regnum honeſtare, quia in his rebus in primis offenditur Deus.*

(*b*) Mirum profecto, collata in eccleſias, & religioſorum domicilia immenſa vi auri, argenti, fundiſque opimis, quotidiana inter bella, luxum regium, publicumque, nullius omnino gentis ſubſidio Hungariam eguiſſe. Mos præterea apud Hungaros invaluit, ut deficiente prole, ad ſacras ædes, cœnobia, erigenda monaſteria, patrimonium transferrent. *Immo piaculum grande ducebatur, nihil a morte, Deo in ſervis ſuis legaviſſe.* Otrokoczy. Volumen novum edidetim, ſi munificentiam Hungarorum in pios uſus commonſtrem. Ladiſlai IV. diploma, ut ſupprimam, a me non impetro. Quanta tum regis, in peſſimos licet Cumanorum mores effuſi pietas! *Ladiſlaus, Dei gratia Hungariæ &c. rex. Libenter, & liberaliter, accedente optimatum noſtrorum approbatione, conſilio, & conſenſu contulimus in ſequentibus adnotatas. Annuimus equidem, & regia liberalitate du-*

ANNO CHRISTI 1016.

Caput VII.

Ut eadem die dominica omnes concurrant ad Eccleſiam.

A ſacerdotibus vero, & comitibus (*a*) commendatur omnibus villicis (*b*) ita ut ipſorum juſſu omnes concurrant die dominica (*c*) ad eccleſiam, B majores, & minores, viri, & mulieres, exceptis illis, qui ignes cuſtodiunt. Si quis vero obſtinatus remanebit, ob negligentiam vapulet, & depiletur (*d*).

Caput VIII.

De obſervantia quatuor temporum.

Si quis quatuor temporum jejunia, cunctis cognita, carnem manducans violaverit, per ſpatium unius hebdomadæ incluſus jejunet.

Caput IX.

De obſervatione ſexta feria.

Si quis ſexta feria ab omni chriſtianitate (*e*) obſervata, carnem manducaverit, per unam hebdomadam lucæ (*f*) incluſus jejunet.

Caput X.

De his qui ſine confeſſione moriuntur.

Si quis tam obſtinatus eſt (quod abſit ab omni Chriſtiano) ut nolit confiteri ſua facinora ſecundum ſuaſum presbyteri, hic ſine omni divino officio, & eleemoſynis jaceat, quemadmodum in- A fidelis. Si autem parentes proximi neglexerint vocare presbyteros, & ita ſubjaceat abſque confeſſione morti, ditetur orationibus, & conſoletur eleemoſynis; ſed parentes luant negligentiam jejuniis ſecundum arbitrium presbyterorum. Qui vero ſubitanea periclitantur morte, cum omni eccleſiaſtico ſepeliantur honore. Nam occulta, & divina judicia nobis ſunt incognita.

ANNO CHRISTI 1016.

Caput XI.

De obſervanda Chriſtianitate.

Si quis obſervatione chriſtianitatis (*g*) neglecta, ſtoliditate elatus, quid in eam commiſerit juxta qualitatem offenſionis ab epiſcopo per diC ſciplinam canonum judicetur. Si vero rebellitate inſtinctus, renuerit ſibi impoſitam ſufferre pœnam, iterum eodem judicio reſtringatur, etiam uſque ſepties. Tandem, ſi per omnia reſiſtens, & abnuens invenietur, regali judicio, ſcilicet defenſori chriſtianitatis tradatur.

Caput XII.

D *De conventu ad eccleſiam, & de his, qui murmurant hora miſſa, vel loquuntur.*

Si qui ad eccleſiam venientes ad audiendum Divinum officium, & ibidem hora ſolemnitatis miſſarum inter ſe murmurant, & cæteros inquietant, exponentes fabulas otioſas, & non inE tendentes divinas lectiones cum eccleſiaſtico nutrimento; ſi majores ſunt, increpati cum dedecore expellantur de eccleſia; ſi vero minores, & vulgares, in atrio eccleſiæ pro tanta temeritate coram omnibus ligentur, & corripiantur flagellis (*h*).

CA-

---

ximus indulgendum, ut quicumque Nobiles, ſive in diœceſi Strigon. ſive alibi, in quacumque parte regni noſtri, quacumque nobilitatis præminentia præfulgentes, liberorum forte ſolatio deſtituti, poſſeſſiones ſuas, emptionis, permutationis, ſeu regiæ donationis, ſeu alio quocumque juſto titulo devolutas, ad eos; jura etiam patronatus, monaſteriorum, quæ quocumque præmiſſorum modorum, vel quæcumque juſto titulo optime dignoſcuntur, eccleſiæ Strigon. S. Adalberti Martyris patrocinio ſe committens, in bona valetudine, vel ægritudine, in ipſis etiam extremis relinquere, legare, ſeu donare per modum teſtamenti, donationis, ſeu cujuſcumque relicti titulo, voluerint; largam, liberalem, abſolutam, irrevocabilem, & immutabilem a regia liberalitate conceſſam habeant facultatem, nec habeant neceſſe expreſſam, ſeu ſpecialem, ſuper præmiſſis omnibus noſtram requirere voluntatem, ſeu permiſſionem: ſed hac præſens permiſſionis noſtræ gratia, robur validum, & inviolabilem in perpetuum obtineat facultatem, firmitatemque juxta tenorem gratiæ factæ Varadienſi eccleſiæ, per inclytæ recordationis quondam Regem Stephanum, chariſſimum patrem noſtrum &c. Anno 1283. Muſ. Hiſt.

(*a*) Comes parochianus, vel parochialis, regioni, ſeu comitatui præfectus.

(*b*) Villici dicti a villa, id eſt vico, pago, cui præerant, comitibus parochialibus ſubjecti.

(*c*) Eſto peculiari religione ab Hungaris coleretur dies dominicus, nundinationes tamen, & mercimonia annorum lapſu admiſſa ſunt. Hodiedum lingua patria *Vaſar-nap*, dies nundinarum. Mirum certe videatur tot pœnas per ſecutura etiam concilia in tranſgreſſores ſtatutis, plebeculam, & qui hanc regunt, non ſapere.

(*d*) Depiletur, decalvetur, pœna ignominioſa, & familiaris; videtur Philippus Firmanus A. S. L. cum Lodislaum IV. ad frugem revocare vellet, in ſynodo Budenſi A. 1279. poſtea recitanda, depilationem hujuſmodi apud Hungaros inſtituiſſe, cum ad Cumanorum ritus deſciverant. Radebantur porro etiam capite medio. *Anno 1228. ubi ſervi eccleſiæ S. Benedicti, juxta granum, de villa Uduard, ſe a debita ſervitute ejuſdem loci, abbatis, Cend nominati, alienaſſent, Andreas rex cum palatino Dionyſio ſententionavit contra infideles ſervos abbatis, quod ſemitraſis capitibus eidem eccleſiæ redderentur*. Muſ. Hiſt.

(*e*) Id eſt ab omni populo chriſtiano.

(*f*) Luca, carcer, obſcurus. An ex Hungarico Luk, foramen, locus retruſus: an ex Lucus, vel lucarius, arboreum denſum rari luminis?

(*g*) Inſtituta, præcepta chriſtianæ religionis.

(*h*) Flagellatio virgis, vel loro fiebat: erat in emendationem pœna canonica, non in contemptum. S. Auguſtinus epiſt. 159. ſcribit Marcellino tribuno de caſtigandis Donatiſtis, crimina ſua in quæſtione confeſſis. *Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipſa inquiſitione ſervaſti, quando tantorum ſcelerum confeſſionem non extendente eculeo &c. ſed virgarum verberibus eruiſti. Qui modus coercitionis, & a magiſtris artium liberalium, & ab ipſis parentibus, & ſæpe etiam in judiciis ſolet ab epiſcopis haberi*. Gregorius M. Antemio ſubdiacono l. 9. ep. 66. *Fratrem noſtrum Paſchaſium volumus admoneri, ut eundem Hilarium prius Subdiaconatus, quo ſuagitur indignus, privet officio, atque verberibus publice caſtigatum faciat in exilium deportari*.

Modeſtiam Hungarorum in æde ſacra, magnopere laudat Petrus epiſcopus Vulturanenſis ad reformandam pacem inter Fridericum Cæſarem, & Mathiam Corvinum a Sixto IV. Pap. A. S. L. Budam miſſus, in epiſt. anno 1483. pontifici ſcripta. *Habet (Mathias) cantorum capellam, qua nullam præſtantiorem vidi; & pridie in capella ſua ſolemnem miſſam juxta ſuorum glorioſos mores cantari fecit, magna prælatorum, & nobilium præſente caterva. Cum rediero, quanto ſilentio, quanta devotione, quibus cæremoniis, quanta gloria, miſſa illa perfecta ſit, explicare ſtudebo. Confundebar ſane, arguebarque a ſæculari principe in his, quæ ad Divinum cultum, & animarum majorem ædificationem attinent, ſuperari. Obſtupui profecto*. Ex MS. Vatic.

Caput XIII.

De ædificatione, & dote eccleſiæ a villis (a) compoſita.

Decem villæ eccleſiam ædificent, quam duabus manſis (*b*) totidemque mancipiis dotent, equo, & jumento, ſex bobus, & duabus vaccis, triginta quatuor minutis beſtiis (*c*). Veſtimenta vero, & corporalia, & coopertoria rex provideat; (*d*) presbyterum, & libros epiſcopi.

ANNO CHRISTI 1017.

CONCILIUM AURELIANENSE

IN QUO LISOJUS ET HERIBERTUS, ALIIQUE HÆRETICI

Roberti regis juſſu flammis exuſti anno Chriſti MXVII. Benedicti VIII. papæ anno v. Roberti ejuſdem regis xx.

De hac ſynodo, ejuſque occaſione ſcribit Glaber Rodulphus hiſtoriæ ſuæ libro III. *capite* VIII. *Narrat enim deprehenſam hoc anno in urbe Aurelianenſi hæreſim fuiſſe, quæ per mulierem Italam in Gallias invecta ferebatur: ab ea corruptos paſſim plurimos: tum in ea urbe duos propagandi erroris principes extitiſſe Liſojum & Heribertum qui genere ac ſcientia cæteris clericis anteibant, & apud regem, aulæque proceres in magna gratia erant. Gliſcente autem malo, cum res ad Roberti regis aures perveniſſet, coacta ſynodo, pœnas de impiis exegit. Glabri ergo verba ſunt loco ſupraſcripto.* Tertio, *inquit*, de viceſimo infra milleſimum anno reperta apud Aurelianenſem urbem cruda nimium, atque inſolens hæreſis, quæ diutius ac culte germinata, in perditionis ſegetem male pullulans, plures in ſuæ cæcitatis præcipitavit laqueum. *Et poſt alia.* Ut autem cognovit rex Robertus, ut erat doctiſſimus ac Chriſtianus, triſtis ac mœrens nimium effectus, quoniam & ruinam patriæ revera, & ani- B marum metuebat interitum. Idcirco quantocius Aurelianis properans, convocatis plurimis epiſcopis & abbatibus, ac religioſis quibuſque laicis, acerrime cœpit perſcrutari, qui eſſent auctores hujus perverſi dogmatis, vel qui parti illorum, jam decepti, conſentirent. Facta igitur perſcrutatione inter clericos; quomodo unuſquiſque ſentiret, & crederet ea quæ fides catholica per doctrinam apoſtolicam incommutabiliter ſervat & prædicat, duo, videlicet Liſojus & * Heribertus, ſtatim ſe aliter ſentire non negantes, qua- C les diu latuerant, manifeſtaverunt. Deinde vero plures poſt illos ſe parti iſtorum profitebantur hærere: nec ulla ratione ſe poſſe affirmabant ab illorum ſegregare conſortio. Quibus compertis, tam rex, quam pontifices, triſtiores effecti, interrogaverunt illos ſecretius, utpote viros hactenus in omni morum probitate perutiliſſimos: quorum unus Liſojus in monaſterio ſanctæ crucis, clericorum cariſſimus habebatur; alter, idem Heriber-

* *Agnomen Stephanus.*

(*a*) Id eſt prædiis, vel ſi mavis, villam dicto domorum plurium in campo collectionem. Sed quis credat 10. pagis unum nonniſi Parœcum, unamque eccleſiam conſtitutam fuiſſe?

(*b*) Hic portio duorum agrorum: alias curia, prædium.

(*c*) Capris, ovibus, &c.

(*d*) Magnam S. Regis curam, & providentiam in ornanda Dei domo docent ea, quæ eccleſiæ S. Benedicti de radice Montis Ferrei dono obtulerat An. 1015. *Altaria bis decoravimus ornamentis. Videlicet 19. caſulis, dalmaticis 14. tunicis* 18. Veſtis epiſcopi, quam duplicem induit, aut tunica capuriata monachorum *Cappis* 10. erant diverſæ formæ, & uſus varii: quædam inſtar tunicæ laxioris & talaris: quid ſi veſtem dicam, quam religioſi S. Benedicti, dum ad pſallendum conveniunt, ſibi imponunt? *Pallis altarium 27. Mantilibus 29. Pallis ad cooperiendum ſedilia 4. Albis 50. Camiſis de Pallio 10. & aliis 15. tapetibus ante altaria 10. Crucibus 9. Pulvinaribus 7. Altaribus ad viam 5. thuribulis 4. candelabris 11. bacolibus 12. urceis 4. ſcriniis*, (ſecretum conditorium, in quo reliquiæ ſacræ reponebantur) *de argento tribus. Stolis & manipulis 30. libris vero, quorum præcipue auctoritas fulget in eccleſia: tum bibliotheca, duobus voluminibus, nocturnalibus 4. antiphonalibus 5. lectionariis cum evangeliis, miſſalibus 6 pſalteriis 4. gradualibus 5. regulis 2. baptiſteriis 2. gloſſariis 3. Omeliar. volumine uno.* Sequitur dos eccleſiæ: equis 120. vaccis 84. ovibus 464. &c.

Clar. Math. Bel, in adparatu ad hiſt. Hung. mon. V. pag. 193. in not. lit. *m.* cum ſimilem donationem archiabbatiæ S. Martini a D. Rege factam recenſet, & Jobbagiones, Udvarnicos, Coquos &c. cœnobio adſcriptos (quos nos in hac charta non attulimus) poſita ſerie enumeraret, addit ſequentem periculum: *En! unius cœnobii miniſteria!* Miranti vero erudito munificentiam S. Regis, vel cauſam ignoranti, tranſcribo, occupandi marginis gratia, ex P. Du Meſnil S. J. Doctrina, & Diſc. Eccl. Tom. III. lib. 48. pag. 305. num. 58. paucula: *Quia Pomerani quoſdam prædicatores, cenſu tenues, propter inopiam contempſerant, quaſi non pro ſalute hominum, ſed pro ſua neceſſitate relevanda, officio inſiſterent, prædicandi, ſtudioſe procuravit, ut opulentus appareret* (S. nempe Otto Bamberg. epiſc.) *Aſſumptis ergo clericis idoneis, miſſalia, aliosque libros, & calices, alia quoque utenſilia, veſtes pretioſas, &c. ſecum portare fecit: ne forte indigentiæ cauſa videretur evangelizare. . . . a rege* (Poloniæ Boleſlao II.) *ſuſceptus eſt, ... eique dedit Polonicæ, & Teutonicæ linguæ gnaros ſatellites, ac diverſa ejus miniſteria, currus etiam, qui illius ſarcinas portarent, & monetam illius terræ liberaliter contulit.* Et reliqua. Ex vita S. Otto. apud Caniſ. lect. ant. Tom. 3. Immo, ſunt præ manibus inſignia regum documenta, quibus tot unius cœnobii miniſteria ad regiæ etiam majeſtatis noſtræ, ſi ad monachos hujus loci nos diverſari contigerit (contigit ſæpenumero) magnificentiam, & pro Udvarnicorum, & Baronum noſtrorum ſervitio uti poſſimus. Chartæ Belæ I. Stephani II. Caroli I. Quis demum ab infelici clade Ludovici II. tot miniſteria cœnobiorum peſſumdedit, diripuit, invaſit?

Dux quoque Damoslaus (proditur fuiſſe Hungarus, aut inter hos multis annis conſediſſe) *duobus prædiis ditavit monaſterium, ſcilicet: tabula argentea ante altare S. Benedicti, & altari argenteo, ad viam in eccleſia, in honorem OO. SS. dedicata.* Muſ. Hiſt.

Addo ex Bonfinio; de pietate S. Stephani, p. 125. *quod ter quotannis baſilicas, & cœnobia, quæ fundarat, reviſere, ad aras primum omnes, pias preces, & ſacra facere ſolitus fuerit, deinde ſingillatim templa luſtrare, ne qua negligentia collaberentur.* Imploro nunc æquitatem, fidemque judicum! cui ſupplicio addicendus ſit Frider. Lampe. a pag. 25. uſque 31. ex his ipſis conſtitutionibus, in amurca ſua hiſtorico-Synodica probare contendens *S. Regem Stephanum ad evangelicos, & reformatos*, ſeu virus Calvini quaſi prægustatum ea ætate, *in prima converſione Hungarorum magis acceſſiſſe, quam ad hodiernos Romano-catholicos. Cæci & duces cæcorum!*

ribertus, ſancti Petri eccleſiæ, cognomento Puellaris, capitale ſcholæ tenebat dominium. Quidam interrogati fuiſſent, a quo vel unde eis iſta præſumptio accidiſſet, hujuſmodi dederoot reſponſum: Hoc anim diu eſt quod ſectam, quam vos tarde agnoſcitis, amplectimur: ſed tam vos, quam cæteros cujuſcumque legis vel ordinis, in eam cadere expectavimus, quod etiam adhuc fore credimus. His dictis, continuo palam expoſuerunt omniom antiquorom ſtultiſſimam ac miſerrimam, nempe ſui deceptricem hæreſim. Cui videlicet raciocinatio tanto minus erat idoneis ſermonibus obnixa, quanto conſtat eſſe illi ter veritati contrariam. Dicebant ergo, deliramenta eſſe quidquid in veteri ac novo canone, certis ſignis ac prodigiis, veteribuſque teſtatoribus, de B trina unaque deitate beata confirmat auctoritas. Cælum pariter ac terram, ut conſpiciuntur, abſque auctore initii ſemper extitiſſe aſſerebaot: & cum univerſarum hæreſum * inſanientes, canum more latreotes * deterrima, in hoc tantum Epicureis eraot hæreticis ſimiles, quoniam voluptatum flagitii credebant non recompenſari ultionis vindictam. Omne Chriſtianorum opus, pietatis dumtaxat & juſtitiæ, quod æſtimatur pretium remonerationis æternæ, laborem ſuperfluum aſſe judicabant. Interea his aliiſque quamplurimis inſanis imprudenter ab eiſdem prolatis, non deſuere fideles atque idonei teſtes veritatis, qui illis ſufficienter, ſi velleot tam veritati quam propriæ acquieſcere ſaloti, reſpondere de ſuis cæcis C atque erroneis aſſertionibus valerent. *Et poſt alia.* Præterea cum a pluribus omni ſagacitate elaboratum fuiſſet, qualiter depoſita mentis perfidia veram & univerſalem reciperent fidem, atque illi omnimodis ſe facere denegarent; dictum eſt eis, quoniam niſi celerius ad ſanam fidei mentem redeant, regis juſſo, & univerſæ plebis conſenſu, igne eſſent protinus cremandi. At illi male in ſua confiſi veſania, nil pertimeſcere ſe jactantes, ſeque evaſuros ab igne illæſos promitteotes, quin potius meliora ſibi ſuadentibus ſpernendo illudebant. Cernens quoque rex, & univerſi qui aderant, minus poſſe illos revocari ab inſania: juſſit accendere non longe a civitate ignem permaximum, ut vel eo forte territi, a ſua maligni- D tate deſinerent. Ad quem cum ducerentur, rabida adacti dementia, ſe omnimodis hoc velle proclamabant, ac ſeſe ultro ad ignem trahentibus inferebant. Quibus ad ultimum numero XIII. igni traditis, cum jam cœpiſſent acrius aduri, cœperunt voce qua poteraot ex eodem igne clamare, ſe peſſime deceptos arte diabolica, nuper de univerſorum Deo ac Domino male ſenſiſſe, & ob hanc ab eiſdem illatam ei blaſphemiam illos temporali atque æterna ultione torqueri. His vero plures e circumſtantibus auditis humanitatis pietate permoti, accedentes ut vel ſemivivos ab igne eriperent, minime valueruot: quoniam vindice flamma conſumente illos, continuo in * pulverem ſunt redacti. Si qui vero poſtmodum hujus per- E verſitatis ſectatores fuere reperti, ſimili ultionis vindicta ubique fuerunt perditi. Præterea venerabilis catholicæ fidei cultus, extirpata inſanientium peſſimorum veſania, ubique terrarum clarior emicuit.

Qui de his porro poſt Glabrum meminerunt, nonnulli eos propter quamdam dogmatum ſimilitudinem Manichæos appellarunt, ut Ademarus monachus. Eo tempore, *inquit*, decem ex canonicis ſanctæ Crucis Aurelianis, qui videbaotur eſſe religioſiores aliis, probati ſunt eſſe Manichæi. Quos rex Robertus, cum nollent aliquatenus ad fidem rever- A ti, primum e gradu ſacerdotii deponi, deinde ab eccleſia eliminari, & demum igne cremari juſſit. Quidam etiam Aurelianenſis canonicus, cantor nomine Theodatus, mortuus erat ante triennium in illa hæreſi, ut perhibebant viri religioſi & hæretici ipſi. Cujus corpus poſtquam probatum eſt, ejectum eſt de cœmeterio jubente epiſcopo Odalrico, & projectum in invium. Qui autem flammis judicati ſunt ſupradicti decem cum Liſojo, quem rex valde dilexerat propter ſanctitatem, quam eum habere credebat, ſecuri nihil timebaot: & a flammis ſe illæſos exire promittebant, & ridentes in medio ignis ligati ſunt, & ſine mora penitus in cinerem redacti ſunt, ut nec de oſſibus reſiduum inveniretur eorum.

B *Ejuſdem concilii occaſionem & acta deſcripta plenius accipe ex veteri commentario, quem Aganonem vocant, cœnobii S. Petri in valle prope Carnutum, prout edidit D. Lucas Dacherius, tomo II. Spicilegii.* Rurſum quoque duxi dignum memoriæ tradendum de præfato viro, ſcilicet Areſaſto, quomodo in Aurelianа urbe, divina ope, ſuique ingenii ſalubri acumine, hæreticam pravitatem latenter pullulantem, jamjamque per Galliarum provincias neſandi erroris venena exitialia propinantem, non ſolum deprehenderit, ſed etiam omnino compreſſerit. Erat enim de genere comitum Normannorum, eloquio nitidus, conſilio providus, bonis moribus comptus, ac idcirco legationis officio tam apud Francorum regem, quam C apud proceres notiſſimus extitit. Hic in domo ſua quemdam clericum habuiſſe dicitur nomine Heribertum, qui lectionis gratia Aurelianam urbem adire decreverat. Verum, dum veritatis auctores quærere ſatageret, cæco itinere in totius hæreſis barathro dilabitur. Nam ea tempeſtate in eadem civitate duo clerici, Stephanus * & Liſojus, apud omnes ſapientia clari, ſanctitate ſeu religione magnifici, eleemoſynis largi, opinione habebantur vulgi. Eoſdem memoratos expetiit clericos, & parvo temporis interſtitio docilis diſcipulus, cum divini verbi dulcedine ab eis debriatur mortifero nequitiæ hauſtu, qui dementia errore diabolico irretitus, totius divinitatis expers, ſapientiæ arcem conſcendiſſe ſe credidit. D Qui patriam repedans, dominum ſuum, quem ſingulari affectu diligebat, ſubtilitate verborum in erroris viam ſenſim admovendo, ſecum attrahere cupiebat: teſtificans Aurelianum urbem præ cæteris urbibus coruſcare luce ſapientiæ, atque ſanctitatis lampade. In cujus verbis dominus ejus intellectuali auditu ipſum animadvertit a via juſtitiæ devium: & cito comiti Richardo cauſam innotuit, atque rogavit, ut Rodberto regi literis peſtem in regno ejus adhuc latitantem, antequam propagaretur, pateſaceret; & ut rex eidem Areſaſto ad expellendam eam opportunum auxilium non denegaret. Itaque rex inſperata re attonitus, mandavit ut idem vir cum clerico ſuo ad Aurelianum urbem cito greſſum dirigeret, E pollicens omnimodis in hac re ſuum auxilium.

Cumque jubente rege iter ageret, Carnotis devenit, Fulbertum venerabilem antiſtitem ſuper hac re conſulturus qui forte tunc aberat; nam Romam gratia orationis abierat. Tunc cauſam ſui itineris cuidam ſapienti clerico Ebrardo nomine Carnotenſis eccleſiæ ſacriſcrinio innotuit & flagitans ſui conſilii opem, qualiter ſtare deberet in acie, & quibus armis ſe muniret contra multimodas artes diabolicæ fraudis. Qui ſapienti uſus conſilio eum prædocuit, ut quotidie primo mane omnipotentis opem quæſiturus, eccleſiam devotus adiret, orationi incumberet, atque ſacroſan-

* Cor. hæreſum deterrimus
* Eupeage ſtrue, deterrima.
* Pro, cinerem. Harduinus.
* Alibi, Heribertus dicitur.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1022.

ſancta communione corporis & ſanguinis Chriſti ſe muniret, deinde fidenter ad audiendam hæreticam pravitatem ſignaculo ſanctæ crucis protectus pergeret, nihil horum quæ ab eis audiret, contradiceret, ſed ſimulato diſcipuli vultu, omnia tacitus in domicilio pectoris conferret.

Igitur Aurelianis deveniens, uti edoctus fuerat, quotidie ſacra communione ac ſupplici oratione munitus, ad eorum doctrinam veniens, ad inſtar rudis diſcipuli ultimus intra domum erroneorum aſſidebat. Cumque primum divinorum voluminum exemplis eum & quibuſdam rerum ſimilitudinibus informarent, atque more perfecti diſcipuli ſubdita aure intentum viderent: inter alias ſimilitudines, ſilveſtris arboris ſimilitudinem ei proferunt. Tractandus es, inquiunt, a nobis ut arbor ſilveſtris, quæ translata in viridario, tamdiu aquis perfunditur, donec humo radicetur, dehinc ſpinis & rebus ſuperfluis emundatur, ut poſtmodum terræ tenus truncata ſarculo, meliori inſeratur ramuſculo, quæ poſtmodum fertilis ſit mellifluo pomo. Itaque tu ſimili modo translatus de iniquo ſæculo in noſtro ſancto collegio, aquis perfunderis ſapientiæ, donec informeris, & gladio verbi Dei vitiorum ſpinis carere valeas, ac inſulſa doctrina tui pectoris ab antro excluſa, noſtram doctrinam a ſancto Spiritu traditam, mentis puritate poſſis excipere. At ille de omni verbo quod proferebant ſemper Deo gratias referebat: unde rati ſunt eum converſum eſſe in eorum errorem, jamjamque ſuæ nequitiæ ſentinam verbis divinorum librorum antea coopertam ſecuri aperiunt, dicentes: *Chriſtum de virgine Maria non eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, nec vere in ſepulcro poſitum, nec a mortuis reſurrexiſſe*: Addentes: *In baptiſmo nullam eſſe ſcelerum ablutionem: neque ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti in conſecratione ſacerdotis. Sanctos martyres atque confeſſores implorare pro nihilo ducebant.*

Cumque hæc alia execrandi & miſerrimi homines a fœtido pectore evomerent, Areſaſtus ſic ad eos dixiſſe fertur: Si in his quæ enumeratis ſalus hominum, quæ ſperatur, nulla, ut dicitis, eſſe poteſt: a vobis obnixe rogo mihi aperite, in quibus ſperari poterit, ne meus animus in dubio poſitus cito cadat in deſperationis ruinam. Procul dubio, frater, inquiunt, in charybdi falſæ opinionis hactenus cum indoctis jacuiſti: nunc vero erectus in culmine totius veritatis, integræ mentis oculos ad lumen veræ fidei aperire cœpiſti. Pandemus tibi ſalutis oſtium, quo ingreſſus per impoſitionem videlicet manuum noſtrarum, ab omni peccati labe mundaberis, atque ſancti Spiritus dono repleberis, qui ſcripturarum omnium profunditatem, ac veram dignitatem, abſque ſcrupulo te docebit. Deinde cæleſti cibo paſtus, interna ſatietate recreatus, videbis perſæpe nobiſcum viſiones angelicas, quarum ſolatio fultus cum eis quovis locorum, ſine mora vel difficultate, cum volueris, ire poteris: nihilque tibi deerit, quia Deus omnium tibi comes nunquam deerit, in quo ſapientiæ theſauri, atque divitiarum conſiſtunt. Interea rex, & Conſtantia regina, ſicut vir memoratus mandaverat, ad urbem Aurelianum cum epiſcoporum collegio venientes: die ſequenti, illo ipſo ſuggerente, omnis illa nequiſſima congregatio ſimul per officiales regios de domo ubi erant congregati, abſtracti, & in eccleſiam ſanctæ Crucis ante regem, atque epiſcoporum ac clericorum cœtum adducti.

Sed antequam ad conflictum veniamus: de cibo illo, qui cæleſtis ab illis dicebatur, quali arte conficiebatur, neſcientibus demonſtrare curabo. Congregabantur ſiquidem certis noctibus in domo denominata, ſinguli lucernas tenentes in manibus, ad inſtar letaniæ dæmonum nomina declamabant, donec ſubito dæmonem in ſimilitudine cujuslibet beſtiolæ inter eos viderent deſcendere. Qui ſtatim ut viſibilis illa videbatur viſio, omnibus extinctis luminaribus, quam primum quiſque poterat mulierem quæ ad manum ſibi veniebat, ad abutendum arripiebat: ſine peccati reſpectu, & utrum mater, aut ſoror, aut monacha haberetur, pro ſanctitate & religione ejus concubitus ab illis æſtimabatur. Ex quo ſpurciſſimo concubitu infans generatus, octava die in medio eorum igne accenſo probabatur per ignem more antiquorum paganorum, & ſic in igne cremabatur. Cujus cinis tanta veneratione colligebatur, atque cuſtodiebatur, ut Chriſtiana religioſitas corpus Chriſti cuſtodire ſolet, ægris dandum de hoc ſæculo exituris ad viaticum. Inerat enim tanta vis diabolicæ fraudis in ipſo cinere, ut quicumque de præfata hæreſi imbutus fuiſſet, & de eodem cinere quamvis ſumendo parum prælibaviſſet, vix umquam poſtea de eadem hæreſi greſſum mentis ad viam veritatis dirigere valeret. De qua re parum dixiſſe ſufficiat, ut Chriſticolæ caveant ſe ab hoc nefario opere, non ut ſtudeant ſectando imitari. Verum, quia digreſſionem feciſſe videor, ad eadem modo quæ dimiſi vertatur oratio, ac ſuccincto curſu infidelium crudelitas tranſcurrendo peragatur, ne prolixior controverſiæ ſermocinatio faſtidium generet delicato lectori.

Igitur, ut dictum eſt, illis introductis ante regem, & epiſcoporum conventum, prior Areſaſtus regem allocutus eſt, dicens: Domine mi rex, miles ſum Richardi tui fideliſſimi comitis Normanniæ, & immeritus teneor vinctus, & catenatus ante te. Cui rex ita reſpondit: Cauſam tui adventus cito nobis indica, ut ea cognita aut reus in vinculis tenearis, aut innocens a vinculis dimittaris. Ad hæc ille reſpondit: Audita ſapientia & religione horum qui vincti adſtant mecum ante te, ad hanc urbem venire volui, ut inde exemplo bonorum operum, atque doctrina eorum, melioratus redirem. Hæc quidem cauſa eſt, pro qua de patria mea exire volui, & hanc urbem petii. Quod ſi reatu aliquo pro hoc opere teneor, præſules tibi aſſiſtentes videant, & judicent. Tunc præſules dixerunt: Si ſapientiæ ac religionis modum quem ab his didiciſti nobis proferas, noſtro judicio facile dignoſcetur. At ille ait: Regia majeſtas, & veſtra authoritas eis jubeat, ut quæ me docuerunt, ea ipſi coram vobis dicant, quatenus audita a vobis, aut digna laude habeantur, aut oblivioni tradantur. Quibus rex atque antiſtites cum juberent ut ſuæ fidei normam referendo patefacerent, totius veritatis inimici alia pro aliis dicentes, intra ſuæ hæreſis fœditatem nulla adita intruire volebant: ſed ut ſerpens quanto plus in manibus ſtringitur, tanto amplius elabitur; ita & iſti quo amplius concludebantur, veritatis ſermonem tanto magis labiliores videbantur effugiſſe. Tunc Areſaſtus videns quod redimerent tempus, & ſermonum clypeo feſtinarent obnubilare ſuæ fidei errorem, ad eos eſt converſus, dicens: Veritatis magiſtros non erroris habere putavi, dum conſtanter illam mihi doctrinam, quam ſalutiferam evangelizabatis, viderem vos docere, atque pollicebamini pro pœnis inferendis, & etiam pro morte toleranda, nunquam eam a vobis eſſe denegandam. Nunc vero oblita fide quam promiſiſtis, ut videor, timore mortis ab illa doctrina longe vultis fieri, meque adhuc rudem diſcipulum in periculo mortis dimittere

ANNO CHRISTI 1017.

tere parvi penditis. Unde regiæ juſſioni parendum eſt, & obedire tantorum præſulum authoritati oportet, ut in his quæ a vobis didici, ſi qua ſunt religioni Chriſtianæ contraria, iſtorum judicio cognita, quæ ſequenda ſunt, & quæ reſpuenda, agnoſcam. Docuiſtis equidem me nullam in baptiſmo promereri veniam peccatorum, neque Chriſtum de virgine eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, neque vere ſepultum, neque a mortuis reſurrexiſſe; neque panem & vinum, quod ſuper altare manibus ſacerdotum ſancti Spiritus operatione effici videtur ſacramentum, converti poſſe in corpore & ſanguine Chriſti.

Cumque hæc Areſaſtus una voce peroraſſet, Guarinus Belvacenſis præſul interrogavit Stephanum & Liſojum, qui hujus erroris videbantur eſſe magiſtri, ſi ita ſentirent, & crederent quæ ab Areſaſto erant memorata. At illi cum diabolo in inferno jam manſionem paratam habentes vera eſſe memorata, & ita ſe ſentire ac credere conſtanter aſſerunt. Quibus cum præſul diceret, voluiſſe Chriſtum naſci de Virgine, quia potuit, & pro noſtra ſalute pati in humanitate, ut tertia die devicta morte reſurgeret in ſua deitate, noſque doceret eſſe reſurrecturos in reformatione: viperino ore reſponderunt, dicentes: Nos neque interfuimus, neque hæc vera eſſe credere poſſumus. Ad hæc præſul eos, inquit, interrogans: carnales parentes habuiſſe creditis, an non? Cumque ſe credere aſſererent, præſul reſpondit: Si ex parentibus vos eſſe procreatos creditis, cum non eratis: ante ſæcula Deum de Deo genitum ſine matre, in fine temporis ſancti Spiritus obumbratione de Virgine natum, cur credere reſpuitis? At illi dixerunt: Quod natura denegat, ſemper a creatione diſcrepat. Quibus præſul reſpondit, dicens: Antequam quicquam fieret per naturam, non creditis per filium Deum patrem feciſſe omnia ex nihilo? Cui alienati a fide dixerunt: Iſta illis narrare potes, qui terrena ſapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum ſcripta in membranis animalium: nobis autem qui legem ſcriptam habemus interiori homine a Spiritu ſancto, & nihil aliud ſapimus, niſi quod a Deo omnium conditore didicimus, incaſſum ſuperflua & a divinitate devia profers: idcirco verbis finem impone, & de nobis quidquid velis facito. Jam regem noſtrum in cœleſtibus regnantem videmus, qui ad immortales triumphos dextera ſua nos ſublevat, dans ſuperna gaudia.

Cumque ab hora diei prima uſque ad horam nonam multifariam elaborarent omnes, ut illos a ſuo errore revocarent, & ipſi ferro duriores minime reſipiſcerent: juſſi ſunt ſinguli ſacris veſtibus indui in ſuo ordine, ſtatimque ab antiſtitibus a proprio honore ſunt depoſiti: & rege jubente, Conſtantia regina ante valvas baſilicæ ſtetit, ne populus eos intra eccleſiam interficeret: & ſic de gremio ſanctæ eccleſiæ ejecti ſunt. Qui cum ejicerentur, regina Stephani ſui olim confeſſoris cum baculo, quem manu geſtabat, oculum eruit. Deinde extra civitatis educti muros, in quodam tuguriolo copioſo igne accenſo, præter unum clericum, atque unam monacham, cum nefario pulvere, de quo ſupra diximus, cremati ſunt. Clericus enim & monacha divino nutu reſipuerunt.

Ejuſdem quoque concilii mentio, ſed breviſſima, in Chronico S. Petri Vivi, edito ab eodem Dacherio, eodem Spicilegii tomo.

Observatio P. Antonii Pagi
ad An. Chr. 1017. n. 5. & ſeqq.

Glaber l. 3. c. 8. de hæreſi Manichæorum loquens ait. *Tertio de viceſimo infra jam dictum milleſimum anno reperta eſt apud præfatam Aurelianenſem urbem cruda nimium atque inſolens hæreſis*, &c. Baronius in margine loco, *infra*, legit, *ſupra*, ſed hæc emendatio difficultatem non tollit: Legendum itaque, *tertio & viceſimo*, hæreſis enim illa an. 1022. detecta, & Glaber annum unum amplius dicit. Porro certum & indubitatum, hæc ad an. 1022. pertinere. In brevi enim Chronico Autiſiodorenſi a Labbeo Tom. 1. Biblioth. edito, ad an. 1022. habetur: *Aureliani igne cremantur Clerici diabolica ſuggeſtione a fide catholica exorbitantes effecti, ac ſi denuo Manichæi hæretici*. Secundo, in fragmento Hiſpaniæ Aquitanicæ ad eundem annum legitur: *Apud Toloſam inventi Manichæi, & ipſi deſtructi*. Tertio adhuc ſupereſt privilegium a Roberto Francorum rege Alberto Miciacenſi Abbati conceſſum, in quo dicitur, ſententiam in hæreticos illos prolatam fuiſſe an. 1022. tum Præſule Aurelianenſi Odelrico: *Aurelianis publice an. 1020. regni Roberti regis 28. Ind. V. quando Stephanus hæreſiarcha, & complices ejus damnati & arſi ſunt Aureliani*. Sed loco, *regni Roberti regis* 28. legendum 25. a morte ſcilicet Hugonis patris, quæ an. 997. accidit deducti.

Hujus hæreſeos occaſione celebratum Aurelianis Concilium, perperam proinde anno Chriſti 1017. alligatum, cum, ex dictis ad an. 1022. revocandum ſit. Huic Concilio præfuit Leothericus Senonenſis Archiepiſcopus, ut habetur in Chronico S. Petri Vivi: *Sub ipſo tempore exorta eſt magna hæreſis, nova & inaudita in urbe Aurelianenſi. Quapropter accerſiens Rex* (nempe Robertus) *Archiepiſcopum juſſit congregari in ea urbe Synodum*. Aurelianis Epiſcopus erat Udelricus, ut ex Adelmaro diſcimus.

LEGIONENSIS SYNODUS.

Qua Fructuarienſe S. Benigni monaſterium a ſubjectione epiſcopi liberatur, Anno 1017. celebrata.

Ex Mand. Suppl. pag. 1219 & Guichenon. Biblioth. Sebuſ. cent. II. n. LXXIV.

EGo Lambertus Sanctæ Lingonenſis eccleſiæ epiſcopus. Notum fieri decrevi, tam præſentibus, quam futuris, quod quidam dilectus ex dilectis, abbas videlicet Wilelmus, adiit paternitatem noſtram juſtis precibus, ut ſynodali decreto quoddam teſtamentum, quod ad votum præventu mortis, beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri Brunonis adimplere nequivit benignitas, noſtræ benevolentiæ, proficeretur authoritate, quod quidem non immerito tanto facilius debet impetrare, quanto Dei cognoſcitur zelus id omnino poſtulare. Quidam enim ſuus, carnali propagine germanus, nomine Godefredus, ad ſanctam veniens converſionem, totum quodcunque habuit ſecum, Deo devote contulit, ea maxime intentione, ut de proprio ſuo conſtrueretur monaſterium, quod ne alicujus epiſcopio, vel cœnobio fieret aliqua ſubjectione obnoxium, ſolerti pertractatum eſt conſilio, ut in quodam loco, antiquitus Fructuaria dicto, ædificaretur, quod legalem per chartulam a Nitardo & Rosberto germanis ipſius Godefredi, cuidam Guntardo levitæ traditum eſt, ut ipſa inde faceret judicatus teſtamentum, ſub liberrima omnino conditione. Quod & factum eſt, ſed non ſine multorum, maxime Arduini Regis, & Bertæ uxoris ejus, adjutorio; quorum ſagaci induſtria legali legaliter confirmata ſunt teſtamenta, & ſancto Divionenſi cœnobio non parvi pretii, ut patet, collata ſunt ornamenta; ſcilicet textum unum auro, gemmis & lapidibus mi-

re

ANNO CHRISTI 1017.

re ornatum, caſula auro decorata, duæ ſtolæ deauratæ cum earum manipulis & unum cingulum atque quatuor amicti ſimiliter deaurati, quod & ideo facere ſtuduerunt, ut & locus, unde Fructuarienſis videlicet ſumpſit exordium, his honeſtaretur emolumentis, & hoc memores in poſterum non habeant, unde ſcandalum ſtruere iniqua poſſint voluntate. Et nos igitur, æquitatis jura appendentes, & animarum lucris magis quam cupiditatibus perverſorum conſulentes, ſed & ſancti prædeceſſoris noſtri promiſſa complentes, a privilegiis quoque Apoſtolicis, atque decretis epiſcopalibus, a præceptis denique imperialibus, ac regalibus non diſcrepantes, Fructuarienſe cœnobium cum omnibus, quas poſſidere videtur, rebus tam mobilibus, quam immobilibus, in nulla ſub- B jectione, in nullo jure cuiquam noſtri epiſcopii pertinentiæ obnoxium proclamantis, quin imo ſub proprio paſtore, ut per omnia abſoluta libertate in Romana ſed ſibi conceſſa potiatur, & a ſublato hujuſmodi ſubjectionis vinculo con- A ſtet alienum. Volumus & nos, & ſtatuimus ſub ſynodali decreto, ut nullus monachus, aut præſcripti videlicet domini W. abbatis ſucceſſor, contra præfatum locum aliquid querelæ, vel calumniæ inferat, vel quidquam proprietatis, ſeu ſubjectionis requirat. Ut ſit igitur ipſe locus Fructuaria dictus, noſtra quoque auctoritate inconvulſa ſtipulatione liber & abſolutus, & ab omni querela immunis, & in fructificandis animabus ſemper Chriſto duce ſacris aptus incrementis, *teſtibus* ex noſtro clero admiſſis, noſtra ſubſcriptione ſignamus. *Signum* Lamberti Lingonenſis ſedis epiſcopi. Signum Beraldi archidiaconi. Signum Beraldi abbatis S. Stephani Divionenſis &c. Actum apud Divionem publice III. Id. Jan. anno ab incarnat. Domini MXVII. Indict. XV. regnante Roberto, rege Francorum. Ego Odo cancellarius in ſynodo ſanctæ Lingonenſis eccleſiæ hoc teſtamentum perlectum, & ab omni ſynodo laudatum, & confirmatum recognovi, & ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1018.

SYNODUS GOSLARIENSIS

Anno MXVIII. celebrata, in qua Godeſcalchi & Girtrudis matrimonium diſſolutum.

DE ea hæc habet Authur Vitæ S. Meinvverci Epiſcopi Paderbonenſis apud Bollandianos ad diem 5. Junii cap. 11. n. 81 *Epiſcopatus ergo ejus anno nono Dom. Incarnationis MXVIII. Bernvvardus Hildeneſheimenſis Epiſcopus, tempore quadrageſimali Synodum in Goslaria habuit: in qua præſidente Imperatore cum Epiſcopis ceteriſque regni primoribus, Godeſcalchum Ekkihardi, Comitis filium, & C Gertrudem filiam Comitis Ekkiberti ſeparavit.* Dithmarus ait propter conſanguinitatem proximam excommunicatos. Eo anno Paſcha incidit in diem 6. Aprilis.

NOVIOMAGENSE CONCILIUM

In quo Otto inceſtarum nuptiarum reus damnatur, & quidam eccleſiaſtici ritus ſanciti, Anno 1018. celebratum.

Ex Manſi Suppl. pag. 1240.

COncilii Noviomagenſis circa hæc tempora habiti meminit coævus ſcriptor Alipertus Metenſis cœnobii monachus in libello de diverſitate temporum lib. II. cap. XVI. & XIX. qui tamen res in eo definitas omnes ſilet. Annaliſta vero Saxo Eccardi & concilium memorat, & res in eo conſtitutas has indicat. *Menſe martio XVII. Kal. Aprilis* (quæ anno illo incidit in dominicam) *magna ſynodus fit in Numagon*, (Noviomagi ſcilicet) *ubi Otto quidam de primoribus Francorum, & uxor ejus Irmingard conſanguinitate proximi, injuſte diu conjuncti ob inobedientiam contra D vocationis excommunicati ſunt, cooperatoreſque eorum a ſuis epiſcopis ad ſatisfaciendum vocati. Ibi etiam conſtitutum eſt, antiquo exemplari perlecto, ut corpus Dominicum ad ſiniſtram, calix ad dexteram ſacerdotis poneretur.* Porro de Ottone iſto, quiſnam fuerit, inferius in additionibus ad concilium Moguntinum indicabo.

ANNO CHRISTI 1019.

CONVENTUS EPISCOPORUM GERUNDENSIS

In quo vita Canonica in Eccleſiam Gerundenſem introducitur.

Ex Marca Hiſp. in append. p. 1016.

CUm in nomine ſanctæ & individuæ trinitatis in Eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ ſedis Gerundenſis in unum reſiderent Epiſcopi, Petrus ejuſdem ſedis præſul, Ermengaudus Urgellenſis, Deuſdedit Barchinonenſis, Berengarius Helenenſis, Adalbertus Careaſſonenſis, Aio Coleranenſis, Abbates etiam Bernardus ſanctæ Mariæ Craſſæ, Petrus Rodenſis, Landricus Giſſalenſis, Guifredus cœnobii Gallicantus, Amblardus cœnobii ſancti Cirici, Vives cœnobii ſancti Pauli maritimi, Poncius cœnobii ſancti Saturnini, necnon etiam quamplurimi alii ſacerdotes, aſſiſtentibus E Archidiaconis atque Canonicis ejuſdem ſedis Gerundenſis & Barchinonenſis, divinitus inſpirati concordia ac pari animo definientes ſtatuerunt ut ad ſervitium Dei & ejus genitricis in eadem ſeda domus canonica conſtrueretur & rebus eccleſiaſticis ex fidelium dono juſte collatis ditaretur, qua facillime Deo ibidem quotidie famularetur & militaretur, & quæcumque ejuſdem ſunt ordine juſto perficerentur. Unde idem Petrus præſul egregius de ſtatu eccleſiaſtico diligenter tractans cum iis omnibus, præſente ac conſentiente Comitiſſa Ermenſendi una cum filio ſuo domno Berengario Comi-

ANNO CHRISTI 1019.

Comite & Marchione, collaudantibus cunctis prædictis, donavit ad conſtruendum & dotandum jamdictam canonicam domum hæc quæ infra ſunt ſcripta dicens: Ego in Chriſti nomine Petrus Gerundenſis Epiſcopus, permittente Ermeſſenda Comitiſſa eadem, filioque ſuo eodem Berengario Comite, dono ad ædificandum & munerandum atque dotandum jamdictam canonicam domum ad ſervitium Dei & ejuſdem genitricis Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Caſtellone cum decimis atque primitiis atque oblationibus ejus & ſuis omnibus alodiis, & Eccleſiam ſanctæ Eulaliæ de Villa-nova cum decimis & primitiis & oblationibus fidelium & alodiis ſuis, & Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Aguilsna cum omnibus rebus ad eam pertinentibus, & Eccleſiam ſancti Saturnini de Arcus cum omnibus rebus quæ ad eam pertinent, & in comitatu Biſuldunenſi Eccleſiam ſancti Petri de Monteacenio cum omnibus ſuis pertinentiis, & Eccleſiam de Navello cum omnibus ſuis pertinentiis, & Eccleſiam ſancti Andreæ de Lorona, & alias parrochias, & alodia quæ Miro Vicecomes Biſuldunenſis tenebat quando obiit ab hoc ſeculo & juris ſanctæ Mariæ eſſe dinoſcebantur cum omnibus ſuis pertinentiis, & Eccleſiam de Ordeis, & fiſcum de Lebics, cum decimis & primitiis & omnibus illorum pertinentiis. Supradicta autem omnia quæ in aliis comitatibus ſunt ego ſupra nominatus Gerundenſis Epiſcopus Petrus taliter dono & trado prædictæ canonicæ domui qualiter jamdicta ſedes ſanctæ Mariæ ea in prænominatis aliis comitatibus juſte habere debet vel habet. Inſuper ego Ermenſendis & Berengarius Comes & Petrus Epiſcopus damus prælibatæ canonicæ Eccleſiam ſancti Martini de Cacano cum decimis & primitiis atque omnibus pertinentiis ejus, necnon & Eccleſiam ſancti Martini de Colonico cum decimis, & primitiis & ejus oblationibus atque alodiis, & Eccleſiam ſancti Juliani de Curtibus cum omnibus ſuis pertinentiis, & alodium quod...... Vicecomes debitavit ad prædictam canonicam domum, & eſt in comitatu Gerundenſi in villa Pera, necnon & manſum de Fontudera cum omnibus ſuis pertinentiis, & medietatem Eccleſia ſanctæ Leocadiæ de Parietibus, quantum ſcilicet ad eamdem Eccleſiam pertinet, & alodium de Ferretons & de Ruvitans cum omnibus appendiciis ſuis, & medietatem parrochiæ ſancti Felicis de Palatio Rabuni cum omnibus ejus pertinentiis, & molendina quatuor quæ Girardus Archidiaconus tenebat. Et ego Arnullus dono atque concedo ad eamdem canonicam medietatem decimarum de parrochia S. Stephani quæ eſt ſub appendicio ſancti Martini de Romaniano. Et nos prædicti Petrus & Ermenſendis & Berengarius donamus eidem domui canonicæ parrochiam ſancti Amantii cum decimis & primitiis atque oblationibus & cum ſuis omnibus & pertinentiis & cum ſuo appendicio Eccleſiæ ſancti Martini de Prela cum decimis & primitiis & oblationibus & cum ſacrariis & cimiteriis triginta pedum, & Eccleſiam ſancti Martini de Campo majore cum omnibus ſuis pertinentiis, & parrochiam ſancti Maneti de Rudmorts cum omnibus ſuis pertinentiis, & medietatem Eccleſiæ S. Martini de Lemena cum ſuis pertinentiis, & parrochiam ſancti Andreæ de Mata cum omnibus pertinentiis. Dono quoque ego Petrus Epiſcopus parrochiam ſancti Petri de Navata cum omnibus ſuis pertinentiis, & fiſcum Criſpiani cum quartis ſancti Stephani de Bas, & medietatem juſtitiarum de Baſcara, & eccleſiam de Fontanillas cum ſuis pertinentiis, & Eccleſiam ſancti Geneſii de Monels cum omnibus ſuis pertinentiis, & omne alodium quod condam fuit de Altiude fœmina, & eſt in Monels, & illa conceſſit domui canonicæ cum omnibus ſuis pertinentiis. Et dono eidem canonicæ de omnibus adapturis quæ mihi adeptæ fuerint ex rebus eccleſiaſticis decimam partem. Præterea ego Petrus ſtatui & confirmavi & donavi una cum clericis prædictæ ſedis de omnibus rebus mobilibus quas acquiſiturus ſum vel adeptus de epiſcopatu ſanctæ Mariæ tertiam partem prædictæ ſanctæ Mariæ, in tali ratione ut de prædicta tertia parte dentur duæ partes reſtaurationi eccleſiaſticæ, alia vero tertia pars detur prædictæ canonicæ. Ego vero Ugo Comes Impuritanus dono cenſum de duobus caſanis prædictæ domui canonicæ in Impuriis civitate, qui ad me pertinet vel pertinere debet, & quicquid homines ipſius terræ prædictæ canonicæ conceſſerint ſimul dono & habere conſentio propter ſalutem animæ meæ & filiorum meorum ac conjugis. Poſtea moriens Bernardus Robores reliquit Eccleſiam ſancti .... de villa Blareis cum decimis & primitiis & oblationibus & alodiis & pertinentiis ſuis eidem canonicæ, & eccleſiam S. Agathæ cum ſuis pertinentiis, conſilio & voluntate prædicti Petri Pontificis. Præterea ego ſæpedictus Petrus Epiſcopus dono eidem canonicæ Eccleſiam ſancti Juliani de Caſtelficit cum omnibus ſuis pertinentiis. Et quidam vir miles bonus nomine Sonistius Ruffus moriens abſque liberis reliquit totum ſuum alodium cum integro de Monte calvo eidem domui canonicæ, & totum ſuum alodium de Monte malo cum integro ſui, & totum ſuum alodium de Elpidels, & totum ſuum alodium de Pantalu, cum eorum omnibus pertinentiis, eligens Deum ad vicem filii hæreditandum. Similiter ejus conjux Adaledis moriens reliquit ſuas voces in ſupradictis alodiis omnibus prædictæ canonicæ. Ego Poncius Caputſcholæ & Levita dono alodium de Pujo alto cum finibus & terminis & cum ſuis affrontationibus eidem canonicæ S. Mariæ. Præterea alii boni viri morientes timentes Deum, relinquentes ſua alodia, hæredem fecerunt prædictam canonicam, id eſt, Raymundus Guitiſeli de Pujals, Sendredus Guillelmi, & Miro frater ejus, & Donnitus, clericus de Cruce, & Berengarius Donnitus, qui reliquit ſuam hæreditatem de Ulivars prædictæ canonicæ, & ſupraſcriptus Sonitarius reliquit ſuum alodem de Caſtanet & ipſum de Caſtellone cum molendinis & molendinariis in fluvio Ticesi. Et Seniofredus Saffard reliquit alodium eidem domui canonicæ intra terminos parrochiæ de Canapoſt, & reliquit alodium eidem domui quod eſt ad Rotam. Et ego Petrus prædictus Epiſcopus dono ipſum manſum de Abellars cum ſuis pertinentiis omnibus, necnon & medietatem parrochiæ ſanctæ Mariæ epiſcopalis decimarum, & fiſcum de Parietibus cum molendinis ſuis & cum omnibus rebus ad eumdem fiſcum pertinentibus, quod tenebat Archidiaconus Guillelmus, & alodium quod eſt in Rodas & in Armendera & in Palatio Rabuni, & Eccleſiam ſancti Cypriani maritimi, atque Eccleſiam ſancti Aciſcli, cum omnibus illorum pertinentiis. Prædictus denique Bernardus Robores reliquit omne alodium quod habebat in parrochia ſancti Dalmatii de Tornavels vel in Seliga eidem domui canonicæ. Et Adalbertus Ennegonis dedit quatuor manſos cum illorum pertinentiis qui ſunt in parrochia ſancti Felicis de Borſelcu eidem domui. Et Raymundus Præpoſitus reliquit manſum unum in Fruyan cum

ſuis

ANNO CHRISTI 1019.

ſuis pertinentiis. Et Guillelmus Seovilli alterum ibidem cum ſuis pertinentiis. Et Arnaldus de Conzels reliquir medietatem ſui alodii quod habebat in Fuyao vel in Couzels prædictæ canonicæ. Et Beroardus Tegmarus dimiſit de ſoo alodio eidem domoi quod habebar in Palatio Frogel & io Pera. Et Guitardus Gaufredi clericus saliquit omnem ſuom alodium prænominatæ Eccleſiæ quud habebat in Furnels & in Candoran & in villa de Aſiuis. Et Baron Booi hominis dimiſit alodiom quod habebat in Camus. Et oxur Raymundi Boni hominis manſum unum qui eſt in villa de Man jamdictæ domui. Et Guiſredus Guillelmi dedit quatuor maoſos qui ſuot in parrochia ſanctæ Cæciliæ de Carcar & quatuor in villare Siturao eidem domoi. Et Stephanus Presbyter de Caian reliquir manſos duos qui ſunt in eadem parrochia & in Raixa & Lalelas. Et Vicecomitiſſa Impuritanenſis uxur quondam Guillelmi reliquit unum manſum quod habebat in Virginibus ſæpius dictæ domui cum ſuis pertiueotiis. Et prædictus cjus vir Guillelmus Vicecomes reliquit omne alodium quod babebat in Caſtellone eidem ipſi domui, & alodium qnod eſt io Pedret & in Mercadal & in Plano ante Gerundam, & ipſum de Betlor totum [quod fuit de Uſulard dedit Gondebaudus prædictæ domui canonicæ cum omoibus ſuis pertineotiis. Et Berengarius Epiſcopus ejuſdem ſedis douavit Terrans eum molendinis & moliuariis cum omnibus eorum pertinentiis & ſimul cum ipſa aqua Ticeri oſqoe io medium alveum ejuſdem Ticeris, qui ſunt a termino loci qui vocatur Sala alte uſque ad Marcadal quod eſt ante Gerundam civitatem canonicæ eidem. Hæc omnia a prædicto Epiſcopo Berengario donata ſunt in parta meridiana cum palatio & cum triliis & cum iis quæ tenent Boniſilius & Johannes clerici. Et Comitiſſa præ- A dicta Ermenſendis donavit alodiom quod ſuit Bernardi Amati clerici eidem canooicæ. Hoc alodium cum ſuis pertinentiis eſt in valle Angles. Petrus Presbytar montis Euſebii reliquit alodium eidem canonicæ. Io eodem moote ſunt alia plorima alodia & terræ & mobilia quæ hodie prædicta domus canonica habet & poſſidet & babere debet & [ſuturo Domino donaute a fidelibus juſte collata eadem caooica adquiſieris cum ſupraſcriptionibus. Hæc omnia ſupradicta in jure prædictæ canonicæ nos prænominati Epiſcopi ab integro confirmamus propriis nomiuibus. Et ſi aliquis abſtulerit aliqnid ex ſupraſcriptis rebus omnibus, aut ſopradicta omnia....... a jura canouico, niſi ſatisfaciens reſipuerit, reſtitutis ad integrum ablatis, perpetuo B aoathematis vinculo eundem aut eoſdem præſumptores excommuoicamus & a cooſortio fidelium ſeparamus & cum Juda Domini proditore in ioferoo inferiori participem fieri optamus. Ameo. Petrus Epiſcopus, Berengarius Comes, Ermenſendis Comitiſſa, nos qui hanc donationem libeoti animo fecimus & firmare eam rogavimus. Acta ſunt hæc aono incarnatioois dominicæ decimo nono [poſt milleſimum, XSr. die Kalendarum Decembriom, anno XXIst. regni Roberti Regis.

Ego Beoedictus ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ confirmo hoc præſeriptum, & præcipio io Dei nomine valere in æternum cum apoſtolica authoritate.

Ato Epiſcopus. Villelmus Epiſcopus. Ermen- C gaudus ac ſi iudignus Dei gratia Epiſcopus. Berengarius ſanctæ ſedis Helenenſis Epiſcopus ſupraſcripta libenter confirmo. Adalbertus Epiſcopus Carcaſſonenſis. Deoſdedit gratia Dei ac ſi iodignus Epiſcopus omnia ſupraſcripta confirmo. Amelios Epiſcopus hoc confirmo. Ugo Epiſcopos Eccleſiæ Uticenſis. Stephanus Ateoſis. Bernardus gratia Dei Epiſcopus.

☞ SYNODUS FRITISLARIÆ

ANNO CHRISTI MXX.

Summa. Clericus qui ex præſagio S. Heimeradi ad inopiam redactus erat, ob fornicationis crimen accuſatus apud Synodum Friteslarienſem forte a S. Meinwerco celebratam novo miraculo a pœna liberatur.

Affert P. Hartzeim in Conc. Germ. tom. 3. pag. 50. ex Egberto auctore vitæ S. Meinwerci.

ERat quoque ibi Clericus in jovenili ætate vernaos, ſed ſuperbos admodum, & arrogans. Hic jam principio multas viro Dei ob invidiam faciebat injurias. Quadam itaque die cum pergeret illi moleſtus aſſe, vir Dei dixit ad eum: propius medullis accipe, quæ prædico tibi: dives quidem futurus es, ſed poſtquam omnia coogregaveris veniet ſataoas, & omoia tibi teque ſimul auferet. Utinam jam io ipſo non impleta ſit iſta Prophetia, quod pace hujus ſancti, ſalva verborum ejus fide, optaverimus: quam impletam, rerum exitus docuit io ipſius ſubſtantia.

Nam poſtquam vir Dei de rebus humanis exceſſit, cum jam molta clericus coacervaſſet; ad ultimum ancillam cujuſdam præpoteotis hominis, ejuſdem loci indigenæ, corrupit, qui ſtatim do- D mom ejus, omnemque ſupellectilem invaſit, nihilque ex omnibus præter miſeram vitam relinquens, inſuper ad *Frieteslar apud generalem ſynodum eum* accuſavit. Cumque in eo eſſet, ut Epiſcopus ad degradandum eum baculum levare debuiſſet, ſobito prorumpens ſanguis de naribus ejus cum impetu ſuper Epiſcopum venit: illico ejectus tam diu ſanguinem fudit, uſquequo aliis, quæ introducenda erant, introductis, & determinatis, eo oblivioni tradito ſynodus illa ſolveretur.

Quis ambigat enim in tantæ neceſſitatis articulo beati viri miſeratione liberatum! Qui profecto E cum vidiſſet prophetiam ſuam io rebus ſuis eſſe impletam, ne amiſſo pariter *ſacerdotali gradu* funditus omni ſpe oudaretur ſubveniendum ei cenſuit.

CONCILIUM AIRIACENSE

In Pago Autiſſiodorenſi præſente Roberto Francorum Rege celebratum anno dom. circiter MXX.

Ex Chronico S. Petri Vivi, edito a D. Luca Dacherio, Tomo II. Spicilegii.

IN tempore illo factus eſt magnus conventus in Autiſſiodorenſi pago, in Airiaca villa, a Leotherico archiepiſcopo: ubi de ſingulis locis delata ſunt ſanctorum martyrum, confeſſorum, virginum pretioſa pignora in ſui ſcriniis. Inter quæ de cœnobio B. Petri Vivi dum deferretur, vel referretur beatus martyr Sanctianus, imminentibus noctium tenebris, ſuper duo capita ſcrinii emicuerunt duo præclariſſima ſidera, omnes totius noctis tenebras ſui ſplendore ſuperantia, oculis quidem deducentium viſibilia, ſed tactu impalpabilia. Ibi vero præſentes fuerunt Robertus rex, & Gauſlinus Bitaricenſis archiepiſcopus, cum aliis epiſcopis, & abbatibus, & populo innumerabili. Ibi etiam multa diſpoſita ſunt ad utilitatem eccleſiarum.

Concilii ejuſdem fit mentio libro II. hiſtoriæ ſancti Berchari Dervenſis abbatis editæ a Nic. Camuzatio in Promptuario antiquitatum Trecenſium. Glorioſus rex Robertus, *inquit*, apud villam Aireyas nomine noſcitur concilium habuiſſe, ubi cum innumeræ plebis multitudines, diverſi utriuſque ſexus & ætatis concurrerent, ad cumulandam quoque populi proficiſcentis devotionem, plurima ſanctorum corpora a fidelibus viris advehi cœperunt.

In libro Geſtorum Pontificum Autiſſiodorenſium, cauſa hujus congregandæ ſynodi affertur: nempe ad redintegrandam pacem in Burgundia, coactum concilium apud Airiacum, *inquit*, villam beati Germani, in quo rex Robertus..... ſimul & innumerabilia ſanctorum pignora totius pene provinciæ. Ubi dum quidam peterent, ut glorioſi Germani corpus illuc deferretur, reſpondit Hugo epiſcopus: Abſit, ut oſſa incomparabilis viri pro quacumque re aliquando commoveantur. Quod ceteri audientes, grataoter conſenſerunt. Similiter & per diverſa loca, ut in pagis, Divionenſe, Belnenſe, atque Lugdunenſe, concilia ſæpius celebrari fecit.

G. C. Morem deferendi ſanctorum reliquias ad concilia, tum ex aliis intelligimus, tum ex Glabro, lib. IV. c. V. quem mox referemus ad annum 1025.

AD CONCILIUM AIRIACENSE

NOTA CHRONOLOGICA, ET ADDITIO.

An. 1022. vel 1023. Ex Suppl. Mansi T. I, pag. 1241.

AIriacenſis, qui orbis Autiſſiodorenſis pagus eſt, concilii meminit quidem Labbeus, ſed anno 1020. ex authore Chronici S. Petri Vivi male quidem, meo judicio, collocat. Ego enim in annum 1023. vel 1024. rejiciendum hac ductus conjectura in meis ad Pagium adnotationibus cenſui. Ita enim ibidem diſſero: in hunc annum (1020) referunt Conciliorum collectores provinciale concilium Airiacenſe, qui pagus eſt in ditione Autiſſiodorenſi. At ſi quid valeant conjecturæ, promovendum illud arbitror ad annum 1022. vel 1023. Hujus enim concilii veluti recens habiti mentio fit in diplomate Roberti regis Francorum, legendo in bibliotheca Sebuſiana Guicheonis cent. I. Cap. LXXX. quod datum legitur: *Avaloni anno* MXXIII. *regnante Roberto* Rege XXXVII. menſe, & die incertis. Hæc annorum Roberti ſupputatio, ſi ab anno 888. cum Pagio ducatur, ſignat anni 1024. exordia, quæ ſane cum anno 1023. a Martio cœpto ex veteri ſtilo congruere poſſunt. Quis vero credat concilium anno 1020. celebratum tanquam *nuper habitum* anno 1024. haberi, & dici potuiſſe! Melius igitur in annum 1023. vel 1022. referatur. Nec repugnat author Chronici S. Petri Vivi, qui licet anno 1020. ejuſdem Concilii meminerit, conſulte ſcribit celebratum fuiſſe non eo quidem anno; ſed *tempore illo*. Porro diplomate illo ſuo Robertus Eccleſiam quandam Monaſterio Fructuarienſi, in Pedemonte ſito, elargitur, quam donationem a ſe præſtitam fuiſſe in concilio *nuper Ariaci habito* teſtatur, & literis patentibus manifeſtat. Quæ nova conjectura eſt ad illigandum concilium illud anno 1023. Neque enim regiæ literæ de donatione hac ſua diu differendæ fuerant.

Hanc ipſam chartam utpote portionem quamdam actorum concilii hujus continentem hic produco.

DONATIO ROBERTI FRANCORUM REGIS MONASTERIO FRUCTUARIENSI:

Ex litera originali.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis.

EGo Robertus gratia Dei Francorum rex. Noverit omnium ſanctæ matris eccleſiæ fidelium induſtria, ut præſens, ſed etiam futura, quod quidem noſter comes, *Gallelmus* nomine, noſtræ Serenitatis adierit præſentiam, rogans & obnixe poſtulans, ut quandam eccleſiam in honore S. Martini ſacratam, in ſuburbio *Belnenſis* caſtri ſitam, olim abbatiam, ſed jam omnimodo deſtructam, quam etiam jure noſtri beneficii poſſidebat, ſe mihi liceret credere, eo conventionis tenore, ut eamdem eccleſiam cuidam congregationi in loco Fructuarii, juxta alpes Deo regulariter ſervienti, comminus traderemus perpetualiter habendam. Cujus rationabili & devotæ petitioni libenter condeſcendere volui, quoniam eidem cœnobio jam pridem quandam abbatiam Sanctæ Mariæ in ſuburbio Cabilonenſi ſitam, cum eccleſia Buſciani, & *Allodum* Caſſiniaci, cum eccleſia ejuſdem villæ per præcepti firmitatem conceſſeram. Quæ omnia dedi inſtictu, & petitione domini Guilelmi abbatis, ejuſdem loci Fructuarienſis devoti fundatoris, interveniente & ſubſcribente

ANNO CHRISTI 1020. Ibid. pag. 947.

ta *Goſfredo*, Cabilonenſi epiſcopo, cum reliquis epiſcopis, qui interfuerunt concilio nuper Ariaci habito. Innoteſco igitur cunctis, prædictam eccleſiam Belnenſem, Guilelmum comitem mihi reddidiſſe, & mihi eam Fructuarienſi cœnobio dediſſe; erga quem locum taliter noſtræ benevolentiæ inculcamus affectum, ut, quicumque in omni noſtræ dominationis regno pro redemptione peccatorum ſuorum aliquid inibi conferre voluerit, noſtræ authoritatis habeat aſſenſum; & ſicuti noſtri præcepti authoritate firmavimus, ita etiam legaliter deinceps in poſterum habenda abſque declaratione decernimus, & horum rerum conventionem annuli noſtri impreſſione ſignamus. *Actum Avaloni anno incarnat. Verb. MXXIII. regnante Roberto XXXVII. Ego Balduinus Cancellarius relegendo ſubſcripſi.*

ANNO CHRISTI 1020.

CONVENTUS EPISCOPORUM

TOLOSÆ ANNO CIRCITER M.XX.

ANno Chriſti circiter M.XX. Toloſæ in epiſcoporum conventu excommunicati ſunt omnes, ſeu viri, ſeu fœminæ, qui aliquem uſaticum malum in ſtrata de Stap uſque Toloſam miſerint, vel mitti conſenſerint. Cui conventui interfuerunt archiepiſcopi duo, Narbonenſis, & Auxitanus: epiſcopi vero Carcaſſonenſis, Biterenſis, Magalonenſis, & tres ſuffraganei epiſcopi Auxitani. *Ex ſchedis Petri de Marca archiepiſcopi Pariſienſis.*

Ex Labbei Append. T. IX.

Conventus *hujus acta Catellus viderat, ex quo diſcimus, lib. v. commentar. Occitan. a Raymundo Toloſano archiepiſcopo convocatum fuiſſe, cum Guillelmo comite Toloſano, archiepiſcopo Narbonenſi; epiſcopis, Carcaſſonenſi, Biterrenſi, Magalonenſi, & Auſcitano archiepiſcopo, cum aliquot ſuffraganeis. Sententiam vero excommunicationis refert in verba:* Nos ex parte omnipotentis Dei, & beati Petri, & omnium ſanctorum, interdicimus, & excommunicamus, ab eccleſia & conſortio fidelium ſeparamus, & corpus ac ſanguinem Domini, ac ſepulturam prohibemus omni homini, vel fœminæ, qui aliquod uſaticum malum in ſtrata de Stap uſque Toloſam miſerit, vel mittere conſenſerit, præter hoc quod Donatus modo retinet. Eamdem excommunicationem, quam fecit Auſcienſis epiſcopus cum ſuis tribus epiſcopis, abbates omnes laudaverunt.

CONCILIUM GERMANICUM

Sed incerto loco a Benedicto Papa VIII. & Herinco II. Imperatore Anno 1020 celebratum.

Ex Mansi ſuppl. pag. 1242.

BEnedicti VIII: in Germaniam profectionem, quam Pagius cum aliis ad annum 1019. refert, in annum ſequentem 1020. transferendam olim docui in Nota ad Pagium ad A. 1019. I. His vero ſtantibus anno eodem profectionis ſuæ pontificem una cum imperatore concilium habuiſſe bis documentis adſtruxi *ibid.* in nota ad annum 1020. I. Adendum hic ex Ruperto monacho monaſterii S. Laurentii, cujus operis epitomen vulgarunt PP. Martene, & Durand Vet. Monum. tom. IV. col. 1053. Benedictum papam Romanum *ab imperatore pro quibuſdam regni, & eccleſiæ negotiis invitatum in Galliam veniſſe*. Tum ſubdit. *Multiſque epiſcoporum ad ſynodum unde confluentibus, multa ibi acta, multa honeſta decreta ſunt, quæ omnia hujus noſtri Vvolbodonis* (Leodicenſis epiſcopi) *adſtipulatione ſubmiſſa*. Synodi hujus in Germania quidem, ſed loco incerto celebratæ coram Benedicto papa nulla eſt alicubi, ne in collectionibus quidem conciliorum mentio.

ANNO CHRISTI 1031.

CONCILIUM WINTONIENSE

ANNO CHRISTI 1031.

SUB CANUTO REGE ANGLORUM, DANORUM ET NORVVEGARUM;

Habitum in ſancto natali Domini, anno Chriſti MXXI.

Ex manuſcripto burgi ſancti Edmundi.

HÆc ſint ſtatuta Canuti regis Anglorum, Danorum, Norvvegarum, venerando ſapientum ejus conſilio ad laudem & gloriam Dei, & ſui regalitatem, & commune commodum, habita in ſancto natali domini apud Vvintoniam, *&c.*

Rex Canutus anno regni ſui quinto, videlicet per centum & triginta annos ante compilationem decretorum, quæ anno domini 1150. fuerunt compilata anno ſeptimo pontificatus papæ Eugenii tertii, & ante compilationem aliorum canonum quorumcumque, cunctos regni ſui prælatos proceresque, ac magnates, ad ſuum convocans parliamentum, in ſuo publico parliamento, perſiſtentibus perſonaliter in eodem Vvlſtano & Adelnodo archiepiſcopis, & Ailvvino epiſcopo Elmhamenſe, & aliis epiſcopis ipſorum ſuffraganeis, ſeptem ducibus, cum totidem comitibus: necnon diverſorum monaſteriorum nonnullis abbatibus, cum quamplurimis gregariis militibus, ac cum populi multitudine copioſa, ac omnibus tunc in eodem parliamento perſonaliter exiſtentibus, votis regiis unanimiter conſentientibus, præceptum & decretum fuit: Quod monaſterium ſancti Edmundi, *&c.* ſit ab omni juriſdictione epiſcoporum & comitatus ex tunc in perpetuum funditus liberum & exemptum, *&c.*

Exemptio ab epiſcoporum juriſdictione.

Illuſtris rex Hardicanutus prædicti regis Canuti filius, hæres & ſucceſſor, ac ſui patris veſtigiorum devotus imitator, *&c.* cum laude & favore Æge-

Ægelnodi Doroberneuſis, nunc Cantuarienſis, & Alfrici Eboracenſis epiſcoporum, aliorumque epiſcoporum ſuffraganeorum, nec non cunctorum regni ſui mundanorum principum, deſcriptum conſtituit roboravitque præceptum.

CONCILIUM GALLICANUM

Incerto loco habitum, in quo Lemovicenſis civitas excommunicatur.

Ex P. Pagi ad An. Ch. 1021. n. 2. IN Chronico Ademari legitur, Girardo Epiſcopo Lemovicenſi vita functo, Vuillelmum Aquitaniæ Ducem elegiſſe Jordanum *magnæ nobilitatis & ſimplicitatis virum*. Tum ſubjungitur. *Quadrageſima ſuperveniente Dux Romam adiens, filio ſuo prudentiſſimo adoleſcenti, VVillelmo imperavit, ut reverteus ordinatum reperiret Epiſcopum, quod ille adimplere curavit, & Sabbato mediæ quadrageſimæ Angeriaco ante caput S. Joannis* (quod ann. 1018. inventum fuit;) *diaconus & presbyter ordinatus eſt, & craſtina Dominica conſecratus eſt ab Iſlone Epiſcopo Sanctonenſi & Coadjutore Archiepiſcopi Burdigalenſis, & Rohone atque Arnaldo, nec non & Iſemberto Epiſcopis. Poſt vero a clariſſimæ indolis Vuillelmo Comite, & Arnoldo Petragoricenſi Epiſcopo Lemovicam deductus inthronizatus eſt in ſede S. Martialis. Archiepiſcopus vero Bituricenſis Gauzlenus, ad cujus diœceſim Lemovica pertinet, & quia ſine ſua auctoritate conſecratus eſt epiſcopus, facta ſynodo in Francia, coram Rege Rotberto, ubi VII. Archiepiſcopi adfuerunt, die Pentecoſtes cum ſuffraganeis Epiſcopis, totum Lemovicinum excommunicavit, præter locum S. Martialis, & quæ proprie ad eum pertinbant, ipſumque prohibuit ab officio ſuo epiſcopali: tamen ſatisfaciens, nudis pedibus, cum centum Clericis & Monachis, omnibus ſimiliter diſcalceatis pedibus, Bituricam ſedem adiit, ubi Archiepiſcopus cum Clero eis proceſſit obviam, & honorifice eos deducens, quod ligaverat, abſolvit*. Cum vero Ademarus ſubjungat, *eo tempore* decem ex Canonicis civitatis Aurelianenſis ob hæreſim Manichæorum flammis addictos eſſe, quod anno 1022. accidit, apparet iſtud Concilium hoc vel ſequenti anno, incerto loco celebratum eſſe.

LEMOVICENSE CONCILIUM

In cauſa Apoſtolatus S. Martialis a Jordano Lemovicenſi

Anno circiter 1021. celebratum.

Ex Mansi Suppl. pag. 1349. DE concilio hoc, ſicut & de cauſa ſancti Martialis in eo agitata inter apoſtolusne, ſive inter confeſſores in ſacris precibus invocandus fuerit, nonnulla habentur in actis concilii Lemovicenſis II. ſeu potius III. anni 1031. Seſſ. I. Concilium iſtud Lemovicenſe I. *ante hos plures annos per hebdomadam pentecoſtes* habitum ibidem aſſeritur; ex quo intelligimus aliud profecto eſſe a Lemovicenſi illo, cujus in iis pariter actis concilii Lemovicenſis II. ſermo inducitur. Habitum enim illud aſſeritur ibidem *primo anno dedicationis Lemovicenſis baſilicæ* Auguſto menſe ineunte. In hoc vero, quod primum omnium Lemovicenſe concilium ſtatuo, Jordanus urbis illius præſul expoſuit patribus diſſidia, quæ viros doctos agitabant de apoſtolatu S. Martialis, aliis inter Apoſtolos, aliis inter Confeſſores referendum judicantibus. Quid tunc deciſum ſit, ignoratur. Forte tamen res integra remiſſa eſt ad Lemovicenſe concilium, quod primum dicitur, reipſa vero eſt II. quodque anno 1029. collectores omnes cum Labbeo aſſignant. Sed in annum præcedentem 1028. referendum ex eo conſtat, quod anno illo, quo concilium eſt habitum, dies Auguſti tertia in Dominicam cadebat, idque adamuſſim cum anno 1028. congruit. His ergo ita ſtabilitis non duo, uti huc uſque, ſed tria Lemovicenſia concilia in cauſa S. Martialis conſtitui oportet, primum ante plures annos, quam haberetur tertium anni 1031. forte anno 1026. ſeu 27. alterum anno 1028. poſtremum tandem 1031.

Hæc olim ex mera conjectura, ſed non inani commentabar, qua in re veritatem attigiſſe me nunc glorior; quam veritatem detegit concilii hujus ſynodica vulgata in nova Galliæ Chriſtianæ editione tom. II. in append. pag. 161. Quamquam enim ibi de loco habiti Concilii nil legitur, vix tamen alteri congruere poteſt Concilio, quam huic Lemovicenſi diverſo ab altero anni 1028. itemque ab alio anni 1031. Nam alia eſt plane Concilii hujus, ex quo ſynodica data eſt, definitio, ab ea, quam ambo illa concilia anni 1028. & 1031. tulerunt. Illa enim negat S. Martiali locum dandum eſſe inter Apoſtolos, quem locum poſteriora illa Concilia ultro viro ſancto permittunt. Sed age, ſynodicam ad Benedictum VIII. papam recitemus. Caret illa temporis adſcriptione, ſed cum Benedictus ultra annum 1024. vitam nequaquam produxerit, nec Jordanus Lemovicenſis prius anno 1020. exeunte cœperit, intra breve hoc ſpatium cadere neceſſe eſt.

JORDANI EPISCOPI LEMOVICENSIS EPISTOLA AD BENEDICTUM VIII. PAPAM,

De non ponendo S. Martiali in numero apoſtolorum.

DOmno, ac venerabili, Deo, & hominibus dilecto papæ noſtro Benedicto Robertus Dei gratia Rex Francorum, Guillelmus Dux Aquitanorum, archiepiſcopus Bituricenſis, archiepiſcopus Burdegalenſis, archiepiſcopus Turonenſis; omneſque eorum ſuffraganei; nec non Iſambertus Pictavenſis, Arnaldus Petroguoricenſis, Iſulo, Roo, ceterique eorum confratres, Jordanus Epiſcopus Lemovicenſis, qui hanc cartam ſcribere juſſit, hi omnes domno apoſtolico ſalutem, & dilectionem. Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſci-

ANNO CHRISTI 1022.

ſcimus & credimus duodecim ſibi elegiſſe apoſtolos, quibus dedit poteſtatem ligandi atque ſolvendi, ex quibus cecidit unus nomine Judas, in cujus locum reteri Apoſtoli elegerunt alium nomine Mathiam, ut duodenum reſtaurarent numerum, in quorum conſortium Dominus noſter alios ſeptuaginta duos ſibi elegit, quos & diſcipulos vocavit, ex quibus Beatus Petrus princeps Apoſtolorum unum ſibi elegit nomine Martialem, qui una cum illo aderat ante præſentiam Domini noſtri Jeſu Chriſti: & ad cœnam, & ubicumque Dominus noſter aliquod ſuis apoſtolis oſtendebat miraculum, beatus Martialis cum S. Petro interfuit. Sed poſt ſanctam Domini reſurrectionem, ac Aſcenſionem beatus Martialis, qui fuit ex ſeptuaginta duobus diſcipulis unus Beato Petro adhærebat; quem Martialem Beatus Petrus cum duobus Presbyteris Alpiniano, Auſtricliniano Gallicam gentem prædicare tranſmiſit. Illi vero iter carpentes venerunt Elſam: ibi mortuus eſt Auſtriclinianus unus ex presbyteris. Inde ſtatim Beatus Martialis rediens Romam, ſancto Apoſtolo unum ex comitibus ſuis mortuum nuntiavit; cui Apoſtolus ait: *Sume tibi baculum iſtum, & cum pervenias ad Corpus, tange illud iſto meo baculo, & dic: In nomine Domini Jeſu Chriſti ſurge, Auſtricliniane. Deus erit Comes itineris tui.* Beatus Martialis juſſa S. Apoſtoli implevit, tetigit Corpus Auſtricliniani, & ſtatim ſanus effectus eſt; Inde proficiſcentes venerunt Lemovicam Civitatem. Ibi invenerunt Stephanum ducem cum tota familia ſua idola adorantem, quem ſtatim Evangelicis prædicavit verbis, ad Chriſtianitatem convertit, & cum tota familia ſua baptizavit. In eo autem Templo, ubi ipſe dux ante adorabat idola vana, & ſurda, Beatus Martialis cum duobus ſuis presbyteris Alpiniano, & Auſtricliniano, adjuvante duce Stephano Baſilicam conſtruxit, & in honore Beati Stephani primi martyris dedicavit; ibi divina celebravit myſteria, ammonuit, docuit, uſque dum totam Aquitanicam gentem a via erroris ad veram vitam, quæ Chriſtus eſt, perduxit: tandem ibi miſſarum ſolemnia celebravit uſque dum ante ipſum altare protomartyris Stephani finivit, & cum magna Angelorum reverentia animam Deo reddidit; dux vero Stephanus cum magno honore Corpus illius foras Civitatem ſepelivit in eo loco, ubi ipſe ſanctus Martialis Eccleſiam in honore S. Petri ſui magiſtri ædificavit. S. Aurelianus ſucceſſor illius, quem

A ipſe S. Martialis de Inferno traxit, Ebulus, Aticus, Ermogenianus aliique ejus ſucceſſores uſque triginta ſex; ego vero ſeptimus, qui vocor Jordanus, omnium infimus, hi omnes pro ſanctiſſimo confeſſore eum habuerunt, ſimiliter omnes abbates in ejus monaſterio habitantes uſque in hodiernum diem. Iſte abbas, qui nunc eſt novitate deceptus, ſuperbia elatus venit ad me, qui ſum vilior meis anteceſſoribus, deprecans ut in conſilio meo, & in ſynodo ſanctiſſimum Confeſſorem in numero ponerem Apoſtolorum, quod facere nolui. Ille perſeverans dictis fidem, quam habuit, cum duodecim monachis illius monaſterii, mihi promiſit, ut cum authoritate in omni concilio me defenderet. Hoc facere non potuit

ANNO CHRISTI 1031.

B in Concilio Guillelmi Aquitanorum ducis, audiente Archiepiſcopo Bituricenſi, Iſemberto Pictavenſi, cæteriſque eorum ſuffraganeis. Omnes Epiſcopi Francorum, Alvernorum, Vaſconum, Aquitanorum, cum quibus ego fui locutus, comprobant, & confirmant ſanctiſſimum Confeſſorem Martialem non debere tollere de illo loco, uti ſancti Patres & noſtri anteceſſores eum poſuerunt, & non eſſe Apoſtolatum niſi auctoritate comprobatum. Talem dicunt rationem: *Si ego S. Martialem, qui fuit ex ſeptuaginta duobus in numero ponam Apoſtolorum, illi omnes ſeptuaginta duos in numero ponunt Apoſtolorum, & ubi eorum corpora conduntur, ipſum locum pro Apoſtolatu tenere:* tibi vero ego Jordanus has

C literas mitto de parte iſtorum prædictorum, regis ſcilicet Roberti, Guillelmi ducis Aquitanorum, archiepiſcoporum omnium, videlicet Catholicorum, qui mihi contradicunt, ne ſanctum Martialem in numero ponam Apoſtolorum. Tu autem ſi auſus es hoc facere, quod non fecerunt ſancti tui anteceſſores Gregorius, Clemens, Bonifacius, multi alii, ut ponerent Confeſſores inter Apoſtolos; ſi peccatum eſt, tuum ſit: ego ero liber a culpa, neque iniquitas, neque peccatum meum; voluntatem omnium Aquitanorum tibi monſtrabo, quia ille Abbas ſeductor nulla alia cauſa hoc facit, niſi quia volt deſtruere ſedem Epiſcopalem primi Martyris & apoſtolatum S. Petri advilare. Per iſtius chartæ portitorem literas mihi

D mitte, & per omnia tuam voluntatem mihi manda. Ego ad præſens tecum loqui non potero, ſed quanto citius mihi erit poſſe, limina S. Petri adibo. Vale viriliter, age juſſa patrum, noli prævaricare.

CONCILIUM SALEGUNSTADIENSE

IN CAUSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ

Celebratum anno redemptoris noſtri MXXII. tempore Benedicti papæ, & Henrici imperat.

Aribonis Moguntini Archiepiſcopi invitatoria ſcripta Godehardo Hildeſienſi ad Concilium in Salingeſtat.

E MS. cod. Erfurdenſi eruit Schonnatus, & evulgavit Hartzheimius t. 3. Conc. Germ. pag. 14.

DOmno Godehardo S. Hildeſimenſis Eccleſiæ pontifici venerando Aribo gratia Dei quidquid eſt, debitum illud orationis, quod humanitas exigit Chriſtianitatis. Quamvis a te frater multis ſim laceſſitus injuriis, indebitiſque affectus contumeliis, memor tamen regulæ noſtræ quia jubemur nos invicem diligere, & in nos peccantibus uſque ſeptuagies ſepties peccata dimittere,

E nolo fraternæ dilectionis erga te claudere ſinum, ſed dilatato corde meum tibi commendare & tuum contra ſuſcipere libenter conſilium. Sumus unius corporis membra, &, ut ita dicam, quædam in eodem corpore luminaria, quod ſi nos minus caligamus propter . . . . . ſiones corporis in quo ſumus, rectum oſtendimus iter propter vitæ hujus caligi . . . . . rendum. Eſt ergo nobis omnimodo . . . . . ſententia illa Prophetica torquea . . . . catio: *obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva:* nam ſi propter nos dorſum ad peccati laqueum curvator,

ANNO CHRISTI 1022.

tur, quid reſtat, niſi ut ipſe viſus æternus cæcitate damnetur, & in ipſa morte ſopiatur. Quid eſt in fratrum diſcordia, niſi quædam, ut ita dicam, in ipſa vita mortis pœna? Hinc Joannes ait: qui non diligit manet in morte: his, & aliis auctoritatibus motus, & concitatus moneo te unum eſſe de noſtris confratribus, & quamvis noſtram fraternitatem multis tergiverſationibus effugere coneris, revocamus te tamen clariſſima voce ſinceræ dilectionis: præceſſores enim tui huic adhærebant fraternitati, nec tu inde reſcindi poteris, niſi lugentibus & flentibus nobis. Unde tibi frater, Concilium intimamus, quod communi conſenſu fratrum noſtrorum in proxima feſtivitate S. Matthæi Apoſtoli apud Selingeſtat cum cæteris fratribus, & coepiſcopis habituri ſumus; ipſumque Concilium primo rogamus ut laudes, laudatumque cum cæteris fratribus viſites, ut tibi non ſolum plantemus, & ædificemus, ſed etiam evellamus, deſtruamus, & diſſipemus. Credo quod tibi commiſſam Eccleſiam rite rationabiliterque habeas circumſpectam, & quod propter hoc nulla neceſſitate cogaris noſtrum Concilium viſitare; verum quia præcipitur lege canonica, *bina a Provincialibus* in anno celebrari Concilia prædictum tibi terminum indicamus, & ad eum te enixe rogando invitamus. Nam tibi quamvis nihil, quod corrigendum ſit, obſtat . . . in ſanctitas in commiſſo tibi grege . . . . itius vigilat: mihi autem in meo grege procurando propter alias occupationes nimium tremoris incutitur & ne grex neglectu meo . . . . pateat morſibus lupinis . . . cura exigat paſtoralis. Cauſa vero hujuſmodi iterum, & iterum te frater obnixius rogamus ut intereſſe velis fraterno conventui. Vale.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De abſtinentia carnis & ſanguinis in ſubſcriptis temporibus.*

II. *De cuſtodiendo jejunio quatuor temporum.*

III. *Quibus temporibus legitima connubia prohibenda ſint.*

IV. *Ut presbyter qui poſt galli cantum bibat, niſi neceſſitas cogat, ſequenti die Miſſam celebrare non audeat.*

V. *Ut presbiter non amplius quam tres Miſſas in die celebret.*

VI. *Ut nemo corporale, ad extinguendum incendium, in ignem projiciat.*

VII. *De hoc, ſi duo inculpati fuerint in adulterio, & unus negat, alter profitetur, quid inde faciendum ſit.*

VIII. *Ut nemo gladium in eccleſiam portet.*

IX. *Ne mala colloquia in eccleſia aut in atrio eccleſiæ fiant.*

Joan. 1. X. *De evangelio,* In principio erat verbum, *& Miſſis peculiaribus, ne fiant non ſuis temporibus.*

XI. *De computatione conſanguinitatis.*

XII. *Ædificia laicorum in atrio eccleſiæ non ponantur.*

XIII. *Ut nullus laicus presbytero eccleſiam ſuam commendet ſine licentia epiſcopi ſui.*

XIV. *Si duo de adulterio accuſati fuerint, quid inde faciendum ſit.*

XV. *Ut bannitum jejunium ab omnibus diligentiſſime obſervetur.*

XVI. *De illis qui Romam ituri ſunt.*

XVII. *Ut * carrina non dividatur pœnitenti.*

* forte, carena.

XVIII. *De illis qui pœnitentiam a ſacerdotibus accipere nolunt.*

A XIX. *Ut omnis pœnitens, dum * carrinam ſuam jejunat, de loco ad locum non migret.*

XX. *Ut nullus presbyter quemquam pœnitentem introducat.*

* forte, catenam.

PRÆFATIO.

IN Dei nomine, ego Aribo [b] Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, quamvis indignus, cum cæteris confratribus noſtris & coepiſcopis, Burchardo Wormatienſi, Werheonrio Argentino, Brunone Auguſtenſi, Eberhardo Bambergenſi, Meginhardo Wirzburgenſi, ſynodum in Saleguntat condiximus, ann. domin. incarnation. MXXII. [c] indict. v. 15. Idus Auguſti anno autem domini Henrici B ſecundi regnantis XXI. imperii vero * VI. quatenus cum communi fratrum prædictorum conſilio atque conſultu, multimoda divinorum officiorum atque ſynodalium legum componeretur diſſenſio, & diſparilitas noſtratum ſingularium conſuetudinum honeſta conſenſione redigeretur in unum. Ideoque propter illas lamentabiles diſſenſiones communi decreto concilii hæc capitula ſancita ſunt.

* Legend. IX.

CAPITULA.

I.

C Ut quatuordecim dies omnes Chriſtiani ante feſtivitatem ſancti Joannis Baptiſtæ in abſtinentia ſint carnis & ſanguinis, niſi infirmitate impediente, aut alicujus feſti ſolemnitate, quæ in illo epiſcopio celebris habetur, intercedente. Et ante nativitatem Domini ſimiliter, & in vigilia epiphaniæ, & in omnium vigiliis apoſtolorum, & in vigilia aſſumptionis ſanctæ Mariæ, & in vigilia ſancti Laurentii, necnon etiam in vigilia omnium ſanctorum: adjicientes prædictis vigiliis unam horam refectionis, excepta infirmi- D tate, niſi aliquis ſit qui proprio voto majori abſtinentia uti velit.

II.

De incerto autem jejunio quatuor temporum hanc certitudinem ſtatuimus, ut ſi Kalendæ Martii in quarta feria ſive antea evenerint, eadem hebdomada jejunium celebretur. Si autem Kalendæ Martii in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum diſtenduntur, in ſequentem hebdomadam jejunium differatur. Simili quoque modo ſi Kalendæ Junii in quartam feriam, aut antea evenerint, in ſubſequente hebdo- E mada jejunium celebretur. Et ſi in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum contigerit, jejunium in tertiam hebdomadam reſervetur. Et hoc ſciendum eſt, quod ſi quando jejunium menſis Junii in vigilia pentecoſtes ſecundum prædictam regulam evenerit, non ibi celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni pentecoſtes: & tunc propter ſolennitatem Spiritus ſancti, diacones dalmaticis induantur, & Alleluja cantetur, & Flectamus genua non di-

ANNO CHRISTI [illegible].

dicatur. Eodem modo de Septembris jejnnio conſtitntum eſt, nt ſi Kalendæ Septembris in qnarta feria evenetint, aut antea, jejunium in tertia hebdomada celebretur: & ſi in quinta ant ſexta ant ſabbato contigerit, in qnarta hebdomada jejunandum erit. In Decembri illud obſervandum erit, nt proximn ſabbato ante vigiliam natalis Dnmini celebrerur jejnninm: quia ſi vigilia in ſabbaro evenerit, ſimul vigiliam & jejunium celebrate non cnnvenit.

III.

De legitimis autem cnnjngiis ita viſnm eſt, qood nullus Chriſtisnus oxnrem ducete debeat ab adventu Domini uſqne in octavss epipbaniæ, & a ſeptuageſima uſque in octavas paſchæ, nec in ſnpra notatis 14. diebus ante feſtivitatem ſancti Joannis Bapriſtæ, neque in prædictis jejuniorom diebus, ſive in omnium ſolennium dierum præcedentibus noctibus.

IV.

Decretnm eſt etiam in eodem concilio, ut presbyter aliqois poſt galli canrum æſtivis noctibns bibens, proximn die miſſam non celebret: * hiemantibus ſimiliter, niſi neceſſitas cogat.

* hiemalibus.

V.

Item decretom eſt, ut unnſqniſque presbyter in die nnn amplius quam tres miſſas celebrare præſumat.

VI.

Conqueſtum eſt etiam in ſanctn concilio de qnibnſdam ſtnltiſſimis presbyteris, ut qnando incendinm videant, cocporsle dnmlnico corpore conſecratum, ad extinguendum incendium temeraria præſumptinne in ignem projiciant. Idenqne decretum eſt ſub anstbematis interdictione, ne ulterius fiat.

VII.

Interrngatum eſt, ſi dno in adnlterin inculpsri ſorent; & unns profitererot, & alter negaret, quid inde agendnm eſſet. Decretum eſt etiam a ſancto concilin, ut ille qui negaverit, probabili jndicio ſe expurget: & qni profeſſus ſuerit, digne pœnitentiam agat.

VIII.

Decretum eſt etiam in codem coneilio, nt nemn glsdium in eccleſiam portet, tegsli tantum exceptn.

IX.

Statuit etiam ſancta ſynodus, ut mala conſoetudo, quæ apud omnes pene jam innlevit, omnino prnbibearur, hoc eſt, qnnd colloqnia ſoa in atrin alicnjus eccleſiæ conſtituunt habenda, & tunc ea in ipſa * maxima exereent eccleſia, ubi orationes & divina tantum fieri æquum eſt officia.

* maxime

X.

Qnidam etiam laicorum, & maxime matronæ, habent in conſuetudine, nt per ſingulos dies andiant evangelium, *In principio erat Verbum*, & miſſas peculiares, hoc eſt de ſancta Trinitate, ant de ſancto Michaele: & ideo ſancitnm eſt in eodem coneilio, ut hoc ulterins non fiat, niſi ſnn tempore, & niſi aliqnis fidelium audite velit pro reverentia ſanctæ Trinitatis, non pro sliqna divinatione: & ſi voluerint nt ſibi miſſæ cantentur, de eodem die audiant miſſas, vel pto ſalute vivotum, aut pro defunctis.

ANNO CHRISTI [illegible].

XI.

Quidam etiam generationem conſanguinitatis ita volunt numerare, nt frater & ſnror ſint primi. Hoc antem ſtatuit ſancta ſynndns, ſicnt etiam ab antiquis patribns decretum eſt, ut ita nnn eſſet: ſed ut nepos & neptis, id eſt filins fratris, ac filia ſnrnris, primi habeantur.

XII.

Statntum eſt etiam, ut ædificia laicornm, quæ eccleſiis adjnncta ſnnt, auſerantur: & nulla in atrio eccleſiæ ponantur, niſi tantum presbyterorum.

XIII.

Item decretnm eſt, nt nullns laicornm alicui presbytero ſusm commendet eccleſiam præter conſenſum epiſcopi: ſed eum prius mittat ſuo epiſcopo, vel ejus vicario, ut ptnbetur ſi ſcientis, ærate, & moribus talis ſit, nt ſibi populus Dei commendetur.

XIV.

Statuit qnoque ſancta ſynodos, ſi duo de adulterin accuſati fuerint, & ambo negaverint, & orant ſibi concedi ut * alterum illorum utroſqne divino purget jndicio, ſi * unum in hoc deciderit, nt ambo rei habeantor.

* for. alter.

* unus.

XV.

Decretom eſt etiam, nt omnes [d] bannirum jejunium, in quncnmqne epiſcopio celebratur, diligentiſſime nbſervent: & ſi quis illarum octo interdictarum rernm aliquam redimere voluerit, unnm pauperem, prout ſua facultas etit, eadem die reficiat.

XVI.

Decrevit qnoqne ſancta ſynodus, ut nullus Rnmam eat, niſi eum licentia ſui epiſcopi, vel ejus vicatii.

XVII.

Et illud ſub anathemate præceptum eſt, ut nullus presbyterorum cuiquam pœnitenti [e] carrinam dividere præſumat, ſi infirmitas nnn intervenerit.

XVIII.

Qnia molti tanta mentis ſnæ falluntnr ſtultitia, nt in aliquo capitali crimine inculpati pœnitentiam a ſacerdotibus ſnis accipere nnlint, in hoc maxime confiſi, ut Romam euntibus apoſtolicus omnia ſi-

bi

ANNO CHRISTI 1015.

bi dimittat peccata: ſanctn viſum eſt concilio, ut ıalis indulgentia illis nnn proſit, ſed prius juxta modum delicti pœnitentiam ſibi datam a ſuis ſacerdotibua adimpleant, & tune Romam ire ſi velint, ab epiſcopo proprio liceotiam, & literas ad apoſtolicum * ex iiſdem rebns deſetendas aceipiant.

* ſors de

XIX.

Decretum eſt etiam in eodem eoncilio, ut nmois pœnitens, dum earrinam ſuam jejunat, de loco in locum nnn migret: ſed ibi permaneat ubi ſuam acceperit pœnitentiam, ut proprius ſacerdos ſibi præbeat B teſtimoninm. Si autem ibi propter boſtiles injurias jejunare non poterir, ſuns ſacerdos eum conſratrum ſuorum alicui, ubi paeiſice poſſit jejunate, diiigentiſſime commendet.

XX.

In eodem quoque enncilio deeretum eſt, nt nullus presbyterorum qnemquam, niſi juſſu epiſcopi, in eccleſiam introducerę præſumat, eui pro aliquo delicto illam ingredi noo liceat. C

Affert Harthaeim Conc. Germ. to. III.

☞ *Sequentes canones reperit Schannatus in biblioth. Vatic. cod. 979. inter cod. Reginæ Sueciæ, in quo canones editi diſtributi ſunt in canones XIX.*

XX.

Altate qoi emit vel vendit anathema ſit.

XXI.

Bannitum jejunium III. dierum in bebdomada Paſchæ.

Jejunia . . . . E

XXII.

Unuſquiſque parochiannm ſnum ſi ad ſynodum ſnam venire, & ad interrogata ratinnabiliter reſpondere recuſat, in geoerali concilin, præſidente archiepiſcopo, ipſe epiſcopus ſuus, ſicut deberet in Synodo ſua banno eum conſtringat, & cauſam ſuam potenter & ſynodaliter diſcutiat.

Miſſa S. Udalriei confeſſoris ſolemniter eelebretur. Cbriſma, baptiſterium vel ſepulturam qnicumque Saeerdos vendiderit anothema ſit. D

Altare epiſcopus vel atchidiaconus ſi prn munere vendiderit, & clericns qni munera obtulerit cum Simnoe magn uterque anathema ſit.

Quod nmnes Slavi decimas dent ſicnt eeteri ebtiſtiaoi & ad hoc banno cooſtringantur. Si vero prnpter hnjnſmodi conſtrictom domioum ſuum deſernerit aliquis, nemo illum ſuſcipiat, immn nmnium bonorum ſunrum prior dnminus poteſtatem habeat.

Clericus qui oblationibus Sacrotum pto A fidelibus defunctis datis liberos homines ſocit inveſtiri, nt ſic alienentur ab altari, anathema ſit.

ANNO CHRISTI 1023.

Raptorea & ſures ſi raptu ipſo comprehendantur vel pnblice rei eſſe convincantur ſub anathemate ſint, ;nt quicnmque eos, quacumque pœna affecerint, vel certe occiderint, nullius judiein ſubjaceat. ☙

APPENDIX

CONCILII SALEGUNSTADIENSIS.

Quomodo initianda ſit ſynodus.

Quæ ſequuntur apud Burchardum invenimus, ideoque ipſa omittere noluimus.

HOra convenienıi, qnando epiſcopo vel ejus vicariu viſum ſuerit, omnes expellantur de eccleſia, obſeratıs ſoribus cunctis: ad unam januam, per quam ſacerdotes ingsedi oportet, nſtiarii ſteni, & ſella ponatus in medio, & ſupes eam ſacræ seliquiæ & plenasium eum ſtola ponantur. Deinde convenientes presbyteri omnes intrent, & ſecundum ordinationis ſuæ tempus reſideant. Poſt hos ingrediantus diaconi probabiles, quus osdu popoſceris inteseſſe. Exinde introducantus laici bonæ converſatioois. Tunc ingrediatur epiſcopus, ſi volueri, vel ſi neceſſitas exegerit: & ſi non aderit epiſcopus, ejus vicarius eadem ſaciat. Synodum ingrediens ipſe, vel ejus vicasius psimum ſalutei elerum & populum: & verſus in orientem, mediocsi voce dicat: Deus humilium viſitatus, qui nos ſraterna dilectione couſolasis, prætende ſocietati noſtiæ gsatiam tuam, ut pes eos io quibus habitas, tuum io nobis ſentiamus adventum. Pes Dominum &c.

Tunc procedens diaconus cum ſubdiacono & cum thursbulo, & cum ceroferariis duobus, legat evangelium.

Cum eſſet ſero die illo una ſabbatosum, & fores eſſent clauſæ.

Deinde dicat pontiſex, vel ejus vicarius:

Sancta Maria, & omnes ſancti, & electi Dei, intercedite pro nobis peceatoribus ad Dominum Deum nuſtrum, ut meseamur ab eo adjuvari, & psotegi, & ſanari, qui vivit & regnat in ſæcula.

Poſtmodum duabus vicibus dicat:

Deus io adjutosium meum intende.
Domine ad adjuvaudum me ſeſtins.

Tunc tertio iterum dicat:

Deus in adjutnrium menm intende.

Clero reſpondente.

Domine ad adjuvandum me ſeſtina.

Cum Gloria Patri, & Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Domine ne memineris iniquitatum uoſtrarum antiquasum.
Adjuva nos Deus ſalutaris noſter.
Eſto nobis Domine turris ſortitudinis.
Domine exaudi osationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Exaudi nos Deus ſaluiaris noſter, & dies noſtsos in tua pace diſpone, ut a cunctis perturbationibus liberati, tsanquilla tibi ſesvitute ſamulemur. Pes Dominum, &c.

Deinde pro univerſis ordinibus, necnon pro ſtatu papæ, & antiſtitis ejuſdem ſedis, dicant iſtos pſalmos.

Mi-

Digitized by Google

Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſaticordiam &c.
Deus in nomine tuo ſalvum me fac.
Miſerere mei Deus, miſerere mei.
Deus miſereatur noſtri.

Et Pater noſter, cum precibus.

Sacerdotes tui induantur juſtitiam.
Memento congregationis tuæ.
Salvos fac nos Domine Deus noſter.
Ut confiteamur nomini ſancto tuo.
Adjutorium noſtrum in nomine Domini.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Omnipotens ſempiterne Deus, cujus ſpiritu totum corpus eccleſiæ ſanctificatur & regitur, exaudi nos pro univerſis ordinibus ſupplicantes, ut gratiæ tuæ munere ab omnibus tibi gradibus fideliter ſerviatur. Per Dominum, &c.

Deinde dicat:

Deus omnium fidelium paſtor & rector, famulum tuum, quem paſtorem eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, propitius reſpice: da ei, quæſumus, verbo & exemplo quibus præeſt proficere, ut ad vitam una cum grege ſibi credito perveniat ſempiternam. Per Dominum, &c.

His expletis, ſeptem pſalmos pœnitentiæ decantent, cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Ego dixi, Domine miſerere mei.
Convertere Domine uſquequo.
Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oramus.

Dies noſtros, quæſumus Domine, placatus intende, pariterque nos & a peccatis abſolve propitius, & a cunctis eripe benignus adverſis. Per Dominum, &c.

Poſt hæc vero egrediantur omnes, exceptis presbyteris & cæteris idoneis clericis: factoque ſilentio, pontifex, vel ejus vicarius, dicat hanc orationem.

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Adeſto nobis, quæſumus, Domine ſancte Spiritus, peccati quidem immanitate detentis, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregatis: veni ad nos, & dignare illabi cordibus noſtris: doce nos quid agamus: quo gradiamur oſtende: quid efficiamus operare: eſto ſalus & ſuggeſtor & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & ejus Filio nomen poſſides glorioſum: non nos patiaris perturbatores juſtitiæ eſſe, qui ſummæ veritatis diligis æquitatem, ut in ſiniſtrum nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpant, ſed junge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus a vero, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut & hic a te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna.

Tunc diaconus codicem canonum in medium proferens, capitula de conciliis agendis pronunciet, id eſt ex concilio Toletano: finitiſque titulis, & cunctis in ordine ſedentibus, hæc admonitio ab epiſcopo, vel, ſi voluerit, a diacono legatur.

Ecce, ſanctiſſimi fratres, præmiſſis Deo precibus, fraternitatem veſtram cum pia exhortatione convenio, & per divinum nomen obteſtor, ut ea quæ a nobis de Deo & ſacris ordinibus, vel noſtris moribus, vobis fuerint dicta, cum ſumma reverentia perficere intendatis. Quod ſi forſitan aliquis noſtrum, aliter quam dicta fuerint, ſenſerit: ſine aliquo ſcrupulo contentionis in noſtrum omnium copulatione ea ipſa de quibus dubitaverit conferendo reducat, qualiter Deo mediante aut doceri poſſit, aut doceat. Deinde vos ſimili obteſtatione conjuro, ut nullus veſtrum in judicando aut perſonam accipiat, aut quolibet favore aut munere pulſatus a veritate diſcedat. Sed cum tanta pietate quidquid cœtui ſe judicandum intulerit retractate, ut nec diſcordans contentio ad ſubverſionem juſtitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate vigor noſtri ordinis vel ſolicitudo tepeſcat.

Poſt hanc exhortationem, quiſquis clericorum velit, conferat querelam. Et admonendi ſunt, ut nullus ad ſynodum veniat non jejunus, vel a cœtu communi ſecedat, antequam generalis ſeceſſio adveniat. Et tunc quoque ſynodus prima dies ſolvatur.

Secunda die quando epiſcopus, vel ejus vicarius, ſynodum ingreditur, in loco ſuo ſtans dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus qui nobis in famulis tuis præſentiæ tuæ ſigna manifeſtas, mitte ſuper nos ſpiritum caritatis, ut in adventu fratrum conſervorumque noſtrorum gratia nobis tuæ largitatis augeatur. Per Dominum, &c.

Poſtea legatur evangelium ita ut in priori die.

Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos.

Deinde dicat epiſcopus, vel ejus vicarius, preces ſicut in priori die.

Sancta Maria & omnes ſancti, *& ſic cætera.*

Tunc omnes proſtrati decantent pſalmos iſtos pro regis noſtri & aliorum ſui regni primatum ſoſpitate.

Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me?
Exaudiat te Dominus in die tribulationis.
Deus auribus noſtris audivimus.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Domine ſalvum fac regem.
Eſto ei Domine turris fortitudinis.
Salvum fac populum tuum Domine.
Fiat pax in virtute tua.
Exurge Domine, adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Domine Deus virtutum converte nos.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus regnorum omnium, & Chriſtiani maxime protector imperii, da ſervo tuo regi noſtro triumphum virtutis tuæ ſcienter excolere, ut qui tua conſtitutione eſt princeps, tuo ſemper munere ſit potens. Per Dominum, &c.

Oremus.

Prætende Domine famulis tuis dexteram cœleſtis auxilii, ut toto corde perquirant, & quæ digne poſtulant conſequi mereantur. Per Dominum, &c.

Deinde pro infirmis & pro ſalute totius eccleſiæ iſtos pſalmos decantent.

Beatus qui intelligit ſuper egenum.
Domine refugium factus es.
Domine Deus ſalutis meæ.

ANNO CHRISTI 1022.

A

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Caſtigans caſtigavit eos Dominus.
Nihil proficiet inimicos in eis.
Exurge Domine adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus infirmitatis humanæ ſingulare præſidium, auxilii tui ſuper infirmos famulos & famulas tuas oſtende virtutem, ut ope miſericordiæ tuæ adjuti, eccleſiæ tuæ ſanctæ repræſentari mereantur. Per Dominum, &c.

Poſtea legatur a diacono homilia Gregorii, incipiente verſu iſto:

Meſſis quidem multa, *uſque*, Patres eſſe minime recognoſcunt.

Tunc, ſi clerici querelam non habent conferendam, laici intromittantur. Illis autem audientibus, lectio Nicæni concilii recitetur:

Judices non niſi jejuni leges & judicia decernant.

Quiſquis ex laicis habet querelam, proferat,

Et ſynodus ſecundæ diei ſic ſolvatur.

Tertia die cum epiſcopus, aut ejus vicarius, ut in ceteris diebus, ſynodum ingreditur, dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

C Protege Domine, quæſumus nos famulos tuos ſubſidiis mentis & corporis, & ſpiritualibus enutriens alimentis, propitius redde ſecuros ab hoſtibus univerſis. Per Dominum, &c.

Et poſt hoc legatur evangelium.

Circuibat Jeſus civitates & caſtella.

Deinde pro fidelibus defunctis iſtos pſalmos decantent:

Verba mea auribus percipe Domine.
Domine ne in furore tuo, *minorem*.
Ad te Domine levavi animam meam.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Requiem æternam dona eis Domine.
D In memoria æterna erunt juſti.
A porta inferi.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Inveniant, quæſumus Domine, animæ famulorum famularumque tuarum omnium in Chriſto quieſcentium, lucis æternæ conſortium, qui in hac luce poſiti tuum conſecuti ſunt ſacramentum. Per Dominum, &c.

Poſt hæc pro irreligioſis pſalmos iſtos decantent:

Ad te Domine clamabo.
Benedicam Dominum in omni tempore.
Deus venerunt gentes in hæreditatem.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

E Fiat pax in virtute tua.
Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam.
Deus tu converſus vivificabis nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus qui infideles deſeris, & juſta indevotis iraſceris, populum tuum, quæſumus, ad te converte propitius: ut qui te per duritiam irreligioſæ mentis ſemper offendunt, ad ſancta officia promerenda, tuæ miſerationis gratia inſpirante convertas. Per Dominum, &c.

Si quæ ſint quæſtiones vel querelæ, conferantur; & ſic ſynodus tertiæ diei ſolvatur.

ANNO CHRISTI 1022.

Quarta vero die epiſcopus ſynodum ingrediens, ſic procedat, ut primum portentur ante eum duo candelabra cum cereis incenſis, quæ ſequatur ſubdiaconus portans evangelium, duæ cruces hinc & inde; deinde diaconus, poſtremum epiſcopus, epiſcopalibus indutus veſtimentis & cappa, ingrediatur. Et ingreſſus, in ſede ſua ſtans dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Noſtrorum tibi Domine curvantes genua cordium, quæſumus, ut bonum, quod in nobis a te requiritur, exequamur: ſcilicet, ut prompta te-B cum ſollicitudine gradientes, diſcretionis arduæ ſubtile judicium faciamus, ac miſericordiam diligentes, clareamus ſtudiis tibi placitæ actionis. Per Dominum, &c.

Poſtea ſolito more legatur evangelium.

Reſpiciens Jeſus diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccaverit, &c.

Notæ Severini Binii.

a Hoc concilium teſte Baronio ab auctore micrologi Moguntinum nominatur. Eo nomine jure meritoque nominari poſſe in ſua hiſtoria Moguntina Nicolaus Serarius recte exiſtimat. *Nam Salegunſtadium*, inquit, *ſive ſit a Salegaſto ſapiente, ut vult in hiſtoriæ compendio Trithemius, ſive a Salicis, & Salingi, uti Beatus: Moguntinæ jam tum diœceſis erat, ſicuti & hodie continetur principatu, eique præſedit archiepiſcopus Moguntinus Aribo.* Et paulo poſt hæc nonnulla quæ ad canonum quorumdam explicationem multum conferunt, iſta ſubjungit: *In hac autem ſynodo duæ ſunt illius temporis obſcuræ voces*, bannitum jejunium, *cap. 15. &* carina vel carena, *cap. 17. 18. 19. de quo ſic lib. 19. cap. 5. ſæpiſſime Burchardus.* Carena eſt dierum 40. continuorum jejunium in pane & aqua. *Sicque in Moguntino concilio, quod ab archiepiſcopo Petro habitum eſt, dum ſacrarum indulgentiarum nimia profuſio reſtringitur, ita ſancitum eſt.* In dedicationibus ac ordinum temporibus relaxari carenas, & pœnitentes introduci omnino vetamus: ſed hoc fiat tantummodo in feſto cœnæ Domini ad hoc ordinario. *Illud vero a banno eſt, quæ vox in Triburienſi Concilio, cap. 9. in Mariano, Urſpergenſi, aliiſque compluribus legitur, etiam in regum literis, & diplomatibus Caroli Craſſi, in fundatione Francofurdienſis Bartholomæani templi, & Caroli Francorum regis apud Baronium tomo 10. anno 853. eſtque hodie in Germania* D *pervulgata, vel* pro excommunicatione, *vel* pro aliqua ditione, *ſeu* diœceſeos portione, *vel denique, ut explicat in Friderico I. Urſpergenſis*, pro pecuniaria pœna, immo *etiam interdum pro* publica proclamatione. *Ex prima enim illa notione dicitur eſſe aliquis in* bann, *id eſt, in excommunicatione: ex altera dicuntur tabellarii nonnulli* bannum illum *vel* illum habere, & tellare bannbrieff, *atque hinc etiam apud Gallos & Italos* bannire, *pro in exilium mittere, &* banniti *pro exules: ex tertia vero, Fridericus* bannum *conſtituit, id eſt pœnam pecuniariam apud eumdem Urſpergenſem: e quarta vero, dicit in ſummula Cajetanus cap. de matrimonio*, banna ſervari oportere, *id eſt, proclamari nuptias: apud nos* die banne loſſen dauber gehen. *Sic apud Hincmarum epiſtola quarta, & in S. Gebhardi vita, Trithemio, & ſimilibus.* Bannitum *igitur* jejunium *fuit magnum & intenſum jejunium, quod ad Dei bannum ſeu pœnam iramque avertendam, ab iis ſuſcipiebatur qui ſe banno divino dignos* E *agnoſcebant: Huncque ad noſtra fere tempora fuit in Moguntina eccleſia uſus, & eo modo fere per triduum ſervabatur, iiſdemque quemadmodum quatuor temporum jejunia, ſed aliis hebdomadibus, quas ad memoriam verſiculo iſto ſignificabant:*

Poſt *ſalus* & *miſeri* tibi ſunt jejunia banni.

Id eſt poſt dominicas quibus canitur ſalus & miſericordia, quarum illa eſt dominica XIX. poſt Trinitatem, hæc dominica 1. poſt Quaſimodo. *Hæc Serarius prædicto loco.*

b *Aribo.* Quatuor hujus præſulis, teſte Serario, lib. 5. hiſtoriæ Moguntinenſis, inveniuntur nomina, Aribo, Erbo, Eribo & Abbo. In catalogo virorum illuſtrium a Trithemio breviter cum laude deſcribitur his verbis: *Aribo Moguntinenſis eccleſiæ XIX. archiepiſcopus, vir in divinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſæcularium literarum non ignarus, ingenio clarus, & dulcis eloquio, ſcripſit inter alia ingenii ſui monumenta opus pulcherrimum*

Moguntinum cur poſſit appellari?

Aribonis quatuor nomina.

ANNO CHRISTI 1022.

mum ſuper 15. pſalmos grad. lib. 1. & varias epiſtolas ad diverſos, &c. Plura de Aribone Serarius lib. 5. hiſtoriæ Moguntinenſis.

c *Anno Domini* 1022.) Ita de tempore propter additam indictionis quintæ notam Baronius prædicto loco, ubi pro anno ſexto imperii Henrici, ipſe legit anno nono: ex tempore factæ coronationis, quæ facta eſt anno Chriſti 1014. ſexto Kal. Martii, ita legandum eſſe patet. Serarii lectio ab hac in tempore diſcrepat.

d *Bannitum jejunium*.) Vide quæ in banno & jejunio bannito ex Serario ſupra dixi.

e *Carrinam*.) Carrina quid ſit, ex Burchardo diſtum eſt ſupra.

ANNO CHRISTI 1022. Cap. 25. Cap. 27.

CONCILIUM AQUISGRANENSE,

QUO CONTROVERSIA INTER PILIGRINUM

Archiepiſcopum Colonienſem, & Durandum epiſcopum Leodicenſem, de ſubjectione monaſterii Burcitani terminata fuit anno Domini MXXII. tempore Benedicti papæ VIII.

DE rebus in hac ſynodo geſtis chronicon Cameracenſe libro III. cap. XXXV. illa: *Sub his diebus, cum forte Imperator Henricus in Aquiſgrano palatio tam de eccleſiaſticis, quam & de ſæcularibus pertractaret, in ipſa interim eccleſia provincialis ſynodus ab epiſcopis celebrata eſt. Ubi ſiquidem inter archiepiſcopum Colonienſium Piligrinum & Durandum Leodienſium pontificem, altercatia non parva recruduit pro monaſterio Burcitho, quod uterque ſua parochia ſubjicere contendebat. Dominus autem Gerardus epiſcopus, ut teſtimonio veritatis litem compeſceret, viva voce increpuit, quod epiſcopi Leodienſes quinque abbates illius monaſterii ſine ulla contradictione archiepiſcopi conſecraverant: immo & ipſe Imperatore rogante, & Baldrico epiſcopo Leodienſi petente, in præſentia domini imperatoris, in Aquenſi eccleſia ſancta Mariæ, præfati monaſterii clericos ordinavit, ipſumque monaſterium cum archiepiſcopo Poppone Trevirenſium, & Haimone Virdunenſium, conſecravit. Eo ergo ſibi videri rectius Leodienſi quam Colonienſi regiminis ſubjacere. Quod ita quoque cæteris teſtificantibus, archiepiſcopus præter ullam ſynodalem reverentiam ira commotus abſceſſit.* Hæc chronicon Cameracenſe.

CONCILIUM LEYRENSE

CELEBRATUM XI. KAL. MAII AN. DOM. MXXII.

Ex Card. de Aguirre Concil. Hiſp. Tom. 3. p. 191.

SAnctius Major Rex concilium celebrari juſſit apud Monaſterium S. Salvatoris Leyrenſis in regno Navarræ 11. Kal. Maji æra 1060. id eſt die 22. Aprilis anni 1022. Inter cætera quæ in hoc concilio decreta fuerunt ad fidei catholicæ augmentum, confirmavit Sanctius privilegia eidem monaſterio conceſſa ab avo ſuo Sanctio & Urraca regina, ipſius avia, necnon a Garſia & Ximena parentibus ſuis. Statutum item fuit, ut anno proximo Concilium Pampilone celebraretur. Id privilegium confirmarunt Garſia, Ferdinandus, & Gundiſalvus, ejus filii, ac Ramirus frater. Adfuerunt autem Sanctius, Guillelmus Vaſconiæ comes, & Berengarius Comes Barcinonenſis. *Garibayus in compendio Hiſt. Hiſp. l.* 22. *cap.* 24.

In Monaſterio Leyrenſi educatus fuit Sanctius Major Rex; quare deinceps incredibili amore illud proſequutus eſt. Nam cum Garſia Rex, ejus pater, monachi cujuſdam Sanctii nomine (qui poſtmodum ad Cathedram Pampilonenſem evectus eſt) curæ ac ſolicitudini educandum commendaſſet; Rex poſtea in gratiam Magiſtri nonnulla fecit memorato digna: præſertim vero anno D. 1022. Concilium apud idem monaſterium convocari juſſit, prout anno proxime ſequenti aliud apud Pampilonam. In quibus illud inter alia conſtitutum fuit, ut ſedes Epiſcopalis, quæ tunc penes Monaſterium S. Salvatoris Leyrenſis erat, ad antiquam eccleſiam Pampilonenſem transferretur, cum incommoda, propter quæ illuc translata erat, penitus ceſſaſſent. *Yepius in Chronica Benedict. ad an.* 890.

CONCILIUM INCERTI LOCI,

SED FORTE IN ITALIA

Coram Henrico I. Imperatore anno 1022. habitum.

Ex Menſ. ſuppl. pag. 1246.

HUjus ſynodi omnia latent præter hæc, ex Annaliſta Saxone Eccardi ad annum 1022. comperta: *Poſt hæc* (poſt natale Dom. an. 1021.) *obſedit* (Imperator) *novam Trojam, quam licet obſidione longa glorioſiſſime devincens, inde perrexit Romam, ibique aliquantulum moratus, nivoſa alpium cacumina cito tranſgreditur curſu . . . . Mox ſynodale colloquium confluentibus undique diverſarum regionum Epiſcopis aliiſque populis quamplurimis in partibus peregit occidentalibus*. Nec plura de hoc Concilio, cæteroqui ignoto.

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD MONASTERIUM ROTENSE IN CATALONIA,

Quando nova ejus Eccleſia conſecrata eſt.

Ex Cod. de Aguirre T. 3. Concil. Hiſp.

A*Nno* 1022. 3. *Nonas Octobris nova eccleſia Monaſterii S. Petri Rotenſis conſecrata eſt a VVifredo Archiep. Narbonenſi*, ad vicem Petri Gerundenſis Epiſcopi: *tum etiam a Stephano Aptenſi, Stephano Agathenſi, & Oliba Auſonenſi. Decreverunt autem eodem tempore Epiſcopi, ut ſalva eidem monaſterio eſſent bona ſua, & ut* juxta decreta Romanorum Pontificum & Sanctorum Canonum, ſit ſubditum ſanctæ matri Romanæ Eccleſiæ. *Quod decretum uti verum erat, habita ratione privilegiorum ei monaſterio conceſſorum a Romanis Pontificibus; ita valde nutabat ex alia parte; cum certum ſit Canones non jubere ut Monaſteria ſint in poteſtate Romani Pontificis. Sed ita tum plerique putabant, quia diſtinguere neſciebant decreta canonum a decretis Pontificum ſedis Apoſtolicæ. Addunt Epiſcopi pœnam excommunicationis adverſus eos, qui hoc eorum decretum violaverint. In eodem conventu lecta eſt Epiſtola Benedicti VI. Papæ de libertate ejuſdem monaſterii ſubſcriptionibuſque Epiſcoporum firmata. Poſt quæ Petrus Abbas epiſtolam ad Benedictum VIII. Papam ſcripſit, in qua conqueritur contemni a populo excommunicationes ab epiſcopis illis auctoritate Apoſtolica decretas adverſus invaſores bonorum monaſterii ſui. Rogat tum uti VVillelmum Comitem Biſuldunenſem, qui publice dicebat ſe nihili facere excommunicationem Papæ, privet alodibus, qui ad eum pervenerant beneficio monachorum ejuſdem loci. Monet vero ne excommunicet Huganem comitem Emporitanum, qui jam reſipuerat, ſed tantum admoneat ut in melius proficiat. Petit etiam ut ſub excommunicatione mandet univerſis Epiſcopis provinciæ illius, ut de hoc Concilium agant, ut quod non rectum eſt in melius dirigatur: quod ſi non fecerint, eos ab omni Pontificali vel ſacerdotali miniſterio ſuſpendat. Epiſtolæ tenor hic eſt.*

Benedicto Patri Petrus gratia Dei Abbas omneſque ſubditi veſtræ ſubtiliſſimæ poteſtati vobis ſalutes & multimodas dirigimus preces. Anno tranſacto vidiſtis coram vobis ex noſtris fratribus monachis querelam deferentibus quod noſter locus, qui ſub tuitione & defenſione ſanctæ Romanæ eccleſiæ conſtabat, devaſtaretur, atque conculcaretur ab iniquis hominibus, id eſt, poteſtatibus, eorumque ſubditis habitantibus noſtræ confinia regionis. Quod vos ut audiſtis, benigne annuiſtis noſtris precibus, & unicuique Comiti ſub excommunicatione mandaſtis, ut prædicto loco omnia ſua reſtituerent & nihil ſibi extra voluntatem noſtram ſibi retinerent. Hæc igitur omnia poſtponentes, exprobrantes veſtram juſſionem atque excommunicationem, dicentes nihil facturos ad veſtrum imperium, adducentes nos in magnam confuſionem atque improperium, ut jam pene univerſus populus necnon & vulgus dicat ſe nihil facturum per excommunicationem ſacerdotum a Principibus eorum veſtra poſtpoſita. Heu proh dolor! quam male tractantur ſancta deteriuſque conculcantur, cum a principe totius orbis, id eſt, Papa Romano, excommunicationes factæ ita ſunt poſtpoſitæ nec ſunt obſervatæ? Irrevocabilis omnipceſt lapſus, cum juſtitia contemnitur, pietas reſpuitur, miſericordia denegatur. Pro certo nihil aliud

A conſtat niſi ut abrenuncient omnes Chriſto & ſequantur diabolum ipſius opera imitando, ejuſque veſtigia ſequendo detrudantur cum ipſo ad ima infernalis barathri, perpetim luituri, cum a vobis excommunicati nullatenus ad recta ſunt converſi, ſed in deterius mutati. Epiſcopi vero, quibus præcepit veſtra ſublimitas ut conciliabula agerent & prædictum locum in priſtinum ſtatum informarent & ſuis exhortationibus ipſos Comites eorumque ſubditos cogerent ut nihil ſibi de prædicto loco retinerent, contemptores veſtræ juſſionis effecti, nihil agentes, inſuper etiam ſubtrahentes ſe a conſecratione ejuſdem loci novæ ædificatæ Ec-
B cleſiæ, præter ſolum Oliba Epiſcopum Auſonenſem, & primæ ſedis Wifredum Narbonenſem Epiſcopum, & Stephanum Agathenſem, atque Stephanum Attenſem. Hi omnes cum conſenſu Comitum, id eſt, Ugonis, Wifredi, Willermi, atque Comitiſſæ Ermeſſindis, atque plurimarum illuſtrium perſonarum hoc collaudantium per veſtram juſſionem in veſtra vice taliter excommunicaverunt. Anno milleſimo vigeſimo ſecundo incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti, Indictione quinta, tertio Nonas Octobris, venit Wifredus Narbonenſis Archiepiſcopus ad vicem Petri
C Gerundenſis Epiſcopi atque nomine illius cum cæteris coepiſcopis, id eſt, Stephano Attenſi, atque Stephano Agathenſi, Oliba Auſonenſi, ad conſecrationem novæ Eccleſiæ ſancti Petri Rotenſis. Confirmamus ergo nos omnes prædicti Epiſcopi illi venerabili cœnobio ſua prædia cunctaque mobilia quæ hodie habet atque Dei miſericordia in antea acquiſierit, ſicut in ſuis ſcripturis juſte reſonat, & ut ab omni cenſu cujuslibet ſervitutis liberum ſit in perpetuum, eo ſcilicet tenore ut juxta decreta Romanorum Pontificum & ſanctorum canonum ſit ſubditum ſanctæ matri Romanæ Eccleſiæ. Si quis autem hujuſmodi noſtri decreti, quod
D non credimus, qualitercumque violator extiterit, tamdiu vinculo excommunicationis de parte Dei omnipotentis & ſancti Petri Apoſtolorum principis & noſtra innodatus maneat & ab Eccleſia ſeparatus exiſtat, donec pœnitendo & emendando pleniter ſatisfaciat. Actum in prædicto beati Petri Rodenſi cœnobio tempore vel die ſupra nominato. Quam etiam prædictam excommunicationem præfati Epiſcopi ſubſcripſerunt, necnon etiam abſentes confirmarunt, id eſt, Deuſdedit Barchinonenſis Epiſcopus omneſque Canonici prædictæ ſedis Gerundenſis. Veſtram itaque excommunicationem eorum ſubſcriptionibus ſubnixam ſpernen-
E tes ad hoc uſque nos habens deductos niſi ut circum provincias mendicando, & nec ullus ſuperſit qui in eodem loco reſiduus ſit. Proinde petimus ut hunc Comitem Willelmum ſollem, qui in ſuis verbis dicere cœpit veſtram excommunicationem nihil ſe facturum, ut jam amplius nihil ſibi retineat ex alodo ſancti Petri prædicti, nec ullo modo inquietare pertentet. Noſtrum vero Comitem Ugonem, qui nobis jam recte fecit, & melius facturus eſt, rogamus, non ut compellatis, nec etiam excommunicetis, ſed ut filium admoneatis ut in melius proficiat. Homines vero ipſius

ter-

ANNO CHRISTI 1022.

terræ ut cæteros excommunicetis. Si vero in hoc A nobis non ſuccurritis, priuſquam hunc nuncium noſtrum viderimus .... nos ex eodem monaſterio egreſſuros & nunquam per veſtram fiduciam in prædicto monaſterio habitaturos. Propter inopiam ergo quæ nos obſider nequivimus veſtræ præſentiæ faciliores vel meliores nuncios dirigeſe, ſive etiam propter metum atque timorem Comitum non fuimus auſi alium mittere. Per hunc ergo nobis quicquid nobis utile & vobis placitum ſit mandate. Petimus etiam ut ſub excommunicatione mandetis univerſis Epiſcopis provinciæ noſtræ ut de hoc Concilium agant, & quod non rectum eſt, in melius dirigant. Quod ſi non fecerint, ab omni pontificali vel ſacerdotali miniſterio eos ſuſpendite, ut per hunc diſtrictum veſtram impleant juſſionem ubicumque vobis ſe præſentent, voſque per veſtram excommunicationem illos diſcutiatis ut contemptores ac rebelles ſacrorum canonum ac veſtræ juſſionis.

ANNO CHRISTI 1023.

CONCILIUM [1] PAMPILONENSE

Ex Card. de Aguirre Hiſp. Tom. 3 p. 195.

SEPTEM EPISCOPORUM, CELEBRATUM 3. KAL. OCTOB. ANNO CHRISTI MXXIII.

In quo de reſtauratione Eccleſiæ Pampilonenſis actum eſt.

Regale ſimul, & Pontificale privilegium, ob honorem S. Mariæ Sedis Pampilonenſis, nec non & cœnobii S. Salvatoris Legerenſis, decretum a clariſſimo Rege Sanctio in Pampilonenſi Concilio III. Kal. Octobris.

EGo Sanctius elementiſſima omnipotentis dignatione Rex, licet nemini ſanctorum Regum merear adæquari, deſinere tamen erubeſco eos in aliquo ſanctitatis juſtitiæque facto nolle imitari. Præſertim cum illud tempus ad exſequendum adſit congruum; quod ſi profecero apparebit, ut ajunt mihi Pontifices, opus juſtum & idoneum. Promulgatum enim vero eſt, quod quamplurimæ ſedes Epiſcoporum deſertæ, & ſine nomine jacent multitudine prædatorum, & paucitate defenſorum: & nullus fortaſſe ſtatus vel honor maneret modo epiſcopalium ſedium, niſi eas ab ingruentia vaſtatorum, Regum bonorum & Principum retraxiſſet Concilium. Proinde con- C ceſſa mihi divina ſubveniente potentia ſecuritate de hoſtibus, quamvis divinis beneficiis nihil æquale poſſit recompenſari, neque id donum comparari, quod receptum habeo creatoris largitate; congregans tamen Præſules Eccleſiarum & catholicos viros Concilium ad celebrandum, ſecundum præcepta canonum conari decrevi pro cæleſti præſtitu Irunienſem ſedem reſtaurare, & ſanctam illam Eccleſiam præcepi ſponſo idoneo maritare. Proh dolor! una enim de illis eſt hæc ſedes, quæ pene ſunt ſine nomine, vel quæ omnis honoris multatæ, videntur ingloriæ. Graſſante D quippe barbarorum nequitia, peſſime quoque iſtius gentis ſæviente perfidia, facta eſt ſine tutore miſera, omnium bonorum indiga, & ſine marito vidua. Quapropter grata mente, ſana ſponte, placido conſenſu meæ conjugis domnæ Majoræ Reginæ, communi affectu noſtrorum filiorum, vel conſilio Epiſcoporum atque Abbatum, ſive omnium ſeniorum, juxta præcepta canonum, & decreta ſanctorum Patrum dantes tertiam partem cunctarum frugum decimarum, & reddentes ſibi omnes ſuas diœceſis ſcilicet villas, Eccleſias, domos, necnon & hæreditates terrarum, & vinea- E ſum, quæ olim dignoſcebantur in ejus poteſtate conſiſtere, concedo illa dominatui S. Salvatoris poſthac creditura pertinere; & tibi Domino & magiſtro meo Sancio Abbati & epiſcopo, ut Deo juvante tu cum noſtro auxilio renoves, & reſtaures, & canonicum ordinem ibidem conſtituas, & B diſponas, qualiter nobis inde ab æquiſſimo recompenſatore, & juſto judice Deo mereamur criminum noſtrorum in die retributionis remedium acquirere. Poſt noſtrum vero obitum, hæc ne ulterius, ut nunc uſque, ſancta Eccleſia pro indignis periclitetur rectoribus, ne vel a nobis inchoatus * renovaturus Epiſcopatu exhæreditetur; potius Eccleſiaſticus ſtatus hactenus noſtra in patria ignorantiæ caligine offuſcatus renovetur & melioretur viæ regularis ordo, ab anteceſſoribus Regibus, ſcilicet meis parentibus, & ab Epiſcopis, Abbatibus in cœnobio Legerenſi, ad honorem S. Salvatoris, & Ss. martyrum & virginum Nunilonis & Alodiæ conſtitutus, continendo conſervetur, & inde propagando per monaſteria regni noſtri dilatetur; regali auctoritate præcipimus ſequentibus Regibus novis, ut S. matris hujus prælibatæ Eccleſiæ Irunienſis futuros Epiſcopos, rectores, & gubernatores, de præfato cœnobio cum electione comprovincialium Epiſcoporum, cum favore omnium ſeniorum & militum, vigilantiſſima cura præcipiatur ordine de regulari eligere egregios ſponſos, prudentiſſimos viros, bonæ operationis ſedulitate probatiſſimos, ſacerdotalis & pontificalis honore digniſſimos; qui cum totius populi præconio aſſerentis eos idoneos eſſe, ſint ad epiſcopalem ſublimitatem commodi, utpote bonitate largiſſimi, affabilitate miriſſimi, humiles, amabiles, deſiderabiles, probabiles, celebres oratores, benefactores, concordes, miſericordes, pii, juſti, manſueti, benigni, pacifici, caſtiſſimi. Sint præterea bene inſtructi ad Eccleſiaſtica officia, pſalmiſtæ, computiſtæ, cantores, lectores, & fide ſancta pleni. Ergo magni pendenda Epiſcoporum, cæterorumque ordinum, quos ſupra nominavimus electione, & regali decreto, omniumque tandem favore, quicumque acquieverint, & conſenſerint, conſecrentur, ordinentur, & in Epiſcopatum ſublimentur, & Pontificali adornati infula, atque intra dealbati mundiſſime, Antiſtites in cathedra collocentur. Si quidem prius voveant atque promittant animo puro & corde vero, Deo & S. Mariæ ſemper virgini, cujus glorioſo nomine eſt vocata mater eorum

* locus depravatus.

[1] Baronius, & ex eo Conciliorum Collectores ad an. 1032. hanc ſynodum perperam referunt.

ANNO CHRISTI 1023.

ſum eccleſia, atque omnibus ſanctis, cunctis ſe audientibus, fidem catholicam ſanctæ Trinitatis & unitatis, ſcilicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti credituros, obſervaturos, & firmiter prædicaturos. Promittant præterea ſecundum inſtituta canonum catechizare, baptizare, & cunctum ordinem Chriſtianitatis dare, & diaconos, atque presbyteros, cunctoſque gradus Eccleſiaſticos ſine pretio ordinare, peccata caſtigare, plebem ad pœnitentiam convocare, infirmos, & carcere clauſos viſitare, pauperibus eleemoſynam dare, diſcordes ad concordiam revocare, miſeris ſubvenire, querelantes audire, pie, juſte, ſobrie, & caſte vivere, & terras, atque mandationes ad eorum diœceſim pertinentes aſſidue perquirere, & ut non ceſſent clamare apud Reges, & Principes, quorumcumque violentia eorum ſancta fuerit eccleſia fraudata. Item promittant, & voveant Regi, cujus donatione hunc acceperint honorem, fidem integram & ſine fraude ſervare, & ſuo Metropolitano obtemperare atque obedire, & ſicut diſcipuli magiſtro ſuo ſervire. Ad hæc vero concludant in votis, quod ſint ſolliciti ſecundum rectas horas dierum ac noctium, divinum in ſuis eccleſiis celebrare officium, & cunctas eis oves commiſſas, in quantum valuerint, à faucibus luporum rapacium liberare & ſervare. Quicumque futurorum Regum ſucceſſorum noſtrorum tranſgredientes & deviantes ab hoc regali ſimul & Pontificali decreto tentaverint diſſolvere hanc ſcripturam; in præſenti ſæculo omnipotens Deus, qui eſt juſtus judex, & Regum Rex, diſſolvat & dividat regalem honorem & potentiam regni eorum, deque illud ſe diligentibus & timentibus; & in futuro ſeparati à conſortio omnium Chriſtianorum, interpellante pro eis beata ſemperque Virgine Maria, cum omnibus Sanctis, participent ſocietatem cum Dathan, & Abiron & Juda traditore, in inferno inferiori luentes pœnas perpetui incendii ſine fine, per æterna ſæcula ſæculorum. Ego vero ſupradictus Sanctius Rex, qui hanc chartam epiſcopalis & cœnobialis honoris ſcribere mandavi, intercedente glorioſa & beatiſſima Maria cum omnibus Sanctis juſtis, & electis Dei, merear remiſſionem peccatorum meorum conſequi, & cæleſti in regno feliciter cum Chriſto lætari. Amen.

Facta charta, & confirmata in præſentia Epiſcoporum, Abbatum, & poteſtatum, & totius populi congregati in Pampilonenſi concilio, currente æra LXI. poſt T. die 3. Kal. Octob. Regnante ſupradicto Sanctio ſereniſſimo Rege in Pampilona, in Aragona, in Supraarbe, in Ripacorza, in omni Gaſconia, in Alaba, in cuncta Caſtella, in Aſturias, in Legione, ſive in Aſtorka; Imperante divina clementia Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen. Sunt teſtes Eximina Regina, & mater Regis, Regina domna Majora cum filiis ſuis domino Garſia, & Ferdinando, & Gundeſalvo, & fratre eorum Ranimiro. Mancius Aragonenſis Epiſcopus. Sanctius Pampilonenſis Epiſcopus. Garſia Najarenſis Epiſcopus. Arnulphus Ripagorcenſis Epiſcopus. Monio Alabenſis Epiſcopus. Julianus Caſtellenſis Epiſcopus. Pontius Ovetenſis Epiſcopus. Arduinus grammaticus & ſcriptor hujus teſtamenti teſtis. S. Fortunio Sans. S. Eximino Garceix. S. Fortunio Sanz. S. Azenari Fortunionis. S. Garſia Fortunionis. S. Lope Encionis.

N O T Æ.

Ex hoc privilegio patet, jam tempore hujus Concilii Ripacurtiam in Navarræorum regum poteſtatem deveniſſe cum Sanctius Rex ejus titulo utatur, & Arnulphus Ripacurtienſis Epiſcopus ſubſcripſerit.

Julianus Caſtellenſis Epiſcopus) Scilicet *Aucenſis*, ut alibi ſæpius reperitur, recte Joſephus de Moret in Annal. Navarr. lib. 12. cap. 3. vel *Burgenſis*, ut cenſet Garibayus.

Pontius Ovetenſis Epiſcopus.) Haud levis dubitandi cauſa oritur ex hac ſubſcriptione, an Rex Sanctius Oveto jam dominaretur, atque ea civitas ex illarum eſſet numero, quas Alphonſo V. regnante armis captas, propriæ ditioni ſubdideras; præſertim cum in hoc ipſo privilegio regnaſſe in Aſturiis dicatur. Sunt qui velint præfuiſſe veluti Metropolitanum pro Archiepiſcopo Tarraconenſi, cujus ſedes a Mauris detinebatur. Quod mihi incongruum videtur, cum non primo loco, qui quidem Metropolitano & præſidi debebatur, ſed ultimo ſubſcripſerit. Forte interfuit uti legatus Alphonſi V. Legionenſis, ut matrimonium Ferdinandi Regis Sanctii filii cum Sanctia Alphonſi filia (de quo tunc agebatur) ad optatum finem perduceret, ac civitates & oppida in regno Legionenſi a Sanctio capta per matrimonii vinculum reſtituerentur. Hoc enim conſtat, præfatum Epiſcopum Ovetenſem diu apud Sanctium fuiſſe moratum; unde ſuſpicari poſſumus de gravi aliquo negotio conſilium iniviſſe. JOSEPHUS DE MORET. *ibid.*

CONCILIUM MOGUNTINUM

IN CAUSA OTTONIS COMITIS AB HANISTEIN

Congregatum anno Domini MXXIII. tempore Benedicti papæ VIII.

Cauſa, locus, & tempus.

DE cauſa, loco, & tempore hujus concilii Moguntiæ celebrati in vita ſancti Gothardi c. 12. apud Surium iſta leguntur: *Aribo archiepiſcopus Moguntinus illo anno Imperatorem ad Penteco. ſten Moguntiam invitaverat, ubi etiam concilium generale coegit, in quo multa collapſa correxit. Præcipue vero Ottonem comitem ab * Haniſtein & Limingardam præter fas ſibi cohærentes ſeparare conſtituerat; quod tamen perficere non potuit, quandoquidem comes, partim imperatoris metu, partim epiſcopi commonitione, utcumque ad meliorem ſe recepit frugem; fœmina autem bannos vel proſcriptiones negligens, jus ſibi funditus perdidit, ut hodieque perſpici poteſt.*

* Lege, Hamerſtein, & Irmingardam.

Sanctus Gothardus vocatus ad Synodum in via curat dæmoniacam.

Ad hoc concilium etiam noſter præſul & Epiſcopi & Imperatoris juſſu evocatus, non contemnenda cleri & militum frequentia, quamvis invitus & nolens, ſtipatus properabat, & in quodam qui vicinus eſt illi caſtello, ubi Dei gratia & electus & conſecratus fuit, iter faciebat: ubi tum mulier quædam ab immundo vexata dæmone, a parentibus & propinquis per eccleſias ad ſanctorum imploranda patrocinia circumducebatur. Qui cum audirent novum illuc advenire epiſcopum, obviam ei cum dæmoniaca fœmina fidenter proceſſerunt, ſancta ejus exiſtimationis fama illecti. Impurus autem ſpiritus illorum acceleratione pavefactus, per os fœminæ anxiis cœpit percontari vocibus, quonam perduceretur. Dicentibus illis, ſe

jam

ANNO CHRISTI 1023.

jam in occurſum Gothardi epiſcopi properare, horrifico mugitu & ululatu miſere ſe oppoſuit: & ipſis etiam a quibus trahebatur, mirantibus & formidantibus, reluctatus eſt, ejulans & vociferans Gothardum ſe nec audire nec videre poſſe. Sub hac colluctatione cum miſera illa a fidelibus fide & ſpe, ut patuit, ferventibus traheretur, & ſpiritus nequam omni contentione obniteretur: tandem profligato illo, mulier liberata eſt, & ad virum Dei, ſub quadam arbore refrigerii cauſa reſidentem, ſana corde & corpore adducta eſt. Is vero cognitis iis quæ facta fuerant, timore & gaudio compunctus, lacrymabundus gratias egit Deo, in faciem ſe proſternens. Ac deinceps fœminæ manus imponens, ei bene precatus eſt, eamque in fine confirmatam, recte valentem, atque etiam gaudentem, cum exultantibus amicis a ſe dimiſit, cœptoque perrexit itinere. Quotquot autem co- A *mitabantur eum, viſo hoc miraculo, plus eum revereri & amare cœperunt: utpote cujus tam præclara apud Deum merita cognoſcerent. At ille graviter eis interdixit, ne cuiquam id indicarent. Sed neque ægra mulier, quæ miraculum in ſe experta fuit, neque turba quæ ei interfuerat, id reticendum putavit.* Sed quia ex Ruperto abbate Tuitienſi colligitur, expugnationem arcis Hamerſtein factam eſſe anno præcedente, eamque præceſſiſſe vexationem & anathematiſmum; effici omnino videtur concilium aliquod generale Moguntiæ vel alibi celebratum fuiſſe, quo ſpiritali gladio excommunicationis impurum nefariumque comitis conjugium & publicum hoc vetiti matrimonii ſcandalum damnari meruerit. Vide Serarium libro v. hiſt. Mogunt. B in Erkenboldo & Aribone.

ANNO CHRISTI 1023.

Quot concilia Moguntina ſub Benedicto habita fuerint.

☞ AD MOGUNTINUM CONCILIUM

Anno 1020. *habitum.*

ADNOTATIO CHRONOLOGICA, ET CRITICA.

Ex Manſi Suppl. pag. 1141.

DE Moguntino concilio ex authore vitæ S. Gothardi agens Labbeus non ſemel aberrat. Qui enim Ottonem inceſti connubii reum expulit Moguntinus archiepiſcopus, non quidem Aribo, ſed Arkanbaldus fuit; ſicut & pro anno 1023. annus 1020. ſubſtituendus eſt. Cedo mihi verba Chronici Quedlimburgenſis in additamentis a Menkenio editis inter rerum Germanic. Scriptores tom. III. pag. 196. ubi ab Authore, uti quidem arbitror, coævo tota hæc hiſtoria, cujus cauſa Moguntinum concilium eſt habitum, ita deſcribitur. *Interim Otto quidam nobilium ſatus proſapia, Francorum illicito ſibimet patrimonio incaute aſcito, dum ab Arkanbaldo Moguntinæ ſedis archiepiſcopo, ſæpius eccleſiaſtico more, pro hoc eodem corriperetur inceſtu, cæco furibundus amore, diſpoſitis circumquaque inſidiis, nefandam eidem Chriſto Domino parat inferre manum. Sed divina id ſceleris prohibente clementia, elapſo fruſtratus antiſtite, ſocios, qui navali eundem ſequebantur itinere, invadit; capit, cuſtodiæ tradit, multiſque inhumane injuriis tractat, eo ferociorque, quo ſibi, quem ultra jus & fas vitaverat, præſulis ſanguinem oblatum dolet. Quod cum imperatori Auguſto celeri legatione defertur, habita cum epiſcopis totiuſque regni primatibus deliberatione, primo per nuncios, deinde per amicos, perque ſemetipſum ab hac inani tentat revocare veſania, quibus omnibus rebellem, refragantemque, communi aſſenſu anathematis damno* (forte banno) *ſubjiciunt, ut vel ſic jam timore pœnali tactus, civibus* C *matris eccleſiæ, dignis pœnitentia lamentis reddi ſtuderet. Quæ ille omnimodis deſpectui habens, copias ſuas cum conjuge in quamdam arcem Harmeſtein vocatam contrahit, quam naturæ ope, non hominum arte ſaxigenis undique molibus muratam, Rhenique circumferentia adeo munitam ferunt, ut difficilem cuilibet vel obſidendi, vel quoquo modo oppugnandi pandat acceſſum. Hunc ergo locum imperator Auguſtus juſtitiæ fidem omnigeno obſidionum genere circumligat, nec ullo rebellibus vel aditu, vel exitu conceſſo, ipſum Dominici natalis diem ibidem agens, adeo muniit, ut qui ſemet non armis, non armatorum millibus ceſſuros meminerant; famis injuria tandem perempti, ſola hujus vitæ ſuſpiria paciſcendo, inſtante celebri per orbem Stephani prothomartyris feſto, ſe, ſuaque om-* D *nia imperatoriæ dedunt poteſtati. Dignum namque erat & juſtum, ut qui eodem die inter cruentos lapidantium ictus pie exoraverat, amicis matris videlicet eccleſiæ filiis pacem ſuo reconciliaret interventu.*

SYNODUS PICTAVIENSIS

Ex P. Pagi ad An. Ch. 1023. n. 2.

ANNO CIRCITER MXXIII. CELEBRATA.

ANno circiter 1023. magna Lemovicis Clericos inter civitatis, & Monachos S. Martialis rixa exorta, cujus hæc cauſa fuit. In Litaniis & publicis ſupplicationibus Martialis nomen ex antiquo ritu inter Confeſſores habebatur, cumque Hugo inter Apoſtolos eum adnumerare & apoſtoli nomen illi dare cœpiſſet, quod primus Evangelii præco in illis partibus fuerit, Jordanus Epiſcopus Lemovicenſis, & Clerici Lemovicenſes antiquum morem defendere inſtituerunt. Vvillelmus Aquitanorum Dux hujus nominis IV. vir literatus, & literatorum ſtudioſus, ad dirimendam litem Synodum Pictavi congregavit, ut liquet ex his Odolrici S. Martialis Abbatis verbis in Concilio Lemovicenſi, (de quo infra,) prolatis: *Illud quoque mihi commemorandum eſt, quod ante hos* E *ſeptem annos; Rex Anglorum* (Canutus ſcilicet) *Duci Aquitaniæ* (præfato ſcilicet Vvillelmo) *regalia munera miſit, ſimulque codicem literis aureis ſcriptum, in quo nomina ſanctorum diſtincta cum imaginibus continebantur: quod volumen jam in* CONCILIO PICTAVIENSI *dum hac eadem de re quæſtio eſſet, illud Dux Guillelmus literis edoctus in teſtimonium antiquitatis Pontificibus oſtendit: erat enim ibi Martialis in aliorum Apoſtolorum catalogo poſitus, qui peritiſſimus Princeps dicebat Archiepiſcopo Burdegalen-*

ANNO CHRISTI 1023

galenſi, & aliis, qui ibidem aderant Epiſcopis, conjicere, inquiunt, poſſumus quam egregiæ auctoritatis ſit B. Aquitanorum Patronus, de quo Gregorius in illa ſua Liberis gente hanc legem tradidit obſervandam: nimirum imperatorum eſt dubitare de qua S. Papa Gregorius non dubitavit. Videtis ecce, o Epiſcopi, &c. Verum in illa ſynodo nihil certi definiri potuit, aliaque anno ſeq. Pariſiis cogenda fuit, ut infra narrabimus.

ANNO CHRISTI 1024

VITA JOANNIS PAPÆ XVIII.

QUI PERPERAM XX. APPELLATUR.

Joannes emendo pontifex factus.

JOannes Gregorii comitis Tuſculani filius, prædefuncti pontificis Benedicti frater germanus, potentia principum & largitione pecuniæ ſedem apoſtolicam invaſerat primo die poſt obitum fratris, anno Chriſti 1024. tempore Henrici imperatoris. Ad hunc legationem pluribus muneribus inſtructam miſerunt Græci, petentes, quatenus ejus conſenſu (ita Glaber libro IV. cap. 1.) liceret eccleſiam Conſtantinopolitanam in ſuo orbe, ſicut Roma in univerſo, univerſalem dici & haberi: idque ideo fortaſſe, quoniam peculiare id eſſe noverant homines fraudulenti, ut qui pecunia ſacra emunt, pecunia pariter ſacra diſtrahant. Verum ſingulari Dei providentia, qua cathedram Petri ipſe gubernat, accidiſſe videtur, ut hac de re per literas Vuillelmi abbatis monaſterii ſancti Benigni admonitus, nihil plane conceſſerit. Intelligens ſedem apoſtolicam a ſe injuſte detineri, actus pœnitentiam, ſeipſum abdicavit: legitime deinde a clero electus, eamdem uſque ad obitum tenuit.

Græci titulum univerſalis epiſcopi affectant.

Joannes qua ratione legitimus evaſit electus?

Henricus imperator ſanctus.

Hujus tempore obiit Henricus imperator, qui ob vitam ſancte, pie, & juſte tranſactam, poſt obitum ſanctitate & miraculis celeberrimus extitit: de quo hoc memorabile refert Leo Oſtienſis, quod moriturus, epiſcopis abbatibuſque præſentibus, Chunegundem conjugem ſuam propinquis tradiderit, ac dixerit: Recipite quam mihi tradidiſtis virginem veſtram. Chunegundis poſtquam animam conjugis ſui piis officiis proſecuta fuiſſet, vitam monaſticam eſt profeſſa: ut eadem caſtitate qua cœperat ſtadium & curriculum vitæ, quod reſtabat decurrendum, abſolveret. De his conjugibus jure meritoque gloriatur Germania, quod uno partu Auguſtum & Auguſtam imperatores inter ſanctos relatos ediderit.

Chunegundis uxor & virgo.

Conradus ſucceſſor Henrici qualis.

Conradus, ex Vvormatiæ ducibus originem ducens, ab archiepiſcopis aliiſque Germaniæ principibus, non ſine potentum contradictione, electus, ſuccedit anno Chriſti 1024. Coronam imperii a Joanne pontifice, tertio anno ſuæ electionis, ipſo feſto paſchalis ſolemnitatis, ut ait Otto Friſingenſis, Romæ accepit. Is memor accepti beneficii, anno imperii ſui ſeptimo Romam rediit, ipſumque pontificem a proceribus Urbis expulſum ſedi ſuæ reſtituit. Obiit pontifex VI. Idos Novembris, cum ſediſſet annos novem, menſes octo, & dies aliquot. Sepultus eſt in baſilica ſancti Petri, inter portam Argenteam & Romanam.

Obitus papæ.

VVILLELMI ABBATIS S. BENIGNI DIVIONENSIS EPISTOLA AD Joannem XVIII.

Audierat Guillelmus, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ conceſſum eſſe a Joanne nomen univerſalis, ob hoc eum increpat.

Gratia Dei & reverentia B. Petri ſedi in orbe terrarum excellentiſſimæ indepto papæ Joanni, VVillelmus crucis Chriſti ſervus, ſedem judicii tum apoſtolici, & coronam regni.

MAgiſtri gentium dictis inſtruimur, ſeniorem non increpandum. Idem tamen alias dicit: *Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis.* Idcirco igitur filiationis diligentia hortamur communem veſtram paternitatem, ut in uno imitemini cogitationes hominum pervidentem dominum ſalvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimem, quemadmodum & ipſe Petro: Quid dicunt homines de me? Si vero reſponſum ejus ex fide fuerit, animadvertite qualiter innuerit: ſi clare, cuſtodite ne obſuſcetur: ſi vero obſcure, lux mundi oranda eſt, qualiter ita fulgeatis, ut univerſis in gremio eccleſiæ conſtitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed eſt fama rei, quæ nuper apud vos accidit, de qua quis audiens ſi non ſcandalizatur, noverit ſe longe ab amore ſuperno diſparari. Quoniam licet poteſtas Romani imperii, quæ olim in orbe terrarum monarches viguit, nunc per diverſa terrarum loca innumeris regatur ſceptris: ligandi ſolvendique in cœlo & in terra poteſtas incumbit magiſterio Petri. Atque idcirco iſta diximus, ut animadvertatis non aliter Græcos quam cenodoxia, hoc quod audivimus apud vos requirere, impetraviſſe. De cetero quoque optamus ut univerſalem decet antiſtitem, vos acrius in correptione & diſciplina ſanctæ & apoſtolicæ eccleſiæ vigere, æterneque & feliciter in Chriſto valete.

1. Tim. 5.
2. Cor. 12.
Matth. 16.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Græci eccleſiam Conſtantinopolitanam univerſalem aſſentiente Romana dici, miſſa ad Joannem legatione contenderunt. Conceſſum iis hoc eſſe a Rom. Pont. fama percrebuit, ſed falſa, id quidem moliebatur Joannes, ſed literis Gallicanorum præſulum deterritus fuit, ac præcipue Guillelmi hujus, qui qualis quantuſque fuerit docemur a Glabro l. 3. c. 5. Ex falſo rumore, ſcribendi argumentum Guillelmus accepit.

De hac Græcorum legatione, totoque negotio, videndus Glaber l. 4. c. 1. & Hugonis Flaviniac. chronicon ad ann. 1024. Uterque hanc epiſtolam habet.

EPI-

EPISTOLA I. JOANNIS PAPÆ XVIII.
AD JORDANUM LEMOVICENSEM EPISCOPUM, ceteroſque Galliarum epiſcopos.

De S. Martialis apoſtolatu.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Jordano epiſcopo, & ejus clero, cunctiſque epiſcopis Galliarum, ſalutem cariſſimam cum benedictione apoſtolica.

AD paſtoralem quidem ſollicitudinem pertinet, cum aliquid controverſiæ in eccleſia oritur, antequam vires recipiat, ſalcaſtro ſeveræ linguæ extirpare radicitus, & ea ſuperſerere tam B divinis, quam ſanctiſſimis exemplis, quæ meſſem Dei faciant & lætificent. Cur enim talia ſuſcepimus, propalabunt ſubjecta. Beatiſſimus quidem Martialis, ſicut in geſtis ejus reperimus, docente Chriſto in mundo, & præcipiente, a Petro apoſtolorum principe baptizatus eſt, & tanto ſancti Spiritus igne inflammatus, ut ex eo derelictis parentibus, ſoli ipſi filio Dei ſervire eligeret, & hunc magiſtrum & dominum, Petro apoſtolo confirmante, cujus ſanguine cretus erat, deſideraret: quod & factum eſt. Nam in reſuſcitatione Lazari præſens aderat, in cœna interfuit, in lavatione pedum miniſtravit. Poſt paſſionem vero, quando putabant ſe ſpiritum videre, palpare manus & latus Thomam vidit. Quando apoſtolis dictum C eſt: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, &c. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis, retenta ſunt*: audivit. Aſcendentem in cœlum vidit, Spiritum ſanctum in igneis linguis deſcendentem, & vidit & accepit, omnibuſque linguis eſt uſus. Deinde principi apoſtolorum adhæſit, ut pote carne propinquus, & baptiſmate filius, a quo, præcipiente Chriſto, ad prædicandum provinciis Galliarum eſt deſtinatus, ubi infinitum populum a cultu idolorum removens, Chriſto ſua doctrina dedicavit: quam piam, ſanctamque, tam gravitate & pietate morum, quam reſuſcitatione mortuorum, recuratione claudorum, cæcorum illuminatione, & omnium mirabilium perpetratione D confirmabat.

Matth. 28. Joan. 20.

Huic modo quidam veſtrorum, ut audivimus, detrahere præſumunt, quaſi nihil ſit ei commune cum apoſtolis, ſed confeſſoribus. Hi vero non loqui, ſed inſanire videntur: quia gravati faſcibus peccatorum, in cœlis judicare contendunt. Petrum denique noſtrum cui claves cœlorum commiſſæ ſunt, confeſſorem dicimus quia Chriſtum confeſſus eſt, dicens: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*: & apoſtolum dicimus, quia ab ipſo Domino ad prædicationem eſt miſſus: martirem nominamus, quia prædicando Chriſtum, martyrio vitam finivit, principem apoſtolorum credimus, quia apoſtolos conſtituit, ſicut eſt Marcus baptiſmate filius, & Mathias ſorte electus, Lucas diſcipulus E apoſtoli Pauli, & Barnabas, & quamplures. An forte nolunt hos recipi inter apoſtolos, eo quod ab apoſtolis ſint electi & miſſi; qui Martialem, eo quod non ſit de duodeno numero, apoſtolica dignitate nolunt clarum videri?

Matth. 16.

Non putant alios apoſtolos, niſi illos duodecim: & ubi eſt quod dicit apoſtolus Paulus Philippenſibus? *Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem, cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos.* Silam quoque & Judam ab apoſtolis apoſtolos nominatos invenimus. Anglo-

Philip. 2.

A rum enim eccleſia uſque hactenus beatiſſimum Gregorium, quem nos confeſſorem dicimus, proprium ſuum apoſtolum nominat. Romani pontifices, quia vice apoſtoli funguntur, apoſtolici nominantur. Cum igitur apoſtoli nomen non ſit numeri, ſed ſuffragii: quicumque revelante Deo ad prædicandum mittitur, & ſua pia exhortatione & exemplo, commiſſum ſibi divinitus populum a poteſtate diaboli liberat, non incongrue apoſtolus dici poteſt, quia apoſtolus miſſus dicitur.

Nos vero in firma petra ædificati hunc de quo loquimur Martialem, utrum inter confeſſores, an inter apoſtolos, Jeſus Chriſtus Dei filius, cui corporaliter adhæſit, & cujus gloriam vidit, & be- B nedictione eſt uſus, annumeret: apoſtolum nominari poſſe definimus, & æque apoſtolica officia in divinis myſteriis exhiberi ſibi cenſemus: nec de illius beatitudine dubitare quemquam poſſe confidimus, qui ſibi reſpondente nomine ſacris operibus apoſtolicam dignitatem ſubtrahere invidioſe conatur. Ut autem reverentia & celebritas tanti apoſtoli in toto terrarum orbe excelſius recolatur, ædificatum & dedicatum eſt a nobis in ejus honorem pulcherrimum altare in baſilica ſancti Petri apoſtoli Romæ ad meridianam templi partem III. Idus Maii, ubi quotidie ipſius ſancti memoria devotiſſime veneratur, & præcipue in die natalitii ejus, quod eſt pridie Kalendas Julias, quotannis dulcius recolitur.

C

II. AD S. ODILONEM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Ex Spicil. D. Lucæ Dacherii, tomo II.

Redarguit, quod Lugdunenſem archiepiſcopatum recuſaverit.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Odiloni abbati, ſalutem cariſſimam cum benedictione apoſtolica.

DOcente beatiſſimo Gregorio, multa videntur bona, & non ſunt. Verumtamen cum dicatur, ſi rogas, audies; quia omnia tua quæ videbantur bona, bona non eſſe ſentimus. Quid D enim in monacho obedientia ſanctius? Quid in Chriſtiano acceptabilius? nonne *melior eſt obedientia, ſacrificio*, ſecundum propheticum judicium? & voce Dominica dicitur: *obedientiam volo, & non ſacrificium*. Quantum vero beatus Benedictus eam ſuis præconiis extollat, non eſt dignum hic inſerere, cum te non lateat. Percipimus igitur injuriam ſanctæ eccleſiæ Lugdunenſis petentis te in conjugium, quia competebat: cui etiam ſalivam in facie jeciſti. Omittimus injuriam ſanctæ plebis, cujus regimen, parcendo ſoli vitæ tuæ, refugiſti, & refugis. Tacemus quod authoritatem tantorum præſulum monentium, & rogantium ad epiſcopalem dignitatem accedere, poſthabuiſti: quod ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & no- E bis inobedientem te reddidiſti, & inultum relinquere, nec debemus, nec poſſumus: niſi forte obedientia diluat, quæ inobedientia maculavit; ſatisfactione purgetur, quod tranſgreſſione inquinatum eſt. Id eſt, niſi expetitum regimen jam dictæ eccleſiæ, quod inobediendo uſque hactenus ſprevisti, obedienter ſuſceperis: quid amaritudinis, vel ſeveritatis erga meritos ſciat Romana eccleſia injicere, ſenties. Nam hoc ſacrum regimen ſicut a nullo eſt temere uſurpandum, ita petente eccleſia, a nullo tuo ſimili eſt vitandum. Quoniam tantorum perditionis reus eris, quantorum ſaluti exemplo & doctrina prodeſſe potuiſſes. Nota lo-

1. Reg. 15.

qui-

quimur, & quæ te ſcire pleniter confidimus. Ideoque taceat jam charta, & lingua loquatur, verum epiſcopi Gaudfridi, cui luce clarius voluntatem meam reſerandam tam tibi, quam confratribus tuis, & omni eccleſiæ commiſimus. Vale.

Nota Gabr. Cossartii S. J.

Quod ait Hugo Flaviniacenſis, Odilonem a Gregorio VI. nominatum eſſe Lugdunenſem archiepiſcopum, ſatis hac Joannis epiſtola refellitur. Deinde certum eſt, honorem hunc oblatum Odiloni poſt Burchardum archiepiſcopum, qui anno 1033. obiit. Quo tempore adhuc ſedebat Joannes. Rem narrant Glaber libro v. cap. iv. & Hugo in chronico. Uterque miſſum Odiloni a pontifice maximo, pallium & annulum teſtatur, virumque ſanctum honorem renuiſſe; pallium autem & annulum accepiſſe, ut futuro archiepiſcopo reſervaret. Addit Hugo, ea Cluniaci, ad ætatem ſuam ſervata eſſe.

LITERÆ ABSOLUTIONIS HUGONI Antiſſiodorenſi epiſcopo, a Joanne XVIII. conceſſæ.

Joannes gratia Dei Romanæ ſidis epiſcopus, univerſis in orbe terrarum eccleſiæ filiis.

NUllum in eccleſia catholica majus poteſt eſſe nefas, quam exiſtimare alicujus nævum criminis, præcipue pœnitentis, quod non queat diſſolvere conceſſa Petro a Domino clavis. Debemus enim ante oculos mentis revocare lapſum ipſius primi paſtoris: qui dum magiſtrum negavit, protinus ut pœnituit, non ſolum gradum, vel dignitatem apoſtolici culminis non amiſit, ſed potius ſui ovilis cuſtodiam Chriſtus illi poſtmodum evidentius aſſignavit. Quod nihil aliud, ut credimus, quam lapſorum medicina fuit. Proinde fratri noſtro Hugoni Autiſſiodorenſi præſuli, Deo & nobis ſua peccata confitenti, ſeſeque culpabilem reddenti, plenariam a Deo pollicente promittimus conſequi indulgentiæ veniam, ſecundum ſponſionem ejuſdem, qua dixit: *Non veni vocare* Matth. 9. *juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.* Ideoque nobis debet effici cariſſimus: quia Dei timore correptus, apparet humillimus, & quia in talibus requieſcit Deus.

Nota Gabr. Cossartii S. J.

Quantum ex geſtis pontificum Autiſſiodorenſium intelligere poſſumus, idcirco abſolvi te Hugo hic noſter a pont. max. voluit, quia cum & epiſcopus Autiſſiodorenſis eſſet, & comes Cabilonenſis, bella ſuſceperat contra eccleſiæ, ex quo epiſcopus ordinatus fuerat.

☞ *Johannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Domino Filio N. religioſo abbati venerabilis monaſterii, ubi S. Nazarii pretioſi martyris corpus requieſcit, in loco qui dicitur N. qui dedicatus eſt in honore Apoſtolorum Petri & Pauli, & S. Nazarii martyris ſimiliter conſecratus, ſucceſſoribus tuis in perpetuum.*

COnvenit apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benevola charitate ſuccurrere, & promptum cum alacri devotione impertire aſſenſum. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium eo conditore omnium reponitur Deo, quando venerabilia loca opportune ordinata, ad meliorem fuerint ſine dubio ſtatum noſtra apoſtolica auctoritate perducta. Et quia excellentiæ veſtræ laudabilis manſuetudo poſtulavit a vobis, quatenus pro amore dilecti filii noſtri domini Ottonis III. imperatoris, & dilectæ matris ſuæ Theophaniæ, & dominæ noſtræ aviæ ſuæ, ſpiritualium filiarum noſtrarum, prædictum monaſterium confirmaremus, concedimus & confirmamus vobis veſtriſque poſteris præfatum monaſterium cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus illuc pertinentibus, quæ dici vel nominari poſſunt, a præſenti III. indictione ad ipſum ſacratiſſimum monaſterium permanendum ſtatuimus, & ſtatuendo confirmamus, ita ut cuncta loca urbana vel ruſtica, id eſt in fundis & caſalibus, caſis & villis, vinetis & terminis, ſeu caſtellis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſaltibus, arboribus, pomiferis, fructiferis & infructiferis diverſi generis, puteis, fontibus & rivis, aquis, molendinis, piſcationibus, prædia culta & inculta, una cum colonis & familiis ſuis, cum decimis, & ſolitis dationibus & univerſis rebus, quæ aliquo modo ad ipſum locum pertinent, vel pertinere debent, amodo & uſque in finem ſæculi, ſicut ab anteceſſore noſtro domino N. ſanctiſſimo papa, per præcepti paginam vobis conceſſum eſt, ita & nos omnia in integrum per hoc noſtrum privilegium, & auctoritate beati Petri apoſtoli cum omni ſecuritate & tranquillitate vobis & poſteris veſtris concedimus & confirmamus donandum perpetualiter. Poſt obitum vero abbatis nemo ibidem abbatem conſtituat, niſi quem conſenſus, & communis voluntas fratrum ex ipſa congregatione elegerit. Statuimus etiam apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione & anathematis interdictu, ut nullus dux, nullus comes, nullus archiepiſcopus vel epiſcopus, vel etiam quælibet hominum magna parvave perſona præſumat eidem venerabili monaſterio damnum ſive moleſtiam inferre, ſive de rebus ipſius auferre vel alienare, ſed ſicut ſupra a nobis confirmatum eſt, ita perennibus atque perpetuis temporibus ſine aliqua diminutione liceat finetenus permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu extiterit, qui contra hoc noſtrum apoſtolicum confirmationis privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præſumſerit, & ſicut ſuperius a nobis confirmatum eſt, ita permanere non dimiſerit, ſciat ſe, niſi reſipiſcat, auctoritate Dei omnipotentis & beati Petri Apoſtolorum principis, atque noſtra qui ejus fungimur vice, anathematis vinculo eſſe innodandum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore D. N. J. C. & cum omnibus impiis in æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator extiterit hujus noſtri apoſtolici confirmationis privilegii, benedictionis gratiam a juſto judice Domino noſtro Deo conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum per manum Stephani ſcriniarii ſacri palatii in menſe octobri, & indictione III. Data XIII. Kalendas Novemb. per manum Johannis epiſcopi Nepæſinæ eccleſiæ, & bibliothecarii S. ſedis apoſt. Anno pontificatus domini noſtri Johannis P. V. in menſe octobri, & indict. ſupra ſcripta, imperante D. N. Ottone III. imperatore.

PRIVILEGIUM JOHANNIS PAPÆ XIX.

de confirmatione Babebergenſis epiſcopi.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

OFficii noſtri eſt omnium ſanctarum Dei ec- An. 1003. cleſiarum commoda generaliter conſiderare, & maxime earum quæ ſpecialiter ſub jure & dominio noſtræ Romanæ eccleſiæ conſiſtunt, ſi quid

eſt

aſt incommodum abolera, ne pro gravi incommoditate ſua neglectæ vileſcant, vel nacta qualibet occaſiona debita ſolemnitate careant. Propterea omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus præſentibus ſcilicet ac futuris notum eſſa volumus, quia dilectus ac ſpiritalis filius noſter H. glorioſiſſimus atque invictiſſimus rex, divina inſpirante clementia de propriis hæreditariis rebus pro ſua ſuorumque parentum anima epiſcopatum in loco, qui dicitur Babebere, quem ipſe fidei & charitatis devotione in honorem beatiſſimi Petri apoſtolorum principis eſſa conſtituit, commutatione facta jure ac legaliter cum H. Wirzeburgenſi epiſcopo de aliqua parte parochiæ ſui epiſcopatus, unde & prædictus epiſcopus ſuas literas miſit, ut ſuo conſenſu privilegio noſtræ apoſtolicæ auctoritatis epiſcopatus noviter factus fundaretur. Pro qua ratione H. ſecundus glorioſiſſimus rex nuncios ſuos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerant, & nos pro hac ſede confirmanda interpellarent. Cujus ſanctiſſimam imitationem paternæ & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas beato Patro apoſtolorum principi in loco prænominato legitima ratione collectas contulit noſtræ auctoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut epiſcopus ejus loci, & qui in perpetuum ſui fuerint ſucceſſoras, eas ſecura tranquillitate poſſideant & liberam habeant poteſtatem res & proprietates ejuſdem eccleſiæ ordinare atque componere, vel & augmentare. Diſſipare vero atque confundera nullam habeant poteſtatem. Noſtra quoque auctoritate ſancimus, uti in terminis & in rebus ejuſdem eccleſiæ nulla ſit infeſtatio tirannorum vel aliorum quorumlibet pravorum hominum, ſive ſint in civitata ipſa Babebere, ſiva in Caſtellis, & in villis, ſervis & ancillis, tributariis, decimis, foreſtibus, ſilvis, venationibus piſcationibus, molend., camp., pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, & quicquid modo illuc pertinet, aut in futurum acquiri poſſit per noſtræ auctoritatis privilegium corroboratum in ſecura quieta permaneat. Nullus ibi comes aut judex legem facere præſumat, niſi quam per conceſſionem glorioſiſſimi regis H. vel ſucceſſorum ſuorum epiſcopus ejus loci deliberet. Nulla aliena poteſtas ibi per violentiam irruat. Sit ille epiſcopatus liber & ab omni extranea poteſtate ſecurus Romano tantummodo mundiburdio ſubditus, quatenus epiſcopus eo melius cum canonicis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere, & primi conſtructoris ejuſdem eccleſiæ & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem epiſcopus ſuo metropolitano archiepiſcopo Moguncienſi ſubjectus ac obediens. Quicumque hæc præcepta ſervaverit, divinam remunerationem, & apoſtolicam benedictionem accipiat: qui autem contemptor & violator extiterit perpetui anathematis damnationi ſubjaceat, niſi reſipiſcens ad ſatisfactionem perveniat.

Scriptum per manus Petri notarii & ſcrinarii S. R. E. in menſe Junio, ind. V.

ANNO CHRISTI 1024.

CONCILIUM PARISIENSE

Super quæſtione, an S. Martialis Apoſtoli vel Confeſſoris nomine vocandus eſſet, Anno Chriſti MXXIV. celebratum.

Ex P. Pagi ad An. 1024. 11. & ſeq.

CUm anno 1023. in Concilio Pictavienſi quæſtio agitata fuiſſet, an S. Martialis Apoſtoli vel Confeſſoris nomine vocandus eſſet, nihilque decidi potuiſſet, anno 1024. Pariſiis aliud celebratum, ubi frequentior Doctorum numerus adfuit. Robertus Francorum rex, Gauzlenus Biturieenſis Archiepiſcopus, & multi Præſules, Hugo Abbas S. Martialis, Odelricus ejus ſucceſſor, aliique cum Magiſtris Pariſienſibus eidem præſentes fuere. Lemovicenſes contendere, Martialem vocandum eſſe *Primum Confeſſorem*, non *Apoſtolum*; Pariſienſes vero eum etiam Apoſtoli nomine præter cæteros XII. poſſe appellari: tandemque a Roberto Rege pro Pariſienſibus concluſum, & ſententia Synodi Romam ad Joannem XIX. Papam tranſmiſſa, ut eam ipſe ſua auctoritate confirmarat. Conſtant hæc ex Concilio Lemovicenſi II. an. 1031. habito; in eo enim Odolricus ait: *Adhuc enim vivente Rege Rotberto, tum anteceſſor meus Hugo in Palatio ei APUD PARISIOS adſiſteret, tum multitudine nobilium & doctorum altercatio inter Francos & Lemovicenſes de re hujuſmodi coram Rege fieri cœpit; & ego ibi tunc præſens interfui. Dicebant iſti &c.* infra in Concil. Lemovicen. II. legenda.

Hujus Synodi Pariſienſis meminit Ademarus in Catalogo ſeu Commemoratione Abbatum Lemovicenſium baſilicæ S. Martialis Apoſtoli, & ſub Hugone Abbate XIII. habitam eſſe his verbis commemorat. *XIII. Abbas Hugo præfuit annis ſex. Hic in Francia collationem fecit cum Rege Roberto & Archiepiſcopo Bituricenſi Gauzleno, & cum multis epiſcopis & ſapientibus viris Franciæ de Apoſtolatu S. Martialis; cur alii in Apoſtolorum, alii in Confeſſorum numero eum tenere videbantur. Qui in numero Confeſſorum eum tenebant, ideo hoc agebant, quia non putabant aliquos eſſe Apoſtolos præter duodecim. Alii vero hoc agebant, quia nomen ejus in quatuor Evangeliis non reperiebant. Qui vero ſaniori conſilio intellecta ſapiebant, affirmabant eum eſſe Apoſtolum unum præcipuum poſt* XII. *quia cum* XII. *converſatus eſt, & eamdem gratiam Apoſtolatus, quam & ille a Domino accipere meruit. In quo Concilio ab omnibus definitum eſt, non eum numerari niſi in catalogo Apoſtolorum, ſicut Joannes Evangeliſta, qui in pace migravit, debere. Nam plurima teſtimonia reperta ſunt antiquitus eum in litaniis & in aliis ſcriptis Apoſtolum fateri per Galliam & Britanniam, Italiam, & Hiſpaniam, & illos eſſe Ebionitas hæreticos, qui non credunt præter* XII. *Apoſtolos. Nam geſta ejus canonica ſemper ab eccleſia recepta ſatis declarant privilegium Apoſtolatus ejus, & quia ſine dubitatione unus de 72. Apoſtolis, quos Dominus miſit velut agnos inter lupos: quos 72. non ſolum Græci, verum etiam Lucas Evangeliſta & Paulus Apoſtolus in ep. ad Cor. 1. vocat Apoſtolos. Nam & apud Græcos ſapientiores Martialis Apoſtolus notiſſimus eſt.*

CONCILIUM ANSANUM,

In quo judicatum eſt, non licuiſſe archiepiſcopo Vienneuſi monachos apud Cluniacum ordinare ſine permiſſu epiſcopi Matiſconenſis, actum anno Chriſti MXXV.

ANno MXXV. Dominicæ incarnationis convenerunt apud Anſam in eccleſia ſancti Romani, cauſa concilii, archiepiſcopi cum pluribus epiſcopis, ſcilicet Burchardus Lugdunenſis archiepiſcopus, alter Burchardus archiepiſcopus Viennenſis, Amiro archiepiſcopus Tarantaſienſis, Helminus epiſcopus Æduenſis, Gauslenus epiſcopus Matiſcenſis, Geufridus epiſcopus Cabilonenſis, Hugo comes epiſcopus Autiſſidorenſis, Guigo epiſcopus Valentinenſis, Humbertus epiſcopus Gratianopolitanus, Aribaldus epiſcopus Ucetienſis, Anſelmus epiſcopus Auguſtenſis, & Urardus epiſcopus Mautianenſis. Dum igitur multa de eccleſiaſticis cauſis, & de communi populi utilitate ibidem tractarent, ſurgens prædictus epiſcopus Gauslenus, in medio proclamavit ſe de Burchardo prædicto Viennenſi archiepiſcopo, qui ſine licentia & aſſenſu ſuo, contra canonum inſtituta ordinationes de monachis fecerat in epiſcopatu ſuo, ſcilicet in Cluniacenſi cœnobio. Ad quæ idem archiepiſcopus reſpondens, domnum Odilonem abbatem, qui præſens aderat, illarum ordinationum adduxit authorem in defenſorem. Surgens itaque domnus Odilo cum ſuis monachis, oſtendit privilegium, quod habebant a Romana A eccleſia, quod eis talem libertatem tribuebat, ut nulli, in cujus territorio degebant, nec alicui aliquatenus ſubjacerent epiſcopo: ſed quemcumque vellent, vel de qualibet regione, adducerent epiſcopum, qui faceret ordinationes, vel conſecrationes in eorum monaſterio. Relegentes ergo ſancti Chalcedonenſis, & plurimorum authenticorum conciliorum ſententias, quibus præcipitur, qualiter per unamquamque regionem abbates & monachi proprio ſubeſſe debeant epiſcopo, & ne epiſcopus in parochia alterius audeat ordinationes, vel conſecrationes, abſque licentia ipſius epiſcopi facere: decreverunt chartam non eſſe ratam, quæ canonicis non ſolum non concordaret, ſed etiam contraíret ſententiis. Adjudicaverunt quoque domnum B abbatem non poſſe exiſtere archiepiſcopo legitimum authorem canonicæ defenſionis. Unde prædictus archiepiſcopus ratione convictus, petens veniam a Gauſleno epiſcopo, loco ſatisfactionis firmavit per quales ipſe voluit fidejuſſores, ut unoquoque anno, quamdiu ambo viverent, tempore quadrageſimæ, ſufficientiam olei de olivis ad conficiendum chriſma, ipſi perſolveret ſine negligentia.

SYNODUS ATTREBATENSIS

Ex Dacherii Spicileg. 2. Edit. in fol. 1. p. 603.

A Gerardo Cameracenſi & Attrebatenſi Epiſcopo celebrata anno MXXV.

PRÆFATIO.

*Reginaldum Leodienſem conjicit. Dacheri.

* R. nominis dignitate & prærogativa meritorum epiſcopo, Gerardus nullius meriti Coepiſcopus, quidquid ad beatam vitam præſtantius.

CUm nobile ingenium, & prudentiam veſtram conſidero, non adeo demiror potuiſſe nefarios homines erroris ſpiritu magicatos, in aliquam pravi dogmatis conſpiraſſe dementiam: ſrd ad inquiſitionem veſtram qualiter diſſimulare potuerint, ut vos fallerent, vehementer ſtupeo. Nam quoſdam, ut ipſe ſcitis, hujuſmodi homines in finibus veſtris cohabitaſſe, ſicut veris indiciis comprobavimus, retulimus charitati veſtræ. Quos, quia terrore ſupplicii ſpeciem religionis metiebantur, D indemnatos velut innoxios abire permiſiſtis. Quod quidem in illis efficacior ad ſubvertendos ſimplices cauſa extitit, ſimplicibus autem ſcrupulum, ne non audiendos æſtimarent, injecit, quos vero examine diſcuſſos audirent, nec cauſam puniendi invenitam. Verum illi quoque qui miſſi ab eis ad ſeductionem hujuſmodi ad nos devenerant, comprehenſi, multa diſſimulatione renitebant, adeout nullis ſuppliciis poſſent cogi ad confeſſionem: donec per eos ipſos, quos jam pene eodem ſui erroris maleficio imbuerunt, convicti, tandem ſuæ ſectæ diſciplinam partim nobis expoſuerunt. Et E poſt aliqua quæ ſe tenere ex evangelica, & apoſtolica doctrina mentiebantur, dicebant Baptiſmatis myſterium & dominici corporis & ſanguinis C ſacramentum nullum eſſe; & idcirco rejiciendum, niſi ſimulationis cauſa non * intrare: pœnitentiam nihil ad ſalutem proficere: conjugatos nequaquam ad regnum pertinere, & cetera quæ hujus libelli ſequentia indicant. Quod ideo vobis remandamus, ne ſimulatam religionem eorum, aut compoſitu verba audire debeatis.

* Acherius legit manifeſtare: et verius manifeſtatione.

CAPUT I.

Anno Dominicæ Incarnationis M.XXV. Indict. VIII. Domno Gerardo Eccleſiam Cameracenſis ſeu Attrebatenſis urbis regente, quodam annuæ obſervationis more contigit, ut Dominici Natalis & Apparitionis diebus in ſede Cameraci ſolemni curſu expletis, idem Praſul per aliquot dies ſtationem in ſede Attrebatenſi facere deberet. Ubi cum de eccleſiaſticis functionibus ſatis pro opportunitate temporis tractaret, relatum eſt ei, quoſdam ab Italiæ finibus viros eo loci adveniſſe, qui quamdam novæ hæreſeos ſectam introducentes, evangelicæ atque apoſtolicæ ſanctionis diſciplinam pervertere tentabant, & quamdam juſtitiam præferentes, hac ſola purificari homines aſſerebant, nullumque in ſancta Eccleſia aliud eſſe Sacramentum, per quod ad ſalutem pervenire potuiſſent. His auditis, domnus Epiſcopus perquiri homines jubet, & inventos ſibi præſentari. Qui audita inquiſitionis cauſa fugam occulte parabant, ſed præventi a quæſtoribus trahuntur ad præſentiam Epiſcopi. Qui in aliis cauſis definiendis tunc plurimum occupatus, pauca ad tempus de fide illorum

ANNO CHRISTI 1025.

rum ſciſcitatus eſt: ſentienſque eos quodam pravi A dogmatis errore teneri, recludi in cuſtodia jubet uſque in diem tertium; & die ſequenti clericis & Monachis indicit jejunium, ut eos divina gratia catholicæ fidei perceptione reſipiſci donaret.

Tertia vero die, quæ dominica habebatur, ſegmentatus Epiſcopus cum ſuis Archidiaconis, paratis crucibus & textis evangelicis, circumfuſa totius cleri ac populi multitudine, Synodum celebraturus in eccleſia beatæ Mariæ progreditur, impoſitaque antiphona *Exurgat Deus*, totum Pſalmi hujus curſum expleverunt. Denique reſidente epiſcopo in conſiſtorio ſuo, & utrique Abbatibus, Religioſis atque Archidiaconis, ceteriſque ſecundum ordinationis ſuæ gradum diſcumbentibus, homines e cuſtodia educti in medium intro- B ducuntur. Et in primo quidem epiſcopus ſuper his generaliter verbum fecit ad populum. Deinde converſus ad iſtos: Quænam eſt, inquit, doctrina veſtra? lex atque cultura, quiſve auctor eſt diſciplinæ veſtræ? At illi referunt, ſe eſſe auditores Gundulfi cujuſdam ab Italiæ partibus viri, & ab eo evangelicis mandatis & apoſtolicis informatos, nullamque præter hanc ſcripturam ſe recipere, ſed hanc verbo & opere tenere. Verum quia ad notitiam Epiſcopi pervenerat, illos ſacri Baptiſmatis myſterium penitus abhorrere, dominici corporis & ſanguinis ſacramentum reſpuere, negare lapſis pœnitentiam, poſt profeſſionem proficere, eccleſiam annullare, legitima connubia execrari, nullum in ſanctis Confeſſoribus donum virtutis C ſpectare, præter Apoſtolos & martyres neminem debere venerari.

Illos Epiſcopus ſuper hujuſmodi interrogans: Quomodo, inquit, conſequens eſt vos evangelica & apoſtolica inſtituta tenere, & contraria iſtis prædicare? Narrat namque textus evangelicus, qui princeps Judæorum Nicodemus dum ex ſignis & miraculis Jeſum a Deo veniſſe confiteretur, continuo Dominus reſpondit, neminem hoc ſolo confeſſionis munere regnum cœlorum poſſe mereri, niſi renatus foret ex aqua & ſpiritu. Quod quidem regenerationis myſterium vos aut pleniter recipere, aut evangelicis verbis contraire neceſſe eſt, cum conſtet vere hæc Jeſum dixiſſe.

Ad hæc illi dederunt hujuſmodi reſponſum: D Lex & diſciplina noſtra quam a Magiſtro accepimus, nec evangelicis decretis, nec apoſtolicis ſanctionibus contraire videbitur, ſi quis eam diligenter velit intueri. Hæc namque hujuſmodi eſt, mundum relinquere, carnem a concupiſcentiis frœnare, de laboribus manuum ſuarum victum parare, nulli læſionem quærere, charitatem cunctis quos zelus hujus noſtri propoſiti teneat, exhibere. Servata igitur hac juſtitia, nullum opus eſſe Baptiſmi; prævaricata vero iſta, Baptiſmum ad nullam proficere ſalutem. Hæc eſt noſtræ juſtificationis ſumma, ad quam nihil eſt quod baptiſmi uſus ſuperaddere poſſit, cum omnis apoſtolica & evangelica inſtitutio hujuſmodi fine claudatur. Si quis autem in baptiſmate aliquod dicat latere ſacre- E mentum, hoc tribus ex cauſis evacuatur. Una, quia vita reproba miniſtrorum, baptizandis nullum poteſt præbere ſalutis remedium. Altera, quia quidquid vitiorum in fonte renunciatur, poſtmodum in vita repetitur. Tertia, quia ad parvulum non volentem neque currentem, fidei neſcium, ſuæque ſalutis atque utilitatis ignarum, in quem nulla regenerationis petitio, nulla fidei poteſt ineſſe confeſſio, aliena voluntas, aliena fides, aliena confeſſio, nequaquam pertinere videtur.

Quibus e contra Epiſcopus ait: Si hæc juſtitiæ veſtræ ab evangelica & apoſtolica inſtitutione fidem A attribuitis, hanc facile non aliunde ſumptis viribus evacuamus. Natum namque ex immaculata virgine Dei filium nulla peccati corruptione infectum teneri, evangelica & apoſtolica teſtatur auctoritas: ſed ſicut Apoſtolus docet, ipſe juſtus eſt, & juſtificans omnia, non quod ipſe extrinſecus donum juſtitiæ accepiſſet, cujus participatione dicatur juſtus; ſed principaliter & ſubſtantialiter juſtus, ut neceſſario in eo idem & unum dicamus eſſe juſtum quod juſtitiam, alioquin fallitur Apoſtolus in eo quod dicit, *juſtificans omnia*. Nam ſi aliunde accepit, ut ipſe ſit juſtus; infirmioris juſtitiæ & inferioris eſt, quam is a quo accepit; nec erit juſtificans omnia, ſed ille a quo accepit, ut ipſe & omnia juſtificentur. Verum ipſe a ſeipſo acce- B pit ut ſit juſtus, & juſtificet omnia, ſine quo nullus ſanctus, nullus etiam juſtus, per quem omne ſanctum & juſtum, & a quo omnis gratia & omne donum juſtitiæ deſcendit, ſicut ait beatus Jacobus: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*. Quod autem a Patre luminum deſcendiſſe donum dicit, non te ſcandalizet, quia cum deſcendit a Patre, deſcendit & a filio, quia ipſe ait: *Ego & Pater unum ſumus*. Jure igitur ait Apoſtolus, quod ipſe ſit juſtus, & juſtificans omnia: non comparative quidem juſtus, ut poſſit augeri vel minui, ſed immutabiliter, & eſſentialiter juſtus.

Jacob. 1. 17.

Joan. 10.

Verumtamen talis & tantus Dei filius, ſicut C narrat Evangeliſta, venit in Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Cui cum ex infirmitatis propriæ conſcientia miniſterium recuſaret, ait Dominus: *Sine modo, ſic enim decet nos omnem juſtitiam implere*. Quid enim? in quo erat totius plenitudo juſtitiæ, & immutabiliter & incomparabiliter juſtus & juſtificans omnia erat: numquid ei aliquid a perfecta juſtitia deerat, ut ad implendam juſtitiam materialis aquæ fluentis & baptizantis miniſterio indigeret? Porro ſi hoc baptiſmatis myſterio ad ſupplendam juſtitiam indigebat, non perfecte juſtus, nec juſtificans omnia eret. Nihil enim impletur, niſi cui de ſumma plenitudinis aliquid deſit. Plenitudo enim crementum non poteſt accipere. Juſtus igitur non per- D fecte erat: quod nefas eſt de Deo judicare: Si autem juſtus fuerat, nihil a baptiſmo, quo ſuam ſuppleret juſtitiam, accipere poterat: ſed immutabiliter, & perfecte, & ſumme juſtus erat: igitur baptizari non indigebat. Cur ergo dicebat, *Sic decet nos omnem implere juſtitiam*, qui nec baptizari indigebat, nec juſtitia qua plenus redundabat quo ſuppleretur per baptiſmum habebat? Indigebat certe, non ſibi, ſed nobis. Juſtitiam quærebat implere, non ſuam, ſed noſtram. Nam ſemper in æterno ejus conſilio manſit generis humani reparatio, & diſcretis ſpiritualibus Sacramentorum obſervantiis, quod profuturum & neceſſarium ad noſtræ reparationis erat effectum, hoc per manus diſpenſatorum viſibiliter voluit ad- E miniſtrari, ſed inviſibiliter operante Spiritu Sancto impleri.

Matth. 3. 15.

Cujus rei gratia plurima in Sancta Eccleſia providus Dominus inſtituit Sacramenta, (c) quibus primum ad regenerationis myſterium inſtituit Baptiſmatis uſum. Porro Baptiſmum Græce, Latine tinctio interpretatur, quia ibi homo ſpiritu gratiæ in melius immutatur, & longe aliud quam fuerat, efficitur. Prius enim fœdi eramus deformitate peccatorum, in ipſa tinctione reddimur pulchri dealbatione virtutum. Cujus myſterium non aliter, niſi ſub Trinitatis deſignatione, id eſt, Patris & Filii & Spiritus Sancti cognominatione

ANNO CHRISTI 1025.

tione completur. Unde Dominus ad diſcipulos, *Ite*, inquit, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*. Quod quidem myſterium a ſecretis virtutibus, vel a ſaceris Sacramentum dicitur: quod ideo penes eccleſiam fructuoſe agitur, quia Sanctus in eo deſcendens Spiritus, eumdem Sacramenti latenter operatur effectum. Unde ſeu per bonos, ſeu per malos miniſtros intra eccleſiam diſpenſetur; tamen quia Spiritus Sanctus myſtice illud vivificat, nec bonorum meritis amplificatur, nec malorum vitiis attenuatur: quia *neque qui plantat*, aliquid eſt, *neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus*.

1. Cor. 3. 7. Unde & ipſe Miniſter ſuper baptizatum non dicit, *Ego*, ſed *Deus omnipotens Pater domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te generavit ex aqua & Spiritu Sancto, quique dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum; ipſe te linivit chriſmate ſalutis in vitam æternam*. Qua in re perſpicuum eſt, quia vita Miniſtri nihil derogat his qui de Spiritu Sancto concipiunt virtutem ſanctificationis, præſertim eum inter ceteros diſcipulos Judam futurum Domini traditorem baptiſaſſe legamus; & cum rebaptizatos omnes a Diſcipulis Domini fuiſſe, quos Joannes Baptiſta in aqua baptizaverat, ſciamus; nullum tamen, quem Judas baptizaſſet, iterato fonte ablutum reperimus. Nam ſi improba vita traditoris nocuiſſet baptizandis, nequaquam ille, qui omnes venerat ſalvare, pateretur in illo ſolo baptiſma perire. Sed quia malitia hominis non poteſt imminuere divinæ opus virtutis, noluit repetere quod homo miniſtraverat, Spiritus ſanctificaverat. Porro teſtante divina Scriptura, audivimus reges magnos fuiſſe in Jeruſalem, qui adminiſtrabant res quaſdam pertinentes ad Babyloniam, quoſdam vero cives Babyloniæ adminiſtraſſe res Jeruſalem. Sic itaque novimus cives bonæ civitatis adminiſtraſſe res malæ civitatis, & e contra cives malæ civitatis adminiſtraſſe res bonæ civitatis. Si ergo reſpublica bonæ civitatis per cives Babyloniæ ſine ſui corruptione adminiſtrari potuit: quanto magis Sacramentum quod vim ſanctificationis per inviſibilem Sancti Spiritus operationem concipit, a pravis Miniſtris non corrumpitur, cum aliud ſit quod exterius agitur, exhibente miniſtro, aliud quod interius viſificatur, animante Spiritu Sancto? Inde eſt, quod cum

Joan. 4. 24 Joannes in Evangelio diceret, *quia audierant Phariſæi, quod Jeſus baptizabat, quamvis ipſe non baptizaret, ſed diſcipuli ejus*; in hoc quamdam operantis Dei, & adminiſtratorii officii diſcretionem voluit intelligi: videlicet ut in eo quod Jeſum dicit baptizare, inviſibilem divinæ virtutis inſinuet operationem; in eo vero quod ſubdidit, *quamvis Jeſus non baptizaret, ſed diſcipuli ejus*, non de operante virtute, ſed de viſibili exequentium adminiſtratione dictum intelligatur. Igitur in baptizandis fidelibus aliud eſt quod inviſibiliter efficitur per Spiritum operantem, aliud quod viſibiliter exhibetur per Miniſtrum obſequentem.

Quod autem per materialem aquam Baptiſmum datur, hæc ratio eſt. Voluit enim Dominus, ut res illa inviſibilis per congruentem, ſed profecto tractabilem rem, & viſibile impenderetur elementum; ſuper quod Spiritus Sanctus ferebatur in principio. Nam ſicut per aquam purgatur exterius corpus, ita latenter ejus myſterio purificatur & animus. Invocato enim Deo deſcendit Spiritus Sanctus de cœlis, & medicatis aquis ſanctificat eas de ſemetipſo, & accipiunt vim purgationis, ut in eis caro & anima delictis inquinata mundetur. Et ſic in morte Chriſti & in reſurrectione ejus, potentia baptiſmatis novam creaturam condit ex vetere, ut in renaſcentibus & mors Chriſti operetur & vita, dicente beato Apoſtolo: *An ignoratis, quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, ut quomodo ſurrexit Chriſtus per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Rom. 6. 3. Unde notandum, quia in baptiſmatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & ſepulturam triduanam imitatur trina demerſio, & ab aquis elevatio reſurgentis inſtar eſt de ſepulcro. Deinde vero ſacri chriſmatis unctione perfunditur infans, ex cujus nomine Chriſtus dicitur, & homo poſt lavacrum ſanctificatur. Nam ſicut in baptiſmo peccatorum remiſſio datur, ita per unctionem Spiritus adhibetur. Quæ licet carnaliter adminiſtretur, ſpiritualiter tamen proficit, ſicut & ipſa baptiſmi gratia, viſibilis actus eſt, quod in aqua mergimur, ſed ſpiritualis efficitur, quod delictis mundamur. Manus impoſitio ideo fit, ut per benedictionem advocatus invitetur Spiritus Sanctus. Tunc enim Paraclitus poſt mundata corpora libens a Patre deſcendit, & quaſi ſuper baptiſmi aquam velut ſuper priſtinam ſedem recognoſcens quieſcit. Nam legitur, quia in principio *Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas*. Geneſ. 1. 2.

Hoc eſt primum noſtræ reparationis ſacramentum, ad quod confirmandum Dominus nullius indigens remiſſione peccati, nec remedio renaſcendi, cum non haberet quod aquis potuiſſet mundari, tamen ad Joannem aquis Jordanicis baptizandus, ſicut Evangeliſta docet, feſtinavit. Cui recuſanti ait: *Sine modo; ſic enim decet nos omnem implere juſtitiam*. Matth. 3. 15. Ac ſi diceret exemplum præbere omnis juſtitiæ, ut videlicet diſcant omnes fideles, neminem poſſe abſque baptiſmo juſtificari, quamvis innocenter ac juſte vivat. Joannes vero ait: *Et ego neſciebam eum*. Joan. 1. 31. 33. Ac ſi diceret, ignorabam eum primum, ſed videns eum ſibi retinere baptiſmum, intellexi quia hic erat qui baptizaturus erat in Spiritu Sancto, & (in) remiſſionem peccatorum. Sicut ipſe dixit: *Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper ſe, ille eſt qui baptizat in Spiritu Sancto*. Ibid. V. 33. Quare notandum eſt, quia impoſſibile eſt quemquam ad perfectum juſtitiæ ſine regenerantis aquæ myſterio aſpirare, maxime cum opera juſtitiæ hanc gratiam Cornelio Cæſarienſi dare non potuerint, donec eum cum omni familia ſua ſalutari unda Petrus innovavit, ſuper quos Spiritus Sanctus ante Baptiſmum inaudito præeuntis gratiæ exemplo cecidit: ut hac manifeſta Dei virtute animatus Petrus regnum Dei gentibus aperiret, quem cum cæteris diſcipulis, ne in viam gentium abiret, Dominus ante monuerat.

Quod cum ita ſit, profecto in hoc vobis repugnare conſincimini, quod evangelica vos & apoſtolica præcepta tenere dicitis, & his contraria prædicatis. Nam & Evangeliſta refert, quia *Jeſus venit & diſcipuli ejus in Judæam, & ibi demorabatur cum eis, & baptizabat*. Ibid. 3. 22. Qui baptiſmi Sacramentum, & regenerationis potentiam ſanxit, quando de latere ejus profluerent ſanguis redemptionis, & aqua baptiſmatis. Unde Joannes Apoſtolus: *Tres ſunt*, inquit, *qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis*. 1 Joan. 5. 8. Petrus vero, cui primatum eccleſiæ Dominus contulerat, dum credentium numerum promiſſus Sancti Spiritus replevit adventus, tria millia hominum ſua prædicatione converſorum aqua baptiſmatis conſecravit, ſicut Lucas teſtatur dicens: *His auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum & reliquos Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ad* Act. 2. 37. 38. *illos:*

ANNO CHRISTI 1025.

illos: *Pœnitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti in remiſſionem peccatorum: & accipietis Spiritum Sanctum*. Aliis etiam pluribus verbis exhortabatur eos dicens: *Salvamini a generatione iſta prava*. Qui ergo receperunt ſermonem ejus, baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt animæ in illa die circiter tria millia. Paulus etiam, cujus vos doctrinam tenere profitemini, divinæ injuriæ pœnis affectus, ab Anania baptizatus eſt: qui & poſtmodum Criſpum & Gajum & Stephanæ domum ſe baptizaſſe dicit. Philippus etiam Eunuchum Candacis Reginæ ab Jeruſalem redeuntem in aqua baptizavit, ſicut liber Apoſtolicus indicat. Quam ab Apoſtolis traditionem Catholica adhuc ſervat Eccleſia.

Ibid. v. 40.

Unde colligitur, quia quamlibet juſte & innocenter quis videatur vivere, ſalvari tamen abſque divini fontis lavacro non poſſit. Verum utrumque originalis culpæ, aut propriæ actionis reatu teneatur adſtrictus, tamen fonte renatus, mundus, & totius peccati ſorde purgatus, ideo innovatur, ut qui filius diaboli in fonte deſcenderat, filius Dei renatus aſcendat. Et ut cuncta colligam, qualem primum hominem ex virginea terræ maſſa finxit ſapientia Creantis, talem etiam hunc ex purificato fontis utero produxit clementia Redemptoris. Quod contra infideles garrire ſolent, dicentes primum hominem, ſi non peccaſſet, immortalitatis munere donatum; iſtum vero quamlibet juſte & innocenter vivat, nequaquam tamen poſſe mortis vitare jacturam, & ideo multum repugnare a vero, ut qualis ille fuerat factus a Conditore, talis & hic regeneretur ex fonte. Quam eorum repugnantiam facile eſt inflecti ad conſequentiam, ſi quis divinæ pietatis conſilium conſiderare potuerit. Nam ex uno, eodemque fonte divinæ rationis deſcendit, & quod illum immortalem mirabiliter creaverat, & quod iſtum morti obnoxium miſericorditer reformaverat. Porro facile fuerat iſtum immortalitatis gloria donari tanquam & illum, ſi fuiſſet in conſilio creantis. Sed quia dum illum libera voluntas, & mortalitatis ſecuritas decepit, per prævaricationis culpam traxit ad mortem; iſtum, ne ſpe immortalitatis deceptus, temporalibus deliciis ardentius inſiſtat, per inevitabilem mortis eventum invitat ad veram vitam. Quia vero ille mortis ſecurus, auctore contempto, aurem aperuit ſuaſori, & ſuperbiæ * audaciam una petiit: hunc pietas Redemptoris voluit ſuſpenſum morte teneri, ut per humilitatis cuſtodiam vitaret hoſtem, audiret Conditorem, ſicque ad ſuperna conſcenderet. Nihil igitur repugnat a vero, talem hunc regeneratum ex fonte, quem mors invitat ad vitam; qualem illum, ſi non peccaſſet, formatum, quem mox de immortalitate præſumptio coegit ſubire mortis ruinam.

* Locus corruptus: forte & ſuperbia audacia petiit.

Sed fortaſſe obiicies mihi, quantum ei præſtitit donata immortalitas, ex qua ruinæ cauſam venturam Conditor non ignorabat. Multum quidem ei contulerat, ut videlicet ſi ſine peccato manere voluiſſet, & mortem non guſtaret, & jam ipſe quam ejus progenies, Angelos ſemper haberet concives. Sed dum præceptum neglexit Conditoris, ipſa ſua libertate deceptus, a paradiſo ſecluſus, in ignotis partibus ſui generis poſteritatem tranſpoſuit, atque pœnam, quam ipſe prævaricationis reus exceperet, generando tranſmiſit in poſteros; de qua non potuiſſet erui, niſi eum Chriſtus ſuo adventu relevaſſet; qui per novæ regenerationis myſterium, omne præteritum vitium ſui baptiſmatis lavacro purgavit, & ſtatum priſtinæ libertatis reformavit. Igitur ad vitanda improbi ſeductoris tentamina, cum primum parvuli ſive juvenes ad regenerationis veniunt ſacramenta; non prius fontem vitæ adeunt, quam exorciſmis & ſufflationibus Sacerdotum ab eis ſpiritus immundus abigatur: ut vere appareat, quomodo princeps mundi hujus ejiciatur foras, & prius alligetur fortis, & vaſa ejus diripiantur tranſlata in poſſeſſionem victoris, qui captivam ducit captivitatem, & dat dona hominibus.

Quod ſi refugitis credere, ut qui parvulum fidei neſcium, ſuæque ſalutis ignarum, nec regenerationis curam habentem, de fonte ſuſcipiunt, eorum fides aut confeſſio illi puero nequaquam proficiat: conſequitur, ut nec paralytico offerentium fidem profuiſſe credatis, de quo Evangeliſta dicit, quia *videns Jeſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*. Sed nec illud recipiendum æſtimebitur; quod in Evangelio legimus de muliere Chananæa, ut fides ejus ad impetrandam ſalutem filiæ profuerit. Porro alius Evangeliſta dicit, quod offerebant Jeſu parvulos, ut manus eis imponeret; & complexans eos, & imponens manus, benedicebat eos. Qua in re datur intelligi, quia non parvulorum fides, quæ adhuc nulla fuerat, ſed offerentium fidelis credulitas, ut parvuli benedicerentur, obtinuerat, ſicut Dominus dixit: *Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi: & ſanatus eſt puer in illa hora*.

Matth. 9. 2.

Ibid. 8. 13.

Denique vos, qui nihil in ſancta Eccleſia corporaliter gerendum arbitramini, ut in hoc baptiſmatis myſterio aqua, oleum chriſmale, Sacerdotis officium, & cætera quæ uſque hodie catholica ſervat eccleſia: vos, inquam, rogo, quid ſibi vult illa materialis aquæ alluvio, quam lavandis pedibus invicem exhibere ſoletis? Nam ſi hoc ab Evangelio vos accepiſſe dicitis, ut quia Dominus Diſcipulorum pedem lavans, hoc illis exemplum reliquiſſe legitur, & vos quoque hujus rei gratia facere vos invicem dicatis: ſtultum eſt, immo ſacrilegum cætera & multo majora repudiare, quæ ab ipſo rerum auctore Domino ſunt conſtituta, ab Evangelio enunciata, ab Apoſtolis tradita, ſine quibus noſtræ ſalutis plenitudo non poteſt conſiſtere: quæ quidem ipſe Dominus & ante reſurrectionem, & poſt reſurrectionem Diſcipulis ſuis ſervanda inſtituit.

CAPUT II.

De Corpore & Sanguine Domini.

Fuerant certe ſatis quæ de his dici poterant, ſi horæ ſuppeterent: ſed quia dies ad occaſum declivior ad propria quemque commonet redire; jam nunc his omiſſis, tranſitum faciamus ad illud ſacrum & immutabile Dominici corporis & ſanguinis ſacramentum, quod vos ad veſtram confuſionem, niſi reſipueritis, adverſum divinam & apoſtolicam traditionem impugnantes, evertere tentatis. Quod quidem myſterium, quale quantumcumque in ſe contineat pondus veritatis, impoſſibile eſt humanæ rationis intuitu perſcrutari. Quod anima ultra hominem eſt, infra ſenſum hominis non poteſt cohiberi. Non igitur ſufficit illud facundia humana comprehendere: hoc enim illud ſanctum & admirabile commercium, per quod terrena cæleſtia junguntur, inferna ſpoliantur, paradiſus aperitur, homo exul antiquo horto relocatur: per quod etiam Angeli recognoſcunt hominem concivem ſuum, & ſupra ſe poſitum adorant hominem Deum. Verum nos, quia tempus commonat, quantum noſtræ fragilitatis ſenſus

ſus

ANNO CHRISTI 1035.

ſus percipit, illius, de quo loquimur, gratia conſiſi edicimus.

Sacrificium dicitur quaſi ſacrum ſactum, quia prece myſtica conſecratur in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis. Unde hoc ipſo jubente Corpus Chriſti, & ſanguinem credimus, quod dum ſit ex fructibus terræ, ſanctificatur, & fit ſacramentum operante inviſibiliter Spiritu Dei. Quod quidem ideo ſacramentum eſſe dixerim, quia tanquam viaticum nobis ſit introducens ad contemplationem æternitatis. Cujus panis & calicis ſacramentum Græci Euchariſtiam dicunt, quod Latine bona gratia interpretatur. Quid enim melius corpore & ſanguine Chriſti? Quod quidem ſacrificium, dum de pane & vino cum aqua mixto, ineffabili ſanctificatione, cruce & verbis illius in altari conſecratur, dumque Paſſionis & reſurrectionis ejus, atque in cælum aſcenſionis ibidem ſalutifera memoria agitur, verum ac proprium corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanguis verus ac proprius efficitur, quamvis aliud eſſe videatur. Videtur namque panis materialis, ſed veriſſime efficitur corpus Chriſti, ſicut ipſa eadem veritate atteſtante didicimus. Nam ipſa nocte qua ſponte per paſſionis myſterium corpus ſuum pro nobis in mortem traditurus erat, ſicut

Matth. 26. 26. Marc. 14. 22. 23. 24. Luc. 22. 19. 20.

Evangeliſta refert: *Accepit panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, dicens: Sumite, hoc eſt corpus meum. Similiter & calicem accipiens benedixit, & dedit Diſcipulis ſuis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic eſt calix novi Teſtamenti, qui pro multis fundetur in remiſſionem peccatorum.* Quod vero ſubdit, *hoc facite in meam commemorationem*, ad hoc retulit, quod per miniſterium Sacerdotum quotidie a fidelibus fieri mandavit, dum Paſſionis ſuæ memoria agitur, & ſub Sacramento communicandæ carnis & ſanguinis panis ſanctus & calix conſecratur. Ad hanc ſpiritalem alimoniam, ad hoc myſticum & divinum epulum nos Dominus invitat, tantamque neceſſitatem ſumendi hujus alimenti nobis indicat, ut aliter in nobis vitam habere non poſſimus, niſi carnem ejus manducaverimus, & ſanguinem biberimus.

Sed fortaſſe aliquis nimis carnaliter hoc audiens objiciat, neminem poſſe vitam habere in ſemetipſo cum Chriſtus carnem, quam proprio geſtabat corpore, nemini edendam erogaſſe, ſed perfecto & integro corpore cælum penetraſſe legatur; aut certe, quod nefas dictu eſt, Dominum in hoc verbo culpam mendacii ſubiiſſe cum multi vitam in ſe habere videntur, qui carnem aut ſanguinem ejus guſtaſſe aliquando ſe non meminerunt. Quod nos, Deo volente, tali modo ſolvimus. Poſſunt quidem homines ſine hoc cibo temporalem hanc vitam in præſenti ſæculo habere; æternam vero vitam habere nequeunt, quæ ſolis fidelibus carnem & ſanguinem Chriſti digne ſumentibus promittitur. Unde & ipſe dicit:

Joan. 6. 54.

Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis; vitam videlicet animæ, ipſum Chriſtum, qui alibi dicit: *Ego ſum via, veritas, & vita.* Filium vero hominis ſe dicebat, cujus corpus quotidie per Sacerdotes immolatur in altari. De quo Apoſtolus ait: *Panis quem frangimus, nonne corpus Domini eſt? Et calix cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Domini eſt?* Unde cum Dominus diceret: *Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi: ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: litigabant Judæi ad invicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum?* Non enim hunc panem intelligebant, audientes carnem exhorreſcebant; non enim erant membra Chriſti, idcirco ſcandalizabantur in carne Chriſti. Sed & cum Diſcipuli verba ejus carnaliter accipientes dicerent: *Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire?* reſpondit Dominus. *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem ubi erat prius*; ſuſpenſa, & quaſi defectiva oratio fuit. Putabant enim Diſcipuli, Chriſtum carnem qua indutus erat, particulatim inciſam credentibus diſtributurum, & quaſi hoc contra naturam eſſet hominum (videlicet humanam carnem in cibum ſumere) quaſi de re difficillima & impoſſibili dixerunt: *Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire?* Unde & Dominus: *Si*, inquit, *videritis filium hominis aſcendentem ubi erat prius;* ſubaudiendum, tunc videbitis, quia non eo modo quo putatis meam carnem credentibus diſtribuo, ſed ſpiritali gratia me illis dando, ipſos in meum corpus transfundo: & hæc gratia non conſumitur morſibus, nec dentibus teritur, ſed interioris hominis palato, hoc eſt, ratione & intellectu percipitur. Unde & communio Dominici corporis, ſicut ſupra diximus, Græco quidem, ſed Latinis uſitato ſermone Euchariſtia, id eſt, bona gratia appellatur. Videtur enim ſanctus ille panis, quo corpus Domini conſecratur, & viſibiliter ore percipitur; ſed virtus Dei Verbi, id eſt, divinitas, qua anima percipientis ſanctificatur, videri non poteſt. Aſcendit ergo Chriſtus perfecto corpore ſuo, & reliquit nobis ſacramentum corporis ſui. Denique ne putarent ſibi in iſto cibo & potu ſic promitti vitam æternam, ut jam nec corpore morerentur, cum dixiſſet, *Qui manducat meam carnem*; continuo ſubjunxit: *Et ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.* Nam qui digne carnem Chriſti comedit, & ſanguinem ejus bibit, licet mortuus corpore, habet interim ſecundum ſpiritum vitam æternam. Quod vero ad corpus attinet, nec ipſum vita æterna fraudabitur, quia reſuſcitabitur in noviſſima die, ultra jam non moriturum. Hoc igitur modo Veritatis ſermo ſine culpa mendacii fuit, dicens neminem vitam in ſe habere, niſi qui communicandæ carnis ejus & ſanguinis ſpiritalibus alimentis paſceretur.

Joan. 14. 6. — 1. Cor. 10. 16. — Joan. 6. 51. &c. — Ibid. v. 61. — Ibid. v. 63. — Ibid. v. 55.

Poterat vero illud infirmis auditoribus huic ſententiæ contrarium videri, quod ſubditur: *Caro non prodeſt quidquam*, cum ſuperius nullum vitam habere in ſe dixiſſet ſine perceptione carnis ſuæ. Sed ita intelligendum eſt; ſi carnaliter verba mea intelligere vultis, ut ſi carnem meam ſicut alium cibum manducetis, caro nihil vobis prodeſt.

Joan. 6. 64.

Objectio.

Qui enim poteſt ita ſuum corpus per tot eccleſias in toto orbe diffuſas diſtribui, per tam innumerabiles populos & longa tempora, ſingulis diebus, ſingulis hominibus ſumendum diſtribui, & nunquam deficere?

Reſponſio.

Quo contra vobis reſpondemus, dum fidem evangelicam & traditionem apoſtolicam vos fateri audimus. Verbum quod in principio erat apud Deum, id caro factum in fine temporum, quomodo totum cum Patre fuit ſemper, & totum ſe clauſit in utero Virginis? Si totus in Virgine, quomodo totus cum Patre? Sed audi tantæ virtutis myſterium. Aſcenſurus in cælum Dei filius, Diſcipulis pro diſceſſu ejus ſollicitis promittit ſe manſurum cum eis omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi, quibus paulo ante prædixerat ſe ire ad Patrem. Quod quidem refugeret credere humanus intellectus, niſi virtus diſcretionis adhibeatur. Homo namque corpore circumſcriptus in loco manere, & a loco diſcedere, niſi per ſucceſſum temporis, non poteſt.

Æter-

Æterna vero Dei eſſentia ſicut nec tempore an- A guſtatur, ita nec loco conſtringitur; ſicut enim ſemper eſt, ita ſemper ubique eſt. Manere igitur ejus eſt, nulli omnino loco deeſſe; redire vero, eſt corpus in terris ſumptum ab eis ſubtrahere. Manere ergo eum illis, & ire ad Patrem ſe dicebat; dum corpus quod corruptibile induerat, jam incorruptionis gloria ſublimatum ad cœlos evehit, & per majeſtatis præſentiam ubique ſe cum illis manſurum promittit. Qui ergo ad Patrem, cum quo ſemper eſt, ivit, & cum Diſcipulis manſit, non impoſſibile eſt, corpus, quod æternum & incorruptibile eſt, & in cælis ſervare, & in terris communicandum nobis corporis ſui ſacramentum præbere.

Quod vero in tot partibus, temporibus, popu- B lis, hominibus quotidie ſumptum & non imminutum objicitis, nullum incredulitatis ſcandalum parit, ſi quis fidei oculis intueri velit, quod ait Dominus, dum porrigeret illis panem & calicem dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*. Semel namque Chriſtus paſſus, ſemel mortuus, quotidie in eccleſia nobis patitur, quotidie nobis moritur, dum ipſo jubente ſacroſanctæ paſſionis ejus memoria agitur, & per Sacerdotum miniſterium ſalutaria corporis ejus & ſanguinis myſteria renovantur. Quæ inviſibiliter eodem ſpiritu vivificantur, quo operante in utero Virginis incarnatus eſt Dei filius. Quod quidem ex verbis beati Andreæ Apoſtoli intelligi datur, cujus vos doctrinam inter cæteros Apoſtolos imitari profite- C mini, qui cum ad ſacrificium idolorum compelleretur, ait: „ Omnipotenti Deo qui unus & verus eſt, ego omni die ſacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum ſanguinem, ſed immaculatum ſanguinem quotidie in altari crucis ſacrifico; cujus carnem poſtea quam omnis populus credentium manducaverit, & ejus ſanguinem biberit, Agnus, qui ſacrificatus eſt, integer perſeverat & vivus. Et cum vere ſacrificatus ſit, & vere carnes ejus manducatæ ſint a populo, & vere ſanguis ejus ſit bibitus; tamen, ut dixi, integer permanet, & immaculatus, & vivus. Interrogante vero Ægea, quomodo fieri poſſet, ut occiſus viveret Agnus, D ſacrificatus vero & comeſtus, quomodo integer & immaculatus permaneret? Apoſtolus reſpondit: „ ſi Diſcipuli formam imitatus crederet, „ facile ad diſcendum; ſin autem ad indaginem veritatis non poſſe attingere. Quod & vobis quoque impoſſibile erit intueri, niſi depoſito incredulitatis rigore formam fidemque Diſcipulorum receperitis. Verum quia hoc fidei oculis intuendum docuimus, ſi quem magis viſibilia ædificant, quam inviſibilium virtus accendat, pauca de multis edicimus, quæ Dominus ad corroborandas mentes carnalium oculis carneis contuenda, de hoc ipſo corporis ſui & ſanguinis ſacramento dignatus eſt oſtendere.

Tempore namque quo beatus Gregorius Ro- E manæ Eccleſiæ paſtorali curæ deſerviebat, quædam materfamilias religionis ſtudio oblationes facere, & ſummo Pontifici ad Eccleſiam familiariter offerre conſueverat. Quæ cum ex more quadam die ad communicandum de manu Epiſcopi ordine ſuo accederet, & illi Pontifex Dominici portionem corporis porrigeret dicens: „ Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi in remiſſionem peccatorum & vitam æternam, “ ſubriſit. Quod vir Dei intuens, communionem retraxit, & ſeparatim ſuper altare repoſitam Diacono ſervandam, dum cæteri communicarent, tradidit. Expletis vero ſacris myſteriis Epiſcopus riſus cauſam requirit. At illa reſpondit recognoſſe ſe particulam illam ex oblatione, quam propriis manibus factam Epiſcopo obtulerat, & quia corpus Domini eam dixerat, in riſum ſe excitatam. Unde facto verbo ad populum Epiſcopus omnes in commune orationem ad Dominum fundere hortatur, ut ad corroborandam fidem multorum manifeſto ſuæ virtutis indicio mulieris incredulitatem compeſceret. Quod & factum eſt. Surgentibus autem cunctis ab oratione, & ad decernendum cæleſte ſpectaculum comprimentibus, dominus Epiſcopus corporalem palam revelat, & univerſo populo & muliere contuente partim digiti auricularis ſanguine cruentatam invenit, & converſus ad mulierem dixit: Vel nunc experta divinæ virtutis miraculum, ne differas audire veritatem dicentem: Panis quem ego do, caro mea eſt, & ſanguis meus vere eſt potus. Sed præſcius Conditor infirmitatis noſtræ poteſtate, qua cuncta fecit ex nihilo, & corpus ſibi ex carne Virginis, operante Spiritu Sancto, fabricavit, panem & vinum aqua mixtum, propria manente ſpecie, in carnem & ſanguinem ſuum ad catholicam precem ob reparationem noſtram, Spiritus ſui ſanctificatione convertit. Denique omnes rurſum in oratione proſtrati divinam potentiam exorant, ut ſanctum myſterium in priſtinam formam convertat, quatenus ad ſumendum mulieri fiat poſſibile. Quod & factum eſt. Conſequuta igitur mulier Dominici corporis participationem, poſtea in ſancta religione & fide, & omnes qui aderant, in amore Chriſti & credulitate ferventes proficiebant.

Alio quoque tempore quidam vir nobiliſſimus, atque juxta ſæculum potentiſſimus, a beato Gregorio reliquias beatorum Apoſtolorum & Martyrum petiit ſibi tranſmitti. Erat enim Epiſcopo familiaris, & erga Dei cultum per admonitionem ejus ſufficienter imbutus. Honorifice igitur legatos ſuſcipiens, aliquamdiu ſecum morari fecit. Memorias igitur Apoſtolorum & martyrum pro hujuſmodi negotio agens, dum reliquias conſecrando Miſſarum ſolemnia expleſſet, particulatim pannos ſuper quibus ſancta celebraverat, dividit, & ſingulis ſingulatim buxtis impoſuit, quas ſigillo munitas legatis tradit: & ſic proficiſcuntur. Qui dum iter carperent, & quidem ſecum ferrent, ignorarent, cœperunt curioſius ſe ipſos reprehendere, quod qui domino portabant, penitus ignorarent. Quid longius moramur? Fractis ſigillis & apertis buxtulis, nihil aliud niſi pannos contemplantur. Indignati igitur Romam redeunt, accuſantes Epiſcopum, quod ſui domini petitionem, & ſui itineris laborem tam parvi æſtimaſſet, ut pro reliquiis pannos ei miſiſſet, tanquam hujuſmodi genus apud ſe non inveniri poſſet. Quorum ſtultitiam Epiſcopus patienter ferens, eos celebrandis myſteriis jubet intereſſe. Ut autem ad locum ſermonis ventum eſt, ſuadet populo Dei gratiam & ſanctorum exorare, ut ſuæ virtutis potentiam in hac re dignetur oſtendere, quatenus quid fides mereretur, ignorantes agnoſcerent. Data igitur oratione, & ab eo qui ſigna fregerat, accepto cultello, ſuper altare S. Petri unum ex pannis per medium pungens ſecavit, ex quo, viſu mirabile! ſanguis deffluens, omnem eandem panni particulam cruentavit. Stupentibus Legatis & cæteris, qui aderant, ſuperatæ animum fidei ſacræ miraculum, dixit ad eos beatus Epiſcopus, qui ſacras reliquias parvi duxerant. Scitote, fratres, quia in conſecratione Dominici corporis & ſanguinis eum ob ſanctificationem reliquiarum in honore

ANNO CHRISTI 1015.

Apoſtolorum & martyrum Chriſti, quibus ſpecia- A liter aſſignabantur, ſupra ſanctum altare libamina offerebantur, ſemper illorum ſanguis hos pannos intravit, qui effuſus eſt pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Sic itaque ædificatos in fide Legatos S. Gregorius ad Dominum ſuum gaudentes remiſit.

Penſate igitur, ſi ſanguis martyrum Chriſti in eorum memoria pannos intravit, quanto magis ſanguis Chriſti & corpus in ſe transformat panem ſanctum & vinum, quoties Dominicæ paſſionis memoria agitur. Supereſt aliud dicendum, quod quidem mirificum, & ad incredulitatem malorum confutandam eſt proficuum.

Quidam vir virtute venerabilis Plexis nomine, Monachorum gregem cura pervigili ſervabat: cujus B de virtutibus & miraculis eſſet ſatis ad loquendum. Sed quod ad præſens negotium attinens utiliter occurrit, unum audite. Hic dum quadam die ex more ſacroſancto altari humili devotione adſtaret, & miſſarum ſolemnia celebrans Dominici corporis & ſanguinis veneranda myſteria conſecraret: ut ventum eſt ad horam fractionis, vidit ſubito quod & fideliter credendum, & credu-liter ſit admirandum, id eſt, ſanctificati panis portionem in infantem transformari, & Angelum Domini particulatim ipſum dividere; manifeſto veritatis indicio, quia verum Chriſti corpus & ſanguis eſt, quod ſub Sacramento communicandæ carnis & ſanguinis de altari ſumimus. Sæpe etiam, dum hæc ſacra myſteria celebrantur, viſum eſt a C pluribus Angelorum choros menſam altaris, in quo ſancta conſecrantur, ambire, tanquam milites in obſequio ſui regis adſtantes.

Talibus dictis domni Epiſcopi, omnes qui circumſtabant fideles, lacrymis obortis, Dei virtutem & Dei miſericordiam laudabant. Et converſus ad eos qui aſtabant hæretica pravitate ſeducti: Dicite, inquit, ſi quid habetis, quo hæc refellenda arbitremini. At illi gravitate verborum, & cæleſtium virtute magnalium ſtupefacti, vultibuſque demiſſis, quamdam pœnitudinis ſimilitudinem præferentes, & ex alto ſuſpirantes, gemitum una dederunt, dicentes, nihil hic ſe niſi divinum audire, & quod ſe mutos & pene elingues faceret. Corruenteſque in terra, tunſis pe- D ctoribus culpam fatentur. Elevantes autem (vocem) Dei ſe patientiam dicunt admirari, qui tamdiu eos ad ignominiam Chriſtiani nominis toleraverat; nullam ſui erroris veniam poſſe ſperare, qui tanto incredulitatis profundo non ſe ſolos immerſerant, ſed & alios quamplures ejuſdem ruinæ præcipitio necaverant. Quibus Epiſcopus ait: Qui lapſis huc uſque veniæ ſemitam interdixiſtis, nec ullum in pœnitentia reconciliationis fructum ſperandum judicaſtis, durum eſt id vobis ſpectare ab eo qui peccantes vocat in pœnitentia, & gaudet potius ſuper uno pœnitente, quam ſupra nonaginta novem juſtis, niſi melioris fidei pretio id ab eo ſtudueritis quærere, qui certe pœnitentibus ſemper ſuæ miſericordiæ ſinum pa- E ratus eſt aperire. Si autem perfidiæ veſtræ duritiam catholicæ fidei perceptione rejicitis, & depoſito incredulitatis rigore fidei Chriſtianæ documenta ſuſcipitis, confidenter vobis a Deo veniam promitto.

CAPUT III.

De Sancta Eccleſia, quæ eſt domus Dei.

Sed latere in vobis adhuc quaſdam infidelitatis tenebras ſentio, quas dum in cordibus veſtris A manere permiſeritis, nullam ſupernæ lucis viſitationem ſperare poteſtis. Hæ ſunt enim tenebræ, quæ vos infidelitatis cæcitate damnatos contra ſanctam Dei eccleſiam erigere, & domum Dei vivi ignominioſis verborum ictibus impugnare faciunt, dicentes in Templo Dei nihil eſſe, quod ſit aliquo cultu religionis dignum magis quam proprii domicilii cubiculum, nihilque in eo ſanctum præter cæmenta & lapides artificum opere digeſtos, ſed & menſam Domini, in qua corporis & ſanguinis ejus libamina offeruntur, nullum in ſe aliud præter acervum lapidum retinere ſacramentum. De quibus ſi ea quæ paulo ante de corpore & ſanguine ejus præmiſimus, fideliter tenentur, nihil eſt quod humana mens B jure dubitare poſſit. Sicut enim Dominus & Redemptor noſter in his ſanctificandis myſteriis, quibus ex rebus conficerentur ſpecialiter, quibuſve miniſtris conſecrarentur, inſtituit, ita & quo in loco ſpecialiter ſacrificarentur, elegit, id eſt, in Eccleſia ſancta, quæ domus Dei ſpecialiter appellatur, quia veri ſacrificii extra catholicam Eccleſiam non eſt locus. Hic enim (locus) divinis cultibus agendis eſt conſecratus. De quo ipſe Dominus ait; *Domus mea, domus orationis vocabitur*. In hoc enim quadrageſimo ſuæ nativitatis die puer cum hoſtiis offerri voluit: in hoc eum Simeon longi deſiderii compos ſuſcepit: in hoc Anna propheiiſſa Redemptorem Iſrael cognovit, cui quidem ad inſigne ſancti propoſiti & vidualis C caſtimoniæ conſtantiam, hoc ſingulariter ex Evangelica lectione crevit in laudem, quod non diſcedebat de Templo. Denique Dominus duodennis puer, ignorante matre & cognatis, remanſit in Templo. Unde ipſe requirentibus ait: *Quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis, quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Appropinquante vero hora paſſionis ſuæ, Jeroſolymam adiens, ſtatim intravit in Templum, formam nobis religioſæ converſationis, quam ſequi debeamus, oſtendens; videlicet ut cum oppidum, aut caſtellum, ſive aliquem locum, ubi domus orationis Deo ſit conſecrata, ingredimur, prius ad illam feſtinare debemus, ubi orationis noſtræ vota ſolventes, noſmetipſos Deo commendamus. Ingreſſus D igitur in Templum, cœpit ejicere vendentes in eo, & ementes, dicens: *Domus mea domus orationis eſt*. Domus illa Dei ad hoc a Salomone primum, & poſtea a Jeſu Sacerdote, & Zorobabel conſtructa fuerat, non quod Deus in manufactis templis habitat; ſed ut ibi nomen ejus invocaretur, ibique devotæ plebis orationes audiret, vota ſuſciperet, munera, & orationes acceptaret. De quo paulo poſt Evangeliſta dicit: *Quia acceſſerunt ad eum cæci & claudi, & curavit eos in Templo*. Ejectis namque indignis, & profanatoribus Templi cæcos & claudos in eo ſanavit: non quod in platea, aut in civitate curationis ejus gratia defuiſſet; ſed certa cauſa myſterii ſuæ virtutis potentiam exercuit, ut profecto oſtenderet E præter Eccleſiam nemini locum patere ſalutis, (&) iſtum eſſe locum, in quo uberius divina beneficia quærentibus donantur. In hoc publicanus peccator advenit, juſtificatus rediit. De hoc etiam dicit liber Apoſtolorum, quia *quotidie perdurabant unanimiter in Templo*. Et paulo poſt; *Petrus & Joannes aſcenderunt in Templum ad horam orationis nonam*. De hoc Dominus ait: *Duo homines aſcenderunt in Templum ut orarent*. Porro infirmus, quem diuturno languore tabeſcentem Dominus ſanaverat ſuper probaticam piſcinam, ſuæ ſalutis auctorem nequaquam agnoſcere potuit in turba ſedentem, donec eum Jeſus invenit in Tem-

Luc. 19. 46.
Luc. 2. 49.
Luc. 19. 46.
Matth. 21. 14.
Act. 2. 46.
Ibid. 3. 1.
Luc. 18. 10.

ANNO CHRISTI 1015.

Templo, ibique ſe recognoſci voluit: aperte docent, ut ſi gratiam Conditoris noſtri cognoſcere, & ad ejus viſionem deſideramus pervenire, confugiamus devoti ad Templum Dei, ubi illi de pereeptis beneficiis gratias agere, & de percipiendis exorare ſatagamus, noſque ipſos Templum Dei, in quo miſericorditer venire, & manſionem facere dignetur, præparare curemus.

Hæc ſemper familiaris fuerat conſuetudo Domini, ut in quamcumque civitatem introiſſet, ſtatim diverteret in Templum. Unde Joannes Evangeliſta: *Perrexit Jeſus in Montem Oliveti, & diluculo iterum venit in Templum.* Et Lucas Evangeliſta: *Intravit Jeſus ſecundum conſuetudinem in Synagogam, & ſurrexit legere.* Ubi audis Synagogam, Templum intellige, ubi conventus Judæorum erat. Hæc ſemper Domino gratiſſima ſedes fuerat, adeout in eam ſemper ingrediens ſermonem faceret ad populum, ac divinitatis ſuæ ſacramenta pandere dignaretur. Unde licet nullum locum vacare a præſentia majeſtatis ejus ſciamus, in hac tamen præſentius atque uberius ſuæ gratiæ beneficia petentibus tribuit, ubi corporis ejus & ſanguinis ſacroſancta myſteria celebrantur, & laudes divinæ, & vota ſolvuntur. In Templo Dominus Salomoni in nube gloriæ ſuæ apparuit, dicens ſe ibi petentibus daturum cuicumque tribulationis & anguſtiæ remedium, & contra tempeſtates & mortalitatem, adverſus gladium & famem, ſiccitatem & omnem intemperiem aeris, quidquid ibi a petentibus quæreretur, effectum Dei gratia præſtaret. Quotidie certe Dominus ſanctam ſpiritualiter intrat Eccleſiam, non quod ſibi altitudine murorum, aut varietate pavimentorum delectetur, ſed quia ibi fit conventus fidelium: ibi grates pro largitis beneficiis a fidelibus accipit; hymnos & cantica ſpiritualia, & devotæ laudis ſacrificia ſuſcipit, & ſancta corporis ſui & ſanguinis ſui commercia tribuit. Poſtremo Lucas ad Theophilum ſcribens, ait, quia Dominus Jeſus *poſt paſſionem ſuam Diſcipulis ſeipſum vivum præbuit in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.* Quid eſt loqui de regno Dei, niſi de ſtatu Eccleſiæ, quæ regnum dicitur Dei, ordinare?

Joan. 8. 1. Luc. 4. 16. Act. 1. 3.

Igitur quod congeſtis lapidibus domum Dei, quam nos eccleſiam nominamus, fabricatam, nihilque ſanctum ex ea lapidea materia trahere in ſe contenditis, & ideo nihil differre, quin in domiciliis & privatis manſionibus veſtris orationes factæ tantum valeant, quantum & in Templo ſancto Dei: adverſus hæc conſiderare oportet, cum Dominus tanto cultu tabernaculum fœderis ſibi per Moyſem juſſit fieri, in quo poſthabitis cæteris omnibus locis ſpecialius gloria ejus apparuerat, ibique ſingulariter in rebus dubiis conſultus, judicia & legem filiis Iſrael expoſuerat. Unde & Apoſtolus ad Corinthios ait: *Numquid non habetis domos ad manducandum, & bibendum, aut eccleſiam Dei contemnitis?* Et paulo poſt: *Itaque fratres mei,* inquit, *cum convenitis ad manducandum, invicem expectate: ſi quis autem eſurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis.* Monſtrante itaque Paulo, propterea convenimus ad Eccleſiam ut oremus & manducemus cœnam Domini. Duo audiſtis, cur conveniat populus ad Eccleſiam: unum ex antiqua traditione, ut judicia rerum, & cognitiones accipiat; alterum ex novo Teſtamento, ut manducet corpus Chriſti. Utraque enim quærimus ad Eccleſiam, ſcilicet, ut in ea audiamus judicia noſtra mala, ſive bona, & cognitionem Dei, & ut manducemus corpus Chriſti. Quia vero quidam viri comam nutriebant, & mulieres nudato capite procedebant in Eccleſiam, glorianțes in crinibus, quod non ſolum inhoneſtum erat, ſed etiam concupiſcentiæ fomenta præſtabat, ab hac conſuetudine Apoſtolus eos compeſcens, dicebat: *Decet mulierem non velatam in Eccleſia orare Deum? nec ipſa natura docet vos, quod vir quidem, ſi comam nutriat, ignominia eſt illi: mulier vero ſi comam nutriat, gloria eſt illi?*

1. Cor. 11. 22. 1. Cor. 11. 13. 14

Denique beatum Urbanum martyrem (ſi vere martyres creditis debere imitari) audire vos oportet, qui domum ſanctæ Cæciliæ ſanctæ eccleſiæ nomine dicavit. Unde doctor egregius Auguſtinus in Pſalmo 80. „ Hæc quæ extruuntur ad tempus „ ad recipienda corpora vel vivorum, vel mortuorum, neceſſaria ſunt, ſed tempori prætereunt. Numquid poſt judicium Dei iſtas fabricas „ in cælum levabimus? Sine his tamen hoc tempore „ quæ ad poſſidendum cælum pertinent, agere „ non poterimus. " Porro ipſa domus idcirco vocabulum habet eccleſiæ, quia continet eccleſiam, ideſt, populum convocatum ab eo, qui facit unanimes habere in domo. Quæ ideo ſanctificatur ab Epiſcopo, ut in ea velit eſſe adventus Angelorum, & homines in eam introeuntes ab omni turpiloquio, & ſcurrilitate, & inutili cogitatione norint ſe continere. Audiunt qui intrant Eccleſiam, quod audivit Moyſes, quando voluit viſere rubum ardentem: & Dominus: *Ne appropies,* inquit, *huc, ſolve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Et Angelus ad Joſue: *ſolve,* inquit, *calceamentum de pedibus: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Et apoſtolus ait: *Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Intrantes igitur Domum Dei, eccleſiam, ubi Dominus, & Angelis ejus ſunt, oportet nos exuere mortuæ actioni calceamentis, & cogitare de converſatione Angelorum, & de præſentia majeſtatis Dei, & aſſiduis hymnis & pſalmis ſpiritualibus invocare nomen Domini, ut illud compleatur in nobis, quod ait Pſalmiſta: *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis a Templo ſancto tuo quod eſt in Jeruſalem.*

Exod. 3. 1. Cor. 3. 17.

CAPUT IV.

De ſacro Altari.

Quod autem de menſa Domini, & de materiali ſtructura ejus fabulas fingitis, quod nihil aliud ſit, niſi acervus lapidum, & ideo inani religionis officio illam venerari: non eſt vox iſta hominis, ſed diaboli, cum nullus ſit locus in orbe alius, ubi legitima veneranda corporis ejus & ſanguinis libamina queant ſanctificari; neſcit enim crucis pretium, qui non credit manere in altari cæleſte myſterium. Altare de terra Dominus per Moyſen ſibi fieri inſtituit, ſuper quod holocauſta & ſacrificia offerri debuiſſent: de quo liber Leviticus teſtatur, quia præceperat eidem Moyſi Dominus, ut poneret Sacerdos, qui unctus erat, de ſanguine hoſtiæ ſuper cornua altaris thymiamatis gratiſſimi Domino, quod erat in tabernaculo teſtimonii: Quod quidem altare in tabernaculo novo, ideſt, in ſancta eccleſia, imaginem corporis Chriſti & ſepulcri tenet, in quo ſanguis veri Agni & immaculati Chriſti quotidie fidelibus immolatur, qui ſeipſum pro nobis obtulit hoſtiam Deo patri. Hoc quidem primo a Patriarchis, poſtea, ſicut diximus, a Domino per Moyſen conſecratum eſt. Nam legimus, quia Noe poſt diluvium *ædificavit altare Domino, & tollens de peco-*

ANNO CHRISTI 1008.

ribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper eum, odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis. Similiter & Abraham, Iſaac & Jacob. Qui Jacob [Geneſ. 28. 10. & 11.] egreſſus de Berſabee, vidit ſcalam a terra cœlos uſque eminentem, per quam Angelos Dei aſcendentes & deſcendentes, ipſum etiam Dominum loquentem ſibi vidit. Qui mane exurgens: *Vere*, inquit, *Dominas eſt in loco iſto, & ego neſciebam.* [Ibid. 28. 16. & ſeq.] Paventſque; *Quam terribilis eſt*, inquit, *locus iſte! non eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cœli. Surgens ergo mane tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundenſque oleum deſuper vovit Domino*, ibique decimas & hoſtias obtulit: ad cujus inſtar adhuc in ſancta eccleſia oleo ſacro altaria perunguntur. De hoc Dominus in Evangelio dicit: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet* [Matth. 5. 23. Idem 23. 19. Luc. 1. 10.] *aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum*. Et alibi: Quid, inquit, *majus eſt, donum, an altare quod ſanctificat donum?* De hoc Lucas ait: Quia dum Zacharias ſacerdotio fungeretur in Templo, *Angelus Domini apparuit ei, ſtans a dextris altaris incenſi*. Et Joannes in Apocalypſi: *Vidi*, inquit, [Apoc. 6. 9. Ibid. 8. 3.] *ſub altare Dei animas interfectorum*. Et iterom: *Alius Angelus venit, & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureum, & data ſunt ei incenſa multa, ut daret de orationibus Sanctorum ſuper altare quod erat ante thronum*. Et paulo poſt: [Ibid. v. 5.] *Accepit*, inquit, *Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris*.

De Thymiamate.

Quoniam de ſacro altari verbum facientes, thymiamatis quoque & incenſi mentionem fecimus, quorum uſum & in cœlis angelico miniſterio, & in terris per antiquos & novos Patres obſervari legimus, talem ex hoc divinæ inſtitutionis authoritatem habemus. Porro inter cetera, quæ ad cultum Tabernaculi facienda Dominus conſtituerat, [Exod. 30. 1. Ibid. v. 6. & ſeq.] hæc quoque juſſit Moyſi dicens: *Facies mihi altare ad adolendum thymiama de lignis Sethim*. Et iterum: *Pones altare contra velum, quod ante arcam pendet coram propitiatorio, ubi loquar tibi, & adolebit incenſum ſuper eo Aaron, ſuave flagrans mane. Quando componet lucernas, incendet illud, & quando collocat eas ad veſperum, uret thymiama* [Ibid. v. 34.] *ſempiternum Domino*. Dehinc in ſequentibus ait: *Sume tibi aromata, & ſtacten, & onycha, galbanum quoque boni odoris, & thus lucidiſſimum, facieſque thymiama compoſitum opere unguentarii mixtum diligenter, & purum & ſanctificatione in remiſ-* [Luc. 4. 19. Ibid. v. 21.] *ſionem. Prædicare*[1] *annum Domini acceptum & diem retributionis*. Et paullo poſt intendentibus in eum dicit: *Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris*. Sed & Paulus, qui ſemper a veteribus nos docet tranſire ad nova, multa de Moyſe & Prophetis & Pſalmis ſuis ſcriptis inſetit, ut eſt illud in Geneſi: *Factus eſt primus homo Adam* [1. Cor. 15. 45. Hebr. 9. 11.] *in animam viventem*. Quid igitur: Numquid vetus teſtamentum reprobaſſe dicendus eſt, qui in epiſtola ad Hebræos ita ſcribit: *Tabernaculum factum eſt primum, in quo erant candelabra, & menſa, & propoſitio panum, quod dicitur ſancta: poſt velamentum autem ſecundum Tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam omni ex parte auro*, & cetera, quæ in eadem epiſtola de veteri Teſtamento proſequitur.

Igitur nos ſanctorum Patrum exempla ſervantes, plurima ab illo veteris obſervantiæ cultu in A miniſterium novi Teſtamenti per miniſtros eccleſiæ tractanda, Apoſtoli & eorum ſucceſſores tranſtulerunt, ut eſt hæc ipſa, de qua loqui incœpimus, ſacri chriſmatis, atque olei unctio, de qua olim Sacerdotes, & Reges, jubente Domino, ungebantur. Nam in Exodo ſcriptum eſt, ut popu- [Exod. 27. 20.] li offerant oleum, dicente Domino: *Præcipe filiis Iſrael, ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum puriſſimum*. Nam ut Iſidorus ait: *Olea ipſa arbor eſt, fructus oliva, ſuccus oleum*. Eſt autem olea arbor pacis inſignis, & habet pinguedinem, qua laſſi atque infirmi artus recreantur, & gratia præſtatur luminis; cujus ſuccus, dum offertur a populo, ſimplex liquor eſt, per benedictionem vero Sacerdotum transfertur in Sacramentum, ſicut de B aqua Baptiſmatis ante docuimus. Animales autem hæc non poſſunt percipere, ſed fides ſapiat quod carnei oculi non poſſunt contemplari, ut fiat illud, quod ait Apoſtolus. [Rom. 1. 20.] *Inviſibilia ipſius a creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur; ſempiterna quoque ejus virtus & divinitas*. Unde beatus Auguſtinus in Pſalmo XLIV. explanat: Oleum viſibile in ſigno eſt, oleum inviſibile in Sacramento eſt. Poteſt Deus per ſe oleum ſpirituale tribuere ſine corporali, ſed propter animales aguntur viſibilia, ut inviſibilia facilius capiantur. Apoſtoli denique hac arte olei utebantur in redintegratione infirmorum, & apoſtolici viri in conſignatione neophytorum. Sic enim ſcriptum eſt in Evangelio: [Marc. 6. 12.] *Exeuntes prædica-* C *bant, ut pœnitentiam agerent, & dæmonia ejiciebant, & ungebant oleo multos infirmos, & ſanabant*. Unde ait Apoſtolus Jacobus: [Jac. 5. 14.] *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & ſi in peccatis fuerit, dimittentur ei*. Unde patet & ab ipſis Apoſtolis hunc ſanctæ eccleſiæ morem traditum, ut energumeni & alii quilibet ægroti ungantur oleo pontificali benedictione conſecrato. Conſignantur etiam, ut diximus, neophyti de eo, ad cujus exorciſmum jubetur diabolus recedere a catechumeno, qui adhuc pro mortuo deputatur, quia nondum eſt baptizatus. Chriſmalis autem unctio ſanctificat viventem ex mortuis, & Spiritus ſancti gratiam in filium adoptionis invitat.

D Porro in veteri Teſtamento Aaron a Moyſe unctus eſt, & filii ejus qui in tabernaculo Dei miniſtraturi fuerant, ſicut Dominus loquutus eſt ad Moyſen dicens: [Exod. 29. 4. Ibid. v. 7.] *Accipe Aaron & filios ejus, & applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii; cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron veſtimentis ſuis, & oleum unctionis fundes ſuper caput ejus*. Et iterum: [Levit. 21. 10.] *Pontifex, id eſt, Sacerdos maximus inter fratres ſuos, ſuper cujus caput fuſum eſt unctionis oleum, & cujus manus in Sacerdotio conſecratæ ſunt, veſtituſque eſt ſanctis veſtibus, caput ſuum non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet, & ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Sub patre quoque ſuo, & matre non contaminabitur, non egredietur de ſanctis, ne polluat ſanctuarium Dei, quia oleum ſanctæ* E *unctionis Dei ſuper eum eſt*. Unde Pſalmiſta ait: [Pſal. 44. 8.] *Unxit te Dominus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*. Quando conſortes nominavit, quos alios intuebatur, niſi Epiſcopos, quos Chriſti vicarios ſpiritu prophetico, ad regendam ſanctam eccleſiam prævidebat, qui hanc unctionis gratiam ab eo accepturi erant, qui eſt verus Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech? Porro caput noſtrum Chriſtus eſt, ideo Pontifex in capite ungitur,

ANNO CHRISTI [illegible]

1. Hic deeſſe non pauca mirum, Acherium non intellexiſſe. Nam ex ſequentibus liquet, Gerardum eum de thymiamate dixiſſet, ſermonem inſtituiſſe de ſacro oleo, cujus uſum cum illi objeciſſent, nonniſi in veteri Teſtamento reperiri, ita reſpondet: ex illo non pauca in novum Teſtamentum eſſe tranſlata.

ANNO CHRISTI 1025.

tur, qui Christi vicarius efficitur. Imitando enim A illum, qui eſt totius caput eccleſiæ, per hoc unctionis myſterium fit & ipſe caput eccleſiæ ſibi commiſſæ. Et ſicut Chriſtus pro univerſa interpellat eccleſia, ita Epiſcopus pro ſibi commiſſa. In eo autem quod ait Propheta, unctum Chriſtum præ conſortibus ſuis, ſpiritualis gratiæ donum, quo Chriſtus præ conſortibus, ideſt, ceteris ſanctis, unctus eſt, inſinuat. Cujus unctio illo expleta eſt tempore, quando baptizatus eſt in Jordane, & Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ deſcendit ſuper eum, & manſit in illo. In eo vero, quo Chriſti conſortes unctos oleos dixit, materialis unctionis gratiam, qua Vicarii Chriſti, ideſt, Pontifices perfunduntur, inſinuat. Nam ſi ſacerdotalis gratiæ unctionem ſingularem ſolus ſi- B bi Chriſtus retinuiſſet, nequaquam Apoſtolus hanc ceteris gratiam ineſſe doceret, cum ait: *Plures facti ſunt Sacerdotes ſecundum legem, idcirco quod morte prohiberentur permanere.* Hebr. 7. 23.

Igitur hunc unctionis morem in ordinandis epiſcopis ſancta adhuc ſervat eccleſia: ipſi etiam epiſcopi in conſecrandis presbyteris, manus eorum ungunt de oleo, ut mundi fiant ad offerendum Deo hoſtias, & largi ad cetera officia pietatis. Utrumque enim deſignatur per oleum, & gratia curationis, & charitas dilectionis, de qua Apoſtolus ait, quia *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.*

Si quis autem objiciat: Cum Deus ſine oleo C poſſit ſanare infirmos, effugare dæmones, ſanctificare ſuos, quare tanto ſtudio obſervatur cultus conſecrationis olei? reſpondemus: Nonne antiqui juſti potuerunt Deo placere ſine circumciſione? Potuerunt utique; ſed poſtquam eis præceptum fuit, ut circumciderentur, niſi ita agerent, peccati vinculis tenebantur. Unde beatus Auguſtinus ait: Antiqui juſti, ſi non circumciderentur, non erat eis peccatum; poſtea vero quam juſſit Deus circumcidi Abraham, ejuſque poſteritatem, jam niſi fieret, grave peccatum fuit.

CAPUT V.

De Signis.

Signorum quoque uſus a veteri Teſtamento ſumptus eſt. In quo per Moyſem Dominus juſſit fieri tubas argenteas ductiles, quas dum Levitæ tempore ſacrificii clangerent, ſonitu dulcedinis populus commonitus, ad tabernaculum fœderis ad adorandum feſtinarent, quarum etiam clangore hortatus ad bellum tela proſterneret adverſantium, & fortitudo inimicorum eo ſono exterrita in ſe deficeret. Nam legimus, quia ante arcam fœderis per clangorem tubarum muri Jerico, quibus adverſantium cingebatur exercitus, corruerunt. Ad hunc modum in ſancta eccleſia hodie tintinnabula fiunt, ut per illorum tactum fideles ad gremium matris eccleſiæ invitentur, ut E depoſitis curæ ſæcularis occupationibus diſcant ſe armare adverſus ſpirituales incurſus. Et ſicut fit, ut audita bellica tuba milites ad prælium animoſius accendantur, hoſtilis impetus formidine fuſus diſpergatur; ita exterritis turbis nocentibus confortetur ad dominica bella per ſignum populus evocatus, & procul pulſis aereis poteſtatibus, conventus eccleſiæ manu angelica ſervetur.

CAPUT VI.

De Sacris Ordinibus.

Veniendum eſt autem ad ſacratiſſimos Ordines, quos veſanæ mentis pertinacia vos rejicere audimus. De quibus primo notandum eſt, quia eos, qui magis ſunt in eccleſia neceſſarii, Apoſtolus denominat, & eorum mores depingit, ſine quibus non poteſt rite immolatio altari celebrari, ideſt, Levitas & Sacerdotes. Ut enim ſine retractatione Sacerdos circa hoſtias vigilet, neceſſarius eſt Diaconus ad miniſtrandum ea, quæ neceſſaria ſunt Sacerdoti. Ceteri ordines his ſubjecti ſunt: creſcente namque eccleſia, crevit officium eccleſiaſticum; ut enim multitudini eccleſiæ ſubveniri poſſit: adjiciuntur inferiores in adjutorio præpoſitorum. De quibus ſunt Oſtiarii, ideſt, Janitores, qui pervigili cura ſanctæ eccleſiæ januam ſervant, & theſauros domus Dei cuſtodiunt, per quos acceſſum habemus in Templum Domini, qui ait: *Ego ſum oſtium.* Hi ſuſcipiunt eos, quos prærogativa fidei invitat, & excludunt illos qui ab unitate disjuncti ſunt, quibus dicturus eſt Dominus: *Neſcio vos.* Poſt inſtituuntur Lectores, ideſt, dominici verbi relatores, de quibus Apoſtolus ait: *Alii datur ſermo ſapientiæ ſecundum eumdem ſpiritum.* Hi ſunt, qui diſtincte atque ordinate modulatores in Eccleſia, ſanctis moribus fideles inſtituunt. Deinde ſunt Exorciſtæ, qui per impoſitionem manuum, & benedictionem ſacerdotalem ſumunt poteſtatem abjiciendi ſpiritus immundos, & gratiam curationum; de quibus Dominus in Evangelio: *In nomine meo Dæmonia ejicient.* Quam effugandorum dæmonum poteſtatem nulla manuum impoſitione, aut ſacerdotalis benedictionis prærogativa donati olim quidam uſurpare volentes, ab obſeſſis corporibus dæmones per exorciſmum tentabant ejicere, ſicut de filiis Scevæ Judæi liber Apoſtolorum commemorat. Qui cum in nomine Jeſu, quem Paulus prædicabat, ſpiritus immundos exorcizarent, concito indignantis ſpiritus furore vexati, temeritatiſque auſum ultore ſpiritu luentes, D audierunt increpantis reſponſum hoc modo: *Jeſum novi, & Paulum ſcio; vos autem qui eſtis? & continuo inſiliit in eos ſpiritus immundus.* Quibus illa ſui pœna furoris ſane dedit indicium, quia non erant ex eorum numero, quibus hoc donum gratiæ auctoritate ſacerdotali præſtitum fuerat. Hos ſequuntur Acolythi, id eſt, ceroferarii, qui ignem verbi cœleſtis, quo illuminentur fratres ad agnoſcendum, & inflammentur ad diligendum Deum, prædicando miniſtrant. Subdiaconi vero hi ſunt, qui oblationes a populis in Templo Domini ſuſcipiunt, & officia deſerviunt Levitarum, in offerendis vaſis corporis & ſanguinis Domini, & in adminiſtrandis his, quæ aguntur circa altaris officia.

Joan. 10. 9.
1. Cor. 12. 8.
Marc. 16. 17.
Act. 19. 15.

Cui vero otium fuerit vetus Teſtamentum revolvere, inveniet ab eo hos ſumpſiſſe exordium, nec minus etiam eos qui ſuperſunt, ideſt Levitas; & Sacerdotes, quorum gradus quia altior eſt, paulo plus in eis nobis eſt immorandum. Nam ſicut liber Numerorum refert, loquutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: Applica Tribum Levi, & fac ſtare in conſpectu Aaron Sacerdotis, ut miniſtrent ei, & excubent, & obſervent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram Tabernaculo teſtimonii, & cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſervientes in miniſterio ejus. De his ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum, quia *convocantes duode-* Act. 6. 2. & ſeq.

cim

ANNO CHRISTI 1015.

cam multitudinem Diſcipulorum, dixerunt: Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo, fratres, viros ex vobis bonæ teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus; nos vero orationi, & miniſterio verbi erimus inſtantes. Et placuit ſermo coram multitudine, & elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu ſancto, & Philippum & ceteros, quos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum: & orantes impoſuerunt eis manus. Exhinc jam decreverunt Apoſtoli, vel ſucceſſores Apoſtolorum, per omnes Eccleſias ſeptem Diacones, qui ſublimiori gradu ceteris circa aram Chriſti quaſi columnæ altaris aſſiſterent. De his Paulus, cujus vos doctrinam tenere dicitis, ſcripſit ad Timotheum. Nam cum præmiſiſſet, Epiſcopum debere irreprehenſibilem eſſe, ſobrium, prudentem, moribus ornatum, continuo intulit:
1. Tim. 3. 8. & c. *Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes, habentes myſterium fidei in conſcientia pura: & hi probentur primum, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.*

Presbyterorum ordo quoque exordium ſumpſit e filiis Aaron, qui tunc Sacerdotes vocabantur in veteri Teſtamento, nunc autem Presbyteri vocantur. Porro hi præſunt Eccleſiæ Chriſti, & in confectione corporis & ſanguinis Domini conſortes cum Epiſcopis ſunt, ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi. De his Pau-
Tit. 1. 5. & 6. lus Apoſtolus ſcribit ad Titum: *Hujus*, inquiens, *rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi diſpoſui, ſi quis ſine crimine eſt.*
1. Tim. 4. 14. Et in prima ad Timotheum epiſtola: *Noli*, inquit, *negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyteri.* Igitur cum Presbyteri ordinantur, per impoſitionem manuum ſacerdotalis gratiæ donum ſu-
Num. 11. 16. & 17. ſcipiunt. De quibus in libro Numerorum ſcriptum eſt: *Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſint ac magiſtri; & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, facieſque ibi ſtare tecum, ut deſcendam & loquar tibi, & auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis.* Et paulo poſt: *Deſcendit Dominus per nubem, & locutus eſt ad eum, auferens de ſpiritu qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris.* De his etiam in actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt, quod cum veniſſet Paulus Apoſtolus Miletum, miſerit Epheſum, & vocaverit presbyteros ejuſdem Eccleſiæ,
Act. 20. 28. quibus inter cetera ait: *Attendite vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit paſcere eccleſiam Domini, quam acquiſivit per ſanguinem ſuum.*
1. Petr. 5. 1. & ſeq. Sed & Petrus in prima Epiſtola. *Presbyteros*, inquit: *qui in vobis ſunt, obſecro conſenior & teſtis Chriſti paſſionum, & ejus quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator; paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum, non turpis lucri gratia, ſed voluntarie; neque ut dominantes in Clerum, ſed forma facti gregis ex animo; & cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam.*

Denique pontificalis Sacerdotii Ordo initium ſumpſit ab Aaron, ſicut dicit Iſidorus, quamquam & Melchiſedech prior obtulerit ſacrificium, & poſt hunc Abraham, Iſaac, & Jacob: ſed iſti ſpontanea voluntate, non ſacerdotali auctoritate iſta fecerunt. Ceterum Aaron primus in lege Sacerdotale nomen accepit, primuſque pontificali ſtola indutus victimas obtulit, dicente Domino
Exod. 29. 4. 5. ad Moyſen: *Accipe*, inquit, *Aaron & filios ejus, & applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii. Cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea, & tunica, & ſuperhumerale, & rationale, quod conſtringes baltea: & pones tiaram in capite ejus, & laminam ſanctam ſuper tiaram, & oleum unctionis fundes ſuper caput ejus.* In novo autem Teſtamento poſt Chriſtum pontificalis Ordo a Petro cœpit, ipſi enim primum datus eſt Pontificatus in Eccleſia Chriſti, ſicut dicit Dominus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* *Matt. 16. 18.* Hic ergo ligandi ſolvendique poteſtatem primus accepit, primuſque ad fidem populum virtute prædicationis adduxit. Siquidem & ceteri Apoſtoli cum Petro pari conſortio honoris & poteſtatis acceperunt, & ipſis Apoſtolis ordinantibus ſucceſſerunt Epiſcopi, qui ſunt conſtituti per Mundum in ſedibus Apoſtolorum, qui non jam ex gente carnis & ſanguinis eliguntur ſicut primum, ſed pro uniuſcujuſque merito, quod in eum divina gratia contulit.

Quod autem per manus impoſitionem a prædeceſſoribus Dei Sacerdotibus Epiſcopi ordinantur, antiqua inſtitutio eſt. Sic enim Patriarcha Iſaac manum ſuper caput Jacob imponens benedixit ei: ſimiliter & Jacob filiis ſuis. Moyſes ſuper caput Joſue manum imponens, dedit ei ſpiritum virtutis & ducatus in populo Iſrael. Sic & ſuppletor legis & Prophetarum Dominus noſter Jeſus Chriſtus Apoſtolos benedixit. Et in Actibus Apoſtolorum ex præcepto ſancti Spiritus Paulo & Barnabæ Apoſtolis manus impoſita eſt in Epiſcopatum, & ſic miſſi ſunt ad evangelizandum. Caput enim principale mentis deſignat; & ſicut mente corpus regitur, ita per Epiſcopos Eccleſia, quæ eſt corpus Chriſti, regitur. De his Paulus Apoſtolus ad Titum ait: *Oportet*, inquit, *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem.* *Tit. 1. 9.* Et ad Timotheum ait: *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat: oportet enim Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſobrium, prudentem.* *1. Tim. 3. 1. & 2.* Et item: *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei quæ in te eſt, per impoſitionem manuum mearum.* *2. Tim. 1. 6.* Jam vero, quod ſæculares viri nequaquam ad miniſterium Eccleſiæ aſſumantur, eadem apoſtolica auctoritas docet & dicit: *Manus nemini cito impoſueris.* *1. Tim. 5. 22.* Et iterum: *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus* *Ibid. 3. 6.* putet ſe non tam miniſterium humilitatis, quam adminiſtrationem ſæcularis poteſtatis adeptum, & in condemnationem ſuperbiæ ſicut diabolus per jactantiam dejiciatur. Non enim valebit ſæcularis homo ſacerdotii magiſterium implere, cujus nec officium tenuit, nec diſciplinam cognovit, ſed neque docere poteſt, quod non didicit.

Quod cum ita ſit, ſtultum & cunctis Catholicis abominabile ſit, quod putatis vos poſſe dare quod non accepiſtis; nec quibus in locis, nec quibus miniſtris detur aliquod gratiæ donum, differentiam facitis, ſed in lucis, aut in biviis, aut etiam intra pudenda ſepta latrinarum veſtras phantaſias, atque ſacrilegas incantationes, quaſi quoddam ſanctificationis myſterium, ſuper eos agitis, quos erroris veſtri conſortio admiſcere poteſtis. Qua in re Paulum Apoſtolum, quem veſtrum doctorem mentimini, veſtrum potius ſententiæ accuſatorem, qui ad Timotheum ſcribens ait: *Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es & confeſſus bonam confeſſionem.* *1. Tim. 6. 12.*

CA-

ANNO CHRISTI 1025.

CAPUT VII.

De Sepultura.

De ſepultura etiam, quam præter ullum ſalutis compendium avaritiæ Sacerdotum adſcribitis, ſermocinabimur. Aſſertis quidem nihil differre, utrum mortui in atriis domus Domini, an aliis in quibuslibet locis ſepeliantur, fingentes nullum prætendi myſterium ſanctitatis, præter quod de ipſo pretio Sacerdotes ſibi coacervant pecuniam. Sed ſi ſanctæ matris Eccleſiæ ſinum fidelibus vivis derogare præſumitis, nec mirum ſi vultis derogare & defunctis. Verum quia de Eccleſia ſuperius certiſſime tractavimus, de ſepultura etiam B aliquid diſſeramus. Porro cum fideles Chriſtiani temporalem vitam in unitate Spiritus Sancti, ſub myſterio catholicæ fidei in hac temporali Eccleſia communiter exigunt, ut per hanc ad cœleſtem perveniant, ubi, rogo, debent corpora eorum poſt reſolutionem rectius quam in ſinu matris Eccleſiæ tumulari? Sicut enim temporali Eccleſiæ temporaliter vivendo per fidem adhærent, ita & temporaliter moriendo in ſinu ipſius requieſcunt, diem videlicet reſurrectionis & intemporalis Eccleſiæ gloriam expectantes. Hæc eſt enim mater credentium, quæ natos ad mortes regenerat ad immortalitatem, quæ filiorum corpora ſervat ſane ad tempus ſopita, in generali tamen reſurrectione ad immarceſſibilem gloriam ſu- C ſcitanda. Si ergo in tanto lumine veritatis caliginem erroris non deponitis, dicite unde ſpiritus vitæ æternæ vobis promittitis. In ſancta quippe Eccleſia Deo renati offerimur, & per ipſam juxta piæ converſationis qualitatem ad æternitatem tendimus. Cæterum cum reſolvimur, in ipſa ſepulti quieſcimus, & juxta ſpeciem mortis imitamur futuræ beatitudinem reſurrectionis.

Qui ergo hoc Chriſtianæ fidei unicum pignus non amplectitur, a compage corporis Chriſti proculdubio divellitur. Ad hujus vero fidei unitatem pater Abraham ſe noverat colligendum, cum ab Ephron duplicem ſpeluncam emeret; quam etſi ſine pretio poſſet habere, tamen ne cum improbis videretur participari, æſtimavit potius com- D parare. Ibi nimirum Saram uxorem ſepelivit, & ipſe poſtea ſepultus eſt, necnon Iſaac cum Rebecca. Illuc etiam Jacob, cum in Ægypto mori debuiſſet, filios ſuos ſepeliendum ſe reportari commonuit. Joſeph vero filius ſuus, antequam moreretur, quodam prophetico contuitu dixit ad fratres ſuos: *Poſt mortem meam Deus viſitabit vos, & aſcendere faciet de terra iſta ad terram quam juravit Abraham, Iſaac, & Jacob patribus noſtris. Cumque aſcenderitis, aſportate vobiſcum oſſa mea de loco iſto*, ad patriam videlicet ſepulturam. Quod & iſti fecerunt. Tobias vero vir plenus Spiritu ſancto filium ſuum monuit, ut cum ipſe moreretur, funus ſuum curaret, & juxta eum ſepeliret uxorem ſuam. Notandum enim quod ſancti E Patres non ſolum in vita, ſed poſt mortem ab alienigenis diſſociari volebant; quippe unitatem futuræ Eccleſiæ prætendentes, quæ ſeorſum fidelibus aggregatis profanos cultus abhorret. Gen. 50. 23. & 24.

Quod ſi Abraham ſepulcrum ſibi pretio coemiſſet, cum gratis poſſet habere, cur non potius & nos in ſepulturis noſtris ſanctam Eccleſiam quolibet munere donabimus, quod & ad remedium vivis, & ad veniam proſit defunctis? Si autem objicitis, quia hoc magis avaritia Sacerdotum exigit; nec quidem nos negamus, quia aliqui hoc faciant: faciunt enim aliqui. Nec mirum, cum A ex duodecim Apoſtolis unus avaritiæ inhiaſſet. Sciendum vero, quod vitio malorum boni depravari non debent, aut divina myſteria informari. Quidquid enim fiet in nomine Domini, præmio non vacabit. O vos cæci & errantes, Dominicis verbis vos increpo? Neſcientes legem, quare non ſcrutamini Scripturas? Hoc habet plane liber Regum, quod Reges Iſraeliticæ plebis in uno loco omnes ſepelirentur, exceptis pravis & impœnitentibus. Quod ſi pœnitentes admiſſa correxerint, cum ceteris ſepulturam ſortirentur. Unde datur intelligi, quod cum Salomon cum ceteris tumuletur, veniam criminum meruiſſet, licet ſua pœnitentia non legatur. Ad hoc autem & alia multa, quæ de ſepultura occurrunt myſteria, ipſius Salvatoris eo etiam affuit providentia, quod crux ſancta in qua pependit, ſuper tumulum protoparentis Adam, ut tradunt Doctores, figeretur. Nec vacat, quod pretio ejus ſanguinis ager Acheldamah emitur, ubi peregrinorum corpora tumulantur: revera enim ejus ſanguine Eccleſia comparatur, in cujus ſinu pauperes Chriſti quieſcunt.

ANNO CHRISTI 1025.

CAPUT VIII.

De pœnitentia.

Quoniam quidem ſuperius regenerationis myſterium nihil eſſe dixiſtis, ob hanc ſcilicet cauſam quia quidquid ex operibus ſatanæ baptizandus abdicare ſe profitetur, poſtmodum in vitâ repetere non timet: ex qua ſententia pœnitentiæ derogare videmini, & ceteris quæ Deus ad peccantium reconciliationem remedia contulit; reſtat nobis adhuc ſuper hujuſmodi inſudare. Necdum enim incredulitatis vulnus ad vivum uſque attigimus, quod quidem nos medicantis verbi ferramento opus eſt recludere, unde latentis putredinis ſanies in apertum erumpat. Sciens certe divina providentia neminem baptiſmatis gratia renovatum, ad ſuperandas diaboli inſidias, & vincendas carnis concupiſcentias eſſe idoneum; ne quis poſt lapſum in deſperationis foveam corruat, adverſus ſingula vitiorum vulnera reſervavit convenientia reparandæ ſalutis medicamenta, parans ſuperbis humilitatem, invidis charitatem, luxurioſis continentiam, guloſis parſimoniam, lapſis pœnitentiam, & ceteris quibuſque vitiis congrua medicamenta, per quæ peccator quaſi quadam baptiſmi regeneratione Deo reconcilietur. Sed ut de reliquis ſileam, quoniam pœnitentiam abjicitis, cum tamen Evangelii auditores vos eſſe dicitis, interrogo vos, quid Dominus in Evangelio eſſe voluerit quod ait: *Gaudeo ſuper uno peccatore pœnitente, quam ſupra nonaginta novem juſtos qui non indigent pœnitentia*. Et alibi: *Non veni vocari juſtos, ſed peccatores in pœnitentiam*. Satis certe ſuperque abundant exempla pœnitentiæ, per quæ revelante Scriptura multos de tumulo vitiorum & morte animæ reſuſcitatos cognovimus, de quibus multos ante electionem in malitia ſua perdurantes, per pœnitentiam reſipiſci cognovimus; plurimos vero poſt electionem lapſos, ſed poſtea pœnitentiæ remedio in priſtinam gratiam relocatos. De quibus beatum Petrum primum in medium introducimus, qui dum pœnitendo fleret culpam negationis, non ſolum priorem gratiam reimpetravit, ſed inter omnes totius eccleſiæ quæ in terris & in cœlis eſt, primatum accepit. Quin etiam prodigum filium a gratia paterna privatum in Evangelio audivimus pœnitendo non ſolum in gratiam patris rediſſe, ſed & ſtolam primam, quam

Luc. 15. 7.
Matth. 9. 3.

quam amiſerat, recepiſſe. Primam cum audis, non novam intelligas, ſed antiquam, quia prioris innocentiæ veſtem, qua ſe peccando expoliaverat, pœnitendo reparavit.

Denique qui doctrinam apoſtolicam ſuſcipitis oportet audire qualiter Paulus fornicantem fratrem compellat ad pœnitentiam: *Omnino*, inquit, *auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris quis habuerit. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit. Ego quidem abſens corpore; præſens autem ſpiritu jam judicavi ut præſens, eum qui ſic operatus eſt in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu cum virtute Domini Jeſu, tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.* (1. Cor. 5. 1. & ſeq.) Et alibi: *Timeo ne cum venero humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditiam, & fornicationem, & impudentiam quam geſſerant.* (2. Cor. 12. 21.) Quid enim tradere hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat, aliud eſt, niſi hunc quod per incontinentiam carnis deliquerat, per tribulationem carnis diluere, ut carnis rutilantis rubigine pœnitentiæ camino excocta, ſpiritus purior in diem Domini ſalvus fiat? Unde ipſe poſtmodum dicit ſe timere ne lugeat de eorum interitu, qui non egerunt pœnitentiam ſuper immunditiam & fornicationem ſuam.

Denique in eccleſiaſtica hiſtoria quemdam juvenem apud Epheſum audivimus a beato Joanne Apoſtolo in Monaſterio recluſum: qui catholicis diſciplinis inſtructus, & baptiſmatis gratiam adeptus, poſt multa religioſæ converſationis exempla, diabolicæ ſuaſionis ſpiritu agitatus monaſterium deſeruit, & inter ſylvas & luſtra ferarum homicidiis, furtis, & omnigenis flagitiis depravatus eſt. Quem cum Apoſtolus requiſitum ad Eccleſiam revocaret, & miſer ille ob magnitudinem criminum nullam reparandæ ſalutis ſpem ſe habere diceret, beatus Joannes jurisjurandi ſacramento ei ſpem veniæ promittit. Dehinc jejuniis & orationibus eum intra paucum tempus ita reddidit emendatum, ut ceteros anteiret ſanctitate, & ipſius Eccleſiæ regimen illi Apoſtolus commendaret: præbens per hoc magna exempla veræ pœnitentiæ, & documentum ingens regenerationis, atque inſignia quædam & trophæa viſibilis in eo reſurrectionis oſtendens. Verum qualiter idem Joannes Apoſtolus Angelo Eccleſiæ Epheſi ſcribat, animadvertite: *Memento*, inquit, *unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; alioquin venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ejus.* Extat unum, quod ad commendandam pœnitentiæ vim ſufficiat, exemplum. Senatoris cujuſdam filiam Deo conſecratam vir quidam concupiſcentiæ furiis agitatus quondam eo uſque adamavit, ut per maleficos immundum ſpiritum conſuleret. Cui cum ſpiritus malignus deſiderii effectum promitteret, ſi Chriſto abrenunciare vellet, ille non ſolum acquievit, verum abrenunciationis chartam manu propria ſcriptam illi donavit; ſicque ſponſoris ſui arte Virginis amplexum adeptus, non poſt multo amare deflebat ſtupri mercede auctorem ſuum negaſſe. Tandem beato Baſilio Cappadociæ civitatis Epiſcopo omnem rei ordinem confeſſus, in quodam conclavi per tres dies ſub pœnitentiæ ſatisfactione recluditur, ubi infeſtantis ſpiritus convitia multa patitur. At vir beatus convocata in Eccleſiam Cleri ac populi multitudine non deſtitit orare ad Dominum, donec validiſſimo orationis certamine ſcriptum de manu Diaboli extorſit, & cunctis intuentibus demiſſam per aerem chartam recepit.

Abſit igitur a fidelium mentibus hanc veſtram execrabilem audire doctrinam, ut lapſis poſt electionem pœnitentiam nequaquam proficere credant, cum luce clarius eſt poſt perpetrata ſcelera homines per eam redire ad innocentiam. Quam quidem adeo efficacem, adeo potentem ad abolenda peccata experti ſumus, ut etiamſi in ultimo vitæ ſpiritu quis admiſſorum pœniteat, & publica lamentatione commiſſa prodantur, fructum tamen & ſpem veniæ ſalutaris non perdat, quia propoſitum quod decrevit ſalvare quod perierat, non poteſt immutari: & ideo quia voluntas ejus non mutatur, etiamſi tempus emendationis non conceditur, ſi tamen in ſupplici confeſſione vita exceditur, fideli propoſito venia non negatur ab illo, qui non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur a perditione pœnitendo, & ſalvatus miſeratione Domini vivat. Quod autem objici poterat de peccato ad mortem, cui nulla patet ad veniam conſolatio, id quidem eorum eſt, qui in deſperationis foveam corruentes, nihil protſus quo inde eximi valeant, ſibi reliquerunt.

CAPUT IX.

Quod pœnitentia poſt mortem proſit.

Verum ne quis pœnitentiam ſolis vivis & non defunctis proficere credat, multos qui a ſæculo tranſierant, ſuorum pietate viventium a pœnis relevatos Scriptura teſte comperimus, dum pro eis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ fiunt, vel quis vicariam pœnitentiæ ſolutionem defuncto amico perſolvit, dum quod æger præventus morte non potuit, vivus ſupplet amicus. Quod quia cæci lumine fidei non ſolum refugitis credere, ſed penitus deſtruere tentatis, non vere, ut aſſeritis, Evangelii auditores eſtis. Nam ipſa veritas dicit, quia *ſi quis in Spiritum ſanctum* blaſphemiam *dixerit, neque in hoc ſæculo remittetur ei, neque in futuro.* (Matt. 12. 32.) In qua ſententia in Dialogo ſuo beatus ait Gregorius, datur intelligi quaſdam culpas in hoc ſæculo, quaſdam vero in futuro poſſe relaxari. Quod enim de uno negatur, conſequens intellectus patet, quod de quibuſdam conceditur; ſed hoc de parvis minimiſque peccatis credendum eſt, ſicut eſt continuus otioſus ſermo, immoderatus riſus, vel aliæ curæ familiaris, & cetera ſine quibus vita humana non agitur, quæ etiam poſt mortem gravant, ſi adhuc in hac vita poſitis minime fuerint laxata; quæ per ignem purgatorium poſt mortem ipſe paulo poſt dicit purgari, ſi in hac vita poſitus hoc bonis actibus, ut illic obtineat, aliquis promereatur. Unde jure a ſanctis Doctoribus purgatorius ignis eſſe dicitur, quod per eum peccata aliqua purgantur, prout viventes aut eleemoſynis, aut ſacrificiis, aut certe, ſicut ante diximus, vicaria pœnitentiæ ſolutione obtinere poſſunt. Unde & Paulus ait, quia *vir fortiſſimus collatione facta miſit Jeroſolymam duodecim millia drachmas argenti, offerre eas pro peccatis mortuorum, juſte & religioſe cogitans de reſurrectione: niſi enim eos qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur & vanum orare pro mortuis.* (2. Mac. 12. 43. & ſeq.) Deinde dicit: *Sancta eſt & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccato ſolvantur.*

Conſtat igitur, ut diximus, talium operum pretio defunctos poſſe a peccatis abſolvi, alioqui Paulus Apoſtolus, cujus vos auditores eſſe meminiſti, nequaquam audiendus eſſet, qui dicit, lignum,

ANNO CHRISTI 1025.

gnum, fœnum, ſtipulam, ideſt peccata minima atque leviſſima igni purgatorio facile conſumi: quibus nimirum non purgatoria, ſed æterna ſupplicia inferentur, niſi talibus hoſtiis promeruiſſent igne purgatorio reſolvi.

CAPUT X.

De Connubiis.

De connubiis vero, quæ vos contra evangelica & apoſtolica decreta ſacrilega mente abominanda judicatis, dicentes conjugatos in ſortem fidelium nequaquam computandos, multa ſanctorum patrum occurrunt exempla, quæ ad infidelitatis hujus blaſphemiam confutandam ſatis ſufficiant. De quibus nos reſponſuros quodam diſcretionis gubernaculo noſtri ſermonis carinam ſubire oportet, ne quaſi inter duos ſcopulos naufragium incurrentes occaſionem demus in alterutrum, ſcilicet aut omnes indiſcrete a conjugiis exterrendo, aut omnes indiſcrete ad connubia commonendo. Porro ſicut inter ſæculares & eccleſiaſticos viros quædam ordinis diſcretio eſt, ita & converſatio eorum quadam diſcretionis ratione ſervanda eſt. Nam vir eccleſiaſticus, poſtquam relicta ſæculi militia in ſortem Domini computatur, non poteſt, ſalvo profeſſionis ſuæ cingulo, conjugali thoro ſe iterum mancipare. At viris ſæcularibus, qui nulli eccleſiaſtici regiminis jugo ſunt obnoxii, nec evangelica, nec apoſtolica decreta legitima præjudicant connubia, ſi tamen ſciunt omni tempore ſibi debere eſſe ſubjectam conjugii voluptatem, & ſi diſcernunt certa concubitus tempora, quando coeundum, & quando ab uxoribus ſit abſtinendum. Non enim talia connubia beneplacita ſunt Deo, quibus homines ad luxuriam, & delicias inſtar animalium provocantur, qui Deum a ſua mente excludunt, & ſuæ libidini vacant, ſicut equus & mulus. Qui autem ita conjugio utitur, ut cum timore Dei in amorem filiorum potius intendat, quam ut petulantis carnis appetentiam expleat, hunc copula conjugii de ſorte fidelium non privabit.

Falluntur igitur, qui conjugatos a regno Dei exterminandos affirmant, præſertim cum in Evangelio hujuſmodi teſtimonium habeamus, & apoſtolica traditio talem humanæ conſuetudinis legem multis in locis confirmet. De qua re hoc unum ex ore veritatis teſtimonium proferimus. Nam Phariſæis tentantibus & dicentibus, ſi liceret homini uxorem ſuam dimittere quacumque ex

Matt. 19. 4. & ſeq.

cauſa, ille reſpondens ait: *Non legiſtis quia qui fecit, maſculum & fœminam ab initio fecit eos, & dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro; quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Requirentibus autem illis, ut quid Moyſes mandaſſet dari libellum repudii, & dimittere, ait illis: *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic. Dico autem vobis, quia quicumque uxorem niſi ob fornicationem dimiſerit, & aliam duxerit, mœchatur.* Petrus autem in epiſtola ſua ait: *Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis, ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant.* Et paulo poſt: *Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres ſperantes in Deo ornabant ſe, ſubjectæ propriis viris, ſicut Sara obediebat Abrahæ dominum eum vocans.* Et iterum: *Viri ſimiliter cohabitantes ſecundum ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impertientes honorem.* Unde & beatus

Ibid. v. 8. & ſeq.

1. Petr. 3. 1.

Ib. v. 5. & 6.

Ibid. v. 7.

Paulus ad Corinthios ait: *Bonum eſt homini non tangere mulierem, propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque virum ſuum habeat. Uxori vir debitum reddat, ſimiliter & uxor viro.* Et paulo poſt: *His autem qui in matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere; quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari: & vir uxorem non dimittat. Si quis frater uxorem habeat infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam; & ſi qua mulier habet virum infidelem, & conſentit habitare cum illo, non dimittat virum: ſanctificatus eſt vir infidelis per mulierem fidelem.* Et rurſum cum de Virginibus præceptum Domini ſe non habere diceret, converſus ad conjugatos ait: *Exiſtimo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe. Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem; ſi autem acceperis uxorem, non peccaſti.* Scribit autem ad Epheſios ita: *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino, quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt eccleſiæ.* Et iterum: *Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit.* Scribit autem & ad Titum hoc modo: *Adoleſcentulas doce, ut viros ſuos ament, filios diligant, prudentes, ſobriæ, domus habentes curam, ſubditæ ſuis viris.* Et ad Timotheum: *Adoleſcentulas*, inquit, *viduas devita; cum enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare maledicti gratia; jam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.* Et ad Coloſſenſes: *Viri*, inquit, *diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.*

1. Cor. 7. 1. & ſequ.

Ibid. v. 10. & ſeq.

Ibid. v. 26.

Ephſ. 5. 22.

Ibid. v. 29.

Tit. 2. 4. & 5.

1. Tim. 5. 11. & ſeq.

Coloſſ. 3. 19.

Cum igitur hæc humanæ conſuetudinis lex tantis divinæ auctoritatis fulciatur inſtitutis, nimirum abjicienda eſt veſtræ hæreſeos ac penitus conculcanda doctrina. Nam ſi conjugalis ſocietas homini cauſa eſſet perditionis, qui venit perditos reparare, nullum daret hujus culpæ documentum, nullum præceptum. Paulus denique, qui tanto charitatis igne flagrabat, ut etiam pro fratribus anathema fieri optaret, nullum ſuper hujuſmodi daret conſultum, ſi hoc ad detrimentum animæ ſpectare intellexiſſet. Sed de his ſatis ad præſens dictum.

CAPUT XI.

De Confeſſoribus.

Jam vero quis non videat vos in hoc divini judicii & chriſtianæ communionis reos eſſe, quod adverſum beatiſſimos Chriſti Confeſſores pravi dogmatis ſeditionem ſacrilego auſu movetis, dicentes præter Apoſtolos & Martyres neminem jure venerari, in Confeſſoribus nullum donum virtutis eſſe, nec ab eis aliquam ſalutis gratiam poſſe ſperari, quorum corpora in cineres reſoluta nihil a mortuis animalibus differre videntur. Petrus certe Apoſtolus datam ſibi a Domino ligandi atque ſolvendi poteſtatem, hanc quoque beato Clementi, Lino etiam & Anacleto ipſe tradidit; ceteri quoque Apoſtoli eandem gratiam ſucceſſoribus ſuis, ideſt ſanctis Doctoribus atque Confeſſoribus reliquerunt; quorum quidam gladio occubuerunt, alii in pace Eccleſiæ quieverunt. Sed non ideirco ab hominibus injuſte venerantur, quia percuſſoris gladium non ſenſerunt. Verum ſi ratio temporum non potuit præſtare martyrium, gloria tamen martyrum non carent, quia & voto & virtute & potuerunt eſſe martyres & voluerunt.

ANNO CHRISTI 1025.

Nam & illi pro ſpe æternitatis multas humanorum dolorum pertulere paſſiones, famem, vigilias, nuditates, jejunia, opprobria invidorum, inſectationes malorum, curam pro infirmantibus, ſollicitudinem pro periclitantibus, gemitum pro pereuntibus, cum flentibus flentes, cum ſcandalizantibus urentes. Quinetiam adverſum humanæ ſpiritualiſque nequitiæ diverſa certamina ſemper in eis emicuit fortitudo vincendi, patientia exſpectandi, æquanimitas ſuſtinendi. Quibus etſi percuſſor deeſſet, ipſi ſibi percuſſoris miniſterium ſuppleverunt. Nam quid in eis carnifex aliud feriret, quam corpus? Et certe quod ad momentum percuſſor faceret, ipſi ſibi longo cruciatu intulerunt, dum carnis concupiſcentias in ſe occiderunt, & quod ſuave, quod dulce, quod voluptuoſum fuerat, ademerunt.

Porro pœnalis carcer eis non defuit, qui ſe inter anguſtam aridioris vitæ cuſtodiam a mundi illecebris concluſerunt, quorum mens lucidiſſima, manus plenæ munditiæ, eo quod in menſa altaris ſacroſancta corporis & ſanguinis myſteria celebrantes, & in ſui cordis penetralibus hoſtiam vivam Deoque placentem, ideſt, ſemetipſos ſine macula, atque admixtione pravi operis offerre non deſiſtunt. Et ſicut diximus licet percuſſoris non ſenſiſſent gladium, tamen per vitæ meritum Deo digni martyrio non privantur, quia martyrium non ſolum effuſione ſanguinis, ſed abſtinentia peccatorum perficitur, alioquin longe a vero differre videbitur, quod ex ore veritatis ad duos
Matt. 20. 23. fratres filios Zebedæi dictum eſt: *Calicem quidem meum bibetis:* cum unum quidem gladio occubuiſſe, alterum in pace eccleſiæ quieviſſe legamus. Sed neque ullo auctorum exemplari oſtendunt beatam Dei genitricem Mariam gladio vitam finiſſe, etſi per Spiritum Sanctum Simeon Propheta paſſuram illam dixerat: *Et tuam*, inquiens, *animam*
Luc. 2. 35. *pertranſibit gladius*. Unde beatus Hieronymus in hoc animam ejus gladium pertranſiſſe dicit, quod in morte Chriſti compaſſionis atque doloris gladium ſentit; dum per eximiæ dilectionis vim mortem Chriſti ſuam fecit. Philippum etiam Apoſtolum & Lucam Evangeliſtam non per paſſionis certamen, ſed per pacem a ſæculo migraſſe legimus. Poſtremum vero quis tam lapidei cordis eſt, ut ad quorum tumulum ægros venientes optatam ſalutem videt reportare, eorum merita apud æternum judicem vivere non credat? Sed quis poſt Apoſtolos Martino, quis Benedicto in miraculis potentior?

Sed fortaſſe objicitis, quia multi in nomine Chriſti mira operati ſunt, & tamen poſt a Domino reprobati ſunt: de quibus in Evangelio Do-
Matt. 7. 22. minus: *Multi*, inquit, *venient dicentes: Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus?* Quibus dicturus eſt Dominus: *Amen dico vobis, neſcio vos, diſcedite a me, omnes operarii iniquitatis*. Quorum vita quidem, quia non concordabat verbis, idcirco a Domino reprobantur. Quod autem videntur operari, non ſuis meritis, ſed Chriſti nomini imputatur. Ejecti namque dæmones, non eos, ſed Chriſti nomen fugerunt, quod quondam in filiis Scevæ cujuſdam Judæi patuit, qui, ſicut ſuperius diximus, per exorciſmum dæmones in nomine Jeſu, quem Paulus prædicabat, ab obſeſſis corporibus tentabant ejicere, qui concito indignantis ſpiritus fu-
Act. 19. 15. rore vexati audiunt: *Jeſum novi, & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis? Et continuo inſiluit in eos ſpiritus immundus*. Quibus illa ſui pœna furoris ſane dedit indicium, quia non erant ex eorum numero, quorum vita ſanctitatis concordabat ſanctæ prædicationi. Eorum vero corpora terræ mandata declarant, quales utrique in vita exſtiterant, cum illi quotidie miraculis vivere, iſti nulla virtutis indicia ex ſe poſſe dare videantur. Nam in ſancta Eccleſia plena redundant miraculis volumina, quæ ad ſanctorum Confeſſorum tumbam fieri conſpiciuntur, cum reprobi poſt clauſas in inferno animas, & ſepulcris recondita corpora, nulla ſancti meriti relinquunt indicia, præter quod aliquando diabolus ad decipiendos homines phantaſticæ lucis ſigna ad eorum oſſa demonſtrat, ut ex hoc ad uſum venerationis deceptas mentes invitet, ſicut tempore beati Martini legimus appro- Sulpic. Sever. cap. 8. de Vita S. Martini.
batum, qui vulgi errore dicatum monaſterium tanquam in honore martyris ſuper latronem inveniens, verbi ſui imperio juſſit ſepultum confiteri, quia nihil ſibi cum ſanctis fuerat commune, ſed ſuorum ſcelerum culpis cum diabolis ſe in inferno torqueri. In talibus igitur locis ſi quid huic ſimile evenerit, de quo majorum memoria nihil certum ferat, interdicunt ſanctificationes, ne ritu Gentilium fana idolorum antiquitus confirmata pro ſacris venerentur, neve ſepultis temere divina ſolvantur, niſi per provincialem Epiſcopum vita ſepulti examinetur, ſi ſecundum Evangelium Chriſti fuit.

CAPUT XII.

De Pſallendi Officio.

Quis autem dubitet vos immundo ſpiritu agitari, dum hoc quod per Spiritum ſanctum prolatum, atque inſtitutum eſt, ideſt, uſum pſallendi in ſancta Eccleſia, abjicitis, & quaſi ſuperſtitioſum errori cultum imputatis. Sumſit ergo hanc modulandi formam ordo Eccleſiaſticus, non ex ludicris, aut jocularibus inſectationibus, ſed ex veteris & novi Teſtamenti patribus, ſicut de David in libro Regnorum legimus, quia cum arcam Domini de Terra Philiſthinorum educeret, ipſe depoſitis regalibus inſigniis, & ſumpta cithara coram ea pſallere cœpit, quod ille nullum ſupernæ gratiæ tunc aptius ſacrificium intellexerat. Qui etiam per hanc modulandi dulcedinem Saulem Regem a dæmone liberaverat, quem medicorum ars victa deſperaverat. Certe & apud ſupernos cives legimus hujus modulationis inſignia celebrari, ut in Apocalypſi Joannis Apoſtoli: *Habentes ſinguli citharas, & cantabant canticum novum*. Et iterum: Et vocem quam audivi, ſicut citharædorum citharizantium in citharis ſuis. Apoc. 5. 8. Ibid. 14. 2.
Hinc ergo colligendum eſt, quam gratum ſit Deo officium pſallendi, ſi intenta mente peragatur, quando in hoc Angelorum choros imitari videmus, quos conſtat laudes Domini ſine intermiſſione perſonare. Unde Pſalmiſta ſæpe nos admonet dicens: *Cantate Domino canticum novum:* Pſal. 32. 3.
Et; *Bene pſallite ei in vociferatione*. Et iterum: *Pſalmum dicite nomini ejus, date gloriam laudi ejus*. Et in Evangelio Matthæi: *Et hymno dicto exierunt* Idem 65. 2.
in montem Olivarum. Tale namque ſacrificium ſuper taurorum pinguedinem aut hircorum ſanguinem Deo placere per Spiritum ſanctum Pſalmiſta viderat, cum dixit; *Numquid manducabo carnes* Idem 49. 13.
taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? Immola Deo ſacrificium laudis. Et iterum: *Sacrificium lau-* Ibid. v. 23.
dis honorificabit me.

Denique non ſolum irrationabilem creaturam, ſed cuncta quæ ſunt condita, ſuum Conditorem continuo pſallendi tenore laudare jubet, cum dicit: *Laudate Dominum de cælis*, & cætera uſque Pſalm. 148. 1.
in finem Pſalmi, quem ita concludit: *Omnis Spiritus laudet Dominum*. Ne ergo Pſalmiſta irratio- Idem 150. 6.

nabi-

ANNO CHRISTI 1025.

nabilem, aut inanimatam Creaturam fruſtra in A laudem Creatoris commonere dicatur, tam vere, quod ore non poteſt, ſe in laudem Dei videtur erigere, cum ſuæ naturæ motibus ſe ad voluntatem & imperium creantis conformat, vel potius rationales animos in hoc commonere videtur, ut de beneficiis divinis laudem Conditori dare meminerint, cujus munera ipſa uſibus hominum famulari videntur. Sed & Paulus, cujus vos imitatores eſſe dicitis, in concentum Pſalmodiæ nos hortatur, Ephes. 5. 19. dicens: *Loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes Deo.* 1. Cor. 14. 15. Et ipſe alibi dicit: *Pſallam ore, pſallam ſpiritu & mente.* Quin etiam in tranſitu ſanctorum virorum pſalmodiæ cantum cecinisse Angelos multa divinæ ſcripturæ exemplaria docent.

Unde conſtat eos de gremio ſanctæ eccleſiæ exterminandos, qui hoc pſallendi officium judicant nequaquam ad cultum divinum pertinere. Quod autem arbitrantur, nobis ipſis pſallendo multa adverſa imprecari, ubi videlicet Pſalmiſta mentis Psal. 51. 2. oculum in maleficos intorſit, ut eſt illud: *Quid* Rom. 68. 24. *gloriaris in malitia?* Et; *Obſcurentur oculi eorum ne videant*, & cætera talia; falluntur neſcientes eum prophetico ſpiritu intueri ea, quæ ſuperventura fuerant his, quos in mortem Chriſti, & ſanctorum Martyrum tormentis gloriari inſpexerat, quique e malitiæ ſuæ pravitate nequaquam declinantes exultent in rebus peſſimis, & lætantur cum malefecerint. Patet igitur tales a capite ſuo, ideſt, diabolo non diſſentire, qui eſt caput omnium ini- C quorum, qui etiam Scripturam ſanctam intelligens ſiniſtra eam interpretatione pervertere molitur.

CAPUT XIII.

De veneratione Dominicæ crucis.

Quoniam vero adverſum Crucem Dominicam & vivificum lignum viperei dogmatis venena fundītis, dicentes hoc ex errore hominum veniſſe, quod venerantur eam, cum nullam magis in ſe virtutem contineat, quam cætera ligna ſylvarum, præter quod opere manuum hominum eſt efformata, pro quo nulla veneratione digna eſt: pauca e D multis, quæ ad hanc causam utilia videntur, edicimus.

Scimus namque, quia omnis ſubſtantia quæ Deus non eſt, creatura eſt, & quæ creatura eſt, Deus non eſt. Ligno igitur nihil divinum damus, ut illud adorandum judicemus, quia inter cæteras creaturas, quæ Deus non ſunt, ſuæ naturæ ſubſtantiam ſumit: ſed ſi rationem myſterii diligenter inveſtigetis, non ſolum ab hominibus, ſed etiam ab Angelis Dominicæ Crucis vexillum honorandum videbitis, quæ quidem aperuit ſacramentum quod neſciebant. Primus namque Adam inobedientiæ mucrone interfectus eſt a ligno ſcientiæ boni, & mali, & nos ſecum traxit in mortem: ſecundus Adam per palmam obedien- E tiæ a cruce tranſivit in vitam æternam, & nos ſecum duxit. Verumtamen lignum ſcientiæ boni & mali non dicimus ſecundum ſuam naturam in ſe mortem habuiſſe, ſed fuit in cauſa, ut in eo probaretur obedientia parentis noſtri, ſive vindicaretur inobedientia; quo contra, lignum vitæ in cauſa ſempiternæ vitæ eſt. Hoc lignum attulit vobis Dominus noſter Jeſus Chriſtus per lignum Crucis in eccleſia noſtra, ut qui morti debitores eramus per lignum ſcientiæ boni & mali, faceret nos vitæ capaces per lignum ſanctæ Crucis. Et ſicut illud ex ſua natura non habuit mortem, ita A lignum unde nobis vita conceditur, non in ſe habuit hanc virtutem, ſed ex illius virtute, qui infirmus fuit ex nobis, vivit autem ex virtute Dei. Regnavit etiam mors & diabolus ab inobedientia ligni ſcientiæ boni & mali, ſuperata eſt eadem mors, & diabolus per obedientiam ligni ſanctæ Crucis. Quis ergo negare audeat jure ab hominibus venerari, per quam diabolus victus & mundus Deo operante ſalvatus eſt? Quis autem niſi inſaniæ furiis agitatus, neget vexillum atque virtutem dominicæ Crucis eſſe colendam, qui beatum Andream, quem vos imitari inter cæteros Apoſtolos mentientes dicitis, tanto eam paſſionis amore expetere, atque ſedula veneratione audiat prædicare. „ Cum vero, inquit Scriptura, perveniſſet ad

B „ locum ubi Crux parata erat, videns eam a longe, exclamavit voce magna dicens: Salve crux, „ quæ in corpore Chriſti dedicata, & ex membris ejus tanquam margaritis ornata. Antequam „ te aſcenderet Dominus noſter, timorem terrenum habuiſti: modo vero amorem cæleſtem „ obtinens, pro voto ſuſciperis. Sciens enim „ quanta intra te gaudia habeas, ſecurus & gaudens venio ad te, ita ut & tu exultans ſuſcipias me diſcipulum ejus qui pependit in te, „ quia amator tuus ſemper fui, & deſideravi te „ amplecti. O bona Crux, quæ decorem & pulchritudinem de membris Domini ſuſcepiſti: „ diu deſiderata, ſollicite amata, ſine intermiſſione quæſita, & aliquando concupiſcenti ani- C „ mo præparata! Accipe me ab hominibus, & „ redde me Magiſtro meo, ut per te me recipiat, qui per te me redemit. " Et Paulus Apoſtolus: *Mihi*, inquit, *abſit gloriari niſi in Cruce Domini mei Jeſu Chriſti.* Gal. 6. 14. Glorificantes igitur Crucem dominicam, Chriſtum quaſi pendentem in ea mente invocamus. Quem vero invocamus, ipſum adoremus. Proſternimur corpore ante Crucem, mente (ante) Deum: veneremur Crucem per quam redempti ſumus, ſed illum deprecemur, qui nos redemit.

CAPUT XIV.

De Imagine Salvatoris in Cruce.

De imaginibus quoque quæ in eccleſiis fiunt, ratio citius perpenditur, ſi ex veteri Teſtamento alique ſimilitudo trahatur. Gradiens namque populus Iſrael per deſertum aliquando, ignitorum ſerpentium morſibus ad mortem vulnerabantur, ſuper quod conſultus Dominus juſſit fieri ſerpentem æneum & alto ſtipite levari, quem percuſſi reſpicientes cito ſanabantur. Et nos de Ægypto carnalis converſationis per deſertum mundani exilii ad terram ſupernæ promiſſionis tendentes, per reſpectum Mediatoris in Cruce pendentis antiqui hoſtis venenum e cordibus noſtris evacuemus. Qui enim Chriſtum per imaginem filii Dei ac paſſionem conſpexerit, ipſe antiqui hoſtis venena eva- E dere poterit. Hoc certe indicant verba ipſius Domini dicentis: *Sicut exaltavit Moyſes ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.* Joan. 3. 14. Apte autem æneus ſerpens ligno ſuſpenſus eſt, ut Dominus & in ſerpente mortuus, & in ære ſignificaretur æternus: mortuus videlicet per humilitatem, æternus per divinitatem. Eſt vero alia hujus ratio: ſimpliciores quippe in eccleſia & illiterati, quod per Scripturas non poſſunt intueri, hoc per quædam picturæ lineamenta contemplantur, id eſt, Chriſtum in ea humilitate, qua pro nobis pati & mori voluit, dum hanc ſpeciem venerantur, Chriſtum in Cruce aſcendentem, Chriſtum in

Cruce paſſum, in Cruce morientem, Chriſtum A ſolum, non opus manuum hominum adorant. Non enim truncus ligneus adoratur, ſed per illam viſibilem imaginem mens interior hominis excitatur, in qua Chriſti paſſio & mors pro nobis ſuſcepta tanquam in membrana cordis inſcribitur, ut in ſe unuſquiſque recognoſcat quanta ſuo Redemptori debeat; dum videlicet juxta ſalvatoris ſententiam, quæ poſtulat imago Cæſaris, redduntur Cæſari, & quæ Dei, Deo.

Similiter de imaginibus Sanctorum ratiocinari licet, quæ ideo in ſancta eccleſia fiunt, non ut ab hominibus adorari debeant, ſed ut per eas interius excitemur ad contemplandam gratiæ divinæ operationem, atque ex eorum actibus aliquid in uſum noſtræ converſationis trahamus. Verbi gra- B tia, cum imaginem beatæ Dei genitricis Mariæ intuemur, profecto divinæ dignationis per eam beneficia recolimus, qui de maſſa perditionis recrevit maſſam reconciliationis. Quæ nimirum ſtudio obedientiæ & humilitatis exemplo ſuadet nos ſupernam patriam quærere, quam primæ virginis ſuperbia atque inobedientia clauſerat. Sic itaque Angelos in miniſterio conditori aſſiſtentes, dum per exteriores imagines contemplamur, per eam quam a Deo claritatis gloriam accipiunt, ad eorum numerum ſtudio converſationis incitamur. Apoſtolorum atque Sanctorum Martyrum imaginatas effigies intuentes, quid aliud per eas jubemur, niſi ut calcatis curis ſæculi, ſpretiſque corporibus, eorum doctrinis imbuti, & glorioſo cer- C tamina roborati, inter mundi triumphatores coronari mereamur? Simili modo Confeſſorum ac Virginum imagines ſpeculantes, monemur ex eorum imitatione mundi concupiſcentias declinare, lenocinia carnis calcare, immaculatam hoſtiam Deo noſmetipſos offerre. Sic igitur aliorum Sanctorum ordines inſpecti ad æmulationem virtutum nos inſtruunt, ſicut quondam fortia facta virorum ipſis ſuis laudibus ad quæque audendum alios accendunt.

C A P U T XV.

De Ordinibus Eccleſiaſtici regiminis.

Sed neque rebellionis veſtræ tumorem graſſari adverſum divinam ordinationem diutius patior, qua eccleſiaſticæ adminiſtrationis ordinem in nihilum redigere laboratis. Sancta quippe eccleſia, quam beatus Paulus Apoſtolus ſupernam Jeruſalem, ac matrem noſtram, & manentem civitatem, & ad ædificationem ex Deo domum non manufactam appellat, ex Angelis & hominibus conſtat. Quæ partim ex hominibus ſocietate Angelicalu ordinibus diſtinctis perfruens jam cum Deo regnat in cælo; partim vero in ordinibus diſtinctis adhuc peregrinatur in terra, & ad ſupernam ſocietatem ſuſpirat, ubi ſecundum Apoſtolum tabernaculum eſt non manufactum, neque hujus creationis, ad cujus inſtar per Moyſem factum eſt E tabernaculum, de quo dixit ad eum Dominus:
Exod. 25. 40. *Omnia fac juxta quod tibi in monte oſtenſum eſt.* In quo superno & vero tabernaculo, quod finxit Deus, & non homo, in interiora velaminis, ideſt, in ipſum cælum, confeſſionis noſtræ ſum-
Hebr. 7. 24. Id. 9. 12. mus Pontifex *ſempiternum habens Sacerdotium, per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa*; ſedenſque ad dexteram Patris, ideſt, in gloria paternæ majeſtatis interpellat non voce, ſed miſeratione pro nobis. De-
1. Tim. 6. 15. nique *Rex regum, & Dominus dominantium*, per quem reges regnant, & conditores legum juſta A decernunt, cæleſtem ac terrenum principatum, cunctam videlicet rempublicam regens, & univerſam militiam tam cæleſtem & ſpiritualem, quam terrenam & temporalem diſtinctis ordinibus diſponens ac moderans, & ſupernæ atque mundanæ curiæ præſidens, miro ordine Angelorum hominumque miniſteria pro temporum varietate & opportunitate diſpenſat; & quæ ſingulis quibuſque temporibus, vel perſonis congruunt; ſua occulta inſpiratione, vel evidenti illuſtratione, vel patefacta præceptione decernit.

Itaque legimus ſacros ordines in cælo, & in terra, & in Teſtamento veteri & in novo diſpoſitos a Deo, ex quo juxta Apoſtolum omnis paternitas in cælo & in terra nominatur. Unde beatus Dio- B nyſius Areopagites, Antiſtes videlicet & venerabilis pater, ſicut didicit a Paulo Apoſtolo, qui raptus eſt uſque ad tertium cælum, vidit cæleſtia ſecreta, duos libros de Angelico & eccleſiaſtico principatu ſcripſit. Unde & beatus Gregorius dixit, quia ad hoc divinæ diſpoſitionis proviſio gradus & diverſos conſtituit Ordines eſſe diſtinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, una concordiæ fieret ex diverſitate contextio, & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim univerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi hujuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſervaret. Quia vero creatura in una eademque æqualitate gubernari, vel vivere non C poteſt, cæleſtium militiarum exemplar nos inſtruit, quia dum Angeli ſint, Archangeli ſint, liquet quia non æquales ſunt, ſed in poteſtate & ordine differt alter ab altero. Quod per hoc datur aperte intelligi, quia ad explendum de ſupernis miniſterium, alii Spiritus alios mittunt, Zacharia ſcilicet propheta teſtante, quia ait: *Ecce* Zach. 2. 3.
Angelus, qui loquebatur in me, gradiebatur, & alius 4.
Angelus egrediebatur in occurſum ejus, & dixit ad eum: Curre & loquere ad puerum iſtum dicens: Abſque muro habitabitur Jeruſalem. Dum enim Angelus ad Angelum dicit, *Curre & loquere*; dubium non eſt, quia alius alium mittit. Minora vera ſunt quæ mittuntur, & majora quæ mittunt. Huic autem ſenſui & illud creditur non D inconvenienter applicari, quod per Danielem dicitur: *Millia millium miniſtrabant ei, & decies* Dan. 7. 10.
millies centena millia aſſiſtebant ei. Aliud namque eſt miniſtrare, aliud aſſiſtere.

Si ergo inter hos qui ſine peccato ſunt, iſta eſt diſtinctio, quanto magis inter eos quos conſtat non poſſe eſſe ſine peccato hæc gerendi principatus gratia eſt ſervanda? Liquet, inquit beatus Gregorius, quod omnes homines natura æquales genuit; ſed variante meritorum ordine, alios aliis culpas poſtponit. Ipſa autem diverſitas quæ acceſſit ex vitio, divino judicio diſpenſatur, ut quia omnis homo æque ſtare non valet, alter regatur ab altero. Unde B. Paulus: *Omnis*, inquit, *anima ſublimiori poteſtati ſubdita ſit: non eſt enim* E *poteſtas niſi a Deo, cui qui reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Item Apoſtolus Petrus: *Subjecti eſtote omni* 1. Petr. 2. 13.
humanæ creaturæ propter Deum, ſive regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis. Igitur ordines in eccleſia veteris populi, quæ uſitato nomine ſynagoga vocatur, fuiſſe legimus per Moyſem a Deo diſpoſitos, qui & quales & qualiter ac quando ordinare cæteros vel ordinari a cæteris deberent. Sed & nunc in eccleſia, quæ regnum cælorum appellatur, ad inſtar cæleſtium ordinum miniſtros Domini inſtitutione, & apoſtolica traditione legimus & cognoſcimus diſtincte eſſe compoſitos, quibus inter cæteros quædam

ANNO CHRISTI 1025.

dam dignitas major, & iu ſimilitudinem honoris ſuit quædam diſcretio poteſtatis; quorum ſollicitudine iuferioras tauquam ex quadam diverſitate io uoum eccleſiæ corpus coeant, ne occaſione libertatis ſubintret cauſa prævaricationis. Hujus rei gratia ſtatute ab Apoſtolis & Apoſtolorum ſucceſſoribus regula eſt uſque iu hodiernum diem, per apiſcopos atque Archidiaconos, Decanos etiam etque Præpoſitos totius eccleſiaſtici regiminis cauſam diſpenſari. Quod cum ita ſit, oihil eſt quod jure coutra hæc repugoare debeatis.

CAPUT VI.

De eorum falſa juſtitia.

Verum quoniam falſæ juſtitiæ doctrinam introducera teutatis, quam divinæ gratiæ adeo præponitis, ut omuia propriis meritis adſcribatis, hunc neſariæ præſumptiouis errorem divinæ auctoritatis ictibus labeſactamus: nam nulla juſtitia, uullum boni conſtar meritum, quod non de foute ſupernæ gratiæ id quod eſt, acceperit. Unde ipſe, quo, perhibente Domiuo, nemo inter natos mulierum major eſt, de ſe Joanoes dicit: Non poteſt homu accipere qoidquam, uiſi ei fuerit datum de cælo. Et Apoſtolus dicit: *Jacob. 1. 17.* *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum.* Et Paulus ait: *Infelix homo; quis, me liberabit de corpo-* C *re mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum* *Rom. 7. 24. & 25.* *Dominum noſtrum.* Et iterum: *Gratia Dei ſum id* *1. Cor. 15. 10.* *quod ſum.* Et iterum: *Sed plus illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum.* Ad hanc oos profeſſiunem ipſe inſtituit, cum ait (ſine intermiſſione orate), quia nullam tempus iotervenit, quo ejus non egeamus auxilio. In prævaricatione namque primi hominis uaturalem poſſibilitatem & innocentiam amiſimus, & nemo do profundo illius ruinæ per liberum arbitrium poteſt conſurgera, niſi eum gratia miſerantis erexerit.

Quæcumque igitur in cordibus noſtris, aut in noſtro arbitrio ſancta cogitatio eſt, aut pium conſilium, aut quilibet motus bonæ voluntatis, ex D ſuæ gratiæ dono deſcendit, quia per illum eliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus, ſicut ip- *Joan. 15. 5.* ſe diſcipulis ait: *Sine me nihil poteſtis facere.* Nam omnia hominum merita ab ipſius gratia præveniuntur, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Denique quibus juſtitiæ operibus Maria peccatrix a peccatis dimiſſa, Zachæus juſtificatus, latro ad paradiſi gaudia receptus eſt, niſi ſola divinæ pietatis gratia? de qua *Rom. 5. 20.* Apoſtolus ad Romanos: *Ubi abundavit*, inquit, *Ibid. 3. 23. & 24.* *delictum, ſuperabundavit gratia.* Et alibi: *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, juſtificati* *Ephes. 2. 5.* *gratis per gratiam ipſius.* Et iterum: *Fuimus*, inquit, *& nos natura filii iræ ſicut & ceteri.*

Certiſſime itaque tenemus, omnes homines per E ſemetipſos non ſolum perfectionem, ſed nec ioitium juſtitiæ poſſe contingere, ſed ouiverſos qui fiunt boni, divinæ gratia præveniri. Bonam namque in hominibus voluntatem ipſe gratis præparat, gratis donet, ipſe adjuvat, ipſe conſummat. *Tit. 2. 12.* Ut enim *abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobrie, juſte & pie vivamus in hoc ſæculo*, ait: Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, cujus hæc eſt inexhauſta pietatis munificentia, ut ex ioſipientibus ſapientes efficiat, infidelibus fidem tribuat, errautes noo ſolum vocet, ſed etiam revocet, deſideriis terreois expul-

A ſis deſiderium regni cœleſtis inſpiret, ioſerta bonitate malitiam exſtirpet, benignitatis dono invidiam expellat, odibilibus quoque & odientibus invicem donum dilectionis infuodat. Ut ergo ex malis boni ſimus, ut ſanctæ charitatis igne flagremus, gratiæ ſpiritalis opere io nobis inchoatur, ejuſque in nobis operatione perficitur.

Proinde noſſe debet unuſquiſque Chriſtianus, neque io viribus naturæ, neque in legalibus præceptis, ſed in illuminatione cordis, & voluntario divinæ voluntatis munere conſtare gratiæ ſalutaris exordium, qua fit ut quod divinitus præcipitur, non ſolum a nobis agnoſci, ſed etiem diligi poſſit ac fieri. Jura igitur gratuito beneficio divinæ bonitatis adſcribitur, qui nos ideo ad bo- B na opera miſericorditer excitat, ut habeat quod in nos juſte coronare debeat. Quibus ſicut per miſericordiam præparavit gratuitum juſtificationis donum, ita per juſtitiam præparavit æternæ juſtificationis præmium. Opus itaque gratiæ in omnibus prædeſtinatis gratuita miſericordia inchoatur, & juſta retributione perficitur. Quod vero e contra de injuſtis occurrere poterat, illis quidem non injuſto judicio ignem æternum præparat, quos præviderat dignos ad luenda ſupplicia, nec tamen prædeſtinavit ad facienda peccata. Prædeſtinavit Deus quod Divina æquitas redderat, non quod humana iniquitas amiſiſſet: præparavit igitur homini reo non culpam quam odit, ſed judicium quod diligit; ſcriptum eſt enim: *Quia mi-* *Pſal. 83. 12.* C *ſericordiam & judicium diligit Deus.* Proinde bona opera quæ Deus miſericorditer donat, juſte coronat; opera vero quæ non ipſe tribuit, juſte punit. In iſtis ergo coronatur divina largitio, in illis tranſgreſſio humana damnatur. Nihil igitur iſte habet, quod propriis meritis adſcribera, nec ille, quod divino judicio jure poſſit derogara. Igitur juxta Apoſtolum non eſt quod dicat *figmentum ei qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? Quia ha-* *Rom. 9. 20. Ibid. v. 21.* *bet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam.* Oſtendit igitur divitias bonitatis ſuæ in vaſis miſericordiæ: potentiam vero atque judicium io vaſis iræ, dum hos præparat ad gloriam, illos ſuſtinet ire in interitum.

D Quænam igitur eſt iſta veſtra juſtitia, quæ cuncta ſolis meritis, nihil tamen gratiæ debet? Porro Paulus jam teſtimonium vobis perhibet, quod æmulationem Dei habetis, ſed non ſecundum ſcientiam. *Ignorantes enim Dei juſtitiam, & ve-* *Ibid. 10. 3. & ſeq.* *ſtram quærentes ſtatuere juſtitiæ Dei non eſtis ſubjecti. Moyſes vero ſcripſit quoniam juſtitiam quæ ex lege eſt, qui fecerit homo, vivet in ea.* Quanto magis autem juſtitia, quæ ex Evangelio Chriſti & auctoritate apoſtolica eſt, vitam donabit? Quid enim Apoſtoli aliud docuerunt, niſi quod ex ore veritatis acceperunt. Quid autem aliud ſancta Eccleſia tenet, niſi quod a beato Petro, & ceteris Apoſtolis accepit? Quis autem neſciat, aut non advertat quod a Principe Apoſtolorum Petro Ro- E manæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc uſque cuſtoditur ab omnibus, debere ſervari, nec ſuperduci, aut iotroduci aliquid, qood aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? Præſertim cum ſit manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpaniem, Africam, atque Siciliam, inſulaſque interjacentes nullum inſtituiſſe eccleſias, niſi eos quos venerabilis Petrus, aut ejus ſucceſſores conſtituerunt Sacerdotes. Aut legant ſi in his provinciis alius Apoſtolorum invenitur aut legitur docuiſſe: qui ſi non legunt, quia nuſquam inveniunt, oportet eos hoc ſequi quod eccleſia Romana cuſtodit, a qua eos prio-

ANNO CHRISTI 1025.

principium accepiſſe non dubium eſt, ne dum peregrinis aſſertionibus ſtudent, caput inſtitutionum videantur amittere.

CAPUT XVII.

Jam dies ad occaſum declivior erat, & domnus Epiſcopus his qui audiendi gratia convenerant, circumſtantibus ait: Fuerant ſatis, fratres, quæ de his nos oportuerat ad confirmandam fidem veſtram enunciare, ſed ne vos plus onere verborum gravemus, ſufficiant iſta. Hoc tantum ſervate fidei veſtræ intemeratum ſignaculum, recolentes hoc quod Paulus Apoſtolus prædixerat, quia in *noviſſimis diebus diſcedent quidem a fide, attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum in hypocriſi loquentium, & cauteriatam habentium conſcientiam ſuam: prohibentium nubere, abſtinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus.*

Verum talibus dictis domni Epiſcopi, hi qui paulo ante ſibi videbantur inſuperabiles verbo, nec ullo verbi genere poſſe conſtringi, verborum gravitate & manifeſta Dei virtute ita obſtupefacti ſteterunt, ac ſi nunquam ullum ſermonem didiciſſent contradicendi, mutique ad omnia hoc ſolum potuerunt reſpondere, ita ſibi videri, nec aliter Chriſtianæ ſalutis ſummam poſſe conſiſtere, quam in his quæ in præſentia Epiſcopus enarraſſet. Ad quos Epiſcopus: Si hæc, inquit, ita eſſe creditis, deponentes tantæ perfidiam incredulitatis, nobiſcum hanc hæreſim cum ſuis auctoribus, niſi reſipuerint, damnantes excommunicate. Tunc Epiſcopus & omnes qui aderant Abbates atque Archidiaconi, clerusque omnis ſimul favente populo ita incipiunt.

Hanc hæreſim, quæ hodie contra veram & catholicam Eccleſiam conſpiraſſe inventa eſt, quæ videlicet baptiſmum ad abluendam originalis culpæ maculam, & actualia delicta, nihil profuturum contendit, & per pœnitentiam peccata nequaquam poſſe relaxari profitetur; & quæ ſanctam Dei eccleſiam, & ſacroſanctum altare, atque dominici corporis & ſanguinis ſacramentum nihil eſſe aliud, niſi quod corporeis oculis intuetur, & hoc tanquam vile negotium reſpicit, & quæ legitima connubia devitat: hanc & omnes qui eam affirmant, damnamus & anathematizamus. Profitemur enim ſecundum fidem evangelicam & traditionem apoſtolicam, nullum poſſe ſalvari, niſi per aquam regenerationis, ut ipſe

Joan. 3. 5. Dominus ait: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &*

A *Spiritu, non poteſt introire in regnum Dei:* Peccata vero quæ poſt Baptiſmum ſuadente diabolo, & propria voluntate contrahunt homines, confitemur per pœnitentiam non ſolum relaxari; verum ipſam divinam gratiam poſſe promereri, cum per eam videamus peccatricem Mariam mundatam, Zachæum juſtificatum, Petrum poſt lapſum relevatum, latronem intra Paradiſum receptum.

Credimus autem ſanctam eccleſiam communem omnium fidelium matrem, nullumque ad eam quæ in cœlis eſt, poſſe pervenire, niſi per hanc quæ in terris eſt, acquiſitus fuerit. Sacramentum autem Dominici corporis & ſanguinis, hoc a Deo confitemur eſſe pignus noſtræ redemptionis & ſalutis, de quo Dominus ait: *Niſi manducaveritis* Joan. 6. 54.

B *carnem meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et iterum: *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.* Ibid. v. 56. Quod corpus & ſanguinem, ſecundum quod ipſe ait; *Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc eſt enim* Matt. 26. 26. *corpus meum:* &, *Bibite ex hoc omnes, hic eſt enim* Ibid. v. 27. *calix ſanguinis mei;* indubitanter profitemur eamdem eſſe carnem, quæ ex Virgine nata, in cruce paſſa, de ſepulcro levata, ſuper cœlos exaltata, ſedet in paternæ majeſtatis gloria. Hoc qui audit incredulus, huic nec Chriſtus natus, nec paſſus, nec ſepultus eſt, nec cum Chriſto partem

C beatæ reſurrectionis obtinebit. Quod myſterium non alias poteſt ſanctificari, niſi ſuper ſacroſanctum altare, quod de terra ſibi Dominus per Moyſen inſtituit fieri.

Connubia autem quibus conceſſa ſunt, Dominus & diſcipuli ejus, Doctorque gentium & licentiam dedit, & legitima ſervare inſtituit, &c. Si quis autem contra hanc catholicam inſtitutionem ſenſerit, ſortem inter fideles habere non poterit. Verum quia illi qui paulo (ante) hæretica infidelitate tenebantur, hæc quæ Latina oratione tenebantur, non ſatis intelligere poterant, audita per interpretem vulgarem excommunicationis (ſen-

D tentia,) expoſitaque ſacræ fidei profeſſione, pari voto ſe, & quod damnatum fuerat, (abjurarunt,) & quod a fidelibus creditum fuerat, credere ſe profeſſi ſunt. Sed ad confirmandum ſuæ fidei teſtamentum, unuſquiſque eorum in modum crucis hujuſmodi † quemdam characterem conſcripſit, ut hoc illis ſignum in extremo judicio, ſi fidem hanc ſervarent, repræſentaretur ad ſalutem; ſi autem prævaricarentur eam, fieret eis in confuſionem. Sic itaque omnes Deo gratias in commune reddentes, & a Domno Epiſcopo benedictionis munere donati, redierunt feliciter in ſua.

ANNO CHRISTI 1026.

CONCILIUM SELINGENSTADENSE

ANNO CHRISTI 1026.

Ab Aribone Archiepiſcopo congregatum.

De eo Wolferus in vita S. Godehardi Epiſcopi Hildensheimenſis cap. 4. apud Bollandianos die 4. Maii p. 511. *Eo tempore prædictus Aribo Archiepiſcopus in natali S. Matthæi Apoſtoli* (21. Septembris) *Selingenſtadt* (celebre monaſterium ad Mœnum fluvium) *concilium generale epiſcoporum duodecim concivit; in quo Præſulem noſtrum* (nempe S. Godehardum) *ſuper prædicto*

E *Gandesheimenſi territorio publice convenit: quam tamen ſynodum unanimitas fratrum in futurum annum comperendinavit. Rex autem* (nempe Conradus Salicus) *natale Domini feſtum Iporet initiavit.* Poſtea narrat eumdem Regem Romam profectum in die Paſchatis a Joanne Papa Imperatorem coronatum fuiſſe, quod accidit 26. Martii 1027. unde arguimus hoc concilium anno 1026. coactum.

ANNO CHRISTI 1025. ANNO CHRISTI 1026.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Incerti temporis & loci.

Ex Beſſio Concil. Rotom. p. 39.

HUjus habetur notitia ex privilegio immunitatis Eccleſiæ de Fontenido &c. intra Villcaſſinum Franciæ, juris Abbatiæ S. Petri Carnutenſis, ex pervetuſto ejuſdem loci chartario, quod Aganum appellant. Poſt annum 1025. collocan- A dum eſſe, nec tamen multo ſerius, ſuadent eorum qui interfuerunt Epiſcoporum nomina, in primis Radbodi Sagienſis, qui anno 1026. ad inſulas perveniſſe creditur. Quid aliud ibidem actum ſit, neſcimus.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Adverſus defectionum & tumultuum authores

Anno mundano 6531. Chriſti 1026. habitum.

ARGUMENTUM.

Ἡ κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα, τῆς θ'. ἐπινεμήσεως, τοῦ ςφλδ'. ἔτους γενομένη νεαρὰ παρὰ τοῦ βασιλέως, κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου, συμπράξαντος καὶ τοῦ τότε ἁγιωτάτου πατριάρχου, κυροῦ Ἀλεξίου, καὶ τῆς συνόδου, ἣ καὶ τάξιν τόμου συνοδικοῦ ἐπέχουσα, ὡς ὑπογραφεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου, καὶ διοριζομένη ἀναθεματίζεσθαι τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀποστασίαν κατὰ βασιλέων ποιῆσαι, ἢ τυραννίδα, κἀντεῦθεν τοὺς ὑπηκόους κατὰ τῶν αὐθεντῶν αὐτῶν ἀποστατοῦντας, διορίζεται μετὰ τῶν ἄλλων περὶ τὸ τέλος καὶ ταῦτα ῥητῶς. B

Ex Mansi Append. ad Suppl. pag. 34. Ex Jur Græc. Rom. Leuncl. tom I. lib. 2. pag. 118.

Novella menſe Junio, IX. indictione, anno VICIↃIↃXXXIV: ab imperatore, domino Conſtantino in Purphira nato condita, interveniente conſenſu atque opera patriarchæ ſanctiſſimi, qui tunc præerat, domini Alexii, & ipſius quoque ſynodi; quæ ſane novella tomi etiam ſynodici vicem obtinet, tamquam ab imperatore ſynodoque ſubſcripta, ſtatuit anathemati ſubiiciendos eos, qui defectionem adverſus imperatores, aut perduellinem moliuntur, & hinc ſubditis adverſus dominos ſuus inſurgendi auctores ſunt; inter alia, circa finem hæc diſerte decernens.

C

ΤΟῖς μέλλουσιν ἢ ἐπιβουλαῖς ἀπό γε τοῦ νῦν ἐπιχειρεῖν, ἢ μελέτῃ, ἀνάθεμα. τοῖς συμπράττουσιν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνοῦσιν ἐν τῇ ἀποστασίᾳ, ἀνάθεμα. τοῖς συμβουλεύουσιν, ἢ παρορμῶσιν εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀνάθεμα. τοῖς δεχομένοις αὐτοὺς ἐν μετανοίᾳ, μὴ μεταμεμελημένους ἀπὸ τῆς ἀποστασίας, καὶ καταλιμπάνοντας αὐτὴν, ἀνάθεμα.

EIs, qui rebelliones in poſterum, vel tumultum excitabunt, anathema. Participibus horum & in ſeceſſione commovenda ſociis, anathema. Conſilia ſuggerentibus vel ad hujuſmodi res impellentibus, anathema. Expeditiones eum his ſuſcipientibus, anathema. Recipientibus eoſdem per pœnitentiam, quum eos necdum defectionis pœniteat, nec eam deſerant, anathema.

ANNO CHRISTI 1027.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1027.

Præſide Alexio Patriarcha Anno Mundano 6536.

Chriſti vero 1027. Novembri menſe habitum.

Ἴσον ὑπομνήματος ἐναποτεθειμένου τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγιωτάτῳ χαρτοφυλακείῳ, τοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἀλεξίου, περὶ τῶν διὰ δωρεᾶς λαμβανόντων μοναστήρια, καὶ περί τινων ἄλλων ἀναγκαίων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ταῖς μητροπόλεσι, ταῖς ἀρχιεπισκοπαῖς, καὶ ταῖς ἐπισκοπαῖς ἀνηκουσῶν. D

Exemplum monumenti in venerabili ſcrinio Conſtantinopolitano reconditi, quod eſt domini Alexii patriarchæ, de iis, qui per donationem monaſteria conſequuntur, & de aliis quibuſdam neceſſariis eccleſiaſticis cauſſis, quæ ad metropoles, Archiepiſcopatus, & epiſcopatus pertinent.

Jur. Græc. Rom. to. I. pag. 256.

ΜΕτὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων, παρατρέχων ὁ χρόνος, καὶ τὰς πατριαρχικὰς ἐκπονουμένας δωρεὰς· καὶ τὰς ἐπὶ διαμονῇ καὶ εὐθηνίᾳ, καὶ πλατυσμῷ τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων πράξεις τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν, πράσεις ἀνελευθέρους, καὶ μεταφορὰς ἀπὸ προσώπου εἰς πρόσωπα, καπήλους καὶ πάσης βωμολοχίας πεπληρωμένας. καὶ εἰκότως. ἐκλειπόντων γὰρ τῶν ἀμέμπτως πορευομένων, ἐπλη- E

UT temporis progreſſus alia ſolet omnia, ſic patriarchales etiam donationes innovavit: & tendentes ad durationem, & felicitatem, & amplificationem ſacrorum monaſteriorum actiones beatiſſimorum patriarcharum, convertit in mercaturas illiberales, ac translationes ab una perſona in aliam, caupunaria levitate, atque omni nequitia plenas, nec abs re quidem. Dum enim deficiunt, qui citra reprehenſionem ambulant; au-

ANNO CHRISTI 1027.

auctus eſt eorum numerus, qui aiunt abſurda, A quemadmodum Jobus loquitur, & virtutem improbitas fertilitate ſua ſuperavit. Quilibet inhiat argento, nullum turpem quæſtum vel lucrum injuſtum repudians, ſed ex religioſis pariter ac piacularibus diteſcere cupiens. Quo fit, ut periculum ſit, ne ſacra eodem habeantur loco, quo impura, & ne ſancta profanentur; & qui diſcrimen inter rem ſacram profanamque faciat, vel virtutem colat, & videat, & recte ambulet, prope nemo ſit in hominum vita reliquus. Ac vide quæſo, quid ſibi velit hoc meum exordium. Omnia in hominum vitam modo vitioſitas irrepſit, & inhoneſta per ſummam licentiam impune committuntur. Simulatio & larva, pro re honeſta, laudabilique ducitur: nec aliud quidquam univerſi B prope mortales magis ſollicito complectuntur ſtudio, quam unde quis, & quomodo lucrari poſſit, & avaritiæ quæſtum inveniat, ac præſentibus aliquid adiiciendi viam ſibi muniat, eaſque ſubtilitates excogitet, quæ haud dubie captos animos abducant a Deo. Pecuniam majori, quam animas noſtras, in pretio habemus. Attigere jam nonnulli etiam non tangenda, nec eis pepercere; ſed inexplebilem animi ſui libidinem porrexerunt ad minime adtentanda, Deoque dedicatis cupiditatem avaram, & infrenem adpetitum injecerunt, ædes ſanctas reddiderunt inutiles, monaſteria ſacra in ſolitudinem redegere, templa divina donariis ſacris ſpoliarunt: dum caſtum Dei timorem & horum ſcelerum vindictam, ſuis, ab C oculis longe remotam habent. Ita factum eſt, ut ſancta Dei verba mendacii arguant, & legem ejus irrideant. Quinetiam nonnulli ob ea, quæ deſignantur, ingemiſcere perſpicacem illum oculum juſtitiæ per errorem non putantes, id operam dederunt, ut animi occulto dolo, & lingua fraudulenta ſanctorum quoque patriarcharum, reliquorumque ſacerdotum ſimplicitati & ſanctæ modeſtiæ inſultarent, ac peterent ipſi quidem, monaſteria per donationem ab eis conſequi, cum promiſſo nullum non beneficienti egenus in ea declarandi, & illatam eis ipſorum ratione temporum ceterorumque caſuum infelicitatem diſſipandi, formamque pulcherrimam reſtituendi: ſed tantum abſuit, ut ea cuncti verba factis præſtarent, D & promiſſa implerent, ut etiam inverecunde omnia contraria deſignent, & vaſtationes eorum vaſtationibus cumulent: dum bonis iis, quæ auferunt, ad ſatietatem fruuntur: eorum vero, quibus indigent ipſa, ne minimum quidem tependant, donec ea tandem ad everſionem ac vaſtitatem extremam redegerint. Atque hoc modo perdita monaſteria perinde divendunt, atque communia profanaque prædia, vel aliis ea gratis locant, ut erucæ reſidua devoret locuſta, & plagam extremam plenus excipiat interitus: ac ſi quid illos effugit, ab his conſummatur: in quo ſane facinus admittunt incurſui barbarico ſimile, ſed chriſtiana tum honeſtate, tum modeſtia prorſus indignum. Jam quod etiam his ipſis E & inhoneſtius eſt, & alienius a decoro, virilibus monaſteriis mulieres præſunt, & viri muliebrium curam gerunt: a lupis, quod ajunt, paſcuntur agni; vel ignis fœno immittitur. Quippe quum ne fortuitus quidem, ac minime meditatus aditus viris ad muliebria monaſteria ſacris a canonibus permittatur, aut e contrario mulieribus ad virorum domicilia: multum profecto abeſt, conceſſum eſſe, ut in venerabiles feminas quæ ſoli Deo vivere decreverunt, imperium viri gerant; ac mulieres viris religioſis præſint. Niſi quis forte non miſcenda miſcere velit, & contumaciter divinis

A θαυμαν εἰ ἀρχιτελῶνης τὰ ἄτοπα, κατὰ τὸν Ἰώβ, καὶ τὴν ἀρετὴν παρευημέρησεν ἡ κακία. πᾶς δέ τις κέχηνεν εἰς ἀργύριον, οὐδένα πόρον αἰσχρὸν, ἢ κέρδος ἄδικον παραιτούμενος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἱερῶν ὁμοίως ζητῶν χρηματίζεσθαι. ὡς κινδυνεύειν ἐντεῦθεν τὰ ἱερὰ ἐν ἴσῳ κεῖσθαι τοῖς μιαροῖς, καὶ κοινοῦσθαι τὰ ἅγια. καὶ τὸν διακρίνοντα μεταξὺ ἱεροῦ καὶ βεβήλου, ἢ κατορθοῦντα, καὶ ὁρῶντα, καὶ περιπατοῦντα ὀρθῶς, μὴ εἶναι σχεδὸν, μηδὲ πολιτεύεσθαι. καὶ σκόπει, τί μοι βούλεται τὸ προοίμιον. παρεφθάρη τῷ βίῳ πᾶσα φαυλότης νυνὶ, καὶ τολμᾶται ἀνέδην τὰ ἄσεμνα. ἡ δὲ σκηνὴ καὶ τὸ προσωπεῖον, ὡς τίμιον ἐπιτήδευμα, καὶ ἐπαινετόν. καὶ οὐ- B δὲν ἄλλο διὰ πεφροντισμένης σπουδῆς οἱ πάντες σχεδὸν τίθενται ἄνθρωποι, ἢ πόθεν ἄν τις, καὶ ὅπως κερδήσοι, καὶ τῇ φιλοχρηματίᾳ πόρον ἐξεύροι, καὶ τοῖς οὖσι προσθήκην ἐμπραγματεύσαιτο, καὶ ἐπινοίας ἐπινοήσῃ ἄντικρυς αἰχμαλωτιζούσας ἀπὸ Θεοῦ. καὶ ποιοῦμεν τὰ χρήματα τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς προτιμότερα. ἥψαντο καὶ τῶν ἀψαύστων πολλοὶ, καὶ οὐκ ἐφείσαντο. ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν ἀπληστίαν καὶ μέχρι τῶν ἀτολμήτων ἐξέτειναν, καὶ τοῖς ἀνακειμένοις Θεῷ πλεονεκτίδα ἐπιθυμίαν, καὶ ἀκόλαστον ἐπέβαλον ὄρεξιν· οἴκους τε ἁγίους ἠχρείωσαν, καὶ ἱερὰ ἠρήμωσαν φροντιστήρια. καὶ τεμένη θεῖα, ἱερῶν κειμηλίων ἐψίλωσαν· τὸν ἁγνὸν τοῦ Θεοῦ φό- C βον, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις νέμεσιν, πόρρω που καὶ μακρὰν ἑαυτῶν ἐξοικίσαντες. οὕτω ῥήματα τὰ ἅγια ἐψεύσαντο τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ ἐμυκτήρισαν. ἤδη δέ τινες καὶ μὴ ἐπισκιάζειν τοῖς πεπραγμένοις τὸν τῆς δίκης ἄληστον ἐξαπατώμενοι ὀφθαλμὸν, ἐσπούδασαν μεθ' ὑποκεκρυμμένου φρονήματος, καὶ γλώσσης ἀπατηλῆς, καὶ πατριαρχῶν ἁγίων καὶ ἱερέων ἑτέρων ἁπλότητος καὶ ἐπιεικείας ἁγιοπρεποῦς καταρχήσασθαι, καὶ αἰτήσασθαι μὲν φροντιστήρια διὰ δωρεᾶς λαβεῖν παρ' αὐτῶν, ἐφ' ὑποσχέσει τοῦ πᾶν εὐποιΐας εἶδος εἰς αὐτὰ ἐπιδείξασθαι, καὶ ἀποσκεδάσαι τὴν ἐπισυμβᾶσαν τούτοις δυστυχίαν ἔκ τε τῶν καιρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιφορῶν, καὶ ἀξίαν αὐτοῖς D εὐπρέπειαν ἐπισκευάσαι. λαβόντες δὲ, τοσοῦτον δεῆσαι εἰς ἔργα τοὺς λόγους ἀποτελέσαι, καὶ τὰς ἐπαγγελίας ἀποπληρῶσαι, ὅτε καὶ τἀναντία πάντα ἀνερυθριάστως νεανιεύονται· καὶ ταῖς ἐρημώσεσι τούτων, ἐρημώσεις ἀπεργάζονται· τῶν μὲν, ὧν φέρουσιν, ἀγαθῶν εἰς κόρον ἀπολαύοντες. τῶν δὲ, ὧν δέονται, οὐδὲ τὸ ἐντελὲς ἀντεισφέροντες· ἕως εἰς ἐσχάτην αὐτὰ καταστροφὴν καὶ ἐρήμωσιν συνελάσωσιν. ἐπειδὰν καὶ οὕτω ταῦτα καταλυμήνηται, ἐπίσης * κοινῆς κτήσεσιν ἰδίοις ἀνεμπολοῦσιν, ἢ δωρεὰν ἄλλοις ἐκδεδώκασιν, ὡς ἂν τὰ κατάλοιπα τῆς κάμπης καταφάγοι ἡ ἀκρὶς, καὶ τὴν ἐσχάτην πληγὴν ὁ παντελὴς διαδέξηται ὄλεθρος. καὶ εἴ τις ἐκείνους διέ- E φυγεν, ὑπὸ τούτων ἀναλωθῇ· τόλμημα τολμῶντες βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς ὅμοιον, χριστιανικῆς δὲ σεμνοπρεπείας καὶ κοσμιότητος πάντη ἀνάξιον. Καὶ τὸ ἔτι τούτων ἀσεμνότερόν τε καὶ ἀπρεπέστερον, γυναῖκες μὲν ἀνδρῶν ἐπιστατοῦσι φροντιστηρίων, ἄνδρες δὲ γυναικείων φροντίζουσι. λύκοι, φασὶν, * ἄνδρας ποιμαίνοντες, ἢ καὶ πῦρ εἰς χόρτον ἐναφιέμενοι. ὅπου γὰρ οὐδὲ πάροδος τυχαία καὶ ἀπερίσκεπτος ἀνδράσι μὲν εἰς γυναικεῖα ἐφεῖται παρὰ τῶν θείων κανόνων, ἢ τοὐναντίον γυναιξὶν εἰς ἀνδρῶν καταγώγια. πολλοῦ γε δεῖ ἐνδοθῆναι, ἄνδρας μὲν γυναικῶν

* αὐτοῖς

* ἄρνας

ANNO CHRISTI 1027.

κῶν ἄρχειν τιμίων, Θεῷ μόνῳ ζῆν ἑλομένων, γυναῖκας δὲ ὁσίων προΐστασθαι ἀνδρῶν. εἰ μή πού τις τὰ ἄμικτα μιγνύειν ἐθέλοι, καὶ τῶν θείων νόμων καὶ τῆς ἐντολῆς καταπαίζειν αὐθαδιάζοιτο. ἀλλ᾽ ἡ μετριότης ἡμῶν τῆς τε φυλακῆς τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ τῶν θείων διαταγμάτων παρατηρήσεως μηδὲν τι προὐργιαίτερον ποιουμένη, καὶ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ φθάνουσα καὶ ἱστῶσα δεινά, καὶ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω φορᾶς ἀνακόπτουσα, διορίζεται, μήτε μετάπηξιν ἀπὸ τοῦ παρόντος, μοναστηρίου γίνεσθαι οἱουδήποτε, ἀπὸ τοῦ διὰ δωρεᾶς κατέχοντος τοῦτο εἰς ἕτερον πρόσωπον, ἀλλ᾽ εἰ καὶ γένηταί ποτε, ἄκυρον εἶναι ταύτην, καὶ ἄδεκτον, καὶ εὐθύναις ἔνοχον ταῖς ἁρμοδιωτάταις. μήτε γυναῖκα, οἵας ἂν εἴη τύχης, ἀνδρῴου δεσπόζειν μοναστηρίου. ἢ τοὐναντίον, ἄνδρα γυναικείου. καὶ μάλιστα, ἡλικίας ὑποπτευομένης τυγχάνοντι, καὶ σκανδάλου ἀφορμὴν τοῖς πιστοῖς ἐμπαρέχοντι. καὶ τοῦτο φυλάττεσθαι καὶ ἐν μητροπόλεσι, καὶ ἐν ἐπισκοπαῖς, καὶ πανταχοῦ. ἐκποδὼν γὰρ δεῖ ποιεῖσθαι τὰς πονηρὰς ὑποψίας πάσῃ μηχανῇ, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ πτώματι ἐντεῦθεν συγχωρεῖν ἀποτίκτεσθαι, καὶ τὸ τίμιον τῆς ἐκκλησίας καθυβρίζεσθαι πλήρωμα. ὡς ἂν οὖν μήτε μεταφορὰ τὸν μέλλοντα χρόνον ἀπὸ προσώπου εἰς πρόσωπον ἱεροῦ φροντιστηρίου πλημμεληθείη, ἢ ἀπεμπόλησις, (τοῦτο δ᾽ αἰσχύνη καὶ ὑπολογίζεσθαι, μή τι λέγειν καὶ πιστεύειν γραφῇ) μήτε μὴν γυναικείων ἄνδρες σεμνείων ἐπιστατοῖεν, ἢ γυναῖκες ἀνδρῴων προΐσταιντο, τὸ παρὸν ὑπόμνημα ἐξετέθη. πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔτι καὶ πᾶσαν ἔκδοσιν παραλαυρίων τε, καὶ ἱερῶν φροντιστηρίων, καὶ κτημάτων, καὶ τοπίων ἁπλῶς καὶ ἀμπελώνων, ἥτις μὴ κατὰ γνώμην πατριαρχικὴν, ἢ εἴδησιν τῶν τοῦ σεκρέτου τοῦ εὐαγοῦς χαρτοφυλακείου προέβη, ἀναργύρως ἀνατρέπον καὶ ἀκυροῦν. οὕτω μέντοι, ὥστε μηδεμίαν ἐντεῦθεν ζημίαν τὰ εὐαγῆ σεμνεῖα ἐφίστασθαι. ἀλλ᾽ αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἐκδεδωκότας, οἴκοθεν ταύτην ἐπιγινώσκειν, καὶ πρὸς οὓς ἐκδεδώκασι, τοὺς μὲν, ὡς δολερούς, καὶ ἃ μὴ ἐπετράπησαν παρὰ τῶν ἁγιωτάτων ἀρχιερέων, ἐπὶ κέρδει ἰδίῳ κακῶς ἐκποιουμένους. τοὺς ἐκλαμβάνοντας δὲ, ὅτι μὴ ἐφρόντισαν ἀκριβώσασθαι παρ᾽ ὧν δεῖ ἐκλαμβάνειν, καὶ ἠσφαλίσαντο ἑαυτούς. καὶ μάλιστα, εἰ μὴ προφανὲς εἴη καὶ δῆλον, ὅτι εἰς χρειώδεις καὶ ἀναγκαίας ἐξόδους τῶν φροντιστηρίων προεχώρησαν τὰ εἰσδεκτικά. ἀπὸ δὲ τοῦ παρόντος, μηδὲν τι τούτων γίνεσθαι, ἀλλ᾽ εἰ καὶ δεήσει γενέσθαι, τῇ ἡμῶν ἀναφέρειν μετριότητι, ἢ καὶ τῷ θεοφιλεστάτῳ χαρτοφύλακι, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν εὐλαβεστάτοις διακόνοις καὶ πατριαρχικοῖς νοταρίοις· καὶ προτροπῇ, καὶ συναινέσει ἐγγράφῳ, προβαίνειν τὴν ἔκδοσιν· ἄλλως δὲ, τὸ βέβαιον καὶ ἀρραγὲς οὐδεμία δέξεται τῶν ἐκδόσεων. ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκλαμβάνων τοῦ τιμήματος ἐκπεσεῖται, κατὰ τὴν τῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων * διάταξιν, καὶ ὁ ἐκδιδοὺς ζημιωθήσεται. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ μητροπόλεων κρατείτω, καὶ ἀρχιεπισκοπῶν, καὶ μήτε δωρεὰ μοναστηρίου εἰς πρόσωπον ἀμωσγέπως μεταβαινέτω, τὸ μὴ ἀνατυπούμενον ἐν αὐτῇ, μήτε ἄνδρες γυναικείων, ἢ γυναῖκες ἀνδρῴων μοναστηρίων φροντιζέτωσαν, μήτε μὴν ἐκδόσεις παραλαυρίων, ἢ τινος ἀκινήτου ἑτέρου, χωρὶς εὐδοκήσεως τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, ἢ μητροπολίτου, καὶ ἀρχιεπισκόπου γινέσθω. γεγονυῖα δὲ, ἐν γράμμασι κείσεται μόνον. ἐν πράγμασι δὲ, οὐδ᾽ ὅσα ὄνειροι ἐνεργήσει, ἢ ὀνήσει τοὺς ἐκλαμβάνοντας. ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοποι, ὅσοι δωρεαῖς μητροπολιτῶν κατέχουσι μοναστήρια, καὶ ἔτυχε τὰς μὲν μητροπόλεις στενοῦσθαι καὶ ἀπορεῖν, τὰς ἐπισκοπὰς, δικαίως τὰς δωρεὰς

* [illegible]

A legibus ac præcepto illudat. Enim vero mediocritas noſtra conſervatione ſacrorum canonum, & jurium divinorum obſervatione nihil antiquius habens, ſimul & hæc mala velut anticipans ac ſiſtens, & quo minus ulterius ſerpant, retundens; ſtatuit, ut ex hoc tempore neque tranſlatio monaſterii quæcumque fiat ab ea perſona, quæ per donationem id poſſidet, ad aliam perſonam, & ſi facta ſit forte, ſit irrita, nec admittatur, & pœnis convenientibus reprimatur. Nec ut item mulier cujuſcumque conditionis ſit, virilis monaſterii dominium habeat: aut vice verſa, vir muliebris; præſertim, qui ſuſpectæ ſit ætatis, & occaſionem ſcandali fidelibus præbeat. Atque hoc obſervandum tam in metropolibus, quam epiſco- B patibus, & ubique. Nam omni conatu removendæ ſunt ſuſpiciones malæ, multoque minus permittendum, ut lapſus inde proveniant, & infamia venerabile corpus eccleſiæ adficiatur. Ut igitur in poſterum neque tranſlatio ſacri alicujus monaſterii a perſona in perſonam committatur, aut venditio, (quod vel cogitatu turpe fuerit, nedum ut dicatur, & in litteras referatur) neque viri muliebribus ſcholis honeſtatis præſint, aut virilibus mulieres: præſens hoc monumentum expoſitum eſt, quod præter ea quæ dicta ſunt, etiam omnem locationem paralauriorum, & ſacrorum monaſteriorum, & prædiorum, & fundorum ſimpliciter, ac vinearum, quæ de ſententia patriarchæ, ac ſcientibus iis, qui ſecretario venera- C bilis ſcrinii præſunt, non proceſſit; abſque pretii reſtitutione reſcindit & abolet. Ita tamen, ut venerabiles honeſtatis ſcholæ nullum inde detrimentum ſuſtineant; ſed ut illud de ſuo locatores agnoſcant, & conductores: illi quidem, ut fraudulenti, & qui non permiſſa a ſanctiſſimis pontificibus proprii lucri cauſa male alienent: conductores vero, quod curam nullam adhibuerint, ut certiores eſſent, a quibus conductionem fieri oporteat, nec eo modo ſibi caverint, ac præſertim, ſi non manifeſto pareat, quod ad utiles & neceſſarias expenſas monaſteriorum erogata ſint, quæ recepta ex reditibus erant. Deinceps quidem, nihil horum fieri debet. Ac ſi maxime fieri oportuerit, ad mediocritatem noſtram referatur, vel ad D religioſiſſimum chartolarium, & adjunctos ei venerabiles diaconos ac patriarchales notarios; horumque juſſu & conſenſu ſcripto, alienationem fieri volumus. Abſque quo ſit locatio nulla certa & indirupta manebit: ſed tum conductor excidet pretio numerato, ſecundum canonum legumque conſtitutionem; tum etiam locator multabitur. Hoc autem & in metropolibus valeat, & in archiepiſcopatibus, & epiſcopatibus. Ac neque donatio monaſterii locum habeat umquam in perſona, quæ in ea non eſt inſerta: neque viri muliebrium, vel mulieres virilium monaſteriorum curam gerant: neque locatio paralauriorum, vel alicujus alterius immobilis rei, ſine approbatione ſanctiſſimi patriarchæ, vel metropolitani & archie- E piſcopi, fiat. Facta vero, litteris tantummodo continebitur: quum re ipſa ne tantum quidem efficacitatis, quantum ſomnia, ſit habitura, vel profutura conductoribus. Quin etiam epiſcopi, quotquot ex metropolitanorum donationibus monaſteria poſſident, ſi metropoles in arctum cogi, & inopes fieri contigerit, beatos autem & locupletes eſſe epiſcopatus; merito donationes illas reſti-

ANNO CHRISTI 1023.

tuenr, ac metropolibus monaſteria cedent; ut eorum anguſta ſors paullum ex eo ſolatii capiat. Similiter & aliæ perſonæ ſecient. Nam haud dubie abſurdum eſt, & alienum a ratione, omnis generis exactionibus gravari metropoles epiſcopatuum ad inopiam redactorum cauſſa: locupletes autem epiſcopatus non manum porrigere, nec opem ferre metropolibus ſuis egentibus nec pertinentibus ad ſe ſi poſcat uſus, monaſteriis cedere. Verum ut illud, ceu neceſſarium & irrecuſabile publicorum redituum illatio præter conſuetudinem fieri jubet: ita hoc præſens ſententia, ex certa deliberatione profecta, diſponit; & in poſterum exercendum peragendumque tradit. Hæc audientibus perlecta religioſiſſimis metropolitanis, Cyriaco, Epheſino, Conſtantino, Nicæno; Theodoro, Chalcedonenſi; Conſtantino, Sidenſi; Joanne, Melitenæ; Conſtantino, Tyanenſi; Joanne, Claudiopolitano; * Theophane, Neocæſarienſi; Joanne, Iconienſi; * Sergio, Corinthio; Michaele, Atheníenſi, Theognoſto; Mociſſo, Conſtantino, Trapezuntio; Agapeto, Adrianopolitano, Stephano, Cretenſi; Nicolao, Hydruntino; & archiepiſcopis, Dionyſio Preconneſio; Strategio, Apruo; Leone, Bryſenſi; Petro, Cypſellenſi; Nicolao, Lemnio; ſigillo plumbeo munita ſunt, & corroborata, dataque menſe Novembri indictionis XI. anni VI. CIↃIↃXXXVI.

* Theophylacto, * Georgio,

A ἀντιςρέψωσι, καὶ τῶν φροντιςηρίων ὑπ' ἐκείνων ταῖς μητροπόλεσιν, ὡς ἂν μικρόν τι ἐντεῦθεν ὁ σύγκληρος αὐτῶν παραμυθῆται ςενοχωρία. ὡσαύτως καὶ πρόσωπα ἕτερα. ἀτεχνῶς γὰρ ἄτοπον ἐςὶν καὶ παράλογον, τὰς μὲν μητροπόλεις παντοίαις βαρεῖσθαι εἰς πράξεσιν ὑπὲρ τῶν ἐξαπορημένων αὐτῶν ἐπισκοπῶν· τὰς εὐπορούσας δὲ τῶν ἐπισκοπῶν μὴ συγκροτεῖν καὶ συναίρεσθαι ταῖς ἀπορούσαις αὐτῶν μητροπόλεσι, καὶ τῶν διαφερόντων αὐταῖς, εἰ τύχοι, μοναςηρίων παραχωρεῖν. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖνο ὡς ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον ἡ εἰσφορὰ καινοτομεῖ τῶν δημοσίων εἰσπράξεων, οὕτω τοῦτο ἡ παροῦσα λελογισμένη κρίσις οἰκονομεῖ, καὶ δίδωσιν ἐνεργεῖσθαι καὶ πράττεσθαι

B τολοιπόν. Ταῦτα εἰς ἐπήκοον ἀναγνωσθέντα τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, Κυριακοῦ, Ἐφέσου· Κωνσταντίνου, Νικαίας. Θεοδώρου, Χαλκηδόνος. Κωνσταντίνου, Σίδης. Ἰωάννου, Μελιτηνῆς. Κωνσταντίνου, Τυάνων. Ἰωάννου, Κλαυδιουπόλεως. * Θεοφάνους, Νεοκαισαρείας· Ἰωάννου, Ἰκονίου. * Σεργίου, Κορίνθου. Μιχαὴλ, Ἀθηνῶν, Θεογνώστου, Μωκισσοῦ. Κωνσταντίνου, Τραπεζοῦντος. Ἀγαπητοῦ, Ἀδριανουπόλεως. Στεφάνου, Κρήτης· Νικολάου, Ὑδροῦντος. καὶ ἀρχιεπισκόπων, Διονυσίου, Προικοννήσου· Στρατηγίου, Ἄπρω. Λέοντος, Βρύσεως. Πέτρου, Κυψέλλων. Νικολάου, Λήμνου. τῇ διὰ μολίβδου σφραγῖδι ἐπιςώθη, καὶ ἐπιςηρίχθη, καὶ ἐσιδόθη μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἐπινεμήσεως ιά, ἔτους ςφλς',

* Θεοφυλάκτου. * Γεωργίου,

ANNO CHRISTI 1028. ANNO CHRISTI 1028.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Præſide Alexio Patriarcha Anno mundano 6536.

Chriſti vero 1028. Novembri menſe habitum.

Ex Mauſ Suppl. pag. 61.

Monumentum ſanctiſſimi patriarchæ Alexii, de diverſis cauſſis eccleſiaſticis, pertinentibus ad univerſas metropoles & archiepiſcopatus.

C Ὑπόμνημα τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἀλεξίου, περὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ἀνηκουσῶν πάσαις ταῖς μητροπόλεσι καὶ ἀρχιεπισκοπαῖς.

Alexius miſeratione Dei archiepiſcopus Conſtantinopolis, novæ Romæ, & univerſalis patriarcha.

Ἀλέξιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ex Jur. Græc. Rom. tom I. lib. III pag. 930.

QUum divini ſacrique canones unicuique religioſiſſimorum epiſcoporum poteſtatem rerum eccleſiaſticarum permittant, ea tamen lege, ut & indigentibus adhibita cautione de iis ſuppeditent, & ipſemet res neceſſarias percipiant: epiſcopi quidam indifferenter, ut ita dixerim, & magna licentia res eas invadentes, & uſui ſuo vindicantes, non ipſos dumtaxat epiſcopatus per occaſionem difficultatis temporum in extremam perniciem præcipitarunt, verum etiam metropoles illas, quibus ſubſunt, intolerandis detrimentis ac novitatibus ſubjecerunt, dum onera ad epiſcopatus pertinentia, metropoles ſuſtinent; ac paulatim ad interitum conſimilem adiguntur. Quamobrem noſtra mediocritas una cum venerabili hac ad urbem ſynodo re deliberata, omnino rata grave, dubioque procul injuſtum, ut talia tantaque damna metropoles epiſcopatuum nomine ſuſtineant, a quibus nullum ad ipſas lucrum redit; modum inveniendum cenſuit a ſacris conſtitutionibus haud alienum, immo magnopere ad finem & conſentaneum, quo earum

D ΤΩν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἑκάςῳ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρεπόντων πραγμάτων, οὕτω μέντοι, ὥστε καὶ τοῖς δεομένοις σὺν ἀκριβείᾳ ἐπιχορηγεῖν, καὶ αὐτοὺς τῶν δεόντων μεταλαμβάνειν. τινὲς τῶν ἐπισκόπων ἀδιαφόρως, ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ ἀδεῶς τοῖς πράγμασι προσφερόμενοι, καὶ τῆς ἑαυτῶν χρήσεως ταῦτα ποιούμενοι, οὐ μόνον αὐτὰς τὰς ἐπισκοπὰς προφάσει δῆθεν τῆς τῶν καιρῶν δυσκολίας εἰς ἔ-

E σχατον κατήνεγκαν ὄλεθρον, ἀλλὰ καὶ τὰς μητροπόλεις, ἐφ' ἃς τελοῦσιν, ἀφορήτοις τοῖς ζημιώμασι καὶ ταῖς καινοτομίαις ὑπέβαλον, ἐκ τοῦ τὰ ἀνήκοντα ἐκείναις βάρη ταύτας εἰσπράττεσθαι, καὶ συνωθεῖσθαι κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ὁμοίαν καταςροφήν. διόπερ ἡ μετριότης ἡμῶν ἅμα τῇ ἐνδημούσῃ σεβασμίᾳ συνόδῳ τὰ τοῦ πράγματος διασκεψαμένη, χαλεπὸν ὄντως κρίνασα καὶ ἀτεχνῶς ἄδικον, τὸ τηλικαύτας ζημίας ὑφίςασθαι τὰς μητροπόλεις ὑπὲρ τῶν ἐπισκοπῶν, ἐξ ὧν οὐδὲν κέρδος ταύταις προσγίνεται,

δεῖν

ANNO CHRISTI 1028.

δεῖν ἔγνω τρόπον ἐξευρεῖν, οὐ ξένον τῆς ἱερῶν διατάξεων, ἀλλὰ καὶ λίαν οἰκεῖον καὶ σύμφωνον, ᾧ τὸ ἀζήμιον ταύταις καὶ ἀβαρὲς κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον περιποιηθήσεται. ἐντεῦθεν καὶ διωρίσατο ἀπὸ τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων αὐθεντίας, οἰκονόμους καθίστασθαι παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, ἐφ' ὅσαις τῶν ἐπισκοπῶν, ἀφελείᾳ τῶν λαχόντων αὐτὰς, αἱ μητροπόλεις ἐζημίωνται, ἄχρις ὅτε τὸ ὑπὲρ ἑκάστου αὐτῶν ζημίωμα ταῖς μητροπόλεσι ἀναπληρωθῇ, καὶ διάγνωσις γένηται, ὁπόθεν εἰς ἀπορίαν καὶ πενίαν καταφέρονται. ἐπεὶ δὲ ἑτέρων ἐπισκοπὰς διὰ μοχθηρίαν καὶ κακοήθειαν τῶν προέδρων αὐτῶν, ὅμοια πείσεσθαι ὑποπτεύειν φασὶν οἱ μητροπολῖται, καί τινας αὐτῶν σπουδάσματα ποιουμένων τὴν τῶν θείων κανόνων παρόρασιν, εἶτα τὴν ἐξ αὐτῶν κατάδηλον ὑφορωμένους, τούς τε καρποὺς καὶ τὰς ἄλλας προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν ὑφαιρεῖσθαι καὶ μετακομίζειν ἔνθα καὶ βουλητόν ἐστιν αὐτοῖς, καὶ σκοπὸν ἔχοντας ἐπιδημούντων ἀπαιτητῶν. ἀποδημεῖν τῶν λαχουσῶν, καὶ ἀλλαχοῦ που μεθίστασθαι, κἀν τοῦθεν πρὸς τὰς μητροπόλεις ἀμελείᾳ τρόπον τῶν αὐταῖς προσηκόντων ὀφλημάτων τὴν εἴσπραξιν παραπέμπειν, ἀναγκαῖον κἀν ταύταις πρὸ τοῦ εἰς τέλος ἀχθῆναι τὸ σπουδαζόμενον, ἀσφαλείας χάριν, καὶ οἷον θεραπείας, καὶ φυλακῆς τὸν αὐτὸν τηρηθῆναι τύπον. καὶ φροντιστὰς ὁμοίως παρὰ τῶν μητροπολιτῶν δοθῆναι, τοὺς ὀφείλοντας ἅπασαν τὴν πρόνοιαν τῶν ἐκκλησιῶν ποιεῖσθαι ἅμα τοῖς αὐτῶν ἐπισκόποις, καὶ λόγους τῆς κατ' ἐνιαυτὸν εἰσπράττεσθαι διοικήσεως. καὶ τὸ περιττεῦον τῶν προσόδων, εἴγε καὶ περισσεύοι, τὸ μὲν, ἐκ τῶν ζημίας αἰτίων γινομένων τῇ μητροπόλει, ταύτῃ δηλονότι ἀναδίδοσθαι. τὸ δ' ἐκ τῶν λοιπῶν, συντηρεῖν τὴν ἐκκλησίαν ἀκαινοτόμητον. ὅτι δὲ κανονικῆς ἔχονται ἀκριβείας τὰ ὁρισθέντα, ἐξ αὐτῶν τῶν θείων κανόνων δείκνυται. καὶ γὰρ ὁ ε΄. καὶ κ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανὼν, τοῖς ἐπισκόποις τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέπων πραγμάτων, κωλύει μεταβάλλειν αὐτὰ εἰς ἰδίας χρείας, καὶ οἰκείοις αὐτῶν συγγενέσι παρέχειν, εἰς τὸ διὰ τούτου λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῶν ἐκκλησιῶν. διὸ καὶ ὑπευθύνους ταῖς κατ' ἐπαρχίαν συνόδοις τιθεὶς, τὸ πρέπον αὐτοὺς δοκιμάζειν ἐπιτρέπει. καὶ τοίνυν κἀνταῦθα, ἐπεὶ κατὰ τὸ λεληθὸς πρὸς τὰς μητροπόλεις ἔρχεται τὰ τῆς βλάβης, τὸ πρέπον ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία σύνοδος δοκιμάσασα, ἀναγκαίως τὴν τῶν οἰκονόμων προχείρισιν διετάξατο, κατὰ τὸν ια΄. δηλονότι τῆς ἑβδόμης συνόδου κανόνα. ἄδειαν γὰρ ἐκεῖνος δίδωσι καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, καὶ τοῖς ἱερωτάτοις μητροπολίταις, οἰκονόμους καθιστᾶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὧν οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἐπίσκοποι τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἀνέχονται, ἢ καὶ κακῶς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν διέπουσιν. ὅτι δὲ ὁ τοιοῦτος κανὼν τῷ τοῦ προτέρου συνᾴδει σκοπῷ, οὐδένα οἶμαι διαμφιβάλλειν τῶν μὴ παρέργως αὐτοῖς τὸν νοῦν ἐφιστώντων. ἐπεὶ οὖν ἐνταῦθα, ὡς σαφῶς ἀποδέδεικται, τοῖς θείοις κανόσιν ἑπόμενοι τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα διετυπώσαμεν, δεῖ ταῦτα διενεργεῖσθαι ἀναμφιλέκτως, ἐπί τε τῶν ἤδη προξένων γεγονότων ζημίας ταῖς μητροπόλεσιν ἐπισκόπων, καὶ ἐπὶ τῶν ἤδη προσδοκωμένων, καὶ κακῶς τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν καταχρωμένων, καὶ ἐκποιουμένων, καὶ σκορπιζόντων ἀνελευθέρως, ἃ οὐκ ἐπισυνήγαγον αὐτοῖς, καὶ μάλιστα τῶν τὰ ἀλλότρια κτήματα ἐκλαμβανομένων, ἢ καὶ κοσμικὰς ἀναξίως μεταχειριζομένων φροντίδας, τῶν δὲ τῆς λαχούσης αὐτοὺς καταφρονούντων. ἀλλὰ καὶ τοὺς τοιούτους, εἰ μὴ μεταβάλλοιντο, καὶ καθαίρεσιν τελείαν οἱ τοῦ λόγου μίσαι

ANNO CHRISTI 1028.

A indemnitati, & onerum relaxationi, quantum ejus fieri poterit, conſulatur. Unde ex auctoritate ſacrorum canonum ſtatuit, ut a religioſiſſimis metropolitanis oeconomi ſive rerum adminiſtratores pro epiſcopatibus iis conſtituantur, a quibus illorum culpa qui eos adepti ſunt, detrimentum metropoles capiunt; donec acceptum ſingulorum nomine damnum metropolibus reſartum fuerit, & judiciaria ſententia definitum, unde nam ad eam egeſtatem & inopiam redigantur. Et quoniam ne aliorum epiſcopatus, ob improbitatem & malitiam ipſorum præſidum, conſimilia patiantur, vereri ſe perhibent metropolitani, eorumque nonnullos qui ſacrorum canonum contemtu in laude ponunt, nihilominus imminen- B tem ex eis condemnationem, metuentes, tam fructus, quam reditus eccleſiarum ceteros ajunt auferre, quoque velint ipſi, transportare; defixiſque in adventum exactorum oculis, ſuis eccleſiis excedere, atque alio commigrare, & ad metropoles debitorum ad ſe pertinentium exactionem defenſionis titulo tranſmittere: neceſſarium eſt, ut in his etiam prius, quam quod moliuntur, ad exitum perducatur, certitudinis gratia, quaſique correctionis, & cautionis eadem ratio ſervetur; adeoque curatores ſimiliter a metropolitanis dentur, qui eccleſiis omni adhibita ſollicitudine cum epiſcopis earum proſpiciant, & adminiſtrationis annuæ rationes exigant: quodque ſuperfluum eſt ex reditibus, ſi quidem ali- C quid ſuperat, partim iis ademtum, qui metropoli auctores accepti detrimenti ſunt, eidem reddatur: reliquum eccleſia, nulla innovatione facta, ſibi ſervet. Quod autem hæc a nobis ita definita, conſentanea ſint accuratæ canonum menti; ex ipſis canonibus ſacris conſtat. Nam quintus & viceſimus Antiochenæ ſynodi canon, poteſtatem in res eccleſiaſticas epiſcopis concedens; quo minus eas in uſus ſuos convertant, cognatiſque ſuis præbeant, ut hoc modo rationes eccleſiarum tacite detrimentum capiant, prohibet. Ideoque rationibus ad ſynodos provinciales reddendis obnoxios faciens, decori explorandi curam eis injungit. Quapropter heic etiam, quum tacite damnum ad ipſa metropoles redeat, hæc ſancta D ſynodus noſtra, decori ratione habita, neceſſario conſtituendos adminiſtratores decrevit, ſecundum xi. ſcil. concilii ſeptimi canonem. Is n. licentiam dat tum ſanctiſſimo patriarchæ, tum ſacratiſſimis metropolitanis œconomos in iis eccleſiis conſtituendi, quarum metropolitani & epiſcopi hoc facere non ſuſtinent, aut male res eccleſiarum adminiſtrant. Quod autem canon ille cum ſcopo prioris conſentiat, neminem ex iis ambigere arbitror, qui non otioſe mentem in eos defigunt. Quum igitur heic, uti liquido demonſtratum eſt, ſacrorum canonum veſtigiis inſiſtentes, ſuperius indicata ſanciverimus: oportet ea citra contradictionem exſequi, tam in iis epiſcopis, qui hactenus auctores exſtiterint accepti me- E tropolibus damni, quam qui deinceps exſpectantur, & male rebus eccleſiarum abutuntur, eaſque alienant, & illiberaliter diſſipant, quæ pro eis ipſi non collegerunt; ac præſertim, qui alienæ prædia conducunt aut indignum in modum mundanas curationes in ſeſe ſuſcipiunt, quum res eccleſiæ ſibi commendatæ negligunt. Quinetiam tales, niſi mutentur, depoſitionis plenæ

ſententia myſtæ verbi patres, & myſteriorum doctores, una cum ipſis damnant: nullo impedimento rebus per epiſcopos adferendo, donec & de damnis ſatisfactum metropolibus fuerit ab iis, a quibus illatæ ſunt, & cognitione facta, conſtiterit in poſterum, an incumbentibus ſibi ſufficiant oneribus metropoles, nec ne. Quod ſi prius, quam hæc fiant, epiſcoporum quiſpiam fuerit auſus impedimenti cauſam œconomis objicere, vel moleſtiam negotiis adferre; extra quam ſi docere velit aliquid eorum, quæ commodo eccleſiarum ſervitura norint: is ipſus ſibi gravioris condemnationis conciliator erit, ut qui definitis ex auctoritate ſynodorum & canonum adverſetur. Quinetiam ne provincialibus epiſcopi ſynodis intereſſe negligant, abſque neceſſaria quadam & minime rejicula cauſſa, ſynodali decreto ſententiaque ſtatuimus. Quippe tamquam ad utilitatem multorum, & ædificationem, ac fortaſſis etiam correctionem contrariorum quorumdam, ſingulis temporibus incidentium, e quovis conveniendum eſt loco: & qui abſque juſta cauſſa a conventu abeſt, aut vocatus non paret, niſi probabilem rationem abſentiæ ſuæ reddiderit, & impedimenti futurum ſciat, ut in eum ſententia feratur, ſicut inter ceteros multos etiam LXXVII. ſynodi Carthaginenſis canon decernit. Neque vero fines alienos hi ambitioſe invadant, & extra limites ſuos ordinent, atque hac ratione confuſionis auctores ſint, qui boni ordinis exemplum aliis fieri debent, & primum virtutis exemplar: neque clericos alterius provinciæ quocumque modo admittant, abſque ſententia & ſcripto epiſcopi ſui commendatitio, quemadmodum ſacri divinique canones requirunt. Quod magis etiam in hac cuſtodita divinitus urbe rite ſervabitur, utpote ad quam conſtituti ubique terrarum clerici, rei pariter & non rei, ordinati, & non ordinati, confluunt; nemineque prohibente ſacra peragunt. Nec item ſecundis illigati nuptiis, quod paſſim jam fieri accepimus, vel criminibus vetitis obnoxii, vel adhuc impuberes, vel accuratiſſimo teſtimonio deſtituti, vel qui prius alias ſibi deſponderunt, & aliis poſtea injuncti ſunt matrimonio prorſus ad ſacerdotium admittantur. Nam qui hæc non obſervant epiſcopi, dum canones violant, a canonibus abdicabuntur, & interminatis per eos pœnis inevitabiliter ſubjicientur. Clericos autem cum clericis diſceptantes, aut monachos cum monachis, apud epiſcopum ſuum debere jus petere, ſacros canones ſequendo, pronuntiamus. Clerici vero cum epiſcopis, vel epiſcopi cum epiſcopis, apud metropolitanum provinciæ, ſynodo interveniente, agant. Sin aliquod incidens offendiculum, ſuſpicionem alterutri partium gignat: ad ſanctiſſimum cujuſque temporis patriarcham, & ad ſacrum magnumque concilium ſervata lis decidatur: non tamen abſque ſententia & commendatitio metropolitani ſcripto, urbem imperatricem epiſcopus ingrediatur, vel alio peregrinationem inſtituat, ſi non neceſſaria res ita flagitet, quippe canonibus obnoxium reumque ſeſe reddet. Epiſcopum autem, qui temere metropolitani pœnam contemnit, inaudita cauſſa removeri jubemus. Et perſonam ſacerdotalem, vel perſonam monachicam mundanos audire judices, & petere, de quacumque ut lite per ipſos cognoſcatur, omnino non permittimus; ſed in epiſcopos, epiſcopatus, in clericos, clericatus, in monachos, amiſſi hoc facto monaſterii juſtam ſententiam ferimus: & adverſus judices qui hos ſuſcipiunt, vel etiam ad ſe vi pertrahunt; præter juſtam

ANNO CHRISTI 1028.

A καὶ μυσταγωγοὶ τῶν πατέρων σὺν αὐτοῖς ἐκείνοις κατεψηφίζοντο. μηδενὸς ἐμποδία παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπαγομένου τοῖς πράγμασιν, ἄχρις ἂν τά τε ζημιώματα ταῖς μητροπόλεσιν ἱκανωθῇ, ἐξ ὧν καὶ ἐπηνέχθη, καὶ διάγνωσις γένηται τελεία, εἴτε πρὸς τὰ ἐπικείμενα ταύταις ἐξαρκοῦσι βάρη, εἴτε καὶ μή. εἰ δέ γε πρὸ τοῦ ταῦτα γενέσθαι, τολμήσειέ τις τῶν ἐπισκόπων πρόφασιν ἐμποδισμοῦ τοῖς οἰκονόμοις ἐπενεγκεῖν, ἢ παρενοχλῆσαι τοῖς πράγμασι, πλὴν τοῦ ἀναδιδάσκειν, εἴτε τῶν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπίστανται συντελεῖν, αὐτὸς ἑαυτῷ τῆς μείζονος καταδίκης γενήσεται πρόξενος, ὡς τοῖς συνοδικῶς καὶ κανονικῶς ὁρισθεῖσιν ἐναντιούμενος. B ἀλλὰ μηδὲ τῆς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν συνόδου ἀπολιμπάνεσθαι τοὺς ἐπισκόπους, χωρὶς ἀναγκαίας τινὸς καὶ ἀπαραιτήτου αἰτίας, συνοδικῇ ψήφῳ καὶ κρίσει διορίζομεθα. ὡς γὰρ ἐπὶ λυσιτελείᾳ πολλῶν καὶ οἰκοδομῇ, τάχα δὲ καὶ διορθώσει ἐναντίων τινῶν συμπιπτόντων ἑκασταχῆ, δεῖ ἐκ παντὸς τόπου τὴν σύνελευσιν γίνεσθαι. καὶ ὁ ἀναλόγως ταύτης ἀφυστερῶν, ἢ καλούμενος ἀπειθῶν, εἰ μὴ δι' ἀπροφάσιστον λόγον ἀποδώσει τῆς ἑαυτοῦ ἀπολείψεως, καὶ τοῦ ἐμποδισμοῦ, ἴσω εἰδὼς, ψῆφον νομοθετηθησομένην κατ' αὐτοῦ, ὡς μεθ' ἑτέρων πολλῶν καὶ ὁ ἐν Καρθαγένῃ οζ΄ ὁρίζει κανών. μήτε δὲ ἀλλοτρίαις τούτους ἐνορίαις πλεονεκτικῶς ἐπεμβαίνειν, C καὶ χειροτονεῖν ὑπερόρια, καὶ νομοθετεῖν οὕτως τὴν ἀταξίαν, τοὺς ὀφείλοντας εὐταξίας καὶ ἑτέροις ὑπόδειγμα γίνεσθαι, καὶ ἀρχέτυπον ἀρετῆς. μήτε κληρικοὺς ἑτέρας ἐπαρχίας προσίεσθαι καθ' οἱονδήτινα τρόπον, παρὲξ γνώμης καὶ ἐγγράφου συστατικοῦ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐπισκόπου, ὡς οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες προσαπαιτοῦσιν· ὃ καὶ μᾶλλον ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει καλῶς φυλαχθήσεται, ἅτε τῶν ἁπανταχοῦ γῆς κληρικῶν, ὑπευθύνων τε ἅμα καὶ ἀνευθύνων, τῶν κεχειροτονημένων καὶ ἀχειροτονήτων, εἰς αὐτὴν συντρεχόντων, καὶ ἀκωλύτως ἱερουργούντων. μήτε μὴν διγάμους, ὃ πολλαχοῦ ἀκηκόαμεν γίνεσθαι νῦν, ἢ ἐν αἰτίαις τισὶν ἀπηγορευμέναις γεγενημένους, D ἢ ἔτι ἀφήλικας, ἢ χωρὶς μαρτυρίας ἀκριβεστάτης, ἢ προμνηστευσαμένους ἑτέρας, καὶ ἑτέραις συναφθέντας, εἰς ἱερωσύνην παραδέχεσθαι ὅλως. ἐπεὶ οἱ ταῦτα μὴ παρατηροῦντες ἐπίσκοποι, ἀθετοῦντες τοὺς κανόνας, ἀθετηθήσονται παρ' αὐτῶν, καὶ ταῖς ἠπειλημέναις ὑπ' ἐκείνων εὐθύναις ἀφύκτως ὑποβληθήσονται. Κληρικοὺς δὲ κληρικοῖς διαμφισβητοῦντας, ἢ καὶ μοναχοὺς μοναχοῖς, παρὰ τῷ οἰκείῳ κρίνεσθαι ἐπισκόπῳ, ἀκολούθως τοῖς θείοις κανόσιν ἀποφαινόμεθα. κληρικοὺς δὲ ἐπισκόποις, ἢ ἐπισκόπους ἐπισκόποις, παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτῃ συνοδικῶς. εἰ δὲ σκάνδαλον ὑπαρχῇ, ὑποψίαν θατέρῳ ἐμποιοῦν τῶν μερῶν, παρὰ τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν E ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, καὶ τῇ ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ τηρεῖσθαι καὶ τέμνεσθαι τὸ ἀμφισβήτημα. πλὴν μὴ ἄνευ γνώμης καὶ συστατικῆς τοῦ μητροπολίτου γραφῆς, ἐπιβαίνειν τὴν βασιλεύουσαν ἐπίσκοπον, ἢ ἀλλαχοῦ που στέλλεσθαι ἀποδημίαν, ὅτι δὲ ἂν καὶ εἴη τι χρεῶν ἀναγκαῖον. ἐπεὶ ἔνοχον ἑαυτὸν ἀπεργάσεται τοῖς κανόσιν. ἐπίσκοπον δὲ προπετῶς ἐπιτιμίου ὀλιγωροῦντα μητροπολίτου, καθαιρεῖσθαι ἀναπολογήτως προστάσσομεν. κοσμικοῖς δὲ δικασταῖς ἱερατικὸν πρόσωπον, ἢ καὶ μοναχικὸν πρόσωπον προσιέναι, καὶ ζητεῖν ὑπ' ἐκείνων δικάζεσθαι

ANNO CHRISTI 1028.

σθαι δίκην ἐάν τινα τύχῃ, ὅλως οὐκ ἐφιέμεθα. ἀλλὰ τῶν μὲν ἐπισκόπων, τῆς ἐπισκοπῆς. τῶν δὲ κληρικῶν, τοῦ κλήρου. καὶ τῶν μοναχῶν, τοῦ μοναστηρίου δικαίαν αὐτόθεν καταψηφιζόμεθα ἔκπτωσιν. καὶ κατὰ τῶν παραδεχομένων τούτους δικαστῶν, ἢ καὶ βιαίως ἑλκόντων, μετὰ τῆς ἐκ Θεοῦ δικαίας ὀργῆς, ἔτι καὶ τὴν τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος ἀγανάκτησιν ἐπικαλεσόμεθα, καὶ τὰς ἐκ τῶν νόμων εὐθύνας. ὁ δὲ ἀφ' ἡμῶν δεσμὸς, ἄλυτος αὐτοῖς μέχρις ἐξόδου παρεκταθήσεται, εἴπερ δηλονότι μὴ μεταβάλλωσι, καὶ τῆς ἀνοσίου ταύτης ἀπόσχοιντο προαιρέσεως. ὅτι καὶ οἱ εὐσεβεῖς νόμοι, καὶ ὁ κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς ὁ πορφυρογέννητος, μετὰ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει αὐταδέλφου αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἐγγράφοις αὐτῶν τυπικοῖς, ἀναστέλλουσι τοὺς δικαστὰς, τοιαῦτα εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ σιανεύεσθαι πρόσωπα. ἐφαρπάζεσθαι γὰρ τὰ ἐκκλησιαστικὰ, καὶ ἱερὰ, καὶ θεῖα προνόμια, παρὰ τῶν θεματικῶν ἢ πολιτικῶν δικαστῶν, ὅλως οὐκ ἀνεχόμεθα. ἀλλὰ καὶ πρὸ ἡμῶν ὁ ὑπὸ τούτων καταφρονούμενος καὶ μυκτηριζόμενος Θεὸς, ἔνδικον αὐτοῖς ἐποίσει τὴν ἀγανάκτησιν, καὶ τὴν ῥομφαίαν δικαίαν στιλβώσει τῆς ἐκδικήσεως. αἰσχύνη γὰρ καὶ ὕβρις, τοὺς τῆς θειοτέρας καὶ κρείττονος μοίρας, ἐπὶ κοσμικῶν διαπληκτίζεσθαι, καὶ τὰς λοιδόρους ἐρεθίζειν γλώσσας κατὰ παντὸς τοῦ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος. ὃ καὶ μάλιστα οἱ τῶν βασιλικῶν λεγομένων μονῶν καὶ κλήρων κληρικοὶ καὶ μονάζοντες ἀνελλαβῶς ποιεῖν καὶ ἀνοσίως θρασύνονται, ὑπὸ κοσμικῶν αἱρούμενοι ἐπὶ καταγνώσει ἑαυτῶν κρίνεσθαι καὶ κατακρίνεσθαι, οὓς βελτιοῦν αὐτοὺς καὶ ῥυθμίζειν ἐτάχθησαν, ἢ ἀρχιερεῦσι Θεοῦ εἰς γνῶσιν τὰ διάφορα προτιθέναι καὶ τὰς τούτων αἰτίας, καὶ τὴν ἁρμόζουσαν ἐκεῖθεν θεραπείαν, ὡς ἐξ ἐπιστημόνων κομίζεσθαι πατέρων, καὶ πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ μελέτην ἐπιθαρρύνεσθαι τὴν ἀρετήν. ἀλλὰ τοὺς τῶν τοιούτων μοναστηρίων μοναχοὺς τοιαῦτα τολμῶντας, συνοδικῶς ἀποφαινόμεθα, μήτε τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπισκόπους, μήτε τοὺς παρ' ἑτέρων, ἢ χειροθεσίας καταξιοῦν, ἢ εὐλογίας ἑτέρας καὶ κοινωνίας μεταδιδόναι. οὐ γὰρ πάροδον ἑαυτοῖς ἐπὶ τούτῳ πραγματευόμενοι, ἀλλὰ τὸ σεμνὸν ἐκ παντὸς τρόπου καὶ τὸ τίμιον τῆς μοναδικῆς πολιτείας διώκοντες, τὰ παρόντα διοριζόμεθα. ὥστε εἰ μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐκείνοις, καὶ τὴν ἄλλην τιμὴν τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἀποδώσουσιν ἐπισκόποις, οὐκ ἀντιλήψονται παρ' αὐτῶν ἢ παρ' ἑτέρων ἱερωσύνης ἀξίωμα οὐδὲ ἕν. κληρικοὺς δὲ ἀπειθοῦντας τοῖς οἰκείοις μητροπολίταις, ἐπίταγμα αὐτοῖς ἐκκλησιαστικὸν ἀμνησικάκως τὸ δυνατὸν ἐπιτάττουσιν, εὐθύνεσθαι ἐπιτάσσομεν. οὐ γὰρ ἀνυποταξίαν καὶ ἀνηκοΐαν ἡ κυριακὴ νομοθετεῖ ἐντολὴ, ἀλλ' εὐπείθειαν καὶ ὑπακοήν. ὥστε ὁ μὴ τούτῳ στοιχῶν, καὶ τῆς κλήσεως καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀλλότριος. τοὺς δὲ διακονίας ἐκκλησιαστικὰς ἐμπεπιστευμένους, καὶ λόγους ὧν ἐπιστεύθησαν δοῦναι μὴ ἀνεχομένους, κανονικῶς εὐθύνεσθαι, καὶ εἰς λογισμοὺς καὶ ἄκοντας ἐμβάλλεσθαι μετὰ κληρονόμων καὶ λοιπῶν τοῦ γένους διαδόχων, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ πολιτικοὺς νόμους, ὁριζόμεθα. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ μοναστηρίων ἐκδιδομένων διὰ δωρεᾶς οἱ ἱερώτατοι ἀδελφοὶ ἀνήγγειλαν καὶ συλλειτουργοὶ, ὡς ἐπιβλαβῶς πρὸς ταῦτα διατεθέντες οἱ τὰς δωρεὰς εἰληφότες, εἰς ἔσχατον αὐτὰ συνήλασαν ἀφανισμὸν, τοὺς τούτων

ANNO CHRISTI 1028.

A numinis iram, imperatoriæ quoque majeſtatis indignationem, legumque pœnas implorabimus. Et vinculum quo per nos illigabuntur, inſolutum eis ad finem uſque vitæ porrigetur: ſi videlicet animum non mutaverint, & ab hoc impio propoſito non abſtiterint. Nam & religioſæ leges, & præpotens atque ſanctus imperator noſter, in * Porphyra natus, una cum beatæ memoriæ fratre ſuo germano, in publicatis edictis ſuis judices coercent, quo minus in perſonas eccleſiaſticas talia juveniliter audeant committere. Quippe ſurripi nobis eccleſiaſtica, & ſacra, divinaque privilegia, ſive a provincialibus, ſive urbanis judicibus, omnino non patimur. Immo etiam ante nos ipſe Deus, qui ab eis contemnitur &
B ſubſannatur, ultricem in eos indignationem ſtringet, & juſtum vindictæ gladium coruſcare faciet. Eſt enim & dedecus & probrum, divinioris ac melioris ſortis homines, coram mundanis litigare, linguaſque contumelioſas hominum in univerſum eccleſiæ corpus acuere. Quod ſane vel imprimis imperatoriarum (quæ dicuntur) manſionum & clerorum, tam clerici, quam monachi profane atque impie facere per ſummam audaciam geſtiunt, dum ad ſuimet condemnationem judicari damnarique malunt a mundanis, quibus corrigendis & in ordinem redigendis ipſi præfecti ſunt, quam Dei pontificibus variorum negotiorum cognitionem permittere, atque illorum cauſas & ſanationem idoneam tamquam a
C peritis medicis accipere, ipſorumque virtutem ab iiſdem excitari ad recti meditationem. Sed enim auctoritate ſynodali decernimus, ut nec illius epiſcopi provinciæ, nec diverſi territorii, monachos ejuſmodi monaſteriorum qui talia committunt, vel impoſitione manuum dignentur, vel eis aliam benedictionem aut communionem impertiant. Non enim hæc ideo ſancimus, ut nobis metipſis aditum ad talia patefaciamus: ſed omni modo vitæ monaſticæ dignitatem & honeſtatem quærimus. Adeo quidem, ut niſi * relationem illi atque alios honores epiſcopis ſuæ provinciæ tribuerint, viciſſim ab eis, vel ab aliis, nec unam quidem ſacerdotii dignitatem accipiant. Clericos autem contumaces erga metropolitanos
D ſuos, qui mandatum aliquod eccleſiaſticum eis, non injuriandi animo, quoque præſtari poſſit, imponunt; in ordinem cogi jubemus. Non enim contumaciam & inobedientiam dominico præcepto docemur, ſed facilitatem in parendo, & ſubjectionem. Quo ſane qui ſe non dirigit, tam vocatione, quam eccleſia excidit. Eos autem, quibus eccleſiaſtica miniſteria credita ſunt, nec rationes ſibi commiſſorum reddere ſuſtinent, ſecundum canones in jus debere vocari, & ad reddendas rationes etiam invitos, una cum ſuis heredibus, ac ceteris ſucceſſoribus adigi, ſecundum ſacros canones & leges civiles, decernimus. Quia vero etiam de monaſteriis, quæ per donationem locantur, ſanctiſſimi fratres & comminiſtri ad
E nos retulerunt, quod qui donationes illas acceperunt, in ipſa monaſteria parum æquis affecti ad extremum ea redigant interitum, domum ſuam reditus deportantes, ipſaque bonis ſuis nudata relinquentes, quodque nonnulla prorſus in hoſpitia mundana commutent, coactis eorum monachis per omnis generis rerum inopiam & anguſtiam, ut inde vel inviti abſcedant: licitum eis eſto, ejuſmodi homines impune reos peragere de quibuſvis damnis & innovationibus, quibus nocuiſſe monaſteriis deprehenſi fuerint: atque etiam, ut malis eorum curatoribus ex eis cum contumelia expulſis, libere jure, ac metropolitanum

* Conſtantinus ſcil. Baſilii junioris frater.

* commemorationem in ſacris.

ANNO CHRISTI 1028.

tuorum videlicet. Quod ſi fortaſſe curatores eorum aliquid habeant probabile; quod his objiciant: non adeant mundana tribunalia, quippe hoc facto ſeipſos omni jure ſuo excludent. Sed ad ſacram ſynodum noſtram accedant, quodque fas æquum fuerit, impetrabunt. Neque vero credimus quemquam ſacratiſſimorum metrop. & ceter. pontificum, abſque cauſſa & immerito, perque ſolam injuriam, beneficiarium e manſione expellere: niſi quis indigne ſe gerere velit, & injuſtitiam amplecti. Quod ſi quibus monaſteriis ratione priſcæ ſanctionis alicujus erat injunctum, ut collationem aliquam metropolibus præſtarent, ſive perſonis ſingularibus eam præbendo, ſive judicum & exactorum fiſci alimentis exhibendis, ſive alioquin, atque illa ſorte deinceps onera contigit aliis eſſe impoſita: ſtatuimus, ut ea collatio ſine defraudatione, nec ulla innovatione facta, metropolibus præſtetur. Quæcumque vero quadam ex parte commune quid cum metropolibus habent, aut quæ jus aliquod provinciæ, & permiſtionis, cum eis copulat, nec ante hac aliquibus jure beneficiario conceſſa ſunt: ex nobis haud placet ullis perſonis donari. Immo vero ſi maxime donata ſint, eas donationes irritas, & nullius eſſe roboris volumus: ipſaque monaſteria metropolibus e veſtigio, vel epiſcopatibus reſtitui. Nam longe diſſita, ſuiſque deſcripta finibus ut donentur; præclare tum patribus qui ante nos exſtitere, tum nobis placuit: nullo autem modo ea, quæ metropolitanorum & epiſcoporum quaſi domicilia ſunt, & fulcra ſuſtentaculaque ſanctarum eccleſiarum; nec noſtra id prorſus admittit mediocritas. Per locationis autem contractum, & (verbi gratia) ad annos XX. & IX. monaſterium, vel certis pactis metropolim & epiſcopatum locari; tamquam alienum ab evangelico mandato, & apoſtolicis patriiſque traditionibus omnino interdicimus: & pariter tum eos, qui hoc audent facere, tum qui, ſi fiat, negligunt; indignos pontificia perfectione judicamus, & ſacrorum canonum adverſarios: nec hiſce rebus ultionem convenientiſſimam ſecundum canones adhibere ſingulari cum providentia ceſſabimus. Non n. patiemur, ut ſacra illa gratia venalis habeatur, & ipſi conſortes eorum ſimus, qui ſacra contra canones profanant, atque læti cauſſa dona ſpiritualia profanorum inſtar diſtrahantur. De ſeſſione autem epiſcoporum ſancimus, ut epiſcopi ſecundum ordinem ſuorum metropolitanorum ſedeant, idque in conſeſſibus ſacris, & in ſynodis & in conviviis: neque ſuperiores ſedes & primatus ſtudium adſectent indignis ſeſe modis inferiorum metropolium epiſcopi: ſed in ſuos metropolitanos, tamquam in canones & ſanctiones quaſdam, oculos dirigant; ſecundum quos in conſeſſibus & ubique ſeſe conforment. Et quoniam alicubi quidam potentes in oratoriis imperium habere, cœtuſque cogere nituntur, & ſacras preces, baptiſmos, aliaque talia peragare, patriarchalibus ſcilicet crucium defixionibus aut epiſcopalibus freti: generales interim eccleſias repudiantes, & cœtus, qui in eis habentur, contemnentes: operæ pretium eſt, de his etiam decernere, ut epiſcopi provinciales tale quid amplius fieri non permittant; ſed ſacerdotes quidem, qui præterquam ante miniſterium ſacrum, idque

A προάστεια οἴκοι μετακομίζοντες, καὶ γυμνὰ τῶν οἰκείων ἐῶντες ἀγαθῶν, ὕπερ δὲ καὶ εἰς κοσμικὰ τελείως μεταμείβουσι καταγώγια, τοὺς τούτων μοναχοὺς πάσῃ ἐνδείᾳ καὶ στενοχωρίᾳ μεταναστεῦσαι καὶ ἄκοντας ἐκεῖθεν καταναγκάσαντες. ἐξεῖναι αὐτοῖς τοὺς τοιούτους ἐνθυμεῖν κατὰ πᾶσαν ἄδειαν εἰς ὅτι ἂν ἐρεθεῖεν τὰ μοναστήρια καρποτομήσαντές τε καὶ καταβλάψαντες· εἶτα καὶ τοῖς δικαίοις τῶν μητροπόλεων ἀνασώζειν ἐπ' ἐξουσίᾳ, τοὺς κακῶς αὐτῶν φροντιστὰς μεθ' ὕβρεως ἐξ αὐτῶν ἀπελάσασιν. εἰ δέ τι τυχὸν ἔχοιεν πρὸς τοῦτο εὔλογον προτείνειν οἱ τούτων προνοηταί, μὴ κοσμικοῖς προσίτωσαν δικαστηρίοις. ἐπεὶ ἐκκλείουσι παντὸς δικαίου ἑαυτούς.
B ἀλλὰ τῇ καθ' ἡμᾶς ἱερᾷ προσφοιτάτωσαν συνόδῳ, καὶ τῆς ἐνδεχομένης οὐκ ἀμοιρήσουσι δικαιώσεως. ἀναιτίως δέ, καὶ ἀνεγκλήτως, καὶ διὰ μόνην ἐπήρειαν, οὐδένα πιστεύομεν τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, χαριστικάριον ἐξωθῆσαι μονῆς. εἰ μή τις ἀναξίως ἑαυτοῦ βούλοιτο πολιτεύεσθαι, καὶ τὴν ἀδικίαν ἀσπάζεσθαι. εἰ δέ τινα τῶν φροντιστηρίων τύπον εἶχον ἐκ παλαιοῦ, συνεισφορὰν τινὰ συνεισφέρειν ταῖς μητροπόλεσιν, εἴτε ἐπὶ μονοπροσώπων παροχῇ, εἴτε ἐπὶ τροφαῖς κριτῶν καὶ τῶν τοῦ δημοσίου ἀπαιτητῶν, εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἔτυχε τοῦτο ὕστερον ἀνατεθῆναι τισί, τὴν συνεισφορὰν διοριζόμεθα παρέχειν πρὸς τὰς μητροπόλεις ἀνυστερήτως ἀκαινοτόμητον.
C ὅσα δὲ κοινωνεῖ κατά τι ταῖς μητροπόλεσιν, ἢ πλησιασμὸν ἐν ταύταις ἔχει, καὶ ἀνακοίνωσιν, καὶ οὐκ ἀπεχαρίσθη πρὸ τούτου τισίν, εἰς δωρεὰς δίδοσθαι προσώποις οὐκ εὐδοκοῦμεν. ἀλλ' εἰ καὶ ἐδόθη, ἀκύρους εἶναι καὶ ἀνισχύρους τὰς δωρεὰς βουλόμεθα. καὶ τὰ φροντιστήρια αὐτόθεν ἀντιστρέφεσθαι πρὸς τὰς μητροπόλεις, ἢ ἐπισκοπάς. τὰ γὰρ μήκοθεν καὶ ἰδιοπεριόριστα δωρεῖσθαι, καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἁγίοις πατράσι καλῶς ἔδοξε, καὶ ἡμῖν. τὰ δὲ οἷον ἐνδιαιτήματα τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καὶ ὑπερείσματα καὶ συγκροτήματα τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, οὐδαμῶς· οὐδὲ ἡ ἡμῶν τοῦτο παραδέχεται μετριότης τοσοῦτον. ἐκδοτικῶς
D δέ, καὶ οἷον ἐπὶ χρόνοις εἴκοσι καὶ ἐννέα μοναστήριον, ἢ πακτικῶς μητρόπολιν ἐκδίδοσθαι, καὶ ἐπισκοπήν, ὡς ξένον τῆς εὐαγγελικῆς διατάξεως, καὶ τῶν ἀποστολικῶν τε καὶ πατρικῶν παραδόσεων, πάντῃ ἀπαγορεύομεν. καὶ τούς τε τολμῶντας ἅμα, καὶ τοὺς τὸ γενόμενον παρορῶντας, ἀναξίους τῆς ἀρχιερατικῆς κρίνομεν τελειότητος, καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐναντιόφρονας. καὶ τοῖς πράγμασιν ἐκδίκησιν τὴν πρεπωδεστάτην κανονικῶς προμηθεύσασθαι οὐκ ἀποκνήσομεν· οὐ γὰρ καπηλεύεσθαι τὴν ἱερὰν χάριν, καὶ
E κοινωνεῖν τοῖς κατὰ τοὺς ἀκανονίστως τὰ ἅγια, καὶ τὰς πνευματικὰς δωρεὰς ὡς κοινὰς ἐμπορεύεσθαι ἀνεξόμεθα ἐμπορίας χάριν. περὶ δὲ τῆς τῶν ἐπισκόπων καθέδρας, διοριζόμεθα· κατὰ τὴν τάξιν αὐτοὺς τῶν οἰκείων καθέζεσθαι μητροπολιτῶν, καὶ ἐν συνθρόνοις, καὶ ἐν συνόδοις, καὶ ἐν ἑστιάσεσι. καὶ μὴ τὰς προεδρίας ἁρπάζειν, καὶ τὸ φιλόπρωτον, ἀναξίως ἑαυτῶν, τοὺς τῆς ὑποβεβηκυίας μητροπόλεως ἐπισκόπους. ἀλλ' ὡς πρὸς κανόνας καὶ ὅρους, τοὺς ἰδίους ὁρᾶν μητροπολίτας, καὶ τυποῦν ἑαυτοὺς ἔν τε καθέδραις, καὶ πανταχοῦ. ἐπεὶ δὲ καί τινες τῶν κατὰ τόπους δυνατῶν ἐν τοῖς τῶν οἴκων εὐκτηρίοις σημαίνειν τε καὶ συνάγειν φιλονεικοῦσι, καὶ ἱερολογίας, καὶ βαπτίσματα, καὶ ἕτερα ἐπιτελεῖν, πατριαρχικοῖς δῆθεν σταυροπηγίοις ἢ καὶ ἐπισκοπικοῖς θαρροῦντες, τὰς καθολικὰς παραιτούμενοι, καὶ τῶν ἐπὶ ταύταις συνάξεων καταφρονοῦντες, ἄξιον καὶ περὶ τούτων διορίσασθαι, ὥστε μηκέτι τοιοῦτόν τι συγχωρεῖν τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους γίνεσθαι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἱερεῖς,

τούς

ANNO CHRISTI 1028.

τὰς πλὴν ἀρὰς λειτουργίας, κἀκείνην τυχὸν ἐν ἑορτῇ, καὶ κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισκόπου, ἑτέραν ἀκολουθίαν ἱερὰν ἐν εὐκτηρίοις ἐπιτελέσαι τολμήσαντας, καθαιρέσει· τοὺς δὲ μὴ καταδεχομένους τοῦτο τῶν δυνατῶν, ἀναθέματι ὑποβάλλειν. φησὶ γάρ· εἴ τις διδάσκει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ εὐκαταφρόνητον εἶναι, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις, καὶ παρὰ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζοι, καὶ μὴ συνόντος παντὸς τοῦ πρεσβυτερίου, ἀνάθεμα ἔστω. Ταῦτα οὕτω συγκεφαλαιωθέντα, καὶ ὁρισθέντα, καὶ ἐπὶ συνεδρίων τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, Κυριακοῦ, Ἐφέσου. Δημητρίου, Κυζίκου. Κωνσταντίνου, Νι- B καίας· Θεοδώρου, Χαλκηδόνος. Κωνσταντίνου, Σίδης. Ἰωάννου, Μιλιτινῆς. Κωνσταντίνου, Τυάνων. Ἰωάννου, Κλαυδιουπόλεως. Θεοφυλάκτου, Νεοκαισαρείας· Ἰωάννου, Ἰκονίου. Γεωργίου, Κορίνθου. Μιχαήλ, Ἀθηνῶν· Θεογνώστου, Μωκισοῦ. Κωνσταντίνου, Πατρῶν. Κωνσταντίνου, Τραπεζοῦντος. Ἰωάννου, Φιλίππων. Ἀγαπητοῦ, Ἀδριανουπόλεως. Θεωδώρου. Καμάχου. Κωνσταντίνου, Χωνῶν. Στεφάνου, Κρήτης. Νικήτα, Ὑδροῦντος. Σισινίου, Κελτζηνῆς. καὶ ἀρχιεπισκόπων, Νικήτα, Βιζύης. Διονυσίου, Προικοννήσου. Νικηφόρου, Κίου. Στρα- C τηγίου, Ἄπρω. Ἀνδρέου, Κερσῶνος. Λέοντος, Βρύσεως. Νικολάου, Λήμνου. Ἰωάννου, Βοσπόρου. Ἀρσενίου, Σουγδαίας· ἐν ὑπομνήμασιν ἐντεθέντα, τῇ συνήθει διὰ μολίβδου σφραγῖδι ἐβεβαιώθη, καὶ ἐπεδόθη μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἐπινεμήσεως ια', ἔτους ςφλς'.

A forſaſſe die feriato; & epiſcopi permiſſu aliud quid rei ſacræ in oratoriis peragere fuerint auſi, depoſitioni: potentes autem, qui hoc non amplectuntur, anathemati ſubjiciens. Hæc enim * canonis verba ſunt: Si quis doceat, ædem Dei contemni poſſe, & qui fiunt in ea congreſſus: ſique ſeorſum quis extra generalem eccleſiam cœtus cogat, toto * presbyterio non ſimul præſente: anathema eſto. Hæc ita ſummatim expoſita & definita, inque conſeſſibus religioſiſſimorum metropolitanorum, Cyriaci, Epheſini: Demetrii, Cyziceni; Conſtantini Niceni: Theodori, Chalcedonenſis: Conſtantini, Sidenſis, Joan- B nis, Melitenæ, Conſtantini, Tyanenſis; Joannis Claudiopolitani: Theophilacti, Neocæſarienſis, Joannis, Iconenſis, Georgii, Corinthii, Michaelis, Athenienſis, Theognoſti, Mociſii: Conſtantini, Patrenſis; Conſtantini, Trapezuntii, Joannis, Philippenſis, Agapeti Adrianopolitani, Theodori, Camacheni; Conſtantini, Chonens; Stephani, Cretenſis; Nicetæ Hydruntini, Siſinii, Celzenæ, & archiepiſcoporum, Nicetæ, Bizyenſis; Dioniſii, Præconenſii, Nicephori, Cienſis, Strategii, Aprol; Andreæ, Cerſonis; Leonis, Bryſei; Nicolai, Lemnii, Joannis, Boſporiani; C Arſenii, Sugdæenſis, monumentis illata conſueto plumbeo ſigillo corroborata ſunt, & data menſe Januario, indictionis XI. anni VI CIↃ IↃ XXXVI.

ANNO CHRISTI 1028

* apoſtolorum ſcilicet

* presbyterorum ordine

ANNO CHRISTI 1027. Ex Labbei Append. Tom. IX.

ANNO CHRISTI 1027.

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

ANNO DOMINI MXXVII,

Hildensheimenſe *chronicon*: Anno MXXVII. D Indict. X. ſynodus generalis in Francovvrdi epiſcoporum XXII. præſente Cuonrado Imp. in qua damnatus Godehardus diœceſim ſuam ſuper Gandeshemenſe territorium canonice retinuit, teſtimonio VII. epiſcoporum, Brunonis Auguſtenſis, Eberhardi Bavenbergenſis, Meginvverci Paterbrunnenſis, Meginardi Wertiburgenſis, Hildinvardi Citicenſis, Sigiberti Mindenſis, Brunonis Merſiburgenſis. In hac ſynodo Godehardus juvenis frater imperatoris arma compulſus depoſuit, & clericalem tonſuram accepit.

Plura de hoc Concilio ſcribit VVolferus in vita S. Godehardi Epiſcopi Hildensheimenſis apud Bollandianos die 4. Maii, qui narrata Conradi coronatione, ejuſque in Germaniam reditu ſubdit cap. 4. Eo E item anno Aribo Moguntinus Franconovordi concilium ſynodi coadunavit præſidente Imperatore cum Epiſcopis XXIII. in quo iterum beatum virum Godehardum de ſæpius præventilata cauſa more ſuo inquietavit. Ibi Præſul noſter tandem ſumma veritate, quæ Deus eſt, miſerante pariter & adjuvante Epiſcopatus ſui proprietatem ſuper totum Gandesheimenſe territorium teſtimonio ſeptem Epiſcoporum, qui prædictam pactionem in Gandisheim & audierant, & viderant, canonice retinuit; ſcilicet Brunone Auguſtanſi concionante Wernero Argentinenſi decernente, ipſo vero Metropolitano vere invito, verbi Dei banno affirmante. Hi enim erant epiſcopi, qui ſeniori noſtro ſuum teſtimonium ſicut audierant & viderant, præbuerunt; ideſt, Bruno Auguſtenſis, Ebehardus Babenbergenſis, Meinvvercus Paderbronenſis, Meginhardus Wirceburgenſis, Sigebertus Mindenſis, Hildivvardus Citizenſis, Bruno Merſeburgenſis. Pulchra enim erat ibi, & rationabiliter ordinata tam regalis, quam & Epiſcopalis conſeſſio. Nam in Orientali parte ante altare Archiepiſcopus Aribo cum ſuis ſuffraganeis Wernero Argentinenſe, Brunone Auguſtenſe, Meſiovverco Paderbronienſe, Eberardo Babebergenſe, Meginhardo Wirciburgenſe, Godehardo Hildenesheimenſe, Branthoo Halverſtadenſe, Wiggero Verdenſe, Hazecone Wormatienſe conſedit. In Occidentali vero parte Imperator conſedit, & a dextris ejus Piligrinus Coloniæ Archiepiſcopus cum ſibi ſubditis Sigiberto Mindenſe, Sigifrido Mimigardenſe, Bennone Trajectenſe; a ſiniſtris Hunfridus Parthenopolitanus (*nempe Magdeburgenſis*) Archiepiſcopus cum ſuis, Hildevvardo Citizenſe, Brunone Merſeburgenſe, Luizone Havesbergenſe, Thiederico Miſnenſe. In Auſtrali autem plaga epiſcopi Rambrechtus Virdunenſis, Rodolphus Sleivicenſis, Hiltolphus Mantuanus, Reginoldus Aldenbergenſis aſſederunt. In Aquilonari etiam Abbates Richardus Fuldenſis, Reginboldus Loresheimenſis, Arnolphus Herveldenſis, Gerbertus Moguntinus cum aliis etiam ejuſdem ordinis ſex adfuerunt. *Actum eſt hoc Concilium poſt Nativitatem S. Joannis Baptiſtæ, ut idem Auctor habet.*

AD

☞ AD FRANCOFORDIENSE CONCILIUM

ANNO MXXVII. CELEBRATUM.

ADDITIO.

Ex Mooſ Suppl. pag. 2298.

AD Francofordienſe concilium præterea, quæ a Labbeo diligenter adnotata ſunt, addendum ſuccurrit ex Annaliſta Saxone Eccardi ad eundem annum: *In eadem ſynodo domna Sophia abbatiſſa Ganderſehimenſis nonnas ſuas, cogente ſynodali decreto, ab archiepiſcopo* (Moguntino) *recepit*.

☞ ROMANUM CONCILIUM

In quo lis inter Gradenſes, & Aquilejenſes de jure metropolitico, pro Aquilejenſibus deciſa eſt,

A Joanne XX. ſeu XIX. Conrado imperatore præſente.

Anno 1027. celebratum.

Ibid.

SAlvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Imperante Chuonrado perpetuo Auguſto anno primo, VIII. idus Aprilis, indictione decima: Preſidente ſancto, ac Beatiſſimo nonodecimo Joanne Papa Apoſtolicæ Urbis Romæ, una cum prædicto Imperatore, in Eccleſia Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ vocatur Conſtantiniana: reſidentibus etiam viris venerabilibus .... cum eis .... ibus Meriberta Ravennate Archiepiſcopo, Sigiſredo Placentino, Epiſcopo, Petro Adrianenſi, * Tenberto Poropopulenſi; Heriberto Mediolanenſi archiepiſcopo, Arderico Verzcienſi epiſcopo, Oberto Albenſi .... Bergamenſi; Harpone * Magontino archiepiſcopo, Brunone Auguſtenſi epiſcopo, Wezilino * Sitaburgenſi, Warmundo * Conſtantienſi; Popone archiepiſcopo Trevirenſi ..... Salsburgenſi archiepiſcopo .... archiepiſcopo; Tebaldo Velletrinenſi epiſc. Benedicto Portuenſi, Petro Sylvæ Candidæ, Petro Peneſtrinenſi, Petro Oſtienſi, Tendaldo Albanenſi, Dominico Sutrenſi, Liutolſo Trevenſi, Raynetlo Nenſeſinæ * .... Narnienſi, Joanne Tuſcanenſi, Joanne .... Boſone Tiburtinenſi, Joanne Caſtrenſi, Benedicto Anagnenſi, Joanna Luzenſi, * Jacobo Peſulenſi, Dodone Nocerenſi, Widone Lunenſi, Teudaldo Aretino, Lamberto Florentino, Widone Lucino, * Joanne Snanenſi, Gott. .... Vulterano, Mariciano Reſenato, Widone Piſturienſi, Leone Senenſi, Veneciæ Provinciæ, Joanne Veronenſi, Alberico Cumano, Helmengero Cenetenſi, Theudaldo Vicentino, Rothario Tarviſiano, Albuino Bellunenſi: Abbatibus quoque Vodeloæ Cluniacenſi, Berno Augenſi, Teoberto de Sancto Angelo, Benedicto Sextenſi, Cronrado ſancti Sautni, Widone de S. Trinitate, Alberto de S. Apoſtolo, Joanne de S. Sepulcro, Widone de Seuna, Widone de S. Maria, Petro de S. Petro ad vincula, Stephano de S. Andrea, Franco de S. Anaſtaſio, Teuzone Montis-viridis, Petro de S. Petro in Campo, Rozone de Turre, Dominico de S. Geruncio, & Petro de Campoleonis. Popo venerabilis patriarcha ſanctæ Aquilejenſis eccleſiæ, apoſtolicis, & imperialibus pedibus advolutus, eorum, & ſacratiſſimi concilii reverentiam humiliter deprecatus eſt: uti omnipotentis amore Domini, necnon apoſtolica, & imperiali pietate, lamentationibus ſuis benignum auditum præberent, multiſque anteceſſorum ſuorum proclamationibus pro Gradu Aquilejenſis eccleſiæ plebe, ſynodaliter factis certum finem imponerent. Cujus lamentatione benigne ſuſcepta, Urſo, qui in eadem plebe falſum patriarchæ nomen ſuſceperat, olim tempore Benedicti papæ atque Henrici imperatoris; ad Ravennatem, atque Romanam, necnon Veronenſem ſynodum canonice appellatus, nunc quoque ad ſacratiſſimum concilium apoſtolicis literis convocatus, præſentiam ſuam exhibere juſſus eſt. Et cum bis, & ter per Romanum archidiaconum vocatus abeſſet, Petrus Veneticorum diaconus affuit, apoſtolicas literas Urſoni adveniſſe negavit. Verum cum hoc jurejurando adfirmare non .... ſeque pro hujus rei negotio non veniſſe manifeſtaret; ſynodali decreto Adalgerus Aquilegienſis eccleſiæ archidiaconus, vice Poponis patriarchæ, & ſenioris ſui, per Sancta evangelia comprobavit, Majonem Concordienſem epiſcopum apoſtolicam epiſtolam Urſoni detuliſſe, eumque ex apoſtolica authoritate ad ſynodum convocaſſe. Relecta ſunt ergo ad hæc in eadem ſynodo ſcripta Aquilegienſis eccleſiæ, qui inter plurimas Aquilegienſium patriarcharum proclamationes aſſerebant: Beatum Eugenium papam tempore Ludovici, & Lotharii imperatorum hanc inveteratæ proclamationis controverſiam inter Maxentium Aquilegienſem patriarcham, & Venerium Gradenſem in Mantuana ſynodo ventilaſſe: atque apoſtolica, necnon ſynodali auctoritate Gradenſem plebem Aquilegienſi eccleſiæ reſtituiſſe; atque pontificali ſede ibidem omnino prohibita, prædictam Aquilegienſem eccleſiam caput, & metropolim totius Venetiæ conſtituiſſe. Quod quia prædicti Urſonis, & anteceſſorum ejus temeritate violatum eſt, decrevit ſancta ſynodus Urſonem totiens præſtantiam denegantem de abſentia nil lucrari: & Poponem patriarcham de Gradenſi plebe cum ſuis pertinentiis ad jus Aquilegienſis eccleſiæ reveſtiri. Itaut pontificali ſede ibidem prohibita, perpetuis temporibus ſanctæ Aquilegienſi eccleſiæ, Diœceſis jure, ſubjaceat. Reverentiſſimus igitur papa, & piiſſimus imperator, ſecundum quod prædictum eſt, Poponem patriarcham de Gradenſi plebe paſtorali virga inveſtientes, ex apoſtolico, & imperiali decreto hoc privilegium Aquilegienſi eccleſiæ, & Poponi patriarchæ ſub anathematis vinculo inviolabiliter permanſurum, Romanæ eccleſiæ bibliothecario ſcribere, juſſerunt.

* Adrianenſi. * Aribone. * al. Wernerio. * Warmanno. * Nepeſina. * Lucenſi. * Cluſino.

Ego

ANNO CHRISTI 1031.

Ego Petrus Notarius, ut vidi in privilegio, ita ſcripſi: nec dictionem, vel ſyllabam addidi, nec prætermiſi.

Ad hoc ipſum pariter Romanum concilium ſpectare credo verba Joannis XIX. ſeu XX. in bulla de translatione epiſcopatus Citiceoſis Naumburgum, quæ ſic efferuntur: *Tibi abſenti rogatu filii noſtri cariſſimi Imperatoris Kunradi & confratris noſtri Humberti Magdeburgenſis Archiepiſcopi, necnon aliorum, qui hæreditatem ſuam eccleſiæ contulerunt ...... conſilio epiſcoporum, & clericorum noſtrorum ſedem epiſcopalem de Zizs in Necemburg transferre conceſſimus.* Porro Conradus numquam alias Joanne pontifice ſuperſtite Romam venit, quare ita de hoc concilio, cui Conradus inter- A fuit, ſermo hic a Joanne haberi potuit, ut de alio nunquam. Hanc bullam inferius ad aliud Romanum concilium ſub Joanne dabimus.

Ad hanc Romanam ſynodum ſub Joanne XIX. ea pertinent, quæ Arnulphus Mediolanenſis: hiſtoricus operis ſui lib. II. cap. V. narrat his verbis. *Poſt dies aliquot indicta eſt ſynodus Romæ authoritate Apoſtolica, in qua conſtitutum eſt, ut in omnibus negotiis pontificalibus Ravennas nullo modo in æternum ſe Mediolanenſi præferat antiſtiti; & ſi forte præſumpſerit, canonicæ legi ſubjaceat. Inſuper placuit omnibus in hac re conſcribi tomum in ſempiternum teſtimonium. De quo pauca de pluribus iſta decerpſimus.*

CONCILIUM ROMANUM

Pro approbanda translatione Citiceoſis epiſcopatus ad orbem Naumburgenſem.

Inter annum 1027. & 1032. celebratum.

Inter an. 1027. & 1032.

Conſilium transferendi epiſcopatus ex urbe Citicenſi ab Naumburgenſem Joannes XIX. ſeu XX. in ſynodo Romana anni 1027. probaverat, atque permiſerat. Qua munitus facultate imperator Conradus translationem illam exequutus eſt. Hanc igitur peractam Joannes authoritate ſua confirmaturus, concilium epiſcoporum, & clericorum ſuorum convocavit, cujus concilii ſynodicam ex Lunigio Spicileg. Eccleſ. cont. III. pag. 144. hic damus.

JOANNES EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI.

Dilecto in Chriſto filio Hildiwardo ſanctæ Nuemburgenſis eccleſiæ epiſcopo, & omnibus ſucceſſoribus tuis perpetuam in Domino ſalutem.

Convenit apoſtolico moderamini pia religione petentibus benevola cooperatione ſuccurrere, ac poſcentium animis alacri devotione impertiri aſſenſum. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo procul dubio promeremur, ſi venerabilia loca opportune ordinata & ad meliorem per vos fuerint ſtatum perducta. Sicut ergo, cariſſime fili, tibi abſenti rogatu filii noſtri chriſtianiſſimi imperatoris Konradi, & confratris noſtri Hunfredi Magdeburgenſis archiepiſcopi, nec non illorum, qui hæreditatem ſuam eccleſiæ contulerunt, videlicet Hermanni marchionis, & germani ſui Ekkihardi, & maxime pro magna utilitate & ſecuritate eccleſiæ tuæ, conſilio epiſcoporum, & clericorum noſtrorum, ſedem epiſcopalem de Ziza in Nuemburg transferre conceſſimus. Ita nunc quoque tibi præſenti cum clero tuo & dignioribus de populo & nunciis prædicti imperatoris, & archiepiſcopi conſilio eorundem archiepiſcoporum, & clericorum no- B ſtrorum factum probamus, & tam tibi, quam omnibus ſucceſſoribus tuis perpetua ſtabilitate confirmamus. Quod enim ſecundum canones pro neceſſitate ſæpe ſactum fuiſſe legimus, noſtris quoque temporibus fieri non prohibemus. Quoniam igitur canonice, & communi conſenſu omnium, ad quos attinebat, ſedis tuæ translatio facta eſt, abſque omni contradictione univerſi ſucceſſores tui a Nuemburgenſi clero, & populo eligantur, atque ad eundem titulum regulariter conſecrentur, & Magdeburgenſibus archiepiſcopis, quorum diœceſim translatio non excedit, utpote Metropolitanis ſuis omni pietatis devotione ſint ſubje- C cti. Hoc quoque communicato conſilio placet addere, quod eccleſia Citicenſis in honorem beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli conſecrata non omnimodis negligatur, ſed in loco clericorum in Nuemburg tranſeuntium, monachi, vel canonici ſubſtituantur, qui integrius ſtipendiis ejuſdem eccleſiæ inibi Deo ſerviant, & ſicut pacis filii matri ſuæ Nuemburgenſi eccleſiæ in Domino ſemper devote obediant. Si quis autem, quod minime credimus, temeraria præſumptione contra hoc noſtrum Apoſtolicum privilegium venire, aut in aliquo contraire præſumpſerit, ſeu violator exti- D terit, ſciat, ſe authoritate Dei omnipotentis & beati Apoſtolorum principis Petri, ac noſtra, anathematis vinculo eſſe innodatum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti ſocium futurum inferno, excommunicationique ſubjaceat, donec reſipiſcens ad ſatisfactionem, & congruam emendationem revertatur. Qui vero ſuo intuitu curator, & ob- E ſervator hujus noſtri Apoſtolici privilegii extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam, & æterni regni gaudia a Domino percipere mereatur in ſæcula ſæculorum, amen.

SYNODUS HELENENSIS

IN PRATO TULUGIENSI,

In qua de treugua & pace actum, atque alia quæ ad diſciplinam eccleſiaſticam ſpectant, inſtaurata,

Edita ex tabulis eccleſiæ Helenenſis a Stephano Baluzio V. cl. tom. 2, de concord. ſacerd. & imp.

Ex Labbei Appendice Tom. IX.

ANno Dominicæ Incarnationis XXVII. poſt milleſimum 5 XVII. Kal. Junii, convenit Oliba pontifex Auſonenſis, ad vicem Berengarii Helenenſis epiſcopi, tunc temporis in tranſmarinis partibus peregrini, una cum Udalchero ſanctæ Helenenſis eccleſiæ archipresbytero, & Gancelino archidiacono, & Ellemaco ſacriſcrinio & choraule, Gauzberto, & cæteris præfatæ ſedis canonicis, cœtuque ſacrorum ducum, caterva quoque fidelium, non ſolum virorum, ſed etiam fœminarum. Convenerunt autem in comitatu Roſſilionenſe, in prato Tulujes.

Quo cum conveniſſent, primo rogantes Domini miſericordiam, ut corda fidelium ſuorum ad ſe converteret, mentes quoque & actus dirigeret: dein requiſierunt, ſi quæ * hactenus a præfatis epiſcopis * ſtatuta fuerant, obſervarentur. Sed cum pene omnia inveniſſent niſi ſolum * pedibus conculcata, ſed etiam oblivioni dedita: iterum reparare ſtuduerunt eodem tenore, quo fuerant hactenus condita.

** Legebatur, ſicque cujus emendatio & perſpicua, & neceſſaria.*
** Nempe ab Oliva & Berengario, in ſynodis prius celebratis.*
** Corr. non ſolum.*

Conſtituerunt * itaque præfati epiſcopi ſimul cum omni clero & fideli populo, ut nemo in toto ſupradicto comitatu vel epiſcopatu habitans, aſſalliret aliquem ſuum inimicum ab hora ſabbati nona uſque in die Lunis hora prima, ut omnis homo perſolvat debitum honorem die Dominico: neque ullo modo aliquis aſſalliret monachum cum clericum * ſine armis incedentem; neque aliquem hominem ad eccleſiam cum concilia * euntem, vel redeuntem; neque aliquem hominem cum fœminis euntem: neque aliquis * auderet eccleſiam vel domos in circuitu poſitas a XXX. paſſibus violare, aut aſſallire. Hoc autem pactum ſive treugam ideo conſtituerunt, quoniam Divina lex, & pene omnis Chriſtiana religio ad nihilum deducta, ut legitur, abundabat iniquitas, & refrigeſcebat caritas.

** For. conſtituerant, hoc eſt, Berengarius & Oliva prius in ſynodis ſuis ediderant ſtatuta quæ ſequuntur, quæque nunc Oliva ſervari mandat.*
** Corr. aut clericum.*
** For. cum familia.*
** Male legebatur, aliquid*

Et ideo nos præcipimus ſupradicti, epiſcopus, clerus ſimul, & omnis ordo ſerviens Divinis cultibus, & coram Deo interdicimus: ut nullus homo vel fœmina, de ſupraſcriptis aliquid voluntatie temerare vel infringere præſumat: nec invadat res ſanctæ matris eccleſiæ Helenenſis, ſive cæteris eccleſiis, vel monaſteriis debitas: neque aliquis, ſe ſciente, in inceſtu uſque ad VI. gradum permaneat: neque aliquis uxorem propriam dimittat, nec alteram fœminam habeat. Quod qui fecit, ſive in antea fecerit, niſi reſipuerit, & pro poſſe emendaverit, & ad plenam ſatisfactionem ſanctæ matris eccleſiæ coram ſupradictis canonicis infra menſium trium ſpatium venerit, a liminibus ſanctæ eccleſiæ, & omnium Chriſtianorum cœtu excommunicatus permaneat.

Et ut noveritis omnes, quale peccatum ſit, jungi excommunicatis: nullus Chriſtianus debet manducare cum eis, vel bibere, neque oſculum eis porrigere, neque cum eis loqui, niſi de ſatisfactione: neque ſi excommunicati defuncti fuerint, debentur ad eccleſias ſepeliri: neque aliquis clericus vel fidelis debet pro eis orare.

Si vero pro nihilo duxerint excommunicationem, tranſactis tribus menſibus anathematis vinculo, ideſt, ut perditi ſicut Judas proditor, damnentur. Et ſi, quod Deus avertat, in hac perfidia obierint: corpora illorum cum pſalmis & hymnis, vel ſpiritualibus canticis, non ducantur ad ſepulturam, nec inter fideles mortuos eorum nomina ad ſacrum altare recitentur. Et quia peccatum perpetraverunt ad mortem: niſi pœnituerint, ſine fine damnentur in æternam damnationem.

Omnibus canonicis ſupraſcriptæ ſedis interdicimus coram Deo & ſanctis ejus, ut nullus eorum de his aliquid ſolvere audeat ſine conſenſu præfati archipresbyteri vel archidiaconorum, ſive ſacriſcrinii, & caputſcholaris, vel cæterorum fratrum canonicorum.

Miniſteria autem Divina ſine intermiſſione fiant pro excommunicatis per ſpatium trium menſium, ut *det illis Deus pœnitentiam, & reſipiſcant a laqueis diaboli, a quibus capti tenentur ad ipſius voluntatem.* 2. Timoth. 2.

Quod qui noluerit perficere, noverit ſe mulctandum, niſi reſipuerit, ſupraſcripta excommunicatione. Omnibus autem ſupradicta obſervantibus pax & miſericordia concedatur a Domino Jeſu Chriſto hic & in perpetuum. Amen.

OBSERVATIO G. COSSARTII.

AD annum MXLVII. rejecit hanc ſynodum erudiſſimus illius editor, cum exiſtimaret poſteriorem eſſe concilio Helenenſi celebrato a Guifrado Narbonenſi archiep. quod ipſe anno MXLV affigit. Ego vero & concilium iſtud anno circiter MLXV. tribuendum eſſe, ſupra demonſtraſſe mihi videor; & ad illud cur reſpexiſſe ſynodus noſtra dicatur, cauſam nullam video; & anno MXLVII. celebratam non eſſe, hoc maxime perſuadet, quod ejus præſes Oliva Auſonenſis anno MXLV. Garibayo teſte, obierit.

A U.

ANNO CHRISTI 1027. ANNO CHRISTI 1027.

☞ AUSONENSE CONCILIUM

TRIUM EPISCOPORUM CELEBRATUM ANNO DOM. 1027.

Ex Append. ad Labb. Venet. edit. tom. XI pag. 1291.

ANno 1027. habitum eſt Concilium in civitate Auſonenſi, cui interfuere Oliba Epiſcopus Auſonenſis, Amelius Urgellenſis, & Guadallus Barcinonenſis. *Ex Didaco & Paiadeſio refert Petrus de Marca ad hunc annum.*

ANNO CHRISTI 1028. ANNO CHRISTI 1028.

SYNODUS MOGUNTINA

IN GEIZLETE AN. MXXVIII. CELEBRATA.

HUjus *memoriam concilii debemus Hindelsheimenſi chronico, in quo his verbis refertur.* Anno MXXVIII. Indict. XI. Moguntinus archiepiſcopus Aribo in Geizlete ſynodum generalem cum ſuis ſuffraganeis epiſcopis habuit. In qua inter cætera eccleſiaſtica, quidam homo ingenuus de homicidio Sigefridi comitis incuſatus, candenti ſe ferro expurgavit. Qui ex decreto ſynodali poſt duas noctes probatus, illæſus apparuit.

☞ AD GEIZLIACENSE CONCILIUM

Ad renovandam ſopitam jam controverſiam de Gandinsheimenſi territorio,

Ab Aribone Moguntino anno 1028. coactam.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. pag. 1231.

DE hac ſynodo ita diſſerit Annaliſta Saxo Eccardi ad hunc annum. *Eo anno iterum Aribo archiepiſc. ſynodum ſuam Geizlicæ concivit. Ad idem beatum Godehardum inquietandum legatis, & ſcriptis vocavit, quo ille venire diſſimulans, venerabilem virum Todilonem decanum illius eccleſiæ cum fratribus ei obviam miſit, qui eum honorifice ex parte ſenioris ſalutando de præterita ſynodi diffinitione commonuit; & plurali altrinſecus auctoritatum collatione profuſa epiſcoporum auxilio eam ab ipſa repetitione tunc tantummodo compeſcuit. In eadem ſynodo inter cætera quidam homo ingenuus de homicidio Sigefridi comitis incuſatus, candenti ſe ferro excuſavit; qui ex decreto ſynodali poſt duas noctes probatus illæſus apparuit.*

CONCILIUM KARROFENSE,

a Willelmo IV. Aquitaniæ duce congregatum anno MXXVIII. de fide catholica, deque firmanda pace.

REvixiſſe *in Galliis nonnihil Manichæorum hæreſeos didicimus ſupra ex concilio Aurelianenſi, anni* 1017. *Privata quoque bella, & perpetua cædes ac direptiones quantum vaſtitatis inferrent, ab omnibus illorum temporum ſcriptoribus docemur. Adverſus utramque illam peſtem celebrata eſt hæc ſynodus, auctore Ademaro, qui in chronico:* His, *inquit,* diebus concilium aggregavit epiſcoporum & abbatum dux Willelmus apud Karrofum, propter extinguendas hæreſes, quæ vulgo a Manichæis diſſeminabantur. Ibi adfuerunt omnes Aquitaniæ principes, quibus præcepit pacem firmare, & eccleſiam Dei catholicam venerari. *Hæc Ademarus.* D E

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Nullus hujus ſynodi certus deſignatur annus in Ademari chronico. Quod autem anno 1028. eam tribuerim, ejuſdem chronici epitomen ſum ſecutus: cujus tamen fidem non præſto. Libentius autem ad annum 1031. rejicerem: quo tempore multis Galliarum locis haberi cœpta de firmanda pace concilia.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Chr. 1027. n. 12.

Cum in Galliis Manichæorum hæreſis reviviſcere videretur, & bella inter privatos geſta magnorum malorum cauſa eſſent, VVillelmus Aquitaniæ Dux, hujus nominis IV. Concilium apud Carrofum, monaſterium in marchia pagi Pictonici ſitum, anno 1027. congregavit. In Chronici enim Ademari fine, antequam narretur electio Gotefridi II. in Archiepiſcopum Burdigalenſem, quam ad an. 1027. pertinere conſtat, legitur: *His diebus Concilium aggregavit Epiſcoporum, & Abbatum Dux VVil-*

lelmus apud Sanctum Carroſum propter extinguendas hæreſes, quæ vulgo a Manichæis diſſeminabantur. Ibi adfuerunt omnes Aquitaniæ Principes, quibus præcepit pacem firmare, & Eccleſiam Dei Catholicam venerari. Coſſartius hoc Concilium cum anno 1028. copulat, additque *libentius ad an. 1031. rejecerem, quo tempore multis Galliarum locis haberi cœpta de firmanda pace Concilia.* Verum præterquam quod Ademarus anno 1028. Chroni- A con ſuum abſolvit, & magna eorum pars, quæ in fine habentur, ad annum 1027. pertinent, Chronographus Malleacenſis ad an. 1028. a Paſchate inchoatum ait: *Sequenti anno poſt multa laudabilia facta ipſe Dux Guilelmus Monachus factus apud Malliacum plenus dierum in ſenectute bona obiit in pace pridie Kalendas Februarii.* Quare Concilium Carrofenſe a Guilielmo indictum hoc anno, vel ſerius ſub ſequentis exordium convocatum fuit.

ANNO CHRISTI 1028.

S Y N O D U S R O M A N A,

Pro juribus Epiſcopo Sylvæ Candidæ ſervandis, anno MXXVIII. celebrata.

Ex Ughelli Ital'a ſacra Tom. 1. pag. 91 Venetæ edit.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ego Joannes divina providentia XIX. Papa Romanus, ſciens pene cuncta oblivioni dari ob nimiam fragilitatem humanam, quæ ad honorem, & utilitatem SS. Rufinæ, & Secundæ martyrum temporibus geſta ſunt, literis pandenda mandavimus, ut poſteri devotionem erga noſtra loca cognoſcant, & ſi qui rebelles fuerint, contabeſcant & erubeſcant. Defuncto igitur Gregorio Epiſcopo ſupradictarum martyrum Rufinæ, & Secundæ, Petrum conſecravimus Epiſcopum, poſt cujus conſecrationem, nondum tranſactis tribus annis presbyteri S. Nicolai de Galeria cœperunt gerere eundem Epiſcopum de presbyteris S. Andreæ, presbyteri vero S. Andreæ rogaverunt Epiſcopum, ut illuc iret, & in prædicta Eccleſia S. Andreæ altaria ædificaret. Quibus Epiſcopus reſpondit non debere ibi altaria conſecrare, quia de ipſa eccleſia litigatur presbyter S. Nicolai, prius igitur veniant utræque partes ante nos, & legibus finiatur, & tunc ſi canonice potero, ad ſervitium S. Eccleſiæ faciendum libenter ibo. His auditis reverſi ſunt, & Archipresbytero, & cæteris presbyteris nunciaverunt, qui iterum, atque iterum canonice vocati, tandem utræque partes venerunt ante ſuum epiſcopum, quorum cauſam volens prælibatus Petrus Epiſcopus ita finire, ut nunquam magis lis inde oriretur, ante noſtram præſentiam illos conduxit, nos vero reſidentes in eccleſia S. Sylveſtri, quæ eſt infra palatium Lateranenſe, una cum Theobaldo Belliternenſ. Petro Præneſtino, Benedicto Portuenſi, Theobaldo Albanenſi, Petro Oſtienſi, Dominico Lavican. Benedicto Archidiacono, Creſcentio, atque Rayneria, Gregorio Diaconibus, Petro Card. S. Damaſi, Francone Card. S. Sixti, Tuidiſco Cardin. S. Marcelli, aliiſque quamplurimis Sacerdotibus, & Clericis adſtantibus autem Benedicto Primicerio, & alio Benedicto Secundicerio, Creſcentio Nomenclatore, Petro primo defenſore, Stephano Proto Scriniario, Joanne Deubaldo, Dativo judice, ſeu fratre noſtro Domino Alberico Comite Palatii, & Joanne Tocco Comite Galeriæ, dictos presbyteros utrarumque eccleſiarum introire fecimus cum paucis laicis Galerania, videlicet Joanne filio Rodulphi, Baldo; tunc Epiſcopus veniens ad pedes noſtros cœpit exponere, quomodo, & qualiter, & qua pro cauſa vocaſſet eos, & cœpimus cauſam quærere, quæ illos movebat, tranquilla mente diſtmere, & tractare. Quæ cum protelaretur, ut reor, ſuggeſtione Spiritus ſancti, venit mihi in mentem, quod multum lucri Epiſcopus S. Rufinæ haberet de tot ſacerdotibus, & tam magno populo Galerano, hoc cogitans infra me ipſum, & volens addiſcere quantitatem redditus prædictæ Galeriæ, taliter Epiſcopum interrogavi. Credo quidem multum redditus habere Epiſcopum S. Rufinæ de tot ſacerdotibus, & tam amplo populo Galerano. Epiſcopus reſpondit, a ſacerdotibus S. Nicolai 14. ſolidos per annum, & a presbyteris S. Andreæ 30. denarios, conſequitur Epiſcopus nihil amplius. Quod nos audientes maxima triſtitia affecti ſumus, & relinquentes cauſam, quam tractabamus, omnes uno ſpiritu, una mente cogente tanta impietate, ad hoc tractandum converſi ſumus. Tunc Archipresbyterum vocavimus S. Nicolai cum ſuis, & ſyndicum S. Andreæ cum ſuis, quia Archipresbyter abſens erat, infirmitatis cauſa, nos taliter aggreſſi ſumus, dicite nobis, quare tam parum Epiſcopo redditis, & quare vel tertiam non redditis ſibi, ſicut & alia loca faciunt? Qui reſponderunt: conſuetudo noſtra fuit; & nos contra habetis ab aliquo Epiſcopo inde aliquid ſcriptum? qui reſponderunt per omnia, Domine nullum; tunc nos interrogavimus reſidentes Epiſcopos, ſacerdotes, diaconos, judices, quid deberet de hoc fieri, & prælibatus Epiſcopus procedens ad pedes noſtros, talia cœpit: Domine ſi veſtri gratia eſt, ad eam cauſam ſedite, pro qua huc venimus, iſtam opportuno tempore reſervate. Tunc nos commoti, & valde irati contra eum, quia nolebat nos proponere, quod ipſe quærere debebat, diximus, miror cum ſis prudens, ac potens, quare eccleſiam tuam non ſublevas? ſed magis opprimis, quare non dixiſti hoc per tot dies? & quare illam conſuetudinem, quam omnes Eccleſiæ habent, non exigis ab ipſis, mihi adeo non imputabitur quod in ea eſt eccleſia, ego eam vobis dedi, ſi tu non vis tertiam ab eis exigere, ego illam exigam, ut eccleſia tibi commiſſa, meo, & tuo tempore non decreſcat. His verbis Petrus Epiſcopus correptus reſpondit, Domine quid vos, & S. hoc Concilium judicat, recipere paratus ſim, tunc ab omni Concilio definitum, & judicatum eſt, ut cunctis poſtpoſitis prius eccleſia S. Rufinæ, & Epiſcopus ſuus honoretur, & per me de tertia cunctæ Galeriæ Epiſcopus miniſtretur, reſutantibus ea presbyteris, & dare integram promittentibus ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, & ſic ad inchoatam cauſam presbyterum redire, quod & factum eſt. Nam accepta ego virga, inveſtivi Epiſcopum Petrum, & per ſe ſuoſque ſucceſſores de univerſa tertia omnium eccleſiarum Galeriæ, aſſuetaque datione, conſentientibus presbyteris utriuſque eccleſiæ, & reſutantibus, atque dare eam promittentibus, ac dicentibus, quod ſe illam prius ſponte darent. Iterumque judicatum eſt, ut ſub interdictione anathematis hoc poneretur, & confirmaretur, & factum eſt, nam noſtra juſſione, & omnium prædictorum ſacerdotum, Epiſcoporum, Diaconorum accepta ſtola Benedictus Portuenſis Epiſcopus dixit, auctoritate Patris, Filii, & Spiritus ſancti, & auctoritate B. Petri Apoſtoli, & D. N. Joannis Papæ hoc S. Concilio præſidentis, & auctoritate hujus S. Concilii maledicimus, & excommunica-

nicsmus, & perpetuo anathematis vinculo obligamus, quicumque ſacerdotum, ſive clericorum, ſive laicorum, ſeu qualiſcumque perſona mortalium tertiam univerſarum eccleſiarum Galeriæ Petro Epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus aliquo modo contendere præſumpſerit, vel aliquo modo fraudare diſpoſuerit, & hoc quod de Galeria judicavimus ab omnibus locis prædicti Epiſcopatus S. Rufinæ, & ab omnibus ſacerdotibus, & clericis, vel laicis, & ab omni perſona obſervari ſub ſimili anathemate Apoſtolica auctoritate ſancimus, & ſtatuimus in perpetuum, poſtquam tec a Petro Epiſcopo, vel ſuis ſucceſſoribus ſupradicta tertia requiſita fuerit; & ab omnibus clamatum eſt, fiat fiat, amen, amen. Et ut diligentius obſervetur, & clarius cognoſcatur, totum per ordinem Gregorio Scrivanio S. R. E. ſcribere præcepimus, & ab omnibus, qui interfuerunt, propriis manibus roborari' voluimus. Benedictus Archidiaconus interfui, & in perpetuum valere judico. Petrus Præneſtinus Epiſcopus interfui, & in perpetuum valere judico. Ego Benedictus Epiſcopus Portuenſis interfui, & in perpetuum valere judico. Datum XIX. Kalend. Januarii per manus Boſonis Epiſcopi Tiburtinæ Eccleſiæ, & Bibliothecarii S. A. S. interfui, & in perpetuum valere judico. Raynerius Diaconus de Diaconia S. Georgii, & Leon Epiſcopus Oſtienſis eccleſiæ interfui & in perpetuum valere judico. Gregorius S. Luciæ interfui, & in perpetuum valere judico. Benedictus Epiſcopus S. Anagninæ eccleſiæ interfui. Joann. Epiſcopus S. Bledanæ eccleſiæ interfui, & in perpetuum valere judico. Benedictus Epiſcopus Ceren. hoc decretum firmum, & in perpetuum valere judico. Petrus Cardinalis tituli S. Marci interfui, & in perpetuum [valere judico. Raynerius Epiſcopus Nepeſinæ eccleſiæ hoc decretum firmum, & in perpetuum manere judico. Amaſus Epiſcopus, atque Capellanus Domini Papæ. Franco Cardinalis S. Sixti. Benedictus Domini gratia Secundicerius S. A. S. Joannes Cardinalis tituli Sancti Marcelli. Creſcentius Domini gratia ;nomenclator S. A. S. Ego Stephanus Dei gratia Scrivanius S. Sedis Apoſtolicæ ſcripſi, &c.

Hujus tamen Concilii Epocha non adeo certa eſt, cum nullo conſignata ſit anno, vel Indictione, ſed ſolum XIX. Kalend. Januarii. *Ex iis tamen quæ habentur initio concilii, eruitur celebratum circa an. 1028. dicitur enim ibi:* nondum tranſactis tribus annis *a conſecratione Petri Epiſcopi Sylvæ Candidæ, quæ contigit anno 1026. ut ex literis Joannis XIX. ad eumdem Petrum datis 16. Kal. Jan. ejuſdem anni apud Ughellum colligi poteſt.*

CONCILIUM LEMOVICENSE I.

Quo declaratum eſt S. Martialem Lemovicenſis ſedis auctorem epiſcopum apoſtolicum eſſe nominandum: ejuſdem corporis elevatio facta fuit anno Domini MXXIX. tempore Joannis papæ XVIII.

HAnc ſynodum celebratam eſſe anno Chriſti 1029. acta Lemovicenſis concilii indicant his verbis: *In primo anno dedicationis hujus Lemovicenſis baſilicæ redemptoris noſtri, &c.* Dedicatio autem ejuſdem eccleſiæ (ut habetur in ſcripto chronico Ganfredi monachi ſancti Martialis) habita fuit anno 1028. Quæ in hoc concilio geſta fuerunt, continentur actione I. concilii Lemovicenſis II. infra ad an. 1031.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Qui cum Roberto rege ad dedicationem eccleſiæ ſancti Aniani Aurelianenſis convenerunt anno MXXIX.

M*Onaſterium ſancti Aniani apud Aurelianos a Roberto rege inſtauratum, novamque eccleſiam inſigni opere conſtructam, docet in ejus vita Helgaldus. Poſt eccleſiæ vero deſcriptionem, dedicationis narrationem aggreditur his verbis.* Poſt quæ omnia, *inquit*, cupidus ſanctæ benedictionis rex Robertus glorioſus, ſuæ ordinationis, & aſſumptionis in regem anno XXXVI. juſſione imperatoria evocavit archipræſules Gauzlinum Bituricenſem & abbatem Floriacenſem, Leuthericum Senonenſem, necnon & Arnulfum Turonenſem. Quorum præſentiam ſubſequuntur præſules, Odolricus Aurelianenſis, Theodoricus Carnotenſis, Bernerius Meldenſis, Warinus Beluacenſis, & Rodulfus Silvanectenſis. Non defuit etiam præſentia domni & venerabilis Odilonis Cluniacenſium abbatis, & aliorum bonorum virorum non minimi meriti, cum quibus ſemper deſiderabat colloqui. Ab his pro certo, & aliis Dei miniſtris levatur illud nobile corpus amici Dei Aniani ſanctiſſimi, de ſepulcro, cum corporibus ſanctorum Euſpicii, Monitoris, & Floſculi confeſſorum, Baudelii, & Scubilit martyrum, & Agiæ matris Sancti Lupi confeſſoris: & ab ipſo glorioſo rege & aliis, quos jam prænotavit litera, qui pro tali negotio advenerant, cuſtoditur, laudatur, & decantatur in hymnis & laudibus in eccleſia S. Martini, quoadusque præpararentur utilia, & neceſſaria ſanctæ benedictioni. Præparatis ergo omnibus, ab ipſis ſanctis ſacerdotibus locum ipſum benedici & conſecrari ſolenniter fecit, anno Dominicæ incarnationis MXXIX. Indictione XII.

CONCILIUM IN PALITHI

ANNO MXXIX. HABITUM.

D*E hoc concilio id tantum habemus quod refertur in Hildesheimenſi chronico, ad hunc modum.* Anno MXXIX. Indictione XII. Generalis ſynodus in Palithi, præſidente Imperatore cum epiſcopis XI. in qua iterum Moguntinus archipræſul domnum Godehardum ſuper Gandesheim inquietare cœpit. *Eadem ſpectat quod refert anno ſequenti:* Hoc anno domnus Godehardus epiſcopus, & A Aribo Metropolitanus Moguntiæ, inter ſe invicem ſuper Gandesheim reconciliati ſunt. Nam ipſe Metropolitanus patrem Godehardum ſecreto convenit, ſeque ſuper eadem parochia erraſſe confitendo nunciavit, & omnem fraternam ſatisfactionem, ſed & de præterita lite perpetuam taciturnitatem, ſub vero Chriſti & eccleſiæ teſtimonio promiſit.

☞ CONSTANTINOPOLITANA SYNODUS

In qua Joannes Abdon Jacobitarum Antiochenus patriarcha damnatur,

Anno Chriſti 1029. celebrata.

Ex Manſi ſuppl. pag. 1231.

DE concilio hoc, Scriptoribus Græcis ignoto, pauca iſta ex Aſſemano Biblioth. Orientali. tom. II. pag. 150. accipe: *Joannes Abdon apud imperatorem* (Romanum utique Argyrium, qui ab anno Chriſti 1028. ad annum 1034. imperavit) *accuſatus, Conſtantinopolim cum quatuor epiſcopis, & tribus Monachis Jacobitis abductus eſt, & in ſynodo epiſcoporum Græcorum condemnatus;* B *duobus poſt annis in exilio periit.* Hæc Aſſemanus ex Michaele epiſcopo Taneos in vita ejuſdem Joannis Arabica, qui dein Michael Joannis obitum conſignat, *anno ſanctorum Martyrum ſeptingenteſimo quadrageſimo ſeptimo;* id eſt Chriſti 1031. ex quo concilio Conſtantinopolitano annum 1029. aſſignes.

AUSCENSE CONCILIUM

Anno 1029. circiter habitum.

COncilii hujus, alias plane ignoti fit mentio in charta quadam in Gallia Chriſtiana nov. edit. tom. I. pag. 167. append. his verbis: *Remundus Petianenſis abbas* (Cœnobium eſt ordinis S. Ben.) *ſuper abbatia S. Joannis conqueſtus in concilio Auxienſi, judicio Auxienſis archiepiſcopi Remundi* Cup. (quem paulo ante annum 1030. deſiiſſe conſtat) *atque domni Gregorii ejuſdem* (Aquenſis) *ſedis epiſcopi omniumque epiſcoporum in concilio exiſtentium ab abbate S. Joannis VVillelmo poteſtatem* C *prælationemque diu amiſſam recuperavit, & ſibi per manum ſuam conſilio ſalvo jure S. Michaelis* (abbatiæ Petiſnenſis) *eidem præfato abbati Guillelmo monaſterium commiſit. S.R. Cupe Auxenſis archiepiſcopi. S. Gregorii epiſcopi. S. Guilielmi abbatis Cellæ Medulfi. S. Remundi ejuſdem monaſterii abbatis. S. Fortii prioris. S. Florentii monachi. S. Remundi. Arnaldi vicecomitis ejuſdem civitatis S. plurimorum aliorum.*

SYNODUS ROMANA

IN QUA PRIVILEGIUM POPPONI PATRIARCHÆ AQUILEJENSI

Conceſſum irritatur, & Gradenſis Eccleſia Venetæ ac Hiſtriæ Metropolis confirmatur.

Ex Ughelli Ital. Sac. To. V. p. 1110. Venet. edit.

JOannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Si D mortalibus inevitabiliter non immineret accidens ex protoplaſti parentis vitio deficere, nullo penitus ratio cogeret acta eorumdem ſervanda futuris ſeculis bona ad exemplum, vel improba ad cautelam ſtilo inextricabili commendare, illa minus idoneum foret auctores præſentes inſpicere, & acta exequi exarata. Sed quia, ut præmiſſum eſt, primi parentis piaculo inſtantia cæterorum deficere cœpit, provide eorum invenit humanitas, ne ſecum deperirent geſta propria ad informationem ſequentium ſæculorum, vel ad evitationem, ſi obſcura fuerint, debere adnotari, ut ipſa E adnotatio immemores ætates ſuperans ſignificaret, quid utile, quidve geſtum fuiſſet inutile, & lucida indagatione verum a falſo in tempore opportuno ſecerneret. Quod ſi ſeſe in ſæcularibus negotiis id ſervari ſancitum, cautius, & diligentius

ANNO CHRISTI 1019.

tius in Eccleſiaſticis eſt obſervandum, qui tanto A tempeſtatem ſæculi horient, quanto quiete perpetua ardent, tanto inquietudinem refugiunt mortalium, quanto ſoli viventi Deo in ſæcula ſæculorum placere deſiderant. Cujus rei gratia omnibus S. Dei Eccleſiæ filiis notum eſſe volumus, quod inter Urſonem Patriarcham Gradenſem, & Popponem Forojulienſem Patriarcham, proh dolor! noſtris temporibus zabulo ventilante commotum eſt, & ad quod uſque perductum. Conſpirante namque Veneticorum populo contra Dominum ſuum Ducem, & prælibatum Patriarcham fratrem ſuum, uterque poſthabitis dignitatibus & curis, quæ ad ſe pertinebant, alias ſe receptarunt, donec ſopitis ſæcularibus inſolentiis ad ſua repedare quiviſſent, ſicuti poſtea rei probavit B eventus. Interea vero antiquo zelo accenſus hoſtis Forojulienſis Patriarcha Poppo Gradenſem civitatem adit, petens ſe recipi a civibus adjutorem confratris ſui Patriarchæ Gradenſis, & amici ſui Ducis. Cui cum nollent acquieſcere per Deum & octo ſuorum ſacramenta firmavit, ſicut referente Urſone Patriarcha, & quamplurimis Veneticorum nobilibus, ac tum provincialium Epiſcopis didicimus, quod ad ſalvam faciendam Duci & fratri ſuo Patriarchæ civitatem intraret. Ubi poſtquam intratum eſt, oblitus ſacramentorum, Gentilium more, ut de ſæcularibus audivimus, quicquid in eccleſia inventum eſt, una manu deprædatum eſt, duorum monaſteriorum Sanctimoniales ſtupratæ, ac violatæ a ſuis ſunt, C neque Monachis pepercit. Quin etiam defunctorum corpora quietem deſiderantia e propriis tumulis auferens ad civitatem ſuam inhonorata tranſtulit, reliquias minus tamen quam deſiderabat ſimiliter ſecum devexit, altaria confregit, theſauros abſtulit, civitatem aliquibus patronis Gradenſem licet deſtitutam munitam ſuis reliquit. Cui non ſufficiens hoc appoſuit iniquitates ſuper iniquitates; nos ſuis legatis petiit poſcens confirmationem omnium locorum ſuorum a nobis, & nominatim Gradenſis Inſulæ: quibus cum reſponderem non ſibi juſte, & Canonice, ac per antiqua privilegia pertinere, dixerunt: non aliter ea petit Dominus noſter ſibi confirmari, niſi quemadmodum per privilegia veſtrorum anteceſ D ſorum ſuis anteceſſoribus & eccleſiæ ſuæ confirmata eſt: & ſibi juſte & canonice pertinere videtur, ac ipſe probare poteſt, & promittit. His auditis nec arbitrantes eum audere illudere Apoſtolicæ ſedi, & magis quia novimus pro hac ratione Urſonem Patriarcham a bonæ memoriæ Domno Benedicto Papa Romam vocatum faſſum ſe venire non poſſe ſub excuſatione imperialis timoris, licet legatos ſuos mitteret petitionibus ſuis condeſcendentes privilegium ſibi dare filio noſtro Petro Diacono & Cancellario præcepimus. Sed & de Inſula Gradenſi inſeri juſſimus, ſicut audietis. Præterea confirmamus vobis Inſulam Gradenſem cum pertinentiis, ſicut juſte, & canonice per antiqua privilegia vobis & eccleſiæ veſtræ E pertinere dinoſcitur: & ſicut tu ipſe juſte probare omni tempore potes, & promittis, ita ut ſecundum Deum tibi eam ordinare liceat. Quod totum in contrarium accidit, quia nec juſte ſibi pertinere convinctum eſt: qui vocatus ad ſatisfaciendum de hoc Gradenſi Patriarchæ ſicut promiſit, venire diſtulit, nec ſecundum Deum dictam ordinavit inſulam, neque antiqua per privilegia eam ſibi pertinere, ut promiſerat, oſtendit. Privilegium, quod ſcriptum eſt ſub præfata conditione manu noſtra corroboratum, per ſuos remiſſum eſt nuncios. Poſt eorum reverſionem

ANNO CHRISTI 1019.

A nondum expleto triduo nuncius Patriarchæ Gradenſis ſupervenit, flebilem nobis repræſentans Epiſtolam, quam cum legiſſemus magno mœrore affecti ſumus; ſed recuperata ſpe ex eo, quod probare omni tempore juſtitiam ſe habere promiſit, nuncium noſtrum Gregorium fide probatum, & omni eloquentia inſignem adutrumque miſimus cum Epiſtolis paterne vocantibus eos ad noſtram Synodum. Sed Poppo viſis literis commotus..... ſicut Gregorius retulit, quod nec etiam caput inclinaret, ſed potius tenorem privilegii denegaret: Et quia perditam Gradenſem inſulam haberet, querebatur, nec poſſe ſe venire ad noſtram ſynodum nulla ratione interveniente profitebatur; ſed de tenore privilegii in eodem loco victus eſt B mendacem eſſe: quia exemplar demonſtratum eſt a Gregorio: cui revertenti junxit ſe Urſo Patriarcha nos vocatus adiens. Quod cum cognoviſſet Poppo Forojulienſis Patriarcha, Monachum quemdam legatum ad nos miſit, nulla probabili ratione, nec juſta defenſione, ut promiſerat, munitum. Quem cum retinere audito adventu Urſonis Patriarchæ voluiſſem, fugam arripuit. Veniens autem ante nos Patriarcha Gradenſis triduo flebiliter queſtus eſt. Poſtea vero congregata Synodo in eccleſia B. Sylveſtri infra noſtrum palatium reſidentibus nobiſcum Venerabilibus Epiſcopis Petro Pipernenſi, Benedicto Portuenſi, Dominico Lavicanenſi, Boſone Tiburtinenſi, Reginerio Nephienſi, Benedicto Cerenſi, Dodone Nucerenſi, C Petro Præneſtinenſi, Joanne Bledenſi, Joanne Ortenſi, Azo, Amato, ſeu Benedicto Epiſcopis, ac Diaconibus Benedicto Archidiacono, Creſcentio Diacono, Petro Diacono Archicancellario, Creſcentio, & Rainerio Diaconibus, & Cardinalibus, Stephano, Petro, Joanne, & alio Joanne, ſeu cæteris tam Epiſcopis, quam presbyteris, necnon Diaconibus, quorum ſubtus manus aſcriptæ eſſe ſubcernuntur; omnes res per ordinem relatæ ſunt, atque privilegia anteceſſorum noſtr. ſcil. Sanctiſſimi Pelagii, Gregorii, & Honorii, Stephani, & Gregorii, Leonis, Sergii, & Leonis, Benedicti, Adriani, Bonifacii, Romani, Theodori, Anaſtaſii, Joannis, Sylveſtri, & Sergii oſtenſa, quorum imitantes quam plurima de D eadem Gradenſi ſede inſtituta, talem definitionem promeruit, ut privilegium confirmationis judicio noſtrorum Epiſcoporum ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus de ejuſdem ſedis ſtabilitate perpetualiter faceremus. Quod & fecimus, ſtatuentes Apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione, ut nulli unquam in tempore prædictum Urſonem Patriarcham, ac ſucceſſores ejus de prædicto Patriarchatu Gradenſi, ſive de rebus, ac poſſeſſionibus ejus inquietare, aut moleſtare præſumat; ſed potius ſæpius nominatum Patriarcham Gradenſem cum ſua integritate quietum remota omni contradictione ipſe, ſuique ſucceſſores perpetuis poſſideant temporibus, ita etiam ut abſque ſuo ſuorumque ſucceſſorum voluntario conſenſu nulli electionem E ſuorum ſuffraganeorum facere liceat. Et quidquid ab eis juxta normam canonicam pro commiſſa ſibi Eccleſiæ cura prolatum fuerit, tam a ſuffraganeis ſibi Epiſcopis, quam a clero & populo cuſtodiri præcipimus. Qui vero hæc, quæ a nobis pio intuitu promulgata ſunt, infringere, aut in aliquo transgredi præſumpſerit, omnipotentis Dei iram incurrat, & noſtro anathemate confoſſus pereat, ſed & cum Diabolo perpetuo damnatus gemat. Qui autem cuſtos, & obſervator hujus noſtri Apoſtolici privilegii extiterit, gratiam mereatur SS. Trinitatis, & noſtra benedictione fruatur, ac in ſecula ſeculorum lætetur.

Scri-

ANNO CHRISTI 1025.

Scriptum per manus Georgii ſeriniarii S. R. E. in menſe Decembri Indictione VIII. † Bene valete.

Ego Benedictus Epiſcopus Portuenſis interſui & ſubſcr.

Ego Boſus Epiſcopus S. Tiburtinæ Eccleſiæ ſubſcripſi.

Ego Petrus Epiſcopus Hoſtienſis ſubſcr.

Ego Dominicus Epiſcopus Lavicanenſis Eccleſiæ ſubſcripſi.

Ego Benedictus S. Cerenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcr.

Ego Joannes Epiſcopus S. Ortanæ Eccleſiæ ſubſcripſi.

Ego Raynerius S. Nepeſinæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcr.

Ego Petrus Epiſcopus S. Pipernenſis Eccleſiæ ſubſcripſi.

Ego Benedictus Epiſcopus de Portalatina ſubſcr.

Ego Dodo Epiſcopus Nucerenſis ſubſcr.

Ego Azo Epiſcopus Camerinenſis ſubſcr.

Ego Joannes Epiſcopus S. Bledanæ Eccleſiæ ſubſcripſi.

Ego Almatlus . . . . ſubſcr.

Ego Leo S. Ficoclenſis Eccleſiæ Epiſc. ſubſcr.

Ego Monaldus Epiſcopus Ariminenſis ex juſſione D. Jo. Papæ ſubſcr.

Ego Berardus S. Fulgilienſis Eccleſiæ Epiſc. ex juſſione D. Jo. Papæ ſubſcr.

Ego Benedictus Archidiaconus, & vicedominus ſubſcr.

Ego Petrus Diaconus S. R. E. & cancellarius ſacri palatii ſubſcr.

Ego Creſcentius diaconus ſubſcr.

Ego Riginerius diaconus ſubſcr.

Ego Stephanus Cardinalis interſui.

Ego Joannes Cardinalis tit. S. Marcelli interſui.

Ego Joannes Cardinalis S. Marci interſui.

Datum videretur in Indictione VIII. hoc ſynodale decretum anno Chriſti 1024. Verum in præſcripta Indictione mendum ineſſe oportet, ſiquidem privilegium Pappoas conceſſum eſt Indictione X. ſeu mavis XI. ut vult Pagius. Fortaſſe pro VIII. reponenda eſt Indictio XIII. adeout coacta ſit Synodus, ac emanarit ſententia labente jam anno 1029.

ANNO CHRISTI 1030. Ex Martene Theſauro Anecdot. T. IV. p. 95.

CONCILIUM PICTAVIENSE

SUB ROBERTO REGE CIRCA AN. CHRISTI MXXX.

Vetat ne quis terras aut poſſeſſiones Eccleſiarum aut monaſteriorum invadat.

Ex Chartario S. Maxentii.

CUm inter mundi fluctivagos diſcurſus ſanctæ Eccleſiæ ſtatus dilabi videretur, & pro innumeris hominum delictis, ſuadente diabolo religio ſancta corrumperetur, miſertus Dominus generi humano non diu paſſus prævalere zabulo, & dominari mundo, tandem his cladibus permiſit finem fieri, ſicque voluit ad ſanctæ religioſitatis mores priſtinos revocari. Præveniente igitur miſericordia piiſſimi conditoris, actum eſt ſub Principe Aquitanorum, rege videlicet Rotberto Francorum regna juſte diſponente, & ducibus ſub regimine ejus degentibus, pontificibus quoque quamplurimis, nec non & diverſorum ſacerdotum ſimulque omni ordini clericorum, ut concilia per ſingulas civitates celebrarentur, ac innumera multitudo plebium coadunata tam nobilium quam pauperum de fide catholica & rebus ſanctæ Dei eccleſiæ ibi concionaretur, ut emendata fides ab omnibus a Deo confirmaretur. Inter ceteras ergo diverſas partes accidit, ut Pictavæ urbis concilium ageretur, duce videlicet nobiliſſimo Willelmo cum Iſemberto ipſius urbis epiſcopo, & Jordane Lemovicenſium præſule, atque Arnaldo Petraguricæ regionis, & diverſorum ordinum Chriſtianorum, abbatibus videlicet, monachis, & clericis, necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus rebus tractarent, ſtatuerunt ut ſi quis hominum res ſanctæ Dei eccleſiæ fraudulenter aut violenter poſſederat aut injuſte rapuerat, cum ſummo ſtudio reſtitueret, & ut terras monaſteriorum integras liberaſque perſolverent, quod & ita omnes decreverunt fieri, & ſub omni excommunicatione & juramento firmaverunt. Sub iiſdem ergo diebus contigit, ut domnus Willelmus comes deveniret in quoddam caſtrum, quod vocatur antiquitus Metulo, ut ibi cum ſuis judicibus & præpoſitis, ac multis nobilibus de rebus plurimis judicia exigerent juſta, cujus præſentiam adeuntes monachi ex cœnobio beati Maxentii atque B. Leodegarii interpellati ſunt eum de propriis terris, in quibus judices & præpoſiti per falſitatem & cupiditatem injuſta judicia exercebant, & pauperes condemnabant. Tunc ipſe convocans majores natu, & qui priores antiquitus noverant conſuetudines, interrogavit ſi vera eſſent quæ dicebantur. Quibus adſtantibus ait: accedat quis ex teſtibus qui ſub juramento adfirmet, & fiat ſicut ipſi requirunt; tunc quidam ex ſubjudicibus teſtatus eſt patrem ſuum judicem fuiſſe pluſquam 70. annos, ſeque poſt mortem ejus annis quamplurimis exegiſſe hujus rei negotium, ſicque ſuper altare, & reliquias ſanctorum juravit, ſic eſſe conſuetudines priores. Tunc comes, & omnes qui aderant tam nobiles quam pauperes teſtati ſunt, ita perenniter abſque ulla contradictione permanerent inlæſa. Cauſæ autem hujus rei hæ ſunt de terra S. Maxentii, quod eſt in parochia Vedrinas & Montiniaco & Bonolio, Virinella, Boſſiaco cum villis qui ad ipſam villam pertinent, & Villam-novam de quatuor cauſis, raptum, furtum, homicidium, incendium medietatem vicarii accipiant, aliam dimidiam monachi habeant. Omnem autem clamorem quicumque hominum ſe clamaverint deintus in terra S. Maxentii monachi rectum faciant, ſine ullo homine partiente, & ſi foras terram S. Maxentii vicarii clamum habuerint, Ipſi diſtrictum accipiant. Sed & de propriis hominibus S. Maxentii, nemo præpoſitorum nullus judex judicet, niſi ante monachum aut in quo ipſe juſſerit. Et in his cauſis nemo præpoſitorum partem habeat. In totam autem terram ſupra ſcriptam nullus vicarius, nec ullus præpoſitus nullum interſignum mittat, & ſi quis miſerit, nullus hominum ho-

rum

ANNO CHRISTI 1030.

rum ad ipſum pergat, ſed ante monachum judicium fiat. Ut autem hæc deſcriptio firma permaneat, ſub omni firmamento & ſtabilitate & promiſſione concilii, manibus propriis corroboraverunt principes & nobiles qui adfuerunt, Willelmus videlicet, & Odo frater ejus, & Willelmus Vicecomes, & Conſtantinus, & Majengodus & Leterius, necnon & Stephanus & Ugo & Ran- A nulfus, Gatzo & Girbertus aliique quamplurimi. Facta eſt autem ſtabilitas hujus negotii IV. Idus Decembris ſub domno [1] Amblardo abbate & monachis ſibi ſubditis, quorum nomina enarrare prætermittimus. Si quis hanc violaverit, ira Dei omnipotentis incurrat, & cum damnatis pereat, ſicque omnibus maledictionibus Dei ſubjaceat. Sienerus levita rogatus ſcripſit.

SYNODUS VIENNENSIS

IN QUA S. LEODEGARIUS ARCHIEPISCOPUS

Monaſterio S. Petri aſſerit Eccleſiam de Cedranis.

Ex Martene Theſauro Anecdot. t. 1. p. 80.

Ex Chartario Viennenſi S. Petri.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis notum ſit omnibus hominibus præſentibus & futuris, quod quidam homo nomine Mailres cum uxore ſua nomine Plectiva tempore Caroli glorioſi Principis, qui cognominatus eſt Magnus, & tempore Vultrajæ, qui & Wlfericus Viennenſis archiepiſcopi, volentes baſilicam ædificare in propria hæreditate, ſcilicet in villa quæ vocatur Cedrania, petierunt ab illis hominibus, qui tunc temporis matrem Eccleſiam poſſidebant hæreditario jure, quæ hactenus conſtructa cernitur in honore S. Chriſtophori in villa quæ vocatur Sole, decimas & primitias, quæ eidem matri eccleſiæ in villa Cedranis debebantur, eccleſiaſtico more ſibi vendi, quatenus libera facultate conceſſa expeditius ſupradictam baſilicam ædificarent. Quod ſicut petierunt, impetraverunt. Igitur baſilica ædificata, & longo tempore poſtea a ſancto Alexandro Viennenſi archiepiſcopo dedicata, cum decimis, & primitiis ſicut ædificatores emerant, filiis & nepotibus hæreditario jure evenit hoc modo. Mailus ædificator dimiſit filio Mailo, & iſte dimiſit Wldrico filio ſuo, & iſte dimiſit filio ſuo Girunculo, qui Girunculus cum genero ſuo nomine Arengo & filia nomine Azelina dederunt eam integre Deo & S. Petro principi Apoſtolorum, cujus baſilica & cœnobium habetur foris murum urbis Viennæ ad auſtralem portam, tempore Henrici II. Romanorum Cæſaris & domni Leudgarii archiepiſcopi & domni Guitgerii abbatis ſupradicti cœnobii. Quo tempore ſupraſcripta Eccleſia S. Chriſtophori de Sole jam dudum e poſſeſſoribus, ſcilicet Arberto & B Athenolfo & Abone fratribus, qui fuerunt nepotes illorum, qui decimas & primitias ſupradictas vendiderunt, tradita cœnobio S. Theuthfredi fuerat, & a monachis S. Theuthfredi cœnobii contra Guitgerium abbatem S. Petri ſupradicti cœnobii vivente Girunculo contentio eſt exorta, volentes primitias & decimas ſibi & ſuæ eccleſiæ vendicare. Unde etiam in ſancta ſynodo in Vien- C nenſi urbe 4. Calendas Maii acta in præſentia Leudgarii archiepiſcopi chartulam oſtenderunt: in qua villulæ, quæ ſuas primitias & decimas debebant Eccleſiæ matri S. Chriſtophori notificatæ erant, inter quas etiam villa Cedranis inſerta reperta eſt, ignorantes qualiter poſtea a Mailo ſupradicto libera, juſto dato pretio, ab omni cenſu facta eſt. Propter quam controverſiam decre- D vit S. Synodus in præſentia domni Leudgarii archiepiſcopi, ut propter mutuam pacem, & ut deinceps nulla inde contentio oriretur, ſicut veriſſimi & antiquiſſimi teſtes affirmaverunt, inviolabiliter & perpetualiter S. Petri cœnobio integre Eccleſia cum decimis & primitiis in villa Cedranis remaneret, & ſicut Girunculus, & Arengo ſocer ſuus, & filia Deo dederunt, & S. Petri E ſæpe nominati cœnobio, ita inconvulſe & intemerate futuris in omnibus temporibus teneret, haberet, & poſſideret. S. domni Leodgarii. S. Guigoni decani. S. Dothmari abbatis. S. Andreæ. S. Pladini præpoſiti Tacernaco S. Bernardi archidiaconi. S. Ermendrici archipreſbyteri. S. Durandi archipreſbyteri. S. Ardrudi preſbyteri. S. Guitberti preſbyteri. S. Aſterii archipreſbyteri. S. Andreæ archipreſbyteri. S. Girbaldi canonici.

EPI-

[1] Amblardus abbas S. Maxentii anno 1027. ordinatus eſt ab Iſemberto Pictavenſi Ep. Giſleberti ſucceſſore, ut docet nos chronicon Malleacenſe. Hinc colliges, concilium iſtud Pictavenſe celebratum fuiſſe inter annum 1027. & 1031. quo Robertus Rex obiit. *Martene.*

EPISTOLA CANUTI REGIS,

AD ANGLORUM PROCERES

Miſſa Roma anno regni ejus XV. *Domini* MXXXI.

Refert quanta benignitate a Joanne papa, Conrado imperatore, & Rodulpho rege amplexus eſt. Se Romam tranſeuntibus impetraſſe privilegia: vitæque ſuæ inſtitutum correcturum vovet. Monet ut declinent injuſtitiam, & fiſco nil indebite ferant. Ad eccleſiam pertinentia ſedulo quæque reddi jubet.

*Cnuto rex totius Angliæ, & Danamarchiæ, & Norvvegiæ, & partis Suavorum, * Ailnotho metropolitano, & Alfrico Eboracenſi, omnibuſque epiſcopis & primatibus, & toti genti Anglorum, tam nobilibus quam plebeis, ſalutem.*

[* al. Egelnotho]

NOtifico vobis me noviter iiſſe Romam oratum pro redemptione peccaminum meorum, & pro ſalute regnorum, quique meo ſubjacent regimini populorum. Hanc quidem profectionem Deo jam olim devoveram, ſed pro negotiis regni & cauſis impedientibus, hucuſque non poteram perficere. Nunc autem ipſi Deo meo omnipotenti valde humiliter gratias ago, quod conceſſit in vita mea Petrum & Paulum beatos apoſtolos, & omne ſanctuarium quod intra urbem Romam, aut extra addiſcere potui, expetere, & ſecundum deſiderium meum præſentialiter venerari, & adorare. Et ideo hoc maxime patravi, quia a ſapientibus didici, ſanctum Petrum apoſtolum magnam poteſtatem accepiſſe a domino ligandi atque ſolvendi, clavigerum eſſe regni cœleſtis: & ideo ſpecialiter ejus patrocinium apud Deum expetere valde utile duxi.

[Malm. geſt. reg. lib. 2. cap. 11. Romam adiit pro ſalute animæ.]

Sit autem vobis notum, quia magna congregatio nobilium in ipſa ſolennitate paſchali, ibi cum domino papa Joanne, & imperatore Cunrado erat: ſcilicet omnes principes gentium a monte Gargano uſque ad iſtud proximum mare, qui omnes me, & honorifice ſuſcepere, & magnificis donis honoravere. Maxime autem ab Imperatore donis variis & muneribus pretioſis honoratus ſum, tam in vaſis aureis & argenteis, quam in palliis & veſtibus valde pretioſis. Locutus ſum igitur cum ipſo imperatore & domino papa, & principibus qui ibi erant, de neceſſitatibus totius populi mei, tam Angli, quam Dani, ut eis concederetur lex æquior, & pax ſecurior in via Romam adeundi, & ne tot clauſuris per viam arcerentur, & propter injuſtum telonium fatigarentur. Annuitque poſtulatis imperator, & Rodulphus rex, qui maxime ipſarum clauſurarum dominator, cunctique principes edictis firmarunt, ut homines mei, tam mercatores, quam alii orandi gratia viatores, abſque omni angaria clauſurarum, & teloneariorum, firma pace Romam eant, & redeant.

[Donis honoratur.]

[Tranſitus Romam fit æquior.]

Conqueſtus ſum iterum coram domino papa, & mihi valde diſplicere dixi, quod mei archiepiſcopi in tantum angariabantur immenſitate pecuniarum quæ ab eis expetebantur, dum pro pallio accipiendo ſecundum morem apoſtolicam ſedem expeterent: decretumque eſt ne id deinceps fiat. Cuncta enim quæ a domino papa, & ab imperatore, & a rege Rodulpho, ceteriſque principibus, per quorum terras nobis tranſitus eſt ad Romam, pro meæ gentis utilitate poſtulabam, libenter annuerunt, & conceſſa etiam ſacramento firmaverunt, ſub teſtimonio quatuor archiepiſcoporum & viginti epiſcoporum, & innumeræ multitudinis ducum & nobilium quæ aderat. Quapropter Deo omnipotenti gratias magnificas reddo, quia omnia quæ deſideraveram, prout mente decreveram, proſpere perfeci, votiſque meis ad velle ſatisfeci.

[Et archiepiſcoporum ſumptus pro pallio.]

[Impetrat quæ petit.]

Nunc itaque ſit notum, quia ipſi Deo ſupplex devovi vitam meam amodo in omnibus juſtificare, & regna mihi ſubdita populoſque juſte & pie regere, æquumque judicium per omnia obſervare: & ſi quid per meæ juventutis intemperantiam aut negligentiam hactenus, præter id quod juſtum erat, eſt actum, totum, Deo auxiliante, diſpono emendare. Idcirco obteſtor, & præcipio meis conſiliariis, quibus regni conſilia credidi, ne ullo modo, aut propter meum timorem, aut alicujus potentis perſonæ favorem, aliquam injuſtitiam amodo conſentiant vel faciant pullulare in omni regno meo. Præcipio etiam omnibus vicecomitibus, & præpoſitis univerſi regni mei, ſicut meam volunt habere amicitiam, aut ſuam ſalutem, ut nulli homini, nec diviti, nec pauperi, vim injuſtam inferant; ſed omnibus tam nobilibus quam ignobilibus ſit fas juſta lege potiundi, a qua nec propter favorem regium, nec propter alicujus potentis perſonam, nec propter mihi congerendam pecuniam, ullo modo devient: quia nulla mihi neceſſitas eſt, ut iniqua exactione pecunia mihi congeratur. Ego itaque notum vobis fieri volo, quod eadem via qua exivi regrediens, Danamarchiam vado, pacem & firmum pactum, omnium Danorum conſilio, compoſiturus cum eis gentibus quæ nos & vita & regno privare, ſi eis eſſet poſſibile, volebant; ſed non potuerunt, Deo ſcilicet virtutem eorum deſtruente, qui nos ſua benignitate in regno & honore conſervet, omniumque inimicorum noſtrorum potentiam annihilet. Compoſita denique pace cum gentibus quæ in circuitu noſtro ſunt, diſpoſitoque & pacato omni regno noſtro hic in oriente, ita ut a nulla parte bellum aut inimicitias aliquorum timere habeamus: quam citius hac æſtate apparatum navigii habere potero, in Angliam venire diſpono.

[Vitam ſpondet correctam.]

[Juſtitiam præcipit.]

[Exactiones prohibet.]

[Per Danamarchiam redibit pacem compoſiturus.]

Hanc autem epiſtolam jam præmiſi, ut de mea proſperitate omnis populus regni mei lætificetur; quia, ut vos ipſi ſcitis, nunquam memetipſum, nec meum laborem abſtinui, nec adhuc abſtinebo impendere pro omnis populi mei neceſſaria utilitate. Nunc igitur obteſtor omnes epiſcopos meos, & regni mei præpoſitos, per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis ut, antequam in Angliam veniam, omnium debita, quæ ſecundum legem antiquam debemus, ſint perſoluta, ſcilicet elee-

[Solvi jubet quæ debentur, eleemoſynas, decimas, &c.]

ANNO CHRISTI 1031.

eleemoſyna pro aratris, & decimæ animalium ipſo A anno procreatorum, & denarii, quos Romam ad ſanctum Petrum debetis, ſive ex urbibus, ſive ex villis, & mediante Auguſto decimæ frugum, & in feſtivitate ſancti Martini primitiæ ſeminum, ad eccleſiam ſub cujus parochia quiſque degit, quæ Anglice * Curefcet nominatur. Hæc & alia ſi cum venero non erunt perſoluta, regia exactione ſecundum leges, in quem culpa cadit, diſtricte abſque venia comparabit.

* al. Chireſceth

CHARTA REGIS CANUTI, qua omnes cauſas inſulæ Glaſtoniæ, tam eccleſiaſticas quam ſæculares, abbatis ſupponit judicio, ceteris exclusis poteſtatibus.

Malm. geſt. reg. lib. 2. c. 11.

REgnante in perpetuum domino, qui ſua ineffabili potentia omnia diſponit atque gubernat, viceſque temporum hominumque mirabiliter diſcernens, terminumque incertum, prout vult, æquanimiter imponens, & de ſecretis naturæ myſteriis miſericorditer docet, ut de fugitivis, & ſine dubio tranſitoriis, manſura regna Dei ſuffragio adipiſcenda ſint.

Quapropter ego Cnuto rex Anglorum, ceterarumque gentium in circuitu perſiſtentium gubernator & rector, cum conſilio & decreto archipræſulis noſtri Edelnothi, ſimulque cunctorum Dei ſacerdotum, & conſenſu optimatum meorum, ob amorem cœleſtis regni, & indulgentiam criminum meorum, & relaxationem peccaminum fratris mei C regis Edmundi, concedo eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ Glaſtoniæ jura & conſuetudines in omni regno meo, & omnes foriſfacturas omnium terrarum ſuarum; & ſint terræ ejus ſibi liberæ, & ſolutæ ab omnia calumnia & inquietatione, ſicuti meæ mihi habentur.

Verum illud præcipue ex omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti authoritate, & perpetuæ Virginis interdictione prohibeo, & univerſis regni mei præpoſitis & primatibus ſuper ſuam ſalutem præcipio, ut nullus omnino illam Inſulam intrare audeat, cujuſcumque ordinis, aut dignitatis ſit: ſed omnia, tam in eccleſiaſticis quam in ſæcularibus cauſis, tantummodo abbatis judicium, & conventus expectent, ſicuti prædeceſſo- B res mei ſanxerunt, & privilegiis confirmaverunt, Centvvines Ines, Cuthredus, Ailredus, Alfredus, Edvvardus, Ethelredus, Alſtanus, & glorioſiſſimus Edmundus, & incomparabilis Edgarus.

Si quis autem quovis deinceps tempore ſub aliqua occaſione interrumpere atque irritum facere hujus privilegii teſtamentum niſus fuerit, ſit a conſortio piorum ultimi examinis ventilabro diſpertitus. Si quis vero benevola intentione hæc facere, probare, & defenſare ſtuduerit, beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ, & omnium ſanctorum interceſſione, amplificet Deus portionem ejus in terra viventium. Scripta eſt hujus privilegii donatio, & promulgata in Lignea baſilica ſub præſentia regis Cnutonis, anno ab incarn. dominica C 1032. Indict....

CONCILIUM BITURICENSE

AB EPISCOPIS AQUITANIÆ PRIMÆ

Celebratum Kalendis Novembris anno Chriſti MXXXI. Henrici regis I.

INDEX CANONUM.

I. *Ut ſancti Martialis nomen & memoria inter apoſtolos proponatur.* D

II. *Ut corpus Domini in eccleſiis per ſingulas dominicas renovetur.*

III. *Ut de ſacris ordinibus munus ab epiſcopo, vel ab ejus miniſtris, non accipiatur.*

IV. *Ut archidiaconi omnes diaconi ſiant.*

V. *Ut nullus presbyter, diaconus, ſubdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*

VI. *Ut qui ſubdiaconus ordinatur, promittat ſe uxorem vel concubinam non habiturum.*

VII. *Ut tonſuram eccleſiaſticam habeant, qui miniſterium in eccleſia tractant.*

VIII. *Ut filii presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum, clerici non fiant.*

IX. *Ut ſervi & colliberti, niſi libertate a dominis conceſſa, clerici non fiant.* E

X. *Quod filii clericorum conferi non debeant, qui ex eorum conjugio naſcuntur poſtquam ad laicalem ordinem reverſi ſunt.*

XI. *Ut ab archidiacono deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex ſervis clerici facti ſunt.*

XII. *Ut pro baptiſmo, pœnitentia, ſepultura, nihil accipiatur, niſi quod ſponte oblatum eſt.*

XIII. *Ut presbyteris cedant quæ ipſis ad manus offeruntur, & de cereo paſchali.*

XIV. *Ut pallia mortuis impoſita, ſuper altare non ponantur.*

XV. *De carriagio & ſagmegia diei Dominicæ.*

XVI. *Ut qui uxorem ſine culpa fornicationis dimiſerit, alteram illa vivente non ducat.*

XVII. *Ut nullus de parentela ſua uxorem ducat.*

XVIII. *Ut eam quæ uxor fuit conſanguinei nullus accipiat.*

XIX. *Ut nullus filiam ſuam det uxorem clericis, vel filiis eorum.*

XX. *Ut nullus in uxorem accipiat filiam vel uxorem clerici.*

XXI. *Ut ſæculares beneficia eccleſiaſtica ſuper presbyteros non habeant.*

XXII. *Ut laici presbyteros in eccleſiis, niſi in manu epiſcopi, non ponant.*

XXIII. *Ut qui clericatum dimittunt, ab aliis clericis ſeparentur.*

XXIV. *De monachis, qui habitum ſponte derelinquunt.*

XXV. *Ut monachi & canonici ad alia monaſteria ſine epiſcopi vel abbatis licentia non tranſeant.*

PRÆFATIO.

HÆc ſunt, capitula ſuper quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricenſis mater eccleſia. Itaque patrum ſequentes veſtigia ſtatuerunt, qui præſentes ibi fuerunt epiſcopi, Aymo Bituricenſis, Stephanus Anicienſis, Renco Arvernenſis, Ragamundus Mimatenſis, Æmilius Albienſis, Deuſdedit Cadurcenſis, hæc ſervanda ab eccleſiis ſibi commiſſis.

ANNO CHRISTI 1031.

CANONES.

I. *Vt ſancti Martialis nomen & memoria inter apoſtolos proponatur.*

In primis, ut per omnes ſuarum diœceſeon eccleſias ſancti Martialis doctoris Aquitaniæ nomen & memoria, non inter confeſſores, ſicut inter nos negligenter a nonnullis fieri ſolitum erat, ſed inter apoſtolos proponatur, ſicut a Romana ſede, & a pluribus antiquis patribus, ſecundum veritatem Spiritus ſancti definitum eſt. Ita in eo gradu, in quo a rege ſæculorum collocatus eſt, tantus ille Dei princeps & amicus, ab eccleſia, uno corde & ore, ſemper deinceps rata ſtabilitate confirmetur: quatenus ejus interceſſione omnis ſancta eccleſia catholica in augmentum excreſcat ſanctæ religionis, & optata proſperitate quieſcat in altitudine pacis.

II. *Vt corpus Domini in eccleſiis per ſingulas dominicas renovetur.*

Item quia corpus Domini per eccleſias parœcianas dicebatur nimia vetuſtate neglectum, ſtatuerunt epiſcopi in eodem concilio, ut corpus Domini non plus ſervetur quam a dominica in alteram.

III. *Vt de ſacris ordinibus munus ab epiſcopo, vel ab ejus miniſtris non accipiatur.*

Item, ut epiſcopi de ſacris ordinibus munus non accipiant, nec aliquis eorum, neque aliquis de ſubjectis eorum, ſicut pro ſcribendis nominibus ordinandorum ſolebant ſcriptores pretium accipere.

IV. *Vt archidiaconi omnes diaconi fiant.*

Vt archidiaconatum nullus habeat, niſi diaconus efficiatur.

V. *Vt nullus presbyter, diaconus, ſubdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*

Vt presbyteri, & diacones, & ſubdiaconi, ſicut lex canonum præcipit, neque uxores neque concubinas habeant: & qui eas modo habent, ita eas ſine mora peracto hoc concilio derelinquant, ut nunquam ulterius ad eas accedant: qui vero derelinquere eas noluerint, a proprio gradu & officio ceſſent, & inter lectores & cantores permaneant. Similiter nulli de clero permittimus deinceps uxorem neque concubinam habere. Supradicti autem in choro tantum intrent ad legendum & cantandum: ad altaris vero miniſterium nullatenus accedant.

VI. *Vt qui ſubdiaconus ordinatur, promittat ſe uxorem vel concubinam non habiturum.*

Vt epiſcopi nullum amplius ad ſubdiaconatus gradum ordinent, niſi in præſentia epiſcopi ante altare ſedis Deo promittat, nunquam ſe habiturum uxorem neque concubinam: & ſi tunc eam habuerit, mox ei abrenunciet, quod lingua Francorum gurpire dicimus.

A VII. *Vt tonſuram eccleſiaſticam habeant, qui miniſterium in eccleſia tractant.*

Vt archidiaconi, abbates, præpoſiti, capiſcholi, canonici, oſtiarii, & omnes qui miniſterium intra ſanctam eccleſiam tractant, tonſuram eccleſiaſticam habeant, hoc eſt, barbam raſam, & coronam in capite.

VIII. *Vt filii presbyterorum, diaconorum, & ſubdiaconorum clerici non fiant.*

Vt filii presbyterorum, ſive diaconorum, ſive ſubdiaconorum, in ſacerdotio, vel diaconatu, vel ſubdiaconatu nati, B nullo modo ulterius ad clericatum ſuſcipiantur: quia tales, & omnes alii qui de non legitimo conjugio ſunt nati, ſemen maledictum in ſcripturis divinis appellantur, nec apud ſæculares leges hæreditari poſſunt, neque in teſtimonium ſuſcipi. Et qui de talibus clerici nunc ſunt, ſacros ordines non accipiant: ſed in quocumque gradu nunc ſunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur.

IX. *Vt ſervi & colliberti, niſi libertate a dominis ſuis conceſſa, clerici non fiant.*

Similiter nullus ſervorum, vel collibe-C rtorum amodo clericus fiat, niſi prius libertatem de dominis ſuis habuerit ſub idoneis teſtibus.

X. *Quod filii clericorum cenſeri non debeant, qui ex eorum conjugio naſcuntur poſtquam ad laicalem ordinem reverſi ſunt.*

Qui autem de aliquo gradu eccleſiaſtico ad laicalem ordinem ex toto reverſi ſunt, & ad conjugium legitimum acceſſerunt, & poſtea agentes pœnitentiam dignam ad priſtinum gradum reverſi ſunt, eorum filii legitimi ſunt: quia in laicali ordine, & legitimo conjugio procreati D ſunt, nec dici poſſunt filii clericorum, ſed laicorum: vel etiamſi laici permanſerint, idem eſt.

XI. *Vt ab archidiaconis deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex ſervis, clerici facti ſunt.*

Ita ſtatutum eſt, ut epiſcopi quando fecerint ordines vel clericos, audiente populo excommunicent, ut nullus eis offerat ad clericatum filium presbyteri, neque diaconi, neque ſubdiaconi, neque ſervos, neque collibertos aliorum, niſi libertate donatos. Et ſi ipſi ſe per ſemetipſos obtulerint, nullus ſcienter eos ibi celet. Et ſi E cuipiam de talibus ſacrum ordinem aut clericatum ignoranter tribuerit epiſcopus, mox ut cognitum fuerit, archidiaconus deponat eos: quia irrita eſt illicita ordinatio, ſicut ſancti patres dixerunt, & in talibus eccleſia Dei deſpectui patet.

XII. *Vt pro baptiſmo, pœnitentia, & ſepultura, nihil accipiatur, niſi quod ſponte oblatum ſit.*

Nullus pretium pro baptiſmo, neque pro pœnitentia danda, neque pro ſepultura

ANNO CHRISTI 1031.

ra accipiat, niſi quod fideles ſponte dare A vel offerre voluerint.

XIII. *Ut presbyteris cedant, quæ ipſi ad manus offeruntur, & de cereo paſchali.*

Ut presbyteri oblationes vel luminaria, quæ eis ad manus offeruntur, tanquam propria ſua habeant: & cereus paſchalis ad illuminanda altaria remaneat.

XIV. *Ut pallia mortuis impoſita, ſuper altare non ponantur.*

Ut pallia quæ ſuper mortuorum corpora poſita ſunt, non ponantur ſuper altare.

XV. *De carregio vel ſagmegio diei dominicæ.* B

Ut in die dominica vectigalia non fiant, quod carregium vel ſagmegium dicitur, niſi amore Dei, vel timore hoſtium, vel propter magnam neceſſitatem.

XVI. *Ut qui uxorem ſine culpa fornicationis dimiſerit, alteram illa vivente non ducat.*

Ut illi qui uxores legitimas ſine culpa fornicationis dimittunt, alias non accipiant illis viventibus, nec uxores viros, ſed ſibimet reconcilientur.

XVII. *Ut nullus de parentela ſua uxorem ducat.*

Ut nullus de parentela ſua uxorem accipiat uſque in ſextam vel ſeptimam pro- C geniem.

XVIII. *Ut eam quæ uxor fuit conſanguinei nullus accipiat.*

Ut nullus uxorem conſanguinei, vel alicujus parentis ſui in conjugium accipiat, quia vir & uxor legitime conjuncti una caro ſunt.

XIX. *Ut nullus filiam ſuam det uxorem clericis, vel filiis eorum.*

Vt nullus filiam ſuam det uxorem presbytero, neque diacono, neque ſubdiacono, neque filiis eorum.

XX. *Ut nullus in uxorem ducat filiam vel* D *uxorem clerici.*

Vt nullus filiam presbyteri, neque diaconi, neque ſubdiaconi, neque uxores eorum in conjugium accipiat, quia deteſtabile eſt. Nam & S. Gregorius dixit: Qui presbyteram in conjugium duxerit, anathema ſit.

XXI. *Ut ſæculares beneficia eccleſiaſtica ſuper presbyteros non habeant.*

Vt ſæculares viri eccleſiaſtica beneficia, quod fevos presbyterales vocant, non habeant ſuper presbyteros.

XXII. *Ut laici presbyteros in eccleſiis ſuis, niſi* E *in manu epiſcopi, non ponant.*

Vt nullus laicus presbyteros in ſuis eccleſiis mittat, niſi in manu epiſcopi ſui, quia epiſcopus curam animarum debet unicuique presbytero commendare de parochiis eccleſiarum ſingularum.

XXIII. *Vt qui clericatum dimittunt, ab aliis clericis ſeparentur.*

Vt clerici clericaturam ſuam dimittentes, ab aliis clericis ſeparentur.

XXIV. *De monachis qui habitum ſponte derelinquunt.*

Ut illi qui voluntarii, & ſecundum regulam S. Benedicti habitum monachi ſuſceperunt, & poſtea voluntarii dereliquerunt, communione fidelium priventur uſque ad emendationem dignam: Et ſi abbates, vel alii monachi nolunt eos ſuſcipere: maneant cum clericis in monaſteriis, vel apud eccleſias, in habitu monaſtico, & reverentia, atque abſtinentia.

XXV. *Ut monachi & canonici ad alia monaſteria ſine epiſcopo vel abbatis licentia non tranſeant.*

Ut canonici & monachi de monaſteriis ſuis, ubi prius titulati ſunt, niſi cauſa rationabilis neceſſitatis, vel ædificationis animæ, vel ordinem melius obſervandi, ad aliud monaſterium non tranſeant propter adipiſcendum aliquod miniſterium vel honorem, vel occupationem terrenam, abſque conſenſu epiſcopi ſui vel abbatis.

AYMONIS ARCHIEP. BITURICENSIS

edictum poſt ſynodum ſuprascriptam.

IN nomine domini. Ego Aymo archiepiſcopus anno incarnationis dominicæ MXXXI. Indictione XIV. in concilio Bituricenſi, quod actum eſt Kalendis Novembris, cum conſenſu coepiſcoporum, ſeu abbatum, & reliquorum fidelium, qui ibidem præſentes adfuerunt, decrevi, & authoritate propria firmavi, ut privilegium domni Joannis Romanæ ſedis papæ, quod iſdem domnus inſtituit, & epiſcopis, abbatibus, & reliquis fidelibus totius Galliæ miſit, inconvulſum & inlibatum permaneat. Scilicet ut beatiſſimus Martialis in numero apoſtolorum, tam in litaniis, quam in omnibus divinis officiis computaretur, & eſſet, nec immerito. Eſt quippe dignum, ſicut in geſtis ejus reperimus inſertum, illum videlicet tam D in cœna domini, quam in paſſione, necnon & reſurrectione, aſcenſione quoque, præſentem adfuiſſe, & cum ceteris apoſtolis Spiritum ſanctum accepiſſe. Quia etſi reliquarum gentium apoſtolus non eſt, totius tamen Galliæ ad Chriſtum convertendi princeps & apoſtolus eſt. Hunc autem noſtrum edictum epiſcopis, abbatibus, & reliquis fidelibus totius Aquitaniæ direximus: obſervantes, ut ſicut privilegium a ſede apoſtolica delatum, inviolabiliter cuſtodiatur: & qui huic privilegio apoſtolico, & noſtro edicto contrarius extiterit; contraire ſe noverit præceptis apoſtolicis, & iram ipſius incurrere noſtri redemptoris: cujus ipſe, de quo loquimur, apoſtolus Martialis invincibilis extitit teſtis.

E Hæc ſunt nomina epiſcoporum qui interfuerunt; Aymo archiepiſcopus Bituricenſis, Jordanus * Lemovicenſis, Stephanus Vallacenſis, Renco Arvernenſis, Amelius Albigenſis, Deusdedit Cadurcenſis, Ragamundus Mimatenſis, ſede Ruthenenſi vacante, & Azenerius abbas Miciacenſis, cum reliquis quamplurimis abbatibus, & religioſis viris.

* *falſum vide notas.*

NOTÆ GABR. COSSARTII. S. J.

Perierint licet hujus acta concilii, eorum tamen memoriam nonnullam ſervant acta Lemovicenſis II. decimo-

ANNO CHRISTI 1031.

in quinto poſt die celebrari. Ex iis diſcimus, recitatas eſſe in Bituricenſi concilio Joannis papæ XVIII. litteras, quibus ſancto Martiali apoſtolica dignitas aſeritur: deinde, actum ibidem eſſe de compeſcendis privatis bellis, & pace firmanda, & eos, qui pacem & quietem recuſarent, eodem fuiſſe percullos anathemate, iiſdemque concepto verbis, quibus in Lemovicenſi. Excommunicationem igitur, quam illic leges, hujus quoque concilii partem eſſe ſtatue.

Quod vero poſt Aymonis edictum, inter eos qui interfuiſſe concilio dicuntur, nomen extat Jordani Lemovicenſis epiſcopi: manifeſta eſt hallucinatio. Nam actione 2. Lemovicenſis concilii, ut mox leges, abfuiſſe ſe dicit: Expungendum igitur Jordani nomen, tum ex hoc loco, tum ex Ms. codice S. Stephani Lemovicenſis, in quo reperiri dicitur.

A Perperam autem a Baronio, ac deinde a Binio collocatum hoc concilium anno 1034. fuiſſe, docet tum recitata in eo recens allata Joannis papæ epiſtola; tum Aymonis edictum anno 1031. & indictione XIV. conſignatum. Quamquam, indictio poteſt negotium faceſſere. Nam ſi ejus initium a Septembri ducitur, jam inchoata erat XV. Quid igitur? an emendandum cenſebimus? haudquaquam neceſſe eſt. Quod enim a Romanis pontificibus longo poſt tempore obſervatum eſt, ut indictio ad anni uſque finem labi ſineretur, & novæ ducerretur initium a Kal. Januar. id in Galliis hoc ætate jam uſurpatum fuiſſe, ex multis monumentis didicimus. Denique de hujus anno concilii dubitare non ſinit Lemovicenſe II. decimo quinto poſt die habitum an. 1031. ut demonſtramus in ipſo ejus veſtibulo.

☞ AD CONCILIUM BITURICENSE

Ab epiſcopis Aquitaniæ primæ anno 1031. celebratam,

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi T. I. pag. 1232.

Diu haſi anceps, num monumentum, quod ſtatim producturus ſum in concilio Bituricenſi ſub Haymone archiepiſcopo datum, concilium aliud plane diverſum a Bituricenſi anni 1031. cujus canones extant apud Labbeum, deſignet. Pro utriuſque diſcrimine plurimum apud me valebant nomina Hugonis Autiſſiodorenſis, & Durandi Caturcenſis, quæ in hac charta leguntur, quique adfuiſſe concilio eidem poſſunt. Hæc enim nomina non leguntur in edicto Haymonis eidem ſynodo ſubjecto apud Labbeum. Forte tamen charta illa, quamquam aliquid continens eorum, quæ in ſynodo geſta ſunt, extra ſynodum tamen exarata eſt, cum adhuc epiſcopi illi adeſſent: utrumque res ſeſe habeat, profero documentum ad ſynodum Bituricenſem ſub Haymone pertinens, quod offert auctor patriarchii Bituricenſis cap. LVIII. in Haymone.

Clare, & nullo refragante conſtat, quia Dominus, & Salvator noſter, eccleſiam ſuam, toto orbe terrarum diffuſam, ordini commiſit pontificali, eamque vocans regnum ſuum, Apoſtolis tamquam ſeminario ſacerdotali commendavit, dicendo, *Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum*. Quam commendationem diſpoſitionis ego Haymo ſacerdotum vel ultimus, alta mente conſiderans, & vehementer expaveſcens, unde ad reformandam pacem, & res eccleſiarum commode diſponere, conſilio regis Henrici, & B epiſcoporum ad noſtram ſedem pertinentium decrevimus concilium facere in Biturica civitate; ideoque adjunctis epiſcoporum, vel abbatum, ſacerdotumque, atque cleri voluntatibus bene aptavimus ac diſpoſuimus res eccleſiarum, prout clericatus ordo exigit, cooperante Spiritu Sancto. Deinde pacem toto niſu corroboravimus in tantum, quantum Divina virtus facultatem nobis conceſſit. Et ita peractum poſtmodum in eodem concilio coram epiſcopo, abbatibus, clericis, ſeu C laicis nobilibus, vel pauperibus, conceſſimus Domino Deo, & ſancto Sulpicio, & abbati ipſius loci debitum ſynodutum, atque paradas ex omnibus eccleſiis pertinentibus ad ſupradictum locum, quatenus a prædeceſſoribus noſtris aliquando ancitum fuerat, videlicet Dacberto, & Wazelino. Itemque hoc conceſſu manu propria hanc deſcriptionem adſtipulavimus. Factum eſt hoc ſub teſtimonio trium epiſcoporum, nomina quorum hic titulare juſſimus. Scilicet dominus Rinco epiſcopus Claromontenſis vir apoſtolicus, & ſectator D bonorum operum, atque eccleſiæ hujus ſedis noſtræ decanus. Et dominus Hugo epiſcopus Nivernenſis, qui ex hoc bonus adjutor per omnia fuit; atque dominus Durandus Caturcenſis epiſcopus.

CONCILIUM LEMOVICENSE II.

IN QUO AGITUR DE APOSTOLATO S. MARTIALIS,

Et multis ad diſciplinam ſpectantibus: celebratum anno Domini MXXXI. die XVIII. Novembris.

Fragmenta ediderat Binius poſt Baronium; nunc integrum in lucem prodit ex codice MS. bibliothecæ Thuanæ.

G. C. Anno 1031. non 1034. habitum eſſe invictiſſime probat dies ipſe, quo inchoatum eſt, nempe 14. Kal. Decemb. incidens, ut teſtantur hæc acta Vide præterea notas ad concilium Bituricenſe,

SESSIO I.

Celebrata XIV. *Kalendas Decembris.*

Factum eſt illo tempore, ut Dei nutu in feſtivitate dedicationis templi Domini Salvatoris, quod eſt XIV. Kal. Decemb. congregaretur concilium apud urbem Lemovicam. Ipſa atque dedicationis die, ſummo mane convenerunt omnes E ſimul epiſcopi cum presbyteris & diaconibus, in eccleſiam beati protomartyris Stephani. Erat autem eadem baſilica propter condonatum concilium ſolenni more pridie ornata, ſicut & eccleſia Salvatoris Domini: in qua anniverſaria dedicationis feſtivitas ab omni Lemovicenſi populo rite celebrabatur. Fuerunt itaque diſpoſitæ in modum coronæ ſedes epiſcoporum in eadem ſancta Lemovicenſi eccleſia: quæ eſt prima omnium eccleſiarum Gal-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

Galliæ. At ubi oratum eſt, & ſederunt epiſcopi, data ab archidiacono lectione, Jordanus pontifex, ait: Gratia divina inſpirante, vocatione noſtra epiſcopi præſentes ad noſtrum ſuffragium, de quibuſcumque opus fuerit, dignati ſunt venire, qua de re omnium veſtrum, dilectiſſimi clerici, admonemus, ut in hoc ſancto concilio veritatem nullus ſcienter occultet, nullus timore, aut favore, ſive munere, ſive odio, rectam perturbare præſumat juſtitiam. De ordine ſiquidem noſtro in primis loquendum eſt, ut quæ corrigenda ſunt, Deo opitulante, corrigantur, & ſuperflua reſecentur, probata vero ab omnibus corroborentur: quatenus inter nos unitas pacis firma permaneat. Scimus enim quia in ſciſſuris mentium Deus non eſt, & Deus unitate gaudet: & illi gratiam ejus merentur habere, qui ſe ab invicem per ſectarum ſcandala non dividunt. Si quis vero de aliquo ſibi dubius eſſe videtur, aut forte de quacumque re ceteros putat reprehenſibiles: exeat in medium, & libere dicat, ut aut doceat, aut doceatur, & derogatio confundatur de fraternitate eccleſiæ. Ideoque hic in nomine Jeſu congregati eſſe videmur, qualiter juſtitia ſibi inter nos locum inveniat, & injuſta explodantur.

Cumque de divinis ſtrictim eſſet diſputatum, iterum pontifex ait: Dolorem cordis mei vobis patefacio, o venerabiles epiſcopi, & reliqui miniſtri domini, & clamorem facio de ſæcularibus poteſtatibus parochianis meis, qui eccleſiam Dei quietam eſſe non ſinunt, res ſanctuarii pervadunt, pauperes mihi commiſſos & eccleſiæ miniſtros affligunt, & me, qui eorum paſtor ſum, de pace audire nolunt. Omnes epiſcopi uno ore dixerunt: Qui conturbat vos, portabit judicium, quicumque eſt ille: dignum eſt enim ut tales, qui vobis contraire præſumunt, ab eccleſiæ communione abſcidantur. Nam quicumque vobis ſubditos conturbant, vos conturbant: qui autem vos conturbant, Chriſtum conturbant, cujus vice epiſcopi legatione funguntur. Ideoque divinæ & apoſtolicæ ſeveritate diſtrictionis digni ſunt; & a noſtro concilio, juſto anathemate plectendi, quouſque fructuoſe pœnitendo reſipiſcant.

Tunc Odolricus monaſterii reverentiſſimus pater, ſacris, ut juxta pontificem reſidebat, veſtibus ornatus, in corona epiſcoporum exurgens, facto ſilentio, dixit pontifici: Rogamus, optime pontifex, reverentiam ordinis veſtri, ut priuſquam de quibuſpiam conferatur, quæſtio eccleſiæ veſtræ de apoſtolatu beati Martialis prudenter ventilata, hic ſecundum regulam veritatis pacem inveniat: hac enim præcipue de re ego & vos concilium hoc aggregare curavimus. Ecce vobiſcum ſancti præſentes epiſcopi in nomine Spiritus ſancti adſunt: ecce in divinis & ſæcularibus ſcripturis eruditi præſto ſunt plures. Ecce quicumque nobis contradicere vult de hac re, qua beatum Martialem profitemur eſſe apoſtolum, & memoriam ei ubique in divinis apoſtolicam exhibemus, cum fiducia exeat coram vobis: & aut mendaces nos per rationem oſtendat, & nos libenter ei acquieſcamus: aut, quod Deo opem ferante credimus, veraces nos inveniat, & veritatem cum pace ſuſcipiat. Totiens vos rogavimus, ut firmiter in omnibus eccleſiis & monaſteriis per Lemovicinum ſtatueretis hanc regulam: totiens excuſaſtis id vos minime agere velle, quouſque poſt epiſtolam papæ Joannis in concilio apud hanc ſedem cauſa a comprovincialibus epiſcopis audiretur, & dignum & juſtum atque rationabile fieri per antiquorum authoritatem judicaretur: ne videlicet vos ſine conſultu vicinorum agere videremini epiſcoporum, ne elatus aut præſumptor diceremini a malivolis.

Et pontifex ait: Sicut primum a Romano papa, & iterum a concilio Bituricenſi, in quo mea vos vice fuiſtis in capite hujus Novembris, abſque præſentia mea probatum eſt, & collaudatum atque confirmatum: ſic volo ut modo præſente me in hac ſancta ſede beati Martialis dijudicetur juſte & canonice, ut per tertiam iſtam authoritatem, totum ſchiſma de omni Lemovicino deinceps tollatur edicto noſtræ authoritatis. In conſpectu ergo epiſcoporum fiat examinatio de apoſtolatu beati Martialis, utrum vere ſit apoſtolus, an non. *Abbas Jordanus a concilio Bituricenſi.*

Ad hæc apprime eruditus quidam Anicienſis eccleſiæ canonicus & presbyter Engelricus coram exurgens, ait: ideo infinita indoctorum hominum multitudo contradicit eum eſſe apoſtolum, quia non eſt unus de duodecim: & dum crebro duodecim diſcipulos, vel duodecim ſedentes ſuper duodecim ſedes audiunt, putant multi nullum eſſe apoſtolum, exceptis duodecim; nec alios ſeptuaginta duos, putant fuiſſe apoſtolos, ſed tantum ſimpliciter diſcipulos. Sed contra hæc deferatur in concilium veſtrum illius authoritas viri, qui vetus & novum teſtamentum de Hebræo & Græco in Latinum fideliter tranſtulit, qui ſacrorum voluminum expoſitor fuit, de cujus authoritate dubitare quempiam nefas eſt, cum inter omnes doctores, poſt apoſtolos, fortior columna eccleſiæ ſit.

Tunc delato & perſcrutato codice, commentum Hieronymi ſuper epiſtola ad Galatas legere epiſcopi fecerunt coram ſe: ubi Hieronymus ſcribit, „ dicens: Quod autem exceptis duodecim, „ quidam vocentur apoſtoli, illud in cauſa eſt: „ omnes qui dominum in carne viderant, & eum „ poſtea prædicabant, fuiſſe apoſtolos appellatos, „ ut illud Pauli: *Viſus eſt illis undecim, deinde* „ *viſus eſt Jacobo, deinde apoſtolis omnibus*, id eſt, „ ſeptuaginta duobus, qui bini a domino ad prædicandum miſſi ſunt. Nam & alii ab his quos „ Dominus elegit ordinati ſunt apoſtoli, ſicut ad „ Philippenſes ait: *Neceſſarium exiſtimavi Epaphroditum commilitonem meum, veſtrum autem* „ *apoſtolum mittere ad vos*. Et ad Corinthios de „ talibus ſcribitur. *Sive apoſtoli eccleſiarum in gloriam Dei*. Silas quoque & Judas ab apoſtolis „ apoſtoli nominati ſunt. *Hieron. in c. 1. ad Galat.* *1. Cor. 15.* *Philip. 2.* *1. Cor. 8.*

Et ſubjunxit ad hæc Engelricus, dicens: Si illi qui in carne dominum videntes, eum poſtea prædicantes, apoſtoli ſunt: quanto magis Martialis apoſtolus eſt, qui domini in carne diſcipulus fuit, & in prædicatione maximus laborator extitit & fructificator, ita ut Gallia ſignum ſit apoſtolatus ejus? Scit omnis Aquitania Martialem eſſe primum illuminatorem Galliæ: cui contradicere nullus poteſt. Cum ergo diſcipulus domini ſit ſicut & Cleophas, & hanc partem occiduam ſignum apoſtolatus habeat: indubitanter apoſtolus eſt eodem ordine quo & Paulus & Barnabas. Si tamen hæc melior inchoata inſtitutio quibuſdam dura eſſe videtur, propter uſitatum ſibi morem, quo ejus memoriam de confeſſore facere ſolent: tamen confidenter dico, hoc nemo contradicere aliqua ratione poteſt illis qui ejus memoriam potius de apoſtolo aliquant agere.

Ad hæc quidam literarum peritus, monaſterii Maſciacenſis pater Azenerius, exurgens in conſpectu epiſcoporum, teſtimonium perhibuit, dicens: Quia inter grammaticos detritus ego, & poſtea in palatio, nunquam in noſtris monaſteriis per Franciam, Martialem, qui hanc primam eccle-

ANNO CHRISTI 1031.

eccleſiam ante omnes Galliæ eccleſias dedicavit, audivi recitare niſi cum aliis apoſtolis: & merito, quia ipſe populos Galliæ primus in Chriſto Jeſu per evangelium genuit. At poſtquam jubente rege Roberto, in ſolo Bituricenſi monaſterio ejus prælationem ſuſcepi: ibi primum aliam de hac re indebitam conſuetudinem reperi, quam mox amputavi. Quia mox in eo proprio quo Deus eum gradu poſuit, hoc eſt, inter apoſtolos, nomen & memoriam ejus adſcripſi. Nam olim, antequam monachi habitum ſuſciperem, dum Hieroſolymam proficiſcens, apud Conſtantinopolim in baſilica ſanctæ Sophiæ, ſabbato pentecoſtes, ſolenni intereſſem officio: memini me audiſſe, in litaniis Græcis Martialem inter alios apoſtolos poſt duodecim fuiſſe a Græcis pronunciatum.

Ad hæc Odolricus explicare cœpit, dicens: Audiant me pontifices & ſeniores qui coram adſtant. Quod Martialis ſemper ab antiquitate in pluribus doctiſſimorum locis pronunciatus ſit apoſtolus, mihi neceſſe non eſt teſtificari, ne forte adulatorius judicer teſtis, pro ejus eccleſiæ regimine. Adſunt ab externis locis, qui ex hoc verum dent coram vobis teſtimonium. Non tamen eſt mihi tacendum, quod quando jam longe olim apud monaſterium ſancti Benedicti in Francia per plures annos artibus imbuerer liberalibus, annotam monaſterii legem reperi, Martialem in litaniis cum aliis pronunciari apoſtolis. Pares illius loci Abbo florentiſſimus philoſophia, quem multi veſtrum noverunt, & omni divina & ſæculari authoritate totius Franciæ magiſter famoſiſſimus, & poſtmodum gladio perſecutoris martyrio coronatus apud Vaſconiam, quid de Martiale ſcripſerit, quod de eo teſtimonium perhibuerit, hujus urbis clero notum eſt. Extitit poſt eum ipſius monaſterii pater tum grandævitate, tum genere, cum eloquentia & diſciplinis liberalibus clarus, ac demum levatus Bituricæ ſedi archiepiſcopus. Quod teſtimonium ſancto Dei perhibuit ille, multi ex noſtris noverunt. Adhuc enim vivente rege Roberto, cum anteceſſor meus Hugo in palatio ei apud Pariſios aſſiſtere cum multitudine nobilium & doctorum, altercatio inter Francos & Lemovicenſes de re hujuſmodi coram rege fieri cœpit: & ego ibi tunc præſens interfui. Dicebant iſti: Vos Franci non recte facitis, quia Martialem cum apoſtolis pronunciatis: nos recte agimus, quia eum inter confeſſores recitamus. Vos ultimum apoſtolorum dicitis: nos primum confeſſorum in litaniis dicimus. Quorum litigium archiepiſcopus ſupradictus Gauzlenus compeſcuit, dicens: Ambæ hujus rei partes niſi uniformes fuerint, altera pars altera parte juſtior eſt, & neceſſe eſt, ut ſemper juſtior rationabilior prævaleat pars. Nam omnes qui Martialem inter confeſſores pronunciant, non bene juſte, non bene perſpicaciter agere mihi videntur: ille enim magis eſt ſortis apoſtolicæ unus, quam ſortis confeſſorum. Idcirco non bene recte agunt, qui nomen ejus auferunt de eo in quo Deus eum poſuit gradu, & ponunt ubi Deus non poſuit. Potius eſt apoſtolico de agmine, quam de confeſſorum, qui poſt martyres ſunt, ſerie. Utique ſi regis qui adeſt nomen non inter regum, ſed comitum ſubjectorum vocabula diceret quis: aut ruſticus diceretur, aut malivolus regis contemptor. Et ſi ſimplicitate ruſtica id fieret, nil moveretur rex animo, ſed ruſticitati facile ignoſceret: ſi vero non ſimpliciter, ſed contemptive diceretur, non dubium quin regis animus ad iracundiam pro contemptu ſuo accenderetur. Quod ſi in tali intentione contemptor perſiſteret; ſententiam contra ſe pro malivolo contemptu ſentiſet: nec tantum rex, quantum ſubditi comites ejus, & principes, & amici, in contemptorem irati fierent. Revera ſcit omnia hæc regio, quia ille prædicator Aquitaniæ de gradu non confeſſorum, qui poſt martyres ſunt, ſed apoſtolorum, qui ante martyres ſunt, exiſtit. Ego autem, ſi nomen ejus de apoſtolico ordine auferrem, timerem ut apoſtoli Petri & aliorum indignationem hac in re incurrerem, qui olim in mundo, & nunc in cœlo, collegam & ſodalem ſuum Martialem præclarum conſocium per ſedilia apoſtolica habent. Et ſi nomen ejus permutarem in eum catalogum quo ſanctum Benedictum, & Hilarium, & Martinum pronuncio; metuerem quidem iram S. Benedicti & Hilarii & Martini & aliorum incurrere, qui cum in cœlo gaudent ordine apoſtolico radiare. Illic nulla invidia, nullum litigium inter ſanctos eſſe poteſt, quia regnat in omnibus unitas caritatis, & quod ſinguli per ſe non habent, per caritatem in omnibus habent, ubi eſt Deus omnia in omnibus. Nimirum ſi alii apoſtoli ſunt, exceptis duodecim, ſicut & abſque dubio ſunt; ille utique apoſtolus eſt, qui omne donum gratiarum a domino cum aliis duodecim accepit apoſtolis. Certe Martialis non eſt nunc, nec erit alius, quam olim quis fuit; & qui fuit, ipſe eſt nunc, & ipſe ſemper erit. Amicus Dei fuit, amicus Dei eſt, amicus Dei erit. Apoſtolus fuit, apoſtolatum habet (nam ſignaculum apoſtolatus ejus Gallia eſt) apoſtoli honorem in cœlo in æternum habebit. Apoſtolus officio fuit, apoſtolus eſt remuneratione, apoſtolus erit in æternum gloria & honore. Eſt carnaliter de genere Abrahæ, eſt diſcipulus domini, eſt a Petro baptizatus, Chriſto jubente, eſt eidem Petro regni clavicularia, & protomartyri Stephano conſanguinitate carnis junctus, eſt a domino miſſus, eſt per inſufflationem domini Spiritu ſancto conſecratus, & poteſtate ligandi & ſolvendi ſublimatus, eſt a domino die aſcenſionis ſuæ benedictione epiſcopali ſanctificatus, eſt in Sion in die pentecoſtes Spiritu ſancto repletus, omnium gentium loquelas novit, gentibus iſtis occiduis teſtimonium Dei vivi attulit primus, reſurrectionis Chriſti invictus extitit teſtis. Ideoque ipſum crucifixum & reſurrectionem in reſuſcitandis extinctis ſemper teſtem barbaris præferebat, dicens: In nomine domini, quem Judæi crucifixerunt, & tertia die reſurrexit a mortuis, ſurgite qui mortui jacetis. Ipſam teſtificationem Dei, ejus nomen reſonare videtur: Martialis quippe interpretatus Græco nomine teſtimonium, ſive teſtis vitæ, vel, ſicut alii volunt, virtus immortalis: quia diſcipulum virtute reſurrectionis de morte poſt ſex dies Petri baculo tactum reſurgere fecit: ſive virtus immortalitatis, hoc eſt prædicator, vel teſtis illius qui rex ſæculorum immortalis ſolus habet immortalitatem, idcoque teſtificator reſurrectionis Chriſti extitit invincibilis. Plane ſi apoſtolus nullus eſt, exceptis duodecim, ſicut Ebionitæ hæretici prædicant, & nefas eſt cogitare (ipſi enim nullum apoſtolum recipiunt, præter duodecim, & Paulum repudiant, quia non eſt de duodecim, ſicut Beda in commentario ſuper Marcum dicit) ergo Paulus & Barnabas non ſunt apoſtoli: quod putare dementiæ eſt. Nos Franci morem quem patres noſtri, qui primi monaſterium S. Benedicti ſuo magiſterio informarunt, plena nobis ratione ſubnixum tradiderunt de hac re, ſatum conſervamus. Quiſquis nos hac in re imitari voluerit, rectam veritatis lineam tenebit. Quo perorato, archiepiſcopus tacuit: & rex cum omni dignita-

Gauzlenus abbas Flor. & archiep. Bituric.

ANNO CHRISTI 1031.

gnitate clericorum & principnm qui ſibi aſſiſte-bant, dicta archiepiſcopi collaudavit. Nos autem ubi regreſſi ſumus ad hanc urbem, hac de re codices antiquns loci noſtri perquirere confeſtim enravimus, & innumeros, tam penes nos, quam per diverſas Aquitaniæ eccleſias, invenimus, Martialem habentes ſcriptum apoſtolum. In antiquis etiam martyrologii voluminibus duos ejus diſcipulos, Alpinianum & Auſtriclinianum, ſcriptos eſſe adhuc reperimus apoſtolos. Sic quippe legitur in vetuſtiſſimis quibuſdam: Pridie Kalendas Julii, netalis ſancti Martialis Aquitaniæ doctoris & apoſtoli, cum duobus apoſtolis Auſtricliniano & Alpiniano, quorum vita ſignis & miraculis admodum effulſit. Ne miremini autem quod in veſtro concilio teſtimonium hoc protuli, reverentiſſimi præſules, quaſi ipſos diſcipulos ejus recitari velimus apoſtolos: hoc enim nolumus, ne vileſcat, ut ajunt quidam, nomen apoſtolicum, ſi tot apoſtolos eccleſia proferat, cum hoc de ipſo Martiale nonnullis ingratum eſſe ſciamus. Verum hæc idcirco diximus, ut qui præſentes in concilio ſunt facile perpendant, quia ſi ante nos longe olim antiqui patres diſcipulos Martialis non dubitaverant fateri apoſtolos: multo magis eorum magiſtrum ſciebant procul dubio, & credebant eſſe apoſtolum. Interrogentur de ipſa antiquitate majores monaſteriorum per Lemovicenſe ſolum, ut impleamus illud propheticum: *State ſuper vias, interrogate de ſemitis domini antiquis, quærite quæ ſit via recta, & ambulate* in ea. Teſtificatur nobis pater monaſterii Tutelenſis, quia poſtquam ipſe locus fundatus eſt temporibus Caroli Auguſti, conſuetum ſemper retinet morem memorandi Martialis apoſtoli.

Jerem. 6.

Interea pater monaſterii Solemniacenſis Geraldus ſolemniter in concilio reſidens, ſacris indumentis ornatus, ait coram omnibus: Antiquiſſimos codices ſcio penes nos, antiquiſſimum habentes teſtimonium, Martialem eſſe apoſtolum ab antiquis prædicatum. Verum creſcente paulatim negligentia eccleſiaſticorum virorum, cum alia quoque recta cœpiſſent depravari, hoc etiam depravatum eſt a junioribus, ut jam non vocaretur apoſtolus, quia non erat unus de duodecim (nam multi hodieque non advertentes, Paulum & Barnabam putant eſſe de duodecim) ideoque permutarunt ejus nomen per litanias, de ordine apoſtolico in confeſſorum ſeriem: zelumque bonum habentes, ſed non ſecundum ſcientiam, putarunt patronum ſuum melius honorari, ſi non ultimum apoſtolorum, ſed primum confeſſorum dicerent: ideoque per ejus geſta in aliquibus locis confeſſorem eum ſcripſerunt. Nam in vetuſtiſſimis codicibus probatum eſt, hoc minime per ejus geſta ſcriptum. Hac de re conſultius eſt eum per omnia ſcribi apoſtolum, quam pontificem ſive confeſſorem: quia ſancti apoſtoli qui epiſcopi fuerunt, ſive occiſi ſive non occiſi gladio, omnes & pontifices & confeſſores vocantur, dum apoſtoli vocantur: pontifices autem & confeſſores innumeri ſunt, qui apoſtoli non ſunt. Si autem in conſecratione epiſcopali epiſcopus vocatur apoſtolus, ubi dicitur: Urbanus es, apoſtolus Chriſti es, ſit eccleſia mater tua, ſint apoſtoli fratres tui, apoſtolatus tui gradum cuſtodiant angeli: quanto magis ille apoſtolus eſt, qui ab ipſo domino miſſus & conſecratus, & poteſtate apoſtolica, id eſt ligandi & ſolvendi, eſt ſublimatus? Sed in concilium veſtrum, o præſules, veniat Ambroſius Mediolanenſis, fortis columna eccleſiæ: audiamus ejus ſuper hac re authoritatem. Tunc delato codice lectum eſt in commentario ſuper epiſtola ad A Timotheum, ubi Ambroſius dicit: Primo itaque naſcentis eccleſiæ tempore omnes presbyteri vocabantur epiſcopi ſive presbyteri, & omnes epiſcopi vocabantur confuſe & presbyteri ſive epiſcopi: item omnes epiſcopi vocabantur apoſtoli. Cur ergo nunc diſcreta ſunt hæc vocabula, ut jam epiſcopi non vocentur apoſtoli, non presbyteri, ſed tantummodo epiſcopi; & presbyteri ante ordinationem epiſcopalem non vocentur epiſcopi, niſi ſolum presbyteri? Epiſcopi qui poſt deceſſum apoſtolorum eccleſias regebant, cum viderent ſe non eamdem habere quam apoſtoli habuerant gratiam, in poteſtate ſignorum, in virtute miraculorum, in reſuſcitatione mortuorum, grave ſibi exiſtimaverunt vindicare apoſtolicum nomen: B ideoque hæc duo nomina ita inter ſe diviſerunt, ut majores ſacerdotes vocarentur epiſcopi tantum, minores vero ſacerdotes presbyteri dumtaxat appellarentur. Si igitur illi epiſcopi quondam poſt apoſtolos virtute ſignorum apoſtolis qui dominum viderant inferiores vocabantur apoſtoli, quanto magis ille apoſtolus eſt, & jure apoſtolus vocabatur, qui a domino omnia donum gratiarum cum conſortibus ſuis accepit, & in virtute ſignorum, tanquam vera apoſtolus, præpotens fuit?

ANNO CHRISTI 1031. *Locus falſo citatus.*

Cumque ſilaret, dixit Petrus quidem presbyter: Hoc idem teſtificatum eſt ante hos plures annos a Ragembaldo patre monaſterii Milbecenſis. Nam cum vos, o venerande pontifex, in hac baſilica per hebdomadam pentecoſtes in veC ſtra ſynodo, adſtante multitudine ſacerdotum, reſideretis, allocutus eſtis ſynodum, dicens: Nobis neſcio quæ novitas de patrono noſtro Martiale orta eſt, mihi ſatis dura, & gravis. Alii memoriam ejus de apoſtolo, alii de confeſſore agunt: alii teſtantur eum eſſe apoſtolum, alii coapoſtolum: quid ergo, fratres, in hoc ſentitis? At ille memoratus veneranda canitie, doctrina & moribus egregius, confeſtim admirando ſignare ſe cœpit ſigno crucis, & ſic primus reſpondit: Tale nunquam audivi quale nunc. Certe auribus meis, o pontifex, majorem induciſtis novitatem. In noſtro ſiquidem monaſterio, & in ceteris, in quibus a pueritia mea uſque modo per Bituricenſem & Turonenſem provincias converſatus fui, nunD quam audivi Martialem recitari niſi cum aliis apoſtolis. Interea in concilio illo, cum quidam ex clericis Petracoricæ urbis cum patre monaſterii Solemniacenſis altercaretur, & diceret: Eodem modo ſanctum Frontum poſſumus dicere apoſtolum. Ille coram omnibus ſic ei reſpondit. Tace, inquam, frater; melius eſt ut ſileas: quia quando nos in ſcholis magiſtrorum mel & lac bibebamus, tu ſolam ruminabas fabam. Scripturam de ſancto Fronto novam, cujus, tu authoritate niteris, Ganabertus noſter edidit lucri cauſa, qui ſub hujus Lemovicæ ſedis epiſcopo Hildegario chorepiſcopus nobis extitit. Qua autem ratione ille poteſt eſſe apoſtolus qui indigena Petracoricenſis fuit? Profecto ſi ibi a puero pſalteE rium didicit, ſicut in ejus geſtis legitur, & ibi clericus eſt factus: jam ibi ſacerdotium & Chriſtianitas erat, ubi ſcholæ ſcripturarum divinarum, ubi clericatus ordo erat. Legitur eum potius eremitam vixiſſe, quam epiſcopum. Dicere neſcio quæ ſigna ille operatus eſt, ut Petracoricenſes converteret. Potius ille eos Deo acquiſivit, qui omnem Aquitaniam cum Stephano principe Galliarum ad fidem traxit. Neque Frontus, neque Saturninus, neque Dionyſius leguntur mortuos ſuſcitaſſe. Et utique ſine ſuſcitatione mortuorum, ſine oſtenſione ſignorum primi gentiles non potuerunt credere, dicente domino: *Niſi ſigna &* *Jo. 4.*

ANNO CHRISTI 1031.

prodigia videritis, non credetis. Item alibi dicitur: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* (*Marc. 16.*) Apoſtolus nullus fuit, niſi qui a Jeruſalem profectus eſt, dicente Iſaia: (*Iſa. 2.*) *De Sion exibit lex, & verbum domini de Jeruſalem.* Itemque dominus ait: (*Luc. 24.*) *Oportebat Chriſtum pati, & prædicare in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientes ab Hieroſolyma.* Et alibi dicit: (*Act. 1.*) *Eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.* Ubi autem eſt locus, ubi Frontus Georgium legitur ſuſcitaſſe? Porro apud Elſe monſtratur ſemper locus ubi Martialis Auſtriclinianum ſuſcitavit. Martinus Turonenſis tantam poſt apoſtolos gratiam a Deo legitur habuiſſe, ut trium mor- B tuorum ſuſcitator fieret. Diſcipuli ejus orbem luſtraſſe dicuntur, ſi quem forte tunc juvenem invenire potuiſſent in ſuſcitatione trium mortuorum Martino ſimilem, nec invenire potuerunt. Dic nobis, frater, quos martyres, quos confeſſores, quas virgines legiſti poſt apoſtolos ultra tres mortuos ſuſcitaſſe? nimirum hac in re etiam Martialis oſtenditur vere apoſtolus eſſe, eo quod, ut multam Deo gentilitatem acquireret, ut fructum plurimum afferret, ſex mortuos tanquam vere apoſtolus ſuſcitavit. Sex ipſos mortuos in teſtimonium veritatis poſſumus oſtendere in quibus jacent monumentis. Auſtriclinianum quippe, & filium Nervæ, duoſque idolorum pontifices, C atque armigerum Stephani, & filium Arcadii novimus, ubi quieſcentes expectent reſurrectionem mortuorum. Præter hos ſuſcitavit puellam, quæ quaſi mortua facta erat dilaniata a dæmonio. Item penes Mauritaniam oppidum maritimum, qui ante pedes ejus quaſi mortui jacebant, ut cunctus populus mortuos eos crederet, novem ſimul viros ſuſcitavit. Veritatem dico, non mentior; niſi Martialis ab eo qui diſcipulis ſuis poteſtatem mortuos ſuſcitandi tradidit, tantam ſignorum gratiam haberet, non tantam cœlo gentilitatem acquireret. Talibus ſignis barbari facile potuere fidem & Chriſti nomen ſuſcipere. Nos autem ita, Deo opem ferente, in eccleſia catholica conſtantes ſumus & ſolidi, ut quamvis omnia D hæc apoſtoli officio Martialis egerit, nullo tamen pacto eum fateremur apoſtolum, hoc eſt legatum Dei, niſi hoc etiam ab antiquis patribus noſtris eſſet præoccupatum. Niſi enim vere legatus Chriſti eſſet, hoc eſt a Chriſto miſſus ad prædicandum: nunquam antiqui olim eum faterentur eſſe apoſtolum, nunquam nomen ejus cum nominibus aliorum apoſtolorum nobis ſcriberent pronunciandum. Hanc rem antiqui codices a Francia, ab Hiſpania, a gente Anglorum advecti demonſtrant: hoc priorum tractatus doctorum, qui in ejus laude quædam probe ediderunt, indicat: Scimus quia Deus mendacio non oblectatur, ſancti ejus adulatione non gaudent. Veritatem requirit Dominus; propter veritatem ſancti perveniunt ad regnum. Et ne verbo meo longiores E faciam vos, o venerabiles patres qui in hoc intereſtis concilio, hoc tantum breviter perſtringam, (*14. Kal. Decemb. fer. 5.*) quia nunquam uſque ad hunc hodiernum diem, qui eſt quinta ſabbati, factus eſt liber in toto orbe terrarum, qui in ordine apoſtolorum per litanias habeat ſcripta nomina Fronti, Saturnini, Dionyſii, Juliani, Auſtremonii, Urſini, neque aliorum, qui poſt Martialem in Galliam venerunt, patrum: Martialis vero nomen, ut jam dixi, & in vetuſtiſſimis Aquitaniæ & Franciæ, nec non & Hiſpaniæ, ſive aliarum gentium libris, per innumeras litanias cum aliis apoſtolis A inſcriptum comperitur. Denique qui cum in duodecim apoſtolorum ſerie per canonem miſſæ & per alia loca ſcripſerunt, ſicut Paulum, & Barnabam, Lucam, & Marcum, & Cleopham: non utique id agerent, niſi eum vere apoſtolum ſcirent eſſe; de illo ſcilicet ordine, quo dicuntur eſſe apoſtoli Paulus atque Barnabas.

Ad hæc ex clericis Engoliſmenſibus, qui tamen minus eruditus erat, quidam ſe oppoſuit, dicens: Si nomen Martialis inveniretur in Actibus apoſtolorum, ſufficeret nobis.

Cui mox quidam eruditus ex ipſis Engoliſmenſibus clericis, qui tunc ab Engoliſma cum epiſcopo Rohone ad concilium venerat, obviavit, reſpondens: Adjurare epiſcopos in concilio B iſto audivimus, ne quis ſcienter hic taceat veritatem: ideoque de hac re non audeo quin tibi coram omnibus reſpondeam. Nomina ſeptuaginta duorum nec in evangeliis nec in Actibus apoſtolorum inveniuntur, & Martialis procul dubio unus eſt de illis ſeptuaginta duobus. Quando autem diſcipulus Pauli Lucas Actus apoſtolorum ſcripſit, jam ante triginta annos Martialis apud Aquitaniam erat. Tacuit Lucas de adventu Petri in Antiochiam, tacuit de adventu Petri ad urbem Romam. Si hæc duo tangeret plene, & Martialem non exprimeret nominatim; juſte mirareris. Verum quia Petrus in Antiochiam, dehinc ad urbem Romam, cum Martiale venit; & primum Antiochiæ, dehinc Romæ epiſcopus ſe- C dit; & quatuordecim annis ante Paulum venerunt Romam Petrus & condiſcipulus ejus Martialis, & Lucas de his nihil dixit: nihil eſt quod mireris, vel dubites. Si enim propter hoc dubitas, quaſi Martialis de tempore prædicationis domini non fuerit, geſta ejus non credis: & idcirco merito brutum animal reputaris, ſi tot ac tantos & tales, patres doctiſſimos, & priſcos, & modernos, qui ejus geſta ſumma reverentia & ſuſceperunt & ſuſcipiunt, nutaſſe hac in re arbitraris. Quod autem a quibuſdam dudum audivi, neceſſe eſt mihi in hoc concilio proferre. Nonnulli enim neſcio utrumque vero an falſo, opinantur Martialem eſſe illum adoleſcentem, qui, ſecundum Marcum, in paſſione Dominum poſt D omnes diſcipulos eſt ſecutus. Et hoc propterea opinantur, eo quod tunc Martialis adoleſcens erat, & in cœna nocte ipſa Domini miniſtraverat. Ætatis enim quindecim annorum erat, quando eum Dominus vocavit, & baptizari a Petro juſſit. Alii autem illum adoleſcentem ſuſpicantur eſſe Joannem evangeliſtam. Sic autem Marcus ait: *Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum. At ille, rejecta ſindone, nudus profugit ab eis.* (*Marc. 14.*) De qua re in commentario ſuper Marcum Beda dicit: (*Beda frofat non verba.*) Hic adoleſcens, ſive Joannes ſive alius quilibet nobis ignotus proprio nomine fuerit, certum eſt quia magnum amoris ardorem in Dominum habuerit. Item alii E opinantur, Martialem fuiſſe illum diſcipulum, qui ſecundum Joannem notus erat pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum: quod hac de re opinantur, quia de nobili fuiſſe legitur genere, ac per hoc cognitus pontifici. Alii autem hoc negant, & aſſerunt ipſum diſcipulum fuiſſe Joannem. Auguſtinus vero in commentario ſuper hac re ſic ait: (*Item & Auguſtini.*) Neſcimus quis iſte diſcipulus fuerit notus pontifici. Non enim poſſumus affirmare illum fuiſſe Joannem: quia Joannes, ubicumque ſe commemorat, hoc adjicit, *Quem diligebat Jeſus:* (*Joan. 18.*) hic vero prætermittit. Alios quoque vidi, qui opinabantur, Martialem ipſum eſſe Mathiam, & ſimilitu-

ANNO CHRISTI 1031.

litudine nominis a lingua Aquitanorum ita faei. le cœpiſſe vocari: ſive propterea quod non facile invenitur ubi corpus jacet Matthiæ. Ego autem pro certo teneo, quod ſi non alius eſſet Matthias, & alius Martialis: uterque tam in noſtris quam in Anglorum gentis libris minime in ordine apoſtolorum eſſet ſcriptus. Per litanias ſiquidem vetuſtorum voluminum Angligenæ gentis, quæ fidei rudimentum & eccleſiaſtieas inſtitutiones a Gregorio papa percepit, Matthias, & Martialis, uterque cum aliis apoſtolis inſcriptus habetur. Proinde non ignorabat Gregorius, non eumdem eſſe Matthiam qui & Martialem. Ego autem quemdam Græcum peritum interrogans, didiei ab eo Matthiam Armeniæ minori prædieaſſe, & ibi in paee migraſſe. Sed libenter me audiat ſacer patrum conventus. Ante hos plures annos quidam ex fratribus de monte Sinai in hanc partem advenerunt oceiduam Dei diſponente nutu, moribus graves, doctrina catholiea fidei profluentes, vita per omnia honeſti, utriuſque linguæ periti: qui cum diu nobiſcum Engoliſmæ fuiſſent expectantes principem eivitatis, & literis Græcis & Latinis eos videremus ad unguem imbutos, ſuper hac re interrogare curavimus eos. Eo tempore hæc regula de apoſtoli memoria in hac urbe frequentabatur, reeuperata potius quam primo inchoata, viventibus rege Roberto & Gauzlino Bituricenſi arehiepiſcopo. Ego autem Engoliſmæ poſitus, ubi etiam ab ineunte ætate educatus ſum, dum inter alios quaſi ſciolus viderer, ante omnes & ſuper omnes huic ſanæ regulæ repugnabam, putans eſſe vanum & falſum, ſive ex elatione deſeendiſſe, quia Martialem audiebam in hae urbe Lemovicenſi prædieari eſſe apoſtolum: & incautus ruſticorum opinioni meam accommodabam intelligentiam, putans neminem eſſe apoſtolum præter duodeeim. Itaque illos conveni Græcos, ſciſcitans, utrum orientales Martialem noſſent. Qui alter Simeon, alter nomine Coſmas, conſono ore reſponderunt, dicentes: Utique Martialem novimus apoſtolum, unum de ſeptuaginta duobus. Quibus cum diceremus: Neſeimus præter duodeeim apoſtolos: interrogaverunt nos: Habetiſne, inquiunt, per iſtas occidentales eccleſias evangeliſtam Lucam, qui ſcribit, alios ſeptuaginta duos eſſe electos a domino poſt duodecim apoſtolos? Et eum diceremus utique haberi, ſed illos ſeptuaginta duos a nobis non eredi fuiſſe apoſtolos, ſed tantum diſcipulos: illi protinus nos fugientes, & ſigno erucis ſe munientes, cœperunt deteſtari vocem noſtram, dicentes: Diſcedite procul a nobis, miſeri, quia hæretici eſtis, cum non ereditis verbis domini, dicentis ad illos: *Ite, ecce ego, mitto vos ſicut agnos inter lupos*. Non creditis eſſe apoſtolos illos, quos ipſe incarnatus dominus ad prædicandum miſit? Duodeeim miſit binos, & poſtea nihilo minus binos miſit alios ſeptuaginta duos. Græci ſemper Latinis ſapientiores fuerunt, & ſcripturæ Latinorum ex Græcorum fonte derivatæ ſunt. Martialem proinde, quem nos dicimus, ὁ ἅγιος * Μαρκιαλος, vere ſcimus eſſe unum de illis ſeptuaginta duobus, qui cum Petro occidentem petiit ad prædicandum: cujus geſta, & omnium ſeptusginta duorum, in monte Sinai in eloquio noſtro habemus. Hoc ego teſtimonio a Græcis accepto cœpi mecum multa volvere: & curioſe antiquorum voluminum areana rimatus, frequentius Martialem compericbam ab antiquis pronunciatum eſſe apoſtolum. Animadverti quoque Paulum & Barnabam, Silam & Timotheum, eſſe apoſtolos, non de duodecim, non de ſeptnaginta duobus. Perſpexi quia Timotheus diſcipulus Pauli a Hieronymo dicitur apoſtolus. Marcus etiam & Lucas, Silas atque Oneſimus, & alii quidam per veteres ſcripturas dicuntur apoſtoli, & memoria illis apoſtolica exhibetur. Sic, Deo revelante, patenter intelligere cœpi, vere illum eſſe apoſtolum, qui genere Hebræus, domini diſcipulus, domini in cœna miniſter, domini in inſufflatione Spiritu ſancto repletus, a domino poteſtate ligandi atque ſolvendi ſublimatus, a domino ad prædicandum miſſus, fructificator maximus in officio apoſtolatus exiſtere meruit: & hanc regulam rationabilem, & authoritatis antiquorum plenam, & Dei voluntate inſpiratam, deinceps judieavi, & ex eo defendere totis viribus cœpi, quod non viribus ante ignorans perſequebar. Nam & epiſcopus noſter Engoliſmenſis Hugo, vir undequaque doctiſſimus, qui ante hos quadraginta annos migravit, cujus ſucceſſor ante hos quatuordeeim annos eſt defunctus, in quadam ſua editione de Martiale hæc locutus eſt: Illis, inquit, temporibus eivitas Lemovica ante omnes & ſuper omnes Galliarum urbes eminebat, arcem regni Aquitanici tenens: & pervenit ad eam beatus Martialis, qui a domino per legationem B. Petri gentibus Aquitanicis eſt deſtinatus apoſtolus. Qui dum ad Burdigalam urbem ad prædicandum Vaſconibus proficiſceretur, tranſitum per civitatem Engoliſmam habuit. Et diu illic demoratus, Engoliſmenſem populum ad Deum vivum convertit, ejuſque primum epiſcopum nomine Auſonium, ex ipſa patria oriundum, quem ipſe baptizaverat, ordinavit.

Et eum quidam ex concilio dicerent: Cur Dionyſius, qui longe poſt Martialem in Galliam venit, in libro Actuum apoſtolorum nominatur, cum Martialis nominatim non ibi exprimitur? ille reſpondit: Quia Dionyſius gentilis diſcipulus Pauli fuit, & Lucas comes Pauli erat, qui in illo libro plus geſta Pauli, quæ vidit, enarrat. Sed de nominibus eorum qui tune in prædieatione floruerunt, quid nobis vel controverſiæ vel utilitatis attingat, non video: eum plures nominentur ibi, vel in epiſtolis Pauli, quorum memoriam in feſtivitatibus minime novimus. De Jaſone illo antiquo diſcipulo, de Philippo evangeliſta, de Apollo, de Epaphra, ſive de aliis ibi nominatim expreſſis, nos quidem eorum mentionem per ſingula, quamvis ſpeciatim, ſive neſciamus, ſive omittamus, illi tamen populi, quibus patroni dati ſunt, certum eſt memoriam eorum non ſegniter venerari. Nam etſi Martialis memoria apud quaſdam gentes annua ſpeciatim non agatur: nobis tamen occidentalibus, qui ejus adventu illuminati ſumus cæleſti claritate, qui eum in cælo & terra patronum occiduis gentibus eſſe ſcimus, non ignobili recordatione ſemper pro opportunitatibus habenda eſt gaudiorum. Porro autem de Dionyſio Areopagita, qui in Actibus apoſtolorum memoratur, putare ſolebam ipſum eſſe qui in Galliam cum Ruſtico & Eleutherio poſt deſceſſum apoſtolorum Petri & Pauli & Martialis venit: donec nuper contigit mihi fortuito legere commentarium Bedæ ſuper libro Actuum apoſtolorum, ubi ita ſeriptum eſt: Dionyſius iſte Areopagita ipſe eſt, qui poſtea Corinthiorum epiſcopus factus, glorioſiſſime eccleſiam rexit, & eloquio clarus multos libros ad utilitatem eccleſiæ ſcripſit. Hujus Dionyſii Hieronymus in chronico ſuo mentionem faciens, dixit: Dionyſius Corinthiorum epiſcopus, eloquio clarus ſub Antonino floruit imperatore, quo tempore Polyearpus diſcipulus Joannis evangeliſtæ paſſus eſt: ſub Trojano vero, qui quin-

* Forte pro Μαρτιαλος

Beda in Act. 17.

Hieron falſo citatus.

ANNO CHRISTI 1031.

Gregor. homil. 34. in Evangel.

quintus poſt Veſpaſianum imperavit, Joannes apoſtolus in pace quievit; & Clemens papa in mare merſus, martyrio coronatus eſt. Hujus Dionyſii Gregorius in quadem homilia meminit, dicens: Fertur Dionyſius ille antiquus venerabilis pater Areopagita dicere, quod ex minoribus angelorum agminibus foris ad explenda miniſteria vel viſibiliter vel inviſibiliter mittuntur. Hic autem de Francia Dionyſius, unde fuerit oriundus, in paſſione ſancti Marcelli fideliter memoravi mihi videtur: ſic enim ibi habetur. Puer quidam Marcellus ſub doctrina beati Sixti erudiebatur: cumque ſuppliciis Sixtum epiſcopum videret puer macerari, cœpit timere. Tunc ſanctus Laurentius corroborans ætatis ejus infantiam, ait ad eum: Marcelle, genitor tuus Ægeas noluit Chriſtum credere, nam mater tua Marcellina, & fratres tui Saturninus & Dionyſius, jubente ſancto Clemente papa urbis Romæ, partibus Galliarum, ut ad fidem Chriſtianam gentes inſtruerent, directi ſunt. Vade ad eos, ut non pereas in manu Decii. Et infra dicitur: Profectus Marcellus cum Anaſtaſio commilitone Chriſtiano, ut iret ubi erat frater ſuus Saturninus epiſcopus, pervenit uſque ad Argentomagum: ubi a præſide comprehenſus, inquiſitus eſt unde eſſet, aut de qua provincia vel civitate huc veniſſet. Puer reſpondit: Chriſtianus ſum, ab urbe Roma exivi, & propero ad civitatem Toloſam, ubi fratres mei Saturninus & Dionyſius commorantur. Cui Heraclius præſes ait: Dic mihi vocabulum patris vel matris tuæ. Puer reſpondit: Pater meus Ægeas, & mater mea Marcellina nuncupati ſunt. Sed ſi velint epiſcopi, ipſa paſſio in concilium eorum poteſt ſine mora deferri. Hæc mihi non diſcrepare videntur a ſcriptura quæ penes nos Engoliſmæ de Dionyſii geſtis habetur. Ibi enim legitur, quod Clemens quemdam Philippum ordinaverit epiſcopum, & Hiſpaniis deſtinaverit ad prædicandum; Dionyſio vero verbi divini ſemine gentibus tradidit eroganda; quem in Galliam miſit, ſociſque ei Saturninum, Marcellinum, & Lucienum, atque Ruſticum, & Eleutherium adhibuit. Qui cum ſimul perveniſſent ad portum Arelatenſium civitatis, Marcellinus in Hiſpaniam abiit, Saturninus autem Toloſam profectus eſt, & Dionyſius cum Ruſtico & Eleutherio Pariſios adierunt. Lucianus vero presbyter ed Belvacenſem profectus eſt urbem. Julianus quoque Cenomanenſis, ut in geſtis ejus reperimus, genere Romanus fuit. Saturninus autem, ut paſſio ejus docet, tempore Diocletiani & Maximiani, Decio Germanico & Grato conſulibus, paſſus eſt. Verum nonnullos audio interdum movere, quomodo non diſcrepet illud quod apud Toloſam geſta ejus de tempore narrant: videlicet ſi in tempore Diocletiani & Maximiani, conſulatu vero Decii Germanici & Grati, primo Toloaſm advenit, vel, quod verius eſſe mihi videtur, tempore Decii ſecundum paſſionem ſupradicti Marcelli, & ſub ipſorum principum tempore paſſus eſt, quomodo a Petro apoſtolo epiſcopus ordinatus, & Toloſam miſſus eſt? namque e paſſione B. Petri, quæ ſecundum puram veritatem Hieronymi trigeſimoſeptimo a reſurrectione Domini, hoc eſt decimotertio Neronis anno, extitit, uſque in primum annum Decii, fuerunt anni numero 182. & a primo Decii anno uſque in primum Diocletiani annum, fuerunt anni duodetriginta. Fuerunt a reſurrectione Domini uſque in ultimum annum Diocletiani anni numero 265.

Ad hanc vocem cum in concilio a quibuſdam de chronicæ concordia, propter adventum Martialis in Aquitaniam, ſubtilis inquiſitio a clericis fieret, ille Engoliſmenſis clericus adjunxit, dicens: Hieronymi chronica quæ mentiri non poteſt, ſi placet, in concilium deferatur, & ſuper hac quæſtione diligenter perſpiciatur. Itaque perſcrutato libro locutus eſt: Licet, inquiens, Beda in commentario ſuper Actus apoſtolorum dicat, Petrum quarto Claudii anno Romam veniſſe, & trigeſimoprimo anno poſt reſurrectionem Domini paſſum eſſe: tamen ſecundum Hieronymi chronicam ſubtiliter ſupputatam ita invenitur, quod decimo octavo anno Tiberii Dominus paſſus eſt: poſt Tiberium vero regnavit Cajus, & poſt eum Claudius, cujus imperii ſecundo anno venerunt Romam princeps apoſtolorum Petrus, & condiſcipulus ejus Martialis; ipſius autem Claudii quarto anno Marcus in Ægypto, Martialis in Gallia, Dominum prædicare cœperunt. Poſt Claudium, qui imperavit annis 13. menſibus 7. diebus 28. ſuſcepit jura principalia Nero, nihilo minus annis 13. menſibus 7. diebus 28. nam 13. plenis annis regnavit, & quarto decimo pluſquam medio mortuus eſt. Hujus imperii primo, rex Galliarum Stephanus Romam cum legionibus Gallorum ad eum perrexit, quemadmodum literis per veredarios ei fuerat juſſum. Ipſius quoque Neronis anno ſecundo, Paulus apoſtolus primitus venit Romam, hoc eſt quarto decimo anno poſt adventum B. Petri: needum enim fuerat Paulus Romæ, quando Stephanus ad Neronem profectus eſt. Miſſus eſt autem vinctus Romam Paulus a Feſto præſide Judææ, quia Cæſarem appellaverat. Item anno primo Tiberii, Herodes tetrarcha apud Judæos cœpit regnare: qui regnavit per annos 24. id eſt uſque ad primum annum Caji Caligulæ, qui fuit ſucceſſor Tiberii: ſub quo Herode Dominus paſſus eſt, fuitque frater Archelai, id eſt filius illius Herodis, ſub quo Chriſtus natus eſt. Poſt Herodem vero tetrarcham regnavit Agrippa annis ſeptem. Ipſe eſt Herodes qui Jacobum occidit, & Petrum comprehendit, & ab angelo percuſſus eſt. Cujus Herodis anno quinto, hoc eſt Claudii Cæſaris ſecundo, Petrus & Martialis, ut jam diximus, primo venerunt Romam. Poſt Agrippam Herodem, regnavit filius ejus alter Agrippa annis 26. hoc eſt uſque in ſecundum annum Veſpaſiani, quando Judæorum regnum defecit. Poſt Neronem quippe imperavit Veſpaſianus, cujus tertio anno imperii Martialis apud Lemovicam quievit. Supervixit Petro quatuor annis. Anno enim 37. reſurrectione Domini, ut jam diximus, hoc eſt decimo tertio anno Neronis imperii, Petrus paſſus eſt: & anno quadrageſimo poſt reſurrectionem Domini, hoc eſt tertio anno Veſpaſiani, Martialis aſſumptus eſt. Hæc omnia ita diligenter ſupputantur, ut ſi ſecundum quoſdam trigeſimo nono anno poſt reſurrectionem Domini Petrus paſſus eſt, ergo Martialis Petro ſupervixit uno integro anno, & craſtina die, hoc eſt prima alterius incipientis anni die, cælos cum Chriſto aſcendit. Atque ipſo anno quo baſilicam, in qua ipſa membris quieſcit, in honore Petri apoſtoli dedicavit, poſt duos menſes dierum temporalem mortem ſuſcepit. Si autem juxta Hieronymum Petrus trigeſimo ſeptimo a reſurrectione Domini, hoc eſt decimo tertio Neronis paſſus eſt anno: igitur Martialis Petro quatuor annis ſupervixit.

Hæc & his ſimilia de convenientia annorum cum ſatisfactum eſſet, & ille Engoliſmenſis clericus iterum diceret, quia nihil mirum ſi Martialem Lucas nomine proprio non exprimit, cum illo-

ANNO CHRISTI 1031.

illorum ſeptuaginta duorum nomina non oſtendat, atque Petri adventum in Antiochiam & Romam nullo modo ſcribat, iterum Odolricus pater allocutus eſt concilium, dicens: Ne quis forte nos dicat nunc novum fateri apoſtolum, & hactenus non auditum: de apoſtolatus ejus antiquitate, eo quod jam olim præoccupatus ab antiquis & teſtificatus fuerit, iterum perhibebo teſtimonium verum, o venerabiles epiſcopi. Ecce duo ſacerdotes ex fratribus noſtris coram adſunt, quos olim hac ipſa de cauſa in Britanniam miſi, ut Anglorum a Gregorio, ut reor, præfixam legem annoſam diligentius perſcrutarentur, & omni ſubmoto mendacio ad nos referrent. Qui cum ad Anglos perveniſſent, tam in martyrologiis eorum, quam in litaniis Martialem ab antiquitate reperiebant apoſtolum ſcriptum. Ad quoddam autem magnum devenientes monaſterium, in quo primus Anglorum epiſcopus requieſcit corpore Auguſtinus (compererunt enim ibi non haberi librum de actibus beati Martialis) per litanias tamen atque martyrologia in eodem loco invenerunt eumdem patronum nomine apoſtolico decoratum. At cum a patre monaſterii perquirerent, dicentes; Ut quid Martialem in veſtris litaniis prædicatis apoſtolum, cum ejus geſta dicatis non haberi penes vos? ille reſpondit: Quia ab illo, inquit, tempore, quo primo in hac provincia Chriſti nomen auditum eſt, a patribus hoc noſtris obſervatum eſt, quorum nullatenus immutare poſſumus traditionem. Scimus quippe doctores noſtros priores de Gregorii profluxiſſe magiſterio: attamen ſæpius inter nos conferre indagando ſolemus, quis iſte eſt apoſtolus, cujus vocabulum in evangeliis & in actibus apoſtolicis minime intuemur. Et quoniam geſtorum ejus anthoritatem non habentes, de eo non parum hæſitabamus, ideo nomen ejus crebro a memoria apoſtolica eradere putabamus. Sed econtra cum animadverteremus quia antiqui patres noſtri non incaſſum hunc nobis ſcripſerunt apoſtolum: idcirco nullo auſu ejus vocabulum a ſerie apoſtolorum abolere audebamus. Vos autem peregrini Galli, qui de ejus eſtis apoſtolatu, qui nobis ejus actus enunciatis, a noſtris cordibus de eo omnem omnimodis dubitationem abjeciſtis: & hac de re dudum creberrime Deo ſupplicabamus certos nos reddi. Nec in adventu veſtro derelicti ſpe noſtra videmur: immo exultandum nobis eſt de tam egregiæ virtutis domini noſtri Jeſu Chriſti diſcipulo. Multa alia teſtimonia penes eamdem gentem Anglorum de hujus autoritatis vetuſtate teſtes veraces narraverunt nobis ſeſe comperiſſe. Illud quoque mihi memorandum eſt, quod ante nos ſeptem annos * rex Anglorum * duci Aquitaniæ regalia munera miſit, ſimulque codicem literis aureis ſcriptum, in quo nomina ſanctorum diſtincta cum imaginibus continebantur. Quod volumen jam olim in concilio Pictavenſi, dum hac eadem de re quæſtio eſſet, idem dux Wilielmus literis edoctus in teſtimonium antiquitatis pontificibus oſtendit. Erat enim ibi Martialis in aliorum apoſtolorum catalogo poſitus. Qui peritiſſimus princeps dicebat archiepiſcopo Burdigalenſi, & aliis qui ibidem aderant epiſcopis: Conjicere, inquiens, poſſumus quam egregiæ anthoritatis ſit beatus Aquitanorum patronus, de quo Gregorius in illa ſui laboris gente hanc legem tradidit obſervandam. Nimirum imperitorum eſt dubitare, de quo ſanctus papa Gregorius non dubitavit. Videtis ecce, o epiſcopi, in hoc codice, qui apud Anglos ſcriptus eſt, prætermiſſum eſſe Timotheum, & Cleopham, & Silam, & alios, quorum nomina in evangeliis, & in actibus apoſtolicis, ſive in epiſtolis Pauli leguntur, quos apoſtolos dicitis præter duodecim eſſe: non tamen prætermiſſum eſſe illum noſtrum patronum, qui primus Galliarum fuit epiſcopus, cujus nomen in evangeliis reticetur: ut ſcilicet vere illum Dei fuiſſe ſciamus diſcipulum in carne, & cum duodecim prioribus electis diſcipulis maximam a Deo accepiſſe apoſtolatus gratiam, hanc gentem occiduam poſſidendi ſignum apoſtolatus in æternum. Hoc autem in Martiale fieri videmus, quod etiam in Barnaba, Luca, & Marco, & antiqui faciebant, & moderni hactenus faciunt. Nam eorum alii memoriam de confeſſoribus, non de apoſtolis, agunt, ea tantum cauſa quia non ſunt de duodecim: alii autem rectius arbitrantes, non de confeſſoribus, ſed de apoſtolis eorum agunt recordationem, eoſque apoſtolos prædicant; ideo quia de Iſrael genere ſecundum carnem procreati, ad prædicandum ab aliis apoſtolis miſſi ſunt. Ita & qui Martialis mentionem de confeſſore agunt, idcirco agere videntur, quia non fuerit unus de duodecim. Qui vero ejus de apoſtolo recordantur, rectius autumant, quia quamquam unus non ſit de duodecim, ex genere tamen Abrahæ, hoc eſt de tribu Benjamin, ortus, dominum in carne videns, ejus fuit diſcipulus. Omne etiam donum gratiarum cum duodecim a domino accipere promeruit. De cetero a domino per beatum Petrum ad prædicandum Galliis miſſus eſt, ubi clara habet apoſtolatus ſigna; prædicationis quippe fructificatio maxima illi inter alios apoſtolos extitiſſe probatur: ſiquidem præter Paulum & illos duodecim neſcimus tanta copia fructificaſſe alium apoſtolorum, quanta Martialis prædicando fructificavit.

Hæc & his ſimilia cum ſuper his dux peroraſſet, ejuſque verbo nullus contraire quiviſſet: quidam clericorum de eruditis ait ad eos qui ſedebant in concilio: Non ignoramus quia Matthias de ſeptuaginta duobus dudum fuerit, & poſt per conſtituentem Petrum unus de duodecim extitevit. Verum alter, quem ſors in duodenario non accepit, nihilo minus tamen de eorum ordine qui exceptis duodecim erant, apoſtolus permanſit. Ipſe eſt enim poſtea dictus Judas apoſtolus, qui tunc Joſeph juſtus ſive Barſabas dicebatur. Ipſe denique eſt, qui cum Sila apoſtolo ab aliis apoſtolis miſſus eſt: unde Hieronymus divinæ legis interpres ſcribit, dicens: Silas quoque & Judas ab apoſtolis apoſtoli appellati ſunt. Si ab apoſtolis illis appellati apoſtoli ſunt, ergo vere apoſtoli erant: priores enim apoſtoli eos quos apoſtolos vocabant, non incaſſum apoſtolos exiſtimabant: nec appellaſſent, niſi eſſent. Præterea Paulus apoſtolus, in quo Chriſtus loquebatur, exceptis undecim, non appellaret apoſtolos, niſi vere apoſtoli exceptis undecim eſſent. Non in vanum quippe, neque mendaciter aliquod verbum locutus eſt Paulus: *Apparuit*, inquit, *undecim*, *deinde apoſtolis omnibus*. Hæc propter quoſdam protuli, qui in concilio verbum ventilant, dicentes: Quid enim, ſi Martialis apoſtolus tunc erat, ut quid minime in locum Judæ ponebatur, quando Matthias eligebatur? Sciant itaque non ſolum Matthiam, ſed cum eo & Barſabam ab apoſtolis electos & ſtatutos, & occulta ſorte Matthiam, ut in locum Judæ eſſet, aſſumptum; quatinus non jam undecim, ſed duodecim primi teſtes reſurrectionis domini eſſent: Barſabam vero apoſtolico nomine minime caruiſſe, quia alii præter duo-

* Canto hic erat cognomento Magnus.
* VVilelmo

1. Cor. 15.

ANNO CHRISTI 1031.

duodecim jampridem ad apoſtolatus officium deſtinati fuerant, dicente domino: *Ite ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* Sane quis dixerit Martialem non fuiſſe reſurrectionis domini teſtem? Numquid non Barſabas, quia unus erat de ſeptuaginta duobus, ſicut & Matthias, ſicut apoſtolus tunc erat, ita deinceps apoſtolus fuit? Nonne ipſe eſt, ut jam dixi, qui nunc dicitur Judas apoſtolus cum Sila apoſtolo? Etenim quemadmodum Matthias prius erat apoſtolus de ſeptuaginta duobus, dehinc autem unus de duodecim fuit: ita & Barſabas, ut apoſtolus erat, apoſtolus permanſit, licet non de duodecim. Eodem modo & Martialis, ſi unus de ſeptuaginta duobus fuit, ergo tunc & apoſtolus erat, & demum apoſtolus permanſit, tranſlato Mathia in duodecimum. Ut autem quidam ait, apoſtolus non numeri ſed officii nomen eſt. Re autem vera illi ſtatuti ſunt duo ad ſupplendum duodenarium ordinem, qui a baptiſmate Joannis uſque in diem aſcenſionis opera domini viderant perfectæ ætatis exiſtentes. Si enim ipſe dominus non ante trigeſimum ætatis eſt exorſus prædicare annum: quanto magis diſcipulos duodecim oportebat non ante ætatem perfectam teſtes domini publicos Judæis eſſe? Porro ſi Martialis, quando dominus aſcendit in cœlum, needum viceſimum ætatis annum attigerat, quid in eo præjudicare poſſumus, quod minime in locum Judæ ſubſtitutus fuerit? præſertim cum anteriores duodecim teſtes, vel grandævi, vel perfectæ eſſent ætatis, hic autem nondum impletam corporis ætatem haberet. Si autem David, cum adhuc eſſet adoleſcens, a domino electus in regnum, & eo jubente conſecratione regia unctus eſt, tamen non ante regnare cœpit, quam triginta ætatis compleret annos: quid mirum ſi Martialis ætate adhuc adoleſcens unctionem ſancti Spiritus in poteſtate ligandi atque ſolvendi, & cetera gratiarum chariſmata ad officium apoſtolicum pertinentia, cum aliis a domino accepit apoſtolis? ubi jam enim pervenit ut integræ eſſet ætatis, hoc eſt annorum triginta, per beati Petri legationem Aquitanicæ gentilitatis apoſtolatum efficaciſſimo opere a domino ſuſcepit. Quod autem dominus juſſit Petro ut dirigeret Martialem ad prædicandum provinciis Galliarum, idem eſt ſimillimum illi * a quo doctoribus Antiochiæ degentibus ait Spiritus ſanctus: *Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus quo aſſumpſi eos. At illi orantes & jejunantes, impoſuerunt eis manus, & dimiſerunt eos.* Et ſicut illi miſſi fuerint a Spiritu ſancto, quamvis per miniſterium diſcipulorum, ſic Martialis miſſus eſt a domino in Galliam, licet per legationem & conſilium beati Petri. Qui vocante & eligente ſe domino, ætatis quindecim annos impleverat tantummodo, tribuſque cum eo permanſit, id eſt uſque ad paſſionem & aſcenſionem, poſt adventum denique ſancti Spiritus ſuper apoſtolos in Sion, annos quinque apud Judæam fecit, & poſt cum Petro Antiochiæ ſeptem permanſit: at vero dehinc ſequenti anno, imperante domino, Aquitaniam introivit, in qua per viginti octo annos prædicationi inſtitiſſe cognoſcitur: ſiquidem tertio Veſpaſiani anno migravit. His igitur verbis æmulorum pertinacia cum pullulans eſſet facile extincta, omneſque peritorum acclamaſſent ſatis fuiſſe conveniens ætatis perfectionem, in illis qui duodecim apoſtoli priores electi ſunt, extitiſſe: interim in illo concilio Pictavenſi ſuper hoc capitulo ceſſatum eſt.

* Forte quod. Hard.

Luc. 10.

Subjunxit etiam idem venerandus ſenior qui hæc perorabat, dicens: Quid multa neceſſe, dilectiſſimi? nil profecto hic obeſſe conſpicitis, quam illam minus congruam multorum conſuetudinem, non ratione perſpicacem, ſed incuria, ut aſſolet, torpente, penes plures inveteratam. Quo autem modo hæc quæ in multis invaluit traditio, ex quo, videamus fonte, deſcendit. Noſtrorum equidem patrum non incerta didicimus, quia longe olim, immo ab ipſius diſcipuli domini tempore, quo, imperante Veſpaſiano in pace occubuit, uſque in tempora nepotum Caroli Auguſti, quando in monaſticum canonicalis ordo, facientibus Pippino & Carolo fratribus, filiis Hludovvici, in quo ego rector ſum loco, permutatus eſt, eumdem Chriſti diſcipulum paſſim per Aquitaniam priores noſtri cum aliis recitabant apoſtolis, ejuſque de apoſtolo mentionem recolebant; donec juniores, quaſi melius zelando, imo deterius ſapiendo, cœperunt novitatem inferre, dicentes: Licet nobis patronum Aquitaniæ de loco apoſtolorum, in quo nunc ultimus eſt, tranſmutare, ut ſit nobis honorabilior, ſi primum in confeſſorum ſerie eum dicamus: ſit nobis principium confeſſorum, non extremitas apoſtolorum: eligimus ut ſit primus ante omnes confeſſores, quam ultimus in apoſtolis. Hoc itaque arbitrio humano nulla ratione fulto, paulatim uſque ad hæc tempora noſtra talis increvit mos, non tamen in omnibus locis. Nonnullæ quippe eccleſiæ hodieque hac in re antiquiorem retinere videntur obſervantiam: quam licet alii permutaſſent in terris, nullatenus tamen potuere ejus imminuere neque obſcurare gloriam in cœlis, ubi ingens apoſtolicum decus, in glorioſo rutilans apoſtolorum choro, ante conſpectum majeſtatis gloriæ Dei perenniter poſſidet. Si ergo priora & antiquiora patrum, ſecundum veritatem & rationabilem authoritatem, Deo inſpirante, recuperamus inſtituta, olim humanis adinventionibus ablata atque depravata, idque agimus renovando magis quam novitatem præſumptivam tradendo: ut quid culpamur velut tranſgreſſores paternorum terminorum, de quibus ſcriptum eſt: *Ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui?* cur, inquam, durum id aliquibus videtur, ſi rectam veritatis lineam ſequimur, ſi perſpicaciores patres antiquos hac in re imitemur, ſi minus acutos non ſectari dignum ducamus? Nonne hic pater Azenerius, atque Benedictus rector monaſterii Cluſæ ſancti Michaelis, pluraſque alii doctiſſimi & reverentiſſimi abbates & epiſcopi, tam præſentes quam abſentes, una cum Romana apoſtolica ſede, huic ſententiæ teſtificantur nobiſcum, bonumque id ac juſtum Deoque beneplacitum ducunt? Cur autem multorum opinioni ineptæ aurem præbendo obſcurare, immo, quod abſit, infalſare tanti geſta patroni videbimur? qua enim ratione poſſumus eum negare fuiſſe diſcipulum domini, eumque in carne ſecutum? Sed quiſnam temere inficiari audeat, eum a domino ad prædicandum miſſum, necnon & ligandi ſolvendique cum aliis apoſtolis poteſtate promotum; partemque gentilitatis enormem in occiduo climate ſpecialem in ſorte apoſtolatus, Chriſto jubente ac donante, beatoque Petro conſultum præbente, ſuſcepiſſe? Omnia hæc de illo abnuunt, qui eum aut non credunt eſſe apoſtolum, aut, ſi credunt, non libenter ſuſcipiunt. Illi, inquam, hæc denegare videntur, qui eum non quemadmodum Joannem evangeliſtam, ſed velut Silveſtrum papam, aut unum de his qui dominum in carne non ſecuti ſunt, vel non viderunt, ſimpliciter confeſſorem autumant.

Prov. 22.

Tunc quidam moribus & ætate grandævus, ex epiſcopis qui ſedebant in concilio, Albinenſi vi-

ANNO CHRISTI 1031.

delicet eccleſiæ paſtor Æmilius, facto ſilentio, A dixit: Hunc Aquitanicæ patriæ coruſcum illuminatorem, qui ad hanc plagam patres noſtros venit primus ſalvare, quem Chriſtus dominus & beatus Petrus, alter imperans ut magiſter & dominus diſcipulum & ſervum, alter exhortans ut condiſcipulus & compropinquus condiſcipulum & compropinquum, ad ſalutem & lumen gentium Galliarum, in tenebris & umbra mortis ſedentium, direxerunt, juſtiſſimum & digniſſimum eſſe omnimodis cenſemus, ut quo magis poſſumus excellentiori habeamus honore, ſecundum tamen rectam veritatis normam. Hæc, inquam, in eo teneamus quæ non ſint ultra veritatem: & quod verum & clariſſimum illic eſt nec prætermittentes nec excedentes, quo eum magis B valemus honoremus. Si enim vere a domino ad prædicandum miſſus eſt, ſi diſcipulus ejus in carne fuit, ſi unus de illis eſt, quibus dictum eſt:

Luc. 10.

Beati oculi qui vident quæ vos videtis: qui eum negat apoſtolum, profecto conſtat quia veritatem prætermittit, immo impugnat. Si autem ita diceretur apoſtolus, ut de origine Iſrael diſcipulus domini non eſſet, nec a domino poteſtatem ligandi ac ſolvendi accepiſſet: ultra veritatem fieret tranſcenſio. Ut ſi quis eum unum de duodecim, dicat fuiſſe, ultra veritatem pertranſit: qui vero ita eum dicit apoſtolum, tanquam a domino miſſum, non de duodecim, ſed de ſeptuaginta duobus unum, ſive tanquam Paulum & Barnabam, qui poſt domini aſcenſionem electi apo- C ſtoli extiterunt: hic veritatem neque contemnit, neque tranſcendit, verum nec ad lævam nec ad ſiniſtram devians per viam rectam juſtitiæ graditur. Igitur ſi pars aliqua probabilis antiquiſſimorum patrum comperitur eum dixiſſe apoſtolum, & nomen ejus cum aliis pronunciaſſe apoſtolis: bonum mihi videtur nos eorum indubitanter tramitem tenere, ut poſteri noſtri callem directum deinceps aſſueſcere ipſum non cunctentur.

Hæc & his ſimilia eo dicente, alius ex epiſcopis, videlicet Iſembertus Pictavenſis eccleſiæ rector, cœpit explanare dicens: Qui de hoc verbo controverſiam parit, nodum in ſcirpo quærit. Nos non ſumus Ebionitæ, qui non recipiunt præter duodecim apoſtolos, & Paulum quaſi D tranſgreſſorem legis repudiant. Sufficit ad confundiendos adverſarios hoc telum acutiſſimum, hoc eſt ſolo beati Hieronymi ſententia. Item mucrone validiſſimo Pauli apoſtoli, nulla arte aut vi unquam retundendo, omnis pars contentioſa perimenda eſt. Ait Paulus, quia *apparuit dominus*

1. Cor. 15.

undecim, deinde apoſtolis omnibus: ut ſciamus apoſtolos fuiſſe, omnes quos dominus in carne adhuc degens miſit ad prædicandum. Ait Hieronymus, ut in præſenti recitatum eſt lectione: Omnes qui dominum in carne viderunt, eumque poſtea prædicaverunt, fuerunt apoſtoli: &c. Liquido conſtat quia Martialis dominum in carne vidit, & eum poſtea prædicavit. Bonum eſt eum dici apoſtolum, quamvis non malum ſit dici con- E feſſorem. Nam & apoſtolus Petrus ſi dicatur confeſſor, malum non eſt: cum confeſſio veritatis ſemper ſit communis per os omnium ſanctorum, tam in veteri, quam novo inſtrumento. Cum hunc autem patronum bonum ſit confeſſorem dici, melius tamen eſt eum prædicari & apoſtolum: ne latere videatur ſub modio claritas ejus, qua domini diſcipulus, & ſortis apoſtolicæ unus eſſe prædicatur. Qui autem contentioſe eum dicit confeſſorem, ideo non bonum eſſe mihi videtur: quia quaſi negare videtur ejus proprium, & inimicitias in eccleſia parit. Ne igitur ſciſſura in

ANNO CHRISTI 1031.

eccleſia Dei hac fieri poſſit occaſione: ſummopere eſt providendum, ut omnes conſono corde & ore unum id quod melius eſt pronunciemus. Sola quæ obeſſe videtur auribus conſuetudo, in melius accipiatur: & ſchiſma ac murmuratio atque dubietas prorſus a noſtro communi cœtu aboleatur. Quod ſi quis contraire præſumpſerit huic pacificæ concordiæ, de contentioſis & ſchiſmaticis unus judicetur.

Ad hæc venerandus ait Jordanus: Multa, cariſſimi, ante hos annos hac de re facta eſt inquiſitio, quouſque hæc altercatio ad aures apoſtolicæ ſanctæ Romanæ ſedis perveniret. Super quo dominus Joannes papa exemplar epiſtolæ nobis eſt dignatus deſtinare, magnopere teſtificans apoſtolatus ejus gloriam, & redarguens omnes qui eum contradicunt eſſe apoſtolum. Quæ epiſtola ſacra conſervata in promptu habetur, in qua facile claret teſtimonium verum Romanæ ſedis.

Cui Bituricenſis archiepiſcopus Aimo reſpondens dixit: Tenorem epiſtolæ papæ Joannis omnibus Galliarum epiſcopis directæ, ante hos quindecim dies in concilio Bituricenſi, ubi plures epiſcopi congregati eramus, coram nobis recitare fecimus: ubi multa doctorum turba interfuit, qui hanc diſceptationem ſub magna diſcretione examinantes, invenerunt ſanum eſſe quod Joannes papa in Romana ſede, & vos in hac quæ prima omnium eccleſiarum Galliæ eſt, ſancto Spiritu afflante, de hac juſtiſſima re inſtituiſtis. Nemo denegat eum fuiſſe unum de ſeptuaginta duobus.

Concil. Bituricenſe ante 15. dies.

Illis autem dominus dixit: *Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* Conſtat ergo quos dominus dixit apoſtolos, quia vere apoſtoli ſunt. Et hunc protoducem Galliæ ſemper plures antiquorum, non cum confeſſoribus, ſed cum apoſtolis pronunciaſſe viſi ſunt. Itaque primo doctorum choro perſuadente, coram omni populo, in majori eccleſia Bituricenſi, teſtimonium perhibuimus beato Martiali, quia apoſtolus veritatis eſt. Curavimus enim ne Romanæ apoſtolicæ ſedis decreto & imperio repugnaremus. In teſtimonium vero veritatis, in eodem concilio tomum ſcribere rogavimus, quem manibus corroboravimus noſtris: quatenus omnibus ſit notum, nos de hac re a Romana ſede minime velle deſciſcere: quia non oportet. Porro verbum idem dum in eccleſiæ totius conſpectu concionaretur, illico omnis populus quaſi vir unus una voce dominum benedixit pro ſui gloria patroni. Sicut igitur Romana teſtificatur eccleſia, cui contradicere nefas eſt, & quemadmodum in prædicto Bituricenſi teſtificati ſumus concilio: ita in præſenti concione generali hanc ſententiam juſtam & neceſſariam ſanctæ eccleſiæ teſtificamur eſſe.

Luc. 10.

Tunc Deo amabilis Jordanus reſpondit: Hoc equidem verbum, qualiter ante hos annos, hoc eſt in primo anno dedicationis hujus Lemovicenſis baſilicæ redemptoris noſtri, quam hodie exultanter hæc civitas nobiſcum incolit, viventibus tunc doctiſſimo rege Francorum Roberto, & Gauzleno metropolitano prædeceſſore veſtro, hæc ſedes Lemovica non ſine enormi authoritate divina receperit, pauca memorare libet. Poſt multas enim hujus capituli altercationes, aliis aſſentientibus, aliis vero repugnantibus, cum ſuper hac re factæ multæ eſſent litaniæ, ut hoc verbum, niſi Dei eſſet bona voluntas, in concordia hujus ſedis minime reſideret: advenit ſynodalis ad hanc eccleſiam conventus, ubi tertio die ſynodi, omnis ſacerdotum generalitas, ac ceterorum clericorum numeroſitas, una nobiſcum nobilium virorum & legis doctorum adjuncta multitudine, credo

Acta concilii Lemovic. I. an. 1029.

ANNO CHRISTI 1031.

credo Deo gubernante, unum cor & unam voluntatem hora diei tertia ſuſcepit: taliterque omnibus inſpiratum eſt, ut pacifice, & libenter, atque voluntarie, bona obedientia, hæc ſuſciperetur ab omnibus ſententia, deincepſque immutabiliter per noſtram diœceſin obſervaretur. Et bene placuit omnibus, qualiter hanc Deo beneplacitam voluntatem acciperemus: ut quemadmodum multitudini novitas videbatur, ita contra hanc altere quidem res nova, ſed magnifica, & glorioſa adverſus omnes æmulos confirmaretur. Aggregato itaque maximo populorum conventu, ſacratiſſimum corpus patroni a ſuo levavimus tumulo, & piiſſimo obſequio tranſtulimus ſuper hoc ſanctum altare, quod in honorem protomartyris Stephani ipſe conſecravit. Facta ſunt hæc dominica reſurrectionis die, in ipſa ſolemnitate inventionis corporis beati Stephani, atque hujus ſancti templi conſecrationis, quod idem patronus primum in omni Gallia Deo dedicavit, dirutis, quæ in hoc loco pridem gentilitas coluerat, ſimulacris. Quæ res ita nobis convenire viſa eſt, ut ſicut ille vivens hanc ſuam ſedem totius Aquitanicæ gentis fontem baptiſmi & illuminationis evangelicæ fecerat, ita corpore ſuo eamdem viſitando perluſtrans, iſthic nobis hujus daret initium obſervationis, hocque inſtitutum membra in reliquum conſervandum non cunctarentur, quod exordium in capite ſuo ſumebat. Super hoc itaque altare eodem die myſteria in gloria apoſtolatus ejus ſolemniter celebravimus. Quod ſemper in reliquum celebrere tam hic, quam per omnes noſtræ diœceſis eccleſias, & monaſteria, mandavimus: ut videlicet ulterius non in confeſſoris, ſed in apoſtoli recordatione memoria patroni ab omnibus concorditer fieret. Hanc etiam diem ſtatuimus habendam in recordatione omnibus annis, qua ad ſuam ſedem egregius paſtor tranſlatus eſt: qua etiam die cathedra ejus, hoc eſt ordinatio, ſive initium epiſcopatus ejus eſt. Non quod eadem die conſecratus ſit in epiſcopum: (nam die aſcenſionis domini conſecrationem epiſcopalem cum aliis epiſcopis a domino accepit, quando elevatis manibus benedixit diſcipulis dominus, & ferebatur in cœlum) ſed ſicut eſt cathedra beati Petri Antiochiæ, itemque cathedra Romæ, non quod tunc conſecratus ſit epiſcopus, qui a domino jam olim conſecrationem ſuſceperat pontificalem, ſed quia tunc primum in illa die apud eaſdem eccleſias ſedit, ad ſuſcipiendum ſuper populum Dei regimen paſtorale: Ita in hac die, quæ eſt tertia menſis Auguſti dies, hanc domum de fano dæmonum fecit Chriſti templum, & in ipſa eccleſia hac primum ſedit, ſuſcipiens in populo curam & regimen paſtoris: quem duo ſacerdotes Dei, Auſtriclinianus & Alpinianus, diſcipuli ejus, inthronizaſſe creduntur in hujus eccleſiæ cathedra, in teſtamento veritatis: ut ubi duo vel tres congregati eſſent in nomine Salvatoris, in medio eorum ibi dominus eſſet. Nam & beatum Petrum Linus & Cletus diſcipuli ejus ſacerdotes, immo cum eis idem beatus Martialis condiſcipulus ejuſdem beati Petri, apud primam Romanam eccleſiam inthronizaſſe creduntur: quæ eccleſia, prima, ut quidam dicunt, eſt apud titulum qui vocatur Ad primum, & eſt in honore Levitæ Stephani primi martyris; ut alii autem ferunt, eſt apud Lateranis, quia ibi patriarchium eſt. Altera ergo die, quæ eſt poſt dedicationem hujus ſacroſanctæ baſilicæ, ſive inventionem reliquiarum protomartyris Stephani, translatio patroni ad ſuam ſedem, ſive feſtivitas cathedræ ejus, ex eo tempore celebreri ſolita eſt in hac eadem ſancta Lemovicenſi eccleſia. Eodem vero die, conſummatis cum tripudio myſteriis, & de apoſtolica commemoratione inſtituta fœderato cum pace inter ſe univerſo clero & populo, ſacratiſſimum patroni corpus ad proprium retulimus monumentum. Poſuimus autem ſub anathemate eos, qui in noſtra diœceſi ulterius hanc inquietare præſumerent ſententiam. Poſt multum vero temporis, cum in nonnullis per Galliam eccleſiis de hoc verbo murmur fieret, & quidam dicerent: Quomodo poteſt apoſtolus eſſe qui in evangeliis non dicitur, ſed nec in actibus apoſtolorum manifeſtatur? alii vero putarent nunquam hactenus dictum id eſſe, ſed noviter a nobis primum, quod abſit, uſurpatum eſſe, iterumque gravis altercatio pullularet, Deo diſpenſante, directa eſt nobis ſuper hac re epiſtola ab apoſtolicæ Romanæ ſedis papa Joanne. Tunc unanimi conſulto decretum fecimus, ut propter hoc verbum iterum aut ſuſcipiendum aut non ſuſcipiendum, congregatio epiſcoporum atque peritorum virorum ad hanc urbem colligeretur. Si ergo decernitis hanc non ſuſcipi debere ſententiam: nec a me ultra ſuſcipienda eſt, ſed magis impugnanda. Si autem ſuſcipitis: & ego ita ſuſcipio, ſicut ante ſuſceperam; ut quicumque noſtræ diœceſis in eo ſcandalum generale ulterius præſumpſerit, tam veſtra quam noſtra coerceatur animadverſione.

Anno 1031. quo anno 3. Auguſti erat dies dominica.

Hactenus concil. Lemovic. I.

Tunc archiepiſcopus ait: Sicut jam dixi, & iterum nunc palam omnibus dico: quemadmodum Romana eccleſia ſuſcipit, & ſuſcipi per textum epiſtolæ mandat, & hanc ipſam jam Bituricenſe concilium nuperrime collaudavit, ſic laudo hoc bonum eſſe, & in pace ſuſcipio, & hujus ſancti concilii fraternitatem abſque ſemetipſe ſuſcipere id obſecro & exhortor. Si quis autem exhortationi noſtræ non acquieverit, habeat judicem Deum, uniuſcujuſque conſcientiæ teſtem. Verumtamen comprovinciales noſtros neceſſe eſt, niſi ſuſceperint, admoniti * obedient Romanæ ſedi capiti ſuo, ſevera authoritate noſtra compulſi.

* for. admonenti.

Ad hæc Jordanus venerabilis ait: Ut video, quia hoc verbum in bona voluntate Dei a nobis cum pace ſuſcipitur, gratias agimus Jeſu Chriſto Domino Salvatori noſtro: & benedictus Deus, qui hanc ſanctam Lemovicenſem eccleſiam ſacerdotio beati Martialis nobilitavit, & hanc gentem occiduam ejus fructifera prædicatione ab idolorum ſervitute ad veram libertatem retraxit. Ipſi patri domini noſtri gratiarum actiones offerimus, qui noluit lucernam ardentem ſub modio occultari, nec civitatem ſupra montem poſitam abſcondi: ſed quod ab antiquitate patres noſtri priores probantur præoccupaſſe, nunc eventilatum prudenter in diebus noſtris, largiri nobis dignatur luce clarius apparere. Vere cœlum & terra tranſibunt: ſed verba & promiſſa Dei non præteribunt. Et ſi beatus Martialis lux mundi a domino vocatus eſt: eadem promiſſio domini impoſſibile eſt quin compleatur in eo, qui officio apoſtolatus & prædicationis, claruit lumine magno. Ideoque in nomine ipſo, jure rutilat fulgore apoſtolico.

Iterum converſus ad archiepiſcopum, locutus eſt, dicens: Jam, ſi placet, venerabilis pater, abſolvatur hodiernum concilium: ne populus feſtivus tædio moræ noſtræ gravetur. Craſtina enim & tertia die de aliis diſputaturi Deo erimus auxiliante. Nunc ergo ſimul omnes ad eccleſiam Salvatoris noſtri procedamus, ubi nos multus expectat populus: ſtationem ibi feſtam agamus, & ſacrificium pro ſolennitate unus ex nobis Deo offeret. Nos quoque reliqui illic circumadſtabimus,

& po-

ANNO CHRISTI 1031.

& populum de præſenti concilio admonebimus, & pacificis benedictionem, bella volentibus maledictionem, ſecundum legem domini proponemus.

Ad hunc ſermonem de ſedibus ſuis ſurrexerunt epiſcopi, & cum timore Dei proceſſerunt, aſcendentes ad locum templi, ad audienda ſolennia ſacroſanctæ baſilicæ. Rogante vero venerabili Jordano, metropolita Bituricenſis ſacro uſus pallio ad celebranda ſancta accedit. Inter laudes autem, quæ τρόποι Græco nomine dicuntur a converſione vulgaris modulationis, dum verſus ſanctæ Trinitatis a cantoribus exclamarentur, illico omnes epiſcopi, cum archiepiſcopo & diaconibus ceteriſque miniſtris, ad maximum altare pariter accedentes oraverunt, mutuamque tam ſibi quam miniſtris altaris pacem, ut mos eſt, dederunt: deinde per circuitum altaris in ſedibus præparatis reſederunt. Angelico interea hymno cum tropis, id eſt, feſtivis laudibus, ornatiſſime expleto, primam orationem de ſolennitate eccleſiæ dedit archiepiſcopus: ſecundam, audiente omni eccleſia, de beati Martialis commemoratione annexuit. Quæ oratio in hunc modum continetur.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui beatum Martialem apoſtolum eccleſiæ tuæ ſanctæ præeſſe voluiſti, quæſumus, nobis, ejus ſuffragantibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.

Quam orationem idcirco præſertim palam omnibus voluit protuliſſe, ut teſtimonii apoſtolatus beati patroni clarus aſſertor liquido pateſceret. Quæ oratio, cum ſecreta, & præfatione, & ea quæ dicitur ad complendum, idcirco Gregoriana eſſe dicitur: quia a Joanne papa Romano ad Lemovicenſes directa jamdudum fuerat.

Poſt evangelium denique lectum, facto in plebe ſilentio, Jordanus pontifex, converſa facie ad plebem, ſtans coram altari in eminentiori loco, ſic alloqui cœpit populum, dicens: Audivimus, dilectiſſimi, verba ſancti evangelii: *Quia venit Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat*. Ideo enim Salvator dicitur eſſe dominus noſter Jeſus Chriſtus, quia omnes peccantes vult ad ſalutem revocare, dicente apoſtolo: *Fidelis ſermo, quia Chriſtus Jeſus venit in mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum*. Cumque de fide Zacchæi, qui defraudata reddidit in quadruplum, paucis dixiſſet atque ad milites, deprædantes ſive per calumniam vel potentiam res ſanctuarii, & pauperum turbam opprimentes, ut fidelem Zacchæum imitantes ea juſte reſtituerent quibus rapuerant, retraxiſſet ſermonem: ad ultimum adjecit, dicens: Ecce propter veſtram pacem, dilectiſſimi, hic adſunt paſtores eccleſiarum ſancti fratres noſtri epiſcopi, qui ad ſublevandum onus mei ponderis, & vos ſalvandos atque pacificandos, dignati ſunt ad hanc urbem conveniſſe, ſequentes Domini noſtri Jeſu Chriſti exemplum, qui venit quærere & ſalvum facere quod perierat. Qua de una re cum illis moneo vos, obteſtans in Domino Jeſu, quatenus nemo veſtrum illis inobtemperans exiſtere præſumat, nemo ſeſe a concilio iſto excuſando ſubducat: ſed omnes principes & capita populorum ex Lemovicenſi provincia in craſtinum & tertium diem ad nos cum pace conveniant, & nullus a noſtro cœtu communi ſecedat, niſi a nobis voluntario animo juſſus.

Luc. 19.

1. Tim. 1.

Luc. 19.

Convenientibus autem ad concilium, nemo alteri propter aliquas inimicitias nocere præſumat, ſive in facultatibus, ſive in domo ejus, neque dum hic ſteterit, neque dum ad propria redierit, neque ante ſeptem dies poſtquam regreſſus fuerit. Nemo in hac congregatione ſeditionem generet, neque extra urbem: nullus aliquid per vim rapiat: nullus, ut aſſolet, quaſi propter juſtas querelas, pugnam inire conſtituat: nullus hic expeditionem, neque equitatum ineat aliquando agendum. Sed nihil aliud hic quam pacem quiſpiam inquirat, ſi forte pax nobis a domino tribuatur quieta: quia hic conventus proprie conventus domini eſt, ad inquirendam pacem, ad conſolandam ſanctam Dei eccleſiam.

Hæc qui obſervaverit, tanquam filio pacis, immo Dei, a domino noſtro Jeſu Chriſto, & ſanctis apoſtolis ejus, abſolutionem conferimus peccatorum, & benedictionem æternam: ut ſicut dominus B. Petro, & huic B. Martiali, ad cujus ſacratiſſimum corpus aſſiſtimus, ceteriſque apoſtolis virtutem atque poteſtatem ligandi atque ſolvendi tribuere dignatus eſt; ita a peccatorum nexibus abſolvere dignetur eos, qui de pace & juſtitia Deo & nobis, qui ejus vice licet indigni fungimur, obedire feſtinaverint. Qui autem pacem noſtram non ſuſceperint: tanquam non Deum, ſed diabolum ſequentes, huic damnationi, quam modo coram recitare jubebimus, ſubjacebunt. Pax autem noſtra ad nos revertetur, ſicut dominus in evangelio ait: *Si fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra; ſin autem, ad vos revertetur*. Tunc jubentibus epiſcopis, idem qui evangelium pronunciaverat diaconus, ſic in tomo chartæ excelſa voce maledictionem coram populo in tribunali ante altare legere cœpit, dicens:

Luc. 10.

Ex authoritate Dei Patris, omnipotentis, & Filii, & Spiritus S. & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctique Petri apoſtolorum principis, & B. Martialis, & aliorum apoſtolorum, atque omnium ſanctorum Dei. Nos epiſcopi, in nomine Dei ſpecialiter congregati, Aymo archiepiſcopus Bituricenſis, Jordanus antiſtes Lemovicenſis, Stephanus Anicienſis, Renco Arvernenſis, Raymundus Mimatenſis, Æmilius Albienſis, Deuſdedit Caturcenſis, Iſembertus Pictavenſis, Arnaldus Petracoricenſis, Rohō Engoliſmenſis: excommunicamus illos milites de iſto epiſcopatu Lemovicenſi, qui pacem & juſtitiam epiſcopo ſuo firmare, ſicut ipſe exigit, nolunt, aut noluerunt. Maledicti ipſi & adjutores eorum in malum: maledicta arma eorum, & caballi illorum: erunt cum Cain fratricida, & cum Juda traditore, & cum Datham & Abiron, qui vivi introierunt in infernum. Et ſicut hæ lucernæ extinguuntur in oculis veſtris, ita gaudium eorum extinguetur in conſpectu ſanctorum angelorum: niſi ante mortem ad ſatisfactionem atque emendationem, ſive pœnitentiam dignam, venerint in judicium epiſcopi ſui.

Excommunicatio in ſeditioſos.

Omnes epiſcopi & presbyteri candelas ardentes in manibus tenentes, mox eas in terram projicientes extinxerunt. Ad quod verbum cor populi valde expavit, & omnes clamaverunt, dicentes: Sic extinguat Deus lætitiam eorum, qui pacem & juſtitiam ſuſcipere nolunt.

His dictis, dominus Jordanus ait ad populum: Hæc verba maledictionis eodem dicta ſunt tenore nuperrime in ſancto concilio Bituricenſi in adverſarios pacis. Quemadmodum autem inter Bituricenſes, Deo donante, pax firmata eſt: ita inter Lemovicenſes pacem fieri optamus. Poſt hæc ſinguli epiſcoporum, & ultimus archiepiſcopus, de pace populum monuere, dicentes: Sicut paſtor veſter ecce prædixit vobis de pace, ita nos ejus dicta firmamus uno corde, & uno conſenſu, ex authoritate Salvatoris Jeſu Chriſti domini noſtri, & B. Petri, atque B. Martialis, ſanctorumque aliorum apoſtolorum, quibus proprie a domino

ANNO CHRISTI 1031.

collata eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi. Quidquid hic paſtor vobis a Deo datus confirmat, confirmamus; & quidquid deſtruit, deſtruimus; ligamus, quos ipſe ligat; beoedicimus, quibus benedicit.

His & hujuſmodi peroratis, facto ſilentio, cum ad horam confractionis dominici corporis ventum eſſet, atque ex more archiepiſcopus benedictionem populo funderet, ſuper B. Martialis nomina mentionem ioterſeruit, ita dicens: Benedicat & cuſtodiat vos omnipotens Deus, domumque hanc ſui * muneris præſentia illuſtrare, atque ſuæ pietatis oculos ſuper eam die ac nocte dignetur aperire. Amen. Concedatque propitius, ut omnes qui ad ſolennitatem anniverſariam dedicationis hujus baſilicæ hodierna die conveniſtis, in- B tercedente B. Martiale apoſtolo, & ceteris ſanctis ſuis, quorum reliquiæ hic pio venerantur amore, vobiſcum hinc veniam peccatorum veſtrorum reportare valeatis. Amen. Quatinus eorum interventu ipſi templum S. Spiritus, in quo ſancta Deus Trinitas jugiter habitare dignetur, eſſici, & poſt hujus vitæ labentis excurſum ad gaudia æterna feliciter pervenire mereamini: *& cetera quæ in epiſcopali benedictione proferri ſolitum eſt.* Secundus tamen benedictionis ille verſus in eo codice, ſicut & in nonnullis aliis, nomen beati Joannis evangeliſtæ inſcriptum continebat: verum, ut dixi, ob loci, & feſtivitatis opportunitatem, convenienter & conſulto hæc circumſtantium peritorum aſſenſu ab archiepiſcopo in B. C Martialis proprietate & gloria dicta ſunt. Quod valde placuit omni eccleſiæ ſummo amore & tripudio. Certiſſimum quippe tenemus ea placera Spiritui ſancto, quæ plurimorum fidelium conſenſu in unam voluntatem conveniunt, juxta quod ſcriptum eſt: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.* Act. 4.

* nominis

Claudente luce diem, finitis veſpertinis ſolenniis, Æmilius pontifex veneranda canitie angelicus, in eadem baſilica, hanc, propter patrocinium B. Martialis, benedictionem dedit populo, dicens: Omnis qui vos in apoſtolicis tribus conſiſtere fundamentis, benedicere vos dignetur, B. Martialis apoſtoli ſui intervenientibus meritis, *&c. quæ ſequuntur.* Conſilio autem inito, D epiſcopi ſemetipſos altrinſecus monuerunt, ut tarditate remota, craſtino valde mane, quod illuxit ſexta feria, ad concilium iterato cogerentur in unum. Quod qualiter actum ſit, ſequenti lectione paucis perſtringendo reſervabimus: poſtulantes dominum ut utilia quæ oculis ipſi vidimus, & auribus præſentes audivimus, memoriæ noſtræ ſuggerere ad literis mandandum dignetur Deus & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, cum quo eſt gloria Patri una cum Spiritu ſancto: per immortalia ſæcula ſempiterna. Amen.

SESSIO II.

Celebrata XIII. Kalendas Decembris,

Cui inſerta eſt enarratio rerum in concilio Lemovicenſi I. anno MXIX. geſtarum.

SEcundo interea concilii die, poſt anniverſariam dominicæ baſilicæ ſolennitatem excurſam, ſurgentes epiſcopi ad pſallendum ante lucam, atque cum aurora lucis daret primum initium ipſi diei, altaris myſterium Domino perſolventes; valde mane, antequam clarius illuceſceret, ad baſilicam ſanctæ ſedis aggregati, congruenti & diſpoſito ordine intraverunt ad concilium. A Litaniam impoſuit illis tribus diebus jam dictus domnus Azenerius, venerabilis pater monaſteriorum S. Martini Maſciacenſis, ſanctique Benedicti Floriacenſis, qui una cum antiſtite Bituricenſi ad concilium Lemovicenſe advenerat. In quibus Litaniis beatum Martialem inter aliorum apoſtolorum nomina enunciavit per ſingulos dies. Nam hæc illi & ſuis antiqua inerat conſuetudo, ſicut ipſe cunctis in concilio publice prædicabat. Erat autem apprime liberalium artium peritus, qui dicebat valde fieri inconveniens, eum qui poteſtatem ligandi & ſolvendi a Redemptore cum aliis apoſtolis acceperat, inter eos ſanctos qui non acceperant prædicari. Licet enim omnes epiſcopi poteſtatem habeant ligandi & ſolvendi non B tamen eam a Chriſto privatim alii acceperunt, niſi tantummodo illi qui eum in carne beatis oculis viderunt, & ſecuti ſunt, & ab eo ad prædicandum miſſi ſunt; dicente Domino: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Porro cum oraſſent omnes in unum, & ab archidiacono data eſſet congrua lectio, & deinde conſequenti ordine ab eo qui verbum declamatoria jubentibus epiſcopis fecit, doctrina ex ſcripturis divinis, & de fide catholica promulgata eſſet; iterum inter epiſcopos ſermo habitus eſt de veritate requirenda, & uſque ad mortem obſervanda, de falla- C cia notanda, & ad nihilum redigenda, de juſtitia, de pace, de patrum ſtatutis inviolabiliter tenendis. Joan. 20.

In primis itaque, antequam de aliquibus inter epiſcopos confabulatio fieret, extitit ex majoribus quidam qui archiepiſcopo diceret: Quoſdam, cariſſime pater, ex clericorum ordine in hac ſede & in hac urbe modo eſſe deprehendimus, qui non ratione, ſed levitate veſtris non obſequi parant verbis, quibus heſterno concilio agitatum eſt de beato Martiale Aquitaniæ doctore, ut potius inter apoſtolos quam inter confeſſores pronunciari ab omnibus recte debeant. Super qua re quidam adhuc, velut novitatis nacti occaſionem, murmurant in angulis.

D Cui archiepiſcopus ita reſpondit: Nullus noſtrum ignorat, heſterno coram omnibus rationabiliter eſſe diffinitum, quod beati Martialis legationis teſtimonium ab antiquis præoccupatum & teſtificatum ſit: & quia ſicut caput noſtrum Romana ſancta apoſtolica ſedes comprobat, ita nos ejus membra hoc idem debemus ſuſcipere, & omni veneratione amplecti, & quia qui poteſtatem ligandi atque ſolvendi propria a Chriſto, in terris in carne adhuc degente acceperunt, abſque dubio apoſtoli ſunt: & quia nemo contradicere vero poteſt, beatum Martialem a Chriſto in terris in carne adhuc degente, poteſtatem ligandi & ſolvendi cum reliquis apoſtolis accepiſſe. Sancti etiam doctores & patres noſtri antiqui, columnæ E eccleſiæ fortiores proclamant, omnes qui dominum in carne viderunt, eumque poſtea prædicaverunt fuiſſe apoſtolos appellatos. Et quis negaverit, beatum patronum iſtum, vidiſſe dominum in carne, & eum poſtea prædicaſſe? Paulus quoque doctor gentium alios, exceptis undecim, ſcribit eſſe apoſtolos, dicens: *Apparuit dominus undecim; deinde apoſtolis omnibus;* hoc eſt ſeptuaginta duobus, de quibus indubitanter unum eſſe credimus beatum Martialem. Nam & cum Dominus diceret: *Nonne vos duodecim elegi?* numquid dixit: Nonne vos duodecim apoſtolos elegi? Potius ſubauditur, diſcipulos, teſte Joanne evan- 1. Cor. 15. Joan. 6.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

evangeliſta, qui ait: *Multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant*. Dixit ergo Jeſus ad duodecim, ſubauditur, diſcipulos: *Nonne vos duodecim*, ſubintelligitur, diſcipulos: *elegi?* Et profecto conſtat multitudinem fuiſſe diſcipulorum domini, illoſque ſpecialiter fuiſſe apoſtolos, quos ipſe dominus elegit, & miſit ad prædicandum. Nonne electi ad prædicandum fuerunt illi, de quibus Lucas ait evangeliſta: *Deſignavit dominus, & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos, dicens: Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos*. Sed quia contendunt de beato Dionyſio, & aliis patribus antiquis Galliarum: numquid Dionyſius & Saturninus, genere gentiles, ab ipſo Jeſu, antequam in cœlos aſcenderent, acceperunt poteſtatem ligandi & ſolvendi cum his qui dominum in carne viderunt, & ſecuti ſunt? Numquid uſque hodie inveniuntur, quia de novitate cauſantur, nomina Dionyſii & Saturnini ſcripta uſpiam per litanias inter apoſtolorum nomina? Liquido conſtat vero quia per antiquiſſimos codices, penes innumeros locos & gentes longinquas, beatus Martialis una cum aliis apoſtolis ſcriptus eſt. Apoſtolus ergo ſit nobis, quia & erat antiquis. Quod denique de beatis Dionyſio & Saturnino dixi, eodem modo dictum puta de Urſino, de Auſtremonio, de Fronto genere Petracorico, de Juliano Cenomanenſi, genere Romano, & de aliis, qui apoſtolos viderunt in carne, vel videre potuerunt, qui tam a beato Petro, quam a beato Clemente ſive ſucceſſoribus ejus, in Galliam poſt beatum Martialem prædicare miſſi ſunt. Illi non ſpecialiter a Chriſto, ſed ab eis qui illos in epiſcopatus ordine conſecrarunt, poteſtatem ligandi ſolvendique acceperunt: quemadmodum & ego ipſam poteſtatem non meo merito, ſed gratia Dei, ab eo qui mihi gratiam tribuit epiſcopatus, conſecratore meo, præſente videlicet domno Jordano, hujus ſanctæ ſedis Lemovicenſis paſtore, accepi. Sed quid adhue plura recapitulari opus ſit, de quibus jam & ab antiquis patribus, & a ſancta Romana & apoſtolica ſede, & nuper a concilio Bituricenſi, & hic heſterna peritorum diſputatione plenius ad ordinem perfectum definitum eſt? Nihil itaque jam aliud reſtat, quam ut a nobis hic in conſpectu concilii publica damnentur excommunicatione, quicumque clerici de omnibus comprovincialibus noſtris ulterius poſt hoc concilium repugnanti animo beatum Martialem, doctorem primum Aquitaniæ, in alio quam in apoſtolorum ordine & memoria enunciaverint.

Ibidem.

Luc. 10.

Et cum auſtero vultu metropolitanus ligamentum damnationis vellet ab ore proferre, ſic domnus Jordanus locutus eſt ei, dicens: Petimus authoritatem veſtram, venerabilis pater, ut hodie hoc judicium ſuſpendatis a clericis hujus ſanctæ ſedis. Adhuc enim, ſecundum dominicam vocem, corripiam eos hodie inter me & ipſos ſolos. Si me audierint, lucratus ero fratres meos: ſi autem non me audierint, adhibebo mecum adhue unum vel duos ex præſentibus coepiſcopis fratribus noſtris, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi eos non audierint, dicam eccleſiæ, publico præſenti concilio, ut omnes audiant in teſtimonium. Si autem eccleſiam, hoc eſt ſanctum præſens concilium, non audierint, erunt mihi ſicut ethnicus & publicanus: & tunc verbo veſtræ authoritatis ligate eos, tanquam non hominibus, ſed Spiritui ſancto inobedientes. Namque, ut ait Auguſtinus, Spiritus ſanctus, qui quondam per apoſtolos loquebatur, nunc etiam per nos loqui dignatur, quotiens de divinis differentes veritatem loquimur.

His verbis primatis credens archiepiſcopus: Ergo inquit, cetera quæ ad concilium pertinent, domino opem ferente, diſcutiantur.

Cumque de regulis eccleſiaſticis diutius explicaſſent, ait domnus Jordanus: Bene placet ut Bituricenſis concilii capitula in promptu afferantur, ſi forte Lemovicenſibus hæc ipſa tantummodo coaptentur, an aliter clero noſtro placeant, ſive alia opportune ſuperadjiciantur. Non enim una eademque lex omnibus eccleſiis, ſive populis, ſive civitatibus, ſive gentibus, ſemper poteſt congruere, ſed quædam pro qualitate locorum, & gentis, & animorum, quamvis diverſo tamen congruenti ordine, in conſuetudinem deducuntur. Nihil quippe obeſt diverſa locorum conſuetudo: ſi tamen ratione ſive authoritate fulciatur. Plus tamen ratio quam authoritas prævalere debet: nam gentiles pro majorum ſuorum authoritate, nulla tamen ſubnixi ratione, idola colunt. Quia quædam authoritas ſine ratione videtur eſſe: ratio vero per ſemetipſam authoritatis dignitatem accommodat. Atque ideo multorum majorum authoritas ſæpe in melius commutata, ſive penitus neglecta eſt: quia minus ratione fulcitur. Gravis autem culpa eſt, ſi quis pro arbitrio authoritatem, quæ rationis plena eſt, contemnere præſumit. Rationabilis itaque authoritas, ſive ratio cum authoritate, & authoritas cum ratione, ſemper ut ſe dignam præbeat & excellat neceſſe eſt. Diverſarum igitur conſuetudinum uſus & obſervantia per populos, per loca, niſi fidei, ſpei, & caritati contraria ſint, nihil officere Chriſtianæ dignitati videtur: immo illa conſuetudo ſemper ad religionem prodeſſe creditur, quæ tum pro loco, tum pro tempore, pro neceſſitate, pro dignitate, pro ratione, pro authoritate, unanimi voluntate fratribus in unum habitantibus bene complacere videtur. Quid enim? Numquid canonici monachos pro duodecim lectionibus, vel monachi canonicos pro novem numero reprehendere poſſunt? Utraque enim ratione & authoritate firma ſunt: ter quatuor pro quatuor mundi partibus S. Trinitati ſubjectis, ter autem ternis pro novem angelorum ordinibus S. Trinitati gloriam dantibus. Duodecim comprobavit ille vir ſpiritu omnium juſtorum plenus ſanctuſque papa Gregorius, prius monachus, poſtea apoſtolicus. Novem traditæ ſunt a diſcipulo beati Petri Ignatio martyre, qui per novenarium numerum lectiones & pſalmos ab angelorum choris prolata audivit in cælo: deinde a Nicæno concilio, deinde ab ipſo ſancto Gregorio hic numerus in pſalmis & lectionibus atque reſponſoriis obſervatus eſt. Quid etiam orientalibus vel occidentalibus clericis uſus barbam radendi vel non radendi officere ad religionem videtur? Iſti enim Petrum apoſtolum authorem hujus conſuetudinis habent: & cum authoritate hanc tenent rationem, rationabile eſſe dicentes, clericos a laicis, ſicut in vita, ita in corporis habitu differre. Quocirca hic mos ad religionem nobis potius prodeſſe quam obeſſe perſpicitur. Illi autem barbam non radendi morem eligunt, Paulum ſive Jacobum fratrem domini apoſtolos in authoritatem ſibi aſſumentes. Qui cum authoribus rationem adjungunt (fieri quippe oportet rationabile obſequium noſtrum) rationabile dicentes, clericos ſicut & laicos decorem in facie ſervare virilem, juxta dignitatem humanæ conditionis a Deo creatam, quæ ſolum virum barbam propter decorem habere voluit, & in vertice ſolummodo capitis clericatus ſignum præmonſtrare:

ANNO CHRISTI 1031.

aliam adjungunt ſibi rationem, quia dominus noſter Nazaræus & intonſus eſſe voluit, ferrum ſuper caput ejus non aſcendit, coronam ſpineam dumtaxat in vertice dignatus eſt pati. Ad cujus inſtar clericorum corona in vertice, ferro incidente figuratur, ut regnum & ſacerdotium Chriſti etiam in clericorum capitibus raſura ipſa præmonſtretur. Ita ſicut ſuper hac re noſtra conſuetudo authoritatem, ſimulque rationem & religionis habet augmentum: ſic etiam penes Græcos, illorum talis a noſtra diſſidens conſuetudine conſuetudo, authoritatem una cum ratione & religionis continet fructum. Et hac in re neque illi nos, neque nos poſſumus reprehendere illos: ſicut de fidelibus qui carnibus veſcebantur, ait apoſtolus: *Qui non manducat, manducantem non ſpernat: & qui manducat non manducantem non judicet. Qui enim manducat, domino manducat; & qui non manducat, domino non manducat.* Qui porro authoritatem obſervant cum ratione, recte poſſunt reprehendere illos qui ſine ratione cuſtodiunt authoritatem: hi autem iſtos nullo modo. Qua de re qui beatum doctorem Aquitaniæ inter confeſſores proponunt, authoritatem habentes majorum ſine ratione, dicentes ſic propoſuerunt. Qui ante nos fuerunt illi & illi, merito reprehenduntur ab his qui cum authoritate rationem oſtendunt; proponentes eum una cum aliis apoſtolis, & dicentes: Illi & illi antiqui patres apud illa authentica loca, & Romana apoſtolica ſedes, illique peritiſſimi viri, eum propoſuerunt in apoſtolorum ordine. Rationabile autem eſt, ut ille qui inter alios a domino accepit virtutem prædicandi evangelium, poteſtatem ligandi & ſolvendi, ſcientiam omnium linguarum, & ſignaculum apoſtolatus habet Galliam, ideoque apoſtolus eſt, merito cum ipſis apoſtolis proponatur, & memoria ejus de gloria apoſtolatus ſemper confirmetur. Iſti ergo illos, non illi iſtos, ſuper hac re arguere juſte poterunt. Hæc idcirco dixi, ne diverſorum diverſæ conſuetudines & leges, ſi rationem habent, ſcandala generent. Obſervandum equidem nobis magnopere eſt ante omnia & ſuper omnia, ut mandatum Dei, & non noſtras traditiones, populo obſervandas tradamus: & nihil niſi ſcripturarum divinarum authoritate fultum agendum ſtatuamus: nihilque de cordibus, nihil extra præceptum domini, & ſanctorum patrum, quod abſit, conſtituere, docere, vel jubere præſumamus. Quæ vero aliis tradimus, primi nos ea ipſi faciamus, ne ſimus de illis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus, ſuper quibus Salvator ad turbas & ad diſcipulos ſuos ait: *Dicunt enim, & non faciunt:* & iterum. *Digito autem ſuo nolunt ea movere.*

Rom. 14.

Matth. 23.

His dictis, converſus archiepiſcopus ad eum qui ad dexteram ſuam ſuper aliam cathedram ſedebat, ſacris veſtibus ornatum Azenerium abbatem, dixit ad eum: Rogamus, cariſſime, ut, ſicut domnus Jordanus pontifex jubet, capitula Bituricenſis concilii, velut vos ipſi, qui interfuiſtis, audiſtis, huic ſancto concilio coram exponatis.

Tunc ipſe enunciare cœpit, dicens:

Concilium Bituricenſe ſup. editum pag. 501.

Hæc ſunt capitula, ſuper quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricenſis mater eccleſia. Itaque patrum ſequentes veſtigia, ſtatuerunt, qui præſentes ibi fuerunt epiſcopi, Aymo Bituricenſis, Stephanus Anicienſis, Renco Arvernenſis, Ragamundus Mimatenſis, Æmilius Albienſis, Deuſdedit Cadurcenſis, hæc ſervanda ab eccleſiis ſibi commiſſis.

In primis, ut per omnes, *&c. jam edita, pag.* 501.

Talia ſenior cum peroraſſet, ait domnus Jordanus: Omnia nobis hæc bene placent: tantum de corpore domini mutando, propter presbyteros qui omnibus dominicis diebus ad eccleſias ſuas nequeunt adeſſe, placet ita temperanter inſtitui: ut ab omnibus valeat inexcuſabiliter obſervari. Quæ enim in eccleſia inſtituuntur, ſic debent fieri moderata, ut abſque importabili faſce ab omnibus portentur, & qualiter animæ ſalventur, & quod facit eccleſia, abſque murmuratione faciat, & ne inobedientia locum inveniat.

Itaque placet, ut corpus domini in anno per duodecim terminos renovetur in omnibus illis eccleſiis ubi inceſſanter cuſtodiri ſolet, hoc eſt, in paſcha, in pentecoſte, in nativitate S. Joannis, ad vincula S. Petri, in aſſumptione S. Mariæ, in feſtivitate S. Michaelis, in omnium ſanctorum, in S. Andreæ, in natali Domini, in hypapante, in quadrageſima, in media quadrageſima. His enim diſtinctionibus anni, omnes presbyteri ad proprias poſſunt recurrere eccleſias: & ipſum corpus Domini, quod mutatur, non niſi a mundis eccleſiæ miniſtris ſumatur. Monaſteria vero monachorum regularia, quia diligentius & nitidius omnia ad cultum altaris procurant, in abbatum ſuorum arbitrio de his, ſicut de aliis regulis, permittimus. Illi enim noſtris legibus conſtringi non debent, qui ultra nos per arctam & anguſtam portam vitæ ingredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui jugum ab adoleſcentia portant, qui epiſcoporum juſſis ſummopere in omnibus obediunt. Tales, inquam, legibus non oportet ſubjici conciliorum, niſi forte reprehenſioni vel contemptui patuerint. Sic apoſtolus ait: *Juſto lex non eſt poſita: ſed injuſtis, & non ſubditis, impiis & peccatoribus, ſceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis, fornicatoribus, maſculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur, quæ eſt ſecundum evangelium gloriæ beati Dei quod creditum eſt mihi.* Nam & abbates regulares non ideo ad ſynodum venire cogo hujus ſedis, ut arguantur: ſed ut mihi de rebus eccleſiaſticis moderandis conſultum præbeant, quatenus ipſi ſpirituales viri, dum mihi per diverſas multorum curas diſperſo opem ferunt ad ſublevandum onus, in retributione coronæ mecum participentur. De cultu enim eccleſiaſtico & reverentia corporis Domini, probavi ipſe oculis meis regulares per Lemovicinum monachos altaria & codices, veſtimenta, calices, linteamina, & cuncta quæ ad altaria pertinent, mundiſſima quotidie, & cum reverentia ſervare.

1. Tim. 1.

Cumque de his, & aliis hujuſcemodi, plura dicerentur, & archiepiſcopo omnibuſque placerent, accuſatores juſti exſtiterunt ex ſenioribus, qui dicerent in concilio: In loco S. Petri * Bellocenſis monaſterii, ſancta eccleſia Lemovicenſis vim patitur. Hic ſiquidem locus in ordine regulari quondam fuit illuſtris: nunc autem ita ſæcularibus conculcatus eſt, ut ſuper monachos ipſius monaſterii dominetur abbas ſæcularis, & abſque monachi habitu.

* Corr. Bellocenſis

Clamaverunt omnes qui erant in concilio: Hoc magna deſtructio eſt, ut cæcus videntes ducat, ſtultus ſapientes doceat. Hac enim in re diſciplina moritur, locus hypocriſis monachis datur, occaſio propria poſſidendi monachis ſurripitur, per quam decepti perire poſſunt. Capite morbido totum corpus inutile eſt, & pro tali deſtructione locorum Dei, ira ſuper populos a facie Dei egreditur.

Tunc

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

Tunc requiſiti monachi ſupradicti monaſterii, adſtantes in conſpectu epiſcoporum, dixerunt: Ordinetur nobis abbas idoneus ſecundum regulam, & in pace erimus: lugentibus enim nobis ille ſuper nos tyrannidem arripuit. Ut autem præſentibus epiſcopis ſit notum, Rodulphus archiepiſcopus quondam Bituricenſis, monaſterium ipſum tempore Caroli regis in fundo ſuo conſtruxit, & prædiis ſuis multiſque donis ſatis ſuperque nobilitavit. Poſt cujus tranſitum ad cælos longo excurſo tempore, occaſione reperta, comes Toloſanus cœnobium ipſum ſuæ poteſtati addixit: & comiti Petracoricenſi in beneficio largitus eſt. Ille quoque vicecomiti Combornenſi conceſſit, qui nunc nobis laicalem perſonam impoſuit, ea de cauſa quia Bernardus monachus B Solemniacenſis, & poſtea epiſcopus Cadurcenſis, nobis vero abbas, anteceſſor ejus, avunculus ejus extitit.

Dixerunt epiſcopi: Eccleſiaſtica officia non ſecundum carnis originem, ſed ſecundum meritorum virtutem, diſtribui oportet.

Cumque ille clericus, non monachus, abbas, ſæculari nobilitate ac generoſitate magnus, mox vocatus in concilium ante epiſcopos reus adſtaret, genibus poſitis, & ſuper hac re judicaretur ſecundum canones, ita reſpondit: O reverendiſſimi patres, hanc, rogo, juſto judicio corrigite rem, & libenter conſentio.

Dixerunt patres: Idoneum ex regularibus monachis aliquem adducito ante domnum Jordanum, ut ipſe eum regulariter ordinet abbatem C ad regendum ipſum locum: & tu extrinſecus non diſſipator, ſed defenſor & proviſor loci adeſſe memento. Itaque epiſcopi, poſtquam de his diu locuti eſſent, primati Lemovicenſi ſub teſtimonio concilii, & Wilielmi ducis Aquitanorum, hoc taliter commiſerunt negotium: ut uſque ad natalis Domini feſtivitatem, quæ in ſexta hebdomada expectabatur, ordinaret in eo loco dignum paſtorem ſecundum regulam. Quod ſi contradicentes reperiret qui id fieri non permitterent: & ipſos, & ipſum locum excommunicatione canonica ligaret, donec idem locus ad priſtinam revocaretur dignitatem.

Quibuſdam vero ſciſcitantibus, ſi qui monachorum forte de eodem ſæculari loco ad alium regularem tranſmigrare vellent, utrum eis liceret: eruditi qui aderant, recte ſapere tales judicabant. Tales, inquiunt, Deo placere ſtudent. Nam ſi perfectus eſt, qui inter malos bonus eſt: tamen bonorum conſortium adipiſci laudabile & perutile eſt. Quia ſicut Spiritus ſanctus per pſalmiſtam ait: *Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris: cum perverſo autem perverteris.* Et rurſum apoſtolus: *Corrumpunt mores bonos colloquia mala.* Rurſus ſcriptura ait: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam.* Nam ſi lilium inter ſpinas lucet, tamen gravatur a ſpinis, & glorioſius creſcit inter amœna quam inter ſpineta. Nam & ipſe regularis abbas ſi contigerit ut ſuper ſæculares ordinetur monachos, nec eos ab illicitis potuerit deflectere, nec habuerit bonos qui eum adjuvent ut patienter toleret malos: ſatius eſt eos derelinquere, & ſecum ſolum habitare, quam eorum incorrigibili mordacitate, cordis tranquillitatem amittere. Et juxta dominicam vocem, melius eſt ei luſcum vel claudum in vitam intrare, quam duos oculos, vel duos pedes habentem, mitti in gehennam: hoc eſt, melius eſt ſe ſolum lucrari, quam cum pravis, quos inutiliter amat, detrimentum pati.

Psalm. 17. — I. Cor. 15. — Eccli. 13.

De talibus loquitur Spiritus ſanctus per prophetem dicens: *Fili hominis, increduli & ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas.* Et item Job: *Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum.* Et David: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Certe beatus Benedictus ſæculares vel agreſtes monachos, qui eum veneno necare conati ſunt, ideo deſeruit, ne mentis ſuæ tranquillum oculum eorum peſſima fœditate turbidaret. Ut enim ſancti patres dixerunt, quidquid pacem vel tranquillitatem cordis, qua Deum aſſidue cogitare debemus, perturbare poteſt, quamvis utile, quamvis neceſſarium ſit, abjici oportet: quolibet quippe vitio cor perturbatum, Deum cogitare non poteſt. Hæc dicentes, non eos damnamus, qui inter pſeudomonachos boni aliquantiens, vel cum pravis majoribus neceſſario degunt: ſi tamen illud adimplent quod ſcriptum eſt: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite:* & item: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Et periculis in falſis fratribus apoſtolus exercitatus eſt: & præcepta paſtoris in omnibus * adimplere, etiamſi ipſe, quod abſit, aliter agat. Et in talium exemplo B. Petrus Lot in teſtimonium aſſumit, dicens: *Et juſtum Lot a nefandorum converſatione eruit, habitantem inter eos qui de die in diem animam juſtam iniquis operibus cruciabant.* Nec de ſolis monachis, verum etiam generaliter de omnibus Chriſtianis, qui boni inter malos converſantur, hæc dicta ſunt. De talibus item C Paulus ad diſcipulos ait: *In medio nationis pravæ & perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* Hinc Joannes Pergami eccleſiæ: *Scio*, inquit, *ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam.* Ergo, ſicut Gregorius ait: bonus non eſt qui malos tolerare recuſat. Et tanto magis mali tolerandi ſunt, quanto & amplius abundant. Regulares autem monachos dicimus, quia illicita nolentes, non ſuo ſed alieno imperio vivunt: quibus omnia in medium conferuntur communia, nec aliquid habent quod abbas non dederit aut permiſerit. Poteſt autem, quamlibet difficile contingere poſſit, regularis unus inter plures agreſtes converſari, ſi tamen ab illicitis ſeſe continet; ſi his quæ ſibi ad D hujus vitæ uſus congruunt, permittente aut dante eo qui ſibi præeſt, contentus fuerit: juxta quod apoſtolus loquitur, dicens: *Habentes victum & tegumentum, his contenti ſumus.* Sæculares autem monachos illos dicimus, quos regulares monachi in die judicii judicabunt: ſicut Ninivitæ, vel regina Auſtri, dicente domino, Judæos incredulos damnabunt; vel apoſtoli duodecim, tribus Iſrael duodecim judicabunt, quia illis credentibus illi credere noluerunt. Sic illi illos judicabunt, quia iſtis regulariter viventibus, illi regulariter vivere noluerunt. In capitibus ergo juſtis monaſteria eriguntur & vigent, in vitioſis ruunt & lugent. Epiſcopus itaque, ad cujus diœceſin pertinent monaſteria, & abbates, atque Chriſtiani vi- E cini, niſi prohibuerint indignos in paſtoralem curam ingredi, malum in illos reſpiciet: ſicut bona merces a Deo illos expectat, ſi familiæ Dei dignos conſtituant diſpenſatores.

Hæc & his ſimilia cum myſtico & utili audientibus ſermone de ſublimiori propoſito edisſertata eſſent, ait domnus Jordanus: Ago Deo gratias, quia in diœceſi Lemovicenſi plura monaſteria recto tramite incedunt, & boni odoris de ſe exempla latius diffundunt, ſicut apoſtolus ait: *Chriſti bonus odor ſumus Deo, in his qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt.* Hos quippe, qui præſentes huic fauſto concilio interſunt, abbates Lemovicenſes lau-

ANNO CHRISTI 1031. — Ezech. 2. — Job. 30. — Psalm. 54. — Matth. 23. — Cant. 2. — * Forte, deeſt adimplere. — II. Petr. 2. — Philip. 2. — Apoc. 2. — I. Tim. 6. — 2. Cor. 2.

ANNO CHRISTI 1031.

laudo, & teſtificor in domino Jeſu, quia cum ſibi ſubditi regulariter agentes, lucrandis animabus potius invigilant, quam de caducis rebus & tranſitoriis curent. Dignum aſt enim, ut quicumque ſuſcipiunt animas regendas, præparent ſe ad rationem reddendam. In primis denique familiam B. Martialis in hac urbe, & Cambonenſe monaſterium B. Valeriæ poſſeſſionem B. Martialis, & alia quæ ei jure poſſeſſionis perpetuæ ab antiquis ſubjacent temporibus monaſteria, non ignoro regulariter vivere. Nihilo minus Solemniacum atque Uſercam cœnobia nobiliſſima, monaſteria quoque in hac urbe ſancti Martini & Auguſtini, necnon & congregationem virginum in baſilica beatæ Dei genitricis, & alias ſervorum Dei per Lemovicinum congregationes, gaudeo ſancti ordinis reverentiam regulariter obſervare. Quantum denique in oculis omnipotentis domini ad intercedendum pro ſalute populorum congregationes valeant ſervorum Dei, beatus Gregorius de congregatione ſanctimonialium locutus, oſtendit, inquiens: Inter tot Longobardorum gladios his noſtris temporibus Roma nequaquam ſubſiſtere poſſet, niſi virginum ſanctimonialium in hac urbe Romana congregationes ſuis orationibus tantæ hoſtilitati reſiſterent. Et item: Iden, inquit, providendum nobis monaſteriis ancillarum Dei, quatenus eis abundanter ſubſidia miniſtremus: ne qua forte penuria gravatæ, a ſuo propoſito vel aliquantulum ſuccumbant. Nam monaſteria monachorum idem Gregorius per univerſum mundum libera & quieta eſſe volebat: ut ſi quem epiſcoporum comperiſſet aliqua ratione ea excommunicare, vel inquietare, graviter in eos vindicaret; quod in epiſtolis ſuis facile perſpici poterit. Nos quoque monaſteria ſervorum Dei defenſa, quieta, & tuta eſſe deſideramus, tanti patris veſtigia ſequendo. Veruntamen ſi culpa ſuperbiæ, vel inobedientiæ in abbatibus inventa fuerit, eam canonice inſequi oportet. Hoc dixi propter abbatem monaſterii Uſercenſis, quem dicunt hoc anno inſtituta ſancti concilii contempſiſſe. Quidam enim narraverunt nobis, quia excommunicatum vicecomitem Albucienſem interfectum in præda ipſe apud ſuum monaſterium ſepelierit: ſuper qua re, ſi vera eſt, cor meum contriſtatur. Omnes enim noverunt, in ſanctis conciliis ſic inſtitutum, ut ſi quis ab epiſcopo ſuo excommunicatus, interfectus, aut obitu proprio mortuus abſque reconciliatione fuerit, nullatenus Chriſtianorum ſepultura ſepeliatur, niſi epiſcopus, ſatisfacientibus pro eo amicis vel parentibus, abſolutionem & licentiam ex hoc conceſſerit. Sed neque pro eo oretur, nec facultas ejus in eleemoſynam ſuſcipiatur, quouſque ab epiſcopo abſolvatur. Simili modo ſi vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus, pœnitentiam ex corde petierit, vel eſſe monachus quæſierit; pœnitentia ejus ſuſcipiatur quidem, & viaticum ei pro miſericordia tribuatur; nullatenus tamen ſepeliatur, neque poſt mortem pro eo oretur, donec ab epiſcopo ſuo abſolvatur. Dicente enim beato Gregorio in dialogorum libro ſecundo: Tantam eccleſiæ ſuæ Chriſtus largitus eſt virtutem, ut etiam qui in hac carne adhuc vivunt, jam carne ſolutos abſolvere valeant, quos vivos ligaverant. Dicente domino ad Petrum: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* (Matth. 18.) Nam ſanctus Benedictus duas ſanctimoniales, & unum ex fratribus, qui ligati obierant, poſt mortem abſolvit. Idemque papa Gregorius medicum fratrem in ipſo exitu vitæ ligavit: nec eum conſolari in fine, nec pro eo o-

A rare permiſit, ſed nec eum in cœmeterio eccleſiæ ſepeliri ſivit, quem tamen longe poſt mortem pro miſericordia abſolvit, & pro eo orare inſtituit. Veruntamen valde horrendum eſt, ut beatus papa ſcribit, cum quis irreconciliatus a ſæculo exit. Præterea ſi, quem epiſcopus ligat, alius abſolvere ſe putat: & ipſe decipitur qui eum ſuſcipit, & qui ſuſcipitur perit: & hac occaſione falſæ pietatis concilia patrum deſtruuntur, & Deus contemnitur, & pax de eccleſia expellitur. Siquidem ille qui excommunicatum ſuſcipit, idcirco ſimul cum eo perit, quia ſimilem ſortitur excommunicationis vindictam; &, ut beatus Petrus in ſcriptura beati Clementis ait, quicumque excommunicato conſentit, vel in colloquio participatur, B unus & ipſe eſt de illis qui eccleſiam Dei deſtruunt.

Cumque in concilio a quibuſdam interrogaretur, utrum obſervanda eſt excommunicatio ei, quem aliquando forte injuſte, & abſque culpa pontifex ligat: Odolricus pater ſic ait: Quemadmodum beatus Gregorius atteſtatur, cujus authoritas minime ſperni poteſt, ſi paſtor ligat aliquem aut juſte, aut injuſte, aut ob culpam, aut ſine culpa, obſervanda eſt excommunicatio, ne is, qui injuſte forſitan ligatur, ipſam excommunicationem ex alia culpa mereatur. Neque ovis paſtorem ſuum temere reprehendat: ne ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ non erat fiat. Dicit autem de epiſcopis, quia ipſi ſe hac C poteſtate privant, qui vel odio, vel gratia, & non ſecundum meritum cauſæ, ligant vel ſolvunt.

Ad hæc pontifex adjecit, dicens: Presbyter qui excommunicatum ſcienter ſuſcipit, ideo ab ordine deponitur, quia ſemetipſum excommunicat, qui excommunicato conſentit.

Tunc epiſcopi dixerunt: Statuimus canonice, ut qui amplius excommunicatum neſciens ſuſceperit, & poſtea probaverit, ad pœnitentiam mox recurrat in conſpectu & judicio epiſcopi ſui. Qui autem ſcienter id egerit, ſive in vita, ſive in morte, ſive aliquid de facultate damnati in eleemoſynam probatus fuerit ſuſcepiſſe: ab ordine presbyter ceſſet, nec gradum recipiat, niſi ſatisfactus, ab epiſcopo ſuo ſacris veſtimentis reinduatur. D Si presbyter non eſt, communione euchariſtiæ, & audientia Miſſæ privetur, uſque ad reconciliationem epiſcopi. Quando autem epiſcopus presbyterum depoſuerit, ſic agat. Jubeat eum prius indui omnibus ſacerdotalibus indumentis, deinde manu ſua auferat ei manipulum, deinde caſulam, deinde mediam ſtolam de collo reflectat ei inter ſcapulas ſub latere dextro: & depoſitus eſt a presbyteratu in diaconatum. Quando quemlibet excommunicaverit, eat publice ad oſtium eccleſiæ, & oſtium pro eo claudat. Dum abſolverit, ambulet cum eo uſque ad portas ec- E cleſiæ, & aperiat ei, ut ingrediatur. Aliter autem nullus excommunicatus eccleſiam ingrediatur, quia nefarium, & illicitum eſt. Presbyteri autem de ignotis cauſis; epiſcopi, de notis excommunicare eſt: ne epiſcopi vileſcat poteſtas.

His dictis, cum accuſatum abbatem inquirerent quid reſponderet; ille reſpondit domino primati: Domine, inquit, pater, de hac re, qua accuſor, veritas vobis nunciata non eſt. Abſit a me, ut abſque veſtra licentia aliquando ſuſcipiam excommunicatum. Ordo enim noſter quanto ſublimior eſt, tanto ſubjectior & promptior ad obediendum epiſcopis ut ſit, neceſſe eſt. In epiſcopis enim ipſum Deum honoramus, vel contemnimus, ſicut ipſe ait: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* (Luc. 10.) Ecce idoneos teſtes adhibeo,

quia

ANNO CHRISTI 1031.

quia ille vicecomes excommunicatus, poſtquam prædando interfectus eſt (comites enim prædantes, excommunicati palam in omnibus conciliis ſunt) me ignorante a militibus ſuis ad monaſterium noſtrum deportatus eſt: cujus corpus neque ſuſcepimus, neque ſepelivimus, ſed ſine officio ſacro retro ultra aquam revehi juſſimus, ubi milites ipſi, nullo clericorum adſtante, ſepelierunt illud.

Quo audito, epiſcopi judicaverunt, dicentes: Si ita eſt, nec ille excommunicatus ſepultus eſt, nec abbas monaſterii culpabilis judicari poteſt.

Tunc epiſcopus Cadurcenſis cœpit enarrare, dicens: Nuperrime poſt concilium Bituricenſe, quidam de excommunicatis eques in noſtra diœceſi interfectus eſt, quem ego rogantibus amicis & propinquis ejus nullatenus ſolvere volui, ut ceteri metum haberent: gravem enim culpam prædantis habuerat. Itaque ſine ſacerdotis obſequio a militibus apud quamdam eccleſiam ſancti Petri, non me jubente, ſepultus eſt.

Mira de excommunicato ſepulto in eo facto.

Mane autem facto, corpus ejus longe extra cœmeterium projectum, & nudum ſuper faciem terræ inventum eſt: tumulus autem, ubi ſepulturam habuerat, intactus, ita, ut dimiſſus pridem fuerat, repertus eſt. Quem iterum milites aperuere, & nihil in eo aliud niſi veſtes, quibus involutum fuerat, invenerunt. Rurſus cadaver ibidem ſepeliunt, & diligenter tumulum ſub enormi pondere terræ & lapidum claudunt, ſed die altero projectum cadaver & tumulum intactum, ut ſupra, aſpiciunt. Quinquies ſepeliunt, toties eodem dejectum tenore contuentur. Tanto demum victi ſtupore, corpus longe a cœmeterio eccleſiæ terra obruunt. Quo terrore perculſi principes militiæ pacem nobis, velut optabamus, firmare nequaquam diſtulerunt.

Ad hæc reſpondit concilium: Quid hoc aliud eſt, niſi quia ſub oculis hominum, arbiter omnium affirmat eccleſiæ ſuæ authoritatem, quia excommunicati a ſepultura Chriſtianorum juſte ab epiſcopis ſegregantur? Tales enim negant fidem, dum latrocinia potius quam pacem ſectantur. Non enim Chriſtiani dicendi ſunt, de quibus ait

Tit. 1.
apoſtolus: *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Item Jacobus: *Fides ſine operibus mortua*
Jac. 2.
eſt. Certe Dathan & Abiron pro paſtorum ſuorum contemptu perierunt de medio multitudinis. Ita in epiſcopo ſuo Deum contemnens, juſte inſepultus ab eccleſia disjungitur: ſi in excommunicationis vinculo eum contingat oppetere mortem.

Odolricus interea venerabilis pater familiæ beati Martialis, ſedens in cathedra juxta primatem Lemovicenſem, ſacris ut erat indutus ornamentis, dare cœpit conſilium epiſcopis, dicens: Hic vos, cariſſimi, decernere oportet medicinam, quam contra generalem morbum adhibeatis. Si enim de pace tenenda, ſicut eſt veſtra voluntas, principes militiæ Lemovicenſis vobis obſtiterint, quid contra iſta ſit agendum? Dixerunt epiſcopi: Hac in re petimus, cariſſime, ipſe date conſultum. Quibus ille: Niſi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicenſem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, niſi clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu, & infra, in toto Lemovicino ſepeliatur, nec in alium epiſcopatum ad ſepeliendum portetur. Divinum officium per omnes eccleſias latenter agatur, & baptiſmus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam ſigna ſonent in eccleſiis omnibus, & omnes proni in faciem preces pro tribulatione, & pace fundant. Pœnitentia & viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes eccleſias, ſicut in paraſceve, nudentur: & cruces & ornamenta abſcondantur, quia ſignum luctus & triſtitiæ omnibus eſt. Ad miſſas tantum, quas unuſquiſque ſacerdotum januis eccleſiarum obſeratis fecerit, altaria induantur, & iterum poſt miſſas nudentur. Nemo in ipſa excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri oſculum det. Nemo clericorum aut laicorum, vel habitantium, vel tranſeuntium, in toto Lemovicino carnem comedat, neque alios cibos, quam illos quibus in quadrageſima veſci licitum eſt. Nemo laicorum aut clericorum tondeatur, neque radatur, quouſque diſtricti principes, capita populorum, per omnia ſancto obediant concilio.

Si quis vero probatus fuerit aliquo modo hujus vinculi violator, non recipiatur, niſi cum digna pœnitentia. Magnopere enim epiſcoporum excommunicatio eſt obſervanda: ne forte plus iraſcatur furor domini ſuper nos, & ſuper populum.

Tunc interrogatum eſt in concilio, utrum uni aut duobus primoribus, ſi obedierint, debeat ab epiſcopo ignoſci, ſine omnibus aliis, an non? Quod Æmilius pontifex & Azenerius abbas hoc modo enodaverunt, reſpondentes: Si de centum impiis præter unum nequimus revocare, ipſum ſolum cum gaudio debemus ſuſcipere.

Odolricus autem pater, ſic reſpondit: Si unus de centum perditis ad ſalutem lucratur, gaudium eſt coram angelis Dei. Si quis denique poſt mortem inobediendi, ad obediendum epiſcopo feſtinat, jam a Deo interius vivificatur, ideoque eum abſolvi neceſſe eſt. Nam de his qui ad pœnitentiam compunctos non ſuſcipiunt, obduratos vero aut terrore aut amore ſæculari abſolvunt, ſic Spiritus ſanctus per prophetam dicit: *Mortificabant* *Ezech. 13.*
animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt. Et rurſum: *Væ his qui dicunt bo-* *Iſai. 5.*
num malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Si ergo vel unus ex primoribus principibus vobis obedierit, ceteri vero omnes attrita fronte rebelles extiterint: pacificum ſuſcipite in pace Chriſti, eique in omnibus opem ferte: & terram honoremque ejus in abſolutione gaudentem & liberum eſſe permittite: ceteræ autem partes Lemovicenſis terræ, quæ rebelles principes habent, in ſupradicto relinquantur anathemate, uſque ad dignam correctionem, ut ſit inter bonum & malum differentia, ac ſi inter lucem & tenebras. Quod ſi omnes majores poteſtates Lemovicenſes pacem conſenſerint, ut omnia ſint abſoluta, & aliqui de privatis militibus, ſive minoribus principibus, inventi fuerint concilio inobedientes: hi tales ita privatim excommunicentur, ut ſint ſegregati a communione corporis & ſanguinis domini: in eccleſiam intrandi nullam habeant licentiam: cum Chriſtianis non comedant, neque bibant, neque ambulent: linum non induant, carnem non comedant, vinum non bibant: non tondeantur, neque radantur: ad nullas orationes proficiſci præſumant: ſi infirmi fuerint, non viſitentur a clerico: morientes in ipſa excommunicatione, non ſint de loco levati, in quo mortui fuerint, nec cooperiantur ligno, neque petra, neque aliqua munitione: ſubſtantiam eorum nullus pro animabus eorum in eleemoſynam accipiat.

Quæ pœna in epiſcopos tranſgreſſores.

Dictum in concilio eſt: Si quis de epiſcopis aliquoties timore, vel amore, vel pecunia ſe inflexerit, ut ſecundum concilium non diſtringat per juſtitiam illum quem diſtringere debet,

& po-

& poteſt, ſive abſolverit vivum vel mortuum, quem abſolvere non debet, aut in aliquo probatus fuerit violare concilium, quod ipſe cum aliis apiſcopis inſtituit: ab ipſis epiſcopis deponatur uſque ad ſpatium temporis, quod ipſi epiſcopi concorditer judicabunt. Dixerunt epiſcopi omnes: Placet nobis hæc propoſitio, & ſic fiat. Similiter fiat de illo epiſcopo, qui excommunicatum alterius epiſcopi ſuſceperit vivum, ſive mortuum, vel in epiſcopatu ſuſcipi a quoquam permiſerit vel conſenſerit.

Interea cum talia epiſcopi ſermocinarentur, querimonia in concilio commota eſt a dicentibus: In monaſterio beati Martialis ſurſum in paſcha & pentecoſte baptiſmus agitur, & ibi ſervi a dominis ſuis libertate donantur. Hæc volunt clerici hujus ſedis non amplius alibi quam in hac ſede adminiſtrari.

His oppoſita ſunt iſta ad ſanum ſapientibus, qui ſic reſponderunt: In oratorio ſancti Joannis Baptiſtæ, quod eſt ad meridiem, ſurſum ſecus Salvatoris baſilicam, fontes ab antiquis temporibus præparati ſunt, & tantummodo in paſcha & pentecoſte ibi ſemper ſolet agi baptiſmus; aliis vero temporibus, per totum annum in eccleſia ſancti Michaelis, de illa ſuperiori parochia baptizantur infantes; nec ullo modo pro his hæc ſancta ſedes hactenus querelas commovit. Parochiani ſiquidem ſancti Petri eccleſiæ Cairogenſis, & quicumque ex principibus ex omni Lemovicino volunt, filios ſuos ad ſcrutinium in quadrageſima, & baptizandos in paſcha, ſive in pentecoſte, ad hanc deferunt ſedem. Parochiani vero eccleſiæ S. Michaelis, & eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Arenis, & aliarum eccleſiarum, quæ baſilicæ beati Martialis ſubjectæ ſunt, & quicumque de principibus ex toto Lemovicino, ſive de externis Aquitaniæ civitatibus voluerint, filios ſuos baptizandos ſurſum ad Redemptoris aulam dirigunt. Denique ſemper fuit conſuetudo, ut quicumque voluerunt, ſurſum aut ante altare Redemptoris, aut ante corpus beati Martialis, ſervos ſuos libertati darent. Quod ergo uſque ad nos ſemper licitum, nec amplius prohibitum; quo pacto nunc amodo illicitum erit? Verum juſto judicio judicent præſentes epiſcopi, quid hac in re æquum ſit.

Dixerunt epiſcopi; Beato Martiali privilegium ſuum ab antiquis ſtatutum auferre nefarium eſt. Hæc autem ſedes beati Martialis, caput, & mater omnium Galliæ eccleſiarum eſt, quia prima ante omnes alia in Gallia extitit Deo conſecrata; ideoque Lemovicenſes omnes eccleſiæ præſertim huic tanquam capiti proprio, in omnibus honorem exhibeant. Ipſa autem ſedes & mater, nullatenus a filiabus ſuis ceteris eccleſiis juſta antiquitus conceſſa tollat inſtituta, nec eis impendi honorem debitum prohibeat. Gaudere enim pontifex & aſſenſum præbere debet, ut eccleſiæ ſibi ſubjectæ in honore antiquo perſeverent. Itaque in beati Martialis monaſterio, ſicut antiquitus ſolitum erat, propter ordinem paſchalem non negligendum, qui mentes carnalium ad altiora trahit, & propter trinas litanias, & propter ſtationem ad fontes, recte opportunum eſt celebrari baptiſmum, de tribus non minus infantibus, in paſcha ſolummodo & pentecoſte. Simili ratione fieri congruum eſt in aliis monaſteriis & eccleſiis, ubi ab antiquis diebus exerceri id ſolitum eſt: ita tamen, ut major numerus baptizandorum ſit apud hanc matrem eccleſiam. Et hi qui in aliis eccleſiis apud hanc civitatem baptizantur ipſo die coram epiſcopo ad confirmationem in hac ſede cum luminaribus exhibeantur. Ubi enim cereus paſchalis conſecratur, & baptiſmus agitur, ibi honeſtius paſchalis ordo perficitur, & tres litaniæ, quæ in ſabbatis paſchæ & pentecoſtes nulla ratione prætermitti poſſunt, ne, quod abſit, authoritas Spiritus ſancti vileſcat, aptius perſolvuntur. Poſt ſex enim lectiones, ſeptena fit in choro a pluribus ſimul cantoribus ſolenniter indutis. Deinde cum terna ipſi cantores & ſacerdotes ac ceteri miniſtri procedunt ad fontes. Facto vero baptiſmo de tribus tantum infantibus, (nam ceteri, ſi plus fuerint, ab alio presbytero qui ibi remanſerit baptizantur) cum terna a fontibus egrediuntur, qui ad chorum, ad chorum; & qui ad altare, ad altare, cum cereis nondum luminatis, ſonantibus interim omnibus ſignis. Finita enim ipſa terna, & ceſſantibus metallinis clangoribus, mox hymnus angelorum a ſacerdote excelſa voce profertur; illuminata jam omni eccleſia, ex quo cantores clamaverint: Accendite.

Hæc de baptiſmo ſatis ſint. Nunc de ſervorum libertate dicendum, quia hanc agere licitum eſt, vel apud hanc ſedem, vel ante corpus beati Martialis, vel ad quamcumque eccleſiam domini elegerint coram teſtibus, vel ante corpus defuncti proximi, ſicut ſæpe per plures civitates fieri videmus: ita ſane, ut hujus ſedis nominativus cancellarius libertatem ſcribat. Nam & apud regale palatium, vel in quocumque loco res fuerit, coram rege libertates legitimas fieri cernimus: immo lex Salica continet, ut ubicumque ſervi dominus voluerit, poteſt ſervum relaxare. Salica lex.

His dictis, cum quidam de prædicatione ad populum, & de indicendis jejuniis & litaniis pro opportunitate temporum dicerent, quod hæc apud ſedem dumtaxat debeant inſtitui & edici, dixerunt epiſcopi: Prædicatio non ſolum apud ſedem, ſed etiam per omnes eccleſias aſſiduanda eſt: ubi hanc dare ſtrenuum doctorem domini voluntas inſpirat: etenim adeo gemendum eſt, quia valde rari ſunt in meſſa Dei operarii. Et ſi multi ſunt qui bona audiant, ſed rari ſunt qui dicant. Nam omnes ſacerdotes, quibus parochia commiſſa eſt, omnibus dominicis & feſtivis diebus admonere prædicando populum debent, ſecundum illud: *Argue, obſecra, increpa*. Quia ſacerdos, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit, interminatione divina mortis reus eſt: epiſcopus autem quos doctos ad officium viderit, & idoneos, non tantum juſſu ſed etiam rogatu ad tam ſublime opus incitare debet. Quod officium ſive monachus ſive clericus ſuſcipere nequaquam poteſt, niſi in gradum lectoris fuerit ab epiſcopo ordinatus. Porro de litaniis indicendis, ſive jejuniis, ſic in libro capitulorum Caroli inſertum eſt. Quando tribulatio ſuper populum venerit, ſive mortalitatis, ſive hoſtilitatis, ſive famis, aut intemperantiæ aeris, vel ſi quid hujuſmodi, & non fuerimus præſentes: nullus noſtrum expectet edictum, ſed mutuo ſe exhortantes clerici, ſive monachi, una cum populo feſtinent in litaniis vel jejuniis miſericordiam domini ſuper regnum noſtrum inclinare. Igitur ſi talia ſine ſedis conſultu, neceſſitate, non temeritate, vel, quod abſit, typho ſuperbiæ, ab alia eccleſia inſtituta fuerint: nihil eſt quod indignentur clerici ſedis. Tamen ita cuncta concordantia moderentur in invicem inter omnes vicinas congregationes, ut pax & unitas inter ſedem & alias eccleſias permaneat inconvulſa. 2. Tim. 4.

Epiſcopus autem Petracoricenſis, de quodam canonico ſuo tantum clerico, qui uxorem duxerat, inquirendo propoſuit, dicens, ut judicarent quid de eo ageretur. Ad hoc verbum in concilio reſponſum eſt: Canones judicent. Quomodo enim

ANNO CHRISTI 1031.

nim noſtro poſſumus arbitrio judicare quidquam: cum omnia e prioribus judicata ſint? Nihil quippe dicendum, quod non prius dictum ſit.

Tunc lecti ſunt canones apoſtolorum, ubi in capit. 27. ita dicitur: Qui clerici debeant conjugibus copulari. Innuptis qui ad clerum provecti ſunt, præcipimus, ut, ſi voluerint, uxores accipiant, ſed lectores, cantoreſque tantummodo. Et iterum dictum eſt: Canones Toletani & hoc judicant, ut in monaſteriis nutriti cum venerint ad annos adoleſcentiæ, detur eis optio libera, utrum velint tenere propoſitum, an inter laicos eſſe. Qui voluerint, uxores ducant: qui autem propoſitum in ſua poteſtate relicti voverint, non ultra eis ad ſæculum licet reſpicere. Nam concilium Bituricenſe, ſicut audivimus, judicavit, ut qui clericaturam ſuam dimittit, ab aliis clericis ſeparetur.

Item de abbatibus quibuſdam propoſita quæſtio eſt, qui majoribus feſtis capellanos & plures diaconos ad celebrandam Miſſam, ſicut epiſcopi, habent: & conſulte tractatum eſt, hoc non pro uſurpatione, ſed honore ſolennitatis fieri: nec ſolum abbatibus, ſed etiam aliis ſacerdotibus apud plures eccleſias, ubi magni numeri congregationes monachorum, aut canonicorum ſunt, propter ſolennitatis reverentiam exhiberi licitum videtur. Non tamen plus quam tres diaconi abbatibus, vel reliquis ſacerdotibus, in ſolennitatibus adhibentur. Epiſcopis autem aliquando tres, aliquoties quinque, nonnunquam ſeptem diaconi, pro opportunitate feſtivitatum, & ad omnes publicas miſſas præſto ſint. Nam in monaſterio beati Martialis, notum eſt ſemper antiquum morem ſervatum, hodieque ſervari, & nunquam debere prætermitti: ſcilicet in paſcha, & eminentioribus per annum feſtis tres diaconos & capellanum miniſtrare abbati in publica miſſa: aliis autem diebus, ſive minoribus feſtis, capellanum tantummodo, & unum diaconum.

Tunc accuſabantur quidam, qui propter presbyterii gradum, pecuniam dederant; & alii qui duas uxores ante diaconatum habuerant; alii autem qui in clericatu ſibi virilia amputaverant; alii vero qui in laicali ordine homicidium fecerant, & poſtea monachi facti gradum diaconii ſuſceperant. Dictum de his in concilio eſt: Nulla his miſericordia poteſt tribui, quin omnes deponantur. Si enim quos ſancti patres damnant, abſolvimus, falſam eis miſericordiam & æternam mortem impendimus.

Tunc canones apoſtolorum prolati ſunt, ubi capitulo xxx. legitur. „Si quis epiſcopus, presby-„ter, aut diaconus, per pecunias hanc obtinuerit „dignitatem, dejicitur, & ipſe, & ordinator „ejus, & a communione modis omnibus abſcin-„datur, ſicut ego Petrus Simonem magum de-„jeci. Item, capitulo xxxi. Si quis epiſcopus „ſæcularibus poteſtatibus uſus, epiſcopatum vel „eccleſiam per illos obtinuerit, deponatur, & „ſegregetur, & omnes qui illi communicant. „Item capitulo xvii. Si quis poſt baptiſma ſe-„cundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam „habuerit, non poteſt eſſe epiſcopus, non dia-„conus, aut prorſus ex numero eorum qui mi-„niſterio ſacro deſerviunt. Item capitulo xviii. „Si quis viduam vel ejectam acceperit, aut an-„cillam, vel aliquam de his quæ publicis man-„cipantur ſpectaculis, non poteſt eſſe epiſcopus, „non presbyter, non diaconus, nec ex numero „eorum qui ad altare deſerviunt. Item capitulo „xxi. Eunuchus ſi per inſidias hominum factus „eſt, vel ſi in perſecutione ſunt ejus amputata „virilia, vel ſi ita natus eſt, & eſt dignus, ef-„ficiatur epiſcopus. Item capitulo xxii. Si quis „abſcidit ſemetipſum, id eſt, ſi quis amputavit „ſibi virilia, non fiat clericus, quia * ſuus ho-„micida eſt, & Dei conditionis inimicus. * „Si quis, cum clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus homicida eſt. * Laicus ſemetipſum abſcindens, annis tribus communione privetur, quia ſuæ vitæ inſidiator extitit. De homicidis vero dictum eſt: ut ſi quis voluntarius, & non per neceſſitatem, fecerit homicidium, & poſtea monachus fuerit factus, ad gradus altaris promoveri non poteſt. Monachi enim, qui ad gradus provehuntur eccleſiaſticos, ſummopere providendum eſt abbati illos epiſcopo offerenti, ut idonei & probati ſint, juxta quod ſanctus Benedictus ait: *Si quis abbas ſibi presbyterum vel diaconum ordinari petierit, de ſuis eligat qui dignus ſit ſacerdotio fungi.* Nam ille qui adhuc vivens eſt, qui Stephanum epiſcopum dolo occidit, cum non inveniret pro tanto crimine pœnitentiam, Cluniacum cœnobium petiit, monachus ibi effectus eſt. Qui legere & cantare tanquam peritus clericus ſciens, ab Odilone abbate cogitabatur offerri epiſcopo ad gradus altaris. At prudenter tractans venerandus abbas, literis directis ad papam Romanum conſultum expoſtulat, & crimen monachi intimat, cui apoſtolicus talia remandat: Impoſſibile eſt talem ad aliquem gradum provehi, nec etiam offerre poteſt oblationem ad manus ſacerdotis, ne forte pro eo uno in plures furor Domini deſcendat: ſed nec communionem ſanctam accipere poteſt: in exitu autem vitæ pro miſericordia ei viaticum detur. Nihil hic aliud quam luctum agat, ſi forte illic miſericordiam inveniat. Ita hactenus ille * vivet, permanens in pœnitentiæ luctu, non offerens, non communicans.

Item inquiſitum eſt de temporibus ordinum, quia nonnulli ex epiſcopis per totum annum ordinationes nunc faciunt, quod priores epiſcopi non faciebant. Revoluta ſunt ergo patrum ſtatuta: & inventum quia graduum ordinationes recte fiunt per menſem Martium, & Junium, Septembrem quoque, atque Decembrem, ſabbato videlicet in duodecim lectionibus, quando jejunia quatuor temporum aguntur. Ubi ſi tanta multitudo fuerit ordinandorum, ut ſabbato non poſſit omnes epiſcopus conſecrare, in craſtina dominica uſque ad horam ſextam a mane, qui ſuperfuerint debent ordinari. Alias autem nullo modo, niſi cauſa grandis neceſſitatis, de diaconatu tantum vel presbyteratu oportet ordinationes agi. Et hoc in nulla feſtivitate, niſi dominica die, quam tamen jejunium generale in ſabbato præceſſerit. Nam & ipſe epiſcopus ordinari non poteſt, niſi in dominica die, circa horam diei tertiam. De ſancto autem Gregorio conſtat, quia nunquam niſi in menſe Martio ordinationes egit. Beatus vero Petrus apoſtolus in menſe Decembrio, & non alibi: in Junio autem tantummodo beatus .... porro in Septembri & non alio beatus ....

Rurſum in concilio conquiſitum * eſt de excommunicatis Aquitanigenis, qui ignorantibus epiſcopis ſuis a Romano papa pœnitentiam & abſolutionem accipiunt: & hac de cauſa pax & concilium in Aquitania deſtruitur, dum quos iſti juſte ligant, ille injuſte abſolvit. Ad hæc venerandus Engelricus canonicus ſanctæ Mariæ Anicenſis eccleſiæ, cœpit explicare, dicens: Stephanus Arvernenſis præſul ante hos annos Pontium comitem Arvernenſem excommunicatione obſtrinxit,

ANNO CHRISTI 1031.

* ſuiipſius

* Cap. 23.

* Cap. 24.

* Forte, vivit. H.

* for. conqueſtum de excipicati. hus abſolutionem a papa.

ANNO CHRISTI 1031.

pro uxore legitima, quam dimiſerat, & aliam duxerat. Quem cum nulla ratione vellet abſolvere, niſi emendatum, comes Romæ a domno papa abſolutionem accepit, ignorante papa eum excommunicatum. Quod graviter epiſcopus ferens, * conquiſitorias literas Romam apoſtolico miſit: cui ille in hunc modum remiſit epiſtolam.

* Corr. conqueſtorias.

Papæ epiſtola pro conſervandis juribus epiſcoporum.

„ Quod neſcienter egi, frater cariſſime, non „ mea ſed tua eſt culpa. Scis enim quia qui„ cumque de univerſa Dei eccleſia, quæ eſt in „ toto orbe terrarum, ad me cauſa remedii re„ currit, impoſſibile eſt mihi ejus curam negli„ gere, dicente Domino ad beatum ſpecialiter „ Petrum: *Petre, paſce oves meas*. Quo ergo mo„ do ſedes apoſtolica poterit ejicere aliquem de „ medela, niſi rationabili cauſa? Debueras cer„ te mihi, antequam illa * mortua ovis Romam „ veniret, ejus cauſam tuis innoteſcere apicibus: „ & ego eam omnimodo abjicerem, tuamque fir„ mando auctoritatem, eam anathematis ictu re„ percuterem. Profiteor quippe omnibus conſa„ cerdotibus meis ubique terrarum, adjutorem „ me & conſolatorem potius eſſe, quam contra„ dictorem. Abſit enim ſchiſma a me, & a co„ epiſcopis meis. Itaque illam pœnitentiam & „ abſolutionem, quam tuo excommunicato igno„ ranter dederam, & ille fraudulenter accepit, „ irritam facio & caſſam; ut de illa nihil aliud „ ſperet quam maledictionem, quoad ſatisfactum „ tu juſte abſolvas. “

Joan. 21.

* morbida

Dicebant ergo epiſcopi adinvicem: Fruſtra hæc querela adverſus caput noſtrum mutire audet: apoſtolicus enim abſque culpa eſt, & potius nos culpabiles ſumus, niſi literis noſtris ei notum faciamus, de quibus nolumus ut abſolvantur. Cum ergo tales deceperint apoſtolicum, ut fraudulenter abſolvantur ab eo, irrita eſt eis illa abſolutio: ideoque nec ab eo nec a nobis confirmanda. Quidam autem in concilio dixit: Vidi nuper de epiſcopo Engoliſmenſi, qui præſens eſt, quod dico. Quidam ex ſuis parochianis excommunicatus ab eo, dum ſatisfacere nollet, non poterat impetrare ab eo pœnitentiam. Qui ſine licentia epiſcopi ſui papæ Romano ſubripuit pœnitentiæ legem, & literas ex nomine ejus epiſcopo detulit in cœna Domini, quibus epiſcopum rogabat apoſtolicus, quatenus illi pœnitentiam, quam impoſuerat, affirmaret. Epiſcopus vero intelligens fraudem, ait homini: Verſa vice, quod ego poſtulare debueram ab apoſtolico, apoſtolicus poſtulat a me. Non credere poſſum hoc mandatum ab eo exortum: hoc tibi nihil utile eſt: & donec aut a me, vel ab hujus ſedis archidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam, permane in excommunicatione. Et ejecit eum foras de eccleſia.

Et dixerunt epiſcopi: Hoc ab ipſis apoſtolicis Romanis & cæteris patribus cautum tenemus: ut parochiano ſuo epiſcopus, ſi pœnitentiam imponit, eumque papæ dirigit, ut judicet, utrum ſit an non pœnitentia digna pro tali reatu, poteſt eam confirmare auctoritas papæ, aut levigare, aut ſuperadjicere. Judicium enim totius eccleſiæ maxime in apoſtolica Romana ſede conſtat. Item ſi epiſcopus parochianum ſuum cum teſtibus vel litteris apoſtolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro graviſſimis fieri ſolet reatibus, in quibus epiſcopi ad dignam hæſitant pœnitentiam imponendam: hic talis licenter a papa remedium ſumere poteſt. Nam inconſulto epiſcopo ſuo, ab apoſtolico pœnitentiam & abſolutionem nemini accipere licet. Sane, ut exempli cauſa aliquid dicatur, beatus Martialis Aquitaniæ apoſtolus Stephano regi Galliarum, qui ſub Nerone Galliam uſque ad montes Pyrenæos regendi habebat poteſtatem, pro virginis Valeriæ interfectione cæteriſque reatibus jam pœnitentiam indixerat, jam fonte baptiſmatis, quo cuncta delentur admiſſa, ipſum purificaverat. Attamen quia neceſſe principi fuit, ut Romam cum legionibus Galligenis, jubente Nerone, properaret: præmonente, ut credimus, beato Martiale, beatum Petrum apoſtolum adiit, & pro virginis interfectione ab eo ſe abſolvi poſtulavit. Illa profecto principis abſolutio a beato Petro, confirmatio illius fuit abſolutionis & pœnitentiæ; quam ei beatus Martialis indixerat. Certe beatus Petrus ſi ſciret illum eſſe a beato Martiale excommunicatione obligatum, potius eum damnaret quam abſolveret. Sic apoſtolici Romani epiſcoporum omnium ſententiam confirmare, non diſſolvere debent: quia ſicut membra caput ſuum ſequi, ita caput membra ſua neceſſe eſt non contriſtari. Referam vero ad ædificationem, quod dudum de illo milite contigit Vaſcone, qui jubente duce Vaſconum Sancio, ſeniorem ſuum decollavit, invitus tamen, & errore ducis perterritus id egit, interminante irato duce, & dicente: Niſi illum occideris, occidam te. Uno ergo ictu ſeniorem proprium decollavit: & graviſſimo dolore repletus, ad epiſcopum ſuum pœnitentiæ cauſæ recucurrit. Cui ille compaſſus dixit: Debueras pro ſeniore tuo mortem ſuſcipere, antequam illi manus aliquo modo inferres, & martyr Dei pro tali fide fieres: ſed graviſſimum reatum egiſti, & nobis inauditum. Neſcio tibi conſilium ferre pœnitentiæ, ſed vade quantocitius ad papam Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: ſi te ille abjecerit, nunquam nec a me nec ab aliquo invenies pœnitentiam. Quod ille concitus implevit, & cum teſtibus detulit ſecum litteras epiſcopi ſui. Et cum apoſtolicus ſecunda paſchali feria apud ſanctum Petrum ſacra agens poſt evangelium reſediſſet, cœpit ille reus ante eum in conſpectu totius eccleſiæ graviſſime plorans & ſuſpirans exclamare, dicens: Pœnitentiam volo, Domine: Pœnitentiam volo, Domine. Et apoſtolicus, qui dextra lævaque ei aſſiſtebant ait: Requirite pro qua culpa. Ille inquiſitus nihil aliud dicebat: Creatorem meum offendi: Creatorem meum offendi. Cui apoſtolicus: Cur, inquit, epiſcopum tuum non expetebas? Et ille: Epiſcopus meus me miſit ad te. Tunc teſtes apoſtolico ſuggeſſerunt culpam, eique litteras epiſcopi protulerunt. Sic apoſtolicus epiſcopo qui a dextris ejus ſtabat locutus eſt, dicens: Recogita auctoritatem divinam, quali pœnitentia hic mortuus poſſit vivificari. Et epiſcopus ait: Dominus dicit in evangelio: *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, vel ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet* . . . .

Matth. 19.

Cetera deſiderantur.

DE

DE FICTITIO BELLOVACENSI CONCILIO.

Observatio Gabr. Cossartii.

Baronius ad annum 1034. celebratum ait Bellovacenſe concilium diebus poſt Bituricenſe quindecim, ab epiſcopis Lemovicas convenientibus; idque Lemovicenſis ſecundi acta teſtari. In quo ipſum Binius, ac Binium alii deinde ſecuti ſunt. Mirum eſt autem, repertos fuiſſe quibus perſuaderent, epiſcopos Aquitaniæ primæ, Bellovaci in Belgica celebraſſe concilium, & intra dies 15. tum in Bellovacis, tum in Lemovicibus fuiſſe. Sed nimirum Bellilocenſe dicere volebat Baronius: & hoc mendum ejus amanuenſi tribuendum eſt. Bellilocenſis quippe monaſterii non longe a Lemovicum civitate diſtantis mentio fit in actis concilii Lemovicenſis: ubi cum *Bellocenſe* corrupte ſcriptum eſſet, Bellovacenſe mali critici legerunt. Sed habiti in eo loco concilii nullum in his actis veſtigium.

CONCILIA DIVERSIS GALLIARUM

LOCIS HABITA ANNO CHRISTI M. XXXI.

In quibus pax, & publica ſecuritas conſtituta, & feriæ ſextæ atque ſabbati religio ſancita eſt.

POſt *gravem inopiam famemque ſæviſſimam, ſuccedente ſumma frugum ubertate & copia, populum partim excitarunt epiſcopi, ad divinam agnoſcendam beneficentiam: partim recente calamitatis memoria deterruerunt a criminibus, præſertimque a privatis inter ſe bellis, rapinis, cædibus, ſacrarum rerum direptionibus. Hæc occaſio tot conciliorum. De quibus in hunc modum ſcribit Glaber Rodulfus, lib.* IV. *hiſtoriæ, cap.* V. Tunc ergo, *inquit*, primitus cœpere in Aquitaniæ partibus, ab epiſcopis & abbatibus cæteriſque viris ſacræ religionis devotis, ex univerſa plebe coadunari conciliorum conventus. Ad quos etiam multa delata ſunt corpora ſanctorum, atque innumerabiles ſanctarum apophoretæ reliquiarum. Dehinc per Arelatenſem provinciam, atque Lugdunenſem, ſicque per univerſam Burgundiam uſque in ultimas Franciæ partes per univerſos epiſcopatus indictum eſt, qualiter certis in locis a præſulibus magnatiſque totius patriæ de reformanda pace & ſacræ fidei inſtitutione celebrarentur concilia. Quod etiam tota multitudo univerſæ plebis audiens, lætanter adiere maximi, mediocres, ac minimi: parati cuncti obedire quicquid præceptum fuiſſet a paſtoribus eccleſiæ. Non minus videlicet, quam ſi vox emiſſa de cælo hominibus in terra loqueretur. Terebat enim univerſos clades præteriti temporis, inſtabatque metus ne adipiſcerentur opulentiam futuræ ubertatis. Erat quippe deſcriptio capitatim digeſta, qua continebantur tam illa quæ fieri prohibebantur, quam ea, quæ devota ſponſione omnipotenti Domino offerre decreverant.

In quibus potiſſimum erat de inviolabili pace conſervanda, ut ſcilicet viri utriuſque conditionis, cujuſcumque antea fuiſſent rei obnoxii, abſque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invaſor alterius facultatis legum diſtrictione arctatus, vel donis facultatum ſeu pœnis corporis acerrime multaretur.

Locis nihilominus ſacris omnium eccleſiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut ſi quis ad ea cujuſcumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæſus evaderet, niſi ſolummodo ille qui pactum prædictæ pacis violaſſet: hic tamen captus ab altari, præſtitutam pœnam lueret.

Clericis ſimiliter omnibus, monachis, & A ſanctimonialibus, ut ſi quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.

Plurima autem in eiſdem conciliis conſtituta ſunt quæ perlongum duximus referre.

Illud ſane memorandum, quod omnibus in commune placuit, qualiter omnibus hebdomadibus ſanctione perpetua, ſexta die abſtineretur a vino, & carnibus ſeptima: niſi forte gravis infirmitas compelleret, aut celeberrima ſolemnitas interveniret. Si vero affectio aliqua inter- B cederet, ut hic tenor paululum laxaretur, tres proinde pauperes victu ſuſtentarentur.

Tunc innumeræ ſanitates patratæ ſunt infirmantium, in eiſdem conventibus ſanctorum.

Eodem ſpectat commemoratum in Baldrici chronico Gallicanorum antiſtitum decretum. L. 3. c. 32. *Cujus tempus cum Baldricus non notet, & Sigeberti editio prima annum* 1032. *Miræana ſequentem deſignet: admonet res ipſa referendum ad hæc de quibus Glaber loquitur concilia, quæ intra unius anni ſpatium non omnia forte perfecta ſunt.* Iſtiuſmodi decretum, *in-* C *quit Baldricus*, a Franciæ epiſcopis datum eſt ſervari ſubjectis ſibi populis. Unus eorum cælitus ſibi delatas dixit eſſe litteras, quæ pacem monerent renovandam in terra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis; Arma quiſquam non ferret, direpta non repeteret, ſui ſanguinis vel cujuslibet proximi ultor minime exiſtens percuſſoribus cogeretur indulgere, jejunium in pane & aqua omni ſexta feria obſervarent, & in ſabbato a carne & pinguamine: ſolo- D que hoc contenti jejunio in omnium peccatorum ſatisfactionem, nullam ſibi ſcirent aliam adjungendam pœnitentiam: & hæc ſe ſervare ſacramento firmarent. Quod qui nollet, Chriſtianitate privaretur; & exeuntem de ſæculo nullus viſitaret, nec ſepulturæ traderet. Alia quoque quam plura dederunt mandata, quæ oneri viſa ſunt replicare.

Hæc novitate pulſatus mandati præſul noſter, *Gerardus Cameracenſis epiſcopus*, infirmitatique pec- E cantium condeſcendens, ſecundum decreta ſanctorum patrum, ad ſingula ſuum formavit eloquium. Genus humanum ab initio trifariam diviſum eſſe monſtravit, in oratoribus, agricultoribus, pugnatoribus: horumque ſingulos alterutrum dextra lævaque foveri evidens documentum dedit.

ANNO CHRISTI 1031.

dit. Oratorum a ſæculi vacans negotiis dum ad Deum vadit intentio, pugnatoribus debet, quod ſancto vacat otio, agricultoribus, quod eorum laboribus corporali paſcitur cibo. Nihilo minus agricultores ad Deum levantur oratorum precibus, & pugnatorum defenſantur armis. Pari modo pugnatores dum reditibus agrorum annonantur, & mercimoniis vectigalium ſolatiantur, armorumque delicta, piorum, quos tuentur, expiat precatio ſancta: foventur, ut dictum eſt, mutuo. Quibus dum Abraham, & Joſue, & David, ex voce domini arma tuliſſe in prælium vetus oſtendit pagina, & ſacerdotes gladio accingunt reges: regnante gratia, in noſtra matre eccleſia, Dei ſponſa, officium non eſt in culpa, ſi deeſt peccatum in conſcientia. Hos & apoſtolus miniſtros Dei appellat, ita dicens: *Miniſter enim Dei eſt, vindex in iram*, ſubinferens: *Non enim ſine cauſa gladium portat*. (Rom. 13.)

Rapinas reddere debere ut vetus ſileat mandatum, Zacchæi ſatis eſt exemplum, dicentis ad dominum: *Si quem defraudavi, reddo quadruplum*. (Luc. 19.) Nec peccant qui repetunt, licet audiant: *Si quis quæ tua ſunt tulerit, ne repetas*. (Luc. 6.) Duo enim legimus, & tacuiſſe dominum interrogatum; & non interrogatum fuiſſe locutum. Cujus ſilentium ita non eſt otioſum, quemadmodum eſt ſalutiferum ejus verbum. Ut enim laudavit Zacchæum de rapinarum redditione, ita ſiluit de earum repetitione pro inevitabili neceſſitate. At ubi dixit, *ne repetas*, permiſit perfectis quod habebant in voto, pro reſecanda cupiditate: non imperavit, ut dixi, pro neceſſitate. Itaque illic non prohibuit repetere, & hic conceſſit repetere. Inde reges per ſanctos patres edocti, ſtatuerunt firmas leges, ut res ſuas injuſte ſublatas eccleſias, vel quilibet, juſte repeteret: quas legaliter cogeretur, qui rapuerat, reſtituere.

Simili ſtat ſententia inter percuſſorem hominis & ultorem proximi. Percuſſor enim debet ultorem ſatisfactione placare & muneribus, quem læſit & offendit ſubtractis amici mortui conſolationibus. (Matth. 5.) Neque cogi debet abſque placatione ad ignoſcendum, cui Dominus miſit ab altari reconciliatorem munus offerentem: quem utinam minus perfectum, hæc a pœnitente oblata trahat benivolentia.

Jejonium in ſexta vel ſeptima feria generaliter non eſt omnibus imponendum, quibus nec una eſt ſanitas corporis, nec æqualiter remordet accuſatio peccati: ſed nec ſufficiens eſt omnibus peccantibus hæc ſatisfactio credenda. Creſcentia quidem in dies crimina purganda ſunt ſecundum evangelii, apoſtolorumque, & canonum decreta: nec eſt conveniens, ut alia his contraria, qui præſunt, jubeant populo: eiſque concordent, qui organa facti Spiritus ſancti, per ejus flatum ſonuerunt ſua verba vel ſcripta, ne videantur deſtructa.

Excommunicatione quoque non ſunt feriendi, qui hæc ſacramento firmare noluerint: cum de ſervando uno mandato ſatis infirma ſit fragilitas humana, nedum perjurio in omnibus his neglectis teneatur adſtricta. Quando autem ab hoc ſæculo ad aliud quis habet ire, mens ejus naturaliter habens obliviſci & memorari, magnitudine ſeu novitate viæ nimis extra ſe ſparſa, & propterea aliquantulum ſui oblita, conſolationibus piorum debet revocari, ut pœniteat de peccatis, etiamſi tunc uſque fuit obdurata: ne dicam, ut ei poſtulanti, hæc, quod abſit, denegetur miſericordia. Mortuum etiam quemlibet peccatorem terræ tradere, Dei dixit auctoritas: ex quo peccator, omnium peccatorum occiſor, audivit: *Terra es, & in terram ibis*. (Gen. 3.)

Eadem habet Sigebertus, iiſdemque verbis, uſque ad Gerardi orationem, quam in compendium contraxit. Eademque Sigeberti verba Albericus in chronico, & Vincentius Bellovacenſis in ſpeculo hiſtoriali deſcripſerunt.

(Ad an. 1030. L. 25. c. 26. L. 8. c. 20.)

Ad pactum idem pacis juramento ſanciendæ pertinet quod habet Baldricus idem, nec ulla temporis nota conſignat. Accidiſſe tamen oportet ante annum 1030. exeuntem, ſiquidem ibi mentio Beraldi Sueſſionenſis epiſcopi, & VVarini Bellovacenſis, qui anno 1030. abiiſſe ambo perhibentur. Ipſo in tempore, *inquit*, videntes epiſcopi, B. * Sueſſionenſium, & VV. * Belvacenſium, præ imbecillitate regis, peccatis exigentibus, ſtatum regni funditus inclinari, jura confundi, uſumque patrium & omne genus juſtitiæ profanari: multum reip. ſuccurrere arbitrati ſunt, ſi Burgundiæ epiſcoporum ſententiam ſequerentur. Hi nimirum totius authoritatis expertes, commune decretum fecerunt, ut tam ſeſe quam omnes homines ſub ſacramento conſtringerent, pacem videlicet & juſtitiam ſervaturos. Hujuſmodi igitur commento prædicti epiſcopi excitati, ſuperioris quidem Galliæ coepiſcopis conſpirantibus etiam domnum Gerardum epiſcopum *, ut ſecum ſentiret, pariter monuerunt. Qui altius cauſas advertens, procul renuere æſtimavit, cunctiſque perniciosum conſilium ac impoſſibile intelligens, nullum aſſenſum porrexit. Hoc enim non tam impoſſibile, quam incongruum videri reſpondit, ſi quod regalis juris eſt, ſibi vendicari præſumerent. Hoc etiam modo, ſanctæ eccleſiæ ſtatum confundi, quæ geminis perſonis, regali videlicet ac ſacerdotali, adminiſtrari præcipitur. Huic enim orare, illi vero pugnare tribuitur. Igitur regum eſſe, ſeditiones virtute compeſcere, bella ſedare, pacis commercia dilatare: epiſcoporum vero, reges, ut viriliter pro ſalute patriæ pugnent, monere; ut vincant, orare. Hoc ergo decretum periculoſum eſſe omnibus, omnes videlicet aut jurare, aut anathemati ſubjicere. Omnes enim communi peccato involvi, ſi commento hujuſmodi uterentur. Itaque epiſcopum diſſentientem cæteri coepiſcopi ſocentis reprehenſionibus improbabant, dicentes eum non eſſe pacis amicum, qui pacem volentibus diſſentiret. Poſtea vero ſuorum crebro hortamine circumventus, ſed maxime abbatum Leduini * videlicet & Roirici precatu coactus, acquievit invitus. Sed quod ante reclamabat, poſtea probavit eventus. Vix enim pauciſſimi crimen perjurii evaſerunt. *Hæc Baldricus.*

* Beroldus
* Warinus
* Cameracenſem.
* al. Lietduini.

NOTÆ GABR. COSSARTII S. J.

Horum conciliorum, quibus pacem conſtitutam, & mutuis privatorum incurſionibus, prædis, cædibus, obviam itum eſſe diſcimus ex Glabro, duo ſuperius a nobis edita ſunt, Bituricenſe & Lemovicenſe II. ac fortaſſis etiam Karrofenſe, ut ſupra obſervavi pag. 5193.

Cæterum in anno indicando lapſus eſt Glaber, & Hugonem Flaviniacenſem aliosque in errorem induxit. Nam anno 1033. celebrata ſcribit; eoque anno, quo Robertus rex Francorum mortuus eſt. Atqui mortuum eſſe Robertum anno 1031. cum ſcriptores ferme aſſerunt cæteri, tum alia probant a Labbeo noſtro indicata, Gallicæ Chronologiæ Tomo IV. quibus ego argumentum addo certiſſimum, petitum ex concilio Lemovicenſi II. quod & anno 1031. celebratum eſt, ut ſupra probavi, & mortuo jam Roberto, ut acta ipſa teſtantur. Hæc de tempore.

Eam autem, de qua conſtituenda hic agitur, pacem, minus recte nonnulli cum treuga Domini confundunt. Plenam perfectamque pacem his in conciliis fundare cogitabant epiſcopi: ſed cum hoc non proceſſiſſet, conati ſunt, poſt annos decem, ſaltem inducias obtinere, certis præſcriptis in hebdomade diebus, quibus ab inferenda cuiquam injuria prorſus abſtineretur: *& placuit univerſis*, inquit Glaber, l. 5. c. 1. in geſtis anni 1041. *ut treuga Domini vocaretur*. Sed hoc ſuo loco reſervamus ad annum ſcilicet 1041.

Oa-

ANNO CHRISTI 1034.

Obſervatio P. Antonii Pagi

ad An. Chr. 1034. n. 8.

Glaber lib. 4. c. 5. ſcribit *anno a Paſſione Domini milleſimo memoratæ cladis penuriæ ſubſequente*, cœpiſſe Concilia celebrari in Aquitaniæ partibus, dein per Arelatenſem provinciam atque Lugdunenſem indictum eſſe, *qualiter certis in locis a Præſulibus Magnatiſque totius patriæ de reformanda pace & ſacræ fidei inſtitutione celebrarentur Concilia*. Quæ Baronius recte ad an. 1034. refert, qui juxta Glabrum milleſimus primus eſt a Paſſione; annum enim a Paſſione Domini juxta Glabrum Epocha Incarnationis annis 33. antecedit. Coſſartius A tamen in nota ad iſta Concilia diverſis locis habita, ea refert ad an. 1031. atque deceptum Glabrum, qui ſcripſit ea an. 1033. congregata; eoque anno quo Robertus Rex Francorum mortuus eſt; cum tamen hic anno 1031. demortuus ſit. Verum non dicit Glaber ea anno quo Robertus e vivis exceſſit, coacta, neque Robertum anno 1033. vitam cum morte commutaſſe, ſed tantum Roberti & aliorum quorumdam illuſtrium virorum obitus famem & penuriam præceſſiſſe, uti anno ſuperiori n. 9. expoſuimus. Ea itaque Concilia in diverſis Galliarum partibus anno 1034. celebrata, ut Epiſcopi populum excitarent ad divinam agnoſcendam beneficentiam, utque eum recentis calamitatis memoria deterrerent a criminibus, præſertimque a privatis inter ſe bellis, cædibus, & iteratum rerum direptionibus.

ANNO CHRISTI 1034.

CONCILIUM TRIBURIENSE

Præſente Conrado Imperatore Anno MXXXI. habitum. De primi menſis jejunio.

HUjus *acta concilii Baldricus ſummatim enarrat in chronico Cameracenſi*, *libro* III. *cap.* LI. Triburiæ, *inquit*, ſecus Moguntiam imperator Conradus de diverſis partibus epiſcopos convocavit, ut quæ utilitatis & religionis ſunt, ad invicem conferrent. Qui poſt aliqua dictorum ſuorum, hoc habuerunt capitulum: ut, ſi quando jejunium primi menſis, in ea hebdomada qua conſtat caput jejunii, ſicut ſolet, eveniret, amborum jejuniorum celebritas una officii expletione compleretur. In hoc rurſus moderatiſſimus B paſtor (*Gerardus Cameracenſis epiſcopus*) antiquam patrum conſuetudinem ſervari monebant, & in altera hebdomada officium primi jejunii celebrandum, pro conſuetudine antiqua cenſebat. Cujus oblata ſententia, viſa eſt congrua, & ab eis decreta eſt tenenda. *Eadem æqualis Baldrici Sigeber*C*tus habet*, *annoque* 1031. *conſignat: quem authorem ſequimur. Addit regalem & ſynodalem fuiſſe conventum: neque ſolum Gerardum, ſed paucos aliquot cum eo epiſcopos ceterorum decreto contradixiſſe.*

ANNO CHRISTI 1030. — ANNO CHRISTI 1031.

CONCILIUM [1] PICTAVENSE,

ANNO M. XXXII. HABITUM.

De fide catholica: de rebus eccleſiaſticis per fraudem aut vim ablatis: de terris monachorum liberis integriſque ſervandis.

HUjus *ſynodi Malleacenſe chronicon ad annum* D M. XXXII. *in hæc verba meminit*. Eo tempore, *inquit*, fuit concilium factum Pictavis de fide Catholica, rege Roberto concedente, ut per omnes civitates fierent concilia. Inter cetera ergo accidit, ut in Pictava urbe, ſicut diximus modo, concilium ageretur, duce nobiliſſimo * Willermo videlicet, & Iſemberto urbis illius epiſcopo, Jordane Lemovicenſium præſule, atque Arnaldo Petragoricenſis regionis, & diverſorum ordinum abbatibus videlicet, monachis, & clericis: necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus tractarent, ſtatuerunt, ut ſi quis homo res ſanctæ Dei eccleſiæ fraudulenter ac violenter poſſideret, quas injuſte rapuerat, cum ſummo ſtudio reſtitueret; & ut terras monachorum integras liberaſque perſolveret.

* *Guillelmus hic IV. cognomento Magnus.*

NARBONENSE CONCILIUM

Ad confirmanda privilegia Cangionenſis monaſterii a VVifredo archiepiſcopo anno 1031. *celebratum.*

Ex Maſſi Suppl. pag. 1031.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, Guifridus primæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopus, & univerſa conveniens apud præfatam urbem (*a*) ſynodus Sdnano venerabili abbati, atque ſuis in perpetuum ſucceſſoribus cunctis, & omnibus matris eccleſiæ filiis univerſis. Quoniam E ideirco Dominus gratiæ ſuæ nos rectores conſtituit eccleſiæ, ut prælatio majorum infirmitati ſubveniat ſubditorum; æquum nobis eſt, ea, quæ ſuæ partis fuerint adjuvare, & ne cuilibet adverſitati ſuccumbant, totis viribus ejus auxilio ſuſtentari .... ei maxime credimus nobis divinum

[1] Hoc idem cum Pictavenſi, cujus acta ſupra ex Martene retulimus celebratum ante an. 1032. quo Robertus Rex e vivis jam exceſſerat.

(*a*) Quo anno celebratum fuerit hoc concilium non profert S. Victoris chartarium, unde illud eruimus, ſed ex chronicis notis epiſcoporum, qui ei interfuerunt, annum conjicere poſſumus. Certe Raimbaldus Arelatenſis archiepiſcopus anno 1031. conſecratus eſt, Odombellus vero epiſcopus Lodovenſis anno 1032. extinctus dicitur. Igitur alterutro anno coactum & celebratum eſt. MARTENE.

☞ num adeſſe præſidium, ſi rebus ad ipſum pertinentibus intulerimus pro poſſe ſubſidium. Ideoque nos omnes in unum ſecundum venerabilis papæ Sergii privilegium & noſtrorum conſtitutionem prædeceſſorum confirmamus beatiſſimi confeſſoris Chriſti Martini cœnobium in (*a*) Canigoni montis altitudinibus a cultoribus divinæ religionis conſtructum, & conſecratum ad ſerviendum Deo ſecundum legem patris beatiſſimi Benedicti digne diſpoſitum, ut quodcumque uſque hodie juſte, & legaliter acquiſivit, vel in perpetuum acquiſierit, in pace teneat, & poſſideat, nec alicujus inquietudinis damna ex qualibet perſona ſuſtineat. Hoc ante omnia ſub divini judicii obteſtatione, & noſtri ordinis interdictione ſtatuentes, ut nulla quælibet cujuſcumque ordinis magna, parvaque perſona prædicta,. cuilibet loco audeat ſubrogare. Semper autem ſit liberum, nullæque ſervituti alterius loci obnoxium, ſed ſicut cætera monaſteria regis præceptis, & apoſtolicis privilegiis exaltata per ſe maneat ſublimatum. Deferat vero debitum honorem ſuo pontifici, & propriæ ſedi, ſicut tantum deferre præcipiunt canones ſancti. Si quis autem hæc noſtri concilii ſtatuta parvipendere auſus fuerit, hunc de poteſtate Dei omnipotentis Patris, Filii, & Spiritus Sancti, & omnium cœleſtium virtutum, ſanctorumque omnium, eccleſiaſtici ordinis, & noſtra, niſi reſipuerit, excommunicationis ab univerſorum fidelium cœtu extorrem .... noſtræque conſtitutionis præceptum propriis manibus confirmamus.

Guifredus ſanctæ primæ Narbonenſis eccleſiæ epiſcopus ſs.
Raimbaldus archiepiſcopus Arelatenſis.
Petrus Iherundenſis epiſcopus.
Beringarius epiſcopus.
...... epiſcopus Auſonenſis.
Ermengaudus, ac ſi indignus epiſc. Regienſis.
Amalius epiſcopus Albienſis.
Guirſedus epiſcopus Carchaſſenſis.
Beringarius epiſcopus Conſeranenſis.
Stephanus epiſcopus Biterrenſis.
Odombellus epiſcopus Lutevenſis.
Stephanus epiſcopus Agatenſis.

Item, alio in tempore coll[e]cti in præfata urbe eodem modo quamplures epiſcopi his, qui necdum ſubſcripſerant libenter annuerunt, ac propriis manibus proprio nomine ſubſcripſerunt.
Froterius Epiſcopus Nemauſienſis.
Stephanus epiſcopus Attenſis.
Guadaldus epiſcopus Barchinonenſis.
Ugo epiſcopus Uzetenſis.
Petrus epiſcopus Cabilonenſis.
Bernardus epiſcopus Comonenſis.
Arnallus Magalonenſis epiſcopus.
Arnallus Toloſanus epiſcopus.
Heribaldus gratia Dei epiſcopus Urgellenſis.
Willelmus Auſonenſis gratia Dei epiſcopus.
Willelmus epiſcopus Urgellenſis.
Raimundus gratia Dei epiſcopus Elnenſis.
Beringarius epiſcopus Iherundenſis.

☞ LEGES ECCLESIASTICÆ CANUTI REGIS

Ex MS. cott. Nero A. 1. collato cum legg. noſt. Anglo ſaxon.

Hoc eſt conſilium, quod Cnutus, totius Angliæ & Danorum & Norvvegorum rex, cum ſapientum ſuorum conſilio ſancivit, in laudem Dei, & ſibiipſi in ornamentum regium, & ad utilitatem populi; & hoc erat ſacris natalibus Domini noſtri Wintoniæ.

I. *De Deo, religione, & rege debite colendis.*

HOc eſt primum igitur, ut ſuper omnia alia unum Deum ſemper diligere, & unum chriſtianiſmum unanimiter conſervare, & regem Cnutum, & juſta fidelitate venerari velint.

II. *De pace Dei, regis & eccleſiarum.*

Et Dei eccleſias ſalutent ac protegant, & crebro frequentent in ſalutem animæ, & nobiſipſis ad utilitatem. Quælibet eccleſia jure eſt in propria Chriſti pace, & quilibet Chriſtianus multum laborare debet, ut pacem illam magna in veneratione habeat. Pax enim divina, & quam proxime regis præ omni alia pace obtinenda, & ſedulo conſervanda eſt. Tunc valde juſtum eſt, ut Dei eccleſiaſtica pax intra parietes, & pax chriſtiani regis manu data ſemper conſiſtat immobilis. Et ſi quis alterutram violet, perdat patriam & vitam, niſi rex ei condonare velit. Et ſi unquam aliquis homo poſthæc Dei eccleſiaſticam pacem adeo violaverit, ut intra eccleſiæ parietes homicida fieret, tunc iſtud eſt inexpiabile, & perſequantur (eum) omnes, qui Dei amici ſunt, niſi fieret, ut inde erumperet, & ad adeo magnum aſylum confugerit, ut rex ipſi eapropter vitam condonaret poſt plenariam compenſationem tam apud Deum, quam apud homines. Et hoc eſt primum, ut propriam æſtimationem capitis Chriſto & regi det, & hoc modo ſeipſum exlegem reſtituat ad compenſationem. Et ſi tunc ad compenſationem res rediit, & eam rex tolerет, tunc ſolvatur eccleſiaſtica pax illi eccleſiæ per regis plenariam pacis violationem, & eccleſiæ reconciliationem conſequatur, ſicuti decet; & deinde tam cognati, quam viri occiſi compenſationem plene ſolvat, & apud Deum ſaltem intercedat.

III. *De mulcta pro dignitate eccleſiæ conferenda.*

Et ſi ulla eccleſiæ pax ſine interfectione ſit violata, ſedulo compenſetur pro ratione ejus quod factum eſt, ſive ſit per pugnam, ſive per rapinam, ſive per aliud quid compenſanda eſt eccleſiæ prius pacis violatio pro ratione ejus quod factum eſt, & pro ratione dignitatis eccleſiæ. Non ſunt omnes eccleſiæ æquali modo terreno honore dignæ, licet eandem habeant eccleſiaſticam conſecrationem. Violatio pacis primariæ eccleſiæ eſt eadem ac compenſatio rerum pro regis pace, hoc eſt, quinque libris, ſecundum Anglorum leges; & in terra Cantii pro violatione pacis v. libris regi, & III. archiepiſcopo; & mediocris eccleſiæ cxx. ſolidis, & idem eſt pro regis mulcta; & tunc adhuc minoris, ubi parvum eſt miniſterium, & cœmeterium tamen LX. ſolidis; & templi campeſtris, ubi cœmeterium non eſt, XXX. ſolidis.

IV. *De*

(*a*) Canigonenſe S. Martini monaſterium anno 1001. a Guifredo comite Ceritaniæ fundatum in diœceſi Helenenſi, haſtenus perſtat, ſed valde exiguum. *Martene.*

ANNO CHRISTI 1032.

IV. *De reverentia ſacerdotibus præſtanda.*

Omnes chriſtianos quam maxime decet ſanctuarium & ordines & conſecratam Dei domum ſemper diligentiſſime frequentare & protegere, & quemlibet ordinem venerari juxta dignitatem. Intelligat enim quicumque velit vel poſſit, magnum & præclarum eſſe, quod ſacerdos agendum habet pro ſalute populi, ſi Domino ſuo debite placeat. Magnum (quid) eſt exorciſmus, & præclarum eſt conſecratio, quæ diabolum diſpellit, & profugum reddit, quoties baptiſmus peragitur, vel S. Euchariſtia conſecratur. Et ſancti Angeli ibi circumfunduntur, & res illas cuſtodiunt, & per Dei potentiam ſacerdotem adjuvant, quoties Chriſto debite ſerviunt. Et hoc toties faciunt, quoties ſedulo intimo pectore invocat Chriſtum, B & pro populi neceſſitate diligenter intercedit; & illi propter Dei timorem pro ordinis dignitate cum ratione ſunt cognoſcendi.

V. *De purgatione ordinatorum.*

Et ſi contingat, ut quis accuſationibus & imperitiis ſacerdotem, qui regulariter vivit, oneret atque ille ipſe conſcius ſit innocentiæ, celebret miſſam, ſi audet, & purget ſolus ſeipſum per ſolam euchariſtiam a ſimplici accuſatione; & triplicem accuſationem purget, ſi audeat etiam in S. Euchariſtia cum duobus ejuſdem cum eo ordinis. Si quis diaconum accuſet, qui regulariter vivit, ſimplici accuſatione, ſumat duos ejuſdem ſecundum ordinis, & purget ſe cum illis. Et ſi accuſetur triplici accuſatione, ſumat ſex ejuſdem C ordinis (& ipſe ſit ſeptimus) & purget ſe illis. Si plebejus ſacerdos accuſationibus oneretur quod regularem vitam non degat, purget ſe ſicut diaconus, qui regularem vitam agit. Et ſi quis amicis deſtitutum altaris miniſtrum accuſationibus oneret, qui non habet ſacramentales, eat ad offam execratam, & ibi fiat, ſicuti Deus voluerit, niſi ſe per S. Euchariſtiam purgare poſſit. Et ſi quis ſacris initiatum inimicitiæ accuſet, & dicat quod homicidii auctor ſit, vel conſiliarius, purget ſe per cognatos ſuos, qui inimicitiam tolerare vel emendare debent. Et ſi ſit cognatis deſtitutus purget ſe per ſocios, vel jejunium ſuſcipiat, ſi audeat, & ea ad offam execratam, & ibi fiat, ſicuti Deus judicaverit. Et nul D lus templi monachus unquam jure inimicitiæ compenſationem petere, nec inimicitiæ compenſationem ſolvere tenetur, deponat cognationis leges, eum tranſit ad leges regulares. Et ſi presbyter unquam fuerit falſus teſtis, vel perjurus, vel furti conſcius, aut conſiliarius fuerit, tunc ſit ſanctificata eccleſia excluſus, & perdat ubique tam ſocietatem quam amicitiam, & cujuslibet venerationem, niſi apud Deum & apud homines majori modo compenſet, prouti epiſcopus eum inſtruxerit, & inveniat ſibi fidejuſſorem, quod impoſterum ſemper a ſimili (crimine) ceſſaturus ſit. Et ſi eum purgare velit purget pro facti modo, ſive triplici ſive ſimplici purgatione pro facti modo.

VI. *Exhortatio ad eccleſiaſticos, ut ſancte vivant.*

Et volumus ut cujuslibet ordinis viri diligenter ſe ſubmittant ſinguli juri, quod ad eos pertinet, & præſertim Dei miniſtri, epiſcopi & abbates, monachi & moniales, canonici & veſtales ad rectum inclinent, & regulariter vivant, & die ac nocte; ſæpe & crebro Chriſtum invocent, & pro omni populo Chriſtiano diligenter intercedant. Et omnes Dei miniſtros rogamus, & docemus, & præſertim ſacerdotes ut Deo obediant, & caſtitatem ament, & caveant ſibi ipſis ab ira Dei, & ab æſtuante incendio, quod furit in in- A ſerno. Diligentiſſime ſciant, quod omnino non debeant coitus cauſa cum fœmina communicare. Et ſi quis ab eo abſtinere & caſtitatem ſervare velit, habeat Dei miſericordiam, & quoad terrenam venerationem ſit jure Thani dignus. Et quilibet chriſtianus ex timore Domini ſui injuſtum coitum ſedulo evitet, & leges eccleſiaſticas juſte obſervet.

VII. *De conjugiis prohibitis.*

Docemus etiam & rogamus, & in Dei nomine imperamus, ne aliquis chriſtianus infra ſeſtum cognationis gradum in propria affinitate unquam uxorem ducat, neque cognati ſui viduam, cui eadem vicinia cognatus erat; neque cognatam uxoris ſuæ, quam antea habuerat ipſe; neque ſuB ſceptricem ſuam; neque conſecratam veſtalem; neque repudiatam aliquis chriſtianus unquam uxorem ducat; neque aliquam meretricem unquam ſectetur; neque plures una uxore habeat; & ea ſit legitime nupta uxor, ſed habitet cum illa ſola, quamdiu ipſa vixerit, ita ſemper (facere) debet, qui Dei leges juſte curare, & ab inferni incendio animam ſuam cuſtodire velit.

VIII. *De decimis reddendis.*

Et perſolvantur Dei jura quovis anno juſte diligenter, hoc eſt, arationis eleemoſyna decimo quinto die a paſchate, & fœtuum decimæ ad pentecoſten, & terræ primitiæ ad feſtum omnium ſanctorum; & ſi quis tunc decimas perſolvere nolit, prouti diximus, hoc eſt, decimas agri, eo- C dem modo ac aratrum progreſſum fecit; tunc conveniant regis præpoſitus & epiſcopi, & fundi dominus & eccleſiæ presbyter, & ſumant invito illo decimam partem pro eccleſia, ad quam pertinet, & aſſignent ei nonam partem; & dividatur octava pars in duo, & capiat terræ dominus dimidium, & dimidium epiſcopus, ſive ſit regis, ſive Thani miniſter.

IX. *De nummo Romano.*

Et denarius Petri ad feſtum Petri (ſolvatur) & ſi quis eum uſque poſt illum diem retinuerit; det epiſcopo illum denarium, & addat xxx. & regi centum viginti ſolidos.

X. *De primitiis ſeminum.*

Et ſeminum primitiæ ad Martini feſtum, & ſi D quis caſuſque poſt illum diem retinuerit, det eas epiſcopo, & compenſet undecies & regi cxx. ſolidos.

XI. *De decimis ad eccleſiam Thani pertinentibus.*

Si quis tunc Thanus ſit, qui in poſſeſſione ſua eccleſiam habeat, in qua ſit cœmeterium, tradat tunc tertiam partem propriarum decimarum eccleſiæ ſuæ. Et ſi quis eccleſiam habeat, in qua non eſt cœmeterium, det ex IX. partibus presbytero ſuo id quod velit, & quilibet eccleſiæ cenſus primario tradatur templo ex omnibus ingenuorum focis.

XII. *De pecunia pro lucernis.*

Et nummus candelaris ter quotannis (ſolvatur;) primo vigilia paſchatis, cera valoris dimi- E dii oboli pro qualibet hyda, & deinde ad omnium ſanctorum feſtum tot etiam, & poſtea ad purificationem beatæ Mariæ ſimiliter.

XIII. *De pecunia quæ vicitur ſymbolum animæ, & de ſepultura.*

Et æquiſſimum eſt, ut pecunia ſepulcralis ſemper ſolvatur ad apertum ſepulcrum, & ſi quis aliquod corpus ex ſua parochia alibi humaverit, ſolvatur nihilominus pecunia ſepulcralis illi eccleſiæ, ad quam illud pertinet.

XIV. *De Dei juribus, feſtis, & jejuniis conſervandis.*

Et omnia Dei jura præſerventur diligenter prouti

☞ uti neceſſarium eſt; feſta & jejunia debito modo celebreutur; & fiat quolibet die dominico feſti celebratio a die ſaturni hora pomeridiana, uſque ad diei lunæ auroram, & quilibet alius dies feſtus, prouti indictus fuerit.

ANNO CHRISTI 1032.

XV. *De die dominica.*

Et die ſolis mercaturam etiam ſeveriſſime prohibemus, & omnem conventum populi, niſi pro maxima neceſſitate ſit, & venationem, & ab omnibus mundanis operibus in hoc ſancto die ſedulo ceſſandum eſt.

XVI. *De jejuniis.*

Et ut quodlibet injunctum jejunium cum omni diligentia obſervetur, ſive ſit jejunium quatuor temporum, ſive ſit jejunium quadrageſimale, ſive ſit aliud quodcumque jejunium, & quolibet feſto B. Mariæ, & feſto cujuſcumque apoſtoli jejunetur, excepto feſto Philippi & Jacobi, (quia) non injungimus aliquod jejunium ante feſtum paſchatis, & quolibet die Veneris (ſit) jejunium, niſi ſit feſtum, & non neceſſe eſt jejunare a paſchate uſque ad pentecoſten, niſi injunctum ſit, vel ipſe omnino velit jejunare, uti etiam a natali Domini uſque ad octavam epiphaniæ, hic eſt ſeptem dies poſt duodecimum diem feſtum.

XVII. *De temporibus juſtitiæ.*

Et prohibemus ordalium ac juramenta feſtis diebus, & diebus quatuor temporum, & diebus Quadrageſimalibus, & juſtis diebus jejunalibus, & ab adventu Domini uſquedum octavus dies ſupra duodecimum diem præteriit, & a ſeptuageſima uſque ad decimum quintum diem ſupra paſcha. Et ſancti Edwardi feſtum ſapientes elegerunt, ut feſtum celebraretur per omnem Angliam, (h. e. xiv. die Martii xv. Cal. Aprilis; & ſancti Dunſtani feſtum xiv. cal. Junii hoc eſt xxx. die in majo. Et his ſanctis temporibus, prouti juſtum eſt, inter omnes chriſtianos pax & concordia ſit, & omnis fraus diſſipetur. Et ſi quis alicui fidejuſſionem vel compenſationem pro rebus terrenis debuerit, reddat ei ſedulo ante vel poſt.

XVIII. *Pia exhortatio ad confeſſionem & pœnitentiam.*

Rogamus etiam per Dei amorem, ut quilibet chriſtianus intelligat ſedulo proprium ſuum commodum. Ante omnia tempus aliquod expectare debemus, quum quod, quamdiu potuimus, paruerimus diligenter voluntati Dei, nobis gratius erit, quam omne, quod in toto orbe eſt. Sed tunc ſimplicem mercedem habere debemus ejus, quod in vita antea fecimus. Voce illius tunc, qui promeruerunt inferni mulctam. Sed agendum, quam diligentiſſime a peccatis revertamur, & ſinguli delicta noſtra confeſſario noſtra ſedulo confiteamur, ut ſemper abſtineamus, ac ſedulo compenſemus. Et ſinguli noſtrum aliis injungamus, quod volumus, ut nobis injungatur. Hæc eſt lex juſta, & Deo valde grata, & is erit feliciſſimus, qui legem hanc ſervaverit. Namque Deus omnipotens nos omnes creavit, & deinde magno pretio, hoc eſt, propria vita quam pro nobis omnibus tradidit, redemit.

XIX. *Ad Euchariſtiam & probitatem.*

Et quilibet Chriſtianus faciat, quod ipſum oportet; incumbat chriſtianiſſimo ſuo diligenter, & præparet ſe etiam ad communionem S. Euchariſtiæ ſaltem ter in anno cuilibet, qui propriam neceſſitatem intelligere velit, neceſſe eſt, & verbum ac factum erga quemlibet amicum ordinet cum juſtitia, & jusjurandum ac fœdus caute ſervet; & quodlibet injuſtum diligenter ex hac terra ejiciatur, quantum fieri poteſt, & diligatur Dei juſtitia abhinc ſedulo verbis & factis. Tunc

A nobis omnibus Dei miſericordia propinquior erit.

ANNO CHRISTI 1032.

XX. *Ad fidelitatem erga dominos.*

Agendum faciamus etiam ſedulo, ſicut docemus, ſimus ſemper Domino noſtro obſequentes & fideles, & perpetuo omnibus viribus cultum ipſius tueamur, & voluntatem ejus operemur. Omne namque, quod unquam pro vero Domino fideliter fecerimus, omne illud nobis ipſis facimus ad majorem utilitatem. Illi namque certe Deus gratioſus eſt, qui domino ſuo vere obſequens eſt. Magna etiam cuilibet domino eſt utilitas, ut famulos ſuos juſte gubernet.

XXI. *Ad Deum ex intimis colendum & fidem.*

Et omnes chriſtianos quam diligentiſſime docemus, ut interiore corde Deum ſemper diligant, B & verum chriſtianiſſimum libenter ſervent, & eccleſiaſticos doctores ſedulo audiant, & Dei doctrinam ac leges contemplentur ac perſcrutentur ſæpe & crebro propriam ſuam utilitatem.

XXII. *Ut Orationem dominicam & ſymbolum calleant.*

Docemus etiam ut quilibet chriſtianus diſcat, ut ſaltem poſſit veram fidem recte intelligere, & Pater noſter „ ac Credo „ diſcat, quoniam uno quilibet Chriſtianus Deum implorare, & altero veram fidem oſtendere debet. Chriſtus ipſe orabat prius „ Pater noſter, „ & hanc orationem diſcipulos ſuos docebat. Et in oratione hac eccleſiaſtica ſunt ſeptem petitiones, hanc ſi quis ex animo oraverit, nuncium ſemper mittit ad Deum ipſum pro quolibet commodo, quod ipſi C neceſſarium eſt, ſive in hac vita, ſive in futura. Sed quomodo quis unquam ex animo ad Deum orare poteſt, niſi internam habet charitatem, & veram in Deum fidem, quoniam ille deinceps non obit mortem in chriſtianorum communione, nec in conſecrato cœmeterio quieſcit, neque in vita ſua S. Euchariſtiam percipit, neque bonus eſt chriſtianus, qui hoc diſcere nolit; neque ille debite alium ſuſcipere poteſt ad baptiſma, vel ad confirmationem, niſi hæc diſcat, ut bene illa norit.

XXIII. *Ut exitialia fugiant.*

Docemus etiam, ut exitialia peccata & diabolica facta quam diligentiſſime a quolibet evitentur, & compenſentur libentiſſime, juxta confeſſa- D rii conſilium, ſi quis per diaboli inſtigationem in peccata fuerit lapſus.

XXIV. *Et inter hæc ſtuprum.*

Docemus etiam, ut homines a turpi ſtupro, & ab illicito concubitu, & ab omni adulterio moneantur ſemper ſe abſtinere.

XXV. *Ut caveant ſibi de tremendo judicio.*

Docemus etiam ut quilibet homo diligenter Dei timorem in animo ſuo habeat, & die ac nocte caveat a peccatis, diem judicii timeat, & ab inferno abhorreat, & ſemper finem dierum adſtare ſibi arbitretur.

XXVI. *Ut epiſcopi & Sacerdotes fidr obeant officia.*

Epiſcopi ſunt præcones & doctores legum Dei, & explicent, ac exemplo ſuo doceant libenter E eccleſiaſtica officia, attendat his quicumque velit. Quoniam inutilis paſtoc invenietur gregi, qui nolit gregem, quem tueri debet, clamore defendere, ſi alias poſſit, cum aliquod damnum gregi nocere incipit. Nullum eſt damnum adeo malum ac diabolus ipſe, qui ſemper hoc unum meditatur, quomodo animabus hominum maxime nocere poſſit. Tum oportet paſtores eſſe valde vigiles, & diligenter clamantes, qui ab hoc latrone publico populum tueri debent. Hi ſunt epiſcopi & presbyteri, qui eccleſiaſticum gregem defendere & tueri debent per ſapientes doctrinas ne furioſus lycanthropus eum nimium diſcerpat, aut

mul-

ANNO CHRISTI 1032.

multos ex eccleſiaſtico grege mordeat. Et ſi quis maxime curet, ut Dei nunciis obediat, idem eſt ac ſi Deo ipſi obedias. Semper ſit nomen Dei benedictum, & ſit laus ei, ac honor, & gloria, in omnes ſæculi ætates. Amen.

Hoc eſt ſecularc conſilium, quod ex conſultatione cum ſapientibus meis volo, ut obſervetur per totam Augliam.

I. *De juſtitia efferenda*. Ll. Sax. I.

Hoc igitur eſt primum, quod volo, ut juſtæ leges ſanciantur, & quælibet injuſtitia ſedulo damnetur, & ut ſarculetur & eradicetur, quodlibet injuſtum, quam diligentiſſime poſſit de hac terra & promoveatur Dei juſtitia, ac inpoſterum omnes tam pauperes quam divites, jure publico fruantur, & juſtum illis judicium reddatur.

II. *De miſericordia exhibenda in judicio.*

Ll. Sax. 2.

Docemus etiam, quod licet quis delinquat, & ipſe profunde pœniteat, tunc adhibeatur moderatio (in pœna irroganda) prouti coram Deo decens, & coram mundo tolerabile eſt. Et meminerit diligentiſſime, qui judicio præſidet, ejus, quod ipſe habere geſtit, cum hoc modo dicit: Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus. Et prohibemus ne chriſtianus ante omnia ſaltem levis rei cauſa ad mortem tradatur; ſed potius mitis pœna ſtatuatur in populi commodum, neque perdatur pro re parva Dei manuum operatio, & proprium ejus pretium, quod caro redemit.

III. *De chriſtiano non vendendo extra regnum.*

Ll. Sax. 3.

Prohibemus etiam, ne chriſtianus quiſquam procul de terra vendatur, neque ad gentiliſmum ſaltem perducatur, ſed diligenter foveatur, ne anima perdatur, quam Chriſtus propria ſua vita redemit.

IV. *De ſagis, ſortilegis &c. ejiciendis*. Ll. Sax. 4.

Prohibemus etiam, ut terram circumquaque diligenter mundare incipiant, & a nefandis actionibus ubique abſtineant. Et ſi ſagæ, vel arioli, ſicarii, vel meretrices alicubi in regione deprehendantur, educantur ſedulo ex terra illa, vel in terra pereant omnino niſi ceſſent a factis malis, & majori modo compenſent. Præcipimus etiam, ut profugi & exleges Dei ac hominum, ex patria exterminentur, niſi ſe ſubmittant, & quam diligentiſſime emendent. Et fures ac latrones publici brevi pereant, niſi ceſſent (e malefactis.)

V. *De gentilium ſuperſtitionibus abolendis*

Ll. Sax. 5.

Prohibemus etiam ſerio ethniciſmum. Ethniciſmus eſt, cum quis idola adorat deos gentiles, & ſolem vel lunam, ignem vel fluvium, torrens vel ſaxa, vel alicujus generis arborum ligna, vel (quum quis) veneficium amat, vel vicariatum committit ullo modo, vel ſortilegio, vel teda vel aliquo phantaſmate aliquid perficit.

VI. *De homicidis pejerantibus, & mœchantibus.*

Ll. Sax. 6.

Homicidæ & perjuri ordinum violatores & adulteri ſubmittant ſe & emendent, vel ſcienter in peccatis moriantur.

VII. *Quod peccatum turpius ſit in diebus & locis ſacris: & majores magis ſunt plectendi.*

Ll. Sax. 35.

Injuſtum non eſt ullo tempore permiſſum; attamen diebus feſtis, & in jejuniis, & in locis ſanctis diligentiſſime ab eo cavendum eſt. Et ſemper quo quis eſt potentior vel majoris ordinis, eo magis coram Deo & mundo injuſtum emendare debet. Et eccleſiaſtica compenſatio ſem-

A per diligenter inquirenda eſt ex ſcriptis, & mundana compenſatio inquirenda eſt ex mundana lege.

VIII. *De miniſtrum altaris occidente*. Ll. Sax. 36.

Si quis altaris miniſtrum occiderit, ſit exlex apud Deum & apud homines, niſi per exilium & apud cognatos etiam magis compenſet, vel purget ſe capitali purgatione, & intra xxx. dies incipiat compenſationem ubique tam apud Deum, quam apud homines (ſolvendo) omnia quæ habet.

IX. *Ut rex ſit ordinatis, & alienigenis patronus.*

Ll. Sax. 37.

Si quis ſacris initiatum vel exterum aliquo modo ſeducat ad ea quæ concernunt pecuniam vel vitam, tunc rex ei ſit loco cognati, & loco pa-

B troni, niſi is alium dominum habuerit, & compenſetur regi, prout decet, vel factum illud quam maxime vindicetur. Regem chriſtianum quam maxime decet, Dei injuriam quam ſeveriſſime ulciſci pro eo, quod factum eſt.

X. *De miniſtro altaris homicida &c.* Ll. Sax. 38.

Si miniſter altaris homicida fiat, vel alias magnum nefas perpetraverit, tunc perdat deinde tam ordinem quam honorem, & peregrinetur quam procul papa ei præſcripſerit, & illud libenter emendet, & ſi ſe purgare velit, purget ſe triplo, & niſi intra xxx. dies compenſationem inceperit apud Deum & apud homines, tunc ſit exlex.

XI. *De ordinatum vinciente, aut verberante.*

C

Ll. Sax. 39.

Si quis ſacris initiatum vinciet vel verberet, vel admodum convitietur, compenſet ei prout juſtum eſt, & epiſcopo aræ expiandæ mulctam pro ordinis modo, & domino vel regi pro plena violatione pacis, vel purget ſeipſum plena excuſatione.

XII. *De ordinato capitis reo*. Ll. Sax. 40.

Si quis ſacris initiatus capitale crimen commiſerit, apprehendetur, & ſiſtatur coram curia epiſcopali pro illo quod factum eſt.

XIII. *De reo confeſſarium petente*. Ll. Sax. 41.

Si quis capitalis criminis reus ſedulo confiteri velit, non negetur illud ipſi unquam, & ſi quis ei negaverit, compenſet hoc apud regem cxx.

D ſolidis, vel purget ſe ſumens quinque homines, & ipſe ſit ſextus.

XIV. *De die dominica & feſtis obſervandis.*

Ll. Sax. 42.

Si apprehendi poteſt, non occidatur unquam diei ſolis feſto aliquis occidendus homo, niſi fugiat vel pugnet, ſed apprehendatur & teneatur uſque dies feſtus præterierit. Si liber homo die feſto laboret, tunc compenſet hoc obſtricti colli mulcta, & ſaltem apud Deum diligenter compenſet, prouti docetur. Servus ſi laboret, vapulet, vel pretium verberum pro ratione ejus, quod factum eſt, (luat.) ſi dominus ſervos ſuos die feſto cogat ad laborandum perdat ſervum, & ſit inpoſterum liber, & dominus ſolvat violatæ le-

E gis pœnam apud Danos, mulctam apud Anglos, pro ratione ejus, quod factum eſt, vel purget ſe.

XV. *De jejunium violante* Ll. Sax. 43.

Si liber homo verum jejunium diſſolvat, ſolvat violatæ legis pœnam apud Danos, mulctam apud Anglos, pro ratione ejus, quod factum eſt. Malum eſt tempore veri jejunii ante prandium edere, & adhuc pejus, ſeipſum carne defœdare. Si ſervus hoc fecerit, vapulet, vel pretium verberum pro ratione ejus quod factum eſt, (luat.)

XVI. *Ut quadrageſima & feſta non temerentur.*

Ll. Sax. 44.

Si quis publice quadrageſimam diſſolvet per di-

 mica-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1032.

micationem, vel per patrimonium, vel per rapinam vel per aliquod nefandum facinus, duplo hoc compenſetur, uti in magno feſto, pro ratione ejus quod factum eſt. Et ſi quis (hoc) neget triplici purgatione ſe purget.

XVII. *De eccleſiæ debita vi detinente*. Ll. Sax. 45.

Si quis vi eccleſiaſticis judiciis ſe oppoſuerit, ſolvat violatæ legis pœnam apud Danos, mulctam apud Anglos, vel purget ſe ſumens undecim, & ipſe ſit duodecimus. Si aliquem vulneret, compenſet hoc, & ſolvat plenam mulctam domino, & ab epiſcopo manum redimat, vel eam perdat. Si aliquem occiderit, ſit exlex, & perſequantur eum cum clamore omnes illi, qui juſtitiam volunt. Si ipſe auctor fuerit, quod ſit occiſus, pro eo quod ille juſtitiæ ſe oppoſuerit, ſi hoc confirmetur, jaceat inultus.

XVIII. *De ſacrum ordinem violante*. Ll. Sax. 46.

Si quis ſacrum ordinem violaverit, emendet hoc pro dignitate ordinis, ſive per æſtimationem capitis, ſive per mulctam; ſive per violatæ legis pœnam, ſive per omnem poſſeſſionem.

XIX. *De adulterio*. Ll. Sax. 47.

Si quis adulterium commiſerit, emendet per hoc quod factum eſt. Malum adulterium eſt, quod uxoratus homo cum ſoluta coeat, & multo pejus cum alterius uxore, vel cum ſacris initiata votis.

XX. *De inceſtuoſis*. Ll. Sax. 48.

Si quis inceſtum commiſerit, compenſet hoc pro dignitate cognationis, ſive per capitis æſtimationem, ſive per mulctam, ſive per totam poſſeſſionem. Non eſt eadem ratio cum ſorore ac cum remotiore cognata coire.

XXI. *De viduam violante*. Ll. Sax. 49.

Si quis viduam vi violaverit, compenſet hoc per capitis æſtimationem. Si quis puellam vi ſtupraverit compenſat hoc per capitis æſtimationem.

XXII. *De uxoris adulteræ pœna gravi*. Ll. Sax. 50.

Si marito vivo uxor cum alio concubuerit, & illud manifeſtum fieret, fiat ipſa inpoſterum infamia mundi, & habeat verus maritus omnia, quæ (illa) poſſidebat, ac perdat illa utrumque tam naſum quam aures. Et ſi accuſatio ſit, & purgatio fracta ſit, tunc epiſcopus poteſtatem (in eam) habeat, & ſeveriſſime judicet.

XXIII. *De uxorato fornicante, aut concubinam habente*. Ll. Sax. 51.

Si vir uxoratus coeat cum propria ſua ancilla, amittat eam, & pro ipſa compenſet apud Deum, & apud homines. Et ſi quis legitimam uxorem habeat, & concubinam etiam; huic nullus presbyter aliquos faciat ritus, qui chriſtianis fieri debent, niſi ceſſaverit, & quam maxime emendet; prouti epiſcopus eum edocuerit, & poſtea abſtineat ab iiſdem.

A XXIV. *Ut alienigenæ libidinoſi ejiciantur*. Ll. Sax. 52.

Si alienigenæ concubitus ſuos reformare nolint, ex regione cum poſſeſſionibus, & peccatis ſuis exterminentur.

XXVI. *Ut homicida in purgatione cadens epiſcopo tradatur*. Ll. Sax. 53.

Si homicidium manifeſtum fiat, quod quis ſit trucidatus, tradatur cognatis (homicida,) & ſi accuſatio ſit, & purgatio male ſuccedat, judicet epiſcopus.

XXVII. *De eo, qui excommunicatum vel ut exlegatum cuſtodierit*. Ll. Sax. 64.

Si quis Dei fugitivum retineat injuſte, tradat B eum ad juſtitiam, & compenſet illi, ad quem pertinet, ac emendet regi per capitis æſtimationem. Si quis excommunicatum vel exlegem habuerit, & cuſtodierit, luat vitam & omnem ſuam poſſeſſionem.

XXVIII. *De miſericordia exhibenda*. Ll. Sax. 65.

Et ſi quis diligenter ab injuſtitia deinde reverti velit ad juſtitiam, miſericordiam conſequatur ex timore Dei, quam optime & diligentiſſime fieri poſſit.

Pii regis pia peroratio. Ll. Sax. Epilog.

Nunc diligenter rogo, & in Dei nomine oro quemlibet, ut ex intimo corde ad Dominum ſuum convertatur; & ſæpe ac crebro contempletur C quam diligentiſſime id quod ei eſt faciendum, & quod omittendum. Nos omnes maxime decet Deum diligere, & Dei legibus obſequi, & eccleſiaſticis doctoribus ſedulo obedire, quoniam ii nos producent ad judicium, cum Deus judicabit quemlibet pro factis ſuis. Et beatus eſt paſtor, qui gregem ad Dei regnum, & ad cæleſte gaudium lætum ducere poteſt propter facta ſua. Bene etiam eſt gregi illi, qui paſtorem ſequitur eum, qui illum a diabolis eripuit, & Deo acquiſivit. Agedum omnes unanimi corde diligenter domino noſtro placeamus cum eo quod juſtum eſt, & in poſterum ſemper caveamus diligenter ab incaleſcente incendio, quod prævalet in inferno faciant D nunc etiam doctores & eccleſiaſtici præcones, prouti juſtum, & cuilibet neceſſarium eſt; exponant ſæpe eccleſiaſticas neceſſitates, & omnis qui diſcretus eſt, audiat eas diligenter, ac doctrinas eccleſiaſticas in mente retineat quam firmiſſime, in propriam ſui utilitatem, & ſemper quilibet homo in honorem Domini ſui præſtet Deo ſuo id quod poteſt, verbo & facto, hilariter ſemper. Tunc nobis omnibus Dei miſericordia paratior erit. Semper ſit nomen Dei in æternum benedictum, ac gloria ei, & laus & veneratio ſit ſemper in ſeculum ſeculi. Deus omnipotens ſit nobis omnibus miſericors, prouti ipſi placuerit, & conſervet nos ſemper ad æternitatem. Fiat. Amen.

CONVENTUS EPISCOPORUM

In monaſterio Rivipullenſi, anno MXXXII.

ANno Dominicæ Incarnationis MXXXII. XVIII. E Kal. Februar. habitus eſt conventus epiſcoporum in monaſterio Rivipullenſi, Auſonenſis diœceſis, ad dedicationem baſilicæ illius monaſterii. In eo actum eſt de monaſterii ejuſdem privilegiis, quæ ab epiſcopis confirmata ſunt. Interfuerunt autem epiſcopi, Oliba Auſonenſis, Wifredus Carcaſſonenſis, Berengarius Helenenſis, Amelius Albienſis, Wadaldus Barcinonenſis. Subſcriptum poſtea fuit a pluribus epiſcopis, & a Galterio epiſcopo Albanenſi, Romanæ eccleſiæ legato. *Acta ex Rivipullenſi tabulario deſcripſit illuſtriſſimus Petr. de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, cui hoc breviarium debemus.*

Anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti MXXXII. æra milleſima LXX. Indictione XV. Ex Marca Hiſpan. in append. p. 1050.
XVIII. Kalendarum Februariarum, anno primo quo poſt deceſſum venerabilis memoriæ Rodeberti Re-

ANNO CHRISTI 1032.

Regis Francorum ſuſcepit regni gubernacula filius ejus Henricus, factus eſt conventus Epiſcoporum in cœnobio ſanctæ Mariæ perpetuæ virginis territorii Rivipollenſis ad dedicationem baſilicæ ipſius Dei genitricis ſimulque principum patriæ ac reliquorum fidelium utriuſque ſexus, ætatis, ordinis. Actum eſt autem hoc inſtinctu & ordinatione domni Olibani Pontificis Auſonenſis, ad cujus diœceſim prædictus pertinet locus: qui progenitorum venerandis aſſenſum præbere cupiens documentis, atavi ſcilicet ſui beatæ memoriæ Comitis & Marchionis Vviſredi, qui prædictum cœnobium a fundamentis extruxit, exemplo quoque avi reverendæ memoriæ Comitis Mironis, qui eamdem Eccleſiam admodum parvulam deſtruens, majori ſumptu & opere ædificavit, ſervans etiam inſtituta patris ſui domni Olibani Comitis fratrumque illius, qui hanc ſecundo majoris operis culmine ſuſtulerunt, ut omnes pietate, ſic univerſos etiam ædificii tranſgreſſus eſt magnitudine. Omne enim ſuperpoſitum ejuſdem Eccleſiæ ſolo tenus coæquavit, & a fundamentis extruens, multo labore & miro opere divina ſe juvante gratia ipſe complevit. Ut autem ſui deſiderii ſatisfaceret votis, vicinarum regionum Epiſcopos congregavit, & eandem quam conſtruxit Eccleſiam in nomine Domini cum ſuis coepiſcopis venerabiliter dedicavit, atque in die eodem cum omnibus qui aderant Epiſcopis necne clariſſimis & venerandis Comitibus, domno videlicet Vviſredo fratre, domnoque Vvillermo nepote ad ſtabilimentum præfati cœnobii hanc ordinationem dotis fecit, conſtruxit, atque firmavit.

OLIBA ſanctæ Auſonenſis Eccleſiæ Præſul, & Berengarius Epiſcopus Elenenſis, & Guadaldus Epiſcopus Barchinonenſis, & Vviſredus Epiſcopus Carcaſſonenſis, & Amelius Epiſcopus Albienſis, omnibus ſanctæ matris Eccleſiæ filiis cujuſcunque ordinis & ætatis, hæreditatem & gaudium regni cœleſtis. Notum eſſe volumus veſtræ fraternitati, dilectiſſimi fratres & filii, quoniam convenientes ad dedicationem Eccleſiæ Dei genitricis cœnobii Rivipollenſis, ipſius domus decorem & ſtatum, ut in melius proficeret, qua valuimus perficere inſtantia peregimus. Nam & ſacris reliquiis venerabilium ſanctorum illam cum divina gratia ſanctificavimus, & per invocationem nominis Jeſu Chriſti, quantum potuimus, benedictionibus eam ad alta ſuſtulimus; quatinus diligentibus amor & Dei auxilium, & odientibus maneat timor atque judicium. Hanc quoque conſtitutionis noſtræ dotem prædictæ Eccleſiæ fecimus, manibuſque noſtris, ut infracta permaneat, inſignire curavimus, ſtatuentes ſub divini judicii obteſtatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod noſtra auctoritas ad ſtabilimentum domus Dei voluit confirmare. Igitur ſicut venerabilium Apoſtolicorum quæ prædicto facta ſunt cœnobio continent privilegia, & ſicut Regum Francorum demonſtrant regia præcepta, quemadmodum oſtendunt dotes quæ a noſtris anteceſſoribus ei firmata ſunt per retroacta tempora, ſic illi confirmamus & ſtabilimus omnia ſua, videlicet cuncta, quæ quorumlibet dono fidelium uſque hodie juſte adquiſivit vel quolibet modo uſque in finem ſeculi juſte adquiſierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipſius loci omnem libertatem ſua placita diſtringendi vel judicandi in omnibus exceſſibus vel malefactionibus quæ facta fuerint infra terminos omnium prædiorum præſcripti cœnobii, & ut nullus judex vel vicarius vel cujuſlibet poteſtatis homo habeat licentiam cauſas eorum diſtringendi vel quolibet modo ſine illorum juſſione dijudicandi, neque in telonio ipſius mercati, neque in omnibus omnino locis quæ præfato cœnobio pertinent aliquam violentiam inferendi. Inter hæc interdicimus omnibus univerſi ordinis hominibus vel ipſius loci vel extraneis ut de ornamentis ipſius loci nullus præſumat aliquid auferre, commutare, vel donare ad damnum vel dehoneſtamentum prædictæ Eccleſiæ. Concedimus quoque & firmamus prædicto monaſterio juxta conſtitutionem domni Papæ Benedicti, ſicut ipſe eidem cœnobio per auctoritatem beati Petri Apoſtoli & ſuam firmavit, ut ſi feſtivitas Ypapanti Domini, quam purificationem ſanctæ Mariæ dicimus, poſt Septuageſimam evenerit, habeant in perpetuum licentiam habitatores ipſius cœnobii *Alleluja* & *Gloria in excelſis Deo* ſolemniter decantare. Si quis ergo hujus noſtræ conſtitutionis adjutor extiterit, hunc de parte Dei omnipotentis & beatæ Mariæ virginis & noſtra benedicimus, & ut in perpetuum ſalvus permaneat peroptamus. Si quis autem, quod abſit, auſu temerario effrangere vel violare quolibet modo hoc quod conſtituimus voluerit, hunc a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ extraneum judicamus, & ab omni conſortio Chriſtianorum illum ſegregamus, atque de parte Dei omnipotentis & ſanctæ virginis Mariæ illum excommunicamus donec digna pœnitudine Deo & beatæ Mariæ virgini ſatisfaciat, inſuper & diſtrictione venerandorum principum legalis illum pœna coerceat, & ſacrilegii cenſura conſtringat, & in antea hæc dos noſtræ conſtitutionis ſtabilis & inconvulſa permaneat. Oliba Epiſcopus. Vviſredus nutu Dei Carcaſſonenſis Epiſcopus. Amelius Epiſcopus Albienſis. Berengarius nutu Dei ſanctæ Elenenſis Eccleſiæ præſul. Eriballus Epiſcopus Urgellenſis. Bernardus gratia Dei Epiſcopus Coſeranenſis. Guilabertus gratia Dei Epiſcopus Barchinonenſis. Petrus Epiſcopus Gerundenſis. Arnallus Epiſcopus Tuluſenſis. Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis. Vvillelmus gratia Dei Epiſcopus Auſonenſis. Rambaldus gratia Dei Epiſcopus. Berengarius gratia Dei Gerundenſis Epiſcopus. Vvillelmus gratia Dei Urgellenſis Epiſcopus. Arnulfus Epiſcopus Rotenſis. Berengarius gratia Dei Tarraconenſis Archiepiſcopus. Ego Gualterius indignus Albanenſis Eccleſiæ Epiſcopus atque Romanæ Eccleſiæ Cardinalis ac Legatus quidquid continetur in privilegiis & in dotibus hujus Eccleſiæ laudo & confirmo atque corroboro. Arnallus gratia Dei Auſonenſis Epiſcopus. Guifredus gratia Dei Comes. Vvillelmus Comes gratia Dei. Ermengaudus gratia Dei Comes. Berengarius Raymundi. Ermeſſendis gratia Dei Comitiſſa. S. Fulconis Vicecomitis. S. Vviſredi Vicecomitis. S. Seniofredi Vicecomitis. Petrus Vicecomes. Scriptum per manum Iſarni ad vicem Arnalli Olivæ Pontificis Notarii. Vvillelmus Archidiaconus. R. Abba. Vviſredus Levita, qui & judex, ſubſcribo presbyter. Raymundus presbyter. Vivas Levita.. ſacerdos, & judex. Senderedus ſacerdos Oloſſenſis. Ermemirus Levita & ſacriſcrinii. S. Dalmatii Levitæ. Arnallus Archilevita. S. Poncii Bonifilii Marci Præpoſiti & judicis Barchinonenſis, qui hæc quæ ſupra ſcripta ſunt juſſa ſciens ſubſcripſit. Arnallus judex. Bonifilius ſacerdos. Ricardus Sacriſta. Berengarius Sacriſta.

ANNO CHRISTI 1032.

CONCILIUM PAMPILONENSE

DE EPISCOPATU PAMPILONENSI ANTIQUÆ SEDI SUÆ

Reſtituendo, [s] celebratum anno domini MXXXII. tempore Joannis papæ XVIII.

Cauſa Concilii.

CUm antiquis temporibus, teſte Mariana rerum Hiſpanicarum ſcriptore, Pampilonenſes ſedem apiſcopalem, ob barbarorum incurſiones, in monaſterium Leirenſe, quod ſitum eſt in montibus Pyrenæis, tranſtuliſſent; atque vigore factæ translationis, monachi ejuſdem monaſterii jam recens permiſſu pontificis Pampilonenſium epiſcopum creaſſent: habitum eſt iſta de cauſa hoc concilium, actumque in eo ut antiqua ſedes Pampilonenſi epiſcopatui reſtituatur. Idque poſt obitum ejus, qui tunc erat Pampilonenſis epiſcopus, tempore ſucceſſoris fuit executioni mandatum.

Interfuerunt concilio Pontius Ovetenſis archiepiſcopus, Garſias Anagari, Nunnius Alavæ, Arnulfus Ripagorſæ, Sancius Aragoniæ, hoc eſt Iaccæ, Julianus Caſtellæ, hoc eſt Ancæ, epiſcopi. Vide Baronium anno 1032. num. 4.

ANNO CHRISTI 1033.

VITA BENEDICTI PAPÆ IX.

Benedictus IX quando ſedem invaſerit; & quoto anno ætatis.

BEnedictus Alberici Tuſculani comitis filius, duorum germanorum pontificum Benedicti & Joannis prædeceſſorum nepos circiter annum ætatis decimum, vel ſaltem, quod verius eſt, decimum octavum, quod capax erat impudicitiæ & luxuriæ, quæ ipſi a Petro Damiani adſcribitur, tyrannide parentis Alberici intruſus eſt in ſedem apoſtolicam ſexto Idus Novembres anno Chr. 1033. tempore Conradi imperatoris. Hanc aliaſve maculas ſanctiſſimæ cathedræ Petri, in hoc, aliiſve pluribus ſupra recenſitis pontificibus illatas, eccleſia non intulit: ſed poſt diuturnas reclamationes & contradictiones, ut ait Petrus Damiani, cleri, & populi, patienter perpeſſa ſuſtinuit. Unde quam imprudenter quamque indiſcrete novatores hæretici ſuis calumniis eccleſiam his vulneribus a furibus & latronibus violenter ſauciatam proſcindant, nemo non ſatis aperte intelligit.

Redarguuntur hæretici.

Et quamquam indignus ſedem apoſtolicam per vim & tyrannidem detineret: tamen univerſus orbis catholicus, quod mirandum eſt, eumdem ſucceſſorem Petri coluit, & pro Romano pontifice agnovit.

Benedictus agnitus est pro pontifice.

Nam Hermannus Hamburgenſis archiepiſcopus, cjuſve ſucceſſores Bezelinus, cognomento Alebrandus, & Adelbertus, pallium petierunt, & impetrarunt. *Ex Adam Bremenſi.* Conrado imperatori ad compeſcendum Mediolanenſem archiepiſcopum, imperii perduellem, Cremonæ inter Miſſarum ſolemnia coronam regni contulit. Simeonem anachoretam apud Treviros incluſum, inſtantia Popponis Trevirenſis archiepiſcopi, in numerum ſanctorum retulit.

Conradus coronat; Simeonem canonizat.

Cremona abeuntem comitatus eſt Conradus imperator, ad compeſcendam Pandulphi principis Capuani tyrannidem, & ſacrilegam bonorum eccleſiaſticorum invaſionem. Inſtantia Polonorum, authore Longino, per legatos ſedem apoſtolicam interpellantium, Bohemos ad reſtitutionem ſpolii, quod Gneſnenſi eccleſiæ intulerant, minitans pœnam excommunicationis, adegit.

Cum Caſimiro rege Polonorum monacho & diacono diſpenſat.

Caſimirum Poloniæ principem, Boleslai magni primi regis nepotem, exulem, urgente neceſſitate & utilitate eccleſiæ, & regni Polonici, a voto religionis in monaſterio Cluniacenſi emiſſo abſolvit; ordinique diaconatus, quem ſuſceperat, per diſpenſationem juſta de cauſa exemit; ad ſæculum redire, regni gubernaculis præeſſe, uxorem ducere, atque ex ea futuros regni hæredes procreare, idem permiſit obſervanda, ut Poloni pro mnemoſyno accepti beneficii, beato Petro ejuſve ſucceſſoribus de quolibet capite nobilium uſualem nummum ſingulis ſolvant, cæſariem capitis & comam barbaro more non nutriant, inſtar religioſorum Latinarum nationum tonſuram caput geſtent, & in præcipuis Chriſti & Virginis matris ejus feſtivitatibus panno linteo albo in ſtolæ modum dependente cervicem exornent.

Cur Poloni tonſuram clericalem gerant.

Factum id eſt ea intentione pontificis, ut his tribus inſignibus, ex monacho & diacono apoſtolica conceſſione & benignitate, cum aliter concretum periculum diſpelli non poſſit Polonus regem ſibi creatum & redditum recognoſcens, tam in Deum, quam in religionem Chriſti ſit gratior atque devotior.

Berengarii hæreſis ſopitur.

Hujus temporibus Berengarius, poſt obitum Francorum regis, hæreſim ſuam regia authoritate oppreſſam erexit. Sed Robertinæ pietatis & regni hæres & ſucceſſor Henricus rex Francorum, eamdem ſuo tempore repullulantem condemnari, profligari, & penitus obrui procuravit.

Conradi imperatoris obitus.

Ejuſdem tempore Conradus Imperator obiit, anno imperii ſui decimo tertio, filiumque regni & imperii ſucceſſorem electum, nomine Henricum, poſt ſe reliquit.

Benedictus papa, cum luxui & voluptatibus deditus eſſet, humanaque fragilitate in impudicitiam præceps rueret, magno fidelium ſcandalo vitam ducens, a Romanis, ut quidam ajunt, favore aſpirante conſulis potentiſſimi Ptolemæi rejectus eſt, vel ſaltem perſuaſione viri ſanctiſſimi Bartholomæi abbatis Cryptæ Ferratæ, pontificatu Romanæ eccleſiæ ceſſit. In cujus locum Silveſter III. ex epiſcopo Sabinenſi data pecunia maliſque artibus ſucceſſit, novoque ſchiſmate Romanam eccleſiam ſcidit.

Schiſma novum: ejus autores qui & quales?

Sed dum vix tres menſes ſedem apoſtolicam obtinuiſſet, Benedictus Tuſculanorum ſuorum ope & auxilio fretus, ad pontificatum reverſus, invaſorem ſedis ſede deſtituit. Interea tertius quidam Joannes archipreſbyter Romanus eamdem ſedem invadens, majorem deformitatem eccleſiæ attulit: atque ita triceps bellua ab inſa-

rorum

s Hoc Concilium habitum an. 1023. & de ea ſupra

rorum portis emergens ſanctiſſimam Petri cathedram miſerrime infeſtavit. Hunc ſtatum eccleſiæ miſeratus quidam presbyter Romanus, nomine Gratianus, ſingulos adiit, & a ſede ſancta cedere (non ad emendam ullam ſpiritualem dignitatem, ſed ad redimendam quam vocant vexam eccleſiæ) data & collata iis pecunia perſuaſit. Atque ita Benedictus, cui tanquam digniori de reditibus Angliæ proviſum erat, ſeipſum pontificatu abdicavit: & ad cupiditates ſuas liberius de- A inceps exequendas in paternam domum ſe recepit, cum ſedem apoſtolicam undecim annos per vim & tyrannidem intruſus detinuiſſet. Cumque ejus exemplo reliqui, ſua ſibi aſſignata redituum portione contenti, idem præſtitiſſent: eccleſia ſchiſmate propulſato, & tyrannide, qua opprimebatur, ſublata, priſtinæ unioni, paci & concordiæ reſtituta fuit anno domini milleſimo quadrageſimo quarto.

Gratianus poſtea Gregorius VI. eccleſiam ad hoc ſchiſmate liberavit.

Benedictus quamdiu ſederit?

ANNO CHRISTI 1033. 1037.

☞ CONCILIA DUO

ROMANUM fort:, & MAGALONENSE

In cauſa reſtitutionis ſedis epiſcopalis urbis Magalonæ,

Aliud anno 1033. aliud 1037. habita.

ANNO CHRISTI 1033. 1037.

COLLECTORIS ADMONITIO.

Ex Mansi ſuppl. pag. 1038.

Non quidem rei conciliaris amplificandæ indulgentia, ſed ipſa rei veritate maturius diſcuſſa, gemina hæc concilia, inaudita collectoribus, anno 1033. & 1037. *ſtatuo. Neutrum quidem concilii nomine deſignatur in monumentis illis, quæ hic ſtatim daturus ſum; ſed de Romano quidem res eſt probabilis, cum literis pontificiis ſubſcripta legantur epiſcoporum Italorum nomina plura, quos tunc Romæ præſentes adfuiſſe, nec alia facile de cauſa, quam ad concilium, vix dubito. Magalonenſe vero concilium produnt nomina epiſcoporum, qui eo venerant ad novæ eccleſiæ dedicationem, & decreta ab illis ea occaſione edita. Quatuor vero annorum diſcrimen inter concilium utrumque ſtatuendum, ſuadet variarum rerum conciliandarum diſcrepantia; nam Romanum concilium, a quo datæ litteræ ſunt pro urgendis fidelibus ad juvandam templi Magalonenſis reſtitutionem ſub Joanne XIX. qui & XX. dictus eſt, convenit, cujus nomen & littera ipſa præferunt. Obiit vero Joannes anno 1033. quare non ſerius anno illo ſynodus haberi potuit. Viciſſim autem epiſcoporum concilii Magalonenſis nomina poſteriorem epocham concilio huic exigunt. Bernardus Namauſenſis non prius anno 1036. cœpit, ut Galliæ chriſtianæ auctores doctiſſimi tom. VI. pag. 307. demonſtrant. Quare nonniſi optimo jure ſcriptores illi* D *reſtitutionem templi Magalonenſis, ejuſque dedicationem, cui Bernardus interfuit, anno 1037. adſcribunt. Porro Magalonenſem urbem jam inde ante aliquot ſecula Saraceni vaſtaverant ac deſolaverant; ex quo factum, ut urbis illius epiſcopi ad Subſtantionem vicum prope Montem-peſſulanum ſedem ſuam tranſtuliſſet. Sedi igitur in urbe Magalona reſtituendæ laboravit Arnaldus, ejus diœceſis epiſcopus, eaque occaſione duo hæc, quæ concilia appello, habita ſunt. Documentum ad utrumque ſpectans, una narrationis ſerie comprehenſum, hic exhibeo ex ſerie* E *epiſcoporum Magalonenſium, Arnaldi de Verdala, vulgata a Labbe Bibliot. MSS. tom. 1. pag. 797.*

Dominus Arnoldus Magalonenſis epiſcopus, qui miſerabiles ruinas hujuſmodi quaſi in deſertum poſitum reſpiciens, & ſe ad ſublevandas neceſſitates illas impotentem attendens, cum ſibi opes ad ſumptus tanti operis non adeſſent, præſertim quia poſſeſſiones & jura epiſcopalia erant per nobiles & ſubditos occupata, ad reparationem hujuſmodi manus ſuas ſubito apponere non eſt auſus; ſed ſuum cogitatum jactans in Domino, non abſque anxietate, & paupertate nimia B ad ſanctiſſimum dominum Joannem Papam XX. * direxit ocyus, pro conſilio & auxilio greſſus ſuos, & ei ſtatum miſerabilem ſuæ Eccleſiæ explicavit, dictus vero ſummus Pontifex neceſſitatem ipſam ſedula mente conſiderans, conſilium, quod potuit, huic negotio exhibuit, & omnibus populis Magalonenſis Diœceſeos, ac aliis auditoris, & intelligentibus tam propinquis, quam longe poſitis, miſit epiſtolam, quam per omnes Epiſcopos confirmari, & ſubſcribi voluit in hunc modum.

* i. e. XIX. qui etiam XX. dictus eſt.

C *Joannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus bonum facientibus in Eccleſia Magalonenſi, ad honorem Apoſtolorum Petri, & Doctoris gentium Pauli dedicata, & dedicanda ſalutem chariſſimam. Cum benedictione Apoſtolica & abſolutione.*

Supradictam Magalonenſem Eccleſiam, peccatis exigentibus, ad nihilum redactam audivimus, unde valde dolemus, quia Eccleſiarum deſolatio Chriſtianorum detrimentum eſſe dignoſcitur. Ob hoc quidem tam Eccleſiæ ſupradictæ, quam & omnibus circumcirca de gentibus ſuggerere volumus Chriſtianis, ut in reſtauratione hujus eccleſiæ laborent: peccatorum namque ſuorum veniam & indulgentiam promereri a juſto Judice apoſtolica auctoritate ſpondemus, quicumque de propria hæreditate, vel de propriis bonis offerendo, aut de beneficiis reddendo, Eccleſiam ſupradictam relevare niſus fuerit. Nam unam & ſimilem mercedem accipiet qui propria offeret, & qui beneficia Eccleſiaſtica reddet in commune, & benedictione pariter & abſolutione apoſtolica fruetur. Quod ſi aliquis Epiſcopus, vel cujuſque dignitatis honore, quod ibidem ablatum fuerit, pravo ingenio alienare, uſurpare, vel vendere voluerit, maledictione anathematis percellatur, habeaturque extraneus a Chriſtianorum conſortio & regno Dei. Hoc vero decretum firmari ab omnibus volumus Epiſcopis, quos Arnaldus invitaverit, ſicut nos feciſſe inferius cognoſcent ✠ benevalete. Aldericus Dei gratia Vercellenſis Epiſcopus. Reynaldus Dei gratia Papienſis Epiſcopus. Petrus, quem dicunt Epiſcopum ſanctæ Ruffinæ ſubſcribens firmavit. Iſmundus archiepiſcopus Ebredunenſis firmavit. Oldericus epiſcopus Aurelianenſis Eccleſiæ ✠. Raymundus epiſcopus de Rende. Deodatus epiſcopus Lunenſis firmavit. Alnieus Aſtenſis

ANNO CHRISTI 1034.

ſis firmavit. Vaudinus Taurinenſis firmavit, Bernardus Aggenenſis firmavit, Deodatus epiſcopus Tholonenſis firmavit, Petrus epiſcopus Maſſilienſis firmavit.

Hanc igitur epiſtolam, manu habens Arnoldus prædictus epiſcopus ab urbe Roma redit, & deinde juxta dictum apoſtoli: *Dum tempus habemus operemur bonum*, in cuncto labore non deficit, ſed ſumptibus innumeris præparatis diem dedicandi Eccleſiam conſtituit, & profectus circumquaque, Archiepiſcopos, & epiſcopos tam ex vicinis quam longinquis partibus convocavit, quod ut melius enucleemus, ſingulorum nomina, urbes, & provincias præſentialiter inſeramus, ut evidentius cognita eorum authoritate, & dignitate fidelis quiſque & humilis dicta eorum cum gau- B dio legat, vel audiat: infidelis vero, vel ſuperbus ſiquis (quod abſit) fuerit, timore perculſus Domini, & ſi non ſponte, ſaltem invitus, ſuſcipiat; alioquin tanquam miſerrimus, quicumque ſit, juxta vocem Domini remaneat judicatus. Hæc ſunt igitur nomina per ſedes, & provincias declarata. Gifredus Archiepiſcopus Narbonenſis, Leodegarius archiepiſcopus Viennenſis, Raymboldus archiepiſcopus Arelatenſis, Gineminarius archiepiſcopus Ebredunenſis, Auſtenchus epiſcopus Avicenſis, Frontius, ſeu Frotetius epiſcopus Nemauſenſis, Bernardus epiſcopus Biterrenſis, Gonterius, ſeu Gontharius, epiſcopus Agathenſis, Roſtagnus epiſcopus Lodovenſis, Hugo epiſcopus Enſyenſis, Alphonſus epiſcopus Aſten- C ſis, Gilebertus epiſcopus Barcinonenſis, Arnaldus A epiſcopus Elnetius, Petrus epiſcopus Carcaſſonenſis, & Dominus Arnaldus Magalonenſis epiſcopus: quibus in unum congregatis præfatus Pontifex Arnaldus epiſtolam præparatam Joannis papæ protulit, & cujus rei gratia ſerioſius intimavit. Tunc omnibus in commune placuit, ut & ipſa decreta apoſtolica confirmarent, & amplius abſolutionem, & benedictionem populi, & ad honorem Sanctæ Eccleſiæ augmentarent. Decreverunt ergo, ut ſiquis homo in vita ſua hæreditatem ſuam ad Eccleſiam ſupradictam poſt mortem ſuam conceſſerit, & de peccatis ſuis confeſſus fuerit, in cæmeterio Eccleſiæ memoratæ ſepultus fuerit, ab omnibus peccatis, de quibus pœnitentiam ſuſcepit, abſolutus ſit, & particeps B fiat vitæ eternæ, & regni Dei. Addiderunt etiam, ut quicumque homo cujuſcumque provinciæ, ad ſolemnitatem dedicationis hujus Eccleſiæ, quæ per ſingulos annos celebratur, advenerit, de juſto labore ſuo, aut hæreditate oblationem ſanctam Deo fecerit, & peccata ſua eo die, vel infra octo dies confeſſus fuerit, ſi infra terminum illius anni mortuus fuerit, Apoſtolicam abſolutionem, & eamdem habeat, & remiſſionem peccatorum, & vitam æternam accipiat. Super hoc firmaverunt hæc, quod ipſa Eccleſia habeat legitime, ut ſi quis pœnitens ad ipſam Eccleſiam venerit, & abſtinendi ab Eccleſiæ introitu in pœnitentiam præceptum habuerit, ipſam eccleſiam libenter introeat, pacis oſculum libere accipiat, & ſi qua C ſint ſimilia, præterquam ſanctam Eucharistiam, quam minime accipiet.

COLLECTORIS ADNOTATIO.

DE Romana hac & Magalonenſi Synodo hæc dedi, quæ in ſerie epiſcoporum Magalonenſium Arnaldi de Verdala reperi, ipſis Arnaldi verbis ſervatis. An vero ſatis aſſertæ ſint fidei, ea ſaltem quæ de abſolutione a peccatis omnibus iis indulta, qui recurrente per annos ſingulos dedicationis novi templi feſto eo venerint adoraturi; mihi quidem ægre probaretur. Indulgentiæ iſtæ, quas vocant, plenariæ, ætatis longe poſterioris ſunt. Videant docti.

BITURICENSIS PROVINCIÆ CONCILIUM,

In quo abbatia S. Satyri prope Sacrum Cæſaris (*Sancerre*) constructio confirmatur.

Anno 1034. *habitum*.

Ex Manſi Suppl. pag. 1418.

H*Enrici Gallorum regis anno IV. conſignatur charta Mathildis cujuſdam nobilis fœminæ, quæ abbatiam S. Satyri dote conſtituta fundat, eamdemque confirmandam ſynodo Bituricenſis provinciæ proponit. Hanc ipſam chartam in ea ſynodo lectam hic recito, acceptam e Gallia Chriſt. nov. edit. tom. II. pag. 51. append.*

CHARTA FUNDATIONIS S. SATIRI.

IN nomine ſanctæ, & Individuæ Trinitatis: Aimo Bituricenſium gratia Dei & nutu archiepiſcopus. Quoniam &c. Notum eſſe volumus cunctis fidelibus præcipue coepiſcopis noſtris & E omni cœtui canonicorum ſedis S. Stephani protomartyris Bituricenſis eccleſiæ, quibuſcumque ordinibus, honoribuſque promotis, quoniam quædam juvencula nomine (*a*) Mathildis, filia cujuſdam noſtræ eccleſiæ militis nomine Gimonis, cujus erat caſtrum, quod dicitur S. Satyri, nec non & Odo comes palatii, quem ſibi eadem ju- D vencula ſola ſine fratribus inter cognatos & amicos emeritum elegit, quem ſibi ſubrogaret viveos in jus hæreditatis & mortua *in ejus hæreditatis*: ſanctorum neceſſitatibus communicantes, quemdam locum in honorem Sancti Petri principis apoſtolorum & S. Satyri, plurimorumque ſociorum ejus martyrum, quorum nomina in cœlis ſcripta ſunt, antiquis temporibus multo honore ditatum, ſed in beneficio multis jam diſtributum, & pene ad nihilum redactum, reſtaurare cupientes, ſerenitatem noſtram adeundo petierunt, conſenſu & adſtipulatione noſtra ficti quidquid reſtaurationis & honoris pro remedio animæ ſuæ & parentum ſuorum eidem loco conferre voluerint. Inprimis prædictum locum honore præcipuo decorantes, officium clericorum inibi canonice viventium conſenſu & actu eorum devote conſtituimus, ea ſcilicet ratione, ut ipſi, aut aliquis ſuorum, ſive præpoſitus, ſive judex, ſive vicarius, ſive miles, ſive ſervus, ſive liber, aut aliquis ſuorum hæredum viventium, ſive ſuccedentium, nullam ulterius

(*a*) In notis Horſtii & Picardi ad ep. 150. Bernardi hæc Mathildis dicitur nupſiſſe Gofredo de Bullonio, qui poſtea Jeroſolymæ recuperatæ rex fuit. Ibidem legimus hoc cœnobium ceſſiſſe canonicis S. Victoris Pariſ. in cujus necrologio legitur ad V. id. Febr. *Obiit Dominus Andreas abbas S. Satyri & noſter canonicus*. Sammartani.

ANNO CHRISTI 1034.

rius in eis exerceant poteſtatem, neque io eccleſia, neque in clauſtro, neqoe extra clauſtrum, neque in viila, neque extra villam, neque in omnibus quæcumque, ſiva ab illis, ſiva ab aliia jam conlata ſive cooſerenda ſunt; ſed habeaot ipſi canonici poteſtatem libere ſaciendi quidquid interius, ſive exterius communis conſilii maliori ceuſura deliberaveriot. Quod ſi quis canonicorum ſive prælaius, ſive ſnbditns debitum humanitatis exolverit, quæcumque communi conſilio elegerint, ſubſtituant: & qnidquid inde acceperint, ant ſtipendiis ſratrum aut honeſtati aut utilitati eccleſiæ conſeratur ſuo, non alierius conſilio. Et quia prædictam puellam, & Odonem comitem palatii ita viſitavit Oriens ex alto, ut noo ſolum de his, quæ ad eamdem eccleſiam pertinere videntur, ſed etiam de ſnis propriis hæreditatibus atque theſaoris ad reſtaurationem loci multa donaria tribuant, ipſam eccleſiam cum altari, cum noois & decimis & quidquid ad eccleſiam vel ad altare pertinere videtur, quæ omnia de jure matris eccleſiæ protomartyris Stephani in beneficio ſe habere teſtantur, precibus puellæ & comitis palatii canonicis ejuſdem loci conferimus immunem & liberum ab hodierna die & deinceps. Statuimus præterea, ut nullos ſucceſſorum noſtrorum contra hoc noſtræ deliberationis ſcripmm agere contra ipſos canonicos perteotet, excepto quod debitam ſubjectionem matri eccleſiæ canonice ex- A ſolvant, & inventione B. protomartyris Stephani, quæ colitur III. nonas Auguſti, proceſſionem & duas libras perſolvaot incenſi. Ut ergo canonici S. Petri & S. Satyri noſtri beneficium perpes ſentiant, & noſtri temporis ſit conſolatio, & noſtræ ſragilitatis remiſſio, & firmum atque inviolabila teneat: hæc cautio tenorem, manu propria in præſenti ſynodo, & coepiſcoporum, & canooicorum ac militum noſtrorum aſſertioni ſtipulandum obtulimos. S. Aimonis archiepiſcopi, S. Odonis comitis palatii, S. Mathildis, cujus beneficium, S. Teibaldi comitis, S. Ermengardis comitiſſæ, S. Gotzfredi vicecomitis, S. Archembaldi, S. Odonis, S. Ebbonis, S. Roggerii decani, S. Arnulfi cantoris &c. S. Stephaoi Aoicienſis epiſcopi, B S. Rancouls Arvernenſis epiſcopi, S. Ragimondi Gabalitanenſis epiſcopi, S. Amelii Albienſis epiſcopi, S. Deuſdet Caturcenſis epiſcopi, S. Aemerii abbatis Magiacenſis, S. Viviani abbatis Navenſis monaſterii, S. Harbert abbatis Dolenſis monaſterii, S. Odolrici abbatis Lemovicenſis, S. Martini abbatis Virſonenſis, S. Ymoni abbatis Exildunenſis. Datum in menſe Auguſto anno IV. regnante Heiorico rege, & infra: S. Henrici comitis cognomine Stephani, S. Adelæ comitiſſæ uxoris Henrici comitis cognomine Stephani, S. Gofridi de Vsbra cognomine Normanni, S. Ganteris de Luſarchiis.

SYNODUS LANDAVENSE

Sub Joſeph XXVIII. ibidem epiſcopo, in qoa Mourie rex Guaiatmorcant ob violatum Reſugium SS. Dubricii &c. anathematizatur.

Ex Spelman. Con. Britan. tom. 1. p. 110

MOutic Rex Guslatmorcant filius Hiugel iratus eſt cuidam poteoti ſuo viro, & venit cum furore nimio ad Landaviam, ſrangeodo reſugium SS. Dubricii, Teliavi, & Oudocei, & accepit ab oſtio Eccleſiæ uxorem illius viri nomine Seiſill, & in præſeoria Epiſcopi Joſeph, & violato reſugio Sanctorum, & vulnerato quodam de ſamilia Epiſcopi, & ablata uxore, & vi & fortitudine: mandavit Pontifex per Eccleſias totius parochiæ adjacentis Eccleſiæ Landaviæ ab oſtio. Taratir ſuper ripam Gui uſque ad ripam Tigui: & adunatis omoibus Clericis de majori gradu uſque ad inferiorem, & io plena Synodo anathematizavit Regem, potius iniquum mandatorum Dei tranſgreſſorem. Et ſacto anathemate & per patriam dilatato, Rex requiſivit veniam a- C pud Landaviam. In primis offerens ſe redditurum raptam uxorem, & vulneratum virum ſamiliarem Epiſcopi pacare muneribus, cum Refugii plena redintegratiooe: & jnocta ſibi pœnitentia cum data venia ad modum culpæ, reddidit, villam Treſgulich cum tribus modiis terræ Deo & SS. Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, quæ antea fuerat illorum, & tempore Judhail Regis Morcannuc filii Athris contemporanei Oudocei Epiſcopi, & cum ſua tota libertate, & data communione in D campo & in Silvis, in aqua & in paſcuis. De Clericis teſtes ſunt Joſeph Epiſc. Rind Sacerdus, Joſeph Sacerdos. De Laicis Mouricos Rex Caratauc, filius Gulbrit, Seiſill filius Giſterth, Teudur filius Idguin. Finis illius (terræ) eſt Orpogniſma Direruic, &c. Quicomque cuſtodierit, &c.

ANNO CHRISTI 1031.

CONVENTUS EPISCOPORUM

In quo Coxanenſi Monaſterio confirmatur eccleſia S. Mariæ Inter-ambas-aquas, ejuſque loci immunitas ſtatuitur & definitur.

Ex Mabillon de re Diplom. l. 6. p. 435.

IGitur nos in Dei omnipotentis nomine ſubſcripti Epiſcopi videlicet Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Archiepiſcopus, & Beroardus Præſul Toloſanenſis, & Petrus Epiſcopus Gerundenſis, & Arnaldus Epiſcopus Commengenſis; & Arnaldus Epiſcopus Magalonenſis, & Oliba Epiſcopus Auſonenſis, & Giffredus Epiſcopus Carcaſſonenſis, & Bernardus Præſul Coſeranenſis, & Berengarius Epiſcopus Elenenſis, & Bernardus Præſul ..... [a] & Ugo Nuncius Domini [b] Nicolai Papæ, hanc conſtitutionem dotis, quæ ſacta eſt temporibus domni Garini Abbatis bonæ E memoriæ ad utilitatem & honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, cujus locus ab indigenis Interambas-aquas vocatur, omnes uno animo unaque ſententia confirmamus, & quidquid ad prædictam Eccleſiam S. Mariæ, ubicumque pertinet, totum ſimul cœnobio S. Michaelis Archangeli, quod Coxanum dicitur, & Abbatibus vel Monachis ejuſdem loci, ut in perpetuum libera poſſideant, auctoritate pontificali nos ſtabilimus & roboramus. Terminus autem de immunitate prædictæ Eccleſiæ S. Mariæ incipit ab aquilone, & vadit per medium fluminis Hirſii uſque ad vadum Parler...

[a] f. Biterrenſis.
[b] f. Benedicti.

ANNO CHRISTI 1035.

ler...., ante nipem de Caveto, & de ipſo vado tendit per ſemitam uſque ad caput de Baiſſaco, & exinde tendit per rivulum qui intrat io flumen Aregia: ſcilicet a Negabon, & a medio fluminis Aregiæ revertitur ad Aquilonem. Addidimus etiam hoc per ſacerdotalem auctoritatem gratia Jeſu Chriſti oobis conceſſam, ut quælibet perſona, magna, vel parva non babeat liceotiam aliquam vim in totis ipſis allodibus facere, neque aliquid tollere ſine voluntate Abbatis vel Monachorum præfati cœnobii S. Michaelis Archangeli, neque ibi aliqoid agere, quod pertineat ad dehoneſtamentum vel damnum ipſius Eccleſiæ. Concedimus etiam propter bonorem Dei, & Sanctæ Virginis Mariæ, & ſancti Martini Confeſſoris Chriſti, ſanctique Quintini martyris, quorum eccleſiæ pertinent ex toto ad proprietatem prænominati cœnobii, ut qualiſcumque pœnitens ibi advenerit, licentiam habeat iotroeundi & orandi, & omne divinum officium audiendi. Addidimus quoque non excommunicando, ſed rogando & obſecrando, & per Deum omnipotentem admonendo, ut pluſquam ſex caballerii non ſe jungant ad placitandum infra terminos prædictæ immunitatis ſanctæ Mariæ Virginis, & S. Michaelis Archangeli. Quicumque ergo hujus noſtræ conſtitutionis, quæ ad honorem Dei & beatæ Virginis atque glorioſi Archangeli Michaelis a nobis facta & confirmata eſt, obſervator extiterit, atque hunc locum exaltaverit, vel de ſuis beneficiis honoraverit & defenderit, hunc de parte omnipotentis Dei & omnium Sanctorum ejus & noſtra benedicimus: & ut illum Dominus ab omni vinculo delictorum abſolvat, oramus: ita ut in præſenti vita ejus miſericordiam conſequatur, & in futuro cum ſanctis omnibus vivere mereatur. Qui vero hoc quod nos excommunicando firmamus, tranſgredi auſus fuerit, neque dederit honorem Deo, ſanctiſque ipſius & ordini noſtro: hunc de parte omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & ſanctæ Mariæ Virginis, ſanctique Michaelis archangeli & omnium ſanctorum, & per auctoritatem noſtri ordinis excommunicamus, & ab omni conſortio Chriſtianorum extraneum judicamus; & a regno Dei alienus ſit, & pars ejus ſit cum impiis & ſceleratis, donec digna ſatisfactione pœniteat & humiliter emendet, quod ſuperbe deliquit, & ſic poſtmodum per divinam miſericordiam abſolutus exiſtat. In fine quoque hujus operis hoc addimus, & per divinam auctoritatem & apoſtolicam & noſtram atque hujuſmodi obteſtationem ſecundum ſuperiorem allegationem intendimus, ut præfata eccleſia ſanctiſſimæ Virginis Mariæ ſemper in perpetuum maneat abſoluta, nec per ullam perſonam aut propter quamlibet cauſam unquam ſit excommunicata, ſed ſine ullo vinculo alligationis irrevocabiliter omnino ſit libera. Datum in cœnobio prænominato anno Incarnationis Dominicæ MXXXV. æra MLXXIII. Indictione III. ſub die nono Kal. Jul. Anno V. Ainrici regis.

S. † Arnaldus Præſul.
S. Bernardus Præſul.
† S. Arnaldus Epiſcopus Magalonenſis.
† S. Guifridus ſanctæ primæ Narbonenſis ſedis Eccleſiæ Epiſcopus.
S. Guilabertus epiſcopus Barchinonenſis.
† S. Oliba Epiſcopus.
† S. Beroardus Epiſcopus Biterrenſis.
† S. Bernardus gratia Dei Epiſcopus.
† S. Stephanus Agathenſis Epiſcopus.
S. Petrus Epiſcopus.
† Guiffredus Carcaſſonenſis Præſul.
† S. Berengarius ſanctæ Elneoſis Eccleſiæ nutu Dei Præſul.
† S. Eribaldus gratia Dei Epiſcopus.
† S. Durandus Præſul.
† S. Amelius Epiſcopus Albienſis.
† S. Willelmi Epiſcopi Convenarum.
† Scriptum per manus Radulfi Presbyteri ad vicem Arnaldi, Olibæ Pontificis notarii, præfato anno vel die.

ANNO CHRISTI 1035. vel 1036.

CONCILIUM TRIBURIENSE,

Anno Domini MXXXV. vel MXXXVI. celebratum tempore Benedicti papæ IX.

TRibutienſe *concilium, quod hoc anno Binius ex Baldrici chronico deſcribit, ad annum* 1031. *auctore Sigeberto ſupra retulimus. Celebrata eſt tamen anno* 1035. ſynodus magna apud Triburiam ab Imperatore collecta, ut *auctor eſt Hermannus in chronico tum Urſtiſianæ, cum Caniſiana editionis. In qua quid geſtum ſit, diſcimus ex chronico Hildensheimenſi: quod eam ſynodum in annum conſequentem rejicit. Qua cauſa fuit, cur nihil inſcripſerim certi: ſed an.* 1035. *anne, an* 1036. *tribuenda ſit, dubium reliquerim. Nam unam eandemque eſſe, prope mihi certum videtur. Quæ admonere viſum eſt, ut integrum ſit cuique judicium. Sic igitur paucis Hildensheimenſe chronicon.* Anno MXXXVI. Indict. IV. Imperator paſcha Engilenheim feriavit. Deinde Triburiam tendens generali ibidem ſynodo præſedit, in qua germanitas epiſcoporum priora decreta redintegravit, & etiam quædam ad firmamentum ſanctæ eccleſiæ neceſſaria conformavit. Ibidem etiam prædictus Otto, cogente ſynodo, Mathildem ſibi deſponſatam juramento a ſe abalienavit. *De hoc Ottone, idem chronicon ſic ad annum antecedentem.* Otto de Suinvordi, ibidem (*hoc eſt, Bamberga*) Mathildem filiam Bolezlavonis Polianorum ducis ſibi deſponſavit.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Chr. 1035.

Accurate Baronius Synodum Triburianam cum Harmanno Contracto in auctiori Chronico an. 1035. perperam vero Coſſartius cum Sigeberto an. 1031. conſignat; Hermannus enim eſt horum temporum Scriptor. Recte tamen Coſſartius hujus Acta Concilii ex Baldrico in Chronico Cameracenſi l. 3. c. 51. narrat. Chronographus Hildensheimenſis Concilium iſtud in an. 1036. differt, indeque idem Coſſartius Concilium Triburienſe in duo dividit, quorum prius an. 1031. poſterius hoc vel ſequenti anno celebratum fuerit. Sed non dubium, quin Auctores iſti de uno, eodemque Concilio verba faciant, quod unus Hermannus Contractus ſuo anno reddidit.

AD TRIBURIENSE CONCILIUM

Anno 1035. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi T. I. pag. 1261. *Stephanus Tornacenſis epiſcopus, cujus epiſtolas lego in Biblioth. Patrum Pariſienſi in epiſtola I. ad Robertum Pontiniacenſem, canonem concilii Triburienſis recitat, quem ad hoc concilium, ut referam, nec ſtylus, nec rei argumentum prohibet. Ita ergo ille.* In concilio Tributienſi ſic ſtatutum.

CANON.

VIrgines ſacræ ſi pro lucro animæ ſuæ, & propter diſtrictiorem vitam ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerint, & ibidem commanere decreverint, ſynodus concedit. Si vero fuga diſciplinæ alium quæſiverint, ad locum redire cogentur.. *Et in fine capituli exprimitur:* Quia qui de monaſterio ad monaſterium tranſit, redire cogendus eſt.

Perſimilem ſanctionem de viris monaſticam profeſſionem ſectantibus edidit circa hos ipſos concilii Triburienſis annos concilium Bituricenſe Can. XXV. & diu ante hunc unum aliud Triburienſe concilium anni 895. can. XXVI.

TURONENSIS PROVINCIÆ SYNODUS

Qua teſtamentum pium Gervaſii Cenomannenſis epiſcopi confirmatur, & violatores diris devoventur.

Inter annum 1035. *&* 1052. *celebrata.*

Inter ann. 1035. & 1052. *IN libello de geſtis epiſcoporum Cenomanenſium a Mabillonio in Analectis pag.* 306. *edit. in fol. vulgato inſerta eſt ſuprema diſpoſitio Gervaſii, tunc Cenomanenſis epiſcopi, dein vero Remenſis archiepiſcopi, qua de rebus ſuis in commodum eccleſiarum Cenomanenſium decrevit. Has ille tabulas, ut ibidem legitur, concilio cuidam, cui Arnulfus Turonenſis cum epiſcopis, ut arbitror, ſuffraganeis interfuit, approbandas tradidit. Ejus piis votis annuerunt patres, tabulas illas probarunt, atque in earum violatores anathema ſolemni ritu pronunciarunt. Eas tabulas, & diras epiſcoporum, quas inter annum* 1035. *quo Gervaſius cœpit, &* 1052. *quo Arnulfus deſiit, collocandas conſtat.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, ego Gervaſius, ſanctæ Cenomanenſis eccleſiæ non merito præſul, dum divina mihi, licet indigno, inſpirante gratia, præteritorum reminiſcor, ſpe frui merear certiore, inſudandum reor. Quapropter ſunt exercenda caritatis opera per dilectionem, in qua lex pendet, & prophetæ, ut per viſibile ſignificetur inviſibile, id eſt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. Quis mihi dignus frater ſit requirendus, quam noſter clerus, ſanctæ matris utero renatus, ejuſdemque activis, & contemplativis uberibus alitus? qui quotidie quantis caſſetur crudelium injuriis, memoria nequit teneri. Illud tamen recenſendum quod veritas ait: *Si mundus vos odit, ſcitote, quia priorem vobis me odio habuit:* & Paulus: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam.* Quos omnino vitare non poſſumus, Petro admonente ante omnia, mutuam in nobiſmetipſis caritatem continuam habeamus, quæ operit multitudinem peccatorum, & quæ, ſi perfecta, foras mittit timorem. Item Jacobo: *Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo caritas remanet in eo?* Ergo, filioli mei hujus eccleſiæ commilitones canonici, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate; & quæ nobis dedit Deus, compartiamur. Nemo vero velut dives ad menſam ſedeat avarus: vos autem ad oſtium, ut Lazarus lingua canina linctus. Simul ſimus Lazari apoſtolica lingua lincti, a divite largo micam ſuſcipientes: qui dum ad inferna deſcendit, non Abrahæ guttam depopoſcit; ſed ejus ſinum reddidit confertum: & ut legem adimpleamus, alter alterius onera portemus. Propitietur Deus, neſciat ut noſtra ſuperba ſiniſtra, quid factura ſit humillima dextera: ſed coram hominibus lux luceat in nobis, ut dum viderint opera bona, glorificent eum, a quo proceſſerunt, & a quo omne datum optimum, & omne donum optimum deſcendit perfectum. Et quia mos fuit ſemper, & decet, ut quæ memoria forent retinenda, legali teſtimonio corroborarentur, & literis notarentur; ſi qua vobis diſtribuo, pergameno deſcribo: ſimiliter & pactum quod a noſtris poſtulo canonicis, tam præſentibus, quam futuris. In primis pro magna mihi mole peccaminum indulgenda, ſanctique anteceſſoris & avunculi mei Aveſgaudi requie impetranda, cæterorumque anteceſſorum noſtrorum hujus ſedis epiſcoporum, nec non genitoris cum genitrice mea Hoymonis ſcilicet, & Hildeburgæ, cunctorumque fidelium, qui judicaturus eſt redivivos extrema die; deligamus noſtris ſumptibus medietatem cunctarum oblationum hujus ſanctæ ſedis eccleſiæ, vel altarium, cunctaſque ibi decimas pertinentes, cunctos cenſus, & ſuburbia, quæ archiclavi tenere ſolebant, excepta proferenda, quam archicapellanus de manu pontificis miſſam cantantis recepit, vel ſi aliquid ſanctuario datum fuerit ornamentum eccleſiarum, quas canonico victui ..... poſſidetis altaria diſtribuimus. De patrimonio autem meo vobis villulam quandam prope civitatem ſuper Idoneæ fluvium ſitam, nomine Benais cum omnibus conſuetudinibus terræ pertinentibus, cum XII. vinea-

ANNO CHRISTI 1035.

rum agripennis ibidem poſitis. Similiter & ec- A cleſiam me vivente dimidiam, & decedente totam, niſi antea placuerit, in territorio Letdonis ſitam, Patriarchum vocatam, quam prædicti parentes mei viventes jure poſſederunt, & a novo reædificaverunt, proprieque mihi dimiſerunt. Univerſas quoque conſuetudines vobis trado, quæ a veſtris terris patri meo perſolvebantur, pertinentes ad ejuſdem caſtrum *Lis* vocatum. Concedoque vobis illam aulam patris mei, ſitam in ejuſdem prædio in orientali ſcilicet civitatis angulo, cum omnibus areis indominicatis, infra & extra murum circumquaque adjunctis, cum nemore ad conſtituendas clauſtri officinas, ad quod ædificandum elaborare nitor, ut ibi Domino regulariter & canonice ſtudeatis militare; in qua ſacratiſſi- B mam Dei eccleſiam ſancti Salvatoris antiquitus fundatam reædificavi, atque decoravi, quam devotiſſime obſecro venerari. Clauſtro vero nondum præparato, & quamdiu ſimul non comedetis, prædictæ oblationes non dividantur vagantibus clericis, ſed eccleſiæ tantummodo ſervitoribus aſſiduis, vel epiſcopi capellanis, canonicis, & ſancto Vincentio: ut in Dominica die recipiant in capitulo præcedentis hebdomadæ oblationes...... his, qui in eadem aſſidue ſervierunt. In quo lectione finita, decantent pſalmum, *Levavi oculos meos ad montes*, cum oratione Dominica, & precibus, & collecta pro nobis propria cum cæteris benefactoribus. Videant nempe fratres, ne tempore ſterilitatis minus ſerviant eccleſiæ, quam fertilitatis. C Quod vero compaſcimur, ut veſtris potiar precibus aſſiduis cum dilectione perfecta; ne quis canonicorum Dominicam, aut, privatam Miſſam celebrare præſumat abſque collecta pro me ſuperſtite vel defuncto, in ſolemnitate cum ſilentio, in hebdomada cæterarum modo. Annale avunculi mei Domni Aveſgaudi epiſcopi quotannis decenter agant, qui Jeroſolymis rediens apud *Verdunum* VI. Kal. Novembris obiit in pace, ibique ſepultus eſt a ſanctiſſimo RAMBERTO epiſcopo in baſilica ſuæ ſedis. Sic & qui & eadem die accidit ſorori ejus, quippe matri meæ Hildeburgæ. Nec prætermittatur illud patris mei Haymonis XVIII. Kal. Februarii accidens: necnon & ordinationis meæ XIV. Kal. Januarii; meque nutu D Dei migrante, vertatur in illud. Ut autem hæc paginola quocumque annuali meo recitetur in capitulo, obſecro, moneo, & percupio: & quo parum promerui ſuffragia, fratrum caritas exuberet. Si qua vero noſtro vobis famulante ſtudio de rebus veſtris antiquitus amiſſis recuperatis, chartula placet depingi. Eccleſiam ſancti Audoeni, terraſque de illa Vaſtina, & eccleſiam de Murcena infra quintam Cenomanicam; eccleſiam ſancti Albini cum terris in eadem parochia degentibus, & villam Germeix, & Marciacum; in pago Cenomanico eccleſiam de Aciaco cum poteſtate; in eodem pago eccleſiam de Moneiaco.

ANNO CHRISTI 1035.

Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti auctoritate, & ab eodem cum cæteris apoſtolis beato Petro Apoſtolo poteſtate tradita, necnon & canonum lege ſancita, & miniſterio nobis tradito indignus excommunicamus, & anathematizamus, & chriſtianorum conſortio ſequeſtramus omnes hujus ſcedulæ prævaricatores, vel præſcriptarum rerum fraudatores, raptores, & invaſores, ſive calumniatores contra ſanctæ matris Eccleſiæ Cenomanicæ filios, ſcilicet & adſcriptos canonicos præſentes, vel futuros, quamdiu non reſipuerint, vel illis canonice non emendaverint, aut ſatisfecerint, amen. Nec vero quiſpiam, quod abſit, inſtigante diabolo ad hanc excommunicationem pro noſtra fragilitate vilipendat, memor illius veritatis; *Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis, &c. Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Aqua vero, qua regenerantur fideles, hoc bonitate ſua factum, an Domini præcepto? Si quis dominus fideli ſuo imperaturus legatum miſerit, quod fidelius attenditur, perſona loquentis, an timor mittentis? Qui autem ad hæc obturaverit aures, memor ſit Ananiæ, & Saphiræ, qui quia obturaverunt, interierunt. Similiter Simon magus, & cæteri quamplures. Hæc excommunicatio facta eſt ab epiſcopis, & ſacerdotibus ſubſcriptis, & a pluſquam quingentis ſacerdotibus in ſancta Synodo ſanctiſſimi Abbatis Cluniacenſis monaſterii Odilonis, cujus admonitione hæc egimus domni Arnulphi Turonorum archiepiſcopi cariſſimi patris noſtri, domni Gervaſii hujus ſedis epiſcopi.

ANNO CHRISTI 1036.

CONCILIUM PICTAVENSE,

ANNO CHRISTI 1036.

ANNO MXXXVI. HABITUM DE PACE FIRMANDA.

SUpereſt *hujus ſynodi memoria in chronico Malleacenſi, cujus hæc ſunt verba.* Anno MXXXVI. Iſembertus epiſcopus Pictavis fecit ſynodum, ubi magnam pacem firmavit. *Quæ de privatis bellis compeſcendis intellige.*

ANNO CHRISTI 1037. Ex Labb. Append. Tom. IX.

CONCILIUM ROMANUM

ANNO CHRISTI 1037.

IN QUO ANDREAS PERUSINUS EPISCOPUS

Cedit jure omni in monaſterium S. Petri anno Domini MXXXVII.

Ex Tomo IX. Italiæ ſacræ.

NOtum ſit omnibus præſentibus ac futuris, Eccleſiæ, refutavit domno Benedicto IX. papæ qualiter Andreas epiſcopus ſanctæ Peruſinæ conſecratori ſuo monaſterium videlicet S. Petri, quod

ANNO CHRISTI 1033.

quod ſitum foris murum ſupradictæ civitatis, & A aliud monaſterium, ſcilicet ſancti Salvatoris, & monaſterium S. Mariæ in valle de Ponte, nimirum cum omnibus proprietatibus, atque pertinentiis eorum; adſtantes ibidem Dominicus epiſcopus Lavicanenſis, Robertus epiſcopus Signenſis, Ugo epiſcopus Aſſinenſis, Ugo abbas Farſenſis, Bartholomæus abbas Græcus, Joannes abbas ſancti Montani, Ugo diaconus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Creſcentius diaconus ejuſdem eccleſiæ, Leo ſubdiaconus, Benedictus presbyter cardinalis, Sergius B ſcriniarius, quinetiam cuncta, quæ ſuperius prælibata ſunt, proprio ore per ſacramenta ſanctorum evangeliorum conſervare profeſſus eſt: adjudicante illi ſacramentum Gregorio germano prædicti papæ. Poſtea vero denominatus epiſcopus, ſe jactando, atque injuriam faciendo in quodam archipresbytero S. Conſtantii, ſupradicti monaſterii ſancti Petri, oſtendit ſe cauſare monaſterium, atque ad ſuum jus intromittere. Tunc venerabilis abbas Bonizo venit ad ſynodale concilium, C indicavit hoc jam prælibato papæ. Ipſe vero Benedictus ſummus apoſtolicus, ſciſcitavit eundem Andream epiſcopum, ſi aliquo modo cauſaret ſupradictum monaſterium. Ipſe enim nulla ratione eum cauſare profeſſus eſt, atque iterum refutavit coram domno Benedicto papa, necnon & eorum cunctis epiſcopis, atque abbatibus, quorum nomina inferius adnotare curavimus.

Petrus epiſcopus S. Rufinæ, patronus ejuſdem monaſterii.

Tendaldus Albanenſis epiſcopus.

Petrus Oſtienſis epiſcopus.

Joannes epiſcopus Prænεſtenſis.

Leo epiſcopus Belletrenſis.

Munaldus Ariminenſis, Petrus Caſtellenſis, Teudaldus epiſcopus Ugubinenſis, Adam Froſumbrinenſis, Tedericus Orbinenſis, Arduinus Monſeltrenſis, Oneſtus Forumpopulonenſis, Adalbertus Senenſis, Ugo Farenſis, Ugo Aſiſenatenſis, Azo Centumcellenſis, Albertus Caſtranenſis, Joannes Lucanenſis, Atto Florentinus, Jacobus Feſulanus, Heinricus Populonienſis, Joannes Suanenſis, Leo Orbitenſis, Gotifredus Volaterrenſis, Wido Piſtorienſis, Wido Cluſinenſis, Creſcentius Roſellenſis, Joannes Terracinenſis, Stephanus Seccenſis, Joannes Pipernenſis, Girardus Berolenſis, Landovinus Ortenſis, Creſcentius Pallarenſis.

Joannes cardinalis Benev. archidiaconus, cum aliis equidem S. Romanæ eccleſiæ diaconibus.

Gregorius abbas S. Sabæ, Titus abbas S. Pauli, Franciſcus abbas S. Laurentii, Benedictus abbas S. Petri a vinculis, Creſcentius S. Silveſtri, Martinus abbas de Farneto.

Et aliorum diverſorum ordinum nomina quæ perlonga ſunt ad narrandum, &c.

Hoc factum eſt in præſentia ſupradicti Benedicti papæ, temporibus domini Chounradi imperatoris, IV. nonas Novembris per Indictionem quintam.

ANNO CHRISTI 1038.

CONVENTUS TRES EPISCOPORUM

IN GALLIA NARBONENSI.

ANno æræ Chriſtianæ MXXXVIII. convenerunt epiſcopi ad Gerundenſis eccleſiæ dedicationem, cui interfuerunt Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Guifredus epiſcopus Carcaſſonenſis, Oliva Auſonenſis, Heribaldus Urgellenſis, Bernardus Conſeranenſis, Guilabertus Barcinonenſis, Berengarius Helenenſis, & Arnaldus Magalonenſis.

1038. Anno Chriſti MXXXVIII. Kal. Septembr. anno VIII. regni Henrici regis, Auſonam convenerunt epiſcopi ad Auſonenſis eccleſiæ dedicationem. Quo in conventu actum eſt de finibus epiſcopatus Auſonenſis. Interfuerunt Guifredus Narbonenſis, & Rimbaldus Arclatenſis archiepiſcopi, & epiſcopi complures.

1040. Anno Chriſti M. XL. Henrici Francorum regis anno X. convenerunt epiſcopi ad Urgellenſis eccleſiæ dedicationem: ſcilicet, Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus, Heribaldus Urgellenſis epiſcopus, Berengarius Helenenſis, Guifredus Carcaſſonenſis, Bernardus Conſeranenſis, & Arnulfus Rotenſis.

Ex ſchedis Petri de Marca Pariſienſis archiepiſcopi, qui acta deſcripſit ex locorum ipſorum tabulariis.

Acta Conventuum Gerundenſis, & Urgellenſis hæc ſunt ex Appendice ad Marcam Hiſpanicam pag. 1065. & 1069.

Ex Marca Hiſpan. in append. p. 1069.

QUoniam ſanctæ religionis divinique cultus verum ſummumque extat proprium inceſſanter inoffenſoque calle ad ſuæ provectionis tendere gradum ſuppeditante caterva Deo religioſe D militantium virorum, quorum unanimitas inhianter æſtuat optatum æternitatis adipiſci gaudium, utile duximus & neceſſarium ut quicumque Chriſticolarum æternæ beatitudinis cupit percipere regnum, primitus ſummopere ſtudeat ſanctæ matris Eccleſiæ inviolate corroborando obſervare ſtatum, quæ ubivis terrarum humanæ ſalutis extat initium. Unde quoniam quidem nil in humanis rebus ex omni parte conſtat perfectum, & ad capeſſenda æterna minus idonea invenitur rationalis anima ſorde peccatorum pro extirpanda effugandaque propagine mortalitatis animæ conglutinatæ amore temporalium rerum, convenit infinitus ſexus utriuſque cœtus in Gerundenſem urbem ad venerabilem genitricis Dei Mariæ ſedis E Eccleſiæ dedicationem. Quam vero dedicationem domna Ermeſſendis Comitiſſa Dei amatrix, ſanctæque religionis ſervatrix, ac magnificus & venerabilis ſedis præfatæ præſul, domnus videlicet Petrus, undique evocatis aliarum Eccleſiarum Pontificibus rogaverunt fieri. Dignum ſiquidem erat ut poſt conſummationem Eccleſiæ, quam cœperant a fundamentis decenter renovare, ejuſdem dedicationem accelerarent priuſquam mors improviſa accideret, hac ſcilicet ſpe, ut pro temporali domo Eccleſiæ domum æternam in cœlis ædificatam interventu beatæ Mariæ a Chriſto poſtmodum læti ac ſecuri acciperent bonorum omnium retributore. Nam & domos in quibus qui Deo militare cuperent canonice viverent, prædicta domna Ermeſſendis venerabilis Comitiſſa, frater quoque ejus antiſtes magnificus, domnus videlicet Petrus, ea ſpe qua prædictum eſt cum domno Raymundo Comite ac Marchione ſtruxe-

runt, quibus non ſolum de rebus eccleſiaſticis, ſed etiam de ſuis ad in commune vivendum ita ſufficienter dederunt ut abſque excuſatione & in ſanctis locis frequentiam habere & divinum officium poſſent peragere. Tali quippe facto imitati ſunt Dominum, qui populo Iſraeli promittens felicitatis gaudia terrenæ, priuſquam ad hæc perveniſſent, pavit in itinere, ut majora ſe poſtmodum accepturos certius ſperarent præmia qui jam in eundo ſufficienter vitæ neceſſaria percipiebant. Sicſic prædicta Comitiſſa Dei timorata & antiſtes inclytus frater ipſius cum Raymundo Comite clerum Eccleſiæ ipſius in præſenti vita rebus ſuſtineant neceſſariis quaſi in via, ut facilius ad promiſſa perveniant cœleſtia, quæ dudum per promiſſionis terram fuerant figurata. Ita etiam tam ipſi quam & prædicti Pontifices univerſas præfatæ Eccleſiæ facultates & congregationis ejuſdem canonicæ, cum utramque una ſit Eccleſia propter fidei unitatem, & alterum utriuſque diverſum videatur habere nomen, pro melius vivendi conſuetudine ſub benedictionis perpetuæ præmio confirmavere; & nihilominus maledictionis vinculo innodaverunt æternæ ut quiſquis aliquid præfatæ Eccleſiæ vel canonicæ tentaverit minuere ac præſumpſerit vi retinere, primitus Dei omnipotentis iram percipiat, deinde eccleſiaſticæ ſit ſocietatis excluſus conventione: quin etiam poſſeſſio ipſius, ſi quam videre habetur, cum ipſo depereat, ita quod ad nihilum deveniat cum eis qui tali viſi fuerint patrocinari, ut quandocumque infeliciter ipſius infelicem maligni ſpiritus ingredientem rapiant animam & cum proditore Domini & eis qui dixerunt Domino Deo, *Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*, perpetuis æſtuandi averni ignibus concremandus & vermibus flammivomis depaſcendus, niſi priuſquam defungatur reſipiſcat, & hæc quæ tulit vel injuſte poſſedit canonica ſatisfactione aut Pontificis prænominatæ ſedis vel cleri ipſius aſſenſu vel auctoritate reſtituerit. Pontificem vero prælibatæ ſedis, domnum ſcilicet Petrum ac ſororem ejus Ermeſſendem Comitiſſam, necnon etiam dictum Comitem ejus nepotem, ut diu & beata vivant, Dei clementiam exoramus ſupplices, quos vere ejuſdem Eccleſiæ novimus fundatores ac acerrimos defenſores & nunc & eſſe & affuturos Deum humo tenus expoſtulamus. His ergo expeditis, quicunque a prædictarum rerum rapacitate, ſicut prædictum eſt, manus continuerit, aut relaxaverit illicita poſſeſſione, vel etiam eaſdem res de ſuis bonis auxerint, præſentis vitæ longæva cumulentur ſanitate, & cum luce caruerint præſenti, ditentur felicitate cœleſti. Inter hæc vero religioſi Pontifices, domnus ſcilicet Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Archiepiſcopus, hujuſque ſedis antiſtes illuſtriſſimus, regalique ſtirpe ſatus ac etiam Deo dilectus & populo ſummiſque virtutum meritis æquiparandus Oliva jure pro debito Auſonenſis Epiſcopus, necnon & egregius domnus Heribaldus Urgellitanus Epiſcopus, atque etiam ſanctæ religionis amator domnus Bernardus Coſeranenſis Epiſcopus, præſulque Guilabertus illuſtris & præclarus Barchinonenſis pius in omnibus, hiſque pari voto conjunctus domnus Berengarius Elnenſis Epiſcopus, ſimilique aſſenſu Guifredus Carcaſſonenſis Epiſcopus, quin etiam converſationis bonæ fama notus omnibus Arnaldus Magalonenſis Epiſcopus, admonuerunt ſane ut quicumque cupit cum fidelibus cœleſtis vitæ hæreditate perfrui, nihil de rebus Eccleſiæ quæ regali ſeu apoſtolicali auctoritate ſive per vota fidelium ſedi jamdictæ ſunt collatæ vel erunt ſcriptis aut collatione quacumque, furtim teneat ac vi qualibet minuat, ſeu quod non optamus, ſacrilego auſu diripiat, & eos quos furtiva ſeu doloſe noverit tenere Pontifici aut clero hujus iſtius ſedis publicare non differat. Alioquin hujus inſtitutionis ſervatorem cœleſtis patriæ optaverunt fieri fortiorem, e contra quippe rebellem in ignibus perpetuis ſtabilem. Ut vero liquidius pateat noſtræ diſpoſitionis ſeries, nec poſteros quadam confuſione quicquam de prædictis moveat, ſuccincte & compendioſa necnon & abſolute cuncta ad explicanda utile & pernéceſſarium duximus, ut concludendo diffiniat, hujus dotis quidem corroboratores in primis admittimus ut irrefragabili perpetuitate ea quæ hac continentur dote, eorum pontificali auctoritate confirmata ſub divina obteſtatione eorum ſacrati ordinis abſque inquietudine permaneant inconvulſa, ſcilicet omnes Eccleſiæ vel univerſa prædia quantacunque vel ubicunque quorumlibet Deo devote militantium virorum dono juſte ſanctæ matri Eccleſiæ ſunt conceſſa vel in perpetuum abſolute erunt concedenda, cum ſilvis & pratis, cultis vel incultis, aut horum paſcuariis, undecunque habet vel habere debet aut habuit, ſive raſigia, vel monetis aut teloneis, vel piſcatoriis, ſtagnis, aut ſalinariis locis, vel maritimis piſcariis, & navium mercimoniis, ſive naufragiis, quæ cuncta noſcitur habere jam ſæpe prænominata ſedes, ſive in comitatu Gerundenſi, vel Biſuldunenſi, aut Impuritanenſi, necnon etiam Petralatenſi, abſque ambiguitate. Verumtamen hujus dotis confirmatores hi ſunt, videlicet venerabilis primæ Narbonenſis ſedis Archiepiſcopus Guifredus, Oliva Auſonenſis ſedis Epiſcopus, Arnaldus Magalonenſis Epiſcopus, Berengarius Elnenſis Epiſcopus, Bernardus Coſeranenſis Epiſcopus, Eribaldus Urgellitanus Epiſcopus, Guifredus Carcaſſonenſis Epiſcopus, Guilabertus Barchinonenſis Epiſcopus, obſecrante & corroborante ineffabilis pietatis Petro Epiſcopo hujus ſedis fundatore largiſſimo; qui canonum authoritate fulti hanc conlaudando confirmant, & confirmando eam obſervare prædicant: ſic quidem ut ſi quis quicquam de prælibatis præſumpſerit minuere aut minuendo ſurripere aut ſurripiendo retinere, Deum primitus flexis poplitibus lacrymabiliter exorantes ut Dei iram incurrat & Plutonis regna poſſideat, & a ſacroſanctis matris Eccleſiæ liminibus ſequeſtratus abſcedat, nullamque cum fidelibus portionem obtineat, qui matrem Eccleſiam infeſtis niſibus opprimere captat. Ne vero prætermittam quoddam & proprium hæreditarioque jure perpetualiter poſſidendum, & ut ita dicam, tertiam partem de ſuprataxatis raſigis & monetis aut teloneis, vel piſcatoriis, ſtagnis, ſive paſcuariis, naviumque mercimoniis, quod hactenus viſa eſt ſancta Eccleſia poſſidere in prædictis comitatibus regali ſive apoſtolicali cenſura. Quibus vero terminibus ſumma contineatur hujus epiſcopatus ſat patet omnibus. Equidem his quatuor comitatibus, Gerundenſi, Biſuldunenſi, Empuritanenſi, Petralatenſi; cum eorum finibus propriiſque terminibus. Iſtius quidem dotis pagina xi. Kal. Octobris facta & a prædictis patribus confirmata eſt anno quidem dominicæ incarnationis MXXXVIII. Indictione v. milleſima LXXVI. regni Henrici glorioſiſſimi Regis VIII.

Oliba Epiſcopus. Berengarius Epiſcopus. Guifredus ſanctæ Narbonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, qui hanc Eccleſiam noſtræ diœceſis dedicavi, ſubſcripſi. Petrus Epiſcopus. Eriballus Epiſcopus. Arnaldus Epiſcopus. S. Ermeſſendis Comitiſſæ, quæ eadem die ad honorem Dei & matris Eccleſiæ

ANNO CHRISTI 1038.

cleſiæ trecentas auri contulit uncias ad auream conſtruendam tabulam.

Acta conſecrationis Eccleſiæ Urgellenſis.

Ex Marca Hiſpan. in append. p. 1069.

Cum venerabiles doctores noſtri amici Dei & electi ab ipſo diſcipuli irent in mundum pro prædicatione fidei, placuit illis ut communiter viverent in unum congregati cibo carnali ſicuti unanimiter vivebant cibo ſpirituali, ut nihil aſſet propter quod poſſent ab alterutrum dividi. Actus quidem ita dicunt Apoſtolorum, quia quotquot erant poſſeſſores domorum ac prædiorum, vendebant & ponebant pretia ante pedes Apoſtolorum, diſtribuebantur autem prout opus erat unicuique eorum, & erat illis cor unum & anima una. Hujus cauſæ exemplum ſequens Chriſtianiſſimus Ludovicus Rex Francorum unum conſtituit locum ut miniſtri Eccleſiæ coadunarentur in illum & ſumerent carnalem victum, quatinus ſine excuſatione agerent Dei miniſterium. Qui locus recte appellatur canonica, quia ibi eccleſiaſtica atque divina obſervatur regula. Canon enim Græca regula dicitur Latine. Igitur ego Guifredus primæ ſedis Narbonenſis Archiepiſcopus una cum domno Heriballo Urgellenſis ſedis perpetuæ virginis Mariæ Epiſcopo, atque cum domno Berengario Elnenſis Eccleſiæ Pontifice, & Guifredo Carcaſſonenſis Eccleſiæ Præſule, & Bernardo Coſeranenſis Eccleſiæ antiſtite, atque Arnullo Rotenſis Eccleſiæ venerabili Pontifice, agens atque celebrans dedicationem glorioſæ ac perpetuæ virginis Mariæ pari voto parique conſenſu ſimul cum Conſtantia Comitiſſa ejuſdem Urgellenſis terræ & filio ejus Ermengaudo Comite, quemvis in puerili conſtituto ætate, aliiſque Principibus terræ, peracta dedicatione ſanctæ Urgellenſis ſedis prædictæ beatæ Mariæ, atque peracta ab omnibus ejuſdem Eccleſiæ ſanctæ ſedis dote, hanc ſcripturam factam ejuſdem ſedis canonicæ confirmavi cum prædictæ ſedis Pontifice & aliis præſcriptis in ordine. Hæc autem ſcriptura ita in perpetuum ſit valitura cum omnibus rebus quas ipſa adquiſivit canonica & quas deinceps eſt adquiſitura. Res vero ejuſdem canonicæ quæ ſcriptæ habentur in ea quam fecimus dote hic iterum ſunt reſcriptæ & eidem canonicæ noſtra manu confirmatæ. In primis confirmamus alodia omnia atque caſtella & Eccleſias cum parrochiis & primitiis & decimis & omnibus ſibi pertinentibus quæ religioſiſſimus reverendæ memoriæ Ermengaudus Epiſcopus dedit ad prædictæ ſedis ſeu ejus canonicæ opus, ob quam meriti cauſam Deus retribuat requiem & vitam, & Chriſti mater virgo acquirat delictis ejus in cœlis veniam, quod ipſe in terris illi fabricavit Eccleſiam ipſam ſedem beatæ Mariæ jamdictam. Poſt cujus diſceſſum venerabilis & nobiliſſimus ſucceſſor ejus Eribaldus prædictæ Eccleſiæ opus tranſtulit in melius & ſuis locupletavit muneribus, inſuper & ad honorem ſedis canonicam conſtituit Dei fidelibus Eccleſię ſervientibus, ſicuti ibi factæ reſtantur domus novis ſubſiſtentes ædificiis ac parietibus; quem Deus pro tantis geſtis remuneret donis vitæ præſentis & clarificet in civibus angelicis luce & vitæ perennis. Confirmamus ergo, ut prædiximus, alodia ſeu caſtella quæ Ermengaudus Præſul dedit & omnia hic nominatim expreſſa. In comitatu Urgellenſi caſtrum quod eſt Jeſſona cum terminis ejus & caſtellis quæ ſunt in terminis ejus & omnibus ſibi pertinentibus. Ipſa caſtella hęc ſunt, caſtellum Villæmuri, caſtellum Fluviani, caſtellum de Rubeolis, caſtrum de Tapeolis, caſtellum Moranæ, caſtellum Gradiani, caſtellum Concabellæ, caſtellum Guandalor, caſtellum Guarda ſivenen, caſtellum Urſon, caſtellum Coſcolioſæ, caſtellum Eſpalargii, caſtellum de Figerola, caſtellum Sadaonis, caſtellum Turris fractæ, caſtellum Turris rubeæ, caſtellum Bellivicini, ſimulque cum aliis caſtellis & turribus quæ jam conſtructa ſunt ſive quæ deinceps conſtruentur atque omnibus ad eadem caſtella & turres pertinentibus cum ſuis terminis ac finibus. Inſuper caſtrum Fontaneti cum primitiis ac decimis, cum finibus ac terminis, & caſtrum de Bordello cum primitiis ac decimis ejuſque terminis. Inſuper caſtrum dę Petra rua cum primitiis ac decimis, cum finibus & terminis. Præterea caſtrum de Cornellana cum finibus & terminis. In comitatu Confluenti alodium de Aqua tepida cum Cuguzac, cum villis & villulis ac terminis & primitiis ac decimis & taſcis, & alodium de Aſtover cum omnibus ſibi pertinentibus. In comitatu Roſſelionenſi alodium de Pontelliano. In comitatu Paliarenſi parrochiam de Siarb cum primitiis & decimis & cimiteriis. In comitatu Cerdanienſi medietatem alodii de Pino & de Villa vetere cum Cirinuano. In comitatu Urgellenſi alodium de aqua mortua & de aruces de Pontelliano. In comitatu Bergitanenſi alodium quod eſt in parrochia ſancti Cucufatis ſita intra terminos caſtalli Eiralis. Hæc ſunt hactenus quæ dedit Ermengaudus Epiſcopus prædictus præfatæ ſedi & canonicæ ejus. Confirmamus etiam alodia cum parrochiis quæ Ermengaudus egregius Urgellenſis Comes dimiſit ſeu dedit canonicæ cum conſenſu & voluntate digniſſimi ac magnificentiſſimi Præſulis Heribaldi jamdicti. In comitatu Urgellenſi parrochiam de Oliana, & parrochiam de Etral, & parrochiam de Maciana, quæ eſt in valle Andorræ. In comitatu Cerdanienſi parrochiam de Montelliano. Iſtas parrochias cum primitiis & decimis & villis de Tuxeu & parrochia ejuſdem loci cum primitiis & decimis & taſcis, & cum omni reddito cenſuali, & cum cimiteriis Eccleſiarum & Eccleſiis & terminis & finibus ſibi pertinentibus. Et in pędicto comitatu Urgellenſi alodium de Mora cum vineis de Erolis. Hæc ſunt hactenus quæ dimiſit ſeu dedit Comes prædictus Ermengaudus cum tertia parte telonei & mercati prædictæ ſedis, quem Deus merito cauſæ hujus gaudiis remuneret cœleſtibus. Confirmamus etiam parrochiam de Bar & medietatem alodii de Pino & de Villa vetere & tertiam partem de cenſu defunctorum ad ſanctam ſedem ſepultorum, & alias duas partes quas Canonici habebant. Hæc ſunt hactenus quæ dedit Sanla Epiſcopus ad canonicæ opus cum alodio de Elas: quem Epiſcopum Deus faciat hæredem cœleſtium gaudiorum illud donum; & merito, quia ipſe conſtituit ipſius canonicæ primordium. Confirmamus quoque parrochiam de Eguils, quam præſul inſignia ſanctæ ſedis Urgellenſis prædictus Heriballus dedit, & alodium de Erolis & de Aranel & Entruas, & de Stamariz, & de Villa Mediana, quæ dedit Sancia Vicecomitiſſa, & alodium de Ventenago, quod fuit de Guadaldo Epiſcopo, & alodium de Ilinga, quod fuit de Livani Presbyteri; & alodium de Vallicella cum alodio de Traverſeris, & alodium de Tolon, quę fuerunt Senfredi Vicecomitis, & quatuor manſos in Merauſcis, & alodium de Ger & Moniolum, & alodium de Oceja, & duos manſos in Cereja qui fuerunt Arnaldi Vicecomitis. Et in prædicto comitatu Urgellenſi alodium de Enargon & de Salent & de Torel, quę fuit Bernardi Sanlę, & menſum de Vincolis, & alodium de Timoneta,

quod

ANNO CHRISTI 1038.

quod dedit Borrellus Tartavalleuſis, & ſextam partem caſtri Cabannæ bunæ, ſeu alodium de Picaſolets, quod dicitur turris Enegonis, & alodium de Oitus, & alodium de monte Leddan, & alodium de Scaribot iu Celſona, & ipſa alodia quæ ſunt in Bsi. Hæc omnia ſuprafcripta nos omnes Epiſcupi præſcripti confirmamus præfatę ſedi atque ejus canonicæ in perpetuum habitutæ. Id ſunt caſtra, caſtella, alodia aecleſias, parrochias, villas, villulas, primitias, decimas, cimiteria, cenſus, oblationes, cum caſis, tertis cultis & incultis, arboribus, vineis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſalictis, aquis, puteis, Molendinis, aquarumque diſcurſibus, piſcariis, montibus, vallibus, collibus, & adjacentiis eorum, & decimis ferri & piſcis, ſimulque cum omnibus ad eandem ſedem & canonicam pertinentibus quæ hodie habent vel habituræ ſunt, & quod adquiſierunt vel adquiſituræ ſunt. Præterea ego Heriballus gratia Dei Epiſcopus conſtituo in meæ ſedis Urgellenſis canonica cum domnis religiuſiſſimis Epiſcopis ut quadraginta Canonici illic habeantur de illis qui in Eccleſia majores eſſe videntur cum ſuis clericis ſibi ſubjectis qui ſtatores ſunt. Conſtituo quoque & ſub anathematis vinculo cum omnibus hominibus Epiſcopis & clericis totius ordinis ſubjungo, ut nullus clericorum meę Urgellenſis ſedis qui nunc ſunt & erunt, recipere nec acclamare ſuccaſſorem ſeu ſucceſſores meos nec conſortium habere intra clauſtra canonicę ſeu iu Eccleſiis quæ ibi ſunt & erunt audeat, niſi prius ipſa Epiſcopus juret & jurent jure jurando fideliter ſuper altara beatę Mariæ promittat ſeu promittant quod in omnibus & ſedem & canonicam cum omnibus rebus bena regere & diſpenſare ad honorem ſedis & canonicę & clericorum procuret ſeu procurent. Hęc omnia ſupraſcripta ita conſtituo ego Heribaldus gratia Dei Epiſcopus pariter cum omnibus Epiſcopis jamdictis omnes facultates ſedis & canonicę confirmo, ita ut nulla perſona cujuslibet hominis utriuſque ſexus hoc in quocunque evellere audeat aut evelli faciat aut aſſentiat aut aſſenſum pręſtet. Quod ſi fecerit, excommunicationi perpetuę ſubjaceat, niſi pœnitentia ductus ſedi & canonicę illi ſatisfaciat, ſeu ejus clero canonicali ſatisfaciens ſe pręſentare ſtudeat. Quicumque vero hanc conſtitutionem & confirmationem ſervaverit, cœleſtium bonorum hęreditatem accipiat, & hic & in ęternum gaudeat. Acta hæc confirmatio atque conſtitutio decimo Kalendas Novembris anno decimo regnante Henrico Rege Francorum. Eriballus Epiſcopus ſubſcripſit. Arnulfus gratia Dei Epiſcopus ſubſcripſit. Conſtantia gratia Dei Comitiſſa ſubſcripſit. Raimundus Levita & caput ſcolæ. Gerallus Archilevita. Borrellus ſcholaſticus hoc ſcripſit die & anno quo ſupra.

☞ CONCILIUM ITALUM, forte ROMANUM

In cauſa Ariberti Mediolanenſis archiepiſcopi a Benedicto IX. anno 1038. celebratum.

Ex Manſi Suppl. pag. 1265.

ARibertum Mediolanenſem archiepiſcopum perduellionis apud Conradum Salicum imperatorem accuſatus in conventu Salernitano, cum cauſam ſuam defenſurus, minus caute de imperatore obloquutus fuiſſet, nec forte purgare ſe ſe valuiſſet, cuſtodiæ Pupponis Aquilejenſis patriarchæ ab eodem imperatore traditus eſt. Sed fuga præreptus cum non reſipiſcaret, ſequenti anno 1038. a Romano pontifice juſſus eſt concilio ſe ſiſtere. Ibi cum ad officium nulla vi ſeu prece conſenſiſſet, *Dominus Apoſtolicus illum generali pontificum decreto anathematis condemnatione percuſſit, & in ejus pontificatum Ambroſius vir nobilis regius Capellanus illius terræ indigena donante Imperatore ſucceſſit, illo infra muros reſidente* (nempe Ariberto): *iſto de foris pro poſſe res ſuas contrahente*. Hæc de concilio Romano anni 1038. alias incomperto, tradit Annaliſta Saxo Eccardi ad hunc annum.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Quo Braciſao Bohemiæ duci pœnitentia pro tranſlatis ſua authoritate ſacris lypſanis S. Adalberti injungitur.

Anno 1039. *vel* 1040. *celebratum.*

An. 1039. vel 1040.

BRaciſlaus Bohemiæ dux opportunam nactus occaſionem armis in Polonos motis totam eorum ditionem facili molitione occupavit. Gneſnam igitur victor ingreſſus de opimo urbis illius ſpolio nihil curavit ſuper martyria Adalberti, & Gaudentii fratris ejus aliorumque ſanctorum lypſana. His mœnibus urbem ſuam metropolim tutaturus, Pragam ſacra pignora tranſtulit. *Non defuit*, ſubdit Annaliſta Saxo Eccardi, *qui hæc Domino Apoſtolico* (Benedicto IX.) *ut geſta erant retulit, Epiſcopum, & Ducem Bohemiæ ſanctiones patrum violaſſe. Aderant legati ducis Bohemiorum ferentes mandata cum muneribus pœnitentes ſimul & veniam poſtulantes. Ad hæc Apoſtolicus ait: ſi permittet error. Mox ſummoti a concilio ponuntur hoſpitia, & per noctem circumeuntes ſperabant leviora judicialem ſententiam. Poſtera die legatis in concilio præſentatis apoſtolicus ait. Magnum eſt peccatum aliena rapere; chriſtianos autem ſpoliatos, & captivatos ceu bruta animalia vendere, nimis eſt abominabile. Quod autem nulli liceat ſine noſtra permiſſione de loco ad locum transferre ſacrum corpus, canones patrum teſtantur; ſed quia ſive ignoranter, ſive bona intentione hæc feciſſe vos dicitis, præcipimus, ut dux veſter, & epiſcopus cœnobium eccleſiaſticis uſibus applicatum conſtruant, & officia ſervientium Deo cleri-*

ANNO CHRISTI 1039.

clericorum ex more conſtituant, at vel ſic in conſpectu Dei reatus veſtri tranſgreſſio deleatur. Quibus dux libenter obtemperans, in honore S. VVenceslai in urbe Boleslau juxta flumen Labe, ubi idem ſan- A *ctus olim feliciter martyrium conſummaverat, præpoſituram faciens, venuſtiſſimum, ſicut hodie cernitur, clericorum cœnobium fabricavit.*

☞ LEGES PRO MORUM REFORMATIONE BRACILAI BOHEMIÆ DUCIS

Anno 1039. ad tumulum S. Adalberti latæ.

BRacilio Bohemiæ dux occupata armis Gneſna Polonorum metropoli, nihil habuit antiquius, quam ut pretioſum ex ea ſpolium, Lypſana ſcilicet S. Adalberti martyris referret. Sed ſacrum tumulum reſerare tentantes Bohemi, ſubito ſtupore obriguere; quod intelligens Severus Pragæ epiſcopus, per quietem noctis a S. Adalberto admonitus, mane ſequentis diei pro concione principem, & populum admonuit, ſiquidem vellent ſibi habere civem Adalbertum, morum reformationem ſponderent. Quare Bracilia ſuo & populi nomina hæc ſtatuit, & pro concione promulgavit: *Extendite fratres ſimul veſtras ad Deum dexteras, & ad meos attendite ſermones, quos volo, ut veſtra fidei ſacramento confirmetis, hoc meum maximum & primum ſit decretum, ut veſtra connubia, quæ hactenus habuiſtis, ut lupanaria a modo juxta canonum ſcita ſint legitima, ſint privata, ſint inſolubilia, ut una vir conjuge, conjux uno viro contenti vivant. Si autem conjux virum, aut vir conjugem ſpreverit, & rixa inter eos uſque ad diſſidium efferbuerit, qui ex his in priorem copulam redire noluerit, nolo, ut ſecundum noſtræ terræ ritum in ſervitutem redigatur, ſed per hujus decreti angariam redigatur in Ungariam, qualiſcumque ſit perſona, nec liceat, ut pretio ſe redimat, aut in hanc terram redeat, ne contagio unius ovicula totum ſerpat per ovile. Severus epiſcopus dixit: quicumque aliter fecerit, anathema ſit. Eadem ſententia ſint plectenda virgines, & viduæ, & adulteræ, quæ nomen bonum amiſiſſe, ac per ſcortum concepiſſe noſcuntur. Tunc Dux ſubjungens ait; ſi vero mulier proclamaverit pari vice non amari, ſed inclementer a viro affligi, detur inter eos judicium Dei, & qui inventus fuerit reus, pœnas ſolvat. Similiter de his, qui homicidiis infamantur, archipresbyter comiti illius civitatis nomina eorum adſcribat, & comes eos conveniat, & ſi ſunt rebelles, in carcerem redigat, donec aut pœnitentiam dignam agant, aut ſi negant, ignito ferro, ſive adjurata aqua examinentur. Fratricidas autem, & parricidas, ſive ſacerdotum interfectores & hujuſmodi capitalium criminum reos archipresbyter aſſignet comiti, vel duci, qui per manum & ventrem ferratos,* B *de regno ejiciat, ut inſtar Cain, vagi, & profugi circumeant terram. Tabernam quoque, quæ eſt radix omnium malorum, & parari, & paratam comparari prohibemus. Et qui fuerit hujus decreti violator tabernarius, in foro ad palum ſuſpenſus, & uſque ad præconis faſtidium cæſus, depiletur; res tamen ejus non infiſcentur, ſed potus tantum in terram projiciatur, ne quis eo polluatur; potatores autem deprehenſi non prius de carcere exeant, quam in fiſcum ducis unuſquiſque trecentos nummos componat. Fora vero Dominicis diebus fieri interdicimus, quæ immo maxime in his celebrant regionibus, ut ceteris diebus ſuis vacent operibus. Si quis au-* C *tem Dominicis diebus vel feſtis publice ad eccleſiam feriis indictis, in ſervili opere inventus fuerit, ipſum opus, & quod in opere inventum fuerit, archipresbyter tollat, & trecentos nummos in fiſcum ducis componat. Et qui in agris, vel ſylvis ſepeliunt mortuos, ab hujuſmodi archipresbyter bovem tollat, & trecentos nummos in fiſcum ducis ſolvant; mortuum tamen in Polyandro fidelium condemnat denuo. Hæc ſunt, quæ Deus odit, hæc ſunt, quæ S. Adalbertus pertæſus, non ſuas deſeruit oves, & ad exteras maluit ire docturus gentes. Severus epiſcopus dixit: Iſta ducis deliberatio juſta ſit anathemate firma.*

ANNO CHRISTI 1040.

C O N V E N T U S E P I S C O P O R U M

Ad dedicationem Vindocinenſis monaſterii ſanctæ Trinitatis, anno Chriſti MXL.

ANno MXL. *Indict. VIII. regnante Henrico I. Francorum rege, anno ipſius IX. convenerunt Vindocinum epiſcopi octo, abbates viginti tres, Barones plurimi, aliique, ad dedicationem eccleſiæ monaſterii S. Trinitatis, a Goffrido Andegavorum comite, ejuſque conjuge Agnete, recens conditi & magnis poſſeſſionibus dotati. Hic publicas fecit litteras ipſo dedicationis die Arnulfus epiſcopus, quibus tum ipſe, tum alii præſentes epiſcopi donationem ratam habuerant; poſſeſſionum augendarum facultatem conceſſerunt: cæteri approbarunt. Cujus diplomatis apographum hoc eſt.*

Ego Arnulfus Turonenſis eccleſiæ archiepiſcop. fidelibus ſanctæ eccleſiæ notum facio, quod Gauſfredus inclitus comes, uxorque ejus venerabilis comitiſſa, monaſterium beatæ & individuæ Trinitati dicatum, in caſtro quod Vindocinum vocatur, rebus propriis ædificaverunt, & conceſſione Theoderici Carnotenſis epiſcopi, in cujus diœceſi locus ipſe eſſe cognoſcitur, nobis præſentibus, B. D Petro & Romanæ eccleſiæ in patrimonium & alodium devoverunt. Quod cum bona eorum liberalitate dicatum fuiſſet, & ornamentis adornatum: ad illius loci dedicationem nos & plures epiſcopos & abbates venire rogaverunt. Et ut fratres in loco ipſo quiete & abſque moleſtia Deo ſervire potuiſſent: petierunt a nobis, & ab aliis qui aderant epiſcopis, quatenus huic eccleſiæ noviter ædificatæ, pro amore Dei & ſupplici prece ipſorum, quod jam eidem loco in diœceſibus noſtris contulerant, ſive ipſi vel alii homines collaturi erant, concederemus, & noſtra firmaremus authoritate. Nos vero eorum precibus difficiles eſſe noluimus, & quod petebant concedere E juſtum putavimus. Concedimus itaque & noſtra authoritate firmamus, quicquid prædictum monaſterium in epiſcopatu noſtro hodie poſſidet, ſeu deinceps fratribus ejuſdem loci ab eccleſiaſticis, vel a ſæcularibus perſonis datum extiterit, vel conceſſum, tam in eccleſiis, & eccleſiaſticis poſſeſſio-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1040.

leſſionibus, quam etiam in temporalibus beneficiis. Et ut hæc noſtra conceſſio inviolata ſervetur, ſcriptum hoc fieri juſſimus, & in aures omnium, qui ad dedicationem convenerant, fecimus recitari. Si quis vero hanc noſtram confirmationem ſcientes violare, aut ei calumniam inferre præſumpſerit: authoritate Dei & noſtra excommunicatus maneat, niſi reſipuerit, & dignos inde pœnitentiæ fructus fecerit. Chartam iſtam ſuper altare Windocinenſis monaſterii manibus noſtris poſuimus, ad notitiam & in teſtimonium noſtræ confirmationis. Hæc autem laudaverunt & conceſſerunt clerici eccleſiæ noſtræ qui nobiſcum venerant, Bono decanus, Vuenilo archidianus & theſaurarius, Rotbertus cellararius, Galterius æditnus.

Quod viderunt & audierunt honorabiles perſonæ epiſcoporum, abbatum, & multi alii, tam eccleſiaſticæ militiæ, quam ſæcularis, Theodericus Carnotenſis epiſcopus, Gervaſius Cenomanenſis epiſcopus, Hubertus Andegavenſis epiſcopus, Iſembertus Pictavienſis epiſcopus, Arnulſus Sanctonenſis epiſcopus, Girardus Engoliſmenſis epiſcopus, Amelius Albienſis epiſcopus. A civitate Carnoto, Arnulfus archidiaconus & præcentor, Girogius archidiaconus, Sigo magiſter ſcholarum, Agivertus capellanus, Hildegarius ſubdecanus, Hildevinus juvenis, Galterius archidiaconus. A monaſterio Sancti Martini, Goffredus decanus, Galterius cantor, Rogerius ſubdecanus, Albertus cellararius, Odo ſubcantor. A civitate Pictava, Arnulſus decanus, Guillelmus cantor, Raino cantor ſancti Hilarii. A Cenomano, Girardus cantor, Ingoiſus, Hubertus, Ermenulſus, ſcholaſticus, Manſelinus, Rainaldus capellanus, Guillelmus. A civitate Andegava, Gauslenus decanus, Berengerius archidiaconus, Burchardus theſaurarius, Rainaldus archidiaconus, Fulcojus capellanus, Joannes ſcholaſticus, Gauslenus puer, Petrus ſubdiaconus. Ab Engoliſmo, Guillelmus archidiaconus, Vivia- A nus capellanus. A Sanctonis civitate, Ranulfus archidiaconus, Acbaldus archidiaconus.

ANNO CHRISTI 1040

De abbatibus, Hugo de ſancto Salvatore Carrofi, Fredericus de ſancto Florentio, Galterius de ſancto Albino, Ebrardus de ſancto Kariletto, Landricus de ſancto Petro Carnoti, Durandus de ſancto Gildaſio, Salomon de Bonavalle, Hugo Longiledii abbas, Fulco de ſancto Joanne, Anſegiſus peccator, Petrus de Nantoilo, Algerius de ſancto Amando, Arnaldus de Angeliaco, Odo de ſancto Sabino, Ato de ſancto Michaele eremi, Archembaldus de ſancto Maxentio, Joannes de Luzione; Tetbaudus de Quinciaco, Anſbertus de Ponteleocio, Teudo de Burgolio, Odolricus de ſancto Martiale, Ermenterus abbas de Tu- B ſcio, Teutbaudus de ſancto Benedicto.

Nomina Baronum: Goffridus comes Andegavorum, Agnes comitiſſa, Guillelmus Alduinus comes, Radulſus vicecomes, Erfredus vicecomes, Guillelmus vicecomes, Herveus vicecomes de Bleſo, Haimericus de Rancono, Goffridus de Pruſliaco, Iſembardus, Teutbaudus de Blazono, Rainardus, Albericus de Monte Joannis, Joſcelinus de ſancta Maura, Petrus de Camiliaco, Ingelbaldus, Leo de Ambazio, Rainaldus, Salomon de Lavarzino, Nihardus de Monte aureo, Landricus de Balgenciaco, Odo Dolenſis, Giſlebertus, Heila de Volvento, Berlajus, Hademerus malæ capſæ, Hildebertus de Rupemabildis, Guillelmus Chabocius, Petrus abbas, Guillelmus de Rupe, C Rananlfus Rabiolus, Guillelmus de Parteniaco, Conſtantinus de Mello, Joſcelinus Cavanigranum, Petrus Maiſnade, Manaſſes frater epiſcopi, Simon de Verruca, Stephanus de Mennaco, Guillemus frater Gervaſii epiſcopi, Harduinus de Rupibus, Albericus de firmitate Aunaimi, Hubertus de Munitione.

Actum Vindocini ipſo die dedicationis monaſterii ſanctæ Trinitatis, anno ab incarnatione domini MXL. indictione VIII. regnante Henrico rege Francorum, anno regni ſui IX.

CONCILIUM VENETUM

In cauſa diſciplinæ eccleſiaſticæ celebratum anno Chriſti MXL. ſub Benedicto Papa IX.

HOc concilium, aſſiſtente & favente Dominico Flabanico duce Venetiarum, celebratum eſt Venetiis in eccleſia ſancti Marci ſub Urſo patriarcha, in quo, teſte Andrea Dandulo in ſuo brevi chronico, pleraque ad diſciplinam eccleſiaſticam ſpectantia conſtituta fuerunt.

De hoc Concilio hæc habet Dandulus in Chronico: Anno Domini noſtri Jeſu Chriſti 1040. aſſiſtente & favente hoc Duce (*nempe Dominico Flabanico*) Concilium Prælatorum & totius Cleri Venetiæ in Eccleſia S. Marci congregatum eſt, in quo interfuerunt Urſus Urſiolo Patriarcha, Dominicus Gradonico Epiſcopus Olivolenſis, Vitalis Urſiolo Epiſcopus Torcellanus, & Leo Epiſcopus Equilinus, & ceteri, ubi ſtatutum eſt juxta de- D creta Sanctorum Patrum, ut conſecrationes Presbyterorum ante trigeſimum annum, & Diaconorum XXVI. non fiant, abſque congruenti neceſſitate, & cum conſenſu tamen Metropolitani; & Monialium conſecrationes non fiant niſi in Albis Paſchalibus, Epiphania, & in feſtis Apoſtolorum. Item ut Chriſma, & corpus Domini, vaſa ſacra, & paramenta, ſub clavi in Eccleſia conſerventur. Item ut nulla altaria, amictus, caſula a perſonis idoneis in cella laventur, & veterata comburantur; calix vero, & patena, & corporale nonniſi a Miniſtris in ſacrario abluantur. Item ut Moniales vaſa ſacra non tangant, nec altare E velent, nec incenſum faciant; & plura alia pro reformatione morum decreta ſunt.

ANNO CHRISTI 1041.

CONCILIA IN DIVERSIS GALLIARUM LOCIS

ANNO CHRISTI 1041.

Pro inſtituenda treuga & pace anno Chriſti MXLI.

PAcem & juſtitiam inter privatos ſtatuere, multis ante conciliis cum fruſtra tentaſſent epiſcopi: treugam tandem, hoc eſt, aliquot dierum inducias ſtatis temporibus recurrentes inſtituerunt. Quod hoc

domum

ANNO CHRISTI 1041.

demum anno factum narrat Glaber, lib. v. *cap.* 1. A Contigit vero, *inquit*, ipſo in tempore, inſpirante divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per univerſum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem: taliter ut nemo mortalium a feriæ quartæ veſpera, ad ſecundam feriam incipiente luce, auſu temerario præſumeret quippiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam a quocumque inimico exigere, nec etiam a fidejuſſore vadimonium ſumere. Quod ſi ab aliquo fieri contigiſſet contra hoc decretum publicum; aut de vita componeret, aut a Chriſtianorum conſortio expulſus, patria pelleretur. Hoc inſuper placuit univerſis, veluti vulgo dicitur, ut TREUGA DOMINI vocaretur. Quæ B videlicet non ſolum humanis fulta præſidiis, verum etiam multotiens divinis ſuffragata terroribus. Nam plerique veſani audaci temeritate præſcriptum pactum non timuere tranſgredi: in quibus protinus aut divina vindicta, ſeu humanus gladius ultor extitit. Et hoc paſſim tam frequenter contigit, ut præ ſui multitudine ſingulatim non queat adnotari. Et ſatis juſte. Nam ſicut dies dominicus propter dominicam reſurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur: ita quintus, ſextus, & ſeptimus, ob dominicæ cœnæ, & ejuſdem paſſionis reverentiam, debent ab iniquis actionibus eſſe feriati.

Quod ſynodicis decretis fuiſſe præſcriptum dubitare non poſſumus: præſertim cum dicat Glaber ſtatutam fuiſſe, ut qui ſecus feciſſet, a Chriſtianorum conſortio pelleretur: *& affirmet Ivo Carnotenſis, epiſt.* 90. Treviam Dei, epiſcoporum & eccleſiarum authoritate firmatam eſſe: *neque tamen* communi lege ſancitam, ſed pro communi utilitate hominum, ex placito ac pacto civitatis ac patriæ. *Qua de argumenta plura qui volet legat Petri de Marca Pariſienſis archiepiſcopi notas ad canonem primum concilii Claromontani, tom. ſequent. & M. Antonii Dominicy diſſertationem de treuga & pace: qui quod illi cum multis commune eſt, neque ſatis adhuc obſervatam, pacem in multis Galliarum conciliis firmatam, cum treuga domini confundit.*

☞ GERMANICUM INCERTI LOCI CONCILIUM

Quo Treuæ Dei pia & ſancta inſtitutio ſtabilita eſt, anno circiter 1041. celebratum.

Ex Manſi Suppl. pag. 1267.

Circa hoc annos pia & ſancta Treva Dei instituta cœpit authore, vel ſuaſore S. Odilone Abbate Cluniacenſi, teſte Hugone Flaviacenſi ad annum 1041. *Hæc igitur meditamenta ſua a S. Abbate Raginbaldo Arelatenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis in concilio, ut credere par eſt, collectis propoſita, a quibus hæc prodiit epiſtola, vel ſynodica ad epiſcopos, cæterosque clericos per Italiam directa, quam PP. Martene, & Durand. Anecdot. tom. I. col.* 161. *referunt.*

SERMO ET CONFIRMATIO SANCTORUM PATRUM.

Sancta Treuva Dei.

Ex. 1041. ex MS. Taloere.

IN nomine Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus Sancti. Raginbaldus Arelatenſis archiepiſcopus, cum Benedicto Avenionenſi, & Nitardo Nicenſi epiſcopis, necnon & venerabili abbate domno (a) Odilone una cum omnibus epiſcopis, & abbatibus, & cuncto clero per univerſam Galliam habitantibus, omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, presbyteris, & cuncto clero per totam Italiam commorantibus, gratia vobis & pax a Deo Patre omnipotente, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt.

Rogamus vos, & obſecramus omnes, qui timetis Deum, & creditis in eum, & ipſius ſanguine redempti eſtis, ut caveatis, & provideatis vos ad ſalutem animarum, & corporum, & ſequamini veſtigia Dei, pacem habentes ad invicem, ut cum ipſo mereamini pacem, & tranquillitatem perpetuam poſſidere. Recipite ergo, & tenete pacem, & illam trevam Dei, quam & nos, divina inſpirante miſericordia de cœlo nobis tranſmiſſam jam accepimus & firmiter tenemus, ita conſtitutam, & diſpoſitam, videlicet ut ab hora C veſpertina diei Mercurii inter omnes chriſtianos amicos, & inimicos, vicinos, & extraneos, ſit firma pax & ſtabilis treuva uſque in ſecundam feriam, id eſt, die lunæ ad ortum ſolis, ut iſtis quatuor diebus ac noctibus omni hora ſecuri ſint, & faciant quidquid erit opportunum ab omni timore inimicorum abſoluti, & in tranquillitate pacis, & iſtius treuvæ confirmati. Quicumque hanc pacem, & treuvam Dei obſervaverint, ac firmiter tenuerint, ſint abſoluti a Deo Patre omnipotente, & Filio ejus Jeſu Chriſto, & Spiritu Sancto, de Sancta Maria cum choris virginum, & de S. Michaele cum choris angelorum, & de S. Petro principe apoſtolorum cum omnibus ſanctis, & fidelibus cunctis nunc & ſemper, D & per omnia ſæcula ſæculorum. Qui vero treuvam promiſſam habuerint, & ſe ſciente infringere voluerint, ſint excommunicati a Deo Patre omnipotente, & Filio ejus Jeſu Criſto, & Spiritu ſancto, & de omnibus ſanctis Dei, ſint excommunicati, maledicti, & deteſtati hic & in perpetuum, & ſint damnati ſicut Dathan, & Abiron, & ſicut Judas, qui tradidit Dominum, & ſint dimerſi in profundum inferni, ſicut Pharao in medio maris, ſi ad emendationem non venerint, ſicut conſtitutum eſt. Videlicet ſi quis in ipſis diebus treuvæ Dei, homicidium fecerit, exul factus, atque a propria patria ejectus Jeruſalem tendens, longinquum illic patiatur exilium. Si vero in aliis quibuslibet rebus ſupradictam treuvam Dei & pa- E cem fregerit, examinatus per decreta legum ſecularium, juxta modum culparum cogatur perſolvere, & per ſanctorum canonum regulas duplicata pœnitentia judicabitur. Quod ideo dignum ducimus, ut ſi promiſſionem illic factam in aliquo corrompere præſumpſerimus, mundano, & ſpiritali judicio dupliciter condemnemur. Credimus namque iſtam cauſam a Deo nobis cælitus inſpiratam divina

(a) Hugo Flaviniacenſis abbas Trevam authore S. Odilone in primis firmatam fuiſſe anno 1041. diſertis verbis aſſerit in chronico, eamque non ſolum humana authoritate, ſed etiam divinis terroribus confirmatam. *Martene.*

ANNO CHRISTI 1041.

vina opitulatione, quia apud nos, ut credimus, nihil boni agebatur, quando a Deo populo ſuo tranſmiſſa eſt. Dominica certa dies non celebrabatur, ſed cuncta ſervilia opera in ea fiebant. Promiſimus itaque Deo ac devovimus quatriduum, ut ſupra diximus, ut V. feria propter aſcenſionem, VI. feria propter Chriſti paſſionem, ſabbatum pro veneratione ſepulturæ, & ut Dominica reſurrectio inviolabiliter celebraretur, ab omnibus rurale opus in ea omnino non fieret, inimicus inimicum non formidaret, ſecundum auctoritatem a Deo collatam, & ab apoſtolis traditam. Omnes, qui hanc pacem, & Dei treuvam amaverint, benedicimus, & abſolvimus, ſicut ſuperius dictum eſt. Illos autem, qui contradicunt, excommunicamus, maledicimus, & anathematizamus, & a B liminibus ſanctæ matris eccleſiæ eliminamus. Cum autem evenerit cuiquam vindicare in eos, qui hanc chartam, & Dei treuvam irrumpere præſumpſerint, vindicantes nulli culpæ habeantur obnoxii, ſed A ſicut cultores cauſæ Dei ab omnibus chriſtianis exeant, & redeant benedicti. Si vero reſiduis diebus aliquid ſublatum fuerit, & in diebus treuvæ obviaverit, omnino non teneatur, ne occaſio inimico data videatur. Præterea rogamus vos, fratres, ut in quacumque die apud vos prædicta pax & treuva conſtituta fuerit, ipſum diem devote recolatis in nomine Sanctæ Trinitatis. Latrones quoſcumque de veſtra regione ejiciatis, & abominemini, maledicatis, & excommuniceris ex parte omnium Sanctorum, qui ſupra ſcripti ſunt. Decimas vero veſtras & primitias de laboribus veſtris Deo offeratis. De bonis veſtris ad eccleſias deportetis pro ſalute vivorum, & defunctorum, ut Deus vos liberet ab omnibus malis B in hac vita, & poſt hanc vitam perducat vos ad regna cælorum, qui cum Deo Patre, & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum, Amen.

BISUNTINA SYNODUS DIOECESANA

Occaſiona dedicationis templi Murbacenſium Monachorum, in quo libera jura illorum Monachorum confirmantur, ab Hugone Archiepiſcopo anno 1041. celebrata.

Hugonis Archiepiſcopi Biſuntini Diploma pro jure libero eccleſiæ S. Deſiderii in Murbach datum in plena ſynodo.

Ibid. p. 1169. An. 1041. & 1191 apud Luuig. Spic. Eccl. Contin. 1. pag. 996.

SI res eccleſiaſticas augemus, Deum inde propitium nobis fore credimus. Hanc enim ſibi ſponſam elegit, hanc ſanguine proprio acquiſivit. Quidquid huic ſponſæ confertur, ſponſi ad uſus conceditur: nec habent inter ſe quid diverſum, quia ſpiritualiter ſunt unum. Credo ſi rex cælorum arbiter ſæculorum hanc vellet eſſe ancillam, non ſibi eligeret ſponſam: quia indecens valde eſſet, ut, qui ad hoc venit, ut mundo libertatem ferret, cauſa ſponſæ ſuæ ſervus fieret. Lex enim ſic continet humana: ſed abſit, ut noſtræ legi ſubdantur divina. Quapropter ego Hugo ſanctæ Chriſopolitanæ eccleſiæ archiepiſcopus, notum fieri cupio omnibus ſanctæ religioni colla ſubdentibus, qualiter domnus abbas Eberhardus nobis præ omnibus cariſſimus, cunctaque congregatio ſancti D cœnobii Murbacenſis petierunt a nobis, ut dedicaremus illis quamdam eccleſiam infra noſtrum epiſcopatum ſitam, noviter reſtauratam, ſed ab antiqua fundatam, quod libenter fecimus, rectumque fieri judicavimus. Supraſcripta namque eccleſia olim fuit regalis abbatia, ſed ab antiquis regibus S. Leodegario Murbacenſi per præceptum tradita, ſicque deinceps manſit illi ſubdita, habuitque ſua prius privilegia, manſitque ab omni ſervitutis jugo libera, ſicut cæteræ abbatiæ noſtra in parochia. Poſtquam autem ſanctorum martyrum Deſiderii, & Regenfridi corpora a ſupradicto loco ad Murbacenſem ſunt eccleſiam delata, ſtimulante invidia, inardeſcente avaritia, eccleſiæ noſtræ miniſtri, qui penes nos vocantur archipres- E byteri, plus æquo diligentes formam nummi, hanc voluere eſſe ſub tributo: ſed non accidit res ex toto, ſicuti propoſuerant animo. Retulerunt ad archiepiſcopum, cujus nos nunc occupamus locum; quod turpiter circatæ ibi largum poſſet ſervitium accipere, & ſic deinceps facerent illam tributariam, quam prius invenerant liberam; quod minime eſt peractum; quia faciendi non erat licitum; tamen parvum ſibi uſurparunt ſervitium, ſex ſcutellas cum flaſca dum fieret ab epiſcopo circata, ob hoc archipresbyteri voluere C placitum Decaniæ per ſe habere inibi: ſed cauſa congregationis, & abbatum, qui ſemper familiarem apud noſtrates obtinuere locum, non eſt permiſſum uſque in diem hodiernum: ſed dum aliquid contra jus divinum ab aliquo eſſet ibi patratum, mittebat præpoſitus monaſterii poſt decanum, & ſimul perficiebant opus divinum. Non inde referebat decanus nummum, ſed præpoſitus accipiebat bannum.

Taliter uſque ad noſtra tempora res eſt acta. Poſtquam enim effectus ſum archiepiſcopus, domnus abbas ſupraſcriptus cœpit mihi ita eſſe familiariſſimus cum ſuis omnibus, quod non magis ſuum, quam meum diligebat commodum: & ita, ubicumque poterat, noſtram ut ſuam exaltabat D eccleſiam. Viſum fuit noſtris fratribus dignum, ut quod antea cupidinarie fuerat actum, caritative eſſet emendatum; Rogatu Willenci noſtri præpoſiti, & Theodorici ſancti Joannis Evangeliſtæ decani, & Lamberti ſancti Stephani primicerii, cæteriſque utriuſque congregationis canonicis non ſolum conſentientibus, ſed etiam devota rogantibus, ut priſtinam libertatem ſupraſcriptæ eccleſiæ concederemus: quod & facimus, poſteriſque noſtris ſervare mandamus. Hanc præſentem libertatem, quam peragimus, in plena ſynodo facimus. Interdico denique ex auctoritate divinæ clementiæ, ne quis meorum ſucceſſorum hoc libertatis donum audeat violare in poſterum, ipſiuſque eccleſiæ altaria, proprio ſi fuerint paſtore E viduata, Morbacenſis eccleſiæ rectores perſonam eligant habilem, & in præſens uſque, ut convenit, deducant: cui noſtri ſucceſſores abſque pecunia animarum tribuant curam.

Et ut hoc velut cæleſte munus inconvulſum, ſtabileque permaneat, proprii ſigilli impreſſione notam ponimus: & a canonicis noſtris a majore uſque ad minorem præſente Sancta ſynodus extenſis manibus firmare jubemus. Si quis vero, quod minime ſpero, bellator adverſus deifica caſtra hoc ingenuitatis privilegium infringere conatus fuerit, ex parte Paſtoris paſtorum, & ex par-

ANNO CHRISTI 1041.

parte B. Petri principis Apoſtolorum, atque ex parte S. Stephani protomartyris Chriſti, & omnium Chriſopolitanæ urbis fundatorum, catena ſit ligatus, anathematizatus, & in terra viventium bona Domini non videat cum juſtis. Ego Hugo archiepiſcopus hanc chartam propria manu firmo, cæteriſque firmare præcipio. S. Willenci præpoſiti ſancti Johannis Evangeliſtæ. S. Theodorici decani. S. Gibuini cantoris & archidiaconi cardinalis, S. Roiberti archidiaconi, & archiclavi, S. Lamberti decani, S. Stephani, S. Girardi archidiaconi, S. Winibaldi archidiaconi, S. Theodorici archidiaconi, S. Frederici Genevenſis epiſcopi, noſtræ eccleſiæ archidiaconi, S. Alberici ſubcantoris, Signum Manegaldi, Signum Stephani cantoris, S. Rodulphi. S. Bundini Cellerarii. S. Duodini capellani, S. Ottonis capellani, S. Deodati capellani, levitæ, S. Conſtantini levitæ, S. Rotgeri levitæ capellani, S. Alberici ſubdiaconi capellani, S. Frodonis abbatis. S. Martini, S. Petri, S. Dadini ſacerdotis, S. Ardulfi diaconi, S. Ramaldi ſacerdotis, S. Ottonis archipresbyteri, S. Rudolphi archipresbyteri. Ego Raherius levita recognovi ad vicem Ermanfridi cancellarii anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadrageſimo primo, indictione nona.

Acta Biſuntio publice in ſancta ſynodo VI. Feria VIII. Id. Novembris, regnante Heinrico Rege II. anno IV. præſulatus vero domni Hugonis decimo.

ANNO CHRISTI 1042.

SYNODUS CÆSENATENSIS,

In qua Joannes epiſcopus, clericorum in commune viventium ſocietatem inſtituit, iiſque alendis patrimonium aſſignat, anno Chriſti MXLII.

Ex hiſt. Cæſenæ 10. II.

IN nomine Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Anno, Deo propitio, pontificatus D. N. Benedicti ſummi pontificis, & univerſalis papæ, in apoſtolica ſanctiſſima beati Petri apoſtoli domini ſede, anno decimo, die ſecunda menſis Junii, indictione decima, & anno ab incarnatione domini milleſimo quadrageſimo ſecundo, poſt obitum Conradi imperatoris, Cæſenæ. Diverſa licet in ſe membra retineat eccleſia mater univerſalis: unita tamen eſt, & ratione fidei, & operatione virtutis. Nam ſecundum apoſtoli ſententiam, in uno corpore diverſa ſunt membra: omnia autem non eumdem actum habent. Et in eccleſia diverſi ſunt ordines: ſed ad unum caput, quod Chriſtus eſt, generaliter referuntur. Conſtat eccleſiam .... Aliter tamen in eccleſia monachi, aliter clerici converſantur .... Et ideo ego Joannes divini reſpectus operatione epiſcopus Cæſenas, clericorum noſtri epiſcopatus vitam in melius reformare, domino inſpirante volens ..... cum concilio Gebeardi senioris, & magiſtri noſtri, Ravenatis ſedis archiep., aliorumque confratrum noſtrorum, tam epiſcoporum, quam etiam religioſorum abbatum, aliquantos ſacerdotes, oecon. & diacones, ceteroſque eccleſiaſtici ſtatus, in unum collegimus, qui ad honorem domini, & ſancti Joannis Baptiſtæ, communiter in uno loco conveniant, ubi communiter veſcantur, & dormiant, & ad ſerviendum domino ſine intermiſſione conſiſtant; &, ut ſolummodo divino cultui mancipetur, a populari converſatione removeantur. Nam ſicut ait apoſtolus: *Qui militat domino, non implicat ſe negotiis ſæcularibus*. Ideo conſilio, tam majorum, quam minorum, totiuſque populi noſtri: Ego prædictus Joannes epiſcopus Cæſenas trado, & ordino, & in perpetuum diſpono vobis, Joannes archipresbyter, Petre presbyter, & per vos, veſtris fratribus, & ſucceſſoribus in perpetuum, qui canonico more ad ſerviendum noſtræ eccleſiæ ſunt permanſori, ideſt, plebem unam integram cum omnibus ſibi pertinentibus, qui vocabulum eſt ſancti Victoris in valle, monaſterium unum integrum, cui vocabulum eſt ſanctorum Laurentii, & Zenonis, ... Debeatis etiam orare aſſidue pro mea, & meorum anteceſſorum, & ſucceſſorum anima. Et non licebit nobis & noſtris ſucceſſoribus, hæc omnia quæ largiri ſumus per ullum modum abſtrahere, vel minuere. Quod ſi quis ſupradictæ ordinationis & diſpenſationis ſtatutum temerarie......

2. Tim. 2.

Ego Gebeardus, Dei gratia, archiepiſcopus.

Ego Joannes, gratia Dei, epiſcopus Cæſenatenſis eccleſiæ, ſic diſpoſui, ſic decrevi, & in perpetuum valere præcepi.

Et ſubſcripſerunt aliqui teſtes.

SYNODALE DECRETUM DE PACE,

QUÆ VULGO TREVIA DEI DICITUR,

Conſtitutum a Willelmo ſeniore Rege Anglorum ac Duce Normannorum, & Epiſcopis Normanniæ, apud Cadomum 1042.

Ex Beſſin Concil. Rotom. Provinc.

Sic reſtituitur titulus ex MS. S. Michaelis, quocum cetera ſunt collata, ſimul & cum Bigotiano.

FRatres in Domino cariſſimi, in pace quæ vulgo dicitur Trevia Dei, & quæ die Mercurii Sole occidente incipit, & die Lunæ Sole naſcente finit, hæc quæ dicam vobis promptiſſima mente dehinc in antea debetis obſervare. Nullus homo, nec fœmina hominem aut fœminam unquam aſſaliat, nec vulneret, nec occidat, nec caſtellum, nec burgum, nec villam in hoc ſpatio quater dierum & quinque noctium aſſaliat, nec deprædetur, nec capiat, nec ardeat ullo ingenio, aut violentia, aut aliqua fraude. Quod ſi aliquis, quod abſit, illam non tenendo quæ præcipimus infregerit: ſi non 30. annorum pœnitentiam in exilio fecerit, & antequam ab Epiſcopatu noſtro exeat, quicquid fecit contra pacem, emendaverit, a Domino Deo ſit excommunicatus,

ANNO CHRISTI 1043.

tus, & a tota Chriſtianitate ſit ſeparatus. Quicumque vero illi aliqua in re communicaverit, aut conſilium, ſive adjutorium dederit, aut ullum colloquium, niſi ut ad pœnitentiam veniat, & ut dictum eſt, ab hoc Epiſcopatu exeat habuerit, ſimiliter ſis excommunicatus, donec ad emendationem venerit. Quod ſi ille ſanctæ pacis violator miſerrimus, priuſquam accepta pœnitentia 30. annorum exul moriatur, nullus Chriſtianorum præſumat illum viſitare, aut corpus a loco in quo jacuerit tollere, nec quicquam ex ſubſtantiæ ſuæ bonis accipere.

Præterea, Fratres, hanc pacem & Treviam Dei, de terris ac de beſtiis, inſuper de rebus omnibus quæ haberi poſſunt, tenebitis inter vos. Quod ſi quis aut aliquam beſtiam, aut etiam obolum, ſive veſtimentum in illa pace tulerit alieni, ſit excommunicatus, donec ad emendationem veniat. Quod ſi ad emendationem voluerit venire, primum reddat, quod rapuit, aut tantum quanti erat pretii quod abſtulit. Deinde 7. annis pœniteat infra Epiſcopatum. Si autem morietur priuſquam ſatisfaciat, & pœnitentiam ſumat, non ſepeliatur, nec a loco quo obiit moveatur, niſi pro illo parentes ejus ſatisfecerint ei, cui injuriam fecit. Ceterum in hac pace nullus niſi Rex aut Comes hujus patriæ caballicationem aut hoſtilitatem faciat: & quicumque in caballicatione aut hoſtilitate Regis fuerit, in hoc Epiſcopatu: nihil pluſquam ſibi ac ſuis equis neceſſaria ad victum accipiant. Mercatores autem, & omnes homines qui ab aliis regionibus per vos tranſierint, pacem habeant a vobis.

Hanc etiam Dei Treviam ab initio Adventus Dominici uſque ad Octavas Epiphaniæ, & a capite jejunii uſque ad Octavas Paſchæ, & a diebus Rogationum inchoantibus uſque ad Octavas Pentecoſtes per omnes dies tenebitis. Presbyteris autem præcipitur, ut in feſtivitatibus ac diebus dominicis omnes illos, qui hanc pacem obſervaverint, pro illis preces agendo, benedicant; illos vero qui infregerint, aut qui infractoribus conſenſerint, maledicant. Si quis autem ſe pacem neſcienter dixerit infregiſſe prius ſacramentum faciat, calidumque [b] judicii ferrum portet.

Observationes.

Caroli Magni ſtirpe ad occaſum inclinante, Comites, ſui Provinciarum Rectores eas ſibi tanquam privatas facultates in patrimonium aſciſcere cœperunt. Tranſlatio Regni ad Hugonem illorum conatus plurimum adjuvit: Provinciæ non amplius ex anteriorum legum auctoritate directæ; ſed quiſque res magis ex commodo, quam ex æquo ordinare geſtiebat. Vicino vicinum invidere, rixas movere, pugnas invicem committere in morem devenit. Magnatum exemplo privatorum pugnæ & bella quaſi domeſtica; Faida quam vocitabant ante quaſi intermortua reviviſcit, & quo ſemel quis quempiam occidiſſet, propinqui cædem ulciſci, & in vindictam ipſum interfectorem vel quemvis ex ejus genere impune occidere cœperunt. Ad tollendum tam grave malum, quoniam non poterat ſtatim curari, hac arte itum eſt. Quidam dies aſſignati ſunt, quibus quies eſſet ab hujuſmodi bellis, nec alium quivis perſequi auderet, ſed ſinguli publica quiete ſecuri fruerentur: & has inducias Treugam Dei ſeu Treviam Domini vocitarunt, de qua paſſim apud Auctores illius temporis. Trevia illa decretis Conciliorum, & ſummorum Pontificum literis celebrata eſt & approbata; qui vero hanc induciarum legem temere violare auſi eſſent, capitis aut exilii pœna vel excommunicatione plectebantur: imo apud ſcriptores illius ævi legitur plurimos ipſo Deo vindice proſtratos. Non eodem tempore ubique ſuſcepta fuit. Anno 997. Dagbertus Bituricenſis Archiep. chartam de Treuga & pace a Vvidone Anicienſi aliiſque Epiſcopis factam cum Theobaldo Viennenſi Archiep. confirmavit. Anno 1033. per Arelatenſem & Lugdunenſem Provincias, adeoque per univerſam Burgundiam, editum fuit ab Epiſcopis decretum de reformanda pace ſeu Treuga Dei, quod univerſi promptis animis acceperunt. Ex Glabro Radulfo l. 4. c. 5. an. 1041. Treuga Dei, auctore in primis Odone Cluniacenſi Abbate, denuo ſtatuta eſt, teſte Hugone Flaviniacenſi Abbate. Hanc Auſtraſii probavere, ac tandem Neuſtraſii in Conciliis Cadomi habitis an. 1043. & 1061.

b *Judicii ferrum portet.*) In Pontificali ante 1000. an. ſcripto, quod in Gemmeticenſi bibliotheca aſſervatur, ritus judicii per ferrum candens ita ſe habet. *Ferrum proferatur, quod a culpato coram omnibus accipiatur, & per menſuram novem pedum portetur; manus ſigilletur, ſub ſigillo ſervetur, & poſt tres noctes aperiatur: & ſi mundus eſt, Deo gratuletur; ſi autem ſanies crudeſcens in veſtigia ferri inveniatur, culpabilis & immundus reputetur.*

ANNO CHRISTI 1043. — ANNO CHRISTI 1043.

CONCILIA DUO PROVINCIÆ NARBONENSIS.

ANno ſalutis humanæ MXLIII. in concilio provinciæ Narbonenſis, cui interfuerunt archiepiſcopi duo, Narbonenſis & Arelatenſis, & epiſcopi octodecim, excommunicati ſunt invaſores bonorum monaſterii Cuxanenſis.

1045. Anno Chriſti MXLV. decretum ediderunt Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus, & Oliba epiſcopus Auſonenſis: quo privilegiis ſuis communierunt eccleſiam ſancti Michaelis Fluvianenſis in comitatu Empuritano. Cui decreto ſubſcripſerunt Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Bernardus epiſcopus Conſeranenſis, Petrus epiſcopus, Oliba epiſcopus *, Arnaldus epiſcopus Magalonenſis, Froterius Nemauſenſis, Berengarius Helenenſis, Arnulfus Rotenſis, Vviſredus epiſcopus *. Et ſubſequentibus temporibus, Guillelmus epiſcopus Auſonenſis, Berengarius Gerundenſis, & Berengarius Barcinonenſis. Diu vero poſt hæc tempora, decretum illud confirmavit Giraldus Oſtienſis epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus.

* Auſonenſis.

* Carcaſſonenſis.

Ex tabulis Cuxanenſis monaſterii, Acta utriuſque concilii deſcripſit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus: cui accepta ferimus hæc breviaria. Poſterius concilium tempore Gregorii VI. celebratum eſt. Hic tamen cum priore conjunximus, cum ſint ambo ejuſdem provinciæ, ambo ex iiſdem tabulis Cuxanenſibus deſcripſit.

Acta Narbonenſis Concilii anni 1043. hæc ſunt ex Martene Theſauro Anecdotorum t. 4. p. 83.

Vviſredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Eccleſiæ archiepiſcopus, & Petrus Gerundenſis epiſcopus, & Gauſredus epiſcopus Carcaſſonenſis, & Berengarius epiſcopus Elenenſis, & Guiſlebertus epiſcopus Barchinonenſis, & Guillelmus Urgellenſis epiſcopus, & Bernardus epiſcopus Conſeranenſis, & Bernardus epiſcopus Biterrenſis, dilectiſſimis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis donum perpetuæ benedictionis. Fratres & coepiſcopi noſtri Olivæ, ac congregationis ſancti Archangeli Michaelis Coxanenſis cœnobii ſibi commiſſæ, graviſſimam querimoniam vidimus atque audivimus: quam valde dolentes veſtris nunc auribus intimamus: ut & vos condoleatis, & eis una nobiſcum pro poſſe auxilium ferre ſtudeatis. Eſt autem hujuſmodi. Sunt prædictis in Teniliotenſe & in Roſſilionenſe Comitatu Deo & S. Michaeli a fidelibus & religioſis viris donata, atque conceſſa. Hæc ita aſſiduis deprædationibus, invaſionibus, hoſpitationibus, atque rapinis a pravis & perverſis hominibus devaſtantur, ut pene ipſi pontifici & fratribus prædicti cœnobii inutilia eſſe videantur.

Hujus

ANNO CHRISTI 1043.

Hujus rei lamentabilem coram noſtri præſentia facientes querelam, deprecati ſunt nos eum multo gemitu, ut ſibi dignaremur in hac parte ſuccurrere, & eadem prædia; ut ſibi ſalva & integra ſervarentur, aliquo modo ſtabilire. Quorum precibus annuentes, & præcepta regalia ac ſummorum Apoſtolicorum privilegia eidem venerabili loco facta cognoſcentes, ſicut in eis auctoritate regia conceſſum, & apoſtolica manu roboratum invenimus, ita & confirmamus, commonentes ex parte omnipotentis Dei, & ejuſdemglorioſiſſimi Michaelis archangeli, omniumque ſimul ſanctorum, ut nullus deinceps in jam dictis vel in omnibus aliis ejuſdem cœnobii prædiis hoſpitari, prædare, invadere, rapere, diripere, vel aliquam injuriam inferre, aut ullum placitum contrarium abbati, vel fratribus præfati cœnobii tenere præſumat: ut & præcepta regalia inconvulſa permaneant, & prædictus pontifex ac fratres ſupra nominati cœnobii, & ſucceſſores eorum prædia ſua ſine ulla inquietudine poſſideant. Si vero, quod abſit, aliquis hanc noſtram commonitionem pro nihilo duxerit, & præceptis regalibus ac apoſtolicis ſedis Romanæ privilegiis contrarius extiterit, hunc ex parte Dei & magni principis Michaelis omniumque Sanctorum Chriſti excommunicamus, & a liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ extraneum judicamus: ea videlicet ratione, ut tamdiu excommunicatus, & a conſortio omnium Chriſtianorum ſeparatus permaneat, quo ad uſque digna pœnitudine Deo & S. Michaeli & fratribus ejuſdem cœnobii ſatisfaciat, & ulterius talia perpetrare non audeat. Excipimus autem ab hoc vinculo excommunicationis domnum Guillelmum comitem, & fratres, ac filios ejus, quia indignum ducimus illos excommunicationi ſubdere, quos ſæpe dicti cœnobii patronos vel defenſores cupimus eſſe. Hanc vero commonitionis chartulam manibus noſtris firmamus, & ceteros coepiſcopos noſtros, in quorum manibus venerit, ſeu comites regionis noſtræ ob remedium animarum ſuarum firmare rogamus. † Berengarius epiſcopus. † Wifredus Carcaſſonenſis præſul. † Arnaldus epiſc. Malagonenſis. † Guislibertus gratia Dei epiſc. † Bernardus epiſc. † Ugo epiſcopus Vceciæ. † Froterius epiſcopus Nemauſenſis. † Ugo Toloſanenſis. † Arnellus epiſcopus. † Guillelmus gratia Dei Urgellenſis epiſcopus. † Bernardus gratia Dei epiſcopus Conſeranenſis. † Oliba epiſcopus. † Guillelmus epiſcopus. † Bernardus Lutevenſis præſul. † Stephanus Attenſis epiſcopus. † Bernardus ſedis Biterrenſis epiſcopus; Petrus epiſcopus. † Petrus epiſcopus Caballonenſis. † Guifredus ſanctæ primæ Narbonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. † Raimbaldus archiepiſcopus Arelatenſis. Scripta manu Johannis, juſſu domni Olivæ pontificis anno 1043. Domini incarnationis, 16. cal. aprilis XII. anno regni Henrici regis.

☞ AD NARBONENSE CONCILIUM

Anno 1045. *habitum*.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. pag. 1375.

QUæ fuit cauſa Narbonenſis concilii anno 1043. indicendi, hæc ipſa pariter & alterius anno 1045. cogendi præbuit occaſionem. Juratas anno 1043. Narbonæ in concilio inducias abruperat Gaufredus Narbonenſis archiepiſcopus, reſumptis, quæ jam poſuerat, in comitem Narbonenſem armis. *Quare venerunt epiſcopi in meam terram* (Narbonam videlicet) *& una cum eodem archiepiſcopo firmaverunt treguam Dei inviolabilem tenere in omnem terram meam, atque ex eadem corruptores teterrimos juſtitiam facere*. Verba ſunt Vicecomitis Narbonenſis, de quo in concilio anni 1043.

CONCILIUM NARBONENSE

Eodem anno MXLIII. celebratum confirmat donationem factam Eccleſiæ Carcaſſonenſi a Vvillelmo Hugonis.

Ex Marteno Theſauro Anecdot. pag. 85.

Ex Chartario Carcaſſonenſi.

ANno Dominicæ Incarnationis XLIII. poſt milleſimum æra milleſima MXXXI. indict. XI. calendarum Auguſti, anno 13. regnante Henrico piiſſimo Francigeno, actum Synodale concilium apud urbem Narbonam præſidente piiſſimo Guifredo ejuſdem civitatis, Deo favente, metropolitano cum ſuffraganeis ſuis inſerendis, atque ſanctiſſimo primate ſanctæ Arelatenſis eccleſiæ nomine Raimbaldo cum coepiſcopis in eodem ſancto concilio reſidentibus. Quorum conſpectibus offerens ſe Willelmus Hugonis vir bonæ indolis, rogans obnixe idem ſanctum Concilium confirmare Domino Deo & S. Dei genitrici Mariæ a ſe reædificatæ, in locum quem vocant Edra, alodium a ſe & uxore ejus Senegundis. Notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ præſentibus & futuris, quoniam nos reſtauravimus quamdam Eccleſiam in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ cum altaribus SS. Johannis & Petri, ob amorem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut miſericors & propitius ſit peccatis noſtris, & conferat nobis remunerationem æternæ vitæ, & deſiderium cæleſtis patriæ. Conferimus etiam eidem eccleſiæ alodium prædictum Edra nuncupatum de villa Somniaco, qui vocatur Mairne, cum domibus & omnibus ædificiis quæ ad domos pertinent, terris, vineis,.... tum & heremum arboribus, pomiferis, vel impomiferis, vel olivariis, ſylvis, pratis, paſcuis,

ANNO CHRISTI 1043.

ſcuis, garicia, fontibus, decurſibus vel recurſibus aquarum vel viarum, cum omnibus ad noſtrum jus pertinentibus in prædictis locis, cum terminis & afrontationibus, exiis & regreſſis earum. Similiter donamus ipſum alodium, quod eſt in termino villæ, quæ dicitur Mora, & ipſum quod habemus vel habere debemus in locum qui nominatur Roca, quantum in præfatis locis per quamcumque directam vocem habemus, vel habere debemus, ſeu per parentes, ſeu per comparationem, ſive per donationem, ſeu per commutationem, vel per quamcumque vocem cum terminis & afrontationibus, exiiſque, & regreſſis viarum .... præſenti donamus, & in futuro Deo, & donaturi ſumus ut .... domus Dei perpetuo ſit honorata, & illuminata, & decorata, vel ab ordine canonico, vel ſi Deus voluerit monacho. Enixeque veſtram almitatem rogamus, & veſtræ ſanctiſſimæ & reverentiſſimæ firmitati vel auctoritati, Deo donante, roboretur, ut nullus veſtræ auctoritati reſiſtere queat ſine animæ ſuæ detrimento. Nam iidem locus dudum eſt conſecratus a præſule Gerundenſis Eccleſiæ Petro, & epiſcopo Carcaſſenſi & Guifrido, & Bernardo pontifice Conſeranenſi. Igitur nos præſcripti præſules cum ſancto conventu prædicto annuentes votis, & precibus eorum, confirmavimus prædictæ Eccleſiæ, & omnibus ibidem Deo militantibus, omnia quæ & illi nunc offerunt, & inantea, Deo juvante, collaturi ſunt, ſive per quæ inantea quislibet fidelium eumdem locum venerabilem de ſuis rebus juſte ditaverit. Si quis autem, quod minime credimus fieri, temerario auſu voluerit infringere, vel quolibet modo de poteſtate præfatæ eccleſiæ diſrumperit, & infra trium menſium ſpatium non emendaverit, primum iram Dei incurret, & a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ & omnium Chriſtianorum conſortio extraneus fiat. Quo vinculo conligamus eos, qui antiquum alodium præfatæ A eccleſiæ, ſe ſciente, occulte retinuerint, donec eum præfatæ eccleſiæ reddant, & ad ſatisfactionem veniant. Cujus etiam particeps efficiatur, qui terminos ſalvationis quos præfati Epiſcopi ſtatuerunt, qui eamdem eccleſiam dedicaverunt, crucem ad ſignum ponentes, qui eumdem locum diruperit vel dirumpere tentaverit, vel quoquo modo malo vel injuſto ordine tranſierit; & ſi, quod abſit, parvipendentes fuerint hujus excommunicationis, anathemate feriantur, donec ad plenam ſuperius, ut nunc eſt ſcriptum, veniant ad ſatisfactionem. Si vero, quod Deus avertat, in ea obierint ..... tiam corpora eorum cum pſal- B mis & hymnis ..... ſepulturam, nec nomina eorum inter fideles mortuos ad .... altare recitentur. Quoniam nos de his decernimus hoc, quod B. Gregorius de talibus decrevit dicens: Quoniam tales Chriſtiani non ſunt, quo & nos & omnes catholici chriſtiani epiſcopi & univerſitatis eccleſia generaliter anathematizat. Et ut verum ſit quod ſupra diximus, manibus propriis hoc confirmamus. S. Willelmi Hugonis. S. Senegundis, qui hanc donationem fecimus, & teſtibus firmare rogavimus. Nomina eorum præſulum qui in concilio aderant. Oliba epiſcopus, Arnaldus epiſcopus, Arnaldus præſul, Wiſcafredus Carcaſſo- C nenſis præſul, Hugo epiſcopus, Bernardus epiſcopus, Bernardus Lutovenſis epiſcopus, Berengarius epiſcopus, Stephanus epiſcopus Attenſis, Froterius epiſcopus Nemauſenſis, Raimbaldus archiepiſcopus Arelatenſis, Petrus epiſcopus Cabillonenſis, Bernardus gratia Dei epiſcopus Conſeranenſis, Petrus epiſcopus, Bernardus Bitterenſis epiſcopus, Guifredus Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Willelmus Agathenſis præſul. Oſmundus adoleſcens hanc chartam ſcripſit, ſed unde tranſlata eſt, Segarius levita in vice Bernardi ſacri ſcrinii.

ANNO CHRISTI 1043.

☞ AD CONCILIUM NARBONENSE

ANNO 1043. CELEBRATUM.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1319.

NArbonenſis hujus concilii indicendi cauſa per Labbeum & collectores huc uſque latuit. Quæ enim ejus acta a Labbeo, & P. Martene referuntur, hæc ad privatas tantum querelas, occaſione ſynodi hujus ſopitas, pertinent; nihil vero publicum, nihil ex decretis ad morum vel eccleſiaſticæ diſciplinæ reformationem habent. Nunc tandem concilii hujus peculiarem ſcopum detexiſſe mihi viſus ſum in querimonia Berengarii vicecomitis Narbonenſis de Guifredo Narbonenſi archiepiſcopo coram Patribus Toloſani (ut Baluzius arbitratur) concilii, legenda apud Labbe tom. XII. columna 16. Venet. edit. Ita enim D ibi de hoc ut conjicit Baluzius) Narbonenſi concil. *Aggregavit concilium non modicum juxta præfata urbe Narbona multorum ſuæ diœceſis epiſcoporum, inter quos fuit Raimbaldus Arelatenſis archiepiſcopus,* (cujus inter concilii Patres nomen re ipſa legitur) *& in eorum, atque noſtrorum omnium præſentiam reliquit cunctas armas militarias, & omnem ſæculi militiam, atque excommunicando miſit ſub anathema tam ſe ipſum, quam omnes ſuæ diœceſis epiſcopos, qui ab illa die deinceps armas erant ſumpturi.* Is ergo concilii ſcopus & decretum.

CONCILIUM CONSTANTIENSE

Ubi maxima pax inſtituta anno Chriſti MXLIV.

D*E hoc concilio ita Marianus Scotus in chronico, & ex eo chronicon Hildenſheimenſe*: Anno MXLIV. indict. XII. Heinricus * rex iterum E Pannonias invadens, ſatisfactiones, obſides, munera, pacis per juſjurandum confirmationem accipiens, diſceſſit. Inde reverſus, Conſtantienſi ſyno-

* qui poſtea tom. Imp. Henr. IV.

ANNO CHRISTI 1044.

nodo affuit, ubi cunctis debita dimiſit: deſtructiſque omnibus inimicitiis *, pacem hactenus inauditam, tam in tota Suevia, quam in aliis regni ſui provinciis, regia cenſura per edictum confirmavit.

* al. monitionibus.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Chr. 1043. n. 6.

Baronius ad an. 1043. refert ex Hermanno Contracto A in fuſiori Chronico, Heinricum Germaniæ regem Synodum Conſtantienſem celebraſſe, in qua iis, qui contra ſe deliquerant, debitum omne dimiſit. Cum eodem anno Hepidannus, qui hoc tempore florebat, Concilium illud connectit, ideoque non audiendi Marianus Scotus & Chronographus Hildensheimenſis, qui illud in ſequentem annum rejiciunt, quos tamen Coſſartius ſecutus eſt. Mirum vero Marianum Scotum; qui hoc tempore etiam vixit, idem Concilium cum anno 1044. copulaſſe. Gravius peccavit Giſber l.5. c.1. qui illud differt in annum 1045. quem Hugo Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi imitatus eſt; adeo per hæc tempora Scriptores in Chronologia parum diligentes.

AD CONSTANTIENSE CONCILIUM

Pro reſtauranda pace, & contra ſimoniacos, Agente Henrico II. Imperatore,

Anno 1043. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. pag. 1274.

CONſtantienſis hujus concilii acta nulla extant apud Labbeum, nec ſane quidquam ſub expreſſo concilii Conſtantienſis nomine apud Scriptores veteres legitur. Sed cum eo accitos epiſcopos poſt relatam ſecundo de Ungris, vel Hungaris ab Henrico II. imperatore victoriam, ex eorum teſtimonio noverimus, non dubito, quin ad ejus concilii acta referenda ſint ea, quæ Hugo Flaviacenſis narrat his verbis: *Ea tempeſtate Ungros ſecundo ſibi rebelles cum viciſſet imperator, ex omni imperio ſuo epiſcopos congregari fecit, & contra Simoniacos agens ſic orſus eſt*: Lugens vobis incipio loqui, qui vice Chriſti in ejus eccleſia conſtituti eſtis, quam ſibi deſponſavit, & ſuo ſanguine redemit. Sicut enim gratuita bonitate de ſinu patris per Virginem ad nos redimendos venire dignatus eſt; ita ſuis præcepit, & dixit mittens eos: Gratis accepiſtis, gratis date. Vos autem avaritia, & cupiditate corrupti, qui benedictionem conferre debetis, in hac tranſgreſſione dando, & accipiendo maledicti eſtis. Nam & pa- B ter meus, de cujus animæ periculo valde pertimeſco, eamdem damnabilem avaritiam in vita ſua nimis exercuit. Itaque quicumque veſtrum hac ſe macula pollutum agnoverit, oportet, ut a ſacro miniſterio arceatur. Propter hanc enim offenſam venit ſuper filios hominum fames, mortualitas, gladius. Omnes enim gradus eccleſiaſtici a maximo pontifice uſque ad oſtiarium opprimuntur per veſtræ damnationis præmium; & in cunctos ſpirituale graſſatur latrocinium. C *Ad hanc vocem imperatoris ſtupefacti pontifices, miſericordiæ operam* (opem) *implorabant. At princeps miſericordia motus pro anima patris ſui orare eos monens, propoſuit edictum*: ut nullus gradus vel miniſterium eccleſiaſticum pretio adquireretur; & ſi quis attentaret, omni honore multaretur. Sicut, *inquiens*, Deus coronam imperii gratis mihi dedit, ita ego quod ad religionem pertinet gratis impendo.

SYNODUS ROMANA

In qua Gradenſis Patriarchatus confirmatur.

Ex Ughelli Italia ſacræ tom V. novæ editionis pag. 113.

BEnedictus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Urſoni Gradenſi Patriarchæ perpetuam in Domino Jeſu Chriſto ſalutem. Sicut plurimum gaudemus in Domino, & in dono gratiæ ipſius gloriamur, ſi ſancta Eccleſia per bona opera creſcit magnifice, & dilatatur ampliſſime, ita nimium affligimur, & tribulamur de ejus oppreſſione, ſuper quam crebrior lamentationum ſermo perlatus eſt. Non oportuerat quidem ab illis, quibus ſuſtentari, atque honorari debuerat, tantis eam oppreſſionibus concuti, ideoque neceſſarium eſt, ut remotis talium tergiverſationibus, quibus venenoſa malitia revelari, & obſcurari bonitas & veritas ſolet, adminiculum non modicum lamentantibus juſte impendatur, atque ab Apoſtolica ſede ſuffragetur, quos per divinam gratiam Chriſti auxilio dignum eſt adjuvari, neve totius Eccleſiæ perturbatione imprudens præcedat intentio, & ea quæ a ſanctis prædeceſſoribus noſtris, & reliquis ſanctis dudum fuerunt probibita, denuo reviviſcant. Sedis namque noſtræ conſideratione compellimur ea, quæ ad notionem noſtram emen- D danda pervenerunt, propter Deum non relinquere, ſed digna emendatione corrigere. Et ſi ſæcularibus officiis ordo ſuus, & tradita a majoribus diſciplina ſervanda eſt, quis ferat Eccleſiaſticos ordines temerari, ac præſumptione confundi? aut ita negligere, & emendanda non opem ferendo poſtponere? Quapropter omnibus S. Dei Eccleſiæ filiis notum eſſe volumus, quod deteſtabile nefas tempora noſtri deceſſoris Joannis Papæ a Poppone Forojulienſi Præſule diabolo ſuadente E actum eſt adverſus Urſonem Gradenſis Eccleſiæ novæ Aquilejæ Patriarcham; prædictus quidem Poppo Gradenſem Civitatem adiens fraudulenter eam invaſit, invaſamque Gentilium more depopulavit, Eccleſias violavit, altaria fregit, theſauros abſtulit, monaſteria deſtruxit, & de tantis non erubeſcens flagitiis inſuper hanc Apoſtolicam ſedem ſuis petiit ſimulationibus, poſcens ab ea per ſuos nuncios ſibi privilegium fieri nominatim de Gradenſi inſula, quam promiſerat juſte, & canonice, ac per antiqua privilegia oſtendere ad ſe pertinere, unde privilegium ſub tali con-

ANNO CHRISTI 1044.

Georgius Abbas S. Laurentii foris murum.
Joannes Abbas S. Sabæ.
Petrus Abbas S. Mariæ in Aventino.
Juennes Abbas S. Roſilli Foropupilenſis.
Bonizzo Abbes Monaſterii S. Petri Peruſii.
Felix Abbas S. Blaſii.
Simeon Abbas S. Mariæ in Pallere.

Et ceteri nobiſcum reſideutes in gremio S.R.E. quorum deliberatioue hoc Apoſtoletus noſtri privilegium fieri decrevimus tibi fretri noſtro venerabili Urſo S. Gradenſis Eecleſiæ Patriarchæ, ad quem nunc noſtrum convertimus ſermonem præcipue ob juſtitiam, quem te, tuemque eccleſiam petere evidenter novimus, per quod Apoſtolorum B principis Petri, & noſtre, cujus vicem gerimus, auctoritate antecelſorum noſtrorum privilegia imitando prædictam Gradenſem eccleſiam perpetua ſtabilitate Patriarchatum eſſa ſancimus, tibique illic præſidenti, tuiſque ſucceſſoribus totum Metropolitenæ, atque Patriarchæ officium libere peragendum concedimus, & de omnibus veſtris poſſeſſionibus præcipiendo interdicimus, ut nullus Patriarcba, Archiepiſcopus, Præpoſitus, Decenus, Vicedominus, Dux, Merchio, Comes, Vicecomes, aut exactor alicujus rei, nec ullus judex publicus, vel quilibet ex judiciali poteſtate vim C aliquam, vel inveſionem inferre præſumat, aut aliquo modo muleſtiem ingerere tibi Urſoni Patriarchæ, tuiſque ſucceſſuribus, ſive in eccleſiis, & plebibus, ſeu Monaſteriis tuæ eccleſiæ pertinentibus, ſeu in ſamiliis, in colonis, ſervis, vel mancipiis, ac reliquis, quæ ſuper ejuſdem eccleſiæ terris maneut. Sed omni jure, & tenore S. Gradenſis eccleſiæ e Patriacbis nunc & ſemper ibidem præſidentibus libere, quæ prælibavimus, ebſque ullius infeſtatione retineentur, ec perpetuo jure poſſideantur. Privilegium vero, quod Poppo Forojulienſis Præſul de ſubjectione Gradenſis Patriarchatus freudulenter ab hac ſede conſecutus D eſt, quie nulle illud canonica munitum auctoritate decernimus, reſidentium nobiſcum venerebilium fretrum auctorali cenſura corrumpendo penitus omnino corrumpimus, & evacuamus. Si quis ergo noſtrorum ſucceſſorum, vel aliorum aliquorum hominum contre hujus noſtræ conceſſionis, sc confirmationis privilegium agere præſumpſerit, aut præſumentibus conſenſerit, vel ſeutor extiterit, & non potius obſervare in integre ſtuduerit, ſciet ſe auctoritete beeti Petri Apoſtolorum principis, & cælorum regni clevigeri, ſnoſtroque anethemetis vinculo eſſe innodeium, & a regno Dei alienatum, etque cum Diabolo veluti tranſgreſſor ſanctorum Patrum ſine fine demnatum. Qui veru cuſtos, & obſervetor hujus noſtri privilegii extiterit, benedictionem, & gratiam a juſto judice Domino noſtro Jeſu Chriſto hic & in æternum conſequi merestur.

Scriptum per manus Sergii ſcrinierii, & notarii ſacri noſtri Lateranenſis paletii menſe Aprill Indict. XII. Benevelete.

Ego Joannes S. Lavicanenſis eccl. epiſc. interſui & ſubſc.
Ego Tedaldus Albanenſis eccl. epiſc. interſui & ſubſcripſi.
Ego Joannes S. Portuenſis eccl. epiſc. interſ. & ſubſcr.
Ego Joannes Præneſtinenſis eecl. ep. interſ. & ſubſcr.
Ego Benedictus Oſtienſis epiſc. interſ. & ſubſc.
Ego Ametus Vellitrenſia epiſc. interſ. & ſubſc.
Ego Bonizzo Tuſcanenſis epiſc. interſ. & ſubſc.
Ego Honeſtus Foropopilienſis epiſc. interſ. & ſubſcr.
Ego Adam Foroſempronien. epiſc. interſ. & ſubſcr.
Ego Creſcentius S. Ruffinæ eccl. epiſc. interſ. & ſubſcr.
Ego Vido Humanenſis epiſc. interſ. & ſubſc.
Ego Andreas Peruſinus epiſc. interſ. & ſubſcr.
Ego Ubertus Seſenetes eccl. epiſc. interſ. & ſſ.
Ego Arduinus Feretranus epiſc. interſui, & ſubſcr.
Ego Theudeldus S. Marieni epiſc. interſui, & ſubſcr.
Ego Joennes S. Sabinen. eccleſiæ epiſc. interſui, & ſubſcr.
Ego Theudericus Urbinenſie epiſc. interſui, & ſubſcr.
Ego Benedictus Archidiaconus S.R.E. & Vicedominus interſui, & ſubſcr.
Ego Joannes Archicanonicus, & Archipresb. interſui & ſubſcr.

V I T A

G R E G O R I I P A P Æ VI.

Gregorius VI. quando & a quibus lectus?

GRegorius, hujus nominis ſextus, cui antea E Gratiani nomen erat, anno domini 1044. tempore regnantis Henrici ſecundi a Romanis, tanquam eccleſiæ Dei liberator, unanimi conſenſu electus eſt pontiſex: quando tricipitem illam beſtiam pharmaco tali, quod temporis illius infelicites exigebet, e medio ſuſtuliſſet, dataque pecunia, ab intruſis pontificibus pacem & unionem eccleſiæ comparans, ejuſdem eccleſiæ vexstionem ſedemiſſet. Factum pontificis prudentiſſimum nemo, niſi Benno ſchiſmaticorum ſignifer, utriuſque Gregorii VI. & VII. magiſtri & diſcipuli hoſtis inſenſiſſimus, hominum omnium mendaciſſimus, tanquam ſimoniacum reprehendit unquam. Gregorius VII. qui implacabilis ſimoniacorum hoſtis eret, ob ejus amorem ſe poſt adeptum pontificatum Gregorium VII. vocari voluit, cum antea Hildebrandus appellatus fuiſſet: in concilio Romeno, quod enno pontificatus ſui ſeptimo habitum ſuit Romæ, eumdem legitimum pontificem, & præceſſorem ſuum recognoſcit. Glaber, qui hoc tempore ſcripſerat. „ Gregorium ſummopere laudans, hæc de ejus ingreſſu commemoret: Tunc vero cum conſenſu totius Romani „ populi, etque ex præcepto imperetoris, ejectus eſt a ſede Benedictus: & loco ejus ſurrogatus eſt vir religioſiſſimus ac ſanctitete perſpicuus Gregorius, natione Romenus, cujus „ videlicet bona ſama, quidquid prior ſœdaverat, in melius reſormavit. “ Ipſe quidem Petrus Damieni, mox quem eudiſſet ejus promotionem canonicam, ſcriptis ad eum literis eidem congretuletur, quod eccleſia Dei, per ejus electionem ſordibus expurgatis, priſtinum decorem conſecuta fuerit. Otto Friſingenſis, poſtquam ſchiſmetis ſupre recenſiti ſœditatem commemo

An fuerit ſimoniacus?

ANNO CHRISTI 1044.

raſſet, dixiſſetque miſerrimum ſtatum eccleſiæ per religioſum quendam presbyterum nomine Gratianum, zelo pietatis facta redemptione ſchiſmatis, in melius mutatum eſſe, modo quo ſupra ejuſdem authoritate enarravi, ſubjungens ibidem ait: Ob ea cives præfatum presbyterum tanquam eccleſię Dei liberatorem, in ſummum pontificem elegerunt, eumque mutato nomine Gregorium VI. vocaverunt. Unde ſicut errare noſcuntur hi, qui Joannem ſchiſmaticum, de quo ſupra in Benedicto, cum Gratiano conflant in unum: ita etiam qui Gregorium inter tres illos improbatos pontifices enumerant. Initio pontificatus a Caſimiro eam, quam Benedictus ſolvendam impoſuerat, contributionem denarii accepit. Poſt hęc ſceleratos urbe expulit: & ſacrilegos rerum eccleſiaſticarum invaſores, quos verbis & gladio ſpirituali non poterat, gladio militari ad reſtitutionem ſpolii adegit. *VVilielmus Malmesburius de geſtis Anglorum.*

Gregorius an fuerit ſchiſmaticus?

Qua de cauſa dum odium & invidiam Romanorum ex furtis & rapinis viventium incurriſſet, crimine ſimoniæ & homicidii inſimulatus, venit ad Henricum regem, Placentię degentem: ibique habito concilio Sutrino cui ipſe præſedit, nullo teſtimonio convictus, nullave ſententia judicatus, ob pacem eccleſię conciliandam, & ſchiſmatis periculum, quod iterum imminebat conflandum, imitatus Gregorium Nazianzenum, ſponte ſe abdicavit, anno domini milleſimo quadrageſimo ſexto: cum, teſte Leone Oſtienſi, ſediſſet annos duos & octo menſes.

ANNO CHRISTI 1046.

Gregorius quando & cur ſe pontificatu abdicaverit?

GREGORII VI. EPISTOLA.

Miſſas ter in anno ſe celebraturum ſpondet pro iis, qui ſe collaturos ſtatuerant annuam pecuniam pro ſartis tectis templorum Romanæ urbis.

Ex Manſi ſuppl. pag. 1294. Extat in Spicil. Dacher t. 3. p. 398.

GRegorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus, qui chriſtiana fide cenſentur, & B. Apoſtolorum Principis ſedem Eccleſiarum omnium matrem recognoſcunt, ſalutem, & abſolutionem omnium peccatorum per benedictionem, & merita BB. Petri, & Pauli Principum Apoſtolorum.

Notum vobis fieri volumus, fratres cariſſimi, quod a Sancta Romana Eccleſia communi matre, omnium magiſtra & domina, non ſolum ſplendor ſanctæ religionis univerſum mundum illuminavit, ſed etiam multis indigentibus per diverſas partes terræ neceſſaria pietate diſtribuit: modo vero peccatis non tantum noſtris, ſed etiam multarum gentium exigentibus & in religione friguit, & terrenas opes majori ex parte amiſit. Nonnulli etiam imperatores, reges, & principes, aliorum ordinum perſonæ, miſera cupiditate capti maternam maledictionem incurrere non timentes, ejus poſſeſſiones invaſerunt, diſtraxerunt, & in proprios uſus redegerunt: qui etiam gladio anathematis percuſſi, & more infelicis Judæ ſacrilegii vinculo ſtrangulati, ne ad pœnitentiam redirent diſſipuerunt. Hinc igitur inopia, devaſtationes, latrocinia, rapinæ, contra ipſum eccleſiæ caput, Beatum videlicet Petrum, & in ejus quaſi viſceribus exortæ ſunt. Proinde propria ipſius eccleſia, & B. Pauli, quæ illorum corporibus per totum orbem refulgent, & ſuo odore, ſuaque pietate omnes ad ſe gentes provocant, jam jam heu proh dolor! ruinam minantur. Unde nos utcunque meritis pauperes, nec rebus quidem divites cœpimus, ut tanto periculo Deo adjuvante ſuccurrere, manumque adjutorii ad inſtaurandum præbere poſſemus. Hoc autem religioſi clerici videntes, & laici quamplurimi, quos Guillelmus glorioſus Aquitaniæ dux ad noſtrum auxilium incitare cœpit, unoquoque anno de ſuis rebus oblationes largiri diſpoſuerunt ad hoc ſpecialiter, ut ea, quæ in ejus propria eccleſia ſunt neceſſaria, reſtaurentur, & ædificentur, quatenus Omnipotens Dominus & eorum meritis, & ſpeciali Sanctæ Romanæ eccleſiæ oratione per veram pœnitentiam eos ad eam fidem inſtaurare, quam in baptiſmo Domino promiſerunt, & cœleſtis patriæ ruinam reſtituens, in æterna beatitudine eos collocet. Quorum nos videntes devotionem, & laudabilem erga communem matrem dilectionem, tam per nos, quam etiam per ſucceſſores noſtros, ter in anno cum omnibus Romanis Eccleſiis generaliter Miſſam celebrare, & ſeptica illorum ſpecialiter memoriam inter ſacra miſſarum ſolamnia habere promiſimus, ut Omnipotens Dominus meritis Dei genitricis, quæ ſingulari pietate Romanam ſemper tuetur Eccleſiam, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli authoritate, omnium Sanctorum maxime Romæ quieſcentium oratione, a cunctis eos peccatis abſolvat, & ad vitam æternam perducat.

ANNO CHRISTI 1045.

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 1045.

Apud S. Michaelem Fluvianenſem in Comitatu Emporitano pro conſervatione dictæ Eccleſiæ.

Ex Card. de Aguirre Concil. Hiſpan. t. 3. p. 206.

ANno 1045. die 26. Julii conſecrata eſt Eccleſia S. Michaelis Fluvianenſis in Comitatu Emportitano. Peracta eſt ea conſecratio a Guifredo Narbonenſi Archiepiſcopo, Bernardo Cumerucenſi, Petro Epiſcopo, Oliba Auſonenſi, Arnaldo Magalonenſi, Fronterio Nemauſenſi, Berengario Helenenſi, Arnulpho Rotenſi, VVifredo Epiſcopo; & ſubſequentibus temporibus VVillelmo Auſonenſi Epiſcopo, Berengario Gerundenſi, & Berengario Barcinonenſi. Diu vero poſt hæc tempora decretum confirmavit Giraldus Oſtienſis Epiſcopus, & Apoſtolicæ ſedis Legatus. Acta conſecrationis ex archivo Monaſterii Cuxanenſis eruta ab illuſtriſſ. Petro de Marca ejuſmodi ſunt.

Ex Marca Hiſpan. in app. p. 1057.

Guifredus ſanctæ Narbonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus & Oliba Epiſcopus Auſonenſis univerſis in obedientia & aſperſione ſanguinis Jeſu Chriſti ſanctificatis & fonte regenerationis per ſpiritum ſanctum emundatis atque per totam Hiſpaniam in gremio catholicæ Eccleſiæ conſtitutis gratiam & pacem, ſalutem & benedictionem. Innoteſcimus dilectioni veſtræ, cariſſimi, quoniam locum a Deo electum ad ſe glorificandum & ad cœleſtis militiæ principem glorioſiſſimum Michaelem archangelum coram oculis mortalium mirificandum

ANNO CHRISTI 1045.

dum in comitatu Impurienſi, loco qui ad ripam alvei Fluviani dicitur ſitum, adeuntes, dignumque ſumma veneratione ducentes, una cum illuſtriſſimo præfati pagi Comite Pontio, aſtante utriuſque ſexus & ætatis non minima populi multitudine, prænominatum locum divino cultui perpetim mancipare decrevimus, & per traditam nobis a Deo poteſtatem hac privilegii lege roboravimus. Statuimus namque & ſub divini nominis conteſtatione hanc immunitatis legem firmamus ut infra terminos prætaxati loci per infixas cruces deſignatos nullus fidelium quempiam perſequi, calumniari, deprædare, vel injuriare præſumat: quatinus omnes infra prædictos terminos conſtituti ab omni hoſtilitatis incurſu liberi divina ſe gratia ſeros & beatiſſimi archangeli Michaelis ejuſdem loci, ut credimus, cuſtodis, ac omnium quæ ibi geruntur inſpectoris gaudeant juvamine fultos. Quicumque vero hujus conſtitutionis noſtræ temerator violentus extiterit, tamdiu excommunicatus & ab omni ſit Eccleſiarum ingreſſu extraneus atque anathematis vinculo colligatus, quouſque in eodem loco digne ſatisfacere & quicquid deliquerit juſte ſtudeat emendare. Concedimus etiam ut ille locus omni pœnitenti ſit pervius, & cuicumque aliarum Eccleſiarum ingreſſus negatur, hic ob vota orationis ſolvenda & divina myſteria audienda libera ingredi permittatur. Omnes quoque qui præfati loci adjutores & viſitatores extiterint, & qui de rebus ſuis eidem contulerint, atque in ædificando adjutorium impenderint, totius beneficii in cœnobio Cuxanenſi, ad quod idem locus pertinere dignoſcitur, facti decernimus eſſe participes, & divinę benedictionis augmento ac glorioſiſſimi archangeli Michaelis patrocinio fieri optamus felices. Ceterum eos qui corpora ſua hic ſepulturæ tradenda decreverint, tradita a nobis a Deo ligandi atque ſolvendi poteſtate abſolvimus, ac felicitatis æternæ conſortes & per beatiſſimi archangeli Michaelis omnium animarum fidelium ad divinum examen, ut credimus, præſentatoris intercesſionem, beatorum ſpirituum ac æternę requiei ſimul & perpetuæ lucis oramus fore cohæredes auxiliante Chriſto Jeſu ſalvatore benigno, qui cum patre & Spiritu ſancto vivit & regnat ſine termino. Nos ergo hujus conſtitutionis cum jamdicto totius prudentiæ viro ſtrenuiſſimo Comite Pontio auctores propriis manibus hanc confirmamus, & domnum Petrum Epiſcopum, in cujus diœceſi idem locus de quo agitur eſſe dignoſcitur, ceteroſque coepiſcopos in quorum manus devenerit confirmare rogamus. Factum eſt hoc anno incarnationis Domini MXLV. die Julii menſis XXVI. regnique Regis Henrici anno XVI. Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi. Bernardus gratia Dei Epiſcopus Coſeranenſis. Poncius gratia Dei Comes. Petrus Epiſcopus. Gauzfredus gratia Dei Comes. Oliba Epiſcopus. Arnaldus Epiſcopus Magalonenſis. Froterius Epiſcopus Nemauſenſis. Berengarius ſanctæ Elenenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Arnulfus gratia Dei ſanctæ Rotenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Wifredus gratia Dei Epiſc. Willelmus gratia Dei Epiſc. Auſonenſis Eccleſiæ. Berengarius Dei gratia Gerundenſis Epiſcopus. Berengarius Epiſcopus Barchinonenſis.

Ego Giraldus Dei gratia Hoſtienſis Epiſc. ſedis apoſtolicæ Legatus longo poſt tempore viſa & perfecta canonice conſtituta laudavi & ſcripto corroboravi.

ANNO CHRISTI 1046.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Arulenſis in diœceſi Helenenſi anno MXLVI.

ANno Chriſti MXLVI. Ad dedicationem monaſterii B. Mariæ Arulenſis in diœceſi Helenenſi convenerunt, Wifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Berengarius epiſcopus Helenenſis, & Wifredus Carcaſſonenſis: abbates quoque, Petrus Rodenſis, & Raymundus ſancti Andreæ. In eo conventu confirmata eſt libertas monaſterii Arulenſis. *Ex Arulenſi tabulario acta ipſa deſcripſit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, cujus ex ſchedis hoc ſummarium habemus.*

Acta hujus conventus ex Appendice ad Marcam Hiſpanicam p. 1090. hæc ſunt.

Ex Marca Hiſpan. in append. p. 1089.

Anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadrageſimo ſexto, æra milleſima octuageſima quarta, Indictione decima quinta, decimo ſeptimo Kalendarum Decembrium, anno decimo ſexto quo poſt deceſſum venerabilis memoriæ Roberti Regis Francorum ſuſcepit regni gubernacula filius ejus Henricus, factus eſt conventus Epiſcoporum in cœnobio ſanctę Marię perpetuę virginis territorio Arulenſi ad dedicationem baſilicę ipſius Dei genitricis ſimulque principum patrię ac reliquorum fidelium utriuſque ſexus, ętatis, & ordinis. Actum eſt autem hoc inſtinctu & ordinatione domini Wifredi ſanctę primę ſedis Narbonenſis Archiepiſcopi & domini Berengarii Pontificis Elenenſis, ad cujus diœceſim prędictus pertinet locus, qui eandem Eccleſiam religioſorum virorum eidem cœnobio vicinorum ſtudio inſtantiaque perfectam in nomine Domini cum ſuis coepiſcopis venerabiliter dedicavit, atque in die eodem cum omnibus qui aderant Epiſcopis necne clariſſimis & venerandis Comitibus, domno videlicet Willelmo inclito Comite, domnoque Raymundo Wifredi, necne & Gauzfredo, ad ſtabilimentum prefati cœnobii hanc ordinationem dotis fecit, conſtituit, atque firmavit.

Petrus Epiſcopus omnibus ſanctę matris Eccleſię filiis cujuſcumque ordinis & ętatis hęreditatem & gaudium regni cœleſtis. Notum eſſe volumus veſtrę fraternitati, dilectiſſimi fratres & filii, quoniam convenientes ad dedicationem Eccleſiæ Dei genitricis cœnobii Arulenſis, ipſius domus decorem & ſtatum, ut in melius proficeret, qua valuimus inſtantia peregimus. Nam & ſacris reliquiis venerabilium ſanctorum illam cum divina gratia ſanctificavimus, & per invocationem nominis Jeſu Chriſti quantis potuimus benedictionibus eam ad alta ſuſtulimus: quatenus diligentibus amor & Dei auxilium & odientibus maneat terror atque judicium. Hanc quoq. conſtitutionis noſtræ dotem prædictæ Eccleſiæ fecimus, manibuſque noſtris, ut infracta permaneat, inſignire curavimus, ſtatuentes ſub divini judicii obteſtatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod noſtra auctoritas ad ſtabilimentum domus Dei voluit confirmare. Igitur ſicut venerabilium Apoſtolicorum quæ prædicto facta ſunt cœnobio continent privilegia, & ſicut Regum Fran-

ANNO CHRISTI 1046.

corum demonſtrant regia præcepta, & quemadmodum oſtendunt dotes quæ a noſtris anteceſſoribus ei firmatæ ſunt per retroacta tempora, ſic illi confirmamus & ſtabilimus omnia ſua, videlicet cuncta quæ quorumlibet fidelium dono votive & potentialiter uſque hodie juſte adquiſivit vel quolibet modo uſque in finem ſeculi juſte adquiſierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipſius loci omnem libertatem ſua placita diſtringendi vel judicandi in omnibus exceſſibus vel malefactionibus quæ facta fuerint infra terminos omnium prædiorum præſcripti cœnobii, & ut nullus judex vel vicarius vel cujuslibet poteſtatis homo habeat licentiam cauſas eorum diſtringendi vel quolibet modo ſine illorum juſſione dijudicandi, neque in teloneo ipſius mercati neque in omnibus locis, quæ præfato cœnobio pertinent, aliquam violentiam inferendi. Inter hæc interdicimus omnibus univerſi ordinis hominibus vel ipſius loci vel extraneis ut de ornamentis ipſius loci nullus præſumat aliquid auferre, commutare, vendere, vel donare ad damnum vel dehoneſtamentum prædictæ Eccleſiæ. Si quis ergo hujus noſtræ conſtitutionis adjutor extiterit, hunc de parte Dei omnipotentis & beatæ Mariæ virginis & noſtra benedicimus, & ut in perpetuum ſalvus maneat peroptamus. Si quis autem quod abſit, auſu temerario effrangere vel violare quolibet modo hoc quod conſtituimus voluerit, hunc a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ extraneum judicamus, & ab omni conſortio Chriſtianorum illum ſegregamus, atque de parte Dei omnipotentis & ſanctæ virginis Mariæ & ſancti Petri principis Apoſtolorum & omnium ſanctorum illum excommunicamus, donec digna pœnitudine Deo & beatæ virgini Mariæ ſatisfaciat, inſuper & diſtrictione venerandorum principum legalis illum pœna coerceat, & ſacrilegii cenſura conſtringat, & in antea hæc dos noſtræ conſtitutionis ſtabilis & inconvulſa permaneat.

Igitur tempore Chriſti præſcripto ego gratia Dei Wifredus metropolis Narbonæ ſedis Archiepiſcopus, & Berengarius Elenenſis præſul, atque Wifredus Carcaſonæ pariter convenimus in cœnobio Arulenſi ad conſecrationem Eccleſiæ perpetuæ Mariæ virginis ejuſdem loci cum innumera multitudine virorum utriuſque ſexus, ætatis, & ordinis. Cumque ſane illi præſcriptas concederemus libertates, allatum eſt privilegium oculis noſtris auctoritate apoſtolica roboratum, per manus ſcilicet Sergii Romanæ ſedis Pontificis, qui tunc fungebatur vice Apoſtolorum principis; in quo jubetur ut adveniens ibi quique pœnitens ſegregatus pro facinoribus ſuis a ſanctæ Dei Eccleſiæ liminibus, licentia ſit illi eandem Eccleſiam matris Chriſti ingredi & divina myſteria quæ ibi celebrantur audire quandiu ibi ſteterit. Quod nos

Vide ſupra ſit. 368.

A quoque illi auctoritate noſtri pontificatus concedimus & confirmamus, ut omnibus pateat pœnitentibus. Illos vero homines qui adjutores ſunt vel fuerint ad perficiendum ædificium præfixæ domus, quæ manet adhuc imperfecta, abſolvimus eos a peccatis illorum de quibus agunt vel egerint pœnitentiam uſque ad circulum anni. Si cui vero ex illis infra prælibatum terminum mors advenerit, interceſſu glorioſæ virginis & ſancti archangeli Michaelis, ſanctique Petri Apoſtolorum principis & omnium ſanctorum abſolvat eos pater & filius & ſpiritus ſanctus, & nos quantum permiſſu noſtro eſt. Willelmus Comes gratia Dei. Stephania gratia Dei Comitiſſa. Gauzfredus Comes. Azalaicis Comitiſſa. Bernardus Albuinus.

B Petrus Bilgdarins. Deuſde Albuinus. Pontius Abba ſancti Geneſii. Petrus gratia Dei Abbas ſancti Petri cœnobii Rodenſis. Raymundus gratia Dei Abbas ſancti Andreæ. Rigualdus Gauzbertus. Guntarius filius Wilaberti Comitis. Guillelmus judex. Bernardus Willelmus de Ultraria, Willelmus Dalmatius Vicecomes. Pontius Oliba. Bernardus Raimundus de caſtro Albera. Gauzbertus Adalbertus Mir. Raimundus Adalbertus. Berengarius nutu Dei Epiſcopus. Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi. Wifredus gratia Dei præſul.

Adveniente tempore conſecrationis templi præfati cœnobii ego Berengarius nutu Dei præſul munire juſſi eum ab utriſque partibus immunita-

C tis ſignum propter quorundam temeritatem vel pravitatem infidelium qui ſacra venerari prout ſanctitas exigit negligunt loca, eo videlicet tenore ut ſi quis homo perſequens aliquem, illius inſidiator exiſtens, qualiber ex cauſa priuſquam infra prænotata fuerit ingreſſus immunitatis noſtræ ſigna, non præſumat ei vim inferre nec in aliquo calumniari vel injuriari ſive dehoneſtari, ſed ſint hæc ſigna omnibus ſugientibus inimicis ſuis ad pactum firmiſſimum & tutamen pacis quandiu infra præfixa manſerit ſigna immunitatis. Si quis vero hujus noſtræ immunitatis auſu temerario violator vel interruptor extiterit, niſi ſatisfaciens juxta legem pœnituerit, in primitus iram Dei omnipotentis ejuſque genitricis ac omnium ſan-

D ctorum incurrat, & deinceps auctoritate pontificali excommunicationis vinculo ſe irretitum ſciat.

Ego Bernardus Languardi donator ſum Deo & ſanctæ Mariæ cœnobio Arulenſi decimum quem haben in parrochia ſancti Michaelis quæ vocatur Molletello ad proprium; in tali vero conventu ut nullus homo vel fœmina jam non teneat in fevum, ſed ſanctæ Mariæ ſit proprium ipſum decimum. Quod ſi fecerit, ad me revertatur aut uni ex conſanguineis meis. S. Bernardi Languardi.

ANNO CHRISTI 1046.

CONCILIUM TICINENSE

Coram Henrico III. Rege celebratum Anno MXLVI. menſe Octobri.

Ex Ughell. Ital. Sac. t. 5. p. 760. novæ edit.

EJus meminit Hermannus Contractus: Coadunato, inquit, exercitu, Papiæ ſynodum celebravit. *Quid autem in eo geſtum ſit, ignoratur. Illud ſolum memoriæ proditum, quod orta inter Epiſcopos contentione, quemnam locum tenere deberet in ſynodis Veronenſis Epiſcopus, ſtatutum in eo eſt juxta dexteram Aquilejenſis Patriarchæ ejus ſeſſionem*

E *fore ex jure, juſſumque fuit ſedile VValteri Veronen. Epiſcopi prope dexteram ejuſdem Patriarchæ poni. Hujus facti claram memoriam ex vetuſto libro mſ. pergameno decretorum Burchardi apud Card. Sirletum extante, vidit, & legit Aloyſius Card. Cornelius S. R. E. Camerarius, ſuaque authoritate authenticum exemplar extractum in Veronenſi tabula-*

rio

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1046.

rio locatum eſt, ac deinde ab Ughello in Italiæ ſacræ tom. V. in Veronenſibus allatum. Hæc autem Burchardi Codex.

Anno Dominicæ Incarnationis MXLVI. Indict. XI. octavo Kalendas Novembris regnante domino noſtro invictiſſimo Rege Henrico III. præcepto ejuſdem glorioſi congregata eſt Papiæ generalis ſynodus, cumque multæ res in eadem ſynodo juſte atque rationabiliter in ejuſdem glorioſi regis præſentia, Archiepiſcoporum illius, & Epiſcoporum pertractarentur, intra ceterarum cauſarum diſcuſſiones de Epiſcopi Veronenſis ſeſſione, ubi deberet collocari, facta eſt inquiſitio; ibique certiſſime inveſtigatum eſt, & repertum, quod ejuſdem Epiſcopi ſeſſio juxta Aquilejenſis Patriarchæ dexteram debere ibi fore ponenda; ſicque factum eſt. Reſidente namque D. Eberardo venerabili Patriarcha in jam dicta Papienſi ſynodo cum glorioſo Epiſcoporum Collegio, D. Walterii Veronen. Epiſcopi ſedile ad jam dicti Patriarchæ dexteram decenter juſſum eſt poni, & per victorioſi Regis Henrici præceptum, & ſanctæ Synodi laudatione, atque corroboratione ſtatutum, ut per Synodos & concilia, urbs Verona apud Aquilejam ſecundam ſibi ſedem vindicans poſſideat, & abhinc perpetualiter ſecunda habeatur, appelletur pariter, & vocitetur ſedes. Interfuit itaque in eadem Synodo, ut jam diximus, Eberardus Aquilejenſis Patriarcha; interfuit etiam Wido Archiepiſcopus Mediolanenſis, Adelbertus quoque Archiepiſcopus Remenſis, Rambaldus Archiepiſcopus Arelatenſis, Ugo Archiepiſcopus Chryſopolitanus, Raginaldus Epiſcopus Papienſis, Wido Placentinus Epiſcopus, Odolricus Brixienſis, Ambroſius Bergomenſis, Gregorius Vercellenſis, Riprandus Novarienſis, Ambroſius Laudenſis, Gumpertus Taurinenſis, Wibertinus Aſtenſis, Petrus Terdonenſis, Luizo Bobienſis, Erimbertus Albingaunenſis, Ubaldus Cremonenſis, Rolandus Ferrarienſis, Siſredus Regienſis, Wibertus Mutinenſis, Cadalus Parmenſis, Martianus Mantuenſis, Arenulſus * Iſolenſis, Odolricus Tridentinus, Aſtulſus Vicentinus, Arnaldus * Patuenſis, Liuterus Cumanus; interfuit etiam Balduinus Salzburgenſis Archiepiſcopus, Gebehardus Ratiſponenſis, Lituerus * Babimbergienſis, Poppo Brixinonenſis, Severus Pragenſis, Ebemanus Firmenſis, Sibigo Spirenſis, Arnaldus Wormacienſis, Geboardus * Ageſtenenſis, Macilinus Feltrenſis, Ruoterius * Traviſinenſis, Adelgerus * Iſtricenſis: interfuere quoque Canonici memoratæ Veronenſis Eccleſiæ, quorum nomina hæc ſunt, Amelricus Archidiaconus, Artuinus Præpoſitus, Imardus, & Adelbertus diaconi, aliique quamplures.

* An. *Aſolenſis.*
* i. e. Patavinus.
* Pro, *Bambergenſis.*
* Forte *Agranenſis.*
* Pro, *Tarviſienſis*; idest, Tarviſinus.
* Forte, *Juſtinopolitanus.*

CONCILIUM SUTRINUM

Quo Gregorius VI. ſeipſum pontificatu abdicavit, anno domini MXLVI.

Acta concilii.

DE rebus in hac ſynodo geſtis Hermannus hujus temporis ſcriptor iſta refert: *Coadunato exercitu, Papiæ ſynodum celebravit. Inde Placentiam veniens, Gratianum clariſſimum, nempe Gregorium VI. quem expulſis prioribus Romani papam ſtatuerant, ad ſe venientem honorifice ſuſcepit: ſicque cunctis proſpere cedentibus, juxta natalem domini non longe ab urbe Roma apud Sutrium ſynodo item acta, cauſaque erroneorum pontificum diligentius ventilata, Gratianum papam convictum baculo paſtorali privavit. Deinde omnium, tam Romanorum, quam aliorum conſenſu, Suidgerum epiſcopum, qui poſt Eberhardum primum ſecundus Bambergenſem ſexto jam anno regebat eccleſiam, nimium reluctantem ſummum Romanæ eccleſiæ elegit pontificem. Sicque circa vigilias natalis domini ipſam ingrediuntur urbem.* Hæc de rebus in concilio geſtis Hermannus. Sed quod refertur in hac ſynodo, tres ſchiſmaticos pontifices depoſitos eſſe, non aliter intelligendum eſt, quam quod privati fuerint illis redditibus, quos cum illis tranſigens Gratianus, ad quietem & unionem eccleſiæ redimendam, illis aſſignaverat. Et quorum gratia idem in hoc judicio ſimoniæ accuſatus, ſed nequaquam convictus fuerat. Illud vero quod ait, Gregorium in hoc concilio Sutrino depoſitum fuiſſe, nequaquam ſuſtineri poteſt: ſicut etiam quod de electione ſucceſſoris conſtitutum eſſe adjicitur. Scribit enim Leo Oſtienſis, quod abdicatione Gregorii imperator exultans, cum omnibus ipſius concilii epiſcopis Romam venerit, & in eccleſia beati Petri apoſtoli congregato clero populoque Romano, quod Sutri geſtum eſſet expoſuerit, & de ordinando pontifice tractatum fuerit. Et præterea quod poſt factam diligentem inquiſitionem, cum nullus alius tanto munere & officio dignus inveniretur, electione omnium epiſcopus Bambergenſis eccleſiæ ab Hamburgenſi præſentatus, natione Saxo, electus, eique nomen Clementis ſecundi impoſitum fuerit. *Vide Baronium anno* 1046. *num.* 12.

An & quomodo tres pſeudopapæ ſchiſmatici in hac ſynodo depoſiti?

An Gregorius hic depoſitus?

CONCILIUM ROMANUM

In quo Henrico Rege Francorum petente ſub Apoſtolica tutela excipitur cella quædam pagi Veromandenſis, atque diræ in uſurpatores dicuntur a Gregorio VI. die VIII. Kal. Martias indictione XIV. anno Chriſti 1046.

Ex Suppl. Manſi pag. 1275.

UT *bullam hanc Gregorii VI. in concilio quodam Romano datam ſtatuerem, fecerunt qui in fine additi leguntur, anathematiſmi a Gregorio cum aſſenſu* comprovincialium pontificum *in eos lati, qui apoſtolicam ſanctionem illam violare tentaſſent. Hunc enim ſuffraganeorum aſſenſum numquam ſcimus a Romanis pontificibus poſtulatum, niſi cum epiſcopi collecti eſſent in concilium.*

BULLA GREGORII VI.

Pro Monaſterio S. Quintini de Monte in concilio Romano lata.

Ex Chart. Monaſt. vulgavit Mabillon. An. Ord. S. Bened. to. IV n. LVIII. append.

GRegorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Gualeranno abbati Sancti Quintini montis tuiſque ſucceſſoribus perpetuam in Domino ſalutem.

ANNO CHRISTI 1046.

tem. Si juſtis petitionibus præſtabiles voto piorum aſſenſum præbemus, voluntati Domini nos militare credimus. Ergo notum ſit univerſis catholicæ matris Eccleſiæ filiis, quod miſit ad nos filius noſter, Henricus ſcilicet rex Francorum, paternitatem noſtram humiliter obſecrans, ut quamdam cellam in pago Viromandenſi ſitam in honore ſanctæ Trinitatis ac ſancti Quintini martyris conſtructam apoſtolicæ auctoritatis præſidio muniremus, quam ſuggerentibus Roberti militis bonæ memoriæ filiis, qui eandem abbatiolam jure beneficii poſſident, ad ſacræ religionis cultum venerabilem erigere conatus eſt, ac regiæ poteſtatis præcepto corroborari niſus eſt. Quorum petitioni congaudentes Eccleſiaſtici vigoris manum ereximus, & ex ea qua fulcimur apoſtolica auctoritate præcipimus, ut præfatam abbatiam nemo unquam ſæcularium poſſideat, neque ex rebus ejuſdem eccleſiæ quidquam ſibi aliquis uſurpet, non rex, non comes, non epiſcopus, neque quilibet princeps quacumque poteſtate præditus, villam, aut manſum, vel campum, ſive conſuetudines, ſeu diſtrictiones terræ prætitulatæ abbatiæ appendentis, in dominium ſibi ſubripiat, niſi forte tuendi, ac defendendi cauſa, & hoc nonniſi ejuſdem loci regularis abbatis fiet permiſſione. Si quis vero pro hac adipiſcenda pecunia, vel quodlibet munus regi, aut cuilibet principi dederit, ſive promiſerit, ſubinſerendæ maledictioni ſubjacebit. Sit igitur eidem eccleſiæ abbas ſecundum regulam ſancti Benedicti conſtitutus, & monachi regulari diſtrictione ſubjecti, quos de rebus ejuſdem eccleſiæ aliquod diſpendium perpeti cum omni imperio prohibemus. Res vero ejuſdem eccleſiæ ſunt. In pago Viromandenſi villa una, quæ dicitur Aiſiolcurt *, & in ipſo pago in villa Curticulas * nuncupata manſi ſeptem. In Hadouiſcurte manſus unus. In Duriaco medietas eccleſiæ. Molendinus de Belliſaſis * cum aqua, & ſuis adjacentiis; in ſuburbio Peronæ viginti ſeptem curtilli cum molendino, & vineis; in Perronella eccleſia cum hoſpitibus. In Tegerihamo * manſi duo; in villa ſanctæ Radegundis manſi tres. Villa, quæ Vivarius * dicitur cum ſuis appenditiis. In Alania * manſi duo. In Dodonico * Molendinus unus cum tertia parte prati. In pago Sueſſionico, in villa, quæ Alamans vocatur, manſi duo cum alodio Witberti. In Wadoniscurte manſi duo. Deinde ea, quæ a prædicto Rotberto ad reſtaurationem ſæpedictæ abbatiæ ſunt hæc, alodium de Baillos *. Item alodium de Tiliaco. Similiter alodium de Oſtricurt * cum eccleſia, & alodium Barderi. Scaincurt * quinque hoſpites cum terra & ſilva. Frigilcurt * cum appenditiis ſuis. Salicellus cum ſilva. Curcellis * deinde cum omnibus appenditiis ſuis. Eccleſia de Buriaco. * Item eccleſia de Sterpiniaco * cum aqua piſcatoria, & aqua de Sebodiſcula *. Eccleſia de Aſciniaco *. Pons Huberti. In Friſia manſus unus cum aqua. In villa Athcia * molendinus unus cum tribus hoſpitibus. Apud Liniacum manſi duo. In Guitardi curte manſus unus. In Habelinicurte * manſus unus. Hæc itaque & his ſimilia, & ſi qua alia eadem Domino opitulante adquirere ſibi potuerit, apoſtolica fulta auctoritate licenter, & ſine aliqua contradictione poſſidebit. Si quis vero contra hujus apoſtolici privilegii tutelam aliquid ſiniſtri molitus fuerit, & ex his, quæ dicta ſunt, aliqua pervertere voluerit, hunc cum auxilio Domini noſtri Jeſu Chriſti, & adjutorio Beatæ Mariæ ſemper Virginis genitricis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti, faventibus nobis omnium cæleſtium virtutum beatiſſimis ſpiritibus, & annuentibus Sanctorum Patriarcharum, & Prophetarum agminibus, & auctoritate beatiſſimi Petri Apoſtolorum principis cum omnibus apoſtolis, & diſcipulis Domini, martyrum etiam, ſive confeſſorum, ac virginum ad hoc ſuffragantibus meritis, cum aſſenſu comprovincialium pontificum, & hujus ſanctæ Sedis ſuffraganeis epiſcopis, excommunicamus, & anathematizamus, & a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ ſequeſtrantes ab omni chriſtianorum ſocietate ſeparamus, ut ſub hujus anathematis vinculo perennaliter innodatus, ſit anathema maranatha conſtrictus vinculis hujus noſtræ præceptionis. Qui autem eidem monaſterio bene egerit, benedictione noſtra redundet, pro eo quod noſtrum præceptum conſervavit illæſum. Scriptum per manus Johannis primiſcerii noſtri Lateranenſis palatii Indict. XIV. Bene valete.

Datum IV. Kal. Martii per manum Petri Diaconi bibliothecarii, & cancellarii ſacri Lateranenſis palatii anno primo domni Gregorii univerſalis papæ. Indict. XIV.

* Aiſieco-urt
* Courcelles
* Belles aſſes
* Bi lechem
* Vivier
* Alaine
* Doula
* Bailoe
* Eſtricourt
* Eſquincourt
* Frigicourt
* Courcelles
* Buires
* Eſterpegny
* Sepoiſcule
* Aſſigny
* Athies
* Ablincourt

VITA ET EPISTOLA

CLEMENTIS PAPÆ II.

Clemens II. quando & a quibus pontifex electus.

CLemens papa natione Germanus, hujus nominis ſecundus, ante Suidgerus appellatus, poſt factam Gregorii ſexti abdicationem, ex Bambergenſi epiſcopo, opera ſtudioque Henrici regis, quaſi tanto munere dignior nullus inveniretur, unanimi conſenſu omnium creatus eſt pontifex, Romæ, in vigilia nativitatis domini, ann. 1046. Poſtero nativitatis domini ex more conſecratus, & nomine Clementis ſecundi appellatus, Henricum regem, ejuſque conjugem Agnetem, imperiali benedictione ſublimavit. Imperator Roma diſcedens, Gregorium ſextum quondam pontificem, ne quid ipſo præſente Romæ innovaretur, ſecum in Germaniam adduxit. Comitatus eſt eum Hildebrandus ejus diſcipulus, ſedis apoſtolicæ ſubdiaconus, poſtea vero Gregorius ſeptimus. Cum eodem Roma profectus eſt Clemens, qui ultra montes, teſte Leone Oſtienſi, ſeptimo Idus Octobris, nono menſe a ſua promotione ex hac vita migravit. Corpus ejus Roma Bambergam translatum, ſepultum eſt Bambergæ. Quod cum Benedicto innotuiſſet, ille tertio ſedem apoſtolicam invaſit, eamque uſque ad Damaſi II. electionem per octo menſes tenuit. *Leo Oſtienſis.*

Henricus coronatur.

Clementis obitus, & tempus ſedis.

EPI-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1046.

EPISTOLA SIVE DIPLOMA

CLEMENTIS PAPÆ II. AD JOANNEM Salernitanum archiepiſcopum.

Factam ejus translationem ex epiſcopatu Peſtano in Salernitanum confirmat, eique pallium concedit.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto fratri Joanni amodo Salernitano archiepiſcopo, perpetuam in Domino ſalutem.

QUotiens ita contingit, ut exigente neceſſitate, & maxima utilitate, tranſmutandus eſt quiſquam epiſcopus de propria ſede ad aliam: diligentiſſime perquirenda eſt perſona, utrum neceſſario ſit tranſmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major ſedes aſſumitur. Te vero, frater cariſſime, quem unanimitas cleri & populi Salernitanæ eccleſiæ, una cum glorioſiſſimo principe Guaimario de ſede Peſtana accepit, & in ſuum pontificem elegit, diligenter diſcuſſimus, ne tuæ ambitionis cauſa, & non majoris utilitatis neceſſitate electus fuiſſes, aut forte per ſimoniacam hæreſim. Quod ita ab omnibus eſt abnegatum, ut nullius audiretur ore prolatum. Siquidem Salerni manentes, & hoc ab omnibus perquirentes, cum te audiremus ab omnibus laudari, & ab omnibus videremus amari: Dominum benediximus, qui tantam concordiam in tanta hominum diverſitate ſuper te potuit efficere, ut nullus videretur diſcrepare. Etenim circa te idem amor in omnibus, eadem intentio, commune omnibus deſiderium. Quapropter annuentes petitioni votoque eorum omnium, & maxime prædicti glorioſi principis Guaimarii, te, frater, ſicut & de ſede propria ad ſuam tranſtulerunt, poſcentibus tuorum meritis morum, non rapina tuæ avaritiæ id affectante, apoſtolica aſſenſione per hoc noſtræ authoritatis privilegium incardinamus, & inthronizamus eidem Salernitanæ ſedi, in qua fungaris archiepiſcopi decore & honore. Nam in te nobis complacuit, quidquid de te fama diſpergit, videlicet ſanctitas, caſtitas, benignitas, & omnia quæ Deo placabilia ſunt.

Unde in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, archiepiſcopali pallio noſtra apoſtolica manu dilectionem veſtram inſignivimus; quo utaris toties in anno, quoties prædeceſſores tuos eo uſos fuiſſe conſtat. In quo, quia de vellere ovis eſt, intellige te ovium paſtorem. Et quia eo circumcingeris, & etiam circa humeros portas, cognoſcas & undique circumſpicias, ne aliqua erret, & in morſos incidat luporum. Quod ſi aliquando, quod abſit, contigerit, eam habeas in humeros ad caulam reportare, & priſtinæ ſocietati coadunare. Quod vero ante & retro crux Domini habetur: illud apoſtolicum ſemper docet ante oculos tuæ mentis habere: *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Confirmamus etiam tibi ipſum ex integro archiepiſcopatum Salernitanum, cum omnibus adjacentibus parochiis ſuis. Et inſuper licentiam damus & poteſtatem ordinandi & conſecrandi epiſcopos in his ſubjectis vobis locis, hoc eſt, Peſtanenſem epiſcopatum, cum parochiis & adjacentiis ſuis, & epiſcopatum Conſanum, & epiſcopatum Nolanum, & epiſcopatum * Maluitanum, necnon & epiſcopatum * Acerentinum, ſimulque & epiſcopatum Biſiniacenſem, atque epiſcopatum * Cuſentiæ, cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Pro pallio vero, quod ſupra diximus, poſt diſceſſum quidem tuum ſucceſſores tui perveniant ad apoſtolicam ſedem, & uſum pallii conſecrationemque decretaliter recipiant. Et non habeant poteſtatem ſucceſſores noſtri in cunctis prædictis epiſcopatibus, quo vobis apoſtolica authoritate conceſſimus, deinceps epiſcopos conſecrare, quemadmodum vobis conceſſum eſt. Si quis autem nefario auſu, quod non optamus, huic noſtræ conceſſioni aliquo modo contraire voluerit, & omnia ſupraſcripta a nobis firmata violare præſumpſerit, perpetuo anathematis vinculo religetur. Et ut hæc noſtra conceſſio firma in perpetuum maneat, bulla noſtra & ſigillo eam ſignari præcipimus. At qui pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, & cœleſtem retributionem a juſto judice domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

Quid ſignet pallium.

Galat. 6.

* al. Malfitanum, & Amalfitanum.
* Pro, Acherontinum.
* Pro, Conſentia.

Scriptum eſt per manus Joannis ſcriniarii & notarii ſacri Lateranenſis palatii, *&c.* Datum XII. Kalendas Martii per manus Petri diaconi & bibliothecarii & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Clementis II. papæ primo, indictione decimaquinta.

☞ PRIVILEGIUM CLEMENTIS PP. II.

QUI ET SVVIDGERUS SECUNDUS BABEBERGENSIS EPISCOPI.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei ſacratiſſimæ noſtræ Babebergenſi eccleſiæ, in filiis & filiabus ejus, clero videlicet ac populo perpetuam in Domino ſalutem.

Extat in Codice Udalrici Bambergenſis n. 63 apud Eccardum in corp. Hiſtor. tom. 2. p. 82.

DIſpenſatio ſeculorum venit de principe cœlorum, qui antequam ſecula efficerentur, præſcivit, qualiter diſponerentur. Inde fit, ut non poſſit non impleri, quid ab æterno illius oculo potuit provideri. Tanti numinis nutus te ſuam clariſſimam filiam Babebergæ nobis in ſponſam legitimam deſponſavit, & ante reges quantum in nobis fuit, ſua propitiatione donavit. Certe nulli marito circa uxorem purior fides & amor ardentior, quam circa te: nobis nec unquam vel in mentem venit, te deſtituere & alii adhærere. Sed neſcio quo divino conſilio evenit, quo matri tuæ omniumque eccleſiarum conſociarer & aliquid non tamen omnino a te ſeparer. Ecce igitur cum illud caput mundi illa Romana ſedes hæretico morbo laboraret, & cariſſimi filii noſtri domni H. imperatoris Auguſti preſentia ad hoc invigilaret, ad hoc inſtaret, ut hujuſmodi ægritudinem propulſaret, exploſis tribus illis, quibus idem nomen papatus rapina dederat, inter tot agmina ſanctorum, qui aderant, patrum, dignatione cæleſtis gratiæ noſtram indigniſſimam mediocritatem, cunctis ominibus refragantem voluit eligi, & altiſſimi apoſtolorum principis vice fungi. Et vulſum me tunc a tuo gratiſſimo latere, dulciſſima ſponſa, quis dolor apprehenderit, quis mœror confecerit, quo neſcio pacto liceat exprimi, cum nobis omnem modum videtur tranſgredi, plus honoris, plus decoris, pluſque virium matri quam filiæ, utpote cui omne genu terreſtrium flectitur; pro cujus arbitrio cœli janua aperitur & clauditur: adverſus quam nec portæ prevalent inferorum; non tamen tantæ dominationis cupido oſtio noſtræ mentis irrepſit, cordiſque cervicem libenter inflexit.

Satis nobis erat activam, bene, contemplativam quoquo modo ducebamus vitam, præſertim cum perfectus amor nec ſpecies alterius unquam, nec intueatur opulentia. Teſtem invocamus aciem

divi-

ANNO CHRISTI 1046.

divinam, non commentari nos apologiam. Illa enim ſecreta coidis rimatur, cui nulla nox obtenebratur. Pro teſte quoque utimur ipſa conſcientia, ubi tua eſt ſollicitudo continua. Interiorem pupillam nunc tanta terrarum ſpacioſitas, nunc tot retundunt oppoſita, quin amicam meam, ſororem meam, ſponſam meam, columbam meam, diligentiori cura circumſpiciam, & undique munitam faciam. Conceſſum eſt nobis divinitus non ex noſtris meritis, ut jam diximus, jus illud apoſtolicum, quod & cœlis imperat & terris, unde dignum duximus & accommodum decrevimus ut de profectu noſtro tu quoque proficias, & inde tibi amplius conſulatur unde ipſa poteſtas nobis ampliatur. Piæ recordationis dominus H. imperator Auguſtus te fundavit, te erexit, te & in altum culmen evexit: quo ſupplice, inexpugnabili muro & propugnaculis apoſtolici muniminis adverſus omnes impias manus prævalentes bene circumvallata es per prædeceſſores noſtros Johannem ſcilicet XIV. papam, & Benedictum. Quod & idem nos facere cupientes ut triplici tuitione circumcincta per virtutem S. Trinitatis nihil unquam paveas læſionis, nihil unquam ab aliquo moleſtationis, ſecura ſemper & quieta maneas in filiis, & filiabus tuis, ſemper Deo devote ſerviens, devote obediens, ſtatuimus per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium, ut de bonis illis omnibus quæ tibi, ſponſa cariſſima, virgo caſtiſſima, eccleſia ſpecioſiſſima Babebere ſumma liberalitas cjuſdem orthodoxi imperatoris de ſumma devotione præcedens pio affectu contulit, & nominetenus illa per concambium convenientiſſimum, & accepriſſimum a Vviiz:burgenſi & Eigiſtetenſi epiſcopis canonico & rationabili judicio permutavit, vel quorumcumque poſt eum fidelium religioſa pietas obtulit & oblatura eſt uſque in perpetuum, ſive ſunt mobilia, ſive immobilia, nullus imperator, nullus rex, dux, marchio, vicecomes, & præterea non archiepiſcopus non epiſcopus, non abbas, nec ulla hominum perſona audeat, temptet, præſumat, quicquam vel violentia vel fraude vel furto detrahere, minuere, mutilare. Quod ſi quis diabolico inſtinctu pulſatus crudeli temeritate admittere non perhorruerit, & admiſſum, potius emendare neglexerit, hujuſmodi hominem quicumque de communione ſacroſancti ſanguinis & corporis D. N. J. C. & a participio totius chriſtianitatis non ſolum excludimus, ſed & propulſamus. Quin & apoſtolici anathematis acutiſſima lancea eum tranſverberamus, ut pro male factis male perditus mortem gemat æternam, aſſociatus in gehena inferioris inferni dæmonum principi mortis inventori, & Judæ ſacrilego & proditori, undique circumcinctum draconibus tartareis in ultionem ſævientibus, nec in ultimo tremendi Dei judicio ad vitam reſurgat ſed crudeliſſimum corpus reſumens duplici contritione conteratur, infeliciſſimo & miſerrimo vivendi genere mortem quærens & non inveniens. Qui vero pio intuitu proprias manus ab hujuſmodi temeritate ſubtraxerit, etſi ita res exegerit, adverſum omnes inſurgentes, & quicquam auferre conantes ea bona defenderit ad tuum tuorumque opus, ſanctiſſima Babenbere, illa ſcilicet ut prædictum eſt, quæ tibi collata ſunt vel de cetero in æternum tibi conferenda ſunt; talis ab illo benedicatur, qui ſuper Cherubim ſedet & gloriatur, pro eo quod hoc noſtræ authoritatis privilegium ſtuduit obſervare illæſum, ſuoque robore ſolidatur; quod nimirum conſilio & voluntate nec non alacri promptoque animo clariſſimi filii noſtri jam ſuperius memorati domini H. imperatoris Auguſti de noſtra apoſtolica ſede tibi tranſmiſimus eidem gratulari. Etenim ut te plantavit conditor tuus ille primus H. Cæſar Auguſtus ſic eſt hic ſecundus veſtigia ejus ſequens, ut pari nomine parique dignitate, ſic pari devotione te rigavit, tibi incrementum dedit, & adhuc dum uſque vixerit Deo miſſerante & inſpirante dabit. In quo te, dulciſſima ſponſa, optamus in ſæcula ſæculorum creſcere, pollere, vigere dicentes, bene valete.

BULLA CLEMENTIS II. PONT. MAX.

Qua Eccleſiæ Fuldenſi donat monaſterium S. Andreæ ſitum Romæ juxta Eccleſiam S. Mariæ ad Præſepe.

Extat in Codice Udalrici Bambergenſis num. 87. apud Eccardum in corp. Hiſtor. tom. 2. pag. 81.

CLemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto & ſpirituali filio noſtro Roingo pio & religioſo Abbati venerabilis monaſterii ſalvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti & S. Boniphatii, quod ſitum eſt in loco qui vocatur Bochonia juxta ripam fluminis quod vocatur Fulda, & per te in eodem venerabili monaſterio tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum. Convenit apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benivola compaſſione ſuccurrere, & poſcentium animis alacri devotione impertire aſſenſum; Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo proculdubio promeremur, dum venerabilia loca opportune ordinata ad muliebrem fuerint ſine dubio ſtatum perducta. Igitur quia poſtulatis a nobis, quatenus noſtra apoſtolica præceptione concederemus ac reconfirmaremus perpetualiter vobis veſtriſque ſucceſſoribus ſupradictum monaſterium Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti & ſancti Boniphatii ſitum in loco, quod Bochonia juxta ripam fluminis quod vocatur Fulda cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus ſuis pertinentibus, quas nunc habet, & in antea Deo adjuvante habebit, iterum concedimus ac donamus vobis, Kariſſime ac dilectiſſime Fili, veſtriſque ſucceſſoribus abbatibus in perpetuum pro magno amore & nimia dilectione quam circa vos habeo, & habere inantea debeo quouſque vixero, monaſterium in honorem S. Andreæ, & ſancti qui vocatur Exajulo, quod ſitum eſt juxta Eccleſiam ſanctæ Dei genitricis, ſemperque Virginis Mariæ, quæ vocatur ad Præſepe cum omnibus manſionibus Kaminatis & cellis vinariis & conquina & vineis & hortis & diverſis arboribus pomorum & curte atque puteo & introitu ſuo per portam majorem a via publica & cum omnibus ad idem generaliter pertinentibus, ſeu quæ extra urbem ſive intra urbem erunt, quæ & jure ac rationabiliter pertinere dinoſcuntur. Ergo præſenti quintadecima indictione perpetualiter & ſpecialiter ſub immunitate S. noſtræ R. S. A. idipſum ſacratiſſimum monaſterium permanendum ſtatuimus & ſtatuendo confirmamus ita ut cuncta loca ipſius monaſterii amodo & uſque in finem ſeculi cum omni ſecuritate & tranquillitate vos cum poſteris veſtris tenere & poſſidere valeatis, ut ſub jure & ditione ſanctæ noſtræ, cui Deo auctore deſervimus Eccleſiæ conſtitutum nullius alterius Eccleſiæ juriſdictionibus ſubmittatur, pro qua re piis deſideriis faventes hac noſtra auctoritate, id quod expoſcitis effectui mancipamus, & ideo omnem cujuslibet Eccleſiæ ſacerdotem in præfato monaſterio ditionem quamlibet habere aut auctoritatem præter ſedem apoſtolicam prohibemus ita ut niſi ab abbate monaſterii fuerit invitatus nec ibidem miſſarum ſolemnitatem quiſquam præſumat omnimodo

modo

ANNO CHRISTI 1046.

modo celebrare ut profecto juxta id quod ſubjectum Apoſtolicæ ſedi firmitate privilegii conſiſtit inconcuſſe dotatum permaneat; locis & rebus tum his quas moderno tempore tenet vel poſſidet, quam quas futuris temporibus in jura ipſius monaſterii divina pietas voluerit augere ex donis & oblationibus, decimiſque Fidelium abſque ullius perſonæ contradictione, firmitate perpetua ſervatis. Conſtituimus quoque per hujus decreti noſtri paginam, ut quicumque cujuſlibet Eccleſiæ præſul, vel quæcumque dignitate prædita perſona, hanc noſtri A privilegii chartam, quam auctoritate Principis & apoſtolorum firmamus, temerare temptaverit, anathema ſit, & iram Dei incurrat, & ſanctorum omnium extorris exiſtat, & nihilominus præfati monaſterii dignitas a nobis indulta, perpetualiter inviolata permaneat apoſtolica auctoritate ſubnixa. Scriptum per manus Joannis ſcriniarii & notarii noſtri ſacri Lateranenſis Palatii. Benevalete. Data III. Kal. Jan. per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii S. A. S. Anno D. N. J. C. 1046. domni Clementis ſecundi papæ indict. XV.

CONCILIUM [1] ROMANUM

Ex Labb. Append. Tom. IX.

ANNO M.XLVI. A CLEMENTE PAPA II. CELEBRATUM,

In quo ſtatutum, ut Ravennati epiſcopo ſecundus a pontifice Romano locus in conciliis abſente imperatore tribueretur.

TEſtes hujus concilii ſuperſunt Clementis litteræ ſynodicæ apud Ferdinandum Ughellum, Italiæ ſacræ tomo II. in hunc modum:

Clemens epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus ſanctæ eccleſiæ filiis, perpetuam in Chriſto ſalutem.

QUod propulſis ab apoſtolica ſede his qui in ovile ſacratiſſimum apoſtolorum principi Petro a Chriſto Domino commendatum non ingreſſi fuere per oſtium, ſed aliunde ſurrepſere, utpote fures & latrones, proſpicientes ſuis commodis potius, quam gregis humilitati, non eſt noſtris meritis adſcribendum, ſed Divinæ benignitati, qui elegit ea quæ non ſunt, tanquam ſint, ut ea quæ ſunt, evacuentur. De multis autem quæ in ipſo noſtri pontificatus primordio acta ſunt in ſynodo, quam & pro communi utilitate maturavimus, & circa nonas Januarias celebrantes unum propitiante Domino nobis conceſſum eſt illic determinare, quod multoties ventilatum a retro pontificibus prædeceſſoribus noſtris, aut vix aut nullo fine ſopitum eſt, illud videlicet in ſynodo ſedendi jurgium quod emerſerat inter Ravennatem, & Mediolanenſem archiepiſcopos, unde & in ipſa noſtra ſynodo Aquilejenſis patriarcha muſſitabat. Quiſquis enim ſibi juxta nos dextri lateris locum vendicabat, & cui jure deberetur, nobis incertum erat. Contigit autem prima die ſynodi non intereſſe Mediolanenſem archiepiſcopum a primordio, ſed jam die inclinato, cum patriarcha a dexteris noſtris ſederet, interpoſita tamen ſella cariſſimi filii noſtri Imp. Henrici, qui jamjam advenire putabatur, quia eo loci erat electus quoque Raveon. eccleſiæ a ſiniſtris ut ſederet; quo Mediolanenſe archiepiſcopo in medium veniente, dexterum quia locum petierat, hinc acclamatum eſt ab electo Ravenn. ſibi deberi illum; ſimili modo a patriarcha Aquilejenſi: & ita unius rei altercatio inter ſe ſe orta eſt. Placuit autem univerſæ ſynodo trium partium diſſenſionem coram differri. Statimque prolatus quidam catalogus nominum eorum archiepiſcoporum, qui interfuerant ſynodo Symmachi papæ, ubi præſcriptus erat Mediolanenſis archiepiſcopus, quo contra oſtenſum eſt privilegium Ravennatis eccleſiæ, continens qualiter illa inſcriptio nominum non aliquo jure, non aliqua plenitudine, B ſed potius gratia humilitatis evenerit; quod ſcilicet archiepiſcopus Ravenn. permiſerit præſcribi ſibi illo tantummodo eſſu archiepiſcopum Mediolanenſem: &, ne propterea quivis error impoſterum gigneretur, placuiſſe papæ Joanni ſucceſſori illius Symmachi ipſum privilegium fieri, hoc autem propterea ut quis videretur eſſe major, quamvis non dextra papæ Romani ſemper jure deberetur archiepiſcopo Ravennati: addendum tamen ei eſſe, ſoli imperatori, ſi præſens adeſſet, & ſic ad ſiniſtram eum tranſmigrare debere. Quibus duorum altercatorum oſtenſis, cæteri quoque altercatoris, id eſt patriarchæ, oſtenſum eſt C privilegium a Joanne XIX. papa actum ſimiliter de ſeſſione ad dexteram partem. His auditis, univerſa ſynodus interrogata eſt. Primo autem omnium Romani epiſcopi, clerusque Romanus, quibus auctoritas eſt major, & ipſa res nota erat: deinde retribuimus. Cumque ex ordine Joannes epiſcopus Portuenſis, & Petrus diaconus noſtræ apoſtolicæ ſedis cancellarius, privilegium Ravennatis eccleſiæ vice ſua univerſæ partes laudarent: Poppo quoque Brixienſis epiſcopus hoc idem fecit, ejuſque vocem tota ſynodus eſt conſecuta: quo igitur in unum placitum vox om- D nium conveniens, noſter quoque aſſenſus pari ratione accommodatus eſt. Ut vero quod actum eſt, omnibus innoteſcat, placuit noſtris apoſtolicis litteris annotari, & tam præſentibus, quam futuris intimari, ut tanto firmius valeat, quanto conſtat de noſtro ore audiri. Verum ne poſthac iterum vel archiepiſcopo Mediolanenſi, vel patriarchæ Aquilejenſi, de ſeſſione dextri lateris noſtri liceat excitare quamlibet controverſiam: interdicimus noſtra apoſtolica auctoritate hoc eis de cætero licere. Quod ſi forte fuerit præſumptum, pro temeratione interdicti noſtri, non modo bannum ſancti Petri noſtræ ſedi perſolvat, verum noſtræ quoque excommunicationis, & ana- E thematis laqueos incurrat. Sedem etiam Ravennatenſem archiepiſcopi jubemus ſemper eſſe a dextris noſtris noſtrorumque ſucceſſorum, ſecundum antiquæ conſtitutionis auctoritatem, niſi forte imperator affuerit: & tunc etiam ipſum ſiniſtrum locum tenere per hanc noſtræ auctoritatis firmitatem huic noſtræ narrationi ſubjectam. Scripta per manum Joannis ſcriniarii, & notarii ſacri noſtri palatii.

CON-

[1] Hoc habitum anno 1047. & idem eſt cum Romano ſequenti.

CONCILIUM ROMANUM,

Ad reformandum eccleſiæ ſtatum, contra ſimoniacos in primis, celebratum anno Chriſti MXLVII. tempore Clementis papæ II.

A quo indictum?

Quid actum.

CLemens recens creatus, hanc ſynodum, teſte Petro Damiani in epiſtola ad Henricum archiepiſcopum Ravennatem, ad reformandum eccleſiæ ſtatum Romæ indixit. In qua illud potiſſimum annitente imperatore conatus eſt, ut ſimoniacos vepres, qui adeo excreviſſent, ut patriſfamilias ſementem ſuffocarent, non modo ſuccideret, ſed penitus eradicaret. Quid vero contra ſimoniacos hic conſtitutum fuerit, his verbis prædicta epiſtola recenſet: *Poſt longam ſane diſceptationem, tandem ſuggeſtum eſt reverendæ memoriæ imperatori, ejuſdem ſedis epiſcopum Clementem decreviſſe, ut quicumque a ſimoniaco conſecratus eſſet, in ipſa ordinationis ſuæ tempore non ignorans ſimoniacum eſſe, cui ſe obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ordinis officio miniſtraret.* In eadem hac Romana ſynodo altercationem eſſe obortam inter Mediolanenſem, Aquilejenſem, & Ravennatem antiſtites, de loco ſedendi, quinam ipſorum proximus apud Romanum pontificem ſedere deberet, adjudicatam autem eſſe cauſam Ravennati, narrat Hieronymus Rubeus in hiſtoria Ravennate, deque his confectum eſſe diploma, quod ſe vidiſſe teſtatur.

☞ CONCILII ROMANI

CONTRA SIMONIACOS A CLEMENTE II.

Anno 1047. habiti,

CANON.

Lex concilii Clementis, quod detinuit Roma cum Henrico Imperatore.

Ex Manſi Suppl. pag. 1077. Ex ſchedis MSS. Bibliotb. Capituli Cathedralis Eccleſiæ Luc.

ISſum (*ſic*) eſt antiquitus, & nos ſub anathemate idipſum interdicimus, de hæreſis ſimoniaca, quæ . . . . . ſancta Decretum Synodus (*ſic*) nullum aut eccleſiarum conſecretionem, aut clericatus ordinationem, aut archipresbyteratum, aut commendationes altarium, aut traditiones eccleſiarum, aut abbatias, aut præpoſituras vendere. Quiſquis contradixerit, aut vendiderit, anathema ſit. ☞

CONCILIUM GERMANICUM

Adverſus Simoniacos ab Henrico Imperatore celebratum præſente Clemente II. Pontifice Anno MXLVIII.

Ex Baronio ad an. 1047. n. 6. & ſeq.

Matth. 10.

L*Iquet Glabri teſtificatione Henricum III. Imperatorem ab Urbe reverſum collegiſſe Concilium Epiſcoporum ad extirpandum, quod reliquum erat Simoniacæ pravitatis, in eoque ad Epiſcopos peroraſſe gravique invectiva eoſdem exagitaſſe ejuſdem criminis reos. Sed audiamus ipſum iſta ita narrantem lib. 5. c. 2.* Dignoſcens igitur idem Henricus per univerſam Galliam, atque Germaniam ſimoniacæ philargiriæ graſſari cupiditatem, coadunari fecit ex omni imperio ſuo tam Archipræſules, quam cæteros Pontifices, & tales eis intulit colloquium. Lugens vobis incipio loqui, qui vice Chriſti in Eccleſia conſtituti eſtis, quam ipſe ſibi deſponſavit, ac pretio ſui ſanguinis redemit. Sicut enim ipſe gratuita bonitate de ſinu Dei patris per Virginem ad nos natus eſt redimendos, ita ſuis præcepit, mittens eos in univerſum orbem, Apoſtolis: *Gratis accepiſtis, gratis date.* Vos autem avaritia & cupiditate corrupti, qui dum conferre deberetis in hujuſmodi tranſgreſſionis, dando, & accipiendo, canonem, maledicti eſtis. Nam & pater meus, de cujus animæ periculo valde pertimeſco, damnabilem avaritiam in vita nimis exercuit. Idcirco quicumque veſtrorum hujuſce ſe norunt contaminatos, oportet, ut a ſacro miniſterio ſecundum depoſitionem canonicam arceantur. Patet ergo maniſeſtiſſime, quoniam propter hanc offenſam venerunt ſuper filios hominum diverſæ clades, ſames videlicet, atque mortalitas, necnon & gladius. Omnes quippe gradus Eccleſiaſtici a maximo Pontifice uſque ad Oſtiarium opprimuntur per ſuæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam, in cunctis graſſatur ſpiritale latrocinium.

His denique ab Imperatore acerrime prolatis ſtupefacti Pontifices, quid illi reſponderent, non habebant. Pertimeſcebant enim carere ob hanc culpam propriis epiſcoporum ſedibus. Et quoniam non ſolum in Gallicanis epiſcopis hæc peſſima pullulaverat nequitia, verum etiam multo amplius totam occupaverat Italiam (omnia quippe miniſteria eccleſiaſtica ita eo tempore habebantur venalia, quaſi in foro ſæcularia mercimonia) cernentes * quoque epiſcopi gravi ſe invectione ir- reti-

* quique

ANNO CHRISTI 1048.

ſetiios, miſericordiæ opem implorabant. At ipſe Princeps miſericordia motus, tale conſolationis protulit verbum: Ite, inquiens, & quod illicite accepiſtis, bene diſponere ſatagite, ac pro anima patris mei, qui hac noxa reus vobiſcum tenetur, attentius intercedere mementote, quatenus ei indulgentiam hujus facinoris a Deo poſſitis acquirere. Tunc propoſuit edictum omni ſuo imperio, ut nullus gradus clericorum, vel miniſterium Eccleſiaſticum pretio aliquo conquireretur: ac ſiquis dare, aut accipere præſumeret, omni honore deſtitutus anathemate mulctaretur: Spopondit inſuper promiſſum hujuſmodi dicens: Sicut enim mihi Dominus coronam imperii ſola miſeratione ſua gratis dedit; ita & ego, quod ad religionem ejus pertinet, gratis impendam. Volo, ſi placet, ut & vos ſimiliter faciatis.

Hæc Imperator, præſente, ut puto, Clemente Pontifice, quem ſecum ex Italia in Germaniam duxerat, Non erat Imperatoris opus, cum Simoniacis Epiſcopis diſpenſare, ut retinerent Epiſcopatum, aut inferre anathema in delinquentes.

VITA
DAMASI PAPÆ II.

Damaſus quando, ubi, & a quo electus?

DAmaſus, qui, cum eſſet epiſcopus Brixienſis, Poppo nominabatur, ſedi apoſtolicæ ab imperatore præſentatus, & Romam miſſus, omnium ſuffragiis eſt electus, comprobatus & conſecratus pontifex Romanus anno Domini 1048. tempore Henrici imperatoris II. Sedit dies tantum viginti tres. Defunctus Præneſte, ut habet Leo Oſtienſis, delatus Romam in eccleſia ſancti Laurentii, extra muros eſt ſepultus. Sedes uſque ad annum ſequentem vacans, unguibus Benedicti invaſoria diſcerpta fuit.

CONCILIUM SENONENSE,

Ab omnibus provinciæ Senonenſis epiſcopis coram Henrico rege habitum,
Anno MXLVIII.

ANno æræ Chriſtianæ MXLVIII. Senonis congregata eſt coram Henrico Francorum rege ſynodus, cui præfuit Gilduinus Senonenſis epiſcopus, interfueruntque omnes provinciæ Senonenſis epiſcopi: Imbertus * Pariſienſis, Maynardus Trecenſis, Hugo Nivernenſis, Herbertus Autiſſioderenſis, Gualterus Meldenſis, & Iſambardus Aurelianenſis. Quo in concilio rex & epiſcopi, Theobaldi comitis Trecenſis precibus annuentes, fundationem monaſterii ſancti Aygulfi in urbe Pruvinenſi, a Theobaldo factam, confirmarunt. *Ex diplomate ſancti Aygulphi cui rex, & epiſcopi ſubſcripſerunt.*

* al. Humbertus.

CONVENTUS WORMATIENSIS,

In quo Leo IX. ſummus Pontifex eligitur.

D*E eo hæc VVibertus in vita S. Brunonis Epiſcopi Tullenſis apud Henſchenium ad diem 19. Aprilis l. 2. c. 1.* Apud Wangionum urbem (Wormatiam vulgo dictam) ante præſentiam glorioſi Henrici ſecundi Romanorum Auguſti, fit Pontificum, reliquorumque procerum non modicus Conventus. Inter quos hic Chriſto dignus Præſul convocatur: quippe ſine ejus conſilio intra Imperialem curiam nihil magni diſponebatur. Et repente, illo nihil tale ſuſpicante, ad onus Apoſtolici honoris ſuſcipiendum eligitur a cunctis. Quod officium humilitate commonente diutiſſime refugiens, dum magis ac magis cogitur, triduanum conſulendi depopoſcit ſpatium: in quo jejuniis vacans & orationibus, omnino ſine cibo potuque permanſit. Cumque denuo repungeretur ad obedientiæ impletionem, ſpontanee coram omnibus ſuam dixit confeſſionem; conatus quaſi quadam ſuorum enormitate ſcelerum, communem permutare electionem &c. Videns ergo, nullo modo ſe poſſe effugere Imperiale præceptum, & commune omnium deſiderium, coactus ſuſcepit injunctum officium, præſentibus Legatis Romanorum ea conditione, ſi audiret totius Cleri ac Romani populi communem eſſe ſine diſſidio conſenſum.

ANNO CHRISTI 1048.

SYNODUS AMALPHITANA

Circa annum 1048. habita.

Ex Suppl. Manſi pag. 1298.

SYnodi hujus nuda, & ſola nominia mentio ſupereſt in epiſtola Nicolai papæ ad Amalphitanos, quam e MS. codice inferius ad Romanam ſynodum dabo, his verbis: *Vos ergo hæc & alia SS. Patrum ſtatuta fideliter, & chriſtiana reverentia obſervate, & nominatim illa, quæ vobis archiepiſcopus veſter præcepit in ſynodo, quam apud vos habuit primo anno ordinationis ſuæ; ſi vultis de ſancta Romana eccleſia, & apoſtolica ſedis pace, communione, atque benedictione gaudere.*

CONCILIUM SILVANECTENSE

Anno 1048. celebratum. Reſtituit, & confirmat monaſterio S. Medardi caſtellum de Vico.

Ex autographo Sueſſionenſis monaſterii S. Medardi.

Ibid. Extat apud Martene Vet. Monum. to. VII. col. 58.

ANno incarnati Verbi milleſimo quadrageſimo octavo, agente in ſceptris regni Francorum rege Henrico ſub anno octavo decimo, poſt multas tyrannicæ dominationis preſſuras, & pericula, quas per ſeptennium venerabilis locus abbatiæ Sanctorum Medardi, & Sebaſtiani, atque Gregorii papæ perpeſſus fuerat, divina præveniente gratia, ejuſdem regis induſtria, ipſam abbatiam de poteſtate Stephani comitis in ſua mundeburde recepit propria. Ea tempeſtate privatur præfatus ſanctorum locus caſtello dicto nomine Vico, cum beneficiis ad ipſum caſtrum pertinentibus; quod malum & venerabilis loci detrimentum præfati Stephani comitis incuria, & nugacitati ſignatur adſcriptum. Denique domnus rex pro remedio animæ ſuæ, & pro anima genitoris ſui, videlicet B. memoriæ Roberti regis, compatiens utilitatibus loci, & conſiderans, quod idem ipſe locus jam ſatis pœnas lucrit, ob reverentiam & meritum B. Gregorii papæ, cui antiquis temporibus ſupradictum caſtrum cum omnibus appenditiis ſuis donatum fuerat, per liberalitatem Bertæ ſororis Chlodoviei imperatoris, regia poteſtate clementer monaſterio reſtituit per petitionem Willelmi Normannorum principis, & induſtria Rainaldi abbatis ipſius monaſterii, epiſcopali auctoritate firmavit, ut nemo abbatum per ſucceſſiones quemquam de ſua linea vel progenie ſupradicto caſtro præficiat, nec ſubtrahere, vel minuere, vel immutare audeat, vel alicui quiddam in beneficium tribuere præſumat. Qui vero aliter facere præſumpſerit, & hujus præcepti noſtri confirmationem violaverit, a Deo cujus exciderit contemptor, pœnis æternalibus cum Juda traditore Domini ſe damnandum cognoſcat. Hoc autem noſtrum decretum ut verum eſſe credatur, & a præſentibus ſervetur, & futuris, ſubſcriptionibus epiſcoporum cum maledictionis anathemate roborare ſtuduimus, & ſigillo noſtro ſigillare decrevimus. Actum civitate Silvanectenſium in ſacro palatio glorioſi Regis Henrici, ſub die ſancto Penteceſten, indictione ſecunda:

S. Henrici regis.
S. Widonis Remorum archiepiſcopi.
S. Gelduini Senonum archiepiſcopi.
S. Geroldi Sueſſorum epiſcopi.
S. Dragonis Belvagorum epiſcopi.
S. Gibuini Laudunenſis epiſcopi.
S. Frotlandi Silvanectenſis epiſcopi.
S. Balduini Noviomenſis epiſcopi.
S. Mainardi.
S. Hezelini Pariſiorum epiſcopi.
S. Rotgeri Catalaunenſium epiſcopi.
S. Fulconis Ambianenſium epiſcopi.
S. Walteri Meldenſium epiſcopi.
S. Balduini Flandrenſium comitis.
S. Teebaldi comitis, S. Walteri comitis, S. Willelmi comitis, S. Rodulphi comitis, S. Odonis comitis, Sign. Ivonis comitis, Sign. Ingranni comitis, S. Walteri de Brienna comitis, S. Hilduini comitis, S. Manaſſe comitis, S. Gelduini comitis, S. Hugonis Bardulphi, S. Rodulphi camerarii, S. Everardi, S. Walteri, S. Bernardi, S. Nivelonis.

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ ANDREÆ I.

Hungariæ regis, edita in comitiis circa annum 1048.

Ibid. Extant in Peterfy Concil. Hunger. tom. I.

I. UT quicunque Ungarus, ſeu peregrinus in Ungaria depoſito Scythico gentili & ethnico ritu, ad veram Jeſu Chriſti fidem illico non rediret, ac ſacram legem a divo rege Stephano traditam non reciperet, capite, & bonis mulctaretur. Civitates, oppida, villæ, templa demolita, dirutaque reficerentur.

II. Pontifices, & collegia Sacerdotum priſtino more obſervarentur, & illis parerent.

III. Ritus omnes chriſtiani revocarentur.

IV. Profanas & Scythicas cæremonias falſoſque Deos abrogarent, & ſimulacra demolirentur.

V. Si quis Deo, Sanctiſque ejus, & Sacerdotibus malediceret, aut in eos mali quid patraret, Dei primum, tum vindictam ſuam incurſurum ſe ſciret.

VI. Quicumque ſacris addictum, aut etiam profanum hominem occidiſſet, peccatum more veteri expiaret, omnes denium a cœdibus, latrociniis, ac cæteris injuriis, & vi abſtinerent.

VII. Qui vero conſtitutionem hanc contemneret, & ei animo reluctaretur, capitis, & omnium rerum reus eſſet, edixit.

VI.

VITA LEONIS PAPÆ IX.

LEo, qui hujus nominis vulgo IX. pa[illegible], et antea Dagſpurgenſi, epiſcopo in Leucis, cui nomen Bruno fuerat, [illegible] catholicæ creatus [illegible] anno 1049. [illegible] Idibus Februarii. Cardinales per legatos imperatorem II. Cardinales ſuo nomine eligi [illegible] qui Benedictum [illegible] apoſtolicam violenter in[illegible] ſedem apoſtolicam. Delegit imperator Bru[no] nobili Francorum proſapia oriundum, epiſcopum, eumque purpura pontificali [illegible] coram cœtu cardinali[um] gradum [illegible] ſiſteret. „ Cum [illegible] iter aperuit, inquit Otto Friſingenſis, „ eum Cluniacum venire, ubi forte [illegible] „ tus Hildebrandus, prioratus, ut [illegible] „ diœceſim adminiſtrabat. Is vero Leo[nem] „ æmulatione Dei plenus, conſtanter [illegible] „ compos redarguit, illicitum eſſe [illegible] „ manum laicalem ſummum pontificem [illegible] „ bernationem totius eccleſiæ violenter [illegible] „ Verum ſi ſuis ſe credere velit conſiliis [illegible] „ que, & quod majeſtas imperialis [illegible] „ exacerbetur, quodque libertas eccleſiæ [illegible] „ ctione renovetur, ſe pollicetur effectu[rum] [illegible] „ clinatus ille ad monitum ejus purpuram [illegible] „ ponit, peregrinique habitum aſſumens, [illegible] „ ſecum Hildebrandum, iter carpit. [illegible] „ Urbem aſque venientes conſilio Hild[ebrandi] „ a clero & populo Bruno in ſummum [illegible] „ cem eligitur. “ Ita Leo, ſicut illi mo[illegible] [apo]ſtolico præcedentibus prophetiis & viſionibus [illegible] divinitus revelatum fuerat, [illegible] quinquennium [illegible] Romanæ eccleſiæ pontifex [legi]time electus eſt [illegible] & ob vitam [illegible] meritis valde inſignis, angelorum conſortio [illegible] ducebat angelicam, angelorum memorabile refert Sigeb[ertus]. De quo hoc memorabile [illegible] quod cum ex Galliis Romam tenderet, audi[vit] voces angelorum cantantium: Dicit Dominus: Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. [illegible] quod ſimul ac [illegible] Unde factum eſſe credo, quod [illegible] accepiſſet, [illegible] pontificiam Romæ [illegible] ad viſitandam [illegible] Sipontum in Apulia ad [illegible] monte Gargano [illegible] ſancti Michaelis in rupe [illegible] ſuffragia [illegible] & ad promerenda apud Deum [illegible] ejus temporis [illegible] angelorum, celeberrimam [illegible] peregrinationem accurrerit. Ex hac [illegible] reverſus, monaſterium Caſſinenſe [illegible] pro [illegible] ibidem miſſæ ſacrificio, [illegible] gratias egit, & [illegible] donavit [illegible] exhibitis multis privilegiis [illegible] abbatem [illegible] amator extitit [illegible] [illegible] ſanctus epiſcopatus relinquere [illegible] Tullenſis ſuum imperialis [illegible] [illegible] ſanctæ crucis, [illegible] locupletavit. Rebus [illegible] venit in Germaniam [illegible] pluribus, quod in [illegible] que ex Galliis [illegible] tharingia [illegible] virtute & [illegible] prædicandum ex [illegible] ordinavit, ex quo [illegible] ſtus factus eſt cardinalis [illegible]

[illegible] Unde factum [illegible] ſet, ob [illegible] nibus [illegible] cum ſuis [illegible] & honorifice [illegible] cerent. Petrus [illegible] epiſcopum, ad [illegible] militaribus [illegible] hac de re, [illegible] dini [illegible] gillat. Sed [illegible] Germanorum [illegible] epiſcopos [illegible] ut in [illegible] let, [illegible] cha [illegible] dei. [illegible] jorum, [illegible] nionem [illegible] ad Leonem [illegible]

Digitized by Google

Lenuis epiſtola conſtat, impetravit. Poſt acceptam
& refutatam impiam Michaelis Conſtantinopoli-
tani patriarchæ epiſtolam, pro pace inter Latinos
& Græcos conciliandа, & pro bello adverſus
Legationem miſit ad Orientem. Nurthmannos conficiendo, legationem miſit Con-
ſtantinupolim ad Conſtantinum Munomachum
imperatorem. Fungebantur legatione Humbertus
epiſcopus Silvæ candidæ, Fridericus archidiaco-
nus cancellarius, cardinales, & Petrus epiſcopus
Amalphitanus. Rerum ab ipſis Conſtantinopoli
geſtarum commemoratio brevis & ſuccincta ex-
tat apud Baronium, quam infra ſubjungimus.
Antequam a legatione reverterentur, Beneventi
infirmatus in comitatu Gunfridi Northmanni olim
hoſtis ſui, Romam delatus, ſancte & pie obdor-
mivit in Domino xiv. Kalendas Maji, poſtquam
Sanctus Leo poſt obitum miraculis claret. ſediſſet annos 5. menſes 2. & dies 8. Sepultus
in baſilica ſancti Petri juxta ſepulchrum ſancti
Gregorii, miraculis celeberrimis claruit, de qui-
bus ſupra, & infra in notis concilii Remenſis.
Ceſſavit epiſcopatus menſes undecim, & dies vi-
gintiquatuor.

EPISTOLA I.

LEONIS PAPÆ IX.

AD MICHAELEM CONSTANTINOPOL. PATRIARCHAM.

Adverſus ejus & Leonis Acridani epiſcopi inaudi-
tas præſumptiones, & nimias vanitates.

*Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Michaeli Con-
ſtantinopolitano, & Leoni Acridano, epiſcopis.*

I.

Luc. 2. *IN terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Hujuſ-
modi exordium docuit nos illud dominicum:
Luc. 10. *In quamcumque domum aut civitatem intraveritis,
primum dicite: Pax huic domui: & ſi ibi fuerit fi-
lius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin
autem, ad vos revertetur. In pace etenim vocavit*
1. Cor. 7. Ephеſ. 2. *nos Deus, qui eſt pax noſtra; qui fecit utraque unum,
& veniens evangelizavit pacem his qui longe, & D
Matth. 5. his qui prope erant*: & inter nonnulla dixit: *Bea-
ti pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Quorum
Iſa. 52. Rom. 10. pedes deſiliquus Iſaias admiratus, proclamat: *Quam
ſpecioſi pedes evangelizantium pacem!* Ad quam
magnus Paulus conteſtando ſic diſcipulos adhor-
Hebr. 12. tatur: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimo-
niam, ſine qua nemo videbit Deum*. Et: *Si fieri
poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus*
Rom. 12. 2. Cor. 13. *pacem habentes*. Et rurſum: *Pacem habete, &
Deus dilectionis & pacis erit vobiſcum*. Nec im-
merito, dicente diſcipulis ſuis, immo omnibus
Joan. 14. Chriſtianis, ipſo Domino: *Pacem relinquo vobis,
pacem meam do vobis*. Quæ utique quam germa-
no & unanimi affectu, & indiſſolubilis fœderis
nexu retinenda ſit, hinc poteſt colligi, quod E
eam ultimam cohæredibus & comparticibus ſuis,
velut hæreditario & perpetuo jure commendatam
ſub teſtamento, mox ſuo ſanguine ſubſcripto,
& pia morte confirmato reliquit, quaſi diceret:
Fratres & cohæredes mei, relinquo vobis ex pa-
trimonio noſtro ſortem, temporalem videlicet
pacem: quam ſi integram & incontaminatam in
fine mihi repræſentaveritis, meam ſortem, pa-
cem ſcilicet ſempiternam, adjungo vobis. Nec
his contentus, Patri æqualis, Patreque minor,
pro hac ipſa Patrem ſic deprecatur, ad Patrem
ſuum, & Patrem noſtrum, a quo nunquam di-
A ſceſſerat, rediturus: *Pater, quos dediſti mihi, vo-* Joan. 17.
*lo ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus, & ſint
conſummati in unum.*

II.

Sed *væ mundo ab ſcandalis*: quia cum pene Matth. 18.
omnes paginæ divinæ nos pariter invitent ad bo-
num unitatis & pacis, quatenus cor unum & ani-
ma una ſit nobis in eo qui unanimes in domo
ſua, quæ eſt catholica eccleſia, habitare facit:
extitere tamen hactenus, & exiſtunt miſeri ho-
mines, ſua, non quæ ſunt Jeſu Chriſti, quæ-
rentes, per omnia militibus Dominum gloriæ
crucifigentibus nequiores. Illi ſiquidem corrupti-
bili tunicæ ipſius, quia inconſutilis & deſuper
contexta erat per totum, pepercerunt, dicentes:
B *Non ſcindamus eam*: quadam utique reverentia Joan. 19.
admirati & textricis diligentiam, & operis ele-
gantiam. Iſti vero incorruptibili caritati ejus,
qua univit eccleſiam, ut exhiberet ſibi veſtem
glorioſam, non habentem maculam aut rugam,
impias & ſacrilegas manus ad diſcindendum cru-
deliter injiciunt, linguas magniloquas & dolo-
ſas ad confodiendam illam exacuunt: nihili pen-
dentes ineffabili & ſpeciali artificio coæternæ Deo
Patri ſapientiæ compactam & contextam, nec
humano ingenio, ſeu philoſophorum ſyllogiſmis
aut argumentationibus confutam: *Stulta enim* 1. Cor. 1.
mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes. Neque
enim per rhetores & ſophiſtas collegit piſcato-
res, ſed per piſcatores & ſimplices piſcatus eſt
C ſophiſtas & oratores: quia, ſicut egregius Pau-
lus dicit: *Non eſt in ſermone regnum Dei, ſed in* 1. Cor. 4.
virtute.

III.

Verum erubeſcat & confundatur impia hære- De eccleſia unitate.
ſis, impudenter inhians ſectioni atque diviſioni
inſecabilis & indiviſibilis unitatis, reclamante &
repugnante non ſolum ipſius unitatis natura,
ſed etiam humanæ ſapientiæ conjectura. Diſce-
dant ergo perfidi corvi, milvi, vultures, & quæ-
cumque laniatu vel morte aliena paſcuntur aves.
Sola columba ad arcam redeat; & ſuper caput
Domini Jeſu manens, totum corpus ejus, quod
eſt eccleſia, uniat, infundat & repleat: unicam-
que columbam de diverſæ profeſſionis & nationis
D hominibus atque linguis omnibus, quaſi de di-
verſis membris efficiat, cui voce capitis, quod
eſt ipſe Chriſtus, dicat: *Una eſt columba mea,* Cant. 6.
perfecta mea, immaculata mea. Quæ enim ſem-
per una vocatur, & eſt, nunquam dividitur aut
ſecatur: quæ ſemper perfecta, hoc eſt plena,
nunquam minuitur aut evacuatur: quæ ſemper
immaculata, nunquam corrumpitur aut macula-
tur. Quoniam etſi nonnunquam ab ea plerique
ita exeunt, ut non revertantur: non tamen ejus
unitas inde diſcinditur, aut perfectio minoratur,
ſeu virginitas violatur. Quandoquidem membra
corvina ad hoc revertuntur, ut ſuo corpori, a
quo ad tempus videbantur eſſe disjuncta, reincor-
porentur, & integerrima permaneat columba il-
E la unica, cui ſe incorporatos & unitos falſo glo-
riabantur. Et quæ gemebat ſub periculis in fal-
ſis fratribus, revelata illorum exitu, per os bea-
ti Joannis apoſtoli libere proteſtatur: *Ex nobis* 1. Joan. 2.
*exierunt, ſed non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent
ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum*. Qui enim
pectus columbæ, velut humores mali, ſolebant
premere, & ad nauſeam jugiter provocare, ali-
cujus acceſſionis vel occaſionis impulſu egreſſi,
vel ejecti, aut potius egeſti, comprobantur eam
relevare; atque bonæ valetudinis ſtatum ſua di-
ſceſſione eidem revocare. Quotquot autem exeunt
redituri, omnino ab ea nequeunt avelli aut præ-
cidi:

117. & ſi videntur aliquamdiu avulſi ... per corpus
... Deo quos ſunt ejus, per corpus ...
... intus ſine errore ...
... & errare: nec rapit ...
... quos jam prorſus rapuit ...

IV.

Sed vos ... ſuperbiæ & * arrogantiæ ...
... & præcurſores ejus ...
... univerſos filios ſuperbiæ ...
... peſtes in medium ...
... cui cœleſte præparatum ...
... eis eſt, atterere. De qua ...
... dilectus Domini ...
... : *Filioli*, inquiens, ...
1. Joan. 2. ... *audiſtis quia antichriſt...*
... *antichriſti multi facti ſunt* ...
... adventu Salvatoris ...
... ad ſecundum ejus adventum ...
... antichriſtos jam ...
... poterit? De quo ...
... Paulus Epheſius ...
... : *Ego ſcio quoniam* ...
... *graves in* ...
Act. 20. ... *& ex vobiſipſis exurgent* ...
... *ut abducant diſcipulos* ...
Sed, o Domine Jeſu, pervigil paſtor, ...
... Juda, qui, ſecundum pſalmiſtam ...
Pſal. 90. ... & baſiliſcum ambulas, & conculcabis ...
... & draconem, jam in fine ſæculorum ...
... infidiis, & rabie ...
... luporum hactenus feſſas miſerantes ...
& increpa feras arundinis, quæ ſæviunt, ...
... frendunt ſuper humilitatem eccleſiæ ...
... & protecti arundineto, id eſt, mundi ...
... exterius quidem nitida, ſed interius ...
... ubi, ſicut ad beatum Job divina voce ...
Job. 40. ... *Non ſolum omnes beſtiæ agri ludunt* ...
ſcilicet turba malignorum ſpirituum ... etiam
... ſuum debacchatur, verum etiam ...
... eorum utique princeps, ibidem ſub ...
dormit in ſecreto calami & locis humentibus ...
cum ſine aliqua inquietudine vel conturbatione ...
in ſuperborum & lubricorum cordibus ...
ſecurus. Catholica vero eccleſia promiſſionis ...
... Domine, quotidie gaudet ...
doctoribus ſuis illud Sapientiæ: *Fulgebunt* ...
Sap. 3. *& tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent.*
... tanto agitatas arundines comburent, ...
feras arundinis pariter interient, in quibus ...
... congregatio taurorum, cœtus videlicet ...
... cervicoſo ducatu poſt ſe trahentium ...
... laſcivas animas populorum ...
... id eſt, ... argento, excludantur ...
... ſunt ... divinis & ſtabiles in fide ...
... in eloquiis ... manifeſtentur ...
... emineant vel ... ſignificantur ...
... eloquia divina ... *Eloquia Domini* ...
... teſtatur: ... examinatum. Per ...
Pſal. 11. ... vel aurum quodam ...
... & exprimitur: ut ...
... & inſignitum ...
... ſlorum aut imaginum ...
... & planum ...
... eloquitur magnus ...
1. Cor. 11. ... qui probati ſunt ...
... maligna hæreſis ...
... ab apoſtolo ...
... in ſancto ...
Matth. 3. ... eſt, ... ſeu ... per ...
... fruſtra in fornace ...
... purgatur, ſi palea non ...

... Hæc & alia ſimilia ... paginam ... concreverunt ... lacrymis ... eccleſiæ adjutor ... illud ... in omni ... in quo ... vigor cariſſime ... frater & ... Leo ... eccleſiam ... audacia, ... damnaſſe, ... celebrare. Ecce ... non bona glor... ... os veſtrum ... antiquam ... Chriſtus Filius ... Simon Bar Jona, quia caro ... ſed Pater meus qui eſt ...

VI.

Non ergo perpendimus, quanta ... caturæ pater qui eſt in cælis ... apoſtolorum Petro ... ipſe Dominus ... ſemetipſum ... ineffabile ... Filii ſui? Et cui ... ſed per ... phetam, ... rum & ... bus: *Et ego dico* ... ædificabo Eccleſiam meam ... per hanc petram ... capiti vos ... poteſt univerſali eccleſiæ ... præter quem ... Quod utique devotiſſimus ... ponere fundamentum ... ille Petrus non ... ſed etiam ... demonſtravit, ... humilitate ... grua ſignificatione ... crucifigi ... pite petivit: ... rans, ſeſe eſſe ... fundamentum, ... natum, ... Chriſtus Jeſus ... pote ſuperpoſitum ... eccleſiaſtica ... angulari lapidi ... ferret, ... bra corpori ... pages, ... uſque ad ... los ſuſtoll...

Taliter ... ſtum, ... nis, qui ...

VII.

... eccleſia ſuper petram, id eſt, Chriſtum ... Petrus vel Cephas filius Joannis ... Simon dicebatur, ædificata ...

... Juſdem ... ſer ... angelo ... Jeſum, ... illius ... devotiſſimus ... morient... ... & con... ... lapidem ... præfig... ... compag... ... qui, ... ſolidit... ... pondu... ... ſub... ... collo ... ad ca...

... fus Chriſtianus ... eccleſiaſti... ... confunditur ... Conſtantinopolitana ... dicimini ... præſumptione ... maxime ...

Digitized by Google

inferi portis, diſputationibus ſcilicet hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret ſuperanda. Sic pollicetur ipſa veritas, per quam ſunt vera, quæcumque ſunt vera: *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Cujus promiſſionis effectum ſe precibus impetraſſe a Patre idem Filius proteſtatur, dicendo ad Patrem: *Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Erit ergo quiſquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam putare? Nonne a ſede principis apoſtolorum, Romana videlicet eccleſia, tam per eumdem Petrum, quam per ſucceſſores ſuos, reprobata & convicta, atque expugnata ſunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec uſque in finem deficiet, ſunt confirmata?

Matth. 16. Luc. 22.

Ibidem.

Hæreſes omnes per eccleſiam Romanam expugnatæ.

VIII.

Præterimus nominatim replicare nonaginta & eo amplius hæreſes ab orientis partibus, vel ab ipſis Græcis, diverſo tempore ex diverſo errore ad corrumpendam virginitatem catholicæ eccleſiæ matris emergentes. Dicendum videtur ex parte, quantas Conſtantinopolitana eccleſia per præſules ſuos ſuſcitaverit peſtes, quas viriliter expugnavit, protrivit, & ſuffocavit Romana & apoſtolica ſedes. Ecce Euſebius Nicomedienſis epiſcopus, ſedis Conſtantinopolitanæ invaſor, & ſignifer maledicti Arii extitit. Quartus Macedonius hæreſiarcha, ſuffocator anteceſſoris ſui beati Pauli, blaſphemator Spiritus ſancti, tortor Chriſtianorum, & uſque ad mortem perſecutor, & alter Julianus, charactere in frontibus notando catholicos. Hæc & alia mala tam ipſe, quam ſui ſequaces, per omnes orientis urbes, & maxime Conſtantinopoli, agebat: cum Heſperiæ partes ab hac tempeſtate immotæ manerent, teſte veſtro hiſtoriographo Socrate. Quintus Eudoxius Arianus invaſor ſedis, & ordinator Eunomii hæretici, dicens Patrem ἀσεβῆ, quod nullum colat; Filium εὐσεβῆ, quod Patrem colat. Sextus Demophilus, ipſe Arianus. Nonus Maximus, Cynicus & Apollinariſta. Decimus Nectarius vir ſanctus, ordinatus a ſancta Conſtantinopolitana ſynodo prima: de quo cum ſancti patres Damaſo papæ, & ſuis coepiſcopis ſcripſiſſent, dixerunt: Conſtantinopolitanæ urbis novellam, ut ita dicamus, eccleſiam velut ex ore leonis, hæreticis ſuffoſſam blaſphemiis, abſtraximus: teſte Theodoreto veſtro hiſtoriographo. Sed non inde omnino ſuffocatus eſt ille veternoſus baſiliſcus & venenoſus: quia ſucceſſor hujus Joannes Chryſoſtomus ab ingrata eccleſia bis eſt depoſitus, & in exilio defunctus. Cujus depoſitionem non ferentes occidentales epiſcopi, id eſt, Latini, ab orientalium communione ſunt ſegregati. Hujus ſucceſſor Arſacius manu militari in Joannitas deſæviit, in ſequaces videlicet beati Joannis. Jam quintus decimus in catalogo Neſtorius hæreſiarcha extitit, qui ſpiritu diaboli plenus, inter alias ſuæ perverſitatis blaſphemias, tale virus evomuit: Dei genitricem Mariam nullus appellet: Maria enim homo fuit, & Deum ab homine generari nimis impoſſibile eſt. Qui etiam duas perſonas in Deo Chriſto mentitus eſt. Hinc ſeptimus decimus Flavianus beatus præſul martyrio coronatus poſtea, quia damnavit Eutychen abbatem, unam ſubſtantiam vel naturam in Chriſto aſſerentem. Propter quod beatiſſimæ memoriæ domino papa Leone, & Marciano Chriſtianiſſimo imperatore factum eſt Chalcedonenſe concilium ſexcentorum triginta pontificum. Quid dicemus de Acacio accuſatore, & reſtitutore Petri Alexandrini epiſcopi, per quos plurima homicidia extiterunt, niſi quod a ſanctiſſimo Gelaſio papa in perpetuum fuere ambo damnati cum Joanne ſucceſſore & defenſore Acacii? Poſt quos Anthimus Eutychianus hæreticus per præſentem papam Agapetum in ipſa Conſtantinopoli eſt depoſitus. Eutychius autem, quia dogmatizabat humanum corpus in reſurrectione impalpabile futurum, & vento aereque ſubtilius, a beato Gregorio tunc diacono ita eſt convictus, ut in præſentia piæ memoriæ Tiberii imperatoris codices dogmatis ejus juſtis flammis traderentur.

Hæreſis 90. Græcorum.

Socrates hiſtoriæ eccleſ. lib. 2. cap. 2.

Theodoretus eccleſ. hiſtor. lib. 5. cap. 8.

In tomo de anathematis vinculo ep. 4. & 11.

Agap. epiſt. 4. & 5.

IX.

Succeſſit quoque huic Joannes, cujus ſuperbiam quamvis univerſus mundus capere nequiverit, anguſtus tamen ceſpes poſt non multum temporis compreſſit. Hic nimiæ vanitatis novum nomen primus ſibi uſurpavit, ubi ſe a cunctis œcumenicum patriarcham, id eſt, univerſalem, & dici & ſcribi debere decrevit. Pro qua utique præſumptione a beatis Pontificibus Pelagio & Gregorio digna percuſſus eſt excommunicatione. Cujus contagii macula adhuc vobis cum ipſa maledictione ſic adhæſit: ut nunc quoque voſipſos œcumenicos patriarchas, & appellare, & ſcribere non timeatis. Et certe nomen iſtud a ſanctis patribus in Chalcedonenſi ſynodo, ob reverentiam S. Romanæ & apoſtolicæ ſedis, ſanctiſſimo deceſſori noſtro Leoni papæ, & præclariſſimo doctori, ſucceſſoribuſque ejus fuit oblatum: ſed nec ab illo, nec ab ullo ſucceſſorum ipſius conſtat hactenus receptum. Et cui poſt Chriſtum Jeſum hoc nomen magis poterat aptari, quam ſucceſſoribus Petri? Sed imitanda humilitas reverendorum pontificum, attendens quod ipſe princeps apoſtolorum non inveniatur dictus univerſalis apoſtolus ſuperbum refutavit vocabulum penitus, quo videbatur par dignitas ſubtrahi cunctis per orbem præſulibus, dum uni ex toto arrogaretur, tanquam ſinguli dicerent verbis & factis, quod magiſter eorum & primus crucifigendus inquit: Non ſum dignus caput ſurſum ponere, ſed declinare vultum in terram. Veſtra ergo fraternitas videat, quanta apud ſe protervia tumeat, quæ nec oblatum ſibi a quoquam, nec conceſſum, ſed potius denegatum, & ſub anathematis interpoſitione ab apoſtolica & prima ſede, & a ſanctis atque orthodoxis patribus interdictum ſuperſtitioſum vocabulum, tantæ obſtinationis contumacia, per quadringentos jam a beatiſſimo papa Gregorio & amplius annos, uſurpare non ceſſat. Et qualiter exemplo Domini noſtri Jeſu Chriſti & ſuorum, parati eſtis pro fratribus animas ponere, qui per tot tempora noluiſtis ſaltem inane nomen, & totius eccleſiæ unitatem ſua inſolentia ſcandalizans deponere? & quid effecit in veſtris mentibus toties declamata in auribus illa glorioſi apoſtoli profeſſio, qui dicit: *Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* qui non ſolum pro ſcandalo aliorum non urimini, ſed etiam ſcandalo veſtro quotidie uritis eccleſiam Dei?

Joannis epiſcopi Conſtantinopolitani arrogantia.

2. Cor. 2.

X.

Sed ut ad reliquos deceſſores veſtros revertamur: quid de Pyrrho epiſcopo, imo hæreſiarchæ Macarii Antiocheni ſequace dicetur? qui veniens Romam, ſcripto anathematizavit omnia, quæ ipſe & deceſſores ſui contra fidem catholicam & apoſtolicæ ſedis ſenſerant. Sed quantocius ad vomitum reverſus, a papa Theodoro eſt damnatus, & ſucceſſor ejus Paulus, quod ab eodem Romano pontifice monitus & increpatus non reſipuit: quando velut ſimulacrum aut phantaſma aliquod in-

inlcuſibile dominum noſtrum Jeſum Chriſtum arbitratus, nec unam, nec duas voluntates vel operationes in eodem fuiſſe diffinivit, & altare Lateranorum & legatorum Romanæ eccleſiæ, quod nemo hæreticorum ante eum præſumpſerat, ſubvertit. Ad cujus rabiem, quæ ſæviebat in catholicos, deſtruendam, ſanctiſſimus papa Martinus, collectis centum & quinque epiſcopis, damnavit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Conſtantinopolitanos epiſcopos. In qua utique veſania nec vos iſtis modo temporibus inferiores illo veſtro Paulo, ſummam & apoſtolicam ſedem, cunctoſque inſtitutionis ejus fidiſſimos obſervatores anathemate damnatis: incauta, impu-
De Romana ſede nulli judicare licet. denti arrogantia adeo cæcati, ut non animadvertatis quid, & qui faciatis, & cui. *Illi nempe* facitis præjudicium, de qua nec vobis, nec cuilibet mortalium licet facere judicium: *beatiſſimo* & apoſtolico pontifici Silveſtro *divinitus decernente*, ſpiritualique ejus filio Conſtantino religioſiſſimo Auguſto cum univerſa ſynodo Nicæna approbante ac ſubſcribente, ut ſumma ſedes a nemine judicetur; inviolabiliter & inconcuſſe ſibi conſervato illo privilegio, quod idem princeps quarto baptiſmatis ſui die devotus contulit pontifici Romano: ſcilicet in toto orbe ſacerdotes ita hunc caput habeant, ſicut omnes judices regem. Quorum ſemper omni mundo reverendam ſententiam, ſicut veraciter divina inſpiratione promulgatam, amplexæ reliquiæ univerſales ſynodi, id eſt Conſtantinopolitana prima, conſenſu pii Auguſti & religioſi majoris Theodoſii; Epheſina prima, ſub juniore Theodoſio filio Arcbadii; Chalcedonenſis, ſub imperio divæ memoriæ Marciani; tertia Conſtantinopolitana, rogatu & conſenſu junioris Conſtantini: unanimi voluntate, concordique verbo & ſcripto confirmavere ſanctam Romanam & apoſtolicam ſedem, poſt dominum Jeſum caput eſſe omnium eccleſiarum Dei: & hoc debere credi, confiteri, & ſcribi ab omnibus veneratoribus Nicæni Concilii: cujus ſtatutorum uſque ad unum jota contemptoribus diſtrictum anathema cautum eſt a quinque prælatis, & cunctis ſanctorum patrum ſynodis ſubſequentibus.

XI.

Sic juxta Sapientem, lapis miſſus non pergit ad cœlum, & maledictum fruſtra prolatum, revertitur
Pſal. 37. in auctorem ſuum: *Sic*, juxta vulgi proverbium, qui ſupra caput ſuum ſpuere conatur, quantocius in faciem illius ſputum relabitur. Sic nobis maledictum pro maledicto non reddentibus, ſed cum Pſalmiſta adverſum nos peccatore conſiſtente, cuſtodiam ori noſtro jam diu ponentibus, per tumorem veſtrum incurriſtis, quod dolemus: quia præjudicium faciendo ſummæ ſedi, de qua nec judicium licet facere cuiquam hominum, anathema accepiſtis ab univerſis patribus omnium venerabilium conciliorum. Quo indiſſolubiliter adſtringemini, ſi cor impœnitens retinendo ſuper tantam præſumptionem, ab illo per vicarios ipſius non ſolvamini, cui ſpecialiter dixit Chriſtus Filius Dei
Matth. 16. vivi: *Quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.* Si conferamus vetera novis, Balaam ille ariolus in hac parte cautior fuit vobis: qui reverens Deum, nec promiſſis, nec minis regis Moab ad maledicendum filiis Iſrael flecti potuit:
Num. 23. *Quomodo*, inquiens, *maledicam cui non maledixit Deus? aut quomodo deteſtabor quem dominus non deteſtatur?* Vos vero nec amor Dei & proximi, nec reverentia divinorum canonum, aut, ſicut dicitur, orthodoxorum principum veſtrorum prohibitio revocat, quin publice maledicatis & dete-

A *ſtemini genus electum, regale ſacerdotium, gentemque ſanctam.*

XII.

Quod quamvis omnibus eccleſiis Chriſti, quæ unam catholicam in toto mundo efficiunt, a principe apoſtolorum Petro ſic vero dictum: nulli tamen verius aptatur, quam illi cui proprie præſidet ipſe qui cœleſtis regni meruit gubernacula obtinere, Domino Jeſu Chriſto ſibi dicente: Tibi Matth. 16.
dabo claves regni cælorum, & in ſpeciali poteſtate ligandi & ſolvendi, ſummi ſacerdotii privilegium. At quoniam, atteſtante Salomone, *Cor regis in* Prov. 21.
manu domini, quocumque voluerit vertet illud: tantum apicem cœleſtis dignitatis in beato Petro & in ejus vicariis prudentiſſimus terrenæ monarchiæ
B princeps Conſtantinus intima conſideratione reveritus, cunctos uſque in finem ſæculi ſucceſſuros eidem apoſtolo in Romana ſede pontifices, nec beatum Silveſtrum non ſolum imperiali poteſtate & dignitate, verum etiam inſulis & miniſtris adornavit imperialibus: valde indignum fore arbitratus, terreno imperio ſubdi quos divina majeſtas præfecit cœleſti: cui equidem comparatum iſtud terrenum, nihil eſt niſi vanitas vanitatum, qua homines obliti domini creatoris ſui, intumeſcentes, mox detumeſcunt. Et tamen imperialis celſitudo hoc totum quod potuit effecit, quando tota devotione quidquid a domino acceperat, eidem in miniſtris ſuis reddidit. Ut enim venerabilis Paulus docet, *Non eſt poteſtas niſi a Deo: quæcum-* Rom. 13.
C *que autem ſunt, a Deo ordinata ſunt.* Quibus in terreni regni opportuna adminiſtratione non reſiſtendum ſic inſtruimur per ipſum principem apoſtolorum: *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter* 1. Petr. 2.
Deum; ſive regi, quaſi præcellenti; ſive ducibus, tanquam ab eo miſſis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei. Et poſt pauca: *Deum timete, regem honorificate.* Atque per coapoſtolum ejus Paulum: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Nam qui reſi-* Rom. 13.
ſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Unde Sapientia in Proverbiis intonat, dicens: *Per me reges* Prov. 8.
regnant, & principes juſta decernunt. Quod etiam ſæpe dictus Auguſtus Conſtantinus perſpicacis ani-
D mi vivacitate deprehendit, & matri ſuæ religioſæ Helenæ inter nonnulla ſic reſcripſit: Qui moderatur ſæcula, & diſponit totius mundi ſuffragia, quibus alimur & ſuſtentamur, per ſe quidem ſpirantia vivificat, ſed per pectora principum ſua jura ſæculis dictat.

XIII.

His & aliis quam plurimis teſtimoniis, jam vobis ſatisfactum eſſe debuit de terreno & cœleſti imperio, immo de regali ſacerdotio S. Romanæ & apoſtolicæ ſedis, præcipue ſuper ſpeciali ejus diſpoſitione in cœlis: ſi quoquo modo Chriſtiani eſſe vel dici optatis, & ſi ipſam evangelii veritatem aperte, quod abſit, non impugnatis. Ad cujus tonitruum quiſquis non expergiſcitur:
E non dormit, ſed omnino eſt mortuus, cui jam fruſtra ab hominibus clamabitur. Sed ne forte adhuc de terrena ipſius dominatione aliquis vobis dubietatis ſuperſit ſcrupulus, neve leviter ſuſpicemini ineptis & aniilibus fabulis ſanctam Romanam ſedem velle ſibi inconcuſſum honorem vendicare & defenſare aliquatenus, pauca ex privilegio, ejuſdem Conſtantini manu cum cruce aurea ſuper cæleſtis clavigeri venerabile corpus poſito, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas, & confundatur vanitas: ut omnia membra catholicæ matris cognoſcant, non illius Petri diſciplinæ eſſe, qui ſic in epiſtola ſua ait de ſe:

1. Petr. 1. *Non enim doctas fabulas ſecuti notam vobis fecimus* A
Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem, ſed ſpeculato-
res facti illius magnitudinis: & nos vobis incul-
care non tam relatu quolibet, quam quæ ipſo vi-
ſu & tactu comperta ſunt. Vel admoniti reco-
gnoſcite, quia idem glorioſus princeps in jam di-
cto privilegio poſt Chriſtianæ fidei claram perfe-
ctamque confeſſionem, atque baptiſmatis ſui enu-
cleatam commendationem, ſpecialem ſanctæ Ro-
manæ eccleſiæ dignitatem ſic promulgavit, dicens:
„ Utile judicavimus una cum omnibus noſtris
„ ſatrapis, & univerſo ſenatu, optimatibus etiam
„ & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio ſub-
„ jacente, ut ſicut beatus Petrus in terris vica-
„ rius Filii Dei videtur eſſe conſtitutus, ita et-
„ iam & pontifices ipſius principis apoſtolorum B
„ vice, principatus poteſtatem, amplius quam ter-
„ renæ imperialis noſtræ ſerenitatis manſuetudo
„ habere videtur, conceſſam a nobis noſtroque
„ imperio obtineant, eligentes nobis ipſum prin-
„ cipem apoſtolorum, vel ejus vicarios, firmos
„ apud Deum eſſe patronos. Et ſicut noſtra eſt
„ terrena imperialis potentia, ita ejus ſacroſan-
„ ctam Romanam eccleſiam decrevimus veneran-
„ ter honorare, & amplius quam noſtrum impe-
„ rium terrenumque thronum, ſedem ſacratiſſi-
„ mam B. Petri glorioſe exaltare; tribuentes ei
„ poteſtatem & gloriæ dignitatem, atque vigo-
„ rem & honorificentiam imperialem: atque de-
„ cernentes ſancimus, ut principatum teneat tam
„ ſuper quatuor ſedes, Alexandrinam, Antioche- C
„ nam, Hieroſolymitanam ac Conſtantinopolita-
„ nam, quamque etiam ſuper omnes in univer-
„ ſo orbe terrarum Dei eccleſias: & pontifex,
„ qui pro tempore, ipſius ſacroſanctæ Romanæ
„ eccleſiæ extiterit, celſior & princeps cunctis
„ ſacerdotibus totius mundi exiſtat; & ejus ju-
„ dicio quæque ad cultum Dei vel fidei Chri-
„ ſtianorum ſtabilitatem procuranda fuerint, di-
„ ſponantur. Juſtum quippe eſt, ut ubi lex ſan-
„ cta caput teneat principatus, ubi ſanctarum le-
„ gum inſtitutor Salvator noſter beatum Petrum
„ apoſtolum obtinere præcepit cathedram, ubi &
„ crucis patibulum ſuſtinens, beatæ mortis ſum-
„ pſit poculum, ſuique magiſtri & Domini imi-
„ tator apparuit: & ibi gentes pro Chriſti nomi- D
„ nis confeſſione colla flectant, ubi eorum doctor
„ beatus Paulus apoſtolus pro Chriſto extenſo
„ collo martyrio eſt coronatus: & illic uſque in
„ finem quærant doctorem, ubi ſanctorum do-
„ ctorum quieſcunt corpora: & ibi proni ac hu-
„ mo proſtrati, cæleſtis regis Dei & Salvatoris
„ noſtri Jeſu Chriſti famulentur officio, ubi ſu-
„ perbi, terreni regis ſerviebant imperio. “ Et
ſuccincte commemorato ſuo ſtudio & devotione
in conſtruendis aliquot ſanctorum baſilicis, & im-
perialium donationum magnificentia abundanter
ditatis, ait: „ Concedimus ipſis ſanctis apoſtolis
„ dominis beatiſſimis Petro & Paulo, & per hos
„ etiam beato Silveſtro patri noſtro, ſummo pon-
„ tifici, & univerſali urbis Romæ papæ, & om- E
„ nibus ejus ſucceſſoribus pontificibus, qui uſque
„ in finem mundi in ſede beati Petri erunt ſeſ-
„ ſuri, atque de præſenti contradimus palatium
„ imperii noſtri Lateranenſe, quod omnibus in
„ toto orbe terrarum præfertur atque præcellit
„ palatiis. Deinde diadema, videlicet coronam
„ capitis noſtri, ſimulque phrygium, necnon &
„ ſuperhumerale, videlicet lorum quod imperia-
„ le circumdare aſſolet collum: verum etiam &
„ chlamydem purpuream, atque tunicam cocci-
„ neam, & omnia imperialia indumenta, ſed &
„ dignitatem imperialium præſidentium equi-
„ tum: conferentes ei etiam imperialia ſceptra,
„ ſimulque cuncta ſigna atque banda, etiam &
„ diverſa ornamenta imperialia, & omnem pro-
„ ceſſionem imperialis culminis, & gloriam po-
„ teſtatis noſtræ. Viros etiam reverendiſſimos
„ clericos diverſi ordinis, eidem ſacroſanctæ Ro-
„ manæ eccleſiæ ſervientes, illud culmen ſingu-
„ laris potentiæ & præcellentiæ habere ſancimus,
„ cujus ampliſſimus noſter ſenatus videtur gloria
„ adornari: id eſt, patricios atque conſules effi-
„ ci, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus
„ eos promulgamus decorari. Et ſicut imperialis
„ exſtat decorata militia, ita & clerum S. Roma-
„ næ eccleſiæ ornari decernimus. Et quemadmo-
„ dum imperialis potentia diverſis officiis, cubi-
„ culariorum nempe & oſtiariorum, atque om-
„ nium excubitorum ornatur: ita & ſanctam
„ Romanam eccleſiam decorari volumus. Et ut
„ ampliſſime pontificale decus præfulgeat, decer-
„ nimus & hoc, ut clerici ejuſdem S. Romanæ
„ eccleſiæ mappulis & linteaminibus, id eſt can-
„ didiſſimo colore decoratos equos equitent. Et
„ ſic noſter ſenatus calceamentis utitur cum
„ udonibus, id eſt candido linteamine illuſtra-
„ tis, ſic utantur & clerici: & ita, cæleſtia ſi-
„ cut terrena, ad laudem Dei decorentur. Præ
„ omnibus autem licentiam tribuentes, concedimus
„ ipſi ſanctiſſimo patri noſtro Silveſtro urbis Ro-
„ mæ epiſcopo, & papæ, & omnibus qui poſt eum
„ in ſucceſſu, & perpetuis temporibus advene-
„ rint, beatiſſimis pontificibus, pro honore &
„ gloria Chriſti Dei noſtri in eadem magna Dei
„ catholica & apoſtolica eccleſia ex noſtro indi-
„ cto, quem placatus proprio conſilio clericare
„ voluerit, & in numero religioſorum clerico-
„ rum connumerare, nullum ex omnibus præſu-
„ mentem ſuperbe agere.

XIV.

„ Decrevimus itaque & hoc, ut idem venera-
„ bilis pater noſter Silveſter ſummus pontifex,
„ vel omnes ei ſuccedentes pontifices, diadema-
„ te, videlicet corona quam ex capite noſtro il-
„ li conceſſimus, ex auro puriſſimo & gemmis
„ pretioſis uti debeant, & in capite ad laudem
„ Dei pro honore beati Petri geſtare. Ipſe vero
„ beatiſſimus papa ſuper coronam clericatus, quam
„ gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipſa ex
„ auro non eſt paſſus uti corona: phrygium au-
„ tem candido nitore, ſplendidam reſurrectionem
„ dominicam deſignans, ejus ſacratiſſimo vertici
„ manibus noſtris impoſuimus, & tenentes fræ-
„ num equi ipſius, pro reverentia beati Petri,
„ ſtratoris illi officium exhibuimus, ſtatuentes eo-
„ dem phrygio omnes ſucceſſores ejus ſingulari-
„ ter uti in proceſſionibus, ad imitationem im-
„ perii noſtri. Unde ut pontificalis apex non vi-
„ leſcat, ſed magis quam imperii dignitas & glo-
„ riæ & potentia decoretur, ecce tam palatium
„ noſtrum, ut prælatum eſt, quam Romanam
„ urbem, & omnes Italiæ ſeu occidentalium re-
„ gionum provincias, loca & civitates, ſæpefato
„ beatiſſimo pontifici & patri noſtro Silveſtro uni-
„ verſali papæ contradentes atque relinquentes,
„ ei vel ſucceſſoribus ipſius pontificibus poteſta-
„ tem & ditionem firmam imperiali cenſura per
„ hanc noſtram divalem juſſionem & pragmati-
„ cum conſtitutum decernimus diſponenda, atque
„ juri ſanctæ Romanæ eccleſiæ concedimus per-
„ manſura. Unde congruum proſpeximus, no-
„ ſtrum imperium & regni poteſtatem orientali-
„ bus transferri ac tranſmutari regionibus, & in
„ Byzantiæ provinciæ optimo loco nomini noſtro
„ civitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui
„ im-

„ imperium: qnoniam ubi principatus ſacerdotum & Chriſtianæ religionis caput ab imperatore cæleſti conſtitntum eſt, juſtum non eſt ut illic terrenus imperator habeat poteſtatem. „ Hæc vero omnia, quæ per hanc impurialem „ ſacram, & per alia divalia decreta ſtatuimus „ atque confirmavimus, uſque in finem mundi „ illibata & inconcuſſa permanſura decernimus. “ Deinde facta obteſtatione coram Deo vivo & terribili ejus judicio, & imprecatione æternæ condemnationis temeratori vel contemptori ipſius ſui privilegii, ſecutus idem venerabilis Conſtantinus, ait: „ Hujus vero imperialis noſtri decreti paginam propriis manibus roborantes, ſuper venerandum corpus B. Petri principis apoſtolorum poſuimus, ibique eidem Dei apoſtolo ſpondentes „ nos cuncta inviolabiliter conſervare, & noſtris „ ſucceſſoribus imperatoribus conſervanda in mandatis relinquere, patri noſtro Silveſtro ſummo „ pontifici & univerſali papæ, & per eum cunctis ſucceſſoribus ejus pontificibus, Domino Deo „ & ſalvatore noſtro Jeſu Chriſto annuente, tradimus, feliciter atque perenniter poſſidenda.

XV.

Tot ergo & talibus aliiſque quampluribus teſtimoniis ſubnixa non erubeſcit veritas, ſed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes teſtimonium majus Conſtantino; *Qui*, ut ait beatus evangeliſta Joannes, *de terra eſt, & de terra loquitur*, vix ab homine teſtimonium accipimus, (Joan. 3.) contenti teſtimonio illius qui de cœlo venit, & ſuper omnes eſt, & dicit: *Tu es Petrus, & ſuper* (Matth. 16.) *hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Qui etiam in catalogo apoſtolorum inſtar cardinis ab ipſo domino Jeſu Chriſto primus poſitus, Petrus, id eſt, Cephas extat cognominatus. Cui ſpecialiter & nominatim, non tantum ante paſſionem ſuam, verum, & in ipſius articulo paſſionis, mox ut ſui corporis & ſanguinis mirabile myſterium agendum generaliter diſcipulis tradidit, tam oves ſe paſtorum paſtore percuſſo diſpergendas, quam & uſque in finem ſæculi ad unum ovile, & ad ſe unum paſtorem colligendas commendando, ait: (Luc. 22.) *Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Ipſum quoque angelus per mulieres ad videndam reſurgentis magiſtri gloriam nomine invitavit, cum dixit: *Dicite diſcipulis ejus,* (Matth. 28.) *& Petro, quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis.* Necnon eidem, ipſa die reſurrectionis ſuæ, pius & verax magiſter apparuit, quemadmodum venerabilis evangeliſta Lucas nos inſtruit, dicens: *Quia ſurrexit dominus vere,* (Luc. 24.) *& apparuit Simoni.* Quam manifeſtationem ſoli Petro prius, deinde illi cum reliquis condiſcipulis factam, glorioſus coapoſtolus ejus Paulus declarat, ubi ad Corinthios ſic ſcribit: *Quia ſurrexit Chriſtus tertia die ſecundum ſcripturas: & quia* (1. Cor. 15.) *viſus eſt Cephæ, & poſt hæc undecim.*

XVI.

Inſtante quoque jam ſuæ aſſumptionis gloria, ubi prandebat cum ſeptem diſcipulis ſuis, dominus amorem Petri erga ſe tertio inquiſivit, & tertio confitenti, agnos & oves ſuas tertio paſcere præcepit: pro quibus qua morte clarificaturus eſſet Deum, in extenſione manuum illius & præcinctione future, eidem ſignificavit. Qui nec mora, aſſumpto domino, in medio centum & viginti fratrum exurgens, & profundos ſanctiſſimi Pſalmiſtæ ſenſus ediſſerens, authoritate ſua apoſtolicum numerum, ſorte annumerato Matthia, ſupplevit, quem undenarium remanere nefas credidit. Quibus etiam pariter miſſo Spiritu S. in variis linguis, cum quidam ſtuperent admiratione, quidam deridentes inveterata cæcitate, dicerent muſto plenos eſſe: Petrus uno S. Joelis teſtimonio & ignaros inſtruxit, & incredulos deſtruxit. (Joel. 2.) Deinde conſtanter improperata illis ſcelerata ſua conſpiratione adverſus dominum & Chriſtum ejus, qua ipſum authorem vitæ morte turpiſſima tunc condemnantes interfecerant: clariſſimis beati David oraculis adſtruxit illius ſanctam reſurrectionem, & glorioſam aſcenſionem, & ab eo impræſentiarum factam Spiritus Sancti effuſionem. Ita compunctis Judæis, primus apoſtolorum reis ſanguinis Chriſti pœnitentiam indixit, & eorum protinus tria millia baptizavit.

XVII.

Hic ſolus, ſicut dulciloquus evangeliſta Lucas teſtatur, dum qui diſperſi fuerant propter perſecutione facta ſub Stephano, circuirent civitates, nemini loquentes verbum vitæ, niſi ſolis Judæis, orans in cœnaculo, factus eſt in exceſſu mentis: & linteum omnibus terræ quadrupedibus, & reptilibus, volucribuſque cœli refertum, quatuor initiis ſubmitti de cœlo vidit, ſibique cœlitus dictum tertio: *Surge, Petre, occide & manduca:* & (Act. 10.) tertio ab eo reſponſum: *Quia commune & immundum nunquam introivit in meum:* & tertio ſuperna voce repetitum: *Quod Deus mundavit, tu ne commune dixeris:* ſufficienter inſtructus, a quatuor mundi partibus gentes quondam immundas in unitatem fidei congregandas, ſicque fide mundatis eorum conſcientiis ab operibus mortuis, & occiſa in eis priſtina immunditia, cui ſervire membra ſua exhibuerant, Chriſto delectabiliter inviſcerandas tribus nunciis in myſterio Trinitatis ſe invitantibus, immanem aprum illum de ſilva gentium, Cornelium centurionem aggreſſus, non reluctantem occidit & comedit, quando aqua & Spiritu mundatum eccleſiæ indidit. Cui, coadunatis ipſius domeſticis & amicis, dum adhuc loqueretur, Spiritus ſanctus cecidit ſuper omnes qui audiebant verbum: & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Quod nulli Judæorum, nec ipſis apoſtolis, uſpiam legitur conceſſum, ut paracleti tantam plenitudinem acciperent prius quam baptiſmum. Nonne hinc jam luce clarius conſtat, Petrum primitus ad ædificationem eccleſiæ Chriſti Judæos & Gentiles attraxiſſe, & quaſi duos parietes ex diverſo venientes, per angularem lapidem Chriſtum indiſſolubili caritatis glutine conjunxiſſe? Qui poſtea videns meſſem multam, & operarios paucos, Paulum & Barnabam ab Antiochia prædicatores omnibus nationibus deſtinavit: quibus ſtrenue officio inſudantibus dexteram ſocietatis dedit, ut illi quidem in gentibus, ipſe vero in circumciſione eſſet, ſicut in epiſtola ad Galatas oſtenditur evidenter. Neque tamen partito in eos onere, ſubtraxit ſe cœptæ vocationi gentium & curæ: quam poſt Aſiam ab Illyrico ſentit tota Europa & Africa, præcipueque mundi caput & domina gentium Roma. Nam cum quidam pſeudoapoſtoli turbaſſent corda fratrum, dicentes eos debere circumcidi ſecundum legem Moyſis: Pauluſque & Barnabas Hieroſolymam iiſſent, ſuper hac quæſtione conſulturi: ſolus Petrus, ſua authoritate, circumciſionis onus atque veteris legis jugum a cervicibus diſcipulorum removit, & gratiam evangelii ad plenam ſalutem credentium ſufficere cenſuit, dicens: *Quare vul-* (Act. 15.)

tis imponere grave jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus? ſed per gratiam domini Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi. Viſum eſt enim Spiritui ſancto & nobis, nihil oneris ultra vobis imponere. Qua utique reſponſione confirmatus doctor gentium Paulus, Galatis proteſtatur: *Si circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Galat. 5.

XVIII.

Sed & illud in ipſo Petro nihilo minus eſt animadvertendum, quod ſui corporis umbra infirmis conferebat optatæ ſoſpitatis remedium. Quod nulli ſanctorum conſtat hactenus conceſſum; nec ille, per quem Petrus potuit quidquid boni potuit, ex ſuo ſanctiſſimo corpore aliquando cuiquam tale donum attribuit ſanctus ſanctorum, ſed ſuo Petro ſpecialiter in magna ſignificatione præſentis & futuræ eccleſiæ hoc reſervavit privilegium. Scilicet quia ipſe utrinſque principalis rector exiſteret, utriuſque ſtatum in ſeipſo portenderet, quatenus hæc viſibilium & tranſiturorum ſacramentorum ſecreta virtute, quaſi umbra ſua, morbis animarum in terra curatis, illam nobis adhuc inviſibilem veritatis & beatitudinis ſolidam ſpeciem, velut ſolidum corpus, exhibeat in cœlis. Quarum differentiam breviter Apoſtolus
1. Cor. 13. demonſtrat: *Videmus nunc*, inquiens, *per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.* Cui concordans Joannes coapoſtolus
1. Joan. 3. ſuus ait: *Cariſſimi, filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Quod vero præſens eccleſia fide & ſpe ſalvatur,
Hebr. 11. Paulus ſic loquitur: *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Fides autem eſt ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.* Idem in alio loco:
Rom. 8. *Spe ſalvi facti ſumus, ſpes autem quæ videtur, non eſt ſpes. Quod enim videt quis, quid ſperat?* Sic modo credendo, & ſperando, atque per patientiam expectando quod non videmus, fide & ſpe a peccatis liberati vidimus, quia juſtus ex fide vivit. In futuro plenam beatitudinem in re videbimus & poſſidebimus, qua per caritatem ſolam ſine faſtidio ſatiabimur, cum apparuerit gloria ejus.

XIX.

Verum veſtra inſolentia, nihili pendens talia, ſpecialibus Chriſti ovibus claudere & interdicere non timet, in quibus temporaliter ad laudem Dei recubabant, ovilia: quas ipſe non ceſſat invitare & introducere ad ſempiternæ vitæ paſcua: quas tantum ex omnibus ſibi compatientes in crucis ultima pœna jam poſitus attendens, pro eiſdem animam ponendo, cum gratiarum actione & piiſſima prece in ipſa emiſſione ſui beati ſpiritus domino commendavit, dicens: Gratias tibi ago. Paſtor bone, quia oves, quas tradidiſti mihi, compatiuntur mihi. Peto ergo ut participent mecum de gratia tua in ſempiternum. Ergo prævalebit illis portas vitæ obſerare vel obſtruere errorum clavicules, ſeu ſophiſmatum tendiculis, quilibet inimicus, quas poteſtate, meritis, & prece, reſerat & pandit tantus amicus, cui portæ inferi non prævalebunt aliquatenus in cœlis terriſque præpotens ex ultimo deſiderio animæ ſuæ, & voluntate labiorum ſuorum a domino, ad quem mox ibat, erit fraudatus? Abſit.

XX.

Quapropter a tanta amentia jam reſipiſcite, & Latinos vere catholicos, atque maxime Petri familiariores diſcipulos, inſtitutioniſque ejus devotiores ſectatores ceſſate ſubſannando azymitas vocare, aut eccleſias illis denegare, ſeu tormenta, ſicut cœpiſtis, inferre, ſi vultis nunc & ſemper pacem & portionem ſecum Petro habere. Cujus doctrinam & traditionem in epiſtola ad Romanos, ſapientibus & inſipientibus debitor ille gentium doctor, ad tertium cœlum, & in paradiſum raptus, ſic per omnia commendat, dicens: *Primum quidem gratias ago Deo meo per Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annunciatur in univerſo mundo.* Rom. 1. Ex cujus capituli occaſione beatus & catholicus doctor Auguſtinus, in Latinaque lingua clariſſimus, atque noſter Chryſoſtomus ait: Fides iſta, quam Romani habent, ipſa eademque eſt, & non alia, quæ in univerſo mundo annunciatur & creditur: quæ non ſolum in terra, ſed & in cœlis prædicatur: quia Jeſus pacificavit per ſanguinem ſuum non ſolum terreſtria & inferna, ſed & cœleſtia. Et hoc eſt in univerſo mundo fidem prædicari, per quam omnis mundus ſit ſubditus Deo. Sed Paulum audite ſubſequentem: *Deſidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confirmandos vos.* Rom. 1. Qui ne putaretur velle aliquid inſtitutioni Petri addere, vel demere, expoſuit quid dixerit *ad confirmandos vos, id eſt, ſimul conſolari in vobis per eam, quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam.* Et in fine epiſtolæ monens eos devitare falſos fratres, & præter doctrinam quam ipſi acceperant, euntes, ait: *Rogo vos, fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt: & declinate* Rom. 16. Hæretici & ſchiſmatici vitandi. *ab illis. Hujuſcemodi enim Chriſto domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Veſtra enim obedientia in omni loco divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis.*

XXI.

Ecce in totius epiſtolæ ſerie non invenitur magnus Paulus fidem Latinorum correxiſſe, nec vitia redarguiſſe: ſed congratulatus fidei & converſationi eorum, de perſeverantia commonuiſſe: eum non propter reprobam actionem, ſed & ob ipſius fidei citiſſimum naufragium in Græcos fuerit invectus acerrime ab initio uſque in finem primæ ad Corinthios epiſtolæ. Quod certe liquet in paucis verbis, ubi ait: *fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem Filii ejus Jeſu Chriſti domini noſtri.* 1. Cor. 1. *Obſecro autem vos, fratres, per nomen domini noſtri Jeſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia. Significatum eſt enim mihi de vobis, fratres mei, ab his qui ſunt Chloes, quod contentiones ſint inter vos. Hoc autem dico, quod unuſquiſque veſtrum dicit: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti. Diviſus eſt Chriſtus?* Et ubi notavit eos ex arrogantia falſæ & mundanæ ſapientiæ, ſubjunxit: *Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis, ſine nobis regnatis: & utinam regnaretis, ut & nos vobiſcum regnaremus.* 1. Cor. 4. Et inflationi eorum minatus virgam, ait: *Omnino auditur inter vos fornicatio: & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris habeat quidam. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.* 1. Cor. 5. Quibus expletis, admonuit eos ſecum epulari, non in fermento veteri, quod totam maſſam corrumpit, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.

XXII.

Igitur iſtis & hujuſmodi apoſtolicis ſanctorumque patrum dictis cum evidenter approbetur Latinorum ſincera obedientia, & plurimorum Græcorum improbetur corrupta inſolentia: ſunt adhuc

huc plura his ſuper hoc parti noſtræ faventia, quæ ſi liceret ad medium deducere, non ſolum excederent modum epiſtolæ, verum etiam poſſent armaria onerare. Quapropter his omiſſis, caritative monemus, ne abſentes ſitis vobiſmetipſis: ſed vos ante vos conſtituatis, vias prædeceſſorum veſtrorum & veſtras ſolicite conſideretis, nec nos privato amore palpetis, & in fratrum oculis feſtucam explorantes, in veſtris trabem non videatis. Recordamini illius nefandæ ſynodi, quam voluerunt vocari ſeptimam veſtri hæreſiarchæ: quorum conſpiratione, ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti & ſanctorum reverendæ imagines, aut flammis traditæ, aut aquis ſunt immerſæ, picturæ vero ex parietibus baſilicarum deletæ. Quamvis ſemper reſtiterit Romanorum pontificum auctoritas præ cunctis tamen ſanctiſſimi papæ Nicolai ubivis laudanda libertas: qui per legatos ſuos, tam pro ſacris imaginibus, quam pro depoſitione beati antiſtitis Ignatii, & ſubſtitutione Photii neophyti, eccleſiam agiæ Sophiæ clauſit, donec ſedis apoſtolicæ acquieſceret decretis.

Hæc eſt Conſtantinopolitana ſub Conſtantino Copronymo.

XXIII.

Abſit autem ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ eccleſiæ contigiſſe, ut eunuchos contra primum ſancti Nicæni concilii capitulum paſſim promovendo, fœminam in ſede pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus deteſtabileque facinus, etſi enormitas ipſius vel horror fraternaque benevolentia non permittit nos credere: conſiderata tamen incuria veſtra erga ſanctorum cenſuram canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non ſolum ad clericatum, ſed ad pontificatum etiam indifferenter ac ſolemniter adhuc promovetis, fieri potuiſſe penſamus. Sed quid plura? Tot & tantis ſchiſmaticis & hæreticis, catholicam atque apoſtolicam eccleſiam aperte impugnantibus, & diſcindere laborantibus, hactenus redundaſtis: ut Latina vel occidentalis eccleſia de vobis merito conqueri poſſit, voce ſponſæ dicens in Canticis Canticorum: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. Et vere: numquid enim Romana & apoſtolica ſedes, quæ per evangelium genuit Latinam eccleſiam in occidente, mater non eſt Conſtantinopolitanæ eccleſiæ in oriente, quam per glorioſum filium ſuum Conſtantinum, & nobiles ſapienteſque Romanos, non tantum moribus, ſed & muris ſtuduit reparare? Quod ſi contradicitis, ad quid veſtro imperatori Latinæ laudes, & in eccleſia Græcis recitantur Latinæ lectiones? Utique ob reverentiam illius matris, quæ jam cunctis paganorum crudelitatibus, & diverſorum tormentorum quæſtionibus vexata & impugnata, ac velut aurum nimiis perſecutorum flammis decocta, delicioſam filiam, videlicet eccleſiam Conſtantinopolitanam edidit.

Cant. 1.

XXIV.

Et certa jam decima a Nerone in Chriſtianos perſecutio penitus refrixerat, jam omne mundanæ inſaniæ incendium ſopitum erat; jam Roma adulta & longæva, in divino cultu victrix & coronata, alta pace triumphabat; jam innumerabilis utriuſque ſexus & diverſæ ætatis martyrum exercitus, noſtris azymis ſaginatus, univerſos idololatriæ fregerat impetus; jam mundum, & ipſum mundi principem ſub pedibus habebat; jam non ſolum ipſi noſtræ inſtitutionis antiſtites, ſed & miniſtri eorum, in quibus Laurentius ac Vincentius, omni mundo ſtupenda, deficientibus ipſis tormentis & tortoribus inſultabant. Modo delicata filia in conclavi reſidens ſecura, deliciis, laſcivia, & longo otio diſſoluta, nec ad campum ſita agonizantium aliquando progreſſa, pia matre ſatagente & decertante pro ea, non erubeſcit aut veretur primatum arrogare, maternæ ſenectuti jam emeritæ derogare, nec effœtum corpus ejus laboribus & diebus, rugoſoſque & minus validos artus, quondam toroſos & ad prælia divina exertos, ſaltem aliquo humanitatis reſpectu conſiderare, nullam reverentiam reverendis canis ipſius habere, ſed ipſam puellari levitate poſt innumerabiles triumphos, ad recidiva bella adverſum ſemet provocare, & eam ſolido perfectorum cibo privatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra uſum naturæ, ex ipſis pubertatis ſuæ mammis in Ægypto, ſicut ſupra dictum eſt, toties conſfractis, conatur impudenter ori ejus inſtillare.

XXV.

Et utinam ſaltem verum lac. Sed, proh dolor, non eſt lac, quo tenera fidelium paulatim nutriatur infantia, ut ad ſolidam eſcam pertingat; ſed quod Salomon cavendum denunciat, dicens: *Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis*. Et: *Væ ei qui lactat amicum ſuum, & ducit eum via non bona*. Nec eſt aqua, de qua qui biberit, non ſitiet ultra: quia fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam, & flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ, ſed potius aquæ furtivæ de puteis, quos Palæſtini, lutum non aquam amantes, repleverunt terra: vel de ciſternis diſſipatis, ſeu fluminibus Ægypti & Babylonis, quibus diſtenditur venter, & gravatus non repletur, ſed exinanitur & intumeſcit, ut more hydropici tanto plus ſitiat ad perniciem, quanto plus biberit. De quibus profecto dominus per Jeremiam contra quoſdam conqueritur, dicens: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas*. Et poſt aliqua: *Nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? Aut quid tibi in viis Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis?* Quas utique ne ſitiamus idem vetat, dicens: *Prohibe guttur tuum a ſiti*. Hinc Salomon, quas aquas appetere, quaſque debeamus vitare demonſtrans, ait: *Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta*. Et in ſubſequentibus, hæreticam vanitatem, ſub ſpecie ſtultæ mulieris, viſibili quodammodo forma coloratam atque depictam introducit, dicens: *Mulier ſtulta & clamoſa, plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens, ſedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo urbis loco, ut vocaret tranſeuntes per viam & pergentes itinere ſuo: Qui eſt parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta eſt: Aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior. Et ignoravit quod gigantes ibi ſint, & in profundis inferni convivæ ejus*.

Prov. 1.
Prov. 16.
Jerem. 2.
Ibidem.
Ibidem.
Prov. 5.
Prov. 9.

XXVI.

Quorum ne ſit particeps in Tartari flammis; quas viciſſim ſitæ ſine paſcat medullis ſuis, jam nunc filia recordetur gemitus piæ genitricis, & quot vel quanta pericula propter eam, ſeu propter ſorores ipſius, in utero ſuo hactenus vidit: & gratia Dei diſcat talis fieri, ſaltem admonita, qualis bene de ſe meritam matrem, etiam ſenio ac aſſiduo incurvam labore & tremulam, data manu atque ſuppoſito humero ſtudeat ſublevare & ſuſtentare, non ad ruinam impellere, deprimere, perturbare, vel affligere. Pio affectu & humili corde jugiter perpendat quid idem Salomon dicat: *Stultus homo deſpicit matrem ſuam*. Et item: *Ne deſpicias cum ſenuerit mater tua*. Alioquin

Prov. 15.
Prov. 23.

quin ſi, quod abſit, pertinax eſſe voluerit, & piæ A matri ſupercilium ejus & arrogantiam adhuc diſſimulanti, atque ad ſatisfactionem patienter expectanti, parcere & parere contempſerit: experiatur in anicula matre viridea annos exertos ad paternarum traditionum defenſionem lacertos, adoleſcentulæ competentem alacritatem, juvenculæ conſtantiam efficacem: &, juxta Salomonem, (Prov. 1.) contumax comedet fructus viæ ſuæ, ſuiſque conſiliis ſaturabitur: quia, ſicut idem teſtatur: (Eccleſ. 3.) *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Et iterum: (Ibidem.) *Quam malæ famæ eſt qui fugit patrem: & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* Et: (Prov. 19.) *Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominioſus eſt & infelix.* Quam utique offendere cavet quiſquis placere pa- B tri ſtudet, velut etiam quidam ſapientium ſæculi ait.

Ne matrem offendas, dum vis bonus eſſe parenti.

XXVII.

His igitur & aliis quamplurimis liquet aſſertionibus, quid mereatur etiam carnalis matris contemptus: & quid de ſpiritualis genitricis contumelia & exprobratione dicetur. Illa ſiquidem in iniquitatibus nos conceptos generavit ad mortem: iſta vero, culpis remiſſis, regeneravit ad vitam. Quarum ceu diſpar eſt meritum, ita & diſpar pro earum honore * ut dedecore præmium: (* al., vel) quia carnalem matrem honoranti longævitas ſuper morientium terram, & firmamentum caſæ caſuræ repromittitur: exaſperanti autem eam, terrenorum eradicatio fundamentorum. Porro ſpiritua- C lem venerantes, longitudinem dierum in dextra Dei videbunt, & in terra viventium ſine fine habitabunt: ſpernentes vero illam, duplici contritione conterentur, &, ſicut diploide, confuſione ſua induentur, & radix eorum de terra viventium evelletur. Etenim affectio carnalis matris ſi nos prohibet a reverentia ſpiritualis, penitus relinquenda & abſcindenda eſt nobis, ut in Deuteronomio Moyſes de tribu Levi dicit: (Deut. 33.) *Qui dixerit patri ſuo & matri, neſcio vos; & fratribus ſuis, ignoro illos, & neſcierunt filios ſuos: hi cuſtodierunt teſtamentum tuum, judicia tua, o Jacob, & legem tuam, o Iſrael.* Quod denique facturis dominus (Matth. 19.) Jeſus in evangelio centuplum hic, & in futuro D vitam æternam repromiſit.

XXVIII.

Sed ecce jam non debet ingrata filia apparere, quia præ ceteris eam honorare dignata eſt mater ſua. Nam cum nullo divino vel humano privilegio honorabilior ſeu clarior aliis eccleſiis Conſtantinopolitana exiſtat eccleſia, & Antiochena, atque Alexandrina, ob reverentiam principis apoſtolorum, inter alias retentent dignitatis jura: tamen pia mater, Romana ſcilicet eccleſia, nolens dilectam filiam dote honorificentiæ ex toto carere, per beatos prædeceſſores noſtros in aliquot ſynodis curavit decernere, ut, ſalva principalium & apoſtolicarum ſedium antiqua dignitate, Conſtantinopolitanus antiſtes honoraretur ſicut regiæ civitatis epiſcopus: quamvis Juſtinianus religioſus E Auguſtus legibus humanis voluiſſet adſtruere, ut poſt papam Romanum ſedeat Conſtantinopolitanæ præſul eccleſiæ. Et certe hoc nulla alia excellentia meritorum eſt aſſecuta, niſi quod Romana eccleſia pro amore venerabilis Conſtantini, ſeipſam, quantum in eo fuit, honorantis & exaltantis, civitatem ipſius hoc privilegio honoris ſola humana benevolentia inſignivit, juxta propheticæ dictum ad Heli: (1. Reg. 2.) *Glorificantem me glorificabo: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

XXIX.

Aut ſi quod aliud retinet, aut putat ſe habere dignitatis privilegium, vos rebelles lumini ac veritati, & ſigniferi umbræ & vanitatis, proferte in medium. Vos enim alloquimur, qui, ſicut dominus ait Phariſæis, (Luc. 11.) *tuliſtis clavem ſcientiæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines*: nec ipſi intraſtis, nec alios intrare permittitis, ſed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conſpuere quæritis, dum eam inſequimini conviciis & maledictis, dum agnos ejus ab ea ſegregare, etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoſcant & ſequantur, contenditis. Ut enim fertur, (Græcorum in Latinos injuriæ.) omnes Latinorum baſilicas penes vos clauſiſtis, monachis monaſteria & abbatibus tuliſtis, donec veſtris viverent inſtitutis. Ecce in hac parte, Romana eccleſia quanto diſcretior, moderatior, & clementior vobis eſt! Siquidem cum intra & extra Romam plurima Græcorum reperiantur monaſteria ſive eccleſiæ, nullum eorum adhuc perturbatur vel prohibetur a paterna traditione, ſive ſua conſuetudine: quin potius ſuadetur & admonetur eam obſervare. Nec enim animoſitatem impiæ hæreſeos habet, quæ ſemper diviſione gaudet, dicens per patricidam meretricem: *Nec mihi, nec tibi ſit, ſed dividatur*: (3. Reg. 3.) ſed pietate veræ matris ſic Salomonem deprecatur: *Obſecro, domine, date huic infantem vivum, & nolite interficere eum.* Scit namque quia nil obſunt ſaluti credentium diverſæ pro loco & tempore conſuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ poteſt, uni Deo commendat omnes.

XXX.

Quod vos cum ex debito gradus & loci veſtri oportuiſſet ſcire & prædicare, quatenus de collectis ovibus gratiam a bono paſtore, non condemnationem pro diſperſis mereremini percipere, incurriſtis illud apoſtoli ad Hebræos: (Hebr. 5.) *Quia cum debueritis magiſtri eſſe ex tempore, iterum neceſſe habetis doceri quæ ſint elementa ſermonum Dei.* (Rom. 10.) *Zelum enim Dei habetis, ſed non ſecundum ſcientiam.* Quam ut apprehendiſſetis, non ſaltu, ſed canonico intervallo, immo plano pede ad epiſcopatus culmen a laica converſatione pervenire debuiſtis, ne vobis refragarentur verba ipſius apoſtoli, de epiſcopo dicentis: (1. Tim. 3.) *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli.* Nam cum locum doctoris uſurpat indoctus, neceſſe eſt, ut, aut diſcat quod doceat, aut cæcus paſtor, ſeu non valens latrare canis mutus, pernicioſe ſibi & ſubjectis remaneat; aut diſcere & tacere erubeſcens, pernicioſius docere præſumat. Raro quoque evenit, ut in culmine poſitus valeat humilitatem diſcere, qui in imis non deſiit ſuperbire. Huc accedit & illud, quod albuginem habens in oculo, a ſacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet in oculo, quiſquis arrogantia juſtitiæ vel ſapientiæ cæcatur.

XXXI.

Sed abſit ut religioſi principes & orthodoxi, atque Chriſtianiſſima & Deo devota civitas, vos in hoc veſtro errore audiendos putent: quos potius ad unitatis bonum terrore poteſtatis cogere debent. Recordentur Conſtantinopolitanos præſules in tantum priſcis temporibus familiariſſimo ſibi morbo ſuperbiæ laboraſſe, ut edicto Auguſtorum Theodoſii, Arcadii & Honorii prohibitus ſit quiſquam ex Conſtantinopolitana eccleſia pontificatum, defuncto epiſcopo Siſinnio, deinceps ſperare, ſed ex alia ſibi jugiter pontificem expetere: quia erant inani gloriæ dediti, & ſupra modum arrogantes, ceu commemorant hiſtoriographi. Qui etiam referunt, quod ſeptuaginta ſex orientales epiſcopi concilium Sardicenſe declinantes, in Philip-

Digitized by Google

lippopoli Thraciæ anathematizandum conventiculum habuerunt, ſanctamque & immaculatam Nicænæ ſynodi fidem adulterantes, communi ſubſcriptione errorem ſuum confirmarunt: occidentales vero trecenti amplexi ſanam ſanctorum patrum ſententiam, unanimitate ſua corroborarunt. Quod totum ideo dicitur, ne poſt priorum cognitionem incaute præſentibus credatur.

XXXII.

Nam Romanæ eccleſiæ fides per Petrum ſuper petram ædificata, nec hactenus deficit, ne deficiet in ſæcula, Chriſto ejus domino rogante pro ea, ceu teſtatur ſub ipſa paſſione ſua: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Quo (Luc. 22.) dicto demonſtravit fidem fratrum vario defectu periclitandam, ſed inconcuſſa & indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ ſubſidio figendam, & in fundamento univerſalis eccleſiæ confirmandam. Quod nemo negat, niſi qui evidenter hæc ipſa verba veritatis impugnat: quia ſicut cardine totum regitur oſtium, ita Petro & ſucceſſoribus ejus totius eccleſiæ diſponitur emolumentum. Et ſicut cardo immobilis permanens ducit & reducit oſtium, ſic Petrus & ſui ſucceſſores liberum de omni eccleſia habent judicium, cum nemo debeat eorum dimovere ſtatum: quia ſumma ſedes a nemine judicatur. Unde clerici ejus cardinales dicuntur; cardini utique illi, quo cetera moventur, vicinius adhærentes.

XXXIII.

Quapropter nos certiſſime retinentes omni venerabilem mundo inſtitutionem Petri, & fidem ipſius coapoſtoli ſui & doctoris gentium Pauli clariſſimo calamo ſubſcriptam, ab apoſtolica ſede omnibus libere clamamus quod Galatis idem Paulus: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizatum eſt vobis, anathema ſit. Sicut prædixi, & nunc iterum dico: Si quis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* (Galat. 1.) Nec ideo ſilebimus, ſi dicimur non eſſe quales debemus, nec qualis eſt Petrus. Quod utique agendum eſſet, ſi cuiquam commendaremus noſmetipſos. *Quia vero*, ſicut ait apoſtolus, (2. Cor. 4.) *non prædicamus noſmetipſos, ſed dominum Jeſum, nos autem ſervos ſervorum ejus per Jeſum: nobis* (1. Cor. 4.) *pro minimo eſt, ut a vobis judicemur, aut ab humana die: quoniam qui judicat nos, dominus eſt. Neque enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt,* (2. Cor. 10.) *ſed quem Deus commendat.* Et repellendo temerarium judicium, dicit alibi: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Suo domino ſtat aut cadit: potens eſt enim Deus illum ſtatuere.* (Rom. 14.)

XXXIV.

Nempe & vos, licet quamplurimum tumeatis, quamvis de vobis ultra modum alta ſentiatis, non credimus tamen quod dicere audeatis, vos eſſe quales debetis, aut qualis Alexander, Joannes Chryſoſtomus, vel Flavianus fuit: ſicut nec Antiochenus ſe talem, qualis extitit ipſe Petrus: nec Alexandrinus parem ſe Marco vel Athanaſio profiteri eſt auſus: quia ſine retractatione a ſuis punirentur. Idcirco etſi ad hoc vos impellit tumor, tamen retardat timor. Quæ cum ita ſint, nullius tamen vos detractio reprimit, quin diligenter lac & lanam ab ovibus exigatis; nec veremini, ne dicatur non eſſe vos pares illis anteceſſoribus veſtris magnis. Cur hoc, niſi quia quicumque ſacerdotes, etſi diſpares ſunt merito, pares tamen ſunt officio? Nec poteſt denegari pro merito quod debetur officio. Alioquin non ſtaret ſacerdotium, ſi majus aut minus fieret, ſeu variaretur ſecundum humanorum varietatem meritorum: eſſentque pene tot ſacerdotia, quot homines.

XXXV.

Qua de re, fratres, utinam non ad judicium noſtrum dicamus, profecto ſumus qualis Petrus, & non ſumus qualis Petrus: quia idem ſumus officio, & non idem merito. Et quotieſcumque lac & lanam, ſcilicet ſtipendium & honorificentiam ab ovibus Dei exigimus, nulla meriti noſtri ibi ſit commemoratio, ſed officio noſtro quæritur debita recompenſatio. Ac ſic meritum Petri non habentes, officium autem Petri exequentes, officio noſtro debitos repoſcimus honores, apoſtolo dicente: *Quamdiu miniſter ero, miniſterium meum honorificabo.* (Rom. 11.) Et præmonens oves Chriſti ad ſolvendum ſingulis debita, ait: *Reddite omnibus debita: cui honorem, honorem.* (Rom. 13.) Non quia bonum ſit accipientibus, ſed quia malum ſit non reddentibus. Sic ergo & beatiſſimus prædeceſſor noſter Gregorius dicit: Nemo nos propter nos in loco Petri deſpiciat: quia ex cathedra ejus, cui, authore Deo, qualeſcumque præſidemus, debita ſibi jura noſtrum officium reclamat. Frequenter enim ſolet evenire quod dicimus, ut perſona in hoc mundo potens deſpectum ſervum habeat. Cumque per eum ſuis vel extraneis aliqua mandat, non deſpicitur, perſona miſſi ſervi, quia in corde ſervatur reverentia mittentis domini. Ergone ſaltem quod dominus conceſſit Phariſæis & Scribis ſedentibus in cathedra Moyſis, ſervus denegabit qualibuſcumque conſervis ſuis in cathedra Petri? *Super cathedram*, inquit, *Moyſis ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis ſervate & facite.* (Matth. 23.) Ita quod male vivimus, noſtrum eſt: quod vero bona dicimus, cathedræ, cujus occaſione neceſſe habemus recta prædicare. Unde dicit ille exercitatiſſimus Paulus: *Dum omnimodis ſive occaſione, ſive invidia Chriſtus annuncietur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.* (Philipp. 1.) Ecce apoſtolus ſic neceſſarios ducit hujuſmodi, ut gaudeat ſuper eis: & vos qui eſtis, qui negligentiam eorum ad injuriam apoſtolicæ cathedræ retorquetis? Nos enim quid ſumus? Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra dominum, cujus ordinationi reſiſtendo, damnationem vobis acquiritis: cum noſtra poteſtas, ſicut & omnis, a nullo alio niſi ab ipſo ſit. Sciendum eſt, quia falſa juſtitia dedignationem, vera autem compaſſionem habet. Qua utique privamini, inſultando, non compatiendo, alienæ calamitati. Et forte approbare nequitis, quod objicere vel calumniari præſumitis: immo conſtat vos comprobare non poſſe. Sed eſto. *Ecce in cælo judex noſter, & conſcius noſter in excelſis.* (Job. 16.)

XXXVI.

Ceterum de homine ſentite, o homines, quod vultis: unum tamen conſcientia reſpondet nobis, quia omnium eccleſiarum Dei ſalutem & exaltationem ſummopere deſideramus. Sed ut quicumque quodlibet ex ſuperbia arripiat, & ſibi contra noſtram apoſtolicam ſedem atque leges ejus uſurpet, hoc nos tolerare non poſſumus: quia quiſquis Romanæ eccleſiæ authoritatem vel privilegia evacuare ſeu imminuere nititur, non hic unius eccleſiæ, ſed totius Chriſtianitatis ſubverſionem & interitum machinatur. Cujus enim compaſſione vel ſuſtentatione ulterius reſpirabunt filiæ a quovis oppreſſæ, unica illa ſuffocata matre? Cujus refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Ipſa enim Athanaſium, ipſa omnes catholicos ſuſcepit, fovit, defendit, & ſedibus propriis pulſos reſtituit.

XXXVII.

XXXVII.

Ideo cupiendo omnes in viſceribus Jeſu Chriſti nobiſcum, vos admonemus, ne falſum nomen ſcientiæ, juſtitiæ, vel gloriæ quærendo, unus adverſus alterum infletur, ne cinis & terra pericu-loſe ſuperbiat, ne abominabilis & miſer homo, bibens quaſi aquas iniquitatem, ſequendo exteriora, in vita ſua projiciat intima ſua. Simus unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati ſumus in una ſpe vocationis noſtræ. Ipſa corporis compoſitio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habenda ſit eccleſiæ unitas. Ipſa etenim corpus eſt Chriſti, ut Apoſtolus dicit: [Rom. 12.] *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. Et ſicut in uno corpore multa membra habentur, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum cor* B *pus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius* [1. Cor. 12.] *membra. Et ſi dicit auditus, vel manus, non ſum oculus, non ſum de corpore: ideo non eſt de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus*, & reliqui ſenſus? Nunc autem diſpoſuit Deus, ſicut voluit, corporis membra, ſingula officio ſuo apta. Membrum vero ſuo officio non contentum, ſed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum: velut ſi viſus voces, auditus colores, guſtus odores, olfactus aſperas res aut lenia, tactus tentaret diſcernere ſapores, nonne fruſtra omnes paterentur? Sic ſingulorum ornamenta ſeu indumenta non ſunt omnibus membris accommoda, nec congrua: ſed unumquodque requirit ſua, & abjicit aliena. Nempe refutat pes C coronam, galeam & pileum, caputque ſandalia vel pedules ad ſuum non applicat uſum. Sic manuum dignitas & maxima utilitas, quamvis componat inſignem imperii coronam, non tamen hanc ſibi adaptat & imponit, ſed capiti, contenta ſuis armillis, dextrocherio, & annulis. Idem fit & in ceteris, & tam diſcors concordia eſt in eis, ut eorum quodlibet alii officium ſuum omnino deputare recuſet: & tamen de bono unius pariter exultent, ſicut de malo communiter dolent: & officia ſua non ſibi tantum, ſed magis mutuæ utilitati, exhibent. Unde ſecutus idem apoſtolus, ait: [1. Cor. 12.] *Si glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra*. Et quantæ inſipientiæ eſt nolle nos imitari quod ſumus, & quod ad tranſitoriam vi- D tam aliquandiu retinendam accepimus, non conſiderate, ut in perpetuum ſubſiſtamus?

XXXVIII.

[Superbia & invidia quantum malorum origo.] Quia vero ante omnia peſtilens mater ſuperbia, ejuſque crudeliſſimæ filiæ, invidia ſcilicet ac inanis gloria, peſſim obſtinata rabie corpus Chriſti moliuntur eviſcerare & dilacerare: non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes: ne, quod avertat Deus, contingat nobis dictum apoſtoli: [Galat. 5.] *Quod ſi invicem mordetis, videte ne ab invicem conſumamini*. Et illud [Jacob. 3.] Jacobi: *Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſunt in vobis, nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem. Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica.* E *Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primo quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, amans bonum, ſine ſimulatione*. Has itaque duas & valde ſibi contrarias ſapientias vigili mente diſcernite, & ſi Petrus ſingulariter figura ſummi capitis noſtri, vicariuſque ejus, ac ſui ſucceſſores jam in terris retinent ſpecialem dignitatem terreni cœleſtiſque regni, nolite invidere vel detrahere Romanæ eccleſiæ apici, quem per caritatem totum valetis adipiſci, & in nobis regnare & ipſi. Sin alias, audietis quod ſupra: [1. Cor. 4.] *Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis; atque utinam* A *regnaretis, ut & nos vobiſcum regnaremus*.

XXXIX.

Ecce nos veſtram gloriam ducimus noſtram: cur vos annullare nitimini nobis divinitus & humanitus conceſſam? Nonne decus vel dedecus ſui capitis manus ſeu pes ſuum non ducit? Nec dolet, ſed potius gaudet uno ſenſu, id eſt, ſolo tactu donatum corpus, ſuperpoſitum ſibi caput omnibus pollere ſenſibus, quia eos militare facit, & invigilare corporis ſubjecti utilitatibus: & caput de omnibus judicans ſenſibus nullo ſenſu judicatur, utpote ſolius ſui judicio ſufficientiſſimum: utque apoſtolus dicit, *Spiritualis judicat omnia, ipſe autem a nemine judicatur*. [1. Cor. 2.] Hæc & ſupra dicta de corporis noſtri harmonia ſi non ſentitis B in vobis, in corpore non eſtis, nec in corpore vivitis: & ſi in corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, non eſtis, nec de eo vivitis, jam videte ubi & quid ſitis. Abſciſſi eſtis, putreſcitis, & velut palmes præciſus de vite foras miſſi eſtis, & areſcitis, ut in ignem mittamini, & ardeatis: quod divina pietas longe faciat a vobis.

XL.

Sed quia jam nunc videmur digreſſi modum epiſtolæ, alio exordio congruum cenſuimus reſpondere veſtræ calumniæ, quam confratribus & coepiſcopis noſtris Apulis, ſcriptam ad ſuggillationem noſtri azymi, & prædicationem veſtri fermenti, non dubitaſtis dirigere. Inter hæc dirigimus veſtris cavillationibus refragantia venerabi- C lium patrum noſtrorum aliqua ſuper his ſcripta: deinde, ut Deus inſpirabit, noſtra reſcripta, quatenus multipliciter veſtra retundantur & retro ſecantur jacula, & quem non vultis ſentiant. Nam ſi vos non erubeſcitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantum erubeſcere, quantum timere debemus de taciturnitate: quia de noſtra, multarum pendent animæ, quæ falſis ſtatibus calumniantibus, & nobis tacentibus, habent perire.

XLI.

Iſta autem vobis paterna pietate, ac germana dilectione interim reſcribimus, in quibus ſatis declinaſſe nos credimus, ne in illud Salomonis incideremus: *Noli reſpondere ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris illi ſimilis*. [Prov. 26.] Verum ſi non reſi- D pueritis, experiemini quod idem mox ſecutus ait: *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur*. Et illud apoſtoli: *Hæreticum* [Tit. 3.] *hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita: ſubverſus eſt enim qui ejuſmodi eſt, & delinquit, proprio judicio condemnatus*. Et cavendo interdictum veteris legis typicum, deinceps non coquemus hœdum in lacte matris ſuæ: ſed impetiginem ejus & ſcabiem ſtricabimus inſtanter mordaci aceto & multo ſale: quia cum dolore abſcindenda ſunt, quæ leni manu palpari & ſanari non poſſunt, ut dominus admonet, dicens: *Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum*. [Matth. 18.] Sed miſeratio Dei præcedens hæc noE ſtra dicta, parcet & nobis & vobis, ut deinceps non ſit neceſſe circa quæſtiones & pugnas verborum occupari, ſed ex divinis paginis noſtram in hoc mundo peregrinationem invicem conſolari, & pacifica adhortari, ut pſalmiſta canit: *Pax multa diligentibus legem tuam, domine, & non eſt illis ſcandalum*. [Pſal. 118.] Quod vero caritas & unitas fratrum ipſa ſit lex Dei, oſtendit illud evangelii: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*. [Joan. 15.] Quam nos ſinceram hic conſervate, & in futuro ſine fine ipſam, quæ Deus eſt, perſpicere, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dignetur concedere. Amen.

II. AD

II. AD EPISCOPOS VENETIÆ ET ISTRIÆ.

Præcipit, ut patriarchæ Gradenſi, cujus primatum ab apoſtolica ſede conceſſum in ſynodo confirmarat, obedientiam præbeant.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis Venetiæ & Iſtriæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

* ann. 1053. NOverit veſtra cariſſima nobis in Chriſto fraternitas, hac in præſenti indictione * ſexta, cariſſimum confratrem noſtrum Dominicum Gradenſem, immo novæ Aquilejæ patriarcham, ad B ſynodum noſtram Romæ habitam veniſſe, & querimoniam de ſua & Forojulienſi eccleſia, quam credimus vos non ignorare, lacrymabiliter coram feciſſe. Cujus tandem relectis privilegiis, a ſancta Romana & apoſtolica ſede ſibi conceſſis, judicio totius ſanctæ ſynodi hoc definitum fuit: Ut nova Aquileja totius Venetiæ & Iſtriæ caput & metropolis perpetuo haberetur, ſecundum quod evidentiſſima prædeceſſorum noſtrorum adſtruebant privilegia. Forojulienſis vero antiſtes, tantummodo finibus Longobardorum eſſet contentus, juxta privilegium Gregorii II. & retractationem tertii. Et hoc quidem extra patientiam canonum ei pro magno conceſſimus, quia quater jam vocatus a nobis, nec venit nec excuſavit: cum Gradenſis, C id eſt, novæ Aquilejæ patriarcha, quinquies noſtræ ſynodo, etiam non vocatus, interfuerit. Unde monendo mandamus, & præcipimus vobis ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, ut præfato Gradenſi patriarchæ ſucceſſoribuſque ejus, in omnibus, ſecundum jura canonica, obedientes ſitis, ſicut primati veſtro & patriarchæ eſſe debetis, & ſicut anteceſſoribus ejus noſtri perpetuo confirmarunt. Et ſi quid ſui juris in urbibus veſtris vel parochiis continetur, quod ſuo dominatui merito debeat ſubdi, nullus veſtrum ſibi contradicere præſumat. Si quis vero veſtrum quidquam juſtæ querimoniæ adverſus eum videtur habere: aut coram vobis confratribus & comprovincialibus cauſam ſuam proferat, & cum eo, ſi potue- D rit, pacifice diffiniat; aut in præſentiam noſtram utraque pars examinanda veniat, ſalva ſibi interim per omnia & patriarchali reverentia, & proprietate ſua. Quod ſi extra feceritis, ſententia canonica ſuper vos vigilabit.

III. AD THOMAM EPISCOPUM AFRICANUM.

Oſtendit Carthaginenſem archiepiſcopum totius Africæ eſſe primatem: Gummitanum vero epiſcopum, ſine illius conſenſu nec epiſcopos conſecrare, nec provinciale concilium convocare poſſe: ſolius autem Romani pontificis eſſe, & epiſcopos deponere, & generalia conci- E lia indicere.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Thomæ confratri cariſſime & coepiſcopo, ſalutem.

CUm ex venerabilium canonum authoritate recolimus ducentos quinque epiſcopos concilio interfuiſſe Carthaginenſi, & nunc a tua fraternitate audimus, quinque vix epiſcopos ſupereſſe in tota Africa, utique tertia hujus corruptibilis mundi parte: compatimur tantæ veſtræ imminutioni totis viſceribus animi. Cum autem ip-

A ſas Chriſtianitatis reliquias ediſcimus interna & mutua diſſenſione diſcindi & diſpergi, & adverſus ſe invicem zelo & contentione principatus inflari, nil aliud nobis primo dicendum occurrit, quam illud ſancti Amos vatis: *Parce, Domine, parce obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?* Sed quamvis in tali tantoque defectu religionis plurimum doleamus; multum tamen gaudemus, quia ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ ſententiam requiritis & expectatis ſuper quæſtionibus veſtris: & quaſi rivulis ab uno fonte erumpentibus, & in ſuo ſe curſu per diverſa ſpargentibus, ad ipſius fontis primam ſcaturiginem reverti debere optimum putatis, ut inde reſumatis directionis veſtigium, unde ſumpſiſtis totius B Chriſtianæ religionis exordium. Noveris ergo procul dubio, quia poſt Romanum pontificem primus archiepiſcopus & totius Africæ maximus metropolitanus eſt Carthaginenſis epiſcopus: nec quicumque ſit ille Gummitanus epiſcopus, aliquam licentiam conſecrandi epiſcopos, vel deponendi, ſeu provinciale concilium convocandi habet, ſine conſenſu Carthaginenſis archiepiſcopi, cujuslibet dignitatis aut poteſtatis ſit, exceptis his quæ ad propriam parochiam pertinent: cetera autem, ſicut & alii Africani epiſcopi, conſilio Carthaginenſis archiepiſcopi aget. Unde cariſſimi confratres noſtri coepiſcopi Petrus & Joannes recte ſentiunt de Carthaginenſis eccleſiæ dignitate, nec conſentiunt errori Gummitanæ eccleſiæ. Hoc au- C tem nolo vos lateat, non debere præter ſententiam Romani pontificis univerſale concilium celebrari, aut epiſcopos damnari, vel deponi: quia etſi licet vobis aliquos epiſcopos examinare, diffinitivam tamen ſententiam, abſque conſultu Romani pontificis, ut dictum eſt, non licet dare: quod in ſanctis canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire. Quamvis enim omnibus generaliter apoſtolis dictum ſit a Domino: *Quæcumque ligaveritis in terra, ligata erunt & in cœlo; & quæcumque ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cœlo:* tamen non ſine cauſa ſpecialiter & nominatim dictum eſt B. Petro apoſtolorum principi: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & tibi dabo claves regni cœlo-* D *rum.* Et in alio loco: *Confirma fratres tuos.* Scilicet, quia omnium eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per ſanctam & principalem B. Petri ſedem a ſucceſſoribus ejus ſunt diffiniendæ. Jam quia ad interrogata etiam confratrum noſtrorum Petri & Joannis epiſcoporum decrevimus reſpondere; optamus, ut ſanctam tuam fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus ſanctæ catholicæ eccleſiæ, atque devote pro nobis orantem, ſancta & individua Trinitas ſemper conſervat, cariſſime frater.

Amos 7. Matth. 18. Matth. 16. Luc. 22.

Datum XVI. Kalendas Januarii, anno domini Leonis papæ IX. quinto *, indictione VII. * ann. 1054.

IV. AD PETRUM ET JOANNEM EPISCOPOS.

Ejuſdem argumenti. Addit præterea nonnulla de epiſcoporum & archiepiſcoporum inſtitutione.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimis in Chriſto fratribus Petro & Joanni epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEcus eccleſiarum Africanarum ita conculcatum a Gentibus nimium dolemus, ut modo vix quinque inveniantur epiſcopi, ubi olim ducenti quinque ſolebant per concilia plenaria

Tt com-

computari; & ibi paucułas oves, quotidianæ occiſioni deputatas, remanſiſſe, ubi quondam innumerabilis grex Domini ſub numeroſis arietibus exultabat alta pace. Sed hæc peccatis noſtris imputantes, juſtitiam creatoris collaudantes, timeamus, & miſericordiam ejus inſtanter poſtulemus, ut ſervos ſuos tandem reſpicere dignetur. Quod autem ſcripſiſtis nobis pro ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſtatu, noſtraque incolumitate, vos Dominum gratias agendo exoraſſe: noveritis nos veſtræ fraternitatis gratias agere, & pro conſolatione veſtra ſemper orare. Et revera, fratres, hoc acceptabile eſt Domino noſtro Jeſu Chriſto, ut caput omnibus membris proſpiciat & invigilet; membra vero ſui capitis ſalutem ſine intermiſſione quærant & optent. Bene equidem feciſtis, quod B juſſi a nobis concilium de rebus eccleſiaſticis habuiſtis: quod etiam omni anno vel ſemel agere debetis. Inſuper recte contra Gummitanum epiſcopum, dignitatem Carthaginenſis eccleſiæ defendiſtis: quia ſine dubio poſt Romanum pontificem primus archiepiſcopus, & totius Africæ maximus metropolitanus eſt Carthaginenſis epiſcopus, nec pro aliquo epiſcopo in tota Africa poteſt perdere privilegium ſemel ſuſceptum a ſancta Romana & apoſtolica ſede: ſed obtinebit illud uſque in finem ſæculi, & donec in ea invocabitur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſive deſerta jaceat Carthago, ſive reſurgat glorioſa aliquando. Hoc ex concilio beati martyris Cypriani, hoc ex ſynodis Aurelii, hoc ex omnibus A- C fricanis conciliis, hoc, quod majus eſt, ex venerabilium prædeceſſorum noſtrorum Romanorum præſulum decretis aperte monſtratur; nec quicumque ille ſit Gummitanus epiſcopus, aliquam licentiam conſecrandi epiſcopos, vel deponendi, ſeu provinciale concilium convocandi habet ſine conſenſu Carthaginenſis archiepiſcopi, cujuslibet dignitatis aut poteſtatis ſit. Tantummodo procurabit ille Gummitanus epiſcopus, quæ ad propriam parochiam pertinent: cetera autem, ſicut & alii epiſcopi Africani, conſilio Carthaginenſis archiepiſcopi aget, qui ſolus in Africa pallium ab apoſtolica ſede habere ſolet. Unde & epiſcopos conſecrandi principale & antiquum jus retinet, ſicut ex verbis Aurelii in concilio Car- D thaginenſi, capitulo trigeſimo nono, poteſt intelligi, cum dicit: In eccleſia, ad quam dignata eſt veſtra ſanctitas convenire, crebro ac pene per diem dominicam epiſcopos ordinandos habemus, &c. Sed hoc vos non lateat, non debere præter * ſcientiam Romani pontificis univerſale concilium celebrari, aut epiſcopos damnari, vel deponi, quia etſi licet vobis aliquos epiſcopos examinare, diffinitivam tamen ſententiam abſque conſultu Romani pontificis, ut dictum eſt, non licet dare. Quod in ſanctis canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire: ſcilicet quia omnium eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per ſanctam & principalem beati Petri ſedem, a ſucceſſoribus ejus diffiniendæ ſunt, utpote cui E divinitus dicitur: *Confirma fratres tuos*; &, *Tibi dabo claves regni cœlorum*, &c.

Carthaginenſis epiſcopus ſolus in Africa pallium habet. Concil. Carthagin. III.

* ſententiam.

Luc. 22. Matth. 16.

Nunc quia de archiepiſcopis & metropolitanis ſententiam noſtram requiritis, venerabilium anteceſſorum noſtrorum dicta aperte demonſtrant, id eſt, Clementis, Anacleti, Aniceti, & aliorum, ubi ita legitur: Sacerdotum ordo bipartitus eſt, nec amplius quam duos ordines, id eſt, epiſcoporum & presbyterorum, nobis collati ſunt, nec apoſtoli docuerunt. Epiſcoporum autem ordo unus eſt, quamvis alii præferantur aliis, ſive pro eo quod primas civitates, & magis nominatas,

Sacerdotum ordo bipartitus.

A ſecundum potentiam, aut leges ſæculi retinent, ſive quod a ſanctis patribus pro aliqua reverentia ſanctitatis aliquod privilegium dignitatis poſſident. Nam ſicut omnis mundana poteſtas his gradibus dignitatum a ſe invicem diſtat, id eſt, ut primus ſit Auguſtus vel imperator, deinde Cæſares, deinde reges, duces, & comites atque tribuni: ita & eccleſiaſtica dignitas ordinata a ſanctis patribus invenitur, dicente beato Clemente: in his civitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi flamines eorum, atque primi legis doctores erant, primates vel patriarchæ poſiti ſunt, qui reliquorum judicia & majora negotia juſte diffinirent, qui etiam non uni provinciæ, ſed pluribus præeſſent. Deinde ubi archiflamines erant paganorum, archiepiſcopi inſtituti ſunt Chriſtianorum, qui ſingulis provinciis præeſſent. Ubi vero metropolis erat, quæ interpretatur mater civitas, metropolitani erant: quippe qui de tribus aut quatuor civitatibus intra aliquam provinciam majori & matri aliarum civitatum præſidebant. Iſti aliquando metropolitani tantum nominantur, aliquando vero archiepiſcopi, ſi in ipſa provincia majores non fuerint aliqui. Ubi autem minores civitates habuerint ſolummodo flamines vel comites, epiſcopi ſunt inſtituti. Porro tribuni plebis non abſurde intelliguntur presbyteri, ſive reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus divino & humano privilegio prælatus eſt pontifex Romanus. Sed de Africæ primatibus aliter intelligendum eſt, quia in ſingulis ejus provinciis antiquitus primates inſtituebantur, non ſecundum potentiam alicujus civitatis, ſed ſecundum tempus ſuæ ordinationis; quibus tamen omnibus præerat unus, ſcilicet Carthaginenſis archiepiſcopus, qui etiam non incongrue dici poteſt metropolitanus propter Carthaginem metropolim totius Africæ, quorum ſupra meminimus. Ita legitur in concilio Carthaginenſi, capitulo vigeſimoſexto: Primæ ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum, aut ſummus ſacerdos, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantum primæ ſedis epiſcopus. Sanctam veſtram fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus ſanctæ Dei eccleſiæ, atque devote pro nobis orantem, ſancta & individua Trinitas ſemper conſervet, cariſſimi fratres.

Epiſt. 1 tom. 1. p. 93.

Concil. Carthaginenſe.

V. AD PETRUM EPISCOPUM.

Gratulatur de ejus erga ſedem apoſtolicam obſervantia. Confirmat ejus ordinationem, ſi ſecundum canones fuerit promotus. Hortatur ut ſuæ eccleſiæ dignitatem tueatur. Probat fidem ad ſe ab eo ſcriptam, eamdem eſſe quam tenet Romana eccleſia, cujus fidei ſumma capita ad eum mittit.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri & coepiſcopo Petro.

Antioch. epiſcopo.

E CONgratulamur vehementer in Domino tuæ ſanctiſſimæ fraternitati, atque multimodas gratias, ut dignum eſt, referimus ei qui eſt vera pax & caritas ſuorum, quod tandem per te, cariſſime frater, videtur reſtoruiſſe ſanctæ Antiochenæ eccleſiæ ſtudium, & ſentire quod eſt ſentiendum. *In hoc enim cognoſcent omnes, quia Chriſti ſumus diſcipuli* (qui primum in ipſa magna Antiochia nominati fuerunt Chriſtiani) *ſi dilectionem habuerimus adinvicem, & idipſum dixerimus omnes, & non fuerint in nobis ſchiſmata: ſi fuerimus perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia.* Neque enim Deus, qui unus eſt, in ſciſſu-

Joan. 13.

1. Cor. 1.

tia

ris mentium, ſed in ſola unitate, & puro corde habitat, & habitare facit unanimes in domo. Alioquin domus exaſperaoa erit, nec jam digna vocari eccleſia Dei, ſed ſynagoga maligni. Porro ſicut calamitoſum eſt, ſi unitas deeſt bonis; ita pernicioſum, ſi adſit malis. Quod ipſe ex ſpecula ſanctæ illius eccleſiæ, cui videris deſignatus divinitus ſpeculator, prudenti oculo conſiderans, promotionem tuam ad epiſcopale faſtigium, electione cleri & populi, ſicut aſſeris, factam, atque fidem tuam, ſecundum antiquæ conſuetudinis religioſum & valde neceſſarium ſtudium, apoſtolicæ & primæ ſedi, cui, Deo authore, quamvis indigni præſidemus, annunciare & exponere curaſti. In quo facto noverit tua dilectio nos plurimum recreatos & gaviſos in domino; quia quod maxime oportebat, tibi & eccleſiæ, cui temporaliter præſides, non diſtuliſti efficere. Siquidem ab apoſtolica tua ſede noſtram apoſtolicam ſedem conſulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deviare a dominico & omnium ſanctorum patrum concordi decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto orbe terrarum eccleſiis, ſancta Romana & apoſtolica ſedes caput præponitur, ad quam majores & difficiliores cauſæ omnium eccleſiarum definiendæ referantur. Sic omnia veneranda concilia, ſic leges humanæ promulgant, ſic ipſe ſanctus ſanctorum, rex regum, & dominus dominantium confirmat; quatenus ibi principalis dignitatis, & totius eccleſiaſticæ diſciplinæ venerabilis apex præfulgeat & præcellat, ubi ipſe vertex atque cardo apoſtolorum Petrus, carnis ſuæ beatam reſurrectionem in noviſſimo die expectat. Nimirum ſolus eſt ille, pro quo, ne deficeret ejus fides, Dominus & Salvator aſſerit ſe rogaſſe,

Luc. 22.

dicens: *Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.* Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius uſque in ſæculum ſæculi; ſed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, ſicut uſquenunc confirmare non ceſſavit. Pro cujus excellentia tertiam a Romana eccleſia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere ſummopere monemus, non tuæ gloriæ cauſa, ſed pro ſedis, cui ad tempus præſides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cujuſlibet pompa vel arrogantia, quin conſtanter defendas honorem, quem Antiochenæ eccleſiæ reliquerunt omnia ſanctorum patrum concilia. Ad quod utique, ſi oportuerit, maxima mater, Romana ſcilicet atque prima ſedes, tam dilectæ ſibi filiæ, immo conſociæ, nuſquam & nunquam deerit. Quod totum ideo dicimus, quia quoſdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ eccleſiæ audivimus.

Porro quod a nobis cauſas diviſionis univerſalis eccleſiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religioſæ ſolicitudini, nos adhuc a Domino miſerante firmiſſima retinere vinculum ſanctæ unitatis: nec videmus nos alicubi incurriſſe damnum ſchiſmatis, quos integritas concordiæ, & plenitudo eccleſiaſticæ diſciplinæ indeſinenter regit. Unicuique noſtrum debetur honor, & ſua jura conſervantur. Terminos, quos patres noſtri fixerunt, nulli arroganter tranſgredi conceditur. Magis veſtra fraternitas circumſpiciat, ne qua radix amaritudinis, atque diſſenſionis, quod abſit, in veſtris partibus ſuccreſcat, per quam inquinentur multi, & quam neceſſe ſit diſtricta falce ſanctorum canonum a catholicæ eccleſiæ agro extirpari. Mea vero humilitas in culmine apoſtolici throni ideo exaltata, ut approbanda approbet, improbanda quoque improbet, tuæ ſanctiſſimæ fraternitatis epiſcopalem promotionem libens approbat, collaudat, & confirmat: & communem Dominum inſtanter exorat, ut quod humano ore jam diceris, ante ejus oculos exiſtas. Noveris tamen, nos ipſam tuam promotionem taliter approbare, ſi non hanc neophytus, aut curialis, ſeu bigamus, vel pretio, aut alio quolibet modo ſacris canonibus contrario, quod abſit, obtinuiſti. Sane fidem tuam, quam proprio ſcripto ſummæ & apoſtolicæ ſedi expoſuiſti, ſanam & catholicam atque orthodoxam per omnia proteſtamur, & ſicut vere unicam & ſalutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eamdem noſtram eſſe devoto corde & prompto ore profitemur. Firmiter enim credo ſanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, unum Deum omnipotentem eſſe, totamque in Trinitate deitatem coeſſentialem & conſubſtantialem, coæternam & coomnipotentem, uniuſque voluntatis, poteſtatis, & majeſtatis: creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ ſunt in cælo & in terra, viſibilia & inviſibilia.

Fidei Romanæ eccleſiæ explicatio.

Credo etiam ſingulas quaſque in ſancta Trinitate perſonas, unum Deum verum, plenum & perfectum. Credo quoque ipſum Dei Patris Filium, Verbum Dei æternaliter natum ante omnia tempora de Patre, conſubſtantialem coomnipotentem, & coæqualem Patri per omnia in divinitate, temporaliter natum de Spiritu ſancto ex Maria ſemper virgine, cum anima rationali: duas habentem nativitates, unam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem: duas voluntates & operationes habentem: Deum verum, & hominem verum: proprium in utraque natura atque perfectum: non commixtionem atque diviſionem paſſum, non adoptivum neque phantaſticum: unicum & unum Deum, Filium Dei in duabus naturis, ſed in unius perſonæ ſingularitate: impaſſibilem & immortalem divinitate, ſed in humanitate pro nobis & pro noſtra ſalute paſſum vera carnis paſſione, & ſepultum, ac reſurrexiſſe a mortuis die tertia, vera carnis reſurrectione: propter quam confirmandam, cum diſcipulis nulla indigentia cibi, ſed ſola voluntate & poteſtate comediſſe, die quadrageſimo poſt reſurrectionem cum carne, qua ſurrexit, & anima, aſcendiſſe in cælum, & ſedere in dextera Patris: inde decimo die miſiſſe Spiritum ſanctum: & inde, ſicut aſcendit, venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique ſecundum opera ſua. Credo etiam Spiritum ſanctum plenum & perfectum verumque Deum, a Patre & Filio procedentem, coæqualem & coeſſentialem & coomnipotentem, & coæternum per omnia Patri & Filio, per prophetas locutum.

Hanc ſanctam & individuam Trinitatem non tres deos, ſed in tribus perſonis, & in una natura ſive eſſentia unum Deum omnipotentem, æternum, inviſibilem & incommutabilem ita credo & confiteor, ut Patrem ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum ſanctum nec genitum nec ingenitum, ſed a Patre & Filio procedentem, veraciter prædicem. Credo ſanctam catholicam & apoſtolicam unam eſſe veram eccleſiam, in qua unus datur baptiſmus, & vera omnium remiſſio peccatorum. Credo etiam veram reſurrectionem ejuſdem carnis, quam nunc geſto, & vitam æternam. Credo etiam novi & veteris teſtamenti, legis & prophetarum & apoſtolorum unum eſſe au-

ctorem Deum & Dominum omnipotentem: Deum prædeſtinaſſe ſolummodo bona, præſciviſſe autem bona malaque. Gratiam Dei prævenire & ſubſequi hominem credo & profiteor, ita tamen, ut liberum arbitrium rationali creaturæ non denegem. Animam non eſſe partem Dei, ſed ex nihilo creatam; & abſque baptiſmate, originali peccato obnoxiam, credo & prædico.

Porro anathematizo omnem hæreſim extollentem ſe adverſus ſanctam eccleſiam catholicam, pariterque eum quicumque aliquas ſcripturas, præter eas quas catholica eccleſia recipit, in auctoritate habendas eſſe crediderit, vel veneratus fuerit. Quatuor concilia omnimode recipio, & velut quatuor evangelia veneror: quia per quatuor partes mundi, univerſalis eccleſia, in his, tanquam in quadro lapide, fundata conſiſtit. Primum, Nicænum trecentorum & octodecim patrum ſub B. Silveſtro papa Romano, & Conſtantino Auguſto magno: cui præfuerunt Victor & Vincentius Romani presbyteri. Secundum, Conſtantinopolitanum primum centum quinquaginta patrum, ſub Damaſo papa & Theodoſio majore. Tertium, Epheſinum primum ducentorum patrum, ſub Cæleſtino papa & juniore Theodoſio. Quartum Chalcedonenſe ſexcentorum & triginta patrum, ſub beato Leone papa, & Marciano Auguſto.

Ita divus Gregorius ep. 24. l. 1.

Pari modo recipio & veneror reliqua tria concilia, id eſt, ſecundum Conſtantinopolitanum, ſub Vigilio papa & Juſtiniano Auguſto: deinde tertium Conſtantinopolitanum contra Monothelithas, ſub Agathone papa & Conſtantino nepote Heraclii: ultimum, ſecundum Nicænum, ſub Hadriano papa & Conſtantino Irenes filio, pro reverendis Domini Jeſu Chriſti & ſanctorum imaginibus. Quidquid ſupra dicta ſeptem ſancta & univerſalia concilia ſenſerunt & collaudaverunt, & ſentio & collaudo: & quoſcumque anathematizaverunt, anathematizo. Hanc fidem ſancta Romana & apoſtolica ſedes corde credit ad juſtitiam, & ore confitetur ad ſalutem. Secundum hanc vivere, Domino donante, ſtudet, & pro ejus defenſione, ſi oportuerit, mori parata eſt. Quam & in te, frater cariſſime, perfectam cognoſcimus, & ſecundum eam te vivere nobiſcum admonemus, profecto ſcientes quia fides ſine operibus mortua eſt. Salutamus cum omni fraternitate ſeu collegio ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis tuam fraternitatem ſanctam, cunctumque collegium in Domino tibi ſubjectum: & ut pro noſtra gemina ſalute omnipotentem Dominum jugiter exores precamur plurimum, reverende & deſiderabilis frater.

VI. AD MICHAELEM CONSTANTINOP. ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur ei, quod Græcos Latinis conciliare ſtuderet. Arguit eum, tum quod patriarchas Alexandrinum & Antiochenum ſuæ poteſtati ſubjicere conaretur, tum quod univerſalis patriarchæ nomen ſibi uſurparet, & Romanam eccleſiam, quæ in azymis ſanctum euchariſtiæ ſacrum conficiat, damnaret. Probat Chriſtum in azymo conſecraſſe.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Michaeli Conſtantinopolitano archiepiſcopo.

SCripta tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maxime neceſſarium omnibuſque Chriſti fidelibus amplectendum bonum concordiæ & unitatis exhortari ſtudes: quatenus poſt nimium longas & pernicioſas diſcordias, filia ex propriæ matris reconciliatione exultet. Ad quod utique te provocantem & præmonentem tanto promptius auſcultare cupimus, quanto vigilantius animadvertimus hanc ſolam eſſe propriam & ſpecialem virtutem piorum atque ſanctorum, cum cæteræ virtutes bonis & malis eſſe poſſint communes, Domino ſic præmonſtrante. *In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinvicem.* Et deiloquo Paulo proteſtante: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* Unde plurimum tuæ fraternitati congratulamur in Domino, quoniam ſummum deſiderium noſtrum tua induſtria anticipaſti: quod utique ſi aliquo frigore caritatis pigritareris exequi, noſtra debueras ſolertia præveniri. Nos enim, juxta præfatum apoſtolum, ſi fieri poteſt, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus: quanto magis ergo tecum, quem videmus eccleſiæ Dei valde utilem & neceſſarium poſſe fore miniſtrum, ſi non tranſgredi laboraveris terminos quos patres noſtri poſuerunt? Et quia Chriſtianæ perfectionis eſt, pacificum eſſe, etiam cum inimicis pacis, ſpe correctionis, non conſenſu malignitatis: tanto ſolicitius debemus omnes occaſiones ſcandalorum de medio tollere, quanto tenacius optamus pacis amicos retinere. Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor jamdiu pertulit ad aures noſtras, quæ nos, partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiſcuſſa huçuſque reliquimus. Denique diceris neophytus, & non gradatim proſiluiſſe ad epiſcopale faſtigium: quod nullatenus eſſe faciendum, & apoſtolus edocet, & venerabiles canones interdicunt. Hinc nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, antiquis ſuæ dignitatis privilegiis privare contendens, contra omne fas & jus tuo dominio ſubjugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus ſanæ mentis patet: quandoquidem vana gloria & pompa ſæculari elatus, conſilium divinitatis antiquum ſuper ſtabilimento columnarum ſuæ eccleſiæ * contendis, quaſi ex fallacibus divitiis præjudicium facturus illi, qui cum vere & ſingulariter dives eſſet, pauper pro nobis factus, delegit ſuæ temporali nativitati oppidulum, & ſpeluncæ diverſorium, non quodlibet regum palatium. Cujus exempla quiſquis horret, ad ſortem illius pertinet, qui tunc per ſe, nunc autem per ſuos ſatellites, dicere audet: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo.* Sed non cogitationes meæ, cogitationes veſtræ: neque viæ meæ, viæ veſtræ dicit *Dominus*: qui diſpergit ſuperbos in furore ſuo, & reſpiciens omnem arrogantem humiliat, & exurgit ut non prævaleat homo, in cujus conſpectu non eſt Deus. Ne enim ſuperbia propter altitudinem ſuam ſe conjunctam putaret Deo, dicit pſalmiſta: *Alta a longe cognoſcit excelſus Dominus.* Unde per ſemetipſum teſtatur: *Quod altum eſt hominibus, abominabile eſt apud Deum.* Qualis vero, & quam deteſtabilis atque lamentabilis eſt illa ſacrilega uſurpatio; qua te univerſalem patriarcham jactas ubique & ſcripto & verbo, cum omnis Dei amicus hujuſmodi hactenus horruerit honorari vocabulo? Et quis poſt Chriſtum convenientius poſſet inſigniri hoc vocabulo, quam cui dicitur divina voce: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*, &c. Verumtamen quia ille non invenitur univerſalis apoſtolus dictus, quamvis princeps apoſtolorum ſit conſtitutus, nullus ſucceſſorum ejus tam prodigioſo prænomine conſenſit appellari penitus, licet ma-

Caritatis virtus propria ſanctorum. *Joan. 13.* *Hebr. 12.* *Rom. 12.* *1. Tim. 3.* *Hic deeſt mutare, aut aliquid hujuſmodi.* *Iſa. 14.* *Iſa. 55.* *Pſal. 137.* *Luc. 16.* *Matth. 16.*

gno

gno Leoni prædeceſſori noſtro, & ſucceſſoribus ipſius, hoc ſancta decreverit Chalcedonenſis ſynodus. Nempe animadvertebant non eſſe amicum ſponſi, qui pro ſponſo vellet amari: quin potius paranymphum & lenonem antichriſti, qui adverſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ecce ille Joannes veſter, cujus veſanæ adinventionis adhuc hæredes permanetis, qui, ſecundum pſalmiſtam, per vos adhuc vocat nomina ſua in terris ſuis, cum interit non ſumpſit omnia, neque deſcendit cum eo gloria ejus ad infernum: quia cum in honore eſſet, non intellexit.

Pſalm. 48.

Ipſe a beatiſſimis pontificibus Pelagio & Gregorio ſucceſſoribuſque eorum pro hac inſolentia anathematizatus, in ſua pertinacia irrevocabilis periit, jamque per quadraginta & quadringentos annos ſuæ contumaciæ ſequaces præcipitare non ceſſavit.

Pelagius II. epiſtola 1. S Gregorius epiſtolarum lib. 4. epiſt. 4. & lib. 7. epiſt. 30.

Quibus quid profuit ſuperbia, divitiarum jactantia quid contulit? *Tranſierunt omnia velut umbra. Quid denique prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, anima vero ſuæ detrimentum patiatur?*

Sap. 5.
Matth. 16.

Et quomodo animas pro fratribus habetis ponere, qui inane nomen, & univerſam eccleſiam ſcandalizans, dedignamini deponere? Reſipiſce ergo, rogamus, ab hac inſania, ne illius conſors tu quoque, quod abſit, fias, de quo dicitur: *Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ.*

Job 41.

Illud autem quis non ſtupeat, quod poſt tot ſanctos & orthodoxos patres, per mille & viginti a paſſione Salvatoris annos, novus calumniator eccleſiæ Latinorum emerſiſti, anathematizans omnes, & publicam perſecutionem excitans, quicumque participarentur ſacramentorum ex azymis? Quam præſumptionem tuam & fama nobis obtulit, & literarum ſub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifeſtavit; quæ violenter adſtruere conantur fermentatum panem fuiſſe, quo Dominus apoſtolis ſuis corporis ſui myſterium in cœna commendavit. Quod omnino falſum eſſe ex utroque teſtamento facillime deprehenditur: quia qui non venerat ſolvere legem, ſed adimplere, juxta ipſius legis præceptum, ex azymis & vino vetus paſcha adimplevit, & protinus ex azymis & vino novum, ſicut aperte Lucas narrat, diſcipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Iſraci, & apud quemcumque inveniebatur, peribat anima ejus de populo ſuo.

Exod. 12.

Quod ſi in cœna Domini Jeſu apparuiſſet, aut ipſe ſeu diſcipuli ejus quoquo modo guſtaſſent, juſte ſicut prævaricatores legis periren, nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidiatoribus: *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Joan. 8.

Nec eſſet opus falſos teſtes ad perdendum eum quærere, cum hoc ſolo perderetur juſte. Sed qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus, quod paſſurus diſcipulis mandavit, evidenter per apoſtolum, in quo loquebatur, commemorans, inquit: *Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis. Denique modicum fermentum totam maſſam corrumpit.*

1. Petr. 2.
1. Cor. 15.
1. Cor. 5.

Ubicumque autem corruptio, ibi procul dubio naturæ deterioratio, & alicujus vitii ſuſceptio.

Porro noſtrum paſcha ideo novum dicitur, quia illud vetus præceptum eſt Iſraelitis in memoriam ſuæ egreſſionis ex Ægypto: illud vero Chriſtianis in memoriam dominicæ paſſionis, qua ad Patrem tranſivit ex hoc mundo. Sed quia tam de his, quam de aliis, quibus nos calumniaris, latius a noſtris nunciis per alia ſcripta noſtra, quæ deferunt, inſtrueris: hic breviter attigiſſe ſit ſatis. Diſcat autem fraternitas tua, ſaltem admonita, caute &

A humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat & tibi: *Ex abundantia cordis os loquitur.*

Matth. 12.

Scripſiſti ſiquidem nobis, quoniam ſi una eccleſia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes eccleſiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen noſtrum. Quid hoc monſtri eſt, frater cariſſime? Romana eccleſia, caput & mater eccleſiarum, membra & filias non habet? Et quomodo poteſt dici caput aut mater? Credimus enim propter quod & loquimur atque conſtanter profitemur: Romana eccleſia adeo non eſt ſola, vel ſicut tu putas, una, ut in toto orbe terrarum, quæcumque natio diſſentit ſuperbe ab ea, non ſit jam dicenda vel habenda eccleſia aliqua, ſed omnino nulla: quin potius conciliabulum hæreticorum, aut conventiculum ſchiſmaticorum, & ſynagoga ſatanæ.

B

Videre diceris illud ſancti Eliæ, tunc præſumentis de ſe: *Relictus ſum ego ſolus.* Sed audi quid ille audivit a Domino: *Reliqui mihi ſeptem millia virorum.*

3. Reg. 19.

Quieſce, quieſce jam, venerabilis frater, ab his ſuperſtitionibus, ne illud Salomonis in te dicatur: *Sunt qui ſe divites affectant, nihil habentes.*

Prov. 13.

Simillimum nempe hoc eſt diabolicæ arrogantiæ, qui regna mundi a conditore omnium facta putans ſua eſſe, dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo.*

Matth. 4.

Igitur hinc jam ad cor redeatur, & tam pernicioſa ſcandala de medio tollantur, & tunc, ſecundum pſalmiſtam: *Loquetur Dominus pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor.*

Pſalm. 84.

Nam nos C cum pertinacibus, & in errore ſuo permanentibus, pacem aliquam habere non poſſumus, ne operibus malignis communicemus: quia nec Dominum Chriſtum alicubi talia feciſſe invenimus: cum etiam in nativitate ipſius, angeli pacem annunciaverunt ſolummodo bonæ voluntatis hominibus. Qui etiam oculum ſcandalizantem eruendum, manum vel pedem ſcandalizantes abſcindendos inſinuat.

Ceſſent ergo hæreſes & ſchiſmata, & diligentibus legem Dei jam non erit ſcandalum, ſed pax multa. Quicumque gloriatur Chriſtiano nomine, ceſſet Romanam ſanctam & apoſtolicam eccleſiam maledicere & laceſſere: quia fruſtra patremfamilias honorat, quiſquis ejus uxorem exhonorat. D Et fruſtra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum ejus impugnans, tanquam digitos pedum illius conculcat. Unde in Eccleſiaſtico dicitur: *Quam mala eſt fama, qui fugit patrem: & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* Et in Proverbiis: *Oculum qui ſubſannat patrem, & deſpicit matrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.*

Eccleſ. 3.
Prov. 30.

Confidimus tamen ex divina pietate, quod ab his innoxius aut correctus invenieris, aut certe admonitus cito corrigeris. Quod dum fuerit effectum, pax noſtra jam ad nos non revertetur, ſed ſuper te requieſcet, ceu ſuper pacis filium; & regnabit inter nos germana caritas, de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta: nec neceſſe E habebis nobis ſupplicare, ſed jubere. Super hæc, ſicut cœpiſti, collabora, ut duo maxima regna connectantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem fraternitatem ſancta Trinitas in perpetuum conſervet. Data menſe Januario, * indictione VII.

* an. 1054.

VII.

VII. AD CONSTANTINUM MONOMACHUM IMPERATOREM.

Laudat eum, quod pacem inter Latinos & Græcos conciliare curet. Hortatur ut Romanam eccleſiam deſendat. De arrogantia Michaelis Conſtantinopolitani conqueritur: legatoſque commendat.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, glorioſo & religioſo imperatori novæ Romæ Conſtantino Monomacho, dilecto filio ſalutem.

QUantas gratias referre jugiter debeamus creatrici & gubernatrici omnium ſanctæ & in- B dividuæ Trinitati, ſuper inenarrabili dono ejus, quo operatur omnia in omnibus, etiam ex tua devotione & religioſa induſtria, glorioſiſſime fili atque sereniſſime imperator, perpendere poſſumus: qui te talem noſtris exhibuit & gratuita pietate providit diebus, cujus fida ope ſtatum ſanctæ & catholicæ eccleſiæ relevari, & terreni imperii rempublicam meliorari confidamus. Tu enim poſt nimium longas & pernicioſas diſcordias, primus pacis & concordiæ monitor, portitor, & exoptatus exactor efficeris, & cum ipſo vaſe electionis humillimo Paulo dicere videris: *Pro Christo legatione fungentes, tanquam Deo exhortante per nos, obſecramus, reconciliamini propter eum qui eſt pax noſtra, qui facit utraque unum.* (*2. Cor. 5. Ephes. 2.*) Etenim velut C religioſa & egregiæ indolis proles, gemitus matris tuæ non obliviſceris: nec contemnendam, quia ſenuit, ſed potius reverendam arbitraris, atque plenis caritate viſceribus, ad eam redire meditaris, ut uni Deo & Patri omnium tanto fias carior & propinquior, quanto eidem principali matri benignior atque humilior. Neque enim tuam prudentiam latet, quod in Eccleſiaſtico habent: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* (*Eccleſ. 3.*) Et illud: *Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo jugiter.* (*Prov. 1.*) Quæ utique proverbia magis curant nobis commendare matrem quæ ad æternam vitam nos generat & erudit, quam illam quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit, & inſtruit. Cui niſi D illa ſuccesſerit, ut regeneret & reſoveat, iſta procul dubio ſecundæ morti filios ſuos deſtinat. Porro hæc catholica mater & incorrupta virgo, quamvis omnem terram & fines orbis occupaverit membris ſuis & repleverit: tamen unum caput omnibus reverendum & ſuſpiciendum exerit, & prætendit. Quod quicumque exhonorat, fruſtra ſe ſe in ipſius membris computat. Illud autem quid ſit, tua imperialis claritas omnino novit: illud nimirum, quod Chriſti vox prætulit, & præeminere voluit univerſis, & ſubſequens eccleſiæ pietas, & generalia ſanctorum patrum conſenſus jugiter hactenus celebravit. Cujus venerabilem faciem tu quoque honorificare diſponis, non ingratus illi quæ tuum verticem diademate terreni E principatus decenter inſignivit, & tremendum & amandum populis effecit, &, ut in ſempiternum regnes, chriſmate adoptionis inunxit. Nempe ipſa antiqua & jam emerita Roma illum primum nobiliſſimum & religioſiſſimum Conſtantinum, cujus genealogia gloriaris, & potentia magnificaris, cujuſque de nomine dictam urbem famoſam regis, temporaliter edidit, nutrivit, provexit, & ſuper omnes mortales conſtituit, nec a beneficiis ceſſavit, donec eumdem æterni regni gloria cumulavit. Unde multimoda gratiarum actione tuam excellentiam, glorioſiſſime fili, magnificando tan-

A to majori ſuper tua devotione & recognitione ſeplemur gaudio, quanto copioſior animarum numerus ex tuo regimine pendet, tuoque innititur exemplo. Et ideo non ceſſamus orare communem Dominum, per quem reges regnant, & principes juſta decernunt, (*Prov. 8.*) ut in ſuo beneplacito te conſervet longævum, & compleat in bonis deſiderium tuum. Porro ego ipſe, qualiſcumque apoſtolicæ vicarius ſedis, pro modulo humilitatis meæ & poſſibilitatis ſupplere laborans vicem mihi commiſſæ diſpenſationis, ſecundum deiloquum Paulum, *Væ mihi eſt, ſi non evangelizavero: neceſſitas enim mihi incumbit maxima*, (*1. Cor. 9.*) poſituro rationem æterno & diſtricto judici, propter unius regimen eccleſiæ, * ex omnium eccleſiarum merito. (* *Sue eſt, de*) Illa B ergo ſolicitudine, qua omnibus eccleſiis debeo invigilare, videns indiſciplinatam & alienam gentem incredibili & inaudita rabie, & pluſquam pagana impietate adverſus eccleſias Dei inſurgere paſſim, Chriſtianos trucidare, & nonnullos novis horribilibuſque tormentis uſque ad defectionem animæ affligere, nec infanti, aut ſeni, ſeu fœmineæ fragilitati aliquo humanitatis reſpectu parcere, nec inter ſanctum & profanum aliquam diſtantiam habere, ſanctorum baſilicas ſpoliare, incendere, & ad ſolum uſque diruere: ſæpiſſime perverſitatem ejus redargui, commonui, obſecravi, prædicavi, opportune importuneque inſtiti, terrorem divinæ & humanæ vindictæ denunciavi. Sed quia Sapiens ait: *Nemo poteſt corrigere* (*Eccleſ. 7.*) C *quem Deus deſpexerit, & ſtultus non corrigitur*; adeo obdurata & obſtinata ejus malitia permanſit, ut de die in diem adderet pejora peſſimis. Unde non tantum exteriora bona pro liberatione ovium Chriſti cupiens impendere, ſed ſuperimpendi ipſe peroptans, viſum eſt mihi ad teſtimonium nequitiæ eorum, vel, ſi ſic expediret, ad repreſſionem contumaciæ, humanam defenſionem undecumque attrahendam fore, audiens ab apoſtolo, principes non ſine cauſa gladium portare, ſed miniſtros Dei eſſe, vindices in iram omni operanti malum: & quia principes non ſunt timori boni operis, ſed mali: (*Rom. 13.*) & reges atque duces miſſos a Deo ad vindictam malefactorum.

Suffultus ergo comitatu, qualem temporis bre- D vitas & imminens neceſſitas permiſit, glorioſi ducis & magiſtri Argyroi fideliſſimi tui colloquium & conſilium expetendum cenſui, non ut cujuſquam Northmannorum, ſeu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, ſed ut ſaltem humano terrore reſipiſcerent, qui divina judicia minime formidant. Interea nobis eorum pertinaciam ſalutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex adverſo omnem ſubjectionem ficte pollicentibus, repentino impetu comitatum noſtrum aggrediuntur: ſed adhuc de victoria ſua potius triſtantur, quam lætentur. Sicut enim tua pietas ſcribere curavit ad noſtram conſolationem, pro iſta ſua præſumptione majorem in proximo expectant ſibi ſuperventuram indignationem, poſt E illam, quam experti ſunt, ſuæ catervæ diminutionem. Nos quoque divinum adjutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac noſtra intentione liberandæ Chriſtianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus noſtris, niſi cum requie ſanctæ eccleſiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam, habemus maximum ex divina pietate ſolatium & præſidium, cariſſimum atque clariſſimum filium noſtrum imperatorem Henricum, cujus de die in diem expectamus promiſſum & proximum adventum, utpote cum procinctu & expeditione imperiali properantis ad noſtrum ſubſidium. Ad quod etiam ſuperna gra-

tia

tia tuam ſerenitatem animavit, ut hinc inde vo- A bis duobus, velut totidem brachiis, inimicam gentem ab eccleſia Chriſti propellentibus & procul effugantibus, afflictæ nunc Chriſtianitatis relevetur decus, & reipublicæ reformetur ſtatus. Et quia abundante iniquitate & refrigeſcente caritate, ſancta Romana eccleſia & apoſtolica ſedes nimium diu obſeſſa fuit mercenariis & non paſtoribus, a quibus ſua, non quæ ſunt Jeſu Chriſti, quærentibus, devaſtata jacebat miſerabiliter hactenus: divinum conſilium voluit meam humilitatem ſuſcipere tantæ cathedræ pondus. Quo licet plurimum mei imbecilles prægraventur & deprimantur humeri, non parum mihi ſubeſt ſanctæ ſpei, quandoquidem ex utroque latere tales adſtant filii religione & potentia præclariſſi- B mi. Quapropter, devotiſſime fili, & ſereniſſime imperator, collaborare nobis dignare ad revelationem tuæ matris ſanctæ eccleſiæ, & privilegia dignitatis atque reverentiæ ejus, necnon patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, ſicut manifeſte cognoſcere poteris ex venerabilium prædeceſſorum noſtrorum ſeu tuorum ſcriptis & geſtis. Tu ergo magnus ſucceſſor magni Conſtantini, ſanguine, nomine, & imperio factus, ut fias etiam imitator devotionis ejus erga apoſtolicam ſedem, exhortamur: & quæ ille mirabilis vir poſt Chriſtum eidem ſedi contulit, & confirmavit, & defendit, tu juxta tui nominis etymologiam, conſtanter adjuva recuperare, retinere, & (*Alludit ad cognomen Monomachi.*) defendere. Ita enim apud Deum ſingulariter pu- C gnans, cognominaberis, quod jamdudum inter homines cognominaris. Hoc ſane glorioſiſſimus filius noſter Henricus perficere molitur in ſuis partibus. Quæ omnia nobis & vobis provenient felicius, & multiplicius, ubi quantocius, Dei gratia præveniente, & beatiſſimis apoſtolorum principibus intervenientibus, & me qualicumque vicario eorum mediante, & obtinente, firmiſſimum pacis & amicitiæ inter vos ambos componetur fœdus.

Præterea conſrater noſter archiepiſcopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem direxit nobis litteras: quem ad tam optabile & neceſſarium bonum præmonentem tanto neceſſe eſt nos devotius & alacrius ſuſcipere, quanto perſpi- D cacius conſideramus non poſſe computari inter diſcipulos Chriſti aliquem, qui fraternæ paci dedignatur acquieſcere, Domino ſuis dicente: (*Joan. 13.*) *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinvicem*: (*Hebr. 12.*) & magno Paulo ſic proteſtante: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Sed noverit tua claritas, ſuper præſumptionibus ejus multa & intolerabilia jamdudum perveniſſe ad aures noſtras, qualiter etiam aperta perſecutione in Latinam eccleſiam exardeſcens, anathematizare non timuit omnes qui ſacramenta attrectant ex azymis; & quod Alexandrinum & Antiochenum patriarchas antiqua dignitate ſua privare contendens, contra fas & jus ſibi ſubdere nova ambitio- E ne appetit: & pleraque quæ uſurpare dicitur, ſicut a noſtris nunciis diligenter cognoſcere poteris. In quibus ſi, quod abſit, pertinax fuerit, pacem noſtram nullatenus retinere poterit: quia procul dubio, (*Luc. 10.*) *ad nos revertetur*, ſicut Dominus dicit, *ſi ille noluerit eſſe filius pacis*. Unde & apoſtolus: (*Rom. 12.*) *Si fieri, inquit, poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes*. Siquidem in vano patremfamilias honorat, qui uxorem ejus exhonorat. Et fruſtra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui vel minimos filiorum ejus impugnans, velut digitos pedum ejus conculcat. Contra quem ſapientia Dei in Eccleſiaſtico ſic intonat: *Quam malæ famæ eſt qui fugit patrem, & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem*. (*Eccl. 3.*) Confidimus tamen quod præveniente gratia Dei invenietur innoxius ab his, aut correctus, aut cito reſipiſcet admonitus: & efficietur non qualis dicitur, ſed qualis a nobis pie deſideratur & ſperatur. Hinc jam tuæ gloriæ præſentes filios noſtros ſanctæque Romanæ & apoſtolicæ ſedis nuncios per omnia commendamus, quatenus, ut decet, liberaliter ſuſcipiantur, reverenter habeantur, benigne & honeſte tractentur, rationabiliter patienterque audiantur, atque quantocius nobis laudabiliter remittantur, ne tantum laborem illos fruſtra arripuiſſe pigeat, nos mandaſſe pudeat. Porro ex Amalfitano epiſcopo nulla tibi ſuboriatur ſuſpicio, quia Romanus eſt omnino, & ab Amalfitanis diſcedens, familiariter nobiſcum vivit jam pene anno integro. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis dignetur tuam excellentiam benedicere omni benedictione ſpirituali, repleatque omni gaudio & pace, ut in præſenti ſæculo per longa tempora feliciter domineris, & in futuro ſine fine cum Rege regum, & Domino dominantium, regno cælorum beate perfruaris, honorabilis & deſiderabilis nobis in Chriſto fili, & glorioſe Auguſte. Amen.

VIII. EPISTOLA LEONIS PAPÆ IX.

Ex MS. Sirmondi.

AD OMNES PER ITALIAM EPISCOPOS.

Ne poſſeſſiones omnes ſuas quiſquam donet monaſterio, ſed earum ſaltem medietatem eccleſiæ ad quam pertinet.

Leo epiſcopus, omnibus epiſcopis in Chriſto per totam Italiam.

RElatum eſt auribus noſtris, eſſe quoſdam perverſe agentes, qui ſubvertere atque dividere conantur eccleſiæ unitatem: videlicet abbates & monachi, qui non ſtudio caritatis, ſed zelo rapacitatis invigilant, & docent atque ſeducere non ceſſant ſæculares homines quos illaqueare poſſunt, ut res ſuas atque poſſeſſiones, ſive in vita, ſive in morte, * in monaſteriis illorum tradant; & eccleſiis quibus ſubjecti eſſe videntur, & a quibus baptiſmum, pœnitentiam, euchariſtiam, necnon pabulum vitæ cum lacte acceperunt vel accipiunt, nihil de bonis ſuis relinquant. Hanc denique formam diſcordiæ nos animadvertentes, omnibus modis inhibere volumus; &, ne amplius fiat, omnino prohibemus: conſiderantes non eſſe bonum, ut illi qui olim fuerunt ſocii paſſionum, ſecundum apoſtolum, ſint immunes a ſocietate conſolationum; & quia dignus eſt operarius mercede ſua. Ideoque præcipimus atque jubemus, ut quicumque amodo in monaſterio ſe converti * voluerint, ſive in vita, ſive in morte, omnium rerum & poſſeſſionum, quas pro ſalute animæ ſuæ diſponi decreverit, medietatem eccleſiæ, cui ipſe pertinere dignoſcitur, relinquat: & ſic demum in monaſterio, prout libitum ſibi fuerit, eundi convertendique habeat licentiam. Quicumque autem hujus decreti contradictor extiterit ac temerator, anathematis gladio ſubjaceat.

* Forte redundat, in. Hard.

* Forte, voluerit. H.

IX. AD FRANCOS.

De rebus in concilio Remenſi geſtis, ac nominatim de celebrando feſto S. Remigii.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, fratribus & filiis catholicis per univerſum regnum Francorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COmpertum caritati veſtræ credimus, quod poſt conſecrationem noſtram, &c. *Extat infra in fine actorum concilii Remenſis ſub Leone.*

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX.

De conceſſa baſilica Vaticana decima oblationum.

BEate Petre apoſtole, ego Leo epiſcopus ſervus tuus, & omnium ſervorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi fuit viſum dignum & juſtum curis, quibus circumdor, auferre, & tibi offerre quaſi meam, cum ſit tua. Quidquid enim eſt quod in juribus noſtris ſit, licet ſit parum ad conſecutiam præteritorum quæ noſtri anteceſſores habuerunt: id tamen, quantumcumque ſit, dignum tecum judicavi ſortiendum. Ecce enim de oblationibus fidelium, quæ tibi offeruntur in altari tuo, ſub quo ſacrum & venerabile corpus tuum requieſcit, & etiam in confeſſione ipſius C altaris, decimam partem tibi, quamvis tuum totum ſit, humili devotione, & tota cordis proſternatione offerimus, donamus, concedimus, & etiam corroboramus, atque confirmamus, ad conſtructionem & reſarcitionem ipſius tui ſacri templi, in ædificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, & præterea luminariorum continuationibus aſſiduis olei & ceræ, necnon lampadibus, vitreis, & acindulis, atque thymiamate, cæteriſque omnibus utenſilibus, quæ ad uſum & neceſſitatem atque decorem totius ipſius eccleſiæ pertinent. Decimam vero ipſam ſemper volumus eſſe decimam diem, ut oblatio quæ tibi debetur, ſeparata ſit a cæteris oblationibus, & nullam aliquam D confuſione patiatur errorem.

Super hoc etiam, ſi qua vaſa, ſi qua ornamenta, vel indumenta eccleſiaſtica, ſuper ipſum ſacrum & venerabile altare tuum oblata fuerit ad cultum Dei, divinis officiis & myſteriis neceſſaria: conferimus ea omnia ipſi tuæ eccleſiæ, ibi perpetuo permanſura in uſum & ſalarium, Deo & tibi illic ſervientium, & ſerviturorum.

Addendum quoque credimus illud oblationis munus, ut quidquid ſcilicet per fideles ad ipſum tuum altare, & ad ipſam confeſſionem offertur in vigiliis natalis tui, & in ipſa tui natalis die, beate Petre apoſtole, totum ſit ſpeciale tuum pro luminaribus & cæteris diverſis neceſſitatibus, ad ipſa tua ſolennia agenda pertinentibus. Nec illud prætermittendum cenſuimus, ut quotieſcumque, E de quibuſcumque regnis vel oris, tributa, ſive ad altare tuum offeruntur, ſive ad apoſtolici pedes ponuntur, ſive quovis modo apoſtolicæ ſedi, cui, Deo auctore præſidemus, perſolvuntur: decima pars eorum ſemper tibi, beate Petre apoſtole, debeatur ad reformationem eccleſiæ tuæ, & cætera quæ ſuperius diximus.

Ut vero hæc omnia obſerventur illibata, tam a ſucceſſoribus noſtris in ſede tua, o beate Petre uſque in finem ſæculi ſeſſuris, quam etiam cunctis hominibus, tam magnis, quam parvis, tam divitibus, quam pauperibus, mediocribus, A diverſi ſexus & ætatis: ſtatuimus apoſtolica cenſura, qua licet indigni fungimur, ſub divini judicii obteſtatione, & terribilis anathematis interpoſitione, ut ſcilicet quicumque contra hoc noſtræ humilitatis donum tibi de tuo, beate Petre apoſtole, fideliter ac pure collatum venire tentaverit, & intemeratum non juſtificaverit, non ſolum ſegregatus ſit a communione fidelium in hac temporali vita; ſed in illa quoque æterna damnatus ſit perpetuis pœnis, & gehennalibus tormentis. A contrario etiam, quicumque devotus cuſtos & cautus obſervator noſtræ oblationis extiterit, divinis benedictionibus augeatur, & hic per te, beate Petre apoſtole, a peccatorum vinculis abſolvatur, & illic quoque per te intra januam B regni cæleſtis admittatur.

Hoc itaque noſtræ devotionis privilegium, ut verius credatur, & certius habeatur, ſubſcriptione noſtra roboravimus, & roboratum noſtro ſigillari ſigillo juſſimus, ad laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, apud quem, beate Petre apoſtole, ſemper eſto memor noſtri & omnium ovium, quas ſuas ipſe paſcendas tibi commiſit, & per nos miſeratus paſcit, & paſcet adhuc per alios in ſæcula ſæculorum.

Ego Leo epiſcopus ſervus tuus, beate Petre apoſtole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roboravi.

X. AD AUXIMANOS.

Poſt obitum epiſcopi expilatores domorum epiſcopalium redarguit.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei dilectis in Chriſto filiis omnibus Auximanis, clero & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia auctore Deo ſic nobis omnius eccleſiæ cura ſpecialiter eſt commiſſa, ut per dignitatem apoſtolicæ ſedis etiam cæterarum eccleſiarum generalis ſit proviſio delegata: noſtro competere videtur officio, non ſolum quæ hactenus adverſus eaſdem eccleſias temerariis auſibus ſunt uſurpata corrigere, ſed etiam ne rurſus eadem D præſumantur in poſterum providere. Perverſam autem & prorſus execrabilem quarumdam plebium conſuetudinem fama vulgante cognovimus: ut videlicet, ſuo defuncto epiſcopo, domum epiſcopi hoſtiliter irrumpentes invadant, facultates ejus prædonum more diripiant, prædiorum domos incendant, vites inſuper & arbuſta, beſtiali immaniores feritate, ſuccidant.

Quod nimirum niſi eccleſiaſtici vigoris fuerit cenſura correctum: haud dubium, quia regionibus illis repentini furoris immineat gladius. Si enim honorare parentes primum dicitur in repromiſſione mandatum, ſi maledicens patri vel matri mulctari morte præcipitur: cujus animadverſionis ſententia digni ſunt, qui non carnales genitores perſequi geſtiunt, ſed ipſam matrem ſuam E eccleſiam, in qua ex aqua & Spiritu ſancto regenerati ſunt, ut viperinum genus diſſipare contendunt? Etſi enim ſacerdos quilibet ex debito humanæ conditionis obiit: ſed Chriſtus, qui animarum noſtrarum epiſcopus eſt, ex virtute divinitatis in æternum vivit. Sicut enim Paulus dicit, *Plures facti ſacerdotes ſecundum legem, eo quod morte prohiberentur permanere: Jeſus autem quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.* Deum ergo inhonorare convincitur, qui mortali epiſcopo vivente, terrena preſſus formidine, ab eccleſiæ ſe læſione cohibuit: defuncto autem eo,

Contra expilatores domus epiſcoporum.

Hebr. 9.

ad

ad injuriam Chriſti, qui immortalis eccleſiæ ſponſus eſt, ſel odii & virus malitiæ, quod externa occultabat, effundit. * Et fortaſſa epiſcopus in vita ſua aliquem læſit? Sed Chriſtus, qui eccleſiæ cuſtus relictus eſt, quid peccavit? Si ergo illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur: cur æterno pontifici, qui nobis bona pro malis reddidit, reverentia non habetur? Verumtamen ſi eccleſiæ prædo, Dei Filium immortalem procul dubio pontificem videret, ſi eum ubique præſentem omnia noſſe ac poſſe conſideraret: coram ejus oculis admittere tam impium, tam ſacrilegum facinus non auderet. Sed vere in illo completur quod per Pſalmiſtam dicitur: *Dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus*. Porro ſi illi, qui bona ſua eccleſiæ conferunt, proprii reatus abſolutionem felici commercio promerentur: ſubſequenter autem illi, qui eccleſiaſticas facultates barbarica feritate diripiunt, in æternæ ſuæ damnationis voraginem cadunt: qui nimirum novo & incomparabili criminis genere ſic Judaicam perfidiam ſuperant, ut non modo Gentilium errorem, ſed & hæreticorum pravitatem deteſtabiliores excedant, a quibus videlicet Chriſtus iterum crucifigitur, & corpus ejus, quod eſt eccleſia, crudeliter laceratur.

* Forte, A. Hard.

Pſalm 13.

Deprimatur ergo auſus illicitus, & nefarius diabolicæ inſtigationis cohibeatur exceſſus, abſtineat manus audax ab eccleſiaſtico patrimonio, ne victus pauperum pereat: ne quod ex oblatione fidelium jam Deo factum eſt ſacrificium, præda raptorum fiat. Quiſquis autem hujus noſtri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei omnipotentis, & auctoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli anathematizandum eſſe decernimus, & ut revera putridum membrum, excommunicationis ferro a ſanctæ eccleſiæ corpore detruncamus. Sit igitur, niſi reſipiſcat, anathema, maranatha, omneſque maledictiones Hebal ſuper caput ſuum deſcendiſſe cognoſcat. Obſervatoribus autem gloriam, & honorem, & incorruptionem quærentibus, vitam æternam. Amen.

Deut. 27.

XI. AD JOANNEM ARCHIEPISCOPUM SALERNITANUM.

Jura metropolitanus ejuſdem eccleſiæ confirmat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ſanctæ & venerabili Salernitanæ eccleſiæ, quæ eſt beatæ & ſemper virginis Dei genitricis Mariæ, ubi etiam glorioſum Matthæi apoſtoli & evangeliſtæ corpus cum beato martyre Fortunato requieſcit, & per eam confratri noſtro Joanni ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopo in perpetuum.

Officium ſacerdotale aſſumere, ſi interiori vigilantia perpendamus, oneris eſt magis quam honoris: quippe cui propria curare non ſufficiat, niſi & ſalubriter geſſerit aliena. Nam ad hoc paſtoralis regiminis curam aggreditur, ut aliorum in ſe ſolicitudinem pia proviſione ſuſcipiat, ut in eorum ſe cuſtodia vigilantei diſponat, ne noſtra forte deſidia invidus hoſtis rabida, quod abſit, quempiam fauce deglutiat, & eorum ad noſtram non immerito applicetur pœnam perditio, qui commiſſos ſolicita cuſtodire cautela negligimus.

Exhibeamus ergo quod dicimus, & quibus divini diſpenſatione conſilii præeſſe nos contigit, prodeſſe quantum poſſumus feſtinemus: ut dum creditor rationem nobiſcum poſiturus advenerit, lucrum nos feciſſe reperiat, & ſua, ſicut promiſit, remuneratione lætificet. Et quoniam ad præſens eccleſiam iſtam nullis bonis noſtris honorare, ditare, vel, ut oportet, adaugere poſſumus: ſua ſibi confirmare, & indiſciſſa vel imminuta pia devotione cenſemus conſervare. Unde fratris Joannis archiepiſcopi petitioni libentiſſime annuentes, hoc apoſtolatus noſtri privilegium fieri decrevimus, ſtatuentes apoſtolica cenſura, ut quæcumque imperatores, reges, principes, aut qui nunc clare principatur Guaimarius, ad hanc domum Domini contulit bona, vel omnia a quibuſcumque Chriſti fidelibus conceſſa, vel in perpetuum ſunt concedenda, rata ſemper & inviolata permaneant.

Confirmamus etiam tibi ipſum ex integro archiepiſcopatum Salernitanum cum ſibi adjacentibus parochiis ſuis. Et inſuper licentiam & poteſtatem damus ordinandi & conſecrandi in his ſubjectis nobis locis, hoc eſt Peſtanenſem epiſcopatum cum parochiis & adjacentiis ſuis, & Nolanum, & Conſanum cum parochiis & adjacentiis ſuis, necnon Malvitanum, & Coſentinum, ſimulque epiſcopatum Biſunianenſem, atque epiſcopatum Acerentinum cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Necnon liceat tibi ordinare epiſcopus ſuper congruentia loca, ſecundum regulam ſanctorum patrum, in ipſa integritate Salernitani archiepiſcopatus. Et non habeant poteſtatem ſucceſſores noſtri, in cunctis prædictis epiſcopatibus, quos vobis apoſtolica auctoritate conceſſimus, deinceps in perpetuum epiſcopos conſecrare, quemadmodum vobis conceſſum eſt.

Si quis autem contra hujus noſtræ præceptionis privilegium agere præſumpſerit, aut præſumentibus conſenſerit, aut fautor extiterit, & non potius obſervare eum in integrum ſtuduerit, ſed noſtram apoſtolicam hanc præceptionis interdictionem tranſgredi præſumpſerit: ſciat ſe auctoritate beati Petri apoſtolorum principis cælorum regni clavigeri, noſtroque anathematis vinculo & innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum diabolo & ejus atrociſſimis pompis, tranſgreſſorum ſanctorum patrum canonica traditione deputatum. Quoniam ſcriptum eſt: Terminos patrum noſtrorum nulla auctoritate illicitæ temeritatis tranſgredi præſumi. Et quia opportunitatis exigit ratio, protervos ac tranſgreſſores ex canonicæ correctionis fræno debere conſtringi: illius inſuper * ſpeciali jaculo perdat animam, cujus temporali gladio Malchus amiſit auriculam. Qui vero hujus noſtri privilegii conſtitutionem & confirmationem obſervaverit, a Domino Deo benedicatur, & æterni regni, beato interveniente Matthæo evangeliſta, particeps effici mereatur.

Prov. 22.

* ſpirituali

Datum XI. Kalendas Auguſti per manus Friderici diaconi, ſanctæ apoſtolicæ ſedis bibliothecarii & cancellarii, & domini Hermanni Colonienſis archiepiſcopi & archicancellarii, anno Domini Leonis IX. papæ tertio, * indictione IV.

ann. 1051.

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX. DE CORPORE S. DIONYSII.

In Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti nomine. Amen.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, clariſſimo filio inclyto regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis in Chriſto filiis abbatibus, prioribus, præpoſitis, & decanis; univerſiſque tam ſubditis quam prælatis ejuſdem regni, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Deus omnipotens, qui non immerito per Prophetam in ſanctis ſuis eſſe mirabilis prædi-

dicatur, mira quadam inſcrutabilis conſilii ſui profunditate diſponit: quæ dum conſiderare non ſufficit mens humana, ipſa ſuimet infirmitate deficiens, in quemdam ſui exceſſum rapi cogitur & ſtuporem. Quod ipſi nos nuper experti, & vobis in Chriſto cariſſimis, & univerſitati fidelium promulgare compellimur, ut & Dei opera pariter admiremur. Nam cum per inſtantiam ſereniſſimi imperatoris Henrici ad partes Germaniæ viſitandas, ac præcipue ad urbem quæ dicitur Ratiſpona, vel Regenſpurg, evocati eſſemus ad venerabile corpus beati Wolfgangi ejuſdem urbis epiſcopi transferendum, hoc ea qua decuit reverentia & devotione peracto, tui, Francorum rex in Chriſto fili cariſſime, nos legati, tuorumque omnium vice ſoliciti rogarunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam ſuper ſacroſanctis oſſibus beatiſſimi Dionyſii Areopagitæ diutiſſime ventilatam, veritate diſcuſſa, dirimere curaremus: vobis quidem eadem apud vos eſſe dicentibus, civibus autem atque incolis urbis præfatæ aſtruentibus e converſo ea per invictiſſimum Arnulphum quondam imperatorem ad eccleſiam beati martyris Emmeranni eſſe translata, ibidemque deinceps contineri. Quæ quidem eccleſia inibi ſita eſt, atque ab omni aliorum ſubjectione ac juriſdictione libera & excepta, ad jus & proprietatem beati Petri apoſtolicæ ſedis immediate pertinere dignoſcitur: oblatione videlicet excellentiſſimi Romanorum imperatoris Caroli Magni, ac poſterorum ipſius, qui eidem hactenus ſucceſſerunt, ſeu in imperio, ſeu in regno. Idipſum nihilo minus venerabilis abbas Reginvvardus ac fratres ejuſdem eccleſiæ cum univerſitate Ratiſpona inſtantiſſime petiverunt fieri.

Nos ergo utriuſque partis precibus inclinati, nec volentes ulterius corda fidelium hujus dubii ambiguo caligare, in fratrum noſtrorum ac plurium epiſcoporum ac prælatorum præſentia & conſpectu, ſcripta Arnulphi Auguſti, ordinemque rei diligentiſſime perlegentes; nec eo contenti, capſas, thecas, & ſertnia, in quibus ſacræ reliquiæ conditæ dicebantur, ac titulos ac epigrammata eorumdem, oculo tenus ſolerti examine diſcutiendo, nihilque omittendo quod ad indagationem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus anteceſſorum noſtrorum litteris ſufficienter inſtructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & ſculpturis vetuſtiſſimis, exprimentibus indicia veritatis & notas: indubitata fide comperimus, dicti doctoris & martyris oſſa venerabilia, excepta particula unica ſimul & minima manus dextræ, apud memoratum B. Emmeranni cœnobium integraliter contineri. Etenim, ne teſtimonia hominum, quæ jam diximus, non ſufficerent, divina quoque non defuere prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conſcribi juſſimus diligenter, vobiſque tranſmitti per veſtros nuncios ac legatos, necnon apud eccleſiam prædictam perpetuo conſervari; ut & ad poſteros geſtæ rei notitia deducatur, & ulterius litigandi materia penitus conquieſcat. Inſuper & diſtricte præcipimus, ſtatuentes, ut translationis ipſius veneranda ſolemnitas, tam a fratribus ejuſdem eccleſiæ, quam ab univerſis urbis jam dictæ, annis ſingulis, cum omni jucunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni adventui non ingrata.

Vos autem in Chriſto dilectiſſimi filii, rex Francorum, tuique fideles, quamvis invidendi Teutonicæ genti videamini juſtam quidem habere materiam, ita ut putatis merito de Alemannorum vobis lætitia ſit dolendum: conſiderantes tamen & Dei omnipotentis & invicti martyris ſui voluntatem, quem ablatum plangitis, conſolationis tandem admittite placamentum, penſantes attentius, quod nec vobis ablatus eſt, quippe qui cariſſimos prædicationis ſuæ & paſſionis conſortes, Ruſticum & Eleutherium, in dilectionis adhuc & tutelæ pignus & certitudinem dereliquit: nec dolete, ſi Germanos jam viſitare digustus eſt vel defunctus, qui vobis adhuc vivens prædicavit, & apud vos bonum certamen certando, curſum conſummando, fidem ſervando, triumphum peregit victorioſiſſimæ paſſionis, apoſtolatus ſui ſuper vos ſigna tam in vita perficiens, quam in morte.

Qui igitur Alemanniam ipſius oſſa fovere non permittatis in ſolatium & tutelam, quem vobis Athenæ, ut Chriſto lucriſaceret vos, vivum recipere, audire, & cœlo tranſmittere permiſerunt? Accedet nihilo minus conſolationis & alia ratio, & authoritas ſcilicet & excellentia ſubtractoris. Pretioſum quidem theſaurum vos perdidiſſe fatemur, ſed ablatoris attendite dignitatem: ſimulque patris & apoſtoli veſtri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum atque doctrinæ ſuæ gaza ditaverit, & reliquiarum ſaltem ſuarum ac apothecas tam devotum furem ſol corporis habet quam inſignem, auro utique & topazio meliorem, qui ſui valore ad oſſa ſua ſanctiſſima ſubtrahenda cæſareum etiam verticem inclinavit. Nec majeſtas imperialis, nec regia celſitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho: dummodo beati corporis opibus vel doli, vel furti, vel ſacrilegii modo ſacrari atque diteſcere mereretur, qui fures atque ſacrilegos erat ſolitus condemnare. Dummodo macarii Dionyſii pretioſo corpore frueretur, ſuit ipſe tunc fieri & ſacrilegus non contempſit.

Cum inſuper fides atque devotio dubium etiam omne per hoc penitus amputavit, quod non in ipſa Roma, non in quacumque metropoli, non in urbe quslibet regni vel arce ſibi ſtudebat eligere ſepulturam, ſed ubi ſuum ſe Dionyſium condidiſſe & ſciunt, & lætantur, ſuo ſe ſperans patrocinio defendendum, & correſuſcitandum in die noviſſimo cum beatis. Præſentibus igitur dilectionem veſtram monemus attentius, & hortamur in domino, diſtricte præcipientes, quatenus Ruſtico & Eleutherio pie contenti, non fallentes voſmetipſos & alios, beatiſſimi Dionyſii oſſa in urbe Ratiſponenſium apud eccleſiam beati Emmeranni martyris & noſcatis & fateamini coruſcare.

Datum & actum Ratiſponæ per manus Friderici diaconi bibliothecarii & cancellarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ catholicæ & apoſtolicæ, anno domini milleſimo quinquageſimo ſecundo, anno pontificatus domini Leonis noni papæ quarto, indictione * quinta, nonis Octobris.

* Forte, ſexta, H.

COMMEMORATIO BREVIS RERUM A LEGATIS APOSTOLICÆ SEDIS Conſtantinopoli geſtarum.

Incipit brevis & ſuccincta commemoratio eorum quæ geſſerunt apocriſiarii ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis in regia urbe, & qualiter anathematizarunt Michaelem cum ſequacibus ſuis.

Res geſtæ per legatos apoſtolicos Conſtantinopoli. ann. 1054

ANno duodecimo imperii Conſtantini Monomachi * indictione ſeptima, ipſo die nativitatis beati Joannis Baptiſtæ, advenientibus a domno papa Leone nono apocriſiariis ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, Humberto ſcilicet cardina-

Digitized by Google

dinali epiſcopo Silvæcandidæ, & Petro Amalphitanorum archiepiſcopo, Friderico quoque diacono & cancellario, ad monaſterium Studii intra urbem Conſtantinopolitanam: Niceta monachus, qui & Pectoratus, ante præſentiam præfati imperatoris, & procerum ejus, inſiſtentibus ipſis nunciis Romanis, anathematizavit quoddam ſcriptum ſub ſuo nomine contra ſedem apoſtolicam & omnem Latinam eccleſiam editum, & prætitulatum de azymo, de ſabbato, & de nuptiis ſacerdotum. Inſuper anathematizavit cunctos, qui ipſam ſanctam Romanam eccleſiam negarent primam omnium eccleſiarum eſſe, & qui illius fidem ſemper orthodoxam præſumerent in aliquo reprehendere. Poſt hæc ſtatim in conſpectu omnium, ad ſuggeſtionem eorumdem nunciorum Romanorum, juſſit idem orthodoxus imperator præfatum incendi librum, ſicque fuit diſceſſum.

Niceta Pectoratus contra palinodiam.

Sequenti autem die prædictus Niceta urbe egreſſus, ultro adiit ipſos legatos intra palatium [a] Pigi, a quibus accipiens perfectam ſuarum propoſitionum ſolutionem, iterum ſponte anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adverſus primam & apoſtolicam ſedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus eſt eorum familiaris amicus. Porro dicta vel ſcripta eorumdem nunciorum adverſus diverſas calumnias Græcorum, & maxime contra ſcripta Michaelis Conſtantinopolitani epiſcopi, & Leonis Acridani metropolitani epiſcopi, atque ſæpe dicti Nicetæ monachi, juſſu imperatoris in Græcum ſuere tranſlata, & in eadem urbe hactenus conſervata. Tandem Michaele præſentiam eorum & colloquium devitante, atque in ſtultitia ſua perſeverante, præfati nuncii decimo ſeptimo Kalendas Auguſti adierunt eccleſiam ſanctæ Sophiæ, & ſuper obſtinatione illius conqueſti, clero ex more ad miſſas præparato, jam hora tertia, die ſabbati, chartam excommunicationis ſuper principale altare poſuerunt ſub oculis præſentis cleri & populi. Inde mox egreſſi, etiam pulverem pedum ſuorum excuſſere in teſtimonium illis, juxta dictum evangelii, proclamantes: *Videat Deus, & judicet*. Hinc ordinatis eccleſiis Latinorum intra ipſam Conſtantinopolim, anathemate dato cunctis qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum ſacrificium vituperantis, in oſculo pacis, accepta orthodoxi imperatoris licentia, donisque imperialibus ſancto Petro & ſibi, alacres cœpere reverti decimo quinto Kalendas Auguſti.

Humberti ſcripta in Græcum tranſlata.

Excommunicatur Michael patriarcha Conſtantinopolitanus.

Matth. 10.

Legati apoſtolici profecti revocati. Machinatio contra legatos apoſtolicos.

Sed nimia inſtantia precum Michaelis, ſpondentis tunc demum ſe conflicturum cum eis, imperator compulſus, a [a] Solembria litteris ſuis eos revocavit decimo tertio Kalendas Auguſti. Quo etiam die feſtinantes regreſſi diverterunt ad palatium Pigi. Quos præfatus hæreſiarcha comperiens rediſſe, quaſi ad concilium conabatur adducere in eccleſiam ſanctæ Sophiæ ſequenti die, ut oſtenſa charta illorum, quam omnino corruperat transferendo, obruerentur ibidem a populo. Quod prudens imperator præcavens, noluit haberi aliquod concilium, niſi & ipſe adeſſet præſens. Cumque in hoc ei omnimodis Michael contradiceret, juſſit Auguſtus ipſos nuncios confeſtim arripere iter. Quod & factum eſt.

Commotus populus contra imperatorem.

Porro veſanus Michael dolens ſuas non procedere inſidias, concitavit imperatori ſeditionem vulgi maximam, velut nunciis cooperata fuerit ejus voluntas. Unde imperator coactus, interpretes Latinorum, Paulum videlicet, ac filium ejus A Smaragdum, cæſos & detentos, Michaeli tradidit: ſicque tumultus ille conquievit. Verum imperator poſt nuncios Romanos directis ſuis, exempla excommunicationis veraciſſimum a civitate Ruſſorum ſibi remiſſum accepit civibuſque: ac tandem Michaelem falſaſſe chartam legatorum comperiit, atque convicit. Itaque commotus, amicos & affines ipſius honoribus privatos a palatio eliminavit: contraque ipſum uſque nunc graves iras retinuit. Denique exemplar chartæ excommunicatoriæ eſt tale.

Libellus excommunicationis contra Michaelem patriarcham.

Humbertus Dei gratia cardinalis epiſcopus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Petrus Amalphitanorum archiepiſcopus, Fridericus diaconus & cancellarius, omnibus catholicæ eccleſiæ filiis. Sancta Ro- B mana prima & apoſtolica ſedes, ad quam tanquam ad caput ſolicitudo omnium eccleſiarum ſpecialius pertinet, eccleſiaſticæ pacis & utilitatis gratia, ad hanc regiam urbem nos apocriſiarios ſuos facere dignata eſt, ut, juxta quod ſcriptum eſt, deſcenderemus, & videremus, utrum opere completus ſit clamor, qui ſine intermiſſione ex tanta urbe conſcendit ad ejus aures: aut ſi non eſt ita, ut ſciret. Quamobrem cognoſcant ante omnia glorioſi imperatores, clerus, ſenatus, & populus hujus Conſtantinopolitanæ urbis, & omnis eccleſia catholicæ, nos hic perſenſiſſe magnum, unde vehementer in domino gaudeamus, bonum; & maximum, unde miſerabiliter contriſtemur, malum. Nam quantum ad columnas imperii, & C ejus honoratos, atque cives ſapientes, Chriſtianiſſima atque orthodoxa eſt civitas: quantum autem ad Michaelem abuſive dictum patriarcham, & ejus ſtultitiæ fautores, nimia zizania hæreſeon quotidie ſeminantur in medio ejus.

Errores Michaelis & ſociorum.

Quia ſicut ſimoniaci, donum Dei vendunt: ſicut Valeſii, hoſpites ſuos caſtrant, & non ſolum ad clericatum, ſed inſuper ad epiſcopatum promovent: ſicut Ariani, rebaptizant in nomine ſanctæ Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos: ſicut Donatiſtæ, affirmant, excepta Græcorum eccleſia, eccleſiam Chriſti, & verum ſacrificium atque baptiſmum ex toto mundo periiſſe: ſicut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt & defendunt ſacri altaris miniſtris: ſicut Severiani, maledictam D dicunt legem Moyſis: ſicut Pneumatomachi vel Theomachi, abſciderunt a ſymbolo Spiritus ſancti proceſſionem a Filio: ſicut Manichæi, inter alia quodlibet fermentatum fatentur animatum eſſe: ſicut Naſareni, carnalem Judæorum munditiam adeo ſervant, ut parvulos morientes ante octavum a nativitate diem baptizari contradicant; & mulieres in menſtruo vel partu periclitantes communicare, vel ſi paganæ fuerint, baptizari prohibeant; & capillos capitis ac barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & ſecundum inſtitutionem Romanæ eccleſiæ barbas radunt, in communionem non recipiant.

Pro quibus erroribus, & aliis pluribus factis E ſuis, ipſe Michael litteris domini noſtri Leonis papæ admonitus reſipiſcere contempſit. Inſuper nobis nunciis illius, cauſas tantorum malorum rationabiliter reprimere volentibus, præſentiam ſuam & colloquium denegavit, & eccleſias ad Miſſas agendum interdixit. Sicut & prius Latinorum eccleſias clauſerat, & eos Azymitas vocans, verbis & factis ubique perſecutus fuerat, in tantum, ut in filiis ſuis anathematizaſſet ſedem apoſtolicam, contra quam ſe adhuc ſcribit œcumenicum patriarcham. Unde nos quidem ſanctæ primæ

s. Pro *Reges*, vel *Pegeum*. Vide Conſtantinopolim Chriſtianam Du Cangii. *Hard.*
a Quæ Selymbria Plinio aſt. *Hard.*

mæ & apoſtolicæ ſedis inauditam contumeliam & A injuriam non ferentes, catholicamque fidem ſubrui multis modis attendentes, authoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, atque apoſtolicæ ſedis, cujus legatione fungimur, & cunctorum orthodoxorum patrum ex conciliis ſeptem, atque totius eccleſiæ catholicæ: anathemati, quod dominus noſter reverendiſſimus papa eidem Michaeli, & ſuis ſequacibus, niſi reſipiſcerent, denunciavit, ita ſubſcribimus: Michael abuſivus patriarcha, neophytus, & ſolo humano timore habitum monachorum adeptus, nunc etiam criminibus peſſimis a multis diffamatus, atque cum eo Leo Acridanus epiſcopus dictus, & ſacellarius ipſe Michaelis Conſtantinus, qui Latinorum ſacrificium profanis conculcavit pedibus, & omnes ſequaces B eorum in præfatis erroribus & præſumptionibus, ſint anathema maranatha cum Simoniacis, Valeſiis, Arianis, Donatiſtis, Nicolaitis, Severianis, Pneumatomachis, Manichæis, & Nazarenis, & cum omnibus hæreticis, immo cum diabolo & angelis ejus, niſi forte reſipuerint. Amen, Amen, Amen. *Poſt hæc mox iſta:*

Item alia excommunicatio ibidem facta in præſentia imperatoris, & optimatum ejus viva voce.

Quicumque fidei ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, ejuſque ſacrificio pertinaciter contradixerit, ſit anathema maranatha, nec habeatur Chriſtianus catholicus, ſed Prozymita hæreticus. Fiat, fiat, fiat.

XII. AD [1] PRINCIPES BRITANNIÆ.

Excommunicat epiſcopum Armoricæ, tum quod Turonenſi archiepiſc. ſubjici recuſent; tum quod ſimoniacas ordinationes faciant.

Leo ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia Dei papa E. Britonum principi, & Analo comiti, & cæteris principibus Britanniæ, ſecundum Deum vivere volentibus, vita & ſalus.

IN ſcriptis veterum reperimus, omnes epiſcopos tuæ patriæ archiepiſcopo Turonico ſubjectos eſſe debere: de qua re Nicolai papæ temporibus, & Joannis, Leoniſque, & ceterorum, quorum D nomina inſerere longum eſt, clamor factus eſt. Ex quibus Nicolaus papa litteras Salomoni regi Britonum direxit, in quibus præcipit, ut omnes ſuæ patriæ epiſcopi, Turonicæ eccleſiæ ſubjecti ſint. Alii vero apoſtolici eoſdem apoſtolica authoritate ob id excommunicaverunt, ad nos quoque in Remenſi concilio clamor hujuſmodi delapſus eſt. Nos ſtatim, ut ipſe veſter archiepiſcopus cum ſuis ſubjectis Romano concilio præſens adeſſet, non ſolum de hac cauſa redditurus rationem, ſed etiam de hoc quod ſimoniacus cum ſuis ſuffraganeis eſſe comprobatur & exlex, quærens quæ ſunt mundi, non quæ Jeſu Chriſti, legatos etiam Turonici archipræſulis adeſſe præcepimus. Legati Turonici adfuerunt, veſtrates pontifices E cum ſuo capite ſe ſubtraxerunt. Nullo itaque modo probare potuimus illum veſtrum præſulem archiepiſcopum eſſe debere: præſertim cum archiepiſcopus ſine ſede civitatis, ſine pallio archiepiſcopali nequeat haberi. Excommunicamus omnes hos, de quibus ſermo eſt, ex authoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſanctique Petri & noſtra, non ſolum propter hanc præſumptionem, qua ſubjici Turonicæ eccleſiæ dedignan- A tur, ſed etiam propter ſimoniacam hæreſim qua polluti ſunt, & ordinatos a ſe contaminare videntur; tali ratione, ut divinum officium non peragant, neque benedictionem tribuant. Simili etiam ſententia ab eis ordinati feriantur. Tibi autem, cariſſime fili, mandamus, ut te ab eorum conventibus cum omnibus fidelibus ſubtrahas, deinde eos commoneas, ut noſtris præceptis obſecundent, ſimoniacam hæreſim deponant; ſecundum Deum vivant. Et hoc te authoritate hortamur apoſtolica, ut per totum regnum tibi commiſſum pacem facias, juſtitiam diligas, ſubditos pie regas. Turpe eſt enim, ut cum unus ex maximis Galliæ principibus habearis, naturalibus his vitiis ſubjugaris. Et ſi ſecundum Deum te vive- B re audiero, bonumque exemplum præbere ſubjectis, benedictione ſancti Petri & noſtra donaberis: ſin aliter egeris, & excommunicatis te adjunxeris, ut illi, noſtra authoritate excommunicatus ſis. Quod ſi veſter archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis de hoc quod Turonicus pontifex clamat, deque ſimoniaca hæreſi excuſare ſe rationabiliter valuerint, Vercellenſi concilio, Kalendis Septembris futuro præſentes ſint, noſque ibi, ſi Deus permiſerit, erimus, cauſas eorum audituri. Vale.

XIII. AD EDWARDUM REGEM ANGLORUM.

C *Extat in conventu VVeſtmonaſterienſi anno domini* MLXVI.

XIV. AD JOANNEM PORTUENSEM EPISCOPUM.

Ejus tranſitum a Tuſcanenſi epiſcopatu ad Portuenſem approbat: ipſique & ſucceſſoribus Portuenſem eccleſiam confirmat.

Ex Tomo I. Italiæ ſacræ.

Dilectiſſimo nobis in Chriſto fratri & epiſcopo noſtro Joanni Portuenſis eccleſiæ antiſtiti, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, in domino ſalutem.

SUpplicantium deſideriis annuendum nobis eſſe, D & ratio & benignitas poſcit: quia quod rationabile eſt impendere, benigne quidem non negare. Quapropter quia tranſmigrationem feciſti de ſede Tuſcanenſi ad Portuenſem, dignum duximus in ſynodo prius ventilare, utrum juſte facta fuerit, vel injuſte: quod & fecimus, reſidentes in ſynodo, & eccleſia ſalvatoris. Cumque ibi diligenter eſſet examinatum, qua ratione de epiſcopatu ad epiſcopatum tranſieris: inventum eſt tam neceſſitatis quam utilitatis cauſa hoc factum fuiſſe, & judicatum eſt hoc fieri potuiſſe. Quæ etiam fuerit neceſſitas, quæ utilitas, ſatis patenter eſt expreſſum: neceſſitas, quia jam Romana eccleſia in filios, quos ipſa lactaverat, defecerat. quorum tu pars ſuperſtes eras congrua: utilitas E vero, ſive pro rebus ipſius eccleſiæ, quæ tibi notæ erant præ aliis: ſive pro conſiliis dandis; ſive etiam pro mediatione Romanæ eccleſiæ, & imperatorum, quorum tu ſæpe mediator fuiſti. Hac igitur re inclinati, decrevimus petitioni tuæ ſatisfacere, ſcilicet ut tibi tuiſque ſucceſſoribus ipſum Portuenſem epiſcopatum confirmemus. Et primum ipſum epiſcopatum Portuenſis eccleſiæ, quæ poſita eſſe videtur foris prædictam Portuenſem civitatem, cui vocabulum eſt S. Hippolyti,

cum

[1] Hanc Epiſtolam falſi ſuſpectam eſſe multis nominibus oſtendit nuper Domn. Alexius Lobineau O. B. in præfatione ad Hiſtoriam Britanniæ minoris. *Harduinus*.

cum vineis, & hortis, &c. *Enumerat poſſeſſiones Portuenſis eccleſiæ, & omnia quæ ex ea dependent. Mox addit:* Etiam confirmamus vobis veſtriſque ſucceſſoribus iu perpetuum totam inſulam quæ vocatur Lycaonia, ubi aſt eccleſia S. Joannis Baptiſtæ, & S. Adalberti: unda querimoniam poſuiſtis in ſynodo, quam celebravimus in eccleſia ſalvatoris, contra Creſcentium S. Sylvæ candidæ eccleſiæ epiſenpum, qui eandem eccleſiam ſoo epiſcopatui vendicabat. Cum vero ambæ partes ante præſentiam noſtram, & totius ſynodi ſtaretis, placuit ut ſi ſcripturam exinda haberee, in medium videndam, legendamque proferres. Statim attuliſti privilegium, quod auteceſſori tuo Benedicto epiſenpo, qui dicebatur de Pontio, Beoadictus VIII. anteceſſor noſtar fecit de integritata totius epiſcopatus. Quod cum lectum eſſet, nominatim ibi inventa eſt eccleſia illa, quam, ſicut in querimonia tua dixiſti, ipſe tuus anteceſſor dicaverat tempora Ottonis tertii Imperatoris, a quo ædificata fuit in honorem ſancti Adalberti, qui ſuo tempore martyrium pro Chriſti nomine ſuſcepit. At epiſcopus ille rogavit ſibi a nobis dari inducias ad certum terminum, ut afferre nobis poſſet juſtitiam, quam ſe habere dicebat: nos vero, quia ſynodus ea dia terminabatur, conceſſimus. Cumque terminus adveniſſet, tu ad nos humiliter, & ſolus; ille autem magna hominum multitudina fretur, ad nos venire deſpexit. Reſidentes tamen nos cum judicibus noſtris, ad eum legatum, ut ad nor veniret, direximus: ſed nonniſi cum ſuis redemptis adjutoribus venire ſe dixit; quo dicto eum tota ſua multitudine receſſit. Sed nos ad ejus contumaciam non reſpicientes, ex conſilio judicum archidiaconum noſtrum Hugonem uſque ad domum ejus miſimus, ut ſaquenti die ad nos veniret, ſicut epiſcopus cum epiſcopo rationem habiturus. Cumque die altera ſimili modo reſideremus expectantes eum, non venit; ſed epiſtolas quaſdam veniam præferentes miſit. Cumque nihil rationis diceret, ut amplius expectari deberet, laudantibus omnibus judicibus, frater Alinardus Lugdunenſis archiepiſcopus, canonicam, & diffinitivam protulit ſententiam, primam de contumacibus puniendis, ſecundam de eccleſiis, quæ ſunt intra limites epiſcopatus, quomodo ad eum pertineant. Qua prolate ſententia, a nobis, & ab omnibus laudata, confirmata fuit. Quapropter tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus eandem eccleſiam per hoc noſtrum privilegium concedimus, confirmamus, querimonia tam illi epiſcopo, quam ſucceſſoribus ejus perpetuo interdicta de eadem eccleſia, ſita in prædicta inſula, cum curtibus, & oratoriis infra eaſdem curtes, & cum omnibus ad eas generaliter, & in integrum pertinentibus, cum hortis, & aquimolis ſuis, ſita infra hanc urbem Romanam, ſicuti extenditur ab uno capita, ubi dividitur flumen, & uſque in altum caput ipſius inſulæ, ubi adunatur. Pari modo concedimus & confirmamus vobis, veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum, omnem ordinationem epiſcopalem, tam da presbyteris, quam de diaconis, vel diaconiſſis, ſive ſubdiaconis, conſecrationem eccleſiarum, vel altarium, quæ in tota Tranſtiberi neceſſe fuerit facienda; niſi forte cardinales diaconi, vel ſubdiaconi, aut acolyti, ſacri Lateranenſis palatii efficiantur, ſcilicet omnia tibi, tuiſque ſucceſſoribus, vel quibus epiſcopis a vobis invitati fuerint, ordinandi, benedicendi, & conſecrandi concedimus poteſtatem; & ne parochia veſtra ab aliquo pervadatur epiſcopo, fines ejus per hoc noſtrum privilegium inſinuare, tuæque eccleſiæ confirmare curamus, incipiente primo termino a fracto ponte; &c.

Hic deſcribuntur limites epiſcopatus Portuenſis.

Iterum ſancientes jubemus, ut nullus presbyter, vel cujuslibet ordinis clericus de toto epiſcopatu audeat ad placitum conſtringere, aut ad finiendas contentiones compellere, aut aliquod ſervitium ab eis exigere, præterquam Portuenſes epiſcopi, in cujus parochia ſunt. Quicunque vero præſumptor, ſive dux, ſive comes, vel vicecomes, aut cubicularius, vel a noſtra apoſtolica ſede miſſus, aut qualiſcumque interveniens poteſtas, de ipſa civitate Portuenſa dominatum tenuerit, de quocumque fuerit ordine, prædicta omnia immobilia loca, aut prænominatum * caſtaldum, vel duos piſcatores, & duos curiales, vel omnes prædictos clericos a jure, & poteſtate, atque ditione præfati epiſcopii auferre, vel minuere voluerit, vel parochiam infringere tentaverit, aut homines in prædicta turre habitentes, vel ubicumque proprietas epiſcopii manſionata fuerit, ad publicum ſervitium revocaverit: ſciat ſe compoſiturum ipſi epiſcopatui auri puriſſimi, lib. 20. & inſuper anathemati ſubjaceat. Statuentes apoſtolica cenſura, ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis interdictione, ut nullus unquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel alia quælibet magna, parvaque perſona, ea quæ e nobis ad laudem Dei, pro ſtabilitate vel augmento prædicti epiſcopatus ſtatuta ſunt, refragari, aut in quoquam tranſgredi, aut aliquid deinde minuere audeant: ſed ſicut ſuperius a nobis ſtatutum, vel conceſſum eſt, ita perennibus ac perpetuis temporibus ſine aliqua minutione permittat in æternum permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu contra hoc noſtrum privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præſumpſerit, & ſicut a nobis ſuperius ſtatuta ſunt, firma manere non dimiſerit, & in aliquo offenderit: ſciat ſe, ni reſipuerit, authoritate Dei omnipotentis, & B. Petri apoſtolorum principis, atque noſtra, qui ejus fungimur * vices, anathematis vinculo eſſe innodatum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore domini noſtri Jeſu Chriſti, cum diabolo, & omnibus pompis ejus æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam a juſto judice domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen. Benevalete. Datum 10. Kal. Maii, per manum Petri diaconi bibliothecarii, & cancellarii S. apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis noni papæ primo, * Indict. 2.

* Sive caſtaldum. H.

* Forte, vel ea. H.

* ann. 1049.

Ego Eberehardus Treverorum archiepiſcopus, quamvis indignus, interſui & ſubſcripſi.

Ego Alinardus Lugdunenſis archiepiſcopus hoc decretum laudans, manu propria ſubſcripſi.

Ego VV. epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Roprandus epiſcopus ſcripſi.

Ego Cunibertus epiſcopus Taurinenſis ſcripſi.

Ego Cadolus Parmenſis epiſcopus ſcripſit

Ego Oppizo Piſenſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Guido Wlteruenſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Henricus Spoletanus epiſcopus ſcripſi.

Ego Arnulfus epiſcopus ſcripſi.

Ego Martinus Piſtorienſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Petrus Cluſienſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Dux epiſcopus interfui.

Teuderius Arbinenſis epiſcopus interfui.

Ego Benedictus epiſcopus Foroſempronienſis interfui.

XV.

De biblioth. Cluniac.

XV. AD HUGONEM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Confirmat Cluniacenſia privilegia.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in Chriſto filio Hugoni abbati Cluniacenſis monaſterii noſtri in honorem beatorum apoſtolorum Petri & Pauli fundati, ſuiſque ſucceſſoribus abbatibus perpetuam in domino ſalutem.

COnvenit apoſtolico moderamini, pia religione pollentibus benivola compaſſione ſuccurrere, & petentium deſideriis congruum impertiri ſuffragium. Ex hoc enim lucri potiſſimum præ- B mium a conditore omnium Deo in ſidereis arcibus promerebimur: ſi venerabilia loca noſtro tempore, aut ad meliorem fuerint ſtatum perducta, aut, ne unquam in aliquo minuantur, corroborata. Quapropter inclinati precibus tuis, dilectiſſime fili, ipſi monaſterio noſtro Cluniacenſi, cui Deo auctore præeſſe videris, per hoc noſtræ apoſtolicæ authoritatis privilegium, ſicut & fecerunt privilegiis ſuis anteceſſores noſtri, confirmamus atque corroboramus quicquid rerum & facultatum modo habet, & uſque in perpetuum eſt habiturum: ne ab aliqua humana temeritate aliquid unquam exinde mutiletur; ſed in ſua integritate omnia cuſtodiente Deo permaneant in uſum, & ſalarium fratrum ibidem nunc ſervien- C tium, & per ſæcula ſerviturorum. In qua apoſtolicæ munitionis tuitione locum etiam ipſum antiqua, & per prædeceſſores noſtros ei conceſſa libertate donamus, non nova facientes, ſed vetera confirmantes. Ne ſcilicet ullus mortalium, ſive ſit imperator, ſive rex, ſive dux, ſeu marchio, vel archiepiſcopus, vel epiſcopus, aut aliqua alia humana poteſtas, ſuper idem Cluniacenſe monaſterium aliquam in aliquo poteſtatem exercere præſumat. Nec poſt ſolutionem tui corporis aliquem ibi præferre, & ordinare audeat: ſed in arbitrio ſemper & electione fratrum conſiſtat, quemcumque de ſua congregatione ſecundum Deum, & ſecundum regulam ſancti Benedicti ſibi præferre & imponere abbatem volue- D rint: cujus conſecratio non a conſtituto epiſcopo, ſed a quolibet, quicumque ipſi congregationi placuerit, expetatur, non aliquo pretio redimenda, ſed gratis accipienda. Quod etiam de omnibus eccleſiaſticorum graduum ordinationibus, & altarium, ſive eccleſiarum conſecrationibus præcipimus & confirmamus: ut liceat vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, a quocumque ea velitis epiſcopo gratis expoſcere, nulluſque audeat vobis contradicere. Quam prærogativam a prædeceſſoribus noſtris monaſterio veſtro conceſſam, & a nobis merito confirmatam, idcirco eidem contribuere decrevimus: ut ſicut hactenus ſub apoſtolico tantum jure & ditione conſtitit, ita omodo E ſemper conſiſtat, nec aliorſum reſpiciat: quatinus ſub apoſtolicæ defenſionis umbraculo poſitum ſemper creſcat, ſemper augeſcat, nullam pravorum hominum tyrannidem, nullam humanam poteſtatem metuens: ut quotidiana Deo obſequia devote, ut ſolent, & quiete ibi agantur; nec agentes, in aliquo per aliquem ſolicitentur, moleſtentur, inquietentur. In qua prærogativa, etiam chriſmatis libera receptio a quoquo velitis epiſcopo conſiſtit. Quæ omnia, ſicut præmiſimus, quemadmodum a prædeceſſoribus noſtris ſancita reperimus, ita quoque nos ſtabilire & confirmare decrevimus. Statuentes apoſtolica cenſura, ſub A divini judicis obteſtatione, ut nulla unquam magna parvaque perſona, ſpirituali vel ſæculari dignitate prædita, omnino dignitate privata, contra hoc noſtræ apoſtolicæ authoritatis privilegium venire, aut in quoquam illud infringere pertentet. Quod quicumque auſu temerario impiaque præſumptione contra Deum, & ſanctum Petrum, contraque animam ſuam fecerit, in tunc tantum ſe noverit noſtræ apoſtolicæ maledictionis aculeo tranſpunctum, noſtræ excommunicationis telo perfoſſum, noſtri etiam apoſtolici anathematis gladio tranſverberatum, nec ipſi per dignam ſatisfactionem ſaluti priſtinæ reparandum. Qui vero ſe ab hoc obſervaverit, & inviolatum hoc noſtrum privilegium permanere laudaverit: hic be- B nedictionem, gratiam, & omne bonum, a retributore omnium bonorum Deo & in præſenti ſæculo conſequatur, & in futuro.

Datum IV. Idus Junii, per manus Petri diaconi bibliothecarii, ac cancellarii, ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis IX. papæ primo, * Indict. II.

* ann. 1049.

XVI. AD FULCONEM CORBEJENSEM ABBATEM.

Corbejenſis abbatiæ privilegia confirmat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Fulconi abbati Corbejenſis monaſterii, ſiti in pago Ambianenſi, C *perpetuam in domino ſalutem.*

Ex Spicileg. Dacheriano Tom. VI.

COnvenit apoſtolico moderamini, pia religione pollentibus benevola compaſſione ſuccurrere, & petentium deſideriis congruum impartiri ſuffragium. Et ideo quia poſtulaſti a nobis quatenus exempla anteceſſorum noſtrorum ſequentes, privilegio noſtræ apoſtolicæ authoritatis monaſterium veſtrum, ejuſque bona, tam præſentia, quam futura muniremus, & etiam prærogativam ipſi monaſterio collatam ab epiſcopis Ambianenſibus, & archiepiſcopis Remenſibus, necnon apoſtolicis viris anteceſſoribus noſtris corroboraremus: inclinati precibus tuis, per hanc noſtræ apoſtolicæ authoritatis cenſuram confirmamus & corroboramus D quidquid invenitur in privilegiis anteceſſorum noſtrorum Benedicti, Nicolai, Chriſtophori: ut ſcilicet præfatum veſtrum monaſterium, rerum ſuarum liberam obtineat dominationem, & quæcumque eidem monaſterio in auro, in argento, in agris, in famulis, in quibuslibet aliis rebus fuerint oblata, in tua tuorumque ſucceſſorum abbatum, fratrumque maneant diſpoſitione & libera poteſtate: nec liceat epiſcopo Ambianenſi quidquam portionis ex eis accipere, vel expoſcere: nec in abbate, vel in fratribus, vel in ipſo cœnobio poteſtatem exercere, ſive in cellis ejuſdem monaſterii, videlicet Buſco, Braczo, Taneta, Naurdi, Uſcia, Thenis, ſive in clericis, vel in laicis, vel in famulis, omnibuſque poſſeſſionibus E ad reſpectum ejuſdem monaſterii ejuſque cellarum pertinentibus, ſicut ipſi monaſterio jamdudum conceſſum cognovimus, & collaudatum ab epiſcopis Ambianenſibus, & archiepiſcopis Remenſibus, ceteriſque epiſcopis Galliarum.

Prohibentes ne quis unquam Ambianenſis epiſcopus poteſtatem habeat ipſe, vel œconomus, vel archipresbyter, aut archidiaconus ejus, accedendi ad veſtrum monaſterium, ejuſque cellas, niſi forte vel neceſſitate vel dilectione ab abbate monaſterii fuerit vocatus: ea tamen ratione, ut nec in eccleſiis eidem monaſterio ſubjectis, vel in earum eccleſiarum clericis, moleſtationem vel pertur-

turbationem agera audeat, vel novam conſuetudinem abbati vel fratribus ſtatuat, diſponens aliquid contra voluntatem eorum. Qui tamen monachorum vel canonicorum, & quas abbas cum fratribus petierit, ordinationes differre non debebit; ſimiliter altarium & baſilicarum conſecrationem tam in ipſo monaſterio, quam in poſſeſſionibus ejuſdem; chriſma quoque & oleum conſeeratum ſingulis annis; nec aliquod propterea munus expoſcere.

Conſtituentes etiam ut nullus per Galliarum Germaniarumque provincias, ſiva laicus ſit, ſive clericus, in eccleſiis, agris, vel ſamulis, aliquam ſuam voluntatem exerceat præter voluntatem abbatis & fratrum, etiamſi rex ſit, dux, marchio, archiepiſcopus, vel apiſcopus.

Sancimus præterea inter ſe abbatem eligere fratres ſecundum Deum, nec aliquem principem hoc audere agere, nec ipſum abbatem poſtquam electus fuerit, niſi in probabili crimine deprehendatur, dejici: ſed canonice examinetur & dijudicetur. Quam noſtram ſanctionem ſi quis violaverit, admoneatur ſatisfactionis ab Ambianenſi epiſcopo: ſin vero non obedierit, etiam a Remenſi archiepiſcopo; quod ſi nec hunc audierit, liceat fratribus monaſterii Romanam ſedem appellare: & Romanus pontifex non differat eumdem violatoram ore proprio anathematizare.

Ultimo, quia ad apoſtolicam ſedem tam devotus, fili cariſſime, veniſti, placuit munificentiæ noſtræ uſum tibi dalmaticæ & ſandaliorum concedere: ea tamen ratione ut non negligas annis ſingulis nuncium ad apoſtolicam ſedem dirigere, tuique convenienſ monaſterii notificare: ut vos valeamus, ſi neceſſe fuerit, adjovare. Statuentes apoſtolica cenſura, ne quis unquam mortalium, ſive ſit rex, ſive comes, archiepiſcopus, vel epiſcopus, aliave parva magnaque perſona, contra hoc noſtrum privilegium venire attentet. Quod qui fecerit, ad uſque dignam ſatisfactionem vinculo anathematis innodatus ſit. Qui vero illibatum cuſtodierit, a domino Deo benedicatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur, Amen.

Data xiv. Kal. Majas per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis IX. Papæ * ſecundo, indictione quarta.

* ann. 1050

XVII. AD PETRUM DAMIANI TUNC EREMITAM.

Fragmenta Baronius ediderat ex Baronio. Nunc integrum habes in Tomo III. operum Damiani, in fronte opuſculi VII quod inſcribitur, Gomorrhianus.

Approbat librum Damiani, qui Gomorrhianus inſcribitur, adverſus clericos qui contra naturam peccabant: præſcribitque quinam ex iis grado ſuo privandi ſint.

AD ſplendidum oſtentis pudicitiæ torum, fili cariſſime, pio certamine, intentionem tuæ mentis perveniſſe, libellus, quem contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem, honeſto quidem ſtylo, ſed honeſtiori ratione edidiſti, maniſeſtis documentis commendat. Subegiſti quidem carnis barbariem, qui ſic erexiſti brachium ſpiritus adverſus libidinum obſcœnitatem. Execrabile quidem vitium, longeque ſegregans ab auctore virtutum, qui cum ſit mundus, nihil admittit immundum. Nec de ſorte ejus eſſe poterit, qui ſordidis illecebris ſubjacebit. Clerici vero, de quorum vita ſpurciſſima flebiliter, pariterque rationabiliter tua prudentia diſputavit, vere, & omnino vere ad ſuniculum hæreditatis ejus non pertinet, de quo ipſi voluptuoſis ſe oblectationibus ſubmovent. Quod ſi pudice converſarentur, non ſolum templum Dei ſanctum, ſed ipſum etiam ſanctuarium dicerentur: in quo, niveo candore conſpicuus ille Dei agnus immolatur, per quem fœda totius orbis lues lavatur. Tales nimirum clerici, etſi non verborum, operum tamen teſtimonio profitentur, quia non exiſtunt quod cenſentur. Quomodo enim clericus eſſe poſſit vel nominari, qui proprio arbitrio non metuit ſe inquinare?

De qualibus, quia ſancto furore permotus, quæ tibi videbantur ſcripſeras: oportet, ſicut deſideras, apoſtolicam noſtram interponamus authoritatem, quatenus ſcrupuloſam legentibus auferamus dubietatem: & conſtet omnibus certum, noſtro judicio placuiſſe, quæcumque continet ipſe libellus diabolico igni velut aqua oppoſitus. Igitur ne cœnoſæ libidinis impunita licentia pervagetur, neceſſe eſt apoſtolicæ ſeveritatis congrua reprehenſione refellatur: & tamen aliquod temperamentum in auſteritate ponatur.

Ecce omnes illi, qui quavis quatuor generum, quæ dicta ſunt, fœditate polluuntur, proſpecta æquitatis cenſura ab omnibus immaculatæ eccleſiæ gradibus, tam ſacrorum canonum, quam noſtro judicio depelluntur. Sed nos humanius agentes, eos qui, vel propriis manibus, vel inter ſe egerunt ſemen, vel etiam qui inter femora profuderunt, & non longo uſu: nec cum pluribus, ſi voluptatem refrænaverint, & digna pœnitudine probroſa commiſſa luerint, admitti ad eoſdem gradus, in quibus in ſcelere manentes, non permanentes, fuerant divinæ miſerationi confiſi, volumus, atque etiam jubemus, ablata aliis ſpe recuperationis ſui ordinis, qui vel per longa tempora ſecum, ſive cum aliis, vel cum pluribus brevi licet tempore, quolibet duorum fœditatis genere, quæ deſcripſeras, maculati, vel, quod horrendum eſt dictu & auditu, in terga prolapſi ſunt. Contra quod noſtrum apoſtolicæ ſanctionis decretum ſi quis auſus fuerit vel judicare, vel latrare, ordinis ſui ſe noverit periculo agere. Qui enim non pungit vitium, ſed palpat: cum eo qui vitio moritur, ipſa quoque mortis reus merito judicatur.

Sed, o fili cariſſime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo converſationis inſtruis, quidquid oratoriæ facultate docuiſti. Plus eſt enim opere docere quam voce. Quapropter, authore Deo, palmam obtinebis victoriæ, & cum Dei & virginis filio lætaberis in cœleſti manſione, & tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris conſtipatus, & quodammodo coronatus.

XVIII. AD EUNDEM.

Edita initio Tomi III operum Damiani.

Privilegium ipſius eremo conceſſum.

APoſtolicæ ſedis competit authoritati, & legaliter ordinata ſtatuere, & Deo ſemel oblata, ut inconvulſa ſerventur, in poſterum providere: ne, quod priorum devota Deo pietas inchoat, ſequentium pravitas, ſacrilega, quod abſit, temeritate ſubvertat. Quapropter eremum, quæ dicitur Ocri, in Saxena videlicet territorio conſtituta, tibi, Petre Damiane prior ejuſdem eremi, tuiſque ſucceſſoribus adjudicamus: & ipſam eremum in ſuo ſtatu perſiſtere, & in perpetuum valere decernimus. Nec liceat ulli mortalium, non parvæ, non magnæ perſonæ, ipſam quandoque eremum ad ſæculi jura redigere, vel alicui prorſus monaſterio ſubjugare. Enimvero prædictum locum per ſemetipſum quidem fieri monaſterium, ſi congruum

viſum

viſum fuerit, noo abnuimus: juri vero alterius monalterii ſubjici, omnimodis prohibemus. Nou enim ignoramus, quia hujuſmodi ſuppoſitio, plerumque loci eſt abſque dubietate deſtructio. Sancimus etiam, ut plebem S. Mariæ poſitam in loco, qui dicitur Vineole, præfata eremus perpetuo jure poſſideat. Sed & prædia, ſi qaa nunc ſunt, vel deinceps acquiſitura eſt, abſque injuſta cujuſcumque moleſtia, quiete & tranquille detineat. Nec ulli hominum liceat in ipſam eremum per hoſtilem impetam violenter irrumpere[1], & ſervos Dei, qui illic habitaverint, vel expellere, vel deprædationibus infeſtare; ſalvo tamen jure fideliam laicorum, qui ejuſdem eremi patroni ſunt, & eam pro animaram ſuaram remedio condiderunt. Si quis autem hujus noſtri apoſtolici decreti temerator extiterit, niſi reſipiſcat, atque in omnibus apertus Dei inimicas emendare contemnat, anathematis ſe vinculis obligandam indubitanter agnoſcat.

Ex Tom viii. Italiæ ſacræ.

XIX. AD SICENOLPHUM ABBATEM SANCTÆ SOPHIÆ, BENEVENTI.

Abbatiæ privilegia confirmat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Sicenolpho dilecto noſtro in Chriſto filio, & abbati venerabilis cœnobii almæ & coæternæ dominæ patri Sophiæ intra Beneventum in loco nuncupato Urbe-Vetere, conſtructi, & poſt te in eodem cœnobio tuis ſuccesſoribus canonice promovendis in perpetuum.

AD hoc in ſacerdotali culmine conſtituti ſamus, at evellamus, neenoo & deſtruamus, & ædificemus jaxta ac plantemus in nomine ejus. Debito officii noſtri exigente optimum duximus diebus noſtris, prout ſuperna gratia conceſſerit, obvia quæqua nobia illicita * falſæ eccleſiaſticæ diſciplinæ dimittere; & licitis, copiam fructificandi paſſim ſuppeditare. Quamobrem poſt nimiam calamitatem Beneventanorum, quam pertulerant juſte ob injuriam & ſuperbiam Romanorum pontificum & dominorum Imperatorum, poſtque eorum miſerabilem & luctuoſam ſatisfactionem: tibi jam dicto Sicenolpho, quem loco D illius dejecti ac ſcelerati Gregorii, abbatis immerito dicti, nec jam dicendi, ordinavimus, juxta petitionis tuæ tenorem, confirmamus ex integro præfatam abbatiam S. Sophiæ, eam eccleſiis, cortibus, villis, caſalibus, vineis, terris, ſervis ac ancillis, omnibuſque mobilibus, vel immobilibus ad ſe juſte pertinentibus, tam ea quæ hactenus acquirere potuit, quam quæ deinceps liberalitate, collatione, ſive conceſſione quorumlibet religioſorum hominum poterit adipiſci, atque prorſus, quæcumque conceſſa ſunt illi, corroborata pio- A rum imperatorum, vel principum præceptis, aut chirographis. Præterea authoritate apoſtolicæ ſedis Romanæ concedimus ac confirmamus tibi, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, omnes in integrum oblationes vivorum, ac defunctorum, quæ amodo & deinceps ipſi monaſterio, vel eccleſiis illi ſubjectis a quibuſcumque perſonis datæ fuerint: liceat quoque ipſis monachis ex eadem congregatione eligere abbatem ſibi, ſi inibi idoneum ad hoc officium invenerint: ſin alias, undecumque poſſunt dignum rectorem ſibi eligant: & perpetuo maneat jam ſæpe ſatum cœnobium ſub tutela, ſeu jure ſanctæ Romanæ eccleſiæ, liberum & immune ab omni ſubjectione, ac jugo Caſſinenſis monaſterii; itaut nec vox calumniatoram B ſuper hoc recipiatur aliqua, ſed penitus habeatur frivola & irrita, ſitque rata controverſiæ illius manifeſte ac publice facta definitio a religioſis principibus Jandolpho, ac Pandolpho, magnatibus, ac ducibus eorum, quando prius Malepotus, deinde Joannea Caſſinenſes abbates, adverſus Urſum, ac Gregorium abbatiæ S. Sophiæ rectores, ſuper hæc litem ſuſcepere. Obtineat ergo & poſſideat ſemper libertatem, anteceſſorum noſtrorum privilegiis & imperatorum præceptis hactenus ſibi conceſſam & confirmatam: ita ut nullas deinceps imperatorum, regum, ducum, vel principum, aut marchionum, nec ulla cujuſcumque dignitatis perſona, contra hanc noſtram authoritatem, aut conditionem privilegioram, ve- C nire audeat, aut de bonis ejuſdem abbatiæ, per nos aut quoſcumque conceſſis, uſurpare, minuere, aut alienare quicquam quocumque modo aut ingenio præſumat, ne ſub judicio diſtricti anathematis decidat. Porro quia ab aliquibus epiſcopis ſolent cœnobia gravamina ſuſtinere, nos vero alicui præjudicium nec volumus, nec debemus facere: hoc tandem concedimus tibi hac noſtra authoritate, ut ſi ab epiſcopo in cujus diœceſi conſiſtis, nequiveris eccleſiaſticas ordinationes gratis & canonice acquirere, licentiam habeas a quocumque tibi tuiſque acquirendi eas juſte. Hujus noſtri privilegii ſtatuta infringere, & caſſare, nullas aliquando quacumque arte præſumat: ne damnationem ab initio a ſanctis patribus promulgatam pro ſacrilegis incurrat. Nam quiſquis hæc pio divinitatis reſpectu reverenter obſervaverit, confidimus quia a ſancta Trinitate benedictionem habebit, & ſortem naneiſcetur cum eis, qui præcepta dominica ſervaverant, & ad cœleſtes theſauros terrena patrimonia tranſtulerunt.

Data XII. Kal. Junii per manus Frederici diaconi S. R. E. bibliothecarii, necnon & cancellarii vicedomini Hermanni archicancellarii & Colonienſis archiepiſcopi, anno domini Leonis papæ quarto. Indict. * v.

* Lege, ſal. vel .. demeere. H.

* male legebatur ſed xv. Anno, ſi 1053.

ANNO CHRISTI 1049.

AD EPISTOLAS LEONIS IX.

APPENDIX.

ANNO CHRISTI 1049.

AD HENRICUM BAMBERGENSEM EPISCOPUM.

Ex Suppl. Manſi pag. 1152.

Ad preces Henrici II. pallium, & inſignia alia epiſcopis Bambergenſibus concedit.

Extat in Cod. Udalric. Babemb. in Corp. Hiſt. Eccard. tom I pag. 91.

LEo epiſcopus ſervus ſervorum Dei H. Bambergenſi epiſcopo ſibique canonice in ſede ejuſdem epiſcopatus ſucceſſuris in perpetuum æternam in Domino ſalutem. Cum exigente cura E paſtorali totius ſanctæ Dei eccleſiæ nobis Dei providentia commiſſæ in partes Germaniæ veniſſemus, quæ orientali Franciæ adjacent, prece dilectiſſimi filii noſtri H. Bamberbec venimus, & in die

ANNO CHRISTI 1049.

die natali beati Lucæ Evangeliſtæ inter miſſarum ſolemnia, dum verbum Dei haberemus ad populum, præſente prænominato cariſſimo filio noſtro H. & Epiſcopis quamplurimis, aſtantibus etiam & laicis & diverſis poteſtatibus ſæculi, relecta ſunt prædeceſſorum noſtrorum privilegia, quibus idem locus fundatus, & corroboratus eſt auctoritate Romana S. ſedis Apoſtolicæ. Relecta eſt ibi & conſcriptio & confirmatio H. Wirzeburgenſis epiſcopi, qua prædictam eccleſiam Bambergenſem banno epiſcopali, & epiſcopii termino accepta placita commutatione firmavit, quæ ſic acta eſt. Dum enim primus H. in imperio, ſecundus in regno, divini ignis amore ſucceuſus, de prædiis, quæ Dei gratia hæreditario jure in ſuæ poſſeſſionis dominium provenerant, Dei ſervitium augere conſtruendo epiſcopatum, atque ordinando deſiderans, quo id legitime, & rationabiliter potuiſſet, H. venerabilem Wirtheburgenſis eccleſiæ proviſorem, quatenus prædictum locum Babebere nuncupatum, cum pago, qui Ratenzgovve dicitur, qui ad ſuæ diœceſeos ſtatum pertinere videbatur, de ſuo jure in ſuum jus id ad perficiendum transfunderet, ſtudioſe cœpit flagitare. Qui quoniam juſtæ, & rationabiles videbantur cauſæ, ejuſdem invictiſſimi regis petitionibus acquieſcens, cum communi cleri ſui, atque militum necnon totius populi conſilio, & conſenſu præfatum locum cum prædicto pago, tribus parochianis eccleſiis cum ſuis adjacentiis exceptis, quarum nomina ſunt hæc, Wachenrode, Lonerſtat, Mulihuſen, omni poſtmodum remota contradictione ſuæ poteſtati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volcbenſelt nominatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partem eidem regi conceſſit quantum eſt de Babebere uſque ad flumen Uraha, de Uraha in Ratenzam flumen, & ſic juxta decurſum ejuſdem fluminis in Moin, & inde ad rivulum Wihiritbach, deinde ad campum ejuſdem rivuli, ſicque, qua citiſſime ac proxime perveniri poteſt, ad Uraha. Et ut hæc traditio firma, & inconvulſa permaneret, ipſe præſul H. corroboravit, & conſcripſit. Signum H. epiſcopi Wirzeburgenſis ✠ Hildelmus ejuſdem eccleſiæ præpoſitus. Fridinus decanus ſubſcripſit. Azzo presbyter ss. Regilo presbyter ss. Diedo presbyter ss. Gerich presbyter ss. Albuvinus presbyter ss. Engilhardus presbyter ss. Scripta autem hæc confirmatio eſt anno incarnat. Dominicæ MVIII. Ind. VI. non. Mai. Actum in civitate Wirzeburch. Qua relicta cum juxta vota omnium, ut ſemper juſtis operibus favorem debemus, & nos prædictum venerabilem locum vellemus corroborare, ipſe prænominatus ejuſdem loci epiſcopus H. proclamationem ſuam fecit, quia locus ſuus ejuſdem loci a clericis Alberonis epiſcopi temeraria præſumptione invaſus eſſet. Quod nos quoniam utrique epiſcopi præſentes aderant, inter quos cauſa ſtabat, ibidem volentes diſcutere, A. epiſcopu, a quo injuria illata erat, deliberationem fecimus, ut objectionem hanc, ſi poſſet, refelleret, ſi non juſtitiæ ſatisfaceret. Tunc ille inito cum ſuis omnibus, qui aderant, clericis, & laicis conſilio regrediens ad ambonem, de illata injuria ſe cum ſatisfactione excuſavit, & de omnibus, quæ ad bannum, & epiſcopalem juſtitiam & poteſtatem Babebergenſis epiſcopi pertinerent, ex tunc & deinceps renunciavit, exceptis his cauſis, quas de bonis utriuſque epiſcopii ipſi inter ſe poſſent epiſcopi legaliter definire. Verum nos, ſicut ſemper de profectu gaudemus fidelium, & juſtis operibus debemus augmentum, eundem locum Babebere ab anteceſſoribus noſtris corroboratum apoſtolica auctoritate, ibidem viva voce corroboravimus, & eandem corroborationem nunc & literis ſignamus, ut eundem locum, & omnia, quæ ibidem Deo ſanctoque Petro a felicis memoriæ H. ſecundo rege, & primo imperatore tradita ſunt, & quæ in poſterum juſte acquiri poſſunt, vel juſte acquiſita, prædia ſunt, mancipia, aurum, argentum, pallia, vaſa, ornamenta, vel aliqua utenſilia, nemo audeat in perpetuum ſubripere, auferre, aut commutare, niſi ad utilitatem ejuſdem eccleſiæ; ſed epiſcopus ejuſdem loci, vel qui in perpetuum ejuſdem canonice fuerint ſucceſſores, ſecuras eas in tranquillitate poſſideant, ac liberam habeant poteſtatem, omnes ſes, & proprietates ejuſdem loci ordinare, atque vel & augmentare; diſſipare vero, atque confundere nullam habeant inde poteſtatem, aut deminatione. Inſuper noſtra auctoritate ſancimus, ut in terminis, ac rebus ejuſdem eccleſiæ nulla ſit infeſtatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet hominum pravorum, ſive ſint in civitate ipſa Babebere, ſive in caſtellis, vel villis, ſervis, ancillis, tributariis, decimis, foreſtis, ſilvis, venationibus, piſcationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, agris, cultis, & incultis, aut quicquid modo illuc pertinet, aut in futurum juſte acquiri poterit, per noſtræ auctoritatis privilegium corroboratum in ſecura permaneat quiete. Nullus ibi comes aut judex placitum, ſeu diſtrictionem aliquam facere, vel tenere audeat, niſi quam per conceſſionem glorioſiſſimi imperatoris ſecundi H. vel ſucceſſorum ejus epiſcopus ejuſdem loci deliberavit, nulla aliqua dignitas, vel poteſtas, magna, parvave perſona per violentiam irruat. Sit ille epiſcopatus liber, Romano tamen mundiburdio ſubditus, quatenus epiſcopus Liberius, & delectabilius cum clericis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere, & H. primi imperatoris ejuſdem loci venerabilis noſtrique ſcilicet noni Leonis papæ, ac noſtrorum ſucceſſorum H. quoque cariſſimi filii noſtri imperatoris ſecundi, atque omnium, quibus debitores ſunt, memoriam jugiter habere. Sit idem epiſcopus ſuo metropolitano epiſcopo Moguntino in canonicis cauſis tantummodo ſubjectus, & obediens. Deliberatis igitur, ſancitis, ac corroboratis omnibus ſupradictis rebus ejuſdem, ſancto placuit loco addendum inſigne honoris eccleſiaſtici a noſtra apoſtolica auctoritate, ducti amore, & reverentia Clementis piæ memoriæ noſtri prædeceſſoris, quam Deus miro diſpoſitionis ordine a prælatione hujus loci ad ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ apicem dignatus eſt accerſire, & mirabilius a Romanis finibus defunctum corpus ejus reducere volens, hanc eccleſiam, ut æſtimamus, quaſi novam, tanto decoratam eſſe patrono, Romanamque contentam, & ſufficientem præteritis, & futuris patribus manere ornatam, quin & amore, & deſiderio fratrum, qui nos in ſuis recepere eccleſiaſticis ſtipendiis & quotidianis, unum noſtra viciſſitudine regem fratrum mitras geſtandi licentiam concedimus, ea ſcilicet ratione, ut ab epiſcopo prævideantur digniores, & honeſtiores presbyteri, & diaconi, qui bonis moribus, vel maturis ætatibus, vel in prælationibus ipſius loci emineant, his videlicet diebus. In nativitate Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & in Cœna Domini, & in Sabbato ſancto, & in die glorioſæ reſurrectionis ejuſdem, & ſancto Pentecoſte, & in die ſancti Georgii, & in die ſanctorum Petri, & Pauli, & Aſſumptionis beatiſſimæ Mariæ, & ſancti Dionyſii pro reverentia prælibati noſtri prædeceſſoris domini Clementis Papæ, cujus anniver-

verſarius dies tunc ab eiſdem fratribus agitur, & in anniverſario die domini H. Imperatoris ejuſdem loci venerabilis conſtructoris. His vero concedimus hanc dignitatem, qui tunc ſpecialiter excubant, vel deſerviunt apud prædicti prædeceſſoris noſtri ſepulcrum. Contentis his, tantum ſancimus diebus fore nec ultra a quoquam temere uſurpari, ne honor proprius apoſtolicæ ſedis vileſcat. Hæc vero omnia ſupradicta obſervari, ac cuſtodiri in perpetuum noſtra apoſtolica auctoritate decernimus, confirmamus, ac corroboramus. Qui vero, quod abſit, hujus noſtri privilegii temerarius tranſgreſſor extiterit, Dei, & beatiſſimæ Mariæ, & beatorum Petri, & Pauli omniumque Sanctorum & noſtra maledictione maledicatur, & perpetui anathematis vinculis innodetur, niſi digna ſatisfactione reſipuerit, & canonice ſatisfecerit. Qui autem pio corde hujus obſervator privilegii extiterit, Dei omnipotentia & almæ Mariæ, & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli benedictione ditatus æterni regni particeps fieri mereatur. Data per manus F. Diaconi Bibliothecarii, & cancellarii ſanctæ Romanæ catholicæ, & apoſtolicæ eccleſiæ vice Domini H. Colonienſis archiepiſcopi, & Archicancellarii. Anno Dominicæ incarnationis MLII. Anno pontificatus Domini L. noni Papæ IV. VIII. idus Novemb. Actum Triburi, feliciter, Amen.

ANNO CHRISTI 1049.

AD LUCENSIS MAJORIS ECCLESIÆ CANONICOS

Bona illis ad communem convictum aſſignata confirmat, & quæ poſſident presbyteri uxorati illis concedit.

Exstat apud VVading. in Comment. ad Vitam S. Anſelmi Lucen. epiſc. p. 26.

LEo epiſcopus ſervus ſervorum Dei Canonicis principalis, ac majoris Eccleſiæ in civitate Luca, Deo, ac ſancto Martino confeſſori regularem vitam inibi ducendo, & caſtitatem ſervando famulaturis.

Cum ad bona eccleſiarum firmiter obtinenda magna ſit adhibenda ſollicitudo, ut eorum, qui caſte, ac regulariter ſancto altari ſervire deſiderant, animæ ſerventur, & corpora, avidiori eſt procurandum deſiderio, quia dum inibi laborant fideliter deſervire, oportet eos inde canonicum uſum victus, ac veſtitus accipere, ne dum illa præ neceſſitate quæritant, culpam vagationis incurrant. Huic ſiquidem veſtro defectui benevolam compoſitionem, ac benignam proviſionem volentes impendere, piæ Apoſtolicæ auctoritatis pagina, omnia quæ ad communem uſum regulariter vivendo modo habetis, vel in perpetuum habituri eſtis, aut epiſcopi veſtri conceſſione, qui nunc eſt benevolus, & hilaris veſter adjutor, frater, & coepiſcopus noſter Joannes, aut ſucceſſorum ſuorum, vel aliquorum fidelium charitativa donatione; volumus rata vobis, & confirmata, & nulla ratione violanda eſſe. Et ſi Dominus Deus humilitatem eccleſiæ ſuæ miſericorditer reſpiciens, Eccleſiam veſtram ab uxoratis presbyteris, & omnino a dominica oblatione repellendis, liberaverit, pro inceſtis caſti, pro immundis mundi reſtituantur, & bona, quæ habent eccleſiaſtica, quæ illi luxurioſe vivendo diſſipant, in communem uſum canonice cohabitantium redigantur; ſicque horum exoptabilis interitus, paſtoralis fiat familiæ deſideratiſſima ſalus, nec in præbendis dandis aliquam pretii, aut venditionis moleſtiam ab epiſcopo ſuo ſuſtineat hic fidelis conventus. Uſque modo igitur tenebræ, nunc autem lux facti in Domino, ut filii lucis ambulate, ut unanimes uno ore honorificetis Deum, & patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſæcula, qui & vos conſervet, & confirmet in fraterna concordia: diſſipator veſtræ congregationis diſſipetur; contradictori contradicatur; quilibet epiſcopus veſter vos in hoc ignorans, illi, de quo dictum eſt, quia omnis ignorans ignorabitur, aſſimiletur. Coadjutor veſter per Martinum ſanctum ſemper adjutus congaudeat, optamus, divinæ retributioni vere dicens, adjutorium noſtrum in nomine Domini.

Datum IV. Id. Mart. per manus Federici Cancell. vice Domini Herimanni S. Apoſtolicæ ſedis Archicancell. & Colonien. Archiep. anno D. Leonis papæ tertio. An. Chriſti 1051. ind. IV.

ADNOTATIO AD EPISTOLAM LEONIS AD OMNES PER ITALIAM EPISCOPOS,

Quæ inter Labbeanas eſt VIII.

IN MS. Burchardi codice Bibliothecæ Canonicorum ſancti Martini Lucenſis hanc ipſam ſancti Leonis epiſtolam ab ipſo operis ſcriptore additam offendi, ex qua variantia, & additamenta quædam haud levioris momenti hic dare conſtitui. Inſcriptio ita fert in codice: *Omnibus fidelibus per totam Italiam*; cum in edito ſit: *Ad omnes per Italiam Epiſcopos*. Codex: *quibus ſalvati eſſe videntur* (phraſis eſt uſitata ad exprimenda ſacramenta in eccleſia aliqua recepta). Editus habet: *Quibus ſubjecti*. In eodem codice legitur hæc data, qua editi carent: *Dat. Romæ menſe Aprilis die XX. indictione V.*

Leo IX. epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Domino Udalrico religioſo abbati venerabilis Laureſſamenſis eccleſiæ, & per te in eodem venerabili monaſterio tuis ſucceſſoribus in perpetuum.

Extat in Cod. Odalrici num. XL.

QUoniam concedenda ſunt quæ rationabilibus deſideriis pertinere noſcuntur, noſtri apoſtolatus auctoritas ad roborandam piam devotionem ſancta loca conſtruentium in præſtandis privilegiis debet minime abnegari. Igitur quia excellentia ſpiritualis filii noſtri Domini H. piiſſimi imperatoris Auguſti poſtulavit a nobis, quatenus monaſterium N. quod conſtructum eſſe certum eſt a piiſſimis imperatoribus Karolo Magno & filio ejus Ludovico eorumdemque ſucceſſoribus, ubi modo venerabilis abbas N. regulari inſtitutioni præeſſe videtur, privilegii ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ Sedis modis omnibus decoretur, ſcilicet ut nullius juri & ditioni ſubmittatur. Ideo piis deſideriis ſpiritualis filii noſtri faventes, hac noſtra apoſtolica auctoritate decernimus, id ipſum præfatum monaſterium & modo & uſque ad finem ſeculi, ſub patrocinio ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ matris eccleſiæ, cum omnibus quæ ad illud pertinent, permanendum. Decernimus igitur ſub divini judicii obteſtatione & beati Petri apoſto-

lo-

ANNO CHRISTI 1049.

lorum principis, noſtræque humilitatis interdictione, ut nullus in aliquo gradu conſtitutus, vel in quolibet ordine & miniſterio, audeat moleſte cauſis ejuſdem monaſterii incumbere, aut de rebus aut poſſeſſionibus quoquomodo auferre aut alienare, ſeu ipſos monachos inibi Deo ſervientes inquietare præſumat, nec quamlibet malitiam, & jacturæ moleſtiam ibidem inferre conetur, dum profecto illud, ut ſæpe prædictum eſt, firma ſtabilitate & juriſdictione, ſub patrocinio ſanctæ noſtræ Romanæ matris eccleſiæ permanendum ſancimus. Addimus præterea poſt obitum abbatis, ut nemo ibidem abbatem conſtituat, niſi quem conſenſus & communis voluntas fratrum ibidem regulariter viventium ex ipſa congregatione elegerit, nullumque præmium ſive donum pro conſecratione illius abbatis, qui tunc temporis fuerit præſul, accipere contendat, & ſi eum gratis ordinare noluerit, vel a noſtra Romana matre eccleſia, vel a quolibet venerabili epiſcopo noſtra auctoritate ordinetur. Promulgantes nempe, & hoc auctoritate beatiſſimi Petri apoſtolorum principis, coram Deo & terribili ejus futuro examine, per hujus noſtri apoſtolici privilegii conſtitutionem ſancimus, ut univerſa, quæ ab anteceſſoribus ſucceſſoribuſque noſtris in rebus mobilibus & immobilibus conceſſa ſunt nec non & poſſeſſionibus quæ a regibus & principibus ſeu quibuslibet Chriſtifidelibus collata ſunt fuerintve in poſterum, inconcuſſa ſtabilitate ad jus & dominium ſancti Nazarii martyris, perpetuis temporibus perſeverent, nec licentia ſit ut dictum eſt, ex omnibus ejuſdem monaſterii pertinentibus, cuiquam vel magnæ vel parvæ perſonæ diripere quicquam, vel auferre, ut profecto ad Dei laudem ſecurum & tranquillum juſta id quod ſubjectum juri & patrocinio fuit decrevimus, bene dotatum & in melius dotandum permaneat. Si quis autem quod non optamus, nefario auſu præſumpſerit hæc, quæ ad honorificentiam Domini Dei & Salvatoris noſtri pro ſtabilitate ipſius monaſterii & quiete monachorum ſtatuta ſunt, tranſgredi, ſciat, ſe anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & omnibus impiis eum incendii atrociſſimo ſupplicio deputatum. At vero qui pio intuitu cuſtos & obſervator eorum extiterit, omnimodæ benedictionis gratiam, omniumque peccatorum ſuorum abſolutionem & indulgentiam & cæleſtis vitæ beatitudinem cum ſanctis & electis, a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum, Amen. Data xi. Kal. Novembr. per manus Petri diaconi & bibliothecarii & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ Sedis anno Domini Leonis P. primo. Indict. III.

Item privilegium Leonis papæ IX. qui & Bruno, de confirmatione Babebergenſis eccleſiæ.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei H. Babebergenſi epiſcopo ſibique canonice in ſede ejuſdem epiſcopatus ſucceſſuris in perpetuum æternam in Domino ſalutem.

Ex eodem Cod. eom. C.

CUm exigente cura paſtorali totius ſanctæ Dei eccleſiæ nobis Dei providentia commiſſæ in partes Germaniæ veniſſemus, quæ Orientali eccleſiæ adjacent, prece dilectiſſimi filii noſtri H. ſecundi imperatoris & tertii regis ac ſuprafati dilectiſſimi confratris noſtri epiſcopi Babebere venimus, & in die natalis S. Lucæ evangeliſtæ inſet miſſarum ſolemnia, dum verbum Dei haberemus ad populum, præſente prænominato cariſſimo filio noſtro H. & epiſcopis quamplurimis, adſtantibus etiam & laicis & diverſis poteſtatibus ſeculi, relecta ſunt prædeceſſorum noſtrorum privilegia, quibus idem locus fundatus & corroboratus eſt auctoritate Romana ſanctæ ſedis apoſtolicæ. Relecta eſt ibi conſcriptio & confirmatio H. Wirzeburgenſis epiſcopi qua prædictam eccleſiam Babebergenſem banno epiſcopali & epiſcopi termino accepta placita commutatione firmavit, quæ ſic acta eſt. Dum enim primus H. in imperio, ſecundus in regno, divini ignis amore ſuccenſus, de prædiis, quæ Dei gratia hæreditario jure in ſuæ poſſeſſionis dominium provenerant, Dei ſervitium augere conſtruendo epiſcopatum, atque ordinando deſiderans quo id legitime & rationabiliter potuiſſet, H. venerabilem Wirzeburgenſis eccleſiæ proviſorem, quatenus prædictum locum Babeibec nuncupatum, cum pago, qui Ratenzgovve dicitur, qui ad ſuæ diœceſeos ſtatum pertinere videbatur, de ſuo jure in ſuum jus id ad interſiciendum transfunderet, ſtudioſe cepit flagitare. Qui quoniam juſtæ & rationabiles videbantur cauſæ ejuſdem invictiſſimi regis petitioni adquieſcens cum communi cleri ſui atque militum, nec non totius populi conſilio & conſenſu præfatum locum cum prædicto pago tribus parrochianis eccleſiis cum ſuis adjacentiis exceptis, quarum nomina ſunt hæc, Wachenrode, Lonerſtat, Mulihuſen, omni poſt modum remota contradictione ſuæ poteſtati tradidit. Alterius autem pagi, qui Vulchenſelt nominatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partem eidem regi conceſſit, quantum eſt de Babeberc uſque ad flumen Uraha, de Uraha in Ratenzam flumen, & ſic juxta decurſum ejuſdem fluminis in Moin, & inde ad rivulum Wihititbach, deinde ad campum ejuſdem rivuli, ſicque, qua citiſſime ac proxime perveniri poteſt, ad Uraha. Et ut hæc traditio firma & inconvulſa permaneret, ipſe præſul H. corroboravit & conſcripſit. Signum H. epiſcopi Wirzeburgenſis Hildelmus ejuſdem eccleſiæ præpoſitus. Fridinus decanus ſubſcripſit. Reinaldus presbyter ſubſcripſit. Azzo presbyter ſubſcripſit. Regilo presbyter ſubſcripſit. Diedu presbyter ſubſcripſit. Gerich presbyter ſubſcripſit. Albuvinus presbyter ſubſcripſit. Engilhardus presbyter ſubſcripſit. Scripta autem hæc confirmata ſunt anno incarnationis Dominicæ MVIII. ind. VI. Non. Mai. actum in civitate VVirzeburch. Qua relicta, cum juxta vota omnium, ut ſemper juſtis operibus favorem debemus, & nos prædictum venerabilem locum vellemus corroborare, ipſe prænominatus ejuſdem loci epiſcopus H. proclamationem ſuam fecit quia locus ſuus ejuſdem loci a clericis Alberonis epiſcopi temeraria præſumptione invaſus eſſet, quod nos quoniam utrique epiſcopi præſentes aderant, inter quos cauſa ſtabat, ibidem volentes diſcutere A. epiſcopo, a quo injuria illata erat, deliberationem fecimus, ut objectionem hanc, ſi poſſet, refelleret, ſi non juſtitiæ ſatisfaceret. Tunc ille inito cum ſuis omnibus, qui aderant, clericis & laicis conſilio regrediens ad Ambonem de inlata injuria ſe cum ſatisfactione excuſavit, & de omnibus, quæ ad bannum & epiſcopalem juſtitiam & poteſtatem Babebergenſis epiſcopi pertinerent. Ex tunc & deinceps renunciavit, exceptis iis cauſis, quas de bonis utriuſque epiſcopi ipſi inter ſe poſſent epiſcopi legaliter definire. Verum nos, ſicut ſemper de profectu gaudemus fidelium & juſtis operibus debemus augmentum eumdem locum Babeberc ab anteceſſoribus noſtris corroboratum apoſtolica auctoritate ibidem viva voce corroboravimus, & eamdem corroborationem nunc & literis ſignamus, ut eum-

ANNO CHRISTI 1049.

dem locum & omnia quæ ibidem Deo ſanctoque Petro a felicis memoriæ H. ſecundo rege & primo imperatore tradita ſunt, & quæ in poſterum juſte acquiri poſſunt, vel juſte acquiſita, prædia ſunt mancipia, aurum, argentum, pallia, vaſa, ornamenta, vel aliqua utenſilia, nemo audeat in perpetuum ſubripere, auferre, aut commutare, niſi ad utilitatem ejuſdem eccleſiæ, ſed epiſcopus ejuſdem loci vel qui in perpetuum ejuſdem canonice fuerint ſucceſſores, ſecura eas in tranquillitate poſſideant, ac liberam habeant poteſtatem, omnes res & proprietates ejuſdem loci ordinare atque vel & augmentare, diſſipare vero atque confundere nullam habeant inde poteſtatem aut dominationem. Inſuper noſtra auctoritate ſancimus ut in terminis ac rebus ejuſdem eccleſiæ nulla ſit infeſtatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet hominum pravorum, ſive ſint in civitate ipſa Babebere, ſive in caſtellis, vel villis, ſervis, ancillis, tributariis, decimis, foreſtis, ſilvis, venationibus, piſcationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, agris cultis & incultis aut quicquid modo illuc pertinet aut in futurum juſte acquiri poterit, per noſtræ auctoritatis privilegium corroboratum in ſecura permaneat quiete. Nullus ibi comes aut judex placitum ſeu diſtrictionem facere vel tenere audeat, niſi quam per conceſſionemglorioſiſſimi imperatoris ſecundi H. vel ſucceſſorum ejus epiſcopus ejuſdem loci deliberavit, nulla aliqua dignitas vel poteſtas, magna parvave perſona per violentiam irruat. Sit ille epiſcopatus liber. Romano tamen mundiburdio ſubditus, quatenus epiſcopus liberius & delectabilius cum clericis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere, & H. primi imperatoris ejuſdem loci venerabilis noſtrique ſcilicet noni Leonis papæ ac noſtrorum ſucceſſorum H. quoque cariſſimi filii noſtri imperatoris ſecundi atque omnium, quibus debitores ſunt memoriam jugiter habere. Sit idem epiſcopus ſuo metropolitano epiſcopo Moguntino in canonicis cauſis tantummodo ſubjectus & obediens. Deliberatis igitur, ſancitis ac corroboratis omnibus ſupradictis rebus ejuſdem, ſancto placuit loco addendum inſigne honoris eccleſiaſtici a noſtra apoſtolica auctoritate, ducti amore & reverentia Clementis piæ memoriæ noſtri prædeceſſoris, quem Deus miro diſpoſitionis ordine a prælatione hujus loci ad ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ apicem dignatus eſt accerſire, & mirabilius e Romanis finibus defunctum corpus ejus reducere volens, hanc eccleſiam, ut æſtimamus, quaſi novam, tanto decoratam eſſe patrono, Romanamque contentam & ſufficientem præteritis & futuris patribus munere ornatam, quin & amore & deſiderio fratrum, qui nos in ſuis recepere eccleſiaſticis ſtipendiis, & cotidianis, unum noſtra viciſſitudine regem fratrum mitras geſtandi licentiam concedimus, ea ſcilicet ratione, ut ab epiſcopo prævideantur digniores & honeſtiores presbyteri & diaconi, qui bonis moribus vel maturis ætatibus vel in prælationibus ipſius loci emineant, his videlicet diebus. In nativitate Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & in cœna Domini, & in Sabbato ſancto & in die glorioſæ Reſurrectionis ejus dein & ſancto Penteceſte, & in die S. Georgii, & in die SS. Petri & Pauli, & Aſſumptionis beatiſſimæ Mariæ & S. Dionyſii pro reverentia prælibati noſtri prædeceſſoris domini Clementis papæ, cujus anniverſarius dies tunc ab eiſdem fratribus agitur, & in anniverſario die domini H. imperatoris ejuſdem loci venerabilis constructoris. His vero concedimus hanc dignitatem, qui tunc ſpecialiter excubant, vel deſerviunt apud prædicti prædeceſſoris noſtri ſepulchrum. Contentis his tantum ſancimus diebus fore nec ultra a quoquam temere uſurpari, ne honor proprius apoſtolicæ ſedis vileſcat. Hæc vero omnia ſupradicta obſervari ac cuſtodiri in perpetuum noſtra auctoritate apoſtolica decernimus, confirmamus, atque corroboramus. Qui vero, quod abſit, hujus noſtri privilegii temerarius tranſgreſſor extiterit, Dei & beatiſſimæ Mariæ, & BB. Petri & Pauli, omniumque Sanctorum & noſtra maledictione maledicatur, & perpetui anathematis vinculis innodetur, niſi digna ſatisfactione reſipuerit, & canonice ſatisfecerit. Qui autem pio corde hujus obſervator privilegii extiterit, Dei omnipotentis & almæ Mariæ, & SS. Apoſtolorum Petri & Pauli benedictione ditatus æterni regni particeps fieri mereatur. Data per manus F. diaconi bibliothecarii & cancellarii ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ, vicedomini ac Colonienſis archiepiſcopi, & archicancellarii. Anno Dom. Incarn. MLI. Anno pontificatus domini L. IX. p. IIII. VIII. id. Novembris. Actum Tri buri feliciter. Amen.

ANNO CHRISTI 1049.

Leo IX. contra epiſtolam Nicætæ abbatis de Monaſterio Studii.

Ex Nuſſ. Suppl. App. Tom II pag. 68.

Clementis lib. I. Petri Apoſtoli itinerarium & Canones Apoſtolorum numerant Patres inter Apocrypha exceptis Cap. L, quos decrevit orthodoxis adjungi.

Apud nos nec ad ſubdiaconatus gradum quiſquam admittitur, niſi perpetuam continentiam, etiam a propria conjuge, profiteatur; nec poſt gradum cuiquam ducere uxorem conceditur.

In Panormia MS. Bibliot. Taurin. ſig F. I. 13. lib. 3. legat hoc decretum de Leon.

Leo IX. in epiſtola qua ſupra.

Seriatim & aperte proſequitur quod S. R. E. etiam in gradibus clericorum agit; clericos enim oſtiarios, lectores, exorciſtas, acolythos ſi extra * vomitum & habitum monachi inveniantur, & continentiam profiteri nolunt, uxorem ducere virginem cum benedictione ſacerdotali permittit; non autem viduam repudiatam; qui propter hoc deinceps nec ad ſubdiaconatum promoveri poterit, nec laicus non virginem ſortitus uxorem, aut bigamus ad clericatum. Quod ſi quis ex præfatis ordinibus deſiderat ad ſubdiaconatum aſcendere, non poteſt ſine conſenſu uxoris ſuæ, ut de carnali fiat deinceps conjugium ſpirituale, cogente eos nemine. Nec permittitur poſtea uxor injungi eodem marito ſuo carnaliter, nec cuiquam nubere permittitur in vita, aut poſt mortem illius.

ibidem.

* ſ. folium.

Idem ibidem.

Omnino confitemur non licere epiſc. presbytero, diacono, ſubdiacono propriam uxorem cauſa religionis abjicere a cura ſua, ſcilicet, ut ei victum & veſtitum largiatur; ſed non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic SS. Apoſtolos legimus egiſſe, B. Paulo apoſtolo dicente: *nunquid non habens poteſtatem ſororem mulierem circumducendi ſicut F. D. & Cephas?* Vide, inſipiens, quod non dixit: nunquid non habemus poteſtatem ſororem mulierem amplexandi, ſed circumducendi; ſcilicet, ut mercede prædicationis ſuſtentaretur ab eis; nec tamen deinceps foret inter eos ulterius carnale conjugium.

LE-

C. ANNUM CHRISTI 1049. ANNO CHRISTI 1049.

LEGES ECCLESIASTICÆ

MACCABÆI REGIS SCOTORUM

e ſæcularibus ſuis depromptæ.

Hector Boethius hiſtoriæ lib. 12.

CHriſto initiatum ad profanum judicem non vocato: vocatum comparentemve non judicato, ſed ad ſacros antiſtites remittito.

Decimam partem terræ naſcentium paſtoribus eccleſiarum libere conferto, Deumque ſemper votis & oblationibus conſuetis adorato.

Qui pontificis auctoritatem annum totum execratum contempſerit, neque ſe interim reconci- A liarit, hoſtis reipublicæ habetor: qui vero duos annos in ea contumacia perſeverarit, fortunis omnibus multator.

Si quis quempiam, cujus ipſe ſumptibus aut victu non alitur quotidiano, ad eccleſiam, ſeu ad publicum conventum, ſeu ad forum nundinaſve comitatus ut aſſecla fuerit, capitis reus eſto.

ANNO CHRISTI ..... C. ANNUM CHRISTI .....

CANONES ÆLFRICI,

AD WULPINUM EPISCOPUM.

Habentur canones iſti ad finem libri catholicorum ſermonum, Anglice in eccleſia recitandorum, in celebri bibliotheca corporis Chriſti, vulgo ſancti Benedicti Cantabrigiæ, prout ſequitur.

EPISTOLA DE CANONIBUS.

Ælfricus humilis frater venerabili epiſcopo VVulfino, ſalutem in Domino.

OBtemperavimus juſſioni tuæ libenti animo: ſed non auſi fuimus aliquid ſcribere de epiſcopali gradu, quia veſtrum eſt ſcire quomodo vos oporteat optimis moribus exemplum omnibus fieri, & continuis admonitionibus ſubditos exhortari ad ſalutem, quæ in Chriſto Jeſu dico: tum quod ſæpius deberetis veſtris clericis alloqui, & illorum negligentiam arguere, quia pene ſtatuta canonum, & eccleſiæ religio, vel doctrina, eorum perverſitate deleta ſunt. Ideoque libera animam tuam, & dic eis quæ tenenda ſunt, ſacerdotibus & miniſtris Chriſti, ne tu pereas pariter, ſi mutus habearis canis. Nos vero ſcriptitamus hanc epiſtolam, quæ Anglice ſequitur, quaſi ex tuo ore dictata ſit, & locutus eſſes ad clericos tibi ſubditos, hoc modo incipiens:

I.

Dico vobis ſacerdotibus ego ipſemet: Non feram negligentiam veſtram in veſtro miniſterio, ſed in veritate vobis annunciabo, quid de ſacerdotibus conſtitutum eſt. Chriſtus ipſe nobis exemplum præbuit Chriſtianæ inſtitutionis, & puritatis vitæ, ſeu caſtitatis. Omnes igitur, qui in via ſua ſecum ambulaverint, mundana omnia reliquerunt, * ne uxores reſpicientes. Unde ipſemet in quodam evangeliorum ſuorum ait: *Qui uxorem ſuam non odit, indignus eſt eſſe meus diſcipulus.*

Chriſtus exemplum caſtitatis.

* Forte, nec. H.

Luc. 14.

II.

Poſt Chriſti vero aſcenſionem in regnum cælorum, & exceſſum venerabilium ejus apoſtolorum, tanta excitata eſt in terrarum medio perſecutio, ut ad ſynodum congregari nequibant miniſtri Dei, propterea quod eorum vitis inſidiabantur gentes ethnicæ: donec Conſtantinus Cæſar imperium orbis aſſecutus, Chriſtianus fieret.

Perſecutio poſt Chriſtum impedit ſynodus.

III.

Tunc congregavit ille in Nicæa civitate 318. epiſcopos ex omnibus nationibus ad confirmandam fidem catholicam. Erant in hac ſynodo multi epiſcopi inſignibus clari miraculis, & hi miſſalem B quemdam ſacerdotem, Arium nomine, telo anathematis perſtrinxerunt, quod non crederet Filium Dei viventis in perpetuum qualis eſſet potentiæ cum Patre ſuo glorioſo. Ipſumque igitur ſatanæ tradiderunt omnes: ſed is noluit reſipiſcere, uſquedum effuſa cum alvo inteſtina ſua in latrinam * viderat.

Primum concilium Nicæn.

Arium damnant.

* Hoc eſt, ſederat. H.

IV.

In hac ſynodo inſtituta fuit ſanctæ eccleſiæ liturgia, & fidei ſymbolum quo in miſſa utimur, C nonnullſque alia ad cultum & ſervitium Dei pertinentia.

Liturgiam & ſymbolum edit.

V.

Decreverunt jam tum omnes unanimi cogitatione, ut neque epiſcopus, neque ſacerdos miſſalis, neque diaconus, nec qui vere eſt canonicus, in domo ſua ſecum haberet aliquam mulierem, niſi matrem vel ſororem ſuam, amitam vel materteram ſuam: & qui aliter fecerit, ordine & gradu ſuo privaretur.

Canon Nicænus.

Sacerdos non habeat mulierem in domo.

VI.

D Conſiderate igitur digna hæc auditu. Cum enim habueritis eccleſiæ veſtræ ſolicitudinem, e contrario ...... adduct............. quaſi periculoſum non eſſet, ſacerdotem vivere more conjugati *. Sed dicetis eum haud poſſe carere mulieribus ſervitiis. Reſpondeo. Quonam pacto vitam tranſegerunt ſancti olim viri abſque fœmina vel uxore, qui in mercedem caſti ſui animi vita nunc fruuntur ſempiterna? Ad hoc dicent ſacerdotes, Petrum habuiſſe uxorem. Verum eſt: ſub E lege enim veteri, dum in Chriſti adhuc non veniſſet clientelam, bene ei licuit: quamprimum autem factus eſt diſcipulus Chriſti, qui caſtitatis exemplum præbuit, uxorem dereliquit, & mundana omnia.

Eccleſia conjux ſacerdotis.

* vel hominis plebei.

VII.

In lege veteri, pontifici licuit uxorem ſibi ſumere puram virginem, & ex ea prolem ſuſcitare uſque in tempus conſtitutum, propterea quod ex una tantum familia ad eumdem ordinem, & non ex alia umquam conſanguinitate, cooptandus eſſet pontifex. Nec tamen licuit pluries quam ſemel uxorem ducere, nec hanc viduam aut repudiatam, ſed, ut jamjam diximus, puram virginem

In hoc differunt nova lex, & vetus.

ANNO CHRISTI ....

nem. Bene tamen ſub iis ſæculis uxore fruerentur: neque enim miſſam celebrabant, nec ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti adminiſtrabant, ſed boves offerebant, uſque dum Chriſtus ante paſſionem ſuam illud ſacramentum ſanctificaverat, miſſamque inſtituerat.... modo per eum exiſt......

VIII.

Qui ſunt ordinandi.

Conſtitutum etiam fuit in eadem ſynodo, ut is qui viduam duxerat, aut repudiatam, aut ad ſecundas nuptias tranſierat, ad ſacrum ordinem nunquam poſtea aſſumeretur, nec conſecraretur in ſacerdotem: ſed is qui caſtæ unius uxoris maritus fuerat, ad caſtum ordinem eligendus foret, juxta id quod apoſtolus Paulus in epiſtola ſua ſcriptum tradidit.

IX.

Digamiæ non benedicendum.

Nulli liceat ſacerdoti iis intereſſe nuptiarum celebritatibus, in quibus aut ſecundæ vir uxori jungitur, aut ſecundo viro fœmina: nec vel iiſdem benedicere, ut admonuit eum......... ita quod in caſtitate degant. Sic doctores ſcripſerunt, licet apoſtolus veniam ceſſerit iterum ducendi uxorem, ſi uxor ejus.... Canones autem jam tum prohibent benedictionem, & ejuſmodi connubentibus imponunt etiam pœnitentiam.

X.

De ordinibus eccleſiæ.

Septem gradus conſtituti ſunt in eccleſia: primus, oſtiarius: ſecundus, lector: tertius, exorciſta: quartus, acolytus: quintus, ſubdiaconus: ſextus, diaconus: ſeptimus, presbyter.

XI.

Oſtiarius.

I. Oſtiarius eſt oſtiorum templi ſeu eccleſiæ cuſtos, qui campanarum ſonitu deſignat tempora, fidelibuſque eccleſiæ fores aperit, infidelibus vero occludit.

XII.

Lector.

II. Lector is eſt qui legit in eccleſia Dei, ad hoc etiam ordinatus, ut verbum Dei populo prædicet.

XIII.

Exorciſta.

III. Exorciſta idem eſt qui malignos ſpiritus homines cruciantes omnipotentis Dei nomine prodire ex eiſdem adjurando cogit.

XIV.

Acolytus.

IV. Acolytus dicitur qui candelam, vel cereum accenſum fert, dum evangelium legitur in Dei miniſterio, vel dum ſacerdos ſacramentum corporis Domini ad altare conſecrat: non ita tamen ad arcendum caliginoſas tenebras, ſed ad indicandum eo lumine beatitudinem, ad Chriſtum honorandum, qui eſt lumen noſtrum.

XV.

Subdiaconus.

V. Subdiaconus is eſt qui diacono vaſa porrigit, & omni cum humilitate ad altare ſanctum eidem famulatur, vaſa ſubminiſtrans ad ſacramentum corporis Domini noſtri pertinentia:

XVI.

Diaconus.

VI. Diaconus eſt qui miſſali ſacerdoti eſt a miniſterio, oblationes ſuper altari ponit, & in divinorum celebratione evangelium legit. Et liceat baptizare, populoque cœnam Domini exhibere.. ...... Salvatori deſervire, & vitæ cœleſtis rationem in caſtitate colere, & omnia ..... ſicut decet illum ordinem. Sacerdos qui verſatur abſque diacono, nomen tenet, non miniſterium.

XVII.

Presbyter, vel ſacerdos.

VII. Presbyter eſt ſacerdos miſſalis, aut ſenior, non a ſenectute, ſed quod ſenili gaudet prudentia. Illius eſt corpus Domini in ſacramento conſecrare, eodem modo quo Salvator ipſe inſtituit. Ejus eſt ut populum ducat ad fidem, cum & prædicando, tum & ſacra miniſteria caſta exequendo, Chriſtianis ſe exemplum præbens, & vitam agens non pro more laicorum. Haud pluris intereſt inter miſſalem presbyterum & epiſcopum, quam quod epiſcopus conſtitutus ſit ad ordinationes conferendas, & ad viſitandum, ſeu inſpiciendum, curandumque ea quæ ad Deum pertinent (Dei jura) quod nimiæ crederetur multitudini, ſi omnis presbyter hoc idem faceret. Ambo ſiquidem unum tenent eumdemque ordinem, quamvis dignior ſit illa pars epiſcopi.

XVIII.

Monachi & abbates non ſunt inter ordines.

Non eſt alius ordo conſtitutus in eccleſiaſticis miniſteriis præter memoratos ſeptem iſtos. Monachorum & abbatum claſſes alterius ſunt generis, & neque iſtis annumerantur, neque ordinis alicujus nomen obtinent. Dicti autem ordines ſancti ſunt, & perducunt presbyterorum ſuorum animas ad beatitudinem, ſi pure teneantur.

XIX.

Ut presbyteri ſervent horas canonicas.

Ad presbyteros ſpectat, & miniſtros Dei omnes, ut eccleſiam ſuam ſancto colant obſequio, ſeptem in ea horarios cantus pſallant, ut a ſynodo conſtitutum eſt, id eſt cantus antelucanus, cantus matutinus, cantus tertianus, vel ad horam diei tertiam, cantus meridianus, cantus nonalis, vel ad horam nonam diei, cantus veſpertinus, cantus nocturnus, qui & ſeptimus.

XX.

Ut oret pro rege, populo &c.

Tenentur hi etiam preces obnixios fundere pro rege, & ipſorum epiſcopo, etiam pro ſuis benefactoribus, & pro omni populo Chriſtiano.

XXI.

Ut habeat codices ſacros.

Habebit etiam presbyter quilibet, priuſquam ordinatus fuerit, arma ad opus ſpirituale pertinentia, videlicet codices ſacros, id eſt, pſalterium, epiſtolarum librum, & librum evangeliorum, librum miſſalem, libros canticorum, librum manualem, ſeu enchiridium, *gerim*, paſſionalem, pœnitentialem, & lectionarium. Hæc ut habeat neceſſarium eſt: & curet presbyter diligenter, ut accurate omnia ſint correcta, & a ſcribarum vitiis liberata.

XXII.

Et miſſalia veſtimenta.

Habebit etiam miſſalia veſtimenta, ut Deo ſerviat prout decet, honorifice: nec ſint ea mucida, ne vel aliquantulum ...... & altaris etiam pallia affabre ſint contexta. Calix ejus e pura una materia factus, putredini non obnoxia: & ſic etiam patina. Corporale item nitidum, ut Chriſti convenit miniſterio. Nemo quidpiam impune proferat quod non ſemper dignum fuerit apud Deum, ut ei ſerviat, cum in prudentia, tum in puritate.

XXIII.

Ut exponat evangelium, &c.

Presbyter etiam, ſeu miſſalis ſacerdos, in diebus Solis, & miſſalibus, evangelii ejus intellectum populo dicet Anglice, & ipſorum etiam *Pater noſter* & *Credo* toties quoties poterit ad eos inſtruendos adhibeat, & ut ſymbolum fidei memoriter diſcant, Chriſtianamque ſuam teneant confeſſionem, monente hoc Domino, una & propheta inquiente: *Canes muti non poſſunt latrare*. *Iſa. 59.* Oportet nos latrare & exhortari laicos, ne forte pro defectu inſtructionis perdamus eos. De inſipienti doctore ait Chriſtus in evangelio: *Cæcus ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.* *Luc. 6.* Cæcus eſt doctor qui litteras neſcit, & ignorantia ſua laicos & indoctus decipit. Caveatis in hoc igitur, prout opus fuerit.

XXIV.

Decimæ dandæ.

Sancti etiam patres ſtatuerunt, ut eccleſiæ Dei decimas ſuas quique conferant, tradanturque eæ ſacerdoti, qui eaſdem in tres diſtribuat portiones

ANNO CHRISTI ....

nes: ooam ad eccleſiæ reparationem, alteram pauperibus erogandam, tertiam vero miniſtris Dei qui eccleſiam ibi curant.

XXV.

Locus miſſalis.

Conſtituerunt etiam, ut nemo miſſam celebraret io domo non conſecrata, niſi urgenta neceſſitate, vel quiſpiam ſit iofirmus, & ad eccleſiam proficiſci nequeat.

XXVI.

Baptizandus propere.

Si puer non baptizatus liberę adducatur ad preſbyterum, cavear ille ut eumdem protinus baptizet, ne forte moriatur ethnicus.

XXVII.

Ut non vendat miniſterium.

Nullus presbyter pro pecuniis veodat miniſterium ſuum, nec pro eodem quidpiam petat, neque pro baptiſmo, neque pro alio aliquo miniſterio exequendo; ne ſit eorum ſimilis, quos de templo Chriſtus ipſe flagro expulit, quod mercaturam oequiter exercebant lo eodem. Dei ſiquidem miniſtri non jam faciant miniſteria, ut pecuniam inde ſibi conſeraot, ſed ut gloriam mereantur ſempiternam.

XXVIII.

Nec pro lucro tranſeat ab eccleſia.

Nullus itemqoe presbyter ex quacumque lucri vel cupiditatis cauſa ab una eccleſia ad aliam tranſeat, ad mortem uſque io eadem bæreat, cui primitus ordinatus fuit.

XXIX.

Nec ſit bibax.

Nullus presbyter ex ineptia bibat plus qoam decet, nec alium provocet ad bibendum oltra qnod deſiderat: ne forte minime compos fuerit, cum vel infans baptizandus, vel moritorus quiſpiam viatico ſit donandus. Quod ſi non acciderit, haud tamen fiat ebrius, qoia Dominus miniſtris ſuis iotardixit ebrietatem.

XXX.

Nec mercator, cauſidicus, &c.

Presbyter oec ſit mercator, nec mercaturæ cupidus, nec, omiſſo theologiæ ſtudio, ſe ad mundanas conſerat ſermocinationes, nec arma ferat, nec cauſidicus ſir, vel lites agat: nec in tabernis bibat more ſæcularium: juramentum etiam ne jurato: ſemper autem & ſimpliciter verum dicat abſque mendacio, ut ſervi Dei docuerunt.

XXXI.

Cœcus in pœnitentiis & cœna Domini miniſtrandis.

Diſtincte etiam peccatoribus inſtituet pœniteotiam, onicuique ſcilicer juxta meriti ſui rationem, ſicuti probabilius eam aſſequatur. Infirmis & ægrotis cœnam Domini miniſtrabit, dum tamen valeaot hanc deglutire: ſemimortuo autem non porriget, quia Chriſtus dicit, homo manducat hoc ſacramentum.

XXXII.

De oleo & extrema unctione.

Habebit etiam presbyter conſecratum oleum duplex: hoc infantibus, id ægrotis paratum: & ægrotos ſemper unget jacentes. Quidam vero ægroti hoc nibili pendunt, & in ægritudine ſua ſe oon concedunt ungi. Dicam quid de iis docuit Jacobus Domini apoſtolus, qui credentibus air:

Jacobi 5.

Triſtatur aliquis veſtrum? oret æquo animo, pſallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum,

A *& allevabit eum dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra: & orate pro invicem, ut ſalvemini.* Hæc locutos eſt Jacobus de ungendis ægrotis. Ægrotus autem, priuſquam inungatur, confitebitur ab intimo corde, ſi quid peccati commiſerit, pro quo digoam non contulerit ſatisfactionem, ſicut apoſtolus hic jam ſupra eum monuit: & nemo præſumat ungere, niſi exoratus, & poſt peractam confeſſinoem. Si antea peccator foir, & negligens, faciat jam demom confeſſionem, pœnitentiam, & elemoſynam ante obitum ſuum, ot inferno non adjudicetur, ſed divina gaudeat miſericordia.

XXXIII.

De dignitate quatuor primarum ſynodorum.

B Quatnor eraot ſynodi pro veræ fidei defenſione contra hæreticos blaſphemias eructaotes io ſanctam Trinitatem, & Salvatoris noſtri humanam naturam. Prima Nicæ, ut hic antea memoravimus: poſt eam altera Conſtantinopoli, e 150. apiſcopis ſanctis Dei ſervis: tertia Epheſi fuit, a 200. epiſcopis: quarta vero Chalcedoni, obi multæ aderant epiſcoporum centuriæ: & hi omnes unanimi aſſenſu omnia confirmarunt quæ in Nicæna ſtatuebantur ſyoodo, & io quibus violata fuit, ea omnia refecere. Quatuor iſtæ ſynodi adeo obſervandæ ſunt a Chriſti eccleſia, ut quatuor

C Chriſti codices. Multæ ex illo tempore fuerunt ſynodi, ſed hæ quatuor erant firmiſſimæ. Extinxerunr enim iſtæ hæreticas illas doctrinas, quas adverſus Deum hæretice poſueruot hæretici, & conſtituerunt pariter eccleſiaſticum miniſterium.

XXXIV.

Sacerdotes provocat ad obſervandos canones exemplo monachorum. Sacerdotibus non conveniunt ſecularis officia.

Qua igitur aodacia, o ſacerdotes, iſtorum omnium deſpexeritis conſtitutiones? Monachi enim, unius hominis coſtitotiooes teneot, ſancti videlicet Benedicti, & ſecundum regulam ejus vivunt; quam ſi violaverint, corrigunt ſtatim omoi cum humilitate, juxta abbatis eorum ſententiam. Vos etiam habetis regulam: ſi vel eam legere voluę-

D ritis, videretis quid ſit vobis conſtitutom. Vos autem mundanis delectamini collocutionibus, vicecomites fieri, præpoſiti, ſeu ballivi, neglecta iotereà eccleſia veſtra, & his una conſtitutiooibus.

XXXV.

Volumus, ut conſtitutiones perhibent, vos voſmetipſos, prout Chriſtianos decet, citius expedire, eccleſiæque veſtræ ſedulo indulgere. In eccleſia vero, ne vel fabulari liceat, aut ..... loqui: orationis enim domus eſt, & Deo conſecrata io ſermonis ſpiritualis exercitationem. Nec in ea quiſpiam bibat, aut indebite edat: cum ſit illis ſanctificata qui ibidem corpus Domini in fide

E manducaverint. Hæc quamvis turpia faciunt homines, bacchantes ſæpe, & uſque ad inſaniam bibeotes io domo Dei, contumelioſe etiam & turpiter ludentes, quin & fœdis ſermonibus ipſam hanc domum contamioaotes: ſatius eis forer io lectis ſuis acquieſcere, quam Deum iſtiuſmodi irritare.

Reliqua deſunt.

CA-

* CAPITULA INCERTI AUCTORIS,[a]

Loci, & temporis ad eccleſiæ Regimen congeſta.

TITULI CAPITULORUM.

Ex manuſcripto, collegii Corp. Chriſti Cantabr.

I. *De munere & dignitate ſacerdotum.*

II. *Quod ſacerdotes debent orationi & lectioni incumbere.*

III. *Quod vacantes, apificium exerceant manuale.*

IV. *Ad ſynodum venientes quid ſecum ferent.*

V. *Ut panis, vinum, & aqua, in miſſa ſint mundiſſima.*

VI. *Ut fœmina ad altare in celebratione non accedant.*

VII. *Ut ſacerdos ſolus non celebret.*

VIII. *Ut nihil non ſanctum ponatur in eccleſiis: non meſſes, non fœnum*, &c.

IX. *De non ſepeliendo in eccleſiis*, &c.

X. *Ut in eccleſiis non ſint vaniloquia*, &c.

XI. *Ut miſſa non celebretur, niſi in loco ſacro.*

XII. *Ut fœmina non habitet cum ſacerdote.*

XIII. *Ut ſacerdos ebrietatem & tabernas fugiat, & inordinata etiam convivia.*

XIV. *Ut ſacerdotes, aliorum parochianos ad ſe non alliciant ob contrahendas decimas.*

XV. *Ut ſacerdos, alterius clericum non ſubducat.*

XVI. *De presbytero, qui dato munere, alterius eccleſiam ambierit.*

XVII. *Ut nullus presbyter ægrotantem parvulum recuſet baptizare.*

XVIII. *Vaſa ſacra non profananda.*

XIX. *De ſcholis in eccleſiis.*

XX. *Ut presbyteri per villas ſcholas habeant, & gratis parvulos doceant.*

XXI. *De vita functius inſtituenda præcepta plurima.*

XXII. *De oratione dominica, & ſymbolo diſcendis.*

XXIII. *De mane & veſpere orando.*

XXIV. *De die dominica cautius celebranda.*

XXV. *De ſuſcipiendis hoſpitibus ſine munere.*

XXVI. *De perjurio.*

XXVII. *De falſo teſtimonio.*

XXVIII. *Ut ſacerdos quilibet modo aliquo plebem doceat.*

XXIX. *De formula orandi.*

XXX. *De eodem, & de confeſſione.*

XXXI. *De peccatis in confeſſione enumerandis.*

XXXII. *Ut opera caritatis quiſque faciat, & quonam modo fient.*

XXXIII. *De mutuis parentum, & liberorum officiis.*

XXXIV. *De vera caritate.*

XXXV. *Ut decimæ & eleemoſynæ tam ex negatiatione debeantur quam e fructibus.*

XXXVI. *Ut in hebdomada ante quadrageſimam, confeſſiones & pœnitentiæ fiant*, &c.

XXXVII. *De obſervatione quadrageſimæ.*

XXXVIII. *Ut jejunantium cibus prætermiſſus pauperibus erogetur.*

XXXIX. *Ut jejunium non ſolvatur ante veſperas.*

XL. *A quibus rebus & quomodo abſtinendum ſit.*

XLI. *De crebra corporis & ſanguinis Domini ſuſceptione in quadrageſima.*

XLII. *De litibus & debitis in jejunio remittendis.*

XLIII. *Ut conjuges invicem ſe abſtineant.*

XLIV. *Ut populus excitetur ad crebram corporis & ſanguinis domini ſuſceptionem*, &c.

XLV. *Ut miſſæ publicæ non officiat peculiaris.*

A

PRÆFATIO.

OBſecro vos, fratres dilectiſſimi, ut erga ſubditarum plebium profectum & emendationem, vigilantiſſima cura laboretis: qualiter illis viam ſalutis oſtendentes, & eos verbis & exemplis inſtruentes, & vos de eorum profectu, & nos de veſtræ fidei agro, Domino noſtro Jeſu Chriſto auxiliante, fuctuoſos illi manipulos reportemus. Obſecro etiam fraternitatem veſtram, ut hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digeſſi, aſſidue legatis, & memoriæ veſtræ commendetis: & bonorum operum cultibus, ſive ſanctarum ſcripturarum lectionibus componatis vitam, & emendetis: & cum ſubditis plebibus, o-
B pitulante Domino, ad regna cœleſtia pergere certeris.

CAPITULA.

I.

Veraciter noſſe debetis, & ſemper meminiſſe, quibus regendarum animarum cura commiſſa eſt: quod pro his qui neglegentia noſtra pereunt, rationem reddituri ſumus; pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum eſt: *Vos eſtis ſal terræ*. Quod ſi populus fi- Matth. 5.
delis, cibus eſt Dei: ejuſdem cibi condimentum nos ſumus. Scitote veſtrum gradum eſſe noſtro
C gradui ſecundum, & pene conjunctum eſſe. Sicut enim epiſcopi apoſtolorum in eccleſia, ita nimirum presbyteri ceterorum diſcipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum ſummi pontificis Aaron: iſti vero filiorum ejus. Unde oportet vos memores eſſe tantæ dignitatis, memores veſtræ conſecrationis, memores ſacræ, quam in manibus ſuſcepiſtis, unctionis: ut nec vos ab eadem dignitate degeneretis, nec veſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacra unctione delibutas peccando polluatis: ſed cordis & corporis munditiam conſervantes, plebibus exem-
D plum bene vivendi præbentes, his quibus præeſtis, ducatum ad cœleſtia regna præbeatis.

II.

Oportet vos aſſiduitatem habere legendi, & inſtantiam orandi: quia juſti viri vita lectione inſtruitur, oratione ornatur: & aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato, juxta illum qui dicebat: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non pec-* Pſal. 118.
cem tibi. Hæc ſunt enim arma, lectio videlicet & oratio, quibus diabolus expugnatur; hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

III.

E Sed & ſi quando a lectione quis ceſſet, debet manuum operatio ſubſequi: quia otioſitas inimica eſt animæ, & antiquus hoſtis, quem a lectione, ſive ab oratione, ſive ab operatione vacantem invenit, facile ad vitia rapit. Per uſum namque lectionis diſcitis, qualiter & vos recte vivatis, & alios doceatis: per uſum orationis, & vobis, & his, quibus in caritate conjuncti eſtis, pro-

[a] Hoc ipſum eſt Capitulare Theodulphi Aurelianenſis, editum ſupra Tom. IX. p. 183.

prodeſſe valebitis. Per manuum operationem & corporis macerationem, & vitiis alimentum negabitis, & veſtris neceſſitatibus ſubvenietis, & habebitis quid ad neceſſitatem patientibus porrigatis.

IV.

Quando modo ſolito ad ſynodum convenitis, veſtimenta, & libros, & vaſa ſancta, quibus veſtrum miniſterium & injunctum officium peragatis, vobiſcum afferte: necnon duos aut tres clericos, ſive laicos, cum quibus miſſarum ſolennia celebretis, vobiſcum adducite: ut probetis, quam diligenter quamque ſtudioſe Dei ſervitium peragatis.

V.

Panes, quos Domino in ſacrificium offertis, aut a vobis ipſis, aut a veſtris pueris, coram vobis nitide ac ſtudioſe fiant. Et diligenter obſervetis, ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus miſſæ nequeunt celebrari, mundiſſime atque ſtudioſe tractentur. Et nihil in his vile, nihil improbatum inveniatur, juxta illud quod ait ſcriptura: *Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.* (2. Par. 19.) Vinum, cruciatum ſignificat quem pro nobis ſuſtinuit Dominus noſter: aqua, populum pro quo ſanguinem ſuum effudit Chriſtus.

VI.

Feminæ, miſſam ſacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, ſed locis ſuis ſtent: & ibi ſacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores enim eſſe debent feminæ infirmitatis ſuæ, & ſexus imbecillitatis: & idcirco ſancta quælibet in miniſterio eccleſiæ contingere pertimeſcant: quia etiam laici viri pertimeſcere debent, ne Ozæ pœnam ſubeant, qui dum arcam Domini extra ordinationem contingere voluit, Domino percutiente interiit.

VII.

Sacerdos miſſam ſolus nequaquam celebret, quia, ſicut illa celebrari non poteſt ſine ſalutatione ſacerdotis, & reſponſione plebis, admonitione ſacerdotis nihilo minus pleb...... ita nimirum nequaquam ab uno debet celebrari. Eſſe enim debent qui ei circumſtent, quos ille ſalutet, a quibus ei reſpondeatur: & ad memoriam illi reducendus eſt ille dominicus ſermo: *Ubicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi ſum & ego in medio eorum.* (Luc. 19.)

VIII.

Videmus crebro in eccleſiis meſſes & fœnum congeri. Unde volumus ut hoc penitus obſervetur, ut nihil in eccleſia præter veſtimenta eccleſiaſtica, & vaſa ſancta, & libri recondantur. Ne forte ſi alia ibi quam oportet negotia exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.* (Ibidem.)

IX.

Antiquus in his regionibus in eccleſiis ſepeliendorum mortuorum uſus fuit, ut plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hoſtias præparata, cœmeteria ſive polyandria facta ſunt, id eſt, tumuli mortuorum. Unde volumus, ut ab hac re deinceps abſtineatur. Et nemo in eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſona ſacerdotis, aut cujuslibet juſti hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit. Corpora vero, quæ antiquitus in eccleſiis ſepulta ſunt, nequaquam projiciantur: ſed tumuli qui apparent, profundius in terram mittantur. Et pavimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, eccleſiæ reverentia ſervetur. Ubi vero tanta eſt multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile ſit, locus ille pro * myſterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco conſtituto, ubi religioſe & pure Deo ſacrificium offerri valet.

* Lege cœmeterio, juxta concilium Meldenſe.

X.

Non debere ad eccleſiam ob aliam cauſam convenire, niſi ad laudandum Deum, & ejus ſervitium faciendum, ſtatuimus. Diſceptationes vero & tumultus, & vaniloquia, & ceteræ actiones ab eodem ſancto loco penitus prohibendæ ſunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Deoque ſacrificium offertur, angelorum ineſſe frequentia non dubitatur: periculoſum eſt tale aliquid dicere, vel agere, quod ſancto loco non convenit. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ ſibi offerebantur emebant vel vendebant: quanto magis illos iratus inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, riſibus, & hujuſcemodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant?

XI.

Miſſarum ſolemnia nequaquam alibi niſi in eccleſia celebranda ſint, non in quibuslibet domibus & in vilibus locis, ſed in loco quem elegerit Dominus, juxta illud quod ſcriptum eſt: *Vide ne offeras holocauſta tua in omni loco quem videris, ſed in loco quem elegerit Dominus, ut ponat nomen ſuum ibi.* (Deut. 16.) Exempta ratione eorum qui in exercitu per gentes ad hoc opus habent tentoria & altaria dedicata, in quibus miſſarum ſolemnia expleantur.

XII.

Nulla fœmina cum presbytero in una domo habitet. Quamvis enim canones matrem, & ſororem, & hujuſmodi perſonas, in quibus nulla ſit ſuſpicio, cum illo habitare concedant: hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obſequio, ſive in occaſione illarum veniunt aliæ fœminæ, quæ non ſunt ei affinitate conjunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

XIII.

Obſervandum vobis eſt, ut & vos ab ebrietate abſtineatis; & ut plebes vobis ſubditæ abſtineant ſe, illis prædicetis: & neque per tabernas eatis bibendo, aut comedendo: neque aliorum domos, aut vicos, curioſitate qualibet peragretis: neque cum fœminis, aut cum quibuslibet & impuris perſonis convivia exerceatis, niſi forte paterfamilias quilibet vos ad domum ſuam invitaverit, & cum conjuge ſua, & prole velit vobiſcum ſpirituali gaudio lætari, & verborum veſtrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, ut ſi quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, a vobis reficiatur epulis ſpiritualibus.

XIV.

Nullus presbyter fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ de alterius presbyteri parochia perſuadeat ut ad ſuam eccleſiam concurrant, relicta propria eccleſia, & ſuas decimas ſibi dent. Sed unuſquiſque ſua eccleſia & populo contentus, quod ſibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illum evangelicum ſermonem: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis.* (Matth. 7.) Quiſquis autem contra hæc conſtituta venerit, aut his monitis noſtris reniti tentaverit: aut gradum ſe ſciat amiſſurum, aut in carcere longo tempore detinendum.

XV.

Hoc quoque modis omnibus prohibemus, ut nullus veſtrum alterius clericum ſollicitet, aut recipiat: quia gravis de hac re in ſacris canonibus ſententia eſt.

XVI.

Si quis presbyter inventus fuerit alicui clerico

ANNO CHRISTI ....

aut laico munera dare aut dediſſe, ut eccleſiam alterius presbyteri ſubripiat: ſciat ſe pro hac rapina & ſæva cupiditate aut gradum amiſſurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam agendi detinendum.

XVII.

Si parvulus ægrotans ad quemlibet presbyterum baptiſmi gratia de cujuslibet parochia allatus fuerit, ei baptiſmi ſacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit, & ille parvulus abſque baptiſmatis gratia mortuus fuerit: noverit ſe ille qui eum non baptizaverit, pro ejus anima rationem redditurum.

XVIII.

Nullus ſacerdos ſeu laicus præſumat calicem, aut patinam, aut quælibet vaſa ſacra, & divino cultui mancipata, ad alios uſus retorquere. Nam quicumque de calice ſacrato aliud bibit præter Chriſti ſanguinem qui in ſacramento accipitur, & patinam ad aliud officium habet quam ad altaris miniſterium: deterrendus eſt exemplo Baltaſſar, qui dum vaſa Domini in uſus communes aſſumpſit, vitam pariter cum regno amiſit.

XIX.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem ſuum, aut aliquem conſanguineum, ad ſcholam mittere in eccleſiis quæ nobis conceſſæ ſunt ad regendum, ei licentiam id faciendi concedimus.

XX.

Presbyteri per villas & vicos ſcholas habeant: & ſi quislibet fidelium ſuos parvulos ad diſcendas literas eis commendare vult, eos ſuſcipere, & docere non renuant; ſed cum ſumma caritate eos doceant, attendentes illud quod ſcriptum eſt: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* (Dan. 12.) Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant: excepto quod eis parentes ex caritatis ſtudio ſua voluntate largientur.

XXI.

Cum ergo omnium ſacrarum ſcripturarum paginæ, inſtrumentis bonorum operum refertæ ſint, & per ſanctarum ſcripturarum campos poſſint inveniri arma quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: placuit tamen nobis huic noſtro capitulario inſerere ſententiam cujuſdam patris de inſtrumentis bonorum operum, in qua magna brevitate, quid agi, quid vetari debeat, continetur. (Præcepta plurima.) In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute: deinde proximum ſuum tanquam ſeipſum: deinde non occidere, non adulterari, non facere furtum, non concupiſcere rem proximi, non falſum teſtimonium dicere, honorare omnes homines, & quod ſibi quis fieri ab alio non vult, alii ne faciat: abnegare ſemetipſum ſibi, ut ſequatur Chriſtum, corpus caſtigare, delicias non amplecti, jejunium amare, pauperes recreare, nudum veſtire, infirmum viſitare, mortuum ſepelire, in tribulatione oppreſſo ſubvenire, dolentem conſolari, a ſæculi faſtibus ſe facere alienum, nihil amori Chriſti præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reſervare, dolum in corde non retinere, pacem falſam non dare, caritatem non derelinquere, non jurare, ne forte fiat perjurium, veritatem ex corde & ore proferre, & malum pro malo non reddere, injuriam non facere, ſed ſibi & factam patienter ſufferre, inimicos diligere, maledicentibus ſibi non remaledicere, ſed magis benedicere, perſecutionem propter juſtitiam ſuſtinere: non eſſe ſuperbum, non vinolentum, non ſomnolentum: non multum edacem, non pigrum, non murmurantem, non detractorem: ſpem ſuam Domino committere, bonum aliquid in ſe cum viderit, Domino applicet, non ſibi; malum vero ſemper a ſe factum ſciat, & ſibi reputet: diem judicii timere, gehennam expaveſcere, vitam æternam omni concupiſcentia ſpirituali deſiderare, mortem quotidie ante oculos ſuſpectam habere, actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire, in omni loco Deum ſe reſpicere pro certo ſcire, cogitationes malas cordi ſuo advenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſeniori ſpiritali pateſacere. Os ſuum a malo vel pravo eloquio cuſtodire, multum loqui non amare, verba vana aut riſui apta non loqui, riſum multum, aut exceſſum non amare, lectiones ſanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala ſua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipſis malis de cetero emendare, deſideria carnis non perficere, voluntatem propriam odiſſe, præceptis ſacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiamſi ipſe aliter, quod abſit, agat, memorans illa dominica præcepta, in quibus habetur; *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere*: (Matth. 23.) non velle dici ſanctum, antequam ſit, ſed prius mereri ſanctus eſſe, quod verius dicatur: præcepta Dei factis quotidie adimplere, caſtitatem amare, nullum odiſſe, zelum & invidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, ſeniores venerari, juniores diligere, in Chriſti amore pro inimicis orare, cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire, & de Dei miſericordia nunquam deſperare. Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis, quæ cum fuerint a nobis die noctuque inceſſabiliter adimpleta, & in die judicii reconſignata, merces nobis a Domino recompenſabitur, quam ipſe promiſit: *Quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quam præparavit Deus his qui diligunt eum.* (1. Cor. 2.)

XXII.

Commonendi ſunt fideles, ut generaliter omnes a minimo uſque ad maximum orationem dominicam & ſymbolum diſcant: & dicendum eis quod in his duabus ſententiis omne fidei Chriſtianæ fundamentum incumbit. Et niſi quis has duas ſententias memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione ſæpiſſime frequentaverit, catholicus eſſe non poterit. Conſtitutum namque eſt, ut nullus chriſmetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium ſuſcipiat, neque coram epiſcopo ad confirmandum quemlibet teneat, niſi ſymbolum & orationem dominicam memoriter tenuerit; exceptis his, quos ad loquendum ætas minime perduxit.

XXIII.

Dicendum illis, ut ſingulis diebus, qui amplius non poteſt, ſaltem duabus vicibus oret, mane ſcilicet & veſpere, dicens ſymbolum, ſive orationem dominicam. *Qui plaſmaſti me, miſerere mei*, (Luc. 18.) vel etiam, *Deus propitius eſto mihi peccatori*: Et Domino gratias agens pro quotidianæ vitæ commeatibus, & quia ſe ad imaginem ſuam creare dignatus ſit, & a * peccatoribus ſegregare. His actis, & ſolo Deo creatore ſuo adorato, ſanctos invocet, ut pro ſe intercedere ad majeſtatem divinam dignentur. Hæc facient quibus baſilicæ locus prope eſt in baſilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occaſione in ſilvis aut in agris eſt: ubicumque eum hora matutina vel veſpertina invenerit, ſic faciat, ſciens Deum ubique præſentem eſſe, dicente pſalmiſta: *In omni loco dominationis ejus.* (Pſal. 102.) Et: *Si aſcendero in cœlum, tu ibi es*, &c. (Pſal. 138.)

* lege peccatoribus.

XXIV.

ANNO CHRISTI ....

XXIV.

Dies vero Dominica, quia in eo Deus lucem condidit, in eo mannam eremo pluit, in eo redemptor humani generis ſponte pro ſalute noſtra mortuus reſurrexit, in eo Spiritum ſanctum ſuper diſcipulos infudit, tanta eſſe debet obſervantia: ut præter orationes, & miſſarum ſolennia, & ea quæ ad veſcendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam & neceſſitas fuerit navigandi, ſive iter agendi, licentia datur; ita dumtaxat, ut ex occaſione miſſæ & orationes non prætermittantur. Conveniendum eſt ſabbato die cum luminaribus cuilibet Chriſtiano ad eccleſiam: conveniendum eſt ad vigilias, ſive ad matutinæ officium: concurrendum eſt etiam cum oblationibus ad miſſarum ſolemnia. Et dum ad eccleſiam convenitur, B nulla cauſa dici debet vel audiri, nulla jurgia ſunt habenda, ſed tantummodo Deo vacandum eſt in celebratione videlicet ſacrorum officiorum, exhibitione eleemoſynarum; & in Dei laudibus cum amicis, & proximis, & peregrinis ſpiritualiter epulandum.

XXV.

Admonendi ſunt, ut hoſpitalitatem diligant, & ut nulli hoſpitium præbere detrectent: & ſi cui forte hoſpitium præſtiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, niſi forte ille qui recipitur, ſponte ſua aliquid det: dicendumque illis qualiter multi per hoſpitalitatis officium Deo placuerunt, dicente apoſtolo: *Per hanc enim placuerunt quidam Deo, angelis hoſpitio ſuſceptis*. Et iterum: C *Hoſpitales invicem ſine murmuratione*. Et ipſe Dominus dicturus eſt in judicio: *Hoſpes eram, & collegiſtis me*. Sciant ſane quicumque hoſpitalitatem amant, Chriſtum ſe in hoſpitibus recipere. Nam ille modus hoſpitalitatis non ſolum inhumanus; ſed etiam crudelis eſt, quo nunquam hoſpes in domum ante recipitur, niſi prius dandi hoſpitii merces compenſetur; & quod Deus agere juſſit pro perceptione regni cœleſtis, pro acquiſitione terrenarum rerum agatur.

1. Pet. 1.
1. Pet. 4.
Matth. 25.

XXVI.

Prædicandum eſt etiam, ut perjurium fideles caveant, & ab hoc ſummopere abſtineant: ſcientes hoc grande ſcelus eſſe, & in lege & prophetis ſive evangelio prohibitum. Audivimus enim D quoſdam parvipendere hoc ſcelus, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponere: qui noſſe debent talem perjuro pœnitentiam imponere debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, de homicidio, & de ceteris criminalibus vitiis. Si quis vero perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad confeſſionem venire noluerit: ab eccleſia repellendus eſt, ſive a communione & conſortio fidelium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque eum in ſua domo recipiat.

XXVII.

Dicendum eſt eis, ut a falſo etiam teſtimonio ſe abſtineant: ſcientes & hoc graviſſimum ſcelus E eſſe, & ab ipſo Domino in monte Sinai prohibitum, dicente ipſo Domino: *Non falſum teſtimonium dixeris*: ſive: *Teſtis falſus non erit impunitus*. Sciat ſe etiam quiſquis hoc perpetravit, aut tali pœnitentia purgandum, ut ſuperius dictum eſt de perjurio, aut tali damnatione, aut excommunicatione damnandum, ſicut ſuperius inſertum eſt. Dicendumque illis eſt, quod ſumma ſtultitia eſt, ſi quis pro cupiditate argenti & auri, aut veſtimentorum, aut cujuslibet rei, aut, quod creberrime contingere ſolet propter, ebrietatem, in tam grande ſcelus voluerit corruere; ut aut ſeptem annis in arcta ærum-

Exod. 20.
Prov. 19.

A na ſit, aut ab eccleſia repellendus, dicente Domino: *Quid prodeſt homini, ſi lucretur totum mundum, & animæ ſuæ detrimentum faciat*: quippe, cum aliis videatur pius exiſtere, ſibimet crudelis exiſtat. Matt. 8.

XXVIII.

Hortamur vos paratos eſſe ad docendas plebes. Qui ſcripturas ſcit, prædicet ſcripturas; qui vero neſcit, ſaltem hoc quod notiſſimum eſt plebibus dicat; ut declinent a malo, & faciant bonum; inquirant pacem, ſequantur eam: quia oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini ſuper facientes malum, ut perdat de terra memoriam eorum. Nullus ergo ſe excuſare poterit, quod non habeat linguam, unde poſſit aliquem ædificare. Mox enim ut quemlibet errantem viderit, prout poteſt, & valet, aut arguendo, aut obſecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cum vero, Domino opitulante, ad ſynodum in unum convenerimus, ſciat nobis unuſquiſque dicere quantum, Domino adjuvante, laboraverit, aut quem fructum acquiſierit: & ſi quis forte noſtro indiget adjutorio, nos cum caritate nihilo minus ei pro viribus adjutorium ferre differemus.

XXIX.

Admonere debetis fideles, ut aſſiduitatem & ſtudium habeant orandi. Ipſe autem orandi modus talis eſſe debet: ut primo, dicto ſymbolo, quaſi fidei ſuæ recenſito fundamento, dicat quiſquis eſt tribus vicibus: *Qui plaſmaſti me, miſerere mei*; & tribus vicibus: *Deus propitius eſto mihi peccatori*. Et compleat orationem dominicam. Si ergo locus aut tempus exierit, deprecetur ſanctos apoſtolos, ſive martyres, ut pro eo intercedant: & armata fronte ſigno crucis, elevatis cum corde manibus & oculis, Deo gratias agat. Si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus ſufficiens eſt, ſufficiat tantum, *Qui plaſmaſti me, miſerere mei*; Et, *Deus propitius eſto mihi peccatori*: & oratio dominica tantum, cum gemitu & contritione cordis.

Luc. 18.
Ibidem.

XXX.

Omni enim die Deo in oratione noſtra, aut ſemel, aut bis, aut quando amplius poſſimus, confiteri debemus peccata noſtra, dicente Propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitias meas non abſcondi. Dixi: Confitebor adverſum me injuſtitias meas, Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*. Facta etenim confeſſione cum gemitu & lacrymis Domino in oratione, recitandus eſt pſalmus quinquageſimus, ſive vigeſimus quartus, ſive vigeſimus quintus, atque alii ad rem pertinentes, & ſic complenda eſt oratio: quia confeſſio, quam ſacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum affert, qui accepto ab eis ſalutari conſilio, ſaluberrimis pœnitentiæ obſervationibus, ſive munitiis peccatorum maculas diluimus. Confeſſio vero, quam Deo ſoli facimus, in hoc juvat, quia quanto nos memores ſumus peccatorum noſtrorum, tanto horum Dominus obliviſcitur: & e contrario, quanto nos horum obliviſcimur, tanto Dominus reminiſcitur, dicente eo per prophetam: *Et peccatorum tuorum non meminero*: Tu autem memor eſto, quod David propheta feciſſe teſtatur, cum dicit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum coram me eſt ſemper*.

Pſal. 31.
Ezech. 33.
Pſal. 50.

XXXI.

Confeſſiones dandæ ſunt de omnibus peccatis, quæ ſive in opere, ſive in cogitatione perpetrantur. Octo ſunt principalia vitia, ſine quibus vix ullus inveniri poteſt. Eſt enim gaſtrimargia, hoc eſt,

Octo peccata principalia.

ANNO CHRISTI ....

eſt, veotris iogluvies; ſecundum, fornicatio: tertium, ecedie, ſive triſtitia; quartum, avaritie; quintum, vana gloria; ſextum, invidia; ſeptimum, ire; octavum, ſuperbia. Quando ergo quis ad confeſſionem venir, diligenter debet inquiri, quomodo eut qua occaſione peccatum perpetraverit quod peregiſſe confitetur: & juxta modum facti debet ei pœnitentie indicari. Debet ei perſuaderi ut de perverſis cogitationibus facier confeſſionem, & nominatim debet ei ſacerdos unum quodque vitium dicere, & ſuam de eo confeſſionem eccipere.

XXXII.

Eſurieotes ſatiandi ſunt, ſitientes potendi, nudi operiendi, infirmi & qui in carcere ſunt, viſitandi, & hoſpites colligendi, dicente Domino: *Matth. 25.* *Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare*, &c. Nam hæc omnia, & io ſe quiſque debet ſpecieliter egere, & in eliis temporaliter edimplere: quie pene nihil poſſunt hæc omoie proficere ad virem æteroam capeſſendem, ſi luxurioſe, ſupeibe, invide, &, ne ſingule replicem, ſi vitioſe & inordinate quis vivet, & ceteris bonis operibus non vacet. Qui ergo videt ſe Chriſtum non habere, *Joan. 6.* qui dixit, *Ego ſum panis vivus qui de celo deſcendi*, & charitatem quæ eſt paſtur animæ non habet, eſurir quidem: ſed ſi ſemper bone opere Chriſti adjungit, & caritetis ſe dulcedine replet, eſurientem omnino ſemper pevit. Qui ſe videt doctrioa Spiritus ſancti, & ſcripturarum ſentcerum fluentis carere, ſitiens eſt: ſed ſi ſe fluentis verbi Dei irriget, & mentem ſuem ſpiritualis poculi duccdine inebriet, ſe ſitientem potevit. Qui induit ſe juſtitie ſive ceteris virtutibus, nudum ſe procul dubio veſtit, ſi in lecto vitiorum ſuorum jecet, & morbo iniquitatir ſuæ laboret, & funibus peccarorum ſnorum conſtrictus eſt, & vitiorum obſitus pariete, & in tenebrir iniquitatir ſuæ eſt, infirmur quidem eſt: ſed ſi de lecto vitiorum per confeſſionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccetorum abſolvitur, & ed lucem bonorum operum egreditur, infirmum & in cercere poſitum ſe procul dubio viſitet. Sin hujus vitæ vie videt ſe laborere, & vitiorum procelle quaſi quadem ceris iotemperie inquieteri, & recepteculum booorum operum non habere, ſciat ſe in itinere poſitum hoſpitio egeſe. At ſi ſe ed virtutum domum deducet, & ſeſe in eerum tutemine receptet, hoſpitem quidem ſuſcepit. Quæ omnia ſibi ſpiritualiter exhibet, Chriſtum io ſe, cujus ipſe membrum eſt, paſcit, potat, veſtit, viſiter ac ſuſcipit.

XXXIII.

Admonendi ſuor fideles ſanctæ Dei eccleſiæ, ut filios ſuor, & filias ſuar edoceant pareotibus obedientiam exhibere, dicente Domino: *Eccl. 10.* *Fili, honorifica patrem tuum*. Nam & ipſi parentes erga filios ſuos ec filias modeſte debent egere, dicente apoſtolo: *Ephes. 6.* *Et vor parrates, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros*. Et hoc dicendum eſt eir, ut ſi illi geniteli effectu pereere velint injuriis filiorum, non has impune Dominus ſioit, niſi forte digne pœnireotia exhibeatur: & quie leviur eſt filiis pareotum quælibet flagelle ſuſcipere, quam Dei irem incurrere.

XXXIV.

Admoneudus eſt populus, quod hæc ſit vere caritas, quæ Deum diligit pluſquam ſe, & proximum tanqoam ſe: quæ nihil vult elii facere, oiſi quod ſibi vult fieri; & plure quæ recenſere longum eſt. Nam quicumque in potu, & cibo, & dandis etqoe accipieodis rebus caritatem putant, non mediocriter errent, dicente epoſtolo: *Rom. 14.* *Regnum Dei non eſt cibus & potus*. Nem & ipſa quando cum caritate fiunt, bona ſunt, & inter virtutes computenda ſuot.

XXXV.

Admonendi ſont qui negotiis ec mereatiooibus rerum invigilant, ut noo plur terrene lucra quam vitam cupiant ſempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis quam de aoimæ ſuæ ſalute cogitat, valde a via veritatir aberrar, & juxta quemdam ſepientem, io vie ſua perdidit iotima ſui. Sequendus eſt in hac perte, ſicur in ceteris, apoſtolicus ſermo, qui eit: *1. Theſſ. 4.* *Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio proximum ſuum: vindex eſt enim Deus de his omnibus*. Sicut enim eb his qui lebore egrorum, & ceteris laboribus, victum etque veſtimentum quærunt, & neceſſaria uſibus humanis acquirere inhiantes inſtant, decimæ & eleemoſynæ dandæ ſunt, ita his quoque qui pro neceſſitatibur ſuis negotiis inſiſtunt faciendum eſt. Unicuique eoim homini Deus dedit ertem que paſcitur: & unuſquiſque de arte ſua, de qua corporir neceſſeria ſubſidia haber, animæ quoque, quod magis neceſſarium eſt, ſubſidium edminiſtrare debet.

XXXVI.

Hebdomada prima ante initium quedrageſimæ confeſſiones ſacerdotibus dandæ ſunt, pœnitentia accipiende, diſcordantes reconciliandi, & omoie jurgie ſedanda, & dimittere debent debita invicem de cordibur ſuis, ur liberiur dicant: *Matth. 6.* *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*: & ſic ingredientes in beatæ quadrageſimæ tempur, mundis & purificatis mentibus ad ſanctum paſche procedent, & per pœnitentiam ſe renoveot, quæ eſt ſecundus baptiſmus. Sicut enim baptiſmus peccata, ite & pœniteotia purgat: ut qui poſt baptiſmum peccat, denuo non poteſt baptizeri. Hoc medicamentum e Domino pœnitentiæ datum eſt, ut per eam vice baptiſmi peccere poſt baptiſmum diluantur. Septem enim modir peccara dimitti ſcripturæ ſanctæ demonſtrant. Primo enim in baptiſmate, quod propter remiſſionem peccatorum datum eſt. *Peccata ſeptempliciter dimittuntur.* Secundo, per martyrium, juxta illud quod ait pſalmiſta: *Pſalm. 31.* *Beatus cui non imputavit Dominus peccatum*: quie juxta ejuſdem David ſententiam, remittuntur peccate per baptiſmum, teguntur per pœnitentiam, non imputentur per martyrium. Tertio, per eleemoſynem, juxte Danielem, qui profeno Nabuchodonoſor eit: *Daniel. 4.* *Peccata tua eleemoſynis redime in miſericordiis pauperum*. Et illud: *Eccleſ. 3.* *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata*. Et Dominus in Evangelio: *Luc. 11.* *Veruntamen date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*. Quarto, ſi remittat quir peccanti in ſe peccata ſua, juxte illud: *Idem 6.* *Dimittite & dimittetur vobis. Date, & dabitur vobis*. Et illud: *Matt. 18.* *Sic & Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra, ſi remiſeritis unicuique de cordibus veſtris*. Quioto, ſi per prædicationem ſuam quis, & bonorum operum exercitium, alios ab errore ſuo convertet, juxte illud quod ait apoſtolur: *Jacob. 5.* *Quoniam ſi converti fecerit quis peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus a morte, & cooperiet multitudinem peccatorum*. Sexto, per caritatem, juxte illud: *1. Pet. 4.* *Caritas Dei cooperiet multitudinem peccatorum per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*. Septimo per pœnitentiam, juxta quod ait David: *Pſal. 31.* *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina*.

XXXVII.

Ipſe autem quadrageſima cum ſumme obſervatione cuſtodiri debet, ut jejunium io ea, præter dominicos, qui ebſtinentiæ ſubtracti ſunt, nullatenus reſolvatur: quie ipſi dies, decimæ ſunt anni no-

ANNO CHRISTI .....

ni noſtri, quos cum omni religione & ſanctitate tranſire debemus. Nulla enim in his occaſio ſit reſolvendi jejunii; quia alio tempore ſolet jejunium caritatis cauſa diſſolvi, iſto vero nullatenus debet: quia alio tempore jejunare, in voluntate & arbitrio cujuslibet poſitum eſt, in hoc vero non jejunare, præceptum Dei tranſcendere eſt: & in alio tempore jejunare, præmium abſtinentiæ acquirere eſt, in hoc vero, præter infirmos aut parvulos, quiſquis non jejunat, pœnam ſibi acquiret: quis eoſdem dies Dominus per Moyſen, & per Eliam, & per ſemetipſum ſacro jejunio conſecravit.

XXXVIII.

Diebus vero jejunii eleemoſyna facienda eſt, & cibum ſive potum, quo quiſque uti debuit ſi non jejunaret, pauperibus eroget: quia jejunare, & cibos prandii ad cœnam reſervare, non mercedis, ſed ciborum eſt incrementum.

XXXIX.

Solent plures qui ſe jejunare putant, mox ut ſignum audierint, ad horam nonam manducare: qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi manducaverint, antequam veſpertinum celebretur officium. Concurrendum eſt enim ad miſſas, & auditis miſſarum ſolennibus, ſive veſpertinis officiis, largitis eleemoſynis, ad cibum accedendum eſt. Si vero aliquis neceſſitate conſtrictus fuerit, ut ad miſſam convenire non valeat, æſtimata veſpertina hora, completa oratione ſua, jejunium abſolvere debet.

XL.

Abſtinentia vero in his diebus pene omnium deliciarum eſſe debet, & ſobrie & caſte vivendum. Qui vero ovis, caſeo, piſcibus, vino abſtinere poteſt, magnæ virtutis eſt, qui autem his, aut infirmitate interveniente, aut quolibet opere, abſtinere non poteſt, utatur tantum, ut jejunium uſque ad veſperam ſolemniter celebret; & vinum non ad ebrietatem, ſed ad refectionem corporis ſui ſumat. A caſeo vero, lacte, butyro & ovis abſtinere & jejunare dementiſſimum eſt, & ab omni ratione ſemotum. Vinum enim pro ebrietate & luxuria prohibitum eſt, non lac & ova: non enim ait apoſtolus, Nolite comedere lac & ova, ſed, *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.*

Vinum in jejunis prohibitum, non lac & ova.

Epheſ. 5.

XLI.

Singulis diebus dominicis in quadrageſima, præter hos qui excommunicati ſunt, ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti ſumenda ſunt. Et in cœna domini, vigilia paſchæ, & in die reſurrectionis domini, penitus ab omnibus hominibus communicandum eſt. Et ipſi dies paſchalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi ſunt,

XLII.

In his jejuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones eſſe debent, ſed in Dei laudibus, & in opere neceſſario perſiſtendum. Arguit enim eos qui contentiones & lites quadrageſimæ tempore conſtruunt, & qui debita a debitoribus exigunt, dominus per prophetam dicens: *Ecce in die jejunii veſtri inveniuntur voluntates veſtræ, & omnes debitores veſtros repetitis: ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie.*

Iſaia 58.

XLIII.

Abſtinendum eſt enim in his ſacratiſſimis diebus a conjugibus, & caſte & pie vivendum, & ſanctificato corde & corpore iſti ſancti dies tranſigantur, & ſic perveniatur ad diem ſanctum paſchæ: quia pene nihil valet jejunium quod conjugali macula vel opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, eleemoſynæ non commendant.

XLIV.

Admonendus eſt populus ut ad ſacroſanctum ſacramentum corporis & ſanguinis domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc minime abſtineat: ſed cum omni diligentia atque prudentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere conjugali abſtineat, & vitiis ſe purget, virtutibus exornet, eleemoſynis & orationibus inſiſtat, & ſic ad tantum ſacramentum accedat. Quia ſicut periculoſum eſt, impurum quemque ad tantum ſacramentum accedere; ita etiam periculoſum eſt ab hoc prolixo tempore abſtinere, ſola ratione eorum qui excommunicati, non quando eis libet, ſed certis temporibus communicant, & religioſis quibuſque ſancte viventibus, qui pene omni die id faciunt.

XLV.

Ut & miſſæ quæ per dies dominicos peculiares a ſacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus a publicis miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abſtrahatur. Quia peſſimus uſus eſt apud quoſdam, qui in diebus dominicis, ſive in quibuslibet feſtivitatibus, mox miſſam celebrare etiam pro defunctis ſi audierit, abſcedit, & per totum diem a primo mane ebrietati & comeſſationi potius quam Deo deſervit: admonendus eſt populus, ut ante publicum peractum officium ad cibum non accedant, & omnes ad publicam ſanctam matrem eccleſiam miſſarum ſolemnia & prædicationem audituri conveniant; & ſacerdotes per oratoria nequaquam miſſas niſi tam caute ante ſecundam horam celebret, ut populus a publicis ſolemnibus non abſtrahatur. Sed diverſi ſacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe ſunt, ſive populus, ut prædiximus, in unum ad publicam miſſarum celebrationem convenient, exceptis Deo ſacratis feminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterii contineri.

LEGES ECCLESIASTICÆ

Sancti Edvvardi Regis (a) Et confeſſoris e ſæcularibus ſuis depromptæ.

TITULI LEGUM ECCLESIASTICARUM.

I. *De clericis & poſſeſſionibus eorum.*
II. *De temporibus & diebus pacis regis.*
III. *De juſtitia ſancta eccleſiæ.*
IV. *De univerſis tenentibus de eccleſia.*
V. *De reis ad eccleſiam fugientibus.*
VI. *De fractione pacis eccleſiæ.*
VII.

(a) Pſeudonimas has leges eſſe contendit Hickes differt. Epiſtol. fol. 55 & nullas ab Eduardo rege leges fuiſſe conditas cuilibet conſtat; idcirco cum Angli per aliquot Principum ſuorum poſt conqueſtum regna totis viribus adlaboraſſe dicuntur leges Edvvardi confeſſoris renovare, de legibus Anglo-ſaxonicorum & Danorum Regum ab Edvvardo mutatis & correctis intelligendum eſt. Huic collectioni legum poſt tempora VVilhelmi I. quædam acceſſerunt; nam cum de Tanegeldo cap. 55. agitur, mentio fit VVilhelmi Rufi. *VVilkins.*

VII. *De decimis eccleſiæ reddendis, de ovibus & porcellis.*

VIII. *De apibus, & aliis multis minutis decimis.*

IX. *De his qui ad judicium ferri vel aquæ judicati ſunt per juſtitiam regis.*

X. *De denario ſancti Petri, quod Anglice dicitur Romeſcot.*

XI. *Quid ſit danegeldum, & qua occaſione ſit conſtitutum.*

XII. *De multimoda pace regis, &c. Item de manbota archiepiſcopi, epiſcopi, &c.*

XIII. *De theſauris in terra abſconditis & inventis.*

XIV. *Quid ſit regis officium, & de Carolo & Pippina * fratre ejus exemplum.*

XV. *De baronibus qui ſuas habent curias & conſuetudines.*

XVI. *De ſacha.*

XVII. *De ſoca.*

XVIII. *De thol.*

XIX. *De theam.*

XX. *De infangthefe.*

XXI. *De Judæis.*

XXII. *Decretum regis de uſurariis.*

* leg. filio

Incipiunt Leges Sancti Edvvardi regis quas in Anglia tenuit, quas Willelmus hæres & cognatus ſuus poſtea confirmavit.

PRÆFATIO.

POſt acquiſitionem Angliæ Willelmus rex quarto anno regni ſui, conſilio baronum ſuorum, fecit ſubmoneri per univerſos Angliæ conſulatus, Anglos nobiles, ſapientes, & ſua lege eruditos, ut eorum leges, & jura, & conſuetudines ab ipſis audiret. Electi igitur de ſingulis totius patriæ comitatibus viri duodecim, jurejurando primum coram rege confirmaverunt, ut quoad poſſent recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad ſiniſtram divertentes, legum ſuarum & conſuetudinum ſancita patefacerent, nihil prætermittentes, nihil addentes, nihil prævaricando mutantes. A legibus igitur ſanctæ matris eccleſiæ ſumentes exordium, quoniam per eam rex & regnum, ſolidum ſubſiſtendi habent fundamentum, leges, libertates, & pacem ipſius concionati ſunt, dicentes:

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Omnis clericus, & etiam ſcholaris, & omnes eorum res & poſſeſſiones, ubicumque fuerint, pacem Dei & ſanctæ eccleſiæ habeant.

II.

Ab adventu Domini uſque ad octavas epiphaniæ pax Dei & ſanctæ eccleſiæ per omne regnum. Similiter a ſeptuageſima uſque ad octavas paſchæ. Item ab aſcenſione Domini uſque ad octavas pentecoſtes. Item omnibus diebus quatuor temporum. Item omnibus ſabbatis ab hora nona, & tota die ſequenti, uſque ad diem Lunæ. Item vigiliis ſanctæ Mariæ, ſancti Michaelis, ſancti Joannis Baptiſtæ, apoſtolorum omnium, & ſanctorum quorum ſolemnitates a ſacerdotibus dominicis annunciantur diebus, & omnium ſanctorum in Kalendis Novembris: ſemper ab hora nona vigiliarum, & ſubſequente ſolemnitate. Item in parochiis, in quibus dedicationis dies obſervatur. Item in parochiis eccleſiarum, ubi propria feſtivitas ſancti celebratur. Et ſi quis devote ad celebrationem ſancti adveniat, pacem habeat eundo, & ſubſiſtendo, & redeundo. Item in omnibus Chriſtianis ad eccleſiam cauſa orationis euntibus pax in eundo & redeundo ſit eis. Similiter ad dedicationes, ad ſynodos, ad capitula venientibus, ſive ſubmoniti ſint, ſive per ſe quid agendum habuerint, ſit ſumma pax. Etiam ſi excommunicatus aliquis abſolvendi cauſa ad epiſcopum confugerit, abſolutus, eundo & redeundo pacem Dei & ſanctæ eccleſiæ habeat. Quod ſi aliquis ei forisfecerit, epiſcopus inde juſtitiam faciat. Verumtamen ſi quis arrogans pro epiſcopi juſtitia emendare noluerit, epiſcopus regi notum faciat. Rex autem conſtringat malefactorem, ut emendet cui forisfecerit, ſcilicet primum epiſcopo, deinde ſibi: & ſic erunt duo gladii, & gladius gladium juvabit.

III.

Ubicumque regis juſtitia, vel cujuſcumque ſit, placita tenuerit, ſi miſſus epiſcopi veniens illuc apparuerit cauſam ſanctæ eccleſiæ, ipſa primitus terminetur. Juſtum eſt enim ut ubique Deus præ cæteris honoretur.

IV.

Quicumque de eccleſia aliquid tenuerit, vel in fundo eccleſiæ manſionem habuerit, extra curiam eccleſiaſticam coactus non placitabit, quamvis forisfecerit: niſi, quod abſit, in curia eccleſiaſtica rectum defecerit.

V.

Ubicumque reus vel noxius ad eccleſiam, præſidii cauſa confugerit: ex quo atrium eccleſiæ tenuerit, a nemine inſequente nullatenus apprehendatur, niſi per pontificem vel miniſtros ejus. Quod ſi fugiendo, domum ſacerdotis, vel curiam ejus intravit: eamdem ſecuritatem & pacem habeat, quam & apud eccleſiam: dum tamen domus ſacerdotis & curia ejus, in fundo eccleſiæ conſiſtant. Hic ſi latro vel raptor eſt, quod male cepit, ſi ad manum eſt, reddat: & ſi illud penitus extirpaverit, & de ſuo proprio unde reddet habuerit, in integrum ei cui damnum intulit, reſtituat. Quod ſi more ſolito latro taliter egerit, & forte fortuito ad eccleſiam & ſacerdotum domos frequenter evaſerit: ablatione reſtituta, provinciam forisjuret, nec redeat: & ſi forte reditum fecerit, nullus eum hoſpitari præſumat, niſi a rege data licentia.

VI.

Si quis vero ſanctæ pacem eccleſiæ violenter infregerit, epiſcoporum eſt juſtitia. Quod ſi nocens ſententiam eorum diffugiendo vel arroganter contemnendo deſpexerit, clamor de eo deferatur ad regem poſt quadraginta dies: & regis juſtitia mittet eum per vadimonium, & plegios, ſi habere poterit, uſque dum Deo primitus, regi & eccleſiæ poſtea ſatisfaciat. Qui ſi infra triginta & unum dies, ſive per amicos aut notos, ſive per juſtitiam regis inveniri non poterit, utlegabit eum rex verbo oris ſui. Si vero poſtea repertus fuerit, & retineri poſſit, vivus reddetur, vel caput ejus, ſi ſe defenderit: lupinum enim gerit caput a die ut legationis ſuæ, quod Anglice *VVulfesheofod* dicitur. Et hæc eſt lex communis & generalis de omnibus utlegatis.

VII.

De omni annona, decima garba Deo debita eſt, & ideo reddenda. Et ſi quis gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum; qui unam tantum vel duas habuerit, de ſingulis pullis ſingulos denarios. Similiter qui vaccas plures habuerit, decimum vitulum; qui unam vel duas de vitulis ſingulis obolos ſingulos. Et qui caſeum fecerit, det Deo decimum; ſi vero non fecerit, lac decimo die. Similiter agnum decimum, vellus

lus decimum, caſeum decimum, butyrum decimum, porcellum decimum.

VIII.

De apibus vero ſimiliter decima commodi, quin etiam de boſco, de prato, de aquis, & molendinis, parchis, vivariis, piſcariis, virgultis, hortis, & negotiationibus, & omnibus rebus quas dederit Dominus, decima pars ei reddenda eſt, qui novem partes ſimul cum decima largitur. Qui eam detinuerit, per juſtitiam epiſcopi & regis, ſi neceſſe fuerit, ad redditionem arguatur. Hæc enim beatus Auguſtinus prædicavit & docuit: & hæc conceſſa ſunt a rege, & baronibus, & populo. Sed poſtea inſtinctu diaboli multi eam detinuerunt, & ſacerdotes locupletes negligentes non curabant inire laborem ad perſequendas eas, eo quod ſufficienter habebant ſua neceſſaria vitæ. Multis enim in locis modo ſunt tres vel quatuor eccleſiæ, ubi tunc temporis una tantum erat, & ſic cœperunt minui.

IX.

De illo quo judicium fieri debet, veniat illuc miniſter epiſcopi cum clericis ſuis, & ſimiliter juſtitia regis cum legalibus hominibus provinciæ illius, qui videant & audiant, ut æque omnia fiant: & quos Dominus per miſericordiam ſuam, non per merita ſalvari voluerit, quieti ſint & libere recedant: & quos iniquitas culpæ, non Dominus damnaverit, juſtitia regis de ipſis juſtitiam faciat. Barones vero qui ſuam habent curiam de ſuis hominibus, videant ut ſic de eis agant: quatenus erga Deum reatum non incurrant, & regem non offendant. Et ſi placitum de hominibus aliorum baronum oritur in curiis ſuis, adſit ad placitum regis juſtitia, quoniam abſque ea placitum finiri non licet. Si qui barones judicia non habent, in Hundredo, ubi placitum habitum fuerit, ad propinquiorem eccleſiam, ubi judicium regis erit, determinandum eſt, ſalvo jure baronum illorum.

X.

Omnis qui habuerit triginta denariatus vivæ pecuniæ in domo ſua, de ſuo proprio, Anglorum lege, dabit denarium ſancti Petri: & lege Danorum, dimidiam marcam. Iſte vero denarius debet ſubmoneri in ſolemnitate apoſtolorum Petri & Pauli, & colligi ad feſtivitatem quæ dicitur, ad vincula, ita ut ultra illum diem non detineatur. Si quiſpiam detinuerit, ad juſtitiam regis clamor deferatur, quoniam denarius hic eleemoſyna regis eſt: juſtitia vero faciat denarium reddere, & foriſfacturam epiſcopi & regis. Quod ſi quis plures domos habuerit, de illa ubi reſidens fuerit in feſto apoſtolorum Petri & Pauli denarium reddat.

XI.

Videtur hoc caput additum poſt tempore Henrici II.

Danegeldi redditio propter piratas primitus ſtatuta eſt: patriam enim infeſtantes, vaſtationi ejus pro poſſe ſuo inſiſtebant. Ad eorum quidem inſolentiam reprimendam, ſtatutum eſt danegeldum annuatim reddi, ſcilicet duodecim denarios de unaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni reſiſtendo obviarent. De hoc quoque danegeldo libera & quieta erat omnis eccleſia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio eccleſiæ erat, ubicumque jacebat, nihil prorſus in hac tali redditione perſolvens: quia magis in eccleſiæ confidebant orationibus, quam in armorum defenſionibus. Hanc itaque tenuit Anglorum eccleſia libertatem uſque ad tempora VVilielmi regis junioris, qui Rufus vocabatur; donec eodem a baronibus Angliæ auxilium requirente, ad Normanniam retinendam de Roberto fratre ſuo, cognomento Curtehoſa, Jeruſalem proficiſcente, conceſſum eſt ei, non lege ſtatutum tamen, neque firmatum, ſed hac neceſſitatis cauſa, ex unaquaque hida ſibi dari quatuor ſolidos, eccleſia non excepta. Dum vero collectio cenſus fieret, proclamabat ſancta eccleſia, ſuam repoſcens libertatem: ſed nihil profecit.

Eccleſia libera ſolo a danegeldo uſque ad tempus VVilielmi Rufi.

XII.

Pax regis multiplex eſt. Illa enim data manu ſua, quam Angli vocant *cynninger bonde fralde grith*: alia, die quum primum coronatus eſt, quæ dies tenet octo: in natali Domini, dies octo: in paſchate, dies octo: in pentecoſte, dies octo, *&c. Infra.* Mambote vero (id eſt compenſatio Domino perſolvenda pro homine ſuo occiſo) Anglorum lege, regi, & archiepiſcopo, tres marcas de hominibus eorum propriis: ſed epiſcopo ejuſdem comitatus, & conſuli, & dapifero regis, viginti ſolidos, baronibus autem aliis, decem ſolidos, *&c.*

XIII.

Theſauri de terra regis ſunt, niſi in eccleſia vel in cœmeterio inveniantur. Et licet ibi inveniatur, aurum regis eſt, & medietas argenti: & medietas eccleſiæ ubi inventum fuerit, quæcumque ipſa fuerit, vel dives, vel pauper.

XIV.

Rex autem qui vicarius ſummi regis eſt, ad hoc eſt conſtitutus, ut regnum terrenum, & populum Domini, & ſuper omnia ſanctam veneretur eccleſiam ejus, & regat, & ab injurioſis defendat, & maleficos ab ea evellat & deſtruat & penitus diſperdat. Quod niſi fecerit, nec nomen regis in eo conſtabit: verum, teſtante papa Joanne, nomen regis perdit. Cui Pippinus & Carolus filius ejus necdum reges, ſed principes, ſub rege Francorum ſtulto ſcripſerunt, quærentes ſi ita permanere deberent Francorum reges ſolo regio nomine contenti. A quo reſponſum eſt: Illos decet vocari reges, qui vigilantes defendunt regunt eccleſiam Dei, & populum ejus, imitari regem Pſalmographum dicentem: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam*, &c.

Pſal. 100. Quæ præterea ſequuntur apud Lambardum in hoc capite de officio regis, & de jure & appendiciis coronæ regni Britanniæ, cum epiſtola Eleutherii papæ ad Lucium regem, non habentur aut in noſtro manuſcripto, aut in Hovedeno.

XV.

Archiepiſcopi, epiſcopi, comites, barones, & omnes qui habent ſacham, & ſocam, thol, theam & infangthefe: etiam milites ſuos & proprios ſervientes, ſcilicet dapiferos, pincernas, camerarios, coquos, piſtores, ſub ſuo friborgo habeant. Et item iſti ſuos armigeros, vel alios ſibi ſervientes ſub ſuo friborgo. Quod ſi cui foriſfacerent, & clamor vicinorum de iis aſſurgeret, ipſi tenerent eos rectitudini in curia ſua: illi dico qui haberent ſacham, & ſocam, thol, & theam, & infangthefe.

XVI.

Sacha eſt, quod ſi quilibet aliquem nominatim de aliquo calumniatus fuerit, & ille negaverit, foriſfactura probationis vel negationis, ſi evenerit, ſua erit.

XVII.

Soca eſt, quod ſi aliquis quærit aliquid in terra ſua, etiam furtum, ſua eſt juſtitia, ſi inventum fuerit, an non.

XVIII.

Thol (quod nos dicimus telonium) eſt, ſcilicet quod habeat libertatem vendendi & emendi in terra ſua.

XIX.

Theam, quod ſi quiſpiam aliquid interciet ſuper aliquem, & interciatus non poterit vvarrantum

tum ſuum habere, erit foriſfactura ſua, & juſtitia ſimiliter de calumniatore, ſi defecerit.

XX.

Omnis enim qui habet ſacha & ſocha, thol & theam, & infangthefe, prædictas videlicet conſuetudines, juſtitia cognoſcentis latronis ſua eſt, de homine ſuo, ſi captus fuerit ſuper terram ſuam. Illi vero qui non habent has conſuetudines, coram juſtitia regia rectum faciant in hundredis, vel in vvapentachiis, vel in ſcyris.

XXI.

Sciendum quoque quod omnes Judæi, ubicumque in regno ſunt, ſub tutela & defenſione regis ligea debent eſſe: nec quilibet eorum alicui diviti ſe poteſt ſubdere ſine regis licentia. Judæi enim, & omnia ſua, regis ſunt. Quod ſi quiſ- B piam detinuerit eos, vel pecuniam eorum, perquirat rex, ſi vult, tanquam ſuum proprium.

XXII.

Uſurarios quoque defendit rex Edwardus, ne remaneret aliquis in toto regno ſuo. Et ſi quis inde convictus eſſet quod fœnus exigeret, omni A ſubſtantia propria careret, & poſtea pro ex lege haberetur. Hoc autem aſſerebat ille rex, ſeu audiſſe in curia regis Francorum, dum ibidem moraretur, quod uſura ſumma radix omnium vitiorum eſt.

LEGES ALIÆ EDUVARDI REGIS NORTMANNICO IDIOMATE conſcriptæ.

TITULI LEGUM ECCLESIASTICARUM.

I. *De pace ſanctæ eccleſiæ, & aſyli jure eidem conceſſo.*

II. *De eo, qui monaſterium, ſeu eccleſiam, vel domum fregerit.*

III. *De denario ſancti Petri (ſeu* Romeſcot*) pendendo.*

IV. *De renuentibus ſancti Petri denarium pendere.*

V. *De inteſtatorum bonis.*

P R Æ F A T I O.

CEs ſont les lois & les cuſtumes que le reis Willia mgrauntat a tut le puple de Engleterre, apres le conqueſt de la terre: iceles meiſmes que le reis Edovvard ſon coſin tint devant lui.

HÆ ſunt leges & conſuetudines quas VVilielmus rex conceſſit univerſo populo Angliæ, poſt terræ acquiſitionem: ipſe ſcilicet eaſdem quas rex Edovvardus conſanguineus ejus ante ipſum cuſtodivit.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Ceo eſt a ſaveir Pais a ſaint Yglise, de quel forfait que home out fait en cel tens, e il pout venir a ſaint Yglise out pais de vie & de membre. E ſe alquons meiſt main en celui qui la mere Yglise requireit, ſe ceo ſuſt v eveſque, v abbeje, v Yglise de religion, rendiſt ceo que il javereit pris, e cent ſols de forfait, e de mer Yglise de paroiſſe xx. ſolz. e de chappele x. ſolz. e que enfrajant la pais le rei en Merchenelae, cent ſolz les amendes, altreſi de heinſare, e de avveit purpenſed.

C

I.

Intelligendum eſt: Pax ſanctæ eccleſiæ de quocumque reatu quis hoc tempore ſit culpabilis, & venire poteſt ad ſanctam eccleſiam, pacem habeat vitæ & membri. Et ſi quis manum ei injecerit, qui matrem eccleſiam quæſierit, ſive epiſcopi fuerit eccleſia, ſive abbatiæ, ſive eccleſia religionis, reſtituat quod abſtulerit, & mulcta nomine centum ſolidos, matrici etiam eccleſiæ parochiali viginti ſolidos, & capellæ decem ſolidos. Et qui pacem regiam violaverit, centum ſolidis emendet lege Merciorum, ſimiliter de heinſare, & de inſidiis præcogitatis.

II.

Et ſi alquons eſt apelez de muſter fruiſſer, v de chambre, e il neit eſted blamed enarer, ſen eſcondit per xii. leals homes nomez ſei duzime D mein, e ſil eſt altre fiee eſted blamed, ſen eſcondied a treis dubles, ceo a ſaveir, per * xlviii. homes leals, nomes ſei trenteſiſte mein: e ſil aver nes pot ſut a la iviſe a treis dubles ſi coil donſt a treis * du blein ferment, e ſil ad enarrer' larcin amended alt al evv, li arceveſque averad de forfeiture xl. ſolz en Merchenlae, e li eveſques xx. ſolz, e li quenz xx. ſolz, e le baron x. ſolz, e li vilain xl. denir.

* xxxvi,

* i. dublein.

II.

*Et ſi quis appellatus fuerit de fractione monaſterii, ſeu eccleſiæ, vel cubiculi, nec fuerit retro diffamatus, ipſe abneget cum xii. legalibus hominibus, quos vocant, duodecima ſua manu; & ſi alia vice increpatus fuerit, tunc hoc neget triplicato numero, videlicet xxxvi. legalibus hominibus, quos vocant, triceſima ſexta ſua manu: & ſi hos habere nequiverit, eat a la * iviſe triplicatum, ſicut dicitur ad triplicatum ſacramentum: & ſi alias de latrocinio compoſuerit, eat ad judicium aquæ. Archiepiſcopus habebit de foriſfactura xl. ſolidos in Merciorum lege, & epiſcopus xx. ſolidos, & comes xx. ſolidos, & baro x. ſolidos, & villans xl. denarios.*

* Examinis genus: ſed hæc per conjecturam.

III.

Franc home qui ad aver champeſtre xxx. deniers vailaunt, deit doner le dener ſeint Pere. Le ſeignur pur iiii. den. que il donrad, ſi erunt quites E ſes bodiers, & ſes boner, & ſes ſerians. Li burgeis qui ad en ſon propre chatel demi marc vailant, deit doner le dener ſeint Pere. Qui en Denalae francz home eſt, e il averad demi marc en argent vailant de aveir champeſtre, ſi deverad doner le dener ſeint Pere: e par le dener qui li ſeignur durrat, ſi erront quites ceals qui meinent en ſon demaine.

III.

Liber homo qui habuerit 30. denariorum valorem in averiis campeſtribus, debet dare ſancti Petri denarium. Pro iv. denariis quos dominus dederit, quieti erunt bordarii ſui, etiam bonerii & ſervientes ſui. Burgenſis qui in propriis ſuis bonis valorem poſſidet dimidiæ marcæ, tenetur dare ſancti Petri denarium. Qui Danorum lege liber eſt, & in campeſtribus animalibus valere æſtimatur dimidium marcam argenti, tenetur dare ſancti Petri denarium: & per denarium quem dominus dederit, quieti erunt qui in ſuo degunt dominico.

IV.

Qui renent le dener ſeint Pere, le dener rendra per la juſtice de ſeint Yglise, e xxx. den.

IV.

Qui negaverit denarium ſancti Petri, eum reddat per juſtitiam ſanctæ eccleſiæ, & mulcta nomine xxx.

for-

Digitized by Google

furfait, e ſi il en eſt plaide de la juſtice le rei, le forfait al eveſque xxx. den. e al rei xl. ſolz.

A den. & *ſi in jus vocatus fuerit a juſtitia regis, epiſcopo luat xxx. denariis, & regi xl. ſolidis.*

V.

Si home mort ſans deviſe, ſi departeot les enfans l'erite entre ſei per uavell.

V.

Si quis inteſtatus obierit, liberi ejus hæreditatem æqualiter dividant.

ANNO CHRISTI 1049.

CONCILIUM ROMANUM I.

ANNO CHRISTI 1049.

CONTRA SIMONIACOS CELEBRATUM ANNO

Domini MXLIX. tempore Leonis Papæ IX.

Tempus concilii.

H*Anc ſynodum tempore ſupra notato Romæ celebratam fuiſſe teſtatur Hermannus in chronico, his verbis:* Proximo paſcha Udalricum Augienſis cœnobii proviſorem Romam venientem abbatis benedictione conſecravit: & monaſterii ejuſdem privilegia, antiquitus a ſede apoſtolica tradita, ſua authoritate confirmavit & innovavit, Indictione ſecunda, VII. Kalendas Aprilis. Idem papa in hebdomada poſt Albas ſynodum cum epiſcopis Italiæ Romæ celebravit. Idem in hebdomada pentecoſtes aliam ſynodum Papiæ congregavit: indeque per montem Jovis cum pluribus Romanorum in Ciſalpinas partes devenit. *Hæc Hermannus.*

Acta concilii quæ? Damian. opuſcul. 6. c. 31. Tom. 3.

Decretum illud quod contra ſimoniacos in concilio Romano ſub Clemente II. conſtitutum fuerat, in hac ſynodo per Leonem pontificem confirmatum eſſe Petrus Damiani in epiſtola ad Henricum Ravennatem archiepiſcopum teſtatur his verbis. Veruntamen & hoc otioſum eſſe non credimus, ſi quid ſuper hoc negotio idem venerabilis Leo papa ſtatuerit, exponamus. Nam cum omnes ſimoniacorum ordinationes ſynodalis vigoris authoritate caſſaſſet, protinus a Romanorum ſacerdotum multitudine, magnæ ſeditionis tumultus exortus eſt: ita ut non ſolum ab ipſis, ſed a pleriſque diceretur epiſcopis, omnes pene baſilicas ſacerdotalibus officiis deſtitutas, & præcipue miſſarum ſolemnia, ad ſubverſionem Chriſtianæ religionis, & deſperationem omnium circumquaque fidelium, funditus omittenda. Quid plura? Poſt longa ſane diſceptationum hinc inde volumina, tandem ſuggeſtum eſt, reverendæ memoriæ nuper ejuſdem ſedis epiſcopum Clementem decreviſſe: Ut quicumque a ſimoniaco conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ tempore non ignorans ſimoniacum eſſe cui ſe obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ordinis officio miniſtraret. Quam nimirum ſententiam protinus venerabilis Leo ratam percenſuit, & ſub hujuſmodi pœna hos in acceptis officiis de cetero perſeverare mandavit. Nam & nonnullos hodieque conſpicitis, qui dum a talibus per diverſos gradus fuerint ordinati, ab eodem ſummo pontifice ad epiſcopatus apicem ſunt provecti: nec id perperam, &c.

Clem. II. Decretum de ſimoniacis.

Aliud Leonis decretum, eadem epiſt. ad Henr. c. 27.

Aliud idem Petrus ejuſdem pontificis ſynodale decretum recitat ſuperius eadem epiſtola, iſtis verbis: Nam & is qui ſupra magnificus Leo, omnes clericos ab hæreticis venientes, in his quidem, quos adepti ſunt, ordinibus præcepit recipi: ad altiores autem gradus prohibuit promoveri. Cujus decreti nos titulum contenti ſumus hic breviter adhibere: ad textum autem mittemus, quibus vacat diffuſius illic exarata perlegere. Quin omnis, *inquit*, cujuſlibet ordinis clericus, qui catholicam deſerens, hæreticæ communioni ſe miſcuerit, ſi B ad eccleſiam fuerit reverſus, in eo gradu, in quo erat, ſine promotione permaneat, &c. Ponamus itaque, ut ſimoniaci in nullo a ceteris hæreticis differant, atque per ſchiſmaticam ſectam ſimiliter cum eis ab eccleſiaſtica communione procul recedant: in ſacerdotio tamen, vel ceteris gradibus, quicumque jam ab eis promoti ſunt, Leoniano decernuntur permanere judicio. *Hæc Petrus ex decreto Leonis ſancita in hac prima ſynodo, in qua prominentiores vepres ſucciſi eſſe noſcuntur.*

1. q. 7. c. nemo cujuſlibet.

G. C. *Celebratam hanc a Leone ſynodum cum epiſcopis Italiæ, ait Hermannus: ſed ad eam convocatos Galliæ epiſcopos omnes aſſerit chronicon S. Benigni, cujus hæc ſunt verba.* Domino Leucorum epiſcopo Brunone, qui appellatus eſt Leo Papa, C ordinato, evocatus eſt ab ipſo Romæ ad concilium domnus archiepiſcopus *Halynardus, ſimulque omnes epiſcopi Galliæ, ad pertractandum inibi de ſtatu & correctione ſanctæ eccleſiæ.

*Lugdunenſis.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad Ann. Chr. 1049. n. 10.

De hoc Concilio hæc VVibertus lib. 2. Vitæ S. Leonis c. 3. *Ibi Sanctus Leo ſtatuta quatuor Synodorum principalium viva voce corroboravit, decretaque omnium deceſſorum ſuorum Pontificum tenenda confirmavit: Simoniacam etiam hæreſim damnavit, quæ jam nonnullas mundi partes invaſerat, & in eodem Concilio quoſdam depoſuit Epiſcopos, quos prædictæ hæreſis nævo ſuæ nequitiæ maculaverat.* Paulo poſt: *Decimas quoque a cunctis dandas Chriſtianis, quarum nec mentio erat apud Apuliam, &* D *per quoſdam orbis fines, eccleſiis reſtituit. Venditiones altarium ſub anathemate prohibuit; ſed conſtituit, ut partes decimarum ad Epiſcopum pertinentes, aut quiſque Præſul ſibi retineret, aut cuicumque vellet, tribueret: partem autem ad altare pertinentem proprio Paſtori Eccleſiæ gratis concederet. Inceſtas conſanguineorum nuptias, in multis orbis partibus indiſcrete habitas diſcidit, pluresque nobilium hoc turpi devinctos nexu, ſeparavit. Alia quoque perplura canonum capitula ſtuduit renovare, quæ ne faſtidium gignant, hic ſuperſedimus recitare.* Quid ibi altaris nomine ſignificetur, & de altarium venditione, ac redemptionibus legendus Marca in nota ad Canonem VII. Concilii Claromontani. Porro hebdomada poſt Albas hoc anno die ſecunda menſis Aprilis inchoatur, duratque uſque ad diem nonum ejuſdem menſis, quo dominica ſecunda poſt Paſcha die 26. Martii celebratum exorditur; indeque Leo IX. in literis quibus Trevirenſis eccleſiæ privilegia confirmat a Brouvero lib. 11. Annal. Trevir. recitatis, de hac Synodo Romana ait: *In ſynodo noſtra,* E *quam circa 17. poſt ipſum Paſchalem diem Deo præſidente celebravimus,* & Hermannum Contractum hujus ſynodi Epocham recta conſtituiſſe nos edocet, *Hactenus Pagius.*

In hoc Concilio diſcuſſa eſt etiam Joannis Epiſcopi Tuſcanenſis transmigratio ad Portuenſem Eccleſiam, atque a Patribus juxta comperta Pontifex dedit diploma X. Kal. Maii Ind. 2. Pontif. ann. 1. hoc eſt, paucis poſt diebus a Concilio, pro confirmatione privilegiorum Eccleſiæ Portuenſis, in quo ſubſcribuntur Eberchardus Archiepiſcopus Treverorum, Alinardus Lugdunenſis Archiepiſcopus cum 13. aliis Epiſcopis: unde conſtat revera Epiſcopos Galliæ vocatos fuiſſe ad hoc Concilium. Legitur diploma apud Ughellum Ital. ſac. tom. 1. de Epiſcopis Portuenſibus num. 25. & ſupra inter Epiſtolas Leonis IX.

AD SYNODUM ROMANAM

A Leone IX. Anno 1049. celebratam.

ADDITIO.

Ex Manſ. Suppl. pag. 1256.

Synodum hanc in collectione ſua recenſuit Labbeus, ſed ex actis nihil vel fere nihil exhibuit, quod omnia deperiiſſe cenſuerit. Mihi vero obtigit plura reperire, quæ hic omnia ad reparanda ea, quæ perierant, per ordinem referre viſum eſt. Primo igitur ex Lunigii ſpicilegio pag. 202. ſeſe offert bulla Leonis IX. in eo concilio data, de primatu Trevirenſis eccleſiæ, in qua Patres concilii hujus Romani, longe ordine deducti, leguntur. Secundo offert ſeſe approbatio facta in eodem concilio vitæ, rerumque geſtarum S. Deodati ex Nivernenſi epiſcopo abbatis vallis Galilææ in Voſage, quam habes apud Bollandiſtas ad diem 19. Junii pag. 883.

BULLA LEONIS IX.

De primatu eccleſiæ Trevirenſis.

LEo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo Eberhardo Trevirenſium archiepiſcopo, veſtriſque ſucceſſoribus ſalutem in Domino. Æternum Divinæ diſpenſationis conſilium, quo decrevit per tempora diſtribuere omnia, nulla rerum mutabilitate mutatur, nullſque temporum diverſitate variatur. Unde factum eſt, ut hujus æternæ diſpoſitionis immutabilis ordo noſtram de Tullenſi epiſcopatus humilitate mediocritatem ad Apoſtolicam promoveret ſublimitatem; gratuito quidem dono, non aliquo exigente noſtro merito. Quocirca veſtra fraternitas, dulciſſime frater, nos noſtra caritate victa comitata eſt, & Romæ nobiſcum aliquantulum remorata. Interea loci, cum unuſquiſque ſuum jus ſuumque rectum, quod vel ablatum penitus, vel aliquantulum immutatum eſſet, omnimodis reſtituere cuperemus, dilectionis veſtræ privilegia nobis attuliſtis, quæ primatum Galliæ Belgicæ, ſobſcripto modo, veſtris anteceſſoribus datum a noſtra Apoſtolica ſede aſſerebant, pro eo, quod in exordio religionis veſtra Trevirenſis eccleſia, prima illis in partibus fidei rudimenta percepiſſet, per egregios dogmatiſtas, Eucharium, Valerium, Maternum, quos beatiſſimus Petrus Apoſtolorum princeps inſtruxit, & inſtructos ordinavit, & illuc ad prædicandum direxit. In quibus privilegiis etiam antiquiora privilegia incendio memorantur conſumpta, quæ prænominatis Sanctis, eorumque ſucceſſoribus, id eſt Agricio, Maximino, Paulino, Severo, almificis utique viris, a primordio authentice conceſſa erant de eodem. Quæ etiam privilegia Theodorico Trevirenſi archiepiſcopo, Joannes XIII. papa, Benedictus VI. necnon alius Benedictus VII. Egberto ſimiliter Trevirenſi archiepiſcopo temporibus Ottonis primi, & ſecundi pia diſpoſitione contulerunt. Nos autem ea intuentes & diligenter perpendentes, dignum duximus cum conſilio, & conſenſu totius cleri & populi Romani, id ipſum de Primatu, ſicut conſtitutum erat, confirmare, atque noſtris Apoſtolicis apicibus corroborare. Quod ubi in eccleſia S. Petri in dominica Paſſionis, cuncto clero, cunctoque populo nos ipſi, ſorſum in ambone conſiſtentes, præſentia veſtra revelavimus; & eadem privilegia legi fecimus, pro amore diſcipulorum Sancti Petri, quos prætulimus Eucharii, Valerii, & Materni, ab omnibus acclamatum eſt, jure primatum ipſum vobis, veſtriſque ſucceſſoribus deberi; qui in Cathedra ſedetis diſcipulorum ſancti Petri. Quapropter, omnibus ipſis laudantibus & reſpicientibus pro inveſtitura ipſius primatus, Romana mitra caput veſtrum inſignivimus: qua & vos & ſucceſſores veſtri in eccleſiaſticis officiis, Romano more, ſemper utamini, ſemperque vos eſſe Romanæ ſedis diſcipulos, reminiſcamini. Quod tamen in ſynodo noſtra, quam circa XII. poſt ipſum Paſchalem diem, Deo præſidente, celebravimus, Epiſcopis & Archiepiſcopis, necnon & aliis ordinibus conſentientibus, melius & firmius ſtabilivimus, ea tamen, ut ſingulis annis vos, veſtrique ſucceſſores ſemel legatos veſtros ad nos noſtroſque ſucceſſores mittatis; per quos vobis de noſtris utilitatibus illis in partibus agendis remittamus; & ſemper vos ipſi tertio anno Romam viſitationis gratia, ut dulciſſimi fratres ad primogenitum fratrem, veniatis, niſi forte inevitabilis neceſſitas ingruerit. Quapropter deſideriis veſtris annuentes ſecundum præfatorum privilegiorum tenorem per hoc noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis privilegium decernimus, & confirmamus ipſum vobis, veſtriſque ſucceſſoribus primatum hoc modo, ut habeatis primum locum poſt Legatum apoſtolicum in Galliam, Germaniamve deſtinatum, &c. & ſi miſſus Romanæ eccleſiæ defuerit, poſt imperatorem, vel regem ſedendi, quæque alia in privilegiis Theodorico conceſſis enarrata ſuis locis. Ego Almardus Lugdunenſis eccleſiæ indignus archiepiſcopus in prædicta ſynodo reſidens ſalva priſcarum conſtitutionum firmitate, & Lugdunenſis eccleſiæ authoritate hoc decretum laudavi, manuque propria roborans ſubſcripſi. Ego Joannes Portuenſis epiſcopus in prædicta ſynodo reſidens confirmavi, & ſubſcripſi. Ego Gadalous epiſcopus ſubſcripſi. Ego Benedictus ſanctæ Tuſcanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. Ego Gerardus Florentinus epiſcopus ſubſcripſi. Ego Creſcentius ſanctæ Silvæ Candidæ gratia non meritis epiſcopus ſubnotavi. Ego Hugo Aſſiſienſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Wido Aſtenſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Wido Vulturnenſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Cunibertus Taurinenſium epiſcopus ſubſcripſi. Ego Henricus Spoletanus epiſcopus ſubſcripſi. Data Idibus Aprilis per manus Petri Diaconi, & Bibliothecarii, & Cancellarii ſanctæ Apoſtolicæ ſedis. Anno Domini Leonis IX. papæ I. indict. II.

APPROBATIO VITÆ S. DEODATI,

De qua in præfatione.

ANno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadrageſimo nono indict. 2. concurrente ſexto, epacta quartadecima, regnante Henrico filio Conradi imperatoris anno decimo, ac imperante tertio: hæc geſta, quæ de piæ memoriæ pontifice Deodato ſcripta ſunt ad ſummum Apoſtolicæ ſedis apicem delata ſunt, atque in provinciali ſynodo ejuſdem ſanctæ Ro-

manæ

ANNO CHRISTI 1049.

manæ eccleſiæ eſt conſtitutum, ut in præſentia epiſcoporum, abbatum, clericorum, & laicorum, recitarentur, & cum recitata fuiſſent data authoritate ab ipſo ſummo Papa Leone IX. primo anno ſui Apoſtolatus decretum eſt, quatenus in Eccleſia Dei legerentur, & firmiſſime ſervarentur ad laudem, & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, & honorem ipſius beatiſſimi patroni noſtri Deodati, & ad ædificationem multorum per cuncta ſæcula ſæculorum.

Ad hoc idem concilium pertinet ſequens Leonis bulla, quam exhibet Heineccius in antiquitatibus Goslarienſibus lib. 1. pag. 49.

Leo epiſcopus Servus ſervorum Dei omnibus Chriſti fidelibus. Sancti propoſiti votum non ſolum Divino effecto impletur, ſed etiam humano B ſuffragio adjuvatur. Sit autem notum omnibus ſanctæ eccleſiæ filiis tam præſentibus, quam futuris, quia filius noſter cariſſimus ſecundus Henricus imperator auguſtus quamdam eccleſiam a ſe funditus conſtructam in honorem ſanctæ Dei genitricis dominæ noſtræ virginis Mariæ, & BB. Apoſtolorum Simonis, & Judæ poſitam loco Goſlaria, ubi fratres ſunt ſub canonica degentes regula, quibus præpoſuit quemdam presbyterum nomine Rumaldum tam pro animæ ſuæ, ſuæque conjugis Auguſtæ filiæ noſtræ Agnetis remedio, quam pro ſalute etiam parentum ſuorum Conradi, & Giſilæ divæ memoriæ pio affectu, piaque intentione ſancto Petro, ejuſque Apoſtolicæ ſedi per ſcripturam propria manu ſignatam penitus con- C ceſſit per manus noſtras, ſcilicet indigni Vicarii ejuſdem Apoſtolorum principis, cum eſſemus cum eo Moguntiæ, ibique ſynodum haberemus, ut ipſa eccleſia poſita ſub apoſtolico jure in perpetuum libera, & quieta perſiſtat ab omni jure, & dominio, ab omni læſione, & moleſtia ſuam integritatem habens in omnibus rebus, & facultatibus, quas modo habet in prædicto loco Goslaria in Egeln & Ibereſelib, & in Scemmenſtete, & in Gerſtete, & in Valentro juxta Rhenum ſito, aliiſque locis, & villis, & quæcumque in perpetuum habitura eſt, ſive ſint mobilia, ſive immobilia. Quod donum de manibus prædicti filii noſtri Auguſti ſuſcipientes decrevimus per hoc noſtræ apoſtolicæ authoritatis privilegium omne ro- D bur apoſtolicum eidem eccleſiæ ſanctæ Mariæ, & Sanctorum Apoſtolorum Simonis, & Judæ contribuere & condonare, ut integra in ſuis rebus, ſuiſque poſſeſſionibus in ſæcula conſtans nullum metuat, vel ab imperatore, vel a rege, vel aliqua perſona publica, vel privata diſpendium, ac detrimentum. Dignum tamen duximus eidem cariſſimo filio noſtro Auguſto, ejuſque ſucceſſoribus ad vocationem ipſius ſacri loci ea ratione relinquere, ut ſemper in poteſtate habeant præpoſitos ſecundum Deum ordinare, non autem ex bonis ipſis aliquid alicui in proprium dare, ſive in beneficium tribuere. At ſi contra prohibitionem noſtram quiſquam eorum tentaverit agere, liberum jubemus eſſe præpoſito, & canonicis, qui ibi E pro tempore fuerint ſic omnimodo ad Romanam A eccleſiam deinceps reſpicere, ut nihil metuant de imperiali, vel regia conditione. Epiſcopus autem, in cujus diœceſi iſtius eccleſiæ conſtructum eſt monaſterium, nihil in eo habeat juris aut poteſtatis præter eccleſiaſticum regimen, & ſecundum canonica inſtituta epiſcopalem poteſtatem. Statuimus igitur Apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione, ut nulla poteſtas imperialis, vel regia, eccleſiaſtica, vel ſæcularis, vel quævis hominum perſona magna, vel parva, cujuſcumque ſit ſexus vel ætatis contra hoc noſtræ Apoſtolicæ corroborationis privilegium venire pertentet. Quiſquis vero, quæve, quodviſve fuerit uſque ad dignam ſatisfactionem noſtri Apoſtolici anathematis vulnere ſauciatus exiſtat. Qui vero B ab hic prohibitis ſe cuſtodierit, & quidquid hic legitur illibate obſervaverit, plenam habeat a nobis benedictionem, & a Deo ſempiternam ſalutem.

Datum IV. Kalen. Novemb. per manus Petri Diaconi Bibliothecarii, & Cancellarii S. Apoſtolicæ ſedis anno Domini Leonis PP. I. indic. III.

Denique in hoc *ipſo* concilio inſtitutum aſſerit Engelhuſius chronic. pag. 201. jejunium banni, quid ſit illud docet Serrarius rer. Mogunt. lib. I. cap. 32. his verbis: *Jejunium bannitum fuit magnum, & intenſum jejunium, quod ad Dei bannum, ſeu pœnam, iramque avertendam ab iis ſuſcipiebatur, qui ſe banno divino dignos agnoſcebant; hujuſque ad noſtra fere tempora fuit in Moguntina ec-* C *cleſia uſus, & ea mada fere per triduum ſervabatur, iiſdemque feriis quemadmodum quatuor temporum jejunia, ſed aliis hebdomadibus, quas admemoriam verſiculo iſto ſignificabat.*

Poſt ſalus & miſeri *tibi erunt jejunia banni, id eſt poſt dominicas, quibus canitur* ſalus, *&* miſericordia, *quarum illa eſt dominica XIX. poſt Trinitatem. Hæc Dominica poſt quaſi modo geniti.*

Antequam vero manum ab hac ſynodo retraham juvat addere, quod ſtatim ſubdo ad unum aliquod pertinens, ex conciliis Romanis; quale vero neſcio. In charta quadam Turonenſi relata a Sammarthanis Gall. Chriſt. tom. I. pag. 763. hæc narrantur ipſis ſancti Gregorii papæ VII. verbis: *Beata memoria virum dominum Leonem pa-* D *pam IX prædeceſſorem noſtrum cuidam canonica præpoſito Carnotenſi in Synodo Romana ſuper Clerum B. Martini* (Turonenſis) *proclamati, quia cum ceſſarent vicinæ eccleſiæ* (a ſacrorum celebratione) *pro Gervaſio Cenomannenſi epiſcopo & Gaufrida Martello capto, ipſe Clerus S. Martini ſervata ſua eccleſiæ conſuetudine ceſſare voluerit;* (ſ. noluerit) *& idcirco ex omni caret obnixe poſtulanti,* (ſic) *ſe qui ſibi conſilium daret facturum uſque in tertiam diem promiſiſſe. Die igitur tertia coadunata conſilio, ſe ab ipſo B. Martino, quia petitioni huic conſentire animum induxerat, in ſomnis graviter increpatum fuiſſe palam omnibus retulit. Ipſique Carnotenſi Clerico in his verbis reſpondit. Frater nolo inquietare B. Martinum. Huic reponſioni Synodus tota aſ-* E *ſenſum præbuit.*

CONCILIUM TICINENSE,

A Leone IX. celebratum anno Chriſti MXLIX.

HAec *ſynodum* in hebdomada Pentecoſtes Papæ congregaſſe Leonem, indeque per montem Jovis cum pluribus Romanorum in Ciſalpinas partes deveniſſe, *ait Hermannus, ut ſupra vidiſti, ſed quid in ea ſit actum non addit.*

CONCILIUM ROMANUM,

In quo privilegium monaſterio S. Gratæ Bergomenſis diœceſis conceſſum eſt.

pag. 619. Ex Labbei Appendice Tom. IX.

EXtat tamo IV. Italiæ ſacræ privilegium monaſterio S. Gratæ a Leone papa IX. conceſſum: ſed cujus anni concilio, incertum. Neque enim unum Romæ concilium Leo celebravit. Quod igitur anno M. XLIX. tribuerit Ughellus, mera divinatio eſt. Et privilegium ipſum totum, merum fortaſſe figmentum dici debet: cum in eo ſit mentio Conradi Imp. eidem concilio præſentis, qui tamen decem annis totis ante Leonis pontificatum obierat. Irrepſiſſe librarii errore nomen Conradi ſuſpicatur Ughellus. Quod ſi ita eſt, ſuaque privilegio fides aſſeritur: fatendum certe eſt, editum in aliqua concilio fuiſſe, cujus memoria nobis alia nulla ſuppeditat. Quatuor enim quæ extant Romanæ ſynodi Leonis papæ IX. ſtatim poſt paſcha celebratæ ſunt: earum igitur nulli tribui poteſt privilegium, VI. Idus Junii conſignatum. Quale autem idcunque eſt, hic exhibeo.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis.

EGo Leo, ſervus ſervorum Dei, una cum reverendiſſimis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, aliiſque ſanctæ eccleſiæ catholicæ fidelibus in ſacra ſynodo reſidentibus, necnon & judicibus legiſque doctoribus, ſpirituali filio domino Conrado imperatore, intervenientibus precibus Ambroſii Pergamenſis * epiſcopi, necnon Older. Brixienſis epiſcopi, poſtulantibus inſuper prædictis imperatore & ſimiliter prædictis reverendiſſimis epiſcopis, nos ſanctamque ſynodum deprecantibus: noſtra & totius ſacræ ſynodi largitione conceſſimus monaſterio S. Gratæ curtem & caſtrum, attinentia, & cuncta quæ Adleida mater S. Gratæ, quæ hoc monaſterium de propriis rebus ædificavit, & imperialibus conſtitutionibus ſeu præceptis omnia ad eumdem monaſterium pertinentia multo jure confirmata conſtituit, ut electiones abbatiſſæ in ſororum ordinatione permaneant, & omnia in poteſtate abbatiſſæ ſine aliqua diminutione conſiſtant, & regibus, ſive pontificibus, patriarchis, archiepiſcopis, metropolitanis, epiſcopis, abbatiſſæ, ſeu e quolibet veſtrorum, & domino clero intemerata permanere perpetualiter conſtituimus ſanctæ Pergamenſi matri eccleſiæ, ubi domnus Ambroſius epiſcopus prærordinatus eſſe videtur, noſtra ſynodali concordi largitione concedimus, ac omnia quæ ſpiritualiter agere debet, hoc eſt, circa conſecrationem abbatiſſæ vel monacharum, & de * nulla ſe intromittant, neque de caſtro, &

* hic eſt, Brigoturodis.

* Forte, de nulla re. Harduinus.

A curte de Saranica, neque de aliis caſtris & villis, campis, vineis, caſis, molendinis, tam de civitate Pergamenſi, quam de foris per totum comitatum cum omnia & omnibus ad eumdem monaſterium S. Gratæ de prædicto epiſcopo attinentia cum religioſo jure concedimus. Unde ſi quis contra hanc apoſtolicam & ſynodalem authoritatem & largitionem quiſquam epiſcopus invaſor aliquid moliretur, ſive contra hoc quod prædiximus, repugnaverit, cujuſcunque gradus, vel ordinis, aut officii, vel dignitatis, aut generis, ſciat ſe in iram B. Petri apoſtolorum principis, & omnium ſanctorum, & noſtram, noſtrorumque prædeceſſorum

B * curſurum, & æternaliter anathematis vinculo damnatum, ac in excommunicatione victurum univerſalis eccleſiæ & cuncti populi Chriſtiani. Inſuper niſi a malo reſipuerit, irrevocabili exilio puniatur, vel ultimis ſuppliciis feriatur, & bona ejus publicentur. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator in omnibus extiterit, benedictionis gratiam & vitam æternam cum omnibus ſanctis habere mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen. Fiat, fiat. In his autem interfuerunt archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, judices Romani ſeu de vicinis & longinquis civitatibus. Interfuit D. Conradus

* Forte, incurſurum. H.

C imperator, & Ambroſius, & Oldericus, epiſcopi, &c. quorum impulſo N. Præneſtinus, Georgius Portuenſis, Deodatus Hoſtienſis, Martianus Narnienſis, Benedictus Tiburtinus, Bernardus Caſtrienſis, Joannes Petroſinus, Gregorius Ortenſis, Georgius Tiburtinus, Valentinus Manotenſis, Theodorus Mileto, Savinus abbas Planetæ, D. abbas Altinenſis; omnes archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, & reliqui plures cardinales, ſic actis interfuere. Gregorius cardinalis ad vincula, Benedictus S. Cæciliæ, Andreas presbyter patriarche Lateranenſis, Julianus presbyter Lateranenſis, Fauſtinus presbyter S. Petri, Marcus presbyter

D S. Petri apoſtoli. Hi omnes cardinales his actis interfuere. Fauſtinus caput ſenatus & conſul, & judex de palatio, Julianus de Ferro Muana Romanus, P olus de templo palatii, & plures alii.

Data & corroborata VI. idus junii in patriarchio Lateranenſi Domini ſalvatoris feliciter. Amen, amen. Subſcriptio notarii, omiſſo ſigno.

Ego Stephanus notarius interfui, & juſſu D. Leonis ſummi pontificis omnia ſupradicta ſcripſi & tradidi.

CONCILIUM REMENSE,

Pro diſciplina & moribus eccleſiæ reformandis celebratum anno domini MXLIX. tempore Leonis papæ IX.

Ex vetuſto Remenſi codice a Baronio editum.

I. QUÆ ANTECESSERUNT CONCILIUM.

1 Leonis electio & conſecratio.

[1] DEfuncto papa Damaſo, qui in civitate Brixenorum, quæ eſt in provincia Iſtriæ, fuerat epiſcopus, & in apoſtolica ſede inthronizatus, triginta ſolummodo ibi vixerat diebus: Romani, legatione de ejus obitu ad imperatorem Henricum directa, petieruut ut eccleſiæ paſtore viduatæ ab eo ſubrogaretur alius.

Qui

1 Hoc eſt Itinerarium Anſelmi, ſub nomine Actorum Concilii Remenſis a Baronio in fine Tom. XII. in Appen-

ANNO CHRISTI 1049.

Qui ſuper hoc negotio, epiſcoporum & optimatum imperii ſui quærens conſilium, invenit inter ceteros dominum Brunonem Tullenſem ad idem officium ſubeundum eſſe idoneum: utpote qui ætatis maturitate, morumque & ſcientiæ claritudine videbatur conſpicuus, ſibique ſanguinis affinitate proximus. Unde apoſtolicæ dignitatis ei adjudicata ſunt inſignia: juſſumque ab Auguſto, ut ad hæc ſecundum eccleſiaſticas ſanctiones ſuſcipienda, Romana inviſeret mœnia. Sed quia ſolemnia imminebant nativitatis dominicæ; hæc cum clero, cujus fuerat paſtor, diſpoſuit celebrare, eiſque celebratis, quo erat præceptum, abire.

Hujus itaque pontificis notitiam in colloquio, a præfato imperatore & Francorum rege, pacis & amicitiæ confirmandæ gratia, ante non multum tempus habito, memoratus abbas Herimarus fuerat conſecutus. A quo etiam promiſſum acceperat, quod in proximo quadrageſimali jejunio, B. Remigii ſepulcrum abſque equi ſolatio foret expetiturus: quia cum eorumdem regum aliquando familiaria adinvicem perferens mandata, per contiguam regionem tranſierit, ipſius ſancti locum orationis gratia inviſere neglexerit. Quod idem abbas ſagaciter recolens animo, ſua diligens ſcripta illi ſuggerit, ut quoniam pro delegato ſibi apoſtolici primatus officio Romam ire diſponit, ſi quando ad cognatos fines certo eccleſiæ revocetur emolumento, non fiat irrita Francorum apoſtolo ab eo facta promiſſio. Mittit vero ei in munere vas ad bibendum idoneum, intus & exterius auro decentiſſime decoratum *: inſinuans illi de ipſius ſancta eccleſia dedicanda ſuum cum petitione deſiderium. Ad hæc idem epiſcopus benigne refert, quia etſi alia nulla ſe revocet eccleſiæ utilitas, vel pro ſolo amore ſancti Remigii reverſurum ad Gallias, & ejus baſilicam dedicaturum, ſi divina annuerit benignitas.

* *Lignum fuiſſe aſſeritur a Deſiderio abbate Caſſinenſi eodemque Victore papa III.*

Celebratis ergo in ſeda civitatis Leucorum duobus dominicæ nativitatis diebus: in tertio, clero ſuo valefaciens, iter carpere Romam ducens aggreditur. Quo perveniens, cum favore totius populi honorabiliter excipitur: apoſtolicæque dignitatis infulis inſignitus, in hypapante domini, in cathedra B. Petri inthronizatur, & Leo papa Romano more nuncupatur. Hic digne adminiſtrans quæ ſui ſunt officii, inſtanterque diſponens quæque * videntur accommoda divinæ religioni: quadrageſimalis temporis explet jejunia, ſuccedentiaque dominicæ reſurrectionis ibi celebrat ſolemnia. Quibus elapſis, ſynodum convocat epiſcoporum Italiæ: & ibi quælibet perverſa in eorum epiſcopiis pullulantia, aut corrigit, aut hortatur corrigere.

* Forte, videtur. H.

Il Leo abit in Gallias, Remos uſque.

Aliquanti autem temporis interlabente curriculo, Gallicum reviſere ſolum tam beato Remigio facta promiſſio, quam orthodoxæ fidei in illis partibus adeo tepefactæ perſuadet intentio. Unde a Romanis expetita licentia, per quaſdam Latii urbes iter agens, in eis multa diſponit eccleſiaſticæ honeſtati congrua: tandemque adit imperatorem Henricum, in regione commorantem Saxonica.

Interea memoratus abbas deſiderii ſui compotem ſe futurum ex ipſius papæ certus pollicitatione, regi Francorum Laudunum venienti occurrit in pentecoſtes ſolemnitate, ejuſque conſilium & favorem expetit de præfato templo apoſtolica conſecrando benedictione: monens & poſtulans, ut his agendis ſuam præſentiam exhibeat, & epiſcopos regnique ſui principes ſecum intereſſe faciat. Cui idem rex ad præſens mente benigna annuit: ſeque, niſi alicujus impedimenti interceſſerit cauſa, tantæ feſtivitati adfuturum aſſerit. Ex quo promiſſo abbas lætificatus revertitur, indeque papæ Coloniam Agrippinam cum imperatore advenienti, in apoſtolorum Petri & Pauli natalitio fit obvius: a quo adventus ſui ad Remenſe ſolum, gerendarumque ibi rerum tempus & ordinem, inveſtigat diligentius.

Ille vero ſibi notificans pandit, quomodo prius deliberaſſet, ut octava die ab ipſius ſancti feſtivitate, quæ in *Kalendis Octobris* habetur celeberrima, illo veniret: & ipſius monaſterium dedicans, poſtea ibidem ex epiſcopis Galliæ congregatam ſynodum celebraret. Qua ſententia mutata, ad eumdem locum in ſolemnitate S. Michaelis archangeli ſe venturum, & in eccleſia B. Mariæ Remis miſſarum ſacra in eadem die memorat celebraturum: feſtum vero glorioſi patris Remigii, pretioſi corporis ejus elevationi; & ſubſequentem, baſilicæ conſecrationi; ceteros deinde tres, ſynodi deputat celebrationi. Quibus auditis, ad ſuum cœnobium rediit abbas, ſuaque ſcripta per Franciam eique contiguas direxit provincias: invitans ſanctæ eccleſiæ fideles, ut ad tanti gaudii participationem concurrant mente promptiſſima, tam pro amore & veneratione ejuſdem patroni ſui, quam ut benedictione muniri mereantur apoſtolica.

A Leone papa indicitur ſynodus Remenſis.

Ceterum papa Colonia digreſſus, Tullum in exaltatione dominicæ Crucis venit: indeque circumjacentium regionum epiſcopis & abbatibus literis ſuæ authoritatis mandari præcepit, ut in præfixa die ſibi occurrerent ad ſynodum celebrandam in baſilica præfati Francorum apoſtoli: ut per quem orthodoxæ fidei initiati ſunt rudimentis, in ejus præſentia conſequerentur reparationem tepefactæ in ſe divinæ religionis. Hujuſmodi mandatis gratulatur pia fidelium devotio, præparans ſe ſtudioſe ad implendum quod ex apoſtolicæ dignitatis ſibi promulgatur edicto.

Venenatus autem ſerpens, qui ab exordio mundi ad humani generis inhiat præcipitium, tam ſalutari propoſito, commenti ſui nititur opponere obſtaculum. Ad complendam enim perfidiæ ſuæ voluntatem quoſdam potentes laicos excitat, qui inceſtis conjugiis operam dando, & aliorum criminum nefariis uſibus ſe implicando, violatores erant honeſtatis eccleſiaſticæ: ideoque verebantur reatuum ſuorum latebras in lucem prodere. Sed & nonnullos epiſcopos & abbates illis adjungit, qui in ovile dominicum aliunde, non per oſtium, irruperant, & in eccleſiis ſuis, catholicorum patrum ſanctionibus contraria quædam pullulare permiſerant, quæ condictæ ſynodi examinatione reſecanda manifeſtari metuebant. Ut enim ſcriptum eſt: *Omnis qui male agit, odit lucem:* & idcirco peccatis ſuis magis magiſque occultationis adhibet obnubilationem. Tantæ itaque perverſitatis viri, incentoris ſui callida ſuggeſtione inſtructi, regi Francorum ſuggerunt, regni ſui decus annihilari, ſi in eo Romani pontificis authoritatem dominari permitteret; vel ſi eidem, ut decreverat, occurrens præſentiæ ſuæ favorem ad cogendum concilium exhiberet.

Joan. 3.

Adduunt etiam, quod nullus anteceſſorum ejus id

pendice ad an. 1049. publicatum, cui nullum Auctoris nomen præfixum eſt, quia deerat in MS. codice, quo uſus eſt Baronius, qui hoc anno n. 24. ait, ſe ſe fruſtra illud Itinerarium, quod ab illis actis diverſum putabat, perquiſiiſſe. Marlotus Tom. 2. Metropolis Remenſis l. 3. c. 28. illud ex Cod. MS. correctius publicavit. *Pagius ad ann.* 1049. n. 21.

ANNO CHRISTI 1049.

id reperiatur aliquando conceſſiſſe, ut ob ſimilem cauſam in Franciæ urbes ingreſſus pateret alicui papæ. His vero agendis, pacis & tranquillitatis congrua ſunt tempora: regni autem ejus ſtatus ſit in perturbatione non modica, quibuſdam viris potentibus dominationis ejus jugum detrectantibus, terraſque & caſtella quælibet ab ipſius ditione abalienantibus. Quapropter regiæ dignitati ferunt congruere, utilitati reipublicæ ſuæ ſapienter conſulere potius, quam ſynodis intendere: principes ſuos, & totius exercitus ſui potentiam in rebelles commovere. Ipſos etiam epiſcopos & abbates penes quos maxima pars facultatum regni eſt, cenſent immunes hujus expeditionis eſſe non debere: ante alios abbatem ſancti Remigii, quem, quaſi de rerum ſuarum abundantia præſumentem, pro vanæ gloriæ amore ad monaſterium ſuum conſecrandum calumniabantur Romanæ urbis pontificem evocaſſe.

Hac igitur verſipelli perſuaſione rex emollitus, & ab honeſto propoſito ad ſeductionis devia flexus, papæ per Silvanectenſem mandat epiſcopum, ſe ſuoſque pontifices cum abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam ſibi reſiſtentium: ideoque non poſſe occurrere illi in præfixo termino ad peragendum concilium. Unde adventum ſuum in Franciam in aliud tempus differat: quo abſolutis hujuſmodi negotiis cum debito cum honore ſuſcipiat. Ad hæc papa remandat; promiſſionem beato factam Remigio nequire ſe irritam facere, ſed ad baſilicam ejus dedicandam procul dubio venturum: ubi, ſi qui divinæ religionis amatores convenerint, cum eis ſynodi rationem ſe fatetur habiturum. Cujus mandati ad regem relatione perlata, ipſe tamen in rebelles iter aggreditur, coacta in unum ingenti exercitus ſui militia: ſed & epiſcopis, & pleriſque abbatibus contra voluntatem ſuam illo euntibus; illis etiam perverſis eccleſiarum rectoribus ad id negotium ultro ſe ingerentibus, qui ut ſummi paſtoris vicarium actus eorum examinare venientem poſſent effugere, eamdem expeditionem exitiali techna elaboraverunt ſtruere. Abducitur cum eis & memoratus abbas ſancti Remigii, mœſtus admodum & gemens, quaſi non eſſet viſurus effectum deſiderii ſui. Sed divinæ conſolationis ejus mœrori non defuit potentia.

Vix enim unius diei & dimidii itinere confecto, indulta eſt illi redeundi licentia. Qui reverſus celerrime, Romanum antiſtitem adhuc Tulli remorantem expetit: eumque pro regiis mandatis jamdiu conceptum propoſitum non permutaſſe cognoſcens, gratulabundus ad monaſterium rediit, inſtanter præparare ſatagens, quæ tanti patris confluentiumque filiorum ſanctæ eccleſiæ forent neceſſaria conventui. Jam quippe dierum prope erat terminus, qui ſupradictæ diſpoſitionis completioni fuerat attributus.

Venit Remos Leo papa.

Denique domnus papa a Leucorum urbe digreſſus, iter ad Remenſem ducens urbem arripuit: & in opportunis locis, ſingulis quibuſque noctibus, manſione accepta, in vigilia feſtivitatis ſancti Michaelis ad Curmolenſem villam venit. Cui præfatus abbas ibidem obvius factus, quæcumque neceſſarius expetit uſus, illi omnique comitatui ejus affluenter ſuppeditavit. Die vero ſequenti ad ſanctum pervenit Remigium, archiepiſcopis tribus comitatus, Trevirenſi videlicet, Lugdunenſi, Veſontionenſi, aliiſque viris honorabilibus: inter quos erat Joannes epiſcopus Portuenſis, & Petrus eccleſiæ Romanæ diaconus, & ipſius urbis præfectus. His protinus conglobatur in unum tota fratrum congregatio, & * cunctis abbatum, monachorum, clericorum, qui jam ex multis confluxerant partibus, numeroſa concio. Ex quibus omnibus in atrio baſilicæ diſponitur decentiſſima proceſſio, epiſcopis tribus, Silvanectenſi videlicet, Andegavenſi, Nivernenſi, longe digeſtos ordines antecedentibus, textumque evangelii cum aqua benedicta & aromatum odore ferentibus. Sic ergo diſpoſiti, papam advenientem ſuſcipiunt, cui eccleſiam introeunti reſponſorium, *Lætentur cœli*, cum digna modulatione concinunt: & dum ante altare ſanctæ crucis orat, aliud reſponſorium, ſummæ Trinitati videlicet, concinentes finiunt. Progreſſo autem eo uſque ad altare ſancti Chriſtophori, & ante venerandi Francorum apoſtoli ſepulcrum orationem explente, iterum hymnum, *Te Deum laudamus*, conſona vocum jubilant vociferatione. Qui tandem in ſede ſibi decenter apparata paululum reſidens, adſtantes lætificavit benedictione apoſtolica: & exinde egreſſus, ab eiſdem pſallentium choris cum divinis laudibus deducitur uſque ad civitatis mœnia.

* Lege, cuneis: & mox clericorumque Hard.

Qui Remenſis clerus cum archiepiſcopo ſuo, aliiſque quibuſdam obviam procedens epiſcopis, perſpicuæ proceſſionis numeroſos diſponit ordines in atrio S. Dionyſii martyris. Ubi ad tanti pontificis ſuſceptionem competentia concinens cantica, uſque ad eccleſiam ſanctæ Mariæ illum comitatur cum maximæ jubilationis gloria. Illic vero, ante ſanctæ crucis & ejuſdem Dei genitricis altaria completa oratione, in archiepiſcopali aliquantulum reſedit ſede, archipræſule Remenſi ad ejus dexteram, Trevirenſi autem reſidente ad ſiniſtram. Deinde miniſtris altaris præparatis, quibuſque pro officiorum congruentia: & ipſe ſacerdotalibus redimitus inſignibus, proceſſit ad miſſarum celebranda ſolemnia. Quibus expletis, & adſtante populo apoſtolica benedictione munito, prædicto Remorum archiepiſcopo ſibi ſuiſque neceſſarios ſumptus ſuppeditante, refectionem percepit in majori palatio, juxta eccleſiam ſito.

Die autem ſubſequenti, metuens ne præpediretur frequentia circumfluentium populorum, duobus tantum comitatus capellanis, dum nocturnæ a fratribus explerentur vigiliæ, ad ſanctum remeavit Remigium: factoque ſibi balneo lotus & tonſus eſt, utpote qui imminentem tanti patris ſolemnitatem in craſtino celebraturus, transferre diſponebat tam pretioſæ gemmæ venerabile pignus: & præparata ſibi quadam domo contigua eccleſia illic ſecretum remorandi expetiit, quia metuebat ad publicum procedere.

Ad ſepulchrum enim ſancti, quaſi ex toto orbe excitata, tanta hominum confluebat numeroſitas: ut introeuntibus, ſpatioſi templi vix ſufficeret capacitas. Advolabant enim tam ex vicinis, quam ex longinquis regionibus, promiſcui ſexus innumerabiles, effundebat aſpera Francia ad honorem glorioſi apoſtoli ſui villanos, oppidanos, & cives: ſed & Gallia pene ex omnibus ſuis partibus huc tranſmittebat populorum millia: inter quos accelerabant epiſcoporum, abbatum, monachorum, clericorum generoſa agmina. Ignobilis nobili, aut inops cedere neſciebat diviti: ſed omnes una conglobati, concurrebant intentione devota, buſtoque cæleſtem margaritam continenti dulcia imprimentes oſcula, oblationum ſuarum quiſque pro poſſe offerebant donaria. Qui vero conſtipatorum violentia repulſi propius accedere non valebant, heu! quantum gementes ſe deſiderii ſui privari effectu, de longe projectis muneribus quæ attulerant, quaſi lapidi-

ANNO CHRISTI 1049.

pidibus, ſancti ſepulcrum pia tamen devotione obruebant.

Eſt autem ante fores ipſius baſilicæ quoddam ſpatioſum atrium, in quo quotiens denſitatem ſui perpeti non poterat frequentia tantorum explicabat cœtuum, eo ducta aviditate cernendi ipſum beati Petri vicarium. Poſt beati enim Remigii captatum ſuffragium, ad hujus ſummopere inhiabat conſpectum. Qui ut magnanimo deſiderantium ſatisfaceret affectui, eminentius ſolarium domus, in qua remorabatur, petens, unde & adſtantes contueri, & ab eiſdem conſpici, & loquens poſſet audiri, apoſtolica eos benedictione lætificavit. Hiſque recedentibus, & aliis ſubinde atque aliis illud atrium catervatim replentibus, ter in eadem die ſuæ exhortationis monita impertiens ſalubria, liquido patefecit, quæ vitanda, quæque ad ſalutem animarum ſuarum ſibi forent expetibilia. In eadem denique domo, ſacra myſteria ſibi fecit celebrari: quia non dabatur uſpiam locus opportunus eccleſiam introeundi, nec ipſi fratres præ importunitate plebium ſolitum illic penſum divini valebant perſolvere officii.

Adveniente interea nocte, nec tamen confluentium rareſcente, ſed magis magiſque crebreſcente copia, domnus papa metuens ne in ſacris vigiliis Deo famulantes importunitate plebis præpedirentur exequi divinæ ſervitutis ſolemnia; tum etiam ne ſibi pretioſi corporis ſancti ipſius transferendi, eccleſiæque dedicandæ inhiberetur copia: delegatis clericis ſuis ejuſdem loci memorato abbati, ſpatioſitatem templi præcepit penitus evacuari, obſeratiſque diligenter foribus, omnibus intercludi facultatem introeundi. Præcepit etiam ex ſua parte hoc populis conociari, ut ad horam ſecederent, & abſque ulla ſui impetus inquietudine ſolemnes illius noctis excubias cum digna devotione a Deo militantibus celebrari ſinerent: ſe procul dubio die ſubſequenti eorum deſideriis promittit ſatisfacturum, & theſaurum deſiderabilem, quem quærebant, illorum conſpectibus expoſiturum. Si vero mandatis detrectarent annuere, infecto negotio, propter quod adveniſſet, receſſurum fore. Quod cum tandem maxima difficultate fuiſſet obtentum, pleraque tamen numeroſitas populorum cum copioſis luminaribus deforis excubans, ejuſdem pollicitationis præſtolaretur effectum: cereorum ubertate, quaſi multiplici ſiderum ſplendore, interius irradiata eccleſia, Deo ſervientium chori in canticis ſpiritualibus decentiſſime illius noctis exegerunt ſpatia.

Mane autem facto ſuſceptus eſt a domno papa intra eccleſiam ſanctus martyr Cornelius: quem cum aliis ſanctorum pignoribus comperientes clerici, illo detulerunt pro multis violentiis, quas eccleſia ſua patiebatur a quibuſdam malefactoribus. Circa horam deinde tertiam: redimitus idem apoſtolicus inſulis ſacerdotalibus, ad glorioſi patris Remigii ſepulcrum procedit cum thymiamateriis & crucibus, ſociatis ſibi archiepiſcopis quatuor, Remenſi videlicet, Trevirenſi, Lugdunenſi, Veſontionenſi, cum quibuſdam aliis: ſed & ipſius loci abbate, domnoque Hugone venerabili patre cœnobii Cluniacenſis, & illius ordinis plurimis. Cum quibus litania facta, & ſuper ſanctum corpus non modica thymiamatum accenſa fragrantia, cecinit reſponſorium, *Dirigatur oratio mea*. Quo cum verſu expleto, feretrum ſancti, ut præparatis inſtrumentis aptatum ad portandum redderetur habile, a ſuo loco paululum removit, & antiphonam, *Confeſſor domini Remigius*, decantavit.

At ubi competenter, prout res exigebat, diſpoſitum fuit: ipſe ante alios cum præfatis archi-

A epiſcopis, & abbatibus, ſuppoſitis humeris illud devote lacrymans extulit, & reſponſorium, *Iſte eſt de ſublimibus*, inchoavit. Cujus vocem ſubſequentes chori pſallentium ovantes erumpunt in jubilationis tripudium, præque alacritate cordis. O quantorum ora manantium rigavit redundantia fletuum? quantorumve mentes ad tanti patris captanda ſuffragia ſunt compunctæ in ſuſpiria beatorum gemituum! Tradens autem dominus papa eumdem pretioſum theſaurum ſe ultro ingerentium * vobis, ab inquietudine turbarum ſeceſſit in oratorium ſanctæ Trinitatis, quod ad meridianam plagam infra ambitum ipſius eccleſiæ decenter conſtructum erat, Harduini cujuſdam illius loci cœnobitæ ſtudio continens dominicum ſepul-

* *corr.* vocis

B crum eleganter imaginatum inſtar illius Hieroſolymitani, in quo noſtra requievit ſalvatio. Hoc igitur Trevirenſem archiepiſcopum in ſui præſentia eadem die conſecrare fecit, ex conſenſu præfati Remorum archipræſulis multorum ibi ſanctorum collatis reliquiis.

Denique monaſterii foribus patefactis, ubi illa cœleſtis gemma deſiderantium populorum eſt expoſita obtutibus, tum vero cerneres promiſcuum vulgus præ nimia exultatione manibus plaudere, innumeros in divinas laudes gratulabunda vociferatione erumpere, potentes, impotentes, nobiles, ignobiles, quemque pro ſuis viribus ſummopere niti, ut tam optata gaudia propius mereretur contingere. Magna fides, magno procul dubio re-

C muneranda præmio: quæ ne tanti reddatur expers emolumenti, nec imminentis mortis revocatur periculo. Quidam enim præ nimia deſiderii ſui feſtinatione præcipites, dum inter conſtipatos cuneos corruunt, non valentes reſurgere, ſuffocati & conculcati intereunt. Rapitur & jactatur potius quam portatur pretioſi corporis theca, tot millium undique propellente frequentia, velut navis æquoreorum fluctuum hac & illac agitata violentia, nunc hi, nunc illi, extorquendo ſibi ſelicia vendicant dona. Et ut paucis multa concludantur, nec longius ambagibus legentium deficiat intentio: toto interſtitio, quod civitatem & caſtellum ipſius ſancti interjacet, tam jocunda agitatur contentio. Adeſt Remenſis clerus cum ci-

D vium multitudine, apoſtolum ſuum ad propriæ urbis mœnia elaborat devehere.

Quem vix ab hujuſmodi impetus denſitate avulſum, ſanctæ Dei genitricis infert eccleſiæ: ut cui viventi in corpore dignis laboribus vitæ præſentis multa comparaverat commoda, catholicæque religionis competentia addiderat inſignia, huic vel unius noctis morula, exultationem ſimul & ſanctificationem, ſuorum oſſium exhiberet præſentia. Collocato ergo eo ſuper ſanctæ Crucis altare, archiepiſcopus Veſontionenſis ad altare beatæ Mariæ procedens, miſſarum ſolemnia cum eorum clero de ipſius glorioſi patris celebravit feſtivitate.

His autem expletis, dum concurrentium devotio magis agglomeratur, diei interea elapſo cur-

E riculo nox ſubſequitur: cujus tamen caligine baſilicæ illius adyta nullo modo fiunt obſcura: tot gratulabundi conventus ſuum quodammodo diem præferentia undique micant luminaria. Monachi autem ibidem circa patronum ſuum lætis invigilant excubiis, & matutinalem explent curſum cum duodecim lectionibus & reſponſoriis ſuis. Poſt quos eaſdem vigilias ſolemniter peragendas canonici ſuſcipiunt, & cum novem lectionibus matutinorum officia conſummantes uſque ad lucem protrahunt. Qui facto mane, Primam, Tertiam, Miſſamque cum Sexta hora ante ſolita decantantes tempora, venerabile corpus cum divinis laudibus efferunt a

bea-

ANNO CHRISTI 1049.

beatæ Dei genitricis eccleſia: quod in circuitu civitatis cum jucunditate deportantes, congruas ſtationes per præfixa faciunt ſpatia. Cumque ad eum locum ventum eſſet, ubi quondam fuerat porta antiqua, Petens nuncupata vocabulo, per quam idem ſanctus hoſtem humani generis in eadem urbe viſibilibus ignium debacchantem exterminiis adhuc in carne vivens orationibus expulit: illic eoſdem pretioſos artus deponunt, & ipſius miraculi memoriam digna devotione & canticis ſpiritualibus agunt. Ad cujus facti memoriale ibidem baſilica moderno eſt conſtructa tempore: quam quidam ſervus Dei, Conſtantinus nomine, ſuis impenſis eleganter compoſuit, & Dei famulos ad ejus obſequium, quoad potuit, dum viveret, aggregavit, & in honore ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſanctique Remigii conſecrari fecit.

IV. Dedicatio baſilicæ S. Remigii.

Dum itaque agitur illa circuitio extra civitatis mœnia, domnus papa convocatis epiſcopis intra dedicandi monaſterii abdita, ſingulis ſingula ad conſecrandum delegavit altaria: Remenſem vero archiepiſcopum cum Liſojenſi epiſcopo ternam circuitionem cum crucibus & ſanctorum reliquiis, ſecundum eccleſiaſticum ordinem exterius conſtituit agere, ibique conſecrationis officium adimplere: ipſe vero cum ſibi neceſſariis remanens interius, divini tabernaculi ſanctificationem ſtrenue diligenterque exequitur.

Poſtquam igitur eo ventum eſt, ubi ſecundum orthodoxorum patrum decreta, pignora ſanctorum, & ſacra quæque debent intra dedicatam eccleſiam recipi, prælati canonici, ut dictum eſt, deportato corpore beati Remigii per gyrum urbis & caſtelli, atque adjacentis municipii, pervenerunt cum eo uſque ad portas monaſterii, ubi tot millium excreverat frequentia, ut præ eorum denſitate eidem glorioſo patri domum ſibi paratam introeundi intercluderetur licentia. Ipſe namque papa eaſdem januas vetuerat reſerari: ne impetus eum eodem ſancto irruentium, & ſibi diſcrimini, & impedimento cœptæ dedicationis foret conſummationi. Quocirca aliquod diverticulum, quo valeat intromitti, perquiritur: tandemque vix e turbarum inquietudine abſtractus, per feneſtram, quæ eſt ſuper S. Trinitatis oratorium, demittitur. Quem domnus apoſtolicus cum maxima devotione & canticis ſpiritualibus receptum, non ad præſens in proprio loco repoſuit, ſed ſuper principale altare, quod in honore apoſtolorum Petri & Pauli, Clementiſque & Chriſtophori martyrum, & beati Remigii, conſecraret, collocavit. Et cujus rei gratia hoc facere decreverit, dignam memoria rationis ſententiam ſubintulit: videlicet ut evidens & conſpicuus omnium appareret oculis in celebranda ſynodo: in qua ſi quis erroneus aliquid frivolum vel eccleſiaſticæ religioni adverſum efferre præſumeret: ergo hunc vir Dei illius virtutis potentiam per ſui corporis præſentiam exhiberet, quam adhuc in mundo vivens erga Arianum hæreticum exhibuit: cui in conventu epiſcoporum catholicæ fidei lucem nebuloſi dogmatis umbra obnubilare molienti, ad adventum ſuum divina virtute officium vocis extorſit; ſed paulo poſt cum humili ſatisfactione reatum ſuum agnoſcentem, animæ corporiſque eumdem ſanitate donatum ad filios adoptionis tranſtulit. Quæ perorantis papæ intentio ex ſuperno inſtinctu procedens, effectu nullo modo caruit: velut hoc opuſculum ſuo loco declarabit.

Hac ergo de cauſa ſic locato beati Remigii corpore, univerſis agminibus epiſcoporum, abbatum, monachorum, clericorum, per choros decentiſſime diſpoſitis, miſſarum ſolemnia idem pontifex ex dedicationis celebravit feſtivitate. Lecto evangelio, pulpitum conſcendens, exhortationis ſermonem fecit ad circumſtantem populum, qui plurimus monaſterii, ut dictum eſt, foribus obſeratis, per feneſtras irrumpendo ſibi fecerat aditum. Ad quem multa ex ipſius templi ſanctificatione concionatus utilia, diem illam celebrem eſſe præcepit per Remenſis epiſcopii confinia: anathematis pœna damnans omnes illos qui ad eumdem locum hujus ſolennitatis gratia per ſingulos annos confluentibus, vel inde redeuntibus, alicujus impedimenti irrogarent incommoda. Conſtituit etiam, ut ad altare, quod ut præfatum eſt, in honore apoſtolorum Petri & Pauli, Clementis & Chriſtophori martyrum, glorioſique confeſſoris Remigii, conſecraverat, non indiſcrete a quibuſque, ſicut hactenus, ſacroſancta myſteria agerentur: ſed ſecundum morem Romanæ eccleſiæ ſeptem tantummodo ſacerdotes, qui in illa congregatione digniores haberentur, ad hoc officium deputarentur: ſoli Remenſi archiepiſcopo, ipſiuſve cœnobii abbati ibidem miſſas agendi poteſtate collata, & cui idem abbas daret licentiam, certe interdum rationis exigente gratia, necnon clero Remenſi bis in anno, feria videlicet ſecunda paſchalis feſti, & vigiliæ aſcenſionis dominicæ, quando ſolennes illic ſtationes ex antiqua faciunt traditione. Hæc decreta ne aliquando irrita fierent antiquitate temporis, litteris mandari, eaſque ſignari ſigillo ſuæ præcepit auctoritatis.

Deinde memoratum populum, ſecundum inſtitutionis ejus verba publicam de peccatis ſuis confeſſionem agentem abſolvit: expletiſque divinis officiis, apoſtolica benedictione ſanctificans illum dimiſit. Pontifices autem, cœnobiorumque rectores, & ceteros ſacri ordinis miniſtros qui ibi aderant, ad eumdem locum in craſtino juſſit reverti, ut cum illis haberet rationem quam condiceret ſynodi.

Acta concilii.

Die vero altera, quæ eſt quinto Nonas Octobris, congregati ſunt in memorata baſilica epiſcopi, videlicet numero viginti, cum quinquaginta fere abbatibus, & aliis eccleſiaſtici ordinis quamplurimis: ubi ſtatim vetus querela inter Remenſis ac Treverenſis archiepiſcopi clericos eſt renovata; his adſtruentibus, quia Remenſis primas eſſet in Gallia, ideoque illi diſpoſitio competeret ſynodica; econtra vero illi archiepiſcopo Treverenſi eamdem dignitatem conabantur adſcribere, primamque ſedem poſt Romanæ eccleſiæ præſulem in celebrando concilio acquirere. Domnus autem papa non arbitratus opportunum tempus, quo his rationibus imponi valeret congruus finis, ſcilicet potius metuens hujuſmodi controverſiam prorumpere ad ſcandalum contentionis: in modum coronæ ſedilia epiſcoporum diſponi, & in medio eorum ſuæ ſedis ſuggeſtum præcepit locari; cujus ordinationis modum ex arbitrio Remenſis archipræſulis ſanxit adminiſtrari. Qui convocatis archidiaconis, & quibuſque cleri ſui præcipuis, cum eorum concilio, in modum, ut dictum eſt, coronæ, pontificum ſedilia; & in medio ejus, apoſtolicæ ſedis apparari fecit inſignia. His ita diſpoſitis, dominus papa ſacerdotalibus, quaſi ad celebrandam miſſam, infulis redimitus, proceſſit ex oratorio S. Trinitatis, cum cruce & evangelii libro, antecedentibus cum ſacri ordinis miniſtris: ſexque alii coram eo procedentes, ante ſanctum altare ex integro cantaverunt antiphonam, *Exaudi nos domine*. Qua expleta cum pſalmo, & *Glo-*

ANNO CHRISTI 1049.

Gloria, archiepiſcopus Treverenſis litaniam fecit: eaque finita conventum diaconus ut ad Deum preces effunderet admonuit, & ſic tempori congruentem domno apoſtolico orationem dicente, lectum eſt evangelium: *Dixit Simoni Petro Jeſus: Si peccaverit in te frater tuus*. Poſt hæc conſederunt omnes ordine quo Remenſis archipræſul diſpoſuit: dominus quidem papa in medio, ut dictum eſt, choro, verſo vultu ad ſepulcrum beati Remigii; ante oculos autem ejus ad orientalem plagam Remenſis in dextera, Treverenſis vero in parte reſedit ſiniſtra.

Matth. 18.

Poſt Remenſem deinde, ſecundum ſubnotatum ordinem reſederunt Beroldus Sueſſionenſis, Trogo Morinenſis, Frollandus Silvanectenſis, Adalbero Metenſis: ad meridianam autem plagam Aylenardus archiepiſcopus Lugdunenſis, Hugo Lingonenſis, Joſfridus Conſtantienſis, Ivo Sagenſis, Herbertus Liſojenſis, Hugo Bajogarenſis, Hugo Avringeoſis, Theodoricus Virdunenſis: ad ſeptemtrionalem vero plagam Hugo archiepiſcopus Veſontionenſis, Hugo Nivatnenſis, Euſebius Andegavenſis, Pudicus Namnatenſis, epiſcopus Anglorum, & Joannes Portuenſis. Poſt quorum terga in modum ſimilitet coronæ reſederunt abbates hoc ordine: domnus ſcilicet abbas ſancti Remigii Herimarus, domnus Hugo Cluniacenſis, Sigefridus Corzienſis, Folco Corbejenſis, Rotbertus Pemnieſis, Rainoldus ſancti Richarii, Gotfridus Verzelliacenſis, Arnoldus Pultarienſis, Rudolphus Moſomenſis, Oylardus Catalaunenſis, Milo Dervenſis, Norgaudus Altuillarenſis, Albertus ſancti Theoderici: Stephanus ſancti Urbani, Vulvricus ſancti Auguſtini Cantuarienſis, Alvvinus ſancti Benedicti de terra Anglorum. Deinde ceteri, qui ut ſuperius relatum eſt, ſimul fuerunt numero quinquaginta.

Acta diei primæ.

Quibus ita reſidentibus, impetato ſilentio ex præcepto domni papæ ſurrexit Petrus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus, expedito ſermone proponens de quibus in eadem ſynodo ſermo eſſet habendus: de multis videlicet illicitis, quæ contra canonum inſtituta in Gallicis finibus exercebantur: id eſt, de ſimoniaca hæreſi, de miniſteriis eccleſiaſticis, & altaribus, quæ a laicis tenebantur, de pravis conſuetudinibus, quæ ab eis in atriis eccleſiarum accipiebantur, de inceſtis conjugiis, & eis qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterum nuptiis implicabantur, de monachis & clericis a ſancto propoſito & habitu recedentibus: item de clericis mundiali militiæ ſtudentibus, de rapinis, pauperumque injuſtis captionibus, de Sodomitico vitio, & quibuſdam hæreſibus, quæ in eiſdem pullulaverant partibus. Quibus propoſitis, admonuit omnes qui aderant, ut inde ſecum prudenti deliberatione tractarent, conſiliumque cum opportuno adjutorio domno papæ præberent, quomodo hæc zizania divinæ ſegetis ſemen ſuffocantia extirpari valerent. Poſt hæc ad epiſcopos ſermone converſo, commonuit illos ſub anathemate apoſtolicæ authoritatis, ut ſi quis eorum ad ſacros ordines per ſimoniacam hæreſim perveniſſet, vel præmio quemlibet ad eamdem dignitatem promoviſſet, publica confeſſione pateſaceret.

Primus ergo Treverenſis archiepiſcopus ad hæc verba ſurrexit, ſeque nec aliquid dediſſe vel promiſiſſe pro adepto epiſcopatu, neque alicui ſacros ordines vendidiſſe reſpondit. Deinde Lugdunenſis & Veſontionenſis ſurgentes, ab hujuſmodi culpa profeſſi ſunt ſe eſſe immunes. Tunc præfatus diaconus ad Remenſem archiepiſcopum ſe convertit: & quid de his, ex quibus a ceteris facta fuerat purgatio, ediceret, requiſivit. At ille ſurgens, inducias petiit uſque in craſtinum: dicens ſe velle privatim loqui ad domnum apoſtolicum. Cumque datæ fuiſſent, ceteri omnes ſurrexerunt in ordine, ſecundum verba priorum purgantes ſe ab hujuſmodi ſuſpicione: quatuor tantummodo exceptis, Lingonenſi videlicet, Nivernenſi, Conſtantienſi, Namnetenſi. Quorum cauſa eo die ad diſcutiendum relicta, diaconus ſermonis curſum ad abbates qui aderant vertit: eoſque, ne forte & ipſi in ovile dominicum aliunde, non per oſtium introiſſent, confiteri admonuit. Primus ſancti Remigii abbas Herimarus ſurrexit, ſeque ab hujuſmodi culpa, congrua reſponſione purgavit. Deinde domnus Hugo Cluniacenſis ſubſecutus, hanc purgationis ſuæ rationem ſubintulit, dicens: Pro adipiſcendo abbatiæ honore, Deo teſte, nihil dedi vel promiſi: quod quidem caro voluit, ſed mens & ratio repugnavit.

ANNO CHRISTI 1049.

Poſt hunc ſe quidam congrue excuſare ſtuduerunt: alii vero nihil reſpondentes, reatum ſuum occulere quam pateſacere maluerunt. Tunc Lingonenſis epiſcopus ſurgens, ſuper abbate Pultarienſi diœceſano ſuo plurimum eſt conqueſtus, quod videlicet in fœtore luxuriæ vivens, pluribus flagitiis inſerviebat; beato quoque Petro, ejuſque vicario, Romanæ ſcilicet eccleſiæ pontifici, cujus abbatia illa erat, debitum cenſum quotannis perſolvere detrectaverat: & inde excommunicatus miſſarum ſacramenta celebrare præſumpſerat; excommunicationique adhuc ſubjacens, eidem ſynodo intererat. Qui diſcuſſus, nec ab objectis ſe valens purgare criminibus, ab honoris ſui eſt dignitate depoſitus. His ita deſinitis, edictum eſt ſub anathemate authoritatis apoſtolicæ, ut ſi quis aſſidentium, quempiam univerſalis eccleſiæ primatem, præter Romanæ ſedis antiſtitem eſſe aſſereret, ibidem publica ſatisfactione pateſaceret. Cumque ad hæc univerſi reticerent, lectis ſententiis ſuper hac re olim promulgatis ab orthodoxis patribus, declaratum eſt, quod ſolus Romanæ ſedis pontifex, univerſalis eccleſiæ primas eſſet & apoſtolicus. Poſt hæc domnus papa ſub excommunicatione prohibuit, ne quis abſque licentia recederet, antequam tertia lux conſummaretur in celebratione concilii, ſicque jam nocte propinquante conventum dimiſit.

Acta diei ſecundæ.

Sequenti autem die ad memoratam baſilicam cum abbatibus & clero convenientibus epiſcopis, domnus papa cum quibuſdam eorum ſeceſſit in oratorium S. Trinitatis: ubi dum cum eo confeſſionis ſuæ privatum colloquium Remenſis habuiſſet archiepiſcopus, & de eccleſiaſticæ religionis profectu tractatum eſſet diutius eo ordine, quo & tranſacta die: apoſtolicus inde proceſſit, dictaque ſua antiphona, & litania facta a Treverenſi archipræſule, evangelium, *Omnis arbor bona*, diaconus legit univerſis. Deinde ſuo loco reſidentibus, Remenſem archiepiſcopum, ut de ſimoniaca hæreſi, de qua heſternas obtinuerat inducias, rationem redderet, præfatus annuit cancellarius: impetens eum etiam de multis, quæ ſe fama vulgante comperiſſe aſſerebat, criminibus. Ad hæc archiepiſcopus ſurgens, ut ſibi conſiliandi facultas concederetur expetiit. Qua impetrata, Veſontionenſem, Sueſſionenſem, Andegavenſem, Nivernenſem, Silvanectenſem, Morinenſem, epiſcopos convocans, cum eis myſterium habuit conſilii ſui: indeque reverſus, cauſam ſuam, ut Silvanectenſis peroraret a domino papa obtinuit. Surgens autem epiſcopus Silvanectenſis, eumdem archiepiſcopum reſpondit non eſſe reum ſimoniacæ hæreſis. His auditis apoſtolicus præcepit, ut hæc ita eſſe ſacra-

Matth. 7.

ANNO CHRISTI 1049.

mento comprobaret archiepiſcopus: mandans etiam recitari ſententiam, qua Maximum Saloniſanum epiſcopum ex ſimili culpa notatum, pari modo ſe inde purgare beatus papa ſanxit Gregorius. At ille canonicas inducias inde poſtulavit, ſeque poſt earum expletionem, quod ratio purgationis poſceret, peracturum ſpopondit. Quibus ei conceſſis, ſtatutum eſt ut medio Aprili menſe, concilio, quod Romæ celebrandum erat, intereſſet.

Cetera vero quæ ei objecta ſunt, quia legitimi accuſatoris videbantur delatione carere, decretum eſt ad præſens indiſcuſſa remanere.

Sic igitur hujuſmodi definito negotio, ſuper abbatia Dervenſi dominus papa conqueſtus eſt, quæ a Tullenſi ſubtracta fuerat epiſcopio, & hanc ad ipſius pertinere eccleſiæ poſſeſſionem, per privilegiorum, quæ inde habebat, demonſtravit recitationem. E contra Remenſis archiepiſcopus abbatiam reſpondit ſui juris potius eſſe, & hoc antiquioribus privilegiis eccleſiæ ſuæ ſe teſtificari valere. Papa vero, quia in præſenti non erant eadem ſcripta, ex quorum lectione valeret hæc controverſia finiri, juſſit ea interim in archivis Remenſis eccleſiæ perquiſita in craſtino in medium afferri. Tunc Turonenſes clerici per Lugdunenſem archiepiſcopum querelam intulerunt ſuper Dolenſi epiſcopo Britanniæ, qui ſe cum ſeptem ſuffraganeis a Turonenſi archiepiſcopo ſubtraxerat, ſibique archipræſulis nomen contra fas vendicaverat. Qui ſtatim ex authoritate apoſtolica vocatus eſt ad concilium, quod, ut præfatum eſt, medio menſe Aprili Romæ erat celebrandum, ut ibi rationis hujus agitaretur judicium.

Poſt hæc memoratus diaconus in epiſcopum Lingonenſem invehitur, eumque epiſcopalem dignitatem per ſimoniacam hæreſim obtinuiſſe, ſacros ordines vendidiſſe, bellica arma contra fas ferendo homicidia perpetraſſe, alieni matrimonii jura violaſſe, in clericos ſuos tyrannidem exercuiſſe, ſodomitico etiam flagitio pollutum eſſe, criminatur. Quibus verbis fidem præbebant plurimi delatores qui aderant: inter quos quidam clericus aſſeruit, quod ſibi adhuc laico conjugem ſuam violenter abſtulerat, & poſt perpetratum cum ea adulterium monacham fecerat. Aſtuit & presbyter quidam, ſe ab eodem epiſcopo conquerens captum, & ſatellitum ejus fuiſſe poteſtati traditum, qui eum multis ſuppliciis excruciantes, quod ſceleſtius eſt, clavis acutiſſimis genitalia ejus confixerant, talique violentia ab eo decem libras denariorum extorſerant. His auditis, epiſcopus conſiliandi licentiam petiit: qua impetrata, archiepiſcopos Veſontionenſem & Lugdunenſem acceſſit, eiſque credens arcanum conſilii ſui, petit ut ſibi ſint cauſidici. Sed qui cum tantis flagitiis ſuerat implicitus, in oculis alterius magis quam in ſuis trabem videns, fratrem quamvis culpabilem in heſterna ſynodo criminatus fuerat, ejuſque ad conſummationem & ipſe merito damnandus aſpiraverat: non ſolum ſe objectis nequit excuſare criminibus, ſed etiam ejus cauſidico, ne ad ſui defenſionem quidquam proferre valeat, linguæ motus adimitur divinitus.

Veſontionenſis quippe epiſcopus, dum ſuſceptum ejus negotium perorare, & ad excuſationem criminoſi incongrua quædam decerneret proponere: inſperato ſibi ſuffragium vocis divino ſenſit denegari numine. Procul dubio magnus pater Remigius ob hoc ipſum, ut prædictum eſt, ante conſpectum ſynodi expoſitus a beatæ fidei papa, etiam his ejuſdem virtutis enituit potentia, qua olim, dum adhuc peregrinaretur in terris, Aria-

A nt illius exinanivit molimina. Tunc enim hæreticum adverſus catholicam fidem blaſphemias deliberantem garrire, ne conata perageret, ſed potius reſipiciendo * fidelis fieret, ſilentio condemnavit: nunc autem vicum licet fidelem, nec ſceleratum defendendo delinqueret, uſu loquendi privavit. Et revera divinæ ſublimitatis incomprehenſibilis virtus in utroque facto mirabiliter enituit: quæ & ibi glorioſæ animæ, licet adhuc involucris ſeptæ, tantum poteſtatis contulit, & quanta eam jam beatificaverit gloria, nunc circa ejus exanime corpus patenter oſtendit.

ANNO CHRISTI 1049.

* reſipiſcendo.

Poſtquam ergo præfatus Veſontionenſis epiſcopus a ſuo conatu tali miraculo ſe prohiberi cognovit: Lugdunenſi, ut ſui vice cauſam perora-
B ret innuit. Qui ſurgens ait eumdem Lingonenſem epiſcopum confiteri, quod ſacros ordines vendiderit, & memoratam pecuniam ab illo presbytero extorſerit: ſed ſuppliciis, quibus aſſerebat, eum excruciari non fecerit: cetera vero, quæ ſibi fuerant objecta, hunc penitus denegare aſſeruit. His dictis, domnus papa videns eadem die non poſſe ad plenum hujuſmodi negotium ventilari, jam enim nox inſtabat: quid in canonibus de ſacrorum ordinum venditoribus ſit decretum juſſit tantum modo recitari. Lectaque ſententia ad præceptum ejus ex concilio Chalcedonenſi, capitulo videlicet ſecundo, ſoluta eſt ſynodus, dilato uſque in craſtinum hujus rationis judicio.

Mane autem facto, iterum ad eumdem locum Acta diei ſecundæ.
C epiſcopi convenere cum abbatibus & ceteris eccleſiæ ordinibus: ad quos domno papa procedente non eſt cantata antiphona, *Exaudi nos Domine*, ſicut heri, & nudiuſtertius; ſed ad ejus adventum clerus decentiſſime cecinit hymnum, *Veni creator Spiritus*. Quo completo cum antiphona de ſancto Remigio, litania facta eſt a Veſontionenſi archiepiſcopo, poſtquam de Spirito ſancto collectam dixit dominus apoſtolicus. Sicque lectum eſt evangelium: *Ego ſum paſtor bonus*. Cum- Joan. 10.
que univerſi conſueto reſediſſent ordine, ſupradictus eccleſiæ Romanæ diaconus ait, conſequens eſſe, ut ubi heſterna ſynodus fuerat terminata, ibi rationis ſuæ iteraret initia, a Lingonenſi videlicet cauſa. Qui requiſitus, & a ſynodica exa-
D minatione ſe ſubduxiſſe repertus, ex parte Dei & beati Petri apoſtolorum principis, ejuſque vicarii, qui præſens aderat, ab eodem diacono, tertio eſt vocatus. Directi ſunt etiam epiſcopi Silvanectenſis & Andegavenſis ad illius hoſpitium, ut ſi forte eum ibi reperirent, revocarent ad concilium. Qui dum imperata accelerant peragere, ipſius referendarii allocutio fit ad illos, qui nondum ſe a ſimoniaca hæreſi debita purgaverant reſponſione. At Nivernenſis epiſcopus ſurgens, pro epiſcopatu plurimum pecuniæ confeſſus eſt a parentibus datum fuiſſe, ſe tamen ignorante: eoque adepto nonnulla eccleſiaſticæ religioni contraria commiſiſſe, unde ſe aſſerebat divinæ ultionis vindictam pertimeſcere. Ideoque, ſi dom-
E no papæ & præſenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potius, quam in ejus retentione animam ſuam peſſumdare. Quæ ubi dixit, paſtorale pedum ante pedes ipſius apoſtolici poſuit. Ille vero tanti viri flexus devotione, favente ſynodo, eumdem, quod abſque ſuo conſenſu eadem pecunia data fuerit, ſacramento comprobare fecit: ſicque illi per aliud pedum miniſterium epiſcopale reddidit.

Interea allatum eſt coram privilegium Remenſis eccleſiæ de abbatia Dervenſi: ex cujus lectione comprobatum eſt, eam pertinere ad jus Remenſis archiepiſcopi. Redeuntes denique qui miſſi fue-

ſi fuerant ad revocandum Lingonenſem epiſcopum, nunciaverunt enim, facinorum ſuorum metuentem diſcuſſionem, fugæ arripuiſſe præſidium. Tunc ex præcepto ipſius papæ lectæ ſunt ſententiæ ſuper hujuſcemodi re promulgatæ ab orthodoxis patribus: ſicque univerſi concilii judicio excommunicationis eſt pœna damnatus. Quod audiens epiſcopus Veſontionenſis, ſurrexit, & quomodo eumdem reum excuſare nitens, ex divina virtute per beati Remigii merita ſilentio condemnatus ſit, patefecit: coram eodem conventu ſatis devote veniam petens, quod ejuſdem miraculi novitatem euſque negligenter celarit. Hic ex pia devotione & alacritate cordis domnus papa in lacrymas compunctus, ſic ait: Adhuc vivit beatus Remigius. Tunc ex præcepto ejus omnes ſurrexerunt, & cum eo ante ejuſdem ſancti ſepulcrum proſtrati, antiphonam ſancti Remigii ex integro devotiſſime cecinerunt.

Poſt hæc ſurgens Conſtantienſis epiſcopus, confeſſus eſt ſe ignorante a quodam fratre ſuo emptum ſibi epiſcopium fuiſſe: quod cum reſciiſſet, ne contra fas ordinationem illam ſuſciperet, voluiſſe aufugere, ſed ab eodem violenter captum, epiſcopali contra voluntatem ſuam eſſe dignitate donatum. Quod ſacramento comprobare juſſus, nec renuens, ſic judicatus eſt ſimoniacæ hæreſis non incurriſſe facinus. Accedens denique Namnetenſis confeſſus eſt genitorem ſuum epiſcopum fuiſſe civitatis, & in ejus vita donum epiſcopii ſe percepiſſe, mortuoque illi ſubrogatum per largitionem pecuniæ. Quapropter judicio ſynodi, ſublato annulo & paſtorali pedo, privatus eſt pontificali miniſterio, condonato ei, intervenientibus epiſcopis, tantummodo presbyteratus officio.

Horum igitur cauſa tali modo terminata, commonuit domnus papa archiepiſcopos qui erant in præſentia, ut quem ſuffraganeorum ſuorum ſimoniacæ peſtis eſſe reum ſcirent, coram omnibus notificare non renuerent. Quibus id omnino ſe ſcire denegantibus, habitus eſt ſermo de epiſcopis qui invitati ad ſynodum venire noluerant, nec aliquod inde ſuæ excuſationis ſcriptum tranſmiſerant illò. Unde competentibus ad hæc patrum ſecitatis ſententiis, pœna damnati ſunt excommunicationis, cum omnibus illis qui ipſius papæ formidantes adventum, hac de re profecti erant in expeditionem regis: nominatim vero Senonenſis archiepiſcopus, Bellovacenſis, & Ambianenſis epiſcopus: ſed & abbas ſancti Medardi, quia abſque licentia receſſerat a conventu concilii. Excommunicatus eſt etiam ſancti Jacobi archiepiſcopus Gallicienſis, quia contra fas ſibi vendicaret culmen apoſtolici nominis.

Poſt hæc petentibus eis qui ſanctæ religionis amatores ibi aderant, plurima ſanctorum patrum decreta, quæ jam per incuriam pro nihilo habebantur, præcepto ſuæ authoritatis renovavit; & multa quæ in Gallicana eccleſia exercebantur illicita, ne fierent ulterius, ſub anathemate prohibuit. Videlicet:

CANONES.

I.

Ne quis ſine electione cleri & populi ad regimen eccleſiaſticum proveheretur.

II.

Ne quis ſacros ordines, aut miniſteria eccleſiaſtica, vel altaria, emeret, aut venderet. Et ſi quis clericorum quidlibet eorum emiſſet, id cum digna ſatisfactione ſuo epiſcopo redderet.

III.

Ne quis laicorum, eccleſiaſticum miniſterium vel altaria teneret, nec epiſcoporum quibus conſentirent.

IV.

Ne quis in atriis eccleſiarum, præter epiſcopum & ejus miniſtrum, quaslibet conſuetudines exigere præſumeret.

V.

Ne quis pro ſepultura, vel baptiſmo, ſive pro euchariſtia, aut infirmorum viſitatione, quidquam exigeret.

VI.

Ne quis clericorum, arma militaria geſtaret, aut mundanæ militiæ deſerviret.

VII.

Ne quis clericus vel laicus uſuras exerceret.

VIII.

Ne quis monachus, vel clericus, a ſuo gradu apoſtataret.

IX.

Ne quiſquam aliquibus ſacri ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

X.

Ne quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

XI.

Ne quis inceſtuoſæ conjunctioni ſe copularet.

XII.

Ne quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

Et quia novi hæretici in Gallicanis partibus emerſerant, eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel ſervitium acciperent, aut quodlibet defenſionis patrocinium illis impenderent.

Pari modo damnavit & Sodomitas.

Excommunicavit etiam comites Engelrai & Euſtachium propter inceſtum: & Hugonem de Braina, quia legitimam uxorem dimiſerat, & aliam ſibi in matrimonio ſociaverat. Interdixit & Balduino comiti Flandrenſi, ne filiam ſuam Wilhelmo Nortmanno nuptui daret; & illi, ne eam acciperet. Vocavit etiam comitem Tetbaldum, quoniam ſuam dimiſerat uxorem.

Vocavit & Gozfridum Andegavenſem uſque ad ſynodum futuram Moguntiæ, ibi excommunicandum, niſi relaxaret quem captum tenebat, domnum Gervaſium, qui tunc erat præſul ſedis Cenomanicæ: poſtea vero ab ejuſdem tyranni poteſtate exemptus, Widone archiepiſcopo defuncto, a rege Francorum Henrico ſubrogatus eſt ad regimen Remenſis eccleſiæ.

Excommunicavit denique illos, de quibus proclamationem fecerant Compendienſes clerici, propter quorum injuſtitiam illuc detulerant corpus S. martyris Cornelii: eos quoque qui ab eadem ſynodo redeuntibus aliquid inferrent impedimenti.

Privilegium autem quod fecerat ſancto Remigio ibidem in conſpectu omnium recitatum confirmavit, & conſtituit omni tempore, ſicut ſcri-

ptum contionebatur, inviolabiliter conſervari: ſe- A que benedictione data concilium ſolvit.

QUÆ CONCILIUM SECUTA SUNT.

Hujuſmodi ergo ordine, beati patris Remigii devotus Romanæ ſedis pontifex quartam celebravit tranſlationem, & feliciter ſexto Nonas Octobris conſummavit divinæ domus ſanctificationem: quam etiam, ut declaratum eſt, trium dierum continuatione inſignivit celebratione ſynodi milleſimo & quadrageſimonono anno feliciſſimæ incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti. Quapropter, ut deliberaverat, ex divina diſpoſitione compos effectus deſiderii ſui, die ſubſequenti, poſt expletionem ſynodicam, venit in capitulum fra- B trum, ſeque eis innotuit ſuum velle accelerare reditum. Unde ſpiritalibus illos demulcens colloquiis, ſocietatem eorum devote petiit & accepit, ſuamque eis humiliter petentibus ipſe largitus eſt, & proſtratos ad publicam confeſſionem abſolvit, & ex ordine omnes deoſculatos apoſtolica benedictione ſanctificavit.

Poſt hæc egreſſus, epiſcopos, & abbates, ceteroſque eccleſiaſtici ordinis, qui nondum receſſerant, convocavit: & cum eis eccleſiam ingreſſus, miſſarum ſolennia celebrari fecit. Quibus expletis, ad ſancti ſepulcrum, quod, ut dictum eſt, ſuper altare beati Chriſtophori poſt baſilicæ dedicationem collocaverat, cum humili devotione acceſſit: ibique oratione completa, illud devote ſup- C poſitis humeris inde extulit, & in ſtatione ſibi decenter apparata cum divinis laudibus repoſuit. Ubi iterum atque iterum cum lacrymis ſe proſternens, tandem in viam ſuam exiit: & uſque ad caſtelli aditum comitatus cum canticis ſpiritualibus a fratribus & numeroſo conventu populi, omnibus valedicens receſſit.

ſ. Abſcedens autem inde. Accedens * autem, inde ad ſui laboris recompenſationem retulit fructum magnæ mercedis, in arcano ſcilicet devoti pectoris ignem præcipuæ dilectionis, quo ab illo tempore erga eumdem glorioſum patrem Remigium magnopere dignoſcitur flagraſſe: ut idem ipſe fatetur in quadam epiſtola directa poſtmodum epiſcopis Franciæ, quam ſuo loco in ſubſequentibus curabimus ponere. D

Ex qua gratia etiam alterius gratiæ adeptus eſt emolumentum, cum ei divina virtus de quibuſdam, qui ei impedimentum advenienti in Gallias conati erant inferre, ultionem præſtitit per ipſius ſancti, cui fuerat famulatus, meritum. Nam, ut multos prætermittamus, qui illi fuere contrarii, Gebuinus Laudunenſis epiſcopus, & Hugo de Braina caſtello, qui inter ejus derogatores quaſi ſignifeſti extiterunt, eodem anno ignominioſa morte vitam finierunt. Ille enim, quia exitialem technam, ut apoſtolicam devitaret præſentiam, regi ſuggeſſit, & hanc maxima parte cleri ſui devote expetente, ipſe a ſua ſede longe aufugit: nec dominici corporis viatico a malitia ſua ſanctificatus, nec ab eodem clero ſuo conſolatione viſitationis E in extremis refocillatus, divino judicio extra fines epiſcopii ſui ſolus obiit quaſi peregrinus. Alter vero, quia caput miniſtri Chriſti ſe abſciſſurum fuerat minitatus, ore ſacrilego, quo impia verba protulerat, hoſtilis gladii abſciſſione eſt mutilatus.

**poſterorum.* Dignum eſt ad * poſterum memoriam aliud miraculum ſupradictis addere, quod divina potentia in manibus hujus pontificis operata eſt, ex ea qua erga patronum noſtrum flagrabat devotione. Anno enim ſecundo poſt expletionem eorum quæ præmiſſa ſunt, cum Romæ moraretur, caſu ac-

A cidente per pincernæ incuriam vas illud fractum eſt, quod ſibi datum eſſe a præfato abbate Herimaro in primordiis hujus opuſculi memoratum eſt. Quod ubi pro certo agnovit, aliquantum graviter tulit. Licet enim multa haberet pluris pretii, præ ceteris tamen illud diligebat; quia in initio apoſtolatus ſui ex parte ſancti Remigii ſibi miſſum aſſerebat: ideoque ad bibendum, ſupra cetera quæ erant in obſequio ejus, illi delectabilius eſſe ſolebat.

Dum ergo cum ſpiritualibus quibuſdam viris, qui ei præſentes erant, placido, ut ſemper erat, vultu, ex eodem damno conquereretur, & aurifex peritus reficiendi hujuſmodi fracturam ab eo perquiri præciperetur: quidam eorum alludentes, B ſeria & alacri reſponſione dixerunt, quod ſanctus hic, in cujus illud tantopere amplectebatur devotione, tanti eſſet apud Dominum meriti, ut ei idem vas integrum ſua reformaret interceſſione. At ille nihil inde ſe diffidere cum ſpirituali jucunditate reſpondens, ejuſque virtutes multiplici ſermone exaggerans, vas fractum ſibi deferri præcepit. Quo delato, avulſam inde particulam ſuo loco repoſuit: &, quaſi aurifici ad reficiendum reſervaretur, ſignum tamen crucis, ut fertur, ei caute imprimens, recondi juſſit. Quod in craſtino velut cauſa reficiendi coram delatum, ita operatione divina integrum eſt inventum, ut nullum in eo fracturæ poſſet reperiri veſtigium.

Hoc itaque videns venerabilis papa, Dei om- C nipotentiam collaudavit, & hujus miraculi novitatem meritis beati Remigii adſcripſit, per cujus interventum, fidei efficacia id obtinere meruit. Ne autem ex hac relatione arguamur mendacii, ideoque frivolum habeatur hujus ſcripti memoriale, proferimus tres idoneos teſtes, quorum indicio id nobis poſtmodum contigit agnoſcere. Hugonem videlicet Nivernenſem epiſcopum, & Hugonem Remenſis eccleſiæ diaconum, & quemdam clericum Aylenardi quondam Lugdunenſis archiepiſcopi capellanum, nomine Benedictum. Quorum duo primi concilio ab eodem papa, ut moris illi erat, decimoquinto die poſt dominicam reſurrectionem Romæ habito interfuerunt: & quod retulimus, ab his qui præſentes vide- D runt, id vere factum eſſe didicerunt. Tertius vero cum domino ſuo præſens interfuit: & quod videndo comperit, nobis poſt aliquot annos ſciſcitantibus indicavit.

Vir denique venerabilis ſæpe dictum apoſtolum noſtrum eo magis ferventi excolens dilectione, eumque ſummopere deſiderans honorare, & illius monaſterium ſua authoritate nobilitare: epiſtolam ejus laude refertam direxit ſanctæ eccleſiæ filiis in Francia conſtitutis, qua decrevit apud eos haberi celebrem ipſius ſancti feſtivitatem, quæ recolitur Kalendis Octobris.

Plurima etiam ad eccleſiaſticam utilitatem pertinentia, quæ in præfata ſynodo in ejus baſilica habita tractaverat, juſſit apud eos capitulatim di- E geri, & inter orthodoxos canones numerari. Cujus epiſtolæ textum, quia ordo narrationis videtur exigere, huic operi dignum judicavimus inſerere. Ejus vero exemplar hujuſmodi eſt:

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, fratribus & filiis catholicis per univerſum regnum Francorum conſtitutis, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

COmpertum caritati veſtræ credimus, quod poſt conſecrationem noſtram, illam videlicet, qua benignitas Dei humilitatem noſtram ſanctæ Romanæ eccleſiæ præeſſe voluit, Germaniam Gal-

liam-

ANNO CHRISTI 1049.

liamque viſitavimus; ac Remorum urbem adeuntes, maximo voto & ſumma devotione eccleſiam beati Remigii (ut longe ante deſideravimus) Deo annuente, & ejuſdem ſanctiſſimi viri patrocinantibus meritis, cum magna gloria dedicavimus, atque poſt conſecrationem eccleſiæ in eadem ſynodum celebrantes, plurima ad utilitatem Chriſtianæ religionis neceſſaria conſilio coepiſcoporum * ſuorum, aſſenſu etiam & laude cleri & populi, quorum innumera multitudo ad tantæ devotionis celebritatem confluxerat, ſtatuendo confirmavimus. Quæ omnia capitulis digeſta inter canones haberi præcepimus, & poſtea in omnibus ſynodis quas habuimus, idipſum confirmare curavimus. Et quoniam beatiſſimum Remigium gentis Francorum prædicatorem, & apoſtolum ſcimus, venerari & honorare illum, quem Dominus in cœlo mirificavit, prout poſſumus, debemus: præſertim cum ſemper in noſtro pectore inde ipſius amor ferventius ardeat, quod pretioſiſſimum corpus ipſius ſanctiſſimi viri propriis manibus transferentes in locum ſibi præparatum, miraque pulcritudine exquiſiti operis decoratum, repoſuimus. Unde veſtram admonere volumus dilectionem, ut ſicut nos in ejus obſequiis perpenditis gratulari, ita & vos cauſa noſtri amoris, maximeque ex debito paterni honoris, ſolennitatem ejus, quæ eſt Kalendis Octobris, celebrem habeatis. Quia etſi aliis non eſt apoſtolus, tamen vobis eſt: nam primitiæ ejus vos eſtis in Domino. Hunc itaque honorem patri & apoſtolo veſtro exhibete: ut, juxta promiſſum Domini, longævi ſuper terram vivere, & ejuſdem patris precibus æternæ beatitudinis felicitatem mereamini poſſidere. Valete.

* forte noſtrorum,

Notæ Severini Binii.

De hac ſynodo Hermannus Contractus: *Autumnali*, inquit, *tempore Domnus papa ſynodum magnam Remis cum Galliarum epiſcopis habuit*. De eadem Sigebertus in libro de illuſtribus ſcriptoribus eccleſiaſticis cap. 153. ita ſcribit: *Anſelmus Remenſis monachus ſcripſit itinerarium domni Leonis papæ a Roma in Gallias, ob hoc maxime, ut notificaret, quanta auctoritate Remis, vel in aliis urbibus, ſynodum celebraverit: qua ſubtilitate & juſtitia examinaverit cauſas eccleſiaſticas, qua diſcretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata ſit. Quod ſatis patuit in una cauſa Remenſis ſynodi, ubi dum epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra apoſtolicam auctoritatem, repente in omnium oculis obmutuit*. Hæc Sigebertus. Acta concilii integra ab auctore ejus temporis, qui vidit, quam fideliſſime ſcripta, accepit ex Remenſi eccleſia Baronius, eaque append. tom. 11. unde nos eadem huc reſtituimus, meteruut.

Inter eos qui ſynodo intereſſuiſſe narrantur ponitur Ivo Segenſis; quem rectius Sagienſem appellandum eſſe bene monuit reverend. dominus Joannes Picardus ſancti Victoris Pariſienſis canonicus. Nam Sigeberti continuator ipſe, monachus Beccenſis in Northmannia, ita eum paſſim nominat. Eſt vero Sagienſis epiſcopus archiepiſcopo Rotomagenſi ſubditus. Quod autem deſideratur in actis concilii hujus, ſupplebit VVilielmus Gemmeticenſis monachus æqualis lib. 7. cap. 13. his verbis: *In illo tempore ſanctus Leo papa Gallias expetiit, eccleſiam ſancti Remigii Remenſis archiepiſcopi conſecravit, ejuſque corpus in eccleſiam nuper dedicatam tranſtulit. Tunc Remis idem papa grande concilium tenuit, & deſides epiſcopos vel abbates acriter redarguit: inter quos, ut dicunt, propter combuſtionem eccleſiæ Ivoni dixit: Quid feciſti, perfide? Qua lege damnari debes, qui matrem tuam eccleſiam cremare auſus es? Eloquens Ivo palam confeſſus eſt, ſe malum quidem feciſſe, ne deteriora fierent a ſceleroſis ſuper filios eccleſiæ. Denique pœnitentiam ſecundum legatis papæ juſſum accepit, ac de reſtituenda ſancti Gervaſii eccleſia operam adhibuit*. Ut id vero enucleatius perſcribatur, neceſſario fuerit relegendum cap. 13. ejuſdem VVilielmi Gemmeticenſis, ajentis Robertum & Aveſgotum filios VVilielmi Sorengii depopulatos fuiſſe Sagienſem eccleſiam, & in eam prædonum colloviſſe turbam. Quod ægerrime ferens Ivo, nobiles baronea Normanniæ, præcipueque Hugonem Grentemaiſnil um rogavit ſibi cum ſuis adeſſe turmis. Sorengii vero renuentes exercitum, fortiter reſiſterunt. Ivo contra juſſit vicinas ædes incendi. *Mox*, inquit VVilielmus Gemmeticenſis, *parochiani juſſa parent epiſcopi; ignis vero immiſſus flante vento ad eccleſiam currit, ipſamque invadens conſumit, & impios in ea furentes acriter angit*. Et cap. 14. ejuſdem libri: *Proſtratis, ut dictum eſt, filiis diſcordiæ, ſimplicibus in pace circa Sagium licuit aliquantulum reſpirare. Nobilis Ivo præſul eccleſiam cooperire ſategit, & quarto Nonas Januarii iterum dedicavit*. Hæc ex VVilielmo Gemmeticenſi R. D. Joannes Picardus.

G. C. Addit Ordericus, lib. v. quod in his actis prætermiſſum eſt, prohibuiſſe Leonem in hoc concilio, ne presbyteri conjuges haberent; quod Hugonis abbatis Cluniacenſis conſilio factum docet Albericus in chronico.

AD CONCILIUM REMENSE

Contra ſimoniacos A S. Leone IX. papa, anno 1049. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1286.

QUæ in vita S. Hugonis abbatis Cluniacenſis auctore Hildeberto Cenomanenſi coævo ferme ſcriptore de hac Remenſi ſynodo leguntur, hæc addere minime pœniteret. Ita enim ille: *Cum Leo IX. tranſlaturus B. Remigii corpus Remis uſque perveniſſet; & ibi ſynodum celebraret generalem, vir beatus affuit plenus auctoritatis, & reverentiæ, ſuaque præſentia præfati concilii plurimum conferens inſtitutis. Ubi cum adverſus ſimoniacos ageretur, & nonnulli pontifices, quibus vel conſcientia confuſionem, vel imperitia ſilentium adduxerat, in præfatam hæreſim remiſſius diſceptarent; ipſe zelo ſuccenſus juſtitiæ negotiationem Simonis conſtanter abolere curavit. Ex adverſo enim aſcendens & opponens murum pro domo Iſrael, nec numero renitentium, nec acceptione motus eſt perſonarum. Quo in concilio dum ille de ſua interrogaretur promotione:* Caro, *inquit*, voluit, ſpiritus repugnavit. Sane ſana reſponſio, quia *Juſtus imprimis accuſator ſui*, & tentatione carnis pulſatus, ut caderet, & ne caderet virente ſpiritus reſtitiſſe monſtratur. *Erat autem illi tanta in exhortatione gratia, ut ad expectationem ſermonis illius illuſtrium ſuſpenderentur animi perſonarum; unde & juſſu Papæ ſanctam, & plenam habuit gratiæ orationem, qua & ſimoniaci de male comparatis expulſi ſunt dignitatibus, & de ſacrario Domini fornicatores inhibiti Sacerdotes*.

TE-

☞ TESTAMENTUM ODALRICI

Propoſiti Remenſis in quo de hoc concilio nonnulla dantur.

Ex Gal. Chr. nov. edit. t. X. p. 27.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Odalricus ſanctæ Remenſis Eccleſiæ præpoſitus ita teſtamentum meum in vita ſtatui ordinare, ſicque lites vel controverſias, quæ poſſent oriri, definire. Notum volo fieri tam præſentibus quam futuris, quod alodium de Olchiniaco, quod ego tenebam a canonicis S. Mariæ ad Trecenſum ſcilicet pro ſolidis VI. augmentavi quam melius potui, acquirendo ad incrementum illius terras videlicet de campo qui vocatur Limaz, cum ceteris aliis multiplicando cenſum nec non vinatica, in quo etiam conſtruxi vicariam meam; quod ita auctum atque veſtitum relinquo cum vinea indominicata Canonicis S. Mariæ Remenſis eccleſiæ, atque ut ſit in cuſtodia illius qui erit præpoſitus da mille ſagis diſpono qui perſolvet Canonicis quotannis prædictum trecenſum, ſcilicet ſolidos ſex, & dabit vacario mercedem ſuam de cenſu & vinaticis, quæ inibi debentur, & quod reſiduum fuerit, ſervabit ad detinendam vacariam; de caſcis vero dabit Canonicis quotannis in prima dominica adventus Domini ad dividendum inter ſe 72. dabit etiam in ſecunda feria & ſeptima totius adventus Canonicis in refectorio caſeos, quod ſi incurreris feſtivitas vel jejunium non dabit nec reſtaurabit, ex omnibus autem quos habebit per totum annum de vacaria perſolvet decimam S. Dionyſio, ſicut & ego feci in vita mea, reſiduum vero ſi quod fuerit, ſervabit ad detinendam vacariam. Unde oro hanc a Canonicis retributionem ut in ſequenti feria poſt acceptam prædictam benedictionem animæ meæ faciant commendationem. Quod ſi exigentibus peccatis, vaccæ illæ omnes mortuæ vel deprædatæ fuerint, quod ſæpe contingit, oro Canonicos tam præſentes quam futuros, pro Deo & pro remiſſione peccatorum ſuorum, ut non adnullare permittant hoc commune commodum illorum, quod pia devotione ordinavi; ſed quod ille miniſter de redditibus illius alodii redintegrare non poterit, concedant fieri de communi. Volo etiam & diſpono ut Canonici S. Dionyſii in cuſtodia habeant & excolant alodium de mutationibus, quod ego emi auxilio Dei atque piiſſimæ genitricis, pro quo annis perſolvant Canonicis S. Mariæ ſolidos XVIII. in anniverſario meo, nec non ſuper ſepulturam meam diſtribuant pauperibus panes de ſextariis duobus de ſiglo, & de vino modium unum. Alodium vero quod ego redemi a fratribus & nepotibus meis ſcilicet de Roureio & ſtogia ſimiliter habeant & excolant, atque pro eo quotannis in primo die Lunæ quadrageſimæ dent in refectorio S. Mariæ ſcutellas novas C. cultellos X. valentem unumque denarios duos Remenſis monetæ. Unde ſuppliciter oro Canonicos ut ipſo die poſt verſum in refectorio & poſt benedictionem prandii dicant pro anima mea: *Levavi oculos meos* uſque in finem pſalmi, quo finito dicat decanus vel hebdomadarius *Requieſcat in pace* cum collecta. Illi etiam Clerico qui præſentabit ſcutellas & cultellos dent ipſo die præbendam unam. Hoc vero ita ideo ordinavi, ut hoc tantummodo perſolvant de ſtogia de Roureio, quatenus ſi quid de mutationis defuerit ad perſolvendum quod propoſui, ſaltem ab iſto ſupplere poſſint, quod ſi ſuperabundaverit, ipſi habeant. Volo etiam huic præſcripto operi aliud apponere per quod poſſim opuſcula noſtra mentibus poſterorum memoriæ revocare. Conſtat quod ſalutiferum ſydus ſcilicet papa Leo ad illuminandam totam Galliam quondam viſitavit Remenſem provinciam, qui poſt dedicationem Eccleſiæ & pretioſi corporis beati Remigii elevationem in præſentia ejuſdem piiſſimi confeſſoris Synodum celebravit, in qua divinam religionem nimium tepefactam ſtudioſe reparavit, in qua etiam de Symoniaca hæreſi & de eccleſiaſticis miniſteria attantes .... admonuit & viriliter perterruit; tunc ego cum quibuſdam ex noſtris tanta comminatione judicii perterriti, domno Widoni archiepiſcopo miniſteria noſtra reddidimus, ne divinam ultionem quam domnus Papa comminabatur incurreremus: ſed domnus Papa qui circa hoc officium me fidelem cognoverat, rogavit Widonem archiepiſcopum ut mihi illud idem officium ſub nomine obedientiæ injungeret, quod archiepiſcopus libenter implevit, nec minus domnus Papa hoc idem mihi ſumma obedientia injunxit, qui ſi circa res fratrum prius fui fidelis, deinceps attentius fidelior eſſe ſtudui. Sed cum animus circa multa honeſta & utilia in rebus fratrum inſatiabili deſiderio æſtuaret, ſeparavi quædam vetuſtate attrita, & inter alia in clauſtrum quædam necdum inchoata erexi a fundamento, & inter alia hyemale refectorium. Ordinavi etiam in præbenda Canonicorum unum quod & regula præcipiebat & neceſſitas expetebat. Nam cum hoc in noſtra regula habeatur, ut unuſquiſque Canonicus habeat quatuor libras panis, & noſtri non haberent, niſi tantum duas & dimidiam, cepi laborare attentius ut noſtris temporibus illud certum pondus panis quod præcipit regula compleretur; quod ut poſſet fieri, in curia & in villis S. Mariæ nonnullas ordinavi carrucas, ex quarum proventu tandem perfeci, ut haberent Canonici cum illo pane qui eſt ponderis ſolidorum L. & alium minorem panem ponderis ſolidorum XXX. & ne poſt deceſſum noſtrum hæc noſtra inſtitutio ad nihilum laberetur, feci meo ſumtu conſilio & auxilio domni Gervaſii Venerabilis archiepiſcopi ad pontem S. Remigii duos molendinos quos beatæ Mariæ concedo, & ad opus minoris panis quem accrevi diſpono, quos dedi ad Trecenſum .... cum aſinis & vanno & ponte, tali pacto ut & pontem detineat & in horreo S. Mariæ de frumento modios octo quotannis perſolvat. In hoſpitio vero pro decimo de ſiglo ſextarios ſex. Dedi etiam ad opus minoris panis molendinum, quod ex meo conſtruxi in laneia, & quod dedi ad trecenſum pro modiis duobus de frumento quotannis. Illud etiam ſummopere ſtudui ad ſummum perducere, ut ſicut ex meo perfeceram lectos in dormitorio, ita & culcitra cum pulvinari in unoquoque ſupponeretur, ex meo diſponens, ut quotieſcumque aliquis ex noſtris morietur fratribus, ex præcepto Decani culcitra cum pulvinari ad hoſpitium S. Mariæ deportetur; alia vero cum pulvinari ex alodio de corte Salonis quod dedi beatæ Mariæ, reſtauretur, quod ut poſſet fieri taliter ordinavi libras ſeptem quas accepi de domo mea cum Riſſejo,

ANNO CHRISTI 1049.

ſejo, quod librarum IV. pretii eſſe æſtimo, poſui in manu domni Hermanni magnæ fidei & utilitatis viri, atque hoc officium ex iis nummis prædictis, lectis, culcitris & pulvinaribus ſuperinduantur pro Deo & remedio animæ ſuæ injunxi quod prædictum alodium volo, ut ſit in cuſtodia illius, qui erit præpoſitus de hominibus S. Martini. Iccirco quod ſi duo Canonici vel tres, vel eo amplius in uno anno moriantur, quod ex alodio non poterit, ex miniſterio ſuo ſuppleat, & quod ibi dabit eum ex alodio exierit, recipiat. Unde hoc tantum oro a fratribus, ut quoties commendationem animæ defuncti Canonici facient, me in illa commendatione apponant, ſcilicet quod dicerent ſingulariter, dicant pluraliter.

CONCILIUM MOGUNTINUM

XLII. EPISC. CONTRA SIMONIAM ALIAVE VITIA CLERI

Celebratum anno domini MXLIX. tempore Leonis Papæ IX.

Tempus concilii.

DE tempore hujus ſynodi variant ſcriptores. Lambertus, quem ſequitur Serarius in hiſtoria Moguntina ad annum Chriſti 1050. abbas Stadenſis eamdem ad annum Chriſti 1051. refert. Ego Baronium ſectatus, veriorem eſſe puto ſententiam Hermanni Contracti, & Adami Bremenſis, qui hæc & ſcripſerunt & viderunt; nimirum hanc ſynodum anno 1049. celebratam eſſe. De rebus in ſynodo geſtis Hermannus nihil præter iſta: *Moguntiacum veniens aliam ſynodum quadraginta prope epiſcoporum coram imperatore & regni noſtri principibus celebravit.* Adamus autem Bremenſis lib. 3. cap. 31. acta hujus ſynodi prolixius enarrans, hæc ſcribit: *Tunc habita eſt ſynodus generalis apud Moguntiam, præſidente domno apoſtolico, & imperatore Henrico, cum epiſcopis Bardone Moguntinenſi, Eberhardo Treverenſi, Hermanno Colonienſi, Adalberto Hamburgenſi, Engelbardo Magdeburgenſi, ceteriſque provinciarum ſacerdotibus. In eo concilio quidam Spirenſis, nomine Sibico, cui crimen adulteris intendebatur, examinatione ſacrificii purgatus eſt. Præterea multa ibidem ſancita ſunt ad utilitatem eccleſiæ, præ quibus ſimoniaca hæreſis, & neſanda ſacerdotum conjugia, holographa ſynodi manu perpetuo damnata* * *eſt: quod veniens domum noſter archiepiſcopus nos tacuiſſe probatur. De mulieribus ſtatuit eamdem ſententiam, quam prædeceſſor ejus memorabilis Alebrandus, & antea Libentius, inchoaverant: ut ſcilicet fierent extra ſynagogam, & civitatem, ne maleſuada pellicum vicinia caſtos violaret obtutus. Hæc ſynodus facta eſt anno domini 1049. ipſe eſt archiepiſcopi ſeptimus. Et tunc majus altare tribunalis dedicatum eſt in honorem Genitricis Dei. De qua ſynodo mentionem ideo feci, quod dominus Adelbertus eo tempore, quo tam clari homines in eccleſia fuerunt, ſapientiæ ac virtutum merito fere omnes præcelluit; tantus apud papam, talis apud Cæſarem habebatur, ut de publicis rebus abſque ejus concilio nil ageretur.* Hæc Adam.

Acta concilii quæ.

* ſunt

Hac eadem ſynodo, intercesſione pontificis aliorumque principum, imperatori reconciliatus eſt Lotharingiæ dux Godefridus: de cujus animi magnitudine, bellica gloria, belliciſque contra imperatorem & eccleſias nonnullas expeditionibus, tandemque de admirabili voluntaria pœnitentia ejuſdem, plura Lambertus: quamquam in tempore graviter aberret. *Hac ſynodo*, inquit Chapeavilla in notis cap. 1. tom. 2. *imperator quæſtionem propoſuit coram ſancta ſynodo de legenda ſancti Servatis Leodienſis epiſcopi, de geſtis ejus ac ſupputatione annorum: quæ omnia, facta diligenti diſcuſſione, ut pie credenda, ſunt ſynodali decreto confirmata. Joannes Presbyter chronico Gemblacenſi.*

G. C. De concilii hujus epocha dubitare non ſinit VVibertus in vita S. Leonis: ubi dicitur ſanctus pontifex, poſt R-menſe concilium per Germaniam rediens, *generale apud Maguntiam concilium habuiſſe.* Ex eo quoque diſcimus, Sibichonem ibi pej-raſſe: atque in perjurii pœnam, *maxillam ejus manſiſſe contortam paralyſi, quamdiu vixit.* Remenſe quoque concilium, hujus epoch-m adſtruit: cum in eo Gozfridus Andegavenſis ad ſynodum futuram Moguntiæ vocetur.

☞ LEGES ECCLESIASTICÆ

Maecabei regis Scotorum e ſecularibus ſuis depromptæ.

Affert VVilkins ex Hectore Boetio hiſt. lib. XII. & refert ad an. 1050.

CHriſto initiatum ad profanum judicem non vocato; vocatum comparentemve non judicato, ſed ad ſacros antiſtites remittito.

Decimam partem terræ naſcentium, paſtoribus Eccleſiarum libere conferto, Deumque ſemper votis & oblationibus conſuetis adorato.

Qui Pontificis auctoritatem annum totum execratum contempſerit, neque ſe interim reconciliarit hoſtis reipublicæ habetor; qui vero duos annos in ea contumacia perſeverarit, fortunis omnibus mulctator.

Si quis quempiam, cujus ipſe ſumptibus aut victu non alitur quotidiano, ſeu ad publicum conventum ſeu ad forum nundinaſque comitatus, ut aſſecla fuerit, capitis reus eſto (vid. Hollins hiſt. Scot. pag. 172.)

CON-

CONCILIUM ROTOMAGENSE,

A MALGERIO ARCHIEP. ROTOMAGENSI,

Cum duobus ſuffraganeis epiſcopis, celebratum circa annum Chriſti (1) ML.

Nunc primum in lucem editum ex R. P. Jacobi Sirmondi S. J. apographo, quod ex codice ſancti Michaelis de Tumba deſcripſerat.

TITULI CANONUM.

I. *De ſymbolo fidei catholica.*
II. *Ut epiſcopatus a principe, datis muneribus, non ambiatur.*
III. *Ut epiſcopi ad alias civitates non tranſeant.*
IV. *Ne monachi ad honores per pecuniam aſpirent.*
V. *Ut epiſcopus epiſcopum non ſupplantet, nec abbas abbatem.*
VI. *Ut epiſcopus ſacros ordines non vendat.*
VII. *Ut epiſcopi officiales ab ordinandis munera non exigant.*
VIII. *De ſcientia & ætate ordinandorum.*
IX. *Alienum clericum epiſcopus non ordinet.*
X. *Ut Epiſcopus clericorum ſtipendia laicis ne largiatur.*
XI. *Ne archidiaconus archidiaconum ſupplantet.*
XII. *Ne clericus clericum ſupplantet.*
XIII. *Ne presbyter presbyteri eccleſiam uſurpet.*
XIV. *Ne chriſma vendatur.*
XV. *Ut pro dedicandis eccleſiis munera non exigantur.*
XVI. *Ut pro baptiſmate pecunia non exigatur.*
XVII. *Ut baptizatorum in albis candela & chriſmale tantum donentur.*
XVIII. *Ne pœnitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.*
XIX. *Ut baptizati in eccleſia per octo dies in albis repræſententur.*

EPISTOLA SYNODICA AD EPISC. cæteroſque orthodoxos provinciæ Rotomagenſis.

Fratribus noſtris, ac comprovincialibus epiſcopis, & cæteris orthodoxis fidelibus, Malgerius ſanctæ Rotomagenſis eccleſiæ prælectus epiſcopus, Hugo Ebroicacenſis ſedis epiſcopus, Robertus Conſtantiæ ſedis epiſcopus, & omne Concilium in Domino ſalutem.

QUoniam, ſanctiſſimi fratres, ſanctam matrem eccleſiam a primo ſui honoris & tranquillitatis ſtatu penitus immutatam videmus, partim ſublatis e vita bonis principibus, partim * ignavis & imbecillibus ſucceſſoribus, ſed & magis peccatis noſtris exigentibus: placuit ſacerdotalem inter nos fieri conventum, ut ſalutifera collatione, in quantum divina nobis gratia inſpiraverit, quod male a nobis erratum eſt, corrigamus, E quod recte & ſobrie factum, ſtabiliter teneamus. Incumbebat enim nobis & neceſſarium conſilium tractare ſuper his, quæ noſtris temporibus ab inimicis eccleſia ſancta patitur. Sed quia, ut ait beatus Gregorius, ordo erectionis in bono iſte eſt, ut primum contra nos, & poſtmodum contra malos erigamur: quod a nobis conſtat admiſſum, a nobis quoque primum judiciali ſententia expietur. Et licet de re hujuſmodi, quam ſalubri ordinatione conſtituere volumus, præcedentium patrum priſca auctoritas nequaquam ſiluerit: tamen quia multi inter nos ſunt, qui aut exiguam, aut pene nullam rectæ eruditionis notitiam contigerunt, neceſſarium duximus ea quæ a ſanctis patribus nobis tradita ſunt in medium recenſere. Videlicet.

* Forte ignavis H. Malgerius Guillelmi ducis hoſtis erat.

CANONES.

I. *De ſymbolo fidei catholica.*

B In primis, ut catholicæ & apoſtolicæ fidei ſymbolum firmiter teneamus.

II. *Ut epiſcopatus a principe, datis muneribus non ambiatur.*

Ut illa pernicioſa conſuetudo, & inexplebilis avaritiæ corruptela funditus eradicetur, qua multos pernicioſa munera undecumque collegiſſe audivimus, quibus principem regni & familiares ejus corrumpere valeant, ut ad epiſcopatus honorem C valeant pervenire. Quod nulla quidem humilitate, ſed ambitioſa dominatione fieri non dubium eſt. Unde hanc peſtem a finibus eccleſiæ repellendam judicamus: ne gratiam ſancti Spiritus, vilis mercaturæ compendiis appretiabilem facere videamur.

III. *Ut epiſcopi ad alias civitates non tranſeant.*

Ut nullus epiſcoporum de civitate in D qua denominatus & ordinatus eſt, ad aliam amplioris honoris cauſa tranſire præſumat: ſicut de quibuſdam auditum eſt, qui putabant evangelico exemplo poſſe tueri cupiditatem ſuam: per quod, ex occaſione perſecutionis, apoſtolici prædicatores jubentur tranſire de civitate in civitatem. Quod omnino priſca ſanctorum patrum.....

IV. *Ne monachi ad honores per pecuniam aſpirent.*

Similis ſententia de monachorum ordine....... Nullus per pecuniam, niſi communi fratrum...... S. Benedicti ad hujuſmodi honorem adſpiret.

V. *Ut epiſcopus epiſcopum non ſupplantet, nec abbas abbatem.*

Ut nullus epiſcopus, ſive abbas, alterius

(1) Non anno 1050. habitum eſt, cum ipſi adfuerit Robertus Conſtantienſis Epiſcopus, cujus ſucceſſor Joffridus Remenſi Concilio an. 1049. aderat. Retrahendum igitur ad an. ſaltem 1048.

ANNO CHRISTI 1050.

rius epiſcopi, vel abbatis honorem, ſup- A plantare præſumat.

VI. *Ut epiſcopus ſacros ordines non vendat.*

Ut nullus epiſcopus presbyterum aut diaconum, nec aliquem inferioris ordinis clericum, per pecuniam ordinare (a) præſumat.

VII. *Ut epiſcopi officiales ab ordinandis munera non exigant.*

Ut nullus ex officialibus epiſcopi, archidiaconus videlicet, aut notarius, pro ordinandis clericis munera exigat.

VIII. *De ſcientia, & ætate ordinandorum.*

Ut ad ſacros ordines, niſi eruditi, & B ætate legitima, non promoveantur.

IX. *Alienum clericum epiſcopus non ordinet.*

Ut epiſcopus alterius diœceſis clericum, niſi ſub legatione, aut probabilibus ſignis, ordinare præſumat.

X. *Ut epiſcopus clericorum ſtipendia laicis ne largiatur.*

Ut epiſcopus, clericorum eccleſiæ ſtipendia, aut terras, laicis beneficiare minime præſumat.

XI. *Ne archidiaconus archidiaconum ſupplantet.*

Ut nullus archidiaconus, alterius archidiaconum ſupplantare præſumat. C

XII. *Ne clericus clericum ſupplantet.*

Similiter clericus, alterius clerici honorem non invadat.

XIII. *Ne presbyter presbyteri eccleſiam uſurpet.*

Presbyter quoque, alterius presbyteri eccleſiam temeraria uſurpatione quærere non audeat.

XIV. *Ne chriſma vendatur.*

Ut ſacrum chriſma nullus vendere præſumat.

XV. *Ut pro dedicandis eccleſiis munera non exigantur.*

Ut in dedicandis eccleſiis nullus coacta D munera exigat, niſi ſponte a fidelibus donentur. Sed ne hac occaſione dilatio ulla conſecrandis eccleſiis ingeratur.

XVI. *Ut pro baptiſmate pecunia non exigatur.*

Ut pro baptizandis catechumenis nullus quoque pecuniam, niſi ſponte quoque donetur, quærere præſumat.

XVII. *Ut baptizatorum in albis candela & chriſmale tantum donetur.*

Ut in albis baptizatorum, ſolummodo candela & chriſmale capitum donetur, E niſi quid benignitas humana privato conceſſerit.

XVIII. *Ne pœnitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.*

Ut pœnitentes occaſione avaritiæ gravare, aut levare, nemo præſumat; ſed juxta modum culpæ, vel poſſibilitatem naturæ, moderetur pœnitentia. Tales nam- A que, ſi hujus ſanctionis tranſgreſſores inveniantur, gradus ſui periculo ſubjaceant.

ANNO CHRISTI 1050.

XIX. *Ut baptizati in eccleſia per octo dies in albis repræſententur.*

Ut baptizati, in eadem eccleſia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, & in qua parochiani exiſtunt, per octonos dies in albis repræſententur cum cereis ardentibus. Octavo ......

NOTÆ D. ANGELI GODIN.

Ad epiſtolam ſynodicam.

B *Bonis Principibus.*) Guillelmo I. Richardo I. & II. quorum inſignis erga eccleſiam pietas effulſit.

Partim imbecillibus.) Richardi III. & Guillelmi Nothi adhuc impuberis teneram ætatem commemorat, quæ turbarum ac bellorum civilium occaſiones plurimas miniſtrarunt, unde eccleſiaſticæ diſciplinæ exitium.

Ut ait B. Gregorius.) Gregorius Magnus Moralium lib. 24. cap. 13.

A ſanctis Patribus tradita.) Quæ a Concilio hic ſtatuuntur, non tam ejus decreta ſunt, quam antecedentium Conciliorum ſanctiones, quas ad uſum priſtinum revocare contendit: quod quidem conſilii noſtri fuit demonſtrare.

Ad Canones.

In primis ut catholicæ &c.) *Ad Can.* 1. Majorum ſuorum exemplo Concilii Patres a catholica fide conſtituenda ſuas ſanctiones adoriuntur, ut & in Conciliis anti- C quioribus Arelatenſi VI. ſub Carolo M. an. 813. cap. 1. Moguntino ejuſdem anni cap. 1. & Remenſi ejuſdem an. cap. 1. Pariſienſi VI. cap. 1. anni 829. & aliis uſitatum noſcitur.

Ne gratiam S. Spiritus.) *Ad Can.* 2. Vix aliud quidquam æque ſacrorum canonum cenſura perſtringitur ac Simoniæ lues, quam procul ab Eccleſia amandari ſummopere optaverunt SS. Patres, quorum frequentiſſimas ſanctiones eo nomine editas recenſere in promptu eſſet; ſed quia notiſſimæ ſunt prolixum earum texere catalogum ſuperſedemus, paucas quæ preſſius ad propoſitum noſtrum faciunt commemorare contenti, in primis Canonem Apoſtolicum 29. a Concilio Nicæno II. relatum proferre lubet. *Si quis, ait, Epiſcopus ſæcularibus Principibus uſus per eos Eccleſiam adeptus ſit, deponatur & ſegregetur, & omnes qui illi communicant.* Eodem ſpectat Symmachi Papæ Epiſtola cap. 5. quæ eos potiſſimum damnat, qui ad Epiſcopatus conſequen- D dos potentium gratiam data pecunia ambitioſius aucupantur, ac ſuffragia demereri geſtiunt & alii innumeri Canones, * quos conſulto prætereo. Eos conſule, ſi lubet.

* Conc. Aurel. III. c. 3. & 5. c. 10. Tolet VIII. c. 3. & XI c. 9. Vero c. 24. Pariſ. ſub Lud. & Lot. l. 1. c. 11.

De civitate in qua ordinatus eſt.) *Ad Can.* 3. Hoc ipſum velut quoddam adulterii genus, maxime ſi ambitionis, aut avaritiæ ſtudio fiat, antiqua prohibet Eccleſiæ diſciplina Concilii Nic. cap. 15. Sardic. cap. 1. Antiocheni cap. 21. Carthaginenſis III. cap. 38. & IV. cap. 27. poſt Canonem Apoſtolicum 27. Turonici ſub Carolo M. cap. 14. Aquiſgranenſis ſub Ludovico cap. 44. Ravennatenſis ſub Joanne IX. cap. 3. & 5. His accedunt ſummorum Pontificum Epiſtolæ Hilarii ad Aſcanium cap. 1. & 2. Pelagii II. epiſtola 2. Nicolai I. ad Hincmarum Remenſem. Præ cæteris autem S. Leonis ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem eos qui propriæ civitatis mediocritate deſpecta loci honoratioris adminiſtra- E tionem ambierint, non ſolum a cathedra depelli aliena, ſed etiam a propria deturbari jubentis, quem ſequitur Concilium Nannetenſe.

Apoſtolici Prædicatores.) In alienum ſenſum detorquere videntur Epiſtolam 2. Pelagii II. & alteram ſub nomine Anteri, tum temporis evulgatam per quas licet graſſantis perſecutionis cauſa, relicta propria ad aliam demigrare.

Similis ſententia de Monachorum ordine.) *Ad Can.* 4. Ex hujus Canonis initio colliguntur poſtrema præcedentia quæ exciderant verba, ſimoniam in conſequendo epiſcopatu ſpectare: ex eo quod pari ſententiæ ſubjiciat eos qui oblata pecunia ad Monachatum aſpirant, jux-

(a) Scilicet vendebant Epiſcopi quod prius emerant. Illis enim temporibus adeo invaluerat Simoniaca lues, ut cum Hildebrandus S. R. E. Archidiaconus, Legatus Victoris P. II. veniſſet in Gallias in ſynodo Lugdunenſi 45. Epiſcopi ſe per Simoniam cathedram adeptos eſſe confeſſi ſint, & ſe ſacerdotio propterea abdicaverint. *Beſſin.*

juxta Concilium Nicænum II. cap. 19. Francofordienſe cap. 16. & alia.

Per pecuniam ordinare præſumat.) *Ad Cap.* 6. Totæ ſunt priſcorum Patrum in extirpando Simoniacæ pravitatis vitio ſanctiones: adeo ut vix ullum repereris Concilium, cujus cenſuram effugeat. Ejus tamen fuit hac ipſa ætate frequentia, ut publice ac impune res ſacræ haud ſecus ac profanæ venales in Eccleſia proſtarent. Pro Italia unus omnium inſtar prodeat morum ſui temporis teſtis Petrus Damiani opuſculo 5. de actis a ſe Mediolani: ubi ſe cum Anſelmo Lucenſi Epiſc. Mediolanum a Nicolao II. miſſum refert, ut eccleſiam illam a Simoniaca labe repurgaret; Mediolani vero tum conſuetudinem obtinuiſſe ſcribit, ut quiſquis ad clericatus ordines provehendus accederet, de Subdiaconatu 12. nummos, de Diaconatu vero 18. poſtremo de Presbyteratu ſuſcipiendo 24. quaſi per præfixam conditionis regulam daret; quo in negotio ambo illi inſignes Pontifices Legati; ita ſolerter & proſpere rem egerunt, ut Guidonem Archiep. ad reſipiſcentiam, & ſuſcipiendam pro tam immani ſcelere pœnitentiam flecterent. Itaque Archiepiſcopo in genua provoluto centum annorum pœnitentia indicta ejuſque redemptio per unumquemque annum taxata certæ pecuniæ quantitate, præfixa eſt; unde corruptiſſimos ævi hujus mores liceat conjectare.

Nullus ex Officialibus Epiſcopi &c.) *Ad Can.* 7. Inſigne extat hujus argumenti apud S. Gregorium lib. 4. epiſt. cap. 88. Decretum in ſynodo Romana cap. 5. editum quo antiquam Patrum regulam ſecutus nihil omnino de ordinationibus Clericorum accipiendum eſſe conſtituit, neque ex datione pallii, neque ex chartarum traditione: *Quia ſicut*, inquit vir ſanctus, *non decet Pontificem manum quam imponit vendere, ita miniſter vel notarius non debet in ordinatione ejus, vocem ſuam vel calamum vendere*. Nec Gregorius, quem imitati ſunt Patres Concilii Bituricenſis cap. 3. apud ſynodum Lemovicenſem act. 2. qui pravam apud eos invectam conſuetudinem abrogarunt, qua ſolebant lectores pro recenſendis ordinandorum nominibus pretium accipere: quod ſane hac noſtra ætate innovari intereſt plurimum, aut certe ut novis Concilii Tridentini ſeſs. 21. cap. 2. de reform. regulis vigor illibatus conſtaret.

Ad ſacros ordines niſi eruditi.) *Ad Can.* 8. Peritiam litterarum poſtulant ſacri Canones, maxime in ſacris ordinibus ſuſcipiendis; ut patet ex ſynodo Romana ſub Hilario apud Antonium Auguſtinum, Concilio Aurelianenſi III. cap. 6. Tolet. IV. cap. 18. & 19. Meldenſi cap. 92. Nannetenſi cap. 11. Narbonenſi: quibus accedunt Gregorii M. epiſtolæ, * altera Joanni Scillitano Epiſcopo, Januario Calaritano altera, necnon Gregorii II. Epiſtola 2. in principio.

* lib. 2 ep. 23. & 3. ep. 26.

Ætate legitima.) Hoc eſt, non ante trigeſimum ætatis annum in Presbytero, quem decet ætate & ſapientia pollere juxta nominis ſignificationem, ſumpto ab ætate Chriſti exemplo, qui ut obſervat Concilium Neocæſarienſe cap. 11. & S. Iſidorus Hiſpalenſis l. de offic. eccleſ. cap. 5. apud Concilium Aquiſgranenſe cap. 9. trigeſimo anno baptizatus prædicandi evangelii exorſus eſt officium. Levitæ autem quos in veteri lege, cujus auctoritatem in Canonibus SS. Patres ſequuntur, ut loquitur Concil. Toletan. IV. cap. 16. ab anno 25. ſervire mandantur, eamdem in Levitis ſuis eccleſia requiſivit: Hypodiaconos vero 20. annis minores non admiſit Concilium Trullanum cap. 15. & Toletanum II. cap. 1. Et quidem ex antiquis Patrum & Conciliorum * ſanctionibus: donec Concilii Tridentini * jure novo ad 25. in Presbyteris, in Diaconis ad 23. in Hypodiaconis 22. definitæ ſunt ordinandorum ætates, cui præierat jampridem Clementina *generalem de ætate & qualitate ordinandorum*, 18. Subdiaconis, Diaconis 20. præſcribens.

* Conc. Carth. 3. c. 4. Agath. c. 16. Aurel. 3. c. 6. & 2. Tol. 4. c. 18. & 19. Arel. 3. c. 1. Trul. c. 14. & 15. Turon. ſub Carolo M. * ſeſſ. 23. c. 12. de Reform. Clem. &c.

Niſi ſub legatione.) *Ad Can.* 9. Per legationem litteras proprii Epiſcopi intellige, quas veteres commendatitias, ſine quibus alienum Clericum ordinare aut ſuſcipere antiquis Canonibus tum Græcis, tum Latinis prohibetur Nicæni Concilii cap. 16. Sardicenſis cap. 15. Chalcedonenſis cap. 13. Trullani, Canonibus Apoſtolicis 15. 16. & 32. ex Latinis vero Carthag. I. c. 5. & III. cap. 21. Bracarenſis I. c. 26. Toletani XIII. cap. 12. & aliis innumeris. Has porro litteras quas Nicænum Concilium formatas vocat, poſteri vulgato nomine dimiſſorias appellarunt, quarum mentio eſt in ſynodo Romana ſub Zacharia Papa, & inter Græcos meminit Concilium Trullanum cap. 17. Variat earum formulas ex antiquis monumentis exhibet Sirmondus in append. ad tom. 2. Concil. Gall.

Clericorum Eccleſiæ ſtipendia.) *Ad Can.* 10. Duo ex hoc canone obſervanda occurrunt, bonorum ſcilicet Eccleſiæ Dei ſtipendiis addictorum diviſio, juxta veterem Eccleſiæ uſum, quarum una pars cederet Pontifici, alia Presbyteris & Diaconis, omnique clero, tertia Eccleſiarum fabricæ, quarta pauperum ac peregrinorum neceſſitatibus ſublevandis applicanda. Ita ſynodus Romana 280. epiſcoporum ſub Sylveſtro cap. 4. Simplicius epiſt. 3. Gelaſius epiſt. 1. cap. 29. Gregorius M. ad Aug. interrog. 1. aliis 2. & Gregorius II. epiſt. 3. Alterum eſt, quod horum omnium diſpenſationem penes epiſcopum ſtatuerunt Canones tum veteres, tum recentiores, in primis vero Canon Apoſtolicus 38. Concilium Antiochenum cap. 25. Aquiſgranenſe II. ſub Ludovico Pio part. 2. cap. 78. Pariſienſe ſub Ludovico & Lothario lib. 1. cap. 15. & Wormatienſe II. cap. 6. ſynodus Nicæna generalis II. & œcumenica ſub Hadriano II. cap. 15. & 19. Concilium Aquiſgranenſe III. cap. 5. & IV. cap. 8. Tolet. III. cap. 28. & IV. cap. 32. Emeritenſe cap. 14. & alia quampluríma, quibus res tota Pontificum fidei ac providentiæ committitur. Verum ingraveſcente onere epiſcopatus atque aucto fidelium numero, ut tandem eorum ſubſidio conſulerentur, œconomos eccleſiaſticæ ſubſtantiæ diſpenſatores Concilium Chalcedonenſe cap. 26. inſtituit. Antiquæ hujus diſciplinæ frequentiſſima ſuppetunt exempla, maxime apud D. Auguſtinum duobus ſermonibus *De communi vita Clericorum*, in Galliis apud S. Proſperum *De vita contemplativa* cap. 2. & cap. 9. ad 15. Romæ & in Anglia apud D. Gregorium *ad quæſtiones Auguſtini Anglorum Apoſtoli* tum maxime cum Clerici in commune Regularium more vitam inſtituentes, clauſtro communi atque ædibus utentes Epiſcoporum imperiis parerent, Gratiano teſte, quemadmodum in Eccleſia Rotomagenſi factum ex antiquioribus ſtatutis eccleſiæ, & ex libello qui de divinis officiis a Joanne Abrincenſi editus eſt, plane teſtatum manet: ac vel ex eo conjicitur, quod epiſcopis clericorum ſuorum ſtipendia ſive prædia quoquo modo diſtrahendi alio facultas abrogatur, quod ex Symmachi Papæ epiſt. 1. Nicæna ſynodo II. cap. 12. deſumptum eſt, & aliis multis apud Gratianum, quæ quidem indicaſſe * ſuffecerit. Huic decreto animam præbuiſſe ſuſpicor alienationem rerum, quam Martini Eccleſiam vocant, olim juris eccleſiæ Rotomagenſis, ad Canonicorum ſuſtentationem conceſſam, a Roberto Malgerii deceſſore ſæcularibus viris traditam: quam tandem pactione inita Guillelmo Bona anima appellato, Galterus Giſardus & Guillelmus filius Gauſridi, Eccleſiæ reſtituerunt anno 1080. ut ex chartis eccleſiæ Metropolitanæ conſtat.

* Syn. 8 gen. c. 15. Rom. ſub Sym. c. 4. ad 8. Agath. c. 5. Rarea. ſub Joan. 8. p. 2. c. 10. Aurel. III. c. 12. IV. c. 9. & 18. & 23. Tolet. III. c. 4. Pariſ. ſub Ludov. & Loth. l. 1. c. 15. Gratian. & q. 2. per totum.

Laicis beneficiare.) Beneficiare idem omnino eſt in jure civili & canonico, quod in noſtro infeodare, ſeu feodo aliquem afficere: ut & beneficium ac beneficiarius nihil aliud niſi feodum & feodatarium ſonant. Hinc porro beneficii & beneficiarii appellationes in eccleſiaſticam diſciplinam tranſlatas cenſent ſcriptores, vel ex eo potiſſimum tempore quo poſſeſſiones eccleſiaſticæ & redditus qui olim communes erant, paulatim progreſſu temporis ſinguli ſingulis eccleſiæ miniſtris, ob miniſterium ſtipendii loco adſcripti, aut certe a fundatoribus attributi ſunt, quibus tamquam re propria fruerentur; eaque ipſi arbitrio item ſuo, ſine ullius œconomi, Archidiaconi, vel epiſcopi diſpenſarent. Certam inſtituti hujus Epocham ad Ludovici Pii ætatem nonnulli referunt, beneficiorum inſtitutionem Gregorio IV. tribuentes, ut inter alias notat Vicecomes lib. 4. de Bapt. cap. 4. quibus ſuffragatur inſigne Concilii Aquiſgranenſis ab eodem Pontifice tum temporis celebrati fragmentum, quod ex vetuſtiſſimo cœnobii S. Petri Vivi Senonenſis chronico edidit d. Hugo Matoud ejuſdem aſceterii tunc Prior in ſuis ad Robertum Pullum commentariis, in quo ſtatutum legitur pro Canonicis qui ſub præpoſitis vivebant (quia præpoſiti temporalia male tractabant, & nobiliores fortioreſque Canonici poſſeſſiones uſurpabant) *ut quilibet canonicus, perſonis ad certum numerum redactis, ſuum temporale proprium poſſideret, & ut de communi camera cuilibet diſtribueretur, prout in choro divinis officiis reſideret.* Hæc ibi. Prævaluit nihilominus in pleriſque eccleſiis ad plures annos antiqua vitæ communis ratio, quam ad poſteros promanaſſe, frequentiores Pontificum ſanctiones, ac variarum eccleſiarum inſtituta demonſtrant.

Ut ſacrum chriſma.) *Ad Can.* 14. Non recens, ſed a multis jam inde ſæculis pravus invaluerat uſus toties ab Eccleſia exploſus, totieſque reſumptus, ſacrum Chriſma pecuniæ pretio commutandi, qui quidem multis canonibus condendis occaſionem præbuit. Nondum tamen apud poſteros uſus obſolevit, ut obſervavit Petrus Arcudius lib. 2. cap. 9. ex veteri ms. cod. Vaticano, qui inter Orientalium ab eccleſia Romana defectionis cauſas, non minimam recenſet eam, quæ ex Capellanorum Rom. Pontificis avaritia orta creditur, qui deferentes a ſede apoſtolica annuatim ſacrum Chriſma, donec 80. auri libræ a Clero & populo, præter alia dona & munuſcula ſibi penderentur, non recedebant. Romanis ſubinde Græci eo in negotio haud longe religioſiores extiterunt, quos præfatus Arcudius in

Ruſſia

Ruſſia exiguam Chriſmatis ampullam ducentis aureis venditaſſe ſcribit.

Ut in dedicandis eccleſiis.) *Ad Can.* 25. Quod Concilüs Bracarenſi cap. 5. Vvormatienſi cap. 3. Aquiſgranenſi II. ſub Ludovico Pio part. 2. cap. 5. & Cabilonenſi ſub Carolo Magno cap. 16. maxime conſentaneum eſt.

Pro baptizandis catechumenis.) *Ad Can.* 26. Vel ut leviſſima ſimoniæ abſit ſuſpicio, baptizandis conſignandiſque fidelibus a ſacerdotibus pretia ullatenus præſtari vetat Gelaſius I. epiſt. 1. cap. 7. nec quibuslibet illationibus impoſitis exagitari permittit renaſcentes, Gelaſii verba ſunt, ſecus facientes honoris periculo fore obnoxios adicit; *Quoniam*, inquit, *quod gratis accepimus, gratis dare mandamur*: ſed nec a baptizandis quidem offerri voluit Concilium Eliberitanum cap. 48. *Qui baptizantur*, inquit, *nummos in concham non mittant, ne ſacerdos quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur.* Nonnihil ſubinde temperamenti huic decreto attulit Concil. Bracarenſe II. cap. 7. dum ſponte a baptizatis oblata recipere induſit. Quod etiam plus poſteriorum temporum probaſſe liquido demonſtrant pleræque conſtitutiones ſynodales diverſarum eccleſiarum, maxime Odonis Pariſienſis, Lingonienſes, & Trecenſes annis 1404. & 1400.

Ut in albis baptizatorum.) *Ad Can.* 27. Albis baptizatorum dies deſignantur, quibus neophyti albati ad eccleſiam confluere tenebantur, teſte Rabano de inſtit. Cler. lib. 3. cap. 39. *Dies*, inquit, *albas vocitamus propter eos, qui in ſancta nocte baptizati albis per totam hebdomadam utuntur veſtibus*, quas ſabbatho ſequenti deponebant: & ex Græcis Jobius Monachus apud Photium Bibl. num. 222. ait: Λευχειμονοῦσιν ἑπτὰ ἡμέρας, ideſt, qui baptizantur, ſeptem dies candidas gerunt veſtes.

Chriſmale.) De quo Ordo Romanus in ſabb. Paſchæ, Alcuinus ibid. & Honorius Auguſtod. in Gemma animæ lib. 1. cap. 243. & lib. 3. cap. 109. Quoddam eſt capitis operimentum lineum, caputii inſtar, quo tum temporis neophytorum capita tegebantur, atque etiamnum parvulorum in baptiſmo involvi conſueverunt, ut ex pleriſque Manualibus libris notum eſt: exproter Honorius Auguſtod. chriſmale recens baptizatorum mitræ comparat, ac diſertis verbis eidem myſterio tribuit Rabanus Maurus de inſtit. Cler. lib. 1. cap. 29. *Tegitur*, inquit, *poſt ſacram unctionem caput ejus* (baptizati) *myſtico velamine, ut intelligat ſe diadematis regni & Sacerdotalis dignitatis portitorem tum ratione Chriſmatis quo inungitur, ut indicat Concilium Laodicenum* (cap. 84.) *tum velaminis, quod ſabbatho in albis depoſitum juri Eccleſiæ ceſſit.* Ac in quibuſdam eccleſiis Clericorum ſuperpelliciis conficiendis uſui eſſe ſolitum Guillelmus Durandus Ratio. divin. lib. 3. cap. 1. num. 22. docet. Unde ampliora, quam nunc, formæ forſa oportuit, ea ſuperpelliciis conficiendis uſui eſſe poſſet.

Ut pœnitentes gravare &c.) Sacerdotum avaritiæ locum dedere pœnitentiarum redemptiones impoſita pecuniæ mulcta ab Anglis ad Gallos profectæ, atque ea tempeſtate paſſim in Normannia uſurpatæ. Quæ tametſi æqui nonnihil a primæva ſui inſtitutione præſeferrent, haud multo poſt initium deflexerunt. Siquidem ſacerdotes propriis commodis inhiantes mulctas pecuniarias pœnitentibus imponendas in uſus proprios convertere cœperunt. Atque adeo in deteriora proruente flagitio culparum lethalium veniam aut animadverſionem propriis commodis & utilitatibus metientes, pro cujuſque criminis, non ratione, ſed pecuniæ ſolvendæ pœnitentes, aut ligabant aut ſolvebant. Quibus malis ut occurrerent olim Anglicani Patres 8. ſæculi adverſus ejuſmodi redemptiones cum primum apud eos exortæ ſunt, graviter invehi cœperunt in Concil. Cloveshovienſi cap. 29. ſub S. Cutberto Cantuar. Arch. congregato ad an. 747.

Per octavas dies in albis repræſententur.) *Ad Can.* 29. Juxta priſcum veteris Eccleſiæ morem, cujus meminit D. Auguſtinus in ſerm. ad Competentes in octavis Paſchæ. Ordo Romanus in die Paſchæ, Rabanus Maurus lib. 2. inſtit. Cleric. cap. 39. Alcuinus de offic. div. c. de ſab. ſanct. & in albis, & epiſt. ad Carol. M. Amalarius de offic. div. lib. 1. cap. 32. & 33. & Honorius Auguſtod. in Gemma an. lib. 1. cap. 133. *Quam unctionem*, inquit, *per octo dies in albis ſervant, in octava die lavant.* Hinc ab antiquis Patribus diebus, qui a ſabbatho ſancto ad octavam Paſchæ excurrunt, hebdomadæ in albis nomen inditum eſſe legimus; utpote cujus ſabbatho albas veſtes neophyti deponerent. Quod haud dubie ſublatum, cum adultorum baptiſmus ceſſavit; ac ſtata baptizandi tempora deſierunt, cum propter imminentia parvulis pericula, tum propter auctam ſupra modum fidelium multitudinem, ut obſervat Rupertus Abbas lib. 4. cap. 22.

DE BERENGARII HERESIARCHÆ
DAMNATIONE MULTIPLICI.

Opuſculum Anonymi qui ſcribebat anno 1088. quo mortuus eſt Berengarius.

Petrus Franc. Chifflettius S. J. edidit ex MS. codice S. Augendi. Hoc vero conciliis, quæ Berengarianam cauſam agitarunt, præmittere viſum eſt.

BEringerius Andagavenſis hæreſim ſui nominis condidit, & veritatem Dominici corporis & ſanguinis, contra evangelicam veritatem abnegare præſumpſit. Videlicet aſſerens, panem & vinum in ſacrificio Domini, non vere, nec eſſentialiter, ſed figurate tantum converti in corpus & ſanguinem Dominicum: quod catholicæ fidei & evangelicæ veritati aperiiſſime adverſatur, uti ſancti patres docuerunt. Quapropter ſanctus Leo papa IX. eamdem hæreſim ſuo tempore ad apoſtolicam ſedem per litteras * ipſius Beringerii delatam, generali ſynodi judicio diligentius ventilavit, & ventilatam ſynodali judicio damnavit. Ipſum quoque Beringerium communione eccleſiæ privavit; quam ipſe Dominici corporis & ſanguinis communione ſuis aſſertionibus voluit privare. Deinde ipſum ad proximam tunc ſynodum, in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam, vocavit audiendum. Ad hanc ſynodum non ipſe Beringerius, ſed quidam ejus fautores pervenerunt: qui ſe legatos ejus eſſe aſſerentes, eumque defendere volentes, in primo aditu defecerunt. Domnus autem apoſtolicus iterum ſynodali judicio ſententiam Beringerii, & librum Joannis Scoti de corpore Domini, ſub anathemate damnavit: & fidem, quam omnes catholici de veritate corporis & ſanguinis Domini hactenus habuerunt, & adhuc habent, confirmavit. His utriſque ſynodis domnus Lanfrancus, non multo poſt Anglorum archiepiſcopus, ſcribens contra Beringerium, ſe interfuiſſe fatetur: in quarum priore de Beringeriana hæreſi ſe infamatum, & expurgatum; ſed in utriſque, ejuſdem hæreſeos damnationi cum omnibus catholicis ſe aſſenſiſſe teſtatur.

an. 1050.

* ad Lanfrancum datæ.

an. 1050

Victor quoque papa, & in ſede, & in auctoritate ſucceſſor ſancti Leonis papæ, miſſo legato in Gallias, venerabili, inquam, Hildebrando, tunc archidiacono, ſed noſtri temporis apoſtolico, generalem ſynodum Turonis congregavit; in qua ipſe Beringerius accepta optione defendendi ſe, cum ſe penitus defendere non poſſet, ſub jurejurando propriam hæreſim anathematizavit, & communem ſanctæ eccleſiæ fidem de veritate corporis & ſanguinis Domini ſe deinceps ſervaturum ſub eodem juramento promiſit; licet poſtea ad eamdem hæreſim redierit. an. 1055.

Nicolaus autem papa eidem Beringario Romæ in generali ſynodo audientiam conceſſit, cauſamque ejus cum centum tredecim epiſcopis ſynodali judicio ventilavit. Sed illa iterum cum factam an. 1059.

ſuam defendere non valeret, tandem quaſi correptus, libros propriæ hæreſeos in conſpectu domni apoſtolici, & totius ſynodi, manu propria concremavit: & errore abnegato, catholicam profeſſionem quam in Turonenſi concilio fecerat, ſub jurejurando iterum renovavit: ita pronuntians. Ego Berengarius, indignus, &c. *ut infra in concilio Romano anni* 1059.

Formam autem hujus juramenti & anathematis ita ſancta Epheſina ſynodus quibuslibet abdicandis hæreſibus cap. xv. præſcripſit; & de hæreſi infamatos, non niſi per hujuſmodi abdicationem hæreſis, expurgari debere decrevit: unde & a Beringerio talem receperunt ſatisfactionem. Hanc juratoriam profeſſionem Beringerii domnus papa Nicolaus ſtatim per diverſa tranſmiſit regna: ut B omnes gratias agerent pro ejus converſione, quoniam pridem multum ſcandalizati ſunt de ejus averſione. Sed Beringerius more ſuo ad proprium vomitum redire non timuit, & ultra omnes hæreticos, Romanos pontifices, & ſanctam Romanam eccleſiam verbis & ſcriptis blaſphemare præſumpſit. Nempe ſanctum Leonem papam, non pontificem, ſed pompificem, & pulpificem appellavit; ſanctam Romanam eccleſiam, vanitatis concilium & eccleſiam malignantium; Romanam ſedem, non apoſtolicam, ſed ſedem ſatanæ, dictis & ſcriptis non timuit appellare. Sed hæreſim ſuam, poſt tot ſynodicas damnationes, & adjurationes, clanculo per diſcipulos ſuos uſquequaque non ceſſavit diſſeminare, & quoslibet incautos C veneno ſuæ hæreſeos inficere.

Unde venerabilis papa Alexander ſucceſſor Nicolai papæ, litteris eum ſatis amice præmonuit, ut a ſecta ſua ceſſaret, nec amplius ſanctam eccleſiam ſcandalizaret. Ille autem ab incepto deſiſtere noluit, hocque ipſum eidem apoſtolico litteris ſuis remandare non timuit.

Quapropter reverendiſſimus papa Gregorius ſeptimus, ſucceſſor Alexandri, iterum eidem Beringerio audientiam in duabus * ſynodis generalibus Romæ conceſſit. Sed cum ipſe ſectam ſuam catholicæ fidei contrariam denegare non poſſet; iterum ſub juramento eamdem abdicare, & fidem A catholicam profiteri delegit, ſicut in ſuperioribus conciliis fecit. Tot igitur conciliis Beringerianam hæreſim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum qui eiſdem conciliis interfuerunt, tum ex regeſtis Romanorum pontificum, tum ex ſcriptis religioſorum virorum, qui de his fideliſſime ſcripſerunt. Nam eadem concilia noſtris temporibus infra XL. annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio pontificatus ſancti Leonis papæ uſque in præſentem annum computantur, qui eſt ab incarnatione domini MLXXXVIII. Unde & adhuc multi vivunt, qui eiſdem conciliis interfuerunt: qui & nobis de eiſdem conciliis fideliſſime teſtificati ſunt.

* *altera anno 1078 ut probabile eſt, cui Berengarium interfuiſſe negant hic auctor docet.*

Ultimæ quoque generali ſynodo ſub Gregorio B papa ſeptimo, anno dominicæ incarnationis MLXXIX. nos ipſi interfuimus, & vidimus quando Beringerius in media ſynodo conſtitit, & hæreſim de corpore Domini, ſicut ſupra diximus, coram omnibus propriæ manus ſacramento abdicavit: videlicet ſub præſentia Gregorii papæ, Henrici patriarchæ Aquilejenſis, & reverendiſſimorum epiſcoporum Petri Albanenſis, beati Anſelmi Lucenſis, Landulfi de Piſa, Reginherii de Florentia, Hugonis Dienſis, Altmanni Pataviencis, & reliquorum centum quinquaginta epiſcoporum, & abbatum, & innumerabilium clericorum.

altera ann. 1079

Horum igitur conciliorum tam generalium, & apoſtolica auctoritate tam principaliter firmatorum ſanctiones, contra Beringerianam hæreſim nobis C ſufficere debent. *Tum poſt diſputationem mere polemicam adverſus Berengarii dogma*: Nec neceſſarium, *inquit*, nobis videbatur, ut ſingulas Beringerii nænias enumeraremus, & enumeratas ſingulariter annullaremus: præſertim cum eruditiſſimi doctores, Lanfrancus inquam, & * Chriſtinus, ambo religione & eruditione Chriſtianiſſimi, non multo poſt epiſcopi, de his enucleatiſſime ſcripſerint. *Et poſt nonnulla:* Hæc autem in hoc ſcedulæ ſimplicioribus fratribus, noſtris inquam ſimilibus, fraterna præmonitione ſuggerimus. *Quibus verbis, monachum ſe prodit: atque ut putat Chiffletius ex conjecturis quas affert, Benedictinum.*

* *Chriſtianum Chiffletius non alium eſſe putat quam Guitmundum. Vide quibus argumentis.*

ANNO CHRISTI 1050.

CONCILIUM ROMANUM II.

In quo, damnato Berengario, Lanfrancus ſententiam abſolutionis retulit, anno MI. tempore Leonis papæ IX.

Tempus concilii.

QUo tempore iſta ſynodus Romæ celebrata fuerit, Hermannus Contractus in chronico, anno 1050. indicat breviter his verbis: *Dominus papa poſt paſcha ſynodum item Romæ collegit.* Qua de cauſa celebratum, quidve in ea actum fuerit, oſtendit Lanfrancus in commentario quem contra Berengarium edidit, his verbis: *Tempore ſancti Leonis papæ delata eſt hæreſis tua* (alloquitur Berengarium ipſum) *ad apoſtolicam ſedem. Qui cum ſynodo præſideret, ac reſideret ſecum non parva multitudo epiſcoporum, abbatum, diverſique ordinis e diverſis regionibus religioſarum perſonarum, juſſum eſt in omni audientia recitari quas mihi de corpore & ſanguine domini litteras tranſmiſiſti. Portitor quippe earum legatus tuus, me in Normannia non reperto, tradidit eas quibuſdam clericis. Quas cum legiſſent, & contra uſitatiſſimam eccleſiæ fidem ſcriptas animadvertiſſent, zelo Dei accenſi, quibuſdam ad legendum eas porrexerunt. Itaque factum eſt, ut non deterior de te quam de me fuerit exorta ſuſ-* D *picio, ad quem videlicet tales litteras deſtinaveris: putantibus multis, me fovere ac favere quæ a te dicerentur: vel gratia, qua te diligerem; vel fide, qua revera ita eſſe indubitanter tenerem. Igitur cum a quodam Remenſi clerico Romam perlatas recitator legeret, intellecto quod Joannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentires: promulgata eſt in te damnationis ſententia, privans te communione ſanctæ eccleſiæ, quam tu privare ſancta ejus communione ſatagebas.* E *Poſt hæc præcepit papa ut ſurgerem, pravi rumoris a me maculam abſtergerem, fidem meam exponerem, expoſitam plus ſacris auctoritatibus quam argumentis probarem. Itaque ſurrexi: quod ſenſi, dixi: quod dixi, probavi: omnibus placuit; nulli diſplicuit.* Hactenus de ſynodo Romana Lanfrancus, in qua damnato, ut vidiſti, Berengario, ipſe Lanfrancus abſolutionis ſententiam retulit.

Berengarius condemnatur. Lanfrancus abſolutus.

In hoc eodem concilio contra Berengarium a Leone pontifice celebrato, idem pontifex decrevit

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1050.

vit pallium Dominico patriarchæ Veneto, eidemque privilegium conceſſit, ut crucem ante ſe deferret: patriarchalemque ſedem approbavit, & epiſcopia Venetiæ provinciæ & Iſtriæ ſcripſit, ut huic tamquam primati ſuo obedirent, eumque revererentur. Hæc ex ſcripto chronico Andreæ Danduli. Quæ omnia renovata & confirmata ab Aleſandro ſecundo in concilio Mantuano, idem auctor affirmat. Sicque plane translatus fuit patriarchatus Gradenſis in Venetum, qui hactenus titulo Gradenſis ſedis potitus erat.

NOTÆ GABR. COSSARTII, S. J.

Tempus concilii. Romæ habitam hoc anno ſynodum diſcimus tum ex Hermanno, cujus verba paulo ante legiſti; tum ex actis Remenſis concilii, cujus ſeſſione ſecunda ſtatutum eſt, ut archiepiſcopus Remenſis, & Dolenſis epiſcopus, medio Aprili, Romano concilio intereſſent. At cum annis etiam conſequentibus a Leone concilia Romæ habita ſint poſt paſcha, atque id moris ipſi fuiſſe dicat Anſelmus monachus in fine actorum concilii Remenſis: cur huic potius, quam conſecutis conciliis prima illa Berengarii damnatio tribuatur, mox dicemus in notis ad concilium Vercellenſe. Recte autem admonet vir clariſſimus Franciſcus de Roye, in eruditiſſima diſſertatione de Berengario, bis lapſum eſſe auctorem vitæ Lanfranci, quod & hoc concilium Leoni VIII. Pont. Max. tribuat; & Berengarium dicat eo reſponſales clericos duos pro ſe miſiſſe. Nam in Romano concilio, neque per ſe, neque alium ullum auditus eſt: neque clericos duos niſi ad Vercellenſe miſit.

Quis in hoc concilio Lanfranco locus. Locum in hoc concilio vir idem eruditiſſimus Lanfranco inter abbates tribuit; qui anno tantum MLXVI. hoc eſt, annis poſt hoc concilium tredecim, abbas fuit. Alius hic erat Lanfranco in ſynodo locus, ad quam, ut ait ipſe, non tantum epiſcopi, & abbates, ſed *diverſi ordinis religioſæ perſonæ* magno numero convenerant.

Cur ad concilium venerit. Aliud eſt, quod eidem erudito viro excidit: veniſſe Romam eo anno Lanfrancum ad placandum pontificem, qui Normanniam totam, propter Guilielmi ducis cum Mathilde conſanguinea matrimonium, interdicto multaverat. De hoc enim interdicto egiſſe Lanfrancum, non cum Leone IX. ſed cum Nicolao II. qui poſt annos omnino IX. pontificatum adiit, diſcimus tum ex Lanfranci vita; cujus auctor, Lanfranci ipſius ætati ſuppar; tum ex Beccenſi chronico, in quod ex ea vita pars iſta tranſfuſa eſt. Illius autem interdicti nulla, opinor, niſi in duobus his locis mentio.

☞ ADDITIO AD CONCIL. ROMANUM in cauſa Berengarii.

Juramentum Berengarii Turonici clerici factum Romæ in eccleſia Lateranenſi de Euchariſtia, tempore Gregorii VII. papæ.

Martene Anecdot. t. IV. pag. 103. *Profiteor panem altaris poſt conſecrationem eſſe verum corpus Chriſti, quod natum eſt de Virgine, quod paſſum eſt in cruce, quod ſedet ad dexteram Patris, & vinum altaris poſtquam conſecratum eſt, eſſe verum ſanguinem, qui manavit de latere Chriſti. Et ſicut ore pronuncio, ita me corde habere confirmo, ſic me adjuvet Deus, & hæc ſacra.*

SCriptum iſtud cum Romæ apud Papam moram facerem in conventu Epiſcoporum, quem habuit in feſtivitate omnium Sanctorum vociferatione multa omnibus pronuntiari fecit, dicens ſufficere debere his quibus lac potus dandus eſſet non cibus, ſecundum quod ſcribit S. Auguſtinus de ſacrificio eccleſiæ dicens: *Quod videtis in altari panis eſt & vinum, quod etiam oculi veſtri vobis renuntiant: quod autem fides inſtruenda poſtulat, panis eſt corpus Chriſti, vinumque ſanguis.* Inclamante populo me non eſſe hæreticum, ita me de ſcripturis, non de corde meo habere, omnibus teſtificatus in audientia ſua Petrum Damiani non inferiorem lima eruditionis, non inferiorem Lanfranno dignitate chriſtianæ religionis Romæ non A conſenſiſſe de ſacrificio Eccleſiæ dictis Lanfranni, pro eo ſe dare ſententiam, negligenda eſſe ea quæ diceret Lanfrannus potius quam ea quæ diceret Petrus Damiani, Romanæ eccleſiæ filius, S. Rufinæ, ſi ſatis memini, epiſcopus, non inferior, ut dicta repetam, Lanfranno lima eruditionis, dignitate chriſtianæ religionis, multo Lanfranno operoſior in ſtudio divinæ lectionis, ſecundum quod præcepit ipſe Dominus *ſcrutamini ſcripturas*. Ita papa ille, cum quo moras pene per annum feceram, compeſcitam putare viſus eſt, & compoſitam vecordiam turbæ turbatæ, ut ait B. Auguſtinus, cœni commoti, quo me hæreticum quantum potuit inſimulaverat: maxime quia Papa undecumque libros comportari fecerat, B Epiſcopis & abbatibus, Clericis & monachis, unde Sacrificia Chriſti impervertibilia, ſenſa & ſcripta, Auguſtini, Jeronymi, Ambroſii, aliorumque legenda propoſuerat, mecum ſentientibus in eis qui cum Papa erant, epiſcopo Portuenſi, epiſcopo Sucirenſi, epiſcopo Terracinenſi, cardinalibus Attone Mediolanenſi, monacho Tudenſi Romanæ eccleſiæ cardinali nomine Deuſdedit, Petro cancellario, benigni atque humilis cordis fratre Fulcone tranſmontano, clerico ipſius domini Papæ, convictore nihilominus Tethbaldo, qui litteratior diligentia peculiari apud S. Petrum eo tempore habebatur clericus, & fratre quodam, qui cognomine Bonadies appellabatur, aliiſque compluribus, quorum nomina dignitateſque non C teneo. Cum tamen urgerent Papam illum quam maxime peſtilentes & ſcripturarum perverſores, ut exigeret a me moras adhuc Romæ facere uſque ad conventum qui futurus erat apud eum in quadrageſima epiſcoporum, ſecundum vulgare illud Terentii *interim fiet aliquid*, ſperantes tunc frequentiorem adfuturam turbam, & aliquid ulterius veritatem valiturum tumultum ineptorum multo copioſiorem tunc affecturum ad dejiciendum quaſi de arce Papam, qui veritatis partibus propugnaverat & me maxime ſecundum quod domnus Boetius de ſe contigiſſe in quodam concilio ſcribit: quamquam me viro huic non comparem, omnino dicens compreſſus indoctorum grege conticui, veritus ne merito haberet inſanus, D ſi inter inſanos ſapiens videri contenderem. Et ita circa quædam per Papæ inconſtantiam quoad ſperabat turba rei exitus habuit. Papa enim qui in conventu illo in feſtivitate omnium ſanctorum ſcriptum ſuprapoſitum multa vociferatione fidei ſufficere debere omnibus pronunciari fecerat, nihil ſcripto domi, nihil a calumniatoribus addi permiſerat, uſque eo dejectus eſt importunitate Paduani ſcurræ non epiſcopi, & Piſani non epiſcopi ſed antichriſti. Qui enim veritatem negat antichriſtus eſt. Et ipſe maxime cum Paduano illo omnibus qui de ſacrificio Chriſti contradicebant maxime veritatem negando patronari ſuſceperat. De quorum ultione omnipotens illa juſtitia divina non diſtulit. Paduanus enim continuo gladio interemtus depe- E riit, Piſanus vitam impiam continua quantum ad me pervenit inſolenti morte finivit. Uſque eo, inquam, Papa dejectus eſt, ut permitteret calumniatoribus veritatis in poſteriori quadrageſimali concilio ſcriptum e ſe firmatum in priori feſtivitate omnium Sanctorum, Epiſcoporum conſeſſu ſcripto mutari hujuſmodi.

Corde credo & ore confiteor panem & vinum quæ ponuntur in altari per myſterium ſacræ orationis & verba noſtri Redemptoris ſubſtantialiter converti in veram & propriam & vivificatricem carnem & ſanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus, quod natum eſt de Vir-

ANNO CHRISTI 1050.

☞ *Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit, & quod ſedet ad dexteram Patris, & verum Sanguinem Chriſti, qui de latere ejus effuſus eſt, non tantum per ſignum & virtutem Sacramenti, ſed in proprietate naturæ, & veritate ſubſtantiæ.*

Hoc ſcriptum mutatum ad placitum eorum, qui ut ait Poeta gentilis: *Turpe putant parere minoribus, & quæ imberbes didicere ſenes perdenda fateri*, ut quaſi victores viderentur, quod non ſcriptum a me prius & a Papa confirmatum eadem complexione ſequerentur, ſed adderent *ſubſtantialiter* ad me pertulit Prianus epiſcopus, ſi forte eadem complexione in conſeſſu eccleſiæ ego illud legerem, dicens facile toleraturum dominum Papam *ſubſtantialiter* addendo calumniatoribus conB ſentire. Ego charta correpta, & quantum brevitas permittebat temporis recurſa, perpendi ad ſanum intellectum utcumque poſſe reduci & *ſubſtantialiter* & cetera verba quæ in ſcripto erratici poſuiſſent ſuo, reſpondi, quia ita placeret domino Papæ, me *ſubſtantialiter* additurum, cogitans idipſum quod adjicerent *ſubſtantialiter* plus valere ad dejiciendos eos ſecundum quod ſcribitur: dejeciſti eos dum allevarentur. Re enim vera quod dicit quis panis ſacratus in altari, ſalva ſua ſubſtantia, eſt corpus Chriſti, ideſt non amittens quod erat, ſed aſſumens quod non erat. Panis enim ante Chriſti cœnam nunquam niſi ad ſuſtentationem corporis valuit, in cœna illa ut etiam ad ſalutem valeret animæ nutu ſui creatoris acC cepit. Aliter quod dicit quis panis ſacratus in altari eſt corpus Chriſti, oculo cordis tui, ſed non oculo corporis, non manui, non denti; unde beatus Auguſtinus: *Intellige, ſcripturæ eſto capax, attende aliud in altari ſubjici oculis tuis, aliud interni cordi tuo.* Item in quodam ſermone de verbis evangelii: *Tunc autem hoc erit ideſt vita erit unicuique corpus & ſanguis Chriſti, ſi quod in Sacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate*, ſpiritualiter manducetur, ſpiritualiter bibatur. Ita verum enunciatum eſſe etiam ab ipſa veritate, ut eos quibus enunciabatur lateret quid ipſa veritas diceret, exempla non deſunt. Cum enim Domino Jeſu quidam non de conſtantia propoſiti, ſed de levitate vecordiæ diceret: *magiſter ſequor te quocumque ieD ris*, reſpondit dominus quod ille minime intellexit, cum tamen veritas nisi verum dixerit: Reſpondit enim: *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos*, quod erat reſpondiſſe, doloſitas ad quam deſignandam de Herode idem ipſe dicit: *Dicite vulpi illi*, & levitas quam nomine avium hoc loco Dominus deſignavit, apud te hoſpitium acceperunt, in interiore tuo dominantur: quod dum ſit, ego in te mihi adquieſcere non poſſum, ego te convictorem & aſſeclam habere non debeo. Ille autem reſponſum ſibi putavit eſſe quod non haberet Dominus Jeſus ſibi ipſi hoſpitium temporale nedum ſibi & illi. Non minus cum urgeretur a cognatis aſcendere ad diem feſtum reſpondens: *ego non aſcendam ad diem feſtum hunc, vos aſcendite ad* E *diem feſtum iſtum:* reſpondiſſe putatus ſe non aſcenſurum ad diem feſtum quod minime reſpondit. Illi in adhortatione ſua, ut aſcenderent ad diem feſtum, poſtulant, *ut & diſcipuli tui gloriam habeant*; & ad hoc Dominus Jeſus non reſponderat: ego non aſcendam ad diem feſtum hunc; ubi pronomen *hunc*, accipi voluit, tamquam ſi diceret ad diem feſtum hujuſmodi, ideſt ut vobis vel mihi gloriam quæram temporalem. Si enim Dominus ſine additamento pronominis quod eſt *hunc* vel *iſtum* dixiſſet, ego non aſcendam ad diem feſtum, nulla ratione illis præaſcendentibus Domi- A nus ad feſtum aſcendiſſet; nihilominus ubi dicit Dominus; *ſedere ad dexteram vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis*; non deſunt qui inepte putent Dominum Jeſum dixiſſe Patris ſolius eſſe, non ſuum dare ſedere ad dexteram vel ad ſiniſtram; ſed plane in eodem loco Dominus manifeſtavit ſuum eſſe ſicut & Patris dare, ſedere ad dexteram vel ad ſiniſtram dicens: *Sed quibus paratum eſt a Patre meo*, ubi neceſſario ſubauditur, eſt meum dare ſed non talibus hominibus quales illi erant, qui coapoſtolis ſuis ſuperbe excellere, matre intercedente, appetebant; & ita eſſe accipiendum de pronomine quod ponitur ibi vobis, ideſt talibus quales vos eſtis nullus pervertere poterit. Secundum hæc ſcripturarum loca putavi licere mihi, pronunciare, quod erratici addi ſcripto volebant, ſuo ideſt *ſubſtantialiter*, dum ad aliud quam ipſorum intellectum vocem referrem eamdem. Ipſi enim ad hoc accipiebant quod *ſubſtantialiter* addebant, dicentes panis ſacratus in altari eſt ſubſtantialiter corpus Chriſti ut qui hunc dixiſſet, dixiſſe putaretur panis ſubjectum de Sacrificio Chriſti per ſui corruptionem ablatum deeſſe, ſubjectum vero corporis Chriſti per generationem ſubjecti ſui recens factum adeſſe, cui falſitati tota ratio, tota contradicit auctoritas. Duo ſunt enim in ſacrificio Chriſti Sacramentum & res Sacramenti, Sacramentum non amittens per corruptionem ſubjecti quod erat, & res Sacramenti minime nunc primum incipiens eſſe per generationem ſubjecti quod erat.

Quod in ſcripto ſuo erratici addiderunt *per myſterium orationis*, revera contra ſe ſcripſerunt: quia nihil per myſterium agi poterit, niſi aliud expoſitum, aliud latens habueris, & quod expoſitum in hoc negotio Sacramentum, & quod latet res Sacramenti accipitur. Unde B. Auguſtinus de ſacrificio altaris: Intellige, eſto ſcripturæ capax. Attende aliud altari ſubjici oculis tuis, aliud interni cordi tuo.

Quod autem ſcripſerunt: *panem & vinum quæ ponuntur in altari converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & Sanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri*, non me latebat eos ita velle accipi ſicut dixi, ut putet quis deeſſe in ſacrificio altaD ria ſubjecta panis & vini per corruptionem ſui, & adeſſe carnem Chriſti & Sanguinem, nunc primum eſſe inſtituta per generationem ſubjecti ſui contra manifeſtam de ſacrificio Chriſti beati Ambroſii ſententiam dicentis: *In hac carne & Sanguine nil cruentum, nil corruptibile mens humana concipiat, ſed vivificatricem & Salvatricem ſubſtantiam in pane & vino.* Et notanda omnipotentis juſtitia in eos quos merito juſtitiæ ſuæ dat in reprobum ſenſum. Poſtquam enim ſcripſerunt de converſione panis & vini in Sanguinem quæ revera eſt ſecundum quod interpretantur authenticæ ſcripturæ, non ſecundum erroris opinionem ita conſequenter quod revera deſtruit, velint, nolint qui ſcripſerant addiderunt. Et poſt conſecrationem, E ubi neceſſario ſubaudiendum eſt ipſius panis & vini eſſe, ubi item neceſſario ſubaudiendum reliquerunt ipſum panem & vinum verum Chriſti corpus & Sanguinem. Qui enim ita ſcribit neceſſario in ſacrificio Chriſti panem & vinum ſupereſſe conſtituit. Conſecrari enim panem & vinum in altari non eſt deſtrui ſubjecta panis & vini per corruptionem ſui. Quodcumque enim conſecratur non amittit quod erat, ſed in melius quam erat provehitur; & quicumque enunciat affirmationem hanc, panis & vinum poſt conſecrationem ſunt corpus Chriſti & Sanguis neceſſario mentitur, ſi affirmationi huic auferat vel ſubjectos terminos

qui

ANNO CHRISTI 1050.

qui ſunt panis & vinum poſt conſecrationem, vel prædicatos qui ſunt corpus Chriſti & Sanguis.

Quod autem ſcripſerunt: *non tantum per ſignum & virtutem Sacramenti*, cauſam ut ita ſcriberent neſcierunt, nullam ergo ſcripturam, nullius perverſitatem audivi, quæ conſtitueret Sacramentum altaris ſolum eſſe ſine re Sacramenti; ſed veeratio aliquid appellari Sacramentum convincit aliquid niſi conſtituerit etiam rem, cujus Sacramentum debet appellari.

Quod autem effigiaverunt aliqui figuram illam quam dixerunt chymeram, dicentes, prima draco, poſtrema leo, media ipſa chymera: ſignum ſibi ad demonſtrandam impudicitiam confinxerunt, nullo tali monſtro in continentia exiſtente totius animalis. Et ſi dicas quod ajunt ſcindapſus, nullum ſubjectum hoc nomine demonſtraſti nulli rei exiſtenti hoc quod demonſtraretur inveniſti. Dominus autem Jeſus in cœna ſua gratias agens Patri, quod non inſufficiens eſſet ad benedictionem illam per eum cujus Verbum perſonaliter homo ſibi univerat, in quo erat mundum reconcilians ſibi, pani & vino benedixit, ideſt panem & vinum in eam dignitatem provexit, ut præter naturalem ſuſtentationem quam reficiendis poſſunt adhiberi corporibus, ſint etiam ad ſalutem animæ efficaces. Sacramenta ea conſtituens corporis ſui & Sanguinis: ita in ſacrificio Chriſti non eſt panis & vinum tantum ſignum vel Sacramentum quod erat impoſſibile; quia duo ſunt ſemper ſignum & ſignatum, Sacramentum & res cujus Sacramentum eſt. Nec virtutem habet ſignum vel Sacramentum, ſi ſolum illud conſideres, quod impoſſibile eſt, ſed virtus ſigni ſignatum & virtus Sacramenti res, cujus Sacramentum eſt. Inde B. Auguſtinus: *Hoc accipe in pane quod pependit in cruce. Hoc bibe in calice pro eo quod eſt in vino, quod manavit e latere*. De eodem B. Ambroſius: *In carne iſta & ſanguine nihil corruptibile, nihil cruentum mens humana concipiat, ſed ſalvatricem vivificatricemque ſubſtantiam in pane & vino*. *Alibi Auguſtinus: Intellige, eſto capax ſcripturæ, attende aliud ſubjici oculis tuis, aliud innui cordi tuo*.

Quod ſcripſerunt de improprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ, contra me non ſcripſerunt. Ego ita habebam panem & vinum ſacrata in altari eſſe, non alius cujuſquam, ſed proprium Chriſti corpus non fantaſticum ſicut Manichæi, ſed verum & humanum; & pro eo fruſtra ſcripto ſuo iſtud tale quaſi ſcripto meo contradicere indiderunt. Scriptum illud meum ſuffecerat papæ in Concilio illo in feſtivitate omnium Sanctorum in Lateranenſi eccleſia, ſcriptum illud in omnium audientia legi fecerat omnibus, ſi ita vellent me ſcriptum illud jurejurando firmatum eſſe in eorum audientia adnuntiari fecerat. Proximum etiam diem conſtituerat quo ipſius ſi ita vellet, facti juramenti etiam per ignitum ferrum firmamentum ab aliquo meo acciperent; ita veniente die conſtituto, quantum poteram jejuniis & orationibus rei exitum apud juſtum judicem præmunitum me habere præſumebam, quando ad me in palatio poſt ſolis occubitum a Papa domnus abbas Montis Caſſini, ſummæ tunc in palatio auctoritatis, attulit jubere domnum Papam, ut ad hoſpitium ad refectionem corporis me reciperem; quia ipſe omnino deſtitiſſet, & a juramento quod publico populo propoſuerat, & a confirmatione per ignitum ferrum juramenti. Poſtquam autem in illo quadrageſimali concilio permiſſum eſt erraticis, meum ſcriptum ſicut ſupra dictum eſt, ſcripto mutare ſuo apud Papam obtinuerunt, ut in conſeſſu Epiſcoporum ſcriptum eorum manu tenerem, & legerem, per ſacra affirmans, me ita habere, ut legiſſem. Quod cum feciſſem licere mihi hoc facere, ſicut ſupra dixi, putans, eorum inſonare voces, non ad eorum eas ſenſa accipere quod legerunt, ad interpretationem meam non ad ipſorum me legere inclamaverunt: ut etiam hoc juramento firmarem, nec ſecundum eorum ſenſa ſcriptum quod tenebam deinceps interpretaturum. Hic mihi omnipotentis miſericordia non defuit. Reſpondi enim me ad eorum intellectum meum non deducere, ea quæ ante paucos dies mecum inde Papa egerat, ſola tenere, ita inclamatione eorum ſuppreſſa, nullus quid mecum Papa egiſſet interrogavit. Non ego, non Papa expoſuit, ſed ut videtur, non locus eſt exponendi. Ante paucos dies accito a ſe mihi, audiente Portuenſi epiſcopo, ita Papa narraverat: „ Ego „ plane te de Chriſti ſacrificio ſecundum ſcripturas bene ſentire non dubito, tamen quia conſuetudinis mihi eſt, ad B. Mariam de his, „ quæ me movent recurrere, ante aliquot dies „ impoſui religioſo cuidam amico & familiari meo „ jejuniis & orationibus operam dare, atque ita „ a beata Maria obtinere, ut per eum mihi non „ taceret, ſed verbis commendaret quorſum me „ de negotio quod in manibus habebam de Chriſti ſacrificio reciperem, in quo immotus perſiſterem. Religioſus vir & mihi familiaris petitioni meæ ſatisfacere voluit. Poſt conſtitutum „ temporis ſpatium a beata Maria audivit, & ad „ me retulit, nihil de ſacrificio Chriſti cogitandum, nihil eſſe tenendum quod haberent authenticæ ſcripturæ, contra quas Berengerius nihil habebat. Hoc tibi manifeſtare voluit ut ſecuriorem ad nos fiduciam & alacriorem ſpem „ habeas. Ita erraticis conſenſum meum ne ſecundum opinionem eorum quod legeram interpretarer, negavi. Conſentire me his quæ mecum Papa egerat omnino confirmavi. Ita me erraticorum vecordiam evaſiſſe jam putaveram, cum Papa neſcio a quibus perſuaſus, & quaſi de arce dejectus, ſubito a me exegit unde nihil ante conſeſſum Epiſcoporum, nihil in conſeſſu per ſe vel per alium egerat; quod nulla eum a me ratione exigere poſſe quaſi ſecurus jam eram, ut proſtratus humi confiterer me ad tempus illud uſque erraſſe, pro eo quod dicens de ſacrificio Eccleſiæ panis & vinum ſacrata in altari ſunt corpus Chriſti & Sanguis, non addidiſſem *ſubſtantialiter*. Quid dicam? Subito Papæ vecordia perturbatus, Deo non donante mihi conſtantiam peccatis meis exigentibus, ne continuo mihi ipſe Papa anathema faceret & vulgus, quod quaſi neceſſario conſequebatur, in quam vellet me necem arriperet, proſtratus ut jubebat, ſacrilega voce me erraſſe confeſſus ſum. Ita mecum agens; qui te occiſuri ſunt omnes Chriſtiano nomine gloriantur, ab omnibus obſequium in nece tua Deo præſtitiſſe putabuntur. Facilior tibi erit ad divinam miſericordiam recurſus. Evolve te utcumque de poteſtate erraticorum & manibus. Ad hoc me ſacrilegium non ſolum quam ſupra poſui cauſa dejecit, ſed etiam hæc quam nulla ſubſcriptorum ſum falſitate. Pertulerant ad me quibus non credere non debebam, domnus ille Montiſcaſſini Abbas & Petrus Neapolitanus ejuſdem cœnobii monachus, de cujus laude interim taceo, ne forte inſufficienter agens, quid amplius agerem non habuiſſe ab aliquo reputer, voluntatem Papæ in eo fuiſſe ſi ſoli illi aſſenſum præbuiſſem, me quamdiu viveret, loco aliquo quaſi carcere claudere, ut mecum ſentire de ſcripturis minime putaretur, & ita adverſariis ſibi compliatis de

au-

ANNO CHRISTI 1050.

auctoritate confirmandæ veritatis minima labora- A rat. Ad hoc mihi a patre miſericordiarum totius conſolationis Deo firmamentum quia indigniſſimo defuit, & ad juſſum Papæ coram omnibus quod profeſſioni meæ *ſubſtantialiter* non addidiſſem erraſſe me confiteri non horrui. Exaudi Domine, placare Domine, intende & fac ſpiritum meum, ut in tuo proficiam ſpiritu, quanto memoria poteſt deficere, & qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miſerando manifeſtas, Deus omnipotens miſerere, ſuos miſericordiarum tantum ſacrilegium agnoſcenti. Ignoſce infelicitati meæ, initium ſalutaris tui quandoque reſtitue, antequam venias ſalutaria illa tuus in majeſtate B tua & Sanctorum Angelorum tantum crimen in me ipſe ignis conſumens, congrui doloris igne conſumi. Et vos etiam mihi in Chriſto Fratres, quicumque in ſcriptum iſtud incideritis, fortes dilectionis in proximum chriſtianæ vires exerite, confeſſionis meæ lachrymas miſerantes attendite, mihi apud omnipotentem miſericordiam proficiunt votis agite.

DE JOANNIS SCOTI LIBRO cujus in his contra Berengarium conciliis frequens mentio.

GABR. COSSARTII, S. J. ADMONITIO. C

Joannis Scoti de euchariſtia librum non alium eſſe puto, quam qui extat hodie ſub nomine Bertrami. Primus hoc detexit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, eaque de re ſcripſit erudítiſſimam epiſtolam ad D. Lucam Dacherium, quæ Spicilegii Tomo 2. ipſo in limine eſt edita. Præcipuum illius argumentum eſt, quod exceptus ex codice Joannis Scoti locus, quem mox in Aſcelini epiſtola leges, totidem verbis in libro, qui dicitur Bertrami, reperiatur. Deinde librum ſuum Scotus Caroli Calvi juſſu ſcripſerat, ut ait Berengarius in litteris ad Ricardum; Bertramus pariter in epiſtola nuncupatoria, principis imperio adſtrictum ſcripſiſſe ſe profitetur. Joannes Scotus Paſchaſium impugnabat; in Paſchaſium Bertramus totus eſt.

Berengarii ad Ricardum ep. infra.

Unum eſt in quo aſſentiri ſententiæ hujus illuſtriſſimo eruditiſſimoque auctori non poſſum; quod opus iſtud jam inde ab ortu ſuo ſub ementito Bertrami nomine delituiſſe credit; id agente ſcilicet Joanne ipſo Scoto, ut hac tamquam larva tectus, hæreſeos invidiam declinaret. Primis enim temporibus, nulla Bertrami mentio, perpetua Joannis Scoti. Hincmarus, Berengarius, Lanfrancus, Guitmundus, Durandus, Aſcelinus, ſynodi Romanæ, Vercellenſis, Pariſienſis, omnes Joannem Scotum operis illius agnoverunt auctorem: ac ne ſemel quidem exprobrata eſt ejus commemorata nominis illa fictio, quam ignorare non potuiſſent, ſi librum, quem legebant dicebantque eſſe Joannis Scoti, alterius inſcriptum nomine viderent. Primus Sigebertus opus hoc Bertramo adſcripſit. Ratramno tribuit Anonymus a Cellotio noſtro in Appendice E miſcellanea ad hiſtoriam Gotteſcalchi editus, quem Sigeberto recentiorem arbitror.

D

Eſt autem operæ pretium animadvertere, quod nuper in publicis de Theologia diſputationibus pari eruditione ac facundia docebat Bullonæus princeps Emmanuel Theodoſius dux Albretanus, nunquam viſa ſimul opera duo, quorum alterum Joannis Scoti diceretur, alterum Bertrami. Nono, undecimo, duodecimo ſæculo, liber Joannis Scoti legebatur; duodecimo & conſequentibus, Bertrami. Magnum indicium unius ejuſdemque operis (præſertim cum id aliunde tam multa perſuadeant) primum ſub uno, deinde ſub alio nomine prodeuntis.

BERENGARII AD LANFRANCUM

ANNO CHRISTI 1050.

Epiſtola, cujus mentio in Romano concilio.

Fratri Lanfranco Beringarius.

PErvenit ad me, frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelranno Carnotenſi, in quo diſſimulare non debui ammonere dilectionem tuam. Id autem eſt, diſplicere tibi immo hæreticas habuiſſe ſententias Joannis Scoti de Sacramento altaris, in quibus diſſentit a ſuſcepto tuo Paſchaſio. Hac ergo in re ſi ita eſt, Frater, indignum feciſti ingenio, quod tibi Deus non aſpernabile contulit, præproperam ferendo ſententiam. Nondum enim adeo ſtetigiſti in ſcriptura divina cum tuis diligentioribus. Et nunc ergo, Frater, quantumlibet rudis in illa ſcriptura vellem tantum audita de eo, ſi opportunum mihi fieret, adhibitis quibus velles, vel judicibus congruis, vel auditoribus. Quod quamdiu non fit, non aſpernanter aſpicias quod dico. Si hæreticum habes Joannem, cujus ſententias de euchariſtia probamus: habendus tibi eſt hæreticus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, ut de cæteris taceam.

NOTA G. C.

Hanc epiſtolam primus edidit Dacherius ex bibliotheca regis, ac deinde Franciſcus de Roye in diſſertatione de Berengario: quorum poſterior illam ipſam eſſe, quæ in Romano concilio prolata fuit, ex eo probat, quod intellexit concilium ex his litteris, *quod Berengarius Joannem Scotum extolleret, Paſchaſium damnaret, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentiret.* Quæ tria in hac epiſtola præſtat. Addo ego certiſſimum id eſſe ex poſtrema hujus epiſtolæ periodo, si conferatur modo cum his Berengarii verbis in epiſtola ad Aſcelinum: *Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt: non perdidiſſe omnia illius: quæcumque autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare me poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram habendos eſſe hæreticos in epiſtola ad Lanfrancum ſi Joannes ille hæreticus haberetur.*

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad Ann. Ch. 1050. n. 4. & 5.

Baronius n. 3. ſecutus Andream Dandolum in Chronico ait in hoc Concilio Romano S. Leonem Dominico Patriarchæ Veneto pallium conceſſiſſe, & epiſcopis Venetiæ provinciæ & Iſtriæ ſcripſiſſe, ut huic tamquam Primati ſuo obedirent. Verum facta hæc in alia ſynodo Romana ann. 1053. congregata, ut manifeſte liquet ex epiſtola ad epiſcopos Venetiæ & Iſtriæ, inter Leoninas ordine 2. ab hoc S. Pontifice data: *Noverit*, inquit, *veſtra chariſſima nobis in Chriſto fraternitas hac in præſenti Indictione* vi. (quæ eo Chriſti anno uſque ad Septembrem in curſu fuit) *chariſſimum confratrem noſtrum Dominicum Gradenſem ad ſynodum noſtram Romæ habitam veniſſe.* Addit judicio ſynodi definitum fuiſſe; *Ut nova Aquileja totius Venetiæ, & Iſtriæ caput & Metropolis perpetuo haberetur &c. Unde monendo mandamus &c.*

Sic plene, inquit Baronius elatus, *tranſlatus fuit Patriarchatus Gradenſis in Venetam, qui hactenus titulo Gradenſis ſedis poſitus erat.* Verum nonniſi Nicolaus V. defuncto Dominico Michaele Gradenſi Patriarcha, tranſlata Gradenſis eccleſiæ dignitate in Venetiarum urbem, S. Laurentium Juſtinianum epiſcopum Caſtellanum ſeu Olivolenſem Patriarchali titulo auxit: ſuppreſſoque utroque titulo & Gradenſi & Caſtellano, primum Venetiarum Patriarcham creavit an. 1451. 8. Id. Jul.

☞ AD CONCILIUM ROMANUM

A S. Leone IX. hebdomada poſt albas, id eſt circa diem 29. Aprilis anno 1050. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. pag. 1291.

CConcilii hujus acta apud Labbeum nihil ſerunt aliud præter cauſam Berengarii diſcuſſam, ac definitam. Patres nulli ibidem occurrunt. Nos ex actis Tullenſium epiſcoporum legendis in anecdotis Martene tom. 3. pag. 1080. portionem non modicam actorum ejuſdem Concilii ſupplemus; Bullam ſcilicet Leonis IX. qua cultum decernit S. Gerardo Tullenſi epiſcopo ex decreto ejuſdem ſynodi, cujus Bullæ pretium augent longo deductæ ordine ſubſcriptiones epiſcoporum, qui concilio illi adſuerunt. Hæc ergo Bulla Leonis.

Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cunctis eccleſiæ catholicæ filiis in Chriſto ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Virtus divinæ operationis in omnibus mirabilis, maxime tamen in ſanctis ſuis, quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui, quos etiam vocavit, & juſtificavit, antequam ſæcula fierent, antequam ipſi exiſterent. Et quia ipſe Dominus in evangelio dicit: *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor.* Verum procuIdubio eſſe quotidie oſtenditur, quod dicit, ſcilicet eos ſanctificandos, quos vocavit, eos vocandos, quos prædeſtinavit ſola gratuitæ miſerationis bonitate, non humani generis merito, quia naturaliter omnes ſumus filii iræ, & filii gehennæ. Cum autem hæc dicere cœperimus, continuo patefacimus, quia ſicut nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum ſtatuit, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt; ſic & Dominus noſter Jeſus Chriſtus illos clarificando miraculis in mundo, quos ſecum vivere, & gloriari facit in cælo, ut qui per adoptionem facti ſunt filii Dei, præveniente gratia pateat illos hæredes eſſe regni, quod promiſit Deus diligentibus ſe. Paulo igitur ante nos in epiſcopatu Tullenſi, unde nutu Omnipotentis, & omnia ſuo arbitrio diſponentis, non ullis meritorum noſtrorum profectibus ad apoſtolicam ſedem tranſlati ſumus, fuit epiſcopus nomine Gerardus, qui duo talenta, intellectum, & operationem a cæleſti patrefamilias accipiens, divinam legem, quam medullitus intellexit, ſic opere adimplere ſtuduit, ut fieret dignus accipere illam deſiderabilem a Deo ſalutationem: *Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.* Sic enim Domini ſui talenta erogavit, ſic animas lucratus eſt, verba ſalutis prædicando, & opere, quod prædicabat, exercendo, ut geminatam Domino ſuo pecuniam præſentaret, & ſibi æterna beneficia cumularet. Lumbos ſibi præcinxit, caſtitatem ſervando, lucernas in manibus portavit exempla bonæ operationis aliis præbendo. Expectavit Dominum ſuum a nuptiis ſanctæ eccleſiæ non dormiendo, ſed vigilando prima, ſecunda, tertia vigilia, anxius ad ejus aſpectum, ſecundum illud, quod quotidie pſallebat: *Sicut cervus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima ad te, Deus. Sitivit in te anima mea, quam multipliciter, & caro mea.* At quia ſic ſemper animo ſuſpirabat ad Deum, ejus virtute comitatus angelicam ducens vitam, quotidie Chriſtum in pauperibus ad menſam ſuam ſuſcipiens, quotidie piis actibus inſiſtens, nec docendo, nec agendo, niſi quod ſanctum & Deo gratum eſſet, multis effulſit miraculorum prodigiis ſanctitati ejus teſtimonium perhibentibus; unde adhuc plures teſtes exiſtunt: quod & idem poſt mortem carnis cum Chriſto Domino noſtro ſpiritu vivens, & glorians, ſæpe operatus eſt, & ſæpe adhuc curans diverſos languores, diverſaſque infirmitates. Quamvis autem venerabile corpus ejus multis, ut diximus, hactenus coruſcaret miraculis, & ipſe in numero ſanctorum divino ſit deputatus judicio, nondum tamen in catalogo ſanctorum fortitus eſt humana corroboratione numerum, quod Dei miſeratrix clementia nobis ſervis ſuis reliquit agendum, ubi ad culmen aſcendimus apoſtolicum. Reſidentibus ergo nobis Romæ in ſynodo in eccleſia Salvatoris cum multis coepiſcopis noſtris circa ſexto nonas Majas, relatum eſt auribus noſtris ab Udone Tullenſi præpoſito, eadem nocte ipſum Gerardum in viſione apparuiſſe cuidam venerabili monacho, nomine Albizoni, qui ſynodo intererat, quem ipſe Udo nimiis precibus conſtrinxerat exorare Dominum oſtendere ſibi cujus meriti eſſet apud Deum ipſe domnus Gerardus, qui tot miraculorum radiis emicabat. Videbatur ergo illi ipſum adſiſtere ſibi, quem nunquam corporaliter viderat, etiam nomen ejus audierat, & dicere ſe ipſum Gerardum eſſe, pro quo Deum decreverat exorare. Ad quod ille gaviſus, ſedulo ſciſcitari cœpit, an eſſet apud Deum in numero ſanctorum, cui læto vultu reſpondit, procuIdubio ſe eſſe cum Deo, dignumque ac juſtum fore eos honorari in terris ab omnibus, qui honorantur in Cælis ante Deum ab Angelorum agminibus: quam viſionem ipſi ore proprio divulgavimus in ſynodo, exponentes ipſius domni Gerardi vitam venerabilem, converſationem mirabilem, miraculorum multitudinem, efficaciam divinæ virtutis ad corpus ejus exuberantem. Et ſequenter ſanctam ſynodum interrogavimus, ſi deberet ut ſanctus venerari, & ſanctus deinceps nominari. Ad quod cuncti tam archiepiſcopi, quam epiſcopi, tam abbates, quam clerici, ac laici, quorum utrorumque magna erat multitudo, quaſi uno ore clamaverunt ipſum domnum Gerardum virum eſſe ſanctum, adeo inter ſanctos numerandum, nominandum, & venerandum pro eo quod vivens in carne teſtantibus miraculis vir ſanctus extitit, & carne exutus qualis in mundo fuerit, in cæleſti beatitudine poſitus mundo quotidie eiſdem miraculis innoteſcit. Decrevimus igitur ſic annuente, & laudante ſynodo, ut ex hoc ſanctus habeatur, & ſanctus colatur 8. Kal. Majas tam Leuchæ ſicut S. Manſuetus, & S. Aper, quam ubique terrarum ſicut cæteri ſancti, cujus ſancti venerabile corpus per nos ipſos cupimus transferre, & digno loco in altari proprio collocare ad laudem, & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ideo factus eſt pro nobis homo, ut non ſolum ſalvaret eos a pec-

peccatis, ſed etiam conferat eis præmium beatitudinis, & manſionem in Cælis, ubi ipſe cum Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat per ſæcula ſæculorum. Amen.

NOMINA SANCTORUM PATRUM.

Qui præſcriptæ ſynodo interfuerunt.

Dominicus patriarcha Gradenſis
Alinardus archiepiſcopus Lugdunenſis
Leodegarius Vienuenſis archiepiſc.
Hugo Biſuntinus archiepiſc.
Huncberius Siculenſis archiepiſc.
Hildebrandus Capuenſis archiepiſc.
Petrus Conſanus archiepiſc.
J Senenſis epiſcopus
Johannes Portuenſis archiepiſc.
Wido Volaterrenſis epiſcopus
Creſcentius Silvæ candidæ epiſcopus
Johannes Velletrenſis epiſcopus
Johannes Hoſtienſis epiſcopus
Johannes Savinenſis epiſcopus
Johannes Tiburtinus epiſcopus
Benedictus Salernitanus epiſcopus
Leo Gaietanus epiſcopus
Atto Camerinenſis epiſcopus
Johannes Sicinenſis epiſcopus
Adalbero Metenſis epiſcopus
Obizo Piſenſis epiſcopus
Heinricus Populonis epiſcopus
Atenulfus Feſulanus epiſcopus
Creſcentius Cerenſis epiſcopus
Azo Centum-Cellenſis epiſcopus
Gerardus Reatinenſis epiſcopus
Bonizo Tuſcalanenſis epiſcopus
Johannes Suanenſis epiſcopus
Gerardus Roſellanus epiſcopus
Theodericus Orbienſis epiſcopus
Harduinus Fanenſis epiſcopus
Herimannus Caſtellanus epiſcopus
Herimannus Corbinenſis epiſcopus
Aldredus Wigradenſis epiſcopus
Leo Murenſis epiſcopus
Maſio Montis-viridis epiſcopus
Bonus Petroiuenſis epiſcopus
Bernardus Patavienſis epiſcopus
Walterus Veronenſis epiſcopus
Heinricus Spoletanus epiſcopus
Ilembardus Theanenſis epiſcopus
Petrus Buturnenſis epiſcopus
Atto Marſicanus epiſcopus
Leo Soranus epiſcopus
Benedictus Berulenſis epiſcopus
Azo Folinenſis epiſcopus
Altigrimus Immolenſis epiſcopus
Gerardus Florentinus epiſcopus
Fridericus Genuenſis epiſcopus
Gozfredus Conſtantienſis epiſcopus
Mainus Redonenſis epiſcopus
Hugo Nivernenſis epiſcopus
Iſembaldus Pictavenſis epiſcopus
Arnolfus Sanctonenſis epiſcopus
Arduinus Tudertinus epiſcopus
Hugo archidiaconus eccleſiæ Romanæ
Petrus ejuſdem eccleſiæ diaconus, & etiam cancellarius, & bibliothecarius.
Sicco primicerius ipſius eccleſiæ
Richardus abbas S. Benedicti
Hugo abbas Cluniacenſis
Airardus abbas S. Pauli
Johannes abbas S. Sabæ
Reinerius abbas S. Bonifacii
A Johannes abbas S. Laurentii
Bonactus abbas S. Johannis
Richerus abbas S. Juliani
Laudfridus abbas S. Vincentii
Gozfredus abbas de Vergeliaco
Walerandus abbas S. Vitoni
Gerevinus abbas S. Richeri
Viventius abbas S. Januarii
Leo abbas S. Cornelii
Martinus abbas S. Blaſii
Felix abbas S. Andreæ
Richardus abbas S. Ragneberti
Dudo abbas S. Mariæ
Pereneſius abbas S. Salvatoris
Agino abbas S. Silveſtri
B Adam abbas S. Iſaae
Teuzo abbas S. Petri
Viventius abbas S. Januarii
Willelmus abbas S. Apollinaris
Wido abbas S. Severi
Liuzo abbas S. Mariæ
Albricus abbas S. Zenonis
Johannes abbas S. Salvatoris
Bonactus abbas S. Salvatoris
Lætus abbas S. Angeli
Stephanus abbas S. Thomæ
Rodulfus abbas S. Petri.

In hac pariter ſynodo ob objectis accuſationibus ſeſe purgavit Guido Mediolanenſis archiepiſcopus, & iterum commota lis eſt de ordine ſe-
C dendi in concilio Romano. Pontificis enim dexteram ambiebant Mediolanenſes, quibus æmulos ſe opponebant Ravennatenſes. Deciſum pro Mediolanenſibus aſſerit Landulphus ſenior Hiſtor. Mediolan. lib. 3. cap. 3. his verbis: *Ea tempeſtate D. Guido Romæ apud Romanum Pontificem Leonem, ipſoque Leone conſilium* (concilium) *multis cum epiſcopis regente, qui antea Papiæ ſynodum celebraverat* (anno ſcilicet præcedenti 1049.) *accuſatus eſt. Qui cum magnifice multis ſapientibus Clericis, ac ſtrenuiſſimis militibus honoratus accuſationes quaſi plumbo ipſo in conſilio* (concilio) *multis, & diverſis rationibus oppugnaſſet, & cunctis canonibus, aliiſque argumentis inimicorum callidas ſuperaſſet inſidias, ecce ſubito ſuis altercatio-*
D *nibus domeſticis, & archiepiſcopi Ravennatis afferentes, quod Ravennas archiepiſcopus a dextero latere apoſtolici ſuper Mediolanenſem ſedere ſemper deberet, bellum graviſſimum ortum eſt, quo peracta Deo annuente eccleſia Ambroſiana per Guidonem ſedem ipſam viriliter devicit, & religioſe hodie, & ſemper tenebit.*

Cur vero ſynodum hanc, in qua S. Gerardus Tullenſis epiſcopus in Sanctorum album relatus eſt, ad annum 1050. retulerim, fecit auctoritas Wiperti, qui in vita S. Leonis IX. aſſerit in poſteriori ſynodo, poſt Albas celebrata, S. Gerardo honores ſacros decretos fuiſſe. Synodus poſt Albas prior anno 1049. altera vero 1050. convenit. Inſuper ex Actis Tullenſium epiſco-
E porum conſtat poſt peractam ſolemnem illam viri ſancti conſecrationem Tullenſes ſacra ejus lypſana transferenda ſolemni pompa, ſuſcepiſſe, id vero actum die dominica 12. Kal. Novembris, quod ſane annum 1050. indicat, ac demonſtrat, eo ipſo anno poſt Albas conſecrationem illam ad concilium præcedentis anni 1049 pertinuiſſe, cum nulla ſuccurrat ratio, cur tranſlatio ad biennium tranſlata fuerit. Quæ dicta ſint tum adverſus eos, qui eam conſecrationem ad concilium anni 1049. cum Mabillonio referunt, tum pariter in illos, qui ad annum 1053. cum Labbeo rejiciunt.

CON-

CONVENTUS BRIONENSIS

In quo Berengarius convictus, anno Domini ML. Leone IX. pontifice; Henrico I. Franc. rege: Geillelmo Notho Normannorum duce.

Damnatus Romæ Berengarius venenum ſuum ſpargere non ceſſavit. Quæ vero in Normannia ſucceſſit, diſcimus ex opere Durandi Troarnenſis abbatis de corpore & ſanguine Chriſti: cujus hæc ſub finem, verba ſunt: Is autem (Berengarius) dominicæ incarnationis anno * 1053. Normannorum finibus irrepſit, & ad cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit; catholicoque viro, qui idem illo tunc regebat cœnobium, a quo & honeſte ſatis exceptus fuerat, multa blaſphemus impie delatravit: quod ipſe quoque, eodem abbate, Anſfredo nomine, referente, dum apud me ſuper tanta impietate valde quereretur, non multo poſt agnovi. In multis itaque ſubtiliter ad eodem abbate pertentatus, in multis perinde reprehenſibilis & perfidus eſt repertus. B Qui inde digreſſus, Normannorum principem * feſtinus adiit, quem ſua quoque irretire perfidia ſubtiliter attentavit. Verum ille licet ætate, adoleſcentiæ necdum excederet annos: tamen illum, quia catholicæ fidei merito præditus erat, & gratia, callide ſuſpendit: ſecumque, quoad regni ſui ad mediterraneam perveniret ſedem, Brionam vocabulo, detinuit. Ubi undique coactis catholicis ac ſapientibus viris, ſuper eadem re diſponebat conflictum haberi. Eo ergo ventum eſt, & res ſequenti die ventilanda propoſita. Cumque multi ex tota Normannia ſapientes, qui plurimi & clari habebantur, convenisſent: præfatum hæreſiarcham Berengarium cum alio quodam, quem ſecum adduxerat, clerico, C in cujus eloquentia victoriæ ſibi ſpem poſuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione ſuperaverunt, quatinus eis ſilentium imponerent, verborumque quibus fidem catholicam tuebantur, aſſenſum ab eis extorquerent. *Narrat deinde, ipſum Carnutum petiiſſe: clericis illius urbis interrogantibus nihil reſpondiſſe: ſed mox ad eos litteras dediſſe, errorum adverſus catholicam fidem, & maledictorum in Leonem pontificem plenas. Quorum omnium tempus deſignat* A *Durandus*, cum inſtaret conſtituta dies concilii poſtmodum Vercellis habiti.

* Conc. 1050.

* Guillelmus erat is qui deinde Rex Angl.

NOTÆ GABRIELIS COSSARTII S. J.

Conventus hujus annum certiſſime deſignat Durandus, dum habitum eſſe docet paulo ante Vercellenſe concilium, quod anno ML. Kal. Septemb. celebratum, ex noſtris ad illud notis mox intelliges. Quod ergo annum MLIII. notatum apud eundem legimus, mendum eſt manifeſtiſſimum. Quis autem in deſignando rerum quibus ipſe interfuit tempore, non aliquando labatur? præſertim ſi non annales digeris, ſed ex occaſione narras: quod hoc loco Durandus facit. Quid ſi ſcripſerit Durandus, minus quidem Latine, ſed ut temporibus illis, *anno ML in Normanniæ finibus irrepſit*: & pro, *in*, legerit Amanuenſis III. detriſa forte poſtremæ litteræ media lineola. Undeunde vitium profluxerit, legendum eſſe ML. nemini ut ſpero dubium erit, qui id modo legeris, quod ad Vercellenſe concilium mox annotabo.

Tempus hujus conventus.

Opponitur, Pratellienſis monaſterii ædificationem anno MLXII. adſcribi in chronico Beccenſi: nullum ergo fuiſſe Pratellenſem abbatem anno ML. quem Berengarius adiret. Royus in doctiſſimis ſuis vindiciis, chronico Beccenſi Vuillelmum Gemmeticenſem aliosque opponit, ex quibus intelligitur conſtitutum eſſe hoc cœnobium ante annum ML. Addo ego vetuſtiora eſſe quoque illius initia. Nam ex Gilberti Candelarii Pratellenſis monachi codice MS. cujus verba deſcribit Arturus Monaſterenſis, in Neuſtria pia, diſcimus Emardum Fontanellenſem monachum a Radulpho abbate ſuo ad regendum Pratellenſe monaſterium miſſum eſſe, eique præfuiſſe annis decem. Obiit autem Radulphus ille Fontanellenſis abbas anno MXLVII. itaque annis decem ante Anſfredum abbatem, ſi non perfectum, at certe inchoatum erat Pratellenſe monaſterium. Beccenſe igitur chronicon vel erraſſe dicamus, vel locutum de perfecto monaſterio, quod dudum ante inchoatum fuerat.

Ad ætatem Guillelmi ducis quod attinet: ſubductis omnibus reperio, annos tum XXIII. natum fuiſſe. Octennem enim fuiſſe cum dux renuntiatus eſt, diſcimus ex * Orderico: adeptum autem hanc dignitatem anno MXXXV. docent Ordericus * idem, & VVillelmus * Gemmeticenſis. Emendandus igitur Ordericus *, apud quem Guillelmus moriens anno MLXXXVII. ait ſe annos LXIV. vixiſſe: ſcribendum enim LVIII. emendandus etiam, cum dicit ibidem Guillelmus ſe ducem fuiſſe annis ferme LVI. ſcribendum enim L. non tantum ex initis a me modo rationibus, ſed etiam ex alio Orderici * loco.

Ætas Guillelmi anno 1050.

* Lib. 1. & 5. & 7.

* Ibid.

* Lib. 6. c. 3.

* Lib. 8.

* Lib. 9.

CONCILIUM VERCELLENSE,

In quo damnatur Joannis Scoti liber, & Berengarii doctrina, celebratum Kalend. Septemb. anno domini ML. Leone IX. pontifice, Henrico I. Franc. rege.

Quæ in hac ſynodo contra Berengarium acta fuerint, in prædicto Lanfranci contra eundem Berengarium commentario his verbis recenſentur: *Dehinc * declarata eſt Synodus Vercellenſis, quæ tunc proximo Septembri, eodem præſidente pontifice, eſt celebrata Vercellis, ad quam vocatus non veniſti. Ego vero præcepto & precibus præfati pontificis, uſque ad ipſam ſynodum ſecum remanſi. In qua in audientia omnium, qui de diverſis hujus mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de eucharistia lectus eſt ac damnatus; ſententia tua expoſita ac damnata; fides ſanctæ eccleſiæ, quam ego teneo, & tenendam adſtruo, audita & concordi omnium ſenſu confirmata. Duo* D *clerici, qui legatos tuos ſe eſſe dixerunt, volentes te defendere, in primo ſtatim * auditu defecerunt, & capti ſunt. Ab hac ſententia nunquam diſceſſit ſanctus Leo in omnibus ſuis conciliis, ſeu quibus ipſe præſentiam ſuam exhibuit, ſeu quæ per legatos ſuos in diverſis provinciis congregari inſtituit. Quæ ſententia non effugit ſucceſſorem quoque ſuum felicis memoriæ papam Victorem.* Hucuſque Lanfrancus de E ſynodo Vercellenſi; cujus meminit etiam Guitmundus in commentario, quem ſcripſit de corpore & ſanguine Chriſti, eidemque præfuiſſe Leonem pontificem tradit.

* nempe in conc. Romano ejuſdem anni.

* al. aditu.

Lib. 9.

ANNO CHRISTI 1050.

Notæ Gabrielis Coſſartii S. J.

Hermannum anno ML. hoc concilium adſcribentem ſecuti omnes erant: donec prodeunti nuper Durandi Troarnenſis abbatis libello, qui annum MLIII. deſignat, adhærere nonnulli maluerunt. Veterem epocham aſſerit Franciſcus da Roye, tum argumentis plurimis, tum hoc præſertim, eoque, ut diffiteri nemo poteſt, certiſſimo: quod anno MLIII. Beneventi Leo pontifex a Junio ad exeuntem annum moratus eſt, immo, ut ajunt nonnulli, ad conſequentis Martium. Septembri ergo, ejuſdem anni Vercellenſis concilii non potuit: lapſumque eſſe vel Durandum, vel ejus exſcriptorem neceſſe eſt. Qua de re vide, quæſo, quid modo ad conventum Brionenſem annotaverim.

B Recentiorem epocham infirmaſſe, priſcam confirmaſſe eſt. Eam tamen lubet, ut ſymbolam etiam meam conferam, peculiari argumento aſſerere. In Remenſi concilio anni MXLIX. vocatus fuerat, ut ſupra legiſti, Dolenſis epiſcopus cum cæteris Armoricæ antiſtitibus ad concilium quod medio Aprili (anno ſcilicet ML.) Romæ celebrandum erat. Non adfuerunt: quapropter eos excommunicavit Leo papa per litteras, ad Britonum principem datas, quas ſupra edidimus, additque: *Quod ſi excuſare ſe rationabiliter valuerint, Vercellenſi concilio Kalendas Septembris futuro præſentes interſint: uſque ibi, ſi Deus permiſerit, erimus, cauſas eorum audituri.* En igitur poſt concilium Romanum anni 1050. Vercellenſe concilium, eodem anno, Septembri menſe. Quid aliud quærimus? Septembri habitam hanc ſynodum didiceramus ex Lanfranco: habitam Kalendis Septemb. ex hac una Leonis epiſtola diſcimus.

Editæ a D. Luca Dacherio cum Lanfranco.

ASCELINI ET BERENGARII

Litteræ mutuæ, poſt Vercellenſe concilium datæ.

C

I.

Fratri Aſcelino Berengarius.

LOnge aliter vobis ſcribendum fuerat, ſi mihi id liberum vis divina feciſſet: quod quia non fit, ſcribendum vobis utcumque putavi. Per vos igitur tranſiens diſpoſueram omnino nihil agere cum quibuſcumque de Euchariſtia, priuſquam ſatisfacerem in eo epiſcopis, ad quos contendebam ſecundum evangelicam & apoſtolicam ſcripturam. D Inde factum eſt, ut nihil pene vobis oppoſuerim, nihilque conſenſerim in colloquio illo, ad quod quam indigne tunc conveneras, ut omittam cæteros, ſi rem conſideres, non latebit. Inde factum eſt, ut etiam tacuerim ad damnabilem & ſacrilegam illam Willelmi ſententiam, quam pronunciavit omnem hominem ad menſam dominicam debere ad paſcha accedere. Ut ergo ad rem veniam, audivi nunc jactitare Willelmum, quod negare nequiverim hæreticum eſſe Joannem Scotum. Quod falſum eſſe, teſtis mihi es, ſi ſatis meminiſti verborum meorum: quamvis hæreticum habeas tu quoque Joannem Scotum: quam inconſiderate, quam impie, quam indigne ſacerdotio tuo non diutius te neſcire permittat, ille de quo apoſtolus fidelibus promittit, *ſed & ſi* E *quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Sapis enim contra omnes naturæ rationes, contra evangelicam & apoſtolicam ſententiam: ſi cum Paſchaſio ſapis, in eo quod ſolus ſibi confingit, ſacramento dominici corporis decedere panis omnino ſubſtantiam. Philip. 3. Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt, non per视diſſe omnia illius, ſicut etiam nunc verum eſt, quæ autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare me poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram habendos eſſe hæreticos in epiſtola ad Lanfrancum, ſi Joannes ille hæreticus haberetur; cæterum ſi quid in illo A viderem non ſatis delimatum, facile me improbaturum eſſe. Hæc & vere dicebam, & in nullam excuſſionem ex tranſitu venire contendebam, propter cauſam ſuperius dictam. Duo tantum protulit ille, ſicut noſti, vir optimus, quæ a me audita ad eum pervenerant. Convincere ipſa verba in conſecrationem panis inſtituta, non decedere ſacramento panis materiam: & non eſſe virgam epiſcopalem, animarum curam. Horum prius ego, ſicut meminiſſe potes, confirmavi. & ita planum eſt, ut ſufficiat hæc ſentire & convincere etiam puerulus in ſchola conſtitutus, qui vim juncturæ verborum non inſtrenue callet. De ſecundo immo dixi, & confirmavi, & confirmo, virgam illam eſſe animarum curam: ut facile advertere B poſſet, qui vellet, quid ſentirem. Et nunc quod apud epiſcopos agere ſuſceperam, vellem, ſi mihi tutum fieret, ſaltem apud vos agere in audientia quorumcumque. Sed quamdiu non poſſum, obſecro per nomen Domini, ne falſum teſtem te facias, quod Joannem illum ego damnaverim: moneoque ut caveas, & ab evangelico illo væ: ut *qui tenetis clavem ſcientiæ, ipſi non introitis, & introeuntes introire non ſinitis.* Memineris etiam illius propheticæ ad populum deteſtationis, ubi ait, *Populus enim ad iracundiam provocans eſt, & filii mendaces: qui dicunt videntibus, nolite videre; & aſpicientibus, nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt.* Luc. 11. Sicut ad me dixit in audientia tua Arnulphus velle, ut permitterem vos, Iſa. 30. C ſicut inſtituti eſſetis, ſentire. Quamquam totus in eo ſim, ne quis tranſgrediatur terminos patrum, evangeliſtæ, apoſtoli, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi. Quod ita ſe habere, ſi mihi fiat copia tecum agere, quantum de tua vigilantia certiſſimus præſumo, luce clarius pervidebis. Scripſi tibi hæc utcumque: interim opportunitatem a domino colloquendi tibi expectans. Vale.

G. C. Convictus Berengarius in Brionenſi conventu & aliis, cum ſibi non conſtitiſſet, ſuiſque errores docaret ſuos: ægre ferebat dici ab iis qui colloqui iſtic interfuerant, damnatum a ſe Joannem Scotum. Illam itaque veluti maculam hac epiſtola eluere conatus: aliaque addit, quæ ad præſens argumentum non ſpectant.

Datas poſt Vercellenſe concilium has litteras oſtendit Aſcelini reſponſio; ante Pariſienſe, mentio quam hic D facit Berengarius, epiſcoporum, quibuſcum agit.

II.

Domino Berengario frater Aſcelinus.

LItteras tuas nuper lætus ſuſcepi, ſperans feſtinum nobis tuæ correctionis ſignificari gaudium: quibus perlectis lætitia mea verſa eſt in mœrorem, cum priſtinum adhuc affirmare non deſtiteris errorem. O Deus! ubi eſt illa vivacitas, illa ſubtilitas, illa prudentia, quibus affatim pollere ſolebas? Cum etiam illa quæ in colloquio noſtro dicta ſunt, ut majora taceam, ſi non diſſimulas, oblitus ſis. Illam ſententiam Wil- E lelmi dico, quam pronuncias dixiſſe, omnem hominem in paſcha debere ad menſam dominicam accedere. Quam ſi ſic proferret, ſacrilega utique judicari deberet: ſed hanc aliter fuiſſe prolatam teſtes ſunt qui interfuerunt. Tunc enim dictum fuit, quod & nunc teſtificamur: omnem Chriſtianum debere in paſcha de menſa dominica communicare, niſi pro aliquo crimine a ſe perpetrato a tam ſalubri ſequeſtretur convivio? hoc autem nullomodo fiat, niſi ſolo præcepto confeſſoris ſui; alioquin claves eccleſiæ annullantur. Sed ut ad me redeam omni re conſiderata, non indigne me ad prædictum colloquium conveniſſe credo.

ANNO CHRISTI 1050.

Digitized by Google

do. Attuli enim mecum, quod quamdiu vixero; adjuvante divina virtute, certum, indubitabile, nulliſque eventibus violabile in ſacrario cordis retinebo: panem ſcilicet & vinum in altari, Spiritus ſancti virtute per ſacerdotis miniſterium verum corpus, verumque ſanguinem Chriſti effici. Quod ſcriptura atteſtante, ſatis evidenter probatur, ſi non ſiniſtra interpretatione temeretur. Joannem vero Scotum, nec inconſiderate, nec impie, nec indigne ſacerdotio meo habeo: quem toto niſu, totaque intentione ad hoc ſolum tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in altari conſecratur, neque vere corpus, neque vere Chriſti ſanguinem eſſe. Hoc autem aſtruere nititur ex ſanctorum Patrum opuſculis quæ prave exponit. Quorum illam ſancti Gregorii orationem hic annotari ſufficiat. *Perficiant in nobis tua, domine, quæſumus, ſacramenta quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus.* Quam exponendo prædictus Joannes, inter cætera fidei noſtræ contraria, *ſpecie*, inquit, *geruntur iſta, non veritate.* Quod non catholice dictum, ſi bene tuam vigilantiam novi, non ignoras: præſertim cum id in ſæpe dicto colloquio non negaveris, quando eandem orationem cum expoſitione ſua ex Joannis libro recitavi. Verum tunc, quod & nunc, objeciſti nobis, te libellum illius nondum ad finem uſque perlegiſſe. Unde ſatis mirari nequimus, te, tantæ ſcilicet prudentiæ virum, tantopere laudare quod ignoras; neque enim, ſi noveris, te laudaviſſe crediderim. Novit namque prudentia tua, ſic cavenda eſſe verba hæreticorum, ceu pocula veneficorum, quæ prius dulciter mulcent, ut poſtmodum letaliter necent. Cæterum cum Paſchaſio aliiſque catholicis non ſolum ſapio ſed etiam veneror, & amplector, verum corpus verumque ſanguinem Chriſti a fidelibus in altari ſumi ſub ſpecie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago: neque enim aliud naturam dixerim, quam Dei voluntatem. Quis enim ſane ſapiens cauſam rerum naturam vocet? aut non potius omnium naturarum, & ex natura ſui generis naſcentium, voluntatem Dei eſſe fateatur? Porro voluntas Dei tam efficax eſt, & omnipotens, ut ejus velle ſolum, fieri ſit: ac per hoc voluiſſe illum aliquid, feciſſe. *Omnia enim quæcumque voluit dominus fecit.* *Pſal. 114.* Voluit autem panem & vinum, quod in altari, ſancti Spiritus conſecratione, per miniſterium ſacerdotis conficitur, vere ſuam carnem & ſanguinem potentialiter creari; creando vero, quotidie myſtice immolari. Quod & ipſe patenter inſinuat in hujus ſacramenti exordio diſcipulis ſuis dicens: *Accipite & comedite: hoc eſt corpus meum.* *Matth. 20.* Ac ne leviter acciperent, vel qualecumque corpus putarent (membra enim Chriſti dicuntur quique fideles: ac per hoc corpus) adjecit claritudinem, & ait: *quod pro vobis tradetur:* *Ibidem.* ſimiliter & de calice: *qui pro vobis effundetur.* Ecce quomodo nos inſtruit Redemptor noſter: ecce quomodo aperit & exprimit quod corpus, quem ſanguinem nobis commendet: panem & vinum diſcipuli carnalibus intuebantur oculis, & audiebant a veritate: *hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur:* &, *hic ſanguis meus, qui pro multis fundetur.* Quid apertius? Quid clarius? Quid dulcius? O quam ſanum aſtruere! Quam periculoſum niti refellere, quod veritas aſſeverat. Hoc evangeliſtæ teſtantur, apoſtoli concionantur, ſancti doctores tractant, ſi recto intellectu percipiantur. Quiſquis autem illorum bene dicta prave interpretatus fuerit: quid de eis mereatur, ipſe viderit. Neque vero mirari, vel diffidere debemus, Deum facere poſſe, ut hoc quod in altari conſecratur, virtute Spiritus ſancti, & miniſterio ſacerdotis uniatur corpori illi quod ex Maria virgine Redemptor noſter aſſumpſit: quippe utrumque ſubſtantia corporea, utrumque viſibile; ſi reminiſcimur, nos ipſos ex corporea, & incorporea, ex mortali & immortali ſubſtantia eſſe compactos; ſi denique firmiter credimus divinam humanamque naturam * conveniſſe perſonam. ** deeſt in unam.* Edisſerat mihi cinis & pulvis, ſecundi, vel tertii rationem: & tunc ſe ſufficere credat ad primi expeditionem. *Quis enim cognovit ſenſum domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* *Iſa. 40.* Hæc tibi breviter reſponderim, oſtendens me cum Paſchaſio neque contra naturæ rationes, neque contra evangelicam & apoſtolicam ſapere ſententiam. Denique per nomen domini me obſecras, ne faciam me falſum teſtem quod Joannem nobiſcum damnaveris: quod libenter obſervabo. Verum de hoc teſtis ſum verus, quod ſupra dictam illius expoſitionem in oratione Gregoriana, ipſa veritate conſtrictus, nobiſcum improbaſti. Ad ultimum, timeo ne illud væ evangelicum, unde me cavere mones, in caput tuum, quod abſit, retorqueatur. Clavem enim ſcientiæ volvens, ipſe non introire videris, quoniam univerſali eccleſiæ diſſentis, & quibus perſuades quod ſentis, nimirum introeundi aditum claudis. Quod vero domnus Arnulphus cantor ſubjecit, videlicet ut permitteres nos ſicut inſtituti eſſemus ſentire: bene & ſapienter protulit, tuæque ſaluti, ſi velles, compendioſe conſuluit. Deterruiſſet enim te, ſi poſſet, ne per te ſolum, vel ſi qui ſunt, per tuos ſocios, viam mutare nitereris, quam doctores noſtri tam ſancti, tam ſapientes, tam catholici, adeo rectam, adeo delimatam, adeo protritam nobis oſtenderunt, ut nullus qui eam tenuerit, exorbitet; nullus qui non tenuerit, non exorbitare nequeat. Sed hæc hactenus. Nunc te familiariter exoratum velim, ut ab hac perverſa intentione deſiſtas, neve nobis inauditas vanaſque credulitates ingeras, neve tibi tam libere committas: evangelicæ illius gallinæ alis nutriendum te humiliter ſubmittere non detrectes, ne præclarum illud ingenium, quod tibi Deus conceſſit, infatuetur, & ideo foras ejiciatur, & ab omnibus conculcetur. Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in plenaria ſynodo damnatum, te quoque propter eum hæreſis macula notatum, audivimus. Redi ergo, precor, ad catholicam & apoſtolicam traditionem, ut & in te compleatur illud apoſtolicum quod mihi direxiſti: *Sed & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* *Philip. 3.*

AD CON-

AD CONCILIUM VERCELLENSE

Anno 1050. Kalendis Septembris celebratum.

A D D I T I O.

Ex Suppl. Manſi pag. 1351.

Concilii Vercellenſis actis injuriam temporis intercidentibus, ſupplevit Labbeus, ea congerens, quæ de illo apud authores ſcripta reperit. Eo conſilio nos addimus Bullam Leonis IX. Papæ ad Petrum abbatem Maſſilienſem S. Victoris, quam in ea ipſa ſynodo datam Pontifex idem teſtatur. Vulgavit illam P. Martene Anecdot. tom. 1. pag. 178. ex quo huc transfertur.

BULLÆ LEONIS PAPÆ IX.

Ad Petrum abbatem Maſſilienſem S. Victoris.

Sedis apoſtolicæ protectionem, & abbatium Valentinenſem S. Victoris ei concedit.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Petro abbati monaſterii S. Victoris Maſſilienſis martyris, & omnium apoſtolorum, tuiſque ſucceſſoribus abbatibus, perpetuam in Domino ſalutem.

Convenit apoſtolicæ moderamini pia religione pollentibus benivola compaſſione ſuccurrere, & petentium deſideriis, congruum impertiri ſuffragium. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo in ſydereis cœtibus promerebitur, ſi venerabilia loca noſtris temporibus ad meliorem fuerint, Deo juvante, cultum perducta, & a læſione pravorum hominum protecta. Quia vero tu, dilectiſſime fili, eum ad ſynodum noſtram Vercellenſem veniſti, tutamen noſtræ apoſtolicæ defenſionis, privilegium monaſterio tuo, quod proprie eſt S. Petri, ſupplici devotione a nobis poſtulaſti: inclinati precibus tuis, per hujus noſtræ apoſtolicæ præceptionis ſeriem prædictum monaſterium S. Victoris Martyris, omniumque apoſtolorum, cui tu præeſſe meruiſti, ut liberum ab omni humana conditione, & jugo conſiſtat, pro eo quod ſub jure ſancti Petri poſitum, libertatem meruit adipiſci, noſtra apoſtolica authoritate ſemper eſſe decernimus quin etiam interdicimus, ne quicquam moleſtationis, quicquam violentiæ, aut rapinæ in rebus ejuſdem monaſterii, & etiam cellis nominatim, ſacrilega manu committere audeat. Concedimus etiam ipſi veſtro monaſterio abbatiolam quamdam, ſancti Victoris nomine, apud Valentinam civitatem ſitam, quam nobis in ipſa ſynodo ipſius civitatis epiſcopus *Pontius* manibus noſtris reddidit, & per omnia refutavit, tunc uſque injuſte detentam ab abbate S. Theodoſredi ex tempore deſolationis monaſterii ſancti Victoris. Statuentes apoſtolica cenſura, ne ulla unquam hominum perſona, cujuſcumque poteſtatis vel conditionis, cujuſcumque ſexus, & ætatis, contra hanc noſtræ apoſtolicæ auctoritatis defenſionem venire prætentet. Quod ſi auſus fuerit, noſtri cuſpide anathematis transverberatus erit uſque ad dignam ſatisfactionem. Qui vero ſe ab hac præſumptione cuſtodierit, benedictionem a Domino Deo conſequatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur.

Data VII. Idus Septembris per manus Petri diaconi bibliothecarii, & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis anno Domini ML. Leonis noni papæ II. Indictione IV.

QUERELA FULCONIS ABBATIS CORBEJENSIS.

Gal. Chr. t. 10. p. 28 an. 1061.

De Epiſcopo Ambianenſi ad ſummum Pontificem.

Alexandro univerſali miniſtro catholicæ matris Eccleſiæ, humillimus Fulco cum ſibi commiſſo Corbejenſi cœnobio. Patrum veneranda, paternitatem tuam ſupplex adeo, ſuggerens vobis quomodo locus noſter Corbejenſis prædeceſſorum veſtrorum ſancta auctoritate adolevit; & eorum privilegiis libertatem, & immunitatem acceperit. Accepit quidem; ſed heu noſtris veſtriſque temporibus irritam facit Guido Ambianenſis epiſcopus. Unde juſtum eſt Sanctitatem veſtram ſcire a quibus primo locus noſter cepit, & uſque præſens tempus liber ab omni Ambianenſi epiſcopo manſit: Sancta igitur Balthildis regina rexque Lotharius locum noſtrum a principio fundaverunt, & quia quaſi quadam peculiari familiaritate iiſdem fundatoribus locus iſte commendabatur pro immunitate expetenda Berthefridum Ambianis tunc pontificem devotiſſime expetierunt, de quorum idem Berthefridus coepiſcopis ſuis ſcribit. *Adierunt me*, inquit, *domina Balthildis regina rexque Lotharius, poſtulantes noſtro privilegio locum ab eis fundatum immunem & liberum fieri ab omni in futuro Ambianenſi Epiſcopo, qua petitione molliti, quia nihil diſſonum religioni, nihil inimicum ſanctis canonibus habebat, quædam etiam ſunt loca propriis privilegiis utentia, ut Aſaunenſium locus, ut Lirinenſe, ut domni Marcelli baſilica, ut Luxovienſis eccleſia, concedimus quod petunt, ut ſcilicet & in omnibus quæ jure loco illo contigerint, nullam dominationem ullus invehat, vel fratribus vel Clericis, vel cellis, vel famulis, locum injuſtum ab abbate non adeat, chriſma tamen annuatim confectum, & ordines prout abbas expetierit, indulgeat.* Hæc conceſſio S. Eligio, S. Pharaone, S. Audœno, S. Autberto, S. Geneſio, Ethbaldo, Emmone, Adone, Audoino, Suphone, Burgundio, Drauccone epiſcopis conſentientibus, firmata ducentis annis manſit. Poſt Ludovicus filius Caroli Magni Synodum totius Galliæ Pariſiis convocavit, Rothbertus Paſchaſius ejus loci tunc abbas, cujus inſigne eſt volumen de corpore & Sanguine Domini, interfuit privilegium Berthefridi præſentavit, regia dignitas cum toto conventu aſſenſit, archipræſul Hincmarus ſuum quoque privilegium edidit. Tali ergo auctoritate diu uſus eſt locus uſque ad tempus Hodonis abbatis: hic Romam adiit, privilegia utraque detulit: Benedictus papa utraque privilegia ſuo privilegio firmavit, interdicens ſub anathemate nequam poteſtatem in abbate, fratribus vel quibuſlibet perſonis loco ſubjectis, epiſcopus Ambianenſis habeat, nec ad locum ſine permiſſu abbatis veniat. Idem conceſſum eſt a Nicolao papa, poſt etiam a Chriſtophoro, qui utique ſua privilegia

ſuper

ſuper hoc ediderunt. Talium ergo auctoritate per A quingentos fere annos uſus eſt locus uſque ad tempus proximi prædeceſſoris hujus qui dicebatur Fulco. Hic inſtinctu hujus qui nunc eſt epiſcopus ſucceſſor ſuus, aliquid contraire privilegiis molitus eſt, ſed cito repulſus deſtitit. In illa enim turba domnus papa Leo ad conſecrationem Eccleſiæ S. Remigii affuit, ſynodus magna ſedit; privilegia prædicta obtuli, domnus Papa legit, conſenſit, in auditu totius ſynodi ſub anathemate ne quis irrumperet interdixit: & quia etiam tunc diaconus eram, ut ordinarer Romam ire juſſit; veni ordinatus redii, privilegium ſuum hoc ſuper negotio detuli. Ecce autem idem qui nunc epiſcopus cum coarchidiacono ſuo Joanne, Romam venit, multis criminibus falſo me denotans apud dominum Papam, inſuper de accepta benedictione apoſtolica. Abſens eram; ideo uterque ille & ego juſſi ſumus adeſſe Vercellis, ut Synodaliter res ageretur, ſtatutus adſui, accuſatores autem nulli. Papa literas domno archipræſuli, ut noſtris privilegiis aſtipularetur miſit, & Epiſcopo Ambianenſi ne quid impie ageret in nos indixit. Quoad vixit deinceps epiſcopus Fulco, integra libertas fuit loco. Fulconi ſucceſſit præſens Wido, qui ſummopere nititur irritare quod ratum eſt C tot apoſtolicorum ſancta auctoritate; hinc labor multus, multi conventus; inter quæ omnia aliquando mihi mandavit ut de bono eccleſiæ darem, & ipſe ita altaria eccleſiarum, in quibus olim miniſtraverant monachi, quieta nobis faceret, gratiam ſuam redintegraret, privilegia ex toto conſentiret. Dedi xl. libras valens, vidente comi-

A te Balduino, ſuiſque tot Principibus, prædicti pactum firmatum, ſed ecce minus ſervatur: pecuniam quidem accepit, altaria non dedit, nec paci conſenſit: clericos noſtros Ambianis evocavit, ſed ire differentes excommunicavit. Hanc illatam injuriam non æque ferentes, teſtem conventionis noſtræ comitem Balduinum adhibuimus uterque ego ſcilicet & Epiſcopus Curteracum venimus, multus etiam abbatum & clericorum conventus; privilegiis in tot auribus lectis epiſcopus refragari non valuit. Poſt hæc omnia nondum obdormierat ira animi ejus; & ecce Synodum habens me juſſit intereſſe, cujus rei poteſtatem B in nullo ſibi dant privilegia, nec ullus prædeceſſor noſter executus eſt. Infirmabar, fratrem in negotio noſtræ defenſionis, laicum etiam qui probaret intereſſe non poteſt, miſi; excuſationem neglexit, excommunicationem vero non amplius ſeptem dies diſtulit. Recitata injuſta ligatione ad Archiepiſcopi auditorium uterque nos invitamur: ipſe ſtatuto non affuit, ego tamen affui, & audita noſtræ rei ſerie, archipræſul attendens injuſte prolatam excommunicationis cenſuram, iterum monuit ut ſolveret, monenti non adquievit, ſed rurſus excommunicamur. Ecce, pater præcipue, paſtor egregie, tantus eſt cumulus calamitatis noſtræ, ad te ſpes noſtra, in te defenſio noſtra, patienti membro compati debet & caput; te Deus præfecit Eccleſiæ; quam acceptam juſtum eſt defenſare: deſolatur locus S. Petri, cui dignum eſt adſtipulare, quia ſpecialiter es defenſor S. Petri. (a)

CONCILIUM PARISIENSE,

In quo damnatus Berengarius coram Henrico I. Francorum Rege, XVII. Kal. Novembr. anno domini ML.

CElebrati hujus concilii anni meminit Durandus D *Troarnenſis: qui poſtquam de Brionenſi conventu diſſeruit, deque litteris a Berengario ad Carnotenſes clericos datis:* Cum autem, *inquit*, tanti mali fama crebreſceret, & omnium corda fidelium vehementius percelleret, perque multos hujuſmodi virus latenter & operte jam ſerperet: contigit, ut ad aures etiam Regis Francorum Henrici perveniret. Qui conſultu ſui regni pontificum, procerumque, concilium Pariſius cogi decimo ſeptimo Kal. Novembris præcepit, ac præfatum Berengarium, ut aut ſua dicta patrum auctoritate firmaret multis ſibi obnitentibus; aut ſi ea defendere nequiret, in catholicam cui obviare non poſſet fidem prudenter tranſiret, intereſſe tantorum cœtui patrum imperavit. Interea con- E dicta venerat dies, frequenſque conventus præſulum, ac reliquorum ſancti ordinis clericorum, necnon nobilium laicorum Pariſius factus eſt. Sed jam dictus Berengarius malæ conſcientiæ perculſus terrore, ut juſſus erat eo venire diſtulit, ſeque cum Brunone ſuo, videlicet epiſcopo Andegavenſi, ſub quo archidiaconi fungebatur honore, pro eo maxime continuit, quia eodem errore, utpote tanti viri credulus, & ipſe noſcebatur involvi. Interea præſul Aurelianenſis quoſdam apices in ſcheda haud parva digeſtos in conſpectu

D omnium, & regis, interea enim, protulit. Et præripiar, inquit, veſtra ſanctitas has litteras a Berengario editas, ſi liber recitari: quas ego quidem ab ipſo nequaquam accepi, ſed cum eas cuidam ſuo familiari, nomine Paulo, per veredarium dirigeret, violenter rapui. Quibus ſuſceptis, & ad recitandum traditis, omnium aures eriguntur, ora in ſilentium componuntur, corda ad intelligendum, quæ continebantur in eis, præparantur: ſed inter legendum multum repente fit murmur, & per ſingula abſurdi ſenſus verba gravis inſtrepit fremitus. Itaque omnibus talis lectio, quoniam nequiſſima ſordebat hæreſi, vehementer diſplicuit. Damnato proinde communi ſententia talium autore, damnatis ejus complici- E bus, cum codice Joannis Scoti, ex quo, ea quæ damnabantur, ſumpta videbantur, concilio ſoluto diſceſſum eſt; ea conditione, ut niſi reſipiſceret ejuſmodi perverſitatis autor, cum ſequacibus ſuis, ab omni exercitu Francorum, præeuntibus clericis cum eccleſiaſtico apparatu, inſtanter quæſiti, ubicumque conveniſſent, eo uſque obſiderentur, donec aut conſentirent catholicæ fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur. *Addit eos in alio poſtea concilio, nempe Turonenſi anno 1055. errorem abjuraſſe, moxque ad vomitum rediiſſe.*

No-

☞ (a) Quanquam querela iſta multo ſerius ſcripta ſit, quam concilium Vercellenſe celebraretur; attamen hic ponendam cenſui, utpote in qua agitur de cauſa in Concilio Vercellenſi iterum audita. *Manſ.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1050

Baronius ad ann. 1035.

Notæ Gabr. Coſſart. S. J.

Convocatum hoc concilium intellexerat Baronius ex Theoduini Leodienſis epiſcopi ad Henricum regem epiſtola, quam mox ſubjiciemus: ſed habitum non eſſe, eadem ipſi epiſtola perſuaſerat. Arbitrabatur nimirum, Henricum diſſuadenti Theoduino aſſenſum eſſe. Secus autem omnino eſſe, a Durando Troarnenſi, quem Baronius non viderat, docemur.

Diem XVII. Kal. Novemb. Durandus adſcribit: & revellere hunc limitem religio eſt. Neque vero cur hæc ſynodus a Franciſco de Roye V. Cl. ante Vercellenſem collocata ſit, cauſæ quidquam video. Nam quod ait Durandus, *inſtabat tempus concilii poſtmodum Vercellis habiti*: id non ad Pariſienſe concilium refere, ſed ad Berengarium reſpondere interrogantibus tunc temporis cunctantem. Immo Pariſienſe concilium non commemorat, niſi poſt factam de Vercellenſi mentionem: earumque illam quidem, ſed quæ ad conſilium ſuum facta eſſet, nempe ut cauſam indicaret Berengariani ſilentii. Hoc enim loco Durandus, quod animadvertendum eſt, ea duntaxat enarrat quæ adverſus Berengarium in Gallia geſta ſunt in Brionenſi conventu, in Pariſienſi concilio, ac denique Turonenſi: Romanas ſynodos quatuor ne appellat quidem, Vercellenſis mentionem facit, nomine uno tenus, ob eam quam dixi cauſam: neque de ipſius actis una eſt apud ipſum litera.

Cur ergo coacta Pariſienſis ſynodus, ſiquidem in Vercellenſi confecta res erat? Quia forte cauſabatur Berengarius. Vercellis neque ſe auditum eſſe, cum abeſſet; neque legatos ſuos, cum primo ſtatim aditu, teſte Lanfranco, defecerint. Contumax erat hæreſiarcha, Vercellenſi non parebat judicio: ad id per Gallicanam ſynodum adigendus. Aliæ ſubeſſe, quas ignoramus, cauſæ potuerunt. Quod autem opponitur, cauſari Theoduinum in epiſtola ſua, Berengarium a Romano Pontifice nondum eſſe damnatum: id vero neque ſcripſit Theoduinus, ut mox legenti conſtabit, neque vero ſcribere potuit, cum Romanæ ſynodi judicium ignorare non poſſet.

Hoc addo, non eſſe diſceptatam in hac ſynodo Brunonis cauſam, quantum intelligere ex Troarnenſi abbate poſſumus, & Theoduini conſilia Henricum regem eatenus ſecutum eſſe. Quid enim ille ſuadebat? Hoc unum præcipuum (nam appendicis loco cætera) ut ſuperſederetur judicio, donec *acciperetur Romanæ ſedis audientia*, hoc eſt audiendi & cognoſcendi poteſtas, *cum epiſcopum non oporteat damnationis ſubire ſententiam, præter apoſtolicam auctoritatem*. Cæterum Brunonem multis purgat Royus in diſſertatione jam a me laudata.

Hanc porro Theoduini epiſtolam hic edendam putavimus: ea qua, præter cetera, id quoque intelliges, ſcripſiſſe illam non quod a Rege exquiſitum eſſet ipſius ſuper habenda ſynodo conſilium, ſed quod indictam eam eſſe fama accepiſſet.

Epiſtolam Baronius Durando Leodienſi epiſcopo tribuit; ſed pridem animadverſum eſt, illius non eſſe: quippe qui anno 1025. obierit, annis omnino ſex antequam Henricus regnaret: ſed Theoduini, qui ejuſdem civitatis epiſcopus anno 1048. creatus eſt. En tibi illius epiſtolæ partem.

* Col. Theoduinus.

*Glorioſiſſimo & invictiſſimo Regi Francorum Henrico, Durandus * Leodicenſis antiſtes, temporalis regni gubernationem ita moderari, ut in æternum cum Sanctis ab omnipotente Deo merita debeat coronari.*

FAma ſupremos Galliæ fines prætergreſſa, totam Germaniam pervaſit, jamque omnium noſtrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, aſtruant corpus domini, non tam corpus eſſe, quam umbram & figuram corporis domini: legitima conjugia deſtruant, & quantum in ipſis eſt, baptiſmum parvulorum evertant. Quos ad revincendum & publice confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga ſanctam eccleſiam divina inſpiratione plurimum ſemper ardetis ajunt vos concilium advocaſſe, ubi tandem illud totius nobiliſſimi regni veſtri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis, & in æternum, ſi fieri poteſt, ab ipſa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & vere rege digniſſima! Quæ utinam effectum habere poſſet, ut in tanto ſacrilegio convictos, quod certe facillimum eſt, abſque ulla dilatione debita ultio conſequeretur.

Sed deſperamus id fieri poſſe, cum Bruno exiſtat epiſcopus. epiſcopum autem non oportet damnationis ſubire ſententiam, præter apoſtolicam auctoritatem. Igitur omnes, quicumque ſumus filii matris eccleſiæ, in maximo dolore poſiti ſumus. Nam plurimum veremur, ſi illi miſerrimis & perditiſſimis viris audientia ſancti concilii, ſicut ipſi de pœna ſecuri poſtulant, permittatur, eum de tanta præſumptione revictos puniri minime concedatur, graviſſima ſcandala in omnium fidelium populo generari. Certe, quos videbunt B impunitos, & nequaquam a ſui gradus honore dejectos: eoſdem putabunt ab omni concilio, aut vinci non potuiſſe, aut juſtificatos eſſe: eruntque ut ita dicam, noviſſima pejora prioribus.

Ergo majeſtatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, ſacrilegam, & nefariam aſſertionem audire contemneretis: donec accepta Romanæ ſedis audientia, damnandi poteſtatem haberetis. Quamquam hujuſmodi homines nequaquam oporteat audiri: neque tam eſt pro illis concilium advocandum, quam de illorum ſupplicio exquirendum. Tunc quippe hæretici audiendi fuerunt, quando hæreſes ipſæ, & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſæ fuiſſent, in dubium venire C potuerunt: ut per congreſſum certaminis pateſceret, utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profecto fieri non oportet, quia creberrimis ſanctorum patrum conciliis, tum etiam venerabilium doctorum clariſſimis ſententiis, ita omnia ſunt eliquata, ut ne minimum quidem reſederit de omni fæce dubitationis. Sed & nos ex multis, epiſtolari brevitate cogente, pauca exponemus & proponemus exempla, pertinentia ad corpus & ſanguinem domini. Ait itaque B. Leo papa, &c. *Recitatis S. Leonis papæ, Cyrilli, Ambroſii, Auguſtini, Baſilii, Euſebii, Hilarii, & Toletani concilii verbatim ſententiis, ita perorat.* Quamobrem Brunonem & Berengarium jam anathematizatos arbitramur. Quod ſi ita eſt, vere il- D lis concilii audientia deneganda eſt: & cum veſtris, cumque noſtris epiſcopis (ſi ita vobis videtur) cum amico veſtro imperatore, cum ipſo papa, quæ vindicta in eos ſtatuatur, deliberandum. Eſt enim juſtum, ut quorum manus ſunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipſos exciteotur. *Huc uſque Theoduinus.*

Integra exſtat epiſtola Tomo XVI. biblioth. PP. ultimæ editionis Parisi.

BERENGARII AD RICHARDUM EPISTOLA.

Ex biblioth. regia edidit Dacherius Tom. II. Spicilegii.

Data eſt poſt concilium Vercellenſe, cujus meminit: data item poſt Pariſienſe cum factam ſibi a rege dicat injuriam. Quam enim aliam?

E *Dilecto fratri Richardo Berengarius, ſalutem ac ſoſpitatem.*

QUia facile vobis factum eſſe cum rege loqui non neſcio: vellem, ſi videretur & vobis, verbum illi aliquod pro me faceretis, ſi forte humanitatis, liberalitatis, dignitatiſque regiæ, atque Chriſtianitatis reputatione aliqua munificentia compenſaret damnum, quod in clerico eccleſiæ ſuæ injuſtiſſime, ac regia majeſtate indigniſſime, tantum intulit. Quod ſi facit, ab immodica culpa, ſe modica expenſa, non modicum exolvit. Si autem non facit, me tamen præſto

ohi-

ANNO CHRISTI 1050.

nihilominus habet in eo uno ſervire regiæ majeſtati, ut ſatiſfaciam ſecundum ſcripturas illi & quibus velit: injuſtiſſime damnatum Scotum Joannem, injuſtiſſime nihilominus aſſertum Paſchaſium in concilio * Vercellenſi, perverſe & regio auditu indigniſſime expoſuiſſe illi clericos Carnotenſes (ſi ita res acta eſt quomodo ad me pervenit) ſententiam de euchariſtia, quam in ſcriptura habent glorioſæ memoriæ Fulberti epiſcopi: quam quidam ipſius epiſcopi putant fuiſſe ſententiam, ſed eſt B. Auguſtini: *Væ autem prophetis qui prophetant de corde ſuo; qui dicunt, hæc dicit dominus, cum dominus non ſit loquutus.* Propter Aſcelinum dico, quod beati Auguſtini verba ad pravitatem ſui erroris detorquere non timuit: ſicut quidam compatriota illius, qui apud B Pictavum inter diſcutientes eandem beati Auguſtini ſententiam, hanc conjecturam non eſt confuſus inſerere. Propheta dicit tranſitorium ſacramentum, quod per fauces tranſiret in ventrem. Quod autem hoc minus fidelitatis meæ ſervitium refugiat: noverit quæ ſcribit Joannes Scotus, mo- A nito illum ſcripſiſſe precatuque Caroli magni anteceſſoris ſui: qui quantum circa res gerendas perſtrenuus, tantum circa religionem devotus, ne ineruditorum, carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia. Erudito vero Joanni illi impoſuit colligere de ſcripturis quæ ineptiam illam converterent. Unde ſerato portet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium: ni ſe malit exhibere indignum ſucceſſione & ſede illius magnifici anteceſſoris ſui, qui etiam circa negotium intelligendarum ſcripturarum ſollicitus, ab erudito vivo viro, non ad tenebrandum veritatis lumen, tale exegit obſequium.

Sacramentum quidem tranſitorium eſt: virtus vero quæ per ipſum operatur, & gratia qua inſinuatur æterna participatio ſacramenti, multorum eſt, paucorum communio caritatis. Quidominum pure diligit, bene ad ſacramentum accedit. Mandatum novum, caritas. Teſtamentum novum, promiſſio regni cælorum, pignus hereditatis, id eſt ſacramentum communionis.

* Mendoſe ſcriptum erat Vercellenſi.

AD SYNODUM PARISIENSEM

Anni, ut adſcribitur a Labbeo 1050.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex Manſi ſuppl. pag. 1301.

DE anno, quo habita eſt ſynodus iſta Pariſienſis ita differui in nota ad Pagium ad annum 1050. 15. Non Durandus tantummodo, ſed & author brevis chronici Elnonenſis, vulgati Anecdot. Martenii tom. III. col. 1396. ſynodi hujus Pariſienſis meminit, ſed illam cum an. 1051. componit; ſcribit enim ad annum illum: *Quidam Berengarius Andegavenſium archidiaconus de Corpore, & Sanguine Domini abſurdam, & reprobam* C *quæſtionem concitavit; unde Pariſius invitatus, congregata Synodo non venit; ſed detecta ejus fallacia, reus condemnatus eſt.* Ex his certum annum hujus concilii, quem Durandus a Pagio laudatus ſilet, intelligimus (quantum tamen Author ineuntis ſæculi decimi tertii fidem meretur): & Pagius in eo aſſignando nonnihil exorbitaſſe deprehenditur.

CONCILIUM COYACENSE

Pro reformandis moribus eccleſiæ in diœceſi Ovetenſi, æra MLXXXVIII. id eſt anno Chriſti ML. celebratum ſub Fardinando rege primo Caſtellæ, qui cognominatus eſt Magnus, tempore Leonis papæ IX.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut epiſcopi & clerici mutant ſuam vitæ obeant.*
II. *Ut abbates & monachi ſuis obediant epiſcopis.*
III. *De jure eccleſiarum, & veſtibus clericorum.*
IV. *De pœnitentia adulteris, inceſtis, &c. imponenda.*
V. *De ordinandis: & ne presbyteri ad nuptias edendi gratia eant: & de illis qui defunctorum conviviis aſſiſtunt.*
VI. *Ut veſpere ſabbati omnes ab opere ceſſent: & cum Judæis non habitent, nec cibum cum eis ſumant.*
VII. *Ut populus a potentibus cum juſtitia regatur.*
VIII. *De legibus quibuſdam Alphonſi & Sancii regum obſervandis.*
IX. *Quod eccleſiaſticæ veritates triennio non includantur.*
X. *De eo qui contentioſum fundum coluerit.*
D XI. *Ut omnes die Veneris jejunium obſervent.*
XII. *De aſyli jure eccleſiis conceſſo.*
XIII. *De jure regis.*

DECRETA FERDINANDI REGIS, & Sanciæ reginæ, & omnium epiſcoporum in diebus eorum in Hiſpania degentium, & omnium ejuſdem regni optimatum, æra MLXXXVIII.

PRÆFATIO.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Ego Ferdinandus rex, & Sancia regina, ad E reſtaurationem noſtræ Chriſtianitatis fecimus concilium in caſtro [1] Coyaca, in diœceſi ſcilicet Ovetenſi, cum epiſcopis, & abbatibus, & totius regni noſtri optimatibus. In quo concilio [2] præſentes extitere Froilanus epiſcopus Ovetenſis, Cyprianus Legionenſis, Didacus Aſturicenſis, Syrus Pa-

[1] Contulit Card. de Aguirre hoc Concilium cum exemplari Toletano MS. e quo variantes hælce deprehendit. MS. *Coyanca*. [2] Deeſt in MS. Tolet.

Palentinæ ſedis, [1] Gomes Viſocenſis, Gomezius Calaguritanenſis, Joannes Pampilonenſis, Petrus Lucenſis, Creſconius Irienſis.

CAPITULA.

I.

In primo igitur titoio ſtatuimua, ut unuſquiſque epiſcopus [2] eccleſiarum miniſteriom cum ſuis clericis ordioate teneat in ſuis ſedibus.

II.

In ſecundo titulo, ut omnes abbates ſe & fratres ſuoa, & monaſteria, & abbatiſſæ ſe & mooiales ſuas, & mooaſteria, ſecundum beati Benedicti regant ſtatuta: & ipſi abbatea & abbatiſſæ cum ſuis congrega.iooibua & cœnobiia ſiot obedientes, & per omnia ſobditi ſuis epiſcopis. Nullus eorum recipiat monachum alienum, aut ſanctimonialem, niſi per abbatis ſui & abbatiſſæ juſſionem. Si quis hoc decretum violare præſumpſerit, anathema ſit.

III.

Tertio autem titulo ſtatoimus, ut omnea eccleſiæ & clerici ſint ſub jure ſoi epiſcopi: nec poteſtatem aliqoam habeaot ſuper eccleſias aut clericos laici. Eccleſiæ autem ſiot iotegræ, & noo diviſæ, cum presbyteris & diaconis, & cum totius aoni circuli libris, cum ornameotis eccleſiaſticis: ita ut non ſacrificent cum calice ligneo, vel fictili. Veſtes autem presbyteri ſint in ſacrificio, [3] amictus, alba, cingulum, ſtola, caſula, manipolos. Veſtes diaconi, [4] amictus, alba, cingulum, ſtola, dalmatica, manipulus. Altaris vero ara tota ſit lapidea, & ab epiſcopis conſecrata. Hoſtia ſit ex frumento [5] ſana & integra. Vinum ſit mundum, & aqoa munda, ita ut inter vinum, hoſtiam, & aqoam, Trinitaa ſit ſignificata. Altare ſit honeſte indutom, & deſuper lineum indumentum mundum. Subtus [6] calicem, & deſuper, corporale lineum muodom & integrum.

Presbyteri vero & diacones, [7] qui miniſterio funguntur eccleſiæ, arma [8] belli non deferant, ſemper corooaa apertas habeant, barbaa radaot, mulieres ſecum in domo non habeant, niſi matrem & ſororem, aut amitam, aut novercam. Veſtimentum unius coloris, & competens habeant. [9] Intra etiam dextros eccleſiæ laici uxorati oon habitent, nec jura poſſideant. Doceaot autem [10] clerici filios eccleſiæ, & infantes, ut ſymbolum & orationem dominicam memoriter teneant. Si quis autem laicus, hujus noſtræ inſtitutionis violator extiterit, anathema ſit: presbyter vero [11] & diaconua, ſi hujus juſſioois deſtructor extiterit, ſexagiota ſolidoa epiſcopo perſolvat, & gradu eccleſiaſtico careat.

IV.

Quarto vero titulo ſtatuimus, ut omnes archidiaconi & presbyteri; ſicut ſacri canones præcipiunt, vocent ad pœnitentiam adulteros, inceſtuoſos, ſanguine mixtos, furea, homicidaa, maleficos, & qui cum animalibos ſe inquinant; & ſi pœnitere noluerint, ſeparentur ab eccleſia & a communione.

V.

Quinto autem titulo decrevimus, ut archidiaconi tales clericos coostitutis quatuor temporibus ad ordines ducaot, qui perfecte totum pſalteriom, hymnos, & cantica, epiſtolas, evangelia, & orationes ſciaot. Presbyteri ad nuptias cauſa edendi non eant, niſi ad benedicendum. Clerici & laici, qui ad convivia defunctorum veneriot, ſic panem defuncti comedant, ut aliquid booi pro ejus anima faciant: ad quæ tamen convivia vocentur pauperes & debiles pro anima defuncti.

VI.

Sexto vero titulo admonemus, ut omnes Chriſtiaoi die ſabbati adveſperaſcente ad eccleſiam concurrant, & [12] dominica matutina, [13] Miſſaa, & omnes horas audiant, opus ſervile non exerceant, nec ſectentur itinera, niſi orationis cauſa, aut ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut pro regis ſecreto, pro Saraceoorum impetu.

Nullus etiam Chriſtianus cum Judæis in uoa domo maneat, nec cum eis cibum ſumat. Si quis autem hanc noſtram [14] conſtitutionem fregerit, per ſeptem dies pœnitentiam agat. Quod ſi pœnitere noluerit, ſi major perſooa fuerit, per annum integrum communiooe careat; ſi inferior perſona fuerit, centum flagella accipiat.

VII.

Septimo quoque titolo admonemus, ut omnes comites, ſeu majorini regales, populum ſibi ſubditum per juſtitiam regant, pauperes injuſte non opprimant, in judicio teſtimonium, niſi illorum præſentium qui viderunt aut audieront, noo accipiaot. Quod ſi teſtes falſi convicti fuerint, illud ſupplicium accipiaot, quod in libro judicum de falſis teſtibus eſt conſtitutum.

VIII.

1 Forte, *Gomeſius Ocenſis*, vel *Viſenſis*, ut eſt in hiſce capitulis ex Hiſpanico idiomate extratis.
2 MS. *Eccleſiaſticum Monaſterium*. 3 MS. *Amictum, albam, cingulum, manipulum, ſtolam, caſulam*.
4 MS. *Amictum, albam, ſtolam, dalmaticam, manipulum*. 5 MS. *ex frum. electo*. 6 MS. *calix*.
7 MS. *& qui*. 8 MS. *bellica*. 9 MS. *Infra*. 10 In MS. deeſt vox *clerici*. 11 MS. *aut*.
12 MS. *die dominica*. 13 MS. *Miſſam*. 14 MS. *Inſtitutionem*.

ANNO CHRISTI 1050.

VIII.

Octavo autem titolo mandamus, ut iu Legione, & in ſuis terminis, in Gallæcia, & in Aſtutiis, & Portugale, tale ſit jndicium ſemper, quale eſt conſtitutum iu deeretis Adefonſi regis pro homicidio, pro rauſo, pro ſajoue, aut pro omnibus calomniis ſuis. Tale veſo jndicium ſit iu Caſtella, qnale fuit iu diebus avi nuſtrl Sneli ducis.

IX.

Nono quoque titulo ptæeipimus, ut [1] triennium uon includat eccleſiaſticas veritates: ſed unaquæque eccleſia (ſicot Ca- B nones præcipiunt, & ſicut lex Gothica mandat) omni tempore ſuas veritates recuperet & poſſideat.

X.

Decimo veto titulo decrevimus, ut ille qui labotavit vineas aut terras iu coutentione poſitas, colligat ſrogea: & poſtea habeant judicium ſuper radieem: & ſi victus fuerit labotator, teddat fruges domino hæreditatis.

XI.

Undecimo aotem titulo mandamus, ut Chriſtiaui per omnes fextas fetias jejunent, C & hors congroa cibo reficiantur, & faciant labures ſuos.

XII.

Duodecimo quoque titulo præcipimus, ut ſi qnilibet homo pro qualieumque culpa A ad eccleſiam confugerit, non ſit auſus aliquis eum inde violeuter abſtrahere, uec perſequi infra dextros eccleſiæ, qui ſunt triginta paſſus: ſed ſublato mortis periculo, & coipotis deturbatione *, faciat quod lex Gothica jubet. Qui aliter fecerit, anathema ſit, & ſolvat epiſcopo mille ſolidos puriſſimi argenti.

* ſ. deturpatione.

XIII.

Tertio deeimo titulo mandamus, ut omnes majores & minores veritatem & juſtitiam regis non [2] contemnant: ſed, ſieut in diebus domini Adefonſi regis, fideles B & recti perſiſtant, & talem veritatem faciant regi, qualem illi feceruot iu diebus ſuis. Caſtellaui autem in Caſtella talem veritatem faciant regi, qualem fecerunt Saucio duci. Rex vero talem veritatem faciat eis, qualem fecit præfatus comes Sancius. Et confirmo totos illos foros eunctis habitantibus Legione, quos dedit illis rex dominus Adefonſus, pater Sanciæ reginæ uxoris meæ. Qui igitur hanc noſtram conſtitutionem fregerit, rex, comes, vicecomes, majorinus, ſago, tam eccleſiaſticus, quam ſæcularis ordo, excommuni- C catus, & a conſortio ſanctorum ſegregatus, & perpetua damuatione cum diabolo & angelis ejus damnatus, & dignitate ſoa temporali ſit privatus. Finis. *Hæc ex Cod. Corduben[ſi].*

COYACENSIS CONCILII

Acta Amplıora, e ſchedis Luſitanis reſtitutum, anno 1050. celebratum.

PRÆFATIO LUSITANI EXSCRIPTORIS.

Ex Suppl. Manſ. pag. 1198. Ex append. in adnotat. ad Pagium an. 1050 T. VII pag. 184. edit. Luc.

Poſtquam Eminentiſſimus Baronius Tom. XI. An- D nalium anno 1050. ex MS. codice Ovetenſis Eccleſiæ Coyacenſe concilium publicavit, omnes conciliorum collectores, qui dictum concilium in ſuis collectionibus inſeruerunt, exemplar Baronii ſunt ſecuti. Cardinalis de Aguirre, qui alium codicem in Toletana eccleſia invenit, ubi dictum concilium extabat, collatum cum exemplari a Baronio publicato vulgavit tom. 3. concilior. Hiſpan. pag. 209. & ſeq. additis variantibus lectionibus ex MS. codice Toletano. Et in eodem tom. 3. pag. 212. ex MS. codice monaſterii S. Facundi publicavit quinque priora capita ejuſdem concilii vernaculo ſermone Hiſpano antiquo, prout expreſſa, & concepta fuerant in E *eodem concilio. Nunc autem idem concilium multis ab aliis exemplaribus diverſum, & ſicut apparet, plus quam alias integritati reſtitutum, exhibemus ex MS. codice eccleſiæ Conımbricenſis, quatuorcentis annis antiquiore, ut ex charactere, & notis apparet, qui fol. 218. ſic habet.*

In æra milleſima nonageſima tertia. In nomine Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Temporibus ſereniſſimi, atque regis principis domini Ferdinandi, & conjugis ſuæ Donæ Sanciæ Reginæ, editum eſt hoc decretum in concilio.

In unum cum omnes epiſcopi conveniſſent: Petrus videlicet Lucenſis Metropol. * ſimiliter & Troylani Obetenſis; Creſconius Uiienſis, & Apoſtolicæ ſedis; Cyprianus, Legionenſis; Didacus, Aſtariacenſis; Miro * Palentinæ; Gomice, Calagrotitanus, Joannes, Pampilonenſis: Item Gomice, Ocimenſis; * Ciſnandus Portugalenſis * cum omnibus abbatibus, reſidente jam prædicto principe ſuper flumen Stolla urbe Cogranca pro corrigendis ac dirigendis regulis, vel tramitibus eccleſiæ, ut mos eſt antiquorum patrum, ac ſumendis tramitibus.

* Deeſt in aliis exemplaribus.
* In aliis exemplaribus, vocatur *Sy[rus]*.
* In aliis exemplaribus dicitur *Viſeenſis*
* Deeſt in aliis exemplaribus.

Agnoſcitur, & omnibus vobis cognitum manet ſecundum quod ab anteceſſoribus noſtris, & hic collaudatum eſt a præſentibus, & conſtitutum; atque ordinatum fuit, qui obedientes apoſtolicis, & canonicis documentis ſic præceperant: Ut omnis homo ex toto corde & mente in cunctis actibus ſuis magis Deo ſerviret, quam voluntatibus vanis. Nunc vero in præſens amplius proficiſcentes, peccato, quo erant obdurata aures noſtræ,

[1] MS. *triennium*. [2] MS. *Contendant*.

ANNO CHRISTI 1050.

ſtræ, ne audiremus legem, & ne audiremus Apoſtoli doctrinam, neque quod hi ſacri canones docent, ſed involvebamur in peccatis noſtris quotidie, propter quod multa mala venerunt in terras. Ob hanc rem juſſimus * ut omnes in unum coadunati audiatis quid concilium hoc præmoneat, forſitan aliquibus rebus bona innovatis, faciamus aliquid boni, propter quod a Domino mereamur a peccatis abſolvi; ait enim Apoſtolus, poteſt enim, ut ſi quis timens Deum fuerit, ſenioris verbo ſtatim obedit, ſi, & ad principum juſſa, aut ſeniorum pro rebus temporalibus ſæculi hujus accommodamus auditum, & facimus quod jubent; quare pro ſalute animarum noſtrarum rebelles ſumus, & pertinaces, ut non audiamus, de quo nos præmonet Scriptura ſacra? Hic quidem præcipimus, ut hoc concilium, quod per omnem orbem terrarum regni noſtri ſtatutum eſt obſervemus; aſpeximus etenim & vidimus oſanda miracula, quantam eſuriem, inediam, peſtilentiam, cladem, & magnam inediam propter peccata noſtra retro actis annis in terra noſtra paſſi ſumus.

* A quo ſi quæ auctoritate ſit hoc concilium convocatum, colligi nequit ex hac præfatione, neque etiam concedendum ſit verbum juſſimus &c. Nam licet infra ea verba Hic quidem præcipimus &c. liceat conjectari, iſtud hoc concil. a rege convocatum, ex aliis verbis quidem præfationis apparet, Regem ſolummodo conſenſiſſe, & epiſcopi, ſeu Metropolitanos Eccleſiæ præſes hic loqui ac tamquam de actione mere eccleſiaſtica, & a rege independente.

Et ideo timentes atque tabeſcentes illam vocem, quam Dominus per Moyſem filiis Iſrael locutus eſt dicens: Si nolueritis, & non audieritis me, addam correptiones veſtras centuplum, & conteram ſuperbiam, & duritiem veſtram; fruſtra ſeminabitis ſementem, & non reddam fructus ſuos; conſumetur incaſſum robur veſter, nec proferet terra ſementem, nec arbores poma præbebunt; comedetis, & non ſaturabimini. Nam ibidem in eodem loco ſic ait: Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluviam temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur, apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem, & edetis panem veſtrum in ſaturitate.

Decr. I. * In aliis exemplaribus rex videtur præcipuus diſponens, hic jubent epiſcopi de conſenſu regis, quod eccleſiaſtico regimini magis conſonum eſt. Nam hic quod omnes hoc præſens dedit in aliis exemplaribus.

Nos autem epiſcopi ſuperius nominati *, conſentiente Ferdinando rege, & Sanctia regina ſtatuimus, ut in noſtris ſedibus teneamus canonicam vitam, & miniſterium eccleſiæ ſanctæ pro poſſibilitate noſtra impleamus.

Deinde ſtatuimus, ut omnia monaſteria noſtra ſecundum poſſibilitates ſuas adimpleant ordinem ſancti Iſidori, vel S. Benedicti, & nihil habeant proprium niſi per licentiam ſui epiſcopi, aut ſui abbatis; & ipſi abbates ſuis epiſcopis ſint obedientes. Sic ſancti canones docent, & nullus eorum recipiat monachum aut fratrem alienum, niſi per proprium abbatis mandatum. Si quis autem hoc decretum violare præſumpſerit, anathema ſit.

Decr. II. Hoc decretum multum differt ab alio vulgato.

Decr. III. In hoc decreto plura inveniuntur diſpoſitione, quam in aliis editis.

Item tertiam monitionem ſtatuimus, ut omnes eccleſiæ, quæ in unaquaque Paroquis habentur, in ſuorum epiſcoporum jure permaneant, & clerici nullum inde ſervitium laicis faciant, niſi ſua voluntate, & ſuorum epiſcoporum juſſione, & ipſæ eccleſiæ ſint integræ, & non diviſæ inter presbyteros, & habeant miniſtros presbyteros, diaconos, libroſque de toto anni circulo, & cum ornamento eccleſiaſtico, ita ut non ſacrificent cum calice ligneo, vel fictili. Veſtes presbyterorum ſint ſuperpilitium, amictus, alba, ſinctorium, balteum, ſtola, manipulum, & caſula. Veſtes diaconorum ſint amictus, alba, & ſtola. Subtus calice ſit patena, & deſuper lineum corporale. Omnis altaris ara ſit lapidea, & ab epiſcopis conſecrata, hoſtia vero ex frumento electo ſine alia mixtura, & ſine ſale, & tota ſit ſana & integra. Vinum etiam ſit purum, & mundum; ita ut inter vinum, & hoſtiam, & aquam ſit trinitas ſignificata. Illi vero presbyteri, qui miniſterium eccleſiæ funguntur, habeant veſtimenta uſque ad talos. Arma bellicis non utantur; ſemper coronas apertas habeant, & barbas radant. Mulieres ſecum extraneas in domo non habeant, niſi tantum matrem, aut amitam, ſororem, aut materteram, aut mulierem probatam, & omnes indutas nigra veſte, tam in corpore, quam in capite; & dent fidejuſſores, ut nec de eis, nec per eas ullum adulterium fiat. Et infra dextros ipſius eccleſiæ laici cum fœminis non habitent, nec jus aliquod poſſideant. Doceant autem filios eccleſiæ, & infantes, ut ſimbolum, & orationem dominicam memoriter teneant. Si quis tamen presbyter aut diaconus hujus noſtri decreti violator exſtiterit ſolidos ſexaginta ſuo epiſcopo perſolvat, & gradu eccleſiaſtico careat.

Decr. IV. Differt hoc decretum ab aliis editis.

Quarto vero titulo ſtatuimus, ut omnes abbates, presbyteri, ſicut ſacri canones præcipiunt, adulteros, inceſtuoſos, ſanguimixtos, fures, homicidas, maleficos, & qui cum animalibus ſe coinquinaverunt, ab eccleſia ejiciant, ſed primitus ammoneant eos, ut ſint filii eccleſiæ, & convertantur, & tunc ſi pœnitentiam agere dignam noluerint, ſeparentur ab eccleſia, & a communione.

Decr. V. Hoc decret. diſponit plus quam in editis.

Quinto autem capitulo ſtatuimus, ſabbatho paſchæ, & pentecoſtes ut baptiſmus generaliter adimpleatur, & ſic nullus infans ante hos terminos baptizetur niſi infirmitas coegerit. Ipſique infantes baptizati ante epiſcopum adducantur, & chriſmate perungantur. Abbates vero tales monachos adducant ad ordinandum, qui perfecte, & memoriter teneant totum pſalterium cum hymnis, & canticis, & bene inſtructi adducantur ad ordinandum mediata quadrageſima, & mediato auguſto. Monachi ad nuptias non eant, niſi tantum ad benedicendum. Laici quoque ad exequias mortuorum non veniant, ſed qui eas fecerint, vocent presbyteros, diaconos, pauperes, & debiles, qui non habeant unde retribuant.

Decr. VI.

Sexto autem capitulo admonemus, ut omnes chriſtiani die ſabbato adveſperaſcente ad eccleſiam concurrant. Die autem dominica matutinas, & miſſam, & omnes horas audiant. Opus ſervile non exerceant. Et non faciant iter niſi orationis cauſa, vel ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut regis exercitum, aut propter Sarracenorum impetum, & Normannorum incurſum. Et nullus chriſtianus, aut chriſtiana cum Judæis auſus ſit in domum manere, aut cum eis cibum ſumere. Si quis hanc inſtitutionem fregerit, per ſeptem dies pœnitentiam agat. Quod ſi pœnitere noluerit, ſi major perſona fuerit, per annum integrum communione careat. Si inferior perſona fuerit, centum flagella accipiat.

Deeſt in editis.

Decr. VII.

Septimo quoque ammonitionis titulo hæc forma ſervetur, ut omnes comites, & inſanciones imperantes terræ, & regales villici per juſtitiam ſubditos regant, & pauperes non opprimant, & in judicio teſtimonium non accipiant, niſi teſtimonium illorum, in quorum præſentia facta eſſet cauſa, vel culpa noſcitur, vel quam qui propriis oculis eam viderint, & auribus audierint, quod ſi falſi teſtes convicti fuerint, illud ſupplicium ſubeant, quod in libro Judicum de falſis teſtibus eſt conſtitutum.

Decr. VIII.

Octavo autem capitulo mandamus, ut in Legione, & in ſuis terminis, & in Gallæcia, & in Aſturias, & in Portugale ſicut in decretis Adefonſi principis eſt conſtitutum pro omicidio ſcilicet, rauſe, ſagione, vel per omnes ſuas exactiones, ſicut in diebus ſuis, ita in diebus noſtris per-

ANNO CHRISTI 1050.

permaneat firmum; & in caſtella ſicut in diebus Avi noſtri Sanctionis ducis.

Decr. IX. In editis legitur oerita-tes.

Item nono capitulo mandamus, ut eccleſiaſticas hæreditates triennium non includat, ſed unaquæque eccleſia, ſicut canones præcipiunt, & ſicut lex Gotica mandat, omni tempore ſuas hæreditates recuperet, & poſſideat.

Decr. X.

Decimo vero titulo præcipimus, ut de terris, & vineis in contemptionem poſitis, ille, qui eas laboraverit, colligat fruges, vel fructus, & poſtea habeant veritatem ſuper radicem.

Decr. XI.

Undecimo titulo ſtatuimus, ut omnes ſextas ferias chriſtiani homines jejunent, & more quadrageſimæ hora congrua cibo ſe reficiant, & laborent ſuos labores.

Decr. XII. Differt ab editis in aliquibus, & quo ad modum.

Duodecimo autem titulo præcipimus, ut quilibet homo, qui ad eccleſiam confugerit: tam eum homicidio, aut cum qualibet cauſa, aut cum quolibet damno, non ſit auſus qui eum perſecutus fuerit, illum exinde violenter abſtrahere, ſed ſicut lex gotica docet extra mortis periculum faciat ipſe debitor quantum ei juſſum fuerit, & nullus homo ſit auſus amodo, ut infra dextros eccleſiæ qui ſunt XXX. & unum paſſus violenter ingrediatur, aut raptor, aut contumelioſus exiſtat, quod qui fecerit anathema ſit, & centum ſolidos cogatur exolvere.

Decr. XIII. In hoc decreto aliqua deſunt quæ in editis inveniuntur.

Tertio decimo titulo, ut omnes tam majores, quam inferiores veritatem & juſtitiam regis non contemnant. Sed ſicut in diebus Adefonſi principis fideles & veraces ei perſiſtant, & talem veritatem faciant ei, qualem in ipſis diebus prædicto regi Alfonſo fecerunt, & in caſtella talem veritatem faciant caſtellano regi domino Ferdinando, & ſuis filiis, ac nepotibus, qualem fecerunt illi duci domino Sanctio, & ille talem veritatem faciat eis, qualem illis fecit pater ſuus comes dominus Sanctius.

CONCILIUM SIPONTINUM,

A Leone IX. celebratum, in quo depoſiti archiepiſcopi duo, anno domini [a] ML.

Hujus concilii memoriam debemus VViberto, cujus, in ſanctis hujus pontificis actis, hæc verba ſunt: zelo ſanctæ religionis fervens præſul venerandus, apud Sipontum habito concilio, duos depoſuit ab officio archiepiſcopatus, qui cum mercede ſanctum aſſumpſerant miniſterium, vitio elationis unus ambiens præcellere alterum. *Hæc tantum VVibertus, nec alibi uſpiam ſynodi hujus mentio.*

CONCILIUM PROVINCIALE

Ex Martene Theſ. Anecd. Tom. 4. p. 87.

Apud S. Tiberium anno M L. congregatum.

Ex chartario Arulenſi.

LIBELLUS SUPPLEX MONACHORUM ARULENSIUM
ad congregatos patres adverſus bonorum monaſterii invaſores.

ORthodoxis patribus omnigena veneratione dignis, quos ſancta ex diverſis aggregavit fides partibus, quoſque nectit in dilectione fraternitatis vinculum geminæ caritatis, pontificibus videlicet, quibus collata eſt cura eccleſiarum Dei, grex tantillus almæ Dei genitricis Mariæ cœnobii Arulas hanc querimoniæ clementiæ veſtræ dirigit paginam, in qua ſunt adnotata prædia, quæ ſe eaolator ab injuſtis & pravis hominibus per vim ſeu per donationes illicitas, ſeu ſub prætextu cujuslibet fraudulentiæ, a ſuo jure diſtracta. Nam noſcat almitas veſtra præfatum cœnobium noviter ædificari cœptum pro tantorum amiſſione prædiorum, non eſt poſſe noſtrum illud ad perfectum uſque perducere, neceſſaria deficiente quæ ſuſtentationi competunt fragilitatis humanæ. Idcirco prædictus tam variis caſibus fatigatus, Dei omnipotentis ſupplex veſtramque omnium depoſcit clementiam, ut ob amorem ejuſdem glorioſæ genitricis auctoritate pontificali feriantur a vobis vinculo juſtæ damnationis, & excommunicationis quouſque reſtituerint prædicta prædia prædictæ Virginis. Hæc ſunt vero nomina prædiorum & militum ea poſſidentium. In primis alodem S. Mariæ, quem habet in comitatu Berchitano, id eſt in Marola cum ipſa eccleſia, & in Aviſano tenet mulier Reinaldi qui fuit quondam cum filio ſuo. Remnodus Arnaldi alodem de Orlarios, Gausbertus ipſum de Pidre & de Urſiniano. Guillelmus Olıba ipſum de Corneliano, Guillelmus Johannis tenet S. Mariam de Pauſar, & ipſas vineas de Cluſa, Willelmus Dalmatii ipſum alodem de Maras, & de campo Eldrici, & de Treſſerra, & de villa Mulacha, & ipſum de Keixanos, Bernardus Olivæ alodem de Rutmors, & de Kaſtellone & de Rodas, Aicardus Odonis alodem de Rabdos, Bernardus Adalberti eccleſiam de Chaſamori, Arnaldus Johannis alodem de Elſinas, Seniofredus Mironis alodem de Terradas, & in Pines medium manſum, Deuſde franc manſum unum in Terrodas, Segarus Berardi ipſos manſos & ipſos alodes de Terradas, & in Citaſia manſos tres, & ipſos manſos eum alode de Orios, & ipſos manſos cum alo-

[a] Hæc ſynodus anteponenda eſt Conciliis Romano & Vercellenſi hoc eodem anno 1050. habitis: fuit enim hujus anni initio celebrata: VVibertus ſiquidem in vita S. Leonis Noni lib. 2. c. 4. narrato Concilio Sipontino ſubdit: *Inde repetito greſſu Romam rediit, ubi ſuperna admonitus revelatione S. Gerardum ſuæ ſedis, Leucorum videlicet, olim Præſulem in numero ſanctorum computandum ſtatuit.*

ANNO CHRISTI 1050.

alode de villa Rubeo, & ipſos de Vilaro caſtellano, & ipſum alodem de Coſta, & ipſum de Felgus, & de Valdella, & de Campo Sambuce. Seguinus tenet in Albinianu inter manſos & bordas ſeptem, & ipſum decimum de Rabugadas cum medium manſum, &c. & multa alia nobis auſert. Udalgerius vicecomes tenet totum alodium de Alleles.

SYNODUS ANATHEMA PRONUNCIAT

adverſus invaſores bonorum monaſterii.

CUm ſancta cogeret nos fides ex diverſis in unum congregari partibus, ſanctam celebraturi ſynodum idibus Julii apud beatum Tiberium, cum religioſorum multitudine abbatum, & honeſtiſſimorum virorum utriuſque ſexus, ætatis, vel ordinis; oblata eſt querimoniæ pagina oculis noſtris ex monachis almæ Mariæ Virginis cœnobii Atulis, ſimul cum prænotata prædia quæ ſibi ab injuſtis tolluntur hominibus: pro qua amiſſione rerum compulſi adire præſentiam noſtram, ſuffragium expetentes noſtrum: quod illis negare non eſt noſtri ordinis, nec rectum; cum in periculis ſubvenire debeamus, & in neceſſitate conſtitutis ferre juſtitiam. Ob hoc igitur nos humiles JESUCHRISTI pontifices advertentes tantam tamque inauditam ſervorum Dei querimoniam, inſtinctu ejuſdem provocamur ad compeſcendum eam juxta poſſe noſtrum ad decreta canonum. Idcirco ego WIFREDUS almæ primæ Narbonæ metropolitanus confirmo. † UGO epiſcopus Uzetenſis. † ARNALLUS epiſcopus Magalonenſis. † BERENGARIUS epiſcopus Biterenſis. BERNARDUS epiſcopus Lutovenſis. † GONTARIUS epiſcopus Agatenſis. † BERENGARIUS epiſcopus Elnenſis. Illi qui fuerunt ad ſubverſionem de Malo, de S. Maria, de Riarde, Roland videlicet & alii qui conſenſi fuerunt, cum legatis ceterorum coepiſcoporum noſtrorum & cum abbatibus religioſis ex diverſis ordinibus Gothiæ ac Spaniæ, nolentes exorbitare a regulis SS. Patrum, accenſi flamma Spiritus ſancti, percutimus eos, qui in ſupra ſcripta culpa atque negligentia ſunt aut erunt irretiti, ſecundum quod in culpa ſunt aut erunt implicati, per gladium Patris & Filii & Spiritus ſancti, & per anathematizationem omnium quæ ſunt fuerunt & erunt fidelium Dei, niſi ad veram pœnitentiam venerint, & ſecundum poſſe illorum emendaverint, ſint extorres a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ, in

A anathematizatione ſint omnes ſuperius nominati, omneſque maledictiones veteris & novi Teſtamenti ſuper eorum capita multiplicamus. Maledicti ſint in civitate, maledicti in agro, maledicta horrea eorum & cellaria eorum, maledicti cibi eorum & reliquiæ ipſorum, maledicta ſint inferiora ventris eorum & fructus terræ ipſorum armenta & greges ipſorum; maledicti ingredientes & egredientes. Mittat ſuper eos dominus famem & peſtilentiam & increpationem in omnia opera eorum quæ faciunt, donec conterat eos & perdat velociter propter adinventiones eorum peſſimas, in quibus relinquunt Dominum. Adducat Dominus ſuper illos peſtilentiam donec deleat eos de terra quam poſſident. Percutiat eos B egeſtate & febri & frigore, ardore & æſtu, & aere corrupto, ac rubigine; & perſequatur eos donec pereant. Tradat illos Dominus corruentes coram inimicis ſuis. Sint cadavera illorum volatilibus in eſcam & beſtiis terræ, & non ſit qui abigat. Sint percuſſi cæcitate, & amentia, ac furore mentis; & palpent in meridie ſicut palpari ſolet cæcus in tenebris: & non dirigantur greſſus eorum. Maledicta ſint capita eorum per ſeptem portas, id eſt per nares, & aures, & oculos, & per buccam eorum. Maledictum ſit cerebrum eorum, capilli, homeri, brachia, manus, digiti, frons, cilia, linguæ, dentes, gulæ, pectus, dorſum, cor, venter, umbilicus, interiora, exteriora, & poſteriora, vitalia, inguinea, coxæ, C genicula, tibiæ, tali, pedes, plantæ, articuli, venæ, juncturæ, viſcera, oſſa, medulla. Hæc omnia prænominata illorum maledicta ſint niſi reſipuerint, & ad veram pœnitentiam venerint. Et hæc regula maledictionis atque anathematiſationis ſervetur, & permaneat in omnibus primatum eccleſiis. Quicumque igitur cum prænominatis hominibus locuti fuerint ſcienter, niſi emendare eos hortati fuerint, aut cum eis manducaverint, biberint, dormierint, in aliquove participati fuerint, niſi reſipuerint; ſi clericus fuerit, proprio ordine periclitabitur, ſi laicus aut femina, niſi paupertate aut metu deprehenſus fuerit, prædicta damnatione perdendum, & anathematizandum, & excommunicandum ſe eſſe perhorreſcat. Acta D ſynodus idus Julii anno Incarnati Verbi M. L. indictione III. anno XX. regnante rege HENRICO in Francia anni cycli XVIII. VI. Scriptum per manus Olivæ. † GUISLIBERTUS gratia Dei epiſcopus Barcinonenſis, WIFREDUS præſul †.

ANNO CHRISTI 1051.

CONCILIUM ROMANUM III.

In cauſa Gregorii Vercellenſis epiſcopi, de adulterio accuſati, eorumque qui a ſimoniacis ordinati fuerant, congregatum anno domini MLI. tempore Leonis papæ IX.

Acta concilii quæ.

HErmannus Contractus in chronico res hujus ſynodi in cauſa Gregorii Vercellenſis epiſcopi, paulo fuſius quam ſolet, iſtis verbis recenſet: *Poſt paſcha item dominus papa Leo ſynodum Romæ collegit, ubi inter alia Gregorium Vercellenſem epiſcopum propter adulterium cum vidua quadam avunculi ſui ſponſa admiſſum, & perjuria perpetrata, abſentem & neſcientem excommunicavit: quem tamen non multo poſt Romam venientem, ſatisfactionemque promittentem officio priori reſtituit.*

In hac eadem ſynodo ventilatam fuiſſe quæſtionem de ordinatis ab epiſcopis ſimoniacis in- E dicat epiſtola Petri Damiani ad Henricum Ravennatem epiſcopum: qua cum ille ordinatos a ſimoniacis ab aliorum calumnia merito, prout ſupra conſtitutum ac deciſum fuerat, defendiſſet, idque ipſis ordinatis gratum eſſet, libellum edidit, quem *Gratiſſimum* inſcripſit, ideo quod in eodem de illis ordinatis ageret qui omnino gratis a ſimoniacis ordinati fuerant, quibuſque ea de cauſa idem libellus vere gratiſſimus foret.

Inſuper in hoc concilio Leonem ſcripſiſſe decretum de continentia clericorum, quod Conſtitutum vocabant, teſtatur Petrus Damianus in epiſtola

ANNO CHRISTI 1051.

ſtola ad Cunibertum Taurinenſem epiſcopum: ubi, & de feminis, clericis malo uſu inſervientibus, hæc quæ ſequuntur ſtatuta fuiſſe tradit: *In plenaria plane ſynodo ſanctæ memoriæ Leo papa conſtituit, ut quæcumque damnabiles feminæ intra Romana mœnia reperirentur presbyteris proſtitutæ, extunc & deinceps Lateranenſi palatio adjudicarentur ancillæ. Quod videlicet ſalutare ſtatutum, æquitatis juſtitiæque pleniſſimum, nos etiam per omnes eccleſias propagandum eſſe decernimus: quatenus præcepto prius apoſtolicæ ſedis edicto, unuſquiſque epiſcopus eccleſiæ vendicet famulas, quas in ſua parochia deprehenderit ſacrilega presbyteris admixtione proſtratas: æquitatis ſcilicet jure, ut quæ ſacris altaribus rapuiſſe ſervorum Dei convincuntur obſequium, ipſæ hoc ſaltem epiſcopo per diminuti capitis ſui ſuppleant famulatum.* Hæc Petrus.

Cæterum ex ſuccitis vepribus infauſta vitulamina rurſus exorta, falce apoſtolica poſt ſanctum Leonem papam amputanda fuerunt per ſucceſſores pontifices, rurſumque radicitus excidenda.

AD SYNODUM ROMANA.

Anni 1051.

ADDITIO.

Querimonia Joannis Sabinenſis epiſcopi contra Farſenſes monachos in ſynodo Romana Anno 1051.

Ex Muſſi Suppl. pag. 1302. Ex Chron. Farfenſ. Rer. Ital. Script. t. II. P. II. p. 182.

AUdiat Dominus & totius regni .... moderator æquiſſimus, vel primæ ſedis epiſcopus, audiatque cuncta hæc ſancta ſynodus, percipiatque juſtam proclamationem, quam facio ſuper abbatem Pharphenſem, a quo multas & paſſus ſum, & patior injurias. Eſt quædam eccleſia in honore S. Michaelis Archangeli ſita in monte, qui dicitur Tancia, videlicet in epiſcopatu meo, quæ juris mei epiſcopatus eſt, cujus altaris auctor, & dedicator creditur fuiſſe Silveſter beatiſſimus hujus almæ ſedis epiſcopus; ſuper quod altare non eſt veritus abbas ille auſu temerario maceriam addere, & ſupra tanti conſecratoris violatam conſecrationem miſſas per monachos ſuos cantare, nullo vel faciente, vel jubente epiſcopo. De eccleſia autem illa, neſcio per quem datorem, medietatem obtinet eccleſia ſanctæ Mariæ, cujus ipſe abbas eſt; medietatem vero alteram epiſcopatus poſſidet meus. Sed ex his medietatibus inter me, & abbatem Hugonem, talis obligatio facta eſt, ut ſemper in tempore quadrageſimali, & in menſe Majo meus ibi cum ſuo miniſter ſedet, cæteris vero temporibus ſolus ſuus ibi ſedet miniſter, a quo tria xenia in anno haberem. Et ſi umquam abbas ille, aut aliquis ſucceſſor ejus aut venderet alicui, aut donaret, aut propter beneficium, aut quoquo modo, ipſius eccleſiæ medietatem ſuam: tunc ad meam, meorumque ſucceſſorum deveniret proprietatem. Et ſi ego, vel aliquis ſucceſſor meus de medietate ipſius eccleſiæ, quæ eſt mei epiſcopatus, aliquid tale feciſſem: tunc ipſa medietas ad abbatis deveniret proprietatem. Et ecce dumnus ipſe abbas in his omnibus cecidit, quia neque miniſterium meum ita tractavit, ut decuit, neque promiſſa xenia miſit, ſed medietatem ſuam duabus Dei ancillis dedit. Arſit prædicta eccleſia una dierum, & poſt combuſtionem duxit ille epiſcopum Siphontenſem, & me nolente, & neſciente, conſecravit eam. Cum vero una dierum ſciret, me iturum fore ad quemdam locum, mei ſenioris juſſione implenda, paravit adverſus me inſidias, & tales, ut ſi me poſſet, occideret, aut ſi non poſſet, domum, in qua ipſe noctu jacerem, incendio concremaret. Cujus nefariæ adinventionis extitit auctor Petrus monachus, qui dicitur de Laurentio, & cum eo Datus de Uberto, Teuzo de Berizo, Albertinus Adulterinus, Barocco, Petrus Caſtellanus, Raino de Creſcentio, Follia Joannes Ferrarius, Rainaldus de Guidone presbytero, & Azolinus. Unius denique mei archipresbyteri ſilvam incidit ob hoc, quod meum fidelem illum cognovit, quæ non minus valuit, quam centum libras. Cepit quemdam ſervientem meum, & quia dixit, ſe meum eſſe, abſtulit ei equum, & omnia veſtimenta ejus. Præterea decimas omnes, quæ mihi pertinent, necnon & partem meam de bonis mortuorum, ubicumque valet, contendit, maxime tamen in Buccimiano, & Vulpiano. His & aliis ab eo abbate preſſus adverſitatibus, proclamo me ſuper illum, quærens miſericordiam veſtram, ut non ſinatis eccleſiam meam, immo tam veſtram, quam meam, tantis adverſitatibus gravari, tantiſque moleſtiis moleſtari, ſed potius liberata a perturbationibus tanti perturbatoris, grates inde maximas Deo reddamus, & vobis.

His ita recitatis, quæſitum eſt ab advocato domini abbatis, ut domnus Papa, ſancta ſynodo concedente inducias permitteret ad ſingula quæ Sabinenſis epiſcopus conclamaverat, verius & ſubtilius inveſtigandum, & reſpondendum. Tunc benigna largitione permiſſum eſt. Aderant autem ibidem utriuſque partis amici veraciores, & pacifici ſerutatores, qui ipſas res canonice indagantes, retulerunt domno Papæ, quod per legem, vel ſacros canones judicare vellet, ne ambæ partes in detrimentum graviſſimum devenirent, videlicet propter violationem & deſtructionem altaris, & reliquiarum ejus, quas auferre idem Sabinenſis epiſcopus præſumpſit, & propter deprædationes, ſive incendia, quæ poſtmodum domni abbatis militum exercitus fecit. Nam proprietas eccleſiæ pro acquiſitione, & authentica profeſſione antiquior, & anterior per omnia inventa eſt hujus noſtri monaſterii fuiſſe. Hoc ſummus præſul certius diſcernens, litem ipſam, prout cumque potuit, ſedare fecit, & edidit monaſterio huic mirabile privilegium ſuæ piæ confirmationis de omnium hujus monaſterii bonorum acquiſitionibus liberrime poſſidendis. Denique poſt longum tempus noſtris ſcilicet diebus ita vidimus, & audivimus referentem, & certiſſime teſtantem quemdam Rom. epiſc. nomine Petrum jam nimis vetulum, qui Romæ morabatur apud ſanctum Vincentium juxta eccleſiam ſanctam beati Petri apoſtoli, omnia, ut ſupra diximus, coram ſe examinata, & diffinita fuiſſe, & privilegium ſic editum.

CON-

ANNO CHRISTI 1052.

CONCILIUM MANTUANUM

A LEONE IX. CELEBRARI COEPTUM,

Et factioſorum tumultu abruptum, anno Domini MLII.

Lib. 2. c. 8. SAnctus pontifex, repedans in Italiam, *ait VVibertus in ejus vita*, concilium apud Mantuam habendum conſtituit: quod factio quorumdam pontificum, ſeveritatem ejus juſti judicii timentium perturbavit. Nam familiæ eorum fautrices ſceleri, ſubitum contra domni apoſtolici familiam moverunt tumultum, ſecure adſtantem ante baſilicam, in qua publicum habebatur concilium: ita ut vir ſanctus cogeretur, a medio conſeſſu ſurgere, & ante portam ad ſedandum ſtrepitum procedere. Cujus præſentiam non veriti, Deo odibiles, magis magiſque in nequitia pertinaces, A nitebantur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipſius confodere, & a valvis eccleſiæ ut ibi tutarentur repellere. Ita ut impetus ſagittarum & ſaxorum circum ejuſdem ſancti aures & ora volitaret, atque quoſdam ejus veſte defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodum difficulter ſedatus, cœptum rigorem concilii imperfectum coegit relinqui. Sed in craſtinum cuncti hujus ſeditionis incentores ſevera examinatione damnandi, a piiſſimo patre ſunt miſericordi indulgentia abſoluti: ne videretur cauſa ultionis aſperitatem in eos exercere judicii.

☞ CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Præſide Michaele Cerulario patriarcha Anno Mundano 6565. Ind. V. Chriſti 1052. habitum.

MICHAELIS B ΜΙΧΑΗ'Λ.

Exemplum editæ ſynodalis ſententiæ, ſub Michaele ſanctiſſimo & univerſali patriarcha, a Niceta ſanctiſſimo protaſyncello & chartophylace magnæ eccleſiæ, anno 6565. 5. Indict. Ne nuptiæ fiant ſeptimo gradu.

Ἴσον τῆς ἐκτεθείσης συνοδικῆς ψήφου ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου παρὰ Νικήτα τοῦ ὁσιωτάτου πρωτοσυγκέλλου καὶ χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ςφ'. * ξε ἔτος, τῆς ε ἐπινεμήσεως, Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι γάμον ἑβδόμου βαθμοῦ. * al. ξ.

Suppl Mansi Appen Tom II pag 91 Ex Jus. Græc. Rom. tom. I lib. III. p. 206.

REtuliſti ſanctiſſime, ad noſtram mediocritatem, cum quidam ſobrinis nati, nuptias ſecum invicem inirent, & in præſenti eas C prohibuiſſe, & quæſiiſti per litteras an non oporteat eos prohibere, ſed permittere ulterius progredi. Noſti vero piiſſime qualia de nuptiis legumlatores ſanciverunt. Ajunt enim, Inter aſcendentes & deſcendentes in infinitum nuptiæ prohibentur, inter eos autem qui ſunt a latere, eſt quædam prohibitio. Vox, *Quædam*, oppoſita ei, quod eſt in infinitum, particularem inducit prohibitionem. Idque manifeſtum fit ex iis quæ rurſus leges dicunt. Nuptiis conjungi prohibentur, fratres, conſobrini, & qui ex iis, nati dumtaxat. Quid hac D lege clarius requiri poteſt? nihil. Quonam modo conabitur quiſpiam prohibitionem aut permiſſionem aliam facere ſupra eam quæ ſancita eſt? Si igitur terminum prohibitionis ex eadem cognatione nuptiarum legislator fixit ad ſobrinos uſque, & quæ his ulteriora ſunt indefinite reliquit, nemo eſt qui legitimum terminum egredi poſſit, contrarium n. conſtituit. Audi etiam expreſſim permittentem nuptias natorum ex ſobrinis. Heres, inquit, ſcripta ſub conditione, ſi pronepoti propatrui, proavunculive pronepoti nupſerit, E impleat conditionem, non enim turpes ſunt nuptiæ. Quid ita? quia octo gradibus ſeparantur. Etſi enim eamdem radicem idemque genus communicent ſobrinorum filii, graduum intervallum, & legislatoris verba, ad unionem rurſus cognationem vocant, connubii jure conceſſo. Sextus enim gradus & inter eos, qui ſunt ex tranſverſo, & inter affines, impedit omnino nuptias, &

ἈΝήνεγκας ª ἱερώτατε πρὸς τὴν ἡμετέραν μετριότητα, ὡς μελλόντων τινῶν τρισεξαδέλφων πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀλλήλοις συνέρχεσθαι, πρός γε τὸ παρὸν ἐκώλυσας τὸν γάμον αὐτῶν. καὶ ἐζήτησας διὰ γραμμάτων εἰ δέον τοὺς τοιούτους τῶν γάμων μὴ κωλύειν, ἀλλ' ἐπιτρέπειν προβαίνειν. καὶ πάντως οἶδας θεοφιλέστατε, οἷα περὶ τῶν γάμων οἱ νομοθέται θεσπίζουσι. φασὶ γάρ, ἐπὶ τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων εἰς ἀπέραντον ὁ γάμος κεκώλυται, ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου ἐστί τις κώλυσις. τὸ γοῦν ΤΙΣ ῥῆμα, ἀντιδιαστελλόμενον πρὸς τὸ ἀπέραντον, μερικὴν εἰσάγει κώλυσιν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καὶ αὖθις οἱ νόμοι φασί. κωλύονται πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀδελφοί, ἐξάδελφοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν τικτόμενοι μόνον. τί τούτου τοῦ νόμου σαφέστερον ζητήσειέ τις; οὐδέν. καὶ πῶς ἄν τις ἐπιχειρήσειε κώλυσιν ἢ ἄφεσιν ἑτέραν ὑπὲρ τὴν τεθεσπισμένην ποιήσασθαι; εἰ γοῦν τὸν ὅρον τῆς κωλύσεως τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους γάμων ὁ νομοθέτης μέχρι τῶν δισεξαδέλφων ἐπήξατο, καὶ τὰ πορρωτέρω τούτων ἀφῆκεν ἀπεριόριστα, οὐδείς ἐστιν ὁ τὸν νομικὸν ὅρον ὑπερβῆναι δυνάμενος. ἀντινομοθετεῖ γάρ. καὶ ἄκουε τὸν τῶν τρισεξαδέλφων διαῤῥήδην ἐπιτρεπόμενον γάμον. ἡ γραφεῖσα (φησὶ) * ὑπὸ αἵρεσιν κληρονόμος, ἐὰν τῷ τρισεξαδέλφῳ γαμηθῇ πληρούτω τὴν αἵρεσιν. οὐ γὰρ αἰσχρός ἐστιν ὁ γάμος. διὰ τί; ὅτι ἀπεχοίνισται πρὸς τὸν ὄγδοον βαθμὸν ὁ γάμος. εἰ γὰρ καὶ τῆς αὐ-

τῆς

ª ὁ ἱερώτατε

* κληρονόμος ὑπὸ αἵρεσιν ΕΑΝ. ΤΙΣ

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1052.

τῆς ῥίζης καὶ τῆς αὐτῆς γονῆς κεκοινωνήκασιν οἱ τῶν δισεξαδέλφων παῖδες, ἀλλ' ἡ τῶν βαθμῶν ἐπίτασις, καὶ ἡ τοῦ νομοθέτου φωνὴ πρὸς ἑαυτὴν καὶ αὖθις τὸ γένος καλεῖ, συγχωροῦσα τὸν γάμον. ὁ μὲν γὰρ ἕβδομος βαθμὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου, καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας πάμπαν ἀπείργει τὸν γάμον, καὶ τὸν συνάπτον ἴσως διαλύει· ὁ δὲ αὖ ὄγδοος τῶν βαθμῶν, συγκεχωρημένην ἔχει τὴν συνέλευσιν, εἴτε τῶν ἐκ πλαγίου, εἴτε τῶν ἐξ ἀγχιστείας εἰσὶν οἱ γαμοῦντες. περὶ μέντοι τὸν ἕβδομον βαθμὸν τὸ πᾶν περιΐσταται ζήτημα, οὐκ ἄλλως ἢ τῇ νομικωτάτῃ τῶν ἐπιστημῶν διαλυόμενον, καὶ ἀνεπιφθόνῳ φρενὶ διαιρούμενον. ὅσα μὲν γὰρ τῶν συνοικεσίων ἐξ οἰκειότητος, ἤγουν ἐξ ἀγχιστείας, ἀλλήλοις συνημμένων τῶν προσώπων, τῷ ἑβδόμῳ περικλειόμενα βαθμῷ, τὴν σύστασιν λάβῃ, ταῦτα καὶ ἀδιάλυτα μένει, ὡς ἐξ ἀμέμπτων συναφθέντα τῶν γάμων. δύο γὰρ ἐξάδελφοι πρῶτοι πρὸς θείαν μεγάλην καὶ ἀνεψιὰν, ἑτέρας σειρᾶς καὶ γένους ὡρμημένας, τὰ γαμήλια θέμενοι, κατηγορίαν κατ' αὐτῶν οὐκ ἐπιθήσουσι γραφάς· οἱ μὲν γὰρ πρὸς ἀλλήλους τέταρτον ἐπέχουσι βαθμὸν, οἱ πρῶτοι ἐξάδελφοι. ἡ δὲ θεία τῆς ἀνεψιᾶς τρισὶ διῄρηται βαθμοῖς. καὶ οὕτως ὁ ἕβδομος ἐπὶ τούτοις συναγόμενος βαθμὸς τὴν μέμψιν εἰς τέλος ἐκπέφευγεν, ἰσχυραῖς ἐπινοίαις καὶ λεπτοῖς διαλογισμοῖς, διὰ τὴν ἐντολήν. ἐν μὲν τοῖς πρὸ τοῦ ἑβδόμου ἑτέροις βαθμοῖς, ἐστὶν ὡς τὸ σώφρονος τὴν τῶν διῃρημένων γενῶν συνάφειαν, τὸν δέ γε ἐπὶ τοῦ ἑβδόμου γάμον οὐκ εἴργοντος. τῶν δὲ ἐκ πλαγίου συγγενῶν ὁ τῷ ἑβδόμῳ καταλαμβανόμενος διόλου ἀπείρηται γάμος, καὶ ἀπόβλητος εἶναι νομίζεται. οὐδὲ γὰρ ὁ δισεξάδελφος τῇ τοῦ δισεξαδέλφου θυγατρὶ συναρμοσθήσεταί ποτε, ἢ ἡ τοῦ δισεξαδέλφου θυγάτηρ ἐπὶ τὸν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀναποδίσασα δισεξάδελφον, τοῦτον πρὸς τὸν ἑαυτῆς γάμον καθελκύσει ποτέ. μολυσμὸς γὰρ τοῦτο γένους καὶ φθορὰ, καὶ συγγενείας φυρμὸς, καὶ μῖξις ἀκόλαστος, καὶ τῷ νομικῷ * διατάσει ἀντίθετος. ἐπεὶ οὐδὲ ἡ αὐτὴ πάντως οἰκειότης τῶν ἐξ ἀγχιστείας συνημμένων προσώπων, καὶ τῶν τῆς αὐτῆς συγγενείας καὶ τοῦ αἵματος ἀπαγομένων. ἵνα καὶ ἕβδομος ἐπ' ἀμφοτέροις βαθμὸς ἐπίσης ἢ συγχωρηθῇ ἢ κωλυθῇ. τῶν μὲν γὰρ ἐκ πλαγίου συγγενῶν μία ἡ ῥίζα, καὶ πηγὴ μία. κἂν διάφορα τὰ βλαστήματα, καὶ τὰ ῥεύματα μεμέρισται. ὅσαι δὲ τῶν οἰκειοτήτων ἐξ ἐπιγαμιῶν τὴν σύστασιν εἰλήφασι, δύο ξένων γενῶν συνάφειαν ἐπισπῶνται, καὶ * ὥσπερ μετακεντριζόμεναι καὶ συμφυόμεναι ἐξ ἑτέρου γένους πρὸς ἕτερον, τὸν γάμον ἔχουσι κωλυόμενον. οὐ διὰ θεσμὸν συγγενείας, ἀλλ' ἐκ τῶν νομικῶν διαταγμάτων, καὶ φωνῆς θείας, εἰς ἓν ἐξ ἀρχῆς τὸ θῆλυ συναπτούσης τῷ ἄρρενι. ὁ γὰρ εἰπεῖν ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυνὴ, μία ἐστὶ τῷ ἀνδρὶ ταύτης καὶ ἀδελφῷ μου σὰρξ, καὶ λεπτῷ νῷ καὶ νοήματι χρῷ λελόγισται ἀδελφὴ ἡ νύμφη, καὶ τὴν ταύτης ἅπασαν συγγένειαν εἰς ἓν συναλείφων πρόσωπον, ἀδελφὰς καὶ συγγενίδας * λογίσομαι. ὑφηγεῖ γὰρ ὁ νόμος, τίνας ταύτης τῶν συγγενίδων οὐκ ἄξομαι, καὶ τίσιν ἀμέμπτως προσέλθω. οὔτε γὰρ πρὸς τὴν τῆς νύμφης μου ἀδελφὴν, οὔτε πρὸς τὴν πρώτην ταύτης ἐξαδέλφην ἢ τὴν θείαν τὴν μείζω, καὶ μέντοι οὐδὲ πρὸς τὴν ἀνεψιὰν γαμικὰ * συγγράψω συμβόλαια. ἐπειδὴ τοῖς τοῦ ἕκτου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν βαθμῶν ἄρκυσι περιείλημμαι. πρὸς δὲ τὴν δισεξαδέλφην ταύτης, καὶ τὴν μικρὰν ἀνεψιὰν, ἀνεπιτίμητον θήσομαι τὸ συνοικέσιον. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τὸν ὄγδοον ἀπελήλαται βαθμόν. ἡ δὲ ἀνεψιὰ ὑπερβαίνει τὸν ἕκτον, καὶ ἐπὶ τὸν ἕβδομον ἵσταται. οὕτω καὶ θεῖος καὶ ἀνεψιὸς ἀλλο-

* διὰ ταξι.

* αἱ τοιαῦται μετεγγιζόμεναι.

* λογίζομαι δεῖν· γὰρ μοι ὁ νόμος τίνας αὐτῆς.

* σπουδῶ.

A jam contractas dirimit. Rurſus gradus octavus permiſſam habet conjunctionem, ſive ii, qui coeunt, ſint a latere cognati, ſive affines. Circa ſeptimum gradum omnis conſiſtit quæſtio, quæ non aliter, quam jure civilis ſcientiæ diſſolvitur, & ſincera mente terminatur. Nam quæcunque conjugia perſonarum ſimul coeuntium ex propinquitate ſive affinitate ſeptimo incluſa gradu conſtiterint, ea indiſſoluta manent, ut ex inculpatis copulata nuptiis. Duo enim conſobrini patrueleſve inſtrumenta dotalia componentes cum matertera amitave magna, & fratris ſororiſve filia, progreſſis ex alia ſerie & progenie, non imponent ſibi accuſationes criminum. Nam conſobrini quartum a ſe invicem gradum obtinent: amita autem ſeu matertera tribus dividitur gradibus a fratribus ſororiſve filia. Atque ita computatus ſeptimus in his gradus acuta conſideratione ſubtilique ratione, reprehenſionem effugit, propter præceptum: cum in aliis quidem gradibus qui ſeptimum præcedunt, disjunctorum generum connexionem temperans, vetat, ſeptimo autem nuptias non impediat. Cognatorum autem a latere nuptiæ ſeptimo gradu comprehenſæ, prorſus vetitæ ſunt, fugiendæque cenſentur. Neque enim ſobrina ſobrino nato copulabitur unquam, aut ſobrino nata, ad patris ſui ſobrinum retrocedens, eum ad ſuas nuptias alliciet unquam. Hæc enim eſt generis inquinatio & corruptela, & cognationis probrum, ac miſtio incontinens, & * legali oppoſita diſtinctioni. Neque enim eadem omnino propinquitas perſonarum per affinitatem conjunctarum: & earum quæ ex eadem cognatione & ſanguine progenitæ: ut in utriſque ſeptimus gradus permiſſus ſit, aut prohibitus. Cognationum enim a latere radix una, unuſque fons, licet diverſæ propagines & rivuli diſtincti intervallis.

D Quæ enim propinquitates per nuptias conſtitutæ, duorum diverſorum generum conjunctionem trahunt, hæ velut ex alio genere in aliud inſitæ & coaleſcentes, prohibitum continent connubium, non jure cognationis, ſed legalibus edictis, & divina voce, & in unum copulante ab initio mari fœminam. Non enim quod fratris mei uxor una caro eſt cum viro ſuo, fratre meo, & ſubtili mente ac conſideratione, * ſponſa cenſetur ſoror mea, etiam hujus omnem cognationem, in unam perſonam obliterans, ſorores, & conſanguineas reputabo * Oſtendit enim lex, quas

E earum non ducam, & cum quibus ſine reprehenſione coeam. Non enim cum uxoris meæ ſorore, vel ejuſdem conſobrina, aut amita materterave majore: ſed nec cum fratris ſororis vel filia, dotales conſcribam tabulas, quoniam ſexti gradus & inferiorum laqueis irretitus ſum. At cum ſobrina, paternæ maternæve hujus filia, vel cum pro patrui, pro avunculi, pro amitæ, pro materteræ nepte, irreprehenſibile ſtatuam conjugium. Nam illa ad octavum gradum remota eſt: hæc autem excedit ſextum, & ad ſeptimum ſubſiſtit. Sic patruus vel avunculus & fratris ſororis vel filius diverſæ cognationis conſobrinis

* legem contra vel adverſa.

* uxor.

* Lex enim monet me ducere oſtendit, quas hujus cognatas non ducam.

ANNO CHRISTI 1052.

brinis immiſti, juſtas conſtituent nuptias. Intervallo namque legitimo diſtant inter ſe, ne ex his cognationem ullo modo contaminent. Nemo igitur recte dixerit, affinitate conjunctum & cognominatum abuſive cognatum, proximiorem aut æqualem eſſe ei qui eſt ex genere & ſanguine: ut eum ob cauſam iiſdem nuptiarum claudatur finibus, quemadmodum ſuperius explicatum eſt. Cum enim legiſlator conſobrinorum filios connubio jungi vetuit, & ſobrinorum filiis congreſſionem permiſit, nihilque de iis qui ſunt in medio ſtatuit, ex vetito & non vetito mentem ſuam manifeſtam fecit, ut limites tranſgredi non oporteat. Nam ſi ſobrinus filiam ſobrini amatorie aſpiciens, legalem terminum non plane obſervans, laſciviet: (velut equus ad ſui generis animal hinnit) non maritus, ſed ſtuprator eo judicatur. Sobrini autem paterni maternive filius, exiſtens extra graduum numerum a legiſlatore interdictum, ſi quidem retrocedens ſeptem egreditur, & relicta triſexadelphia intra prohibitas inſiliet nuptias, & cum patris ſobrina flagitioſe corrumpatur, inſidioſe plane * & latronis more, nec legitimam eam uxorem ducet, & ideo ignominioſe ab hac ſeparabitur, & * qui oſcula huic exhibuit, velut quædam dilecta ſponſalitia munera prohibitarum nuptiarum ei largietur. Quænam vero hæc ſunt? perpetuum dedecus, & illaudata fama. Itaque propter has ſordes, & inquinationem confuſionemque generis & commiſtionem cognatici ſanguinis, piiſſime, in iis qui ſeptimi ſunt gradus ex tranſverſo nuptiæ non connumerantur, neque a bene ſentientibus agnoſcuntur, e numero legitimorum conjugiorum religioſe exploſæ. Sic juriſconſultorum præceptiones volunt: ſic antiquiſſimi ſapientum judicum ab initio ad hoc uſque tempus de his pronuntiarunt, & hujuſmodi nuptiis terminum poſuerunt. Talia etiam clarorum magnorumque virorum conſtituta ſunt & conſtituentur conjugia, & adhuc conſtituuntur, irreprehenſibilem habentia miſtionem, & cognationis errore thorum immaculatum nullo modo inquinantia. Cum autem beatus inter patriarchas dominus Siſinnius inveniret (ut videtur) ſua ætate, qui ſe * impudenter ſexto gradu affinitatis miſcerent, & extra reprehenſionem eſſe fratres duos cum duobus conſobrinis alterius cognationis, aut cum amita materteraeve majore, & fratris ſororiſve filia congredi, nec turpes eſſe videri nuptias, hoc quidem Novella ſanctione vetuit; extra hæc autem, cetera indefinita nec prohibita reliquit. Cum enim dixit patruum vel avunculum, & fratris ſororiſve filium non poſſe duas ſorores accipere, aut duos fratres amitam materteramve, & fratris ſororiſve filiam: &, quod patriarchæ majus videtur delictum, cum prohibuit duos fratres miſceri per nuptias duabus conſobrinis: quaſi ex his generum oriretur confuſio & nominum conturbatio: & hactenus vetitas circumſcripſit coitiones, nihil amplius de iis exprimens; videtur apertiſſime ſexti quidem gradus & inferioris nuptias vetare, nec concedere locum habere: eorum autem qui ſextum gradum exce-

* *a periculoſe.*

* *a corpus ergo illam amorem oboleus, velut*

* *magno cum licentia.*

A φύσει πρώτοις ἐξαδέλφαις ἐπιμιγνύμενοι, ἔννομον συνιστῶσι τὸν γάμον. χάσματι γὰρ τῷ νομικῷ ἀποδιεστήκασιν ἀλλήλων, τὴν συγγένειαν * ἐν τούτοις καταῤῥυπαίνοντες μηδαμῶς. οὐδεὶς ἂν ὀρθῶς εἴπῃ, τὸν ἐξ ἀγχιστείας συνημμένον, καὶ συγγενῆ καταχρηστικῶς ἐπωνομασμένον, οἰκειότερον ἢ ἴσον εἶναι τῷ ἐκ τοῦ γένους καὶ αἵματος· ἵνα διὰ τοῦτο καὶ τοῖς αὐτοῖς τῶν γάμων στοιχήσῃ τοῖς ὅροις, ὥσπερ καὶ προδιείληπται. ὁ γὰρ νομοθέτης τοὺς τῶν ἐξαδέλφων παῖδας πρὸς γάμου κοινωνίαν κωλύσας, τοῖς δὲ τρισεξαδέλφοις τὴν συνέλευσιν ἐπιτρέψας, καὶ μή τι περὶ τῶν ἐν μέσῳ διατυπωσάμε-
B νος, ἐκ τοῦ κεκωλυμένου καὶ ἀκωλύτου σαφῆ τὸν ἑαυτοῦ * κατέστησε σκοπόν, ὡς οὐ δεῖ παραβαίνειν τὰ ὁροθέσια. * ὁ μὲν γὰρ δισεξάδελφος εἰσιδὼν τὴν τοῦ δισεξαδέλφου αὐτοῦ θυγατέρα ἐρωτικῶς ἀπιδὼν, ἐπιγαμβρεύσει, τὸν νομικὸν ὅρον μὴ παραφυλαξάμενος καθαρῶς, ὡς ἵππος ἐπὶ τὸ σύγγενες ἐχρεμέτισεν, οὐ γαμέτης ἀλλὰ φθορεὺς ἐντεῦθεν κεκριμένος. ὁ δέ γε τρισεξάδελφος, τῆς κατηριθμημένης ἐν κωλύσει τῷ νομοθέτῃ βαθμῶν τυγχάνων ἔξω, εἴπερ ἀναποδίσας ὑπεραναβῇ
C τὸν φραγμὸν, καὶ τὴν τρισεξαδελφίαν ἀφεὶς, εἴσω τῶν κεκωλυμένων εἰσπηδήσει γάμων, καὶ τῇ τοῦ πατρὸς δισεξαδέλφῃ παρεισφθαρῇ, ἐπιβούλως ἄρα * καὶ λῃστρικῶς καὶ οὐ νομίμως ταύτην γαμήσει. καὶ διὰ τοῦτο ἀτίμως ταύτης διαχωρισθήσεται, καὶ τὰ πρὸς ταύτην * αἰσχρῶς συμπλέξας φίλτρα, μόνα ταύτῃ τῶν ἀπηγορευμένων γάμων, ὥσπερ τινὰ ἕδνα χαρίσεται τὰ ἐξαίρετα. τίνα δὴ ταῦτα, ὄνειδος αἰώνιον, καὶ φήμην οὐκ ἀγαθήν. διὰ ταύτα γοῦν τὰ ῥυπάσματα, καὶ τὸν φυρμὸν καὶ τὴν σύγχυσιν τοῦ γένους, καὶ τὴν ἐπιμιξίαν τοῦ συγ-
D γενικοῦ αἵματος, θεοφιλέστατε, ἐπὶ τῶν ἐκ πλαγίου ὁ τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ οὐ συγκατηρίθμηται γάμος, οὐδὲ τοῖς εὖ φρονοῦσι γνωρίζεται, τῶν ἐννόμων ἐκφυλλοφορούμενος εὐσεβέστατα συνοικεσίων. οὕτω τοῖς νομικοῖς τὰ διαταγματα δοκοῦντα. οὕτω καὶ οἱ παλαίτατοι τῶν σοφωτάτων δικαστῶν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄχρι τῶν νῦν καιρῶν περὶ τούτων διετυπώσαντο, καὶ τοιοῦτον τοῖς γάμοις τεθείκασιν ὅρον. καὶ τοιαῦτα περιφανῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν συνέστη καὶ συστήσονται συνοικέσια, καὶ ἔτι συνίσταν-
E ται, ἀμώμητον τὴν μίξιν λαβόντα, καὶ τῷ συγγενικῷ λύθρῳ τὴν ἀμίαντον κοίτην μηδόλως μολύνοντα. ὁ δὲ μακάριος ἐν πατριάρχαις κύριος Σισίννιος, εὑρὼν, ὡς ἔοικεν, ἐν τοῖς καθ' αὐτὸν χρόνοις * ἀναιδῶς ἐπὶ τῇ ἐξ ἀγχιστείας τοὺς τοῦ ἕκτου μιγνυμένους βαθμοῦ, καὶ ἀνεπιτίμητον ἀδελφοὺς δύο δυσὶν ἐξαδέλφαις πρώταις ἑτέρας γενεᾶς, ἢ θείῳ μείζονι καὶ ἀνεψιᾷ συνέρχεσθαι, καὶ τὸν γάμον αἰσχρὸν εἶναι μὴ δοκεῖν. τοῦτο μὲν διὰ τοῦ νεαροῦ θεσπίσματος, τὰ δὲ ἐκτὸς τούτων ἀφῆκεν ἀπερίστατα καὶ ἀκώλυτα. εἰπὼν γὰρ μὴ δύνασθαι θεῖον καὶ ἀνεψιὸν δύο ἀδελφὰς λαμβάνειν, ἢ δύο ἀδελφοὺς θείαν καὶ ἀνεψιάν. καὶ, ὃ δοκεῖ μεῖζον ἁμάρτημα τῷ πατριάρχῃ, ἀπειρηκὼς, δύο ἀδελφοὺς δύο ἐξαδέλφαις πρώταις μίγνυσθαι γαμικῶς, ὡς ἐκ τούτου συγχύσεως τῶν γενῶν ἐπισυμβαινούσης, καὶ τῶν ὀνομάτων συμπτώσεως. καὶ μέχρι τούτου τὰς * κεκωλυμένας περιγραψάμενος τῶν συνελεύσεων, καὶ μή τι ἐκ φωνῆς ὑπὲρ ταύτας * δοκεῖ σαφέστατα, τὸν μὲν τοῦ ἕκτου βαθμοῦ καὶ τὸν κατωτέρω τούτου γάμον κωλύειν, καὶ μὴ συγχωρεῖν χώραν * διαλαμβάνειν, τῶν δ' ὑπερβαινόντων τὸν ἕκτον ὅρον θεμιτὴν τὴν συνάφειαν ἡγεῖσθαι. ταῦτα τοῖς πάλαι νομοθέταις νομοθέτημα καὶ κανονίζων ἱεροπρεπέστατα. καὶ μᾶλλον πλέον οὔτε τὸν ἐξ ἀγχιστείας περιστέλλων καὶ συσφίγγων γάμον. ὁ γὰρ ἐκείνοι μέχρι τετάρτου ἔστησαν

ANNO CHRISTI 1052

* *ἐν τούτῳ μολύνοντες καταῤῥυπ.*

* *κατέστησε*

* *ὁ μὲν γὰρ δισεξάδελφος*

* *καὶ σκαιωρῶς*

* *αἰσχρὰ*

* *ἀναιδῶς*

* *κεκωλυμένους*

* *λαμβάνειν*

ANNO CHRISTI 1051.

ναν βαθμῶ, ἢ διὰ τὸ σεμνὸν ἀπειρήκασιν, εἰπάντες οὕτως, Οὐ δύναμαι λαμβάνειν τὴν ἐξ ἄλλου θυγατέρα τῆς ἐμῆς γαμετῆς, ἢ τὴν ἐγγόνην, ἢ προέγγονον. οὐδὲ τὴν γαμετὴν τοῦ υἱοῦ μου, ἢ τοῦ ἐκγόνου, ἢ τοῦ προεκγόνου μου. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὴν πενθεράν μου, ἢ τὴν μητρυιάν μου. οὗτος ὁ σοφὸς τὰ θεῖα πατριάρχης, μηδὲ ταῦτα ἢ τἄλλα νομικὰ κωλύματα παριδὼν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέχρις ἕκτου βαθμοῦ κωλύσεως ἐπεκτεινόμενα, ἐν τούτῳ μόνῳ * τὸ κωλυτικὸν ἔθετο ὅριον. ὅπερ παρελθὼν οὐδεὶς τοῦ Χριστωνύμου λαοῦ, ἀνεπιτίμητος ἀποστρέψει ποτὲ, ἀλλὰ τῇ αἰσχύνῃ τὸ πρόσωπον ἐπικαλυψάμενος καταθρηνήσει πολλά. ὅτε γὰρ διαπρεψάμενος ἐκ παίδων ἐντεθραμμένος ἐκεῖνος, ὁ καὶ τὸν χρόνον B καὶ τὴν σύνεσιν πολιὸς, καὶ τὰς νομικὰς μετὰ ἀπολίπτων βίβλους καθ᾽ ἑκάστην, τελευταῖον δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν καθίσας συνέδριον, καὶ τὰ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν * συλλαβὼν κανονίσματα, καὶ πανταχόθεν τὸ σεμνὸν καὶ τίμιον συλλεξάμενος, οὐκ ὤκνησε τὴν τῶν συνοικεσίων ἀκριβεστάτην τάξιν ἐκθεῖναι, καὶ τόμον νέον περὶ τούτων συγγράψασθαι, καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτὸν καταλιπεῖν, στηλογραφίαν ὄντως ἀψευδῆ καὶ ἀμώμητον, καθαρὰν τῷ βροτείῳ γένει τὴν ὕπαρξιν τοῦ γένους χαριζομένην, καὶ Θεῷ καθαρωτάτους ταῖς ἐπιμιξίαις καὶ συναφείαις τῶν ἀμέμπτων γάμων τοὺς ἀνθρώπους φυλάττουσαν. ταῦτά σοι, C ὦ ἱερώτατε, ὀλίγα ἐξ ὀλίγων πρὸς τὰ παρὰ σοῦ γραφέντα περὶ γάμων ἀναλεξάμενοι καὶ διαχαράξαντες, * ἐξεπέμψαμεν ἐγγράφως.

Τοῦτο δὴ τὸ ἴσον τοῦ πατριαρχικοῦ συνοδικῶς ἐκτεθέντος γράμματος, ἐκ τῶν ἀποκειμένων κωδίκων τῷ ἁγίῳ σεκρέτῳ ἐκβληθὲν, καὶ τῇ αὐτοχείρῳ ὑπογραφῇ καὶ σφραγῖδι Νικήτα τοῦ ὁσιωτάτου πρωτοσυγκέλλου καὶ χαρτοφύλακος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας πιστωθὲν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν λογιωτάτων διακόνων καὶ πατριαρχικῶν νοταρίων βεβαιωθὲν, ἐπεδόθη, μηνὶ καὶ ἐπινεμήσει τοῖς προγεγραμμένοις.

* διεξελθὼν

A dunt, licitam exiſtimare copulam: eadem cum antiquis legiſlatoribus ſanciens, & ſacra conſtituens regula: magis etiam quam hi contrahens & conſtringens ex affinitate nuptias. Quod enim illi uſque ad quartum ſtiterunt gradum, aut propter honeſtatem prohibuerunt, ita dicentes, non poſſum accipere uxoris meæ ex alio filiam, aut neptem, aut proneptem, neque uxorem filii mei, aut nepotis aut pronepotis mei: ſed neque ſocrum meam, vel novercam meam. Hic circa divina ſapiens patriarcha, neque has neque alias deſpiciens prohibitiones, ſed & quæ ad ſextum uſque gradum porriguntur vetans, in hoc ſolo prohibitorium poſuit terminum: quem nemo ex Chriſtiano populo prætereuns, ſine cenſura unquam revertetur, B ſed pudore ſuffuſus, lugebit plurimum. Nempe educatus ille in foro & judiciis a pueris, qui ætate & prudentia canus, legaleſque verſans quotidie libros; tandem in ſacro conſeſſu ſedes, & divinorum virorum * contrahens definitiones, & quod caſtum honeſtumque undique colligens, exactiſſimum conjugiorum ordinem exponere non dubitavit, & novam de his ſcribere deciſionem, quam poſteris relinqueret, * titulum omnino veracem & irreprehenſibilem, largientem hominibus puram generis exiſtentiam, eoſque Deo conſervantes caſtiſſimos conſuetudine & conjunctione nuptiarum culpa carentium. Hæc tibi ſacratiſſime pauca ex paucis ad ea, quæ a te ſcripta ſunt, de nuptiis colligentes & exarantes, * mit- C timus in ſcriptis.

Hoc exemplum patriarchalium literarum ſynodaliter editarum, prolatum ex codicibus repoſitis in ſanctiore ſecreto, & confirmatum propriæ manus ſubſcriptione, & ſigillo Nicetæ ſanctiſſimi protoſyncelli & chartophylacis ſanctiſſimæ magnæ Dei eccleſiæ, ſubſcriptionibus etiam peritiſſimorum diaconorum notariorumque patriarchalium roboratum, datum eſt menſe & indictione ſuprascriptis.

* perlegens.

* indicem

* miſimus ſcripto comprehenſa. Tu autem his etiam plene perlegendis ſolertiam, laborioſam pollens pietatis ſcito de nuptiis inquiſita condecorabis, atque ita hæc de matrimoniis argumentorum omnino perpolitum efficies.

C O N V E N T U S   E P I S C O P O R U M

In quo Iterius a clero & populo Lemovicenſi electus eſt epiſcopus, & a metropolitano, ac ſuffraganeis ordinatus, anno Chriſti MLXI.

Omnium Aquitanenſium eccleſiarum filiis, tam præ-ſentibus quam futuris, æternam in Domino ſalutem.

NOtificamus fraternitati veſtræ, quia defuncto venerabilis memoriæ epiſcopo domno Jordano, eccleſia Lemovicenſis multis quaſſata tempeſtatibus, & ſuorum etiam afflicta injuriis, conſilio & auxilio eguit: ſed Dei miſericordia & pietas nobis in tentationibus non defuit. Igitur de ſubrogando antiſtite, Dei providentiam & cle- E mentiam precati ſumus, atque clericorum & optimatum plures, dominum Guillelmum comitem adiimus, & de deſolata eccleſia noſtra conqueſti ſumus: utque Deo dignum epiſcopum afflictæ eccleſiæ Lemovicenſi provideret, rogavimus. Ipſe vero afflictiones noſtras haud neſciens, nobiſque compatiens, & ſuper eligendo antiſtite hæſitans, huc illucque animum verſans, totius Aquitaniæ primorum, & eccleſiæ noſtræ clerico- D rum & caſatorum, commune expetiit conſilium: rimarique cœpit, ſi quem ubique locorum hujus officii reperiret idoneum. Diu autem alii cum aliis ſciſcitantes, nullum atque idoneum proviſorem, vel ordinatorem ſanctæ diſperſæ eccleſiæ videntes; poſtremo ſententia cleri & populi, necnon & comitis, totiuſque Aquitaniæ poteſtatis, in unum convenit, ut quemdam nobiliſſimum virum nomine Iterium, multorum teſtimonio approbatum, moribus probum, hoſpitalem, benignum, ſobrium, & ad omne opus Dei paratum, elegerunt; & ex monogamia, ſicut apoſtolus præcepit, rapuerunt, atque epiſcopum acclamaverunt. Hic enim nunc eccleſiæ prædictæ hiatus & fracturas ſupplere & conſolidare valebat. Elegimus ergo illum ſecundum Domini præceptum, reluctantem & contradicentem, ex voluntate & conſenſu domni Guillelmi comitis, & Ademari vicecomitis, omniumque procerum & caſatorum, atque totius populi, clericorum quoque, decani

ANNO CHRISTI 1052.

videlicet Petri, & præpoſiti Guffridi, & omnium archidiaconorum, cantoris, atque totius cleri. Elegimus illum, & adhuc eligimus ad regendam eccleſiam beati Stephani Lemovicæ ſedis: ut ſit nobis paſtor pius in neceſſitate, ad ſuccurrendum promptus, & pro omnibus ſibi commiſſis bellator indefeſſus. Igitur domine Bituricenſis metropolitana, ante veſtram præſentiam, cæterorumque apiſcoporum gratia Dei hic adunatorum, venimus rogantes & poſtulantes, ut hunc clericum a Deo præelectum: a nobis autem acclamatum, ab apoſtolico Romano, & omnibus comprovincialibus epiſcopis collaudatum, ab comita autem & omnibus optimatibus adjudicatum, nobis ordinetis epiſcopum.

Ergo electus aſt dominus Iſterius anno Domini MLII. ab incarnatione, & ordinatus a præſentibus epiſcopis, videlicet Bituricenſi metropolitano domno Aimone, & Arvernenſi apiſcopo domno decano Rencone, & Gerardo Petrogoricenſi, laude & conſenſu Petri Rutenenſis epiſcopi, Guillielmi Albienſis apiſcopi, Bernardi Caturcenſis epiſcopi. Electus eſt autem D. Iſterius menſe Januario, pridie nonas. Anno 22. Henrici regis.

* S. Aimo Bituricenſis archiepiſcopus.
S. Ranco Arvernenſis epiſcopus.
S. Geraldus Petrogoric. epiſcopus.
S. Guillelmus Albienſis epiſcopus.
S. Bernardus Caturcenſis epiſcopus.
S. Hildebertus Gabalitenſis epiſcopus.
S. Stephanus Velavenſi epiſcopus.
S. Petrus Rutenenſis epiſcopus.
S. Guillelmus comes.
S. Adamarus vicecomes.
S. Ademarus Larondenſis.
S. Garaldus Petrobuſerenſis.
S. Aimericus Piſeanarenſis.
S. Pettus Patrobuſerenſit.

* Hic eſt Agillum. M.

ANNO CHRISTI 1053.

CONVENTUS SANDIONYSIANUS
EPISCOPORUM, ET OPTIMATUM,

Ubi detectæ & recognitæ S. Dionyſii reliquiæ, V. Idus Januar. anno domini, ut probabile aſt, MLIII. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege.

*Sancti Dionyſii Areopagitæ corpus a ſe ſervari jactabant monachi Ratisbonenſes S. Emeranni, furto ſcilicet, ut fertur in fictitio Leonis IX. diplomate, ſublatum in regia ad Pariſios monaſteria. Quod veluti per aliquot annos amiſſum, & recens in ruinis repertum, dum magna pompa transferrent coram Henrico imperatore, immo Leone ipſo papa IX. intercedunt regis Francorum nuntii: contenduntque nihil prius ſtatuendum, quam rite inquiſitum eſſet in Gallia, verene ſublatum eſſet S. Dionyſii corpus, an ibidem ſuperesſet. Viſa pontifici atque imperatori juſta legatorum oratio: quibus domum regreſſis, conventur indictus ad V. Idus Januar. dataque ad omnes, & ad Ratisbonenſes ipſas littera, ut inquiſitioni, quibus liberet, intereſſent. Adfuerant tum epiſcopi, tum cæterorum ordinum viri, maxima frequentia: quibus ſpectantibus, ibi repertæ ſacræ reliquiæ, unde ablatæ dicebantur. Hæc tum ex Anonymo, quem edidit * Quercetanus, tum ex Rigordo * in vita Philippi Auguſti, collegimus. Juvat autem, omiſſis cæteris quæ præceſſerunt, conventum ipſum Anonymi & Rigordi verbis deſcribere.*

* Hiſt. Franc. T. IV p. ... * ibid. T. V. p. 15.

Die imminente conſtituta, inquit *Anonymus*, undique convenit multitudo non modica: in qua contigit fuiſſe epiſcopos, abbates, monachos, clericos, nobiles, atque ignobiles & utriuſque ſexus quamplures. Quorum conſortio non defuit victorioſiſſimi regis Henrici frater nomine Odo, ab eo directus cum curialium pluribus, ad diligenter percipiendum, & luculenter enarrandum, quo ordine ſuorum adeſſe fidelium precibus, optata proſpera revelando, dignaretur conditor omnium Dominus: quoniam ſe agnoſcens ſarcinis peccatorum depreſſum, proclamabat indignum corporeis oculis videre tanti viri corpus glorioſum. Sed tamen divinam clementiam fideliter eſſe credens adfuturam, miſit ſanguineam purpuram ad involvandam pretioſi corporis glebam. In hoc beatus vaticinandus juxta vocem evangelicam, quod non viſis rebus fidem adhibuerit devotam, ſpemque penitus inconcuſſam. Pridie autem quam hujus nuntii infudaretur propoſito, Domini facie generali præventa a fratribus, jejunio ſcilicet, & ſequenti nocte continuata, orationum, vigiliarum, lacrymarumque exercitio: poſt conſummationem officii matutinalis, præſentibus epiſcopis, præfatorumque ordinum probabilibus plurimis, in afflictione eorum deſideria proſperari rogantibus Dominum, reverenter in medio delatum eſt argenteum ſcrinium, priſca adhuc ſubtilitate artificioſiſſime munitum. Quo cum magna difficultate reſerato in adſtantium præſentia, repente pretioſiſſimi martyris Dionyſii reperiuntur oſſa, pallio tantæ vetuſtatis nimietate conſumpto obvoluta, ut inter manus tenentium evaneſceret in ſimilitudinem telæ aranearum. Unde perfuſi ſuaviſſimi odoris fragrantia, aſſeruerunt nullius ad hanc eſſe delectationis pigmentorum genera.

Tunc inenarrabilis gaudii diu poſtulata viſione, Domini experta pietate, qui numquam ſibi placita rogantibus dedignatur adeſſe, jubilando prorumpunt in laudibus gratiarumque actione, permixtis devotis ſingultibus inopinabiliter ortæ lætitiæ. Poſt hæc ablatis vetuſti pallii reliquiis, cum aliiſque pignoribus veſtimentorum ſancti Dionyſii ſociorumque ejus ſtudioſe conditis; oſſibuſque devotiſſime ab abbate involutis in pallio ad hoc a rege deſtinato, magnalia Dei votis poſcentium declarata paſtores eccleſiaſtici enuntiaverunt omni populo voce præclara. Qui quanto exultaverunt tripudio, jucunda, qua longiuſcule a monaſterio profecti ſunt ſacra membra, indicavit proceſſio. Præfato vero Odone regi per ordinem juxta quod viderat alacriter cuncta referente: ille Domino ſolutis multiplicibus gratiarum actionibus pro collatis ab eo votis fidelium proſperis effectibus, intermiſſis regiæ pompæ dignitatibus, eodem die gratum duxit venire nudis pedibus, tanti patroni ſuffragium humiliter aſciturus: ibique ſe confitens deliquiſſe in quibus ſolitum eſt humanæ fragilitati divinæ conſpectum majeſtatis offendere, ſeque cum ſuis omnibus devovens ſancti martyris famulatui, & patrocinio, receſſit, pro munere pallio magni pretii oblato. Delato vero a proceſſione cum præeunte & ſubſequente plebis frequentia ſacro corpore, quindecim conti-

nuis

ANNO CHRISTI 1052.

unis diebus dimiſſum eſt ſuper principale altare: A in quibus ex diverſis regionibus cauſa viſitandi, ſuffragiumque expetendi, plurimi utriuſque ſexus convenere. Et tunc ſibi mutuo ad cuſtodiam ſuccedentibus fratribus, diei noctiſque vicibus tamdiu eſt diligentiſſime cuſtoditum: donec intromiſſis litteris indicibus primi erroris, & ſubſecutæ veritatis, ſeris obicibuſque munitum ſacros artus continens ſubtili artificio ſcrinium, quamplurimis præſentibus, ſuo priori loculo honorabiliter fuit reſtitutum.

Sed non prætereundum videtur, aliquorum nomina hic ad poſterorum memoriam inſerere, qui potiorum dignitatum inſigniti claritate, præſentis dicuntur celebritatis gaudio interfuiſſe, atque omnia quæ tunc geſta narrantur, in præſentia- B rum vidiſſe: ut eorum teſtimonio fallax ſopiatur opinio, veritatiſque ſubnixæ fiducialius roboretur promulgata traditio.

De epiſcopali ordine iſti convenere: Wido Remenſium archiepiſcopus, Robertus Cantuariorum archiepiſcopus, * Imbertus Pariſiorum epiſcopus, * Elenandus Laudunenſium epiſcopus, Balduinus Noviomenſium epiſcopus, Walterius Meldenſium epiſcopus, Froelaudus Silvanectenſium epiſcopus. Unuſquiſque quotum, clericalis laicaliſque ordinis adduxit probabiliores perſonas ſecum.

* Al. Humbertus.
* Al. Helinandus. H.

De ordine abbatum iſti adfuerunt iterum: in primis domnus abbas Hugo Cœnobii ſancti Dionyſii, Albertus abbas Majoris monaſterii, Joannes abbas Fiſcannenſis cœnobii, Landericus ab- C bas ſancti Petri Carnotenſis, Robertus abbas ſancti Petri Foſſatenſis, Rodulfus abbas ſancti Petri Latiniacenſis, Adalbertus monachus ſancti Remigii, qui & ipſe aſſeruit in præſentia imperatoris, in hac patria ſanctum Areopagitam Dionyſium eſſe, quando unius mortui hominis corpus pro eo de terra voluit extrahere: Gauſſeduſque abbas Columbenſis cœnobii. Quorum unumquemque, devotos & Dei fideles monachos ſecum non piguit habere.

Iſti autem aſtiterunt de ordine laicorum: in primis Odo memorati regis frater atque fidelis nuncius, Walterius comes Pontiſarenſis, Willel- D mus comes Corboilenſis, Ivo comes Bellomontenſis, Walerannus comes Melledenſis: & alii nobiles, multique devotæ fidei gregarii milites. *Hactenus Anonymus.*

Rigordus vero ad annum Philippi quintum, neſcio qua occaſione, digreſſus ad regum Francorum ſeriem percenſendam: cum cæterorum ferme omnium nomen unum commemoret, ad Henricum Roberti filium ubi pervenit, in hoc deſcribendo conventu moratur, & habet propria nonnulla: quæ cum Anonymi narratione conferat cui vacuum erit. Imperator, *inquit*, miſit magnos viros & ſapientes in Franciam, ut plene rei veritatem agnoſcerent. Viſis nuntiis imperatoris, Henricus rex convocavit archiepiſcopos, epiſcopos, & barones totius regni: & cum Odone cariſſimo fratre ſuo ad eccleſiam beatiſſimi martyris Dionyſii miſit. Facta autem oratione, allata ſunt tria vaſa argentea, Ruſtici, Dionyſii, & Eleutherii, coram omni populo, diligentiſſime ſigillata. Et aperto vaſe beati martyris Dionyſii, totum corpus ipſius cum capite inventum eſt, exceptis duobus oſſibus de collo, quæ ſunt in eccleſia Vergiacenſi; & os quoddam de brachio, quod Stephanus papa III. ſecum ad Romanam portavit eccleſiam, & poſuit in eccleſia, quæ hodie ſchola Græcorum vocatur. Hoc videntes univerſi populi, cum lacrymis & ſuſpiriis puras manus levantes ad Dominum, Deo & beatæ Mariæ Virgini, & ſanctis martyribus ſe commendantes, cum gaudio receſſerunt. Tunc nuncii qui miſſi fuerant, ad imperatorem citiſſime revertentes, ſuper his quæ viderant & audierant, imperatorem pleniſſime certificaverunt. Hoc fuit factum tempore Leonis papæ IX. anno Domini ML. *Hactenus Rigordus.*

Annotatiuncula G. C.

Alios fallebant Germani, Galli fortaſſe ſeipſos. Utcumque eſt, falſo apud Rigordum annus huic conventui ML. adſcribitur. Primum enim Helinandus Laudunenſis epiſcopus, qui intererat, anno tantum 1052. epiſcopus eſt. Deinde habitus eſt hic conventus poſt ſuppoſititiam S. Dionyſii Areopagitæ apud Ratisbonenſes inventionem, quæ anno Leonis papæ IV. hoc eſt, Chriſti 1052. adornata eſt. Hoc enim anno conſignatum eſt Leonis diploma, ab illis eo fictum, quod vel expunctum eſſet a nobis ex pontificis hujus litteris, niſi cederemus ſuſceptæ jam inde ab initio hujus operis neceſſitati, totius Binianæ editionis repræſentandæ; vel accuſatum falſi, niſi ſcholion hac de re noſtrum properantes operæ omiſiſſent. Vitia ejus omnia fuſiſſime perſequitur Dubletus. Quibus ego unum addam, petitum ex indictione, quæ notatur v. Adſcripſiſſet pontificius notarius ſextam, quæ labi incipiebat a Kalendis Septembribus.

ANNO CHRISTI 1053.

CONCILIUM ROMANUM IV.

De canonizatione ſancti Gerardi Leucorum epiſcopi, & de limitibus diœceſis inter Aquilejenſem & Forojulienſem epiſcopos controverſis, celebratum anno Domini MLIII. tempore Leonis papæ IX.

ANtequam Leo pontifex adverſus Nortman- E nos proficiſceretur, *inquit Hermannus Contractus*, poſt paſcha Romæ ſynodum habuit, in qua, autore Sigeberto, Gerardum Leucorum ſupra ſe quintum epiſcopum in ſanctorum numerum retulit. Ex epiſtola ſecunda Leonis noni ad Thomam Africanum epiſcopum aperte conſtat, in hac ſynodo definitam eſſe veterem illam controverſiam inter Forojulienſem & Aquilejenſem antiſtites de limitibus diœceſeos, ſtatutumque ut Aquileja totius Venetiæ & Iſtriæ metropolis eſſet.

Observatio P. Antonii Pagi ad Ao. Chr. 1050. n. 2.

In ſynodo Romana an. 1050. a Leone IX. congregata, S. Gerardus Tullenſis epiſcopus in ſanctorum numerum relatus eſt, ut ex litteris hujus Canonizationis a Mabillonio ſecul. V. Benedict. p. 894. e tenebris erutis intelligimus, ex quibus etiam illius Concilii epocha nobis innoteſcit: *Reſidentibus nobis Romæ*, inquit in iis litteris S. Leo, *in Synodo in Eccleſia Salvatoris cum multis coepiſcopis noſtris, circa ſexto Nonas Majas; relatum eſt auribus noſtris ab Udone Tullenſi Præpoſito eadem nocte ipſum domnum Gerardum in viſione apparuiſſe cuidam venerabili Monacho &c. Decrevimus igitur, ſic ſancta annuente ac laudante Synodo, ut eu hoc Sanctus habeatur, & colatur nono Kal. Majas &c. Cujus ſancti venerabile corpus per nos ipſos cupimus transferre*, quod & reipſe

ſub

ANNO CHRISTI 1053.

ſub anni 1050 finem ſanctiſſimus Pontifex præſtitit. Mabillonius laudatus hanc Romanam Synodum ad an. 1049. quo in hebdomada poſt Albas Romæ Synodus habita, revocat, quia ea, in qua S. Gerardus canonizatus, ejus corporis elevationem præcedit. Verum vir doctiſſi- A mus non animadverterat non ſolum an. 1049. ſed etiam 1050. S. Leonem Romæ Synodum celebraſſe, & VVibertum in ejus vita diſerte teſtari Gerardum in poſteriori Synodo honoribus Sanctorum donatum.

AD SYNODUM ROMANAM IV.

Sub S. Leone IX. anno 1053. celebratam

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Suppl. Manſi pag. 1303.

ROmanæ huic ſynodo duo aſſignat Labbeus tom. XI. pag. 1451. Venet. edit. adſcriptionem ſcilicet S. Gerardi Tullenſis epiſcopi in album ſanctorum, & definitionem controverſiæ de limitibus diœceſis inter Gradenſem, & Aquilejenſem Patriarchas, de qua ait Labbeus in epiſtola ſecunda Zenonia nona ad Thomam Africanum e- B piſcopum. Verum quæ de S. Gerardo narrat, ad ſynodum anni 1050. pertinere in additione ad ſynodum ejuſdem anni demonſtravi. Sententia vero in lite duorum patriarcharum ad ſynodum hujus anni 1053. ſpectat; ſed hujus mentio non quidem in epiſtola ad Thomam, at potius in epiſtola ad epiſcopos Venetiæ, & Iſtriæ occurrit.

AFRICANUM CONCILIUM FORTE CARTHAGINENSE

Pro vindicando Carthaginenſis Eccleſiæ primatu Anno circiter 1053. celebratum.

S. LEo IX. in epiſtola ad Petrum, & Joannem Africanos epiſcopos commemorat, laudatque *concilium, quod, ait, juſſi a nobis de rebus eccleſiaſticis habuiſtis*. In eo forte aſſerta eſt authoritas Carthaginenſis epiſcopi, quem *totius Africæ metropolitanum* & pontifex ipſe agnoſcit, & ambo illi epiſcopi cum univerſo forte Africano concilio vindicaverunt adverſus temerarios auſus Gumermitani epiſcopi, qui concilia ſibi indicanda, & epiſcopos per Africam conſecrandos contendebat. Cum tamen concilium Africæ univerſæ audis, ne repræſentes tibi in mente ea frequentiſſima concilia Africana vetera ex ducentis & eo C amplius epiſcopis collecta; aſſerit enim idem S. Leo in epiſtola ad Thomam Africanum epiſcopum *in tota Africa vix quinque epiſcopos* tunc *ſupereſſe*. Eo redactus erat olim glorioſus, tunc miſer Africanæ eccleſiæ ſtatus. Cum vero epiſtola hæc ad Thomam indicet aliam epiſtolam ad Petrum & Joannem Epiſcopos, in qua de ſynodo fit mentio, eademque ad Thomam epiſtola conſignetur die *XVI. Kal. Januarii Indictione VII.* id eſt anno 1053. ejuſdem temporis, & priorem illam ad Petrum, & aliam ad Joannem eſſe conſtat; unde & de concilii tempore conjectura deducitur.

ANNO CHRISTI 1054.

PSEUDOSYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

ANNO CHRISTI 1054.

SUB MICHAELE CERULARIO

In qua in Apoſtolicæ Sedis Legatos anathema intorquetur.

Ex Allatio in Diſſert. 2. de lib. eccleſ. Græcor. pag. 161 & ſeq.

Edictum de projecto pittacio in ſacra menſa a Legatis Romanis, contra ſanctiſſimum Patriarcham Dominum Michaelem menſe Junio, indictione ſeptima.

D Ζημείωμα περὶ τοῦ ῥιφέντος πιττακίου ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ παρὰ τῶν ἀπὸ Ῥώμης πρέσβεων κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ, μηνὶ Ἰουνίῳ, Ἰνδικτ. ζʹ.

PRæſidente Michaele ſanctiſſimo Domino noſtro & Oecumenico Patriarcha, a dextris Catechumenorum, & ſimul cum ipſo conſidentibus Dei amantiſſimis Metropolitis Theophane Cyzici & Syncello, Niceta Chalcedonis & Syncello, Laurentio Dyrrachii & Syncello, Antimo Sidea, Nicolao Piſinuntis, Leone Myrorum, Leone Trapezuntis, Joanne Smyrnæ, Euſebio Adrianopolis, Conſtantino Mitylenes, Nicolao Chonarum, Hypatio Hidruntis, & Archiepiſcopis Leone Carabyziæ, Gregorio Meſembriæ aſſiſtentibus, & Patriarchalibus nobilibus.

Nequam ac improbo dæmoni non ſat fuit, ut videtur, malorum. Propterea namque nullum umquam finem fecit, in pios homines arrepens, & novum quid adverſus veritatem ſem-

ΠΡοκαθημένου Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμενείων, συνεδριαζόντων αὐτῷ θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν Θεοφάνους Κυζίκου καὶ Συγκέλλου, Νικήτα Χαλκηδόνος, καὶ Συγκέλλου, Λαυρεντίου, Δυρραχίου καὶ Συγκέλλου, Ἀνθίμου Σίδης, E Νικολάου Πισινοῦντος, Λέοντος Μύρων, Λέοντος Τραπεζοῦντος, Ἰωάννου Σμύρνης, Εὐσεβίου Ἀδριανουπόλεως, Κωνσταντίνου Μιτυλήνης, Νικολάου Χωνῶν, Ὑπατίου Ἰδροῦντος, καὶ ἀρχιεπισκόπων Λέοντος Καραβιζύης, Γρηγορίου Μεσημβρίας παρισταμένων καὶ τῶν Πατριαρχικῶν ἀρχόντων.

Οὐκ ἦν ἄρα, ὡς ἔοικε, κόρος τῷ πονηρῷ τῶν κακῶν. Διὰ τοῦτο γὰρ οὐ παύεται τοῖς εὐσεβέσιν ἐπιφυόμενος, καὶ καινόν τι κατὰ ἀληθείας ἀνὰ ἐφευρίσ-

κων

Digitized by Google

ἀνευρισκόμενος. Τοιγάρτοι καὶ μυρίαις μὲν πάσαις ἀπάταις πρὸ τῆς ἐν σαρκὶ τοῦ δεσπότου παρρησίας τὸν ἄνθρωπον ἐξηπάτησε. Μυρίαις δὲ καὶ μετὰ ταῦτα πλάναις καὶ δελεάσμασιν ὑποσκελίζειν καὶ καταστρέφειν τοὺς αὐτῷ πειθομένους οὐκ ἐπαύσατο ὅλως, οὐδὲ διέλιπεν. ἀλλὰ καὶ τούτων ἐκ ποδῶν γενομένων, καὶ εὐσεβοῦς καὶ βαθείας ἐλπίδος τοῖς εὐσεβεῖν ὑποσχομένοις ἐθέλουσι μήτ' ἂν καινοτέρων δυσσεβημάτων εὑρετὰς γενέσθαι ποτὲ, ἐν πᾶσιν οἷς κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ὁ πονηρὸς πειρᾶται ἐσπούδασεν· εἰς τοὐναντίον αὐτῷ τῶν μηχανημάτων περιξεσάντων· νῦν τινες δυσσεβεῖς ἄνδρες, καὶ ἀποτρόπαιοι, καὶ τί γὰρ οὐκ ἄν τις εὐσεβῶν τούτους ὀνομάσειεν, ἄνδρες ἐκ σκότους ἀναδύντες· τῆς γὰρ ἑσπερίου μοίρας ὑπῆρχον γεννήματα, εἰς τὴν εὐσεβῆ ταύτην ἐλθόντες πόλιν καὶ θεοφύλακτον, ἀφ' ἧς, ὥσπερ ἀπό τινος ὑψηλοῦ καὶ μετεώρου χωρίου αἱ τῆς ὀρθοδοξίας πηγαὶ ἀναδύονται, καὶ καθαρὰ τῆς εὐσεβείας τὰ νάματα ἐς τὰ τῆς οἰκουμένης διαρρέουσι πέρατα, καὶ ποταμῶν δίκην τὰς ἐν ἁπάσῃ τῇ ὑφ' ἥλιον ψυχὰς, τοῖς εὐσεβέσι δόγμασι καταρδεύουσιν, εἰς ταύτην, ὥσπερ κεραυνὸς, ἢ σεισμὸς, ἢ χαλάζης πλῆθος· ἢ χρὴ δὲ μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον, ὡς μονιὸς ἄγριος εἰσπηδήσαντες τὸν ὀρθὸν λόγον τῇ διαφορᾷ τῶν δογμάτων καταλυμαίνεσθαι ἐπεχείρησαν, ὡς καὶ γραφὴν ἀποθέσθαι ἐν τῇ μυστικῇ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τραπέζῃ, δι' ἧς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ τὴν ὀρθόδοξον τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ πάντας τοὺς μὴ συναπαγομένους τοῖς αὐτῶν δυσσεβήμασιν ὀρθοδόξους ἀναθέματι δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι εὐσεβεῖν, καὶ τὸ ὀρθόδοξον προσβαίνειν ἐθέλομεν, καθυπέβαλον, ἐγκαλέσαντες ἡμῖν ἄλλα τέ τινα, καὶ ὅτι τοὺς πώγωνας παραπλησίως ἐκείνοις ξυρᾷν, καὶ τὴν κατὰ φύσιν ἀνθρώπου μορφὴν παρὰ φύσιν ἐξαλλάσσειν οὐκ ἀνεχόμεθα· πρὸς δὲ καὶ ὅτι μὴ διακρινόμενοι ἀπὸ πρεσβυτέρων μεταλαμβάνειν γεγαμηκότων· πρὸς ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, καὶ ὅτι τὸ ἱερὸν, καὶ ἅγιον σύμβολον, ὃ πᾶσι τοῖς συνοδικοῖς, καὶ οἰκουμενικοῖς ψηφίσμασιν ἄμαχον ἔχει τὴν ἰσχὺν, νόθοις λογισμοῖς καὶ παρεγγράπτοις λόγοις καὶ θράσους ὑπερβολῇ μὴ κεκιβδηλεῦσαι ἐθέλομεν, μηδὲ παραπλησίως ἐκείνοις ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὢ τῶν τοῦ πονηροῦ μηχανημάτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς φαμὲν ἐκπορεύεσθαι· μήτε τῇ γραφῇ προσέχειν ἐθέλοντες, ἢ οὐκ ἀπομαδαρώσετε φησὶ τοὺς πώγωνας ἡμῶν, οὔτε μὴν ἐννοεῖν ὅλως βουλόμενοι, ὅτι γυναιξὶν εὐπρεπὲς τοῦτο ὁ κτίσας ἐποίησε Θεὸς, ἀνδράσι δὲ ἀνάρμοστον ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τέταρτον τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου περὶ τῶν γάμον βδελυσσομένων φανερῶς ἀτιμάζοντες, ὅς φησιν, εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος ὡς μὴ χρῆναι λειτουργήσαντος αὐτοῦ προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω· κατ' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τὴν ἕκτην σύνοδον ἀθετοῦντες καὶ ἀτιμάζοντες, ἥ φησιν· ἐπειδὴ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας διακόνου, ἢ πρεσβυτέρου ἀξιοῦσθαι χειροτονίας, καθομολογεῖν, ὡς οὐκέτι ταῖς αὐτῶν συνάπτονται γαμεταῖς, ἡμεῖς ἀρχαίοις ἐξακολουθοῦντες κανόσι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐρρῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτῶν τὴν πρὸς τὰς γαμετὰς συνάφειαν διαλύοντες, ἢ ἀποστεροῦντες αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας· ὥστε εἴ τις ἄξιος εὑρεθῇ πρὸς χειροτονίαν διακόνου, ἢ ὑποδιακόνου, οὗτος μηδαμῶς κωλυέσθω ἐπὶ τὸν τοιοῦτον

A per excogitans. Quapropter innumeris fere fraudibus ante Domini in carne adventum genus humanum illuſit, innumeris vero poſtmodum erroribus & illecebris ſupplantare & dejicere eos, qui illi credebant, omnino non deſtitit, neque unquam ceſſavit. Veruntamen his quoque de medio ſublatis, cum pia, magnaque ſpes eſſet in iis, qui pietatem amplectuntur, nunquam in poſterum nova impietatis ſemina inventuros in omnibus his quæ contra rectam rationem improbus ille diſſeminare ſtuduit, enim contra ac ipſe ſperaverat, machinæ illius diſſipatæ fuiſſent, nunc quidam homines impii & execrandi, & quid non quicumque pietatem colit eos non nominaret, homines è tenebris erumpentes, cum ex Heſperia ortum ducant, in pietatis altricem hanc, & a Deo B conſervatam urbem advenientes, ex qua tamquam ex alta & eminente ſpecula orthodoxiæ fontes erumpunt, & pura pietatis fluenta in orbis terrarum fines perfluunt, & fluviorum inſtar animas, quæ ſub ſole degunt omnes piis dogmatibus irrigant, in hac veluti fulgur, ſive turbo, ſive grandinis copia, ſive, ut magis proprie rem indicemus, veluti ſylveſtris porcus irruentes, rectam rationem diverſitate dogmatum prævertere conati ſunt ita, ut & Scripturam in myſticæ magnæ Dei Eccleſiæ reponerent menſa, qua nos, immo orthodoxam Dei Eccleſiam, omneſque, qui impiis eorum dogmatibus non abrepti ſunt, orthodoxos ob id idem, quod pii eſſe, & fidem or- C thodoxam dilatari præcupiunt, anathemate feriunt, incuſantes nos in multis aliis, & præterea quod barbam æque ac illi radere, & eam, quæ eſt ſecundum naturam, hominis figuram immutare non ſuſtinemus. Nec non quod non diviſi a Presbyteris matrimonio junctis, communionem ſuſcipimus. Ad hæc quod ſacroſanctum Symbolum, quod omnibus Synodalibus, & Oecumenicis decretis inconcuſſum eique inexpugnabile robur habet, ſpuriis cogitatis, & ſermonibus adulterinis, & audaciæ exceſſu adulterare nolumus, nec ut illi, ex Patre & Filio Spiritum Sanctum, o improbi D Dæmonis machinas! ſed ex Patre dicimus procedere; neque Scripturæ animum advertere volentes, quæ ne deglabretis, ait, mentum veſtrum; neque omnino animo volvere volentes, decorum id mulieribus creatorem Deum ſtatuiſſe, quod indecorum eſſet hominibus; ſed & quintum Gangrenſis Synodi Canonem de iis, qui a nuptiis abhorrent, palam contemnentes, qui dicit: *Si quis ſe dividit a Presbytero conjugato, quaſi non oporteat, poſtquam ille ſacrum fecerit, illius oblationis participem fieri, anathema ſit.* Et in hoc etiam ſextam Synodum rejicientes, E & contemnentes, quæ ait Can. 13. *Quoniam Romana Eccleſia pro Canone traditum eſſe cognovimus, ut qui ad Diaconatum, vel Presbyteratum promovendi ſunt, profiteantur, ſe non amplius ſuis uxoribus conjungendos, nos antiquos Canones Apoſtolicæ perfectionis, ordiniſque ſervantes, hominum, qui ſunt in ſacris, conjugia deinceps ex hoc temporis momento firma, & ſtabilia eſſe volumus, nequaquam eorum cum uxoribus conjunctionem diſſolventes, vel eos mutua, tempore convenienti, conſuetudine privantes. Quamobrem ſi quis dignus inventus fuerit, qui Hypodiaconus, vel Diaconus, vel presbyter ordinetur,*

is ad

it ad talem gradum aſſumi nequaquam prohibeatur, ſi cum legitima uxore cohabitet. Sed neque ordinationis tempore ab eo poſtuletur, ut profiteatur ſe a legitima cum uxore conſuetudine abſtenturum, ne ex eo a Deo conſtitutas, & ſua præſentia benedictas nuptias injuria afficere cogamur, Evangelica voce exclamante, Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet; *& Apoſtolo docente*: Honorabiles nuptias, & thorum immaculatum: &; Alligatus es uxori, ne quære ſolutionem. *Si quis ergo præter Apoſtolicos Canones incitatus ſit aliquem eorum, qui ſunt in ſacris Presbyterorum inquimus, vel Diaconorum, conjunctione cum legitima uxore, & conſuetudine privare, deponatur. Similiter & ſi quis Presbyter vel Diaconus ſuam uxorem pietatis prætextu ejecerit, ſegregetur, & ſi perſeveret, deponatur.* Præter hæc omnia nihil omnino ſapientes, Spiritum non ex Patre, ſed ex Filio quoque affirmant procedere; cum vocem illam neque ab Evangeliſtis habeant, neque blaſphemum hoc dogma a Synodo Oecumenica hauſerint. Dominus enim Deus noſter ait, *Spiritus veritatis, qui a Patre procedit*. Verumtamen novæ hujuſce impietatis parentes Spiritum inquiunt, qui a Patre & Filio procedit; non illud rurſus attendentes, ſi in quo a Patre ſpiritus procedit, proprietas illius cognoſcitur. Similiter & ſi in quo generatur Filius, Filii; & procedit, ut ipſi nugantur, & Spiritus a Filio, pluribus proprietatibus Spiritum a Patre diſcerni, quam filium. Commune enim Spiritui & Filio ex ipſo Patre proceſſus, propria vero Spiritus ex Patre proceſſio, non vero a Filio. Quod ſi pluribus differentiis Spiritus quam Filius diſcernitur, proximior erit paternæ ſubſtantiæ Filius, quam Spiritus. Et ſic rurſus Macedonii in Spiritum Sanctum conatus emergent, eorum drama, ſcenamque induens. Præter jam dicta neque illud capere omnino volunt, omne, quod commune non eſt omnium dominatricis, & conſubſtantialis Triadis, unius tantummodo ex tribus eſſe. Sed hi quidem hac ratione, & contra nos, & Orthodoxam Dei Eccleſiam impudenter ſeſe geſſerunt, ab altera quam a vetere Roma ad piiſſimum noſtrum Imperatorem accedentes, & alia quædam contra Orthodoxum Eccleſiæ cœtum dolo malo machinati, imo vero & ipſum acceſſum ab initio mentiti, cum comminiſcerentur ex urbe Roma accedere, miſſoſque eſſe a Papa, re autem ipſa fraudis plenis monitis, & conſiliis Argyri, ipſi ex ſe advenerant, nullo modo a Papa miſſi. Sed & literas, quas ab eo ſcilicet deferebant, commenti ſunt: quod ab aliis etiam multis agnitum eſt, ſed eo potiſſimum, quod palam litterarum ſigilla adulterata eſſe deprehenſa ſunt. Scriptum autem ab impiis hiſce contra nos repoſitum Italicis literis exaratum, & in præſentia Hypodiaconorum ſecundæ hebdomadis ab ipſis primum altari Dei magnæ Eccleſiæ appoſitum, poſtmodum, quod Hypodiaconi illud ſummoverunt, & a ſacra menſa abjecerant, & illis qui appoſuerant, ut denuo reciperent, contenderunt, illi noluerunt. Illinc in pavimentum dejecti, cum jam in manus multorum pervenerit, ne blaſphema promulgarentur, mediocritas noſtra in ſe recepit: ideoque nonnullis advocatis, qui ex Italica lingua in Græcam convertere callent,

A ἀβλαβῶς ἐπαναβιβάζεσθαι νομίμῳ συνοικοῦν γαμετῇ, μήτε μὴν ἐν τῷ τῆς χειροτονίας καιρῷ ὑπαιτεῖσθαι ὁμολογεῖν, ὡς ἀποστήσεται τῆς νομίμου πρὸς τὴν οἰκείαν γαμετὴν ὁμιλίας, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τὸν ἐκ Θεοῦ νομοθετηθέντα, καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, γάμον καθυβρίζειν ἐκβιασθῶμεν. τῆς τοῦ εὐαγγελίου φωνῆς ἐκβοώσης, οὓς ὁ Θεὸς ἔζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, καὶ τοῦ ἀποστόλου διδάσκοντος, τίμιον τὸν γάμον ἐν πᾶσι, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον· καὶ, δέδεσαι γυναικί, μὴ ζήτει λύσιν. εἴ τις οὖν τολμήσῃ παρὰ τοὺς ἀποστολικοὺς κανόνας κινούμενος τινὰ τῶν ἱερωμένων, πρεσβυτέρων φαμὲν, ἢ διακόνων, ἢ ὑποδιακόνων ἀποστερεῖν τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συναφείας, καὶ κοινωνίας, καθαιρείσθω. B ὡσαύτως, καὶ εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα προφάσει εὐλαβείας ἐκβάλλοι, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω. πρὸς ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μηδὲ ἐννοεῖν ὅλως ἐθέλοντες, ἐν εἰς τὸ πνεῦμα οὐκ ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ φασιν ἐκπορεύεσθαι, ὅτι οὔτε ἀπὸ Εὐαγγελιστῶν τὴν φωνὴν ἔχουσι ταύτην, οὔτε ἀπὸ οἰκουμενικῆς συνόδου τὸ βλάσφημον τοῦτο κέκτηνται δόγμα. ὁ μὲν γὰρ κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν φησι, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται· οἱ δὲ τῆς καινῆς ταύτης δυσσεβείας πατέρες τὸ πνεῦμά φασιν, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται· ἀλλὰ μηδὲ C συνορῶντες πάλιν, ὡς εἰ ἐν ᾧ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα, ἡ ἰδιότης ἐπιγινώσκεται αὐτοῦ· ὡσαύτως καὶ εἰ ἐν ᾧ γεννᾶται ὁ υἱός, ἡ τοῦ υἱοῦ· ἐκπορεύεται δὲ ὡς ὁ αὐτῶν λῆρος καὶ τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ, πλείοσιν διαστέλλεται τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς, ἤπερ ὁ υἱός· κοινὴ μὲν γὰρ πνεύματι, καὶ υἱῷ ἡ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς πρόοδος, ἰδία δὲ τοῦ πνεύματος ἡ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπόρευσις, οὐ μὴν καὶ ἡ τοῦ υἱοῦ· εἰ δὲ πλείοσι διαφοραῖς διαστέλλεται τὸ πνεῦμα ἤπερ ὁ υἱός, ἐγγυτέρω ἂν εἴη τῆς πατρικῆς οὐσίας ὁ υἱός, ἤπερ τὸ πνεῦμα· καὶ οὕτως ἡ Μακεδονίου πάλιν κατὰ τοῦ πνεύματος παρακύψει τόλμα τὸ ἐκείνων ὑποδυομένη δρᾶμα, καὶ τὴν σκηνήν. D Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, οὐδὲ συνιέναι ὅλως ἐθέλουσιν, ὅτι εἰ τὸν, ὅπερ μή ἐστι κοινὰ τῆς παντοκρατορικῆς, καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, ἑνός ἐστι μόνου τῶν τριῶν· οὐκ ἔστι δὲ ἡ τοῦ πνεύματος προβολὴ κοινὸν τῶν τριῶν· ἀλλ' εἰ μὲν ὅπως ἡμῶν τε αὐτῶν, καὶ τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας κατηναιδεύσαντο· ἐφ' ἑτέρας μὲν ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρὸς τὸν φιλευσεβέστατον ἡμῶν αὐτοκράτορα ἀφικόμενοι· ἄλλα δὲ τινα κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου τῆς ἐκκλησίας πληρώματος σκευωρήσαντες· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἄφιξιν πεπλασμένην τὴν ἀρχὴν ποιησάμενοι, καὶ ἐκ τῆς Ῥώ- E μης μὲν ἀφικέσθαι, καὶ παρὰ τοῦ πάπα ἀποσταλῆναι σκηψάμενοι, ταῖς δὲ ἀληθείαις, ταῖς παρὰ τοῦ Ἀργυροῦ δολεραῖς ὑποθήκαις καὶ συμβουλαῖς, αὐτοί τε ἀφ' ἑαυτῶν ἀφικόμενοι, καὶ μήτε παρὰ τοῦ πάπα ἀποσταλέντες· Ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα, ἃ ὡς ἀπ' ἐκείνου δῆθεν ἐπεφέροντο, πλασάμενοι. Τοῦτο γάρ ὑπό τε ἄλλων διεγνώσθη πολλῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ τὰς τῶν γραμμάτων σφραγῖδας νενοθευμένας φανερῶς φωραθῆναι· αὐτὸ μὲν οὖν τὸ παρὰ τῶν δυσσεβῶν τούτων ὑποτεθὲν ἔγγραφον καθ' ἡμῶν, Ἰταλικοῖς γράμμασι γεγραμμένον, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ὑποδιακόνων τῆς δευτέρας ἑβδομάδος, παρ' αὐτῶν πρῶτον μὲν τῇ τραπέζῃ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐτέθη· ὕστερον δὲ διὰ τὸ τοὺς ὑποδιακόνους ἀπώσασθαι τοῦτο, καὶ τῆς θείας ὑπορρίψαι τραπέζης,

καὶ

Digitized by Google

καὶ προτείνασθαι μετὰ τοῖς θεῖσι λαβών, ἐκείνους δὲ μὴ βουληθῆναι οὕτω κατὰ τοῦ ἐδάφους ῥῖψαι, καὶ εἰς χεῖρας πολλῶν ἐλθόν, ἵνα μὴ δημοσιευθῇ τὰ ἐν αὐτῷ βλασφημίματα, ἡ μετριότης ἡμῶν ἀνελάβετο, εἶτα τὴν Ἰταλίδα γλῶτταν εἰς τὴν ἑλλάδα μεταβάλλειν εἰδότων προσκαλεσαμένη τινάς, ἤγουν τὸν πρωτοσπαθάριον Κοσμᾶν, τὸν Ῥωμαῖον τὸν Πυρὸν καὶ τὸν μοναχὸν Ἰωάννην τὸν Ἰσπανόν, μεταφράσαι τὸ ἔγγραφον ἐπετρέψατο· καὶ τοῦ ἐγγράφου παρὰ τούτων μεταφρασθέντος, εἶχεν ἡ τούτου ὑφὴ αὐτοῖς ῥήμασιν οὑτωσί· Ὅστις ἂν τῇ πίστει, καὶ τῇ θυσίᾳ τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ ἀποστολικῆς καθέδρας ἀντιλέγοι, ἀνάθεμα ἔστω, καὶ μήτε δεχέσθω ὀρθόδοξος, ἀλλὰ λεγέσθω προζυμίτης, καὶ νέος Ἀντίχριστος. Οὔμβερτος θεοῦ χάριτι τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, Πέτρος τῶν Ἀμαλφηνῶν ἀρχιεπίσκοπος, Φριδέριχος διάκονος, καὶ σακελλάριος πᾶσι τοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τέκνοις· ἡ ἁγία Ῥωμαϊκὴ πρώτη, καὶ ἀποστολικὴ καθέδρα, πρὸς ἣν ἅτε δὴ πρὸς κεφαλήν, ἡ φροντὶς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἰδικῶς ἐφαρμόζει, τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, καὶ χρείας χάριν, πρὸς ταύτην τὴν βασιλικὴν πόλιν ἡμᾶς ἀποκρισιαρίους αὐτῆς ποιῆσαι κατηξίωσεν· ἵνα καθὼς γέγραπται, κατέλθωμεν, καὶ ἴδωμεν, εἰ ἄρα ἔργῳ πεπλήρωται ἡ βοή, ἢ ἀδιαστάκτως ἐκ τηλικαύτης πόλεως ἀνέβαινε πρὸς τὰ ὦτα αὐτῆς· εἰ δὲ καὶ μὴ ἦν οὕτως, γνῷ. Ὅθεν γινωσκέτωσαν πρὸ μὲν πάντων οἱ δεδοξασμένοι αὐτοκράτορες, ὁ κλῆρος, ἡ σύγκλητος, καὶ ὁ λαὸς πάσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πᾶσα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἡμᾶς ἐνταῦθα διευρηκέναι, ὅθεν πλεῖστα χαιρόμεθα ἀγαθόν, καὶ μέγιστον, ὅθεν ἐλεεινῶς λυπούμεθα, κακόν· καὶ γὰρ ὅσον πρὸς τοὺς κίονας τοῦ κράτους, καὶ τοὺς κατὰ τετιμημένους, καὶ τοὺς πολίτας σοφούς, χριστιανικωτάτη, καὶ ὀρθόδοξός ἐστιν ἡ πόλις· ὅσον δὲ πρὸς τὸν Μιχαὴλ τὸν καταχρηστικῶς λεγόμενον πατριάρχην, καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀνοίας συνεργούς, πλεῖστα ζιζάνια τῶν αἱρέσεων καθεκάστην διασπείρεται ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὅτι καθὼς οἱ Σιμωνιακοὶ τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ πιπράσκουσι, καὶ ὡς Βαλέσιοι τοὺς παροίκους αὐτῶν ἐξευνουχίζουσι, καὶ οὐ μόνον πρὸς Κληρικᾶτον, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ἐπισκοπᾶτον ἀνάγουσιν. ὡς οἱ Ἀρειανοὶ ἀναβαπτίζουσι τοὺς ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος βεβαπτισμένους, καὶ μάλιστα τοὺς Λατίνους· ὡς οἱ Δονατισταὶ ἐπικοροῦσιν, ὅτι ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀληθινὴ θυσία, καὶ τὸ βάπτισμα ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου ἀπολωλεκέναι. ὡς οἱ Νικολαῗται τοὺς σαρκικοὺς γάμους παραχωροῦσι, καὶ διεκδικοῦσι τοῖς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὑπηρέταις· ὡς οἱ Σεβηριανοὶ ἐπικατάρατον φασὶ τὸν νόμον τοῦ Μωσέως· ὡς οἱ Πνευματομάχοι, ἢ Θεομάχοι, ἀπέκοψαν ἀπὸ τοῦ συμβόλου τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν ἐκπόρευσιν ἐκ τοῦ υἱοῦ. ὡς οἱ Ναζωραῖοι τὸν σαρκικὸν τῶν Ἰουδαίων καθαρισμὸν ἐπὶ τοσοῦτον τηροῦσιν, ὥστε τὰ βρέφη τὰ θνήσκοντα πρὸ τῆς ὀγδόης ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως βαπτίζεσθαι ἀντιλέγειν, καὶ τὰς γυναῖκας, τὰς ἐν τοῖς καταμηνίοις αὐτῶν, εἴτε ἐν τῷ τόκῳ κινδυνευούσας κοινωνῆσαι, εἴτε ἀβάπτιστοι εἰσὶ βαπτίζεσθαι διακωλύειν, καὶ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ πώγωνος, ὡς οἱ Ναζωρηνοὶ τρέφοντες, τοὺς τὰς κόμας κείροντας, καὶ κατὰ τὴν διάταξιν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τοὺς πώγωνας ξυρίζοντας εἰς τὴν κοινωνίαν οὐ καταδέχονται· ὑπὲρ ὧν πλανισμῶν, καὶ ἑτέρων πλείστων ἔργων αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ γράμμασι τοῦ κυροῦ ἡμῶν Λέοντος τοῦ πάπα νουθετηθείς, πα....... καταφρονήσας. ἔπειτα ἡμῖν τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ τοὺς ἐν-

Protoſpatarium duntaxat Coſmam, Romanum Pyrum, & Monachum Joannem Hiſpanum, ſcripturam illam in noſtram linguam tranſvehere impoſuit. Tranſverſi vero ſententia his iiſdem verbis ita ſe habebat. *Quicumque fidei, & ſacrificio Romanæ & Apoſtolicæ ſedis ſe opponit, anathema ſit, nec dicatur Orthodoxus, ſed Prozymita, & novus Antichriſtus. Ubertus divina gratia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus, Petrus Amalphitanorum Archiepiſcopus, Federicus Diaconus, & ſacellarius, univerſæ catholicæ Eccleſiæ filiis. Sancta Romana prima & Apoſtolica ſedes, ad quam, tanquam ad caput, cura omnium Eccleſiarum ſpecialiter adaptatur, Eccleſiaſticæ pacis, ac neceſſitatis gratia ad hanc regiam urbem nos ſuos apocriſiarios mittere conſtituit, ut, quemadmodum ſcriptum eſt, deſcendamus, & videamus, ſi opere completa eſt vox, quæ continuo ex ea urbe ad aures illius aſcendit, cognoſceretque, ſi res aliter ſe haberet. Hinc notum ſit præ omnibus, glorioſis Imperatoribus, Clero, Senatui, populoque Conſtantinopolitano, univerſæque Catholicæ Eccleſiæ, nos hic agnoviſſe, quod maxime lætamur, bonum, & maximum, quod afflictim dolemus, malum. Nam quod pertinet ad columnas Imperii, viroſque ab iiſdem cohoneſtatos, & cives ſapientes, maxime omnium Chriſtiana, & orthodoxa urbs eſt: quod ad Michaelem, qui Patriarchatu abutitur, & illius inſipientiæ ſocios, & conſortes, in medio illius plurima hæreſeon zizania quotidie diſſeminantur. Quemadmodum enim Simoniaci donum Dei vendunt: ut Valeſii hoſpites ſuos caſtrant, & non ſolum ad Clericatum, ſed inſuper ad Epiſcopatum promovent: ut Ariani rebaptizant in nomine ſanctæ Trinitatis baptizatos, & Latinos potiſſimum: ut Donatiſtæ decernunt, extra Græcorum Eccleſiam, Eccleſiam Chriſti, & verum ſacrificium, & baptiſma ex univerſo orbe periiſſe: ut Nicolaitæ carnales nuptias concedant, defendantque ſacris altaris miniſtris; ut Severiani, maledictam legem Moyſis pronunciant: ut Pneumatomachi, aut Theomachi, Spiritus Sancti ex Filio proceſſionem ex Symbolo abſciderunt: ut Nazareni, carnalem judæorum munditiem adeo ſervant, ut parvulos morientes ante octavum diem a nativitate baptizari contradicant: & mulieres vel in menſtruis, vel partu periclitantes, communicare, vel ſi baptizatæ non fuerint, baptizari prohibent: & comam capitis, & barbam, veluti Nazareni nutrientes, eos qui comas tondent, & ſecundum inſtitutionem Romanæ Eccleſiæ barbas radunt, in communionem non recipiunt. De quibus erroribus, & aliis pluribus operibus, ipſe Michael litteris domini noſtri Leonis Papæ admonitus, reſipiſcere neglexit. Poſtmodum nobis illius nunciis ſimilium malorum argumenta rationabiliter opponentibus, præſentiam ſuam, atque colloquium prorſus denegavit, neque ſacrum Imperatorum conſilium, & ſapientum cohortantium ad ſanam mentem, audiit: quemadmodum & antea Latinorum Eccleſias clauſit, eoſque Azymitas nuncupans, verbis & factis ubique perſecutus eſt in tantum, ut in filiis ſuis anathematizaret Apoſtolicam ſedem, contra quam ſeipſum adhuc ſubſcribit Oecumenicum Patriarcham. Quare nos ejuſdem ſanctæ, & primæ Apoſtolicæ ſedis inſignem injuriam, & vim non fe-*

rentes, & Catholicam fidem multis modis demergi poſſe ſuſpicantes, præjudicatione ſanctæ & individuæ Trinitatis, & Throni Apoſtolici, cujus nos ſumus Apocriſarii, & omnium orthodoxorum Patrum, & ſeptem Synodorum, ex univerſa catholica Eccleſia anathemati, quod dominus noſter piiſſimus Papa eidem Michaeli, & illius ſequacibus, ſi ſuaderi nolunt, decrevit, hunc in modum ſubſcribimus. Michael, qui Patriarchatu abutitur, Neophytus, & qui tantum humano timore monaſticum habitum induit, nunc vero delictis incurabilibus apud multos diffamatus, & una cum eo Leo, qui Acridæ dicitur, & ejuſdem Michaelis ſacellarius Nicephorus, qui Latinorum ſacrificium in conſpectu omnium pedibus conculcavit, cæterique omnes, qui eos ſequuntur in jam dictis erroribus; & facinoribus, ſit anathema, Maranatha cum Simoniacis, Valeſiis, Arianis, Donatiſtis, Nicolaitis, Severianis, Manichæis, cum quibus dogmata ſtatuunt, & aliis, qui fermentatum, animatum eſſe dicunt, & cum omnibus hæreticis, imo vero cum Diabolo & Angelis ejus, ſi reſipiſcere nolunt. Amen. Amen. Amen. Et hæc quidem in impio illo ſcripto & deteſtando continebantur: Mediocritas vero noſtra tantam contra pietatem audaciam & impudentiam haud ſuſtinens ſine examine, & impunitam prætergredi, valido & ſancto Imperatori noſtro de hac re ſermonem habuit. At ille, namque ante unum tantum diem ab urbe diſceſſerant, poſtquam illi relatum fuerat, viros, qui eos in hanc magnam urbem reducerent, mittit, vocanturque citiſſime, ſed nolunt mediocritatem noſtram convenire, aut in conſpectu ſanctæ & magnæ Synodi procedere, & reſponſum utcumque dare de his, quæ ipſi impie enunciarunt, ſed ut ipſi in Scriptura ab ipſis exarata expreſſerant, & multo plura, quam in eo ſcripta fuerant, contra noſtram fidem habere ſeſe contendunt, velleque ſe potius mortem oppetere, non tamen in conſpectum noſtrum & Synodi venire. Hæc enim robuſtus & Sanctus noſter Imperator, per reſponſum ſpectabilis magiſtri, & a ſupplicationibus, Dei amantiſſimi Carthophilacis, & Commentariorum Scriptoris, eos nobis & Synodo dicere renunciavit. Cum vero iis nolentibus ad Synodum & nos accedere, vim inferri, validus & ſanctus noſter Imperator, propter Legationis provinciam, quam præ ſe ferre videbantur, non probaret, rurſumque tantam contra pietatem impudentiam innoxiam permanere haud decorum eſſet, & prorſus indignum, medicinam optimam rei præparavit, & pretioſum & venerandum ſcriptum ad noſtram mediocritatem per Stephanum ſanctiſſimum Monachum, & magnæ Eccleſiæ Oeconomum, & Joannem Magiſtrum, & a ſupplicationibus, & Conſtantem Veſtarchem, & Philoſophorum Hypatum tranſmiſit, cujus tenor ille eſt: *Sanctiſſime Domine, de eo, quod*

A ἀθέσεις τῶν ἡλικούτων κακῶν λογικῶς ἀντιστῆναι λέγουσι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν συντυχίαν παντελῶς ἀπηρνήσατο. ὑπὸ τῷ ὑγιεῖ συλλήμματι τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν σοφῶν, νουθετούντων κατασπάσασθαι αὐτὸν, οὐχ ὑπήκουσεν, καθὼς καὶ πρότερον τὰς τῶν Λατίνων ἐκκλησίας ἠσφαλίσατο, καὶ αὐτοὺς ἀζυμίτας ἀποκαλῶν ῥήμασι καὶ ἔργοις ἀπανταχῆ καταδιώξατο ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀναθεματίζειν τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν, καθ' ἧς ἑαυτὸν ἔτι ὑπογράφει οἰκουμενικὸν πατριάρχην· ὅθεν ἡμεῖς τῆς ἀξίας αὐτῆς, καὶ πρώτης ἀποστολικῆς
B καθέδρας τὴν ἐξάκουστον βίαν καὶ ὕβριν οὐχ ὑποφέροντες, τήν τε καθολικὴν πίστιν καταδύεσθαι πολυτρόπως ὑφορώμενοι, προχείρισει τῆς ἁγίας, καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, τοῦ τε ἀποστολικοῦ θρόνου, οὗτινος τὴν ἀπόκρισιν διέπομεν, καὶ πάντων τῶν ὀρθοδόξων πατέρων τῶν ἑπτὰ συνόδων, ἀπὸ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῷ ἀναθέματι, ὅπερ ὁ κύριος ἡμῶν ὁ εὐλαβέστατος πάπας τῷ αὐτῷ Μιχαὴλ, καὶ τοῖς αὐτῷ ἑπομένοις, ἐὰν μὴ πεισθῶσιν, ἀπεφήνατο, οὕτω καθυπογραφόμεθα. Μιχαὴλ ὁ καταχρηστικῶς πατριάρχης, ὁ νεόφυτος, καὶ μόνῳ ἀνθρωπίνῳ σέβει τὸ
C μοναχικὸν σχῆμα δεξάμενος. νῦν δὲ ἐγκλήμασιν ἀνηκέστοις παρὰ πολλῶν διαπεφημισμένος, καὶ μετ' αὐτοῦ Λέων ὁ τῆς Ἀχρίδας ἐπιλεγόμενος, καὶ ὁ σακελλάριος τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Νικήφορος, ὅστις τὴν τῶν Λατίνων θυσίαν προφανῶς κατεπάτησε τοῖς ποσὶ, καὶ πάντες οἱ ἑπόμενοι αὐτοῖς ἐν τοῖς προκειμένοις πλανίσμασι, καὶ τολμήμασιν, ἔστωσαν ἀνάθεμα, Μαραναθὰ σὺν τοῖς Σιμωνιακοῖς, Βαλεσίοις, Ἀρειανοῖς, Δονατισταῖς, Νικολαΐταις, Σευηριανοῖς, Μανιχαίοις, σὺν οἷς δογματίζουσι καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅτι τὸ ἔνζυμον ἔμψυχον εἶναι, καὶ σὺν
D πᾶσι τοῖς αἱρετικοῖς, μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ τοῦ Διαβόλου, καὶ τῶν ἀγγέλων, ἐὰν μὴ πεισθῶσιν, ἀμήν. ἀμήν. ἀμήν· Ταῦτα μὲν οὖν τὰ τῆς δυσσεβοῦς ταύτης, καὶ ἀνοσίου γραφῆς· ἡ δὲ μετριότης ἡμῶν τὴν τηλικαύτην κατὰ τῆς εὐσεβείας τόλμαν, καὶ τὴν ἀναίδειαν μὴ ἀναχομένη ἀνεπεξέλεγκτον μεῖναι, καὶ ἀτιμώρητον, τῷ κραταιῷ, καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ τὰ περὶ τούτου κοινολογεῖται· καὶ ὃς, ἦσαν Γὰρ οὗτοι ἀπόδημοι πρὸ μιᾶς καὶ μόνον ἡμέρας μετὰ τὸ περὶ τούτου ἀνενεχθῆναι τῷ κράτει αὐτοῦ, τοὺς ὡς τὴν μεγαλόπολιν τούτους μεταστελοῦντας ἐκπέμπει· καὶ θᾶττον
E μεταπέμπονται, οὐ βούλονται δὲ τῇ ἡμετέρᾳ μετριότητι προσελθεῖν, ἢ τῇ ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν, καὶ ἀπόκρισίν τινα δοῦναι, περὶ ὧν ἀσεβῶν ἀπηρεύξαντο· ἀλλ' ἀκολούθως μὲν τῷ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντι ἐγγράφῳ, καὶ πλείω δὲ τῶν ἐν αὐτῷ γραφέντων κατὰ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἔχειν εἰπεῖν διατείνονται· αἱρεῖσθαι δὲ θανεῖν μᾶλλον, ἢ εἰς ὄψιν ἡμῖν, καὶ τῇ συνόδῳ ἐλθεῖν. Ταῦτα γὰρ ὁ κραταιὸς, καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς δι' ἀποκρίσεως τοῦ περιβλέπτου μαγίστρου, καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου χαρτοφύλακος, καὶ τοῦ ὑπομνηματογράφου λέγειν τούτους ἡμῖν, καὶ τῇ συνόδῳ μεμήνυκεν· ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς μὲν μὴ βουλομένους τῇ συνόδῳ, καὶ ἡμῖν ἀπαντῆσαι; βιασθῆναι ὁ κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς, διὰ τὸ δοκεῖν περικεῖσθαι τούτους τῆς πρεσβείας ὀφφίκιον, οὐκ ηὐδόκησεν· ἀνεκδίκητον δὲ πάλιν τὴν τηλικαύτην κατὰ τῆς εὐσεβείας μεῖναι ἀναίδειαν ἀπρεπὲς ἦν, καὶ ἄλλως ἀνάξιον, ᾠκονόμησε θεραπείαν ἀρίστην τῷ πράγματι, καὶ τίμιον, καὶ προσκυνητὸν Γράμμα πρὸς τὴν ἡμετέραν μετριότητα διὰ Στεφάνου τοῦ ὁσιωτάτου μοναχοῦ, καὶ οἰκονόμου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ Ἰωάννου μαγίστρου, καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων, καὶ Κώνσταντος βεστάρχου, καὶ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων ἐξαπέστειλεν. ἔχει δὲ ἐπὶ λέξεως οὑτωσί· ἁγιώτατε δέσποτα περὶ τοῦ συμβάντος ἡ βασιλεία μου ἐρευνήσασα, εὗρε τὴν ῥίζαν τοῦ κακοῦ γενομένην ἀπὸ τῶν Ἑρμηνευτῶν καὶ τοῦ μέρους τοῦ Ἀργύρου, καὶ τοὺς μὲν ἐθνικοὺς ὡς ξένους, καὶ παρ' ἑτέρων ὑποβληθέν-

τας

ANNO CHRISTI 1054.

τους τὶ ποιῆσαι οὐκ ἔχομεν· τοὺς δὲ αἰτίους τυφ- A θέντας ἀπεστείλαμεν πρὸς τὴν ἁγιωσύνην σου, ὡς ἂν δι' αὐτῶν παιδαγωγηθῶσι καὶ ἄλλοι, τὸ μὴ φλυαρεῖν τοιαῦτα· τὸ δὲ χαρτίον μετὰ τὸ ἀναθεματισθῆναι καὶ τοὺς συμβουλευσαμένους, καὶ τοὺς ἐκδεδωκότας, καὶ γράψαντας, καὶ μικρὰν εἴδησιν τῆς τούτων ποιήσεως ἔχοντας, καυθήτω ἐνώπιον πάντων· προσέταξε γὰρ ἡ βασιλεία μου, ἵνα καὶ τὸν Βεστάρχην τὸν γαμβρὸν τοῦ Ἀργυροῦ, καὶ τὸν Βέστην τὸν ἐκείνου υἱὸν ἀποκλείσωσιν εἰς τὴν φυλακήν· ὡς ἂν διάγωσιν ἐν αὐτῇ κακοχούμενοι, καθὼς εἰσὶν ἄξιοι ἕνεκα τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδικτιῶνος ζ. Ταῦτα μὲν ἡ βασιλικὴ, καὶ θεία γραφή. Κατὰ γοῦν τοῦ φιλευσεβοῦς αὐτοκράτορος οἰκονο- B μίαν, αὐτό τε τὸ ἀσεβὲς ἔγγραφον, οἵ τε τοῦτο ἐκθέμενοι, καὶ ἢ γνώμην εἰς τὴν τούτου ποίησιν δεδωκότες, ἢ αὐτοῖς τοῖς ποιήσασι συναράμενοι ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν πρὸς βασιλέως ἀπεσταλμένων, ἐν τῷ μεγάλῳ σεκρέτῳ ἀναθέματι ὑπεβλήθησαν· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἥτις ἐστὶ πρώτη μετὰ τῆς ἐνεστώσης ἑβδομάδος·

κδ΄. δὲ τοῦ παρόντος Ἰουλίου μηνὸς, καθ' ἣν καὶ ἡ τῆς πέμπτης συνόδου ἔκθεσις ἀναγνωσθῆναι ἔμελλε κατὰ τὸ σύνηθες ἐπ' ἀκροάσει τοῦ πλήθους, ἀ- C νάθεμα τεθῆναι τὸ αὐτὸ ἀσεβὲς καὶ αὖθις ἔγγραφον· Πρὸς δὲ καὶ τοὺς τοῦτο ἐκθεμένους καὶ γράψαντας καὶ συναίνεσίν τινα, ἢ βουλὴν εἰς τὴν τούτου ποίησιν δεδωκότας· τὸ δὲ πρωτότυπον τοῦ ῥηθέντος παρὰ τῶν δυσσεβῶν ἀθέου ἐγγράφου καὶ μιαροῦ οὐ κατεκαύθη· ἀλλ' ἐν τῷ ἀγγείῳ τοῦ χαρτοφύλακος ἀπετέθη σεκρέτῳ εἰς ἔλεγχον διηνεκῆ τῶν τηλικαῦτα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν βλασφημησάντων· καὶ εἰς μονιμωτέραν κατάγνωσιν· δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς, καθ' ἣν ἀνεθεματίσθησαν οἱ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως βλασφημήσαντες, συμπαρῆσαν τοῖς σήμερον συνεδριάζουσιν ἡμῖν ἀρχιερεῦσι, καὶ οἱ ἐνδημοῦντες πάν- D τες μητροπολῖται, καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι, ἤγουν· Λέων ὁ Ἀθηνῶν καὶ Σύγκελλος, Μιχαὴλ Συλαίου καὶ Σύγκελλος, Νικόλαος Εὐχανείας καὶ Σύγκελλος, Δημήτριος Καρίας καὶ Ἀρχιεπίσκοπος, Παῦλος Λήμνου, Λέων Κοτραδίας, Ἀντώνιος Ζικχίας.

accideras, mea Regia Majeſtas perquirens offendit, mali radicem ortum habuiſſe ab Interpretibus, & ſociis Argyri; & de alienigenis quidem tanquam peregrinis, & ab aliis ſuppoſititiis aliquid facere non poſſumus, mali vero auctores verberatos ad tuam ſanctitatem tranſmiſimus, ut per eos inſtruerentur & alii, ne ſimilia in poſterum effutiant. Chartula hæc poſt anathema dictum & Conſiliariis, & iis, qui publicarunt, aut ſcripſerunt, aut rem, ut geſta eſt, vel tenuiter callent, coram omnibus comburatur. Mea ſiquidem regia Majeſtas imperavit, ut & Veſtarches Argyri gener, & Veſtes illius filius in phylacam concludantur, ut ibi vitam degant, malis divexati, quemadmodum ſunt digni propter hanc cauſam. Menſe Julio Indict. 7. Et hæc quidem Regia & divina ſcriptura continebat. Secundum itaque pietatis ſtudioſi Imperatoris providentiam, ipſum impietatis ſcriptum, nec non qui illud expoſuerunt, & vel ad illud faciendum adhortati ſunt, vel auctoribus auxilium præſtiterunt, in præſentia miſſorum ab Imperatore in magno ſecreto anathemate ſubacti ſunt; judicatum vero eſt quarta die, quæ eſt prima currentis hebdomadis.

Vigeſima quarta vero die præſentis menſis Julii, qua & quintæ Synodi expoſitio pro more legenda eſt, audiente multitudine, anathemate feriendum eſſe rurſum impium ſcriptum, nec non & qui illud ediderunt, & ſcripſerunt, & conſenſum aliquem, aut conſilium, ut illud fieret præſtiterunt. Prototypum vero projecti ab impiis, impii execrandique ſcripti combuſtum non eſt, ſed in ſacro Chartophylacis ſecreto repoſitum, ad perpetuum eorum dedecus, & ſtabiliorem condemnationem, qui ſimilia adverſus Deum noſtrum blaſphemarunt. Sciendum præterea eſt, quod vigeſimo die præſentis menſis, quo illi, qui adverſus orthodoxam fidem blaſphemarunt, anathemate icti ſunt, aderant una cum aliis Præſulibus, qui nobiſcum conſidebant, univerſi Metropolitæ & Epiſcopi, qui in urbe degebant; nempe Leo Athenarum & Syncellus, Michael Sylæi & Syncellus, Nicolaus Euchaniæ & Syncellus, Demetrius Cariæ & Archiepiſcopus, Paulus Lemni, Leo Cotradiæ, Antonius Zicchiæ.

AD PSEUDO-SYNODUM CONSTANTINOPOLITANAM

Sub Michaele Cerulario anno 1054. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1306.

PSeudo Synodi hujus acta ex Allatii diſſertatione de libris eccleſiaſt. Græcor. accepta Labbeus in collectione ſua recitat. Omiſit ſynodicas literas, quas Michael Cerularius de rebus a ſe in eo concilio geſtis E *ad Orientales patriarchas dedit. Quam ſcripſit ad Petrum Antiochenum patriarcham Græce & Latine exhibet Cotelerius Monumentor. Eccleſ. Græcæ Tom. II. pag. 162. & hic repræſentatur.*

ANNO CHRISTI 1054.

ANNO CHRISTI 1054.

A

SANCTISSIMI MICHAELIS

Archiepiſcopi Conſtantinopolitani novæ Romæ ac Oecumenici Patriarchæ, Cerularii, ad Petrum Patriarcham Antiochenum.

I. NUmquam Diabolus abſiſtit inſidiis contra nos, & machinis adverſus genus humanum, beatiſſime; ſed ſubinde varias in vitam excitat calamitates, ac innumera quotidie contra homines commovet commenta, per ea omnino nos quaſſare ac dejicere moliens. Et interdum quidem alias, plane vero infinitas, diverſiſque temporibus, procellas vitæ immiſit. Nunc vero poſtquam tum Hæreſeon amota ſunt ſcandala, tum orthodoxæ fidei fontes copioſe & ubertim ad fines terræ diffluunt; homines quoſdam exſecrandos, impios, & quo non eos pejorem quiſpiam appellaverit nomine, ab Occidente in magnam hanc propulit civitatem: qui quidem adventus ſui cauſam prætexerunt, a Papa miſſos ſe eſſe; verum Argyri doloſis ſuggeſtionibus conſiliiſque ad imperialem urbem venerunt, ubi ingentium ſcandalorum cauſſas tam in aliis quam adverſus ipſam pietatem dare conati ſunt.

II. Ac eorum quidem dolos alios, cum machinationibus perverſis ineptiſque, quid attinet enarrare? Utque litteræ quas ad nos & ad potentem ſanctumque noſtrum Imperatorem detulerunt, confictæ exſtiterint, ſigillorum fraude & adulteratione palam ſignorum convincente. Quod autem ordine poſtremum eſt, magnitudine malitiæ ac nequitiæ primum, id ſcripto repræſentabo perfectioni tuæ.

III. Poſtquam deprehenſi ſunt fraudolentam feciſſe profectionem, literaſque finxiſſe; varios quidem ſermones ſuperbia, & confidentia plenos adverſus rectam fidem addiderunt; a nobis depravatam eſſe orthodoxiam, cum in aliis, tum in eo quod Spiritum Sanctum aſſeveremus a ſolo Patre, non autem etiam a Filio procedere: apud ſe vero hoc ſanum permanere ac firmum pertendentes. Jactanter etiam dixerunt ſe profectos ad noſtrorum correctionem, non ad perverſionem ſuorum. Et nos quidem eorum colloquium congreſſionemque detrectavimus; tum quod certi eſſemus illos ab impietate dimoveri non poſſe; tum quia ſine beatitudine tua, cæteriſque ſanctiſſimis Patriarchis, hujuſmodi de rebus verba cum legatis Romanis commovere, putavimus & omnino indignum eſſe, & conſuetudini, quæ ſuperioribus temporibus in hujuſmodi obtinuit, contrariam, ac minime conveniens.

IV. At illi, qui majus quid prioribus vellent temerario conſilio audere, & poſterioribus prima ſuperare, ſcripturam contra nos depoſuerunt in myſtica magnæ Dei eccleſiæ menſa; alia quædam eorum impietatis exponentem deliramenta, quæque tandem ſubjicit anathemati omnem eccleſiam orthodoxorum, quod qui in ea ſunt nolint barbas inſtar Latinorum radere, nec dubitent oblationem ſumere a presbyteris conjugatis; ad

ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τοῦ Κηρουλαρίου πρὸς τὸν Ἀντιοχείας πατριάρχην Πέτρον.

ΟΥ παύεταί ποτε τῶν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλῶν καὶ τῶν κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὁ πονηρὸς μηχανημάτων, μακαριώτατε· ἄλλοτε ἄλλας ἐπεγείρων τῷ βίῳ τὰς συμφοράς, καὶ μυρία καθεκάστην τὰ κατὰ B τῶν ἀνθρώπων ἀνακινῶν ἐφευρήματα, κατασείειν τούτοις πάντως ἡμᾶς καὶ καταβάλλειν ἐκμηχανώμενος. καὶ ἄλλοτε μὲν ἄλλας, μυρίας δὲ πάντως, καὶ κατὰ διαφόρους καιρούς, τὰς τρικυμίας τῷ βίῳ ἐπήγειρε. νῦν δὲ ἐπεὶ καὶ τὰ τῶν αἱρέσεων ἐκποδὼν γεγόνασι σκάνδαλα, καὶ αἱ τῆς ὀρθοδοξίας πηγαὶ ἀφθόνως καὶ δαψιλῶς εἰς τὰ τῆς οἰκουμένης διαῤῥέουσι πέρατα, ἄνδρας τινὰς ἀποτροπαίους καὶ δυσσεβεῖς, καὶ τί γὰρ οὐκ ἄν τις ἀσεβῶν τούτους ἐξονομάσειε; ἀπὸ τῆς ἑσπερίας μοίρας, εἰς τὴν μεγαλόπολιν ταύτην συνήλασε, αἰτίαν μὲν τῆς αὐτῶν ἀφίξεως σκηψαμένους, τὸ παρὰ τοῦ Πάπα ἀποσταλῆναι, ἀλλὰ ταῖς τοῦ Ἀργυροῦ δολεραῖς ὑποθήκαις καὶ συμβουλαῖς, εἰς τὴν βασι- C λίδα πόλιν ἀφικομένους, καὶ μεγάλων σκανδάλων ἀφορμάς, κατά τε ἄλλων, καὶ κατὰ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς δοῦναι σπουδάσαντας.

Τοὺς μὲν ἄλλους δόλους, καὶ τὰς δυστρόπους καὶ περιέργους αὐτῶν μηχανάς, καὶ ὡς ἃ ἐπεφέροντο πρός τε ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸν κράτιστον καὶ ἅγιον ἡμῶν αὐτοκράτορα γράμματα, πεπλασμένα ἐτύγχανον, τῆς τῶν σφραγίδων ἐπιβολῆς καὶ παραποιήσεως διαῤῥήδην ἐπιλεγξάσης τὴν πλάσιν, τί ἂν καὶ διηγοίμην; ὃ δὲ τῇ μὲν τάξει τελευταῖον, τῷ δὲ μεγέθει τῆς κακίας καὶ πονηρίας πρωτεῦόν ἐστι, τοῦτο διὰ γραφῆς παραστήσω τῇ σῇ τελειότητι.

Ὡς γὰρ καὶ τὴν ἄφιξιν δολερὰν ποιησάμενοι, καὶ τὰ D γράμματα πλασάμενοι ἐφωράθησαν, καὶ ἄλλους δὲ λόγους ὑπεροψίας καὶ θράσους μεστοὺς κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὑπηγόρευον· παρ' ἡμῖν μὲν διεφθάρθαι τὸ ὀρθόδοξον, καὶ τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς μόνου, ἀλλὰ μὴ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι λέγομεν· παρ' ἑαυτοῖς δὲ ὑγιὲς εἶναι διατεινόμενοι τοῦτο καὶ ἀπαράθραυστον. ἐκόμπαζον δέ, καὶ ὡς ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμετέρων, ἀλλ' ἐπὶ διαστροφῇ τῶν οἰκείων ἀφίκοντο· ἡμεῖς μὲν τὴν αὐτῶν συντυχίαν παρῃτησάμεθα καὶ τὴν ἔντευξιν· διά τε τὸ ἀμεταθέτως ἔχειν αὐτοὺς τῆς δυσσεβείας πεπεῖσθαι· καὶ ὅτι ἄνευ τῆς σῆς μακαριότητος, καὶ τῶν ἄλλων ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, περὶ τοιούτων λό- E γους πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς τῆς Ῥώμης ἀνακινεῖν, καὶ ἀνάξιον ὅλως, καὶ τῇ κατὰ τοὺς ἄνω χρόνους ἐν τοῖς τοιούτοις κρατησάσῃ συνηθείᾳ ἐναντίον καὶ ἀκατάλληλον ἐνομίζομεν.

Ἐκεῖνοι δὲ καὶ μείζονί τι τῶν προτέρων βουληθέντες κατατολμήσασθαι, καὶ τοῖς ὑστέροις ὑπερβαλέσθαι τὰ πρῶτα θελήσαντες, γραφὴν καθ' ἡμῶν ἐν τῇ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας μυστικῇ τραπέζῃ ἀπέθεντο. ἄλλα τέ τινα τῆς αὐτῶν δυσσεβείας διεξιοῦσαν ληρήματα, τελευταῖον δὲ καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίαν, ὡς μήτε τοὺς πώγωνας παραπλησίως τῶν ἐν αὐτῇ τοῖς Λατίνοις βουλομένων ξυρᾶν, μήτε μὴν διακρινομένων μεταλαμβάνειν προσφορᾶς

ἀπὸ

ἀπὸ πρεσβυτέρων γεγαμηκότων, ἀλλὰ καὶ ἔνζυμον ἄρτον προσφερόντων, καὶ ὡς ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς ἡμετέρας πίστεως μὴ ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι λεγόντων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὑπέβαλλον ἀναθέματι.

Τὸ μὲν οὖν ἄμεινον ἦν, κατακαυθεῖσαν τὴν ἀσεβῆ ταύτην γραφὴν, καὶ μὴ δ' εἰς ὄψιν ἡμῶν ὅλως ἐλθεῖν· ὡς δὲ τότε οὐ γέγονε, διὰ τὸ καὶ φανερῶς καὶ ἐπ' ὄψει ἄλλων τινῶν καὶ τῶν ἑβδομαρίων πάντων ὑποδιακόνων ἀποτεθεῖσαν αὐτήν, ἀλλὰ μὲν τοὺς οὕτω, καθ' ἡμῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων πάντων ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ βλασφημήσαντας, ἀμύνεσθαι, ἀπεικὸς ἐλογισάμεθα· ὡς ἂν μὴ σκανδάλων τοῖς ἐν Ῥώμῃ δοίημεν ἀφορμήν· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, καὶ ὁ πρωτεύειν ἐν τῇ τοποτηρήσει δοκῶν, καγκελλάριον τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας καὶ ἀνεψιὸν τοῦ ῥηγὸς καὶ τοῦ Πάπα ἑαυτὸν ἀπεκάλει. τέως δὲ τῷ αὐτῷ δικαίῳ αὐτήν τε τὴν καθ' ἡμῶν βλασφημίαν, καὶ τοὺς τὴν ἀσεβῆ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐκθεμένους γραφὴν, προστάξει βασιλικῇ ἐν τῷ μεγάλῳ σεκρέτῳ, ὑπεβάλομεν ἀναθέματι· πολλὰ μὲν μετὰ τὴν τῆς γραφῆς ταύτης ὑπόθεσιν, περὶ τοῦ εἰς ὄψιν ἡμῖν ἐλθεῖν, καὶ τοῖς τε ἄλλοις τοῖς ἐν αὐτῇ, καὶ τῇ διαστροφῇ τοῦ ἁγίου συμβόλου ἀποτάξασθαι παραινέσαντες· ὡς δὲ οὐκ ἠνείχοντο, ἀλλὰ καὶ διαχειρίσασθαι ἑαυτοὺς εἰ μὴ παντοίως περὶ τούτου ὀχλούμενοι διηπείλουν, εἰς τὸ κατὰ τῆς αὐτῶν βλασφημίας συνείδομεν χωρῆσαι ἀνάθεμα.

Καὶ ταῦτα μὲν ἅπερ καθ' ἡμῶν ὁ πονηρὸς ἐσκαιώρησεν. ἀνακοινούμεθα δὲ τὰ περὶ τούτου καὶ τῇ σῇ τελειότητι. πρῶτον μὲν, ὡς τῆς αὐτῆς ὕβρεως ἡμῖν κοινωνῶν. τὴν γὰρ ἡμετέραν τεθεικέναι σε πειθόμεθα. δεύτερον δὲ, ὡς τοῦ ὀρθοῦ λόγου, οὗ πρόβολος στερρὸς καὶ πρόμαχος ἀκαταμάχητος εἶ σὺ, παροινηθέντος παρὰ τῶν δυσσεβῶν καὶ βλασφημηθέντος οὐχ ἥκιστα. ἔπειτα δὲ, ὡς ἂν τῶν προβάντων ἐχεγγύως εἴδησιν καὶ κατάληψιν ἀκριβῆ, εἴ ποτέ σοι περὶ τούτων ἀπὸ Ῥώμης ἀφίκοιτο γράμματα, ἐσκεμμένως καὶ τῆς σῆς μεγαλεπιβόλου καὶ θεοπίστης διανοίας ἀξίαν τὴν ἀπόκρισιν δῷς.

Τὰ δὲ πρὸς τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας ταυτὶ γράμματα, ἰσοδυναμοῦντα κατὰ πάντα τῷ πρὸς τὴν σὴν ἁγιωσύνην ἀπεσταλμένῳ, μὴ εὑρόντες τινὰ τῶν εὐλαβῶν καὶ πιστῶν, δι' οὗ ταῦτα τοῖς πρὸς οὓς ἐγράφησαν πέμψαι, τῇ σῇ πεπόμφαμεν τελειότητι· ὡς διαπορθμευούσης αὐτῆς ταῦτα διά τινος εὐλαβοῦς τῶν πρὸς τοὺς τόπους ἐκείνους ἀφικνουμένων, πρὸς οὓς ἀπεστάλησαν. πρὸς δὲ, καὶ οἰκείας γραφῆς, παραινέσεις καὶ παραθήξεις αὐτοὺς ζῆλον ἔνθεον ἀναλαβεῖν περὶ τοῦ ὀρθοῦ δόγματος καὶ τῆς ἀμωμήτου καὶ εἰλικρινοῦς ἡμῶν πίστεως, καὶ ἴσως εἴγε περὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ πεπραγμένων ἐρωτηθεῖεν, ἁρμόζουσαν πρὸς αὐτοὺς καὶ λεγομένην ὡς δεδήλωται, ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν.

Περὶ δὲ τοῦ πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἡμετέρου γράμματος, καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων ἐγράψαμεν, ὡς ἂν εἴπερ αὐτὸς δυσχερῶς τυχεῖν σχοίης πρὸς αὐτὸν ἀποστεῖλαι τὴν γραφὴν, αὐτὸς ταύτην πρὸς τὴν ἐκείνου διαβιβάσειε μακαριότητα· καὶ νῦν μὲν κατεπειγομένου τοῦ γαμβροῦ τῆς ἁγιωσύνης σου πρὸς τὴν ἐξέλασιν,

A hæc panem fermentatum offerant; item in ſymbolo noſtræ fidei non dicant, Spiritum ſanctum a patre, Filioque procedere, ſed a ſolo Patre.

V. Cæterum præſtitiſſet, impiam hanc ſcripturam igni fuiſſe traditam, nec ad noſtrum omnino veniſſe conſpectum. Id autem tunc non contigit, propterea quod palam, coramque omnibus hebdomadariis ſubdiaconis, & quibuſdam aliis depoſita fuerat. Sed & de iis, qui ſic adverſum nos, ſeu potius adverſum Orthodoxos omnes, in magna Dei eccleſia blaſphemarant, ultionem ſumere, in-B decens duximus; ne Romanis ſcandalorum daremus occaſionem. Inter alios enim, qui legationis primum locum tenere videbatur, cancellarium Romanæ eccleſiæ, & conſobrinum Regis, ac Papæ ſeipſum appellabat. Interim tamen eodem jure ipſamque contra nos blaſphemiam, & eos, qui impiam adverſus Orthodoxos ſcripturam expoſuerant, in magno ſecreto juſſu imperatoris, ſubdimus anathemati: plurimum quidem poſt ſcripturæ illius ſuppoſitionem adhortati eos, ut in conſpectum noſtrum venirent, atque tam aliis ea contentis, quam ſancti ſymboli depravationi renunciarent. Poſtquam autem recuſarunt, ipſique ſibi manus violentas illa-C tros ſe comminati ſunt, ſi ultra hac in re moleſtia afficerentur, ad anathema in eorum blaſphemiam cenſuimus eſſe progrediendum.

VI. Atque hæc ſunt quæ in nos malus machinatus ſuit. Quæ ſermone communicamus cum tua perfectione. Primo quidem, quod ejuſdem contumeliæ nobiſcum particeps ſis. Perſuaſum quippe habemus te noſtram loco tuæ ducere. Secundo vero, quoniam recta doctrina, cujus firmum præſidium es, ac propugnator inexpugnabilis, non mediocriter probro affecta eſt, atque blaſphemiis impetita per impios homines. Ad hæc, ut eorum, quæ acciderunt notitiam, ſcientiamque plenam adeptus, ſi forte a Roma ad te D literæ hiſce de rebus advenerint, reſponſionem conſideratæ des, dignam magnanima, experientiſſima, ac diviniſſima mente tua.

VII. Porro epiſtolas iſtas ad beatiſſimos patriarchas, omnino conſimiles huic ad ſanctitatem tuam miſſæ, quia neminem religioſorum, fideliumque invenimus, qui deferret iis, ad quos ſcriptæ ſunt, tuæ miſimus perfectioni; quo ad illos tranſmittas per aliquem pium, qui ad loca illa proficiſcetur. Præterea propriis literis, admonebis, atque excitabis eos, ut zelum divinum pro recto dogmate, & inculpata ſinceraque noſtra fide aſſumant, utque ſi forte de iis, quæ Romæ geſta ſunt, interrogati fuerint, con-E veniens ad eos, dictumque, ſicut declaravimus, dent reſponſum.

VIII. De noſtris autem ad ſanctiſſimum Alexandriæ patriarcham literis, etiam ad ſanctiſſimum Jeroſolymor. patriarcham ſcripſimus; quo ſi ipſe nanciſci non potueris facilitatem illas mittendi, ipſe ad ejus beatitudinem dirigat. Et nunc quidem urgente profectionem ſuam ſanctitatis tuæ genero, paucis verbis, ac obiter quæ evenerunt enarra-

vi-

ANNO CHRISTI 1053.

vimus. Poſtea vero, ſi neceſſa fuerit, fuſius apertiuſque ſcribemus iis de rebus, necnon mittamus ſcriptum, quod adverſus nos depoſitum fuit in myſtica, divinaque menſa. Ex quo diſces iſtorum in fide perverſitatem; quodque omni imperitia & ruſticitate, immo, ut verius dicatur, ſtupore, ac dementia conferti ſint.

Dominus in proſpera valetudine conſervet perfectionem tuam, orantem pro nobis.

A ἐν ἐκτόμῳ καὶ κατὰ τὸ νεωτερικὸν διεξήλθομεν. μετὰ δὲ τοῦτο πλατύτερον καὶ σαφέστερον, εἴ γε δεήσει, ἐπιστελοῦμεν πρὸς σὲ περὶ τούτων· ἐπιστείλαντες καὶ αὐτὸ τὸ καθ' ἡμῶν ἐποτεθὲν ἔγγραφον, ἐν τῇ μυστικῇ καὶ θείᾳ τραπέζῃ. καὶ μαθήσῃ ἐκ τούτου, τὸ διάστροφον τούτων περὶ τὴν πίστιν· καὶ ὡς ἀμαθίας πάσης καὶ ἀγροικίας, πολλῷ δὲ εἰπεῖν, ἐμβροντησίας καὶ ἀφροσύνης πεπλήρωνται.

Ὁ Θεὸς ἐν ὑγείᾳ διαφυλάξαι τὴν σὴν τελειότητα, εὐχομένην ὑπὲρ ἡμῶν.

CONCILIUM NARBONENSE,

In quo treuga & pax confirmatæ eſt VIII. Kalend. Septembr. Anno MLIV. indict. VII.

Ex archivo archiepiſcopi Narbonenſis edidit Steph. Baluzius V. Cl. in opera de concordia ſacerdot. & imp.

PRÆFATIO.

ANno Dominicæ incarnationis MLIV. Indictione VII. Epacta nona, concurrente V. octavo Kal. Septembris, convenitus erat apud urbem Narbonam, decem venerabilium epiſcoporum, Bernardi ſcilicet Biterrenſis, & Gonterii Agathenſis, & Roſtagni Luteſvenſis, & Arnaldi Magalonenſis, Froterii quoque Namauſenſis, Guifredi vero Carcaſſenſis, immo Berangarii Gerundenſis, Guifredi Barchinonenſis, necnon Guillelmi Albienſis: inter quos fuere legati domni Guillelmi Urgellanſis, videlicet Berengarii, & Ugonis Uzatenſis. Præſidante domno Guifredo prædictæ urbis archipræſule, cujus induſtria prædicta ſynodus, opitulante Petro Ramnudi comite, atque Berengario vicecomite, cum abbatum & clericorum ac quorumdam nobilium & ignobilium non minima multitudine, ad confirmandam pariter & cuſtodiendam treugam & pacem, & dilectionem quam univerſalis eccleſia unanimiter inſtituit, & reformandum ejuſdem ſtatum, qui a pravis conculcabatur hominibus, Dominicis obtemperantes juſſibus pro temporalibus commodis commiſſæ ſibi plebi impenſis, a ſummo omnium paſtore, ut æterna præmia mereantur adipiſci in ſæcula:

CAPITULA.

I.

1. DE TREUGA.

Primo ergo omnium inſtitutionum noſtrarum, quæ in hoc tomo ſcribenda ſunt, monemus, & mandamus ſecundum præceptum Dei, & noſtrum, ut nullus Chriſtianorum alium quamlibet Chriſtianum occidat: quia qui Chriſtianum occidit, ſine dubio Chriſti ſanguinem fundit. Si quis vero, quod non optamus, injuſte hominem occiderit, per legem eum emendet.

II.

Iterum mandamus atque confirmamus ipſam treugam Dei, quæ a nobis * dudum conſtituta fuerat, & nunc a pravis hominibus diſrupta eſſe videtur: ut firmiter deinceps ab omnibus teneatur. Igitur obſecramus per Deum, & monemus, ut

B nemo Chriſtianorum, quemlibet Chriſtianum requirat ad malefaciendum ab occaſu ſolis quartæ feriæ, uſque ſecundæ feriæ illuceſcente Sole.

* circa annum 1047. quo tempore fere ubique recepta.

III.

Præcipimus etiam, ut a prima dominica adventus domini, uſque octavas tranſactas epiphaniæ; ſive a prima dominica quæ eſt ante caput jejuniorum, uſque tranſactas octavas paſchæ; ſive a dominica ante aſcenſionem domini, uſque octavas pen-

C tecoſten * expletas; vel de feſtivitatibus ſanctæ Mariæ, & in vigiliis ejuſdem, & in vigilia ſancti Joannis Baptiſtæ, vel in feſtivitate ejuſdem, atque in vigiliis apoſtolorum, & in feſtivitatibus eorumdem, & in vigilia vinculæ ſancti Petri, & in feſtivitate ejuſdem, & in vigilia ſanctorum Juſti & Paſtoris, & ſolennitate eorumdem, & in vigilia ſancti Laurentii, ejuſdemque feſtivitate, & in feſtivitate ſancti Michaelis, & in vigilia omnium

D Sanctorum, & in feſtivitate eorumdem, & in feſtivitate ſancti Martini, & in jejuniis quatuor temporum: in præſcriptis jejuniis, ſive feſtivitatibus, atque vigiliis, nemo Chriſtianorum quemlibet alium Chriſtianum lædat, neque dehoneſtare, aut deprædare de ſuis rebus præſumat.

* Sic legitur: et & quædam alia hujuſmodi.

IV.

Hanc treugam domini firmiter cuſtodiri præcipimus: & omnes qui eam tenuerint, & fideliter obſervarint, benedictio-

E nem ſempiternam ab ipſo Jeſu Chriſto domino & ſalvatore noſtro percipiant, & hæreditatem æternæ vitæ ſine fine poſſideant. Illi autem qui rebelles extiterint, vel tranſgreſſores, ſive qui auxilium eis in aliquo præbuerint, tamdiu anathematis vinculo ſubjaceant, quouſque digne arbitrio proprii epiſcopi ſatisfaciant.

V.

Si quis autem voluntarie aut ſcienter

ho-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1054

hominem occiderit in hac treuga, aut apprehenderit, aut caſtrum cujuslibet tulerit, aut deſtruxerit, aut in..... indictam treugam inſidiando, aut aguitando facere volens comprobatus fuerit: ab omni cœtu Chriſtianorum definitum eſt in omni vita ſua perpetuo damnetur exilio.

VI.

Si quis autem aliter alicui aliquam injuriam fecerit, aut damnum: in judicio proprii epiſcopi, aut clericorum ejuſdem, quibus idem epiſcopus commiſerit, ſecundum modum culpæ directionem faciat per judicium aquæ frigidæ, aut per exilium, ſicut ſtatutum aſt.

VII.

Quicumque vero adpropinquante quadragesimæ tempore, ſive aſcenſionis domini, vel pentecoſtes, necnon & adventus domini, qui eſt treugam Domini caſtrum, vel munitionem conſtruere voluerit: non illi facere hoc liceat, niſi duas hebdomadas, cunctis ſcientibus, ante prædictum tempus incipiant.

VIII.

De debitoribus vero & fidejuſſoribus, ut ſi contendunt ea quæ debent, projiciantur ab eccleſis: & in illorum parochia nemo faciat ſacrum miniſterium, uſque præſcripti debitores reddant debita.

IX.

Oliveta namque, cujus pignoris in ipſo aquarum diluvio pacem legimus terris redditam, & de cujus liquore ſanctum chriſma conficitur, necnon & altaria ſancta illuminantur, ſub tam firmam pacem ſtatuimus: ut nemo Chriſtianorum eam præcidera audear, vel ad deformitatem truncare, neque earumdem fructus rapere. Quod qui fecerit, juxta quod definitum de ceteris, per treugam Dei ea amendet.

X.

Oves ergo, & earum paſtores eas cuſtodientes, ſimiliter in treugam Dei permaneant cunctis diebus, in cunctis locis: ita ut nullus Chriſtianus eas deprædare præſumat, neque illas, neque illarum paſtores, lædere, vel invadere. Quod qui fecerit per Dei treugam, hoc totum emendet.

XI.

II. DE PACE. Pacem autem a nobis ſive a principibus olim conſtitutam, mandamus, ſive firmamus ut ab hodierna die & deinceps eccleſiam nullus hominum infringat; neque manſiones, quæ in circuitu eccleſiarum ſunt & erunt; neque aliquid ex omnibus, quæ infra xxx. paſſus ſunt eccleſiæ & erunt, violenter auferre audeat, aut præſumere: niſi epiſcopus, aut cui ipſe juſſerit, propter ſuum cenſum, aut propter hominem excommunicatum: excepta munitione, quæ infra prædictos paſſus xxx. eccleſiæ ſita fuerit ad concitandum bella & contentiones.

ANNO CHRISTI 1054

XII.

Cenſemus iterum, ut ne quis hominum terras, vel res cujuſcumque eccleſiæ vindicare præſumat, ſine dono & permiſſione illius cujus eadem eccleſia fuerit.

XIII.

Reditus vero ſynodales nemo laicorum in opus ſuum retineat, præter conſenſum epiſcoporum, vel clericorum: ſed quibus jure debentur omnino reſtituat.

XIV.

Monemus iterum, ut nullus laicorum in opus ſuum retineat primitias, neque oblationes, neque cimeteriorum pretia, neque ova, aut ea quæ ad eos dantur per aſperſionem ſalis & aquæ in cœna domini, neque trigintarios qui recte debentur a clericis recipi pro fidelium defunctorum orationibus: ſed clericis qui eiſdem eccleſiis præſunt, utendos relinquat: nec quicquam ex fevo *, quod pro eadem eccleſia tenet, minuere præſumat.

* mendoſe legebatur ſæno.

XV.

Clericis quoque, monachis, atque ſanctimonialibus, fœminis, & comitibus eorum, militaria arma non portantibus, ut aliquid ex bonis eorum nemo apprehendat, nec rapiendo auferat.

XVI.

Eas vero res, & terras, ac vineas, & cetera, quæ in jus proprium ac dominium canonici, & monachi, ſanctimoniales fœminæ habent & habere noſcuntur, nullus hominum vel fœminarum invadere, rapere aut tollere præſumat, nec aliquid inde uſurpare; neque per vim, neque per vicariam, neque per diſtrictionem ibi ullam hoſpitalitatem accipiat: niſi permiſſionem, vel donum epiſcoporum vel canonicorum & abbatum, ad quos eadem res pertinuerit, adquirere potuerint.

XVII.

Inſuper eas villas, & manſos, terras, & vineas, ſive eccleſias, quæ a fidelibus Dei collatæ eſſe videntur in opus canonicorum, ut commune inde viverent, quæ veraciter ſciri poteſt in hoc opus data eſſe noſcuntur, nullius perſona hominum auſus ſit habere vel retinere, neque per vicariam, neque per fevum, neque per bajuliam, neque per ullam vocem, ſine propria voluntate epiſcopi, & canonicorum, vel abbatum, canonicorum, ad quos eas res pertinere noſcuntur, cum voluntate canonicorum ſuorum, niſi quantum præſcripti canonici cum præſcriptis ſecularibus communiter voluerint.

XVIII.

Statuimus autem, inter vos de contentionibus terrarum, & de debitoribus & fidejuſſoribus, Dei authoritate, & noſtra,

ut

ut nemo ex eis vindictam ſumat: donec ante proprii ſui epiſcopi, & poteſtatis, cujus ditionis fuerit, præſentiam veniens, cauſam ſuam exponat, ut alicujus eorum judicio terminetur, atque definiatur. Epiſcopus autem & princeps regionis ipſius, quibus eadem res pertinuerit ad diſtringendum, noceat reſiſtenti, & adjuvet obedientem.

XIX.

Nullus etiam Chriſtianorum ullam ſubſtantiam villani non apprehendat, niſi tantum corpus ſuum per forfacturam quam ipſe per ſe faciat, & non diſtringat eum niſi per directum.

XX.

Caballarium autem nemo apprehendat, ut * redat faciat, neque faciat, neque ſubſtantiam ejus tollat, niſi tantum per directum.

* vox corrupta.

XXI.

Rapinas & prædas ex quibuslibet Chriſtianorum nemo virorum aut mulierum faciat.

XXII.

Præcipimus etiam, ut equas nemo rapiat, niſi homo deſuper inventus fuerit armatus. Aleſea vero nemo incendat.

XXIII.

Fuci prænotato & publico, latronique atque prædoni, in Chriſtianis nemo auxilium præbeat: neque ad illud agendum eum conducat ſe ſciente, niſi ad ſatisfactionem veniant.

XXIV.

Negociatores, & oratores qui ferunt ſportas, nemo ſubſtantiam eorum apprehendat.

XXV.

Hanc autem inſtitutionem prædictam monemus pariter & obſecramus, ut omnes homines & fœminæ in prædictis comitatibus ſive epiſcopatibus degentes firmiter teneant, atque intente cuſtodiant ſecundum ſuum poſſe.

XXVI.

Quod ſi quis eorumdem hominum vel fœminarum prædictam pacem ac inſtitutionem præſumptuoſe infregerit, & infra XL. dies non emendaverit, noverit ſe tamdiu extraneum a Chriſtianorum conſortio, & a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ ſegregatum, donec ei, cui damnum pertulerit, duplum reſtituat; & poteſtati illius terræ, in qua illud actum fuerit, XL. ſolidos emendet; & epiſcopo ejuſdem terræ emendet, manu propria jurando ſuper altare ſedis, aut ſuper quo liberavit, quo epiſcopus juſſerit, quia amplius emendare non debeat pro tranſgreſſione excommunicationis; aut emendet ei XL. ſolidos ſine ſacramento.

XXVII.

Dicimus iterum, ut hæc inſtitutio ab omnibus firmiter teneatur, ſicut ſuperius ſcriptum eſt: præter eos qui de ſuo alode, vel ſevo, ſive bajulia, inſtitutores extiterint.

XXVIII.

Quam inſtitutionem quicumque tranſgreſſus fuerit, obedire nolens ſupradictis inſtitutionibus: presbyter ei miſſam non cantet, neque ullum ſacrum officium, neque communicet eum, vel ſepeliat, ſe ſciente.

XXIX.

Si autem quislibet hominum, vel fœminarum, ab hac die & deinceps auſu temerario hujus noſtræ inſtitutionis violator extiterit: anathematis vinculo ferlatur, & a ſancta Dei eccleſia procul pellatur, & ab omnium cœtu Chriſtianorum tamdiu ſeparetur, donec ad ſatisfactionem indubitanter veniat.

CONVENTUS BARCINONENSIS

ANNO DOMINI MLIV.

ANno ſalutis humanæ MLIV. convenerunt apud Barcinonem Guifredus Narbonenſis, & Raimbaldus Arelatenſis, archiepiſcopi; epiſcopi vero, Guislibertus Barcinonenſis, Guillelmus Auſonenſis, & Berengarius Gerundenſis. Quo in conventu lectum eſt decretum Raymundi comitis Barcinonenſis, & Adalmodis comitiſſæ, adverſus invaſores bonorum eccleſiæ Barcinonenſis. *Ex ſchedis Petri de Marca Pariſienſ. archiepiſcopi.*

Decretum Raimundi & Adalmodis Comitum Barcinonenſium ne quis invadat res ſeu poſſeſſiones Eccleſiæ Barcinonenſis.

Ex Marca Hiſp. in appen. p. 1103.

APud ſanctam Barcinonenſis Eccleſiæ ſedem execrabilis penitus & radicitus abolendus inoleverat uſus, quem ſacri omnimodo canones deteſtantur, ſcilicet ut vinum juris Canonicorum ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ ſeu aliud quodlibet poſſidendum, poteſtati illorum ſubjectum, a dominio ſui ſepararetur, adeo ut invaſores domos illorum ingrederentur, & quicquid delectabile eſſet viſui, ſeu vinum, ſeu alia qualibet poſſeſſio, ſecum diripiendo auferret. Unde placuit gloriosiſſimis Barchinonenſium principibus, Remundo videlicet inclito Comiti, conjugique ſuæ nobiliſſimæ Adalmodæ, ut hoc vitium funditus extirparetur & a poſſeſſionibus Canonicorum procul ſegregaretur, atque ſimul hoc decretum ſtatuerunt pro amore ſummi Regis & pro redemptione ſuarum animarum. Quod ita ſe habet. In nomine divino ſummo trino. Nos divina providente clementia Barchinonenſium Princeps Remundus Comes & Adalmodis Comitiſſa hoc decretum

pa-

ANNO CHRISTI 1054.

pariter ſancimus ut nemo hominum quod juris A eſſe cernitur Canonicorum ſedis ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ violare amplius audeat, qui ſuos numero quadraginta, neque alienæ pecuniæ iova ſor domos eorum ab hodierno die & deinceps amplius audeat ingredi & aliquid illorum ſubditum poteſtati ſeu vi ſeu clam ſecum auferre, hoc videlicet modo ut nemo eorum adquirendarum pecuniarum vel gratia alterius vinum vel poſſeſſionem aliquam ſuam dicat eſſe. Quod ſi fecerit & comprobatum fuerit, ab hoc edicto vel donatione procul pellatur, & ipſe qui in hoc convicio inventus fuerit, in hoc decreto non habeatur. Quod ſi nos aut aliquis ſuccedentium in principatu vel niſi fuerimus hoc decretum vel pactum adnoſlare, anathematis vinculo conſtringamur ac ſancti ſpiritus gladio feriamur. Actum eſt hoc XXI. Kal. Decembris anno incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti LIIII. poſt milleſimum, regni vero Regis Henrici XXIIII. Reimundus Comes. Guiſlibertus gratia Dei Epiſcopus. Willelmus gratia Dei Epiſcopus Auſonenſis Eccleſiæ. Almodis Dei gratia Comitiſſa. Berengarius Dei gratia Gerundenſis Epiſcopus. S. Remundi Guillelmi. S. Raimundi Comes. Guifredus ſanctæ primæ Eccleſiæ ſedis Narbonenſis Epiſcopus ſubſcripſi. Raimbaldus Archiepiſcopus ſubſcripſi. Miro Presbyter, qui hæc ſcripſit die & anno quo ſupra.

ANNO CHRISTI 1054.

CONCILIUM MOGUNTINUM

In quo electus Victor papa II. anno MLIV.

Continuator chronici Hermanni, ad annum MLIV. B Conventus, inquit, ab imperatore Moguntiæ factus eſt, in quo Gebehardus Eiſtetenſium epiſcopus, ab epiſcopis electus, Romamque miſſus; ibique honorifice ſuſceptus, in ſequenti quadrageſima, anni nimirum MLV. in cœna Domini MLV. papa ordinatus, Victoris II. nomen accepit.

ANNO CHRISTI 1055. ANNO CHRISTI 1057.

VITA ET EPISTOLA

VICTORIS PAPÆ II.

Victor quando & a quibus electus pontifex.

Victor, cui nomen Gebehardus erat, eccleſiæque Eiſtetenſi magna cum utilitate præſidebat, juſſu cleri Romani per Hildebrandum eccleſiæ Romanæ ſubdiaconum ab imperatore poſtulatus, Romam adducitur: & conſenſu univerſi cleri ac populi pontifex anno Domini 1055. tempore Henrici III. imperatoris eligitur, & in die cœnæ Domini ſolenniter conſecratur. Ab imperatore eum ſibi præſentari poſtularunt, quoniam in eccleſia Romana, ut inquit Leo Oſtienſis, perſona ad tantum officium idonea reperiri non poterat.

Res geſtæ.

Ad corrigendos pravos uſus eccleſiæ Gallicanæ, cauſaſque quorumdam epiſcoporum cognoſcendas, Hildebrandum Romanæ eccleſiæ ſubdiaconum cardinalem, qui poſtea factus eſt pon- D tifex nomine Gregorius VII. legatum a latere in Gallias ablegavit, qui * Lugduni indicto concilio epiſcopum de ſimonia accuſatum miraculoſe ad propriam delicti confeſſionem adegit, dum juſſus recitare hymnum glorificationis, in eo, *& Spiritui ſancto* nequaquam pronuntiare potuiſſet. Anno pontificatus ſui primo paſſus eſt horrendam proditionem, cum ad ejus interitum ſubdiaconus quidam venenum (dictu pavendum!) in ſacrum calicem immiſit. Sed Deus duplici miraculo ne pontifex biberet obſtitit, & tanti ſacrilegii auctorem detexit. Lambertus rem geſtam ſic deſcribit: „Huic, nempe Victori papæ, ſubdiaconus toxicum in calicem miſit: quem cum „ipſe poſt conſecrationem levare vellet, nec poſſet, E „a Domino cauſam facti inquiſiturus, cum populo „ad orationem proſternitur, ſtatimque toxicator „a dæmone arripitur. Ita igitur cauſa manifeſtata, domnus papa calicem cum ſanguine dominico cuidam altari juſſit includi, & pro reliquiis in perpetuum conſervari. Deinde iterum cum populo tamdiu ad orationem proſter- C „nitur, quouſque ſubdiaconus a dæmonio liberaretur. Hæc Lambertus Urſpergenſis, aliive „plures.

* In Gallia quidem Lugdunenſi: ſed quo loco, incertum.

Ab Henrico imperatore Roma avocatus, in Germaniam veniens anno pontificatus ſui ſecundo, Chriſti Redemptoris 1056. invenit eum gravi morbo laborantem, & jam animam agentem. Accidit illud ſine dubio ſingulari Dei gratia. Nam paulo poſtquam coram pontifice peccatorum confeſſionem egiſſet, ablata reſtituiſſet, ab adſtantibus veniam petiviſſet, filiumque Henricum adhuc quinquennem ab electoribus tunc præſentibus regem conſtitutum Romanæque eccleſiæ commendatum Victori pontifici obtuliſſet, magno Dei beneficio per eumdem animam D ſuam Deo obtulit, cum annis octodecim in imperio regnaſſet. Agnes Auguſta mater puerum quidem religioſe educare cœpit: ſed cum ex ephebis exceſſiſſet, abſtractus a matre, factus eſt hoſtis Romanæ eccleſiæ, cujus beneficio, per Victorem Romanum, regnum Germaniæ conſecutus fuerat. Anno ſequente ex Germania in Urbem reverſus, excommunicavit Traſimundum comitem Theatinum, qui legatos Conſtantinopoli redeuntes ſpoliaverat.

Henrici imperatoris obitus.

Henricus IV. fit rex Germ.

Hujus temporibus, magno totius Germanorum eccleſiæ beneficio, ſanctus Anno in cathedra Colonienſi collocatur archiepiſcopus: qui Henrico imperatori, a quo graviter exagitabatur, propterea quod libere eum reprehenderet, E futurum obitum prædixit.

S. Anno fit archiepiſcopus Colonien.

Defunctus eſt Victor papa Florentiæ anno Chriſti 1057. die 28. Julii, cum ſediſſet annos duos, menſes tres, & dies quindecim: ſepultus eſt loco eodem quo obierat. Ceſſavit epiſcopatus, auctore Lamberto, a vigeſima octava Julii ad ſecundam Auguſti per dies quinque.

Obitus Victoris.

ANNO CHRISTI 1055.

VICTORIS PAPÆ II. LITTERÆ,

quibus eccleſiæ Silvæ Candidæ privilegia Humberti epiſcopi gratia am[~]lificat.

Victor epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri & epiſcopo Humberto, & per eum eccleſiæ ſanctarum virginum & martyrum, Rufinæ & Secundæ, quæ nominatur Silva Candida, in perpetuum.

OFficii noſtri eſſe dignoſcitur, ut ex apice ſummæ apoſtolicæ ſedis, cui Deo auctore præſidemus, univerſitati eccleſiarum tamquam noſtris reliquis membris conſulamus. In qua utique, ſi pia & neceſſaria ſolicitudine debemus B operam noſtram etiam longinquis, & non quærentibus ultro porrigere: multo magis propinquis ſequela, merito eam debemus exigentibus prorogare: quia dum tempus habemus, ad omnes debemus bonum operari, maxime autem ad domeſticos fidei, juxta magiſterium divi apoſtoli Pauli. Ut enim ipſe atteſtatur, qui ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior. Ad inſtar ſiquidem viſibilis ignis, inviſibilis caritas paucis * viciniora ſibi corripit, & inde gradatim ad longinquiora ſe extendit. Quapropter ſecundum ſuggeſtionem tuam, noſter reverendiſſime confrater, & coepiſcope Humberte, ad aliquam temporalem memoriæ deceſſori noſtro domino Leoni, & ju C giter in ſancta Romana & apoſtolica, ſed etiam ſupra vires tuas & facultates hactenus exhibuiſti, per hujus noſtri privilegii ſanctionem decernentes concedimus, & confirmamus tibi, & per te atque propter te in perpetuum, reverendæ eccleſiæ ſanctarum virginum & martyrum, Rufinæ ac Secundæ, quæ nominatur Silva Candida, in fundo, qui vocatur Buſcus, quicquid auri, argenti, pallii, ſeu ceræ, vel quarumcumque rerum omnino jactatum, vel poſitum fuerit, vel oblatum in toto altari majori ſancti Petri, ſive in ejus venerabili confeſſione, aut certe ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus oblatum ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna Domini, uſque dum completorium peractum fuerit, veluti in ſabbato ſan D cto ab hora tertia per totam ipſam diem, deinceps uſque poſt expletam in craſtinum miſſam, qualeſcumque, vel quantaſcumque oblationes præfati altaris, & confeſſionis ejus, per privilegia venerabilis Sergii, & multorum anteceſſorum noſtrorum, jam dicta eccleſia ſanctarum Rufinæ, ac Secundæ promeruit, retinuit, retinet, etiam retineat ad perpetuam animæ noſtræ mercedem, nominiſque noſtri & ſervitii ſui in ſancta Romana eccleſia memoriam illarum oblationum,

* *ſ. ſpatia.*

A quas eidem ſacroſanctæ eccleſiæ per hoc noſtrum privilegium adjiciendo concedimus, & confirmamus, ſicut ſuperius dictum eſt: ſcilicet ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna domini, uſque poſt completorium: ſalva ſibi per omnia, & hoc noſtro privilegio eidem in perpetuum reſervata, & confirmata * confeſſione, & confirmatione omnium oblationum, quas per privilegia anteceſſorum noſtrorum hactenus accipere, & ſibi habere conſervetur: videlicet in die palmarum, in cœna domini, & in paraſceve, in ſabbato ſancto, & die dominica. Neque enim illud noſtrum ita adjicimus, ut illud anteceſſorum noſtrorum donum in aliquo minuamus. In qua utique conceſſione, & confirma B tione, nil novitatis arbitramur egiſſe: ſcilicet exemplo reverendiſſimorum prædeceſſorum noſtrorum, & copia ſanctæ Romanæ eccleſiæ, inopiam lateralis, & maxime domeſticæ filiæ, laudabili libertate ſecundum apoſtolicam inſtitutionem ſupplere. Venerabilis apoſtolicæ ſedis cenſura ſub divini conteſtatione judicii, & anathematis interpoſitione ſtatuentes interdicimus, ut nullus unquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum adminiſtrator, ſeu alia quælibet, & quantumlibet magna, parvaque perſona, audeat vel præſumat, contra hujus noſtræ donationis privilegium cogere, aut aliter quicquam alienare, auferre, aut minuere: ſed potius firmum, & ſtabile in C perpetuum, ſicut conceſſum & confirmatum eſt, permaneat. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu hoc noſtrum apoſtolicæ ſedis ſtatutum, in quoquam infringere præſumpſerit, & coadjutor illius in aliquo extiterit: auctoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, & apoſtolorum principis Petri, cujus licet indigni, dignatione divina, vice fungimur, vinculo anathematis ſit mancipatus, & a regno Dei ſegregatus, & diabolo, & angelis ejus, niſi forte reſipiſcens ſatisfaciat, indiſſolubiliter aggregetur. Qui vero pio reſpectu obſervator & defenſor hujus conceſſionis & confirmationis extiterit, poteſtate beati Petri apoſtolorum principis, & precibus ſanctarum virginum, ac Chriſti martyrum, Ru D finæ & Secundæ, cæleſtis regni introitum, & gratiam, atque gloriam a juſto judice Domino Deo noſtro, vitamque æternam percipere mereatur in ſæcula ſæculorum, Amen. Scriptum per manus Gregorii notarii, & ſcriniarii S. Romanæ eccleſiæ in menſe Maii, Indict. x. Bene valete. Datum octavo Idus Maii, per manus Aribonis diaconi, anno 3. domini papæ Victoris II. Indict. x. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, &c. Si quæ igitur in futurum, &c. Cunctis autem, &c.

* *Lege conceſſione.*

ANNO CHRISTI 1055.

(1) CONCILIUM FLORENTINUM,

Contra alienatores rerum eccleſiaſticarum, celebratum anno Domini MLV. tempore Victoris papæ II.

Decreta & acta concilii quæ ſuerint.

AUctoritate Leonis Oſtienſis conſtat hanc ſynodum in præſentia Victoris papæ, & Henrici imperatoris celebratam eſſe. Conſtitutum E fuiſſe in ea decretum de bonis eccleſiæ non alienandis, teſtatur Petrus Damianus in epiſtola ad Donnum V. epiſcopum, quæ eſt duodecima libri

(1) In hoc forte concilio anathematizatus Narbonenſis Archiepiſcopus, ut tradit Querimonia Berengarii Vicecomitis Narbonen. in Concilio Toloſano anni 1056. infra afferenda, ubi verſus finem legitur: *Nos autem, niſi timor Dei eſſet, parvi penderemus ſuam excommunicationem, quem tot malis novimus ſceleratum, & a Papa Victore cum ſuo. Epiſcopis anathematizatum, & Simoniacum &c.*

ANNO CHRISTI 1055.

bri IV. In eadem hac ſynodo damnatum fuiſſe Berengarium conſtat teſtimonio Lanfranci, qui aſſerit Victorem ipſum in omnibus conciliis quæ celebravit, vel celebranda curavit, cuncta a prædeceſſore conſtituta confirmaſſe: præcipue quæ circa damnationem hæreſeos Berengarii per ipſum

A geſta fuerant. Ait enim: *Quæ ſententia Leonis papæ non effugit ſucceſſorem quoque ſuum felicis memoriæ papam Victorem. Sed quidquid de hac re ſeu de ceteris ipſe ſtatuit, ſtatuive præcepit, hoc etiam iſte ſua atque omnium conciliorum ſuorum auctoritate firmavit.* Vide Baronium prædicto loco.

ANNO CHRISTI 1055.

** Lugdunenſe appellavit Binius, nullo certo argumento.*

CONCILIUM IN LUGDUNENSI *

Gallia celebratum, quo epiſcopus quidam per Hildebrandum ſedis apoſtolicæ legatum miraculoſe de crimine ſimoniæ convincitur, anno domini MLV. tempore Victoris papæ II. celebratum.

Hildebrandus cor judicavit.

HIldebrandus S. Romanæ eccleſiæ cardinalis ſubdiaconus, quem Victor papa ad corrigendos pravos uſus eccleſiæ Gallicanæ legatum a latere miſerat in Galliam, Lugduni concilium congregavit; de quo ex antiquioribus geſtis Romanorum pontificum a Nicolao Aragonio congeſtis hæc deſcripſit Baronius: Eodem tempore, cum ſimoniaca hæreſis totam Italiam & Burgundiam occupaſſet: idem pontifex miſit a latere ſuo eumdem * archidiaconum Hildebrandum ad ultramontanas partes cum quibuſdam epiſcopis. Cum autem ad Lugdunenſem provinciam perveniſſet, in ea ſynodum celebravit: in qua per ipſum archidiaconum Deus maximum dignatus eſt operari miraculum. Reſidentibus enim in ea ſynodo archiepiſcopis, epiſcopis, & aliarum eccleſiarum prælatis: archiepiſcopus vir quidam litteratus, & accuſatores pecunia corrupit, & ſibi amicos fecit. Mane autem facto rediens ad ſynodum, audacter dixit: Ubi ſunt qui me accuſant? Exeat in publicum quicumque me voluerit damnare.

** Tunc non niſi ſubdiaconum.*

Tunc, obmuteſcentibus cunctis, prædictus archidiaconus, tamquam vir diſcretus, & ſapiens, convertens ſe ad illum, dixit: Crediſne, o archiepiſcope, Spiritum ſanctum cum Patre & Filio unam eſſe ſubſtantiam deitatis? Quo reſpondente, Credo: addidit archidiaconus: Dic *Gloria Patri & Filio, & Spiritui Sancto*. Tunc ille *Gloria Patri, & Filio*, expedite dicebat: ſed Spiritum ſanctum nullatenus proferre poterat. Quem cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret: videns ſe per divinum judicium omnino confuſum, procidit ad pedes archidiaconi, & confeſſus eſt proprio ore ſe ſimoniacum eſſe. Poſtquam vero a ſacerdotali officio eſt depoſitus, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*, libera clara voce decantavit. Quod factum ſimoniacos in tantum perterruit, quod præter alios prælatos eccleſiarum viginti ſeptem, epiſcopi quadraginta quinque ſi-

Archiepiſcopus miraculo arguitur ſimoniacus.

B moniacos ſe eſſe confeſſi ſunt, & ſuis honoribus abſque ulla alia accuſatione renuntiaverunt. Celebrata ſynodo, & aliis rebus rite ordinatis & compoſitis, legati ad Urbem redierunt.

Eamdem hiſtoriam recitant Deſiderius abbas Caſinenſis, VVilhelmus Malmeſburgenſis bibliothecarius, & Petrus Damiani in epiſtola ad Dominicum & fratres eremi, & ad Nicolaum papam, his verbis: Interea illud etiam quod Hildebrando Romanæ eccleſiæ archidiacono referente didici, hic inſerere operæ pretium judicamus. Nam cum adhuc ſubdiaconatus dumtaxat fungeretur officio, a Victore papa apocriſiarius in Gallias deſtinatus, ſynodum congregavit: in qua videlicet ſex epiſcopos diverſis criminibus involutos ex apoſtolicæ

Tom. III. epiſt. 19. c. 6.

C ſedis auctoritate depoſuit. Inter quos quidam erat epiſcopus, qui, quoniam per ſimoniacam hæreſim ad epiſcopatus culmen irrepſerat, Spiritum ſanctum verbis exprimere, quibuſcumque tentaret niſibus, non valebat. Et quidem Patrem, & Filium expedite ſatis ac facile proferebat: ad Spiritum vero ſanctum cum perveniſſet, mox lingua balbutiens tandem rigida manebat. Merito ſiquidem Spiritum ſanctum dum emit, amiſit: ut qui excluſus erat ab anima, procul etiam conſequenter eſſet a lingua. Hac igitur difficultate convictus, epiſcopale * decarceravit officium. *Hæc Petrus.*

** renunciavit.*

Hæc eadem de Hildebrando recitat VVilhelmus Malmeſburienſis bibliothecarius, ex relatione ſancti Hu-

D *gonis abbatis Cluniacenſis, atque in fine ait:* Hujus miraculi teſtis fuit abbas ſæpe nominatus, *Hugo ſcilicet*, qui dejectum epiſcopum per loca ſecum ducens, illius rei experimentum ſæpe riſit: de quorum verborum certitudine dubitantem omnis Europa confutat, quæ Cluniacenſis religionis numerum per eum augmentatum non neſcit. *Hæc de Hildebrando VVilhelmus ex Hugone.*

VVilhelmus Malmeſburienſis de geſtis regum Anglorum lib. 5.

CONCILIUM LEXOVIENSE

A Legato ſedis Apoſtolicæ coactum, in quo Malgerius Rotomagenſis Antiſtes a Comprovincialibus Epiſcopis annuente Guillelmo Notho Normannorum Duce ab Epiſcopali munere arcetur anno Domini 1055.

Ex Beſſin. Concil. Rotomag. p. 46.

PAuca ex actis Concilii Lexovienſis ſuperſunt, quæ Guillelmus Pictavienſis Lexoviorum Archidiaconus coætaneus ſcriptor, Guillelmus Gemmeticenſis, Ordericus Vitalis, & Guillelmus Malmeſburienſis poſteris conſignarunt. Ejus celebrandi cauſam Malgerii abdicationem fuiſſe ferunt. Cujus occaſione nonnulla contra corruptiſſimos ejus ævi mores, & maxime contra effrænatam

E Clericorum libidinem, & alia nonnulla ſancita fuiſſe, acta Concilii Rotomagenſis ſub Joanne II. produnt. Quod ad potiſſimam celebrandi Concilii cauſam ſpectat, Malgerii ſcilicet depoſitionem, quatuor præcipuas abdicationis ejus cauſas complectitur Guillelmus Pictavienſis, geſtorum Guillelmi Conquæſtoris nobilis ſcriptor; Rerum nempe eccleſiaſticarum diſtractionem, rapacitatem,

ANNO CHRISTI 1055.

vitæ incontinentiam, & ſedis apoſtolicæ contemptum. Legitimis hiſce cauſis acceſſerunt aliæ duæ, quas commemorant Guillelmus Malmeſburienſis & Ordericus Vitalis; altera quidem, Guillelmi odium ex recenti memoria rebellionis Malgerii; altera vero, inceſtarum cum Mathilde nuptiarum reprehenſio, quas paulo ante in Concilio Remenſi damnatas a Leone IX. certum eſt. Priores hæc verborum ſerie proſequitur Guillelmus Pictavienſis. *Quam pietas plurimorum ornando ditavit, ſpoliando attenuavit eccleſiam: non ſponſus ejus, vel pater dicendus, ſed rapaciſſimus prædo. Menſas equidem nimium ſufficientes, nimium nitidas præbere, largiendo laudem emere amabat, ſpecie liberalitatis prodigus: ſæpenumero monitus atque caſtigatus privatim atque publice, Domini ſui juvenis & laici ſapiente diligentia, pergere malebat eadem pravitatis via. Necdum enim modum poſuit largitioni, donec ſedes metropolitana omni fere ornamento caruit & theſauro: præterea moleſtus infamiæ ejus odor diffundebatur ob alia crimina. Læſit inſuper injuria non levi eccleſiam univerſalem, cujus unicum Primatem non ea qua decuit obedientia veneratus eſt; nam Apoſtolici mandato ſæpius ad Romanum Concilium accitus venire renuit. Princeps igitur animadvertens jam non monitis agi oportere in cauſa præcipue gravitatis, ne altra patiendo ſupremi judicis iram irritaret in ſe, depoſuit patruum in publico ſanctæ ſynodi Apoſtolici Vicario, cunctiſque Normanniæ epiſcopis juxta Canonum authoritatem ſententiam dantibus unanimi conſenſu. Maurilium vero cathedræ liberatæ providit ex Italia &c.*

Hæc Pictavinus, qui Hugonis Lexovienſis zelum eodem libro commendat, quod in ea depoſitione vox juſtitiæ ſonora fuerit, conſtanter permanens in parte Dei, propter Deum damnans filium patrui ſui, Richardi ſcilicet II. cujus Hugo ex fratre Guillelmo Arcenſi Comite nepos fuit. Eadem ferme tradit Guilelmus Malmeſburienſis. At Guillelmus Gemmeticenſis hæc ſcribit l. 7. Hiſtoriæ: *Eo tempore Malgerius Archipræſul Rotomagenſis deſipere cœpit, & inſipientia ductus Archipræſulatum Duci reddidit. Dux autem Malgerium in inſulam quæ dicitur Ghernecium retruſit, & ſynodi decreto metropolitanam ſedem Maurilio Fiſcanenſi monacho multis virtutibus excellenti tradidit.*

Hactenus Gemmeticenſis. Eidem ſuppar Ordericus Vitalis in ea, quam refert ex Guillelmo duce in extremo ſuæ vitæ ſpiritu conſtituto geſtorum ſuorum anacephalæoſi, alteram depoſitionis cauſam prodit, conceptum videlicet Principis odium adverſus Pontificem, ſimul cum Guillelmo Arcacenſi fratre perduellionis reum. Rem ita edisserit Ordericus. *Non multo poſt, alia mihi graviſſima adverſitas oborta eſt. Patrui namque mei Malgerius Rotomagenſis archiepiſcopus, & Guillelmus frater ejus, cui Arcas & Comitatum Calogii gratis dederam, me velut nothum contempſerunt: & Henricum Regem, & Engelramnum Comitem Pontivi contra me accerſerunt &c.* Et poſt pauca. *Obſidione gravi Caſtrenſes coercui, & perjurum Comitem exulare coegi, nec in omni vita ſua redire ad id quod amiſerat, permiſi. Protervum quoque Præſulem, qui nec Deo devotus, nec mihi fidus erat, de Pontificali ſede per decretum Papæ depoſui: & Maurilium venerabilem cœnobitam, quem mihi de Florentia Italia tranſmiſerat, in loco ejus ſubrogavi.*

CONCILIUM TURONENSE,

Per Hildebrandum ſubdiaconum, & apoſtolicæ ſedis legatum, indictum, quo Berengarius abjurata hæreſi fidem catholicam eſt profeſſus anno Domini MLV. tempore Victoris papæ II.

Berengarius hæreſim ſuam abjurat & ſidem orthodoxam profitetur.

AUctoritate apoſtolica, per Hildebrandum ſubdiaconum & legatum a latere, Berengarium poſt deteſtationem & abjurationem hæreſeos, catholicæ fidei profeſſionem edidiſſe, ſcriptor hujus temporis Guitmundus Averſanus archiepiſcopus teſtatur his verbis: *Inde Romana eccleſia per beatum Leonem papam hæc Berengariano figmenta mox ſuo exortu damnavit: deinde per hunc ipſum, qui nunc præeſt, dominum Gregorium papam, tunc [a] archidiaconum ejuſdem Romanæ ſedis in concilio Turonenſi convicit: ipſumque Berengarium, ut videbatur, correctum, ac propriæ manus ſacramenta ſatisfacientem, clementer ſuſcepit.* Lanfrancus agens contra Berengarium teſtatur idem his verbis: *Denique in concilio Turonenſi, cui ipſius Victoris interfuere legati, data eſt tibi optio defendendi partem tuam. Quam cum defendendam ſuſcipere non auderes, confeſſus coram omnibus communem eccleſiæ fidem, juraſti te ab illa hora ita crediturum, ſicut in Romano concilio te juraſſe eſt ſuperius comprehenſum.* Ad hanc ſynodum Henricus imperator ſuos legatos miſit, per quos conquerebatur, quod Ferdinandus Magnus Caſtellæ ac Legionis rex, detrectaret Romano imperatori parere, ſibique contra jura moremque majorum nomen imperatoris arrogaret. Quæ cum inuſitata eſſent, petebat per eoſdem legatos, eum, ſi non monitus a cœptis deſiſteret, excommunicatione percelli, univerſamque Hiſpaniam ipſi ſubjectam interdicto ſubjici. Petitionem imperatoris juſtam eſſe patres concilii, una cum Victore pontifice, judicarunt: ideoque legatos quoſdam deputarunt, qui ad Ferdinandum regem profecti, eum a cœptis deſiſtere monerent, ſimulque eidem intimarent, quod ſi decreto pontificis & concilii non obtemperet, excommunicationis & interdicti ſententias metuere debeat. Hac legatione audita rex epiſcopos & principes regni convenire, quidve legatis reſponderi debeat, in conſultationem vocari præcipit.

Lib. 3 de ſacram.

[a] lege ſubdiaconum.

Henricus imperator legatos miſit ad ſynodum.

Quod cum factum eſſet, potiori parti viſum fuit Romano pontifici obediendum: adeoque nomine imperatoris & rebellione abſtinendum eſſe. Huic ſententiæ rex Ferdinandus acquieſcens, reſpondit legatis ſe effecturum quod ſedes apoſtolica præcepiſſet. Hæc ex Joanne Mariana, aliiſve ſupra recenſitis, Baronius anno 1055. num. 23. & ſequentibus.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Chr. 1055. n. 5. & 6.

Quia tam in Chronico Vindocinenſi, quam in Malleacenſi a Labbeo in Biblioth. publicatis Concilium Turonenſe cum præſenti anno conjungitur, a communi ſententia, quæ ab eo calculo non recedit, Bertoldus presbyter qui Hermanni Chronicon continuavit, quique illud in annum ſequentem differt, nos abducere non debet,

ANNO CHRISTI 1055.

bet, quia in rebus in Gallia geſtis ejuſdem nationis Scriptoribus magis credendum, quam aliis. De eo Malmeſburienſis lib. 3. de Vvillelmo primo pag. 113. *Sodalitati Catholicæ timens ſanctiſſimæ memoriæ Leo Papa Vercellis contra eum inſtituto Concilio tenebras nebuloſi erroris Evangelicorum teſtimoniorum fulgore depulit: ſed cum poſt obitum ejus virus hæreſeos in finibus quorumdam nebulonum diu conſotum iterum erumperet, Hildebrandus cum Archidiaconus eſſet* (nondum Archidiaconus, ſed tantum Subdiaconus erat Hildebrandus, ut ceteris argumentis liquet) *Turonis mox Papa* (nempe Hildebrandus, dictus poſtea Gregorius VII.) *Romæ adunatis Conciliis convictum ad dogmatis ſui anathema compulit. Berengarius plane quamvis ipſe ſententiam correxerit, omnes quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit. Quod Epiſcopum Carnotenſem* (ſcilicet Fulbertum) *prædixiſſe ajunt.* De eadem Synodo Turonenſi hæc habet Anonymus Chiffletianus in Opuſculo de Multiplici Berengarii Damnatione, anno MLXXXVIII. compoſito: *Victor quoque Papa, & in ſede, & in auctoritate ſucceſſor ſancti Leonis Papæ, miſſo Legato in Gallias venerabili inquam Hildebrando, tunc Archidiacono* (imo nondum Archidiacono) *ſed noſtri temporis Apoſtolico, generalem Synodum Turonis congregavit, in qua ipſe Beringerus accepta optione defendendi ſe, cum ſe penitus defendere non poſſet, ſub jurejurando propriam hæreſim anathematizavit, & communem ſanctæ Eccleſiæ fidem de veritate Corporis & Sanguinis Domini ſe deinceps ſervaturum ſub eodem juramento promiſit; licet poſtea ad eamdem hæreſim redierit.*

Hujus etiam Concilii meminit *Euſebius* cognomento appellatus *Bruno*, Andegavenſis epiſcopus in epiſtola ad Berengarium, illudque inter alia duo collocat, quorum unum apud Turonas, alterum in Andegavenſi civitate juſſu Fulconis Andegavorum Comitis habitum, in quibus pariter hæreſis Berengariana confixa fuit. Neutrius apud alios Auctores mentio: *Nos*, inquit, *totius Eccleſiæ ſcandalum, jure meritoque exhorreſcimus, cum ſalubriter & cum quiete pacis Chriſtianæ vivere poſſimus verborum Chriſti ſimplici compendio, & ſufficienti ſanctæ fidei firmitate, quantum nos ſentimus, & multos nobis ſatis ſuperiores viros ſentire cognoſcimus. Hoc conſilio querimonia, quæ in præſentia domini Geraldi tunc Legati apud Turonum emerſit, ſedata eſt* (hujus, ut dixi, Concilii Turonenſis alii non meminere.) *Hoc concilio eodem tumultus qui in audientia Domini Eldebranni in eadem civitate efferbuit, ſopitus eſt* (nempe ſub Victore II. Papa). *At veridica confeſſione exactioni Principis hujus noſtri* (id eſt, Comitis Andegavorum Fulconis, ut Viri docti interpretantur), *in capellula, cujus in veſtra Epiſtola mentionem feciſtis, ſatisfactum eſt; & rediviva peſtis, quæ, neſcio quorum improbitate exagitata, caput extulerat, domni Biſontinnienſis Archiepiſcopi, & Eruditorum, qui adfuerunt, auctoritate calcata eſt.* Hæc itaque Synodus *Andegavenſis* poſt Turonenſem, de qua hoc anno agimus, anno & menſe incertis congregata. De Turonenſi ſub Victore agit Durandus Troarnenſis Abbas, cujus verba anno ML. num. XVI. retulimus, quæ huc revocanda.

☞ ARELATENSE CONCILIUM

Anno circiter 1055. celebratum.

Ex Manſi ſuppl. pag. 1310.

Berengarius Narbonenſis vicecomes in querimonia ſua de Guifredo archiepiſcopo Patribus concilii Toloſani anni 1056. exhibita, quam legas apud Labbeum Tom. XII. pag. 16. Venet. edit. narrat ſe anathemati devotum a Guifredo Narbonenſi archiepiſcopo, ad patres ſynodi Arelatenſis adverſarium illum ſuum provocaſſe; ſed illo recuſante ſiſtere ſe judicio ſynodi, hine coactum ſe aſſerit, ut ad Romanum pontificem appellaret. En verba Berengarii, ex quibus Arelatenſe concilium exculpitur: *Ego Berengarius queror ad Legatos ſummi pontificis* (in concilio Toloſano reſidentes; nempe, ut Baluzius in notis ad hanc querelam interpretatur, ad Raimbaldum Arelatenſem, & Pontium Aquenſem) *& ad cunctos epiſcopos, & abbates, quoniam ad ſynodum Arelati conabar oſtendere. Sed quoniam nihil profuit, ad domnum apoſtolicum, ideo libens mittere curavi.* Ex his, de tempore concilii hujus Arelatenſis conjectura ducitur. Cum enim hæc reclamaret Berengarius apud ſynodum Toloſanam anni, ut Baluzius in notis *ibid.* cenſet 1056. ab an. 1055. Arelatenſis hæc ſynodus, proxime ante appellationem ad ſedem apoſtolicam celebrata, haud multum diſtat.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Ex Beſſin Concil. Rotomag. Prov.

Primum ſub beatæ memoriæ Maurilio habitum anno Domini 1055.

De hoc concilio hæc ſcribit Laurentius Bochellus in ſua ad Decreta eccleſiæ Gallicanæ Nomenclatura. Concilium Rotomagenſe celebratum Guillelmo Normannorum Duce, qui poſtea Angliæ rex electus eſt, præſente Maurilio Rotomagenſi cum comprovincialibus Bajocenſi, Abrincenſi, Lexovienſi, Ebroicenſi, Sagienſi, Conſtantienſi, de caſtitate, & cæteris Patrum inſtitutis ſervandis, Paſtorum incuria neglectis, anno Domini 1055. Henrico I. Francorum Rege.

ANNO CHRISTI 1056.

CONCILIUM COLONIENSE

Quo auctoritate Victoris papæ Balduinus Godefridus comites Flandriæ, Henrico regi quinquennali conciliati fuerunt, anno domini MLVI.

Cauſa & acta concilii.

Balduinus & Godefridus ambo Flandriæ comites, hoſtes erant imperiales, a quibus rex quinquennalis jure ſibi metuere poterat. Cum ergo Henricus imperator moriturus, filium ſuum pontifici commendaſſet: ille neceſſarium eſſe judicabat; ut perduelles imperii, qui regnum inteſtinis bellis graviter inquietare potuiſſent, cum rege adhuc puero conciliarentur. Qua de cauſa generalem ſynodum Coloniæ celebrandam indicit. *In ea*, inquit Sigebertus. *Balduinus & Godefri-*

fridus, mediante papa Victore, ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus ſedantur. Io hac inita concordia redditam fuiſſe Bea-
A
tricem viro ſuo Godefrido par eſt eredere. licet illud auctor non dicat. Baronius anno 1056. numero 11.

ex Mertene Anecd. tom. 4. p. 90.

CONCILIUM CABILONENSE

Anno MLVI. ab Hildebraodo ſedis apoſtolicæ legato celebratum confirmat canonicis Romanenſibus eccleſiam de Spinoſa.

IN diebus Humberti archiepiſcopi Lugduoenſis, & Leudegarii Viennenſis lacta eſt contentio de quadam eccleſia, in loco qui dicitur Spinoſa, condita in honore domini noſtri Jeſu Chriſti, ſub veneratione S. Bernardi Viennenſis Eccleſiæ archiepiſcopi dedicata, in comitatu Lugdunenſi e regione Anſæ oppidi, ſecus fluvium Ararim, cujus poſſeſſionis bona quidem Galterius Ugoni filius illicite uſurpabat, ſed auctoritate & admonitione ſupradictorum Pontificum Galterius omnia quæ quærebat, dimiſit, ſicut jam multotiens fecerat, præter unum ſervitium in natale Domini ſtatutum, hoc eſt unum porcum trium ſolidorum cum 12. panibus & tribus ſextatiis de vino, & tribus eminis de avena: quæ vero omnia, ſicut prædiximus, dimiſit, & uxor ſua, & filii ſui, Adalardus ſcilicet, & Stephanus, & Hugo, & Galterius: Si quis vero eorum, aut aliqua perſona ſæcularis vel eccleſiaſtica in illo loco aliud quæſierit, aut ſuperauxerit, præter canonicos Romanenſes quorum juris eſt ſupradicta eccleſia, iram Dei incurrat, & omnibus maledi-
B
ctionibus ſubjaceat, niſi reſipuerit, & ſancti judicio, cujus bona invadere nititur, cum diabolo tradatur. Signum Galteri invaſoris ſupradicti qui hæc laudavit & ſcribere juſſit. S. Adelardi, S. Stephani, S. Ugonis, S. Goalterii fratrum filiorum ejus Galterii ſupradicti. S. Durandi. S. Rollani. S. Stephani. S. Ebrardi. Data per manus Petri S. Viennenſis Eccleſiæ Cancellarii in Concilio Cabilonenſi, cui præfuit Aldebrannus S. R. E. apocriſiarius, & conſenſerunt archiepiſcopi Umbertus Lugdunenſis, & Leutgarius Viennenſis, Aimo Bituricenſis, Bartholomæus Turonenſis. Item Wido Cabilonenſis, Euſebius Andegavenſis, Martinus Auximorum, item Martinus Dialetum, item Martinus Cœnomannicorum,
C
Artaldus Gratianopolitanus, Poncius Valentinus, Petrus Dienſis, Geraldus Vivarienſis, & ceteri perordinem. Anno Incarnationis Dominicę MLVI. Indict. IX. epacta 1. Henrico Romanorum Imperatore II. Item Henrico Francorum Rege, Idibus Februarii.

EXCERPTA CONCILII APUD S. ÆGIDIUM

In provincia Narbonenſi habiti circa ann. MLVI. pro confirmanda treuga & pace.

Ex Archivo archiepiſcopi Narborenſis edidit Steph. Baluzius V. Cl. ad lib. IV. de concord. ſacerdot. & imp.

EX concilio apud ſanctum Ægidium peracto, ubi facta eſt ſynodalis colletio patrum, epiſcoporum videlicet Gallicanorum XXII; quorum unanimiter conſenſus, & par votum, hoc definivit, quod hic titulatum, memorandum mandamus, cum perſonis ſuppoſitis. Hi ſunt. Raimbaldus Arelatenſis, Leudegarius Viennenſis, cum legatis Narbonenſis primæ præſulis vice fungentibus, Froterius Nemauſenſis, Ugo UcetiCenſis, Wilelmus Albienſis, Bernardus Lutevenſis, Geraldus Vivarienſis, Petrus Vaſenſis, Udalricus Tricaſtrinenſis, Franco Vendacenſis, Clemens Cavillonenſis, Petrus Aquenſis, Pontius Maſſilienſis, Deodatus Tolonenſis, Gaucelinus Forojulenſis, Andreas Nicenſis, Durandus Vincenſis, Bertrannus Regenſis, Ugo Senacienſis, Pontius Glandenſis, Ugo Dignenſis. Hi omnes collecti in unum, tale ſancitum dederunt decretum.

I.

Canonicam promulgantes ſententiam, ut loca canonicorum, ac monachorum cœnobia, vel villas ſacris ordinibus eccleſiarum deſignatas, nullius conditionis perſona invadere tentet ab ho-
D
die uſque in perpetuum, nec hoſpitalitatis cauſa, nec ingenio malæ inſitæ conſuetudinis: niſi cum neceſſitas coegerit, quantum ad uſum naturæ pertinuerit, ſine deſtructione loci.

II.

Eccleſias autem, quæ intra caſtellum aut civitatem fundatæ fuerint, aut in villis, vel in agris, illæ videlicet in quibus ædificium ad debellandum non habetur, vel cum quibus ſeditio non exercetur, nec malefactorum excurſus ad reparanda damna civilia vel communia fieri comprobatur: hanc pari conſenſu volunt & definiunt habere poteſtatem, ut nemo infra terminum XXX. dextrorum circa eccleſias poſitum quicquam rapere præſumat, nec ulli perſonæ nocenti aut innocen-
E
ti malum ingerat, niſi cum ipſo termino malefactor damnum intulerit. Hoc excommunicant ſub anathemate in perpetuum.

III.

Militibus autem majoribus vel minoribus hoc præcipiunt, ut ab hodie uſque in nativitatem ſancti Joannis, nullus arma ferre præſumat quacumque de cauſa. *Data pridie Non. Septembris*.

AD CONCILIUM APUD S. ÆGIDIUM

Anno ut fertur 1056. habitum

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex Suppl. Manſi pag. 1310.

EPocham concilii apud S. Ægidium cum anno 1056. a Labbeo compoſitam, mendoſam arguit novus editor Galliæ Chriſtianæ tom. I. pag. 554. hoc planiſſimo argumento. Synodus iſta die *pridie nonas Septembris*, ut ex actis liquet, habebatur, eidemque inter cæteros, adfuit Bernardus Lutevenſis Epiſcopus. Sed anno 1056. A idibus Septembris, ideſt poſt dies novem concilio Toloſano adfuiſſe legimus Roſtagnum Lutevenſem. Quomodo intra ſpatium adeo breve Lutevenſis epiſcopus obiiſſe, & poſt requiſitum metropolitani aſſenſum cæteriſque præſtitis, ſucceſſor dari Lutevenſibus potuit? Melius igitur alii concilium hoc in annum 1050. referunt.

SYNODUS LANDAVENSIS

Sub Hergualdo xxiii. ibidem epiſcopo.

In qua familia regis excommunicatur ob vim illatam per ebrietatem medico & nepoti epiſcopi in feſto nativitatis domini.

Ex Tom. I. Conc. Britan.

FAmilia Catgucauni regis Morcanuc filii Mourici die nativitatis domini viſitavit Landaviam bono affectu, & ut dicitur de virga Aaron verſa in draconem, animus illius familiæ tardus ad ſperandum bonum, velox ad faciendum malum, & ditatos præ nimio gaudio tantæ feſtivitatis, cœpit bacchari copia potationis, ſequeſtrata diſcretione ſobrietatis, in tantum quod imperfecti viri amiſſa vi ſcientiæ & pietatis, devaſtaverunt unum familiarem & nepotem Herguældi epiſcopi, Berthutis nomine, virum juſtum & medicum totius patriæ. Et facta tam execrabili invaſione, & ſub ala ſanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei, & aſylo: miſit epiſcopos legatos ſuos per omnes eccleſias totius ſuæ diœceſeos obtemperantes ſibi infra oſtium *Taratir*, ſuper ripam *Gui* & ripam *Tywi*, ut ſimul convenirent clerici majoris dignitatis electi tam, quam inferioris apud Landaviam. Et in plena ſynodo depoſitis crucibus cum ſanctis reliquiis ad terram, & verſis cymbalis, ſimul & clauſo oſtio eccleſiæ, cum ſtipatis ſpinis: & ita carens ſervitio & paſtore remanſit diebus & noctibus, facto anathemate familiæ regis & ſequeſtratæ a tota orthodoxæ fidei ſorte. Et audita tanta ſubmotione, & dilatata per patriam magno ſtrepitu & murmure, cœpit rex lacrymari pro damnatione familiæ ſuæ, deſiderans potius pacem cum ſuo paſtore, quam participationem perpetratæ injuriæ. Advocatis omnibus comitibus ſuis requiſivit apud Landaviam lacrymabili devotione, ſimul & familia ſegregata a Chriſtianorum conſortio. Et audita ejus prece, & data ſibi venia ſimul & familiæ juncta cum pœnitentia canonica: dixit rex poſitis manibus ſuis ſuper altare Petri apoſtoli & ſanctorum confeſſorum Dubricii, Teliavi, & Oudocei, & coram utroque populo clericali & laicali: Confirmo hanc eleemoſynam, tribuens Deo Henriugunua videlicet, & ſanctis prædictis, & epiſcopo Hervvaldo, & omnibus pontificibus Landaviæ in ſempiterna conſecratione, liberam ab omni ſervitio ſæculari & regali, & cum data communione incolis, in campo & in ſilvis, in aqua & in paſcuis. De clericis teſtes ſunt, *&c.* Facto anathemate ſeparaturis hanc eleemoſynam ab eccleſia Landaviæ & a paſtoribus ejus data autem benedictione ſervaturis & confirmaturis in quieta pace. Amen.

B

C

CANONES TARVISINI INCERTI ANNI

Suppl. Manſi App. To. VI. p. 190.

Ut unaquæque eccleſia manſum unum integrum habeat ſine ſervitio.

SAncitum eſt, ut unicuique eccleſiæ unus manſus integer abſque ullo ſervitio attribuatur, & presbyteri in eis conſtituti de decimis, neque de oblationibus fidelium, nec de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta eccleſiis (*ſic*) poſitis neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciat, præter eccleſiaſticum, & ſi aliquid amplius habuerint inter ſenioribus ſupraſcriptum debitum ſervitium impendant, ut nullus de dote eccleſiæ vel manſo presbyterum cenſum ſolvere cogat.

D

Juxta ſynodalia præcepta decrevimus, ut nullus mortalium de agro eccleſiæ, neque de decimis & oblationibus fidelium quemquam presbyterum aliquem cenſum perſolvere cogat, nec quiſquam, cujuslibet ordinis, aut dignitatis, exinde quicquam ſubtrahat, & redibitionem quamcunque exigat temporalem. Quod ſi fecerit, communione uſque ad ſatisfactionem privetur. (*a*)

E

(*a*) Canones hoſce retinui, quia jam ediderant in meo Conciliorum Supplemen. tom. VI. pag. 690. Ceterum hos ipſos reperias apud Baluzium Capitular. tom. I. pag. 565. *Manſi*.

CONCILIUM TOLOSANUM,

XVIII. Epiſcoporum contra ſimoniam aliaque cleri & populi vitia celebratum anno domini MLVI. tempore Victoris papæ II.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De epiſcopis qui pecuniam ab ordinandis exigunt, & de ordinatis per ſimoniam.*
II. *De ætate epiſcopi, abbatis, & diaconi ordinandi.*
III. *Ut dedicationes eccleſiarum gratis fiant.*
IV. *Contra ſimoniacos.*
V. *De clerico qui adipiſcendæ abbatiæ gratia fit monachus.*
VI. *De cura abbatum:*
VII. *De cælibatu clericorum.*
VIII. *Ut laici res eccleſiaſticas non uſurpent.*
IX. *Ut laici res defunctorum ſuſcipere non audeant.*
X. *De jure epiſcoporum in eccleſias ſubjectas.*
XI. *De jure eccleſiarum.*
XII. *Ut adulteri & inceſti pœniteant.*
XIII. *Ut hæreticorum & excommunicatorum ſocietatem cuncti fugiant.*

PRÆFATIO.

ANno incarnationis dominicæ milleſimo quinquageſimo ſextu, Idibus Septembris, habita eſt ſancta ſynodus decem & octo epiſcoporum apud urbem Toloſam, juſſu domni papæ Victoris, qui ob funditus extirpandam ſimoniacam hæreſim, ac reparandum ſanctæ eccleſiæ ſtatum ſecundum priſcorum ſcita canonum, vicarios vice ſua direxit Rambaldum Arelatenſem, & Pontium Aquenſem, archiepiſcopos, qui adjuncto ſibi Wifredo Dei gratia Narbonenſi archiepiſcopo, aliiſque coepiſcopis cæterarum urbium, ſancti Petri auctoritate & prænominati papæ juſſione, ſanctorum patrum inſtituta ſequentes, hæc in provinciis Galliæ atque Hiſpaniæ perpetim obſervanda æſtimaverunt.

CAPITULA.

I.

Si quis epiſcoporum accepta quocomque modo pecunia ordinaverit epiſcopum, abbatem, presbyterum, diaconum, aut quemcumque alium, qui numeratur inter clericos, ipſe gradus ſui ſubjaceat periculo: & qui ſic ordinetur, nullum habeat fructum ex hujuſmodi mercimonio, ſed ſit alienus ejus dignitatis & ordinis quem per pecunias acquiſivit.

II.

Item placuit confirmare, ſicut ſcriptum eſt, ut epiſcopus, vel abbas, presbyter, ante triginta annos, diaconos vero ante viginti quinque non ordinetur: niſi aut ſtudio ſanctitatis aut ſapientiæ ornati, providentia epiſcopi ſimul & cleri promoveantur. Et eadem ordinatio ne fiat, niſi temporibus ſecundum canones ſtatutis: aliter quidem irrita fiat ordinatio.

III.

Dedicationes item eccleſiarum eadem ſancta ſynodus per pecunias fieri nullatenus voluit.

IV.

Item placuit, ut nullus clericus, vel monachus, vel alius aliquis pro eis, epiſcopatum, vel abbatiam, vel presbyteratum emere præſumat. Sed neque comes, vel alia ulla poteſtas, eadem vendere, aut pretium pro eis accipere audeat. Quod ſi quis hoc tranſgreſſus fuerit, niſi reſipuerit, & digne ſatisfecerit, communione privetur.

V.

Statuit item ſancta ſynodus, ut ſi quis clericorum adipiſcendæ abbatiæ cauſa monachus effectus fuerit, in abbatia quidem monachus permaneat, ſed ad ipſum honorem, ad quem adſpirabat, nullatenus accedat. Quod ſi præſumpſerit, excommunicetur.

VI.

Item decrevit, ut abbates curam monachorum & monaſteriorum exerceant, & eis victum & veſtitum ſecundum regulam ſancti Benedicti præbeant: & hoc a genere proprio eos habere nullatenus permittant. Ipſi vero monachi abſque voluntate abbatis præpoſituram aliquam non teneant. Abbas autem vel monachus has inſtitutiones corrigentes, a propriis corrigantur epiſcopis.

VII.

Placuit quoque, presbyteros, diaconos, & reliquos clericos, qui eccleſiaſticos tenuerint honores, abſtinere omnimodis ab uxoribus, vel reliquis mulieribus. Quod ſi non fecerint, honore ſimul & officio priventur, & a propriis epiſcopis excommunicentur.

VIII.

Inter hæc quoque placuit, noxios diverſorum ſcelerum diverſis ſententiis refrenari. Et quia audivimus quoſdam laicorum nefario auſu res eccleſiaſticas ſuis uſibus applicuiſſe, & injuſto dominio in ſuum opus retinuiſſe: idcirco omnimodis prohibemus, ut nemo laicorum abbatiam monachorum, vel clericorum archidiaconatum, neque præpoſituram, vel honorem presbyterii, vel ſacriſtæ, ſeu magiſtri ſcholæ, neque ullos honores ad jus prædictum pertinentes, auſit ſuis uſibus retinere: & ſi fecerit, excommunicationi ſubjaceat.

IX.

ANNO CHRISTI 1056.

IX.

Præcipimus quoque ut nullus laicorum aliquid ſuſcipere audeat de rebus aut ſubſtantiis defunctorum, niſi quantum ipſi defuncti adhibitis idoneis teſtibus in vita ſua ordinaverint: aut ſi inteſtati obierint, ad libitum propinquorum heredum dividantur.

X.

Statuimus etiam, ut eccleſiæ ad ſedem pertinentes, quæ ſolvunt tertium, aut paratam, vel ſynodum, ſolito more perſolvant epiſcopis vel clericis. De iis vero eccleſiis, quæ non dant tertium, vel paratam: tertia pars decimarum cum primitiis & oblationibus, quæ de cœmeteriis & defunctis conſequuntur, epiſcopo & clericis aſſignetur. Simili quoque modo ſtatuimus de eccleſiis ad monaſteria pertinentibus.

XI.

Item de eccleſiis in alodiis laicorum conſtitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis, & presbyterio, & cæteris in poteſtate presbyteri, ad ſervitium ipſius eccleſiæ, ſub epiſcopi, vel clericorum ditione permaneant. Qui autem contrarii ſanctæ matri eccleſiæ & auferunt & retinent ad ſuum opus alodia, quæ pertinent ad communitates canonicorum, vel monachorum: niſi reſipuerint, & reddiderint ea, prædicto anathemati ſubdantur.

XII.

Adulteros vero, inceſtuoſos, ac perjuros monemus per domini obedientiam, & Petri apoſtolorum principis, & domini Victoris, & noſtram: ut reſipiſcant a vitiis hujuſmodi, & ad dignam ſatisfactionem ſecundum ſtatuta canonum perveniant: & excommunicamus id in futurum fieri nullatenus.

XIII.

Cum hæreticis & cum excommunicatis ullam participationem vel ſocietatem habentem præcipue excommunicamus: niſi correctionis vel admonitionis cauſa, ut ad fidem redeant catholicam. Si qui autem adjuvantes eos defendere conati fuerint: vinculo ſimul excommunicationis cum eis ſubditi permaneant.

Quæcumque ſuperius ſcripta tenentur, confirmavit & anathematizavit ſancta ſynodus prædictis congregata temporibus jubente papa Victore, regnante Henrico Pio imperatore, ſub venerabili Pontio Toloſano comite. Quibus quicumque obedire ſtuduerit, domini benedictione & apoſtolica repleatur: qui vero contemptor & inobediens extiterit, domini judicio perpetualiter ſubjectus ſit. Firmant & conſignant Rambaldus Arelatenſis & Pontius Aquenſis archiepiſcopi, vice papæ Victoris. Conſignat Wifredus Narbonenſis Dei gratia archiepiſcopus. Confirmant domini antedicti epiſcopi, ſcilicet, Arnoldus Toloſanus epiſcopus, Bernardus Biterrenſis, Guntherius Agathenſis, Arnaldus... A Bernardus Aginnenſis, Raimundus Vaſatenſis, Arnaldus Magalonenſis, Elifandus Aptenſis, Petrus Ruthenenſis, Froterius Nemauſenſis, Roſtagnus Lutevenſis, Heraclius Bigorrenſis, Bernardus Convenenſis, Bernardus Conſoranenſis, Arnaldus Elnenſis.

ANNO CHRISTI 1056.

QUERIMONIA BERENGARII vicecomitis Narbonenſis adverſus Guifredum archiepiſcopum Narbonenſem, propoſita in concilio apud Toloſam habito ſub Raimbaldo Arelatenſi, & Pontio Aquenſi, archiepiſcopis, Victoris ſecundi papæ legatis, anno Chriſti MLVI.

Ex Baluzio Labbeus in App. To. IX.

B SANCTÆ huic conglomerationi vicariorum Dei, legatis ſcilicet ſummi pontificis Romani vicem obtinentis beati Petri apoſtolorum principis, ejuſque vice fungentibus, archiepiſcopis videlicet & epiſcopis, necnon & abbatibus hanc in ſynodum ſanctam ſiſtentibus, ex catholica fide tractantibus, hæc querimonia non modica ideo præſentat, ut & legatur, & audiatur, dijudicetur, atque definiatur. Sed ut plenius dijudicetur, ad originem inchoetur.

Ego Berengarius Narbonæ urbis proconſul, querimoniam hanc vobis omnibus facio palam, quam de metropolitano meo ſtatre veſtro habeo magnam. Archiepiſcopatus quippe Narbonæ fuit cujuſdam avunculi mei Ermengaudi archiepiſcopi, cujus in diebus idem epiſcopatus unus erat ex C melioribus qui ſunt de Roma uſque Hiſpaniæ finibus, villis atque caſtellis ditatus, prædiis & alodiis locupletatus: cujus eccleſia plena erat codicibus, aureis adornata tabulis & ſcriniis & crucibus, aurea fulgebat corona pretioſiſque lapidibus. Canonicorum ibidem multorum voces certis horis audiebantur, orationes dabantur, & omnium bonorum operum incrementis ibidem agebantur. Caſtra autem ipſius eccleſiæ, & villas, prædia, & poſſeſſiones, non a laicis fruebantur, ſed a famulantibus in ea Deo poſſidebantur. Eccleſiam vero illam olim pius rex Karolus fabricaverat, atque in honore ſanctorum Juſti & Paſtoris conſecrare fecerat, & eam inclytis caſtellis, & villis, terriſque locarat, & vineis, ſicut & a veterano-D rum traditur dictis, & ut legitur in regalibus ejuſdem eccleſiæ præceptis. Defuncto autem præfato divæ memoriæ archiepiſcopo, Guifredus Cerdanienſium comes Narbonam adiens cujus conſanguineam ego jam poſſidebam uxorem, acquiſivit utroſque parentes meos & me ipſum de præfato archiepiſcopatu ad opus filii ſui ſupraſcripti noſtri antiſtitis, qui non erat adhuc niſi decem annorum, & ſpopondit pro eo magnum dare donum inter comitem Rutenis, & patrem meum centum millia ſolidorum. Sed pater meus & mater mea non ei adquiebant. Ego autem amore tantæ conſanguinitatis ductus, & ſimulationis amicitate deceptus, ſegregavi me pro hac re a conſortio genitorum meorum; & niſi mihi E adquievissent, arbitratus ſui interficere illos. Cernens enim pater meus me motum, neque contra ſe ita fore moleſtum, adquievit meæ voluntati, & petitionibus præmemorati Gauſredi, atque inter ſe & comitem Rutenis acceptis centum millia ſolidis pretium pro epiſcopatu, dedimus eum prænotato filio ſuo antiſtiti noſtro; qui jurejurando, Deumque teſtando, dixit nobis ſuum dictum firmum & fidem firmam, quia ſi ille foret antiſtes noſter, ut fuit & eſt, ullum noſtrum neque de noſtris non eſſe damnum, neque damnum, ipſius epiſcopatu. Sedente autem illo in cathedra, & ætate atque honore creſcente, dum

ANNO CHRISTI 1056.

fiſus eram ut ipſa eſſet mihi auriga & arma & clypeus contra cunctorum hoſtium ſtela, & memoraret conſanguinitatem meæ uxoris, & tanti locum honoris, in quo adjutus ſum ponere illum, & ut mihi erat teſtatus, juvaret mibi honorem tenere atque habere: tunc ſurgens, quaſi diabolus, ſuperbe atque repente exacerbavit me, & provocavit ad iracundiam & ædificavit ſuper me caſtra, venitque com ingenti exercitu ſuper me, & fecit mihi guerram crudelem, & fuere interempti pro ea ex utraque parte fere millia homines. Tunc vero caſtra, & villas, prædia, & poſſeſſiones, quæ erant in dominium præfatæ eccleſiæ, fiſcos & poſſeſſiones canonicorum, & quæque ex communi erant, abſtulit Deo & famulantibus ei, deditque diabolo ac militantibus illi. Et ita alia omnia ad laicalem vertit cenſuram, ut etiam omnes qui ea poſſident, quaſi per alodia habent paterna. Inter hæc autem Eriballum Urgellitenſem præſulem contigit mori. Et præfatus archiepiſcopus adquiſivit illum epiſcopatum ad opus fratris ſui Guilielmi, & ſpopondit dare pro eo centum millia ſolidos. Quod mibi ſatis libuerat, ſi meum damnum non eſſet. Firmato autem tanto munere pro ipſo epiſcopatu, archiepiſcopus præmemoratus, hoſtis Dei & hominis, ad ſedem ſuam rediens, atque eccleſiam ſuam adiens, theſauros quoſque, qui a conditione in eam congregati erant, ſubtraxit. Tabulas vero & poſtabulas & cruces & ſcrinia reliquiarum aurea & argentea excoriavit. Patenas inſuper calicum aureas vel argenteas, ubi ſancta ſacrificia ſumebantur, in manibus aurificum Judæorum miſit ad deſtruendum, & Hiſpanis venundari pro ipſo epiſcopatu. Codices autem, qui ibi erant variis generibus, non meliores reliquit. Sed ita male ſuam eccleſiam diſſipavit, ut etiam & clerici deſunt, & qui inibi ſunt, inopes & mendici: & nullus pulcher in ea apparet. Non clamydes, neque capas polemitas, non cycladea, non dalmaticas, non cureballi, non lignum Dominicum. Omnia hæc, quæ a conditione ibi plura congregata erant, ſed diſſipavit ea, deditque pro epiſcopatu fratris ſui. Inſuper, quod pejus eſt & inhoneſtum, commendavit ſe manibus ad comitiſſam Urgelli. Pro qua ſe non ſolum mihi, ſed etiam cunctis noſtræ patriæ nobilibus in magnum ruit odium. Quo peracto, aggregavit concilium non modicum juxta præfata urbe Narbona multorum ſui dioceſi epiſcoporum; inter quos fuit hic Raimbaldus Arelatenſis archiepiſcopus, & in eorum atque noſtrorum omnium præſentiam reliquit cunctas armas militarias, & omnem ſæculi militiam, atque excommunicando miſit ſub anathema tam ſemetipſum quam omnes ſui dioceſi epiſcopos, qui ab illa die deinceps armis erant ſumpturi. Qui non multo poſt acceptis armis ut miles, non corrigia ſuccinctus lumbis, ſed ferro, & debellavit mecum. Et quot mortui, quot vulnerati, quot detruncati, quantæque aduſtæ eccleſiæ, & exarſæ reliquiæ, ſi per ſingula enarrare voluero, fortaſſe & vobis foret faſtidium, & facilius dies quam copia deſerit. Deinde venerunt epiſcopi in meam terram, & mecum una cum eodem archiepiſcopo firmaverunt treguam Dei inviolabilem tenere in omnem meam terram, atque ex eadem corruptores teterrimam juſtitiam facere. Unde idem archiepiſcopus & ego hanc fecimus convenientiam, ut de cunctis quæ emendata fuiſſent per ipſius treguæ fractionem, una medietas fuiſſet præfatæ eccleſiæ, alia mea pro exercenda juſtitia. Ego autem con-

A ſenſi ipſam meam medietatem condirectioni ipſius eccleſiæ. Sed ille non in ejus condirectionem, ſed in deſtructionem miſit: quia & ab eccleſia eam abſtulit, & militibus per ſolidatas tribuit potius, quam decem millia ſolidos. Qua data Deo & fortiter firmata, qui primi eam fregerunt in noſtra patria, ſui milites ex ſuo exientes caſtello, occiderunt unum militem meum in treguam Dei, & retinuit homicidas illos, & nullam quivi ab eo impetrare juſtitiam. Deinde Petrus Raimundi Biterrenſium comes in treguam Dei violavit eccleſiam ſanctæ Mariæ, cœnobium loci electi, ubi mirificum habetur lignum Dominicum, & extraxit ab inde duos milites inclinatos atque innoxios, & unum ex eis, qui erat

B conſanguineus meus, pependit in ligno, & occiſit, morte crudeli quaſi cleptem. Unde idem archiepiſcopus talis ſuffragator extitit, ut etiam ſacrilegos & homicidas illos in ſua ſe mittentes poteſtate patrocinavit, ſuffragatorque eorum extitit; & in eo ullam non valui invenire juſtitiam. Præterea ſacramenta quæ mihi ſuper ſancta altaria manibus juratus eſt multa, unquam non mibi tenuit, ſed omnia fregit. Ad ultimum vero bonum opus operatus eſt, ſatis Deo & univerſæ plebi Narbonenſis placibile. Unde mala hæc omnia obliviſceramus, ſi nobis in bonum veniſſet. Corpora namque ſanctorum Juſti & Paſtoris, quæ præmemoratus rex Karolus ab Hiſpania deferens, atque in via carens, in præfata

C in eorum honore ædificata eccleſia collocare optaverat, quæ nobis noſtriſque patribus multum erant optata, ab idem archiepiſcopo explorata & capta, ad ſuam uſque cum honore aſportavit eccleſiam, atque honorifice collocavit. Unde non ſolum a me, ſed etiam a ſuis civibus laudatus atque dilectus erat. Qui non multo poſt, litigante eo cum ſuo archidiacono, voluit trahere prædictorum corpora ſanctorum ab eccleſia eorum. Et ego rogavi eum ne hoc feciſſet, & volui ei dare obſides per decem millia ſolidos, ut ſi ullus homo vel fœmina ullam vim ei faceret de ipſorum corporibus ſanctorum, aut de ullo munere eis oblato vel præſentato, ego de illo vel illis hoc facientibus adjutor eſſem prædicto

D pontifici per fidem non fictam. Idem vero archilevita voluit eis ſatisfacere in judicio epiſcopi Arelato. Qui renuit; ſed ſubtracta ab eadem ſede tantorum corpora ſanctorum duxit & inhoneſta collocavit in quandam villanam eccleſiam. Ibi ſuam cathedram fabricavit, ibi ordinem ſuum fecit, ibi ſuas ſynodos tenuit, ibi codices & cruces & lignum Dominicum aſportavit, ibi clericos primæ ſedis, quos meliores invenit, conſtituit; & ita eligens membrum, caput reliquit quaſi tugurium. Inſuper cuncti noſtræ patriæ nobiles, & plebs cuncta, qui ſoliti ſunt occurrere ad civitatem & ad ſedem ſuam, & pœnitentes ſua munera ad ſuam

E ſedem dare atque præſentare ſolentibus, multoſque adjutorios ad operam ſuæ eccleſiæ facientibus, abſtulit, & munera illa ſuis militibus per ſolidatas tribuit, & ſuam eccleſiam deſertam & ſine capite dereliquit. Interim vero idem archiepiſcopus habuit mecum placitum, & conſtrinxit me ei ad ſuum libitum ſatisfacere, & dixit mibi ſuum dictum & fidem, quam meliorem ei requirere potui, ut & ad ſedem ſuam rediret, & corpora ſancta in ea reſtitueret. Qui mentitus eſt mihi, ſed ut mihi fuit teſtatus, facere noluit, & eſt mibi mentitus ſuum dictum & ſuam fidem. Deinde conjux mea videns eum, rogavit reſtituere corpora ſancta, & idem ipſa ad eccleſiam ſuam

redi-

ANNO CHRISTI 1056.

redire, directumque noſtrum ſupra modum acci-pere, neque audire voluit: ſed teſtatus eſt ei al-tionautem ducere ipſi ſancta corpora in aliena patria, & uſque in æternum nobis non eſſe re-cuperanda. Quæ audiens, metuens ne ſubito, ſi-cut juratus eſt, hoc faceret me abſente & igno-rante, fuit ad præfatam villæ eccleſiam, non ad-huc conſecratam, & traxit exinde corpora ſancta, reſtituitque & condidit honorifice in ſedem ſuam. Deinde conjux mea proſtrata coram eo, ſuum poſtulavit accipere directum: qui renuit. Ego au-tem confeſtim ut hoc novi, vidi præfatum ar-chiepiſcopum: voluique ei affirmare directum & de me & de conjuge mea & de omnibus meis in judicio ſui dioceſis epiſcoporum & epiſcopi Arela-to per decem millia ſolidos: qui renuit. Deinde in judicio legati apoſtolici & hujus ſanctæ ſyno-di: & hunc ſprevit. Ad ultimum vero exclama-vi ſanctum Petrum & judicium domus apoſtolici, ut irem coram eo, & in ejus manu ei affirma-rem directum. Hunc multo parvi pendit; ſed ex-communicavit inclementer atque injuſte me & meam uxorem, meoſque infantes, & omnem no-ſtram terram, tam crudeliter, ita ut nullus ibi baptizetur, nec communicetur, nec ſepeliatur. Nos autem niſi timor Dei eſſet, parvi pendere-mus ſuam excommunicationem, quem tot malis novimus ſceleratum, & a papa Victore cum cxx. epiſcopis anathematizatum, & ſimoniacum, qui omnes ordines ſuos vendidit, qui omnes epiſco-pos, taceam de alienis, ſed omnes quos in mea terra ordinavit, uſque ad noviſſimum quadran-tem redimere fecit. Quod ſi non creditis: Lute-venſem requirite epiſcopum, & Helenenſem; & hi hoc vobis teſtificentur, qui ab eo ſunt ordi-nati. Neque eccleſias meæ terræ conſecrare vo-luit, donec datum earum tenuit. Nuper autem duos meos milites venientes ex vigilia ſanctæ Salvatoris Anianæ, die Epiphaniæ, eo jubente atque ſuffragante, ſunt capti & tenti; & eos qui illos ceperunt, patrocinat, & dat eis ſolidatas. Ideo ego Berengarius prædictus hanc vobis & Do-mino Deo facio querimoniam, & poſtulo juſti-tiam; quam niſi impetravero, ſuæ excommunica-tioni parvi pendero, & in meam terram treugam nullam tenebo, neque judicium apoſtolici am-plius adclamabo.

Quod ego Berengarius ita ſuperius queror ad legatos ſummi pontificis ſuperius, & ad cunctos epiſcopos & abbates, quorum ad ſynodum Are-lati conabam oſtendere. Sed quoniam nihil pro-fuit, ad domnum apoſtolicum ideo libens mitte-re curavi. Quem rogo per Deum & ſanctum Petrum, ut ab hac excommunicatione me abſol-vat, meoque præſuli de me ſatisfaciat: quoniam utique Romam ego lubentius ſatisfacere ire non ambigo: ille, niſi ligatus, umquam ſponte non ibit.

Ex notis Stephani Baluzii ad hoc Concilium.

De tempore quo querimonia iſthæc propoſita eſt, vi-deo non unam eſſe omnium ſententiam: Nam ali-qui putant actum id eſſe anno MLXVI. & quidem in concilio apud Narbonem habito; decepti, opinor, au-ctoritate quorundam actorum illius anni, quorum men-tio exſtat apud Catellum in pag. 582. & 781. earum-dem memoriarum, quæ vero docent graves tum con-troverſias fuiſſe inter archiepiſcopum & vicecomitem. Sed ego ut aliter ſentiam faciunt multa. Nam illa que-rimonia prolata fuit coram legatis ſummi pontificis, præſente Raimbaldo Arelatenſi archiepiſcopo; & quidem vivente papa Victore, ut ego quidem arbitror. Scimus autem legatos ejuſdem Victoris, Raimbaldum Arelaten-ſem, & Pontium Aquenſem, archiepiſcopos, ſynodum in Toloſana urbe celebraviſſe anno MLVI. cui inter-fuit Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus: Deinde, hæc querimonia habita eſt in ſynodo cui Lodovenſis & Helenenſis antiſtites affuerunt. At Roſtagnum Lodo-venſem epiſcopum, & Arnaldum Helenenſem, inter-fuiſſe concilio Toloſano anni MLVI. conſtat ex actis concilii. Denique, ſi poſt mortem Victoris iſta acta ſunt, cur Berengarius ſolum Victoris anathema com-memorat adverſus Guifredum, quem ex Gregorii VII. teſtimonio conſtat a multis Romanis pontificibus excom-municatum fuiſſe? Haud dubie valuiſſet illud ad augen-dam invidiam, præſidiaque magna in cauſam Berenga-rii inducere poterat. Sed videtur Guifredus a nullo hactenus Romano pontifice excommunicatus fuerat, quam a Victore.

a *Fratris ſui Guilielmi*) Contigit iſtud circa annum Chriſti milleſimum quadrageſimum primum. Nam Heri-baldus epiſcopus Urgellenſis vivebat adhuc anno MXL. xv. Kal. Octobris, ut paret ex chartulario eccleſiæ Ur-gellenſis. Guilielmus autem epiſcopus Urgellenſis, He-ribaldi ſucceſſor, interfuit concilio Narbonenſi anno MXLIII. xvi. Kal. Aprilis. Fortaſſis ergo id actum an-no MXLII. vel initio anni MXLIII. cum ſtatim dicat Berengarius, Guifredum archiepiſcopum congregaſſe con-cilium non modicum apud Narbonem haud multo poſt quam Guilielmum locaverat in cathedra Urgellenſi, & huic concilio interfuiſſe Raimbaldum Arelatenſem ar-chiepiſcopum. Raimbaldum porro interfuiſſe concilio Narbonenſi, de quo mox dicebamus, docent acta illius concilii quæ extant in archivo monaſterii Cuxanenſis. Niſi ſi iſtud concilium interpretemur illud quod in ea-dem urbe Narbonenſi habitum eſt a Guifredo Kalendis Auguſti ejuſdem anni, cui etiam interfuit Raimbaldus, ut fidem faciunt veteres ſchedæ hactenus ineditæ.

b *Nullus ibi baptizetur*) Durum illud ac valde inhu-manum, & pleriſque contrarium regulis eccleſiaſticis, quæ tempore interdicti ſervarunt locum humanitati, conce-dentes baptiſma parvulorum, pœnitentias morientium, viaticum in caſu mortis, ſepulturam clericorum, pau-perum, peregrinorum, & infantium a bimatu & infra, benedictiones nuptiales, purificationes mulierum prout in variis regionibus regulæ variant. In univerſum tamen æſtimare licet, tempore interdicti permiſſum fuiſſe ba-ptiſma parvulorum, itemque pœnitentiam morientium. Vide cap. *Inquiſitioni tuæ*. De ſentent. excommun.

c *Anathematizatum*) Nimirum in concilio Florenti-no, quod a papa Victore II. habitum fuerat anno ſupe-riore. Cui concilio interfuiſſe cxx. epiſcopos docet hic locus. Ad eam porro Guifredi Narbonenſis excommuni-cationem reſpexiſſe videtur Gregorius VII. dum hæc in concilio Romano ſanciebat anno MLXXVIII. *Renova-mus etiam excommunicationem a prædeceſſoribus noſtris factam ſuper Guifredum archiepiſcopum Narbonenſem, & abſque ulla recuperationis ſpe ab epiſcopali officio eum ſub-movemus.*

Hic vero prætereundum non eſt, documentum a Martene in Tom. IV. Anecdotorum editum quo Con-cilium Toloſanum Monaſterio Cluniacenſi aſſerit Moy-ſacenſe cum omnibus ſuis appendiciis in hunc mo-dum.

Notum ſit omnibus hominibus in Chriſto pie vivere hic & in futura vita cupientibus. Res eccleſiaſticas jure hereditario Deo ſervienti-bus pro redemtione animarum traditas inconvul-ſas eſſe debere maxima ſanctorum Patrum ſan-xit auctoritas. Quapropter cupiditate docti ini-mici Dei deſiderantes deprædare, invadere hoc quod fideles monaſteriis, Deo inſpirante, dede-runt, ſua propria voluntate omnipotentem Deum pravis moribus ſuis exacerbant. Sed nunc pro certo ſciat fraternitas chriſtianorum, Cluniacenſe monaſterium cum omni ſuo honore proprie Deo & B. Apoſtolo Petro ſucceſſoribuſque ſuis viris apoſtolicis a priſcis temporibus ſuæ conſtructionis eſſe datum cum cunctis locis ſibi in diverſis par-tibus mundi adjacentibus. Et ideo placuit conci-lio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ celebrato apud To-loſam urbem, jubente papa Victore, menſe ſe-ptembrio, præſente ARNALDO epiſcopo, ut lo-cus Moyſiacenſis, cui præeſt DURANNUS ab-bas, Cluniaco ſubditus, cum omni ſuo honore, quod habet aut habebit, auctoritate pontificum xviii. firmaretur. Sunt autem excepto onere an-

antiquo iſta adjacentia, Mons Corbellus, Rocaciteria, Villa-nova, Villa S. Palladii, Duranellum, Morracus, Medituum eum cunctis appendiciis ſupradictorum locorum: & adjutores & be-
A nefactores conſequantur benedictionem & abſolutionem pontificalem: invaſores vero, ſi non emendaverint, percipiant dignam & divinam ultionem.

CONCILIUM COMPOSTELLANUM,

A Creſconio (1) Compoſtellano archiepiſcopo ad diſciplinam eccleſiaſticam reſtaurandam celebratum anno domini MLVI. tempore Victoris papæ II.

Acta concilii quæ?

IN hoc concilio ex ſchedis Antonii Auguſtini aſſerit Baronius, inter alia quæ ad diſciplinam eccleſiaſticam conſervandam ſpectant, illud ſancitum reperiit, ut ſacerdotes omnes, epiſcopi atque presbyteri miſſam quotidie celebrarent: Ut clerici tempore jejunii & litaniarum, quoties publica delictorum expiatio indiceretur, cilicio induerentur. Hæc Baronius ex prædicto codice Antonii Auguſtini anno 1056. num. 16.

Ex Card. de Aguirre Conc. Hiſp. to. 3. p. 219.

Acta hujus Concilii ex MS. Eccleſiæ Toletanæ a Card. de Aguirre deſcripta hæc ſunt.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Hoc eſt decretale Concilium apud Compoſtellanam urbem, infra baſilicam ſancti ac beatiſſimi Jacobi Apoſtoli, a tribus Epiſcopis editum cum presbyteris, diaconibus, & Clericis, atque Abbatibus, qui infra ſcripti ſunt.

CANONES.

I.

UT per illas ſedes Epiſcopales juxta ſacros Canones agere ſtudeant; itant ipſi Epiſcopi duos vel tres præpoſitos electos habeant cum ſenſu cæterorum clericorum, qui curam diœceſium * deganiarum procurent, & neceſſaria Monachorum adimpleant. Omni autem tempore unam omnes horam intra eccleſiam ſimul celebrent, unum reſectorium, unum dormitorium, & dum in propinquo fuerint, omnibus Canonicis, cum Epiſcopis habeant, ut abſque uno de his tribus numquam deſit Monachis. Et in his omnibus ſilentium obſervent, necnon & ad menſam lectiones ſanctas ſemper audiant. Veſtimenta Epiſcoporum atque clericorum uſque ad talos induantur. Cilicia omnes Canonici apud ſe habeant, & capellos nigros, ut cum opportunitas fuerit, non ſit eis neceſſitas inquirendi, ſed omnibus diebus quadrageſimæ, litaniarum, & quarta feria, & ſexta, & quando pœnitentiam tenuerint, induatur. Sacrificia ipſi Epiſcopi, & omnes presbyteri omni die offerant Deo, præter languorem, & debilitatem corporis: & qui non potuerit per ſe offerre propter iſtam fragilitatem, omnibus diebus audiat. Pſalmos qui potuerit plus recitare, recitet; qui non plus, quinquaginta die omni perſolvat. Et omnibus horis, prima, tertia, ſexta, veſpertinis, & completoriis, medium noctis nocturnis, & matutinis omni die perſolvat. Et ſuper rebus ipſius eccleſiæ canonicæ nullus laicus delegationem habeat. Diſciplinam & nutritionem clericorum faciant, & ſuper omnes ordines, archipresbyteros, & primi clericos, ſub manibus Epiſcoporum præ-

* Ita in MS.

B dictis duobus vel tribus diſpenſatores exiſtant. Ita etiam & ad omnes Miſſas, dum dixerit Diaconus: *Inter vos pacem tradite*; omnibus intra eccleſiam ſtantibus pacis oſculum ſibi invicem tribuatur, & per omnes communiones majores Nativitatis Domini, Paſchæ, & Pentecoſtes, quiſquis de quo habuerit, munera offerat.

II.

Adjungimus ut per omnes diœceſes tales eligantur Abbates, qui myſterii S. Trinitatis rationem fideliter ſciant, & in divinis Scripturis, & ſacris Canonibus ſint eruditi. Hi autem Abbates per proprias Eccleſias canonicas ſciant ſcholam, & diſciplinam componant, ut tales deferant ad Epiſcopos clericos ordinandos. Subdiaconus an-
C nos XVIII. habeat, diaconus 25. presbyter 30. & ipſi qui totum Pſalterium, cantica & hymnos, ſaliſparſionem, baptiſterium, inſufflationem, & commendationem, & horas, & ipſum cantare de feſtis unius juſti, unius confeſſoris, unius virginis, de virginibus, de defunctis, & omnia reſponſoria perfecte ſciant. Et nullus præſumat Simoniacus eſſe quærens ſibi ipſam ordinationem; nec epiſcopus, nec presbyter, nec diaconus, nec omnibus miniſtris eccleſiæ emere, nec vendere, nec ipſa ſacra miniſteria, nec oleum, nec ulla de ordine eccleſiaſtico. Quod qui fecerit, ſimoniacum ſe eſſe cognoſcat, non veriſſimum Chriſtianum. Nec ullus miniſter eccleſiæ arma ſæcularis portet. Et omnes...... detonſo deſuper capite, ut circu-
D lus coronæ deorſum dimittant, & abſciſſas habeant barbas.

III.

Intromittimus, ut omni eccleſiæ infra 70. dextros nullus laicus, vel mulieres, nec refugantes ſortem habeant, nec aliquos ex eis recipiant, ſed ſtent coopertæ * ateculas & inſtructæ. Cruces, capſæ, & calices ex argento fiant, libri de toto anni circulo. Mulieres vero extraneæ nullam communionem neque conſortium cum Epiſcopis, nec cum Monachis habeant, nec ad habitandum permittimus; propter neceſſitatem enim, matrem, amitam, vel ſororem, morem & habitum religioſum habentes, non vetamus. Omnibus diebus dominicis ſaliſparſionem faciant, o-
E mnes hymnos canient, & ipſi refugantes, qui ordines eccleſiæ dimiſerunt, & uxoribus ſe ſociaſerunt, dimittant eas, & in confeſſionem intrent. Si quis talis fuerit, ut propter infirmitatem aut propter debilitatem impoſſibile videatur, ſub ipſis presbyteris de ipſis eccleſiis intrent, & omnia peccata manifeſtent, & pœnitentiam accipiant, & cum eis habitent, & cum eis dormiant, ut nunquam de eorum cuſtodia recedant. Et omnes Chriſtiani, de minimis uſque ad maximum, ſymbolum & orationem dominicam memoriter teneant, & cun-

* Ita in MS.

(1) Creſconius hujus Concilii Præſes perperam appellatur Compoſtellanus Archiepiſcopus; Creſconius enim alium Epiſcopatum non geſſit, quam Iriæ, indeque in Concilio Coyacenſi anno 1050. congregato *Epiſcopus Irienſis* nuncupatur. Compoſtella vero nonniſi Calliſto II. Sedente in Metropolim erecta. *Pagius ad an. Chr. 1056. n. 3.*

ANNO CHRISTI 1056.

& cuncti manifeſtationem & pœnitentiam, quiſquis ut prævalet, teneant. Et nullus Chriſtianus duas uxores habeat, nec uxorem fratris ſui accipiat. Quod qui præſumpſerit, & tale ſcelus commiſerit, ab eccleſia & communione privetur.

I V.

De cœnobialibus annectimus, ut ordinem regularem per omnia obſervent, charitatem invicem teneant, proprias pecunias dimittant, ad ſæculum non revertantur, in negotiis ſæcularibus alios eligant, qui judicia, & intentiones cunctas monaſterii aſſectant & diſcutiant. Ii vero qui regularem ordinem in monaſteriis præpoſuerunt, & poſtea regreſſi ſunt ſicut canis ad vomitum ſuum, tamdiu ab eccleſiis & Chriſtianis ſeparentur, quouſque priori ſtatui in monaſteriis recipiantur. Qui eos patrocinari aut defendere voluerit, & eos non ſtatim ad proprium locum reduxerit, excommunicetur.

V.

Informamus, ut poteſtates & judices in plebe oppreſſiones non faciant, & judicium cum miſericordia teneant & temperent; munera & offertiones ante diſcuſſum judicium non accipiant; poſt diſcuſſam autem veritatem, de vera juſtitia & auctoritate legis partem accipiant, & partem dimittant. Iterum inicidicimus omnes Chriſtianos auguria, & incantationes, & lunæ proſemina, nec ad animalia domanda, nec mulierculas ad telas allia ſuſpendere, quia omnia cuncta idolatria eſt, & terrena, animalis, diabolica, anathematizat eam ſancta mater eccleſia, ſed omnia cuncta in nomine Patris & Filii, & Spiritus ſancti debent Chriſtiani facere. Locus corruptus.

V I.

Adjicimus, ut hi conſanguinei qui ſunt conjugati, a conjugio ſeparentur, & pœnitentiam expleant, aut ab eccleſiis & conſortio Chriſtianorum expellantur. Ita diſponimus de presbyteris & diaconibus conjugatis. Data & confirmata lex die 18. Kalendarum Februariarum era 1094. anno * 21. regnante ſereniſſimo Principe Fredenando.

* Forte xviii.

Divino auxilio fultus Creſconius idem Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus confirmavit.

Auxilio Chriſti protectus Suarius Dumienſis ſedis Epiſcopus confirmavit.

In Dei nomine electus Viſtrarius Metropolitanus * Tucenſis eccleſiæ Epiſcopus confirmavit.

* Forte, Lecenſis.

ANNO CHRISTE 1057.

CONCILIUM ROMANUM

A Victore II. celebratum anno MLVII.

ANno domini MLVII. XIV. Kal. Maii, Ind. X. habuit Victor Papa II. generale concilium Romæ in Conſtantiniana baſilica: ubi inter cætera, Warſorum epiſcopatus, qui fuerat in duos diviſus, antiquum in ſtatum reformatus eſt, ſublata illa ſciſſione: & Acto epiſcopus, qui tunc partem Marſicanæ diœceſeos injuſte occupabat, in Theatinam civitatem translatus. *Hoc diſcimus ex epiſtola Stephani Papæ IX. quam poſt ejus vitam ſecundo loco ſubjiciemus.*

☞ AD ROMANUM CONCILIUM

A Victore papa II. anno 1057. habitum,

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1332.

SUb Victore papa II. Romanum quoddam concilium ex literis Stephani papæ IX. erutum Labbeus commemorat; ſed vix quidquam aliud tangit præter nomen & indicium conjuncti epiſcopatus Marſorum, quem prædeceſſores ſui olim ſciderant in duo. Neſcio an mihi fauſtioribus avibus occurrerit bulla Victoris II. qua VVinimanno archiepiſcopo Ebredunenſi, quem in ſua provincia electum Victor pontifex conſecravit, jura omnia epiſcopatus ſui expedita bulla confirmavit. Porro bullam hanc datam judico in Romano hoc concilio anni 1057. cujus rei indicio mihi ſunt nomina plurium Italorum epiſcoporum, quæ pontificis illius literis ſubjuncta ex chartario Ebredunenſi proferunt Galliæ Chriſtianæ auctores noviſſime tom. III. pag. 178. append. Annus documento huic ſubjectus cum adſcripta indictione concilio congruunt. Menſis diſcrepat; nam hic eſt Julius menſis; concilium vero Aprili menſe convenit. Facile tamen oppoſitio conciliatur; nam documentum illud Galliæ Chriſtianæ pontificiæ bullæ eadem ſcripturæ ſerie jungit decretum cleri Ebredunenſis, quo epiſcopum ſuum jam conſecratum a Victore papa, & impetratam ab eo pontificiam bullam agnoſcit & excipit. Huic decreto, non vero bullæ convenit data illa temporis nonas julii anno tertio pontificatus domini papæ Victoris II. indictione X. *Tum ſuccedunt nomina Italorum epiſcoporum* qui interfuerunt, & corroboraverunt *hæc ſcripta, nempe bullam; neque enim veroſimile eſt, Italos hoſce epiſcopos decretum illud Ebredunenſium, quo VVinimannum conſecratum jam a pontifice excipiunt, auctoritate ſua confirmaſſe. Ita ergo rem totam concipio. Electus a clero Ebredunenſi VVinimannus Romam petiit, ibique a pontifice conſecratus concilio interfuit, atque in eo bullam impetravit a pontifice, quam concilii patres ſubſcriptione ſua roborarunt; ſtatimque ad ſuos reſtitutus literas illas cum cæteris conſecrationis ſuæ documentis clero exhibuit, a quo novo decreto hæc omnia admiſſa ſunt.*

PRIVILEGIUM VICTORIS PAPÆ II.

VVinimanno archiepiſcopo Ebredunenſi conceſſum.

Victor epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto confratri & coepiſcopo VVinimanno, & per eum ſanctæ Ebredunenſi eccleſiæ & ſucceſſoribus ipſius canonice promovendis in perpetuum.

SAnctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis apicem ideo ſuper gentes & ſuper regna in principe apo-

poſtolorum ſuorum Petro conſtituit univerſitatis Dominus, ut evellat, & deſtruat, & plantet, & ædificet in nomine ipſius. Siquidem dunec ſancta ejus eccleſia in toto terrarum orbe diffuſa temporalitatis mutabilitati ſubjacebat, variis & continuis defectuum & profectuum ſuorum viciſſitudinibus, velut luna ſuis menſtruis, alternabitur, ut ſine intermiſſione deprehendatur in ea, quod induſtrius hortulanus debeat evellere, vel plantare, & quod ſapiens architectus deſtruere, vel ædificare. Unde nos, nullo noſtro merito, ſed ſolo divinitatis nutu in ſanctæ, & univerſalis eccleſiæ ſpecula præcellentes, & varios ejus ſucceſſus proſpectantes, inter alia ipſius diſcrimina animadvertimus, Ebredunenſem eccleſiam, primo quidem incurſione & pervaſione Saracenorum, ſecundo autem receptione & poſſeſſione transfugarum & indiſciplinatorum; deinde longa oppreſſione paſtorum ſuorum immo mercenariorum, & quod pejus eſt Simoniaca hæreſi, & mutua occiſione debacchantium proſtratam miſerabiliter & corruptam, quondam religione & opibus mirabiliter evectam, & integram, cujus omnimodæ deſolationi & defectioni præcordialiter compatientes, te cariſſime confrater & coepiſcope Winimanne præfatæ eccleſiæ archiepiſcopum & rectorem pro vitæ merito, & ſapientiæ doctrina ordinavimus & conſecravimus ſecundum electionem cleri & populi, ad petitionem quoque religioſorum principum & ad ſuggeſtionem venerabilium primatuum circumjacentium provinciarum. Quorum una nimis ſententia extitit, ut ſi Ebreduneſi eccleſiæ recuperatio aliqua quæreretur, ab illa matre, ſcilicet eccleſia Romana, quæ prius illo B. Marcellinum prædicatorem, & pontificem direxerat, prædicator & pontifex repoſceretur. Itaque ſecundum quod tua devotio poſtulavit, ſibi privilegium noſtræ apoſtolicæ auctoritatis ad corroborationem ſui archiepiſcopatus, in rudi & indiſciplinata eccleſia vix nomen ipſum nondum pene retinente, & parietinas ſuas jam demonſtrante, inclinati precibus tuis, præſentis anni decima indictione hac noſtra decretali pagina concedimus & confirmamus tibi Ebreduenſem diœceſim in integro, & ad archiepiſcopalem ſedem baſilicam dominæ noſtræ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ principalem, cum omni ſua antiqua & juſta pertinentia, in baptiſmalibus eccleſiis, capellis, monaſteriis, cimiteriis, poſſeſſionibus, villis, caſtellis, paſcuis, agris, vineis, ſylvis, aquis, aquarumve decurſibus, piſcariis, domibus, mancipiis, colonis, peculiis, & cum omnibus omnino rebus, mobilibus, & immobilibus, vel ſe moventibus, ſibi juſte pertinentibus, tam eas, quas modo quiete & legaliter poſſidet, quam illas, quas deinceps collatione fidelium, ſeu redditione vel emptione, aut qualibet ratione acquirere poterit. Confirmamus quoque tibi omnium eccleſiarum totius tuæ diœceſis decimas, primitias, oblationes tam vivorum quam defunctorum, judicia clericorum, & cuncta eccleſiaſtica officia, ut ex diſpoſitione tua ſecundum canonicam ſanctionem pendeant. Pariter quoque ſuffraganeorum tuorum conſecrationem, debitam ſubjectionem, & reverentiam ſeu obedientiam, necnon ad concilium agendum convocationem & auctoritatem, ſecundum omne jus quod metropolitanis ſuis ſuffraganei canonice debent, ſalva in omnibus ſanctæ Romanæ, & apoſtolicæ ſedis, ut dignum eſt, auctoritate. Præterea hujuſmodi noſtri privilegii tenore concedimus & confirmamus tibi uſum ſacri pallii ſecundum antiquam conſuetudinem prædeceſſorum tuorum, quo conſueverunt eo uti in ſubſcriptis ſolemnitatibus juxta privilegia noſtrorum anteceſſorum illis indulta antiquitus, ſcilicet in die ſancto Paſchæ, in die aſcenſionis Domini, in die ſancto Pentecoſtes, in nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, in epiphania Domini, in cœna Domini, in aſſumptione Beatæ Mariæ ſemper virginis, in natalitiis omnium apoſtolorum, in feſto omnium ſanctorum, in feſtivitate S. Marcellini præfatæ civitatis Ebredunenſis archiepiſcopi, in dedicatione principalis baſilicæ B. Mariæ ſemper virginis, in conſecratione epiſcoporum, in ordinatione presbyterorum & diaconorum, ſabbatis jejuniorum, & quatuor temporum, & in conſecrationibus novarum & principalium baſilicarum. Quin etiam ad ſupplementum beneficentiæ apoſtolicæ atque archiepiſcop. inſigne, crucis dominicæ vexillum ubicumque jus in parochia tua, & in parochiis ſuffraganeorum tuorum concedimus & ſancimus, apoſtolicæ authoritatis privilegio bajulari ante te. Porro pallio ſacro ita te uti volumus, ut diligenter atque vigilanter perpendas quod tuæ fraternitati immineat agendum; uſus illius ſcilicet inter alia, ut carnem tuam crucifigendo cum vitiis & concupiſcentiis, ſtigmata J. C. cum paulo apoſt. in corpore tuo portes, & ſemper mortificationem illius in pectore & ſcapulis circumferas; non ad aliquod oſtentationis tuæ & ſingularis excellentiæ indicium, ſed ad demonſtrandum cauſa commemorationis & imitationis ovibus tibi commiſſis Salvatoris noſtri venerabile ſignum, qui ineffabili pietate ovem centeſimam in humeris ſuis reportavit. Demum igitur omnibus ſuprascriptis, apoſtolicæ ſedis auctoritate, per hoc noſtrum privilegium tuæ dilectioni conceſſis, & confirmatis, eadem apoſtolica auctoritate interdicimus ne temere obviet, aut contradicat aliquis. Si quis autem, quod non optamus nefario auſu præſumpſerit huic noſtro decreto in aliquo contraire vel refragari, ſive ſit eccleſiaſticus, clericus aut laicus, ſervus, aut liber, magna vel parva perſona, ſciat ſe anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, ejuſque atrociſſimis miniſtris, atque cum Juda traditore, niſi forte prius reſipuerit, æternæ gehennæ ſupplicüs deputandum. At vero quiſquis pio intuitu obſervator in omnibus extiterit hujus noſtri apoſtolici conſtituti, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo domino noſtro multipliciter conſequatur & vitæ æternæ poſſeſſor efficiatur. Amen.

Civitas Ebredunenſium metropolis
Civitas Dignenſium
Civitas Solingenſium *al.* Solinenſium
Civitas Rigomagenſium
Civitas Samaſienſium *vel* Saniciecium
Civitas Glannatina
Civitas Semelenentium, ideſt Nicentium
Civitas Veciencium, *al.* Venſioatium
Civitas Antipolis ideſt Graſſenſis.

Antiqua auctoritate ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum clerus & populus Ebredunenſis eligimus, laudamus, & corroboramus Winimannum archiepiſcopum in ſede archiepiſcopali Ebredunenſi, præcipiente ſummo pontifice, & univerſali papa Victore, confirmante Willelmo, Bertrando, & Gauſredo, ſeu Pontio Dienſi comite, ita ut præſideat & regat omnes eccleſias ſupradictæ civitatis, ſicut ſcriptum eſt in privilegio, quod Dominus papa Victor illius conſecrator auctoritate Romana ſibi contulit, cum decimis, & primitiis, ſicut expedit archiepiſcopo tenere & diſponere. Si quis autem hoc decretum infregerit, niſi ad ſatisfactionem venerit, ſciat ſe damnatum & anathematizatum: fiat, fiat, amen. Datum..

... no-

ANNO CHRISTI 1057.

.... nonas julii per manus Ataboli diaconi anno tertio pontificatus Domini papæ Victoris ſecundi indictione decima. Humbertus dictus cardinalis epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Silvæcandidæ; Fridericus cardinalis S. Chriſogoni, Arnoldus Aretinus epiſcopus. Giraldus Florentinus epiſcopus. Ludovicus Nucerinus epiſcopus, Ermannus Caſtellenſis epiſcopus, Litgiinus Popilienſis epiſcopus, A Johannes Senenſis epiſcopus, Gregorius Vercellenſis epiſcopus, Cimibertus Taurinenſis epiſcopus, Guido Egobinenſis epiſcopus, cum quibus Velitrenſis epiſcopus, Feſulanus epiſcopus, Piſanus epiſcopus, Piſtorienſis epiſcopus, omnes hi interfuerunt, & corroboraverunt hæc ſupra ſcripta. Deo gratias, amen.

VITA ET EPISTOLÆ

STEPHANI PAPÆ IX.

Stephanus quando & a quibus pontifex electus.

STephanus, antea Fridericus appellatus, ex ab B bate Caſſinenſi & cardinale presbytero, communi totius cleri conſenſu invitus factus eſt pontifex, hujus nominis nonus, anno Chriſti redemptoris 1057. regnante Henrico IV. Habitis in Urbe plurimis conciliis contra concubinatum aliave plurima vitia cleri, mores eccleſiæ reformavit. Petrum Damiani ab eremo abſtractum, creavit epiſcopum cardinalem Oſtienſem. Ad eccleſiam Conſtantinopolitanam ſchiſmate diviſam catholicæ & apoſtolicæ communioni conſociandam legationem miſit in orientem, qua fungebantur Stephanus cardinalis, Mainardus Silvæ Candidæ epiſcopus, & Deſiderius abbas Caſſinenſis deſignatus. Dato illis rerum agendarum commonitorio, præcepit, ut quamprimum poſſent reditum pararent. De C futuri pontificis electione decretum edidit, quod

Legationem mittit Conſtantinopolim.

Decretum de futuri pontificis electione.

„ Leo Oſtienſis his verbis deſcribit: Poſt hæc,
„ congregatis intra eccleſiam epiſcopis, & clero,
„ populoque Romano, ſub diſtricta nimis inhibi-
„ tione conſtituit, ut ſi, antequam Hildebrandus
„ Romanæ tunc eccleſiæ ſubdiaconus ab impera-
„ trice, ad quam pro quibuſdam reipublicæ ne-
„ gotiis communi conſilio mittebatur, rediret, ſe
„ mori contingeret, nullus omnino papam elige-
„ re auderet: ſed uſque ad illius reditum ſedes
„ apoſtolica intacta vacaret, ejus demum ordi-
„ nanda conſilio. Ad inviſendum ſanctum Joannem Gualbertum, fama ſanctitatis celebrrimum, Florentiam profectus incidit in morbum: & paucis diebus poſtquam ægrotaſſet, obiit quarto K. D lendas Aprilis, anno 1058. Interea, inquit Leo

Obitus Stephani.

„ Oſtienſis, Gregorius Lateranenſis, & Tuſcula
„ nenſis comes, comperto Romani pontificis obi
„ tu, ſociato ſibi Gerardo * Galerienſe, & Ro-
„ maniæ potentibus aliquot, noctu cum armato-
„ rum turbis eccleſiam una pervadunt, & Joan
„ nem Velitrenſem epiſcopum, Mincium poſtea
„ cognominatum, papam conſtituunt, Benedicti
„ illi impoſito nomine. Quod cum Petrus Da-
„ mianus, vir valde religioſus, quem eo tempo-
„ re Stephanus papa ab eremo extractum in O-
„ ſtienſi eccleſia epiſcopum fecerat comperiſſet:
„ una cum cardinalibus reſiſtere ac reclamare cœ-
„ pit, atque anathematizare. Sed tamen hi om-
„ nes timore perculſi per varia loca fugere. Qua E ratione autem ſchiſmaticus ſede expulſus fuerit, infra in vita Nicolai II. dicetur.

** Galerienſis, Benedict. X. pſeudopapa & ſchiſmaticus.*

EPISTOLA I. STEPHANI PAPÆ IX.

ad Gervaſium * archiepiſcopum Remenſem.

** Vide Binii notam.*

Pro religione fortiter agenti auxilium pollicetur: Bituricenſis archiepiſc. cauſam in aliud tempus differt: in urbem ad ſynodum cum ſuffraganeis ſuis eum evocat.

Stephanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRomotioni noſtræ, ſicut nobis ſcripſiſti, non ambigimus te gratulari: amicitiam quoque C ſinceram & volumus, & optamus inter nos fore perpetuam. Porro obedientiam fidelitatemque, quam nobis polliceris, te integerrime ſervaturum ſi ut debes, & ut te decet, ſervaveris: facis quod faciendum optime ſcis, quod principalem & communem matrem, non modo nos, revereris in nobis. De concilio autem Remis habendo quid aliud dicendum, niſi quod beatæ memoriæ dominus Victor Dei judicio hinc eſt raptus: & quod tu, ſicut inter nos convenit, non remandaſti, an in hoc eſſet regis conſenſus? Sed & de Bituricenſi archiepiſcopo, quia dilectus filius noſter Hildebrandus, cui illius cauſa maxime nota eſt, abeſt, hoc tantum reſpondemus, quod eo revertente, & te cum illo ad nos veniente, tam D ex hoc, quam ex aliis eccleſiaſticis negotiis tuum conſilium habebimus. Ne deficias, aut frangaris, ſi adverſarios pro fidelitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ, imma pro ſanctorum canonum defenſione pateris: ſciens ſecundum apoſtolum, quod in hoc poſitus ſis. Auxilium enim noſtrum & conſilium tibi pro juſtitia agonizanti tempore noſtri pontificatus, ad quem nullo meo merito videor aſſumptus, non deerit: & ſecundum quod oras, orabimus dominum Jeſum, ne a bono propoſito aliquando decidas. Cæterum Romæ quinto decimo die poſt ſanctum paſcha ſynodum celebraturi, tuam fraternitatem, cum ſuffraganeis ejus, volumus, & auctoritate apoſtolica jubemus, intereſſe abſque inevitabili neceſſitate.

1. Theſſ. 3.

Nota Severini Binii.

Ex bibliotheca Papirii Maſſoni hæc cum quatuor Nicolai, & ſexdecim Alexandri II. ad Gervaſium Remenſem archiepiſcopum ſcripta, prodiit in lucem. In vita Stephani, Nicolai & Alexandri II. Papirius pro *Gervaſio* ſcripſerat *VVilielmo Remenſi archiepiſcopo*: illum ego antea male imitatus, in hac editione, pro *VVilielmo Gervaſio* ſcribendum eſſe cenſeo; ſiquidem horum pontificum tempore non Vuilielmus aliquis, ſed Vuido, & Gervaſius primus, ut videre eſt in catalogo Remenſium epiſcoporum, qui eſt apud Flodoardum, Remenſi eccleſiæ præfuiſſe legitur. Non ille vero Gervaſius alter eſt, cujus Ivo epiſtola 206. & Sigeberti continuator anno 1114.

1114. meminerunt; vixitque tempore Paſchalis II. ad quem epiſtolam quamdam ſcripſit, quam habet dictus Papirius in vita ejuſdem Paſchalis II.

Ex Tom. IX Italiæ ſacræ.

II. AD PANDULPHUM MARSICANUM EPISCOPUM.

Marſorum epiſcopatum in duas partes diviſum, in priſtinum ſtatum reſtituit.

Stephanus epiſcopus ſervorum Dei, dilecto confratri & coepiſcopo Pandulpho, cæteriſque ſucceſſoribus epiſcopis in ſancta Marſicana eccleſia canonice promovendis in perpetuum.

IN ſpecula ſanctæ & univerſalis eccleſiæ adhuc peregrinantis, quanto cæteris eminentiores apparemus, tanto vehementius concurrere viciſſitudinibus inde debemus. Sicut enim Luna menſtruo curſu deficit, & perficit: ſic in eccleſia militanti temporalibus ſubjecta, continuas * altercationes, & profectus incurrit: cujus defectui, vel diminutioni, ſicut neceſſe eſt ut compatiamur, procul dubio expedit, ut profectui vel plenitudini congratulemur. Quapropter unam Marſicanam eccleſiam inteſtino & diuturno malo, & pluſquam civili diſcordia ſæcularium hominum miſerabiliter diſciſſam, & in duos epiſcopatus contra ſanctorum Patrum canones a Teophylacto dicto papa diviſam, & poſtea permiſſu magis quam conſenſu, neceſſitate quam utilitate, a ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro Leone, ſicut inventa fuit, C omiſſam, eandemque ſub beatæ memoriæ deceſſore noſtro Victore, judicio generalis concilii, per divinam gratiam in gremio Baſilicæ Conſtantinianæ aggregatam, quarto decimo Kalendas Maii, Indictione decima, & diviſionem illam unius diœceſeos in duas partes evacuatam, & abdicatam, atque in antiquam ſui ſtatus unionem reformatam, & in perpetuum ipſam, ſicut juſtum fuit, diœceſim unam uni epiſcopo decretam. Inde interventu totius ſanctæ ſynodi, epiſcopo Actone, qui tunc partem Marſicanæ diœceſeos injuſte occupabat, in Theatinam civitatem ſublato, per hujus noſtri privilegii decretalem paginam, deinceps tibi, beatiſſime & confrater & coepiſcope Pandulphe, & ſucceſſoribus tuis in perpetuum D concedimus, & ſecundum quod tibi ſynodaliter, ſicut ſuperius dictum fuit, judicatum eſt, firmum Marſicanum epiſcopatum, cum omni ſua integritate & pertinentia (inter quæ nominatim eccleſia ſanctæ Sabinæ antiquæ civitatis Marſorum) ad epiſcopalem ſedem largimur, atque decernimus: necnon & reliquas eccleſias totius Marſicanæ diœceſis cum pertinentiis, decimis, & oblatio- A nibus earum, tam pro vivis, quam etiam pro defunctis, ſecundum quod ſancti canones decreverunt: pariterque eccleſiam dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis virginis Mariæ in Carſeolo cum decimis & oblationibus, immo cum omnibus ſibi pertinentibus tam in caſtro Tupho, & Scavellis, quam ...... & alto ſanctæ Mariæ, & Civitellæ, & Pamperano uſque ad Capiſtrellum, & in tota valle Nerſacendæ. Inſuper auctoritate apoſtolica ſancimus, ut quandocumque expedierit, ordinationes clericorum, & conſecrationes altarium ibidem facias, & in monaſteriis, quod tui juris eſt, & ſancti canones cenſent, & reliqua omnia quæ ad epiſcopum pertinent ſine cujuſquam contradictione expleas: ſcilicet intra juſtos terminos to- B tius parochiæ Marſicanæ, tam illius partis quam antea obtinebas, ſive & alterius quam tibi injuſte epiſcopi invaſerant. Hinc apoſtolicæ ſedis auctoritate ſubnixi, poteſtatis & confirmationis privilegium indiſſolubiliter ſtatuentes, interdicimus ſub divini etiam conteſtatione judicii, & anathematis interpoſitione, ut nullus unquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum adminiſtrator, ſeu alia quælibet, vel quantomlibet magna, parvaque perſona, audeat vel præſumat contra hujus noſtræ confirmationis privilegium agere, aut quippiam inde alienare, auferre, aut minuere: ſed potius firmum ac ſtabile in perpetuum ſit, ſicut a nobis conceſſum, & confirmatum eſt. *Si* quis autem, quod C non optamus, temerario auſu noſtræ apoſtolicæ ſedis ſtatutum in quopiam alienare, vel infringere præſumpſerit, & contradictor illius extiterit; auctoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, & apoſtolorum principis, vinculo anathematis mancipatus, a regno Dei ſegregatus, diabolo, & angelis ejus, niſi forte reſipiſcat, indiſſolubiliter aggregetur. Qui vero reſpectu obſervator & defenſor hujus conceſſionis & confirmationis extiterit: poteſtate ſanctæ Dei genitricis, & ſemper virginis Mariæ, & B. Petri apoſtolorum principis, & precibus beatæ Sabinæ martyris, & omnium ſanctorum, & cæleſtium multitudine angelorum, gloriam a juſto judice domino noſtro Jeſu Chriſto, vitamque æternam percipere mereatur in ſæcula D ſæculorum. Amen.

Scriptum per manum .... Notarii & Scriniarii ſanctæ Romanæ apoſtolicæ ſedis in menſe Decemb. Indict. 11.

Datum in Caſtro Caſino v. Idus Decembris per manus Humberti ſanctæ eccleſiæ Silvæ candidæ epiſcopi, & bibliothecarii ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, anno primo domini papæ Stephani IX. Indict. 11.

Margin note: * l. continuas altercationes.

☞ STEPHANI PAPÆ IX.

DECRETA.

Suppl. Manſi pag. 1317. Apud S. Pet. Damiani in epiſt. ad Cunibertum epiſt. lib. IV. epiſt. III. pag. 192.

CUm papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes clericos Romæ, qui poſt interdictum papæ Leonis incontinentes extiterant, de conventu clericorum, & choro eccleſiæ præcepiſſet exire, ut quamquam relictis fe- E minis per pœnitentiæ ſe lamenta corrigerent, tamen quia ſancto viro inobedientes fuerant, & de ſacrario ad tempus exirent, & celebrandæ miſſæ licentiam de cætero non ſperarent.

CON-

Ex P.Pagi ad an.Chr. 1057. nu. 10.

CONCILIUM NOVARIENSE

A Guidone Archiepiſcopo Mediolanenſi ob Clericorum connubia habitum.

D*E eo hæc Landulphus junior cap. 8. apud Puricellum lib. 3. de SS. Arialdo, & Herlembaldo*: Factus eſt ſynodalis Præſulum Conventus per Guidonem Archiepiſcopum Nuvariæ: ubi eum triduo prædictis vacarent negotiis, placuit pluri-

A bus Landulphum & Arialdum abſentes, excommunicandos; ſactumque eſt. *Verum hæc excommunicatio a Stephano Papa Romæ, quo accuſati fuerant profecti, nulla declarata.*

AD FONTANETUM SYNODUS

Anno 1057. *habita.*

Ex Mansi ſuppl. pag. 1315.

VEnctus Labbei editor Synodi cujuſdam Novarienſis, Pagio indicante, ex Landulphi junioris hiſtoria cap. VIII. acceptæ, meminit. Coactam illam a Guidone Novarienſi epiſcopo ſcripſerat Pagius, & ex illo Venetus collector, qui tamen rectius in titulo Guidonem illum Mediolanenſem antiſtitem adpellat; reipſa enim Mediolanenſium ſacris præerat. Accuratius aliquid de hac ipſa provinciali ſynodo tradidit antiquior Landulpho juniore Arnulphus alter Mediolanenſis hiſtoricus lib. III. cap. XI. Rer. Italic. Tom. IV. pag. 24. quem tamen caute legendum moneo, eum ea ſcriberet quo tempore incontinentibus & ſimoniacis ſacerdotibus adverſus S. Arial-

B dum, & ſocium ejus Landulphum favebat: *Factus eſt ſynodalis præſulum multorum conventus in loco, qui dicebatur Fontanetum;* (in Diœceſi Novarienſi, qui hodie pariter veterem appellationem retinet) *ubi eum triduo ſpiritualibus vacarent negotiis, illorum* (Arialdi, & Landulphi) *præſtolantes adventum, viſum eſt omnibus temeritatem tantam* (utriuſque) *anathemate juſto fore multandam. Factumque eſt ita. Quæ omnia floccipendens Landulphus, cum vereri debuerat, magis extollitur. Ex hinc conviciatur epiſcopis, præcipue Metropolitano, furens ſolos ſævit in Clericos, arguens illos ſuæ ſuorumque perditionis, laicos vero fovebat ut fratres &c.*

SYNODUS ROMANA

Sub Stephano papa IX. Anno 1058. *celebrata.*

Ibid. Anno 1058.

NEminem mihi refragaturum arbitror, ſi concilium quoddam agnoverim in ſequenti Stephani IX. bulla, quam pro immunitate Cleri Lucani conceſſam Muratorius ex pluteis Lucani archivi vulgavit Antiquit. Ital. Tom. V. pag. 974. Quorſum enim id decreviſſe pontifex aſſeruerit una cum epiſcopis ibidem recenſitis, niſi tacita innuens, id ſe in concilio ſtatuiſſe, & e concilii ſententia literas illas ſuas dediſſe.

Si cui vero arduum ſit concilium exculpere ex monumento, in quo de concilio ne vocula quidem, illum profecto Concilium quoddam a Stephano IX. coactum admittere coget anthoritas Chronici Vulturnenſis Rer. Italic. Tom. IV. pag. 514. ubi ſermone inſtituto de Landone clerico, qui a Capuanis per pecuniam acceperat eccleſiam *ſancti Vincentii de Capua*, Monachis per ſummam injuriam ereptam; quare addit ſcriptor Chronici illius *vocatus* Lando *ad Synodum a domno papa Stephano ire contempſit. Unde iidem ipſi cives Capuani eum illo excommunicati ſunt.*

BULLA STEPHANI PAPÆ,

Qua Cleri Lucani immunitatem aſſerit.

PAPA Stephanus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimis in Chriſto filiis omnibus Sacerdotibus, Levitis, univerſiſque ſacris ordinibus, Lucæ commorantibus, ſeu de omnibus plebibus, clericis, acolithis, ſubdiaconibus, diaconi-

C bus, presbyteris, ſuburbanis Lucenſis epiſcopatus, & omnibus ſucceſſuribus eorum in perpetuum.

Si erga fidelium laicorum ordinem, legalem conſuetudinem, & decreta pietatis ſervare nobis convenit, multo amplius circa clericorum gradus, qui eccleſiæ Dei fideliter miniſtrant, & ſerviunt viſa æquitatis obſervare, & obſervanda confirmare debemus. Quapropter ob interventum dilectiſſimi coepiſcopi noſtri Anſelmi Lucenſis epiſcopi, ſimulque Benedicti Belletrinenſis epiſcopi, & Bo-

D nifacii Albanenſis epiſcopi, & domni Humberti ſanctæ Rufinæ ſedis epiſcopi, necnon Petri Lavicanenſis epiſcopi, ſimulque Johannis Portuenſis epiſcopi, necnon & domni Hildebrandi ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi, aliorumque noſtrorum fidelium, per hujus noſtræ præceptionis paginam conſtituimus, & confirmamus, ſicut ſacrorum canonum demonſtrat auctoritas, & humanæ præcipiunt leges, ſicut etiam illis ab Ottone imperatore auguſto, & reliquis imperatoribus per præcepti paginam conceſſum & confirmatum eſſe

E videtur, ut deinceps a nulla magna parvaque perſona hominum ad ſæcularia judicia pro qualicumque controverſia pertrahantur, vel ante ſæculares judices examinentur, vel diſtringantur, niſi tantum ab eorum præſule. Et ut nullus in domibus eorum aliquam invaſionem facere audeat, vel moleſtiam præſumat inferre, vel tributum, ſive redditum, ſeu etiam ſuperimpoſitum ciſdem ſacerdotibus, & cunctis ſacris ordinibus, a quacumque perſona imponatur, vel requiratur. Et ne

ANNO CHRISTI 1058

aliquis audeat ſe intromittere ſine legali judicio da aliquibus ſupellectilibus eorum, ſive ſervis utrinſque ſexus, vel familiis, ſeu etiam de univerſis eorum colonis, necnon mobilibus, & immobilibus, arvis, coltilibus, vineis, olibetis, ſilvis, pratis paſcualibus, ſeu univerſis hæreditatibus eorum, ſive acquiſitis, necnon eorum bonis, vel quicquid illis juſte & legaliter pertinere perſpicitur. Inſuper concedimus per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium omnibus ſacerdotibus, levitis, cunctiſque ſacris ordinibus jam dicti epiſcopatus, ut eorum advocatus non aliter niſi ſolus, juret ſine ulla contradictione, ſicut in ſancta Romana eccleſia agitur. Et liceat eis ſecundum eccleſiaſticos gradus quiete & pacifice vivere, & Deo ſervire, & ſub hujus noſtri privilegii defenſione conſiſtere. Ita ſane juvemus, ut nullus Dux, ſive Marchio, Comes, Vicecomes, Gaſtaldus, Curialis, Exactor, Decanus, Vocemiſſarius, vel etiam ulla perſona hominum audeat interdicere, vel conſtringere hoc, quod a nobis conſtitutum, & confirmatum eſt. Si quis autem (quod non credimus) temerario auſu huic noſtro apoſtolico privilegio contrarius extiterit, ſciat ſe, niſi reſipuerit, & damnum, quod fecerit, emendaverit, auctoritate Dei omnipotentis, & B. Petri Apoſtolorum principis, ac noſtra, anathematis vinculo innodatum, & a Regno Dei alienum, atque cum Juda traditore ſociatum. Inſuper compoſitorus exiſtat auri optimi libras decem, medietatem ſacro noſtro palatio, medietatem illis, quibus injuria illata fuerit. Qui vero pro:intuitu cuſtos, & obſervator hujus noſtri apoſtolici præcepti extiterit, benedictionis apoſtolicæ gratiam, vitamque æternam a Domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

Signum per manus Gregorii notarii, & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ in menſe Octubrio, & indictione undecima.

Datum Romæ per manus Humberti ſanctæ eccleſiæ ſilvæ candidæ Epiſcopi, & bibliothecarii ſanctæ Romanæ, & apoſtolicæ ſedis, anno pontificatus domini Stephani noni papæ primo XV. Kalendas Novembris indictione undecima.

VITA ET EPISTOLÆ

NICOLAI PAPÆ II.

Nicolaus quando & qua ratione electus.

NICOLAUS, cui nomen erat Gerardus, ex Florentino epiſcopo, per cardinales ab Urbe fugatos, legitime electus eſt pontifex Romanus anno Chriſti 1058. tempore regnantis Henrici IV. Antequam vero conſecraretur & Romam mitteretur, hoc conſilio Hildebrandi prudenter egerunt, ut ad expellendum & facilius ejiciendum e ſede ſchiſmaticum Benedictum, legatione ad imperatricem miſſa, approbatio Henrici regis poſtularetur: ne, fortaſſe hac re intermiſſa rex ſibi injuriam illatam exiſtimans ſchiſmaticis adhæreret, & intruſum defendens, periculum ſchiſmatis augeret. Placuit conſilium, petita & obtenta eſt approbatio electi Nicolai pontificis: ſimulque Godefrido Tuſciæ marchioni demandatum fuit, ut electum in Urbem inducat, & invaſorem ſedis Benedictum inde ejiciat. Quod cum, teſte Leone Oſtienſi, menſe Januario anni 1059. effectum fuiſſet: conſecratus, & Nicolai ſecundi nomine appellatus, Romanæ ſedis invaſorem cum ſuis fautoribus omnibus excommunicavit: tandem interventu quorumdam admiſſum ad communionem apud eccleſiam ſanctæ Mariæ, quæ major a Romanis dicitur, ſacerdotali officio privatum manere conſtituit. Berengarium ſecundo relapſum & perjurum, tertio ad palinodiam, pœnitentiam, & fidei orthodoxæ profeſſionem emittendam ſuſcepit. Conſtitutionem de electione Romani pontificis edidit. Ad Mediolanenſem eccleſiam a labe ſimoniæ expurgandam, Petrum Damiani, & Anſelmum Lucenſem in Romano pontificatu ſucceſſorem, ablegavit.

Benedictus ſedis invaſor ejicitur.

Berengarium relapſum ad communionem eccleſiæ recepit.

In Apuliam profectus, Northmannos ab excommunicatione abſolvit, eoſque exacto juramento fidelitatis Romanæ eccleſiæ devinxit: ut ea horum præſidio fulta & munita, tyrannidem & rapinam omnem a ſede apoſtolica profugaret. Mortuus eſt pontifex optimus in fine menſis Julii, anno Chriſti milleſimo ſexageſimo, cum ſediſſet annos duos & ſex menſes. Vacavit epiſcopatus menſibus ferme tribus.

EPISTOLA I. NICOLAI PAPÆ II.

AD GERVASIUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Henricum Francorum regem ob quædam perperam facta corripiat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili archiepiſcopo ſalutem cum benedictione apoſtolica.

Licet de veſtra fraternitate quædam ſiniſtra, nec ſine diſcuſſione dimittenda, pervenerint ad apoſtolicam ſedem, ſcilicet, quod ejus invaſoribus faverit, quod pontificales actus poſtpoſuerit, tamen quia teſtimonio perſonæ non levis defenderis, ſed potius de fidelitate ſancti Petri laudaris, præmiſſa tranſimus, & ut verum ſit de vobis teſtimonium optamus. Vos autem omni conanime ſtudete ita vivere, ut veſtri non habeant inimici, unde nos poſſint in vos contriſtare. Scitis enim quam benigna vobis fuerit communis mater ſancta Romana eccleſia, quamque de te magna ei fiducia, ut tua ſolertia Francorum poſſet ſuccurrare pene lapſæ eccleſiæ. Proinde agere ſtude, quod de te ſperavit apoſtolica ſedes: & veſtrum regem glorioſum caſtiga, precare, admone, ne pravo innitatur peſſimorum conſilio, qui noſtra diſcordia putant ſe apoſtolicam cenſuram evadere; caveatque ſacris canonibus, immo beato Petro, reſiſtere, noſque, qui eum ſicut pupillam voluntas amare oculi, contra ſe movere. Satis enim mirari poteſt, ſi pro aliquo ſtulto, ſicut eſt, quem voluit ordinari, Matiſconenſis epiſcopus, vult dominum & ſanctum Petrum offendere, * noſtram caritatem atque ſinceram dilectionem circa ſe parvi pendere. An putat aliquia membrorum antichriſti, quod plus non poſſit ei prodeſſe gratia beati Petri, quam omnium impiorum perfida fidelitas? Agat itaque glorioſus rex,

* alias, rectum.

rex, ut libet, contra nos: quamvis pro illo ejuſque exercitu Deum ſemper precari parati ſumus. De duce vero Godefrido nemo vos terreat, cum fuerit opus vos venire Romam: quia non tantum vobis impedimentum non faciat, ſed etiam fideliter ſervitium impendet. Salutant vos, cariſſimi fratres noſtri, cardinales epiſcopi, nec non humilitas cariſſimi filii noſtri Hildebrandi.

II. AD GERVASIUM REMENSEM archiepiſcopum.

Jubet Belvacenſem epiſcopum ſimoniace promotum cum Silvanectenſi ejuſdem criminis conſcio ab officio ſuſpendi.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili archiepiſcopo Remenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUdivimus relatione multorum, quod Belvacenſis epiſcopus, contra ſtatuta canonum, ſine vobis, & ſine veſtro aſſenſu fuerit conſecratus, immo execratus; &, quod pejus eſt, ad epiſcopatum ſublimatus. Accingimini igitur, & ſolius hac noſtra auctoritate, ex parte omnipotentis, Dei, auctoritate beati apoſtoli Petri, omne epiſcopale officium ſibi, uſquedum ad Romanam ſynodum in tertia ſeptimana poſt paſcha ante nos diſcutiendus veniat, interdicite. Si autem in aperto res eſt, quod pecuniam dederit, omnibus Belvacenſibus clericis ac laicis, ut ſibi ante prædictum noſtrum judicium non obediant, ſub excommunicatione, prædicti apoſtoli Petri auctoritate interdicite. Non enim ob hoc promotus eſt, ut ſit epiſcopus, ut beatus Gregorius dicit, ſed ut ſiat lupus, & ſanctæ eccleſiæ invaſor, & deteſtandus hæreticus. Silvanectenſi enim veſtro ſuffraganeo epiſcopo, ſi eum pecuniam dediſſe præſcivit, & veſtrum aſſenſum in maledictionis herede benedicendo non habuit: ſimiliter omne epiſcopale officium, uſquedum ad prædictam ſynodum veniat, & nobis & tibi digne ſatisfaciat, beati apoſtoli Petri auctoritate interdicite.

III. AD EUNDEM.

Monet, ut ob damna perſonis & rebus Virdunenſis eccleſiæ illata, eidem debite ſatisfaciat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſis eccleſiæ archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam nobis commiſſum eſt, & auctoritate beati Petri traditum, ſupra quem fundamentum univerſalis eccleſiæ ſolidatum eſt, quatenus & errata corrigamus, & membra noſtro capiti cohærentia, ne diſſonent, ſtudeamus: tibi, utpote velut de noſtris & ſanctæ Romanæ eccleſiæ membris, paterne intimando præcipimus, quatenus per te, quem in gremio matris tuæ, univerſalis videlicet eccleſiæ, concluſum eſſe ſperamus, ne Virdunenſi eccleſiæ quæ nobis commiſſa eſt cum fratribus, quidquam injuriæ tam per te, quam per tuos inferra amodo patiaris. Quod autem contra ejuſdem eccleſiæ fratres nunc noviter, & tu, & tui, damni & injuriæ intuliſtis, communiter & ſanctæ eccleſiæ Romanæ cauſa, & noſtri amore emendare te, omni occaſione remota, admonendo jubemus: hoc eſt, prædam de Poſtuiler, quæ poteſtati tuæ contigit, & de Mecla, quam Engobrandus deprædatus eſt, prædæ, cujus numerus infra ſcriptus eſt, ducenta ſexaginta quatuor animalia. Clericos autem de eadem eccleſia canonicos, nulla interveniente mora, recludi a captura præcipias: ut pro hac & prædictis rebus ſtudioſe peractis, & gratiam apoſtolorum principis & noſtram habere promerearis.

IV. AD EUMDEM.

In gratiam recipitur, & monetur ut cum duce N. pacem ineat.

Nicolaus ſervus ſervorum Dei Gervaſio venerabili archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia referentes filio noſtro G. te in fidelitate beati Petri perſiſtere, ejuſque auctoritati per omnia reverenter aſſurgere comperimus: paterna caritate ſicut cariſſimum filium amplectimur, & amplectendo, toto mentis affectu diligimus. Denique quamdiu te fidelem filium exhibebis, noſtra paternitas tibi nuſquam deerit: immo debita caritate ſuffragabitur, noſtraque auctoritate inceſſanter tuebitur. Quod de epiſcopo Silvanectenſi nobis per filium noſtrum mandaſti, quia canonicum eſt, eum eodem filio noſtro tibi concedimus. Neque enim juſtitiæ contraire volumus, pro qua mori, ſi neceſſe ſit, lucrum putamus. Cæterum de noſtro adventu in Franciam, nullam ad præſens tibi ſcribimus certitudinem. Cum autem ad te noſter filius venerit: ipſe tam de hoc, quam de omnibus aliis te certificabit. Mandamus autem & præcipimus, quatenus cum duce cariſſimo filio noſtro pacem ineas: ut tui ad nos ſecure valeant venire, noſque eos poſſimus audire. Nolumus etenim duos tam cariſſimos filios in diſcordia manere.

NOTA SEVERINI BINII.

Epiſtola quædam Gervaſii ad Nicolaum II. extat in fine illarum quæ cum epiſtolis Gerberti, Joannis Sariberienſis, & Stephani Tornacenſis ex bibliotheca Papirii Maſſoni Pariſiis impreſſæ ſunt anno 1611 ſed eam a Gervaſio II. ad Paſchalem II. ſcriptam eſſe patet, primo ex vita Paſchalis II. apud Maſſonum ubi hanc ad Paſchalem II. ſcriptam refert: ſecundo quia ſcripta eſt poſt obitum regis Philippi, qui mortuus eſt anno 1108. tempore Paſchalis II. & Ivonis, qui epiſt. 206. ejuſdem Gervaſii II. meminit.

Hallucinatur Binius. Scripſit Gervaſius poſt obitum Henrici I. Francorum regis. Ejus epiſtolam ſubes infra.

V. PRIVILEGIUM MONASTERIO ſanctæ Felicitatis conceſſum a Nicolao papa II.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Teibergæ abbatiſſæ monaſterii ſanctæ Felicitatis, juxta Florentiam ſiti, ſibique ſucceſſuris, & in ſancto propoſito permanſuris, in perpetuum.

QUoniam omnipotentis dignatio ſuo gratuito munere, nullo digno præcedente opere, ad hoc noſtram humilitatem dignata eſt provehere, quatenus per nos ubique terrarum proprio ſanguine redemptæ eccleſiæ lumen adminiſtraret indeficiens: profecto rationabile ducimus, cooperante ipſo, de quo loqui præſumimus, ſecundum proprias vires unicuique acceptum talentum diſtribuere: ne, apparente ipſius majeſtate, quod abſit, ſine acquiſito lucro velut inutilis ſervus videamur remeare. Quod utique per divinam miſericordiam conſequi poſſe ſperamus, ſi membris ejus adhuc per fidem in terra cæleſtia anhelantibus, præſidia quæ poſſumus ſereno affectu ſup-

peditare curamus. Sic enim, ſic profecto ſupernum noſtræ fragilitati conciliamus auxilium, & pura intra cordis hoſpitium manente intentione, hominum conſequimur favorem honeſtum: cum licet univerſis debitores ſimus gentibus, fidei lumine clarentibus; domeſticis quoque noſtris benevolentiæ ſtudio ſingularem curam impendimus, magiſtrum gentium ſequentes, qui bonum opus adimpleri præcipit in omnes, ad domeſticos fidei maxime. Monaſterium itaque ſanctæ Felicitatis cum omnibus ſibi pertinentibus rebus, quod noſtra epiſcopalis ſimplex adhuc diſpenſatio quorumdam prædeceſſorum noſtrorum negligentia deſtructum, coaptato nobilium ſanctimonialium plurimarum collegio, reædificare curavit ex integro: nunc etiam ſecundum apoſtolicæ ſedis, cui deſervimus, valentiam, per noſtras manus dedicatum, ſtabilitate perſeveranti roboramus, & confirmamus, atque ut perpetua vigeat religione, ſequeſtrata pravorum infeſtatione, omnipotentis Dei committimus tutelæ. Cui etiam, ſicut dignum nobis videtur, quia incuria Florentinorum epiſcoporum ſua prædia nequiter ſunt diſtracta, & ſacrilegorum quorumdam temeritate invaſa, concedimus, & apoſtolica auctoritate ſtabilimus manſos, & fundos venerabili loco pia devotione oblatos, & offerendos, ubicumque veraci relatione ejus nomini fuerint titulati, ſuoque juri religioſa ſolicitudine inveſtiti, atque inveſtiendi.

Liberum præterea idem reddimus monaſterium, atque abſolutum ab omni ſæculari & mundana conditione, ſive diſtrictione: ne liceat alicui magnæ parvæque perſonæ, a nobis reſtituta prædia, firmiterque ſtabilita, decimales (*proventus ſcilicet*) quoque quoſdam a nobis conceſſos aliquo ingenio invadere, aut aliqua fraude ſurripere, ſive diminuere, fiſcum denique, ſeu debitam ſubjectionem exigere: ſed maneat venerabilis locus noſtra tutela firmatus in ſancto propoſito; nullique alii ſit obnoxius, niſi Florentino epiſcopo, qui memor noſtræ devotionis, ſuæque fragilitatis, juſtitiæ norma ſervata, ſecundum doctoris gentium præceptum, aiſdem ſanctimonialibus honorem congruum exhibendo, nil præter blandum dominium requirat ex debito. Si autem, quod non credimus, aliquis temerarius hanc apoſtolicam ſanctionem crudeli mente tentaverit refringere, noſtramque inſtitutionem ſecundum locum lædendo caſſare: niſi admonitus reſipuerit, ac digne emendaverit, anathematis gladio perentiatur ab omnipotenti divinitate, jaculata ſibi de cælo ultione in hac præſenti carne, interficiatque eum Deus ſpiritu oris ſui, dum venerit judicare ſæculum. Qui vero noſtræ roborationis pius conſervator extiterit, in ſecundo adventu mereatur
Matth. 25. illam melliſluam vocem audire: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum*. Præterea ut hæc pagina fidem legentibus aſtruat: & propriæ manus ſubſcriptione, & apoſtolici ſigilli munire ſtuduimus impreſſione.

† Sigillum Nicolai papæ.

Ego Bonifacius Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Joannes Portuenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Petrus Lavicanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Brunus Præneſtinus apiſcopus ſubſcripſi.
Ego Petrus peccator monachus ſubſcripſi.

Datum Florentiæ ſexto Idus Januarii, anno ab incarnatione domini noſtri Jeſu Chriſti 1059. per manus Humberti ſanctæ eccleſiæ Silvæ candidæ epiſcopi, & apoſtolicæ ſedis bibliothecarii,

A anno primo pontificatus domini papæ Nicolai II. Indictione decima tertia.

VI. AD EDWARDUM ANGLORUM REGEM.

De confirmatione privilegiorum eccleſiæ Weſtmonaſterienſis, quam in honorem ſancti Patri apoſtoli rex fundaverat.

Extat infra in Concilio VVeſtmonaſterienſi anno 1066.

VII. AD ANNAM REGINAM GALLIÆ.

Hujus epiſtolæ Damianus eſt auctor. Extat inter ejus epiſtolas, lib. 7. ep. 8.

Laudat ejus pietatem: hortatur ut ad virtutem, B & virum excitet, & prolem inſtituat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei glorioſæ reginæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

BOnæ voluntatis auctori omnipotenti Deo dignas gratias agimus quia in femineo pectore virile virtutum robur audimus. Pervenit quippe ad aures noſtras, præcellentiſſima filia, ſerenitatem tuam indigentibus munificentia piæ liberalitatis affluere, devotiſſimæ orationis ſtudiis inſudare, pro violenter oppreſſis vim diſtrictionis exercere, cæteriſque bonis operibus, in quantum tibi competit, officium regiæ dignitatis implere. Hortamur igitur, ut eum quem Deo inſpirante ſa-C mel ingreſſa es tramitem teneas, invictiſſimumque virum tuum, filium noſtrum, regem, ad pietatis æquitatiſque gubernacula moderanda provocare contendas. Si enim eloquentia Abigail
1. Reg. 25. ſtultum Nabal ab iraſcentis David gladio ſervavit illæſum: quanto magis devotio tua prudentiſſimum virum tuum divinis reddet obtutibus glorioſum? Sic denique eum vere diligis, ſi ſervare quæ Dei ſunt piis exhortationibus facis. Alioquin quo pacto viros ſuos illæ conjuges amare credantur, quæ in eis capſas, ut ita loquar, corporum diligunt, ſed animarum aurum, quod in
2. Cor. 4. eis reconditur, non attendunt? *Habemus* enim, juxta apoſtolum, *theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*: quæ nimirum hoc dumtaxat amplectuntur, D quod vermes devorant in ſepulcris; illud veſane deſpiciunt, cui immarceſcibilis gloria ſervetur in cœlis. In carne quippe amorem ſuum illa conſtituerat, quæ David ſe deſpicienti ironica inſul-
2. Reg. 6. tatione dicebat. *Quam glorioſus fuit hodie rex Iſrael, diſco operiens ſe ante oculos ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi nudetur unus ex ſcurris?* Quæ profecto quia deſiderium ſuum in ſola carne poſuerat, carnis fructu debita eſt animadverſione privata. Unde paulo poſt ſcriptura ſubjungit:
Ibid. *Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque ad diem mortis ſuæ*. Tu autem, glorioſa filia, quia fœcunditatis donum divinitus meruiſti, ſic clariſſimam inſtrue ſobolem, ut inter ipſa lactantis infantiæ rudimenta ad creatoris ſui nutriatur E amorem. Per te igitur diſcant cui potiſſimum debeant, & quod in regalis aulæ ſolio ſint nobiles geniti, & quod in eccleſiæ gremio longe nobilius per ſancti Spiritus gratiam ſunt renati. Noli aliquando pecuniam præferre juſtitiæ, ſed theſaurum veræ ſapientiæ inhianter acquire. Regina quippe Saba venit non videre divitias, ſed audire ſapientiam Salomonis: quas tamen ipſa non petiit, copioſius reportavit. Tu etiam, filia, divinis obediendo mandatis ſapientiam poſſide, ut merearis ad ſalutem animæ tuæ, & terrenis competenter affluere, & de tranſitorii regni culmine ad cæleſte tranſire.

VIII.

VIII. AD EPISCOPOS GALLIÆ, Aquitaniæ, Vaſconiæ.

Ex Sirmondi apographo.

Decreta promulgata in Romana ſynodo ann. 1059. nonnulla continet.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus clericis, & laicis fidelibus, tam majoribus quam minoribus, per omnes Gallias in Chriſto commorantibus, immo Aquitanicis & Vaſconibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANno dominicæ Incarnationis MLIX. anno pontificatus noſtri primo, Indict. XII. B Romana urbe in baſilica ſancti Salvatoris, quæ appellatur Conſtantiniana, ſanctam celebrantes ſynodum, a ſanctis Patribus, videlicet CXIII. epiſcopis, exceptis abbatibus, & clericis religioſis ac laicis celebratam de ſtatu eccleſiæ ſanctæ ad communem utilitatem, Deo propitio, canonice diſpoſuimus. Inter cætera de Nicolaitarum hæreſi, id eſt de conjugatis presbyteris, diaconibus, & omnibus in clero conſtitutis, ab omni concilio ſtatutum eſt & corroboratum ita. Quicumque ſacerdotum, diaconorum, & ſubdiaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi Leonis papæ de caſtitate clericorum, concubinam palam duxit, vel ductam non reliquit: ex parte omnipotentis Dei, auctoritate bea- C torum apoſtolorum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut Miſſam non cantent, neque evangelium pronuntient, neque epiſtolam ad Miſſam legant, neque in presbyterio ad divina officia cum his qui præfatæ inſtitutioni obedientes fuerunt maneant, neque partem ab eccleſia recipiant: quouſque a nobis ſententia ſuper hujuſmodi, Deo concedente, procedat. Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui ejuſdem prædeceſſoris noſtri decreto obedientes hæc ſervaverit, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant. Et rogantes monemus, ut ad apoſtolicam, communem ſcilicet, vitam ſummopere pervenire ſtudeant: quatenus perfe- D ctionem conſecuti, cum his qui centeſimo fructu ditantes in cæleſti patria mereantur adſcribi.

De his autem clericis qui tonſuram projiciunt, & a clericatu recedunt, quos apoſtatas Julianiſtas jure vocitamus: ſtatuimus ut niſi ad profeſſionem clericatus redierint, omni Chriſtiana communione priventur.

De monachis vero propoſitum non ſervantibus decrevimus, ut quouſque ad propoſitum redeant, & in monaſterio regulariter conſiſtant, communione privati permaneant.

Illi etiam qui peregrinos, vel oratores cujuſcumque ſancti, ſive clericos, ſive monachos, vel feminas, ſeu inermes pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis ob- E viaverint, anathematis vinculo feriantur, niſi digne emendaverint.

De confiniis cœmeteriorum, ſicut antiquitus a ſanctis Patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus ita: Ut major eccleſia per circuitum ſexaginta paſſus habeat, capellæ vero, ſive minores eccleſiæ, triginta. Qui autem confinium eorum infringere tentaverit, vel perſonam hominis aut bona ejus inde abſtraxerit, niſi publicus latro fuerit, quouſque emendet, & quod rapuerit reddat excommunicetur.

Hæc igitur & cætera hujuſmodi, quæcumque A in ſacris canonibus habentur, authenticum ſancta ſynodus præfata fore cenſuit obſervandum.

IX. AD R...... COMITEM RUTENNENSEM.

Ex Sirmondi apographo.

Hortatur ut eccleſiarum & pauperum ſit defenſor, & monaſterio Virdunenſi poſſeſſiones aliquas, quas injuſte detinet, reſtituat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, R. Rutenenſi comiti dilecto filio ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COgnoſcentes tui animi propoſitum, & quod propter regnum Dei & juſtitiam ejus voluB ris renuntiare temporali faſtigio ſæcularium occupationum: confidenter tibi denuntiamus, ut ſecundum quod tibi injunximus cum ore ad os loqueremur, eccleſiis Dei & pauperibus defenſorem te opponas, juſtitiamque eis adquirendo, in conſpectu Dei excuſatus exiſtas, quod non ſine cauſa gladium portas. Et quia noſtrum eſt te admonere, ſi qua non negligenda cognoverimus te negligere: orando ſimul & præcipiendo auctoritate apoſtolica monemus, ut monaſterio S. Petri ſito Virduni quod venerabilis vir conſanguineus tuus Waleranus abbas regit, curtes, quas in terra poſſeſſionis tuæ habere dignoſcitur, reſtituas: ne, quod abſit, ad perditionem animæ tuæ diutius eas retinendo, excommunicationem ab anteceſſo- C ribus noſtris comprecatam invaſoribus eorum incurras. Nec volumus dicas, a parentibus tuis, vel uxoris tuæ, eas ſervis Dei ſubtractas: quia juſtus dominus reddit iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Sicut enim conſcia veritatis teſtatur antiquitas, S. Amantius peculiaris veſter patronus eas contradidit ſervitorum S. Petri uſibus.

GERVASII REMORUM ARCHIEPISC. epiſtola ad Nicolaum II. papam

Ex Sirmondi apographo.

Gratias agit de benignitate legatis ſuis exhibita. De obitu Henrici regis dolere ſe oſtendit, ac pontificem, ſi in Galliam venerit, debito cum D honore ſuſcepturum.

Excellentiſſimo patri patrum & epiſcoporum epiſcopo Nicolao, Gervaſius dictus epiſcopus fidelis ſervitium cum exiguitatis meæ orationibus.

GRatias ago divinæ primum pietati, veſtræ etiam, optime pater, mediocritati quod non tantum apud vos accuſatorum meorum valuit delatio, ut non veridica legatorum noſtrorum admitteretur excuſatio: nec apoſtolica cenſura mihi negaret miſericordiam, in quem non ſine multorum admiratione tantum inhorruerat. Gratias nihilominus ago veſtræ * humilitati: quæ quantum principem & paſtorem ſanctæ Romanæ eccleſiæ E decuit benignitate, noſtros legatos ſanus accepit, infirmos viſitavit, mortuos ſepelivit. Et ſi enim uni tantum apud vos infirmato & mortuo hæc viſitationis & ſepulturæ ſolatia impendiſtis: in uno tamen cæteros viſitaſtis, cæteros ſepeliſtis. Cui non ego qui nihil ſum, ſed tota Remenſis eccleſia bonæ converſationis teſtimonium perhibet. Cujus obitum, cæterorumque, qui pene omnes obierunt, audiens, incredibili triſtitia ſum affectus: nec unquam non odiſſe valeo illum, cujus ſuperbia id effecit, ut iſti mitterentur. Si enim qualem exiſtimavi legatum miſiſſem, iſti nec mitterentur, nec fortaſſe morerentur: quod veſtra pru-

* Forte humanitati. H.

prudentia optime recognoſcit. Præterea multo gravior angit me triſtitia de obitu domini regis, quod atiam veſtram non latet prudentiam. Scitis anim quantum infrænes & indomiti ſunt noſtrates: quorum diviſionem, timeo regni noſtri ſure deſolationem. Ad quam evitandam, veſtrum mihi conſilium & auxilium flagito, quæ nulli regno ut pote pater omnium, negare poteritis præſertim eum noſtro ſemper debeatis quod optimi viri patriæ deberi cenſueruot. De veſtro adventu in noſtram Galliam quid animi habuerim vivente domino rege, licet diffamatus ſim id noluiſſe, ſatis ut puto ſignificavi paternitati veſtræ: & nunc in eos is mihi animus eſt, Deo teſtante, ut non tantum eum deſiderem, ſed & ſitiam: ita ut venientem auctoritatem veſtram cum tanto gaudio & honore ſuſcipiam, quanto decet Petri vicarium ſuſcipi, & apoſtolicæ cenſuræ per omnia cooperator exiſtam. Dicant adverſarii quantumlibet me infidelem & rebellem magiſtratui veſtro: ego ſubjectionem meam vobis profiteor: & quicumque eam vobis negaverint, cujuslibet ordinis ſint, mihi communicare non poterunt. Obloquitur etiam adverſatiis illa obedientia, quam ſina omni reſpectu ſuſpenſionis & interdicti veſtri conſervant, non ſine magno damno eccleſiarum noſtrarum & noſtro. Impedivit quoque meum erga vos famulatum illa ſuſpenſio. Ad quod reſtaurandum, ſicut recuperare poſſibile eſt, ſi ita ad cætera redintegranda ſaltem aliqua ſpes teſtaret, de tanto dolore, quaſi de gravi ſomno teſurgerem. Eſt enim mihi animus, nec deſpero id futurum, cum gaudio atque reverantia quandoque apoſtolatum veſtrum ſuſcipere, tantumque honoris vobis impendere, quantum perſonæ & officio veſtro convenire manifeſtum eſt. Nec noſtris temporibus fuiſſe, vel futurum eſſe in veſtra ſede aliquem credo, quem copioſius honorare deſiderem. Nam qui nos ſic honoraſtis prudentia & ſanctitate veſtra, ut de regno noſtro Roma eligeret, quem ſibi & mundo caput ordinaret: nos puoque tanto honora vos dignamur, quanto dominus noſter Jeſus Chriſtus Petrum decoravit, ubi eccleſiæ principatu illum ſublimavit. Dominus omnipotens ſanctitatem veſtram ad utilitatem ſanctæ eccleſiæ diutiſſime conſervet: & avertat a prudentia veſtra, ne alicujus levis ſermo gratiam veſtram mihi, neve ſervitium & fidelitatem meam vobis auſerat.

DECRETA NICOLAI II. PAPÆ.

Ex Baluzii Miſcel. Tom. 9. p. 63.

ANno primo Philippi Regis. Hæc ſunt præcepta Nicolai Papæ in canonibus ſacris viciſſim reperta, quæ Romana Eccleſia præcipue aſſerit tenere.

I. Primum quidem ut pax & tregua Domini a fidelibus Chriſtiania reperta & laudata, ſicut ſcriptura habentur, ita firmiter teneantur, inſtactores vero anathemata feriantur.

II. Ut nullus epiſcopus vel presbyter excommunicato alterius vel ſuo ſcienter communicet. Quod ſi ſecerit, ſciat ſibi gradus ſui periculum imminere.

III. Ut presbyteri conjugati aut uxores dimittant, neque cum eis ſine teſtimonio legitimo habitent, aut Eccleſiam eum ordinibus ſuis amittant.

IV. Ut presbyteri & diaconi & ſubdiaconi & omnes qui Canonici ſunt uxores non habeant. Et ſi duxerint, deponantur & a Canonicorum conſortio ſeparentur.

V. Ut Eccleſiæ & altaria nec vendantur nec emantur. Qui autem amodo vendiderint aut emerint, anathemati ſubjacebunt.

VI. Ut epiſcopi & clerici arma non ferant, neque venatui neque aucupio ſtudeant, neque tabulis aut teſſeris ludant.

VII. Ut epiſcopi canonicas vel officia eccleſiaſtica non vendant, & de conſecrationibus eccleſiarum, aut ordinationibus clericorum, ipſi & clerici eorum nihil exigant.

VIII. Ut eccleſiæ per pretium a ſimoniacis conſecratæ denuo conſecrentur.

IX. Ut presbyteri & omnes a tempora Nicolai Papæ uſque nunc & deinceps ſcienter ordinati a ſimoniacis ſciant ſe non eſſe ordinatos, & deinceps non fiant.

X. Ut dominicis diebus mercata non fiant, exceptis annuis feſtis, & quæ ad victum pertinent.

XI. Scimus quidem laicis Eccleſias omnino non competere. Sed ubi illi ex toto auſerri non poſſunt, ſaltem oblationes Miſſarum & altarium laicis omnino prohibemus.

XII. De cimiteriis autem & ſepultura & baptiſteriis exactionem fieri omnino prohibemus.

XIII. Si quis infra ſeptimum conſanguinitatis gradum uxorem habet, aut deinceps duxerit, ab epiſcopo ſuo eam dimittere canonice compellatur. Si vero obedire noluerit, excommunicetur.

XIV. Ut nullus Abbas obedientias ſuas vendat, neque nullus monachus emat obedientias. Quod ſi præſumpſerint, utrique ordine officioque careant, quia ſimoniace agunt. Et monachi proprium omnino non habeant.

XV. Abbatibus, presbyteris, miniſtriſque quid de rebus eccleſiaſticis vel ſacro miniſterio alienare vel obligare abſque permiſſu & ſubſcriptione conventus ſui nihil liceat. Quod qui præſumpſerit, degradetur, communione conceſſa; & quod temere præſumptum eſt & alienatum ordinatione ſui epiſcopi revocetur.

☞ AD EPISTOLAS NICOLAI PAPÆ II.

APPENDIX.

Suppl. Manſi pag. 1338.

Nicolaus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, VVlfvvino venerabili epiſcopo Dorcaſtrenſi, ſuiſque ſucceſſoribus ibidem canonice promovendis in perpetuum.

An. 1058. Extat apud Wilkins Concil. Britan. Tom I p. 315.

CUm magna nobis ſollicitudine inſiſtit cura pro univerſis Dei eccleſiis ac piis locis vigilandum, ne aliquam neceſſitatis jacturam ſuſtineant, ſed proprie utilitatis ſtipendia conſequantur; ideo convenit nos tota mentis integritate eiſdem venerabilibus locis ut ea, quæ ſua ſunt ſtabilita permaneant providere. Igitur quia petiſti a nobis, Kariſſime fili, cum Edvvardi regis legatis, atque literis noſtri videlicet amici, ut per noſtri privilegii paginam tuæ eccleſiæ, tibique, necnon ſucceſſoribus tuis omnia perpetualiter confirmaremus, quæ præfatæ eccleſiæ juſte, & legaliter competunt; ſuggeſtioni tuæ gratanter annuen-

nuentes, per hujus noſtræ conſtitutionis decretum & apoſtolicæ ſedis liberale edictum concedimus, & confirmamus tibi, ſicut ſupra legitur, tuiſque ſucceſſoribus ibidem canonice, promovendis in perpetuum, quæque præfatæ eccleſiæ pertinent, tam quæ in præſentiarum poſſidet, vel poſſedit, & maxime parochiam Lindiſi, eccleſiamque Stov. cum Nevverca & appendiciis, quas injuſte Alvricus archiepiſcopus Eboracenſis invaſit, uti per legatorum noſtrorum dicta, & per anteceſſorum teſtimonia & ſcripta agnovimus quamque in futuro quocumque modo divinis, & humanis legibus adquirere poterit, ſcilicet prænominata eccleſia cum omnibus rebus, & poſſeſſionibus ſuis, ac pertinentiis mobilibus, & immobilibus, ſeſeque moventibus, caſtris ſcilicet, caſſis, villis, territoriis, eccleſiis, cum primitiis, & decimationibus, cum omnibus quoque, quæ pia devotio fidelium ſacris contulit ſibi, vel contulerit oblationibus, pro ſalute vivorum, atque etiam mortuorum. Statuentes per hujus noſtræ apoſtolicæ ſedis, cui, Deo auctore, præſidemus, auctoritatem, & noſtri edicti inviolabilem conſtitutionem, ut neque rex, neque archiepiſcopus, ſive dux, ſive marchio, ſeu comes, aut vicecomes, nec alia ſive magna ſive perſona cujuſcumque dignitatis vel ordinis contra hoc noſtrum privilegium præſumat præſatam eccleſiam, aut te, Cariſſime confrater, tuoſque in perpetuum ſucceſſores de bonis ſuis deinveſtire, aut inquietare, aut aliquid ibi contra ſanctos canones conſtituere, vel ordinare, ſed ita ſicut prædicta eccleſia, quæ omnia prælibavimus, melius firmiuſve a ſuæ conſtitutionis initio tenuit, teneas, poſſideaſque, tam tu, quam ſucceſſores tui ſub conſtitutionis hujus pagina & apoſtolica ſanctione. Si quis igitur, quod non optamus, contra hoc noſtrum privilegium venire temptaverit, & ſicuti ab apoſtolica authoritate præceptum, ac corroboratum eſt permanere non dimiſerit, ſciat ſe anathematis vinculo innodatum, & cum Juda traditore, & Dathan, & Abyron partem habere, niſi forte reſipuerit, & digne ſatisfecerit. Qui vero pio intuitu in omnibus obſervato extiterit, cuſtodiens hujus privilegii noſtri conſtituta, ad cultum Dei reſpicientis, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Domino Deo noſtro conſequatur, & vitæ æternæ particeps fieri mereatur. Dat. V. Non. Maii per manus Bernardi, epiſcopi S. eccleſiæ Peneſtrinæ, anno ab incarnatione Domini MLI. anno tertio pontificatus Nicolai Papæ II. indict. XIV.

TOLOSANUM CONCILIUM

Sub Nicolao II. Papa anno incerto habitum.

Inter annos 1058. & 1061.

QUod hic exhibeo Toloſanum concilium, quamquam ex allato a Martene Vet. Mon. Tom. I. pag. 458. documento eruitur; non eſt tamen idem cum Toloſano anni 1056. quæ doctiſſimi ejus ſcriptoris ſententia fuit. Diſcrimen ipſum per ſe ſentitur; nam prius illud ſub Victore II. convenit; Papæ vicarios agentibus Rambaldo Arelatenſi, & Pontio Aquenſi. Hoc vero indixit Ugo domni Nicolai (nempe II.) apoſtolici legatus; *quem ipſum eſſe Hugonem dein epiſcopum Dienſem, ac tandem Lugdunenſem archiepiſcopum diuturna plurium annorum pontificia in Gallias legatione celebrem, Martenius opinatur. Sed refragatores habet ſcriptores omnes cum Pagio ad A. 1075. qui ſub Gregorio VII. primum eo miſſum judicat; quamquam ego ibidem in Notis vel ſub Alexandro II. veniſſe conjeci. Ut ut ſit, plane conſtat decretum illud, quod hic affero, Toloſanum concilium aliquod intra triennium illud, quod Nicolaus II. in pontificatu egit, poſtulare.*

DONATIO ECCLESIÆ S. SEGOLENÆ

Facta Monaſterio S. Victoris a Geraldo Amelii, & Vidiano Ermengaudi.

NOtum ſit omnibus hominibus in Chriſto credentibus, quoniam percurrente ſynodali decreto, quod ab Ugone domni Nicolai apoſtolici legato atque epiſcopis, & eccleſiaſticis viris in concilio Toloſano ſtatutum eſt, concuſſa ſunt audientium corda, audientes neminem poſſe laicum ingredi cæleſtem patriam, qui hic contra præcepta canonum male invaſam poſſederit eccleſiam. Ideoque inſpirante clementia Dei honorabiles viri Geraldus Amelii, & Vidianus Ermengaudi, in quorum poteſtatem erant quædam eccleſiæ, quarum una eſt, ubi corpus B. (a) Sigolenæ requieſcit, altera, quæ in honore B. Petri apoſtoli fuit dedicata, in qua prædicta beatiſſima Sigolena cum pluribus virginibus monaſticam vitam duxit, quæ ſunt fundatæ in comitatu Albienſi, in loco, quem dicunt ad Grava, habito ſalubri conſilio cum laicis ſupradictarum eccleſiarum, cæteriſque religioſis hominibus, decreverunt prædictas eccleſias ad priorem ſtatum reparare. &c. (*Reliqua omitto quippe quæ huc non faciunt*). Facta charta donationis III. nonas aprilis anno ab incarnatione Domini MLXII. indictione quartadecima, regnante Philippo rege Francorum.

ANNO CHRISTI 1058. | *ANNO CHRISTI 1058.*

DUO CONVENTUS EPISCOPORUM

In provincia Narbonenſi, anno Domini MLVIII.

Ex Labbei App. To. IX.

I. Conventus Helenenſis.

I. ANno XXVIII. regni Henrici regis, convenerunt Guiſredus archiepiſcopus Narbonenſis, Guiſredus epiſcopus Carcaſſonenſis, & Berengarius Helenenſis, ad dedicationem Helenenſis ec-

(a) S. Segolenæ abbatiſſæ T·oclarenſis monaſterii in pago Albienſi vitam habes in appendice ad bibliothecam novam Philippi Labbei. MARTENE.

ANNO CHRISTI 1058.

eccleſiæ. Quo in conventu recitata videtur epiſtola canonicorum Helenenſium de reſtauratione illius eccleſiæ, & de querela adverſus vicecomitem Caſtrinovi. *Ex ſchedis Petri de Marca Pariſ. archiep.*

Ex App. ad Marc Hiſpan. p. 1107.

Acta dedicationis Helenenſis Eccleſiæ hæc ſunt.

ANno milleſimo (quinquageſimo octavo,) indictionis * vs. xavsit. anno Henrici Regis Franciæ, 1111. Idus Decembris advenerunt principes & ſeniores ex diverſis urbibus & viris cum multorum bonorum hominum turbis in (villa) quæ dicitur Elna ad reædificandam ſedem ſanctæ Eulaliæ. Fuit autem ibi Dominus Guifredus archiepiſcopus cum ſuis ſequacibus Narbonenſium copioſis, Berengarius epiſcopus Gerundæ cum ſuis, Guifredus epiſcopus Carcaſſonenſis cum ſuis, Raymundus Cerdanienſis Comes cum ſuis, & ceteri boni fideles quorum nomina ſeribere longum eſt; qui viderunt & audierunt quando deſtructores Ecclaſiæ dederunt emendamentum ed canonicam ſanctæ Eulaliæ pro peccatorum ſuorum redemptione. Ideo ego Berengarius nutu Dei Elenenſis epiſcopus pro delendis peccatorum meorum oneribus, quæ graviſſime ſuper ſanctam Eulaliam petegi, dono & emendo Deo omnipotenti & ſanctæ Eulaliæ ad canonicam villam quæ dicitur Salelas cum omnibus ſuis pertinentiis & terminis & affrontationibus omnibus, ſine ulla reſervatione, ad proprium alodium canonicæ, cum exitibus & regreſſibus villæ & omnium villæ pertinentium. Quæ vero omnia ſupradicta de meo jure in Dei poteſtatem & ſanctæ Eulaliæ ac Canonicorum ejus trado nutum & dominium ad quod voluerint Canonici faciendum in ſanctæ Eulaliæ ſervitio. Si autem ego aut ulla perſona cujuſcunque generis contra hanc ſcripturam donationis & emendationis ad irrumpendum venerit ſecundum legem canonis vobis Canonicis emendet. Atque ſub Dei judicio quiſquis maſculini generis aut feminini ex hac die & deinceps tulerit Salellas, aut de Salellas, vel ei pertinentibus, de canonica ſanctæ Eulaliæ, per poteſtatem quam Dominus dedit apoſtolo Petro & ſuis, & illi nobis epiſcopis, ſcommunico ego & anathematizo eos & eas facientes & conſentientes & conſiliantes per patrem & filium & ſpiritum ſanctum, ut a limine eccleſiæ extra maneant, non loquatur cum eis neque habitet aliquis, neque communicentur, nec mortui ſepeliantur. Sic ego Berengarius. Sic & ego Guifredus archiepiſcopus affirmo. Sic & ego Berengarius Gerundæ epiſcopus dien & affirmo. Et ego Guifredus Carcaſſonenſis epiſcopus. Omnes ſimul in unum excommunicamus & confirmamus hoc 1111. Idus Decembris, regni vero Franciæ xxvrss. Henrici Regis. Berengarius epiſcopus. Gauſredus & Raymundus Comites. Fuerunt autem hujus donationis & emendationis & videntes & audientes archidiaconus Udalgarius, Geraldus Sacriſta, Ellemarus & Stephanus Caput ſcholæ, Bernardus, & Ebles, & Pontius Camerarius, Guitardus Decanus, Arnaldus Vicarius villæ, Raimundus Abbas, Pontius ſancti Geneſii Abbas, ſancti Andreæ Raimundus &c. Guifredus epiſcopus &c. Adalus grammaticus ſacerdos rogatus ſcripſit.

II. Conventus Barcinon.

II. Eodem anno ad Barcinonenſis eccleſiæ dedicationem convenerunt, Guifredus Narbonenſis, & Raimbaldus Arelatenſis, archiepiſcopi; epiſcopi vero, Guillelmus Urgellenſis, Guillelmus Auſonenſis, Berengarius Gerundenſis, Arnallus Helenenſis, Paternus Tortoſenſis, & Guilabertus Barcinonenſis. In eo conventu multa ſtatuta ſunt, quæ ad res eccleſiaſticas pertinent.

ANNO CHRISTI 1058.

Lectum quoque in hoc conventu decretum Hali ducis Deniæ & inſularum Balearium: quo ad exemplum patris ſui Mugehid inſulas Baleares, & epiſcopatum Deniæ, poſuit ſub jure & diœceſi epiſcopi Barcinonenſis. Cui decreto ſubſcripſerunt, Raimbaldus epiſcopus Arelatenſis, Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Arnaldus epiſcopus Magalonenſis, & Guillelmus Urgellenſis. *Ex ſchedis iiſdem.*

Ex App. ad Marc Hiſpan. p. 1112.

Acta dedicationis ipſius Eccleſiæ, & ſimul decretum Hali Ducis Deniæ tibi ab oculos ponimus tranſcriptum utrumque ab illuſtriſ. Petro de Marca ex chartulario Eccleſiæ Barcinonenſis.

POſtquam imperator cæli ac terræ, devicto mortis principe, ut aperiſſet mortalibus januam vitæ, glorificata per reſurrectionem ſui corporis carne, quam ex nobis pro nobis aſſumpſit de matre ſemper virgine, aſcendit ad palatium cæleſte cum patre & ſpiritu ſancto victurus & regnaturus ſine fine, adimpleta ſancti ſpiritus promiſſione, ſonus apoſtolorum exivit in univerſum orbem terræ, & Chriſtiani nominis vocabulum primum apud Antiochenam Eccleſiam cœpit eſſe, & ſic deinde per omnem mundum in diverſis locis factæ ſunt Eccleſiæ, ut a ſolis ortu uſque ad occaſum nomen Domini eſſet laudabile. Hoc videns humani generis inimicus ſuaſit ſuis miniſtris paganis ac gentilibus ut perſequerentur & occiderent fideles Chriſti gladiis & multis cruciatibus & deſtruerent Eccleſias tam in urbibus quam in eliis mundi partibus, quod & factum eſt in Barchinonenſi civitate antiquis temporibus a barbaris Hiſpaniam intrantibus, peccatis Chriſtianorum exigentibus. Sed Chriſtus quamvis peccatricem miſeratus Chriſtianam plebem, excitavit Ludovicum pium Regem, qui expulit Hiſmaeliticam gentem, & liberavit Barchinonenſem urbem, & Chriſtianus populus ſic reparavit deſtructam Barchinonenſis Eccleſiæ ſedem. Cumque idem Rex mortis perſolviſſet debita, & volvente mundi rote veternoſa temporum pertranſiſſent ſecula, iterum propter hominum peccata gens invaluit pagana, & capta eſt Barchinona, & interfecti ſunt habitatores ejus, & deſtructa ſanctuaria, & cum ſacri ordinis miniſtris everſa ſunt altaria. Sed etiam Chriſtus miſereri paratus, prædictam urbem poſtea recuperavit fidelibus, expulſis peſtiferis gentilibus, & per ſucceſſionem hereditatis tradidit Chriſtianis Comitibus, de quorum linea vel genealogia naturali venit glorioſus Comes ac Marchio Raimundus Berengarii, factus eſt propugnator & murus Chriſtiani populi, & per ejus victoriam cum adjutorio Chriſti facti ſunt ei tributarii pagani Chriſtianorum adverſarii, quos plus quam omnes anteceſſores ſui comprimens & faciens profugos, multos victoriæ fecit triumphos, & Chriſtianorum amplificavit terminos. Jam vero divina gratia, cum ipſe Comes ac Marchio ampli honoris principatum obtinuiſſet in terra, largitoris omnium bonorum recognovit beneficia, & pro tanto honore rependens ei multa ſervitia, juſte & pie conſideravit de Eccleſia, quæ Chriſti eſt ſponſa, & mater eſt noſtra. Unde in principali throno ſui honoris intra mœnia Barchinonenſis civitatis cum vidiſſet aulam epiſcopalis ſedis jam deficere vetuſtate operis & ex parte deſtructam a barbaria, indoluit cauſa divini amoris, & eam renovari & reſtaurari fecit & ennuit a fundamentis ad honorem Chriſti & nomen ſan-

ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ inſignis martyris & virginis, & in renovatione & reſtauratione prædictæ ſedis habuit conſortem, cooperatorem, & factorem pium atque benignum Guilabertum præfatæ præſulem urbis. Poſtquam autem magnificos Comes ac Marchio Raimundus atque nobilis ejus uxor domna Almodis & idem Pontifex Barchinonenſis interjecta evolutione annoſi temporis vidiſſent deſideratam perfectionem cœpti operis, pro præmiis æternæ retributionis cœperunt cogitare de die conſecrationis, ut perfectius potuiſſent Deo placere de perfectione laboris & de communi voto dedicationis. Igitur tantus Princeps & tam nobilis Comitiſſa tamque pius & benignus epiſcopus conſtituerunt conſecrationis inſigne opus, & quartus decimus dies Kalendarum Decembrium eſt conſtitutus, & facta eſt ipſo die dedicatio ad milleſimi quinquageſimi octavi ab incarnatione Domini tempus ſecundum æram nonageſimam ſextam, indictione vero undecima propriis notam temporibus, & in ope & in opere dedicationis ejus invitatus eſt ab eis reverendiſſimus Narbonenſium archiepiſcopus urbis metropolitanæ Guifredus & religioſiſſimus Primas Arelatenſis Eccleſiæ Rajemballus archiepiſcopus aliique epiſcopi quorum numerus ſubſcriptis declarabitur nominibus; & congregatus eſt infinitus diverſæ ætatis ac ſexus populus, permixtis clericorum & laicorum ordinibus, ut magni gaudii & feſtivitatis eſſet celebris conventus & anniverſaria memoria diei hujus in futuris non ceſſaret temporibus, publicata etiam per ſeriem dotis hujus factam & confirmatam ab ipſis archiepiſcopis atque pontificibus, & ab ipſo Comite & Comitiſſa aliiſque principibus, clericis videlicet atque laicis videntibus, quæ modo verbis ſic incipit talibus.

IN NOMINE ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, & ego Rajemballus archiepiſcopus Arelatenſis, & ego Guillelmus epiſcopus Urgellenſis, & ego alius Guillelmus epiſcopus Auſonenſis, & ego Berengarius epiſcopus Gerundenſis, & ego Arnallus epiſcopus Elnenſis, & ego Paternus epiſcopus civitatis Tortoſenſis, & ego Guilabertus epiſcopus Barchinonenſis, una cum conſenſu ac juſſu domni Raimondi principis Barchinonenſis & Comitis Gerundenſis & Marchionis Auſonenſis, & cum aſſenſu ſuæ conjugis nomine Almodis Comitiſſæ nobilis, ſubarrantes anulo divinæ legis cæleſti Regi ſponſam Eccleſiam Barchinonenſis ſedis, donamus & confirmamus prædictæ ſedi omnes Eccleſias & univerſa ſua prædia & omne debitum ſibi juſte debitum & omnem cenſum & redditum quantumcunque & quandocunque & ubicunque juſte adquiſitum & adquirendum, ut ſecure & libere habeat & poſſideat in perpetuum, & nulla poteſtas hoc habeat vel aliquis homo per virtutem vel per ingenium præter epiſcopi ipſius ſedis vel clericorum aſſenſum. Præterea nos ſupradicti omnes excommunicando ſub anathematis interdictione confirmamus Majorgas & Minorgas inſulas Baleares & epiſcopatum civitatis Deniæ & epiſcopatum civitatis Molæ & earum Eccleſias omnes & quantum pertinet ad clericatus ordines, ut omnes epiſcopi, presbyteri, & diaconi, aliique clerici in prælibatis inſulis & in præfatis locis commorantes a minimo uſque ad maximum & a puero uſque ad ſenem ab hodierno die & deinceps minime conentur depoſcere ab alio aliquo Pontificum ullius ordinationem clericatus neque chriſmatis ſacri confectionem neque aliquem cultum ullius clericatus niſi ab epiſcopo Barchinonenſi aut ab illo cui ipſe præceperit ſive permiſerit, ſicut illa ſcriptura teſtatur quam inde Moiehid & filius ejus Hali Hiſmaelitæ quondam ſecerunt & Guilaberto epiſcopo Barchinonenſi dederunt & tradiderunt. Inſuper etiam admonemus atque mandamus ut Barchinonenſis ſedis Eccleſia omnino ſit libera & ſemper gaudeat franchitate ſecura & Canonici ſimul cum ipſa canonica cum rebus ad eandem canonicam pertinentibus. Terminos quoque epiſcopatus ſanctæ ſedis Barchinonenſis ita volumus eſſe diſtinctos & ab Auſonenſi & Gerundenſi epiſcopatu eſſe diſcretos ſicut per antiquos novimus populos & ſicut debite conſtituti ſunt contra orientalem & ſeptentrionalem plagam ſive per plana, ſeu per colles devexos atque montes excelſos, & contra meridiem longe per gurgites maritimos, & contra occidentem verſus Dertoſam annotatos Balagarii locos, ut quicquid infra & extra prædicta ſedes adquiſivit vel adquiſierit per juſtæ largitionis modos habeat confirmatum per nos prædictos epiſcopos & manu noſtra roboratum ſive per alios atque per me Raimundum Comitem & per me Comitiſſam Almodem & ſucceſſores noſtros & filios & nepotes & pronepotes & deinceps alios. Nam & providentia noſtra illud ſolerter providere curavit, ut ſi Tarraco, quæ diu elanguit, adhuc per nos principes aut per ſucceſſores noſtros largiente Deo vires convaleſcendi habuerit, & in priſtini honoris ſtatum Deus reduxerit, per nos & ſucceſſores noſtros non perdat quod juſte habuit & habere debebit & debite recuperare poterit. Sed & propter honorem Chriſti & ſanctæ crucis gloriam, ut ſicut Regi Conſtantino, ſic nobis de barbaris per crucis triumphum dat victoriam, conſtituimus hujus diei anniverſariam de ſecuritate & tranquillitate gaudere memoriam; in qua nemo per octo dies anniverſariæ memoriæ hujus conſecrationis, quatuor quidem qui præcedent, & quatuor qui ſubſequentur, interpoſitum novum diem feſtivæ rememorationis iſtius ſanctæ dedicationis audeat tollere vel faciat tolli rem alicujus advenientis vel redeuntis vel aſſaliat vel aſſalliri faciat vel noceat quocunque modo maligoitatis, vel teloneum accipiat vel accipi faciat cujuſcunque hominis per hos dies convenientis ſive revertentis, neque in ipſo eodem die futuræ remunerationis illius conſecrationis. De ipſa quoque terra vel univerſis Eccleſiis aut parochiis vel qualibuſcunque prædiis quæ ad canonicam ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ pertinent, poſſidet vel abhinc per univerſa tempora juſte poſſederit vel adquiſierit, per auctoritatem beati Petri apoſtolorum principis & per ordinem noſtrum excommunicamus & interdicimus ut nullus homo cujuſlibet poteſtatis aut ſexus aut ordinis aliquid inde audeat tollere aut alienare vel ad damnum prædictæ canonicæ quolibet modo transferre vel commutare. Nemo prædia ipſius Eccleſiæ, ubicunque debita illi noverit, ad profectum illius confeſtim manifeſtare non pigeat. Interdicimus quoque juxta ſtatuta ſanctorum canonum & auctoritatem ſanctorum antiquorum patrum ut nullus quorumlibet Pontificum infra fines ipſius epiſcopatus Eccleſiam conſecrare vel pœnitentem ejuſdem epiſcopii ſuſcipere nec ejus clericos ordinare præſumat, niſi forte præſul prænominatæ ſedis aſſenſum ſpontanee præbeat. Igitur hanc univerſam noſtram conſtitutionis dotem ſuperius promulgatam perenni lege valituram cenſemus, omnemque hominem illam obſervantem & ut ſtabilis permaneat adjuvantem pro poſſe benedicimus, & diuturnitatem vitæ præſentis & perpetuitatem ſemper manentis obtineat præoptamus.

ANNO CHRISTI 1058

Statuimus autem ſub diviot judicii obteſtatione & anathematis interdictione ut ſi quislibet homo cujuſcumque poteſtatis aut ordinis hanc diſrumpere vel violare niſus fuerit, aut diſruperit aut violaverit, hic de parte Dei omnipotentis & beati Petri apoſtoli omniumque ſanctorum & noſtra excommunicatus permaneat & a conventu ſanctæ Eccleſiæ & omnium Chriſtianorum alienus exiſtat, tartareiſque vinculis innodatus inferorum pœnas æternaliter ſentiat. Quod ſi ab intento deſiſtat, & digna pœnitudine ſimul & emendatione ſatisfaciat, ab hac excommunicatione ſolvatur, & hæc noſtra conſtitutio inrefragabilis & inconvulſa perpetualiter habeatur. Raimbaldus archiepiſcopus ſubſcripſi. Guislibertus gratia Dei epiſcopus ſubſcripſi. Berengarius Dei gratia Tortuſenſis epiſcopus ſubſcripſi. Miro presbyter, qui hæc ſcripſit die & anno quo ſupra.

Privilegium Deniæ & Majorcarum quod Hali Dux Deniæ filius Mugeyd dedit & ſubdidit inſulas Baleares & totum epiſcopatum Deniæ ſedi Barchinonæ & omnes Eccleſias & clericos ipſius epiſcopatus.

NOtitiæ plurimorum tam inſtantium quam poſterorum tradere ſatagimus qualiter ſuperno opitulante numine ſedes ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ Barchinonenſis anno dominicæ incarnationis quinquageſimo octavo poſt milleſimum, inſiſtentibus glorioſiſſimi præſulis ejuſdem C ſedis Gislaberti intereeſſibus, inſularum Balearium clericatus atque ordinum necnon urbis Deniæ adepta eſt donum. Dux quoque prædictæ urbis, dum viveret, nomine Mogeyd, interveniente jamdicti Pontificis revocavit atque ſubdidit inſulas prælibatas Balearea, quas nunc vulgo Majoretas & Minoretas vocant, ſub jure & diœceſi ſanctæ præfatæ ſedis Barchinonenſis, ſtatuens ac jubens ut omnis clericorum gradus in prædictis degens inſulis a nullo pontificum auderet expetere ordinem alicujus clericatus, neque ſacri chriſmatis unctionem vel confectionem, neque Eccleſiæ dedicationem, neque ullius clericatus cultum A aliquem excepto antiſtite Barchinonenſi. Hujus itaque largitionis filius prædicti Ducis Mugeyd aſtructor atque imitator nomine Hali dedit ac ſubdidit omnes Eccleſias & epiſcopatum præfatarum inſularum & prædictæ urbis Deniæ juri & diœceſi ſanctæ ſedis Barchinonenſis, eodem videlicet modo quo genitor ſolus Mugeyd precatu prænominati Pontificis impertivit univerſa hæc ſedi prælocutæ. Impertitionis autem prædictarum Eccleſiarum & epiſcopatus earundem hiſtoria digna cognitu ita ſe habet. IN DEI OMNIPOTENTIS NOMINE. Ego Hali Dux urbis Deniæ & inſularum Balearium Mugeyd jamdictæ urbis olim Ducis proles aſſenſu filiorum meorum & ceterorum Iſmaelitarum in meo palatio majo-B rum contrado atque largior ſedi ſanctæ crucis ſanctæque Eulaliæ Barchinonenſi & prædicto præſuli omnes Eccleſias & epiſcopatum regni noſtri quæ ſunt in inſulis Balearibus & in urbe Denia, ut perpetim abinceps maneant ſub diœceſi prædictæ urbis Barchinonenſis, & ut omnes clerici, presbyteri, & diaconi in locis præfatis commorantes a minimo uſque ad maximum, a puero uſque ad ſenem, ab hodierno die & tempore minime conentur depoſcere ab aliquo Pontificum ullius ordinationem clericatus neque chriſmatis ſacri confectionem neque cultum aliquem ullius clericatus niſi ab epiſcopo Barchinonenſi aut ab ipſo cui ille præceperit. Si aliquis, quod abſit, hoc largitionis donum improbo niſu adnullare vel C diſrumpere conatus fuerit, cæleſtis Regis iram incurrat, & ab omni lege penitus exors fiat, poſtmodum hoc maneat indiſcuſſum atque firmum omne per ævum. Facta charta donationis VII. Kal. Januarii anno præſcripto apud urbem Deniam juſſu Hali & aſſenſu filiorum ſuorum majorumque ſuorum inferius corroboratum.

Raimbaldus arch epiſcopus ſedis Arelatenſis ſubſcripſi. Arnaldus epiſcopus Magalonenſis. Guifredus ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis Eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. Froterius Nemauſenſis epiſcopus. Guillelmus gratia Dei Urgellenſis epiſcopus ſubſcripſi. Arluvinus ſacerdos, qui hoc ſcripſit die & anno quo ſupra.

SYNODUS DIOECESANA BAMBERGENSIS,

A Gunthario, Bamberg. Epiſcopo, celebrata, Anno Chriſti MLVIII.

De decimationum finibus inter VVirceburgenſem, & Bambergenſem Diœceſim.

Ex MſCod vulgavit Hartzheim Conc. Germ. to. III.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, Notum ſit omnibus tam præſentis ætatis quam futuræ poſteritatis, qualiter, Ego Guntharius Quintus Babenbergenſis Epiſcopus, propter multimoda meæ Eccleſiæ negotia, ſynodum univerſorum ſubjectorum tenui, erat enim plebs hujus Epiſcopii, utpote ex maxima parte Slavonica, ritibus gentilibus dedita abhorrens a Religione Chriſtiana tam in cognatorum connubiis, quam in decimationum contradictione, decretis Patrum omnino contraria. Quapropter communi omnium judicio confirmatum eſt, ut qui ſponte canonicis decretis nollent obedire compellerentur intrare, E & qui canonice banno conſtrictus non decimaret bonis ſuis a Domino ſuo abdicaretur donec reſipiſcere compelleretur.

Huic Synodo Eberhardus Comes Wirzeburgenſis advocatus ſuperveniens decimationes quaſdam novalium noſtrorum per prolocutorem ſuum Apelin de Cunſtat Wirzeburgenſi Eccleſiæ repoſtulavit, ſed meo advocato Wolframmo per prolocutorem ſuum Kazelinum de Hamſenfeld reſpondente a Domino Meinnardo chartam de eadem re coram omnibus perlegente, Synodali judicio expoſtulatio illa infirmata eſt ſupradicta decimatio noſtræ Eccleſiæ adjudicata, ſicut ego, meique fideles proteſtati ſunt Dominum noſtrum Imperatorem Henricum hujus Epiſcopii terminos ſuo prædio a Wirzeburgenſi Eccleſia commutaſſe.

Iſti autem ſunt teſtes, qui huic Synodo interfuerunt.

Herimannus hujus Bambergenſis Eccleſiæ Præpoſitus, qui canonice interrogatus omnium aſſenſu judicium fecit.

Poppo Decanus.

Razzelin: Penno, Luitzo; Adelone, Gozebreht; Hertuuic.

Me-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1058.

Meinnardo Scholaſticus.
Adalbero Decanus de Duriſtat
Hunno.
Arnold de Sieslice.
Oza de Stafelcſtein
Sigeln, Runthart, Nacer; Adalbraht; Odalria; & fere omnis Clerus Bambergenſis Eccleſiæ.

Laici autem iſti erant.

Cono Palatinus Comes.
Partolt, & Fridericus filius ejus.
Goteſcalc, & Frideric filius ejus.
Eppo de Nuheim.
Gozurin, Comes
Adalbraht de Vurſt.
Sterchere Comes.
Goſvvin Comes.
Regimboto Comes, & filius ejus Diamar.
Kraft Comes.
Immo, Walipoto.

A

Judices iſti adfuerunt.

Gumpreht & filius ajus Meingoz
Hariman & Volcrat.
Ebo; Vocho; Aſcuvin.
Adelolt de Trubaha, & frater ajus Hemmo.
Erbo de Wizenaha.

Miniſteriales autem iſti.

wiacer.
Mazalin
B Arnolt de Sichandorf.
Taimo.
Tuticho, & frater ajus Babo
Deipolt, & alii plures quos nominare longum aſt.

Acta idibus Aprilis. Indict. IV. anno Dom. Incarnationis MLVIII. anno Epiſcopatus Domini Guntharii II.

ANNO CHRISTI 1059.

CONCILIUM SUTRINUM, (1)

Quo Benedictus pſeudopapa & ſchiſmaticus, cognomento Mincius, depoſitus, omnique ſacerdotali officio privatus eſt, anno MLIX. tempore Nicolai papæ II. electi.

IN hac ſynodo invaſorem ſedis apoſtolicæ Benedictum depoſitum, omniqua ſacerdotali munere privatum eſſa, & poſtaa veniam a pontifice petiviſſe, habetur, inquit Baronius, in codice Vaticano, qui inſcribitur *Liber cenſuum*. Idem teſtantur veteres Romanorum pontificum geſta, quæ collegit Nicolaus Aragonenſis cardinalis, his verbis: *Celebrata itaque in pace electione (ut dictum eſt) Senis dictus Nicolaus pontifex cum archidiacono & cardinalibus conſilium habuit, ut pro cauſa jam dicti Velitrenſis intruſi, apud Sutrium Synodum celebraret: ad quam non ſolum epiſcopos Tuſciæ & Lombardiæ, ſed & magnum Godefridum, & Guibertum cancellarium convocare deberet. Quod abſque* D *dilatione factum eſt. Prædictus autem Mincius, ubi Nicolaum papam cum perſonis, quæ apud Sutrium convenerant, in ſynodo reſidere cognovit: ſedem quam invaſerat, conſcientia remordente, reliquit, & in domum propriam remeavit. Quod factum poſteaquam Nicolaus pontifex rei veritatem cognovit, concilio cum fratribus habito, ad Urbem una cum eis, non cum potentia, ſed tamquam bonus & humilis paſtor acceſſit. Unde, auctore domino factum eſt, quod cum a populo & clero, digno honore ſuſceptus, juxta conſuetum ordinem a cardinalibus in ſede apoſtolica poſitus eſt. Tranſactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad præſentiam Nicolai papæ veniam petiturus acceſſit: & ad ejus veſtigium procidens, violentiam ſe fuiſſe perpeſſum aſſeruit: ſed invaſionis crimen & perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confeſſione digna facti recipiens, epiſcopalis & ſacerdotalis officii depoſitionem incurrere meruit. Illud autem ipſius pontificis animum vehementer angebat, quod Romanorum pontificum capitanei, Urbis dominium, & eccleſiaſtica jura, quæ illicite occupaverant, per violentiam detinebant.* Hæc ibi. Quæ acta aſſe in concilio ab aodem pontifice celebrato dubium non eſt.

C

CONVENTUS MEDIOLANENSIS,

In quo clerici uxorati, & ſchiſmatici in eccleſia Romana pacem admiſſi ſunt coram legatis apoſtolicis Anno 1059. habitus.

PRÆMONITIO COLLECTORIS.

Suppl. Manſi pag. 1311.

DAmnati in Synodo Novarienſi, ſeu ad Fontanetum S. Arialdus, & Landulphus, qui clericos de incontinentia, & ſimonia reos agebant, cauſam ſuam ad Stephanum Romanum Pontificem detulerunt; eoque interim fatis functo, res tranſiit ad Nicolaum II. qui legatos ſuos Anſelmum de Badagio Mediolanenſem civem ac Lucenſem epiſcopum, cum Petro Damiani epiſcopo Oſtienſi, & S. R. E. Cardinali eo direxit, ut turbas ſopirent, errantesque in viam redigerent. Eo venientes legati celebrem cleri conventum indixerunt, in quo rem a ſe geſtam narrat idem Petrus Damiani in epiſtola ad Hildebrandum archidiaconum, quam hic referendam eo libentius ſuſcipio, quod veluti in Synodo a ſe coacta id totum præſtitum narrat; & cum res tota ſit eccleſiaſtica, atque maxime ætate illa celebris, neminem fore arbitror, qui me jure accuſet, ſi inter ſynodos ſæculi hujus reponendam cenſuerim. Inſuper & hunc ipſum conventum ſynodum Ambroſianam *vocat Arnulphus lib. III. cap. XII. hiſt. Mediolan.*

E

Tempus vero rei geſtæ ex eodem Arnulpho, utcumque elicitur; narrat enim provocationem ad Ste-

(1) Sutrienſe Concilium anno 1059. antequam Nicolaus II. in Urbem veniret, ideoque menſe Januario, quo, ut teſtatur Leo Oſtienſis l. 2. c. 12. Romam adventavit, celebratum. *Pagius ad an. Chr. 1059.*

Stephanum IX. papam interpoſitam fuiſſe, legationem vero a Nicolao II. miſſam; ex quo intelligis ſub ipſis Nicolai crepundiis id actum. Inſuper Romanam ſynodum anni 1059. Mediolanenſi huic conventui poſtponit; quibus omnibus indiciis ſedet Mediolanenſis hujus conventus annus 1058. qui primus eſt Nicolai, deſignatur. Nunc vero ipſa S. Petri Damiani epiſtola promenda eſt.

Domino Hildebrando venerabili Archidiacono, Petrus peccator monachus ſinceriſſimæ devotionis affectum.

Privilegium Romanæ eccleſiæ quantas habeat vires ad ſervandam canonicæ æquitatis, & juſtitiæ regulam, quantumque vigorem ad diſponendam eccleſiaſtici ſtatus contineat diſciplinam, ſolus ille dilucide comprehendit, qui eccleſiaſticis conſuevit inſudare negotiis. Quod utique privilegium, qui inexpertus eſt parvipendit, exercitatus amplectitur. Quia ſicut arma non curat, qui certamen ignorat; ſic e diverſo telis inhianter accingitur, qui ad reportandos ex more victoriarum titulos animatur. Armis autem privilegium Romanæ eccleſiæ non incongrue comparaverim, quia dum hæc una per cathedram beati Petri totius Chriſtianæ religionis caput effecta, cunctis in orbe terrarum principetur eccleſiis, velut dux ante aciem fidelium cuneis fulta, ac ſpecialis prærogativæ auctoritate munita, & evangelico mucrone veritati reſiſtentium cervices obtruncat, & ad invictiſſime dimicandum totam Chriſti militiam in unius charitatis, ac fidei unanimitate conſpirat. Hoc tu ſubtiliter, ut & alia multa perpendens, frequenter a me charitate, quæ ſuppetat omnia, poſtulaſti, ut Romanorum pontificum decreta, vel geſta percurrens, quidquid apoſtolicæ ſedis authoritati ſpecialiter competere videretur, hinc inde curioſus excerperem, atque in parvi voluminis unionem novæ compilationis arte conſtarem. Hanc itaque tuæ petitionis inſtantiam cum ego negligens flocci penderem, magiſque ſuperſtitioni, quam neceſſitati obnoxiam judicarem, divinitus, ut reor, actum eſt, ut Medilanenſem urbem, beatiſſimi Nicolai papæ legatione functus, adirem.

Erat enim inter clerum, & populum propter duas hæreſes, Simoniacam videlicet, & Nicolaitarum, ſatis turbulenta ſeditio. Nicolaitæ autem dicuntur clerici, qui contra caſtitatis eccleſiaſticæ regulam fœminis admiſcentur. Qui plane tunc fornicatores fiunt, cum fœdi commercii copulas ineunt; tunc Nicolaitæ jure vocantur, cum hanc lethiferam peſtem velut ex authoritate defendunt. Vitium quippe in hæreſim vertitur, cum perverſi dogmatis aſſertione firmatur. Quid plura? nobis digna ſedis apoſtolicæ veneratione receptis, ac negotiis, quæ nos attraxerant, intimatis poſt diem alterum, factione clericorum repente in populo murmur exoritur, non debere Ambroſianam eccleſiam Romanis legibus ſubjacere, nullumque judicandi, vel diſponendi jus Romano pontifici in illa ſede competere. Nimis indignum, inquiunt, ut quæ ſub progenitoribus noſtris ſemper exititit libera, ad noſtræ confuſionis opprobrium nunc alteri, quod abſit, eccleſiæ ſit ſubjecta. Poſtremo tumultuantium clamor attollitur, ex diverſis partibus ad epiſcopale palatium venitur: dein tintinnabula perſtrepunt prægrandis æreæ tubæ, quæ illic eſt, tota civitas clangoribus intonatur. Intentabant mihi, ut ita loquar, omnia mortem, & ut ab amicis meis mihi ſæpe ſuggeſtum eſt, nonnulli meum ſanguinem ſitiebant. Augebat autem hujus ignis incendium hoc permaxime, quia congregatis quaſi ad ſynodum totius Ambroſianæ parochiæ clericis, ego in medio reſidens, ſive potius præſidens, reverentiſſimum Mediolanenſem archiepiſcopum ad ſiniſtram, prudentia quoque, ac ſanctitate conſpicuum Anſelmum Lucenſem epiſcopum poſuiſſe mihi accuſabar ad dexteram. Hinc porro quanta a frementi populo dici potuerint, non neceſſe eſt apicibus tradi, quod nimirum per ſe valet intelligi. Et revera ipſe domnus archiepiſcopus, mox ut noſtræ eſt præſeſſionis admonitus, impiger obtulit, ultro etiam, ut ſi ego præciperem, in ſcabello, quod noſtris ſuberat pedibus, ſine controverſia reſideret. Dicant id non ſimplici factum intentione qui volunt. Nos autem non hoc irritationi populi zelantis, ut fertur, adſcribimus, ſed apoſtolicæ ſedis reverentiæ deputamus. Ut autem ad compendium veniam, aſcendi pulpitum; ac ſedato vix populo hujuſmodi ſum verbis exorſus.

Noverit charitas veſtra, dilectiſſimi, non me pro Romanæ eccleſiæ huc honore veniſſe, ſed veſtram gloriam quærere, vobis ſalutem, & gratiam, quæ in Chriſto eſt, cum eis auxilio ſi permittitis, providere. Quo enim pacto honore indiget parvuli hominis, quæ laudes, atque præconia ex ipſius ore ſortita eſt Salvatoris? Quæ autem provincia per omnia regna terrarum ab ejus ditione extranea reperitur, cujus arbitrio ipſum quoque cœlum & ligatur, & ſolvitur? Omnes autem ſive patriarchii cujuslibet apicem, ſive metropoleon primatus, aut epiſcopatuum cathedras, vel eccleſiarum cujuſcumque ordinis dignitatem, ſive rex, ſive imperator, ſive cujuslibet conditionis homo purus inſtituit, & prout voluntas, aut facultas erat, ſpecialium ſibi prærogativarum jura præfixit. Romanam autem eccleſiam ſolus ipſe fundavit, & ſuper petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavigero terreni ſimul & cœleſtis imperii jura conceſſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud verbum, quo conſtructum eſt cœlum, & terra, per quod denique condita ſunt elementa, Romanam fundavit eccleſiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium quia quiſquis cuilibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit: qui autem Romanæ eccleſiæ privilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur: hic procul dubio in hæreſim labitur: & cum ille notetur injuſtus, hic eſt dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adverſus illam agit, quæ mater eſt fidei; & illi contumax invenitur, qui eam cunctis eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur.

Ut autem omiſſis aliis, ad id, quod nunc agitur, veniamus: non debet ignorare ſancta veſtra devotio, quia beati Apoſtolorum principes Petrus, & Paulus, ſicut per ſuum ſanguinem Romanam eccleſiam conſecrarunt: ita mox inter ipſa naſcentis fidei rudimenta hanc Mediolanenſem eccleſiam per ſuos diſcipulos lucrati ſunt Chriſto. Nazarius quippe martyr inſignis, ſicut ſcripturæ teſtantur, Petri authoritate, baptiſma a Lino ejus ſucceſſore ſuſcepit: qui poſtmodum cum B. Celſo in hac ſancta urbe martyrio coronatus eſt. Sancti vero martyres Protaſius, atque Gervaſius beatum Paulum apoſtolum magiſtrum, ac præceptorem habuiſſe noſcuntur; ſicut B. Ambroſius & ipſe teſtatur. *Iſti ſunt*, inquit, *qui monita mea ſequuti, reſpuenter prædia, & divitias, ſecuti ſunt Domini noſtri veſtigia*. Sicut ergo Salvator noſter binos ante faciem ſuam diſcipulos miſit; ita quodammodo uterque ſanctus apoſtolus ex magiſterio ſuo in hanc urbem prædicatores ſanctæ fidei geminos deſtinavit. Cum ergo veſtræ ſalutis authores ex Romanæ eccleſiæ prodierint diſcipli-

ſciplina, conſequens eſt, juxta æquitatis ordinem, ut eccleſia Romana mater, Ambroſiana ſit filia. Ut autem hic ordo inter utramque Ambroſianam videlicet, & apoſtolicam ſedem, non noviter oriri, ſed antiquitus tenuiſſe non dubitetur; B. Ambroſius cum hanc Nicolaitarum ſordem ad multorum fœtere perniciem in hac urbe doleret, eamque per ſe ſolus coercere non poſſet, ſedis Apoſtolicæ mox quæſivit auxilium: cui videlicet is, qui tunc præerat papa Siricius, tres perſonas, presbyterum, diaconum, & ſubdiaconum ad correctionem ulciſcendi hujus ſceleris deſtinavit. Cum his itaque beatiſſimus pontifex, quos corrigere non potuit, velut ſcatentem vermibus ſentinam ex urbis hujus ſagena projecit; unde & ipſe ſanctus Ambroſius in omnibus ſequi ſe magiſtram ſanctam Romanam profitetur eccleſiam. Scrutamini itaque ſcripturas veſtras, & per quod vultis diligenter inquirite, & ſi non poteſtis apud voſmetipſos invenire, quod loquimur, mendacii arguite: ſi autem poteſtis, nolite veritati reſiſtere, nolite matrem veſtram crudeliter impugnare; ſed ex cujus uberibus lac ſuxiſtis apoſtolicæ fidei, ejus ſemper gaudere ſolidis doctrinæ cœleſtis dapibus recreari.

Quantum profuerit ratio reddita.

His itaque rationibus de prærogativa, & principatu ſedis apoſtolicæ redditis, populus omnino benevolus redditur, & executurum ſe, quidquid injungerem, unanimiter pollicetur. Tunc nimirum liquido perſenſi, in eccleſiaſticis cauſis quantum Romanæ eccleſiæ poſſe privilegium valeat; quamque hoc ſancta tua prudentia non otioſe depoſcat. Quod utique Deo annuente implere ſtudebimus, ſi tamen hujus rei geſtæ prius ordinem digeramus. Quid multis moror? Adeſt clericorum perplurimus ille conventus communiter, & ſigillatim quiſque perquiritur, vix a tanto numero quiſpiam promotus ad ordinem ſine pretio reperitur. Erat enim generalis, immo inordinatus ordo, & inevaſibilis regula illius eccleſiæ, ut quicumque ad quemlibet ordinem, vel etiam ad epiſcopatum conſecrandus accederet, præfixum prius abſque ulla controverſia nummum daret. Hic plane quot curis afflictus, quot ſim cogitationum ſtimulis tediatus, quot denique ſuſpiria ex imis viſceribus traxerim, facunda etiam lingua non explicat. Tam latæ ſiquidem diœceſis, tam nobilis urbis, omnes eccleſias ſacris myſteriis profanare, quodam modo chriſtianæ religionis videbatur everſio. Sed & litigioſum erat indulgere paucis, cum fere omnium eſſet culpa communis: nec legitimum videbatur diverſa in eos prodire ſententia, cum eſſet una omnibus cauſa. Hoc etiam noſtras augmentabat anguſtias, quia niſi qualemcumque deciſionis calculum cauſa iſta ſuſciperet, niſi cum magna hominum ſtrage furentis populi ſe jurgia non ſedarent.

De reconciliandis hæreticis.

Tunc inter multas diſceptationes proceſſit in medium illa Innocentii papæ ſententia ab antiquioribus inventa: *Quod a multis peccatur, inultum eſt*. Illa quoque diſcretio ad memoriam redit, quam SS. Pontifices, & authentici canonum conditores de Donatiſtis, & Novatianis, ac reliquis, qui apud diverſas hæreſes ordinati ſunt, invenerunt. Id etiam nos non præterit, quod noſtræ memoriæ nonus Leo papa pleroſque ſimoniacos, & male promotos, tamquam noviter ordinavit. Hæc & alia plura meditantibus, & invicem conferentibus illud etiam devenit in manus, quod inſignis papa Leo I. Januario ſcripſit epiſcopo: (epiſt. III.) *Lectis*, ait, *fraternitatis tuæ literis, vigorem fidei tuæ, quem olim noveramus, agnovimus, congratulantes tibi, quod ad cuſtodiam gregis Chriſti paſtoralem curam vigilanter exequeris, ne lupi, qui ſub ſpecie ovium ſubintraverunt, beſtiali ſævitia ſimplices quoſque dilacerent, & non ſolum ipſi nulla correctione proficiant, ſed etiam quæ ſunt ſana corrumpant. Quod ne viperea poſſit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam, inſinuantes ad animæ periculum pertinere, ſi quiſquam de his, qui a nobis in hæreticorum, atque ſchiſmaticorum ſectam delapſus, & ſe utcumque hæretica communionis contagione maculavit, reſipiſcens in communione catholica, ſine profeſſione legitimæ ſatisfactionis habeatur. Saluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ utilitate pleniſſimum eſt, ut ſive presbyteri, ſive diaconi, aut cujuslibet ordinis clerici, qui ſe correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam jampridem amiſerant, rurſum reverti ambiunt, prius errores ſuos, & ipſos auctores errorum damnatos ſine ambiguitate fateantur; ut ſenſibus pravis etiam peremptis, nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne ullum membrum talium poſſit ſocietate violari, cum per omnia illis profeſſio propria cœperit obviare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, ut in magno habeant beneficio, ſi adempta ſibi omni promotionis ſpe, in quo inveniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant; ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non hoc levem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad ſacros promovendis ordines judicavit. Quod ſi cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere ſuſpectis*. Idem quoque Leo in hæreticorum receptione Anatolio Conſtantinopolitano epiſcopo ſic mandavit (epiſt. 38.) Qui plenis ſatisfactionibus male geſta condemnant, & accuſare magis ſe eligunt, quam tueri, pacis, & communionis noſtræ unitate lætentur, ita ut digno prius anathemate, quæ contra fidem catholicam ſunt recepta damnentur. Aliter enim in eccleſia Dei, quæ corpus eſt Chriſti nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera ſunt ſacrificia, niſi in noſtræ proprietate naturæ verus nos pontifex reconciliet, verus immaculati agni ſanguis emundet. Nec aſpere igitur communionis noſtræ gratia deneganda eſt, nec temere eſt largienda. Idem vero Aquilejenſi epiſcopo ſcribens ait (Epiſt. 84. ad Nicetam). Damnent apertis promiſſionibus ſui ſuperbi erroris auctores, & quod in doctrina eorum univerſalis eccleſia exhorruit, deteſtentur. Omnia decreta ſynodalia, quæ ad exciſionem ſimoniacæ hæreſeos Apoſtolicæ ſedis confirmavit auctoritas amplecti ſe, & in omnibus approbare plenis, & apertis, ac propria manu ſcriptis proteſtationibus eloquantur. Illud etiam nos non aufugit, ubi Fulbertus Carnotenſis epiſcopus primati ſuo ſuper presbytero per pecuniam ordinato ex auctoritate Toletani concilii tale reperitur dediſſe conſilium, (Epiſt. 25. Leutherico archiep. Senon.) (Aliis quippe præmiſſis hoc intulit) „Propterea, „ inquit, depoſitum non reordinabitis, ſed red„ detis ei ſuos gradus per inſtrumenta, & per „ veſtimenta, quæ ad ipſos gradus pertinent, ita „ dicendo: *Reddo tibi gradum Oſtiarii, & te in* „ *illum gradum reſtituo &c. in nomine Dei Patris,* „ *& Filii, & Spiritus Sancti*. Noviſſime autem „ benedictione lætificabitis eum, ſic concluden„ do: *Benedictio Dei Patris, & Filii, & Spiri*„ *tus Sancti ſuper te deſcendat, ut ſis reſtitutus in*

„ or-

ANNO CHRISTI 1059.

„ *ordine ſacerdotali, & offeras placabiles hoſtias Deo* „ *laudis pro peccatis, atque offenſionibus populi om*„ *nipotenti Deo, cui eſt honor, & gloria in ſæcula* „ *ſæculorum*." Hoc etiam noſtram memoriam non pertranſiit, quod beatus papa Gregorius Neophytis Anglis diſpenſative ad tempus conjugia canonibus interdicta, permiſit, (Epiſt. 31. lib. ult.) Apoſtolica etiam illa diſcretio nobis ad memoriem eſt reducta, quæ Gentilibus nuper converſis ad fidem nihil aliud oneris impoſuerunt, niſi ut ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione ſe tantummodo cuſtodirent. In arcto itaque poſiti, quia non poteramus mala illius eccleſiæ mera canonum authoritate corrigere, ſtuduimus ſaltem perverſis ejus uſibus finem imponere, ac gratuitæ promotionis ordinem futuris temporibus providere. Exegimus igitur ex tunc, & deinceps gratuitæ promotionis inviolabilem ſponſionem prius per monumenta literarum, deinde per manum, poſtremo per evangelicum ſacramentum. Et quidem ſponſio ſtylo digeſta, ut apud nos habetur, hic ſimpliciter tranſcribatur.

Sponſio Archiepiſcopi Mediolanenſis.

Wido divina gratia Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus, omnibus Chriſti fidelibus, ejuſdem eccleſiæ clero, & populo æternam ſalutem in Domino.

Non ignorat ſancta devotio veſtra, dilectiſſimi fratres, & filii, quam reproba, quam deteſtabilis, Deo odibilis, ignominioſa, atque perverſa, omniumque ſanctorum canonum auctoritate damnata conſuetudo in hac ſancta eccleſia, cui, Deo auctore deſervio, antiquitus inoleverit, quamqua lethalis, atque peſtiferæ lepræ animas innocentum contaminatione perfuderit, ſimoniacæ videlicet hæreſis damnata, ſemperque damnanda venalitas, & pernicioſa negotiatio hujuſmodi, quæ in hac ſancta eccleſia conſuetudinaliter obtinebat, ut quiſquis ad clericales ordines provehendus accederet, de ſubdiaconatu quidem duodecim nummos, de diaconatu vero decem & octo, poſtremo de presbyteratu ſuſcipiendo vigintiquatuor, quaſi per præfixam conditionis regulam daret. Hoc itaque modo Simon magus, heu proh dolor! hanc ſanctam Ambroſianam eccleſiam perverſitatis ſuæ velut officinam fecerat. Follem, malleos, & incudem, trapezita ac monetarius iniquitatis habebat; nihilque aliud, niſi animarum omnium commune periculum fabricabat. Noſtris vero temporibus, quia Salvator noſter pius, ac miſericors plebem ſuam, quam pio cruore redemerat, ſub hac mortiferi languoris atrocia perire condoluit, velut ad obviandum, ac viriliter obſiſtendum voraci, ac virulento draconi veſtros animos, viſitante Spiritus Sancti gratia, concorditer incitavit; ita ut quibuſdam ex noſtris ſedem apoſtolicam adeuntibus, tantum hujus terræ periculum ſanctus, ac Deo dignus Nicolaus papa cognoſceret, atque ad compeſcendum, & funditus extirpandum hoc facinus domnum Oſtienſem Petrum epiſcopum deſtinaret. Quapropter, dilectiſſimi fratres, in conſpectu Dei omnipotentis, & filii ejus Chriſti Jeſu, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, & ſpiritus Sancti, qui hanc peſtem ſpecialiter damnat, ac deſtruit, ſub teſtimonio omnium Angelorum, cunctorumque Sanctorum Dei, præſente jam dicto domno Petro epiſcopo, & etiam venerando domno Anſelmo Lucenſi epiſcopo, & omnibus vobis, damno, deteſtor, ac reprobam judico hanc perverſam, quæ hactenus viguit in hac eccleſia, negotiandi conſuetudinem, omnemque ſimoniacam hæreſim. Inſuper obligo non ſolum me, ſed & omnes clericos meos, qui nunc ſunt, omneſque ſucceſſores noſtros, & inviolabili nodo firmiſſimæ promiſſionis aſtringo, ut nec ego, nec quiſquam ſucceſſor meus, nec Inquiſitor, neque Rodolarius, nec aliquis hujuſmodi de promovendis ad eccleſiaſticos ordines aliquid tollat. Quod ſi ſuadente diabolo, ſive aliquis noſtrum, qui nunc ſumus, ſive ſucceſſorum noſtrorum, qui poſt nos futuri ſunt, hujus ſaluberrimæ promiſſionis violator extiterit, & aliquid in conferendis ordinibus tollere peſtifera negotiatione præſumpſerit: dator ſimul & acceptor cum ipſo hæreſis hujus auctore Simone perpetuo anathematis vinculo conſtringatur, & a Dei omnipotentis, omniumque ſanctorum conſortio ſeparatus cum Juda, & Caipha, cum Dathan, & Abiron ſub æternæ damnationis atrocitate damnetur. Nicolaitarum quoque hæreſim nihilominus condemnamus, & non modo presbyteros, ſed & diaconos, & ſubdiaconos, ab uxorum, & concubinarum fœdo conſortio noſtris ſtudiis, in quantum nobis poſſibilitas fuerit, ſub eodem, quo ſupra, teſtimonio arcendos eſſe promittimus. Quod ut verius credatur, nos cum noſtris clericis propria manu ſubſcribendo firmamus, ſigilli quoque noſtri formam imprimi jubemus. Inſuper hoc addentes, ac ſub ejuſdem ſponſionis vinculo inviolabiliter promittentes, ut neque de abbatiis ordinandis, neque de capellis, vel quibuslibet Eccleſiis inveſtiendis, vel ordinandis, ſive tradendis, neque de Epiſcopis promovendis, neque ſacroſancto chriſmate, neque de conſecratione eccleſiarum, vel nos, vel noſtri familiares aliquid omnino tollamus. Spiritus ſanctus, qui ſanctorum chriſmatum auctor eſt, nos, noſtroſque ſucceſſores ab omni vinculo præſatæ maledictionis eripiat: ita tamen, ut hanc ſaluberrimam conſtitutionem perſeveranter implere concedat, qui cum Patre, & Filio vivit in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ego Dei gratia Wido Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus hanc ſponſionem a me factam firmavi, roboravi, atque ſubſcripſi. Odalricus Vicedominus, & Presbyter ſubſcripſi.

Gribertus Presbyter ſubſcripſi.
Arderatus Presbyter ſubſcripſi
Atto Presbyter ſubſcripſi
Atiprandus indigne Diaconus ſubſcripſi
Ardericus Diaconus ſubſcripſi
Ambroſius Diaconus ſubſcripſi
Acto Diaconus ſubſcripſi
Liprandus ſubdiaconus ſubſcripſi
Landulphus ſubdiaconus ſubſcripſi
Acto ſubdiaconus ſubſcripſi,
& alii ſubſcripſere.

Jusjurandum Archiepiſcopi.

Poſtmodum accedens idem archiepiſcopus ante ſanctum Altare, præſente Domno Lucenſe, juravit in manum meam, dicens: „ Si hæc, inquit, de ſimoniaca, & Nicolaitarum hæreſi „ delenda, & funditus deſtruenda fideliter non „ obſervavero, ab omnipotenti Deo, & omnibus „ ſanctis ſim excommunicatus, & anathematizatus, & ab omni chriſtianorum conſortio inveniar alienus." Similiter & Vicedominus, & Cancellarius ejus, & omnes illi, qui aderant, clerici, manus ſuas in manum meam dederunt, & hæc eadem excommunicationis, & anathematis verba dixerunt. Deinde acceſſit Arnulphus ne-

nepos archiepiſcopi, honeſtus videlicet & prudens Clericus, cujus unam manum archiepiſcopus tenuit, alteram ipſa ſuper ſanctum Evangelium poſuit, & juravit, dicens: Dominus meus Wido Archiepiſcopus, qui hic eſt, ab hodie in antea, & quod promiſit de caſtitate clericorum fideliter obſervabit: & inſuper numquam conſecrabit alicujus Ordinis Clericum ſuæ diœceſis, præter Monachos, quam ante promotionem non faciet jurare, quod in hoc Breviculo ſcriptum eſt. Sic me Deus adjuvet, & iſta ſancta Evangelia.

Judiculus Sacramenti eorum, qui promoventur.

Pro ſuſcipiandis Eccleſiaſticis, ſive per me, ſive per ſubmiſſam perſonam, ſeu per quodlibet ingenium, neque dedi neque promiſi, neque per promiſſiones daturus ſum aliquid. Sic me Deus adjuvet, & iſta ſancta Evangelia.

Pœnitentia Archiepiſcopi.

Hoc facto Domnus Archiepiſcopus illico in pavimentum cum omni humilitate proſternitur, & injungi ſibi pœnitentiam pro venalitatis hujus nefando commercio deprecatur; cujus videlicet ſceleris, licet in illa eccleſia non ipſe primus exstiteris auctor, non tamen, ut debuit, fuerat extirpator. Centum itaque annorum ſibi pœnitentiam indidi, redemptionemque ejus taxatam per unumquemque annum pecuniæ quantitate præfixi.

Juſjurandum Archiepiſcopi, & populi non diverſum.

Mox majorem Eccleſiam ſimul ingreſſi, pulpitum aſcendimus. Tunc coram copioſo populo civitatis, & clero, clericum ſuum tactis ſacroſanctis Evangeliis, jurare fecit, quod ipſe Archiepiſcopus, donec adviveret, in quantum poſſet (excepta ſuorum bonorum datione, ſi nollet) illas duas, Nicolaitarum videlicet, ac ſimoniacam hæreſes, omni ſtudio, totiſque viribus ſincere, ac fideliter extirpare contenderet: ita ut neque Presbytero, neque Diacono, neque Subdiacono fœminam cum grado ſimul habere permitteret, a conferendis etiam eccleſiaſticis ſacramentis venalitatis omne commercium funditus prohiberet. Id ipſum juſjurandum contra ſimoniacos, & Nicolaitas permaxima pars populi, non modo civilis, ſed & ſuburbani jam dederat, quorum videlicet multitudo millenarium, ut fertur, numerum excedebat.

His ita geſtis, conſideratiſque ſanctorum Patrum ſententiis, quos ſuperius memoravimus, aliorumque, quos ſtudio brevitatis omiſimus, viſum eſt nobis, ut omnes illi clerici, accepta pœnitentia, inter Miſſarum ſolemnia reconciliarentur, ornamenta de manu epiſcopi recipientes, ſicus Fulbertum Epiſcopum, ſupra narravimus, dediſſe conſilium: hoc tamen prius, quod infra ſcriptum eſt, ante ſanctum altare legentes.

Juſjurandum Clericorum.

Ego Arialdus dictus Diaconus de Capella Mediolanenſis Archiepiſcopi, hac ſcriptura, quam manu mea ſcripſi profiteor, me eam fidem tenere, quam ſacroſancta ſeptem concilia Evangelica, & Apoſtolica auctoritate firmarunt, & quam beatiſſimi Pontifices Romani ad diverſos data prædicatione lucidiſſimæ veritatis expoſuerunt. Anathematizo quoque generaliter omnes hæreſes, extollentes ſe adverſus ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam, ſpecialiter vero, atque nominatim ſimoniacam hæreſim, quæ in ipſam eccleſiam conatur introducere ſacrorum Ordinum, ſive officiorum maledictam venalitatem: deinde Nicolaitarum æque abominabilem hæreſim, quæ impudenter latrat ſacri altaris miniſtros debere, vel poſſe licenter uti conjugibus, quomodo & laicos: unde quia his diebus hæ duæ hæreſes, ſcilicet ſimoniacorum, & Nicolaitarum gravius eccleſiam Dei vexant, & impugnant, Simoniacos omnes & Nicolaitas cum dogmatibus, auctoribus, ſectatoribuſque ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuntio, jurans per ſanctam Omouſion Trinitatem.

Pœnitentia Clericorum.

Pœnitentia autem Clericorum talis eſt. Il nimirum, qui ſolum conſtitutæ a diabolo regulæ canonum dederunt, itaut nonnulli enim via peccatum hoc eſſe cognoſcerent, quinque annorum pœnitentiam acceperunt, hoc modo, ut omni tempore, æſtate ſimul, & hyeme duos dies, duabus autem anni quadrageſimis. Natalem videlicet, & ſanctum Paſcha præcedentibus, tres dies per hebdomadam jejunarent in pane, & aqua. Eorum autem, qui plus dederunt, ſeptem annorum eſt pœnitentia, ſub eadem ſcilicet jejunii quantitate diſtincta: poſt quod ſeptennium, quamdiu vixerint ſextam feriam jejunabunt: qui autem jejunare facile non poteſt, unum ex his diebus per omnem hebdomadam redimere licentiam habet, itaut unum Pſalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta Metanæis, aut unum pauperem paſcat, & lotis pedibus nummum porrigat. Hoc inſuper Domno Archiepiſcopo promittente, quod omnes orationis cauſa procul ipſe dirigeret, ſive videlicet Romam, ſive Turonum: ipſe autem Archiepiſcopus profecturum ſe ad B. Jacobi venerabilem tumulum, qui eſt in Hiſpania diſponebat. His itaque tali modo reconciliatis, decretum eſt, ut non mox paſſim omnibus redderetur officium, ſed his dumtaxat, qui & literis eruditi, & caſti, & morum gravitate viderentur honeſti; cæteris autem ſufficeret, quod ſanctæ eccleſiæ per divinam gratiam eſſent rurſus inſerti, a qua eatenus fuerant divinæ ſententiæ falce præciſi. Illi etiam ipſi, quibus miniſtrandi licentia redditur, non ea mala mercata veteri ordinatione admiſſum reparantur officium, ſed ex illa potius Beati Apoſtolorum Principis efficaciſſima auctoritate, qua in Beatum Apollinarem repente uſus eſt, dicens: ſurge, inquit, accipe Spiritum Sanctum, ſimulque Pontificatum.

Ecce omnem diſcretionis illius ordinem apud Mediolanenſem urbem habitum, breviter expoſuimus: adhuc tamen utrum ſedis apoſtolicæ judicio placeat ignoramus. Nos enim ſi quid erravimus ad Patri magiſterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hæc eſt enim illa, ut ita loquar, officina fabrilis, cui nimirum is, qui fabri dicebatur filius præſidet: ad cujus regulam omnis merito moneta redocitur: ad cujus rectitudinis lineam quidquid uſpiam depravatum fuerit, reformatur. Utrum autem ego in reconciliatione illorum erraverim, neſcio, unum autem per omnipotentis Dei clementiam ſpero, quia poſt tot jurationum genera, quibus archiepiſcopus hæc promiſſa firmavit, poſt ſacramenta tam multiplicis populi per Evangelium data, poſt juramenta certe omnium clericorum ante ſanctum altare literis, & proprio ore prolata, utræque iſtæ hæreſes ſic in

illa

ANNO CHRISTI 1058.

illa eccleſia ſunt per argumenta providæ coercitionis attritæ, ut auctore Deo noſtris temporibus non ſint ad rediviva certamina reparandæ. Apoſtolica tamen ſedes hæc apud ſe retractanda diſcutiat: & utrum puncto, an lima digna ſint ex auctoritate ſuæ cenſura decernat.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Conſtantino Lichuda Conſtantinopolitano Patriarcha præſide Anno 1058. habitum aut circiter.

Suppl. Manſi App. Tom. II. pag. 71.

CONſtantinum Lichudis Eccleſiam Conſtantinopolitanam adminiſtrandam ſuſcepiſſe anno 1059. media jam ſui curſu evoluto P. Cuperus in hiſtoria Chronologica Patriarcharum Conſtantinopolitanorum definivit. Qui tamen, ſi Jus Græco-Romanum diligentius evolviſſet, ſupputationem hanc ſuam mendoſam intellexiſſet: nam anno 1058. qui Græcorum erat annus 1567. & indictionem XII. Decembri menſe ſignabat, Conſtantinus iſte jam ſacrum clavum regebat, eodemque anno ſynodum habuit, quam huc transfero ex eodem Jure Leunclavii tom. I. Lib. IV. Sinten. Synod. II. pag. 264.

CONSTANTINI LICHUDIS

Scriptum in Synodo ſubnotatum, de ſervo criminali.

Conſtantinus miſeratione Dei archiepiſcopus.

Conſtantinopolis, novæ Romæ, & univerſalis patriarcha,

INter omnia alia majoris eccleſiæ Dei jura & bona, nec ea quæ de ſervis ſtatuere placuit, ab æquitate ac decoro ſunt aliena. Nam quotquot horum quoque cædis piaculo polluti fuerint, & intra ſacra ejus ſepta pervenerint, adhibita commiſeratione recipiuntur. Et a morte quidem ipſos eccleſia materna pietate ſicut & alios, liberat: verum eoſdem ad ſervitutem perpetuam, quæ cum eorum tota ſe vita porrigit, pro ſua conſuetudine antiqua ceu divino quodam rigore damnat, ſacris ipſos monaſteriis ac domibus religioſis vendens, ut etiam ſpe conceptam vitam ab heri liberam imperio ſuis excludant animis, & ipſo nomine ſervitutis accuſantem facinus ſtimulum habeant, perque pœnitentiam cædis turpitudinem expurgent. Itaque Demetrium Titii ſervum, cædis inquinamento pollutum, idque confeſſum, veluti qui piaculum cædis admiſerit, ex more priſco hæc magna Dei eccleſia per religioſiſſimos defenſores, Demetrio Prienenſi epiſcopo, XXIV. aureorum pretio perſoluto, ſic vendidit: ut is omne dominium & proprietatem ejus habeat, nec aliquibus quiſquam mortalium ſibi quidquam juris in eum vindicet. Simul per hanc dictatam ab ſe ſcripturam religioſiſſimos pro tempore antiſtites epiſcopatus illius hortatur, ut majorem in modum ſalutis ejus curam gerant, & quæ ad commodum ipſius, & piaculi remiſſionem ſpectant, imperent atque doceant. Non tamen eum ſervili conditione liberare, nec ulli auſint perſonæ vendere, per quam e ſervitute perpetua, eccleſiaſtica pœna eripiatur. Quippe ſi nuntiatum aliquando fuerit, indicatum Demetrium libertate potitum: ipſe quidem irrogatum ſibi jure ſupplicium non effugiet, ſed denuo per religioſiſſimos Defenſores moleſtiſſimæ ſervituti, graviſſimoque labori mancipabitur; epiſcopatus autem multabitur, ut qui conſtitutiones ſcriptas flocci fecerit, & cujuſque temporis antiſtes, qui ei præeſt, pœnæ canonicæ ſubjicietur. Igitur ad avertendum

B ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ τοῦ Λειχούδη.

Σημείωμα συνοδικὸν, περὶ δούλου ἐγκληματικοῦ.

Κωνσταντῖνος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος

Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

ΜΕτὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων, τῶν τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης ἐκκλησίας δικαίων τε καὶ καλῶν, οὐδὲ τὰ περὶ τῶν δούλων ἐκδεδομένα τε καὶ διορι-C ζόμενα, τοῦ δικαίου καὶ πρέποντος ἠλλοτρίωνται. ὅσοι γὰρ καὶ τούτων φόνου μύσει χρανθῶσι, καὶ τῶν θείων αὐτῆς περιβόλων ἐντὸς γένωνται, προσίενται συμπαθῶς. καὶ θανάτου μὲν ὁμοίως τοὺς ἄλλους ῥύεται μητρικῶς, δουλείᾳ δὲ διηνεκεῖ, συμπαρεκτεινομένῃ τῇ ἐκείνων ζωῇ, κατὰ τὴν ἀρχῆθεν ἐμπολιτευομένην αὐτῇ συνήθειαν, κατοχυροῖ θεοπρεπῶς, θείοις φροντιστηρίοις καὶ εὐαγέσιν οἴκοις ἀπεμπολοῦσα, ὡς ἂν καὶ τὸν δι' ἐλπίδος ἡδίστου βίον τῆς ἐλευθερίας ἐκβάλλοιεν, καὶ τὸν τῆς αἰτίας ἔλεγχον ἐγκαλούμενοι ἔχοιεν ἐπὶ τῆς δουλείας ὀνόματι, καὶ διὰ μετανοίας τὸ τοῦ φόνου ἄτοπον ἀποκαθαίροιεν. καὶ τοίνυν Δημήτριον τὸν D οἰκέτην τοῦ δεῖνος, μιάσματι φονικῷ χρανθέντα, καὶ ἐξαγορεύσαντα, κατὰ τὸ ἀνέκαθεν ἔθος, ἐξέδοτο ὡς ἡμαρτηκότα τοῦτον φόνου μύσος ἡ τοῦ Θεοῦ μεγάλη ἐκκλησία διὰ τῶν θεοσεβεστάτων ἐκδίκων, Δημητρίῳ ἐπισκόπῳ Πριήνης, ἐπὶ παροχῇ νομισμάτων κδ'. ὥστε πᾶσαν αὐτοῦ δεσποτείαν ἔχειν καὶ κυριότητα, καὶ μηδένα τῶν ἁπάντων ἕτερον αὐθεντεῖν αὐτοῦ. παραινοῦσα διὰ ταυτησὶ τῆς ὑπαγορευθείσης γραφῆς καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς, κήδεσθαι τῆς αὐτοῦ πλέον σωτηρίας, καὶ τὰ πρὸς λυσιτέλειαν καὶ ἄφεσιν τοῦ τοιούτου μύσους ἐγκελεύεσθαί τε καὶ διδάσκειν. μὴ μέντοι πειρᾶσθαι, τῆς E δουλικῆς αὐτὸν τύχης ἐλευθεροῦν, μήτε πιπράσκειν εἰς πρόσωπον, ἐξ οὗ τῆς διηνεκοῦς δουλείας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου λυθήσεται. εἰ γάρ ποτε καταγγελθῇ ὁ εἰρημένος ἐλευθερίαν ἐπιφερόμενος, αὐτὸς μὲν τὴν δικαίως αὐτῷ ὁρισμένην καταδίκην οὐκ ἐκφεύξεται, ἀλλ' ἐκδοθήσεται πάλιν διὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐκδίκων χαλεπωτάτῃ δουλείᾳ, καὶ βαρυτάτῃ ὑπηρεσίᾳ. ζημιωθήσεται δὲ ἡ ἐπισκοπὴ, ὡς τὰς γεγραμμένας ἀθετήσασα διατάξεις· καὶ ὁ κατὰ καιροὺς ταύτης προεστὼς, ὑπὸ δι-

ANNO CHRISTI 1059.

δίκην κανονικὴν ἀχθήσεται· πρὸς ἀποτροπὴν ὧν τῷ ποτε δεσπόσαντι, τῆς τε νομικῆς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις καὶ δικαίας ἀποτολμίας, τοῦ μηδαμῶς δύνασθαι σωματικῷ θανάτῳ, μήτε μὴν ἐπηρεάζεσθαι, ἢ τιμωρεῖσθαι παρ' ἑτέρου προσώπου τὸν ἐκδεδομένον Δημήτριον, ἐγράφη τὸ διωρισμένα ἐκκλησιαστικῷ ἔθει, καὶ σφραγισθέντα τῷ διὰ μολύβδου βουλλωτηρίῳ, ἐπιδόθη μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ἐπινεμήσεως ιβ, ἔτους ϛφξζ.

A eum, qui ſervi dominus aliquando fuit, & excludendum omnam in hujuſmodi caſibus actionem cereroqui legitimam & æquam, ne ſcilicet ullo modo corporali morte diſtractus hic Demetrius adficiatur, nec male tractetur, aut ab alia perſona puniatur: hæc ita ſancita, & eccleſiaſtico more perſcripta, & obſignata per bullam plumbeam, data ſunt menſe Decembri, indictionis XII. anni VICIↃICLXVIII.

CONCILIUM ROMANUM (r) CENTUM

Et tredecim epiſcoporum, quo Berengarius hæreſi ſua tertium abjurata, fidem catholicam tertio profeſſus eſt, & de electione Romani pontificis conſtitutio edita fuit, anno domini MLIX. tempore Nicolai papæ II.

Nicolaus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo, ſalutem cariſſimam & apoſtolicam benedictionem.

Vigilantia univerſalis regiminis aſſiduam ſolicitudinem omnibus debentes, ſaluti quoque veſtræ providentes, quæ in Romana ſynodo nuper celebrata, coram centum tredecim epiſcopis, nobis licet immeritis præſidentibus, ſunt canonice conſtituta, vobis notificare curamus: quia ad ſalutem veſtram executores eorum vos eſſe optamus, & apoſtolica auctoritate jubendo mandamus.

I.

Cardinales epiſcopos.

Primo namque, inſpectore Deo, eſt ſtatutum, ut electio Romani pontificis in poteſtate cardinalium epiſcoporum ſit: ita ut ſi quis apoſtolicæ ſedi ſine præmiſſa concordi & canonica electione eorum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum, clericorum & laicorum conſenſu, inthronizatur, is non papa vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.

II.

Ut moriente Romano pontifice, vel cujuſcumque civitatis, nullus præſumat facultates eorum invadere, ſed ſucceſſoribus eorum reſerventur integræ.

III.

Miſſa notorii concubinarii non audienda.

Ut nullus miſſam audiat presbyteri, quem ſcit D concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem. Unde etiam ipſa ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicumque ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi papæ Leonis de caſtitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, auctoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradi- E cimus, ut miſſam non cantet, neque evangelium vel epiſtolam ad miſſam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum iis qui præfatæ con- B ſtitutioni obedientes fuerint maneat, neque partem ab eccleſia ſuſcipiat, quouſque a nobis ſententia ſuper hujuſmodi, Deo concedente, procedat.

IV.

Et præcipientes ſtatuimus, ut ii prædictorum ordinum, qui eidem prædeceſſori noſtro obedientes, caſtitatem ſervaverunt, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent, & dormiant: & quidquid eis ab eccleſiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apoſtolicam, communem ſcilicet, vitam ſummopere pervenire ſtudeant.

V.

C Deinde, ut decimæ & primitiæ, ſeu oblationes vivorum & mortuorum, eccleſiis Dei fideliter reddantur a laicis: & ut in diſpoſitione epiſcoporum ſint. Quas qui retinuerint, a ſanctæ eccleſiæ communione ſeparentur.

VI.

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat eccleſiam, nec gratis, nec pretio.

VII.

Ut nullus habitum monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens ut abbas fiat.

VIII.

Nec aliquis presbyter duas eccleſias ſimul obtineat.

IX.

Ut per ſimoniacam hæreſim nemo ordinetur vel promoveatur ad quodlibet eccleſiaſticum officium.

X.

Ut cujuslibet ordinis clericos laici non judicent.

XI.

Ut de conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat uſque ad generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poterit.

XII.

(r) Concilium hoc menſe Aprili, & in tertia Septimana poſt Paſcha habitum ex Nicolai II. P. Epiſtola II. ad Archiepiſcopum Rhemenſem colligitur; ex octava autem Epiſt. ejuſdem ad Epiſcopos Galliæ dicitur *a SS. Patribus videlicet CXIII. Epiſcopis, exceptis Abbatibus, & clericis religioſis, ac laicis celebrata*, quod repetit Nicolaus initio Actorum hujus Concilii: *in Romana Synodo nuper celebrata coram* 113. *Epiſcopis*. Verum ex Vaticano Codice infra exhibiti in ſubſcriptionibus hujus Concilii non reperiuntur ſubſcripti niſi 63. Epiſcopi; hinc forte legendum LXIII. loco CXIII. Epiſcopis in citatis locis Nicolai: frequenter enim hæc nota L. exſcribitur loco C. & e converſo. In hoc Concilio VVidonem Archiep. Mediolanenſem ab Arialdo, & Landulpho Cotta Simoniacæ labis inſimulatum, Oddo vel Atto Novarienſis Epiſcopus cum Aſtenſi & Taurinenſi Epiſcopis defendere conatus eſt ex Ughello tom. 4. de Ep. Novarien. n. 48. Aſſerit inſuper de Archiepiſcopis Mediolanen. hunc VVidonem interfuiſſe huic Concilio, atque primo loco ſubſcripſiſſe, uti ex actis apud Vaticanum; verum ex actis infra exhibitis primo loco ſubſcribit V. archiepiſcopus Gradenſis patriarcha; non Mediolanenſis Archiep. qui nullibi, ſicut nec Aſtenſis Epiſcopus ſubſcriptus legitur.

ANNO CHRISTI 1059.

XII.

Ut laicus uxorem ſimul & concubinam habens non communicet eccleſiæ.

XIII.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum eccleſiaſticum repente promoveatur: niſi, poſt mutatum habitum ſæcularem, diuturna converſatione inter clericos fuerit comprobatus.

Vos ergo hæc & alia ſanctorum patrum ſtatuta fideliter & Chriſtiana reverentia obſervate, ſi voltis de ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedis, pace & communione atque benedictione gaudere.

DECRETUM CONTRA SIMONIACOS.

DOminus papa Nicolaus ſynodo in baſilica Conſtantiniana præſidens, dixit: Erga ſimoniacos nullam miſericordiam in dignitate ſervanda habendam eſſe decernimus; ſed juxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe apoſtolica auctoritate ſancimus. De iis autem qui non per pecuniam, ſed gratis ſunt a ſimoniacis ordinati, quia quæſtio a longo tempore eſt diutius ventilata, omnem * modum dubietatis abſolvimus: ita ut ſuper hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur uſque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet eccleſia valeat reperiri, quæ hoc morbo non ſit aliqua ex parte corrupta: eos qui uſque modo gratis ſunt a ſimoniacis conſecrati, non tam cenſura juſtitiæ, quam intuitu miſericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus: niſi forte alia culpa ex vita eorum contra canones eis exiſtat. Tanta quippe talium multitudo eſt, ut dum rigorem canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatorie ad præſens condeſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus. Ita tamen auctoritate ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis ſucceſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione regulam ſibi vel alicui aſſumat, vel præfigat: quia hoc non auctoritas antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendum a nobis extorſit. De cætero autem ſi quis hinc in poſterum, ab eo quem ſimoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit: & conſecrator, & conſecratus, non diſparem damnationis ſententiam ſubeat; ſed uterque depoſitus pœnitentiam agat, & privatus a propria dignitate perſiſtat.

* eodem

Nihilo minus auctoritate apoſtolica decernimus, quod in aliis conventibus noſtris decrevimus: Ut ſi quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, ſeu militari tumultu, ſine concordi & canonica electione ac benedictione cardinalium epiſcoporum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum clericorum, fuerit apoſtolicæ ſedi inthronizatus: non papa vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur: liceatque cardinalibus epiſcopis, cum religioſis & Deum timentibus clericis & laicis, invaſorem, etiam cum anathemate, & humano auxilio, & ſtudio, a ſede apoſtolica repellere; & quem dignum judicaverint, præponere. Quod ſi hoc intra Urbem perficere nequiverint: noſtra auctoritate apoſtolica extra Urbem congregati in loco qui eis placuerit, eligant quem digniorem & utiliorem apoſtolicæ ſedi perſpexerint, conceſſa ei auctoritate regendi & diſponendi res ad utilitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſecundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quaſi jam omnino inthronizatus ſit.

JUSJURANDUM QUOD IN EADEM SYNODO FECIT BERENGARIUS.

ANNO CHRISTI 1059.

Forma Berengarii abjuratio.

EGo Berengarius indignus diaconus eccleſiæ ſancti Mauritii Andegavenſis, cognoſcens veram & apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim: præcipue, de qua hactenus infamatus ſum: quæ aſtruere conatur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum, & non verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe; nec poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo ſacramento, manibus ſacerdotum tractari, vel frangi, vel fidelium dentibus atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedi, & ore & corde profiteor de ſacramento dominicæ menſæ eam fidem me tenere, quam dominus & venerabilis papa Nicolaus, & hæc ſancta ſynodus auctoritate evangelica & apoſtolica tenendam tradidit, mihique * firmavit: ſcilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolum ſacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe: & ſenſualiter, non ſolum ſacramento, ſed in veritate, manibus ſacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri, jurans per ſanctam & homouſion Trinitatem, & per hæc ſacroſancta Chriſti evangelia. Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & ſectatoribus ſuis, æterno anathemate dignos eſſe pronuntio. Quod ſi ego ipſe aliquando aliquid contra hæc ſentire ac prædicare præſumpſero: ſubjaceam canonum ſeveritati. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.

* formavit.

Ad hoc Concilium ſpectant tres Epiſtolæ ſequentes a Martene in Theſauro Anecdotorum tom. 4. pag. 91. editæ.

EPISTOLA HUGONIS EPISCOPI TRECENSIS

Ex Martene Theſ. Anecd. tom. 4. p. 91.

ad Bartholomæum Turonenſem archiepiſcopum.

De cella Credonenſi in concilio Romano ſub Nicolao papa Vindocinenſibus monachis aſſerta.

BARTHOLOMÆO Domino ac venerabili Turonenſi archiepiſcopo, EUSEBIO quoque Andegavenſi epiſcopo, necnon & GAUFREDO comiti chriſtianiſſimo, HUGO auguſtæ Trecorum epiſcopus quicquid eis eſt utilius.

Quod vidimus atque audivimus, quod etiam cum aliis fratribus noſtris Nivernenſi epiſcopo HUGONE, atque Meldenſi epiſcopo WALTERIO in Romana ſynodo determinavimus, hoc viva voce veritatis teſtificamur. Vidimus namque in ſancto Romano concilio quemdam ex fratribus S. Albini Andegavenſis, atque audivimus, loquentibus ſcilicet litteris eccleſiæ S. Albini clamorem adverſus fratres S. Trinitatis Vindocinenſis cœnobii, de quadam videlicet eccleſia S. Clementis Credonenſi. Sed cum Vindocinenſium audiremus econtra privilegium, reſidente bonæ memoriæ papa NICOLAO, nos totaque ſancta Romana ſynodus partes Vindocinenſium juſtiſſimas diffinivimus, quod etiam viderunt & audierunt venerabiles noſtræ eccleſiæ clerici, archidiaconi Goſbertus & Anſellus, clerici vero Stephanus & Burdinus.

EPI-

ANNO CHRISTI 1059.

EPISTOLA HUGONIS
Nivernenſis epiſcopi ad eumdem.

Ejuſdem argumenti.

B. Turonenſi archiepiſcopo, E. Andegavenſi epiſcopo, & comiti GAUFRIDO Hugo Nivernenſis epiſcopus unicuique perpetuæ felicitatis munus.

Præterito anno dum Romæ in ſancta ſynodo eſſemus, dubitabilis querela ad aures papæ N. venit de quadam eccleſia S. Clementis Credonenſis, quam ſanctæ Trinitatis Vindocinenſis eccleſiæ fratres & S. Albini monachi invicem proponentibus nobis oſtenderunt. Papa vero pluribus intentus, hoc Metenſi epiſcopo atque Treceſſino, necnon & mihi Nivernenſi, & Cenomenenſi, atque Aretenſi & Liminenſi ſeorſum euntibus indagari juſſit, cui ſupradicta ſecundum jus concederetur eccleſia. Nos vero ut ab utriſque monachis audivimus; idipſum papæ retulimus. Ipſe vero in plenaria ſynodo ſupradictam eccleſiam S. Trinitatis cœnobio vindicavit: quoniam hoc judicavimus quod nemo feudum quod tenet ab aliquo poteſt dimittere eccleſiæ, nec alicui niſi per commeatum illius a quo deſcendit. Valete.

EPISTOLA WALTERII
Epiſcopi Meldenſis ad eumdem.

Ejuſdem argumenti.

B. Turonenſi archiepiſcopo, E. Andegavis præſuli, ejuſdemque civitatis G. Comiti VV. Meldenſis humillimus ſacerdos æternam in Domino ſalutem.

Anno præterito Romam perreximus, Deoque ſuffragante ſanctæ ſynodo interfuimus, ibique loci coram papa ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cunctiſque patribus circumquaque in fide convocatis, querelam monachorum S. Albini contra ſanctæ Trinitatis monachos exagitatam audivimus. Quam ſummus pontifex venerabilibus epiſcopis, videlicet Nivernenſi, Trecenſi quoque, mihi quoque Meldenſi, Aretenſique, Cœnomanenſi, tractare ac veraciter diſcutere, tractatum diſcuſſamque ſuæ audientiæ ſanctæque ſynodi referri præcepit. Rem ergo a ſummo pontifice conceſſam a ſanctis patribus auditam Romanæ auctoritate eccleſiæ confirmatam, mandamus nullatenus fieri debere irritam. Quod ſi quis irritum fecerit, de Romanæ eccleſiæ anathemate credimus periclitari. Vale.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Numerus epiſcoporum quantus?

In hac ſynodo centum & tredecim epiſcopos (qua de cauſa a Guitmundo ejus temporis nobiliſſimo ſcriptore generale concilium nominatur) authoritate ſedis apoſtolicæ congregatos fuiſſe, Algerus & Lanfrancus teſtantur.

Lib. 1. de ſacram. c. 16.

Verba Algeri iſta ſunt: *Quod ut certius innoteſcat fidelibus, Berengarii Andegavenſis hæretici confeſſio, quam de hujus rei catholica fide ſcripſit Romæ præſente Nicolao papa, & coram centum tredecim epiſcopis jureſjurando firmavit, ad medium deferatur*, &c. Eodem pertinent illa Lanfranci: *A beatæ memoriæ Nicolao totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & e centum tredecim epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt*.

Acta concilii quæ?

Berengarium in hac ſynodo confutatum, convictum & damnatum eſſe, tetraque vice ad communionem eccleſiæ receptum, Joannis Scoti aliorumque libros, quorum lectione corruptus fuerat, combuſſiſſe, fidei profeſſionem ejuſdem rogatu per Humbertum cardinalem conceptam edidiſſe, & juramento præſtito confirmaſſe, conſtat in primis ex fragmentis hiſtoriæ Francorum ad Glabrum appoſitis, ubi hæc ſummatim recenſita continentur his verbis: *Qua de cauſa*, omnium quod poſt hæreſim ſecundo abjuratam, & fidei profeſſionem iteratam, ad vomitum ſuum, ut ait Guitmundus ſupra nominatus, aliquanto poſt reverſus fuerit, *a Nicolao papa revocatus Romam petiit, ubi in præſentia ejuſdem papæ & multorum epiſcoporum examinatus, ſuum confitens anathematizavit errorem: Joannem Scotum igni comburens, cujus lectione ad hanc nefariam devolutus fuerat ſectam*. (Lanfrancus in ſuo contra Berengarium commentario eumdem compellans, ait: *Igitur cum a quodam Remenſi clerico Romam perlatas litteras*, ſcilicet Berengarii, *recitator legeret, intellecto quod Joannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentires, promulgata eſt in te damnationis ſententia*, &c.) De facta tum in eodem concilio per ipſummet Berengarium combuſtione librorum, iſta Lanfrancus ſubjungens, ait: *A beatæ memoriæ Nicolao, totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & e centum tredecim epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt. Tunc quoque inclinato corpore, ſed non humiliato corde, ignem accendiſti, libroſque perverſi dogmatis in medio ſancti concilii in eum conjeciſti, jurans per id quod rebus omnibus incomparabiliter majus eſt, te fidem a patribus qui præſentes erant traditam inviolabiliter ſervaturum, veteremque doctrinam tuam de corpore & ſanguine Domini ab illa die aliis non prædicaturum*. Berengarius igitur in hoc concilio ob eam hæreſim, quam de vera præſentia corporis & ſanguinis Chriſti domini male docuerat, condemnatus, poſtulavit formulam orthodoxæ fidei a Nicolao pontifice proponi, qua, quid de veritate corporis & ſanguinis Chriſti tenendum foret, contineretur rogatu Berengarii, juſſuque pontificis accedente conſcripſit eam Humbertus epiſcopus cardinalis, omniumque aſſenſu, teſte Lanfranco, legendam & confitendam tradidit Berengario; qui acceptam legit, ſeque contenta credere non tantum publice eſt confeſſus, ſed etiam jurejurando confirmavit, manuque propria ſubſcripſit. Nicolaus vero papa gaudens de ejus converſione, juſjurandum ejuſdem ſcriptum miſit per urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcumque loca fama pravitatis illius pervenire potuerat: ut ſicut eccleſiæ ſcandalizatæ prius dolebant de ipſo averſo atque adverſo, ita de eodem poſtea converſo gauderent, & Deo gratias agerent. Quibuſnam autem verbis conceptum fuerit ejuſmodi Berengarii juſjurandum, hic ex Lanfranco deſcribendum, & exhibendum putamus. Sic ſe habet: *Ego Berengarius* &c. ut ſupra.

Unicis duobus incluſa pertinent ad Conc. Rom. anni 1050. Meminiſſe debuerat Binius, ubi jam a ſe deſcripta eſſe. Berengarius fidem profitetur, hæreſi abjurata. Formulam profeſſionis petitione Berengarii ſcripſit Humbertus cardinalis.

Berengarius iteratum relapſus.

Sed a concilio libere dimiſſus, tantum abeſt ut juratæ promiſſioni & fidei profeſſioni ſteterit: ut potius eamdem impugnaverit. Nam, ut abunde docet Lanfrancus, poſt hoc concilium, ubi quæ vellet ſcribendi liberam facultatem nactus eſſet infelix, ſcripſit invectivam adverſus eam quam in eo concilio legit, probavit, juramento firmavit, atque ſubſcripſit, fidei catholicæ confeſſionem, converſus in Humbertum qui eam ſcripſiſſet, & Romanam eccleſiam, cujus auctoritate feciſſet. Quod cum Lanfrancus cognoviſſet, mox ſparſo veneno paravit antidota, ſcribens ad eumdem Berengarium, egregium commentarium, quo arrogantia hæreſiarchæ arrogantiam retundit, errores refellit, fallacias diſſolvit, & blaſphemias redarguit. Adverſus eamdem virulentam Berengarii ſcriptionem non ſolum Lanfrancus, ſed etiam Guitmundus, Algerus Cluniacenſis monachus, & Albericus Caſſinenſis diaconus, ſcripſerunt. Epiſtola quædam eodem argumento contra Berengarium a ſancto VVolphemo abbate hujus temporis auctore conſcripta extat apud Surium in vita ejuſdem VVolphemi: qua præter hanc enarratur & redarguitur alia hæreſis ejuſdem Berengarii negantis Chriſtum ingreſſum eſſe ad diſcipulos januis clauſis, ideoque evangelicam veritatem plane contemnentis. Quid quod ipſe Deus e cœlo miraculis Berengarium confutarit? Petrus Damiani in epiſtola ad Deſiderium Caſſinenſem abbatem refert, quod mulier quædam zelotypa habens virum de adulterio ſuſpectum, alterius conſilio hoſtiam conſecratam a ſacerdote ſibi quaſi communicatori porrectam acceperit: quæ uſque ad medietatem in carnem converſa, altera medietas in ſpecie non fuerit mutata. Item quod ſacerdoti cuidam inter ſacrificandum de veritate corporis & ſanguinis in euchariſtia dubitanti, hoc eodem tempore accidit, ut dum ſacram hoſtiam frangeret, rubra prorſus ac perfecta caro inter ejus manus appareret, illiuſque digitos cruentaret. Hæc ex epiſtola Petri Damiani Baronius.

Berengarius refellitur a Lanfranco, aliiſque ſcriptoribus.

Alia hæreſis Berengarii qua Deus miraculis Berengarium confutat.

Hoc eodem concilio de electione Romani pontificis edita eſt conſtitutio, qua ad gratiam referendam regi Henrico, cujus ope, proxime præcedenti ſchiſmati finis impoſitus, redditaque pace eccleſiæ Romanæ pontifex conſtitutus fuerat, decretum eſt, ut pontifex quem clerus primum ſuis ſuffragiis elegiſſet, imperator favore ſuo approbaret: ſin vero per bella aut ſeditiones id electo facere non liceret, tunc ipſe clerus refunderet liberam electionem in imperatorem: quemque vellet ipſe, voto ſuo, ſed cleri nomine eligeret, electumque contra ſchiſ-

De electione Romani pontificis quid conſtitutum hic?

ANNO CHRISTI 1059.

ſchiſmaticæ ſedis invaſores defenderet. Hoc privilegio auctoritate apoſtolica ad ædificationem eccleſiæ imperatoribus conceſſo, dum miniſtri regii ad deſtructionem eccleſiæ ejuſdem obuterentur, ipſo jure privari meruerunt. Nam quod ad vitanda ſchiſmata ſalubriter fuerat inſtitutum: nequitia principum converſum eſt ad excitanda ſchiſmata deteriora quam unquam fuerunt, ut patebit infra in creatione Cadoloi & Guiberti duorum peſtilentiſſimorum pſeudo-pontificum. Ipſam conſtitutionem, quæ apud Gratianum capite, In nomine. diſt. 23. extat, Deuſedit, presbyter cardinalis tituli ſanctorum apoſtolorum, in libello quem contra invaſores ſimoniacos atque ſchiſmaticos paulo poſt edidit, quando Guiberti ſchiſma vigeret, labefactatam atque a ſchiſmaticis additione corruptam eſſe oſtendit, apud Baronium anno 1059. Tenor conſtitutionis iſte eſt:

Conſtitutio apud Gratianum extans eſt corrupta.

Decretum de electione Romani pontificis.

In nomine Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti. Anno ab incarnatione ejuſdem milleſimo qninquageſimonono, meoſe Aprili, indictione duodecima, propoſitis ſacroſanctis evangeliis, præſidente quoque reverendiſſimo ac beatiſſimo Nicolao apoſtolico papa in baſilica Lateranenſis patriarchii, quæ cognominatur Conſtantiniana, conſidentibus etiam reverendiſſimis epiſcopis, abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis pontifex auctoritate apoſtolica decernens de electione ſummi pontificis inquit: Novit beatitudo veſtra, dilectiſſimi fratres coepiſcopi, inferiora quoque membra Chriſti oon latuit, defuncto piæ memoriæ domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc apoſtolica ſedes, cui auctore Deo deſervio, quot adverſa pertulerit, quot denique per ſimoniacæ hæreſeos trapezitas repetitis malleis crebriſque tunſionibus ſubjacuerit: adeo ut columna Dei viventis jamjam pene videretur concuſſa nutare; & ſagena ſummi piſcatoris, procellis intumeſcentibus, cogeretur in naufragii profunda demergi. Unde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, auxiliante Deo, futuris caſibus prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiva, quod abſit, mala prævaleant, præcavere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum patrum auctoritate, decernimus atque ſtatuimus: ut abeunte hujus Romanæ univerſalis eccleſiæ pontifice, in primis cardinales epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes, mox * ipſi clericos cardinales adhibeant, ſicque reliquus clerus, & populus ad conſenſum novæ electionis accedat: nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſſimi viri præduces ſint in promovenda pontificis electione; reliqui autem ſequaces. Certus vero atque legitimus electionis ordo perpenditur, ſi perſpectis diverſorum patrum regulis, ſive geſtis, etiam illa beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur: Nulla,
„ inquit, ratio ſinit, ut inter epiſcopos habean-
„ tur, qui nec a clericis ſunt electi, nec a ple-
„ bibus expetiti, nec a comprovincialibus epiſco-
„ pis cum metropolitani judicio conſecrati.
Quia vero ſedes apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur eccleſiis, atque ideo ſupra ſe metropolitanum habere non poteſt: cardinales epiſcopi procul dubio metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum epiſcopum ad apoſtolici culminis apicem provehant.

* Chriſti

Leo par. 5. cap. 80.

Eligatur autem de ipſius eccleſiæ gremio, ſi reperitur idoneus; vel ſi de ipſa non invenitur, ex alia aſſumatur: ſalvo debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, qui impræſentiarum rex habetur; & futurus imperator, Deo concedente, ſperatur, ſicut jam ſibi conceſſimus; & ſucceſſoribus * illius, qui ab apoſtolica ſede perſonaliter hoc jus impetraverint. Quod pravorum atque iniquorum hominum ita perverſitatis invaluerit, ut pura, ſincera, atque gratuita fieri in Urbe non poſſit electio: cardinales epiſcopi cum religioſis clericis, catholiciſque laicis, licet paucis, jus poteſtatis obtineant eligere apoſtolicæ ſedis pontificem, ubi * congruere viderint. Plane poſtquam electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcumque hominum conatus, malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is qui electus eſt in apoſtolica ſede juxta conſuetudinem * auctorizari non valeat: electus tamen, ſicut verus papa obtineat auctoritatem regendi Romanam eccleſiam, & diſponendi omnes facultates illius. Quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationem feciſſe cognovimus.

* ſucceſſorum

* congruentius judicaverint.

* inthronizari. Ita & in Farf

Quod ſi quis contra hoc noſtrum decretum, ſynodali ſententia promulgatum, per ſeditionem, vel præſumptionem * quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit: auctoritate divina, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum ſuis auctoribus, fautoribus & ſequacibus, a limine ſanctæ Dei eccleſiæ ſeparatus, abjiciatur ſicut antichriſtus, invaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis. Nec aliqua ſuper hoc audientia aliquando ei reſervetur: ſed ab omni eccleſiaſtico gradu, in quocumque fuerat prius, ſine retractatione deponatur. Cui quiſquis adhæſerit, vel qualecumque tamquam pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præſumpſerit, pari ſententia ſit mancipatus.

* aut quodlibet regnum.

Quiſquis autem hujus noſtræ decretalis ſententiæ temerator extiterit, & Romanam eccleſiam ſua præſumptione confundere & conturbare contra hoc ſtatutum tentaverit: perpetuo anathemate atque excommunicatione damnetur, & cum impiis, qui non reſurgent in judicio, reputetur. Omnipotentis ſcilicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti contra ſe iram ſentiat, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, quorum eccleſiam præſumit confundere, in hac vita & in futura furorem ſentiat. Fiat habitatio ejus deſerta, & in tabernaculis ejus non ſit qui inhabitet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: commotus commoveatur ipſe, & filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus ſuis. Scrutetur fenerator omnem ſubſtantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus, orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa ſint ei contraria: & omnium ſanctorum quieſcentium merita illum confundant, & in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendant. Obſervatores autem hujus noſtri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis abſolvat.

Nicolaus epiſcopus ſanctæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, huic decreto a nobis promulgato ſubſcripſi.

Boniſacius Albanenſis, ſubſcripſi.

Humbertus ſanctæ eccleſiæ Silvæ Candidæ, ſubſcripſi.

Petrus Oſtienſis, ſubſcripſi.

Et cæteri epiſcopi numero LXXVI. cum presbyteris & diaconibus ſubſcripſerunt,

Ex-

ANNO CHRISTI 1059.

☞ *Extat hoc decretum relatum ab auctore Chronici Farfenſis, qui vivebat circa exitum ſeculi XI. quod chronicon dedit Muratorius Rer. Italic. Tom. II. par. II. pag. 645. In eo vero nonnulla variant ab edito hic & in ſubſcriptionibus ea quibus variantes hic dandas cenſui, deſcripto tamen prius fere integro exordio, in quo variantes eminent. Igitur poſt illa verba* Archiepiſcopis *ſic lego in eodem codice.*

EPiſcopis, Abbatibus, ſeu venerabilibus presbyteris atque diaconis. Item venerabilis Pontifex auctoritate apoſtolica decernens de electione ſummi Pontificis inquit: Novit beatitudo veſtra, dilectiſſimi fratres & coepiſcopi; inferiora quoque B Chriſti membra non latuit: defuncto piæ memoriæ domno Stephano deceſſore noſtro, hæc apoſtolica ſedes cui Deo auctore deſervio quot adverſa pertulerit, quod denique per ſimoniacæ hæreſis trapezitas, repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubjacuerit: adeo ut columna Dei viventis jam jam pene videretur concuſſa nutare, & ſageon ſummi piſcatoris procellis intumeſcentibus, cogeretur in naufragii profunda ſubmergi. Unde ſi placet Fraternitati veſtræ debemus auxiliante Deo futuris caſibus prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui ne rediviva (quod abſit) mala prævaleant, inpoſterum providere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum aliorumque SS. Patrum auctoritate decernimus atque ſtatui- C mus, ut obeunte hujus Romanæ univerſalis Eccleſiæ Pontifice, in primis Cardinales diligentiſſima ſimul conſideratione tractantes, ſalvo debito honore & reverentia dilectiſſimi filii noſtri Heinrici, qui in præſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente ſperatur, ſicut jam mediante ejus nuntio Longobardiæ cancellario IV. conceſſimus, & ſucceſſorum illius, qui ab hac apoſtolica ſede perſonaliter hoc jus impetraverint ad conſenſum novæ electionis accedant; nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus qualibet occaſione ſubrepat, religioſi viri cum ſereniſſimo filio noſtro Rege Heinrico præduces ſint in promovenda Pontificis electione; reliqui autem ſequaces. Eligant autem de ipſius D Eccleſiæ gremio: ſi reperitur idoneus, vel ſi de ipſa non invenitur ex alia aſſumatur. Quod ſi pravorum atque iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit, ut pura ſincera atque gratuita electio fieri in urbe non poſſit, licet pauci ſint, jus tamen poteſtatis obtineant eligendi Apoſtolicæ ſedis Pontificem, ubi cum invictiſſimo Rege congruentius judicaverint.

Plane poſtquam electio &c. *ut eſt in editis.* ☜

A *Poſt ſubſcriptiones in codice Vaticano 1984 ſcriptum eſt hoc decretum, quod an hujus ſit, an alterius concilii, incertum eſt.*

Si quis laicus juramentum violando prophanat quod debet regi vel domino ſuo; ejuſque regnum doloſe atque perverſe tractaverit, in chriſtum Domini manum miſerit: prius ſæculum relinquat, arma deponat, & in monaſterium eat, & ſerviat ibi cunctis diebus vitæ ſuæ. Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut clericus, conſilium dederit, & hoc etiam perpetraverit: ab officio deponatur, & ad exitum vitæ euchariſtiam corporis & ſanguinis Domini percipiat.

Contra ſimoniacos in hac ſynodo conſtitutum edidit, ex quo Gratianus ea quæ ſequuntur in ſuo libro decretorum deſcripſit iſtis verbis.

Statuimus decretum de ſimoniacis tripartita hæreſi, id eſt, de ſimoniacis ſimoniace ordinantibus, vel ordinatis; & de ſimoniacis ſimoniace a non ſimoniacis; & de ſimoniacis non ſimoniace a ſimoniacis. Simoniaci ſimoniace ordinati, vel ordinatores, ſecundum eccleſiaſticos canones a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque ſimoniace a non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio male accepto removeantur. Simoniacos autem non ſimoniace a ſimoniacis ordinatos miſericorditer per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio concedimus permanere. *Et inferius:* De cætero ſtatuimus, ut ſi quis in poſterum ab eo, quem ſimoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit: & conſecrator & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam ſubeant, ſed uterque depoſitus pœnitentiam agat, & privatus propria dignitate perſiſtat. *Et ſequenti capite ita:* Erga ſimoniacos nullam miſericordiam in dignitate ſervanda habendam eſſe decernimus: ſed juxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe apoſtolica auctoritate ſancimus.

Contra ſimoniacos decretum. c. Statuimus. 1 q. 1. leo p. 5. c. 99.

1. q 1. c. De cætero, & ſequentibus.

Hactenus apud Gratianum. De his etiam Petrus Damiani in epiſtola ad Florentinos, cum ab eodem Nicolao pontifice ait in hoc concilio decretum editum contra ſimoniacos, teſtatur his verbis: Conſtitutum eſt in Romano, ſanctæ memoriæ Nicolao pontifice præſidente, concilio, ut quicumque per eos (*nempe ſimoniacos*) eatenus fuiſſent in cujuslibet eccleſiaſtici gradus dignitate promoti, in percepti honoris miniſterio permanerent: extunc vero & deinceps, quicumque ſe paterentur a ſimoniacis provehi, nihil penitus deberent ex ea promotione lucrari, & ne miniſtrandi jura deponerent, tamquam ſi hæc nullatenus percepiſſent. *Ita ibi.*

Dam. Tom. III opuſc. 30. c. 1.

Præcipuum illum graſſatorum, qui Angliæ ſpolium intulerat, Gerardum comitem Galeriæ, in hac eadem ſynodo excommunicatum affirmat Petrus Damiani in deſcuſſione Romanæ eccleſiæ adverſus regium Advocatum, quam infra ſub Alexandro poſitam invenies.

** G. C. Epiſtolæ ad epiſcopos Galliæ ſuperius deſcripta, octava inter Nicolai epiſtolas, ad hoc concilium pertinet. Omnino videnda.

☞ AD CONCILIUM ROMANUM

In cauſa Simoniacorum, & incontinentium clericorum a Nicolao papa II. & CXIII. epiſcopis Anno 1059. habitum.

ADDITIO.

COLLECTORIS PRÆFATIO.

Ex Manſi ſuppl. pag. 1313.

A*D celebre hoc Romanum concilium additamenta daturus, in ipſo ſtatim limine diſcutienda nonnulla cenſeo, quæ ab eruditis ætatis noſtræ ſcriptoribus in dubium revocantur. De numero Epiſcoporum concilio aſſidentium ambigit collector Venetus, quod epiſcoporum ſubſcriptiones ex Vaticano codice a Labbeo productæ nonniſi nomina trium & ſexaginta exhibeant; quare librariorum incuria CXIII. pro LXIII. ſcriptum*

ANNO CHRISTI 1059.

ptum in actis hujus concilii ſuſpicatur. Sed variorum codicum ſummus in numero CXIII. epiſcoporum aſſignando conſenſus ſanam in editis lectionem demonſtrat. Quin & mutilum eſſe hunc Vaticanum catalogum conſtat ex ſubſcriptionibus, quas ex M. S. codice Martenius accepit, & ego ex illo inferius dabo; in his enim nomina quædam epiſcoporum leguntur, fruſtra in Vaticano quærenda. Muratorius pariter ambigere ſe profitetur, num vera ſint quæ de hac ſynodo narrat Arnulphus, qui res Mediolanenſes hujus ætatis, parum a ſe remota, ſcribebat. Tradit enim, Guidonem Mediolanenſem archiepiſcopum a S. Arialdo de ſimonia in ſynodo accuſatum, & ab epiſcopis Novarienſi, Aſtenſi, & Taurinenſi defenſum in gratiam Pontificis admiſſum primum in ſeſſione locum obtinuiſſe. Nuſpiam enim, ait Muratorius, inter concilii patres Guido apparet: fruſtra etiam in catalogo Vaticano quæras Aſtenſem, & Taurinenſem epiſcopos. Sed & has ambiguitates tollit catalogus a Martenio productus, in quo poſt cardinales ſtatim ſe offert Guido archiepiſcopus *utique Mediolanenſis, quamvis ſedis nomen ibidem non legitur. Eſt etiam ibi inter patres* Roſredus Aſtenſis epiſcopus; eſt Gunibertus Paulinonenſis; *quia nominis larva tegitur* Cunipertus *Taurinenſis, facile detegendus ex collatione indicis Vaticani, in quo eſt* Cumbertus Maurinenſis. *Stet ergo veritas eorum, quæ Arnulphus ſcripſit, quamquam non nego hiſtoricum illum factioſis clericis addictum quædam forte ad gratiam ſcripſiſſe, & narrationem ſuam ita inſtituiſſe, ut plus favori, quam veritati daret. Verba ejus infra dabuntur.*

Acta hujus concilii apud Labbeum nulla ſaltem integra ſuperſunt, quorum defectum maxima parte ſupplent literæ Nicolai pontificis encyclicæ ad omnes catholicos epiſcopos, in quibus canones ſingulos in epitomen contractos attingit. Has ipſas literas nactus ego ſum in vetuſto Piſtorienſi codice membranaceo ſæculi, ut arbitror, XII. in quo collectio canonum exhibetur; ad extremas vero pagellarum oras hinc inde adſcriptæ ſunt eadem manu canonicæ quædam ſanctiones pontificum, & conciliorum ad rem, de qua Ivo tractat, congruentes. Hæc igitur Nicolai II. epiſtola ibidem ſe offert, non quidem ad omnes epiſcopos, ſed ad ſuffraganeos Amalphitanæ eccleſiæ directa, in qua licet eadem narrat, & iiſdem verbis ac in encyclica ad omnes epiſcopos, quædam tamen habet additamenta, ſive iis, ad quos dirigitur congruentia, ſive etiam canonibus magis explicandis opportuna.

Poſtrema tandem inter hæc additamenta claudunt ſubſcriptiones, prout ex codice MS. Floreſienſi dedit Martene Vet. Monum. Tom. VII. pag. 60. quibus parallelas exhibeo eaſdem ſubſcriptiones ex Vaticano codice a P. Poſſino depromptas, & a Labbeo vulgatas.

CONCILII ROMANI
CANONES.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus epiſcopis Amalphitanæ eccleſiæ ſuffraganeis, cunctoque clero, & populo ſalutem cariſſimam, & benedictionem apoſtolicam.

VIgilantia univerſalis regiminis aſſiduam ſolicitudinem omnibus debentes, ſalutis quoque veſtræ * *cauſa prærogativæ dilectionis cariſſimi confratris noſtri archiepiſcopi veſtri ſpecialiter* providentes, quæ in Romana ſynodo nuper celebrata coram 113. epiſcopis, nobis licet immeritis præſidentibus, ſunt canonice inſtituta, vobis notificare curamus, quia ad ſalutem veſtram executores eorum vos eſſe optamus, & apoſtolica authoritate jubendo mandamus.

* Deſunt hæc in editis.

Primo namque inſpectore Deo eſt ſtatutum * ut ſi quis apoſtolicæ ſedi ſine concordia, & canonica electione, ac benedictione cardinalium epiſcoporum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum clericorum * intronizatur non papa vel apoſtolicus * habeatur.

* In editis hæc adduntur. Ut electio Rom. Pont. in poteſtate card. epiſc. ſit, ut ſi quis &c
* In edit add. & laicorum conſenſu
* In edit add. Sed apoſtatic

Et ut moriente Romano Pontifice, vel cujuſcumque civitatis nullus præſumat facultates eorum invadere, ſed ſucceſſoribus eorum ſerventur integræ.

Ut nullus miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem. Unde ipſa prima * ſynodus hoc capitulum A ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicumque Sacerdotum, Diaconus, vel Subdiaconus poſt conſtitutum B. Mem. prædeceſſoris noſtri Leonis papæ de caſtitate clericorum concubinam * duxerit, vel ductam non reliquerit ex parte omnipotentis Dei, authoritate beatorum apoſtolorum principum Petri, & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut miſ- B ſam non cantet, nec epiſtolam, nec evangelium ad miſſam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat; neque partem ab eccleſia ſuſcipiat, quouſque a nobis ſententia ſuper hujuſmodi Domino concedente procedat.

* Ed. ſancta.
* In edit. add. palam.

Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui, eidem prædeceſ- C ſori noſtro obedientes, caſtitatem ſervaverunt, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab eccleſiis competit, * communiter habeant.

* Ed. vean.

Et rogantes monemus ut ad apoſtolicam, ſcilicet communem, vitam ſummopere pervenire ſtudeant, * *quatenus perfectionem conſecuti, cum his, qui centeſimo di-* D *ſantur, in cœleſti patria mereantur adſcribi.*

* Deſunt hæc omnia in editis uſque ad Denique &c.

Denique ut decimæ, & primitiæ, ſeu quæcumque oblationes vivorum, & mortuorum eccleſiis Dei fideliter reddantur a laicis, & ut in diſpoſitione epiſcoporum

ANNO CHRISTI 1059.

rum ſint * *ſecundum canones diſtribuendæ*, quas qui retinuerint, a ſanctæ eccleſiæ gremio ſeparentur.

* Deſunt in editis.

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus, aut presbyter obtineat eccleſiam, nec gratis, nec pretio.

Ut nullus habitum monachi ſuſcipiat ſpem aut promiſſionem habens, quod abbas fiat.

Et ut per ſimoniacam hæreſim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium eccleſiaſticum.

Ut cujuslibet ordinis clericos laici non judicent, * *nec de eccleſiis ejiciant*.

* Deeſt in editis.

Ut de conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat uſque poſt * generationem ſeptimam, vel couſque parentela cognoſci poterit.

* Ed. ad.

A

Ut laicus uxorem ſimul, & concubinam habens non communicet eccleſiæ.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum eccleſiaſticum repente promoveatur, niſi *prius* * mutatum habitum ſæcularem diutina converſatione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia SS. Patrum ſtatuta fideliter, & chriſtiana reverentia obſervate, *&* * *nominatim illa, quæ vobis archiepiſcopus veſter præcepit in ſynodo, quam apud vos habuit primo anno ordinationis ſuæ*, ſi vultis de ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedis pace & communione, atque benedictione gaudere.

* Ed. poſt

* Deſunt hæc in edit.

B

Geſta alia in hac ſynodo narrat Arnulphus Hiſtor. Mediol. lib. III. cap. XIII. his verbis: Ecce metropolitanus veſter præ ſolito Romanam vocatur ad ſynodum. Abiit, ſed contra veſtros affectus proſper fit illi ad cuncta ſucceſſus. Decibiliter equidem tractatur ab Apoſtolico tunc Nicolao, cujus dextro poſitus eſt in præſenti ſynodo latere. Ad quem accuſandum cum Arialdus ille delator aſſurgeret, protinus ex adverſo ſtantes Aſtenſis, Novarienſis, & Taurinenſis, ac reliqui ſuffraganei præſules, coram omni cœtu falſidicum illum ſcripturarum authoritate refellunt. Sicque confutatus ab omnibus reſedit in terra confuſus. Proinde archiepiſcopus cum promitteret domno Papæ deinceps obedientiam, accepto ab eo annulo apoſtolicæ gratiæ, ac totius poteſtatis eccleſiaſticæ, rediit glorioſus in omnibus.

C

SUBSCRIPTIONES.

Ex Codice Vaticano apud Labbeum.

1 Nicolaus epiſcopus ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, huic decreto a nobis ſic ſuperius legitime promulgato ſubſcripſi.
2 Boniſacius Dei gratia Albanenſis epiſcopus.
3 Ubertus epiſcopus Sylvæ-candidæ eccleſiæ.
4 Petrus Oſtienſis epiſcopus.
5 Petrus Laricanus epiſcopus.
Hujuſmodi Romani epiſcopi ſubſcripſerunt cum
6 Johanne Portuenſi epiſcopo.
7 Johannes Cardinalis tituli Sancti Marci.
8 Leo Cardinalis tituli S. Damaſi.
9 Cardinalis tituli S. Mariæ trans Tiberim.
10 Deſiderius Cardinalis tituli S. Ceciliæ.
Hujuſmodi ſubſcripſerunt.
11 Mancinus Diaconus.
12 Creſcentius Diaconus.
13 Amarigus Diaconus.
Hujuſmodi Diaconi S.R.E. ſubſcripſerunt.
14 Hildebrandus monacbus & ſubdiaconus, & cæteri Romanæ eccleſiæ ſubſcripſerunt.
15 16 V. archiepiſcopus Bomegradenſis patriarcha.
17 Ugo Gryſopolitanus archiepiſcopus.
18 Hildeprandus Capuanus archiepiſcopus.
19 Uldericus Beneventanus archiepiſcopus.
20 Ulphanus Salernitanus archiepiſcopus.
Hujuſmodi ſubſcripſerunt.
21 Johannes epiſcopus Salvinenſis.
22 Johannes epiſcopus Tiburtinus.
23 Rolandus epiſcopus Sutrinenſis.
24 Eilardus epiſcopus & abbas S. Pauli.
25 Leo epiſcopus Cajetanus.
26 J. epiſcopus Firmanenſis.
27 Pandulſus epiſcopus Marſienſis.

Ex Codice Floreſienſi apud Martene.

1 Ego Nicolaus epiſcopus ſanctæ catholicæ, & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, huic decreto a nobis, ſicut ſuperius legitur, promulgato ſubſcripſi. (*a*)
2 Boniſacius Dei gratia Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
3 Hubertus Sylvæ-candidæ epiſcopus ſubſcripſi.
D 4 Petrus Hoſtienſis epiſcopus ſubſcripſi.
6 Johannes Portuenſis epiſcopus ſubſcripſi.
7 Johannes cardinalis tituli S. Marci.
8 Leo cardinalis tituli S. Damaſi.
9 Uvius tituli S. Mariæ trans Tiberim.
10 Deſiderius cardinalis tituli S. Ceciliæ.
Hi omnes ſubſcripſerunt.
11 Mancinus archidiaconus.
12 Creſcentius Diaconus.
13 Amantius Diaconus. Omnes S. Romanæ eccleſiæ ſubſcripſerunt.
14 Hildebrandus monachus diaconus & cæteri Romanæ eccleſiæ ſubſcripſerunt.
E 15 Guido archiepiſcopus.
16 Dominicus Gradenſis patriarcha.
17 Hugo Cryſopolitanus archiepiſcopus.
18 Hillebrandus Capuanus archiepiſcopus
19 Voldericus Beneventanus archiepiſcopus
20 Alſanus Salernitanus archiepiſcopus
Hi omnes ſubſcripſerunt.
21 Johannes Sabinenſis epiſcopus
22 Johannes Tiburtinenſis epiſcopus
23 Rolandus Sutrinenſis epiſcopus
24 Alardus epiſcopus & Abbas S. Pauli Romæ
25 Leo Gajetanæ epiſcopus
26 Johannes epiſcopus Terracinenſis
27 Pandolſus Marſienſis epiſcopus

28 At-

Adjeci hic variantes ex Chronico Farfenſi de quo ſuperius (a) *Farf. ad.* & Romani Epiſcopi V. ideſt &c.

A

ANNO CHRISTI 1059.

Ex Codice Vaticano apud Labbaum.

28 Atto epiſcopus Reatenſis.
29 Dominicus epiſcopus Vabenſis.
30 Palumbus epiſcopus Suranenſis.
31 P. epiſcopus Caſtellanenſis.
32 Johannes epiſcopus Pavenſis.
33 Lodoicus epiſcopus Amiterninus.
34 Hermannus epiſcopus Caſtellanus
35 Henricus epiſcopus Spoletinus
36 Maginandus epiſcopus Arbinenſis
37 Gottifredus epiſcopus Avellanenſis

38 Ulderieus epiſcopus Firmenſis
39 B-rardus epiſcopus Eſculanus
40 Hugo epiſcopus Camerinenſis
41 Hugo epiſcopus Numantinus
42 Franſmundus epiſcopus Feſulanus
43 I. epiſcopus Suanæ
44 Noſredus epiſcopus Senenſis

45 Vido ep......
46 P. epiſcopus VVlturnenſis
47 Benedictus epiſcopus Sueſanua
48 Azo epiſcopus Fulinenſis
49 P. epiſcopus Apicrenſis
50 Girardus epiſcopus Roſelanus
51 Anſelmus epiſcopus Lunenſis
52 P. epiſcopus Penſarienſis
53 Adulfinus N. epiſcopus.....
54 Rodulphus epiſcopus Engubinus
55 Viſodonus epiſcopus Senogalienſis
56 Matiinus epiſcopus Fundenſis
57 Martinus epiſcopus Tudertinus
58 Arduinus epiſcopus Tianenſis

59 B. epiſcopus Sipontinus
60 Hugo epiſcopus Gallienſis
61 Gerardus epiſcopus Reatinus

62 Iſidorus epiſcopus Balneoregenſis
63 Regino epiſcopus Populonienſis
64 Eraſmus epiſcopus. Signenſis archiepiſcopus Aliphanæ
65
66 Cumbertus epiſcopus Mauſinenſis

67 Alto epiſcopus Novarienſis
68 Henricus epiſcopus Iporegenſis
69 VV. epiſcopus Populoniæ

70 Ubertus epiſcopus Januenſis
71 Duatus epiſcopus Corbinenſis
72 I. epiſcopus Trebenſis
73 I. epiſcopus Alathenenſis
74 Placidus epiſcopus Iterolanenſis
Hujuſmodi omnes ſubſcripſerunt.

Ex Codice Floreſienſi apud Martene.

28 Atto epiſcopus Teatenſis
29 Dominus epiſcopus Balbenſis
30 Palumbo epiſcopus Suranenſis
31 Petrus epiſcopus Caſtellanus
32 Johannes epiſcopus Permenſis
33 Lodtucus epiſcopus Nucerinus
34 Herimannus epiſcopus Caſtalenenſis
35 Henricus epiſcopus Spolitinus
36 Meinardus epiſcopus Urbinenſis
37 Godefridus epiſcopus Peroſinus
Hageno epiſcopus Eduenſis
Godefridus epiſcopus Attelanenſis
B 38 Udulricus epiſcopus Firmanenſis
39 Berardus epiſcopus Eſculanus
40 Hugo epiſcopus Camerinenſis
41 VVillelmus epiſcopus Numanus
42 Eraſmus epiſcopus Feſulanus
43 Johannes Suanæ
44 Rofredus epiſcopus Ateſtenſis
Marius epiſcopus Fundenſis
Albertus epiſcopus Narianenſis
Bernardus epiſcopus Agathenſis
Teuzo epiſcopus Urbibetanus
Johannes epiſcopus Cluſinus
Johannes epiſcopus Senenſis
45 Guido epiſcopus VVulturnenſis
46 Petrus epiſcopus VVulturnenſis
C 47 Benedictus epiſcopus Sueſſanus
48 Azo epiſcopus Fullienenſis
49 Petrus epiſcopus Aprutianus
50 Gerardus epiſcopus Roſellanus
51 Anſelmus epiſcopus Lucienſis
52 Petrus epiſcopus Penſaurienſis
53 Andulfus epiſcopus Fertranus
54 Rodulfus epiſcopus Egubinus
55 Theotius epiſcopus Senogalenſis
56
57 Arduinus epiſcopus Tudertinus
58 Arduinus epiſcopus Fanenſis
Arnulfus epiſcopus Coſentinus
Stephanus epiſcopus Trojanenſis
59 Benedictus epiſcopus Simphronienſis
D 60 Hugo epiſcopus Gallenſis
61 Gerardus epiſcopus Teatinus
Giſlebertus epiſcopus Tuſcanenſis
Achinus Aſiſinus epiſcopus
62 Ingo epiſcopus Balneoregis
63 Tegruno epiſcopus Populonienſis
70 Obertus epiſcopus Januenſis
71 Deodatus epiſcopus Corbinenſis
72 Johannes epiſcopus Trebenſis
73 Johannes epiſcopus Alatrinenſis
74 Placitus epiſcopus Berolanenſis
64 Eraſmus epiſcopus Signienſis

E 65 Arechis epiſcopus Aliphonæ
66 Gunibertus epiſcopus Paulinonenſis
Opizo epiſcopus Bolienſis
Benzo epiſcopus Albenſis
67 Otto epiſcopus Novarienſis
68 Henricus epiſcopus Ypoligienſis
69 Guillelmus Pampuliæ epiſcopus
Gregorius Vercellenſis. Omnes confirmaverunt.

Summa epiſcoporum, qui interfuerunt huic ſanctiſſimæ ſynodo, fuit CXXIII.

IN

IN SUPERIORES CONCILII SUBSCRIPTIONES

JO. DOMINICI MANSI

ADNOTATIO, ET CONJECTURÆ.

QUanti ſit pretii catalogus iſte a Martenio productus, nemo ſatis intelliget, niſi qui diligentem ejus collationem cum Vaticano catalogo, Ughellio, variiſque ætatis illius documentis inſtituerit. Id ut facilius aſſequantur lectores, fructumque ex eo referant uberem ad epiſcoporum ſeriem tot inſignium in Italia epiſcopatuum emendandam, producendum, illuſtrandam hunc meum laborem, & conjecturas habeant.

Petrus Laricanus L. Labicanus. Deeſt epiſcopus iſte in catalogo Martenii ſupplendus ex Vaticano, congruitque cum documentis ejus ætatis apud Ughellium Tom. X. pag. 119. nov. edit.

Guido archiepiſcopus, utique Mediolanenſis, de quo in Præfatione egi. In Vaticano non quidem deeſt; ſed luxata lectio illum ita fœde deformavit, ut vix agnoſcatur. Illud enim *V. archiepiſcopus Bomegradenſis patriarcha* ita reſtituendum eſt. *VVido archiepiſcopus, Dom. Gradenſis patriarcha*.

Alfanus Salernitanus; ita emenda lectio viziata Vaticani; nam Alfanum appellant monumenta ejus ætatis apud Ughellium.

Alardus epiſcopus & abbas. Apparet hic ſubſcriptus chartæ conſecrationis eccleſiæ Farfenſis anno 1060. apud Murat. Ant. Ital. tom. V. pag. 1039 ubi vocatur *Aylardus*.

Joannes epiſcopus Turacinenſis. Deeſt in Vaticano, niſi forte idem ſit epiſcopus, qui ibidem ſub ementito *Joannis Firmanenſis* nomine comparet. Firmanæ enim tabulæ nullum ejus nominis epiſcopum tunc admittebant.

Atto epiſcopus Teatenſis. Male in Vaticano *epiſcopus Reatenſis*. Nam Ughellius, qui non aliam lectionem, niſi hanc Vaticanam viderat, ex illa dare Reatenſibus Attonem epiſcopum cogitur, cum maluiſſet Jocundum a monumentis Reatinis oblatum. Teatinæ viciſſim tabulæ Attonem annunciant.

Joannes Permenſis forte eſt Joannes Pennenſis, qui hoc anno privilegium, a Nicolao papa impetravit, legendum apud Ughellium in Pennenſibus.

Gotafredus epiſcopus Perusinus. Bene congruunt hæc Ughellio, & in Vaticano catalogo deeſt.

Gotafredus epiſcopus Atellanenſis. Optime & epiſcopum hunc in ſeriem Atellanorum epiſcoporum Ughellius non accenſuit ex viziata Vaticani lectione prohibitus; habet enim Vaticanus *Avellanenſis*. Quæ hæc ſedes?

Guillelmus Numanus, nunc Humanus; ita enim Humana urbs medio ævo dicta, quam cathedram tunc habuiſſe Guilielmum quemdam docet inſtrumentum apud Ughellium in Auximatinis pag. 353.

Eraſmus Feſulanus. Vaticanus legit *Tranſmundus*. Sed memorat Ughellius inſtrumentum quoddam anni 1067. in quo de inauguratione Tranſmundi eodem anno 1067. fit mentio. Quomodo ergo concilio huic anno 1059. Tranſmundus ſubſcripſerit? Bene ergo Eraſmus ſignatur, qui ante Tranſmundum in Feſulanas tabulas (deeſt enim) referendus eſt.

Rofredus Aſtenſis f. Aſtenſis; nam Aſtenſem adfuiſſe ex Arnulfo, de quo in Præfatione diximus. Tabulæ Aſtenſes apud Ughellium hiatum hic habent vaſtum, ut hunc commode admittant. Male in Vaticano *Nofredus Senenſis*; cum Johannem tunc Senenſibus præfuiſſe & tabulæ Ughellianæ demonſtrant, & in hoc catalogo legitur.

Marius Fundenſis. Vatic. *Martinus*. Utra melior lectio?

Guido epiſcopus VVulturnenſis. f. *Volaterranenſis*; nam ejus nominis epiſcopus tunc agebat Volaterris ex Ughellio. Viciſſim *Petrus VVulturnenſis*, qui ſtatim adjungitur in catalogo VVulturnenſibus infulis ornabatur.

Adulfus Fertranus f. *Filtranus*. In Vatic. deeſt nomen ſedis. Feltrenſes tabulæ habent hiatum hoc epiſcopo explendum.

Petrus Aprutianus. Congruunt Ughelliana documenta. Quid eſt illud Vatic. *P. Apicenſis*?

Anſelmus Lucenſis. Optime, male in Vatic. *Lunenſis*. Ita fert documentum anni 1058. apud Murat. Ant. Ital. to. V. pag. 974. Quare expungendus in Ughellio Anſelmus Lunenſis ex viziata lectione natus.

Theutius Senogallienſis. Meminit hujus S. Petrus Damiani teſte Ughellio. Ergo male in Vaticano appellatur, *Viſodonius*.

Arduinus Tudertinus. Vatic. *Martinus*. Quæ melior?

Arduinus Fanenſis. Hunc & Fanenſes tabulæ offerunt apud Ughell.

Gerardus Teatinus. Maluerim *Reatinus*, ut in Vaticano; cum epiſcopi finitimi hic recenſeantur.

Benedictus Simphronenſis. Ita & Ughellius. Quid in Vaticano *B. Sipontinus*?

Giſlebertus Tuſcanenſis. Neſcio ubi nomen hujus epiſcopi inter Patres ſynodi hujus legerit Ughellius; cujus ætate ſubſcriptiones iſtæ ex codice Florentino nondum prodierant; nihilo tamen ſecius ſynodo adfuiſſe hunc ipſum Giſlebertum affirmat, & quidem recte, ut hinc diſcimus.

Albinus Alſinus ex hoc uno documento notus eſt, ignotus Ughellio.

Ingo Balneoregenſis. Vaticanus, *Iſidorus*. Ughellius ex hoc uno documento dedit *Gibertus*. Cui deferamus?

Tegrimo Populonienſis. Vatic. *Regino*. Sed in tabulis Ughellianis notus eſt *Tegrino*; quamquam biennio citius anno 1061. ut illi in Ughellio ejus exordium ſtatuimus oportet hac ſubſcriptione jubente.

Deodatus epiſcopus Borbinenſis; nempe montis Corbini in Apulia, qui dein epiſcopatus VVulturnenſi conjunctus nomen ſuum amiſit. Conjunctionem hanc nondum factam anno 1059. ex hoc unico documento diſcimus.

Arechis epiſcopus Aliphanæ. In catalogo Vaticano nomen hoc cum voce epiſcopus coaleſcens monſtrum exhibet, nempe *Archiepiſcopus Aliphanæ*. Verum nomen ne in Ughellio quidem habes.

Gunibertus Paulinonenſis. In Vaticano *Cunebertus Maurinenſis*. Ubique viziata lectio; eſt enim Cunibertus Taurinenſis, de quo in Præfatione.

Opizo Bolienſis. An *Luiſo Bobienſis* Ughellio in Bobienſibus notus?

Benzo Albenſis. Notus epiſcopus ex Panegirico Henrici III. imperatoris ab eo ſcripto, & a me ſæpe in hoc opere producto. Ughellium latuit.

Guillelmus Pampulitæ. An Guillelmus Pompilienſis ſeu Foro-Pompilienſis? Honeſtum quidem eccleſiæ illius tunc epiſcopum ſtatuit Ughellius; eumdemque inter Patres concilii hujus Romani ſubſcriptum legiſſe ſe in codice Vaticano affirmat; at codices Romani ea ſunt, quæ apud Labbeum repræſentantur, nihilque de Honeſto Pompilienſi ferunt. Profert ille documentum de Honeſto anni 1037., & alterum anni 1060. ex poſtremo vero iſto an. 1062. Vecchiazanus in nova Ughellii editione expreſſit non quidem Honeſtus, ſed *Gualfonius*, quod aliquanto propius ad Guillelmum accedit.

Gregorius Vercellenſis. Notus Ughellio præſul. Cæteras ſubſcriptiones omitto, quod nullas explicationes vel correctiones poſcant.

☞ AD CONCILIUM ROMANUM

SUB NICOLAO II. PAPA.

Anno 1059. habitum Decreta addita.

NICOLAI II. PAPÆ DECRETA.

Suppl. Manſi App. tom. II. pag. 69 Ex MſCod Bib. Reg. Univ. Taur. continente collect. nem can. ſæc. XI. char. adornatam ſignato E. 30. 3.

CAP. V.

DE ordinatis infra annos grave nobis periculum imminet, quia prius ſe de victoria jactant, quam bellare viderint aut ſciant; ideſt prius officia ſacræ caſtitatis conſcia per cupiditatem arripiunt, quam jacula incentiva naturæ experiri poſſint. Idcirco ſacri canones ſanxerunt, ut ſubdiaconus non ordinetur ante annos 14. nec diaconus ante annos 25. nec presbyter ante 30.

CAP. IX.

De prædiis quoque vel poſſeſſionibus eccleſiarum vel monaſteriorum hæc decernimus; ut nullum * laicorum vel clericorum ſine conſenſu epi- B ſcoporum canonicorum abbatum monachorum vel ſanctimonialium quidquam habeat vel poſſideat. Quod qui fecerit aut poſſeſſa non reddiderit anathematizetur.

* l. nullus. Sed hoc Nicolai decretum legas apud Lab. inter decr. Nicolai Cap. XIV.

CAP. X.

Nicolai decr. num. VI.

De clericis arma ferentibus hoc decernimus, ut quamdiu arma tulerint a proprio gradu decidant.

C

CAP. XV.

De iis autem clericis qui tonſuras projiciunt, A & a clericatu recidunt, quos apoſtatas Joſianiſtas jure vocamus, ſtatuimus, ut niſi ad profeſſionem clericatus redierint, omni chriſtiana communione priventur.

Clerici vero vel monaci & laici uſurarii quamdiu illud turpe lucrum ſequuti fuerint, anathematis vinculo obnoxii teneantur.

CAP. XV.

Illi etiam qui peregrinos vel oratores cujuſcumque S. ſive clericos, ſeu monachos vel feminas ſeu inermes pauperes deprædati fuerint vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, anathematis vinculo feriantur, niſi digne B emendaverint.

CAP. XVI.

Pax vero illa, quam treviam Dei dicimus, ſic obſervetur: ſicut ab archiepiſcopis, & epiſcopis uniuſcujuſque provinciæ totius orbis ſtatuta eſt; qui vero eam violaverit uſque ad ſatisfactionem excommunicationi ſubjaceat.

CAP. XVI.

Hæc igitur &c. hujuſmodi quæcumque in ſacris canonibus habentur authenticum S. Synodus fore cenſuit obſervandum.

☞ AD ROMANUM CONCILIUM

Sub Nicolao II. Pont. Anno 1059. habitum.

ADDITIO NOVA.

Suppl. Manſi t. VI. p. 397.

„ SI Aretinis tabulis unde monumentum inferius producendum eſt erutum fides adjicienda eſſet indubia, ſtatuere oporteret, Concilium quoddam ſub Nicolao II. cæteris ſub eo habitis præferendum. Exhibent enim Nicolaum in concilio Romano ſedentem anno 1058. pontificatus ſui anno primo, indictione XII. menſis nomen detritæ vetuſtate literæ occuluerunt. Ut vera tamen fatear, multa ſunt quæ tabularum iſtarum corruptionem, ad annum quod attinet, demonſtrant. Aſſumptus in ſedem S. Petri Nicolaus exeunte Decembri anno 1058. Senis dum ageret, nonniſi anni ſequentis Januario menſe Romam venit, ut ejus acta teſtantur. Quomodo ergo anno nondum elapſo 1058. Romæ in baſilica Conſtantiniana ſedere E medius in patrum conſeſſu potuit? Conſignatur inſuper Aretinum monumentum anno pontificatus Nicolai primo; id vero convenire nequaquam potuiſſet cum diplomate Nicolai, a Pagio ad an. 1059. exhibito, quod ann. 1060. Januarium menſem & pontificatus annum pri- D mum ſimul componit; ſecundum enim non primum egiſſet Nicolaus, ſiquidem pontificalis dignitatis ſuæ annos ab anno 1058. ducere cœpiſſet. Hanc Aretinarum tabularum correctionem mihi ſumo: cætera lectorum judicio remitto. Neque enim ambigo futuros qui contra rerum, quæ hic narrantur, veritatem reclament. Aretini veteres Senenſes tabulas ſuis oppoſitas ſuſpicionis accuſant; Senenſes Aretinas nihilo ſinceriores judicant. Vetus eſt controverſia in conciliis agitata ſæpius, varie definita, & nunquam ſopita. Vide ſupplementum noſtrum tom. 1. pag. 531. ad concilium in Vico Wallari in Etruria.

Ex Archivio S. eccleſiæ Aretinæ n. 178.

In nomine S. & individuæ Trinitatis anno Domini Incar. 1058. Ind. XII. currente, menſe .... Donno quoque ac venerabili, ac beatiſſimo papa Nicolao II. papa in ſacroſancta beati Apoſtolorum principis ſede anno 1. Pontificatus ſui, intra

ANNO CHRISTI 1059.

tra Baſilicam Salvatoris, quæ Conſtantiniana dicitur, præſidente. Quoniam ſcimus humana mentes concupiſcibilis eſſe naturæ, necnon obliviſcibilis, nec ita tenacis memoriæ, ut non egeat recordatione; dignum duximus conſulere concupiſcibili, & prodeſſe obliviſcibili; quatenus & meta imponatur ambitioni, & locus protius auferatur oblivioni, ſcriptis referendo hominum acta, vel dicta, ne quando aliter procedant quam rei veritas dicat. Unde quæ apud apoſtolicam Sedem acta ſunt inter Joannem Senenſem epiſcopum, & inter Arnaldum Aretinum epiſcopum ad memoriam futurorum hujc chartæ tradidimus; quia neutrum eorum a ſubjecta rei veritate deviare volumus. Igitur cum reſideret prædictus Domnus Nicolaus venerabilis papa in generali ſynodo intra Baſilicam Conſtantinianam, centum quoque ac tredecim epiſcopis cum eo reſidentibus, videlicet cardinalibus S. apoſtolicæ Sedis Unberto Sylvæ Candidæ, Bonifacio Albanenſi, Petro Lavicanenſi, Petro Oſtienſi, Johanne Portuenſi, Dominico Patriarcha Gradenſi, Guidone archiepiſcopo Mediolanenſi, Ugone Biſonticenſi, Ildebrando Capuano, Udelrico Beneventano, Alfano Palermitano, Petro Malfitano, cum Suffraganeis eorum, aliiſque multis diverſarum provinciarum uſque ad præſcriptum numerum, quampluribus quoque abbatibus, presbyteris, ac diaconibus; in eorum omnium præſentia aſſurgens Johannes Senenſis eccleſiæ epiſcopus conqueſtus eſt Donno prædicto apoſtolico & univerſæ venerabili Synodo de Arnaldo Aretino epiſcopo, dicens: *Domine, precor miſericordiam veſtram, & totius hujus ſynodi, ut ſuper diuturna querela mihi commiſſæ eccleſiæ dignemini flectere aures veſtræ clementiæ, & de confratre noſtro Arnaldo Aretino epiſcopo mihi, ſi placet, facite juſtitiam, qui bona meæ eccleſiæ, decem ſcilicet & octo inter plebes & abbatias detinet, & contendit per violentiam; & quia apoſtolica pietati, ut notum eſt, ſæpiſſime proclamavi, & necdum juſtitiam impetravi, & ipſe a beatæ memoriæ prædeceſſoribus veſtris Leone videlicet, & Victore frequenter, in Mantuana nimirum, Florentina, atque Romana ſynodo: ſuper hoc vocatus a vobis quoque in præſentia prima atque veſtra ſynodo monitus, & huic tam venerabili Deoque dilecto concilio ad rationem ſuper hac querela faciendam adeſſe;* induciis tunc imperatis, *juſſus poſſeque litteris veſtris vocatus, dum renuit venire, cenſeat ſanctitas veſtra quid ex hoc tamdiu ventilato negotio debeatis diffinire.* Quibus auditis prælatus Donnus papa totam ſynodum interrogat, quid ex hac cauſa fieri debeat: ab univerſa autem reſpondetur, ut ſecundum morem uſque ad tertium diem induciaret, quia confrater noſter ipſe qui nunc deeſt aut forſan veniet, aut canonicas excuſationes diriget. Et ita factum eſt; tertia autem die Senenſis præſul querelam replicuit, & nuntii Aretini affuerunt; ſed quia Dominum ſuum canonice excuſare non potuerunt, ſanctæ ſynodi Judices Senenſem debere ſalva querela inveſtiri concorditer judicaverunt. Quod & apoſtolicus annuens quarta demum die ſæpedictum Senenſem epiſcopum ita inveſtivit dicens: *Quia prænominatus confrater noſter Aretinus epiſcopus Arnaldus ab anteceſſoribus noſtris multoties, a nobis autem bis monitus, caritative juſſus, regulariter vocatus, neque venit, neque canonicas excuſationes miſit, ſecundum judicium & laudationem hujus venerabiliſſimæ ſynodi, ſalva ipſius uſque ad alteram ſynodum querela, te de præfatis rebus & tuam eccleſiam inveſtimus; ita tamen ut ſi ipſe jam dictus .... Arnaldus, aut antea, aut tunc non ſe præſentaverit; & quod juſtitia judicaverit ſequi contempſerit, tua deinceps eccleſia ſecure & quiete perpetualiter habeat, & illi, ſuæque eccleſiæ vox ulterius ſuper hoc a... prorſus maneat.* Senenſis autem præſul ſic inveſtitionem ex apoſtolica manu recepit, & oſculatis reverenter ſanctis papæ pedibus totam venerabilem ſynodum ad futurum teſtimonium invitavit.

Locus corruptus.

Ego Nicolaus epiſcopus S. Romanæ & apoſtolicæ ſedis Ss.

Ego Eldebrandus S. Romanæ eccleſiæ qualiſcunque archidiaconus, Ss.

Ego Petrus indignus epiſcopus Ss.

Ego Umbertus S. eccleſiæ Silvæcandidæ epiſcopus Ss.

☞ *Poſtquam hæc edidi in meo Supplemento reperi ſubſcriptiones alias ejuſdem Concilii in Chronic. Farfenſi, cujus meminit ſuperius. Cum vero iſtas multo correctiores repererim quam ſint in Vaticano Cod. a P. Poſſino ſuppeditata Labbeo, & quas exhibet Martene ex Cod. Floreſienſi hic dandas cenſui.*

Nicolaus epiſcopus ſanctæ catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, huic decreto a nobis, ſicut ſuperius legitur promulgato ſubſcripſi & Romani Epiſcopi V. ideſt.

Bonifacius Albanenſis,
Umbertus Silvæ Candidæ,
Petrus Oſtienſis,
Petrus Lavicanenſis,
Joannes Portuenſis.
Et Cardinales IV.
Joannes tituli S. Marci,
Leo tit. S. Laurentii in Damaſo
Guido S. Mariæ Transtyberim
Deſiderius S. Cæciliæ
Et Diaconi III.
Martius
Creſcentius
Amantius &
Hildebrandus Subdiaconus & monachus cum ceteris ſubſcripſit.
Wibertus Archiepiſcopus
Dominicus Gradenſis patriarcha
Ugo Cryſopolitanus Patriarcha
Hildeprandus Capuanus Archiepiſc.
Odelricus Beneventanus Archiep.
Alphanus Salernitanus Archiep.
Et ceteri Epiſcopi, Joannes Sabinenſis
Joannes Triburienſis
Rolandus Sutrienſis
Ailardus epiſc. & abbas S. Pauli
Leo epiſc. Gajetanus
Joannes Terracinenſis
Pandolfus Marſienſis
Arto Teatinus
Dominicus Balbenſis.
Joannes Bivnenſis
Palumbus Surenſis
Petrus Civitatis Caſtellanæ
Ludovicus Nucerinus
Herimannus Caſtellanus
Henricus Spoletanus
Mainardus Urbinenſis
Gotifredus Peruſinus
Aganus Eduenſis
Gotifredus Atellanus
Odelricus Firmanus
Bernardus Eſculanus
Ugo Camerinenſis
Willelmus Humanenſis
Tranſmundus Feſulanus

Joannes Suanæ
Gofredus Eugubinus
Martinus Fuodenſis
Albertus Varianus
Bernardus Agathenſis
Teuzo Urbevetanus
Joannes Cluſinus
Joannes Senenſis
Guido Vulterranenſis
Benedictus Sueſſanus
Azo Fulienſis
Petrus Aprutienſis
Gerardus Roſellanus
Anſelmus Lucenſis
Petrus Peſaurienſis
Aodulfus Feretranus
Rodulfus Gubinus
Theodicus Senogallienſis
Arduinus Tudertinus
Arduinus Faventinus
Arnulphus Cunenſis
Stephanus Trojanus
Benedictus Sempronienſis

A Ugo Callienſis
Gerardus Reatenſis
Giſlebertus Tuſculanus
Agginus Aſſuenſis
Ingo Balneoreſienſis
Tegrinus Popilonienſis
Ubertus Genuenſis
Deodatus Grabioenſis
Joannes Trebenſis
Joannes Alatrinenſis
Placidus Berolanenſis
Heraſonus Senenſis
Arichis Aliſanæ
B Gumbertus Taurinenſis
Opizo Bobienſis
Oddo Novarienſis
Einricus Iporiſienſis
Willelmus ....

Hi omnes confirmaverunt; de quibus fuerunt Epiſcopi LXXVI. Cardinales IV. Diaconi III. ſubdiaconus Hildebrandus monachus, & ceteri Subdiaconi Romanæ Eccleſiæ, & multi alii Catholici confirmaverunt.

CONCILIUM AMALPHIÆ,

IN APULIA

Celebratum anno MLIX. tempore Nicolai papæ II.

Locus & acta concilii.

AMalphia urbs eſt Apuliæ, in qua, teſte Leo- C ne Oſtienſi, Nicolaus papa hanc ſynodum celebravit, & Tranenſem epiſcopum, teſte Petro Damiani in epiſtola ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, throno depoſuit. Probabile eſt eumdem pontificem in hac ſynodo duo illa juramenta, fidelitatis, & ſolvendi annui cenſus, quæ ex Vaticano codice recitantur apud Baronium, a Normannis exegiſſe.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. 1059. n. 15.

Hic dicitur Concilium iſtud Amalphiæ celebratum, idque teſtari Leonem Oſtienſem l. 3. c. 12. licet hic diſerte aſſerat, Nicolaum II. Concilium *Melfiæ*, non vero *Amalphiæ* congregare decrevisse. Nam hæ duæ urbes valde inter ſe diverſæ; Amalphis urbs maritima & Archiepiſcopalis in Principatu citeriori Regni Neapolitani poſita; Melphis vero, ſeu Melfiæ Lucaniæ urbs, in qua Nicolaus II. Epiſcopatum erexit, & Romano Pontifici immediate ſubjecit.

AD SYNODUM MELPHITANAM

A Nicolao papa II. anno 1059. habitam.

ADDITIO.

Suppl. Manſi pag. 1391.

I*N Melphitana ſynodo referenda, vel in nomine ipſo erravit Labbeus, monente Pagio* Amalphim *pro* Melphi *ab eo collectore poſitum; cum re ipſa Melphim locum eſſe notent ſcriptores veteres, quo ſynodus eſt habita. Errandi cauſa Labbea fuit mos ille urbis hujus nomen addita vocali efferendi, qui apud nonnullos olim obtinuit, ut pro* Melphi *uſurpaverint* Amelphi; *hinc levi permutatione unius literulæ factum eſt Amalphi. Sed his, quæ jam comperta ſunt, omiſſis, juvat hic aliquid dare de rebus in hac ſynodo geſtis, cum nihil ferè præter nomen in præteritis collectionibus legatur. Eſt vero diploma Richardi Capuani principis in gratiam Caſinatis cœnobii, quod in hac ſynodo latum, & in eodem diplomate ſcribitur, & Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 13. confirmat. Profert vero illud P. Gattola Hiſt. Caſſin. tom. II. pag. 161.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, anno incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quinquageſimo nono, indictione duodecima. Domno Nicholao venerabili papa apud D Amelphim ſacram ſynodum cogente cum aliis quampluribus interſui ego Richardus, nutu divino, Capuanus princeps. Ubi complurima de animarum ſalute tractarentur inſpirante divina miſericordia recogitare cœpi in corde meo aliquid mihi agendum fore, quod ad ſalutem animæ meæ, & parentum meorum defunctorum proficerem. Tunc, monente prædicto univerſali papa, acceſſito domno Deſiderio venerabili abbate Caſſinenſi pro remedio animæ meæ, meique avunculi Rainulfi, ac fratris mei Aſketini inveſtivi eum de abbacia, quæ dicitur S. Maria in Calena, ſita in finibus Apuliæ inter montem Garganum, E & mare Adriaticum, juxta caſtellum, quod dicitur Belli: fieri quoque præcepimus hos noſtræ oblationis apices, per quos præfati Caſſinenſis cœnobii S. Benedicti dictioni ſubjicimus prædictam abbaciam S. Mariæ cum integris omnibus caſtellis, villis, vicis, cellis, domibus, territoriis, prædiis, ſylvis, arbuſtis, vineis, oliveis, pratis, aquis, molendinis, piſcatiis, aliiſque omnibus rebus

ANNO CHRISTI 1059.

bus mobilibus & immobilibus ad præſens quocumque modo præfatæ abbaciæ pertinentibus, cum aliis etiam quæ amodo ad opus ejuſdem abbaciæ abbates, aut rectores ejus acquiſituri ſunt quibuſcumque legalibus modis. Unde univerſis noſtris fidelibus indicimus nunquam aliquando moleſtiam, invaſionem vel fraudacionem pati præfatum venerabile monaſterium S. Benedicti de prædicta abbacia, quam ſibi optulimus. Cognita cunctis hac noſtræ auctoritatis firmiſſima ſanctione, quoniam ſi noſtrorum fidelium qualiſcumque humano ingenio principale hoc ſcriptum, quod manu noſtra, & teſtium idoneorum coboratum eſt, noſtroque ſignatum infringere valens, prædictam abbaciam de dicione præfati cœnobii ſubtrahere temptaverit, vel ex eis ſibi moleſtus A fuerit, ſubjacebit compoſicioni auri librarum centum, medietatem noſtræ cameræ & medietatem prædicto ſancto cœnobio. Noſmetipſos quoque noſtroſque hæredes & ſucceſſores perpetuæ ſubjicimus obligationi, ut nunquam ipſam abbaciam cum ſuis omnibus quæramus a patronatu, & dicione ejuſdem monaſterii ſancti Benedicti ſubtrahere. Quod ſi temptaverimus, ſimus ei culpabiles auri libras mille. Hujus ſcripti manu noſtra, & teſtium roborati, & ſigillo noſtro ſignati tenore ſolidiſſime in perpetuum permanente. Data decimo Kalendas ſeptembris anno principatus ejuſdem glorioſi principis domni Richardi B ſecundo. Scriptum per manum Aldemarii jubente eodem ſereniſſimo principe.

SYNODUS BENEVENTANA

A Nicolao II. habita Anno 1059.

Suppl. Manſi to. I p. 1347.

Beneventanam ſynodum a Nicolao II. habitam ex charta quadam Ughellus protulit Labbeus, ſed mendoſa & hiulca. Hanc ipſam chartam in chronico Vulturnenſi recitatam, ſed multo correctiorem, habemus apud Muratorium ejuſdem chronici editorem Rer. Ital. Tom. I. part. II. pag. 515. Quare ex illo promendam iterum duxi.

RESTITUTIO CELLÆ S. MARIÆ IN CASTANIETO

Facta ab Alberto Monacho, & Roffrido Comite, Monaſterio Sancti Vincentii ad Vulturnum coram Nicolao Papa in Synodo Beneventana, Anno 1059.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis. Anno Dominicæ Incarnationis 1059. menſe Auguſto initiante, Indictione XII. currente, domno quoque venerabili, ac beatiſſimo * Papa Nicolao II. * in ſacroſancta beati Apoſtolorum principis ſede, anno primo pontificatus ſui præſidente. *Quoniam ſcimus humanas mentes concupiſcibilis eſſe naturæ, nec non oblivioſcibilis, nec ita tenacis memoriæ, ut non egeant recordatione, dignum duximus conſulere concupiſcibili, & providere oblivioſcibili, quatenus & meta imponatur ambitioni, & locus prorſus auferatur oblivioni. Scriptis videlicet .... hominum acta, vel dicta, ne quandoque aliter procedant, quam res veritas dictat. Unde quæ acta ſunt inter Joannem venerabilem abbatem monaſterii Sancti Vincentii ſuper Vulturni fluminis fontes ſiti, & Albertum Monachum, atque Roffredum quondam Roffredi comitis filium, huic chartæ tradidimus, quia neutrum eorum a ſubjecta rei veritate deviare volumus.* * Igitur cum prædictus domnus Nicolaus papa apud Beneventum extra ipſam civitatem intra eccleſiam beati Petri juxta fluvium ſabbati ſynodum celebraret, & ei nonnulli archiepiſcoporum, abbatum, monachorum, & totius eccleſiaſtici ordinis, atque laicalis non parva multitudo reſideret; in primis domnus Humbertus, Bonifacius, Joannes cardinales epiſcopi, Deſiderius abbas, & presbyter, Ildeprandus ſubdiaconus, item cardinales. Voadalricus Beneventanus, Petrus Amalfitanus, Alfanus Salernitanus, Sergius Neapolitanus, Joannes Sorrentinus archiepiſcopi, Hieronymus, Albertus, aliique quamplurimi epiſcopi. Landulphus Beneventanus princeps, Robertus, Petrus, Geraldus comites, & alii quamplures: aſſurgens Joannes præfati monaſterii abbas conqueſtus eſt ſuper denominatum Albertum monachum dicens: Obſecro, Domini, miſericordiam veſtram, & omnium, qui huic ſanctæ ſynodo interſunt, ut faciatis mihi juſtitiam de Alberto monacho, qui cellam Sancti Vincentii, * *Sanctam Mariam in Caſtanieto* Mo- C naſterio noſtro ſubripuit, ibique ſibi nomen, & ſpeciem officii abbatis uſurpatum, & in præſentia ſanctiſſimi papæ Leonis refutatum, ac ſub interpoſitione perpetui anathematis contradictum, teſtantibus venerabilibus Viris Humberto cardinali, Petro Amalfitano, Voadalrico Beneventano archiepiſcopis, nunc iterum temerario auſu uſurpavit, & ipſam cellam jam dicto monaſterio violenter contendit. Ipſo vero Alberto aſſurgente, & ſe per comitem, cujus vi, * hoc egerat, defendere nitente, dum *nulla* * pars juſtitiæ ſibi ſuperet, literis *diffinitionis*, * & conſtitutionis ſæpe dicti, *ſemperque dicendi* * *beatæ memoriæ* domni papæ Leonis recitatis, & ſacro ſigillo munitis, atque teſtamento prædictorum venerabilium archi- D epiſcoporum confirmatis, judicio totius ſynodi eſt definitum: præfatum Albertum debere nomine, & officio male arrepto privari, & monaſterium Beati Vincentii perpetualiter inveſtiri de jam dicta cella, omnibuſque ſuis pertinentiis, quod & factum eſt. Ipſe namque Albertus monachus, dictus abbas, nomen, & officium abbatis, atque cellam per virgam in manu papæ refutavit; & quia erat anathematizatus, & ab omni altaris miniſterio depoſitus, in poteſtatem abbatis eſt ad *regulam corrigendus* * datus. Prænominatus vero Roffredus comes, dum vellet ſibi jus ſupraſcriptæ cellæ vindicare, relatis literis domni papæ Leonis, *annotata nuntiorum* * imperatoris Ottonis, *teſtimonioque* prædictorum * archiepiſcoporum, E Humberti videlicet, Petri, atque Voadalrici convictus, nec non & anathematis, * pœnæque mille *aureorum mancuſorum* * reus adjudicatus, præfatam cellam in manu papæ refutavit, ſeque, ſuoſque hæredes quod nec ... * .... contra monaſterium Beati Vincentii aliquo modo non agerent, perpetualiter *ſub* * *præſcripta* pœna obligavit. His ita geſtis, reverentiſſimus papa Joannem abbatem ſancti Vincentii ex eadem ſanctæ Mariæ cella, in perpetuum inveſtivit. Omnes hujus inveſtitionis, ac conſtitutionis violatores cum prænominata pœna perpetuo anathemate obligavit. Quod ut verius credatur * huic paginæ manu

* Lab. reverendiſſimo
* Lab. M pro II.
* Hæc omnia reſecta ſunt apud Lab.
* Lab. S. Maria de Capitano
* Lab. cujus ne
* Lab. nulla
* Lab. diffinitionis
* Lab. imperii dicendi
* Lab. ad regulandum & corrigendum
* Lab. autenticorum
* Lab. Teſtimon.
* Lab. Anathematis mille cum
* Lab. numerum rerum
* Lab. per aa nunquam
* Lab. ſupradicta
* Lab. videatur.

nu propria ſubſcripſit, & ſua bulla inſigniri A juſſit.

Ego Nicolaus Sanctæ Romanæ, & apoſtolicæ ſedis præſul confirmavi.

Ego Humbertus epiſcopus ſanctæ eccleſiæ ſylvæ Candidæ interfui, *cognovi*, * & ſubſcripſi.

* Lab. interſ. & ſub.

Ego Alfanus gratia Dei Salernitanus archiepiſcopus interſui, & ſubſcripſi.

Sergius archiepiſcopus Neapolitanus

Ego Joannes archiepiſcopus Surrentinus

Ego Bonifacius epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Albanenſis interſui.

Ego Gualdarius Dei gratia Beneventanus archiepiſcopus interſui.

Ego Petrus gratia Dei Amalfitanæ eccleſiæ epiſcopus interſui.

CONVENTUS * REMENSIS

* Parif. conc. male Brainae vocavit.

Quando Philippus rex, præſente Henrico patre, Remis coronatus eſt, die Pentecoſtes, Anno MLIX.

Auctior ex MS. Sirmondi, & Tom. IV. Hiſtor. Franc. Quercetani, pag. 565.

* Blorus edidit an. MLIX & IV. Kal. Junii. H.

* ANno Incarnat. Dominicæ MLIX. Indict. XII. B Henrici regis an. XXXII. eadem die completo, pontificatus domni Gervaſii archiepiſcopi quarto, die pentecoſtes, XXIII. Maii. Philippus rex hoc ordine in majore eccleſia ante altare ſanctæ Mariæ a venerabili archiepiſcopo Remenſi conſecratus eſt. Inchoata miſſa, antequam epiſtola legeretur, domnus archiepiſcopus vertit ſe ad eum, & expoſuit ei fidem catholicam, ſciſcitans ab eo, utrum hanc crederet & defendere vellet. Quod annuente, delata eſt ejus profeſſio; quam accipiens ipſe legit, dum adhuc ſeptennis eſſet, eique ſubſcripſit. Erat autem profeſſio ejus hæc:

Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus rex Francorum, in die ordinationis meæ promit- C to coram Deo & ſanctis ejus, quod unicuique veſtrum, & eccleſiis vobis commiſſis, canonicum privilegium, & debitam legem, atque juſtitiam conſervabo, & defenſionem, adjuvante Domino, quantum potero exhibebo, ſicut rex in ſuo regno unicuique epiſcopo & eccleſiæ ſibi commiſſæ per rectum exhibere debet: populo quoque * vobis credito me diſpenſationem legum in ſuo jure conſiſtentem noſtra auctoritate conceſſurum.

* nobis

Qua perlecta, poſuit eam in manus archiepiſcopi, præſentibus Hugone archiepiſcopo Veſontionenſi, & Ermenfrido epiſcopo Sedunenſi, Nicolai papæ legatis, & Mainardo Senonenſi, Bartholomæo Turonenſi, archiepiſcopis. Item epiſcopis, Balduino Noviomagenſi, Froilando Silva- D nectenſi, Lietberto Cameracenſi, Guidone Ambianenſi, Aganone Eduenſi, Harduino Lingonenſi, Achardo Cabilonenſi, Iſembardo Aurelianenſi, Hugone Nivernenſi, Heudone Sueſſionenſi, Rotgero Catalaunenſi, Elinando Laudunenſi, Imberto Pariſienſi, Walterio Meldenſi, Godefrido Autiſiodorenſi, Hugone Tricaſſino, Iterio Lemovicenſi, Guillelmo Ecoleſmenſi, Arnoldo Santonenſi, Quiriaco Namnetenſi, Præſentibus etiam abbatibus, Ademaro ſancti Remigii, Rainerio ſancti Benedicti, Hugone ſancti Dionyſii, Adroldo ſancti Germani, Geruino ſancti Richarii, Gathone ſancti Valerici, Guerino ſancti Vitoni, Fulcone Faremonaſterienſi, Gerardo ſancti Medardi, Henrico Heimeriarum, Fulcone ſancti Mi- E chaelis, Harduino Laudunenſi, * Contone ſancti Flori, Guidone Mareianenſi, Radulpho Moſomenſi, Alberto ſancti Theoderici, Guarino Altvillarenſi, Genrico ſancti Baſoli, Hugone Resbacenſi, Odilardo Catalaunenſi, Gendelgero monaſterii in eremo, Valerano Virdunenſi, Adalberone Divionenſi, Arnoldo * Pictavenſi, Guillelmo * Trenorcienſi, Hugone Karrofenſi, Aveſgaudo Genomanenſi, Hugone Creſpiacenſi.

* Quercetanus Gontone. Habet idem alia diverſa nomina. H.

* Quercet. Pictavenſi H.

Deinde accipiens archiepiſcopus baculum ſancti Remigii, diſſeruit quiete & pacifice, quomodo ad eum pertineret electio regis, & conſecratio, ex quo S. Remigius Ludovicum regem baptizavit & conſecravit. Diſſeruit etiam, quomodo per illum baculum hanc conſecrandi poteſtatem, & totius Galliæ principatum Hormiſdas papa ſancto dederit Remigio, & quomodo Victor papa, ſibi & eccleſiæ ſuæ conceſſerit. Tunc annuente patre ipſius Henrico, elegit eum in regem.

Poſt eum, legati Romanæ ſedis, cum id ſine papæ nutu fieri licitum eſſe dictum ibi ſit, honoris tamen & amoris gratia, tum ejus ibi affuerunt legati. Poſt hos archiepiſcopi & epiſcopi, abbates, & clerici. Poſt, Wido dux Aquitaniæ. Poſt, Hugo filius & legatus ducis Burgundiæ. Poſt, legati Balduini marchionis, & legati Gosfridi Andecavenſis comitis. Deinde comites, Rodulfus ſcilicet *Vadenſis*, Herbertus Vermandenſis, Wido Pontizenſis, Willelmus Sueſſionicus, Rainaldus, Rogerus, Manaſſes, Hilduinus, Willelmus Arvernenſis, Heldeberius de illa Marchia, Folco Ecoleſmenſis, vicecomes Lemovicenſis. Poſt, milites, & populi, tam majores quam minores, uno ore conſentientes, laudaverunt, ter proclamantes: Laudamus, volumus, fiat. Tunc fecit ipſe Philippus præceptum, ſicut anteceſſores ſui fecerunt, de rebus ſanctæ Mariæ, & de Remenſi comitatu, & de rebus ſancti Remigii, & de cæteris abbatiis. Quod firmavit, eique ſubſcripſit. Subſcripſit etiam archiepiſcopus. Nam ibi conſtituit eum ſummum cancellarium; ſicut anteceſſores ſui, anteceſſores ſuos fecerant: & ita conſecravit eum in regem. Reveriente autem archiepiſcopo ad ſedem ſuam, & ſedente, delatum eſt privilegium, quod papa Victor ei dederat: lectumque eſt circumſtantibus & audientibus epiſcopis. Facta ſunt hæc omnia cum omni devotione & alacritate quam maxima, ſine omni diſturbatione, & nullatenus alicujus contradictione, vel aliquo reipublicæ damno. Hos omnes Gervaſius archiepiſcopus libenter excepit; & de ſumptibus ſuis, eis pleniſſime erogavit: nulli tamen ex debito, præter regem; ſed honoris cauſa eccleſiæ, & liberalitatis ſuæ.

CON-

CONCILIUM VIENNENSE,

IN GALLIA,

Ex Marten. Theſ. Anecd. t. 4. p. 91.

AB Incarnatione Domiui noſtri Jeſu Chriſti anno MLX. Indictione XIII. pridie Kalendas Februarii, luna XXIV. ſecunda feria: præſidente Stephano catholicæ urbis Romæ cardinali presbytero, Apoſtolicæ ſedis vicario, in baſilica Reſurrectionis Dominicæ, & ſanctorum Machabæorum, ſancta ſynodus, quæ ex præcepto domini noſtri beatiſſimi ſummi Pontificis & univerſalis Papæ Nicolai, Viennæ, quæ eſt metropolia Galliæ, convenit: propoſitis ſacroſanctis evangeliis, & præmiſſis ad Deum intentiſſime precibus, diligenti conſideratione retractatis his, in quibus eccleſiarum ſtatus in toto pœne orbe, & maxime iu Galliis, vacillare & peſſundari videbatur, quæ breviter infra placuit adnecti, condigna ſolicitodine definivit.

I.

Sancti Spiritus auctoritate, ot Chalcedonenſi ſynodo ſententia de ſimoniacis prolata, ab omnibus obſervetur, quatenus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua interveniente conventione ſeculari, aut quolibet modo, contra canonicam cenſuram, epiſcopatum, abbatiam, aut archidiaconatum, ſeu archipresbyteratum, aot aliquam dignitatem ecsleſiaſticam, ſeu aliquem gradum, vel miniſterium, vel beneficium, quod nonniſi clericis habere ſanctorum Patrum ſancivit auctori- A tas, dare vel accipere quolibet modo canonibus contrario tentaverit: & dans a proprio decidat gradu & dignitate: & accipiens miniſterium ſeu beneficium male uſurpatum numquam recuperaturus amittat.

II.

Si quis epiſcopus aut prælatus quilibet contra præfixam regulam aliquod eccleſiaſticum miniſterium ſeu beneficium, vel etiam ipſam præbendam, quæ cannnica dicitur, ordiuare aut dare voluerit; libere liceat clericis contradicere; & vicinorum epiſcoporum judicium, vel ſi neceſſe fuerit, ipſam quoque ſedem Apoſtolicam appellare.

III.

B Item ut nollus epiſcoporum vel prælatorum aliquod unum beneficium de rebus ad jus eccleſiæ pertinentibus ulterius præſumat contra canones alicui vendere aut dare. Quicumque vero aliquid ad jus eccleſiæ pertinens ſub nomine beneficii, ſive quolibet modo ab eccleſia alienare hactenus præſumpſit; ſi adhuc ſupereſt, aut reſtituat eccleſiæ quod male ſubtraxit, aut canonica multetur ſententia.

IV.

Nullus eccleſiam magnam vel parvam ......

Cetera deſunt.

CONCILIUM TURONENSE,

In quo multa de diſciplina eccleſiaſtica a Stephano cardinale legato apoſtolico, & X. epiſcopis, conſtituta ſunt anno Chriſti MLX. Indictione XIII. Kal. Martii.

Editum a D. Luca Dacherio initio Operum Lanfranci, inter notas ad ejus vitam.

TITULI CAPITULORUM

I. *Ut nemo pecunia, vel alia conventione contra canones, det vel accipiat beneficium.*

II. *Ut epiſcopo beneficium contra prædictam regulam conferenti contradicant clerici.*

III. *Ut nullus epiſcopus beneficium vendat, aut det: nec alienet quæ ſunt eccleſiæ.*

IV. *Ut nullus eccleſiam a laico accipiat ſine conſenſu epiſcopi: neque venalem accipiat.*

V. *Ut nemo clericale officium accipiat niſi in unius civitatis eccleſia*

VI. *De epiſc. presbyter. diac. ſubdiac. qui mulieris carnali copula detenti, ab officio non ceſſaverint.*

VII. *Ut clericus militans beneficium amittat.*

VIII. *De laicis qui oblationes eccleſiæ, ſepulturam, tertiam decimarum partem, poſſident, aut vendunt, aut dant.*

IX. *Ut excommunicati ſint inceſti, & adulteri, & qui ſua uxore dimiſſa, aliam ducunt.*

X. *Ut deſertor monaſticæ religionis, ſit excommunicatus: ſimiliter & abbas qui eum pœnitentem non receperit.*

PRÆFATIO.

AB Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti anno MLX. Indictione XIII. Kalend. Mar- C tii Luna XIII. IV. feria, præſidente Stephano catholicæ orbis Romæ cardinali presbytero, & apoſtolicæ ſedis vicario, in baſilica ſancti Mauritii, ſociorumque ejus, ſancta ſynodus, quæ ex præcepto domini noſtri beatiſſimi ſummi pontificis, & univerſalis papæ Nicolai, Turonis, quæ eſt metropolis Galliæ, convenit, propoſitis ſacroſanctis evangeliis, & præmiſſis ad Deum intentiſſime precibus, diligenti conſideratione retractatis iis, in quibus eccleſiarum ſtatus in toto pene orbe, & maxime in Galliis, vacillare & peſſundari videbatur: quæ breviter infra placuit annecti, condigna ſolicitudine definivit.

CAPITULA.

D

I.

Sancti Spiritus auctoritate, ut credimus, in Chalcedonenſi ſynodo ſententia de ſimoniacis prolata, ſic ab omnibus obſervetur: quatinus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua inconvenienti conventione ſæculari, aut quolibet modo contra canonicam cenſuram, epiſcopatum aut abbatiam, aut archidiaconatum, ſeu archipresbyte-

ANNO CHRISTI 1060.

byteratum, aut aliquam dignitatem eccleſiaſticam, ſive aliquem gradum, aut miniſterium, vel beneficium, quod non niſi clericis habere ſanctorum patrum ſancivit auctoritas, dare, vel accipere, quolibet modo canonibus contrario, tentaverit: & dans, a proprio decidat gradu & dignitate; & accipiens, miniſterium ſeu beneficium male uſurpatum, numquam recuperaturus, amittat.

II.

Si quis aut epiſcopus, aut prælatus quislibet, contra præfixam regulam aliquod eccleſiaſticum miniſterium, vel etiam ipſam præbendam, quæ canonica dicitur, ordinare, aut dare voluerit: libere liceat clericis contradicere; & vicinorum epiſcoporum judicium, vel, ſi neceſſe fuerit, ipſam quoque ſedem apoſtolicam appellare.

III.

Item ut nullus epiſcoporum, vel prælatorum, aliquod novum beneficium de rebus ad jus eccleſiæ pertinentibus ulterius præſumat contra canones alicui vendere ut dare. Quicumque vero aliquid ad jus eccleſiæ pertinens, ſub nomine beneficii, ſive quolibet modo, ab eccleſia alienare hactenus præſumpſit: ſi adhuc ſupereſt, aut reſtituat eccleſiæ quod male ſubtraxit, aut canonica multetur ſententia.

IV.

Nullus eccleſiam magnam, vel parvam, deinceps ſine conſenſu epiſcopi, in cujus parochia eſt, a laicis præſumat accipere quolibet modo: ſed neque a clerico, vel monacho, ſeu laico, ſub pretii alicujus venalitate. Quod ſi fecerit: & vendens, & emens, ea careat.

V.

Confirmamus etiam ut non niſi in unius civitatis eccleſiis, quiſquam amodo aliquod clericale officium accipiat. Quod qui prævaricatus fuerit, canonica ultione feriatur.

VI.

Præterea ſi quis epiſcoporum, presbyterorum, diaconorum, aut ſubdiaconorum, poſt cognitum interdictum domini noſtri papæ Nicolai, mulieris cujaslibet carnali detentus copula, a miniſterio & beneficio altaris non ceſſavit; ſive deinceps cognoſcens prælibatum apoſtolicæ ſedis interdictum, aut mulierem, aut miniſterium eccleſiæ cum beneficio non ſtatim deſeruerit, nullam reſtitutionis in priſtino gradu veniam ſibi reſervaſſe cognoſcat.

VII.

Quicumque autem clericorum deinceps in armis militaverint: & beneficium, & conſortium clericorum amittant.

VIII.

Quicomque laicorum aliquid de iis quæ ad oblationem, vel eleemoſynam eccleſiæ pertinent, ſive ſepulturam, ſive ſaltem tertiam decimarum partem poſſidere, vendere, aut ſub nomine beneficii, alicui dare ulterius præſumpſerit: anathematis gladio feriatur.

IX.

Quicumque conſanguineam ſuam, aut quam conſanguineus ſuus prius cognoverat, aut cujus conſanguineam carnaliter in conjugium accepit, vel deinceps acceperit; vel poſtquam cognovit, non ſtatim dimiſit, aut cognoſcens non dimiſerit; aut qui uxorem alterius rapuit, ſeu rapuerit; vel qui ſuam uxorem ſine judicio epiſcopali dimittens, aliam duxit, vel duxerit: donec ſe fructuoſe tradat pœnitentiæ, a corpore & ſanguine domini noſtri Jeſu, & a liminibus eccleſiæ ſe excluſum, & alienatum, & omnimodis ſicut putridum membrum a ſano corpore præciſum gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, agnoſcat.

X.

Quicumque monaſticæ religionis deſertor inventus fuerit: a regno Dei, & a conſortio Chriſtianorum, ſicut apoſtata, excludatur, & alienus exiſtat, donec reſipiſcens digne pæniteat. Similiter qui ejuſmodi digne pœnitentes recipere noluerit, tertio admonitus, ſi non adquieverit, a communione fratrum ſuſpendatur, ſive ſit abbas, ſive abbatiſſa, donec acquieſcat.

Ego Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ſacerdos vocatus, vice domini mei papæ Nicolai præſidens ſynodo, his conſtitutionibus a nobis canonice promulgatis, parvitatis meæ aſſenſum præbens ſubſcripſi. Deinde ſubſcripſerunt decem tam archiepiſcopi, quam epiſcopi.

STEPHANI CARDINALIS LEGATI APOSTOLICI EPISTOLA * AD I...... DICTUM archiepiſcopum Dolenſem.

* Miſſa ante ſynodum ſupra deſcriptam.

Ut adſit ſynodo Romanæ Nicolai II. poſt paſcha, vel Turonenſi a ſe habendæ ante mediam quadrageſimam.

Stephanus Petri apoſtolorum principis, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis I...... Dolenſis eccleſiæ dicto archiepiſcopo, reſipiſcere, & ad viam ſalutis & emendationis redire conſulit.

DOminus meus pontifex ſummus & univerſalis Papa Nicolaus, te quamvis rebellem, & monitis ſalutaribus averſum, nequaquam tamen paterna & conſueta Romanæ eccleſiæ miſericordia indignum judicavit: ſed miſſa, ſi tamen ad te pervenit, legatione, ad ſynodum, quæ antiquo more Romæ poſt paſcha celebrabitur, adhuc tibi reſipiſcendi locum donans, evocavit. Sed & poſt

& poſt datas ad te litteras, ſecundum conſilii ſui providentiam, & temporum eventorumque neceſſitatem, me ad has partes deſtinavit, & ut quæ poſſem in eccleſia Gallicana, Deo juvante, conſiliis, cæteriſque laboribus emendarem, vices ſuas mihi tradens, injunxit. Unde apud Turonum dominica ante mediam quadrageſimam ſynodum indixi, ad quam dominum meum ſolicitudine, & mediocritatem tuam ſumptibus & labore levans, ſancti Petri ejuſque vicarii mihique tradita auctoritate te convoco, & ab omni periculo, quod tibi ex parte principis civitatis ejuſdem evenire poſſit, ſecurum facio. Quod ſi nec ad nos, nec ad dominum meum in dictis terminis venire volueris: vindictam abſque miſericordia ſenties eccleſiaſticæ diſtrictionis. Exemplar etiam mitto epiſtolæ hujus poteſtatis a domino meo mihi traditæ.

CONCILIUM AVENIONENSE

Ab Hugone Abbate Cluniacenſi Nicolai P. II. Legato celebratum.

Ex P. Pagi ad an. Ch. 1060. n. 5. & 6.

CONcilium Avenionenſe ſub Nicolao II. habitum eruitur ex Bertrando Siſtaricenſi epiſcopo in inſtrumento anno 1170. ſcripto, & in archivo Eccleſiæ Forcalquerienſis aſſervato his verbis: Geraldus Caprerius *electus in ipſa* (nempe Epiſcopatu Siſtaricenſi, id eſt ad Epiſcopatum) *apud urbem Avenionem in Concilio magno, quod ibi celebravit cum omnibus Epiſcopis totius Provinciæ Hugo Cluniacenſis Abbas fungens legatione D. P. P. Nicolai &c.* Celebratum autem fuiſſe hoc anno præfatum Concilium teſtatur Bouchetus lib. 9. Hiſt. Provinciæ, qui illud legit in exemplari ſibi oſtenſo a Policarpo Riviera Carthuſiano viro erudito. Quod exemplar, ſicut & authographum alias in archivo Capituli Forcalquienſis aſſervatum, licet deperdita ſint, literæ tamen Nicolai Papæ Clero, plebique in civitate Siſtaricenſi conſiſtentibus datæ, & a Bucheo loco citato allatæ, ſicut & inſtrumentum Bertrandi Siſtaricenſis Epiſcopi Concilium hoc Avenione congregatum fuiſſe, nos dubitare non patiuntur. Fallitur tamen Bucheus, qui illud cum altero Concilio Avenione anno 1080. coacto confundit, & iſtud ad annum 1060. retrahit. Sunt enim duo Concilia in eadem urbe diverſis annis habita, ut ex iis, quæ de utroque ſuperſunt, manifeſtum redditur.

CONCILIUM JACCETANUM

IN HISPANIA,

In quo abrogatus ritus precandi Gothicus, Romanus introductus; & tranſlata Jaccam epiſcopalis ſedes quæ Oſcæ prius fuerat, anno MLX.

Ex Hieronymi Suritæ Indicibus Rerum Aragon.

ÆRa MXCVIII. hoc eſt, anno Chriſti MLX. Sanctius epiſcopus Aragonenſis, *inquit Surita*, Paternus epiſcopus Cæſaraugustanus, Arnulphus epiſcopus Rotenſis: & Guillelmus Urgellitanus Wifredi Ceretaniæ comitis filius, Heraclius Bigerronenſis, Stephanus Oloronſis, Gomecius Calagurritanus, Joannes Lectorenſis, epiſcopi, Auſtindo Auxitano epiſcopo aſſidentes, Iaccæ vetuſto Vaſconum oppido, concilium ejus provinciæ celebrant, quam & cis Pyrenæum, & ea Aquitaniæ regione, quæ Vaſconia illis temporibus dicta eſt, nunc Gaſcuonia vocatur, aut regi Ramiro paruiſſe, aut fœdere fuiſſe adjunctam, non opinione ſolum, ſed etiam plane ad veritatem hoc uno monumento mihi perſuadeo. In primo concilii conceſſu, rege una cum filiis ac regni proceribus aſſidente, maxima frequentia atque applauſu in Dei optimi maximi laudes populus erumpit: regem, benigniſſimum ac ſereniſſimum principem compellat: proſperaque acclamatione divinum implorat numen, ut hoſtium ac gentium victor exiſteret. Summa religione ac pietate, in eo concilio cæremoniarum ſacra, magna corruptela propter aſſiduos bellorum tumultus intermiſſa, ſanciuntur: depravati mores patrii in ordinem rediguntur, & perfecta inſtituta majorum revocantur: ne quid ex ſanctorum patrum ritu, negligentia fraudeve prætermitteretur. Sacra omnia pie riteque ex catholicis ſanctæ Romanæ eccleſiæ decretis atque ſanctionibus inſtaurantur: ne inter ipſas clades, ac feros bellorum exitus, aut continuum armorum uſum, ſacræ religionis viderentur noſtri negligentiores. Data ſacerdotibus lex, ne quo alio more quam Romano precarentur: neque Gothica, utpote peregrina, piacula exſolverentur. Eccleſiaſtica ſedes Jaccæ conſtituitur, quæ priſcis temporibus Oſcæ collocata fuerat: decernuntque, ut quandoque diœceſis caput ab impiorum dominatu eriperetur, illi Jaccetana ſedes ſubjiceretur, & tamquam filia parentem pie ſancteque coleret. Fines diœceſis terminantur, ac circumſcribuntur. Paternus Cæſaraugustanus epiſcopus, permiſſu ſacri concilii, eccleſiam ſanctarum Maſſarum Cæſaraugustæ urbis, quæ innumerabilium martyrum cineribus compactæ erant, ad Orbæ & Iberi confluentes ripas vetuſtis temporibus conſtructam, quæ ſacris reliquiis conſecrata fuerat, & D. Engratidi dicata, regio honori tribuens atque gratificans, Jaccetanæ eccleſiæ contribuit. Eamque rem ac terminatos fines Gregorius VII. pontifex maximus decreto ſuo poſtea confirmat. Præter decumas, tertia tributorum portio, quæ Cæſaraugustani & Tudelani populi reges Mauri penſitant, eccleſiaſticis muneribus aſſignatur. Ex eo epiſcopi, qui ad eam diem Aragoniæ cognomento uſi fuerant, Jaccetani etiam appellantur.

ANNO CHRISTI 1060.

Ex Card. de Aguirre concil. Hiſp. to. 3. p. 218.

Acta hujus Concilii 240. annis tranſacta, nimirum an. Chr. 1303. lecta fuere ex authentico exemplari in palatio Epiſcopi Oſcenſis: unde tranſumptum habuit Eccleſia Toletana, quæ aliud ad nos (inquit Card. de Aguirre) direxit fideliter exſcriptum cum plurimis aliis ſacris monumentis, curante id potiſſimum cl. V. D. Michaele del Olmo, canonico Toletano.

Anno Domini 1303. *die Jovis, quæ fuit nona Septembris, in civitate Oſcenſi, in palatio D. Oſcenſis Epiſcopi, in præſentia mei notarii & teſtium ſubſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum, Martinus de Sarinyena procurator .... P. D. Martini Dei gratia Oſcenſis Epiſcopi, præſentavit venerando Arnaldo Garſiæ de Lazano canonico & officiali Oſcenſi, pro tribunali ſedenti, quoddam privilegium ſereniſſimi Principis Ranimiris recolendæ memoriæ regis Aragonum, ac Sanctii filii ejus, & petiit mandato ac auctoritate dicti Officialis per me notarium infraſcriptum in formam publicam redigi, ut præſens tranſumptum auctoritate judiciaria exemplatum, eamdem fidem in judicio & extra cum dicto originali faciat: & dominus officialis viſo & lecto dicto privilegio, mandavit mihi notario infraſcripto, qui illud in publicam formam redigam, & tranſcribam de verbo ad verbum, præſtans auctoritatem præſenti tranſumpto, qui tandem vim obtineat in judiciis & extra, ſicut & ipſum originale privilegium. Tenor vero dicti privilegii talis eſt.*

Sub Chriſti nomine & ejus ineffabili providentia Ranimirus Rex glorioſus, & Sanctius filius ejus, omnibus divinæ legis ac Chriſtianæ religio- C nis cultoribus ſub noſtro regimine conſtitutis. Volumus notum fieri dilectioni veſtræ, quoniam ob reſtaurandum ſanctæ matris eccleſiæ ſtatum noſtris in partibus, noſtra majorumque noſtrorum negligentia pene corruptum, ſynodum omnem Epiſcoporum congregari fecimus in loco a priſcis olim Jacca nominato in quo Synodali conventu, præſentibus atque conſentientibus cuncti noſtri principatus primatibus atque magnatibus, pleraque ſanctorum canonum inſtituta Epiſcoporum judicio reſtituimus, & confirmamus. Nec non & Epiſcopatum in civitate Oſcenſi antiquitus inſtitutum, ſed a Paganis invaſum atque deſtructum, in diœceſi ſua majoribus noſtris & nobis a Deo inſtituta, in ſupraſcripto ſcilicet loco, ſacrati D Concilii decreto reſtaurare ſtuduimus. Ad cujus plenam Deo miſerante reſtaurationem, ego præfatus Ranimirus, quamvis indignus, Chriſti providentia Rex, una cum filio noſtro Sanctio, donamus in perpetuum ipſi Eccleſiæ, in qua Epiſcopatum ſtabilimus, cœnobium quod vocatur Satanæ cum omnibus ſuis pertinentiis, ac cœnobium Lierdi cum omnibus ſibi pertinentibus, ac cœnobium Septemfontes cum omnibus ſuis pertinentiis, ac cœnobium Siraſiæ cum omnibus pertinentiis, ac cœnobium Rabaga cum omnibus eorum pertinentiis, ac cœnobium S. Mariæ cum omnibus eorum pertinentiis. Nec non omnes eccleſias quæ nunc ſunt, & in poſterum Deo annuente ædificabuntur ab ortu fluvii qui Cinga di- E citur, uſque in vallem Luparlam, ubi in antea- ctis temporibus, prædictæ ſedis termini extitere, & exinde per plagam meridianam verſus Occidentem, ad locum uſque qui Plana major nominatur, indeque per gyrum ad ſeptentrionalem vergens regionem, ſicut Pyrenæi montes præeminent Aragoniæ, incluſa omni valle Orſela, ac toto Pintano cum parochialibus eccleſiis ſuppoſitorum caſtellorum, ut ſcilicet Filera, Penna, Sos, Lopera, Unocaſtello, Suſia, Librana, Eliſeo, Caſtellomanco, Aguero, & Moriello.

Statuimus, etiam, ut cauſæ Clericorum, pro A quibus hucuſque eccleſia noſtris in partibus gravata non modicum extiterat, deinceps epiſcopo ſolo & archidiaconibus ejus diſcutiendæ relinquantur, ut indebita circa eos ſæcularium cupiditas noſtro exteriata judicio in talibus prorſus reſecetur, & ſecundum normam juſtitiæ ſuum cuique jus conſervetur.

Donamus etiam & concedimus Deo & beato Piſcatori omnem decimam noſtri juris, auri, argenti, frumenti, ſeu vini, ſive de cæteris rebus, quas nobis attributarii ſponte aut coacte exſulvunt, tam Chriſtiani, quam Sarraceni, ex omnibus * virulis atque caſtris, tam in montanis quam in planis, infra præfixos terminos. Addimus ad hæc de omni dominatu caſtri quod no- B minatur Atares ex omnibus quæ ibi habemus, vel ad nos pertinent, laborantium quoque omnium noſtrorum, ſeu de ipſo teloneo quod accipimus de Jacca, vel homicidiorum, ſive regalium placitorum totius regni Aragoniæ. Ex omnibus decimationem omnem donamus, inſuper & ex ipſis tributis, quæ recipimus in præſenti, vel recipere debemus, aut in futuro Deo miſerante recipiemus: De Cæſarauguſta, nec non & Xuicla, de omnibus tertiam partem ipſius decimationis ſupradictæ Eccleſiæ & Epiſcopo concedimus & donamus.

* Forte, villulis.

Ego vero Sanctius præfati Regis filius, divino incenſus amore, concedo Deo & beato Clavigero domum quam habeo in Jacca, cum omnibus quæ illi pertinent.

Hæc omnia ſuperius conſtituta ſeu deſcripta donamus Deo & beato Petro ad reſtaurationem ſupradicti Epiſcopatus, propter remiſſionem noſtrorum peccaminum, ac remedium animarum noſtrarum, & pro requie progenitorum noſtrorum: ea videlicet ratione, ut ſi aliquando Deo diſponente caput ipſius Epiſcopatus potuerimus recuperare, iſta, quam reſtauramus, Eccleſia ipſi ſit ſubdita, & unum ſit cum illa. * Qui ſi nos donatores, aut aliquis ſucceſſorum noſtrorum, vel ullus magna, ſive parva perſona, de his ſuperius ſcriptis & donatis aliquid voluerit minuere, tollere, vel alienare, nullatenus hoc valeat vendicare; ſed ſi quis pretium petierit, canonica compo- D nat auctoritate. Et iſta donatio firma ſit & ſtabilis cum Chriſto in ſæcula omnia. Si vero, quod abſit, ullius perſonæ ſpiritus quis fuerit contrarius, & hanc donationem velit diſrumpere, ſeu violare; quouſque canonice emendet, reſtituat, ſatiſque faciat, nullam cum Chriſtianis participationis cauſam ſe exiſtimet habere. Inſuper & ab Eccleſiæ conventu ſit extraneus, & cum Juda proditore deputatus.

* Forte, Quod.

Facta charta donationis anno milleſimo ſexageſimo tertio Dominicæ Nativitatis æra milleſima centeſima prima Indictione decima tertia.

Ego Ranimirus, quamvis indignus, Chriſti providentia Rex, hanc donationem propria manu confirmo, & SS. † & omnes Epiſcopos in hoc E ſacro Concilio congregatos, ut hæc confirment & ſubſcribant, rogo.

Sanctius filius regis.
Alius vero Sanctius frater ejus.
Auſtindus Auſcienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus.
Guillermus Urgelæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Heraclius Bigorrenſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Stephanus Olorenſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Gomeſanus Calagorritanæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Joannes Leyurenſis Eccleſiæ Epiſcopus.
Sanctius præfatæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Paternus Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Arnulphus Rotenſis Eccleſiæ Epiſcopus.

Be-

ANNO CHRISTI 1060.

Belaſco Abba cœnobii S. Joannis Baptiſtæ.
Bauzo Abba cœnobii S. Andreæ Apoſtoli.
Garuſus Abba Aſinenſis.
Sanctius Comes.
Fortunio Sancii procer.
Lope Garſeanus procer.

Omneſque proceres Regis præfati eo modo nutriti aulæ regis.

Audientes enim cuncti habitatores Aragonem * Patri, tam viri quam fœminæ, omnes una voce laudantes Deum, confirmaverunt dicentes: unus Deus, una fides, unum baptiſmum: gratias Chriſto cœleſti ac benigniſſimo, ac ſereniſſimo Ranimiro Principi, qui curam adhibuit ad reſtaurationem ſanctæ matris Eccleſiæ: ſit illi conceſſa ſalus & vita longæva, victoria inimicorum optata B illi pateat. Poſt exceſſum vero hujus * edii cum A ſanctis in Paradiſo amœnitate intromittat victurum feliciter in ſæcula ſæculorum. Amen.

*Locus corruptus.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1060. n. 2.

Concilium Jaccetanum, quod hoc anno Baronius cum Surita in Indice refert, anno 1063. celebratum. Moretus enim l. 2. Inveſtigat. cap. 11. pag. 494. laudat chartam Dedicationis Eccleſiæ Jaccenſis, datam a novem Epiſcopis, qui Concilio interfuere, in qua legitur: *facta charta dedicationis anno MLXIII. æra MCI.* quo ſcilicet tempore Ramirus in Aragonia regnabat. Huic Concilio præfuit Auſtindus Archiep. Auxitanus in Aquitania, quia Oſca, quæ ſedes erat Epiſcopalis, tunc a Mauris occupabatur, & Archiepiſcopus Auxitanus hoc munere in Navarra & in Aragonia fungebatur. Eſt autem Jacca Aragoniæ urbs ad Aragoniam fluvium poſita.

☞ SYNODUS SLEVICENSIS

Anno Chriſti MLIX. *Alexandri II. Papæ I. Henrici IV. Regis VI.*

Indicta ab Adalberto Hamburgenſi Archiepiſcopo, patet ex Encyclica ſcripta ad Wilhelmum Roſchildenſem Epiſcopum ſuffraganeum ſuum.

Affert P. Harzheim Conc. Germ. tom. 3. pag. 141. ex Adamo Bremenſi.

Adalbertus S. Romanæ, & Apoſtolicæ Sedis legatus, nec non & univerſarum Septemtrionalium nationum Archiepiſcopus Hamburgenſis quoque Proviſor indignus Vuillelmo Roſchildenſi Epiſcopo ſalutem.

AD Synodum quam apud Sleſvich celebrandam eſſe conſtitui, vos venire, aut nuntium veſtrum miſiſſe grato perciperem animo, ſed de hoc alias. Nunc autem fraternitatem veſtram latere nolo quid moleſtiæ mihi Adalvardus Epiſcopus intulit, quem vobis teſtibus, qui ordinationi ejus interfuiſtis, Sictonienſis Eccleſiæ conſecravi Pontificem, quem dum barbara gens ſibi præeſſe noluit Scarenſem Eccleſiam invadere cœpit. Peto igitur ut nuntium meum, qui illic iturus eſt, ad Dalbienſem velitis Epiſcopum dirigere. Hæc habui de Synodo, quæ dicerem cum & alia multa ſint, quæ faſtidii cauſa omitto.

Huc uſque recitat Adamus Bremenſis.
His ſubjicit ſequentia de propagatione ejuſdem Eccleſiæ per Adalbertum.

Ipſi vero quos Metropolitanus ad gentes ordinavit, plures ſunt, quorum ſedes, & nomina didicimus ipſo narrante: in Daniam itaque novem conſtituit: Rodulphum ad Sleſvich, Oddonem ad Rippam, Chriſtianum ad Arhus, Heribertum ad Viburg, Magnum, & Albritium in Vendilam inſulam, Edbertum in Vionem Inſulam, & Flaſtiam, Villelmum in Seland, Eginonem in Scaniam provinciam. In Suediam vero conſecravit ſex, Adalvardum, & Accilinum, item Adalvardum, & Tadicum, nec non Simeonem atque Joannem. In Norvegiam duos tantum ipſe conſecravit Tolff, & Sivardum. Ceterum aliunde ordinatos, cum ſatisfacerent, & ſerum tenuit miſericorditer, & abeuntes dimiſit hilariter, ſicut Meinardum, Oſmundum, Oternardum, & Algotum, aliosque multos præterea. Turolfum quendam po- C ſuit ad Orcadas, Iſteph ad Iſlanæ inſulam. Sunt Epiſcopi quos ordinavit omnes viginti, quorum tres abortivi, extra vineam otioſi remanſerunt, ſua quærentes, non quæ Jeſu Chriſti. Quos univerſos glorioſus Archiepiſcopus decenti honore habens ad prædicandum Barbaris verbum Dei prece, & præmio commendabat. Ita ſæpiſſime vidimus cum quatuor, aut quinque ſtipatus Epiſcopis (prout ipſum audivimus dicentem) abſque multitudine eſſe non poſſe.

Cypræus in Hiſt. Eccl. Sleſvic. & Holſat. hæc addit. Adalbertus Sleſvvicum ſe recepit, ubi & propter loci commoditatem Synodum cogere ſolebat: & amoribus familiariter utebatur.

§. I. Sueno II. Daniæ Rex, qui Sleſvici agebat de Epiſcopi adventu certior factus eum inviD ſvit, & convivio acceptum liberaliter tractat: Epiſcopus viciſſim Regem laute accepit: octo diebus continuata convivia more barbarorum, & ita Rex Epiſcopum ex inimicitiis in gratiam recipit, odio, quo hactenus illum proſequutus erat, depoſito.

§. II. Cumque inter alia de Epiſcopis, & Paſtoribus in Dania conſtituendis Archiepiſcopus verba facere, & agere cœpiſſet: Rex ſatius eſſe reſpondit, ſi ad Eccleſiaſtica munera, & miniſteria vocarentur indigenæ in Regno Daniæ nati, & educati, quibus ſermo Danicus vernaculus, & notus eſſet, quam exteri, & alienigenæ, qui ejus uſum nullum haberent, idque ſibi placere: ita enim interpretibus opus non eſſe. Quæ cum ita E ſint, cupere ſe ut in poſterum Albertus in Epiſcopis deſignandis, & creandis ejus rationem haberet, & indigenas exteris præferre vellet.

§. III. Sed & de pace Chriſtianorum, & paganorum converſione actum, & tranſactum fuit.

Atque ita inter Regem & Epiſcopum convenit, & Sleſvico diſceſſum eſt conſentientibus animis, & rebus bene compoſitis.

ANNO CHRISTI 1061.

CONCILIUM BENEVENTANUM.

Deſcripſit illud Ughellus, t. VIII. p. 900 emendatius vero ex mſ. nuper edidit eminentiſſ. Card. Urſinus in ſynodico Beneventano, in hunc modum.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri JESU Chriſti Domini æterni, & in nomine ſanctæ individuæque Trinitatis. Ego Udalricus Domini gratia ſanctæ Beneventanæ ſedis archiepiſcopus, notum facimus omnibus fidelibus catholicæ eccleſiæ, in noſtra reſidentibus præſentia, cunctiſque in gremio eccleſiæ manentibus. Quoniam dum in ſancta eccleſia catholica Dei genitricis & Virginis Mariæ noſtri epiſcopatus reſediſſem, ſimul cum Dodone epiſcopo, ac vicario domini noſtri ſummi Pontificis & univerſalis Papæ noſtri ſanctiſſimi nomine Nicolai, & Bernardo ex epiſcopo, & Cancellario prædicti domini Papæ glorioſiſſimi: ibique reſidentibus ceteris epiſcopis: ſcilicet Civitatenſe, Florentinenſe, Latinenſe, Muntecorbinenſe, necnon & Teleſinenſe, & Aliſinenſe, Bibinenſe, Frequentinenſe: cum abbatibus, ſacerdotibus, ceteriſque gradibus eccleſiæ, ſimul cum aliquibus laicis, ibique proficiſcentibus ad ſanctam ſynodum. Inter cetera, quæ in eadem ſynodo dicta & emendata ſunt, dominus Amicus abbas monaſterii ſanctæ Sophiæ ſurrexit de ſede ſua: proſtratuſque humi, ſuppliciter & reverenter cœpit reclamare, & quæſtionem facere adverſus Leonem epiſcopum Draconarienſem: quatenus ipſe contra catholicam auctoritatem teneret duas eccleſias: unam, quæ nominatur, ad ſanctam Mariam, conſtructam in loco, qui *Naliterno* nominatur; aliam, quæ vocatur, ad ſanctum Benedictum, conſtructam intra mœnia ejuſdem civitatis Draconenſis, una cum juribus ac poſſeſſionibus earum eccleſiarum; quoniam ipſas eccleſias dicebat eſſe pertinentes jam nunc nominato monaſterio.

Tunc ipſe Leo convocatus, humiliter & patienter adoravit eamdem ſanctam ſynodum, interrogatuſque quid inde diceret; ipſe Leo epiſcopus cœpit manifeſtare & dicere, quatenus prænominatas eccleſias, cum omnibus illarum juribus, legaliter & juſte prænominatum monaſterium ſanctæ Sophiæ debet tenere & poſſidere; & recte debent eſſe ſubjectæ præfato monaſterio & ſibi Leoni epiſcopo, & Draconariæ eccleſiæ dicebat nequaquam pertinere debere, nec ipſe inde quidquam tollere, nec ullam invaſionem contra præfatum ſanctæ Sophiæ monaſterium, aliquando vel ullo tempore ipſe feciſſet; ſed ab aliis invaſoribus atque raptoribus hoc nefarium facinus atque ſacrilegium operatum eſſe.

Hoc audito placuit nobis & ſanctæ ſynodo, ut ipſe Leo epiſcopus per paſtorale pedum, quod ille ſuis propriis tenebat manibus, redderet prædicto abbati ad partem prædicti monaſterii jam dictas eccleſias, cum omnibus rebus ac poſſeſſionibus ipſis eccleſiis pertinentibus: & mox ſecundum noſtrum & ſanctæ ſynodi præceptum, præfatas per paſtoralem baculum tenuit eccleſias, una cum omnibus illarum pertinentiis: & deinde manifeſtavit ſe, ut neque Leo epiſcopus, neque ſui ſucceſſores, neque pars ipſius jam dicti epiſcopi aliquanto tempore de jam dictis eccleſiis, & de illarum rebus ac pertinentiis cum parte jam dicti monaſterii non cauſarent atque contenderent per nullam quamlibet inventam rationem: verum tamen amodo & perpetuis temporibus, tam ipſe Amicus abbas, quam ejus ſucceſſores, ſeu & pars jam dicti monaſterii, jam nominatas eccleſias cum omnibus earum poſſeſſionibus & rebus, tam quæ modo habere & poſſidere videtur, ſeu quam & omnia illa quæ in antea Dominus per illos & ſuos fideles in ipſis eccleſiis dederit, firmiter habeant, necnon & poſſideant, juxta textum de nomine illius monaſterii, & de jam dictarum eccleſiarum continentiis & pertinentiis, una cum inferius atque ſuperius, cum aquis & cum viis & anditia, omnibuſque ſuis pertinentiis, ſine aliqua contradictione jam nunc dicti Leonis epiſcopi, ejuſque ſucceſſorum, ſeu a parte jam dicti ſui epiſcopi: ſed ſine cujuslibet requiſitione ab illorum partibus. Propterea per conſenſum omnium, qui in ipſa ſancta ſynodo reſederunt, confirmavimus juxta inſtitutionem ſanctorum Canonum jam dictas eccleſias cum omnibus earum rebus & pertinentiis, ut præfatum ſanctæ Sophiæ monaſterium habeat atque poſſideat, nulla violentia ab aliquo ſibi ingerenda. Et ut cuncta quæ ſuperius leguntur, in perpetuum recordentur, & conſerventur, annulo noſtro hoc præceptum inſigniri juſſimus, noſtriſque manibus ibidem adnotavimus & ſubſcripſimus.

Datum per manus Joannis clerici, in anno ab Incarnatione Domini noſtri JESU Chriſti MLXI. & nono anno pontificatus domini Udalrici piiſſimi Pontificis, menſe Junio, Indictione XIV. feliciter admodum.

Ego qui ſupra, Udalricus archiepiſcopus.

Ego qui ſupra, Dodo Roſellanus epiſcopus interfui, conſenſi, necnon & ſubſcripſi.

CONCILIUM ROMANUM

Ex P. Pagi ad an. Ch. 1059. n. 8. & ſeq.

A Nicolao II. Papa celebratum Anno 1061.

DE eo ita Aelredus Abbas Rievallenſis in vita S. Eduardi regis apud Seldenum in decem Scriptoribus Hiſp. Angl. pag. 366. *Rex ſanctus de omnibus curam gerens, omnia ſecundum catholicæ veritatis regulam fieri volens, omnibus etiam prodeſſe deſiderans, ut ipſe de ſuis ſecurior efficeretur, & aliis ad ſalutem doctrina Apoſtolica præberetur cum Aldredo Eboracenſi Archiep. duo mittuntur* (Romam nempe) *in Pontificatum electi, Giſo ſcilicet ad Eccleſiam Vvellenſem, Vvalterus vero ad Herefordienſem. Qui præſente eo, cum quo venerant, Archiepiſcopo, a domino Papa munere conſecrationis ſuſcepto IN CONCILIO QUOD IN LATERANENSI PALATIO, Deo, ut credimus, tunc nutu forte convenerat, cum ceteris Patribus honorifice conſederunt. Dein tempore opportuno cum litteras Regis in medium protuliſſent, cætera, quæ eis fuerant imperata, adjiciunt. Favet votis Regiæ ſanctitatis ſummi Pontificis, totiuſque ſacri Conventus unanimis, rationabiliſque ſententia. Acceptaque S. Patris Epiſtola, nihil omnino adverſi toto illo itinere paſſi cum ſummo tripudio Regi, patriæque redduntur.*

ANNO CHRISTI 1061.

tur. Hoc autem Romanum Concilium, cui interfuit Aldredus, confundendum non eſt cum altero Concilio Romano anno 1059. celebrato. Aldredus enim exeunte tantum Decembri an. 1060. ad Eboracenſem Epiſcopatum evectus eſt, ut omnes antiqui Scriptores Anglici teſtantur. Refert poſtea Aelredus literas S. Eduardi Regis, ad Nicolaum Papam directas, quas Aldredus Romam anno 1061. detulit, & Privilegium Nicolai Papæ S. Eduardo conceſſum, quo privilegia Regibus Anglorum, ut petierat Eduardus, confirmat, & jam epiſtola illa, quam hoc privilegium cum an. 1061. & Concilio Romano ſecundo copulari debent. Neque ab hoc evellenda, & ad Synodum anni 1059. cum Baronio, aliiſque paſſim referenda Gerardi Comitis Glareoni, cæterorumque prædonum, qui Aldredum, comiteſque deprædaverant, excommunicatio, de qua Auctor Defenſionis Romanæ Eccleſiæ adverſus Regium Advocatum: *In Plenaria Synodo, Papa Nicolao præſidente, excommunicatus eſt Gerardus*. Aldredus enim, ut diximus, nonniſi ſub exitum anni Chriſti 1060. Archiepiſcopus Eboracenſis electus, & poſtea Romam a S. Eduardo miſſus. Certum itaque & indubitatum, Nicolao II. Eccleſiam Romanam adminiſtrante, duo Romana Concilia congregata eſſe, ac utrique magnum numerum Epiſcoporum interfuiſſe; cum prius anno 1059. coactum 113. Epiſcoporum fuerit; poſterius vero a laudato Defenſore *Plenarium* appelletur, quod citius quam anno 1061. indici non potuit.

AD ROMANUM CONCILIUM II.

Sub Nicolao II. papa anno 1061. habitum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi to. 1 pag. 1341.

QUamvis non ſatis conſtat utrum ea, quæ hic daturus ſum de Romano Concilio ad illud quod anno 1061. habitum eſt, Concilium pertineat, huic tamen potius, quam præcedenti anni 1059. ideo adſcribo, quod ex additamento hoc meo conſtet ſermonem eſſe de Concilio cui Gallici plures epiſcopi interfuerint, prius vero illud ex Italicis tantummodo extitiſſe ex iis, quæ ſuperſunt ſubſcriptionibus compertum eſt. Hæc vero habeo, quæ ſecundo huic Romano Concilio adjiciam. Res erat de Eccleſia quadam Credonenſi, quam ſibi aſſerebant monachi S. Albini Andegavenſis, eamque viciſſim ut ſibi debitam Vindocinenſes monachi tuebantur. Cauſa ad Burdegalenſe quoddam Concilium anno 1068. cum fuiſſet delata, coram legato apoſtolico Stephano S. R. E. cardinali, monachis S. Albini pro ſuo jure certantibus, Vitalis monachus Vindocinenſis repoſuit, cauſam illam *jam pridem in Romano ſynodo ſub venerabilis memoriæ Nicolao papa publice determinatam fuiſſe, audientibus quibuſdam Epiſcopis de Gallia ad Concil. profectis, Hugone videlicet Nivernenſi, Gualterio Meldenſi, itemque Hugone Trecenſi, atque VVlgrino Cenomanenſi, quorum tres H. ſcilicet VV. & alius H. cum adhuc viverent, & monachi S. Albini ſæpedictam calumniam iteraſſent, literas ſuas B. Turonenſi archiepiſcopo, & E. Andecavorum pontifici in teſtimonium Monachis Vindocini tranſmiſerunt, proteſtantes vidiſſe ſe, & audiſſe querelam illam juſto examine libratam coram præfato papa Nicolao in communi Concilio fuiſſe definitam*. Illa legas in actis concilii Burdegalenſis anni 1068 in Collect. Veneto Labbeana tom. XII. co. 170.

SYNODUS CADOMENSIS

Ex Beſſin Concil. Rotom. p. 48.

Epiſcoporum, Abbatum, ac Procerum totius Normanniæ, juſſu Guillelmi II. Normannorum Ducis, ſtatuendæ publicæ utilitati tum eccleſiaſticæ tum ſæculari inſtituta anno 1061.

Synodi hujus meminerunt ex recentioribus Molineus in Guillelmo Conqueſtore, Carolus Boreviller in ſuis de Cadomenſis Academiæ ac urbis antiquitatibus, ex veteribus monumentis, ac ſcribit Guillelmum Ducem celebrem apud Cadomum habuiſſe conventum Epiſcoporum, Abbatum, totiuſque Provinciæ Optimatum: ubi de rapinis ac de populationibus compeſcendis, quæ ob præteritorum bellorum turbas ac ſævitiam & Principis abſentiam in ea graſſabantur, tum de pace ac ſecuritate publica conſtituenda actum. Hujus etiam Concilii meminit Mabillonius Annal. Bened. tom. 4. p. 484. ex charta Pratellenſis monaſterii. Pauca quæ ſuperſunt decreta collegit Molineus in Guillelmo II. ad an. 1061.

I.

UT Abbates, aliique Prælati [1] ruri commorantes in urbes monaſteriis vicinas ſe conferrent, ne cum publica offenſione huc illueque vagari viderentur.

II.

Ut quotidie [2] ſerni ſigni pulſu ad preces Deo fundendas quiſque invitaretur, atque occluſis foribus domorum, ultra vagari amplius vetitum admoneretur.

III.

Ut [3] deinceps adverſus fures, ſicarios, alioſque id genus nebulones, aut criminum reos, juxta legum placita animadverteretur, ac ſtatutas legibus pœnas luerent criminum poſtulati & convicti.

Hæc & alia multa communi omnium voto conſtituta ante conventus generalis dimiſſionem juraverunt ſinguli amuſſim pro civili ſervaturos, & ut

(1) Concil. Arelat. V. an. 554. Can. 3. (2) Id primum a Guill. Angl. rege & Norm. Duce ſtatutum, ut furtis nocturnis caveretur. Veſpertinus autem ille ſigni pulſus vocabatur ignitegium. (3) Ita Piſtenſes ſynodi, & Regum Capitularia.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1063.

& ut a ſubditis axcutiooi mandarentur quanto-cius curaturos polliciti ſont. Qui qnaotalibet locorum intercapedine a ſe invicam diſſiti eſſent, quaſi urbis unius concives ſub Principe ſuo, non-ſecus ac ſub amantiſſimo patra-familias victuros invicem ſpopondetunt.

VITA ET EPISTOLÆ

ALEXANDRI PAPÆ II.

Alexander quando & a quibus pontifex electus.

ALexandes, patria Mediolanenſis, epiſcopus Lucenſis, antaa Anſelmus nuncupatus, poſt tres menſea intarregni, a cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ legitimo ritu pontifax Romanus hujus nominis ſacuodus electus aſt, anno Chriſti 1061. tempore regnantis Henrici IV. Cum obitus Nicolai papæ innotuiſſet, comites Tuſculani, & Galeriani, aliique Romani proceres, propter fœdus cum Normannis initum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus inſenſi, habita pſeudoſynodo Baſileenſi, comitem quemdam Galeriæ deputarunt, qui corooam auream, & inſignem patriciatus titulum, ad segem Henricum deferens, pro Romano pontifice ex Longobardia aligendo ſolicitaret. Cardinales, circumventiona eorum cognita, idem præſtiterunt, & ad aumdem regem, Stephanum cardinalem presbyterum, qnondam Cluniacanſis cœnobii monachum, ablegarunt. Qui ;cum, sagiis miniſtris obſtantibus, contra jus gantium ad colloqnium regis non admitteretur: sediit ad ſuos, quidqua ſibi eveniſſet coram omnibus axpoſuit. Facta salationa, circa Kalendas Octubris cardinales pontificem alegesunt, non quem vellent, ſed quem regi gratum fore putabant: nimirum Anſelmum patria Mediolananiem, epiſcopum Lucenſem, regis familiarem, aulæqua tegiæ quaſi alumnum & domeſtiaum. Sed quid accidit? Audita electione Anſelmi, quæ inſcia & inconſulto rege contigiſſet, conclamata aſt ab omnibus in aula regis injuria regi illata. Hortatu argo Guiberti Parmenſis cancellarii, duo epiſcopi publico concubinatu inſamati, cum Gerardo illo Galeriæ comite & sacrilego prædone, qoem Nicolaus io Romano concilio excommunicaverat, ipſo feſtu Simonis & Judæ convenientes, Cadalouin Parmenſem epiſcopum jam antea axcommunicatum elegerunt, novumqua ſchiſma concitarunt. Petrus Damiani ſchiſmaticom per litteras increpavit, ſed tantum abeſt ut homo peſtilans litteris Petri exterritus ceſſaret, ut etiam ipſe turpiſſimus turpiſſime viveret, aliiſque turpiter viventibus conniveret. Cumque ea re incontinentium clericorum omnium animos ſibi conciliaret, libidinique frena laxaret, dicti ſunt Cadaloitæ, qui antea Nicolaitæ dicebantur.

Per Cadaloum Parmenſem epiſcopum, a pſeudopapam novum ſchiſma exoritur.

Alexander Hildebrandum, ſtatura quidem parvum, ſed viribus ingenii & gratia Spiritus ſancti admirabilem, ex archidiacono creavit cancellarium, cui univerſæ Romanæ eccleſiæ adminiſtratio ex ufficio committeretor. Cadalous corruptis auro proceribus Urbis, Romam armata manu ingredi tentavit: ſed repulſus, magna ſui confuſione ad propria revertit. Cumque hæc omnia fierent ſtudio, inſtinctu, & opera iſtius Guiberti principis, quem imperatrix cancellarium fecerat: ſingulari Dei conſilio accidit, ut ſancto Annoni Coloniensi archiepiſcopo (qui Henricum regem puerum jam annorum decam a matre Agneta imperatrice ſubduxerat, blanditiiſqua delinitum, cæterorumqua Germaniæ principum obſequio frequentatum & cultum, educandum retinuerat) regis cuſtodia & regni adminiſtratio, habitis daſupat comitiis, demandaretur. Hanc poteſtatam conſecutus, ad res eccleſiæ componendas, atque ſchiſma novum plane extirpandum, ſcontulit ſe in Italiam, & Romam uſque pervenit. Inda in Germaniam reverſus, hortatu Petri Damiaoi, in præſentia regis, epiſcoporum Germaniæ & Italiæ ſynodum convocavit: qua, poſt diſputationem inter Romanæ eccleſiæ deſenſorem & advocatum regium habitam, omnium acclamationa Cadalous pſeudopontifex eſt damnatus, Alexandri autem electio comprobata. Quod cum patres Mantuani concilii, cui Anno Colonienſis legatione regis nomine functus interfuerat, ſua ſententia confirmaſſent, & ſchiſmaticus ſecundo Urbem inſeliciter expugnara tentaſſet: tandem pſeudopontifex a ſchiſmate recadens, petita & obtenta venia ab Alexandro, paucis poſt diebus malam mortem incurrit. Auguſta, quæ neſariæ Cadaloi promotioni faverat, pœnitantiam actura Romam venit ad limina apoſtolorum: ſeque non tantum imperio, verum etiam ſæculari cura & honora totam abdicavit.

Cadalous ſchiſmaticus labefactus Roma.

S. Annoni adminiſtratio regni committitur.

Alexandri electio confirmatur, Cadaloi repellatur.

Obitus Cadaloi ſchiſmatici.

Alexander pontifex ſedem apoſtolicam quiete adeptus, legationem miſit ad Eduardum regem Angliæ pro Wulſtano Wigornienſis eccleſiæ epiſcopo eligendo. Petrum Damiani ablegavit in Gallias propter anguſtias, quibus Cluniacenſes monachi aſſligebantur, eumdem miſit Florentiam ad ſchiſma ibidem conflatum denuo componendum.

Res ſub Alexandro geſtæ.

Hæraſim Nicolaitarum, qui clericorum incontinentium conjugia pertinaciter deſendebant, per Damianum conſutavit & eradicavit. Inceſtuoſorum vero hæreſim, quæ auctoritate Juſtiniani imperatoris aſſerebat, eadem ratione qua in ſucceſſionibus numerandos eſſe gradus conſanguinitatis, non tantum per epiſtolam Petri Damiani, verum etiam duobus pluribuſque Romæ habitis conciliis impugnavit. Contra novos hæreticos hoc tempora emergentes, qui docebant epiſcopatus a principibus laicis abſque crimine ſimoniæ licite emi poſſe, quoſque Petrus Damiani ſcriptis ſuis graviter inſectatus eſt, decretum edidit, quo omnis beneficii eccleſiaſtici venditionem & emptionem interdixit.

Hereſes ſub Alexandro.

Per Godefridum Tuſciæ marchionem, Romanam eccleſiam liberavit a Normannis: cum jam Richardus Normannorum princeps Aquinum uſque victor perveniſſet, Urbem proxime invaſurus, ut a pontifice imperatoris inſigne conſequi poſſet. Ad Guilielmum comitem Normanniæ, quem Edvvardus, virgo virginem habens uxorem Editham, nulla prole relicta, ſucceſſorem regni conſtituerat, miſit vexillum, ut Haroldum tyrannum, Angliæ regnum occupantem, poſt obitum ſancti Edvvardi regis expelleret, atque ut legitimus ſucceſſor eodem regno potiretur. Pro componendis ſeditionibus per ſimoniacos & fornica

Romanam eccleſiam a Normannis liberavit.

Edvvardus rex virgo virginem uxorem reliquit.

nicarios clericos exortis, legationem miſit ad Mediolanenſes. Decreta auctoritate apoſtolica ipſis praſcripta infra ſubjunguntur. A Guilielmo comite Burgundiæ, & compluribus Francorum nobilibus, pro defendenda Romana eccleſia, quoties opus erat, juratam promiſſionem accepit. Uſum mitræ, laicis hactenus inconceſſum, Uratiſlao duci Bohemorum conceſſit. Henricum regem, qui juvenili furore Bertam conjugem repudiare parabat, per Petrum Damiani apoſtolica legatione a propoſito revocavit. Argentinenſem epiſcopum, Guarnerum nomine, ob crimen ſimoniæ epiſcopatu privavit. Cum Moguntino & Bambergenſi de ſimoniæ crimine accuſatis ſanctum Annonem ad ſe venientem, & pro reis epiſcopis intercedentem, honorifica excepit, brachio ſancti Cæſarii donavit: ejuſque favore citra munerum acceptionem, ut cum injuria poni ſicts ſuſpicatur Lambertus, prædictos abſolvit. Per legatos a latere ſuo in Angliam miſſos in concilio Wintonienſi Stigandum Cantuarienſis eccleſiæ invaſorem depoſuit: Lanfranco eidem ſubrogato duplex pallium conceſſit. Petrum Anagninæ civitatis epiſcopum, ad Michaelem VII. Orientis imperatorem, apocriſiarium miſit, unde eumdem imperatorem cum Romana eccleſia communione conjunctum fuiſſe aperte colligitur. Baſilicam ſancti Benedicti in monaſterio Caſſinenſi ipſe in præſentia omnium cardinalium dedicavit. Henricum regem, quem propter ſimoniacas abbatiarum & epiſcopatuum nundinationes, aliaque plura delicta, Saxones & principes imperii apud pontificem accuſaverant, quemque ſanctus Anno, abdicata hanc ob cauſam regni cura & adminiſtratione, ab impietate & ſacrilegiis apud eumdem pontificem graphice deſcripſerat, per litteras Romam citavit: verum morte præventus, cauſam regis, ſucceſſori dijudicandam reliquit. Mortuus eſt pontifex miraculoſa dæmonis expulſione, & claudi hominis cura celeberrimus, Romæ, decimo Kalendas Maii, anno 1072. cum ſediſſet annos undecim, menſes ſex, & dies vigintiduos.

Alexander miraculis clarus quando obierit.

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ II.

AD MEDIOLANENSES CONTERRANEOS SUOS.

Excitat eos ad virtutum exercitia.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Mediolanenſibus clero, & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIvini judicii diſpoſitione proviſum eſt, ut Mediolanenſis eccleſiæ filius, & Ambroſianis uberibus ſublactatus, ad ſamulatum apoſtolicæ ſedis indignus aſcenderem, ac matri omnium eccleſiarum paſtoralis curæ ſolicitudine deſervirem. Unde cum totius univerſalis eccleſiæ cura nobis non levis incumbat, propenſius circa vos ipſa natura nos provocat eſſe pervigiles: ut unde nos conſtat originis duxiſſe primordium, ibi etiam majoris ad æternam ſalutem habeamus ſolicitudinis incrementum. Nam & ignis ea primum ligna conflagrat, ex quibus oritur: & fons ante omnia illas terræ venas infundit, ex quibus profluens derivatur. Unde vos, dilectiſſimi, internæ dilectionis ſtudio cohortans, rogo, ut ad cælum ſe veſter ſpiritus erigat, deceptoria terrenarum rerum & caduca lucra contemnat, ab amore cœnoſi hujus mundi ſe prudenter expediat, ad creatoris ſui deſiderium medullitus inardeſcat. Eſtis enim, ſicut beatus dicit apoſtolus, gens ſancta, populus acquiſitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit ad admirabile lumen ſuum. Quibus ergo hereditas incontaminata, immarceſcibilis, conſervatur in cælis: abſit ut eorum mens per amorem rebus ſit involuta terrenis. *1. Petr. 2.*

Plane, quia etiam vulgaribus loquimur, vulgatum ſcripturæ teſtimonium libentius exhibemus. Memeto te itaque, fratres mei, quod in oratione dominica dicitis: *Pater noſter, qui es in cælis.* Quem itaque patrem vocamus, ad ejus hereditatem tota mentis concupiſcentia feſtinare debemus. *Matth. 6.* De terrena porro hereditate ſcriptum eſt: *Hereditas, ad quam in principio feſtinatur, in noviſſimo benedictione carebit.* *Prov. 20.* Cur ergo, cum dicimus, *Pater noſter*, præſto ſubjungimus, *Qui es in cælis*, & non potius, qui es in terris, videlicet quæ nobis notiores ſunt: ſive, qui es in aquis, aut in abyſſis, cum ubique Deus ſit, nihilque ab ejus præſentia vacuum ſit? ſed cum dicimus, *Pater noſter*, idcirco addimus, *Qui es in cælis*, ut ad illam cæleſtem hereditatem ſeſe noſter animus erigat, atque in tam ſublime germen adſcitus, ut ſit heres Dei, terrena quælibet ignobiliter non requirat. Enim vero pater fidei Abraham plures habuit filios: ſed ſolus ille nobilis, qui fuit uxoris; qui vero ex concubinarum ſunt ignobilitate ſuſcepti, paternæ hereditaria ſucceſſione leguntur excluſi. Porro autem, dum eos aluit Abraham, omnes dicebantur filii Abraham: at vero cum teſtamentum venit, qui eſſet legitimus heres, qui fieri deberet exheres, patenter oſtendit. Nam ſcriptura teſtante, dedit Abraham omnem hereditatem filio ſuo Iſaac: filiis autem concubinarum dedit munera, & ſegregavit eos a filio ſuo Iſaac. *Gen. 25.*

Ecce itaque omnes dicebantur filii, ſed non omnes hereditatis paternæ ſunt jura ſortiti. Sic profecto fratres quamplures ſunt hodie Chriſtianæ profeſſionis titulo decorati, qui videlicet in Chriſti hereditate nequaquam merentur adſcribi: & nune quidem paterno vocabulo gloriantur, ſed nequaquam ad hereditanda paterna bona perveniunt, quia velut ſpurii, non cæleſtia, ſed terrena ignobiliter concupiſcunt. Vos autem, dilectiſſimi, membra mea, viſcera animæ meæ, ſic ſatagite per viam mandati cæleſtis incedere, ut mens noſtra merito ſemper debeat de ſancta conſanguineorum ſuorum converſione gaudere. Speramus autem in eo, qui de Virgine dignatus eſt naſci, quia noſtri miniſterii tempore ſancta clericorum caſtitas exaltabitur, & incontinentium luxuria cum cæteris hæreſibus confundetur. Omnipotens Deus, dilectiſſimi fratres mei, ab omni vos pravitate cuſtodiat, & per juſtitiæ ſemitam ad cæleſtia vos regna perducat.

Caſtitatem clericorum ſuadet.

EP. II. AD HARALDUM NORVEGIÆ REGEM.

Hortatur eum ad obediendum Adalberto Hamburgenſi archiepiſcopo.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei Heraldo Nortmannorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia adhuc rudes in fide exiſtitis, & in eccleſiaſtica diſciplina quodammodo claudicatis: oportet nos, quibus totius eccleſiæ eſt commiſ-

miſſum regimen, divinis admonitionibus vos frequentius viſitare. Sed quia ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus: ſciatis nos * Alberto Bremenſi archiepiſcopo vicario noſtro hæc firmiter commiſiſſe. Prædictus itaque archiepiſcopus legatus noſter ſuis nobis eſt conqueſtus epiſtolis, quod epiſcopi veſtræ provinciæ, aut non ſunt conſecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia quæ ſuæ eccleſiæ ſibique data ſunt, in Anglia, vel in Gallia peſſime ſunt ordinati. Unde ex auctoritate apoſtolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut ſicuti apoſtolicæ ſedi reverentiam ſubjectionis debetis exhibere, ita præfatam venerabili archiepiſcopo vicario noſtro, & vice noſtra fungenti, vos veſtrique epiſcopi impendatis, &c.

* Adalberto.

III. EPISTOLÆ AD SUENONEM REGEM DANORUM FRAGMENTUM.

Exigit cenſum a Suenone Danorum rege, quem majores ejus perſolvere conſueverunt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei Suenoni regi Danorum.

QUapropter prudentiam tuam admonemus, ut cenſum regni tui, quem prædeceſſores tui ſanctæ apoſtolicæ eccleſiæ perſolvere ſoliti ſunt, nobis & ſucceſſoribus noſtris tranſmittere ſtudeat: ita tamen, ut non ſicut oblatio in altari ponatur, ſed, ut ſupra diximus, tam nobis, quam ſucceſſoribus noſtris, ut certius approbetur, præſentialiter offeratur.

IV. AD PETRUM DALMATIÆ & Sclavoniæ Archiepiſcopum.

Miſſo illi pallio, ejuſdem officio graviter incumbere hortatur.

Alexander ſervus ſervorum Dei Petro venerabili archiepiſcopo Diocleenſis atque Antibarenſis eccleſiæ ſalutem perpetuam in Christo.

G. C. *Nonnulla emendavimus ex ep. II. Leonis VII. ex qua, multa in hanc translata ſunt.*

SI paſtores ovium ſole geluque pro gregis ſui D cuſtodia die ac nocte intenti ſunt, & ut ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus deficiat, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant: quanto ſudore, quantaque cura debemus eſſe pervigiles nos, qui paſtores animarum eſſe dicimur? Attendamus igitur ut ſulceptum officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ovium non ceſſemus: ne in die divini examinis pro deſidia noſtra ante ſummum paſtorem negligentiæ nos reatus excruciet, unde modo honoris reverentia inter cæteros ſublimiores judicamur. Igitur, dilectiſſime frater, petitionibus tuis juſtis annuentes, apoſtolica auctoritate decernimus, ut per hujus privilegii noſtri paginam ſic ſanctiſſimam Diocleenſem eccleſiam cum omnibus ſuis E pertinentiis, Antibarenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Ctaterenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Palecbienſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Suatinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Scodrienſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Dinnaſtinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Polatinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Serbienſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, Bolonienſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, Tibuenſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, monaſteria quoque tam Latinorum, quam

A Græcorum, ſive Slavorum cures: ut ſcias & hæc omnia unam eccleſiam eſſe, teque omnibus prædictis locis epiſcopali regimine præeſſe.

Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad Miſſarum ſolemnia celebranda, ſicut anteceſſoribus tuis conceſſum eſt, concedimus: videlicet in natali domini, epiphania, cœna domini, paſcha, aſcenſione, pentecoſte, in natali ſancti Joannis Baptiſtæ, natali apoſtolorum Petri & Pauli, & quatuor feſtivitatibus ſanctæ Mariæ, ſcilicet nativitate, annuntiatione, purificatione, aſſumptione, & duobus feſtis ſancti Angeli, ſic pro natalitiis quoque duodecim apoſtolorum, natali ſancti Gregorii, & ſanctorum Sergii & Bacchi, & feſtivitate omnium ſanctorum, atque natali tuo, &

B quoties ordinationem vel conſecrationem eccleſiarum celebramus. Hortamur itaque caritatem tuam, ut mores vitæ tuæ tanto honori conveniant: quatenus, auctore Deo, exemplis verbiſque poſſis eſſe conſpicuus. Vita igitur tua ſiniis tuis ſit regula, ut ſi quæ fortitudo in illis deprehenditur, in ea dirigatur. Cor ergo tuum neque proſpera, quæ corporaliter hic blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant: ſed quidquid illud fuerit, virtutis puritate devincat.

Nullum apud te locum ira, odium, nullum furor indiſcretus inveniat. Sacræ benedictionis tuæ, juſtique judicii opus, nulla venalitatis interventio commaculet. Sit in te & boni paſtoris dulcedo, ſit & judicis ſevera diſtrictio: unum ſci-

C licet, quod innocenter viventes foveat; aliud quod inquietos a pravitate compeſcat. Miſericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibe. Oppreſſis defenſio tua ſubveniat, opprimentibus modeſta ratio contradicat. Nullius faciem contra juſtitiam accipias, nullum quærentem juſta deſpicias. Cuſtodia in te æquitatis excellat: ut nec dives potentia ſua aliquid apud vos extra viam ſuadeat rationis audere; nec pauperem de ſe ſua faciat humilitas deſperare: quatenus, Deo miſerante, talis poſſis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit, dicens: *Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*. Sed his omnibus uti ſalubriter poteris, ſi caritatem magiſtram habueris: quam qui ſecutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. 1. Tim. 3.

D Ecce, frater cariſſime, inter multa alia, iſta ſunt ſacerdotii, iſta ſunt pallii ornamenta: quæ ſi ſtudioſe obſervaveris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Crux etiam ante te, ſicut ante prædeceſſores tuos per Dalmatiam & Slavoniam ubique geratur. Archiepiſcopatum quoque eccleſiæ tuæ, juxta formam ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum, a quorum auctoritate non debes aberrare, concedimus & confirmamus. Sancta Trinitas gratia ſuæ protectionis fraternitatem tuam circumdet, atque in timoris ſui vos viam dirigat: ut poſt hujus vitæ amaritudinem, ad æternam poſſis ſimul dulcedinem pervenire. Bene valete.

E Subjacet his ſigillum, nempe circulus quadrificus, in formam crucis, cum nomine ejuſdem pontificis Alexandri papæ II. circumcirca ejuſmodi habens inſcriptionem.

† *Exaltavit me Deus in virtute brachii ſui.*

Poſt ſigillum iſta ſubjicitur ſubſcriptio poſt notam temporis.

Pontificatus domini Alexandri II. papæ an. II. indictione * duodecima. Datum Romæ decimo quinto Kalendas Aprilis.

* Pro, quintadecima. H

V. SY-

V. SYNODICA AD OMNES EPISCOPOS.

De rebus in concilio Romano geſtis.

Alexander ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero, & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIgilantia univerſalis, *&c. Extat infra in concilio Romano primo.*

VI. AD GERVASIUM ARCHIEPISCOPUM REMENSEM.

De Cadaloi pſeudopontificis vinculis; & de ſimoniacis extirpandis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo confratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIſis fraternitatis tuæ litteris, evidenter intelleximus, eam matri ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſinceram compaſſionem exhibere, ipſamque, ſi facultas daretur, præſentia corporis velle viſitare. Et quia ſollicitudinem tuam ejuſdem proſperitate lætari, quemadmodum de infortunio contriſtari, non dubitamus: annuntiamus tibi, divina ſuffragante clementia, Cadaloi præſumptionem extollentem ſe adverſus apoſtolicam ſedem, tanto amplius ad majorem ſui ignominiam devenisse, quanto ipſe ſperaverat altioris ſuperbiæ culmen aſcendiſſe. Siquidem proprii nominis etymologiam evidenter intelligens, ad raparandam pecuniam in periculum capitis ſui a fautoribus ſuis diſtributam, cujuſdam turris præſidio gemebundus ſervatur.

Unde per miſericordiam Dei ſperamus nullo modo poſſe evadere, donec quidquid contra ſanctum Petrum nequitia ſua præſumpſit, ſatisfecerit digna emendatione. Quod igitur ſimoniacæ hæreſeos peſtem, quæ in partibus illis vires adhuc obtinet ejus dolo, velle inſequi ſignificaſti: non parum devotionis tuæ ſtudio congaudemus. In quo nimirum adeo ſpecialem dilectionem a nobis & filiis ſanctæ Romanæ eccleſiæ promeruiſti, ut a nonnullis te odio habentibus, odium nobis evidentibus indiciis exhiberi declaretur. Super Aurelianenſem denique, qui ſimoniace epiſcopatum obtinuiſſe, & inde perjurium tribus aliis ſibi adhibitis incurriſſe probatur, ſententiam dare archiepiſcopum Senonenſem litteris noſtris admonuimus: quem nimirum, ut cum ipſo convenias, & negotium illud pariter agas, apoſtolica auctoritate hortamur. Abbatem quoque ſancti Medardi jam pridem excommunicationis vinculo innodatum, omnibus modis operam dare ſtudeas, ut de abbatia, quam injuſte retinet, ejiciatur, & alter digne & canonice ſubſtituatur.

Cætera vero quæ in litteris tuis continentur, ad præſens diſtulimus: præſertim cum in præſentia tui, quam deſideramus videre, id melius fieri exiſtimamus: non enim panis secuti, neque arbor cultro ſuccidi ſolet. De cauſa autem Amelrici iterum & iterum te admonemus, ut quod in apertis litteris noſtris continetur, omni ſtudio omnique ſollicitudine peragas.

CONSTITUTIONES QUAS LEGATI

ſedis apoſtolicæ Mediolanenſibus obſervandas præceperunt.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ab incarnatione domini noſtri Jeſu Chriſti MLXVII. *pontificatus vero domni Alexandri II. papæ ſexto, indictione quinta, die primo menſis Auguſti, actum feliciter Mediolani.*

Præſcriptæ leges ſervandæ Mediolanenſi eccleſiæ.

CUm conſtet, fratres cariſſimi, omne genus hominum ſub primi parentis prævaricatione ortum, ex radice carnis peccati trahere contagia culpæ, eamque propter hoc pœnam ſuſtinere vindictæ, ut miſeriis multis repletum, ſibique ipſi grave & ingratum, nunquam in eodem valeat permanere ſtatu: ut quia factori ſuo noluit obedire, ex pœna peccati cogatur mutabilitatis ſuæ miſerias tolerare; ita ut nec animo virtutis ſtabilitatem, nec corpore ſtatus tenens qualitatem, in diverſa vitiorum monſtra erumpat, & præceps ad æternæ mortis interitum currat: immenſa Dei bonitas humanam naturam ſic vitiatam, & a ſe per mandatorum ejus tranſgreſſionem multifariam elongatam non deſeruit; ſed labentem quotidie erigit, fugientem revocat, nexibus amoris multiplicium beneficiorum ſibi ligat. Sed nec ſic in voluntate ipſius permanenti, vel mandatis ejus adhærenti leges edixit, canoneſque Spiritu ſancto dictavit, modos conſtituit quibus debeat anima compeſci, & in bonis enutriri. Quorum omnium caput, ſummumque apicem, Romanam, cui per beatum Petrum non ſolum terram, ſed ipſos cælos ligandos ac ſolvendos dedit, conſtituit eccleſiam: ut quidquid ubique eccleſiarum pravitatis reperitur, dum ibi non poterit, ab ea quaſi ab origine & magiſtra omnium corrigatur.

Quapropter dilectionem veſtram hortor, & per Chriſtum rogans obteſtor, ne erubeſcat quiſquam malum emendare, quod non erubuit ante Dei oculos perpetrare. Quia igitur in hac ſancta Mediolanenſi eccleſia, quorumdam pravorum clericorum ac laicorum ſtatu, vel neglectu, in multis divinæ legis deſuevit regula, unde in hac præclara urbe pernicioſa inter juſtitiæ, ut videbatur, fautores, & malitiæ defenſores orta ſeditio, ac mortifera in omnem intus & extra populum diſſeminata diſcordia, ad animarum interitum: qualiter per boni Jeſu amatoris hominum miſericordiam, & per nos qualeſcumque apoſtolicæ ſedis legatos, noſtramque pervigilem operam, ſeditio in quietem, diſcordia in pacem, perverſitas reducta ſit in rectitudinem, ſcripturæ titulis annotamus: ut, juvante domino, pacem firmam, & canonicæ rectitudinis normam, in hac ſancta eccleſia in perpetuum ſtabiliamus. Quia itaque per confratrem noſtrum dominum Petrum Oſtienſem epiſcopum, reverendæ ſanctitatis virum, quædam ſunt olim in hac urbe correcta: non opus eſt ea, vel præteritas lites omnibus notas, replicare: ſed quæ nunc ſunt canonica diſciplina a nobis ſtatuta, ad futurorum memoriam litteris exarare.

Contra ſimoniacos.

Apoſtolica igitur auctoritate fulti, ex parte omnipotentis Dei, & apoſtolorum principis Petri, glorioſique confeſſoris Chriſti Ambroſii, ſtatuentes præcipimus, ac per virtutem Spiritus ſancti, qui eſt peccatorum remiſſio, interdicimus, non nova præcipientes, ſed antiqua reformantes, ut nullus in univerſa hujus eccleſiæ parochia monachus abbas per pretium quocumque modo conventum accipiat, canonicus etiam, nec niſi gratis, nec ullo alio modo ordinetur. Ex nulla quo-

quoque eccleſiaſtici ordinis benedictione, vel ex eccleſiarum conſecrationibus, vel chriſmatis datione, quidquam muneris a quoquam per aliquam conventionem detur aut accipiatur.

Contra clericos fornicantes.

Presbyter etiam, diaconus, ac ſubdiaconus, feminam ad fornicandum palam retinens, donec in culpa manſerit, nec officium faciat, nec eccleſiæ beneficium habeat. Qui vero non retinet, & eventu ex humana conditione ceciderit: poſtquam manifeſtum veraciter fuerit, ſuſpendatur ab officio tantum, donec per pœnitentiam ſatisfecerit.

Statuimus inſuper neminem prædictorum graduum clericum ex ſuſpicione damnari; ita ut nec officio careat, nec beneficio, niſi ipſe forte confeſſus, vel per idoneos teſtes veraciter ſit convictus. Ne autem lædendi eos aliqua occaſio pro relictis feminis eorum fiat:

Statuimus ut cum illis in una domo non maneant, nec manducent, nec bibant, nec ſine tribus vel duobus idoneis teſtibus ſimul loquantur: & hæc ſervantes, nullam pro eis calumniam patiantur: ipſi vero juxta eccleſias, ſi fieri poteſt, habitare cogantur. Qualiter vero quiſque eorum pro ordinum inæqualitate, vel culpæ varietate, officium ac beneficium perdat; ideo ſcribimus, quia cuncta eccleſiaſtica officia in ſtatus ſui dignitate conſiſtere volumus, & nullum clericorum pro cujuſquam peccati culpa, vel officii ſui aliqua in Deum offenſa, in judicio laicorum amodo eſſe permittimus, ſed modis omnibus in perpetuum prohibemus.

Si quis autem laicus cujuſque ordinis, præſcriptorum graduum clericos in poteſtate ſua habet, cum primum ſciverit in veritate, aliquem ex eis vel feminam, ſicut dictum eſt, retinere: vel in fornicationis crimen caſu cecidiſſe: ſtatim per ſe vel per ſuum nuntium hoc ſtudeat indicare archiepiſcopo, & hujus eccleſiæ ordinariis, quibus cura iſta commiſſa fuerit. Si ipſe, aut ipſi, illi admodum ſcilicet in culpa obdurato vel accidentaliter lapſo interdixerint, ut dignum eſt, officium: ipſe laicus poſtmodum interdicat obdurato tantum officio. Si vero archiepiſcopus, vel ſui ordinarii, poſtquam audierint, hoc neglexerint: ipſe laicus, quicumque ſit, ex tunc in ſua poteſtate, nec officium facere, nec beneficium alicui ex illis permittat tenere, donec culpam deſerat, & digne domino per pœnitentiam ſatisfaciat.

Suppleat laicus neglectum quod eſt ab archiepiſcopo.

Præcipimus et illud beneficium, quod cuiquam clericorum aufertur, nullus laicus in ſuum uſum vel lucrum accipiat, nec alicui ſuorum tribuat: ſed ad ipſius eccleſiæ, vel miniſtrantium illi opus & utilitatem ſervetur, aut expendatur, donec vel ipſe, ſi dignus fuerit, reconcilietur, vel alter loco ejus conſtituatur.

Hoc etiam conſtituimus, & firmiter contradicimus, ut nullus laicus alicui ex illis qui forte lapſi fuerint, ullam in prædiolis, ſi habet, aut in aliquibus bonis ſuis, vel ſæculari, ſi forſan fuerit, beneficio, violentiam inferat, nihilque de ſuis niſi eccleſiaſticum beneficium prædicto modo tollat.

Similiter quoque, ut nullus laicus a cujuſquam ordinis clerico in gradu aliquo eccleſiaſtico benedicendo quidquam muneris exigat vel accipiat, ne cum Simone mago particeps fiat.

Illud autem quod ſpeciali devotione eſt dignum, inviolabili conſtitutione judicamus fore in perpetuum firmum: ut hujus glorioſæ ſedis antiſtes, qui nunc eſt, vel quicumque deinceps fuerit, ſemel aut bis, ſi poſſe fuerit ſibi, per omnes plebes, quicumque eas teneat, ad conſignandum, & Chriſtianitatem ſecundum Canones perquirendum vadat: nulluſque laicus aut clericus in hoc ei reſiſtat, ſed devote ei in his quæ domini ſunt obediat & miniſtret. Integram quoque habeat in omnem ſuum clerum canonice judicandi ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate, quam extra, per omnes plebes & capellas: ut dum clerici fuerint a ſæcularis judicii infeſtatione ſecuri, in divina ſervitute, & canonum auctoritate conſiſtant quieti, & archiepiſcopo ſuo obediant devoti.

Illos autem omnes clericos & laicos, qui contra ſimoniacos & incontinentes clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darent, juraverunt, & per hoc incendia, deprædationes, ſanguinum effuſiones, multaſque injuſtas violentias fecerunt, omnimodo prohibemus ne hæc ulterius faciant: ſed ſemetipſos cuſtodiendo, & pro his qui ea non ſervant, archiepiſcopo ſuo & ordinariis hujus eccleſiæ, ſuffraganeiſque epiſcopis, quod canonicum eſt ſuggerendo, & cum bono animo ſupplicando; in his operam tribuant, hoc eſt, ſtudium habeant. Et nulla alicujus damni vel dedecoris, quod pro hujus placiti cauſa alicui illatum eſt, ex aliqua parte amodo repetitio fiat, aut odium maneat: ſed pax Chriſti, quæ ſuperat omnem ſenſum, corda veſtra poſſideat.

Ad hæc igitur omnia conſervanda, & perenniter ſtabilienda, quia aliquando nonnullos magis mundana quam æterna pœna a malo retrahit, & ad bonum compellit: ſi quis ex his omnibus, qui pro officio & poteſtate eccleſiaſtica vel mundana hæc agere debet, & poteſt ea ſtudioſe & fideliter perficere, ſicut præmiſſum eſt, neglexerit aut noluerit: archiepiſcopus quidem, de ſuo centum libras denariorum perſolvat, & ſi contempſerit, donec emendet, proprio officio abſtineat; clericus autem vel laicus, pro ordinis ac dignitatis ſuæ qualitate ac poteſtate tali mulctetur damno, ut ſi quidem de ordine capitaneorum fuerit, viginti denariorum libras, vaſſorum autem decem, negotiatorum quinque, reliquorum vero pro qualitate & poſſibilitate componat ad utilitatem hujus ſanctæ matris eccleſiæ: & ſicut pro treuga Dei fracta per decem tot civitates riſcattum faciat.

Si quis itaque (quod non optamus, & Dominus avertat) hæc non obſervaverit, & tranſgreſſor factus, ſicut ſtatutum eſt, emendare contempſerit: incurrat æternæ maledictionis & anathematis vinculum, & cum Dathan & Abiron præſens, atque cum Juda traditore, Pilato & Caipha, æternum ſubeat interitum, niſi reſipiſcat, & digne ſatisfaciat. Omnipotens Deus, dulciſſimi fratres & filii, precibus beatiſſimi apoſtolorum principis Petri, & glorioſiſſimi conſortis ſui Ambroſii, ab his omnibus malis vos cuſtodiat: & in bonorum obſervantia corda veſtra & corpora ita dirigat, ut ad promiſſam vobis æternæ beatitudinis hereditatem pervenire concedat. Amen.

Ego Mainardus Dei gratia Silvæ candidæ dictus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, huic conſtitutionis paginæ a me factæ ſubſcripſi.

Ego Joannes ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis presbyter, atque ejuſdem legatus, huic conſtitutioni ſubſcripſi.

VII. AD EPISCOPOS DANIÆ.

Pro ſynodo celebranda.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis in regno Danorum conſtitutis, apoſtolicæ ſedi & noſtro vicario obedientibus, ſalutem & & apoſtolicam benedictionem.

HAmburgenſis epiſcopus, venerabilis vicarius noſter, litteris & legatis ſuis conqueſtus eſt, quod quidam Edberius Farienſis epiſcopus, multis criminibus involutus, ad ſynodum ſuam per triennium vocatus, venire contempſit. Quod quia conſilio quorumdam veſtrorum dicitur eſſe factum: mandamus, & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut ab hujuſmodi recedatis omnino conſilio, eumque ad audientiam prædicti fratris noſtri ire admoneatis: quatenus poſt factam examinationem canonice judicetur. *Et alia quibus ibi præcipitur ut ei obediant, & ſatisfactionem exhibeant.*

VIII. AD WILIELMUM REGEM ANGLORUM.

Pro exactione denarii ſancti Petri.

Idem Alexander Vvilielmo regi Anglorum.

Fragmentum.

NOvit prudentia tua Anglorum regnum, ex quo nomen Chriſti ibi clarificatum eſt, ſub apoſtolorum principis manu & tutela extitiſſe: donec quidam, membra mali capitis effecti, zelantes ſuperbiam patris ſui ſatanæ pactum Dei abjecerunt, & Anglorum populum a via veritatis averterunt. *Et paulo poſt*: Nam, ut bene noſti, donec Angli fideles erant, piæ devotionis reſpectu ad cognitionem religionis annuam penſionem apoſtolicæ ſedi exhibebant, ex qua pars Romano pontifici, pars eccleſiæ ſanctæ Mariæ, quæ vocatur Schola Anglorum, in uſum fratrum deferebatur.

IX. AD SANCTUM ANNONEM Archiepiſcopum Colonienſem.

Concedit illi privilegium immunitatis pro monaſterio Sigebergenſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Annoni archiepiſcopo ſanctæ Colonienſis eccleſiæ in Chriſto Jeſu fratri cariſſimo.

QUod a nobis, Deo dilecte frater, expetis, ex officio ſuſcepto & apoſtolica auctoritate univerſis debemus eccleſiis. At mihi tecum, in Deo dilecte frater, aliter agendum eſt, quippe apud virum religioſum, & revera tam operibus quam nomine epiſcopum. Itaque ex parte domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, omniumque ſanctorum & electorum Dei, confirmamus & corroboramus abbatiam illam in perpetuum: ne qua perſona magna vel parva, non aliquis ſucceſſorum tuorum, non rex, aut comes, nullus, inquam, hominum, ex ea quidquam ad deſtructionem loci demoliri audeat: verum omnibus collatis & conferendis pax ſit permanens & inconvulſa: & prima iſta, quo modo inſtituuntur, apud monachos permaneat conſuetudo, ſitque illis de abbate libera electio. Si qui hujus noſtri privilegii temere violator extiterit, perpetui anathematis vinculis ſe innodandum noverit, niſi forte reſipiſcens digne ſatisfecerit. Qui vero pia devotione obſervator eſſe ſtuduerit, peccatorum ſuorum omnium conſequatur veniam, & æternæ beatitudinis gloriam mereatur.

V. AD WILIELMUM REGEM ANGLORUM.

Fidem laudat eique eccleſiaſticarum perſonarum defenſionem, & Lanfranci cauſam commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo filio Vvilielmo glorioſo regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OMnipotenti Deo laudes gratiaſque referimus, quod in hoc tempore licet mundus in maligno poſitus plus ſolito pravis incumbat ſtudiis, tamen inter mundi principes & rectores egregiam veſtræ religionis famam intelligimus, & quantum honoris ſanctæ eccleſiæ, tum ſimoniacæ hæreſis vires opprimendo, tum catholicæ libertatis uſus & officia confirmando, veſtra virtus impendat, non dubia relatione cognoſcimus. Sed quia non iis, qui bona demonſtrant, (a) juſtitia, ſed in fine probatis præmium & corona promittitur: excellentiam veſtram plena dilectione monemus, ut in ſtudio Chriſtianiſſimæ devotionis veſtræ perſiſtatis: & primo quidem eccleſias Chriſti, quæ in regno veſtro ſunt, religioſo cultu, & juſtis diſpoſitionibus exornetis, commiſſa vobis regni gubernacula ita juſtitia tenendo tractetis, ut ex operum rectitudine, quod ſcriptum eſt, *Cor regis in manu Dei*, vobis manifeſte congruat.

Admonet Alexander regem.

Rogamus etiam dilectionem veſtram, ut eccleſiaſticas perſonas ab injuria defendatis: viduas, & órphanos, & oppreſſos miſericorditer relevando protegatis. Quoniam licet ille rex regum & ſupernus, arbiter totius regni quod vobis traditur, rationem a vobis exigat: pro his tamen diſtrictius appellabit, quibus (b) non fuerunt vires & arma, niſi veſtra potentia. Ad hæc igitur perficienda, & aliarum virtutum incrementa percipienda, fratris noſtri Lanfranci Cantuarienſis archiepiſcopi monitis & conſiliis gloriam veſtram hortamur acquieſcere, quem cariſſimum membrum, & unum ex primis Romanæ eccleſiæ filiis lateri noſtro aſſidue non adjunctum eſſe dolemus; ſed ex fructu, quem eccleſiæ in regno veſtro tribuit, conſolationem ejus abſentiæ ſumimus.

De cauſa Lanfranco commiſſa.

Præterea eminentiæ veſtræ notum eſſe volumus, quod cauſa Alricii, qui olim Ciceſtrenſis eccleſiæ præſul dictus, a ſuppoſitis legatorum noſtrorum depoſitus eſt, non ad plenum nobis tractata videtur: ideoque, ſicut in canonibus cautum eſt, in priſtinum locum debere reſtitui judicavimus. Deinde cauſam ejus, juxta cenſuram canonicæ traditionis, diligenter retractandam & definiendam prædicto fratri noſtro archiepiſcopo Lanfranco commiſimus. Item ſibi negotium de diſcernenda lite quæ inter archiepiſcopum Eboracenſem & epiſcopum Doreaceſtrenſem de pertinentia diœceſis eorum eſt, firmiter injungendo commendavimus, ut hanc cauſam diligentiſſima perquiſitione pertractet, & juſto fine determinet. In cauſis

Lanfrancus decernitur legatus apoſtolicus.

au

(a) Dantur variantes ex Cod. MS. Anglican. *Initia Concil. General.* Tom. XIX.

(b) *hic non ſunt vires &c.*

autem pertractandis, & definiendis ita ſibi (a) noſtræ & apoſtolicæ auctoritatis vicem dedimus, ut quidquid in eis, juſtitia dictante, determinaverit, quaſi in noſtra præſentia definitum, deinceps firmum & indiſſolubile teneatur. Multa vobis præter hæc ſignificata dediſſemus, niſi quod ea in hujus dilectiſſimi fratris noſtri Lanfranci, & ejuſdem fideliſſimi vobis, ore poſuimus: ut ejus viva voce, & noſtræ dilectionis affectum plenius cognoſcatis, & reliqua noſtræ legationis verba attentius audiatis. Deus autem omnipotens det vobis quæcunque ſibi ſunt placita velle & poſſe: ut & hic auctor ſit (b) veſtri gubernaculi, & retributor in gloria ſempiterni gaudii.

XI. AD LANDULPHUM.

Reſpondet quod non aliter quam cum conſenſu uxoris ſuæ monaſticam vitam ingredi & votum continentiæ emittere poſſit.

Alexander II. Landulfo in Corſica.

Ivo. 8.c.100. & 33 qu.5.c. notificaſti.

NOtificaſti te morte tenus infirmatum eſſe, & peccatorum tuorum recordatione & terrore valde paveſactum, anxie quæſiſſe monachum fieri, & a tua uxore, minis & terroribus eam occidendi, ad hæc licentiam extorſiſſe, & ſic te monachicam veſtem ſine abbate ſumpſiſſe, & monaſterium petiiſſe. Poſtea vero cum ſanus factus eſſes: tuæ uxoris reclamantibus ejulationibus, & planctibus, tuæque familiæ diſperſionibus, utpote * pœnitens, devictus, domum remeaſſe & poſt multos dies quorumdam ſapientum conſilio ad jam dictæ mulieris cubile rediiſſe dicetis. Nunc autem, ſi tua uxore uti liceat, noſtrum requiris conſilium. Si ita denique eſt, ut tuus nuntius narrat non videtur nobis rationabiliter neque ſana mente id factum. Quoniam cum omni homini ad monachicam vitam tendenti legaliter & juſte ſit peragendum tu contra leges minaciter & violenter a tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exanimatus, devia * ſecutus, nulla, ut dicitur, licentia accepta, receſſiſti, & monaſterium petiſti. Non enim violentia, ſed ex pari voluntate & conſenſu, ſicut ſancti patres dicunt, hæc fieri debent. Neque vir in monaſterio recipiendus eſt, niſi uxor illius femineum monaſterium elegerit, aut profeſſa continentia, habitum cum feſtinatione mutaverit. Sanctus enim Baſilius epiſcopus de hac re taliter dicit: „Si quis conjugatus vult converti ad monaſterium, non eſt recipiendus, niſi prius a „conjuge caſtimoniam profitente fuerit abſolutus. Nam ſi illa, illo vivente, alteri per incontinentiam nupſerit: procul dubio adultera „erit: nec recipitur apud dominum ejuſmodi „viri converſio, quam ſequitur conjugalis fœderis proſtitutio. Tales igitur tunc ſine culpa relicto ſæculo ſequuntur Chriſtum, ſi habeant ex „pari voluntate caſtitatis conſenſum. Itaque, fili „cariſſime, perpende & vide: ſi ſic canonice a tua es ſolutus uxore, & tua uxor ita pollicita eſt: & tu & illa adimplete bonum inceptum, & votum veſtrum: aliter enim non debemus vobis neceſſitate ſeparationis imponere.

* al. utpote pœnitus.

* al. d. via ſecutus.

* al. Neque vir monaſterium eligere, aut profeſſo continentiam habitum cum feſtinatione debet mutare. can. 1 33. q. 1.

XII. AD GERVASIUM REMENSEM Archiepiſcopum

Compatitur afflicto ſtatui eccleſiæ Remenſis: illatamque injuriam legitime vindicandam pollicetur.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo fratri Gervaſio archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectionis tuæ litteras diligenter accepimus, & gratanter amplectentes, intento mentis intuitu caritative perſpeximus. Sed querelis & doloribus plenas cernentes, caritative compatimur, & condolemus: tum quia eccleſia tua antiquitus inter cæteras occidentales, Deo propitio, nitore prudentiæ atque religionis reſplenduit, ac per apoſtolicam, cui Deo auctore licet indigni deſervimus, ſedem, magnificata emicuit; cum eadem, a prioribus patribus & prædeceſſoribus noſtris non diſcrepans, in ſinu ſuo te retinere, & caritatis dulcedine fovere deſiderat. Quæ querelæ, etſi inter damna eccleſiæ quæ referunt, inter dolores & gemitus cordis tui, quos depingere contendunt, ſaltem * pectoris tui & fidelitatem, quam noſtræ Romanæ adhibes, & unicam & ſinceram dilectionem, quam tuæ Remenſi ſervas eccleſiæ, ſatis urbene & honeſte monſtraverunt: nos tamen utcumque arguunt, quia vindicem gladium manu apoſtolicæ ultionis in adverſarios tuos * jam porreximus: ſiquidem antiqui hoſtis invidia, antichriſtum per iniquitatis conceptionem ſuorum viſcerum egerens de ſentina, tonitis eo ingruente Romanam eccleſiam per quinquennium; nunc callida tergiverſatione, nunc hoſtili invaſione oppreſſit periculis, ut inteſtina noſtræ ſpecialis eccleſiæ negotia vix poſſemus ventilare, nedum longinqua ad plenum extricare. Verum poſt longam tempeſtatem, & crebras procellas, ſereno, nube expulſa, Deo jubente, reddito, forenſibus jam occurrere valemus: quia, Deo propitio, unde ire debeamus viam videmus. Non tamen juſte, ut veſtra diligentia novit, poteſt fieri, ut prius quis a quoquam prælato excommunicetur, quem miſſa ſynodica canonice ad reſpondendum vocetur. Age modo debitum tenentes ordinem, & adverſariis tuis vocatorias litteras dirigemus, & tibi tuæque eccleſiæ juſtitiam exequi procul dubio pollicemur. Quapropter, quia, ut ajunt, numquam conſequimur victoriam, niſi prius præcedat pugna: ut tuæ, ſicut amantiſſimus ſponſus & egregius patronus, eccleſiæ viriliter ſubvenias, & Romanæ per beatum Petrum, velut bonus filius, ſtrenue adjuvando obedias, & vineæ domini indefeſſus collaborator centenum fructum tempore meſſionis recipias: ad ſynodum, Deo annuente, quintodecimo die poſt proximum paſcha cum præſentiæ tuæ dilectione celebrandam, ſanctitatem tuam venire deſideramus, ac ſancto conventui interfore apoſtolica auctoritate invitamus. Ad huc ſi dilectus filius noſter Petrus ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus, & noſter cancellarius, quem pro reſponſis eccleſiaſticis veſtras ad partes miſimus, per vos tranſierit: ita erga eum ſe tua fraternitas habeat, ut, quemadmodum nos diliget, oſtendat. Quod autem eritis apicibus tuis non reſpondimus, non nobis, ſed tui legati nimiæ deputes feſtinationi.

* al. ſalutem.

* for. non jam.

Ivo p.14.c.91.

XIII.

(a) *veſtræ*. (b) *noſtri*.

XIII. AD EUNDEM.

Monet ut controverſiam quæ eſt inter alericos eitra affectum componat. Significat comitibus eſſe ſcriptum, ut accleſiæ læſæ ſatisfaciant, vel ad ſynodum futuram Romæ compareant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcapo fratri cariſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI ſacerdotale, quod adminiſtramus, officium mentis integritate penſemus: ſic nos eum filiis noſtris individuæ caritatis debet unire concordia, ut ſicut patres in nomine, ita affectu pro- B bemur in opere. Ideoque deſideramus, ut quos diverſitas voluntatis ab alterutra dilectione facit eſſe diviſos, eos ad concordiam redeuntes caritas faciat eſſe in gratia unitos. Litteras itaque ſanctitatis veſtræ ſuſcipientes ſolita diligentia relegimus: in quibus continebatur controverſia quæ inter vos & clericos veſtros M.* & A. vertitur; & damna, quæ M. & R. comites, eccleſiæ veſtræ atque canonicis inferunt. Unde ipſe profeſſus es, te ante legatos noſtros aut ſatisfaciendo corrigere, aut pleniſſime purgara. Quapropter dilectionem tuam intente hortamur, ut ante legatos noſtros P. ſanctæ Romanæ eccleſiæ bibliothecarium, atqua V. cardinalem presbyterum, ſi ipſi adeſſe potuerint, congregatis ſuffraganeis tuis, ad- C miſſo etiam Laudunenſi, cui iuſtam negotium commiſeramus, epiſcopo, ita æquitatis lance terminetur, ut neutra pars de injuſtitia amplius cauſetur. Illi tamen, quia ad beatiſſimi Petri ſacratiſſimum corpus venerunt, in quo totius Chriſtianitatis eſt ſingulare refugium, ſibi ſentiant adeſſe præſidium, quo per nos non videamini moti ad iracundiam: quia ſi proximorum neceſſitatibus benigna mente compatimur, noſtris procul dubio petitionibus elementem dominum reperimus. Ita ergo, frater beatiſſime, ſtuda, quatenus dum ad ſynodum, ad quam pro adjutorio ſanctæ eccleſiæ invitatus es, Deo auxiliante veneris, de his expeditus, ſolummodo ad eccleſiaſtici negotii paces conſilium, & ſanctæ tuæ univerſali matri eccle- D ſiæ, ut prudentiſſimus conſiliator, & fortiſſimus propugnator, contra hoſtes ſuos ultionis atque defenſionis impendas auxilium. Comitibus autem illis, qui eccleſiæ tuæ adverſantur; iterum ſcripſimus, ut aut ante legatos noſtros mala, quæ eccleſiæ tuæ intulerunt, ſatisfacientes digne emendando corrigant, aut ad præfatam ſynodum omni poſthabita occaſione, ad reſpondendum de objectis veniant. Ubi ſi rebelles fuerint; quod juſtum viſum fuerit decernemus, & officium noſtrum adimplere non omittemus. Præfatos autem legatos veſtræ benignitati iterum commendamus: quos tamen a fraternitate tua honeſte tractari non dubitamus.

* Manaſſem & Amalricum.

XIV. AD EUNDEM.

Monet iterum ut duorum elericorum Remenſium cauſam terminet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili confratri Remorum archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIramur diligentiam tuam, dilectiſſime frater, auctoritatem noſtram ita parvi pendere, ut ea, quæ erebris orationibus noſtris digne admo- A neris atque rogaris, minime videaris perficere. Si enim aliquis in tui auxilii favore confiſus, a partibus noſtris ad te veniendi faſtidium arriperet, & in confidentia ſua deceptus nihil proficeret: credimus quod caritas tua non parum doleret. Ut enim de patientia noſtra interim taceamus: qua fiducia beatiſſimum Petrum, cæleſtis regni elavigerum, in tuis petitionibus vales invitare; cum jam per biennium ii, qui ejus patrocinium longis itineribus, gravibuſque laboribus petierunt, ſeſe nihil, nobis vice ſua inſtantibus, adhuc potuerunt impetrare? Cum enim in hac petra, in qua Chriſti eccleſia ædificata eſt, ſingulare ſit refugium tribulantibus conſtitutum, ut qui ad eam confugiunt ſemper ſoleant invenire ſolatium: hu- B juſcemodi tempore noſtro evacuari Romanæ eccleſiæ privilegium, diſſimulando ferre non poſſumus. Quapropter fraternitatem tuam his noſtris affatibus diligenter admonemus, atque admonentes præcipimus: ut ita te nunc in cauſa Manaſſe & Amalrici eccleſiæ tuæ clericorum pium reddas, ita benignum exhibeas, quo ulterius aures noſtræ inde querelam non audiant: quatenus ſicut in uno cœpiſti reſtaurationem, ita juſta executione perficias in utroque: quia non incipientibus, ſed perſeverantibus promittitur præmium. Si autem in hac re verba noſtra tibi levia fuerint, amicitia inter nos durare non poterit.

XV. AD EUNDEM.

Blandinenſis & alterius cœnobii invaſores, niſi rationi acquieſcant, excommunicari jubet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet Carnotenſium cauſam contra præceptum ſanctæ apoſtolicæ ſedis, & priſtinæ rectitudinis tuæ zelum, reprehenſibiliter neglexiſſe proberis: tamen quia meſſis multa, & operarii pauci, ad definienda eccleſiaſtica negotia quæ nobis deferuntur, prudentiam tuam nobis cooperatricem eſſe expoſcimus. Præſentium itaque porti- D toris lacrymabiles querimonias audientes, compaſſionem ut oportuit exhibuimus. Deploravit enim ſe honore propriæ abbatiæ, altero ſimoniace ſubrogato, privatum: ſeque nullam inde juſtitiam conſequi potuiſſe. Litteras etiam Blandinenſis cœnobii nobis attulit, quod quidam Evrelmus monaſterium illud ſimoniace invaſerit, ipſiuſque bona ejectis monachis ad nihilum redegerit, vitamque ſuam adulteriis variiſque criminibus ultra humanam conſuetudinem polluerit. Admonemus itaque caritatem tuam, ut utrumque invaſorem convenias: & ſi res ita eſt, hanc præſumptionem in partibus illis ulterius locis venerabilibus obeſſe non permittas. Quod ſi præfati invaſores canonicæ rationi acquieſcere con- E tempſerint, & quibus debentur ipſa monaſteria dimittere noluerint: noſtra eos apoſtolica auctoritate ſtudeas cum omnibus fautoribus ſuis excommunicare.

XVI. AD EUNDEM.

Condolet neceſſitatibus eccleſiæ Remenſis, aique auxilium pollicetur.

Alexander ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſium diligentiſſimo archipræſuli, atque in Chriſto dilectiſſimo fratri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIſis fraternitatis tuæ litteris, coepiſcoporum quoque tuorum, nec non & clericorum flebilibus auditis querelis: ſenſibiliter intelleximus quam maximis cladibus & ærumnis præter ſolitum Remenſis glorioſiſſima opprimatur eccleſia; quan- B toque tua religioſa dilectio immerito verſerur * incommodo. Quapropter vera affecti compaſſione, tum ex loci, cui immeriti præſidemus, ſolicita conſideratione; tum etiam ex tuæ prudentiæ neceſſitudine, quam pio diligimus ſinceri cordis amore: gravi gemitu, detrimento tuæ condolemus eccleſiæ: nec non faſtidio tuo, cariſſime procul dubio compatimur præcipue. Auxilii quoque dexteram, quam a noſtra tantopere poſtulare ſtuduiſti apoſtolica ſede, integro affectu prompti ſumus pro viribus noſtris, proque temporis qualitate, neceſſitati tuæ benigne impendere; atque apoſtolicæ authoritatis clypeum omnibus Remenſis eccleſiæ adverſariis libenter opponere. Sed præ nuntii tui feſtinatione, qui ſe aſſerebat collegas C nullo modo poſſe relinquere, tuæ cauſæ habile, utpote in momento temporum, minime tunc, abſentibus etiam noſtris fratribus cardinalibus, reperire valuimus conſilium. Ipſi autem poſt paululum, tuæ legationis communicata ſupplicatione, & aptum conſilium invenire, & inventum una cum legato, quem a latere noſtro popoſciſti, auxiliante Deo, quam citius poterimus, curabimus partibus veſtris dirigere. Interim vero hanc noſtram reſponſionem ſuffraganeis tuis epiſcopis, qui ſimiliter noſtrum per litteras imploraverunt ſuffragium ſuæ matri eccleſiæ Remenſi, intimare ne negligas: apoſtolicæ ſedis, niſi morte fuerimus præventi, certiſſime præſtolando legatum.

* f. vexetur.

XVII. AD EUNDEM.

Hortatur ut in cauſa abbatiſſæ e Laudunenſi monaſterio injuſte ejectæ cognoſcenda, Elinando Laudunenſi epiſcopo, juxta tenorem commiſſionis apoſtolicæ, conſilio aſſiſtat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRoclamatio delata eſt ſanctæ apoſtolicæ ſedi, quod abbatiſſa Laudunenſis, monaſterii ſcilicet ſancti Joannis, ſine canonica audientia & judicio epiſcopi ſui, a regimine ſuo ejiciatur. E Quod nimirum quia canonicis inſtitutionibus omnino videtur eſſe contrarium: admonuimus confratrem noſtrum Elinandum Laudonenſem epiſcopum, ut hanc cauſam diligenter diſcutiat, atque canonice diffiniat. Ita tamen, ut eadem abbatiſſa, priuſquam diſcuſſio fiat, regimini ſuo, ſicut ſacri canones præcipiunt, reſtituatur. Invitamus igitur fraternitatem tuam, ut manum adjutorii tui ad hæc exequenda ſibi tribuat; &, ut hoc negotium juxta tenorem litterarum noſtrarum, quas ſibi miſimus, determinetur, te adjutorem & cooperatorem adhibeas. Quod quidem A ſolicitudinis ſtudium, etiamſi apoſtolatus noſtri litteris præmonitus non eſſes, oporteret tamen devotionem tuam impendere; ipſumque Laudunenſem epiſcopum, quia parochianus tuus eſt, ad hoc peragendum incitare. Non dubitet igitur prudentia tua hunc laborem arripere, ſeque pro domo Iſrael murum opponere. Et quia officii tui eſt pacem diligere, ſicut jam te ſæpius admonuimus, iterum admonemus, ut pacem cum cariſſimo noſtro duce Godefrido ſtudeas componere. Periculoſum eſt enim eccleſiam tuam tanto diſcrimine fatigari, & nobis importabile tot accuſationibus pulſari.

XVIII. AD EUNDEM.

B

Probibet ne conſecrat Joſſelinum Sueſſionenſem epiſcopum de ſimonia convictum. Beluacenſem epiſcopum corrigi, & Ambianenſem, ob injuriam Corbejenſi abbati illatam, ad ſatisfactionem adigi præcipit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili Remorum archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PEſtem ſimoniacam, quæ hactenus veſtris in partibus quaſi timida ſerpere ſolebat, nunc caput accepimus extuliſſe, & gregi dominico, tam timore quam pudore remoto, graviſſimam C jacturam inſtantiſſime inferre. Unde non mediocri mœrore afficimur: quippe qui nobis creditos & Chriſti ſanguine redemptos quorumdam perverſitate perire videamus. Quod totum ſane archiepiſcopis imputamus: nemo enim ſimoniacus emptionem iniret, ſi ſe conſecrandum fore deſperaret. Sed quia archiepiſcopi ſine diſcretione conſecrant, multi indiſcrete ad epiſcopatus adſpirant. Verum cum tempus acceperimus, adjutore Deo, & de conſecratis & de conſecratoribus juſtitias judicabimus. At vero audito tuo erga ſanctam religionem bono ſtudio, non modice gaudemus, quem ſtrenuum cultorem ita in vinea domini operari audivimus, ut nulla Simonis propago in ea, quantum ad te attinet, radicare poſſit. D Et quamquam admonitione non videaris egere; te tamen admonemus, atque præcipimus, ut Joſſelinum Sueſſionenſi eccleſiæ non conſecres epiſcopum, qui archidiaconatum ſimoniace obtinuiſſe non contentus, epiſcopatum etiam pecunia contendit. Beluacenſem autem epiſcopum, quem res eccleſiaſticas & populum Dei atrociter diſperdentem audivimus, ſi verum eſt, jubemus ita virga ſanctæ auctoritatis ferias, ut cæteri, ſi qui ſunt ſimiles ejus, exemplo corrigantur. Porro Ambianenſis epiſcopus a nobis admonitus, ab injuria Corbejenſi abbati illata, non veritus noſtram auctoritatem, non modo non deſiſtit, verum etiam in dies eam multiplicat. Quare utrumque ad te maturius convoces, eorum contentioni finem caE nonice impoſiturus. Quod ſi per te nequiveris, rem totam ad ſedem apoſtolicam tempeſtivius per epiſtolam referas; ut apoſtolica auctoritate hæc contentio ſopita conquieſcat. Hæc agas, & aliis quoque eccleſiæ utilitatibus hortamur inſervias: ut laboris tui dominum Jeſum quandoque habeas largiſſimum retributorem, & noſtram erga te benevolentiam ſentias certiorem.

XIX. AD EUNDEM.

Cur monaſterium Corbejenſe ab epiſcopo exemerit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, fratri Gervaſio ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRivilegia cœnobii Corbejenſis ab anteceſſoribus noſtris inſtituta antiquitus, noverit nos tua dilectio confirmaſſe: & ut in perpetuum rata ſint, auctoritate ſanctorum Petri & Pauli roboraſſe. Quod noſtræ ſanctionis edictum te quoque obſervare volumus, & per omnia obſervari facias, pia ſolicitudine commonemus. Miramur autem tuæ prudentiæ videri, prædicta privilegia diſſentiri eccleſiaſtico canoni: cum conſtet apud te alias eſſe leges eccleſiarum, quæ ſunt generales; & alias eſſe eas, quæ ſpecialiter in privilegiis, quibuſdam prærogantur eccleſiis ad immunitatem, ne quorumlibet importunitate patiantur inquietudines. Cauſam vero, quæ ſumma & principalis erat inter epiſcopum & abbatem, canonice in concilio diſcuſſam, ſcias nos penitus terminaſſe: eumdemque epiſcopum nobis & ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedi, cui Deo auctore præſidemus, coram fratribus & coepiſcopis noſtris ſatisfeciſſe in ſynodo: ipſumque pro inobedientia ſua ſuſpenſum fuiſſe ab officio. Cætera autem, de quibus abbas conqueritur, mandamus fraternitati tuæ ut audias; & ſecundum quod tibi juſtum videbitur, definias. Chriſma vero & ordinationes ſi epiſcopus ſpiritu ſuperbiæ inflatus dare noluerit, noſtra licentia præfato monaſterio concedas, & in omnibus negotiis auxilium tuæ protectionis exhibeas.

XX. AD EUNDEM.

Privilegia monaſterio ſancti Dionyſii a prædeceſſoribus contra Pariſienſem epiſcopum conceſſa confirmat.

Alexander ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEvotioni tuæ notum fieri volumus, quod abbas monaſterii S. Dionyſii martyris apud noſtram audientiam ſuper epiſcopo Pariſienſi ſemel & ſecundo fuerit queſtus: videlicet quod ipſe contra jus privilegiorum a ſanctis & apoſtolicis viris ſalubriter eidem monaſterio multotiens conceſſum, contraque Francorum regum & epiſcoporum ipſius patriæ conſtitutiones, ſubripere, ſibique vendicare jam dicti monaſterii poteſtatem attentaverit. Ad quæ nimirum dirimenda, ad ſedem apoſtolicam utrumque venire invitavimus: ut ibi congregatis eccleſiarum judicibus hujus cauſam litigii canonice determinaremus. His igitur in ſancto concilio repræſentatis, poſt longam diſcuſſionem, poſt varias utriuſque partis oppoſitiones, claruit juſtitiam præfato monaſterio favere: nec tot aut tantorum pontificum auctori, abſque horrendo anathemate, aliquem poſſe obviare. Unde conſiliatorius ſancti conventus, quæ a ſanctis prædeceſſoribus noſtris ſancte ſunt inſtituta firmavimus atque corroboravimus. Rogando itaque fraternitatem tuam admonemus, quatenus, ſi invitatus fueris ab abbate vel fratribus ejuſdem monaſterii, chriſma & oleum & cætera quæ eis ex epiſcopali officio videntur neceſſaria, tribuas, ac tuos ſuffraganeos tribuere præcipias.

XXI. AD ARCHIEPISCOPOS GALLIÆ.

Mandat ut Petro Damiano Oſtienſi epiſcopo, legato ſedis apoſtolicæ, in omnibus fidem habeant, & debite obediant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi. Richerio Senonenſi, Bartholomæo Turonenſi, M....... Bituricenſi, T...... Burdigalenſi, archiepiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn ignorat ſancta veſtra fraternitas, dilectiſſimi, quod ex auctoritate ſedis apoſtolicæ, cui nos indignos clementia divina præfecit, totius univerſalis eccleſiæ regendus ac diſponendus nobis ſtatus incumbit. Quoniam igitur pluribus eccleſiarum negotiis occupati, ad vos ipſi venire non poſſumus: talem vobis virum deſtinare curavimus, quo nimirum poſt nos major in Romana eccleſia auctoritas non habetur, Petrum videlicet Damianum Oſtienſem epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt oculus, & apoſtolicæ ſedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem noſtram plenis jure commiſimus: ut quidquid in illis partibus, Deo auxiliante, ſtatuerit, ita ratum teneatur & firmum, ac ſi ſpeciali noſtri examinis fuerit ſententia promulgatum. Quapropter venerabilem ſanctitatem veſtram fraterna charitate monemus, & inſuper apoſtolica vobis auctoritate præcipimus: ut talem tantumque virum, tamquam noſtram perſonam, digna ſtudeatis devotione ſuſcipere, ejuſque ſententiis atque judiciis, propter beati Petri apoſtolorum principis reverentiam, humiliter obedire. Quiſquis enim faſtu ſuperbiæ, quod abſit, inflatus, illius judicio contradictor vel adverſator extiterit: uſque ad dignam ſatisfactionem, noſtram vel Romanæ eccleſiæ gratiam non habebit. Quia vero, cum ad vos Girelmum miſimus, adhuc adventum præfati domini Petri nos impetrare poſſe nullatenus ſperaremus: volumus ut ſi quid apud vos Girelmus cœpit, ad domini Petri magiſterium veniat, & per ejus manum, quidquid agendum eſt, fiat.

XXII. AD GERVASIUM REMENSEM archiepiſcopum ejuſdemque ſuffraganeos.

Excommunicationis ſententiam in Reginaldum monaſterii ſancti Medardi invaſorem a Petro Damiani latam confirmat, eamque executioni mandari præcipit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo cum ſuis ſuffraganeis, ſi obedierint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI quod officii veſtri eſt exequeremini, non abbatem, ſed maleficum Reginaldum, a Petro Oſtienſi epiſcopo, & a vobis in conciliis juſta ratione, ut nobis relatum eſt, condemnatum, ab ipſo ſancti Medardi, quod ſimoniace invaſit, cœnobio penitus eliminaretis. Quod ſi cauſa cupiditatis, aut amore vel timore alicujus potentis perſonæ, explere renuiſtis: hæc omnia Dei omnipotentis timori præpoſuiſtis, & nullum diſperſis monachis ſolatium regrediendi præbuiſtis. Quapropter ejuſdem Rainaldi malitia magis multiplicatur & creſcit. Hæc vero idcirco mandare curavimus, quia ex iiſdem diſperſis monachis quidam ad nos venerunt flentes & ejulantes; alii litteras direxerunt lamentabiles, juſtitiam ſancti Petri, noſtram-

ſtramque conſolationem pro tali injuſtitia requirentes. Unde ſupradicti Petri veſtramque noſtra auctoritate corroboramus ſententiam; eumdemque Rainaldum, & conſentaneos ejus, anathematizamus; ipſumque cœnobium, quamdiu in eo manſerit, interdicimus: & ut idem faciatis, vobis mandamus.

XXIII. AD GERVASIUM REMENSEM

De amotu Carnotenſis eccleſiæ ſimoniaco invaſore, Gervaſio & regi gratias agit: Aurelianenſem eadem de cauſa amoveri petit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEbitas fraternitati tuæ grates rependimus, quod in ejectione Hi.... a nobis damnati, quod Carnotenſem eccleſiam ſimoniace invaſerat, te promptum ſolicitumque oſtendiſti: quodque, ut alter dignus & idoneus eidem eccleſiæ canonice ſubſtitueretur, cariſſimo filio noſtro Philippo Francorum regi conſilium dediſti. Cui nimirum, ſuiſque optimatibus, ut dignas ſuper hoc grates rependas, prudentiam tuam invitamus. Noverit etiam fraternitas tua, nos confratrem noſtrum Senonenſem archiepiſcopum admonuiſſe, quatenus Aurelianenſis eccleſiæ invaſorem *noſtra apoſtolica auctoritate excommunicet. Claret enim ipſum ſimoniace epiſcopatum obtinere, & ad obtegendam reatus ſui improbitatem perjurium in Cabilonenſi ſynodo incurriſſe; ſuique fraudulentia confratrem noſtrum Petrum Oſtienſem epiſcopum, a quo eadem ſynodus celebrata eſt, decepiſſe. Super hæc etiam, ad augmentum criminum ſuorum, litteras apoſtolatus noſtri, quibus ad hæc examinanda vocabatur, omnino refutavit. Quapropter caritatem tuam apoſtolica auctoritate admonemus, ut prælato Senonenſi archiepiſcopo in damnatione Aurelianenſis invaſoris, contempto timore & gratia omnium, te ſocium & adjutorem adhibeas.

*Hadericum

XXIV. AD GERVASIUM REMENSEM & ad Senonenſem, archiepiſcopos, eorumque ſuffraganeos.

Cauſam divortii inter Radulſum comitem ejuſque uxorem, utrique dijudicandam committit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, omnibuſque ſuffraganeis ſuis, necnon Senonenſi archiepiſcopo, ſuiſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MUlier iſta, præſentium litterarum portatrix, apoſtolorum limina adiens, conqueſta eſt quod ei comes Radulſus omnia bona ſua abſtulerit, eaque dimiſſa, crimine fornicationis fallaciter objecto, alteram ducere velit, quod quam ſit divinis & humanis legibus contrarium, fraternitas veſtra perpendat. Quapropter ſtudeat religio veſtra ipſum convenire: & ſi cauſa talis eſt, ut iſta aſſerit, redditis propriis bonis, ut ipſa ab eodem recipiatur ſatagite. Quod ſi ipſe rationi acquieſcere recuſaverit, vos ſuper eum canonicum deliberate judicium: quod nos, ſequentes ſanctorum patrum auctoritatem, ubi ſententiam veſtram audierimus, confirmabimus.

XXV. AD GERVASIUM ARCHIEPISC. REMENSEM.

Ut corpus ſancti Menoi ab eccleſia ſua indebite per Catalaunenſium epiſcopum translatum ad propriam eccleſiam comminatione cenſurarum eccleſiaſticarum referatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi epiſcopo confratri dilectiſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam ad univerſalem ſedem, cui divina providentia præſidemus, lacrymabilis & inaudita eccleſiæ ſancti Menni querimonia eſt allata, ſanctiſſimi ſcilicet, ejus corporis abſentia deſolata, domibus quoque & cæteris omnibus bonis impie & ſine more denudata, lacrymas nos & Romanam fundere cogit eccleſiam. Unde fraternitati tuæ rogando curavimus mandare, ut corpus ſanctiſſimi viri ab epiſcopo Catalaunenſium a propria ſede deportatum, & quod lacrymabilius eſt, cruentis armatorum militum manibus velut in partem prædæ diſciſſum, ad propria redire, remota omni excuſationis ſimulatione, facias. Everſionem quoque domorum, & direptionem cæterorum bonorum, ſicut juſtum eſt, & officium magiſterii tui decet, ut emendata compellas, ex parte beatorum apoſtolorum Petri & Pauli præcipiendo mandamus. Quod ſi ſententiæ noſtræ, immo tuæ juſtæ deliberationi, parere noluerit: virga magiſtratus tui ex auctoritate ſancti Petri ardentiſſime feriatur.

XXVI. AD UDONEM TREVERENESM, & Theodoricum Virdunenſem epiſcopos.

Ut qui in morbo monachum ſe futurum promiſerat, & beneficia abdicaverat, ſi deinde convaleſcens monachus fieri nolit, beneficia illi reſtituantur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Udoni Treverenſi, & Theodorico Virdunenſi, epiſcopis, ſalutem perpetuam.

PRæſentium lator Coſaldus presbyter ad limina apoſtolorum veniens, querelam apoſtolicæ ſedi depoſuit: beneficium & altaria quæ per canonicam Virdunenſis eccleſiæ obtinere ſolebat, a quodam diacono Richerio nomine ſibi ablata eſſe. Dixit enim, quod quondam in infirmitate, fervore paſſionis oppreſſus, monachum ſe facere promiſerit, non tamen ut monaſterio vel abbati ſe tradiderit, vel promiſſionem ſcripſerit: ſed confitetur quod beneficium in manu advocati eccleſiæ refutaverit. At poſtquam convaluit, monachum facere mox negavit. Dixit etiam, quod eum infirmus jaceret, prædictus Richerius beneficium ſuum ab epiſcopo Virdunenſi acquirere potuiſſet, quia dixit eum monachum jam factum eſſe. Cauſa differtur in Treverenſem ſynodum, in qua præfatus Richerius diaconus mala fide acquiſiſſe ac male intraſſe convictus eſt. Quapropter quia beati Benedicti, canonicaque, & præcipue patris & prædeceſſoris noſtri ſancti Gregorii papæ conſtitutio, interdicit, ante unius anni probationem effici monachum: ſi ita eſt, ut dixit, judicamus, & auctoritate apoſtolica præcipimus, ut diligentia veſtra atque clementia harum portitor, Coſaldus presbyter videlicet, beneficia & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat.

Ivo p. 6. c. 398.

XXVII.

XXVII. AD CLERICOS NEAPOLITANOS.

Quomodo gradus conſanguinitatis computandi ſint.

Alexander II. clericis Neapolitanis.

Ivo p. 9. c. 2 DE parentelæ gradibus tam famoſæ quæſtionis apud illos ſcrupulum nuper etiam inter vos emerſiſſe cognovimus: ſuper qua nonnullos perniciosos interpretes ac diſputatores, contra veritatis regulam ſanamque doctrinam dogmatizare dolemus. Sedentes enim in cathedra peſtilentiæ dictant jura quæ neſciunt, & docent illaque nullatenus didicerunt. Nam, ut fertur, ita genera- B tiones a duobus fratribus altrinſecus prodeuntes enumerant, ut eorum invicem filios quartam, nepotes ſextam, pronepotes octavam generationem eſſe perhibeant. Hoc itaque modo unumquemque generationis gradum qui unus procul dubio dicendus eſt, dividunt, atque imperite numerandam progeniem, deſecare contendunt. Qui nimirum nequaquam in hujus ſceleris luctus peſtilenter irrumperent, ſi ſacræ pabulum ſcripturæ vivacis ingenii faucibus ruminarent. Nam quod duorum fratrum, ſive nepotum, vel deinceps utrinque deſcendentium generationes, non diverſæ dici, ſed eodem ac ſub uno nomine debeant uniformiter appellari, teſtetur liber Geneſeos, cum dicit: Vixit Joſeph cx. annis, & vidit E- C phraim filios uſque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir, filii Manaſſe, nati ſunt in genibus Joſeph. Porro autem ſi ſic cognationes ſupputari deberent, ut veſtri diſputatores autumant, dum Joſeph ex utroque filio, Ephraim ſcilicet & Manaſſe, nepotes haberet: nequaquam ſcriptura diceret, quia vidit filios Ephraim uſque ad tertiam, ſed uſque ad ſextam generationem. Item beatus quoque Gregorius dum ſuper Anglorum conjugiis ſcriberet, hæc ſeſe verba depromſit. Quædam lex in Romana republica præcepit, ut duorum fratrum, vel ſororum filius, vel filia, in conjugio copularentur. Sed omnino cognoſcitur ex hoc conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Unde neceſſe eſt, ut jam iv. vel v. invicem ge- D nerationes copulentur. In quibus nimium verbis luce clarius patet, quia dum doctor inſignis duorum fratrum ſoboles prohibet in matrimonio jungi, in quarta vero generatione permittit neophytos copulari: nequaquam, ut cultores perverſi dogmatis adſtruunt, generatio quarta in duorum fratrum filiis valeat inveniri.

XXVIII. AD CONSTANTINUM ARETINUM EPISCOPUM.

Ut qui concubinæ ſuæ conſanguineam, alteri deſponſatam, uxorem duxit, eam ſponſo reſtituat:

Ivo p. 9. c. 37 SCripſiſti quemdam eccleſiæ tuæ filium, concu- E binæ ſuæ in quarta linea conſanguineam, alterius ſcilicet deſponſatam, pro conjuge duxiſſe. Juraverat enim eam, ut aſſeris, in matrimonium prius ducere ſponſus: juravit etiam illam in fornicatione retinere inceſtuoſus. *Item infra*. Apoſtolica fulti auctoritate tibi judicando conſulimus, ſponſam proprio ſponſo concedi, illi videlicet qui nulla conſanguinitatis copula jungitur ſibi. Quoniam miſericordius perjurii pœna, quam pro vitandis culpis contrahit, indulgenda eſt, quam pœna perjurii cum perſeverantia criminis vel delicti. Tribus denique peccator iſte notatur crimi- A nibus, perjurio, adulterio, inceſtu. Perjurio namque, quia quod obſervare legaliter non potuit, ſine judicio parentum vel judicum, temere jurare præſumpſit. Adulterio quidem, quoniam alterius ſponſam vivente proximo concupivit & ſeduxit. Inceſtu, quia contra decreta patrum, vicinius quam liceat, permiſcere ſanguinem ſanguini non veretur. *Item infra*. Noſti quid ſacri canones ſuper hujuſcemodi homine decreverunt: videlicet; ſi laicus, ut non promoveatur ad clerum; ſi clericus, ulterius non aſcendat.

XXIX. AD AMALGERIUM CIVITATENSEM EPISCOPUM.

B *De pœnitentia presbyteri qui presbyterum occidit.*

FRatri huic, quem perpetrati homicidii reatu Ivo p. 10. c. 14. ad judicium canonicæ pœnitentiæ ſuſcipiendum, ad apoſtolicam ſedem miſiſti, noveris nos hujus ordinis pœnitentiam miſericordiæ reſpectu injunxiſſe. Nam quia presbyter presbyterum occidit, quadrupliciter, XXVIII. videlicet annis, eum pœnitere oportet: quatuordecim annos ſibi miſericorditer indiximus, irrecuperabiliter dejicientes eum presbyteratu, & omni adminiſtratione altaris. Quos quidem quatuordecim annos hoc ordine obſervabit. Tribus prioribus annis extra eccleſiam, niſi ad extrema mortis, abſque communione, & menſæ participatione, & pace ſit. Sed C a cœna Domini ſolummodo reconcilietur, uſque ad octavas pentecoſtes. Hac præſenti quadrageſima quotidie jejunet in pane & aqua diebus tribus hebdomadæ, uſque in paſcha. Ab octavis pentecoſtes uſque in feſtum ſancti Michaelis, duobus diebus: deinde tres. Poſt tres annos, reddita ſibi communione eccleſiæ & menſæ, inter idiotas ſit uſque ad expletos ſeptem annos, eodem modo totum pœnitentiæ tempus ſervans. Et quia convenit eum eſſe ſub regimine abbatis, mandamus tibi, ut mittas eum in aliquo monaſterio, ut ibi condigne pœnitens ſalvetur; & ſi tibi vel abbati videtur ſibi remittere, ſi hunc obſervaſſe pœnitentiam videris, poſt tres annos licet.

D XXX. AD CLERUM WLTURNENSEM.

De pœnitentia ejus qui presbyterum in ſe armis irruentem interfecerit.

POenitens præſentium portitor ad nos veniens, Ivo p. 10. c. 16. retulit ſe inſtinctu diaboli quemdam presbyterum armatum ſuper ſe irruentem, iſtumque ferientem, occidiſſe. Unde quia in canonibus habetur pro interfectione armati presbyteri ſimplicem pœnitentiam eſſe dandam, injunximus pœnitentiam decem annorum: ita ut bina uſque ad paſcha jejunet tribus diebus per ſeptimanam in pane & aqua, & non utatur calciamentis neque lino. Ab octava pentecoſtes, uſque ad feſtivita- E tem ſancti Martini jejunet duobus diebus per ſeptimanam: & a feſtivitate ſancti Martini uſque ad natalem Domini, aut faciat carcerem jejunans quotidie in pane & aqua, aut eat exul & jejunet tribus diebus in pane & aqua. Ab octava epiphaniæ uſque ad quadrageſimam jejunet duobus diebus. A quadrageſima uſque in paſcha jejunet tribus diebus, in pane & aqua: & hæc faciat uſque ad annos quinque. Ab ingreſſu autem eccleſiæ & communione ſeptem annos abſtineat.

XXXI. AD RUMOLDUM CONSTANTIENS: EPISCOPUM.

De abbate cujus ſervus fuſtis uno ictu ab ipſo percuſſus, poſt ſex menſes mortuus eſt.

Alexander Rumoldo Conſtantienſi epiſcopo.

Ivo p. 10. c. 81. INtelleximus in litteris tuis, quod earum lator, ſacerdos videlicet & abbas, ita acerrime ſtimulatus, ſervientem uno fuſtis ictu in dorſo percuſſerit: & ſic percuſſus, ut per conjecturam admittitur, ſex tamen menſibus tranſactis, obierit. Unde hunc quaſi homicidii colpa notatum, & ſui gradus horrens incurriſſe periculum, & dignita B tis perpendimus pertuliſſe naufragium. In qua re, ſalvo tui ordinis privilegio, quodammodo repentina ſeveritas & ſtatuiſſe videtur præjudicium, & præcipue diſcretionis exceſſiſſe modum: quæ nimirum clementiori nobis videtur moderamine temperanda. De qua videlicet habenda diſcretione ſi tua fraternitas hæſitat, Gregorianæ auctoritatis teſtimonium legat. *Item*. Fraternitati tuæ mandamus, ut fratrem iſtum abbatiæ reſtituat: & ſi jam annus pœnitentiæ tranſactus habetur, ſacerdotali ſibi officio reſtituto, cum ſacris altaribus miniſtrare permittat.

XXXII. AD EUNDEM.

De eo qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, diaconus & presbyter eſt ordinatus.

Ivo p. 5. c. 407. Et diſt. 50 c. ſolicitudo. SOlicitudo dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, utrum portitor iſtarum litterarum, diaconatus & presbyteratus officium ſit idoneus peragere, necne: cum ad id præpropero curſu, videlicet ſine ſubdiaconatus ordine, negligentia potius quam ſuperbia, cognoſcatur adſcendiſſe. Unde nos conſulendo caritati tuæ mandavimus, ut ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas, & ſic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

XXXIII. AD GUILLELMUM PETRACORIcenſem & Durannum Toloſanum epiſcopos, & Hugonem abbatem.

Præſcribit modum pœnitentiæ ab eo peragendæ qui fraternæ cædis nolens cauſa fuerat.

Alexander epiſcopus ſervorum Dei, Guillelmo Petragoricenſi, Duranno Toloſenſi, epiſcopis; & Hugoni abbati.

Ivo p. 10 c. 177. PRæſentium portitor litterarum ad nos perveniens, lacrymabiliter confeſſus eſt ſe fratricidii crimen incurriſſe. Qui, licet tanti facinoris efficiens cauſa fuerit: tamen minime ſua voluntate peractum intimavit. Cum enim fratrem ſuum inimicantem ſibi paratis inſidiis cepiſſet, & ipſum ut ſecum iret percuſſione capuli enſis coegiſſet, conſobrinus quidam ſuus ſecum perveniens, ſine conſilio, & præmeditatione, ſine voluntate etiam ipſius, ut adſtruit, eum interfecit. Cui licet condignam religio veſtra injunxerit, & laudabilem pœnitentiam: tamen circa eum miſericordiæ viſcera exhibentes, præcipimus, ut cum domum redierit, medietatem totius patrimonii ſui, pro fratris animæque ſuæ remedio pauperibus tribuat; alterius * quoque hereditatis ſuæ portionem ni- A hilo minus pro eadem cauſa diſtribuens, uſum fructum ſuæ neceſſitati reſervet. Et ſic ordinatis omnibus ſuis, liber in monaſterium ingrediatur, & ibi per unum annum hujuſmodi pœnitentia maceretur: ſcilicet ut a pentecoſte uſque ad ſancti Michaelis feſtivitatem bis in unaquaque hebdomada jejunet in pane & aqua. Dehinc autem uſque ad quadrageſimam tribus diebus jejunet ſimiliter in pane & aqua; & ut a corpore & ſanguine Domini uſque ad tres annos expletos abſtineat, niſi periculum mortis immineat. Quadrageſimam totam, præter dies dominicos, ſimiliter jejunet: arma nullo modo in vita ſua induat: conjugio uſque ad peractam ſeptem annorum pœnitentiam non utatur: ſexta feria, donec vixerit, B jejunet. Hæc omnia ita illi conjunximus, ut ſi infirmitatem ejus hæc minime ferre poſſe providentia veſtra præſenſerit, licentiam habeat miſerendi, prout placuerit.

* ſ. alteram

XXXIV. AD OMNES EPISCOPOS * HISPANIÆ.

* al. Galliæ.

Quod Judæi ſervari debeant, non occidi.

Alexander papa omnibus epiſcopis Hiſpaniæ.

PLacuit nobis ſermo, quem nuper de vobis audivimus: quomodo tutati eſtis Judæos qui inter vos habitant, ne interimerentur ab illis qui C contra Saracenos in Hiſpaniam proficiſcebantur. Illi quippe ſtulta ignorantia, vel forte cæca cupiditate commoti, in eorum necem volebant ſævire, quos fortaſſe divina pietas ad ſalutem prædeſtinavit. Sic etiam beatus Gregorius quoſdam qui ad eos delendos exardeſcebant, prohibuit, impium eſſe denuntians eos delere velle, qui Dei miſericordia ſervati ſunt: ut patria libertateque amiſſa, diuturna pœnitentia, patrum præjudicio, in effuſione ſanguinis ſalvatoris damnati, per terrarum orbis plagas diſperſi vivant. * Diſpar nimirum eſt Judæorum & Saracenorum cauſa. In illos enim, qui Chriſtianos perſequuntur, & ex urbibus & propriis ſedibus pellunt, juſte pugnatur: hi vero ubique parati ſunt ſervire. Quem- D dam etiam epiſcopum ſynagogam eorum deſtruere volentem prohibuit.

Ivo p. 13. c. 114.

* con. 23. q. 8. c. 11.

XXXV. AD CLERUM ET POPULUM LUCENSEM.

Miniſtri & ſervitores eccleſiæ abſque ulla venalitate ab epiſcopis ordinentur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Lucenſis eccleſiæ clero & populo, ſalutem perpetuam.

EX multis temporibus hoc deteſtabile malum intra veſtram eccleſiam inoleviſſe cognovimus, ut nulli umquam clerico, quamvis religio- E ſo, quamvis ſcientia & moribus prædito, eccleſiaſticum beneficium concederetur, niſi ei, qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebatque eccleſia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum expoſita. Quod malum, quam deteſtabile, quantum Deo ſanctiſque ſit contrarium, & ſacri canones docent, & fere omnibus manifeſtum extitit. Chalcedonenſe namque concilium unum ex principalibus, ſimili pœna condemnat eos, qui eccleſiæ beneficium interventu pecuniæ acquirunt, & eos, qui ſacrum manus impoſitionem, per quam Spiritus ſanctus confer-

1. q. 3. c. Ex multis.

tur,

Digitized by Google

tur, mercari dignoſcuntur. Utroſque enim auctoritate inexpugnabili, illos a beneficio, iſtos a ſacro ordine jubet expelli. Unde humani generis redemptor, omnes ementes & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effudit æs, præcepti ſui auctoritate denuntians, & dicens: *Nolite facere domum patris mei domum negotiationis*. (Joan. 2.) Illud quoque in eodem facto ſolicite conſiderate, quod per totum textum ſancti evangelii nuſquam reperitur, Dominum tanta ſeveritate, tam diſtricta cenſura juſtitiæ, peccantes corripuiſſe: cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans, omnes eliminavit de templo: aperte demonſtrans, quod tales negotiatores, non ſicut cæteri peccatores, ſint corripiendi, ſed a templo Dei, id eſt, a ſancta eccleſia longius ſunt projiciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur, ſic per nummularios, eccleſiaſtici beneficii venditores deſignantur, qui domum Dei, teſte evangelio, ſpeluncam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedis epiſcopus, immo miniſter indignus, tot & tanta mala in multis eccleſiis, & maxime in Lucenſi eccleſia, ex iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis iniquorum a diſtricto judice de manu noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decrevimus. Conſtituimus itaque, & præſenti decreto firmamus, ſicut olim noſtri anteceſſores feciſſe noſcuntur, ut nullus deinceps epiſcoporum, beneficium eccleſiæ, quod quidam canonicam, vel præbendas, ſeu etiam ordines vocant, pro aliquo pretio vel munere clericis audeat umquam conferre: ſed omnes miniſtros, & ſervitores eccleſiæ, gratis, & abſque ulla venalitate in ſancta eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui majores ſacculos pecuniæ conferant: ſed eos, qui moribus, & diſciplina, atque ſcientia divites, pro officio ſuo ipſam valeant ſuſtentare eccleſiam. Conſtituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuſcumque gradus clericus, pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, vel donariis eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum: quia teſte ſcriptura, qui aliquid male accipit, ut quaſi bene diſpenſet, potius gravatur, quam juvatur. Quod ſi aliquis divinorum præceptorum, & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficium eccleſiæ, iniqua cupiditate ductus, vendere, vel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Chalcedonenſi concilio definitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubjacere decernimus: nec miniſtrare poſſit eccleſiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit: & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus, niſi reſipuerit, ab eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

XXXVI. AD GEBONARDUM Viennenſem archiepiſcopum.

De presbytero, qui caduco morbo laborabat.

(Ivo p. 6 c. ... & 7 q. 1. c. In tuis litteris.) IN tuis litteris continebatur ſic. Hic clericus ordinem habet presbyterii: ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi in præſentiarum hoc agnovimus, non auſi ſuimus concedere ſibi, ut offerret, vel miſſam celebraret. Quia vero languor in culpa non eſt, ſuper hac re auctoritatis noſtræ decreto conſulendum deliberavimus. Conſulimus itaque, ut ſi frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatione, & miſſarum celebratione, modis omnibus prohibeatur. Indecens enim eſt, & periculoſum, ut in conſecratione euchariſtiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei miſericordia convaluerit, quandoquidem non culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa, eum ſacrificare jam non interdicimus.

XXXVII. AD WLTINENSIS eccleſiæ clericos.

Quam impoſuit pœnitentiam Theoderico, qui filium non ſponte occidit.

DIligentia veſtra noſcat huic * Theoderico, pro parricidio, videlicet morte filii ſui, non ſponte commiſſo, auctoritate beatiſſimorum apoſtolorum & canonum pœnitentiam nos ſeptennio * compoſuiſſe: in eodem * peractæ pœnitentiæ tempus connumerantes. (Ivo p. 10 c. 198. * Teoderico. * impoſuiſſe. * In eodem pacto potuit connumerari.) Ita ut amodo uſque ſancti Martini feſtum duobus jejunet in hebdomada diebus, quarta feria videlicet & ſexta, in pane & aqua. A ſancti Martini feſtivitate uſque ad Domini nativitatem, continuum agat jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis & quintis feriis, in quibus quadrageſimali cibo veſcatur. Ab octavis theophaniæ uſque ad quadrageſimam, duobus in hebdomada jejunet diebus, quarta & ſexta feria, in pane & aqua, exceptis feſtis principalibus, in quibus eleemoſyna ſe redimat. In quadrageſimali vero tempore continuum agendum eſt jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis. In quinta feria * tantum, vinum ei bibere & quadrageſimali uti cibo concedimus. (* al. tamen vinum exhibere.) Poſt annum vero completum, in toto anno duobus diebus in unaquaque hebdomada in pane & aqua jejunet. In quadrageſima tamen continuum agat jejunium in pane & aqua. Et in unoquoque anno uſque ad expletum pœnitentiæ tempus hujuſmodi jejunium agendum eſt, & a carne ſe abſtineat. Per unum annum eccleſiam ei denegamus. Poſt ingreſſum eccleſiæ, tribus annis eum a communione ſeparamus, niſi mortis fuerit timore præventus. Si quis autem epiſcopus, vel religioſus presbyter, cauſa pietatis aliquid ſibi relaxare voluerit: hoc ei apoſtolica auctoritate concedimus.

XXXVIII. AD EPISCOPOS, clericos & judices Italiæ.

Quomodo computandi gradus conſanguinitatis.

AD ſedem apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis: (35. q. 5. c. 2.) quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones, & eccleſiaſticum morem, numerare nituntur: novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres, vel ſorores, inter ſe ſint in ſecunda generatione; filii eorum vel filiæ, in quarta; nepotes vel neptes eorum in ſexta. Talique modo progeniem computantes, & hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſæculares leges, quas Juſtinianus imperator promulgavit de ſucceſſionibus conſanguineorum. Quibus confiſi, oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos uſ-

que perductam, perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos vero, Deo annuente, hanc quæſtionem diſcutere curavimus, in ſynodo habita in Lateranenſi conſiſtorio, convocatis ad hoc opus epiſcopis, & clericis, atque judicibus diverſarum provinciarum. Denique diu ventilatis legibus, & ſacris canonibus, diſtincte invenimus, ob aliam cauſam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hereditas, vel ſucceſſio, ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur, uſque ad quotam generationem a conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum. Ibi præſcribitur ut hereditas propinquis modo legitimo conferatur: hic vero, ut rite & canonice inter fideles nuptiæ celebrentur. In legibus diſtincte non numerantur gradus, niſi uſque ad ſextam: in canonibus autem uſque ad ſeptimam diſtinguuntur generationem. Hac igitur de cauſa, quia hereditates nequeunt deferri niſi de una ad alteram perſonam: idcirco curavit ſæcularis imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia vero nuptiæ ſine duabus non valent fieri perſonis, ideo ſacri canones duas in uno gradu conſtituere perſonas. Utramque tamen computationem, ſi attente, ac ſubtiliter perſpecta fuerit, idem ſenſiſſe, & eamdem eſſe in eis ſententiam, atque ad eumdem terminum convenire manifeſtiſſimum erit. Juſtinianus namque uſque ad quem gradum conſanguinitas ipſa perduret, in ſuis legibus non definivit. Canones vero ultra ſeptimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipſis legibus ſubinfulit imperator. (Hactenus oſtendiſſe ſufficiat, quemadmodum gradus cognationis numerentur. Namque ex his palam eſt intelligere, quemadmodum ulteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe perſona ſemper gradum adjicit.) Ecce in his brevibus verbis aperte oſtenditur, tales gradus, quales iſti computant, non tantum uſque ad ſextum, verum etiam ultra numerari debere: quippe cum ultra ſextum ulteriores gradus numerandos eſſe decernat. Ubi enim ulteriores nominat gradus, aperte indicat non ſex tantummodo eſſe gradus, ſed ſex finitis, adhuc alios numerandos. Nec mirum, cum in præcedentibus ipſe firmaverit imperator, decimo etiam gradu conſanguineos ſibi inter ſe poſſe ſuccedere. Cum enim decimum nominat, non eſſe tantummodo ſex, luce clarius conſtetur. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, ſi poſſunt, intendant, quos hactenus iſtiuſmodi pertulit error. Enimvero ubi ſecundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur ſucceſſio, conſanguineos eſſe non dubium eſt. Neque enim ſibi ſuccederent, niſi inter ſe parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter ſe, teſte Juſtiniano, in decimo gradu: conſanguinei igitur ſibi ſunt, qui ſibi ſuccedunt. Quod ſi in decimo gradu conſanguinei ſibi exiſtunt, non eſt terminata conſanguinitas, ut iſti fatentur, in ſexto tantummodo gradu. Quid igitur dicent? computatis namque gradibus, ſicut iſti numerant, aut finitur conſanguinitas in ſexto gradu, aut non. Si finitur, fallaces erunt leges, quibus iſti nituntur, quæ in decimo gradu ſibi ſuccedere conſanguineos jubent. Quod ſi non finitur conſanguinitas in iſto ſexto gradu: falſidici erunt ipſi, qui ultra illum ſextum gradum nolunt computare conſanguinitatem. Igitur aut leges erunt falſæ, aut iſti, qui ſic finiunt generationem. Sed ut veridicæ leges, &

A veraces ſint canones, dicamus hoc quod veritas habet: ſcilicet quod anno terminatur conſanguinitas in hujuſmodi ſexto gradu, ſed terminatur ſecundum canones in ſeptimo gradu. Utraque enim computatio, ſicut ſuperius diximus, uno fine concluditur. Namque duo gradus legales unum gradum canonicum conſtituunt. Fratres itaque, qui ſecundum ſæculares leges dicuntur in ſecundo gradu, juxta canones numerantur in primo; filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in ſecundo; nepotes, qui in ſexto ibi, iſtic numerantur in tertio: ſic deinceps qui in legibus ſcribuntur in octavo & decimo, in canonibus definiuntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis ſentiendum eſt, ut qui ſecun-
B dum canones dicuntur ſexto, vel ſeptimo, ſecundum leges accipiantur in duodecimo, vel quartodecimo. Hanc computationem intelligens prudentiſſimus papa Gregorius, dum quæreretur, in quota generatione conjungi fideles debeant, ipſas ſæculares leges in teſtimonium adducens, Auguſtino Anglorum epiſcopo ſic reſcripſit: (Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut ſive fratris & ſororis, ſive duorum fratrum germanorum, ſeu duarum ſororum filios & filia miſceantur. Sed experimento didicimus ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Unde neceſſe eſt, ut jam in tertia, vel in quarta generatione copulatio fidelium licenter ſibi conjungi debeat. Nam a ſecunda, quam prædiximus, om-
C nimodo debent abſtinere.) Ecce hic aperte monſtratur, filios & filias fratrum in ſecunda generatione numerari. Et, ſi fratrum filii & filiæ numerantur in ſecunda: fieri non poteſt, ut ipſi fratres non ſint in prima. Quod ſi fratres computantur in prima, filii eorum in ſecunda: dubium non eſt, quin eorum nepotes ſint in tertia, pronepotes in quarta, & ſic de reliquis uſque ad ſeptimam. Sed ſunt quidam qui ex his Gregorii verbis, quibus ait, ut in tertia, vel quarta generatione copulentur fideles, occaſionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi: dicentes ſe hoc juſte facere poſſe, quod prudentiſſimus doctor ſua ſententia diffinivit. Iſti itaque qui ſe hoc velamento defendere nituntur, advertant in ejuſdem
D patris ſententiis, hoc non generaliter cunctis, ſed ſpecialiter Anglorum genti mandaſſe. Nam poſtmodum a Felice Meſſanæ Siciliæ præſule requiſitus, an hoc, quod Auguſtino mandaverat, generaliter cunctæ eccleſiæ tenendum eſſet, apertiſſime firmavit, non aliis hoc, quam illi genti mandaſſe: ne bonum quod cœperant, metuendo auſteriora, desererent. Sed & illis, poſtquam in fide eſſent firma radice ſolidati, & univerſali eccleſiæ, cenſuit ſemper eſſe tenendum, ut nullam de propria conſanguinitate, vel affinitate, infra ſeptimam generationem aliquis ſibi audeat conjugio copulare. Ecce aperte monſtratum eſt, & ex verbis ipſius legis, & auctoritate prudentiſſimi papæ Gregorii, quid de gradibus conſanguinitatis
E numerandis ſentire debeamus. Quamvis alia quoque ratio pari modo ipſos revincat adverſarios. Nam ſi, ut ipſi fatentur, in illo ſexto gradu conſanguinitas finiretur: omnes perſonarum ramuſculos, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, velut ſuperfluos oporteret detruncari. Sed quia omnes qui in prædictæ arboris pictura numerantur, ex una parentela conſiſtunt, nunquam ſine diminutione conſanguinitatis a ſe poterunt ſeparari: veluti non ſine damno cujuſque perſonæ valent a proprio corpore, manus, brachia, & pedes truncari. Illa quoque ſacrorum præceptio canonum, quæ jubet a pro-

pria

Digitized by Google

pria abſtinere conſanguinitate, quamdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur, nec a prædicta parentelæ diſcrepat computatione. Nam in ſeptem gradibus, ſi canonice & uſualiter numerentur, omnia propinquitatum nomina continentur. Ultra quos nec conſangoinitas invenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec ſucceſſio poteſt amplius prorogari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne vero in hac conſanguinitatis computatione, aliqua dehinc valeat ambiguitas remanere: aliam, quam quidam faciunt, numerationem, in hac etiam diſputatione duximus finiendam. Sunt enim quidam, qui non a fratribus, ſed a filus eorum, id eſt, patruelibus, vel conſobrinis, genealogiam numerare incipiunt: docentes filios fratrum in prima generatinne computari debere, quia fratres, quaſi quidam truncus, ex quo cæteri ramuſculi oriuntur, exiſtont. Sed nec iſta graduum computatio, ſi bene intellecta fuerit, ab ea, quam ſuperius expoſuimus, in ſententia poterit eſſe diverſa. Illi enim qui numerandi initium ſumunt a filiis fratrum, non progrediuntur ultra ſextam generationem: ſed ſicut totius mundi ſex ætates exiſtunt, & humanæ vitæ iidem ſex: ita & in conſanguinitate ſex tantommodo autumant computandas eſſe generationes: quibus finitis, novæ conjunctionis dicunt poſſe fieri initium, ut quaſi fugientem revocare poſſint conſanguinitatem. Hæc itaque computatio, quæ incipit a fratrum filiis, & numerat uſque ad ſextam generationem, tantumdem valet, quantum ea quæ incipit a fratribus, & computat uſque ad ſeptimam. Nec ulla in ſenſu exiſtit diverſitas: quamvis in numero graduum varietas videatur. Ultima enim generatio, ſi initium numerandi ſumat a fratribus, ſeptima invenitur, ſi a filiis fratrum, reperitur ſexta. Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, apoſtolica vos auctoritate monemus, fratres, & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum ſancti patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos ſanctæ & univerſalis eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente a recto tramite apoſtolicæ ſedis deviare voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parenrelæ numerare contenderit: primum pro ſua temeritate, cæleſti pœna plectetur; poſtmodum vero gladio perpetui anathematis ſe noverit jugulandum. Datæ Romæ, &c.

XXXIX. AD LANFRANCUM Cantuarienſem archiepiſcopum.

Prædeceſſorum ſuorum decreta confirmat, ut monachis eccleſias cathedrales obtinere liceat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, reverendiſſimo fratri in Chriſto Lanfranco venerabili Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Edita inter epiſt. Lanfranci. ACcepimus a quibuſdam venientibus de partibus veſtris ad limina ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, quod quidam clerici aſſociato ſibi terrenæ poteſtati, laicorum videlicet, auxilio, diabolico Spiritu repleti, moliuntur de eccleſia ſancti Salvatoris in Dorobernia, quæ eſt metropolis totius Britanniæ, monachos expellere, & clericos inibi conſtituere. Cui nefario operi molitionis ſuæ, hoc adjicere conantur, ut in omni ſede epiſcopali ordo monachorum extirpetur, quaſi in eis non vigeat auctoritas religionis.

Qua de re zelo Dei compulſi, ſcrutinium de privilegiis eccleſiarum fieri præcepimus: & venit ad manus ſtatutum prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Gregorii majoris, de eccleſiis Angliæ: quomodo ſcilicet præcepit Auguſtino gentis veſtræ apoſtolo, ut ejuſdem ordinis viros, cujus & ipſe noſcitur eſſe, poneret in præfata ſede metropolitana. Cujus præceptiones inter alia hæc ſubnexa „ ſunt: Quia, inquit, tua fraternitas monaſterii „ regulis erudita, in eccleſia Anglorum, quæ nu„ per auctore Deo ad fidem perducta eſt: hanc de„ bet converſationem inſtituere, quæ in initio „ naſcentis eccleſiæ fuit patribus noſtris: in qui„ bus nullus eorum ex iis, quæ poſſidebant, ali„ quid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illi omnia „ communia: Quam communionis regulam ordi„ ni monachorum permaxime congruere, nemo qui dubitat. Hinc habetur epiſtola Bonifacii, qui quartus a beato Gregorio eccleſiæ Romanæ, cui auctore Deo præſidemus, præfuit, quam Atelberto regi Anglorum, & Laurentio prædeceſſori veſtro miſit: in qua præmiſſis hujuſmodi cenſura anathematis uſus eſt: „ Glorioſe, inquit, fili, „ quod ab apoſtolica ſede per coepiſcopum no„ ſtrum Mellitum poſtulaſtis, libenti animo con„ cedimus; id eſt, ut veſtra benignitas in mona„ ſterio Dorobernenſi civitate conſtituto, quod „ ſanctus doctor * noſter Auguſtinus beatæ me„ moriæ Gregorii diſcipulus ſancti Salvatoris no„ mini conſecravit, cui ad præſens præeſſe digno„ ſcitur dilectiſſimus frater noſter Laurentius, li„ center per omnia monachorum regulariter vi„ ventium habitationem ſtatuat: apoſtolica aucto„ ritate decernentes, ut ipſi veſtræ ſalutis præ„ dicatores monachi, monachorum gregem aſſo„ cient, & eorum vitam ſanctitatum moribus e„ xornent. Quæ noſtra decreta ſi quis ſucceſſorum „ noſtrorum, regum, ſive epiſcoporum, clerico„ rum, ſive laicorum irrita facere tentaverit, a „ principe apoſtolorum Petro, & a cunctis ſuc„ ceſſoribus ſuis, anathematis vinculo ſubjaceat, „ quoadusque quod temerario auſu peregit, Deo „ placita ſatisfactione pœniteat, & hujus inquietu„ dinis veſtræ emendationem promittat.“ Unde quia ratione dictante quieti eccleſiarum utile eſſe perſpeximus, præſens decretum prænominatorum patrum confirmamus, & vice apoſtolorum ſub eodem anathemate eos conſtringimus, quicumque huic obviare contenderint.

** ſ. veſter.*

XL. AD ODRICUM ABBATEM Vindocinenſem.

Abbatiæ privilegium:

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo filio Odrico abbati Vindocinenſis monaſterii, cunctiſque ſucceſſoribus ejus ibidem regulariter promovendis, in perpetuum.

OMnibus qui de juſto ac puro deſiderio procedunt ſuccurrere nos debere, ipſa apoſtolica cenſura monemur. *Ex apogr. Sirmondi.* Quaoto enim quiſque altius effert oculos mentis ad divinæ ſpeciem contemplationis: tanto nos ejus intentionem ſtudioſius animare & exaltare debemus; ut ad illum, qui eſt fructus & merces operum bonorum, poſſit pervenire deſiderinm bonum. Confirmamus igitur, atque per hujus noſtri privilegii paginam corroboramus, monaſterium ſanctæ Trinitatis apud caſtrum Vindocinum ſitum: quod videlicet

Gau-

Gauſredus Andegavenſis comes, & uxor ejus Agnes Pictavenſis comitiſſa, fundaverunt, & beato Petro in alodium & patrimonium cum univerſis rebus ad eumdem locum pertinentibus pia devotione obtulerunt. Hoc itaque monaſterium ſtudio bonæ voluntatis fundatum, & juri beati Petri contraditum, juxta fundatorum inſtitutionem, & tuæ religionis petitionem, cariſſime fili Abba Odrice, ita apoſtolica auctoritate munimus: quatinus inter primæ & apoſtolicæ ſedis pontificem, & Vindocinenſis monaſterii abbatem, nulla, cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit, media habeatur. Concedimus etiam omnibus hujus loci abbatibus eccleſiam beatæ Priſcæ: ſancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps eccleſiaſtica ſæculariſve perſona prædictam beatæ Priſcæ eccleſiam, ſeu eccleſiæ dignitatem, eis auferre præſumat, Abbas Vindocinenſis, qui alodiarius beati Petri noſcitur, ab epiſcopo, vel a quolibet noſtræ ſedis vicario, ad concilium nullatenus vocetur. Hoc etiam præſentis decreti auctoritate prohibemus, ut nulla, niſi ſolius papæ perſona, poteſtatem aliquam aut dominationem in prædicto Vindocinenſi cœnobio exercere audeat, vel pro aliquibus rebus ejuſdem loci abbatem ſive fratres ſollicitare contendat. Sed ſi quis contra eos cauſari voluerit, Papæ præſentia requiratur; cujus, monaſterium ipſum, & res ad monaſterium pertinentes, eſſe noſcuntur. Quod ſi legatus a noſtro vel noſtrorum ſucceſſorum latere miſſus, ad partes Tranſalpinas deſcenderit, & prædictum locum beati Petri placuerit viſitare: ibi caritative ſuſcipiatur, & ei quæ corpori erunt neceſſaria, juxta loci poſſibilitatem, miniſtrentur. Ipſe vero in eodem loco nihil diſponat, nihil corrigat, nec occaſione legationis quicquam moleſtiæ loci habitatoribus inferat: ſed ſi quid agnoverit corrigendum, papæ notificare licebit. Præterea ſtatuimus, ut defuncto abbate ipſius loci, ſucceſſor ei eligatur de eadem congregatione: ſi tamen tanto regimine dignus inveniatur. Si apud eos dignus prælatione inventus non fuerit, a Cluniaco, ſeu a Majori monaſterio, vel undecumque melius poterunt, procurent monachi patrem ſibi ſecundum Deum eligere. Electus autem, ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores, ordinandus accedat: & a ſede beati Petri apoſtoli cujus eſt juris, baculum & conſecrationem accipiat. Si vero grave fuerit electo, pro ſua ordinatione ſtatim Romam venire: licentiam habeat, a quocumque voluerit catholico epiſcopo, abbatis benedictionem ſuſcipere. Quomodo tamen vel qualiter electio ipſa vel ordinatio facta extiterit: ſtudeant monachi ejuſdem loci, papæ litteris intimare, ut aut emendet, ſi opus fuerit emendandum; aut ſi fuerit ſecundum Deum, & B. Benedicti regulam facta, bono ſtudio gratuletur, & ſua auctoritate firmetur. Neque illud omittendum eſt, magis autem huic noſtræ confirmationi adnectendum, quod Theodericus ſanctæ Mariæ Carnotenſis eccleſiæ, epiſcopus, in cujus diœceſi prædictus Vindocinenſis locus ſitus noſcitur, Clementi papæ epiſtolam ſuam tranſmiſerit, rogans eum, quatenus hic locus, conſilio ejus & voluntate, beato Petro oblatus, tali per eum corroboraretur auctoritate: ut neque illi, neque ſucceſſoribus ſuis hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, ſive de his quicquam ſubtrahere, vel pro qualicumque cauſa excommunicare, ſive interdicere, ſeu quamlibet poteſtatem aut dominationem in ipſo loco exercere liceret, vel qualibet occaſione rectorem loci vel fratres moleſtare præſumeret. Quod benigne Clemens papa annuit, & ſua auctoritate firmavit. Et nos noſtra auctoritate dignum annuere cenſemus: & perpetuo anathemate prædicti epiſcopi damnamus ſucceſſorem his præceptionibus reſiſtentem, & calumniam inferre tentantem, donec reſipiſcat, & Romanæ eccleſiæ ſatisfaciat. Omnia autem, quæ præfatum monaſterium uſque hodie poſſediſſe noſcitur, firma, inconcuſſa, eidem loco manere ſine cujuſquam retractatione ſancimus. Cenſum vero duodecim ſolidorum de moneta illius patriæ beato Petro per unumquemque annum reddi volumus. Si comes Vindocinenſis, vel quilibet de hominibus ſuis, adverſus prædicti loci abbatem querelam habuerit: in curia abbatis, pro dignitate loci, querela ipſa finiatur. Dimidia tamen fors ſatisfacti, ſecundum conſtitutionem fundatorum monaſterii, condonetur. Quicumque igitur contra hujus noſtræ auctoritatis præceptionem ſcienter fecerit, niſi ſe correxerit digna ſatisfactione, maledictione Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti damnetur, confundatur, pereat, in cujus honore & nomine locus ipſe conſtructus eſt. Deinde incurrat iram Dei genitricis, & apoſtoli Petri, & omnium ſanctorum, & noſtra auctoritate ſit excommunicatus, ut numquam regnum Dei videat, ſed cum diabolo & Juda traditore omnibuſque impiis ſit damnatus, & in tenebris maneat & umbra mortis. Qui autem conſervator hujus noſtræ apoſtolicæ confirmationis & tuitionis extiterit: ipſe benedicatur omni benedictione, & partem habeat in regno Dei, & gaudeat lætitia ſempiterna in illa luce & claritate cælorum, ubi eſt omne bonum in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum per manus Rainerii ſcriniarii & notarii ſacri palatii in menſe Maji, Indictione 1. Datum Laterani per manus Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi atque cancellarii vice domni Annonis Colonienſis archiepiſcopi, VIII. Idus Maii, anno II. domni Alexandri II. papæ, ab incarnatione Domini MLXIII. Indict. 1.

XLI. AD EUGUBINOS.

Privilegium eccleſiæ Petri Damiani.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Eugubinis, clero & populo, fidelibus videlicet ſancti Petri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Non ignorat ſancta veſtra devotio, dilectiſſimi fratres & filii, quia eccleſiam cariſſimi fratris & coepiſcopi noſtri Petri Damiani, in beati Lucæ evangeliſtæ nomine conſecratam, nos in beati Petri apoſtolorum principis, noſtraque tutela ac defenſione ſuſcepimus, ſalva reverentia, & utilitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ, eamque, ut ad orationis & ſacrificii gratiam vigeat, ac illibata permaneat, ex apoſtolicæ ſedis auctoritate firmamus. Quapropter quicumque prædictum oratorium quaslibet machinatione vel ſtudio deſtruere, vel hoſtiliter impugnare tentaverit, ab omnipotenti Deo, ac beato Petro apoſtolo excommunicandum ſe eſſe non ambigat: & uſque ad ſatisfactionem congruam excludendum ſe a liminibus ſanctæ eccleſiæ, prout dignum eſt, perhorreſcat: ſicut dicit apoſtolus: *Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* Qui præfatum locum ſanctorum pro Chriſti amore coluerit, & intemeratum atque incolumen ſervare ſtuduerit: ipſe quoque per interceſſionem beati Petri, templum Chriſti fiat; & benedictionem ſui redemptoris hereditate poſſideat.

Inter Damiani opera inſerto Tom. III.

1. Cor. 3.

XLII.

Ex apographo Sirmondi.

XLII. AD WIDONEM EPISCOPUM AMBIANENSEM.

Jubet ut deſiſtat ab inquietatione abbatis & monaſterii Corbejenſis. Alioquin ſuſpendit ipſum ab officio, & excommunicat, donec abbati coram archiepiſcopo Remenſi ſatisfaciat.

Alexander ſervus ſervorum Dei, Widoni Ambianenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIramur fraternitatem tuam, neglectis ſanctorum canonum auctoritatibus, poſtpoſita quoque ſanctæ apoſtolicæ ſedis reverentia, injuſte, & ſine ulla ratione, monaſterium Corbejenſe inquie-B tare, & abbatem a prædeceſſore noſtro piæ memoriæ Leone ordinatum temeraria præſumptione excommunicaſſe. Altaria quoque juri ipſius monaſterii pertinentia, contra ſanctorum canonum inſtituta, aliis, unde maxime indignamur, collata, dato ab ejuſdem monaſterii abbate pretio non reddidiſſe. Ita videlicet, ut in his prædictis omnibus privilegia ab anteceſſoribus noſtris canonica & apoſtolica auctoritate confirmata pro nihilo duceres, & ſanctæ univerſali eccleſiæ nullam obedientiæ reverentiam exhiberes. Unde monemus, & apoſtolica auctoritate omnino præcipimus, ut ab iſtiuſmodi præſumptionibus manum retrahas, & injuriam prælato monaſterio & abbati ulterius inferre non præſumas. Quod ſi huic noſtræ ad-C monitioni aurem debitæ obedientiæ non inclinaveris, & ſupra memoratum monaſterium ulterius inquietare tentaveris: apoſtolica auctoritate ſancimus, ut idem, chriſma, & ordinationes, & cætera quæ a te ſolitus eſt recipere, ab archiepiſcopo Remenſi, vel a quolibet alio, quem ſibi opportunius providerit, deinceps recipiat. Si autem ſuperbia elatus, his noſtris præceptionibus obviaveris, & ſupradicto monaſterio injuriam amplius inferre præſumpſeris, ſcias te omni epiſcopali officio & ſacerdotali privatum eſſe, donec tumorem ſuperbiæ, debitam per humilitatem dimi-D ſeris, & nobis & ſanctæ apoſtolicæ ſedi per condignam obedientiam ſatisfacere ſtudueris. Si autem, ſecundum duritiam & impœnitens cor tuum, iram tibi apoſtolicæ ſedis, ſpreta hac noſtra admonitione, theſaurizaveris: omnino tibi ſacroſanctam communionem interdicimus, niſi cum in periculo mortis fueris conſtitutus: donec ante præſentiam fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi, cujus judicio omnem hanc cauſam commiſimus, ſupradicto abbati ſatisfacias.

Ex biblioth. Cluniac.

XLIII. AD HUGONEM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Quod nemo ſine apoſtolico judicio poteſt excommunicare monachos Cluniacenſes, nec interdicere.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo filio Hugoni abbati monaſterii, quod dicitur Cluniacum, in honore beatorum apoſtolorum Petri & Pauli conſecratum, in comitatu Matiſconenſi ſitum, & per te cunctis ſucceſſoribus tuis abbatibus in perpetuum.

CUm omnium fidelium petitionibus & neceſſitatibus ſubvenire debeat apoſtolicæ caritatis gratia: multo magis his eſt impertienda ejus beneficii clementia, quos ſingulariter proprios, & & ſpecialiter ſe gaudet filios habere ſancta Ro-A mana mater eccleſia, & ſuæ utilitatis gratia, & præcedentium patrum auctoritate egregia. Quorum etiam deſideriis & votis, eo plenius parere debet auctoritas apoſtolicæ ſublimitatis: quo certius conſtat eos non niſi illa deſiderare & expetere, quæ ſunt ad honorem ſanctæ pietatis, & utilitatem veræ religionis. Et quotiens in ſuæ neceſſitatis commodis noſtrum aſſenſum, & ſolitum apoſtolicæ auctoritatis ſtuduerunt humiliter requirere præſidium: ultro benignitatis intuitu nos convenit ſubvenire, & rite pro magna ſecuritate ſolidare: ut ex hoc nobis potiſſimum præmium a conditore omnium Deo in ſidereis arcibus conſcribatur. Et ideo quia poſtulaſti a nobis, ut præfatum monaſterium apoſtolicæ auctoritatis ſerie mu-B niremus, & omnia ejus pertinentia perenni jure ibidem inviolabiliter permanendo confirmaremus, & abſque omni jugo, ſeu ditione cujuſcumque perſonæ, conſtabilire noſtri privilegii pagina ſtuderemus: propterea tuis flexus precibus, per hujus noſtræ auctoritatis privilegium ſtatuentes decernimus, ut cuncta loca & monaſteria ad ſupradictum Cluniacum cœnobium pertinentia, quæ ab aliquibus fideliſſimis Chriſtianis, regibus, epiſcopis, ducibus, ſeu principibus, eidem loco ſunt conceſſa, & ab anteceſſoribus tuis adquiſita, Bernone videlicet, Odone, Eymardo, & beatæ recordationis S. Majolo, & bonæ memoriæ Odilone prædeceſſore tuo, vel quæcumque ad eundem locum pertinere videntur, abſque ullius contra-C dictione, cum magna ſecuritate quietus debeas poſſidere; & per te univerſi ſucceſſores tui in perpetuum. Necnon ſub divini judicii promulgatione, & confirmatione, & anathematis interdictione, corroborantes decrevimus, ut nullus epiſcopus, ſeu quilibet ſacerdotum, in eodem veniat cœnobio, pro aliqua ordinatione, ſive conſecratione eccleſiæ, presbyterorum, vel diaconorum, miſſarum celebratione, niſi ab abbate ejuſdem loci invitatus fuerit, venire ad agendum præſumat. Sed liceat monachis ipſius loci, cujuſcumque voluerint ordinationis gradum ſuſcipere, ubicumque D tibi, tuiſque ſucceſſoribus placuerit. Interdicimus autem ſub ſimili anathematis promulgatione, ut idem locus ſub nullius cujuſcumque epiſcopi, vel ſacerdotis, deprimatur interdictionis titulo, ſeu excommunicationis, vel anathematis vinculo. Non enim patitur ſanctæ ſedis apoſtolicæ auctoritas, ut ullius cujuſcumque perſonæ obligatione proſcindatur a ſe cuilibet conceſſa liberalis libertas: neque ipſius loci fratres ubicumque poſiti, cujuſcumque epiſcopi maledictionis vel excommunicationis vinculo teneantur adſtricti. [Inhoneſtum enim nobis videtur, ut ſine noſtro judicio a quodam anathematizetur ſanctæ ſedis apoſtolicæ filius, veluti cujuſcumque ſubjectæ eccleſiæ diſcipulus. Si qua vero competens ratio adverſus eos quemquam moverit, & hoc aliter determinari nequiverit: judicium apoſtolicum, quod nulli præjudicium prætendere patitur, ſupra hoc patienter præſtoletur, E & humiliter requiratur. Decernimus etiam, & illius, cujus vice, quamvis indigni fungimur, auctoritate ſancimus: ut iſdem locus omnibus ad ſe ob ſalutem confugientibus ſit miſericordiæ ſinus, ſit tutus pietatis & ſalutis portus. Obtineat in eo locum juſtus, nec repellatur pœnitere volens iniquus. Præbeatur innocentibus caritas mutuæ fraternitatis, nec negetur offenſis ſpes ſalutis, & indulgentia pietatis. Et ſi aliquis eundem locum expetierit ſuæ humiliationis & ſalutis gratia, minime a venia & optata miſericordia excludatur: ſed oleo medicamenti ſalutaris fovendus benigniter colligatur: quia & juſtum ſic eſt, ut in do-

domo pietatis & juſto præbeatur dilectio ſanctæ fraternitatis, & ad veniam confugienti peccatori non negetur medicamentum indulgentiæ & ſalutis. Sit autem omnibus ibi advenientibus cauſa ſalutis, hic, & in perpetuum, divinæ miſerationis & pietatis refugium, & apoſtolicæ benedictionis & abſolutionis præſidium. Decernimus præterea & omnino conſtituimus, ut prædicti loci obeunte abbate, non ibi alius cujuſcumque perſonæ violentia conſtituatur ordinandus, ſed ab ipſa congregatione loci, ſecundum timorem Dei, & inſtitutionem legiſlatoris Benedicti, pater qui ſibi præeſſe debeat, eligatur; & ad eum ordinandum, quicumque illis placuerit, epiſcopus advocetur. Quaſcumque vero terras nunc tenes, & quas tu, tuique ſucceſſores acquirere potueritis, in perpetuum poſſidendas concedimus vobis. Si quis autem temerario auſu, quod fieri non credimus, contra hujus noſtræ apoſtolicæ confirmationis ſeriem venire, aut agere tentaverit: ſciat ſe domini noſtri Jeſu Chriſti, & apoſtolorum principis Petri, anathematis vinculo innodandum, & cum diabolo, ejuſque atrociſſimis pompis, atque cum Juda traditore Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, in æternum ignem concremandum, ſimulque in voraginem, tartareumque chaos demerſum cum impiis dejiciendum. Qui vero cuſtos & obſervator noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, & vitam æternam a domino conſequatur, &c.

Ex Metropoli Salisburg. Tom. I.

XLIV. AD GEBEHARDUM Salzburgenſem archiepiſcopum.

Concedit ut epiſcopatum unum in ſua parochia conſtituat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gebeharbo Salzburgenſi archiepiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum.

QUotiens ea a nobis petuntur quæ religioni conveniunt, prompta debemus conceſſione annuere, & favoris noſtri gratanter præbere aſſenſum: quoniam ex conſideratione noſtri officii cogimur eccleſiarum utilitatibus, etiam ſi mini-D me exigantur, ſolicite invigilare, & animarum ſaluti ſolerti ſtudio providere. Quapropter, dilectiſſime frater, quia poſtulaſti a nobis, quatenus apoſtolica auctoritate concederemus tibi unum epiſcopatum in tua parochia conſtituere, quia eccleſia tua tam ample diffuſa eſt, quod per te ſolum non poſſis eam in chriſmate, aliiſque pluribus, quibus epiſcopali officio indiget, decenter ac rationabiliter regere: piis precibus tuis inclinati, libenter annuimus, & ut etiam impleatur, ſatagimus. Apoſtolica igitur auctoritate, veneranda frater, religioni tuæ concedimus, volumus, & firmamus, atque auctoritate beati Petri apoſtolorum principis, in quocumque loco tibi melius viſum fuerit, epiſcopatum in tua parochia, con- E ſtrue, & ad procurandam ſalutem animarum, adjutorem tibi tua conſideratione ibi præpone. Ita tamen, ut epiſcopatus ille, eccleſiæ tuæ, tibique vel tuis ſucceſſoribus numquam ſubtrahatur; & nullus ibi epiſcopus quandoque, ſive per inveſtituram, ut dici aſſolet, vel quocumque pacto inibi conſtituatur, niſi quem tu, vel tui ſucceſſores, prompta voluntate elegerint, ordinaverint, & conſecraverint. Indignum enim atque deteſtabile eſt, ut hoc quod ſtudio pietatis a vobis quæſitum, apoſtolica auctoritate firmatum, ad detrimentum eccleſiæ tuæ quolibet modo vertatur. Si

A quis autem temerario auſu hujus noſtræ ſanctionis privilegium infregerit, noverit ſe apoſtolicæ excommunicationis atque anathematis vinculo innodatum. At vero, qui pio intuitu cuſtos & obſervator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur. Data Lateranis XII. Kal. Aprilis, per manus Petri clerici, fungentis vice Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ac bibliothecarii, anno ab Incarnatione domini MLXX. pontificatus vero domini Alexandri papæ II. nono, Indict. VIII.

XLV. AD ALTMANNUM PATAVIENSEM EPISCOPUM.

Ex Metrop. Salisburg. Tom. II.

B Privilegium eccleſiæ ab Altmanno ad regularem canonicorum vitam ædificatæ.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri in Chriſto Altmanno Patav. epiſcopo, & per eum eccleſiæ quam in territorio ejuſdem civitatis in portu Oeni fluminis conſtruxit, & in honore ſanctæ Trinitatis & paſſionis domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctorum Andreæ apoſtoli, Pantaleonis martyris, & ſancti Nicolai confeſſoris, conſecravit, in perpetuum.

COnvenit apoſtolico moderamini religioſis deſideriis & petitionibus ea benignitate & pietatis ſtudio condeſcendere, effectumque præbere: C ut dum ſpiritualis auctoritas officii ſui debitum peragit, dum pia fidelium ſtatuta roborando venerabilibus locis præſidium defenſionis impendit, hinc affectus ſupernæ retributionis lucretur initium, quod in parando beneficio non minor fuit caritas quam poteſtas. Hoc enim & bonorum ſtudiis, ſpe proficiendi, augmentum tribuit; & opus proprium, fructu profectionis, Deo acceptabile reddit. Itaque, dilecte frater, cariſſima ſancti Petri filia Imperatrice Agnete ſemper Auguſta indicante nobis, te in ſuburbio civitatis tuæ juxta portum prædicti fluminis Oeni ad communem & regularem canonicorum vitam, eccleſiam conſtruxiſſe; & ut eam, juxta propoſitum tuæ devotionis & conſtitutionis, apoſtolicis privilegiis fir- D maremus, tum ipſa partes tuas referente, tum ipſo pro te ſanctiſſimo deſiderio poſtulante: tanto promptius utrinſque voluntati annuendum eſſe judicavimus, quanto & tua vota juſta eſſe certius intelligimus, & illius deſideria divino accenſa ſpiritu ubique proſperari cupimus. Concedentes igitur tibi & præfatæ eccleſiæ, hujus noſtri apoſtolici decreti privilegium, ſancimus, & apoſtolica auctoritate ſtatuimus: ut clerici qui vel nunc in eadem eccleſia ſunt ordinati, ſub communi ſemper vita, & clauſtrali converſatione conſiſtant. Ad quorum communem uſum confirmamus, & incommutabiliter tenenda decernimus, determinate quidem & ea quæ prænominata Imperatrix Auguſta pro remedio animæ ſuæ donavit.

E *Enumerat poſſeſſiones tum ab Imperatrice, tum ab epiſcopo, huic eccleſiæ donatas.*

Hæc inquam omnia, & quæcumque etiam innominata bona, eidem eccleſiæ vel nunc juſta collata ſunt, vel in poſterum Deo diſponente conferenda, eo tenore & auctoritate ad communem uſum fratrum ibidem Deo famulantium decernimus, & corroboramus: ut communem & regularem vitam ducentes, nihil de bonis eccleſiæ propoſito & ſingulari uſui vendicent. Ut hæc igitur noſtra decreta, adjuvante domino, undique firma illibataque permaneant: apoſtolica auctoritate conſtituimus, ut nullus rex, imperator, dux, comes,

mes, epiſcopus, vel archiepiſcopus, ſeu aliqua perſona ſecularis aut eccleſiaſtica, præfatam eccleſiam ab eo ſtatu & ordine, quem ſuperius confirmavimus, divellere, aut aliqua perturbatione impedire præſumat; vel quicquam de rebus & bonis eccleſiæ invadere, aut diminuere, vel ab uſu fructuum ſubtrahere audeat. Si quis autem contra hujus noſtræ ſanctionis decreta temerario auſu venire tentaverit uſque ad dignam ſatisfactionem, anathematis laqueo ſe irretitum noverit. Qui vero hæc eadem fideli devotione obſervare curaverit, divinæ remunerationis gratiam & apoſtolicæ benedictionis hic & in futuro conſequatur abundantiam. Datum Romæ v. Non. Martii, per manus Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyt. cardinalis ac bibliothecarii. Anno XII. pontificatus domini Alexandri II. Papæ, Indictione XI.

FRAGMENTA QUÆDAM EPISTOLARUM ALEXANDRI PAPÆ II.

VVilielmo marchioni.

Ivo p. 14. c. 13. Et 14. q. 1. c. audivimus.

Excommunicatus alium excommunicare ne poſſit.

Audivimus quod Henricus Ravennas dictus archiepiſcopus, niſus ſit te excommunicare: quod, quia excommunicatus excommunicare non potuit, apoſtolica auctoritate te tuoſque abſolventes, mandamus exinde non curare.

G. C. Inſcribitur apud Gratianum Valeriano epiſcopo Martyri.

Epiſcopis & regi Dalmatiarum.

De epiſcop. presbyter. diacon. feminam accipientibus, & retinentibus.

Can. 16. diſt. 81. Si quis amodo epiſcopus, presbyter, diaconus, feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, uſque ad ſatisfactionem, nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus eccleſiaſticis habeat.

Iiſdem.

De auctoritate Mainardi epiſcopi, & Joannis archiepiſcopi.

Ivo p. 4. c. 119. Notificamus, omnia capitula, quæ per confratres noſtros venerabiles, Mainardum ſcilicet collateralem epiſcopum noſtrum, & Joannem archipræſulem noſtrum, in Spalæto aliiſque civitatibus ſunt ſtatuta, eadem in Romana ſynodo ſeriatim ea referente, a beatæ memoriæ prædeceſſore noſtro Nicolao, apoſtolica auctoritate roborata, & ſub anathematis interpoſitione roborata.

Dominico Gradenſi patriarchæ.

De presbyt. diacon. ſubdiac. caſte non viventibus.

Erubeſcant impii, & aperte nos intelligant judicio ſancti Spiritus eos qui in tribus ſacris gradibus, presbyteratu ſcilicet, diaconatu, & ſubdiaconatu poſiti, mulierculas non abjecerunt, & caſte non vixerunt, excludere ab eorumdem graduum dignitate. De manifeſtis loquimur: ſecretorum autem cognitor & judex Deus eſt.

Cirro Mediolanenſi.

De ſimoniacis, & presbyt. diacon. ſubdiacon. qui feminis abutuntur.

Noveritis nos in ſynodo noſtra Romana epiſcopis omnibus, & religioſis fratribus adjudicantibus, decreviſſe, a ſimoniacis & fornicatoribus officium celebrari non debere, nec aliquem Chriſtianum id ab iis audire. Populum itaque a ſimoniacis, & ab his quos feminis abuti cognoſcitis, officium audire interdicite, & ſacerdotes nihilo minus a tam nefaria præſumptione repellite. Si quis vero ſacerdotum, diaconorum, vel ſubdiaconorum, officium contumaciter deſerens, feminam ſibi potius eligit, ſicut ſponte ob fornicationem dimittit officium, ita ob prævaricationem dimittere cogatur & invitus beneficium. Can. 17. diſt. 32.

Populo Mediolanenſi.

De presbyteris ſimoniacis, & fornicatoribus.

Sciat nobilitas veſtra nos in Romana ſynodo Can. 18 diſt. 32. conſilio totius ſancti conventus decreviſſe, ut a presbytero ſimoniaco, ſeu concubinam habente, Miſſa a nullo fidelium audiatur. Eos etiam, qui ut fornicari liceat divinum officium derelinquunt, & ab eo recedentes, diabolo & ejus operibus ſerviunt, ſicut ſe juſtiſſime ab officio alienos faciunt, ita beneficio eccleſiarum privatos adjudicamus.

Ex regiſtro ejuſdem.

De epiſcopo ſimoniaco & fornicatore.

Lancium Micernium epiſcopum ab epiſcopio depoſui, quia accuſatus eſt & convictus de fornicatione, & ſimoniaca epiſcopatus adeptione, ſacrorumque ordinum venditione.

Jocelino archidiacono Pariſienſi.

De eo qui epiſcopatum per ſimoniam & homicidium acquiſiit.

Litteris ad ſedem apoſtolicam allatis comperuimus, te contempto ſanctorum patrum anathemate, archidiaconatum non modo pecunia, verum etiam homicidio acquiſiiſſe: & ob tanta ſcelera contagione maculatum, Sueſſionenſem epiſcopatum per deteſtabile ſimoniacæ hæreſis commercium comparaſſe. Unde apoſtolica auctoritate tibi interdicimus, ut ordinationem ſuſcipere non præſumas, donec ante nos, vel legatum noſtrum, purificare te ſuper hac infamia ſtudeas.

Ex regiſtro ejuſdem.

De epiſcopis duobus depoſitis.

Ernolfus Santonenſis in Francia, & Landus Nucerinus in Italia, epiſcopi, multis certiſque criminibus accuſati; alter quod eccleſiarum eccleſiaſticorum ordinum conſecrationem ſimoniace & interveniente pecunia fecerit; alter quod officium ab apoſtolico ſibi interdictum præſumpſerit, convicti: ſunt ſynodali judicio depoſiti.

A

Clero Mediolanenſi.

De archiepiſcopo ſimoniaco.

Archiepiſcopum veſtrum ſimoniacum fuiſſe nullus veſtrum ignorat: quia dum abbatias & ordines vendit, hoc etiam ipſe propalat.

Ex loco incerto.

Quot Miſſas in die ſacerdoti celebrare liceat.

Ivo p. 2. c. 81. Et dist. 1 de conſecr. Sufficit. Sufficit ſacerdoti Miſſam unam in die celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt, unam Miſ- B ſam facere: & valde felix eſt, qui unam digne celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, ſi neceſſe ſit. Nam quicumque pro pecuniis, aut adulationibus ſæcularium, una die præſumunt plures facere miſſas, non exiſtimo evadere condemnationem.

Philippo regi Francorum.

Quod Romanæ ſedis decreta tanquam regulæ canonum admittenda ſunt.

Ivo p 4 c. 31. Ignorant miſeri quod hujus ſanctæ ſedis decreta, ita pia fide a filiis matris eccleſiæ accipienda ſint, & veneranda, ut tanquam regula canonum C ab eiſdem abſque ullo ſcrupulo admittantur.

Clero & populo Florentino.

Monachi intra clauſtra morentur, & a prædicatione abſtineant, nec miniſtrent.

Ivo p. 3. c. 221. Et 16 q. 1 c. juxta Chalc. Juxta Chalcedonenſis tenorem optimi concilii, monachis, quamvis religioſis, ad normam ſancti Benedicti, intra clauſtrum morari præcipimus: vicos, caſtella, civitates peragrare prohibemus: niſi forte quis de ſuæ animæ ſalute ſollicitus, ut eorum habitum aſſumat, eos intra clauſtrum conſulere voluerit.

Mangiſo Venetenſi epiſcopo.

Nullis eleemoſynis redimi poſſe, quin conſanguinei ſeparentur.

Ivo p. 9. c. 3. Hujus viri cauſam, ſuper qua apoſtolicam ſedem conſuluiſti, retractantes, ſi quo modo miſericorditer conjunctam ſibi illicite conſanguineam retinere poſſet, & orationibus, jejuniis, ac hereditatis & eleemoſynarum ſe largitione redimere: nullam auctoritatem comperimus, qua ſibi concederemus.

Berengario Baſilienſi epiſcopo.

E

De pœnitentia ejus, qui filiam patrui corruperat.

Ivo p. 9. c. 10. Iſte pœnitens venit ad nos, confeſſuſque eſt, ſe filiam patrui ſui corrupiſſe: cui quatuordecim annorum pœnitentiam injunximus, ut jejunet quidem tribus quadrageſimis. In quadrageſima poſt pentecoſten, duobus diebus in pane & aqua in ſeptimana: & in adventu, tribus: & in majori quadrageſima, tribus: & abſtineat ſe ab ingreſſu eccleſiæ, & a communione, duobus annis.

A

*Guillelmo de * Monſtrolio.* * al. Monſterolo.

Niſi coram eccleſia conſanguinitate probata, uxorem dimittere non licet.

Multorum relatione cognovimus, te propriam velle abjicere uxorem, & adhærere alteri, prætendentem conſanguinitatis occaſionem. Unde apoſtolica auctoritate interdicendo mandamus tibi, ut hanc quam nunc habes uxorem, nullatenus præſumas dimittere, vel aliam ducere, donec epiſcoporum religioſorum concilium cauſam iſtam examinaverit. Ivo p. 9 c. 33. Item 35 q. 2. c. nullorum.

B

VVifredo Conſtantiæ epiſcopo.

De miſericordia impendenda his, qui homicidio ſupervenientes, nec voluntate, nec actione perpetraverint.

Dicebant ſe latores præſentium homicidio illi, Ivo p. 10. c. 30. pro quo pœnitentia illis injuncta eſt, penitus non interfuiſſe, ſed prælantibus ſolummodo caſu ſuperveniſſe. Quod ſi ita eſt; quandoquidem nec in cauſa homicidii, nec in culpa fuerint, miſericordia ſuper eos moti, exilium eis apoſtolica auctoritate remiſimus.

C

Landulfo & Arialdo clericis.

Non ita eſſe indulgendum perjuris, ut perjurandi detur occaſio.

Poſſumus in perjurio aliquo crimine lapſis miſericordiæ manum porrigere, ſed non debemus ad futuræ perditionis exemplum licentiam dare. Ivo p. 12. c. 14.

Berengario Narbonenſi Vicecomiti.

Non eſſe occidendos Judæos.

Noverit prudentia veſtra nobis placuiſſe, quod Judæos, qui ſub veſtra poteſtate habitant, tutati eſtis ne occiderentur. Non enim gaudet Deus ef- Ivo p. 13. c. 115.

D

fuſione ſanguinis, neque lætatur in perditione malorum.

VVifredo Narbonenſi archiepiſcopo.

De eodem.

Noverit prudentia veſtra, quod omnes leges tam eccleſiaſticæ, quam ſæculares, effuſionem humani ſanguinis prohibent. Ivo p. 14. c. 112.

Ex loco incerto.

Conſecretur qui electus eſt ab eccleſia, & eſt altero dignior, licet filius ſacerdotis.

E

Apoſtolica auctoritate præcipimus vobis, ut ſi eum, qui ab eccleſia electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamque ejus electionem probaveritis, fulti noſtra auctoritate conſecretis. Nam pro eo quod filius ſacerdotis dicitur: ſi cæteræ virtutes in eum conveniant, non rejicimus: ſed ſuffragantibus meritis conniveudo, eum recipimus. Dist. 56 can. 11.

Ex

A

Ex loco incerto.

Fratrem, aut ſororem uxoris æquivoce tantum dici cognatos.

33. q. 5. c. quod autem. Quod autem frater, ſororve uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius, quam ulla cauſa cognationis. Uxor enim fratris, fratriſſa potius, quam cognata vocatur. Mariti frater levir dicitur. Duorum autem fratrum uxores vocantur janitrices, quaſi eandem januam tenentes, vel per eandem januam intrantes. Viri ſoror Glos appellatur. Sororis autem vir non habet nomen ſpeciale, non uxoris frater.

Ex loco incerto.

Niſi canonice judicatum epiſcopum qui comprehenderit laicus excommunicetur.

Si quis deinceps priorum, aut cujuſcumque dignitatis, vel cujuſcumque ordinis laicorum, epiſcopum comprehenderit, percuſſerit, aut aliqua vi a propria ſede expulerit, niſi forte judicatum canonice: auctores, & cooperatores tanti ſceleris anathematizentur, & bona eorum eccleſiæ ipſius B juri perpetuo tradantur. Si vero in presbyterum, vel in quemcumque inferiorum graduum clericum hæc eadem præſumpſerit, canonice pœnitentiæ, atque depoſitioni ſubjacebit. Si contumax fuerit, excommunicetur. 17. q. 4. c. ſi quis dein.

☞ AD EPISTOLAS ALEXANDRI II.

APPENDIX.

IN SEQUENTEM EPISTOLAM COLLECTORIS

ADMONITIO.

An. 1061. Suppl. Manſi pag. 1346. *Quam ego, ut arbitror, primus profero epiſtolam inter Alexandrinas hac una perſuaſus ratione ducis, quod in M. S. codice Lucenſi, ex quo illam accepi, ſtatim ſubdatur epiſtolæ ejuſdem Alexandri, quæ inter Labbeanas eſt XXXVIII. Codex vero ille idem eſt Burchardi collectio cum additamentis anonymi, exhibetque ſcripturæ formam, quæ ineunte XII. ſæculo erat familiaris.*

Fraternitatis tuæ ſtudioſæ ſagacitati fratet amande quia debeo, refero grates; quoniam quæ ſiſti quæ debuiſti, jucundum me reddidiſti. Unde placide ad inquiſita reſpondeo. Sedem apoſtolicam conſulere decreviſti, ſi mulier copula nuptiali extraneo viro juncta cognationi ejus pertineat; ſi eo defuncto cognatio maneat eadem; vel ſi ab alio viro cognationis vocabula diſſolvantur; vel ſi ſuſceptæ ſoboles poſſint legitime ad prioris viri cognationem tranſire copulam. Eſt enim verbum Domini validum & forte, eſt durabile, eſt præſervabile, & immutabile, non momentaneum, non tranſitorium, ait autem per ſe ipſa veritas, quæ Deus eſt, & verbum Dei. *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.* Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inſpirante, dixit ei Adam [a] *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ & erunt duo in carne una*, cui non contradixit Dominus.

[a] Gen. 2. 24.

Deinde cum veritas orietur de terra, in terra & viſibilis in humanitate apparuit, interrogatum eſt, ſi licitum eſſet homini uxorem relinquere. Quod perhibens vetuit fieri, præſertim ſi fornicatio ſola excluderet copulam maritalem; unde protulit ſtatim in medium eandem ipſam ſententiam, quam ante ſæcula manens cum Patre, Verbum inſpiraverat in Adam, ipſe confirmans, quod ipſe primus protulit homo. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.*

Si una caro fiunt, quomodo poteſt aliquis eorum propinquus uni pertinere, niſi pertineat alteri, quod minime fieri poſſe credendum eſt; nam uno defuncto in ſuperſtite affinitas non deletur, nec alia copula conjugalis affinitatem prioris copulæ ſolvere valet. Sed neque alius conjunctionis C ſoboles placet ad ipſius affinitatis prioris ſiquidem tranſire conſortium, pro eo quod verbum Domini validum eſt, & forte, & ut inquiens dixit Propheta, *verbum Domini ſtabit in æternum; & alius Propheta, quoniam ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt, ſtatuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi, præceptum poſuit, & non præteribit.* Nam per verbum ſuum, atque præceptum efficere duo carnem unam, id eſt maſculum, & fœminam, qui innumeram multitudinem ſexus utriuſque non deſtitit ſecum facere unum, ſicut per ſe veritas dixit, *Non rogo pro his tantum, ſed pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me, ut unum ſint, ſicut tu pater, in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint.* Si quis D ſacrilego, & temerario auſu in defuncto quærit propinquitatem, vel ſub altero affinitatis vocabula diſſipare, & ſuſceptas ſoboles alterius copulæ credens legitime ſociari propinquitati prioris, hic negat Dei verbum validum eſſe, vel forte.

Et quia tam facile, & tam velociter quærit diſſolvere, hic non credit, verbum Domini manere in æternum. Confice...... ex quatuor locis a ſe diſtantibus magna intercapedine, & confecta, & conglutinata finge cujuſcumque figuræ vel immenſitatis volueris corpus. Numquid erit humanum ingenium, quod ipſas quatuor partes ab invicem valeat ſegregare, ut unaquæque poſſit agnoſci, ſicut a quatuor avis duo conficiuntur in unum, & de duobus fit concretio u-E na? An ſimilitudinem de quatuor elementis unde homo concretus eſt poteſt colligere; ſi eorum unaquæque ſpecies, quoniam in multas diviſiones partita eſt, diſcretas inter ſe conferas partes aliquas. Fit idem in metallis, hoc etiam in liquoribus, probat etiam in coloribus pictor, qui ſequitur arte naturam, fucis admiſcendo colores ex inviſibilibus corpora fingens. Sed ne alia Domini conſtitutio, vel juſſio caſſaretur, & ne tellus a proprio vacaret ornatu, Spiritu Sancto reflante poſuit terminum conſtitutio Sancta Sanctorum. Ait autem præceptio ſancta divina: *creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Poſuit enim Dominus terminos cauſis, ætatibus ſæculi finem ſtatuit, compagibus membrorum hominum poſuit

numerum. Lex eccleſiæ regulaque ſanctorum cognationi mortalium, agnatis, atque affinibus terminum reciprocationis inſtituit, quod valde me- A tuendum, exterminari ſancimus. Quiſquis exterminari non metuit, catholicus non eſſe convincitur.

☞ ALEXANDER II.

ROMALDO (a) CUMANO EPISCOPO.

Ibid. Extat apud Ivonem epiſt. 91. ad Hildebertum. Itemque 2. q. 5 Cap. ſuper Cauſas.

SUper cauſas Giſſandi presbyteri de morte epiſcopi ſui prædeceſſoris tui infamati in medium conſuluimus. Itaque circa omnium adſtantium fratrum aſſenſu unanimi tuæ dilectioni reſcribimus, præfatum Giſſandum ante te præſentandum ubi ſi certi accuſatores defuerint, tunc dictante juſtitia ſine omni controverſia presbyter quæcumque ob hoc injuſte amiſit, ac ſacerdotium, & integra accipiat beneficia. Purgationem (b) tamen ante te, duobus ſibi Sacerdotibus junctis, ubi ac- B cuſator ceſſaverit, eundem ex ſe præbere tuo committimus arbitrio. Vulgarem denique legem a nulla canonica ſanctione fultam, ferventis ſcilicet, ſive frigidæ aquæ ignitique ferri contactum, aut cujuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc ſunt omnino ſacta invidia) nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te volumus poſtulare, immo apoſtolica authoritate prohibemus firmiſſime.

☞ AD SEQUENTEM EPISTOLAM

COLLECTORIS ADMONITIO.

Ibid.

QUicumque Ivonem accuſant de corrupto, interpolatoque textu canonum, & decretorum, quæ in collectionem ſuam tranſtulit, illis profecto accidet opportunum fragmentum ſequentis Alexandri epiſtolæ, quod ego offendi in MS. Piſtorienſis cathedralis codice, in quo Ivonis decretum cum aliis nonnullis decretalibus ſanctionibus in extremis pagellarum ora adjectis continetur. Ex hac ipſa enim epiſtola excerpſit Ivo cap. 409. & ex illo Gratianus diſt. 52. cap. ſolicitudo, canonem illum, quem & Labbeus inter Alexandri epiſtolas num. XXXII. recitat. In eodem Ivonis decreto data hæc epiſtola legitur ad Romaldum Conſtantienſem; in codice vero Piſtorienſi ejus, ad quem dirigitur, nomen deſideratur. Ad lectorum commodum utramque lectionem ex adverſo poſitam exhibebo.

EX. EDITO IVONIS ET GRATIANI.

Ad Romaldum Conſtantienſem epiſcopum. De eo, qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, diaconus, & presbyter eſt ordinatus.

SOlicitudo dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, utrum portitor iſtarum litterarum, diaconatus & presbyteratus officium ſit idoneus peragere, necne: cum ad id præpropero curſu, videlicet ſine ſubdiaconatus ordine, negligentia potius, quam ſuperbia, cognoſcatur adſcendiſſe. Unde nos conſulendo caritati tuæ mandavimus, ut ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas, & ſic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

EX M. S. COD. PISTOR.

Alexander papa II.

De quodam Sacerdote male ordinato.

QUidam in clericalibus officiis educatus ſubdiaconatus gradum ſuſcipere neglexit, & diaconatus, ac presbyteratus honorem, non quidem ambitioſe, ſed negligenter conſcendit. In quo præceptum canonicum non nos inveniſſe meminimus; conſilium autem ex prærogativa authoritatis apoſtolicæ damus. Ab utriuſque itaque ideſt ſacerdotalis, & leviticæ, quos inordinate ſuſcepit, officio ſuſpendatur; donec congruo tempore interſit ejus, qui ad ſubdiaconum benedicendum honorem, & eum eis ſubdiaconatus ſuſcipiat benedictionem. Prius tamen diſcutiendum ſi ejus vita digna officio habeatur; & ſic, ſi vitæ canones non obviaverit, in priore ordinatione diaconus, & presbyter teneatur.

☞ EJUSDEM

AD BURCHARDUM HALBERSTADENSEM EPISCOPUM,

Laudes ejus commendat, & pallium pro merito concedit.

Ibid.

Alexander epiſcopus (ſervus ſervorum) Dei dilectiſſimo in Chriſto (Burchardo) Halberſtadenſi epiſcopo in Domino ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Lunig. ſpicil. eccl. in append. pag. 21.

INter multa quæ magiſter & doctor gentium, miniſter quidem Chriſti, & ſecundum Dei gratiæ donum, diſpenſator myſteriorum ejus, diſcrete & ſpiritualiter inſtituit, quoſdam in eccle- C ſia S. non ut hoſpites, & advenas, ſed ut cives & cohæredes, & concorporales in habitaculum Dei coædificatos, in area quoque dominica comparticipes & cooperatores, ſingulari munificentia excellenter donari præmonuit. Dum tempus, inquit, habemus, bonum operemur ad omnem, maxime autem ad domeſticos fidei. Unde etiam mi dilectiſſime fili Burcharde venerande coepiſcope, fidei tuæ, quæ per charitatem operatur, & juſtitiæ

(a) *Gratian. in edito* Raynaldo *M. S. meus* Ramaldo. (b) Extat hæc periocha in Cap. *Mennam* 2. q. 5. adſuta fragmento epiſtolæ S. Gregorii ad Brunichildem; ſed perperam, cum revera ſit Alexandri II. nec in edita epiſtola S. Gregorii legatur, ut notant correctores Romani in idem caput *Mennam*.

tiæ tuæ quæ ex fide eſt, plurimum congratula- A mur. Temporibus autem iſtis, in quibus venit ira Dei in filios diffidentiæ, de quibus vere poſſumus cum apoſtolo dicere. Videte canes malos operari conciſionem: opus miniſterii tui, & ædificationem corpus (corporis) Chriſti ad honorem apoſtolorum Petri & Pauli ad voluntatem & juſſionem dilectiſſimi noſtri filii Henrici IV. regis, ſcilicet ut eccleſiaſticæ pacis inquietudinem regius advocatus propulſaras, cum omni gaudio ſuſcepiſti. Itaque poſt ſuſceptum legationis obſequium, ſemper unanimis uno ſpiritu & ſincera affectione pro nobis ac Romana eccleſia nobiſcum ſolicitus fuiſti: non tamen quærens quæ tua, quantum quæ ſunt Jeſu Chriſti. Pro tanto igitur Deo ejuſque SS. Apoſtolis a te collato ſer- B vitio, in primis ipſi gratias laudeſque debitas referimus. Qui dilectiſſimo filio noſtro prænominato regi, tam ſanctum opus tibi injungare tibique ſuſcipere inſpiravit. Deinde quia ſancta Romana eccleſia, quæ bene fundata eſt ſuper firmam petram hoc ſemper habuit veræ charitatis judicium, ut aut nunquam, aut raro ab aliquo gratis habere vellet beneficium: compatit noſtro apoſtolico moderamini aliquod honeſtum, aut ſingulare donativum pro noſtro jure tibi tuæque eccleſiæ privilegiorum auctoritate concedi. Itaque & locum & nomen filii ſpiritualis ſingulari ac familiari affectu tibi concedimus, ſanctæ quoque Halberſtadenſi eccleſiæ tuæ, ut ſit filia Romanæ eccleſiæ prærogativam quamdam attribuimus. Inſo- C per quoque pio paternoque affectu pallio te adornare decrevimus, ſalva tamen auctoritate aut magiſterio ſanctæ metropolis Moguntinæ eccleſiæ, ſalvo quoque fratrum tuorum coepiſcoporum & ordine & loco. Sed tuum eſt, ut ſicut nos forinſecus, ita te ipſe adornes intrinſecus, ut docendo & faciendo, quæcumque ſunt juſta, quæcumque honeſta, nota & ſtera eſſe poſſis conſpicuus, pallium in determinatis diebus, ad ſacra miſſarum ſolemnia celebranda tibi concedimus, in natali Domini, in feſto S. Stephani protomartyris & S. Johannis Evangeliſtæ, in Epiphania Domini, in purificatione, & aſſumptione, & nativitate ſanctæ Mariæ, in cœna Domini, in S.

Sabbatho, in die reſurrectionis, in Aſcenſione Domini, in Pentecoſtes feſto, in feſto S. Johannis Baptiſtæ, in feſto Johannis & Pauli, inventione corporis S. Stephani, in feſto S. Sixti, & S. Michaelis, & omnium ſanctorum, in nativitate apoſtolorum Petri & Pauli, & Andreæ, in dedicatione eccleſiarum, in faciendis ordinibus. Crucem etiam ante te & ante ſucceſſores tuos portandi licentiam donamus. In ſtationibus quoque feſtivis ſuper Naccum (ideſt equum, ſolemniter ornatum. Videatur ſimile diploma Colonienſi eccleſiæ datum) equitandum permittimus tibi & ſucceſſoribus tuis. Inſuper mitras tibi & ſucceſſoribus tuis, ac canonicis excellentioribus, ſcilicet presbyteris & diaconis, inter miſſarum ſolemnia miniſtraturis ſubdiaconis in majori eccleſia tua, & ſupraſcriptis feſtivitatibus portandas concedimus. Et omnia quæ privilegiorum auctoritate tibi & tuæ eccleſiæ a prædeceſſoribus noſtris, videlicet ſummis pontificibus, inſuper etiam ſive regum, ſive imperatorum confirmationibus, ſeu quarumlibet perſonarum donationibus juſte collatæ ſunt, noſtro quoque auctoritatis privilegio confirmamus. Præterea quoque ſtatuimus coram Deo, ac terribili ejus examine futuro, & per hujus noſtri privilegii & apoſtolici (præcepti) ſeriem ac conſtitutionem ſancimus, ac B. Dei genitricis, ſemperque Virginis Mariæ, nec non B. B. Apoſtolorum Petri & Pauli, ſanctorum etiam martyrum Stephani ac Xixti (*Sixti*) cæterorumque omnium ſanctorum auctoritate, in quorum nomine prænominata tua eccleſia dedicata eſt, decernimus, atque obteſtamur tam apoſtolicæ ſedis futuros pontifices, quam qui eccleſiaſticas adminiſtraverint actiones, cunctoſque chriſtianorum titulo inſignitos, ut nullus hanc licentiam (ſibi ſumat) de his omnibus, quæ eidem eccleſiæ a prædeceſſoribus noſtris per privilegia juſte conceſſa, vel a nobis data vel danda, aut ab aliquibus fidelibus viris ac mulieribus præfatæ eccleſiæ tradita ſunt, vel futuris temporibus contradentur, tam in abbatiis, quam in monaſteriis, ac xenodochiis, tam in familiis, quam in terris, & comitatibus, ſeu aliquibus poſſeſſionibus convellendi, diveſtiendi, moleſtandi, vel alienandi.

☞ IN SEQUENTEM EPISTOLAM

COLLECTORIS PRÆMONITIO.

Ibid. *EX nonnullis epiſtolæ, quam hic exhibeo, laciniis a Gratiano ſimul junctis & aſſutis compingitur epiſtola illa ad Lucenſes, quam Labbeus num. XXXV. dedit. Integram duplo, ac triplo majorem ex archetypo Lucenſi, quem ſervant archiva Canonicorum eccleſiæ illius cathedralis pluteo BB. I. vulgavit primus omnium Florentinus noſter in opere inſcripto* Memorie della Conteſſa Matilda *in append. Veter. Monum. pag.* 129. *Ex illo vero hic tranſtuli, ne deinceps in collectionibus conciliorum mutila, & hinc inde detruncata ſpectaculum ſat miſerandum, lugendumque lectoribus, reique canonicæ amatoribus præbeat.*

☞ AD CLERUM, ET POPULUM LUCENSEM.

Contra ſacras ordinationes, & beneficiorum collationes ſimoniacas.

Alexander epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Lucenſis D *eccleſiæ clero, & populo in perpetuum.*

Ibid. CUM divina providentia idcirco nos in ſede apoſtolica conſtituere voluerit, ut omnium eccleſiarum generalem curam gerere debeamus, tum maxime illi eccleſiæ ſtudium noſtræ devotionis ſollicitius eſt exhibendum, in qua ante ſuſceptum univerſalis regiminis opus eccleſiaſtici officii neceſſitate laboravimus, & cui privata quodammodo dilectione prius deſervire ſtuduimus. Circa Lucenſem itaque eccleſiam tanto ſpecialius noſtræ devotionis ſtudium deſideramus impendere, quanto & illi privata ejus, & publica omnium cura compellimur providere. In ea igitur quod multis temporibus mala pullulaſſe, & in robur jam inveteratæ malitiæ comperimus excreviſſe divini verbi gladio ſuccidere, & penitus extirpare optamus, ut Deo volente erutis ſpinis vitiorum, in fertilem poſtmodum meſſem ſemen illic ſatum valeat abundare. * Ex multis temporibus hoc deteſtabile malum intra ipſam eccleſiam inoleviſſe cognovimos, * Can. ex multis temporibus 1. q. 1.

ut

ut nulli unquam clerico, quamvis religioſo, quamvis ſcientia & moribus prædito eccleſiaſticum beneficium concederetur, niſi ei qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebat eccleſia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena, & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum expoſita. Quod malum quam deteſtabile, quantum Deo, ſanctiſque ſit contrarium, & ſacri canones docent, & fere omnibus manifeſtum exiſtit. Chalcedonenſe nempe concilium unum ex principalibus, ſimili pœna condemnat eos, qui ſacram manus impoſitionem (per quam Spiritus Sanctus confert) mercari dignoſcuntur. Utroſque enim auctoritate inexpugnabili, illos a beneficio, iſtos ſacro ordine jubet repelli. Sacrorum vero canonum auctoritate docemur, omnia quæ Deo, vel ejus eccleſiæ offeruntur, ſacra fieri ipſa oblatione: nullaque autem ſacra fieri poſſunt, niſi ſpiritu ſancto, a quo omnis ſanctificatio procedit. Nam ſicut omnis quælibet res cum imperatori defertur, imperialis efficitur; ſic cum ex voto Deo, vel ſanctis offertur, divina; ac per hoc ſanctificata cognoſcitur. Non igitur mirum, ſi par pœna conſtringit eos, qui aut ſacrum ordinem, aut ſacram rem eccleſiæ vendere, ſeu emere audent; cum neutram, niſi Sancti Spiritus dono valeat ſanctificari. Præterea cum ſacrorum canonum auctoritas quatuor ex rebus eccleſiæ jubeat fieri portiones, quarum una pauperibus, altera fabricis eccleſiarum ſit impendenda, tertia epiſcopo, quarta clericis conferenda; ſicut pauperibus eccleſiæ ſingulæ partes gratis ſunt concedendæ, ita quoque reliquæ partes nec ab ipſo epiſcopo vel clero ſunt retinendæ, aut vendendæ, ſed eis pro Evangelii præcepto, & officii ſui labore eodem modo conferendæ. In veteri quoque teſtamento, cum adhuc gratia Evangelii adhuc non coruſcaret in mundo, legimus ſcelus hoc quantum abominabile eſſet, cum tempore Jeroboam quicumque volebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum, & propter hanc cauſam peccavit domus Jeroboam, & deleta eſt de ſuperficie terræ. Si vero domus Jeroboam ob hoc deleta eſt, quod pecuniam accipiens conſtituebat ſacerdotes in excelſis; non immerito de libro vitæ cæleſtis eorum nomina delentur, quæ interventu pecuniæ ſacerdotes, vel clericos in domo Dei conſtituunt. Puto enim, quod hi tales nunquam adverterunt pſalmiſtæ ſententiam dicentis: Quia non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini. Nam ſi quis ideo intrat in potentias Domini, quia non cognovit negotiationem, aperte conſequitur, ut non intret in eas, qui negotiationes maxime eccleſiaſticarum rerum non ſolum cognoverit, ſed etiam exercuerit. In novo autem teſtamento humani generis redemptor omnes ementes & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effundit æs, præcepti ſui auctoritate denuncians, & dicens: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. In quo Salvatoris facto vigilanter eſt advertendum, quod non dicitur cathedras vendentium moviſſe, ſed evertiſſe. Levius utique ferendum eſſet, ſi talium negociatorum cathedræ moverentur, quam ſi everterentur; ſicut per Joannem Dominica voce Angelo idem prædicatori Epheſi eccleſiæ dicitur: age pœnitentiam, & prima opera fac, alioquin veniam ad te, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo. Illud quoque in eodem facto ſollicite conſiderate, quod per totum textum ſancti evangelii nuſquam reperitur, Dominum tanta ſeveritate, tam diſtricta cenſura juſtitiæ, peccantes corripuiſſe, cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans omnes eliminavit de templo; aperte demonſtrans, quod tales negotiatores non ſicut cæteri peccatores ſunt corripiendi, ſed a templo Dei i. a ſancta eccleſia longius ſunt projiciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur, ſic per nummularios eccleſiaſtici beneficii venditores deſignantur, qui domum Dei teſte evangelio ſpeluncam latronum efficiunt. Quia ab hujuſmodi mercatoribus quidquid poſſunt capiunt, & gladio ſuæ malitiæ non corpora, ſed quod pejus eſt animos trucidare noſcuntur. Tempore vero apoſtolorum cum multi rerum ſuarum pretia ad pedes eorum ponerent, Anania, & Saphira inſpirante Sancto Spiritu voto cordis pretium agrorum ſuorum Deo obtulerunt. Qui poſtmodum, quia ſuggerente Diabolo partem ipſius pretii retinere conati ſunt, voce B. Petri principis apoſtolorum ſpiritui ſancto mentiti eſſe dicuntur, & quam grave ſcelus contraxerint, utriuſque repentina morte monſtratur. Si ergo illi initio ſurgentis eccleſiæ tam horribili pœna divinitus ſunt puniti pro eo ſolummodo, quod partem pretii retinuiſſent, quod ſolo voto eccleſiæ obtulerant; quid dicendum eſt de his mercatoribus, qui non ſuas, ſed res eccleſiæ, ſed in uſus ſuos ex propinquorum ſuorum non verentur vertere? Profecto ſicut deterius eſt diſtrahere, vel comparare res eccleſiæ, non quas ipſi eccleſiæ conferunt, ſeu quas pro animabus ſuis fideles offerunt, quam ſolam pretii partem rerum a ſe oblatarum retinuiſſe; ſic talium negotiatorum interitus gravior & profundior, quam illorum eſſe convincitur; ex hac quoque peſſima venditione pene malorum omnium ſemina pullulare noſcuntur. Nam ii qui res Eccleſiarum & potiora earum pretio ſtudent acquirere, non Deo, vel ejus eccleſiæ velle famulari, ſed ſoli Mammonæ velle ſervire veridica ratione probantur. Sicut etiam ſanctus Gregorius de ſimoniacis teſtatur, non vitam moribus componere, non ſcientia curant exornare, ſed ſolummodo aurum, & pecuniam, quibus res emant eccleſiæ, inhiantes deſiderant congregare. Ac ſi tandem malitiæ ſuæ votum impleverint, & data numeroſa pecunia rerum eccleſiaſticarum penes ſe dominium habere cœperint, tunc aperiunt qua intentione eccleſiæ militare decreverunt. Toto enim mentis anniſu undecumque poſſunt corradere pecuniam ſtudent, utque prius evacuaverant poſſint redimplere marſupia, cujus aviditate impulſi ſacris non parcunt altaribus: ſed veluti fures & ſacrilegi profanas eis manus injiciunt, pauperibus, & eccleſiarum fabricis decimas & oblationes juſte & canonice competentes, more prædonum diripiunt, a mortuis etiam, quaſi fiſci exactores importunis clamoribus velut tributa exigunt. Terras quoque, quas fideles pro ſuis peccatis eccleſiæ contulerunt, quia eas ex toto vendere non poſſunt, ob viliſſimum redditum pecunia accepta quibuſque concedunt. Inter ſe autem ubi de lege divina, & de animarum ſalute eſſet tractandum, litibus & contentionibus, clamoribus, & injuriis præſtrepere non deſiſtunt. Quibus ad cumulum ſuæ damnationis non ſufficit, quod ipſi pereuntque, ſed inſuper laicos, quibus ducatum rectæ viæ præbere debuerant, ſecum malo exemplo trahunt in profundam inferni voraginem. Quapropter ego Alexander Sanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedis epiſcopus (immo miniſter indignus) tot & tanta mala in multis eccleſiis & maxime in Lucenſi eccleſia ex iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis iniquorum a di-

diſtricto judice de manu noſtra requiratur, illa extirpare & penitus eradicare decrevimus: Conſtituimus iſtas, & præſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri deceſſores feciſſe noſcuntur) ut nullus deinceps epiſcoporum, beneficium eccleſiæ (quod quidam canonicam, vel præbendas, ſeu etiam ordines vocant) pro aliquo pretio vel munere clericis audeat unquam conferre. Sed etiam miniſtros, & ſervitores eccleſiæ gratis, & abſque ulla venalitate in S. eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligant in domo Domini qui majores ſacculos pecuniæ conferant, ſed eos qui moribus & diſciplina, atque ſcientia divites pro officio ſuo ipſam valeant ſubſtentare eccleſiam. Sponte Chriſti donaria non pro libitu cujuſque invito ſponſo venalia fiant, ſed gratis & pro vitæ meritis tribuantur, nec audeat ullus cujuſcumque gradus ſit clericus per ſe, vel per interpoſitam perſonam aliquo ingenio pretium vel dare, vel promittere, nec ipſi epiſcopo nec alicui ex ejus miniſtris, ſed cuicuique magnæ vel mediocri, aut parvæ perſonæ. Ne vero calliditas aut fraus Diaboli ſub ſpecie religionis aliquos ſuæ malitiæ laqueo capiat, conſtituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuſcumque gradus clericus pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, vel donariis eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum, quia (teſte ſcriptura) qui aliquid male accipit ut quaſi bene diſpenſet, potius gravatur, quam juvatur. Quod ſi aliquis divinorum præceptorum & animarum ſalutis immemor, præſatum beneficium eccleſiæ iniqua cupiditate ductus vendere vel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Chalcedonenſi concilio definitum eſt, gradus ſui periculo cum ſubjacere decernimus; nec miniſtrari poſſit eccleſiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit, & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus (niſi reſipuerit) ab eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

Ego Alexander ſolius Dĩ mĩa Sanctæ Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ præſul, & Lucenſis epiſcopus in hoc decreto ad confirmandum. ss.

ALEXANDER II.

ADELARDO SUESSIONENSI EPISCOPO.

Ivo p. 10. c. 31. QUod XXX. annorum longitudinem homicidii in terra Dei facti pœnitentiam extendiſtis, conſtitutioni huic auctoritatem non damus: quia in ſacris hoc canonibus non invenimus. Tamen quoniam a prudentibus & religioſis viris treva Dei pro conſervanda in populo pace eſt conſtituta, omnino non reprobamus.

ANNO CHRISTI 1061.

DE CONCILIIS IN CAUSA

Schiſmatis Cadaloi Antipapæ celebratis

DISSERTATIO.

INter ea, quæ in hiſtoria Eccleſiaſtica magnis adhuc obvoluta tenebris ſedulam ſcriptoris operam efflagitant, ut offuſa tandem depulſa caligine in eam producantur lucem, qua plura olim obſcura, nunc diligentia ſummorum virorum perſpicua effecta ſunt; vix dubito, obſcurius aliud occurrere præ hiſtoria ſchiſmatis in Alexandrum II. a Cadaloo Parmenſi epiſcopo, dein factione Germanorum Pſeudo-Pontifice excitati. Hujus quamvis exordia comperta ſunt, exitus tamen latet; nam Baronius intra triennium claudit; ratus anno 1064. Mantuanum Concilium conveniſſe, cujus ſententia res eccleſiæ Romanæ compoſuit. Pagius ad annum 1067. prorogat; Ptolemæus Lucenſis apud eundem Pagium ann. 1069. maluit. Mihi vero in meis ad Pagium adnotationibus nova ſententia ſedit, cum ad annum uſque 1072. eam ſynodum, exitumque ſchiſmatis promoverim. Hæc ergo olim, hæc nunc pariter ſentio; quamquam ſecundis curis res tota diſcuſſa, alia plane nonnulla diſpexiſſe mihi viſus ſum, quæ tunc ſcribentem fugerant. Ea omnia in peculiari hac diſſertatione exponenda.

Totius hujus hiſtoriæ decurrendæ viæ ducem mihi olim, & nunc pariter conſtituo Benzonem Albæ Pompejæ in Inſubria epiſcopum, qui tunc, cum illa omnia agebantur, non præſens tantummodo aderat, ſed & rerum geſtarum auctor potiſſimus fuit. Erat ille quidem iniquiſſimo in legitimos Romanos Pontifices animo, quod forte ſimoniaci criminis reus ultorem Pontificem Nicolaum II. ſenſerit. Profecto cardinalis Aragonius in vita Nicolai II. quam ex Vaticanis monumentis collegerat, repreſſam ab eo Pontifice audaciam Langobardorum epiſcoporum narrans, Benzonem Albenſem inter cæteros recenſet. Ipſe vero Benzo in eo, quod ſcripſit panegyrico ſeu hiſtoria Henrici III. imperatoris, non improbare ſe ſacerdotiorum emptionem ſignificat. Quamquam igitur ſcriptoris hujus ſubleſta fides habenda eſt, dum crimina ſanctiſſimorum pontificum Alexandri II. & Gregorii VII. tam multis exaggerat; in reliquis tamen, in quibus nihil odium & detractio valet, fidem indubitatam meretur præ ceteris, qui vel ætate vixerunt, ab his remotiori, vel coævi licet, rerum tamen, quas narrant, erant incurioſi. Quamquam & rara ſunt, quæ coævi ſcriptores his de rebus ſcribunt, quæ cum Benzone non cohæreant, ut ſubinde demonſtrabimus. Hanc vero ipſam hiſtoriam vel panegyricum Henrici III. imperatoris a Benzone ſcriptum præ oculis habere me ſciant Lectores, cum auctorem illum laudo; quod ſane opus ad noſtram uſque ætatem latens prior edidit Jo: Burchardus Menkenius inter Scriptores Rer. German tom. I. pag. 957. quam editionem ignorans Jo: Petrus Ludevvig in tom. IX. Reliquiarum anno 1731. iterato illam produxit. Ita ergo tota ſchiſmatis hujus hiſtoria ex Benzone, cui tamen ego annorum, & temporis certas notas ſuppeditabo, quo res ipſa planior fiat, & perſpicua.

Nicolao II. rebus humanis exempto anno 1061.

Lon-

ANNO CHRISTI 1061.

Longobardiæ epiſcopi, illi forte, quos Nicolaus II. vel corripuerat, vel loco amoverat, juncto cum epiſcopis Germaniæ, qui Cæſarianas partes tuebantur, conſilio, Baſileam ad concilium convenerunt, ibique decreto prius emiſſo de Pontifice nonniſi ex Italia petendo, e ſuis quoſdam ad Aulam imperatoris ablegarunt, pontificem pro ſuo voto poſtulaturi. Dum hæc agerentur, ſanior cleri Romani pars in cœtum juncta Anſelmum Lucenſem epiſcopum ſub Alexandri II. nomine pontificem renunciavit. Aſſumptus eſt ipſa die Kalendarum Octobris, ut aſſerit S. Petrus Damiani in concertatione Regii Romani deſcoſoris. Redierunt interea ex aula Legati Baſileenſes cum Regis facultate de eligendo Cadaloo Parmenſi epiſcopo in Pontificem, quæ ſane electio factione quorumdam obtinuit. Sic ego rem compono, fidem præſtare renuens Benzoni, qui in gratiam Pontificis ſui narrationem ſuam ita inſtituit, ut Cadaloi electionem aſſumptioni Alexandri tempore præferat lib. 2. cap. 4. Cum viciſſim Leo Oſtienſis lib. 3. cap. 20. tradat, Cadaloum integro fere menſe ipſa ſcilicet die feſta SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ poſteriorem eſſe Alexandro.

His actis Cadaloos Romam transferendus erat, quam tamen adverſus illum Alexander II. tuebatur cum Richardo Normannorum Duce. Res igitur armis præſtanda; quare comparatis militum copiis juſſus eſt Benzo Albenſis epiſcopus electum ſuum Romam adducere, ſed pluviis obſtantibus, & Gothofredo Barbato, Beatricis, quæ Tuſciæ principabatur, conſorte itinera obſidente, res in annum ſequentem protracta eſt. Die VIII. Cal. Aprilis an. 1062. Sutrium ingreſſus eſt teſte Benzone lib. 2. cap. 9. ac deinde 14. Aprilis, ut in Actis Alexandri a Cardinali Aragonio collectis adnotatum eſt, Romam propius ſucceſſit. Romanorum animos munerum pellectu, verborumque lenocinio præmiſſus eo Benzo præparaverat; nihilo tamen ſecius Urbem ingredi numquam datum eſt Cadaloo, qui in pratis Urbi adjacentibus cum exercitu ſuo conſedit. Hinc utrinque collocutiones, & pacta quædam altrinſecus propoſita, donec tandem Gothofredus id ſuggeſſit conſilii, nimirum ut electus uterque in privatam Diœceſim ſuam, Parmenſem nempe, & Lucenſem concederent, donec ex aula oraculum expectaretur.

Uterque igitur electus abiit in diverſa, Alexander Lucam, Cadalous Parmam. Sed hoc ipſo forte anno antequam S. Petrus Damiani ad eremum ſeceſſiſſet, eodem præſente cum cæteris, & ante profectionem Lucanam Alexander concilium habuit, in quo de cauſa Forosempronienſis eccleſiæ tractatum eſt. Acta hujus Judicii, vel ſynodi extant apud Labbeum ad annum 1062. Porro Alexander toto reliquo anno 1062. Lucæ egit, ut non obſcure demonſtrant temporis notæ adſcriptæ Lucenſi illi concilio, de quo ſtatim. Anno vero ſequenti ineunte viæ jam ſe dederat rediturus Romam; nam die VII. Idus Januarii anni 1063. in comitatu Senenſi agens diploma illud ſignat, quod Florentinus in append. veter. monum. ad vitam Mathildis n. 9. producit.

Moram in civitate ſua epiſcopali trahens Alexander, convocato concilio judicium inſtituit de Abbatiſſa monaſterii S. Juſtinæ, quam Sanctimoniales quædam per calumniam accuſaverant. Concilium illud, quod huc uſque Collectores latuit, productis actis ſuo loco daturus ſum.

Ita pariter & Cadalous Parmæ conſidens concilium factioſorum hominum convocavit, ut Benzo ipſe tradit, & ex Benzone ego ſuo loco.

Quid vero actum ſit in Germania, operoſiori diſpoſitione hic diſputandum; ſi enim Hiſtoricos eccleſiaſticos audias, Germani epiſcopi cum Italicis plane multis in concilium coeuntes, (quod in locum ignotum Osbotium indictum fuiſſe ex S. Petro Damiani affirmant) coeuntes, inquam, in concilium definierunt, Alexandri II. electionem ratam, & legitimam eſſe, Cadaloi vero inauſpicatam, quem poſtremum & lata ſententia depoſuerunt. Concilium hoc Germanicum veteres omnes Germanos ſcriptores etiam coævos latens, ſuſpectum mihi olim efficiebatur. Nihil de illo Sigebertus, nihil Lambertus, nihil etiam Benzo, qui in narratione hujus ſchiſmatis puppim & proram facit. Sed, inquiunt, Leo Oſtienſis, qui tunc florebat, id tradit verbis adeo perſpicuis, ut interpretationem omnem reſpuant. *Eodem anno* (de Cadaloo loquitur) *id eſt in prædictarum Apoſtolorum Simonis & Judæ vigiliis ab omnibus Theutonicis, & Italicis epiſcopis, qui cum Rege tunc aderant, juſto Dei judicio damnatus eſt, ac depoſitus*. Congruit his omnibus S. Petrus Damiani, qui in diſceptatione ſynodali inter regis advocatum, & Romanæ eccleſiæ defenſorem §. 1. ſcribit. *Quoniam & in proximo, ut ſperamus, fiet hic Osborienſe concilium, &c.* Quod ergo concilium mox habendum enunciat Damianus, id re ipſa habitum Oſtienſis aſſerit.

Quamquam ego pariter concilium in Germania aliquod admitto; illi tamen aſſerendo alterius plane teſtimonio utendum eſt ac illo, quod ex recitatis Oſtienſis verbis a Criticis doctiſſimis aſſertur. Nam ab Oſtienſi concilium hoc cum Mantuano confuſum facile intelliget, quiſquis noverit Scriptorem illum aſſeruiſſe Cadaloum in ſynodo illa damnatum aufugiſſe, *nec ultra venire ad has partes appoſuiſſe*. Id enim ſicut de Mantuano concilio verum eſt, ita in Germanico omnino fallit. Rediit enim Romam Cadalous anno ſequenti 1063., ibique integro quinquennio ſubſtitit. Rejecto igitur Oſtienſi, concilium iſtud Germanicum, quod Osborienſe dicendum eſſe ex S. Petro Damiani conſtat, multo validius aſſeritur ex eodem S. Petro Damiani, qui eadem ipſa verba recitat ab Oſtienſi exſcripta, & interpolata. Cedo mihi verba ejus ex epiſt. III. lib. IV. ad Cunibertum. *Cadalous ſiquidem ipſo feſtivitatis die SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ, quaſi in papam Deo reprobante, ac repellente, fuit electus; eodemque vertente anno in prædictorum Apoſtolorum vigiliis ab omnibus Theutonicis & Italicis epiſcopis, & Metropolitanis, qui cum Rege tunc aderant, damnatus eſt, & depoſitus*. Teſtimonium eſt hoc tantæ authoritatis, ut a conſtanti omnium ſcriptorum Germanicorum ſilentio extundi nequaquam poſſit. Attamen ut ambo iſta concilientur, & ſilentium ſcilicet cæterorum, & S. Petri Damiani aſſertio, reputandum eſt non concilium quidem tunc conveniſſe, ſed omnes illos epiſcopos, qui S. Annoni Colonienſi epiſcopo conſentiebant, habebantque in ſua poteſtate regem puerum, ab Agnetis imperatricis parentiſque ejus tutela ſubtractum, in unam ſententiam coeuntes, Alexandri aſſumptionem approbaſſe, Cadaloi rejeciſſe.

Modo in viam redeundum. Igitur res Alexandri in Germania ita pertractata eſt, auctore forte S. Petro Damiani, qui pontificia legatione ibidem fungebatur, ut reditus in Urbem illi permitteretur. Rediiſſe ineunte anno 1063. ex Lucenſibus monumentis ſuperius evici. Hoc ipſo anno, quo abſente Cadaloo, Romanæ urbis res ſatis erant pacatæ, habita credo gemina illa Roma-

na

ANNO CHRISTI 1065.

na concilia contra inceſtuoſos, quæ Baronius, A cæterique poſt illum nullo perſuaſi argumento anno 1065. aſſignant. Profecto anno illo ardebant jam bella civilia inter Romanos, turbæ urbem totam commovebant, ut locus nullus eſſet quieti, habendis conciliis epiſcoporum neceſſariæ.

Quando Cadalous rediertt Romam, Aula Germanica jubente, ut Benzo ait, mihi eſt incompertum, credo tamen hoc anno, vel ſequenti id actum, cum Benzo ſcribat, cognito Alexandri reditu, ex Imperio literas redditas fuiſſe, ut ſchiſmaticus Papa ad Urbem cum copiis reduceretur. Tunc autem accidit, quod ſupra monui, nempe arcis S. Angeli a copiis Cadaloicis occupatio. Hinc in ſubjectam Urbem excurrebant milites, paſſimque ſtrages edebantur. Quæ Urbis facies B per quinquennium perſeveravit, id affirmante Alexandro in epiſtola ad Gervaſium Remenſem his verbis: *Tantis eo ingruente per quinquennium nunc callida tergiverſatione, nunc hoſtili invaſione oppreſſi periculis, ut inteſtina noſtræ ſpecialis eccleſiæ negotia vix poſſemus ventilare, nedum longinqua ad plenum inveſtigare*. Quinquennium illud ducendum cenſeo ab anno 1063. circiter, ac in anno 1068. ſiſtit. Tunc enim Deus, qui ab alto rebus eccleſiæ ſuæ invigilat, Gothofredum Tuſciæ Ducem excitavit, ut manum porrigeret lapſis in extremam anguſtiam, armiſque ſuis in ordinem ita redegit adverſarios, ut intra arcem velut in carcere incluſos illos haberet. Tunc reſpiravit Alexander, & in Urbe quietus conſidens concilium C habere potuit adverſus ſimoniacos, cui occaſionem præbuit accuſatio in Archiepiſcopum Florentinum a monachis inſtituta, & inſigni illo prodigio ignis, quem Petrus monachus ad probandam rei veritatem illæſus ſubivit, aſſerta. Hucuſque chronologi cum Baronio, & Pagio concilium illud affixerunt anno 1063. ſed modo ex adnotatione M. S. codicis Florentini apud cl. Lamium in opere de Erud. Apoſtolorum pag. 279. aſſignandum anno 1068. conſtat. Ita enim in illa: *Incipit textus miraculi, quod Dominus ad detractionem ſimoniacæ hæreſis operari dignatus eſt in epiſcopatu Florentino ab incarnatione ſua milleſimo LXVIII Id. Februarii feria IV. prima hebdomada in quadrageſima in monaſterio de Septimo*. Is eſt Petrus ab ex- D perimento ignis, nomen ignei ſortitus, quem dein, meritis & ſcientia inſignem, epiſcopum Albanenſem, ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem egiſſe compertum eſt. Hanc in arce S. Angeli recluſionem *per tempus, & tempora, & dimidium temporis* perſeveraſſe ſcribens Benzo, cum actis Alexandri fere congruit, in quibus biennalem recluſionem ſuſtinuiſſe Cadalous legitur. Si duos illos annos & ſemis ex anno 1068. repetamus, in annum 1070. labentem deducemur.

Longius protractæ moræ pertæſus Cadalous cum nihil ſupereſſe prompti auxilii ex aula imperatoris intelligeret, fuga ſe ex arce S. Angeli proripuit. Id equidem electo ſuo non ſane honorificum fucatis ſubdolo ingenio verbis narrat Benzo E lib. 3. cap. 2. ſed quam ille cohoneſtat evaſionem, turpem fugam extitiſſe teſtantur acta Alexandri a cardinale Aragonio collecta his verbis: *Per duos annos a fidelibus Papæ Alexandri obſeſſus, & calamitatibus multis afflictus, exinde egredi non potuit, donec ab eodem Cencio trecentis libris argenti ſe redemit. Sic itaque uno ronzino, & uno cliente contentus, inops, & æger inter oratores occulte diſcedens ad montem Bardonis, & tandem ad burgum Berceti non ſine multa confuſione pervenit*. Hanc fugam poſt Gothofredi mortem cœptam Benzo ibidem ſcribit.

Igitur dum ſic res haberent ſeſe, fama verax increbuit Gothofredum in caſtro Bullionis, quod Galliæ Belgicæ eſt oppidum, deceſſiſſe. En Benzonis verba lib. 3. cap. 10. *Tandem Deo non miſerante Gothofredus cœpit languere, & arbitratus eſt, quia ſi mutaſſet aerem, ab imminenti valetudine poſſet convalere. Petiit proinde ſuum caſtrum Bullionem, ubi expiravit*. Narrat ſubinde ea, quæ de evaſione Cadalui ſuperius admonuimus, tum addit, ſe a ducibus partis ſuæ miſſum fuiſſe legatum ad Cæſarem, ſollicitaturum auxilia rebus Cadaloi reſtituendis neceſſaria. In aula principis res mature diſcuſſa eſt, ac decretum, ut quantocius concilio in Germania habito, de juſtitia cauſæ Cadaloicæ ageretur. Id in ſe ſuſcepit S. Anno Colonienſis, quo agente concilium illud re ipſa in Germania eſt habitum. Sed cum forte minus frequentes epiſcopi conveniſſent, ſuſpendendum interim ab ultima definitione patres cenſuerunt uſque ad indictam tunc, & poſt annum habendam Synodum Mantuanam. Hæc omnia Benzo ibidem, cap. 26. qui & ſubjungit: *Igitur completo ſpatio annuæ revolutionis* (nempe poſt concilium Germanicum) *incœpit Annas* (id eſt S. Anno) *iter ſuæ expeditionis, & venit Mantuam*, ubi habitum eſt concilium, de cujus exitu, quod parti ſuæ parum faverit, plane ſilet Benzo.

Ex his omnibus conſtare arbitror, quam parum hue uſque de epoca concilii Mantuani criticis etiam doctiſſimis conſtiterit. Non enim anno 1064. ut Baronius cenſuit, non anno 1067. ut Pagius reformavit, ſed anno 1071. vel forte 1072. Mantuana ſynodus depoſitionis ſententiam in Cadaloum pronunciavit. Quod ego his brevibus demonſtro. Gothofredus Barbatus (nam de hoc agitur viro Beatricis, non de altero viro cognomine Mathildis marito, qui nimis ſero, utpote poſt obitum Alexandri anno 1076. obiit.) in pervigilio Nativitatis Domini anni 1070. obivit, ut ex conſenſu veterum omnium ſcriptorum convenit inter omnes. Ut demus aliquid itineri Benzonis in Germaniam, non prius anno ſequenti 1071. forte nondum adulto ſynodus in Germania coivit. Anno expleto, adeoque anno 1072. Mantuana ſynodus ex Italis Germaniſque epiſcopis colligitur, qua pronunciante in Cadaloum conclamatum eſt; ille vero dein nunquam poſtea rediit in urbem, ac brevi obivit. Annus idem, 1072. quamquam ſatis ex Benzone eruitur, veteris etiam, licet non coævi ſcriptoris teſtimonio adſtrui poteſt, nempe Antonii Nellii, qui ſæculo 15. Chronicon monaſterii S. Andreæ Mantuani O. S. B. a Muratorio tom. 24. rer. Italic. vulgatum ſcribebat. Hæc verba authoris, qui id accepiſſe ex vetuſtis ejus monaſterii monumentis non immerito creditur. *Alexander II. rogante Henrico imperatore IV.* (id eſt Rege IV. Imperatore III.) *Mantuam cum veniſſet, generali ibidem celebrato concilio, monaſterio huic, quod ab ejus erectione* (quam enim anno 1017. ibidem componit) *ſine abbate perſeveraverat annos circa quinquaginta quinque, virum venerabilem Ubertum primum præfecit abbatem, annis videlicet Domini mille duobus ſeptuaginta*.

Contra hanc ipſam epocham opponent chronologi authoritatem Sigeberti ſcriptoris coævi, & Landulphi junioris, qui S. Arialdi Mediolanenſis clerici vitam ſæculo XII. ineunte ſcripſit. Ambo enim Scriptores iſti ſynodum Mantuanam anno 1067. adſcribunt. Horum ego quidem teſtimonium admitterem, ſi æquo ſaltem pede cum Benzone non coævo tantummodo, & oculato, ſed de rebus utcumque ſuis ſcribente conſiſtere poſſent. Nunc vero cum priorum fides poſteriori concedat;

& cum alterutros errare neceſſe ſit; id facilius de utroque illo ſcriptore, quam de Benzone concedendum arbitror. Hermannus Contractus Sigeberto ſuppar eſt; qui tamen aſſignans Mantuano concilio annum 1064. errat; errare ergo & Sigebertus potuit; potoit & Landulphus, qui aliquanto hac ætate poſterior vixit.

Supereſt nunc nodus alius expediendus, qui me inter legendas S. Petri Damiani epiſtolas aliquanto tenuit adſtrictom. Inter ejus epiſtolas ex Cajetani editione lib. I. epiſt. XV. quædam legitur ad Alexandrum II. in qua reditus ejus e Mantuano concilio commemoratur. Porro S. Petrum Damianum anno 1072. die VIII. (Kal. Martii obiiſſe Baronius ex Bertoldo Conſtantienſi probavit. Ex quo conſequatur neceſſe eſt, Mantuanum concilium anno ut ſerius 1071. conveniſſe; adeoque minus accurate ſcripſiſſe Benzonem concilium illud Mantuanum coiviſſe *completo ſpatio annuæ revolutionis* poſt Germanicum concilium. Id profecto me de fide Benzonis in ſuſpicionem vocaret, ſi de anno obitus S. Petri Damiani certiori documento conſtaret. Cum tamen id unice probetur ex fide Bertoldi, quem in chronologia rerum etiam ætate ſua geſtarum frequenter lapſum notat Pagius ad A. 1096. num. VI. ductum hinc argumentum adverſus meam chronotaxim nihil valet. Forte igitur S. Petrus Damiani anno 1072. obierit; quod ſi contigiſſe admiſerimus, ſalva ſunt omnia.

TABULA CHRONOLOGICA.

Rerum in hoc ſchiſmate geſtarum juxta noſtram diſſertationem.

An. 1061. Concilium Baſileæ cogitur ex Langobardiæ maxime & Germanis epiſcopis, in quo de petendo a Rege ex Italia pontifice agitur.

Alexander II. die Kalend. Octobris pontifex renunciatur.

Cadalous Parmenſis epiſcopus a factioſis epiſcopis in pontificem ſalutatur die feſta SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ.

1062. Cadalous cum militum manu Romam venit, ſed ab Alexandri militibus repulſus intra Urbem perrumpere non valet; & poſt quorumdam dierum moram paciſcitur cum Alexandro, ut ambo ad proprias ſedes remeent, expectaturi quid in aula Germanica ea de re ſtatueretur.

Alexander ante diſceſſum ſuum majo menſe concilium Romæ habet, in quo de cauſa Foroſempronienſis eccleſiæ adverſus Senogallienſem cognoſcit.

S. Petrus Damiani in Galliam, & Germaniam legatus Alexandri mittitur, coactiſque Germanis epiſcopis cum Italis quibuſdam Alexandri II. pontificatum confirmat in pervigiliis SS. Simonis & Judæ.

Cadalous Parmæ concilium ex factioſis coactum celebrat.

Alexander itidem Lucæ concilium habet in cauſa Erittæ abbatiſſæ de incontinentia accuſatæ.

Alexander anni hujus exordio in Urbem redit, eodemque anno duo concilia celebrat contra inceſtuoſas clericorum conjunctiones.

1063. Cadalous & ipſe pariter redit in Urbem, ac deditione Romanorum quorumdam arcem S. Angeli occupat; unde in ſubjectam Urbem frequenter excurrit, inquietatque Alexandrum æmulum ſuum; quæ Urbis facies per quinquennium perſeverat.

Alexander adjutus armis Gothofredi Barbati ducis Tuſciæ, & Nurmannorum, ita in arctum redigit Cadaloum, ut in arce (velut in carcere reclуſum habeat; quibus in anguſtiis duobus annis ac ſemis miſer ille retinetur. 1068

Alexander concilium Romæ cogit contra Simoniacos occaſione Petri Florentini archiepiſcopi de eo crimine accuſati, & convicti a Petro monacho, qui veritatem accuſationis ſuæ, ignem illæſus ſuſtinens probavit.

Alexander hujus anni Julio menſe Lucæ agebat, ut ex charta 10. apud Florentinium in vita Mathildis conſtat, immo & ibi reſediſſe diutius Florentinius in vita Mathildis probat.

Gothofredus vitricus Mathildis in pervigilio Natalis Domini obit. 1070.

Cadalous fuga dilapſus ex arce errabundus huc illuc vagatur, cujus partes defenſurus Benzo legationem in Germaniam ſuſcipit. 1071.

Concilium in Germania a S. Annone Colonienſi epiſcopo cogitur pro extinguendo ſchiſmate, in quo res tota differtur uſque ad concilium Mantuanum poſt annum celebrandum.

Concilium Mantuanum, cui præſidet Alexander, & adeſt Beatrix comitiſſa. 1072.

CONCILIABULUM BASILEENSE,

In cauſa electionis pontificiæ celebratum anno domini MLXI. tempore interregni pontificii.

Acta Conciliabuli quæ. *Hujus ſynodi meminit Hermannus in chronico: res geſtas perpetuo ſilentio dignas ſupprimit. Petrus vero Damiani eaſdem in approbrium ſchiſmaticorum his verbis deſcribit*: Cum autem in urbe Romana hæc agerentur, Longobardorum epiſcopi, tam ſimoniaci & incontinentes, quam alii facinoroſi, auctore Guiberto Parmenſi (conſtitutus erat hic cancellarius regis, homo nequiſſimus, ut idem auctor habet in Nicolao) convenerunt in unum, & conſimilium clericorum multitudine congregata, communiter ſtatuerunt, ut aliunde non deberent papam recipere, quam de paradiſo Italiæ; (ita Longobardiam nominabant) & talem perſonam, quæ infirmitatibus eorum compateretur & condeſcenderet. Quo facto, aliquos ex ipſis ad imperatricem ultra montes miſerunt, qui ejus animum quibuſdam veriſimilibus figmentis allicerent, & ſibi propitium facerent. Venientes autem ad eam, ſuggeſſerunt quod filius ejus ita in honorem patriciatus deberet ſuccedere, ſicut in regia dignitate. Præterea impudenter aſſerebant quod Nicolaus papa ſtatuerat decretis ſuis, quod nullus deinceps haberetur Romanus epiſcopus, niſi prius a cardinalibus eligeretur, cui poſtea accederet conſenſus regis. *Hæc de legatione ad Henricum.*

Quæ

ANNO CHRISTI 1061.

Quæ autem probroſa in eadem pſeudoſynodo facta ſint, in illa diſputatione habita inter regium advocatum & Romanæ eccleſiæ defenſorem, auctore Petro Damiani, a nobis ſuo loco inferius recitanda, hæc deſcripta legantur: Defenſor Romanæ eccleſiæ dixit: Ecce compellitis me vulgato ſermone depromere, quod ob imperialis palatii reverentiam decreveram ſilentio præterire. Sed juxta veſtræ ſcilicet exactionis inſtantiam jam proferatur in medium opus egregium veſtrum, ſæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni ſanctis (ut ita loquar) epiſcopis conſpirantes, contra Romanam eccleſiam concilium collegiſtis, qui papam, *Nicolaum videlicet*, quaſi per ſynodalem ſententiam condemnaſtis, & omnia quæ ab eo fuerant ſtatuta, caſſare incredibili prorſus audacia præſumpſiſtis. In quo nimirum, non dicam judicio, ſed præjudicio, ipſum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat (ſi dicere liceat) vacuaſtis: Nam dum quidquid ille conſtituit, veſtra ſententia decernente, deſtruitur: conſequenter etiam id, quod ab eodem papa regi præſtitum fuerat, aboletur. Sed abſit a nobis, ut propter cujuslibet hominis inſolentiam rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem ſui juris amittat: & quem, auctore Deo, votis omnibus præſtolamur ad imperiale faſtigium non permittemus ob alienam culpam, regiæ dignitatis incurrere detrimentum. *Hæc de pſeudoſynodi decreto perinſanus diſſenſor Romanæ eccleſiæ.*

Pſeudoſynodi infame decretum.

☞ AD CONCILIABULUM BASILEENSE,

In quo Cadaloas epiſcopus Parmenſis in Pſeudo-pontificem electus eſt, Anno 1061. celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi pag. 1364.

NEſcio unde hauſerit Anonymus Zvvetienſis, qui cadente ſæculo XII. Romanorum Pontificum hiſtoriam illam ſcribebat, quam vulgavit Pezius Anecdot. tom. I. part. III. pag. 384. ea, quæ de hoc concilio narravit, quæ quidem nonnulla continent ficta, alia vero, quæ probabile aliquid præferant. Quod enim innuit de præſentia regis Henrici, dum concilium haberetur, hæc utique non cohærent cum hiſtoria Hermanni narrantis, legationem miſſam fuiſſe a Patribus ad imperatricem matrem, & tutricem pueri regis. Utcumque ſit, en illa: *Nicolao Papa defuncto Romani coronam & alia munera Heinrico regi ejuſdem nominis IV. tranſmiſerunt, eumque pro eligendo ſumma pontifice interpellaverunt. Qui ad ſe vocatis pleriſque Italiæ epiſcopis, generali concilio Baſileæ habita, eadem, quam Romani miſerunt, corona impoſita, Patricius Romanorum eſt appellatus. Deinde communi omnium concilio, Romanorumque legatis eligentibus, Kadelo Parmenſis præſul VII. Kal. Nov. declaratur papa, & mutato nomine Honorius cognominatur. Dum hæc aguntur, Nordmanni aliquibus Romanis ſibi aſſcitis Lucæ urbis Tuſciæ epiſcopum Anſelmum, data ſibi Alexandri nomine, in Kal. Octobris XXVI. diebus ante Parmenſis epiſcopi ad papatus promotionem, ſedi impoſuerunt Apoſtolicæ.*

ANNO CHRISTI 1061.

SYNODUS ROMANA

In qua contra Gulielmum Senogallienſem Epiſcopum ſententia lata eſt pro Benedicto Epiſcopo Semproníenſi.

Sententia ab Alexandro II. in Synodo Lateranenſi die x. Maii MLXII. *lata in Benedicti Foroſempronienſis Epiſcopi favorem legitur inſerta in Diplomate Honorii III. apud Ughellum tom. 2. in Sempronienſibus, eſtque hujuſmodi.*

CUM in Dei omnipotentis nomine, & reverentia in ſacroſancto Lateranenſi palatio D. Papa Alexander cum quampluribus reſideret epiſcopis, quorum hæc ſunt nomina, quæ ſequuntur. In primis Dominus Ildebrandus S. R. E. Archidiaconus, nec non & D. Petrus Damianus Oſtienſis eccleſiæ epiſcopus, & D. Bonifacius Albanenſis epiſcopus, & D. Mainardus Sutrienſis epiſcopus, & D. Hugo Eugubinenſis Eccleſiæ epiſcopus, & D. Mainardus Urbinatenſis epiſcopus, & D. Arduinus Fanenſis epiſcopus, & D. Guillelmus Humanenſis epiſcopus, & D. Hugo Callienſis epiſcopus, & D. Dominicus Piſaurenſis epiſcopus, & D. Lotharius Auximan. eccleſiæ epiſcopus, & alii quamplures; in quorum omnium præſentia ſurgens Guillelmus Senogallienſis epiſcopus inquit. Domine Pater reverendæ veſtræ ſanctiſſime conqueror pietati ſuper fratre noſtro Benedicto Foroſempronienſi epiſcopo, qui quandam eccleſiam noſtræ diœceſis, cujus vocabulum eſt S. Joannis, quæ dicitur in Subitulo, cum ſuis eccleſiis eidem Maſſæ, quam nobis, noſtræque eccleſiæ ſacram contendit, & ſibi temere uſurpare præſumpſit; unde veſtram deprecor pietatem, ut noſtræ eccleſiæ juſtitiam facere dignemini. Tunc dominus Petrus Damianus cœpit exponere, quatenus Dominus Victor S. R. E. Antiſtes, Foroſempronienſis eccleſiæ motus pietate paupertatis ejuſdem cum decimis, & oblationibus virorum, & defunctorum cum oblationibus univerſis miſerando conceſſerit, ſuoque dominio mancipaverit ejuſdem maſſæ eccleſias univerſas iiſdem redditibus prælibatis; quo referente idem cæteri proteſtati ſunt; hæc vera eſſet aſſertio. Quod audiens D. Papa Alexander, cunctis audientibus, placido ore inquit; quod a prædeceſſore noſtro bonæ memoriæ D. Victore nobis referentibus ſtatutum agnovimus, firmum & ratum eſſe cenſemus; & præcipimus, ut deinceps D. Guillelmus Senogallien. epiſcopus, nec illius ſucceſſores inquietare audeant Benedictum Foroſempronien. epiſcopum, vel ejuſdem ſucceſſores in perpetuum. Quod ſi amplius inquietare tentaverit, ſit in pœna ducentorum ſolidorum aureorum, medietatem [a] eccleſiæ ſupradictæ. Actum eſt hoc menſe Maii die vero 10. Indictione [b] XIII. Ego Sergius S. R. E. Scriniarius hæc acta ſcripſi.

[a] Videtur legendum, medietatem ſacro noſtro Lateranenſi palatio, & medietatem &c.
[b] Legendum XV.

☞ AD CONCILIUM ROMANUM

In cauſa Petri Archiepiſcopi Florentini Anno 1062. ut fertur, habitum.

ADDITIO.

Suppl. Manſi pag. 1365. Ex an. 1060. ad 1062.

CUR hoc Romanum concilium ab anno 1062., cui a chronologis huc uſque alligatum eſt, in annum 1060. diſtulerim cauſam in diſſertatione mea de ſchiſmate Cadaloi, &c. *ſuperius aſſignavi. Modo quædam ſuccurrunt eidem pariter concilio addenda, de quibus Labbeus, cæterique collectores ſilent. Inferius in concilio Romano, quod anno 1070. aſſignat Venetus Labbei editor, idemque re ipſa eſſe cum præſenti concilio ibidem demonſtro, adnotat idem Venetus collector, in concilio eodem ſignatam fuiſſe bullam Alexandri pro monaſterio quodam Pragenſi, quam tamen bullam ſuſpicionis merito arguit. Hanc ipſam bullam, ibidem omiſſam, hic reddo ex Coſma Pragenſi lib. II. quod res ad concilium iſtud pertinentes utcumque referat.*

Menchen Rer. German. Tom. I. pag. 2040.

Alexander ſervus ſervorum Dei, urbis Romæ episcopis & papis ſuis ſucceſſoribus, necnon catholicis epiſcopis ſanctæque Romanæ eccleſiæ ſubjectis cunctis, utriuſque vitæ proſperitatem & apoſtolicam benedictionem a ſummo Deo cum omnibus Sanctis.

Ea, quæ Dominus Deus ſuam per clementiam ad augmentum Apoſtolicæ ſedis condonare dignatus eſt, ad agnitionem omnigenarum linguarum hoc ſub chirographo propagari volumus, primum quidem miſericordiam Dei ſuper nos diffuſam liquide annunciamus. Boemorum Dux Wratizlaus, vir, Chriſtianus, fidei integerrimus amator, rebus in bellicis magnificus triumphator, quod ſereniſſime ubique terrarum claruit, limina Apoſtolorum Petri, & Pauli honeſtos per nuncios quotidie viſitans, nos, cæteroſque in Dei ſervitio devotiſſimos omni beneficio non minime prætereuns piæ mentis devotione innotuit. Multa ante tempora votum Deo vovi, quod adhuc nequaquam implevi. Eccleſiam in honorem Salvatoris noſtri, cujus ubique protectione munitus, veſtiæ pietatis auxilio ædificare cupio. Dictis talibus auditis, pontificalis apex ut adoreſceret, ſanctorum patrum numero ſeptuaginta duorum communi conſilio penitus collaudavimus. Igitur ad hæc perficienda Joannem epiſcopum Tuſculanenſem, fundamentum dare miſimus, cujus in præſentia A ipſe præfatus dux cophinos terra onuſtatos duodecim propriis humeris portaſſe videbatur. Locus ergo, in quo eſt erecta, Wiſſegrada cognominatur, quod ſonat literaliter altior civitatibus. Quam ſacroſanctam eccleſiam totius provinciæ caput dici, venerari ſanximus; prædiis, mancipiis, auro, argento, cæteriſque ornamentis decenter ditatam comperimus. Epiſcopi ejus ſub dominio ſuis de decimis, trecentos homines ad eandem eccleſiam ſegregaverunt; Præſul Pragenſis ducentos, Olomucenſis centum, fratrum ſuorum Conradi, Ottonis conſenſu. Hoc itidem aſylum tutamini B. Petri principis Apoſtolorum, cunctiſque in ejus ſede ſeſſuris firmiter commendavit. Marcas XII. de eadem eccleſia ad pedes univerſalis Papæ, B quicumque erit, omni anno offerendas ſub Chriſti teſtimonio deſtinavit. Hujus vero conditionis gratia cunctis celſior in eadem regione ut videretur eccleſiis, qualicumque apparamento ſeptem Cardinales altari Sancti Petri miniſtrare ſtudent, mitra, ſandaliis, ſimili modo ipſius eccleſiæ præpoſitum, presbyterum, diaconum, ſubdiaconum incedere præcipimus. Laudes, quas ſub diademate ſtantis diebus proclamare ſolemus, ſolummodo in iſta eccleſia aſtante duce ſumma diligentia Chriſtum collaudare permittimus, chriſma baptizandi, conſecrationem clericorum, epiſcopus loci illius invidia diaboli attactus abnegare ſi præſumpſerit, noſtri decreti judicio apud quemlibet Epiſcopum inveniat, & accipiat. Nemine autem C præpediente omnem injuriam in Romana ſynodo libere proclamet. Scripta iſtarum literarum ſigillo impreſſo ſupra venerandum corpus B. Petri apoſtoli poſuimus; maxime ea pro cauſa, ut ſi quis Dei inimicus mandatorumque ejus contemptor hoc direllere voluerit, ſciat, ſe ab omnipotenti Deo in perpetuum condemnatum, ac cum cœtibus Sanctorum nil commune fore, ſed cum diabolo inextinguibili gehennæ incendio æternaliter concremari. Data hæc in manus Petri præpoſiti S. Georgii in palatio Lateranenſi, ſub Henrico rege filio Henrici glorioſiſſimi imperatoris, VII. Idus Maji.

CONCILIUM BENEVENTANUM,

Deſcripſit & ſchedas ex chronicis Monaſterii ſanctæ Sophiæ, & poſtea etiam evulgavit Card. Beſſonus.

IN nomine Domini omnipotentis noſtri JESU D Chriſti, & in nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Quamobrem noverit omnium fidelium, præſentium ſcilicet ac futurorum, ſagacitas, dum reſidemus in ſancta ſynodo congregati; unuſquiſque confitens ſua facinora & delicta quemadmodum beatus Apoſtolus Jacobus proclamat in ſua epiſtola, dum hanc in ſententiam ac verba prorumpit: *Confitemini alterutrum peccata ac crimina veſtra, & orate Dominum omnipotentem pro invicem, ut ſalvemini*: ne tremendam illam vocem E Judicis æterni audiatis in extremo judicii die, quando ad peccatores dicet: *Ite a me vos maledicti in ignem æternum*. Et e contra ad juſtos: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete vitam æternam, quæ præparata eſt vobis a Patre meo.* Etenim multum valet coram Deo omnipotenti deprecatio aſſidua hominis juſti & recti corde. Ibique reſidente domino Udalrico egregio archiepiſcopo ejuſdem ſedis, & juxta eum reſidente domino Landolfo ſereniſſimo principe, necnon & Bernardo epiſcopo, ac Cancellario domini ſummi Pontificis & venerabilis Papæ Nicolai nomine: ubi & Dodo epiſcopus ac vicarius ejuſdem domini Papæ in eodem concilio; & epiſcopus Amelgerius ſanctæ ſedis Florentinenſis, & Joannes epiſcopus ſanctæ ſedis Larinenſis, ceterique epiſcopi, ac abbates, ſacerdotes, ac clerici, & cuncto populo ſibi aſſiſtente.

Poſteaquam autem ſancta lectio in eadem ſancta

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062.

ſta ſynodo terminata eſt, ad emendationem uniuſcujuſque hominis, cujus res, aut eccleſia, ſeu quæcumque cauſa injuſta reperta eſt, acquirere in omnibus ſuis juribus ac petitionibus, quod juſte in ſua poſſeſſione legaliter habere & poſſidere videntur; ut Domino omnipotente inente, unuſquiſque cum ſuis poſſeſſionibus ad propria cum gaudio ac lætitia remearet.

Interea ſurrexit Amicus humilis abbas monaſterii ſanctiſſimæ Virginis Sophiæ, humoque & in terra proſtratus, cum reverentia ac humilitate ſumma cœpit reclamare contra & adverſus Leonem epiſcopum ſanctiſſimæ ſedis Draconariæ, & in hæc verba quamprimum prorupit: Quod ipſe Leo epiſcopus Draconarius injuſte & irrationabiliter teneret eccleſiam vocabulo ſanctæ Mariæ, conſtructam in loco qui majorum noſtrorum tempore *Sico* nominari ſolebat; moderno autem tempore ab hominibus *Nolicmo* nominatur: una cum juribus ac poſſeſſionibus ipſius eccleſiæ pertinentibus; ſimulque & eccleſiam nomine ſancti Benedicti conſtructam intus eamdem civitatem Draconariam, cum ſuis juribus ac poſſeſſionibus, quibus eccleſiæ ipſæ, ut ſupra dictum eſt, legibus ſunt ſubditæ ac pertinentes jam dicto monaſterio.

Quamprimum ipſe Leo ſurgens, cum humilitate & patientia adoravit in eadem ſancta ſynodo: cum reverentia cœpit manifeſtare & dicere, quod veraciter prænominatæ eccleſiæ, cum omnibus ſuis juribus, nec non & poſſeſſionibus, legaliter & juſte eſſent pertinentes ſub lege prænominati monaſterii, verumtamen ab aliis rectoribus injuſte poſſeſſæ: & nequaquam ipſe Leo aliquid tollere vel minuere tentaſſet de poteſtate prænominati monaſterii; verumtamen ab aliis rectoribus injuſte & inordinate adminiſtratum: & iterum profeſſus eſt, ut neque ipſe Leo epiſcopus, neque ſui ſucceſſores, neque pars jam nominati epiſcopi umquam contra eum cum parte jam dicti monaſterii non cauſarent; neque conſenderent, per nullam quamcumque etiam inventam occaſionem ac rationem altercandi illic cum parte jam dicti monaſterii, aliquid tollere, vel minuere, vel invadere: ſed amodo & deinceps ipſe Amicus humilis abbas, ejuſque ſucceſſores, & pars jam dicti monaſterii, omnibus juribus ac poſſeſſionibus ad eamdem eccleſiam pertinentibus, tam quod modo poſſidere videntur, ſeu & illud quod amodo & inantea Dominus per ſuos fideles in ipſam jam nominatam eccleſiam dederit, ſeu * quocumque ibi oblatum ſeu delegatum fuerit, ſive per offertiones, donationes, emptiones, commutationes, ſeu præcepta conceſſionis in Domino, totum ac integrum pars jam nominati monaſterii, ejuſque cuſtodes ac præpoſiti, qui in ipſa eccleſia a parte jam nominati monaſterii præordinati fuerint, firmiter illud habeant & poſſideant in omnibus, juxta textum de nomine ejuſdem monaſterii & jam dictarum eccleſiarum continentium atque pertinentium, una cum inferius & ſuperius, & cum aquis, & cum viis, & anditis ſuis, omnibuſque pertinentiis mobilibus ac immobilibus faciendum; inde pars ejuſdem monaſterii & jam nunc dictarum eccleſiarum, juxta atque ſecundum legis rationem omnia quæcumque voluerint, ſive a parte jam dicti Leonis epiſcopi, & de illius ſucceſſoribus, ſeu pars jam dicti epiſcopii ſui, aliqua contradictione ſive cujuſcumque requiſitione ab illorum partibus.

Hæc omnia, ut ſuperius taxata ſunt, & conſenſu omnium qui in ipſa ſancta ſynodo ſederunt, abſque omni dolo perpetuis temporibus firmatum eſt; ut a modo & in perpetuis temporibus nullus audeat inde in aliquo modo violare, aut etiam ullam vim nec non violentiam inferre in quacumque re: verumtamen juxta inſtitutionem ſanctorum Canonum ſemper firmum ac ſtabile permaneat ad poſſeſſionem jam nunc nominati monaſterii & jam dictarum eccleſiarum, & de illis qui ibidem a parte jam nominati monaſterii præordinati fuerint. Et ut hæc cuncta quæ ſuperius leguntur, in Domini nomine habeant vigorem, & in perpetuum recordentur & obſerventur, annuli ſuperius dicti domini principis impreſſione juſſimus inſigniri, ceteroſque ſuis manibus teſtes ſubſcribere mandavimus.

Datum Idibus Junii: ſcriptum per manus Joannis clerici & notarii, necnon defenſoris prænominati monaſterii, anno Dominicæ omnipotentis Domini incarnationis revoluto MLXII. & viceſimo quinto anno principatus ſuperius dicti domini Pandolphi, eximii ac excellentiſſimi principis: necnon quinto anno principatus domini Landolphi, eximii generoſiſſimique principis: ac quinto anno principatus domini Athenolphi magni principis filii, per indictionem XIV.

Actum in eodem ſancto epiſcopio. Subſcripſerunt autem, teſteſque ſunt: Dominus Bernardus epiſcopus: Dominus Conſtantinus epiſcopus: Dominus Joannes cardinalis: Dominus Lambertus cardinalis: Dominus Ægidius cardinalis.

* *Forte*, a quocumque

CONCILIUM OSBORIENSE,

Auctoritate ſancti Annonis Colonienſis archiepiſcopi congregatum, quo in præſentia regis, poſt habitam diſputationem, quæ infraſcribitur, Cadalous pſeudopapa omnium acclamatione eſt condemnatus, & Alexandri legitime facta electio eſt confirmata, anno domini MLXII. ipſo feſto ſanctorum Simonis & Judæ.

Diſceptatio ſynodalis inter regis advocatum & Romanæ eccleſiæ defenſorem.

IPſo exordio Petrus Damiani ejuſdem operis auctor compellans impium Cadaloum antipapam, poſt alia, quæ in eum dixerat, hæc habet: Sed ad hæc gloriaris, & jactas: rex me & imperatrix mater elegit: ad hunc apicem me regia celſitudo provexit. Sed cum hinc aula regia ſuum tueatur electum, illinc Romana eccleſia proprium defendat antiſtitem jam in ſolio conſtitutum: dignum eſt ut ſanctorum atque prudentium ſacerdotum multitudo conveniat, & hanc quæſtionem ventilans ſub canonici juris auctoritate diſcernat. Quoniam & in proximo, ut ſperamus, fiet hic Osborienſe concilium, hic jam ejuſdem concilii conſtituamus velut in quadam tabella picturæ præludium. Juxta juſſionem ergo Danielis, patrum throni ſint poſiti, judicium ſedeat, libri aperiantur, & ſolutionis indiga quæſtio in medium deducatur. Hic itaque Romanæ defenſor eccleſiæ, ſuas allegationes inferat: illic advocatus re-

ANNO CHRISTI 1062.

regius propriæ partis argumenta depromat. Taceat Parma cum ſuo hæreſiarcha: advocatio tantum regia, & Romana invicem colloquatur eccleſia. Sanctorum vero ſacerdotum erecti ſint animi, ut & quæ utrinque dicenda ſunt conferant, & peroratæ cauſæ judicialiter ſententiæ calculum ponant. Age igitur, defenſor apoſtolicæ ſedis incipiat: deinde regios advocatus, quæ ſibi videbuntur oſtendat.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Cauſa Romanæ eccleſiæ qualis?

Cum beatitudo veſtra, venerabiles patres, ſuper apoſtolicæ ſedis negotio diſputat, ad conctas eccleſias pertinere, quod verſatur in manibus, non ignorat. Hac enim ſtante, reliquæ ſtant: ſin autem hæc, quæ omnium fundamentum eſt & baſis, obruitur, cæterarum quoque ſtatus neceſſe eſt collabatur. Omnis autem ſive patriarchatus cujuslibet apicem, ſive metropoleon primatus, aut epiſcopatuum cathedras, vel eccleſiarum cujuſcumque ordinis dignitates, ſive rex, ſive imperator, ſive cujuslibet conditionis homo purus inſtituit, &, prout voluntas aut facultas tulit, ſpiritualium prærogativarum jura præfixit: Romanam autem eccleſiam ſolus ille fundavit, & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavigero terreni ſimiliter & cœleſtis imperii jura commiſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud Verbum, per quod conſtructum eſt cœlum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanam fundavit eccleſiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quiſquis cuilibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit: qui autem Romanæ eccleſiæ privilegium, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur: & cum ille notatur injuſtus, hic eſt dicendus hæreticus: fidem quippe violat, qui adverſus illam agit quæ mater eſt fidei; & ille contumax invenitur, qui eam conctis eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur. Cum hoc igitur veſtra ſanctitas indubitanter agnoſcat, vos, qui non quilibet, ſed nobiliores & egregii eſtis filii Romanæ eccleſiæ: pietatis viſcera circa matrem veſtram compatientes oſtendite, & utrum deſtrui debeat, ſibimet eligendo pontificem, judicate. Mirum quippe eſt, ſi, quod minoribus eccleſiis canonicus vigor attribuit, illi ſoli, quæ caput eſt omnium, non permiſit.

Regius advocatus.

Prolixa declamatio dedit attentionem, benevolentiam, atque docilitatem, & hoc potius juxta conſuetudinem fori judicialis, quam ſecundum regulam concilii ſynodalis: ubi ſcilicet non magnopere curare debemus elucubratæ locutionis urbanitatem, ſed vivæ ſententiæ potius puritatem. Ad querelam ergo coram ſanctis ſacerdotibus deponendam ſufficiat nobis dicere, quoniam inthronizaſtis papam ſine conſenſu domini noſtri regis, ad injuriam ſcilicet atque contemptum regiæ majeſtatis.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ordinationem papæ factam diffiteri nec poſſumus, nec debemus; regis autem injuriam modis omnibus propulſamus. Sed videamus primo, ſi placet, utrum papa ſine rege potuerit fieri, & ſic poſtmodum de regis diſputemus injuria.

Regis advocatus.

Per te liquido novimus, quia illi debent pontificem, cum ordinatur, eligere, quos ſibi, poſtquam ordinatus fuerit, canonica decrevit auctoritas obedire: papæ vero, quia univerſalis eſt pontifex, non modo Romanus populus, ſed Romanus imperator, qui caput eſt populi, obedientiam

A debet: cenſendumne ergo eſt ut papam ſine capite ſuo populus eligat, & ei quem non elegit imperator obediat? Conſtat ergo quod, niſi Romani regis aſſenſus acceſſerit, Romani pontificis electio non erit perfecta.

ANNO CHRISTI 1062.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Perhibendum eſt itaque juxta veſtræ diſputationis articulum, quod neque Stephanus, nec Sixtus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Silveſter, non ipſe beatus Petrus, papali nomine digni ſunt, qui ab imperatoribus eorumdem tempore electi non ſunt.

Regius advocatus.

Gentiles reges non ſunt adhibendi ad hujus,
B de qua loquimur, electionis exemplum: qui, quoniam ignorabant fidem Chriſtianam, Chriſtianorum non poterant ordinare pontificem. Cæterum Chriſtiani principes, ſemper Romanos elegere pontifices.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Qui mentitur in communi colloquio, mendax dicitur: qui autem in præſentia venerabilium ſacerdotum falſa protulerit, ſacrilegii procul dubio crimen incurrit. Dixiſti Chriſtianos principes, Romanos ſemper elegiſſe pontifices: percurre mecum eccleſiaſticæ antiquitatis hiſtorias, Romanorum præſulum catalogum ſtudioſe diſquire: & cum perpaucis inveneris in electione ſua regum acceſſiſſe conſenſum, confitere te perſpicuum pro-
C tuliſſe mendacium. Quis enim rex Antonii filium Damaſum Hiſpanienſem? quis Innocentium Innocentii filium Albanenſem? quis denique Zoſimum Græcum Abramii filium elegit? Quis præterea Leonem Quintiani filium de Tuſcia? quis Hilarium Criſpini filium de Sardinia? quis Cæleſtinum Priſci Romani civis filium? quis Bonifacium, quis Anaſtaſium, æque Romanos? Denique multos atttexerem, niſi faſtidium generarem. Sed ne me putes, non habentem copiam, ab eorum enumeratione deficere: quis imperatorum, elegit Simplicium Tiburtinum? quis Felicem natione Romanum? quis Gelaſium Afrum Valerii filium? quis Symmachum Sardiniæ provinciæ, filium Fortunati? quis Hormiſdam filium
D Juſti natione Campanum? Joannem origine Tuſcum, Felicem natione Samnitem, Bonifacium Gibaldi filium, Mercurium Projecti, Agapitum Gordiani, natura Romanus?

Quis enim regum, electioni cujuslibet iſtorum ſuum legitur adhibuiſſe conſenſum? Cum eorum temporibus Romanæ reipublicæ Chriſtiani principes præfuiſſe legantur, id eſt Valentinianus ſenior, Valens frater ejus, qui occiſus eſt in pugna Gothica prope Hadrianopolim, Gratianus, qui a Maximo tyranno peremptus eſt, Valentinianus junior, qui necatus eſt a comite ſuo Viennæ, deinde Arcadius, Honorius, Theodoſius, Joannes ille qui apud Ravennam occiſus eſt, Valentinianus tertius, qui in campo Martio eſt peremptus,
E Martianus, Leo, Majoranus, Severus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Zeno, Nepos ille qui in villa ſua occiſus eſt juxta Salonas, Auguſtulus, Anaſtaſius, Juſtinus, & cæteri Romani imperatores: quos evitandi lacinioſi ſtyli cauſa prætereo. Da mihi ergo eorum, quos enumeravimus, aliquem, vel præſulem requirentem, vel principem aſſenſum in electione præbentem: & ego do manum, ne te perhibeo laureandum: alioquin ſi dare non poteris, in hoc te convictum per omnia perneceſſe eſt fatearis. Quod autem beato Gregorio legitur adhibuiſſe Mauricius imperator aſſenſum, & perpauci alii principes alii pro-

promovendis: hoc dictavit perturbatio temporum, & tempeſtas horrenda bellorum.

Regius advocatus.

Si mentiri eſt contra mentem loqui, temerarium eſt me mendacii tam procaciter argui, qui non utique falſum, ſed verum me dixiſſe putavi: tamen aſſentior, & in hoc ſuperatum me eſſe non abnuo.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Edictum Constantini. Ut autem idipſum adhuc manifeſtius pateat, & te ſuper hac dimicandi materia perdidiſſe, tibimetipſi clarius innoteſcat: lege Conſtantini imperatoris edictum, ubi ſedis apoſtolicæ conſtituit ſuper omnes in orbe terrarum eccleſias principatum. Nam poſtquam ſupra corpus beati Petri baſilicam fundator erexit, poſtquam patriarchium Lateranenſe in beati Salvatoris honore conſtruxit, mox per imperialis reſcripti ſeriem, Romanæ eccleſiæ conſtituit dignitatem. Ubi nimirum beato Silveſtro * ſuiſque ſucceſſoribus obtulit, ut regali more, & aurea corona plectatur in capite, & cæteras regii cultus inſulas uſurparent. Verum beatus Silveſter ornamenta, quæ ſacerdotali congruere judicabat officio, in proprios uſus aſſumpſit; coronam vero, vel cætera, quæ magis ambitioſa quam myſtica videbantur, omiſit. Cui etiam Conſtantinus Lateranenſem palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuo jure conceſſit; regnum Italiæ judicandum tradidit. Nam & ipſius regis hæc verba ſunt: Unde, inquit, congruum inſpeximus, noſtrum imperium & regni poteſtatem orientalibus transferri & tranſmutari regionibus, & in Byzantia provincia in optimo loco nomini noſtro civitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui imperium. Quoniam ubi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab imperatore cæleſti conſtitutum eſt, juſtum non eſt, ut illic imperator terrenus habeat poteſtatem.

* f. ejusque

Audiſti quia terrenus imperator non habet in Romana eccleſia poteſtatem: quomodo ergo ſine illius arbitrio, qui poteſtatem ibi non habet, non licet eligi ſacerdotem? Ipſe vero Conſtantinopolim velut in ſecunda Roma perpetue regnaturus abſceſſit. Longe vero poſt Theodoſius imperator beati Pauli baſilicam cœpit: quo defuncto filius ejus Honorius eamdem baſilicam ad calcem uſque perduxit. Hi quoque Romanæ eccleſiæ privilegium nihilo minus firmarunt. Quomodo ergo prærogativam ſibi in Romani pontificis electione relinquerent, qui Romanam eccleſiam nequaquam ſibi ſtuduerunt ſubdere, ſed præferre; non præcipere, ſed parere; non præcellere, ſed ſubeſſe?

Regius advocatus

Aſſentior plane, & ratum duco quod loqueris. Sed eſto quod nunc regia celſitudo ex antiquorum conſuetudine principum hoc ſibimet allegare non poſſit: verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei regis piæ memoriæ Henricus imperator, factus eſt patricius Romanorum, a quibus accepit in electione ſuper ordinando pontifice principatum. Huc accedit quod præſtantius eſt, quod Nicolaus papa hoc domino meo regi privilegium, quod ex paterno jam jure ſuſceperat, præbuit, & per ſynodalis inſuper decreti paginam confirmavit. Cum ergo privatus quiſque a ſuo decidere jure non debeat, donec ventilato negotio judicialis in eum ſententia promulgetur: quo pacto majeſtas regia prærogativam hanc ſuæ dignitatis amiſit, quam & ex apoſtolicæ ſedis liberalitate percepit, & ex paterno imperialis faſtigii jure ſuſcepit? Quo, inquam, modo in Romana eccleſia dignitatis adeptæ locum ſine judicio perdidit, qui Romanam eccleſiam non offendit?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Privilegium invictiſſimo regi noſtro, ipſi quoque defendimus, & ut ſuperplenum illibatumque poſſideat optamus. Porro autem Romana eccleſia multo nobilius atque ſublimius, quam mater carnis, mater eſt regis. Illa ſiquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem; iſta genuit, ut Chriſti ſine fine regnantis efficiat cohæredem. Et cuncti liquido novimus, quia rex, licet egregiæ indolis, tamen adhuc puer eſt. Quid ergo mali fecit Romana eccleſia, ſi filio ſuo, cum adhuc impubes eſſet, cum adhuc tutela egeret, ipſa tutoris officium ſubiit, & jus quod illi competebat implevit? Quis neſcit quia ſacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater judicis tribunal irrumpit, teſtes adſciſcit, notarios convocat, ſicque per adſtipulationes & rata, & inſuper apicum monimenta, omnia bonorum ſuorum filio jura delegat. Interim tamen, uſque dum ille ad juvenilis ætatis incrementum perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta diſpenſat, omnia ordinat: ſicque quod jam alieni juris eſt patrimonium, ad propriæ diſponit proviſionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda eſt mulier illa filio ſuo conceſſa ſubtrahere? immo verius perhibetur, ut puto, pietatis ſtudio deſervire. Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat, hæc illa ſibimet apte diſpoſita, cauta ſententia, & rationabiliter ordinata conſervat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis: & mater eccleſia filio ſuo regi præbere non debet auxilium in ſpiritualibus donis? Obmuteſcat ergo plectenda verſutia, quæ ſcilicet hoc damnat quod prædicare debuerat; illi crimen imponere nititur, quæ pro beneficiis gloriam promeretur. Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum ſæpe mutandus eſt ordo cauſarum. Tunc enim, * quoniam pontificem ſibi Romana percepit eccleſia, tantæ ſimultatis fomes in * ſeditionis cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi corda turbaverat: ut de tam longinquis terrarum ſpatiis nequaquam regiæ clementiæ præſtolari poſſemus oraculum. Niſi enim quantocius ordinaretur antiſtes, pernicioſus in populo gladius mutuis vulneribus deſæviret, & non parva Romanorum civium ſtrages fieret.

* f. quando. * ſeditioſos.

Regius advocatus.

Obtende quod vis, argumentare quod placet: dummodo conſtet quia nullatenus debuit immutari quod papa conceſſit, quod decreto conſtituit, quod ſcriptione firmavit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Quid mirum ſi hominis carnis adhuc fragilitate circumdati ſtatuta mutentur, quoniam omnipotens Deus, qui videlicet omnia quæ futura ſunt novit, ea quoque, quæ a ſemetipſo conſtituuntur, immutat? Nam ex eo quod promittit, aliquando aliquid minuit, vel etiam totum ſubtrahit, aliquando mala minatur, & non infligit.

Regius advocatus.

Ea quæ propoſuiſti ſcripta declarentur exemplis. Quid eſt ergo quod Deus umquam promiſit, & minuit?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Si non excidit, reminiſci potes quod dixit Dominus ad Noe: *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt; eruntque dies illius centum viginti annorum.* Sed cum ſcriptura commemorat quingentorum tunc annorum extitiſſe Noe, quando hæc ſibi Dominus loquebatur,

Geneſ. 6.

ſex-

ANNO CHRISTI 1062.

ſexcentorum tunc jam eſſe, cum cataclyſmus A erupit: liquido patet, viginti annos de præſcripti numeri ſpatio fuiſſe ſubtractos: vitæque ſpatium, quod humano generi Deus promiſit, imminuit, quia perverſitatis eorum reatus excrevit. Inde quoque per os patriarchæ Iacob promiſit Spiritus
Ibid. 49. ſanctus, dicens: *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus eſt.* Et tamen nec temporibus Judicum legimus viros de tribu Juda ſemper ſuper Iſrael tenuiſſe ducatum, nec reges ex eadem tribu principatum tenuiſſe uſque ad Chriſti reperiuntur adventum. Conſtat ergo, quia Deus omnipotens ſæpe quod homini promiſit, imminuit, quoniam homo quod Deo debuerat non implevit.

Regius advocatus.

Doce & ubi Deus promittit bonum aliquod, & efficaciter non implevit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Recordare quid dixit dominus ad Joſiam re-
4. Reg. 22. gem Juda: *Pro eo*, inquit, *quod audiſti verba voluminis, & perterritum eſt cor tuum, & humiliatus es coram domino, auditis ſermonibus contra locum iſtum, & habitatores ejus, & ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me: idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulcrum tuum in pa-*
4. Reg. 23. * Nechao. *ce.* Et tamen paulo poſt ſcriptura dicit: *In diebus ejus aſcendit Pharao * Necho rex Ægypti contra regem Aſſyriorum ad flumen Euphratem, & abiit Joſias in occurſum ejus, & occiſus eſt * Mage-*
* Mageddo Jerem. 34. *da, cum vidiſſet eum.* Ad Sedeciam quoque regem C Juda per Jeremiam dicitur: *Audi verbum domini, Sedecia rex Juda. Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio, ſed in pace morieris, & ſecundum combuſtionem patrum tuorum regum priorum, qui fuerunt ante te, ſic comburent te: & væ domine, plangent te, quia verbum hoc ego locutus ſum, dicit Dominus.* Quod nimirum quomodo potuit fieri, qui ſeriem ſcrutatur hiſtoriæ nunquam poterit invenire. Nam poſtquam a rege Babylonis ſemel eſt captus, Babylonemque tranſlatus, nunquam legitur ulterius ab ejus vinculis abſolutus. Juſto ergo judicio ſubtrahit Deus nonnumquam homini bona quæ promiſit: cum rebellis homo, illius ſervare mandata contemnit.

Regius advocatus.

D Proſequere etiam, quomodo Deus quod minatus eſt non infligit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Nemo, qui limen eccleſiæ terit, ignorat quia Jonas ad Niniven a domino miſſus exclamavit,
Jon. 3. dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.* Sed quia civitas illa ad Deum toto eſt corde converſa, nequaquam, juxta minacem domini ſententiam, cecidit eſt everſione deleta. Cum ergo Deus omnipotens non modo verax, ſed & ipſa ſit veritas, inviolato conſilii ſui manente propoſito, exterioris judicii ſui ſæpe variat ordinem, juxta humani ſive probi ſive improbi meriti qualitatem, quatenus & a pravitate correctus, quod Deus juſte minatur evadat; & prolapſus in E culpam, nullatenus quæ pollicetur bona percipiat.
Jerem. 26. Hinc eſt quod per Jeremiam dicit: *Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra, & audite vocem domini Dei veſtri: & pænitebit dominum mali quod locutus eſt adverſum vos.* Hinc eſt quod ad Eli
1. Reg. 2. quoque per virum Dei dominus ait: *Loquens locutus ſum, ut domus tua, & domus patris tui, miniſtrares in conſpectu meo uſque in ſempiternum. Nunc autem, dicit dominus: Abſit hoc a me: ſed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

A *Regius advocatus.*

Recte plane cuncta * propoſueras, perſpicuis roboraſti teſtimoniis ſcripturarum. Attamen ad ſuperiora pauliſper revertere, & juxta tuæ ſponſionis elogium de domini mei regis injuria rationem redde. ANNO CHRISTI 1062 * forte quæ propoſueras.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Glorioſo regi in eligendo pontificem abſit ut nos intulerimus injuriam, cum ad hoc nos, ſicut ſuperius dictum eſt, neceſſitas impulerit, non rapina. Ad hoc, inquam, nos invitos traxit imminens periculum civilis belli, non lædendi vel minuendi hujuſmodi imperii.

Regius advocatus.

Civile bellum objicis: imminens periculum in B tuæ allegationis defenſione prætendis: dicatur etiam, ſi placet, quod ſi cælum rueret, terra * ſubciciorum pateretur: perge adhuc addens, quod pontus areſceret, terram diluvium inundaret. * excidium.
Quid mihi omnia hæc, dum conſtet, quia quidquid accideret, nullo modo ſancti papæ ſententiam debuiſti infringere, nulla ratione ſynodalis decreti myſterium licuit violare? ſicut enim ſcriptura perhibet, melius eſt ut oriatur ſcandalum, quam ut veritas relinquatur. Nam ſi hoc bellum timuiſſent beati martyres, * fierent procul dubio ſanctæ militiæ deſertores. * facti fuiſſent.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Non ignoras quod inter omnes ſanctos martyres Petrus & Paulus in apoſtolici ſenatus culmi- C ne poſſident principatum.

Regius advocatus.

Hoc ſicut negare ſacrilegium eſt, ita etiam affirmare ſuperfluum.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Eorum ſunt nobis tenenda veſtigia, eorum forma juris eſt actibus imprimenda, ſub eorum magiſtra debemus vivere diſciplina.

Regius advocatus.

Hoc utique clarum eſt, perſpicuum eſt: ſed quid a te portenti, quid præſtigii, ſub hoc funiculo inductionis alatur, ignoro.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Tolle præſtigium, intellige veritatem. Times me, tamquam tibi tendiculas ſubſtruentem. Au- D di Paulum de capite ſuo Petro veraciter perhibentem: *Petrus, antequam venirent quidam a Jacobo, cum gentilibus edebat: cum autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circumciſione erant.* Cernimus ergo Petrum non rigidum, ſed diſcretum: timebat enim Judæos, ne per occaſionem gentium a fide recederent Chriſtianorum: & ne perderet gregem creditum, boni paſtoris eſt imitatus exemplum. Factus eſt enim Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrifaceret: ſicut Chriſtus apparuit in forma carnis peccati, ut a peccatis hominem liberaret. Et cum legem Moyſi non ambigeret abolendam, conſulens tamen adhuc rudibus & infirmis fratribus, tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quoque E proveheret ad perfecte noſcendam plenitudinem veritatis. In hoc ergo beatus Petrus diſcretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando, ubi tamen non plurimum noceat, declinemus aliquantulum a tramite rectitudinis, ut conſulere valeamus infirmis. Galat. 2.

Regius advocatus.

Qui dicis quod Petrus aliquando legem Judaicam tenuit, cur non dicis quod in eadem epiſtola legitur, nimirum quia Paulus in facie eum reprehendit? *In faciem*, inquit, *ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.* Eique dixit: *Si tu, cum ſis Judæus, gentiliter, & non Judaice vivis, quomodo co-*

gis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062.

gis gentes judaizare? Cum ergo illud præmiſiſti, iſtud quare ſilentio ſuppreſſiſti?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Quod Patrus egit compaſſione miſericordiæ, hoc Paulus arguit pro magiſterio diſciplinæ. Ille quod fecit diſpeoſative, ut infirmis tolleret ſcandalum: hoc iſte corripuit, oe indiſcretus quilibet paſſim adduceret in exemplum. In Petro diſcamus, ut periculo....... imminente diſcreti Pauli ſermonibus ioſtruamur; ut ſaois rebus vita ooſtra mere deſerviat rectitudini.

Regius advocatus.

Laudo quidem redditam rationem: ſed cum duorum apoſtolorum propoſuatis magiſterium, mirum * com, prætermiſſo Paulo, ſolum Petrum adduxaris in examplum. [* aut]

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Noli, frater, puerilitar currera, immo noli volare, ſed perga: pro gravitate quippe nagotii prolatio eſt quoque moderanda ſermonis. Audi etiam conſequenter & Paulum diſcretionis aureæ lineam noſtris oculis opponentem, ejuſdemque

Act. 16. diſpeoſative compaſſioois auctorem. Sicut enim apoſtolicorum Actuum teſtatur hiſtoria, perambulabat Paulus Syriam & Ciliciam, confirmaos acclesias, perveniteque in Deiben, & Lyſtram: & ecce diſcipolus quidam erat nomine Timotheus, filius molieris viduæ fidelis: pater autem gentilis. Hunc ergo, ut ad compendium veniamus, apoſtolus circumcidit, qooniam Judæos, immo Judæis, qui in illis erant regionibus, timuit.

Cur itaque circumcidit fidelem hominem, non Judæum, qui videlicet incircumciſus arar, & oatione gentilis? oiſi ut diſcretionis ſtudio deſervi-ret, ne Judæi fideles in ſcandalum corruentes, e

Act. 18. fida recederent. Hoc atiam ounc ad memoriam redit, quoniam aliquando juxta morem Nazaræorum comam ex voto notrivit, & poſtquam uavigaſſet in Syriam; in Cenchris poſitus, capot, juxta legis mandata, totondit: Refert adhuc Lu-

Act. 21. cas ſacræ ſcriptor hiſtoriæ: *Cum veniſſemus*, inquit, *Hieroſolymam, libenter ſuſceperunt nos fratres:* & ſequenti die Jacobus & omnes ſeniores, qui cum eo eraot, evangelio illius comprobato, dixerunt ei: *Vides frater, quot millia ſunt in Judæis, qui crediderunt in Chriſto, & omnes æmulatores ſunt legis. Audierunt autem de te, quod diſceſſionem doceas a Moyſe earum qui per gentes ſunt Judæorum, dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, nec ſecundum conſuetudinem ingredi. Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem; audiet enim te ſuperveniſſe. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis quatuor viri votum habentes ſuper ſe: his aſſumptis ſanctifica te cum ipſis, & impende in illis, ut radant capita: & ſciant omnes, quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem. Tunc Paulus aſſumptis viris, poſteriori die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.*

Cur itaque Paulus juxta ceremooias Judæorum caput raſit, nudipedalia exercuit, ſacrificia obtulit, & legem deſtruens, legis præcepta ſervavit? cur, inquam, hæc omnia, oiſi ut his qui ex Judæis fideles extiterant ſcandalum tolleretur: formam ſuſcepit ægritudinis, ut morbos auferret ægrotis: ſervavit ceremonias legis, de quibus ta-

Philip. 3. men in epiſtola dicit: *Quæ mihi fuerunt lucra, facta ſunt detrimenta:* & propter Chriſtum arbitror velut ſtercora: circomcidit hominem, & ta-

Galat. 5. men hoc terribiliter clamat: *Dico*, inquit, *vobis, quia ſi circumcidamur, Chriſtus nihil nobis proderit.* Quod, quæſo, majus peccatum eſſe poterit, quam Chriſtum perdere, Chriſtianæ religionis regulam violare, Judaicæ legis ritus inducere, oovam evangelii gratiam impugnare? & tameo hæc apoſtolus Paulus in ſuperficie feciſſe conſpicitur, ne in ipſis oovæ fidei rudimentis mentes adhuc teneræ ſcandala paterentur. Quantum namque ex exterioribus cernitur, Cerinthus & Ebion nil pene pejus inveniuntur egiſſe quam Paulus: qui nimirum in Chriſtum credentes, propter hoc ſolum a patribus anathematizati ſunt, quia legis ceremonias evangelio Chriſti miſcuerunt, & ſic nova confeſſi ſunt, ut vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Jacobus, & omnes ſaniores hoc Paulo conſilium dederunt: omnes ergo diſcipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt: unumque ſcilicet habent in hoc meritum, & qui fecit, & qui faciendi dedere conſilium.

Si ergo ipſi principes mundi, quorum legibus parent non modo regna terrarum, ſed ipſa etiam celſitudo cælorum, non dubitavere pro paucis qui tunc erant hominibus, in tam periculoſo negotio condeſcendere, cur nobis utique parvulis, & infra eorum veſtigia longe jacentibus, non licuit innumerabili Romani orbis multitudini ſubvenire? Sed quid apoſtolos loquimur ſcandalum caviſſe debilium, & noviter converſorum: cum & ipſe illorum magiſter & dominus, cujus nimirum omnia ſæcula ſubſternuntur imperio, ad noſtræ imitationis exemplum, ſcandalum præcavit Ju-

dæorum? *Simon*, inquit, *reges terræ a quibus accipiunt tributum? a filiis ſuis, an ab alienis?* quo Matth. 17.

reſpondente, *Ab alienis:* Jeſus ſubjungit: *Ergo liberi ſunt filii. Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & te.* Ad molliendum ergo rigorem rectitudinis, ad tuendam virtutem diſcretionis, ſi tibi Petrus non ſufficit ad exemplum, junge & Paulum. Quod ſi procaci contumaciæ nequaquam uterque ſufficiat: pudeat te ultra Jeſum per dicacitatis ineptias

proſilire. *Finis enim legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti.* Rom. 10.

Regius advocatus.

Diſcretionis virtutem tot ſcripturarum teſtimoniis approbatam improbare non poſſumus: ſed abſit ut ulla virtus ſit tam ſublimis, tamve præcipua, cujus tuendæ ſtudio in anathematis barathrum corruere debeamus. Nam cum omne, quod nobis ex divina lege præcipitur, ad hoc procul dubio tendat, ut nos creatori noſtro ſocietate æterna conjungat: ſi nos ab eo, quod abſit, per maledictionis ſententiam contingat abſcedere: quæ diſcretio, quæ, ſicut dicitur, pia compaſſio, tam incomparabile damnum nobis poterit compenſare? Sane ſi propter hoc ſolum virtus appetitur, ut omnipotentis Dei ſocietas acquiratur: qualis jam illa virtus eſſet, quæ nos a divini contubernii ſocietate repellat?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Hæc cur proſequaris, quia nobis occulta ſunt, evidenter expone.

Regius advocatus.

Synodalis enim decreti pagina, quam cum conſilii totius aſſenſu beatus Nicolaus papa conſtituit, cui quippe manus articulum indidit, quam tot epiſcoporum venerandus celebriſque conventus ſubſcriptione firmavit, anathematis vinculo juxta morem carere non potuit. Unde vos pro compaſſione, vel condeſcenſione, neſcio quam dicitis, furentis populi, nequaquam voſmetipſos deberetis tam inconſiderabiliter ſententiæ nexibus irretire. Ridiculum quippe eſt, ſic obrutum de voragine

ANNO CHRISTI 1062.

marini fluctus eruere: ut ipſe compellatus erepA tor undoſis procellarum ſpumantium cumulis ſubſidere.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Cum hæc inconſultius loqueris, Andabatarum adverſum me more confligis: qui nimirum dum clauſis ſemper oculis pugnant, alios quidem vulnerant, ſed quomodo ſeipſos a vulneribus tueantur, ignorant. Dicis, quia nequaquam debemus in anathema corruere, etiamſi per hoc valeamus infirmis fratribus ſubvenire. Hue vibraſti gladium, tentaſti vulnus infligere: ſed tibimet ut clypeum opponeres non vidiſti. Numquid tibi jam de memoria excidit quod ſuperius protuli, quoniam Galat. beatus Paulus in epiſtola ſua dicit: *Quia ſi circumcidamur, Chriſtus nihil nobis proderit?* Et tamen B quod tam diſtricte prohibuit, ipſe pro caritate fratrum infirmantium, ne ſcandalum paterentur, implevit. Quod enim majus ſive deterius poterit quis anathema ſubire, quam cui negatum eſt Chriſtum pro ſui reatus damnatione prodeſſe? Nam cui Chriſtus non prodeſt, procul dubio anathema eſt: nihilque eſt aliud anathema aliquem fieri, niſi a Chriſti, in quo benedicuntur omnes gentes, ſocietate ſepelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro caritate fratrum ſubire non timuit, immo prorſus evaſit, cum non qualemcumque hominem, ſed Chriſtianum utique diſcipulum circumcidit: tu, quæſo, ubi cordis oculos amiſiſti, qui, quod apoſtolus fecit, non faciendum eſſe Rom. 15. teſtaris? ipſe enim dicit: *Quæcumque ſcripta ſunt,* C *ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt.*

Regius advocatus.

Veriſimile eſt, quod ſicut Paulus coapoſtolum ſuum Petrum de judaizandi ſediviva uſurpatione corripuit: ita nihilo minus, & in ſemetipſum, poſtquam diſcipulum circumciderat, reprehendat. Nec mihi hoc aliter umquam poterit perſuaderi, niſi fortaſſis in ejus verbis aliquatenus valeat inveniri.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ut nullus ambiguitatis nævus in tua mente remaneat, ut nulla cor tuum ſuper hoc negotio deinceps caligo confundat, audi quid idem Paulus ad Romanos dicat: *Veritatem dico in Chriſto,* D Rom. 9. *non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in Spiritu ſancto, quoniam triſtitia eſt mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, qui ſunt Iſraelitæ.* Ecce Paulus, cum non ſit, ſicut nos, neceſſitate coactus, ſponte ac voluntarie deſiderat anathema eſſe pro fratribus: & tu mihi proponis anathema timendum, ubi me perſpicis & inevitabili prorſus neceſſitate fuiſſe conſtrictum, & caritatis ſtudio, ne tanta fratrum multitudo corrueret, inclinatum. Audi etiam quod Moyſes pro Exod. 32. populo Iſraelitico poſtulans dicat: *Obſecro, Domine, peccavit populus iſte peccatum maximum, feceruntque ſibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut, ſi non facias, dele me de libro tuo quem* E *ſcripſiſti.* Quod nimirum pleniter fiet, cum reprobis in judicio dicet: *Ite maledicti in ignem æter-* Matt. 25. *num.* Ecce hic Paulus optat anathema pro fratribus fieri: ecce illic Moyſes poſtulat ex Dei libro pro populi, quem ducebat, caritate deleri: & ſola Romana eccleſia, quæ pietatem & caritatem toto terrarum orbe ſpiritualiter & principaliter docet, ex imminentibus vibratis undique gladiis filios ſuos, quos quotidie per ſacri baptiſmatis myſterium generat, liberare non auderet? *Maledictus vir,* ait Saul, *qui comederit panem uſ-* 1. Reg. 14.

A *que ad veſperam, donec ulciſcar me de inimicis meis.*

ANNO CHRISTI 1062.

In hoc, ſicut legitur, anathema Jonathas cecidit: ſed eum ab imminenti mortis ſententia caritas, qua pro populo ſtrenue dimicaverat, liberavit. Vis audire quid etiam de ipſo Jeſu, totius benedictionis auctore, idem apoſtolus dicat? *Chriſtus,* inquit, *ut nos liberaret a maledicto legis, factus eſt maledictum.* Galat. 3. Si ergo ipſe auctor benedictionis æternæ, ut nos a vinculo maledictionis abſolveret, maledictioni non dedignatus eſt ſubjacere: ſi ſancti quique vel novi vel veteris teſtamenti, dum ſui capitis imitantur exemplum, & infirmis ſubvenire fratribus in periculis concupiſcunt, anathematis ſubire ſententiam nullatenus perhorreſB cunt: cur uni mihi niteris imputare peccatum, & caritatem ad hoc me induxiſſe non perſpicis, quæ operit multitudinem peccatorum? Quomodo autem me cujuslibet hominis ſententia ligat, quem caritas ipſa, quæ Deus eſt, liberat? Erubeſcat igitur humani anathematis imputator, cum per caritatis gratiam mecum ſit æternæ benedictionis indultor.

Regius advocatus.

Cuicumque in diſputatione certanti veritas ipſa defecerit, ineptum eſt adhuc per ambages atque verſutias pertinaciter niti: ridiculum eſt diutius verbis prolixioribus immorari. De vinculo ſiquidem anathematis, quo te hactenus arbitrabar adſtringi, ita te naviter expediſti: ut nihil de cæC tero tibi valeat objici, nihil ſuper hoc capitulo rationabiliter poſſit opponi. Verumtamen adhuc video mihi materiam ſupereſſe, quam tibi valeam non ſine cauſa reluctatori objicere. Dicitis quia neceſſitate conſtricti, & velut anguſti temporis brevi ſpatio coarctati, nequaquam potuiſtis in electione pontificis expectare conſenſum regiæ majeſtatis; quod profecto frivolum eſſe, perſpicuum eſt. Conſtat enim tres plus minus menſes interim decurriſſe, ex quo ſanctæ memoriæ papa Nicolaus occubuit, uſque ad Kalendas Octobris, cum iſte ſucceſſit. Videamus ergo ſi per tam moroſam longitudinem, trimeſtris videlicet ſpatii, non potuerit ab aula regia pragmaticæ ſanctionis vobis apocha reportari.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ecce compellis me vulgato ſermone depromere, quod imperialis palatii reverentia decreveram ſilentio præterire: ſed juxta veſtræ ſcilicet exactionis inſtantiam jam proferatur in medium opus egregium veſtrum, ſæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni ſanctis, ut ita loquar, epiſcopis, conſpirantes contra Romanam eccleſiam concilium collegiſtis, quo papam quaſi per ſynodalem ſententiam condemnaſtis, & omnia quæ ab eo fuerunt ſtatuta caſſare incredibili prorſus audacia præſumpſiſtis. In quo nimirum non dicam judicio, ſed præjudicio, idipſum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat, ſi dicere liceat, vacuaE ſtis. Nam dum, quidquid ille conſtituit, veſtra ſententia decernente deſtruitur: conſequenter etiam id quod ab eo regi præſtitutum fuerat, aboletur. Sed abſit a nobis, ut propter cujuſlibet hominis inſolentiam, rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem ſui juris amittat: & quem, auctore Deo, votis omnibus præſtolamus ad imperiale faſtigium, non permittemus, ob alienam culpam, regiæ dignitatis incurrere detrimentum. Sed ut totam inauditæ calamitatis noſtræ percurramus hiſtoriam: Stephanus cardinalis presbyter apoſtolicæ ſedis, Stephani cardinalis laudes. vir videlicet tantæ gravitatis & honeſtatis nitore conſpicuus, tantis denique, ſicut non obſcurum eſt,

ANNO CHRISTI 1062.

eſt, virtutum floribus inſignitus, cum apoſtolicis * libris ad aulam regiam miſſus, ab aulicis adminiſtratoribus non eſt admiſſus: ſed per quinque fere dies, ad beati Petri & apoſtolicæ ſedis injuriam, pro foribus manſit excluſus.

* literis

Quod ille, utpote vir gravis & patiens, æquanimiter tulit: legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clauſum itaque ſignatumque myſterium concilii, cujus erat gerulus, retulit, quis regia eum præſentari conſpectibus, curialium plectenda temeritas non permiſit. In qua nimirum inopinatæ præſumptionis audacia, tanta diſputandi videtur ineſſe materia, ut & Demoſthenis eloquentiam vincat, & copiam Tullianæ facultatis excedat. Unde ſi vellemus injuriam noſtram diſtrictius perſequi, jure poſſemus obtendere, quia vos Romanæ eccleſiæ vosmetipſos dono privaſtis, qui ſcilicet ei præjudicii veſtri gratia contumeliam intuliſtis. Ille quippe fœdus amicitiæ violat, qui gratis amicum per offenſionis moleſtiam pulſat. Nam & Dominus Judæis per Jeremiam ait: *Ecce feriam domui Iſrael & domui Juda fœdus novum, non ſecundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, pactum quod irritum fecerunt.* Ille ergo irritum reddit beneficii pactum, qui prior violat amicitiæ ſacramentum. Verumtamen Romana eccleſia non vult exaggerare quod pertulit, ſed perſeverare cupit in munere, quod regio culmini liberaliter prorogavit.

Jerem. 31.

Regius advocatus.

Quod domino noſtro regi reverenter adſcribis innocentiam, digne facis: quod autem adminiſtratoribus aulæ publicæ devolvis diverſoculumniam, videtur injuſtum. Quidquid enim circa vos in hujuſmodi caſibus actum eſt, ad hoc nos regiæ munus impulit, imperiale præceptum, non propriæ libertatis arbitrium.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ego tibi ſecundum cordis tui duritiam reſpondebo: dico enim quod Dei omnipotentia obtemperare ſermonibus aliquando peccatum eſt.

Regius advocatus.

Ad hoc quod aſſeris, mens humana concutitur, & Chriſtianæ pietatis ferre non valet auditus.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Quis hoc tantopere miraris, illud etiam conſequenter adjicio, quia propter hoc quod Deo quidam promptus obedivit, funditus periit; alius ob id quod obtemperare contempſit, ad cumulum gratiæ plenioris aſcendit.

Regius advocatus.

Incredibile eſt valde quod dicis: verumtamen ſi vales exemplis approbare quod loqueris, dic quis unquam obedivit, & propterea periit?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Non te latet quod Judæ Iſcarioti, qui jam accepto conſilio eum traditurus erat, ait Dominus. *Quod facis, fac citius.* Poſtmodum quoque, cum ad ejus oſculum accedere præſumpſiſſet, adjicit: *Amice, ad quid veniſti?* ſubauditur, perfice. Sed quis miſer his ſermonibus efficaciter obedivit irrevocabiliter periit.

Joan. 13.

Regius advocatus.

Hujus propoſitionis ratione reddita, redde conſequenter alterius, quis ſcilicet Dei omnipotentis obedientiam ſprevit, & propter hoc copioſiorem gratiam meruit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Si placet, hoc in memoriam revoca, quod Dominus ad Jeremiam dixit: *Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis, & introduces in domum Domini, in unam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum.* Et paulo poſt propheta ſubjungit: *Et poſui coram filiis Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum. Qui reſponderunt: Non bibemus vinum, quia Jonadab pater noſter præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos & filii veſtri uſque in ſempiternum.* Unde poſtmodum Jeremias ait eis: *Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Non deficiet vir de ſtirpe Jonadab filii Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.* At ecce ille male obediens, perfunctus obedientiæ munere, cucurrit ad laqueum: iſti feliciter inobedientes, perpetuum ſui conditoris meruere conſpectum. Hoc etiam ad hoc valet quod ſuperius dictum eſt, quia cum papam ſine conſenſu regis eligimus, non debetis quod extrinſecus actum eſt dijudicare, ſed potius quo animo & qua intentione ſit factum, diligenter attendere.

Jerem. 35.

Regius advocatus.

Hæc argumenta nobis domeſtica ſunt; & numquam deficiunt, quia de promptuariis proferuntur: ſemper enim poſſumus in pravi operis exhibitione delinquere: ſed quia occulta eſt, ad puræ mentis debemus patrocinium convolare.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Cenſeſne ſemper debere juxta rerum atque verborum ſuperficiem judicari? quid enim juxta verborum ſtrepitum magis eſt abſonum, quam cum Deus Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus mediatorem Dei & hominum dicitur tradidiſſe? Ecce Chriſtum tradidit Judas, tradidit & Pater: numquid non quaſi ſimilis caſus videtur? ergone traditor eſt Judas, & traditor Deus Pater?

Regius advocatus.

Unde probas quia Pater & Filius & Spiritus ſanctus tradiderint Salvatorem?

Defenſor eccleſiæ Romanæ.

Audi apoſtolum dicentem: *Qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus nobis tradidit illum.* Rom. 8.
Cui & Salomon ait: *Cum ſis juſtus, & omnia juſte diſponas, ipſum qui non debet puniri, condemnas.* Quod autem ſe Filius tradidit, idem dicit apoſtolus: *Qui me dilexit, & tradidit ſemetipſum pro me.* Quod autem & Spiritus ſanctus tradidit Filium, ſapientia perhibet, dicens: * *Unigenitus eſt enim Spiritus ſapientiæ, & non* * *liberavit maledictum a labiis ſuis.* Maledicti apud veteres, dicebantur omnes qui ſuſpendebantur in ligno: *Chriſtus autem,* ut apoſtolus dicit, *ut nos liberaret a maledicto, factus eſt maledictum.* Spiritus ergo ſanctus liberavit maledictum a labiis ſuis: quia quæ per ora prophetarum de Chriſti paſſione locutus eſt, non cohibuit, ſed ſuper eum ſine dimiſſione compleri cuncta permiſit. Ergo ſecundum te, qui non de cordis intentione, ſed ſemper ex operum vis ſuperficie judicare: ſi pater tradidit Filium, & ipſe ſe tradidit Filius, & Spiritus ſanctus, Judas quid male fecit? Facta eſt traditio a Patre, facta eſt a Filio, necnon a Spiritu ſancto, facta eſt a Juda: una res a pluribus facta eſt, ſed eadem res in operatoribus decernenda * eſt. Quod enim Deus omnipotens ex caritate, hoc Judas fecit ex cupidine acquirendæ pecuniæ .... Quod Deus fecit ad ſalutis noſtræ remedium, hoc ille fecit ad explendum inſatiabilis avaritiæ votum. Vide ergo, quia non quid homo faciat debemus attendere, ſed quo animo & voluntate, diligenter examinare. Nam ſi ſola dumtaxat exteriora perpendimus: invenimus ipſum Dominum Salvatorem, & dixiſſe quod prohibet, & feciſſe aliter quod jubet.

Sap. 12.

Galat. 2.

* lege Benignus.

* lege liberabit.

Galat. 3.

* f. diſcernenda.

Quiſquis, ait, *dixerit fratri ſuo, Fatue, reus erit gehennæ ignis:* & tamen ipſe reſurrectionis ſuæ die, duobus de ſe dubitative loquentibus, ait: Matth. 5.

ANNO CHRISTI 1062.

ait: *O ſtulti & tardi corde ad credendum.* Dixerat etiam in monte diſcipulis: *Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram:* in paſſione vero poſitus, percutienti ſe in maxillam puero ſacerdotis non modo non alteram præbuit, ſed inſuper dixit: *Si male locutus ſum, exprobra de malo; ſin autem bene, cur me cædis?* Et quomodo jam verum eſt, quod de illo Lucas ait, *quod cœpit facere & docere:* ſi quod docuit non implevit? Sed procul dubio intelligendum eſt hoc eum præcepiſſe ad præparationem cordis, non autem ad oſtenſionem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cædi, qui pro hominum ſalute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma percuſſus juſſione pontificis, ait: *Percutiet te Deus, paries dealbate.* Quod minus intelligentibus videtur in verbo convicium: ſed in ſenſu, prophetici tenet oraculi ſacramentum.

Id. 24.
Id. 5.
Joan. 18.
Act. 1.
Id. 23.

Paries enim dealbatus hypocriſis eſt, ſacerdotalem ſub hoc nomine præferens dignitatem, ſed occultans intrinſecus luteam malitiæ turpitudinem: nam quod humilitatis fuit, mirabiliter cuſtodivit. Cum enim illi diceretur: *Principi ſacerdotum maledicis? Neſcivi, frater, quia princeps eſſet ſacerdotum. Scriptum eſt enim: Principem populi tui non maledices.* Ubi oſtenditur, quanta idem tranquillitate dixiſſet, quod iratus intuliſſe videbatur. Quibus ſcripturarum teſtimoniis quid aliud edocetur, niſi quia non juxta verba nuda ſemper debemus ſententias judicare, ſed quo animo, qua mentis intentione proferantur ſuſcipere?

Ibidem.

Regius advocatus.

Dubia quæ proponis luculenter elucidas per exempla quæ ſubjicis. Sed quæſo te ut ad ſuperiora paulisper redeas, & cur nos calumnieris vobis præjudicium intuliſſe, qui regiæ ditioni paruimus, patenter exponas.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Recte plane, ordinabiliter & congruenter, poſtquam omnis veſtræ partis objectio non rhetoricis argumentis, non coloribus oratoriis, non dialecticis ſyllogiſmis, ſed vivæ potius atque perſpicuæ veritatis eſt ratione purgata, verſa vice jam dignum eſt, ut de veſtris exceſſibus vel breviter diſſeratur. Enimvero damnatio papæ tam gravis & inexpiabilis, ut non humano, ſed divino dumtaxat ſit tractanda judicio. Reges autem noſtros tum ætatis infirmitas, tum fragilitas ſexus excuſat: quibus utique non reatus adſcribitur, ſed eorum conſiliariis, ut dignum eſt, imputatur. Omiſſis itaque perverſitatibus cæteris, ut quid ignorante Roma, reprobum dominum* in Romanum pontificem eligere præſumpſiſti?

*f. hominem.

Regius advocatus.

Electionem quidem, ut palam eſt, fecimus: ſed longa prius, Gerardo comite, aliiſque Romanis, ut videbatur, civibus infatigabiliter inſiſtentibus, ad hoc inducti ſumus. Nam & abbas monaſterii, quod dicitur clivus Scauri, non defuit. Non ergo, ut aſſeris, ignorante Roma: ſed præſente atque petente, Romani pontificis electio facta eſt.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

In hoc pro me facis, dum Gerardo ſub anathemate conſtituto te communicaſſe teſtaris. Nam, ut de abbate & aliis interim ſileamus, de Gerardo liceat tantummodo dicere, eccleſiæ hominem non fuiſſe, & Chriſti nequaquam pertinuiſſe fidelibus. Illud enim unum caput anathemati maledictionique ſubjacuit omnium fere pontificum, quicumque Romanæ eccleſiæ ejus temporibus præfuerunt: demum paulo antequam moreretur, propter comitem Anglum & archiepiſcopum, quos a beati Petri liminibus redeuntes invaſit, ſpoliavit, & uſque ad mille Papienſis monetæ libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria ſynodo, papa Nicolao præſidente, excommunicatus eſt, & extinctis luminaribus ſub perpetuo fuit anathemate condemnatus. Perpendat igitur ſancta ſynodus, ſi illius ejuſque complicum rata jure videatur electio, qui tam terribiliter atque horribiliter eſt ab eccleſiæ viſceribus evangelica atque canonica falce præciſus, ut ne in morte quidem de Chriſtianitatis fuerit titulo reformatus: & ſi per eum ordinari Romanam eccleſiam dignum fuit, qui eam ſemper eſt feraliter perſecutus.

Et quomodo ſummam debet eccleſiam ordinare, cui cujuſcumque limen eccleſiæ non liceat attingere? Clamat Dominus ad Iſrael: *Anathema in medio tui Iſrael: nec poteris ſtare contra hoſtes tuos, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus eſt ſcelere.* Et hoc quare? Quoniam Achan filius Charmi de anathemate Jericho ducentos dumtaxat argenti ſiclos, regulamque auream quinquaginta ſiclorum, & coccineum abſtulerat pallium. Et ob hanc vilem videlicet ſummam, auctor ſceleris non modo lapidatur, ſed & lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem, qui dumtaxat unum ſacrilegium fraude commiſerat, Iſrael ante ſuorum hoſtium faciem ruiturus erat: quomodo ſtabit eccleſia, ſi per virum tot criminibus involutum fuerit ordinata? præſertim cum & talem elegerit, in quem, teſte mundo, omnium vitiorum ſentina confluxit: * pſeudoepiſcopi, apoſtolorum antichriſti, adverſarium Chriſti; amici puellarum, mangonem eccleſiarum. Quis igitur iſtorum, juſto videbitur examine præferendus? Utrum is, quem elegit unus vir, perpetuæ maledictionis anathemate condemnatus? an ille potius, quem cardinales epiſcopi unanimiter vocaverunt, quem clerus elegit, quem populus expetivit, non ab extremitate terrarum, ſed intra mœnia Romanorum, & in ipſius ſedis apoſtolicæ gremio?

Joſue 7.

*Forte, pſeudoepiſcopum, Apoſtolorum Antichriſtum, ... amicum &c. H.

Regius advocatus.

Tot a te rationibus redditis poſſemus fortaſſis adhibere conſenſum, ſi ſemel emiſſam deceret regiam majeſtatem mutare ſententiam. Principali quippe gloriæ velut inconſtantiæ nævus imprimitur, ſi quodcumque ſuæ conſtitutionis edictum leviter annulletur.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Quis neſciat rege Deum eſſe majorem? & tamen dicere non erubeſcit: *Pœnitet me, quod conſtituerim Saul regem.* Et per Samuelem ei denuntiat, dicens: *Projecit te Dominus, ne ſis rex ſuper Iſrael.* Si pœnitere ſe Deus aſſeruit, qui futura cuncta cognoverat: cur homo ſuam mutare in melius ſententiam erubeſcat, qui, qualis & ipſe quoque ſit futurus ignorat? Ille de bono factus eſt malus: iſte videlicet Cadalous doloſus, de malo, utique quod jam erat, fit quotidie diaboli more deterior.

1. Reg. 15.

Regius advocatus.

Quam inconſulte nunc loqueris, qui diabolum deteriori poſſe teſtaris? qui certe tam malus eſt, ut deterior eſſe non poſſit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Mentior, ſi quod propoſui, ſcripturæ teſtimoniis comprobare non valeo. Nam, Iſaia teſte, dicebat ſuperbus in mundi principio: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo.* Paulus autem dicit: *In fine mundi veniens adverſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut*

Iſa. 14.
2. Theſſ. 2.

quod

ANNO CHRISTI 1062.

quod colitur. Qui ergo tunc affectavit Deo ſe ſimilem eſſe, in fine mundi jam deterior factus qui vult prior eminere. Per quod manifeſto colligitur, diabolum adhuc in deteriora poſſe corruere: & quia diabolus interpretatur deorſum fluens, * Cadalous a cadendo dictus, * ruinam populi ſonat, ipſiſque nominibus aptiſſime invicem concordant. Dic ergo: Quomodo iſte pontifex eſſet, quem non Romanus populus, ſed unus homo cum ſuis complicibus, idemque non Romanus, ſed ſuburbanus *, & non eccleſiæ filius, ſed maledictus & anathematizatus, elegit? Illene eſſet tuo judicio pontifex, qui ſuam vendidit, ut Romanam eccleſiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladii, ut Romanus pontifex fieret? Dicis me non debuiſſe pontificem ſine conſenſu regis eligere; & magni pendendum mihi non fuiſſe ut populus non periret.

* Qui a Cadalo.
* Quaſi ſit, Latino verbo cadere, & Græco λαός. H.
* Nempe Gerardus Galeriæ dominus. Eſt Galerii oppidulum prope Urbem ſitum, ideoque ſuburbanum appellatum.

Ecce hic beatus Auguſtinus Hipponenſi eccleſiæ, Valerio vivente, præficitur: ecce illinc Ambroſius, octavo die poſtquam baptizatus eſt, perceptis cunctis eccleſiaſticis gradibus, epiſcopus ordinatur. In quibus utique ob nihil aliud canonicæ auctoritatis ordo deſeritur, niſi dumtaxat ut ſaluti populi conſulatur: & tu mihi dicis in ſervando populo ipſi regi me debuiſſe conſulere, ut ſibimet in dando conſenſu unius epiſtolæ gloria proveniret. Nam unde poſtmodum Romanus imperator fieret, ſi tunc ſe Romanus populus mutuis vulneribus peremiſſet? Porro autem, quia in conſtituendo pontifice Romana eccleſia a caritate regia non receſſit, hoc etiam indicio eſt, quia cum in clero ſuo religioſis viris & ſapientibus abundaret, non de propriis, ſed eum qui regi tamquam domeſticus & familiaris erat elegit.

Regius advocatus.

Quiſquis veritati, poſtquam pateſacta claruit, obſtinate renititur, Dei omnipotentis adverſarius non immerito judicatur, cujus adverſum ſe iram inextinguibiliter provocat, ſi veritatem, quæ ipſe eſt, pertinaciter & arroganter impugnat. Nam ut ipſe diſputationis tuæ velut epilogum faciam, cum inter nos quæſtio moveretur, utrum ſine regis aſſenſu Romani pontificis fieri poſſit electio, recenſitis hiſtoriarum catalogis, tantam Romanorum imperatorum atque pontificum copiam coacerveſti, & velut nubem mihi teſtium oppoſuiſti, ut his conſpectis, ne mutum quidem me adverſum te ſuper hoc ulterius facere libuiſſet. De anathemate vero, quod Nicolaus papa conſtituit, in quo etiam, ut verum fatear, totam victoriæ vim intentio noſtra poſuerat, tam invictis ſcripturarum teſtimoniis, tam lucidis certe, modo beatorum apoſtolorum, modo ipſius domini Salvatoris, tuæ diſputationis aſſertio ſe purgavit exemplis, ut & nos hactenus ignota doceret, & vos ab illius ſententiæ vinculo patenter abſolveret.

Præmiſſæ diſputationis epilogus.

Deinde a domini noſtri regis, quam dicebamus, injuria, quæ ſcilicet nos adverſum vos acrius accendebat, tam ſtrenue ſe purgavit oratio: ut evidenti clareſcat indicio, quia in eo, quod ſibi pontificem populus Romanus elegit, majeſtati potiſſimum regiæ miniſtravit; nec ei, ſicut dicebatur, privilegium tulit, ſed potius roboravit, dum non de Romana eccleſia, ſed ex aula regia ſacerdotem ad apoſtolicæ ſedis culmen evexit. Poſtremo de electione Parmenſis epiſcopi quid dicimus? loquar, an ſileam? Sed juxta ſcripturam *conceptum ſermonem tenere quis poſſit?* Et certe ubi nuda veritas cernitur, turpis ignominia eſt, ſi commento fallaciæ deſervitur. Ipſi plane liquido novimus anathematizatum eſſe Gerardum, nec ignoramus ejus inſtinctu potiſſimum hunc epiſcopum in hoc negotium fuiſſe pellectum: & ut ita loquar, arbor quæ de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciſium prorumpat in fructum, modis omnibus, ne noceat, evellatur, teſtante veritate, quæ dicit: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Job. 4.

Matth. 3.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ecce audivit beatitudo veſtra, venerabiles patres, quoniam qui inſpector eſt mentium, conſæderat nos in concertatione verborum. Videt enim nos non malitiæ cauſa confligere, ſed inveniendæ veritatis ſtudio deſervire; ideoque dignatus eſt motam inter nos ſopire querelam, & ſuam nobis inſpirare concordiam. Pax enim noſtra, quæ fecit utrumque unum, conflavit & in eodem conſenſu corda duorum. Agamus ei gratias, qui prius * ſagenam Petri periclitari permiſit & turbine ventorum & procellis undarum: ſed ecce ut regrediens manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit, & diſcrimina marina compeſcuit: confeſtim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempeſtatis procella ſedatur, ventorum turbo reprimitur, & aurea cæli facies ſerenatur.

* Sagena pro navicula ſuperius uſurpata a Petro Damiani, quibus intelliges ejus eſſe hoc opus.

Clauſula dictionis.

Amodo igitur, dilectiſſimi, illinc regalis aulæ conſiliarii, hinc ſedis apoſtolicæ comminiſtri, utraque pars in hoc uno ſtudio conſpiremus laborantes, ut ſummum ſacerdotium & Romanum ſimul confœderetur imperium, quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque ſubſtantia regitur, nullis, quod abſit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum eſt, reſcindatur: ſicque mundi vertices in perpetuæ caritatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum diſcordiam non reſiliant; & quatenus ab uno mediatore Dei & hominum hæc duo, regnum ſcilicet & ſacerdotium, divino ſunt conflata myſterio; ita ſublimes iſtæ duæ perſonæ tanta ſibimet unanimitate jungantur, ut quodam mutuæ caritatis glutino & rex in Romano pontifice, & Romanus pontifex inveniatur in rege, ſalvo ſcilicet ſuo privilegio papæ, quod nemo præter eum uſurpare permittitur. Cæterum & ipſe delinquentes, cum cauſa dictaverit, forenſi lege coerceat, & rex * cum ſuis epiſcopis ſuper animarum ſtatu prolata ſacrorum canonum auctoritate decernat. Ille tamquam parens paterno ſemper jure præemineat; iſte velut unicus ac ſingularis filius in amoris illius amplexibus requieſcat. Attalus plane rex Aſiæ & Nicomedes rex Bithyniæ, intantum Romanam rempublicam dilexere, ut uterque moriens Romanum populum teſtamento reliquerit heredem.

* ſ. pontifex.

Sanctæ ergo eccleſiæ principes quam propenſiori invicem debent caritate congruere, quibus injunctum eſt caritatem præcipue Chriſtiano populo prædicare: ut ex earum, quæ procedat ex pietate, concordia, ſancte univerſalis gratuletur eccleſia, ac gemino utriuſque ſtudio Chriſtianæ religionis refloreat diſciplina. Verum nos piſcatoris naviculam ex hiatu Scyllæ voraginis extrahentes, dum ſucceſſorem Petri fidei labente veſtigio merſum ad litora quiete deducimus, pium ereptori noſtro celeuſma cantemus: Te Deum laudamus; te Dominum confitemur.

Hactenus ſynodalis diſceptatio, cui in codice mox ſubſcripti leguntur hi verſus.

Ultio divina, populi Cadaloe ruina,
Te manet, ut diro medium traſverberet ictus.
Altipetax Simonem ſequeris Simon aſtra petentem?
Te quoque Tartareus ſimul abſorbebit hiatus.

CON-

CONCILIIUM ARAGONENSE

Apud ſanctum Joanem Rupenſem * VII. Kalend. Jul. anno, ut adſcribi, ſolet, MLXII. celebratum.

* de la Peña.

Ex comment. rerum Aragonenſium Hieronymi Blancæ.

RESidente glorioſo principe Ranimiro, una cum venerabilibus epiſcopis; ſcilicet Sanctio, & Garſia, & Gomeſano: & abbatibus ſancti Joannis cœnobii; ſcilicet Blaſius, & Paternus minor: reſidentibus etiam univerſis fratribus & clericis ſui regni, in capitulo prænominati cœnobii, ita Sanctius Aragonenſis epiſcopus exorſus eſt loqui. Pro diſciplina, & ordine eccleſiaſtico, cum diligenti cura, ac providentia tractemus, ſi placet Domino noſtro Ranimiro regi, ac epiſcopis abbatibuſque adſtantibus, necnon etiam monachis, ac univerſis clericis, ea quæ ad ordinationis tenorem pertinent, juxta divinæ legis præcepta, & Nicænorum canonum conſtituta; ac cum adjutorio Domini in omnem ævum manſura ſolidemus, ſicut eſt prædeſtinatum, & conſtitutum ab inclito rege Sanctio, totius Heſperiæ Domino, in præſentia epiſcoporum ſubſcriptorum: ſcilicet Sanctii epiſcopi Aragonenſis; & Sanctii Pampilonenſis; Garſiæ, Najarenſis; & Arnulphi Ripacurtienſis; & Juliani Caſtelienſis; & Pontii Ovetenſis; & aliorum plurimorum epiſcoporum: nomina quorum longe eſt dicere. Hoc vero eſt noſtræ inſtitutionis decretum: ut epiſcopi Aragonenſes ex monachis præfati cœnobii habeantur, & eligantur. Ranimirus rex ſtans in medio concilii, dixit: Ego laudo, & corroboro decreta genitoris mei Sanctii, ac huic veſtræ definitioni ſubſcribo. Univerſi epiſcopi, ac abbates ſimul cum clericis dixerunt: Laudamus, ac huic ſubſcriptioni nos ſubſcribimus. *Hic Blancæ judicio deſiderantur non pauca*. Quicumque futurorum regum, ſucceſſorum noſtrorum, tranſgredientes, & deviantes ab hoc regali ſimul & pontificali decreto, tentaverit, diſſolvere hanc ſcripturam: in præſenti ſæculo omnipotens Deus, qui eſt juſtus judex, & regum rex, diſſolvat, & dividat regalem honorem, & potentiam regni eorum, deique illud ſe diligentibus, & timentibus, & noſtra decreta ſervantibus: & in futuro ſeparati a conſortio omnium Chriſtianorum, interpellante pro eis beato Joanne Baptiſta cum omnibus ſanctis, participentur in ſocietate cum Dathan, & Abiron, & Juda traditore, in inferno inferiori, luentes pœnas perpetui incendii ſine fine per æterna ſæcula. Amen. Data eſt ſententia VII. Kal. Julii. Æra MLXII.

NOTA GABRIELIS COSSARTII S. J.

Hieronymus Blanca qui primus hæc edidit, in Aragonenſibus commentariis æram hic ſumptam eſſe ait pro anno Chriſti; eumque Baronius, Binius, aliique ſecuti ſunt. Verum habitam non eſſe hanc ſynodum an. Chriſti MLXII. multa mihi perſuadent. Ac primum, quod in ea dicuntur Aragonenſes epiſcopi, qui Jaccetani nuncupari anno illo debuiſſent. Nam in Jaccenſi concilio, anno Chriſti MLX. decretum hoc fuerat, Et ſic reipſa dicti ſunt donec epiſcopatus idem Oſcam, quæ prima ejus ſedes fuerat, relatus eſt. Nec diffiteor tamen quo tempore Jaccetani dici debuerunt, eodem eſſe Aragonenſes nonnumquam appellatos: ſed probabile non eſt ſe tam recenti decretum hoc violatam eſſe, coram Ranimiro ipſo, qui ante annos duos illius auctor fuerat.

Deinde huic concilio interfuit Paternus minor abbas S. Joannis, Paternus nimirum ſecundus, cum minor in deſignandis ætatibus dicatur, quem major & antiquior unus præceſſerit. At Paternus ille II. ut diſcimus ex catalogo abbatum hujus cœnobii, abbas eſſe deſiit an. Chriſti MXLII.

Denique ſumptam hic æram eſſe pro anno Chriſti, novum eſſet ac ſine exemplo. Summa Hiſpanorum eſt hac in parte religio, quam numquam gentis annales, nedum inſtrumenta publica violant. Cur ergo violatam hic nonnulli volunt? quia cum æra Hiſpanica Chr. natalem antecedat annis XXXVIII. annus illius MLXII. incidit in annum Chr. MXXIV. Quo anno certum eſt haberi ſynodum iſtam non potuiſſe, nec ipſi intereſſe Ranimirum regem, qui niſi poſt annos omnino decem regnare non cœpit.

Et recte quidem hæc in parte ratiocinantur, ſi hic adſcripta ſit æra MLXII. Sed cum illi merito æram Hiſpanicam excludant: ego Chr. intelligi non poſſe oſtenderim: quid ſupereſt, niſi ut errorem in numerum irrepſiſſe credamus? Ego vero addendam eſſe decadem unam ſuſpicor, legendumque æra MLXXII. Congruit enim illa cum anno Chriſti MXXXIV. qui primus eſt regni Ranimiri. Quam autem erat conſentaneum, ut ſtatim poſt parentis obitum in medio concilii diceret; *Ego laudo & corroboro decreta genitoris mei Sanctii*. Cur id tamdiu omiſſum anno demum MLXII. feciſſet?

Eodem anno MXXXIV. Blaſium abbatem ſancti Joannis fuiſſe, diſcimus ex inſtrumentis a Joanna Briz Martinez abbate illius cœnobii recitatis in hiſt. quam de eo conſcripſit. Commode ad rem noſtram, cum eum hoc in concilio reperimus. Adjungitur quoque ipſi Paternus minor, ſive ſecundus, quem abbatem hoc anno fuiſſe probare aliunde non poſſim: immo ſi Martinezium audimus, abbas eſſe cœpit an. tantum MXXXVI. Verum is imbecilli argumento ductus eſt, quod Blaſii abbatis memoria ad annum uſque MXXXVI. in actis perſeveret. Nam cum in hoc concilio Blaſius ſimul & Paternus minor ſancti Joannis abbates dicantur: Paternum anno MXXXIV. nondum fuiſſe abbatem ex eo concludi non poteſt, quod anno eodem Blaſius abbas eſſet. Cur autem ſimul duo, multis diſputat idem, quæ longius eſſet hic deſcribere.

In Aragonenſis epiſcopi nomine mendum quoque eſſe ſuſpicor, ſcribendumque non Sanctium, ſed Mantium, quem epiſcopum Aragonenſem anno MXXXIV. fuiſſe colligo ex alio inſtrumento quo Ranimirus I. Arag. rex dotem conſtituit conjugi ſuæ. Cui ſubſcriptum: *Mantius epiſcopus Aragonenſis confirmavi*. Integrum extat apud Martinezium, conſignatam anno incarnationis MXXXVI. menſe Aug. XXII. die, Luna XXV. Sed mendum hic quoque certiſſimum. Nam ſecundum Dionyſii cyclos MS. quibus utor, dies Auguſt. XXII. in Lunam XXV. incurrit non anno MXXXVI. ſed anno MXXXIV.

Sanctium autem pro Mantio ſcribi proclive eſt. Hoc fecit & Mariana noſter, hiſtoriarum lib. VIII. cap. ult. Et in hoc ipſo monumento. Ubi Mantii nomen videmus, ſcripſit Hieronymus Blanca, *Sanctii*. Mantium tamen fuiſſe diſcimus & ex Martinezio qui monumentum hoc edidit, ſcripſitque, *Mantii*, & ex privilegio Leirenſi de quo mox loquar cui ſubſcripſit Mantius, cum epiſcopis iiſdem qui Pinnatenſi ſubſcripſiſſe hic dicuntur.

Magna in Hiſpanorum libris harum rerum indiligentia. Cujus unum præterea exemplum affero ad hæc tempora & Mantium eumdem ſpectans. Ab Ambroſio Morales viro alioquin eruditiſſimo refertur in notis ad Eulogium Cordubenſem, donatio quædam *Sanctii* majoris, cui adſcripta æra MLXXVII. Scriptumque, *Martinus Aragonenſis epiſcopus confirmo*: ex quo Martinum addit Aragonenſium epiſcoporum faſtis. Æra illa incidit in annum Chriſti MXXXIX. ante quem Sanctius ille obierat. Falſa ergo anni notatio. Quod ſi detraxeris decadem unam, ſcribaſque MLXVII. annus erit Chriſti MXXIX. quo anno parebat Aragonia & regi Sanctio majori; & epiſcopo, non Martino cujus nuſquam alias mentio, ſed Mantio, cujus nomen in multis circa hæc tempora monumentis legimus.

Hæc cum ſcripſiſſem, incidi in locum hiſt. S. Joannis,

ANNO CHRISTI 1062.

ne, ubi refertur donatio quædam, cui adſcripta æra MLXXII. hoc eſt, anno Chr. MXXXIV. & dies Aug. xxiv. quod inſtrumentum videtur ſuperſtite Sanctio confectum. Ex quo pronum eſt argumentari, Ranimirum anno MXXXIV. menſe Junio regem nondum fuiſſe, ſed error hic quoque in numeris, iſque manifeſtus. Dicitur enim hæc donatio facta die Lunæ xxiv. Maii, Luna xxv. At anno MXXXIV. nihil horum occurrit: concurrunt autem iſta anno MXXXI. Scribendum igitur, æra MLXIX. non MLXXII. Deinde fac an. MXXXIV. menſe Aug. vixiſſe Sanctium. Nihil hoc mihi incommodat; cum in illo ipſo inſtrumento, Ranimirus rex dicatur: qui ſive mortuo patente rex hoc an. fuerit, mea nihil intereſt quod quidem ad hoc concilium attinet; Subjungitur eodem loco apud Martinezium alia donatio, ejuſdem æræ MLXXII. menſe Sept. Sed eum nihil addatur, convincere illam falſi nequeo: falſam tamen temnutam eſſe, cætera quæ ante dixi mihi perſuadent.

Quod ſi vel inſtrumentum hoc, vel alia quæ reperiri poſſunt, opinioni meæ adverſentur, non tamen anno Chr. 1062. ſynodum hanc habitam eſſe credam, ſed aliam quamdam in numeris labem eſſe. Neque enim hic *nugor* [illegible], ſed conjecturas meas ſimpliciter expono: A quas, ſi mihi prius veniſſent in mentem, non tanti quidem feciſſem, ut movenda loco juſſiſſet hæc ſynodus, & ad annum continuo MXXXIV. transferenda: ſed indignas non duxiſſem, de quibus lector ad annum illum admonendus videretur.

In hoc autem concilio conſtituta eſſe alia multa, conſtat ex Aragunenſis epiſc. qui præfatur, verbis. Editum eſt ſcilicet ex vetuſto cod. S. Joannis, in quo, cæteris omiſſis, delecripta fuerant ea tantum, quæ ad illud cœnobium attinebant.

Extremum hoc addo, Sanctium majorem Aragoniæ regem, cujus hic decretum a Ranimiro filio confirmatur de non eligendis Aragunenſibus epiſcopis, niſi ex monachis cœnobii ſancti Joannis: pariter ſtatuiſſe in concilio Pompilonenſi æra MLXI. hoc eſt, anno Chriſti MXXIII. ut ex monachis monaſterii Leirenſis ſancti Sal- B vatoris, Pompilonenſes epiſcopi cooptarentur. Extat decretum hoc ſive, ut vocetur, privilegium regale & pontificale, apud Sandovalium in notitia epiſcoporum Pompilonenſium: cui ſubſcripſerunt iidem epiſcopi, qui hic dicuntur privilegium monachorum ſancti Joannis confirmaſſe.

ANNO CHRISTI 1062.

☞ PARMENSE CONCILIABULUM

A Cadaloo Antipapa Anno 1062. habitum.

Supp. Manſi pag. 1389.

Reductus in patriam Cadalous curarum omnium primam hanc habuit, ut factionis ſuæ epiſcopis omnibus coadunatis electionem ſuam in pontificem adprobari, & confirmari curaret. De hac pſeudo-ſynodo audiendus eſt Benzo Albenſis epiſcopus in panegyrico Henrici III. lib. 2. cap. 14. ubi hæc ſcribit.

Omnes ſuæ diœceſis ſacerdotes ad celebrandam ſynodum cohortatur. In quorum medio reſidens dixit: Confratres & filii chariſſimi, qui confiditis mecum in adjutorio altiſſimi, precor ut veſtris orationibus me adjuvetis, quia ſub tanto pondere gementem videtis. Coactus denique patrum coepiſcoporum admonitione & pueri regis Domini mei, matriſque Auguſtæ clementi miſſione, ad portandum hunc faſcem me inclinari, veſtriſque ſupplicationibus fretus, quas ſemper amavi. Præſertim autem huic operi ideo me ſubjeci, ut removerem lapides offenſionis de itinere domini mei futuri imperatoris, quos projiciunt Normanni impulſione Gotofredi * ad dedecus regis at- C que totius imperii. Quis ego ſum? quem deſignarunt ad apicem ſummum? Non meis meritis ad hanc electionem veni, ſed ineffabili pietate omnipotentis Dei, qui de animalibus infimis Pharaonem domuit, & infirma mundi, ut confundat fortia, eligere voluit. Quod ſibi placet, de ſervo ſuo faciat, etiamſi in mare cum Jona ad devorandum me jaciat. Sit nomen ejus in ſecula benedictum, cujus effugere non valemus edictum. Vos autem fratres ſine intermiſſione orate, & impugnantes me jejuniis atque vigiliis expugnate. His dictis ſurrexerunt, & ſacras litanias effuſis lacrymis cantaverunt. Poſt harum expletionem de- D dit Albenſis epiſcopus hanc orationem. *O miſericors ſemper Deus, qui de cælo ruentibus gehennam paraſti, & Ahitophilis fatuum conſilium diſſipaſti, diſſipa conſpirationem Annæ & Caiphæ, & virtutem brachii tui ſuper electum tuum extende.* Extremum vero ſynodi complevit hymnus Auguſtini & Ambroſii.

* Vide Diſſert. de Conc. in cauſa ſchiſmatis.

☞ LUCENSE CONCILIUM

In cauſa Brittæ Abbatiſſæ per ſummam injuriam accuſatæ, Anno 1062. coram Alexandro II. Pontifice celebratum.

Concilium hoc Lucæ in patria mea celebratum, collectorum diligentiam hucuſque fugit; quod mirari ſubeſt, cum jamdiu ſit, ex quo Florentinius in commentario ſuo de rebus a Mathilda comitiſſa geſtis documentum, unde illud eruitur, vulgaverit in appendice pag. 127. Hiſtoriam rei ibidem geſtæ, quod perſpicue ſatis in eodem documento exprimatur, emittendum hic cenſeo. Eſt autem S. Juſtinæ Parthenion celebre in urbe noſtra ordinis S. Benedicti, in quo nobiles virgines pietate & omnium virtutum exercitatione monaſticam vitam diligenter excolunt. Nec nobilitate tantum & religione, ſed & remotiſſima antiquitate clareſcunt; cum in archivo ſuo documenta ſæculi decimi ſervent, unde & documentum, non tamen authographum, quod hic exhibeo, extractum eſt. En illud.

Legale, juſtumque eſſe declaratum eſt, ut ea, E quæ ſinodali concilio diffinitur, maxime Romanæ eccleſiæ præſente præſule ſtili officio, atque memoriæ commendetur. Romæ itaque Alexandro viro religioſiſſimo præſidente, accidit, ut in monaſterio S. Juſtinæ apud Lucenſem civitatem exiſterent quædam monachæ fallaciis, & inſidiis plenæ, quarum nomina ſunt Juſta, & Bonella, ac Euſemia, quæ uno ſuo figmento, ut aſſolent, oppoſuerunt religioſæ abbatiſſæ præfati Monaſterii nomine Britthæ, ut noctu cum quodam clerico eam deprehendiſſent, quod nefas eſt dictom, opus nefarium uſurpantem. Aſſerebant autem ſuis falſiſſimis indiciis, quoniam viderunt eam lampadem dormitorii extinguentem, & cum præfato clerico rectam ſtantem, & loquentes, portaſque monaſterii apertas inveniſſe, quæ omnia argumenta corruptæ caſtitatis, aut violati corporis eſſe vide-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1063.

debantur. Nec tamen apponentes ei de corruptione corporis, ajebant, quod ſecuræ, & intrepidæ caminum ignis intraſſent, quoniam prædicta abbatiſſa earum caſtitate, & bonæ converſationis tramite excelleret, & neſcirent in ea aliquam ſui corporis ineſſe corruptionem. Dei nutu, ut fit aliquando, ſic legitur, neceſſe eſt, ut veniant ſcandala; orta populari ſeditione in præfata civitate actum eſt, ut fama tantæ fallaciæ præberet aures prælibatas Pontificis, ut ſibi mos eſt pervigilans, ne in ovile Domini lupus rapax ingrederetur continuo ſummo ſtudio direxit a latere ſuo religioſos Pontifices cum venerabilibus clericis ipſius civitatis, comitante maxima parte Lucenſis populi. Sedentes ergo in prædicto monaſterio ſtatuere abbatiſſam in medio, & quæ eam B infamaverant venire fecerunt. Sed una earum Euſemia nomine ab accuſatione teſtimonii refugit, ſicut falſis perſonis eſt ſolitum. Cui canonice, & legaliter directi ſunt tres vices nuntii, ut veniret intrepide, & ſi aut accuſatrix, vel teſtis vellet haberi, audientiam ei ab omnibus quamvis eſſet inimica, non denegaretur, & cum venire noluiſſet, & non repræſentaretur canonice, & legibus denegata eſt illi ab epiſcopis in perpetuum prædictæ accuſationis omnis audientia, dataque poſtea in ea ſententia ei pœnæ debere ſubjacere, quam debere pati illam, cui crimen oppoſuit, ſi vere dediſſet. Deinde ſecunda nomine Bonella in medio veniſſet, ac Abbatiſſæ accuſationem inſerens interrogatur ab epiſcopis, utrum ſuæ accuſationis te- C ſtes habuiſſet, & cum diceret in ſe rei habere teſtes, venit quædam nomine Juſta doloſis verbis vice teſtis ajebat, ſe noctu vidiſſe ſuam Abbatiſſam lumen extinguentem, nihilque aliud ſupradictæ accuſationis ſe aliquo modo ſcire, & iſta in teſtimonio ſic deficiente vocata eſt alia, quæ dicebatur eſſe teſtis debere, venit, & coram omnibus voce publica dixit omnia, ſupradictam Abbatiſſam illius criminis ream non poſſe deprehendi, neque accuſationem, vel teſtimonium contra eam veraciter apponere poſſe. Sic deficientibus cunctis in teſtimonio, neque concordantibus, at- A que accuſatione falſa omnibus revelata aſſertu epiſcoporum, & clericorum, ſimulque totius congregationis aſtantium laudatum, ut quæ ante dominum pontificem Romanæ Sedis Alexandrum acta fuerunt, repræſentarentur, ut ſic acrius puniretur tam magnum delictum, quatenus præfatum monaſterium vitiis, & dolis ſupradictis mundaretur, quod ab ipſo definiretur prout juſtum eſt, pene toto orbi authoritas, & exemplum haberet in ſæcula. At ubi hæc omnia ſummo Pontifici per ordinem ſunt relata, duci ad ſe fecit prædictam Abbatiſſam in eccleſia S. Martini, aſſiſtente innumerabili turba clericorum, atque laicorum non juſſu Pontificis, quandoquidem minus canonicum videbatur, ſed ut ſatisfieret populo, & vulgo coram omnibus in S. textu Evangelii juravit præfata Abbatiſſa, quod nocte illa, qua accuſabatur, neque per ſe, neque per interpoſitam perſonam aliquis homo a ſe in monaſterium inductus fuerit, neque fornicationem commiſiſſe. Re autem agnita aperte declarata eſt ſententia a ſummo Pontifice in ſacro Conventu, omnes, qui tunc ibi affuerant, aſſerebant reum hujus incuſationis, ſeu falſitatis erga Abbatiſſam eandem debere pati pœnam, quam deberet, & ipſa quæ accuſabatur ſi vera detuliſſent videlicet ut extra monaſterium fierent, & incluſæ manerent, ſicque ſe haberent, ut ſancti canones de falſis præcipiunt accuſatoribus. Quod autem definitum eſt tanti patris deciſione, & authoritate, ſimul ab omnibus laudatum eſt. Acta ſunt hæc in Lucenſi civitate præſente domno Alexandro piiſſimo S. R. E. præſule epiſcopo Petro Tuſculanenſe, & Mainardo * epiſcopo civitatis Papiæ Adalrico, & epiſcopo *Petro Dabruzo*, & epiſcopo Dodo civitatis Roſellæ, & Stephano cardinale S. R. E. & univerſis clericis epiſcopatus S. Martini, & Judicibus, atque pene cuncto vulgo circumſtante anno ſecundo ejuſdem domni Alexandri II. papæ ab incarnatione vero Domini MLXII. Ind. XV. pridie idus Decembris.

* Urbinatensi Episcopo.

Ego Alexander ſolius Dei miſericordia licet indignus S. R. & Apoſtolicæ eccleſiæ præſul. SS.

ANNO CHRISTI 1063.

CONCILIUM ROMANUM I.

Centum & amplius Epiſcoporum occaſione Petri Florentini epiſcopi de hæreſi & ſimonia accuſati, adverſus ſimoniacos, celebratum anno Domini MLXIII. tempore Alexandri papæ II.

Alexander epiſcopus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Vigilantia univerſalis eccleſiæ regiminis aſſiduam ſolicitudinem debentes omnibus, quæ in Conſtantiniana ſynodo nuper celebrata coram centum amplius epiſcopis, licet nobis immeritis præſentibus, ſunt canonice inſtituta, vobis notificare curamus: quia ad ſalutem veſtram executores eorum vos eſſe optamus, & apoſtolica auctoritate jubendo mandamus.

CAPITULA.

I.

Cap. Erga ſimoniacos 1. q. 1. Vide ſupra ubi eadem decreta leguntur ſub Nicolao II. H.

Primo namque inſpectore Deo, ſicut a ſancto papa Leone, & a ſanctæ memoriæ papa Nicolao ptimum ſtatutum eſt, erga ſimoniacos nullam D miſericordiam in dignitate ſervanda habendam eſſe decernimus; ſed juxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac in eccleſia non præeſſe apoſtolica auctoritate ſancimus.

II.

De his autem qui non per pecuniam, ſed gratis ſunt a ſimoniacis ordinati, quia quæſita jam a longo tempore diutius ventilata eſt quæſtio, omnem nodum dubietatis abſolvimus, ita ut ſuper hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur uſque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet eccleſia valeat reperiri quæ hoc morbo non ſit aliqua ex parte corrupta: eos qui uſque modo gra- E tis ſunt a ſimoniacis ordinati, non tam obtentu juſtitiæ, quam intuitu miſericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus, niſi forte alia culpa ex vita eorum ſecundum canones eis obſiſtat. Tanta quippe talium multitudo eſt, ut dum rigo-

ANNO CHRISTI 1063.

gorem canonici vigoris ſuper eos ſervare non A poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatione ad piæ con deſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus. Ita tamen, ut auctoritate ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicamus, ne aliquis ſucceſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione regulam ſibi, vel alicui ſumat, vel præfigat: quia non hanc aliquis antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendo a nobis extorſit. De cetero autem ſtatuimus, ut ſi quis in poſterum ab eo quem ſimoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit: & conſecrator & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam ſubeant, ut uterque depoſitus agat pœnitentiam, & * privatus ab ea propria dignitate perſiſtat.

Cap. De cetero 1. q. 1.

* Supra loco ejus privatus a propria.

III.

Cap. Præter hæc mandamus diſt. 32. Vide ſupra loc. cit.

Præter hæc autem præcipiendo mandamus, ut nullus miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, vel ſubintroductam mulierem. Unde ſancta ſynodus hæc ſub capite ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicumque ſacerdos vel diaconus poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi papæ Leonis aut Nicolai de caſtitate clericorum, concubinam duxerit palam, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino * interdicimus, ut non cantet miſſam, neque evangelium, neque epiſtolam ad miſſam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ C conſtitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab eccleſia ſuſcipiat.

* contradicimus, ut ſupra loco cit.

IV.

Cap. eodem § Præcipientes.

Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui iiſdem prædeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſervaverint, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant, & quidquid eis ab eccleſia competit communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apoſtolicam communem vitam ſummopere pervenire ſtudeant, quatenus perfectionem conſecuti, cum his qui centeſimo fructu ditantur in cæleſti patria mereantur adſcribi.

V.

Cap. eodem in fine.

Ut decimæ, primitiæ, ſeu oblationes vivorum & mortuorum, reddantur a laicis, & in diſpoſitione epiſcoporum ſint: quas qui tenuerit, a ſanctæ eccleſiæ ſeparetur communione.

VI.

Cap. Per laicos 16. q. 7.

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat eccleſiam nec gratis nec pretio.

VII.

Cap. eodem ad q. eadem.

Nec aliquis presbyter duas eccleſias obtineat.

VIII.

Ut per ſimoniacam hæreſim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium eccleſiaſticum, neque eccleſiis præficiatur.

IX.

Et ut de conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat, uſque ad ſeptimam generationem, vel quouſque parentela cognoſci poterit. Quod prius a Nicolao II. ſtatutum fuit.

ANNO CHRISTI 1063. 35 q. 2 & 3. cap.

X.

Et ut laicus uxorem ſimul habens & concubinam, non communicet eccleſiæ.

Cap. eodem.

XI.

Ut nullus habitum monachalem ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens ut abbas fiat.

Cap. Per laicos 16. q. 7.

XII.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum eccleſiaſticum repente promoveatur, niſi prius, mutato habitu ſæculari, divina converſatione inter B clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia ſanctorum patrum ſtatuta fideliter & Chriſtiana reverentia obſervate, ſi vultis ſanctæ eccleſiæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis pace & communione atque benedictione & abſolutione gaudere. Valete.

Additio G. C.

Adde ex Dolenſi chronico: Hoc anno in Romano concilio definitum eſt ab Alexandro II. quod epiſcopus Nannetenſis abbati Raimundo & monachis Dolenſis cœnobii, prius redintegraret damnum omne quod eis violenter intulit, quam judicium inter eos celebretur.

Notæ Severini Binii.

Hæc de his quæ in concilio ſunt ſtatuta ſummatim A enarrat univerſæ eccleſiæ. Quod autem ſpectat ad quartum canonem, quo decernitur, ut clerici ſimul manducent & dormiant, bonaque in communi poſſideant: ſcior id factum ſuggeſtione Petri Damiani, ſcriptis ſuis Alexandrum pontificem ad hæc ſancienda rogantis. Extant adhuc ipſæ litteræ quibus iſte præponitur titulus. *Ut canonicis, a quibus in congregatione vivitur, proprietatis habendæ licentia denegetur.* Deinde: *Domino Alexandro beatiſſimo papæ Petrus peccator monachus ſervitutem. Quantum ad noſtræ intelligentiæ modulum, nullum in humano genere malum perniciofius eſt criminis, quam defenſio proprietatis*, &c. Prolixior eſt diſputatio in ſæpius citato codice bibliothecæ ſancti Petri in Vaticano. Non de monachis, ſed de clericis hujuſmodi eſt ſanctitus canon: at nec de omnibus clericis, ſed his qui collegiatis ſervirent eccleſiis, quos frequentiore uſu canonicos appellare conſuevimus: ob id ſcilicet, quod hi ce tenerentur canonibus obligari, ad quorum præſcriptum vitam ducerent clericalem in omnibus regularem, nihil ſibi proprium vendicantem. Ad finem vero prolixioris diſputationis, adverſus proprietarios clericos inſtitutæ, Petrus ita perorat, dicens: *Verumtamen ut hæc apud inobedientiam clericorum, immo nummulariorum rebellionem efficaciter valeant, ſancti apoſtolatus veſtri vigor impellat.* Quod dicti ſuperius canonis ſanctione factum audiſti. In hoc eodem concilio canon ille de celebratione Miſſarum ab eodem Alexandro ſancitus eſſe noſcitur, qui recitatur a Gratiano verbis iſtis: * *Sufficit ſacerdoti unam miſſam in die una celebrare*, &c. Cogendæ ſynodi occaſionem præbuit Petrus Florentinus epiſcopus, qui a clero populoque Florentino per litteras, quas recitat Baronius, de ſimonia & hæreſi accuſatus, epiſcopali honore privatus eſt. Hæc ex actis ſancti Joannis Gualberti apud Surium Baronius anno prædicto.

Petrus pro vita communi canonicorum apud Alexandrum papam laboravit.

* Habetur ſupra inter fragmenta Alexandri.

CONCILIUM CABILONENSE

A Petro Damiano cardinale, legato apoſtolico, & epiſcopis tredecim celebratum, adverſus Drogonem epiſcopum Matiſconenſem, qui Cluniacenſia privilegia violaverat. In quo & alia tractata ſunt, Anno Chriſti MLXIII.

TEmporibus domni Alexandri papæ, anno ab E incarnatione Domini MLXIII. Drogo eccleſiæ Matiſconenſis epiſcopus, clericorum ſuorum ſuaſione pellectus; ſuper monaſterium Cluniacenſe jus poteſtatis ſibi ſedis contra apoſtolicæ privilegia vendicare conatus eſt. Vallatus cuneis militum, velut prædicandi gratia, vel etiam judicii ſynodalis obtentu, ad beati Maioli baſilicam aſ-

ANNO CHRISTI 1063.

uſque pervenit: ſed reſiſtentium obſtaculo intra non potuit. Tunc Hugo venerabilis abbas Romanam adiens ſynodum, querelam ſuam expoſuit: obtinuitque, ut Petrus Damianus Oſtienſis epiſcopus, ad ſubveniendum monaſterio deſtinaretur. Is ergo apud Cabilonenſem civitatem, ſynodum congregavit: nonnulla quæ perperam videbantur præſumpta, canonicæ ſanctionis vigore correxit: quæ potuit, juxta eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam ſervanda conſtituit: cauſamque Cluniacenſis monaſterii, pro qua præſertim componenda devenerat, optimo fine concluſit. Nam in conſpectu totius concilii lectum eſt Willelmi comitis, primi loci fundatoris, monimentum: ubi præter Romanum pontificem, nullum jus in eo, nullum dominium cuicumque reliquit eccleſiæ. Lecta quoque ſedis apoſtolicæ multorum pontificum privilegia, de tuitione, munitione, ac perpetua ejuſdem monaſterii libertate. Inquiſiti ſunt omnes epiſcopi, ſi privilegia quæ audierant, rata decernerent. Omnes uno ore concorditer laudaverunt, atque ut perpetuo ſervanda atque illibata permaneant, communi judicio decreverunt. Ipſe quoque Matiſcenſis inquiritur, qui nimirum non minus quam cæteri omnes epiſcopi, rata privilegia, & inviolabili ac perpetuo jure ſervanda libere cunctis audientibus profitetur. Et quia in iiſdem privilegiis, inter cætera, ſub anathematis intentatione erat, ne cui epiſcoporum liceat, in præfati cœnobii monachos excommunicationis promulgare ſententiam: epiſcopus autem non abſolute (ſic enim factum excuſabat) ſed in hunc modum, ut perhibebat ira commotus enuntiarat: ſi qui ſunt mei juris in illo monaſterio, quos mihi liceat excommunicare, illos excommunico: qua in re contra privilegia Romanæ eccleſiæ quoquo modo egiſſe convincebatur, licet ille ſe ignoraſſe conſtanter affirmaret: tandem decernente concilio ſancitum eſt, ut epiſcopus manu ſuper ſanctis evangeliis ſuperpoſita juraret, ſicque ſedis apoſtolicæ legato, & concilio ſatisfaceret. INDICULUS SACRAMENTI. Audiat, inquit, domnus Petrus Oſtienſis epiſcopus, & omnis ſancta ſynodus, A quia eo die, quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu, ſive deſpectu ſedis apoſtolicæ, vel domni Alexandri Romani pontificis, hoc egi: & privilegiorum tenorem ac ſeriem, quæ modo in noſtris auribus lecta ſunt, tunc ad liquidum non cognovi. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta evangelia.

ANNO CHRISTI 1063.

Poſt eum quoque quatuor eccleſiæ ejuſdem clerici, in conſpectu omnium acceſſerunt, & jurejurando, quod ille juraverat, ſuper eadem evangelia firmaverunt. Duo autem de ſeptenario numero, qui ad jurandum a ſancto concilio præfixus fuerat, non petente Matiſcenſi, ſed donante Domino Oſtienſi epiſcopo, remanſerunt. Illico Matiſcenſis epiſcopus pavimento proſtratus, B veniam petiit, ſeſeque peccaſſe confeſſus, pœnitentiam in pane & aqua jejunaturus accepit.

Poſtera autem die, eodem ſancto reſidente concilio, clericis ſuis inſiſtentibus, idem epiſcopus petiit, ut ſuæ quoque eccleſiæ privilegium, quod ab Agapito dudum papa conſtitutum fuerat, legeretur. Quo lecto, quia nihil pene, præter ea quæ omnibus eccleſiis concedi ſolent, continebat, videlicet ut ne vel ea quæ juris ejus jam erant, vel deinceps futura erant, quiſpiam violenter invaderet, ſed ſua omnia rector eccleſiæ in pacis ac tranquillitatis otio poſſideret: judicarunt epiſcopi, ſine cauſa id lectum eſſe, quod monaſterii privilegiis pridie lectis nihil detraheret. Quare perpetua monaſterii libertate firmata, C omnis inter epiſcopum & abbatem controverſia ſopita eſt: atque inter utrumque firma pax reformata. *Hæc ex Cluniacenſis cœnobii tabulis, ubi paulo fuſius continentur, Siemandus excerpſit. Alia quoque hac in ſynodo ad eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantia, tractata ſunt: quorum ex numero fuit Haderici Aurelianenſis epiſcopi cauſa, uti diſcimus ex Alexandri II. epiſtola 23. ad Gervaſium Remenſem archiepiſcopum: quam vide ſupra. Vide & vigeſimam primam ad archiepiſcopos Galliæ, quibus ſignificat eum a ſe mitti legatum apoſtolicum: qua auctoritate, huic concilio aliiſque præfuit.*

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Sub beatæ memoriæ Maurilio in Conſecratione Baſilicæ Cathedralis celebratum anno Domini MLXIII.

Ex Beſſin Conc. Rotom. p. 49.

DE eo hæc tradit *Ordericus Vitalis lib. 5. hiſt. eccl.* Anno Dom. Incarn. 1063. Ind. 3. metropolitanam Baſilicam in urbe Rotomagenſi, quam Robertus inchoavit, Maurilius Archiepiſcopus in honore S. Dei genitricis Mariæ cum ingenti tripudio menſe Octobri dedicavit. *In hoc e Concilio actum inſuper, ex MS. archivi Rotomagenſis, de caſtitate conſervanda, & ceteris SS. Patrum inſtitutionibus, paſtorum incuria negligentiæ poſtpoſitis, viriliter reſiſtuendis. Celebratum eſt iſtud Concilium præſentibus Guilielmo Duce, ac omnibus ſuffraganeis præſulibus, Odone nimirum Bajocenſium, Joanne Abrincenſium, Hugone Lexobiorum, Guillelmo Eburovicum, Yvone Sagienſium, Gaufrido Conſtantienſium. Ad illud referendam nonnulli putant Profeſſionis formulam, quam de fide SS. Euchariſtiæ adverſus Berengarii errores ea ætate conditam, & in ordine ſynodi, præcipuorum Conciliorum profeſſionibus adjectam exhibet vetus liber Pontificalis ejuſdem Eccleſiæ his verbis.*

Oportet etiam fratres cariſſimi, ut fides veſtra D de corpore, & ſanguine Domini, quam præſidente huic ſanctæ ſedi venerabilis memoriæ Maurilio, communi aſſenſu contra ſpurciſſimos Berengarii ejuſque ſequacium latratus diffinitis, iterum recitatur: Corde credimus, & ore profitemur panem in menſa Dominica propoſitum, panem tantummodo eſſe ante conſecrationem, ſed in ipſa conſecratione, ineffabili potentia divinitatis, converti naturam & ſubſtantiam panis in naturam & ſubſtantiam carnis; carnis vero non ullius alterius, ſed illius quæ concepta eſt de Spiritu ſancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter noſtram ſalutem flagellis E cæſa, * jacuit in ſepulchro, tertia die reſurrexit a mortuis, & ſedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum quod aquæ mixtum in calice ſanctificandum proponitur, vere & eſſentialiter converti in eum ſanguinem, qui per lanceam militis de vulnere dominici lateris in redemptionem mundi feliciter emanavit. Anathematizamus autem omnes contra hanc ſanctam & apoſtolicam fidem

fi-

* *Hæc verba, & in ligno ſuſpenſa, ex alio MS. Cod. ſupplenda videntur.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1063.

ſuperbe atque hæretice ſentientes, & impia temeritate garrientes.

Tum ſtatuto edito decretum eſt ut ordinandi epiſcopi hanc formulam profiterentur.

Jam vero in Concilio ann. 1055. decretam fuiſſe A *iſtam aut ſimilem profeſſionis fidei formulam ſuadet Maurilii, aliorumque Normanniæ Præſulum zelus adverſus Berengarii errorem, qui an. 1050. & Briona confutatus, & Romæ, Vercellis, ac Pariſiis damnatus fuerat.*

C O N V E N T U S   E P I S C O P O R U M

Ad dedicationem eccleſiæ Moyſſiacenſis in Cadurcia, VIII. Id. Decemb. anno domini MLXIII.

M*Oyſſiacenſis cœnobii, quod in Cadurcis ſitum,* B *eccleſia dedicatio facta eſt VIII. Id. Decemb. anno Chriſti* MLXIII. *Ad eam convenerunt, Auſtindus Auſcenſis archiepiſcopus, & epiſcopi ſeptem, Raymundus Lactorenſis, Guillelmus Convenenſis, VVilelmus Aginnenſis, Heraclius Bigorrenſis, Stephanus Oleronenſis, Petrus Adurenſis, Durannus Toloſanus, qui & cœnobii hujus abbas erat. Excluſus Fulco epiſcopus Cadurcenſis, quia ſimoniacus. Quarum omnium monumentum ſupereſt hodieque in eccleſia ipſa, lapis ſcilicet, cui ſunt hi verſus inciſi:*

Idibus octonis domus illa dicata Decembris,
Gaudet pontifices hos conveniſſe celebres.
Auxius Oſtindum, Lactora dedit Raymundum,
Convena Guillelmum, direxit Aginna Wilelmum.
Juſſit & Heracleum non deeſſe Beorra benignum,
Elloreus Stephanum conceſſit, & Adura Petrum,
Te Duranne, ſuum noſtrumque Toloſa patronum.
Reſpuitur Fulco Simonis dans jura Caduico.
Myriades luſtris aponens tres duodenis.
Virgineum partum dabat orbi tunc venerandum.
Hanc tibi, Chriſte Deus, rex inſtituit Clodoveus:
Auxit magnificus poſt hunc donis Ludovicus.

G. C. In voce, *Myriades*, bis peccavit auctor hujus carminis: quod & eam ſingulari numero uſurpaverit, C cum *Myrias* dicenda fuiſſet: & pro mille ſumpſerit, cum decem millia ſignificet. Sic ergo peſſimum verſum bene interpretare: *Myrias* unus annorum, hoc eſt apud iſtum, anni mille, *luſtris duodenis*, annis ſc licet ſexaginta, *apponens* & adjiciens *tres* annos, *virgineum partum*, id eſt, annum virginei partus, *dabat tunc*, & deſignabat. Guillelmus Catellus non intellexit, annumque putavit indicari MLX.

☞ S Y N O D U S   A M B I A N E N S I S

Anno 1063. habita pro cauſa Fulconis Corbejenſis abbatis.

COrbejenſium jura quædam uſurpaverat Fulco II. Ambianenſis Epiſcopus. Hanc uſurpationem facto ipſo proſequutus eſt Guido Fulconis ſucceſſor datiſque litteris ad eundem abbatem venire juſſit ad ſuam Ambianenſem Synodum eumque ex morbo ſe excuſantem anathemate punivit. Quæ exinde conſequuta ſunt habes e Gallia chriſtiana T. X. pag. 1165. Hujus Synodi nihil ſupereſt niſi litteræ Guidonis quibus Fulco ad eam Synodum invitantur quas hic damus ex eodem opere pag. 287. app.

Literæ VVidonis Ambianenſis Fulconem abbatem Corbejenſem ad Synodum invitantes.

Gal. Chriſt. p. 181.

Fulconi Corbejæ abbati VV. divino præſagia ſibi datus epiſcopus, modeſte ſapere & ſuperflua devitare.

QUoniam ad eccleſiaſticæ eruditionis utilitatem ſynodales conventus patres legimus inſtituiſſe, decet & nos, qui eorum laboribus licet virtutibus impares ſucceſſimus, in præſignatis veſtigiis, prout mundana tempeſtas ignoſcit, greſſus D infigere. Quapropter veſtram columbinam ſagacitatem noſtris uſibus profuturam, ſynodo quam III. Nonas Julii celebraturi ſumus, vos intereſſe invitatum decrevimus. Baldoinum vero monachum vobiſcum adducere, atque ibidem noſtris viſibus præſentari curate. Si autem illicitis excuſationibus oppoſitis, prædicto concilio vos ſubtraxeritis, vinculis anathematis ſine dilatione vinciamini. Vale.

C O N C I L I U M   M A N T U A N U M

Anno 1064.

Quo Cadalous pſeudopapa iterum condemnatur, & Alexander a criminibus ſibi objectis expurgatur, defenditur, & abſolvitur: anno MLXIV. tempore Alexandri papæ II.

Cauſa & occaſio celebrati concilii.

CUm Cadalous ſchiſmaticus Romæ condemnatus fuiſſet, illi, qui partes ipſius tuebantur novas calumnias novaſque turbas creabant Alexandro, objicientes illi quod collata pecunia thronum apoſtolicum conſcendiſſet: ut ſcilicet hac ratione alios ab Alexandro abriperent, alioſque mutuo inter ſe digladiantes hac de re conſtituerent, & ſic partes ſuas roborarent. Accedebat, E quod a proceribus imperii ſanctus Anno Colonienſis archiepiſcopus, cui cura & adminiſtratio imperii demandata fuerat, Romam ablegatus, coram Alexandro pontifice & cardinalibus diceret, per iſtam Alexandri electionem privilegiis & juribus regis Germaniæ ſummam injuriam illatam, utpote quæ aliter, quam hactenus conſueverat, ſine conſenſu & auctoritate regis habita fuiſſet. Quod

ANNO CHRISTI 1064.

Quod cum Hildebrandus in præſentia cardinalium conſtanter refutaſſet, nihilque juris in electione Romani pontificis regi conceſſiſſet, quodque illi prætendebant, non jus at tyrannidem eſſe oſtendiſſet: rogatu ſancti Annonis, auctoritate apoſtolica indicta eſt ſynodus in partibus Lombardiæ celebranda apud Mantuam, qua ipſe pontifex, licet illud a dignitate ſua alienum foret, electionem ſuam legitime & juſte factam oſtenderet. Hortatu pontificis interfuerunt Petrus Damiani Oſtienſis epiſcopus, Anno Colonienſis archiepiſcopus. Ex Hiſpania Munio Calagurritanus, Eximius Aucenſis, & Fortunius Alavenſis adfuerunt, qui pro reliquis legatione fungebantur. Inter omnes Lombardiæ epiſcopos, etiam ipſe Cadalous * Parmenſis epiſcopus & pſeudopontifex, juſſu ſancti Annonis præſto fuit. His prætextibus, *ſtatuto termino exiens*, ait collectio Nicolai Aragonii, *Alexander papa ab Urbe cum epiſcopis & cardinalibus, ad præfixum locum proſpere, domino auxiliante, pervenit. Ibi autem epiſcopi Lombardiæ cum ſuis eccleſiarum præſulibus, præter Cadaloum Parmenſem, quem idem Colonienſis adeſſe præceperat, qui remordente conſcientia ſe abſentaverat, pariter convenerunt. Cum in ſynodo eadem cum epiſcopis Alexander reſideret, cauſam electionis ſuæ ita diſerte rationibus manifeſtis comprobavit, atque ſe de omnibus, quæ ſibi ab æmulis malitioſe objecta fuerant, excuſavit ſufficienter, adeo quod epiſcopos Lombardiæ qui ſibi fuerant adverſati, benevolos reddiderit & ſubjectos. Sedata itaque per Dei gratiam imperii & eccleſiæ ſcandala, poſt ſolutionem ſynodi, Alexander papa Romam ac cæteri ad propria hilares redierunt.*

Pontifex rogatu ſancti Annonis hanc ſynodum indicit. Qui interfuerint.

* Deerimitur hic Binium patet ex Aragonii verbis quæ ſubjicit.

Alexander papa excuſatur.

Acta concilii.

Quod Sigebertus addit, Alexandrum pontificem a crimine ſimoniæ, quod ei imputatum fuerat, ſe adhibito juramento expurgaſſe, Otto Friſingenſis negare videtur: qui cum agit de ejuſmodi accuſatione Romam miſſa ab Henrico rege, nihil habet de accuſatione criminis ſimoniæ, quo poſtulatum referunt Alexandrum: ſed ipſum regem ejus delicti reum conſtitutum affirmat, eaque de cauſa ejuſdem pontificis litteris Romam vocatum. Et quamquam certo ignoretur, quæ poſt hæc in ſynodo geſta fuerint: tamen hoc omnes affirmant, Cadaloum in eadem condemnatum fuiſſe. Tradunt enim omnes ſcriptores ejus temporis, quod his duobus conciliis condemnatus militem armaverit, Urbemque aggreſſus, ut Alexandrum a ſede Petri exturbaret, contumelioſe pulſus & victus fuerit, paucisque poſt diebus quam ab Alexandro veniam petiiſſet, & impetraſſet, malam mortem incurrerit. Vide epiſtolas Alexandri ad Gervaſium Remenſem archiepiſcopum, & Baronium anno 1064. numero primo & ſequentibus.

Cadalous pſeudopapa iterum condemnatus, poſt exitum petitam male obiit.

Observatio P. Antonii Pagi. ad An. 1064. n. 1. & ſeq.

Narrat Baronius *Cadaloum* pſeudo-Papam iterum in Concilio Mantuano hoc anno habito condemnatum fuiſſe, & *Alexandrum II.* in univerſa Eccleſia Pontificem demum agnitum. Verum *Synodum Mantuanam*, ideoque & *Cadoli* Antipapæ damnationem pertinere ad annum milleſimum ſexageſimum ſeptimum, nos certo docet Landulphus Junior, ſeu a Sancto Paulo, qui res Mediolani geſtis litteris mandavit. Is apud Puricellum in Vita Sancti Arialdi Martyris c. 38. narrata morte ejus, quæ anno MLXVI. contigit, ait: *De cujus morte doluit Alexander Papa unde anno ſequenti, ſcilicet MLXVII., cum idem Papa iret ad Synodum, quam MANTUÆ celebravit, Mediolanum venit, multaque fecit ſtatuta de ſtatu Mediolanenſis populi & Cleri.* Quare Sigebertus in Chron. qui hoc tempore vivebat, & poſt eum Nauclerus & Matthæus Pariſ. in Chron. recte Concilium hoc anno ſuo reddidere. Hæc Sigeberti verba ad annum MLXVII. *Romæ duobus de Papatu contendentibus, Mantuæ Synodus colligitur, & mediante Annone Colonienſi Archiepiſcopo, Alexander ſe jurejurando de ſimonia expurgans in Sede Apoſtolica ſubrogatur, Cadolus ut ſimoniacus repudiatur.* Baronium, aliosque decepit Continuator Hermanni Contracti, nec in Hiſtoriis, nec in notatione temporum accuratus; ad quod cum annum Puricellus laudatus non advertiſſet, videretque Ptolomæum Lucenſem in Chron. Concilium Mantuanum memorare ad annum MLXIX., exiſtimavit hæc totidem Concilia eſſe in ea urbe celebrata; cum tamen vel ex ipſa Ptolomæi lectione pateat, eum de eo Concilio Mantuano verba facere, in quo *Cadolus damnatus*, & *Henricus* Rex Germaniæ Eccleſiæ reconciliatus.

ANNO CHRISTI 1064.

Vidit hunc errorem vulgarem Franciſcus Maria Florentinius in Comment. Rerum ad Mathildem Comitiſſam ſpectantium lib. 1. eumque non vulgaribus argumentis confutavit. Ipſemet enim Alexander Papa in Epiſtola ad Gervaſium Remenſem Archiep. ordine XII. *Antiqui hoſtis invidia*, inquit, *Antichriſtum per iniquitatis conceptionem ſuorum viſcerum egerent de ſentina, tantis eo ingruentem Romanam Eccleſiam per quinquennium, nunc callida tergiverſatione, nunc hoſtili invaſione oppreſſit periculis, ut inteſtina noſtræ ſpecialis Eccleſiæ negotia, vix poſſemus ventilare, nedum longinqua ad plenum extricare. Verum poſt longam tempeſtatem, & crebras procellas, ſereno, nube expulſa, Deo juvante, reddito, forenſibus jam occurrere valemus.* Quare cum Cadolus anno MLXII. Eccleſiæ Romanæ vexandæ initium fecerit, quinquennium illud nonniſi anno MLXVII. abſolutum, & tunc Concilium Mantuanum a pontifice indictum. Præterea, Baronius num. XXXIV. ex Actis a Nicolao Aragonenſi collectis refert, *cum elapſo ſpatio unius anni* Cadolum ad Urbem remeaſſe, & a Cencio præfecti filio in caſtellum Sancti Angeli receptum fuiſſe: *In quo loco per duos annos a fidelibus Papæ Alexandri obſeſſus, & calamitatibus multis afflictus, exinde egredi non potuit, donec ab eodem Cencio trecentis libris argenti ſe redemit*, ſubdit idem Nicolaus, qui addit, eum poſtea inde occulte diſceſſiſſe; Leo vero Oſtienſis apud Baronium num. XXXV., *turpiter*, inquit, *cum paucis aufugit, neque ultra huc rediit.* Cadolus ergo nonniſi ſub finem anni MLXIII. Romam rurſus aggreſſus eſt: quod ſi ibidem per biennium a Catholicis obſeſſus fuit, hoc anno ad Concilium *Mantuanum*, quo eum Henricus Rex vocavit, venire non potuit, fruſtraque laudatus Nicolaus eum contumacem appellat; ſi obſeſſus in caſtello Sancti Angeli inde exire non potuit. Inſuper ſi paucos poſt Concilium *Mantuanum* dies Cadolus interiit, id accidit, quando hoc anno in eodem caſtello obſidione cingebatur, ideoque in illis Actis perperam diceretur, *Cadolaum* poſt duos annos inde aufugiſſe.

Baronius num. II. ut probet Concilium *Mantuanum* ad annum 1064. pertinere, laudat Hermannum Contractum, quo nomine ejus Continuatorem intelligit; ſed is de rebus hoc & ſequentibus annis Romæ geſtis parum cognita fuit, ut cum legenti patebit. Imo idem Continuator varia alia in litteras miſit, quæ falſa eſſe certis documentis conſtat. Citat etiam Baronius Lambertum ad hunc Chriſti annum, qui tradit. *Sanctum Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum in Italiam directum quem liquet inde ad *Mantuanum* Concilium perrexiſſe. At *Anno* bis in Italiam miſſus, anno nempe 1064., annoque poſtea MLXVII, qua in Lombardiam cum Alexandro Papa & Gotheſrido Tuſciæ Duce profectus eſt, & Concilio *Mantuano* interfuit. Lambertus ad hunc Chriſti annum de primo Annonis in Italiam adventu verba facit, ut videre eſt apud Baronium num. XXIV. Addit Lambertus: *verum ubi ipſe* (ſc. Anno) *peracta legatione regreſſus eſt in Galliam, Parmenſis epiſcopus* (nempe Cadolus) *armata multitudine non modica Lucenſem Epiſcopum* (ſc. Alexandrum II Papam) *Sede Apoſtolica per vim deturbare aggreſſus eſt. E contra fautoribus illius ad arma impigre concurrentibus, congreſſio facta eſt, multique hinc & inde vulneribus acceptis corruerunt.* Paucis interpoſitis: *Anſelmus tamen, qui & Alexander, & virtute militum & favore Principum Sedem obtinuit. Alter vero etſi per contumelioſam repulſus, tamen quoad vixit, ab jure ſuo non cedebat*, &c. Ubi Lambertus uno tenore narrat, quæ hoc & ſequentibus annis contigere, quod decepit Baronium, qui ex Lamberti verbis laudatis deducit, Concilium Mantuanum in quo Alexander II. verus Pontifex agnitus, & Cadolus damnatus, hoc anno congregatum fuiſſe; cum tamen, ut mox diximus, quæ refert Nicolaus Cardinalis Aragonius, cui magnam fidem habendam ipſemet Baronius cenſet, huic opinioni adverſentur. Miſſus itaque hoc anno Romam ab Henrico Rege Sanctus Anno, ut teſtatur etiam Otto Friſingenſis apud Baronium num. XXXIII. & peracta legatione in Germaniam reverſus eſt. Porro Mantuam ad Mathildem Comitiſſam pertinuiſſe, alio loco oſtendimus.

☞ AD MANTUANUM CONCILIUM

Pro cauſa Schiſmatis Eccleſiæ Romanæ tollendi Anno forte 1072. habitum,

A D D I T I O.

Ex Suppl. Manſi pag. 419. An. circiter 1072.

Mantuani Concilii acta omnia deperierunt, nihil que ejus dedit Labbeus, niſi pauca illa, quæ Nicolaus Aragonius in Actis Alexandri II. memoriæ prodidit. Ea dum Binius in hiſtoria ejuſdem Concilii, quam & Labbeus in Collectione ſua inſeruit, expendit, mirum eſt quam ſæpe in offenſionem veritatis incurrerit. Scribit, Cadaloum a Concilio exauctoratum, militem armaſſe, Urbem oppugnaſſe, Alexandrum exturbaſſe. Nihil ejuſmodi Cadalous eſt auſus, illa enim omnia arma, exercitus, vis in Urbem & Alexandrum Concilii Mantuani definitionem annis fere decem præceſſerunt, ut in Diſſertatione mea demonſtraſſe me blandior. Victus in concilio Antipapa, abiit confuſus dejectuſque, nec diu poſt inglorius & obſcurus obiit. Hujus igitur Concilii, adeo celebris, hiſtoria non ſatis accurate hucuſque expoſita, a me quidem, ad chronologiam quod attinet, non indiligenter, ut arbitror, digeſta eſt in peculiari Diſſertatione, quam ſuperius dedi. Reliquas ejuſdem circumſtantias hic exhibeo ipſis verbis Benzonis Albenſis, de quo ſæpe alias dictum. Quanquam ſcriptori huic non ſine delectu fidem ut addicant lectores moneo, cum Antipapæ partibus faverit, & quamquam præſtas omnibus adfuit, multa tamen factioni ſuæ ingrata ſilentio tegit. Hæc igitur Benzo lib. III. cap. 26.

* I. e. poſt an. a Concilio Oſmanico.

Completo ſpatio annuæ revolutionis * incipit Annas iter ſuæ expeditionis, & venit Mantuam cum trecentis falcatis, quem recepit Comitiſſa Beatrix ſumtibus regifico luxu paratis. Mandaverat autem ipſe jamdudum Alexandro, per Cunibertum Taurinenſem epiſcopum, ut cauſa finiendæ litis jungeretur ſibi Mantuæ ad celebrandam ſynodum. Rurſus quoque per Vercellenſem Gregorium, cui ſe Alexander familiarius credebat, annunciaverat idem Annas omnia, quæ idem Alexander præſcire volebat. Veniens autem gratulabundus & lætus, arridenti fortunæ ſe indubitanter dedit. Prandellus * denique, de certis ſemper incertus, domi reſedit. Præterea Domino electo * legavit ipſe idem Annas, ut quantocius adeſſet Parmæ, atque totum ſuum exercitum dirigeret Mantuæ; Adjiciens quoque: *Domine pater, quare venerim, tu bene noſti, matura ergo, quæ ſunt opponenda totius eccleſiæ hoſti.* Continuo Dominus electus effuſis lacrymis ſuſpexit in cœlum & dixit: *In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum.* Denique tanta velocitate regreſſus Parmam, ut videretur ſibi, quod Angelus Domini, qui aſportavit Abacuc ſuper lacum Babyloniæ, tranſtuliſſet eum in locum Parmenſis coloniæ. Congregatis autem Epiſcopis ſynodus inchoatur. Baburras Alexander in cathedra collocatur, & prout valebat, eos de ſervitio Dei admonebat. Et cum diu multumque ſtridens blaterando verba perſtreperet, nulluſque balbutiationem ejus intelligeret, Annas admonuit eſſe ceſſandum atque in craſtinum reſervandum.

* Hildeprandus.

* Cadaloo.

Cap. XXVII. Poſtquam autem die mediante complevit Alexander Synodicæ adminiſtrationis officium, Parmorum magna comitante caterva, abiit ad ſuum hoſpitium, Annas vero aſcendens in ſanctuarium juxta altare, cœpit cum lacrymis diutius orare. Ad quem accedens Comitiſſa dixit; *Domine Archiepiſcope, tempus eſt refectionis.* Cui ille: *Prohibet hodiernum edulium dolor cephalicæ paſſionis.* Illa quidem, ut ad epulas accederet, devote inſtabat: Ipſe autem in propoſito abſtinentiæ perdurabat. Tandem rogavit eam, quo præciperet cunctis exire menſam, pulſiſque omnibus ſecretiam rediret eccleſiam. Et adjecit: *eſt ſecretum, o Domina, quod tibi volo confiteri, poſt cujus confeſſionem tecum cœnabo, ſi forte hodie aliquid manducabo.* Deinde ex improviſo motu, inclinans ſe, ut ad pedes ejus caderet, illa opponens brachia contra, precatur, ne id faceret. Flentibus autem non parum utriſque, ſuſpirando, ſinguitiendo, abſterſis lacrymis exorſus eſt ipſe. *Ante hoc ſacrum altare, ſupra quod celebratur ſacrificium corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, triſtitiam cordis mei, o piiſſima domina, confiteor tibi. Et terram oſculando, ſupplico benignitati tuæ, quatenus inde mihi digneris largiri medicinam, ne cadam in opprobrium & in baratri ruinam. Non te latet, o domina, meum figmentum, atque meorum origo parentum. Luce clarius eſt, quod ſanctus imperator ſecundus Henricus me erigens de ſtercore, ſuper altitudines ceterorum principum præeſſe voluit, meque ſe alterum in imperio conſtituens, nil plus facere potuit. Et ego miſer & peccator factus lupus rapax, rapui filium ejus de ſinu matris, cum debuiſſem me opponere præſumtioni hujus crudelitatis. Et quoniam approbavi præſumtionem iſtius Alexandri, quem in cathedra B. Petri ſtatuerunt Normanni. Idcirco inimicatur mihi tota curia domini mei regis, inde appellor Judas & deſertor & infidelis, & niſi iſta correxero, tanquam leproſus elongabor ab eis. Hæc eſt mors mea, ſi cadens in infernum reliquero galaxea. Præbe itaque conſilium, o bona princeps, miſericordia, & veritatis amica, ne de vetito conſilio judicaris velut dives, denegata Lazaro mica.* Comitiſſa vero hæc audiens, ingemuit, & facie pallens toto corpore intremuit, dixitque: *O pater, quicquid tua ſapiens cogitatio ſuper hac re melius ſentit, proferre non dubites, quia non deficiam, ſi quoquo modo poſſim relevare tuam triſtitiam.* Tunc Annas ter & quater ſuſpirans ait: *O Domina, Deo & tibi committo. Vide, ne me interficias. Vide, ne hoc alicui dicas. Volo iſtum Alexandrum ducere ad curiam, & jurabo illi quod nullam patietur injuriam. Et ſi de pacto amicitiæ inter iſtum & regem fuerit fortaſſe aliquod intervallum, morabitur Coloniæ, & imperabit ſuper totum Archiepiſcopatum, me autem habebit ſicut capellanum.* Et Comitiſſa dicit: *Pater ſancte: ſicut vis fiat, nullus erit, qui tuis decretalibus contradicat.* Tunc Annas præ gaudio dixit: *Veraciter vocaris Beatrix, in tribulationibus conſtitutis adjutrix & benefactrix. Macrobiam te faciat agia Sophia, cœli terræque creatrix.*

Cap. XXVIII. Et facta eſt dies craſtina. Noluit Annas ea die in conventu ſedere cum Alexandro, quia tædium fuerant cunctis verba, quæ dicebat blaterando. Tertiæ vero diei diluculo, adeſt Parmenſis exercitus maxima multitudo, promtiſſima perficere juſ-

ANNO CHRISTI 1064.

juſſionem Colonienſis Agrippæ. Diſcurrens per plateas Mantuanæ urbis armuſum horror ingerebat formidinem tubis, clamans vocibus & tubis, Badacule diabole, quid veniſti huc facere. Carbo extinctus, ſtigia palude tinctus, maledicte foris & intus. Hæc audiens Alexander delituit, atque ad ſynodum venire diſtulit. Ut autem pervenit ad aures Beatricis ſonitus iſte, quaſi morte præoccupata, cecidit in lectulum anguſtiata. Hoc audito Annas ad eam concurrit, qua viſa, ruens in terram velut mortuos fuit. Currunt tales & quales ad triſte ſpectaculum, ululabat Civitas flebatque Palatium. Mutavit fortuna rerum faciem, labefactavit Parmenſium aciem. Poſt ſpatium unius horæ, reverſus in ſe Annas & nutu ac flebili voce cœpit dicere: *Exite foras*. Turba quidem dimiſſa, ſemel & iterum oſcitavit ipſa. Tunc Archiepiſcopus quaſi ſibilando dixit: O *piiſſima domina, dignare paululum aperire oculos, & reſuſcita nos tuos fideles mortuos*. At illa palpebras ſublavavit, vivoſque quantulumcumque lætificavit. Interea nox venit, atque exceptis puellis alios ad hoſpitium abire coegit. Cum medium ſilentium tenerent homines, & animalia cuncta, reficitur modica ſorbiuncula. Dormivit parum ſolummodo ad unius horæ ſpatium; deinde eodem cibo refocillatur. Cui dixit: O *domine, ſi hoc vis perficere, quod mihi dixiſti, me & te & regem occidiſti. Ubi enim fuerimus notatæ nomine atque officia Judæ traditoris, adjudicabimur filio perditionis. Non eſt hoc tui juris, ſed imperatoris, & hoc debet fieri in ſynodo cum Epiſcopis, qui examinant cauſam ſub teſtibus legitimis*. Quid plura? Eva vicit, quia hunc inheſcando veritam eſcam mordere coegit, ſtatimque a propoſito cogitationis omnino quievit, raſiſque crinibus ad curiam rediit. Quod ut cognovit rex ejuſque curia, indignantur ſibi pro communi omnium injuria. Annas autem habens ſimilitudinem Apopompei, cœpit conſpirare adverſus Chriſtum domini; quod malum adhuc perdurat: dat finem mali, qui cuncta regendo & judicando procurat.

ANNO CHRISTI 1064.

(1) CONCILIUM BARCINONENSE,

In quo leges Gothicæ, quibus Catalani utebantur plane ſunt abrogatæ, anno domini MLXIV. tempore Alexandri papæ II.

Cauſa & acta concilii.

EPiſcopi Hiſpani, qui Mantuano concilio interfuerunt, reverſuri in Hiſpanias, duxerunt ſecum ab Alexandro papa decretum legatum a latare Hugonem cardinalem, cujus auctoritate Barcinone hæc ſynodus congregata fuit: in qua leges Gothicas, quibus Catalani utebantur, penitus abrogavit, novaſque ſanxit quibus populus hactenus utitur. Ut autem ritus Gothici, in ſacris adhiberi ſoliti, abrogarentur, ab illis obtinere non potuit, nec cogere voluit: eum iidem in concilio Mantuano catholici eſse cogniti fuiſsent. In eadem ſynodo Alexander papa tamquam germanus pontifex eſt receptus: Cadalous autem communibus omnium votis eſt condemnatus. *Baronius ad an.* MLXIV. *num.* XLII.

ADDITIO G. C.

R*Em aliter narrat Mariana lib.* IX. *hiſt. cap.* V. *Hugonem ſcilicet, ante Mantuanum concilium, anno* MLXIV. *ad principes Hiſpaniæ Roma legatum, effeciſſe, ut repudiato Cadaloo, ab Alexandro ſtarent. Addit:* Is legatus, ut Gothica precandi ratio abrogaretur, quamvis magno conatu obtinere non potuit. Miſſi contra Mantuam in Gallia Ciſalpina, ubi de ſchiſmate conventus epiſcoporum habiti ſunt, epiſcopi tres, Munio Calagurritanus, Eximius Aucenſis, Fortunius Alavenſis, Gothicos libros, quos ſecum detulere, pontifici & patribus probarunt, quaſi orthodoxos nullaque vitioſos parte.

Quod ſi anno MLXIV. *ivit in Hiſpaniam Hugo recens in Alexandri gratiam receptus: his in eam legatum fuiſſe neceſſe eſt. Nam & anno* MLXVIII. *eo profectum, aliquot præfuiſſe conciliis, & Romanum in ſacris ritum, pulſo Gothico, inſtituiſſe, ad annum illum oſtendemus.*

Minus aſſentior Binio, qui poſt Baronium ait, leges Gothicas hoc anno penitus abrogatas in Catalania fuiſſe. Eodem enim anno id perfectum, quo abrogatæ ſunt Gothicæ ſacrorum ceremoniæ ex illius gentis ſcriptoribus diſcimus.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad an. Ch. 1064. n. 6. & ſeq.

Hugonem Candidum Presbyterum Cardinalem in Hiſpaniam legavit Alexander II. tum ad tollendum Schiſma, tum ut Divinorum Officiorum ritus Romana ex formula conſtitueret; quod diſcimus, tum ex Diago lib. 2. Hiſt. Comit. Barcin. c. 57. tum ex Surita l. 4. c. 21. Agnitus fuit ab omnibus ut verus Pontifex Alexander II. & Officium Rom. uti jam decretum fuerat in Concilio Jacetano anno MLXIII. coacto receptum in Concilio ab Hugone Legato. Sed contigere hæc omnia anno MLXVIII. teſtibus citatis Auctoribus, omnibuſque qui tradunt hæc peracta poſt Concilium Mantuanum anno MLXVII. congregatum. Ad hæc *Sanctius Rammirus* Aragonum Rex, in Privilegio Abbatiæ Leirenſis, quod exſtat apud Sandovallium in Notitia epiſcoporum Pampilonenſium ait, *Hugonem* Cardinalem interfuiſſe Concilio *Leirenſi, anno regni ſui ſexto*, qui eſt annus Chriſti MLXVIII. cui Surita & qui Hiſtorias ſuas veterum Monumentorum fide compoſuere, Divinorum Officiorum mutationem aſſignant. Ad eum itaque annum Concilia varia durante ea Legatione in Hiſpania habita, revocanda, nec una Hugonis Legatio in duas dividenda, ut perperam Coſſartius Tom. IX. Concil. pag. 1181. qui cum non adverti ſſet, *Concilium Mantuanum* ad annum MLXVII. pertinere, & legiſſet, *Hugonem* poſt illud Concilium in Hiſpaniam ab Alexandro II. Legatum miſſum, unicam Hugonis Legationem in duas diſtinguit, alteram, quæ hoc anno eum qui illud Concilium alleat, alteramque, quæ anno MLXVIII. acciderit. Recte tamen vidit Coſſartius *Concilium Barcinonenſe*, cujus hic meminit Baronius, ſpectare ad annum MLXVIII. ſicut & *Toloſanum* ac quædam alia, de quibus

(1) Iſta ad an. 1040. manifeſto errore revocat Surita, Baronius, aliqua ad an. 1064. Melius in poſtrema Conciliorum editione Pariſienſi, ubi iſta acta dicuntur an. 1068. quod verum eſſe probavit Didacus in hiſtoria Comitum Barcinonenſium. Errant autem vehementer, qui iſtam Gothicarum legum abrogationem, ſeu potius additionem ad veterem legis codicem, decretam putant in Concilio Eccleſiaſtico. Nulla enim illic mentio auctoritatis Eccleſiaſticæ. Sane ſcriptores rerum Hiſpanicarum, & alii quidam, tradunt huic conventui præfuiſſe Hugonem Candidum Cardinalem, qui tum Sedis Apoſtolicæ Legatus erat in his regionibus, eumque penitus abrogaſſe leges Gothicas, novaſque ſanciviſſe: quod inſigniter falſum eſt. Factum id ſolis Principum auctoritate, cum conſilio tamen Magnatum, & judicum provinciæ. Delendum ergo Concilium iſtud in tomis Conciliorum. *Baluzius l. 4. Marcæ Hiſpanicæ.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1064.

bus eo Chriſti anno agemus. *Barcinonenſe* eo Chriſti anno habitum demonſtrat Diagus laudatus, atque Eccleſiaſticorum Officiorum reformatione a Sanctio Ramiro ejuſque Proceribus admiſſa, *Hugonem* Legatum cum Aquilino Sancti Joannis Pennatenſis Abbate a Sanctio Ramiro Rege Legato ad Pontificem ad Romam perrexiſſe, & dum per urbem Barcinonenſem tranſiret, ibi per aliquot dies ſubſtitiſſe.

Præerat tunc Comitatui Barcinonenſi Raymundus Berengarii hujus nominis primus; *qui Vetulus dicebatur. Hic Raymundus Berengarii nimia claruit probitate, & inter alios Hiſpaniæ Principes ſuper Agarenos tantum habuit principatum, ut XII. Reges Hiſpaniæ (id eſt Præfecti Saracenorum) ſuo tempore annuatim ei tributum tanquam domino perſolverent. Hic denique Comes famoſiſſimus ſuum optans dominium decorare, coram Ugone Cardinali & Legato Romano, ac ſuis plurimis Magnatibus intra Barchinonæ palatium, ſupradictorum conſilio & aſſenſu, propria quædam inſtituit jura, quæ Barchinonæ Uſaticos nuncupamus, mandavitque, ut iis conſtitutionibus omnes comitatus ſub Barcinonenſis Comitatus imperio regerentur*, inquit Auctor Anonymus *de geſtis Comitum Barcin.* Videns Legatus hunc Principem ad ea, quæ Alexander II. optabat, valde propenſum, de Officio Gothico in eo Principatu abrogando cogitavit. Ejus conatum promovit *Adalmodis* Raymundi uxor in Francia nata, ubi Officium Romanum, *Gallicanum* dictum, in uſu erat, fœmina ingentis animi, & cujus res præclare geſtæ in monumentis Hiſpanicis ſæpe occurrunt. Legatus itaque Concilium *Barcinone* indixit, cui interfuere Epiſcopi & Abbates Principatus Barcinonenſis, & in quo, ut re- A fert Diagus laudatus, communi conſenſu Officium Gothicum repudiarunt, & juxta ſacros Canones decreverunt, ut impoſterum Clerici in perpetua continentia viverent, neque, ut ante factum fuerat, uxores ducerent. Sed Concilium illud, uti jam innuimus, anno MLXVIII. celebratum.

Antequam ei finis imponeretur, ſubdit Diagus c. 58. *Raymundus* Comes Conventum Procerum, quem Hiſpani *Cortes* vocant, convocavit, ut in eo de legibus Gothicis, quod jam factum fuerat de legibus Eccleſiaſticis in Concilio, heret. Huic adfuere *Hugo Legatus* & Magnates numero XXI. quorum conſilio & aſſenſu Codex Legum, vulgo vocatus, *Uſatici Barcinonenſes*, quo etiamnum utuntur Catalani, a Principe conditus eſt, ut liquet etiam ex ejus Præfatione, in qua legitur: *Hæc ſunt Uſatia de curialibus uſibus, quos conſtituerunt tenere in eorum patria omni tempore domnus Raymundus Barchinonenſis vetus Comes, & Adalmodis ejus conjux, aſſenſione & exclamatione illorum terræ Magnatum, videlicet* B *Pontii Vicecomitis Gerundæ*, aliorumque ibidem nominatorum; inter quos cum nullus Epiſcopus compareat, Baluzius lib. 4. Marcæ Hiſp. ad annum MLXVIII. recte concludit, Gothicarum Legum abrogationem, ſeu potius Additionem ad veterem legis Codicem, ſ[illegible] non eſſe in Concilio Eccleſiaſtico, decretumque Baronium, alioſque qui eam attribuunt *Hugoni* Legato, cum id factum fuerit Principis auctoritate. Fallitur tamen Vir doctiſſimus in eo, quod ait, *Concilium Barcinonenſe ex Conciliorum Collectione delendum eſſe*; cum, teſte Diago laudato, omnes Scriptores Catalani ejus mentionem fecerint.

CONCILIUM ROMANUM II.

Anno 1065.

Contra inceſtuoſorum hæreſim celebratum anno domini MLXV. tempore Alexandri papæ II.

Inceſtuoſi hæretici qui & quales?

HOc tempore hæreſis inceſtuoſorum a quibuſdam juriſconſultis excitata atque defenſa eſt, qui auctoritate Juſtiniani imperatoris eadem ratione, qua in ſucceſſionibus, gradus conſanguinitatis numerandos eſſe docebant. Impugnavit eam hæreſim præ ceteris acerrimus orthodoxæ fidei defenſor Petrus Damiani.

Cauſa & acta concilii.

Cumque ejus ſcriptis tolli non poſſet & ad eam comprimendam auctoritate apoſtolica opus eſſet: Alexander papa, Romæ hanc ſynodum indixit, in qua contra defenſores illius hæreſeos decretum edidit, quod a Gratiano his verbis deſcribitur: Ad ſedem apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis, quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones & eccleſiaſticum morem numerare nituntur; novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres vel ſorores inter ſe ſint in ſecunda generatione, filii eorum vel filiæ in quarta, nepotes vel neptes in ſexta: talique modo progeniem computantes, & hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſeculares leges, quas Juſtinianus imperator promulgavit de ſucceſſionibus conſanguineorum: quibus confiſi oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos vero, Deo annuente, in ſynodo habita in Lateranenſi conſiſtorio, convocatis ad C hoc opus epiſcopis & clericis atque judicibus diverſarum provinciarum, denique diu ventilatis legibus & ſacris canonibus, diſtincte invenimus, ob aliam atque aliam cauſam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hereditas vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur: in canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur uſque ad quotam generatio- D nem a conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum, *&c. Et in fine ſic:* Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, apoſtolica vos auctoritate monemus, fratres & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum ſancti patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente a recto tramite apoſtolicæ ſedis deviare voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, primum pro ſua temeritate cœleſti pœna plectetur: poſtmodum vero gladio perpetui anathe- E matis ſe noverit jugulandum. Datum Romæ, *&c.*

32 q. 5. c. Ad ſedem apoſtolicam, hic quod autem frater, eadem quaſt.

Hæc in priori ejuſdem anni concilio, quo excommunicationis comminatio facta eſt, ut habetur apud Gratianum. Sed & apud Ivonem Carnotenſem epiſcopum, qui in fine ſæculi hujus claruit, recitata reperiuntur alia ejuſdem argumenti decreta ab eodem Alexandro pontifice data ad diverſos, nempe ad Neapolitanos unum, ad Venetorum epiſcopum aliud, aliud inſuper ad epiſcopum Baſileenſem, aliud etiam ad epiſcopum Aretinum, quibus intelligas fuiſſe eidem pontifici in his plurimum laborandum.

Ivo p. 9 c. 6. p. 10 17 ſupra edidimus inter epiſtolas.

CON-

CONCILIUM ROMANUM III.

Quo iidem inceſtuoſi hæretici excommunicantur, anno domini MLXV. ſub Alexandro papa II.

Cauſa concilii.

CUm Alexandri papæ admonitio, de qua præcedenti concilio, non ſufficeret: opus illi fuit eodem anno hanc ſecundam in eorumdem inceſtuoſorum cauſa ſynodum congregare, in qua vere inceſtuoſos & hæreticos pertinaces excommunicatione percelleret: ſed, quod dolet Petrus Damiani, id etiam ſine fructu. Nam arte diaboli conglutinatis animis inceſtuoſorum conjugum, nullo timore æternæ damnationis ab invicem divelli potuerunt. Teſtatur id quidem ipſe Petrus Damiani, dum in libello de contemptu ſæculi de his agens iſta dicit: Ecce inſuper hoc anno, ſicut noſtis, per Romanæ ſedis antiſtitem bis congregatum eſt ſynodale concilium, ubi denuo omnes inceſtuoſi, juxta canonum decreta, ecclesiaſtica ſunt communicatione privati. Sed quia ex tot millibus hominum, ſaltem unum vidit ab infauſti fœderis abominatione divulſum? Immo ne profundiori ipſos calamitatis abſorberetur hiatu, quis eorum poſt hæc eccleſiæ limen terere deſtitit? aut quis inſuper iſta conſiderans, ab eorum ſe familiaritate removit? In omnes itaque letalis lepræ contagium ſerpit: quia nimirum omnes eorum complices apoſtolicæ excommunica- A tionis nexus adſtringit. Enimvero quiſquis conjugalis proſapiæ titulis inſignitur: quiſquis male blandientis formæ ſuavi venuſtate mulcetur, præſertim ſi largioris ſubſtantiæ dotibus affluit, vel ſuccreſcentis ſobolis indoles ſpem ſibi futuræ poſteritatis infundit: conſultius judicat a Deo manifeſte recedere, quam adeo lucroſi matrimonii glutinum diſgregare. Si vero his contraria evenerint, atque uxoriæ calamitatis incommoditate percellatur, ipſe vir falſæ conſanguinitatis lineam texit, & inaudita proavorum nomina per multa argumenta confingit: atque ſimul quoſdam in hujus allegationis teſtimonium advocat, quos tamen B per vitæ terminum ſublatos e medio non ignorat. Is itaque ſibimet accuſator & reus crimen impingit, ſcelus exaggerat, atque adminiculum, quo ex tam periculoſo naufragio enatare poſſit, inquirit. *Hæc Petrus: ſignificans, aliud adhuc malum ex his oriri: cum videlicet nonnulli legitime copulati, prætenta ficta conſanguinitatis, ſolutionem a nexu matrimonii procurarent, quos initi conjugii pœniteret, cum in mala plurima quæ non putaverant impegiſſent.*

CONCILIUM ÆDUENSE,

Apud Augoſtodunum, in quo dux Burgundiæ Robertus Aganoni epiſcopo, & aliis, Hugonis abbatis Cluniacenſis opera pacatus, anno Chriſti circiter MLXV.

DE hoc epiſcoporum conventu, rebuſque in eo geſtis, Hugo monachus Cluniacenſis in vita S. Hugonis abbatis ſcribit his verbis. Dux, *inquit*, Burgundiæ Rotbertus Haganonem Æduorum epiſcopum nimis infeſtatione gravabat, variiſque prædonum incurſibus paſſim Burgundia laborabat. Eapropter epiſcopi, Gauſredus Lugdunenſis, Hugo Biſuntinenſis, Achardus Cabilonenſis, & Drogo Matiſcenſis, Æduam convenerunt, magnique patrem conſilii Hugonem Cluniacenſem abbatem venire rogaverunt. Aderat illuſtrium copioſa multitudo virorum, populus confluebat infinitus, pro pace ſupplicans indefeſſis clamoribus. Adveniens ipſe dux, immo tyrannus, Æduam intravit: ſed faſtu maligno intereſſe conventui recuſavit. At pater Hugo fervore caritatis concitus, tyrannum D adiit: quem vehementer increpans, cunctis mirantibus tanquam ovem mitiſſimam ſecum adduxit. Epiſcopis autem ſupplicantibus, ut pater Hugo pro pace agenda loqueretur, turbis undique conticentibus, & ex ejus ore pendentibus, ſic ait: Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, non audiant, non ſecum agant. Qui vero filius pacis non eſt, qui non ex Deo, ſed adverſarius eſt, hinc ex parte omnipotentis præcipio, ut a nobis exeat, & operi divino non noceat. Vix dicta compleverat, cum ecce quidam ſtatura procerus, facie truculentus, multis cum ſequentibus egreſ- C ſus diſparuit. Nun fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem noſſet egredientium: mirabantur ſinguli; ſtupebant univerſi. Quærentibus invicem ſuper his, non erat aliud reſpondere, niſi interdicente ſancto dæmones viſibiliter exiiſſe, egreſſoſque de turbis, ſimul evanuiſſe. His ita depulſis, tantam mox prædicatio ſancti efficaciam habuit: ut eo jubente dux ipſe ſui mortem filii interſectoribus condonaret, & eccleſia pacem reciperet.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Concilium hoc neque haberi potuit ante annum MLX. cum Drogonis Matiſconenſis epiſcopi qui interfuit, deceſſor VValtherius adhuc nominetur epiſcopus Matiſconenſis in illius anni inſtrumentis ſi Galliæ Chriſtianæ credimus: in qua & refertur, Drogonem ordinatum eſſe anno MLXIII. Neque rejici poteſt, poſt ann. MLXXIII. cum Achardus Cabilonenſis epiſcopus, obierit ante hunc annum. Immo vero neque poſt annum MLXV. cum eo anno archiepiſcopus Lugdunenſis eſſet, non Gauſredus, ſed Humbertus, ut intelliges ex concilio Cabilonenſi ad illum annum. Male ergo alii anno MLV. alii MLXXII. celebratum aſſerunt. Ego circiter annum MLXV. conſtituo, quo ſedebant epiſcopi omnes, qui hic nominantur. Suus igitur in Gallia Chriſtiana locus eſſe Gauſredo debet inter archiepiſcopos Lugdunenſes, ante Humbertum. Cum enim anno MLXXVII. ſeceſſerit Humbertus in monaſterium; ſi ei ſucceſſiſſet Gauſredus, non potuiſſet huic intereſſe concilio, quod ante ann. MLXV. celebratum eſſe oportet.

CONCILIUM HELENENSE,

In prato Tulugienſi, in quo treuga & pax confirmata anno Chriſti circiter MLXV.

Editum ex tabulario regio Barcinonenſi a Stephano Baluzio V. Cl. ad librum IV. operis de Concord. ſacerd. & imper.

HÆc eſt treuga & pax confirmata ab archiepiſcopo Narbonenſi domno Guifredo, & a Berengario Gerundenſi epiſcopo, & a domno Raymundo Helenenſi epiſcopo, & a comitibus Ruſſilionenſium, domno ſcilicet Gauzfredo, & a Guilaberto filio ejus, & a domno Poncio Impuritanenſi comite, & a domno Guillelmo Bituldunenſium comite, & a domno Raymundo Ceritanenſium comite, & a domno Gauzberto vicecomite de Caſtronovo, cum cæteris magnatibus Helenenſis epiſcopatus, in Tulugienſi prato, quod eſt in comitatu Roſſilionis.

Conſtituerunt namque prædicti pontifices cum conſenſu cæterorum nobilium, ut in comitatu Ruſſilionenſi, vel Confluentano, vel Vallilpirienſi, ullus homo eccleſiam non infringat, neque cimeteria, vel ſacraria, XXX. paſſuum eccleſiaſticorum in circuitu uniuſcujuſque eccleſiæ, niſi epiſcopus propter hominem excommunicatum, aut propter ſuum cenſum. Si vero aliquis homo aliter infregerit eccleſiam, vel ſpatium XXX. paſſuum ipſius eccleſiæ in prædicto epiſcopatu Helenenſi: quidquid ei commiſerit, emendet ut juſtum fuerit ipſi homini cui injuriam fecerit; & eccleſiæ, in qua fecerit, ſatisfaciat legaliter: & inſuper compoſitionem ſacrilegii Helenenſi componat epiſcopo.

Eccleſias vero illas ubi caſtra fuerint conſtructa, ſive ubi fures vel rapaces congregaverint furta, vel prædam, vel malefacta, tamdiu poſuerunt eas jam dicti epiſcopi in defenſione præſcriptæ pacis, quouſque querimonia prædictarum eccleſiarum deferatur Helenenſi epiſcopo; & ejus judicio aut juſte emendetur quod in ipſis eccleſiis commiſſum fuerit, aut ab eodem epiſcopo ipſæ eccleſiæ a defenſione prælibatæ pacis ſeparentur.

Idem epiſcopi prænſati conſtituerunt, ut in jam dicto epiſcopatu Helenenſi nullus violenter infringat dominicaturas canonicorum vel monaſteriorum, neque aliquid rapiat inde.

Clericum vero arma non ferentem, vel monachum, vel ſanctimonialem, ſive viduam, nemo apprehendat, nec illis aliquid injuriæ inferat.

Villanum, neque Villanam, nemo apprehendat, niſi propter culpam quam ipſe Villanus vel Villana fecerint. Et ſi eos apprehenderit, non diſtringat niſi per directum.

Et ut prædam nemo faciat in jam dicto epiſcopatu de equabus, vel pullis, ſive mulis earum, ætatis unius anni: neque de bobus, neque de vaccis, ſive vitulis earum: neque de aſinis, vel aſinabus, ſive pullis earum: neque de ovibus, arietibus, hircis, capris, ſive earum fœtibus.

Manſiones Villanorum nemo incendat, neque evertat.

Terras in contentione poſitas nullus Villanus laboret, poſtquam commonitus fuerit ab eo in quo juſtitia placiti non remanſerit. Si vero ter commonitus, poſtea ibi laboraverit, & propterea damnum acceperit, non requiratur pro pace fracta.

Si quis autem fidejuſſor extiterit, ſi fidem non portaverit, de ſuo proprio pignoretur, nec pro

A pace fracta habeatur. Si quis autem prædictam trevam & pacem infregerit, ſimpla tantum compoſitione emendet illi cui infregerit infra primos XV. dies. Si vero infra primos XV. dies ſimpliciter non emendaverit, compoſitionem mali quod intulit in duplo componat: ita ut medietatem iſtius duplæ compoſitionis habeat querelator; & alteram medietatem habeat epiſcopus, & ipſe comes, qui adjutor fuerit eidem epiſcopo ad hanc juſtitiam faciendam.

Si quis autem prædictam pacem vel trevam *, & inde juſtitiam facere noluerit, infra XV. dies quod querelator ſuam querelam præſentaverit ante epiſcopum, & ejuſdem clericos, ac comitem:
B ipſe malefactor & conſiliatores & adjutores ejus * emendare noluerint, egrediantur a treva & pace, & malum quod propter hoc illatum fuerit eis, non requiratur pro pace vel treva fracta. Et ſi malefactor & adjutores ejus poſtea jam dicto querelanti ullum malum fecerint intra trevam, emendet pro treva & pace fracta.

* deeſſe videtur infregerit.

* forte deeſt qui.

Item prædicti epiſcopi firmaverunt trevam domini: videlicet ut omni tempore teneatur ab omnibus Chriſtianis, ab occaſu ſolis quartæ feriæ, id eſt, Merchoris die, uſque ad ortum Solis ſecundæ feriæ, id eſt, Lunis die. Item continuatim teneatur a prima die adventus domini uſque ad octavas epiphaniæ Domini quando feſtivitas
C ſancti Hilarii agitur. Item ſimiliter continuatim teneatur a die Lunis quæ antecedit caput jejunii, uſque ad diem Lunis qui eſt primus poſt diem Dominicam octavarum Pentecoſten: & tres feſtivitates ſanctæ Mariæ, cum ſuis vigiliis: & nativitatem ſancti Joannis, cum ſua vigilia: & feſtivitatem ſanctorum Juſti & Paſtoris, & Abdon & Sennen, & ſancti Felicis, & ſancti Geneſii, & ſancti Nazarii, & ſancti Laurentii, & ſancti Michaelis, & feſtivitatem omnium Sanctorum, & ſancti Martini: & duæ feſtivitates ſanctæ crucis, & cathedra ſancti Petri, & feſtivitatem ſan-
D cti Enneſii, quæ eſt XII. Kal. Septembr. & decollationem ſancti Joannis Baptiſtæ: cum vigiliis, & cum omnibus noctibus jam dictarum feſtivitatum: & omnes dies & noctes quatuor temporum. Si quis autem infra hanc prædictam trevam domini aliquod malum alicui fecerit, in duplum ei componat: & poſtea per judicium aquæ frigidæ trevam domini in ſede * ſanctæ Eulaliæ emendet.

* Id eſt, in cathedrali eccleſia Helenenſi.

Si quis autem infra hanc trevam hominem occiderit ſine aliquo caſu, ex conſenſu omnium Chriſtianorum diffinitum eſt, ut omnibus diebus vitæ ſuæ exilio damnetur: ſi autem cum caſu fe-
E cerit, egrediatur tamen a terra uſque ad * triennium quem epiſcopus vel canonici exiſtimaverint eſſe imponendum.

* Lege, terminum. H.

Si quis autem infra hanc trevam ſe miſerit in * aguit, vel ipſum aguet ſtabiliter pro morte vel apprehenſione alicujus hominis, aut pro apprehenſione alterius caſtelli, & tamen ſi hoc agere non potuerit: ſimiliter emendet ad judicium epiſcopi & canonicorum ejus ipſam trevam domini, ſicut faceret ſi feciſſet quod agere tentavit.

* Id eſt, inſidias ſtruxerit.

ANNO CHRISTI 1065.

Item prohibuerunt ne in terminibus his, continuatis trevis, videlicet tempore Adventus Domini, ſeu Quadrageſimæ, nullus caſtrum vel munitionem ædificare præſumat, niſi xv. diebus ante continuates prædictas trevas hoc inchoaverit.

De prædicta autem treva, vel pace, querela ad epiſcopum, vel ad ejus canonicos, ſeu fatigatio omni tempore fiat: & ſicut ſuperius ſcriptum eſt in pace de eccleſiis, ita fiat. Et ipſi in quibus epiſcopus vel canonici prædicti ſe fatigaverint de direptione præfatæ pacis vel trevæ domini, ſive fidejuſſores, vel hoſtatici pro pace vel treva domini, & malam fidem inde portantes epiſcopo vel canonicis ejuſdem ſedis: excommunicentur ab epiſcopo vel a canonicis ejuſdem ſedis, cum protectoribus & adjuvantibus ſe. Quandiu ſe contenderint ſicut infractores pacis vel trevæ domini, ipſi & res eorum non habeantur in pace & treva domini.

Nota G. C.

Synodi locus in Helenenſi epiſcopatu, ubi extat hodieque, ut Baluzius admonuit, oppidulum quod *Tulujas* vocant: haud procul Perpiniano. Cum autem de nomine Helenenſis parochiæ diſciplina in hoc concilio ſit actum: Helenenſe in prato Tulugienſi eo jure modoque appellavi, quo Sirmondus noſter Magalonenſe apud Juncarias, & hujuſmodi alia.

De tempore vero ulla, niſi ex epiſcoporum qui interfuerunt, ætate, capi conjectura poteſt. Helanenſem epiſcopum fuiſſe Raymundum anno MLXV. conſtat: eum eo anno, ut Sammarthani referunt in Gallia Chriſtiana, eccleſiæ ſuæ poſſeſſiones aliquas acquiſiviſſe reperiatur. Eodem anno, & præteritis ac conſequentibus Narbonenſi eccleſiæ VVifredus, Gerundenſi Berengarius ejus frater, præfuit. Igitur circiter annum illum, quo tres illos ſimul epiſcopos fuiſſe certum eſt, collocandum hoc concilium putavi.

Cæterum quadrare in annum MXLV. cui attributum fuerat, nullo modo poteſt. Nam eo anno Helenenſis epiſcopus erat Berengarius, quod cum ex multis aliis conſtat, tum ex actis ipſis conventus in eccleſia S. Michaelis Flavianenſis, ex quibus argumentum ducebatur, tunc Helenenſem epiſcopum fuiſſe Petrum, atque hac in parte concilii hujus contextum emendandum eſſe. Nam in illo conventu, Petri quidem epiſcopi nomen legitur, epiſcopatus nomine ſuppreſſo: ſed legere pergenti ſtatim occurrit diſerte ac nominatim capellus Berengarius Helenenſis. Sedem autem illam non tenuit Petrus, niſi anno 1113. ut in notitiis Helenenſium epiſcoporum perhibetur.

Eodem argumento conficitur, juramentum Gauzfredi comitis Petro epiſcopo Helenenſi factum, quod concilii hujus extremum occupat locum in editione Baluziana, ad hanc ſynodum non pertinere.

Alia eſt in eodem loco habita ſynodus Helenenſis, quam huc reſervatam tanquam hac noſtra poſteriorem, ut titulus præferebat. Verum cum eam propius, ut mox edendam, inſpexi: animadverti ſuperioris eſſe temporis, quippe cui præfuerit Auſonenſis epiſcopus Oliva, qui anno MXLV. obiit. Eam itaque rejeci in appendicem.

☞ CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Anno 1066.

Sub Joanne Xiphilino Anno Mundano 6574. Ind. IV. Chriſti 1066. habitum.

JOANNIS XIPHILINI. C

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Suppl. Manſi App. Tom II. pag. 88.

De ſponſalibus.

Περὶ μνηστείας.

Ex Jus Græc. Rom. tom. I. lib III p. 211.

MEnſis Aprilis die XXVI. feriæ quarta, indictione quarta, anno VICIↃIↃLXXVI. præſidente Joanne, ſanctiſſimo domino noſtro & univerſali patriarcha, ad dexteram catechumeniorum partem; adſidentibus ei ſanctiſſimis metropolitanis, Cæſarienſi, Epheſino, Heracleienſi, Ancyrano, Cyziceno, Chalcedonenſi, Sebaſtienſi, Gangreno, Philippenſi, Hierapolitano, Cotyæi, Mitylenæo, Chonenſi, Nacolinenſi: & Archiepiſcopis, Maroneæ, Proeconeſi, Garellæ, Lemni, Boſpori, Gottiæ, Herculano: quum ad extremum veniſſent etiam Amaſenus, Meliteniſus, Claudiopolitenus, Iconienſis, Hidruntinus.

Μηνὶ Ἀπριλλίῳ κϛ. ἡμέρᾳ δ. ἐπινεμήσεως δ. ἔτους ϛφοδ. προκαθημένου Ἰωάννου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμενείων, συνεδριαζόντων αὐτῷ πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, τοῦ Καισαρείας, τοῦ Ἐφέσου, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Ἀγκύρας, τοῦ Κυζίκου, τοῦ Χαλκηδόνος, τοῦ Σεβαστείας, τοῦ Γάγγρας, τοῦ Φιλίππων, τοῦ Ἱεραπόλεως, τοῦ Κοτυαείου, τοῦ Μιτυλήνης, τοῦ Χωνῶν, τοῦ Νακωλείας· καὶ ἀρχιεπισκόπων, τοῦ Μαρωνείας, τοῦ Προικοννήσου, τοῦ Γαρέλλης, τοῦ Λήμνου, τοῦ Βοσπόρου, τοῦ Γοτθίας, τοῦ Ἡρακλέος· ἐλθόντων καὶ ἐν ὑστέρῳ, τοῦ Ἀμασείας, τοῦ Μελιτηνῆς, τοῦ Κλαυδιουπόλεως, τοῦ Ἰκονίου, καὶ τοῦ Ὑδροῦντος.

Quamvis evidenter & expreſſis verbis in ſynodali tomo promulgato a clariſſimo patriarche, domino Siſinoio, de prohibitis & inceſtis nuptiis, nihil de ſponſalibus quoque ſit comprehenſum: tamen quum jus * civile patris atque filii ſponſam, filio vel patri omnino conjungi propterea vetet, quod illa novercæ locum habeat, hæc nurus, licet nuptiæ ſequutæ non ſint: idemque valeat in ſponſa filii adoptivi, licet adoptio ſoluta ſit, ut eam pater adoptivus uxorem accipere nequeat; veluti nurum & filii ſui conjugem; quum obtinuerit denique in hunc uſque diem, ut qui virginem ſibi deſponderit, eamque vel morte amiſerit, vel repudio, vel conſenſu, pœnarumque legitimarum præſtatione, ac deinde duxerit aliam, neque

* L. 12. §. 1 D de rit. nupt. Inſt. de nupt. §. 6 uxor.

Εἰ καὶ μὴ προδήλως καὶ κατὰ λέξιν ἐν τῷ ἐκτεθέντι συνοδικῷ τόμῳ παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου, κυροῦ Σισιννίου, ἐπὶ τῶν κεκωλυμένων καὶ ἀθεμίτων γάμων, διείληπται, καὶ περὶ τῆς μνηστείας. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὴν τοῦ πατρὸς μνηστήν, * καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ, κωλύει παντάπασιν ὁ * πολιτικὸς νόμος τῷ υἱῷ ἢ * τῷ ἀδελφῷ ζεύγνυσθαι, διὰ τὸ τὴν μὲν μητρυιᾶς τάξιν ἔχειν, τὴν δὲ νύμφης, κἂν ὁ γάμος μὴ προβέβηκε· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς μνηστῆς τοῦ θετοῦ υἱοῦ, κἂν ἡ * θέλησις λυθῇ, μὴ δυναμένου τοῦ θετοῦ πατρὸς ταύτην λαβεῖν, ὡς νύμφην, καὶ τοῦ ἰδίου υἱοῦ γαμετήν· ἐκράτησε δὲ καὶ μέχρι τῆς δεῦρο, τὸν μνηστευσάμενον κόρην, καὶ ἢ θανάτῳ ταύτην ἀποβαλόντα, ἢ διαζυγίῳ, ἢ συναι-

* τὴν τοῦ υἱοῦ
* πρακτικὸν
* τῷ πατρὶ
* θεῖος

ANNO CHRISTI 1066.

γανίσει, καὶ * προτιμίων καταβολῆ, εἶτα ἑτέραν ἀγαγόμενον, μὴ δύνασθαι ἱερέα, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον χειροτονεῖσθαι, δίγαμον δηλαδὴ λογιζόμενον· ἔδοξε καὶ νῦν τῇ ἡμῶν μετριότητι, καὶ πάσῃ τῇ ἐνδημούσῃ ἱερωτάτῃ συνόδῳ, τὸ κρατεῖν ἐπὶ πάντων τῶν ἀθεμίτων καὶ κεκωλυμένων, μὴ μόνον εἰ γάμος καὶ ἱερολογία * φθάσει προβῆναι, κωλύεσθαί τε καὶ ἄθεσμον τὸ συνάλλαγμα ὀνομάζεσθαι. ἀλλὰ κἂν μνηστεία κατὰ τὸν νόμον τετέλεσται, γάμος δὲ οὐκ ὑπηρέτησε, θανάτῳ δὲ, ἢ ἑτέρῳ τρόπῳ * διαλέλυται, μὴ ἐξὸν εἶναι, θάτερον τῶν προσώπων τῶν κατὰ τὴν συγγένειαν ἑνουμένων αὐτῶν προσώπων, ἐξ ἧς αἰτίας κώλυμα γίνεται γάμου, ἢ κατὰ ἄλλον τινὰ τρόπον τὸ ἀθέμιτον παρεισάγεται, συνάπτεσθαί τε κατὰ τὸν νόμιμον γάμον καὶ νόμοις ἐγνωσμένον, ἢ θείοις κανόσι τὸ συνάλλαγμα ἢ τὴν συνοίκησιν κεκλῆσθαί τι καὶ ὅλως καθίστασθαι· τῆς νομίμου μνηστείας τοῦ γάμου τάξιν τε καὶ κατάστασιν ἐχούσης. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ προτίμων ἄνευ λύεσθαι ταύτην οὐκ ἔξεστιν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἀθεμίτων νομικὸς διορίζεται κανὼν, ὡς ἔνθα τὸ συνάλλαγμα νόμοις ἀπρόσδεκτον, ποινὴν ἀπαιτεῖσθαι οὐκ ἔξεστιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐῤῥωμένων καὶ νομίμων, ὥσπερ ἐν τοῖς γάμοις, αἱ ποιναὶ ἀντιδίδονται, εἰ μὲν ἐξ αἰτίας δηλονότι τῆς γυναικὸς τὸ διαζύγιον πέμπεται, τοῦ ἀνδρὸς κερδαίνοντος· εἰ δὲ παρ' αἰτίαν τοῦ ἀνδρὸς, τῆς γυναικὸς ἀποφερομένης τὸ κέρδος. οὕτω καὶ ἐν ταῖς μνηστείαις, τῆς λύσεως διὰ προτίμου συνισταμένης, πρόδηλον ὡς ὁ μνηστείαν συστησάμενος καὶ κατὰ νόμους διαλυσάμενος, εἶτα ἑτέραν ἀγαγόμενος, δίγαμός τε ἐστὶ, καὶ οὕτω νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὀνομασθήσεταί τε καὶ ἔσται. τὸ δὲ αὐτὸ πάντως καὶ ἐπὶ τῶν θηλειῶν. ἐπεὶ τὰ αὐτὰ ἐφ' ἑκατέρας φύσεως οἱ νόμοι κρατεῖν κἂν τοῖς γάμοις κἂν τοῖς ἑτέροις συναλλάγμασι θεσπίζουσι. Διαῤῥήδην τοίνυν ἀποφαινόμεθα, ὅσα καὶ οἷα πρόσωπα, ἀπὸ τῶν πολιτικῶν νόμων, ἢ ἀπὸ τῶν θείων κανόνων, ἢ ἀπὸ τοῦ δηλωθέντος συνοδικοῦ τόμου, ἢ ἀπὸ ἑτέρου τοῦ περὶ τριγαμίας συνοδικοῦ τε ἅμα καὶ βασιλικοῦ θεσπίσματος, εἰς γάμου κοινωνίαν κεκώλυται, τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν μνηστειῶν τὴν κώλυσιν * ἐναργεστάτην ἔχειν. καὶ μηδὲν εἶναι γάμου τε καὶ μνηστείας διάφορον, εἰς σύστασιν τοῦ θεμιτοῦ καὶ ἐῤῥωμένου.

Margin: * προτίμων προστίμων. * φθάσει ὑπηρ. ὅνοις. * διαλέλυται. * ἐναργεστάτην.

A ſocerdos, neque diaconus aut ſubdiaconus ordinari poſſit, quaſi qui ſecundas contraxiſſe nuptias reputetur: viſum eſt nunc quoque mediocritati noſtræ, totique ſanctiſſimæ ſynodo præſenti, valere in omnibus inceſtis prohibitiſque nuptiis debere, ut non modo ſi nuptiæ ſacræque preces interceſſerint, ejuſmodi contractus prohibeatur, & illicitus appelletur, ſed & ſi ſponſalia ſecundum legem peracta ſint, nuptiis non impletis, ſed morte, vel alio modo ſolutis, nefas ſit alterutri harum perſonarum, junctæ ſibi per cognationem perſonæ, cujus cauſa nuptiarum naſcitur impedimentum, vel alio quodam modo inceſtus admittitur, copulari juſto legibuſque comprobato matrimonio, neve B per ſacros canones contractus hic vel conjugium nuncupetur, aut ullo modo ſubſiſtat, quum legitima ſponſalia matrimonii locum & conditionem obtineant. Nam propterea nec abſque pœnis hæc diſſolvere licet, quum de inceſtis * regula juris definito, ubi contractus legibus interdictus ſit, non licere pœnam exigere. In iis autem, quæ jure legibuſque valent, quemadmodum in nuptiis, pœna perſolvuntur: ut lucrum vir conſequatur, ſi quidem per cauſam mulieris repudium mittatur, ſin culpa viri, lucrum mulier auferat. Sic & in ſponſalibus, ſiquidem cum pœna conſiſtat eorum diſſolutio, maniſeſtiſſimum eſt, eum, qui ſponſalia contraxit, & ſecundum leges diſſolvit, alia dein- C ceps uxore ducta, digamum eſſe, atque ita nunc, & in poſterum nominatum iri, & futurum. Idem vero & in feminis omnino locum habebit, quum eadem in utroque ſexu tam in nuptiis quam ceteris contractibus obtinere, leges ſanciant. Itaque diſerte pronuntiamus, quæ & qualeſcumque perſonæ per jura civilia, vel ſacros canones, vel indicatum ſynodalem tomum, vel alium de tertiis nuptiis ſynodalem pariter & imperatoriam ſanctionem, a conſortio matrimoniali arceantur: eaſdem & in ſponſalibus prohibitionem manifeſtiſſimam habere, nec ullum eſſe nuptiarum & ſponſalium diſcrimen in hoc, ut licite juſteque contrahantur, D

* l. 5. C. de ſponſ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΟΤΑΝΕΙΑΤΟΥ.

Χρυσόβουλλον, ἐπικυροῦν τὰς συνοδικὰς * ἀποφάσεις, τὰς περὶ τῶν ἀθεμίτων γάμων, καὶ τῆς μνηστείας, γεγενημένας ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τοῦ Ξιφιλίνου, ὃ μετὰ θάνατον ἐπεβραβεύθη τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ ὑποτεταγμένος χρυσόβουλλος λόγος. E

* ἀποφάσεις ἐν τῷ ἑπομένῳ βιβλίῳ.

ΤΟ' ταῖς μεγίσταις τῶν διοικήσεων Θεὸν ἀεὶ συνέρχεσθαι, λόγος θεῖος καὶ σοφὸς ἐπεκράτυνε. καὶ οὕτω διεξάγεσθαι τὰ μείζονα τῶν πραττομένων, οἴδαμεν ἅπαντες, καὶ οὐκ ἀμφιβάλλομεν. εἰ δὲ τῶν μεγίστων ἔργων τῶν ἐκ Θεοῦ, καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ ζωὴ, καὶ ἡ ἐκ τούτων παιδογόνησις καὶ ἡ εἰς τὸν βίον ἐπαύξησις οἰκονομίᾳ γίνεται τῇ ἐξ αὐτοῦ· πολλῷ μᾶλλον ἐκ τῆς αὐτοῦ κηδεμονίας καὶ προστάξεως γνωρίζεται ὁ γάμος, ὁ τοῖς νόμοις θεμιτὸς καὶ μὴ ἐκ Θεοῦ χωριζόμενος· ὥσπερ ἄραγε ἀλλό-

NICEPHORI BOTANIATÆ.

*Aurea bulla confirmans * decreta ſynodalia, de inceſtis nuptiis atque ſponſalibus, ſacta ſub Joanne Xiphilino, ſanctiſſimo & univerſali patriarcha, poſt cujus mortem eccleſiæ ſubjectum hoc ſcriptum aureæ bullæ fuit oblatum.*

* Ea decreta lib. ſequente proximo reperies.

SEmper in maximis adminiſtrationibus Deum intervenire, divino & ſapienti verbo confirmatur; atque ita perfici res maximas, quæ geruntur, novimus omnes, minimeque dubitamus. Ib. pag. 201 Jam ſi quidem ex maximis Dei operibus etiam vita hominum eſt, & eorumdem tam procreatio, quam in hanc vitam incrementum ab ipſius diſpenſatione pendet: multo magis ex ejuſdem tua cura, tum mandato conjugium agnoſcitur, quod legibus licitum ſit, nec a Deo rejectum: quemadmodum & alienum, & paga-

 num

ANNO CHRISTI 1066.

num eſt, quod ab ipſius mandato recedit atque disjungitur. Si enim ipſe tam diſerte rem expoſuit, ac pronuntiavit; a Deo conjunctos, per homines ſeparari non debere, ſicut evangelica divinaque vox illa prodidit: quis neget ſecundum ipſius voluntatem inceſtas nuptias prohiberi, deque ſententia ejuſdem illas habere locum, quæ juxta ſacros & eccleſiaſticos canones mutuo conſenſu contrahuntur, & non prohibentur? aut ſi quis contumaciter ea rejiciat, quæ de ſacrarum & ſynodalium legum præſcripto & juſſu optimo geruntur, non id palam fuerit adverſari Deo, & ab eo deficere? Verum enim vero ne quis ita furioſus ſit, adeoque de poteſtate exeat, ut in manus majoris & omni exceptione ſuperioris judicis, adverſando ei, quod bonum eſt, & ad malum declinando, incidere velit, Itaque ſi eunctos divina lex & ſynodalis, etiam invitos ad meliora traducit, ne per ſacram ſynodi ſententiam excludantur: multo magis operæ pretium eſt una cum ſuffragio ſynodali, & pontificali principem ipſum quoque decernere, quaſique ſe præbere ſocium & adſeſſorem in iis, quæ præclare a ſanctiſſimis, & diviniſſimis pontificibus, ipſoque ſanctiſſimo patriarcha decreta ſunt, & recte conſtituta. Quoniam ergo per ſententiam ſynodalem Aprili menſe præterita indictione quarta promulgatam a felicis memoriæ patriarcha, domino Joanne Xiphilino, & a ſanctiſſimis metropolitanis & archiepiſcopis, quotquot id temporis ad urbem imperatricem erant, majeſtas mea didicit, in ea ſynodo de inceſtis nuptiis eſſe cognitum, quonam ſcilicet pacto prohibitæ nuptiæ ſecundum ſacros canones atque leges inhiberi debeant, & qui viciſſim eæ locum habere, quæ ſecundum leges fiunt, nec ſynodi judicio vetantur: atque hoc nomine majeſtati meæ ſuggeſtum eſt, ut ab ea tale decretum confirmetur, ne ab aliquo forte vel metu, vel dolo malo, vel alio quodam modo non laudabili reſcindatur: quum ejuſmodi res divina ſit & pia, preces oblatas exaudivit, & auctoritate principali placentia Deo corroboravit, eaque propter ſacræ ſanctæ ſynodo quoque comprobata; ut ne recte olim facta, de novo male ſub vertantur; neve loco moveantur immota, profanaque (ut ita dixerim) fiant. Sancit enim majeſtas mea per hoc aureæ bullæ ſcriptum, ut factum illud a patriarcha pariter & ſynodo decretum, firmum ratumque ſit, nec quiſquam id vel nudo verbo in dubium audeat revocare, ac reſcindere. Nam qui huic ſacræ ſynodalique ſententiæ adverſatur, mox ipſo facto fidei noſtræ gubernacula ſubvertit, & anathematis factus eſt reus, abdicatuſque a magna eccleſia removetur, velut inhumanus & conſceleratus, qui & canonibus adverſetur & eoſdem reſcindat atque convellat. Quippe majeſtas mea præclare dijucata geſtaque per ipſam ſynodum obſignans, præſentem hanc auream bullam promulgavit, ad confirmandum & ſtabiliendum ea: cui bullæ rubris litteris ſubſcripſit, & per eas veritatem clariorem dictans, verum ei ſigillum, quaſi quoddam aureum corollarium, adpendit. An. mundi VICIƆIƆLXXXXVIII, hac ipſa tertia indictione, menſe Januario, quo & pia divinituſque conſtituta majeſtas noſtra ſubſcripſit.

A τελώνης ἐστὶ καὶ ἐθνικός; ὁ τῆς αὐτοῦ προστάξεως ἀλλοτριούμενός τε καὶ διαιρούμενος. εἰ γὰρ αὐτὸς ῥητῶς οὑτωσὶ διετράνωσέ τε καὶ ἐξεφώνησε, τοὺς ἐκ Θεοῦ συνημμένους παρὰ ἀνθρώπων μὴ χωρίζεσθαι, καθά φησιν ἡ εὐαγγελικὴ καὶ θεία φωνή, τίς ἂν ἀπιστήσειε, μὴ κατὰ βούλησιν αὐτοῦ κωλύεσθαι τὰ ἀθέμιτα, προβαίνειν δὲ κατὰ τὴν * ψῆφον κατὰ τοὺς θείους καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας * συνημμένα καὶ μὴ κωλυόμενα; ἢ εἴ τις ἀπαυθαδιάσαιτο πρὸς τὰ ἐκ τῆς τῶν θείων νόμων καὶ συνοδικῶν οἰκονομίας καὶ κελεύσεως ἀρίστης οἰκονομούμενα, οὐκ ἄντικρυς ἐστὶν ἀντίστασις Θεοῦ καὶ ἀπόστασις τὸ πραττόμενον, ἀλλὰ μὴ οὕτω τις μανείη, καὶ τῶν οἰκείων ἐκσταίη φρενῶν, ὡς B ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας μείζονος καὶ ἀπαραιτήτου κριτοῦ, ἐκ τῆς ἀντιωμίας τοῦ καλοῦ, καὶ πρὸς τὸ χεῖρον μεταφορᾶς. εἰ γοῦν ἅπαντας ὁ θεῖος νόμος καὶ συνοδικὸς καταναγκάζει καὶ μὴ βουλομένους μεταφέρεσθαι πρὸς τὰ κρείττονα, ὡς ἂν μὴ τῆς συνόδου τῆς θείας ψήφου ἐξοστρακίζοιντο, πολλῷ γε μᾶλλον ἄξιόν ἐστι μετὰ τῆς ψηφοφορίας τῆς συνοδικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς καὶ τὸν κρατοῦντα ἐπιψηφίζεσθαι, καὶ ὥσπερ δὴ συμπράττειν καὶ συνεδριάζειν τοῖς καλῶς παρὰ τῶν ἱερωτάτων καὶ θειοτάτων ἀρχιερέων, καὶ αὐτοῦ τοῦ πανιέρου πατριάρχου ψηφισθεῖσί τε, καὶ οἰκονομηθεῖσι καλῶς. καὶ γὰρ ἐπεὶ * διασκέψεως συνοδικῆς τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου C γεγενημένης κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα τῆς παρελθούσης δ. ἰνδικτιῶνος, ἔτι τε καὶ τῶν τότε ἐνδημούντων κατὰ τὴν βασιλεύουσαν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, ἀνέμαθεν ἡ βασιλεία μου, ὅτι συνοδικῶς ἐκρίθη τὰ περὶ τῶν ἀθεμίτων γάμων, πῶς τε ὀφείλουσιν οἱ κεκωλυμένοι κατὰ τοὺς θείους κανόνας καὶ νόμους ἀναχαιτίζεσθαι, καὶ πῶς προβαίνειν οἱ κατὰ νόμους γινόμενοι, καὶ μὴ συνοδικῶς κωλυόμενοι, καὶ ὑπομνήσθη τούτου ἕνεκεν ἡ βασιλεία μου, ὥστε ἐπικυρωθῆναι παρ' αὐτῆς τὴν τοιαύτην κρίσιν, ὡς ἂν μὴ παρά τινος κατὰ φόβον τυχὸν, ἢ δόλον, ἢ τρόπον ἄλλον οὐκ ἐπαινετὸν ἀνατρέποιτο; καὶ τὸ D πρᾶγμα θεῖον καὶ εὐσεβὲς ἐπήκουσε τῆς τῶν αἰτουμένων αἰτήσεως, καὶ ἐπεκράτυνε βασιλικῶς τὰ τῷ Θεῷ * ἀρέσαντα, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τῇ θείᾳ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ * συνδοξάσαντα, ὡς ἂν τὰ πάλαι πεπραγμένα καλῶς, ἐξ ὑστέρου κακῶς μὴ ἀναμοχλεύοιντο, καὶ * ἀκίνητα μετακινοῖντο, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀνίερα * γίνοιντο. Διορίζεται γὰρ ἡ βασιλεία μου διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου, τὴν γενομένην πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν κρίσιν, βεβαίαν εἶναι, καὶ μὴ παρά τινος ἄχρι καὶ ψιλοῦ τοῦ λόγου τολμᾶσθαι ἀνακρίνεσθαί τε καὶ ἀνατρέπεσθαι. αὐτόχρημα γάρ, ὁ ἀντιπίπτων ταύτῃ τῇ θείᾳ καὶ συνοδικῇ κρίσει, τῆς ἡμετέρας πίστεως προσανατρέπει τοὺς οἴακας, E καὶ ἀναθέματι καθυποβέβληται, καὶ ἀποκήρυκτος παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀποκαθίσταται, καὶ ἀντιπράττων τοῖς κανόσι, καὶ ἀνατρέπων τούτους καὶ διασαλεύων, ἀπάνθρωπός τε καὶ * παρανομώτερος. Καὶ γὰρ ἐπισφραγίζουσα ἡ βασιλεία μου τὰ κεκριμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς, καὶ τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσόβουλλον, εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ στερεότητα, ὑποσημηναμένη ἐν αὐτῷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανοτέραν ὑπαγορεύουσα, κορωνὴν ὥσπερ δή τινα χρυσῆν, τὴν ἀληθῶς σφραγῖδα τούτῳ ἀπαιωρήσασα, ἐν ἔτει ,ϛφπη'. τῆς παρούσης τρίτης ἰνδικτιῶνος, τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

* ψῆφον αὐ. * τὸ τὰ κατὰ συναπτόμενα
* διὰ κρίσεως
* ἀρέσκοντα
* συνδόξαντα
* ἢ ἀκίνητα μετ.
* γίγνοιτο
* παρανομώτατος

CON-

CONVENTUS WESTMONASTERIENSIS,

Sub rege Edvvardo confeſſore habitus, in natali domini anno gratiæ MLXVI. Indictione III. regni ejuſdem regis XXV. atque ultimo, præſentibus Edvvardo rege, Edgitha regina, Stigando archiepiſcopo Cantuariæ, Eldredo archiepiſcopo Eboraci, cæteriſque Angliæ epiſcopis, abbatibus, capellanis regis, comitibus, miniſtris, ſeu thainis regiis, & militibus, qui in chartarum ſequentium ſubſcriptionibus nominantur.

In quo actum fuit de dotatione, privilegiis, celebri aſylo &c. eccleſiæ ſancti Petri VVeſtmonaſteriis, jam ab integro reædificata & dedicata, multiſque diplomatibus ampliſſime munita, prout liquet e tribus chartis prædictis regis Edvvardi, & epiſtolis Leonis papæ IX. & Nicolai II. quæ ſequuntur.

CHARTA I. REGIS EDWARDI confeſſoris, eccleſiæ ſancti Petri Weſtmonaſterienſi confecta.

In qua, epiſtola Leonis papæ IX. ad eundem regem recitatur: ſed præter multa intermedia, (dotationem ſine dubio continentia) deſideratur chartæ exordium (quod harangiam vocant) & concluſio.

Edvvardus Dei gratia Anglorum rex, &c.

Angliæ dura conditio. SCire vos volo, quoniam tempore avorum meorum, patriſque mei, multa & gravia bellorum pericula afflixerunt gentem Anglorum, & ipſos tam a ſuis, quam ab extraneis concuſſa: adeo ut pene periclitata ſit hereditaria regum ſucceſſio, magnumque interſtitium inter fratrem meum Edmundum, qui patre meo mortuo ſucceſſit, meque, habitum ſit, invadentibus regnum Svvegeno & Cnutho filio ejus regibus Danorum, ac filiis ipſius Cnuthi, Haroldo & Harde-Cnutho, a quibus & alter meus frater Alfredus crudeliter eſt occiſus: ſoluſque, ſicut Joas occiſionem Athaliæ, ſic ego crudelitatem eorum evaſi. Tandem reſpectu miſericordiæ Dei, poſt plures annos, ego Edvvardus ad paternum ſolium reacceſſi, & eo potius ſine ullo bellorum labore, ſicut amabilis Deo Salomon, tanta pace & rerum opulentia abundavi, ut nullus antecedentium regum ſimilis mei fuerit in gloria & divitiis. Sed gratia Dei, non me, ut aſſolet, ex opulentia & ſuperbia contemptus invaſit, immo cœpi cogitare cujus dono & auxilio ad regni culmen evaſi: quoniam Dei eſt regnum, & cui vult dare illud; & quia mundus tranſit, & concupiſcentia ejus: qui autem totum ſe ſubdit Deo, feliciter regnat & perpetualiter dives eſt. Itaque deliberavi me ire ad limina ſublimium apoſtolorum Petri & Pauli, & ibi gratias agere pro collatis beneficiis, & exorare ut eam pacem firmaret Deus perpetuam mihi & poſteris meis. Præparavi ergo & denumeravi expenſas neceſſarias itineri, & honorabilia dona quæ ferrem ſanctis apoſtolis. Sed gravius ſuper re mœror habebat optimates meos, utpote memores malorum quæ ſub aliis regibus pertulerant, ne tanto domino, & pro patriæ rege abſente, regnum noviter ſedatum aliqua turbaretur hoſtilitate, & metuentes id quod ſanctus Ezechias, ne ſi forte in via aut ægritudine, aut alio incommodo deficerem, hereditariis regibus carerent, maxime quia nullum habebam filium. Itaque communi habito concilio, rogabant me ut ab intentione deſiſterem, pollicentes ſe ſatisfacturos Deo pro voto meo, tam in miſſarum & orationum oblatione, quam in larga eleemoſynarum diſtributione. Sed cum obnixe contradicerem, tandem utriſque placuit, ut mitterentur legati duo ab utraque parte, * Eldredus & * Hermanus epiſcopi, & abbates Wlfricus & Elfvvynus, qui apoſtolo meam voluntatem & votum, & illorum petitionem indicarent, & ſecundum ejus ſententiam, quam mihi mandaret, promiſi me omnia facturum. Factum eſt ergo quod voluimus. Et venientes Romam legati noſtri ex voluntate Dei invenerunt collectam ſynodum in eadem urbe, eumque expoſuiſſent meam voluntatem, & ſuam petitionem coram ducentis & quinquaginta epiſcopis, & alia multitudine ſanctorum patrum: tunc apoſtolicus ex conſilio ſanctæ ſynodi hanc epiſtolam ſcripſit.

Rex iter Romam vovit.

Legati mittuntur.

* VVigornenſis poſt Eboracenſis.
* Sciburnenſis.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio ſuo Edvvardo Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ Quoniam voluntatem laudabilem & Deo gratam agnovimus, gratias agimus Deo, per quem reges regnant, & principes juſta decernunt. Sed quia prope eſt Dominus in omni loco invocantibus eum in veritate, & ſancti apoſtoli cum ſuo capite conjuncti, ſunt unus ſpiritus, & pias preces æqualiter audiunt; & quia conſtat periclitari regionem Anglicam ex tua diſceſſione, qui freno juſtitiæ ſeditioſos ejus motus cohibes: ex auctoritate Dei, & ſanctorum apoſtolorum, & ſanctæ ſynodi, abſolvimus te a peccato illius voti, pro quo Dei offenſam times, & ab omnibus negligentiis & iniquitatibus tuis, ea nimirum poteſtate uſi, quam Dominus in beato Petro conceſſit nobis, dicens: *Quæcumque ſolveritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cælis*. Deinde præcipimus tibi ſub nomine ſanctæ obedientiæ & pœnitentiæ, ut expenſas quas ad iſtud iter paraveras, pauperibus eroges, & cœnobium monachicum in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis, aut novum conſtruas, aut vetuſtum emendes, & augeas, & ſufficientiam victualium fratribus de tuis redditibus conſtituas, quatenus dum illi aſſidue ibi Deum laudaverint, & ſanctis augeatur gloria, & tibi indulgentia. Cui loco quidquid contuleris, vel collatum eſt, vel conferetur, ratum ſit, apoſtolica auctoritate præcipimus: & ut ſemper habitatio monachorum ſit, & nulli laicæ perſonæ niſi regi ſubdatur, & quæcumque privilegia ibi inſtituere volueris, ad honorem Dei pertinentia, concedimus, & robuſtiſſima auctoritate confirmamus: & infractores eorum æterna maledictione damnamus.

Matth. 16.

Cœnobium ſancto Petro erigendum.

Hæc & alia apoſtolica mandata cum referrent nobis legati, interea revelavit beatus Petrus cuidam probabilis vitæ monacho incluſo, nomine Wulfino, voluntatem ſuam eſſe, ut reſtruerem locum qui dicitur VVeſtmonaſterium: quod a tem-

VVeſtmonaſterium deſignatur locus.

ANNO CHRISTI 1066.

tempore S. Auguſtini primi Anglorum epiſcopi A inſtitutum, multaque veterum regum munificentia honoratum, propter vetuſtatem & frequentes bellorum tumultus pene videbatur deſtructum. Cumque mihi hanc viſionem meiſque retuliſſet, & apoſtolicæ literæ æqualia præcepta detuliſſent: conſului voluntatem meam cum voluntate Dei, & cum totius regni electione, & dedi me ad re-

Rex opes decimat, &c.

ſtructionem ejuſdem loci. Itaque decimari præcepi omnem ſubſtantiam meam, tam in auro & argento quam in pecudibus, & omni genere poſſeſſionum: & deſtruens veterem, novam a fundamento baſilicam conſtruxi, & conſtructam dedicari feci quinto Kalendas Januarii: in qua collocavi ipſa die reliquias, quas Martinus papa, & Leo qui eum conſecravit, dederunt Alfredo regi, B & quas iſte a Carlemanno rege Francorum dari ſibi impetravit: cujus filiam pater ejus Ethelvvlfus rex, poſt mortem primæ conjugis, duxerat in uxorem, quæque ab ipſo ad ſucceſſorem ejus Ethelſtanum, deinde ad Edgarum, ad ultimum ad nos pervenerunt: ſcilicet duas partes crucis domini, & partem unius clavi, partemque tunicæ ejus inconſutilis, & de veſtimentis ſanctæ Mariæ, & reliquias apoſtolorum Petri & Pauli, Andreæ, Bartholomæi, Barnabæ, & aliorum plurimorum ſanctorum, & quinque capſas aliis ſanctorum reliquiis plenas: & ſtatui, ut quicumque reus majeſtatis regiæ, vel cujuslibet alterius offenſæ, ad locum, in quo pauſant illæ reliquiæ, confugerit, ejus rei & membrorum ac vitæ impunitatem con- C ſequatur.

CHARTA II. REGIS EDVVARDI confeſſoris, eccleſiæ ſancti Petri VVeſtmonaſterienſi conſecta.

Deſideratur exordium.

Sciant omnes futuræ generationes, me pro voti mei abſolutione, peccatorumque meorum omnium remiſſione, pro animabus regum, tam ſucceſſorum quam prædeceſſorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & ſtabilitate regni mei, & proſperitate totius Anglorum populi, loco illi, id eſt VVeſtmonaſterio, omni- D modam libertatem, quantum ad poteſtatem terrenam conceſſiſſe. Et quod illi de eccleſiaſtica hoc regia libertate ſtatuo. Ejus igitur amoris ſtimulo & fide pleniſſima ac devotiſſima ſuffultus, cujus largiſſima miſeratione in cathedra regali promotus ſum, cum concilio & decreto archiepiſcoporum, epiſcoporum, comitum, aliorumque meorum optimatum, proſpiciens, hoc ipſi eccleſiæ & habitantibus in ea, ſive pertinentibus ad eam, utile fore, non ſolum in præſenti, ſed in futurum, elegi ſanciendum, atque perpeti ſtabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Chriſti honore & amore, & pro reverentia ſummi apoſtolorum principis Petri, cujus patrocinio meipſum commiſi, & pro devotione ac veneratione ſanctarum reli- E quiarum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & virginum, ut omnipotens Deus per illorum ſuffragia ſanctorum, depulſis cunctis adverſitatibus, cum pacis & honoris ſui ſtabilitate, ac perpetuæ tranquillitatis ſublimatione, locum illum cuſtodiat, diſponat, & protegat, & pro magnifica dignitate ſive regali excellentia ipſius eccleſiæ, & pro quiete monachorum ibidem Deo famulan-

Immunitas.

tium, tantus honor eidem eccleſiæ habeatur in perpetuum & obſervetur: ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, nec quilibet epiſcopus, nec qui- A cumque de judiciaria poteſtate, in ipſam ſanctam baſilicam, vel in manentes in ipſa, vel in homines qui cum ſuis terris vel qualibuſcumque ſubſtantiis ad ipſam tradere vel devovere ſe voluerint, niſi per voluntatem abbatis, & ſuorum monachorum, ullam unquam habeant poteſtatem. Et ſit hæc ſancta mater eccleſia peculiaris patroni noſtri domini & magni apoſtoli ter beati Petri, libera & abſoluta ab omni invaſione vel inquietudine omnium hominum, cujuſcumque poteſtatis eſſe videantur. Præterea aliud conſtituo,

Aſylum.

atque in perpetuum confirmo, ut quiſque fugitivorum de quocumque loco, pro quacumque cauſa, cujuſcumque conditionis ſit, ipſum ſanctum locum, vel procinctum ejus, fugiens intraverit, B immunis ſit omnino, ac plenam libertatem conſequatur.

Si quis vero hanc noſtram donationem augere & amplificare voluerit, augeat Deus dies ejus proſperos hic & in futurum. Si autem evenerit

Anathema in violatores.

ut aliquis aut regum ſuccedentium, vel alicujus perſonæ homo, quod non optamus, diabolica temeritate fuerit elatus vel ſeductus, quatenus hoc noſtrum ſtatutum infringere vel minuere, aut in aliud mutare velit: ſciat ſe perpetuo anathemate damnatum, niſi tamen ſatisfactione emendaverit. Si autem emendatione fuerit indignus, ipſe quidem cum Juda proditore, gehennæ ignibus cremabitur: ſed hæc charta nihilo minus in ſua libertate permanebit, quamdiu Chriſtiani nominis C timor & amor in hac noſtra gente perſeveraverint.

Ad ultimum, chartam illam conſcribi & ſigillari juſſi, & ipſam manu mea ſigno ſanctæ crucis impreſſi, & idoneos teſtes annotari præcepi ad corroborandam. Itaque propriam donationis libertatem ego Edvvardus, Deo largiente, Anglorum rex, ſignum venerandæ crucis impreſſi.

Ego Editha regina huic donationi regiæ conſentiens ſubſcripſi.

Ego Stigandus archiepiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Wiſinus epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus *epiſcopus*, conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Hermannus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Walterus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Giſo epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulſtanus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Sivvardus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Edvvynus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelſius abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Alſvvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelvvius abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Valdvvynus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulvvoldus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Reynbaldus cancellarius.
Ego Haroldus dux.
Ego Edvvynus dux.
Ego Leoſdvvinus dux.
Ego Guden dux.
Ego Eigarus miniſter.
Ego Kendus miniſter.
Ego Wygodus miniſter.
Ego Radulphus miniſter.
Ego Robertus miniſter.
Ego Ednothus miniſter.
Ego Agelnodus, Wulfricus, Syvvardus, Godricus.

Acta apud Weſtmonaſterium quinto Kalendas Januarii, die ſanctorum Innocentium, anno dominicæ incarnationis milleſimo ſexageſimo ſexto, indictione tertia, anno regni ſereniſſimi Edvvardi regis * viceſimo quinto. Svvyergarius notarius ad vi-

* Pignus vult legendum esse xxiv.

ANNO CHRISTI 1066.

vicem Reynbaldi regiæ dignitatis cancellarii hanc chartam ſcripſi & ſubſcripſi. In Dei nomine feliciter. Amen.

CHARTA III. REGIS EDWARDI confeſſoris, eccleſiæ ſancti Petri Weſtmonaſterienſi conſcſta.

Habentur in hac charta, epiſtola regis Edvvardi confeſſoris ad papam Nicolaum II. pro confirmatione privilegiorum eccleſiæ VVeſtmonaſterii, & epiſtola Nicolai papæ II. ad regem Edvvardum confeſſorem, qua petita annuit, & plura inſuper privilegia.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, propter eos qui juſtitiam Dei contemnunt, & ſuam volunt conſtituere. Quoniam juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti, procurandum eſt iis qui eccleſiarum Dei privilegia conſtituunt, ut multiplices chartas & multitudinem teſtium atque maledictionum congerant: quibus, etſi non ſemper, tamen aliquotiens peſſimorum hominum impia protervia, & pernicioſa præſumptio, totius proteratur, retundatur, ac reverberetur, necnon fortiſſimo defenſionis robore funditus eradicetur. Quapropter ego Edvvardus, Dei gratia Anglorum rex, notum facio omnibus futuris poſt me ſæculi generationibus, quoniam præcepto Leonis papæ, pro pœnitentia & remiſſione peccatorum meorum, renovavi & melioravi baſilicam eam Petri, quæ ſita eſt prope mœnia principalis Anglorum urbis Londoniarum, & ab occidentali ora ejuſdem urbis dicitur Weſtmonaſterium, quæ ædificata quidem fuerat antiquitus ſub Mellito, London primo epiſcopo, ſocio & contemporaneo ſancti Auguſtini primi Cantuariæ archiepiſcopi, & per ipſum beatum Petrum, angelico famulante ſervitio, ſanctæ Crucis impreſſione & ſacri chriſmatis permixtione dedicata: ſed per frequentes incurſiones barbarorum, & maxime Danorum, qui, patre meo Æthelredo vivente, irruptionem in Angliam fecerant, & eo mortuo, cum fratre meo Edmundo dimidium regni ſub amicitiarum pacationem tenuerant, fratremque alium Alfredum miſerabiliter interemptum enecaverant, neglecta penitus & deſtructa videbatur.

Eccleſia VVeſtmonaſterienſis a quo primum condita.

Cum ergo renovaſſem eam, & multa privilegia regiæ poteſtatis & apoſtolicæ auctoritatis per beatum Leonem papam in ea conſtituiſſem: defuncto ipſo Leone, & confirmato in ejus loco Nicolao, placuit mihi renovare, meliorare, & confirmare conſuetudines & donationes pecuniarum, quas anteceſſores mei reges ſancto Petro inſtituerant, propter devotionem ſummam quam habuit ſemper Anglorum gens erga eum & ejus vicarios. Itaque propter hoc negotium & alia quamplura, legatos miſi Romam, epiſcopum unum Aldredum, & duos electos ad ordinandos epiſcopos, Gliſonem ſcilicet & Walterum, ut a domino papa ſacrarentur. Venientes autem Romam, ab apoſtolico Nicolao honore quo decebat ſuſcepti, invenerunt ibi ad ſynodum congregatam multitudinem magnam epiſcoporum, abbatum, monachorum, & clericorum, cæterorumque fidelium: cumque audiente ſynodo ſuæ legationis cauſam perorarent, hujus ſummam epiſtolæ domino papæ obtulerunt.

Rex legatos Romam mittit.

Summo univerſalis eccleſiæ patri Nicolao Edvvardus gratia Dei Anglorum rex debitam ſubjectionem & omnimodum ſervitium.

GLorificamus Deum, qui curam habet ſuæ electæ eccleſiæ, quoniam in loco boni prædeceſſoris, vos optimum ſucceſſorem conſtituit. Quapropter juſtum judicamus apud vos, velut ad ſolidam petram, * accurrere, & probare omnes bonas intentiones noſtras, & veſtram notitiam atque ſocietatem in bono habere: quatenus eas donationes & privilegia quæ obtinuimus apud prædeceſſorem veſtrum, renovetis & augeatis nobis: videlicet, ut quod ille injunxit nobis ſub nomine obedientiæ ac pœnitentiæ, propter votum quod voveram ire Romam, & in remiſſionem omnium peccatorum meorum, conſtruere cœnobium monachorum in honorem apoſtoli Petri, ratum faciatis, & privilegia poſſeſſionum & dignitatum ejuſdem loci confirmetis, renovetis, atque augeatis, & in perpetuum immutabilia ſtare decernatis. Ego quoque pro modulo meo augeo & confirmo donationes & conſuetudines pecuniarum, quas habet ſanctus Petrus in Anglia, & ipſas pecunias collectas, cum regalibus donis mitto vobis, ut oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac ſolennem memoriam haberi inſtituatis, totius gentis Anglorum, coram corporibus ſanctorum apoſtolorum. Valete.

Petit privilegiorum renovationem.

* acuere.

Confirmant denarium S. Petri, &c.

Iis igitur litteris a ſummo pontifice ſuſceptis, cum feliciter ad votum ſuum omnibus peractis a Roma redirent, conſulente ſancta ſynodo, tranſmiſſam a domino papa mihi detulerunt epiſtolam.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, glorioſiſſimo ac piiſſimo, omnique honore digniſſimo, ſpirituali quoque filio noſtro, Edvvardo Anglorum regi, viſitationem omnimodam, ſalutem melliſluam, & benedictionem apoſtolicam.

„ OMnipotenti Deo referimus grates, qui ve-
„ ſtram prudentiſſimam excellentiam in om-
„ nibus ornavit & decoravit erga beatum Petrum
„ apoſtolorum principem, & nobiſcum habere di-
„ lectionem & in omnibus apoſtolicis conſentire
„ cenſuris. Litteras igitur veſtræ nobilitati tranſ-
„ mittimus, & per eas ſocietatem ſanctorum apo-
„ ſtolorum & noſtram vobis damus, orantes mi-
„ ſericordiam illius qui eſt dominus omnium, &
„ rex ſuper omnia ſolus, ut ipſe vos participem
„ faciat ex omnibus, ſi qua ſunt coram Deo, bo-
„ nis operibus noſtris: & fratres nos, ac ſocios
„ in ſua dilectione conſtituat in omni tempore
„ amplius, ac non minorem partem noſtri obſe-
„ quii vobis reconſignet in ſuo regno, quam no-
„ biſmetipſis provenire optamus. Erimus etiam
„ deinceps pro vobis ſine dubio orantes aſſidue,
„ ut ipſe Deus vobis ſubjiciat hoſtes & inimicos,
„ qui contra vos voluerint inſurgere: & confir-
„ met vos in paterno ſolio & propria hereditate.
„ At beatus Petrus ſit vobis cuſtos & adjutor
„ ſemper in omni tribulatione. Claret enim An-
„ glorum reges, pro reverentia & devotione,
„ quam exhibuerunt, beato Petro, gloria & ho-
„ nore floruiſſe, ac ipſius patrocinio famoſos trium-
„ phos obtinuiſſe: cujus beati apoſtoli meritis,
„ veſtro deſiderio & voluntati omnipotens Deus
„ præſtet effectum, & confirmet vobis paterni re-
„ gni imperium, & tribuat pacis incrementum:
„ & poſt præſentis vitæ decurſum, perducat ad æter-
„ num permanentis gloriæ imperium. Renovamus

Regem ſuſcepit in ſocietatem apoſtolicam.

Laudat Anglorum regum pietatem in ſanctum Petrum.

„ et-

ANNO CHRISTI 1066.

Concedit privilegio.

„ erno, & confirmamus, ac augemus vobis privilegia veſtra, ſcilicet, ut abſoluti ſitis ab illo voto quod timebatis, & ab omnibus aliis peccatis & iniquitatibus veſtris, auctoritate illius, qui me, licet indignum, ſuæ ſanctæ præeſſe voluit eccleſiæ. Præterea illi loco, quem ſub nomine ſanctæ pœnitentiæ conſtruendum, & meliorandum ſuſcepiſtis: quoniam, ut fertur, primo antiquitus conſecrationem a beato Petro accepit, cujus, licet indigni, vicarii ſumus, & quia regia antiquitus ſedes eſt: ex auctoritate Dei & ſanctorum apoſtolorum, atque hujus Romanæ ſedis, & noſtra, concedimus, permittimus, & ſolidiſſime confirmamus, ut amplius in perpetuum regiæ conſtitutionis & conſecrationis locus ſit, atque repoſitorium regalium inſignium, & habitatio perpetua monachorum, qui nulli omnino perſonæ niſi regi ſubdantur, habeantque poteſtatem, ſecundum regulam ſancti Benedicti, per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos abbates: neque introducatur per violentiam extranea perſona, niſi quam concors congregatio eſſe prælegerit. Abſolvimus etiam eum locum ab omni ſervitio & dominatione epiſcopali, ut nullus epiſcopus illuc introeat ordinaturus, aut præcepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu abbatis & monachorum. Et habeat idem locus liberum procinctum, id eſt ambitum, & cœmeterium mortuorum circa ſe, abſque epiſcopali, vel cujuslibet reſpectu vel exactione, & omnia quæ ad libertatem & exaltationem illius loci, ad honorem Dei pertinentia per noſtram auctoritatem accedere poſſunt, hilari atque promptiſſima voluntate concedimus. Poſſeſſiones autem, quas antiqui reges, ſeu quicumque alii homines, vos quoque, & veſtri barones, ad eumdem locum contuliſtis, & chartas quæ ex eis factæ ſunt, divina & noſtra auctoritate roboramus, & ratas ac ſtabiles eſſe decernimus: & infractores earum, vel invaſores, vel diminutores, aut diſperſores, venditores etiam, æterna maledictione cum Juda proditore damnamus, ut in beata partem non habeant reſurrectione: ſed a beato Petro apoſtolo ſe judicandos ſciant, quando ſedebit cum ſuis coapoſtolis judicans duodecim tribus Iſrael. Vobis vero, & poſteris veſtris regibus committimus advocationem & tuitionem ejuſdem loci, & omnium totius Angliæ eccleſiarum, ut vice noſtra cum conſilio epiſcoporum & abbatum conſtituatis ubique quæ juſta ſunt, ſcientes pro * hoc vos recepturos mercedem ab eo cujus regnum & imperium non deſinet nec minuetur in ſæculum. Valete.

VVeſtmonaſterium ſit regiæ conſecrationis locus, &c.

* al. per

Hanc igitur epiſtolam apoſtolici privilegii placuit inſerere huic noſtræ confirmationi, ut ſecundum quod ſancto Leoni prius placuerat, mihique præceperat concordanti, ad hoc ſucceſſore ejus Nicolao, & eadem aut majora mihi præcipiente; ſciant omnes futuræ generationes, me pro voti prædicti abſolutione, peccatorumque meorum omnium remiſſione, & æternæ vitæ remuneratione, & pro animabus regum, tam ſucceſſorum quam prædeceſſorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & ſtabilitate regni mei, & proſperitate totius Anglorum populi, loco illi omnimodam libertatem, quantum ad poteſtatem terrenam, conceſſiſſe: & quod illi de eccleſiaſtica, hoc regia libertate ſtatuo. Ejus igitur amoris ſtimulo, & fide pleniſſima ac devotiſſima ſuffultus, cujus largiflua miſeratione in cathedra regali promotus ſum cum concilio & decreto archiepiſcoporum, epiſcoporum, comitum, aliorumque omnium optimatum, proſpiciens, hoc ipſi eccleſiæ ac habitantibus in ea ſive pertinentibus ad eam, utile fore, non ſolum in præſenti, ſed in futuro elegi ſanciendum, atque perpeti ſtabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Chriſti honore & amore, & pro reverentia ſummi apoſtolorum principis Petri cujus patrocinio meipſum commiſi, & pro devotione & veneratione ſanctarum reliquiarum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & virginum, ut omnipotens Deus per iſtorum ſuffragia ſanctorum, depulſis cunctis adverſitatibus, cum pacis & honoris ſui ſtabilitate, ac perpetuæ tranquillitatis ſublimatione, locum illum cuſtodiat, diſponat, ac protegat, & pro magnifica dignitate ſive regali excellentia ipſius eccleſiæ, & pro quiete monachorum ibidem Deo famulantium, tantus honor eidem eccleſiæ habeatur in perpetuum & obſervetur, ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, neque quilibet epiſcopus, nec quicumque de judiciaria poteſtate, in ipſam ſacram baſilicam, vel in manentes in ipſa, vel in homines, qui cum ſuis terris, vel qualibuſcumque ſubſtantiis ad ipſam tradere, vel devovere ſe voluerint, niſi per voluntatem abbatis & ſuorum monachorum ullam unquam habeat poteſtatem, ſed ſit hæc ſancta mater eccleſia peculiaris patroni noſtri domini & magni apoſtoli ter B. Petri, libera & abſoluta ab omni invaſione vel inquietudine omnium hominum, cujuſcumque ordinis vel poteſtatis eſſe videantur.

Rex immunitatem confirmat.

ANNO CHRISTI 1066.

Præterea aliud conſtituo atque in perpetuo confirmo, ut quiſquis fugitivorum, de quocumque loco, pro quacumque cauſa cujuſcumque conditionis ſit, ipſum ſanctum locum vel procinctum ejus fugiens intraverit, immunis omnino hanc plenam libertatem conſequatur.

Et aſylum.

Et infra. Hanc igitur chartam meæ donationis & libertatis, in die dedicationis prædictæ eccleſiæ recitari juſſi coram epiſcopis, abbatibus, comitibus, & omnibus optimatibus Angliæ, omnique populo audiente & vidente: & ſecundum apoſtolici Leonis ejuſque ſucceſſoris Nicolai conſtitutum, excommunicari feci eos qui decretum noſtrum infringerent, vel infringi permitterent, quantum in ipſis eſſet. Quiſquis autem ſucceſſorum meorum hanc donationis libertatem firmiter atque inviolabiliter cuſtodierit, æterna coronetur claritate, cæleſtiſque regni plena perfruatur felicitate.

Si quis vero, quod abſit, eam deſtruere voluerit, vel hujus noſtri decreti contradictor, convulſor, & temerator extiterit: cum Juda traditore, æterno anathemati ſubjaceat, niſi Deo & beato ſuo apoſtolo Petro digna pœnitentia ſatisfecerit.

Ut ergo hæc auctoritas noſtris & futuris temporibus circa ipſum ſanctum locum perenniter firma & inviolata permaneat, vel per omnia tempora illæſa cuſtodiatur atque conſervetur, & ab omnibus optimatibus noſtris, & judicibus publicis & privatis, melius ac certius credatur: manus noſtræ ſubſcriptione ſubter eam decrevimus roborare, & idoneos teſtes annotare, atque ſigillo noſtro juſſimus ſigillari.

Ego Edvvardus Dei gratia Anglorum rex hoc privilegium juſſi componere, & compoſitum cum ſigno dominicæ crucis confirmando impreſſi.

Ego Edgida regina omni alacritate mentis hoc corroboravi.

Ego Stigandus ſanctæ metropolis eccleſiæ Cantuariæ epiſcopus confirmavi.

Ego Eldredus archiepiſcopus Eboracenſis eccleſiæ conſignavi.

Ego

Ego Wilielmus epiſcopus Londonienſis eccleſiæ, ad omnia ſuperſcripta conſentiens, ſubſcripſi.
Ego Hermannus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulſuvinus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Walterus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leoſricus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Giro epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulſtanus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Sivvardus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Goduvicus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelſius epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Eduvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelvvius abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leoſricus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Baldevvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Wulſnvoldus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Edmundus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Reynbaldus regis cancell. relegi & ſigillavi.
Ego Osbernus regis capellanus.
Ego Petrus regis capellanus.
Ego Rodbertus capellanus.
Ego Haroldus dux.
Ego Eduvinus comes.
Ego Gud comes.
Ego Leoſfevvinus comes.
Ego Markerus comes.
Ego Eſgarus miniſter.
Ego Condius miniſter.
Ego Radbulphus miniſter.
Ego Rodbertus miniſter.
Ego Agelnodus miniſter.
Ego Wygodus miniſter.
Ego Adnothus miniſter.
Ego Wulſricus miles.
Ego Syvvardus miles.
Ego Godricus miles.
Ego Colo miles.
Ego Vvulſuvardus miles.

Omnes conſentientes ſuſcripſimus ſtabilita apud Vveſtmonaſterium, quinto Kal. Januarii, die ſanctorum innocentium, anno dominicæ incarnationis milleſimo ſexageſimo ſexto, indictione tertia, anno regni Eduvardi nobiliſſimi & clementiſſimi regis vigeſimoquinto.

Ego Alfgeatus notarius, ad vicem Reynbaldi regiæ dignitatis cancellarii, hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi. In Dei nomine feliciter. Amen.

CONCILIUM IN PROVINCIA GRADENSI

A Dominica Patriarcha anno 1066. celebratum.

Suppl. Manſi pag. 1370.

Concilii hujus mentio, & decretum in cauſa jurium quorumdam, quæ in vicarium eccleſiæ S. Stephani Muranenſis indicabat ſibi plebanus Sanctæ Mariæ, a Muranis; decretum, inquam, iſtud inſertum eſt in acta concilii Veneti anno 1152. celebrati, quod ex nova Ughelli editione ad eundem annum retulimus. Quare huc lectores tranſmitto.

CONVENTUS COMPENDIENSIS

In quo actum Placitum pro Monaſterio S. Medardi adverſus Albericum Cociacenſem.

Ex Mabil. de re diplom. l. 6. p. 585.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Philippus gratia Dei Francorum Rex. Dum ſub tutore degerem Balduino marchione, meo patre nuper defuncto, in diebus pueritiæ meæ Compendii eſt habitum colloquium publicum, cui interfuit prædictus Marchio Balduinus meus (ut prædixi) patronus cum Gervaſio Remenſi Archiepiſcopo, & aliis pluribus Epiſcopis, ſcilicet Adelardo Sueſſionenſi, Vvidone Ambianenſi, altero Vvidone ſimiliter Beluncenſi, Balduino Noviomenſi, ac Drogone Tarvanenſi, cujus convocatio & conſeſſus propter complures manifeſte factus eſt proclamationes, quas adverſus Albricum Cociacenſem Abbas ſancti Medardi Raynoldus juſte habebat, qui advocatoriu & conſuetudine iniqua terras S. Medardi, poſſidere volebat, ſcilicet in terris S. Medardi ubicunque vellet, prandium ſibi præparari faceret, & a cœnobio S. Medardi & Vico caſtro media via de ſuo caſtello ruſticos & incolas ad ſuam juſtitiam venire compelleret, & in hoſtem profecturus equos ſerum de prædictis villis, quantoſcumque vellet, duceret; & equites earum ſecum ire cogeret. Mercatores denique & vini conductores de Flandrenſi natione ad terras S. Medardi venientes juſtificare volebat, quod retro inauditum, ac ei illicitum erat, niſi prius proclamationem apud Abbatem aut procuratores villarum faceret. Denique mercatores quatuor comitatuum, ſcilicet Noviomenſis, Viromandenſis, Ambianenſis, *Santers* nullus anteceſſorum ſuorum aliquo modo euntes aut redeuntes, ſicut ille uſque ad iſtius diem proclamationis injuſte fecit, inquietare præſumpſit: quoniam eorum procuratio erat ſub tutela alicujus monachi ad hoc & his ſimilia procurandu conſtituti. Et quia nihil horum quæ ſupra memoravimus ſibi potuit adquirere, nec dono, nec veſtitura, nec teſtimonio; omni ſubmota ratione, communi cenſura totius conventus Epiſcoporum atque laicorum, injuriam quam ſæpe ſupra memorati Sancti loco injuſte intulit, legaliter convictus emendavit, ea conditionis conventione, communique præſentium aſtipulatione, ut ſi amplius aliquid horum feceris & inde proclamationem Abbatia habuerit, niſi poſtea infra quindecim dies quod commiſis emendare, & proclamata reſtituere procuraverit, Silvanectis in captionem ſe conferat, donec capitale legaliter reddat, & decem libras auri regio fiſco pro inlata injuria, & temeritate, antequam diſcedat, perſolvat. Quam etiam conventionem manu ſua tunc in manum Balduini marchionis mei tutoris miſit; ſeque juramento firmaturum, quandocunque eum monerem, ſpopondit: Ut ergo hujus ratio conventionis in perpetuum rata permaneret & inviolabilis, ego Philippus puer Rex Francorum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexageſimo ſexto Indictione IV. regni vero mei an. * quinto, manu propria firmavi, & ſigilli regii impreſſione firmare juſſi, & ſignatam manibus multorum præſentium Regi Francorum fidelium corroborandam tradi præcepi.

* l. ſeptimo.

ANNO CHRISTI 1066.

Signum piiſſimi Regis Francorum Philippi. A
Signum Balduini Comitis nobiliſſimi.
Signum Gervaſii præclariſſimi Remorum archiepiſcopi.
Signum Alardi tunc temporis Sueſſorum dicti epiſcopi.
Signum Vvidonis Ambianenſium epiſcopi.
Signum alterius Vvidonis Belvacenſium epiſcopi.
Signum Balduini Noviomenſium epiſcopi.
Signum Drogonis Tarvanenſis epiſcopi.
Signum Rodulfi Comitis.
Signum Vvillelmi Sueſſorum Comitis.
Signum Vvidonis Comitis Pontivenſis.
Signum Anſelli Huſſeleng.
Signum Vaczelni.
Signum Rodulfi.
De familia Regis, Signum Baldrici.
Signum Ingeuulfi.
Signum Frederici.
Signum Amalrici.
Signum Vvidonis.
Signum Rotberti advocati.
Signum Johannis de Vico S. Medardi.
Signum Drogonis.
Signum Adonis.
Signum Ledonis.
Signum Fulberti.

☞ CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

Sub Joanne Xiphilino Patriarcha Anno Mundano 6575. Anno Chriſti 1067.

Anno 1067.

ALTERA SYNODALIS B sententia

De ſponſalibus.

Suppl. Manſi App. to. II. pag. 103. Jur. Græc. Rom. tom. I. p. 244.

MEnſis Martii die XIX. indictione IV. anno VICIↃICLXX. præſidente Joanne, ſanctiſſimo domino noſtro, & univerſali patriarcha, in minore ſecreto, adſidentibus ipſi magiſtratibus quibuſdam ordinis ſenatorii, præterque hos ſanctiſſimis metropolitanis, Cæſarienſi, Heraclienſi, Nicæno, Chalcedonenſi, Tyanenſi, C Neocæſarienſi Amorienſi, Cotyaii, Amaſtridis, Celeſenæ, Colonienſi: & archiepiſcopis, videlicet archiepiſcopo Selybriæ, Ruſſi, & Gotthiæ.

Eodem die, quum omnes ordinis ſenatorii proceres abſceſſiſſent, & adveniſſet metropolitanus Patrenſis, & Nicetas ſyncellus, de ſponſalibus eſt propoſita quæſtio: num ſcilicet in contractibus nuptialibus, ubi cognationis lex impedimentum adfert, ſponſalia pro nuptiis habenda ſint: ut vel permittatur, quod ſubſequututum eſt, D conjugium; vel prohibeatur, tamquam illicitum, & legibus contrarium, & in ſacros canones impingens. Interrogati vero cuncti, qui coram aderant, ſanctiſſimi pontifices, communi ſententia de quæſtione controverſa reſponderunt, ejuſmodi contractum prohibendum eſſe, quoties celebratis ſponſalibus, nec ſequutis nuptiis, cum perſona quapiam vel ob cognationem, vel ob adfinitatem manifeſtam vetita, contractus alius inſtituitur: partim, quod nonageſimus octavus canon ſanctæ univerſalis ſextæ ſynodi ſic ad verbum ſtatuat; QUI ALII DESPONSATAM, viro adhuc ſuperſtite, duxerit E uxorem, adulterii crimine tenetor: (quippe niſi patres illi divini ſponſalia loco nuptiarum habuiſſent, ſed pro re quadam diverſa; quonam modo adulterii crimen impegiſſent ei, qui cum deſponſata cum altero matrimonium contrahit? Nam haud dubie cum nupta committitur adulterium, nec citra diſcrimen eamdem pœnarum rationem ac modum tam in adulterio, quam in ſcortatione, canones ſtatuunt) partim, quod & jus civile titulo v. libri XXVIII. Baſilicorum, in hanc ſententiam loquatur. Patris *

* ſilius vel 11. §. 1. D de rit. nupt.

ΕΤΕΡΑ ΣΥΝΟΔΙΚΗ Απόφασις

Περὶ μνηστείας.

ΜΗνὶ Μαρτίῳ ιθ'. ἐπινεμήσεως δ. ἔτους ͵ϛφοε, προκαθημένου Ἰωάννου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ, συνεδριαζόντων αὐτῷ καὶ τινῶν ἀρχόντων συγκλητικῶν, πρὸς τούτοις δὲ * πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, C τοῦ Καισαρείας, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Νικαίας, τοῦ Χαλκηδόνος, τοῦ * Τεπίνων, τοῦ Νεοκαισαρείας, τοῦ Ἀμωρείου, τοῦ Κοτυαείου, τοῦ Ἀμάστριδος, τοῦ Κιλεσιώνης, τοῦ Κολωνείας, καὶ ἀρχιεπισκόπων, τοῦ Σηλυβρίας, τοῦ Ῥωσίας, καὶ τοῦ Γοτθίας.

* Θεοφιλεστάτων
* Τυάνων

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν συγκλητικῶν ἁπάντων ὑποχωρησάντων, ἐλθόντος δὲ καὶ τοῦ μητροπολίτου Πατρῶν, καὶ συγκέλλου Νικήτα, προετέθη τὸ τῆς μνηστείας ἀμφιβαλλόμενον. εἴγε χρὴ ἐν τοῖς γαμικοῖς συναλλάγμασιν, ἔνθα συγγενείας ἐστὶ νόμος, D κώλυσιν ἐπάγων, ἀντὶ γάμου ταύτην λογίζεσθαι * καὶ ἢ ἐπιτρέπεσθαι τὸ μετὰ τοῦτο μέλλον προβαίνειν συνοικέσιον, ἢ ἀποτρέπεσθαι, ὡς ἀθέσμοντε, καὶ νόμοις ἐναντιούμενον, καὶ θείοις κανόσι προσκόπτον. καὶ ἠρωτήθησαν οἱ παρεστάζοντες ἅπαντες πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς, καὶ εἶπον κοινῇ γνώμῃ κατὰ τὸ ἀναμφίβολον, κωλυτέον εἶναι τὸ συνάλλαγμα, ἔνθα μνηστείας προβάσης, καὶ γάμου μὴ ἐπακολουθήσαντος, πρός τε πρόσωπον ἢ ὑπὸ συγγενείας, ἢ ἀπὸ ἀγχιστείας προφανῶς εἰργόμενον, μέλλει ἕτερον τελεσθῆναι συνάλλαγμα· τοῦτο μὲν τοῦ ἐνενηκοστοῦ ὀγδόου E κανόνος τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου, οὕτω κατὰ ῥῆμα διαλαμβάνοντος. ὁ δὲ ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἔτι τοῦ ἀνδρὸς ζῶντος εἰς γάμον * ἀγόμενος, τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι. (εἰ γὰρ μὴ ἐλογίζοντο οἱ θεῖοι πατέρες τὴν μνηστείαν εἰς γάμου τάξιν, ἀλλ' ἄλλό τι, πῶς ἂν μοιχείας ἐγκλήματι τὸν συναπτόμενον τῇ ἑτέρῳ μνηστευθείσῃ ὑπέβαλλον; πρὸς ὕπανδρον γὰρ προδήλως ἡ μοιχεία πλημμελεῖται, καὶ ἀδιάφορον οἱ κανόνες τὸν τῶν ἐπιτιμίων λόγον καὶ τρόπον ἐπί τε τῆς μοιχείας καὶ τῆς πορνείας ἐκτίθενται) τοῦτο δὲ καὶ τὸ πολι-

* ὁμι[illegible]

τικῶ

ANNO CHRISTI 1067.

τικοῦ νόμου ἐν τῷ ε. τίτλῳ τοῦ κη. βιβλίου τῶν Βασιλικῶν οὕτω λέγοντος· τὴν τοῦ πατρός μου, ἢ * τοῦ ἀδελφοῦ μου μνηστὴν οὐ δύναμαι λαμβάνειν, κἂν γαμεταὶ αὐτῶν οὐ γεγόνασιν. ἡ μὲν γὰρ μητρυιᾶς, ἡ δὲ νύμφης τάξιν ἐπέχει. καὶ μετά τινα κεφάλαια· κἂν πολλὰς ἔχῃ ὁ πατήρ μου, οὐδεμίαν αὐτῶν λαμβάνω. οὐδὲ μητέρα τῆς ποτέ μου μνηστῆς. γέγονε γάρ μου πενθερά. Δῆλον οὖν καὶ ἐπὶ τούτου, ὡς ἀντὶ γάμου τὴν μνηστείαν οἱ νομοθέται ἔθεντο, καὶ ἄθεσμον τὸ συμβαῖνον ἡγήσαντο, καὶ μὴ οἷόν τε συνάπτεσθαι ἐθέσπισαν. καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀγχιστείας. μετὰ γὰρ τὸ ἀριθμήσασθαι τὰς ἐξ αἵματος κωλύσεις, ἐπάγουσιν. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι, οὐ διὰ θεσμὸν συγγενείας, διὰ δὲ ἀγχιστείαν μὴ προβαίνοντες. καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τοιούτων κωλυμάτων, συντάττονται καὶ τὰ εἰρημένα κεφάλαια. καὶ οἱ συμπαρόντες * πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς τῇ τοιαύτῃ κανονικῇ τε καὶ νομικῇ γνώμῃ ὡμογνωμόνησαν, καὶ οὕτω φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἀνωμολόγησαν, καὶ μηδέν τι ἐναντίον φρονεῖν ἢ πράττειν, * ὁμοφώνως ἐξεῖπον. ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς εἰς ἱερωσύνην παραγγελίαις οὕτω ποιεῖν καὶ χειροθετεῖν ἔφασαν, ὡς ὅστις μνηστευσάμενός τινα, καὶ μὴ κατὰ γάμον συναφθεὶς, ἀποσταίη ταύτης οἱῳδήποτε τρόπῳ, εἶτα ἑτέρῳ νομίμῳ γάμῳ συναφθῇ, οὔτε ἱερέως χειροτονίαν δέχεται, οὔτε χειροτονούμενος ἴσως ἐξ ἀγνοίας ὠφέλειάν τινα ἔχει, ἀλλὰ τῆς ἱερωσύνης, ὡς δίγαμος, ἀλλοτριοῦται. ἐπεὶ καὶ τὴν ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν εἴ τις ἀγάγηται, εἰς ἱερωσύνης βαθμὸν ἐμποδίζεται ἀναβαίνειν. οὕτω καὶ γινώσκειν καὶ λέγειν ὁμοῦ πάντες κατέθεντο, καὶ οὕτω πράττεσθαι ἐκ παντὸς χρεὼν, ἐξεφώνησαν.

Margin: * ἀνηγμένος. * θεοφιλέστατοι. * ὁμοφρόνως.

A fratriſve mei ſponſam, uxorem ducere non poſſum, licet eorum uxores non fuerint. Nam illa novercæ, hæc nurus locum habet. Item, poſt capita quædam * Quamvis multas pater meus habuit, nullam earum duco * nec matrem ſponſæ quondam meæ, quippe mea ſocerus fuit. Igitur & in hoc perſpicuum eſt, legum conditores habuiſſe ſponſalia pro nuptiis, & illicitum * exiſtimaſſe, quod conſequitur, ſanxiſſeque, non poſſe conjungi, atque hæc de adfinitate, nam poſt enumerata ſanguinis impedimenta, ſubjiciunt: Sunt & aliæ nuptiæ, quæ non ob jus cognationis, ſed propter adfinitatem non procedunt, & in hujuſmodi impedimentorum enumeratione, prædicta quoque B capita collocantur. Ac præſentes una ſanctiſſimi pontifices in hanc canonicam legalemque ſententiam conſenſerunt, ita ſe ſentire ac dicere profeſſi, nec diverſum quid ſe vel cogitatione, vel facto probare, velut una voce pronuntiarunt: quandoquidem & in renuntiationibus ad ſacerdotium, ita ſe tum facere, tum manus imponere dicerent ut quum quis aliqua ſibi deſponſata, nec matrimonio copulata, quocumque modo eam deſerens, aliud deinde legitimum matrimonium contraxerit; nec ſacerdos ordinetur, nec forte per ignorantiam ordinatus, quidquam fructus inde referat; ſed ſacerdotio, veluti digamus, excidat. Nam & qui deſponſatam alii duxerit, ad ſacerdotii gradum adſcendere prohibetur. Sic ſe tum judicare, tum dicere, pariter omnes * depoſue- C runt; & ſic ab omnibus faciendum pronuntiarunt.

Margin: l. 14. § nunc videamus D. de eod. * d. l. 14. §. ult. * exiſtimaſſe hunc caſum. * cenſuiſſent.

Περὶ κληρικῶν συνηγορούντων.

Τὸ σημείωμα τοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἰωάννου ἔχει οὕτω.

ΜΗνὶ Φεβρουαρίῳ ιϛ΄. ἡμέρᾳ γ΄. ἐπινεμήσεως ή. Πολλοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναχῶν καθορῶντες ὑποθέσεις ἀλλοτρίας ὑποδυομένους, καὶ ὑπεραγωνιζομένους τῶν δικαζομένων ἐν πολιτικῷ καὶ D ἐκκλησιαστικῷ δικαστηρίῳ· ἀλλότριον τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας, καὶ τῆς τῶν νομίμων ἀκριβείας τὸ πραττόμενον κρίναντες, διορίζόμεθα, μηκέτι τοῦ λοιποῦ μή τε μοναχὸν μήτε τῶν τινα ἐκκλησιαστικῶν ἀλλοτρίας ἀγωγὰς ὑπεισερχόμενον, ἐν δικαστηρίῳ συνηγορεῖν. ἐργολαβία γὰρ ἄντικρυς τοῦτο· καὶ οὐκ ἄν τις τοιοῦτόν τι διαπραττόμενος, τὴν ἀπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπιτίμησιν διαφεύξηται· πλὴν εἰ μήπως ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως οὔσης, κελευσθείη παρ' ἡμῶν ὑπεραγωνίζεσθαι θατέρου μέρους τῶν δικαζομένων. τηνικαῦτα γὰρ ἕξει σὺν τῷ ἀμέμπτῳ καὶ τὸ ἀνεπιτίμητον. τὸ δὲ παρὸν σημείωμα ὑπαναγνωσθῆναι ὡρίσθη καὶ πᾶσι τοῖς πολιτικοῖς δικασταῖς. E ἵνα ἐντεῦθεν εἴδησιν λαβόντες τοῦ ἡμετέρου διορισμοῦ, μὴ προσδέχωνται τοὺς τοιούτους εἰς τὸ τισὶν ὅλως συνηγορεῖν.

De clericis cauſſas agentibus.

Subnotatio patriarchæ, domini Joannis, ſic habet.

MEnſe Februario, XVI. die, III. indictione. Cum multos eccleſiaſticos & monachos videremus alienas cauſſas ſubeuntes, & pro iis decertantes, qui in civilibus & eccleſiaſticis judiciis litigant; ab eccleſiaſtica conſuetudine, & legum gravitate quod fiebat, alienum judicantes ſtatuimus ut nemo deinceps, nec monachus, nec ullus eccleſiaſticus, alienas * cauſas ſuſcipiens in judicio defendat. Id enim eſt aperte mercenaria opera: & nemo tale quid agens, noſtræ * moderationis ſupplicium effugiet: præterquam ſi forte eum ſit cauſſa eccleſiaſtica, a nobis jubeatur alterutrius litigantium partis defenſionem ſuſcipere. Tunc enim præterquam quod erit reprehenſionis expers, in pœnam quoque non cadet. Præſens autem ſubnotatio omnibus quoque civilibus judicibus legi juſſa eſt: ut cum noſtri decreti ſcientiam habuerint, eos omnino non admittant ad ullorum cauſas agendas.

Margin: Ibid. p. 313. * actiones. * mediocritatis.

SYNODUS MELPHIENSIS,

Et Salernitana ab Alexandro II. celebratæ.

Ex Ughell. Ital. Sacra t. 7. in Salernitanis.

Alexander Epiſcopus Servus Servorum Dei.

NOtum ſit omnibus ſanctæ Eccleſiæ filiis, quoniam in Synodo, quæ ſexto Pontificatus noſtri anno apud Melphim in Eccleſia B. Petri Apoſtolorum Principis, quæ eſt ejuſdem civitatis ſedes Epiſcopatus, præſidentibus nobis, & aliis Coepiſcopis, & Abbatibus die Calendarum Auguſtarum celebrata eſt, confrater noſter Alphonſus S. Salernitanæ Eccleſiæ Archiepiſcopus de hæreditatibus eidem Eccleſiæ pertinentibus, quas Guillelmus filius Tancredæ, & milites ſui invaſerant, querimoniam fecit. Unde cum a nobis hac de ratione vocatum, ut quæ violenter invaſerat juſta eidem eccleſiæ redderet, paterna caritate monuimus; ſed quia in contumacia ſua perdurans obedire nobis, & tanto Conventui noluit, judicio totius ſacri Concilii eum, & fautores ſuos a liminibus ſanctæ eccleſiæ ſequeſtravimus, & anathematis vinculo, quouſque reſipiſcaret, innodavimus: ſed poſtea inſpirante ſibi illo, qui neminem vult perire, ad pœnitentiam, & ad emendationem, cum Salerni aſſemus, ante noſtram præſentiam cum militibus ſuis humiliter venit. Quapropter Epiſcoporum, & Abbatum, & aliorum fidelium congregato conventu, inter quos C fuerunt Joannes Tuſculanenſis epiſcopus Cardinalis, & Ildebrandus S. R. E. Archidiaconus, & Ambroſius Terracinenſis epiſcopus, & Balduinus Melphis epiſcopus, & Stephanus Trojanus epiſcopus, & Ingilbertus Tuſcenſis epiſcopus, & Giſulfus Salernitanus Princeps cum fratribus ſuis Guidone, & Joanne, Robertus Dux, & Rogerius Comes frater ejus, & alii plures Longobardi & Normanni, idem Guillelmus, & Girmondus filius Gimundi, qui dicitur de Mulſi miles, ejus hæreditarius S. Salernitanæ Eccleſiæ nominatim curtem S. Petri Dataro, & curtem S. Viti de Siler, quæ ſunt juxta eumdem fluvium, & Eccleſiam D S. Michaelis Archangeli, quæ ſita eſt in crypta montis, qui dicitur Aureus, cum omnibus hominibus, & pertinentiis ſuis, & res de lacu ma-

A jora cum toto ipſo lacu, & res de Tuſciano, & de Lama, & de Rivoalto, & de Aſa, & de Pecentino, & Juſuni, & Salſanicum, & Forino, & Anguillario, & Prato & omnes alias res ipſi matri Eccleſiæ, & ceteris Eccleſiis Salernitanis pertinentes ſub nomine fidei, quam Deo & S. Petro debebant, in manu veſtra refutaverunt, atque dimiſerunt, & ſe confirmaverunt eſſe ſub anathemate, ſi eas amplius præſumerent invadere. Inde nos omnibus ſupradictis coram adſtantibus Epiſcoporum judicio, & laudatione Longobardorum, & Normannorum, qui intererant, S. Salernitanæ Eccleſiæ, & per eam tibi, confrater Al- B ſane Salernitane Archiepiſcope, ſucceſſoribuſque tuis ſupradictas res, & hæreditates ſtabilivimus, conceſſimus, & in perpetuum confirmamus, & deinceps ſalvo tuo, ſucceſſorumque tuorum vigore earum invaſores, & deprædatores, & perſecutores perpetuo anathematis vinculo religamus. Si quis vero contra hujus noſtræ præceptionis ſcriptum temere agere præſumpſerit, aut fautor extiterit, ſciat ſe auctoritate B. Petri Apoſtolorum principis, & noſtra, a regno Dei alienatum, atque cum Juda traditore Domini in æternum damnatum. Qui autem hujus noſtræ conceſſionis, C & confirmationis conſtitutionem obſervaverit devotus, a ſancta & individua Trinitate benedicatur, & æterni regni intervenientibus Dei genitrice Maria, & B. Matthæo Apoſtolo & Evangeliſta, quorum cauſam adjuverit, particeps effici mereatur &c.

Ego Alexander ſolius Dei miſericordia licet indignus S. R. & Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus in hac conſtitutionis pagina ad confirmandum volens ſubſcripſi.

Ego Joannes Tuſculanenſis Epiſcopus me affuiſſe teſtificans ſubſcripſi.

Ego Hugo Ydruntinus Archiepiſcopus me af- D fuiſſe teſtificans ſubſcripſi.

Ego Ambroſius Terracinæ Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Hildebrandus S. R. E. Diaconus ſubſcripſi.

CONCILIUM AUSCENSE,

Anno 1068. Præſide Hugone Candido Card. legato apoſt. in quo decretum ut omnes eccleſiæ Vaſconiæ, quartam decimarum partem cathedralibus eccleſiis perſolverent, exceptis eccleſiis ſancti Orientii: alia quoque quæ ad eccleſiaſticam diſciplinam pertinent, conſtituta, Anno Chriſti MLXVIII.

Ex Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

ANno MLXVIII. incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti, factum eſt concilium apud Auſciam civitatem metropolitanam. Tenuitque concilium dominus Hugo, qui vocabatur Albus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, cum bonæ memoriæ Auſtindo archiepiſcopo, & omnibus ſuffraganeis ſuis epiſcopis, & abbatibus, & magnatibus univerſæ Guaſconiæ.

Inter cætera ſtabilimenta quæ ibi ſanxerunt, decreverunt ut omnes eccleſiæ, quæ infra terminos Guaſconiæ continentur, ſemper quartam partem decimæ unaquæque eccleſia ſuis ſedibus redderet. Nam antea minime faciebant. Hoc audiens domnus abbas Raimondus ſancti Orientii, E dixit ſe minime conſentire in hoc, ut eccleſiæ ſancti confeſſoris, quæ per tot tempora ingenuæ permanſerant, tali jugo ſubmitterentur. Audiens hoc cardinalis præfatus, quod in monaſterio ejus tumulatus eſſet tam * amiciſſimus * confeſſor, & tam magnæ auctoritatis ſuper omnes archiepiſcopos, qui in ſede Auſcia fuerant; † decrevit cum domno Auſtindo, & omni cœtu epiſcoporum, & abbatum, ut pro amore ſancti confeſſoris prædicti, eccleſiæ ejus ab hac conditione liberrimæ permanerent, ſicut antea facere ſolebant. Sanxitque, ac firmavit domnus cardinalis, cum Auſtindo archiepiſcopo, abbati Raimundo ſancti Orientii: ut omnes conſuetudines, quas an-

* Al. Antiquiſſimus.
† Forte, Dd ſenſiſſe H.

antea in honore, & in eccleſiis tenere ſoliti erant, abſque ulla infeſtatione invidorum epiſcoporum, vel archidiaconorum, inconvulſæ permanerent.

Laudaverunt etiam, ut gubernator, qui locum ſancti Orientii rexerit, vices archidiaconi in honore ſuo ſuper eccleſias & clericos teneat: & ipſe, ſi lapſi fuerint, juſtitiam faciat. Tamen ſi pœnitere voluerint, ipſe ante præſentiam domni archiepiſcopi repræſentet, & ipſe illis pœnitentiam injungat, ut illi placuerit: excepto quod ullam legem ab illis non requirat.

Archidiacono autem interdicimus convivia more ſymbolarum in ejus eccleſiis peragi, aut in honore ejus aliquid uſurpari contra conſuetudinem veterem.

Igitur ſi quis perverſus æmulus temere contra hoc moleſtare locum ſanctum tentaverit: ſecundo, tertiove commonitus, ſin eum ſatiſfactione congrua emendaverit, iram Dei, & ſancti confeſſoris incurrat. Fiat, fiat. Amen.

Ego Hugo ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, ſignavi.

Ego Auſtindus archiepiſcopus iſtius ſedis, ſignavi.

Hæ ſunt eccleſiæ, quas dictus Romanæ eccleſiæ cardinalis, cum aſſenſu & voluntate Auſtindi archiepiſcopi, & omnium ſuffraganeorum epiſcoporum, & abbatum univerſæ Guaſconiæ, voluit, decrevit, confirmavit, eſſe immunes, ſicut ſuperius dictum eſt: videlicet eccleſiam ſanctr Ciricii, eccleſiam ſancti Lazari, eccleſiam ſancti Petri de Jolac, eccleſiam de Mazeres, eccleſiam de Lobejano, eccleſiam de Durano, eccleſiam de Teahut, eccleſiam de Cella nova, eccleſiam de Augeraco, eccleſiam de Martino vallo, eccleſiam de Sereguzano, eccleſiam de Begaut, eccleſiam de Romajacho, eccleſiam de Aqua clula, eccleſiam de Blaiſano, eccleſiam de Guoz, eccleſiam de Boxas, eccleſiam de Mirapeis, eccleſiam de Martino Viago, eccleſiam de...... eccleſiam de Juſſano, eccleſiam de Cazano, eccleſiam d'Antras, eccleſiam de Toltari, eccleſiam de Garaut, eccleſiam de Reſſelenes.

CONCILIUM TOLOSANUM,

De reſtaurando epiſcopatu Lectorenſi habitum ab Hugone Candido cardinale, ſedis apoſtolicæ legato, Anno MLXVIII.

Edidit Catellus ex tabulario S. Stephani Toloſatis: nos emendatius ex aliis MSS. exemplaribus.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Anno incarnationis Domini milleſimo ſexageſimo octavo, Indictione ſexta, octavo anno domini papæ Alexandri videlicet ſecundi, ſecundo vero anno regni Philippi regis Francorum, ac tuitione Balduini Flandrenſis comitis. Hugo candidus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis præcipuus, in Toloſa urbe juſſu præſcripti papæ, conſultu vero omnium confratrum ſuorum, ſanctam ſynodum, cum undecim epiſcopis, & abbatibus pluribus, cum religioſis clericis vel laicis, Chriſto vero diſponente, in ipſius miniſterii, qui vera lux conſtat, opus, tenuit. Nam cum de omnibus congruentiis eccleſiarum, epiſcoporum ſcilicet, clericorum, monachorum, & laicorum, ſive pauperum, juſte & religioſe ſecundum Deum & canonea ſanctorum patrum, ibi, in quantum ipſe Chriſtus ſua pietate permiſit, definitum eſt: ſunt Spiritu ſancto accenſi, accuſando, defendendo, judicando, ſimoniacæ hæreſeos non tantum ſtipites, verum etiam radices funditus exterminaverunt. Contigit vero inter cætera de Lectorenſi eccleſia, quæ erat jam pene deſtructa, legitime definiendo judicare. Erat enim in loco illo quoddam monaſterium de epiſcopatu omnino conſtructum: ita videlicet, ut non ſolum ipſius plebis inſcientiæ ſufficeret bona ſupranominatæ eccleſiæ, epiſcopatus ſcilicet, monaſterio illi tribuere: verum etiam altaria, lapides, cætera additamenta ibi velocius tranſmutare. Placuit autem Spiritui ſancto illud monaſterium jam eo uſque quaſi authenticum, quod Gregorius Laſcarenſis epiſcopus juria ſancti Severii eſſe injuſte dicebat, ad priſtinum revocare gradum: quatenus, veluti epiſcopatus ſtulte agendo jamdudum converſus eſt in monaſterium; ita converſim, ſapienter corrigendo, monaſterium converteretur in epiſcopatum. Judicatum eſt igitur a fratribus omnibus illius ſancti conventus, dominum epiſcopum nomine Raymundum accipere, & locum propriæ ſuæ ſedis in monaſterio ea ratione ponere, & monachos ibi morantes religioſe, & ſecundum regulam ſancti Benedicti vivere, ut dominus abbas conſtringeret, & ſi pro melioratione vitæ ad alia vellent ire, nulli denegaret: evacuato autem de monachis templo, clericos religioſos, ac regulariter vivere volentes, probos, pudicos, ſecundum Deum ibi poneret: quoniam nullus ulterius monachus, quemadmodum a ſanctis patribus illis ſtatum eſt, ibi ordinaretur; & ita monaſterium non amplius eſſet monachorum proprie locus, ſed eſſet epiſcopi, vere ſedes & victus. Hoc autem privilegium dominus Hugo cardinalis vir excellentiſſimus, cum archiepiſcopo Guillelmo Auxienſi, Aymone Bituricenſi, & cum epiſcopis Duranno Toloſano, Geraldo Caturcenſi, Godemaro Xantonenſi, Gregorio Laſcurrenſi, Petro Adurenſi, Guillelmo Convenenſi, ipſo Raimundo Lectorenſi, Bernardo Coſeranenſi, Bernardo Aquenſi: cum abbatibus Hugone Cluniacenſi, Ademaro de ſancto Martiale, Beraldo de ſancto Ægidio, Raymundo Coodomenſi, Odone de ſancto Joanne Angeriaco, Bernardo Maſſilienſi, Conſtantio de Clayraco, Raymundo de ſancto Papulo, Frotardo de ſancto Pontio: cum omnibus religioſis viris clericis, vel laicis, qui in ſancta ſynodo interfuerunt, laudavit, confirmavit, atque ſub anathematis vinculo, omnes, qui contradicere ulterius vellent, in perpetuum ſine remedio aliquo juris damnavit.

ANNO CHRISTI 1068. Ex Martene Theſauro Anecdot. Tom. I. p. 91.

ANNO CHRISTI 1068.

IN CONCILIO BURDEGALENSI

Stephanus Cardinalis ſedis apoſtolicæ legatus cellam Sancti Clementis de Credonio monachis Vindocinenſibus aſſerit.

Ex chartario Vindocinenſi.

Licet monachorum S. Albini querela, quam erga monachos Vindocini de eccleſia Credonenſi jure ſibi habere videbantur, ſæpius ventilata, injuſta ſemper & de invidiæ orta radice legali judicio comprobata ſit: ſemper tamen eos verbis laceſſere, & placitis jam definitis iterum inquietare ſolita ſua improbitate contendunt. Prima namque calumnia, quam eis de prædicta eccleſia intulerunt, audiente domno (a) E. Andecavorum pontifice, & domno (b) VV. tunc abbate S. Sergii, poſtea ſacto epiſcopo Cenomanis, domno quoque A. abbate S. Vincentii ejuſdem civitatis, multiſque aliis probabilibus viris præſentibus coram Goffrido comite facta eſt, qui cum eos requiſiſſet, ut litteras vel teſtes exhiberent de donatione illa, quam ſibi a Suardo vetulo factam fuiſſe aſſerebant, & quod pater ſuus Fulco comes & ipſe donum illud auctorizaſſet, responderunt ſe inde litteras numquam habuiſſe; ſed tamen utrum teſtes habere poſſent ex hominibus temporis illius, ſi ſpatium eis concederetur requirere. Comes vero Goffredus terminum illis annum integrum ponens, ut infra teſtes ſuos, & undecumque, etiam ſi de hoſtibus ſuis eſſent, fiducialiter & abſque metu aliquo ſibi adducerent imperavit. Quod cum facere nequiviſſent, quia quos numquam habuerant, reperire teſtes alicubi non valebant, calumniam interim omittentes, X. annis & amplius quibus comes Goffredus vixit poſtea ſiluerunt: ſtatim vero poſt mortem illius aptum ſe calumniandi reperiſſe tempus exiſtimantes, rurſus nova decreta cudere, novos ſibi judices adverſus monachos Vindocini per manum Goffredi comitis junioris, Goffredi alterius ſucceſſoris adſcire tentabant, nonnullos etiam potentium perſonarum viros quos improvide contra jus & fas in hoc ſibi maxime profuturos credebant obſerrantes, ut videlicet quod juſta ratione nequiverant, vel utcumque muneribus efficere prævalerent. Sed eorum ſpe in hac etiam parte, Deo diſponente, fruſtrata, alia iterum adipiſcendi quod cupiebant moliti ſunt inferre machinamenta. Miſerunt namque legatum Romam G. unum de monachis ſuis, qui eorum ſuper hac re Domino papæ inſinuaret querelam: ſed longe aliter quam ſperabant evenit, quia quanto ibi diſtrictior tenetur cenſura juſtitiæ, tanto minus invenit quod corrumpat avaritia adinventrix juſtitiæ. Denique O. abbas qui eodem tempore pro neceſſitatibus monaſterii ſui Romam perrexerat, cum in concilio tunc coram Niculao papa collecto, cum ceteris adſtaret, & accuſatori illi ratione congrua de dono eccleſiæ & de dono eccleſiæ monaſterio Vindocini facto, & de judicio Andecavis, poſtea a ſæpedicto comite G. aliiſque ſupranominatis viris publice determinato, reſpondiſſet, communi domini papæ & epiſcoporum qui aſſuere decreto ſancitum eſt, præfatam eccleſiam S. Clementis de Credonenſi caſtro ad jus ſanctæ Trinitatis Vindocinenſis cœnobii procul dubio legaliter pertinere. Tantis igitur, tamque manifeſtis, & inſuper tanta auctoritate definitis judiciis ſæpe convicti innocentiæ adhuc immemores, & tot injuriarum quas monachis Vindocini ſuis in Chriſto, velint, nolint, fratribus ſecerant, penitus non recordantes, rurſum placita iterare, judices alios in alienis regionibus adhibere conati ſunt. Quaſi vero in aliam tranſcurrere patriam, examinatam rectitudinis poſſit extinguere veritatem. Poſt longum itaque tempus, cum quidam Stephanus B. Petri cardinalis dictus Romani antiſtitis Alexandri papæ legatione in Galliis fungeretur; temorante illo in Andecavenſi patria apud caſtrum Salmurum, ecce iterum monachi S. Albini quaſi noviter tunc inciperent, querimoniam de monachis Vindocini pro eccleſia Credonenſi ad autes illius pertulerunt. At ille eis non ſtatim ibi, ſed apud civitatem (c) Burdigalam, ubi & concilium habiturus erat, præmonitis monachis Vindocini, & illuc vocatis, reſponſurum cauſam ſe & diligenter ſpopondit examinaturum. Cumque ad concilium die calendas Aprilis conveniſſent, & monachi S. Albini clamurem ſuum cunctis qui aderant audientibus feciſſent; quidam de Fratribus Vindocini, qui idcirco venerat, Vitalis nomine, reſpondit cauſam illam jam pridem in Romana ſynodo ſub venerabilis memoriæ Nicolao papa publice determinatam fuiſſe, audientibus quibuſdam epiſcopis de Gallia ad concilium profectis, Hugone videlicet Nivernenſi, Gualterio Meldenſi, itemque Hugone Trecenſi, atque VVlgrino Cenomanenſi, quorum tres H. ſcilicet VV. & alius H. cum adhuc viverent, & monachi S. Albini ſæpedictam calumniam iteraſſent, litteras ſuas B. Turonenſi archiepiſcopo & E. Andecavorum pontifici in teſtimonium monachis Vindocini tranſmiſerunt, proteſtantes vidiſſe ſe & audiſſe querelam illam juſto examine libratam coram prælato papa Nicolao to communi concilio fuiſſe definitam. Hoc audito præfatus cardinalis Stephanus, recitatis prius epiſcoporum epiſtolis, reſpondit non eſſe conveniens, nec omnino licere, quod Romanus pontifex ſemel juſte definierat, a quoquam alio rurſus aliter diſcuti. Hoc ſolum modo illis reliquum eſſe, ut ſi verbis monachi & litteris epiſcoporum, adſtipulationem præferentibus credere detrectarent, ipſi prædictos adirent epiſcopos, & utrum ita eſſet rei veritas eorum viva voce per ſemetipſos uſque ad ſequentem B. Petri feſtivitatem quæ III. calendas Julii celebratur, per ſemetipſos plenius addiſcerent: & ſi ita eſſet ut eorum epiſtolæ proteſtabantur agnoſcerent, ulterius monachos Vindocini de hac re nullatenus præſumerent inquietare: ſin autem Romam ſequenti anno ad tractandum in concilio querelæ iſtius judicium utique pergerent. Hanc ſententiam rationabiliter juſteque prolatam tam epiſcopi quam abbates, aliuque eccleſiaſtici ordinis qui aſſuere viri religioſi,

Concil. Burdigalenſe.

(a) Euſebio. (b) Wlgrino. (c) Concilium Burdigalæ anno 1068. celebravit Stephanus legatus, de quo hic locus videtur intelligendus.

ANNO CHRISTI 1068.

ſi, quorum ſubſcripti ſunt nomina teſtati ſunt. Goſcelinus Burdegalenſis archiepiſcopus, Goderannus Santonenſis, Guillelmus Engoliſmenſis, Iſembertus Pictavenſis, Ragemundus Vaſatenſis, Quiriacus Nannetenſis, Mengiſus Venetenſis, Iterius Lemovicenſis, Guillelmus Agenenſis.

ANNO CHRISTI 1068.

CONCILIA CELEBRATA IN HISPANIA CITERIORI,

In quibus Gothici ſacrorum ritus abrogati anno, ut probabilius videtur, MLXVIII. Alexandro II. pontifice.

HUgonem Candidum presbyterum cardinalem in Hiſpaniam legavit Alexander II. tum ob alia, tum ut divinorum officiorum ritus Romana ex formula conſtitueret: quod diſcimus tum ex illius gentis hiſtoricis, tum ex litteris Alexandri ipſius ad Aquilinum S. Joannis Pinnatenſis abbatem, quas in cœnobii illius hiſtoria Joannes Briz Martinezius edidit. Satis conſtat, non ſine conciliorum auctoritate id effectum: & Barcinonenſe, ubi hoc agitatum, jam edidi ad annum MLXIV. non quod eo anno celebratum putarem, ſed ne Binium corrupiſſe, in re præſertim non indubitata, viderer.

Annum ego LXVIII. adſcribo. Primum enim, Hugonem eumdem video, hoc anno Toloſanum concilium & Auſcenſe, quæ finitima Hiſpaniæ loca ſunt, celebraſſe. Ejus igitur adventus male in annum MLXXI. a Martinezio differtur. Deinde Sanctius Ranimirus Aragonum rex, in privilegio abbatiæ Leirenſis, quod extat apud Sandovallium, in epiſcoporum Pampelonenſium notitia, ait Hugonem cardinalem interfuiſſe concilio Leirenſi, anno regni ſui ſexto, qui annus eſt Chriſti MLXVIII. Huic itaque anno indubitanter aſſignat divinorum officiorum mutationem Hieronymus Surita, qui hiſtorias ſuas veterum monumentorum fide conſcripſit. At Carbonellus in chronico, & Martinezius in hiſtoria ſancti Joannis, aliique anno id tribuunt MLXXI. nixi antiquis illorum temporum monumentis, quæ conſignata ſunt, vel *anno MLXXI. cum intravit lex Romana in ſanctum Joannem XI. Kal. Aprilis, ſecunda ſeptimana quadrageſimæ, feria tertia*: vel *æra* MCIX. qui annus eſt Chriſti MLXXI. *anno nono regni Sanctii Ranimirez, prima vera ingreſſionis Romani officii in ſancto Joanne*.

Quæ ita concilianda mihi videntur: ut in Hiſpaniam Hugo Candidus anno MLXVIII. venerit, in Aragonia finitimiſque regionibus de mutandis ſacrorum cæremoniis habuerit concilia: ſed res, quamvis eo anno decreta, perfecta tamen niſi anno MLXXI. non fuerit, propter populi antiquis ſuis ritibus addicti pertinaciam: quem ea in re cogere invitum ſacri magiſtratus noluerunt, ſed ſenſim perſuadere. Unde & factum, ut irritum tamdiu fuerit eadem de re decretum concilii Jaccenſis, anni MLX.

Eadem cauſa fuit, cur ſacros ritus ut mutarent Caſtellani vix adduci, ac niſi vi quadam potuerint. Sed hujus id loci non eſt. Ad eos enim Hugo non penetravit, ſive id mandatum illi non fuerat, ſive tempeſtivum nondum eſſe duxit. Id deinde Gregorio VII. pontifice perfectum, anno MLXXX.

Gothicum officium dictum eſt, quod a ſancto Iſidoro Hiſpalenſi, Gothis adhuc in Hiſpania regnantibus, juſſu Toletanæ ſynodi, anno DCXXXIII. compoſitum digeſtumque ſit. Dictum deinde Toletanum, quod Mauris anno DCCXIV. Hiſpaniarum potitis, cum pars indigenarum maxima profugiſſet, eorum aliqui qui domi remanſerunt, inter Mauros, ſacrorum ritus eoſdem Toleti cuſtodierint. Dictum & Mozarabicum, quoniam eo niſi Mozarabes ſive Muzarabes; quod nomen Hiſpanis qui cum Mauris vixerant, inditum, non quod Mozarabes, corrupta voce, quaſi Miſtarabes dicti ſint, ut volunt plerique omnes; ſed quod probabilius exiſtimo, a Muza Arabum duce, qui Hiſpaniam domuit.

Toleti in antiquis eccleſiis, quæ Mozarabum fuerunt, ſtatis anni diebus res divina Gothico ritu hodieque peragitur. Ac præterea in templo maximo ſacellum extat, ubi idem perpetuo ſervatur quod inſtituit Franciſcus cardinalis Ximenius, qui & Mozarabicos divinorum officiorum libros typis edi juſſit, ne tantæ rei memoria periret.

Romanum autem officium, a pleriſque Hiſpanicarum rerum ſcriptoribus, etiam Gallicanum dicitur, quod in Gallia ſuſceptum prius fuiſſet. Atque id eorum conſulto obſervant, Hiſpaniarum principes Romanos ritus Francarum conjugum ſuaſu admiſiſſe. Nam & apud Alfonſum VI. Caſtellæ regem, id effeciſſe Conſtantiam conjugem, certum eſt: & Raymundum Berengarium Barcinonenſem comitem in ea Almodi conjugi obſecutum eſſe, multorum eſt conjectura. Addere potuiſſent, & Ermiſendam Ramiri Aragonum regis uxorem, quo rege decreta primum in Jaccenſi concilio anno MLX. cæremoniarum illa mutatio fuit, Francam quoque fuiſſe, & Francos, multos concilii iſtius epiſcopos.

CONCILIUM GERUNDENSE

Ex Harduini Collect. Conc. to. X. p. 1071.

Anno MLXVIII. celebratum.

Deſcriptum illud eſt ex Collectione mſ. Conciliorum Hiſpaniæ, Galliæ, Africæ, & Orientis, quæ eſt in Eccleſia Cathedrali Gerundenſi. Nobiſcum iſtud perhumaniter communicavit Nobiliſs. D. JOSEPHUS TAVERNER & D'ARDENNE, Eccleſiæ Cathedralis Barcinonenſis Canonicus, Illuſtriſſimi Epiſcopi Gerundenſis frater germanus, & ejuſdem Epiſcopi Vicarius Generalis.

SYnodus habita apud Gerundam, juſſu domini Alexandri Papæ, ubi ſua vice præfuit Hugo Candidus, S. R. E. Cardinalis presbyter: reſidente Domno Guifredo Narbonenſi archiepiſcopo, cum ceteris epiſcopis & abbatibus ſubterius comprehenſis: a quibus conſtituta ſunt hæc quæ infra continentur: anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ſexageſimo octavo: ſub præſentia domini Raymundi Barchinonenſis Comitis, & dominæ Almodis Comitiſſæ: quorum cura & inſtantia hæc ſynodus congregata eſt.

I.

In primis condemnaverunt ibi deteſtabilem ſimoniacam hæreſim, non ſolum in graduum ordinibus, ſed etiam in eccleſiaſticis honoribus: videlicet ut non attribuantur muneris vel obſequii ſæ-

ANNO CHRISTI 1068.

ſæcularis pretio, ſed bonæ vitæ & ſapientiæ merito. Itaque ſicut turpis gratiæ lucrum prohibetur in capite ſacerdotii, ita abjicietur a dicto clericalis honoris corpore, ſicque quod gratis accipitur, ſecundum Dominicam ſententiam gratis detur: ita ut nullus clericus vel laicus vendat vel emat eccleſiaſticum honorem; & nullus teneat eccleſiaſtica ornamenta, qui ſit laicus: neque ſit inde ſacriſta, aut bajulus.

II.

Deinde conſtituerunt, ut eccleſia, quæ plus non habet de decimis, quarta pars ei reddatur ad opus presbyterorum & clericorum: & ut ex omnibus rebus quæ poſſidentur, tam de operibus manuum, quam ex agricultura; ſed de molendinis, ſive de hortis & de arboribus, & ex omnibus animalibus, primitiæ & decimæ reddantur.

III.

Item excommunicando ſanxerunt, ut inceſti omnibus modis ſeparentur: deinde habeant licentiam incundi melioris conjugii.

IV.

Item conſtituerunt, ut illi qui ſuas uxores dimiſerunt, & alias acceperunt, ſuas recuperent, ſi vivæ fuerint, & alienas dimittant. Et niſi hoc fecerint, ſint ita excommunicati, tam inceſti, quam iſti, ut nullus Chriſtianus eis Ave dicat, nec cum eis manducet neque bibat; in eccleſia ſimul non orent: ſi infirmati fuerint, non viſitentur, niſi pro ſatisfactione: & ſi mortui fuerint ſine pœnitentia & communione, non ſepeliantur.

V.

Item judicaverunt de clericis arma ferentibus, ut arma dimittant, & quæque illicita cum eis commiſerint, digne defleant. Quod ſi agere noluerint, de choro exeant, & canonicam perdant, & omne beneficium Eccleſiæ amittant. Si vero hæc relinquere noluerint, prædictæ ſententiæ de inceſtis ſubjaceant.

VI.

Clerici, ſi lectores fuerint & uxores duxerint, in lectoratu permaneant in choro; ſed non in congregatione canonica.

VII.

A presbytero uſque ad ſubdiaconum ſi uxorem duxerint, aut concubinam retinuerint, de clero exeant, & omne beneficium eccleſiaſticum perdant, & cum laicis in eccleſia maneant. Quod ſi inobedientes fuerint, ſententiam de inceſtis incurrant.

VIII.

Illi autem qui arma & uxores dimiſerint, ſecuri & quieti, & ſine ullo pavore permaneant. Nullus res eorum diripiat, nec eis aliquam injuriam faciat; ſed ipſi & res eorum ſint in pace & treuga Domini per omnes dies.

IX.

Clerici & monachi alterius regionis non recipiantur ſine commendatitiis litteris ſui Pontificis.

X.

De uſurariis clericis, aut de miniſtris laicorum, id fuit ſtatutum: aut deſinant, aut deponantur.

XI.

Clericus a majore ordine uſque ad minorem, non ſit aleator, neque venator.

A

XII.

Ad finem hujus denunciamus capituli, ut illi perſiſtant in ſupradicta excommunicatione, qui prædia canonicarum ſeu monaſticarum diripiunt congregationum.

XIII.

De terris vero ſeu poſſeſſionibus eccleſiaſtici juris, quæ ab epiſcopo ſeu a clero laicis hominibus dantur, ſancientes ſtatuerunt, ut poſt obitum epiſcopi, abbatis, aut clerici, qui illas dediſſe dignoſcitur, libere & ſolide revertantur ad eccleſiam, cujus dominii eaſdem fuiſſe conſtiterit: cum injuſtum eſt eorum poſt mortem quoquo pacto exſequi dationem, qui non valent prælibatas res eccleſiæ dimittere per ſucceſſionem. Nec a laicorum filiis,

B heredibus, ſive ſucceſſoribus, poſſeſſiones eccleſiæ, poſt mortem parentum vel propinquorum, quamvis ab eiſdem parentibus longe poſſeſſas, illorum * voce cenſuerunt juſte umquam potuiſſe repeti, aut eas ſequi: quia res Deo dicatæ non debent a laicis hereditario jure poſſideri.

* Forte, vice.

XIV.

De terris autem, quas a Chriſticolis deteſtanda Judæorum emit, aut emerit perfidia, ſtatuerunt, ut omnis decimatio earum ita illi daretur eccleſiæ, in cujus parochia eædem terræ ſitæ ſint vel fuerint, quemadmodum ſi a Chriſtianis colerentur: quoniam injuſtum eſt eccleſiam eas decimas amittere ſeu amiſiſſe, quas conſtat, antequam Judæi huc advenirent, habuiſſe. Quapro-

C pter unde amittit primitias & oblationes, ſaltem exinde habere deberet decimationes.

Hugo Candidus, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis presbyter & legatus, his ſynodalibus geſtis vice domini mei Papæ ſubſcripſi.
Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Guillermus Auxenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Berengarius Gerundenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Guillermus Urgellenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Guillermus Auſonenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Berengarius Agathenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Salomon Rotenenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Guillermus Conveonienſis epiſcopus ſubſcripſi.
Seguinus monachus & presbyter, agens vices Durandi Toloſani epiſcopi, ſubſcripſi.

D Gubertus clericus, agens vices Uzeticenſis epiſcopi, ſubſcripſi.
Frotardus Tomerienſis abbas.
Dalmatius Craſſenſis abbas.
Andreas S. Cucuſati abbas.
* Renardus S. Martini Canigonenſis abbas.
Oliba S. Petri Galli-cantus abbas.
Amatus S. Salvatoris Brecleuſis abbas.
Taſſio S. Laurentii abbas.

* Forte, Raynaldus.

Item prælibatus Cardinalis cum præfatis epiſcopis, ſeu abbatibus, ſive principibus, ac totius terræ magnatibus confirmavit, necnon & laudavit pacem & treuguam Domini, ſicut erat ap-

E penſa in epiſcopatu Gerundenſi: & addidit in eadem treuga Domini, conſenſu omnium atque juſſu, ut pari modo teneretur a Dominica octavis Paſchæ, uſque ad octo dies poſt Pentecoſten.

Si quis vero inobediens fuerit his prædictis conſtitutionibus, aut tranſgreſſor earum, excommunicationis anathemati ſubjaceat, quoadusque reſipiſcat, & ſatisfactionem inde canonice * veniat.

* Forte, reddat.

CON-

CONCILIUM AUSONENSE

Celebratum circa annum domini MLXVIII. in quo de Trenga & Pace actum eſt.

Ex Append. ad Marc. Hiſpan. pag. 1139.

Conſtitutiones pacis & treugæ editæ in vico Auſonenſi.

HÆc eſt pax confirmata ab Epiſcopis & Abbatibus & Comitibus necnon Vicecomitibus in epiſcopatu Auſonæ. Scilicet ut ab iſta die & deinceps nullus homo Eccleſiam neque ſpatium neque manſionem quæ in circuitu Eccleſiæ ſunt aut erunt uſque ad triginta eccleſiaſticos paſſus invadat. Eccleſias autem illas in hac defenſione non ponimus in quibus caſtella facta ſunt vel erunt. Eas vero Eccleſias in quibus raptores vel fures prædam vel furta congregaverunt, vel maleficiendo inde exierunt, aut illic redierunt, B tamdiu ſalvas eſſe jubemus donec * querimonia (*querelatores) malefacti ad Epiſcopum Auſonæ & ad ſedem & ad conventum Canonicorum ejuſdem ſedis ſe fatigaverint, * vel (* ſ. Et ſi) malefactor ille juſtitiam inde facere nolit, poſtea ex mandato prædicti Pontificis vel præfatorum Canonicorum ipſe malefactor ſeu * (* rei) reus ejus non ſalventur in eadem Eccleſia. Ille autem homo qui Eccleſiam invaſerit, aut aliis, exceptis ſupradictis malefactoribus, aliquid ei malum fecerit, aut ea quæ in circuitu Eccleſiæ ipſius ſunt uſque ad triginta eccleſiaſticos paſſus irruperit, ſacrilegii compoſitionem emendet præfatæ ſedi, & querelanti malefactas in duplum reſtituat.

De clericis, monachis, monialibus, & viduis.

Item placuit ut clericos qui arma non portaverint, aut monachos, ſeu ſanctimoniales, vel viduas, ullus non invadat, neque injuriam eis faciat vel aliqua malefacta. Communia vero Canonicorum vel monachorum ſeu ſanctimonialium vel eccleſiaſtica alodia & poſſeſſiones quas Eccleſiæ noſtri epiſcopatus, vel clerici arma non ferentes, aut monachi ſeu ſanctimoniales tenent, ullus homo non infringat, aut aliquid inde diripiat. Quod ſi fecerit, in duplo ei componat.

De præda animalium.

Similiter confirmaverunt ut nullus homo in iſto epiſcopatu Auſonæ, ſcilicet Biſuldunenſi, Petralatenſi, atque Impuritanenſi, prædam non faciat de equabus vel pullis earum uſque ad medium annum, neque de bobus, neque de vaccis, neque de aſinis vel aſinabus, neque de ovibus, vervecibus, vel agnis, neque de capris vel hircis, vel eorum fœtibus.

De manſionibus pagenſium & pluribus aliis rebus quæ ſub pace ſunt conſtituta.

Manſiones vero pagenſium vel clericorum arma non ferentium, & columbaria, & palearia, ullus homo non incendat vel deſtruat. Villanum aut villanam, & clericos arma non ferentes, & monachos, ſeu ſanctimoniales, & viduas, ullus homo non ſit auſus occidere, vulnerare, debilitare, neque comprehendere vel diſtringere niſi propter ſuam culpam quam prædicti habent factam, & non diſtringant eos niſi per directum ſolum. Et tamen hoc non fiat niſi prius querelando ſe fatigaverit ſicut prędictum eſt. Pagenſibus autem veſtimenta non auferantur, neque vomeres, neque ligones. Oliveta vero nemo incidat vel comburat, vel fructus eorum diſſipet.

A *De pignoratione rerum alterius pro plivio vel alias non facienda.*

Item conſtitutum eſt ut nullus homo pignoret res alterius pro plivio vel pro alio quolibet negotio quod alicui vel cum aliquo fecerit, quamvis ille ſolverit. Quicumque hanc pacem quam prædixit infregerit, & illi cui eam infregerit infra xv. dies ſimplum non emendaverit, ſi dies xv. tranſierint, in duplo componat. Quam duplationem habeat Epiſcopus ipſe Gerundæ, & Comes qui eam redirigere fecerit.

Si filius faciat malum, an pater teneatur.

Item conſtitutum eſt quod ſi aliquis filius magnatum terræ tam majorum quam minorum B fecerit aliquod malum per pacem & treugam Domini aliquibus hominibus ex caſtro patris ſui vel ex honore ejus, aut cum hominibus ſuis, ipſe cogat filium ſuum & homines ſuam terram tenentes redirigere malum quod fecerint. Quod ſi noluerint facere ipſe filius vel præfati homines, idem pater redirigat omne malum quod filius ſuus & homines ſui fecerint. Quod ſi filius non fecerit malum ex caſtro vel honore patris ſui, & tamen fecerit cum hominibus tenentibus terram patris ſui vel cum iis quos idem pater habuit in C ſua familia, ſimiliter ipſe pater cogat homines redirigere præfatum malum. Quod ſi facere non potuerit, auferat ei beneficium ſuum ex toto, & projiciat illos ex familia ſua ſine engan. Quod ſi ipſe pater facere noluerit, tamdiu maneat ſub excommunicatione cum omni honore ſuo & præfatus filius ſive præfati homines cum eo donec redirigant ex toto malum quod commiſerunt. Quod ſi filius adhuc ex aliis locis, non honore paterno vel caſtro, neque cum hominibus patris, aliquod malum alicui fecerit, non redeat in paternum caſtrum vel honorem, neque pater aut mater impendant ei aliquod beneficium, vel protegant eum in aliquo. Quod qui fecerit; aut e- D mendet malum quod filius perpetraverit; aut tamdiu maneat in excommunicatione donec emendet.

Si quis inculpatur, qualiter debet ſe expiare.

Item conſtitutum eſt quod ſi aliquis fuerit inculpatus ex aliquo modo quod ipſa præceperit aut ſtabilierit aut conſilium dederit quod ageretur, & ille dixerit ſe hoc non egiſſe, de quo in veritate notum fuerit quod ipſe per ſemetipſum prædicto malo non interfuerit, propria manu juret ſuper altare conſecratum ſe non præcepiſſe neque ſtabiliſſe neque conſilium dediſſe quod malum illud perpetraretur, & poſtmodum non ſit protector aut defenſor illius qui hoc malum fe- E cit ullo ingenio vel aliquo modo. Quod ſi homo ſuus fuerit qui ſuam teneat terram aut habeat ſuum beneficium, unde poſſit eum diſtringere, aut faciat hoc ſibi redirigere, aut auferat ei ex toto terram & beneficium ſuum, & poſtea expellat eum a ſe ſine aliquo engan, & non exhibeat ei ullam ſocietatem ad ſuum beneficium, neque defendat eum in aliquo.

De omnibus illis conſtitutum eſt qui interfuerint malefactis quod ſi dixerint ſe non interfuiſſe vel malum unde culpantur ſe non feciſſe, quod expient ſe per judicium aquæ frigidæ in ſede ſancti

ANNO CHRISTI 1068.

ĉti Petri. Quod ſi facere noluerint, excommunicationi ſubjaceant. Omnes vero probationes & expiationes quæ judicabuntur querelatoribus & redirectoribus pacis & treugæ Domini fiant per judicium aquæ frigidæ in ſede ſancti Petri.

Ultimo vero de pace & treuga Domini a nemine fiat in omni Auſonæ epiſcopatu donec primo querela ad Auſonenſem Epiſcopum & ejus Canonicos perveniat, & expectetur terminus fatigationis triginta dierum antequam Epiſcopus & Canonici ſedis faciant in malefactore: quia ſi (infra) trigintra hos dies redirectæ non fuerint, vel ita firmant in manu Epiſcopi & Canonicorum ejus per pignora quod redirigatur ſine eogan, malefactor ille & propriæ res ſuæ non ſint in pace & treuga Domini illo & honore ſuo excom- A municato cum honoribus ſuis.

Item Hugo Candidus Cardinalis Romanus in Concilio Gerundenſi cum Epiſcopis & Abbatibus ſive Principibus ac totius terræ magnatibus & auctoritate Romani Papæ, cujus legatione fungebatur, confirmavit & laudavit pacem & treugam ſicut erat apprehenſa in epiſcopatu Gerundenſi. Et addidit in eadem treugu conſenſu omnium atque juſſit auctoritate Domini Papæ ut pari modo teneretur a Dominica octavarum Paſchæ uſ- B que ad octo dies poſt Pentecoſten ſicut quadrugeſimali tempore. Et tranſgreſſores pacis & treugæ Domini excommunicationis anathemati ſubjecit quoadusque reſipiſcant & ad ſatisfactiones in canonica veniant.

CONCILIUM MOGUNTINUM

ANNO CHRISTI 1069.

Auctoritate Sigefridi I. indictum in cauſa Henrici IV. regis, volentis Bertam uxorem, quam ante biennium duxerat, repudiare, celebratum Anno Domini MLXIX.

De rebus in hac ſynodo geſtis Lambertus, in chronica, anno Domini 1069 iſta refert: Poſt pentecoſten VVormatiæ cum principibus regni i- C dem rex colloquium habuit. Ibi primum cum epiſcopo Moguntino rem ſecreto agit, ejuſque opem ad perficiendum, quod mente machinetur, obnixe implorat. Si impetret, ſe deinceps ei ſubditum, & dicto obtemperantem fore; ad hoc Thuringos armata manu, ſi aliter nequeat, coacturum, ut decimas ſine ulla in perpetuum contradictione perſolvant. Annuente epiſcopo & pactione utrimque firmata, rex ad publicum refert, ſibi cum uxore non convenire, diu oculos hominum feſelliſſe, ultra fallere nolle. Nullum ei crimen, quo juſte repudium mereatur, afferre; ſed ſe (incertum quo fato, quo Dei judicio) nullam cum ea maritalis operis copiam habere. Proinde per Deum orare, ut ſe male ominata D compede abſolvant, patianturque æquo animo diſcidium fieri, ut illa ſibi, & ipſe ei, ſe ita Deus velit, felicioris matrimonii viam patefaciat. Et ne quis violatum ſemel pudorem cauſetur obſtare iterum nuptura, ſe ſub jurejurando confirmare, quod eam, ut acceperit, ſic incontaminatam illibataque virginitatis pudore conſervaverit. Fœda res & regia majeſtate nimium abhorrens viſa eſt omnibus qui aderant. Negotio tamen, cui rex tam fervide animum adjeciſſet, detrectare ſinguli religioſum arbitrabantur. Epiſcopus quoque tam pretioſa pollicitatione redemptus, quantum poterat, ſalva verecundia, haud ægre cauſam regis turbatur. Itaque cunctis id fieri decernentibus, ſynodum conficiendo negotio indixit E Moguntiæ, proxima poſt feſtum ſancti Michaelis hebdomada. *Et poſt alia ab his diverſa hic pergit ejuſdem cauſæ tractationem deſcribere.*

Imminente jam die, qui ſcindendo regis conjugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus properabat. Ecce inter eumdum comperit legatum ſedis apoſtolicæ ſuum Moguntiæ adventum præſtolari, qui diſcidium fieri prohibeat, & epiſcopo Moguntino apoſtolicæ animadverſionis ſententiam minitetur, quod tam nefariæ ſeparationis ſe auctorem promiſerit. Conſternatus illico quod rem diu exoptatam perdidiſſet e manibus, pariterquo venerat in Saxoniam redire volebat. Vix ægre tamen amicorum conſiliis ſuperatus, ne principes regni fruſtraretur, quos ſumma frequentia ſibi Moguntiæ occurrere juſſiſſet, Franconefurt abiit, ibique eos qui Moguntiæ convenerant ſtatuto die adeſſe juſſit. Qui dum frequentes veniſſent, Petrus Damianus, is legatus erat ſedis apoſtolicæ, vir ætate & vitæ innocentia admodum reverendus, mandata expoſuit Romani pontificis, peſſimam rem, & a nomine Chriſtiano, nedum ab regio, multum abhorrentem eſſe, quam moliatur. Si minus humanis legibus vel canonum ſanctionibus terreretur, parceret ſaltem famæ & exiſtimationi propriæ, ne ſcilicet tam fœdi exempli venenum, ab rege ſumpto initio, commacularet populum Chriſtianum; & qui ultor eſſe debuiſſet criminum, ipſe auctor & ſignifer fieret ad flagitium. Poſtremo ſi non flecteretur conſiliis, ſe neceſſario vim eccleſiaſticam adhibiturum, & canonum lege ſcelus prohibiturum. Ad hæc ſuis manibus nunquam Imperatorem conſecrandum fore, qui peſtilenti exemplo, quantum in ſe eſſet, fidem Chriſtianam prodidiſſet.

Tum vero in eum cuncti omnes qui aderant principes, ajebant æqua cenſere Romanum pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ ſuæ, & regii nominis majeſtatem tam turpis facti colluvione macularet. Præterea ne parentibus reginæ, cauſam defectionis, & juſtam turbandæ reipublicæ occaſionem daret: qui ſi viri eſſent, cum armis & opibus plurimum poſſent, tantam filiæ ſuæ contumeliam procul dubio inſigni aliquo facinore expiaturi eſſent. Hac ratione fractus magis quam inflexus: Si id, inquit, fixum, obſtinatumque eſt vobis, imperabo egomet mihi, feramque ut potero onus quod deponere non valeo. Ita efferato magis per ſtudium concordiæ odio, annuit quidem, ut in regni conſortium regina revocaretur; ipſe tamen, ut congreſſum ejus conſpectumque vitaret, adhibitis ſibi vix quadraginta militibus, in Saxoniam concitus rediit. Regina cum cætera multitudine & regni inſignibus paulatim ſubſecuta eſt. Cumque ad eum Goslarium veniſſet, vix compulſus ille a familiaribus ſuis, ut ei obviam procederet, ſatis ſuperque pro conſuetudine eam benigne ſuſcepit. Sed protinus refrigeſcente amore, ad ingenium ſuum atque ad priſtinum rigorem animi rediit. Et quia conſilia ſcindendi conjugii ſæpe jam tentata non proceſſerant: ſtatuit deinceps communicato cum ea ſolum regni nomine, ſic eam habere

habere

ANNO CHRISTI 1069.

bere quaſi non haberet. *Hæc Lambertus. Conſtat,* A *poſt hæc tandem reginam conciliatam regi, ex eodem ſuſcepiſſe filium Henricum, qui ipſi ſucceſſit in regno.*

ADDITIO G. C.

De Moguntino epiſcopo Sigefrido rem aliter Lambertus narrat; quam ipſe de ſe Sigefridus in epiſtola ad Alexandrum II. Ait enim regi ſe in faciem reſtitiſſe, & minitatum eſſe excommunicationem: indictum tamen a coepiſcopis ſuis, ad rem diſceptandam ac definiendam, Moguntinum concilium. Ad extremum, pontificem rogat, ut aliquos de latere ſuo mittat, qui huic conſilio præſint. Pugnant iſta ex diametro cum iis quæ narrat Lambertus: ſive is erraverit, ſive Sigefridus re ipſa eorrumpi ſe ab Henrico rege paſſus. Poſtquam comperit Alexandrum re tota cognita, legatum Moguntiam mittere, litteras ſcripſerit, quibus fucum pontifici faceret. Sic autem illæ ſe habent.

SIGEFRIDI EPISCOPI MOGUNTINI epiſtola ad Alexandrum II.

Domino beatiſſimo, & vere apoſtolici culminis honore reverendo Alexandro II. Sifridus Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ, debitæ ſubjectionis reverentiam, omnimoda ſervitutis obſequium.

Licet univerſalis eccleſiæ ſtatus generaliter innitatur ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarum, & in ipſo ſui verticis culmine angularem geſſet lapidem, Dominum ſcilicet Jeſum Chriſtum: ſpecialiter tamen magnus ille Petrus, C juxta ſoliditatem ſui nominis firmitatem, & firmiſſimam fidei & confeſſionis ſuæ ſoliditatem, ejus totam ſuſtentat fabricam: ad hoc quidem electus a Domino, ubi dicitur: *ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Inde namque omnis apoſtolicorum patrum beata ſucceſſio, auctoritate ipſius Domini, ſedi ejus, Romanæ ſcilicet eccleſiæ, tantæ dedicavit excellentiam, & in cunctis ſemper hujus privilegii ſervavit reverentiam: ut majora eccleſiæ negotia, & difficiliores cauſarum exitus, ad ipſam, velut ad caput, referantur, ejuſque judicio cuncta ſalubriter examinata, in portum ſalutis dirigantur. Quia vero divinæ miſerationis gratia vos in hanc ſedem inthronizavit, & vice ipſius Petri omnium eccleſiarum D ſolicitudinem impoſuit: neceſſarium duximus veſtro reſervari judicio, quas novimus nec poſſe, nec debere, ſine veſtra auctoritate noſtro terminari ſtudio.

Matth. 16.

Inter multimoda eccleſiæ negotia, quæ veſtrum A expectant examen, ſolicitudini veſtræ quiddam tale incubuit, quod & eccleſiaſticis judiciis valde eſt inſolitum, & omni moderni temporis ætati & memoriæ pene inauditum. Filius enim veſter, Henricus noſter, ante paucos dies conjugem ſuam voluit dimittere: & eam quam legitimis ſponſalibus, conjugali dote, regali conſecratione, & publicis nuptiis, regali corona & ſacramento ſibi firmatam ſociavit, nullam primo interponens diſcidii culpam, vel cauſam, omnino a ſe ſeparare voluit. Quo nos, veluti monſtro attoniti, & inſolita rei facie permoti, conſilio magnatum, quotquot tunc aderant in palatio, in faciem ei reſtitimus: & niſi certam exponeret diſcidii cauſam, ſine reſpectu regiæ poteſtatis, ſine metu gla- B dii imminentis, eum, ſi veſtra præcederet auctoritas, a ſinu & a communione eccleſiæ nos ſegregaturos prædiximus.

Ille vero retulit nobis, ea de cauſa ab ea ſe velle ſeparari: quia non poſſet ei, tam naturali, quam maritali coitus fœdere copulari. Quod inquiſitum, cum & ipſa fateretur, omnium noſtrorum animos nimio mœrore affecit, & ipſa rei magnitudo nimia dubietate turbavit. Super qua re ſanctiſſimum apoſtolatum veſtrum, ſicut divinum conſulimus oraculum, & velut membra ad caput, tantum referimus negotium. Et quia hoc valde rarum, quæſtionibus occurrit eccleſiaſticis, & de regiis pene inauditum eſt perſonis: veſtræ ſanctitatis erit, quid ſuper tanta re facto opus ſit C decernere, & ad conſulta noſtra de ſanctuario ſacri pectoris veſtri reſponſalia remittere: ut & inſtans negotium, ad ſalutem modernæ ætatis, eccleſiaſtica pace finiatur, & de tam inſolita & dubia re, veſtra auctoritate poſteritas inſtruatur.

Denique fratres noſtri, qui tunc huic rei interera nt, condixerunt, ut concilium, quod negotio competeret, in urbe noſtra congregaretur; & utrique, regi ſcilicet & reginæ, ad ſynodalem venire audientiam, & ſuper hac re terminalem ſubire ſententiam, indiceretur. Nos autem dubia tantæ rei conſideratione habita, nullomodo hoc ſine veſtra auctoritate fieri decrevimus, & totius negotii terminum ad veſtræ expectationem ſententiæ ſuſpendimus: poſtulantes ſanctitatem ve- D ſtram, ut ſi id, quod inſtat, ratum ducitis per nos ſynodaliter terminari, de latere veſtro perſonas cum ſcriptis veſtræ auctoritatis ad examen & judicium tantæ rei mittere dignemini: quorum & audientia res ventiletur, & convenientia, in beneplacito Dei terminetur.

ANNO CHRISTI 1070.

CONCILIUM ANSANUM II.

ANNO CHRISTI 1070.

In quo Achardus Cabilonenſis epiſcopus monaſterium ſancti Laurentii monaſterio ſancti Martini Inſulæ Barbarenſis donat, anno MLXX. VII. Kalend. Febr. Alexandro II. pontifice: rege Francorum Philippo I.

Concilii hujus conſervat memoriam inſtrumentum E *ipſum donationis confectum poſt ſynodum. Quo profitetur Achardus epiſcopus Cabilonenſis, ſe, antiquum monaſterium, olim a beato Gregorio Cabilonenſi antiſtite in honorem ſancti Laurentii martyris conſtructum, & multis poſſeſſionibus locupletatum, tunc ad nihilum pene redactum, ut priſtinum in ſtatum reſtituatur, ex conſilio & aſſenſu canonicorum ſuorum, ſuorumque fidelium, donare monaſterio inſulæ ſancti Martini Barbarenſis. Addit:* Porro huic noſtræ donationi laudem & aſſenſum unanimi voto præbuerunt venerandi pontifices, necnon reverendi abbates, qui una mecum ſynodo interfuere, habitæ apud Anſam caſtrum: dominus ſcilicet Humbertus archiepiſcopus ſanctæ Lugdunenſis ſedis, Hugo quoque archiepiſcopus Chryſopolitanæ eccleſiæ, Agano etiam Æduenſis præſul, & reverendus Drogo Matiſcenſis ſedis antiſtes: venerandus abbas quoque Saviniacenſis cœnobii [illegible] matius, Athanacenſis etiam VVicardus, [illegible] oiacenſis quoque Raynaldus: eo videli[illegible] tenore huic noſtræ donationi præbentes aſſe[illegible]um, ut abbas inſulæ Barbarenſis una cum [illegible] fratribus ſibi commiſſis, in perpetuum illud [illegible]ideant, & ſemper

ANNO CHRISTI 1070.

per regulariter ab abbatibus & monachis jam dicti monaſterii ſancti Martini per ſuccedentia ſæcula ordinetur, & ab eorum dominatione vel ordinatione numquam ſeparetur. Redituum autem ad prædictum monaſterium ſancti Laurentii, quidquid ad illud pertinet, quod in mea videbar tenere manu, reddidi. *Enumerat deinde ea quæ donat.* Datum per manum cancellarii, VII. Kal. Februar. Luna X. Indict. VIII. regnante Philippo rege.

Inſtrumentum integrum edidit Perrius noſter ad calcem eruditiſſimæ hiſtoriæ ſuæ Cabilonenſis, pag. 41.

CONCILIUM WINTONIENSE,

In quo per legatum ſedis apoſtolicæ a latere miſſum Stigandus Cantuarienſis eccleſiæ invaſor deponitur anno Domini MLXX. tempore Alexandri papæ II.

DE *rebus in hac ſynodo VVintonienſi geſtis Rogerus in ſuis annalibus hæc ait*: Eodem anno, *milleſimo ſcilicet atque ſeptuageſimo*, concilium magnum in octavis paſchæ VVintoniæ celebratum eſt, jubente & præſente rege VVilielmo, Alexandro papa conſentiente, & per ſuos legatos Hermenfredum Sedunenſem epiſcopum, & presbyteros Joannem & Petrum cardinales ſedis apoſtolicæ, ſuam auctoritatem exhibente. In quo concilio Stigandus Doroberniæ archiepiſcopus degradatur tribus de cauſis, ſcilicet quod epiſcopatum VVintonienſem cum archiepiſcopatu injuſte poſſidebat: & quod vivente Roberto archiepiſcopo, non ſolum archiepiſcopatum ſumpſit, ſed etiam ejus pallio, quod Cantuariæ remanſit, dum vi & injuſte ab Anglia pulſus eſt, in miſſarum celebratione aliquamdiu uſus eſt: & a Benedicto, quem ſancta Romana eccleſia excommunicavit, eo quod pecunia ſedem apoſtolicam invaſit, pallium accepit. Frater quoque ejus Agelmarus Eſtanglorum epiſcopus, eſt degradatus. Abbates etiam nonnulli ibi degradati ſunt, operam dante rege, ut quamplures ex Anglis, ſuis honoribus privarentur, in quorum loco ſuæ gentis perſonas ſubrogaret, ob confirmationem ſcilicet ſui, quod noviter acquiſierat, regni. Hinc & nonnullos tam epiſcopos quam abbates, quos nulla evidenti cauſa nec concilia nec leges ſæculi damnabant, ſuis honoribus privavit, & uſque ad finem vitæ cuſtodiæ mancipatos detinuit: ſuſpicione, ut diximus, tantum inductus novi regni. In hoc itaque concilio dum cæteri trepidi, utpote regis agnoſcentes animum, ne ſuis dignitatibus privarentur, timerent, venerandus vir VVlſtanus VVigornienſis epiſcopus, poſſeſſiones quamplures ſui epiſcopatus, ab Aldredo archiepiſcopo, dum a VVigornienſi eccleſia ad Eboracenſem transferretur, ſua potentia retentas, quæ tunc eo defuncto in poteſtatem regiam devenerant, conſtanter proclamabat, expectabatque juſtitiam fieri tam ab ipſis qui concilio præerant, quam a rege flagitabat. At Eboracenſis eccleſia non habens paſtorem, qui pro ea loqueretur, muta erat. Judicatum eſt igitur ut ipſa querela ſic remaneret, quouſque archiepiſcopo ibi conſtituto, qui eccleſiam defenderet dum eſſet qui ejus querelæ reſponderet, ex objectis & reſponſis poſſet evidentius ac juſtius judicium fieri. Sicque tunc ea querela ad tempus remanſit. *Hactenus Rogerus. Addit hic Binius, quæ narrat Matthæus idem de ſynodo VVindleshorenſi. Sed cum ſit alia omnino ſynodus, placet eam proprio titulo ſubjicere.*

G. C. Stigandum in concilio VVindleshorenſi dejectum ait Ordericus Vitalis libro IV qui quamquam in deſignando ſynodi loco erraverit, juvat tamen hic deſcribere quæ de ſynodali Stigandi depoſitione narrat.

Rex, *inquit*, & cardinales concilio præſederunt: & illic Stigandum pridem reprobatum anathemate depoſuerunt. Perjuriis enim & homicidiis inquinatus erat, nec per oſtium in archipræſulatum introierat. Nam a duobus epiſcopiis Norſulcano, & Guentano, nefanda gradatione ambitionis & *ſupplantationis* aſcenderat. Suffraganei quoque aliqnot dejecti ſunt, indigni pontificatu propter criminoſam vitam, & curæ paſtoralis ineſcitiam. Conſtituti ſunt autem nominandi præſules, Normanni duo regii Capellani, Guaſchelinus Guentanorum, & Thomas Eboracorum: unus in loco depoſiti, alter defuncti.

FINIS TOMI XIX.

Præſens Volumen prodiit corrigentibus Antonio de Cilis, & Dom. Franciſcum Tonini.

VA1 1527798

Digitized by Google

Digitized by Google

162
L
19.

Digitized by Google